BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
13 — M
22

BIBLIA

Sacroſancta Teſtamenti Veteris & No-
ui, iuxta vulgatam quam dicunt æditionem, à mendis
QVIBVS INNVMERIS SCATEBAT, AD PRISCORVM PRO-
batiſsimorumq́ exemplariorum normam, ſumma cura pariq́ fide repurgata ac reſtituta.

INTERPRETATIO nominum Hebraicorum.

INDEX Epiſtolarum & Euangeliorum totius anni.

INDEX præterea rerum & ſententiarum quæ in iiſdem Biblijs continentur.

HIS acceſſerunt rerum præcipuarum Icones ſumma arte & fide expreſsi.
Singula quoque capita perbreuibus Argumentis, atque locorum
Scripturarum concordantijs, laborib. non æſti-
mandis illuſtrauimus

Venundantur
Lugduni apud Iacobum Giuntam.
1546

Ad Sacrarum literarum ſtudium exhortatio ex Sacris literis.

EXOD. 13

Narrabis filio tuo in die illo, dicens, Hoc eſt quod fecit mihi dominus quando egreſſus ſum de Aegypto. Et erit quaſi ſignum in manu tua, & quaſi monumentum ante oculos tuos, & ut lex domini ſemper ſit in ore tuo. In manu enim forti eduxit te dominus de Aegypto.

DEVT. 12

Non facietis ſinguli quod uobis rectum uidetur: ſed quod præcipio tibi, hoc tantum facito domino: nec addas quicquam, nec minuas.

DEVT. 31

Leges uerba legis huius coram omni Iſrael, audientibus eis, & in unum omni populo congregato, tam uiris quàm mulieribus, paruulis & aduenis qui ſunt intra portas tuas: ut audientes diſcant, & timeant dominum Deum ueſtrum, & cuſtodiant, impleantq́ omnes ſermones legis huius.

IOSVE 1

Non recedat uolumen legis huius de ore tuo: ſed meditaberis in eo diebus ac noctibus, ut cuſtodias & facias omnia quæ ſcripta ſunt in eo. Tunc diriges uiam tuam, & intelliges eam. Non declines a uerbis legis huius ad dexteram uel ad ſiniſtram, ut intelligas cuncta quæ agis.

PROVERB. 30

Omnis ſermo Dei ignitus, clypeus eſt ſperantibus in ſe. Ne addas quicquam uerbis illius, & arguaris, inueniarisq́ mendax.

ROM. 15

Quæcunque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt: ut per patientiam & conſolationem ſcripturarum ſpem habeamus.

2. TIMOTH. 3

Tu uerò permane in his quæ didiciſti & credita ſunt tibi, ſciens à quo didiceris, & quòd ab infantia ſacras literas noſti, quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem, per fidem quæ eſt in CHRISTO IESV. *Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iuſtitia: ut perfectus ſit homo Dei ad omne opus bonum inſtructus.*

1. TIMOTH. 4

Dum uenio, attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ.

EPISTOLA D. HIERONYMI

preſbyteri ad Paulinum de omnibus diuinæ hiſtoriæ libris.

FRater Ambroſius tua mihi munuſcula perferens, detulit ſimul & ſuauiſsimas literas, quæ à principio amicitiarum, fidẽ probatæ iã fidei & veteris amicitiæ pręferebant. Vera enim illa neceſsitudo eſt & Chriſti glutino copulata, quam non vtilitas rei familiaris, non præſentia tantum corporum, non ſubdola & palpans adulatio: ſed Dei timor, diuinarum ſcripturarum ſtudia conciliant. Legimus in veteribus hiſtorijs quoſdã luſtraſſe prouincias, nouos adijſſe populos, maria tranſiſſe: vt eos quos ex libris nouerant, coram quoque viderẽt. Sic Pythagoras Memphiticos vates, ſic Plato Aegyptum & Architam Tarentinum, eamq́ue oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laborioſiſsimè peragrauit: vt qui Athenis magiſter erat, & potens, cuiusque doctrinam Academiæ gymnaſia perſonabant, fieret peregrinus atque diſcipulus: malens aliena verecundè diſcere, quàm ſua impudenter ingerere. Denique cum literas quaſi toto fugientes orbe perſequitur, captus à piratis et venundatus, etiam tyranno crudeliſsimo paruit, captiuus, vinctus & ſeruus: tamen, quia philoſophus, maior emente ſe fuit. Ad Titum Liuium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de vltimis Hiſpaniæ Galliarumq́ue finibus quoſdam veniſſe nobiles legimus: & quos ad contemplationem ſui Roma non traxerat, vnius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus ſeculis, celebrandumq́ue miraculum, vt vrbem tantam ingreſsi, aliud extra vrbem quærerent. Apollonius, ſiue ille magus (vt vulgus loquitur) ſiue philoſophus, vt Pythagorici tradũt, intrauit Perſas, pertranſiuit Caucaſum, Albanos, Scythas, Maſſagetas, opulentiſsima Indiæ regna penetrauit: & ad extremum, latiſsimo Phiſon amne tranſmiſſo, peruenit ad Brachmanas, vt Hiarcham in throno ſedentem aureo, & de Tantali fonte potantem inter paucos diſcipulos de natura, de motibus ſyderum ac dierum curſu audiret docentem. Inde per Aelamitas, Babylonios, Chaldæos, Medos, Aſsyrios, Partos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæſtinos, reuerſus Alexandriam, perrexit Aethiopiam, vt Gymnoſophiſtas, & famoſiſsimam Solis menſam videret in ſabulo. Inuenit ille vir vbique quod diſceret, & ſemper proficiens, ſemper ſe melior fieret. Scripſit ſuper hoc pleniſsimè octo voluminibus Philoſtratus.

Quid loquar de ſeculi hominibus? cum Apoſtolus Paulus vas electionis & magiſter gentium, qui de cõſcientia tanti in ſe hoſpitis loquebatur, An experimentum vultis quæritis eius qui in me loquitur Chriſtus? poſt Damaſcum Arabiamq́ue luſtratam aſcenderit Ieroſolymam, vt videret Petrum, & manſerit apud eum diebus quindecim. Hoc enim myſterio hebdomadis & ogdoadis futurus gentium prædicator inſtruendus erat. Rurſumq́ue poſt annos quatuordecim, aſſumpto Barnaba & Tito, expoſuerit Apoſtolis euangelium, ne fortè in vacuum curreret, aut cucurriſſet. Habet enim neſcio quid latentis energias viua vox, & in aures diſcipuli ad authoris ore transfuſa, fortius ſonat. Vnde & Aeſchynes cum Rhodi exularet, & legeretur illa Demoſthenis oratio quam aduerſus eum habuerat, mirantibus cunctis atque laudantibus, ſuſpirans ait, Quid ſi ipſam audiſſetis beſtiam, ſua verba reſonantem?

Hæc non dico, quod ſit in me aliquid tale, quod vel poſſis à me audire, vel velis diſcere: ſed quod ardor tuus ac diſcendi ſtudiũ etiam abſq; nobis per ſe probari debeat. Ingenium docile, & ſine doctore, laudabile eſt. Non quid inuenias, ſed quid quæras conſyderamus. Mollis cera, & ad formandum facilis, etiam ſi artificis & plaſtæ ceſſent manus, tamen virtute
totũ eſt quicquid eſſe poteſt. Paulus Apoſtolus ad pedes Ga
malielis legem Moyſi, & prophetas didiciſſe ſe gloriatur, vt Act.22 a
armatus ſpiritualibus telis, poſtea diceret confidenter, Arma
militiæ noſtræ non carnalia ſunt: ſed potẽtia Deo, ad deſtru- 2.Cor.10 b
ctionẽ munitionũ cõſilia deſtruẽtes, & omnẽ altitudinẽ ex-
tollentẽ ſe aduerſus ſcientiã Dei. & captiuantẽ omnẽ intelle-
ctum ad obediendũ Chriſto, & parati ſubiugare omnem in-
obedientiam. Ad Timótheum ſcribit ab infantia ſacris literis 2.Tim.3 d
eruditum, & hortatur ad ſtudium lectionis, ne negligat gratiã 1.Tim.4 d
quæ data ſit ei per impoſitionẽ manus preſbyterij. Tito præ Tit.1 b
cipit vt inter cæteras virtutes epiſcopi, quem breui ſermone
depinxit, ſcientiã quoq; in eo eligat ſcripturarũ. Obtinentẽ
(inquit) eũ, qui ſecũdũ doctrinã eſt, fidelẽ ſermonẽ: vt potẽs
ſit exhortari in doctrina ſana, & contradicentes reuincere.

Sancta quippe ruſticitas ſolũ ſibi prodeſt: & quantũ ædi- IIII.
ficat ex vitæ merito eccleſiam Chriſti, tantũ nocet ſi deſtruen
tibus non reſiſtat. Malachias propheta, imò per Malachiã do- Mala.2 b
minus interrogauit ſacerdotes legem: intantũ ſacerdotis offi-
cium eſt interrogatum reſpondere de lege. Et in Deuterono-
mio legimus, Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi: ſe- Deut.32 a
niores tuos, & dicent tibi: in Pſalmo quoq; cxviij. Cantabi-
les mihi erãt iuſtificationes tuæ in loco peregrinationis meæ.
Et in deſcriptione iuſti viri, cum eum Dauid arbori vitæ, quę
eſt in paradiſo, compararet, inter cæteras virtutes, & hoc intu Pſal.1
lit, In lege domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur Danie.12 b
die ac nocte. Daniel in fine ſacratiſsimæ viſionis ait iuſtos ful
gere ſicut ſtellas: & intelligentes, id eſt, doctos, quaſi firmamẽ
tum. Vides quantũ inter ſe diſtent iuſta ruſticitas, & docta iu
ſtitia? Alij ſtellis, alij cœlo comparantur. Quamquam iuxta
Hebraicam veritatem vtrumq; de eruditis poſsit intelligi. Ita
enim apud eos legimus. Qui autẽ docti fuerint, fulgebũt qua-
ſi ſplendor firmamenti: & qui ad iuſtitiam erudiunt multos,
quaſi ſtellę in perpetuas æternitates. Cur dicitur Paulus Apo
ſtolus vas electionis? Nẽpe quia legis, & ſcripturarũ ſanctarũ Act.4 c
erat armariũ. Phariſæi ſtupẽt in doctrina Domini: & mirãtur
in Petro & Ioanne quomodo legẽ ſciãt, cũ literas nõ didice-
rint. Quicquid enim alijs exercitatio, & quotidiana in lege
meditatio tribuere ſolet, illis hoc Spiritus ſanctus ſuggere- Eſa.54 d
rebat & erant iuxta quod ſcriptũ eſt, theodidacti. Duodecim Io.
annos ſaluator impleuerat & in tẽplo ſenes de quæſtionibus Lu.2 f
legis interrogãs, magis docet dum prudẽter interrogat. Niſi
fortè ruſticũ Petrũ, ruſticũ dicimus Ioannẽ: quorũ vterq; di-
cere poterat, Et ſi imperitus ſermone, non tñ ſciẽtia. Ioannes 2.Cor.11 b
ruſticus, piſcator, indoctus? & vnde illa vox obſecro, In prin Ioan.1 a
cipio erat verbũ, & verbũ erat apud Deũ, & Deus erat ver-
bũ? logos enim Græce multa ſignificat. nã & verbũ eſt, & ra-
tio, & ſupputatio, & cauſa vniuſcuiuſq; rei, p quã ſunt ſingu-
la quæ ſubſiſtũt: quæ vniuerſa, rectè intelligimus in Chriſto. V.

Hoc doctus Plato neſciuit, hoc Demoſthenes eloquens Abd.1 e
ignorauit. Perdã, inquit, ſapiẽtiã ſapiẽtũ, & prudẽtiam pru- Eſa.29 c
dentũ reprobabo. Vera ſapientia perdet falſam ſapientiã: & 1.Cor.1 c
quãquã ſtultitia prædicatiõis in cruce ſit, tamẽ Paulus ſapien 1.Cor.2 b
tiã loquitur inter perfectos: ſapiẽtiã aũt non ſeculi huius, nec
principũ ſeculi iſtius, quæ deſtruitur, ſed loquitur Dei ſapiẽ
tiam in myſterio abſcõditã, quã prædeſtinauit Deus ante ſe-
cula. Dei ſapientia, Chriſtus eſt. Chriſtus enim, Dei virtus, &
Dei ſapientia. Hæc ſapiẽtia, in myſterio abſcõdita eſt: de qua
& noni pſalmi titulus prænotatur, Pro occultis filij. in quo
ſunt omnes theſauri ſapiẽtiæ & ſciẽtiæ Dei abſcõditi. Et qui Coloſ.2 a
in myſterio abſcõditus erat, prædeſtinatus eſt ante ſecula: prędeſtinatus autem & præfiguratus in lege & prophetis. Vnde
& prophetæ appellabantur videntes: quia videbãt eũ, quẽ cæ Ioan.8 g
teri non videbant. Abrahã vidit diẽ eius, & lætatus eſt. Appe- Ezec.1 a
riebantur cœli Ezechieli, qui populo peccatori clauſi erant. Pſal.118
Reuela (inquit Dauid) oculos meos, & conſyderabo mirabi- Roma.7 c
lia de lege tua. Lex enim ſpiritualis eſt, & reuelatiõe opus eſt 2.Cor.3 d

vt intelligatur, ac reuelata facie Dei gloriam contemplemur. Liber in Apocalypſi ſeptē ſigillis ſignatus oſtenditur: quem ſi dederis homini ſcienti literas vt legat, reſpondebit tibi, Nō poſſum: ſignatus eſt enim. Quanti hodie putant ſe noſſe literas, & tenent ſignatum librum, nec aperire poſſunt, niſi ille reſeruauerit qui habet clauem Dauid: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit? In Actibus Apoſtolorū ſanctus Eunuchus, imò vir (ſic enim eū ſcriptura cognominat) cum legeret Eſaiam prophetam, interrogatus à Philippo, Putáſne intelligis quæ legis? reſpondit, Quomodo poſſum, niſi aliquis me docuerit? Ego (vt de me loquar interim) nec ſanctior ſum hoc Eunucho, nec ſtudioſior, qui de Aethiopia, id eſt, de extremis mundi finibus venit ad templum, reliquit aulā regiam: & tantus amator legis diuinæq; ſcientiæ fuit, vt etiam in vehiculo legeret literas ſacras. Et tamen cum librum teneret, & verbū domini cogitatione conciperet, lingua volueret, labijs perſonaret, ignorabāt eum, quem in libro neſciēs venerabatur. Venit Philippus, oſtendit ei Ieſum, qui clauſus latebat in litera. O mira doctoris virtus. Eadē hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & ſanctus factus eſt, ac magiſter de diſcipulo, plus in deſerto fonte eccleſiæ, quàm in aurato ſynagógæ templo reperit. Hæc à me perſtricta ſunt breuiter (neque enim epiſtolaris anguſtia euagari longius patiebatur) vt intelligeres te in ſcripturis ſacris ſine præuio, & mōſtrante ſemitam non poſſe ingredi.

Taceo de Grammaticis, Rhetoribus, Philoſophis, Geometris, Dialecticis, Muſicis, Aſtronomis, Aſtrologis, Medicis, quorum ſciētia mortalibus vel vtiliſſima eſt, & in tres partes ſcinditur, decretum, rationem, & experientiam.

Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quàm manu adminiſtrantur. Agricolæ, cæmentarij, fabri metallorum, lignorumq; cæſores, lanarij quoq;, & fullones, & cæteri qui variam ſupellectilem, & vilia opuſcula fabricantur, abſque doctore eſſe non poſſunt quod cupiunt. Quod medicorum eſt, promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Sola ſcripturarum ars eſt, quam ſibi paſſim omnes vendicant. Scribimus indocti, doctiq; poemata paſsim. Hanc, garrula anus, hanc delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus, hanc vniuerſi præſumunt, lacerant, docent antequam diſcant. Alij adducto ſupercilio, grandia verba trutinantes inter mulierculas de ſacris literis philoſophantur. Alij diſcunt, proh pudor, à fœminis, quòd viros doceant, & ne parum hoc ſit, quadam facilitate verborum, imo audacia ediſſerunt alijs, quod ipſi non intelligunt. Taceo de mei ſimilibus, qui ſi fortè ad ſcripturas ſanctas poſt ſeculares literas venerint, & ſermone compoſito aures populi mulſerint, quicquid dixerint, hoc legem Dei putant. nec ſcire dignantur quid prophetæ, quid Apoſtoli ſenſerint, ſed ad ſenſum ſuum incongrua aptant teſtimonia, quaſi grande ſit, & nō vitioſiſsimum docendi genus, deprauare ſententias, & ad voluntatem ſuam ſcripturam trahere repugnantem. Quaſi non legerimus Homero cētonas, & Vergilio centonas: ac non ſic etiam Maronem ſine Chriſto poſsimus dicere Chriſtianum, quia ſcripſerit, Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna, Iam noua progenies cœlo demittitur alto. Et patrem loquentem ad filium, Nate meæ vires, mea magna potentia ſolus. Et poſt verba ſaluatoris in cruce, Talia perſtabat memorans, fixuſq; manebat. Puerilia ſunt hæc & circulatorum ludo ſimilia docere quod ignores: imò, et cum ſtomacho loquar, ne hoc quidem ſcire quod neſcias.

Videlicet maniſfeſtiſsima eſt Geneſis, in qua de creatura mūdi, de exordio generis humani, de diuiſione terræ, de confuſione linguarū & gētiū, vſq; ad exitū ſcribitur Hebræorū.

Patet Exodus cum decem plagis, cū decalogo, cum myſticis diuiniſq; præceptis.

In promptu eſt Leuiticus liber, in quo ſingula ſacrificia, imò ſingulæ penè ſyllabæ, & veſtes Aaron, & totus ordo Leuiticus ſpirant cœleſtia ſacramenta.

Numeri verò, nónne totius Arithmeticæ, & prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum manſionū myſteria continent? *Numeri.*

Deuteronomium quoque ſecunda lex, & Euangelicæ legis præfiguratio, nónne ſic ea habet quæ priora ſunt, vt tamen noua ſint omnia de veteribus? Hucuſque Moyſes, hucuſque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui ſe velle Apoſtolus in eccleſia gloriatur. *Deuteronomium.* *1.Cor.14*

Iob exemplar patientiæ, quæ non myſteria ſuo ſermone complectitur? Proſa incipit, verſu labitur, pedeſtri ſermone finitur: omneſque leges dialecticæ, propoſitione, aſſumptione, confirmatione, concluſione determinat. Singula in eo verba, plena ſunt ſenſibus. Et (vt de cæteris ſileam) reſurrectionem corporum ſic prophetat, vt nullus de ea vel manifeſtius, vel cautius ſcripſerit. Scio (inquit) quod redemptor meus viuit, & in nouiſsimo die de terra ſurrecturus ſum: & rurſum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt & non alius. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. *Iob.* *Cap.19*

Veniam ad Ieſum Naue, qui typum domini non ſolùm geſtis, verum etiam nomine præfert. tranſit Iordanē, hoſtium regna ſubuertit, diuidit terram victori populo, & per ſingulas vrbes, viculos, montes, flumina, torrentes atque confinia eccleſiæ cæleſtiſque Ieruſalem ſpiritualia regna deſcribit. *Ioſue, ſiue Ieſu Naue.*

In Iudicum libro, quot principes populi, tot figuræ ſunt.

Ruth Moabitis, Eſaiæ explet vaticinium dicentis, Emitte agnum domini dominatorem terræ, de Petra deſerti ad mōtem filiæ Sion.

Samuel in Heli mortuo, & in occiſo Saul, veterem legem abolitam monſtrat. Porrò in Sadoc atque Dauid, noui ſacerdotij, nouiq; imperij ſacramenta teſtatur. *Re*

Malachim, id eſt tertius & quartus Regum liber, à Salomone vſq; ad Iechoniam, & à Ieroboam filio Nabat vſq; ad Oſee, qui ductus eſt in Aſſyrios, regnum Iuda & regnum deſcribit Iſrael. Si hiſtoriam reſpicias, verba ſimplicia ſunt: ſi in literis ſenſum latentem inſpexeris, eccleſiæ paucitas & hæreticorum contra eccleſiam bella narrantur. *R*

Duodecim prophetiæ in vnius voluminis anguſtia coartati, multo aliud, quàm ſonant in litera, præfigurant.

Oſee crebro nominat Ephraim, Samariam, Ioſeph, Iezrael, & vxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clauſam mariti, multo tempore ſedere viduam & ſub veſte lugubri viri ad ſe reditum præſtolari. *Oſ*

Ioel filius Phatuel deſcribit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locuſta, rubigine vaſtante conſumptā: & poſt euerſionem prioris populi, effuſum iri ſpiritum ſanctum ſuper ſeruos Dei & ancillas, id eſt, ſuper centum viginti credētium nomina, & effuſum iri in cœnaculo Sion. Qui centum viginti ab vno vſque ad quindecim paulatim & per incrementa ſurgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in pſalterio myſtice continentur. *Io*

Amos paſtor, & ruſticus, & ruborum mora diſtringuens, paucis verbis explicari non poteſt. Quis enim dignè exprimat tria & quatuor ſcelera Damaſci, & Gazæ & Tyri, & Idumææ, & filiorū Ammon & Moab: & in ſeptimo & octauo gradu Iudæ & Iſrael? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ ſunt in Samariæ monte, & ruituram domum maiorem, minoremq; teſtatur. Ipſe cernit fictorem locuſtæ, & ſtantem Dominum ſuper murum litum vel adamātinum, & vncinum pomorum attrahentem ſupplicia peccatoribus: & famem in terrā, non famē panis, nec ſitim aquæ: ſed audiendi verbū Dei. *Am*

Abdias, qui interpretatur ſeruus Dei, perſonat contra Edom ſanguineum terrenumque hominem, fratris quoque Iacob ſemper æmulum, haſta percutit ſpiritali. *Abdias.*

Ionas pulcherrima columba naufragio ſuo paſsionem domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam reuocat: & ſub nomine Niniue, gentibus ſalutem nunciat. *Ionas.*

Michæas

Michaeas. Michæas de Moraſthi cohæres Chriſti, vaſtationem an-
nuntiat filiæ latronis,& obſidionem ponit contra eam: quia
maxillam percuſſerit iudicis Iſrael.
Naham. Nahum conſolator orbis increpat ciuitatem ſanguinum,
& poſt euerſionem illius loquitur, Ecce ſuper montes pedes
Euangelizantis,& annuntiantis pacem.
Habacuc. Habacuc luctator fortis & rigidus, ſtat ſuper cuſtodiam
ſuam,& figit gradum ſuper munitionẽ, vt Chriſtum in cru-
Cap. 3 a ce cõtempletur,& dicat, Operuit cœlos gloria eius, & laudis
eius plena eſt terra. Splendor eius vt lux erit, cornua in mani
bus eius. Ibi abſcondita eſt fortitudo eius.
Sophonias. Sophonias ſpeculator, & arcanorum Dei cognitor, audit
clamorem à porta piſcium,& eiulatum à Secunda, & contri-
tionem à collibus. Indicit quoque vlulatũ habitatoribus Pilę,
quia conticuit omnis populus Chanáan, diſperierunt vniuer-
ſi qui inuoluti erant argento.
Aggeus. Aggæus feſtiuus & lætus, qui ſeminauit in lachrymis, vt
in gaudio meteret: deſtructum templum ædificat, Deumq;
Cap. 2 b patrem inducit loquentem, Adhuc vnum modicum, & ego
commouebo cœlum & terram, & mare,& aridam, & moue-
bo omnes gentes,& veniet deſyderatus cunctis gentibus.
Zacharias. Zacharias memor domini ſui, multiplex in prophetia,
Ieſum veſtibus ſordidis indutum,& lapidẽ oculorũ ſeptẽ: cã-
delabrumq́ue aureum cum totidẽ lucernis quot oculis: duas
quoque oliuas à ſiniſtris lampadis cernit,& à dextris: vt poſt
equos nigros, rufos, albos,& varios,& diſsipatas quadrigas ex
Ephráim,& equum de Ieruſalẽ, & pauperẽ regẽ vaticinetur
& prædicet, ſedentem ſuper pullum filium aſinæ ſubiugalis.
Malachias. Malachias apertè,& in fine omnium prophetarũ, de abie-
Cap. 1 c ctione Iſrael,& vocatione gentium. Non eſt mihi, ait, volun-
tas in vobis, dicit dominus exercituum:& munus non ſuſci-
piam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis vſq; ad occaſum ma
gnum eſt nomen meum in gentibus:& in omni loco ſacrifica
tur,& offertur nomini meo oblatio munda.
Eſaias. Eſaiam, Ieremiam, Ezechielem,& Danielem quis poteſt
vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophe-
tiam mihi videtur texere, ſed Euangelium.
Ieremias. Secundus virgam nuceam:& ollam ſuccẽſam à facie aqui-
lonis,& pardum ſpoliatum ſuis coloribus,& quadruplex di-
uerſis metris nectit alphabetum.
Ezechiel. Tertius principia & finem tantis habet obſcuritatibus in-
uoluta, vt apud Hebræos iſtæ partes cum exordio Geneſeos
ante annos triginta non legantur.
Daniel. Quartus verò, qui & extremus inter quatuor prophetas,
temporum conſcius, & totius mundi philiſtoros, lapidem
præciſum de monte ſine manibus,& regna omnia ſubuerten
tem, claro ſermone pronuntiat.
Dauid. Dauid Simonides noſter, Pindarus & Alcæus, Flaccus
quoq;, Catulus, atq; Serenus, Chriſtum lyra perſonat, & in
decachordo pſalterio, ab inferis excitat reſurgentem.
Prouerbia. Salomon pacificus,& amabilis domini, mores corrigit, na
Eccleſiaſtes. turam docet, eccleſiam iungit & Chriſtum, ſanctarumq; nu-
ptiarum dulce canit epithalamium.
Eſther. Eſther in eccleſiæ typo populum liberat de periculo, &
interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes cõuiuij,
& diem celebrem mittit in poſteros.
Paralipomenon. Paralipoménon liber, id eſt, inſtrumenti veteris ἐπιτομὴ
tantus ac talis eſt, vt abſque illo ſi quis ſcientiam ſcripturarum
ſibi voluerit arrogare, ſeipſum irrideat. Per ſingula quippe
nomina iuncturasq; verborum,& prætermiſſæ in Regum li
bris tanguntur hiſtoriæ,& innumerabiles explicantur Euan-
gelij quæſtiones.
Eſdras. Eſdras & Nehemias, adiutor videlicet,& cõſolator à do-
Nehemias. mino, in vnum volumen coartantur: inſtaurant templũ, mu-
ros extruunt ciuitatis: omniſq́ue illa turba populi redeuntis
in patriam,& deſcriptio ſacerdotum, leuitarum, Iſraelis, pro-
ſelytorum, ac per ſingulas familias murorum, ac turrium ope-
ra diuiſa, aliud in cortice præferũt, aliud in medulla retinent.
Cernis me ſcripturarum amore raptum exceſsiſſe modum
epiſtolæ,& tamen non impleſſe quod volui. Audiuimus tan-
tum quid noſſe, quid cupere debeamus. vt & nos quoq; poſ- Pſal. 118 e
ſimus dicere, Concupiuit anima mea deſyderare iuſtificatio-
nes tuas in omni tempore. Cæterum illud Socraticum imple-
tur in nobis. Hoc tantum ſcio, quod neſcio.
Tangam & nouum breuiter teſtamentum. Matthæus, Matthæus.
Marcus, Lucas,& Ioannes quadriga domini,& verum Che- Marcus.
rubim, quod interpretatur ſciẽtiæ multitudo, per totum cor Lucas.
pus oculati ſunt, ſcintillæ emicant, diſcurrunt fulgura. pedes Ioannes.
habent rectos,& in ſublime tendentes, terga pennata & vbi-
que volitãtia, tenent ſe mutuo, ſibiq́ue perplexi ſunt,& quaſi
rota in rota voluuntur,& pergunt quocunque eos flatus ſpi-
ritus ſancti perduxerit.
Paulus Apoſtolus ad ſeptẽ ſcribit eccleſias. octaua enim Paulus Apo
ad Hebræos, à pleriſq; extra numerũ ponitur. Timótheum ſtolus.
inſtruit, ac Titũ,& Philemonẽ pro fugitiuo famulo depre-
catur. Super quo melius tacere puto, quàm pauca ſcribere.
Actus Apoſtolorum nudam quidem videntur ſonare hi- Actus Apo-
ſtoriam,& naſcentis eccleſiæ infantiam texere: ſed ſi noueri- ſtolorum.
mus ſcriptorem eorum Lucam eſſe medicum, cuius laus eſt
in Euangelio, animaduertemus pariter omnia verba illius ani
mæ languentis eſſe medicinam.
Iacobus, Petrus, Ioannes, Iudas, ſeptem epiſtolas ædide- Iacobus.
runt tam myſticas quàm ſuccinctas, & breues pariter ac lon- Petrus.
gas: breues in verbis, longas in ſententijs: vt rarus ſit, qui nõ Ioannes.
in earum cæcutiat lectione. Iudas.
Apocalypſis Ioannis tot habet ſacramenta, quot verba. Apocaly-
Parum dixi pro merito voluminis, laus omnis inferior pſis.
eſt. In verbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ. Oro
te frater chariſsimè, inter hæc viuere, iſta meditari, nihil aliud
noſſe, nihil quærere: nónne tibi videtur iam hic in terris regni
cœleſtis habitaculum? Nolo offendaris in ſcripturis ſanctis
ſimplicitate, & quaſi vilitate verborum, quæ vel vitio inter-
pretum, vel de induſtria ſic prolata ſunt, vt ruſticam concio-
nem facilius inſtruerent,& in vna eademq́ue ſententia aliter
doctus, aliter audiret indoctus. Non ſum tam petulans & he-
bes, vt hæc me noſſe pollicear, & eorum fructus capere, quo
rum radices in cœlo fixæ ſunt: ſed velle fateor. Sedenti me
præfero, magiſtrum renuens, comitem ſpondeo. Petenti da- Matth. 7 a
tur, pulſanti aperitur, quærẽs inuenit. Diſcamus in terris, quo Luc. 11 b
rum ſciẽtia nobis perſeueret in cœlo. Obuijs te manibus
excipiam, & (vt inepte aliquid, ac de Hermagoræ tumi-
ditate effutiam) quicquid quæſieris, tecum ſcire conabor.
Habes hic amantiſsimum tui fratrem Euſebium, qui litera-
rum tuarum mihi gratiam duplicauit, referens honeſtatem
morum tuorum, contemptum ſeculi, fidem amicitiæ, amo-
rem Chriſti. Nam prudentiam, & eloquij venuſtatem e-
tiam abſque illo ipſa epiſtola præferebat. Feſtina, quæſo te,
& hærentis in ſalo nauiculæ funem magis præſcinde, quàm VIII.
ſolue. Nemo renunciaturus ſeculo bene poteſt vendere,
quæ contempſit vt venderet. Quicquid in ſumptus de tuo
tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum eſt, Auaro
tam deeſt quod habet, quàm quod non habet. Credenti, to-
tus mundus diuitiarum eſt: infidelis autem, etiam obolo in-
diget. Sic viuamus tanquam nihil habentes, & omnia poſ- 2. Cor. 6 b
ſidentes. Victus & veſtitus diuitiæ Chriſtianorum ſunt. Si
habes in poteſtate rem tuam, vende: ſi non habes, proijce.
Tollenti tunicam,& pallium relinquendum eſt. Scilicet niſi Matth. 5
tu ſemper recraſtinans, & diem de die trahens cautè,& pe-
detentim tuas poſſeſsiunculas vendideris, non habet Chri-
ſtus vnde alat pauperes ſuos. Totum Deo dedit, qui ſe- Matth. 4 c
ipſum obtulit. Apoſtoli nauem tantum & retia reliquerunt. Marc. 12 d
vidua duo æra miſit in gazophylacium, & præfertur Crœſi Luc. 21 a
diuitijs. Facilè contemnit omnia, qui ſe ſemper cogitat eſſe
moriturum.

Præfatio ſancti Hieronymi presbyteri in Pentateuchum Moyſi.

DESYDERII mei deſyderatas accepi epiſtolas, qui quodam præſagio futurorum, cum Daniele ſortitus eſt nomen: obſecrantis, vt tranſlatum in Latinam linguam de Hebræo ſermone Pentateuchum, noſtrorum auribus traderem. Periculoſum opus certè, & obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me aſſerunt in ſeptuaginta interpretum ſugillationem noua pro veteribus cudere, ita ingenium quaſi uinum probantes: cum ego ſæpiſſimè teſtatus ſim me pro virili portione in tabernaculo Dei offerre quæ poſsim, nec opes alterius aliorum paupertate fœdari. Quod vt auderem, Origenis me ſtudium prouocauit, qui editioni antiquæ tranſlationem Theodotionis miſcuit, aſteriſco & obelo omne opus diſtinguens: dum aut illuſcere facit quæ minus ante fuerant: aut ſuperflua quęque iugulat & confodit, maximè quæ Euangeliſtarum & Apoſtolorum authoritas promulgauit. In quibus multa de veteri teſtamento legimus, quæ in noſtris codicibus non habentur: vt eſt illud, Ex Aegypto vocaui filium meum: &, Quoniam Nazaræus uocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: &, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ: &, Quę nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus ſe: & multa alia quę proprium ſyntagma deſyderant. Interrogemus ergo eos vbi hæc ſcripta ſint: & cum dicere non potuerint, de libris Hebraicis proferamus. Primum teſtimonium eſt in Oſee, Secundum in Eſaia. Tertium in Zacharia, Quartum in Prouerbijs, Quintum ęque in Eſaia. Quod multi ignorantes, apocryphorum deliramenta ſectantur: & Hiberas nænias libris authenticis præferunt. Cauſas erroris non eſt meum exponere. Iudæi prudenti factum dicunt eſſe conſilio: ne Ptolemæus vnius Dei cultor etiam apud Hebræos, duplicem diuinitatem deprehenderet. Quod maximè idcirco faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Deniq; vbicunq; ſacratum aliquid ſcriptura teſtatur de patre & filio & ſpiritu ſancto, aut aliter interpretati ſunt, aut omnino tacuerunt: ut & regi ſatisfacerent, & arcanum fidei nõ vulgarent. Et neſcio quis primus author ſeptuaginta cellulas Alexandriæ mendacio ſuo extruxerit: quibus diuiſi eadem ſcriptitarint: cum Ariſtæus eiuſdem Ptolemæi ὑπερασπιστὴς, & multo poſt tempore Ioſephus nihil tale retulerint: ſed in vna baſilica cõgregatos, contuliſſe ſcribant, non prophetaſſe. Aliud eſt enim eſſe uatem: aliud eſt eſſe interpretem. Ibi ſpiritus uentura prædicit: hic eruditio & verborum copia ea quæ intelligit, transfert. Niſi fortè putandus eſt Tullius Oeconomicũ Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demoſthenis pro Cteſiphõte, afflatus rhetorico ſpiritu tranſtuliſſe. Aut aliter de eiſdem libris per ſeptuaginta interpretes, aliter per Apoſtolos Spiritus ſanctus teſtimonia texuit: vt quod illi tacuerunt, hi ſcriptum eſſe mentiti ſint. Quid igitur? Damnamus ueteres? Minime. Sed poſt priorum ſtudia, in domo Domini quod poſſumus laboramus. Illi interpretati ſunt ante aduentum Chriſti, & quod neſciebant, dubijs protulere ſententijs: nos verò poſt paſsionem & reſurrectionem eius, non tam prophetiam quàm hiſtoriam ſcribimus. Aliter enim audita; aliter uiſa narrantur. Quod melius intelligimus, melius & proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator auſculta: non damno, nõ reprehendo Septuaginta: ſed confidenter cunctis illis Apoſtolos præfero. Per iſtorum os mihi Chriſtus ſonat, quos ante prophetas inter ſpiritualia chariſmata poſitos lego: in quibus vltimum penè gradum interpretes tenent. Quid liuore torqueris? Quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in tranſlatione tibi videor errare: interroga Hebræos, diuerſarum vrbium magiſtros conſule. Quod illi habent de Chriſto, tui codices nõ habent. Aliud eſt ſi cõtra ſe poſtea ab Apoſtolis vſurpata teſtimonia probauerunt: & emendatiora ſunt exẽplaria Latina quàm Græca, & Gręca quàm Hebraica. Verum hæc contra inuidos. Nunc te deprecor Deſyderi chariſsime, vt quia me tantum opus ſubire feciſti, & à Geneſi exordiũ capere, orationibus iuues: quo poſsim eodem ſpiritu, quo ſcripti ſunt libri, in Latinum eos transferre ſermonem.

Liber Geneſis, Hebraicè Bereſith.

Hic Liber apud Hebræos Bereſith vocatur, hîc habentes conſuetudinê, vt voluminibus ex principijs eorû nomina imponant. Hieron.

S. DEVS ex informi omnium creata materia creaturarum ſpecies diſtinguit, diſtinctaſq; ornat, ad quarum uſum hominem creat, cunctaq; illi creata ſubijcit.

CAPVT I.

A IN PRINCIPIO creauit
Deus cœlum & terram. Terra autê erat
inanis & vacua, & tenebræ erant ſuper
faciem abyſſi: & ſpiritus Dei ferebatur
ſuper aquas. Dixitq; Deus. Fiat lux. Et
facta eſt lux. Et vidit Deus lucem quòd (Hebr.11 a)
eſſet bona: & diuiſit lucem à tenebris. ap-
pellauitq; lucê diê, & tenebras noctê: factumq; eſt veſpere &
mane dies vnus. Dixit quoq; Deus, Fiat firmamentû in medio
aquarû: & diuidat aquas ab aquis. Et fecit Deus firmamentû, (Pſal.135 a) B
diuiſitq; aquas quæ erât ſub firmamêto, ab his quæ erât ſuper (Hiere.10 b)
firmamentû. Et factum eſt ita. Vocauitq; Deus firmamentû,
cœlum: & factû eſt veſpere & mane dies ſecûdus. Dixit verò
Deus, Côgregentur aquæ quæ ſub cœlo ſunt, in locû vnum: (Pſal.135 b)
& appareat arida. Et factum eſt ita. Et vocauit Deus aridam, (55 b)
terram: côgregationeſq; aquarum appellauit maria. Et vidit
Deus quòd eſſet bonû, & ait, Germinet terra herbam virentem & facientem ſemen, & lignum pomiferum faciens fructû
iuxta genus ſuum, cuius ſemen in ſemetipſo ſit ſuper terram.
B Et factum eſt ita. Et protulit terra herbam virêtem, & facien- C
tem ſemen iuxta genus ſuum, lignumq; faciens fructû, & ha-
bens vnûquodq; ſementem ſecundû ſpeciem ſuam. Et vidit
Deus quòd eſſet bonum. Et factum eſt veſpere & mane dies
tertius. Dixit autem Deus, Fiant luminaria in firmamento
cœli, & diuidant diem ac noctem: & ſint in ſigna & tempora
(Pſal.135 b) & dies & annos: vt luceant in firmamento cœli, & illuminent
terram. Et factû eſt ita. Fecitq; Deus duo luminaria magna,
luminare maius vt præeſſet diei, & luminare minus, vt præ-
eſſet nocti: & ſtellas, & poſuit eas Deus in firmamento cœli,
vt lucerent ſuper terram, & præeſſent diei ac nocti, & diuide-
rent lucem ac tenebras. Et vidit Deus quòd eſſet bonum. Et
factum eſt veſpere & mane dies quartus. Dixit etiam Deus,
Producant aquæ reptile animæ viuêtis, & volatile ſuper ter- D
C ram ſub firmamento cœli. Creauitq; Deus cete grandia, &
omnem animam viuentem atq; motabilem, quam produxe-
rant aquæ in ſpecies ſuas, & omne volatile ſecundum genus
ſuum. Et vidit Deus quòd eſſet bonû, benedixitq; eis, dicês,
Creſcite & multiplicamini, & replete aquas maris: auesque
multiplicentur ſuper terram. Et factum eſt veſpere & mane
dies quintus. Dixit quoq; Deus, Producat terra animam vi-
uentem in genere ſuo, iumenta & reptilia & beſtias terræ ſe-
cundum ſpecies ſuas. Factumq; eſt ita. Et fecit Deus beſtias
terræ iuxta ſpecies ſuas, & iumenta & omne reptile terræ in
genere ſuo. Et vidit Deus quòd eſſet bonum, & ait, Faciamus
hominê ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, & præſit pi-
ſcibus maris, & volatilibus cœli, & beſtijs, vniuerſæq; terræ,
D omniq; reptili quod mouetur in terra. Et creauit Deus homi- Matt.19 a
nem ad imaginem ſuam, ad imaginem Dei creauit illum, ma- Mar.10 a
ſculum & fœminâ creauit eos. Benedixitq; illis Deus, & ait, Sapien.2 d
Creſcite, & multiplicamini, & replete terrâ, & ſubijcite eam, 10 a
& dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, & vniuer- Eccl.17 a
ſis animantibus quæ mouentur ſuper terram. Dixitq; Deus, Tob.8 b
Ecce dedi vobis omnem herbâ afferentem ſemen ſuper ter- Infra 6 c
ram, & vniuerſa ligna quæ habent in ſemetipſis ſementê ge- 9 a
neris ſui, vt ſint vobis in eſcam, & cunctis animâtibus terræ,
omniq; volucri cœli, & vniuerſis quæ mouentur in terra, &
in quibus eſt anima viuens, vt habeant ad veſcendum. Et fa-
ctum eſt ita. Viditq; Deus cuncta quæ fecerat: & erant valde Eccle.39 c
bona. Et factum eſt veſpere & mane dies ſextus. Marc.7 d

S. DEVS completo in ſex diebus opificio ſeptimum benedictione ac ſanctificatione dignatus, hominem in paradiſum varijs arboribus & fluminibus inſignitum tranſtulit, cui Heuam ex ſe formatam coniunxit.

CAPVT II.

A IGitur perfecti ſunt cœli & terra, & omnis Exod.20 b
ornatus eorum. Compleuitq; Deus die ſepti- Hebr.4 b
mo opus ſuum quod fecerat: & requieuit die
ſeptimo ab vniuerſo opere quod patrarat. Et
benedixit diei ſeptimo, & ſanctificauit illû:
quia in ipſo ceſſauerat ab omni opere ſuo, quod creauit Deus
vt faceret. Iſtæ ſunt generationes cœli & terræ, quâdo creatæ
ſunt, in die quo fecit Dominus Deus cœlû & terrâ, & omne
virgultum agri antequâ oriretur in terra, omnemq; herbam
regionis priuſquam germinaret: non enim pluerat Dominus
Deus ſuper terram, & homo non erat qui operaretur terram:
B ſed fons aſcendebat è terra, irrigans vniuerſam ſuperficiê ter-
ræ. Formauit igitur dominus Deus hominem de limo terræ,
& inſpirauit in faciê eius ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo
in animam viuentem. Plantauerat autem dominus Deus pa- 1.Cor.15 f
radiſum voluptatis à principio: in quo poſuit hominê quem
formauerat. Produxitque dominus Deus de humo omne li-
gnum pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuaue: lignum etiam
vitæ in medio paradiſi, lignumq; ſcientiæ boni & mali. Et flu-
uius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradi-
ſum, qui inde diuiditur in quatuor capita. nomê vni Phiſon:
C ipſe eſt qui circumit omnem terrâ Heuilath, vbi naſcitur au- Eccle.24 e
rum, & aurû terræ illius optimû eſt, ibiq; inuenitur bdelliû,
& lapis onychinus. Et nomê fluuij ſecûdi Geon: ipſe eſt qui
circumit omnem terram Aethiopiæ. Nomen verò fluminis
tertij, Tigris: ipſe vadit contra Aſſyrios. Fluuius autem quar-
tus, ipſe eſt Euphrates. Tulit ergo dominus Deus hominê,
& poſuit eum in paradiſum voluptatis, vt operaretur & cu-
ſtodiret illum. præcepitq; ei, dicens, Ex omni ligno paradiſi
comede: de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas. In
quocunq; enim die comederis ex eo, morte morieris. Dixit
quoq; Dominus Deus, Non eſt bonum hominê eſſe ſolum:
faciamus ei adiutorium ſimile ſui. Formatis igitur Dominus
D Deus de humo cunctis animâtibus terræ & vniuerſis volati-
libus cœli, adduxit ea ad Adam, vt videret quid vocaret ea.
omne enim quod vocauit Adam animæ viuentis, ipſum eſt
nomen eius. Appellauitq; Adam nominibus ſuis cuncta ani-
mâtia, & vniuerſa volatilia cœli, & omnes beſtias terræ: Adæ
verò non inueniebatur adiutor ſimilis eius. Immiſit ergo do-
minus Deus ſoporem in Adam: cumq; obdormiſſet, tulit
vnam de coſtis eius, & repleuit carnem pro ea. Et ædificauit

Inſtitutū ſanc Ma. · 1.Cor. 11 b · Mat. 19 a · Mar. 10 a · Ephe. 5 g · 1.Cor. 6 d

dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam, in mulierem:
& adduxit eam ad Adam. Dixitque Adam, Hoc nunc, os ex
oſsibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur virago,
quoniam de viro ſumpta eſt. Quam ob rem relinquet homo
patrem ſuum & matrem, & adhærebit vxori ſuæ: & erũt duo
in carne vna. Erat autem vterq; nudus, Adam ſcilicet & vxor
eius: & non erubeſcebant.

S. SERPENTIS aſtu ſeducti parentes dum Dei præcepta contemnunt è paradiſo pelluntur, pœnaq; poſteritati eorum indicitur, illiúsq; paradiſi in perpetuũ obſeratur.

CAPVT III.

A Ed & ſerpens erat callidior cunctis animantibus
terræ, quæ fecerat dominus Deus. Qui dixit ad
mulierẽ, Cur præcepit vobis Deus vt non come-
deretis ex omni ligno paradiſi? Cui reſpõdit mu-
lier, De fructu lignorum quæ ſunt in paradiſo, veſcimur: de
fructu verò ligni quod eſt in medio paradiſi, præcepit nobis
Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne fortè mo-
1.Cor. 11 a riamur. Dixit autẽ ſerpens ad mulierẽ, Nequaquã morte mo
riemini. ſcit enim Deus quòd in quocũq; die comederitis ex
B eo, aperiẽtur oculi veſtri: & eritis ſicut dij ſcientes bonum &
malũ. Vidit igitur mulier quòd bonum eſſet lignũ ad veſcen-
Eccle. 25 d dum, & pulchrũ oculis, aſpectuq; delectabile: & tulit de fru-
ctu illius, & comẽdit: deditq; viro ſuo, qui comẽdit. Et aper-
ti ſunt oculi amborũ: cumq; cognouiſſent ſe eſſe nudos, con-
ſuerũt folia ficus, & fecerũt ſibi perizomata. Et cum audiſſent
vocem Domini Dei deambulantis in paradiſo ad auram poſt
meridiẽ, abſcondit ſe Adam & vxor eius à facie domini Dei
in medio ligni paradiſi. Vocauitq; dominus Deus Adam, &
dixit ei, Vbi es? Qui ait, Vocem tuam audiui in paradiſo: &
timui, eo quod nudus eſſem, & abſcondi me. Cui dixit, Quis
enim indicauit tibi quòd nudus eſſes, niſi quòd ex ligno de
quo præceperã tibi ne comederes, comediſti? Dixitq; Adã,
C Mulier quã dediſti mihi ſociã, dedit mihi de ligno, & come-
di. Et dixit dominus Deus ad mulierem, Quare hoc feciſti?
Quæ reſpondit, Serpens decepit me, & comedi. Et ait domi-
nus Deus ad ſerpentem, Quia feciſti hoc, maledictus es inter
omnia animãtia & beſtias terræ: ſuper pectus tuũ gradiêris,
Semen 1 1 · 8 / 8 promittitur ſaluatoi. & terrã comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Inimicitias ponam
inter te & mulierẽ, & ſemen tuũ & ſemen illius: ipſa conteret
caput tuũ, & tu inſidiaberis calcaneo eius. Mulieri quoq; di-
xit, Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos: in dolore
paries filios, & ſub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur
1.Cor. 14 tui. Adæ verò dixit, Quia audiſti vocem vxoris tuæ, & come
diſti de ligno ex quo præceperam tibi ne comederes, maledi
cta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cũctis die-
bus vitæ tuæ. ſpinas & tribulos germinabit tibi, & comedes
herbas terræ. In ſudore vultus tui veſcêris pane, donec reuer-
D taris in terram, de qua ſumptus es: quia puluis es, & in puluе-
Eua quare ſic dicta. rem reuertêris. Et vocauit Adam nomen vxoris ſuæ, Eua: eo
quòd mater eſſet cunctorũ viuentium. Fecit quoq; dominus

Deus Adæ & vxori eius tunicas pelliceas, & induit eos. Et
ait, Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt, ſciens bonũ &
malum. nũc ergo ne fortè mittat manũ ſuam, & ſumat etiam
de ligno vitæ & comedat, & viuat in æternum. Et emiſit eum
dominus Deus de paradiſo voluptatis, vt operaretur terram,
de qua ſumptus eſt. Eiecitq; Adam: & collocauit ante para-
diſum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium atq; ver-
ſatilem ad cuſtodiendam viam ligni vitæ.

S. HVMANAE preuaricationis pœna fratrem armat in fratrem. Vnde Cain reprobatus vitam profugus egit, prolem genuit: ſed & Adam Abelis præmortui loco Seth generauit

CAPVT IIII.

A Dam verò cognouit vxorem ſuam Euam: quæ
concepit & peperit Cain, dicens, Poſſedi homi-
nem per dominũ. Rurſumq; peperit fratrẽ eius
Abel. Fuit autẽ Abel paſtor ouium, & Cain agri
cola. Factum eſt autem poſt multos dies vt offerret Cain de
fructibus terræ munera domino. Abel quoq; obtulit de pri-
mogenitis gregis ſui & de adipibus eorum: & reſpexit domi
nus ad Abel, & ad munera eius. Ad Cain autem, & ad munera
illius non reſpexit: iratusq; eſt Cain vehementer, & côncidit Hebr. 11 a
vultus eius. Dixitq; dominus ad eum, Quare iratus es? & cur
côncidit facies tua? Nonne ſi bene egeris, recipies: ſin autem
male, ſtatim in foribus peccatum aderit? ſed ſub te erit appe-
B titus eius, & tu dominaberis illius. Dixitq; Cain ad Abel fra-
trem ſuum, Egrediamur foras. Cumq; eſſent in agro, conſur-
rexit Cain aduerſus fratrem ſuũ Abel, & interfecit eũ. Et ait
Dominus ad Cain, Vbi eſt Abel frater tuus? Qui reſpondit,
Neſcio: nũquid cuſtos fratris mei ſum ego? Dixitq; ad eum, Sapien.
Quid feciſti? vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Matt.
Nunc igitur maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os 1.Ioan. 3 b
ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua. Cũ ope- Iude 1 d
ratus fueris eam, non dabit fructus ſuos: vagus & profugus
eris ſuper terram. Dixitq; Cain ad dominum, Maior eſt ini-
C quitas mea, quàm vt veniam merear. Ecce eijcis me hodie à
facie terræ, & à facie tua abſcondar, & ero vagus & profugus
in terra: omnis igitur qui inuenerit me, occidet me. Dixitq;
ei dominus, Nequaquã ita fiet: ſed omnis qui occiderit Cain,
ſeptuplum punietur. Poſuitq; dominus in Cain ſignum, vt
non interficeret eum omnis qui inueniſſet eum. Egreſſusq;
Cain à facie domini, habitauit profugus in terra ad orienta-
lem plagam Eden. Cognouit autem Cain vxorem ſuam, quæ
concepit & peperit Enoch: & ædificauit ciuitatem, vocauitq;
nomen eius ex nomine filij ſui, Enoch. Porrò Enoch genuit
D Irad, & Irad genuit Mauiael, & Mauiael genuit Mathuſael, Enoch prima ciuitas
& Mathuſael genuit Lamech: qui accepit duas vxores, nomẽ
vni Ada, & nomen alteri Sella. Genuitq; Ada Iabel, qui fuit
pater habitantium in tentorijs atq; paſtorum: & nomen fra-
tris eius Iubal, ipſe fuit pater canentium cithara & organo.
Sella quoq; genuit Tubalcain, qui fuit malleator & faber in
cũcta opera æris & ferri. Soror verò Tubalcain, Noema. Di-
xitq; Lamech vxoribus ſuis Adæ & Sellæ, Audite vocẽ meã

vxores Lamech,auſcultate ſermonem meũ: quoniam occĩdi
virum in vulnus meum,& adoleſcentulum in liuorẽ meum.
ſeptuplum vltio dabitur de Cain:de Lamech verò ſeptuagies
ſepties.Cognouit quoq; adhuc Adam vxorẽ ſuã: & peperit
filium,vocauitq́; nomen eius Seth:dicens,Poſuit mihi Deus
ſemẽ aliud pro Abel,quẽ occidit Cain. Sed & Seth natus eſt
filius,quẽ vocauit Enos.iſte cœpit inuocare nomen domini.

5. GENERATIONIS *Adæ repetitio, & propagationis eius vſq; ad Noe deſcriptio & multiplicatio.*

CAPVT V.

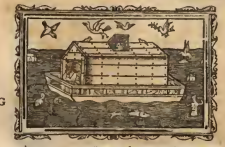
A Hic eſt liber generationis Adam. In die qua crea-
Sapien.2 d uit Deus hominem,ad ſimilitudinẽ Dei fecit il-
Eccle.17 a lum.Maſculum & fœminã creauit eos,& benedi
Supra.1 d xit illis:& vocauit nomen eorũ Adam in die quo
1.Para.1 a creati ſunt.Vixit autẽ Adã centũ triginta annis: & genuit fi-
lium ad ſimilitudinẽ & imaginem ſuã,vocauitq́; nomen eius
Seth.Et facti ſunt dies Adam poſtquam genuit Seth, octin-
genti anni:genuitq́; filios & filias.Et factũ eſt omne tempus
quod vixit Adam,anni nongẽti triginta, & mortuus eſt. Vi-
xit quoq; Seth cẽtum quinq; annis, & genuit Enos. Vixitq́;
Seth poſtquam genuit Enos, octingentis ſeptem annis, ge-
nuitq́; filios & filias. Et facti ſunt omnes dies Seth nongento
rum duodecim annorũ,& mortuus eſt.Vixit verò Enos no-
B naginta annis,& genuit Cainan.Poſt cuius ortũ vixit octin-
gentis quindecim annis,& genuit filios & filias. Factiq́; ſunt
omnes dies Enos nongẽti quinq; anni,& mortuus eſt. Vixit
quoq; Cainan ſeptuaginta annis,& genuit Malaleel. Et vixit
Cainan poſtquam genuit Malaleel, octingentis quadraginta
annis,genuitq́; filios & filias.Et facti ſunt omnes dies Cainan
nongenti decem anni,& mortuus eſt. Vixit autem Malaleel
ſexaginta quinque annis, & genuit Iared. Et vixit Malaleel
poſtquam genuit Iared,octingentis triginta annis:& genuit
C filios & filias.Et facti ſunt omnes dies Malaleel octingẽti no-
nagintaquinq; anni,& mortuus eſt. Vixitq́; Iared centũ ſe-
xaginta duobus annis,& genuit Enoch. Et vixit Iared poſt-
quam genuit Enoch octingentis annis,& genuit filios & fi-
lias.Et facti ſunt omnes dies Iared nongẽti ſexagintaduo an-
ni,& mortuus eſt.Porrò Enoch vixit ſexagintaquinq; annis,
& genuit Mathuſalam.Et ambulauit Enoch cum Deo:& vi-
xit Enoch poſtquam genuit Mathuſalam,trecentis annis, &
genuit filios & filias.Et facti ſunt omnes dies Enoch trecenti
D ſexagintaquinq; anni. ambulauitq́; cum Deo, & non appa-
Eccle.44 c ruit: quia tulit eum Deus. Vixit quoq; Mathuſala centum
Heb.11 a octoginta ſeptem annis,& genuit Lamech. Et vixit Mathu-
ſala poſtquã genuit Lamech,ſeptingentis octoginta duobus
annis, & genuit filios & filias. Et facti ſunt omnes dies Ma-
thuſalæ nongenti ſexagintanouem anni,& mortuus eſt. Vi-
xit autem Lamech centũ octoginta duobus annis, & genuit
filium:vocauitq́; nomen eius Noe,dicens, Iſte conſolabitur
nos ab operibus & laboribus manuum noſtrarum in terra cui
maledixit dominus. Vixitq́; Lamech,poſtquã genuit Noẽ,
quingentis nonagintaquinq; annis, & genuit filios & filias.
Et facti ſunt omnes dies Lamech,ſeptingenti ſeptuagintaſe-
ptem anni,& mortuus eſt.Noe verò cum quingentorũ eſſet
annorum,genuit Sem,Cham,& Iapheth.

[illegible] *Noẽ verò* [illegible]

CAPVT VI.

A Cumq́; cœpiſſent homines multiplicari ſuper ter
ram,& filias procreaſſent, videntes filij Dei filias
hominum quòd eſſent pulchræ, acceperunt ſibi
vxores ex omnibus quas elegerant. Dixitque
Deus,Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum
quia caro eſt:eruntq́; dies illius centum viginti annorum. Gi-
gantes autem erant ſuper terram in diebus illis,poſtquã enim
egreſsi ſunt filij Dei ad filias hominum,illæq́; genuerunt,iſti
ſunt potentes à ſeculo viri famoſi. Videns autem Deus quòd Cor homi-
B multa malitia hominum eſſet in terra,& cuncta cogitatio cor nis quale.
dis intenta eſſet ad malũ omni tempore,pœnituit eum quòd Infra 8 a
hominem feciſſet in terra. * Et præcauẽs in futurum . . & ta- (Hæc verba
ctus dolore cordis intrinſecus, Delebo,inquit, hominẽ quem non leguntur
creaui à facie terræ,ab homine vſq; ad animantia,à reptili vſq; in Hebræo,
ad volucres cœli:pœnitet enim me feciſſe eos. Noe verò in- neq; in edi-
uenit gratiam coram Deo. Hæ ſunt generationes Noe: Noe tione Com-
vir iuſtus atq; perfectus fuit in generationibus ſuis,cum Deo plutenſi
ambulauit.Et genuit tres filios,Sem,Cham, & Iaphet. Cor- Eccle.44 c
rupta eſt autem terra coram Deo, & repleta eſt iniquitate.
C Cumq́; vidiſſet Deus terram eſſe corruptam(omnis quippe
caro corruperat viam ſuam ſuper terram)dicit ad Noe, Finis
vniuerſæ carnis venit coram me:repleta eſt terra iniquitate à
facie eorum, & ego diſperdam eos cum terra. Fac tibi arcam
de lignis leuigatis:manſiunculas in arca facies,& bitumine li-
nies intrinſecus & extrinſecus. Et ſic facies eam, Trecentorũ
cubitorum erit longitudo arcæ,quinquaginta cubitorum la-
titudo,& triginta cubitorum altitudo illius. Feneſtram in ar-
D ca facies,& in cubito conſummabis ſummitatem eius:oſtium
autem arcæ pones ex latere deorſum:cœnacula & triſtega fa-
cies in ea. Ecce ego adducam aquas diluuij ſuper terram, vt
interficiam omnem carnem in qua ſpiritus vitæ eſt ſubter
cœlum,& vniuerſa quæ in terra ſunt,cõſumentur. Ponamq́;
fœdus meum tecum:& ingredieris arcam tu & filij tui, vxor
tua,& vxores filiorum tuorum tecum. Et ex cunctis animan
tibus vniuerſæ carnis bina induces in arcam vt viuant tecum:
maſculini ſexus & fœminini. De volucribus iuxta genus ſuũ,
& de iumentis in genere ſuo,& ex omni reptili terræ ſecun-
dum genus ſuum:bina de omnibus ingredientur tecũ,vt poſ-
ſint viuere. Tolles igitur tecum ex omnibus eſcis quæ mandi
F poſſunt,& cõportabis apud te:& erũt tam tibi, quàm illis in
cibum.Fecit igitur Noe omnia quæ præceperat illi Deus.

G

5. [illegible] *in arca Noẽ cum cuiuſq; animantis ſpecie* [illegible] *ſuperatis,* [illegible] *animantia ſubmerſit.*

CAPVT VII.

A Dixitq́; Dominus ad eum, Ingredere tu & omnis
domus tua in arcam: te enim vidi iuſtum coram 2.Petr.2 b
me in generatione hac.Ex omnibus animantibus
mundis tolles ſeptena & ſeptena,maſculũ & fœ-
minã:de animantibus verò immundis duo & duo,maſculum
& fœminã.Sed & de volatilibus cœli ſeptena & ſeptena ma-
ſculũ & fœminã:vt ſaluetur ſemẽ ſuper faciẽ vniuerſæ terræ.
Adhuc enim & poſt dies ſeptẽ ego pluã ſuper terrã quadra-
ginta diebus & quadraginta noctibus:& delebo omnem ſub-
ſtantiam quã feci,de ſuperficie terræ, Fecit ergo Noe omnia
quæ mãdauerat ei Dominus. Eratq́; ſexcentorũ annorũ quã-
B do diluuij aquæ inundauerunt ſuper terram, Et ingreſſus eſt Mat.24 d
Noe & filij eius,vxor eius & vxores filiorũ eius cũ eo in ar- Luc.17 f
cam,propter aquas diluuij. De animãtibus quoq; mundis & 1.Pet.3 d
immundis,& de volucribus,& ex omni quòd mouetur ſuper

terrã,duo & duo ingreſſa ſunt ad Noe in arcam, maſculus & fœmina,ſicut præceperat dominus Noe. Cumq; tranſiſſent ſeptẽ dies,aquæ diluuij inundauerũt ſuper terrã. Anno ſexcenteſimo vitæ Noe,menſe ſecũdo,ſeptimodecimo die menſis,rupti ſunt omnes fontes, abyſsi magnæ & cataractæ cœli apertæ ſunt: & facta eſt pluuia ſuper terrã quadraginta die-
C bus & quadraginta noctibus. In articulo diei illius ingreſſus eſt Noe,& Sem,& Cham,& Iapheth filij eius:& vxor illius, & vxores filiorũ eius cũ eis in arcam: ipſi & omne animal ſecundũ genus ſuũ,vniuerſaq; iumenta in genere ſuo,& omne quod mouetur ſuper terrã in genere ſuo,cunctumq; volatile ſecundum genus ſuum,vniuerſæ aues,omnesq; volucres ingreſſæ ſunt ad Noe in arcam, bina & bina ex omni carne in qua erat ſpiritus vitæ. Et quæ ingreſſa ſunt,maſculus & fœmina ex omni carne introierũt,ſicut præceperat ei Deus: & incluſit eum Dominus deforis. Factumq; eſt diluuium quadraginta diebus ſuper terrã:& multiplicatæ ſunt aquæ,& eleua-
D uerunt arcã in ſublime à terra. Vehementer enim inundauerunt & omnia repleuerũt in ſuperficie terræ. Porrò arca ferebatur ſuper aquas:& aquæ præualuerũt nimis ſuper terram: (Sapien. 10 a) opertiq; ſunt omnes mõtes excelſi ſub vniuerſo cœlo. (Eccle. 39 c) Quindecim cubitis altior fuit aqua ſuper montes quos operuerat. Conſumptaq; eſt omnis caro quæ mouebatur ſuper terram, volucrũ,animantium,beſtiarum,omniumq; reptiliũ quæ reptant ſuper terrã. Vniuerſi homines & cuncta in quibus ſpiraculum vitæ eſt in terra,mortua ſunt. Et deleuit omnẽ ſubſtantiam quæ erat ſuper terrã,ab homine vſq; ad pecus,tam reptile,quàm volucres cœli: & deleta ſunt de terra: remanſit autem ſolus Noe & qui cum eo erant,in arca. Obtinueruntq; aquæ terram centum quinquaginta diebus.

S. AQVIS diluuij recedentibus à facie terræ arca omnia contenta eijcit, Noë autem ara extructa Deum immolatione placauit.

CAPVT VIII.

A Ecordatus autem Deus Noe cunctorumq; animantium & omniũ iumentorum quæ erant cum (Eccle. 1 b) eo in arca,adduxit ſpiritũ ſuper terram,& imminutæ ſunt aquæ. Et clauſi ſunt fontes abyſsi, & cataractæ cœli:& prohibitæ ſunt pluuiæ de cælo. Reuerſæq; ſunt aquæ de terra eũtes & redeũtes: & cœperũt minui poſt centum quinquaginta dies. Requieuitq; arca menſe ſeptimo, viceſimoſeptimo die menſis ſuper montes Armeniæ. At verò aquæ ibant & decreſcebant vſq; ad decimum menſem: decimo enim menſe, prima die menſis apparuerunt cacumina montium. Cumq; tranſiſſent quadraginta dies,aperiens Noe
B feneſtrã arcæ quam fecerat, dimiſit coruum: qui egrediebatur,& nõ reuertebatur,donec ſiccarentur aquæ ſuper terram. Emiſit quoq; columbã poſt eum, vt videret ſi iam ceſſaſſent aquæ ſuper faciem terræ. Quæ cum nõ inueniſſet vbi requieſceret pes eius,reuerſa eſt ad eum in arcã:aquæ enim erant ſuper vniuerſam terrã:extenditq; manum ſuam, & apprehenſam intulit in arcam. Expectatis autem vltrà ſeptem diebus alijs,rurſum dimiſit columbam ex arca. At illa vênit ad eum ad veſperã,portans ramum oliuæ virentibus folijs in ore ſuo. Intellexit ergo Noe quòd ceſſaſſent aquæ ſuper terrã. Expe-
C ctauitq; nihilominus ſeptẽ alios dies:& emiſit columbã,quæ non eſt reuerſa vltrà ad eum. Igitur ſexcẽteſimo primo anno, primo menſe,prima die menſis imminutæ ſunt aquæ ſuper terrã:& aperiens Noe tectũ arcæ aſpexit,viditq; quòd exiccata eſſet ſuperficies terræ. Menſe ſecũdo, ſeptimo & viceſimo die menſis areſacta eſt terra. Locutus eſt autem dominus ad Noe,dicẽs: Egredere de arca tu & vxor tua,filij tui & vxores filiorũ tuorũ tecũ. Cuncta animantia quæ ſunt apud te,ex omni carne tam in volatilibus quàm in beſtijs & vniuerſis re- (Suprà 1 c d) ptilibus quæ reptant ſuper terram,educ tecũ, & ingredimini (Infra 9 a) ſuper terrã,creſcite & multiplicamini ſuper eã. Egreſſus eſt
D ergo Noe & filij eius, & vxor illius & vxores filiorũ eius cũ eo. Sed & omnia animantia, iumenta & reptilia quæ reptant ſuper terrã ſecundũ genus ſuũ,egreſſa ſunt de arca. Aedificauit autẽ Noe altare Domino: & tollẽs de cũctis pecoribus & volucribus mundis, obtulit holocauſta ſuper altare. Odoratusq; eſt Dominus odorẽ ſuauitatis,& ait ad eum, Nequaquã vltrà maledicã terræ propter homines:ſenſus enim & cogitatio humani cordis in malũ prona ſunt ab adoleſcẽtia ſua: non igitur vltrà percutiam omnem animam viuentem ſicut feci. (Supra 6 a) Cunctis diebus terræ,ſemẽtis & meſsis,frigus & æſtus,æſtas & hyems,nox & dies non requieſcent.

S. BENEDICTIO filiorum Noë, cibum potumq; prouidit, fœdus inter Deum & homines Iride firmauit. Noë ebrium Cham filius ridens in Chanaam filio maledicitur.

CAPVT IX.

A Enedixitque Deus Noe & filijs eius, & dixit ad eos, Creſcite & multiplicamini, & replete terrã. (Confirmatio côniugij. Suprà 1 c) Et terror veſter ac tremor ſit ſuper cũcta anima- (8 c) lia terræ, & ſuper omnes volucres cœli, cũ vniuerſis quæ mouentur ſuper terrã: omnes piſces maris manui (Homini ſuo omnia ſubij. ... Conceſſio ciborũ præter ſuffocatum) veſtræ traditi ſunt. Et omne quod mouetur & viuit, erit vobis in cibum:quaſi olera virẽtia tradidi vobis omnia: exceptò quòd carnem cum ſanguine nõ comedetis. Sanguinem enim animarũ veſtrarũ requiram de manu cunctarũ beſtiarum: &
B de manu hominis, de manu viri & fratris eius requiram ani- (Ius gladij.) mam hominis. Quicunq; effuderit humanũ ſanguinem, fun- (Matt. 26 e) detur ſanguis illius:ad imaginẽ quippe Dei factus eſt homo. (Apo. 13 c) Vos autem creſcite & multiplicamini, & ingredimini ſuper terrã,& implete eam. Hæc quoq; dixit Deus ad Noe, & ad (Eſa. 54 c) filios eius cum eo, Ecce ego ſtatuã pactum meũ vobiſcum,& cum ſemine veſtro poſt vos: & ad omnem animã viuentem quæ eſt vobiſcũ,tam in volucribus quàm in iumentis & pecudibus terræ,cunctiſq; quæ egreſſa ſunt de arca,& vniuerſis beſtijs terræ. Statuam pactum meum vobiſcũ,& nequaquam vltrà interficietur omnis caro aquis diluuij,neq; erit deinceps diluuiũ diſsipans terrã. Dixitq; Deus, Hoc eſt ſignum fœderis,quod do inter me & vos,& ad omnem animam viuentem quæ eſt vobiſcum in generationes ſempiternas. Arcũ meum (Eccle. 41 b)
C ponã in nubibus, & erit ſignũ fœderis inter me & inter terram. Cumq; obduxero nubibus cœlũ, apparebit arcus meus in nubibus & recordabor fœderis mei vobiſcum & cũ omni anima viuente quæ carnẽ vegetat: & non erunt vltrà aquæ diluuij ad delendã vniuerſam carnem. Eritq; arcus in nubibus, & videbo illum,& recordabor fœderis ſempiterni quod pactum eſt inter Deũ & omnẽ animam viuentem vniuerſæ carnis quæ eſt ſuper terrã. Dixitq; Deus ad Noe, Hoc eſt ſignũ fœderis quod cõſtitui inter me & omnẽ carnẽ ſuper terram. Erant ergo filij Noe qui egreſsi ſunt de arca, Sem, Cham, & Iapheth: porrò Cham ipſe eſt pater Chanáan. Tres iſti filij ſunt Noe: & ab his diſſeminatũ eſt omne genus hominũ ſuper vniuerſam terram. Cœpitque Noe vir agricola exercere terram,& plantauit vineam. Bibensq; vinũ inebriatus eſt, &

nudatus

nudatus eſt in tabernaculo ſuo. Quod cum vidiſſet Cham pater Chanáan, verenda ſcilicet patris ſui eſſe nudata, nuntiauit D duobus fratribus ſuis foras. At verò Sem & Iapheth pallium impoſuerunt humeris ſuis, & incedentes retrorſum, operuerunt verenda patris ſui: faciesq; eorum auerſæ erant, & patris virilia non viderunt. Euigilans autem Noe ex vino, cum didiciſſet quæ fecerat ei filius ſuus minor, ait, Maledictus Chanáan, ſeruus ſeruorũ erit fratribus ſuis. Dixitq;, Benedictus Dominus Deus Sem, ſit Chanáan ſeruus eius. Dilatet Deus Iapheth, & habitet in tabernaculis Sem, ſitq; Chanáan ſeruus eius. Vixit autem Noe poſt diluuium trecentis quinquaginta annis, & impleti ſunt omnes dies eius nongentorum quinquaginta annorum: & mortuus eſt.

Filiorum Noe, Iapheth, Cham & Sem progenies & multiplicatio.

CAPVT X.

A Hæ ſunt generationes filiorũ Noe, Sem, Cham, & Iapheth: natiq; ſunt eis filij poſt diluuium. Filij Iapheth: Gomer & Magog, & Madái, & Iauan, & Thubal, & Móſoch, & Thiras. Porrò filij Gomer: Aſcenez & Riphath & Thógorma. Filij autẽ Iauan: Eliſa & Tharſis, Cethim & Dodanim. Ab his diuiſæ ſunt inſulæ gentium in regionibus ſuis, vnuſquiſq; ſecũdum linguam ſuã & familias in nationibus ſuis. Filij autẽ Cham: Chus, & Meſraim, & Phut, & Chanáan. Filij autẽ Chus: Saba, & Euila, & Sabatha, & Regma, & Sabathacha. Filij Regma: Saba, & Dadan. Porrò Chus genuit Nemrod: ipſe cœ- B pit eſſe potẽs in terra, & erat robuſtus venator corã Domino. ab hoc exiuit prouerbium, Quaſi Nemrod robuſtus venator coram Domino. Fuit autem principium regni eius Babylon & Arach, & Achad, & Chalanne, in terra Sennaar. De terra illa egreſſus eſt Aſſur, & ædificauit Niniuen, & platéas ciuitatis, & Chale. Reſen quoq; inter Niniuen & Chale: hæc eſt ciuitas magna. At verò Meſraim genuit Ludim, & Ananim, & Laabim, & Nephtuim, & Phethruſim, & Chaſluim: de quibus egreſsi ſunt Philiſthijm, & Caphtorim. Chanáan au- C tem genuit Sidónem primogenitũ ſuũ, Hethæũ & Iebuſæũ & Amorrhæum & Gergeſæum & Heuæum & Aracæũ, Sinæum & Aradiũ, Samareũ & Amathæum: & per hos diſſeminati ſunt populi Chananæorũ. Factiq; ſunt termini, Chanáan venientibus à Sidóne Geraram vſq; ad Gazam, donec ingrediaris Sodomã & Gomorrham, & Adamã & Seboim D vſq; Laſa. Hi, filij Cham in cognationibus & linguis & generationibus, terriſq; & gentibus ſuis. De Sem quoq; nati ſunt, patre omnium filiorum Heber, fratre Iapheth maiore. Filij Sem: Aelam & Aſſur & Arphaxad, Lud & Aram. Filij Arã: Hus & Hul & Gether & Mes. At verò Arphaxad genuit Sale, de quo ortus eſt Heber. Natiq; ſunt Heber filij duo. nomen vni Phaleg, eo quòd in diebus eius diuiſa ſit terra: & nomen fratris eius Iectan. Qui Iectan genuit Elmodad & Saleph & Aſarmoth, Iare & Adoram & Vzal & Decla & Hebal & Abimael, Saba & Ophir & Euila & Iobab. omnes iſti, filij Iectan. Et facta eſt habitatio eorũ de Meſſa pergẽtibus vſq; Sephar montem orientalem. Iſti filij Sem ſecundum cognationes & linguas & regiones in gentibus ſuis. Hæ familiæ Noe iuxta populos & nationes ſuas. Ab his diuiſæ ſunt gentes in terra poſt diluuium.

Marginal notes: 1.Para.1 a — Prouerb. — 1.Para.1 b — Terræ à quibus diuiſæ poſt diluuium.

Sem in terris Babel ædificatione ſuperborum actus eorumq; lingua confunditur. Sem genealogia vſq; ad Abram texitur.

CAPVT XI.

A Erat autem terra labij vnius, & ſermonum eorundem. Cumq; proficiſcerẽtur de oriente, inuenerunt campum in terra Sennaar, & habitauerũt in eo. Dixitq; alter ad proximũ ſuum, Venite, faciamus lateres, & coquamus eos igni. Habueruntq; lateres pro ſaxis, & bitumen pro cemento: & dixerũt, Venite, faciamus

Marginal note: Sapiẽ. 10 a

nobis ciuitatẽ & turrim, cuius culmen pertingat ad cœlum: & celebremus nomen noſtrũ antequã diuidamur in vniuerſas terras. Deſcendit autẽ Dominus vt videret ciuitatẽ & turrim quam ædificabant filij Adam, & dixit: Ecce, vnus eſt populus, & vnũ eſt labiũ omnibus: cœperuntq; hoc facere, nec B deſiſtent à cogitationibus ſuis, donec eas opere compleant. Venite igitur, deſcendamus & cõfundamus ibi linguã eorũ, vt non audiat vnuſquiſq, vocem proximi ſui. Atq; ita diuiſit eos Dominus ex illo loco in vniuerſas terras, & ceſſauerunt ædificare ciuitatem. Et idcirco vocatũ eſt nomen eius Babel, quia ibi confuſum eſt labiũ vniuerſæ terræ: & inde diſperſit eos Dominus ſuper faciem cunctarũ regionũ. Hæ ſunt generationes Sem, Sem erat centũ annorũ quãdo genuit Arphaxad, biennio poſt diluuiũ. Vixitq; Sem poſtquã genuit Arphaxad, quingentis annis: & genuit filios & filias. Porrò Arphaxad vixit trigintaquinq; annis, & genuit Sale. Vixitque Arphaxad poſtquã genuit Sale, quadringẽtis tribus annis: & C genuit filios & filias. Sale quoque vixit triginta annis, & genuit Heber. Vixitq; Sale poſtquã genuit Heber, quadringẽtis tribus annis: & genuit filios & filias. Vixit autẽ Heber trigintaquatuor annis, & genuit Phaleg. Et vixit Heber poſtquã genuit Phaleg, quadringentis triginta annis: & genuit filios & filias. Vixit quoque Phaleg triginta annis, & genuit Reu. Vixitq; Phaleg poſtquã genuit Reu, ducẽtis nouẽ annis: & genuit filios & filias. Vixit autem Reu trigintaduobus annis, & genuit Sarug. Vixit quoq; Reu poſtquã genuit Sarug, ducentis ſeptẽ annis: & genuit filios & filias. Vixit verò Sarug triginta annis, & genuit Nachor. Vixitq; Sarug poſtquã genuit Nachor, ducẽtis annis: & genuit filios & filias. Vixit autẽ Nachor vigintinouẽ annis, & genuit Thare. Vixitq; Nachor poſtquã genuit Thare, centũ decem & nouẽ annis: D & genuit filios & filias. Vixitq; Thare ſeptuaginta annis: & genuit Abram & Nachor & Aran. Hæ ſunt autẽ generationes Thare, Thare genuit Abrã, Nachor, & Aran. Porrò Aran genuit Lot. Mortuusq; eſt Aran ante Thare patrẽ ſuum, in terra natiuitatis ſuæ in vr Chaldæorum. Duxerunt autem Abram & Nachor vxores: nomẽ vxoris Abram Sarái: & nomen vxoris Nachor, Melcha filia Aran patris Melchæ & patris Ieſchæ. Erat autẽ Sarái ſterilis, nec habebat liberos. Tulit itaq; Thare Abram filiũ ſuum, & Lot filiũ Aran filium filij ſui, & Sarái nurũ ſuam, vxorem Abram filij ſui, & eduxit eos de Vr Chaldæorum, vt irent in terram Chanáan: veneruntq; vſq; Haran, & habitauerunt ibi. Et facti ſunt dies Thare ducentorum quinq; annorum, & mortuus eſt in Haran.

Marginal notes: Trinitatis myſterium. — 1.Para.1 b — 1.Para.1 b — Ioſue 24 a — Ioſue 24 a — Neem. 9 b — Iudith 5 a

Abram Dei mandato peruenit patriam patremq; relinquens, in Sichem Domino ſacrificauit. Inde propter famem Aegyptum ingreſſus uxorem ablatam à rege multis donis cumulatam recepit.

CAPVT XII.

A Dixit autẽ Dominus ad Abram, Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram quam monſtrauero tibi. Faciamq; te in gentem magnam, & benedicam tibi,

Marginal note: Act. 7 a

&' magnificabo nomen tuum, eriſq; benedictus. Benedicã benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi, atq; IN TE benedicentur vniuerſæ cognationes terræ. Egreſſus eſt itaq; Abrã ſicut præceperat ei Dominus, & iuit cum eo Lot: ſeptuagintaquinq; annorũ erat Abram cum egrederetur de

Gal. 3. b / Hebr. 11. b — Haran. Tulitq́; Sarái vxorẽ ſuam, & Lot filiũ fratris ſui, vniuerſamq́; ſubſtantiã quam poſſederant, & animas quas fece-

B rant in Haran: & egreſsi ſunt vt irẽt in terrã Chanaan. Cumq́; veniſſent in eam, pertranſiuit Abram terrã vſq; ad locum Sichem, & vſq; ad cõuallem illuſtrẽ: Chananæus autẽ tunc erat in terra. Apparuitq́; Dominus Abrã, & dixit ei, Semini tuo dabo terrã hanc. Qui ædificauit ibi altare Domino, qui apparuerat ei. Et inde tranſgrediens ad montẽ qui erat cõtra orientem Bethel, tetendit ibi tabernaculum ſuum, ab occidente habens Bethel, & ab oriente Hai: ædificauit quoq; ibi altare Domino, & inuocauit nomen eius. Perrexitq́; Abram vadens & vltrà progrediens ad meridiẽ. Facta eſt autẽ fames in terra: deſcenditq́; Abram in Aegyptũ, vt peregrinaretur ibi: præua-

VETVS TESTAMENTVM.

C luerat enim fames in terra. Cumq́; propè eſſet vt ingrederetur Aegyptum, dixit Sarái vxori ſuæ, Noui quòd pulchra ſis mulier: & quòd cum viderint te Aegyptij, dicturi ſunt, Vxor illius eſt: & interficient me, & te reſeruabunt. Dic ergo, obſecro te, quòd ſoror mea ſis, vt benè ſit mihi propter te, & viuat anima mea ob gratiam tui. Cum itaq; ingreſſus eſſet Abram Aegyptũ, viderunt Aegyptij mulierẽ quòd eſſet pulchra nimis. Et nuntiauerunt principes Pharaoni, & laudauerũt eam

Infrà 12 b / 13 d 15 d / 16 a / Deut. 14 b / Infrà 20 c

D apud illum: & ſublata eſt mulier in domũ Pharaonis. Abram verò bene vſi ſunt propter illã. Fueruntq́; ei oues & boues & aſini & ſerui, famulæ & aſinæ & cameli. Flagellauit autẽ Dominus Pharaonẽ plagis maximis, & domũ eius propter Sarái vxorẽ Abram. Vocauitq́; Pharao Abrã, & dixit ei, Quidnam eſt hoc quod feciſti mihi? quare nõ indicaſti mihi quòd vxor tua eſſet? Quam ob cauſam dixiſti eſſe ſororem tuam, vt tollerẽ eam mihi in vxorem? nunc igitur, ecce cõiunx tua, accipe eam, & vade. Præcepitq́; Pharao ſuper Abrã viris: & deduxerunt eum & vxorem illius, & omnia quæ habebat.

s

CAPVT XIII.

A Aſcendit ergo Abram de Aegypto, ipſe & vxor eius, & omnia quæ habebat, & Lot cũ eo, ad auſtralem plagam. Erat autem diues valde Abrã in poſſeſsione auri & argẽti. Reuerſuſq; eſt per iter quo venerat, à meridie in Bethel, vſq; ad locũ vbi prius fixerat tabernaculum inter Bethel & Hai: in loco altaris quod fecerat prius, & inuocauit ibi nomen Domini. Sed & Lot qui erat cum Abram, fuerũt greges ouium & armẽta & tabernacula. Nec poterat eos capere terra, vt habitarent ſimul: erat

Suprà 12 a

B quippe ſubſtantia eorũ multa, & nequibant habitare cõmuniter. Vnde & facta eſt rixa inter paſtores gregum Abram & Lot. Eo autẽ tempore Chananæus & Pherezæus habitabant in terra illa. Dixit ergo Abram ad Lot, Ne quæſo ſit iurgium inter me & te, & inter paſtores meos & paſtores tuos: fratres enim ſumus. Ecce vniuerſa terra corã te eſt, recede à me, obſecro. ſi ad ſiniſtrã ieris, ego dexterã tenebo: ſi tu dexterã ele-

Infrà 36 a

C geris, ego ad ſiniſtram pergam. Eleuatis itaq; Lot oculis, vidit omnem circa regionem Iordanis, quæ vniuerſa irrigabatur antequam ſubuerteret Dominus Sodomam & Gomorrhã, ſicut paradiſus Domini, & ſicut Aegyptus venictibus in Segor. Elegitq́; ſibi Lot regionem circa Iordanẽ, & receſsit ab oriẽte: diuiſitq́; ſunt alterutrum à fratre ſuo. Abram habitauit in terra Chanaan: Lot verò moratus eſt in oppidis quæ erant circa Iordanem, & habitauit in Sodomis. Homines autẽ So-

Sodomitæ. domitæ peſsimi erãt, & peccatores corã Domino nimis. Di-

D xitq́; Dominus ad Abram poſtquam diuiſus eſt ab eo Lot, Leua oculos tuos, & vide à loco in quo nunc es ad aquilonem & meridiem, ad orientem & occidentem. Omnem terram quam conſpicis, tibi dabo, & ſemini tuo vſq; in ſempiternũ. Faciamq́; ſemen tuum ſicut puluerem terræ: ſi quis poteſt hominum numerare puluerem terræ, ſemen quoq; tuum numerare poterit. Surge ergo, & perambula terram in longitudine & latitudine ſua: quia tibi daturus ſum eam. Mouens igitur Abram tabernaculum ſuum, venit & habitauit iuxta conuallem Mambre, quæ eſt in Hebron: ædificauitq́; ibi altare Domino.

Rurſum Abræ promittitur terra Chanaã. / Suprà 12 b / Infrà 15 b / 16 a

S. QVATVOR reges aperto marte quinq; vicerant, & ſpolians Sodoma Lot cum pleriſq; alijs captiuum ducebant: quos Abram perſequutus omnes cæſis eos, ſpoliaq; reduxit, atq; benedictione à Melchiſedech accepta cuncta regi Sodomæ reddidit.

CAPVT XIIII.

A Factum eſt autem in illo tempore, vt Amraphel rex Sennaar, & Arioch rex Ponti, & Chodorlahomor rex Aelamitarum, & Thadal rex gẽtium inirent bellum contra Bara regem Sodomorum, & contra Berſa regem Gomorrhæ, & contra Senaab regem Adamæ, & contra Semẽber regem Seboim, contraq́; regem Balæ, ipſa eſt Segor. Omnes hi conuenerunt in vallem Syluestrem, quæ nunc eſt mare ſalis. Duodecim enim annis ſeruierant Chodorlahómor, & tertiodecimo anno receſſerunt ab eo. Igitur quartodecimo anno venit Chodorlahómor, & reges qui erãt cum eo: percuſſeruntq́; Raphaim in Aſtaroth Carnaim, & Zuzim cum eis, & Emim in Saue Cariathháim, & Chorrhæos in montibus Seir, vſq; ad campeſtria Pharan, quæ eſt in ſolitudine. Reuerſiq́; ſunt, & venerunt vſq; ad fontem Miſphat, ipſa eſt Cades: & percuſſerunt omnem regionem Amalechitarum, & Amorrhæorum, qui habitabant in

B Aſaſonthamar. Et egreſsi ſunt rex Sodomorum, & rex Gomorrhæ, rexq́; Adamæ, & rex Seboim, necnon & rex Balæ, quæ eſt Segor: & direxerunt aciem cõtra eos in valle Syluestri, ſcilicet aduerſus Chodorlahómor regem Aelamitarum, & Thadal regem gentium, & Amraphel regem Sennaar, & Arioch regem Ponti: quatuor reges aduerſus quinq;. Vallis autem Syluestris habebat puteos multos bituminis. Itaq; rex Sodomorũ, & rex Gomorrhæ terga verterunt, cecideruntq́; ibi: & qui remanſerant, fugerunt ad montem. Tulerũt autem omnem ſubſtantiam Sodomorum & Gomorrhæorum, & vniuerſa quæ ad cibum pertinent, & abierũt: necnon & Lot, & ſubſtantiam eius, filiũ fratris Abram, qui habitabat in Sodomis. Et ecce vnus qui euaſerat, nuntiauit Abram Hebræo, qui habitabat in cõualle Mambre Amorrhæi, fratris Eſchol, & fratris Aner: hi enim pepigerãt fœdus cum Abram. Quod

C cum audiſſet Abram, captũ videlicet Lot fratrem ſuum, numerauit expeditos vernaculos ſuos trecentos decẽ & octo: & perſecutus eſt eos vſq; Dan. Et diuiſis ſocijs, irruit ſuper eos nocte: percuſsitq́; eos, & perſecutus eſt vſq; Choba, quæ eſt ad læuam Damaſci. Reduxitq́; omnem ſubſtantiam, & Lot fratrem ſuum cum ſubſtantia illius, mulieres quoq;, & populum. Egreſſus eſt autem rex Sodomorum in occurſum eius poſtquam reuerſus eſt à cæde Chodorlahómor, & regũ qui cum eo erant in valle Saue, quæ eſt vallis regis. At verò Mel-

D chiſedec rex Salem, proferẽs panem & vinum (erat enim ſacerdos Dei altiſsimi) benedixit ei, & ait, Benedictus Abram Deo excelſo, qui creauit cœlũ & terrã: & benedictus Deus excelſus, quo protegente hoſtes in manibus tuis ſunt. Et dedit ei decimas ex omnibus. Dixit autem rex Sodomorum ad Abram, Da mihi animas, cætera tolle tibi. Qui reſpondit ei, Leuo manum meam ad Dominum Deum excelſum poſſeſſorem cœli & terræ, quod à filo ſubtegminis vſq; ad corri-

Hebr. 7 a

E giam caligæ, non accipiam ex omnibus quæ tua ſunt, ne dicas, Ego ditaui Abram. exceptis his quæ comederunt iuuenes, & partibus virorum qui venerunt mecum, Aner, Eſchol, & Mambre: iſti accipient partes ſuas.

S. C O N-

S. E R V I [illegible] ſtionitq;
[illegible] ne.

CAPVT XV.

A His itaq; tranſactis, factus eſt ſermo Domini ad
Abram.per viſionē dicens, Noli timere Abram,
ego protector tuus ſum,& merces tua magna ni-
mis. Dixitq; Abram, Domine Deus quid dabis
mihi? ego vadam abſq; liberis: & filius procuratoris domus
meæ.iſte Damaſcus Eliézer. Addiditq; Abram, Mihi autem
B non dediſti ſemen:& ecce vernaculus meus, hæres meus erit.
Promi[illegible] Statimq; ſermo Domini factus eſt ad eū, dicens. Non erit hic
tur A[illegible] hæres tuus: ſed qui egredietur de vtero tuo, ipſum habebis
[illegible] hæredē. Eduxitq; eū foras,& ait illi, Suſpice cœlū,& numera
Roma.4.c ſtellas ſi potes:& dixit ei, Sic erit ſemen tuum. Credidit Abrā
Ab[illegible] fides. Deo,& reputatū eſt illi ad iuſtitiā. Dixitq; ad eum, Ego Do-
Rom.4.a minus qui eduxi te de Vr Chaldæorū, vt darē tibi terrā iſtā,
Gala.3.a & poſsideres eam. At ille ait, Domine Deus, vnde ſcire poſ-
Iacob.2.d ſum quòd poſſeſſurus ſim eam? Et reſpōdens Dominus, Su-
Supra 12.d me, inquit, mihi vaccā triennem,& capram trimā, & arietem
annorū trium, turturē quoq; & columbā. Qui tollēs vniuer-
ſa hæc diuiſit ea per mediū,& vtraſq; partes cōtra ſe altrinſe-
cus poſuit: aues autem nō diuiſit. Deſcēderuntq; volucres ſu-
C per cadauera,& abigebat eas Abrā. Cumq; ſol occūberet, ſo-
por irruit ſuper Abrā,& horror magnus & tenebroſus inua-
ſit eū. Dictumq; eſt ad eū, Scito prænoſcens quòd peregrinū
futurū ſit ſemen tuū in terra nō ſua:& ſubijciēt eos ſeruituti,
& affligēt quadringētis annis. Veruntamē gentē cui ſeruituri
ſunt, ego iudicabo.& poſt hæc egredientur cū magna ſubſtan-
tia. Tu autē ibis ad patres tuos in pace, ſepultus in ſenectute
bona. Generatione autē quarta reuertētur huc: necdum enim
Act.7.a cōpletæ ſunt iniquitates Amorrhæorū vſq; ad præſens tem-
Exo.12 f D pus. Cū ergo occubuiſſet ſol, facta eſt caligo tenebroſa,& ap-
paruit clibanus fumās,& lampas ignis tranſiens inter diuiſio-
nes illas. In illo die pepigit Dominus fœdus cū Abram, dicēs.
Supra 12.b Semini tuo dabo terram hanc à fluuio Aegypti vſq; ad flu-
13.d uium magnum Euphrátem, Cinæos & Cenezæos, Cedmo-
Infra 26.a næos & Hethæos,& Pherezæos, Raphaim quoq;,& Amor-
Deut.34.b rhæos, Euæos & Chananæos,& Gergeſæos,& Iebuſæos.

S. AGAR Saraí dominæ permiſſu ſe ex Abram cōcepiſſe videns, dominam contempſit, vnde fugere coacta eſt, donec per angelum dominæ ſubmiſſa, Iſmaëlem peperit.

CAPVT XVI.

A IGitur Saráí vxor Abram non genuerat ſibi libe
ros: ſed habēs ancillā Aegyptiam nomine Agar
dixit marito ſuo, Ecce, concluſit me dominus, ne
parerem: ingredere ad ancillam meā, ſi fortè ſal-
tem ex illa ſuſcipiā filios. Cumq; ille acquieſceret deprecan-
ti, tulit Agar Aegyptiā ancillam ſuam poſt annos decē quàm
habitare cœperāt in terra Chanáan:& dedit eā viro ſuo vxo-
B rem. Qui ingreſſus eſt ad eā. At illa cōcepiſſe ſe vidēs, deſpe-
xit dominā ſuam. Dixitq; Saráí ad Abram, Iniquè agis con-
tra me: ego dedi ancillam meā in ſinū tuum, quæ videns quòd
cōceperit, deſpectui me habet: iudicet Dominus inter me &
te. Cui reſpondens Abram, Ecce, ait, ancilla tua in manu tua
eſt, vtere ea vt libet. Affligente igitur eam Saráí, fugam inijt.
Cumq; inueniſſet eam angelus Domini iuxta fontē aquæ in
ſolitudine quæ eſt in via Sur in deſerto, dixit ad illam, Agar
C ancilla Saráí vnde venis? & quò vadis? Quæ reſpondit. A facie
Saráí dominæ meæ ego fugio. Dixitq; ei angelus Domini,
Reuertere ad dominā tuam, & humiliare ſub manu illius. Et
rurſum, Multiplicās, inquit, multiplicabo ſemen tuū, & non
numerabitur præ multitudine. Ac deinceps, Ecce, ait, conce-
piſti & paries filium: vocabiſq; nomen eius Iſmael, eò quòd
audierit Dominus afflictionē tuam. Hic erit ferus homo: ma-
nus eius contra omneis,& manus omniū contra eum:è regio-
D ne vniuerſorū fratrum ſuorū figet tabernacula. Vocauit autē
nomen Domini qui loquebatur ad eam, Tu Deus qui vidiſti
me. Dixit enim, Profectò hic vidi poſteriora videntis me.
Propterea appellauit puteum illum, Puteum viuentis & vi-
dentis me. ipſe eſt inter Cades & Barad. Peperitq; Agar A-
bræ filium: qui vocauit nomen eius Iſmael. Octoginta & ſex Gala.4.c
annorum erat Abram quando peperit ei Agar Iſmaelem.

S. ABRAÆ & Saraí nominibus mutatis, ex circunciſionis præcepto, filio promiſſo, & Iſmaëlis ſucceſſu certior factus [illegible] circunciſionis præceptum exequutus eſt.

CAPVT XVII.

A POſtquam verò nonaginta & nouem annorū eſſe
cœperat, apparuit ei Dominus: dixitq; ad eum,
Ego Deus omnipotens: ambula corā me, & eſto
perfectus. Ponamq; fœdus meū inter me & te,&
multiplicabo te vehementer nimis. Cecidit Abram pronus
in faciem. Dixitq; ei Deus, Ego ſum, & pactum meū tecū, Eccle.44.c
eriſq; pater multarum gentium. Nec vltrà vocabitur nomen Roma.4.c
tuum Abram: ſed appellaberis Abraham: quia patrē multarū
gentiū conſtitui te. Faciamq; te creſcere vehementiſsime,&
ponā te in gētibus, regeſq; ex te egredientur. Et ſtatuā pactū
meū inter me & te,& inter ſemen tuū poſt te in generationi-
bus ſuis fœdere ſempiterno: vt ſim Deus tuus & ſeminis tui
B poſt te. Daboq; tibi & ſemini tuo poſt te terrā peregrinatio-
nis tuæ, omnem terrā Chanáan in poſſeſsionē æternā, eroq;
Deus eorū. Dixit iterū Deus ad Abraham. Et tu ergo cuſto-
dies pactū meū,& ſemen tuū poſt te in generationibus ſuis.
Hoc eſt pactū meū quod obſeruabitis inter me & vos & ſe- Præcipitur
men tuū poſt te, Circuncidetur ex vobis omne maſculinū: & circūciſio.
circuncidetis carnē præputij veſtri, vt ſit in ſignū fœderis in- Act.7.a
ter me & vos. Infans octo dierū circuncidetur in vobis, omne Roma.4.b
maſculinū in generationibus veſtris: tā vernaculus quàm em- Luc.2.c
ptitius circuncidetur,& quicunq; non fuerit de ſtirpe veſtra:
eritq; pactū meum in carne veſtra in fœdus æternū. Maſcu-
lus cuius præputij caro circunciſa non fuerit, delebitur anima
C illa de populo ſuo: quia pactū meum irritū fecit. Dixit quoq;
Deus ad Abrahā, Saráí vxorē tuam nō vocabis Saráí, ſed Sa- Sarai, nominatur
ram. Et benedicā ei,& ex illa dabo tibi filiū, cui benedicturus Sara.
ſum, eritq; in nationes,& reges populorū orientur ex ea. Ce- Rurſum
cidit Abraham in faciē ſuam,& riſit: in corde ſuo dicens, Pu- promittitur Abra-
táſne centenario naſcetur filius? & Sara nonagenaria pariet? hæ Iſaac.
Dixitq; ad Deum, Vtinam Iſmael viuat corā te. Et ait Deus Infra 18.b
ad Abrahā, Sara vxor tua pariet tibi filiū, vocabiſq; nomē eius & 21.a
Iſaac,& conſtituam pactum meū illi in fœdus ſempiternū,&
ſemini eius poſt eum. Super Iſmael quoq; exaudiui te. ecce
benedicam ei,& augebo & multiplicabo eum valde: duode-
D cim duces generabit, & faciam illū in gentem magnam. Pa-
ctum verò meū ſtatuā ad Iſaac quē pariet tibi Sara tempore
iſto in anno altero. Cumq; finitus eſſet ſermo loquentis cum
eo, aſcendit Deus ad Abraham. Tulit autem Abrahā Iſmael
filiū ſuū,& omnes vernaculos domus ſuæ, vniuerſoſq; quos
emerat,& cunctos mares ex omnibus viris domus ſuæ:& cir-
cuncidit carnē præputij eorum ſtatim in ipſa die, ſicut præce-
perat ei Deus. Abraham nonaginta & nouem erat annorum,
quando circuncidit carnem præputij ſui. Et Iſmael filius ſuus
tredecim annos impleuerat tempore circunciſionis ſuæ. Ea-
dem die circunciſus eſt Abraham & Iſmael filius eius. Et o-
mnes viri domus illius, tam vernaculi quàm emptitij,& alie-
nigenæ pariter circuncisi ſunt.

S. ANGELI ab Abraham hoſpitio ſuſcepti fidem futuræ prolis illi & Saræ faciunt [illegible] Sodomæ [illegible] Abrahæ [illegible] pro qua precatus, non eſt exauditus [illegible].

CAPVT XVIII.

A APparuit autem ei Dominus in conualle Mambre
ſedēti in oſtio tabernaculi ſui in ipſo feruore diei.
Cumq; eleuaſſet oculos, apparuerunt ei tres viri
ſtantes prope eum: quos cum vidiſſet, cucurrit in

a 4

occurſum eorum de oſtio tabernaculi ſui,& adorauit in ter-
ra:& dixit,Domine,ſi inueni gratiã in oculis tuis,ne tranſeas
ſeruum tuum:ſed afferam pauxillũ aquæ, & lauentur pedes
veſtri,& requieſcite ſub arbore.Ponamq́; buccellã panis, vt
confortetur cor veſtrũ,poſtea tranſibitis: idcirco enim decli-
naſtis ad ſeruum veſtrum.Qui dixerunt, Fac vt locutus es.
Feſtinauit Abraham in tabernaculũ ad Saram,dixitq́; ei, Ac-
B celera,tria ſata ſimilæ cõmiſce,& fac ſubcinericios panes.Ipſe
verò ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulũ tenerrimum
& optimũ:deditq́; puero,qui feſtinauit & coxit illum. Tulit
quoq; butyrum,& lac,& vitulũ quem coxerat, & poſuit co-
ram eis:ipſe verò ſtabat iuxta eos ſub arbore. Cumq́; come-
diſſent,dixerunt ad eũ: Vbi eſt Sara vxor tua?Ille reſpondit,
Ecce in tabernaculo eſt.Cui dixit,Reuertẽs veniã ad te tem- Iſaac: term. promittitur.
pore iſto vita comite,& habebit filiũ Sara vxor tua. Quo au-
dito,Sara riſit poſt oſtium tabernaculi.Erãt autem ambo ſe-
nes prouectæq́; ætatis,& deſierant Saræ fieri muliebria.Quæ Infra 21 a
riſit occultè,dicens:Poſtquàm conſenui, & Dominus meus Roma.9 b
vetulus eſt, voluptati operam dabo? Dixit autem Dominus 1.Pet.3 a
ad Abraham:Quare riſit Sara,dicens,Num verè paritura ſum
anus?Nunquid Deo quicquam eſt difficile? Iuxta cõdictum
reuertar ad te hoc eodem tempore vita comite,& habebit Sa-
C ra filiũ.Negauit Sara,dicens,Non riſi:timore perterrita. Do-
minus autem,Non eſt,inquit,ita:ſed riſiſti.Cum ergo ſurre-
xiſſent inde viri,direxerunt oculos contra Sodomã:& Abra-
ham ſimul gradiebatur deducens eos. Dixitque Dominus,
Num celare potero Abraham quæ geſturus ſum cũ futurus
ſit in gentem magnã ac robuſtiſsimam, & benedicendæ ſint
in illo omnes nationes terræ? Scio enim quòd præcepturus
ſit filijs ſuis,& domui ſuæ poſt ſe,vt cuſtodiant viam Domi-
ni,& faciant iudiciũ & iuſtitiã:vt adducat Dominus propter
Abraham omnia quæ locutus eſt ad eum. Dixit itaq; Domi-
nus, Clamor Sodomorum & Gomorrhæorũ multiplicatus
eſt,& peccatũ eorum aggrauatũ eſt nimis.Deſcendã & vide-
bo,vtrum clamorem qui venit ad me, opere cõpleuerint: an
non eſt ita,vt ſciam.Conuerteruntq́; ſe inde & abierunt So-
domam:Abrahã verò adhuc ſtabat corã Domino. Et appro-
pinquans ait,Nunquid perdes iuſtum cum impio? Si fuerint
quinquaginta iuſti in ciuitate,peribunt ſimul? & non parces
loco illi propter quinquaginta iuſtos,ſi fuerint in eo?Abſit à
te vt rem hanc facias,& occidas iuſtum cum impio, fiatq; iu-
D ſtus ſicut impius,non eſt hoc tuũ,qui iudicas omnem terrã:
nequaquam facias iudiciũ hoc.Dixitq́; Dominus ad eum, Si
inuenero Sodomis quinquaginta iuſtos in medio ciuitatis,
dimittã omni loco propter eos.Reſpondenſq́; Abraham,ait,
Quia ſemel cœpi,loquar ad Dominum meũ,cum ſim puluis
& cinis. Quid ſi minus quinquaginta iuſtis quinq; fuerint?
delebis propter quadragintaquinq; vniuerſam vrbem?Et ait,
Non delebo,ſi inuenero ibi quadragintaquinq;.Rurſumque
locutus eſt ad eum,Sin autem quadraginta ibi inuenti fuerint,
quid facies?Ait,Nõ percutiã propter quadraginta.Ne quæ-
ſo,inquit, indigneris Domine,ſi loquar,Quid ſi ibi inuenti
fuerint triginta?Reſpõdit,Non faciam,ſi inuenero ibi trigin-
ta.Quia ſemel,ait,cœpi,loquar ad Dominum meum.Quid ſi
ibi inuenti fuerint viginti? Ait, Non interficiam propter vi-
ginti. Obſecro, inquit, ne iraſcari Domine, ſi loquar adhuc
ſemel.Quid ſi inuenti fuerint ibi decem?Et dixit, Non dele-
bo propter decem.Abijtq́; Dominus poſtquàm ceſſauit lo-
qui ad Abraham:& ille reuerſus eſt in locum ſuum

CAPVT XIX.

A Veneruntq́; duo angeli Sodomã veſpere,ſedente
Lot in foribus ciuitatis. Qui cũ vidiſſet eos, ſur-
rexit,& iuit obuiã eis:adorauitq́; pronus in ter-
ram,& dixit:Obſecro Domini, declinate in do-
mum pueri veſtri,& manete ibi:lauate pedes veſtros, & ma-
ne proficiſcemini in viã veſtram.Qui dixerunt, Minime ſed
in plateâ manebimus.Cõpulit illos oppidò vt diuerterent ad
eum:ingreſsiſq́; domũ illius,fecit conuiuiũ, & coxit azyma,
& comederunt.Prius autem quàm irent cubitũ, viri ciuitatis
B vallauerunt domũ illius,à puero vſq; ad ſenem,omnis popu-
lus ſimul.Vocaueruntq́; Lot,& dixerũt ei , Vbi ſunt viri qui
introierunt ad te nocte?Educ illos huc,vt cognoſcamus eos.
Egreſſus ad eos Lot,poſt tergũ accludens oſtium,ait,Nolite
quæſo fratres mei,nolite malum hoc facere. Habeo duas fi-
lias,quæ nondum cognouerũt virũ:educã eas ad vos, & abu-
timini eis ſicut vobis placuerit,dummodo viris iſtis nihil ma-
li faciatis,quia ingreſsi ſunt ſub vmbra culminis mei. At illi
dixerunt.Recede illuc.Et rurſus,Ingreſſus es,inquiũt, vt ad-
C uena,nunquid vt iudices? te ergo ipſum magis quàm hos af-
fligemus.Vimq́; faciebant Lot vehementiſsime: iamq́; pro- 2.Petr.2 b
pè erat vt effringerent fores.Et ecce miſerunt manum viri,&
introduxerũt ad ſe Lot,clauſeruntq́; oſtium: & eos qui foris
erant,percuſſerunt cæcitate à minimo vſq; ad maximum, ita
vt oſtiũ inuenire nõ poſſent.Dixerunt autem ad Lot,Habes Sapien.10 a
hic quempiam tuorum generũm, aut filios aut filias? omnes
qui tui ſunt,educ de vrbe hac:delebimus enim locum iſtum,
eo quòd increuerit clamor eorum coram Domino, qui miſit
nos vt perdamus illos.Egreſſus itaq; Lot, locutus eſt ad ge-
neros ſuos qui accepturi erant filias eius, & dixit, Surgite, &
egredimini de loco iſto,quia delebit Dominus ciuitatẽ hanc:
D Et viſus eſt eis quaſi ludens loqui. Cumq́; eſſet mane, coge-
bant eum angeli,dicentes,Surge,tolle vxorem tuam & duas
filias quas habes:ne & tu pariter pereas in ſcelere ciuitatis.
Diſsimulante illo, apprehenderunt manum eius, & manum
vxoris,ac duarum filiarum eius, eo quòd parceret Dominus Sapien.10 a
illi. Eduxeruntq́; eum,& poſuerũt extra ciuitatẽ. Ibiq́; locu-
ti ſunt ad eum dicẽtes,Salua animã tuam:noli reſpicere poſt
tergum,nec ſtes in omni circà regione: ſed in monte ſaluum
te fac,ne & tu ſimul pereas. Dixitq; Lot ad eos: Quæſo Do-
mine mi,quia inuenit ſeruus tuus gratiam corã te, & magni-
E ficaſti miſericordiam tuam quam feciſti mecum vt ſaluares
animam meam,nec poſſum in monte ſaluari, ne fortè appre-
hendat me malum & moriar: Eſt ciuitas hic iuxta, ad quam
poſſum fugere,parua,& ſaluabor in ea: nunquid non modica Sapien.10 a
eſt,& viuet anima mea?Dixitque ad eum, Ecce etiam in hoc
ſuſcepi preces tuas,vt nõ ſubuertã vrbem pro qua locutus es.
Feſtina,& ſaluare ibi:quia non potero facere quicquã, donec Eſa.13 d
ingrediaris illuc.Idcirco vocatum eſt nomen vrbis illius Se- Hiere.50 f
gor.Sol egreſſus eſt ſuper terram,& Lot ingreſſus eſt Segor. Ezec.16 f
Igitur Dominus pluit ſuper Sodomam & Gomorrham ſul- Oſee 11 c
phur,& ignem à Domino de cœlo:& ſubuertit ciuitates has, Amos 4 d
& omnẽ circa regionẽ,vniuerſos habitatores vrbium,& cun- Luc.17 f
cta terræ virentia.Reſpiciẽſq́; vxor eius poſt ſe, verſa eſt in Iudæ 1 c
ſtatuã ſalis.Abraham autẽ cõſurgens mane vbi ſteterat prius Luc.17 g
cum Domino , intuitus eſt Sodomam & Gomorrham, & Sapie.10 c
vniuerſam

F vniuerſam terrã regionis illius:viditq́; aſcendentẽ fauillam de terra quaſi fornacis fumũ. Cum enim ſubuerteret Dominus ciuitates regionis illius, recordatus eſt Abrahæ, & liberauit Lot de ſubuerſione vrbium, in quibus habitauerat. Aſcẽditq́; Lot de Segor, & manſit in monte, duæ quoq; filiæ eius cũ eo (timuerat enim manere in Segor) & manſit in ſpelunca ipſe, & duę filiæ eius cum eo. Dixitq́; maior ad minorẽ, Pater noſter ſenex eſt, & nullus virorũ remanſit in terra qui poſsit ingredi ad nos iuxta morem vniuerſæ terræ. Veni, inebriemus eum vino, dormiamusq́; cum eo: vt ſeruare poſsimus ex patre noſtro ſemen. Dederunt itaq; patri ſuo bibere vinũ nocte

G illa. Et ingreſſa eſt maior, dormiuitque cum patre: at ille non ſenſit, nec quando accubuit filia, nec quando ſurrexit. Altera quoque die dixit maior ad minorem, Ecce dormiui heri cum patre meo, demus ei bibere vinum etiam hac nocte, & dormies cum eo, vt ſaluemus ſemen de patre noſtro. Dederũt & illa nocte patri ſuo bibere vinum, ingreſſaq́; minor filia, dormiuit cum eo: & nec tunc quidem ſenſit quando concubuerit, vel quando illa ſurrexerit. Conceperunt ergo duæ filiæ Lot de patre ſuo. Peperitq́; maior filium, & vocauit nomen eius Moab: ipſe eſt pater Moabitarum vſq; in pręſentẽ diem. Minor quoq; peperit filiũ, & vocauit nomen eius Ammõ, id eſt filius populi mei: ipſe eſt pater Ammonitarũ vſq; hodie.

§ ABRAHA. & Gerara [illegible]

CAPVT XX.

A PRofectus inde Abrahã in terrã auſtralem, habitauit inter Cades & Sur: & peregrinatus eſt in Geraris. Dixitque de Sara vxore ſua, Soror mea eſt. Miſit ergo Abimélech rex Geraræ, & tulit eam. Vênit autẽ Deus ad Abimélech per ſomniũ nocte, & ait illi, En moriêris propter mulierem quam tuliſti: habet enim virum. Abimélech verò non tetigerat eã, & ait, Domine, num gentẽ ignorantẽ & iuſtã interficies? Nónne ipſe dixit mihi,

B Soror mea eſt: & ipſa ait, Frater meus eſt? in ſimplicitate cordis mei & mũditia manuũ mearum feci hoc. Dixitq́; ad eum Deus, Et ego ſcio quòd ſimplici corde feceris, & ideo cuſtodiui te, ne peccares in me, & non dimiſi vt tãgeres eam. Nunc ergo redde viro ſuo vxorem, quia propheta eſt: & orabit pro te, & viues: ſi autem nolueris reddere, ſcito quòd morte morieris tu & omnia quæ tua ſunt. Statimque de nocte conſurgens Abimélech, vocauit omnes ſeruos ſuos: & locutus eſt vniuerſa verba hęc in auribus eorum, timueruntq́; omnes viri valde.

C Vocauit autẽ Abimélech etiã Abrahã, & dixit ei, Quid feciſti nobis? quid peccauimus in te, quia induxiſti ſuper me & ſuper regnũ meũ peccatũ grande? quæ non debuiſti facere, feciſti nobis. Rurſumq́; expoſtulãs ait, Quid vidiſti, vt hoc faceres? Reſpondit Abraham, Cogitaui mecum, dicens, Forſitan non eſt timor Dei in loco iſto, & interficient me propter vxorem meã: aliàs autẽ & verè ſoror mea eſt, filia patris mei & nõ filia matris meæ, & duxi eam in vxorẽ. Poſtquã autem

Supra 12.c eduxit me Deus de domo patris mei, dixi ad eam, Hanc miſericordiam facies mecum, In omni loco ad quem ingredie-

D mur, dices quòd frater tuus ſim. Tulit igitur Abimélech oues & boues & ſeruos & ancillas, & dedit Abraham: reddiditque illi Saram vxorem ſuam, & ait, Terra corã vobis eſt, vbicũq; tibi placuerit, habita. Saræ autem dixit, Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorũ ad omnes qui tecum ſunt: & quocũq; perrexeris, memento te deprehẽſam. Orante autem Abrahã, ſanauit Deus Abimélech & vxorem, ancillasq́; eius, & pepererunt, cõcluſerat enim Deus omnem vuluam domus Abimélech propter Saram vxorem Abrahę.

CAPVT XXI.

A VIſitauit autem dominus Saram ſicut promiſerat: & impleuit quæ locutus eſt. Concepitq́;, & peperit filium in ſenectute ſua, tempore quo prædixerat ei Deus. Vocauitque Abraham nomen Supra 17.c 18.b
filij ſui quem genuit ei Sara, Iſaac. & circuncîdit eum octauo Galat.4.c
die ſicut præceperat ei Deus cum centum eſſet annorum. hac Hebr.11.c
quippe ætate patris, natus eſt Iſaac. Dixitq́; Sara, Riſum fecit Matth.1.a
mihi Deus, & quicunq; audierit, corridebit mihi. Rurſumq́; Supra 17.d
ait, Quis auditurus crederet Abraham quòd Sara lactaret filium quem peperit ei iam ſeni? Creuit igitur puer, & ablactatus eſt: fecitq́; Abraham grande conuiuium in die ablactatio-

B nis eius. Cumq́; vidiſſet Sara filium Agar Aegyptiæ luden- Galat.4.d
tem cum Iſaac, dixit ad Abraham, Eijce ancillam hanc, & filium eius: non enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo Iſaac. Durè accepit hoc Abraham pro filio ſuo. Cui dixit Deus, Non tibi videatur aſperum ſuper puero & ſuper ancilla tua: omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius: quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen. Sed & filium ancillæ faciã in gen- Rom.9.b
tem magnam, quia ſemen tuum eſt. Surrexit itaq; Abraham Hebr.11.d
mane, & tollens panem, & vtrem aquæ, impoſuit ſcapulæ eius, tradiditq́; puerum, & dimiſit eam: quæ cum abijſſet, errabat in ſolitudine Berſabẽe. Cumq́; conſumpta eſſet aqua in vtre, abiecit puerum ſubter vnam arborem quæ ibi erat: & abijt, seditque e regione procul quantum poteſt arcus iácere. dixit enim, Non videbo morientem puerum. & ſedens contrà leuauit vocem ſuam, & fleuit. Exaudiuit autem Deus vocem pueri: vocauitq́; Angelus domini Agar de cœlo, dicens,

C Quid agis Agar? noli timere: exaudiuit enim Deus vocem pueri de loco in quo eſt. Surge, tolle puerum, & tene manum illius: quia in gentem magnam faciam eum. Aperuitq́; oculos eius Deus: quæ videns puteũ aquæ, abijt, & impleuit vtrem, deditq́; puero bibere. Et fuit Deus cum eo: qui creuit, & moratus eſt in ſolitudine, factusq́; eſt iuuenis ſagittarius. Habitauitque in deſerto Pharan, & accepit illi mater ſua vxorem de terra Aegypti. Eodem tempore dixit Abimélech, & Phichol princeps exercitus eius ad Abraham, Deus tecum eſt in vniuerſis quæ agis. Iura ergo per Deum, ne noceas mihi & Supra 20.d
poſteris meis, ſtirpique meæ: ſed iuxtà miſericordiam quam feci tibi, facies mihi & terrę in qua verſatus es aduena. Dixitq́; Abraham, Ego iurabo. Et increpauit Abimélech propter pu-

D teum aquæ quem vi abſtulerant ſerui eius. Reſponditq́; Abimélech, Neſciui quis fecerit hanc rem: ſed & tu non indicaſti mihi, & ego non audiui præter hodie. Tulit itaque Abraham oues & boues, & dedit Abimélech: percuſſeruntque ambo fœdus. Et ſtatuit Abraham ſeptem agnas gregis ſeorſum. Cui dixit Abimélech, Quid ſibi volunt ſeptem agnæ iſtæ, quas ſtare feciſti ſeorſum? At ille, Septem, inquit, agnas accipies de manu mea: vt ſint mihi in teſtimonium quoniam ego fodi puteum iſtum. Idcirco vocatus eſt locus ille Berſabee: quia ibi vterque iurauit. Et inierunt fœdus pro puteo iuramenti. Surrexit autem Abimélech, & Phichol princeps exercitus eius, reuerſique ſunt in terram Palæſtinorum. Abraham verò plantauit nemus in Berſabee, & inuocauit ibi nomen domini Dei æterni. Et fuit colonus terræ Palæſtinorum diebus multis.

CAPVT XXII.

A QVæ poſtquã geſta ſunt, tentauit Deus Abraham, Iudith 8.c
& dixit ad eum, Abraham Abraham. At ille re- Hebr.11.d
ſpondit, Adſum. Ait illi, Tolle filium tuum vnigenitum quem diligis Iſaac, & vade in terram Viſionis: atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper vnum montium quem monſtrauero tibi. Igitur Abraham de nocte conſurgens ſtrauit aſinum ſuum: ducens ſecum duos

iuuenes,& Iſaac filium ſuum:cumq́; concidiſſet ligna in ho-
locauſtum, abijt ad locum quem præceperat ei Deus. Die
autem tertio, eleuatis oculis, vidit locum procul, dixitq́ue ad
B pueros ſuos, Expectate hic cum aſino: ego autem & puer il-
luc vſque properantes, poſtquam adorauerimus, reuertemur
ad vos. Tulit quoq; ligna holocauſti,& impoſuit ſuper Iſaac
filium ſuum: ipſe verò portabat in manibus ignẽ & gladium.
Cumq́; duo pergerent ſimul, dixit Iſaac patri ſuo, Pater mi.
At ille reſpondit, Quid vis fili? Ecce, inquit, ignis & ligna: vbi
eſt victima holocauſti? Dixit autem Abraham, Deus pro-
uidebit ſibi victimam holocauſti, fili mi. Pergebant ergo pa-
riter: & venerunt ad locum quem oſtenderat ei Deus, in quo
ædificauit altare,& deſuper ligna compoſuit: cumq́ue colli-
gaſſet Iſaac filium ſuum, poſuit eum in altare ſuper ſtruem
Iaco.2.d lignorum. Extenditq́; manum,& arripuit gladiũ vt immola-
C ret filium ſuum. Et ecce angelus domini de cœlo clamauit di-
cens, Abraham Abrahã. Qui reſpondit, Adſum. Dixitq́; ei,
Non extendas manum tuam ſuper puerum, neque facies illi
quicquam: nunc cognoui quòd timeas Deum,& non peper-
ciſti vnigenito filio tuo propter me. Leuauit Abraham ocu-
los ſuos, viditq́, poſt tergum arietem inter vepres, hærentem
cornibus: quem aſſumens, obtulit holocauſtum pro filio. Ap-
pellauitq́; nomen loci illius, Dominus videbit. Vnde vſque
hodie dicitur, In monte Dominus videbit. Vocauit autem
angelus Domini Abraham ſecundò de cœlo, dicens, Per me-
Pſalm.104.a metipſum iuraui, dicit Dominus: quia feciſti hanc rem, &
Luc.1.g non peperciſti filio tuo vnigenito, benedicam tibi, & multi-
Eccl.44.d plicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli, & velut arenam quæ
Hebræ.6.c eſt in littore maris: poſsidebit ſemen tuum portas inimico-
1.Mac.2.f rum ſuorum,& BENEDICENTVR in ſemine tuo omnes
Luc.1.e gentes terræ, quia obediſti voci meæ. Reuerſus eſt Abraham
D ad pueros ſuos, abieruntq́ue Berſabee ſimul,& habitauit ibi.
His itaq; geſtis, nũtiatum eſt Abraham quòd Melcha quoq;
genuiſſet filios Nachor fratri ſuo, Hus primogenitum, &
Actuũ.1.d Buz fratrem eius,& Camuel patrem Syrorum, & Caſed, &
Eccl.44.d Azau, Pheldas quoque & Iedlaph, ac Bathuel, de quo nata
eſt Rebecca. octo iſtos genuit Melcha, Nachor fratri Abra-
ham. Concubina verò illius nomine Roma, peperit Tabee &
Gaham & Thaas & Maacha.

CAPVT XXIII.

A VIxit autẽ Sara centũ viginti ſeptem annis. Et mor-
tua eſt in ciuitate Arbee, quæ eſt Hedron, in ter-
ra Chanaan: venitq́; Abraham vt plangeret & fle-
ret eam. Cumq; ſurrexiſſet Abrahã ab officio fu-
neris, locutus eſt ad filios Heth, dicens, Aduena ſum & pere-
grinus apud vos: date mihi ius ſepulchri vobiſcum, vt ſepe-
liam mortuũ meũ. Reſpõderuntq; filij Heth, dicentes, Audi
nos domine, princeps Dei es apud nos: in electis ſepulchris
noſtris ſepeli mortuũ tuũ, nullusq; te prohibere poterit quin
B in monumẽto eius ſepelias mortuũ tuũ. Surrexit Abrahã,&
adorauit populum terræ, filios videlicet Heth: dixitq; ad eos,
Si placet animæ veſtræ vt ſepeliã mortuũ meũ, audite me, &
intercedite pro me apud Ephron filium Seor: vt det mihi ſpe
luncã duplicẽ quam habet in extrema parte agri ſui: pecunia
digna tradat eã mihi corã vobis in poſſeſsionẽ ſepulchri. Ha-
bitabat aũt Ephrõ in medio filiorũ Heth. Reſpõditq; Ephrõ
Hethæus ad Abrahã cunctis audientibus qui ingrediebantur
C portam ciuitatis illius, dicens, Nequaquam ita fiet domine
mi, ſed tu magis auſculta quod loquor, Agrum trado tibi, &
ſpeluncam quæ in eo eſt, præſentibus filijs populi mei, ſepe-
li mortuũ tuum. Adorauit Abrahã corã domino & populo
terræ: & locutus eſt ad Ephron circũſtãte plebe eius, Quæſo
vt audias me, Dabo pecuniam pro agro: ſuſcipe eam,& ſic ſe-
peliam mortuũ meum in eo. Reſpondítq; Ephron, Domine
mi, audi me, Terra quã poſtulas, quadringentos ſiclos argẽti
valet: Iſtud eſt pretiũ inter me & te, ſed quantũ eſt hoc? ſepeli
D mortuũ tuum. Quod cum audiſſet Abraham, appendit pecu
niã quam Ephron poſtulauerat, audientibus filijs Heth, qua-
dringentos ſiclos argenti probatæ monetæ publicæ. Confir-
matusq́; eſt ager quondam Ephronis in quo erat ſpelunca du
plex reſpiciens Mãbre: tam ipſe quàm ſpelũca, & omnes ar-
bores eius in cunctis terminis eius per circuitũ, Abrahæ in
poſſeſsionẽ, vidẽtibus filijs Heth,& cũctis qui intrabant por
tam ciuitatis illius. Atq; ita ſepeliuit Abrahã Saram vxorem
ſuã in ſpelũca agri duplici, quæ reſpiciebat Mambre, hæc eſt
Hebrõ in terra Chanaan. Et cõfirmat⁹ eſt ager & antrũ quod
erat in eo, Abrahę in poſſeſsionem monumenti à filijs Heth.

CAPVT XXIIII.

A ERat autem Abraham ſenex dierumq́ue multo-
rum: & dominus in cunctis benedixerat ei. Di-
xitq́; ad ſeruum ſeniorem domus ſuæ, qui præ-
erat omnibus quæ habebat. Pone manum tuam
ſubter femur meum: vt adiurem te per dominum Deum cœ-
li & terræ, vt non accipias vxorẽ filio meo de filiabus Chana-
næorum, inter quos habito: ſed ad terrã & cognationẽ meam
proficiſcaris, & inde accipias vxorẽ filio meo Iſaac. Reſpon-
dit ſeruus, Si noluerit mulier venire mecũ in terrã hanc, num-
quid reducere debeo filiũ tuũ ad locum de quo tu egreſſus es?
Dixitq́; Abrahã, Caue nequãdo reducas filiũ meũ illuc. Do-
minus Deus cœli & terræ, qui tulit me de domo patris mei,
& de terra natiuitatis meę, qui locutus eſt mihi,& iurauit mi-
hi, dicens, Semini tuo dabo terrã hãc. ipſe mittet angelũ ſuum
corã te,& accipies inde vxorẽ filio meo. ſin autẽ mulier no- Supra 12.b
luerit ſequi te, nõ teneberis iuramento: filiũ meũ tantũ ne re-
ducas illuc. Poſuit ergo ſeruus manũ ſub femore Abraham
domini ſui,& iurauit illi ſuper ſermone hoc. Tulitq́; decẽ ca-
melos de grege domini ſui,& abijt, ex omnibus bonis eius
B portãs ſecũ: profectusq́; perrexit in Meſopotamiã ad vrbem
Nachor. Cũq; camelos feciſſet accũbere extra oppidũ iuxta
puteum aquæ veſpere, eo tẽpore quo ſolent mulieres egredi
ad hauriendam aquã, dixit, Domine Deus domini mei Abra
ham, occurre obſecro mihi hodie, & fac miſericordiam cum
domino meo Abraham. Ecce ego ſto prope fontem aquæ,&
filiæ habitatorum huius ciuitatis egredientur ad hauriendam
aquam. Igitur puella cui ego dixero, Inclina hydriã tuam vt
bibam: & illa reſponderit, Bibe, quin & camelis tuis dabo po
tum: ipſa eſt quam præparaſti ſeruo tuo Iſaac, & per hoc in-
telligam quòd feceris miſericordiã cum domino meo. Nec-
dum intra ſe verba compleuerat, & ecce Rebecca egredieba-
tur filia Bathuel filij Melchæ vxoris Nachor fratris Abrahã,
habens hydriam in ſcapula ſua: puella decóra nimis, virgoq́ue
pulcherrima, & incognita viro: deſcenderat autem ad fon-
tem,

C tem,& impleuerat hydriam,ac reuertebatur. Occurritque ei
ſeruus,& ait, Pauxillũ aquæ mihi ad ſorbendũ præbe de hy-
dria tua. Quæ reſpondit, Bibe domine mi. Celeriterq; depo-
ſuit hydriã ſuper vlnam ſuã,& dedit ei potum. Cumq; ille bi
biſſet,adiecit, Quin & camelis tuis hauriã aquã, donec cuncti
bibant. Effundensq; hydriã in canalibus, recurrit ad puteum
vt hauriret aquã:& hauſtã omnibus camelis dedit. Ille autem
contemplabatur eam tacitus, ſcire volens vtrum proſperum
iter ſuum feciſſet dominus,an non. Poſtquã autem biberunt
cameli,protulit vir inaures aureas,appẽdentes ſiclos duos: &
armillas totidem pondo ſiclorum decem. Dixitq; ad eam, Cu
ius es filia? indica mihi. eſt in domo patris tui locus ad manen-
dum? Quæ reſpondit, Filia ſum Bathuelis filij Melche, quem
peperit Nachor. Et addidit, dicens, Palearum quoq; & fœni
plurimum eſt apud nos,& locus ſpatioſus ad manendum. In-
clinauit ſe homo & adorauit dominum, dicens, Benedictus
dominus Deus domini mei Abraham, qui non abſtulit miſe-
ricordiam & veritatem ſuam à domino meo,& recto itinere
D me perduxit in domum fratris domini mei. Cucurrit itaque
puella,& nunciauit in domum matris ſuæ omnia quæ audie-
rat. Habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban: qui fe-
ſtinus egreſſus eſt ad hominem vbi erat fons. Cumq; vidiſſet
inaures & armillas in manibus ſororis ſuæ, & audiſſet cuncta
verba referentis, Hæc locutus eſt mihi homo: vênit ad virum
qui ſtabat iuxta camelos & prope fontem aquæ, dixitque ad
eum, Ingrédere benedicte domini: cur foris ſtas? præparaui
domum & locum camelis tuis. Et introduxit eum in hoſpi-
tium: ac deſtrauit camelos, deditq; paleas & fœnũ: & aquam
ad lauandos pedes eius & camelorum, & virorum qui vene-
rant cum eo. Et appoſitus eſt in cõſpectu eius panis. Qui ait,
Non comedam, donec loquar ſermones meos. Reſpondit ei,
Loquere. Ait ille, Seruus, inquit, Abraham ſum. Et dominus
benedixit domino meo valde, magnificatusq; eſt: & dedit ei
oues & boues, argentum & aurum, ſeruos & ancillas,& came
E los & aſinos. Et peperit Sara vxor domini mei filium domi-
no meo in ſenectute ſua, deditq; illi omnia quæ habuerat. Et
adiurauit me dominus meus, dicens, Non accipies vxorem fi-
lio meo de filiabus Chananæorum, in quorum terra habito:
ſed ad domum patris mei perges,& de cognatione mea acci-
pies vxorem filio meo. Ego verò reſpondi domino meo,
Quid ſi noluerit venire mecum mulier? Dominus, ait, in cu-
ius conſpectu ambulo mittet angelum ſuum tecum, & diri-
get viam tuam: accipiesque vxorem filio meo de cognatione
mea,& de domo patris mei. Innocens eris à maledictione
mea, cum veneris ad proximos meos, & non dederint tibi.
Vêni ergo hodie ad fontem aquæ,& dixi, Domine Deus do
mini mei Abraham, ſi direxiſti viam meam in qua nunc am-
bulo, ecce ſto iuxta fontem aquæ, & virgo quæ egredietur
ad hauriendam aquam, audierit à me, Da mihi pauxillũ aquæ
ad bibendum de hydria tua:& dixerit mihi, Et tu bibe, & ca-
melis tuis hauriam: ipſa eſt mulier quam præparauit dominus
filio domini mei. Cumq; hæc tacitus mecum voluerem, ap-
paruit Rebecca veniens cum hydria quam portabat in ſcapu-
la: deſcenditq; ad fontem:& hauſit aquam. Et aio ad eam, Da
mihi paululum bibere. Quæ feſtinans depoſuit hydriam de
humero,& dixit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis tribuam po
tum. Bibi,& adaquauit camelos. Interrogauiq; eam, & dixi,
F Cuius es filia? Quæ reſpondit, Filia Bathuelis ſum, filij Na-
chor, quẽ peperit ei Melcha. Suſpendi itaq; inaures ad ornan-
dam faciem eius,& armillas poſui in manibus eius. Pronusq;
adoraui dominũ, benedicens domino Deo domini mei Abra
ham, qui perduxit me recto itinere, vt ſumerem filiam fratris
domini mei filio eius. Quam ob rem ſi facitis miſericordiam
& veritatem cum domino meo, indicate mihi. ſin autem aliud
placet:& hoc dicite mihi vt vadam ad dexteram, ſiue ad ſini-
ſtram. Reſponderuntq; Laban & Bathuel, A domino egreſ-
ſus eſt ſermo: non poſſumus extra placitũ eius quicquã aliud
loqui tecum. En Rebecca corã te eſt, tolle eam, & proficiſce-
re, & ſit vxor filij domini tui, ſicut locutus eſt dominus.
Quod cum audiſſet puer Abraham, prócidens adorauit in
terram dominũ. Prolatisq; vaſis argenteis, & aureis, ac veſti-
bus, dedit ea Rebeccæ pro munere: fratribus quoque eius, &
matri dona obtulit. Initoq; cõuiuio veſcentes pariter & bibẽ-
tes, manſerũt ibi. Surgens autẽ mane, locutus eſt puer, Dimit
tite me, vt vadam ad dominũ meum. Reſponderuntq; fratres
eius & mater. Maneat puella ſaltem decem dies apud nos, &
poſtea proficiſcetur. Nolite, ait, me retinere, quia dominus di
rexit viã meam: dimittite me vt pergã ad dominũ meum. Et
dixerunt, Vocemus puellã, & quæramus ipſius voluntatem.
G Cumque vocata veniſſet, ſciſcitati ſunt, Vis ire cum homine
iſto? Quæ ait, Vadã. Dimiſerunt ergo eam, & nutricẽ illius,
ſeruumq; Abraham,& comites eius: imprecantes proſpera
ſorori ſuæ, atq; dicentes, Soror noſtra es, creſcas in mille mil-
lia,& poſsideat ſemen tuum portas inimicorum ſuorum. Igi
tur Rebecca,& puellæ illius aſcenſis camelis ſecutæ ſunt virũ:
qui feſtinus reuertebatur ad dominum ſuum. Eo autem tem- *Supra 16.d*
pore deambulabat Iſaac per viam quæ ducit ad puteum, cu-
ius nomen eſt Viuentis & Videntis: habitabat enim in terra
auſtrali. Et egreſſus fuerat ad meditandum in agro, inclinata
iam die: cumq; eleuaſſet oculos, vidit camelos venientes pro-
cul. Rebecca quoq; conſpecto Iſaac, deſcendit de camelo, &
ait ad puerum, Quis eſt ille homo qui venit per agrũ in occur
ſum nobis? Dixitq; ei, Ipſe eſt dominus meus. At illa tollens
citò palliũ ſuum, operuit ſe. Seruus autẽ cuncta quæ geſſerat,
narrauit domino ſuo Iſaac. Qui introduxit eam in tabernacu-
lum Saræ matris ſuæ,& accepit eam vxorẽ:& intantũ dilexit
eam, vt dolorẽ qui ex morte matris eius acciderat, tẽperaret.

CAPVT XXV.

A ABraham verò aliam duxit vxorem nomine Cetu-
ram: quæ peperit ei Zamran,& Iecſan,& Madã,
& Madiã,& Ieſboc,& Sue. Iecſan quoq; genuit
Saba & Dadan. Filij Dadan fuerunt Aſſurim,&
Latuſsim,& Laomim. At verò ex Madian ortus eſt Epha, *1.Para.1.c*
& Epher,& Enoch, & Abida, & Eldaa. omnes hi, filij Ce-
turæ. Deditque Abraham cuncta quæ poſſederat, Iſaac: filijs
autem concubinarum largitus eſt munera,& ſeparauit eos
ab Iſaac filio ſuo dum adhuc ipſe viueret, ad plagam orienta-
lem. Fuerunt autem dies vitæ Abrahæ centum ſeptuaginta-
quinq; anni. Et deficiens mortuus eſt in ſenectute bona pro-
uectæq; ætatis,& plenus dierum: congregatusq; eſt ad popu
B lum ſuũ. Et ſepelierunt eum Iſaac & Iſmael filij ſui in ſpelun *Supra 23.c*
ca duplici, quæ ſita eſt in agro Ephron filij Seor Hethæi, e re-
gione Mambre, quã emerat à filijs Heth. ibi ſepultus eſt ipſe,
& Sara vxor eius. Et poſt obitum illius benedixit Deus Iſaac
filio eius, qui habitabat iuxta puteũ nomine Viuentis & Vi- *Supra 16.d*
dentis. Hæ ſunt generationes Iſmael filij Abrahæ quem pe-
perit ei Agar Aegyptia, famula Saræ: & hæc nomina filiorũ
eius in vocabulis & generationibus ſuis. Primogenitus Iſ-
maêlis Nabaioth, deinde Cedar,& Adbeel,& Mabſam, Maſ- *1.Para.1.c*
ma quoque,& Duma,& Maſſa, Hadad,& Thema, & Ietur,
& Naphis, & Cedma. iſti ſunt filij Iſmaelis:& hæc nomina
per caſtella & oppida eorum, duodecim principes tribuum
ſuarum. Et facti ſunt anni vitæ Iſmaelis centum trigintaſe-
ptem, deficiẽsq; mortuus eſt,& appoſitus ad populũ ſuum.
C Habitauit autem ab Heuila vſq; Sur, quę reſpicit Aegyptum
introeuntibus Aſſyrios. coram cũctis fratribus ſuis obijt. Hæ
quoque ſunt generationes Iſaac filij Abraham. Abraham ge-
nuit Iſaac: qui cũ quadraginta eſſet annorũ, duxit vxorẽ Re-
beccam filiã Bathuelis Syri de Meſopotamia, ſororẽ Laban.
Deprecatusq; eſt Iſaac dominũ pro vxore ſua, eo quòd eſſet
ſterilis:

ſterilis:qui exaudiuit eum,& dedit conceptum Rebeccę. Sed
collidebantur in vtero eius paruuli: quæ ait, Si ſic mihi futu-
rum erat,quid neceſſe fuit me concipere?Perrexitq; Rebecca
vt cõſuleret dominũ. Qui reſpõdens,ait, Duæ gentes ſunt in
vtero tuo,& duo populi ex ventre tuo diuidẽtur, populusq;
Rom.9.c populũ ſuperabit,& maior ſeruiet minori. Iam tẽpus parien-
di aduenerat . & ecce gemini in vtero eius reperti ſunt. Qui
primus egreſſus eſt,rufus erat,& totus in morem pellis hiſpi
dus:vocatũq; eſt nomen eius Eſau. Protinus alter egrediens,
plantã fratris tenebat manu:& idcirco appellauit eum Iacob.
D Sexagenarius erat Iſaac quãdo nati ſunt paruuli. Quibus adul
Oſee 12.a tis factus eſt Eſau vir gnarus venãdi,& homo agricola: Iacob
Matt.1.a autem vir ſimplex habitabat in tabernaculis. Iſaac amabat
Eſau, eo quòd de venationibus illius veſceretur: & Rebecca
diligebat Iacob. Coxit autem Iacob pulmentum,ad quem
cum veniſſet Eſau de agro laſſus,ait, Da mihi de coctione hac
Abd.1.a rufa,quia oppidò laſſus ſum. Quam ob cauſam vocatum eſt
nomen eius Edõ. Cui dixit Iacob, Vende mihi primogenita
tua. Ille reſpondit, En morior, quid mihi proderũt primoge-
nita? Ait Iacob, Iura ergo mihi. Iurauit ei Eſau,& vẽdidit pri-
Heb.12.d mogenita. Et ſic accepto pane & lentis edulio comedit,& bi-
bit,& abijt, paruipendens quòd primogenita vendidiſſet.

CAPVT XXVI.

A Orta autẽ fame ſuper terrã poſt eam ſterilitatem
quæ acciderat in diebus Abraham, abijt Iſaac ad
Abimelech regem Palæſtinorũ in Gerara. Appa
ruitq; ei dominus,& ait: Ne deſcendas in Aegy-
ptum,ſed quieſce in terra quam dixero tibi. Et peregrinare
in ea,eroq; tecũ,& benedicã tibi:tibi enim & ſemini tuo da-
bo vniuerſas regiones has,cõplens iuramentũ quod ſpopon-
Supra 12.b di Abraham patri tuo. Et multiplicabo ſemen tuũ ſicut ſtel-
22.d.et 15.b las cœli:daboque poſteris tuis vniuerſas regiones has: & BE-
NEDICENTVR in ſemine tuo omnes gentes terræ, eo quòd
obedierit Abrahã voci meæ,& cuſtodierit præcepta & man-
B data mea,& ceremonias legesq; ſeruauerit. Manſit itaq; Iſaac
in Geraris. Qui cum interrogaretur à viris loci illius ſuper
vxore ſua,reſpondit, Soror mea eſt. timuerat enim confiteri
quòd ſibi eſſet ſociata coniugio:reputans ne fortè interficerẽt
eum propter illius pulchritudinem. Cũq; pertranſiſſent dies
plurimi,& ibidẽ moraretur, proſpiciens Abimelech rex Pa-
læſtinorũ per feneſtrã, vidit eũ iocantem cũ Rebecca vxore
ſua. Et accerſito eo ait, Perſpicuum eſt quòd vxor tua ſit: cur
mentitus es eam ſororẽ tuam eſſe? Reſpondit, Timui ne mo-
C rerer propter eã. Dixitq; Abimelech, Quare impoſuiſti no-
bis? potuit coire quiſpiã de populo cum vxore tua,& induxe
ras ſuper nos grande peccatum. Præcepitq; omni populo,di
cens, Qui tetigerit hominis huius vxorem, morte morietur.
Seuit autẽ Iſaac in terra illa,& inuenit in ipſo anno centuplũ:
Iſaac diues. benedixitque ei dominus. Et locupletatus eſt homo,& ibat
proficiens atq; ſuccreſcens:donec magnus vehementer effe-
ctus eſt,habuitq; poſſeſsiones ouium & armentorum & fa-
miliæ plurimum. Ob hoc inuidentes ei Palæſtini, omnes pu
teos quos foderant ſerui patris illius Abraham, illo tempore
obſtruxerunt, implentes humo:in tantũ vt ipſe Abimelech
D diceret ad Iſaac, Recede à nobis, quoniam potentior nobis fa-
ctus es valde. Et ille diſcedens, vt veniret ad torrentem Gera-
ræ,habitaretque ibi:rurſum fodit alios puteos,quos foderant
ſerui patris ſui Abrahã,& quos illo mortuo olim obſtruxe-
rãt Philiſthijm:appellauitq; eos eiſdẽ nominibus quibus an-
tè pater vocauerat. Foderũtq; in torrente,& repererũt aquam
viuã. Sed & ibi iurgium fuit paſtorũ Geraræ aduerſus paſto-
res Iſaac,dicentium, Noſtra eſt aqua. quã ob rem nomẽ putei
E ex eo quod acciderat, vocauit Calumniam. Foderunt autẽ &
alium:& pro illo quoq; rixati ſunt, appellauitq; eum Inimi-
citias. Profectus inde fodit alium puteum, pro quo non con-
tenderunt:itaq; vocauit nomen eius, Latitudo:dicens, Nunc
dilatauit nos Dominus,& fecit creſcere ſuper terram. Aſcen-
dit autem Iſaac ex illo loco in Berſabee, vbi apparuit ei domi
nus in ipſa nocte,dicens, Ego ſum Deus Abraham patris tui,
noli timere, quia ego tecum ſum:& benedicam tibi,& multi-
plicabo ſemen tuũ propter ſeruũ meum Abrahã. Itaq; ædifi-
cauit ibi altare:& inuocato nomine domini extendit taberna-
F culum:præcepitq; ſeruis ſuis vt foderent puteũ. Ad quem lo
cum cũ veniſſent de Geraris Abimelech,& Ochozath ami-
cus illius,& Phichol dux militum, locutus eſt eis Iſaac, Quid
veniſtis ad me hominem quem odiſtis, & expuliſtis à vobis?
Qui reſponderunt, Vidimus tecum eſſe dominum:& idcirco
nunc diximus, Sit iuramentũ inter nos,& ineamus fœdus: vt
non facias nobis quicquam mali, ſicut & nos nihil tuorum at-
tigimus, nec fecimus quod te læderet, ſed cũ pace dimiſimus
auctum benedictione domini. Fecit ergo eis conuiuium:&
poſt cibum & potum ſurgentes mane, iurauerũt ſibi mutuò:
G dimiſitq; eos Iſaac pacificè in locum ſuum. Ecce autem vene-
runt in ipſo die ſerui Iſaac annuntiantes ei de puteo quem fo
derant, atq; dicentes, Inuenimus aquã. Vnde appellauit eum
Abundantiam:nomen vrbi impoſitum eſt Berſabee vſque in
præſentem diem. Eſau verò quadragenarius duxit vxores, Iu
dith filiam Beeri Hethæi,& Báſemath filiam Elon eiuſdem
loci:quæ ambæ offenderant animum Iſaac & Rebeccæ.

IACOB per matris aſtutiam benedictionem loco Eſau præripit. vnde concepto Eſau odio in Iacob à matre monetur contendere

CAPVT XXVII.

A Senuit autẽ Iſaac & caligauerunt oculi eius,& vi-
dere non poterat:vocauitq; Eſau filiũ ſuũ maio-
rem,& dixit ei, Fili mi? Qui reſpondit, Adſum.
Cui pater, Vides, inquit, quòd ſenuerim,& igno
rem diem mortis meæ. Sume arma tua, pharetrã & arcum,&
egredere foras. Cumq; venatu aliquid apprehenderis, fac mihi
inde pulmentũ, ſicut velle me noſti,& affer vt comedã:& be-
nedicat tibi anima mea antequam moriar. Quod cum audiſſet
Rebecca,& ille abijſſet in agrum vt iuſsionẽ patris impleret,
dixit filio ſuo Iacob, Audiui patrem tuum loquentem cum
Eſau fratre tuo,& dicentem ei, Affer mihi de venatione tua,
& fac cibos vt comedam,& benedicam tibi coram domino
antequam moriar. Nunc ergo fili mi acquieſce conſilijs meis:
B & pergens ad gregem, affer mihi duos hœdos optimos, vt fa-
ciam ex eis eſcas patri tuo, quibus libenter veſcitur: quas cum
intuleris & comederit, benedicat tibi priuſquam moriatur.
Cui ille reſpondit, Noſti quòd Eſau frater meus homo pilo-
ſus ſit,& ego leuis. ſi attrectauerit me pater meus,& ſenſerit,
timeo ne putet me ſibi voluiſſe illudere,& inducat ſuper me
maledictionem pro benedictione. Ad quem mater, In me ſit,
ait, iſta maledictio fili mi:tantum audi vocem meam,& per-
gens affer quæ dixi. Abijt,& attulit, deditq; matri:parauit illa
cibos

cibos ſicut velle nouerat patrem illius. Et veſtibus Eſau valde
bonis, quas apud ſe habebat domi, induit eũ: pelliculaſq́; hœ-
C dorum circundedit manibus, & colli nuda protexit. Deditq́;
pulmentũ, & panes quos coxerat, tradidit. Quibus illatis, di-
xit, Pater mi? At ille reſpondit, Audio, quis es tu fili mi? Di-
xitq́; Iacob, Ego ſum primogenitus tuus Eſau: feci ſicut præ
cepiſti mihi: ſurge, ſede, & comede de venatione mea, vt be-
nedicat mihi anima tua. Rurſumq́; Iſaac ad filiũ ſuum, Quo-
modo, inquit, tam citò inuenire potuiſti fili mi? Qui reſpon-
dit, Volũtas Dei fuit vt citò occurreret mihi quod volebam.
Dixitq́; Iſaac, Accede huc vt tangã te fili mi, & probẽ vtrum
tu ſis filius meus Eſau, an non. Acceſsit ille ad patrẽ: & palpa-
to eo, dixit Iſaac, Vox quidẽ, vox Iacob eſt: ſed manus, ma-
nus Eſau ſunt. Et nõ cognouit eũ, quia piloſæ manus ſimili-
D tudinẽ maioris expreſſerãt. Benedicens ergo illi, ait, Tu es fi-
lius meus Eſau? Reſpondit, Ego ſum. At ille, Affer mihi, in-
quit, cibos de venatione tua fili mi, vt benedicat tibi anima
mea. Quos cum oblatos comediſſet, obtulit ei etiã vinũ. quo
hauſto, dixit ad eũ, Accede ad me, & da mihi oſculum fili mi.
Acceſsit, & oſculatus eſt eũ. Statimq́; vt ſenſit veſtimẽtorum
Hebr. 11. d illius fragrantiam, benedicens illi, ait: Ecce odor filij mei ſicut
odor agri, cui benedixit dominus. Det tibi Deus de rore cœ-
li, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, vini & olei.
Et ſeruiant tibi populi, & adorent te tribus: eſto dominus
fratrum tuorum, & incuruentur ante te filij matris tuæ. qui
maledixerit tibi, ſit ille maledictus: & qui benedixerit tibi,
E benedictionibus repleatur. Vix Iſaac ſermonem impleuerat:
& egreſſo Iacob foras, venit Eſau, coctoſq́; de venatione ci-
bos intulit patri, dicens, Surge pater mi, & comede de vena-
tione filij tui, vt benedicat mihi anima tua. Dixitque Iſaac,
Quis enim es tu? Qui reſpondit, Ego ſum filius tuus primo-
genitus Eſau. Expauit Iſaac ſtupore vehemẽti: & vltra quàm
credi poteſt admirans, ait, Quis igitur ille eſt qui dudum ca-
ptam venationem attulit mihi, & comedi ex omnibus prius
quàm tu venires? benedixique ei, & erit benedictus. Auditis
Eſau ſermonibus patris, irrugijt clamore magno: & conſter-
natus ait, Benedic etiam & mihi pater mi. Qui ait, Vênit ger-
manus tuus fraudulenter, & accepit benedictionem tuam. At
F ille ſubiunxit, Iuſtè vocatum eſt nomen eius Iacob: ſupplan-
Supra 25. d tauit enim me en altera vice: primogenita mea antè tulit, &
nunc ſecundò ſurripuit benedictionem meam. Rurſumque
ad patrem, Nunquid non reſeruaſti, ait, & mihi benedictio-
nem? Reſpondit Iſaac, Dominum tuum illum conſtitui, &
omnes fratres eius ſeruituti illius ſubiugaui: frumento & vi-
no ſtabiliui eum, & tibi poſt hæc fili mi vltrà quid faciam?
Cui Eſau, Num vnam, inquit, tantum benedictionem habes
Hebr. 11. d pater? mihi quoque obſecro vt benedicas. Cumq́; eiulatu ma-
& 12. e gno fleret, motus Iſaac dixit ad eum, In pinguedine terræ, &
in rore cœli deſuper erit benedictio tua. Viues in gladio, &
fratri tuo ſeruies: tempuſq́; veniet cum excutias & ſoluas iu-
gum eius de ceruicibus tuis. Oderat ergo ſemper Eſau Iacob
Abd. 1. c pro benedictione qua benedixerat ei pater: dixitq́; in corde
G ſuo, Veniẽt dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem
meum. Nuntiata ſunt hæc Rebeccæ: quæ mittens, & vocans
Iacob filium ſuum, dixit ad eum, Ecce Eſau frater tuus mina-
tur vt occidat te. Nunc ergo fili mi, audi vocem meam, & con
ſurgens fuge ad Laban fratrem meum in Haran: habitabiſq́;
cum eo dies paucos, donec requieſcat furor fratris tui, & ceſ-
ſet indignatio eius, obliuiſcaturq́; eorum quæ feciſti in eum:
poſtea mittam, & adducam te inde huc. cur vtroque orbabor
filio in vno die? Dixitque Rebecca ad Iſaac, Tædet me vitæ
meæ propter filias Heth: ſi acceperit Iacob vxorem de ſtirpe
huius terræ, nolo viuere.

CAP. XXVIII.

A VOcauit itaq; Iſaac Iacob, & benedixit eum, præ-
cepitq́; ei, dicens, Noli accipere cõiugem de ge-
nere Chanáan: ſed vade & proficiſcere in Meſo-
potamiã Syriæ, ad domum Bathuel patris matris
tuæ, & accipe tibi inde vxorẽ de filiabus Laban auunculi tui.
Deus autẽ omnipotẽs benedicat tibi, & creſcere te faciat atq;
multiplicet: vt ſis in turbas populorũ. Et det tibi benedictio-
nes Abrahæ, & ſemini tuo poſt te: vt poſsideas terram pere-
grinationis tuæ, quam pollicitus eſt auo tuo. Cumq́; dimiſiſ-
ſet eum Iſaac, profectus peruenit in Meſopotamiã Syriæ ad Oſee 12. d
Laban filium Bathuel Syri, fratrem Rebeccæ matris ſuæ. Vi-
B dens autem Eſau quòd benedixiſſet pater ſuus Iacob, & mi-
ſiſſet eum in Meſopotamiam Syriæ, vt inde vxorem duceret:
& quòd poſt benedictionem præcepiſſet ei, dicens, Non acci
pies vxorem de filiabus Chanáan: quodq́; obediens Iacob pa
rentibus ſuis iſſet in Syriam: probans quoq; quòd non liben-
ter aſpiceret filias Chanáan pater ſuus: iuit ad Iſmahelem, &
duxit vxorem abſq; ijs quas prius habebat, Maheleth filiam
Iſmahel filij Abraham, ſororem Nabaioth. Igitur egreſſus
Iacob de Berſabee, pergebat Haran. Cumq́; veniſſet ad quen
dam locũ, & vellet in eo requieſcere poſt ſolis occubitũ, tulit
de lapidibus qui iacebant, & ſupponens capiti ſuo, dormiuit
C in eodem loco. Viditq́; in ſomnis ſcalã ſtãtem ſuper terrã, & Prima Dei apparitio Iacob.
cacumen illius tangens cœlũ: angelos quoq; Dei aſcendentes
& deſcẽdẽtes per eã: & dominũ innixũ ſcalæ dicẽtẽ ſibi, Ego
ſum dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Iſaac. Ter- Deute. 12. c
ram in qua dormis, tibi dabo & ſemini tuo. Eritq́; ſemẽ tuum, 19. c
quaſi puluis terræ: dilataberis ad orientem & occidentem &
ſeptentrionem & meridiem: & BENEDICENTVR IN TE CHRISTVS promittitur.
& in ſemine tuo cunctæ tribus terræ. Et ero cuſtos tuus quo-
cũq; perrexeris, & reducam te in terram hanc: nec dimittam
D niſi compleuero vniuerſa quæ dixi. Cumq́; euigilaſſet Iacob
de ſomno, ait, Verè dominus eſt in loco iſto, & ego neſcie-
bam. Pauenſq́;, Quàm terribilis eſt, inquit, locus iſte: non eſt
hic aliud niſi domus Dei, & porta cœli. Surgens ergo Iacob
mane, tulit lapidem, quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit
in titulum, fundens oleum deſuper. Appellauitq́; nomen vr-
bis, Bethel: quæ prius Luza vocabatur. Vouit etiam votum,
dicens, Si fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me in via per
quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, &
veſtimentum ad induendũ, reuerſuſq́; fuero proſperè ad do-
mum patris mei: erit mihi dominus in Deum, & lapis iſte
quem erexi in titulum, vocabitur Domus Dei: cunctorumq́;
quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.

S. IACOB à Laban ſuſceptus ſeptem annos pro Rachele impleuit: cui cùm ſuppoſita eſſet Lia, ſeptem alios ſeruiuit. Rachele autem ſterili Lia quatuor peperit filios. CAPVT XXIX.

A PRofectus ergo Iacob venit in terram orienta-
lem. Et vidit puteum in agro, tres quoque gre-
ges ouium accubantes iuxta eum: nam ex illo
adaquabãtur pecora, & os eius grandi lapide clau
debatur. Moriſque erat vt cunctis ouibus congregatis deuol-
uerent lapidem, & refectis gregibus rurſum ſuper os putei
ponerent. Dixitque ad paſtores, Fratres, vnde eſtis? Qui re-
ſponderunt, De Haran. Quos interrogans, Nunquid, ait,
B noſtis Laban filium Nachor? Dixerunt, Nouimus. Sanúſne
eſt, inquit? Valet, inquiunt: & ecce Rachel filia eius venit
cum grege ſuo. Dixitque Iacob, Adhuc multum diei ſuper-
eſt, nec eſt tempus vt reducantur ad caulas greges: date antè
potum ouibus, & ſic eas ad paſtum reducite. Qui reſpon-
derunt, Non poſſumus, donec omnia pecora congregen-
tur, & amoueamus lapidem de ore putei, vt adaquemus gre-
ges. Adhuc loquebantur, & ecce Rachel veniebat cum oui-
C bus patris ſui: nam gregem ipſa paſcebat. Quam cum vidiſ-
ſet Iacob, & ſciret conſobrinam ſuam, oueſq́; Laban auuncu-
li ſui: amouit lapidem quo puteus claudebatur. Et adaquato
grege

grege oſculatus eſt eam,& eleuata voce fleuit , & indicauit ei
quòd frater eſſet patris ſui,& filius Rebeccæ : at illa feſtinans
nuntiauit patri ſuo.Qui cum audiſſet veniſſe Iacob filiũ ſoro-
ris ſuæ,occurrit obuiã ei:cõplexusq́; eum,& in oſcula ruens,
duxit in domum ſuam.Auditis autẽ cauſis itineris,reſpondit,
D Os meũ es,& caro mea. Et poſtquã impleti ſunt dies menſis
vnius,dixit ei, Num quia frater meus es, gratis ſeruies mihi?
dic quid mercedis accipias. Habebat vero duas filias , nomen
maioris, Lia:minor verò appellabatur Rachel. Sed Lia,lippis
erat oculis : Rachel decôra facie , & venuſto aſpectu. Quam
diligens Iacob, ait, Seruiam tibi pro Rachel filia tua minore
ſeptem annis. Reſpondit Laban, Melius eſt vt tibi eam dem
quàm alteri viro:mane apud me. Seruiuit ergo Iacob pro Ra-
chel ſeptem annis : & videbantur illi pauci dies præ amoris
E magnitudine. Dixitq́ue ad Laban, Da mihi vxorem meam:
quia iam tempus impletum eſt,vt ingrediar ad illam.Qui vo-
catis multis amicorum turbis ad conuiuium,fecit nuptias. Et
veſpere Liam filiam ſuam introduxit ad eum , dans ancillam
filiæ,Zelpham nomine.Ad quam cum ex more, Iacob fuiſ-
ſet ingreſſus,facto mane vidit Liam:& dixit ad ſocerũ ſuum,
Quid eſt quod facere voluiſti?nónne pro Rachel ſeruiui ti-
bi?quare impoſuiſti mihi?Reſpondit Laban, Non eſt in lo-
co noſtro cõſuetudinis,vt minores antè tradamus ad nuptias.
F Imple hebdomadam dierum huius copulæ : & hanc quoque
dabo tibi pro opere quo ſeruiturus es mihi ſeptẽ annis alijs.
Acquieuit placito :& hebdomada tranſacta , Rachel duxit
vxorem:cui pater ſeruam Balam tradiderat. Tandemq́; po-
titus optatis nuptijs , amorem ſequentis priori prætulit , ſer-
uiens apud eum ſeptem annis alijs. Videns autem dominus
quòd deſpiceret Liam,aperuit vuluã eius, ſorore ſterili per-
manente.Quæ conceptum genuit filium,vocauitq́ue nomen
G eius Ruben,dicens, Vidit dominus humilitatem meam , nũc
amabit me vir meus. Rurſumq́; concepit & peperit filium,&
ait:Quoniam audiuit me dominus haberi contemptui , dedit
etiam iſtum mihi.vocauitq́; nomen eius Simeon.Concepitq́;
tertio,& genuit alium filium : dixitq́;, Nunc quoque copu-
labitur mihi maritus meus,eo quòd pepererim ei tres filios.
& idcirco appellauit nomen eius Leui. Quarto concepit , &
peperit filium, & ait, Modo confitebor domino. & ob hoc
vocauit eum Iudam:ceſſauitq́; párere. Matth.1.a

CAPVT XXX.

A CErnens autem Rachel quòd infœcunda eſſet, in-
uidit ſorori ſuæ,& ait marito ſuo : Da mihi libe-
ros,alioqain moriar. Cui iratus reſpondit Iacob,
Num pro Deo ego ſum, qui priuauit te fructu
ventris tui?At illa, Habeo,inquit,famulam Balam: ingredere
ad illam,vt pariat ſuper genua mea,& habeam ex illa filios.
Deditq́; illi Balam in coniugium : quæ ingreſſo ad ſe viro,
concepit & peperit filiũ. Dixitq́; Rachel, Iudicauit mihi do-
minus,& exaudiuit vocem meã,dans mihi filiũ:& appellauit
idcirco nomen eius Dan. Rurſumq́; Bala concipiens,peperit
alterum : pro quo ait Rachel, Comparauit me dominus cum
B ſorore mea,& inualui.vocauitq́; eum Nephthalim. Sentiens
Lia quòd párere deſijſſet, Zelpham ancillam ſuam marito tra
didit. Qua poſt conceptũ edente filiũ, dixit, Feliciter.& id-
circo vocauit nomen eius Gad. Peperit quoq; Zelpha alterũ.
Dixitq́; Lia, Hoc pro beatitudine mea:beatã quippe me di-
cent omnes mulieres.propterea appellauit eũ Aſer. Egreſſus
autem Ruben tempore meſſis triticeæ in agrum,reperit man
dragoras quas matri Liæ detulit. Dixitq́ue Rachel, Da mihi
partem de mãdragoris filij tui. Illa reſpondit, Parúmne tibi vi
detur quòd præripueris maritũ mihi,niſi etiam mandragoras
filij mei tuleris ? Ait Rachel, Dormiat tecum hac nocte pro
C mandragoris filij tui. Redeuntiq́; ad veſperam Iacob de agro,
egreſſa eſt in occurſum eius Lia,& ait, Ad me, inquit , intra-
bis:quia mercede conduxi te pro mandragoris filij mei , dor-
miuitq́; cũ ea,nocte illa. Et exaudiuit Deus preces eius:con-
cepitq́; & peperit filium quintũ,& ait, Dedit Deus mercedẽ
mihi,quia dedi ancillã meam viro meo. appellauitq́; nomen
eius Iſſachar. Rurſum Lia concipiens peperit ſextũ filium,&
ait:Dotauit me Deus dote bona:etiã hac vice mecum erit ma
ritus meus,eo quòd genuerim ei ſex filios. & idcirco appella
uit nomen eius Zabulon. poſt quẽ peperit filiam nomine Di
nam. Recordatus quoq; dominus Rachelis,exaudiuit eam,&
aperuit vuluam eius,quæ concepit,& peperit filium, dicens,
D Abſtulit Deus opprobriũ meum. Et vocauit nomen eius Io-
ſeph,dicens, Addat mihi dominus filiũ alterum. Nato autem
Ioſeph,dixit Iacob ſocero ſuo, Dimitte me vt reuertar in pa- 3.Reg.11.d
triam meã,& ad terrã meã. Da mihi vxores & liberos meos,
pro quibus ſeruiui tibi,vt abeam:tu verò noſti ſeruitutẽ qua
ſeruiui tibi. Ait illi Laban, Inueniã gratiam in conſpectu tuo:
experimento didici quia benedixerit mihi Deus propter te:
cõſtitue mercedẽ tuã,quã dem tibi. At ille reſpõdit, Tu noſti
quomodo ſeruierim tibi, & quanta in manibus meis fuerit
poſſeſſio tua. Modicũ habuiſti antequã venirem ad te,& nũc
diues effectus es:benedixitq́; tibi Deus ad introitum meum:
iuſtũ eſt Igitur vt aliquãdo prouideã etiam domui meæ. Di-
E xitq́; Laban, Quid tibi dabo?At ille ait, Nihil volo:ſed ſi fece
ris quod poſtulo,iterũ paſcam,& cuſtodiã pecora tua. Gyra
omnes greges tuos,& ſepara cũctas oues varias,& ſparſo vel-
lere:& quodcũq; furuũ & maculoſum,variũq; fuerit, tam in
ouibus quàm in capris,erit merces mea. Reſpondebitq́; mihi
cras iuſtitia mea,quando placiti tẽpus aduenerit coram te : &
omnia quæ non fuerint varia,& maculoſa,& furua, tã in oui-
bus quàm in capris,furti me argues. Dixitq́; Labã, Gratũ ha-
beo quod petis. Et ſeparauit in die illa capras & oues , hircos
F & arietes varios,atque maculoſos. Cunctum autem gregem
vnicolorem,id eſt albi aut nigri velleris, tradidit in manu fi-
liorũ ſuorum. Et poſuit ſpatium itineris triũ dierum inter ſe
& generũ, qui paſcebat reliquos greges eius. Tollens ergo Ia- Variat Ia-
cob virgas populeas virides , & amygdalinas, & ex platanis, cob gregis
ex parte decorticauit eas : detractiſque corticibus in his quæ colorem.
ſpoliata fuerãt ,cãdor apparuit:illa verò quæ integra fuerant,
viridia permanſerunt:atq; in hũc modũ color effectus eſt va-
rius. Poſuitq́; eas in canalibus,vbi effundebatur aqua:vt cum
veniſſent greges ad bibendum,ante oculos haberent virgas,&
G in aſpectu earũ conciperent. Factũq́; eſt vt in ipſo calore coi-
tus oues intuerentur virgas,& párerent maculoſa, & varia,&
diuerſo colore reſperſa. Diuiſitq́; gregẽ Iacob, & poſuit vir-
gas in canalibus ante oculos arietũ:erant autem alba & nigra
quæque, Laban:cætera verò, Iacob, ſeparatis inter ſe gregi-
bus. Igitur quando primo tempore aſcendebantur oues, po-
nebat Iacob virgas in canalibus aquarum ante oculos arietum
& ouium,vt in earum contemplatione conciperent. Quando
vero ſerotina admiſſura erat,& conceptus extremus, non po
nebat eas. Factaq́; ſunt ea quæ erant ſerotina, Laban : & quæ
primi temporis, Iacob. Ditatusq́; eſt homo vltra modum , &
habuit greges multos,ancillas & ſeruos,camelos & aſinos.

CAP. XXXI.

A POſtquam autem audiuit verba filiorum Laban
dicentium, Tulit Iacob omnia quæ fuerunt pa-
tris noſtri,& de illius facultate ditatus, factus eſt
inclytus:animaduertit quoq; faciem Laban quòd
non eſſet erga ſe ſicut heri & nudiuſtertius, maximè dicente
ſibi domino , Reuertere in terram patrum tuorum,& ad gene
rationem tuã,eroq; tecum:miſit Iacob, & vocauit Rachel &
Liam in agrũ,vbi paſcebat greges,dixitq́; eis, Video faciem
patris

patris veſtri, quòd non ſit erga me ſicut heri & nudiuſtertius:
Deus autē patris mei fuit mecū. Et ipſæ noſtis quòd totis vi-
ribus meis ſeruierim patri veſtro. Sed & pater veſter circūuē-
nit me, & mutauit mercedem meam decem vicibus: & tamen
non dimiſit eum Deus vt noceret mihi. Siquando dixit, Va-
riæ, erunt mercedes tuæ: pariebant omnes oues varios fœtus.
quando verò econtrario ait, Alba quæque accipies pro mer-
B cede: omnes greges alba pepererunt. Tulitq́; Deus ſubſtan-
tiam patris veſtri, & dedit mihi. Poſtquam enim conceptus
ouium tempus aduenerat, leuaui oculos meos, & vidi in ſo-
mnis aſcendentes mares ſuper fœminas, varios & maculo-
ſos, & diuerſorum colorum. Dixitque angelus Dei ad me in
ſomnis, Iacob? Et ego reſpondi, Adſum. Qui ait, Leua ocu-
los tuos, & vide vniuerſos maſculos aſcendentes ſuper fœmi-
nas, varios, maculoſos, atq; reſperſos. Vidi enim omnia quæ
Supra 28.d fecit tibi Laban. Ego ſum Deus Bethel, vbi vnxiſti lapidem,
& votum vouiſti mihi. nunc ergo ſurge, & egredere de terra
hac, reuertens in terram natiuitatis tuæ. Responderuntq́; Ra-
chel, & Lia, Nunquid habemus reſidui quicquam in faculta-
tibus, & hæreditate domus patris noſtri? Nónne quaſi alie-
nas reputauit nos & vendidit, comeditq́; pretium noſtrum?
C Sed Deus tulit opes patris noſtri, & eas tradidit nobis, ac fi-
lijs noſtris: vnde omnia quæ præcepit tibi Deus, fac. Surrexit
itaq; Iacob: & impoſitis liberis ac coniugibus ſuis ſuper ca-
melos, abijt. Tulitq́; omnem ſubſtantiam ſuam, & greges, &
quicquid in Meſopotamia acquiſierat, pergens ad Iſaac patrē
ſuum in terrā Chanáan. Eo tempore ierat Laban ad tonden-
das oues, & Rachel furata eſt idola patris ſui. Noluitq́; Iacob
confiteri ſocero ſuo quòd fugeret. Cumque abijſſet tam ipſe
quàm omnia quæ iuris ſui erant: & amne tranſmiſſo pergeret
contra montem Galaad: nūtiatum eſt Laban die tertio quòd
fugeret Iacob. Qui aſſumptis fratribus ſuis, perſecutus eſt
eum diebus ſeptē: & cōprehendit eum in monte Galaad. Vi-
D ditq́; in ſomnis dicentē ſibi dominū, Caue ne quicquam aſpe-
rè loquaris cōtra Iacob. Iamq́; Iacob extenderat in monte ta-
bernaculum. cumq́; ille conſecutus fuiſſet eum cum fratribus
ſuis, in eodē monte Galaad fixit tentoriū. Et dixit ad Iacob,
Quare ita egiſti, vt clam me abigeres filias meas quaſi capti-
uas gladio? Cur ignorāte me fugere voluiſti, nec indicare mi-
hi: vt proſequerer te cū gaudio, & canticis, & tympanis, & ci-
tharis? Non es paſſus vt oſcularer filios meos & filias: ſtultè
1.Reg.25.c operatus es. Et nunc quidē valet manus mea reddere tibi ma-
2.Para.6.a lum: ſed Deus patris veſtri heri dixit mihi, Caue ne loquaris
contra Iacob quicquam durius. Eſto, ad tuos ire cupiebas, &
deſyderio erat tibi domus patris tui: cur furatus es Deos
meos? Reſpondit Iacob, Quòd inſcio te profectus ſum, timui
E ne violenter auferres filias tuas. Quòd autem furti me arguis:
apud quemcunq; inueneris deos tuos, necetur coram fratribus
noſtris: ſcrutare, quicquid tuorum apud me inueneris, aufer:
hæc dicens, ignorabat quòd Rachel furata eſſet idola. Ingreſ-
ſus itaq; Laban tabernaculum Iacob, & Liæ, & vtriuſq; famu-
læ, non inuenit. Cumq́; intraſſet tentorium Rachelis, illa feſti-
nans abſcōdit idola ſubter ſtramēta cameli, & ſedit deſuper:
ſcrutantiq́; omne tentoriū, & nihil inuenīēti, ait, Ne iraſcatur
dominus meus, quod coram te aſſurgere nequeo: quia iuxta
conſuetudinem fœminarū nunc accidit mihi. ſic deluſa ſolici-
tudo quærentis eſt. Tumensq́; Iacob, cum iurgio ait, Quam
ob culpam meam, & ob quod peccatū meū ſic exarſiſti poſt
me, & ſcrutatus es omnē ſupellectilem meam? Quid inueni-
ſti de cuncta ſubſtantia domus tuæ? pone hic coram fratribus
F meis, & fratribus tuis, & iudicent inter me & te. Idcirco vigin
Exod.22.b ti annis fui tecū, oues tuæ & capræ ſteriles non fuerūt, arietes
gregis tui non comedi: nec captum à beſtia oſtendi tibi, ego
damnum omne reddebā: quicquid furto perierat, à me exige-
bas: die noctuq́; æſtu vrgebar, & gelu, fugiebatq́; ſomnus ab
oculis meis. Sic per viginti annos in domo tua ſeruiui tibi,
quatuordecim pro filiabus, & ſex pro gregibus tuis: immu-
taſti quoq; mercedem meam decem vicibus. Niſi Deus patris
mei Abrahā & timor Iſaac affuiſſet mihi, forſitan modò nu-
dum me dimiſiſſes: afflictionē meā & laborē manuū mearum
reſpexit Deus, & arguit te heri. Reſpōdit ei Labā, Filiæ meæ
& filij & greges tui, & omnia quæ cernis, mea ſunt: quid poſ-
ſum facere filijs & nepotibus meis? Veni ergo, & ineamus fœ-
dus: vt ſit teſtimoniū inter me & te. Tulit itaq; Iacob lapidē,
& erexit illū in titulū. Dixitq́; fratribus ſuis, Afferte lapides.
Qui congregantes fecerūt tumulū, comederūtq́; ſuper eum.
Quem vocauit Laban Tumulum teſtis: & Iacob, Aceruū te-
ſtimonij, *vterq; iuxta proprietatē linguę ſuæ ⁘ Dixitq́; La-
bā. Tumulus iſte erit teſtis inter me & te hodie: & idcirco ap
G pellatū eſt nomē eius Galaad, id eſt tumulus teſtis. Intueatur
& iudicet dominus inter nos quando receſſerimus à nobis, ſi
afflixeris filias meas, & ſi introduxeris alias vxores ſuper eas:
nullus ſermonis noſtri teſtis eſt abſq; Deo, qui præſens reſpi-
cit. Dixitq́; rurſus ad Iacob, En tumulus hic & lapis quē ere-
xi inter me & te, teſtis erit. Tumulus inquā iſte & lapis ſint
in teſtimoniū, ſi aut ego trāſiero illū pergens ad te: aut tu præ
terieris, malū mihi cogitās. Deus Abraham, & Deus Nachor
iudicet inter nos, Deus patris eorum. Iurauit ergo Iacob per
timorem patris ſui Iſaac: immolatisq́; victimis in monte, vo-
cauit fratres ſuos vt ederent panē. Qui cum comediſſent: man
ſerunt ibi. Laban verò de nocte cōſurgens, oſculatus eſt filios,
& filias ſuas: & benedixit illis, reuerſusq́; eſt in locum ſuum.

S. Iacob miſſis angelis nuntios & munera ad fratrem ſuum Eſau mittit: interea cum angelo luctatur viriliter donec tacto femoris neruo benedictionem acciperet, & ex Iacob Iſrael appellaretur.

CAPVT XXXII.

A Iacob autem abijt in itinere quod cœperat: fue- Tertia Dei apparitio Iacob
runtq́; ei obuiam angeli Dei. Quos cum vidiſſet,
ait, Caſtra Dei ſunt hæc, & appellauit nomen lo-
ci illius Mahanáim, id eſt caſtra. Miſit autem &
nuntios ante ſe ad Eſau fratrem ſuum in terram Seir regionis
Edō: præcepitq́; eis, dicēs, Sic loquimini domino meo Eſau,
Hæc dicit frater tuus Iacob, Apud Laban peregrinatus ſum,
B & fui vſq; in præſentē diē. Habeo boues & aſinos & oues, &
ſeruos & ancillas: mittoq́; nunc legationē ad dominū meū, vt
inueniā gratiam in cōſpectu tuo. Reuerſiq́; ſunt nuntij ad Ia-
cob, dicētes, Venimus ad Eſau fratrē tuū, & ecce properat in
occurſum tibi cū quadringentis viris. Timuit Iacob valde: &
perterritus diuiſit populū qui ſecū erat, greges quoq; & oues
& boues & camelos in duas turmas, dicens, Si venerit Eſau ad
vnam turmā, & percuſſerit eā, alia turma quæ reliqua eſt, ſal-
uabitur. Dixitq́; Iacob, Deus patris mei Abrahā, & Deus pa
C tris mei Iſaac: domine qui dixiſti mihi, Reuertere in terram Supra 31.c
tuam, & in locum natiuitatis tuę, & benefaciā tibi: minor ſum
cunctis miſerationibus tuis, & veritate tua quā expleuiſti ſer
uo tuo. In baculo meo tranſiui Iordanē iſtū: & nunc cum dua-
bus turmis regredior. Erue me de manu fratris mei Eſau, quia
valde eum timeo: ne fortè veniens percutiat matrem cum fi-
lijs. Tu locutus es quòd benefaceres mihi, & dilatares ſemen
meū ſicut arenam maris, quæ præ multitudine numerari non
D poteſt. Cūq; dormiſſet ibi nocte illa, ſeparauit de his quæ ha-
bebat, munera Eſau fratri ſuo, capras ducentas, hircos viginti,
oues ducentas, arietes viginti, camelos fœtas cū pullis ſuis tri-
ginta, vaccas quadraginta, & tauros viginti, aſinas viginti, &
pullos earum decem. Et miſit per manus ſeruorū ſuorum ſin-
gulos ſeorſum greges, dixitq́; pueris ſuis, Antecedite me, &
ſit ſpatium inter gregem & gregem. Et præcepit priori, di-
cens: Si obuium habueris fratrem meum Eſau & interroga-
E uerit te, Cuius es? aut, Quò vadis? aut, Cuius ſunt iſta quæ
ſequeris? reſpondebis, Serui tui Iacob, munera miſit domi-
no ſuo Eſau: ipſe quoq; poſt nos venit. Similiter dedit man-
data ſecundo & tertio, ac cunctis qui ſequebantur greges,
dicens, Hiſdem verbis loquimini ad Eſau cum inueneritis
eum.

eum.& addetis, Ipſe quoque ſeruus tuus Iacob iter noſtrum
inſequitur: dixit enim, Placabo illum muneribus quæ præce-
dunt,& poſtea videbo illũ, forſitan propitiabitur mihi. Præ-
ceſſerũt itaq; munera ante eum, ipſe verò manſit nocte illa in
caſtris. Cumq; manè ſurrexiſſet, tulit duas vxores ſuas & to-
tidem famulas cum vndecim filijs,& tranſiuit vadum Iaboch.
F Tranſductiſq; omnibus quæ ad ſe pertinebant, manſit ſolus:
& ecce vir luctabatur cum eo vſque manè. Qui cum videret
quòd eum ſuperare non poſſet, tetigit neruum femoris eius,
& ſtatim emarcuit. Dixitque ad eum, Dimitte me, iam enim
Oſee 12.a.b aſcendit aurora. Reſpondit, Non dimittam te niſi benedixe-
ris mihi. Ait ergo, Quod nomen eſt tibi? Reſpondit, Iacob.
At ille: Nequaquam, inquit, Iacob appellabitur nomẽ tuum,
ſed Iſrael: quoniã ſi contra Deum fortis fuiſti, quanto magis
G contra homines prævalebis? Interrogauit eum Iacob, Dic
mihi quo appellaris nomine? Reſpondit, Cur quæris nomen
meũ * quod eſt mirabile? ·· Et benedixit ei in eodẽ loco. Vo-
cauitq; Iacob nomen loci illius Phanuel, dicens, Vidi Deum
facie ad faciem,& ſalua facta eſt anima mea. Ortuſq; eſt ei ſta
tim ſol poſtquam tranſgreſſus eſt Phanuel: ipſe verò claudi-
cabat pede. Quam ob cauſam non comedunt neruum filij Iſ-
rael, qui emarcuit in femore Iacob, vſq; in præſentem diem:
eo quòd tetigerit neruum femoris eius,& obſtupuerit.

S. ESAV Iacob obuiam muneribus [illegible] *catur*
Eſau Seir repetit; Iacob vero in S [illegible]

CAPVT XXXIII.

A ELeuans autem Iacob oculos ſuos, vidit veniẽtem
Eſau,& cum eo quadringentos viros: diuiſitq; fi-
lios Liæ & Rachel, ambarumq; famularũ:& po-
ſuit vtrãq; ancillã & liberos earum in principio:
Liam verò,& filios eius in ſecundo loco: Rachel autem,& Io
ſeph nouiſsimos. Et ipſe progrediens adorauit pronus in ter-
ram ſepties, donec appropinquaret frater eius. Currens itaq;
Eſau obuiam fratri ſuo, amplexatus eſt eum: ſtringenſq; col-
B lum eius,& oſculans fleuit. Leuatiſq; oculis vidit mulieres &
paruulos earum,& ait, Quid ſibi volunt iſti? & ſi ad te perti-
neant? Reſpondit, Paruuli ſunt quos donauit mihi Deus ſer-
uo tuo. Et appropinquantes ancillæ & filij earum incuruati
ſunt. Acceſsit quoq; Lia cum pueris ſuis:& cùm ſimiliter ado
raſſent, extremi Ioſeph & Rachel adorauerunt. Dixitque
Eſau, Quænam ſunt iſtæ turmæ quas obuiam habui? Re-
ſpondit, Vt inuenirem gratiam coram domino meo. At ille
ait, Habeo plurima frater mi, ſint tua tibi. Dixit Iacob, Noli
ita obſecro, ſed ſi inueni gratiam in oculis tuis, accipe munuſ-
culum de manibus meis. ſic enim vidi faciem tuam, quaſi vi-
C derim vultum Dei: eſto mihi propitius,& ſuſcipe benedi-
ctionem quam attuli tibi,& quam donauit mihi Deus, tri-
buens omnia. Vix fratre compellente ſuſcipiens, ait: Gradia-
mur ſimul, eroq; ſocius itineris tui. Dixitq; Iacob, Noſti do-
mine mi quod paruulos habeam teneros,& oues & boues
fœtas mecum: quas ſi plus in ambulando fecero laborare, mo
rientur vna die cuncti gréges. Præcedat dominus meus ante
ſeruum ſuum:& ego ſequar paulatim veſtigia eius, ſicut vi-
dero paruulos meos poſſe, donec veniam ad dominũ meum
D in Seir. Reſpondit Eſau, Oro te, vt de populo qui mecum
eſt, ſaltem ſocij remaneant viæ tuæ. Non eſt, inquit, neceſſe:
hoc vno tantum indigeo, vt inueniam gratiam in conſpectu
tuo domine mi. Reuerſus eſt itaque illo die Eſau itinere quo
venerat in Seir. Et Iacob vênit in Socoth: vbi ædificata domo
& fixis tentorijs, appellauit nomen loci illius Socoth, Id eſt
tabernacula. Tranſiuitque in Salem vrbem Sichimorum, quę
eſt in terra Chanáan, poſtquam reuerſus eſt de Meſopota-
mia Syriæ:& habitauit iuxta oppidum. Emitque partem
agri in qua fixerat tabernacula, à filijs Emor patris Sichem
centum agnis. Et erecto ibi altari, inuocauit ſuper illud fortiſ-
ſimum Deum Iſrael.

CAPVT XXXIIII.

A EGreſſa eſt autem Dina filia Liæ, vt videret mulie-
res regionis illius. Quam cum vidiſſet Sichẽ filius
Emor Heuæi, princeps terræ illius, adamauit eã:
& rapuit,& dormiuit cum illa, vi opprimens vir-
ginem. Et cõglutinata eſt anima eius cum ea, triſtemq; delini
uit blanditijs. Et pergens ad Emor patrẽ ſuũ, Accipe, inquit,
mihi puellam hanc coniugem. Quod cum audiſſet Iacob, ab-
ſentibus filijs,& in paſtu pecorũ occupatis, ſiluit donec redi-
rent. Egreſſo autem Emor patre Sichem vt loqueretur ad Ia-
cob, ecce filij eius veniebant de agro: auditoq; quod acciderat,
irati ſunt valde, eo quòd fœdam rem operatus eſſet in Iſrael,
B & violata filia Iacob rẽ illicitã perpetraſſet. Locutus eſt itaq;
Emor ad eos, Sichẽ filij mei adhæſit anima filiæ veſtræ: date
eam illi vxorẽ. Et iungamus viciſsim connubia: filias veſtras
tradite nobis,& filias noſtras accipite. Et habitate nobiſcum:
terra in poteſtate veſtra eſt, exercete, negotiamini,& poſsi-
dete eam. Sed & Sichem ad patrem & ad fratres eius ait, Inue-
niam gratiã coram vobis:& quæcũq; ſtatueritis dabo. augete
dotẽ,& munera poſtulate,& libenter tribuã quod petieritis:
tantũ date mihi puellã hanc vxorem. Reſpõderunt filij Iacob
Sichẽ & patri eius in dolo, ſæuientes ob ſtuprũ ſororis. Non
poſſumus facere quod petiis, nec dare ſororẽ noſtrã homini
incircunciſo: quòd illicitum & nephariũ eſt apud nos. Sed in
hoc valebimus fœderari, ſi volueritis eſſe ſimiles noſtri,& cir
cuncidatur in vobis omnis maſculini ſexus. Tunc dabimus &
accipiemus mutuò filias veſtras ac noſtras:& habitabimus vo
biſcum, erimuſq; vnus populus. Si autem circuncidi nolueri-
tis, tollemus filiã noſtrã,& recedemus. Placuit oblatio eorum
C Emor,& Sichẽ filio eius. Nec diſtulit adoleſcens, quin ſtatim
quod petebatur expleret: amabat enim puellam valde,& ipſe
erat inclytus in omni domo patris ſui. Ingreſsiq; portam vr-
bis locuti ſunt ad populũ. Viri iſti pacifici ſunt,& volunt ha-
bitare nobiſcũ: negotiẽtur in terra,& exerceant eam, quę ſpa-
tioſa & lata cultoribus indiget: filias eorum accipiemus vxo-
res,& noſtras illis dabimus. Vnum eſt, quo differtur tantum
bonum, Si circuncidamus maſculos noſtros, ritum gentis imi
tantes. Et ſubſtantia eorũ & pecora,& cuncta quæ poſsidẽt,
noſtra erunt: tantũ in hoc acquieſcamus,& habitantes ſimul,
vnum efficiamus populum. Aſſenſiq; ſunt omnes, circunciſis
D cũctis maribus. Et ecce, die tertio quando grauiſsimus vulne-
rum dolor eſt, arreptis duo filij Iacob, Simeon & Leui fratres
Dinæ, gladijs, ingreſsi ſunt vrbem confidenter: interfectiſq;
omnibus maſculis, Emor & Sichem pariter necauerunt, tol-
lẽtes Dinam de domo Sichem ſororem ſuam. Quibus egreſ-
ſis, irruerunt ſuper occiſos cæteri filij Iacob:& dẽpopulati
ſunt vrbem in vltionem ſtupri. Oues eorum,& armenta,&
aſinos, cunctaque vaſtantes quæ in domibus & in agris erant:
paruulos quoque eorum & vxores duxerunt captiuas. Qui-
bus perpetratis audacter, Iacob dixit ad Simeõ & Leui, Tur-
baſtis me,& odioſum feciſtis me Chananæis & Pherezæis
habitatoribus terræ huius: nos pauci ſumus, illi congregati
percutient me,& delebor ego & domus mea. Reſponderunt,
Nunquid vt ſcorto abuti debuere ſorore noſtra?

CAPVT XXXV.

A INterea locutus eſt Deus ad Iacob, Surge & aſcẽ-
de Bethel,& habita ibi, facq; altare Deo qui ap-
paruit tibi, quãdo fugiebas Eſau fratrẽ tuum. Ia-
cob verò conuocata omni domo ſua, ait: Abijcite
deos

deos alienos qui in medio veſtri ſunt,& mundamini, ac mu-
tate veſtimenta veſtra. Surgite,& aſcendamus in Bethel,& fa
ciamus ibi altare Deo, qui exaudiuit me in die tribulationis
meæ,& ſocius fuit itineris mei. Dederũt ergo ei omnes deos
alienos quos habebãt,& inaures quæ erant in auribus eorum:
at ille infodit eas ſubter terebinthum,quæ eſt poſt vrbem Si-
chem. Cumque profecti eſſent,terror Dei inuaſit omnes per
B circumitũ ciuitates:& nõ ſunt auſi perſequi recedẽtes. Venit
igitur Iacob Luzam,quæ eſt in terra Chanáan, cognomento
Bethel:ipſe & omnis populus cum eo. Aedificauitq; ibi alta-
re,& appellauit nomen loci illius Domus Dei:ibi enim appa
ruit ei Deus cum fugeret fratrem ſuum. Eodem tẽpore mor-
tua eſt Debora nutrix Rebeccæ,& ſepulta eſt ad radices Be-
thel ſubter quercum:vocatumq; eſt nomen loci illius Quer-
cus fletus. Apparuit autem iterum Deus Iacob poſtquam re-
uerſus eſt de Meſopotamia Syriæ,benedixitq; ei,dicẽs, Non
vocaberis vltrà Iacob,ſed Iſrael erit nomen tuum. Et appella-
Supra 32.f uit eum Iſrael,dixitq; ei, Ego Deus omnipotens, Creſce &
multiplicare:gentes, & populi nationum ex te erunt, reges
C de lumbis tuis egredientur. Terrãq; quam dedi Abraham &
Iſaac,dabo tibi & ſemini tuo poſt te. Et receſsit ab eo: ille ve-
rò erexit titulum lapideũ in loco quo locutus fuerat ei Deus:
libans ſuper eum libamina,& effundens oleum:vocanſq; no-
men loci illius Bethel. Egreſſus autem inde venit verno tem-
pore ad terram quæ ducit Ephrátam: in qua cum parturiret
Rachel,ob difficultatem partus periclitari cœpit. Dixitq; ei
obſtetrix, Noli timere,quia & hunc habebis filiũ. Egredien-
te autem anima præ dolore,& imminente iam morte,voca-
uit nomẽ filij ſui Benoni,id eſt filius doloris mei: pater verò
appellauit eum Beniamin,id eſt filius dextræ. Mortua eſt er-
go Rachel,& ſepulta eſt in via quæ ducit Ephrátam, hæc eſt
D Bethléhem. Erexitq; Iacob titulum ſuper ſepulchrum eius:
hic eſt titulus monumenti Rachel, vſq; in præſentem diem.
Egreſſus inde fixit tabernaculum trans turrẽ gregis. Cumq;
habitaret in illa regione,abijt Ruben, & dormiuit cum Bala
concubina patris ſui:quod illum minime latuit. Erant autem
filij Iacob duodecim. Filij Liæ:primogenitus Ruben, & Si-
meon,& Leui,& Iudas,& Iſſachar,& Zabulon. Filij Rachel:
Ioſeph & Beniamin. Filij Balæ ancillæ Rachelis: Dan &
Nephthalim. Filij Zelphæ ancillæ Liæ: Gad & Aſer. hi ſunt
filij Iacob qui nati ſunt ei in Meſopotamia Syriæ. Venit etiã
ad Iſaac patrem ſuum in Mambre ciuitatem Arbee, hæc eſt
Hebrõn: in qua peregrinatus eſt Abraham & Iſaac. Et cõm-
pleti ſunt dies Iſaac centum octoginta annorum. Conſum-
ptuſq; ætate mortuus eſt:& appoſitus eſt populo ſuo ſenex
& plenus dierum:& ſepelierunt eum Eſau & Iacob filij ſui.

*... filij, eorumq; genealogia & habitatio deſ...
... in Chanaan remanſit, Eſau ...*

CAPVT XXXVI.

A Hæc ſunt autẽ generationes Eſau, ipſe eſt Edom.
Eſau accepit vxores de filiabus Chanáan: Ada
filiam Elon Hethæi,& Oolibama filiam Anæ fi-
lij Sebeon Heuæi: Báſemath quoq; filiam Iſma-
hel ſororem Nabaioth. Peperit autem Ada, Eliphaz: Báſe-
1.Para.1.c math genuit Rahuel: Oolibama genuit Iehus & Ihelom &
Core. Hi filij Eſau qui nati ſunt ei in terra Chanáan. Tulit
autem Eſau vxores ſuas & filios & filias, & omnem animam
domus ſuæ,& ſubſtantiam,& pecora, & cuncta quæ habere
poterat in terra Chanáan:& abijt in alteram regionem,receſ-
Supra 13.a ſitq; à fratre ſuo Iacob. Diuites enim erant valde,& ſimul ha-
bitare non poterant:nec ſuſtinebat eos terra peregrinationis
eorum præ multitudine gregum. Habitauitq; Eſau in monte
Seir, ipſe eſt Edom. Hæ autem ſunt generationes Eſau patris
Edom in monte Seir,& hæc nomina filiorum eius: Eliphaz
1.Para.1.c filius Ada vxoris Eſau: Rahuel quoq; filius Báſemath vxoris
B eius. Fuerũtq; Eliphaz filij: Theman, Omar, Sephua,& Ga-
tham,& Cenez & Core. Erat autem Thamna,concubina Eli-
phaz filij Eſau: quæ peperit ei Amalec. hi ſunt filij Ada vxo-
ris Eſau. Filij autem Rahuel: Nahath & Zara, Samma & Me-
za. hi filij Báſemath vxoris Eſau. Iſti quoque erant filij Ooli-
bama filiæ Anæ filij Sebeon, vxoris Eſau: quos genuit ei Ie-
hus & Ihelom & Core. Hi duces filiorũ Eſau. Filij Eliphaz
primogeniti Eſau: dux Theman, dux Omar, dux Sephua,
dux Cenez, dux Core, dux Gatham, dux Amalec. hi filij Eli
phaz in terra Edom, & hi filij Ada. Hi quoque filij Rahuel
filij Eſau: dux Nahath, dux Zara, dux Samma, dux Meza. hi
autem duces Rahuel in terra Edom: iſti filij Báſemath vxo-
ris Eſau. Hi autem filij Oolibama vxoris Eſau: dux Iehus,
dux Ihelom, dux Core. hi duces Oolibama filiæ Anæ vxo-
C ris Eſau. Iſti ſunt filij Eſau,& hi duces eorum: ipſe eſt Edom. 1.Para.1.c
Iſti ſunt filij Seir Horræi, habitatores terræ: Lotan & Sobal
& Sebeon & Ana & Diſon & Eſer & Diſan. hi duces Hor-
ræi, filij Seir in terra Edom. Facti ſunt autem filij Lotã: Hori
& Hemam. erat autem ſoror Lotan, Thamna. Et iſti filij So-
bal: Aluan & Manáhath & Ebal,& Sepho & Onam. Et hi
filij Sebeon: Aia & Ana. Iſte eſt Ana qui inuenit aquas cali-
das in ſolitudine,cum paſceret aſinas Sebeon patris ſui. Ha-
buitq; filium Diſon,& filiam Oolibama. Et iſti filij Diſan:
Hamdan & Eſebã & Iethran & Charan. Hi quoq; filij Eſer:
Balaã & Zauan & Acan. Habuit autem filios Diſan: Hus,&
Aran. Hi duces Horræorum, dux Lotan, dux Sobal, dux Se
beon, dux Ana, dux Diſon, dux Eſer, dux Diſan. iſti duces
Horræorum qui imperauerũt in terra Seir. Reges autem qui
regnauerunt in terra Edom antequam haberent regem filij
Iſrael, fuerunt hi: Bela filius Beor, nomenque vrbis eius De-
D nába. Mortuus eſt autem Bela, & regnauit pro eo Iobab fi-
lius Zaræ de Boſra. Cumque mortuus eſſet Iobab, regnauit
pro eo Huſam de terra Themanorum. Hoc quoq; mortuo,
regnauit pro eo Adad filius Badad, qui percuſsit Madian in
regione Moab:& nomen vrbis eius Auith. Cumq; mortuus
eſſet Adad, regnauit pro eo Semla de Maſreca. Hoc quoque
mortuo, regnauit pro eo Saul de fluuio Rohoboth. Cumque
& hic obijſſet, ſucceſsit in regnum Bálanan filius Achobor.
Iſto quoque mortuo, regnauit pro eo Adar, nomenq; vrbis
eius Phau:& appellabatur vxor eius Meetabel, filia Matred
filiæ Mezaab. Hæc ergo nomina ducum Eſau in cognatio-
nibus & locis & vocabulis ſuis: dux Thamna, dux Alua, dux
Ietheth, dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon, dux Cenez,
dux Theman, dux Mabſar, dux Magdiel, dux Hiram: hi du-
ces Edom habitantes in terra imperij ſui, ipſe eſt Eſau pa-
ter Idumæorum. Habitauit autem Iacob in terra Chanáan,
in qua pater ſuus peregrinatus eſt. Et hæ ſunt generatio-
nes eius.

S. IOSEPH fratres apud patrem accuſant ac viſa ſomnia narrans fratrum in ſe concitauit odium: unde Ruben inſcio venditur Iſmaëlitis. A patre lugetur, atque in Aegypto Phutiphari venditur.

CAPVT XXXVII.

A IOſeph cum ſedecim eſſet annorũ, paſcebat gregem cũ fratribus ſuis adhuc puer: & erat cum filijs Balæ, & Zelphæ vxorũ patris ſui: accuſauitq; fratres ſuos apud patrem crimine peſsimo. Iſrael autem diligebat Ioſeph ſuper omnes filios, eo quòd in ſenectute genuiſſet eum: fecitque ei tunicam polymitam. Videntes autem fratres eius quòd à patre plus cunctis filijs amaretur, oderant eum, nec poterant ei quicquam pacifice loqui. Accidit quoq;, vt viſum ſomniũ re-
B ferret fratribus ſuis, quæ cauſa maioris odij ſeminariũ fuit. Dixitq; Ioſeph fratribus ſuis, Audite ſomniũ meum quod vidi, Putabã nos ligare manipulos in agro: & quaſi cõſurgere manipulũ meũ, & ſtare: veſtroſq; manipulos circunſtantes adorare manipulum meum. Reſponderunt fratres eius, Nunquid rex noſter erſ?aut ſubijciemur ditioni tuæ? Hæc ergo cauſa ſomniorũ atq; ſermonum, inuidiæ & odij fomitem miniſtrauit. Aliud quoq; vidit ſomnium, quod narrans fratribus ait, Vidi per ſomnium quaſi ſolem, & lunam, & ſtellas vndecim
C adorare me. Quod cum patri ſuo, & fratribus retuliſſet, increpauit eum pater ſuus, & dixit, Quid ſibi vult hoc ſomnium quod vidiſti?nium ego, & mater tua, & fratres tui adorabimus te ſuper terram? Inuidebant ei igitur fratres ſui: pater verò rem tacitus conſyderabat. Cumq; fratres illius in paſcendis gregibus patris morarentur in Sichem, dixit ad eum Iſrael, Fratres tui paſcunt oues in Sichimis: veni, mittam te ad eos. Quo reſpondente, Præſto ſum: ait ei, Vade, & vide ſi cũcta proſpera ſint erga fratres tuos, & pecora, & renuntia mihi quid aga-
D tur. Miſſus de valle Hebron, vênit in Sichem: inuenitq; eum vir errantem in agro, & interrogauit quid quæreret. At ille reſpondit, Fratres meos quæro, indica mihi vbi paſcant greges. Dixitque ei vir, Receſſerunt de loco iſto: audiui autem eos dicentes, Eamus in Dothain. Perrexit itaq; Ioſeph poſt fratres ſuos, & inuênit eos in Dothain. Qui cum vidiſſent eum procul, antequam accederet ad eos, cogitauerunt illum occidere. Et mutuò loquebantur, Ecce ſomniator venit, venite occidamus eum, & mittamus in ciſternam veterem: diceműsq;, Fera peſsima deuorauit eum. & tunc apparebit quid
E illi proſint ſomnia ſua. Audiens autem hoc Ruben, nitebatur liberare eum de manibus eorum, & dicebat, Non interficiamus animam eius, nec effundamus ſanguinem: ſed proijcite eum in ciſternam veterem, quæ eſt in ſolitudine, manuſq; veſtras ſeruate innoxias. hoc autem dicebat, volens eripere eum de manibus eorum, & reddere patri ſuo. Confeſtim igitur vt peruênit ad fratres ſuos, nudauerunt eum tunica talari, & pc'ymita: miſeruntq; eum in ciſternam veterem, quæ non habebat aquam. Et ſedentes vt comederent panem, viderunt Iſmaelitas viatores venire de Galaad, & camelos eorum portantes aromata, & reſinam, & ſtacten in Aegyptum. Dixit ergo Iudas fratribus ſuis, Quid nobis prodeſt, ſi occiderimus

Ioſeph fratrum inuidia, mittitur in ciſternam.

F fratrem noſtrum, & celauerimus ſanguinem ipſius? Melius eſt vt venundetur Iſmaelitis, & manus noſtræ non polluantur: frater enim, & caro noſtra eſt. Acquieuerunt fratres ſermonibus illius. Et prætereuntibus Madianitis negotiatoribus, extrahentes eum de ciſterna, vendiderunt eum Iſmaelitis triginta argenteis: qui duxerunt eum in Aegyptum. Reuerſuſq; Ruben ad ciſternam, non inuênit puerum: & ſciſsis veſtibus pergens ad fratres ſuos, ait, Puer non compâret, & ego quò ibo? Tulerunt autem tunicam eius, & in ſanguinem hœdi quem occiderant, tinxerunt: mittentes qui ferrent ad patrem, & dicerent, Hanc inuenimus: vide vtrum tunica filij
G tui ſit, an non. Quam cum cognouiſſet pater, ait, Tunica filij mei eſt, fera peſsima comêdit eum, beſtia deuorauit Ioſeph. Sciſſiſq; veſtibus indutus eſt cilicio, lugens filium ſuum multo tempore. Congregatis autem cunctis liberis eius vt lenirent dolorem patris, noluit conſolationem accipere: ſed ait, Deſcendam ad filium meum lugens in infernum. Et illo perſeuerante in fletu, Madianitæ vendiderunt Ioſeph in Aegypto Phutiphari eunucho Pharaonis magiſtro militum.

Sapiẽ. 10. c
Pſal. 104. b

CAPVT XXXVIII.

A EOdem tempore deſcendens Iudas à fratribus ſuis, diuertit ad virum Odollamiten, nomine Hiram. Viditque ibi filiam hominis Chananæi, vocabulo Sua: & accepta vxore, ingreſſus eſt ad eam. Quæ concepit, & peperit filium, & vocauit nomen eius Her. Rurſumq; concepto fœtu, natum filium vocauit Onan. Tertium quoq; peperit: quem appellauit Sela, quo nato parere vltrà ceſſauit. Dedit autem Iudas vxorem primogenito
B ſuo Her, nomine Thamar. Fuit quoque Her primogenitus Iudæ, nequam in conſpectu Domini: & ideo ab eo occiſus eſt. Dixit ergo Iudas ad Onan filiũ ſuum, Ingredere ad vxorem fratris tui, & ſociare illi: vt ſuſcites ſemen fratri tuo. Ille ſciens nõ naſci ſibi filios, introiens ad vxorẽ fratris ſui, ſemen fundebat in terrã: ne liberi fratris nomine naſcerentur. Et idcirco percuſsit eum Dominus, eo quòd rem deteſtabilem faceret. Quam ob rem dixit Iudas Thamar nurui ſuæ, Eſto vidua in domo patris tui, donec creſcat Sela filius meus. time-
C bat enim ne & ipſe moreretur, ſicut fratres eius. Quæ abijt, & habitauit in domo patris ſui. Euolutis autem multis diebus mortua eſt Sua, vxor Iudæ. qui poſt luctũ conſolatione ſuſcepta, aſcẽdebat ad tonſores ouiũ ſuarũ, Ipſe & Hiras opilio gregis Odollamites, in Thamnas. Nuntiatumq; eſt Thamar quòd ſocer illius aſcenderet in Thamnas ad tondendas oues. Quæ depoſitis viduitatis veſtibus, aſſumpſit theriſtrũ: & mutato habitu ſedit in biuio itineris, quod ducit Thamnam: eo quòd creuiſſet Sela, & non eum accepiſſet maritum.
D Quam cum vidiſſet Iudas, ſuſpicatus eſt eſſe meretricem, operuerat enim vultum ſuum, ne agnoſceretur. Ingrediénſq; ad eam ait, Dimitte me, vt coeam tecum. neſciebat enim quòd nurus ſua eſſet. Qua reſpondente, Quid dabis mihi, vt fruaris concubitu meo? dixit, Mittam tibi hœdum de gregibus. Rurſumque illa dicente, Patiar quod vis, ſi dederis mihi arrhabonẽ, donec mittas quod polliceris: ait Iudas, Quid tibi vis pro arrhabone dari? Reſpondit, Annulum tuum, & armillam, & baculum quem manu tenes. Ad vnum igitur coitum mulier concepit. & ſurgens abijt: depoſitoq; habitu quẽ ſumpſerat,
E induta eſt viduitatis veſtibus. Miſit autem Iudas hœdum per paſtorem ſuum Odollamiten, vt reciperet pignus quod dederat mulieri: qui cum non inueniſſet eam, interrogauit homines loci illius, Vbi eſt mulier. quæ ſedebat in biuio? Reſpondentibus cunctis, Non fuit in loco iſto meretrix: reuerſus eſt ad Iudã, & dixit ei, Nõ inueni eam, ſed & homin?s loci illius dixerunt mihi nunquam ſediſſe ibi ſcortũ. Ait Iudas, Habeat ſibi, certè mendacij arguere nos non poteſt: ego miſi hœdum
F quem promiſeram, & tu non inueniſti eam. Ecce autem poſt tres menſes nuntiauerunt Iudæ, dicentes, Fornicata eſt Thamar nurus tua, & videtur vterus illius intumeſcere. Dixitque Iudas, Producite eam vt comburatur. Quæ cum duceretur ad pœnam, miſit ad ſocerum ſuum, dicens, De viro cuius hæc ſunt, concepi: cognoſce cuius ſit annulus, & armilla, & baculus. Qui agnitis muneribus, ait, Iuſtior me eſt: quia non tradi-
G di eam Sela filio meo. Attamen vltrà non cognouit eam. Inſtante autem partu apparuerunt gemini in vtero: atque in ipſa effuſione infantium vnus protulit manum, in qua obſtetrix ligauit coccinum, dicens, Iſte egredietur prior. Illo verò retrahente manum egreſſus eſt alter: dixitque mulier, Quare diuiſa eſt propter te maceria? & ob hanc cauſam vocauit nomen eius Phares. Poſtea egreſſus eſt frater eius, in cuius manu erat coccinum: quem appellauit Zara.

Matth. 1. a
1. Para. 2. a

S. IOSEPH cuncta proſperè ſuccedunt donec à domina plurie interpella

CAPVT. XXXIX.

A IGitur Ioſeph ductus eſt in Aegyptũ, emitq́; eũ Phutiphar eunuchus Pharaonis, princeps exercitus ſui, vir Aegyptius, de manu Iſmaelitarũ, à quibus perductus erat. Fuitq́; dominus cũ eo, & erat vir in cunctis proſperè agẽs: habitauitq́; in domo domini ſui, qui optimè nouerat dominũ eſſe cũ eo, & omnia quæ gereret, ab eo dirigi in manu illius. Inuenitq́; Ioſeph gratiam coram domino ſuo, & miniſtrabat ei: à quo præpoſitus omnibus gubernabat creditã ſibi domũ, & vniuerſa quæ ei tradita fuerant: benedixitq́; dominus domui Aegyptij propter Ioſeph, & multiplicauit tam in ædi-
1.Re.16.d bus quàm in agris cunctam eius ſubſtantiam. Nec quicquam
B aliud nouerat, niſi panem quo veſcebatur. Erat autem Ioſeph pulchra facie, & decôrus aſpectu. Poſt multos itaq; dies inijcit domina ſua oculos ſuos in Ioſeph, & ait, Dormi mecum. Qui nequaquam acquieſcens operi nephario, dixit ad eam, Ecce dominus meus omnibus mihi traditis ignorat quid habeat in domo ſua: nec quicquam eſt quod non in mea ſit poteſtate, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ vxor eius es: quomodo ergo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum? Huiuſcemodi verbis per ſingulos dies loquebatur, &
C mulier moleſta erat adoleſcenti, & ille recuſabat ſtuprum. Accidit autem quadam die vt intraret Ioſeph domum, & operis quippiam abſq; arbitris faceret: & illa apprehenſa lacinia veſtimenti eius, diceret, Dormi mecum. Qui relicto in manu eius pallio, fugit, & egreſſus eſt foras. Cumq́; vidiſſet mulier veſtẽ in manibus ſuis, & ſe eſſe contemptã, vocauit ad ſe homines domus ſuæ, & ait ad eos: En introduxit virũ Hebræũ, vt illuderet nobis: ingreſſus eſt ad me, vt coiret mecũ: cumq́;
D ego ſuccclamaſſem, & audiſſet vocem meam, reliquit pallium quod tenebat, & fugit foras. In argumentũ ergo fidei retentũ pallium oſtendit marito reuertenti domum ſuam, & ait, Ingreſſus eſt ad me ſeruus Hebræus quẽ adduxiſti, vt illuderet mihi: cumq́; audiſſet me clamare, reliquit pallium quod tenebat, & fugit foras. His auditis dominus & nimium credulus verbis cõiugis, iratus eſt valde, tradiditq́; Ioſeph in carcerem, vbi vincti regis cuſtodiebantur, & erat ibi clauſus. Fuit autem
Pſal.104.b dominus cũ Ioſeph, & miſertus eſt illius: & dedit ei gratiam in conſpectu principis carceris. Qui tradidit in manu illius vniuerſos vinctos qui in cuſtodia tenebantur: & quicquid fiebat, ſub ipſo erat. Nec nouerat aliquid cunctis ei creditis: Dominus enim erat cum illo, & omnia opera eius dirigebat.

EVNVCHORVM Pharaonis ſomnia, Ioſeph interpretatur, alterum officio reſtituendum, alterum ſuſpendio finiendum prædixit quæ omnia in Pharaonis natalitio euenerunt

CAPVT XL.

A HIs itaque geſtis accidit vt peccarent duo eunuchi, pincerna regis Aegypti, & piſtor, domino ſuo. Iratusq́; contra eos Pharao (nam alter pincernis præerat, alter piſtoribus) miſit eos in carcerem principis militum, in quo erat vinctus & Ioſeph. At cuſtos carceris tradidit eos Ioſeph, qui & miniſtrabat eis: aliquantulum temporis fluxerat, & illi in cuſtodia tenebantur. Videruntq́; ambo ſomnium nocte vna, iuxta interpretatio-
B nem congruam ſibi. Ad quos cum introiſſet Ioſeph mane, & vidiſſet eos triſtes, ſciſcitatus eſt eos, dicens, Cur triſtior eſt hodie ſolito facies veſtra? Qui reſponderunt, Somnium vidimus, & non eſt qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos Ioſeph, Nunquid nõ Dei eſt interpretatio? referte mihi quid videritis. Narrauit prior, præpoſitus pincernarum ſomnium ſuum, Videbam coram me vitem, in qua erant tres propagines, creſcere paulatim in gemmas, & poſt flores vuas matureſcere: calicemque Pharaonis in manu mea, tuli ergo vuas,
C & expreſsi in calicem quem tenebam, & tradidi poculũ Pharaoni. Reſpondit Ioſeph, Hæc eſt interpretatio ſomnij: Tres propagines, tres adhuc dies ſunt. poſt quos recordabitur Pharao miniſterij tui, & reſtituet te in gradũ priſtinum: dabisq́; ei calicem iuxta officium tuum, ſicut ante facere conſueueras. Tantum memento mei, cum tibi bene fuerit, & facies mecum miſericordiam: vt ſuggeras Pharaoni vt educat me de iſto carcere: quia furtim ſublatus ſum de terra Hebræorum, & hic innocens in lacum miſſus ſum. Videns piſtorum magiſter quòd prudenter ſomnium diſſoluiſſet, ait, Et ego vidi
D ſomnium, Quòd tria caniſtra farinæ haberem ſuper caput meum: & in vno caniſtro quod erat excelſius, portare me putabam omnes cibos qui fiunt arte piſtoria, aueſq́; comedere ex eo. Reſpondit Ioſeph, Hæc eſt interpretatio ſomnij: Tria caniſtra, tres adhuc dies ſunt: poſt quos auferet Pharao caput tuum, ac ſuſpendet te in cruce, & lacerabunt volucres carnes tuas. Exinde dies tertius natalitius Pharaonis erat: qui faciens grande conuiuium pueris ſuis, recordatus eſt inter epulas magiſtri pincernarum & piſtorum principis. Reſtituitque alterum in locum ſuum, vt porrigeret ei poculum: alterum ſuſpendit in patibulo, vt coniectoris veritas probaretur. Et tamen ſuccedentibus proſperis, præpoſitus pincernarum oblitus eſt interpretis ſui.

PHARAONIS ſomnia de bobus & ſpicis Ioſeph interpretatus, toti Aegypto præficitur: & ex Aſſeneth uxore imminente tempore famis duos genuit filios.

CAPVT XLI.

A POſt duos annos vidit Pharao ſomnium, Putabat ſe ſtare ſuper fluuium, de quo aſcendebant ſeptem boues, pulchræ & craſſæ nimis: & paſcebantur in locis paluſtribus. Aliæ quoque ſeptem emergebant de flumine, fœdæ, confectæque macie: & paſcebantur in ipſa amnis ripa in locis virentibus. deuorauerunt q́; eas quarum mira ſpecies & habitudo corporum erat. Expergefactus Pharao, rurſum dormiuit, & vidit alterũ ſomnium, Septem ſpicæ pullulabant in culmo vno plenæ atq; formoſæ: aliæ quoque totidem ſpicæ tenues, & percuſſæ vredine oriebantur, deuorantes omnem priorum pulchritudinem. Euigilans Pharao poſt quietem, & facto mane, pauore per-
B territus, miſit ad omnes coniectores Aegypti, cunctosque ſapientes: & accerſitis narrauit ſomnium, nec erat qui interpretaretur. Tunc demum reminiſcens pincernarum magiſter, ait, Confiteor peccatum meum: Iratus rex ſeruis ſuis, me & magiſtrum piſtorum retrudi iuſsit in carcerem principis militum: vbi vna nocte vterque vidimus ſomnium, præſagium futurorũ. Erat ibi puer Hebræus, eiuſdem ducis militum famulus: cui narrantes ſomnia, audiuimus quicquid poſtea rei probauit euentus, ego enim redditus ſum officio meo: & ille
ſuſpenſus eſt in cruce. Protinus ad regis imperium eductum Pſal.104.b
de carcere Ioſeph totonderunt: ac veſte mutata obtulerunt ei. Cui ille ait, Vidi ſomnia, nec eſt qui ediſſerat: quæ audiui
C te ſapientiſsimè conijcere. Reſpondit Ioſeph, Abſque me

Deus reſpõdebit proſpera Pharaoni. Narrauit ergo Pharao
quod viderat: Putabam me ſtare ſuper ripam fluminis, & ſe-
ptem boues de amne conſcendere, pulchras nimis, & obeſis
carnibus: quæ in paſtu paludis vireta carpebant. & ecce has
ſequebantur aliæ ſeptẽ boues, intantum deformes & macilen
tæ, vt nunquam tales in terra Aegypti viderim. quæ deuora-
tis & conſumptis prioribus, nullum ſaturitatis dedere veſti-
gium: ſed ſimili macie & ſqualore torpebant. Euigilans, rur-
ſus ſopore depreſſus, vidi ſomnium, Septem ſpicæ pullula-
bant in culmo vno plenæ atq; pulcherrimæ. aliæ quoque ſe-
ptem tenues & percuſſæ vredine, oriebantur è ſtipula: quæ
priorum pulchritudinem deuorauerunt. Narraui coniecto-
ribus ſomniorum, & nemo eſt qui ediſſerat. Reſpondit Io-
ſeph, Somniũ regis vnum eſt: quæ facturus eſt Deus, oſtẽdit
Pharaoni. Septem boues pulchræ, & ſeptem ſpicæ plenę: ſe-
D ptem vbertatis anni ſunt, eandemq; vim ſomnij comprehen-
dunt. Septem quoq; boues tenues atq; macilentæ, quę aſcen-
derunt poſt eas, & ſeptem ſpicæ tenues, & vento vrente per-
cuſſæ: ſeptem anni venturæ ſunt famis. Qui hoc ordine com-
plebuntur. Ecce, ſeptẽ anni venient fertilitatis magnæ in vni-
uerſa terra Aegypti: quos ſequentur ſeptem anni alij tantæ
ſterilitatis, vt obliuioni tradatur cuncta retrò abundantia: con
ſumptura eſt enim fames omnem terram, & vbertatis magni-
tudinem perditura eſt inopiæ magnitudo. Quod autem vi-
diſti ſecundo ad eandem rem pertinens ſomnium: firmitatis
iudicium eſt, eo quòd fiat ſermo Dei, & velocius impleatur.
Nunc ergo prouideat rex virum ſapientem & induſtrium, &
præficiat eum terræ Aegypti. Qui conſtituat præpoſitos per
cunctas regiones: & quintam partem fructuũ per ſeptem an-
nos fertilitatis, qui iam nunc futuri ſunt, congreget in horrea:
& omne frumentum ſub Pharaonis poteſtate condatur, ſer-
E ueturq; in vrbibus. Et præparetur futuræ ſeptẽ annorum fa-
mi quæ oppreſſura eſt Aegyptum, & non conſumetur terra
inopia. Placuit Pharaoni conſilium & cunctis miniſtris eius:
locutusq; eſt ad eos, Num inuenire poterimus talem virum,
qui ſpiritu Dei plenus ſit? Dixit ergo ad Ioſeph, Quia oſten-
dit tibi Deus omnia quæ locutus es, nunquid ſapientiorẽ &
Pſal.104.b conſimilem tui inuenire potero? Tu eris ſuper domũ meam,
1.Machab. & ad tui oris imperium cunctus populus obediet: vno tan-
2.f tum regni ſolio te præcedam. Dixitq; rurſum Pharao ad Io-
Act.7.b ſeph, Ecce, conſtitui te ſuper vniuerſam terram Aegypti. Tu
litq; annulum de manu ſua, & dedit eum in manu eius: veſti-
uitq; eum ſtola byſſina, & collo torquem auream circumpo-
ſuit. Fecitque eum aſcendere ſuper currum ſuum ſecundum,
F clamante præcone, vt omnes corã eo genu flecterent, & præ-
poſitum eſſe ſcirent vniuerſæ terræ Aegypti. Dixit quoque
rex Aegypti ad Ioſeph, Ego ſum Pharao: abſque tuo impe-
rio non mouebit quiſquam manum aut pedem in omni ter-
ra Aegypti. Vertitq; nomen eius, & vocauit eum lingua Ae-
gyptiaca, Saluatorem mundi. Deditque illi vxorem Aſeneth
Pſal.80.a filiam Phutipharis ſacerdotis Heliopoleos. Egreſſus eſt ita-
que Ioſeph ad terram Aegypti (triginta autem annorum erat
quando ſtetit in conſpectu regis Pharaonis) & circumiuit
omnes regiones Aegypti. Venitq; fertilitas ſeptem annorũ:
& in manipulos redactæ ſegetes congregatæ ſunt in horrea
Aegypti. Omnis etiam frugum abundantia in ſingulis vrbi-
bus condita eſt. Tantaq; fuit abundantia tritici, vt arenæ ma-
Infra 46.c ris coæquaretur, & copia menſurã excederet. Nati ſunt autẽ
Ioſeph filij duo antequã veniret fames: quos peperit ei Aſe-
neth filia Phutipharis ſacerdotis Heliopoleos. Vocauitque
G nomen primogeniti, Manaſſes, dicens, Obliuiſci me fecit
Deus omnium laborum meorum, & domus patris mei. No-
men quoq; ſecũdi appellauit Ephraim, dicẽs, Creſcere me fe-
cit Deus in terra paupertatis meæ. Igitur tranſactis ſeptem
vbertatis annis, qui fuerant in Aegypto, cœperunt venire ſe-
ptem anni inopiæ, quos prædixerat Ioſeph: & in vniuerſo
orbe fames præualuit, in cuncta etiam terra Aegypti erat fa-
mes. Qua eſuriẽte clamauit populus ad Pharaonem alimenta Fames in
petens. Quibus ille reſpondit, Ite ad Ioſeph: & quicquid ipſe Aegypto.
vobis dixerit, facite. Creſcebat autem quotidie fames in omni
terra: aperuitq; Ioſeph vniuerſa horrea, & vendebat Aegy-
ptijs: nã & illos oppreſſerat fames. Omneſq; prouincię venie
bant in Aegyptũ, vt emerẽt eſcas, & malũ inopiæ tẽperarent.

*S. FRATRES Ioſeph pro emendis alimentis in Aegyptum profecti
à fratre cognoſcuntur, inde Simeone in vinculis coniecto cæteri
abeunt Beniamin ſecum adducturi.*

CAPVT XLII.

A AVdiens autem Iacob quòd alimenta venderentur
in Aegypto, dixit filijs ſuis, Quare negligitis? au-
diui quòd triticum venundetur in Aegypto: de-
ſcendite, & emite nobis neceſſaria, vt poſsimus
viuere, & non conſumamur inopia. Deſcendentes igitur fra- Actu.7.b
tres Ioſeph decem, vt emerent frumenta in Aegypto, Benia-
min domi retento à Iacob, qui dixerat fratribus eius, Ne for-
tè in itinere quicquam patiatur mali: ingreſsi ſunt terram Ae-
gypti cum alijs qui pergebãt ad emendum. erat autem fames
in terra Chanáan. Et Ioſeph erat princeps in terra Aegypti,
B atque ad eius nutum frumenta populis vendebantur. Cumq;
adoraſſent eum fratres ſui, & agnouiſſet eos, quaſi ad alienos
durius loquebatur, interrogans eos, Vnde veniſtis? Qui re-
ſponderunt, De terra Chanáan, vt emamus victui neceſſaria.
Et tamen fratres ipſe cognoſcens, non eſt agnitus ab eis. Re-
cordatusq; ſomniorum quæ aliquando viderat, ait ad eos, Ex-
ploratores eſtis: vt videatis infirmiora terræ veniſtis. Qui di-
xerunt, Non eſt ita domine, ſed ſerui tui venerunt vt emerent
cibos. Omnes filij vnius viri ſumus: pacifici venimus, nec
C quicquam famuli tui machinantur mali. Quibus ille reſpon-
dit, Aliter eſt: immunita terræ huius conſyderare veniſtis. At
illi dixerunt, Duodecim, inquiunt, ſerui tui fratres ſumus, filij
viri vnius in terra Chanaan: minimus cum patre noſtro eſt,
alius non eſt ſupér. Hoc eſt, ait, quod locutus ſum, Explora-
tores eſtis: iam nunc experimentum veſtri capiam: per ſalu-
tem Pharaonis non egrediemini hinc, donec veniat frater ve-
ſter minimus. Mittite ex vobis vnum, & adducat eum: vos
autem eritis in vinculis, donec probentur quæ dixiſtis vtrum
vera an falſa ſint: alioquin per ſalutem Pharaonis explorato-
res eſtis. Tradidit ergo illos cuſtodiæ tribus diebus. Die autẽ
tertio eductis de carcere, ait, Facite quæ dixi, & viuetis: Deum
D enim timeo. Si pacifici eſtis, frater veſter vnus ligetur in car-
cere: vos autẽ abite, & ferte frumenta quæ emiſtis, in domos
veſtras: & fratrem veſtrum minimum ad me adducite, vt poſ-
ſim veſtros probare ſermones, & non moriamini. Fecerunt
vt dixerat, & locuti ſunt adinuicem, Meritò hæc patimur,
quia peccauimus in fratrem noſtrum, videntes anguſtias ani- Supra 17.d
mæ illius dum deprẽcaretur nos, & non audiuimus: idcirco
vẽnit ſuper nos iſta tribulatio. E quibus vnus, Rubẽ, ait, Nun
quid non dixi vobis, Nolite peccare in puerum: & non au-
diſtis me? en ſanguis eius exquiritur. Neſciebant autem quòd
intelligeret Ioſeph: eo quòd per interpretem loqueretur ad
eos. Auertitq; ſe parũper, & fleuit: & reuerſus locutus eſt ad
E eos. Tollenſq; Simeon, & ligans, illis præſentibus, iuſsit mini-
ſtris vt implerent eorum ſaccos tritico, & reponerent pecu-
nias ſingulorum in ſacculis ſuis, datis ſupra cibarijs in via: qui
fecerunt ita. At illi portantes frumenta in aſinis ſuis, pro-
fecti ſunt. Apertoq; vnus ſacco vt daret iumento pabulum in
diuerſorio, contemplatus pecuniam in ore ſacculi, dixit fra-
tribus ſuis, Reddita eſt mihi pecunia mea, en habetur in ſac-
co. Et obſtupefacti, turbatiq; mutuo, dixerunt, Quidnam eſt
F hoc quod fecit nobis Deus? Veneruntq; ad Iacob patrẽ ſuum
in terra Chanáan, & narrauerunt ei omnia quæ accidiſſent ſi-
bi, dicentes, Locutus eſt nobis dominus terræ durè, & puta-
uit nos exploratores eſſe prouinciæ. Cui reſpondimus, Paci-
fici ſumus, nec vllas molimur inſidias. Duodecim fratres
vnò

vno patre geniti ſumus, vnus non eſt ſupèr, minimus cũ patre
noſtro eſt in terra Chanáan. Qui ait nobis, Sic probabo quòd
pacifici ſitis, Fratrem veſtrum vnum dimittite apud me, & ci-
baria domibus veſtris neceſſaria ſumite, & abite, fratremq́ue
veſtrum minimũ adducite ad me, vt ſciam quòd non ſitis ex-
ploratores, & iſtum qui tenetur in vinculis, recipere poſsitis,
G ac deinceps quæ vultis, emendi habeatis licentiam. His dictis
cũ frumenta effunderent, ſinguli repererunt in ore ſaccorum
ligatas pecunias: exterritisq́ue ſimul omnibus, dixit pater Ia-
cob, Abſque liberis me eſſe feciſtis, Ioſeph non eſt ſupèr, Si-
meon tenetur in vinculis, & Beniamin auferetis: in me hæc
omnia mala reciderunt. Cui reſpondit Ruben, Duos filios
meos interfice, ſi non reduxero illum tibi: trade illum in ma-
nu mea, & ego eum tibi reſtituam. At ille, Non deſcendet,
inquit, filius meus vobiſcum: frater eius mortuus eſt, & ipſe
ſolus remãſit. ſi quid ei aduerſitatis acciderit in terra ad quam
pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad inferos.

*S. FRATRES Ioſeph Beniamin ſecum ducentes in Aegyptum, re-
deunt cum muneribus dupliciq; pecunia, qui ſimul cum Ioſeph Si-
meone educto de carcere epulantur*

CAPVT XLIII.

A INterim fames omnem terram vehementer pre-
mebat. Conſumptisq́ue cibis quos ex Aegypto
detulerant, dixit Iacob ad filios ſuos, Reuertimi-
ni, & emite nobis pauxillum eſcarum. Reſpondit
Iudas, Denuntiauit nobis vir ille ſub atteſtatione iuriſiuran-
di, dicens, Non videbitis faciem meam, niſi fratrem veſtrum
minimum adduxeritis vobiſcum. Si ergo vis eum mittere no-
biſcũ, pergemus pariter, & ememus tibi neceſſaria. Si autem
non vis, non ibimus: vir enim vt ſæpe diximus, denuntiauit
Supra 42.d nobis, dicens, Non videbitis faciem meam abſq; fratre veſtro
minimo. Dixit eis Iſrael, In meam hoc feciſtis miſeriã vt in-
B dicaretis ei & alium habere vos fratrem. At illi reſponderunt,
Interrogauit nos homo per ordinem noſtram progeniem, ſi
pater viueret, ſi haberemus fratrem: & nos reſpondimus ei
conſequenter iuxta id quod fuerat ſciſcitatus: nunquid ſcire
poteramus quòd dicturus eſſet, Adducite fratrẽ veſtrum vo-
biſcum? Iudas quoq; dixit patri ſuo, Mitte puerum mecum,
vt proficiſcamur, & poſsimus viuere: ne moriamur nos &
paruuli noſtri. Ego ſuſcipio puerum: de manu mea require
illum. niſi reduxero & reddidero eum tibi, ero peccati reus in
te omni tempore. Si non interceſsiſſet dilatio, iam vice altera
C veniſſemus. Igitur Iſrael pater eorum dixit ad eos, Si ſic ne-
ceſſe eſt, facite quod vultis: ſumite de optimis terræ fructi-
bus in vaſis veſtris, & deferte viro munera: modicum reſinæ
& mellis & ſtoracis, ſtactes & terebinthi & amygdalarũ. Pe-
cuniam quoq; duplicem ferte vobiſcum: & illam quam inue-
niſtis in ſacculis, reportate, ne fortè errore factum ſit. Sed &
fratrem veſtrũ tollite, & ite ad virum. Deus autẽ meus omni-
potens faciat vobis eum placabilẽ: & remittat vobiſcũ fratrem
veſtrum quẽ tenet in vinculis, & hunc Beniamin: ego autem
quaſi orbatus abſq; liberis ero. Tulerunt ergo viri munera, &
pecuniam duplicem, & Beniamin: deſcenderuntq; in Aegy-
D ptum, & ſteterunt coram Ioſeph. Quos cum ille vidiſſet, &
Beniamin ſimul, præcepit diſpenſatori domus ſuæ, dicens,
Introduc viros domum, & occide victimas, & inſtrue conui-
uium: quoniam hodie mecum ſunt comeſturi meridie. Fecit
ille ſicut ſibi fuerat imperatum, & introduxit viros domum.
Ibiq; exterriti, dixerunt mutuo, Propter pecuniã quam retu-
limus prius in ſaccis noſtris, introducti ſumus: vt deuoluat in
nos calumniam, & violenter ſubijciat ſeruituti & nos, & aſi-
Supra 42.d nos noſtros. Quam ob rem in ipſis foribus accedentes ad di-
E ſpenſatorem locuti ſunt, Oramus domine, vt audias nos, Iam
antè deſcendimus vt emeremus eſcas. Quibus emptis, cum ve
niſſemus ad diuerſoriũ aperuimus ſaccos noſtros, & inueni-
mus pecuniam in ore ſaccorũ, quam nunc eodem põdere re-
portauimus. Sed & aliud attulimus argẽtum vt emamus quæ
nobis neceſſaria ſunt: nõ eſt in noſtra conſcientia quis poſue-
rit eam in marſupijs noſtris. At ille reſpõdit, Pax vobiſcum,
nolite timere: Deus veſter, & Deus patris veſtri dedit vobis
theſauros in ſaccis veſtris. nam pecuniam quam dediſtis mi-
hi, probatam ego habeo. Eduxitq; ad eos Simeon, & introdu
ctis domum, attulit aquam, & lauerunt pedes ſuos, deditq; pa
bulum aſinis eorũ. Illi verò parabant munera, donec ingrede-
F retur Ioſeph meridie. audierant enim quòd ibi comeſturi eſ-
ſent panem. Igitur ingreſſus eſt Ioſeph domũ ſuam, obtule-
runtq; ei munera, tenẽtes in manibus ſuis: & adorauerũt pro-
ni in terram. At ille clementer reſalutatis eis, interrogauit eos,
dicens, Sanúsne eſt pater veſter ſenex, de quo dixeratis mihi?
Adhuc viuit? Qui reſponderunt, Soſpes eſt ſeruus tuus pater
noſter, adhuc viuit. Et incuruati, adorauerunt eum. Attollens
autem Ioſeph oculos, vidit Beniamin fratrem ſuũ vterinum,
& ait, Iſte eſt frater veſter paruulus, de quo dixeratis mihi? Et
rurſum: Deus, inquit, miſereatur tui fili mi. Feſtinauitq;, quia
commota fuerant viſcera eius ſuper fratre ſuo, & erumpe-
G bant lachrymæ: & introiens cubiculum fleuit. Rurſumque Flet Ioſeph.
lota facie egreſſus, continuit ſe, & ait, Ponite panes. Quibus
appoſitis, ſeorſum Ioſeph, & ſeorſum fratribus, Aegyptijs Aegyptijs
quoque qui veſcebantur ſimul, ſeorſum (illicitum eſt enim illicitum co
Aegyptijs comedere cum Hebræis, & prophanum putant medere cũ
huiuſcemodi conuiuium) ſederunt coram eo primogenitus Hebræis
iuxta primogenita ſua, & minimus iuxta ætatẽ ſuam. Et mi-
rabantur nimis, ſumptis partibus quas ab eo acceperant: ma-
iorq́ue pars venit Beniamin, ita vt quinque partibus excede-
ret. Biberuntq́ue, & inebriati ſunt cum eo.

*S. IOSEPH abſconſo & detecto ſcypho ſuo in ſacco Beniamin,
furti fratres arguit, quos Iudas excuſans ſeſe obſidem liberè offert.*

CAPVT XLIIII.

A PRæcepit autem Ioſeph diſpenſatori domus ſuæ
dicens, Imple ſaccos eorum frumento, quantum
poſſunt capere: & pone pecuniã ſingulorum in
ſummitate ſacci. Scyphum autem meum argen-
teum, & pretium quod dedit tritici, pone in ore ſacci iunio-
ris, factũq; eſt ita. Et orto mane, dimiſsi ſunt cum aſinis ſuis.
Iamq; vrbem exierant, & proceſſerant paululũ: tunc Ioſeph
accerſito diſpenſatore domus, ait, Surge, inquit, & perſeque-
re viros: & apprehenſis dicito, Quare reddidiſtis malum pro
bono? Scyphus quem furati eſtis, ipſe eſt in quo bibit Domi-
B nus meus, & in quo augurari ſolet: peſsimam rem feciſtis. Fe-
cit ille vt iuſſerat. Et apprehenſis per ordinem, locutus eſt.
Qui reſponderunt, Quare ſic loquitur Dominus noſter, vt
ſerui tui tantum flagitij commiſerint? Pecuniã quam inueni-
mus in ſummitate ſaccorum, reportauimus ad te de terra
Chanáan: & quomodo conſequens eſt vt furati ſimus de do-
mo Domini tui aurum vel argentum? Apud quemcũq; fue-
rit inuentum ſeruorum tuorũ quod quæris, moriatur, & nos
C erimus ſerui Domini noſtri. Qui dixit eis, Fiat iuxta veſtram
ſententiam: apud quemcunque fuerit inuentũ, ipſe ſit ſeruus
meus, vos autem eritis innoxij. Itaque feſtinatò deponentes
in terram ſaccos, aperuerunt ſinguli. Quos ſcrutatus, inci-
piens à maiore vſque ad minimum, inuenit ſcyphum in ſacco
Beniamin. At illi ſciſsis veſtibus, oneratisq; rurſum aſinis, re-
uerſi ſunt in oppidum. Primusq; Iudas cum fratribus ingreſ-
ſus eſt ad Ioſeph, necdũ enim de loco abierat, omnesq; ante
eum pariter in terrã corruerunt. Quibus ille ait, Cur ſic agere
voluiſtis? an ignoratis quòd non ſit ſimilis mei in augurandi
D ſcientia? Cui Iudas, Quid reſpondebimus, inquit, Domino
meo? vel quid loquemur, aut iuſtè poterimus obtendere?
Deus inuenit iniquitatẽ ſeruorum tuorũ: en omnes ſerui ſu-
mus Domini mei, & nos & apud quem inuẽtus eſt ſcyphus.
Reſponditq; Ioſeph, Abſit à me vt ſic agam: qui furatus eſt
ſcyphum, ipſe ſit ſeruus meus, vos autẽ abite liberi ad patrem

BIBLIOTECA NAZ. ... VITTORIO EM...

veſtrum. Accedens autē propius Iudas, confidenter ait, Oro
Domine mi, loquatur ſeruus tuus verbum in auribus tuis, &
ne iraſcaris famulo tuo: tu es enim poſt Pharaonem Domi-
E nus meus. Interrogaſti prius ſeruos tuos, Habetis patrem aut
fratrem? & nos reſpondimus tibi Domino meo, Eſt nobis
Supra 42.c pater ſenex, et puer paruulus, qui in ſenectute illius natus eſt,
cuius vterinus frater mortuus eſt: & ipſum ſolum habet ma-
ter ſua, pater verò tenerè diligit eū. Dixiſtiq; ſeruis tuis, Ad-
ducite eum ad me, & ponam oculos meos ſuper illum. Sug-
geſsimus tibi Domino meo, Non poteſt puer relinquere pa-
trem ſuum: ſi enim illum dimiſerit, morietur. Et dixiſti ſeruis
Supra 43.a tuis, Niſi venerit frater veſter minimus vobiſcū, non videbi-
F tis amplius faciem meā. Cum ergo aſcēdiſſemus ad famulum
tuum patrem noſtrum, narrauimus ei omnia quæ locutus eſt
Dominus meus. Et dixit pater noſter, Reuertimini, & emi-
te nobis parum tritici. Cui diximus, Ire non poſſumus: ſi fra-
ter noſter minimus deſcenderit nobiſcum, proficiſcemur ſi-
mul: alioquin illo abſente, non audemus videre faciem viri. At
ille reſpondit, Vos ſcitis quòd duos filios genuerit mihi vxor
Supra 37.e mea. Egreſſus eſt vnus, & dixiſtis, Beſtia deuorauit eum: &
huc uſq; non cōparet. Si tuleritis & iſtum, & aliquid ei in via
contigerit, deducetis canos meos cum mœrore ad inferos. Igi
G tur ſi intrauero ad ſeruum tuum patrem noſtrum, & puer de-
fuerit (cùm anima illius ex huius anima dependeat) viderítq;
eum non eſſe nobiſcum, morietur, & deducent famuli tui ca-
Supra 43.b nos eius cum dolore ad inferos. Ego proprie ſeruus tuus ſim,
qui in meam hunc recepi fidem, & ſpopondi, dicens, Niſi re-
duxero eum, peccati reus ero in patrem meum omni tempo-
re. Manebo itaque ſeruus tuus pro puero in miniſterio Do-
mini mei, & puer aſcendat cum fratribus ſuis. Non enim poſ
ſum redire ad patrem abſente puero: ne calamitatis quæ op-
preſſura eſt patrem meum, teſtis aſsiſtam.

S. IOSEP [redacted]

CAPVT XLV.

A NOn ſe poterat vltrà cohibere Ioſeph multis co-
ràm aſtantibus: vnde præcepit vt egrederentur
cuncti foras, & nullus intereſſet alienus agnitioni
mutuæ. Eleuauitq; vocem cum fletu: quam audie
runt Aegyptij, omniſq; domus Pharaonis, & dixit fratribus
Act. 7.b ſuis, Ego ſum Ioſeph: adhuc pater meus viuit? Non poterant
reſpondere fratres nimio terrore perterriti. Ad quos ille cle-
menter, Accedite, inquit, ad me. Et cum acceſsiſſent propè,
B Ego ſum, ait, Ioſeph frater veſter, quem vendidiſtis in Aegy-
ptum. Nolite pauere, neque vobis durum eſſe videatur quòd
Infra 50.c vendidiſtis me in his regionibus: pro ſalute enim veſtra mi-
ſit me Deus ante vos. Biennium eſt enim quòd cœpit fames
in terra eſſe: & adhuc quinq; anni reſtant, quibus nec arari po
terit, nec meti. Præmiſitq; me Deus vt reſeruemini ſuper ter-
C ram, & eſcas ad viuendū habere poſsitis. Non veſtro cōſilio,
ſed Dei voluntate huc miſſus ſum: qui fecit me quaſi patrem
Pharaonis, & Dominū vniuerſæ domus eius, ac principem in
omni terra Aegypti. Feſtinate, & aſcēdite ad patrem meum,
& dicetis ei, Hæc mandat filius tuus Ioſeph, Deus fecit me
Dominū vniuerſæ terræ Aegypti: deſcende ad me ne mora-
ris, & habitabis in terra Geſſen: eriſq; iuxta me tu, & filij tui,
& filij filiorū tuorū, oues tuæ, & armenta tua, & vniuerſa quę
poſsides. Ibíq; te paſcā (adhuc enim quinq; anni reſidui ſunt
famis) ne & tu pereas, & omnis domus tua, & omnia quæ
poſsides. En oculi veſtri & oculi fratris mei Beniamin vident
D quòd os meum loquatur ad vos. Nuntiate patri meo vniuer-
ſam gloriam meā, & cūcta quæ vidiſtis in Aegypto: feſtina-
te & adducite eum ad me. Cūq; amplexatus recidiſſet in col-
lum Beniamin fratris ſui, fleuit: illo quoq; ſimiliter flente ſu-
per collū eius. Oſculatuſq; eſt Ioſeph omnes fratres ſuos, &
plorauit ſuper ſingulos, poſt quæ auſi ſunt loqui ad eum. Au
E ditumq; eſt & celebri ſermone vulgatum in aula regis, Vene
runt fratres Ioſeph, & gauiſus eſt Pharao atq; omnis familia
eius. Dixitque ad Ioſeph vt imperaret fratribus ſuis, dicens,
Onerantes iumenta, ite in terrā Chanáan. Et tollite inde pa-
trem veſtrum & cognationē, & venite ad me: & ego dabo vo
bis omnia bona Aegypti, vt comedatis medullam terræ. Pręce-
cipe etiam vt tollant plauſtra de terra Aegypti, ad ſubuectio-
nem paruulorum ſuorum ac coniugum: & dicito, Tollite pa-
trem veſtrū & properate quantocyus venientes, nec dimitta-
tis quicquā de ſupellectili veſtra: quia omnes opes Aegypti,
F veſtræ erunt. Feceruntque filij Iſrael vt eis mandatum fuerat.
Quibus dedit Ioſeph plauſtra, ſecundū Pharaonis imperiū:
& cibaria in itinere. Singulis quoq; proferri iuſsit binas ſto-
las: Beniamin verò dedit trecentos argenteos cum quinq; ſto-
lis optimis: tantundem pecuniæ & veſtium mittens patri ſuo,
addens ei aſinos decem, qui ſubueherent ex omnibus diuitijs
Aegypti: & totidem aſinas, triticum in itinere, paneſq; por-
tantes. Dimiſit ergo fratres ſuos: & proficiſcentibus ait, Ne
G iraſcamini in via. Qui aſcendentes ex Aegypto, venerunt in
terram Chanáan ad patrem ſuum Iacob. Et nuntiauerunt ei,
dicentes, Ioſeph viuit: & ipſe dominatur in omni terra Aegy-
pti. Quo audito Iacob, quaſi de graui ſomno euigilās, tamen
non credebat eis. Illi econtrà referebant omnem ordinem rei.
Cumq; vidiſſet plauſtra & vniuerſa quæ miſerat, reuixit ſpi-
ritus eius, & ait, Sufficit mihi ſi adhuc Ioſeph filius meus vi-
uit: vadam & videbo illum antequam moriar.

[redacted]

CAPVT XLVI.

A PRofectuſque Iſrael cum omnibus quæ habebat [redacted]
vênit ad puteum iuramenti: & mactatis ibi victi-
mis Deo patris ſui Iſaac, audiuit eum per viſio-
nem nocte vocantem ſe, & dicentem ſibi, Iacob
Iacob? Cui reſpondit, Ecce adſum. Ait illi Deus, Ego ſum
fortiſsimus Deus patris tui, noli timere, ſed deſcende in Ae-
gyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi. Ego deſcen-
dam tecum illuc, & ego inde adducam te reuertētem: Ioſeph
quoq; ponet manus ſuas ſuper oculos tuos. Surrexit Iacob à Act. 7.b
puteo iuramenti: tuleruntq; eum filij cum paruulis & vxori-
bus ſuis in plauſtris quæ miſerat Pharao ad portandū ſenē &
omnia quæ poſſederat in terra Chanáan: venitq; in Aegyptū
cum omni ſemine ſuo, filij eius & nepotes, filiæ & cuncta ſi-
mul progenies. Hæc ſunt autē nomina filiorum Iſrael, qui in-
greſsi ſunt in Aegyptū, ipſe cum liberis ſuis. Primogenitus [redacted]
B Ruben. Filij Ruben: Enoch & Phallu & Eſron & Charmi.
Filij Simeon: Iamuel & Iamin & Ahod & Iachin & Saher, & Exod. 1.a
Saul filius Chananitidis. Filij Leui: Gerſon & Caath & Me Num. 26.a
rari. Filij Iuda: Her & Onā & Sela & Phares & Zara. mortui 1. Para. 5.a
ſunt autem Her & Onan in terra Chanáan. Natique ſunt filij Exod. 6.c
Phares: Eſrō & Hamul. Filij Iſſachar: Thola & Phua & Iob 1. Para. 2.d
& Simeron. Filij Zabulon: Sared & Elon & Iahelel. hi filij 1. Para. 6.a
Liæ quos genuit in Meſopotamia Syriæ cum Dina filia ſua. 1. Para. 2.a
omnes animæ filiorum eius & filiarū, triginta tres. Filij Gad: & 4.a
Sephō & Aggi & Eſebō & Suni & Heri & Arodi & Areli. Supra 18.a
Filij Aſer: Iemna & Ieſua & Ieſui & Beria, Sara quoq; ſoror 1. Para. 7.a
eorum. Filij Beria: Heber & Melchiel. hi filij Zelphæ, quam 1. Para. 7.f
dedit Laban Liæ filiæ ſuæ. & hos genuit Iacob ſedecim ani-
C mas. Filij Rachel vxoris Iacob: Ioſeph & Beniamin. Natique
ſunt filij in terra Aegypti, quos genuit ei Aſeneth filia Phu- Supra 41.f
tipharis ſacerdotis Heliopoleos: Manaſſes, & Ephraim. Filij
Beniamin: Bela & Bechor & Asbel & Gera & Naaman & 1. Para. 7.b
Echi, & Ros, & Mophim, & Ophim, & Ared. hi filij Rachel & 2.a
quos genuit Iacob. omnes animæ quatuordecim. Filij Dan:
Vſim. Filij Nephthali: Iaſiel & Guni & Ieſer & Sallē. hi filij
Balæ, quā dedit Labā Racheli filiæ ſuæ: & hos genuit Iacob.

omnes

omnes animæ, ſeptem. Cunctæq; animæ quæ ingreſſæ ſunt
cum Iacob in Aegyptũ, & egreſſę ſunt de femore illius, abſq;
vxoribus filiorum eius ſexagintaſex. Filij autem Ioſeph qui
nati ſunt ei in terra Aegypti, animæ duæ. Omnes animæ do-
[redacted] mus Iacob quæ ingreſſæ ſunt in Aegyptũ, fuere ſeptuaginta.
Miſit autem Iacob Iudã ante ſe ad Ioſeph* in Aegyptum
vt nuntiaret ei, & ille occurreret in Geſſen. Quò cum per-
ueniſſet, iuncto Ioſeph curru ſuo, aſcendit obuiam patri ſuo
Deut.10.d ad eundem locum: videnſq; eum irruit ſuper collum eius, &
D inter amplexus fleuit. Dixitq; pater ad Ioſeph, Iã lætus mo-
riar, quia vidi faciem tuam, & ſuperſtitem te relinquo. At ille
locutus eſt ad fratres ſuos, & ad omnẽ domũ patris ſui, Aſcen
dam, & nuntiabo Pharaoni: dicamque ei, Fratres mei & do-
mus patris mei qui erant in terra Chanáan venerunt ad me:
& ſunt viri paſtores ouium, curamq; habent alendorum gre-
gum: pecora ſua & armenta, & omnia quæ habere potuerũt,
adduxerunt ſecum. Cumque vocauerit vos, & dixerit, Quod
eſt opus veſtrum? reſpondebitis, Viri paſtores ſumus ſerui
tui, ab infantia noſtra vſque in præſens, & nos & patres no-
ſtri. Hæc autem dicetis vt habitare poſsitis in terra Geſſen:
quia deteſtantur Aegyptij omnes paſtores ouium.

[redacted]

CAPVT XLVII.

A INgreſſus ergo Ioſeph nuntiauit Pharaoni, dicẽs,
Pater meus & fratres, oues eorum & armenta,
& cuncta quæ poſsident, venerunt de terra Cha-
náan: & ecce conſiſtunt in terra Geſſen. Extre-
mos quoq; fratrum ſuorũ quinq; viros cõſtituit coram rege:
quos ille interrogauit, Quid habetis operis? Reſponderunt,
Paſtores ouium ſumus ſerui tui, & nos & patres noſtri, ad pe
regrinandũ in terrã tuã venimus: quoniam non eſt herba gre
gibus ſeruorũ tuorum, ingraueſcente fame in terra Chanáan:
petimuſq; vt eſſe nos iubeas ſeruos tuos in terra Geſſen. Di-
xit itaq; rex ad Ioſeph, Pater tuus & fratres tui venerũt ad te.
Terra Aegypti in cõſpectu tuo eſt: in optimo loco fac habi-
B tare eos, & trade eis terrã Geſſen. Quòd ſi noſti in eis eſſe vi-
ros induſtrios, cõſtitue illos magiſtros pecorũ meorum. Poſt
hæc introduxit Ioſeph patrem ſuum ad regẽ, & ſtatuit eum
coram eo: qui benedicẽs illi, & interrogatus ab eo, Quot ſunt
dies annorum vitæ tuæ? reſpondit, Dies peregrinationis vitæ
meæ centum triginta annorum ſunt, parui & mali: & nõ per-
uenerunt vſque ad dies patrum meorum quibus peregrinati
C ſunt. Et benedicto rege egreſſus eſt foras. Ioſeph verò patri
& fratribus ſuis dedit poſſeſsionem in Aegypto in optimo
terræ loco Rameſſes, vt præceperat Pharao. Et alebat eos,
omnemq; domum patris ſui, præbens cibaria ſingulis. In to-
to enim orbe panis deerat, & oppreſſerat fames terram, ma-
xime Aegypti & Chanáan. E quibus omnem pecuniam con
gregauit pro venditione frumenti, & intulit eam in ærarium
regis. Cumque defeciſſet emptoribus pretium, vênit cuncta
D Aegyptus ad Ioſeph, dicens, Da nobis panes: quare morimur
[redacted] coram te deficiente pecunia? Quibus ille reſpondit, Adduci-
te pecora veſtra, & dabo vobis pro eis cibos, ſi pretium non
habetis. Quæ cum adduxiſſent, dedit eis alimenta pro equis
& ouibus & bobus & aſinis: ſuſtentauitq; eos illo anno pro
commutatione pecorum. Venerunt quoq; anno ſecundo, &
dixerunt ei, Non celamus Domino noſtro quòd deficiente
pecunia, pecora ſimul defecerunt: nec clam te eſt quòd abſq;
corporibus & terra nihil habeamus. Cur ergo moriemur te
vidente? & nos, & terra noſtra tui erimus: eme nos in ſeruitu-
tem regiã, & præbe ſemina, ne pereunte cultore redigatur ter
E ra in ſolitudinem. Emit igitur Ioſeph omnẽ terram Aegypti
vendentibus ſingulis poſſeſsiones ſuas præ magnitudine fa-
mis. Subiecitq; eam Pharaoni, & cunctos populos eius à no-
uiſsimis terminis Aegypti vſque ad extremos fines eius: præ-
ter terram ſacerdotum quæ à rege tradita fuerat eis: quibus &
ſtatuta cibaria ex horreis publicis præbebantur, & idcirco
non ſunt compulſi vendere poſſeſsiones ſuas. Dixit ergo Io-
ſeph ad populos, En, vt cernitis, & vos & terram veſtrã Pha-
rao poſsidet: accipite ſemina, & ſerite agros, vt fruges habere
F poſsitis. Quintam partem regi dabitis: quatuor reliquas per-
mitto vobis in ſementem, & in cibum familijs & liberis ve-
ſtris. Qui reſpõderunt, Salus noſtra in manu tua eſt: reſpiciat
nos tantum Dominus noſter, & læti ſeruiemus regi. Ex eo
tempore vſque in præſentem diem in vniuerſa terra Aegy-
pti, regibus quinta pars ſoluitur, & factum eſt quaſi in legem:
abſque terra ſacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit.
Habitauit ergo Iſrael in Aegypto, id eſt in terra Geſſen, &
poſſedit eam: auctuſq; eſt & multiplicatus nimis. Et vixit in
ea decem & ſeptem annis: factiq; ſunt omnes dies vitæ illius,
G centum quadragintaſeptem annorum. Cũq; appropinquare
cerneret diem mortis eius, vocauit filium ſuum Ioſeph, & di- [redacted]
xit ad eum, Si inueni gratiam in conſpectu tuo, pone ma-
num tuam ſub femore meo: & facies mihi miſericordiam &
veritatem, vt non ſepelias me in Aegypto, ſed dormiam cum
patribus meis, & auferas me de terra hac, condaſque in ſepul-
chro maiorum meorum. Cui reſpondit Ioſeph, Ego faciam
quod iuſsiſti. Et ille, Iura ergo, inquit, mihi. Quo iurante, ado
rauit Iſrael Dominum, conuerſus ad lectuli caput.

[redacted]

CAPVT XLVIII.

A HIs itaq; tranſactis nuntiatũ eſt Ioſeph quòd ęgro
taret pater ſuus; qui aſſumptis duobus filijs Ma-
naſſe & Ephraim, ire perrexit. Dictũq; eſt ſeni,
Ecce filius tuus Ioſeph vênit ad te. Qui cõforta-
tus ſedit in lectulo. Et ingreſſo ad ſe Ioſeph, ait, Deus omni-
potens apparuit mihi in Luza, quæ eſt in terra Chanáan: be- Supra 28.c
nedixitque mihi, & ait, Ego te augebo & multiplicabo, & fa
ciam te in turbas populorum: daboq; tibi terram hanc, & ſe-
mini tuo poſt te in poſſeſsionẽ ſempiternam. Duo ergo filij Supra 41.f
tui qui nati ſunt tibi in terra Aegypti antequam huc venirem
ad te, mei erunt: Ephraim & Manaſſes, ſicut Ruben & Si-
meon reputabuntur mihi. Reliquos autem quos genueris
poſt eos, tui erunt, & nomine fratrum ſuorum vocabuntur
B in poſſeſsionibus ſuis. Mihi enim quando veniebam de Me-
ſopotamia, mortua eſt Rachel in terra Chanáan in ipſo itine-
re, eratq; vernum tempus: & ingrediebar Ephrathã, & ſepe-
liui eam iuxta viam Ephrathæ, quæ alio nomine appellatur
Bethlehem. Videns autem filios eius dixit ad eum, Qui ſunt Supra 35.e
iſti? Reſpõdit, Filij mei ſunt quos donauit mihi Deus in hoc
loco. Adduc, inquit, eos ad me, vt benedicam illis. Oculi enim
Iſrael caligauerant præ nimia ſenectute, & clarè videre non

poterat. Applicitosq́ue ad ſe, deoſculatus & circumplexus
eos, dixit ad filiũ ſuum, Non ſum fraudatus aſpectu tuo: inſu
per oſtẽdit mihi Deus ſemen tuũ. Cumq́; tuliſſet eos Ioſeph
de gremio patris, adorauit pronus in terrã. Et poſuit Ephrã.
im ad dexteram ſuam, id eſt ad ſiniſtram Iſrael: Manaſſen ve.
rò in ſiniſtra ſua, ad dexteram ſcilicet patris, applicuitq́; am.
C bos ad eum. Qui extendens manum dexteram, poſuit ſuper
caput Ephráim iunioris fratris: ſiniſtram autem ſuper caput
Manaſſe qui maior natu erat, cõmutans manus. Benedixitq́;
Hebr. 11. d Iacob filijs Ioſeph, & ait, Deus in cuius conſpectu ambula.
uerunt patres mei Abraham & Iſaac, Deus qui paſcit me ab
adoleſcentia mea vſq; in præſentem diem, angelus qui eruit
me de cunctis malis benedicat pueris iſtis: & inuocetur ſuper
eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum Abra.
ham & Iſaac, & creſcant in multitudinem ſuper terram. Vi.
dens autem Ioſeph quòd poſuiſſet pater ſuus dexteram ma.
D num ſuper caput Ephráim, grauiter accepit: & apprehenſam
manum patris leuare conatus eſt de capite Ephráim, & tranſ.
ferre ſuper caput Manaſſe. Dixitq́; ad patrem, Non ita con.
uenit pater: quia hic eſt primogenitus, pone dexteram tuam
ſuper caput eius. Qui renuens ait, Scio fili mi, ſcio: & iſte qui.
dem erit in populos & multiplicabitur: ſed frater eius iunior,
maior erit illo, & ſemen illius creſcet in gentes. Benedixitq́;
eis in tempore illo, dicens, In te benedicetur Iſrael, atque di.
cetur, Faciat tibi Deus ſicut Ephráim & ſicut Manaſſe.
Conſtituitque Ephráim ante Manaſſen: & ait ad Ioſeph fi.
lium ſuum, Eo ego morior, & erit Deus vobiſcum, redu.
Ioan. 4. a cetq́; vos ad terram patrum veſtrorum. Do tibi partem vnam
extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio &
arcu meo.

[redacted]

CAPVT XLIX.

A Vocauit autem Iacob filios ſuos, & ait eis, Con.
gregamini, vt annuntiem quæ ventura ſunt vo.
bis in diebus nouiſsimis. Congregamini & audi.
te filij Iacob, audite Iſrael patrem veſtrum. Ru.
ben primogenitus meus, tu fortitudo mea & principium do.
loris mei: prior in donis, maior in imperio. Effuſus es ſicut
aqua, non creſcas: quia aſcendiſti cubile patris tui, & macula.
Supra 35. b ſti ſtratum eius. Simeon & Leui fratres: vaſa iniquitatis bel.
lantia. In conſilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu
Supra 34. d illorum non ſit gloria mea: quia in furore ſuo occiderunt vi.
rum, & in voluntate ſua ſuffoderunt murum. Maledictus fu.
ror eorum, quia pertinax: & indignatio eorum, quia dura: di.
B uidam eos in Iacob, & diſpergam eos in Iſrael. Iuda, te lauda.
bunt fratres tui: manus tua in ceruicibus inimicorũ tuorum,
adorabunt te filij patris tui. Catulus leonis Iuda: ad prædã fili
mi aſcendiſti: requieſcẽs accubuiſti vt leo, & quaſi leæna, quis
[redacted] ſuſcitabit eum? NON AVFERETVR ſceptrum de Iuda, &
[redacted] dux de femore eius: donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe
[redacted] erit expectatio gentium. Ligans ad vineam pullum ſuũ, & ad
vitem ô fili mi aſinam ſuam. Lauabit in vino ſtolam ſuam, &
in ſanguine vuæ pallium ſuum. Pulchriores ſunt oculi eius vi
no, & dentes eius lacte candidiores. Zabulon in littore maris
habitabit, & in ſtatione nauium pertingens vſq; ad Sidônem.
Ioſ. 1. g. 7. g Iſſachar aſinus fortis accubans inter terminos. Vidit requiem
Matth. 2. a quòd eſſet bona, & terram quòd optima: & ſuppoſuit hume.
rum ſuũ ad portandũ, factusq́; eſt tributis ſeruiens. Dan iudi.
C cabit populũ ſuum ſicut & alia tribus in Iſrael. Fiat Dan co.
luber in via, ceraſtes in ſemita, mordens vngulas equi, vt ca.
dat aſcenſor eius retrò. SALVTARE tuum expectabo Domi.
ne. Gad, accinctus præliabitur ante eum: & ipſe accingetur
retrorſum. Aſer pinguis panis eius, & præbebit delicias re.
[redacted] gibus. Nephthali ceruus emiſſus, & dans eloquia pulchritu.
1. Para. 5. a dinis. Filius accreſcens Ioſeph, filius accreſcens & decorus
aſpectu: filiæ diſcurrerunt ſuper murum. Sed exaſperauerũt
eum, & iurgati ſunt, inuideruntq́ue illi habentes iacula. Sedit
in forti arcus eius, & diſſoluta ſunt vincula brachiorum & ma
nuũ illius per manus potentis Iacob: inde paſtor egreſſus eſt,
lapis Iſrael. Deus patris tui erit adiutor tuus, & omnipotens
benedicet tibi benedictionibus cœli deſuper, benedictioni.
bus abyſsi iacentis deorſum, benedictionibus vberum & vul.
D uæ. Benedictiones patris tui confortatæ ſunt benedictioni.
bus patrum eius: donec veniret deſyderium collium æterno.
rum. fiant in capite Ioſeph & in vertice Nazaræi inter fratres
ſuos. Beniamin lupus rapax, mane comedet prædam, & ve.
ſpere diuidet ſpolia. Omnes hi in tribubus Iſrael duodecim:
hæc locutus eſt eis pater ſuus, benedixitque ſingulis benedi.
ctionibus proprijs, & præcepit eis, dicens, Ego congregor
ad populum meum: ſepelite me cum patribus meis in ſpelun Supra 23. d
ca duplici quæ eſt in agro Ephron Hethæi, contra Mambre
in terra Chanáan, quam emit Abraham cum agro ab Ephron
Hethæo in poſſeſsionem ſepulchri. Ibi ſepelierunt eum, &
Saram vxorem eius: ibi ſepultus eſt Iſaac cum Rebecca con.
iuge ſua: ibi & Lia condita iacet. Finitiſque mandatis quibus
filios inſtruebat, collegit pedes ſuos ſuper lectulum, & obijt:
appoſitusque eſt ad populum ſuum.

[redacted]

CAPVT L.

A Quod cernens Ioſeph, ruit ſuper faciem patris
flens & deoſculans eum. Præcepitq́ue ſeruis ſuis
medicis, vt aromatibus condirent patrem. Qui.
bus iuſſa explentibus, tranſierunt quadraginta
dies: iſte quippe mos erat cadauerum conditorum. fleuitque
eum Aegyptus ſeptuaginta diebus. Et expleto planctus tem
pore, locutus eſt Ioſeph ad familiam Pharaonis, Si inueni
gratiam in conſpectu veſtro, loquimini in auribus Pharao.
nis: eo quòd pater meus adiurauerit me, dicens, En morior, Supra 47. g
in ſepulchro meo quod fodi mihi in terra Chanáan, ſepelies
me. Aſcendam igitur, & ſepeliam patrem meum, ac reuer.
tar. Dixitque ei Pharao, Aſcende, & ſepeli patrem tuum ſi.
B cut adiuratus es. Quo aſcendente, ierunt cum eo omnes
ſenes domus Pharaonis, cunctique maiores natu terræ Ae.
gypti: domus Ioſeph cum fratribus ſuis, abſque paruulis &
gregibus, abſque armentis quæ dereliquerunt in terra Geſ.
ſen. Habuit quoque in comitatu currus & equites: & facta
eſt turba non modica. Veneruntq́ue ad aream Atad, quæ ſita
eſt trans Iordanem: vbi celebrantes exequias planctu magno
atque vehementi impleuerunt ſeptem dies. Quod cum vidiſ.
ſent habitatores terræ Chanáan, dixerunt, Planctus magnus
eſt iſte Aegyptijs. Et idcirco vocatum eſt nomen loci illius,
Planctus Aegypti. Fecerunt ergo filij Iacob ſicut præcepe. Actuũ 7. b
rat eis: & portantes eum in terram Chanáan, ſepelierunt Supra 23. d
eum in ſpelunca duplici, quam emerat Abraham cum agro
C in poſſeſsiooem ſepulchri ab Ephron Hethæo contra fa.
ciem Mambre. Reuerſusq́; eſt Ioſeph in Aegyptum cum fra
tribus ſuis & omni comitatu, ſepulto patre. Quo mortuo,
timentes fratres eius & mutuò colloquentes, Ne fortè me.
mor ſit iniuriæ quam paſſus eſt, & reddat nobis omne malum
quod fecimus, mandauerunt ei dicentes, Pater tuus præcepit
nobis antequã moreretur vt hæc tibi verbis illius diceremus,
Obſecro vt obliuiſcaris ſceleris fratrum tuorum, & peccati
atque malitiæ quam exercuerunt in te. nos quoq; oramus vt
ſeruis Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus au.
ditis fleuit Ioſeph, veneruntq́ue ad eum fratres ſui: & proni
adorantes in terram, dixerunt, Serui tui ſumus. Quibus ille
reſpondit, Nolite timere: num Dei poſſumus reſiſtere vo.
D luntati? Vos cogitaſtis de me malum, ſed Deus vertit illud
in bonum: vt exaltaret me ſicut impræſentiarum cernitis, Supra 45. b
& ſaluos

& ſaluos faceret multos populos. Nolite timere: ego paſcam vos & paruulos veſtros, conſolatusq́; eos, & blandè ac leniter eſt locutus. Et habitauit in Aegypto cum omni domo patris ſui: vixitq; centum decem annis. Et vidit Ephraim filios vſq; ad tertiam generationem. Filij quoq; Machir filij Manaſſe

Nume. 32 g nati ſunt in genibus Ioſeph. Quibus tranſactis locutus eſt fra

Hebr. 11 d tribus ſuis, Poſt mortem meam Deus viſitabit vos, & aſcen-

[redacted] dere vos faciet de terra iſta ad terram quam iurauit Abraham, Iſaac & Iacob. Cumq; adiuraſſet eos, atq; dixiſſet, Deus viſitabit vos, aſportate oſſa mea vobiſcum de lo-

co iſto: mortuus eſt expletis centum de-

Exod. 13 d cem vitæ ſuæ annis. Et conditus aro-

Ioſue 24 g matibus, repoſitus eſt in loculo in Aegypto.

F I N I S.

Liber Exodus, Hebraicè Vellesemoth.

[redacted]

CAPVT I.

A

Gene. 46 a HAEC SVNT nomina filiorũ Iſrael, qui ingreſsi ſunt in Aegyptũ cũ Iacob: ſinguli cũ domibus ſuis introierunt: Ruben, Simeon, Leui, Iudas, Iſſachar, Zabûlon, & Beniamin, Dan, & Nephthali, Gad, & Aſer. Erant igitur omnes animæ eorum qui ingreſsi ſunt, de femore Iacob ſeptuaginta: Ioſeph autē in Aegypto erat. Quo mortuo, & vniuerſis fratribus eius, omniq; cognatione ſua, filij Iſrael creuerũt, & quaſi germinantes multiplicati

B ſunt: ac roborati nimis, impleuerunt terram. Surrexit interea rex nouus ſuper Aegyptũ, qui ignorabat Ioſeph: & ait ad populum ſuũ, Ecce populus filiorũ Iſrael multus, & fortior nobis eſt. Venite, ſapiēter opprimamus eũ ne fortè multiplicetur: & ſi ingruerit contra nos bellũ, addatur inimicis noſtris, expugnatisq́; nobis egrediatur è terra. Præpoſuit itaque eis magiſtros operũ vt affligerent eos oneribus: ædificaueruntq́; vrbes tabernaculorũ Pharaoni, Phithon, & Rameſſes. Quan-

C toq; opprimebāt eos, tāto magis multiplicabātur, & creſce-

Act. 7 e bant: oderantq́; filios Iſrael Aegyptij, & affligebāt illudentes eis & inuidentes. Atq; ad amaritudinē perducebāt vitam eorum operibus duris luti & lateris, omnique famulatu, quo in terræ operibus premebātur. Dixit autem rex Aegypti obſtetricibus Hebræorum: quarum vna vocabatur Sephora, altera

Phua, præcipiens eis, Quādo obſtetricabitis Hebræas, & partus tempus aduenerit, ſi maſculus fuerit, interficite illũ: ſi fœmina, reſeruate. Timuerunt autē obſtetrices Deũ, & non fecerũt iuxta præceptum regis Aegypti: ſed cōſeruabant ma- Sapien. 11 b

D res. Quibus accerſitis ad ſe rex, ait, Quidnam eſt hoc quod facere voluiſtis, vt pueros ſeruaretis? Quæ responderunt, Non ſunt Hebrææ, ſicut Aegyptiæ mulieres: ipſæ enim obſtetricandi habent ſcientiã, & priuſquam veniamus ad eas, pariunt. Bene ergo fecit Deus obſtetricibus: & creuit populus: confortatusq; eſt nimis. Et quia timuerunt obſtetrices Deũ, ædificauit illis domos. Præcepit ergo Pharao omni populo ſuo, dicens, Quicquid maſculini ſexus natum fuerit, in flumen proijcite: quicquid fœminini, reſeruate.

[redacted]

CAPVT II.

A EGreſſus eſt poſt hæc vir de domo Leui. Et accepit vxorem ſtirpis ſuæ, quæ concepit, & peperit filium: & videns eum elegantem abſcondit tribus menſibus. Cumq; iam celare non poſſet, ſumpſit fiſcellam ſcirpeam, & liniuit eam bitumine ac pice: poſuitq; intus infantulum, & expoſuit eum in carecto ripæ fluminis, ſtante procul ſorore eius, & conſiderāte euentũ rei. Ecce autem deſcendebat filia Pharaonis vt lauaretur in flumine: & puellæ eius gradiebantur per crepidinem aluei. Quæ cum vidiſſet fiſcellam in papyrione, miſit vnam è famulabus ſuis: & allatam aperiens, cernensq; in ea paruulũ vagientem, miſerta eius, ait, De infantibus Hebræorum eſt hic. Cui ſoror pueri, Vis, inquit, vt vadam, & vocē tibi mulierē Hebræam, quæ nu- Infra 6 c Nume. 26 g 1. Para. 23 b Sapien. 10 b Act. 7 e Hebr. 11 d

B trire poſsit infantulũ? Reſpōdit, Vade. Perrexit puella, & vocauit matrem ſuam. Ad quam locuta filia Pharaonis, Accipe, ait, puerum iſtũ, & nutri mihi, ego dabo tibi mercedē tuam. Suſcepit mulier, & nutriuit puerum: adultumq; tradidit filiæ Pharaonis. Quem illa adoptauit in locũ filij, vocauitq; nomē eius Moyſes, dicens: Quia de aqua tuli eum. In diebus illis poſtquã creuerat Moyſes, egreſſus eſt ad fratres ſuos: viditq; Hebr. 11 e afflictionem eorum, & virum Aegyptiũ percutientem quendam de Hebræis fratribus ſuis. Cumq; circunſpexiſſet huc atq; illuc, & nullũ adeſſe vidiſſet, percuſſum Aegyptium abſcondit ſabulo. Et egreſſus die altero conſpexit duos Hebræos rixantes: dixitq; ei qui faciebat iniuriã, Quare percutis Act. 7 d

C proximũ tuum? Qui reſpondit, Quis cōſtituit te principem, & iudicem ſuper nos? num occidere me tu vis: ſicut heri occidiſti Aegyptiũ? Timuit Moyſes, & ait, Quomodo palàm factum eſt verbum iſtud? Audiuitq; Pharao ſermonē hunc, & quærebat occidere Moyſen: qui fugiens de conſpectu eius, moratus eſt in terra Madian, & ſedit iuxta puteũ. Erant autē ſacerdoti Madian ſeptem filiæ, quæ venerant ad hauriendam aquã: & impletis canalibus adaquare cupiebant greges patris ſui. Superuenere paſtores, & eiecerunt eas: ſurrexitq; Moyſes, & defenſis puellis, adaquauit oues earũ. Quæ cum reuertiſſent ad Raguel patrem ſuum, dixit ad eas, Cur velocius veniſtis ſolito? Reſponderunt, Vir Aegyptius liberauit nos de

D manu paſtorũ: inſuper & hauſit aquam nobiſcum, potumq; dedit ouibus. At ille, Vbi eſt, inquit, quare dimiſiſtis hominem? vocate eum vt comedat panem. Iurauit ergo Moyſes quòd habitaret cum eo. Accepitq; Sephorã filiam eius vxorem: quæ peperit ei filiũ, quem vocauit Gerſam, dicens, Aduena fui in terra aliena. *Alterũ verò peperit: quem vocauit Infra 18 a Eliézer, dicens, Deus enim patris mei adiutor meus, & eri- 1. Par. 23 b puit me de manu Pharaonis. Poſt multum verò temporis mortuus eſt rex Aegypti: & ingemiſcentes filij Iſrael, propter opera vociferati ſunt: aſcenditque clamor eorum ad

Deum ab operibus. Et audiuit gemitum eorum, ac recorda-
tus eſt fœderis quod pepigerat cũ Abraham, Iſaac & Iacob.
Et reſpexit Dominus filios Iſrael,& cognouit eos.

[redacted]

CAPVT III.

A M Oyſes autem paſcebat oues Iethro ſoceri ſui ſa-
cerdotis Madian:cumq; minaſſet gregem ad in-
teriora deſerti, vênit ad mõtem Dei Horeb. Ap-
paruitq; ei Dominus in flamma ignis de medio
rubi:& videbat quòd rubus arderet,& nõ combureretur. Di-
Act. 7 d xit ergo Moyſes, Vadam,& videbo viſionem hãc magnam,
quare non comburatur rubus. Cernens autẽ Dominus quòd
pergeret ad videndũ, vocauit eum de medio rubi,& ait, Moy
B ſes Moyſes? Qui reſpondit, Adſum. At ille. Ne appropies,
Matt. 22 c inquit, huc:ſolue calceamentum de pedibus tuis. locus enim
Mar. 12 c in quo ſtas, terra ſancta eſt. Et ait, Ego ſum Deus patris tui,
Luc. 20 f Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob: Abſcondit
Moyſes faciem ſuam:nõ enim audebat aſpicere contra Deũ.
Cui ait Dominus, Vidi afflictionẽ populi mei in Aegypto,
& clamorem eius audiui propter duritiam eorũ qui præſunt
operibus:& ſciens dolorem eius, deſcendi vt liberem eum de
manibus Aegyptiorum,& educam de terra illa in terram bo-
nam,& ſpatioſam, in terram quæ fluit lacte & melle, ad loca
C Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & He-
uæi,& Iebuſæi. Clamor ergo filiorũ Iſrael vênit ad me:vidiq;
afflictionem eorum, qua ab Aegyptijs opprimuntur. Sed ve-
ni,& mittam te ad Pharaonem, vt educas populũ meũ filios
Iſrael de Aegypto. Dixitq; Moyſes ad Deũ, Quis ſum ego,
vt vadam ad Pharaonem, & educã filios Iſrael de Aegypto?
Qui dixit ei, Ego ero tecũ:& hoc habebis ſignum quod mi-
D ſerim te, Cum eduxeris populum meum de Aegypto, im-
molabis Deo ſuper montẽ iſtum. Ait Moyſes ad Deũ, Ecce
[redacted] ego vadam ad filios Iſrael,& dicam eis, Deus patrũ veſtrorũ
miſit me ad vos. Si dixerint mihi, Quod eſt nomẽ eius? quid
dicam eis? Dixit Dominus ad Moyſen, EGO SVM QVI
SVM. Ait, Sic dices filijs Iſrael, QVI EST, miſit me ad
vos. Dixitq; iterum Deus ad Moyſen, Hæc dices filijs Iſrael,
Dominus Deus patrũ veſtrorũ, Deus Abrahã,& Deus Iſaac,
& Deus Iacob miſit me ad vos:hoc nomẽ mihi eſt in æternũ,
E & hoc memoriale meum in generatione & generationẽ. Va-
de,& cõgrega ſeniores Iſrael,& dices ad eos, Dominus Deus
patrum veſtrorũ apparuit mihi, Deus Abrahã & Deus Iſaac
& Deus Iacob, dicẽs, Viſitans viſitaui vos,& vidi omnia quæ
acciderunt vobis in Aegypto:& dixi vt educam vos de affli-
ctione Aegypti in terrã Chananæi & Hethæi & Amorrhæi
& Pherezæi & Heuæi & Iebuſæi, ad terram fluentem lacte
& melle. Et audient vocem tuam:ingredierisq; tu & ſeniores
F Iſrael ad regem Aegypti,& dices ad eum, Dominus Deus
Hebræorum vocauit nos, ibimus viam trium dierum in ſoli-
tudinem, vt immolemus Domino Deo noſtro. Sed ego ſcio
quòd non dimittet vos rex Aegypti vt eatis, niſi per manum
validam. Extendamq; manum meam,& percutiam Aegyptũ
G in cunctis mirabilibus meis, quæ facturus ſum in medio eo- Infra 11 a & 12 c
rum:poſt hoc dimittet vos, daboq; gratiam populo huic co-
ram Aegyptijs:& cũ egrediemini, non exibitis vacui, ſed po-
ſtulabit mulier à vicina ſua & ab hoſpita ſua vaſa argentea &
aurea, ac veſtes: ponetisq; eas ſuper filios & filias veſtras, &
ſpoliabitis Aegyptum.

[redacted]

CAPVT IIII.

A, R Eſpondens Moyſes ait, Non credent mihi, neq;
audient vocem meam: ſed dicent, Non apparuit
tibi Dominus. Dixit ergo ad eũ, Quid eſt quod
tenes in manu tua? Reſpõdit, Virga. Dixitq; Do
minus, Proijce eam in terrã. Proiecit,& verſa eſt in colubrũ,
ita vt fugeret Moyſes. Dixitq; Dominus, Extende manum
tuam,& apprehende caudam eius. Extendit, & tenuit, ver-
ſaq; eſt in virgã. Vt credãt, inquit, quod apparuerit tibi Do-
minus Deus patrum tuorũ, Deus Abraham & Deus Iſaac &
B Deus Iacob. Dixitq; Dominus rurſum, Mitte manũ tuam in
ſinum tuũ. Quam cũ miſiſſet in ſinũ, protulit leproſam inſtar
niuis. Retrahe, ait, manũ tuam in ſinum tuũ. Retraxit, & pro-
tulit iterũ,& erat ſimilis carni reliquæ. Si non crediderint, in-
quit, tibi, neq; audierint ſermonem ſigni prioris, credent ver-
bo ſigni ſequẽtis. Quòd ſi nec duobus quidẽ his ſignis credi-
derint, neq; audierint vocẽ tuam:ſume aquã fluminis,& effun
de eam ſuper aridã,& quicquid hauſeris de fluuio, vertetur in
C ſanguinem. Ait Moyſes, obſecro Domine, nõ ſum eloquens
ab heri & nudiuſtertius:& ex quo locutus es ad ſeruũ tuum,
impeditioris & tardioris linguæ ſum. Dixit Dominus ad eũ, [redacted]
Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus eſt mutũ & ſurdũ,
videntem & cæcum? nónne ego? Perge igitur, & ego ero in
ore tuo:doceboq; quid loquaris. At ille, Obſecro Domine,
D inquit, mitte quem miſſurus es. Iratus Dominus in Moyſen, Matt. 10 c
ait, Aaron frater tuus leuites, ſcio quòd eloquens ſit:ecce ipſe
egredietur in occurſum tuum, videnſq; te, lætabitur corde. Eccle. 45 a
Loquere ad eum,& pone verba mea in ore eius:& ego ero in
ore tuo,& in ore illius,& oſtendam vobis quid agere debea-
tis. Et ipſe loquetur pro te ad populum,& erit os tuũ: tu au-
tem eris ei in his quæ ad Deum pertinent. Virgã quoq; hanc Infra 7 a
ſume in manu tua, in qua facturus es ſigna. Abijt Moyſes, &
E reuerſus eſt ad Iethro ſocerum ſuum: dixitq; ei, Vadam &
reuertar ad fratres meos in Aegyptum, vt videam ſi adhuc vi-
uant. Cui ait Iethro, Vade in pace. Dixit ergo Dominus ad
Moyſen in Madian, Vade, & reuertere in Aegyptũ: mortui
ſunt enim omnes qui quærebant animam tuam. Tulit ergo
Moyſes vxorẽ ſuam,& filios ſuos,& impoſuit eos ſuper aſi-
num:reuerſuſq; eſt in Aegyptũ, portans virgã Dei in manu
ſua. Dixitq; ei Dominus reuertenti in Aegyptum, Vide vt
omnia oſtenta quæ poſui in manu tua, facias coram Pharao-
ne:ego indurabo cor eius,& non dimittet populum. Dicesq;
F ad eum, Hæc dicit Dominus, Filius meus primogenitus,
Iſrael. Dixi tibi, Dimitte filium meum vt ſeruiat mihi:& no-
luiſti dimittere eũ, ecce ego interficiã filium tuum primoge-
nitum. Cumq; eſſet in itinere in diuerſorio, occurrit ei Do-
minus, & volebat occidere eum. Tulit ilicò Sephora acutiſ-
ſimam petrã,& circuncîdit præputiũ filij ſui, tetigitq; pedes
eius,& ait, Sponſus ſanguinũ tu mihi es. Et dimiſit eũ poſt-
G quã dixerat, Spõſus ſanguinũ tu mihi es, ob circuncisionem.
Dixitq; Dominus ad Aarõ. Vade in occurſum Moyſi in de-
ſertum. Qui perrexit obuiã ei in montẽ Dei,& oſculatus eſt
eum. Narrauitq; Moyſes Aaron omnia verba Domini, pro
quibus miſerat eum,& ſigna quæ mandauerat. Veneruntq;
ſimul,& congregauerunt cunctos ſeniores filiorũ Iſrael. Lo-
cutuſq; eſt ad Aaron omnia verba quæ dixerat Dominus ad
Moyſen:

Moyſen: & fecit ſigna coram populo, & credidit populus.
Audieruntq; quòd viſitaſſet Dominus filios Iſrael, & quòd
reſpexiſſet afflictionem illorum:& proni adorauerunt.

[redacted] CAPVT V.

A Oſt hæc ingreſſi ſunt Moyſes & Aaron, & dixe
rũt Pharaoni, Hæc dicit Dominus Deus Iſrael,
Dimitte populum meum vt ſacrificet mihi in de-
ſerto. At ille reſpondit, Quis eſt Dominus, vt au-
diam vocem eius, & dimittam Iſrael? neſcio Dominum, &
Iſrael non dimittam. Dixerunt, Deus Hebræorum vocauit
nos, vt eamus viam trium dierum in ſolitudinem, & ſacrifice-
mus Domino Deo noſtro: ne fortè accidat nobis peſtis aut
gladius. Ait ad eos rex Aegypti, Quare Moyſes & Aarõ ſo-
licitatis populum ab operibus ſuis? ite ad onera veſtra. Di-
xitq; Pharao, Multus eſt populus terræ: videtis quòd turba
ſuccreuerit: quantomagis ſi dederitis eis requiem ab operi-
B bus? Præcepit ergo in die illo præfectis operum & exactori-
bus populi, dicens, Nequaquam vltrà dabitis paleas populo
ad conficiendos lateres, ſicut prius: ſed ipſi vadant & colligãt
ſtipulas. Et menſuram laterum, quam prius faciebant, impo-
netis ſuper eos, nec minuetis quicquam: vacant enim, & idcir
co vociferantur dicentes, Eamus & ſacrificemus Deo noſtro.
Opprimantur operibus, & expleant ea: vt non acquieſcant
verbis mendacibus. Igitur egreſſi præfecti operũ & exacto-
C res, ad populum dixerunt, Sic dicit Pharao, Nõ do vobis pa-
leas. Ite, & colligite ſicubi inuenire poteritis: nec minuetur
quicquã de opere veſtro. Diſperſusq; eſt populus per omnẽ
terram Aegypti ad colligendas paleas. Præfecti quoq; ope-
rum inſtabant, dicentes, Complete opus veſtrum quotidie,
vt prius facere ſolebatis quãdo dabantur vobis paleæ. Flagel-
latiq; ſunt qui præerant operibus filiorum Iſrael, ab exacto-
ribus Pharaonis, dicentibus, Quare non impletis menſuram
laterum ſicut prius, nec heri nec hodie? Veneruntq; præpoſi-
ti filiorũ Iſrael, & vociferati ſunt ad Pharaonem dicẽtes, Cur
ita agis contra ſeruos tuos? Paleæ non dantur nobis, & lateres
ſimiliter imperantur: en famuli tui flagellis cædimur, & iniu-
ſtè agitur cõtra populum tuum. Qui ait, Vacatis otio, & id-
circo dicitis, Eamus & ſacrificemus Domino. Ite ergo, & ope
ramini: paleæ non dabuntur vobis, & reddetis cõſuetum nu-
merum laterũ. Videbantq; ſe præpoſiti filiorũ Iſrael in ma-
lum, eo quòd diceretur eis, Non minuetur quicquã de lateri-
bus per ſingulos dies. Occurreruntq; Moyſi & Aarõ, qui ſta
bant ex aduerſo, egrediẽtes à Pharaone: & dixerũt ad eos, Vi
deat Dominus & iudicet, quoniam fœtere feciſtis odorẽ no-
ſtrum coram Pharaone & ſeruis eius, & præbuiſtis ei gladiũ
vt occideret nos. Reuerſusq; Moyſes ad Dominum, ait, Do-
mine cur afflixiſti populum iſtum? quare miſiſti me? Ex eo
enim quo ingreſſus ſum ad Pharaonẽ vt loquerer ex nomine
tuo, afflixiſti populum tuum: & non liberaſti eos.

[redacted]

CAPVT VI.

A Ixit Dominus ad Moyſen, Nunc videbis quæ fa
cturus ſum Pharaoni: per manum enim fortem
dimittet eos, & in manu robuſta eijciet illos de
terra ſua. Locutusq; eſt Dominus ad Moyſen,
dicens, Ego Dominus qui apparui Abraham, Iſaac & Iacob
in Deo omnipotente: & nomen meum ADONAI non in-
dicaui eis. Pepigiq; fœdus cum eis, vt darem illis terram Cha-
naan, terram peregrinationis eorum in qua fuerunt aduenæ.
Ego audiui gemitũ filiorum Iſrael, quo Aegyptij oppreſſe-
runt eos: & recordatus ſum pacti mei. Ideo dic filijs Iſrael,
Ego Dominus qui educã vos de ergaſtulo Aegyptiorum, &
eruam de ſeruitute ac redimam in brachio excelſo & iudicijs
magnis. Et aſſumam vos mihi in populũ, & ero veſter Deus:
B & ſcietis quòd ego ſum Dominus Deus veſter qui eduxerim
vos de ergaſtulo Aegyptiorũ & induxerim vos in terram, ſu-
per quam leuaui manũ meam vt darem eam Abraham, Iſaac,
& Iacob: daboq; illam poſſidendam vobis, Ego Dominus.
Narrauit ergo Moyſes omnia filijs Iſrael: qui non acquieue-
runt ei propter anguſtiam ſpiritus, & opus duriſſimum. Lo-
cutusq; eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Ingredere, & lo-
quere ad Pharaonem regem Aegypti vt dimittat filios Iſrael
de terra ſua. Reſpondit Moyſes corã Domino, Ecce filij Iſ-
rael non audiunt me: & quomodo audiet Pharao, præſertim
cũ incircũciſus ſim labijs? Locutusq; eſt Dominus ad Moy-
ſen & Aaron: & dedit mandatũ ad filios Iſrael, & ad Pharao-
C nem regem Aegypti vt educerent filios Iſrael de terra Aegy-
pti. Iſti ſunt principes domorum per familias ſuas. Filij Ru-
ben primogeniti Iſraelis: Enoch & Phallu, Eſron & Char-
mi. hæ cognationes Ruben. Filij Simeon: Iamuel, & Iamin Gene.46 b
& Ahod, & Iachin, & Saher, & Saul filius Chananitidis. hæ Nume.26 a
progenies Simeon. Et hæc nomina filiorũ Leui per cogna- 1.Para.5 a
tiones ſuas: Gerſon & Caath, & Merari. Anni autẽ vitæ Le- 1.Para.4 d
ui fuerunt, centũ triginta ſeptem. Filij Gerſon: Lobni & Se- 1.Para.6 a
mei, per cognationes ſuas. Filij Caath: Amram, & Iſaar, & & 23 a
Hebron & Oziel. anni quoque vitæ Caath, centum triginta Nume.3 c
tres. Filij Merari: Moholi & Muſi. hæ cognationes Leui per Nume.26 g
familias ſuas. Accepit autem Amram vxorem Iochabed pa- 1. Parel.6 a
truelem ſuam: quæ peperit ei Aaron & Moyſen* & Mariã. & 23 b
Fueruntq; anni vitæ Amram, centum triginta ſeptem. Filij
quoq; Iſaar: Core, & Nepheg, & Zechri. Filij quoq; Oziel:
Miſael, & Eliſaphan, & Sethri. Accepit autem Aaron vxo-
rem Eliſabeth filiam Aminadab, ſororem Naaſon, quæ pe-
perit ei Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar. Filij quoque Nume.3 a
Core: Aſer, & Elcana, & Abiaſaph. hæ ſunt cognationes Co-
D ritarum. At verò Eleazar filius Aaron accepit vxorem de fi-
liabus Phutiel: quæ peperit ei Phinees. hi ſunt principes fa-
miliarum Leuiticarum per cognationes ſuas. Iſte eſt Aaron
& Moyſes, quibus præcepit Dominus vt educerent filios Iſ-
rael de terra Aegypti per turmas ſuas. Hi ſunt qui loquuntur
ad Pharaonem regem Aegypti, vt educãt filios Iſrael de Ae-
gypto: iſte eſt Moyſes & Aaron in die qua locutus eſt Do-
minus ad Moyſen in terra Aegypti. Et locutus eſt Dominus
ad Moyſen, dicens, Ego Dominus: loquere ad Pharaonem
regem Aegypti, omnia quæ ego loquor tibi. Et ait Moyſes
coram Domino, En incircunciſus labijs ſum, quomodo au-
diet me Pharao?

[redacted] CAPVT VII.

A Ixitq; Dominus ad Moyſen, Ecce conſtitui te Supra 4 d
Deum Pharaonis: & Aaron frater tuus erit pro-
pheta tuus. Tu loquéris ei omnia quæ mando ti-
bi, & ille loquetur ad Pharaonem, vt dimittat
filios

filios Iſrael de terra ſua. Sed ego indurabo cor eius, & multi-
plicabo ſigna & oſtenta mea in terra Aegypti, & non audiet
vos: immittamq; manũ meã ſuper Aegyptũ, & educã exerci-
tum & populũ meum filios Iſrael de terra Aegypti per iudi-
cia maxima. Et ſcient Aegyptij quia ego ſum Dominus qui
extenderim manũ meam ſuper Aegyptũ, & eduxerim filios
Iſrael de medio eorũ. Fecit itaq; Moyſes & Aaron ſicut præ-
B ceperat Dominus: ita egerũt. Erat autem Moyſes octoginta
annorũ, & Aaron octogintatriũ, quando locuti ſunt ad Pha-
raonem. Dixitq; Dominus ad Moyſen & Aaron. Cum dixe
rit vobis Pharao, Oſtendite ſigna: dices ad Aaron, Tolle vir-
gam tuã, & proijce eam corã Pharaone, ac vertetur in colu-
brum. Ingreſsi itaq, Moyſes & Aaron ad Pharaonẽ, fecerunt
ſicut præceperat Dominus. Tulitq; Aaron virgã corã Pha-
raone & ſeruis eius, quæ verſa eſt in colubrũ. Vocauit autem
Pharao ſapiẽtes & maleficos: & fecerunt etiã ipſi per incan-
2.Tim.3 b tationes Aegyptiacas & arcana quædam ſimiliter. Proiece-
rũtq; ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones: ſed de-
uorauit virga Aaron virgas eorũ. Induratumq; eſt cor Pha-
raonis, & non audiuit eos, ſicut præceperat Dominus. Dixit
C autem Dominus ad Moyſen, Ingrauatũ eſt cor Pharaonis, &
[redacted] non vult dimittere populum. Vade ad eum mane: ecce, egre-
dietur ad aquas: & ſtabis in occurſum eius ſuper ripam flumi
nis, & virgã quæ conuerſa eſt in draconẽ, tolles in manu tua,
dicesq; ad eum, Dominus Deus Hebræorum miſit me ad te,
dicens, Dimitte populũ meum vt ſacrificet mihi in deſerto:
& vſque ad præſens audire noluiſti. Hæc igitur dicit Domi-
nus, In hoc ſcies quòd ſum Dominus: ecce percutiam virga
quæ in manu mea eſt, aquam fluminis, & vertetur in ſangui-
nem. Piſces quoq; qui ſunt in fluuio, morientur, & computre-
ſcent aquæ, & affligentur Aegyptij bibẽtes aquam fluminis.
Dixit quoq; Dominus ad Moyſen, Dic ad Aaron, Tolle vir-
gam tuam, & extende manum tuam ſuper aquas Aegypti, &
ſuper fluuios eorũ, & riuos ac paludes, & omnes lacus aqua-
rum, vt vertãtur in ſanguinẽ: & ſit cruor in omni terra Aegy
D pti, tam in ligneis vaſis quàm in ſaxeis. Feceruntq; ita Moy-
Pſal.77 c ſes & Aaron ſicut præceperat Dominus: & eleuans virgam
percuſsit aquam fluminis corã Pharaone & ſeruis eius: quæ
verſa eſt in ſanguinem. Et piſces qui erant in flumine, mortui
ſunt: computruitq; fluuius, & non poterant Aegyptij bibere
Sapiẽ.17 b aquam fluminis, & fuit ſanguis in tota terra Aegypti. Fece-
runtq; ſimiliter malefici Aegyptiorum incantationibus ſuis.
& induratum eſt cor Pharaonis, nec audiuit eos, ſicut præce-
perat Dominus. Auertitq; ſe, & ingreſſus eſt Domum ſuam,
nec appoſuit cor etiam hac vice. Foderunt autẽ omnes Aegy-
ptij per circuitum fluminis aquã vt biberent: non enim po-
terant bibere aquam fluminis. Impletiq; ſunt ſeptem dies,
poſtquam percuſsit Dominus fluuium.

[redacted] CAPVT VIII.

A Dixit quoq; Dominus ad Moyſen, Ingredere ad
II [redacted] Pharaonem, & dices ad eum, Hæc dicit Domi-
nus, Dimitte populum meum, vt ſacrificet mihi.
Si autem nolueris dimittere, ecce ego percutiam
omnes terminos tuos ranis. Et ebulliet fluuius ranas: quæ aſcẽ
dent, & egredientur domũ tuam, & cubiculum lectuli tui, &
ſuper ſtratũ tuum, & in domos ſeruorũ tuorum, & in popu-
lum tuum, & in furnos tuos, & in reliquias ciborum tuorum:
& ad te & ad populum tuum, & ad omnes ſeruos tuos intra-
B bunt ranæ. Dixitq; Dominus ad Moyſen, Dic ad Aarũ. Ex-
tende manum tuam ſuper fluuios ac ſuper riuos & paludes, &
educ ranas ſuper terram Aegypti. Extendit Aaron manum
ſuper aquas Aegypti, & aſcenderunt ranæ, operueruntq; ter-
Sapiẽ.7 b ram Aegypti. Fecerunt autem & malefici per incantationes
ſuas ſimiliter: eduxeruntq; ranas ſuper terrã Aegypti. Voca-
uit autem Pharao Moyſen & Aaron, & dixit eis, Orate Do-
minum vt auferat ranas à me & à populo meo: & dimittam
C populum vt ſacrificet Domino. Dixitq; Moyſes ad Pharao-
nem, Conſtitue mihi quando deprecer pro te & pro ſeruis
tuis, & pro populo tuo, vt abigantur ranæ à te & à domo tua
* & à ſeruis tuis, & à populo tuo . . & tantũ in flumine rema
neant. Qui reſpondit, Cras. At ille, Iuxta, inquit, verbũ tuum
faciam: vt ſcias quoniam nõ eſt ſicut Dominus Deus noſter.
Et recedent ranæ à te & à domo tua, & à ſeruis tuis, & à popu
lo tuo: & tantũ in flumine remanebunt. Egreſsiq; ſunt Moy-
ſes & Aaron à Pharaone: & clamauit Moyſes ad Dominum
pro ſponſione ranarum quam condixerat Pharaoni. Fecitq;
D Dominus iuxta verbum Moyſi: & mortuæ ſunt ranæ de do-
mibus, & de villis, & de agris. Congregaueruntq; eas in im-
menſos aggeres, & computruit terra. Videns autem Pharao
quòd data eſſet requies, ingrauauit cor ſuum, & non audiuit
eos, ſicut præceperat Dominus. Dixitq; Dominus ad Moy-
ſen, Loquere ad Aaron, Extende virgã tuam, & percute pul-
uerem terræ: & ſint cyniphes in vniuerſa terra Aegypti. Fe- III
ceruntq; ita. Et extendit Aaron manum, virgam tenens: per- [redacted]
cuſsitq; puluerem terræ, & facti ſunt cyniphes in hominibus
E & iumentis: omnis puluis terræ verſus eſt in cyniphes per to-
tam terram Aegypti. Feceruntq; ſimiliter malefici incanta-
tionibus ſuis, vt educerent cyniphes, & nõ potuerunt, erantq;
cyniphes tam in hominibus quàm in iumentis. Et dixerunt
malefici ad Pharaonẽ, Digitus Dei eſt hoc. induratumq; eſt [redacted]
cor Pharaonis, & nõ audiuit eos ſicut præceperat Dominus.
Dixit quoq; Dominus ad Moyſen, Cõſurge diluculo, & ſta
coram Pharaone, egredietur enim ad aquas, & dices ad eum, IIII
Hæc dicit Dominus, Dimitte populum meum vt ſacrificet
mihi. Quòd ſi non dimiſeris eum: ecce ego immittam in te, & [redacted]
in ſeruos tuos, & in populum tuum, & in domos tuas omne
genus muſcarum: & implebuntur omnes domus Aegyptio-
F rum muſcis diuerſi generis: & vniuerſa terra in qua fuerint.
Faciamq; mirabilem in die illa terram Geſſen, in qua popu-
lus meus eſt, vt non ſint ibi muſcæ: vt ſcias quoniam ego Do-
minus in medio terræ. Ponamq; diuiſionem inter populum
meum, & populum tuum: cras erit ſignum iſtud. Fecitq; Do
minus ita. Et venit muſca grauiſsima in domos Pharaonis &
ſeruorũ eius, & in omnem terrã Aegypti: corruptaq; eſt terra Sapien.16
ab huiuſcemodi muſcis. Vocauitq; Pharao Moyſen & Aa-
ron, & ait eis, Ite & ſacrificate Deo veſtro in terra hac. Et ait
Moyſes, Nõ poteſt ita fieri: abominationes enim Aegyptio-
rum immolabimus Domino Deo noſtro? quòd ſi mactaue-
rimus ea quæ colunt Aegyptij coram eis, lapidibus nos ob-
G ruent. Viam trium dierum pergemus in ſolitudinem: & ſacri
ficabimus Domino Deo noſtro, ſicut præcepit nobis. Di-
xitq; Pharao, Ego dimittam vos vt ſacrificetis Domino Deo
veſtro in deſerto: veruntamen longius ne abeatis, rogate pro
me. Et ait Moyſes, Egreſſus à te, orabo Dominum, & rece- Supra 3 f
det muſca à Pharaone, & à ſeruis ſuis, & à populo eius cras:
veruntamen noli vltrà fallere, vt non dimittas populum ſacri-
ficare Domino. Egreſſusq; Moyſes à Pharaone, orauit Do-
minum. Qui fecit iuxta verbum illius: & abſtulit muſcas à
Pharaone, & à ſeruis ſuis, & à populo eius: non ſuperfuit ne
vna quidem. Et ingrauatum eſt cor Pharaonis, ita vt nec hac
quidem vice dimitteret populum.

[redacted] CAPVT IX.

Dixit autem Dominus ad Moyſen, Ingredere ad
Pharaonẽ, & loquere ad eum, Hæc dicit Domi- V
nus Deus Hebræorũ, Dimitte populũ meum vt [redacted]
ſacrificet mihi. Quòd ſi adhuc renuis, & retines
eos: ecce manus mea erit ſuper agros tuos, & ſuper equos &
aſinos, & camelos, & oues, & boues peſtis valde grauis.
Et faciet

Et fecit Dominus mirabile inter poſſeſsiones Iſrael, & poſ-
ſeſsiones Aegyptiorum, vt nihil omnino pereat ex his quæ
pertinent ad filios Iſrael. Conſtituitq́; Dominus tempus, di-
cens, Cras faciet Dominus verbum iſtud in terra. Fecit ergo
Dominus verbũ hoc altera die: mortuaq́; ſunt omnia animan
tia Aegyptiorum: de animalibus verò filiorum Iſrael nihil
omnino perijt. Et miſit Pharao ad videndum: nec erat quic-
B quam mortuum de his quæ poſsidebat Iſrael. Ingrauatumq́;
VI eſt cor Pharaonis, & non dimiſit populũ. Et dixit Dominus
[redacted] ad Moyſen, & Aaron, Tollite plenas manus cineris de cami-
[redacted] no, & ſpargat illũ Moyſes in cœlum coram Pharaone. Sitq́;
puluis ſuper omnem terram Aegypti: erunt enim in homi-
nibus, & iumentis vlcera, & veſicæ turgentes in vniuerſa ter-
ra Aegypti. Tuleruntque cinerem de camino, & ſteterunt
coram Pharaone, & ſparſit illum Moyſes in cœlum: factaq́;
ſunt vlcera veſicarum turgentium in hominibus, & iumentis:
nec poterant malefici ſtare corã Moyſe propter vlcera quæ
C in illis erãt, & in omni terra Aegypti. Indurauitq́; Dominus
cor Pharaonis: & non audiuit eos, ſicut locutus eſt Dominus
VII ad Moyſen. Dixitq́; Dominus ad Moyſen, Mane conſurge,
[redacted] & ſta coram Pharaone, & dices ad eum, Hæc dicit Dominus
Deus Hebræorum, Dimitte populum meum vt ſacrificet
mihi. Quia in hac vice mittam omnes plagas meas ſuper cor
tuum, & ſuper ſeruos tuos, & ſuper populum tuum: vt ſcias
quòd non ſit ſimilis mei in omni terra. Nunc enim extẽdens
manum meam percutiam te, & populum tuum peſte, peri-
*Paulus ad bisq́; de terra. *Idcirco autem poſui te, vt oſtendam in te for-
Roma. 9 d titudinem meam, & narretur nomẽ meum in omni terra. Ad-
hũc locum huc retines populũ meum, & nõ vis dimittere eũ? En pluam
exponit. cras hac ipſa hora grandinẽ multam nimis: qualis non fuit in
D Aegypto à die qua fundata eſt, vſq; in præſens tempus. Mit-
te ergo iam nunc, & cõgrega iumenta tua, & omnia quæ ha-
bes in agro: homines enim, & iumenta, & vniuerſa quæ in-
uenta fuerint foris, nec congregata de agris, cecideritq; ſuper
ea grando, morientur. Qui timuit verbum Domini de ſeruis
Pharaonis, fecit confugere ſeruos ſuos, & iumenta in domos:
E qui autem neglexit ſermonem Domini, dimiſit ſeruos ſuos,
& iumenta in agris. Et dixit Dominus ad Moyſen, Extende
manum tuam in cœlum, vt fiat grando in vniuerſa terra Ae-
gypti ſuper homines, & ſuper iumẽta, & ſuper omnem her-
Sapiẽ. 16 c bam agri in terra Aegypti. Extenditq́; Moyſes virgã in cœ-
& 19 d lum, & Dominus dedit tonitrua, & grandinem, ac diſcurren-
tia fulgura ſuper terram: pluitq́; Dominus grandinem ſuper
F terram Aegypti. Et grando & ignis miſta pariter ferebantur:
tantæq; fuit magnitudinis, quanta antè nunquam apparuit in
vniuerſa terra Aegypti ex quo gens illa condita eſt. Et per-
cuſsit grando in omni terra Aegypti cuncta quæ fuerunt in
agris, ab homine vſq; ad iumentum: cunctamq; herbam agri
percuſsit grando, & omne lignum regionis confregit. Tan-
tum in terra Geſſen, vbi erant filij Iſrael grando non cecidit.
Miſitq́; Pharao, & vocauit Moyſen & Aaron, dicens ad eos,
Peccaui etiã nunc, Dominus iuſtus: & ego & populus meus,
impij. Orate Dominum, vt deſinant tonitrua Dei, & grando:
vt dimittam vos, & nequaquam hîc vltrà maneatis. Ait Moy-
G ſes, Cum egreſſus fuero de vrbe, extendam palmas meas ad
Dominum, & ceſſabunt tonitrua, & grando non erit: vt ſcias
quia Domini eſt terra. noui autẽ quòd & tu, & ſerui tui nec-
dum timeatis Dominum Deum. Linum ergo, & hordeum
læſum eſt, eo quòd hordeum eſſet virens, & linum iam folli-
culos germinaret. Triticum autem, & far non ſunt læſa, quia
ſerotina erant. Egreſſusq́; Moyſes à Pharaone ex vrbe, teten
dit manus ad Dominum: & ceſſauerunt tonitrua & grando,
nec vltrà ſtillauit pluuia ſuper terram. Videns autem Pharao
quòd ceſſaſſet pluuia, & grando & tonitrua, auxit peccatum:
& ingrauatum eſt cor eius, & ſeruorum illius. Et induratum
nimis, nec dimiſit filios Iſrael, ſicut præceperat Dominus per
manum Moyſi.

[redacted]

CAPVT X.

A ET dixit Dominus ad Moyſen, Ingredere ad Pha
raonem: ego enim induraui cor eius & ſeruorum VIII
illius: vt faciã ſigna mea hæc in eo, & narres in au- [redacted]
ribus filij tui, & nepotum tuorũ, quoties contri-
uerim Aegyptios, & ſigna mea fecerim in eis: & ſciatis quia
ego Dominus. Introierunt ergo Moyſes & Aaron ad Pha-
raonem, & dixerunt ei, Hæc dicit Dominus Deus Hebræo-
rum, Vſquequo non vis ſubijci mihi? dimitte populũ meum,
vt ſacrificet mihi. Sin autem reſiſtis, & non vis dimittere eum:
ecce ego inducã cras locuſtam in fines tuos: quæ operiet ſu- Sapien. 16 b
B perficiem terræ, ne quicquam eius appareat, ſed comedatur
quod reſiduum fuerit grandini: corrodet enim omnia ligna,
quæ germinant in agris. Et implebunt domos tuas, & ſeruo-
rum tuorum, & omnium Aegyptiorum, quantam non vide-
runt patres tui, & aui, ex quo orti ſunt ſuper terram, vſq; in
præſentem diẽ. Auertitq́; ſe, & egreſſus eſt à Pharaone. Di-
xerunt autem ſerui Pharaonis ad eum, Vſquequo patiemur
hoc ſcãdalum? Dimitte homines, vt ſacrificent Domino Deo
ſuo. nònne vides quòd perierit Aegyptus? Reuocaueruntq́;
Moyſen, & Aarõ ad Pharaonem: qui dixit eis, Ite, ſacrificate
Domino Deo veſtro: qui nam ſunt, qui ituri ſunt? Ait Moy-
ſes, Cum paruulis noſtris, & ſenioribus pergemus, cum filijs
& filiabus, cum ouibus & armentis: eſt enim ſolemnitas Do-
C mini Dei noſtri. Et reſpondit Pharao, Sic Dominus ſit vo-
biſcum, quomodo ego dimittam vos, & paruulos veſtros: cui
dubiũ eſt quòd peſsimè cogitetis? Non fiat ita. ſed ite tãtum
viri, & ſacrificate Domino: hoc enim & ipſi petiſtis. Statimq;
eiecti ſunt de conſpectu Pharaonis. Dixit autem Dominus
ad Moyſen, Extende manum tuã ſuper terrã Aegypti ad lo-
cuſtam, vt deſcendat ſuper eam, & deuoret omnẽ herbã quæ
reſidua fuerit grandini. Et extẽdit Moyſes virgam ſuper ter-
ram Aegypti: & Dominus induxit ventũ vrentem tota die
illa, & nocte: & mane facto, ventus vrens leuauit locuſtas.
D Quæ aſcenderunt ſuper vniuerſam terram Aegypti: & ſede-
runt in cunctis finibus Aegyptiorum innumerabiles, quales
ante illud tempus non fuerant, nec poſtea futuræ ſunt. Ope-
rueruntq́; vniuerſam ſuperficiẽ terræ, vaſtantes omnia. Deuo
rata eſt igitur herba terræ, & quicquid pomorũ in arboribus
fuit, quæ grando dimiſerat: nihil quoq; omnino virens relictũ
eſt in lignis, & in herbis terræ, in cuncta Aegypto. Quam ob
rem feſtinus Pharao vocauit Moyſen & Aaron, & dixit eis,
Peccaui in Dominũ Deum veſtrũ, & in vos: ſed nũc dimitti-
E te peccatũ mihi etiã hac vice, & rogate Dominum Deum ve-
ſtrum, vt auferat à me mortẽ iſtam. Egreſſusq́; eſt Moyſes de
cõſpectu Pharaonis & orauit Dominũ. Qui flare fecit vẽtum
ab occidente vehementiſsimũ, & arreptã locuſtã proiecit in
mare rubrũ: nõ remanſit nec vna quidẽ in cũctis finibus Aegy
pti. Et indurauit Dominus cor Pharaonis, nec dimiſit filios IX
Iſrael. Dixit autem Dominus ad Moyſen, Extende manum [redacted]
tuam in cœlum: & ſint tenebræ ſuper terram Aegypti tam
denſæ, vt palpari queant. Extenditq́; Moyſes manum in cœ- Sapien. 17 a
F lum: & factæ ſunt tenebræ horribiles in vniuerſa terra Aegy-
pti tribus diebus. Nemo vidit fratrem ſuum, nec mouit ſe de Sapien. 18 a
loco in quo erat: vbicunque autem habitabant filij Iſrael, lux
erat. Vocauitq́; Pharao Moyſen & Aaron, & dixit eis, Ite,
ſacrificate Domino: oues tantum veſtræ, & armenta rema-
neant, paruuli veſtri eant vobiſcum. Ait Moyſes, Hoſtias
quoq; & holocauſta dabis nobis, quæ offeramus Domino
Deo noſtro. Cuncti greges pergent nobiſcum: non remane-
G bit ex eis vngula quæ neceſſaria ſunt in cultum Domini Dei
noſtri: præſertim cum ignoremus quid debeat immolari, do-
nec ad ipſum locũ perueniamus. Indurauit autem Dominus
cor Pharaonis, & noluit dimittere eos. Dixitque Pharao ad
Moyſen, Recede à me, & caue ne vltrà videas faciẽ meã: quo-
cunq;

cunq; die apparueris mihi, morieris. Reſpondit Moyſes, Ita
fiat vt locutus es, non videbo vltrà faciem tuam.

[redacted]

CAPVT XI.

A Et dixit Dominus ad Moyſen, Adhuc vna plaga
tangam Pharaonem & Aegyptum, & poſt hæc
dimittet vos, & exire cōpellet. Dices ergo omni
plebi vt poſtulet vir ab amico ſuo, & mulier à vi-
cina ſua vaſa argentea & aurea. Dabit autem Dominus gratiā
Supra 3 g & infra 12 c — populo ſuo corā Aegyptijs. Fuitq; Moyſes vir magnus val-
de in terra Aegypti corā ſeruis Pharaonis, & omni populo.
Eccle. 45 a — Et ait: Hæc dicit Dominus, Media nocte egrediar in Aegy-
B ptum: & morietur omne primogenitum in terra Aegyptio-
rum, à primogenito Pharaonis qui ſedet in ſolio eius, vſq; ad
primogenitum ancillæ quæ eſt ad molā, & omnia primoge-
nita iumentorū. Eritq; clamor magnus in vniuerſa terra Ae-
C gypti, qualis nec antè fuit, nec poſtea futurus eſt. Apud o-
mnes autē filios Iſrael nō mutiet canis ab homine vſq; ad pe-
cus: vt ſciatis quāto miraculo diuidat Dominus Aegyptios &
Iſrael. Deſcendentq; omnes ſerui tui iſti ad me, & adorabunt
me, dicētes, Egredere tu & omnis populus qui ſubiectus eſt
D tibi: poſt hæc egrediemur. Et exiuit a Pharaone iratus nimis.
Dixit autē Dominus ad Moyſen, Non audiet vos Pharao vt
multa ſigna fiant in Terra Aegypti. Moyſes autem & Aaron
fecerunt omnia ſigna & oſtenta quæ ſcripta ſunt, coram Pha
raone: & indurauit Dominus cor Pharaonis, nec dimiſit fi-
lios Iſrael de terra ſua.

[redacted]

CAPVT XII.

A Dixit quoq; Dominus ad Moyſen & Aarō in ter-
ra Aegypti, Menſis iſte, vobis principiū menſiū;
primus erit in menſibus anni. Loquimini ad vni-
uerſum cœtū filiorū Iſrael, & dicite eis, Decima
die menſis huius tollat vnuſquiſq; agnum per familias & do-
mos ſuas. Sin autem minor eſt numerus vt ſufficere poſsit ad
veſcendū agnum: aſſumet vicinū ſuū qui coniunctus eſt do-
mui eius iuxta numerū animarum quæ ſufficere poſſunt ad
eſum agni. Erit autem agnus abſq; macula, maſculus annicu-
lus. Iuxta quē ritū tolletis & hœdū, & ſeruabitis eum vſq; ad
quartamdecimā diem menſis huius: immolabitq; eū vniuerſa
multitudo filiorū Iſrael ad veſperam. Et ſument de ſanguine
eius, ac ponēt ſuper vtrunq; poſtem, & in ſuperluminaribus
B domorū in quibus comedent illū. Et edent carnes nocte illa
aſſas igni, & azymos panes cum lactucis agreſtibus. Non co-
medetis ex eo crudum quid, nec coctū aqua, ſed aſſum tantū
igni: caput cum pedibus eius & inteſtinis vorabitis. Nec re-
manebit quicquā ex eo vſq; mane: ſi quid reſiduū fuerit, igne
comburetis. Sic autem comedetis illū, Renes veſtros accinge-
tis, & calceamenta veſtra habebitis in pedibus, tenentes bacu-
los in manibus, & comedetis feſtinantes: eſt enim phaſe, id
eſt tranſitus Domini. Et trāſibo per terrā Aegypti nocte illa,
percutiamq; omne primogenitū in terra Aegypti ab homi-
ne vſq; ad pecus: & in cunctis dijs Aegypti faciā iudicia, ego
Dominus. Erit autē ſanguis vobis in ſignū in ædibus in qui-
bus eritis: & videbo ſanguinē & tranſibo vos: nec erit in vo-
C bis plaga diſperdēs, quando percuſſero terrā Aegypti. Habe
bitis autē hunc diē in monimentū: & celebrabitis eam ſolen-
nem Domino in generationibus veſtris cultu ſempiterno.
Septē diebus azyma comedetis, in die primo nō erit fermen-
tum in domibus veſtris: quicunq; comederit fermentatū, pe-
ribit anima illa de Iſrael, à primo die vſq; ad diem ſeptimum.
Dies prima erit ſancta atq; ſolēnis, & dies ſeptima eadē feſti-
uitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ
ad veſcendū pertinent. Et obſeruabitis azyma: in eadem enim
ipſa die educam exercitū veſtrū de terra Aegypti, & cuſto-
dietis diem iſtū in generationes veſtras ritu perpetuo. Primo
mēſe, quartadecima die menſis ad veſperā comedetis azyma — Leuit. 23 a
vſq; ad diem viceſimā primam eiuſdem mēſis ad veſperā. Se- — Nume. 28 c
ptem diebus fermentatum nō inuenietur in domibus veſtris:
qui comederit fermentatū, peribit anima eius de coetu Iſrael,
tam de aduenis quàm de indigenis terræ. Omne fermētatum
D non comedetis: in cunctis habitaculis veſtris edetis azyma.
Vocauit autē Moyſes omnes ſeniores filiorū Iſrael, & dixit
ad eos, Ite tollentes animal per familias veſtras, & immolate — Hebr. 11 e
phaſe. Faſciculumq; hyſſopi tingite in ſanguine qui eſt in li-
mine, & aſpergite ex eo ſuperliminare, & vtrūq; poſtē: nul-
lus veſtrū egrediatur oſtiū domus ſuæ vſq; mane. Tranſibit
enim Dominus percutiēs Aegyptios: cumq; viderit ſangui-
nem in ſuperliminari & in vtroq; poſte, tranſcendet oſtiū do-
mus, & nō ſinet percuſſorē ingredi domos veſtras & lædere.
Cuſtodi verbū iſtud legitimum tibi & filijs tuis vſq; in æter-
num. Cumq; introieritis terrā quā Dominus Deus daturus
eſt vobis vt pollicitus eſt, obſeruabitis ceremonias iſtas. Et
cum dixerint vobis filij veſtri, Quæ eſt iſta religio? dicetis — [redacted]
eis, Victima trāſitus Domini eſt, quando tranſiuit ſuper do-
mos filiorū Iſrael in Aegypto percutiens Aegyptios, & do-
mos noſtras liberans. Incuruatuſq; populus adorauit. Et e-
E greſsi filij Iſrael fecerunt ſicut præceperat Dominus Moyſi
& Aaron. Factum eſt autē in noctis medio, percuſsit Domi-
nus omne primogenitum in terra Aegypti, à primogenito
Pharaonis qui in ſolio eius ſedebat, vſq; ad primogenitū ca- — Sapien. 18 b
ptiuæ quæ erat in carcere, & omne primogenitū iumentorū.
Surrexitq; Pharao nocte & omnes ſerui eius, cūctaq; Aegy-
ptus: & ortus eſt clamor magnus in Aegypto: neq; enim erat
domus in qua nō iaceret mortuus. Vocatiſq; Pharao, Moy-
ſe & Aaron nocte, ait, Surgite, egredimini à populo meo, &
vos & filij Iſrael: ite & immolate Domino ſicut dicitis. Oues
veſtras & armenta aſſumite vt petieratis, & abeuntes benedi-
cite mihi. Vrgebantq; Aegyptij populum de terra exire ve-
lociter, dicentes, Omnes moriemur. Tulit igitur populus cō-
ſperſam farinā antequam fermētaretur: & ligans in pallijs po
ſuit ſuper humeros ſuos. Feceruntq; filij Iſrael ſicut præcepe-
rat Dominus Moyſi: & petierunt ab Aegyptijs vaſa argentea — Supra 11 a
& aurea, veſtemq; plurimā. Dominus autē dedit gratiam po-
pulo corā Aegyptijs vt cōmodarent eis: & ſpoliauerunt Ae-
F gyptios. Profectiq; ſunt filij Iſrael de Rameſſe in Socoth, — [redacted]
7 ſexcēta ferè millia peditū virorum abſq; paruulis & mulieri-
bus. Sed & vulgus promiſcuū innumerabile aſcendit cū eis,
oues & armenta & animantia diuerſi generis multa nimis.
Coxeruntq; farinā quam dudum de Aegypto cōſperſam tu-
lerant: & fecerunt ſubcinericios panes azymos: neq; enim po
terat fermentari cogentibus exire Aegyptijs, & nullā facere
ſinentibus morā: nec pulmenti quicquā occurrerat præpara-
re. Habitatio autem filiorū Iſrael qua manſerūt in Aegypto,
fuit quadringentorum triginta annorū. Quibus expletis, ea-
G dem die egreſſus eſt omnis exercitus Domini de terra Aegy-
pti. Nox iſta eſt obſeruabilis Domini, quando eduxit eos de
terra Aegypti: hanc obſeruare debēt omnes filij Iſrael in ge-
nerationibus ſuis. Dixitq; Dominus ad Moyſen & Aaron,
Hæc eſt religio phaſe. Omnis alienigena nō comedet ex eo.
Omnis autē ſeruus emptitius circuncidetur, & ſic comedet.
Aduena & mercenarius non edent ex eo. In vna domo co-
medetur, nec efferetis de carnibus eius foras, nec os illius con- — Nume. 9 b
fringetis. Omnis coetus filiorum Iſrael faciet illud. Quòd ſi — Ioan. 19 f
quis peregrinorū in veſtram voluerit tranſire coloniā, & fa-
cere phaſe Domini, circuncidetur prius omne maſculinum
eius, & tunc rite celebrabit: eritq; ſicut indigena terræ. ſi quis
autē circunciſus nō fuerit, nō veſcetur ex eo. Eadē lex erit in-
digenæ & colono qui peregrinatur apud vos. Feceruntq; o-
mnes filij Iſrael ſicut præceperat Dominus Moyſi & Aaron.

Et eadem

Et eadem die eduxit Dominus filios Iſrael de terra Aegypti
per turmas ſuas.

[redacted]

CAPVT XIII.

A LOcutusq́; eſt Dominus ad Moyſen, dicens,
Sanctifica mihi omne primogenitum quod
aperit vuluam in filijs Iſrael, tam de homini-
bus quàm de iumētis: mea ſunt enim omnia.
Infra 4 c Et ait Moyſes ad populum, Mementote diei
Nume. 8 c huius in qua egreſsi eſtis de Aegypto & de domo ſeruitutis,
Luc. 2 d quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco iſto: vt
non comedatis fermentatum panē. Hodie egredimini menſe
nouarum frugū. Cumq́; introduxerit te Dominus in terram
Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Heuæi, & Iebuſæi,
quam iurauit patribus tuis vt daret tibi terram fluentem lacte
& melle, celebrabis hunc morem ſacrorū menſe iſto. Septem
diebus veſcêris azymis: & in die ſeptimo erit ſolennitas Do-
mini. Azyma comedetis ſeptem diebus: nō apparebit apud te
aliquid fermentatū, nec in cunctis finibus tuis. Narrabisq́; fi-
B lio tuo in die illo, dicens, Hoc eſt quod fecit mihi Dominus
[redacted] quādo egreſſus ſum de Aegypto. Et erit quaſi ſignū in manu
tua, & quaſi monimentū ante oculos tuos: & vt lex Domini,
ſemper ſit in ore tuo. in manu enim forti eduxit te Dominus
de Aegypto. Cuſtodies huiuſcemodi cultum ſtatuto tempo-
re à diebus in dies. Cumq́; introduxerit te Dominus in ter-
ram Chananæi, ſicut iurauit tibi & patribus tuis, & dederit ti-
bi eam: ſeparabis omne quod aperit vuluā, Domino, & quod
primitiuum eſt in pecoribus tuis: quicquid habueris maſcu-
lini ſexus, conſecrabis Domino. Primogenitum aſini muta-
bis oue: quòd ſi non redemeris, interficies. Omne autem pri-
mogenitum hominis de filijs tuis, pretio redimes. Cumq́; in-
C terrogauerit te filius tuus cras, dicēs, Quid eſt hoc? reſponde-
bis ei, In manu forti eduxit nos Dominus de terra Aegypti,
de domo ſeruitutis. Nam cum induratus eſſet Pharao, & nol-
let nos dimittere, occîdit Dominus omne primogenitum in
terra Aegypti à primogenito hominis, vſq; ad primogenitū
iumentorum: idcirco immolo Domino omne quod aperit
vuluam maſculini ſexus, & omnia primogenita filiorū meo-
rum redimo. Erit igitur quaſi ſignum in manu tua, & quaſi
appēſum quid, ob recordationem ante oculos tuos: eo quòd
in manu forti eduxit nos Dominus de Aegypto. Igitur cum
D emiſiſſet Pharao populū, non eos duxit Dominus per viam
terræ Philiſthijm quæ vicina eſt: reputans ne fortè pœniteret
eum, ſi vidiſſet aduerſum ſe bella conſurgere, & reuerteretur
in Aegyptū. Sed circunduxit per viam deſerti, quæ eſt iuxta
mare rubrum: & armati aſcenderunt filij Iſrael de terra Ae-
gypti. Tulit quoq; Moyſes oſſa Ioſeph ſecum: eo quòd ad-
Gene. 50 d iuraſſet filios Iſrael, dicens, Viſitabit vos Deus, efferte oſſa
Nume. 14 c mea hinc vobiſcum. Profectiq́; de Socoth caſtrametati ſunt
1. Cor. 10 a in Etham in extremis finibus ſolitudinis. Dominus autem
[redacted] præcedebat eos ad oſtendendam viam per diem in columna
nubis, & per noctem in columna ignis: vt dux eſſet itineris
vtroq; tempore. Nunquam defuit columna nubis per diem,
Neem. 9 d neq; columna ignis per noctem, coram populo.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A LOcutus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens,
Loquere filijs Iſrael, Reuerſi caſtrametētur è re-
gione Phihahiroth quæ eſt inter Magdalum &
mare contra Beelſephon: in conſpectu eius ca-
ſtra ponetis ſuper mare. Dicturusq́; eſt Pharao ſuper filijs

Iſrael, Coarctati ſunt in terra, cōcluſit eos deſertū. Et indura-
bo cor eius ac perſequetur vos: & glorificabor in Pharaone
& in omni exercitu eius: ſciētq́; Aegyptij quia ego ſum Do-
B minus. Feceruntq́; ita. Et nuntiatū eſt regi Aegyptiorū quòd
fugiſſet populus: immutatumq́; eſt cor Pharaonis & ſeruorū
eius ſuper populum, & dixerūt, Quid voluimus facere vt di-
mitteremus Iſrael, ne ſeruiret nobis? Iunxit ergo currum, &
omnē populū ſuū aſſumpſit ſecū. Tulitq́; ſexcentos currus
electos, & quicquid in Aegypto curruū fuit: & duces totius
exercitus. Indurauitq́; Dominus cor Pharaonis regis Aegy-
pti, & perſecutus eſt filios Iſrael: at illi egreſsi erant in manu 1. Mach. 4 a
excelſa. Cumq́; perſequerētur Aegyptij veſtigia præceden-
tium, repererūt eos in caſtris ſuper mare: omnis equitatus &
currus Pharaonis, & vniuerſus exercitus erāt in Phihahiroth
C cōtra Beelſephō. Cūq́; appropinquaſſet Pharao, leuātes filij
Iſrael oculos, viderūt Aegyptios poſt ſe: & timuerunt valde,
clamauerūtq́; ad Dominū, & dixerūt ad Moyſen, Forſitan nō
erant ſepulchra in Aegypto, ideo tuliſti nos vt moreremur in
ſolitudine: quid hoc facere voluiſti, vt educeres nos ex Aegy
pto? Nonne iſte eſt ſermo quem loquebamur ad te in Aegy-
pto, dicentes, Recede à nobis vt ſeruiamus Aegyptijs? mul-
to enim melius erat ſeruire eis, quàm mori in ſolitudine. Et
D ait Moyſes ad populum, Nolite timere: ſtate, & videte ma-
gnalia Domini quę facturus eſt hodie: Aegyptios enim quos
nunc videtis, nequaquam vltrà videbitis vſq; in ſempiternū.
Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis. Dixitq́; Do-
minus ad Moyſen, Quid clamas ad me? loquere filijs Iſrael vt Sapien. 10 d
proficiſcantur. Tu autem eleua virgam tuam, & extende ma- & 18 a
num tuam ſuper mare, & diuide illud: vt gradiantur filij Iſrael Pſal. 77 b
in medio mari per ſiccum. Ego autem indurabo cor Aegy- & 104 d
ptiorum vt perſequātur vos: & glorificabor in Pharaone, &
E in omni exercitu eius, & in curribus & in equitibus illius. Et
ſcient Aegyptij quia ego ſum Dominus: cum glorificatus
fuero in Pharaone, & in curribus atq; in equitibus eius. Tol-
lensq́; ſe angelus Domini qui præcedebat caſtra Iſrael, abijt
poſt eos: & cū eo pariter colūna nubis, priora dimittens poſt
tergū. Stetit inter caſtra Aegyptiorum & caſtra Iſrael: & erat
nubes tenebroſa & illuminans noctē, ita vt ad ſeinuicē toto
noctis tēpore accedere non valerēt. Cūq́; extēdiſſet Moyſes
manū ſuper mare, abſtulit illud Dominus, flāte vēto vehemē-
ti & vrēte tota nocte, & vertit in ſiccū: diuiſaq́; eſt aqua. Et in- Eccle. 39 c
F greſsi ſunt filij Iſrael per medium ſicci maris: erat enim aqua Hebræ. 11 e
quaſi murus à dextra eorum & lęua. Perſequētesq́; Aegyptij In lib. 5 b
ingreſsi ſunt poſt eos, & omnis equitatus Pharaonis, currus Pſal. 77 d
eius & equites per mediū maris. Iamq́; aduenerat vigilia ma-
tutina, & ecce reſpiciens Dominus ſuper caſtra Aegyptiorū
per columnā ignis & nubis, interfecit exercitū eorū, & ſub-
uertit rotas curruū, ferebāturq́; in profundum. Dixerūt ergo Sapien. 18 b
Aegyptij, Fugiamus Iſraelē: Dominus enim pugnat pro eis
G cōtra nos. Et ait Dominus ad Moyſen, Extēde manum tuam
ſuper mare, vt reuertantur aquæ ad Aegyptios ſuper currus
& equites eorū. Cumq́; extēdiſſet Moyſes manū contra ma-
re, reuerſum eſt primo diluculo ad priorē locū: fugiētibusq́;
Aegyptijs

Aegyptijs occurrerūt aquæ,& inuoluit eos Dominus in me-
dijs fluctibus. Reuerſæq; ſunt aquæ,& operuerunt currus &
equites cuncti exercitus Pharaonis,qui ſequētes ingreſsi fue
rant mare:nec vnus quidem ſuperfuit ex eis. Filij autē Iſrael
perrexerunt per medium ſicci maris,& aquæ eis erant quaſi
pro muro à dextris & à ſiniſtris:liberauitq; Dominus in die
illa Iſrael de manu Aegyptiorū. Et viderūt Aegyptios mor-
tuos ſuper littus maris, & manum magnā quam exercuerat
Dominus contra eos:timuitq; populus Dominum,& credi-
derunt Domino,& Moyſi ſeruo eius.

[redacted]

CAPVT XV.

A [redacted]
Sapiē.10 d
Eſa.12 a
Pſal.117 c

TVnc cecinit Moyſes & filij Iſrael carmē hoc Do
mino,& dixerunt, Cantēmus Domino: glorioſe
enim magnificatus eſt, equum & aſcenſorem de-
iecit in mare. Fortitudo mea, & laus mea Domi-
nus,& factus eſt mihi in ſalutem: iſte Deus meus & glorifi-
cabo eum, Deus patris mei & exaltabo eum. Dominus quaſi
vir pugnator, omnipotens nomen eius. Currus Pharaonis &
exercitū eius proiecit in mare:electi principes eius ſubmerſi
ſunt in mari rubro. Abyſsi operuerunt eos, deſcenderunt in
profundum quaſi lapis. Dextera tua Domine magnificata eſt
in fortitudine: dextera tua Domine percuſsit inimicum. Et
in multitudine gloriæ tuæ depoſuiſti aduerſarios tuos: miſi-
B ſti iram tuam quæ deuorauit eos ſicut ſtipulam. Et in ſpiritu
furoris tui congregatæ ſunt aquæ:ſtetit vnda fluens, congre-
gatæ ſunt abyſsi in medio mari. Dixit inimicus, Perſequar
& comprehendam, diuida ſpolia, implebitur anima mea:eua-
ginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Flauit ſpi-
ritus tuus,& operuit eos mare:ſubmerſi ſunt quaſi plumbum
in aquis vehementibus. Quis ſimilis tui in fortibus Domine?
quis ſimilis tui?magnificus in ſanctitate, terribilis atq; lauda-
bilis, faciens mirabilia. Extendiſti manum tuam,& deuorauit
eos terra. Dux fuiſti in miſericordia tua populo quem rede-
miſti:& portaſti eum in fortitudine tua, ad habitaculum ſan-
ctum tuum. Aſcenderunt populi,& irati ſunt: dolores obti-
nuerunt habitatores Philiſthijm. Tunc conturbati ſunt prin-
cipes Edom, robuſtos Moab obtinuit tremor: obriguerunt
C omnes habitatores Chanáan. Irruat ſuper eos formido & pa-
uor:in magnitudine brachij tui fiant immobiles quaſi lapis:
donec pertranſeat populus tuus Domine, donec pertranſeat
populus tuus iſte quem poſſediſti. Introduces eos,& planta-
bis in mōte hæreditatis tuæ, firmiſsimo habitaculo tuo quod
operatus es Domine:ſanctuarium tuum Domine, quod fir-
mauerunt manus tuæ. Dominus regnabit in æternū & vltrà.
Ingreſſus eſt enim equus, Pharao cum curribus & equitibus
eius in mare:& reduxit ſuper eos Dominus aquas maris: filij
autem Iſrael ambulauerūt per ſiccum in medio eius. Sumpſit
ergo Maria propheteſſa ſoror Aaron tympanū in manu ſua:
D egreſſæq; ſunt omnes mulieres poſt eam cū tympanis & cho
ris, quibus præcinebat, dicens, Cantemus Domino: glorioſe
enim magnificatus eſt, equum & aſcenſorem deiecit in mare.
Tulit autem Moyſes Iſrael de mari rubro, & egreſsi ſunt in
deſertū Sur:ambulaueruntq; tribus diebus per ſolitudinem,
& non inueniebant aquam. Et venerūt in Mara, nec poterant
bibere aquas de Mara, eo quòd eſſent amaræ: vnde & con-
gruum loco nomen impoſuit, vocans illum Mara, id eſt ama
ritudinem. Et murmurauit populus contra Moyſen, dicens,
Quid bibemus? At ille clamauit ad Dominū, qui oſtendit ei
Iudith 5 c lignum: quod cū miſiſſet in aquas, in dulcedinem verſæ ſunt.
Eccle.38 a Ibi conſtituit ei præcepta, atq; iudicia,& ibi tentauit eum, di-
cens, Si audieris vocem Domini Dei tui,& quod rectum eſt
coram eo feceris, & obedieris mandatis eius, cuſtodierisque
Nume.33 b omnia præcepta illius: cunctum languorem quem poſui in
Aegypto, non inducam ſuper te. ego enim ſum Dominus
Deus ſanator tuus. Venerunt autem in Elim filij Iſrael, vbi
erant duodecim fontes aquarū,& ſeptuaginta palmæ: & ca-
ſtrametati ſunt iuxta aquas.

[redacted]

CAPVT XVI.

A PRofectiq; ſunt de Elim,& venit omnis multitu- Sapien.11 a
do filiorum Iſrael in deſertum Sin, quod eſt in-
ter Elim & Sinai: quintodecimo die menſis ſe-
cundi, poſtquam egreſsi ſunt de terra Aegypti.
Et murmurauit omnis congregatio filiorum Iſrael contra
Moyſen & Aaron in ſolitudine. Dixerūtq; filij Iſrael ad eos,
Vtinam mortui eſſemus per manum Domini in terra Aegy-
pti, quādo ſedebamus ſuper ollas carnium, & comedebamus
panē in ſaturitate. Cur induxiſtis nos in deſertū iſtud, vt occi-
B deretis omnem multitudinem fame? Dixit autem Dominus
ad Moyſen, Ecce ego pluam vobis panes de cœlo: egredia-
tur populus, & colligat quæ ſufficiunt per ſingulos dies: vt
tentem eum vtrum ambulet in lege mea, an non. Die autem
ſexto parent quod inferant:& ſit duplū quàm colligere ſole-
bant per ſingulos dies. Dixeruntq̄ue Moyſes & Aaron ad o-
mnes filios Iſrael, Veſpere ſcietis quòd Dominus eduxerit
vos de terra Aegypti. Et mane videbitis gloriā Domini: au-
diuit enim murmur veſtrū contra Dominum: nos verò quid
ſumus, quia muſsitaſtis cōtra nos? Et ait Moyſes, Dabit vo-
bis Dominus veſpere carnes edere, & mane panes in ſaturi-
C tate: eo quòd audierit murmurationes veſtras, quibus mur-
murati eſtis cōtra eum. nos enim quid ſumus? nec contra nos
eſt murmur veſtrū, ſed cōtra Dominū. Dixit quoq; Moyſes
ad Aaron, Dic vniuerſæ congregationi filiorū Iſrael, Accedi-
te corā Domino: audiuit enim murmur veſtrū. Cumq; loque
retur Aaron ad omnem cœtum filiorū Iſrael, reſpexerunt ad
ſolitudinē:& ecce gloria Domini apparuit in nube. Locutus
eſt autem Dominus ad Moyſen, dicēs, Audiui murmuratio- Eccle.45 a
nes filiorū Iſrael, loquere ad eos, Veſpere comedetis carnes,
& mane ſaturabimini panibus: ſcietisq; quòd ego ſum Domi
nus Deus veſter. Factum eſt ergo veſpere,& aſcendēs cotur-
nix, cooperuit caſtra: mane quoq; ros iacuit per circumitum
caſtrorū. Cumq; operuiſſet ſuperficiem terræ, apparuit in ſo Nume.11 b
D litudine minutū,& quaſi pilo tuſum in ſimilitudinē pruinæ Pſal.77 c
ſuper terrā. Quod cū vidiſſent filij Iſrael, dixerūt ad inuicem, Sapien.16 c
Man hu? quod ſignificat, Quid eſt hoc? ignorabāt enim quid Ioan.6 d
eſſet. Quibus ait Moyſes, Iſte eſt panis quē Dominus dedit 1.Cor.10 a
vobis ad veſcendū. Hic eſt ſermo, quem præcepit Dominus,
Colligat vnuſquiſq; ex eo quantum ſufficit ad veſcendū: go-
mor per ſingula capita, iuxta numerū animarum veſtrarum,
quæ habitant in tabernaculo ſic tolletis. feceruntq; ita filij Iſ- 2.Cor.8 d
rael,& collegerunt, alius plus, alius minus. Et menſi ſunt ad
menſurā gomor: nec qui plus collegerat, habuit amplius: nec
qui minus parauerat, reperit minus. ſed ſinguli iuxta id quod
edere

E edere poterãt, cõgregauerunt. Dixitq́; Moyſes ad eos, Nul-
lus relinquat ex eo in mane. Qui non audierũt eum, ſed dimi-
ſerunt quidam ex eis vſq; mane, & ſcatere cœpit vermibus,
atq; computruit: & iratus eſt cõtra eos Moyſes. Colligebant
autem mane ſinguli, quantum ſufficere poterat ad veſcẽdum:
cumq́; incaluiſſet ſol, liqueſiebat. In die autem ſexta college-
runt cibos duplices, id eſt duo gomor per ſingulos homines:
venerũt autem omnes principes multitudinis, & narrauerunt
Moyſi, Qui ait eis. Hoc eſt quod locutus eſt Dominus: re-
quies ſabbathi ſanctificata eſt Domino cras. quodcunq; ope-
randum eſt, facite: & quæ coquenda ſunt, coquite: quicquid
F autem reliquum fuerit, reponite vſq; in mane. Feceruntq́; ita
vt præceperat Moyſes: & non cõputruit, neq; vermis inuen-
tus eſt in eo. Dixitq́; Moyſes, Comedite illud hodie, quia
ſabbathũ eſt Domini: non inuenietur hodie in agro. Sex die-
bus colligite: in die autem ſeptimo ſabbathum eſt, idcirco nõ
inuenietur. Venitq́; ſeptima dies: & egreſſi de populo vt col-
ligerent, nõ inuenerunt. Dixit autem Dominus ad Moyſen,
Vſquequo non vultis cuſtodire mandata mea, & legem meã?
Videte quòd Dominus dederit vobis ſabbathum, & propter
hoc die ſexta tribuit vobis cibos duplices: maneat vnuſquiſq;
G apud ſemetipſum, nullus egrediatur de loco ſuo die ſeptimo.
Et ſabbathizauit populus die ſeptimo. Appellauitq́; domus
Iſrael nomen eius Man: quod erat quaſi ſemen coriandri al-
bum, guſtusq́; eius quaſi ſimilæ cum melle. Dixit autẽ Moy-
[redacted] ſes, Iſte eſt ſermo quem præcepit Dominus, Imple gomor
ex eo, & cuſtodiatur in futuras retrò generationes: vt noue-
rint panem quo alui vos in ſolitudine, quando educti eſtis de
terra Aegypti. Dixitq́; Moyſes ad Aarõ, Sume vas vnum, &
mitte ibi man, quantum poteſt capere gomor: & repone co-
Neem. 9 d ram Domino ad ſeruandũ in generationes veſtras, ſicut præ-
Iudith 5 c cepit Dominus Moyſi. Poſuitq́; illud Aaron in tabernaculo
reſeruandum. Filij autem Iſrael comederũt man quadraginta
annis: donec venirent in terram habitabilem. Hoc cibo aliti
ſunt, vſquequo tangerẽt fines terræ Chanaan. Gomor autem
decima pars eſt ephi.

[redacted]

CAPVT XVII.

A IGitur profecta omnis multitudo filiorum Iſrael
de deſerto Sin, per manſiones ſuas, iuxta ſermo-
nem Domini, caſtrametati ſunt in Raphidim, vbi
non erat aqua ad bibendum populo. Qui iurga-
tus contra Moyſen, ait, Da nobis aquam, vt bibamus. Quibus
Nume. 20 a reſpondit Moyſes, Quid iurgamini contra me? cur tentatis
dominũ? Sitiuit ergo ibi populus præ aquæ penuria: & mur-
murauit contra Moyſen, dicens: Cur feciſti nos exire de Ae-
gypto, vt occideres nos, & liberos noſtros, ac iumenta ſiti?
B Clamauit autem Moyſes ad Dominum, dicens, Quid faciam
populo huic? adhuc paululum, & lapidabit me. Et ait Domi-
nus ad Moyſen, Antecede populum, & ſume tecũ de ſenio-
ribus Iſrael: & virgam qua percuſsiſti fluuium, tolle in manu
tua, & vade. En ego ſtabo coram te, ibi ſupra petram Horeb:
Supra 14 e percutiesq́; petram, & exibit ex ea aqua, vt bibat populus.
Pſal. 77 b Fecit Moyſes ita coram ſenioribus Iſrael. Et vocauit nomen
1. Cor. 10 a loci illius Tentatio, propter iurgium filiorum Iſrael, & quia
tentauerunt Dominum, dicentes, Eſt'ne Dominus in nobis,
C an non? Venit autem Amalec, & pugnabat contra Iſrael in
Iudith 4 d Raphidim. Dixitq́; Moyſes ad Ioſue, Elige viros, & egreſſus
Supra 12 a pugna contra Amalec: cras ego ſtabo in vertice collis, habens
Deut. 25 d virgam Dei in manu mea. Fecit Ioſue vt locutus erat Moy-
ſes, & pugnauit contra Amalec. Moyſes autem, & Aaron, &
Hur aſcenderunt ſuper verticem collis. Cumq́; leuaret Moy-
ſes manus, vincebat Iſrael: ſin autem paululum remiſiſſet, ſu-
perabat Amalec. Manus autem Moyſi erant graues: ſumen-
tes igitur lapidem, poſuerũt ſubter eum, in quo ſedit: Aaron
D autem, & Hur ſuſtentabant manus eius ex vtraq; parte. Et
factum eſt vt manus ipſius non laſſarentur, vſq; ad occaſum
ſolis. Fugauitq́; Ioſue Amalec, & populum eius in ore gla-
dij. Dixit autem Dominus ad Moyſen, Scribe hoc ob moni-
mentum in libro, & trade auribus Ioſue: delebo enim memo-
riam Amalec ſub cœlo. Aedificauitq́; Moyſes altare: & vo-
cauit nomen eius, Dominus exaltatio mea, dicens, Quia ma-
nus ſolij Domini, & bellum Domini erit contra Amalec, à
generatione in generationem.

[redacted]

CAPVT XVIII.

A CVmq́; audiſſet Iethro ſacerdos Madian, cogna-
tus Moyſi, omnia quæ fecerat Deus Moyſi, & Iſ-
raeli populo ſuo, quòd eduxiſſet Dominus Iſ-
rael de Aegypto: tulit Sephoram vxorem Moy-
ſi quam remiſerat: & duos filios eius, quorum vnus vocabatur
Gerſan, dicente patre, Aduena fui in terra aliena. alter verò
Eliézer, Deus enim, ait, patris mei adiutor meus, & eruit me Supra 2 d
de gladio Pharaonis. Venit ergo Ietro cognatus Moyſi, & fi-
lij eius & vxor eius ad Moyſen in deſertum, vbi erat caſtra-
metatus iuxta montem Dei. Et mãdauit Moyſi, dicens, Ego
Ietro cognatus tuus venio ad te, & vxor tua, & duo filij tui
cum ea. Qui egreſſus in occurſum cognati ſui, adorauit, &
B oſculatus eſt eum: ſalutaueruntq́; ſe mutuo verbis pacificis.
Cumq́; intraſſet tabernaculum, narrauit Moyſes cognato ſuo
cuncta quæ fecerat Dominus Pharaoni & Aegyptijs pro-
pter Iſrael: vniuerſumq́; laborem qui accidiſſet eis in itinere,
& quòd liberauerat eos Dominus. Lætatusq́; eſt Iethro ſu-
per omnibus bonis quæ fecerat Dominus Iſraeli, eo quòd
eruiſſet eum de manu Aegyptiorum, & ait, Benedictus Do-
minus qui liberauit vos de manu Aegyptiorum, & de manu
Pharaonis, qui eruit populũ ſuum de manu Aegypti. Nunc
cognoui quia magnus Dominus ſuper omnes deos, eo quòd
ſuperbè egerint contra illos. Obtulit ergo Ietro cognatus
Moyſi holocauſta & hoſtias Deo: veneruntq́; Aaron & o-
mnes ſeniores filiorũ Iſrael, vt comederent panem cũ eo co-
C ram Deo. Altera autẽ die ſedit Moyſes vt iudicaret populũ,
qui aſsiſtebat Moyſi à mane vſq; ad veſperam. Quod cũ vi-
diſſet cognatus eius omnia ſcilicet quæ agebat in populo, ait:
Quid eſt quod facis in plebe? cur ſolus ſedes, & omnis popu-
lus præſtolatur de mane vſq; ad veſperã? Cui reſpondit Moy
ſes, Venit ad me populus quærens ſententiam Dei. Cumq́;
acciderit eis aliqua diſceptatio, veniũt ad me vt iudicem inter
eos, & oſtendam præcepta Dei, & leges eius. At ille, Nõ bo-
nam, inquit, rem facis: ſtulto labore conſumeris & tu & popu
lus iſte qui tecũ eſt: vltra vires tuas eſt negotiũ, ſolus illud nõ
poteris ſuſtinere. Sed audi verba mea atq; conſilia, & erit Do- Deuter. 1 b
minus tecũ. Eſto tu populo in his quæ ad Deũ pertinent, vt
referas quæ dicuntur, ad eum: oſtendasq́; populo ceremonias
D & ritum colendi, viamq́; per quam ingredi debeant, & opus
quod facere debeant. Prouide autẽ de omni plebe viros po-
tentes & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint
auaritiam, & cõſtitue ex eis tribunos & centuriones, & quin-
quagenarios, & decanos, qui iudicent populũ omni tempo-
re: quicquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipſi minora
tantummodo iudicent: leuiusq́; ſit tibi, partito in alios onere.
Si hoc feceris, implebis imperium Dei, & præcepta eius po-
teris ſuſtentare: & omnis hic populus reuertetur ad loca ſua
cum pace. Quibus auditis, Moyſes fecit omnia quæ ille ſug-
geſſerat. Et electis viris ſtrenuis de cuncto Iſrael, conſtituit
eos principes populi, tribunos, & cẽturiones, & quinquage-
narios, & decanos. Qui iudicarẽt plebem Domini omni tem-
pore: quicquid autem grauius erat, referebant ad eum, facilio-
ra tantummodo iudicantes. Dimiſit quoq; cognatum ſuum:
qui reuerſus abijt in terram ſuam.

[redacted]

CAPVT XIX.

A MEnſe tertio egreſsionis filiorũ Iſrael de terra Ae-
gypti, in die hac venerunt in ſolitudinem Sinai.
Nume.11 c Nam profecti de Raphidim, & peruenięntes vſq;
in deſertum Sinai, caſtrametati ſunt in eodem lo-
co, ibiq; Iſrael fixit tentoria è regione montis. Moyſes autem
aſcendit ad Deum: vocauitq; eum Dominus de monte, & ait,
Act.7 e Hæc dices Domui Iacob, & annuntiabis filiis Iſrael, Vos ipſi
vidiſtis quæ fecerim Aegyptiis, quomodo portauerim vos
Deut.29 a ſuper alas aquilarum, & aſſumpſerim mihi. Si ergo audieritis
vocem meam, & cuſtodieritis pactum meum, eritis mihi in
peculium de cunctis populis: mea eſt enim omnis terra. Et
1.Pet.2 b vos eritis mihi in regnũ ſacerdotale, & gens ſancta. hæc ſunt
verba quæ loquêris ad filios Iſrael. Venit Moyſes: & cõuoca-
tis maioribus natu populi, expoſuit omnes ſermones quos
B mandauerat Dominus. Reſponditq; omnis populus ſimul,
Cuncta quæ locutus eſt Dominus, faciemus. Cumq; retuliſ-
ſet Moyſes verba populi ad Dominum, ait ei Dominus, Iam
nunc veniam ad te in caligine nubis, vt audiat me populus lo-
quentem ad te, & credat tibi in perpetuum. Nuntiauit ergo
Moyſes verba populi ad Dominũ. Qui dixit ei, Vade ad po-
pulum, & ſanctifica illos hodie & cras, lauentq; veſtimenta
ſua. Et ſint parati in diem tertium: in die enim tertia deſcen-
det Dominus coram omni plebe ſuper montẽ Sinai. Conſti-
tuesq́; terminos populo per circuitum, & dices ad eos, Ca-
uete ne aſcendatis in montem, nec tangatis fines illius, omnis
C qui tetigerit montem, morte morietur. Manus non tanget
eum, ſed lapidibus opprimetur, aut confodietur iaculis: ſiue
Hebr.12 c iumentum fuerit ſiue homo, non viuet. cum cœperit clãgere
buccina, tunc aſcendant in montem. Deſcenditq; Moyſes de
monte ad populũ, & ſanctificauit eum. Cumq́; lauiſſent ve-
ſtimenta ſua, ait ad eos, Eſtote parati in diem tertium, & ne
appropinquetis vxoribus veſtris. Iamque aduenerat tertius
dies, & mane inclaruerat: & ecce cœperunt audiri tonitrua, ac
micare fulgura, & nubes denſiſsima operire montem, clan-
gorq; buccinæ vehemẽtius perſtrepebat: & timuit omnis po
pulus qui erat in caſtris. Cumq́; eduxiſſet eos Moyſes in oc-
curſum Dei de loco caſtrorum, ſteterunt ad radices montis.
Deut.4 b Totus autem mons Sinai fumabat: eo quòd deſcendiſſet Do-
minus Deus ſuper eum in igne, & aſcenderet fumus ex eo
quaſi de fornace: eratq́; omnis mons terribilis. Et ſonitus buc-
cinæ paulatim creſcebat in maius, & prolixius tendebatur:
D Moyſes loquebatur, & Deus reſpondebat ei. Deſcenditque
Dominus ſuper montem Sinai in ipſo montis vertice, & vo-
cauit Moyſen in cacumen eius. Quò cum aſcendiſſet, dixit ad
eum, Deſcende & cõteſtare populum: ne fortè velit tranſcen
dere terminos ad videndum Dominum, & pereat ex eis plu-
rima multitudo. Sacerdotes quoq; qui accedunt ad Dominũ,
ſanctificentur, ne percutiat eos. Dixitq́; Moyſes ad Domi-
num, Non poterit vulgus aſcendere in montem Sinai: tu
enim teſtificatus es & iuſsiſti, dicens, Pone terminos circa
montem, & ſanctifica illum. Cui ait Dominus, Vade, deſcen-
de: aſcendesq́; tu, & Aaron tecum: ſacerdotes autem & popu-
lus non tranſeant terminos, nec aſcendant ad Dominum, ne
fortè interficiat illos. Deſcenditq́; Moyſes ad populum, &
omnia narrauit eis.

[redacted]

CAPVT XX.

A LOcutusq́; eſt Deus cunctos ſermones hos, Ego DECEM
ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra PRAECE-
Aegypti de domo ſeruitutis. Non habebis deos PTA.
alienos corã me. Non facies tibi ſculptile, neq; Deut.5 a
omnem ſimilitudinẽ quæ eſt in cœlo déſuper, & quæ in ter- Pſal.80 c
ra deorſum, nec eorũ quæ ſunt in aquis ſub terra. Non ado- Leuit.26 a
rabis ea, neq; coles: ego ſum Dominus Deus tuus fortis zelo- Deut.5 a
tes, viſitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quar- Pſal.96 b
tam generationem eorum qui oderunt me. & faciens miſeri-
B cordiam in milia his qui diligunt me, & cuſtodiunt præcepta Deut.5 b
mea. Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum: nec Leui.19 c
enim habebit inſontem Dominus eum, qui aſſumpſerit no- Mat.5 e
men Domini Dei ſui fruſtra. Memento vt diem ſabbathi
ſanctifices. Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua. Eze.20 b
Septimo autem die ſabbathum Domini Dei tui eſt: Non fa- Deut.5 b
cies omne opus in eo, tu & filius tuus & filia tua, ſeruus tuus Infra 31 b
& ancilla tua. iumentum tuum & aduena qui eſt intra portas
tuas. Sex enim diebus fecit Deus cœlum & terram & mare, Gene.2 a
& omnia quæ in eis ſunt: & requieuit die ſeptimo, idcirco be-
C nedixit Dominus diei ſabbathi, & ſanctificauit eum. Hono Deut.5 b
ra patrem tuum & matrem tuã, vt ſis longæuus ſuper terrã, Mat.15 a
quam Dominus Deus tuus dabit tibi. Non occides. Non Ephe.6 a
mœchaberis. Non furtum facies. Non loquêris contra Mat.5 c d
proximum tuum falſum teſtimonium. Non concupiſces
domum proximi tui. Nec deſyderabis vxorem eius, non Ro.7 b 13 c
ſeruum, non ancillam, non bouem, non aſinum, nec omnia
quæ illius ſunt. Cunctus autẽ populus videbat voces & lam-
pades, & ſonitum buccinæ, montemq́; fumantem: & perter- Heb.12 c
riti ac pauore concuſsi, ſteterunt procul, dicentes Moyſi. Lo-
quere tu nobis, & audiemus: non loquatur nobis Dominus, Deut.18 c
ne fortè moriamur. Et ait Moyſes ad populum. Nolite time-
re: vt enim probaret vos, venit Deus, & vt terror illius eſſet in
D vobis & non peccaretis. Stetitque populus délonge: Moy-
ſes autem acceſsit ad caliginem in qua erat Deus. Dixit præ-
terea Dominus ad Moyſen, Hæc dices filiis Iſrael, Vos vidi-
ſtis quòd de cœlo locutus ſim vobis. Non facietis mecum
deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis. Altare de ter-
ra facietis mihi, & offeretis ſuper eo holocauſta pacifica ve-
ſtra, oues veſtras & boues in omni loco in quo memoria
fuerit nominis mei: veniam ad te, & benedicam tibi. Quòd
ſi altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de ſectis Deut.27 a
lapidibus: ſi enim leuaueris cultrum tuum ſuper eum, pol- Ioſue.8 f
luetur. Non aſcẽdes per gradus ad altare meum, ne reueletur
turpitudo tua.

[redacted]

CAPVT XXI.

A HAec ſunt iudicia quæ propones eis, Si emeris ſer
uum Hebræum, ſex annis ſeruiet tibi: in ſeptimo Deut.15 c
egredietur liber gratis. Cũ quali veſte intrauerit, Hier.34 e
cum tali exeat. ſi habens vxorẽ: & vxor egredie-
tur ſimul. Sin autem dominus dederit illi vxorẽ & pepererit
filios & filias: mulier & liberi eius erunt domini ſui, ipſe verò
exibit cum veſtitu ſuo. Quòd ſi dixerit ſeruus, Diligo domi-
num

num meũ & vxorẽ ac liberos, non egrediar liber: offeret eum
dominus dijs, & applicabitur ad oſtiũ & poſtes, perforabitq;
aurem eius ſubula, & erit ei ſeruus in ſeculum. Si quis vendi-
derit filiam ſuam in famulã, non egredietur ſicut ancillæ exi-
re conſueuerunt. Si diſplicuerit oculis domini ſui, cui tradita
fuerit, dimittet eam: populo autẽ alieno vendendi non habe-
bit poteſtatem, ſi ſpreuerit eam. Sin autẽ filio ſuo deſponderit
B eam, iuxta morem filiarũ faciet illi. Quòd ſi alteram ei accepe-
rit, prouidebit puellæ nuptias, & veſtimenta, & pretiũ pudi-
citiæ nõ negabit. Si tria iſta nõ fecerit, egredietur gratis abſq;
Leuit. 24 c pecunia. Qui percuſſerit hominẽ volens occidere, morte mo-
riatur. Qui autem non eſt inſidiatus, ſed Deus illũ tradidit in
manus eius: conſtituam tibi locum in quem fugere debeat. Si
quis per induſtriã occiderit proximũ ſuũ, & per inſidias, ab
altari meo auelles eũ vt moriatur. Qui percuſſerit patrem ſuũ
aut matrem, morte moriatur. Qui furatus fuerit hominem, &
vendiderit eum, conuictus noxæ, morte moriatur. Qui ma-
Leuit. 20 b ledixerit patri ſuo vel matri, morte moriatur. Si rixati fuerint
Prou. 20 c viri, & percuſſerit alter proximũ ſuum lapide vel pugno, &
Mat. 15 a ille mortuus non fuerit, ſed iacuerit in lectulo: ſi ſurrexerit &
Mar. 7 b ambulauerit foris ſuper baculum ſuum, innocẽs erit qui per-
cuſſerit, ita tamen vt operas eius, & impenſas in medicos, re-
ſtituat. Qui percuſſerit ſeruũ ſuum, vel ancillã virga, & mor-
C tui fuerint in manibus eius, criminis reus erit. Sin autem vno
die vel duobus ſuperuixerit, non ſubiacebit pœnæ, quia pe-
cunia illius eſt. Si rixati fuerint viri, & percuſſerit quis mulie-
rem prægnantem, & abortiuũ quidem fecerit, ſed ipſa vixe-
rit: ſubiacebit damno quantũ maritus mulieris expetierit, &
Leuit. 24 d arbitri iudicauerint. Sin autem mors eius fuerit ſubſecuta, red-
Deut. 19 d det animam pro anima, oculũ pro oculo, dentem pro dente,
manum pro manu, pedem pro pede, aduſtionẽ pro aduſtio-
ne, vulnus pro vulnere, liuorẽ pro liuore. Si percuſſerit quiſ-
piam oculũ ſerui ſui aut ancillæ, & luſcos eos fecerit, dimittet
eos liberos pro oculo quem eruit. Dentem quoq; ſi excuſſe-
rit ſeruo vel ancillæ ſuæ, ſimiliter dimittet eos liberos. Si bos
cornu percuſſerit virum aut mulierem, & mortui fuerint, la-
pidibus obruetur, & non comedentur carnes eius, dominus
D quoq; bouis innocens erit. Quòd ſi bos cornupeta fuerit ab
heri & nudiuſtertius, & conteſtati ſunt dominũ eius, nec re-
cluſerit eum, occideritq; virũ aut mulierẽ: bos lapidibus ob-
ruetur, & dominũ illius occident. Quòd ſi pretiũ fuerit ei im-
poſitum, dabit pro anima ſua quicquid fuerit poſtulatus. Fi-
lium quoq; & filiã ſi cornu percuſſerit, ſimili ſententiæ ſub-
iacebit. Si ſeruum ancillamq; inuaſerit, triginta ſiclos argenti
domino dabit, bos verò lapidibus opprimetur. Si quis ape-
ruerit ciſternam, & foderit, & non operuerit eum, cecideritq;
bos aut aſinus in eam, reddet dominus ciſternæ pretium iu-
mentorũ; quod autem mortuum eſt, ipſius erit. Si bos alienus
bouem alterius vulnerauit, & ille mortuus fuerit: vẽdent bo-
uem viuum, & diuident pretium, cadauer autem mortui inter
ſe diſpertient. Si autem ſciebat quòd bos cornupeta eſſet ab
heri & nudiuſtertius, & non cuſtodiuit eum dominus ſuus,
reddet bouem pro boue, & cadauer integrum accipiet.

[redacted]

CAPVT XXII.

A SI quis furatus fuerit bouem aut ouem, & occide-
rit, vel vẽdiderit: quinq; boues pro vno boue re-
ſtituet, & quatuor oues pro vna oue. Si effringẽs
fur domum ſiue ſuffodiens fuerit inuentus, & ac-
cepto vulnere mortuus fuerit: percuſſor non erit reus ſangui-
nis. Quòd ſi orto ſole hoc fecerit, homicidium perpetrauit, &
ipſe morietur. Si nõ habuerit quod pro furto reddat, ipſe ve-
nundabitur. ſi inuentũ fuerit apud eũ quod furatus eſt, viuẽs,
ſiue bos, ſiue aſinus, ſiue ouis: duplũ reſtituet. Si læſerit quiſ-
piam agrũ vel vineam, & dimiſerit iumentũ ſuum vt depaſca
tur aliena: quicquid optimũ habuerit in agro ſuo vel in vinea,
pro damni æſtimatione reſtituet. Si egreſſus ignis inuenerit
ſpicas, & cõprehenderit aceruos frugũ, ſiue ſtantes ſegetes in
B agris: reddet damnũ qui ignem ſuccenderit. Si quis commen-
dauerit amico pecuniã aut vas in cuſtodiã, & ab eo qui ſuſce-
perat, furto ablata fuerint: ſi inuenitur fur, duplũ reddet: ſi la-
tet fur, dominus domus applicabitur ad deos, & iurabit quòd
non extenderit manũ in rem proximi ſui, ad perpetrandam
fraudem, tam in boue quàm in aſino, & oue ac veſtimento, &
quicquid damnũ inferre poteſt: ad deos vtriuſq; cauſa perue-
niet. & ſi illi iudicauerint, duplum reſtituet proximo ſuo. Si
quis cõmendauerit proximo ſuo aſinũ, bouẽ, ouem, & omne
iumentũ ad cuſtodiã, & mortuũ fuerit, aut debilitatũ, vel ca-
ptum ab hoſtibus, nullusq; hoc viderit: iuſiurandũ erit in me-
C dio quòd nõ extẽderit manũ ad rem proximi ſui: ſuſcipietq;
dominus iuramentũ, & ille reddere nõ cogetur. Quòd ſi fur- Gene. 31 f
to ablatũ fuerit, reſtituet damnũ domino. ſi comeſtũ à beſtia,
deferat ad eũ quod occiſum eſt, & nõ reſtituet. Qui à proxi-
mo ſuo quicquid horũ mutuo poſtulauerit, & debilitatũ aut
mortuum fuerit, domino nõ præſente, reddere compelletur.
Quòd ſi impræſentiarũ dominus fuerit, nõ reſtituet, maxime
ſi conductũ venerat pro mercede operis ſui. Si ſeduxerit quis
virginem, necdũ deſpõſatam, dormieritq; cũ ea: dotabit eam,
& habebit eam vxorẽ. Si pater virginis dare noluerit, reddet
pecuniam iuxta modũ dotis, quam virgines accipere conſue-
uerunt. Maleficos nõ patieris viuere. Qui coierit cũ iumento,
morte moriatur. Qui immolat dijs, occidetur, præterquàm
D Domino ſoli. Aduenã non cõtriſtabis, neq; affliges eum: ad-
uenæ enim & ipſi fuiſtis in terra Aegypti. Viduæ & pupillo
non nocebitis. Si læſeritis eos, vociferabuntur ad me, & ego Leuit. 19 g
audiã clamorẽ eorũ: & indignabitur furor meus, percutiamq;
vos gladio, & erunt vxores veſtræ viduæ, & filij veſtri pupil-
li. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui ha
bitat tecum, non vrgebis eum quaſi exactor, nec vſuris oppri- e
mes. Si pignus à proximo tuo acceperis veſtimentũ, ante ſo-
lis occaſum reddes ei. Ipſum enim eſt ſolũ quo operitur indu
mentum carnis eius, nec habet aliud in quo dormiat: ſi clama-
uerit ad me, exaudiam eũ, quia miſericors ſum. Dijs nõ detra-
hes, & principi populi tui nõ maledices. Decimas tuas & pri Act. 23 a
mitias tuas non tardabis offerre: primogenitum filiorum tuo-
rum dabis mihi. De bobus quoq;, & ouibus ſimiliter facies:
ſeptem diebus ſit cum matre ſua, die octaua reddes illũ mihi.
Viri ſancti eritis mihi: carnem quæ à beſtijs fuerit prægusta- Leuit. 22 b
ta, non comedetis, ſed proijcietis canibus. Ezec. 44 g

[redacted]

CAPVT XXIII.

NOn ſuſcipies vocem mendacij: nec iunges manũ
tuam vt pro impio dicas falſum teſtimoniũ. Non
ſequẽris turbam ad faciendũ malum: nec in iudi-
cio, plurimorum acquieſces ſententiæ, vt à vero
deuies. Pauperis quoq; non miſereberis in iudicio. Si occur- Deut. 22 a
reris boui inimici tui, aut aſino erranti, reduc ad eum. Si vide-
ris aſinum odientis te, iacẽre ſub onere, non pertranſibis, ſed
ſubleuabis cũ eo. Nõ declinabis in iudiciũ pauperis. Menda- Dani. 13 f
ciũ fugies. Inſontem & iuſtũ nõ occides, quia auerſor impiũ. Deut. 16 d
Nec accipies munera, quæ etiã excæcant prudẽtes, & ſubuer Eccle. 20 d
tunt verba iuſtorũ. Peregrino moleſtus non eris. ſcitis enim Gene. 46 a
aduenarũ animas: quia & ipſi peregrini fuiſtis in terra Aegy-
B pti. Sex annis ſeminabis terram tuam, & congregabis fruges
eius. Anno autẽ ſeptimo dimittes eã, & requieſcere facies, vt
comedant pauperes populi tui: & quicquid reliquum fuerit,
edant beſtiæ agri. ita facies in vinea, & in oliueto tuo. Sex die-
bus operaberis: ſeptimo die ceſſabis, vt requieſcat bos & aſi-

nus tuus,& refrigeretur filius ancillæ tuæ,& aduena. Omnia
quæ dixi vobis,cuſtodite,& per nomẽ externorũ deorũ non
iurabitis,neq; audietur ex ore veſtro. Tribus vicibus per ſin-
gulos annos mihi feſta celebrabitis. Solennitatem azymorum
Infra 14 c cuſtodies. Septem diebus comedes azyma, ſicut præcepi tibi
Deut.16 d tempore menſis nouorũ,quando egreſſus es de Aegypto:nõ
Eccle.35 a apparebis in conſpectu meo vacuus. Et ſolennitatem, meſsis
primitiuorũ operis tui,quæcũq; ſeminaueris in agro,ſolenni
tatem quoq; in exitu anni,quando cõgregaueris omnes fru-
C ges tuas de agro. Ter in anno apparebit omne maſculinum
tuum corã Domino Deo. Non immolabis ſuper fermento
ſanguinem victimæ meæ, nec remanebit adeps ſolennitatis
meæ vſq; mane. Primitias frugũ terræ tuæ deferes in domum
Domini Dei tui:non coques hœdũ in lacte matris ſuæ. Ecce
Deut.14 c ego mittã angelũ meũ,qui præcedat te,& cuſtodiat in via,&
Infra 34 c introducat in locũ quem præparaui. Obſerua eũ, & audi vo-
cem eius,nec cõtemnendum putes:quia nõ dimittet cũ pec-
caueris,& eſt nomen meũ in illo. Quòd ſi audieris vocẽ eius,
& feceris omnia quæ loquor,inimicus ero inimicis tuis,& af-
fligam affligentes te. Præcedetq; te angelus meus,& introdu
Infra 33 a cet te ad Amorrhæum,& Hethæũ, & Pherezæum, Chana-
Ioſue 42 c næumq;,& Heuæũ,& Iebuſæũ,quos ego conterã. Non ado
Deut.7 c rabis deos eorũ,nec coles eos: non facies opera eorũ, ſed de-
ſtrues eos:& confringes ſtatuas eorum. Seruietisq; Domino
D Deo veſtro,vt benedicã panibus tuis,& aquis,& auferã infir
mitatẽ de medio tui. Non erit infœcunda, nec ſterilis in terra
Deut.7 c tua:numeũ dierũ tuorũ implebo. Terrorem meũ mittam in
præcurſum tuũ,& occidam omnem populũ,ad quem ingre-
dieris:cunctorumq; inimicorũ tuorũ coram te terga vertam;
emittens crabrones prius,qui fugabunt Heuæum,& Chana-
næum,& Hethæũ,antequam introeas. Non eijciam eos à fa-
cie tua anno vno:ne terra in ſolitudinem redigatur, & creſcãt
contra te beſtiæ. Paulatim expellã eos de conſpectu tuo,do-
nec augearis,& poſsideas terrã. Ponam autẽ terminos tuos à
mari rubro vſq; ad mare Palæſtinorũ,& à deſerto vſq; ad flu-
uium:tradã in manibus veſtris habitatores terræ, & eijciam
eos de conſpectu veſtro. Non inibis cũ eis fœdus,nec cũ dijs
Deut.7 a eorũ. Non habitent in terra tua,ne fortè peccare te faciant in
Infra 34 b me,ſi ſeruieris dijs eorum:quod tibi certè erit in ſcandalum.

[redacted]

CAPVT XXIIII.

A Moyſi quoq; dixit, Aſcende ad Dominum tu &
Aaron,Nadab & Abiu, & ſeptuaginta ſenes ex
Iſrael,& adorabitis procul. Soluſq; Moyſes aſcẽ-
det ad Dominũ,& illi non appropinquabũt: nec
populus aſcendet cũ eo. Venit ergo Moyſes, & narrauit ple-
bi omnia verba Domini,atq; iudicia:reſpõditq; cunctus po-
B pulus vna voce, Omnia verba Domini, quæ locutus eſt, fa-
ciemus. Scripſit autẽ Moyſes vniuerſos ſermones domini: &
mane cõſurgens ædificauit altare Domino ad radices mõtis,
& duodecim titulos per duodecim tribus Iſrael. Miſitq; iuue
nes de filijs Iſrael,& obtulerũt holocauſta, immolaueruntq;
victimas pacificas Domino,vitulos. Tulit itaq; Moyſes dimi
diam partem ſanguinis,& miſit in crateras:partem autem re-
ſiduam fudit ſuper altare. Aſſumensq; volumen fœderis, le-
git audiente populo. qui dixerunt, Omnia quæ locutus eſt
Dominus faciemus,& erimus obediẽtes. Ille verò,ſumptum
C ſanguinem reſperſit in populum,& ait, Hic eſt ſanguis fœ-
deris,quod pepigit Dominus vobiſcũ ſuper cunctis ſermo-
nibus his. Aſcenderuntq; Moyſes & Aarõ, Nadab & Abiu,
ſeptuaginta de ſenioribus Iſrael:& viderũt Deum Iſrael ſub
pedibus eius quaſi opus lapidis ſapphirini, & quaſi cœlũ cũ
ſerenũ eſt. Nec ſuper eos qui procul receſſerãt de filijs Iſrael
miſit manũ ſuam. Videruntq; Deum,& comederũt,ac bibe-
runt. Dixit autẽ Dominus ad Moyſen, Aſcẽde ad me in mõ-
tem,& eſto ibi:daboq; tibi tabulas lapideas, & legẽ, ac man-
D data quæ ſcripſi,vt doceas eos. Surrexerũt Moyſes, & Ioſue
miniſter eius:aſcendensq; Moyſes in montẽ Dei, ſenioribus
ait, Expectate hic,donec reuertamur ad vos: habetis Aaron,
& Hur vobiſcum:ſi quid natũ fuerit quæſtionis, referetis ad
eos. Cumq; aſcendiſſet Moyſes,operuit nubes montẽ,& ha-
bitauit gloria Domini ſuper Sinai,tegẽs illum nube ſex die-
bus:ſeptimo autem die vocauit eum de medio caliginis. Erat
autem ſpecies gloriæ domini,quaſi ignis ardens ſuper verti-
cem montis in conſpectu filiorum Iſrael. Ingreſſuſq; Moy-
ſes medium nebulæ,aſcendit in montem: & fuit ibi quadra-
ginta diebus,& quadraginta noctibus.

[redacted]

CAPVT XXV.

A Locutusq; eſt Dominus ad Moyſen, dicens,
Loquere filijs Iſrael,vt tollãt mihi primitias:
ab omni homine qui offert vltroneus,accipie
tis eas. Hæc ſunt autẽ quæ accipere debetis.
Aurũ,& argentũ,& æs,hyacinthũ & purpu- Infra 35 a
ram,coccumq; bis tinctũ,& byſſum,pilos caprarũ, & pelles
arietũ rubricatas,pellesq; hyacinthinas,& ligna ſetim.oleum
ad luminaria cõcinnanda,aromata in vnguentũ, & thymiama
ta boni odoris,lapides onychinos, & gemmas ad ornandum
ephod,ac rationale. Facientq; mihi ſanctuariũ,& habitabo in Forma ſan-
medio eorũ:iuxta omnẽ ſimilitudinẽ tabernaculi,quod oſten ctuarij.
dam tibi,& omniũ vaſorum in cultũ eius: ſicq; facietis illud, Hebr.9 a
Arcã de lignis ſetim cõpingite,cuius longitudo habeat duos Arcæ.
B & ſemis cubitos,latitudo cubitũ & dimidiũ, altitudo cubitũ
ſimiliter ac ſemiſſem. Et deaurabis eã auro mundiſsimo intus
& foris:faciesq; ſuprà coronã auream per circuitũ: & qua-
tuor circulos aureos,quos pones per quatuor arcæ angulos:
duo circuli ſint in latere vno, & duo in altero. Facies quoque
vectes de lignis ſetim,& operies eos auro. Inducesq; per cir-
culos qui ſunt in arcæ lateribus,vt portetur in eis: qui ſemper
erunt in circulis, nec vnquam extrahentur ab eis. Ponesq; in
arca teſtificationẽ quã dabo tibi. Facies & propitiatorium de
auro mũdiſsimo:duos cubitos & dimidiũ tenebit longitudo
eius,& cubitum ac ſemiſſem latitudo. Duos quoq; cherûbim
aureos,& productiles facies,ex vtraq; parte oraculi Cherub
vnus ſit in latere vno,& alter in altero. Vtrũq; latus propitia-
torij tegãt expandẽtes alas,& operiẽtes oraculũ, reſpiciãtq;
C ſe mutuo verſis vultibus in propitiatoriũ quo operienda eſt
arca, in qua pones teſtimonium quod dabo tibi. Inde præci-
piam, & loquar ad te ſupra propitiatoriũ, ac de medio duo-
rum Cherûbim,qui erunt ſuper arcã teſtimonij, cuncta quæ
mandabo per te filijs Iſrael. Facies & menſam de lignis ſetim
habentẽ duos cubitos longitudinis,& in latitudine cubitũ,&
in altitudine cubitum ac ſemiſſem. Et inaurabis eam auro pu-
riſsimo:faciesq; illi labiũ aureum per circuitũ, & ipſi labio
coronã interraſilem altã quatuor digitis:& ſuper illã, alteram
coronam

coronã aureolã. Quatuor quoq; circulos aureos præparabis, & pones eos in quatuor angulis eiuſdẽ menſæ per ſingulos pedes. Subter coronã erunt circuli aurei, vt mittantur vectes per eos, & poſsit menſa portari. Ipſos quoq; vectes facies de lignis ſetim, & circũdabis auro ad ſubuehendam mẽſam. Parabis & acetabula, ac phialas, thuribula, & cyathos, in quibus offerenda ſunt libamina, ex auro puriſsimo: & pones ſuper mẽſam panes propoſitionis in cõſpectu meo ſemper. Facies
D & candelabrũ ductile de auro mundiſsimo, haſtile eius, & calamos, ſcyphos & ſphærulas, ac lilia ex ipſo procedentia. Sex calami egredientur de lateribus, tres ex vno latere, & tres ex altero. Tres ſcyphi quaſi in nucis modum per calamos ſingulos, ſphærulæq; ſimul, & lilia. Et tres ſimiliter ſcyphi inſtar nucis in calamo altero, ſphærulæq; ſimul & lilia. hoc erit opus ſex calamorũ, qui producẽdi ſunt de haſtili. In ipſo autẽ candelabro erunt quatuor ſcyphi in nucis modũ, ſphærulæq; per ſingulos & lilia. Sphærulæ ſub duobus calamis per tria loca, qui ſimul ſex fiunt procedẽtes de haſtili vno. Et ſphærulæ igitur & calami ex ipſo erũt. vniuerſa ductilia de auro puriſſimo. Facies & lucernas ſeptẽ, & pones eas ſuper candelabrũ, vt luceãt ex aduerſo. Emũctoria quoq;, & vbi quæ emuncta ſunt extinguãtur, fiãt de auro puriſsimo. Omne põdus cãde-
Hebr. 8 d labri cũ vniuerſis vaſis ſuis habebit talentũ auri puriſsimi. In-
Act. 7 f ſpice, & fac ſecũdũ exẽplar quod tibi in mõte monſtratũ eſt.

[redacted]

CAPVT XXVI.

A TAbernaculũ verò ita fiet, Decẽ cortinas de byſſo retorta, & hyacintho, ac purpura, coccoq; bis tincto, variatas opere plumario facies. Lõgitudo cortinæ vnius, habebit vigintiocto cubitos: latitudo, quatuor cubitorũ erit. Vnius mẽſuræ fient vniuerſa tentoria. Quinq; cortinæ ſibi iungẽtur mutuò, & aliæ quinq; nexu ſimili cohærebũt. Anſulas hyacinthinas in laterib' ac ſummitati-
B bus facies cortinarũ, vt poſsint inuicẽ copulari. Quinquagenas anſulas cortina habebit in vtraq; parte, ita inſertas, vt anſa cõtra anſam veniat, & altera alteri poſsit adaptari. Facies & quinquaginta circulos aureos, quibus cortinarũ vela iũgenda ſunt, vt vnũ tabernaculũ fiat. Facies & ſaga cilicina vndecim, ad operiendum tectũ tabernaculi. Lõgitudo ſagi vnius habebit triginta cubitos, & latitudo quatuor. Aequa erit mẽſura ſagorũ
C omniũ. E quibus quinq; iũges ſeorſum, & ſex ſibi mutuò copulabis, ita vt ſextum ſagũ in fronte tecti duplices. Facies & quinquaginta anſas in ora ſagi vnius, vt coniungi cum altero queat: & quinquaginta anſas in ora ſagi alterius, vt cũ altero copuletur. Facies & quinquaginta fibulas æneas quibus iungantur anſæ, vt vnũ ex omnibus operimentũ fiat. Quod autẽ ſuperfuerit in ſagis quæ parantur tecto, id eſt vnũ ſagũ quod amplius eſt, ex medietate eius operies poſteriora tabernacu-
D li. Et cubitus ex vna parte pẽdebit, & alter ex altera qui plus eſt in ſagorũ lõgitudine, vtrũq; latus tabernaculi protegens. Facies & operimẽtũ aliud tecto de pellibus arietũ rubricatis: & ſuper hoc rurſum aliud operimentũ de hyacinthinis pellibus. Facies & tabulas ſtantes tabernaculi de lignis ſetim, quæ ſingulæ denos cubitos in lõgitudine habeant, & in latitudine ſingulos ac ſemiſſem. In lateribus tabulæ, duæ incaſtraturæ fient, quibus tabula alteri tabulæ cõnectatur: atq; in hũc modum cũctæ tabulæ parabũtur. Quarum viginti erũt in latere meridiano quod vergit ad auſtrũ. Quibus quadraginta baſes argenteas fundes, vt binæ baſes ſingulis tabulis per duos angulos ſubijciãtur. In latere quoq; ſecundo tabernaculi quod vergit ad aquilonẽ, viginti tabulæ erunt, quadraginta habẽtes
E baſes argenteas. binæ baſes ſingulis tabulis ſupponentur. Ad occidentalẽ verò plagã tabernaculi facies ſex tabulas, & rurſum alias duas quæ in angulis erigãtur poſt tergũ tabernaculi. Erũtq; ſibi cõiunctæ à deorſum vſq; ſurſum, & vna omnes cõpago retinebit. Duabus quoq; tabulis quæ in angulis ponendæ ſunt, ſimilis iunctura ſeruabitur. Et erũt ſimul tabulæ octo, baſes earũ argẽteæ ſedecim, duabus baſibus per vnã ta-
F bulã ſupputatis. Facies & vectes de lignis ſetim quinq; ad cõtinendas tabulas in vno latere tabernaculi, & quinq; alios in altero, & eiuſdẽ numeri ad occidentalẽ plagã: qui mittentur per medias tabulas à ſummo vſq; ad ſummũ. Ipſas quoq; tabulas deaurabis, & fundes in eis annulos aureos per quos vectes tabulata cõtineãt, quos operies laminis aureis. Et eriges tabernaculũ iuxta exẽplar quod tibi in monte monſtratũ eſt.
G Facies & velũ de hyacintho, & purpura, coccoq; bis tincto, & byſſo retorta, opere plumario & pulchra varietate cõtextũ: quod appendes ante quatuor colũnas de lignis ſetim, quæ ipſæ quidẽ deauratæ erũt, & habebunt capita aurea, ſed baſes argenteas. Inferetur autẽ velũ per circulos, intra quod pones arcã teſtimonij, quo & ſanctuariũ & ſanctuarij ſanctuaria diuidẽtur. Pones & propitiatoriũ ſuper arcã teſtimonij in ſancta ſanctorũ: mẽſamq; extra velũ: & cõtra mẽſam candelabrũ in latere tabernaculi meridiano: menſa enim ſtabit in parte aquilonis. Facies & tentoriũ in introitu tabernaculi de hyacintho, & purpura, coccoq; bis tincto, & byſſo retorta opere plumarij. Et quinq; colũnas deaurabis lignorum ſetim, ante quas ducetur tẽtoriũ, quarũ erũt capita aurea & baſes æneæ.

[redacted]

CAPVT XXVII.

A FAcies & altare de lignis ſetim, quod habebit quinq; cubitos in lõgitudine, & totidẽ in latitudine, id eſt quadrũ, & tres cubitos in altitudine. Cornua autem per quatuor angulos ex ipſo erunt: & operies illud ære. Facieſq; in vſus eius lebetes ad ſuſcipiẽdos cineres, & forcipes atq; fuſcinulas, & igniũ receptacula, omnia vaſa, ex ære fabricabis. Craticulamq; in modũ retis æneã: per cuius quatuor angulos erũt quatuor annuli ænei, quos pones
B ſubter arulam altaris. eritq; craticula vſq; ad altaris mediũ. Facies & vectes altaris de lignis ſetim duos, quos operies laminis æneis: & induces per circulos, eruntq; ex vtroq; latere altaris ad portandũ. Non ſolidũ, ſed inane & cauũ intrinſecus facies illud, [redacted] tabernaculi, in cuius auſtrali plaga cõtra meridiem erunt tentoria de byſſo retorta. Centũ cubitos vnũ latus tenebit in longitudine, & colũnas viginti cum baſibus totidẽ æneis, quæ capita cũ cælaturis ſuis habebunt argentea. Similiter & in latere aquilonis per longũ erũt tentoria centũ cubitorũ, colũnæ viginti, & baſes æneæ eiuſdẽ numeri, & capita earũ cũ cælatu-
C ris ſuis argentea. In latitudine verò atrij quod reſpicit ad occidentem erunt tẽtoria per quinquaginta cubitos & columnæ decẽ, baſeſq; totidẽ. In ea quoq; atrij latitudine, quæ reſpicit ad orientẽ, quinquaginta cubiti erunt, in quibus quindecim cubitorũ tẽtoria lateri vno deputabũtur, columnæq; tres & baſes totidẽ: & in latere altero erunt tẽtoria, cubitos obtinẽtia quindecim, colũnæ tres & baſes totidẽ. In introitu verò atrij fiet tentoriũ cubitorũ viginti ex hyacintho & purpura, coc-
D coq; bis tincto, & byſſo retorta opere plumarij. colũnas habebit quatuor, cũ baſibus totidẽ. Omnes columnæ atrij per circuitum veſtitæ erunt argenteis laminis, capitibus argenteis, & baſibus æneis. In longitudine occupabit atriũ cubitos centum, in latitudine quinquaginta, altitudo quinq; cubitorum erit, fietq; de byſſo retorta, & habebit baſes æneas. Cũcta vaſa tabernaculi in omnes vſus & ceremonias, tam paxillos eius quàm atrij, ex ære facies. Præcipe filijs Iſrael vt afferant tibi oleum de arboribus oliuarũ puriſsimum, piloq; contuſum: Leuit. 6 b
vt ardeat lucerna ſemper in tabernaculo teſtimonij extra velum quod oppanſum eſt teſtimonio. Et collocabunt eã Aaron & filij eius, vt vſq; mane luceat coram Domino. Perpetuus erit cultus per ſucceſsiones eorum à filijs Iſrael.

[redacted]

CAPVT XXVIII.

A APplica quoq; ad te Aaron fratrem tuũ cum filijs
ſuis de medio filiorũ Iſrael, vt ſacerdotio fungan-
tur mihi: Aaron, Nadab & Abiu, Eleazar, & Itha
mar. Facieſq; veſtem ſanctã Aaron fratri tuo in
gloriam & decôrem. Et loquêris cunctis ſapientibus corde,
quos repleui ſpiritu prudẽtiæ, vt faciant veſtes Aaron in qui-
bus ſanctificatus miniſtret mihi. Hæc autem erũt veſtimenta
quæ faciẽt, Rationale & ſuperhumerale, tunicã & lineã ſtri-
ctam, cidarim & balteũ. Facient veſtimenta ſancta fratri tuo
Aaron & filijs eius, vt ſacerdotio fungãtur mihi. Accipientq́;
B aurũ & hyacinthum & purpurã, coccumq́; bis tinctũ & byſ-
ſum. Faciẽt autẽ ſuperhumerale de auro & hyacintho & pur-
pura, coccoq́; bis tincto, & byſſo retorta opere polymito.
Duas oras iunctas habebit in vtroq; latere ſummitatum, vt in
vnũ redeant. Ipſa quoq; textura & cuncta operis varietas erit
ex auro & hyacintho & purpura, coccoq́; bis tincto, & byſſo
retorta. Sumeſq́; duos lapides onychinos, & ſculpes in eis no
mina filiorũ Iſrael: ſex nomina in lapide vno, & ſex reliqua
in altero, iuxta ordinẽ natiuitatis eorum. Opere ſculptoris &
Sapiẽ. 18 d cælatura gemmarij, ſculpes eos nominibus filiorũ Iſrael, in-
cluſos auro atq; circundatos, & pones in vtroq; latere ſuper-
humeralis, memoriale filijs Iſrael. Portabitq́; Aaron nomina
eorum coram Domino ſuper vtrunq; humerum, ob recorda-
C tionem. Facies & vncinos ex auro, & duas catenulas auri pu-
riſsimi ſibi inuicẽ cohærentes, quas inſeres vncinis. Rationale
quoq; iudicij facies opere polymito, iuxta texturam ſuper-
humeralis ex auro, hyacintho, & purpura, coccoq́, bis tin-
cto, & byſſo retorta. Quadrangulũ erit & duplex: menſuram
palmi habebit tam in lõgitudine quàm in latitudine. Poneſq́;
in eo quatuor ordines lapidum, in primo verſu erit lapis ſar-
dius, & topazius, & ſmaragdus. in ſecũdo: carbunculus, ſap-
phîrus, & iaſpis. in tertio: ligyrius, achates, & amethyſtus. in
quarto: chryſolitus, onychinus, & beryllus. incluſi auro erunt
D per ordines ſuos. Habebuntq́; nomina filiorũ Iſrael. Duode-
cim nominibus cælabuntur, ſinguli lapides nominibus ſingu
lorum per duodecim tribus. Facies in rationali catenas ſibi
inuicẽ cohærẽtes ex auro puriſsimo, & duos annulos aureos
quos pones in vtraq; rationalis ſummitate, catenaſq́; aureas
iunges annulis qui ſunt in marginibus eius, & ipſarum cate-
narum extrema duobus copulabis vncinis in vtroq; latere ſu-
perhumeralis, quod rationale reſpicit. Facies & duos annu-
los aureos quos pones in ſummitatibus rationalis, in oris quæ
è regione ſunt ſuperhumeralis, & poſteriora eius aſpiciunt:
necnon & alios duos annulos aureos qui ponendi ſunt in
E vtroq; latere ſuperhumeralis deorſum, quod reſpicit cõtra fa-
ciem iuncturæ inferioris, vt aptari poſsit cum ſuperhumera-
li, & ſtringatur rationale annulis ſuis cũ annulis ſuperhume-
ralis vitta hyacinthina, vt maneat iunctura fabrefacta, & à ſe-
inuicem rationale & ſuperhumerale nequeant ſeparari. Por-
tabitq́; Aaron nomina filiorũ Iſrael in rationali iudicij ſuper
pectus ſuũ: quãdo ingredietur ſanctuariũ memoriale coram
Domino in æternũ. Pones autẽ in rationali iudicij doctrinam
& veritatẽ, quæ erunt in pectore Aaron quando ingredietur
corã Domino, & geſtabit iudicium filiorũ Iſrael in pectore
ſuo in cõſpectu Domini ſemper. Facies & tunicam ſuperhu-
meralis totã hyacinthinã, in cuius medio ſupra erit capitium,
& ora per gyrum eius textilis, ſicut fieri ſolet in extremis ve-
F ſtium partibus, ne facile rumpatur. Deorſum verò ad pedes
eiuſdẽ tunicæ per circuitũ quaſi mâla punica facies ex hya-
cintho, & purpura, & cocco bis tincto, miſtis in medio tintin
nabulis, ita vt tintinnabulũ ſit aureũ & mâlum punicum: rur-
Eccle. 45 b ſumq́; tintinnabulũ aliud aureũ & mâlũ punicũ. Et veſtietur
ea Aaron in officio miniſterij, vt audiatur ſonitus quãdo in-
greditur & egreditur Sanctuarium in conſpectu Domini, &
non moriatur. Facies & laminam de auro puriſsimo: in qua
ſculpes opere cælatoris, Sanctũ Domino. Ligabiſq́; eam vit-
ta hyacinthina, & erit ſuper tiarã imminens fronti pontificis.
Portabitq́; Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerunt & ſan-
G ctificauerũt filij Iſrael, in cunctis muneribus & donarijs ſuis.
Erit autem lamina ſemper in frõte eius, vt placatus ſit ei Do-
minus. Stringeſq́; tunicam byſſo, & tiaram byſsinam facies &
balteum opere plumarij. Porrò filijs Aaron tunicas lineas pa
rabis & balteos ac tiaras in gloriam & decôrem: veſtieſq́; his
omnibus Aaron fratrem tuum & filios eius cũ eo. Et cuncto-
rum conſecrabis manus, ſanctificabiſq́; illos vt ſacerdotio fun
gantur mihi. Facies & feminalia linea, vt operiant carnem tur-
pitudinis ſuæ à renibus vſq; ad femora: & vtentur eis Aaron
& filij eius quando ingredientur tabernaculum teſtimonij,
vel quando appropinquant ad altare vt miniſtrent in ſanctua
rio, ne iniquitatis rei moriantur. Legitimum ſempiternum
erit Aaron, & ſemini eius poſt eum.

[redacted]

CAPVT XXIX.

A SEd & hoc facies, vt mihi in ſacerdotio conſecren-
tur. Tolle vitulũ de armento, & arietes duos im-
maculatos, paneſq́; azymos, & cruſtulã abſq; fer-
mento, quæ cõſperſa ſint oleo, lagana quoq; azy Leuit. 8 a
ma oleo lita. De ſimila triticea cuncta facies, & poſita in ca-
niſtro offeres: vitulũ autem & duos arietes, & Aaron, ac filios
eius applicabis ad oſtiũ tabernaculi teſtimonij. Cumq́; laue-
ris patrem cũ filijs ſuis aqua, indues Aaron veſtimẽtis ſuis, id
eſt linea & tunica, & ſuperhumerali & rationali, quod con-
ſtringes balteo: & pones tiaram in capite eius, & laminã ſan-
ctam ſuper tiarã, & oleũ vnctionis fundes ſuper caput eius,
B atq; hoc ritu conſecrabitur. Filios quoq; illius applicabis &
indues tunicis lineis, cingeſq́; balteo, Aaron ſcilicet & libe-
ros eius, & impones eis mitras, erũtq́; ſacerdotes mihi religio-
ne perpetua. Poſtquam initiaueris manus eorũ, applicabis & Leuit. 8 b
vitulũ coram tabernaculo teſtimonij. Imponentq́; Aaron &
filij eius manus ſuper caput illius, & mactabis eum in cõſpe-
ctu Domini, iuxta oſtiũ tabernaculi teſtimonij: ſumptumq́;
de ſanguine vituli, pones ſuper cornua altaris digito tuo, re- Leuit. 8 a
liquũ autẽ ſanguinẽ fundes iuxta baſim eius. Sumes & adipẽ
totũ qui operit inteſtina, & reticulũ iecoris, ac duos renes, &
adipem qui ſuper eos eſt, & offeres incenſum ſuper altare:
carnes verò vituli & coriũ & fimum combures foris extra ca-
C ſtra, eo quod pro peccato ſit. Vnũ quoq; arietẽ ſumes, ſuper
cuius caput ponẽt Aaron & filij eius manus: quẽ cum macta-
ueris, tolles de ſanguine eius, & fundes circa altare. ipſum au-
tem arietẽ ſecabis in fruſta, lotaq́; inteſtina eius ac pedes po-
nes ſuper conciſas carnes, & ſuper caput illius, & offeres to-
tum arietem in incenſum ſuper altare, oblatio eſt Domino,
odor ſuauiſsimus victimæ Domini. Tolles quoq; arietẽ alte-
rũ, ſuper cuius caput Aaron & filij eius ponẽt manus. Quem
cũ immolaueris, ſumes de ſanguine eius, & pones ſuper ex-
tremũ auriculæ dextræ Aaron & filiorũ eius, & ſuper polli-
ces manus eorũ ac pedis dextri, fundeſq́; ſanguinẽ ſuper alta-
D re per circuitũ. Cumq́; tuleris de ſanguine qui eſt ſuper alta-
re & de oleo vnctionis, aſperges Aaron & veſtes eius, filios
& veſtimẽta eorũ. Conſecratiſq́; ipſis & veſtibus, tolles adipẽ
de ariete, & caudã & aruinã quæ operit vitalia, ac reticulũ ie-
coris, & duos renes, atq; adipẽ qui ſuper eos eſt, armũq; dex-
trum, eo quòd ſit aries conſecrationis, tortamq́; panis vnius,
cruſtulã cõſperſam oleo, laganũ de caniſtro azymorũ, quod
poſitũ eſt in cõſpectu Domini: poneſq́; omnia ſuper manus
Aaron & filiorum eius, & ſanctificabis eos eleuans corã Do-
mino. Suſcipieſq́; vniuerſa de manibus eorũ, & incendes ſu-
E per altare in holocauſtũ, odorẽ ſuauiſsimũ in conſpectu Do-
mini, quia oblatio eius eſt. Sumes quoq; pectuſculũ de ariete
quo initiatus eſt Aaron, ſanctificabiſq́; illud eleuatum coram
Domino,

Domino,& cedet in partem tuam.Sanctificabisq́; & pectuſ-
culum conſecratum,& armum quem de ariete ſeparaſti, quo
initiatus eſt Aaron & filij eius,cedentq́; in partem Aaron,&
filiorum eius iure perpetuo à filijs Iſrael,quia primitiua ſunt
& initia de victimis eorum pacificis quæ offerunt Domino.
Veſtem autem ſanctam qua vtetur Aaron habebũt filij eius
poſt eum,vt vngantur in ea & conſecrentur manus eorum.
Septem diebus vtetur illa qui pontifex pro eo fuerit conſti-
tutus de filijs eius,& qui ingredietur tabernaculum teſtimo-
nij vt miniſtret in ſanctuario. Arietem autem conſecratio-
F num tolles, & coques carnes eius in loco ſancto, quibus ve-
ſcetur Aaron & filij eius. Panes quoq; qui ſunt in caniſtro in
veſtibulo tabernaculi teſtimonij comedent, vt ſit placabile
Leuit. 8 g ſacrificium,& ſanctificentur offerentium manus. Alienigena
non veſcetur ex eis, quia ſancti ſunt. Quòd ſi remanſerit de
carnibus conſecratis ſiue de panibus vſq; mane,combures re-
liquias igni. non comedentur, quia ſanctificata ſunt. Omnia
quæ præcepi tibi,facies ſuper Aaron & filijs eius. Septẽ die-
bus conſecrabis manus eorum: & vitulum pro peccato offe-
res,per ſingulos dies ad expiandum.Mundabisq́; altare cum
immolaueris expiationis hoſtiam, & vnges illud in ſanctifi-
cationem. Septem diebus expiabis altare & ſanctificabis, &
erit ſanctum ſanctorum. omnis qui tetigerit illud,ſanctifica-
G bitur. Hoc eſt quod facies in altari, Agnos anniculos duos
per ſingulos dies iugiter,vnum agnum mane, & alterũ veſpe
re,decimam partem ſimilæ cõſperſæ oleo tuſo, quod habeat
menſuram quartam partem hin,& vinum ad libandum eiuſ-
dem menſuræ in agno vno. Alterum verò agnum offeres ad
veſperã iuxta ritum matutinæ oblationis,& iuxta ea quæ di-
ximus in odorem ſuauitatis.ſacrificiũ eſt Domino,oblatione
perpetua in generationes veſtras,ad oſtium tabernaculi teſti
monij coram Domino,vbi conſtituam vt loquar ad te. Ibiq́;
præcipiam filijs Iſrael,& ſanctificabitur altare in gloria mea.
Sanctificabo & tabernaculũ teſtimonij cum altari, & Aaron
cum filijs ſuis, vt ſacerdotio fungantur mihi. Et habitabo in
medio filiorum Iſrael,eroq́; eis Deus,& ſcient quia ego ſum
Dominus Deus eorum, qui eduxi eos de terra Aegypti, vt
manerem inter illos,ego Dominus Deus ipſorum.

[redacted]

CAPVT XXX.

A Facies quoq; altare ad adolendum thymiama de
[redacted] lignis ſetim,habens cubitum longitudinis, & al-
terum latitudinis, id eſt quadrangulum, & duos
cubitos in altitudine. Cornua ex ipſo procedent,
veſtiesq; illud auro puriſsimo,tam craticulã eius,quàm parie-
tes per circumitũ,& cornua.Faciesq; ei coronã aureolam per
gyrũ,& duos annulos aureos ſub corona per ſingula latera,vt
mittantur in eos vectes,& altare portetur.Ipſos quoq; vectes
facies de lignis ſetim, & inaurabis.Ponesq́; altare contra ve-
lum,quod ante arcam pendet teſtimonij corã propitiatorio
quo tegitur teſtimonium,vbi loquar tibi. Et adolebit incen-
ſum ſuper eo Aaron,ſuaue fragrans. Mane quando cõponet
lucernas,incendet illud:& quando collocabit eas ad veſperũ,
B vret thymiama ſempiternũ coram Domino in generationes
veſtras.Non offeretis ſuper eo thymiama compoſitionis al-
terius,nec oblationem & victimam,nec libabitis libamina. Et
deprecabitur Aaron ſuper cornua eius ſemel per annũ in ſan
guine,quod oblatum eſt pro peccato,& placabit ſuper eo in
generationibus veſtris.ſanctum ſanctorũ erit Domino. Lo-
Nume. 1 a cutusq́; eſt Dominus ad Moyſen,dicẽs,Quando tuleris ſum-
mam filiorum Iſrael iuxta numerũ, dabunt ſinguli pretium
[redacted] pro animabus ſuis Domino,& non erit plaga in eis, cũ fue-
Leuit. 27 c rint recenſiti. Hoc autem dabit omnis qui tranſit ad numerũ,
Nume. 3 g dimidium ſicli iuxta menſuram templi. Siclus,viginti obolos
Ezec. 45 d habet. Media pars ſicli offeretur Domino. Qui habetur in nu
mero à viginti annis & ſuprà, dabit pretiũ. Diues non addet
ad mediũ ſicli,& pauper nihil minuet. Suſceptamq́; pecuniã,
quæ collata eſt à filijs Iſrael, trades in vſus tabernaculi teſti-
monij,vt ſit monimentum eorum coram Domino,& propi-
C tietur animabus eorũ. Locutusq́; eſt Dominus ad Moyſen,
dicens,Facies & labium æneum cum baſi ſua ad lauandũ: po-
nesq́; illud inter tabernaculum teſtimonij & altare. Et miſſa
aqua lauabunt in ea Aaron, & filij eius manus ſuas ac pedes,
quando ingreſſuri ſunt tabernaculum teſtimonij, & quando
acceſſuri ſunt ad altare,vt offerant in eo thymiama Domino,
ne fortè moriantur.legitimum ſempiternum erit ipſi,& ſemi
ni eius per ſucceſsiones. Locutusq́; eſt Dominus ad Moy-
ſen,dicens,Sume tibi aromata primæ myrrhæ & electæ quin
gentos ſiclos,& cinnamomi medium, id eſt ducentos quin-
quaginta ſiclos,calami ſimiliter ducẽtos quinquaginta ſiclos,
caſsiæ autem quingentos ſiclos in pondere ſanctuarij, oleum
de oliuetis menſuram hin:faciesq́; vnctionis oleum ſanctum
vnguentum compoſitum opere vnguentarij,& vnges ex eo
tabernaculum teſtimonij,& arcam teſtamenti,menſamq́; cũ
D vaſis ſuis,candelabrum,& vtenſilia eius, altaria thymiamatis,
& holocauſti,& vniuerſam ſupellectilem quæ ad cultum eo-
rum pertinet:ſanctificabisq́; omnia, & erunt ſancta ſancto-
rum.qui tetigerit ea,ſanctificabitur. Aarõ & filios eius vnges,
ſanctificabisq́; eos,vt ſacerdotio fungantur mihi. Filijs quoq;
Iſrael,dices,Hoc oleum vnctionis ſanctum erit mihi in ge-
nerationes veſtras. Caro hominis non vngetur ex eo,& iuxta
compoſitionem eius non facietis aliud, quia ſanctificatum
eſt,& ſanctum erit vobis, Homo quicunq; tale compoſuerit,
& dederit ex eo alieno, exterminabitur de populo ſuo. Di-
xitq́; Dominus ad Moyſen, Sume tibi aromata, ſtacten &
onycham,galbanum boni odoris,& thus lucidiſsimũ, æqua-
lis ponderis erunt omnia:faciesq́; thymiama compoſitũ ope-
re vnguentarij miſtum diligenter,& purum,& ſanctificatio-
ne digniſsimum. Cumq́; in tenuiſsimum puluerem vniuerſa
contuderis,pones ex eo coram tabernaculo teſtimonij,in lo-
co quo apparebo tibi.ſanctum ſanctorum erit vobis thymia-
ma. Talem compoſitionem non facietis in vſus veſtros, quia
ſanctum eſt Domino. Homo quicunq; fecerit ſimile,vt odo-
re illius perfruatur,peribit de populis ſuis.

[redacted]

CAPVT XXXI.

A Locutusq́; eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Ec-
ce vocaui ex nomine Beſeleel filiũ Vri filij Hur
de tribu Iuda,& impleui eum ſpiritu Dei,ſapien
tia, & intelligentia, & ſcientia in omni opere ad
excogitandũ quicquid fabrefieri poteſt ex auro,& argẽto,&
ære,marmore & gemmis,& diuerſitate lignorum. Dediq́; ei
ſocium Ooliab filiũ Achiſamech de tribu Dan. Et in corde,
B omnis eruditi poſui ſapientiã:vt faciant cuncta quæ præcepi
tibi,tabernaculũ fœderis,& arcã teſtimonij,& propitiatoriũ
quod ſuper eã eſt,& cuncta vaſa tabernaculi,mẽſamq́;,& va-
ſa eius,cãdelabrũ puriſsimũ cum vaſis ſuis,& altare thymia-
matis,& holocauſti,& omnia vaſa eorũ,labium cum baſi ſua,
veſtes ſanctas in miniſterio Aaron ſacerdoti, & filijs eius, vt
fungãtur officio ſuo in ſacris,oleum vnctionis,& thymiama
aromatũ in ſanctuario.omnia quæ precepi tibi,faciẽt. Et lo-
cutus eſt Dominus ad Moyſen,dicẽs: Loquere filijs Iſrael,&
C dices ad eos, Videte vt ſabbathũ meũ cuſtodiatis, quia ſignũ Supra 20 b
eſt inter me & vos in generationibus veſtris, vt ſciatis quia Ezec. 20 b
ego Dominus,qui ſanctifico vos. Cuſtodite ſabbathũ meũ,
ſanctum eſt enim vobis:qui polluerit illud,morte morietur:
qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio popu-
li ſui. Sex diebus facietis opus, in die ſeptimo ſabbathũ eſt,
requies ſancta Domino. omnis qui fecerit opus in hac die,
morietur. Cuſtodiãt filij Iſrael ſabbathũ,& celebrent illud in

D generationibus ſuis. Pactum eſt ſempiternum inter me & fi-
Gene.1 d lios Iſrael, ſignumq́; perpetuum. ſex enim diebus fecit Do-
minus cœlum & terram, & in ſeptimo ab omni opere ceſſa-
uit. Dedit quoq; Dominus Moyſi, completis huiuſcemodi
Deut.9 b ſermonibus in monte Sinai, duas tabulas teſtimonij lapideas,
ſcriptas digito Dei.

[redacted]

CAPVT XXXII.

A Idens autem populus quòd morã faceret deſcen-
dendi de monte Moyſes, congregatus aduerſus
Act.7 c Aaron, ait, Surge, fac nobis Deos qui nos præ-
cedant: Moyſi enim huic viro qui nos eduxit de
terra Aegypti, ignoramus quid acciderit ei. Dixitque ad eos
Aaron, Tollite inaures aureas de vxorum, filiorumq́;, & filia-
rum veſtrarũ auribus, & afferte ad me. Fecitq́, populus quæ
iuſſerat, deferens inaures ad Aaron. Quas cum ille accepiſſet,
Pſal.105 b formauit opere fuſorio, & fecit ex eis vitulũ conflatilem. Di-
B xeruntq́;, Hi ſunt dij tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ae-
gypti. Quod cũ vidiſſet Aaron, ædificauit altare coram eo, &
præconis voce clamauit, dicens, Cras ſolennitas Domini eſt.
Surgenteſq́; mane, obtulerũt holocauſta, & hoſtias pacificas,
& ſedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerũt ludere.
1. Cor.10 b Locutus eſt autẽ Dominus ad Moyſen, dicẽs, Vadẽ, deſcen-
Deut.9 b de, peccauit populus tuus quẽ eduxiſti de terra Aegypti: re-
ceſſerunt citò de via, quã oſtẽdiſti eis: feceruntq́; ſibi vitulum
conflatilẽ, & adorauerũt, atq; immolãtes hoſtias ei, dixerunt,
Iſti ſunt dij tui Iſrael, qui te eduxerũt de terra Aegypti. Rur-
3. Reg.12 g ſumq́; ait Dominus ad Moyſen, Cerno quòd populus iſte,
Infra 33 a duræ ceruicis ſit: dimitte me, vt iraſcatur furor meus contra
C eos, & deleã eos, faciãq́; te in gentẽ magnã. Moyſes autẽ ora-
bat Dominũ Deũ ſuum, dicens, Cur Domine iraſcitur furor
Pſal.105 b tuus cõtra populũ tuum, quem eduxiſti de terra Aegypti, in
fortitudine magna, & in manu robuſta? Ne quæſo dicant Ae-
Nume.14 c gyptij, Callidè eduxit eos, vt interficeret in montibus, & de-
leret è terra: quieſcat ira tua, & eſto placabilis ſuper nequitia
populi tui. Recordare Abrahã, Iſaac, & Iſrael ſeruorum tuo-
Gene.48 a rum, quibus iuraſti per temetipſum, dicens, Multiplicabo ſe-
Gene.15 b men veſtrũ, ſicut ſtellas cœli: & vniuerſam terrã hanc, de qua
Gene.12 b locutus ſum, dabo ſemini veſtro, & poſsidebitis eã ſemper.
D Placatuſq́; eſt Dominus ne faceret malũ, quod locutus fue-
rat aduerſus populũ ſuum. Et reuerſus eſt Moyſes de monte
portãs duas tabulas teſtimonij in manu ſua, ſcriptas ex vtraq;
parte, & factas opere Domini. Scriptura quoq; Dei erat ſcul-
pta in tabulis. Audiens autem Ioſue tumultũ populi vociſe-
rantis, dixit ad Moyſen, Vlulatus pugnæ auditur in caſtris.
Qui reſpõdit, Non eſt clamor adhortantium ad pugnã, neq;
vociferatio compellentiũ ad fugam: ſed vocem cantantiũ ego
audio. Cumq́; appropinquaſſet ad caſtra, vidit vitulũ, & cho-
E ros: iratuſq́; valde, proiecit de manu tabulas, & confregit eas
ad radicẽ montis. Arripienſq́; vitulũ quem fecerãt, cõbuſsit,
& cõtriuit vſq; ad puluerẽ, quẽ ſparſit in aquã, & dedit ex eo
potum filijs Iſrael. Dixitq́; ad Aaron, Quid tibi fecit hic po-
pulus, vt induceres ſuper eũ peccatũ maximũ? Cui ille reſpõ-
dit, Ne indignetur Dominus meus: tu enim noſti populum
iſtũ quòd pronus ſit ad malũ, dixerũt mihi, Fac nobis Deos,
qui nos præcedant: huic enim Moyſi, qui nos eduxit de terra
Aegypti, neſcimus quid acciderit. Quibus ego dixi, Quis ve-
ſtrum habet aurũ? Tulerunt, & dederũt mihi, & proieci illud
F in ignẽ, egreſſuſq́; eſt hic vitulus. Videns ergo Moyſes popu
lum quòd eſſet nudatus (ſpoliauerat enim eũ Aaron propter
ignominiam ſordis, & inter hoſtes nudũ cõſtituerat) & ſtans
in porta caſtrorũ, ait, Si quis eſt Domini, iungatur mihi. Cõ-
Interficiuntur idololatræ. gregatiq́; ſunt ad eum omnes filij Leui: quibus ait, Hæc dicit
Dominus Deus Iſrael, Ponat vir gladiũ ſuper femur ſuum:
ite, & redite de porta vſq; ad portam per mediũ caſtrorum, &
occidat vnuſquiſq; fratrẽ, & amicũ, & proximũ ſuum. Fece-
runtq́; filij Leui iuxta ſermonem Moyſi, cecideruntq́; in die
illa quaſi tria millia hominũ. Et ait Moyſes, Conſecraſtis ma-
nus veſtras hodie Domino, vnuſquiſq; in filio, & in fratre
G ſuo, vt detur vobis benedictio. Facto autẽ altero die, locutus
eſt Moyſes ad populũ, Peccaſtis peccatũ maximũ, aſcendam
ad Dominum, ſi quo modo quiuero eũ deprecari pro ſcelere
veſtro. Reuerſuſq́; ad Dominũ, ait, Obſecro, peccauit popu-
lus iſte peccatũ maximũ, feceruntq́; ſibi Deos aureos, aut di-
mitte eis hanc noxã: aut ſi non facis, dele me de libro tuo quẽ
ſcripſiſti. Cui reſpondit Dominus. Qui peccauerit mihi, de-
lebo eum de libro meo: tu autem vade, & duc populũ iſtum Eccle.45 a
quò locutus ſum tibi, angelus meus præcedet te. Ego autẽ in
die vltionis viſitabo & hoc peccatum eorum. Percuſsit ergo
Dominus populum pro reatu vituli, quem fecerat Aaron.

[redacted]

CAPVT XXXIII.

A Ocutuſq́; eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Va-
de, aſcende de loco iſto tu & populus tuus quem
eduxiſti de terra Aegypti in terram quam iuraui
Abraham, Iſaac, & Iacob, dicẽs: Semini tuo dabo Gene.12 b
eã, & mittã præcurſorẽ tui angelũ, vt eijciã Chananæum, & Supra 23 c
Amorrhæũ, & Hethæũ, & Pherezæũ, & Heuæum, & Iebu- Ioſue 24 c
ſæum, & intres in terrã fluentẽ lacte & melle. Nõ enim aſcen Deut.7 c
dam tecũ, quia populus duræ ceruicis es, ne fortè diſperdã te
in via. Audienſq́; populus ſermonem hũc peſsimũ, luxit: &
nullus ex more indutus eſt cultu ſuo. Dixitq́; Dominus ad Supra 32 a
Moyſen, Loquere filijs Iſrael. Populus duræ ceruicis es, ſe-
mel aſcendã in medio tui, & delebo te. Iam nũc depone orna
tum tuũ, vt ſciam quid faciã tibi. Depoſuerũt ergo filij Iſrael
B ornatũ ſuũ à mõte Horeb. Moyſes quoq; tollẽs tabernaculũ,
tetẽdit extra caſtra procul, vocauitq́; nomẽ eius Tabernaculũ
fœderis. Et omnis populus qui habebat aliquã quæſtionem,
egrediebatur ad tabernaculũ fœderis extra caſtra. Cũq́; egre-
deretur Moyſes ad tabernaculum, ſurgebat vniuerſa plebs, &
ſtabat vnuſquiſq; in oſtio papilionis ſui, reſpiciebãtq́; tergũ
Moyſi, donec ingrederetur tentoriũ. Ingreſſo autẽ illo taber-
naculũ fœderis, deſcẽdebat colũna nubis, & ſtabat ad oſtium,
loquebaturq́; cũ Moyſe, cernẽtibus vniuerſis, quòd columna
nubis ſtaret ad oſtiũ tabernaculi. Stabantq́; ipſi, & adorabant
per fores tabernaculorũ ſuorũ. Loquebatur autem Dominus
ad Moyſen facie ad faciem, ſicut ſolet loqui homo ad amicum
C ſuũ. Cumq́; ille reuerteretur in caſtra, miniſter eius Ioſue fi-
lius Nun, puer, nõ recedebat de tabernaculo. Dixit autẽ Moy
ſes ad Dominũ, Præcipis vt educã populũ iſtũ, & nõ indicas
mihi quẽ miſſurus es mecũ, præſertim cũ dixeris, Noui te ex
nomine, & inueniſti gratiã coram me. Si ergo inueni gratiam
in conſpectu tuo, oſtende mihi faciẽ tuã, vt ſciã te, & inueniã
gratiam ante oculos tuos: reſpice populũ tuũ gentem hanc.
Dixitq́; Dominus, Facies mea præcedet te, & requiem dabo
tibi. Et ait Moyſes, Si non tuipſe præcedas, ne educas nos de
loco iſto. In quo enim ſcire poterimus ego & populus tuus
inueniſſe nos gratiã in cõſpectu tuo, niſi ambulaueris nobiſ-
cum, vt glorificemur ab omnibus populis qui habitant ſuper
D terrã? Dixit autẽ Dominus ad Moyſen, Et verbũ iſtud quod
locutus es, faciam: inueniſti enim gratiã corã me, & teipſum
noui ex nomine. Qui ait, Oſtende mihi gloriã tuã. Reſpon-
dit, Ego oſtendam omne bonum tibi, & vocabo in nomine Roma.9 c
Domini coram te: & miſerebor cui voluero, & clemens ero
in quem mihi placuerit. Rurſumq́; ait, Nõ poteris videre fa-
ciem meam: non enim videbit me homo, & viuet. Et iterum,
Ecce, inquit, eſt locus apud me, & ſtabis ſupra petrã. Cumq́;
tranſibit gloria mea, ponã te in foramine petræ, & protegam
dextera mea, donec tranſeam: tollamq́; manum meã, & vide-
bis poſteriora mea, faciem autem meam videre non poteris.

[redacted]

CAPVT, XXXIIII.

A AC deinceps, Præcîde,ait,tibi duas tabulas lapi-
Deut.10.a deas inſtar priorũ,& ſcribã ſuper eas verba quæ
habuerunt tabulæ quas fregiſti. Eſto paratus ma
ne,vt aſcendas ſtatim in montem Sinai, ſtabisq́;
mecum ſuper verticem montis. Nullus aſcendat tecum, nec
videatur quiſpiã per totum montẽ,boues quoq; & oues non
paſcantur econtra. Excîdit ergo duas tabulas lapideas, quales
antea fuerant:& de nocte conſurgens aſcendit in montem Si-
nai,ſicut præceperat ei Dominus,portans ſecum duas tabu-
las.Cumq́; deſcendiſſet Dominus per nubem , ſtetit ibidem
cum eo,inuocans nomen domini. Quo tranſeunte coram eo,
ait,Dominator Domine Deus miſericors et clemens,patiens
Pſal.142.a & multæ miſerationis,ac verax, qui cuſtodis miſericordiam
Hier.32.c in millia,qui aufers iniquitatem & ſcelera,atque peccata,nul-
Deut.5.a luſq́; apud te per ſe innocens eſt.Qui reddis iniquitatem pa-
trum filijs, ac nepotibus in tertiam & quartam progeniem.
B Feſtinuſq́; Moyſes,curuatus eſt pronus in terram, & adorãs
ait,Si inueni gratiam in conſpectu tuo Domine , obſecro vt
gradiaris nobiſcum,populus enim duræ ceruicis eſt : & aufe-
ras iniquitates noſtras atq; peccata,noſq́; poſsideas. Reſpon-
dit Dominus,Ego inibo pactum videntibus cunctis,ſigna fa
ciam quæ nunquam viſa ſunt ſuper terram,nec in vllis genti-
bus:vt cernat populus iſte,in cuius es medio , opus Domini
terribile quod facturus ſum. Obſerua cuncta,quæ hodie man
daui tibi:ego ipſe eijciam ante faciem tuam Amorrhæum, &
Chananæũ,& Hethæum,Pherezæum quoq;, & Heuæum,
& Iebuſæum.Caue ne vnquã cum habitatoribus terræ illius
iungas amicitias,quæ ſint tibi in ruinam : ſed & aras eorũ de-
ſtrue,confringe ſtatuas,lucoſq́; ſuccîde.Noli adorare Deum
Supra 23.d alienũ.Dominus zelotes nomen eius, Deus eſt æmulator.Ne
Deute.7.a ineas pactũ cum hominibus illarũ regionũ:ne cum fornicati
fuerint cum dijs ſuis,& adorauerint ſimulachra eorum,vocet
C te quiſpiam vt comedas de immolatis. Nec vxorem de filia-
3.Reg.11.a bus eorũ accipies filijs tuis:ne poſtquã ipſæ fuerint fornica
tæ,fornicari faciant & filios tuos in deos ſuos. Deos conflati-
les nõ facies tibi.Solẽnitatẽ azymorũ cuſtodies. Septem die-
bus veſcêris azymis,ſicut præcepi tibi in tempore menſis no-
uorum,menſe enim verni temporis egreſſus es de Aegypto.
Omne quod aperit vuluã generis maſculini,meũ erit. De cũ-
ctis animãtibus tam de bobus,quàm de ouibus,meũ erit. Pri-
Supra 13.a mogenitũ aſini redimes oue.ſin autẽ nec pretium pro eo dede
ris,occidetur. Primogenitũ filiorũ tuorũ redimes:nec appare
Supra 23.b his in cõſpectu meo vacuus.Sex diebus operaberis,die ſepti-
Deut.16.b mo ceſſabis arare & metere. Solennitatẽ hebdomadarũ facies
Eccl.15.a tibi in primitijs frugũ meſsis tuæ triticeæ, & Solẽnitatẽ quã-
do redeũte anni tẽpore cũcta cõduntur. Tribus tẽporibus an-
ni apparebit omne maſculinũ tuũ in conſpectu omnipotẽtis
Domini Dei Iſrael.Cum enim tulero gentes à facie tua,& di-
latauero terminos tuos,nullus inſidiabitur terræ tuæ , aſcen-
dente te & apparente in conſpectu Domini Dei tui ter in
anno. Non immolabis ſuper fermento ſanguinem hoſtiæ
meæ:neque reſidebit mane de victima ſolennitatis phaſe. Pri Supra 23.c
mitias frugum terræ tuæ offeres in domo Domini Dei tui. Deut.14.c
D Non coques hœdum in lacte matris ſuæ. Dixitq́; Dominus Supra 24.d
ad Moyſen,Scribe tibi verba hæc, quibus & tecum & cum
Iſrael pepigi fœdus.Fuit ergo ibi cũ Domino Moyſes qua-
draginta dies & quadraginta noctes:panem non comedit,&
aquam non bibit,& ſcripſit in tabulis verba fœderis decem.
Cumq́; deſcenderet Moyſes de monte Sinai,tenebat duas ta-
bulas teſtimonij,& ignorabat quòd cornuta eſſet facies ſua
ex conſortio ſermonis Domini. Videntes autem Aaron &
filij Iſrael cornutam Moyſi faciem,timuerunt propè accede-
re. Vocatiq́; ab eo,reuerſi ſunt tam Aaron , quàm principes
ſynagógæ. Et poſtquam locutus eſt ad eos, venerunt ad eum
etiam omnes filij Iſrael:quibus præcepit cuncta quæ audie-
rat à Domino in monte Sinai. Impletiſq́; ſermonibus poſuit
velamen ſuper faciem ſuam. Quod ingreſſus ad Dominum,
& loquens cum eo auferebat donec exiret, & tunc loqueba-
tur ad filios Iſrael omnia quæ ſibi fuerant imperata. Qui vi- 2.Cor.3.a
debant faciem egredientis Moyſi eſſe cornutam, ſed operie-
bat ille rurſus faciem ſuam,ſiquando loquebatur ad eos.

[redacted]

CAPVT XXXV.

A IGitur cõgregata omni turba filiorũ Iſrael, dixit
ad eos, Hæc ſunt quæ iuſsit Dominus fieri,Sex
diebus facietis opus:ſeptimus dies erit vobis ſan-
ctus,ſabbathum & requies Dñi : qui fecerit opus
in eo, occidetur. Non ſuccendetis ignem in omnibus habita-
culis veſtris per diem ſabbathi. Et ait Moyſes ad omnem ca-
teruam filiorũ Iſrael,Iſte eſt ſermo quẽ præcepit Dominus,
dicens,Separate apud vos primitias domino. Omnis volunta- Supra 25.a
rius & prono animo offerat eas Domino:aurũ & argentum,
& æs,hyacinthũ & purpurã,coccũq́; bis tinctum,& byſſum,
pilos caprarũ,pelleſq́; arietum rubricatas,& hyacinthinas, li-
gna ſetim,& oleũ ad luminaria concinnanda,& vt conficiatur
vnguẽtum, & thymiama ſuauiſsimum,lapides onychinos,&
B gemmas ad ornatũ ſuperhumeralis & rationalis. Quiſquis ve-
ſtrũ ſapiens eſt,veniat & faciat quod Dominus imperauit,ta-
bernaculũ ſcilicet, & tectũ eius,atq; operimentũ,annulos &
tabulata cum vectibus,paxillos & baſes,arcã & vectes,propi
tiatoriũ,& velum quod ante illud oppanditur: Menſam cum
vectibus & vaſis & propoſitionis panibus: Candelabrũ ad lu
minaria ſuſtentãda,vaſa illius.& lucernas , & oleum ad nutri-
mẽta ignium:Altare thymiamatis,& vectes , & oleũ vnctio-
nis & thymiama ex aromatibus: Tentorium ad oſtium taber
naculi:Altare holocauſti, & craticulã eius æneam cum vecti-
bus & vaſis ſuis:Labrũ & baſim eius:Cortinas atrij cũ colum-
nis & baſibus,tentorium in foribus veſtibuli, paxillos taber-
naculi atrij cum funiculis ſuis: Veſtimẽta quorum vſus eſt in
C miniſterio ſanctuarij, veſtes Aaron pontificis ac filiorũ eius
vt ſacerdotio fungantur mihi. Egreſſaque omnis multitudo
filiorum Iſrael de conſpectu Moyſi,obtulerũt mente prom-
ptiſsima atq; deuota primitias Domino , ad faciendum opus
tabernaculi teſtimonij. Quicquid ad cultum & ad veſtes ſan-
ctas neceſſariũ erat,viri cum mulieribus præbuerũt , armillas
& inaures,annulos & dextralia. Omne vas aureum in donaria
Domini ſeparatum eſt.Si quis habebat aurum, hyacinthũ &
purpuram,coccumq́ue bis tinctum , byſſum & pilos capra-
rum,pelles arietũ rubricatas,& hyacinthinas,argenti æriſque
metalla obtulerunt Domino, lignaque ſetim in varios vſus.
Sed & mulieres doctæ quæ venerant,dederunt hyacinthum,
purpuram,& vermiculum ac byſſum,& pilos caprarũ,ſpon-
te propria cuncta tribuentes. Principes verò obtulerunt la-
pides onychinos , & gemmas ad ſuperhumerale & rationa-

le,aromataq́;,& oleum ad luminaria concinnanda,& ad præ-
parandum vnguentum,ac thymiama odoris ſuauiſsimi com-
D ponendũ.Omnes viri & mulieres mente deuota obtulerunt
donaria,vt fierent opera quæ iuſſerat Dominus per manum
Moyſi.Cuncti filij Iſrael voluntaria Domino dedicauerunt.
Supra 31.a Dixitq́; Moyſes ad filios Iſrael, Ecce vocauit Dominus ex
nomine Beſeleel filiũ Vri filij Hur de tribu Iuda:impleuitq́;
eum ſpiritu Dei,ſapientia & intelligentia & ſcientia,& omni
doctrina ad excogitandum,& faciendum opus in auro & ar-
gento,&ære,ſculpendiſq́; lapidibus, & opere carpentario.
quicquid fabrè adinueniri poteſt,dedit in corde eius. Ooliab
quoque filium Achiſamech de tribu Dan,ambos erudiuit ſa-
pientia,vt faciant opera abietarij,polymitarij ac plumarij, de
hyacintho ac purpura,coccoq́; bis tincto,& byſſo, & texant
omnia,ac noua quæque reperiant.

[redacted]

CAPVT XXXVI.

A Ecit ergo Beſeleel,& Ooliab,& omnis vir ſa-
[redacted] piens,quibus dedit Dominus ſapientiam & in-
tellectum,vt ſcirent fabrè operari quæ in vſus ſan
ctuarij neceſſaria ſunt,& quæ præcepit Domi-
nus.Cumq́; vocaſſet eos Moyſes,& omnem eruditum virum
cui dederat Dominus ſapientiam,& qui ſponte ſua obtule-
rant ſe ad faciendum opus,tradidit eis vniuerſa donaria filio-
rum Iſrael.Qui cum inſtarent operi,quotidie mane vota po-
pulus offerebat. Vnde artifices venire compulſi,dixerunt
Moyſi,Plus offert populus quàm neceſſarium eſt. Iuſsit er-
go Moyſes præconis voce cantari, Nec vir nec mulier quic-
quam offerat vltrà in opere ſanctuarij.Sicq́ue ceſſatum eſt à
muneribus offerendis, eo quòd oblata ſufficerent & ſuper-
abundarent.Feceruntq́; omnes corde ſapiẽtes ad explendum
opus tabernaculi, cortinas decem de byſſo retorta, & hya-
cintho,& purpura,coccoq́; bis tincto,opere vario,& arte po
B lymita.quarum vna habebat in longitudine vigintiocto cubi-
tos,& in latitudine quatuor.vna menſura erat omnium corti-
narum.Coniunxitq́; cortinas quinque,alteram alteri, & alias
quinque ſibi inuicem copulauit. Fecit & anſas hyacinthinas
in ora cortinæ vnius ex vtroque latere,& in ora cortinæ alte-
rius ſimiliter,vt contra ſe inuicem venirent anſæ, & mutuò
iungerentur.vnde & quinquaginta fudit circulos aureos, qui
morderent cortinarum anſas, & fieret vnum tabernaculum.
Fecit & ſaga vndecim de pilis caprarum ad operiendum te-
ctum tabernaculi:vnum ſagum in longitudine habebat cubi-
tos triginta,& in latitudine cubitos quatuor. vnius menſuræ
erant omnia ſaga.quorum quinque iunxit ſeorſum, & ſex
alia ſeparatim.Fecitq́; anſas quinquaginta in ora ſagi vnius,&
quinquaginta in ora ſagi alterius, vt ſibi inuicem iungeren-
tur. Et fibulas æneas quinquaginta, quibus necteretur te-
ctum,vt vnum palliũ ex omnibus ſagis fieret. Fecit & oper-
C torium tabernaculi de pellibus arietum rubricatis:aliudq́; de-
ſuper velamentum de pellibus hyacinthinis. Fecit & tabulas
tabernaculi de lignis ſetim ſtantes. Decem cubitorum erat
longitudo tabulæ vnius,& vnum ac ſemis cubitum latitudo
retinebat. Binæ incaſtraturæ erant per ſingulas tabulas, vt al-
teri altera iungeretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi tabu-
lis. E quibus viginti ad plagam meridianam erant contra au-
ſtrum cum quadraginta baſibus argenteis.Duæ baſes ſub vna
tabula ponebantur ex vtraque parte angulorum, vbi inca-
ſtraturæ laterum in angulis terminantur.Ad plagam quoque
tabernaculi quæ reſpicit ad aquilonem, fecit viginti tabulas
cum quadraginta baſibus argenteis, duas baſes per ſingulas
tabulas.Contra occidentem verò,id eſt,ad eam partem taber-
naculi quæ mare reſpicit, fecit ſex tabulas,& duas alias per
ſingulos angulos tabernaculi retrò,quæ iunctæ erant à deor-
ſum vſque ſurſum:& in vnam compaginem pariter fereban-
tur.Ita fecit ex vtraq; parte per ſingulos angulos:vt octo eſ-
ſent ſimul tabulæ,& haberent baſes argenteas ſedecim, binas
ſcilicet baſes ſub ſingulis tabulis. Fecit & vectes de lignis ſe-
tim,quinque,ad continendas tabulas vnius lateris tabernacu-
li, & quinque alios ad alterius lateris coaptandas tabulas:&
D extra hos,quinque alios vectes ad occidentalem plagam ta-
bernaculi contra mare.Fecit quoque vectem alium, qui per
medias tabulas ab angulo vſq; ad angulum perueniret. Ipſa
autem tabulata deaurauit, fuſis baſibus earum argenteis. Et
circulos eorum fecit aureos, per quos vectes induci poſſent:
quos & ipſos laminis aureis operuit. Fecit & velum de hya-
cintho,& purpura,vermiculo ac byſſo retorta opere poly-
mitario, varium atque diſtinctum: & quatuor columnas de
lignis ſetim, quas cum capitibus deaurauit, fuſis baſibus ea-
rum argenteis.Fecit & tentorium in introitu tabernaculi ex
hyacintho,purpura,vermiculo,byſſoq́ue retorta opere plu-
marij:& columnas quinque cum capitibus ſuis quas operuit
auro,baſeſq́ue earum fudit æneas.

[redacted]

CAPVT XXXVIII.

A Ecit autem Beſeleel & arcam de lignis ſetim, [redacted]
habentem duos & ſemis cubitos in longitudi-
ne,& cubitum ac ſemiſſem in latitudine,altitu
do quoque vnius cubiti fuit & dimidij: veſti-
uitq́; eam auro puriſsimo,intus ac foris. Et fe-
cit illi coronam auream per gyrum,conflans quatuor annulos
aureos per quatuor angulos eius:duos annulos in latere vno,
& duos in altero. Vectes quoque fecit de lignis ſetim, quos
veſtiuit auro,& quos miſit in annulos, qui erant in lateribus
arcæ,ad portandum eam.Fecit & propitiatorium, id eſt ora-
culum,de auro mundiſsimo, duorum cubitorum & dimidij
in longitudine, & cubiti ac ſemis in latitudine. Duos etiam
cherubim ex auro ductili,quos poſuit ex vtraque parte pro-
pitiatorij,cherub vnum in ſummitate vnius partis, & cherub
B alterum in ſummitate partis alterius:duos cherubim in ſingu-
lis ſummitatibus propitiatorij extendentes alas, & tegentes
propitiatorium, ſeq́ue mutuo & illud reſpicientes.Fecit &
menſam de lignis ſetim in longitudine duorum cubitorum,
& in latitudine vnius cubiti,quæ habebat in altitudine cubi-
tum ac ſemiſſem.circumdeditq́ue eam auro mundiſsimo,&
fecit illi labium aureum per gyrum, ipſiq́ue labio coronam
auream interraſilem quatuor digitorum, & ſuper eandem al-
teram coronam auream. Fudit & quatuor circulos aureos,
quos poſuit in quatuor angulis per ſingulos pedes menſæ
contra coronam,miſitq́; in eos vectes,vt poſsit portari.Ipſos
quoq; vectes fecit de lignis ſetim,& circundedit eos auro. Et
vaſa ad diuerſos vſus menſæ,acetabula,phialas, & cyathos,&
thuribula,ex auro puro, in quibus offerenda ſunt libamina.
C Fecit & candelabrum ductile de auro mundiſsimo. De cuius
vecte calami,ſcyphi, ſphærulæq́; ſimul & lilia procedebant,
ſex in vtroque latere.tres calami ex parte vna,& tres ex alte-
ra.tres ſcyphi in nucis modum per calamos ſingulos, ſphæ-
rulæq́; ſimul & lilia:& tres ſcyphi inſtar nucis in calamo alte-
ro,ſphærulæq́; ſimul & lilia.Aequum erat opus ſex calamo-
rum,qui procedebant de ſtipite candelabri.In ipſo autem ve-
cte erant quatuor ſcyphi in nucis modum,ſphærulæq́ue per
ſingulos ſimul & lilia, & ſphærulæ ſub duobus calamis per
loca tria,qui ſimul ſex fiunt calami procedentes de vecte vno.
& ſphærulæ igitur,& calami ex ipſo erant, vniuerſa ductilia
ex auro puriſsimo. Fecit & lucernas ſeptem cum emuncto-
rijs ſuis,& vaſa vbi ea quæ emũcta ſunt,extinguantur, de au-
D ro mũdiſsimo. Talentum auri appendebat candelabrum cum
omnibus

omnibus vaſis ſuis. Fecit & altare thymiamatis de lignis ſe-
tim, per quadrum ſingulos habens cubitos,& in altitudine
duos: è cuius angulis procedebant cornua. Veſtiuitque illud
auro puriſsimo cum craticula ac parietibus & cornibus. Fe-
citq́; ei coronam aureolam per gyrum, & duos annulos au-
reos ſub corona per ſingula latera,vt mittantur in eos vectes,
& poſsit altare portari. Ipſos autẽ vectes fecit de lignis ſetim,
& operuit laminis aureis. Compoſuit & oleum ad ſanctifica-
tionis vnguentum & thymiamata de aromatibus mũdiſsimis
opere pigmentarij.

[redacted].

CAPVT XXXVIII.

A FEcit & altare holocauſti de lignis ſetim, quinque
cubitorum per quadrum,& trium in altitudine,
cuius cornua de angulis procedebant, operuitq́;
illud laminis æneis. Et in vſus eius parauit ex ære
vaſa diuerſa, lebetes, forcipes, fuſcinulas, vncinos, & ignium
receptacula. Craticulamq́; eius in modum retis fecit æneam,
& ſubter eam in altaris medio arulam, fuſis quatuor æneis an-
nulis per totidem retiaculi ſummitates, ad immittendos ve-
ctes ad portandum. quos & ipſos fecit de lignis ſetim, & ope
ruit laminis æneis, induxitq́; in circulos qui in lateribus alta-
ris eminebant. Ipſum autem altare non erat ſolidum, ſed ca-
uum ex tabulatis,& intus vacuum. Fecit & labrum æneum
B cum baſi ſua de ſpeculis mulierum, quæ excubabant in oſtio
tabernaculi. Fecit & atrium, in cuius auſtrali plaga erant ten-
toria de byſſo retorta, cubitorum centum, columnæ æneæ vi-
ginti cum baſibus ſuis, capita columnarum,& tota operis cæ-
latura argentea. Aequè ad ſeptemtrionalem plagam tentoria,
columnæ baſesq́;,& capita columnarum eiuſdem menſuræ,
& operis ac metalli erant. In ea verò plaga quæ ad occidẽtem
reſpicit, fuerunt tentoria cubitorum quinquaginta, columnæ
decem cum baſibus ſuis æneæ,& capita columnarum, & tota
operis cælatura argentea. Porrò contra orientem quinqua-
ginta cubitorum parauit tentoria, è quibus quindecim cubi-
tos columnarum trium cum baſibus ſuis vnum tenebat latus:
& in parte altera, quia inter vtraque introitum tabernaculi fe-
cit, quindecim æquè cubitorum erant tentoria, columnæque
tres,& baſes totidem. Cuncta atrij tentoria byſſus retorta te-
xuerat. Baſes columnarum fuêre æneæ, capita autem earum
cum cũctis cælaturis ſuis argentea, ſed & ipſas columnas atrij
C veſtiuit argento. Et in introitu eius opere plumario fecit ten-
torium ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac byſſo retorta,
quod habebat viginti cubitos in longitudine: altitudo verò
quinque cubitorum erat iuxta menſuram quam cuncta atrij
tentoria habebãt. Columnæ autem in ingreſſu fuêre quatuor
cum baſibus æneis, capitaq́; earum & cælaturæ argenteæ. Pa-
xillos quoq; tabernaculi & atrij per gyrum fecit æneos. Hæc
ſunt inſtrumẽta tabernaculi teſtimonij, quæ enumerata ſunt
iuxta præceptum Moyſi in ceremonias Leuitarum per ma-
num Ithamar filij Aaron ſacerdotis: quæ Beſeleel, filius Vri
filij Hur de tribu Iuda, Domino per Moyſen iubente com-
pleuerat, iuncto ſibi ſocio Ooliab filio Achiſamech de tribu
Dan: qui & ipſe artifex lignorum egregius fuit, & polymi-
tarius atque plumarius ex hyacintho, purpura, vermiculo, &
byſſo. Omne aurum quod expenſum eſt in opere ſanctuarij,
[redacted] & quod oblatum eſt in donarijs, viginti & nouem talẽtorum
fuit,& ſeptingentorum triginta ſiclorum ad menſuram ſan-
ctuarij. Oblatum eſt autem ab his qui tranſierunt ad nume-
rum à viginti annis & ſuprà, de ſexcentis tribus millibus, &
quingentis quinquaginta armatorum. Fuerunt præterea cen-
tum talenta argenti, è quibus conflatæ ſunt baſes ſanctuarij,
& introitus vbi velum pendet. Centum baſes factæ ſunt de
talentis centum, ſingulis talentis per baſes ſingulas ſupputa-
tis. De mille autẽ ſeptingẽtis,& ſeptuagintaquinq; ſiclis fecit
capita columnarũ, quas & ipſas veſtiuit argento. Aeris quoq;
oblata ſunt talenta ſeptuagintaduo millia,& quadringenti ſu
prà ſicli, ex quibus fuſæ ſunt baſes in introitu tabernaculi te-
ſtimonij,& altare æneũ cum craticula ſua, omniaq́; vaſa quæ
ad vſum eius pertinent,& baſes atrij tam in circuitu, quàm in
ingreſſu eius,& paxilli tabernaculi atque atrij per gyrum.

[redacted].

CAPVT XXXIX.

A DE hyacintho verò & purpura, vermiculo ac byſ-
ſo fecit veſtes, quibus indueretur Aaron quando
miniſtrabat in ſanctis, ſicut præcepit Dominus
Moyſi. Fecit igitur & ſuperhumerale de auro,
hyacintho,& purpura; coccoq́; bis tincto,& byſſo retorta,
opere polymitario. Inciditq́; bracteas aureas, & extenuauit
in fila, vt poſſent torqueri cum priorum colorum ſubtegmi-
ne, duasq́; oras ſibijnuicem copulatas in vtroq; latere ſummi-
tatum,& balteum ex eiſdem coloribus, ſicut præceperat Do
B minus Moyſi. Parauit & duos lapides onychinos, aſtrictos
& incluſos auro,& ſculptos arte gemmaria nominibus filio-
rum Iſrael. Poſuitq́; eos in lateribus ſuperhumeralis in mo-
nimentum filiorũ Iſrael, ſicut præceperat Dominus Moyſi.
Fecit & rationale opere polymito iuxta opus ſuperhumera-
lis, ex auro, hyacintho, purpura, coccoq́; bis tincto & byſſo
retorta: quadrãgulũ, duplex, menſuræ, palmi. Et poſuit in eo
C gemmarũ ordines quatuor. in primo verſu erat ſardius, topa-
zius, ſmaragdus. in ſecũdo, carbũculus, ſapphirus & iaſpis. in
tertio, ligyrius, achates & amethyſtus. in quarto, chryſolithus,
onychinus,& berillus, circundati & incluſi auro per ordines
ſuos. Ipſiq́; lapides duodecim ſculpti erãt nominibus duode
cim tribuũ Iſrael, ſinguli per nomina ſingulorũ. Fecerunt in
rationali & catenulas ſibi inuicem cohærentes, de auro puriſ-
ſimo,& duos vncinos, totidemq́; annulos aureos. Porrò an-
nulos poſuerunt in vtroq; latere rationalis, è quibus penderẽt
duæ catenæ aureæ, quas inſeruerũt vncinis qui in ſuperhume
D ralis angulis eminebãt. Hæc & antè & retrò ita conueniebant
ſibi, vt ſuperhumerale & rationale mutuò necterẽtur, ſtricta
ad balteum & annulis fortius copulata, quos iungebat vitta
hyacinthina, ne laxa fluerent & à ſe inuicem mouerentur, ſi-
cut præceperat Dominus Moyſi. Feceruntque tunicam ſu-
perhumeralis totam hyacinthinam:& capitium in ſuperiori
parte contra medium, oramq́ue per gyrum capitij textilem:
deorſum autẽ ad pedes mâla punica ex hyacintho. purpura,
vermiculo, ac byſſo retorta:& tintinnabula de auro puriſsi-
mo, quæ poſuerunt inter mâla granata in extrema parte tu-
nicæ per gyrum: tintinnabulum autem aureum & mâlum pu
nicum, quibus ornatus incedebat pontifex quando miniſte-
E rio fungebatur, ſicut præceperat Dominus Moyſi. Fecerunt
& tunicas byſsinas opere textili Aaron & filijs eius:& mitras
cum coronulis ſuis ex byſſo: feminalia quoque linea, byſsi-
na: cingulum verò de byſſo retorta, hyacintho, purpura, ac
vermiculo diſtinctum arte plumaria, ſicut præceperat Do-
minus Moyſi. Fecerunt & laminam ſacræ venerationis de
auro puriſsimo, ſcripſeruntque in ea opere gemmario, San-
ctum Domini:& ſtrinxerunt eam cum mitra vitta hyacin-
F thina, ſicut præceperat Dominus Moyſi. Perfectum eſt igi-
tur omne opus tabernaculi & tecti teſtimonij. Feceruntq́; fi-
lij Iſrael cuncta quæ præceperat Dominus Moyſi, & obtule
runt tabernaculum & tectum & vniuerſam ſupellectilem, an
nulos, tabulas, vectes, columnas ac baſes, opertorium de pel-
libus arietum rubricatis,& aliud operimentũ de hyacinthinis
pellibus, velum, arcam, vectes, propitiatorium, menſam cum
vaſis ſuis & propoſitionis panibus, candelabrum, lucernas,
& vten

G & vtenſi[redacted]rum cum oleo altare aureum & vnguentum & thymia[redacted] ex aromatibus, & tentorium in introitu taberna-culi.altare æneum,retiaculum, vectes, & vaſa eius omnia: labrum cum baſi ſua, tentoria atrij, & columnas cum baſibus ſuis,tentorium in introitu atrij, funiculoſque illius & paxillos. Nihil ex vaſis defuit quæ in miniſterium tabernaculi & in tectum fœderis iuſſa ſunt fieri. Veſtes quoque quibus ſacerdotes vtuntur in ſanctuario, Aaron ſcilicet & filij eius, obtulerunt filij Iſrael, ſicut præceperat Dominus. Quæ poſtquàm Moyſes cuncta vidit completa, benedixit eis.

[redacted].

CAPVT XL.

A Ocutusq; eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Menſe primo, prima die menſis eriges tabernaculum teſtimonij, & pones in eo arcam, dimitteſq; ante illam velum: & illata menſa pones ſuper eam quæ rite præcepta ſunt. Candelabrum ſtabit cum lucernis ſuis, & altare aureum in quo adoletur incenſum coram arca teſtimonij. Tentorium in introitu tabernaculi teſtimonij pones, & ante illud altare holocauſti: labrum inter altare & tabernaculum, quod implebis aqua. Circundabiſque atrium
B tentorij & ingreſſum eius. Et aſſumpto vnctionis oleo vnges tabernaculum cum vaſis ſuis, vt ſanctificetur altare holocauſti & omnia vaſa eius, labrum cum baſi ſua. Omnia vnctionis oleo conſecrabis, vt ſint ſancta ſanctorum. Applicabiſque Aaron & filios eius ad fores tabernaculi teſtimonij, & lotos aqua indues ſanctis veſtibus, vt miniſtrent mihi, & vnctio eorum in ſacerdotium ſempiternum proficiat. Fecitque Moyſes omnia quæ præceperat Dominus. Igitur menſe primo anni ſecundi, in prima die menſis collocatum eſt taber-
Nume.7.a naculum. Erexitque Moyſes illud, & poſuit tabulas ac baſes & vectes, ſtatuitq; columnas, & expãdit tectum ſuper tabernaculum, impoſito deſuper operimento, ſicut Dominus im-
C perauerat. Poſuit & teſtimonium in arca, ſubditis infrà vectibus, & oraculum deſuper. Cumque intuliſſet arcam in tabernaculum teſtimonij, appendit ante eam velum, vt expleret Domini iuſsionem. Poſuit & menſam in tabernaculo teſtimonij ad plagam ſeptentrionalem extra velum, ordinatis coràm propoſitionis panibus, ſicut præceperat Dominus Moyſi. Poſuit & candelabrum in tabernaculo teſtimonij è regione menſæ in parte auſtrali, locatis per ordinem lucernis, iuxta præceptum Domini. Poſuit & altare aureum ſub tecto teſtimonij contra velum, & adoleuit ſuper eo incenſum aromatum: ſicut iuſſerat Dominus Moyſi. Poſuit & tentorium in introitu tabernaculi teſtimonij, & altare holocauſti in veſtibulo teſtimonij, offerens in eo holocauſtum & ſa-
D crificia, vt Dominus imperauerat. Labrum quoque ſtatuit inter tabernaculum teſtimonij, & altare, implens illud aqua. Laueruntque in eo Moyſes & Aaron, ac filij eius manus ſuas & pedes, cum ingrederentur tectum fœderis, & accederent ad altare, ſicut præceperat Dominus Moyſi. Erexit & atrium per gyrum tabernaculi & altaris, ducto in introitu eius tentorio. Poſtquam omnia perfecta ſunt, operuit nubes tabernaculum teſtimonij, & gloria Domini impleuit illud. Nec
Nume.9.c poterat Moyſes ingredi tectum fœderis, nube operiente
3.Reg.8.b omnia, & maieſtate Domini coruſcante, quia cuncta nubes operuerat. Si quando nubes tabernaculum deſerebat, proficiſcebantur filij Iſrael per turmas ſuas: ſi pendebat deſuper, manebant in eodem loco. Nubes quippe Domini incubabat per diem tabernaculo, & ignis in nocte, videntibus cunctis populis Iſrael per cunctas manſiones ſuas.

FINIS.

Liber Leuiticus,

Hebraicè Vaicra.

[redacted].

CAPVT I.

A VOCAVIT autem Moyſen, & locutus eſt ei Dominus de tabernaculo teſtimonij, dicens, Loquere filijs Iſrael, & dices ad eos, Homo qui obtulerit ex vobis hoſtiam Domino de pecoribus, id eſt de bobus & ouibus offerẽs victimas, ſi holocauſtum fuerit eius oblatio, ac de armento, maſculum immaculatum offeret ad oſtium taberna- Exod.29.b
B culi teſtimonij, ad placandum ſibi Dominũ: ponetq; manus ſuper caput hoſtiæ, & acceptabilis erit, atq; in expiationem eius proficiens. Immolabitq; vitulũ corã Domino, & offerẽt filij Aaron ſacerdotes ſanguinẽ eius, fundentes per altaris circumitum, quod eſt ante oſtium tabernaculi: detractaq; pelle hoſtiæ, artus in fruſta concident, & ſubijcient in altari ignem, ſtrue lignorũ antè cõpoſita: & mẽbra quæ ſunt cæſa, deſuper ordinantes, caput videlicet, & cũcta quæ adhærent iecori, in-
C teſtinis & pedibus lotis aqua: adolebitq; ea ſacerdos ſuper altare in holocauſtum & ſuauẽ odorẽ Domino. Quòd ſi de pecoribus oblatio eſt, de ouibus ſiue de capris holocauſtum: maſculum & abſque macula offeret, immolabitq; ad latus altaris quod reſpicit aquilonẽ, corã Domino: ſanguinem verò illius fundent ſuper altare filij Aaron per circumitum, diuidentq; membra, caput & omnia quæ adhærent iecori, & imponent ſuper ligna, quibus ſubijciendus eſt ignis: inteſtina verò & pedes lauabunt aqua. Et oblata omnia adolebit ſacerdos ſuper al-
D tare in holocauſtũ & odorẽ ſuauiſsimũ Domino. Si autem de auibus, holocauſti oblatio fuerit Domino: de turturibus & pullis colũbæ offeret eam ſacerdos ad altare, & retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet ſanguinem ſuper crepidinem altaris: veſiculam verò gutturis & plumas proijciat prope altare ad orientalẽ plagam, in loco in quo cineres effundi ſolent, confringetq; aſcellas eius, & nõ ſecabit, neq; ferro diuidet eã, & adolebit ſuper altare, lignis igne ſuppoſito. Holocauſtũ eſt et oblatio ſuauiſsimi odoris Domino.

[redacted].

CAPVT II.

A ANima cum obtulerit oblationem ſacrificij Domino, ſimila erit eius oblatio. fundetque ſuper eam oleum, & ponet thus ac deferet ad filios Aaron ſacerdotis: quorum vnus tollet pugillum plenum ſimilæ & olei, ac totum thus, & ponet memoriale ſuper altare in odorem ſuauiſsimũ Domino. quod autẽ reliquum fuerit de ſacrificio, erit Aaron & filiorũ eius, ſanctum ſanctorum de Eccl.7.d oblatio

B oblationibus Domini. Cum autē obtuleris ſacrificiū coctum in clibano de ſimila, panes ſcilicet abſq; fermento conſperſos oleo, & lagana azyma oleo lita. Si oblatio tua fuerit de ſartagine ſimilæ conſperſæ oleo & abſq; fermento, diuides eā minutatim, & fundes ſuper eam oleū. Sin autē de craticula fuerit ſacrificiū, æque ſimila oleo conſpergetur: quā offerens Domi-

C no, trades manibus ſacerdotis. Qui cum obtulerit eam, tollet memoriale de ſacrificio, & adolebit ſuper altare in odorem ſuauitatis Domino. quicquid autē reliquū eſt, erit Aaron & filiorum eius, ſanctum ſanctorum de oblationibus Domini. Omnis oblatio quę offertur Domino, abſq; fermēto fiet, nec quicquam fermēti ac mellis adolebitur in ſacrificio Domini.

D Primitias tantū eorum offeretis ac munera: ſuper altare verò non imponentur in odorē ſuauitatis. Quicquid obtuleris ſacrificij, ſale condies, nec auferes ſal fœderis Dei tui de ſacrificio tuo. In omni oblatione offeres ſal. Si autem obtuleris munus primitiarū frugū tuarū Domino de ſpicis adhuc virentibus, torrebis eas igni, & confringes in morē farris, & ſic offeres primitias tuas Domino, fundēs ſuper ea oleū, & thus imponens, quia oblatio Domini eſt. de qua adolebit ſacerdos in memoriam muneris partē farris fracti & olei ac totum thus.

[redacted]

CAPVT III.

A QVòd ſi hoſtia pacificorum fuerit eius oblatio, & de bobus voluerit offerre marem ſiue fœminam, immaculata offeret coram Domino: ponetq; manum ſuper caput victimæ ſuæ, quæ immolabitur
Exod. 29. d in introitu tabernaculi teſtimonij: fundentq; filij Aaron ſacerdotis, ſanguinē per altaris circuitū, & offerent de hoſtia pacificorum in oblationē Domino adipem qui operit vitalia, & quicquid pinguedinis eſt intrinſecus: duos renes cum adipe

B quo teguntur ilia, & reticulū iecoris cū renūculis. adolebuntq; ea ſuper altare in holocauſtum, lignis igne ſuppoſito: in oblationem ſuauiſsimi odoris Domino. Si verò de ouibus fuerit eius oblatio & pacificorū hoſtia, ſiue maſculū obtulerit ſiue fœminā, immaculata erūt. Si agnum obtulerit corā Domino, ponet manū ſuam ſuper caput victimæ ſuæ, quæ immolabi-

C tur in veſtibulo tabernaculi teſtimonij: fundentq; filij Aaron ſanguinē eius per circuitū altaris, & offerēt de pacificorum hoſtia ſacrificiū Domino, adipē & caudā totā cum renibus, & pinguedinē quæ operit ventrē atq; vniuerſa vitalia, & vtrūq; renūculū cum adipe qui eſt iuxta ilia, reticulūq; iecoris cū renūculis. & adolebit ea ſacerdos ſuper altare in pabulū ignis & oblationis Domini. Si capra fuerit eius oblatio, & obtulerit

D eā Domino, ponet manū ſuā ſuper caput eius, immolabitq; eam in introitu tabernaculi teſtimonij: & effundēt filij Aarō ſanguinē eius ſuper altaris circuitū, tollentq; ex ea in paſtū ignis dominici adipē qui operit ventrē, & qui tegit vniuerſa vitalia, duos renūculos cum reticulo, quod eſt ſuper eos iuxta ilia, & aruinā iecoris cum renūculis: adolebitq; ea ſuper altare ſacerdos in alimoniā ignis, & ſuauiſsimi odoris. Omnis adeps domini erit iure perpetuo in generationibus & cunctis habitaculis veſtris: nec ſanguinē nec adipem omnino comedetis.

[redacted]

CAPVT IIII.

A LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Loquere filijs Iſrael, Anima quæ peccauerit per ignorantiā, & de vniuerſis mādatis Domini quæ præcepit vt nō fierent, quippiā fecerit. Si ſacerdos qui vnctus eſt peccauerit, delinquere faciens populū, offeret pro peccato ſuo vitulū immaculatū Domino, & adducet illum ad oſtiū tabernaculi teſtimonij corā Domino, ponetq; manum

B ſuper caput eius, & immolabit eū Domino: hauriet quoq; de ſanguine vituli, inferens illū in tabernaculū teſtimonij. Cūq; intinxerit digitū in ſanguinē, aſperget eū ſepties corā Domino cōtra velū ſanctuarij: ponetq; de eodē ſanguine ſuper cornua altaris thymiamatis gratiſsimi Domino, quod eſt in tabernaculo teſtimonij. omnē autē reliquū ſanguinē fundet in baſim altaris holocauſti in introitu tabernaculi, & adipem vituli offeret pro peccato, tam eum qui vitalia operit, quàm omnia quæ intrinſecus ſunt: duos renūculos & reticulū, quod eſt ſuper eos iuxta ilia, & adipē iecoris cū renūculis, ſicut of-

C fertur de vitulo hoſtiæ pacificorū: & adolebit ea ſuper altare holocauſti. Pellē verò & omnes carnes cū capite & pedibus & inteſtinis & fimo & reliquo corpore efferet extra caſtra in locum mundū, vbi cineres effundi ſolent: incendetq; ea ſuper lignorū ſtruem, quæ in loco effuſorum cinerum cremabitur. Quòd ſi omnis turba filiorū Iſrael ignorauerit, & per imperitiā fecerit quod cōtra mandatū Domini eſt, & poſtea intellexerit peccatū ſuum, offeret pro peccato ſuo vitulum, adducetq; ad oſtiū tabernaculi, & ponent ſeniores populi manus

D ſuper caput eius corā Domino: immolatoq; vitulo in cōſpectu Domini, inferet ſacerdos qui vnctus eſt, de ſanguine eius in tabernaculū teſtimonij, tincto digito aſpergēs ſepties contra velum: ponetq; de eodē ſanguine in cornibus altaris, quod eſt corā Domino in tabernaculo teſtimonij: reliquum autem ſanguinē fundet iuxta baſim altaris holocauſtorum, quod eſt in oſtio tabernaculi teſtimonij: omnēq; eius adipem tollet, & adolebit ſuper altare: ſic faciēs & de hoc vitulo quomodo fecit & prius, & rogāte pro eis ſacerdote, propitius erit eis Do-

E minus. Ipſum autē vitulū efferet extra caſtra, atq; cōburet ſicut & priorem vitulum, quia eſt pro peccato multitudinis. Si peccauerit princeps & fecerit vnū è pluribus per ignorantiā, quod Domini lege prohibetur, & poſtea intellexerit peccatum ſuū, offeret hoſtiā Domino, hircum de capris immaculatū. ponetq; manū ſuā ſuper caput eius: cūq; immolauerit eū in loco vbi ſolet mactari holocauſtū corā Domino, quia pro peccato eſt, tinget ſacerdos digitum in ſanguine hoſtiæ pro

F peccato, tangēs cornua altaris holocauſti, & reliquū fundens ad baſim eius, adipē verò adolebit ſupra, ſicut in victimis pacificorum fieri ſolet: rogabitq; pro eo ſacerdos: & pro peccato eius, & dimittetur ei. Quòd ſi peccauerit anima per ignorantiam de populo terræ, vt faciat quicquam de his quæ Domini lege prohibentur, atque delinquat, & cognouerit peccatum ſuum: offeret capram immaculatam, ponetq; manus ſuper caput hoſtiæ quæ pro peccato eſt, & immolabit eam in loco holocauſti. Tolletq; ſacerdos de ſanguine in digito ſuo: & tangens cornua altaris holocauſti, reliquum fundet ad baſim eius. Omnem autem adipem auferēs, ſicut auferri ſolet de victimis pacificorum, adolebit ſuper altare in odorem ſuaui-

G tatis Domino: rogabitq; pro eo, & dimittetur ei. Sin autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato, ouem ſcilicet immaculatā, ponet manum ſuper caput eius, & immolabit eam in loco vbi ſolent cædi holocauſtorum hoſtiæ: ſumetq; ſacerdos de ſanguine eius digito ſuo, & tangens cornua altaris holocauſti, reliquum fundet ad baſim eius. Omnem quoq; adipem auferens, ſicut auferri ſolet adeps arietis, qui immolatur pro pacificis: cremabit ſuper altare incenſum Domini: rogabitq; pro eo & pro peccato eius, & dimittetur ei.

[redacted]

CAPVT V.

A SI peccauerit anima, & audierit vocem iurantis, teſtiſque fuerit quod aut ipſe vidit, aut conſcius eſt: niſi indicauerit, portabit iniquitatem ſuam. Anima quæ tetigerit aliquid immundum, ſiue quod occiſum à beſtia eſt, aut per ſe mortuum, aut quodlibet aliud reptile, & oblita fuerit immunditiæ ſuæ, rea eſt & deliquit. & ſi tetigerit quicquam de immunditia hominis iuxta omnem impuritatem qua pollui ſolet, oblitaq; cognouerit poſtea, ſubiacebit delicto. Anima quæ iurauerit, & protulerit labijs ſuis, vt vel malè quid faceret vel bene, & id-

ipſum iuramento & ſermone firmauerit,oblitaq́; poſtea in-
tellexerit delictū ſuum,agat pœnitentiā pro peccato, & offe
rat de gregibus agnam ſiue capram , orabitq́; pro ea ſacerdos
& pro peccato eius.ſin autē non potuerit offerre pecus, offe-
B rat duos turtures,vel duos pullos columbarū Domino,vnum
pro peccato,& alterum in holocauſtum,dabitq́; eos ſacerdo-
ti.Qui primum offerens pro peccato,retorquebit caput eius
ad pennulas,ita vt collo adhæreat , & non penitus abrumpa-
tur,& aſperget de ſanguine eius parietem altaris.quicquid au
tem reliquum fuerit, faciet diſtillare ad fundamentum eius,
quia pro peccato eſt.Alterum verò in holocauſtum adolebit,
vt fieri ſolet:rogabitq́; pro eo ſacerdos & pro peccato eius,et
dimittetur ei. Quòd ſi non quiuerit manus eius duos offerre
turtures , aut duos pullos columbarum , offeret pro peccato
ſuo ſimilæ partem ephi decimam : non mittet in eam oleum,
C nec thuris aliquid imponet,quia pro peccato eſt,tradetq́ue
eam ſacerdoti,qui plenum ex ea pugillum hauriens , crema-
bit ſuper altare in monimentum eius qui obtulit, rogans pro
illo & expians,reliquam verò partem ipſe habebit in mune-
re. Locutusq́; eſt Dominus ad Moyſen,dicēs. Anima ſi præ-
uaricans ceremonias per errorē in his quæ Domino ſunt ſan-
ctificata peccauerit,offeret pro delicto ſuo arietem immacu-
latum de gregibus,qui emi poteſt duobus ſiclis, iuxta pon-
D dus ſanctuarij:ipſumq́; quod intulit damni reſtituet,& quin-
tam partē ponet ſuprà,tradens ſacerdoti, qui rogabit pro eo,
offerens arietem,& dimittetur ei.Anima quæ peccauerit per
ignorantiā,feceritq́; vnū ex his quæ Domini lege prohiben-
tur,& peccati rea,intellexerit iniquitatem ſuam,offeret arie-
tem immaculatum de gregibus ſacerdoti,iuxta menſurā æſti
mationemq́; peccati:qui orabit pro eo , quia neſciens fecerit:
& dimittetur ei,quia per errorem deliquit in Dominum.

[redacted]. CAPVT VI.

A Locutus eſt Dominus ad Moyſen,dicens:Anima
quæ peccauerit,& contempto Domino negaue-
rit proximo ſuo depoſitum, quod fidei eius cre-
ditum fuerat,vel vi aliquid extorſerit, aut calum-
niam fecerit,ſiue rem perditam inuenerit,& inficians inſuper
peierauerit,& quodlibet aliud ex pluribus fecerit in quibus
ſolent peccare homines:conuicta delicti , reddet omnia quæ
per fraudē voluit obtinere,integra,& quintā inſuper partem
Domino cui damnum intulerat:pro peccato autē ſuo offeret
arietem immaculatum de grege,& dabit eum ſacerdoti,iuxta
æſtimationē menſuramq́; delicti : qui rogabit pro eo coram
Domino,& dimittetur illi pro ſingulis quæ faciendo pecca-
B uit. Locutusq́ue eſt Dominus ad Moyſen , dicens, Præcipe
Aaron & filijs eius, Hæc eſt lex holocauſti. Cremabitur in
altari tota nocte vſq; mane:ignis,ex eodem altari erit : veſtie-
tur tunica ſacerdos & feminalibus lineis,tolletq́ue cineres,
quos vorans ignis excuſsit,& ponens iuxta altare, ſpoliabitur
prioribus veſtimentis,indutusq́; alijs,efferet eos extra caſtra,
in loco mundiſsimo*vſq; ad fauillam conſumi faciet*.. ignis
autē in altari ſemper ardebit,quē nutriet ſacerdos ſubijciens
ligna mane per ſingulos dies,& impoſito holocauſto deſu-
per,adolebit adipes pacificorum.ignis eſt iſte perpetuus,qui
nunquā deficiet in altari.Hæc eſt lex ſacrificij & libamento-
rum.quæ offerent filij Aaron corā Domino,& coram altari,
Tollet ſacerdos pugillum ſimilæ,quæ conſperſa eſt oleo, &
totum thus,quod ſuper ſimilam poſitum eſt:adolebitq́; illud
C in altari in monimentū odoris ſuauiſsimi Domino. reliquam
autem partem ſimilæ comedet Aaron cum filijs ſuis abſque
fermēto,& comedet in loco ſancto,in atrio tabernaculi:ideo
autem non fermentabitur,quia pars eius in Domini offertur
incenſum : ſanctum ſanctorum erit, ſicut pro peccato atque
delicto:mares tantum ſtirpis Aaron comedent illud. Legiti-
mum ac ſempiternū erit in generationibus veſtris de ſacrifi-
cijs Domini : omnis qui tetigerit illa, ſanctificabitur. Locu-
tusq́; eſt Dominus ad Moyſen,dicēs, Hæc eſt oblatio Aarō,
& filiorū eius,quam offerre debent Domino in die vnctionis
ſuæ. Decimā partem ephi offerent ſimilæ in ſacrificio ſempi-
terno,mediū eius mane,& mediū eius veſpere. quæ in ſartagi
ne oleo cōſperſa frigetur. Offeret autē eam calidā in odorem
ſuauiſsimum Domino ſacerdos,qui iure patri ſucceſſerit , &
tota cremabitur in altari.Omne enim ſacrificium ſacerdotum
D igne conſumetur,nec quiſquā comedet ex eo.Locutus eſt au
tem Dominus ad Moyſen,dicēs, Loquere Aarō & filijs eius,
Iſta eſt lex hoſtiæ pro peccato,In loco,vbi offertur holocau
ſtū,immolabitur corā Domino:ſanctū ſanctorum eſt.Sacer-
dos qui offert,comedet eam in loco ſancto,in atrio taberna-
culi.Quicquid tetigerit carnes eius,ſanctificabitur. Si de ſan-
guine illius veſtis fuerit aſperſa,lauabitur in loco ſancto. Vas
autē fictile in quo cocta eſt,confringetur. quod ſi vas æneum
fuerit,defricabitur,& lauabitur aqua. Omnis maſculus de ge-
nere ſacerdotali veſcetur de carnibus eius,quia ſanctum ſan-
ctorum eſt. Hoſtia enim quæ cæditur pro peccato,cuius ſan-
guis infertur in tabernaculum teſtimonij ad expiandum in
ſanctuario,non comedetur,ſed comburetur igni.

[redacted]. CAPVT VII.

A Haec quoq; eſt lex hoſtiæ pro delicto,ſancta ſan
ctorū eſt:idcirco vbi immolabitur holocauſtum,
mactabitur & victima pro delicto : ſanguis eius
per gyrū altaris fundetur. Offerēt ex ea caudā &
adipem qui operit vitalia,duos renunculos, & pinguedinem
quæ iuxta ilia eſt,reticulumq́; iecoris cum renunculis,& ado
lebit ea ſacerdos ſuper altare:incenſum eſt Domini pro deli-
cto. Omnis maſculus de ſacerdotali genere in loco ſancto
veſcetur his carnibus,quia ſanctum ſanctorum eſt. Sicut pro
peccato offertur hoſtia, ita & pro delicto:vtriuſq; hoſtiæ lex
vna erit.ad ſacerdotē qui eam obtulerit, pertinebit. Sacerdos
qui offert holocauſti victimā,habebit pellem eius. Et omne
ſacrificium ſimilæ,quod coquitur in clibano,& quicquid in
craticula , vel in ſartagine præparatur , eius erit ſacerdotis à
quo offertur:ſiue oleo conſperſa,ſiue arida fuerit:cūctis filijs
B Aaron menſura æqua per ſingulos diuidetur. Hæc eſt lex ho
ſtiæ pacificorū,quæ offertur Domino.Si pro gratiarū actio-
ne oblatio fuerit,offerent panes abſq; fermento conſperſos
oleo & lagana azyma vncta oleo,coctāq́; ſimilā,& collyridas
olei admiſtione cōſperſas,panes quoq; fermētatos cū hoſtia
gratiarum,quæ immolatur pro pacificis:ex quibus vnus pro
primitijs offertur Domino,& erit ſacerdotis qui fundet ho-
ſtiæ ſanguinē:cuius carnes eadē comedētur die, nec remane-
bit ex eis quicquā vſq; mane.Si voto,vel ſpōte quiſpiā obtu
lerit hoſtiā,eadē ſimiliter edetur die:ſed & ſi quid in craſtinū
remāſerit,veſci licitū eſt.quicquid autē tertius inuenerit dies,
ignis abſumet : & ſi quis de carnibus victimæ pacificorum
die tertio comederit,irrita fiet eius oblatio,nec proderit offe-
C renti:quin potius quęcūq; anima tali ſe edulio contaminaue-
rit,pręuaricationis rea erit.Caro quæ aliquid tetigerit immū-
dum,non comedetur,ſed comburetur igni : qui fuerit mun-
dus,veſcetur ex ea. Anima polluta,quæ ederit de carnibus ho
ſtiæ pacificorum,quæ oblata eſt Domino, peribit de popu-
lis ſuis. Et quæ tetigerit immunditiam hominis, vel iumenti,
ſiue omnis rei quæ polluere poteſt,& comederit de huiuſce-
modi carnibus,interibit de populis ſuis. Locutusq́; eſt Do-
minus ad Moyſen,dicens, Loquere filijs Iſrael, Adipē ouis,
& bouis,& capræ non comedetis. Adipem cadaueris morti-
cini,& eius animalis quod à beſtia captum eſt, habebitis in
varios vſus. Si quis adipem, qui offerri debet in incenſum
Domini , comederit , peribit de populo ſuo. Sanguinem
quoque omnis animalis non ſumetis in cibo, tam de auibus,
quàm

quàm de pecoribus. Omnis anima quæ ederit ſanguinẽ, peri-
bit de populis ſuis. Locutusque eſt Dominus ad Moyſen, di-
cens, Loquere filijs Iſrael, dicens, Qui offert victimam pacifi-
corum Domino, offerat ſimul & ſacrificium, id eſt libamenta
eius: tenebit manibus adipẽ hoſtiæ, & pectuſculũ, cũq; ambo
D oblata Domino conſecrauerit, tradet ſacerdoti, qui adolebit
adipẽ ſuper altare, pectuſculũ autẽ erit Aaron, & filiorũ eius.
armus quoq; dexter de pacificorũ hoſtijs cedet in primitias
ſacerdotis. Qui obtulerit ſanguinẽ, & adipẽ filiorum Aaron,
ipſe habebit & armum dextrum in portione ſua. Pectuſculũ
enim eleuationis, & armum ſeparationis tuli à filijs Iſrael de
hoſtijs eorũ pacificis, & dedi Aaron ſacerdoti, & filijs eius le-
ge perpetua ab omni populo Iſrael. Hæc eſt vnctio Aarõ &
filiorum eius in ceremonijs Domini, in die quo obtulit eos
Moyſes, vt ſacerdotio fungerentur, & quæ præcepit eis dari
Dominus à filijs Iſrael religione perpetua in generationibus
ſuis. Iſta eſt lex holocauſti, & ſacrificij pro peccato atq; deli-
cto, & pro conſecratione & pacificorũ victimis, quam cõſti-
tuit Dominus Moyſi in monte Sinai quando mandauit filijs
Iſrael vt offerrent oblationes ſuas Domino in deſerto Sinai.

[redacted]

CAPVT VIII.

A LOcutusq; eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Tol-
le Aaron cum filijs ſuis, veſtes eorum, & vnctio-
nis oleum, vitulũ pro peccato, duos arietes, cani-
ſtrum cum azymis, & congregabis omnem cœ-
tum ad oſtium tabernaculi. Fecit Moyſes vt Dominus impe-
rauerat. Congregataque omni turba ante fores tabernaculi,
ait, Iſte eſt ſermo, quem iuſsit Dominus fieri. Statimq; obtu-
lit Aaron & filios eius. Cumq; lauiſſet eos, veſtiuit põtificem
ſubucula linea, accingens eum baltheo, & induens eum tuni-
B ca hyacinthina, & deſuper humerale impoſuit, quod aſtrin-
gens cingulo aptauit rationali, in quo erat doctrina & veritas.
Cidari quoq; texit caput: & ſuper eam, contra frontem, po-
ſuit laminã auream conſecratã in ſanctificatione, ſicut præce-
perat ei Dominus. Tulit & vnctionis oleum, quo liniuit ta-
bernaculũ cũ omni ſupellectili ſua. Cumq; ſanctificans aſper
ſiſſet altare ſeptem vicibus, vnxit illud, & omnia vaſa eius, la-
Eccl.45.c brumq; cum baſi ſua ſanctificauit oleo. Quod fundens ſuper
C caput Aaron, vnxit eũ, & cõſecrauit: filios quoque eius obla-
tos veſtiuit tunicis lineis, & cinxit baltheis, impoſuitque mi-
tras, vt iuſſerat Dominus. Obtulit & vitulum pro peccato.
cumq; ſuper caput eius poſuiſſet Aaron, & filij eius manus
ſuas, immolauit eum: hauriens ſanguinẽ, & tincto digito, teti
git cornua altaris per gyrum: quo expiato & ſanctificato, fu-
dit reliquũ ſanguinẽ ad fundamẽta eius: adipem verò qui erat
ſuper vitalia, & reticulũ iecoris, duosq; renunculos cum arui-
nulis ſuis adoleuit ſuper altare: vitulũ cum pelle, & carnibus,
& fimo, cremans extra caſtra, ſicut præceperat Dominus.
D Obtulit & arietẽ in holocauſtũ: ſuper cuius caput cum impo
ſuiſſent Aaron & filij eius manus ſuas, immolauit eum, & fu-
dit ſanguinẽ eius per circuitũ altaris: ipſumq; arietem in fru
ſta concidens, caput eius, & artus, & adipem adoleuit igni, lo-
tis prius inteſtinis & pedibus: totumq; ſimul arietẽ incendit
ſuper altare, eo quòd eſſet holocauſtũ ſuauiſsimi odoris Do-
mino, ſicut præceperat ei. Obtulit & arietem ſecundũ in con
ſecrationem ſacerdotũ: poſueruntq; ſuper caput eius Aaron
& filij eius manus ſuas. Quem cum immolaſſet Moyſes, ſu-
E mens de ſanguine eius, tetigit extremũ auriculæ dextræ Aa-
ron, & pollicem manus eius dextræ, ſimiliter & pedis: obtu-
lit & filios Aaron. Cumq; de ſanguine arietis immolati teti-
giſſet extremũ auriculæ ſingulorũ dextræ, & pollices manus
ac pedis dextri, reliquũ fudit ſuper altare per circuitum: adi
pem verò, & caudam, omnemq; pinguedinẽ, quæ operit in-
teſtina, reticulumq; iecoris, & duos renes cum adipibus ſuis,
& armo dextro ſeparauit. Tollens autem de caniſtro azymo-
rum, quod erat corã Domino, panẽ abſq; fermento vnum, &
F collyridam conſperſam oleo, laganumq; poſuit ſuper adipes,
& armũ dextrũ, tradens ſimul omnia Aaron & filijs eius. qui
poſtquam leuauerunt ea coram Domino, rurſum ſuſcepta de
manibus eorũ, adoleuit ſuper altare holocauſti, eo quòd con-
ſecrationis eſſet oblatio in odorem ſuauitatis ſacrificij Domi
ni. Tulitq; pectuſculum eleuans illud coram Domino de arie
te conſecrationis in partem ſuam, ſicut præceperat ei Domi-
nus. Aſſumensq; vnguentum, & ſanguinem qui erat in altari,
aſperſit ſuper Aaron & veſtimenta eius, & ſuper filios illius
ac veſtes eorum. Cumq; ſanctificaſſet eos in veſtitu ſuo, præ-
cepit eis dicens, Coquite carnes ante fores tabernaculi, & ibi
G comedite eas. panes quoque conſecrationis edite, qui poſiti
ſunt in caniſtro, ſicut pręcepit mihi Dominus, dicens, Aaron
& filij eius comedent eos. quicquid autem reliquum fuerit de Exod.29.f
carne & panibus, ignis abſumet. De oſtio quoq; tabernaculi
non exibitis ſeptem diebus, vſque ad diem quo complebitur
tempus conſecrationis veſtræ: ſeptem enim diebus finitur
conſecratio, ſicut in præſentiarum factum eſt; vt ritus ſacrifi-
cij compleatur. Die ac nocte manebitis in tabernaculo ob-
ſeruantes cuſtodias Domini, ne moriamini: ſic enim mihi
præceptum eſt. Feceruntq; Aaron & filij eius cuncta quæ lo
cutus eſt Dominus per manum Moyſi.

[redacted]

CAPVT IX.

A FActo autem octauo die, vocauit Moyſes Aaron
& filios eius, ac maiores natu Iſrael, dixitque ad Exod.29.a
Aaron, Tolle de armento vitulum pro peccato,
& arietem in holocauſtum, vtrumque immacu-
latum, & offer illos coram Domino, & ad filios Iſrael lo-
quêris, Tollite hircum pro peccato, & vitulum atque agnum
anniculum, & ſine macula in holocauſtum, bouem & arie-
tem pro pacificis: & immolate eos coram Domino in ſacrifi-
cio ſingulorum, ſimilam conſperſam oleo offerentes: hodie
enim Dominus apparebit vobis. Tulerunt ergo cuncta quæ
iuſſerat Moyſes ad oſtium tabernaculi: vbi cum omnis mul-
titudo aſtaret, ait Moyſes. Iſte eſt ſermo quem præcepit Do
B minus: facite, & apparebit vobis gloria eius. Et dixit ad
Aaron, Accede ad altare, & immola pro peccato tuo: offer
holocauſtum, & deprecare pro te & pro populo: cumq; ma-
ctaueris hoſtiam populi, ora pro eo, ſicut præcepit Domi-
nus. Statimq; Aaron accedens ad altare, immolauit vitulum
pro peccato ſuo, cuius ſanguinem obtulerunt ei filij ſui. in
quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, & fudit reſi-
duum ad baſim eius. Adipemque, & renunculos, ac reti-
culum iecoris, quæ ſunt pro peccato, adoleuit ſuper altare,
ſicut præceperat Dominus Moyſi: carnes verò & pellem
C eius, extra caſtra combuſsit igni. Immolauit & holocauſti
victimam: obtuleruntq; ei filij ſui ſanguinem eius, quem fu-
dit per altaris circuitum. ipſam etiam hoſtiam in fruſta
conciſam,

conciſam, cum capite & membris ſingulis obtulerunt : quæ
omnia ſuper altare cremauit igni, lotis aqua prius inteſtinis
& pedibus. Et pro peccato populi offerens , mactauit hir-
cum:expiatoque altari,fecit holocauſtum , addens in ſacrifi-
cio libamenta,quæ pariter offeruntur,& adolens ea ſuper al-
tare abſq; ceremonijs holocauſti matutini.Immolauit & bo-
D uem atq; arietem hoſtias pacificas populi: obtuleruntq; ei fi-
lij ſui ſanguinē,quem fudit ſuper altare in circumitum. Adi-
pem autem bouis,& caudam arietis,renunculosq; cum adipi-
bus ſuis,& reticulum iecoris poſuerūt ſuper pectora. cumq;
cremati eſſent adipes ſuper altare , pectora eorum , & armos
dextros ſeparauit Aaron,eleuans coram Domino,ſicut præ-
ceperat Moyſes.Et extendens manum ad populum,benedi-
xit ei. Sicq; completis hoſtijs pro peccato,& holocauſtis, &
pacificis, deſcendit. Ingreſsi autem Moyſes & Aaron in ta-
3.Macab. bernaculum teſtimonij , & deinceps egreſsi, benedixerunt
3.6 populo. Apparuitque gloria Domini omni multitudini:&
ecce egreſſus ignis à Domino,deuorauit holocauſtum,& adi
pes qui erant ſuper altare. Quod cum vidiſſent turbæ , lauda-
uerunt Dominum,ruentes in facies ſuas.

[redacted]

CAPVT X.

A Rreptisq; Nadab,& Abiu filij Aaron thuribulis,
impoſuerunt ignem,& incenſum deſuper, offe-
rentes coram Domino ignem alienum , quod eis
Nume.3.a præceptum non erat. Egreſſusq; ignis à Domi-
26.g no,deuorauit eos,& mortui ſunt coram Domino. Dixitque
1.Par.24.a Moyſes ad Aaron,Hoc eſt quod locutus eſt Dominus,San-
ctificabor in ijs qui appropinquant mihi, & in conſpectu
omnis populi glorificabor. Quod audiens,tacuit Aaron. Vo
catis autem Moyſes Miſaele,& Eliſaphan filijs Oziel,patrui
Aaron,ait ad eos, Ite, & tollite fratres veſtros de conſpectu
B ſanctuarij,& aſportate extra caſtra. Confeſtimq; pergentes,
tulerunt eos ſicut iacebant,veſtitos lineis tunicis,& eiecerunt
foras,vt ſibi fuerat imperatum. Locutusque eſt Moyſes ad
Aaron,& ad Eleazar,& Ithamar filios eius, Capita veſtra no-
lite nudare,& veſtimenta nolite ſcindere , ne fortè moriami-
ni,& ſuper omnem cœtum oriatur indignatio. Fratres veſtri,
& omnis domus Iſrael plangant incendium,quod Dominus
ſuſcitauit:vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alio-
quin peribitis.oleum quippe ſanctæ vnctionis eſt ſuper vos.
Qui fecerunt omnia iuxta præceptum Moyſi. Dixitq; Do-
minus ad Aarō. Vinum,& omne quod inebriare poteſt non
bibetis tu & filij tui, quando intrabitis in tabernaculum teſti-
monij,ne moriamini : quia præceptum ſempiternum eſt in
generationes veſtras,& vt habeatis ſcientiā diſcernendi inter
C ſanctum & prophanum,inter pollutū & mūdum:doceatisq;
filios Iſrael omnia legitima mea quæ locutus ſum ad eos per
manum Moyſi. Locutusq; eſt Moyſes ad Aaron,& ad Elea-
zar & Ithamar filios eius,qui erāt reſidui, Tollite ſacrificium
quod remanſit de oblatione Domini,& comedite illud abſq;
fermento iuxta altare,quia ſanctum ſanctorum eſt. Comede-
tis autem in loco ſancto quod datum eſt tibi & filijs tuis de
oblationibus Domini,ſicut præceptum eſt mihi. Pectuſcu-
lum quoque quod oblatum eſt, & armum qui ſeparatus eſt,
edetis in loco mundiſsimo tu & filij tui , & filiæ tuæ tecum.
tibi enim ac liberis tuis repoſita ſunt de oſtijs ſalutaribus fi-
liorum Iſrael:eo quòd armum & pectus , & adipes qui cre-
mantur in altari,eleuauerunt coram Domino, & pertineant
ad te,& ad filios tuos lege perpetua , ſicut præcepit Domi-
D nus. Inter hæc hircum qui oblatus fuerat pro peccato cum 2.Mac.2.c
quæreret Moyſes,exuſtum reperit:iratusque contra Eleazar
& Ithamar filios Aaron qui remanſerant,ait, Cur non come-
diſtis hoſtiam pro peccato in loco ſancto,quæ ſancta ſancto-
rum eſt,& data vobis vt portetis iniquitatem multitudinis,&
rogetis pro ea in conſpectu Domini,præſertim cum de ſan-
guine illius non ſit illatum intra ſancta , & comedere debue-
ratis eam in ſanctuario,ſicut præceptum eſt mihi? Reſpondit
Aarō, Oblata eſt hodie victima pro peccato & holocauſtum
coram Domino, mihi autem accidit quod vides . quomodo
potui comedere eā,aut placere Domino in ceremonijs men-
te lugubri? Quod cū audiſſet Moyſes,recepit ſatisfactionem.

[redacted]

CAPVT XI.

A LOcutusque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, Deut.14.a
dicens, Dicite filijs Iſrael, Hæc ſunt animalia quę
comedere debetis de cunctis animantibus terræ,
Omne quod habet diuiſam vngulam & ruminat
in pecoribus,comedetis. Quicquid autem ruminat, & habet
vngulam,ſed non diuidit eam, ſicut camelus & cætera,non
comedetis illud , & inter immunda reputabitis. Chirogryl- 1.Macha.
lius qui ruminat,vngulamq; non diuidit, immundus eſt. Le- 6.d
pus quoq;:nam & ipſe ruminat,ſed vngulam non diuidit. Et
ſus:qui cum vngulam diuidat,non ruminat, horum carnibus
non veſcemini,nec cadauera contingetis,quia immunda ſunt
B vobis. Hæc etiam ſunt quæ gignuntur in aquis, & veſci lici-
tum eſt. Omne quod habet pinnulas & ſquamas,tam in mari
quàm in fluminibus & ſtagnis,comedetis. Quicquid autem
pinnulas & ſquamas non habet, eorum quæ in aquis mouen-
tur & viuunt,abominabile vobis execrandumque erit:carnes
eorum non comedetis,& morticina vitabitis. Cūcta quæ non
habent pinnulas & ſquamas in aquis,polluta erunt. Hæc ſunt
quæ de auibus comedere non debetis , & vitanda ſunt vobis,
Aquilam,& gryphem,& haliæetum,& miluum ac vulturem
C iuxta genus ſuum,& omne coruini generis in ſimilitudinem
ſuam,ſtruthionem,& noctuā,& larum , & accipitrem iuxta
genus ſuum:bubonem,& mergulum,& ibin,& cygnum, &
onocrotalum,& porphyrionem,herodionem & charadrion
iuxta genus ſuum,vpupam quoq;& veſpertilionem. Omne
de volucribus quod graditur ſuper quatuor pedes, abomina-
bile erit vobis. Quicquid autem ambulat quidem ſuper qua-
tuor pedes,ſed habet longiora retro crura,per quæ ſalit ſu-
per terram,comedere debetis,vt eſt brucus in genere ſuo , &
attacus atque ophiomachus, ac locuſta,ſingula iuxta genus
D ſuum. Quicquid autem ex volucribus quatuor tantum habet
pedes,execrabile erit vobis:& quicunque morticina eorum
tetigerit,polluetur,& erit immundus vſque ad veſperum : &
ſi neceſſe fuerit vt portet quippiam horum mortuum,lauabit
veſtimenta ſua , & immundus erit vſque ad occaſum ſolis.
Omne animal quod habet quidem vngulam, ſed non diuidit
eam,nec ruminat,immūdum erit:& quicquid tetigerit illud,
contaminabitur. Quod ambulat ſuper manus ex cunctis ani-
mantibus,quæ incedunt quadrupedia,immundū erit:qui te-
tigerit morticina eorum , polluetur vſque ad veſperum. Et
qui portauerit huiuſcemodi cadauera , lauabit veſtimenta
ſua,& immundus erit vſque ad veſperum ; quia omnia hæc
immunda

E immunda ſunt vobis. Hæc quoque inter polluta reputabun-
tur de his quæ mouentur in terra, muſtela, & mus, & croco-
dilus, ſingula iuxta genus ſuũ, mygale, & chamæleon, & ſtel-
lio, & lacerta, & talpa: omnia hæc immunda ſunt. Qui teti-
gerit morticina eorum, immundus erit vſque ad veſperum:
& ſuper quod ceciderit quicquam de morticinis eorum, pol-
luetur tam vas ligneum & veſtimentum, quàm pelles & cili-
cia: & in quocunq; fit opus, tingentur aqua, & polluta erũt
vſque ad veſperum, & ſic poſtea mundabuntur. Vas autem
F fictile in quod horum quicquam intrò ceciderit, polluetur, &
idcirco frangendum eſt. Omnis cibus quem comedetis, ſi
fuſa fuerit ſuper eum aqua, immundus erit: & omne liquens
quod bibitur de vniuerſo vaſe, immundum erit. Et quicquid
de morticinis huiuſcemodi ceciderit ſuper illud, immundum
erit, ſiue clibani, ſiue chytropodes, deſtruentur, & immundi
erunt. Fontes verò & ciſternæ, & omnis aquarum congrega-
tio munda erit. Qui morticinum eorum tetigerit, polluetur.
Si ceciderit ſuper ſementem, non polluet eam. Si autem quiſ-
piam aqua ſementem perfuderit, & poſtea morticinis tacta
fuerit, illico polluetur. Si mortuum fuerit animal quod licet
vobis comedere, qui cadauer eius tetigerit, immũdus erit vſq;
ad veſperum. & qui comederit ex eo quippiam ſiue portaue-
rit: lauabit veſtimenta ſua, & immundus erit vſque ad veſpe-
G rum. Omne quod reptat ſuper terram, abominabile erit, nec
aſſumetur in cibum. Quicquid ſuper pectus quadrupes gra-
ditur, & multos habet pedes, ſiue per humum trahitur, non
comedetis, quia abominabile eſt. Nolite contaminare animas
veſtras, nec tangatis quicquam eorum, ne immundi ſitis. Ego
1.Pet.1.c enim ſum Dominus Deus veſter. Sancti eſtote, quia ego ſan
ctus ſum. Ne polluatis animas veſtras in omni reptili, quod
mouetur ſuper terram. Ego enim ſum Dominus, qui eduxi
vos de terra Aegypti, vt eſſem vobis in Deum. Sancti eritis,
quia ego ſanctus ſum. Iſta eſt lex animantium ac volucrum,
& omnis animæ viuentis, quæ mouetur in aqua, & reptat in
terra, vt differentias noueritis, mundi & immundi, & ſciatis
quid comedere & quid reſpuere debeatis.

CAPVT XII.

A LOcutuſq́; eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Lo-
quere filijs Iſrael, & dices ad eos, Mulier ſi ſuſce-
Luc.2.c pro ſemine pepererit maſculum, immunda erit
Ioã.7.c ſeptem diebus iuxta dies ſeparationis menſtruæ,
Luc.2.d & die octauo circuncidetur infantulus. ipſa verò triginta tri-
B bus diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. Omne
ſanctum non tanget, nec ingredietur in ſanctuarium, donec
impleantur dies purificationis ſuæ. Si autem fœminam pe-
pererit, immunda erit duabus hebdomadibus iuxta ritum
fluxus mẽſtrui, & ſexaginta ſex diebus manebit in ſanguine
C purificationis ſuæ. Cumq́ue expleti fuerint dies purificatio-
nis ſuæ, pro filio ſiue pro filia, deferet agnum anniculum in
holocauſtũ, & pullum columbæ ſiue turturẽ pro peccato ad
oſtium tabernaculi teſtimonij, & tradet ſacerdoti, qui offeret
illa coram Domino, & rogabit pro ea, & ſic mundabitur à
D profluuio ſanguinis ſui. iſta eſt lex parientis maſculum aut
Luc.2.d fœminam. Quòd ſi non inuenerit manus eius, nec potuerit
offerre agnum, ſumet duos turtures vel duos pullos colum-
barum, vnum in holocauſtum, & alterum pro peccato. ora-
bitq́; pro ea ſacerdos, & ſic mundabitur.

CAPVT XIII.

A LOcutuſq́ue eſt Dominus ad Moyſen & Aaron,
dicens, Homo in cuius cute & carne ortus fuerit
diuerſus color ſiue puſtula, aut quaſi lucens quip
piam, id eſt plaga lepræ, adducetur ad Aaron ſa-
cerdotem, vel ad vnumquemlibet filiorum eius. Qui cum vi-
derit lepram in cute, & pilos in album mutatos colorem,
ipſamq́; ſpeciem lepræ humiliorẽ cute & carne reliqua, pla-
ga lepræ eſt, & ad arbitrium eius ſeparabitur. Si autem lu-
cens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, & pilĩ
coloris priſtini, recludet eum ſacerdos ſeptem diebus, & con
ſyderabit die ſeptimo. & ſi quidem lepra vltrà non creue-
rit, nec tranſierit in cute priores terminos, rurſum recludet
B eum ſeptem diebus alijs, & die ſeptimo contemplabitur. ſi
obſcurior fuerit lepra, & non creuerit in cute, mundabit eum:
quia ſcabies eſt, lauabitq́: homo veſtimenta ſua, & mundus
erit. Quòd ſi poſtquam à ſacerdote viſus eſt & redditus mun
ditiæ, iterum lepra creuerit: adducetur ad eum, & immun-
ditiæ condemnabitur. Plaga lepræ ſi fuerit in homine, addu-
cetur ad ſacerdotem, & videbit eum. Cumq́ue color albus in
cute fuerit, & capillorum mutauerit aſpectum, ipſa quoque
caro viua apparuerit: lepra vetuſtiſſima iudicabitur atque
inolita cuti. Contaminabit itaq; eum ſacerdos, & non reclu-
det, quia perſpicuæ immũditiæ eſt. Si autem effloruerit diſ-
currens lepra in cute, & operuerit omnem carnem à capite
vſq; ad pedes, quicquid ſub aſpectu oculorum cadit, conſy-
derabit eum ſacerdos, & teneri lepra mundiſſima iudicabit:
eo quòd omnis in candorem verſa ſit, & idcirco homo mun-
C dus erit. Quando verò caro viuens in eo apparuerit, tunc ſa-
cerdotis iudicio polluetur, & inter immundos reputabitur.
caro enim viua ſi lepra aſpergitur, immunda eſt. Quòd ſi rur-
ſum verſa fuerit in alborem, & totum hominem operuerit,
conſyderabit eum ſacerdos, & mundum eſſe decernet. Ca-
ro autem & cutis in qua vlcus natum eſt & ſanatum, & in lo-
co vlceris cicatrix alba apparuerit ſiue ſubruſa, adducetur
homo ad ſacerdotem: qui cum viderit locum lepræ humi-
liorem carne reliqua, & pilos verſos in candorem, contami-
nabit eum, plaga enim lepræ orta eſt in vlcere. Quòd ſi pilus,
coloris eſt priſtini, & cicatrix ſubobſcura, & vicina carne nõ
eſt humilior, recludet eum ſeptem diebus: & ſi quidem cre-
D uerit, adiudicabit eum lepræ: ſi autem ſteterit in loco ſuo, vl-
ceris eſt cicatrix, & homo mundus erit. Caro autem & cutis
quam ignis exuſſerit, & ſanata albam ſiue ruſam habuerit ci-
catricem, conſyderabit eam ſacerdos, & ecce verſa eſt in al-
borem, & locus eius reliqua cute eſt humilior: contaminabit
eum, quia plaga lepræ in cicatrice orta eſt. Quòd ſi pilorum
color nõ fuerit immutatus, nec humilior plaga carne reliqua,
& ipſa lepræ ſpecies fuerit ſubobſcura, recludet eum ſeptem
diebus, & die ſeptimo contẽplabitur: ſi creuerit in cute lepra,
contaminabit eum: ſi autẽ in loco ſuo candor ſteterit non ſa-
tis clarus, plaga cõbuſtionis eſt, & idcirco mundabitur, quia
cicatrix eſt combuſturæ. Vir ſiue mulier in cuius capite vel
barba germinauerit lepra, videbit eos ſacerdos. & ſiquidem
humilior fuerit locus carne reliqua, & capillus flauus ſolitoq́;
ſubtilior: contaminabit eos, quia lepra capitis ac barbæ eſt.
E Si autem viderit locum maculæ æqualem vicinæ carni, & ca-
pillum nigrũ: recludet eos ſeptem diebus, & die ſeptimo in-
tuebitur. Si non creuerit macula, & capillus ſui coloris eſt, &
locus plagæ carni reliquæ ęqualis: radetur homo abſque loco
maculæ, & includetur ſeptem diebus alijs. Si die ſeptimo vi-
ſa fuerit ſteriſſe plaga in loco ſuo, nec humilior carne reli-
qua, mundabit eum, lotiſq́; veſtibus ſuis mundus erit. Si au-
tem poſt emundationem rurſus creuerit macula in cute, non
quæret amplius vtrum capillus in flauum colorẽ ſit commu-
tatus, quia apertè immundus eſt. Porrò ſi ſteterit macula, &
capilli nigri fuerint, nouerit hominem ſanatum eſſe, & confi-
F denter eum pronuntiet mundũ. Vir ſiue mulier in cuius cute
candor apparuerit, intuebitur eos ſacerdos: ſi deprehenderit
ſubobſcurum alborem lucere in cute, ſciat non eſſe lepram,
ſed maculam coloris candidi, & hominem mundum. Vir de
cuius capite capilli fluunt, caluus & mundus eſt. & ſi à fronte
ceciderint pili, recaluaſter & mundus eſt. Si autem in calui-
tio ſiue in recaluatione albus vel ruſus color fuerit exortus, &

hoc ſacerdos viderit, condemnabit eum haud dubiè lepræ,
quæ orta eſt in caluitio. Quicunq; ergo maculatus fuerit le-
pra, & ſeparatus eſt ad arbitriũ ſacerdotis, habebit veſtimenta
diſſuta, caput nudũ, os veſte contectũ, contaminatũ ac ſordi-
dum ſe clamabit. Omni tẽpore quo leproſus eſt & immun-
dus, ſolus habitabit extra caſtra. Veſtis lanea ſiue linea, quæ
leprã habuerit in ſtamine atq; ſubtegmine, aut certè pellis vel
quicquid ex pelle confectũ eſt, ſi alba vel ruſa macula fuerit,
G infecta lepra reputabitur, oſtendeturq; ſacerdoti. qui conſyde
ratam recludet ſeptem diebus: & die ſeptimo rurſus, aſpiciens
ſi deprehenderit creuiſſe, lepra perſeuerans eſt: pollutũ iudi-
cabit veſtimentum, & omne in quo fuerit inuenta, & idcirco
comburetur flammis. Quòd ſi eam viderit non creuiſſe, præ-
cipiet, & lauabunt id in quo lepra eſt, recludetq; illud ſeptem
diebus alijs. Et cum viderit faciem quidẽ priſtinã non reuer-
ſam, nec tamen creuiſſe lepram, immundũ iudicabit, & igne
comburet, eo quòd infuſa ſit in ſuperficie veſtimenti vel per
totum lepra. Sinautẽ obſcurior fuerit locus lepræ poſtquam
veſtis eſt lota, abrũpet eum, & à ſolido diuidet. Quòd ſi vltrà
apparuerit in his locis, quæ prius immaculata erant, lepra vo-
latilis & vaga, debet igne comburi. ſi ceſſauerit, lauabit aqua
ea quæ pura ſunt, ſecũdò, & munda erũt. Iſta eſt lex lepræ ve
ſtimẽti lanei & linei, ſtaminis atq; ſubtegminis, omniſq; ſu-
pellectilis pelliceæ, quomodo mũdari debeat vel cõtaminari.

[redacted].

CAPVT XIIII.

A LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Hic
Mat. 8 a eſt ritus leproſi quando mundandus eſt, Adduce
Marc. 1 d tur ad ſacerdotẽ, qui egreſſus de caſtris cum inue
Luc. 5 c nerit leprã eſſe mũdatã, pręcipiet ei qui purifica-
tur vt offerat duos paſſeres viuos pro ſe, quos veſci licitum
eſt, & lignum cedrinũ, vermiculumq; & hyſsôpum. & vnum
ex paſſeribus immolari iubebit in vaſe fictili ſuper aquas vi-
uentes: alium autem viuum cum ligno cedrino, & cocco &
hyſsôpo tinget in ſanguine paſſeris immolati, quo aſperget
illum qui mundãdus eſt, ſepties, vt iure purgetur, & dimittet
paſſerem viuũ, vt in agrum auolet. Cumq; lauerit homo ve-
ſtimenta ſua, radet omnes pilos corporis, & lauabitur aqua:
purificatuſq; ingredietur caſtra, ita duntaxat vt maneat extra
tabernaculum ſuũ ſeptem diebus, & die ſeptimo radat capil-
los capitis, barbamq; & ſupercilia, ac totius corporis pilos.
Et lotis rurſum veſtibus & corpore, die octauo aſſumet duos
B agnos immaculatos, & ouem anniculã abſq; macula, & tres
decimas ſimilæ in ſacrificium, quæ conſperſa ſit oleo, & ſe-
orſum olei ſextarium. Cumq; ſacerdos purificans hominem
ſtatuerit eum, & hæc omnia coram Domino in oſtio taber-
naculi teſtimonij, tollet agnum, & offeret eum pro delicto,
oleiq; ſextariũ. Et oblatis ante Dominum omnibus, immo-
labit agnum vbi ſolet immolari hoſtia pro peccato & holo-
cauſtum, id eſt in loco ſancto. Sicut enim pro peccato, ita &
pro delicto ad ſacerdotẽ pertinet hoſtia: ſancta ſanctorũ eſt.
C Aſſumenſq; ſacerdos de ſanguine hoſtiæ, quæ immolata eſt
pro delicto, ponet ſuper extremum auriculæ dextrę eius qui
mũdatur, & ſuper pollices manus dextræ & pedis, & de olei
ſextario mittet in manum ſuam ſiniſtram, tingetq; digitum
dextrum in eo, & aſperget coram Domino ſepties. quod au-
tem reliquũ eſt olei in læua manu, fundet ſuper extremũ au-
riculæ dextræ eius qui mundatur, & ſuper pollices manus
ac pedis dextri, & ſuper ſanguinem qui effuſus eſt pro de-
licto, & ſuper caput eius. Rogabitque pro eo ſacerdos coram
Domino, & faciet ſacrificium pro peccato. tunc immolabit
holocauſtum, & ponet illud in altari cum libamentis ſuis, &
homo ritè mundabitur. Quòd ſi pauper eſt, & non poteſt
manus eius inuenire quæ dicta ſunt pro delicto, aſſumet
agnum ad oblationem vt roget pro eo ſacerdos, decimamque
partem ſimilæ conſperſæ oleo in ſacrificium, & olei ſexta-
rium, duoſque turtures ſiue duos pullos columbæ, quorum
vnus ſit pro peccato, & alter in holocauſtum, offeretque ea
D die octauo purificationis ſuæ ſacerdoti ad oſtium tabernacu-
li teſtimonij coram Domino. qui ſuſcipiens agnum pro deli-
cto & ſextarium olei, leuabit ſimul: immolatoq; agno, de ſan
guine eius ponet ſuper extremum auriculæ dextræ illius qui
mundatur, & ſuper pollices manus eius ac pedis dexrri. olei
verò partem mittet in manum ſuam ſiniſtram, in quo tingens
digitum dextræ manus aſperget ſepties coram Domino, tan
getque extremum dextræ auriculæ illius qui mundatur, &
pollices manus ac pedis dextri in loco ſanguinis qui effuſus
eſt pro delicto: reliquam autem partem olei quæ eſt in ſini-
ſtra manu, mittet ſuper caput purificati, vt placet pro eo Do-
minum, & turturem ſiue pullum columbę offeret, vnum pro
delicto, & alterum in holocauſtum cum libamentis ſuis. hoc
eſt ſacrificium leproſi, qui habere non poteſt omnia in emun
E dationem ſui. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aa-
ron, dicens, Cumque ingreſsi fueritis terram Chanáan, quam
ego dabo vobis in poſſeſsionem, ſi fuerit plaga lepræ in ædi-
bus, ibit cuius eſt domus, nuntians ſacerdoti, & dicet, Quaſi
plaga lepræ videtur mihi eſſe in domo mea. At ille præcipiet
vt efferantur vniuerſa de domo priuſquàm ingrediatur eam,
& videat vtrum leproſa ſit, ne immunda fiant omnia quæ in
domo ſunt. Intrabitque poſteà vt conſyderet lepram domus:
& cum viderit in parietibus illius quaſi valliculas pallore ſiue
rubore deformes, & humiliores ſuperficie reliqua, egredie-
tur oſtium domus, & ſtatim claudet illam ſeptem diebus. Re
F uerſuſq; die ſeptimo, conſyderabit eam: ſi inuenerit creuiſſe
lepram, iubebit erui lapides in quibus lepra eſt, & proijci eos
extra ciuitatem in locum immundum, domum autem ipſam
radi intrinſecus per circuitum, & ſpargi puluerem raſuræ
extra vrbem in locum immundum, lapideſque alios reponi
pro his qui ablati fuerint, & luto alio liniri domum. Sin autem
poſtquam eruti ſunt lapides, & puluis elatus, & alia terra lita,
ingreſſus ſacerdos viderit reuerſam lepram, & parietes reſper
ſos maculis, lepra eſt perſeuerans, & immunda domus: quam
ſtatim deſtruent, & lapides eius ac ligna, atque vniuerſum
puluerem proijcient extra oppidum in locum immundum.
Qui intrauerit domum quando clauſa eſt, immundus erit
vſque ad veſperum: & qui dormierit in ea, & comederit quip
G piam, lauabit veſtimenta ſua. Quòd ſi introiens ſacerdos vi-
derit lepram non creuiſſe in domo, poſtquam denuò lita fue-
rit, purificabit eam reddita ſanitate: & in purificatione eius ſu
met duos paſſeres, lignumque cedrinum, & vermiculum atq;
hyſsôpum: & immolato vno paſſere in vaſe fictili ſuper aquas
viuas, tollet lignum cedrinum, & hyſsopum & coccum &
paſſerem viuum, & tinget omnia in ſanguine paſſeris immo-
lati, atque in aquis viuentibus: & aſperget domum ſepties,
purificabitq; eam tam in ſanguine paſſeris, quàm in aquis vi-
uentibus, & in paſſere viuo lignoque cedrino & hyſsôpo
atq; vermiculo. Cumq; dimiſerit paſſerem auolare in agrum
liberè, orabit pro domo, & iure mundabitur. Iſta eſt lex
omnis lepræ & percuſſuræ, lepræ veſtium & domorum, ci-
catricis & erumpentium papularum, lucentis maculæ & in
varias ſpecies coloribus immutatis, vt poſsit ſciri quo tem-
pore mundum quid, vel immundum ſit.

[redacted].

CAPVT XV.

A LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron,
dicens, Loquimini filijs Iſrael, & dicite eis, Vir
qui patitur fluxum ſeminis, immundus erit. Et
tunc iudicabitur huic vitio ſubiacere, cum per
ſingula momenta adhæſerit carni eius, atque concreuerit fœ-
dus humor. Omne ſtratum in quo dormierit, immundum
erit, & vbicunq; ſederit. Si quis hominum tetigerit lectũ eius,
lauabit veſtimenta ſua, & ipſe lotus aqua, immundus erit vſq;

ad veſpe

ad veſperũ. Si ſederit vbi ille ſederat, & ipſe lauabit veſtimen-
ta ſua, & lotus aqua immũdus erit vſq; ad veſperum. Qui teti
gerit carnẽ eius, lauabit veſtimẽta ſua, & ipſe lotus aqua, im-
B mundus erit vſq; ad veſperum. Si ſaliuam huiuſcemodi homo
iecerit ſuper eũ qui mundus eſt, lauabit veſtimẽta ſua, & lo-
tus aqua immundus erit vſq; ad veſperũ. Sagma ſuper quod
ſederit, immundũ erit: & quicquid ſub eo fuerit qui fluxũ ſe-
minis patitur, pollutũ erit vſq; ad veſperum. Qui portauerit
horum aliquid, lauabit veſtimenta ſua, & ipſe lotus aqua, im-
mũdus erit vſq; ad veſperũ. Omnis quẽ tetigerit qui talis eſt,
non lotis antè manibus, lauabit veſtimenta ſua: & lotus aqua,
immũdus erit vſq; ad veſperũ. Vas fictile quod tetigerit, con
[redacted] fringetur: vas autem ligneum lauabitur aqua. Si ſanatus fuerit
qui huiuſcemodi ſuſtinet paſsionem, numerabit ſeptem dies
poſt emundationem ſui, & lotis veſtibus & toto corpore in
aquis viuentibus, erit mundus. Die autem octauo ſumet duos
turtures aut duos pullos columbæ, & veniet in conſpectum
Domini ad oſtiũ tabernaculi teſtimonij, dabitq́; eos ſacerdo-
ti, qui faciet vnum pro peccato, & alterum in holocauſtũ, ro-
gabitq́; pro eo corã Domino, vt emundetur à fluxu ſeminis
C ſui. Vir de quo egreditur ſemẽ coitus, lauabit aqua omne cor
pus ſuum, & immundus erit vſq; ad veſperum. Veſtẽ & pel-
lem quam habuerit, lauabit aqua, & immunda erit vſq; ad ve-
ſperũ. Mulier cum qua coierit, lauabitur aqua, & immũda erit
[redacted] vſq; ad veſperum. Mulier quæ redeũte mẽſe patitur fluxum
ſanguinis, ſeptẽ diebus ſeparabitur. Omnis qui tetigerit eam,
immundus erit vſq; ad veſperum: & locus in quo dormierit
vel ſederit diebus ſeparationis ſuæ, polluetur. Qui tetigerit
lectum ſuũ, lauabit veſtimenta ſua, & ipſe lotus aqua immun
dus erit vſq; ad veſperum. Omne vas ſuper quod illa ſederit,
quiſquis attigerit, lauabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua,
pollutus erit vſq; ad veſperũ. Si coierit cum ea vir tẽpore ſan-
guinis mẽſtrualis, immundus erit ſeptẽ diebus: & omne ſtra-
D tum in quo dormierit, polluetur. Mulier quæ patitur multis
diebus fluxũ ſanguinis nõ in tẽpore menſtruali, vel quę poſt
menſtruũ ſanguinem fluere non ceſſat, quãdiu ſubiacet huic
paſsioni, immunda erit quaſi ſit in tempore menſtruo. omne
ſtratum in quo dormierit, & vas in quo ſederit, pollutũ erit.
quicunq; tetigerit eam, lauabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus
aqua, immundus erit vſq; ad veſperum. Si ſteterit ſanguis, &
fluere ceſſauerit, numerabit ſeptem dies purificationis ſuæ, &
die octauo offeret pro ſe ſacerdoti duos turtures, aut duos
pullos columbarum ad oſtium tabernaculi teſtimonij: qui
vnum faciet pro peccato, & alterũ in holocauſtum, rogabitq́;
pro ea coram Domino, & pro fluxu immunditiæ eius. Do-
cebitis ergo filios Iſrael vt caueant immunditias, & non mo-
riantur in ſordibus ſuis, cum polluerint tabernaculum meum
quod eſt inter vos. Iſta eſt lex eius qui patitur fluxũ ſeminis,
& qui polluitur coitu, & quę menſtruis tẽporibus ſeparatur,
vel quæ iugi fluit ſanguine, & hominis qui dormierit cum ea.

[redacted]

CAPVT XVI.

A LOcutusq́; eſt Dominus ad Moyſen poſt mortẽ
duorum filiorum Aaron, quãdo offerẽtes ignem
alienum interfecti ſunt: & præcepit ei dicens, Lo
quere ad Aaron fratrem tuum, ne omni tempore
ingrediatur ſanctuariũ, quod eſt intra velum coram propitia-
torio quo tegitur arca, vt nõ moriatur: quia in nube apparebo
ſuper oraculum, niſi hæc antè fecerit. Vitulum pro peccato
offeret, & arietem in holocauſtum. Tunica linea veſtietur, fe-
minalibus lineis verenda celabit. accingetur zona linea, cida-
rim lineam imponet capiti. hæc enim veſtimenta ſunt ſancta,
B quibus cunctis, cum lotus fuerit, induetur. Suſcipietq́; ab vni-
uerſa multitudine filiorum Iſrael duos hircos pro peccato, &
vnum arietem in holocauſtum. Cumq́; obtulerit vitulum, &
orauerit pro ſe & pro domo ſua, duos hircos ſtare faciet co-
ram Domino in oſtio tabernaculi teſtimonij: mittensq́ue ſu-
per vtrũq; ſortẽ, vnam Domino, & alteram capro emiſſario,
cuius exierit ſors Domino, offeret illum pro peccato: cuius
autem in caprũ emiſſarium, ſtatuet eum viuũ corã Domino,
C vt fundat preces ſuper eum, & emittat eum in ſolitudinẽ. His
ritè celebratis, offeret vitulum, & rogans pro ſe & pro domo
ſua, immolabit eum: aſſumptoq́ue thuribulo quod de prunis
altaris impleuerit, & hauriens manu compoſitum thymiama
in incenſum, vltra velum intrabit in Sancta: vt poſitis ſuper
ignem aromatibus coram Domino, nebula eorum & vapor
operiat oraculũ quod eſt ſupra teſtimoniũ, & non moriatur.
Tollet quoq; de ſanguine vituli, & aſperget digito ſepties cõ
tra propitiatoriũ ad oriẽtem. Cumq́; mactauerit hircum pro Hebr.9.d.
peccato populi, inferet ſanguinẽ eius intra velum, ſicut præ- & 10.a
ceptum eſt de ſanguine vituli, vt aſpergat è regione oraculi,
& expiet ſanctuariũ ab immunditijs filiorum Iſrael, & à præ
D uaricationibus eorũ, cunctisq́; peccatis. Iuxta hunc ritum fa-
ciet in tabernaculo teſtimonij, quod fixũ eſt inter eos in me-
dio ſordium habitationis eorum. Nullus hominum ſit in ta- Luc.1.a
bernaculo quando pontifex ſanctuarium ingreditur, vt roget
pro ſe & pro domo ſua, & pro vniuerſo cœtu Iſrael, donec
egrediatur. Cum autem exierit ad altare quod corã Domino
eſt, orẽt pro ſe, & ſumptum ſanguinẽ vituli atq; hirci fundat
ſuper cornua eius per gyrum, aſpergensq́; digito ſepties, ex-
piet, & ſanctificet illud ab immũditijs filiorũ Iſrael. Poſtquã
emundauerit ſanctuariũ & tabernaculũ & altare, tunc offerat
hircum viuentẽ, & poſita vtraq; manu ſuper caput eius, con-
E fiteatur omnes iniquitates filiorum Iſrael, & vniuerſa delicta
atq; peccata eorum: quæ imprecans capiti eius, emittet illum Peccatorũ
per hominem paratum, in deſertum. Cũq́; portauerit hircus Moſaica cõ
omnes iniquitates eorũ in terrã ſolitariã, & dimiſſus fuerit in feſsio.
deſerto, reuertetur Aaron in tabernaculũ teſtimonij, & depo
ſitis veſtibus quibus prius indutus erat, cum intraret ſanctua-
rium, relictisq́; ibi, lauabit carnem ſuam in loco ſancto, indue
turq́; veſtibus ſuis. Et poſtquam egreſſus obtulerit holocau-
ſtum ſuũ ac plebis, rogabit tam pro ſe quàm pro populo: &
F adipem qui oblatus eſt pro peccatis, adolebit ſuper altare. Ille
vero qui dimiſerit caprũ emiſſariũ, lauabit veſtimenta ſua &
corpus aqua, & ſic ingredietur in caſtra. Vitulũ autẽ & hircũ
qui pro peccato fuerant immolati, & quorum ſanguis illatus
eſt in ſanctuariũ vt expiatio cõpleretur, aſportabũt foras ca-
ſtra, & cõburent igni, tam pelles quàm carnes eorũ ac fimum:
& quicunq; combuſſerit ea, lauabit veſtimenta ſua & carnem
aqua, & ſic ingredietur caſtra. Eritq́; vobis hoc legitimũ ſem-
piternũ. Menſe autem ſeptimo, decima die menſis affligetis
animas veſtras, nullumq́; opus facietis, ſiue indigena ſiue ad-
G uena qui peregrinatur inter vos. In hac die expiatio erit veſtri Infra.23.c
atq; mundatio ab omnibus peccatis veſtris: coram Domino
mundabimini. ſabbathum enim requietionis eſt, & affligetis
animas veſtras religione perpetua. Expiabit autem ſacerdos
qui vnctus fuerit, & cuius manus initiatæ ſunt vt ſacerdotio
fungatur pro patre ſuo: indueturq́; ſtola linea & veſtibus ſan
ctis, & expiabit ſanctuarium & tabernaculũ teſtimonij atq;
altare, ſacerdotes quoq; & vniuerſum populum. Eritq́; vobis
hoc legitimum ſempiternum, vt oretis pro filijs Iſrael, & pro
cunctis peccatis eorum ſemel in anno. Fecit igitur ſicut præ-
ceperat Dominus Moyſi.

[redacted]

CAPVT XVII.

A ET locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Lo-
quere Aaron & filijs eius & cunctis filijs Iſrael,
dicens ad eos, Iſte eſt ſermo quem mandauit Do
minus, dicens, Homo quilibet de domo Iſrael, ſi
occiderit bouem aut ouem, ſiue capram in caſtris vel extra

caſtra,& non obtulerit ad oſtium tabernaculi oblationē Do-
mino,ſanguinis reus erit:quaſi ſi ſanguinem fuderit,ſic peri-
bit de medio populi ſui. Ideo ſacerdoti offerre debēt filij Iſ-
rael hoſtias ſuas quas occidunt in agro,vt ſanctificentur Do-
mino ante oſtium tabernaculi teſtimonij, & immolent eas
B hoſtias pacificas Domino. Fundetq́; ſacerdos ſanguinem ſu-
per altare Domini ad oſtium tabernaculi teſtimonij,& ado-
lebit adipem in odorē ſuauitatis Domino. & nequaquā vltrà
[redacted] immolabunt hoſtias ſuas dæmonibus, cum quibus fornicati
ſunt. Legitimum ſempiternū erit illis & poſteris eorū , & ad
Ipſos dices, Homo de domo Iſrael & de aduenis qui peregri-
nantur apud vos,qui obtulerit holocauſtum ſiue victimam,
& ad oſtiū tabernaculi teſtimonij nō adduxerit eam,vt offe-
C rat Domino,interibit de populo ſuo. Homo quilibet de do-
mo Iſrael,& de aduenis qui peregrinantur inter vos,ſi come-
derit ſanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam
illius,& diſperdam eam de populo ſuo , quia anima carnis in
ſanguine eſt:& ego dedi illum vobis,vt ſuper altare in eo ex-
pietis pro animabus veſtris , & ſanguis pro animæ piaculo
ſit. Idcirco dixi filijs Iſrael, Omnis anima ex vobis non co-
medet ſanguinē,nec ex aduenis qui peregrinantur apud vos.
Homo quicunq; de filijs Iſrael & de aduenis qui peregrinan
tur apud vos,ſi venatione atq; aucupio ceperit ferā vel auem,
quibus veſci licitum eſt,fundat ſanguinem eius,& operiat il-
D lum terra.anima enim omnis carnis in ſanguine eſt. Vnde di-
xi filijs Iſrael, Sanguinem vniuerſæ carnis non comedetis,
quia anima carnis in ſanguine eſt : & quicunque comederit
illum, interibit. Anima quæ comederit morticinum vel ca-
ptum à beſtia,tam de indigenis quàm de aduenis , lauabit ve-
ſtimenta ſua & ſemetipſum aqua,& contaminatus erit vſque
ad veſperum,& hoc ordine,mundus fiet. Quòd ſi non lauerit
veſtimenta ſua vel corpus,portabit iniquitatem ſuam.

[redacted]

CAPVT XVIII.

A LOcutus eſt Dominus ad Moyſen,dicens,Loque
re filijs Iſrael,& dices ad eos,Ego ſum Dominus
Deus veſter:iuxta conſuetudinem terræ Aegy-
pti in qua habitaſtis,non facietis:& iuxta morem
regionis Chanáan ad quam ego introducturus ſum vos ,non
agetis, nec in legitimis eorum ambulabitis. Facietis iudicia
mea, & præcepta mea ſeruabitis, & ambulabitis in eis. ego
Dominus Deus veſter. Cuſtodite leges meas atque iudicia, Rom.10.a
quæ faciens homo,viuet in eis.ego Dominus. Omnis homo Ezec.20.b
ad proximam ſanguinis ſui non accedet,vt reuelet turpitudi- Galat.3.b
nem eius.ego Dominus. Turpitudinem patris tui & turpitu
dinem matris tuæ non diſcooperies. Mater tua eſt,non reue-
labis turpitudinem eius. Turpitudinem vxoris patris tui non
B diſcooperies.turpitudo enim patris tui eſt. Turpitudinem ſo
roris tuæ ex patre ſiue ex matre quę domi vel foris genita eſt,
non reuelabis. Turpitudinem filiæ filij tui vel neptis ex filia
non reuelabis:quia turpitudo tua eſt. Turpitudinē filiæ vxo-
ris patris tui,quam peperit patri tuo,& eſt ſoror tua , non re-
uelabis. Turpitudinem ſororis patris tui non diſcooperies:
quia caro eſt patris tui. Turpitudinem ſororis matris tuę non
reuelabis:eo quòd caro ſit matris tuæ. Turpitudinem patrui
tui non reuelabis,nec accedes ad vxorem eius quæ tibi affini-
tate coniungitur. Turpitudinem nurus tuæ non reuelabis,
quia vxor filij tui eſt:nec diſcooperies ignominiam eius.*Et
C vxorem fratris ſui nullus accipiat ·· Turpitudinem vxoris
fratris tui non reuelabis:quia turpitudo fratris tui eſt. Turpi-
tudinem vxoris tuæ & filiæ eius non reuelabis. Filiam filij
eius,& filiam filiæ illius non ſumes , vt reueles ignominiam
eius:quia caro illius ſunt,& talis coitus inceſtus eſt. Sororem
vxoris tuæ in pellicatum illius non accipies,nec reuelabis tur
pitudinem eius adhuc illa viuente. Ad mulierem quæ patitur
menſtrua non accedes , nec reuelabis fœditatem eius. Cum
vxore proximi tui non coibis,nec ſeminis commiſtione ma-
culaberis. De ſemine tuo non dabis vt conſecretur idólo Mo 4.Reg.23.c
loch , nec polles nomen Dei tui. ego Dominus. Cum ma-
D ſculo non commiſcearis coitu fœmineo , quia abominatio
eſt. Cum omni pecore non coibis , nec maculaberis cum eo.
Mulier non ſuccumbet iumento,nec miſcebitur ei : quia ſce-
lus eſt. Nec polluamini in omnibus his quibus contaminatæ
ſunt vniuerſæ gentes,quas ego eijciam ante conſpectum ve-
ſtrum,& quibus polluta eſt terra: cuius ego ſcelera viſitabo,
vt euomat habitatores ſuos. Cuſtodite legitima mea atque iu-
dicia,& non faciatis ex omnibus abominationibus iſtis , tam
indigena quàm colonus qui peregrinatur apud vos. Omnes
enim execrationes iſtas fecerunt accolæ terrę,qui fuerunt an-
te vos,& polluerunt eam. Cauete ergo ne & vos ſimiliter euo
mat,cum paria feceritis,ſicut euomuit gentem quæ fuit ante
vos. Omnis anima quæ fecerit de abominationibus his quip-
piam, peribit de medio populi ſui. Cuſtodite mandata mea.
Nolite facere quæ fecerunt hi qui fuerunt ante vos, & ne pol
luamini in eis.ego Dominus Deus veſter.

[redacted]

CAPVT XIX.

A LOcutus eſt Dominus ad Moyſen,dicens, Loque
re ad omnem cœtum filiorum Iſrael , & dices ad [redacted]
eos,Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum Domi-
nus Deus veſter. Vnuſquiſque patrem ſuum & 1.Pet.1.c
matrem ſuam timeat. Sabbatha mea cuſtodite. ego Domi- [redacted]
nus Deus veſter. Nolite conuerti ad idóla, nec Deos confla-
tiles faciatis vobis . ego Dominus Deus veſter. Si immola-
ueritis hoſtiam pacificorum Domino vt ſit placabilis , eo
die quo fuerit immolata,comedetis eam,& die altero : quic-
quid autem reſiduū fuerit in diem tertium, igne comburetis.
B ſi quis poſt biduum comederit ex ea , prophanus erit & im-
pietatis reus:portabitq́; iniquitatem ſuam,quia ſanctum Do
mini polluit,& peribit anima illa de populo ſuo. Cūq́; meſ-
ſueris ſegetes terræ tuæ,non tondebis vſque ad ſolum ſuper- Infra.23.d
ficiem terræ:nec remanentes ſpicas colliges,neq; in vinea tua
racemos & grana decidentia congregabis , ſed pauperibus &
peregrinis carpenda dimittes . ego Dominus Deus veſter.
Non facietis furtum. Non mentiemini ,nec decipiet vnuſ- Exod.20.b
quiſque proximum ſuum. Non periurabis in nomine meo, Deut.5.b
C nec polles nomen Dei tui:ego Dominus. Non facies ca- Eccl.10.a
lumniam proximo tuo,nec vi opprimes eum. Non morabi- Deut.24.c
tur opus mercenarij tui apud te vſque mane. Non maledices Tob.4.c
ſurdo,nec coram cæco pones offendiculum:ſed timebis Do- Deut.1.c
minum Deum tuum, quia ego ſum Dominus. Non facies 16.d
quod iniquum eſt,nec iniuſtè iudicabis. Non cōſyderes per- Iacob.2.a
ſonam pauperis,nec honores vultum potentis. Iuſtè iudica Prouc.24.c
proximo tuo. Non eris criminator, nec ſuſurro in populo. 1.10.2.b.3.c
Non ſtabis contra ſanguinem proximi tui. ego Dominus. Eccle.19.b
D Non oderis fratrem tuum in corde tuo , ſed publicè argue Mat.18.b
eum,ne habeas ſuper illo peccatum. Non quæras vltionem, Luc.17.a
nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum. Diliges amicum
tuum

Matth.5.g tuum ſicut teipſum.ego Dominus.Leges meas cuſtodite.Iu-
22.d.c menta tua non facies coire cum alterius generis animantibus,
Rom.13.c Agrum tuum non feres diuerſo ſemine. Veſte quæ ex duo-
Gala.5.c bus texta eſt,non induêris. Homo ſi dormierit cum muliere
Iaco.2.b coitu ſeminis,quæ ſit ancilla etiam nobilis, & tamen pretio
E non redempta,nec libertate donata:vapulabunt ambo, & nõ
morientur,quia non fuit libera. pro delicto autem ſuo offe-
ret Domino ad oſtium tabernaculi teſtimonij arietem,ora-
bitq́; pro eo ſacerdos & pro peccato eius coram Domino,&
repropitiabitur ei,dimittetur que peccatum. Quando ingreſ-
ſi fueritis terram,& plantaueritis in ea ligna pomifera, auſere
tis præputia eorum. Poma quæ germinant, immunda erunt
vobis,nec edetis ex eis. Quarto autem anno omnis fructus
eorum ſanctificabitur laudabilis Domino. Quinto autem an-
no comedetis fructus, congregantes poma quæ proferunt,
* carnem ego Dominus Deus veſter. Non comedetis * cum ſanguine.
F Non augurabimini,nec obſeruabitis ſomnia, neq; in rotun-
dum attondebitis comam,nec radetis barbam. Et ſuper mor-
tuo non incidetis carnes veſtras, neq; figuras aliquas, aut ſti-
[redacted] gmata facietis vobis. ego Dominus. Ne proſtituas filiam
tuam, ne contaminetur terra, & impleatur piaculo. Sabba-
tha mea cuſtodite,& ſanctuarium meum metuite, ego Do-
minus. Non declinetis ad magos,nec ab ariolis aliquid ſciſci-
temini, vt polluamini per eos.ego Dominus Deus veſter.
Coram cano capite conſurge, & honora perſonam ſenis: &
[redacted] time Dominum Deum tuum.ego ſum Dominus. Si habita-
G uerit aduena in terra veſtra, & moratus fuerit inter vos,non
Exod.22.c exprobretis ei,ſed ſit inter vos quaſi indigena, & diligetis
eum quaſi voſmetipſos: fuiſtis enim & vos aduenæ in terra
Aegypti.ego Dominus Deus veſter. Nolite facere iniquum
aliquid in iudicio,in regula,in pondere, in menſura. Statêra
iuſta,& æqua ſint põdera,iuſtus modius,æquusq́; ſextarius.
ego Dominus Deus veſter,qui eduxi vos de terra Aegypti.
Cuſtodite omnia præcepta mea,& vniuerſa iudicia, & facite
ea.ego Dominus.

[redacted]

CAPVT XX.

A Locutusq́; eſt Dominus ad Moyſen dicens,Hæc
[redacted] loquêris filijs Iſrael, Homo de filijs Iſrael, & de
aduenis qui habitant in Iſrael, ſi quis dederit de
ſemine ſuo idolo Moloch,morte moriatur.po-
Supra 18.e pulus terræ lapidabit eum,& ego ponam faciem meam con-
tra illum,ſuccidamq́; eum de medio populi ſui, eo quòd de-
derit de ſemine ſuo Moloch,& contaminauerit ſanctuarium
meum,ac polluerit nomen ſanctum meum. Quòd ſi negli-
gens populus terræ,& quaſi paruipendẽs imperium meum,
dimiſerit hominem qui dedit de ſemine ſuo Moloch,nec vo-
luerit eum occidere:ponam faciem meam ſuper hominem
illum,& cognationem eius,ſuccidamq́;& ipſum, & omnes
qui conſenſerunt ei vt fornicaretur cum Moloch, de medio
[redacted] populi ſui. Anima quæ declinauerit ad magos & ariolos, &
fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam,
& interficiam illam de medio populi ſui. Sanctificamini,&
B eſtote ſancti,quia & ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter.
[redacted] Cuſtodite præcepta mea,& facite ea: Ego Dominus qui ſan-
1. Pet.1.c ctifico vos. Qui maledixerit patri ſuo, aut matri, morte mo-
[redacted] riatur.patri matrique qui maledixerit, ſanguis eius ſit ſuper
eum. Si mœchatus quis fuerit cum vxore alterius, & adulte-
Exod.21.c rium perpetrauerit cum coniuge proximi ſui,morte morian
Prou.20.c tur & mœchus, & adultera. Qui dormierit cum nouerca ſua,
Matt.15.a & reuelauerit ignominiam patris ſui, morte moriantur am-
Marc.7 b bo.ſanguis eorum ſit ſuper eos. Si quis dormierit cum nuru
Ioan.8.a ſua,vterque moriatur,quia ſcelus operati ſunt.ſanguis eorum
Deut.22.d ſit;ſuper eos. Qui dormierit cum maſculo coitu fœmineo,
[redacted] vterq; operatus eſt nefas,morte moriantur.ſit ſanguis eorum
ſuper eos. Qui ſupra vxorẽ filiam, duxerit matrẽ eius,ſcelus
operatus eſt:viuus ardebit cum eis, nec permanebit tantum
C nefas in medio veſtri. Qui cum iumento & pecore coierit,
morte moriatur:pecus quoque occidite. Mulier quæ ſuccu-
buerit cuilibet iumento,ſimul interficietur cum eo. ſanguis
eorum ſit ſuper eos. Qui acceperit ſororẽ ſuam filiam patris
ſui,vel filiã matris ſuæ,& viderit turpitudinẽ eius, illaq́; con-
ſpexerit fratris ignominiam:nefariam rem operati ſunt,occi-
dentur in conſpectu populi,eo quòd turpitudinẽ ſuã mutuò
reuelauerint,& portabunt iniquitatẽ ſuam. Qui coierit cum
mulière in fluxu menſtruo, & reuelauerit turpitudinẽ eius,
ipſaq́; aperuerit fontem ſanguinis ſui,interficientur ambo de
medio populi ſui. Turpitudinẽ materteræ,& amitæ tuæ non
diſcooperies.qui hoc fecerit, ignominiã carnis ſuæ nudauit,
portabũt ambo iniquitatẽ ſuam. Qui coierit cum vxore pa-
trui,vel auunculi ſui,& reuelauerit ignominiam cognationis
ſuæ,portabũt ambo peccatum ſuum:abſq; liberis morientur.
D Qui duxerit vxorem fratris ſui,rem facit illicitam,turpitudi-
nem fratris ſui reuelauit:abſque liberis erunt. Cuſtodite leges
meas,atque iudicia,& facite ea, ne & vos euomat terra quam
intraturi eſtis & habitaturi. Nolite ambulare in legitimis na-
tionum,quas ego expulſurus ſum ante vos. Omnia enim hæc
fecerunt,& abominatus ſum eas. Vobis autem loquor. Poſſi
dete terram eorum,quam dabo vobis in hæreditatem,terram
fluentem lacte & melle.ego Dominus Deus veſter, qui ſepa
raui vos à cæteris populis. Separate ergo & vos iumentum
mundum ab immundo,& auem mundam ab immunda:ne
polluatis animas veſtras in pecore & auibus, & cunctis quæ
mouentur in terra, & quæ vobis oſtendi eſſe polluta. Eritis
mihi ſancti,quia ſanctus ſum ego Dominus, & ſeparaui vos [redacted]
à cæteris populis,vt eſſetis mei. Vir ſiue mulier,in quibus py
thonicus,vel diuinationis fuerit ſpiritus,morte moriantur,la- Deut.18.b
pidibus obruent eos:ſanguis eorum ſit ſuper illos. 1.reg.28.b

[redacted]

CAPVT XXI.

A Dixit quoq; Dominus ad Moyſen, Loquere ad ſa
cerdotes filios Aaron, & dices ad eos, Ne conta-
minetur ſacerdos in mortibus ciuium ſuorum,
niſi tantum in conſanguineis, ac propinquis, id
eſt ſuper patrem & matrẽ & filium & filiã,fratrẽ quoq; & ſo
rorem virginem,quæ non eſt nupta viro:ſed nec in principe
populi ſui contaminabitur. Non radent caput,nec barbam,
neq; in carnibus ſuis faciẽt inciſſuras. Sancti erunt Deo ſuo,
& non polluent nomen eius. Incenſum enim Domini,& pa-
B nes Dei ſui offerunt,& ideo ſancti erunt. Scortũ, & vile pro-
ſtibulum non ducet vxorem,nec eam quæ repudiata eſt à ma
rito:quia conſecratus eſt Deo ſuo, & panes propoſitionis
offert. Sit ergo ſanctus, quia & ego ſanctus ſum Dominus,
qui ſanctifico vos. Sacerdotis filia deprehenſa ſi fuerit in ſtu-
pro,& violauerit nomen patris ſui, flammis exuretur. Pon- [redacted]
tifex,id eſt ſacerdos maximus inter fratres ſuos, ſuper cuius
caput fuſum eſt vnctionis oleum, & cuius manus in ſacerdo-
tio cõſecratæ ſunt,veſtitusq́; eſt ſanctis veſtibus,caput ſuum
non diſcooperiet,veſtimẽta ſua nõ ſcindet,& ad omnẽ mor-
tuum non ingredietur omnino.ſuper patre quoq; ſuo, & ma
C tre non contaminabitur,nec egredietur de ſanctis, ne polluat
ſanctuarium Dei ſui,quia oleum ſanctæ vnctionis Dei ſui ſu-
per eum eſt. ego Dominus. Virginem ducet vxorẽ:viduam [redacted]
autẽ & repudiatam,& ſordidam,atq; meretricẽ non accipiet:
ſed puellam de populo ſuo:ne cõmiſceat ſtirpem generis ſui
vulgo gentis ſuæ:quia ego Dominus qui ſanctifico eum. Lo
cutusq́; eſt Dominus ad Moyſen,dicẽs, Loquere ad Aaron,
Homo de ſemine tuo per familias ſuas qui habuerit macu- [redacted]
lam,non offeret panes Deo ſuo,nec accedet ad miniſterium
eius:ſi cæcus fuerit,ſi claudus,ſi vel paruo vel grandi vel tor-
D to naſo,ſi fracto pede,ſi manu,ſi gibbus,ſi lippus, ſi albugi-
nem habens in oculo,ſi iugem ſcabiem, ſi impetiginem in

corpore,vel hernioſus.Omnis qui habuerit maculam de ſe-
mine Aaron ſacerdotis, non accedet offerre hoſtias Domi-
no,nec panes Deo ſuo:veſcetur tamen panibus qui offerun-
tur in ſanctuario,ita dúntaxat vt intravelum non ingrediatur,
nec accedat ad altare,quia maculam habet, & cõtaminare non
debet ſanctuarium meum.Ego Dominus qui ſanctifico eos.
Locutus eſt ergo Moyſes ad Aaron , & ad filios eius , & ad
omnem Iſrael cuncta quæ fuerant ſibi imperata.

[redacted]

CAPVT XXII.

A Ocutus quoq; eſt Dominus ad Moyſen, dicens,
Loquere ad Aaron & ad filios eius,vt caueant ab
his quæ conſecrata ſunt filiorum Iſrael,& non
contaminent nomen ſanctificatorum mihi, quæ
ipſi offerũt.ego Dominus.Dic ad eos,& ad poſteros eorum,
Omnis homo qui acceſſerit de ſtirpe veſtra ad ea quæ conſe-
crata ſunt,& quæ obtulerunt filij Iſrael Domino, in quo eſt
immunditia,peribit coram Domino.ego ſum Dominus.Ho
mo de ſemine Aaron qui fuerit leproſus, aut patiens fluxum
ſeminis,non veſcetur de his quæ ſanctificata ſunt mihi,donec
ſanetur.Qui tetigerit immundum ſuper mortuo, & ex quo
egreditur ſemen quaſi coitus,& qui tangit reptile,& quodli-
bet immundum , cuius tactus eſt ſordidus, immundus erit
vſq; ad veſperũ,& non veſcetur his quæ ſanctificata ſunt:ſed
cum lauerit carnem ſuam aqua,& occubuerit ſol, tunc mun-
B datus veſcetur de ſanctificatis, quia cibus illius eſt. Mortici-
num & captũ à beſtia non comedẽt,nec polluẽtur in eis.ego
Exod.22.d ſum Dominus.Cuſtodiant præcepta mea, vt non ſubiaceant
Eze.44.g peccato & moriantur in ſanctuario,cum polluerint illud.ego
Dominus qui ſanctifico eos.Omnis alienigena non comedet
de ſanctificatis,inquilinus ſacerdotis,& mercenarius non ve-
ſcentur ex eis.quem autem ſacerdos emerit , & qui vernacu-
lus domus eius fuerit, hi comedent ex eis. Si filia ſacerdotis
cuilibet ex populo nupta fuerit:de his quæ ſanctificata ſunt,
& de primitijs non veſcetur.ſin autem vidua,vel repudiata, &
abſque liberis reuerſa fuerit ad domum patris ſui:ſicut puel-
la conſueuerat,aletur cibis patris ſui.Omnis alienigena come
dendi ex eis non habet poteſtatem.Qui comederit de ſancti-
ficatis per ignorantiam,addet quintam partem cum eo quod
comedit,& dabit ſacerdoti in ſanctuarium. Nec contamina-
bunt ſanctificata filiorum Iſrael,quæ offeruntur Domino:ne
fortè ſuſtineant iniquitatem delicti ſui, cum ſanctificata co-
C mederint.ego Dominus qui ſanctifico eos. Locutusque eſt
Dominus ad Moyſen, dicens, Loquere ad Aaron,& filios
eius,& omnes filios Iſrael,dicesque ad eos, Homo de domo
Iſrael,& de aduenis qui habitãt apud vos,qui obtulerit obla-
tionem ſuam,vel vota ſoluens,vel ſponte offerens , quicquid
illud obtulerit in holocauſtum Domini,vt offeratur per vos,
maſculus immaculatus erit ex bobus,& ex ouibus, & ex ca-
pris:ſi maculam habuerit,non offeretis,neq; erit acceptabile.
Homo qui obtulerit victimã pacificorum Domino, vel vota
Deut.15.d ſoluens,vel ſponte offerens,tam de bobus quàm de ouibus,
Eccl.35.b immaculatum offeret,vt acceptabile ſit : omnis macula non
erit in eo.Si cæcum fuerit,ſi fractũ,ſi cicatricem habens,ſi pa-
pulas,aut ſcabiẽ,aut impetiginem:non offeretis ea Domino,
nec adolebitis ex eis ſuper altare Domini. Bouẽ & ouẽ aure
& cauda amputatis,voluntariè offerre potes,votum autem ex
D ijs ſolui non poteſt.Omne animal quod vel contritis,vel tun-
ſis,vel ſectis ablatiſq; teſticulis eſt,non offeretis Domino,&
in terra veſtra hoc omnino ne faciatis. De manu alienigenæ
non offeretis panes Deo veſtro, & quicquid aliud dare vo
luerit:quia corrupta,& maculata ſunt omnia, non ſuſcipietis
ea.Locutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Bos, ouis,&
capra cum genita fuerint,ſeptem diebus erunt ſub vbere ma-
tris ſuæ:die autem octauo,& deinceps offerri poterunt Do-
mino.Siue illa bos,ſiue ouis,non immolabuntur vna die cum
fœtibus ſuis.Si immolaueritis hoſtiam pro gratiarum actio-
ne Domino,vt poſſit eſſe placabilis : eodem die comedetis
eam,non remanebit quicquam in mane alterius diei.ego Do
minus. Cuſtodite mandata mea,& facite ea:ego Dominus.
Ne polluatis nomen meum ſanctum,vt ſanctificer in medio
filiorum Iſrael:Ego Dominus , qui ſanctifico vos,& eduxi
de terra Aegypti,vt eſſem vobis in Deum.ego Dominus.

[redacted]

CAPVT XXIII.

A Ocutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Lo-
quere filijs Iſrael,& dices ad eos.Hæ ſunt feriæ
Domini,quas vocabitis ſanctas.Sex diebus facie-
tis opus:dies ſeptimus,quia ſabbathi requies eſt,
vocabitur ſanctus,omne opus non facietis in eo . ſabbathum
Domini eſt in cunctis habitationibus veſtris. Hæ ſunt ergo Exod.12.c
feriæ Domini ſanctæ,quas celebrare debetis tẽporibus ſuis. Nume.28.c
B Menſe primo,quartadecima die menſis ad veſperum, Phaſe
Domini eſt:& quintadecima die menſis huius ſolennitas azy
morum Domini eſt. Septem diebus azyma comedetis.dies
primus erit vobis celeberrimus,ſanctuſq; : omne opus ſerui-
le non facietis in eo:ſed offeretis ſacrificium in igne Domino
ſeptem diebus . dies autem ſeptimus erit celebrior & ſan-
ctior,nullumque ſeruile opus facietis in eo. Locutusque eſt
Dominus ad Moyſen,dicens, Loquere filijs Iſrael, & dices
ad eos, Cum ingreſſi fueritis terram quam ego dabo vobis,&
meſſueritis ſegetẽ , feretis manipulos ſpicarũ primitias meſ-
ſis veſtræ ad ſacerdotem.qui eleuabit faſciculum coram Do-
mino,vt acceptabile ſit pro vobis:altero die ſabbathi & ſan-
ctificabit illum.Atq; in eodẽ die quo manipulus cõſecratur,
cædetur agnus immaculatus anniculus in holocauſtum Do-
C mini, & libamenta offerentur cum eo duæ decimæ ſimilæ
conſperſæ oleo in incenſum Domini,odoremq; ſuauiſſimũ:
liba quoque vini quarta pars hin.Panem,& polentam,& pul
tes non comedetis ex ſegete vſq; ad diem qua offeretis ex ea
Deo veſtro.Pręceptum eſt ſempiternum in generationibus,
cunctiſq; habitaculis veſtris. Numerabitis ergo ab altero die
ſabbathi in quo obtuliſtis manipulũ primitiarũ ſeptem heb-
domadas plenas,vſq; ad alteram diem expletionis hebdoma-
dæ ſeptimæ,id eſt quinquaginta dies : & ſic offeretis ſacrifi-
cium nouum Domino ex omnibus habitaculis veſtris,panes
primitiarum duos de duabus decimis ſimilæ fermẽtatæ,quos
coquetis in primitias Domini. Offeretiſq; cũ panibus ſeptẽ
agnos immaculatos anniculos,& vitulum de armento vnum,
D & arietes duos,& erunt in holocauſtum cum libamentis ſuis,
in odorem ſuauiſſimũ Domino. Facietis & hircum pro pec-
cato,duoſq; agnos anniculos hoſtias pacificorum.Cumq; ele
uauerit eos ſacerdos cum panibus primitiarum coram Domi
no,cedent in vſum eius.Et vocabitis hunc diẽ celeberrimum,
atq; ſanctiſsimum:omne opus ſeruile non facietis in eo. Le-
gitimum ſempiternum erit in cunctis habitaculis, & genera-
tionibus veſtris.Poſtquam autem meſſueritis ſegetem terræ Supra 19.b
veſtræ,non ſecabitis eam vſq; ad ſolum: nec remanentes ſpi-
cas colligetis,ſed pauperibus & peregrinis dimittetis eas.ego
ſum Dominus Deus veſter. Locutusque eſt Dominus ad
Moyſen,dicens,Loquere filijs Iſrael, Menſe ſeptimo prima
die menſis erit vobis ſabbathum,memoriale,clangentibus tu
bis,& vocabitur ſanctũ:omne opus ſeruile non facietis in eo,
& offeretis holocauſtum Domino. Locutuſq; eſt Dominus
E ad Moyſen, dicens, Decimo die menſis huius ſeptimi, dies
expiationum erit celeberrimus,& vocabitur ſanctus,affige- Supra 16.g
tiſq; animas veſtras in eo, & offeretis holocauſtum Domi- Nume.29.b
no. omne opus ſeruile non facietis in tempore diei huius,
quia dies propitiationis eſt, vt propitietur vobis Dominus
Deus veſter. Omnis anima quæ afflicta non fuerit die hac,
peribit de populis ſuis:& quæ operis quippiam fecerit,de-

lebo eam de populo ſuo. Nihil ergo operis facietis in eo: legitimum ſempiternum erit vobis in cunctis generationibus, & habitationibus veſtris. ſabbathũ requietionis eſt, & affligetis animas veſtras. Die nono menſis ſeptimi à veſpere vſque ad
F veſperum celebrabitis ſabbatha veſtra. Et locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Loquere filijs Iſrael, A quintodecimo die menſis huius ſeptimi erunt feriæ tabernaculorum ſeptem diebus Domino. dies primus vocabitur celeberrimus atq; ſanctiſsimus: omne opus ſeruile non facietis in eo. Et ſeptem diebus offeretis holocauſta Domino. dies quoq; octauus erit celeberrimus atq; ſanctiſsimus, & offeretis holocauſtum Domino: eſt enim cœtus atque collectæ: omne opus ſeruile non facietis in eo. Hæ ſunt feriæ Domini, quas vocabitis celeberrimas atq; ſanctiſsimas, offeretisq́; in eis oblationes Domino holocauſta & libamenta iuxta ritum vniuſcuiuſq; diei: exceptis ſabbathis Domini, donisq́; veſtris, & quæ offeretis ex voto, vel quæ ſponte tribuetis Domino. A quin-
G todecimo ergo die menſis ſeptimi, quando congregaueritis omnes fructus terræ veſtræ, celebrabitis ferias Domini ſeptē diebus. Die primo & die octauo erit ſabbathum, id eſt requies. Sumetisq́; vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, ſpatulasq́; palmarum, & ramos ligni denſarum frõdium, & ſalices de torrente, & lætabimini coram Domino Deo veſtro. Celebrabitisq́; ſolennitatem eius ſeptem diebus per annum. legitimum ſempiternum erit in generationibus veſtris. Menſe ſeptimo feſta celebrabitis, & habitabitis in vmbraculis ſeptem diebus. Omnis qui de genere eſt Iſrael, manebit in tabernaculis, vt diſcant poſteri veſtri quòd in tabernaculis habitare fecerim filios Iſrael, cum educerem eos de terra Aegypti. ego Dominus Deus veſter. Locutusq́; eſt Moyſes ſuper ſolennitatibus Domini ad filios Iſrael.

[redacted]

CAPVT XXIIII.

A ET locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Præcipe filijs Iſrael, vt afferant tibi oleũ de oliuis puriſsimũ ac lucidum, ad concinnandas lucernas iugiter, extra velũ teſtimonij in tabernaculo fœderis. ponetq́; eas Aaron à veſpere vſq; in mane corã Domino, cultu rituq; perpetuo in generationibus veſtris. Super candelabrum mundiſsimũ ponentur ſemper in conſpectu Domini. Accipies quoq; ſimilam, & coques ex ea duodecim panes, qui ſinguli habebunt duas decimas: quorum ſenos altrinſecus ſuper menſam puriſsimam coram Domino ſtatues, & pones ſuper eos thus lucidiſsimum, vt ſit panis in monimentũ obla-
B tionis Domini. Per ſingula ſabbatha mutabũtur coram Domino ſuſcepti à filijs Iſrael fœdere ſempiterno: eruntq́; Aaron & filiorum eius, vt comedant eos in loco ſancto, quia ſanctum ſanctorũ eſt de ſacrificijs Domini iure perpetuo. Ecce autē egreſſus filius mulieris Iſraelitidis, quem pepererat de viro Aegyptio inter filios Iſrael, iurgatus eſt in caſtris cum viro Iſraelite. Cumq́; blaſphemaſſet nomē Domini, & maledixiſſet ei, adductus eſt ad Moyſen. (Vocabatur autem mater eius Salumith filia Dabri de tribu Dan.) Miſerũtq́; eum in carcerem, donec noſſent quid iuberet Dominus. Qui locutus eſt
C ad Moyſen, dicens, Educ blaſphemum extra caſtra, & ponãt omnes qui audierunt, manus ſuas ſuper caput eius, & lapidet eum populus vniuerſus. Et ad filios Iſrael loquêris, Homo qui maledixerit Deo ſuo, portabit peccatũ ſuum: & qui blaſphemauerit nomen Domini, morte moriatur. lapidibus opprimet eum omnis multitudo, ſiue ille ciuis ſiue peregrinus fuerit. Qui blaſphemauerit nomen Domini, morte moriatur. Qui percuſſerit & occiderit hominem, morte moriatur. Qui percuſſerit animal, reddet vicarium, id eſt animam pro ani-
Matth.5.f ma. Qui irrogauerit maculam cuilibet ciuium ſuorum: ſicut
D fecit, ſic fiet ei: fracturã pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dēte reſtituet. qualē inflixerit maculã, talē ſuſtinere cogetur. Qui percuſſerit iumentũ, reddet aliud. Qui percuſſerit hominē, punietur. Aequũ iudiciũ ſit inter vos, ſiue peregrinus ſiue ciuis peccauerit: quia ego ſum Dominus Deus veſter. Locutusq́ue eſt Moyſes ad filios Iſrael, & eduxerunt eum qui blaſphemauerat, extra caſtra, ac lapidibus oppreſſerunt. Fecerũtq́; filij Iſrael ſicut præceperat Dominus Moyſi.

Exod.21.c
Deut.19.d

[redacted]

CAPVT XXV.

A LOcutusq́; eſt Dominus ad Moyſen in monte Sinai, dicens, Loquere filijs Iſrael, & dices ad eos, Quando ingreſsi fueritis terram quam ego dabo vobis, ſabbathizetis ſabbathum Domino. Sex annis ſeres agrum tuum, & ſex annis putabis vineã tuam, colligesq́; fructus eius. ſeptimo autem anno ſabbathum erit terræ, requietionis Domini: agrum non ſeres, & vineam non putabis. Quæ ſponte gignet humus, non metes: & vuas primitiarum tuarum non colliges quaſi vindemiam: annus enim requietionis terræ eſt. ſed erunt vobis in cibum, tibi & ſeruo tuo, ancillæ tuæ & mercenario tuo, & aduenæ qui peregrinatur apud te: iumentis tuis & pecoribus omnia quæ naſcun-
B tur, præbebunt cibũ. Numerabis quoq; tibi ſeptem hebdomadas annorum, id eſt ſepties ſeptem, quæ ſimul faciũt quadraginta nouem: & clanges buccina menſe ſeptimo, decima die menſis, propitiationis tempore in vniuerſa terra veſtra. Sanctificabisq́; annum quinquageſimum, & vocabis remiſſionem cunctis habitatoribus terræ veſtræ, ipſe eſt enim iubileus. Reuertetur homo ad poſſeſsionē ſuam, & vnuſquiſq; rediet ad familiam priſtinã: quia iubileus eſt & quinquageſimus annus. Non ſeretis atque metetis ſponte in agro naſcentia, & primitias vindemiæ non colligetis, ob ſanctificationem iubilei, ſed ſtatim oblata comedetis. Anno iubilei redient omnes ad poſſeſsiones ſuas. Quãdo vendes quippiã ciui tuo, vel emes ab eo, ne contriſtes fratrem tuum, ſed iuxta numerum annorum iubilei emes ab eo, & iuxta ſupputationē fru-
C gum vendet tibi. Quanto plures anni remanſerint poſt iubileum, tanto creſcet & pretium: quantò minus temporis numeraueris, tantò minoris & emptio conſtabit. tempus enim frugum vendet tibi. Nolite affligere contribules veſtros, ſed timeat vnuſquiſq; Deum ſuum, quia ego Dominus Deus veſter. Facite præcepta mea, & iudicia cuſtodite, & implete ea, vt habitare poſsitis in terra abſq; vllo pauore, & gignat vobis humus fructus ſuos, quibus veſcamini vſq; ad ſaturitatē, nullius impetum formidantes. Quòd ſi dixeritis, Quid comedemus anno ſeptimo, ſi non ſeuerimus, neq; collegerimus fruges noſtras? Dabo benedictionem meam vobis anno ſexto, & faciet fructus trium annorum, ſeretisq́ue anno octauo, & comedetis veteres fruges vſq; ad nonum annum: donec noua na-
D ſcantur, edetis vetera. Terra quoq; non vendetur in perpetuũ, quia mea eſt, & vos aduenæ & coloni mei eſtis: vnde cuncta regio poſſeſsionis veſtræ ſub redemptionis conditione vendetur. Si attenuatus frater tuus vendiderit poſſeſsiunculam ſuam, & voluerit propinquus eius, poteſt redimere quod ille vēdiderat. ſin autem nõ habuerit proximum, & ipſe pretium ad redimendum potuerit inuenire: computabũtur fructus ex eo tempore quo vendidit: & quod reliquũ eſt, reddet emptori, ſicq́; recipiet poſſeſsionem ſuã. quòd ſi non inuenerit manus eius vt reddat pretium, habebit emptor quod emerat vſq; ad annum iubileum. in ipſo enim omnis venditio redibit ad Dominum, & ad poſſeſſorem priſtinum. Qui vendiderit domum intra vrbis muros, habebit licentiam redimendi, do-
E nec vnus impleatur annus. ſi non redemerit, & anni circulus fuerit euolutus, emptor poſsidebit eam, & poſteri eius in perpetuum, & redimi non poterit etiam in iubileo. Sin autem in villa fuerit domus, quæ muros non habet, agrorum iure vendetur. ſi antè redempta non fuerit, in iubileo reuerte-

tur ad Dominum ſuum. Aedes Leuitarum quæ in vrbibus
ſunt, ſemper poſſunt redimi: ſi redemptæ non fuerint, in iu-
bileo reuertentur ad Dominos, quia domus vrbium Leuiti-
carum pro poſſeſsionibus ſunt inter filios Iſrael. Suburbana
autem eorum non væneant, quia poſſeſsio ſempiterna eſt. Si
attenuatus fuerit frater tuus & infirmus manu, & ſuſceperis
eum quaſi aduenam & peregrinum, & vixerit tecum, ne acci-
F pias vſuras ab eo, nec amplius quàm dediſti. time Deũ tuum,
vt viuere poſsit frater tuus apud te. Pecuniam tuam non da-
bis ei ad vſuram, & frugũ ſuperabundantiã non exiges. Ego
Dominus Deus veſter, qui eduxi vos de terra Aegypti, vt
darem vobis terram Chanáan, & eſſem veſter Deus. Si pau-
pertate compulſus vendiderit ſe tibi frater tuus, non eum op-
primes ſeruitute famulorum, ſed quaſi mercenarius & colo-
nus erit. vſq; ad annum iubileum operabitur apud te, & poſt-
ea egredietur cum liberis ſuis, & reuertetur ad cognationem
& ad poſſeſsionem patrũ ſuorũ. mei enim ſerui ſunt, & ego
eduxi eos de terra Aegypti. non væneant conditione ſeruo-
rum: ne affligas eum per potentiam, ſed metuito Deũ tuum.
Seruus & ancilla ſint vobis de nationibus quæ in circuitu ve-
ſtro ſunt. Et de aduenis qui peregrinãtur apud vos, vel qui ex
his nati fuerint in terra veſtra, hos habebitis famulos, & hære-
ditario iure tranſmittetis ad poſteros, ac poſsidebitis in æter-
G num. fratres autem veſtros filios Iſrael ne opprimatis per po-
tentiam. Si inualuerit apud vos manus aduenæ atq; peregrini,
& attenuatus frater tuus vendiderit ſe ei, aut cuiquam de ſtir-
pe eius, poſt venditionem poteſt redimi. Qui voluerit ex fra-
tribus ſuis, redimet eum, & patruus & patruelis, & conſangui-
neus, & affinis. ſin autem & ipſe potuerit, redimet ſe, ſuppu-
tatis dúntaxat annis à tempore vẽditionis ſuæ vſq; in annum
iubileum: & pecunia qua venditus fuerat, iuxta annorum nu-
merum & rationem mercenarij ſupputata. Si plures fuerint
anni qui remanent vſq; ad iubileum, ſecundum hos reddet &
pretium. ſi pauci, ponet rationem cum eo iuxta annorum nu-
merum, & reddet emptori quod reliquum eſt annorum, qui-
bus antè ſeruiuit mercedibus imputatis: non affliget eum vio-
lenter in conſpectu tuo. Quòd ſi per hæc redimi non potue-
rit, anno iubileo egredietur cum liberis ſuis. Mei enim ſunt
ſerui filij Iſrael, quos eduxi de terra Aegypti.

[redacted]

[redacted] CAPVT XXVI.

A Exod.20.a EGo Dominus Deus veſter, Non facietis vobis
idólum & ſculptile, nec titulos erigetis, nec inſi-
Deut.5.a gnem lapidem ponetis in terra veſtra, vt adoretis
eum. ego enim ſum Dominus Deus veſter. Cu-
Pſal.96.b ſtodite ſabbatha mea, & pauete ad ſanctuariũ meũ. ego Do-
[redacted] minus. Si in præceptis meis ambulaueritis, & mandata mea
cuſtodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluuias temporibus
ſuis, & terra gignet germen ſuũ, & pomis arbores replebun-
Deut.28.a tur. Apprehendet meſsium tritura vindemiam, & vindemia
occupabit ſementem: & comedetis panem veſtrũ in ſaturita-
Iob.11.d te, & abſq; pauore habitabitis in terra veſtra. Dabo pacem in
finibus veſtris: dormietis, & non erit qui exterreat. Auferam
B malas beſtias, & gladius non trãſibit terminos veſtros. Perſe-
quemini inimicos veſtros, & corruent coram vobis. perſe-
quentur quinq; de veſtris centum alienos, & cẽtum de vobis
decem millia: cadent inimici veſtri gladio in conſpectu ve-
ſtro. Reſpiciam vos, & creſcere faciam: multiplicabimini, &
firmabo pactum meum vobiſcum. Comedetis vetuſtiſsima
veterum, & vetera nouis ſuperuenientibus proijcietis, Po-
nam tabernaculum meum in medio veſtri, & non abijciet
2.Cor.6.d vos anima mea. Ambulabo inter vos, & ero Deus veſter,
voſq; eritis populus meus. Ego Dominus Deus veſter, qui
eduxi vos de terra Aegyptiorum, ne ſeruiretis eis, & qui con-
[redacted] fregi catenas ceruicũ veſtrarum, vt incederetis erecti. Quòd
ſi non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea, ſed

ſpreueritis leges meas, & iudicia mea contempſeritis, vt non [redacted]
faciatis ea quæ à me conſtituta ſunt, & ad irritum perducatis
C pactum meum, ego quoque hæc faciam vobis, Viſitabo vos Deut.28.b
velociter in egeſtate & ardore, qui conficiat oculos veſtros, Thren.2.f
& conſumat animas veſtras. Fruſtrà ſeretis ſemẽtem, quæ ab Malac.2.a
hoſtibus deuorabitur. Ponam faciem meam contra vos, &
corruetis coram hoſtibus veſtris, & ſubijciemini his qui ode-
runt vos. fugietis nemine perſequente. Sin autem nec ſic obe-
dieritis mihi, addam correptiones veſtras ſeptuplum propter
peccata veſtra, & conteram ſuperbiam duritiæ veſtræ. Da-
bóque vobis cœlum déſuper ſicut ferrum, & terram æneam.
D Conſumetur incaſſum labor veſter, non proferet terra ger-
men, nec arbores poma præbebunt. Si ambulaueritis ex ad-
uerſo mihi, nec volueritis audire me, addã plagas veſtras vſq;
in ſeptuplum propter peccata veſtra: emittamque in vos be-
ſtias agri, quæ conſumant vos, & pecora veſtra, & ad pauci-
tatem cuncta redigant, deſertǽque fiant viæ veſtræ. Quòd ſi
nec ſic volueritis recipere diſciplinam, ſed ambulaueritis ex
aduerſo mihi, ego quoq; contra vos aduerſus incedã, & per-
cutiam vos ſepties propter peccata veſtra, inducamq́; ſuper
vos gladium vltorem fœderis mei. Cumq́; confugeritis in vr-
bes, mittam peſtilentiam in medio veſtri, & trademini in ma-
nibus hoſtium, poſtquam confregero baculum panis veſtri:
ita vt decem mulieres in vno clibano coquant panes, & red-
dant eos ad pondus, & comedetis, & non ſaturabimini. Sin
E autem nec per hæc audieritis me, ſed ambulaueritis contra
me, & ego incedam aduerſus vos in furore contrario, & corri-
piam vos ſeptem plagis propter peccata veſtra, ita vt come-
datis carnes filiorũ veſtrorum & filiarũ veſtrarum. deſtruam
excelſa veſtra, & ſimulachra confringam. Cadetis inter rui-
nas idolorum veſtrorum, & abominabitur vos anima mea,
intantum vt vrbes veſtras redigam in ſolitudinem, & deſer-
ta faciam ſanctuaria veſtra, nec recipiam vltrà odorem ſua-
uiſsimum. Diſperdamq́; terram veſtram, & ſtupebunt ſuper
ea inimici veſtri, cum habitatores illius fuerint. Vos autem
diſpergam in gentes, & euaginabo poſt vos gladium, erítque
terra veſtra deſerta, & ciuitates veſtræ dirutæ. Tunc place-
bunt Terræ ſabbatha ſua, cunctis diebus ſolitudinis ſuæ:
F quando fueritis in terra hoſtili, ſabbathizabit, & requieſcet
in ſabbathis ſolitudinis ſuæ, eo quòd non requieuerit in ſab-
bathis veſtris, quando habitabitis in ea. Et qui de vobis reman-
ſerint, dabo pauorem in cordibus eorum in regionibus ho-
ſtium, terrebit eos ſonitus folij volantis, & ita fugient quaſi
gladiũ. cadent nullo perſequẽte, & corruent ſinguli ſuper fra-
tres ſuos quaſi bella fugientes. nemo veſtrũ inimicis audebit
reſiſtere. Peribitis inter gentes, & hoſtilis vos terra cõſumet.
Quòd ſi & de ijs aliqui remanſerint, tabeſcent in iniquitati-
bus ſuis, in terra inimicorũ ſuorũ, & propter peccata patrum
ſuorũ & ſua affligentur: donec confiteantur iniquitates ſuas,
& maiorum ſuorũ, quibus prævaricati ſunt in me, & ambula-
uerunt ex aduerſo mihi. Ambulabo igitur & ego contra eos,
& inducam illos in terram hoſtilem, donec erubeſcat incir-
G cunciſa mens eorum. Tunc orabunt pro impietatibus ſuis. Et
recordabor fœderis mei quod pepigi cum Iacob, & Iſaac, &
Abraham. Terræ quoque memor ero: quæ cum relicta fuerit
ab eis, complacebit ſibi in ſabbathis ſuis, patiens ſolitudinem
propter illos. Ipſi verò rogabunt pro peccatis ſuis, eo quòd
abiecerint iudicia mea, & leges meas deſpexerint. Attamen
etiam cũ eſſent in terra hoſtili, nõ penitus abieci eos, neq; ſic
deſpexi vt conſumerentur, & irritũ facerem pactũ meũ cum
eis. Ego enim ſum Dominus Deus eorũ, & recordabor fœde-
ris mei priſtini, quãdo eduxi eos de terra Aegypti in conſpe-
ctu gentiũ, vt eſſem Deus eorum. ego Dominus Deus. Hæc
ſunt iudicia atq; præcepta & leges, quas dedit Dominus inter
ſe & inter filios Iſrael in monte Sinai per manum Moyſi.

[redacted]

CAPVT XXVII.

Locutuſq;

A LOcutusq́; eſt Dominus ad Moyſen, dicens,
Loquere filijs Iſrael., & dices ad eos, Hnmo
qui votum fecerit, & ſpopõderit Deo animam
ſuam, ſub æſtimatione dabit pretium. Si fuerit
maſculus à viceſimo anno vſq; ad ſexageſimum
annũ, dabit quinquaginta ſiclos argenti ad menſurã ſanctua-
rij: ſi mulier, triginta. A quinto autẽ anno vſq; ad viceſimum,
maſculus dabit viginti ſiclos: fœmina decem. A b vno menſe
vſq; ad annum quintũ, pro maſculo dabũtur quinq; ſicli; pro
fœmina tres. Sexagenarius & vltra maſculus dabit quindecim
ſiclos: fœmina decem. Si pauper fuerit, & æſtimationẽ redde-
re nõ valebit, ſtabit corã ſacerdote: & quantum ille æſtimaue-
rit, & viderit eũ poſſe reddere, tantũ dabit. Animal autẽ quod
immolari poteſt Domino, ſi quis vouerit Domino, ſanctum
erit, & mutari nõ poterit, id eſt nec melius malo, nec peius bo
no. quòd ſi mutauerit: & ipſum quod mutatũ eſt, & illud pro
quo mutatum eſt, conſecratũ erit Domino. Animal immun-
B dum quod immolari Domino nõ poteſt, ſi quis vouerit, ad-
ducetur ante ſacerdotem: qui dijudicans vtrum bonũ an ma-
lum ſit, ſtatuet pretiũ. quòd ſi dare voluerit is qui offert, addet
ſuper æſtimationem quintam partem. Homo ſi vouerit do-
mum ſuam, & ſanctificauerit Domino, conſyderabit eam ſa-
cerdos vtrum bona an mala ſit, & iuxta pretium quod ab eo
fuerit conſtitutum, venundabitur. ſin autem ille qui vouerat,
voluerit redimere eam, dabit quintam partem æſtimationis
ſuprà, & habebit domum. Quòd ſi agrum poſſeſsionis ſuæ
vouerit, & conſecrauerit Domino: iuxta menſuram ſementis
C æſtimabitur pretium. ſi triginta modijs hordei ſeritur terra,
quinquaginta ſiclis venundetur argenti. Si ſtatim ab anno in-
cipientis iubilei vouerit agrum, quanto valere poteſt, tanto
æſtimabitur: ſin autem poſt aliquantulum temporis, ſupputa
bit ſacerdos pecuniam iuxta annorũ qui reliqui ſunt numerũ
vſq; ad iubileũ, & detrahetur ex pretio. Quòd ſi voluerit re-
dimere agrum ille qui vouerat, addet quintã partem æſtima-
tæ pecuniæ, & poſsidebit eum. ſin autem noluerit redimere,
ſed alteri cuilibet fuerit venundatus, vltra eum qui vouerat,
redimere non poterit: quia cum iubilei venerit dies, ſanctifi-
catus erit Domino, & poſſeſsio conſecrata ad ius pertinet ſa-
cerdotum. Si ager emptus eſt, & nõ de poſſeſsione maiorum
ſanctificatus fuerit Domino, ſupputabit ſacerdos iuxta an-
norum numerum vſq; ad iubileum, pretium: & dabit ille qui
vouerat eum, Domino. in iubileo autem reuertetur ad prio-
rem Dominum qui vendiderat eum, & habuerat in ſortem
Exod. 30 b poſſeſsionis ſuæ. Omnis æſtimatio ſiclo ſanctuarij pondera-
Nume. 3 g bitur. Siclus viginti obolos habet. Primogenita quæ ad Deũ
Ezec. 45 d pertinent, nemo ſanctificare poterit & vouere, ſiue bos ſiue
ouis fuerit: Domini ſunt. Quòd ſi immundum eſt animal, re-
D dimet qui obtulit iuxta æſtimationem ſuam, & addet quin-
tam partem pretij. ſi redimere noluerit, vendetur alteri quan-
tumcunq; fuerit antè æſtimatũ. Omne quod Domino con-
ſecratur, ſiue homo fuerit, ſiue animal, ſiue ager, non væniet,
nec redimi poterit. Quicquid ſemel fuerit conſecratum, ſan-
ctum ſanctorum erit Domino. Et omnis conſecratio quæ
offertur ab homine, non redimetur, ſed morte morietur. O-
mnes decimæ terræ ſiue de pomis arborum ſiue de frugibus,
Domini ſunt, & illi ſanctificantur. Si quis autem voluerit re-
dimere decimas ſuas, addet quintam partem earum. Omnium
decimarum bouis & ouis & capræ, quæ ſub paſtoris virga
tranſeunt, quicquid decimum venerit, ſanctificabitur Domi-
no. Non eligetur nec bonum nec malum, nec altero commu-
tabitur. ſi quis mutauerit: & quod mutatum eſt, & pro quo
mutatum eſt, ſanctificabitur Domino, & non redimetur.
Hæc ſunt præcepta quæ mandauit Dominus Moyſi ad filios
Iſrael in monte Sinai.

F I N I S.

Liber Numeri, Hebraicè Vaiedabber.

[redacted]

CAPVT I.

A LOCVTVSQVE eſt Do-
minus ad Moyſen in deſerto Sinai in ta
bernaculo fœderis, prima die menſis ſe- Exod. 30 b
cundi, anno altero egreſsionis eorũ ex
Aegypto, dicens, Tollite ſummã vni-
uerſæ cõgregationis filiorum Iſrael per
cognationes & domos ſuas, & nomina
ſingulorum, quicquid ſexus eſt maſculini à viceſimo anno & Infra 10 d
ſuprà, omniũ virorũ fortiũ ex Iſrael, & numerabitis eos per
turmas ſuas, tu & Aaron. Eruntq́; vobiſcũ principes tribuum
ac domorum in cognationibus ſuis, quorũ iſta ſunt nomina:
De tribu Ruben, Eliſur filius Sedeur. de tribu Simeon, Sala-
miel filius Suriſaddai. de tribu Iuda, Naaſon filius Aminadab.
de tribu Iſſachar, Nathanael filius Suar. de tribu Zabûlon, E-
liab filius Helon. filiorũ autẽ Ioſeph de tribu Ephràim, Eli-
B ſama filius Ammiud. de tribu Manaſſe, Gamaliel filius Pha-
daſſur. de tribu Beniamin, Abidan filius Gedeónis. de tribu
Dan, Ahiézer filius Ammiſaddai. de tribu Aſer, Phegiel fi-
lius Ochran. de tribu Gad, Eliaſaph filius Duel. de tribu Ne-
phthali, Ahira filius Enan. Hi nobiliſsimi principes multitu-
dinis per tribus & cognationes ſuas & capita exercitus Iſraeli
quos tulerũt Moyſes & Aarõ cũ omni vulgi multitudine, &
congregauerunt primo die mẽſis ſecundi, recẽſentes eos per
cognationes & domos ac familias & capita & nomina ſingu-
lorum à viceſimo anno & ſuprà, ſicut præceperat Dominus
Moyſi. Numeratiq́; ſunt in deſerto Sinai de Ruben primo-
genito Iſraelis per generationes & familias ac domos ſuas,
& nomina capitum ſingulorũ omne quod ſexus eſt maſcu-
lini à viceſimo anno & ſuprà, procedentium ad bellum qua-
C draginta ſex millia quingẽti. De filijs Simeon per generatio-
nes & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt
per nomina & capita ſingulorũ omne quod ſexus eſt maſcu-
lini à viceſimo anno & ſuprà, procedẽtium ad bellum quin-
quagintanouem millia treceni. De filijs Gad per generatiò-
nes & familias ac domos cognationũ ſuarũ recenſiti ſunt per
nomina ſingulorũ à viginti annis & ſuprà, omnes qui ad bel-
la procederent, quadragintaquinq; millia ſexcenti quinqua-
ginta. De filijs Iuda per generationes & familias ac domos co
gnationum ſuarum per nomina ſingulorum à viceſimo anno
& ſuprà, omnes qui poterãt ad bella procedere, recenſiti ſunt
ſeptuagintaquatuor millia ſexcenti. De filijs Iſſachar per ge-
D nerationes & familias ac domos cognationum ſuarũ, per no-

mina ſingulorũ à viceſimo anno & ſuprà, omnes qui ad bella
procederẽt, recẽſiti ſunt quinquagintaquatuor millia quadrin
genti. De filijs Zabûlon per generationes & familias ac do-
mos cognationũ ſuarũ recenſiti ſunt per nomina ſingulorum
à viceſimo anno & ſuprà, omnes qui poterãt ad bella proce-
dere, quinquagintaſeptẽ millia quadringẽti. De filijs Ioſeph,
filiorum Ephráim per generationes & familias ac domos co-
gnationũ ſuarũ recenſiti ſunt per nomina ſingulorũ à viceſi-
mo anno & ſuprà, omnes qui poterant ad bella procedere,
E quadraginta millia quingẽti. Porrò filiorũ Manaſſe per gene
rationes & familias ac domos cognationũ ſuarũ recenſiti ſunt
per nomina ſingulorũ à viginti annis & ſuprà, omnes qui po
terãt ad bella procedere, trigintaduo millia ducenti. De filijs
Beniamin per generationes & familias ac domos cognationũ
ſuarum recenſiti ſunt nominibus ſingulorũ à viceſimo anno
& ſuprà, omnes qui poterãt ad bella procedere, trigintaquin-
que millia quadringẽti. De filijs Dan per generationes & fa-
milias ac domos cognationũ ſuarũ recenſiti ſunt nominibus
ſingulorum à viceſimo anno & ſuprà, omnes qui poterant ad
bella procedere, ſexagintaduo millia ſeptingenti. De filijs
F Aſer per generationes & familias ac domos cognationũ ſua-
rum recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à viceſimo anno
& ſuprà, omnes qui poterant ad bella procedere, quadragin-
ta millia & mille quingenti. De filijs Nephthali per genera-
tiones & familias ac domos cognationũ ſuarum recẽſiti ſunt
nominibus ſingulorum à viceſimo anno & ſuprà, omnes qui
poterant ad bella procedere, quinquagintatria millia quadrin
genti. Hi ſunt quos numerauerũt Moyſes & Aaron, & duo-
decim principes Iſrael, ſingulos per domos cognationũ ſua-
rum. Fueruntq́; omnes filij Iſrael per domos & familias ſuas
à viceſimo anno & ſuprà, qui poterãt ad bella procedere ſex-
centatria millia virorũ quingenti quinquaginta. Leuitæ autẽ
in tribu familiarum ſuarum nõ ſunt numerati cum eis. Locu-
G tusq́; eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Tribum Leui noli nu
merare, neq; pones ſummam eorũ cum filijs Iſrael: ſed con-
ſtitues eos ſuper tabernaculũ teſtimonij & cuncta vaſa eius,
& quicquid ad ceremonias pertinet. Ipſi portabunt taberna-
culum & omnia vtenſilia eius: & erunt in miniſterio, ac per
gyrũ tabernaculi metabuntur. Cũ proficiſcendũ fuerit, depo-
nent Leuitæ tabernaculũ: cũ caſtrametandũ, erigẽt. quiſquis
externorũ acceſſerit, occidetur. Metabuntur autem caſtra filij
Iſrael vnuſquiſq; per turmas & cuneos atq; exercitum ſuum.
Porrò Leuitæ per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne fiat
indignatio ſuper multitudinem filiorũ Iſrael, & excubabunt
in cuſtodijs tabernaculi teſtimonij. Fecerunt ergo filij Iſrael
iuxta omnia quæ præceperat Dominus Moyſi,

[redacted] CAPVT II.

A LOcutusq́; eſt Dominus ad Moyſen & Aaron,
dicens, Singuli per turmas, ſigna atq; vexilla &
domos cognationum ſuarum caſtrametabuntur
filij Iſrael per gyrum tabernaculi fœderis, Ad
orientem Iudas figet tentoria per turmas exercitus ſui: eritq́;
princeps filiorum eius Naaſon filius Aminadab. & omnis de
ſtirpe eius ſumma pugnãtiũ, ſeptuagintaquatuor millia ſex-
cẽti. Iuxta eũ caſtrametati ſunt de tribu Iſſachar, quorũ prin-
ceps fuit Nathanael filius Suar. & omnis numerus pugnato-
rum eius, quinquagintaquatuor millia quadringenti. In tribu
Zabûlon princeps fuit Eliab filius Helõ. Omniſq́; de ſtirpe
eius exercitus pugnatorũ quinquagintaſeptẽ millia quadrin-
genti. Vniuerſi qui in caſtris Iudæ annumerati ſunt, fuerunt
centum octogintaſex millia quadringẽti per turmas ſuas: pri
B mi egredientur. In caſtris filiorũ Ruben ad meridianam pla-
gam erit princeps Eliſur filius Sedeur, & cũctus exercitus pu
gnatorũ eius qui numerati ſunt, quadraginta ſex millia quin-
genti. Iuxta eũ caſtrametati ſunt de tribu Simeon: cuius prin-
ceps fuit Salamiel filius Suriſaddai. & cunctus exercitus pu-
gnatorum eius qui numerati ſunt, quinquagintanouem mil-
lia trecenti. In tribu Gad princeps fuit Eliaſaph filius Duel.
& cunctus exercitus pugnatorũ eius qui numerati ſunt, qua-
dragintaquinq; millia ſexcenti quinquaginta. Omnes qui re-
cenſiti ſunt in caſtris Ruben, centum quinquaginta millia &
mille quadringenti quinquaginta per turmas ſuas. In ſecundo
loco proficiſcentur. Leuabitur autem tabernaculum teſtimo-
nij per officia Leuitarum & turmas eorum. quomodo erige-
C tur, ita & deponetur. Singuli per loca & ordines ſuos profi-
ciſcentur. Ad occidentalem plagam erunt caſtra filiorum E-
phráim, quorum princeps fuit Eliſama filius Ammiud. cun-
ctus exercitus pugnatorum, qui numerati ſunt, quadraginta
millia quingẽti. Et cum eis tribus filiorum Manaſſe, quorum
princeps fuit Gamaliel filius Phadaſſur. cunctuſq́; exercitus
pugnatorũ eius, qui numerati ſunt, trigintaduo millia ducen-
ti. In tribu filiorum Beniamin princeps fuit Abidã filius Ge-
deônis. & cunctus exercitus pugnatorum eius, qui recenſiti
ſunt, trigintaquinq; millia quadringẽti. Omnes qui numerati
ſunt in caſtris Ephráim, cẽtum octo millia centũ per turmas
D ſuas: tertij proficiſcentur. Ad aquilonis partem caſtrametati
ſunt filij Dan: quorũ princeps fuit Ahiezer filius Ammiſad-
dai. cunctuſq́; exercitus pugnatorũ eius, qui numerati ſunt,
ſexagintaduo millia ſeptingenti. Iuxta eum fixêre tẽtoria de
tribu Aſer, quorũ princeps fuit Phegiel filius Ochran, cun-
ctuſq́; exercitus pugnatorũ eius, qui numerati ſunt, quadra-
ginta millia & mille quingenti. De tribu filiorum Nephthali
princeps fuit Ahira filius Enan. cũctus exercitus pugnatorũ
eius, quinquagintatria millia quadringẽti. Omnes qui nume-
rati ſunt in caſtris Dan, fuerunt centum quinquagintaſeptem
millia ſexcenti: & nouiſsimi proficiſcentur. Hic numerus fi-
liorũ Iſrael, per domos cognationũ ſuarum & turmas diuiſi
exercitus, ſexcẽtatria millia quingenti quinquaginta. Leuitæ
autem nõ ſunt numerati inter filios Iſrael: ſic enim præcepe-
rat Dominus Moyſi. Feceruntq́; filij Iſrael iuxta omnia quæ
mandauerat Dominus. Caſtrametati ſunt per turmas ſuas, &
profecti per familias ac domos patrum ſuorum,

[redacted] CAPVT III.

HAE ſunt generationes Aaron & Moyſi in die
qua locutus eſt Dominus ad Moyſen in monte
Sinai. Et hæc nomina filiorum Aaron, Primoge- [redacted]
nitus eius Nadab, deinde Abiu & Eleazar & Itha Exod.6 d
mar. Hæc nomina filiorũ Aaron ſacerdotum qui vncti ſunt,
& quorum repletæ & cõſecratæ manus vt ſacerdotio funge-
rentur. Mortui ſunt enim Nadab & Abiu cũ offerrẽt ignem Leuit.10 a
alienũ in cõſpectu Domini in deſerto Sinai, abſq; liberis: fun 1.Par.24 a
ctiq́; ſunt ſacerdotio Eleazar & Ithamar coram Aaron patre
ſuo. Locutuſq́; eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Applica tri-
bum Leui, & fac ſtare in cõſpectu Aaron ſacerdotis vt mini- [redacted]
ſtrent ei, & excubent, & obſeruẽt quicquid ad cultum perti-
net multitudinis coram tabernaculo teſtimonij, & cuſtodiãt
vaſa

vaſa tabernaculi, ſeruientes in miniſterio eius. Dabiſq́; dono
Leuitas Aaron & filijs eius quibus traditi ſunt à filijs Iſrael.
Aaron autē & filios eius cōſtitues ſuper cultū ſacerdotij. Ex-
ternus qui ad miniſtrandum acceſſerit, morietur. Locutuſq́;
eſt Dominus ad Moyſen, dicēs, Ego tuli Leuitas à filijs Iſrael
pro omni primogenito qui aperit vuluā in filijs Iſrael, erūtq́;
C Leuitæ mei. Meū eſt enim omne primogenitū: ex quo per-
Infra 8 c cuſsi primogenita in terra Aegypti: ſanctificaui mihi quic-
Exod. 13 a quid primum naſcitur in Iſrael ab homine vſq; ad pecus, mei
ſunt: ego Dominus. Locutuſq́; eſt Dominus ad Moyſen in
deſerto Sinai, dicens, Numera filios Leui per domos patrum
Exod. 6 c ſuorū & familias, omnē maſculū ab vno menſe & ſuprà. Nu-
merauit Moyſes vt præceperat Dominus, & inuenti ſunt; fi-
lij Leui per nomina ſua, Gerſon & Caath & Merari. Filij
Gerſon: Lebni, & Semei. Filij Caath: Amram, & Ieſaar, He-
bron, & Oziel. Filij Merari: Moholi, & Muſi. De Gerſon
fuêre familiæ duæ, Lebnitica, & Semeitica: quarū numeratus
eſt populus ſexus maſculini ab vno menſe & ſuprà, ſeptem
millia quingentorū. Hi poſt tabernaculū metabūtur ad occi-
D dentem ſub principe Heliaſaph filio Lael. Et habebūt excu-
bias in tabernaculo fœderis, ipſum tabernaculū & operimen-
tum eius, tentorium quod trahitur ante fores tecti fœderis, &
cortinas atrij: tentoriū quoq; quod appēditur in introitu atrij
tabernaculi, & quicquid ad ritū altaris pertinet, funes taberna
culi, & omnia vtenſilia eius. Cognatio Caath habebit popu-
los Amramitas & Ieſaaritas & Hebronitas & Ozielitas. Hæ
ſunt familiæ Caathitarum, recenſitæ per nomina ſua: omnes
generis maſculini ab vno menſe & ſuprà, octo millia ſexcēti.
habebunt excubias ſanctuarij, & caſtrametabuntur ad meri-
dianam plagam. Princepsq́; eorū erit Eliſaphan filius Oziel,
& cuſtodient arcam, menſamq́; & candelabrum, altaria & va-
ſa ſanctuarij, in quibus miniſtratur, & velū, cunctamq́; huiuſ-
E cemodi ſupellectilē. Princeps autē principū Leuitarū Elea-
zar filius Aaron ſacerdotis, erit ſuper excubitores cuſtodiæ
ſanctuarij. At vero de Merari erūt populi Moholitæ & Mu-
ſitæ recenſiti per nomina ſua: omnes generis maſculini ab
vno menſe & ſuprà, ſex millia ducenti. Princeps eorū Suriel
filius Abihaiel: in plaga ſeptētrionali caſtrametabūtur. Erunt
ſub cuſtodia eorū tabulæ tabernaculi & vectes, & columnæ
ac baſes earū, & omnia quæ ad cultū huiuſcemodi pertinent:
columnæq́; atrij per circumitum cum baſibus ſuis, & paxilli
F cum funibus. Caſtrametabuntur ante tabernaculū fœderis, id
eſt ad orientalem plagam, Moyſes & Aaron cū filijs ſuis, ha-
bentes cuſtodiam ſanctuarij in medio filiorū Iſrael. quiſquis
alienus acceſſerit, morietur. Omnes Leuitæ quos numeraue-
runt Moyſes & Aaron iuxta præceptū Domini per familias
ſuas in genere maſculino à menſe vno & ſuprà, fuerūt vigin-
tiduo millia. Et ait Dominus ad Moyſen, Numera primoge-
nitos ſexus maſculini de filijs Iſrael ab vno menſe & ſuprà, &
habebis ſummam eorū. Tolleſq́; Leuitas mihi pro omni pri-
mogenito filiorū Iſrael, ego ſum Dominus: & pecora eorum
pro vniuerſis primogenitis pecorum filiorū Iſrael. Recenſuit
Moyſes ſicut præceperat Dominus primogenitos filiorum
Iſrael. & fuerunt maſculi per nomina ſua à menſe vno & ſu-
prà, vigintiduo millia ducenti ſeptuagintatres. Locutuſq́; eſt
G Dominus ad Moyſen, dicens, Tolle Leuitas pro primoge-
nitis filiorū Iſrael, & pecora Leuitarū pro pecoribus eorum:
eruntq́; Leuitæ mei. ego ſum Dominus. In pretio autem du-
centorum ſeptuagintatriū qui excedunt numerū Leuitarum
de primogenitis filiorū Iſrael, accipies quinq; ſiclos per ſin-
gula capita ad menſuram ſanctuarij. Siclus habet viginti obo-
Exod. 30 b los. Dabiſq́; pecuniā Aaron & filijs eius pretiū eorū qui ſu-
Leuit. 27 c prà ſunt. Tulit igitur Moyſes pecuniam eorū qui fuerāt am-
Ezec. 45 d plius, & quos redemerat à Leuitis pro primogenitis filiorum
Iſrael, mille trecentorum ſexaginraquinque ſiclorum iuxta
pondus ſanctuarij, & dedit eam Aaron & filij eius iuxta ver-
bum quod præceperat ſibi Dominus.

[redacted]. CAPVT IIII.

A Locutuſq́; eſt Dominus ad Moyſen & Aarō,
dicens, Tolle ſummā filiorū Caath de medio
Leuitarū per domos & familias ſuas à triceſi-
mo anno & ſuprà, vſq; ad quinquageſimū an-
num omniū qui ingrediūtur vt ſtent & mini-
ſtrent in tabernaculo fœderis. Hic eſt cultus filiorum Caath,
Tabernaculū fœderis & Sanctum ſanctorū ingrediētur Aa-
ron & filij eius, quando mouenda ſunt caſtra, & deponēt ve-
lum quod pendet ante fores, inuoluentq́; eo arcam teſtimo-
nij, & operient rurſum velamine hyacinthinarū pelliū, exten
dentq́; déſuper palliū totum hyacinthinū, & inducent vectes.
Menſam quoq; propoſitionis inuoluent hyacinthino pallio,
& ponent cum ea thuribula & mortariola, cyathos & cratêras
ad liba fundenda: panes ſemper in ea erunt. extendentq́; dé-
ſuper pallium coccineum, quod rurſum operient velamen-
to hyacinthinarū pellium, & inducent vectes. Sument & pal-
lium hyacinthinū quo operient candelabrū cum lucernis &
forcipibus ſuis & emunctorijs & cunctis vaſis olei, quæ ad
concinnādas lucernas neceſſaria ſunt, & ſuper omnia ponent
operimentū hyacinthinarū pellium, & inducent vectes. Nec-
non & altare aureū inuoluent hyacinthino veſtimēto, & ex-
B tendent déſuper operimentum hyacinthinarū pellium, indu-
centq́; vectes. Omnia vaſa quibus miniſtratur in ſanctuario
inuoluent hyacinthino pallio, & extendent déſuper operi-
mentum hyacinthinarū pellium, inducentq́; vectes. Sed & al-
tare mundabunt cinere, & inuoluent illud purpureo veſti-
mento: ponentq́; cū eo omnia vaſa quibus in miniſterio eius
vtuntur, id eſt igniū receptacula, fuſcinulas ac tridentes, vnci-
nos & batilla. Cuncta vaſa altaris operiēt ſimul velamine hya
cinthinarum pellium, & inducent vectes. Cumq́; inuoluerint
Aaron & filij eius ſanctuariū & omnia vaſa eius in commo-
tione caſtrorū, tunc intrabunt filij Caath vt portent inuoluta:
& non tangent vaſa ſanctuarij, ne moriantur. Iſta ſunt onera
filiorum Caath in tabernaculo fœderis, ſuper quos erit Elea-
zar filius Aaron ſacerdotis, ad cuius curam pertinet oleum ad
concinnandas lucernas & compoſitionis incenſum, & ſacrifi-
cium quod ſemper offertur, & oleum vnctionis: & quicquid
ad cultū tabernaculi pertinet, omniumq́; vaſorū quæ in ſan-
ctuario ſunt. Locutuſq́; eſt Dominus ad Moyſen & Aaron,
dicens, Nolite perdere populū Caath de medio Leuitarū: ſed
hoc facite eis, vt viuant, & non moriantur, ſi tetigerint Sancta
ſanctorum. Aaron & filij eius intrabūt, ipſiq́; diſponent ope-
ra ſingulorū, & diuident quid portare quis debeat. Alij nul-
C la curioſitate videant quæ ſunt in ſanctuario priuſquā inuol-
uantur, alioquin morietur. Locutuſq́; eſt Dominus ad Moy
ſen, dicens, Tolle ſummam etiam filiorū Gerſon per domos
ac familias & cognationes ſuas à triginta annis & ſuprà, vſq;
ad annos quinquaginta. Numera omnes qui ingrediuntur &
miniſtrant in tabernaculo fœderis. Hoc eſt officium familiæ
Gerſonitarum, vt portent cortinas tabernaculi & tectum fœ-
deris operimentum aliud, & ſuper omnia velamen hyacin-
thinum, tentoriumq́; quod pēdet in introitu tabernaculi fœ-
deris, cortinas atrij & velum in introitu quod eſt ante taber-
naculum. Omnia quæ ad altare pertinent, funiculos & vaſa
miniſterij, iubente Aaron & filijs eius, portabunt filij Ger-
ſon: & ſcient ſinguli cui debeāt oneri mancipari. Hic eſt cul-
tus familiæ Gerſonitarum in tabernaculo fœderis, eruntque
ſub manu Ithamar filij Aaron ſacerdotis. Filios quoq; Me-
rari per familias & domos patrum ſuorum recenſebis à tri-
ginta annis & ſuprà, vſq; ad annos quinquaginta, omnes qui
ingrediuntur ad officium miniſterij ſui & cultum fœderis
teſtimonij. Hæc ſunt onera eorum, Portabunt tabulas ta-
bernaculi & vectes eius, columnas ac baſes earum, colum-
nas quoque atrij per circumitum cum baſibus & paxillis &
funibus

funibus ſuis. Omnia vaſa & ſupellectilē ad numerū accipiēt,
ſicq́; portabūt. hoc eſt officiū familiæ Meraritarū & miniſte-
rium in tabernaculo fœderis: eruntq́; ſub manu Ithamar filij
D Aaron ſacerdotis. Recenſuerunt igitur Moyſes & Aaron &
principes ſynagógæ filios Caath per cognationes & domos
patrum ſuorū à triginta annis & ſuprà, vſq; ad annum quin-
quageſimum, omnes qui ingrediūtur ad miniſteriū taberna-
culi fœderis: & inuenti ſunt duo millia ſeptingenti quinqua-
ginta. hic eſt numerus populi Caath qui intrant tabernaculū
fœderis: hos numerauit Moyſes & Aaron iuxta ſermonem
Domini per manum Moyſi. Numerati ſunt & filij Gerſon
per cognationes, & domos patrū ſuorum à triginta annis &
ſuprà, vſq; ad quinquageſimū annum, omnes qui ingrediun-
tur vt miniſtrent in tabernaculo fœderis: & inuenti ſunt duo
millia ſexcenti triginta. hic eſt populus Gerſonitarum, quos
numerauerunt Moyſes & Aaron iuxta verbū Domini. Nu-
merati ſunt & filij Merari per cognationes & domos patrum
ſuorum à triginta annis & ſuprà, vſq; ad annum quinquage-
ſimum, omnes qui ingrediuntur ad explendos ritus taberna-
culi fœderis: & inuenti ſunt tria millia ducenti. hic eſt nume-
rus filiorū Merari, quos recenſuerūt Moyſes & Aaron iuxta
imperium Domini per manum Moyſi. Omnes qui recenſiti
ſunt de Leuitis, & quos recenſeri fecit ad nomen Moyſes &
Aaron, & principes Iſrael per cognationes, & domos patrū
ſuorum à triginta annis & ſuprà, vſq; ad annum quinquage-
ſimum, ingredientes ad miniſteriū tabernaculi, & onera por-
tanda fuerunt ſimul octo millia quingenti octoginta. Iuxta
verbum Domini recenſuit eos Moyſes, vnumquenq; iuxta
officium, & onera ſua, ſicut præceperat ei Dominus.

[redacted]

CAPVT V.

A LOcutusq́; eſt Dominus ad Moyſen dicēs, Præ-
cipe filijs Iſrael vt eijciāt de caſtris omnē lepro-
ſum, & qui ſemine fluit, pollutusque eſt ſuper
mortuo: tam maſculū quàm fœminam eijcite de
caſtris, ne cōtaminent ea, cū habitauerint vobiſcū.
Fecerūtq́; ita filij Iſrael, & eiecerūt eos extra caſtra, ſicut locu
tus erat Dominus Moyſi. Locutusq́; eſt Dominus ad Moy-
ſen, dicēs, Loquere ad filios Iſrael, Vir ſiue mulier cū fecerint
ex omnibus peccatis quæ ſolent hominibus accidere, & per
negligentiā tranſgreſsi fuerint mandatum Domini, atq; deli-
querint, cōfitebuntur peccatū ſuum, & reddent ipſum caput,
quintamq́; partem deſuper ei in quem peccauerint. ſin autem
non fuerit qui recipiat, dabunt Domino, & erit ſacerdotis,
B excepto ariete qui offertur pro expiatione, vt ſit placabilis
[redacted] hoſtia. Omnes quoq; primitiæ quas offerunt filij Iſrael, ad
ſacerdotem pertinent: & quicquid in ſanctuarium offertur à
ſingulis, & traditur manibus ſacerdotis, ipſius erit. Locutusq́;
[redacted] eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Loquere ad filios Iſrael, &
dices ad eos, Vir cuius vxor errauerit, maritumq́; cōtemnens
dormierit cum altero viro, & hoc maritus deprehendere non
quiuerit, ſed latet adulterium, & teſtibus argui non poteſt,
quia non eſt inuenta in ſtupro: ſi ſpiritus zelotypiæ conci-
tauerit virum contra vxorem ſuam, quæ vel polluta eſt, vel
falſa ſuſpicione appetitur: adducet eam ad ſacerdotē, & offe-
ret oblationem pro illa decimam partem ſati farinæ hordea-
ceæ: non fundet ſuper eam oleum, nec imponet thus, quia ſa-
crificium zelotypiæ eſt, & oblatio inueſtigans adulterium.
Offeret igitur eam ſacerdos, & ſtatuet coram Domino, aſſu-
metq́; aquam ſanctam in vaſe fictili, & pauxillum terræ de
C pauimento tabernaculi mittet in eam. Cumq́; ſteterit mulier
in conſpectu Domini, diſcooperiet caput eius, & ponet ſu-
per manus illius ſacrificium recordationis, & oblationem ze-
lotypiæ: ipſe autem tenebit aquas amariſsimas, in quibus cum
execratione maledicta congeſsit, adiurabitq́; eam, & dicet, Si
non dormiuit vir alienus tecum, & ſi non polluta es deſerto
mariti thoro, non te nocebunt aquæ iſtæ amariſsimæ, in quas
maledicta congeſsi: ſin autem declinaſti à viro tuo atq; pollu-
ta es, & cōcubuiſti cum altero viro, his maledictionibus ſub-
iacebis, Det te Dominus in maledictionē, exemplumq́; cun-
ctorum in populo ſuo. putreſcere faciat femur tuum, & tu-
mens vterus tuus diſrumpatur. ingrediantur aquæ maledictæ
in ventrem tuū, & vtero tumeſcente putreſcat femur. Et re-
ſpondebit mulier, Amen, amen. Scribetq́; ſacerdos in libello
iſta maledicta, & delebit ea aquis amariſsimis, in quas maledi-
D cta congeſsit, & dabit ei bibere. Quas cum exhauſerit, tollet
ſacerdos de manu eius ſacrificium zelotypiæ, & eleuabit illud
coram Domino: imponetq́; illud ſuper altare: ita duntaxat vt
prius pugillum ſacrificij tollat de eo quod offertur, & incen-
dat ſuper altare: & ſic potum det mulieri aquas amariſsimas.
Quas cum biberit, ſi polluta eſt, & contempto viro adulterij
rea, pertranſibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre
computreſcet femur. eritq́; mulier in maledictionem, & in
exemplum omni populo. Quòd ſi polluta non fuerit, erit in-
noxia, & faciet liberos. Iſta eſt lex zelotypiæ. Si declinauerit
mulier à viro ſuo, & ſi polluta fuerit, maritusque zelotypiæ
ſpiritu concitatus, adduxerit eam in conſpectum Domini, &
fecerit ei ſacerdos iuxta omnia quę ſcripta ſunt, maritus abſq;
culpa erit, & illa recipiet iniquitatem ſuam.

[redacted]

CAPVT VI.

A LOcutusq́; eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Lo
quere ad filios Iſrael, & dices ad eos, Vir ſiue
mulier cum fecerint votum vt ſanctificentur, &
ſe voluerint Domino cōſecrare, à vino, & omni
quod inebriare poteſt, abſtinebunt. Acetum ex
vino, & ex qualibet alia potione, & quicquid de vua expri-
mitur, non bibent: vuas recentes ſiccasq́; non comedent cun-
ctis diebus quibus ex voto Domino conſecrantur: quicquid
ex vinea eſſe poteſt, ab vua paſſa vſq; ad acinum, non come-
dent. Omni tempore ſeparationis ſuæ nouacula non tranſibit
ſuper caput eius vſq; ad completū diem quo Domino conſe-
B cratur. Sanctus erit creſcente cæſarie capitis eius. Omni tem-
pore conſecrationis ſuę ſuper mortuum non ingredietur, nec
ſuper patris quidem & matris & fratris ſororisq; funere con-
taminabitur, quia conſecratio Dei ſui ſuper caput eius eſt.
Omnibus diebus ſeparationis ſuæ ſanctus erit Domino. Sin
autem mortuus fuerit ſubitò quiſpiam coram eo, polluetur
caput conſecrationis eius: quod radet illico in eadem die pur-
gationis ſuæ, & rurſum ſeptima. in octaua autem die offeret
duos turtures, vel duos pullos columbæ ſacerdoti in introitu
fœderis teſtimonij: facietq́; ſacerdos vnum pro peccato, & al-
terum in holocauſtum, & deprecabitur pro eo, quia pecca-
uit ſuper mortuo: ſanctificabitq́; caput eius in die illo, & con-
ſecrabit Domino dies ſeparationis illius, offerens agnum an-
niculum pro peccato: ita tamē vt dies priores irriti fiant, quo-
niam polluta eſt ſanctificatio eius. Iſta eſt lex conſecrationis,
C Cum dies quos ex voto decreuerat, complebuntur: adducet
eum ad oſtiū tabernaculi fœderis, & offeret oblationem eius
Domino, agnum anniculum immaculatum in holocauſtum,
& ouem anniculam immaculatā pro peccato, & arietem im-
maculatum hoſtiam pacificam, caniſtrū quoq; panū azymo-
rum, qui conſperſi ſint oleo, & lagana abſq; fermento vncta
oleo, ac libamina ſingulorū: quæ offeret ſacerdos corā Domi
no, & faciet tam pro peccato, quàm in holocauſtum. Arietem
verò immolabit hoſtiam pacificam Domino, offerens ſimul
caniſtrum azymorum, & libamenta quæ ex more debentur.
Tunc radetur Nazaræus ad oſtium tabernaculi fœderis cæ-
ſarie conſecrationis ſuæ: tolletq́; capillos eius, & ponet ſuper
ignem, qui eſt ſuppoſitus ſacrificio pacificorū, & armum co-
D ctum arietis, tortamq́; abſque fermento vnam de caniſtro, &
laganum

laganũ azymum vnũ,& tradet in manus Nazaræi poſtquam
raſum fuerit caput eius. Suſceptaq́; rurſum ab eo, eleuabit in
conſpectu Domini:& ſanctificata, ſacerdotis erunt, ſicut pe-
ctuſculũ quod ſeparari iuſſum eſt,& femur. poſt hæc poteſt
bibere Nazaræus vinũ. Iſta eſt lex Nazaræi, cũ vouerit obla-
tionẽ ſuam Domino tempore cõſecrationis ſuæ, exceptis his
quæ inuenerit manus eius. iuxta quod mẽte deuouerat, ita fa-
ciet ad perfectionem ſanctificationis ſuæ. Locutusq́; eſt Do
[redacted] minus ad Moyſen, dicens, Loquere Aaron & filijs eius, Sic
benedicetis filijs Iſrael,& dicetis eis, Benedicat tibi Domi-
nus & cuſtodiat te. Oſtendat Dominus faciem ſuam tibi, &
Eccle.36 c miſereatur tui. Conuertat Dominus vultum ſuum ad te, &
det tibi pacem. Inuocabuntq́; nomen meum ſuper filios Iſ-
rael,& ego benedicam eis.

[redacted]

[redacted] CAPVT VII.

A FActum eſt autem in die qua compleuit Moyſes
Exo.40 b tabernaculum,& erexit illud: vnxitq́; & ſanctifi-
cauit cum omnibus vaſis ſuis, altare ſimiliter &
omnia vaſa eius. Obtulerunt principes Iſrael &
capita familiarũ, quæ erãt per ſingulas tribus, præfecti eorum
qui numerati fuerant, munera corã Domino ſex plauſtra te-
cta cum duodecim bobus. Vnum plauſtrũ obtulêre duo du-
ces,& vnũ bouem ſinguli, obtuleruntq́; ea in cõſpectu taber
naculi. Ait autẽ Dominus ad Moyſen, Suſcipe ab eis vt ſer-
uiant in miniſterio tabernaculi,& trades ea Leuitis iuxta or-
dinẽ miniſterij ſui. Itaq; cum ſuſcepiſſet Moyſes plauſtra, &
boues, tradidit ea Leuitis. Duo plauſtra & quatuor boues de-
dit filijs Gerſon, iuxta id quod habebant neceſſarium. qua-
tuor alia plauſtra,& octo boues dedit filijs Merari ſecundum
officia & cultũ ſuum, ſub manu Ithamar filij Aaron ſacerdo-
tis. filijs autem Caath nõ dedit plauſtra & boues: quia in ſan-
B ctuario ſeruiũt,& onera proprijs portãt humeris. Igitur ob-
tulerunt duces in dedicationẽ altaris, die qua vnctum eſt, obla
tionem ſuam ante altare. Dixitq́; Dominus ad Moyſen, Sin-
guli duces per ſingulos dies offerãt munera in dedicationem
altaris. Primo die obtulit oblationẽ ſuam Naaſon filius Ami-
nadab de tribu Iuda: fueruntq́; in ea acetabulum argenteum
pondo centum triginta ſiclorum, phiala argentea habens ſe-
ptuaginta ſiclos iuxta pondus ſanctuarij, vtrunq; plenum ſi-
mila cõſperſa oleo in ſacrificium: mortariolũ ex decem ſiclis
aureis plenum incenſo: bouem de armẽto,& arietem,& agnũ
anniculum in holocauſtũ: hircumq́; pro peccato,& in ſacrifi-
cio pacificorum boues duos, arietes quinq;, hircos quinque,
agnos anniculos quinq;. hæc eſt oblatio Naaſon filij Amina-
dab. Secundo die obtulit Nathanael filius Suar dux de tribu
Iſſachar, acetabulum argenteum appendens centum triginta
ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, iuxta
pondus ſanctuarij, vtrũq; plenum ſimila cõſperſa oleo in ſa-
crificium. mortariolum aureum habens decem ſiclos plenum
incenſo: bouem de armento,& arietem,& agnum anniculum
in holocauſtum: hircumq́; pro peccato: & in ſacrificio pacifi-
corum boues duos, arietes quinq;, hircos quinq;, agnos anni-
culos quinq;. hæc fuit oblatio Nathanael filij Suar. Tertio die
princeps filiorum Zabûlon Eliab filius Helon, obtulit aceta-
bulum argenteum appẽdens centum triginta ſiclos, phialam
argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctua-
rij, vtrunq; plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium: mor-
tariolum aureũ appendens decem ſiclos plenũ incẽſo: bouem
de armento,& arietem,& agnum anniculũ in holocauſtum:
hircumq́; pro peccato:& in ſacrificio pacificorũ boues duos,
arietes quinq;, hircos quinq;, agnos anniculos quinq;. hæc eſt
C oblatio Eliab filij Helon. Die quarto princeps filiorum Ru-
ben, Eliſur filius Sedeur obtulit acetabulũ argenteum appen
dens centum triginta ſiclos, phialam argẽteam habentem ſe-
ptuaginta ſiclos ad pondus ſanctuarij, vtrunq; plenum ſimi-
la conſperſa oleo in ſacrificium: mortariolum aureum appen-
dens decem ſiclos plenum incenſo: bouem de armẽto,& arie-
tem,& agnum anniculum in holocauſtũ: hircumq́; pro pec-
cato:& in ſacrificio pacificorum boues duos, arietes quinq;,
hircos quinq;, agnos anniculos quinq;. hæc fuit oblatio Eli-
ſur filij Sedeur. Die quinto princeps filiorũ Simeon Salamiel
filius Suriſaddai, obtulit acetabulũ argẽteum appendẽs centũ
triginta ſiclos, phialam argẽteam habẽtem ſeptuaginta ſiclos
ad põdus ſanctuarij, vtrũq; plenum ſimila conſperſa oleo in
ſacrificium: mortariolum aureũ appendens decem ſiclos ple-
num incenſo: bouem de armento,& arietem,& agnum anni-
culum in holocauſtum: hircumq́; pro peccato:& in hoſtias
pacificorum boues duos, arietes quinq;, hircos quinq;, agnos
anniculos quinq;. hæc fuit oblatio Salamiel filij Suriſaddai.
Die ſexto princeps filiorũ Gad Eliaſaph filius Duel, obtu-
lit acetabulum argenteũ appendens centũ triginta ſiclos, phia
lam argenteã habẽtem ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctua-
rij, vtrũq; plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium: mor-
tariolum aureum appendens decem ſiclos plenũ incenſo, bo-
uem de armẽto,& arietem,& agnum anniculum in holocau-
ſtum: hircumq́; pro peccato:& in hoſtias pacificorum boues
D duos, arietes quinq;, hircos quinq;, agnos anniculos quinq;.
hæc fuit oblatio Eliaſaph filij Duel. Die ſeptimo princeps
filiorum Ephráim Eliſama filius Ammiud, obtulit acetabulũ
argenteum appẽdens centũ triginta ſiclos, phialam argẽteam
habẽtem ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctuarij, vtrũq; ple-
num ſimila cõſperſa oleo in ſacrificium: mortariolũ aureum
appendẽs decem ſiclos plenũ incenſo: bouem de armento, &
arietem,& agnum anniculum in holocauſtum: hircumq́; pro
peccato:& in hoſtias pacificorũ, boues duos, arietes quinq;,
hircos quinq;, agnos anniculos quinq;. hæc fuit oblatio Eli-
ſama filij Ammiud. Die octauo princeps filiorum Manaſſe
Gamaliel filius Phadaſſur, obtulit acetabulum argenteũ ap-
pendens centũ triginta ſiclos, phialam argenteam habentem
ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctuarij, vtrunq; plenũ ſimila
cõſperſa oleo in ſacrificium: mortariolum aureum appendẽs
decem ſiclos plenum incenſo: bouem de armẽto, & arietem,
E & agnum anniculum in holocauſtum: hircumq́; pro pecca-
to:& in hoſtias pacificorũ boues duos, arietes quinq;, hircos
quinq;, agnos anniculos quinq;. Hæc fuit oblatio Gamaliel
filij Phadaſſur. Die nono princeps filiorum Beniamin Abi-
dan filius Gedeonis, obtulit acetabulum argenteum appen-
dens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habẽtem ſe-
ptuaginta ſiclos ad pondus ſanctuarij, vtrunq; plenum ſimila
conſperſa oleo in ſacrificiũ: mortariolum aureum appendens
decem ſiclos plenũ incenſo: bouem de armẽto, & arietem, &
agnum anniculum in holocauſtum: hircumq́; pro peccato:&
in hoſtias pacificorũ boues duos, arietes quinq;, hircos quin-
que, agnos anniculos quinq;. hæc fuit oblatio Abidã filij Ge-
deonis. Die decimo princeps filiorum Dan Abiézer filius
Ammiſaddai obtulit acetabulum argenteum appendens cen-
tum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuagin-
ta ſiclos ad pondus ſanctuarij, vtrunq; plenũ ſimila conſper-
ſa oleo in ſacrificium: mortariolum aureum appendens de-
cem ſiclos plenum incenſo: bouem de armento,& arietem,&
agnum anniculum in holocauſtum: hircumq́; pro peccato:&
in hoſtias pacificorum boues duos, arietes quinque, hircos
quinq;, agnos anniculos quinq;. hæc fuit oblatio Abiézer fi-
lij Ammiſaddai. Die vndecimo princeps filiorum Aſer Phe-
F giel filius Ochran, obtulit acetabulum argenteum appen-
dens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem
ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctuarij, vtrunq; plenum ſi-
mila conſperſa oleo in ſacrificium: mortariolum aureum ap-
pendens decem ſiclos plenum incenſo: bouem de armen-
to,& arietem,& agnum anniculum in holocauſtum: hir-
cumque pro peccato: & in hoſtias pacificorum boues duos
arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque.
hæc fuit.

hæc fuit oblatio Phegiel filij Ochran. Die duodecimo princeps filiorũ Nephthali Ahira filius Enan, obtulit acetabulum argenteũ appendens centũ triginta ſiclos, phialã argenteam habẽtem ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctuarij, vtrũq; plenum ſimila oleo cõſperſa in ſacrificiũ: mortariolũ aureũ appendens decem ſiclos plenũ incenſo: bouẽ de armẽto, & arietem, & agnũ anniculũ in holocauſtũ: hircumq́; pro peccato: & in hoſtias pacificorum boues duos, arietes quinq;, hircos
G quinq;, agnos anniculos quinq;. hæc fuit oblatio Ahira filij Enan. Hæc in dedicatione altaris oblata ſunt à principibus Iſrael, in die qua conſecratũ eſt: acetabula argẽtea duodecim, phialæ argẽteæ duodecim, mortariola aurea duodecim: ita vt centũ triginta ſiclos argẽti haberet vnũ acetabulũ, & ſeptuaginta ſiclos argẽti haberet vna phiala, id eſt in commune vaſorum omniũ ex argẽto ſicli duo milia quadringẽti, pondere ſanctuarij. mortariola aurea duodecim plena incenſo, denos ſiclos appendentia pondere ſanctuarij, id eſt ſimul auri ſicli centum viginti. boues de armẽto in holocauſtum duodecim, arietes duodecim, agni anniculi duodecim, & libamenta eorum. hirci duodecim pro peccato. hoſtiæ pacificorum, boues vigintiquatuor, arietes ſexaginta, hirci ſexaginta, agni anniculi ſexaginta. Hæc oblata ſunt in dedicatione altaris, quando vnctum eſt. Cumq́; ingrederetur Moyſes tabernaculum fœderis, vt conſuleret oraculum, audiebat vocem loquentis ad ſe de propitiatorio, quod erat ſuper arcam teſtimonij inter duos cherûbim, vnde & loquebatur ei.

[redacted]

CAPVT VIII.

A Locutusq́; eſt Dominus ad Moyſen, dicẽs, Loquere Aaron, & dices ad eũ, Cum poſueris ſeptem lucernas, * candelabrũ in auſtrali parte erigatur. Hoc igitur præcipe vt lucernæ cõtra boream è regione reſpiciãt ad mẽſam panũ propoſitionis.. cõtra eam partẽ quam candelabrũ reſpicit, lucere debebũt. Fecitq́; Aaron, & impoſuit lucernas ſuper candelabrum, vt præceperat Dominus Moyſi. [redacted] Hæc autem erat factura cãdelabri: ex auro ductili, tam medius ſtipes quàm cuncta quæ ex vtroq; calamorũ latere naſcebantur. iuxta exem-
B plum quod oſtẽdit Dominus Moyſi, ita operatus eſt candelabrum. Et locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicẽs, Tolle Leuitas ex medio filiorũ Iſrael, & purificabis eos iuxta hunc ritum, Aſpergãtur aqua luſtrationis, & radant omnes pilos carnis ſuæ. Cumq́; lauerint veſtimẽta ſua, & mũdati fuerint, tollent bouem de armẽtis, & libamentũ eius ſimilã oleo cõſperſam, bouem autem alterũ de armẽto tu accipies pro peccato: & applicabis Leuitas coram tabernaculo fœderis, conuocata omni multitudine filiorum Iſrael. Cumq́; Leuitæ fuerint coram Domino, ponẽt filij Iſrael manus ſuas ſuper eos, & offeret Aaron Leuitas, munus in cõſpectu Domini à filijs Iſrael, vt ſeruiant in miniſterio eius. Leuitæ quoque ponent manus
C ſuas ſuper capita boum, è quibus vnum facies pro peccato, & alterum in holocauſtum Domini, vt depreceris pro eis. ſtatuesq́; Leuitas in conſpectu Aaron & filiorũ eius, & cõſecrabis oblatos Domino. ac ſeparabis de medio filiorum Iſrael vt ſint mei: & poſtea ingrediantur tabernaculum fœderis vt ſeruiant mihi. Sicq́; purificabis & cõſecrabis eos in oblationem
Supra 1 c Domini, quoniam dono donati ſunt mihi à filijs Iſrael. Pro
Exod.13 & primogenitis quæ aperiunt omnẽ vuluã in Iſrael, accepi eos,
Luc.2 d Mea ſunt enim omnia primogenita filiorũ Iſrael, tam ex hominibus quàm ex iumentis. Ex die quo percuſsi omne primogenitũ in terra Aegypti, ſanctificaui eos mihi: & tuli Leuitas pro cunctis primogenitis filiorum Iſrael, tradidiq́; eos dono Aaron & filijs eius de medio filiorum Iſrael, vt ſeruiant mihi pro Iſrael in tabernaculo fœderis, & orent pro eis ne ſit in populo plaga, ſi auſi fuerint accedere ad ſanctuariũ. Fece-
D runtq́; Moyſes & Aaron & omnis multitudo filiorum Iſrael ſuper Leuitis quæ præceperat Dominus Moyſi: purificatiq́; ſunt, & lauerunt veſtimẽta ſua. Eleuauitq́; eos Aaron in conſpectu Domini, & orauit pro eis vt purificati ingrederentur ad officia ſua in tabernaculum fœderis coram Aaron & filijs eius. Sicut præceperat Dominus Moyſi de Leuitis, ita factũ eſt. Locutusq́; eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Hæc eſt lex Leuitarum, A vigintiquinq; annis, & ſuprà, ingredientur vt miniſtrent in tabernaculo fœderis: Cumq́; quinquageſimum annum ætatis impleuerint, ſeruire ceſſabunt, eruntq́; miniſtri fratrum ſuorum in tabernaculo fœderis, vt cuſtodiant quæ ſibi fuerint commendata, opera autem ipſa non faciant, ſic diſpones Leuitas in cuſtodijs ſuis. Aetas Leuitarum.

[redacted]

CAPVT IX.

A Locutus eſt Dominus ad Moyſen in deſerto Sinai anno ſecundo, poſtquã egreſsi ſunt de terra Aegypti mẽſe primo, dicens, Faciant filij Iſrael phaſe in tempore ſuo, quartadecima die menſis huius ad veſperã iuxta omnes ceremonias & iuſtificationes eius. Præcepitq́; Moyſes filijs Iſrael vt facerent phaſe. Qui fecerũt tempore ſuo: quartadecima die menſis ad veſperã in mõte Sinai. Iuxta omnia quæ mandauerat Dominus Moyſi, fecerũt filij Iſrael. Ecce autem quidam immundi
B ſuper anima hominis, qui nõ poterãt facere phaſe in die illo, accedentes ad Moyſen & Aaron, dixerũt eis, Immũdi ſumus ſuper anima hominis, quare fraudamur vt nõ valeamus oblationem offerre Domino in tempore ſuo inter filios Iſrael? Quibus reſpondit Moyſes, State, vt cõſulam quid præcipiat Dominus de vobis. Locutusq́; eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Loquere filijs Iſrael, Homo qui fuerit immũdus ſuper anima, ſiue in via procul in gẽte veſtra, faciat phaſe Domino in menſe ſecũdo, quartadecima die menſis ad veſperam: cum azymis & lactucis agreſtibus comedent illud. nõ relinquent ex eo quippiã vſq; mane, & os eius nõ confringent, omnem ritum phaſe obſeruabũt. Si quis autem & mũdus eſt, & in itinere non fuit, & tamen non fecit phaſe, exterminabitur anima illa de populis ſuis, quia ſacrificium Domino non obtulit Exod.12 g Ioan.19 f
C tempore ſuo: peccatũ ſuum ipſe portabit. Peregrinus quoq; & aduena ſi fuerint apud vos, faciẽt phaſe Domino iuxta ceremonias, & iuſtificationes ſuas. Præceptum idem erit apud vos tam aduenæ, quàm indigenæ. Igitur die qua erectũ eſt tabernaculũ, operuit illud nubes. A veſpere autem ſuper tentorium erat quaſi ſpecies ignis vſq; mane. ſic fiebat iugiter. per diem operiebat illud nubes, & per noctẽ quaſi ſpecies ignis. Cumq́; ablata fuiſſet nubes quæ tabernaculum protegebat, tunc proficiſcebantur filij Iſrael, & in loco vbi ſtetiſſet nubes, ibi caſtrametabantur. Ad imperium Domini proficiſce- Exod.40 b
D bantur, & ad imperium illius figebãt tabernaculum. Cunctis diebus quibus ſtabat nubes ſuper tabernaculum, manebãt in eodem loco: & ſi eueniſſet vt multo tempore maneret ſuper illud, erant filij Iſrael in excubijs Domini, & non proficiſcebantur quotquot diebus fuiſſet nubes ſuper tabernaculũ. Ad imperium domini erigebant tentoria, & ad imperium illius deponebant. Si fuiſſet nubes à veſpere vſq; ad mane, & ſtatim diluculo tabernaculum reliquiſſet, proficiſcebantur: & ſi poſt diem & noctem receſsiſſet, diſsipabant tentoria. Si verò biduo aut vno menſe vel longiori tempore fuiſſet ſuper tabernaculum, manebãt filij Iſrael in eodem loco, & nõ proficiſcebantur: ſtatim autem vt receſsiſſet, mouebant caſtra. Per verbum Domini figebant tentoria, & per verbum illius proficiſcebantur, erantq́; in excubijs Domini iuxta imperium eius per manum Moyſi. 1.Cor.10 a

[redacted]

CAPVT X.

Locutusq́;

A Ocutuſq; eſt Dom inus ad Moyſen, dicens, Fac
tibi duas tubas argenteas ductiles, quibus cōuo-
care poſsis multitudinē quando mouenda ſunt
caſtra, Cumq; increpueris tubis, congregabitur
ad te omnis turba ad oſtiū tabernaculi fœderis.
Si ſemel clāgueris, veniēt ad te principes, & capita multitudi-
nis Iſrael. Si autē prolixior atq; conciſus clangor increpuerit,
mouebūt caſtra primi qui ſunt ad orientalē plagā: in ſecundo
autē ſonitu & pari vlulatu tubæ, leuabūt tentoria qui habitant
ad meridiē, & iuxta hunc modū reliqui faciēt vlulatibus tubis
in profectionē. Quando autē congregādus eſt populus, ſim-
plex tubarū clangor erit, & non conciſè vlulabunt. Filij autē
Aaron ſacerdotis clangēt tubis: eritq; hoc legitimū ſempiter-
num in generationibus veſtris. Si exieritis ad bellum de terra
veſtra cōtra hoſtes qui dimicant aduerſum vos, clangetis vlu-
B lantibus tubis, & erit recordatio veſtri corā Domino Deo ve-
ſtro, vt eruamini de manibus inimicorū veſtrorū. Si quando
habebitis epulū, & dies feſtos, & calendas, canetis tubis ſuper
holocauſtis, & pacificis victimis, vt ſint vobis in recordationē
Dei veſtri. ego Dominus Deus veſter. Anno ſecundo, menſe
ſecūdo, viceſima die menſis eleuata eſt nubes de tabernaculo
fœderis. profectiq; ſunt filij Iſrael per turmas ſuas de deſerto
Sinai, & recubuit nubes in ſolitudine Pharan. Mouerūtq;
Supra 1 4. caſtra primi iuxta imperium Domini per manū Moyſi. Filij
Iuda per turmas ſuas, quorū princeps erat Naaſon filius Ami
nadab. In tribu filiorum Iſſachar fuit princeps Nathanael fi-
lius Suar. In tribu Zabûlon erat princeps Eliab filius Helon.
C Depoſitumq; eſt tabernaculum, quod portantes egreſsi ſunt
filij Gerſon & Merari. Profectiq; ſunt & filij Ruben, per tur
mas & ordinem ſuum, quorū princeps erat Heliſur filius Se-
deur. In tribu autē filiorū Simeon, princeps fuit Salamiel fi-
lius Suriſaddai. Porrò in tribu Gad erat princeps Eliaſaph
filius Duel. Profectiq; ſunt & Caathitæ portātes ſanctuariū.
Tandiu tabernaculum portabatur, donec venirēt ad erectio-
nis locum. Mouerunt caſtra & filij Ephráim per turmas ſuas,
in quorum exercitu princeps erat Eliſama filius Ammiud.
In tribu autē filiorum Manaſſe princeps fuit Gamaliel filius
Phadaſſur. & in tribu Beniamin erat dux Abidan filius Ge-
deonis. Nouiſsimi caſtrorū omnium profecti ſunt filij Dan
per turmas ſuas, in quorū exercitu princeps ſuit Ahiézer fi-
lius Ammiſaddai, In tribu autem filiorum Aſer erat princeps
Phegiel filius Ochram. Et in tribu filiorum Nephthali prin-
ceps fuit Ahira filius Euan. Hæc ſunt caſtra, & profectiones
D filiorū Iſrael per turmas ſuas quando egrediebantur. Dixitq;
Moyſes Hobab filio Raguel Madianitæ cognato ſuo, Pro-
ficiſcimur ad locum quem Dominus daturus eſt nobis: veni
nobiſcū vt benefaciamus tibi, quia Dominus bona promiſit
Iſraeli, Cui ille reſpōdit, Non vadam tecū, ſed reuertar in ter-
ram meam, in qua natus ſum. Et ille, Noli, inquit, nos relin-
quere. tu enim noſti in quibus locis per deſertū caſtra pone-
re debeamus, & eris ductor noſter. Cumq; nobiſcū veneris,
quicquid optimū fuerit ex opibus quas nobis traditurus eſt
Dominus, dabimus tibi. Profecti ſunt ergo de monte Domi-
ni viā triū dierū, arcaq; fœderis Domini præcedebat eos per
dies tres prouidens caſtrorū locū. Nubes quoq; Domini ſu-
per eos erat per diē cū incederēt. Cumq; eleuaretur arca, dice-
Pſal. 67 a bat Moyſes, Surge Domine, & diſsipentur inimici tui, & fu-
giant qui oderūt te à facie tua. Cum autē deponeretur, aiebat,
Reuertere Domine ad multitudinem exercitus Iſrael.

[redacted]

CAPVT XI.

A Nterea ortum eſt murmur populi, quaſi dolen-
tium pro labore, contra Dominum. Quod cum
audiſſet, iratus eſt. Et accenſus in eos ignis Do-
mini, deuorauit extremam caſtrorum partem.
Cumq; clamaſſet populus ad Moyſen, orauit Moyſes ad Do
minū, & abſorptus eſt ignis. Vocauitq; nomen loci illius In-
cenſio: eo quòd ſuccenſus fuiſſet contra eos ignis Domini.
Vulgus quippe promiſcuū, quod aſcenderat cum eis, flagra-
uit deſyderio carnium ſedēs & flens, iunctis ſibi pariter filijs
Iſrael, & ait, Quis dabit nobis ad veſcendū carnes? Recorda- 1. Cor. 10 a
B mur piſcium quos comedebamus in Aegypto gratis: in men
tem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porriq;, & cepe,
& allia. Anima noſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciūt oculi no-
ſtri niſi Man. Erat autem Man quaſi ſemen coriandri coloris Exod. 16 c
bdellij. Circūibatq; populus, & colligens illud, frangebat mo Sapien. 16 c
la, ſiue terebat in mortario, coquens in olla, & faciens ex eo Pſal. 77 c
tortulas ſaporis quaſi panis oleati. Cumq; deſcenderet nocte Ioan. 6 d
ſuper caſtra ros, deſcendebat pariter & Man. Audiuit ergo
C Moyſes flentē populū per familias, ſingulos per oſtia tento-
rij ſui. Iratuſq; eſt furor Domini valde: ſed & Moyſi intole-
randa res viſa eſt, & ait ad Dominum, Cur afflixiſti ſeruum [redacted]
tuum? quare non inuenio gratiam coram te? & cur impoſuiſti
pondus vniuerſi populi huius ſuper me? Nunquid ego con-
cepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, vt dicas mi-
hi, Porta eos in ſinu tuo ſicut portare ſolet nutrix infantu-
lum, & defer in terram pro qua iuraſti patribus eorum? Vnde
mihi carnes vt dem tantæ multitudini? Flent coram me, di-
centes? Da nobis carnes vt comedamus. Non poſſum ſolus
ſuſtinere omnem hunc populū, quia grauis eſt mihi. Sin ali-
ter tibi videtur, obſecro vt interficias me, & inueniā gratiam
D in oculis tuis, ne tantis afficiar malis. Et dixit Dominus ad [redacted]
Moyſen, Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenibus Iſrael
quos tu noſti quòd ſenes populi ſint ac magiſtri: & duces eos
ad oſtium tabernaculi fœderis, facieſq; ibi ſtare tecum, vt de-
ſcendam & loquar tibi, & auferam de ſpiritu tuo, tradamq;
eis, vt ſuſtentēt tecum onus populi, & nō ſolus graueris. Po-
pulo quoq; dices, Sanctificamini: cras comedetis carnes. ego
enim audiui vos dicere, Quis dabit nobis eſcas carnium? bene
nobis erat in Aegypto. Vt det vobis Dominus carnes, &
comedatis: non vno die nec duobus, vel quinque aut decem,
nec viginti quidem, ſed vſque ad menſem dierū, donec exeat
per nares veſtras, & vertatur in nauſeam, eo quòd repuleritis
Dominum qui in medio veſtri eſt, & fleueritis coram eo, di-
E centes, Quare egreſsi ſumus ex Aegypto? Et ait Moyſes, [redacted]
Sexcenta millia peditum huius populi ſunt: & tu dicis, Da-
bo eis eſum carniū menſe integro? Nunquid ouium & boum
multitudo cædetur, vt poſsit ſufficere ad cibum: vel omnes Ioan. 6 d
piſces maris in vnum congregabuntur, vt eos ſatient? Cui re-
ſpondit Dominus, Nūquid manus Domini inualida eſt? Iam
nunc videbis vtrum meus ſermo opere cōpleatur. Venit igi- Eſaie 59 a
tur Moyſes, & narrauit populo verba Domini, congregans
ſeptuaginta viros de ſenibus Iſrael, quos ſtare fecit circa
tabernaculum. Deſcenditq; Dominus per nubem, & locutus
eſt ad eum, auferens de ſpiritu qui erat in Moyſe, & dans ſe-
F ptuaginta viris. Cumq; requieuiſſet in eis ſpiritus, propheta-
uerunt, nec vltrà ceſſauerunt. Remanſerant autem in caſtris
duo viri, quorum vnus vocabatur Eldad, & alter Medad, ſu-
per quos requieuit ſpiritus. nam & ipſi deſcripti fuerant, &
non exierant ad tabernaculum. Cumq; prophetarent in ca-
ſtris, cucurrit puer, & nuntiauit Moyſi, dicens, Eldad & Me-
dad prophetant in caſtris. Statim Ioſûe filius Nun, miniſter
Moyſi, & electus è pluribus, ait, Domine mi Moyſes pro-
hibe eos. At ille, Quid, inquit, æmularis pro me? quis tribuat, [redacted]
vt omnis populus prophetet, & det eis Dominus ſpiritum
G ſuum? Reuerſuſq; eſt Moyſes, & maiores natu Iſrael in ca-
ſtra. Ventus autem egrediens à Domino arreptas trans ma-
re coturnices detulit, & dimiſit in caſtra itinere quantum Pſal. 77 c
vno die confici poteſt, ex omni parte caſtrorum per cir-
cuitum, volabantq; in aere duobus cubitis altitudine ſuper
terram. Surgens ergo populus toto die illo, & nocte, ac die
altero, congregauit coturnicum multitudinem: qui parum,
decem

decem choros: & ſiccauerunt eas per gyrum caſtrorum. Ad-
huc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiuſce-
modi cibus:& ecce furor Domini concitatus in populũ, per-
[redacted] cuſsit eum plaga magna nimis. Vocatusq; eſt ille locus, Se-
pulchra concupiſcentiæ:ibi enim ſepelierũt populum qui
Pſal.77 c deſyderauerat carnes, Egreſsi autem de Sepulchris concupi-
ſcentiæ,venerunt in Haſeroth,& manſerunt ibi.

[redacted]

CAPVT XII.

A Locutaq; eſt Maria & Aaron contra Moyſen
propter vxorem eius Aethiopiſſam,& dixe-
runt,Num per ſolũ Moyſen locutus eſt Do-
minus?nónne & nobis ſimiliter eſt loquutus?
Quod cum audiſſet Dominus,iratus eſt. Erat
enim Moyſes vir mitiſsimus ſuper omnes homines qui mo-
rabantur in terra.Statim locutus eſt Dominus ad eũ, & Aarõ
& Mariã, Egredimini vos tantũ tres ad tabernaculũ fœderis.
Cumq; fuiſſent egreſsi,deſcendit Dominus in colũna nubis,
B & ſtetit in introitu tabernaculi vocans Aaron & Mariã. Qui
cum iſſent,dixit ad eos, Audite ſermones meos,Si quis fuerit
inter vos propheta Domini, in viſione apparebo ei, vel per
ſomnium loquar ad illum. At non talis ſeruus meus Moyſes,
Hebr.3 a qui in omni domo mea fideliſsimus eſt. ore enim ad os lo-
quor ei:palàm,& nõ per ænigmata & figuras Dominum vi-
det. Quare ergo non timuiſtis detrahere ſeruo meo Moyſi?
C Iratusq; contra eos,abijt. Nubes quoq; receſsit quæ erat ſu-
per tabernaculũ. Et ecce Maria apparuit candens lepra quaſi
nix. Cumq; reſpexiſſet eam Aaron,& vidiſſet perfuſam le-
pra,ait ad Moyſen:Obſecro Domine mi, ne imponas nobis
hoc peccatum,quod ſtultè cõmiſimus,ne fiat hæc quaſi mor-
tua,& vt abortiuũ quod proijcitur de vulua matris ſuæ. ecce
D iam medium carnis eius deuoratum eſt à lepra. Clamauitque
Moyſes ad Dominum,dicens, Deus obſecro ſana eam. Cui
reſpondit Dominus,Si pater eius ſpuiſſet in faciẽ illius, nón-
ne debuerat ſaltem ſeptem diebus rubore ſuffundi?Separetur
ſeptem diebus extra caſtra, & poſteà reuocabitur. Excluſa
eſt itaq; Maria extra caſtra ſeptem diebus:& populus nõ eſt
motus de loco illo donec reuocata eſt Maria.

[redacted]

CAPVT XIII.

A Profectusq; eſt populus de Haſeroth fixis tento-
rijs in deſerto Pharan. Ibiq; locutus eſt Domi-
nus ad Moyſen,dicens,Mitte viros qui conſyde-
rent terram Chanáan, quam daturus ſum filijs
Iſrael, ſingulos de ſingulis tribubus ex principibus, Fecit
Moyſes quod Dominus imperauerat,de deſerto Pharã mit-
tens principes viros,quorum iſta ſunt nomina. De tribu Ru-
ben,Sammua filium Zechur. De tribu Simeõ, Saphat filium
Huri. De tribu Iuda, Caleb filiũ Iephone. De tribu Iſſachar,
Igal filium Ioſeph. De tribu Ephraim, Oſee filium Nun. De
tribu Beniamin, Phalti filiũ Raphu. De tribu Zabulon, Ged-
diel filium Sodi, De tribu Ioſeph,ſceptri Manaſſe, Gaddi fi-
lium Suſi. De tribu Dan, Ammiel filium Gemalli. De tribu
Aſer, Sthur filium Michael. De tribu Nephthali, Nahabi fi-
lium Vapſi. De tribu Gad, Guel filium Machi.hæc ſunt no-
mina virorum quos miſit Moyſes ad conſyderandam terram;
vocauitq; Oſee filium Nun, Ioſue. Miſit ergo eos Moyſes ad
[redacted] conſyderandam terrã Chanáan,& dixit ad eos, Aſcendite ad
meridianam plagam. Cumq; veneritis ad montes, conſydera-
te terram qualis ſit:& populum qui inhabitator eſt eius, verũ
B fortis ſit an infirmus,pauci numero,an plures:ipſa terra,bona
an mala:vrbes quales,muratæ,an abſq; muris:humus,pinguis
an ſterilis,nemoroſa, an abſque arboribus. Confortamini &
afferte nobis de fructibus terræ. Erat autem tempus quando
iam præcoquæ vuæ veſci poſſint. Cumq; aſcendiſſent, ex-
plorauerunt terram à deſerto Sin,vſque Rohob intrantibus
C Emath. Aſcenderuntq; ad meridiem,& venerũt in Hebron,
vbi erant Achimam & Siſai & Tholmai filij Enach.nam He-
bron ſeptem annis ante Tanim vrbem Aegypti condita eſt.
Pergentesq; vſq; ad Torrentem botri,abſciderunt palmitem Deut.1 d
cum vua ſua, quem portauerunt in vecte duo viri. De mális
quoq; granatis & de ficis loci illius tulerunt, qui appellatus
eſt Nehele ſchol,id eſt Torrens botri, eo quòd botrum por-
taſſent inde filij Iſrael. Reuerſiq; exploratores terræ poſt
quadraginta dies,omni regione circuita,venerunt ad Moy-
D ſen & ad Aaron & ad omnem cœtum filiorum Iſrael in de-
ſertum Pharan quod eſt in Cades. Locutiq; eis & omni mul-
titudini oſtenderunt fructus terræ,& narrauerunt, dicentes,
Venimus in terram ad quam miſiſti nos,quæ re vera fluit la-
cte & melle,vt ex his fructibus cognoſci poteſt: ſed cultores
fortiſsimos habet,& vrbes grandes atq; muratas. Stirpem E-
nach vidimus ibi. Amalec habitat in meridie,& Hethæus, Ie-
buſæus & Amorrhæus in montanis. Chananæus verò mora-
tur iuxta mare & circa fluẽta Iordanis. Inter hæc Caleb com-
peſcens murmur populi qui oriebatur contra Moyſen, ait,
Aſcendamus & poſsideamus terrã, quoniã poterimus obti-
nere eam. Alij verò qui fuerant cum eo,dicebãt, Nequaquam
ad hunc populum valemus aſcendere, quia fortior nobis eſt,
Detraxeruntq; terræ quam inſpexerãt, apud filios Iſrael, di-
centes, Terra quam luſtrauimus,deuorat habitatores ſuos. po
pulus quẽ aſpeximus proceræ ſtaturæ eſt: ibi vidimus mon-
ſtra quædam filiorũ Enach de genere giganteo,quibus com-
parati,quaſi locuſtæ videbamur.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A Igitur vociferans omnis turba fleuit nocte illa,&
murmurati ſunt contra Moyſen & Aaron cuncti
filij Iſrael, dicentes, Vtinam mortui eſſemus in
Aegypto,& non in hac vaſta ſolitudine. Vtinam
pereamus,& non inducat nos Dominus in terram iſtam, ne
cadamus gladio, & vxores ac liberi noſtri ducantur captiui.
Nónne melius eſt reuerti in Aegyptum? Dixeruntq; alter ad
alterum, Conſtituamus nobis ducẽ, & reuertamur in Aegy-
ptum. Quo audito Moyſes & Aaron ceciderũt proni in ter- Eccle.46 b
ram coram omni multitudine filiorum Iſrael. At vero Ioſue 1.Mach.2 f
filius Nun,& Caleb filius Iephone, qui & ipſi luſtrauerunt
terrã,ſciderũt veſtimenta ſua,& ad omnẽ multitudinẽ filiorũ
B Iſrael locuti ſunt, Terra quã circuiuimus, valde bona eſt. ſi
propitius fuerit Dominus, inducet nos in eã & tradet humũ
lacte & melle manantẽ. Nolite rebelles eſſe contra Dominũ,
neq; timeatis populum terræ huius, quia ſicut panem ita eos
poſſumus deuorare. receſsit ab eis omne præſidium, Domi-
nus nobiſcũ eſt, nolite metuere. Cumq; clamaret omnis mul-
titudo, & lapidibus eos vellet opprimere, apparuit gloria
Domini ſuper tectum fœderis cunctis filijs Iſrael. Et dixit [redacted]
Dominus ad Moyſen, Vſquequo detrahet mihi populus
iſte? Quouſq; non credent mihi in omnibus ſignis quæ feci
coram eis? Feriam igitur eos peſtilẽtia atq; conſumam:te au-
tem faciam principem ſuper gentem magnam, & fortiorem [redacted]
quàm hæc eſt. Et ait Moyſes ad Dominũ, Vt audiant Aegy-
C ptij de quorũ medio eduxiſti populum iſtum,& habitatores
terræ huius qui audierunt quòd tu Domine in populo iſto
ſis,& facie videaris ad faciem, & nubes tua protegat illos, &
in columna nubis præcedas eos per diem, & in colũna ignis Exod.13 e
per noctem: quòd occideris tantã multitudinem quaſi vnum Exod.13 d
hominẽ,& dicant, Non poterat introducere populum in ter-
ram pro qua iurauerat:idcirco occidit eos in ſolitudine. Ma-
gnificetur ergo fortitudo Domini ſicut iuraſti, dicens, Do- Pſal.102 b
minus patiens & multæ miſericordiæ, auferens iniquitatem
& ſcelera,

& ſcelera,nullumq́; innoxium derelinquens, qui viſitas pec-
cata patrum in filios in tertiam & quartam generationẽ. Di-
D mitte obſecro peccatum populi tui huius ſecundũ magnitu-
dinem miſericordiæ tuæ,ſicut propitius fuiſti egredientibus
de Aegypto vſq; ad locum iſtum. Dixitq́; Dominus, Dimiſi
iuxta verbum tuum. Viuo ego: & implebitur gloria Domi-
ni vniuerſa terra. Attamen omnes homines qui viderunt ma-
ieſtatem meã,& ſigna quæ feci in Aegypto & in ſolitudine,
& tentauerunt me iam per decem vices, nec obedierunt voci
meæ,non videbunt terram pro qua iuraui patribus eorũ, nec
quiſquam ex illis qui detraxit mihi, intuebitur eam. Seruum
Ioſue 14 b meum Caleb qui plenus alio ſpiritu ſecutus eſt me, inducam
in terram hanc quam circumiuit,& ſemen eius poſsidebit eã.
Quoniam Amalecites & Chananæus habitãt in vallibus,cras
mouete caſtra,& reuertimini in ſolitudinem per viam Maris
E rubri. Locutusq́; eſt Dominus ad Moyſen & Aaron,dicens,
Pſal.105 c Vſquequo multitudo hæc peſsima murmurat cõtra me? que-
relas filiorũ Iſrael audiui. Dic ergo eis, Viuo ego, ait Domi-
nus: ſicut locuti eſtis audiẽte me, ſic faciã vobis. In ſolitudine
Deut.1 f hac iacebũt cadauera veſtra. Omnes qui numerati eſtis à vi-
ginti annis & ſuprà,& murmuraſtis contra me, nõ intrabitis
terram ſuper quã leuaui manũ meã vt habitare vos facerem,
Ioſue 3 c d præter Caleb filiũ Iéphone,& Ioſue filiũ Nun. Paruulos au-
tem veſtros de quibus dixiſtis quòd prædæ hoſtibus forent,
introducam vt videant terrã quæ vobis diſplicuit. Veſtra ca-
dauera iacebunt in ſolitudine. Filij veſtri erunt vagi in deſer-
F to annis quadraginta,& portabunt fornicationẽ veſtrã,donec
conſumantur cadauera patrũ in deſerto, iuxta numerũ qua-
draginta dierũ quibus cõſyderaſtis terrã: annus pro die impu-
Pſal.94 d tabitur. Et quadraginta annis recipietis iniquitates veſtras, &
ſcietis vltionem meã: quoniã ſicut locutus ſum, ita faciã omni
multitudini huic peſsimæ quæ conſurrexit aduerſum me.
in ſolitudine hac deficiet & morietur. Igitur omnes viri quos
miſerat Moyſes ad contemplandã terram,& qui reuerſi mur-
murare fecerant contra eum omnem multitudinem,detrahen
tes terræ quòd eſſet mala, mortui ſunt atque percuſsi in con-
1.Cor.10 b ſpectu Domini. Ioſue autẽ filius Nun,& Caleb filius Iépho-
Hebr.3 d ne vixerunt ex omnibus qui perrexerant ad conſiderandam
Iudæ 1 b terrã. Locutusq́; eſt Moyſes vniuerſa verba hæc ad omnes fi-
G lios Iſrael,& luxit populus nimis. Et ecce mane primo ſur-
gentes,aſcenderũt verticem montis,atq; dixerunt, Parati ſu-
mus aſcẽdere ad locũ de quo Dominus locutus eſt: quia pec-
cauimus. Quibus Moyſes, Cur, inquit, tranſgredimini verbũ
Domini,quod vobis non cedet in proſperum? Nolite aſcen-
dere,non enim eſt Dominus vobiſcum: ne corruatis coram
inimicis veſtris. Amalecites & Chananæus ante vos ſunt,
quorũ gladio corruetis, eo quòd nolueritis acquieſcere Do-
mino,nec erit Dominus vobiſcum. At illi contenebrati aſcen
derunt in verticem montis. Arca autẽ teſtamenti Domini &
Moyſes non receſſerunt de caſtris. Deſcenditq́; Amalecites
& Chananæus qui habitabant in monte: & percutiẽs eos atq;
concidens, perſecutus eſt eos vſq; Horma.

[redacted]

CAPVT XV.

A LOcutus eſt Dominus ad Moyſen,dicẽs, Loque-
re ad filios Iſrael,& dices ad eos, Cũ ingreſsi fue-
ritis terram habitationis veſtræ quam ego dabo
vobis, & feceritis oblationem Domino holo-
cauſtum aut victimam pacificam vota ſoluentes, vel ſponte
offerentes munera, aut in ſolemnitatibus veſtris adolẽtes odo-
rem ſuauitatis Domino, de bobus ſiue de ouibus: offeret qui-
cunq; immolauerit victimam, ſacrificiũ ſimilæ decimã partẽ
ephi conſperſam oleo,quod menſurã habebit quartã partem
hin: & vinũ ad liba fundenda eiuſdem menſuræ dabit in holo-
cauſtum ſiue in victimam. Per agnos ſingulos & arietes erit
B ſacrificium ſimilæ duarum decimarum quæ cõſperſa ſit oleo
tertiæ partis hin,& vinũ ad libamentũ tertiæ partis eiuſdem
menſuræ offeret in odorem ſuauitatis Domino. Quando ve-
rò de bobus feceris holocauſtũ aut hoſtiam, vt impleas votũ
vel pacificas victimas, dabis per ſingulos boues ſimilæ tres
decimas conſperſæ oleo, quod habeat medium menſuræ hin,
& vinum ad liba fundenda eiuſdem menſuræ in oblationem
ſuauiſsimi odoris Domino. Sic facies per ſingulos boues &
arietes & agnos & hœdos. Tam indigenæ quàm peregrini
eodem ritu offerent ſacrificia. vnum præceptum erit atq; iu-
diciũ tam vobis quàm aduenis terræ. Locutus eſt Dominus
ad Moyſen, dicens, Loquere filijs Iſrael,& dices ad eos, Cum
veneritis in terram quam dabo vobis,& comederitis de pani-
bus regionis illius, ſeparabitis primitias Domino de cibis ve-
ſtris. Sicut de areis primitias ſeparabitis, ita & de pulmentis
dabitis primitiua domino. Quod ſi per ignorantiam præte- [redacted]
C rieritis quicquam horũ quæ locutus eſt Dominus ad Moy-
ſen,& mandauit per eum ad vos, à die qua cœpit iubere & vl-
trà, oblitaq́; fuerit facere multitudo: offeret vitulũ de armen-
to holocauſtum in odorem ſuauiſsimum Domino,& ſacrifi-
cium eius ac liba vt ceremoniæ poſtulant, hircumq́; pro pec-
cato,& rogabit ſacerdos pro omni multitudine filiorũ Iſrael:
& dimittetur eis, quoniam non ſponte peccauerunt, nihilo-
minus offerentes incenſum Domino pro ſe & pro peccato
atq; errore ſuo: & dimittetur vniuerſæ plebi filiorum Iſrael,
& aduenis qui peregrinantur inter eos, quoniam culpa eſt o-
mnis populi per ignorantiã. Quòd ſi anima vna neſciens pec-
cauerit, offeret capram anniculam pro peccato ſuo,& depre-
cabitur pro ea ſacerdos, quòd inſcia peccauerit coram Domi-
no: impetrabitq́; ei veniam,& dimittetur illi. Tam indigenis
quàm aduenis vna lex erit omnium qui peccauerint ignorã-
D tes. Anima verò quæ per ſuperbiam aliquid commiſerit, ſiue
ciuis ſit ille, ſiue peregrinus: quoniam aduerſus Dominũ re- [redacted]
bellis fuit, peribit de populo ſuo. verbum enim Domini con-
tempſit,& præceptum illius fecit irritum: idcirco delebitur
& portabit iniquitatem ſuam. Factum eſt autem, cum eſſent
filij Iſrael in ſolitudine,& inueniſſent hominem colligẽtem
ligna in die ſabbathi, obtulerunt eũ Moyſi & Aaron & vni-
uerſæ multitudini. Qui recluſerũt eum in carcerem, neſcien-
tes quid ſuper eo facere deberẽt. Dixitq́; Dominus ad Moy-
ſen, Morte moriatur homo iſte, obruat eum lapidibus omnis
turba extra caſtra. Cumq́; eduxiſſent eum foras, obruerunt
eum lapidibus, & mortuus eſt ſicut præceperat Dominus.
Dixit quoq; Dominus ad Moyſen, Loquere filijs Iſrael, &
dices ad eos vt faciant ſibi fimbrias per angulos palliorũ, po- Deute.22 b
nentes in eis vittas hyacinthinas: quas cum viderint, recorden-
tur omnium mandatorum Domini, ne ſequantur cogitatio-
nes ſuas & oculos per res varias fornicantes, ſed magis memo
res præceptorum Domini faciant ea, ſintq́; ſancti Deo ſuo,
Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi vos de terra Aegypti,
vt eſſem Deus veſter.

[redacted]

CAPVT XVI.

A ECce autem Core filius Iſaar, filij Caath, filij Leui, Eccle.45 c
& Dathan atq; Abiron filij Eliab, Hon quoq; fi- Iudæ 1 d
lius Pheleth de filijs Ruben, ſurrexerunt contra 1.Cor.10 b
Moyſen, alijq́; filiorũ Iſrael ducẽti quinquagin-
ta viri proceres ſynagógæ, & qui tempore cõcilij per nomi-
na vocabantur. Cũq́; ſtetiſſent aduerſum Moyſen & Aaron,
dixerunt, Sufficiat vobis, quia omnis multitudo ſanctorũ eſt,
& in ipſis eſt Dominus: cur eleuamini ſuper populũ Domi-
ni? Quod cũ audiſſet Moyſes, cecidit pronus in faciem: locu-
tusq́; ad Core & ad omnẽ multitudinẽ, Mane, inquit, notum
faciet Dominus qui ad ſe pertineant, & ſanctos applicabit
ſibi,& quos elegerit appropinquabunt ei. Hoc igitur facite,

Tollat vnuſquiſq; thuribula ſua,tu Core & omne conciliu m
tuum,& hauſto cras igne ponite déſuper thymiama coram
Domino,& quemcūq; elegerit, ipſe erit ſanctus.multùm eri-
B gimini filij Leui.Dixitq; rurſum ad Core, Audite filij Leui,
Num parum vobis eſt quòd ſeparauit vos Deus Iſrael ab o-
mni populo,& iunxit ſibi,vt ſeruiretis ei in cultu tabernacu-
li,& ſtaretis corā frequentia populi,& miniſtraretis ei? idcir-
co ad ſe fecit accedere te & omnes fratres tuos filios Leui, vt
vobis etiam ſacerdotiū vendicetis, & omnis globus tuus ſtet
contra Dominū? quis eſt enim Aaron vt murmuretis contra
eum?Miſit ergo Moyſes vt vocaret Dathan & Abiron filios
Eliab.Qui reſponderunt,Non venimus.nunquid parum eſt
tibi quòd eduxiſti nos de terra quæ lacte & melle manabat,
vt occideres in deſerto,niſi & dominatus fueris noſtri?Reue-
ra induxiſti nos in terram quæ fluit riuis lactis & mellis, &
C dediſti nobis poſſeſsiones agrorū & vinearum ? an & oculos
noſtros vis eruere ? non venimus. Iratusq; Moyſes valde, ait
ad Dominum,Ne reſpicias ſacrificia eorum: tu ſcis quòd nec
aſellum quidē vnquā acceperim ab eis,nec afflixerim quem-
piam eorum.Dixitq; ad Core, Tu, & omnis cōgregatio tua
ſtate ſeorſum coram Domino,& Aaron die craſtino ſepara-
tim.Tollite ſinguli thuribula veſtra,& ponite ſuper ea incen
ſum,offerētes Domino ducēta quinquaginta thuribula, Aa-
ron quoq; teneat thuribulū ſuū. Quod cū feciſſent, ſtantibus
Moyſe & Aaron,& coaceruaſſent aduerſum eos omnē mul-
titudinē ad oſtiū tabernaculi,apparuit cunctis gloria Domi-
ni.Locutusq; Dominus ad Moyſen & Aaron,ait,Separami-
ni de medio cōgregationis huius, vt eos repente diſperdam.
Qui ceciderunt proni in faciē,atq; dixerūt,Fortiſsime Deus
D ſpirituum vniuerſæ carnis, num vno peccante contra omnes
ira tua deſæuiet ? Et ait Dominus ad Moyſen, Præcipe vni-
uerſo populo vt ſeparetur à tabernaculis Core & Dathan &
Abirō.Surrexitq; Moyſes,& abijt ad Dathan & Abiron: &
ſequētibus eū ſenioribus Iſrael,dixit ad turbam, Recedite à
tabernaculis hominū impiorum,& nolite tangere quæ ad eos
pertinent,ne inuoluamini in peccatis eorū. Cumq; receſsiſ-
ſent à tētorijs eorū per circuitum,Dathan & Abiron egreſsi
ſtabant in introitu papiliorum ſuorum cum vxoribus & li-
beris,omniq; frequentia. Et ait Moyſes, In hoc ſcietis quòd
Dominus miſerit me vt facerē vniuerſa quæ cernitis, & non
ex proprio ea corde protulerim. Si cōſueta hominum morte
interierint, & viſitauerit eos plaga qua & cæteri viſitari ſo-
E lent:nō miſit me Dominus. ſin autē nouam rem fecerit Do-
minus,& aperiēs terra os ſuū deglutiat eos & omnia quæ ad
Pſal.105 b illos pertinent,deſcenderintq; viuētes in infernū,ſcietis quòd
Deut.11 a blaſphemauerint Dominum.Confeſtim igitur vt ceſſauit lo-
qui,dirupta eſt terra ſub pedibus eorū: & aperiēs os ſuū de-
uorauit illos cū tabernaculis ſuis & vniuerſa ſubſtantia eorū.
Deſcenderuntq; viui in infernū operti humo, & perierūt de
medio multitudinis.At vero omnis Iſrael qui ſtabat per gy-
rum fugit à clamore pereuntiū,dicens, Ne fortè & nos terra
deglutiat.Sed & ignis egreſſus à Domino interfecit ducētos
quinquaginta viros qui offerebant incenſum.Locutusq; eſt
Dominus ad Moyſen,dicens, Præcipe Eleazaro filio Aaron
ſacerdoti vt tollat thuribula quæ iacent in incendio,& ignem
huc illucq; diſpergat: quoniam ſanctificata ſunt in mortibus
peccatorū:perducatq; ea in laminas & affigat altari, eo quòd
oblatum ſit in eis incenſum Domino, & ſanctificata ſint, vt
F cernāt ea pro ſigno & monimēto filij Iſrael. Tulit ergo Elea-
zar ſacerdos thuribula ænea in quibus obtulerant hi quos in-
cendium deuorauit,& produxit ea in laminas affigens altari,
vt haberēt poſtea filij Iſrael quibus cōmonerētur,ne quis ac-
cedat alienigena,& qui nō eſt de ſemine Aaron ad offerendū
incēſum domino,ne patiatur ſicut paſſus eſt Core, & omnis
cōgregatio eius loquēte Domino ad Moyſen. Murmurauit
autē omnis multitudo filiorū Iſrael ſequēti die contra Moy-
G ſen & Aarō,dicēs, Vos interfeciſtis populū Domini.Cumq;
oriretur ſeditio,& tumultus increſceret, Moyſes & Aarō fu-
gerunt ad tabernaculū fœderis.Quod poſtquā ingreſsi ſunt,
operuit nubes,& apparuit gloria Domini. Dixitq; Domi-
nus ad Moyſen, Recedite de medio huius multitudinis,etiam
nunc delebo eos. Cumq; iacērent in terra, dixit Moyſes ad
Aaron, Tolle thuribulum, & hauſto igne de altari mitte in-
cenſum déſuper pergens citò ad populum vt roges pro eis:
iam enim egreſſa eſt ira à Domino, & plaga deſæuit. Quod Sapien.18 d
cum feciſſet Aaron,& cucurriſſet ad mediam multitudinem
quam iam vaſtabat incendium,obtulit thymiama:& ſtans in-
ter mortuos ac viuentes,pro populo deprecatus eſt, & plaga
ceſſauit. Fuerunt autem qui percuſsi ſunt quatuordecim mil-
lia hominum & ſeptingenti, abſq; his qui perierant in ſedi-
tione Core. Reuerſusq; eſt Aaron ad Moyſen ad oſtium ta-
bernaculi fœderis poſtquam quieuit interitus.

[redacted]. CAPVT XVII.

A ET locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Lo-
quere ad filios Iſrael,& accipe ab eis virgas ſingu
las per cognationes ſuas,à cūctis principibus tri-
buum,virgas duodecim,& vniuſcuiuſq; nomē ſu
perſcribes virgæ ſuæ: nomen autē Aaron erit in tribu Leui,
& vna virga cunctas eorum familias cōtinebit:ponesq; eas in
B tabernaculo fœderis corā teſtimonio vbi loquar ad te. quem
ex his elegero,germinabit virga eius,& cohibebo à me que-
rimonias filiorū Iſrael,quibus contra vos murmurant. Locu-
tusq; eſt Moyſes ad filios Iſrael:& dederūt ei omnes princi-
C pes virgas per ſingulas tribus,fuerūtq; virgæ duodecim abſq;
virga Aaron. Quas cū poſuiſſet Moyſes coram Domino in
tabernaculo teſtimonij,ſequenti die regreſſus inuenit germi
naſſe virgā Aaron in domo Leui:& turgētibus gemmis eru-
perant flores,qui folijs dilatatis,in amygdalas deformati ſunt.
Protulit ergo Moyſes omnes virgas de conſpectu Domini
D ad cunctos filios Iſrael:videruntq;,& receperunt ſinguli vir-
gas ſuas. Dixitq; Dominus ad Moyſen, Refer virgam Aaron
in tabernaculū teſtimonij: vt ſeruetur ibi in ſignum rebelliū
filiorum Iſrael,& quieſcant querelæ eorum a me,ne morian-
tur. Fecitq; Moyſes ſicut præceperat Dominus. Dixerūt au-
tem filij Iſrael ad Moyſen, Ecce cōſumpti ſumus,omnes pe-
ribimus:quicūq; accedit ad tabernaculum Domini moritur.
num vſq; ad internicionem cuncti delendi ſumus?

[redacted]. CAPVT XVIII.

A DIxitq; Dominus ad Aaron, Tu,& filij tui,& do- [redacted]
mus patris tui tecum portabitis iniquitatem ſan-
ctuarij:& tu & filij tui ſimul ſuſtinebitis peccata
ſacerdotij veſtri.ſed & fratres tuos de tribu Le-
ui, & ſceptro patris tui ſume tecum, præſtoq; ſint & mini-
ſtrent tibi:tu autē & filij tui miniſtrabitis in tabernaculo te-
ſtimonij. Excubabuntq; Leuitæ ad præcepta tua, & ad cun-
cta opera tabernaculi : ita duntaxat vt ad vaſa ſanctuarij &
altare

altare nõ accedant, ne & illi moriantur, & vos pereatis ſimul,
ſint autem tecum, & excubent in cuſtodijs tabernaculi, & in
omnibus ceremonijs eius. Alienigena non miſcebitur vobis.
Excubate in cuſtodia ſanctuarij, & in miniſterio altaris: ne
oriatur indignatio ſuper filios Iſrael. Ego dedi vobis fratres
veſtros Leuitas de medio filiorũ Iſrael, & tradidi donum Do
mino, vt ſeruiãt in miniſterijs tabernaculi eius. Tu autẽ & fi-
lij tui cuſtodite ſacerdotiũ veſtrum: & omnia quæ ad cultum
B altaris pertinent, & intra velum ſunt, per ſacerdotes admini-
ſtrabuntur. Si quis externus acceſſerit, occidetur. Locutusq;
eſt Dominus ad Aaron, Ecce dedi tibi cuſtodiam primitiarũ
mearum. Omnia quæ ſanctificantur à filijs Iſrael, tradidi tibi
& filijs tuis pro officio ſacerdotali, legitima ſempiterna. Hæc
ergo accipies de his quæ ſanctificantur, & oblata ſunt Domi-
no. Omnis oblatio, & ſacrificiũ, & quicquid pro peccato atq;
delicto redditur mihi, & cedit in ſancta ſanctorum, tuũ erit,
& filiorũ tuorum. In ſanctuario comedes illud: mares tantum
[redacted] edent ex eo, quia conſecratũ eſt tibi. Primitias autem quas vo
uerint, & obtulerint filij Iſrael, tibi dedi, & filijs tuis, ac filia-
bus tuis iure perpetuo. qui mundus eſt in domo tua, veſcetur
eis. Omnem medullã olei, & vini, ac frumenti, quicquid offe-
runt primitiarũ Domino, tibi dedi. Vniuerſa frugum initia,
quæ gignit humus, & Domino deportantur, cedent in vſus
tuos. qui mundus eſt in domo tua, veſcetur eis. Omne quod
C ex voto reddiderint filij Iſrael, tuum erit. Quicquid primum
erumpet è vulua cunctæ carnis, quã offerũt Domino, ſiue ex
hominibus, ſiue de pecoribus fuerit, tui iuris erit: ita dũta-
xat, vt pro hominis primogenito pretium accipias, & omne
animal quod immundũ eſt redimi facias, cuius redẽptio erit
poſt vnũ menſem, ſiclis argenti quinq;, põdere ſanctuarij. Si-
Supra 3 g clus viginti obolos habet. Primogenitũ autẽ bouis & ouis &
capræ non facies redimi, quia ſanctificata ſunt Domino. ſan-
guinem tantũ eorũ fundes ſuper altare, & adipes adolebis in
ſuauiſsimũ odorẽ Domino. Carnes vero in vſum tuũ cedent,
ſicut pectuſculũ cõſecratũ, & armus dexter tua erũt. Omnes
primitias ſanctuarij quas offerunt filij Iſrael Domino, tibi
dedi & filijs, ac filiabus tuis iure perpetuo. Pactũ ſalis eſt ſem-
piternũ corã Domino tibi ac filijs tuis. Dixitq; Dominus ad
Aaron, In terra eorũ nihil poſsidebitis, nec habebitis partem
Deut.18 a inter eos: ego pars & hæreditas tua in medio filiorum Iſrael.
Filijs autem Leui dedi omnes decimas Iſraelis in poſſeſsionẽ
pro miniſterio, quo ſeruiunt mihi in tabernaculo fœderis: vt
non accedant vltrà filij Iſrael ad tabernaculũ, nec committant
peccatũ mortiferum, ſolis filijs Leui mihi in tabernaculo ſer-
D uientibus, & portantibus peccata populi. legitimũ ſempiter-
num erit in generationibus veſtris. Nihil aliud poſsidebunt,
decimarũ oblatione cõtenti, quas in vſus eorum & neceſſaria
ſeparaui. Locutusq; eſt Dominus ad Moyſen, dicẽs, Præcipe
Leuitis, atq; denuntia, Cum acceperitis à filijs Iſrael decimas
quas dedi vobis, primitias earũ offerte Domino, id eſt deci-
mam partẽ decimæ, vt reputetur vobis in oblationẽ primiti-
uorũ, tam de areis quàm de torcularibus: & vniuerſis quorum
accipitis primitias, offerte Domino, & date ea Aaron ſacer-
doti. Omnia quæ offeretis ex decimis, & in donaria Domini
ſeparabitis, optima & electa erunt cuncta. Dicesq; ad eos, Si
præclara & meliora queq; obtuleritis ex decimis, reputabitur
vobis quaſi de area & torculari dederitis primitias: & comede
tis eas in omnibus locis veſtris, tam vos quàm familiæ veſtræ,
quia pretiũ eſt pro miniſterio quo ſeruitis in tabernaculo te-
ſtimonij. Et nõ peccabitis ſup hoc, egregia vobis & pinguia
reſeruãtes: ne polluatis oblatiões filiorũ Iſrael, & moriamini.
[redacted]

CAPVT XIX.

A LOcutusq; eſt Dominus ad Moyſen & Aarõ, di-
cens, Iſta eſt religio victimæ, quam conſtituit
Dominus. Præcipe filijs Iſrael vt adducant ad te
vaccam rufam ætatis integræ, in qua nulla ſit ma-
cula, nec portauerit iugũ: tradetisq; eã Eleazaro ſacerdoti, qui
eductam extra caſtra, immolabit in conſpectu omniũ: & tin-
gens digitũ in ſanguine eius, aſperget cõtra fores tabernaculi Heb. 13 b
ſeptem vicibus, comburetq; eam cũctis videntibus, tam pel-
le & carnibus eius, quàm ſanguine & fimo flãmæ traditis. Li-
gnũ quoq; cedrinũ, & hyſsópum, coccumq; bis tinctũ ſacer-
dos mittet in flammã, quæ vaccam vorat. Et tũc demum lotis
B veſtibus, & corpore ſuo ingredietur in caſtra, cõmaculatusq;
erit vſq; ad veſperũ. Sed & ille qui combuſſerit eã, lauabit ve-
ſtimenta ſua & corpus, & immũdus erit vſq; ad veſperũ. Col-
liget autẽ vir mundus cineres vaccæ, & effundet eos extra ca-
ſtra in loco puriſsimo, vt ſint multitudini filiorum Iſrael in
cuſtodiam, & in aquam aſperſionis, quia pro peccato vacca
cõbuſta eſt. Cumq; lauerit qui vaccæ portauerat cineres ve-
ſtimenta ſua, immundus erit vſq; ad veſperũ. Habebunt hoc
filij Iſrael, & aduenæ, qui habitãt inter eos ſanctũ iure perpe-
tuo. Qui tetigit cadauer hominis, & propter hoc ſeptem die-
C bus fuerit immundus, aſpergetur ex hac aqua die tertio & ſe-
ptimo, & ſic mundabitur. Si die tertio aſperſus non fuerit, ſe-
ptimo non poterit emundari. Omnis qui tetigerit humanæ
animæ morticinũ, & aſperſus hac cõmixtione nõ fuerit, pol-
luet tabernaculũ Domini, & peribit ex Iſrael: quia aqua ex-
piationis nõ eſt aſperſus, immũdus erit, & manebit ſpurcitia
eius ſuper eum. Iſta eſt lex hominis, qui moritur in taberna- [redacted]
culo, Omnes qui ingrediũtur tentoriũ illius, & vniuerſa vaſa
quæ ibi ſunt, polluta erũt ſeptẽ diebus. Vas quod nõ habue-
rit operculũ, nec ligaturam deſuper, immundũ erit. Si quis in
agro tetigerit cadauer occiſi hominis, aut per ſe mortui, ſiue
os illius, vel ſepulchrum, immundus erit ſeptem diebus. Tol- [redacted]
lentq; de cineribus cõbuſtionis atq; peccati, & mittent aquas
viuas ſuper eos in vas: in quibus cum homo mundus tinxerit
hyſsópum, aſperget ex eo omne tentoriũ, & cunctã ſupel-
lectilem, & homines huiuſcemodi contagione pollutos: atq;
D hoc modo mundus luſtrabit immundũ tertio & ſeptimo die.
expiatusq; die ſeptimo, lauabit ſe & veſtimenta ſua, & immũ
dus erit vſq; ad veſperum. Si quis hoc ritu nõ fuerit expiatus,
peribit anima illius de medio eccleſiæ: quia ſanctuariũ Domi
ni polluit, & non eſt aqua luſtrationis aſperſus. erit hoc præ-
ceptum legitimũ ſempiternũ. Ipſe quoq; qui aſpergit aquas,
lauabit veſtimenta ſua. Omnis qui tetigerit aquas expiatio-
nis, immundus erit vſq; ad veſperum. Quicquid tetigerit im-
mundus, immundum faciet: & anima quæ horum quippiam
tetigerit, immunda erit vſq; ad veſperum.

[redacted]

CAPVT XX.

A VEneruntq; filij Iſrael, & omnis multitudo in de-
ſertum Sin, mẽſe primo: & mãſit populus in Ca-
des. Mortuaq; eſt ibi Maria, & ſepulta in eodẽ lo
co. Cumq; indigeret aqua populus, conuenerunt
aduerſum Moyſen & Aaron, & verſi in ſeditionẽ, dixerunt,
Vtinã periſſemus inter fratres noſtros coram Domino. Cur
eduxiſtis eccleſiam Domini in ſolitudinẽ, vt & nos & noſtra Exod.17 b
iumenta moriamur? Quare nos feciſtis aſcẽdere de Aegypto,
& adduxiſtis in locũ iſtũ peſsimũ, qui ſeri nõ poteſt, qui nec
ficũ gignit, nec vineas, nec malogranata, inſuper & aquã non
habet ad bibẽdũ? Ingreſſusq; Moyſes & Aarõ dimiſſa multi-
tudine in tabernaculũ fœderis, corruerũt proni in terrã * cla-
mauerũtq; ad Dominũ, atq; dixerũt, Domine Deus audi cla-
morẽ huius populi, & aperi eis theſaurũ tuum fontem aquæ
B viuæ, vt ſatiati ceſſet murmuratio eorũ.. Et apparuit gloria
Domini ſuper eos. Locutusq; eſt Dominus ad Moyſen, di-
cens, Tolle virgã, & cõgrega populũ tu & Aarõ frater tuus,
& loquimini ad Petrã coram eis, & illa dabit aquas. Cumque
eduxeris aquam de petra, bibet omnis multitudo & iumenta

Sapien.11 a eius. Tulit igitur Moyſes virgam, quæ erat in cōſpectu Domini, ſicut præceperat ei, cōgregata multitudine ante Petrā, Pſal.77 b dixitq́; eis, Audite rebelles & increduli, Num de Petra hac 1. Cor.10 a vobis aquā poterimus eijcere? Cumq́; eleuaſſet Moyſes manum, percutiens virga bis ſilicem, egreſſæ ſunt aquæ largiſsimæ, ita vt populus biberet & iumenta. Dixitq́; Dominus ad Moyſen & Aaron, Quia non credidiſtis mihi, vt ſanctificaretis me coram filijs Iſrael, nō introducetis hos populos in terram quam dabo eis. Hæc eſt aqua contradictionis, vbi iurgati [redacted]

Deut. 1 f
C Miſit interea nuntios Moyſes de Cades [redacted] Edom; qui Nume.11 c dicerent, Hæc mandat frater tuus Iſrael, Noſti omnem laborem qui apprehendit nos, quomodo deſcenderint patres noſtri in Aegyptum, & habitauerimus ibi multo tempore: afflixerintq́; nos Aegyptij, & patres noſtros: & quomodo clamauerimus ad Dominum, & exaudierit nos, miſeritq́; angelum qui eduxerit nos de Aegypto. Et ecce in vrbe Cades, quæ eſt in extremis finibus tuis, poſiti, obſecramus vt nobis tranſire liceat per terram tuam. Nō ibimus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, ſed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram declinantes, donec tranſeamus terminos tuos. Cui reſpondit Edom, Non tranſibis per me, alioquin armatus occurram tibi. Dixeruntq́; filij Iſrael, Per tritam gradiemur viam: & ſi biberimus aquas tuas nos & pecora noſtra, dabimus quod iuſtum eſt. Nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter tranſeamus. At ille reſpondit,
D Non tranſibitis. Statimq́; egreſſus eſt obuius, cū infinita multitudine, & manu forti, nec voluit acquieſcere deprecanti, vt concederet tranſitum per fines ſuos, quamobrem diuertit ab eo Iſrael. Cumq́; caſtra mouiſſent de Cades, venerunt in montem Hor, qui eſt in finibus terræ Edom: vbi locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Pergat Aaron ad populos ſuos: non enim intrabit terram quam dedi filijs Iſrael, eo quòd incredulus fuerit ori meo ad aquas contradictionis. Tolle Aaron & filium eius cū eo, & duces eos in montē Hor. Cumq́; [redacted] nudaueris patrem veſte ſua, indues ea Eleazarum filium eius, Infra 33 e & Aaron colligetur, & morietur ibi. Fecit Moyſes vt præceDeut.32 g perat Dominus, & aſcenderunt in mōtem Hor coram omni multitudine. Cumq́; Aaron ſpoliaſſet veſtibus ſuis, induit eis Eleazarum filium eius. Illo mortuo in montis ſupercilio, Deut. 10 b deſcendit cum Eleazaro. Omnis autem multitudo videns occubuiſſe Aaron, fleuit ſuper eo triginta diebus per cunctas familias ſuas.

[redacted]

CAPVT XXI.

A [redacted] QVod cum audiſſet Chananæus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, veniſſe ſcilicet Iſrael per exploratorū viā, pugnauit cōtra illū, & victor exiſtens, duxit ex eo prædam. At Iſrael voto ſe Domino obligans, ait, Si tradideris populū iſtum in manu mea, delebo vrbes eius. Exaudiuitq́; Dominus preces Iſrael, & tradidit Chananæum: quē ille interfecit ſubuerſis vrbibus eius: & vocauit nomen loci illius, Horma, id eſt anáthema. Profecti ſunt autē de monte Hor, per viam quæ ducit ad mare rubrum, vt circumirēt terrā Edom. Et tædere cœpit populum
B itineris ac laboris: locutuſq́; contra Dominū & Moyſen, ait, Cur eduxiſti nos de Aegypto, vt moreremur in ſolitudine? Deeſt panis, non ſunt aquæ, anima noſtra iam nauſeat ſuper cibo iſto leuiſſimo. Quamobrem miſit Dominus in populū Sapien.16 a ignitos ſerpentes, ad quorū plagas, & mortes plurimorū, venerunt ad Moyſen, atq; dixerūt, Peccauimus, quia locuti ſumus cōtra Dominū & te: ora vt tollat à nobis ſerpentes. Ora1.Cor.10 b
C uit Moyſes pro populo, & locutus eſt Dominus ad eum, Fac ſerpentē æneum, & pone eum pro ſigno, qui percuſſus aſpexerit eum, viuet. Fecit ergo Moyſes SERPENTEM AENEVM, & poſuit eum pro ſigno: quem cum percuſsi aſpicerent, ſanabantur. [redacted] Profectiq́; filij Iſrael caſtrametati ſunt in Oboth. Vnde egreſsi fixēre tētoria in Ieabarim, in ſolitudine Ioan. 3 b quæ reſpicit Moab cōtra orientalem plagā. Et inde mouentes, venerūt ad torrentē Zared. Quem relinquētes caſtrametati ſunt cōtra Arnon, quæ eſt in deſerto, & prominet in finibus Amorrhæi. ſi quidē Arnon terminus eſt Moab, diuidens Iudi.11 c
D Moabitas & Amorrhæos. Vnde dicitur in libro bellorum Domini, Sicut fecit in mari rubro, ſic faciet in torrētibus Arnon. Scopuli torrentiū inclinati ſunt, vt requieſcerent in Ar, & recumberent in finibus Moabitarum, Et ex eo loco apparuit puteus, ſuper quo locutus eſt Dominus ad Moyſen, Cōgrega populū, & dabo ei aquam. Tunc cecinit Iſrael carmen iſtud, Aſcendat puteus. Concinebant, Puteus quem foderūt principes, & parauerunt duces multitudinis in datore legis,
E & in baculis ſuis. Profectiq́; ſunt de ſolitudine, Mathana: de Mathana in Nahaliel, de Nahaliel in Bamoth. Bamoth vallis eſt in regione Moab, in vertice Phaſga, quod reſpicit contra deſertum. Miſit autem Iſrael nuntios ad Seon regem Amorrhæorum, dicens, Obſecro vt tranſire mihi liceat per terram [redacted] tuā: non declinabimus in agros & vineas, non bibemus aquas Deut.2 f ex puteis. via regia gradiemur, donec tranſeamus terminos Iudi.11 d tuos. Qui concedere noluit vt tranſiret Iſrael per fines ſuos: quin potius exercitu congregato, egreſſus eſt obuiam in deſertum, & venit in Iaſa, pugnauitq́; contra eum. A quo percuſſus eſt in ore gladij, & poſſeſſa eſt terra eius ab Arnō vſq; Amos 2 c
F Ieboc, & filios Ammon: quia forti præſidio tenebantur termini Ammonitarum. Tulit ergo Iſrael omnes ciuitates eius, Pſal.134 c & habitauit in vrbibus Amorrhæi, in Heſebon ſcilicet & viculis eius. Vrbs Heſebon fuit Seon regis Amorrhæi, qui pugnauit contra regem Moab: & tulit omnem terrā, quæ ditionis illius fuerat, vſq; Arnō. Idcirco dicitur in prouerbio, Venite in Heſebon, ædificetur & cōſtruatur ciuitas Seon. Ignis egreſſus eſt de Heſebon, flamma de oppido Seon, & deuorauit Ar Moabitarum, & habitatores excelſorum Arnon. Væ tibi Moab, periſti popule Chamos. Dedit filios eius in fugā, Iudi.11 c & filias in captiuitatem regi Amorrhæorum Seon. Iugum
G ipſorū diſperijt Ab Heſebon vſq; Dibon, laſsi peruenerunt in Nophe, & vſq; Medaba. Habitauit itaq; Iſrael in terra Amorrhæi. Miſitq́; Moyſes qui explorarent Iazer: cuius ceperunt viculos, & poſſederunt habitatores. Verteruntq; ſe, & aſcenderūt per viam Baſan, & occurrit eis Og rex Baſan cum [redacted] omni populo ſuo, pugnaturus in Edrái. Dixitq́; Dominus ad Moyſen, Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi illū, & Deute.3 a omnem populū, ac terram eius: faciesq́; illi ſicut feciſti Seon 29 b regi Amorrhæorū habitatori Heſebon. Percuſſerūt igitur & hunc cū filijs ſuis, vniuerſumq́; populum eius vſq; ad internecionem, & poſſederunt terram illius.

[redacted]

CAPVT XXII.

Profectiq́;

A PRofectiq́; caſtrametati ſunt in cãpeſtribus Mo-
ab, vbi trans Iordanẽ Iericho ſita eſt. Videns autẽ
Balac filius Sephor omnia quæ fecerat Iſrael A-
morrhæo, & quòd pertimuiſſent eũ Moabitæ, &
impetũ eius ferre nõ poſſent, dixit ad maiores natu Madian,
Ita delebit hic populus omnes qui in noſtris finibus commo-
rãtur, quomodo ſolet bos herbas vſq; ad radices carpere. Ipſe
Ioſue 24 b autem erat eo tempore rex in Moab. Miſit ergo nuntios ad
Balaam filiũ Beor ariolum, qui habitabat ſuper flumen terræ
filiorũ Ammon, vt vocarent eum, & dicerent, Ecce egreſſus
eſt populus ex Aegypto, qui operuit ſuperficiem terræ, ſe-
B dens cõtra me. Veni igitur, & maledic populo huic, quia for-
tior me eſt: ſi quo modo poſsim percutere & eijcere eum de
terra mea. noui enim quòd benedictus ſit, cui benedixeris, &
[redacted] maledictus in quem maledicta cõgeſſeris. Perrexeruntq́; ſe-
niores Moab, & maiores natu Madian habentes diuinationis
pretiũ in manibus. Cumq́; veniſſent ad Balaam, & narraſſent
ei omnia verba Balac, ille reſpondit, Manete hic nocte, & re-
ſpondebo quicquid mihi dixerit Dominus. Manentibus au-
tem illis apud Balaã, venit Deus, & ait ad eum, Quid ſibi vo-
C lunt homines iſti apud te? Reſponditq́;, Balac filius Sephor
rex Moabitarũ miſit ad me, dicẽs, Ecce populus qui egreſſus
eſt de Aegypto, operuit ſuperficiem terrę: veni & maledic ei,
ſi quo modo poſsim pugnans abijcere eum. Dixitq́; Deus ad
Balaam, Noli ire cũ eis, neq; maledicas populo, quia benedi-
ctus eſt. Qui mane conſurgens dixit ad principes, Ite in ter-
ram veſtrã, quia prohibuit me Dominus venire vobiſcũ. Re-
uerſi principes dixerũt ad Balac, Noluit Balaam venire no-
biſcum. Rurſum ille multò plures & nobiliores quàm antè
D miſerat, miſit. Qui cum veniſſent ad Balaam, dixerũt, Sic dicit
Balac filius Sephor, Ne cuncteris venire ad me, paratus ſum
honorare te, & quicquid volueris dabo: veni, & maledic po-
Infra 24 c pulo iſti. Reſpondit Balaam, Si dederit mihi Balac plenã do-
[redacted] mum ſuã argẽti & auri, nõ potero immutare verbũ Domini
Dei mei, vt vel plus vel minus loquar. Obſecro vt hic manea-
tis etiã hac nocte, & ſcire queã quid mihi rurſum reſpondeat
Dominus. Venit ergo Deus ad Balaam nocte, & ait ei, Si vo-
care te venerint homines iſti, ſurge, & vade cum eis: ita dunta-
xat, vt quod tibi præcepero facias. Surrexit Balaam mane, &
ſtrata aſina profectus eſt cum eis. Et iratus eſt Deus. Stetitq́;
angelus Domini in via contra Balaam, qui inſidebat aſinæ, &
2. Pet. 2 c duos pueros habebat ſecũ. Cernens aſina angelum ſtantem in
Iude 1 d via euaginato gladio, auertit ſe de itinere, & ibat per agrum.
E Quam cum verberaret Balaam, & vellet ad ſemitã reducere,
ſtetit angelus in anguſtijs duarum maceriarum, quibus vineæ
cingebãtur. Quę videns aſina, iunxit ſe parieti, & attriuit ſe-
dentis pedẽ. At ille iterũ verberabat eã: & nihilominus ange-
lus ad locũ anguſtũ trãſiens, vbi nec ad dexteram nec ad ſini-
ſtram poterat deuiari, obuius ſtetit. Cumq́; vidiſſet aſina ſtan-
tem angelũ, concidit ſub pedibus ſedentis. Qui iratus, vehe-
mẽtius cædebat fuſte latera eius. Aperuitq́; Dominus os aſi-
[redacted] næ, & locuta eſt, Quid feci tibi? cur percutis me ecce iam ter-
F tiò? Reſpondit Balaã, Quia cõmeruiſti & illuſiſti mihi: vtinã
haberem gladiũ vt te percuterem. Dixit aſina, Nónne animal
tuũ ſum, cui ſemper ſedere cõſueuiſti vſq; in præſentẽ diem?
Dic quid ſimile vnquam fecerim tibi? At ille ait, Nunquam.
Protinus aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit angelum
ſtantem in via euaginato gladio, adorauitq; eũ pronus in ter-
ram: cui angelus, Cur, inquit, tertiò verberas aſinam tuã? Ego
veni vt aduerſarer tibi, quia peruerſa eſt via tua, mihiq́; con-
traria: & niſi aſina declinaſſet de via, dans locũ reſiſtenti, tę oc-
cidiſſem, & illa viueret. Dixit Balaam, Peccaui, neſciẽs quòd
tu ſtares cõtra me: & nunc ſi diſplicet tibi vt vadam, reuertar.
Ait angelus, Vade cũ iſtis, & caue ne aliud quàm præcepero
tibi loquaris. Iuit igitur cum principibus. Quod cum audiſſet
G Balac, egreſſus eſt in occurſum eius in oppido Moabitarum,
quod ſitum eſt in extremis finibus Arnon. Dixitq́; ad Balaã,
Miſi nuntios vt vocarent te, cur nõ ſtatim veniſti ad me? an
quia mercedẽ aduentui tuo reddere nequeo? Cui ille reſpon-
dit, Ecce adſum: nunquid loqui potero aliud, niſi quod Deus
poſuerit in ore meo? Perrexerunt ergo ſimul, & venerunt in
vrbem quæ in extremis regni eius finibus erat. Cumq́; occi-
diſſet Balac boues, & oues, miſit ad Balaam, & principes qui
cum eo erant, munera. Mane autem facto duxit eum ad ex-
celſa Baal, & intuitus eſt extremam partem populi.

[redacted]

CAPVT XXIII.

A DIxitq́; Balaam ad Balac, Aedifica mihi hic ſeptẽ
aras, & para totidẽ vitulos, eiuſdemq́; numeri arie-
tes. Cumq́; feciſſet iuxta ſermonem Balaam, im-
poſuerunt ſimul vitulũ & arietẽ ſuper aram. Di-
xitq; Balaam ad Balac, Sta paulispers iuxta holocauſtũ tuum
donec vadam, ſi fortè occurrat mihi Dominus, & quodcunq;
mihi imperauerit, loquar tibi. Cumq́; abijſſet velociter, oc-
currit illi Deus. Locutusq́; ad eũ Balaã, Septẽ, inquit, aras ere-
xi, & impoſui vitulũ & arietẽ deſuper. Dominus autẽ poſuit
verbũ in ore eius, & ait, Reuertere ad Balac, & hæc loquêris.
Reuerſus inuenit ſtantem Balac iuxta holocauſtum ſuum, &
omnes principes Moabitarũ: aſſumptaq́; parabola ſua, dixit,
B De Arã adduxit me Balac rex Moabitarũ, de mõtibus orien
tis. Veni, inquit, & maledic Iacob: propera & deteſtare Iſrael.
Quomodo maledicam, cui non maledixit Deus? Qua ratione
deteſter quem Dominus nõ deteſtatur? De ſummis ſilicibus
videbo eũ, & de collibus cõſyderabo illũ. Populus ſolus ha-
bitabit, & inter gentes nõ reputabitur. Quis dinumerare poſ-
ſit puluerẽ Iacob, & noſſe numerum ſtirpis Iſrael? Moriatur
anima mea morte iuſtorũ, & fiant nouiſsima mea horũ ſimi-
lia. Dixitq́; Balac ad Balaã, Quid eſt hoc quod agis? Vt male-
diceres inimicis meis, vocaui te: & tu econtrario benedicis eis.
Cui ille reſpondit, Num aliud poſſum loqui niſi quod iuſſe-
rit Dominus? Dixit ergo Balac, Veni mecũ in alterum locũ,
C vnde partem Iſrael videas, & totum videre non poſsis, & inde
maledicito ei. Cumq́; duxiſſet eũ in locum ſublimem ſuper
verticem montis Phaſga, ædificauit Balaam ſeptẽ aras, & im-
poſitis ſuprà vitulis atq; arietibus, dixit ad Balac, Sta hic iu-
xta holocauſtũ tuũ, donec ego obuius pergã. Cui cũ Domi-
nus occurriſſet, poſuiſſetq́; verbum in ore eius, ait, Reuertere
ad Balac, & hæc loquêris ei. Reuerſus inuenit eũ ſtantẽ iuxta
holocauſtũ ſuũ, & principes Moabitarũ cũ eo. Ad quẽ Balac,
Quid, inquit, locutus eſt Dominus? At ille aſſumpta parabo-
la ſua, ait, Sta Balac & auſculta, audi fili Sephor, Nõ eſt Deus
quaſi homo vt mẽtiatur, nec vt filius hominis vt mutetur. Di-
xit ergo, & nõ faciet? locutus eſt, & non implebit? Ad bene-
dicendum adductus ſum, benedictionẽ prohibere nõ valeo.
Non eſt idólum in Iacob, nec videtur ſimulachrum in Iſrael.
Dominus Deus eius cũ eo eſt, & clangor victoriæ regis in il-
D lo. Deus eduxit illum de Aegypto, cuius fortitudo ſimilis eſt Infra 24 b
rhinocerôtis. Non eſt auguriũ in Iacob, nec diuinatio in Iſ-
rael. Temporibus ſuis dicetur Iacob & Iſraeli quid operatus
ſit Deus. Ecce populus vt leæna cõſurget, & quaſi leo erige-
tur: non accubabit donec deuoret prædam, & occiſorum ſan-
guinem bibat. Dixitq́; Balac ad Balaam, Nec maledicas ei,
nec benedicas. Et ille ait, Nónne dixi tibi, quòd quicquid mi-
hi Deus imperaret, hoc facerem? Et ait Balac ad eum, Veni,
& ducam te ad alium locũ: ſi fortè placeat Deo vt inde male-
dicas eis. Cumq́; duxiſſet eum ſuper verticem montis Pho-
gor, qui reſpicit ſolitudinem, dixit ei Balaam, Aedifica mihi
hic ſeptem aras, & para totidem vitulos, eiuſdemq́; numeri
arietes. Fecit Balac vt Balaam dixerat: impoſuitq́; vitulos, &
arietes per ſingulas aras.

[redacted]

CAPVT XXIIII.

A Cumq; vidiſſet Balaam quòd placeret Domino vt
benediceret Iſraeli, nequaquã abijt vt antè perre-
xerat, vt auguriũ quæreret: ſed dirigens cõtra de-
ſertum vultũ ſuum, & eleuans oculos vidit Iſrael
in tentorijs commorantem per tribus ſuas: & irruente in ſe
ſpiritu Dei aſſumpta parabola ait, Dixit Balaam filius Beor,
dixit homo cuius obturatus eſt oculus, dixit auditor ſermo-
num Dei, qui viſionẽ Omnipotentis intuitus eſt, qui cadit &
ſic aperiuntur oculi eius, Quàm pulchra tabernacula tua Ia-
cob, & tentoria tua Iſrael: vt valles nemoroſæ, vt horti iuxta
fluuios irrigui, vt tabernacula quæ fixit Dominus, quaſi cedri
prope aquas. Fluet aqua de ſitula eius, & ſemen illius erit in
aquas multas. Tolletur propter Agag, rex eius, & auferetur
B regnũ illius. Deus eduxit illum de Aegypto, cuius fortitudo
Supra 23 d ſimilis eſt rhinocerotis. Deuorabũt gentes hoſtes illius, oſſaq;
eorum confringent, & perforabũt ſagittis. Accubans dormi-
uit vt leo, & quaſi leæna, quam ſuſcitare nullus audebit. Qui
benedixerit tibi, erit & ipſe benedictus: qui maledixerit tibi,
in maledictione reputabitur. Iratusq; Balac cõtra Balaã, com-
ploſis manibus ait, Ad maledicẽdum inimicis meis vocaui te,
quibus econtrario tertiò benedixiſti: reuertere ad locũ tuum.
Decreueram quidem magnificè honorare te, ſed Dominus
priuauit te honore diſpoſito. Reſpondit Balaam ad Balac,
C Nónne nuntijs tuis, quos miſiſti ad me, dixi, Si dederit mihi
Supra 22 d Balac plenam domum ſuam argenti & auri, non potero præ-
terire ſermonem Domini Dei mei, vt vel boni quid, vel mali
proferam ex corde meo: ſed quicquid Dominus dixerit, hoc
loquar? Veruntamen pergens ad populum meum, dabo ti-
bi conſilium quid populus tuus populo huic faciat extremo
tempore. Sumpta igitur parabola, rurſum ait, Dixit Balaam
filius Beor, dixit homo cuius obturatus eſt oculus, dixit au-
ditor ſermonum Dei, qui nouit doctrinam altiſſimi, & viſio-
nes Omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos,
[redacted] Videbo eum, ſed non modo: intuebor illum, ſed non propè.
Matt. 2 a ORIETVR STELLA ex Iacob, & conſurget virga de
Iſrael: & percutiet duces Moab, vaſtabitq; omnes filios Seth.
D Et erit Idumæa poſſeſſio eius: hæreditas Seir cedet inimicis
ſuis: Iſrael verò fortiter aget. De Iacob erit qui dominetur, &
perdat reliquias ciuitatis. Cumq; vidiſſet Amalec, aſſumens
parabolam, ait, Principium gentium Amalec, cuius extrema
perdentur. Vidit quoq; Cinæum: & aſſumpta parabola, ait,
Robuſtum quidem eſt habitaculum tuum: ſed ſi in petra po-
ſueris nidum tuum, & fueris electus de ſtirpe Cin, quandiu
poteris permanere? Aſſur enim capiet te. Aſſumptaq; para-
bola iterum locutus eſt, Heu quis victurus eſt quando iſta fa-
ciet Deus? Venient in trieribus de Italia, ſuperabũt Aſſyrios,
vaſtabuntq; Hebræos, & ad extremum etiam ipſi peribunt.
Surrexitq; Balaam, & reuerſus eſt in locũ ſuum: Balac quoq;
via qua venerat, redijt.

[redacted]

CAPVT XXV.

A Morabatur autem eo tempore Iſrael in Setim, &
fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ
vocauerunt eos ad ſacrificia ſua. At illi comede-
runt & adorauerunt Deos earum. Initiatusq; eſt
Ioſue 22 d Iſrael Beelphegor, & iratus Dominus ait ad Moyſen, Tolle
Deut. 4 a cunctos principes populi, & ſuſpende eos cõtra ſolem in pa-
tibulis: vt auertatur furor meus ab Iſrael. Dixitque Moyſes
ad Iudices Iſrael, Occidat vnuſquiſq; proximos ſuos, qui ini-
tiati ſunt Beelphegor. Et ecce vnus de filijs Iſrael intrauit co-
B ram fratribus ſuis ad ſcortum Madianitidem vidente Moyſe,
& omni turba filiorum Iſrael, qui flebant ante fores taberna-
1. Mac. 2 c culi. Quod cũ vidiſſet Phinees filius Eleazari filij Aaron ſa-
Pſal. 105 c cerdotis, ſurrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione
1. Cor. 10 b ingreſſus eſt poſt virum Iſraelitem in lupanar, & perfodit
ambos ſimul, virum ſcilicet & mulierem in locis genitalibus.
Ceſſauitq; plaga à filijs Iſrael, & occiſi ſunt viginti quatuor
millia hominum. Dixitq; Dominus ad Moyſen, Phinees fi-
C lius Eleazari filij Aaron ſacerdotis auertit iram meam à filijs
Iſrael: quia zelo meo commotus eſt contra eos, vt nõ ipſe de-
lerem filios Iſrael in zelo meo. Idcirco loquere ad eum, Ecce
do ei pacem fœderis mei, & erit tam ipſi quàm ſemini eius pa- 1. Mac. 2 f
ctum ſacerdotij ſempiternum: quia zelatus eſt pro Deo ſuo, Eccle. 45 d
& expiauit ſcelus filiorum Iſrael. Erat autem nomen viri Iſ-
D raelitæ, qui occiſus eſt cum Madianitide, Zambri filius Sa-
lu, dux de cognatione & tribu Simeõnis. Porrò mulier Ma-
dianitis, quæ pariter interfecta eſt, vocabatur Cozbi filia
Sur principis nobiliſſimi Madianitarum. Locutusq; eſt Do-
minus ad Moyſen, dicens, Hoſtes vos ſentiant Madianitæ, Infra 31 a
& percutite eos: quia & ipſi hoſtiliter egerunt contra vos, &
deceperunt inſidijs per idolum Phogor & Cozbi filiam du-
cis Madian ſororem ſuam, quæ percuſſa eſt in die plagæ pro
ſacrilegio Phogor.

[redacted]

CAPVT XXVI.

A Poſtquàm noxiorũ ſanguis effuſus eſt, dixit Do-
minus ad Moyſen & Eleazarum filiũ Aaron ſa-
cerdotem, Numerate omnem ſummam filiorum
Iſrael à viginti annis & ſuprà, per domos & co-
gnationes ſuas, cunctos qui poſſunt ad bella procedere. Lo-
cuti ſunt itaq; Moyſes & Eleazar ſacerdos, in campeſtribus
Moab ſuper Iordanem contra Iericho ad eos qui erant à vi-
ginti annis & ſuprà, ſicut Dominus imperauerat, quorũ iſte Gene. 46 b
eſt numerus: Rubẽ primogenitus Iſrael, huius filius, Enoch, Exod. 6 b
à quo familia Enochitarum: & Phallu, à quo familia Phallui- 1. Para. 5 a
tarum: & Eſron, à quo familia Eſronitarũ: & Charmi, à quo
B familia Charmitarum. hæ ſunt familiæ de ſtirpe Ruben: qua-
rum numerus inuentus eſt quadragintatria millia & ſeptin-
genti triginta. Filius Phallu, Eliab. huius filij, Namúel & Da-
than & Abiron. iſti ſunt Dathan & Abiron principes popu- Supr. 16 a g
li qui ſurrexerunt contra Moyſen & Aaron in ſeditione Co-
re, quando aduerſus Dominũ rebellauerunt: & aperiens ter-
ra os ſuum deuorauit Core morientibus plurimis, quando
combuſsit ignis ducentos quinquaginta viros. Et factum eſt
grande miraculum, vt Core pereunte filij illius non perirent.
Filij Simeon per cognationes ſuas, Namúel, ab hoc familia
Namuelitarum: & Iamin, ab hoc familia Iaminitarũ: Iachin,
ab hoc familia Iachinitarũ: Zare, ab hoc familia Zareitarum:
Saul, ab hoc familia Saulitarum. hæ ſunt familiæ de ſtirpe Si-
meon, quarũ omnis numerus fuit vigintiduo millia ducenti.
C Filij Gad per cognationes ſuas: Sephon, ab hoc familia Se-
phonitarum: Aggi, ab hoc familia Aggitarum: Suni, ab hoc
familia Sunitarum: Ozni, ab hoc familia Oznitarum: Heri,
ab hoc familia Heritarum: Arod, ab hoc familia Aroditarum:
Ariel, ab hoc familia Arielitarũ. Iſtæ ſunt familiæ Gad, qua-
rum omnis numerus fuit quadraginta millia quingenti. Filij Gene. 38 a b
Iuda, Her & Onan, qui ambo mortui ſunt in terra Chanaan.
Fueruntq; filij Iuda per cognationes ſuas: Sela, à quo fami-
lia Selaitarum: Phares, à quo familia Phareſitarum: Zare, à
quo familia Zareitarum. Porrò filij Phares, Eſron, à quo fa-
milia Eſronitarum: & Hamul, à quo familia Hamulitarum.
iſtæ ſunt familiæ Iuda, quarum omnis numerus fuit ſeptua-
gintaſex millia quingẽti. Filij Iſſachar per cognationes ſuas:
Thola, à quo familia Tholaitarũ: Phua, à quo familia Phuai-
tarum: Iaſub, à quo familia Iaſubitarum: Semran, à quo fami-
lia Semranitarum. hæ ſunt cognationes Iſſachar, quarum nu-
D merus fuit ſexagintaquatuor millia trecenti. Filij Zabúlon
per cognationes ſuas: Sared, à quo familia Sareditarum: E-
lon, à quo familia Elonitarum: Ialel, à quo familia Ialelita-
rum.

rum. hæ ſunt cognationes Zabûlon, quarum numerus fuit
ſexaginta millia quingenti. Filij Ioſeph per cognationes
ſuas, Manaſſe & Ephrâim. De Manaſſe ortus eſt Machir, à
quo familia Machiritarum. Machir genuit Galaad, à quo fa-
milia Galaaditarum. Galaad habuit filios: Iezer, à quo fami-
lia Iezeritarum: & Helec, à quo familia Helecitarũ: & Aſriel,
à quo familia Aſrielitarum: & Sechem, à quo familia Seche-
mitarum: & Semida, à quo familia Semidaitarũ: & Hepher,
Infra 27 a à quo familia Hepheritarum. Fuit autem Hepher pater Sal-
phaad, qui filios non habebat, ſed tantum filias, quarum iſta
ſunt nomina, Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Therſa.
hæ ſunt familiæ Manaſſe, & numerus earum quinquaginta-
duo millia ſeptingenti. Filij autem Ephrâim per cognationes
ſuas fuerunt hi: Suthala, à quo familia Suthalaitarum: Becher,
à quo familia Becheritarum: Thehen, à quo familia Theheni-
tarũ. Porrò filius Suthala fuit Heran, à quo familia Herani-
E tarum. hæ ſunt cognationes filiorum Ephrâim: quarum nu-
merus fuit trigintaduo millia quingentorum. Iſti ſunt filij
Ioſeph per familias ſuas. Filij Bẽiamin in cognationibus ſuis:
Bela, à quo familia Belaitarum: Asbel, à quo familia Asbelita-
rum: Achiram, à quo familia Achiramitarum: Supham, à quo
familia Suphamitarum: Hupham, à quo familia Huphami-
tarum. Filij Bela, Hered & Noeman. de Hered, familia He-
reditarum: de Noeman, familia Noemanitarum. hi ſunt filij
Beniamin per cognationes ſuas, quorum numerus fuit qua-
dragintaquinque millia ſexcenti. Filij Dan per cognationes
ſuas: Suham, à quo familia Suhamitarũ. hæ ſunt cognationes
Dan per familias ſuas. omnes fuêre Suhamitæ, quarum nume
rus erat ſexagintaquatuor millia quadringenti. Filij Aſer per
cognationes ſuas: Iemna, à quo familia Iemnaitarum: Ieſſui, à
quo familia Ieſſuitarum: Brie, à quo familia Brieitarum. Filij
Brie: Heber, à quo familia Heberitarum: & Melchiel, à quo
familia Melchielitarum. Nomen autem filiæ Aſer, fuit Sara.
F hæ ſunt cognationes filiorum Aſer, & numerus eorum quin-
quagintatria millia quadringenti. Filij Nephthali per cogna-
tiones ſuas: Ieſiel, à quo familia Ieſielitarum: Guni, à quo fa-
milia Gunitarum: Ieſer, à quo familia Ieſeritarum: Sellem, à
quo familia Sellemitarum. hæ ſunt cognationes filiorum
Nephthali per familias ſuas: quorum numerus quadraginta-
quinq; millia quadringẽti. Iſta eſt ſumma filiorum Iſrael, qui
recenſiti ſunt ſexcenta millia, & mille ſeptingenti triginta.
Locutusque eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Iſtis diuidetur
terra iuxta numerum vocabulorũ in poſſeſsiones ſuas. Plu-
ribus maiorem partem dabis, & paucioribus minorem, ſin-
gulis ſicut nunc recenſiti ſunt tradetur poſſeſsio: ita dúnta-
xat vt ſors terram tribubus diuidat & familijs. Quicquid ſor-
Exod. 6 c te contigerit, hoc vel plures accipiant, vel pauciores. Hic
quoque eſt numerus filiorum Leui per familias ſuas, Ger-
G ſon, à quo familia Gerſonitarum: Caath, à quo familia Caa-
thitarum: Merari, à quo familia Meraritarum. hæ ſunt fami-
liæ Leui. Familia Lobni, familia Hebroni, familia Moholi,
Exo. 6 c 2 a familia Muſi, familia Core. At vero Caath genuit Amram,
qui habuit vxorem Iochabed filiam Leui, quæ nata eſt ei in
Aegypto. hæc genuit Amram viro ſuo, filios, Aarõ & Moy
ſen, & Mariam ſororem eorum. De Aaron orti ſunt Nadab
Supra 3 a & Abiu & Eleazar & Ithamar: quorum Nadab & Abiu
Leui. 10 a mortui ſunt, cum obtuliſſent ignem alienum coram Domi-
1. Par. 24 a no. Fueruntq́oe omnes qui numerati ſunt, vigintitria millia
generis maſculini ab vno menſe & ſuprà: qui non ſunt re-
cenſiti inter filios Iſrael, nec eis cum cæteris data poſſeſsio
eſt. Hic eſt numerus filiorum Iſrael, qui deſcripti ſunt à Moy
ſe & Eleazaro ſacerdote, in campeſtribus Moab ſupra Ior-
1. Cor. 10 a danem contra Iericho: inter quos nullus fuit eorum qui antè
Supra 14 d numerati ſunt à Moyſe & Aaron in deſerto Sinai. Prædi-
xerat enim Dominus quòd omnes morerentur in ſolitudi-
ne. Nullusq́; remanſit ex eis, niſi Caleb filius Iéphone, & Io-
ſue filius Nun.

[redacted]

CAPVT XXVII.

A Acceſſerunt autem filiæ Salphaad, filij Hepher, Supra 26 d
filij Galaad, filij Machir, filij Manaſſe, qui fuit fi- Infra 36 a
lius Ioſeph: quarũ ſunt nomina, Maala & Noa & Ioſue 17 a
Hegla & Melcha & Therſa. Steteruntq́; coram
Moyſe & Eleazaro ſacerdote, & cunctis principibus populi
ad oſtium tabernaculi fœderis, atque dixerunt, Pater noſter
mortuus eſt in deſerto, nec fuit in ſeditione quæ concitata eſt
contra Dominũ ſub Core, ſed in peccato ſuo mortuus eſt: hic
non habuit mares filios. Cur tollitur nomen illius de familia Supra 16 a
B ſua, quia non habet filium? Date nobis poſſeſsionẽ inter co-
gnatos patris noſtri. Retulitq́; Moyſes cauſam earum ad iudi
cium Domini. Qui dixit ad eum, Iuſtam rem poſtulant filiæ
Salphaad: da eis poſſeſsionem inter cognatos patris ſui, & ei
in hæreditate ſuccedant. Ad filios autem Iſrael loquêris hæc,
Homo cum mortuus fuerit abſq; filio, ad filiam eius tranſibit
hæreditas. ſi filiam non habuerit, habebit ſucceſſores fratres
ſuos, quòd & ſi fratres non fuerint, dabitis hæreditatẽ fratri-
C bus patris eius. ſin autem nec patruos habuerit, dabitur hære-
ditas his qui ei proximi ſunt. eritq́; hoc filijs Iſrael ſanctũ le-
ge perpetua, ſicut præcepit Dominus Moyſi. Dixit quoq;
Dominus ad Moyſen, Aſcende in montem iſtum Abarim,
& contemplare inde terram quam daturus ſum filijs Iſrael.
cumq́; videris eam, ibis & tu ad populum tuũ, ſicut iuit frater
tuus Aaron, quia offendiſtis me in deſerto Sin in contradi- Deut. 32 g
ctione multitudinis, nec ſanctificare me voluiſtis corã eis ſu- Supra 20 b
per aquas. hæ ſunt aquæ cõtradictionis in Cades deſerti Sin.
Cui reſpõdit Moyſes, Prouideat Dominus Deus ſpirituum
omnis carnis, hominem qui ſit ſuper multitudinem hanc: &
poſsit exire & intrare ante eos, & educere eos vel introduce-
re, ne ſit populus Domini ſicut oues abſque paſtore. Dixitq́; Deut. 3 d
Dominus ad eum, Tolle Ioſûe filium Nun virum in quo eſt
D ſpiritus, & pone manũ tuam ſuper eum. Qui ſtabit corã Elea
zaro ſacerdote & omni multitudine, & dabis ei præcepta cun
ctis videntibus, & partem gloriæ tuæ, vt audiat eum omnis
ſynagôga filiorum Iſrael. Pro hoc ſi quid agendum erit, Elea
zar ſacerdos conſulet Dominum. Ad verbum eius egredie-
tur & ingredietur ipſe, & omnes filij Iſrael cum eo, & cætera
multitudo. Fecit Moyſes vt præceperat Dominus. Cumque
tuliſſet Ioſûe, ſtatuit eum coram Eleazaro ſacerdote & omni
frequentia populi. Et impoſitis capiti eius manibus cuncta
replicauit quæ mandauerat Dominus.

[redacted]

CAPVT XXVIII.

A Dixit quoq; Dominus ad Moyſen, Præcipe filijs
Iſrael, & dices ad eos, Oblationem meam & pa-
nes, & incenſum odoris ſuauiſsimi offerte per
tempora ſua: Hæc ſunt ſacrificia quæ offerre de-
betis, Agnos anniculos immaculatos duos quotidie in holo-
cauſtum ſempiternum: vnum offeretis mane, & alterũ ad ve-
ſperum: decimam partem ephi ſimilæ, quæ cõſperſa ſit oleo
puriſsimo, & habeat quartam partem hin. holocauſtum iuge
eſt quod obtuliſtis in monte Sinai in odorem ſuauiſsimũ in-
cenſi Domini. & libabitis vini quartã partem hin per agnos
ſingulos in ſanctuario Domini. Alterumq́; agnum ſimiliter
offeretis ad veſperam iuxta omnem ritum ſacrificij matutini,
& libamentorum eius, oblationem ſuauiſsimi odoris Domi- Mat. 12 a
no. Die autem ſabbathi offeretis duos agnos anniculos imma
B culatos, & duas decimas ſimilæ oleo conſperſæ in ſacrificio,
& liba quæ ritè funduntur per ſingula ſabbatha in holocau-
ſtum ſempiternũ. In calendis autem, id eſt in menſium exor-
dijs, offeretis holocauſtũ Domino, vitulos de armento duos,
arietem vnum, agnos anniculos ſeptem immaculatos, & tres
decimas ſimilæ oleo conſperſæ in ſacrificio per ſingulos vi-

tulos: & duas decimas ſimilæ oleo conſperſæ per ſingulos arietes:& decimam decimæ ſimilæ ex oleo in ſacrificio per agnos ſingulos.holocauſtum ſuauiſsimi odoris atq; incenſi
C eſt Domino. Libamenta autem vini quæ per ſingulas fundenda ſunt victimas, iſta erunt, Media pars hin per ſingulos vitulos ,tertia per arietem,quarta per agnum. hoc erit holocauſtum per omnes menſes,qui ſibi anno vertente ſuccedūt. Hircus quoque offeretur Domino pro peccatis in holocau-
Exod.12 c ſtum ſempiternum cum libamentis ſuis. Menſe autem pri-
Leuit.23 a mo,quartadecima die mēſis,phaſe Domini erit, & quintadecima die ſolennitas:ſeptem diebus veſcentur azymis. Quarū dies prima venerabilis & ſancta erit: omne opus ſeruile non facietis in ea. Offeretisq; incenſum holocauſtum Domino vitulos de armento duos, arietem vnum,agnos anniculos immaculatos ſeptem,& ſacrificia ſingulorū ex ſimila quæ conſperſa ſit oleo, tres decimas per ſingulos vitulos, & duas decimas per arietem,& decimam decimæ per agnos ſingulos,
D id eſt per ſeptem agnos. Et hircum pro peccato vnum,vt expietur pro vobis,præter holocauſtum matutinū quod ſemper offeretis. Ita facietis per ſingulos dies ſeptem dierum in fomitem ignis,& in odorem ſuauiſsimum Domino,qui ſurget de holocauſto & de libationibus ſingulorum. Dies quoq; ſeptimus celeberrimus & ſanctus erit vobis: omne opus ſeruile non facietis in eo. Dies etiam primitiuorum quādo offeretis nouas fruges Domino, expletis hebdomadibus , venerabilis & ſancta erit,omne opus ſeruile nō facietis in ea. Offeretisq; holocauſtum in odorem ſuauiſsimum Domino, vitulos de armento duos, arietem vnum, agnos anniculos immaculatos ſeptem:atq; in ſacrificijs eorum ſimilæ oleo conſperſæ,tres decimas per ſingulos vitulos,per arietes duos,per agnos decimam decimæ,qui ſimul ſunt agni ſeptem: hircum quoq; vnum qui mactatur pro expiatione: præter holocauſtum ſempiternum & liba eius. Immaculata offeretis omnia cum libationibus ſuis.

[redacted]

CAPVT XXIX.

A MEnſis etiā ſeptimi prima dies venerabilis & ſancta erit vobis. omne opus ſeruile non facietis in ea, quia dies clangoris eſt & tubarū. Offeretisq; holocauſtum in odorem ſuauiſsimum Domino, vitulum de armento vnum,arietem vnum: & agnos anniculos immaculatos ſeptem, & in ſacrificijs eorum ſimilæ oleo cōſperſæ tres decimas per ſingulos vitulos,duas decimas per arietem,vnam decimam per agnū,qui ſimul ſunt agni ſeptē: & hircum pro peccato,qui offertur in expiationem populi, præter holocauſtum calendarum cum ſacrificijs ſuis, & holocauſtum ſempiternum cum libationibus ſolitis. Eiſdem ceremonijs offeretis in odorem ſuauiſsimum incenſum domi-
Leuit.16 g no. Decima quoq; dies menſis huius ſeptimi erit vobis ſan-
& 23 c cta atq; venerabilis,& affligetis animas veſtras: omne opus
B ſeruile non facietis in ea. Offeretisq; holocauſtum Domino in odorem ſuauiſsimum,vitulum de armento vnum, arietem vnum,agnos anniculos immaculatos ſeptem:& in ſacrificijs eorum ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per ſingulos vitulos,duas decimas per arietem,decimā decimæ per agnos ſingulos,qui ſunt ſimul agni ſeptem:& hircū pro peccato.abſq; his quæ offerri pro delicto ſolēt in expiationem & holocauſtum ſempiternum,in ſacrificio & libaminibus eorum. Quintadecima verò die menſis ſeptimi,quæ vobis ſancta erit atque venerabilis,omne opus ſeruile non facietis in ea: ſed celebrabitis ſolennitatem Domino ſeptem diebus. offeretisq; holocauſtum in odorem ſuauiſsimum Domino,vitulos de armento tredecim,arietes duos,agnos anniculos immaculatos quatuordecim:& in libamentis eorū ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per vitulos ſingulos, qui ſunt ſimul vituli tredecim: & duas decimas arieti vno, id eſt ſimul arietibus duobus, & decimā decimæ agnis ſingulis, qui ſunt ſimul agni quatuordecim:& hircum pro peccato.abſq; holocauſto ſempiterno, & ſacrificio & libamine eius. In die altero offeretis vitulos de armento duodecim,arietes duos,agnos anniculos immacula-
C tos quatuordecim:ſacrificiaq; & libamina ſingulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis: & hircum pro peccato. abſq; holocauſto ſempiterno, ſacrificioq; & libamine eius. Die tertio offeretis vitulos vndecim,arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:ſacrificiaq; & libamina ſingulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:& hircū pro peccato.abſq; holocauſto ſempiterno,ſacrificioq; & libamine eius. Die quarto offeretis vitulos decē,arietes duos,agnos anniculos immaculatos quatuordecim: ſacrificiaq; & libamina ſingulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:& hircū pro peccato.abſq; holocauſto ſempiterno,ſacrificioq; eius & libamine. Die quinto offeretis vitulos nouē,arietes duos,agnos anniculos immaculatos quatuordecim:ſacrificiaq; & libamina ſingulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:& hircum pro peccato,abſq;
D holocauſto ſempiterno ,ſacrificioque eius & libamine. Die ſexto offeretis vitulos octo,arietes duos,agnos anniculos immaculatos [redacted] per vitulos & arietes & [redacted] pro peccato.abſq; holocauſto ſempiterno, ſacrificioq; eius & libamine. Die ſeptimo offeretis vitulos ſeptem,& arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim : ſacrificiaq; & libamina ſingulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:& hircum pro peccato. abſq; holocauſto ſempiterno, ſacrificioq; eius & libamine. Die octauo qui eſt celeberrimus,omne opus ſeruile non facietis, offerentes holocauſtū in odorem ſuauiſsimum Domino, vitulū vnum,arietem vnū, agnos anniculos immaculatos ſeptem:ſacrificiaq; & libamina ſingulorū per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis: & hircum pro peccato.abſq; holocauſto ſempiterno, ſacrificioq; eius & libamine. Hæc offeretis Domino in ſolennitatibus veſtris.præter vota & oblationes ſpontaneas in holocauſto,in ſacrificio,in libamine,& in hoſtijs pacificis.

[redacted]

CAPVT XXX.

A NArrauitq; Moyſes filijs Iſrael omnia quæ ei Dominus imperauerat, & locutus eſt ad principes tribuum filiorū Iſrael, Iſte eſt ſermo quem præcepit Dominus, Si quis virorū votum Domino vouerit,aut ſe conſtrinxerit iuramento:non faciet irritū verbum ſuū,ſed omne quod promiſit,implebit. Mulier ſi quippiam vouerit,& ſe conſtrinxerit iuramento quæ eſt in domo patris ſui,& in ætate adhuc puellari: ſi cognouerit pater votum quod pollicita eſt,& iuramentum quo obligauit animā ſuam,& tacuerit, voti rea erit:quicquid pollicita eſt & iura-
B uit,opere complebit. ſin autem ſtatim vt audierit,contradixerit pater: & vota & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur ſponſioni, eo quòd contradixerit pater. Si maritum habuerit, & vouerit aliquid,& ſemel de ore eius verbum egrediens animam eius obligauerit iuramento: quo die audierit vir,& non contradixerit, voti rea erit, reddetq; quodcunq; promiſerat. ſin autem audiens ſtatim contradixerit, &
C irritas fecerit pollicitationes eius,verbaq; quibus obſtrinxerat animam ſuam: propitius erit ei Dominus. Vidua & repudiata quicquid vouerint,reddent. Vxor in domo viri cum ſe voto conſtrinxerit & iuramento , ſi audierit vir & tacuerit, nec contradixerit ſponſioni, reddet quodcunque promiſerat. ſin autem extemplò contradixerit,non tenebitur promiſſionis rea : quia maritus contradixit, & Dominus ei propitius erit. Si vouerit, & iuramento ſe conſtrinxerit vt per ieiunium

iunium vel cæterarum rerum abſtinentiam affligat animam
ſuam: in arbitrio viri erit ſiue faciat, ſiue non faciat. quòd ſi au-
diens vir tacuerit, & in alteram diem diſtulerit ſententiam:
quicquid vouerat atq; promiſerat, reddet: quia ſtatim vt audi-
uit, tacuit. ſin autem cõtradixerit poſtquam reſciuit, portabit
ipſe iniquitatẽ eius. Iſtæ ſunt leges quas conſtituit Dominus
Moyſi inter virum & vxorem, inter patrem & filiam quæ in
puellari adhuc ætate eſt, vel quæ manet in parentis domo.

[redacted]

CAPUT XXXI.

A Locutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Vlci- [redacted]
ſcere prius filios Iſrael de Madianitis, & ſic colli-
gẽris ad populum tuum. Statimq; Moyſes, Ar-
mate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui poſ-
Supra 25.d ſint vltionem Domini expetere de Madianitis. mille viri de
ſingulis tribubus eligãtur ex Iſrael qui mittantur ad bellum.
Dederuntq; millenos de ſingulis tribubus, id eſt duodecim
millia expeditorũ ad pugnam: quos miſit Moyſes cum Phi-
nees filio Eleazari ſacerdotis, vaſaque ſancta, & tubas ad clan-
gendum tradidit eis. Cumque pugnaſſent contra Madianitas
Ioſue 13.e atq; viciſſent, omnes mares occiderunt, & reges eorum Eui
B & Recem & Sur & Hur & Rebe, quinque principes gentis:
[redacted] Balaam quoq; filium Beor interfecerunt gladio, cœperuntq;
mulieres eorum & paruulos, omniaq; pecora & cunctam ſu-
pellectilem. quicquid habere potuerant depopulati ſunt: tam
vrbes, quàm viculos & caſtella flamma conſumpſit. Et tule-
runt prædam, & vniuerſa quæ cœperant tam ex hominibus
quàm ex iumentis, & adduxerunt ad Moyſen & Eleazarũ ſa-
cerdotem, & ad omnem multitudinẽ filiorum Iſrael. reliqua
autem vtenſilia portauerunt ad caſtra in cãpeſtribus Moab,
iuxta Iordanem contra Iericho. Egreſſi ſunt autem Moyſes
& Eleazar ſacerdos, & omnes principes ſynagogæ in occur-
C ſum eorum extra caſtra. Iratuſq; Moyſes principibus, exer-
Supra 25.a citus tribunis, & centurionibus qui venerãt de bello, ait, Cur
fœminas reſeruaſtis? Nónne iſtæ ſunt quæ deceperunt filios
Iſrael ad ſuggeſtionem Balaam, & præuaricari vos fecerunt
in Dominũ ſuper peccato Phogor, vnde & percuſſus eſt po-
pulus? Ergo cunctos interficite quicquid eſt generis maſcu-
lini etiam in paruulis: & mulieres quæ nouerunt viros in coi-
tu, iugulate: puellas autem & omnes fœminas virgines reſer-
uate vobis, & manete extra caſtra ſeptem diebus. Qui occi-
derit hominem, vel occiſum tetigerit, luſtrabitur die tertio &
ſeptimo. Et de omni præda, ſiue veſtimentum fuerit, ſiue vas,
& aliquid in vtenſilia præparatum, de caprarum pellibus &
pilis & ligno expiabitur. Eleazar quoque ſacerdos ad viros
D exercitus, qui pugnauerant, ſic locutus eſt, Hoc eſt præce-
ptum legis quod mandauit Dominus Moyſi, Aurum & ar-
gentum & æs & ferrum & plumbũ & ſtannũ, & omne quod
poteſt trãſire per flammas, igne purgabitur. quicquid autem
ignem non poteſt ſuſtinere, aqua expiationis ſanctificabitur:
& lauabitis veſtimenta veſtra die ſeptimo, & purificati poſt-
ea caſtra intrabitis. Dixit quoq; Dominus ad Moyſen, Tol-
lite ſummam eorũ quæ capta ſunt ab homine vſq; ad pecus,
tu & Eleazar ſacerdos & omnes principes vulgi: diuideſq; ex
æquo prædam inter eos qui pugnauerunt, egreſſique ſunt ad
bellum, & inter omnem reliquam multitudinẽ, & ſeparabis
partem Domino ab his qui pugnauerunt & fuerunt in bello,
vnam animã de quingentis, tam ex hominibus quàm ex bo-
bus & aſinis & ouibus, & dabis eam Eleazaro ſacerdoti, quia
E primitiæ Domini ſunt. Ex media quoq; parte filiorum Iſrael
accipies quinquageſimũ caput hominum & boum & aſino-
rum & ouium, cunctorumq; animantium: & dabis ea Leui-
tis, qui excubãt in cuſtodijs tabernaculi Domini. Feceruntq;
Moyſes & Eleazar, ſicut præceperat Dominus. Fuit autem
præda quam exercitus cœperat, ouium ſexcenta ſeptuaginta
quinq; millia, boum ſeptuagintaduo millia, aſinorũ ſexagin-
ta millia & mille: animæ hominum ſexus fœminei, quæ non
cognouerant viros, trigintaduo millia. Dataq; eſt media pars
his qui in prælio fuerant, ouium trecenta trigintaſeptem mil-
lia quingentæ: è quibus in partem Domini ſupputatæ ſunt
oues ſexcẽtæ ſeptuagintaquinq;, & de bobus trigintaſex mil-
libus, boues ſeptuaginta & duo: de aſinis triginta millibus
quingentis, aſini ſexaginta vnus: de animabus hominũ ſexde-
F cim millibus, ceſſerunt in partẽm Domini trigintaduæ ani-
mæ. Tradiditq; Moyſes numerum primitiarũ Domini Elea-
zaro ſacerdoti, ſicut fuerat ei imperatũ ex media parte filio-
rum Iſrael, quam ſeparauerat his qui in prælio fuerãt. De me-
dia verò parte quæ contigerat reliquæ multitudini, id eſt de
ouibus trecentis trigintaſeptẽ millibus quingentis, & de bo-
bus trigintaſex millibus, & de aſinis triginta millibus quin-
gentis, & de hominibus ſedecim millibus, tulit Moyſes quin-
quageſimum caput, & dedit Leuitis qui excubabant in taber-
naculo Domini, ſicut præceperat Dominus. Cumque acceſ-
ſiſſent principes exercitus ad Moyſen, & tribuni, centurio-
G neſq;, dixerunt, Nos ſerui tui recenſuimus numerum pugna-
torum, quos habuimus ſub manu noſtra: & ne vnus quidem
defuit. Ob hanc cauſam offerimus in donarijs Domini ſin-
guli, quod in præda auri potuimus inuenire, periſcelides &
armillas, annulos & dextralia ac murenulas, vt depreceris pro
nobis Dominum. Susceperuntque Moyſes & Eleazar ſacer-
dos omne aurum in diuerſis ſpeciebus pondo ſedecim mil-
lia ſeptingentos quinquaginta ſiclos à tribunis & centurio-
nibus. Vnuſquiſq; enim quod in præda rapuerat, ſuum erat.
Et ſuſceptum intulerunt in tabernaculum teſtimonij, in mo-
nimentum filiorum Iſrael coram Domino.

[redacted]

CAPUT XXXII.

A Filij autem Ruben & Gad habebant pecora mul-
ta, & erat illis in iumentis infinita ſubſtantia.
Cumque vidiſſent Iazer & Galaad aptas ani-
malibus alendis terras, venerunt ad Moyſen
& Eleazarum ſacerdotem, & principes multitudinis, atque
dixerunt, Atarob, & Dibon, & Iazer, & Nemra, & Heſe-
bon, & Eleale, & Sabam, & Nebo, & Beon, terra quam
percuſſit Dominus in conſpectu filiorum Iſrael, regionis
vberrimæ eſt ad paſtum animalium: & nos ſerui tui habe-
mus iumenta plurima: precamurque ſi inuenimus gratiam
coram te, vt des nobis famulis tuis eam in poſſeſſionem, nec
B facias nos tranſire Iordanem. Quibus reſpondit Moyſes,
Nunquid fratres veſtri ibunt ad pugnam, & vos hic ſede-
bitis? Cur ſubuertitis mentes filiorum Iſrael, ne tranſire au-
deant in locũ quem eis daturus eſt Dominus? nónne ita ege-
runt patres veſtri, quando miſi de Cadesbarne ad exploran-
dum terram? Cumque veniſſent vſque ad vallem Botri, lu- *Supra 13.d*
ſtrata omni regione, ſubuerterunt cor filiorum Iſrael, vt non

intrarent fines quos eis Dominus dedit. Qui iratus iurauit, di-
Supra 14.e cens, Si videbunt homines iſti qui aſcenderũt ex Aegypto à
viginti annis & ſuprà, terram quam ſub iuramento pollicitus
ſum Abraham, Iſaac, & Iacob: & noluerunt ſequi me, præ-
ter Caleb filium Iéphone, Cenezæum, & Ioſúe filium Nun:
C iſti impleuerunt voluntatem meam. Iratusque Dominus ad-
uerſum Iſrael, circunduxit eum per deſertũ quadraginta an-
nis, donec conſumeretur vniuerſa generatio quæ fecerat ma-
lum in conſpectu eius. Et ecce, inquit, vós ſurrexiſtis pro pa-
tribus veſtris incremẽta, & alumni hominum peccatorum, vt
augeretis furorem Domini contra Iſrael. Quòd ſi nolueritis
ſequi eum, in ſolitudine populũ derelinquet, & vos cauſa eri-
tis necis omnium. At illi propè accedentes, dixerunt, Caulas
ouium fabricabimus, & ſtabula iumentorum, paruulis quo-
que noſtris vrbes munitas: nos autem ipſi armati & accincti
D pergemus ad prælium ante filios Iſrael, donec introducamus
eos ad loca ſua. Paruuli noſtri & quicquid habere poſſumus,
erunt in vrbibus munitis, propter habitatorum inſidias. Non
reuertemur in domos noſtras, vſquedũ poſsideant filij Iſrael
hæreditatem ſuam: nec quicquã quæremus trans Iordanem,
quia iam habemus noſtram poſſeſsionẽ in orientali eius pla-
Ioſue 1.c ga. Quibus Moyſes ait, Si facitis quod promittitis, expediti
pergite coram Domino ad pugnam: & omnis vir bellator ar-
matus Iordanem tranſeat, donec ſubuertat Dominus inimi-
cos ſuos, & ſubijciatur ei omnis terra: tunc eritis inculpabiles
apud Dominum & apud Iſrael, & obtinebitis regiones quas
vultis, coram Domino. Sin autem quod dicitis non feceritis,
E nulli dubium eſt quin peccetis in Deum: & ſcitote quoniam
peccatum veſtrum apprehendet vos. Aedificate ergo vrbes
paruulis veſtris, & caulas & ſtabula ouibus ac iumentis: &
quod polliciti eſtis implete. Dixerũtq; filij Gad & Rubẽ ad
Moyſen, Serui tui ſumus, faciemus quod iubet Dominus no-
ſter. Paruulos noſtros & mulieres, & pecora, ac iumenta re-
linquemus in vrbibus Galaad: nos autem famuli tui omnes
expediti pergemus ad bellum, ſicut tu domine loqueris. Præ-
cepit ergo Moyſes Eleazaro ſacerdoti, & Ioſúe filio Nun, &
F principibus familiarum per tribus Iſrael, & dixit ad eos, Si
Ioſue 4.c tranſierint filij Gad, & filij Ruben vobiſcũ Iordanem omnes
armati ad bellum coram Domino, & vobis fuerit terra ſubie-
cta: date eis Galaad in poſſeſsionẽ. Sin autẽ noluerint tranſire
armati vobiſcum in terram Chanáan, inter vos habitandi ac-
cipiant loca. Reſponderuntq; filij Gad, & filij Ruben, Sicut
locutus eſt Dominus ſeruis tuis, ita faciemus: ipſi armati per-
gemus coram Domino in terram Chanáan, & poſſeſsionem
iam ſuſcepiſſe nos confitemur trans Iordanem. Dedit itaque
Ioſue 13.b Moyſes filijs Gad & Ruben, & dimidiæ tribui Manaſſe filij
22.a Ioſeph regnum Seon regis Amorrhæi, & regnum Og regis
Deut.3.b Baſan, terram eorum cum vrbibus ſuis per circuitum. Igitur
G extruxerũt filij Gad, Dibon, & Ataroth, & Aroer, & Roth,
& Sophã, & Iazer, & Iegbaa, & Bethnemra, & Betharan, vr-
bes munitas, & caulas pecoribus ſuis. Filij verò Ruben ædifi-
cauerunt Heſebon, & Eleale, & Chariathãim, & Nabo, &
Baalmeon verſis nominibus, Sabama quoque: imponentes
Gene.50.d vocabula vrbibus quas extruxerant. Porrò filij Machir, filij
Manaſſe perrexerũt in Galaad, & vaſtauerũt eam interfecto
Amorrhæo habitatore eius. Dedit ergo Moyſes terrã Gala-
ad Machir filio Manaſſe, qui habitauit in ea. Iair autem filius
Deut.3.b Manaſſe abijt, & occupauit vicos eius, quos appellauit Auot-
hiair, id eſt villas Iair. Nobe quoq; perrexit, & apprehendit
Canath cũ viculis ſuis: vocauitq; eam ex nomine ſuo Nobe.

[redacted]

CAPVT XXXIII.

A HAe ſunt manſiones filiorum Iſrael, qui egreſsi
ſunt de Aegypto per turmas ſuas in manu Moy-
ſi & Aaron, quas deſcripſit Moyſes iuxta caſtro-
rum loca, quæ Domini iuſsione mutabant. Pro-
fecti igitur de Rameſſe menſe primo, quintadecima die men- Exod.12.f
ſis primi, altera die phaſe, filij Iſrael in manu excelſa, viden-
tibus cunctis Aegyptijs, & ſepelientibus primogenitos quos
percuſſerat Dominus, (nam & in dijs eorum exercuerat vl-
B tionem) caſtrametati ſunt in Socoth. Et de Socoth venerunt
in Ethã, quæ eſt in extremis finibus ſolitudinis. Inde egreſsi Exod.13.d
venerunt contra Phihahiroth, quæ reſpicit Beelſephon, &
caſtrametati ſunt ante Magdalũ. Profectiq; de Phihahiroth Exod.14.a
tranſierunt per medium mare in ſolitudinem: & ambulantes Exod.14.e
tribus diebus per deſertum Etham, caſtrametati ſunt in Ma-
ra. Profectique de Mara venerunt in Elim, vbi erant duode- Exod.15.d
cim fontes aquarum, & palmæ ſeptuaginta: ibiq; caſtrameta-
ti ſunt. Sed & inde egreſsi fixerunt tentoria ſuper Mare ru-
brum. Profectiq; de Mari rubro, caſtrametati ſunt in deſer- Exod.16.a
to Sin. Vnde egreſsi venerunt in Daphca. Profectiq; de Da-
phca, caſtrametati ſunt in Alus. Egreſsiq; de Alus, in Raphi- Exod.17.a
C dim fixêre tentoria, vbi populo defuit aqua ad bibendũ. Pro- Exod.19.a
fectiq; de Raphidim, caſtrametati ſunt in deſerto Sinai. Sed
& de ſolitudine Sinai egreſsi, venerunt ad Sepulchra cõcupi-
ſcentiæ. Profectiq; de Sepulchris concupiſcentiæ, caſtrame- Supra 11.a
tati ſunt in Aſeroth. Et de Aſeroth venerũt in Rethma. Pro- Supra 12.d
fectiq; de Rethma, caſtrametati ſunt in Remmonphares. Vn- Supra 13.a
de egreſsi venerunt in Lebna. De Lebna caſtrametati ſunt in
Reſſa. Egreſsiq; de Reſſa, venerunt in Ceelatha. Vnde profe-
D cti, caſtrametati ſunt in monte Sepher. Egreſsi de monte Se-
pher, venerũt in Arada. Inde proficiſcentes, caſtrametati ſunt
in Maceloth. Profectiq; de Maceloth, venerunt in Tháhath.
De Tháhath caſtrametati ſunt in Thare. Vnde egreſsi, fixê-
re tentoria in Methca. Et de Methca caſtrametati ſunt in
Eſmona. Profectique de Eſmona, venerunt in Moſeroth. Et Deut.10.b
de Moſeroth caſtrametati ſunt in Beneiaacan. Profectiq; de
Beneiaacan venerunt in montem Gadgad. Vnde profecti,
E caſtrametati ſunt in Ietebátha. Et de Ietebátha venerunt in
Hebrona. Egreſsiq; de Hebrona, caſtrametati ſunt in Aſion-
gáber. Inde profecti, venerunt in deſertum Sin, hæc eſt Ca-
des. Egreſsiq; de Cades, caſtrametati ſunt in montem Hor in Supra 20.a
extremis finibus terræ Edom. Aſcenditq; Aaron ſacerdos in Supra 20.d
montem Hor iubẽte Domino: & ibi mortuus eſt anno qua- Deut.32.g
drageſimo egreſsionis filiorum Iſrael ex Aegypto, menſe Supra 21.a
quinto, prima die menſis, cum eſſet annorum centum vigin-
titrium. Audiuitque Chananæus rex Arad, qui habitabat ad
F meridiem, in terram Chanáan veniſſe filios Iſrael. Et profe-
cti de monte Hor, caſtrametati ſunt in Salmona. Vnde egreſ-
ſi venerunt in Phunon. Profectiq; de Phunon, caſtrametati Supra 21.e
ſunt in Oboth. Et de Oboth venerunt in Ieabarim, quæ eſt
in finibus Moabitarum. Profectiq; de Ieabarim fixêre tento-
ria in Dibongad. Vnde egreſsi, caſtrametati ſunt in Helmon
deblatháim. Egreſsique de Helmondeblatháim, venerunt ad
montes Abarim contra Nabo. Profectiq; de montibus Aba-
rim, tranſierunt ad campeſtria Moab, ſupra Iordanem con-
G tra Iericho. Ibique caſtrametati ſunt de Bethſimoth vſque ad
Abelſatim in planioribus locis Moabitarum, vbi locutus eſt
Dominus ad Moyſen, Præcipe filijs Iſrael, & dic ad eos,
Quando tranſieritis Iordanem, intrantes terram Chanáan,
diſperdite cunctos habitatores terræ illius: confringite titu-
los, & ſtatuas comminuite, atq; omnia excelſa vaſtate, mun-
dantes terram, & habitantes in ea. ego enim dedi vobis illam
in poſſeſsionem, quam diuidetis vobis ſorte. Pluribus dabi-
tis latiorem, & paucioribus anguſtiorem. Singulis vt ſors ce-
ciderit, ita tribuetur hæreditas. Per tribus & familias poſſeſ-
ſio diuidetur. Sin autẽ nolueritis interficere habitatores terræ:
qui remanſerint, erunt vobis quaſi claui in oculis, & lanceæ
in lateribus, & aduerſabuntur vobis in terra habitationis ve-
ſtræ: & quicquid illis cogitaueram facere, vobis faciam.

[redacted]

CAPVT XXXIIII.

Locu

A Ocutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, dicēs. Præ-
cipe filijs Iſrael, & dices ad eos, Cum ingreſsi fue-
ritis terram Chanáan, & in poſſeſsionem vobis
Ioſue 15 a ſorte ceciderit, his finibus terminabitur, Pars me-
ridiana incipiet à ſolitudine Sin, quæ eſt iuxta Edom: & ha-
bebit terminos contra orientem mare ſalſiſsimum: qui circui-
bunt auſtralem plagam per Aſcenſum ſcorpionis, ita vt trāſ-
eant in Senna, & perueniant ad meridiem vſq; ad Cadesbar-
ne, vnde egredientur confinia ad villam nomine Adar, & ten-
B dent vſq; ad Aſemona, ibitq; per gyrum terminus ab Aſemo-
na vſq; ad torrētem Aegypti, & magni maris littore finietur.
Plaga autem occidentalis à mari magno incipiet, & ipſo fine
claudetur. Porrò ad ſeptentrionalem plagam à mari magno
termini incipient, peruenientes vſq; ad montem altiſsimum,
à quo venient in Emath vſque ad terminos Sedada, ibuntque
confinia vſq; ad Zephrona, & villam Enan. hi erunt termini
in parte Aquilonis. Inde metabuntur fines contra orientalem
C plagam, de villa Enan vſq; Sephâma, & de Sephâma deſcen-
dent termini in Reblâtha contra fontem Daphnim: inde per-
uenient contra orientem ad mare Cenéreth, & tendent vſque
ad Iordanem, & ad vltimum ſalſiſsimo claudentur mari. Hāc
habebitis terram per fines ſuos in circuitu. Precepitq; Moy-
ſes filijs Iſrael, dicens, Hæc erit terra quam poſsidebitis ſorte,
& quam iuſsit Dominus dari nouem tribubus, & dimidiæ
tribui. Tribus enim filiorum Ruben per familias ſuas, & tri-
bus filiorum Gad iuxta cognationum numerū, media quoq;
tribus Manaſſe, id eſt duæ ſemis tribus, acceperunt partem
ſuam trans Iordanem contra Iericho ad orientalem plagam.
D Et ait Dominus ad Moyſen, Hæc ſunt nomina virorum, qui
[redacted] terram vobis diuident, Eleazar ſacerdos, & Ioſûe filius Nun,
& ſinguli principes de tribubus ſingulis, quorū iſta ſunt vo-
cabula. De tribu Iuda, Caleb filius Iephone. De tribu Simeō,
Samuel filius Ammiud. De tribu Bēiamin, Elidad filius Cha-
Ioſue 14 d ſelon. De tribu filiorum Dan, Bocci filius Iogli. Filiorum
Ioſeph de tribu Manaſſe, Haniel filius Ephod. De tribu E-
phráim, Camuel filius Sephtan. De tribu Zabúlon, Eliſa-
phan filius Pharnach. De tribu Iſſachar, dux Phaltiel filius
Ozan. De tribu Aſer, Ahiud filius Salomi. De tribu Neph-
thali, Phedael filius Ammiud. Hi ſunt quibus præceperat
Dominus vt diuiderent filijs Iſrael terram Chanáan.

[redacted]

CAPVT XXXV.

A Aec quoq; locutus eſt Dominus ad Moyſen in
campeſtribus Moab ſupra Iordanem contra Ieri-
cho, Præcipe filijs Iſrael vt dent Leuitis de poſ-
ſeſsionibus ſuis vrbes ad habitandū, & ſuburba-
na earum per circuitum, vt ipſi in oppidis maneant, & ſubur-
bana ſint pecoribus ac iumentis, quæ à muris ciuitatum forin-
ſecus per circuitum mille paſſuum ſpatio tendentur. contra
orientem duo millia erunt cubiti, & cōtra meridiem ſimiliter
erunt duo millia: ad mare quoq; quod reſpicit ad occidētem,
eadem menſura erit, & ſeptemtrionalis plaga æquali termino
finietur. eruntq; vrbes in medio, & foris ſuburbana. De ipſis
autē oppidis, quæ Leuitis dabitis, ſex erunt in fugitiuorū au-
xilia ſeparata, vt fugiat ad ea qui fuderit ſanguinē: & exceptis
[redacted] his alia quadragintaduo oppida, id eſt ſimul quadraginta-
octo cum ſuburbanis ſuis. Ipſæq; vrbes quæ dabuntur de poſ-
Ioſue 20 a ſeſsionibus filiorū Iſrael, ab his qui plus habent, plures auſe-
Deut. 4 g rentur: & qui minus, pauciores, ſinguli iuxta menſurā hæredi-
B tatis ſuæ dabunt oppida Leuitis. Ait Dominus ad Moyſen,
Loquere filijs Iſrael, & dices ad eos, Quādo tranſgreſsi fueri-
Deut. 19 a tis Iordanem in terrā Chanáan, decernite quæ vrbes eſſe de-
Ioſue 20 a beant in præſidia fugitiuorū, qui nolentes, ſanguinem fude-
rint: in quibus cum fugerit profugus, cognatus occiſi nō po-
terit eum occidere, donec ſtet in conſpectu multitudinis, &
cauſa illius iudicetur. De ipſis autē vrbibus, quæ ad fugitiuo-
rum ſubſidia ſeparantur, tres erunt trans Iordanem, & tres in
terra Chanáan, tam filijs Iſrael, quàm aduenis atque peregri-
nis, vt confugiat ad eas qui nolens, ſanguinem fuderit. Si quis [redacted]
ferro percuſſerit, & mortuus fuerit qui percuſſus eſt: reus erit
C homicidij, & ipſe morietur. Si lapidem iecerit, & ictus occu-
buerit: ſimiliter punietur. Si ligno percuſſus interierit: per-
cuſſoris ſanguine vindicabitur. Propinquus occiſi, homici-
dam interficiet: ſtatim vt apprehenderit eum, interficiet. Si
per odium quis hominem impulerit, vel iecerit quippiam in Deut. 19 c
eum per inſidias, aut cum eſſet inimicus, manu percuſſerit, &
ille mortuus fuerit: percuſſor, homicidij reus erit. cognatus
occiſi ſtatim vt inuenerit eum, iugulabit. Quòd ſi fortuitu, &
abſque odio, & inimicitijs quicquam horū fecerit, & hoc au-
diente populo fuerit comprobatum, atq; inter percuſſorē &
propinquum ſanguinis quæſtio ventilata: liberabitur inno-
cens de vltoris manu, & reducetur per ſententiam in vrbē ad
quam cōfugerat, manebitq; ibi, donec ſacerdos magnus, qui
oleo ſancto vnctus eſt, moriatur. Si interſector extra fines vr-
bium, quæ exulibus deputatæ ſunt, fuerit inuentus, & percuſ-
D ſus ab eo qui vltor eſt ſanguinis: abſq; noxa erit qui eū occi-
derit. debuerat enim profugus vſq; ad mortem pontificis in
vrbe reſidere. poſt quam autem ille obierit, homicida reuerte-
tur in terram ſuam. Hæc ſempiterna erunt, & legitima in cun-
ctis habitationibus veſtris. Homicida ſub teſtibus punietur:
ad vnius teſtimonium nullus cōdemnabitur. Non accipietis [redacted]
pretium ab eo qui reus eſt ſanguinis, ſtatim & ipſe morietur.
Exules & profugi ante mortem Pōtificis nullo modo in vr-
bes ſuas reuerti poterūt: ne polluatis terram habitationis ve-
ſtræ quæ inſontium cruore maculatur: nec aliter expiari po-
teſt, niſi per eius ſanguinē, qui alterius ſanguinē fuderit. Atq;
ita emundabitur veſtra poſſeſsio me commorāte vobiſcum.
ego enim ſum Dominus, qui habito inter filios Iſrael.

[redacted]

CAPVT XXXVI.

A Cceſſerunt autem & principes familiarū Galaad
filij Machir, filij Manaſſe de ſtirpe filiorum Io-
ſeph: locutique ſunt Moyſi coram principibus
Iſrael, atq; dixerunt, Tibi domino noſtro præce- Supra 27 a
pit Dominus, vt terram ſorte diuideres filijs Iſrael, & vt fi-
liabus Salphaad fratris noſtri dares poſſeſsionē debitam pa-
tri: quas ſi alterius tribus homines vxores acceperint, ſeque-
B tur poſſeſsio ſua, & tranſlata ad aliam tribum de noſtra hære-
ditate minuetur: atq; ita fiet, vt cum Iubileus, id eſt quinqua-
géſimus annus remiſsionis aduenerit, confundatur ſortium
diſtributio, & aliorum poſſeſsio ad alios tranſeat. Reſpondit
Moyſes filijs Iſrael, & Domino præcipiente ait, Rectè tri-
bus filiorum Ioſeph locuta eſt. & hæc lex ſuper filiabus Sal-
phaad à Domino promulgata eſt, Nubant quibus volunt, Tob. 7 d
C tantùm vt ſuæ tribus hominibus: ne commiſceatur poſſeſsio
filiorum Iſrael de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent
vxores de tribu & cognatione ſua: & cunctæ fœminæ de ea-
dem tribu maritos accipient: vt hæreditas permaneat in fa-
milijs, nec ſibi miſceàntur tribus, ſed ita maneant vt à Domi-
no ſeparatæ ſunt. Feceruntq; filiæ Salphaad vt ſibi fuerat im-
D peratū: & nupſerunt Maala, & Therſa, & Hegla, & Melcha,
& Noa filijs patrui ſui de familia Manaſſe, qui fuit filius Io-
ſeph: & poſſeſsio quæ illis fuerat attributa, manſit in tribu &
familia patris earum. Hæc ſunt mandata atque iudicia quæ
mandauit Dominus per manum Moyſi ad filios Iſrael, in
campeſtribus Moab ſupra Iordanem contra Iericho.

FINIS.

Liber Deuterono-
mii, Hebraicè Elle-
haddebarim.

[redacted]. CAPVT I.

A HAEC SVNT verba quæ locutus eſt
Moyſes ad omnẽ Iſrael trans Iordanem
in ſolitudine campeſtri, contra Mare ru
brum, inter Pharan & Thophel & La-
ban & Aſeroth, vbi auri eſt plurimũ. vn
decim diebus de Horeb per viam mon-
tis Seir vſq; ad Cadesbarne. Quadrage-
ſimo anno, vndecimo menſe, prima die menſis locutus eſt
Nume.21.e Moyſes ad filios Iſrael omnia quæ præceperat illi Dominus
vt diceret eis: poſtquã percuſsit Seon regem Amorrhęorum,
qui habitauit in Heſebon: & Og regem Baſan, qui manſit in
Aſtaroth, & in Edrái trans Iordanẽ in terra Moab. Cœpitq;
[redacted] Moyſes explanare legẽ & dicere, Dominus Deus noſter lo-
cutus eſt ad nos in Horeb, dicens, Sufficit vobis quòd in hoc
mõte mãſiſtis. Reuertimini, & venite ad montẽ Amorrhæo-
rum, & ad cætera quæ ei proxima ſunt campeſtria atq; mon-
tana & humiliora loca contra meridiem, & iuxta littus maris,
terrã Chananæorũ, & Libani vſq; ad flumẽ magnũ Euphrá-
B ten. En, inquit, tradidi vobis: ingredimini & poſsidete eam,
ſuper qua iurauit Dominus patribus veſtris Abraham, Iſaac,
& Iacob, vt daret illam eis, & ſemini eorum poſt eos. Dixiq;
[redacted] vobis illo in tempore, Non poſſum ſolus ſuſtinere vos, quia
Dominus Deus veſter multiplicauit vos, & eſtis hodie ſicut
ſtellæ cœli, plurimi. Dominus Deus patrum veſtrorum ad-
dat ad hunc numerum multa millia, & benedicat vobis ſicut
locutus eſt. Non valeo ſolus negotia veſtra ſuſtinere, & pon-
dus ac iurgia. Date ex vobis viros ſapiẽtes & gnaros, & quo-
Exod.18.c rum conuerſatio ſit probata in tribubus veſtris, vt ponã eos
vobis principes. Tunc reſpondiſtis mihi, Bona res eſt quam
vis facere. Tuliq; de tribubus veſtris viros ſapientes & nobi-
les, & cõſtitui eos principes tribunos, & centuriones & quin
quagenarios ac decanos, qui docerent vos ſingula. Præcepiq;
C eis, dicens, Audite illos, & quod iuſtum eſt iudicate: ſiue ciuis
Ioan.7.d ſit ille, ſiue peregrinus. Nulla erit diſtantia perſonarũ, ita par-
uum audietis vt magnũ: nec accipietis cuiuſquam perſonam,
Infr.16.d quia Dei iudicium eſt. Quòd ſi difficile vobis viſum aliquid
Leuit.19.c fuerit, referte ad me, & ego audiam. Præcepiq; eis omnia quę
Prou.24.c facere deberetis. Profecti autẽ de Horeb, trãſiuimus per ere-
Eccl.42.a mum terribilẽ & maximã ſolitudinẽ quam vidiſtis, per viam
Iacob.2.a montis Amorrhæi, ſicut præceperat Dominus Deus noſter
nobis. Cumq; veniſſemus in Cadesbarne, dixi vobis, Veni-
ſtis ad montem Amorrhæi, quem Dominus Deus noſter da-
turus eſt vobis. Vide terrã quam Dominus Deus tuus dabit
tibi: aſcẽde & poſside eam, ſicut locutus eſt Dominus Deus
D noſter patribus tuis. noli timere, nec quicquam paueas. Et ac-
ceſsiſtis ad me omnes, atq; dixiſtis, Mittamus viros qui cõſy-
derent terrã: & renuntient per quod iter debeamus aſcẽdere,
& ad quas pergere ciuitates. Cumque mihi ſermo placuiſſet, Num.13.a
miſi ex vobis duodecim viros, ſingulos de tribubus ſuis.
Qui cũ perrexiſſent & aſcendiſſent in montana, venerũt vſq;
ad Vallẽ botri: & cõſyderata terra ſumentes de fructibus eius
vt oſtenderent vbertatẽ, attulerunt ad nos, atq; dixerunt, Bo-
na eſt terra, quam Dominus Deus noſter daturus eſt nobis.
Et noluiſtis aſcẽdere, ſed increduli ad ſermonẽ Domini Dei [redacted]
noſtri murmuraſtis in tabernaculis veſtris, atq; dixiſtis, Odit
nos Dominus, & idcirco eduxit nos de terra Aegypti, vt tra-
E deret nos in manu Amorrhæi, atq; deleret. Quò aſcendemus?
nuntij terruerũt cor noſtrũ, dicẽtes, Maxima multitudo eſt,
& nobis ſtatura procerior: vrbes magnæ, & ad cœlũ vſq; mu-
nitæ, filios Enacim vidimus ibi. Et dixi vobis, Nolite metue-
re, nec timeatis eos: Dominus Deus qui ductor eſt veſter,
pro vobis ipſe pugnabit, ſicut fecit in Aegypto cunctis vi-
dentibus, & in ſolitudine ipſi vidiſtis. Portauit te Dominus
Deus tuus, vt ſolet homo geſtare paruulũ filium ſuũ, in omni
via per quã ambulaſtis, donec veniretis ad locũ iſtum. Et nec
ſic quidem credidiſtis Domino Deo veſtro, qui pręceſsit vos
in via, & metatus eſt locum in quo tentoria figere deberetis, Exod.13.d
F nocte oſtendens vobis iter per ignem, & die per columnam [redacted]
nubis. Cumq; audiſſet Dominus vocem ſermonũ veſtrorũ,
iratus iurauit & ait, Non videbit quiſpiã de hominibus gene-
rationis huius peſsimæ terrã bonã, quam ſub iuramẽto pol-
licitus ſum patribus veſtris: præter Caleb filiũ Iéphone. ipſe
enim videbit eã, & ipſi dabo terrã quam calcauit, & filijs eius, Num.14.d
quia ſecutus eſt Dominũ. Nec mirãda indignatio in populũ,
cũ mihi quoq; iratus Dominus propter vos dixerit, Nec tu [redacted]
ingrediéris illuc: ſed Ioſue filius Nun miniſter tuus, ipſe in-
trabit pro te. hũc exhortare & robora, & ipſe ſorte terrã diui-
det Iſraeli. Paruuli veſtri, de quibus dixiſtis quòd captiui du-
cerentur, & filij qui hodie boni ac mali ignorãt diſtantiã, ipſi
G ingredientur: & ipſis dabo terrã, & poſsidebũt eam. Vos autẽ Num.20.b
reuertimini, & abite in ſolitudinẽ per viã Maris rubri. Et re-
ſpondiſtis mihi, Peccauimus Domino, aſcẽdemus & pugna- Num.14.
bimus, ſicut præcepit Dominus Deus noſter. Cumq; inſtru-
cti armis pergeretis in mõtẽ, ait mihi Dominus, Dic ad eos,
Nolite aſcẽdere, neq; pugnetis, non enim ſum vobiſcũ: ne ca
datis coram inimicis veſtris. Locutus ſum, & non audiſtis, ſed
aduerſantes imperio Domini, & tumẽtes ſuperbia aſcẽdiſtis
in montẽ. Itaq; egreſſus Amorrhæus, qui habitabat in mõti-
bus, & obuiã veniẽs perſecutus eſt vos, ſicut ſolent apes per-
ſequi: & cecidit de Seir vſque Horma. Cumq; reuerſi plora-
retis coram Domino, non audiuit vos, nec voci veſtræ voluit
acquieſcere. Sediſtis ergo in Cadesbarne multo tempore.

[redacted].

CAPVT II.

A PRofectiq; inde venimus in ſolitudinẽ, quæ ducit
ad Mare rubrum, ſicut mihi dixerat Dominus: &
circuiuimus montẽ Seir longo tempore. Dixitq;
Dominus ad me, Sufficit vobis circuire montem
iſtũ: ite contra aquilonẽ, & populo præcipe, dicens, Trãſibi- [redacted]
tis per terminos fratrum veſtrorũ filiorum Eſau, qui habitant
in Seir, & timebũt vos. Videte ergo diligẽter ne moueamini
cõtra eos. neq; enim dabo vobis de terra eorũ quantũ poteſt
vnius pedis calcare veſtigiũ: quia in poſſeſsionem Eſau dedi
montẽ Seir. Cibos emetis ab eis pecunia, & comedetis: aquã
emptam haurietis, & bibetis. Dominus Deus tuus benedixit
tibi in omni opere manuũ tuarũ: nouit iter tuum, quomodo
tranſieris ſolitudinem hanc magnam, per quadraginta annos
habitãs

habitãs tecũ Dominus Deus tuus,& nihil tibi defuit. Cumq́;
trãſiſſemus fratres noſtros filios Eſau, qui habitabant in Seir,
per viam campeſtrem de Elath, & de Aſiongaber, venimus
ad iter quod ducit in deſertum Moab. Dixitq́; Dominus ad
me, Nõ pugnes cõtra Moabitas, nec ineas aduerſus eos præ-
lium:non enim dabo tibi quicquã de terra eorum, quia filijs
[redacted] Lot tradidi Ar in poſſeſsionem. Emim primi fuerunt habita
tores eius, populus magnus, & validus, & tam excelſus vt de
Enacim ſtirpe quaſi gigantes crederentur, & eſſent ſimiles
C filiorũ Enacim. Deniq; Moabitæ appellãt eos Emim. In Seir
autẽ prius habitauerũt Horrhæi:quibus expulſis atq; deletis
habitauerunt filij Eſau, ſicut fecit Iſrael in terra poſſeſsionis
ſuæ, quam dedit illi Dominus. Surgentes ergo vt tranſiremus
torrentem Zared, venimus ad eum. Tempus autem quo am-
bulauimus de Cadesbarne vſq; ad tranſitum torrentis Zared,
triginta & octo annorum fuit: donec conſumeretur omnis
congregatio hominũ bellatorũ de caſtris, ſicut iurauerat Do-
minus:cuius manus fuit aduerſum eos, vt interirent de caſtro-
rum medio. Poſtquam autem vniuerſi ceciderunt pugnato-
D res, locutus eſt Dominus ad me, dicens, Tu tranſibis hodie
terminos Moab, vrbem nomine Ar: & accedens in vicina fi-
liorum Ammon, caue ne pugnes contra eos, nec mouearis ad
prælium. non enim dabo tibi de terra filiorum Ammon, quia
filijs Lot dedi eam in poſſeſsionẽ. Terra gigantum reputata
eſt:& in ipſa olim habitauerunt gigantes, quos Ammonitæ
vocant Zomzommim, populus magnus, & proceræ longi-
tudinis, ſicut Enacim, quos deleuit Dominus à facie eorũ, &
fecit illos habitare pro eis, ſicut fecerat filijs Eſau, qui habi-
tant in Seir, delens Horrhæos, & terram eorum illis tradens,
quã poſsident vſque in præſens. Heuæos quoq; qui habita-
bant in Aſerim, vſque Gazam, Cappadoces expulerunt:qui
E egreſsi de Cappadocia deleuerunt eos, & habitauerũt pro il-
lis. Surgite & tranſite torrentem Arnon:ecce tradidi in manu
tua Seon regem Heſebon Amorrhæum, & terram eius inci-
pe poſsidere, & committe aduerſus eum prælium. Hodie in-
cipiam mittere terrorem atq; formidinẽ tuam in populos qui
habitant ſub omni cœlo:vt audito nomine tuo paueant, & in
morem parturientium contremiſcant, & dolore teneantur.
Miſi ergo nuntios de ſolitudine Cademoth ad Seon regem
F Heſebon verbis pacificis, dicens, Tranſibimus per terrã tuã,
publica gradiemur via:non declinabimus neq; ad dexteram,
neq; ad ſiniſtram. Alimenta pretio vende nobis vt veſcamur:
Nume.21.e aquam pecunia tribue, & ſic bibemus. Tantum eſt vt nobis
concedas tranſitum, ſicut fecerunt filij Eſau, qui habitant in
Seir, & Moabitæ qui morãtur in Ar: donec veniamus ad Ior-
danem, & trãſeamus ad terram quam Dominus Deus noſter
daturus eſt nobis. Noluitq́ue Seon rex Heſebon dare nobis
tranſitum: quia indurauerat Dominus Deus tuus ſpiritum
eius, & obfirmauerat cor illius, ita vt traderetur in manus
Amos.2.c tuas, ſicut nunc vides. Dixitq́ue Dominus ad me, Ecce cœpi
G tibi tradere Seon & terram eius, incipe poſsidere eam. Egreſ-
ſusq́; eſt Seon obuiam nobis cum omni populo ſuo ad præ-
lium in Iaſa. Et tradidit eum Dominus Deus noſter nobis:
percuſsimusq́; eum cum filijs ſuis & omni populo ſuo. Cun-
ctasq́; vrbes in tempore illo cepimus, interfectis habitatori-
bus earum, viris ac mulieribus & paruulis. non reliquimus in
eis quicquam. Abſque iumentis, quæ in partem venêre præ-
dantium:& ſpolijs vrbium, quas cepimus ab Aroer, quæ eſt
[redacted] ſuper ripam torrentis Arnon, & oppido quod in valle ſitum
[redacted] eſt, vſq; Galaad. Non fuit vicus & ciuitas quæ noſtras effu-
[redacted] geret manus: omnes tradidit Dominus Deus noſter nobis.
[redacted] Abſq; terra filiorũ Ammon, ad quã nõ acceſsimus: & cũctis
[redacted] quæ adiacent torrenti Ieboc, & vrbibus montanis, vniuer-
ſiſq; locis, à quibus nos prohibuit Dominus Deus noſter.

[redacted] CAPVT III.

A ITaque conuerſi aſcendimus per iter Baſan:egreſ- Infra 29.b
ſusq́; eſt Og rex Baſan in occurſum nobis cũ po- Nume.21.g
pulo ſuo ad bellandum in Edrái. Dixitq́; Domi-
nus ad me, Ne timeas eum, quia in manu tua tra-
ditus eſt cum omni populo ac terra ſua:faciesq́; ei ſicut feciſti Nume.21.e
Seon regi Amorrhæorum, qui habitauit in Heſebon. Tradi- Num.21.g
dit ergo Dominus Deus noſter in manibus noſtris etiã Og
regem Baſan, & vniuerſum populũ eius, percuſsimusq́; eos
vſq; ad internecionẽ, vaſtãtes cũctas ciuitates illius vno tẽpo-
re non fuit oppidum quod nos effugeret:ſexaginta vrbes, &
omnẽ regionẽ Argob regni Og in Baſan. Cunctæ vrbes erãt
munitæ muris altiſsimis, portisq́; & vectibus, abſq; oppidis
innumeris quæ non habebant muros. Et deleuimus eos, ſicut
feceramus Seon regi Heſebon, diſperdẽtes omnẽ ciuitatem,
virosq́; ac mulieres & paruulos:iumenta autem & ſpolia vr-
B bium diripuimus. Tulimusq́; illo in tempore terrã de manu
duorum regũ Amorrhæorũ, qui erant trans Iordanem: à tor-
rente Arnon vſq; ad montẽ Hermon, quem Sidonij Sarion
vocant, & Amorrhæi Sanir:omnes ciuitates quæ ſitæ ſunt in
planitie, & vniuerſam terram Galaad & Baſan vſque ad Sel-
cha, & Edrái ciuitates regni Og in Baſan. Solus quippe Og
rex Baſan reſtiterat de ſtirpe gigantum. Et mõſtratur lectus [redacted]
[redacted]
tos habens longitudinis, & quatuor latitudinis ad menſuram
cubiti virilis manus. Terramq́; poſſedimus in tẽpore illo ab Nume.32.f
Aroer, quæ eſt ſuper ripam torrentis Arnon, vſq; ad mediam
partem mõtis Galaad:& ciuitates illius dedi Ruben & Gad.
Reliquã autẽ partẽ Galaad, & omnẽ Baſan regni Og, tradi-
di mediæ tribui Manaſſe, omnem regionẽ Argob. Cunctaq́;
C Baſan vocabatur terra gigantum. Iair filius Manaſſe poſſedit
omnẽ regionẽ Argob vſq; ad terminos Geſſuri, & Machati.
Vocauitque ex nomine ſuo Baſan, Auoth Iair, id eſt Villas
Iair, vſq; in præſentẽ diem. Machir quoq; dedi Galaad. Et tri-
bubus Ruben & Gad dedi de terra Galaad vſq; ad torrentem
Arnon medium torrentis, & confiniũ vſq; ad torrentẽ Ieboc,
qui eſt terminus filiorũ Ammon:& planitiẽ. ſolitudinis atq;
Iordanẽ, & terminos Cenereth vſq; ad mare deſerti, quod eſt
ſalſiſsimũ ad radices montis Phaſga contra orientem. Præce-
pitq́; vobis in tempore illo, dicẽs, Dominus Deus veſter dat
vobis terram hanc in hæreditatem, expediti præcedite fratres
veſtros filios Iſrael omnes viri robuſti abſq; vxoribus, & par-
uulis atq; iumentis. Noui enim quòd plura habeatis pecora,
& in vrbibus remanere debebunt, quas tradidi vobis: donec
requiem tribuat Dominus fratribus veſtris ſicut vobis tri-
D buit:& poſsideant ipſi etiam terrã quam daturus eſt eis trans
Iordanem:tunc reuertetur vnuſquiſq; in poſſeſsionem ſuam [redacted]
quam dedi vobis. Ioſue quoq; in tẽpore illo præcepi, dicens,
Oculi tui viderunt quæ fecit Dominus Deus veſter duobus
his regibus: ſic faciet omnibus regnis ad quæ tranſiturus es. Num.27.d
Ne timeas eos:Dominus enim Deus veſter pugnabit pro vo-
bis. Precatusq́; ſum Dominum in tempore illo, dicens, Do-
mine Deus tu cœpiſti oſtendere ſeruo tuo magnitudinem
tuam, manumq́; fortiſsimã, neque enim eſt alius Deus vel in
cœlo, vel in terra, qui poſsit facere opera tua, & comparari
fortitudini tuæ. Tranſibo igitur, & videbo terram hanc opti-
mam trans Iordanem, & montem iſtum egregium, & Liba-
num. Iratusq́; eſt Dominus mihi propter vos, nec exaudiuit Infra 31.&
me, ſed dixit mihi, Sufficit tibi:nequaquam vltrà loquaris de 34.a
hac re ad me. Aſcende cacumen Phaſgæ, & oculos tuos cir- [redacted]
cunfer ad occidentem, & aquilonem, auſtrumq́;, & oriẽtem,
& aſpice. nec enim tranſibis Iordanem iſtum. Præcipe Io-
ſue, & corrobora eum atque conforta:quia ipſe præcedet po-
pulum iſtum, & diuidet eis terram quam viſurus es. Manſi-
musq́; in valle contra phanum Phogor.

[redacted] CAPVT IIII.

Et nunc

A ET nunc Iſrael audi præcepta & iudicia quæ ego
doceo te:vt faciens ea viuas, & ingrediens poſſi-
deas terrã quam Dominus Deus patrum veſtro-
rum daturus eſt vobis. Non addetis ad verbum
[redacted] quod vobis loquor, nec auferetis ex eo: cuſtodite mandata
Domini Dei veſtri quæ ego præcipio vobis. Oculi veſtri vi-
derũt omnia quæ fecit Dominus cõtra Beelphegor, quomo-
do contriuerit omnes cultores eius de medio veſtri. Vos au-
Nume.25.a tem qui adhæretis Domino Deo veſtro, viuitis vniuerſi vſq;
in præſentem diem. Scitis quòd docuerim vos præcepta atq;
iuſtitias, ſicut mandauit mihi Dominus Deus meus: ſic facie-
tis ea in terra quam poſſeſſuri eſtis, & obſeruabitis, & imple-
bitis opere. Hæc eſt enim veſtra ſapientia, & intellectus co-
ram populis, vt audientes vniuerſi præcepta hæc, dicant, En
populus ſapiens & intelligens, gens magna. Nec eſt alia natio
tam grãdis, quæ habeat Deos appropinquãtes ſibi, ſicut Do-
minus Deus noſter adeſt cunctis obſecrationibus noſtris.
Quæ eſt enim alia gens ſic inclyta vt habeat ceremonias, iu-
ſtaq; iudicia, & vniuerſam legẽ, quã ego proponã hodie ante
B oculos veſtros? Cuſtodi igitur temetipſum, & animam tuam
ſolicitè. Ne obliuiſcaris verborũ, quæ viderũt oculi tui, & ne
[redacted] excidãt de corde tuo cunctis diebus vitæ tuæ. Docebis ea fi-
lios ac nepotes tuos, diẽ in quo ſtetiſti coram Domino Deo
Exod.19.c tuo in Horeb, quãdo Dominus locutus eſt mihi, dicens, Con
grega ad me populũ, vt audiãt ſermones meos, & diſcant ti-
mere me omni tempore quo viuunt in terra, doceantq; filios
ſuos. Et acceſsiſtis ad radices montis qui ardebat vſq; ad cœ-
lum: erantq; in eo tenebræ, & nubes, & caligo. Locutusq; eſt
Dominus ad vos de medio ignis. Vocem verborũ eius audi-
ſtis, & formã penitus nõ vidiſtis. Et oſtendit vobis pactũ ſuũ
quod præcepit vt faceretis, & Decẽ verba quæ ſcripſit in dua-
bus tabulis lapideis. Mihiq; mandauit in illo tẽpore, vt doce-
rem vos ceremonias & iudicia quæ facere deberetis in terra
quã poſſeſſuri eſtis. Cuſtodite igitur ſolicitè animas veſtras.
C Nõ vidiſtis aliquam ſimilitudinẽ in die qua locutus eſt vobis
[redacted] Dominus in Horeb de medio ignis: ne fortè decepti faciatis
vobis ſculptã ſimilitudinẽ, aut imaginẽ maſculi vel fœminæ,
ſimilitudinẽ omniũ iumẽtorũ quæ ſunt ſuper terrã, vel auiũ
ſub cœlo volantiũ, atq; reptiliũ quæ mouentur in terra, ſiue
piſciũ qui ſub terra morãtur in aquis: ne fortè eleuatis oculis
ad cœlũ videas ſolẽ & lunã, & omnia aſtra cœli, & errore de-
ceptus adores ea & colas, quæ creauit Dominus Deus tuus in
miniſterium cunctis gẽtibus quæ ſub cœlo ſunt. Vos autem
tulit Dominus, & eduxit de fornace ferrea Aegypti, vt habe-
ret populum hæreditariũ, ſicut eſt in præſenti die. Iratusq; eſt
Supra 1.f Dominus contra me propter ſermones veſtros, & iurauit vt
non tranſirẽ Iordanẽ, nec ingrederer terrã optimã quã datu-
rus eſt vobis. Ecce morior in hac humo, non trãſibo Iordanẽ:
D vos tranſibitis & poſsidebitis terram egregiam. Caue nequan
do obliuiſcaris pacti Domini Dei tui, quod pepigit tecũ: &
facias tibi ſculptã ſimilitudinẽ eorũ quæ fieri Dominus pro-
Hebr.12.g hibuit. quia Dominus Deus tuus ignis conſumens eſt, Deus
æmulator. Si genueritis filios ac nepotes, & morati fueritis in
terra, deceptiq; feceritis vobis aliquã ſimilitudinẽ, patrantes
malũ corã Domino Deo veſtro, vt eũ ad iracundiã prouoce-
tis: teſtes inuoco hodie cœlũ & terram, citò perituros vos eſſe
de terra quam trãſito Iordane poſſeſſuri eſtis. nõ habitabitis
in ea longo tẽpore, ſed delebit vos Dominus, atq; diſperget
in omnes gentes, & remanebitis pauci in nationibus ad quas
vos ducturus eſt Dominus. ibiq; ſeruietis dijs qui hominum
manu fabricati ſunt, ligno & lapidi, qui non vidẽt, nec audiũt,
nec comedũt, nec odorãtur. Cumq; quæſieris ibi Dominum
[redacted] Deũ tuum, inuenies eum: ſi tamẽ toto corde quæſieris, & to-
ta tribulatione animæ tuæ. Poſtquam te inuenerint omnia
quæ prædicta ſunt, nouiſsimo antẽ tẽpore reuertẽris ad Do-
minum Deũ tuũ, & audies vocẽ eius. Quia Deus miſericors
E Dominus Deus tuus eſt: non dimittet te, nec omnino dele-
bit, nec obliuiſcetur pacti in quo iurauit patribus tuis. Inter-
roga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te ex die quo crea- [redacted]
uit Dominus Deus hominem ſuper terram, à ſummo cœlo
vſq; ad ſummũ eius, ſi facta eſt aliquando huiuſcemodi res,
aut vnquam cognitum eſt vt audiret populus vocem Dei lo-
quentis de medio ignis, ſicut tu audiſti & vidiſti. ſi fecit Deus,
vt ingrederetur, & tolleret ſibi gentem de medio nationum
per tentationes, ſigna atq; portẽta, per pugnam & robuſtam
manum, extentumq; brachium, & horribiles viſiones iuxta
omnia quæ fecit pro vobis Dominus Deus veſter in Aegy-
F pto, videntibus oculis tuis: vt ſcires quoniã Dominus ipſe eſt
Deus, & non eſt alius præter eum. De cœlo te fecit audire vo
cem ſuam vt doceret te: & in terra oſtendit tibi ignem ſuum
maximum, & audiſti verba illius de medio ignis, quia dilexit
patres tuos, & elegit ſemen eorum poſt eos. Eduxitq; te præ Exod.13.d
cedens in virtute ſua magna ex Aegypto, vt deleret nationes
maximas & fortiores te in introitu tuo: & introduceret te, da
retq; tibi terram earum in poſſeſsionẽ, ſicut cernis in præſen
ti die. Scito ergo hodie, & cogitato in corde tuo quòd Domi [redacted]
nus ipſe eſt Deus in cœlo ſurſum, & in terra deorſum, & non
eſt alius. Cuſtodi præcepta eius atq; mandata quæ ego præci-
pio tibi: vt bene ſit tibi, & filijs tuis poſt te, & permaneas mul
to tẽpore ſuper terram, quã Dominus Deus tuus daturus eſt
G tibi. Tũc ſeparauit Moyſes tres ciuitates trãs Iordanẽ ad oriẽ- [redacted]
talẽ plagã, vt cõfugiat ad eas qui occiderit nolens proximum
ſuũ, nec ſibi fuerit inimicus ante vnũ & alterũ diem, & ad ha-
rum aliquã vrbiũ poſsit euadere: Boſor in ſolitudine quæ ſita
eſt in terra campeſtri de tribu Ruben: & Ramoth in Galaad, Nume.35.a
quæ eſt in tribu Gad: & Golan in Baſan, quæ eſt in tribu Ma Ioſue 20.c
naſſe. Iſta eſt lex quam propoſuit Moyſes coram filijs Iſrael,
& hæc teſtimonia & ceremoniæ atq; iudicia quæ locutus eſt
ad filios Iſrael, quando egreſsi ſunt de Aegypto trans Iorda-
nem in valle cõtra phanũ Phogor in terra Seon regis Amor-
rhæi, qui habitauit in Heſebon, quem percuſsit Moyſes. Filij
quoq; Iſrael egreſsi ex Aegypto poſſederunt terram eius, &
terram Og regis Baſan duorũ regũ Amorrhæorũ, qui erant
trans Iordanem ad ſolis ortum: ab Aroer, quæ ſita eſt ſuper ri-
pam torrẽtis Arnon, vſq; ad montẽ Sion, qui eſt & Hermõ,
omnem planitiẽ trans Iordanem ad orientalem plagam, vſq;
ad mare ſolitudinis, & vſq; ad radices montis Phaſga.

[redacted]

CAPVT V.

A VOcauitque Moyſes omnem Iſraelem, & dixit ad
eum, Audi Iſrael ceremonias atque iudicia quæ
ego loquor in auribus veſtris hodie: diſcite ea, &
opere complete. Dominus Deus noſter pepigit Exo.19.b.c
nobiſcum fœdus in Horeb. Non cum patribus noſtris iniit
pactum: ſed nobiſcum qui impræſentiarum ſumus & viui-
mus. Facie ad faciem locutus eſt nobis in monte de medio
ignis. Ego ſequeſter & medius fui inter Dominum & vos in
tempore illo, vt annuntiarẽ vobis verba eius. timuiſtis enim
ignem, & non aſcendiſtis in montem. Et ait, Ego Dominus
Deus

Exod.20.a Deus tuus,qui eduxi te de terra Aegypti de domo ſeruitutis.
Leuit.26.a Non habebis Deos alienos in conſpectu meo. Non facies ti-
Pſal.96.b bi ſculptile,nec ſimilitudinẽ omniũ quæ in cœlo ſunt déſu-
per,& quæ in terra deorſum, & quæ verſantur in aquis ſub
Exo.34.a terra.Nõ adorabis ea,& nõ coles: Ego enim ſum Dominus
Deus tuus,Deus æmulator,reddens iniquitatẽ patrum ſuper
filios in tertiã & quartã generationẽ his qui oderũt me,& fa-
ciens miſericordiã in multa millia diligentibus me, & cuſto-
B dientibus præcepta mea. Nõ vſurpabis nomen Domini Dei
Exod.20.b tui fruſtra:quia non erit impunitus,qui ſuper re vana nomen
Leuit.19.c eius aſſumpſerit. Obſerua diẽ ſabbathi, vt ſanctifices eum ſi-
Matth.5.c cut præcepit tibi Dominus Deus tuus. Sex diebus operabe-
Ezec.20.b ris,& facies omnia opera tua. Septimus dies ſabbathi eſt, id
eſt requies Domini Dei tui. Non facies in eo quicquam ope-
ris,tu & filius tuus & filia,ſeruus & ancilla, bos & aſinus, &
omne iumentũ tuũ,& peregrinus qui eſt intra portas tuas:vt
requieſcat ſeru⁹ tuus & ancilla tua,ſicut & tu. Mementõ quòd
& ipſe ſeruieris in Aegypto,& eduxerit te inde Dñs Deus
tuus in manu forti, & brachio extento. Idcirco præcepit tibi
Exod.20.c vt obſeruares diẽ ſabbathi. Honora patrẽ tuũ & matrẽ, ſicut
Eccl.3.b præcepit tibi Dominus Deus tuus,vt longo viuas tẽpore, &
Matt.15.a bene ſit tibi in terra quã Dominus Deus tuus daturus eſt ti-
Marc.7.b bi.Non occides.Neq; mœchaberis. Furtum non facies. Nec
Ephe.6.a loquẽris contra proximũ tuum falſum teſtimoniũ.Non con
Mat.5.c.d cupiſces vxorẽ proximi tui.Non domũ,non agrum, non ſer
Rom.7.b uum,non ancillam,non bouem,non aſinum,& vniuerſa quæ
C illius ſunt.Hæc verba locutus eſt Dominus ad omnem mul-
titudinẽ veſtram in monte de medio ignis & nubis,& caligi-
nis voce magna nihil addens amplius,& ſcripſit ea in duabus
[redacted] tabulis lapideis,quas tradidit mihi. Vos autem poſtquam au-
diſtis vocẽ,de medio tenebrarũ,& mõtẽ ardere vidiſtis,acceſ-
ſiſtis ad me omnes principes tribuũ & maiores natu, atq; di-
xiſtis, Ecce oſtendit nobis Dñs Deus noſter maieſtatẽ & ma
gnitudinem ſuam.vocẽ enim eius audiuimus de medio ignis,
& probauimus hodie quòd loquente Deo cum homine, vi-
xerit homo. Cur ergo moriemur, & deuorabit nos ignis hic
maximus?Si enim audierimus vltrà vocem Domini Dei no-
ſtri, moriemur. Quid eſt omnis caro,vt audiat vocem Dei
uiuentis,qui de medio ignis loquitur ſicut nos audiuimus, &
D poſſit viuere? Tu magis accede, & audi cuncta quæ dixerit
Dominus Deus noſter tibi:loquerisq́; ad nos,& nos audien-
tes faciemus ea.Quod cum audiſſet Dominus,ait ad me, Au-
[redacted] diui vocem verborum populi huius quæ locuti ſunt tibi: be-
ne omnia ſunt locuti. Quis det talem eos habere mentem vt
timeant me,& cuſtodiant vniuerſa mãdata mea in omni tem
pore,vt bene ſit eis & filijs eorum in ſempiternum? Vade
ergo & dic eis, Reuertimini in tentoria veſtra. Tu vero hic
ſta mecum,& loquar tibi omnia mandata mea,& ceremonias
atque iudicia:quæ docebis eos vt faciant in terra quam dabo
illis in poſſeſsionem. Cuſtodite igitur & facite ea quæ præ-
cepit Dominus Deus vobis:non declinabitis neq; ad dexte-
ram,neq; ad ſiniſtram:ſed per viam quam præcepit Domi-
nus Deus veſter ambulabitis,vt viuatis, & bene ſit vobis, &
protelentur dies veſtri in terra poſſeſsionis veſtræ.

[redacted] CAPVT VI.

A [redacted] HAec ſunt præcepta & ceremoniæ atque iudicia,
quæ mãdauit Dñs Deus veſter,vt docerem vos,
vt faciatis ea in terra ad quam trãſgredimini poſ-
ſidendã, Vt timeas Dñm Deũ tuũ, & cuſtodias
omnia mãdata & præcepta eius,quæ ego præcipio tibi & fi-
lijs ac nepotibus tuis cunctis diebus vitæ tuæ,vt prolõgentur
dies tui. Audi Iſrael & obſerua vt facias: & bene ſit tibi, &
multipliceris amplius,ſicut pollicitus eſt Dominus Deus pa
trum tuorum tibi,terrã lacte & melle manãtem. Audi Iſrael,
Dominus Deus noſter,Deus vnus eſt. Et diliges Dominum
Deum tuũ ex toto corde tuo,& ex tota anima tua,& ex tota Matt.22.d
fortitudine tua. Eruntq; verba hæc quæ ego præcipio tibi ho- Marc.12.c
die,in corde tuo,& narrabis ea filijs tuis,& meditaberis ſedẽs Luc.10.e
in domo tua,& ambulans in itinere,dormiens,atque conſur- [redacted]
gens. Et ligabis ea quaſi ſignũ in manu tua, eruntq; & moue-
buntur inter oculos tuos. ſcribesq́; ea in limine & oſtijs do- Infra 11.c.
B mus tuæ. Cumq; introduxerit te Dominus Deus tuus in ter-
ram,pro qua iurauit patribus tuis Abrahã, Iſaac, & Iacob:&
dederit tibi ciuitates magnas & optimas quas non ædificaſti,
domos plenas cũctarũ opũ quas nõ extruxiſti,ciſternas quas
nõ fodiſti:vineta & oliueta quæ nõ plãtaſti,& comederis, &
ſaturatus fueris: caue diligenter ne obliuiſcaris Domini qui [redacted]
C eduxit te de terra Aegypti,de domo ſeruitutis. Dñm Deum
tuũ timebis,& illi ſoli ſeruies,ac per nomẽ illius iurabis. Nõ
ibitis poſt Deos alienos cunctarum gentium,quæ in circuitu
veſtro ſunt:quoniã Deus æmulator Dñs Deus tuus in medio Matth.4.b
tui:nequãdo iraſcatur furor Domini Dei tui cõtra te,& aufe- Luc.4.b
rat te de ſuperficie terræ. Non tentabis Dñm Deũ tuũ,ſicut [redacted]
tẽtaſti in loco tẽtationis. Cuſtodi præcepta Domini Dei tui,
ac teſtimonia & ceremonias,quas præcepit tibi: & fac quod
placitũ eſt & bonũ in cõſpectu Domini,vt bene ſit tibi:et in- Matth.4.b
greſſus poſsideas terrã optimã,de qua iurauit Dñs patribus Luc.4.b
D tuis,vt deleret omnes inimicos tuos corã te, ſicut locutus eſt. Nume.21.b
Cum interrogauerit te filius tuus cras, dicens, Quid ſibi vo-
lũt teſtimonia hæc,& ceremoniæ,atq; iudicia,quæ præcepit
Dñs Deus noſter nobis? dices ei, Serui eramus Pharaonis in
Aegypto,& eduxit nos Dominus de Aegypto in manu for-
ti:fecitq́; ſigna atq; prodigia magna & peſsima in Aegypto,
cõtra Pharaonẽ,& omnẽ domũ illius in cõſpectu noſtro, &
eduxit nos inde, vt introductis daret terrã ſuper qua iurauit
patribus noſtris. Præcepitque nobis Dñs, vt faciamus omnia
legitima hæc,& timeamus Dominũ Deum noſtrum.vt bene
ſit nobis cunctis diebus vitæ noſtræ, ſicut eſt hodie. Eritque
noſtri miſericors,ſi cuſtodierimus & fecerimus omnia præ-
cepta eius coram Domino Deo noſtro,ſicut mãdauit nobis.

[redacted] CAPVT VII.

A CVm verò introduxerit te Dominus Deus tuus in
terram quam poſſeſſurus ingredieris,& deleuerit
gentes multas coram te,Ethæũ,& Gergezæũ &
Amorrhæum,Chananæũ,& Pherezæum & He-
uæum & Iebuſæũ,ſeptẽ gentes multò maioris numeri quàm
tu es,& robuſtiores te:tradideritque eas Dominus Deus tibi,
percuties eas vſq; ad internecionẽ. Nõ inibis cum eis fœdus, Exod.23.d
nec miſereberis earũ,neq; ſociabis cũ eis coniugia. Filiã tuam 34.b
non dabis filio eius,nec filiam illius accipies filio tuo:quia ſe-
ducet filiũ tuũ ne ſequatur me,& vt magis ſeruiat dijs alienis.
iraſceturq́; furor Domini,& delebit te cito. Quin potius hæc
facietis eis, Aras eorum ſubuertite,& confringite ſtatuas, lu- [redacted]
coſq́; ſuccidite,& ſculptilia comburite:quia populus ſanctus
B es Domino Deo tuo. Te elegit Dominus Deus tuus:vt ſis ei
populus peculiaris de cunctis populis qui ſunt ſuper terram.
Non quia cunctas gentes numero vincebatis, vobis iunctus [redacted]
eſt Dominus,& elegit vos,cũ omnibus ſitis populis paucio-
res:ſed quia dilexit vos Dominus,& cuſtodiuit iuramentum
quod iurauit patribus veſtris. Eduxitq́; vos in manu forti, &
redemit de domo ſeruitutis,de manu Pharaonis regis Aegy-
pti. Et ſcies quia Dominus Deus tuus,ipſe eſt Deus fortis & Infra 14.a
fidelis,cuſtodiens pactum & miſericordiã diligentibus ſe,& & 26.d
his qui cuſtodiũt præcepta eius in mille generationes:& red-
dens odientibus ſe ſtatim, ita vt diſperdat eos, & vltrà non
differat,protinus eis reſtituens quod merentur. Cuſtodi er- [redacted]
go præcepta & ceremonias atque iudicia,quæ ego mando ti-
bi hodie, vt facias. Si poſtquam audieris hæc iudicia, cuſto-
dieris ea,& feceris,cuſtodiet & Dominus Deus tuus pactum
tibi & miſericordiam quam iurauit patribus tuis:& diliget te
ac multi

ac multiplicabit, benedicetq; fructui vētris tui, & fructui terræ tuæ, frumento tuo atq; vindemiæ, oleo, & armentis, gregibus ouium tuarum ſuper terram, pro qua iurauit patribus tuis vt daret eam tibi. Benedictus eris inter omnes populos.
C Non erit apud te ſterilis vtriuſque ſexus, tam in hominibus
Exod.23.d quàm in gregibus tuis. Auferet Dominus à te omnem languorem: & infirmitates Aegypti peſsimas quas nouiſti, non inferet tibi, ſed cunctis hoſtibus tuis. Deuorabis omnes populos quos Dominus Deus tuus daturus eſt tibi. Non parcet eis oculus tuus, nec ſeruies dijs eorum, ne ſint in ruinam
[redacted] tui. Si dixeris in corde tuo, Plures ſunt gētes iſtæ quàm ego,
[redacted] quomodo potero delere eas? noli metuere, ſed recordare
[redacted] quæ fecerit Dominus Deus tuus Pharaoni & cunctis Aegyptijs plagas maximas quas viderunt oculi tui, & ſigna atque portenta, manumq; robuſtam, & extentum brachiū vt educeret te Dominus Deus tuus. ſic faciet cunctis populis quos metuis. Inſuper & crabrones mittet Dominus Deus tuus in eos, donec deleat omnes atque diſperdat qui te fugerint, & la-
D tēre non potuerint. Non timebis eos, quia Dominus Deus
Exod.23.c tuus in medio tui eſt, Deus magnus & terribilis: ipſe conſu-
33.a met nationes has in conſpectu tuo paulatim atque per par-
Joſue 24.c tes. Non poteris eas delere pariter: ne forte multiplicentur contra te beſtiæ terræ. Dabitque eos Dominus Deus tuus in conſpectu tuo: & interficiet illos donec penitus deleantur. Tradetq; reges eorum in manus tuas, & diſperdes nomina eorum ſub cœlo: nullus poterit reſiſtere tibi, donec conteras eos. Sculptilia eorum igne combures: non concupiſces ar-
2.Machab. gentum & aurum, de quibus facta ſunt, neque aſſumes ex eis
12.g tibi quicquam, ne offendas, propterea quia abominatio eſt Domini Dei tui. Nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema, ſicut & illud eſt. Quaſi ſpurcitiam de-
[redacted] teſtaberis, & velut inquinamentum ac ſordes abominationi
[redacted] habebis, quia anathema eſt.

[redacted] CAPVT VIII.

A Omne mandatum quod ego præcipio tibi hodie caue diligenter vt facias: vt poſsitis viuere, & multiplicemini, ingreſsique poſsideatis terram, pro qua iurauit Dominus patribus veſtris. Et recor-
[redacted] daberis cuncti itineris per quod adduxit te Dominus Deus
[redacted] tuus quadraginta annis per deſertum, vt affligeret te atque tentaret: & nota fierent quæ in tuo animo verſabantur, vtrum
[redacted] cuſtodieris mandata illius, an non. Afflixit te penuria, & dedit tibi cibum Manna, quod ignorabas tu & patres tui: vt
Matth.4.a oſtenderet tibi quòd non in ſolo pane viuat homo, ſed in omni
Luc.4.a verbo quod egreditur de ore Domini. Veſtimentum tuum
Infra 29.a quo operiebaris, nequaquam vetuſtate defecit, & pes tuus
B non eſt ſubtritus, en quadrageſimus annus eſt: Vt recogites in corde tuo, quia ſicut erudit filium ſuum homo, ſic Dominus Deus tuus erudiuit te, vt cuſtodias mandata Domini Dei
[redacted] tui, & ambules in vijs eius, & timeas eum. Dominus enim
[redacted] Deus tuus introducet te in terram bonam, terram riuorum, aquarumq;, & fontium: in cuius campis & montibus erumpunt fluuiorum abyſsi: Terram frumenti, hordei, ac vinearum, in qua ficus & malogranata & oliueta naſcuntur: terram olei ac mellis. Vbi abſq; vlla penuria comedes panem tuum, & rerum omniū abundantia perfrueris: cuius lapides ferrum ſunt, & de montibus eius æris metalla fodiuntur: vt cùm comederis & ſatiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo pro
C terra optima quam dedit tibi. Obſerua & caue nequādo obliuiſcaris Domini Dei tui, & negligas mandata eius atque iudicia & ceremonias quas ego præcipio tibi hodie: ne poſtquam comederis & ſatiatus fueris, domos pulchras ædificaueris, & habitaueris in eis, habuerisq; armenta boū, & ouium greges, argenti & auri, cunctarumq; rerum copiam, eleuetur cor tuum, & non reminiſcaris Domini Dei tui, qui eduxit te

de terra Aegypti, de domo ſeruitutis: & ductor tuus fuit in ſolitudine magna atque terribili, in qua erat ſerpens flatu adurens, & ſcorpio ac dipſas, & nullæ omnino aquæ: qui eduxit Nume.20.b
riuos de petra duriſsima, & cibauit te Manna in ſolitudine, 21.b
D quod neſcierunt patres tui. Et poſtquam afflixit ac probauit Exod.16.d
te, ad extremū miſertus eſt tui, ne diceres in corde tuo, Forti- 17.a
tudo mea, & robur manus meæ, hæc mihi omnia præſtiterūt. [redacted]
Sed recorderis Domini Dei tui, quòd ipſe vires tibi præbuerit, vt impleret pactū ſuum, ſuper quo iurauit patribus tuis, ſicut præſens indicat dies. Sin autem oblitus Domini Dei tui, ſecutus fueris Deos alienos, coluerisq; illos & adoraueris: ecce nunc prædico tibi quòd omnino diſpereas. Sicut gentes quas deleuit Dominus in introitu tuo, ita & vos peribitis, ſi inobedientes fueritis voci Domini Dei veſtri. [redacted]

[redacted] CAP. IX.

A Audi Iſrael, Tu tranſgredieris hodie Iordanem, vt poſsideas nationes maximas & fortiores te, ciuitates ingentes, & ad cœlū vſq; muratas, populum magnū atq; ſublimē, filios Enacim quos ipſe vidiſti & audiſti, quibus nullus poteſt ex aduerſo reſiſtere. [redacted]
Scies ergo hodie quòd Dominus Deus tuus ipſe trāſibit ante te, ignis deuorans atq; cōſumens, qui cōterat eos, & deleat atq; diſperdat ante faciē tuā velociter, ſicut locutus eſt tibi. Ne dicas in corde tuo cum deleuerit eos Dominus Deus tuus in conſpectu tuo, Propter iuſtitiam meam introduxit me Dominus vt terrā hanc poſsiderem, cum propter impietates ſuas iſtæ deletæ ſint nationes. Neq; enim propter iuſtitias tuas, & æquitatem cordis tui ingredieris vt poſsideas terras earum: ſed quia illæ egerunt impiè, introeunte te deletæ ſunt: & vt compleret verbū ſuum Dominus, quod ſub iuramento pol-
B licitus eſt patribus tuis Abraham, Iſaac & Iacob. Scito ergo quòd nō propter iuſtitias tuas Dominus Deus tuus dederit tibi terram hanc optimā in poſſeſsionē, cum duriſsimæ ceruicis ſis populus. Memento, & ne obliuiſcaris quomodo ad iracundiā prouocaueris Dominū Deum tuum in ſolitudine: ex eo die quo egreſſus es ex Aegypto vſque ad locum iſtum ſemper aduerſum Dominum contendiſti. Nam & in Horeb prouocaſti eum, & iratus delere te voluit, quando aſcendi in montē, vt acciperem tabulas lapideas pacti quod pepigit vobiſcum Deus: & perſeueraui in monte quadraginta diebus ac [redacted]
noctibus, panem non comedens, & aquam non bibens. De- Exod.17.
ditque mihi Dominus duas tabulas lapideas ſcriptas digito Exod.19.
Dei, & continentes omnia verba, quæ vobis locutus eſt in et.31.
monte de medio ignis, quando concio populi cōgregata eſt. Exod.32.d [redacted]
Cumq; tranſiſſent quadraginta dies, & totidem noctes, dedit mihi Dominus duas tabulas lapideas, tabulas fœderis, dixitque mihi, Surge, & deſcende hinc citò: quia populus tuus quem eduxiſti de Aegypto, deſeruerūt velociter viam, quam demonſtraſti eis, feceruntq; ſibi conflatile. Rurſumq; ait Do- [redacted]
C minus ad me, Cerno quòd populus iſte duræ ceruicis ſit: dimitte me, vt conteram eum, & deleam nomen eius de ſub cœlo, & conſtituam te ſuper gentem quæ hac maior & fortior ſit. Cumq; de monte ardente deſcenderem, & duas tabulas fœderis vtraque tenerem manu, vidiſſemque vos peccaſſe Domino Deo veſtro, & feciſſe vobis vitulum conflatilem, ac deſeruiſſe velociter viam eius quam vobis oſtenderat: proieci tabulas de manibus meis, confregiq; eas in conſpectu veſtro. Et procidi ante Dominum ſicut prius, quadraginta diebus & noctibus panem non comedens, & aquam non bibens propter omnia peccata veſtra quæ geſſiſtis contra Dominum, & eum ad iracundiam prouocaſtis. timui enim indignationem & iram illius, qua aduerſum vos concitatus, delere vos voluit. Et exaudiuit me Dominus etiam hac vice. Aduerſum Aaron quoq; vehementer iratus, voluit eum conterere, & pro illo ſimiliter deprecatus ſum. Peccatum autem
veſtrum

veſtrum quod feceratis, id eſt vitulũ, arripiens, igne cõbuſsi,
& in fruſta comminuens, omninoq; in puluerẽ redigens, pro-
ieci in torrentẽ qui de monte deſcendit. In Incendio quoq;,
[redacted] & in Tentatione, & in Sepulchris cõcupiſcẽtiæ prouocaſtis
Dominũ: & quãdo miſit vos de Cadesbarne, dicens, Aſcen-
dite, & poſsidete terrã quam dedi vobis, & cõtempſiſtis im-
Nume. 13 a perium Domini Dei veſtri, & nõ crediditis ei: neq; vocem
16 a 21 a eius audire voluiſtis, ſed ſemper fuiſtis rebelles à die qua noſ-
D ſe vos cœpi. Et iacui coram Domino quadraginta diebus ac
noctibus, quibus eum ſuppliciter deprecabar, ne deleret vos
vt fuerat cõminatus: & orans dixi, Domine Deus, ne diſper-
das populum tuũ, & hæreditatem tuã, quam redemiſti in ma
gnitudine tua, quos eduxiſti de Aegypto in manu forti. Re-
cordare ſeruorũ tuorum Abraham, Iſaac, & Iacob. Ne aſpi-
cias duritiam populi huius, & impietatem atq; peccatum: ne
fortè dicãt habitatores terræ, de qua eduxiſti nos, Non pote-
rat Dominus introducere eos in terram quam pollicitus eſt
eis, & oderat illos: idcirco eduxit, vt interficeret eos in ſolitu-
dine. qui ſunt populus tuus & hæreditas tua, quos eduxiſti
in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento.

[redacted]

CAPVT X.

A I N tempore illo dixit Dominus ad me, Dola tibi
Exo. 34 a duas tabulas lapideas, ſicut priores fuerunt, &
aſcende ad me in montẽ: faciesq; arcam ligneam,
& ſcribã in tabulis verba quæ fuerunt in his quas
antè confregiſti, ponesq; eas in arca. Feci igitur arcã de lignis
ſetim. Cumq; dolaſſem duas tabulas lapideas inſtar priorũ,
aſcendi in montẽ habens eas in manibus. Scripſitq; in tabulis
iuxta id quod prius ſcripſerat, verba decem, quæ locutus eſt
Dominus ad vos in monte de medio ignis, quando populus
congregatus eſt, & dedit eas mihi. Reuerſusq; de monte, de-
ſcendi, & poſui tabulas in arcã quam fecerã, quæ hucuſq; ibi
B ſunt ſicut mihi præcepit Dominus. Filij autem Iſrael moue-
Nume. 33 d runt caſtra ex Beroth filiorum Iacan in Moſera, vbi Aaron
Nume. 20 d mortuus & ſepultus eſt, pro quo ſacerdotio functus eſt Elea
zar filius eius. Inde venerunt in Gadgad: de quo loco profe-
cti, caſtrametati ſunt in Ietebatha, in terra aquarũ atq; torren
tiũ. Eo tẽpore ſeparauit tribũ Leui, vt portaret arcã fœderis
Domini, & ſtaret coram eo in miniſterio, ac benediceret in
nomine illius vſq; in præſentẽ diem. Quamobrẽ non habuit
Leui partem, neque poſſeſsionem cum fratribus ſuis, quia
ipſe Dominus poſſeſsio eius eſt, ſicut promiſit ei Dominus
C Deus tuus. Ego autem ſteti in monte, ſicut prius, quadragin-
ta diebus ac noctibus: exaudiuitq; me Dominus etiam hac
vice, & te perdere noluit. Dixitq; mihi, Vade, & præcede po
pulum, vt ingrediatur, & poſsideat terrã quam iuraui patri-
[redacted] bus eorũ vt traderem eis. Et nunc Iſrael quid Dominus tuus
petit à te, niſi vt timeas Dominũ Deum tuum, & ambules in
vijs eius, & diligas eum, ac ſeruias Domino Deo tuo in toto
corde tuo, & in tota anima tua, cuſtodiasq; mandata Domi-
ni, & ceremonias eius quas ego hodie præcipio tibi, vt bene
[redacted] ſit tibi? En Domini Dei tui cœlũ eſt, & cœlum cœli, terra &
omnia quæ in ea ſunt, & tamen patribus tuis conglutinatus
eſt Dominus, & amauit eos, elegitq; ſemen eorũ poſt eos, id
eſt vos, de cunctis gentibus, ſicut hodie cõprobatur. Circun-
D cidite igitur præputiũ cordis veſtri, & ceruicem veſtrã ne in-
2. Para. 19 c duretis amplius: quia Dominus Deus veſter ipſe eſt Deus
Iob 34 b deorum, & Dominus dominantiũ, Deus magnus, & potens,
Sapien. 6 b & terribilis, qui perſonã non accipit, nec munera. Facit iudi-
Eccle. 35 b cium pupillo & viduæ, amat peregrinũ, & dat ei victum atq;
Roma. 2 b veſtitũ, & vos ergo amate peregrinos, quia & ipſi fuiſtis ad-
Gala. 2 b uenæ in terra Aegypti. Dominũ Deũ tuũ timebis, & ei ſoli
Supra 6 c ſeruies: ipſi adhærebis, iurabisq; in nomine illius. Ipſe eſt laus
Matth. 4 b tua, & Deus tuus, qui fecit tibi hæc magnalia & terribilia
quæ viderunt oculi tui. In ſeptuaginta animabus deſcende- Lue. 4 b
runt patres tui in Aegyptum: & ecce, nunc multiplicauit te Gene. 46 e
Dominus Deus tuus ſicut aſtra cœli.

[redacted]

CAPVT XI.

A. A Ma itaq; Dominum Deum tuũ, & obſerua præ- [redacted]
cepta eius, & ceremonias, iudicia atq; mandata
omni tempore. Cognoſcite hodie quæ ignorant
filij veſtri, qui nõ viderunt diſciplinam Domini
Dei veſtri, magnalia eius & robuſtã manũ, extentumq; bra-
chium, ſigna & opera quæ fecit in medio Aegypti Pharao-
ni regi, & vniuerſæ terræ eius, omniq; exercitui Aegyptiorũ,
equis ac curribus: quomodo operuerint eos aquæ maris ru-
bri, cũ vos perſequerẽtur, & deleuerit eos Dominus vſq; in
præſentem diem: vobisq; quæ fecerit in ſolitudine, donec ve-
niretis ad hunc locũ, & Dathan atq; Abiron filijs Eliab, qui Nume. 16 e
fuit filius Ruben: quos aperto ore ſuo terra abſorbuit cũ do-
mibus & tabernaculis, & vniuerſa ſubſtantia eorũ, quam ha-
B bebant in medio Iſraelis. Oculi veſtri viderunt omnia opera
Domini magna quæ fecit, vt cuſtodiatis vniuerſa mãdata il-
lius, quæ ego hodie præcipio vobis: & poſsitis introire, &
poſsidere terrã ad quã ingredimini, multoq; in ea viuatis tẽ-
pore: quã ſub iuramẽto pollicitus eſt Dominus patribus ve-
ſtris, & ſemini eorum lacte & melle manantẽ. Terra enim ad
quam ingrediẽris poſsidendã, non eſt ſicut terra Aegypti de [redacted]
qua exiſti, vbi iacto ſemine in hortorũ morẽ aquæ ducuntur
irriguæ: ſed montuoſa eſt, & campeſtris de cœlo expectans
pluuias, quã Dñs Deus tuus ſemper inuiſit, & oculi illius in
ea ſunt à principio anni vſq; ad finẽ eius. Si ergo obedieritis
mãdatis meis, quæ ego hodie præcipio vobis, vt diligatis Dñm
Deũ veſtrũ, & ſeruiatis ei in toto corde veſtro, & in tota ani- [redacted]
ma veſtra: dabit pluuiã terræ veſtræ temporaneã & ſerotinã,
vt colligatis frumentũ, & vinũ, & oleũ, fœnumq; ex agris ad
paſcenda iumenta, & vt ipſi comedatis ac ſaturemini. Cauete ne
fortè decipiatur cor veſtrũ, & recedatis à Domino, ſeruiatisq;
dijs alienis, & adoretis eos: iratusq; Dominus claudat cœlũ,
& pluuiæ nõ deſcendãt, nec terra det germen ſuũ, pereatisq;
C velociter de terra optima quam Dominus daturus eſt vobis. [redacted]
Ponite hæc verba mea in cordibus & in animis veſtris, & ſu-
ſpendite ea pro ſigno in manibus, & inter oculos veſtros col-
locate. Docete filios veſtros, vt illa meditẽtur. Quando ſede-
ris in domo tua, & ambulaueris in via, & accubueris atq; ſur- Supra 6 b
rexeris, ſcribes ea ſuper poſtes & ianuas domus tuæ, vt mul-
tiplicentur dies tui, & filiorũ tuorũ in terra quã iurauit Do-
minus patribus tuis, vt daret eis quãdiu cœlũ immineret ter-
ræ. Si enim cuſtodieritis mãdata quæ ego præcipio vobis, &
feceritis ea, vt diligatis Dominũ Deũ veſtrũ, & ambuletis in
omnibus vijs eius, adhærentes ei, diſperdet Dominus omnes
gentes iſtas ante faciẽ veſtrã, & poſsidebitis eas quæ maiores
& fortiores vobis ſunt. Omnis locus quem calcauerit pes ve- Ioſue 1 a
ſter, veſter erit. A deſerto, & à Libano, à flumine magno
Euphrãte vſq; ad mare occidẽtale erũt termini veſtri. Nullus
ſtabit cõtra vos: terrorẽ veſtrũ & formidinẽ dabit Dominus
D Deus veſter ſuper omnẽ terrã quam calcaturi eſtis, ſicut lo-
cutus eſt vobis. En propono in cõſpectu veſtro hodie bene- [redacted]
dictionem & maledictionẽ: benedictionẽ, ſi obedieritis man-
datis Domini Dei veſtri, quæ ego hodie præcipio vobis: ma-
ledictionem, ſi non obedieritis mandatis Domini Dei veſtri,
ſed receſſeritis de via quam ego nunc oſtendo vobis, & am-
bulaueritis poſt Deos alienos, quos ignoratis. Cum verò in-
troduxerit te Dominus Deus tuus in terrã, ad quã pergis ha
bitandã, pones benedictionẽ ſuper montẽ Garizim, maledi-
ctionẽ ſuper montẽ Hebal: qui ſunt trans Iordanẽ poſt viam
quæ vergit ad ſolis occubitum in terra Chananæi, qui habitat
in campeſtribus cõtra Galgalã, quæ eſt iuxta vallẽ tendẽtem
& intrantẽ procul. Vos enim trãſibitis Iordanẽ, vt poſsidea-

tis terrã quã Dominus Deus veſter daturus eſt vobis, vt ha-
beatis & poſsideatis illam. Videte ergo vt impleatis ceremo-
nias atq; iudicia quæ ego hodie ponam in conſpectu veſtro.

[redacted]

CAPVT XII.

A Hæc ſunt præcepta atq; iudicia quæ facere debe-
tis in terra quã Dominus Deus patrũ tuorũ da-
turus eſt tibi, vt poſsideas eã cunctis diebus qui-
bus ſuper humũ gradiêris. Subuertite omnia loca [redacted]
in quibus coluerũt gẽtes, quas poſſeſſuri eſtis, deos ſuos ſu-
per montes excelſos, & colles, & ſubter omne lignũ frondo-
ſum. Diſsipate aras earũ, & cõfringite ſtatuas: lucos igne cõ-
burite, & idóla cõminuite: diſperdite nomina eorum de locis
illis. Non facietis ita Domino Deo veſtro: ſed ad locũ quem
elegerit Dominus Deus veſter de cũctis tribubus veſtris, vt
ponat nomen ſuũ ibi, & habitet in eo, venietis: & offeretis in
loco illo holocauſta & victimas veſtras, decimas & primitias
manuum veſtrarum, & vota atq; donaria, primogenita boum
& ouiũ. Et comedetis ibi in cõſpectu Domini Dei veſtri: ac
lætabimini in cunctis ad quæ miſeritis manum vos & domus
veſtræ, in quibus benedixerit vobis Dominus Deus veſter. [redacted]
Non facietis ibi quæ nos hic facimus hodie, ſinguli quod ſibi
rectum videtur. Neq; enim vſq; in præſenti tẽpus veniſtis ad
requiẽ, & poſſeſsionẽ, quã Dominus Deus veſter daturus eſt
vobis. Trãſibitis Iordanem, & habitabitis in terra quam Do-
B minus Deus veſter daturus eſt vobis, vt requieſcatis à cunctis
hoſtibus per circuitum: & abſq; vllo timore habitetis in loco
quem elegerit Dominus Deus veſter, vt ſit nomen eius in
eo. Illuc omnia quæ præcipio, conferetis holocauſta, & ho-
ſtias, ac decimas, & primitias manuũ veſtrarum: & quicquid
præcipuũ eſt in muneribus quæ vouiſtis Domino. Ibi epula-
bimini corã Domino Deo veſtro, vos & filij ac filiæ veſtræ,
famuli & famulæ atq; Leuites, qui in vrbibus veſtris cõmo-
rantur, neq; enim habet aliã partem & poſſeſsionẽ inter vos.
Caue ne offeras holocauſta tua in omni loco quẽ videris: ſed
in eo quẽ elegerit Dominus, in vna tribuũ tuarũ offeres ho-
ſtias, & facies quæcũq; præcipio tibi. Si autẽ comedere vo-
lueris, & te eſus carniũ delectauerit, occide & comede iuxta
benedictionẽ Domini Dei tui, quã dedit tibi in vrbibus tuis:
ſiue immundũ fuerit, hoc eſt maculatũ, & debile: ſiue mun-
dum, hoc eſt integrũ & ſine macula, quod offerri licet, ſicut
capreã & ceruũ, comedes, abſq; eſu duntaxat ſanguinis, quẽ
C ſuper terrã quaſi aquã effundes. Nõ poteris comedere in op-
pidis tuis decimã frumẽti, & vini, & olei tui, primogenita ar-
mentorũ & pecorũ, & omnia quæ voueris, & ſponte offerre
volueris, & primitias manuum tuarũ: ſed corã Domino Deo
tuo comedes ea in loco quem elegerit Dominus Deus tuus,
tu & filius tuus & filia, ſeruus & famula, atq; Leuites, qui ma-
nent in vrbibus tuis: & lætaberis, & reficiêris corã Domino
Deo tuo in cũctis ad quæ extẽderis manũ tuã. Caue ne dere-
linquas Leuitẽ in omni tẽpore quo verſaris in terra. Quando
Gene. 28 c dilatauerit Dominus Deus tuus terminos tuos, ſicut locutus
Infra 19 c eſt tibi, & volueris veſci carnibus quas deſyderat anima tua:
locus autẽ quem elegerit Dominus Deus tuus, vt ſit nomen
eius ibi, ſi procul fuerit, occides de armẽtis & pecoribus quæ
habueris, ſicut præcepi tibi, & comedes in oppidis tuis, vt
tibi placet. Sicut comeditur caprea & ceruus, ita veſcêris eis,
& mundus, & immũdus in commune veſcentur. Hoc ſolum
caue, ne ſanguinem comedas. ſanguis enim eorum pro anima
eſt: & idcirco non debes animam comedere cũ carnibus: ſed
D ſuper terrâm fundes quaſi aquam, vt bene ſit tibi & filijs tuis
poſt te, cum feceris quod placet in conſpectu Domini. Quæ
autẽ ſanctificaueris & voueris Domino, tolles, & venies ad
locũ quẽ elegerit Dominus, & offeres oblationes tuas carnẽ
& ſanguinẽ ſuper altare Domini Dei tui. ſanguinẽ hoſtiarũ
tuarũ fundes in altari: carnibus autẽ ipſe veſcêris. Obſerua &
audi omnia quæ ego præcipio tibi, vt bene ſit tibi & filijs
tuis poſt te in ſempiternũ, cũ feceris quod bonũ eſt & placi-
tum in conſpectu Domini Dei tui. Quando diſperdiderit
Dominus Deus tuus ante faciẽ tuã gentes ad quas ingrediêris
poſsidendas, & poſſederis eas, atq; habitaueris in terra earũ:
caue ne imiteris eas, poſtquã te fuerint introeunte ſubuerſæ, [redacted]
& requiras ceremonias earum, dicens, Sicut coluerunt gentes
iſtæ deos ſuos, ita & ego colam. Non facies ſimiliter Domi-
no Deo tuo. Omnes enim abominationes quas auerſatur Do
minus, fecerunt dijs ſuis, offerentes filios & filias, & combu-
rentes igni. Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domi-
no: nec addas quicquam, nec minuas.

[redacted]

CAPVT XIII.

A Si ſurrexerit in medio tui propheta, aut qui ſom-
niũ vidiſſe ſe dicat, & prædixerit ſignũ atq; por-
tentũ, & euenerit quod locutus eſt, & dixerit ti-
bi, Eamus & ſequamur deos alienos quos igno-
ras, & ſeruiamus eis: nõ audies verba prophetæ illius aut ſo-
mniatoris, quia tentat vos Dominus Deus veſter, vt palàm [redacted]
fiat vtrũ diligatis eũ an nõ, in toto corde, & in tota anima ve-
ſtra. Dominũ Deũ veſtrũ ſequimini, & ipſum timete, & mã-
B data illius cuſtodite, & audite vocẽ eius: ipſi ſeruietis, & ipſi
adhærebitis. Propheta autẽ ille aut fictor ſomniorũ interfi-
cietur: quia locutus eſt vt vos auerteret à Domino Deo ve-
ſtro, qui eduxit vos de terra Aegypti, & redemit vos de do-
mo ſeruitutis: vt errare te faceret de via quã tibi præcepit Do
minus Deus tuus: & auferes malũ de medio tui. Si tibi volue-
rit perſuadere frater tuus filius matris tuæ, aut filius tuus vel
filia, ſiue vxor quæ eſt in ſinu tuo, aut amicus quem diligis vt
animam tuam, clàm dicens, Eamus & ſeruiamus dijs alienis,
quos ignoras tu & patres tui, cunctarum in circuitu gentium
quæ iuxtà vel procul ſunt, ab initio vſq; ad finem terræ: non
acquieſcas ei, nec audias, neq; parcat ei oculus tuus vt miserea-
C ris & occultes eum, ſed ſtatim interficies. ſit primùm manus
tua ſuper eum, & poſt te omnis populus mittat manũ. Lapi- Infra 17 b
dibus obrutus necabitur, quia voluit te abſtrahere à Domino
Deo tuo, qui eduxit te de terra Aegypti de domo ſeruitutis:
vt omnis Iſrael audiens timeat, & nequaquã vltrà faciat quip-
piam huius rei ſimile. Si audieris in vna vrbium tuarum, quas
Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitãdũ, dicẽtes aliquos,
Egreſsi ſunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitato-
res vrbis ſuæ, atq; dixerunt, Eamus, & ſeruiamus dijs alienis
quos ignoratis: quære ſolicitè, & diligenter rei veritate per-
ſpecta, ſi inueneris certũ eſſe quod dicitur, & abominationẽ
hanc opere perpetratam, ſtatim percuties habitatores vrbis
D illius in ore gladij, & delebis eam, omniaq; quæ in illa ſunt
vſq; ad pecora, quicquid etiã ſupellectilis fuerit, congregabis
in medio platearum eius, & cum ipſa ciuitate ſuccẽdes, ita vt
vniuerſa conſumas Domino Deo tuo, & ſit tumulus ſempi-
ternus. non ædificabitur amplius, & non adhærebit de illo
anathemate quicquã in manu tua, vt auertatur Dominus ab
ira furoris ſui, & miſereatur tui, multipliceté; te, ſicut iura-
uit patribus tuis, quãdo audieris vocem Domini Dei tui, cu-
ſtodiens omnia præcepta eius quæ ego præcipio tibi hodie,
vt facias quod placitum eſt in conſpectu Domini Dei tui.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A Filij eſtote Domini Dei veſtri: non vos incidetis,
nec facietis caluitiũ ſuper mortuo: quoniã popu-
lus ſanctus es Domino Deo tuo: & te elegit vt Supra 7 d
ſis ei in populũ peculiarẽ de cunctis gẽtibus quæ Infra 26 d
ſunt ſuper terrã. Ne comedatis quæ immunda ſunt. Hoc eſt
animal

Leuit.11 a animal quod comedere debetis, Bouē, & ouem, & caprā, ceruum & capreā, bubalū, tragelaphū, pygargū, orygē, camelopardalū. Omne animal quod in duas partes findit vngulā & ruminat, comedetis. De his autē quæ ruminānt, & vngulā non findūt, hæc comedere nō debetis, camelū, leporē, chœrogryllum: quia rumināt, & nō diuidūt vngulā, immūda erūt vobis.
B Sus quoq; quoniā diuidit vngulam, & nō ruminat, immunda erit. carnibus eorum non veſcemini, & cadauera nō tangetis. Hæc comedetis ex omnibus quæ morātur in aquis, Quæ habent pinnulas, & ſquamas, comedite: quæ abſq; pinnulis, & ſquamis ſunt, ne comedatis, quia immunda ſunt. Omnes aues mundas comedite. Immūdas ne comedatis: aquilā ſcilicet, & gryphē, & haliæetū, ixon, & vulturē ac miluum iuxta genus ſuū: & omne coruini generis, & ſtruthiōnē, ac noctuā, & larum, atq; accipitrem iuxta genus ſuū: herodiū ac cygnum, & ibin, ac mergulū, porphyrionē, & nycticoracē, onocrotalū, & charadriū, ſingula in genere ſuo, vpupā quoq;, & veſperti
C lionē. Et omne quod reptat & pennulas habet, immūdū erit, nec comedetur. Omne quod mūdū eſt, comedite. Quicquid autē morticinum eſt, ne veſcamini ex eo. Peregrino qui intra portas tuas eſt, da vt comedat, aut vende ei, quia tu populus ſanctus Domini Dei tui es. Nō coques hœdū in lacte matris [redacted]
Exod. 23 e 34 d ſuæ. Decimā partē ſeparabis de cūctis fructibus tuis quæ naſcuntur in terra per annos ſingulos, & comedes in conſpectu Domini Dei tui in loco quem elegerit vt in eo nomen illius inuocetur, decimā frumēti tui, & vini, & olei, & primogenita de armētis & ouibus tuis: vt diſcas timere Dominū Deum tuū in omni tēpore. Cū autē longior fuerit via, & locus quem
D elegerit Dominus Deus tuus, tibiq; benedixerit, nec poteris ad eū hæc cūcta portare, vendes omnia, & in pretiū rediges, portabisq; manu tua, & proficiſcēris ad locū quē elegerit Dominus Deus tuus, & emes ex eadē pecunia quicquid tibi placuerit, ſiue ex armētis, ſiue ex ouibus, vinū quoq;, & ſiceră, & omne quod deſyderat anima tua: & comedes coram Domino Deo tuo, & epulaberis tu & domus tua, & Leuita qui intra portas tuas eſt. caue ne derelinquas eū, quia non habet aliā partē in poſſeſſione tua. Anno tertio ſeparabis aliam decimā ex omnibus quæ naſcūtur tibi eo tēpore: & repones
[redacted] intra ianuas tuas. Venietq; leuites qui aliā nō habet partē nec poſſeſſionē tecū, & peregrinus ac pupillus & vidua, qui intra portas tuas ſunt, & comedēt, & ſaturabūtur: vt benedicat tibi Dñs Deus tuus in cūctis operibus manuū tuarū quæ feceris.

[redacted]

CAPVT XV.

A Eptimo anno facies remiſſionē, quæ hoc ordine celebrabitur. Cui debetur aliquid ab amico: vel proximo ac fratre ſuo, repetere non poterit: quia annus remiſſionis eſt Domini. A peregrino & aduena exiges: ciuem & propinquum repetendi nō habebis
[redacted] poteſtatē. Et omnino indigens & mēdicus nō erit inter vos: vt benedicat tibi Dominus in terra quā traditurus eſt tibi in poſſeſſionē. Si tamen audieris vocē Domini tui, & cuſtodieris vniuerſa quę iuſſit, & quæ ego hodie præcipio tibi, bene-
B dicet tibi, vt pollicitus eſt. Fœnerabis gētibus multis, & ipſe à nullo accipies mutuū. Dominabetis nationibus plurimis, & tui nemo dominabitur. Si vnus de fratribus tuis qui morantur intra portas ciuitatis tuæ in terra quā Dominus Deus tuus daturus eſt tibi, ad paupertatē deuenerit, nō obdurabis cor tuū, nec cōtrahes manum, ſed aperies eā pauperi, & dabis mutuū quo eū indigere perſpexeris. Caue ne forte ſubrepat
[redacted] tibi impia cogitatio, & dicas in corde tuo. Appropinquat ſeptimus annus remiſſionis: & auertas oculos tuos à paupere fratre tuo, nolens ei quod poſtulat, mutuū cōmodare: ne cla-
Matth. 5 g met cōtra te ad Dominū, & fiat tibi in peccatū. Sed dabis ei:
Luc. 6 c nec ages quippiā callidè in eius neceſſitatibus ſubleuandis: vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, & in cunctis ad quæ manū miſeris. Non deerunt pauperes in terra [redacted]
habitationis tuæ: idcirco ego præcipio tibi vt aperias manū fratri tuo egeno & pauperi, qui tecum verſatur in terra. Cum
C tibi venditus fuerit frater tuus Hebræus aut Hebræa, & ſex Matth. 26 a
annis ſeruierit tibi, in ſeptimo anno dimittes eū liberū: & quē Exod. 21 a
libertate donaueris, nequaquā vacuum abire patieris, ſed da- Hiere. 34 c
bis viaticū de gregibus, & de area & torculari tuo, quibus Dominus Deus tuus benedixerit tibi. Memēto quòd & ipſe ſeruieris in terra Aegypti, & liberauerit te Dominus Deus tuus, & idcirco ego nunc præcipio tibi. Sin autē dixerit, Nolo egredi: eo quòd diligat te, & domū tuam, & bene ſibi apud te eſſe ſentiat, aſſumes ſubulā, & perforabis aurem eius in ianua domus tuæ, & ſeruiet tibi vſq; in æternum, ancillæ quoq; ſimiliter facies. Non auertas ab eis oculos tuos quando dimiſeris [redacted]
eos liberos: quoniā iuxta mercedē mercenarij per ſex annos
D ſeruiuit tibi: vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus quæ agis. De primogenitis quæ naſcūtur in armentis, & ouibus tuis, quicquid eſt ſexus maſculini, ſanctificabis Domino Deo tuo. Nō operaberis in primogenito bouis, & non tondebis primogenita ouiū. In conſpectu Domini Dei
tui comedes ea per annos ſingulos in loco quē elegerit Dominus, tu & domus tua. Sin autē habuerit maculā, & vel claudum fuerit vel cæcum, aut in aliqua parte deforme vel debile, non immolabitur Domino Deo tuo. ſed intra portas vrbis tuæ comedes illud: tam mūdus quàm immūdus ſimiliter veſcentur eis quaſi caprea, & ceruo. Hoc ſolū obſeruabis vt ſanguinē eorū non comedas, ſed effundas in terrā quaſi aquam. Leuit. 22 c Eccle. 35 b [redacted]

[redacted]

CAPVT XVI.

A Obſerua menſem nouarū frugum, & verni primū tēporis, vt facias Phaſe Domino Deo tuo: quoniam in iſto mēſe eduxit te Dominus Deus tuus de Aegypto nocte. Immolabisq; Phaſe Domino Deo tuo de ouibus, & de bobus in loco quē elegerit Dominus Deus tuus, vt habitet nomen eius ibi. Nō comedes in eo panē fermentatū. Septē diebus comedes abſq; fermēto afflictionis panē, quoniā in pauore egreſſus es de Aegypto: vt memineris diei egreſſionis tuæ de Aegypto omnibus diebus vitæ tuæ. Non apparebit fermentatum in omnibus terminis tuis ſeptē diebus, & nō remanebit de carnibus eius quod im-
B molatum eſt veſpere in die primo vſq; ad mane. Non poteris immolare Phaſe in qualibet vrbium tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus eſt tibi: ſed in loco quē elegerit Dominus Deus tuus, vt habitet nomen eius ibi: immolabisq; Phaſe veſpere ad ſolis occaſum, quando egreſſus es de Aegypto. Et coques, & comedes in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, maneq; conſurgēs vades in tabernacula tua. Sex diebus comedes azyma: & in die ſeptima, quia collecta eſt Domini Dei tui, nō facies opus. Septem hebdomadas numerabis tibi [redacted]
ab ea die qua falcē in ſegetē miſeris, & celebrabis diem feſtū hebdomadarū Domino Deo tuo, oblationem ſpontaneā manus tuæ, quā offeres iuxta benedictionē Domini Dei tui: & epulaberis coram Domino Deo tuo, tu & filius tuus, & filia tua, & ſeruus tuus, & ancilla tua, & Leuites qui eſt intra portas tuas, & aduena ac pupillus & vidua, qui morātur vobiſcū in loco quē elegerit Dominus Deus tuus, vt habitet nomen
C eius ibi: & recordaberis quoniam ſeruus fueris in Aegypto: cuſtodiesq; ac facies quæ præcepta ſunt. Solēnitatem quoq; [redacted]
tabernaculorū celebrabis per ſeptē dies quando collegeris de area, & torculari fruges tuas: & epulaberis in feſtiuitate tua & filius tuus & filia, & ſeruus tuus & ancilla, Leuites quoq;, & aduena, & pupillus ac vidua, qui intra portas tuas ſunt. Septē diebus Domino Deo tuo feſta celebrabis in loco quē elegerit Dominus: benedicetq; tibi Dominus Deus tuus in cunctis frugibus tuis, & in omni opere manuum tuarum, eriſq; in lætitia. Tribus vicibus per annū apparebit omne maſculi-

num tuũ in conſpectu Domini Dei tui in loco quẽ elegerit,
in Solẽnitate azymorum,& in Solẽnitate hebdomadarũ,& in
D Solẽnitate tabernaculorũ. Nõ apparebit ante Dominum va-
Exod.23 b 34 c Eccle.16 d cuus: ſed offeret vnuſquiſq; ſecundũ quod habuerit iuxta be
nedictionẽ Domini Dei ſui, quã dederit ei. Iudices & magi-
ſtros cõſtitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus
tuus dederit tibi, per ſingulas tribus tuas: vt iudicent populũ
Supra 1 c Leuit.19 c Exod.23 a Eccle.20 d iuſto iudicio, nec in alteram partem declinent. Non accipies
perſonam, nec munera: quia munera excæcãt oculos ſapien-
tum, & mutant verba iuſtorum. Iuſtè quod iuſtum eſt, per ſe
quêris: vt viuas, & poſsideas terram quam Dominus Deus
tuus dederit tibi. Non plantabis lucum, & omnem arborem
iuxta altare Domini Dei tui. Nec facies tibi atq; conſtitues
ſtatuam, quæ odit Dominus Deus tuus.

[redacted]. CAPVT XVII.

A NOn immolabis Domino Deo tuo bouẽ & ouem
in quo eſt macula aut quippiã vitij: quia abomi-
[redacted] natio eſt Domino Deo tuo. Cũq; reperti fuerint
apud te intra vnã portarũ tuarũ, quas Dominus
Deus tuus dabit tibi, vir aut mulier qui faciãt malũ in cõſpe-
ctu Domini Dei tui, & tranſgrediantur pactum illius vt va-
dant & ſeruiant dijs alienis, & adorẽt eos, ſolem & lunam, &
omnem militiam cœli, quæ non præcepi, & hoc tibi fuerit
nuntiatum, audiensq; inquiſieris diligenter, & verum eſſe re-
péreris, & abominatio facta eſt in Iſrael: educes virũ ac mu-
lierem qui rem ſceleratiſsimam perpetrarunt, ad portas ciui-
B tatis tuæ, & lapidibus obruẽtur. In ore duorũ aut triũ teſtium
Infra 19 d Mat.18 b 2.Cor.13 a Ioan.8 a Supra 13 c peribit qui interficietur. Nemo occidatur, vno contra ſe di-
cente teſtimoniũ. Manus teſtiũ prima interficiet eum, & ma-
nus reliqui populi extrema mittetur: vt auferas malum de
medio tui. Si difficile & ambiguũ apud te iudiciũ eſſe proſpe
xeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, le-
pram & nõ lepram, & iudicũ intra portas tuas videris verba
variari: ſurge, & aſcende ad locum quem elegerit Dominus
Deus tuus, veniesq; ad ſacerdotes Leuitici generis, & ad iudi
cem qui fuerit illo tempore: quæresq; ab eis, qui indicabunt
tibi iudicij veritatem, Et facies quodcunq; dixerint qui præ-
ſunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta le-
gem eius, ſequerisq; ſententiã eorũ, nec declinabis ad dexte-
ram, neq; ad ſiniſtram. Qui autem ſuperbierit, nolens obedi-
C re ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino
Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes
malum de Iſrael: cunctusq; populus audiens timebit, vt nul-
lus deinceps intumeſcat ſuperbia. Cum ingreſſus fueris terrã
quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & poſſederis eam, ha-
[redacted] bitaueris q; in illa, & dixeris, Cõſtituam ſuper me regẽ, ſicut
habent omnes per circuitum nationes: eum conſtitues quem
Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrũ tuorũ. Non
poteris alterius gentis hominẽ regem facere, qui nõ ſit frater
D tuus. Cumq; fuerit cõſtitutus, non multiplicabit ſibi equos,
nec reducet populũ in Aegyptũ, equitatus numero ſubleua-
tus, præſertim cũ Dominus præceperit vobis vt nequaquam
amplius per eandẽ viã reuertamini. Nõ habebit vxores plu-
rimas quæ alliciant animũ eius, neq; argenti & auri immenſa
[redacted] pondera. Poſtquã autẽ ſederit in ſolio regni ſui, deſcribet ſi-
bi Deuteronomiũ legis huius in volumine, accipiens exem-
plar à ſacerdotibus Leuiticæ tribus, & habebit ſecum, legetq;
illud omnibus diebus vitæ ſuæ, vt diſcat timere Dominum
Deum ſuũ, & cuſtodire verba & ceremonias eius quæ in le-
ge præcepta ſunt. Nec eleuetur cor eius in ſuperbiam ſuper
fratres ſuos, nec declinet in partem dexteram vel ſiniſtram,
vt longo tempore regnet ipſe & filij eius ſuper Iſrael.

[redacted]. CAPVT XVIII.

A NOn habebũt ſacerdotes & Leuitæ, & omnes qui
de eadẽ tribu ſunt, partẽ & hæreditatẽ cũ Iſrael,
quia ſacrificia Domini, & oblationes eius come- Supra 10 b
dent, & nihil aliud accipiẽt de poſſeſsione fratrũ Nu.18 c d
ſuorũ. Dominus enim ipſe eſt hæreditas eorum: ſicut locutus
eſt illis. Hoc erit iudiciũ ſacerdotum à populo, & ab his qui [redacted]
offerũt victimas: ſiue bouẽ, ſiue ouem immolauerint, dabunt
ſacerdoti armũ ac ventriculũ: primitias frumenti, vini, & olei,
& lanarũ partem ex ouium tonſione. Ipſum enim elegit Do 1.Corin.9 b
B minus Deus tuus de cũctis tribubus tuis, vt ſtet, & miniſtret Nume.18 c
nomini Domini, ipſe & filij eius in ſempiternũ. Si exierit Le
uites ex vna vrbiũ tuarũ ex omni Iſrael in qua habitat, & vo-
luerit venire, deſyderãs locũ quem elegerit Dominus, mini- [redacted]
ſtrabit in nomine Domini Dei ſui, ſicut omnes fratres eius
Leuitæ, qui ſtabũt eo tempore corã Domino. Partẽ ciborũ
eandem accipiet quã & cæteri: excepto eo quod in vrbe ſua
ex paterna ei ſucceſsione debetur. Quando ingreſſus fueris [redacted]
terram quam Dominus Deus tuus dabit tibi, caue ne imitari
velis abominationes illarũ gentium. nec inueniatur in te qui Leuit.20 a
luſtret filium ſuũ, aut filiam, ducẽs per ignem: aut qui ariolos
ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia atq; auguria. nec ſit maleficus,
nec incãtator, neq; qui pythónes cõſulat, nec diuinos, & quæ
C rat à mortuis veritatem, omnia enim hæc abominatur Domi- 1.Reg.18 a
nus, & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo:
perfectus eris, & abſq; macula cũ Domino Deo tuo. Gentes
iſtæ quarũ poſsidebis terrã, augures & diuinos audiũt: tu au- [redacted]
tem à Domino Deo tuo aliter inſtitutus es. PROPHETAM
de gẽte tua & de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit tibi Domi-
nus Deus tuus: ipſum audies vt petiſti à Domino Deo tuo
in Horeb, quãdo cõcio cõgregata eſt, atq; dixiſti, Vltrà non Ioan.1 g
D audiã vocẽ Domini Dei mei, & ignẽ hunc maximũ amplius Act.1 d 7 e
non videbo, ne moriar. Et ait Dominus mihi, Bene omnia Exo.20 d
ſunt locuti. Prophetã ſuſcitabo eis de medio fratrũ ſuorũ ſi- Ioan.1 g
milem tui: & ponam verba mea in ore eius, loqueturq; ad eos
omnia quæ præcepero illi. qui autẽ verba eius quæ loquetur [redacted]
in nomine meo, audire noluerit, ego vltor exiſtã. Propheta
autem qui arrogantia deprauatus voluerit loqui in nomine
meo, quæ ego non præcepi illi vt diceret, aut ex nomine alie-
norum deorum, interficietur. Quòd ſi tacita cogitatione re-
ſponderis, Quomodo poſſum intelligere verbum quod Do [redacted]
minus non eſt locutus: hoc habebis ſignum, Quod in nomi-
ne Domini propheta ille prædixerit, & nõ euenerit: hoc Do
minus non eſt locutus, ſed per tumorem animi ſui propheta
confinxit, & idcirco non timebis eum.

[redacted].

CAPVT XIX.

A CVm diſperdiderit Dominus Deus tuus gentes Nume.35 c
quarũ tibi traditurus eſt terrã, & poſſederis eam, Ioſue 20 a
habitaueriſq; in vrbibus earũ & in ædibus, tres ci
uitates ſeparabis tibi in medio terræ, quã Domi-
nus Deus tuus dabit tibi in poſſeſsionem, ſternens diligenter
viam:

vltam,& in tres æqualiter partes totam terræ tuæ prouinciam diuides vt habeat e vicino qui propter homicidiũ profugus
B eſt,quo poſſit euadere. Hæc erit lex homicidæ fugientis,cuius vita ſeruãda eſt. Qui percuſſerit proximũ ſuũ neſciens,& [redacted] qui heri & nudiuſtertius nullũ contra eũ odiũ habuiſſe cõprobatur, ſed abiiſſe cũ eo ſimpliciter in ſyluã ad ligna cædenda, & in ſuccisione [illegible] fugerit manũ,ferrũq; lapſum de manubrio amicũ eius percuſſerit,& occiderit:hic ad vnam ſupradictarũ vrbium confugiet,& viuet: ne forſitan proximus eius cuius effuſus eſt ſanguis,dolore ſtimulatus,perſequatur, & apprehẽdat eũ,ſi longior via fuerit,& percutiat animã eius
C qui nõ eſt reus mortis, quia nullũ contra eum qui occiſus eſt, odiũ prius habuiſſe monſtratur. Idcirco præcipio tibi,vt tres ciuitates æqualis inter ſe ſpatij diuidas. Cum autẽ dilatauerit Dominus Deus tuus terminos tuos, ſicut iurauit patribus tuis,& dederit tibi cunctã terrã quã eis pollicitus eſt, ſi tamẽ cuſtodieris mandata eius,& feceris quæ hodie præcipio tibi,vt diligas Dominũ Deũ tuũ,& ambules in viis eius omni tẽpore: addes tibi tres alias ciuitates,& ſupradictarũ triũ vrbiũ numerũ duplicabis: vt non effundatur ſanguis innoxius in medio terræ quã Dominus Deus tuus dabit tibi poſſidendam,ne ſis ſanguinis reus. Si quis autẽ odio habens proximũ ſuũ, inſidiatus fuerit vitæ eius,ſurgensq; percuſſerit illum & mortuus fuerit,fugeritq; ad vnã de ſupradictis vrbibus, mittent ſeniores ciuitatis illius,& arripiẽt eũ de loco effugij,tra-
Numer. 35 c dentq; in manu proximi cuius ſanguis effuſus eſt,& morie-
D tur. Nõ miſereberis eius,& auferes noxiũ ſanguinẽ de Iſrael, [redacted] vt bene ſit tibi. Non aſſumes,& transferes terminos proximi tui quos fixerunt priores in poſſeſſione tua,quam Dominus
Supra 4 b Deus tuus dabit tibi in terra quã acceperis poſſidẽdã. Nõ ſta-
Matt. 18 b bit teſtis vnus contra aliquẽ,quicquid illud peccati, & facino-
Ioan. 8 c ris fuerit:ſed in ore duorũ aut trium teſtiũ ſtabit omne verbũ. Si ſteterit teſtis mendax contra hominẽ,accuſans eũ præuari-
2. Cor. 13 a cationis, ſtabũt ambo quorũ cauſa eſt,ante Dominũ in con-
Heb. 10 e ſpectu ſacerdotũ & iudicũ qui fuerint in diebus illis. Cumq;
Dan. 13 g diligentiſsimè perſcrutãtes inuenerint falſum teſtem dixiſſe contra fratrẽ ſuum mendaciũ: reddent ei ſicut fratri ſuo facere cogitauit,& auferes malũ de medio tui,vt audientes cæteri ti-
Matth. 5 f morem habeant & nequaquã talia audeant facere. Nõ miſere-
Exod. 21 c beris eius,ſed animã pro anima, oculum pro oculo, dentem
Leuit. 24 c pro dente,manum pro manu pedem pro pede exiges.

[redacted] CAP. XX.

A SI exieris ad bellum contra hoſtes tuos, & videris equitatus & currus, & maiorem quàm tu habeas, aduerſarij exercitus multitudinem, non timebis eos: quia Dominus Deus tuus tecum eſt, qui eduxit te de terra Aegypti. Appropinquãte autem iam prælio,ſtabit ſacerdos ante aciẽ,& ſic loquetur ad populũ: Audi Iſrael. vos hodie contra inimicos veſtros pugnam committitis,non pertimeſcat cor veſtrũ,nolite metuere,nolite cedere,nec formidetis eos: quia Dominus Deus veſter in medio veſtri eſt, & pro vobis contra aduerſarios dimicabit,vt eruat vos de pe-
B riculo. Duces quoq; per ſingulas turmas audiente exercitu
1. Mach. 3 g proclamabũt,Quis eſt homo qui ædificauit domũ nouam,& non dedicauit eã? vadat, & reuertatur in domũ ſuam,ne forte
Leuit. 19 c moriatur in bello,& alius dedicet eã. Quis eſt homo qui plãtauit vineã,& needũ fecit eam eſſe cõmunem, & de qua veſci omnibus liceat:vadat,& reuertatur in domum ſuam,ne fortè moriatur in bello,& alius homo eius fungatur officio. Quis eſt homo qui deſpondit vxorem,& nõ accepit eam:vadat & reuertatur in domũ ſuam,ne forte moriatur in bello, & alius homo accipiat eam. His dictis addent reliqua,& loquẽtur ad
Iudicum 7 a populũ, Quis eſt homo formidoloſus, & corde pauido? vadat & reuertatur in domũ ſuam,ne pauere faciat corda fratrũ
C ſuorũ,ſicut ipſe timore perterritus eſt. Cumq; ſiluerint duces exercitus,& finem loquendi fecerint,vnuſquiſq; ſuos ad bellandum cuneos præparabit. Si quãdo acceſſeris ad expugnã- [redacted] dam ciuitatem,offeres ei primum pacẽ. Si receperit,& aperuerit tibi portas,cunctus populus qui in ea eſt ſaluabitur, & ſeruiet tibi ſub tributo. Sin autẽ fœdus inire noluerit, & cœperit contra te bellum,oppugnabis eã. Cumq; tradiderit Dominus Deus tuus illam in manu tua,percuties omne quod in ea generis maſculini eſt,in ore gladij, abſque mulieribus, & infantibus,iumentis & cæteris quæ in ciuitate ſunt. Omnem prædam exercitui diuides,& comedes de ſpolijs hoſtiũ tuorum, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi. Sic facies cunctis ciuitatibus, quæ à te procul valde ſunt, & non ſunt de his vrbibus
D quas in poſſeſsionem accepturus es. De his autem ciuitatibus quæ dabuntur tibi nullum omnino permittes viuere: ſed interficies in ore gladij, Hethæum videlicet, & Amorrhæum, [redacted] ſicut præcepit tibi Dominus [redacted] vos facere cunctas abominationes quas ipſi operati ſunt dijs ſuis, & peccetis in Dominum Deum veſtrum. Quando obſederis ciuitatem multo tempore, & munitionibus circundederis vt expugnes eam, non ſuccides arbores de quibus veſci poteſt, nec ſecuribus per circuitum debes vaſtare regionẽ:quoniam lignum eſt,& non homo,nec poteſt bellantiũ contra te augere numerum. Si qua autem ligna non ſunt pomifera, ſed agreſtia,& in cæteros apta vſus,ſuccide,& inſtrue machinas, donec capias ciuitatem quæ contra te dimicat.

[redacted] CAP. XXI.

A QVando inuentum fuerit in terra quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi, hominis cadauer occiſi,& ignorabitur cædis reus,egredientur maiores natu & iudices tui,& metientur à loco cadaueris ſingularũ per circuitum ſpatia ciuitatum:& quam viciniorem cæteris eſſe perſpexerint ſeniores ciuitatis illius tollent vitulã de armento,quæ nõ traxit iugum,nec terrã ſcidit vomere,& ducent eam ad vallem aſperam atq; ſaxoſam,quæ nunquam arata eſt,nec ſementẽ recepit, & cædent in ea ceruices vitulæ. accedentq; ſacerdotes filij Leui, quos elegerit Dominus Deus tuus vt miniſtrent ei,& benedicãt in nomine eius,& ad verbũ eorum omne negotium pendet: & quic-
B quid mundũ vel immundũ eſt,iudicetur. Et venient maiores natu ciuitatis illius ad interfectũ, lauabuntq; manus ſuas ſuper vitulã quæ in valle percuſſa eſt,& dicent, Manus noſtræ non effuderunt ſanguinẽ hunc,nec oculi viderunt.propitius eſto populo tuo Iſrael,quem redemiſti Domine,& ne reputes ſanguinem innocentem in medio populi tui Iſrael. Et auferetur ab eis reatus ſanguinis: tu autem alienus eris ab innocentis cruore qui fuſus eſt, cũ feceris quod præcepit Domi- [redacted] nus. Si egreſſus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, & tradiderit eos Dominus Deus tuus in manu tua,captiuoſq; duxeris,& videris in numero captiuorũ mulierem pulchrã, & adamaueris eam,voluerisq; habere vxorem, introduces eam
C in domum tuã: quæ radet cæſariem,& circuncidet vngues,& deponet veſtem in qua capta eſt,ſedensq; in domo tua,flebit patrem & matrem ſuã vno menſe,& poſtea intrabis ad eam, dormieſq; cum illa,& erit vxor tua. Si autem poſtea non ſederit animo tuo, dimittes eam liberam, nec vendere poteris pecunia,nec opprimere per potentiam:quia humiliaſti eam. Si habuerit homo vxores duas,vnam dilectã, & alterã odioſam genuerintq; ex eo liberos, & fuerit filius odioſæ primogenitus, volueritq; ſubſtantiã inter filios ſuos diuidere: non poterit filium dilectæ facere primogenitum, & præferre filio odioſæ,ſed filium odioſæ agnoſcet primogenitum, dabitq; ei de his quæ habuerit cuncta duplicia. iſte eſt enim princi-
D [illegible] debentur primogenita. Si genuerit [illegible]

[redacted] ducit patri ac matri, tu[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [redacted] apprehendent eum, & ducent ad [illegible] ciuitatis il-lius & ad portam iudicij, & dicent ad eos: [illegible] noſter iſte proteruus & cõtumax eſt, [illegible] [illegible] [illegible] contemnit, comeſſationibus vacat, & luxuriæ atque [illegible] [redacted]: eum obruet populus [illegible] [illegible] [redacted] [redacted].

Quando peccauerit homo [illegible] quod morte plectendum est, & adiudicatus morti appenſus [illegible] in patibulo: non per-manebit cadauer eius in ligno, ſed in eadem die ſepelietur: quia

Galat. 3 b maledictus à Deo eſt qui pendet in ligno, & nequaquam con-taminabis terram tuam, quam Dominus Deus tuus dederit tibi in poſſeſſionem.

[redacted]

[redacted] CAPVT XXII.

A Non videbis bouem fratris tui aut ouem errantem, & præteribis: ſed reduces fratri tuo. Quod ſi non eſt propinquus frater tuus, nec noſti eum: duces in

Exod. 23 a domum tuam, & erunt apud te quamdiu quærat ea frater tuus, & recipiat. Similiter facies de aſino, & de veſti-mento, & de omni re fratris tui quæ perierit: ſi inueneris eã, ne negligas quaſi alienam. Si videris aſinum fratris tui aut bouem

[redacted] cecidiſſe in via, nõ deſpicies, ſed ſubleuabis cũ eo. Non indue-tur mulier veſte virili, nec vir vtetur veſte fœminea, abomi-nabilis enim apud Deũ eſt qui facit hæc. Si ambulãs per viã, in arbore vel in terra nidũ auis inueneris, & matrẽ pullis vel

B ouis deſuper incubantẽ: non tenebis eã cũ filijs, ſed abire patie-ris, captos tenẽs filios, vt bene ſit tibi, & longo viuas tẽpore. Cũ ædificaueris domũ nouã, facies murũ tecti per circuitũ: ne effundatur ſanguis in domo tua, & ſis reus labente alio, & in præceps ruente. Nõ ſeres vineã tuã altero ſemine: ne & ſe-mentis quã ſeuiſti & quæ naſcũtur ex vinea, pariter ſanctifi-centur. Non arabis in boue ſimul & aſino. Nõ indueris veſti-mento quod ex lana linoq; contextum eſt. Funiculos in fim-

Num. 15 d brijs facies per quatuor angulos pallij tui, quo operieris. Si du-xerit vir vxorẽ & poſtea odio habuerit eã, quæſieritq; occa-ſiones quibus dimittat eã, obijciens ei nomẽ peſſimũ & dixe-rit, Vxorẽ hãc accepi, & ingreſſus ad eã nõ inueni virginem:

[redacted] tollent eã pater & mater eius, & ferẽt ſecũ ſigna virginitatis

C eius ad ſeniores vrbis qui in porta ſunt, & dicet pater, Filiam meã dedi huic vxorẽ: quã quia [illegible], imponit ei nomen peſſi-mum, vt dicat, Nõ inueni [illegible] [illegible]: & ecce hæc ſunt ſigna virginitatis filiæ meæ. E[illegible] [illegible] coram ſenioribus ciuitatis, apprehendent [illegible] virum illum, & verberabũt illũ, condemnantes [illegible] [illegible] argenti, quos dabit patri puellæ, quoniam diffamauit nomen peſſimũ ſuper virginẽ Iſrael: habebitq; eã vxorẽ, & nõ poterit dimittere eã omnibus diebus vitæ ſuæ. Quod ſi verũ eſt quod obiicit, & nõ eſt in puella inuenta virginitas: eijcient eã extra fores do-mus patris ſui, & lapidibus obruent [illegible] [illegible] illius, & mo-rietur: quoniam fecit nefas in Iſrael, vt [illegible] [illegible] in domo

[redacted] patris ſui: & auferes malũ de medio tui. Si dormierit vir cum vxore alterius, vterq; morietur, id eſt adulter & adultera: &

D auferes malum de Iſrael. Si [illegible] [illegible] [illegible] & in-

Leuit. 20 a uenerit eã aliquis in ciuitate, [illegible] [illegible] [illegible] educes

[redacted] vtrunq; ad portam ciuitatis [illegible] [illegible] [illegible]: puel-la, quia nõ clamauit cum eſſet [illegible] [illegible] [illegible] humiliauit vxorẽ proximi ſui: & auferes malũ de medio tui. Sin autem in agro reperierit vir puellam quæ deſponſata eſt, & apprehendens concubuerit cũ ea, ipſe morietur ſolus: puella nihil patietur, nec eſt rea mortis, quoniã ſicut latro conſurgit contra fratrem

[redacted] ſuũ, & occidit animã eius, ita & puella perpeſſa eſt, ſola erat in agro: clamauit, & nullus affuit qui liberaret eam. Si inuene-rit vir puellã virginẽ, quæ non habet ſponſum, & apprehẽdens concubuerit cũ illa, & res ad iudiciũ venerit, dabit qui dormi-uit cũ ea, patri puellæ quinquaginta ſiclos argenti, & habebit

eam vxorem, quia humiliauit illam, non poterit dimittere eam cunctis diebus vitæ ſuæ. Non accipiet homo vxorem patris ſui, nec reuelabit operimentum eius.

[redacted]

[redacted] CAPVT XXIII.

A Non intrabit eunuchus attritis vel amputatis teſti-culis & abſciſſo veretro ecclesiam Domini. Non [redacted] ingredietur mamzer, hoc eſt de ſcorto natus, in eccleſiam Domini vſq; ad decimam generationem. Ammonites & Moabites etiã poſt decimam generationẽ non intrabunt eccleſiam Domini in æternum: quia noluerunt vobis occurrere cum pane & aqua in via, quando egreſſi eſtis de Ae-gypto: & quia conduxerũt cõtra te Balaã filium Beor de Meſopo- Num. 22 a

tamia Syriæ, vt malediceret tibi, & noluit Dominus Deus [redacted]

tuus audire Balaã, vertitq; maledictionẽ eius in benedictio-nem tuam, eo quod diligeret te. Non facies cum eis pacem, neq; quæres eis bona cunctis diebus vitæ tuæ in ſempiternũ. Non abominaberis Idumæũ quia frater tuus eſt: nec Aegy-ptiũ, quia aduena fuiſti in terra eius. Qui nati fuerint ex eis,

B tertia generatione intrabunt in eccleſiam Domini. Quando egreſſus fueris aduerſus hoſtes tuos in pugnam, cuſtodies te ab omni re mala. Si fuerit inter vos homo qui nocturno pol-lutus ſit ſomnio, egredietur extra caſtra, & non reuertetur priuſquam ad veſperam lauetur aqua, & poſt ſolis occaſum re- [redacted]

gredietur in caſtra. Habebis locũ extra caſtra ad quẽ egredia-ris ad requiſita naturæ, gerens paxillũ in balteo, cumq; ſede-ris, fodies per circuitum, & egeſta humo operies quo releua-

C tus es, (Dominus enim Deus tuus ambulat in medio caſtro-rum, vt eruat te, & tradat tibi inimicos tuos) & ſint caſtra tua ſancta, & nihil in eis appareat fœditatis, ne derelinquat te. Nõ [redacted] in loco qui ei placuerit, & in vna vrbium [redacted] ne contriſtes eũ. Non erit meretrix de filiabus Iſrael, nec ſcorta-tor de filijs Iſrael. Non offeres mercedem proſtibuli, nec pre- [redacted]

tiũ canis in domo Domini Dei tui, quicquid illud eſt quod

D vouerit: quia abominatio eſt vtrunq; apud Dominũ Deum tuũ. Non fœnerabis fratri tuo ad vſuram pecuniã, nec fruges, [redacted]

nec quamlibet aliã rem: ſed alieno. Fratri autem tuo abſq; vſu-ra id quod indiget commodabis: vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo in terra ad quã ingredieris poſ-ſidendam. Cum voueris votum Domino Deo tuo, non tarda-bis reddere: quia requiret illud Dominus Deus tuus, & ſi mo-ratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Si nolueris pollice-ri, abſq; peccato eris. Quod autem ſemel egreſſum eſt de labijs tuis, obſeruabis & facies ſicut promiſiſti Domino Deo tuo, [redacted] & propria voluntate & ore tuo locutus es. Ingreſſus vineam proximi tui, comede vuas quantũ tibi placuerit: foras autem ne efferas tecum. Si intraueris in ſegetem amici tui, franges ſpi-cas & manu conteres, falce autem non metes.

[redacted]

[redacted] CAPVT XXIIII.

Si acceperit homo vxorẽ, & habuerit eam, & non inuenerit gratiã ante oculos eius propter aliquã fœditatem: ſcribet libellum repudij, & dabit in manu illius, & dimittet eã de domo ſua. Cumq; egreſſa alterum maritum duxerit, & ille quoq; oderit eam, de-deritq; ei libellũ repudij, & dimiſerit de domo ſua, vel certè mortuus fuerit: non poterit prior maritus recipere eam in vxo-rem: quia polluta eſt, & abominabilis facta eſt coram Domi-no: ne peccare facias terrã tuam, quam Dominus Deus tuus tradiderit tibi poſſidendã. Cum acceperit homo nuper vxo-rem, non procedet ad bellum, nec ei quippiam neceſſitatis in-iungetur publicè, ſed vacabit abſq; culpa domui ſuæ, vt vno anno lætetur cum vxore ſua. Non accipies loco pignoris infe-riorem & ſuperiorem molam: quia animam ſuam appoſuit tibi. Si

Matth. 5 c
& 19 a
Mar. 10 a

[redacted]

[redacted] tibi. Si deprehenſus fuerit homo ſolicitans fratrem ſuum de
filijs Iſrael, & vẽdito eo acceperit pretiũ, interficietur, & au-
feres malũ de medio tui. Obſerua diligenter ne incurras pla-
Nume. 12 a gam lepræ, ſed facies quæcunq; docuerint te ſacerdotes Leui
tici generis iuxta id quod præcepi eis, & imple ſolicitè. Me-
mentote quæ fecerit Dominus Deus veſter Mariæ in via cũ
[redacted] egrederemini de Aegypto. Cum repetes à proximo tuo rem
aliquam, quam debet tibi, non ingredieris domũ eius, vt pi-
gnus auferas: ſed ſtabis foris, & ille tibi proferet quod habue-
rit. ſin autem pauper eſt, non pernoctabit apud te pignus, ſed
ſtatim reddes ei ante ſolis occaſum: vt dormiẽs in veſtimento
ſuo, benedicat tibi, & habeas iuſtitiã corã Domino Deo tuo.
Non negabis mercedẽ indigentis, & pauperis fratris tui, ſiue
C aduenæ qui tecum moratur in terra, & intra portas tuas eſt:
[redacted] ſed eadẽ die reddes ei pretium laboris ſui ante ſolis occaſum,
quia pauper eſt, & ex eo ſuſtentat animã ſuã: ne clamet con-
Leuit. 19 c tra te ad Dominũ, & reputetur tibi in peccatũ. Non occiden-
Tob. 4 c tur patres pro filijs, nec filij pro patribus: ſed vnuſquiſq; pro
4. Reg. 4 b peccato ſuo morietur. Non peruertes iudiciũ aduenæ & pu-
2. Paral. 25 b pilli, nec auferes pignoris loco viduæ veſtimentũ. Memento
Ezech. 18 c quòd ſeruieris in Aegypto, & eruerit te Dominus Deus tuus
D inde. Idcirco præcipio tibi vt facias hanc rem. Quãdo meſſue
ris ſegetem in agro tuo, & oblitus manipulũ reliqueris, non
reuertêris vt tollas illum: ſed aduenam, & pupillũ, & viduam
[redacted] auferre patiêris, vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in
omni opere manuũ tuarũ. Si fruges collegeris oliuarũ, quic-
quid remanſerit in arboribus, non reuertêris vt colligas: ſed
relinques aduenæ, pupillo, ac viduæ. Si vindemiaueris vineã
tuam, non colliges remanentes racemos, ſed cedent in vſus
aduenæ, pupilli, ac viduæ. Memento quòd & tu ſeruieris in
Aegypto, & idcirco præcipio tibi vt facias hanc rem.

[redacted] CAPVT XXV.

A SI fuerit cauſa inter aliquos, & interpellauerint iu-
dices: quem iuſtum eſſe perſpexerint, illi iuſtitiæ
palmam dabunt: quem impium, condemnabunt
impietatis. Sin autem eum qui peccauit, dignum
viderint plagis: proſternent, & corã ſe facient verberari. Pro
menſura peccati, erit & plagarũ modus: ita duntaxat vt qua-
2. Corin. 11 f dragenariũ numerũ nõ excedant: ne fœdè laceratus ante ocu
los tuos obeat frater tuus. Non ligabis os bouis triturantis in
B area fruges tuas. Quando habitauerint fratres ſimul, & vnus
1. Corin. 9 a ex eis abſq; liberis mortuus fuerit, vxor defuncti non nubet
1. Timot. 5 c alteri: ſed accipiet eam frater eius, & ſuſcitabit ſemen fratris
Matth. 22 c ſui: & primogenitum ex ea filiũ nomine illius appellabit, vt
Marc. 12 d non deleatur nomen eius ex Iſrael. Sin autẽ noluerit accipere
Luc. 20 d vxorẽ fratris ſui quæ ei lege debetur, perget mulier ad portã
Ruth. 4 b ciuitatis, & interpellabit maiores natu, dicetq;, Non vult fra-
ter viri mei ſuſcitare nomen fratris ſui in Iſrael: nec me in cõ-
C iugem ſumere. Statimq; accerſiri eum facient, & interroga-
bunt. Si reſponderit, Nolo eã vxorem accipere: accedet mu-
lier ad eum coram ſenioribus, & tollet calceamentũ de pede
eius, ſpuetq; in faciem illius, & dicet, Sic fiet homini qui non
ædificat domũ fratris ſui. Et vocabitur nomen illius in Iſrael,
Domus diſcalceati. Si habuerint inter ſe iurgium viri duo, &
vnus contra alterũ rixari cœperit: volenſq; vxor alterius erue
re virũ ſuum de manu fortioris, miſeritq; manũ, & apprehen-
derit verenda eius: abſcindes manum illius, nec flectêris ſuper
D eam vlla miſericordia. Nõ habebis in ſacculo diuerſa ponde-
ra, maius & minus: nec erit in domo tua modius, maior & mi
nor. pondus habebis iuſtum & verum, & modius æqualis &
verus erit tibi: vt multo viuas tempore ſuper terrã quam Do
minus Deus tuus dederit tibi. abominatur enim Dominus
eum qui facit hæc, & auerſatur omnem iniuſtitiam. Memen-
Exod. 17 c to quæ fecerit tibi Amalec in via quando egrediebaris ex
Aegypto: quomodo occurrerit tibi, & extremos agminis [redacted]
tui, qui laſſi reſidebant, ceciderit, quando tu eras fame & labo
re confectus, & non timuerit Deum. Cum ergo Dominus
Deus tuus dederit tibi requiem, & ſubiecerit cunctas per cir-
cuitum nationes in terra quam tibi pollicitus eſt: delebis no-
men eius ſub cœlo. Caue ne obliuiſcaris.

[redacted]

CAPVT XXVI.

A CVmq; intraueris terrã quã Dominus Deus tuus
tibi daturus eſt poſſidendã, & obtinueris eã, atq;
habitaueris in ea, tolles de cunctis frugibus tuis
primitias, & pones in cartallo, pergeſq; ad locũ
quem Dominus Deus tuus elegerit, vt ibi inuocetur nomen
[redacted]
ad eũ, Profiteor hodie corã Domino Deo tuo, quòd ingreſ-
ſus ſum in terram prò qua iurauit Dominus patribus noſtris
vt daret eã nobis. Suſcipienſq; ſacerdos cartallũ de manu tua,
ponet ante altare Domini Dei tui, & loquêris in conſpectu
Domini Dei tui, Syrus perſequebatur patrẽ meũ, qui deſcen
dit in Aegyptũ, & ibi peregrinatus eſt in pauciſſimo nume-
ro: creuitq; in gentẽ magnã ac robuſtã, & infinitæ multitudi
B nis. Afflixerũtq; nos Aegyptij, & perſecuti ſunt, imponẽtes
onera grauiſſima: & clamauimus ad Dominũ Deũ patrũ no-
ſtrorũ: qui exaudiuit nos, & reſpexit humilitatẽ noſtrã, & la-
borẽ atq; anguſtias: & eduxit nos de Aegypto in manu for-
ti, & brachio extẽto, in ingẽti pauore, in ſignis atq; portẽtis,
& introduxit ad locũ iſtũ, & tradidit nobis terrã lacte & mel
le manantẽ. Et idcirco nũc offero primitias frugũ terræ quã
Dominus dedit mihi. Et dimittes eas in conſpectu Domini
Dei tui: & adorato Domino Deo tuo, epulaberis in omni-
bus bonis quæ Dominus Deus tuus dederit tibi, & domui
C tuæ, tu & Leuites, & aduena qui tecũ eſt. Quando cõpleueris
decimã cũctarũ frugũ tuarũ, anno decimarũ tertio dabis Le-
uitæ & aduenæ, & pupillo & viduæ, vt comedãt intra portas
tuas, & ſaturentur: loquerisq; in conſpectu Domini Dei tui,
Attuli quod ſanctificatũ eſt de domo mea, & dedi illud Leui
tæ, & aduenæ, & pupillo ac viduæ, ſicut iuſſiſti mihi: nõ præ-
teriui mãdata tua, nec ſum oblitus imperij tui. Non comedi
ex eis in luctu meo, nec ſeparaui ea in qualibet immunditia,
nec expandi ex his quicquã in re funebri. Obediui voci Do- Eſaie 63 d
mini Dei mei, & feci omnia ſicut præcepiſti mihi. Reſpice Baruch 2 d
de ſanctuario tuo, & de excelſo cælorũ habitaculo, & bene-
D dic populo tuo Iſrael, & terræ quã dediſti nobis, ſicut iuraſti
patribus noſtris, terræ lactæ & melle mananti. Hodie Domi
nus Deus tuus præcepit tibi vt facias mandata hæc atq; iudi-
cia: & cuſtodias & impleas ex toto corde tuo, & ex tota ani-
ma tua. Dominũ elegiſti hodie, vt ſit tibi Deus, & ambules Supra 8 a
in vijs eius, & cuſtodias ceremonias illius, & mandata atque
judicia, & obedias eius imperio. En Dominus elegit te ho- [redacted]
die, vt ſis ei populus peculiaris, ſicut locutus eſt tibi, & cuſto
dias omnia præcepta illius: & faciat te excelſiorem cunctis
gentibus quas creauit in laudem, & nomẽ, & gloriam ſuam:
vt ſis populus ſanctus Domini Dei tui, ſicut locutus eſt.

[redacted] CAPVT XXVII.

A PRæcepit autẽ Moyſes & ſeniores Iſrael populo,
dicentes, Cuſtodite omne mandatum quod præ-
cipio vobis hodie. Cumq; tranſieritis Iordanẽ in
terrã quã Dominus Deus tuus dabit tibi, eriges
ingẽtes lapides, & calce leuigabis eos, vt poſſis in eis ſcribere
omnia verba legis huius, Iordane tranſmiſſo: vt introeas ter-
ram quã Dominus Deus tuus dabit tibi, terrã lacte & melle
manantẽ, ſicut iurauit patribus tuis. Quãdo ergo tranſieritis Exod. 20 d
Iordanem, erigite lapides quos ego hodie præcipio vobis in Ioſue 8 f
monte Hebal, & leuigabis eos calce: & ædificabis ibi altare

Domino Deo tuo de lapidibus quos ferrum nõ tetigit, & de
ſaxis informibus & impolitis: & offeres ſuper eo holocau-
ſta Domino Deo tuo, & immolabis hoſtias pacificas, come-
B deſq́; ibi, & epulaberis corã Domino Deo tuo. Et ſcribes ſu-
per lapides omnia verba legis huius planè & lucidè. Dixe-
runtq́; Moyſes & ſacerdotes Leuitici generis ad omnẽ Iſrae-
lem, Attende, & audi Iſrael, Hodie factus eſt populus Domi
ni Dei tui. Audies vocem eius, & facies mandata atq; iuſtitias
quas ego præcipio tibi hodie. Præcepitq́; Moyſes populo
in die illo, dicẽs, Hi ſtabũt ad benedicẽdũ populo ſuper mõ-
tem Garizim, Iordane transmiſſo: Simeon, Leui, Iudas, Iſſa-
char, Ioſeph, & Beniamin. Et è regione iſti ſtabũt ad maledi
cendum in monte Hebal, Ruben, Gad, & Aſer, & Zabulon,
C Dan, & Nephthali. Et pronuntiabunt Leuitæ, dicentq́; ad
Danie. 9 c omnes viros Iſrael excelſa voce, Maledictus homo qui facit
ſculptile & cõflatile abominationẽ Domini, opus manuũ ar-
tificũ, ponetq́; illud in abſcondito, & reſpondebit omnis po-
pulus, & dicet, Amen. Maledictus qui nõ honorat patrẽ ſuũ,
& matrẽ ſuã, & dicet omnis populus, Amen. Maledictus qui
trãsfert terminos proximi ſui, & dicet omnis populus, Amẽ.
Maledictus qui errare facit cæcum in itinere, & dicet omnis
populus, Amen. Maledictus qui peruertit iudicium aduenæ,
pupilli, & viduæ, & dicet omnis populus, Amẽ. Maledictus
qui dormit cũ vxore patris ſui, & reuelat operimentũ lectuli
D eius, & dicet omnis populus, Amen. Maledictus qui dormit
cũ omni iumẽto, & dicet omnis populus, Amẽ. Maledictus
qui dormit cũ ſorore ſua filia patris ſui, vel matris ſuæ, & di-
cet omnis populus, Amẽ. Maledictus qui dormit cum ſocru
ſua, & dicet omnis populus, Amẽ. Maledictus qui clàm per-
cuſſerit proximũ ſuũ, & dicet omnis populus, Amen.* Ma-
ledictus qui dormit cũ vxore proximi ſui, & dicet omnis po
pulus, Amen. · · Maledictus qui accipit munera, vt percutiat
animam ſanguinis innocentis, & dicet omnis populus, Amẽ.
Gala. 3 b Maledictus qui non permanet in ſermonibus legis huius, nec
eos opere perficit, & dicet omnis populus, Amen.

[redacted]. CAPVT XXVIII.

A SI autem audieris vocem Domini Dei tui, vt fa-
cias atq; cuſtodias omnia mandata eius quæ ego
præcipio tibi hodie, faciet te Dominus Deus
tuus excelſiorem cunctis gẽtibus quæ verſantur
in terra. Venientq́; ſuper te vniuerſæ benedictiones iſtæ, &
apprehendent te: ſi tamẽ præcepta eius audieris. Benedictus
tu in ciuitate, & benedictus in agro. Benedictus fructus ven-
tris tui, & fructus terræ tuæ, fructusq́; iumentorũ tuorũ, gre-
ges armentorũ tuorũ, & caulæ ouiũ tuarũ. Benedicta horrea
tua, & benedictæ reliquiæ tuæ. Benedictus eris ingrediẽs &
egrediens. Dabit Dominus inimicos tuos qui cõſurgunt ad-
uerſum te, corruẽtes in cõſpectu tuo. per vnam viam venient
contra te, & per ſeptem fugient à facie tua. Emittet Domi-
nus benedictionem ſuper cellaria tua, & ſuper omnia opera
manuum tuarum: benedicetq́; tibi in terra quam acceperis.
Suſcitabit te Dominus ſibi in populum ſanctũ, ſicut iurauit
tibi: ſi cuſtodieris mandata Domini Dei tui, & ambulaueris
in vijs eius. Videbuntq́; omnes terrarũ populi quòd nomen
Domini inuocatum ſit ſuper te, & timebunt te. Abundare te
faciet Dominus omnibus bonis, fructu vteri tui, & fructu iu-
mentorum tuorũ, fructu terræ tuæ quam iurauit Dominus
patribus tuis vt daret tibi. Aperiet Dominus theſaurũ ſuum
optimum, cœlum, vt tribuat pluuiam terræ tuæ in tempore
B ſuo: benedicetq́; cunctis operibus manuum tuarum. Et fœ-
nerabis gentibus multis, & ipſe à nullo fœnus accipies. Con-
ſtituet te Dominus in caput, & nõ in caudam: & eris ſemper
ſuprà, & non ſubtèr: ſi tamen audieris mandata Domini Dei
tui quæ ego præcipio tibi hodie, & cuſtodieris & feceris, ac
non declinaueris ab eis nec ad dexteram nec ad ſiniſtram, nec
ſecutus fueris deos alienos, neq; colueris eos. Quòd ſi audire
nolueris vocem Domini Dei tui, vt cuſtodias & facias omnia [redacted]
mandata eius & ceremonias quas ego præcipio tibi hodie,
venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, & apprehendent
te. Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro. Maledictũ
horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ. Maledictus fru- Leuit. 26 b
ctus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, Thr. 2 f
& greges ouium tuarũ. Maledictus eris ingrediens, & male- Mala. 2 a
dictus egrediẽs. Mittet Dominus ſuper te famẽ & eſuriem, Baruch 1 d
& increpationẽ in omnia opera tua quæ tu facies: donec con-
terat te & perdat velociter, propter adinuentiones tuas peſſi-
mas in quibus reliquiſti me. Adiungat tibi Dominus peſti-
lentiam, donec cõſumat te de terra ad quã ingredieris poſſi-
dendam. Percutiat te Dominus egeſtate, febri & frigore, ar-
dore & æſtu, & aere corrupto ac rubigine, & perſequatur do
nec pereas. Sit cœlũ quod ſupra te eſt, æneum: & terra quam
calcas, ferrea. Det Dominus imbrem terræ tuæ puluerem, &
C de cœlo deſcendat ſuper te cinis, donec conteraris. Tradat te
Dominus corruentem ante hoſtes tuos, & per vnam viam
egrediaris cõtra eos, & per ſeptem fugias, & diſpergaris per
omnia regna terræ. ſitq́; cadauer tuũ in eſcam cũctis volatili-
bus cœli & beſtijs terræ, & nõ ſit qui abigat. Percutiat te Do
minus vlcere Aegypti, & partẽ corporis per quam ſtercora
digeruntur, ſcabie quoq; & prurigine: ita vt curari nequeas.
Percutiat te Dominus amentia & cæcitate ac furore mentis,
& palpes in meridie ſicut palpare ſolet cæcus in tenebris, &
nõ dirigas vias tuas. Omniq́; tempore calumniã ſuſtineas, &
opprimaris violentia, nec habeas qui liberet te. Vxorẽ acci-
pias, & alius dormiat cũ ea. Domũ ædifices, & non habites in
ea. Plantes vineã, & non vindemies eã. Bos tuus immoletur
coram te, & non comedas ex eo. Aſinus tuus rapiatur in con
ſpectu tuo, & non reddatur tibi. Oues tuæ dentur inimicis
D tuis, & non ſit qui te adiuuet. Filij tui & filiæ tuæ tradantur
alteri populo videntibus oculis tuis, & deficientibus ad con-
ſpectum eorũ tota die, & non ſit fortitudo in manu tua. Fru-
ctus terræ tuæ, & omnes labores tuos comedat populus quẽ
ignoras: & ſis ſemper calumniã ſuſtinẽs, & oppreſſus cũctis
diebus, & ſtupens ad terrorem eorũ quæ videbunt oculi tui.
Percutiat te Dominus vlcere peſſimo in genibus & in ſuris,
ſanariq́; non poſſis à planta pedis vſq; ad verticẽ tuum. Du-
cetq́; te Dominus, & regem quẽ cõſtitueris ſuper te, in gen-
tem quã ignoras tu & patres tui: & ſeruies ibi dijs alienis, li-
gno & lapidi. Et eris perditus, in prouerbiũ ac fabulã omni-
bus populis, ad quos te introduxerit Dominus. Sementem Mich. 6 d
multam iacies in terrã, & modicũ congregabis: quia locuſtæ Agg. 1 b
deuorabũt omnia. Vineam plantabis & fodies, & vinum nõ
bibes, nec colliges ex ea quippiam: quoniã vaſtabitur vermi-
bus. Oliuas habebis in omnibus terminis tuis, & non vngeris
oleo: quia defluent & peribũt. Filios generabis & filias, &
non frueris eis: quoniam ducentur in captiuitatem. Omnes
E arbores tuas & fruges terræ tuæ rubigo conſumet. Aduena
qui tecũ verſatur in terra, aſcendet ſuper te, eritq́; ſublimior:
tu autem deſcendes, & eris inferior. Ipſe fœnerabit tibi, & tu
non fœnerabis ei. Ipſe erit in caput, & tu eris in caudã. Et ve-
nient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, & perſequẽtes ap-
prehendent te, donec intereas: quia nõ audiſti vocem Domi-
ni Dei tui, nec ſeruaſti mãdata eius & ceremonias quas præ-
cepit tibi. Et erunt in te ſigna atq; prodigia, & in ſemine tuo
vſq; in ſempiternũ: eo quod non ſeruieris Domino Deo tuo
in gaudio, cordiſq́; lætitia, propter rerũ omniũ abundãtiam.
Seruies inimico tuo quem emittet tibi Dominus, in fame &
ſiti & nuditate, & omni penuria, & ponet iugum ferreũ ſu-
per ceruicẽ tuam, donec te cõterat. Adducet Dominus ſuper
te gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus in ſimi-
litudinem aquilæ volantis cũ impetu: cuius linguam intelli-
gere non poſſis, gentem procaciſſimã, quæ non deferat ſeni,
nec miſereatur paruuli, & deuoret fructum iumentorũ tuo-
rum

rum, ac fruges terræ tuæ: donec intereas, & non relinquat tibi
triticum, vinũ, & oleum, armenta boum & greges ouium: do
nec te diſperdat, & cõterat in cũctis vrbibus tuis, & deſtruan-
tur muri tui firmi atq; ſublimes, in quibus habebas fiduciam
F in omni terra tua. Obſideberis intra portas tuas in omni ter-
ra quam dabit tibi Dominus Deus tuus: & comedes fructum
vteri tui, & carnes filiorũ tuorũ & filiarũ tuarũ, quas dederit
tibi Dominus Deus tuus, in anguſtia & vaſtitate qua oppri-
met te hoſtis tuus. Homo delicatus in te, & luxurioſus val-
de inuidebit fratri ſuo, & vxori quæ cubat in ſinu ſuo, ne det
eis de carnibus filiorũ ſuorum quas comedet: eo quòd nihil
aliud habeat in obſidione & penuria qua vaſtauerint te inimi
ci tui intra omnes portas tuas. Tenera mulier & delicata quæ
ſuper terrã ingredi nõ valebat, nec pedis veſtigiũ figere pro-
pter mollitiẽ & teneritudinem nimiã, inuidebit viro ſuo qui
cubat in ſinu eius ſuper filij & filiæ carnibus, & illuuie ſecun
dinarum quæ egrediuntur de medio feminũ eius, & ſuper li-
beris qui eadẽ hora nati ſunt. comedent enim eos clàm pro-
pter rerum omnium penuriam, in obſidione & vaſtitate qua
opprimet te inimicus tuus intra portas tuas. Niſi cuſtodieris,
& feceris omnia verba legis huius quæ ſcripta ſunt in hoc vo
lumine, & timueris nomen eius glorioſum & terribile, hoc
eſt Dominũ Deum tuum: augebit Dominus plagas tuas, &
plagas feminis tui, plagas magnas & perſeuerãtes, infirmita-
tes peſsimas & perpetuas, & conuertet in te omnes afflictio-
G nes Aegypti, quas timuiſti, & adhærebũt tibi. Inſuper & vni
uerſos languores, & plagas quæ nõ ſunt ſcriptæ in volumine
legis huius, inducet Dominus ſuper te, donec te conterat: &
remanebitis pauci numero, qui prius eratis ſicut aſtra cœli
præ multitudine: quoniã non audiſti vocẽ Domini Dei tui.
Et ſicut antè lętatus eſt Dominus ſuper vos, bene vobis faciẽs
vosq; multiplicãs: ſic lætabitur diſperdẽs vos atq; ſubuertẽs,
vt auferamini de terra ad quã ingredieris poſsidendã. Diſper
get te Dominus in omnes populos à ſummitate terræ vſque
ad terminos eius: & ſeruies ibi dijs alienis quos & tu ignoras
& patres tui, lignis & lapidibus. In gẽtib' quoq; illis nõ quie-
ſces, neq; erit requies veſtigio pedis tui. Dabit enim tibi Do-
minus ibi cor pauidũ, & deficientes oculos, & animum con-
ſumptã mœrore, & erit vita tua quaſi pendens ante te. Time-
bis nocte & die, & nõ credes vitæ tuæ. Mane dices, Quis mi-
hi det veſperũ? & veſpere, Quis mihi det mane? propter cor-
dis tui formidinẽ, qua terreberis, & propter ea quæ tuis vide-
bis oculis. Reducet te Dominus claſsibus in Aegyptum per
viam de qua dixit tibi vt eam amplius non videres. Ibi ven-
dêris inimicis tuis in ſeruos & ancillas, & non erit qui emat.

[redacted]

CAPVT XXIX.

A Aec ſunt verba fœderis, quod præcepit Domi-
nus Moyſi, vt feriret cũ filijs Iſrael in terra Mo-
Exod.19.a ab: preter illud fœdus quód cũ eis pepigit in Ho
reb. Vocauitq; Moyſes omnẽ Iſrael, & dixit ad
eos, Vos vidiſtis vniuerſa quæ fecit Dominus corã vobis in
terra Aegypti Pharaoni, & omnibus ſeruis eius, vniuerſæq;
terræ illius, tẽtationes magnas quas viderunt oculi tui, ſigna
illa portentaq; ingentia, & non dedit vobis Dominus cor in-
telligens, & oculos videntes, & aures quæ poſsint audire vſq;
in præſentẽ diẽ. Adduxit vos quadraginta annis per deſertũ:
Supra 8.a non ſunt attrita veſtimẽta veſtra, nec calceamenta pedum ve-
ſtrorũ vetuſtate cõſumpta ſunt. Panem non comediſtis, vi-
B num & ſicerã non bibiſtis: vt ſciretis quia ego ſum Dominus
Deus veſter, & veniſtis ad hunc locum. Egreſſusq; eſt Seon
Supra 3.a rex Heſebon, & Og rex Baſan, occurrentes nobis ad pugnã.
Et percuſsimus eos, & tulimus terram eorum, ac tradidimus
poſsidendã Ruben & Gad, & dimidiæ tribui Manaſſe. Cu-
ſtodite ergo verba pacti huius, & implete ea: vt intelligatis
vniuerſa quæ facitis. Vos ſtatis hodie cuncti coram Domino
Deo veſtro, principes veſtri & tribus ac maiores natu, atque
doctores, omnis populus Iſrael, liberi & vxores veſtræ & ad-
uenæ qui tecũ morantur in caſtris, exceptis lignorũ cæſori-
bus, & his qui cõportant aquas: vt tranſeas in fœdere Domi-
ni Dei tui, & in iureiurãdo quod hodie Dominus Deus tuus
percutit tecum: vt ſuſcitet te ſibi in populum, & ipſe ſit Do-
minus Deus tuus ſicut locutus eſt tibi, & ſicut iurauit patri-
bus tuis Abrahã, Iſaac, & Iacob. Nec vobis ſolis ego hoc fœ-
dus ferio, & hæc iuramenta cõfirmo, ſed cunctis præſentibus
C & abſentibus. Vos enim noſtis quomodo habitauerimus in
terra Aegypti, & quomodo tranſierimus per medium natio-
num, quas tranſeuntes vidiſtis abominationes & ſordes, id
eſt idola eorum, lignũ & lapidẽ, argentũ & aurum quæ cole-
bant. Ne fortè ſit inter vos vir aut mulier, familia aut tribus,
cuius cor auerſum eſt hodie à Domino Deo noſtro: vt vadat
& ſeruiat dijs illarum gentium, & ſit inter vos radix germi-
nans fel & amaritudinẽ. Cumq; audierit verba iuramenti hu-
ius, benedicat ſibi in corde ſuo, dicẽs, Pax erit mihi, & ambu-
labo in prauitate cordis mei: & aſſumat ebria ſitientẽ, & Do-
minus nõ ignoſcat ei: ſed tũc quam maxime furor eius fumet
& zelus cõtra hominẽ illum, & ſedeant ſuper eum omnia ma
ledicta quæ ſcripta ſunt in hoc volumine: & deleat Dominus
nomẽ eius ſub cœlo, & cõſumat eum in perditionẽ ex omni-
bus tribubus Iſrael, iuxta maledictiones quæ in libro legis
D huius ac fœderis cõtinentur. Dicetq; ſequẽs generatio, & fi-
lij qui naſcentur deinceps, & peregrini qui de lõge venerint,
vidẽtes plagas terræ illius, & infirmitates quibus eã afflixerit
Dominus ſulphure, & ſalis ardore cõburens, ita vt vltrà non
ſeratur, nec virens quippiã germinet in exemplũ ſubuerſio-
nis Sodomæ & Gomorrhæ, Adamę & Seboim, quas ſubuer Gene.19.e
tit Dominus in ira & in furore ſuo: & dicent omnes gentes,
Quare ſic fecit Dominus terræ huic? quæ eſt hæc ira furoris [redacted]
eius immenſa? Et reſpõdebunt, Quia dereliquerũt pactũ Do
mini quod pepigit cum patribus eorũ, quando eduxit eos de
terra Aegypti: & ſeruierunt dijs alienis, & adorauerunt eos 1. Reg.9.b
quos neſciebant, & quibus non fuerant attributi: idcirco ira- Hier.22.c
tus eſt furor Domini cõtra terrã iſtã, vt induceret ſuper eam
omnia maledicta, quæ in hoc volumine ſcripta ſunt, & eiecit
eos de terra ſua in ira & in furore, & in indignatione maxi-
ma, proiecitq; in terrã alienam ſicut hodie cõprobatur. Ab-
ſcondita, Dño Deo noſtro: quæ manifeſta ſunt nobis & filijs
noſtris vſq; in ſempiternũ, vt faciamus vniuerſa legis huius.

[redacted]

CAPVT XXX.

A Vm ergo venerint ſuper te omnes ſermones iſti,
benedictio ſiue maledictio quã propoſui in con-
ſpectu tuo: & ductus pœnitudine cordis tui in
vniuerſis gentibus, in quas diſperſerit te Domi-
nus Deus tuus, & reuerſus fueris ad eũ, & obedieris eius im- Pſal.105.d
perijs, ſicut ego hodie præcipio tibi, cũ filijs tuis, in toto cor-
de tuo, & in tota anima tua: reducet te Domin' Deus tuus de
captiuitate tua, ac miſerebitur tui, & rurſum cõgregabit te de
cunctis populis in quos te antè diſperſit. Si ad cardines cœli 1. Mac.1.f
fueris diſsipatus, inde te retrahet Dñs Deus tuus, & aſſumet & 2.c
atq; introducet in terrã quã poſſederũt patres tui, & obtine-
bis eã: & benedicens tibi maioris numeri te eſſe faciet, quàm
B fuerint patres tui. Circuncidet Dñs Deus tuus cor tuũ, & cor
ſeminis tui: vt diligas Dominum Deũ tuũ ex toto corde tuo,
& in tota anima tua, vt poſsis viuere. Omnes autem maledi-
ctiones has cõuertet ſuper inimicos tuos, & eos qui oderunt
te, & perſequũtur. Tu autẽ reuertêris, & audies vocẽ Domi-
ni Dei tui: faciesq; vniuerſa mandata quæ ego præcipio tibi
hodie, & abundare te faciet Dominus Deus tuus in cunctis
operibus manuum tuarum, in ſobole vteri tui, & in fructu iu-
mentorũ tuorũ, in vbertate terræ tuæ, & in rerum omnium
largitate. Reuertetur enim Dominus, vt gaudeat ſuper te

in omnibus bonis, ſicut gauiſus eſt in patribus tuis:ſi tamen
audieris vocē Domini Dei tui, & cuſtodieris præcepta eius
& ceremonias quæ in hac lege ſcripta ſunt:& reuertaris ad
C Dominū Deum tuū in toto corde tuo, & in tota anima tua.
[redacted] Mandatū hoc quod ego præcipio tibi hodie, nō ſupra te eſt,
neq; procul poſitū, nec in cœlo ſitum, vt poſsis dicere, Quis
noſtrū valet ad cœlū aſcendere, vt deferat illud ad nos, vt au-
diamus, atq; opere cōpleamus? Neq; trans mare poſitum: vt
cauſeris, & dicas, Quis è nobis poterit transfretare mare, &
illud ad nos vſque deferre: vt poſsimus audire & facere quod
Rom.10.b præceptum eſt? Sed iuxta te eſt ſermo valde in ore tuo & in
corde tuo, vt facias illum. Conſydera quòd hodie propoſue-
rim in conſpectu tuo vitam & bonū, & econtrario mortē &
D malū: vt diligas Dominū Deum tuū, & ambules in vijs eius,
& cuſtodias mandata illius ac ceremonias atque iudicia:& vi-
uas, atq; multiplicet te, benedicatq; tibi in terra ad quā ingre-
[redacted] diêris poſsidendā. Si autē auerſum fuerit cor tuum, & audire
nolueris, atq; errore deceptus adoraueris deos alienos, & ſer-
uieris eis: prædico tibi hodie quòd pereas, & paruo tempore
morêris in terra ad quā Iordane tranſmiſſo ingredieris poſ-
ſidendam. Teſtes inuoco hodie cœlum & terram, quòd pro-
poſuerim vobis vitam & mortem, benedictionem & maledi-
ctionem. Elige ergo vitam vt & tu viuas, & ſemen tuū:& di-
ligas Dominum Deum tuum, atque obedias voci eius, & illi
adhæreas (ipſe eſt enim vita tua, & longitudo dierum tuo-
rum) vt habites in terra pro qua iurauit Dominus patribus
tuis Abraham, Iſaac, & Iacob, vt daret eam illis.

[redacted] CAPVT XXXI.

A Bijt itaque Moyſes, & locutus eſt omnia verba
[redacted] hæc ad vniuerſum Iſrael, & dixit ad eos, Centum
viginti annorū ſum hodie, nō poſſum vltrà egre-
di & ingredi, præſertim cū & Dominus dixerit
Supra 3.d mihi, Non tranſibis Iordanē iſtū. Dominus ergo Deus tuus
Num.27.c trāſibit ante te: ipſe delebit omnes gētes has in cōſpectu tuo,
& poſsidebis eas:& Ioſûe iſte tranſibit ante te, ſicut locutus
Num.21.c eſt Dominus. Facietq; Dominus eis ſicut fecit Seon & Og
regibus Amorrhæorū, & terræ eorū, delebitq; eos. Cū ergo
& hos tradiderit vobis, ſimiliter facietis eis, ſicut præcepi vo-
Supra 7.a bis. Viriliter agite, & confortamini: nolite timere, nec pauea-
B tis ad conſpectum eorum: quia Dominus Deus tuus ipſe eſt
ductor tuus, & non dimittet, nec derelinquet te. Vocauitque
Moyſes Ioſûe, & dixit ei coram omni Iſrael, Confortare, &
eſto robuſtus: tu enim introduces populū iſtū in terrā quam
daturū ſe patribus eorū iurauit Dominus, & tu eā ſorte diui-
des. Et Dominus qui ductor eſt veſter, ipſe erit tecū, non di-
mittet, nec derelinquet te: noli timere, nec paueas. Scripſit
itaq; Moyſes legē hāc, & tradidit eā ſacerdotibus filijs Leui,
qui portabant arcam fœderis Domini, & cunctis ſenioribus
Iſrael. Præcepitq; eis, dicēs, Poſt ſeptē annos anno remiſsio-
C nis, in Solennitate tabernaculōrū, conuenientibus cunctis ex
Iſrael, vt appareāt in cōſpectu Domini Dei tui in loco quem
elegerit Dominus: leges verba legis huius corā omni Iſrael,
audientibus eis, & in vnum omni populo cōgregato, tam vi-
ris quàm mulieribus, paruulis & aduenis qui ſunt intra por-
tas tuas: vt audientes diſcant, & timeant Dominum Deum ve-
ſtrū, & cuſtodiant, impleantq; omnes ſermones legis huius.
filij quoq; eorum qui nunc ignorant: vt audire poſsint, & ti-
meant Dominū Deum ſuū cunctis diebus quibus verſantur
in terra ad quam vos Iordane tranſmiſſo pergitis obtinēdam.
D Et ait Dominus ad Moyſen, Ecce prope ſunt dies mortis
tuæ: voca Ioſûe, & ſtate in tabernaculo teſtimonij, vt præci-
piam ei. Abierunt ergo Moyſes & Ioſûe, & ſteterūt in taber
naculo teſtimonij: apparuitq; Dominus ibi in colūna nubis,
quæ ſtetit in introitu tabernaculi. Dixitq; Dominus ad Moy
ſen, Ecce tu dormies cū patribus tuis, & populus iſte conſur-
gens fornicabitur poſt deos alienos in terra ad quam ingre-
dietur vt habitet in ea: ibi derelinquet me, & irritū faciet fœ-
dus quod pepigi cū eo. Et iraſcetur furor meus cōtra eum in
die illo:& derelinquam eum, & abſcōdam faciem meā ab eo,
& erit in deuorationē: inuenient eum omnia mala & afflictio-
nes: ita vt dicat in illo die, Verè quia non eſt Deus mecū, inue
E nerunt me hæc mala. Ego autem abſcondā, & celabo faciem
meam in die illo propter omnia mala quæ fecit, quia ſecutus
eſt deos alienos. Nunc itaque ſcribite vobis canticū iſtud, & [redacted]
docete filios Iſrael: vt memoriter teneant & ore decantent, &
ſit mihi carmē iſtud pro teſtimonio inter filios Iſrael. Intro-
ducam enim eum in terram pro qua iuraui patribus eius, la-
cte & melle manantē. Cumq; comederint:& ſaturati, craſsiq;
fuerint, auertētur ad deos alienos, & ſeruient eis, detrahentq;
mihi, & irritū facient pactū meum. Poſt quā inuenerint eum
mala multa & afflictiones, reſpōdebit ei canticum iſtud pro
teſtimonio, quod nulla delebit obliuio ex ore ſeminis tui.
Scio enim cogitationes quæ facturus ſit hodie antequam in-
F troducam eum in terram, quam ei pollicitus ſum. Scripſit er-
go Moyſes canticum, & docuit filios Iſrael. Præcepitque
Dominus Ioſûe filio Nun, & ait, Confortare, & eſto robu-
ſtus: tu enim introduces filios Iſrael in terram quam pollici-
tus ſum, & ego ero tecum. Poſtquam ergo ſcripſit Moyſes
verba legis huius in volumine, atque cōpleuit. præcepit Le-
uitis, qui portabant arcam fœderis Domini, dicens, Tollite
librum iſtum:& ponite in latere arcæ fœderis Domini Dei
veſtri: vt ſit ibi contra te in teſtimonium. Ego enim ſcio con
G tentionem tuam, & ceruicem tuam duriſsimam. Adhuc vi-
uente me, & ingrediente vobiſcum, ſemper contentioſè egi-
ſtis contra Dominum: quantò magis, cum mortuus fuero?
Congregate ad me omnes maiores natu per tribus veſtras,
atque doctores, & loquar audientibus eis ſermones iſtos, &
inuocabo cōtra eos cœlum & terram. Noui enim quòd poſt
mortē meam iniquè agetis, & declinabitis citò de via quam
præcepi vobis:& occurrent vobis mala in extremo tempo-
re, quando feceritis malum in conſpectu Domini, vt irritetis
eum per opera manuum veſtrarum. Locutus eſt ergo Moy-
ſes audiente vniuerſo cœtu Iſrael verba carminis huius, & ad
finem vſque compleuit.

[redacted] CAP. XXXII.

A Vdite cœli quæ loquor, audiat terra verba oris [redacted]
mei. Concreſcat in pluuiā doctrina mea, fluat vt
ros eloquiū meū. Quaſi imber ſuper herbam, &
quaſi ſtillæ ſuper gramina. Quia nomen Domini
inuocabo: date magnificentiā Deo noſtro. Dei perfecta ſunt
opera, & omnes viæ eius iudicia. Deus fidelis, & abſque vlla
iniquitate, iuſtus & rectus. Peccauerunt ei & non filij eius in
ſordibus, generatio praua atq; peruerſa. Hæccine reddis Do-
mino popule ſtulte et inſipiēs? nūquid nō ipſe eſt pater tuus,
qui poſſedit te, & fecit, & creauit te? Memento dierum anti-
quorū, cogita generationes ſingulas: interroga patrem tuum,
& annunciabit tibi: maiores tuos, & dicent tibi. Quando diui
B debat Altiſsimus gentes, quando ſeparabat filios Adam, con
ſtituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Iſrael.
Pars autem Domini, populus eius: Iacob funiculus hæredi-
tatis eius. Inuenit eum in terra deſerta, in loco horroris, &
vaſtæ ſolitudinis. Circunduxit eum, & docuit:& cuſtodiuit
quaſi pupillam oculi ſui. Sicut aquila prouocans ad volan-
dum pullos ſuos, & ſuper eos volitans, & expandit alas ſuas:
& aſſumpſit eum, atque portauit in humeris ſuis. Dominus
ſolus dux eius fuit:& non erat cum eo Deus alienus. Conſti-
tuit eum ſuper excelſam terram: vt comederet fructus agro-
rum, & ſugeret mel de petra, oleumque de ſaxo duriſsimo:
Butyrum de armento, & lac de ouibus cum adipe agnorum,
& arietum filiorum Baſan, & hircos cum medulla tritici, &
ſangui

C ſanguinẽ vuæ biberẽt meraciſsimũ. Incraſſatus eſt dilectus,
& recalcitrauit:incraſſatus,impinguatus,dilatatus, dereliquit
Deum factorem ſuum,& receſsit à Deo ſalutari ſuo. Prouo-
cauerunt eum in dijs alienis:& in abominationibus ad iracun
diam concitauerunt. Immolauerunt dæmonijs & non Deo,
dijs quos ignorabãt:noui recentesq; venerunt, quos non co-
luerunt patres eorum. Deum qui te genuit dereliquiſti, &
oblitus es Domini creatoris tui. Vidit dominus,& ad iracun
diam concitatus eſt:quia prouocauerunt eum filij ſui & filię.
Et ait, Abſcondam faciem meam ab eis,& conſyderabo no-
uiſsima eorum:generatio enim peruerſa eſt,& infideles filij.
Ipſi me prouocauerunt in eo qui nõ erat Deus,& irritauerũt
Rom.10.d in vanitatibus ſuis:& ego prouocabo eos in eo qui nõ eſt po
Hier.15.c pulus,& in gente ſtulta irritabo illos. Ignis ſucceſſus eſt in
D furore meo,& ardebit vſq; ad inferni nouiſsima:deuorabitq;
terram cum germine ſuo, & montiũ fundamenta comburet.
Congregabo ſuper eos mala,& ſagittas meas cõplebo in eis.
Conſumentur fame,& deuorabunt eos aues morſu amariſsi-
mo:dentes beſtiarum immittam in eos , cum furore trahen-
tium ſuper terram,atq; ſerpentiũ. Foris vaſtabit eos gladius,
& intus pauor,iuuenem ſimul ac virginem,lactentẽ cum ho-
mine ſene. Et dixi, Vbinam ſunt?ceſſare faciam ex homini-
bus memoriam eorum. Sed propter iram inimicorum diſtu-
li:ne fortè ſuperbirent hoſtes eorum,& dicerent, Manus no-
ſtra excelſa,& non Dominus,fecit hæc omnia. Gens abſque
E conſilio eſt,& ſine prudentia. Vtinã ſaperent,& intelligerẽt,
ac nouiſsima prouiderent. Quomodo perſequebatur vnus
mille,& duo fugarent decem millia?nónne ideo,quia Deus
ſuus vendidit eos, & Dominus concluſit illos?Non enim eſt
Deus noſter vt dij eorum:& inimici noſtri ſunt iudices. De
vinea Sodomorum,vinea eorum,& de ſuburbanis Gomor-
rhæ: vua eorum vua fellis ,& botri amariſsimi . Fel draco-
num vinum eorum,& venenum aſpidum inſanabile. Nonne
hæc cõndita ſunt apud me,& ſignata in theſauris meis?Mea
Eccl.28.a eſt vltio , & ego retribuam eis in tempore,vt labatur pes eo-
Rom.12.d rum:iuxtà eſt dies perditionis,& adeſſe feſtinant tempora. Iu
Hebr.10.c dicabit Dominus populum ſuum,& in ſeruis ſuis miſerebi-
tur. Videbit quòd infirmata ſit manus , & clauſi quoq; defe-
cerunt,reſiduiq; conſumpti ſunt. Et dicet Vbi ſunt dij eorũ,
in quibus habebant fiduciam? De quorum victimis comede-
F bant adipes,& bibebant vinum libaminum? Surgant,& opi-
tulentur vobis,& in neceſsitate vos protegant. Videte quòd
[redacted] ego ſum ſolus,& non ſit alius Deus præter me:ego occidam,
& ego viuere faciam:percutiam,& ego ſanabo,& nõ eſt qui
de manu mea poſsit eruere. Leuabo ad cœlũ manum meam,
1.Reg.2.a & dicam, Viuo ego in æternum. Si acuero vt fulgur gladium
Tobi.13.a meum , & arripuerit iudicium manus mea: reddam vltio-
Sapiẽ.16.b nem hoſtibus meis,& his qui oderunt me retribuam. Inebria
bo ſagittas meas ſanguine , & gladius meus deuorabit car-
nes,de cruore occiſorum,& de captiuitate nudati inimico-
2.Machab. rum capitis. Laudate gentes populum eius quia ſanguinem
7.b ſeruorum ſuorum vlciſcetur: & vindictam retribuet in ho-
ſtes eorũ,& propitius erit terræ populi ſui. Venit ergo Moy
ſes,& locutus eſt omnia verba cantici huius in auribus popu
G li,ipſe & Ioſûe filius Nun. Compleuitq; omnes ſermones
iſtos,loquẽs ad vniuerſum Iſrael,& dixit ad eos, Ponite cor-
da veſtra in omnia verba quæ ego teſtificor vobis hodie: vt
mandetis ea filijs veſtris cuſtodire,& facere,& implere vni-
uerſa quæ ſcripta ſunt in volumine legis huius:quia non in-
caſſum præcepta ſunt vobis,ſed vt ſinguli in eis viuerẽt:quæ
facientes longo perſeueretis tempore in terra ad quam Ior-
dane tranſmiſſo ingredimini poſsidendam. Locutuſque eſt
Dominus ad Moyſen in eadem die,dicens, Aſcende in mon-
tem iſtum Abarim,id eſt tranſituum,in montem Nebo,qui
eſt in terra Moab contra Iericho: & vide terram Chanaan,
quam ego tradam filijs Iſrael obtinendã,& morere in mon-
te. Quem conſcendens iungêris populis tuis , ſicut mortuus

eſt Aaron frater tuus in monte Hor & appoſitus populis Num.20.d
ſuis:quia præuaricati eſtis cõtra me in medio filiorum Iſrael 21.c
ad Aquas contradictionis in Cades deſerti Sin:& non ſancti Num.20.a
ficaſtis me inter filios Iſrael. Econtra,videbis terram,& non 27.c
ingrediêris in eam quam ego dabo filijs Iſrael.

[redacted]

CAPVT XXXIII.

A Hæc eſt benedictio qua benedixit Moyſes ho-
mo Dei filijs Iſrael ante mortem ſuam. Et ait,
Dominus de Sinai venit,& de Seir ortus eſt no-
bis:apparuit de monte Pharan,& cum eo ſancto
rũ millia. In dextera eius ignea lex. Dilexit populos,omnes
ſancti in manu illius ſunt:& qui appropinquãt pedibus eius, Sapien.5.
accipient de doctrina illius. Legem præcepit nobis Moyſes [redacted]
hæreditatem multitudinis Iacob. Erit apud rectiſsimum rex,
congregatis principibus populi cum tribubus Iſrael. Viuat
Ruben,& non moriatur,& ſit paruus in numero. Hæc eſt Iu
dæ benedictio. Audi Domine vocem Iudæ,& ad populum
ſuum introduc eum:manus eius pugnabunt pro eo,& adiu-
tor illius contra aduerſarios eius erit. Leui quoq; ait, Perfe-
ctio tua,& doctrina tua à viro ſancto tuo,quem probaſti in
tentatione,& iudicaſti ad Aquas contradictionis. Qui dixit
patri ſuo,& matri ſuæ, Neſcio vos: & fratribus ſuis , Ignoro
illos: & neſcierunt filios ſuos. Hi cuſtodierunt eloquium
tuum,& pactum tuum ſeruauerunt,iudicia tua o Iacob, &
B legem tuam o Iſrael:ponent thymiama in furore tuo,& ho-
locauſtum ſuper altare tuum. Benedic Domine fortitudini
eius & opera manuum eius ſuſcipe. Percute dorſa inimico-
rum eius:& qui oderunt eum,non conſurgant. Et Beniamin
ait, Amantiſsimus Domini habitabit confidenter in eo:quaſi [redacted]
in thalamo tota die morabitur,& inter humeros illius requie
ſcet. Ioſeph quoq; ait, De benedictione Domini terra eius,
de pomis cœli,& rore, atque abyſſo ſubiacente. De pomis
fructuum ſolis ac lunæ de vertice antiquorum montium, de
pomis collium æternorum,& de frugibus terræ,& de pleni-
tudine eius. Benedictio illius qui apparuit in rubo,veniat ſu- Exod.3.a
per caput Ioſeph , & ſuper verticem Nazaræi inter fratres
C ſuos. Quaſi primogeniti tauri pulchritudo eius, cornua rhi-
nocerotis cornua illius:in ipſis ventilabit gentes vſque ad ter-
minos terræ. hæ ſunt multitudines Ephraim , & hæc millia
Manaſſe. Et Zabûlon ait, Lætare Zabulon in exitu tuo,&
Iſſachar in tabernaculis tuis. Populos vocabunt ad montem:
ibi immolabunt victimas iuſtitiæ. Qui inundationem maris
quaſi lac ſugent,& theſauros abſconditos arenarum. Et Gad
ait, Benedictus in latitudine Gad:quaſi leo requieuit,cepitq́;
brachium & verticem. Et vidit principatum ſuum , quòd in
parte ſua doctor eſſet repoſitus:qui fuit cum principibus po
puli,& fecit iuſtitias Domini,& iudicium ſuum cum Iſrael.
D Dan quoque ait, Dan catulus leonis, fluet largiter de Baſan.
Et Nephthali dixit Nephthali abundantia perfruetur,& ple
nus erit benedictionibus Domini : mare & meridiem poſsi-
debit. Aſer quoque ait , Benedictus in filijs Aſer , ſit placens
fratribus ſuis,& tingat in oleo pedem ſuum. Ferrũ & æs cal-
ceamentum eius. Sicut dies iuuentutis tuæ,ita & ſenectus tua.
Non eſt Deus alius vt Deus rectiſsimi:aſcenſor cœli auxilia
tor tuus. Magnificentia eius diſcurrunt nubes, habitaculum
eius ſurſum,& ſubter brachia ſempiterna:eijciet à facie tua
inimicum,dicetq́, Conterere. Habitabit Iſrael confidenter, Hier.23.b
& ſolus. Oculus Iacob in terra frumenti & vini, cœliq; cali-
gabunt rore. Beatus es tu Iſrael : quis ſimilis tui popule, qui
ſaluaris in Domino?ſcutum auxilij tui,& gladius gloriæ tuę.
negabunt te inimici tui,& tu eorum colla calcabis.

[redacted]

CAPVT XXXIIII.

Aſcendit

A Aſcendit ergo Moyſes de campeſtribus Moab ſu
per montem Nebo, in verticem Phaſga contra
3. Mac.2.a Iericho: oſtenditq; ei Dominus omnem terram
Supra 1.d Galaad vſque Dan, & vniuerſum Nephthali, ter-
ram Ephraim & Manaſſe, & omnem terram Iuda vſque
ad mare nouiſsimũ, & auſtralem partem & latitudinem cam-
B pi Iericho ciuitatis palmarum vſq; Segor. Dixitq; Dominus
Gene.12.b ad eum, Hæc eſt terra pro qua iuraui Abraham, Iſaac, & Ia-
13.d cob, dicens, Semini tuo dabo eam. Vidiſti eam oculis tuis, &
[redacted] non tranſibis ad illam. Mortuuſq; eſt ibi Moyſes ſeruus Do-
mini in terra Moab iubente Domino: & ſepeliuit eũ in valle
terræ Moab contra Phogor: & non cognouit homo ſepul-
chrum eius vſque in præſentem diem. Moyſes centum & vi-
Iude c ginti annorum erat, quando mortuus eſt: non caligauit ocu-
C lus eius, nec dentes illius moti ſunt. Fleueruntq; eũ filij Iſrael
in campeſtribus Moab triginta diebus: & completi ſunt dies
planctus lugentium Moyſen. Ioſûe vero filius Nun repletus
eſt ſpiritu ſapientiæ, quia Moyſes poſuit ſuper eum manus
D ſuas. Et obedierunt ei filij Iſrael, feceruntq; ſicut præcepit Do
minus Moyſi. Et non ſurrexit vltra propheta in Iſrael ſicut
Moyſes, quem noſſet Dominus facie ad faciem in omnibus
ſignis atque portentis quæ miſit per eum, vt faceret in terra
Aegypti Pharaoni, & omnibus ſeruis eius, vniuerſæq; terræ
illius, & cunctam manum robuſtam, magnaq; mirabilia, quę
fecit Moyſes coram vniuerſo Iſrael.

FINIS.

Hieronymi in Ioſûe PRÆFATIO.

TANDEM finito Pentateucho Moyſi, velut grandi fœnore liberati, ad Ieſum filium Naue manum mittimus: quem Hebræi, IEHOSVA BEN NVN, id eſt, Ioſue filium Nun, vocant: & ad Iudicum librum, quem SOPHETIM appellant: ad Ruth quoque & Eſther, quos eiſdem nominibus efferunt. Monemuſq; lectorem ut ſyluam Hebraicorum nominum, & diſtinctiones per membra diuiſas, diligens ſcriptor conſeruet: ne & noſter labor, & illius ſtudium pereat. Et ut in primis, quod ſæpe teſtatus ſum, ſciat me non in reprehenſionem ueterum noua cudere, ſicut inimici mei criminantur: ſed pro virili parte offerre linguæ meæ hominibus quos tamen noſtra delectant, ut pro Græcorum ἑξαπλοῖς, quæ & ſumptu & labore maximo indigent, editionem noſtram habeant. Et ſicubi in antiquorum voluminum lectione dubitarint, hæc illis conferentes inueniant quod requirũt: maxime cum apud Latinos tot ſint exemplaria quot codices: & unuſquiſq; pro arbitrio ſuo uel addiderit uel ſubtraxerit quod ei uiſum eſt: & utiq; non poſſit uerum eſſe quod diſſonat. Vnde ceſſet arcuato uulnere contra nos inſurgere ſcorpius & ſanctum opus uenenata carpere lingua deſiſtat: uel ſuſcipiens, ſi placet: uel contemnens, ſi diſplicet: meminerítq; illorum uerſuum, Os tuum abundauit nequitia: & lingua tua concinnabat dolos. Sedens aduerſus fratrem tuum loquebaris: & aduerſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum: hæc feciſti, & tacui. Exiſtimaſti inique quòd ero tui ſimilis? arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Quæ enim audientis uel legentis utilitas eſt, nos laborando ſudare, & alios detrahendo laborare: dolere Iudæos quòd calumniandi eis & irridendi Chriſtianos ſit ablata occaſio, & eccleſiæ homines id deſpicere, imò lacerare unde aduerſarij torquentur? Quòd ſi ueteris eis tantum interpretatio placet, quæ & mihi non diſplicet: & nihil extra recipiendum putant: cur ea quæ ſub aſteriſcis & obelis uel addita ſunt uel amputata, legunt, & negligunt? Quare Danielem iuxta Theodotionis tranſlationem, eccleſiæ ſuſceperunt? Cur Origenem mirantur, & Euſebium Pamphili, cunctas editiones ſimiliter diſſerentes? Aut quæ fuit ſtultitia, poſtquam uera dixerint, proferre quæ falſa ſunt? Vnde autem in Nouo teſtamento probare poterunt aſſumpta teſtimonia quæ in libris ueteribus non habentur? Hæc dicimus, ne omnino calumniantibus tacere uideamur. Ceterum poſt ſanctæ Paulæ dormitionem, cuius uita, uirtutis exemplum eſt: & hos libros quos Euſtochio uirgini Chriſti negare non potui, decreuimus dũ ſpiritus hos regit artus, prophetarum explanationi incumbere: & omiſſum iam diu opus, quaſi quodam poſtliminio, repetere: præſertim cum & admirabilis ſanctuſq; uir Pammachius, hoc idem literis flagitet: & nos ad patriam feſtinantes mortiferos ſirenarum cantus ſurda debeamus aure tranſire.

ARGVMENTVM IN LIBRVM IOSVE

IESVS filius Naue, typum Domini non ſolum in geſtis, verũetiam in nomine gerens, tranſit Iordanem, hoſtium regna ſubuertit, diuidit terram victori populo: & per ſingulas vrbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atque confinia, eccleſiæ, cœleſtiſque Ieruſalem ſpiritualia regna deſcribit.

Liber Ioſûe, Hebraicè Iehoſûa.

[redacted].

CAPVT I.

A ET FACTVM eſt poſt mortẽ Moyſi
ſerui Domini, vt loqueretur Dominus
ad Ioſue filiũ Nun, miniſtrũ Moyſi, &
diceret ei: Moyſes ſeru⁹ meus mortuus
eſt: ſurge & tranſi Iordanem iſtum tu
& omnis populus tecum in terram quam
ego dabo filijs Iſrael. Omnem locum Deut.11.c
quem calcauerit veſtigium pedis veſtri, vobis tradam, ſicut lo-
cutus ſum Moyſi. A deſerto & Libano vſq; ad fluuiũ magnũ
Euphratem omnis terra Hethæorũ vſq; ad mare magnũ con-
tra ſolis occaſum erit terminus veſter. Nullus poterit vobis
reſiſtere cunctis diebus vitæ tuæ, ſicut fui cum Moyſe, ita ero Hebr.13.a
tecum: non dimittã, nec derelinquã te. Cõfortare & eſto robu- [redacted]
ſtus: tu enim ſorte diuides populo huic terrã pro qua iuraui
B patribus tuis vt traderẽ eis. Cõfortare igitur, & eſto ro-
buſtus valde: vt cuſtodias & facias omnem legẽ quam præce-
pit tibi Moyſes ſeruus meus: ne declines ab ea ad dexteram vel
ad ſiniſtram: vt intelligas cuncta quæ agis. Non recedat volu- [redacted]
men legis huius ab ore tuo: ſed meditaberis in eo diebus ac
noctibus, vt cuſtodias & facias omnia quæ ſcripta ſunt in eo:
tunc diriges viã tuã, & intelliges eã. Ecce præcipio tibi, cõfor-
tare, & eſto robuſtus. Noli metuere, & noli timere, quoniam
tecũ eſt Dñs Deus tuus in omnibus ad quæcũq; perrexeris.
C Præcepitq; Ioſûe principibus populi, dicẽs, Tranſite per me-
dium caſtrorũ, & imperate populo, ac dicite, Præparate vobis
cibaria: quoniã poſt diẽ tertiũ trãſibitis Iordanẽ, & intrabitis
ad poſsidendam terram quam Dominus Deus veſter daturus
eſt vobis. Rubenitis quoq;, & Gaditis & dimidiæ tribui Ma-
naſſe ait, Mementote ſermonis quem præcepit vobis Moy- Num.32.d
ſes famulus Domini dicens, Dominus Deus veſter dedit vo-
bis requiẽ, & omnem terrã. Vxores veſtræ, & filij, ac iumẽta
manebunt in terra quam tradidit vobis Moyſes trans Iorda-
nem: vos autẽ trãſite armati ante fratres veſtros omnes fortes
D manu, & pugnate pro eis, donec det Dominus requiem fra-
tribus veſtris ſicut & vobis dedit, & poſsideant ipſi quoq; ter-
ram quã Dominus Deus veſter daturus eſt eis: & ſic reuerti-
mini in terra poſſeſsionis veſtræ, & habitabitis in ea quã vo-
bis dedit Moyſes famulus Domini trãs Iordanem contra ſolis
ortũ. Reſpõderuntq; ad Ioſûe, atq; dixerũt, Omnia quæ præ-
cepiſti nobis, faciemus: & quocũq; miſeris, ibimus. Sicut obe
diuimus in cunctis Moyſi, ita obediemus & tibi: tantum ſit

Dominus

Dominus Deus tecum,ſicut fuit cum Moyſe. Qui contradi-
xerit ori tuo,& non obedierit cunctis ſermonibus quos præ-
ceperis ei,moriatur.tu tantùm confortare,& viriliter age.

[redacted]

CAPVT II.

A M Iſit igitur Ioſûe filius Nun de Setim duos viros
Iacobi 2.d exploratores in abſcõdito:& dixit eis,Ite,& cõ-
Hebr.11.f ſyderate terram,vrbemq; Iericho. Qui pergẽtes
ingreſſi ſunt domũ mulieris meretricis, nomine
Raab,& quieuerunt apud eam.Nuntiatũq; eſt regi Iericho,
& dictũ,Ecce viri ingreſſi ſunt huc per noctẽ de filijs Iſrael,
vt explorarẽt terrã.Miſitq; rex Iericho ad Raab meretricẽ,
dicens,Educ viros qui venerũt ad te,& ingreſſi ſunt domum
tuam:exploratores quippe ſunt,& omnem terrã conſydera-
re venerunt. Tollensq; mulier viros,abſcondit, & ait, Fateor
venerunt ad me,ſed neſciebã vnde eſſent. cumq; porta clau-
deretur in tenebris,& illi pariter exierunt, neſcio quò abie-
runt:perſequimini citò, & cõprehendetis eos. Ipſa autẽ fecit
B aſcendere viros in ſolarium domus ſuæ,operuitq; eos ſtipu-
la lini,quæ ibi erat. Hi autẽ qui miſſi fuerant , ſecuti ſunt eos
per viam quæ ducit ad vada Iordanis : illiſque egreſſis ſtatim
porta clauſa eſt. Nec enim obdormierant qui latebant,& ecce
mulier aſcendit ad eos, & ait, Noui quòd Dominus tradide-
rit vobis terram:etenim irruit in nos terror veſter,& elangue
runt omnes habitatores terræ. Audiuimus quòd ſiccauerit
Num.21.e Dominus aquas Maris rubri ad veſtrum introitum , quando
egreſſi eſtis ex Aegypto : & quæ feceritis duobus Amor-
rhæorum regibus qui erant trans Iordanẽ,Seon & Og,quos
interfeciſtis. Et hæc audientes pertimuimus, & elanguit cor
noſtrum,nec remanſit in nobis ſpiritus ad introitũ veſtrum:
Dominus enim Deus veſter ipſe eſt Deus in cœlo ſurſum,
C & in terra deorſum.Nunc ergo iurate mihi per Dominũ, vt
quomodo ego miſericordiã feci vobiſcum, ita & vos faciatis
cum domo patris mei:detiſq; mihi verum ſignum : & ſalue-
tis patrem meum & matrẽ,fratres ac ſorores meas , & omnia
quæ illorum ſunt,& eruatis animas noſtras à morte. Qui re-
ſponderunt ei, Anima noſtra ſit pro vobis in mortem : ſi ta-
men non prodideris nos. Cumq; tradiderit nobis Dominus
terram , faciemus in te miſericordiam & veritatem. Demiſit
ergo eos per funem de feneſtra : domus enim eius hærebat
muro. Dixitq; ad eos,Ad montana conſcendite,ne fortè oc-
currant vobis reuertentes : ibiq; latitate tribus diebus donec
redeant,& ſic ibitis per viam veſtram. Qui dixerunt ad eam,
Innoxij erimus à iuramento hoc quo adiuraſti nos, ſi ingre-
dientibus nobis terram , ſignum fuerit funiculus iſte cocci-
neus,& ligaueris eum in feneſtra,per quam demiſiſti nos: &
patrem tuum ac matrem, fratreſq;, & omnem cognationem
tuam cõgregaueris in domum tuam.Qui oſtium domus tuæ
egreſſus fuerit,ſanguis ipſius erit in caput eius,& nos erimus
D alieni. Cunctorum autem ſanguis qui tecum in domo fue-
rint, redundabit in caput noſtrum , ſi eos aliquis tetigerit.
Quòd ſi nos prodere volueris,& ſermonem iſtum proferre
in medium, erimus mundi ab hoc iuramento quo adiuraſti
nos.Et illa reſpondit,Sicut locuti eſtis,ita fiat. Dimittenſque
eos vt pergerent , appendit funiculum coccineum in fene-
ſtra. Illi verò ambulantes peruenerũt ad montana, & manſe-
runt ibi tres dies,donec reuerterentur qui fuerant perſecuti:
quærentes enim per omnem viam non repererunt eos. Qui-
bus vrbem ingreſſis, reuerſi ſunt,& deſcenderunt explora-
tores de monte:& tranſmiſſo Iordane venerunt ad Ioſûe fi-
lium Nun,narraueruntq; ei omnia quæ acciderant ſibi,atque
dixerunt, Tradidit Dominus omnem terram hanc in manus
noſtras,& timore proſtrati ſunt cuncti habitatores eius.

[redacted]

CAPVT III.

A I Gitur Ioſûe de nocte conſurgens mouit caſtra:
egredienteſq; de Setim,venerũt ad Iordanẽ ipſe,
& omnes filij Iſrael , & morati ſunt ibi per tres
dies. Quibus euolutis trãſierũt præcones per ca-
ſtrorũ mediũ,& clamare cœperũt. Quãdo videritis arcã fœ-
deris Dñi Dei veſtri,& ſacerdotes ſtirpis Leuiticæ portãtes
eã,vos quoq; cõſurgite,& ſequimini præcedentes:ſitq; inter
vos & arcã ſpatiũ cubitorũ duûm milliũ,vt procul magis vi-
dere poſſitis,& noſſe per quam viã ingrediamini:quia prius
nõ ambulaſtis per eã. & cauete ne appropinquetis ad arcam.
B Dixitq; Ioſûe ad populum, Sanctificamini:cras enim faciet
Dñs inter vos mirabilia. Et ait ad ſacerdotes, Tollite arcam
fœderis,& præcedite populũ. Qui iuſſa cõplẽtes,tulerũt,&
ambulauerũt ante eos. Dixitq; Dñs ad Ioſûe, Hodie incipiã
exaltare te corã omni Iſrael:vt ſciant quòd ſicut cum Moyſe
fui,ita & tecũ ſim. Tu autẽ præcipe ſacerdotibus qui portant
arcã fœderis,& dic eis,Cũ ingreſſi fueritis partẽ aquæ Iorda-
nis,ſtate in ea. Dixitq; Ioſûe ad filios Iſrael, Accedite huc,&
C audite verbũ Dñi Dei veſtri. Et rurſum, In hoc,inquit, ſcie-
tis quòd Dñs Deus viuens in medio veſtri eſt,& diſperdet in
conſpectu veſtro Chananæũ & Hethæũ, Heuæũ & Phere-
zæũ, Gergeſæũ quoq; & Iebuſæũ,& Amorrhæũ. Ecce,arca
fœderis Dñi omnis terræ antecedet vos per Iordanẽ. Parate
duodecim viros de duodecim tribubus Iſrael , ſingulos per
ſingulas tribus. Et cũ poſuerint veſtigia pedũ ſuorũ ſacerdo-
tes qui portãt arcam fœderis Domini Dei vniuerſæ terræ in
aquis Iordanis,aquæ quæ inferiores ſunt , decurrent atq; de-
ficient:quæ autẽ deſuper veniũt,in vna mole conſiſtent. Igi-
tur egreſſus eſt populus de tabernaculis ſuis,vt tranſiret Ior-
danẽ:& ſacerdotes qui portabãt arcam fœderis pergebãt an-
D te eũ. Ingreſſiſq; eis Iordanẽ,& pedibus eorũ in parte aquæ Actu.7.f
tinctis(Iordanis autẽ, ripas aluei ſui tẽpore meſſis impleue- Eccl.24.c
rat) ſteterũt aquæ deſcendẽtes in loco vno , & adinſtar mon-
tis intumeſcentes apparebant procul ab vrbe quæ vocatur
Edom,vſque ad latus Sarthan.quæ autem inferiores erant, in
mare ſolitudinis(quod nunc vocatur Mortuũ) deſcenderunt
vſquequo omnino deficerent. Populus autem incedebat con
tra Iericho : & ſacerdotes qui portabant arcam fœderis Do-
mini,ſtabant ſuper ſiccam humum in medio Iordanis accin-
cti,omniſq; populus per arentem alueum tranſibat.

[redacted]

[redacted] CAPVT IIII.

A Q Vibus tranſgreſſis dixit Dominus ad Ioſûe, Eli-
ge duodecim viros ſingulos per ſingulas tribus,
& præcipe eis vt tollant de medio Iordanis al-
ueo,vbi ſteterunt pedes ſacerdotũ,duodecim du-
riſſimos lapides,quos ponetis in loco caſtrorum vbi fixeritis
hac nocte tentoria. Vocauitque Ioſûe duodecim viros, quos
elegerat de filijs Iſrael ſingulos de ſingulis tribubus, & ait ad
eos,Ite ante arcam Domini Dei veſtri ad Iordanis mediũ, &
portate inde ſinguli ſingulos lapides in humeris veſtris,iuxta
numerum filiorum Iſrael,vt ſit ſignum inter vos. Et quando
interrogauerint vos filij veſtri cras,dicẽtes, Quid ſibi volunt
B iſti lapides? reſpondebitis eis, Defecerunt aquæ Iordanis ante
arcã fœderis Domini,cũ tranſiret eũ:idcirco poſiti ſunt lapi-
des iſti in monimentũ filiorũ Iſrael vſq; in æternũ. Fecerunt
ergo filij Iſrael ſicut præcepit eis Ioſûe , portantes de medio
Iordanis alueo duodecim lapides,vt Dominus ei imperarat,
iuxta numerum filiorum Iſrael,vſq; in locũ in quo caſtrame
tati ſunt,ibiq; poſuerunt eos. Alios quoq; duodecim lapides
poſuit Ioſûe in medio Iordanis alueo,vbi ſteterunt ſacerdo-
tes,qui portabãt arcã fœderis,& ſunt ibi vſq; in præſentẽ diẽ.
Sacerdotes autem qui portabant arcam, ſtabant in Iordanis
medio,donec omnia complerentur quæ Ioſûe,vt loqueretur
ad populum, præceperat Dominus, & dixerat ei Moyſes.
C Feſtinauitq; populus, & tranſijt. Cumq; tranſiſſent omnes,
tranſi

[redacted]
Num.32 d populum. [redacted] quoq; Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manaſſe, armati præcedebant fratres ſuos filios Iſrael, ſicut eis præceperat Moyſes: & quadraginta pugnatorum millia per turmas, & cuneos incedebant per plana atq; campeſtria vrbis Iericho. In die illo magnificauit Dominus Ioſue corā omni Iſrael, vt timerent eum, ſicut timuerant Moyſen dum adhuc viueret. Dixitq; ad eum, Præcipe ſacerdotibus qui portant arcam fœderis, vt aſcendant de Iordane. Qui præcepit eis, dicens, Aſcendite de Iordane. Cumq; aſcendiſſent portantes arcam fœderis Domini, & ſiccam humum calcare cœpiſſent, reuerſæ ſunt aquæ in alueum ſuum, & fluebāt ſicut antè con-
D ſueuerant. Populus autem aſcendit de Iordane decimo die menſis primi, & caſtrametati ſunt in Galgalis contra orientalem plagam vrbis Iericho. Duodecim quoque lapides, quos de Iordanis alueo ſumpſerant, poſuit Ioſue in Galgalis, & dixit ad filios Iſrael, Quando interrogauerint filij veſtri cras patres ſuos, & dixerint eis, Quid ſibi volunt lapides iſti? docebitis eos, atq; dicetis, Per arentem alueum tranſiuit Iſrael Ior-
Exod.14 e danem iſtum, ſiccante Domino Deo veſtro aquas eius in cōſpectu veſtro, donec tranſiretis: ſicut fecerat prius in Mari rubro, quod ſiccauit donec tranſiremus: vt diſcant omnes terrarum populi fortiſſimam Domini manum, vt & vos timeatis Dominum Deum veſtrum omni tempore.

[redacted]

CAPVT V.

[redacted] A POſtquam ergo audierunt omnes reges Amorrhæorum, qui habitabant trans Iordanem ad occidentalem plagam, & cuncti reges Chanaan, qui propinqua poſsidebant magni maris loca, quod ſiccaſſet Dominus fluenta Iordanis coram filijs Iſrael donec tranſirent, diſſolutum eſt cor eorum, & non remanſit in eis ſpiritus timentium introitum filiorum Iſrael. Eo tēpore ait Dominus ad Ioſue, Fac tibi cultros lapideos, & circumcide ſecundò filios Iſrael. Fecitq; quod iuſſerat Dominus, & circun-
B cidit filios Iſrael in colle præputiorum. Hæc autem cauſa eſt ſecundæ circumciſionis, Omnis populus qui egreſſus eſt de Aegypto generis maſculini, vniuerſi bellatores viri mortui ſunt in deſerto, per longiſsimos viæ circuitus, qui omnes circumciſi erant. Populus autē qui natus eſt in deſerto, per quadraginta annos itineris latiſsimæ ſolitudinis incircūciſus fuit: donec conſumerentur qui non audierant vocem Domini, & quibus ante iurauerat vt oſtenderet eis terram lacte & melle manantem. Horum filij, in locum ſucceſſerunt patrum, & circūciſi ſunt à Ioſue: quia ſicut nati fuerant, in præputio erant,
C nec eos in via aliquis circūciderat. Poſtquā autem omnes circūciſi ſunt, manſerūt in eodē caſtrorū loco, donec ſanarentur. Dixitq; Dominus ad Ioſue, Hodie abſtuli opprobriū Aegypti à vobis. Vocatumq; eſt nomen loci illius Galgala, vſq; in præſentē diem. Māſerūtq; filij Iſrael in Galgalis, & fecerunt Phaſe quartadecima die menſis ad veſperū in cāpeſtribus Iericho: & comederūt de frugibus terræ die altero, azymos pa-
[redacted] nes, & polentā eiuſdē anni. Defecitq; Māna poſtquā comederūt de frugibus terræ, nec vſi ſunt vltrà cibo illo filij Iſrael,
D ſed comederunt de frugibus præſentis anni terræ Chanaan. Cum autem eſſet Ioſue in agro vrbis Iericho, leuauit oculos, & vidit virum ſtantem contra ſe, euaginatum tenentē gladiū: perrexitq; ad eum, & ait, Noſter es, an aduerſariorū? Qui reſpondit, Nequaquā, ſed ſum princeps exercitus Domini, & nunc venio. Cecidit Ioſue pronus in terram. Et adorans ait, Quid Dominus meus loquitur ad ſeruum ſuum? Solue, inquit, calceamentum tuum de pedibus tuis: locus enim in quo ſtas, ſanctus eſt. Fecitq; Ioſue vt ſibi fuerat imperatum.

[redacted]

CAPVT VI.

A IEricho autem clauſa erat atq; munita timore filiorū Iſrael, & nullus egredi audebat aut ingredi. Dixitque Dominus ad Ioſue, Ecce dedi in manus tuas Iericho, & regē eius, omneſq; fortes viros. Circuite vrbē cuncti bellatores ſemel per diē: ſic facietis ſex diebus. Septimo autē die ſacerdotes tollent ſeptē buccinas, quarū vſus eſt in Iubileo, & præcedent arcā fœderis: ſeptieſq; circuibitis ciuitatem, & ſacerdotes clangent buccinis. Cumq; inſonuerit vox tubæ longior atq; concisior, & in auribus veſtris increpuerit, conclamabit omnis populus vociferatione maxima, & muri funditus corruent ciuitatis, ingredienturq; ſinguli per locū cōtra quē ſteterint. Vocauit ergo Ioſue filius Nun ſacerdotes, & dixit ad eos, Tollite arcā fœderis: & ſeptē alij ſacerdotes tollant ſeptē Iubileorum buccinas, & incedant ante arcam Domini. Ad populum quoq; ait, Ite, & circuite ciuitatem armati, præcedentes arcam Domini.
B Cumq; Ioſue verba finiſſet, & ſeptē ſacerdotes ſeptē buccinis clangerent ante arcā fœderis Domini, omniſq; præcederet armatus exercitus, reliquum vulgus arcam ſequebatur, ac buccinis omnia concrepabant. Præceperat autem Ioſue populo, dicens, Non clamabitis, nec audietur vox veſtra, neque vllus ſermo ex ore veſtro egredietur: donec veniat dies in quo dicā vobis, clamate & vociferamini. Circuiuit ergo arca Domini ciuitatem ſemel per diem, & reuerſa in caſtra, manſit ibi. Igitur Ioſue de nocte conſurgente, tulerunt ſacerdotes arcam Domini, & ſeptē ex eis ſeptem buccinas, quarū in Iubileo vſus eſt: præcedebantq; arcā Domini ambulātes atq; clangentes: & armatus populus ibat ante eos, vulgus autem reliquū ſequebatur arcam, & buccinis perſonabat. Circuieruntq; ciuitatē ſecundo die ſemel, & reuerſi ſunt in caſtra. Sic fecerunt ſex diebus. Die autē ſeptimo diluculo cōſurgentes, circuierunt vrbem, ſicut diſpoſitū erat, ſepties. Cumq; ſeptimo circuitu clangerent buccinis ſacerdotes, dixit Ioſue ad
C omnem Iſrael, Vociferamini: tradidit enim vobis Dominus ciuitatē: ſitq; ciuitas hæc anathema: & omnia quæ in ea ſunt, Domino. ſola Raab meretrix viuat cum vniuerſis qui cum ea in domo ſunt: abſcondit enim nuntios quos direximus. Vos autem cauete ne de his quæ præcepta ſunt, quippiā continga- Supra 2.b
tis, & ſitis præuaricationis rei, & omnia caſtra Iſrael ſub peccato ſint atq; turbentur. Quicquid autem auri, & argenti fuerit, & vaſorum æneorum ac ferri, Domino conſecretur, repoſitum in theſauris eius. Igitur omni populo vociferante, &
clangentibus tubis, poſtquam in aures multitudinis vox ſo- Hebr.11.f
nitusq; increpuit, muri illico corruerunt: & aſcendit vnuſ-
quiſq; per locum qui contra ſe erat: ceperuntq; ciuitatem, & 2.Mac.12.e
interfecerunt omnia quæ erant in ea, à viro vſq; ad mulierem, ab infante vſque ad ſenem. Boues quoq; & oues, & aſinos in
D ore gladij percuſſerunt. Duobus autem viris, qui explorato-
res miſsi fuerant, dixit Ioſue, Ingredimini domum mulieris Supra 2.c.
meretricis, & producite eam, & omnia quæ illius ſunt, ſicut illi iuramento firmaſtis. Ingreſsiq; iuuenes, eduxerunt Raab,
& parentes eius, fratres quoque, & cunctam ſupellectilem ac Hebr.11.f
cognationē illius, & extra caſtra Iſrael manere fecerunt. Vrbem autem, & omnia quæ inuenta ſunt in ea, ſuccenderunt: abſq; auro & argento, & vaſis æneis, ac ferro, quæ in ærarium Domini conſecrarunt. Raab verò meretricem, & domum patris eius, & omnia quæ habebat, fecit Ioſue viuere, & habitauerunt in medio Iſrael vſque in præſentem diem: eo quòd abſconderit nuntios quos miſerat vt explorarent Iericho. In tempore illo imprecatus eſt Ioſue, dicens, Maledictus vir co-
ram Domino, qui ſuſcitauerit, & ædificauerit ciuitatem Ieri- 3.Re.16 g
cho. In primogenito ſuo fundamenta illius iaciat, & in nouiſsimo liberorum ponat portas eius. Fuit ergo Dominus cum Ioſue, & nomen eius vulgatum eſt in omni terra.

[redacted]

CAPVT VII.

Filij

A F Ilij autem Iſrael præuaricati ſunt mandatum, &
Infra 22. d vſurpauerunt de anathemate. Nam Achan filius
Charmi filij Zabdi, filij Zare de tribu Iuda, tulit
aliquid de anathemate: iratusq; eſt Dominus con
tra filios Iſrael. Cumq; mitteret Ioſûe de Iericho viros con-
tra Hai, quæ eſt iuxta Bethauen, ad orientalem plagã oppidi
Bethel, dixit eis, Aſcendite & explorate terram. Qui præce-
pta cõplentes explorauerunt Hai. Et reuerſi dixerũt ei, Non
aſcendat omnis populus, ſed duo vel tria millia virorum per-
gant, & deleant ciuitatẽ: quare omnis populus fruſtra vexabi
tur contra hoſtes paucißimos? Aſcenderunt ergo tria millia
pugnatorũ. Qui ſtatim terga vertentes, percuſsi ſunt à viris
vrbis Hai, & corruerunt ex eis triginta & ſex homines: perſe
cutiq; ſunt eos aduerſarij de porta vſq; ad Sabarim, & cecide-
runt per prona fugientes: pertimuitq; cor populi, & adin-
B ſtar aquæ liquefactũ eſt. Ioſûe verò ſcidit veſtimenta ſua, &
[redacted] pronus cecidit in terram coram arca Domini vſq; ad veſpe-
ram, tam ipſe quàm omnes ſenes Iſrael: miſerũtq; puluerem
ſuper capita ſua, & dixit Ioſûe, Heu Domine Deus, quid vo
luiſti traducere populum iſtum Iordanẽ fluuium, vt traderes
nos in manus Amorrhæi, & perderes? vtinam vt cœpimus,
manſiſſemus trans Iordanem. Mi Domine Deus, quid di-
cam, videns Iſraelem hoſtibus ſuis terga vertentem? Audient
Chananæi, & omnes habitatores terræ, & pariter congloba-
ti circundabunt nos, atq; delebunt nomen noſtrum de terra:
& quid facies magno nomini tuo? Dixitq; Dominus ad Io-
ſûe, Surge, cur iaces pronus in terra? Peccauit Iſrael, & præ-
uaricatus eſt pactum meum: tuleruntq; de anathemate, & fu
rati ſunt atq; mentiti, & abſconderunt inter vaſa ſua. Nec po-
terit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos, eosq; fugiet: quia pollutus
eſt anathemate. nõ ero vltrà vobiſcum, donec conteratis eum
qui huius ſceleris reus eſt. Surge, ſanctifica populũ, & dic eis,
Sanctificamini in craſtinum: hæc enim dicit Dominus Deus
Iſrael, Anathema in medio tui eſt Iſrael: non poteris ſtare
coram hoſtibus tuis, donec deleatur ex te qui hoc contami-
C natus eſt ſcelere. Accedetisque mane ſinguli per tribus ve-
ſtras: & quamcunque tribum ſors inuenerit, accedet per co-
gnationes ſuas, & cognatio per domos, domusq; per viros.
Et quicunq; ille in hoc facinore fuerit deprehenſus, combu-
retur igni cum omni ſubſtantia ſua: quoniam præuaricatus
eſt pactum Domini, & fecit nephas in Iſrael. Surgens itaque
Ioſûe mane applicuit Iſrael per tribus ſuas, & inuenta eſt tri
bus Iuda. Quæ cum iuxta familias ſuas eſſet oblata, inuenta
eſt familia Zare. Illã quoq; per domos offerẽs, reperit Zabdi:
cuius domum in ſingulos diuidens viros, inuenit Achan fi-
liũ Charmi, filij Zabdi, filij Zare de tribu Iuda. Et ait Ioſûe
ad Achan, Fili mi, da gloriã Domino Deo Iſrael, & confite-
re, atque indica mihi quid feceris, ne abſcondas. Reſponditq;
Achan Ioſûe, & dixit ei, Verè ego peccaui Domino Deo Iſ-
rael, & ſic & ſic feci. vidi enim inter ſpolia palliũ coccineum
valde bonum, & ducentos ſiclos argenti, regulamq; auream
quinquaginta ſiclorum: & concupiſcens abſtuli, & abſcondi
in terra contra medium tabernaculi mei, argentumq; foſſa
D humo operui. Miſit ergo Ioſûe miniſtros: qui currentes ad
tabernaculum illius, repererunt cuncta abſcondita in eodem
loco, & argentum ſimul. Auferentesq; de tentorio tulerunt
ea ad Ioſûe, & ad omnes filios Iſrael, proiecerũtq; ante Do-
minum. Tollens itaq; Ioſûe Achan filium Zare, argentumq;
& pallium, & auream regulam, filios quoq; & filias eius, bo-
ues & aſinos & oues, ipſumq; tabernaculum, & cunctam ſu-
pellectilem: (& omnis Iſrael cum eo) duxerunt eos ad Val-
lem Achor, vbi dixit Ioſûe, Quia turbaſti nos, exturbet te
Dominus in die hac. Lapidauitque eum omnis Iſrael: & cun-
[redacted] cta quæ illius erant, igne cõſumpta ſunt. Congregaueruntq;
ſuper eum aceruum magnum lapidum, qui permanet vſque
in præſentem diem. Et auerſus eſt furor Domini ab eis. Vo-
catumq; eſt nomen loci illius, Vallis Achor, vſque hodie.

[redacted]

CAPVT VIII.

A D Ixit autem Dominus ad Ioſûe, Ne timeas, neque
formides: tolle tecũ omnem multitudinẽ pugna-
torũ, & conſurgens aſcende in oppidũ Hai. ecce
tradidi in manũ tuam regem eius, & populũ, & vr-
bemq; & terram. Faciesq; vrbi Hai, & regi eius, ſicut feciſti Supra 6. d
Iericho, & regi illius: prædã verò, & omnia animantia diri-
pietis vobis: pone inſidias vrbi poſt eam. Surrexitq; Ioſûe, et
omnis exercitus bellatorum cum eo, vt aſcenderent in Hai:
& electa triginta millia virorum fortium miſit nocte, præce-
pitq; eis, dicens, Ponite inſidias poſt ciuitatẽ: nec longius re-
cedatis, & eritis omnes parati. ego autem, & reliqua multitu-
do, quæ mecũ eſt, aſcẽdemus ex aduerſo contra vrbẽ. Cumq;
exierint cõtra nos, ſicut antè fecimus, fugiemus, & terga ver-
temus: donec perſequẽtes ab vrbe longius protrahãtur. puta-
B bunt enim nos fugere ſicut prius. Nobis ergo fugientibus, &
illis perſequẽtibus, cõſurgetis de inſidijs, & vaſtabitis ciuita-
tem: tradetq; eam Dñs Deus veſter in manus veſtras. Cumq;
ceperitis, ſuccendite eam, & ſic omnia facietis vt iuſsi. Dimi-
ſitq; eos, & perrexerunt ad locũ inſidiarũ, ſederũtq; inter Be
thel & Hai, ad occidentalẽ plagã vrbis Hai: Ioſûe autem no-
cte illa in medio mãſit populi, ſurgensq; diluculo recẽſuit ſo
cios, & aſcẽdit cũ ſenioribus in fronte exercitus, vallatus au-
xilio pugnatorũ. Cumq; veniſſent, & aſcẽdiſſent ex aduerſo
ciuitatis, ſteterunt ad ſeptentrionalẽ vrbis plagã, inter quam
C & eos erat vallis media. Quinq; autẽ millia virorum elegerat,
& poſuerat in inſidijs inter Bethel & Hai, ex occidẽtali par-
te eiuſdem ciuitatis: omnis verò reliquus exercitus ad aquilo-
nem aciẽ dirigebat, ita vt nouißimi multitudinis occidẽtalem
plagã vrbis attingerẽt. Abijt ergo Ioſûe nocte illa, & ſtetit in
vallis medio. Quod cum vidiſſet rex Hai, feſtinauit mane, &
egreſſus eſt cũ omni exercitu ciuitatis, direxitq; aciẽ contra
deſertũ, ignorãs quòd poſt tergũ laterẽt inſidiæ: Ioſûe verò,
& omnis Iſrael ceſſerũt loco, ſimulãtes metũ, & fugiẽtes per
ſolitudinis viam. At illi vociferantes pariter, & ſe mutuò co-
D hortãtes, perſecuti ſunt eos. Cumq; receßiſſent à ciuitate, &
ne vnus quidẽ in vrbe Hai, & Bethel remãſiſſet qui nõ perſe
queretur Iſrael (ſicut eruperãt aperta oppida relinquẽtes) di
xit Dominus ad Ioſûe, Leua clypeũ qui in manu tua eſt con
tra vrbẽ Hai, quoniã tibi tradã eam. Cumq; eleuaſſet clypeũ
ex aduerſo ciuitatis, inſidiæ quæ latebãt, ſurrexerunt confe-
ſtim: & pergẽtes ad ciuitatẽ, ceperunt, & ſuccenderunt eam.
Viri autẽ ciuitatis qui perſequebãtur Ioſûe, reſpiciẽtes & vi-
dentes fumum vrbis ad cœlum vſq; conſcendere, non potue-
runt vltrà huc illucq; diffugere: præſertim cum hi qui ſimu-
lauerant fugam, & tendebant ad ſolitudinẽ, contra perſequẽ-
E tes fortißimè [illegible]tiſſent. Videnſque Ioſûe & omnis Iſrael
quòd capta [illegible]itas, & fumus vrbis aſcenderet, reuerſus
percuſsit viros Hai. Siquidẽ & illi qui ceperant & ſuccende-
rant ciuitatẽ, egreßi [illegible] vrbe cõtra ſuos, medios hoſtium feri-
re cœperunt. Cum [illegible]go [illegible] vtraq; parte aduerſarij cæderen-
tur, ita vt nullus de tanta multitudine ſaluaretur, regẽ quoque
vrbis Hai apprehenderũt viuentẽ, & obtulerũt Ioſûe. Igitur
omnibus interfectis qui Iſraelem ad deſerta tendentem fue-
rant perſecuti, & in eodem loco gladio corruentibus, reuerſi
filij Iſrael percuſſerunt ciuitatem. Erant autem qui in eodem
die conciderant à viro vſque ad mulierem, duodecim millia
F hominum, omnes vrbis Hai. Ioſûe verò non contraxit ma-
num, quam in ſublime porrexerat, tenẽs clypeum, donec in-
terficerentur omnes habitatores Hai. Iumenta autem & præ-
dam ciuitatis diuiſerunt ſibi filij Iſrael, ſicut præceperat Do-
minus Ioſûe. Qui ſuccendit vrbem, & fecit eam tumulum
ſempiternum: regem quoque eius ſuſpendit in patibulo vſq;
ad veſperam & ſolis occaſum. Præcepitq; Ioſûe, & depoſue-
runt cadauer eius de cruce: proieceruntque in ipſo introitu
ciuitatis,

ciuitatis, cógeſto ſuper eum magno aceruo lapidũ, qui per-
manet vſque in præſentem diem. Tunc ædificauit Ioſûe al-
Exod.20.d tare Domino Deo Iſrael in monte Hebal, ſicut præceperat
Deut.27.a Moyſes famulus Domini filijs Iſrael, & ſcriptum eſt in volu
mine legis Moyſi, Altare de lapidibus impolitis quos ferrum
non tetigit: & obtulit ſuper eo holocauſta Domino, immo-
G lauitq; pacificas victimas. Et ſcripſit ſuper lapides Deutero-
nomium legis Moyſi, quod ille digeſſerat coram filijs Iſrael.
Omnis autem populus, & omnes maiores natu, ducesq; ac
iudices ſtabant ex vtraq; parte arcæ in cõſpectu ſacerdotum
qui portabant arcam fœderis Domini, vt aduena ita & indi-
gena. Media pars eorum iuxta montem Garizim, & media
iuxta montem Hebal, ſicut præceperat Moyſes famulus Do
mini. Et primum quidem benedixit populo Iſrael. Poſt hęc
legit omnia verba benedictionis & maledictionis, & cuncta
quæ ſcripta fuerãt in legis volumine. Nihil ex his quæ Moy-
ſes iuſſerat reliquit intactum, ſed vniuerſa replicauit coram
omni multitudine Iſrael, mulieribus ac paruulis & aduenis
qui inter eos morabantur.

[redacted]. CAP. IX.

A [redacted] QVibus auditis, cuncti reges trans Iordanem qui
verſabantur in montanis & campeſtribus, in ma-
ritimis ac littore magni maris, hi quoq; qui habi-
tabant iuxta Libanum, Hethæus & Amorrhęus,
Chananæus, Pherezæus, & Heuæus & Iebuſęus congregati
ſunt pariter, vt pugnarent contra Ioſûe & Iſrael vno animo,
eademq; ſententia. At hi qui habitabant in Gabaon, audien-
tes cuncta quæ fecerat Ioſûe, Iericho & Hai, & callidè cogi-
tantes tulerunt ſibi cibaria, ſaccos veteres aſinis imponentes,
& vtres vinarios ſciſſos atq; conſutos, calceamentaq; peran-
tiqua quæ ad indiciũ vetuſtatis pittacijs conſuta erant, induti
veteribus veſtimentis: panes quoq;, quos portabant ob viati-
cum, duri erant, & in fruſta comminuti: perrexeruntque ad
Ioſûe qui tunc morabatur in caſtris Galgalæ, & dixerunt ei,
B atq; ſimul omni Iſraeli, De terra longinqua venimus, pacem
vobiſcũ facere cupientes. Reſponderuntq; filij Iſrael ad eos,
atq; dixerunt, Ne fortè in terra quæ nobis ſorte debetur, ha-
bitetis, & nõ poſsimus fœdus inire vobiſcũ. At illi ad Ioſûe,
Serui, inquiunt, tui ſumus. Quibus Ioſûe ait, Quinam eſtis
vos? aut vnde veniſtis? Reſponderunt. De terra longinqua val
de venerũt ſerui tui in nomine Domini Dei tui. Audiuimus
enim famam potentiæ eius, cuncta quæ fecit in Aegypto, &
duobus regibus Amorrhæorum qui fuerũt trans Iordanem,
Num.21.e Seon regi Heſebon, & Og regi Baſan qui erant in Aſtaroth:
dixeruntq; nobis ſeniores, & omnes habitatores terræ no-
ſtræ, Tollite in manibus veſtris cibaria ob lõgiſsimam viam,
& occurrite eis, & dicite, Serui veſtri ſumus, fœdus inite no-
biſcum. En panes quando egreſsi ſumus de domibus noſtris,
vt veniremus ad vos, calidos ſumpſimus, nunc ſicci facti ſunt,
C & vetuſtate nimia comminuti. vtres vini nouos impleuimus,
nunc rupti ſunt & ſoluti. veſtes & calceamenta quibus indui-
mur, & quæ habemus in pedibus, ob longitudinem longio-
ris viæ trita ſunt, & penè conſumpta. Suſceperunt igitur de
cibarijs eorum, & os Domini non interrogauerunt. Fecitq;
2.Re.21.a Ioſûe cum eis pacem, & inito fœdere pollicitus eſt vt non
occiderentur: principes quoque multitudinis iurauerunt eis.
Poſt dies autẽ tres initi fœderis audierunt quòd in vicino ha-
bitarent, & inter eos futuri eſſent. Mouerũtq; caſtra filij Iſ-
rael, & venerunt in ciuitates eorum die tertio, quarum hæc
vocabula ſunt, Gabaon & Caphira & Beroth & Cariathia-
rim. Et non percuſſerunt eos, eo quòd iuraſſent eis principes
multitudinis in nomine Domini Dei Iſrael. Murmurauit
itaque omne vulgus contra principes. Qui reſponderunt eis,
Iurauimus eis in nomine Domini Dei Iſrael, & idcirco non
D poſſumus eos contingere. Sed hoc faciemus eis, Reſeruen-
tur quidem vt viuant, ne contra nos ira Domini concitetur,
ſi peierauerimus: ſed ſic viuant, vt in vſus vniuerſæ multitudi-
nis ligna cædant, aquasq; comportent. Quibus hæc loquen-
tibus, vocauit Gabaonitas Ioſûe, & dixit eis, Cur nos deci-
pere fraude voluiſtis, vt diceretis, Procul valde habitamus à
vobis: cum in medio noſtri ſitis? Itaq; ſub maledictione eri-
tis, & non deficiet de ſtirpe veſtra ligna cædens, aquasq; com
portans in domum Dei mei. Qui reſponderunt, Nuntiatum
eſt nobis ſeruis tuis quòd promiſiſſet Dominus Deus tuus
Moyſi ſeruo ſuo vt traderet vobis omnem terram, & diſper-
deret cunctos habitatores eius. Timuimus igitur valde, &
prouidimus animabus noſtris, veſtro terrore cõpulſi: & hoc
conſilium iniuimus. nunc autem in manu tua ſumus: quod ti-
bi bonum & rectum videtur, fac nobis. Fecit ergo Ioſûe vt di
xerat, & liberauit eos de manibus filiorum Iſrael, vt non occi
derentur. Decreuitq; in illo die eos eſſe in miniſterio cuncti
populi & altaris Domini, cædentes ligna, & aquas cõportan-
tes vſq; in præſens tempus, in loco quem Dominus elegiſſet.

[redacted]. CAP. X.

A QVæ cum audiſſet Adoniſedec rex Ieruſalẽ, quòd
ſcilicet cepiſſet Ioſûe Hai, & ſubuertiſſet eam Supra 8.e
(Sicut enim fecerat Iericho & regi eius, ſic fecit Supra 8.f
Hai, & regi illius) & quòd transfugiſſent Gabao
nitæ ad Iſrael, & eſſent fœderati eorum, timuit valde. Vrbs
enim magna erat Gabaon, & vna ciuitatum regalium, & ma-
ior oppido Hai, omnesque bellatores eius fortiſsimi. Miſit
ergo Adoniſedec rex Ieruſalem ad Oham regem Hebrõ, &
ad Pharam regem Ierimoth, ad Iaphia quoq; regem Lachis,
& ad Dabir regem Eglon, dicens, Ad me aſcendite, & ferte
præſidium, vt expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad
Ioſûe, & ad filios Iſrael. Congregati igitur aſcenderũt quinq;
reges Amorrhæorum: rex Ieruſalem, rex Hebron, rex Ieri-
moth, rex Lachis, rex Eglon, ſimul cum exercitibus ſuis, &
B caſtrametati ſunt circa Gabaon, oppugnantes eam. Habita-
tores autem Gabaon vrbis obſeſſæ miſerunt ad Ioſûe, qui
tunc morabatur in caſtris apud Galgalam, & dixerunt ei, Ne
retrahas manus tuas ab auxilio ſeruorũ tuorum: aſcende citò,
& libera nos, ferq; præſidium: conuenerunt enim aduerſum
nos omnes reges Amorrhæorum, qui habitant in montanis.
Aſcẽditq; Ioſûe de Galgalis, & omnis exercitus bellatorum
cum eo viri fortiſsimi, dixitq; Dominus ad Ioſûe, Ne timeas
eos: in manus enim tuas tradidi illos: nullus enim ex eis tibi
reſiſtere poterit. Irruit itaq; Ioſûe ſuper eos repente, tota no
cte aſcendens de Galgalis. Et conturbauit eos Dominus à fa-
cie Iſrael: contriuitq; plaga magna in Gabaon, ac perſecutus
eſt eos per viam aſcenſus Bethhoron, & percuſsit vſq; Azéca
C & Maceda. Cumq; fugerent filios Iſrael, & eſſent in deſcenſu [redacted]
Bethhoron, Dominus miſit ſuper eos lapides magnos de
cœlo vſq; ad Azécha, & mortui ſunt multò plures lapidibus
grandinis, quàm quos gladio percuſſerant filij Iſrael. Tunc
locutus eſt Ioſûe Domino in die qua tradidit Amorrhæum
in conſpectu filiorũ Iſrael, dixitq; coram eis, Sol contra Ga-
bon ne mouearis, & luna contra vallem Aialon. Steteruntq; [redacted]
ſol & luna, donec vlciſceretur ſe gens de inimicis ſuis. Nónne
ſcriptum eſt hoc in libro iuſtorum? Stetit itaq; ſol in medio
cœli, & nõ feſtinauit occumbere ſpatio vnius diei. Non fuit Eccl.46.a
antea & poſtea tam longa dies obediente Domino voci ho- Eſa.28.f
minis, & pugnante pro Iſrael. Reuerſusq; eſt Ioſûe cum
omni Iſrael in caſtra Galgalæ. Fugerãt enim quinq; reges, &
ſe abſconderant in ſpelunca vrbis Maceda. Nuntiatumq; eſt
Ioſûe quòd inuenti eſſent quinq; reges, latentes in ſpelunca
D Maceda. Qui præcepit ſocijs, & ait, Voluite ſaxa ingentia ad
os ſpeluncæ, & ponite viros induſtrios qui clauſos cuſto-
diant: vos autem nolite ſtare, ſed perſequimini hoſtes, & ex-
tremos quosq; fugientium cædite: nec dimittatis eos vrbium
ſuarum

ſuarum intrare præſidia, quos tradidit Dominus Deus in ma-
nus veſtras. Cæſis ergo aduerſarijs plaga magna, & vſque ad
internecionem penè cōſumptis, hi qui Iſrael effugere potue-
runt, ingreſsi ſunt ciuitates munitas. Reuerſusque eſt omnis
exercitus ad Ioſûe in Maceda, vbi tunc erāt caſtra, ſani & in-
tegro numero: nullusq́; contra filios Iſrael mutire auſus eſt.
Præcepitq́; Ioſûe, dicens, Aperite os ſpeluncæ, & producite
ad me quinq; reges qui in ea latitant. Feceruntq́; miniſtri, vt
ſibi fuerat imperatū: & adduxerūt ad eū quinq; reges de ſpe-
lunca, regem Ieruſalem, regē Hebron, regē Ierimoth, regem
Lachis, regem Eglon. Cumq́; adducti eſſent ad eum, vocauit
omnes viros Iſrael, & ait ad principes exercitus qui ſecum
E erant, Ite, & ponite pedes ſuper colla regum iſtorū. Qui cum
perrexiſſent, & ſubiectorum colla pedibus calcarent, rurſum
ait ad eos, Nolite timere, nec paueatis, cōfortamini & eſtote
robuſti: ſic enim faciet Dominus cunctis hoſtibus veſtris
aduerſum quos dimicabitis. Percuſsitq́; Ioſûe, & interfecit
eos, atq; ſuſpēdit ſuper quinq; ſtipites: fueruntq́; ſuſpēſi vſq;
ad veſperum. Cumq; occumberet ſol, præcepit ſocijs vt de-
ponerent eos de patibulis. Qui depoſitos proiecerunt in ſpe-
luncā in qua latuerant, & poſuerunt ſuper eos [redacted] ingen-
tia, quæ permanent vſq; in præſens. Eodē die Macedā quoq;
cepit Ioſûe, & percuſsit in ore gladij, regemq́; illius interfe-
cit, & omnes habitatores eius: non dimiſit in ea ſaltem paruas
reliquias. Fecitque regi Maceda, ſicut fecerat regi Ierícho.
Tranſiuit autē cum omni Iſrael de Maceda in Lebna, & pu-
gnabat contra eam: quam tradidit Dominus cum rege ſuo in
manus Iſrael: percuſſeruntq́; vrbē in ore gladij, & omnes ha-
F bitatores eius. non dimiſerunt in ea vllas reliquias. Fecerūtq́;
regi Lebna ſicut fecerant regi Iericho. De Lebna tranſiuit in
Supra 6. Lachis cum omni Iſrael: & exercitu per gyrum diſpoſito op-
pugnabat eam. Tradiditq́; Dominus Lachis in manus Iſrael:
& cepit eam die altero, atq; percuſsit in ore gladij, omnemq́;
animā quæ fuerat in ea, ſicut fecerat Lebna. Eo tēpore aſcen-
dit Horam rex Gazer, vt auxiliaretur Lachis: quem percuſ-
ſit Ioſûe cum omni populo eius vſq; ad internecionē. Trāſi-
uitque de Lachis in Eglon, & circundedit atque expugnauit
eam in eadem die: percuſsitq́; in ore gladij omnes animas quę
erant in ea iuxta omnia quæ fecerat Lachis. Aſcendit quoq;
cū omni Iſrael de Eglon in Hebron, & pugnauit cōtra eam:
cēpitq́; & percuſsit in ore gladij, regem quoq; eius, & omnia
G oppida regionis illius, vniuerſasq́; animas quæ in ea fuerant
commoratæ: non reliquit in ea vllas reliquias: ſicut fecerat
Eglon, ſic fecit & Hebron, cuncta quæ in ea reperit, conſu-
mens gladio. Inde reuerſus in Dabir, cepit eam, atq; vaſtauit:
regem quoq; eius atq; omnia per circuitum oppida percuſ-
ſit in ore gladij: non dimiſit in ea vllas reliquias: ſicut fecerat
Hebrō & Lebna & regibus earū, ſic fecit Dabir & regi illius.
Percuſsit itaq; Ioſûe omnē terrā montanam & meridianam,
atq; campeſtrem, & Aſedoth cum regibus ſuis: non dimiſit
in ea vllas reliquias, ſed omne quod ſpirare poterat interfe-
cit, ſicut præceperat ei Dominus Deus Iſrael à Cadesbarne
vſq; Gazam. Omnem terram Goſen vſq; Gabaon, vniuer-
ſosq́; reges & regiones eorum vno impetu cepit atque vaſta-
uit: Dominus enim Deus Iſrael pugnabat pro eo. Reuer-
ſusq́; eſt cum omni Iſrael ad locum caſtrorum in Galgala.

[redacted]

CAPVT XI.

A QVæ cum audiſſet Iabin rex Aſor, miſit ad Iobab
regem Madon, & ad regem Semeron, atq; ad re-
gem Achſaph: ad reges quoq; aquilonis, qui ha-
bitabant in montanis & in planitie contra meri-
diem Ceneroth, in campeſtribus quoque & regionibus Dor
iuxta mare: Chananæum quoque ab oriente & occidente, &
Amorrhæum atque Hethæum ac Pherezæum & Iebuſæum
in montanis: Heuæum quoq; qui habitabat ad radices Her-
mon in terra Maſpha. Egreſsiq́; ſunt omnes cum turmis ſuis,
populus multus nimis ſicut arena quæ eſt in littore maris,
equi quoq; & currus immenſæ multitudinis. Conuenerūtq́;
omnes reges iſti in vnū ad aquas Merom, vt pugnarēt cōtra
B Iſrael. Dixitq́; Dominus ad Ioſûe, Ne timeas eos, cras enim
hac eadē hora ego tradā omnes iſtos vulnerandos in conſpe-
ctu Iſrael: equos eorū ſubneruabis, & currus igne combures.
Venitq́; Ioſûe, & omnis exercitus cum eo aduerſus illos ad
aquas Merom ſubitò, & irruerunt ſuper eos, tradiditq́; illos
Dominus in manus Iſrael. Qui percuſſerunt eos, & perſecu-
ti ſunt vſq; ad Sidônem magnā & aquas Maſerephoth, cam-
pumq́; Maſphe, qui eſt ad orientalē illius partē. Itaq; percuſ-
ſit omnes, vt nullas dimitteret ex eis reliquias: fecitque ſicut
præceperat ei Dominus, equos eorum ſubneruauit, currusq́;
cōbuſsit igni. Reuerſusq́; ſtatim cepit Aſor: & regē eius per-
cuſsit gladio. Aſor enim antiquitus inter omnia regna hæc,
C principatum tenebat. Percuſsitq́; omnes animas quæ ibidem
morabantur: nō dimiſit in ea vllas reliquias, ſed vſq; ad inter-
necionē vniuerſa vaſtauit, ipſamq́; vrbem peremit incendio.
Et omnes per circuitū ciuitates, reges quoq; earū cepit, per-
cuſsit atq; deleuit, ſicut præceperat ei Moyſes famulus Do- Deut. 7. a
mini. Abſq; vrbibus quæ erant in collibus & in tumulis ſitę,
cæteras ſuccendit Iſrael: vnā tantū Aſor munitiſsimā flāma
conſumpſit. Omnemq́; prædā iſtarū vrbiū ac iumēta diuiſe-
runt ſibi filij Iſrael, cunctis hominibus interfectis. Sicut præ-
ceperat Dominus Moyſi ſeruo ſuo, ita præcepit Moyſes Io- Exod. 34. b
ſûe, & ille vniuerſa cōpleuit: non prætermiſit de vniuerſis man- Deut. 7. a
datis, nec vnum quidē verbū quod iuſſerat Dominus Moyſi.
Cepit itaq; Ioſûe omnem terrā montanā, & meridianam: ter-
ramq́; Goſen, & planitiē, & occidentalē plagā, mōtemq́; Iſ-
rael, & cāpeſtria eius: & partē montis quæ aſcendit Seir vſq;
Baalgad per planitiē Libani ſubter montē Hermon: omnes
D reges eorū cepit, percuſsit, & occîdit. Multo tēpore pugna-
uit Ioſûe contra reges iſtos. Non fuit ciuitas quæ ſe non tra-
deret filijs Iſrael, præter Heuæum, qui habitabat in Gabaon: [redacted]
[redacted] enim bellando cepit. Domini enim ſentētia fuerat, vt
indurarētur corda eorū & pugnarēt cōtra Iſrael, & caderent:
& non mererētur vllam [redacted]tiam, ac perirent, ſicut præce-
perat Dominus Moyſi. In illo tempore venit Ioſûe, & inter-
fecit Enacim de montanis Hebron, & Dabir, & Anab, & de
omni monte Iuda & Iſrael, vrbesq́; eorū deleuit. Nō reliquit [redacted]
vllum de ſtirpe Enacim, in terra filiorum Iſrael: abſq; ciuita-
tibus Gaza, & Geth, & Azoto, in quibus ſolum relicti ſunt.
Cepit ergo Ioſûe omnem terram, ſicut locutus eſt Dominus
ad Moyſen, & tradidit eam in poſſeſsionē filijs Iſrael ſecun-
dum partes, & tribus ſuas, quieuitq́; terra à prælijs.

[redacted]

CAPVT XII.

A HI ſunt reges, quos percuſſerūt filij Iſrael, & poſ-
ſederunt terrā eorū trans Iordanē ad ſolis ortū,
à torrente Arnon vſq; ad montem Hermon, &
omnem orientalem plagam quæ reſpicit ſolitu-
dinem. Seon rex Amorrhæorum, qui habitabat in Heſebon,
dominatus eſt ab Aroer, quæ ſita eſt ſuper ripam torrentis
Arnon, & mediæ partis in valle, dimidiæq́; Galaad, vſque ad
torrentem Ieboc qui eſt terminus filiorū Ammon. & à ſoli-
tudine vſq; ad mare Ceneroth cōtra orientem, & vſq; ad ma-
re deſerti, quod eſt mare ſalſiſsimum, ad orientalem plagam
B per viam quæ ducit Bethſimoth: & ab auſtrali parte, quæ
ſubiacet Aſedoth vſq; Phaſga. Terminus Og regis Baſan, de
reliquis Raphaim, qui habitauit in Aſtaroth, & in Edrái. &
dominatus eſt in monte Hermon, & in Salecha, atq; in vni-
uerſa Baſan, vſque ad terminos Geſſuri, & Machati, & dimi-
diæ partis Galaad, & terminos Seon regis Heſebon. Moy-
ſes famulus Domini, & filij Iſrael percuſſerunt eos, tradi-
ditq́; terram eorum Moyſes in poſſeſsionem Rubenitis, &

C Gaditis,& dimidiæ tribui Manaſſæ. Hi ſunt reges terræ,
quos percuſsit Ioſûe & filij Iſrael trans Iordanem ad occi-
dentalem plagam,à Baalgad in campo Libani, vſq; ad mon-
Pſal.134.c tem,cuius pars aſcendit in Seir:tradiditq́; eam Ioſûe in poſ-
ſeſsionem tribubus Iſrael, ſingulis partes ſuas, tam in mon-
tanis quàm in planis atq; campeſtribus. In Aſeroth, & in ſo-
litudine,ac in meridie Hethæus fuit & Amorrhæus, Chana-
næus & Pherezæus. Heuæus & Iebuſęus. Rex Ierichovnus,
rex Hai,quæ eſt ex latere Bethel,vnus:rex Ieruſalem vnus,
rex Hebron vnus, rex Ierimoth vnus, rex Lachis vnus,rex
Eglon vnus, rex Gazer vnus, rex Dabir vnus , rex Gader
D vnus,rex Herma vnus,rex Hered vnus,rex Lebna vnus,rex
Adullã vnus,rex Maceda vnus,rex Bethelvnus,rex Taphua
vnus,rex Opher vnus,rex Aphec vnus,rex Saron vnus, rex
Madon vnus,rex Aſor vnus,rex Semeron vnus,rex Acſaph
vnus , rex Thenach vnus,,rex Mageddo vnus , rex Cedes
vnus,rex Iachanam Carmeli vnus , rex Dor,& prouinciæ
Dor vnus,rex gentium Galgalvnus.rex Therſa vnus:omnes
reges triginta,& vnus.

[redacted]

CAPVT [redacted]I.

A IOſûe ſenex prouectæq́; ætatis erat,& dixit Do-
minus ad eum, Senuiſti,& longæuus es,terraque
latiſsima derelicta eſt , quæ necdum ſorte diuiſa
eſt:omnis videlicet Galilæa, Philiſthijm, & vni-
uerſa Geſſuri,à fluuio turbido qui irrigat Aegyptum vſque
ad terminos Accaron contra aquilonem,terra Chanáan:quæ
in quinq; regulos Philiſthijm diuiditur, Gazæos, & Azo-
tios, Aſcalonitas, Gethæos,& Accaronitas. Ad meridiem ve-
rò ſunt Heuæi,omnis terra Chanáan,& Maara Sidoniorum,
vſque Apheca & terminos Amorrhæi,eiusq́; confinia. Liba-
ni quoque regio contra orientem à Baalgad ſub monte Her-
mon, donec ingrediaris Emath. Omnium qui habitabant in
monte à Libano,vſque ad aquas Maſerephoth,vniuerſiq́; Si-
B donij. Ego ſum qui delebo eos à facie filiorum Iſrael. Veniat
ergo in partem hæreditatis Iſrael,ſicut præcepi tibi. Et nunc
diuide terram in poſſeſsionem nouem tribubus , & dimidiæ
tribui Manaſſe,cum qua Ruben & Gad poſſederunt terram,
Num.32.f quam tradidit eis Moyſes famulus Domini trans fluenta Ior
danis,ad orientalem plagam.ab Aroer quæ ſita eſt in ripa tor
rentis Arnon , & in vallis medio , vniuerſaque campeſtria
Medaba,vſq; Dibon.& cunctas ciuitates Seon regis Amor-
rhæi,qui regnauit in Heſebon vſque ad terminos filiorum
Ammon. & Galaad, ac terminum Geſſuri & Machati, &
omnem montem Hermon,& vniuerſam Baſan, vſq; ad Sale
cha,omne regnum Og in Baſan,qui regnauit in Aſtaroth &
Edrái,ipſe fuit de reliquijs Raphaim : percuſsitq́; eos Moy-
ſes,atq; deleuit. Noluerũtq́; diſperdere filij Iſrael Geſſuri &
Machati:& habitauerunt in medio Iſrael vſque in præſen-
tem diem. Tribui autem Leui nõ dedit poſſeſsionem:ſed ſa-
crificia & victimæ Domini Dei Iſrael , ipſa eſt eius hæredi-
tas, ſicut locutus eſt illi. Dedit ergo Moyſes poſſeſsionẽ tri-
C bui filiorũ Ruben iuxta cognationes ſuas. Fuitque terminus
eorũ ab Aroer,quæ ſita eſt in ripa torrẽtis Arnon,& in valle
eiuſdem torrẽtis media:vniuerſam planitiem,quæ ducit Me-
daba.& Heſebon,cunctosq́; viculos earũ qui ſunt in campe-
ſtribus: Dibon quoq;,& Bamothbaal,& oppidum Baalme-
on,& Iaſſa,& Cedimoth,& Mephath,& Cariatháim, & Sa-
bama,& Sarathaſar in monte conuallis. Bethphogor & Aſe-
doth, Phaſga & Bethieſimoth.omnes vrbes campeſtres,vni-
uerſaq́; regna Seon regis Amorrhæi,qui regnauit in Heſe-
bon,quem percuſsit Moyſes cum principibus Madian: He- Num.31.a
uæum,& Recẽ,& Sur,& Hur,& Rebe duces Seon habitato-
res terræ:& Balaam filium Beor ariolum occiderunt filij Iſ-
rael gladio cum cæteris interfectis. Factusq́; eſt terminus fi-
liorũ Ruben Iordanis fluuius. Hæc eſt poſſeſsio Rubenita-
rum per cognationes ſuas vrbium & viculorum. Dedit itaq;
Moyſes tribui Gad & filijs eius per cognationes ſuas poſſeſ-
ſionẽ,cuius hæc diuiſio eſt: Terminus Iazer,& omnes ciuita-
tes Galaad,& dimidiam partem terræ filiorũ Ammon:vſque
ad Aroer quæ eſt cõtra Rabba.& ab Heſebon vſq; Ramoth,
D Maſphe & Betonim:& à Manáim vſq; ad terminos Dabir. In
valle quoq; Betharã,& Bethnemra,& Socoth,& Saphon re-
liquam partem regni Seon regis Heſebon. huius quoq; finis,
Iordanis eſt vſq; ad extremam partem maris Cenereth trans
Iordanem ad orientalem plagam. hæc eſt poſſeſsio filiorum
Gad per familias ſuas,& ciuitates,& villæ earum. Dedit & di
midiæ tribui Manaſſe,filijsq́; eius iuxta cognationes ſuas poſ
ſeſsionem,cuius hoc principium eſt : A Manáim vniuerſam
Baſan,& cũcta regna Og regis Baſan,omnesq́; vicos Iair qui
ſunt in Baſan: ſexaginta oppida. & dimidiam partẽ Galaad,
& Aſtaroth,& Edrái vrbes regni Og in Baſan:filijs Machir,
filij Manaſſe dimidiæ parti filiorum Machir iuxta cognatio-
nes ſuas. Hanc poſſeſsionem diuiſit Moyſes in campeſtribus
Moab,trans Iordanem cõtra Iericho ad orientalem plagam.
Tribui autem Leui non dedit poſſeſsionem , quoniam Do-
minus Deus Iſrael ipſe eſt poſſeſsio eius,vt locutus eſt illi. Nume.18.e

[redacted]

CAPVT XIIII.

A HOc eſt quod poſſederunt filij Iſrael in terra Cha
náan,quã dederunt eis Eleazar ſacerdos,& Ioſûe
filius Nun,& principes familiarum per tribus Iſ
rael:ſorte omnia diuidẽtes,ſicut præceperat Do- Num.34.d
minus in manu Moyſi,nouem tribubus, & dimidiæ tribui.
Duabus enim tribubus,& dimidiæ dederat Moyſes trãs Ior-
danem poſſeſsionem:abſq; Leuitis,qui nihil terræ acceperũt
inter fratres ſuos,ſed in eorũ ſucceſſerunt locũ filij Ioſeph in
duas diuiſi tribus, Manaſſe & Ephráim:nec acceperũt Leui-
tæ aliam in terra partẽ,niſi vrbes ad habitandũ, & ſuburbana
earũ ad alenda iumenta & pecora ſua. Sicut præceperat Do-
B minus Moyſi,ita fecerũt filij Iſrael,& diuiſerũt terrã. Acceſ-
ſerunt itaq; filij Iuda ad Ioſûe in Galgala, locutusq́; eſt ad eũ
Caleb filius Iéphone Cenezæus, Noſti quid locutus ſit Do-
minus ad Moyſen hominem Dei de me & te in Cadesbarne.
Quadraginta annorũ eram quando miſit me Moyſes famu- Num.14.d
lus Domini de Cadesbarne,vt conſyderarẽ terrã : nuntiauiq́;
ei quod mihi verum videbatur. Fratres autem mei qui aſcen-
derant mecum,diſſoluerunt cor populi : & nihilominus ego
ſecutus ſum Dominũ Deum meum. Iurauitq́; Moyſes in die Supra 1.a
C illo,dicẽs, Terra quam calcauit pes tuus,erit poſſeſsio tua, &
filiorum tuorum in æternum : quia ſecutus es Dominũ Deũ
tuum. Conceſsit ergo Dominus vitam mihi , ſicut pollici-
tus eſt,vſq; in præſentem diem. Quadraginta & quinq; anni
ſunt, ex quo locutus eſt Dominus verbum iſtud ad Moyſen,
quando ambulabat Iſrael per ſolitudinem:hodie octogin-
taquinque annorum ſum ſic valens, vt eo valebam tempore
quando

Eccl.46.b quando ad explorandum miſſus ſum: illius in me temporis fortitudo vſque hodie perſeuerat, tam ad bellandum quàm D ad gradiendum. Da ergo mihi montem iſtum quem pollicitus eſt Dominus te quoque audiente, in quo Enacim ſunt, & vrbes magne atque munitæ: ſi fortè ſit Dominus mecum, & 1.Mac.2.f potuero delere eos, ſicut promiſit mihi. Benedixitque ei Ioſûe: & tradidit ei Hebron in poſſeſsionem, atque ex eo fuit Hebron Caleb filio Iéphone Cenezæo vſque in præſentem diem: quia ſecutus eſt Dominum Deum Iſrael. Nomen Hebron, antè vocabatur Cariatharbe: Adam maximus ibi inter Enacim ſitus eſt: & terra ceſſauit à prælijs.

[redacted]

CAPVT XV.

A Igitur ſors filiorum Iudæ per cognationes ſuas Nume.34.a iſta fuit: A termino Edom vſq; ad deſertum Sin contra meridiẽ, & vſq; ad extremam partẽ auſtralis plagæ. initium eius à ſummitate maris ſalſiſsimi, & à Lingua eius quæ reſpicit meridiẽ. Egrediturq; cõtra Aſcenſum ſcorpionis, & pertranſibit in Sina: aſcẽditq; in Cadesbarne, & peruenit in Eſron, aſcendens ad Addar, & circuiens Cariathaa. atq; inde pertrãſiens in Aſemona, & perueniens ad torrentẽ Aegypti: erũtq; termini eius Mare magnũ. hic erit finis meridianæ plagæ. Ab oriente verò erit initium mare ſalſiſsimum vſq; ad extrema Iordanis: & ea quæ reſpiciunt ad aquilonem à Lingua maris vſq; ad eundem Iordanis B fluuium. aſcenditq; terminus in Bethagla, & tranſit ab aquilone in Betharaba: aſcendens ad Lapidem Boen filij Ruben: & tendens vſque ad terminos Debera de valle Achor, contra aquilonẽ reſpiciens Galgala, quæ eſt ex aduerſo Aſcẽſionis adommim, ab auſtrali parte torrentis: tranſitque aquas quæ vocantur Fons ſolis: & erunt exitus eius ad fontem Rogel. aſcenditq; per vallem filij Ennom ex látere Iebuſæi ad meridiem, hæc eſt Ieruſalẽ: & inde ſe erigens ad verticem montis qui eſt contra Geennom ad occidentem in ſummitate vallis Raphaim contra aquilonem. pertranſitque à vertice montis C vſque ad fontem aquæ Nephtóa: & peruenit vſque ad vicos montis Ephrôn: inclinaturq; in Baala, quæ eſt Cariathiarim, id eſt vrbs ſyluarũ. & circuit de Baala contra occidentẽ, vſque ad montem Seir: tranſitq; iuxta latus montis Iarim ad aquilonem, in Cheslon: & deſcendit in Bethsámes, tranſitque in Thamna. & peruenit contra aquilonẽ partis Accaron ex látere, inclinaturq; Sechrona, & tranſit montem Baala: perueniтq; in Iebneel, & magni maris contra occidentem fine concluditur. hi ſunt termini filiorũ Iuda per circuitum in cognationibus ſuis. D Caleb verò filio Iéphone dedit partem in medio filiorum Iuda, ſicut præceperat ei Dominus: Cariatharbe Iudic.1.b patris Enac, ipſa eſt Hebron. Deleuitque ex ea Caleb tres filios Enac, Seſai & Ahiman & Tholmai de ſtirpe Enac. Atq; inde conſcendens venit ad habitatores Dabir, quæ prius vocabatur Cariathſépher. id eſt ciuitas literarum. Dixitq; Caleb, Qui percuſſerit Cariathſépher, & ceperit eam, dabo ei Axam filiam meam vxorem. Cepitque eam Othoniel filius Cenez frater Caleb iunior: deditque ei Axam filiam ſuam vxorem. Quĩ cum pergerent ſimul, ſuaſa eſt à viro ſuo vt peteret à patre ſuo agrũ, ſuſpirauitque vt ſedebat in aſino. Cui Caleb, Quid habes, inquit? At illa reſpõdit. Da mihi benedictionem: terrã auſtralem & arentẽ dediſti mihi, iunge & irri- E guam. Dedit itaque ei Caleb irriguum ſuperius & inferius. Hæc eſt poſſeſsio tribus filiorum Iuda per cognationes ſuas. [redacted] Erantque ciuitates ab extremis partibus filiorum Iuda iuxta terminos Edom à meridie: Cabſeel & Eder & Iagur, & Cina & Dimona & Adada, & Cedes & Aſor & Iethnan, Ziph & Telem & Baloth, Aſor noua & Carioth, Heſron, hæc eſt Aſor. Amam, Sama, & Molada, & Aſergadda & Haſſemon & Bethphelet & Haſerſual & Berſabee & Baziothia & Baala & Im & Eſem, & Eltholad & Ceſil & Harma, & Siceleg & Medemena & Senſenna, Lebaoth & Selim & Aen & Remon. omnes ciuitates viginti nouem, & villæ earum. In cam- F peſtribus verò: Eſtaol & Sarea & Aſena & Zanoe & Engannim & Taphûa & Enaim, & Ierimoth & Adullam, Socho et Azeca & Saráim & Adithaim & Gedera & Gederothaim: vrbes quatuordecim, & villæ earũ. Sanan & Hadaſſa & Magdalgad, Delean & Maſepha & Iecthel, Lachis & Baſcath et Eglon, Chebbõ & Lehemã & Cethlis, & Gideroth & Bethdagon & Naama & Maceda: ciuitates ſedecim, & villæ earum. Labana & Ether & Aſan, Iephtha & Eſna & Neſib, & Ceila & Achzib & Mareſa: ciuitates nouem, & villæ earum. Accaron cum vicis & villulis ſuis. Ab Accaron vſque ad mare: omnia quæ vergunt ad Azôtum & viculos eius. Azôtus cum vicis & villulis ſuis. Gaza cum vicis & villulis ſuis, vſque ad torrentem Aegypti & Mare magnum terminus eius. Et G in monte: Samir & Iether & Socoth & Danna & Cariathſenna, hæc eſt Dabir: Anab & Iſtemo & Anim, Goſen & Olon & Gilo: ciuitates vndecim & villæ earũ. Arab & Ruma & Eſaan, & Ianũ & Bethaphua & Apheca, Athmatha & Cariatharbe, hæc eſt Hebron, & Sior: ciuitates nouem & villæ earũ. Maon & Charmel & Ziph & Iota, Iezrael & Iucadam & Zanoe, Accain, Gabaa & Thamna: ciuitates decem & villæ earũ. Halhul, & Bethſur, & Gedor, Mareth, & Bethanoth, & Elthecon: ciuitates ſex & villæ earum. Cariathbaal, hæc eſt Cariathiarim vrbs ſyluarum, & Arebba: ciuitates duę & villæ earum. In deſerto: Betharaba, Meddin, & Sachacha, & Nebſan, & Ciuitas ſalis, & Engaddi: ciuitates ſex & villæ earum. fiunt ſimul centum quindecim. Iebuſæũ autẽ habitatorẽ Ieruſalẽ nõ potuerũt filij Iuda delere: habitauitq; Iébuſæus cum filijs Iuda in Ieruſalem vſque in præſentem diem.

[redacted]

CAPVT XVI.

A Cecidit quoque ſors filiorum Ioſeph ab Iordane contra Iericho & aquas eius, ab oriente ſolitudo quæ aſcendit de Iericho ad montem Bethel: & egreditur [redacted] Luzam: tranſitq; terminum Archiataroth. & deſcendit ad occidentem iuxta terminum Iephleti, vſque ad terminos Bethhoron inferioris, & Gazer; B finiunturq; regiones eius Mari magno. poſſederuntq; filij Ioſeph Manaſſes & Ephráim. Et factus eſt terminus filiorum Ephráim per cognationes ſuas: & poſſeſsio eorum contra orientem Atarothaddar vſq; Bethhoron ſuperiorem. Egre- C diunturq; confinia in mare: Machmethath verò aquilonem reſpicit: & circuit terminos contra orientem in Thanathſelo: & pertranſit ab oriente Ianoe. deſcenditq; de Ianoe in Ataroth & Naaratha: & peruenit in Iericho, egrediturq; ad Iordanem. De Taphúa pertranſit contra mare in Vallẽ arundineti, ſuntq; egreſſus eius in mare ſalſiſsimum. hæc eſt poſſeſ- D ſio tribus filiorum Ephráim per familias ſuas. Vrbesq; ſeparatæ ſunt filijs Ephráim in medio poſſeſsionis filiorum Manaſſe, & villæ earum. Et non interfecerunt filij Ephráim Chananæum qui habitabat in Gazer: habitauitque Chananæus in medio Ephráim vſque in diem hanc tributarius.

[redacted]

CAPVT XVII.

A Cecidit autem ſors tribui Manaſſe (ipſe enim eſt primogenitus Ioſeph) Machir primogenito Manaſſe patri Galaad, qui fuit vir pugnator, habuitque poſſeſsionem Galaad & Baſan. & reli- Num.26.d quis filiorum Manaſſe iuxta familias ſuas, filijs Abiezer, & filijs Helec, & filijs Eſriel, & filijs Sechem, & filijs Hepher, & filijs Semida. iſti ſunt filij Manaſſe filij Ioſeph, mares, per cognationes ſuas. Salphaad verò filio Hepher filij Galaad fi- Num.27.a lij Machir filij Manaſſe nõ erãt filij, ſed ſolæ filiæ: quarũ iſta & 36.a ſunt nomina, Maala & Noa & Hegla & Melcha & Therſa.

g 2

Veneruntq́; in conſpectu Eleazari ſacerdotis, & Ioſûe filij
Nun,& principū,dicentes, Dominus præcepit per manum
Moyſi,vt daretur nobis poſſeſsio in medio fratrum noſtro-
B rum. Deditq́; eis iuxta imperiū Domini poſſeſsionē in me-
dio fratrū patris earum. Et ceciderūt funiculi Manaſſe, decē:
abſque terra Galaad & Baſan trans Iordanē. Filiæ enim Ma-
naſſe poſſederunt hæreditatē in medio filiorū eius. Terra au-
tem Galaad cecidit in ſortē filiorū Manaſſe qui reliqui erãt.
Fuitque terminus Manaſſe ab Aſer Machmethath, quæ re-
ſpicit Sichem:& egreditur ad dexterã iuxta habitatores fon-
tis Taphúe. Etenim in ſortem Manaſſe ceciderat terra Ta-
phúe, quæ eſt iuxta terminos Manaſſe filiorū Ephráim. De-
ſcenditq́; terminus Vallis arūdineti in meridiē torrentis ciui-
tatū Ephráim, quæ in medio ſunt vrbium Manaſſe: terminus
Manaſſe ab aquilone torrentis,& exitus eius pergit ad mare:
C ita vt poſſeſsio Ephráim ſit ab auſtro,& ab aquilone Manaſ-
ſe,& vtranque claudat mare,& coniungantur ſibi in tribu A-
ſer ab aquilone,& in tribu Iſſachar ab oriente. Fuitq́; hæredi
tas Manaſſe in Iſſachar & in Aſer, Bethſan & viculi eius,&
Ieblaam cū viculis ſuis,& habitatores Dor cum oppidis ſuis,
habitatores quoq́; Endor cum viculis ſuis, ſimiliterq́; habita
tores Tenach cum viculis ſuis,& habitatores Mageddo cum
viculis ſuis,& tertia pars vrbis Nopheth. Nec potuerunt filij
Manaſſe has ciuitates ſubuertere, ſed cœpit Chananæus ha-
bitare in terra iſta. Poſtquam autem conualuerunt filij Iſrael,
ſubiecerunt Chananæos,& fecerunt ſibi tributarios, nec in-
D terfecerunt eos. Locutiq́; ſunt filij Ioſeph ad Ioſûe, & dixe-
[redacted] runt, Quare dediſti mihi poſſeſsionē ſortis & funiculi vnius,
cum ſim tantæ multitudinis,& benedixerit mihi Dominus?
Ad quos Ioſûe ait, Si populus multus es, aſcēde in ſyluam,&
ſuccide tibi ſpatia in terra Pherezæi & Raphaim: quia angu-
ſta eſt tibi poſſeſsio montis Ephráim. Cui responderunt filij
Ioſeph, Non poterimus ad montana cōſcendere, cum ferreis
curribus vtantur Chananæi qui habitant in terra campeſtri,
in qua ſitæ ſunt Bethſan cum viculis ſuis,& Iezrael mediam
poſsidens vallē. Dixitq́; Ioſûe ad domū Ioſeph & Ephráim
& Manaſſe, Populus multus es & magnæ fortitudinis, non
habebis ſortem vnam, ſed tranſibis ad montem, & ſuccides
tibi, atque purgabis ad habitandum ſpatia: & poteris vltrà
procedere, cum ſubuerteris Chananæum quem dicis ferreos
habere currus & eſſe fortiſsimum.

[redacted]

CAPVT XVIII.

A Congregatiq́; ſunt omnes filij Iſrael in Silo, ibiq́;
fixerunt tabernaculū teſtimonij,& fuit eis terra
ſubiecta. Remanſerunt autē filiorū Iſrael ſeptem
tribus, quæ necdū acceperant poſſeſsiones ſuas.
Ad quos Ioſûe ait, Vſquequo marcetis ignauia, & nō intra-
tis ad poſsidendã terrã, quam Dominus Deus patrū veſtro-
rum dedit vobis? Eligite de ſingulis tribubus ternos viros: vt
mittam eos,& pergant atq́; circumeant terram,& deſcribant
eam iuxta numerum vniuſcuiuſque multitudinis: referantq́;
ad me quod deſcripſerint. Diuidite vobis terrã in ſeptem par
tes: Iudas ſit in terminis ſuis ab auſtrali plaga, & domus Io-
ſeph ab aquilone, mediã inter hos terram in ſeptē partes de-
ſcribite:& huc venietis ad me, vt coram Domino Deo ve-
ſtro mittam vobis hic ſortem: quia non eſt inter vos pars Le-
uitarum, ſed ſacerdotium Domini, eſt eorum hæreditas. Gad
autem & Ruben,& dimidia tribus Manaſſe iam acceperant
poſſeſsiones ſuas trans Iordanem ad oriētalem plagam: quas
dedit eis Moyſes famulus Domini. Cumq́; ſurrexiſſent viri
B vt pergerent ad deſcribendã terrã, præcepit eis Ioſûe, dicens,
Circuite terram,& deſcribite eam, ac reuertimini ad me: vt
hic coram Domino in Silo mittam vobis ſortem. Itaq́; per-
rexerunt:& luſtrantes eam in ſeptem partes diuiſerunt, ſcri-
bentes in volumine. Reuerſique ſunt ad Ioſûe in caſtra Silo.
Qui miſit ſortes coram Domino in Silo, diuiſitque terram
filijs Iſrael in ſeptem partes. Et aſcendit ſors prima filiorum
Beniamin per familias ſuas, vt poſsiderent terram inter filios
Iuda & filios Ioſeph. Fuitq́; terminus eorū cōtra aquilonē à
Iordane: pergens iuxta latus Iericho ſeptētrionalis plagæ,&
inde contra occidentē ad mōtana cōſcendens: Et perueniens
ad ſolitudinem Bethauen: atq́; pertranſiens iuxta Luzam ad
meridiem, ipſa eſt Bethel: deſcenditq́; in Ataroth Addar in
montē qui eſt ad meridiem Bethhoron inferioris:& inclina-
tur circuiens contra mare ad meridiem montis qui reſpicit
Bethhoron contra Africū: ſuntq́; exitus eius in Cariathbáal,
C quæ vocatur & Cariathiarim, vrbem filiorum Iuda. hæc eſt
plaga contra mare ad occidentem. A meridie autem ex par-
te Cariathiarim egreditur terminus contra mare, & peruenit
vſque ad fontem aquarum Nephtóa. Deſcenditq́; in partem
montis qui reſpicit vallem filiorum Ennom:& eſt contra ſe-
ptentrionalem plagam in extrema parte vallis Raphaim. De-
ſcenditq́; in Geennom, id eſt vallis Ennom iuxta latus Iebu
ſæi ad auſtrum:& peruenit ad fontem Rogel, tranſiens ad
aquilonē:& egrediens ad Enſémes, id eſt Fontē ſolis:& per-
tranſit vſq́; ad tumulos qui ſunt è regione Aſcenſus adom-
mim: deſcenditque Abenboen, id eſt lapidem Boen filij Ru-
ben.& pertrãſit ex latere aquilonis ad campeſtria: deſcēditq́;
in planitiem,& prætergreditur contra aquilonem Bethagla:
ſuntq́; exitus eius contra linguam maris ſalſiſsimi ab aquilo-
ne in fine Iordanis ad auſtralem plagam, qui eſt terminus il-
D lius ab oriente. hæc eſt poſſeſsio filiorum Beniamin per ter-
minos ſuos in circuitu,& familias ſuas. Fueruntque ciuitates
Iericho & Bethaglã & vallis Caſis, Betharaba & Samráim
& Bethel & Auim & Aphara & Ophera, villa Hemona &
Ophni & Gabee: ciuitates duodecim & villæ earū. Gabaon
& Rama & Beroth & Meſphe,& Caphara & Amoſa & Re-
cem, Iarephel & Tharela & Sela, Eleph & Iebus, quæ eſt Ie-
ruſalē, Gabaath & Cariath: ciuitates quatuordecim, & villæ
earum. Fueruntque omnes ciuitates vigintiſex. Hæc eſt poſ-
ſeſsio filiorum Beniamin iuxta familias ſuas.

[redacted]. CAPVT XIX.

A Et egreſſa eſt ſors ſecunda filiorū Simeon per co-
gnationes ſuas: fuitq́; hæreditas eorum in medio
poſſeſsionis filiorum Iuda: Berſabee & Sabee &
Molada & Haſerſual, Bala & Aſem & Elthólad,
Bethul & harma & Siceleg & Bethmarchaboth & Haſerſuſa
& Bethlebaoth & Sarohen: ciuitates tredecim, & villæ earū,
Aim & Remmon & Athar & Aſan: ciuitates quatuor,& vil-
læ earum, omnes viculi per circuitum vrbium iſtarum vſq́; ad
Baalath, Beer, Ramath contra auſtralē plagam. hæc eſt hære-
ditas filiorum Simeon iuxta cognationes ſuas in poſſeſsio-
ne & funiculo filiorum Iuda: quia maior erat,& idcirco filij
Simeon poſſederunt in medio hæreditatis eius. Ceciditque
ſors tertia filiorum Zabulon per cognationes ſuas: & factus
eſt terminus poſſeſsionis eorū vſq́; Sarid. Aſcenditq́; de ma-
ri & Merala,& peruenit in Debbáſeth: vſq́; ad torrētem, qui
eſt contra Ieconam. Et reuertitur de Sarid contra orientem
in finem Ceſeleththabor:& egreditur ad Dabereth, aſcen-
B ditq́; contra Iaphie. Et inde pertrãſit vſq́; ad orientalē plagã
Gethhepher & Tacaſin:& egreditur in Remmon, Amthar
& Noa. Et circuit ad aquilonem Hanathon: ſuntq́; egreſſus
eius vallis Iephtahel & Cateth & Naalol & Semerō & Ieda-
la & Bethlehem: ciuitates duodecim,& villæ earum. Hæc eſt
hæreditas tribus filiorum Zabulon per cognationes ſuas, vr-
bes, & viculi earum. Iſſachar egreſſa eſt ſors quarta per co-
gnationes ſuas: fuitque eius hæreditas Iezrael & Caſaloth &
Sunem & Hapharim & Seon & Anaharath & Rabboth &
Ceſion, Abes,& Ramoth & Engannim & Enhadda & Beth
pheſes. Et peruenit terminus eius vſq́; Thabor & Sehéſima
& Bethſemes

& Bethſemes: eruntque exitus Iordanis: ciuitates ſedecim, &
villæ earum. Hæc eſt poſſeſsio filiorum Iſſachar per cogna-
tiones ſuas, vrbes, & viculi earum. Ceciditque ſors quinta tri-
bui filiorum Aſer per cognationes ſuas: fuitq́; terminus eo-
rum Halcath & Chali & Beten & Axaph & Elmélech &
Amaad & Meſſal: & peruenit vſq; ad Carmelum maris & Si-
hor & Labanath. Ac reuertitur cõtra orientẽ Bethdagon: &
pertranſit vſq; Zabulon & Vallẽ Iephtahel cõtra aquilonem
in Bethémec & Nehiel. Egrediturq́; ad leuam Cabul, & A-
bran & Rohob & Hamon & Cana, vſq; ad Sidonẽ magnam:
reuerititurq́; in Horma vſq; ad ciuitatem munitiſsimam Ty-
rum, & vſq; Hoſa: eruntq́; exitus eius in mare de funiculo
Achziba: & Amma & Aphec & Rohob: ciuitates viginti-
duæ, & villæ earum. Hæc eſt poſſeſsio filiorum Aſer per co-
C gnationes ſuas, vrbesq́;, & viculi earum. Filiorum Nephtha-
li ſexta pars cecidit per familias ſuas: & cœpit terminus de
Heleph & Elon in Saananim & Adami, quæ eſt Neceb, &
Iébnael vſq; Lecũ: & egreſſus eorum vſq; ad Iordanẽ, reuer-
titurq́; terminus contra occidentem in Azanoththabor, atq;
inde egreditur in Hucúca, & pertranſit in Zabulon contra
meridiem, & in Aſer contra occidentem, & in Iuda ad Iorda-
nem contra ortum ſolis. ciuitates munitiſsimæ Aſſedim, Ser
& Hammath & Reccath & Cenereth & Edema & Arama,
Aſor & Cedes & Edrái, Enaſor & Ieron & Magdalel, Ho-
rem & Bethanath & Bethſames: ciuitates decem & nouem,
& villæ earum. Hæc eſt poſſeſsio tribus filiorum Nephthali
per cognationes ſuas, vrbes, & viculi earum. Tribui filiorum
Dan per familias ſuas egreſſa eſt ſors ſeptima: & fuit termi-
nus poſſeſsionis eius Saraa, & Eſtaol, & Hirſéemes, id eſt ci-
uitas ſolis, Selebin & Aialon & Iethela, Elon & Themna &
Acron, Elthece, Gebbethon & Baalath & Iud & Bane & Ba
rac & Gethremmon: & aquæ Iercon & Arecon, cum termi-
no qui reſpicit Ioppen, & ipſo fine cõcluditur. Aſcẽderũtq́;
D filij Dan, & pugnauerunt contra Leſem, ceperuntq́; eam: &
percuſſerunt eam in ore gladij, & poſſederunt, & habitaue-
runt in ea, vocantes nomen eius Leſemdan, ex nomine Dan
patris ſui. Hæc eſt poſſeſsio tribus filiorum Dan, per cogna-
tiones ſuas, vrbes & viculi earum. Cumque compleſſet ſorte
diuidere terram ſingulis per tribus ſuas, dederunt filij Iſrael
poſſeſsionem Ioſûe filio Nun in medio ſui iuxta pręceptum
Domini, vrbem quam poſtulauit, Thamnathſaraa in monte
Ephraim: & ædificauit ciuitatem, habitauitq́; in ea. Hæ ſunt
poſſeſsiones quas ſorte diuiſerunt Eleazar ſacerdos, & Ioſûe
filius Nun, & principes familiarum, ac tribuum filiorum Iſ-
rael, in Silo, coram Domino ad oſtium tabernaculi teſtimo-
nij, partitiq́; ſunt terram.

[redacted]

CAPVT XX.

A ET locutus eſt Dominus ad Ioſûe, dicens, Loque-
re filijs Iſrael, & dices eis, Separate vrbes fugitiuo- Num. 35.a
rum, de quibus locutus ſum ad vos per manum Deut. 19.a
Moyſi, vt confugiat ad eas quicunq; animam per-
cuſſerit neſcius: & poſsit euadere iram proximi qui vltor eſt
ſanguinis, cum ad vnam harum confugerit ciuitatum: ſtabitq́;
ante portam ciuitatis, & loquetur ſenioribus vrbis illius ea
quæ ſe comprobent innocentem: ſicq́; ſuſcipient eum, & da-
B bunt ei locum ad habitandum. Cumque vltor ſanguinis eum
fuerit perſecutus, non tradent in manus eius: quia ignorans
percuſsit proximum eius, nec ante biduum triduúmve eius
probatur inimicus. Et habitabit in ciuitate illa, donec ſtet an-
te iudicium cauſam reddẽs facti ſui, & moriatur ſacerdos ma-
gnus, qui fuerit in illo tempore: tunc reuertetur homicida, &
C ingredietur ciuitatem, & domum ſuam, de qua fugerat. De-
creueruntq́; Cedes in Galilæa montis Nephthali, & Sichem
in mõte Ephráim, & Cariatharbe, ipſa eſt Hebron in mon-
te Iuda. Et trans Iordanem contra orientalem plagam Ieri-
cho, ſtatuerunt Boſor, quæ ſita eſt in campeſtri ſolitudine de Deut. 4.g
tribu Ruben, & Ramoth in Galaad de tribu Gad, & Gau-
D lon in Baſan de tribu Manaſſe. Hæ ciuitates conſtitutæ ſunt
cunctis filijs Iſrael, & aduenis, qui habitabant inter eos: vt fu-
geret ad eas qui animam neſcius percuſsiſſet, & non morere-
tur in manu proximi effuſum ſanguinem vindicare cupien-
tis, donec ſtaret ante populum expoſiturus cauſam ſuam.

[redacted]

CAPVT XXI.

A ACceſſeruntq́; principes familiarum Leui ad Ele-
azarum ſacerdotem, & Ioſûe filium Nun, & ad
duces cognationum per ſingulas tribus filiorum
Iſrael: locutiq́; ſunt ad eos in Silo terrę Chanaan, Num. 35.a
atq; dixerunt, Dominus præcepit per manum Moyſi, vt da-
rentur nobis vrbes ad habitandum, & ſuburbana earũ ad alen
da iumẽta. Dederũtq́; filij Iſrael de poſſeſsionibus ſuis iuxta
imperium Domini, ciuitates & ſuburbana earum. Egreſſaq́;
eſt ſors in familiam Caath filiorum Aaron ſacerdotis de tri-
bu Iuda & Simeon & Beniamin, ciuitates tredecim. Et reli-
quis filiorum Caath, id eſt Leuitis qui ſuperfuerant de tribu-
bus Ephráim, & Dan, & dimidiæ tribus Manaſſe ciuitates
decem. Porrò filijs Gerſon egreſſa eſt ſors, vt acciperent de
tribubus Iſſachar & Aſer & Nephthali, dimidiaq́; tribu Ma-
naſſe in Baſan ciuitates numero tredecim. Et filijs Merari per
cognationes ſuas de tribubus Ruben & Gad & Zabulon
B vrbes duodecim. Dederuntq́; filij Iſrael Leuitis ciuitates &
ſuburbana earum, ſicut præcepit Dominus per manũ Moyſi
ſingulis ſorte tribuentes. De tribubus filiorum Iuda & Si-
meon dedit Ioſûe ciuitates: quarum iſta ſunt nomina filijs
Aaron per familias Caath Leuitici generis. Prima enim ſors 1. Para. 6.d
illis egreſſa eſt Cariatharbe patris Enac, quæ vocatur He-
bron, in monte Iuda, & ſuburbana eius per circuitum. Agros Supra 14.d
verò, & villas eius dederat Caleb filio Iéphone ad poſsiden-
dum. Dedit ergo filijs Aaron ſacerdotis Hebron cõfugij ci-
uitatem, ac ſuburbana eius: & Lobnam cũ ſuburbanis ſuis: &
Iether & Eſthemo & Holon & Dabir & Ain & Ieta Bethſã-
mes, cum ſuburbanis ſuis: ciuitates nouem de tribubus, vt
dictum eſt, duabus. De tribu autem filiorum Beniamin, Ga-
baon & Gabae & Anathoth & Almõ, cum ſuburbanis ſuis:
ciuitates quatuor. Omnes ſimul ciuitates filiorum Aaron ſa-
cerdotis, tredecim, cum ſuburbanis ſuis. Reliquis verò per fa-
milias filiorum Caath Leuitici generis hæc eſt data poſſeſsio:
De tribu Ephráim vrbes confugij Sichem cum ſuburbanis
ſuis in monte Ephráim, & Gazer & Cibſaim & Bethhoron,
C cum ſuburbanis ſuis, ciuitates quatuor. De tribu quoq; Dan:
Eltheco & Gabathon & Aialon & Gethremmon, cum ſub-
urbanis ſuis, ciuitates quatuor. Porrò de dimidia tribu Ma-
naſſe Thanach & Gethremmon, cum ſuburbanis ſuis, ciuita-
tes duæ. Omnes ciuitates decem, & ſuburbana earũ datæ ſunt
filijs Caath inferioris gradus. Filijs quoque Gerſon Leuitici
generis dedit de dimidia tribu Manaſſe confugij ciuitates,
Gaulon in Baſan, & Boſram, cum ſuburbanis ſuis, ciuitates
duas. Porrò de tribu Iſſachar: Ceſion & Dabereth & Iara-
moth & Engannim, cum ſuburbanis ſuis, ciuitates quatuor.
De tribu autem Aſer, Meſſal & Abdon & Helcath & Ro-
hob, cum ſuburbanis ſuis, ciuitates quatuor. De tribu quoq;
Nephthali ciuitates confugij, Cedes in Galilæa, & Ham-
mothdor & Carthan, cum ſuburbanis ſuis, ciuitates tres. O-
mnes vrbes familiarum Gerſon, tredecim, cum ſuburbanis
ſuis. Filijs autem Merari Leuitis inferioris gradus per fami-
lias ſuas data eſt de tribu Zabulon, Iécnã & Cartha & Dam-
na & Naalol, ciuitates quatuor, cum ſuburbanis ſuis. De tri-
D bu Gad ciuitates confugij, Ramoth in Galaad, & Manaim
& Heſebon & Iazer, ciuitates quatuor, cum ſuburbanis ſuis.
De tribu Ruben vltra Iordanem contra Iéricho ciuitates re-
fugij, Boſor in ſolitudine, Miſor & Iazer & Iethſon & Ma-

ſpha, ciuitates quatuor cum ſuburbanis ſuis. Omnes vrbes filiorum Merari per familias, & cognationes ſuas duodecim. Itaq; ciuitates vniuerſæ Leuitarum in medio poſſeſsionis filiorum Iſrael fuerunt quadragintaocto cum ſuburbanis ſuis, ſingulæ per familias diſtributæ. Deditque Dominus Deus Iſraeli omnem terrã, quam traditurum ſe patribus eorum iurauerat: & poſſederunt illam, atq; habitauerũt in ea. Dataque eſt ab eo pax in omnes per circuitum nationes: nullusque eis hoſtium reſiſtere auſus eſt, ſed cuncti in eorum ditionem redacti ſunt. Ne vnum quidem verbum, quod illis præſtiturum ſe eſſe promiſerat, irritum fuit, ſed rebus expleta ſunt omnia.

[redacted]

CAPVT XXII.

A Eodem tempore vocauit Ioſûe Rubenitas, & Gaditas, & dimidiam tribum Manaſſe, dixitque ad eos, Feciſtis omnia quæ præcepit vobis Moyſes famulus Domini: mihi quoque in omnibus obediſtis: nec reliquiſtis fratres veſtros longo tempore, vſque in præſentem diem, cuſtodientes imperiũ Domini Dei veſtri. Quia igitur dedit Dominus Deus veſter fratribus veſtris quietẽ & pacẽ, ſicut pollicitus eſt: reuertimini, & ite in taber-
Num. 32.f nacula veſtra, & in terram poſſeſsionis, quam tradidit vobis Moyſes famulus Domini trans Iordanẽ: ita dũntaxat, vt cuſtodiatis attentè, & opere cõpleatis mandatũ & legem quam præcepit vobis Moyſes famulus Domini, vt diligatis Dominum Deum veſtrũ, & ambuletis in omnibus vijs eius, & ob-
B ſeruetis mandata illius, adhæreatisque ei, ac ſeruiatis in omni corde, & in omni anima veſtra. Benedixitq; eis Ioſûe, & dimiſit eos. Qui reuerſi ſunt in tabernacula ſua. Dimidię autem tribui Manaſſe poſſeſsionem Moyſes dederat in Baſan: & idcirco mediæ quæ ſuperfuit, dedit Ioſûe ſortem inter cæteros fratres ſuos trans Iordanẽ ad occidentalẽ eius plagã. Cumq; dimitteret eos in tabernacula ſua, & benedixiſſet eis, dixit ad eos, In multa ſubſtantia atq; diuitijs reuertimini ad ſedes veſtras cũ argento & auro, ære ac ferro, & veſte multiplici: diuidite prędam hoſtium cum fratribus veſtris. Reuerſiq; ſunt, et abierunt filij Ruben, & filij Gad, & dimidia tribus Manaſſe, à filijs Iſrael de Silo, quæ ſita eſt in Chanáan, vt intrarent Galaad terrã poſſeſsionis ſuæ, quã obtinuerant iuxta imperium
C Domini in manu Moyſi. Cumq; veniſſent ad tumulos Iordanis, in terrã Chanáan, ædificauerunt iuxta Iordanem altare infinitæ magnitudinis. Quod cum audiſſent filij Iſrael, & ad eos certi nuntij detuliſſent ædificaſſe filios Ruben, & Gad, & dimidię tribus Manaſſe altare in terra Chanaan, ſuper Iordanis tumulos contra filios Iſrael: conuenerunt omnes in Silo, vt aſcenderẽt & dimicarent contra eos. Et interim miſerũt ad illos in terrã Galaad Phinees filiũ Eleazari ſacerdotis, & decem principes cũ eo, ſingulos de ſingulis tribubus. Qui venerunt ad filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe in terrã Galaad, dixerũtq; ad eos, Hæc mandat omnis populus Domini, Quæ eſt iſta tranſgreſsio? Cur reliquiſtis Dominũ Deum Iſrael, ædificãtes altare ſacrilegũ, & à cultu illius rece-
D dentes? An parum vobis eſt quòd peccaſtis in Beelphegor, et
Num. 25.f vſq; in præſentẽ diem macula huius ſceleris in nobis permanet, multiq; de populo corruerunt? Et vos hodie reliquiſtis Dominũ, & craſtin vniuerſum Iſrael ira eius deſæuiet. Quòd ſi putatis immundã eſſe terrã poſſeſsionis veſtræ, tranſite ad terram in qua tabernaculũ Domini eſt, & habitate inter nos: tantũ vt à Domino, & à noſtro cõſortio non recedatis, ædificato altari præter altare Domini Dei veſtri. Nõne Achan
Supra 7.a filius Zare præterijt mandatũ Domini, & ſuper omnẽ populum Iſrael ira eius incubuit? Et ille erat vnus homo, atque vtinam ſolus periſſet in ſcelere ſuo. Reſpõderũtq; filij Ruben,
E & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe principibus legationis Iſrael, Fortiſsimus Deus Dominus, fortiſsimus Deus Dominus ipſe nouit, & Iſrael ſimul intelliget: ſi præuaricationis animo hoc altare conſtruximus, nõ cuſtodiat nos, ſed puniat nos in præſenti: & ſi ea mẽte fecimus, vt holocauſta, & ſacrificiũ, & pacificas victimas ſuper eo imponeremus, ipſe quærat & iudicet: & nõ ea magis cogitatione atq; tractatu, vt diceremus, Cras dicent filij veſtri filijs noſtris, Quid vobis & Domino Deo Iſrael? terminũ poſuit Dominus inter nos & vos ô filij Ruben, & filij Gad Iordanẽ fluuiũ: & idcirco partem non habetis in Domino. Et per hanc occaſionẽ auertent
F filij veſtri filios noſtros à timore Domini. Putauimus itaque melius, & diximus, Extruamus nobis altare, non in holocauſta, neq; ad victimas offerendas, ſed in teſtimonium inter nos & vos, & ſobolẽ noſtrã veſtramq; progeniem, vt ſeruiamus Domino, & iuris noſtri ſit offerre & holocauſta, & victimas, & pacificas hoſtias: & nequaquam dicant cras filij veſtri filijs noſtris, Non eſt vobis pars in Domino. Quod ſi voluerint dicere, reſpondebunt eis, Ecce altare Domini quod fecerunt patres noſtri, non in holocauſta, neq; in ſacrificium, ſed in teſtimonium noſtrum ac veſtrum. Abſit à nobis hoc ſcelus vt recedamus à Domino, & eius veſtigia relinquamus extructo altari ad holocauſta, & ſacrificia, & victimas offerendas, præter altare Domini Dei noſtri quod extructũ eſt
G ante tabernaculum eius. Quibus auditis, Phinees ſacerdos, & principes legationis Iſrael, qui erant cum eo, placati ſunt: & verba filiorum Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe, libentiſsimè ſuſceperunt. Dixitque Phinees filius Eleazari ſacerdos ad eos, Nunc ſcimus quòd nobiſcum ſit Dominus, quoniam alieni eſtis à præuaricatione hac, & liberaſtis filios Iſrael de manu Domini. Reuerſusque eſt cum principibus à filijs Ruben & Gad de terra Galaad, in terram Chanaan ad filios Iſrael, & retulit eis. Placuitque ſermo cunctis audientibus. Et laudauerunt Deum filij Iſrael, & nequaquam vltrà dixerunt vt aſcenderent contra eos atque pugnarent, & delerent terram poſſeſsionis eorum. Vocaueruntq; filij Ruben, & filij Gad altare quod extruxerãt, Teſtimonium noſtrum, quòd Dominus ipſe ſit Deus.

[redacted]

CAPVT XXIII.

A Euoluto autem multo tempore, poſtquã pacem dederat Dominus Iſraeli, ſubiectis in gyro nationibus vniuerſis, & Ioſûe iam longæuo, & perſenilis ætatis, vocauit Ioſûe omnem Iſraelem, maioresq; natu, & principes, ac duces, & magiſtros, dixitque ad eos, Ego ſenui, & progreſsioris ætatis ſum: voſq; cernitis omnia quæ fecerit Dominus Deus veſter cunctis per circuitum nationibus, quomodo pro vobis ipſe pugnauerit: & nunc quia vobis ſorte diuiſit omnem terram, ab orientali parte Iordanis vſq; ad Mare magnum, multaq; adhuc ſuperſunt
B nationes: Dominus Deus veſter diſperdet eas, & auferet à facie veſtra, & poſsidebitis terram, ſicut vobis pollicitus eſt. tantum confortamini, & eſtote ſolliciti vt cuſtodiatis cuncta quæ ſcripta ſunt in volumine legis Moyſi: & non declinetis ab eis, neq; ad dexterã neq; ad ſiniſtram: ne poſtquã intraueritis ad gentes, quæ inter vos futuræ ſunt, iuretis in nomine deorum earũ, & ſeruiatis eis, & adoretis illos, ſed adhæreatis Domino Deo veſtro, quod feciſtis vſq; in diem hanc: & tunc auferet Dominus Deus in conſpectu veſtro gẽtes magnas & [redacted]
C robuſtiſsimas, & nullus vobis reſiſtere poterit. Vnus e vobis perſequetur hoſtium mille viros: quia Dominus Deus veſter pro vobis ipſe pugnabit, ſicut pollicitus eſt. Hoc tantũ diligentiſsimè præcauete, vt diligatis Dominũ Deum veſtrũ. Quòd ſi volueritis gentiũ harũ quæ inter vos habitant, erroribus adhærere, & cum eis miſcere connubia, atque amicitias copulare: iam tunc ſcitote quòd Dominus Deus veſter non eas delebit ante faciem veſtrã, ſed erunt vobis in foueã, ac laqueum, & offendiculũ ex latere veſtro, & ſudes in oculis veſtris,

ſtris,donec vos auferat atque diſperdat de terra hac optima
D quam tradidit vobis. En ego hodie ingrediar viam vniuerſæ
terræ, & toto animo cognoſcetis quod de omnibus verbis
quæ ſe Dominus prçſtiturum vobis eſſe pollicitus.eſt,vnum
non præterierit incaſſum. Sicut ergo impleuit opere quod
promiſit,& proſpera cuncta venerunt:ſic adducet ſuper vos
quicquid malorum comminatus eſt,donec vos auferat,atque
diſperdat de terra hac optima quam tradidit vobis, eo quòd
præterieritis pactum Domini Dei veſtri, quod pepigit vobiſcum,& ſeruieritis dijs alienis, & adoraueritis eos:citò atq;
velociter conſurget in vos furor Domini, & auferemini ab
hac terra optima quam tradidit vobis.

[redacted]

CAPVT XXIIII.

A COngregauitque Ioſûe omnes tribus Iſrael in Sichem,& vocauit maiores natu,ac principes,& iudices,& magiſtros:ſteteruntq; in conſpectu Domini,& ad populũ ſic locutus eſt, Hæc dicit Do
Gene.11.d minus Deus Iſrael,Trans fluuium habitauerunt patres veſtri
ab initio,Thare pater Abraham,& Nachor: ſeruieruntque
dijs alienis. Tuli ergo patrem veſtrum Abraham de Meſopotamiæ finibus,& adduxi eum in terram Chanáan:multiplicauique ſemen eius,& dedi ei Iſaac:illiq; rurſum dedi Ia-
Gene.21.a cob & Eſau. E quibus, Eſau dedi montem Seir ad poſſiden-
25.d dum: Iacob vero, & filij eius deſcenderunt in Aegyptum.
Gene.26.a Miſiq; Moyſen & Aaron, & percuſsi Aegyptum multis ſi-
Gene.46.a gnis atq; portentis. Eduxiq; vos & patres veſtros de Aegy-
Exod.3.c pto,& veniſtis ad mare:perſecutiq; ſunt Aegyptij patres ve-
Exod.12 f ſtros cum curribus & equitatu,vſq; ad Mare rubrũ. Clama-
Exod.14.a uerunt autẽ ad Dominũ filij Iſrael: qui poſuit tenebras inter
B vos & Aegyptios:& adduxit ſuper eos mare,& operuit eos.
Viderunt oculi veſtri cũcta quæ in Aegypto fecerim,& habitaſtis in ſolitudine multo tempore:& introduxi vos in ter-
Nume.21.a ram Amorrhæi,qui habitabat trans Iordanẽ.Cumq; pugnarent contra vos, tradidi eos in manus veſtras, & poſſediſtis
terram eorum,atq; interfeciſtis eos. Surrexit autem Balac fi-
Num.22.a lius Sephor rex [redacted] cõtra Iſraelem. Miſitq;,
& vocauit Balaam filium Beor, vt malediceret vobis:& ego
noluí audire eum,ſed econtrario per illum benedixi vobis,
C & liberaui vos de manu eius. Tranſiſtiſq; Iordanem,& veni-
Supra 3.d ſtis ad Iericho. Pugnaueruntq; contra vos viri ciuitatis eius,
6.a Amorrhæus & Pherezæus & Chananæus & Hethæus &
Supra 11.a Gergeſæus & Heuæus & Iebuſæus:& tradidi illos in manus
veſtras. Miſique ante vos crabrones:& eieci eos de locis ſuis,
Supra 11.d duos reges Amorrhæorum,non in gladio & in arcu tuo. Dediq; vobis terram in qua non laboraſtis, & vrbes quas non
ædificaſtis, vt habitaretis in eis, vineas & olíueta quæ non
plantaſtis. Nunc ergo timete Dominũ, & ſeruite ei perfecto
corde atq; veriſsimo: & auferte Deos quibus ſeruierunt patres veſtri in Meſopotamia & in Aegypto,ac ſeruite Domino. Sin autẽ malum vobis videtur vt Domino ſeruiatis, optio
D vobis datur: eligite hodie quod placet, cui ſeruire potiſsimũ
debeatis,vtrum dijs quibus ſeruierunt patres veſtri in Meſopotamia,an dijs Amorrhæorum,in quorum terra habitatis:
ego autem & domus mea ſeruiemus Domino. Reſponditq;
populus,& ait,Abſit à nobis vt relinquamus Dominum,&
ſeruiamus dijs alienis. Dominus Deus noſter ipſe eduxit
nos & patres noſtros de terra Aegypti & de domo ſeruitutis:fecitq; videntibus nobis ſigna ingentia,& cuſtodiuit nos
in omni via per quam ambulauimus, & in cunctis populis
per quos tranſiuimus. Et eiecit vniuerſas gentes, & Amorrhæum habitatorem terræ quam nos intrauimus. Seruiemus
igitur Domino, quia ipſe eſt Deus noſter. Dixitque Ioſûe
E ad populum, Non poteritis ſeruire Domino: Deus enim ſanctus & fortis æmulator eſt, nec ignoſcet ſceleribus veſtris
atq; peccatis. Si dimiſeritis Dominum,& ſeruieritis dijs alienis,conuertet ſe & affliget vos,atque ſubuertet poſtquam vobis præſtiterit bona. Dixitque populus ad Ioſûe, Nequaquam ita vt loqueris erit,ſed Domino ſeruiemus. Et Ioſûe
ad populum, Teſtes, inquit, vos eſtis, quia ipſi elegeritis vobis Dominum vt ſeruiatis ei. Reſponderuntq;, Teſtes. Nunc
F ergo,ait,auferte deos alienos de medio veſtri,& inclinate corda veſtra ad Dominum Deum Iſrael. Dixitque populus ad
Ioſûe, Domino Deo noſtro ſeruiemus, & obedientes erimus præceptis eius. Percuſsit ergo Ioſûe in die illo fœdus,
& propoſuit populo præcepta atque iudicia in Sichem. Scripſit quoq; omnia verba hæc in volumine legis Domini: &
tulit lapidem pergrandem, poſuitque eum ſubter quercum
quæ erat in ſanctuario Domini;& dixit ad omnẽ populum,
En lapis iſte erit vobis in teſtimoniũ quòd audieritis omnia
verba Domini quæ locutus eſt vobis: ne fortè poſtea negare
velitis,& mentiri Domino Deo veſtro. Dimiſitque populum, ſingulos in poſſeſsionem ſuam. Et poſt hæc mortuus Moritur
G eſt Ioſûe filius Nun ſeruus Domini, centum & decem anno- Ioſûe.
rum: ſepelieruntque eum in finibus poſſeſsionis ſuæ in
Thamnathſare, quæ eſt ſita in monte Ephraim, à ſeptentrionali parte montis Gaas. Seruiuitque Iſrael Domino cunctis
diebus Ioſûe & ſeniorum, qui longo vixerant tempore poſt
Ioſûe,& qui nouerant omnia opera Domini quæ fecerat in Oſſa Io-
Iſrael. Oſſa quoque Ioſeph, quæ tulerant filij Iſrael de Aegy ſeph ſepe-
pto, ſepelierunt in Sichem, in parte agri quem emerat Iacob liuntur.
à filijs Hemor patris Sichem centum nouellis ouibus,& fuit Gene.50.d
in poſſeſsionem filiorum Ioſeph. Eleazar quoque filius Aa- Eleazar
ron mortuus eſt:& ſepelierunt eum in Gabaath Phinees filij mortiur.
eius, quæ data eſt ei in monte Ephraim.

FINIS.

Liber Iudicum, Hebraicè Sophetim.

[redacted]

CAPVT I.

A POST mortem Ioſûe conſuluerunt filij Iſrael Dominum, dicentes, Quis aſcendet ante nos cõtra Chananæum, & erit dux belli? Dixitq; Dominus, Iudas aſcẽdet: ecce tradidi terrã in manus eius. Et ait Iudas Simeon fratri ſuo, Aſcende mecum in ſortem meã, & pugna cõtra Chananæũ, vt & ego pergam tecũ in ſorte tua. Et abijt cum eo Simon. Aſcenditque Iudas, & tradidit Dominus Chananæum, ac Pherezæũ in manus eorũ:& percuſſerunt in Bezec decem millia virorum. Inueneruntq; Adonibézec in Bezec,

& pugnauerunt contra eum, ac percuſſerunt Chananæum &
Pherezæum. Fugit autẽ Adonibézec: quem perſecuti cõpre
henderunt, cæſis ſummitatibus manuũ eius ac pedũ. Dixitq́;
B Adonibézec, Septuaginta reges amputatis manuũ ac pedum
[redacted] ſummitatibus, colligebant ſub menſa mea ciborum reliquias:
ſicut feci, ita reddidit mihi Dominus. Adduxeruntq́; eum in
Ieruſalẽ, & ibi mortuus eſt. Oppugnantes ergo filij Iuda Ie-
ruſalẽ, ceperunt eam, & percuſſerunt in ore gladij, tradentes
cunctã incendio ciuitatem. Et poſtea deſcendentes pugnaue
runt cõtra Chananæum qui habitabat in montanis, & ad me-
ridiem in campeſtribus. Pergensq́; Iudas contra Chananæũ,
qui habitabat in Hebrõ, cuius nomẽ fuit antiquitus Cariath-
Ioſu.15.c arbe, percuſsit Seſai, Ahiman, & Tholmai: atque inde pro-
fectus abijt ad habitatores Dabir, cuius nomen vetus erat
C Cariathſépher, id eſt ciuitas literarum. Dixitque Caleb, Qui
percuſſerit Cariathſépher, & vaſtauerit eã, dabo ei Axam fi-
liam meã vxorẽ. Cumq́; cepiſſet eam Othoniel filius Cenez
frater Caleb minor, dedit ei Axam filiã ſuã coniugẽ. Quam
pergentem in itinere monuit vir ſuus vt peteret à patre ſuo
agrum. Quæ cum ſuſpiraſſet ſedens in aſino, dixit ei Caleb,
Quid habes? At illa reſpondit, Da mihi benedictionem, quia
terrã arentem dediſti mihi: da & irriguam aquis. Dedit ergo
ei Caleb irriguum ſuperius & irriguum inferius. Filij autem
Cinæi cognati Moyſi aſcenderunt de ciuitate palmarũ, cum
filijs Iuda in deſertũ ſortis eius, quod eſt ad meridiẽ Arad, &
D habitauerũt cum eo. Abijt autem Iudas cum Simeone fratre
ſuo, & percuſſerunt ſimul Chananæum qui habitabat in Se-
phath, & interfecerunt eum. Vocatumque eſt nomen vrbis,
Horma, id eſt anáthema. Cepitq́; Iudas Gazam cum finibus
ſuis, & Aſcalonem, atq; Accaron cum terminis ſuis. Fuitque
Dominus cum Iuda, & montana poſſedit: nec potuit dele-
re habitatores vallis, quia falcatis curribus abundabant. De-
?.14.d deruntque Caleb Hebron, ſicut dixerat Moyſes: qui deleuit
ex ea tres filios Enac. Iebuſæum autem habitatorem Ieruſa-
lem non deleuerũt filij Beniamin: habitauitq́; Iebuſæus cum
E filijs Beniamin in Ieruſalém vſque in præſentem diem. Do-
mus quoq; Ioſeph aſcendit in Bethel, fuitq́; Dominus cum
eis. Nam cum obſiderent vrbem, quæ prius Luza vocabatur,
viderunt hominem egredientem de ciuitate, dixeruntque ad
eum, Oſtende nobis introitum ciuitatis, & faciemus tecum
miſericordiam. Qui cum oſtendiſſet eis, percuſſerunt vrbem
in ore gladij: hominem autem illũ, & omnem cognationem
eius dimiſerũt. Qui dimiſſus, abijt in terram Hethim, & ædi-
ficauit ibi ciuitatem, vocauitque eam Luzam: quæ ita appel-
F latur vſque in præſentem diem. Manaſſes quoq; non deleuit
Bethſan, & Tanach cũ viculis ſuis, & habitatores Dor, & Ie-
blaam, & Mageddo cum viculis ſuis, cœpitq́; Chananæus ha
bitare cum eis. Poſtquam autem confortatus eſt Iſrael, fecit
eos tributarios, & delere noluit. Ephráim etiam non interfe-
cit Chananæũ qui habitabat in Gazer, ſed habitauit cum eo.
Zabûlon non deleuit habitatores Tethron, & Naalon: ſed ha
bitauit Chananæus in medio eius, factusq́; eſt ei tributarius.
Aſer quoq; non deleuit habitatores Accho, & Sidonis, Alab,
& Achazib, & Amma, & Aphec, & Rohob, habitauitque in
G medio Chananæi habitatoris illius terræ, nec interfecit eum.
Nephthali quoque non deleuit habitatores Bethſémes, &
Bethanath: & habitauit inter Chananæũ habitatorem terræ,
fueruntq́; ei Bethſemitæ, & Bethanithæ tributarij. Arctauitq́;
Amorrhæus filios Dan in monte, nec dedit eis locũ vt ad pla-
niora deſcenderent: habitauitq́; in monte Hares, quod inter-
pretatur teſtatio, in Aialon, & Salebim. Et aggrauata eſt ma-
nus domus Ioſeph, factusq́; eſt ei tributarius. Fuit autẽ termi
nus Amorrhæi ab aſcẽſu ſcorpionis, Petra, & ſuperiora loca.

[redacted]

CAPVT II.

A AScenditq́; angelus Domini de Galgalis ad Locũ
flentium, & ait. Eduxi vos de Aegypto, & intro-
duxi in terram pro qua iuraui patribus veſtris: &
pollicitus ſum vt non facerem irritum pactum
meum vobiſcum in ſempiternũ: ita dúntaxat vt non feriretis
fœdus cum habitatoribus terræ huius, & aras eorũ ſubuerte-
retis: & noluiſtis audire vocem meam. cur hoc feciſtis? Quam [redacted]
ob rem nolui delere eos à facie veſtra: vt habeatis hoſtes, &
dij eorũ ſint vobis in ruinã. Cumq́; loqueretur angelus Do-
mini hæc verba ad omnes filios Iſrael, eleuauerunt vocẽ ſuã,
& fleuerunt. Et vocatũ eſt nomen loci illius, Locus flentium
ſiue lachrymarum: immolaueruntq́; ibi hoſtias Domino. Di- Ioſu.24.8
miſit ergo Ioſûe populum, & abierunt filij Iſrael vnuſquiſq;
in poſſeſsionem ſuã, vt obtinerent eam: ſeruieruntq́; Domi-
no cunctis diebus eius, & ſeniorum, qui longo poſt eum vi-
xerunt tempore, & nouerãt omnia opera Domini quæ fece-
B rat cum Iſrael. Mortuus eſt autem Ioſûe filius Nun, famulus
Domini centum & decem annorum, & ſepelierunt eum in
finibus poſſeſsionis ſuę in Thamnathhares in monte Ephrá-
im, à ſeptentrionali plaga montis Gaas. Omniſq́; illa genera
tio congregata eſt ad patres ſuos: & ſurrexerunt alij, qui non [redacted]
nouerunt Dominum, & opera quæ fecerat cum Iſrael. Fece-
runtque filij Iſrael malũ in conſpectu Domini, & ſeruierunt
Baalim. Ac dimiſerunt Dominum Deum patrum ſuorum,
qui eduxerat eos de terra Aegypti: & ſecuti ſunt deos alie-
nos, deos quoque populorum qui habitabant in circuitu eo-
rum, & adorauerunt eos: & ad iracundiam cõcitauerunt Do- [redacted]
C minum, dimittentes eum, & ſeruientes Baal & Aſtaroth. Ira-
tusq́; Dominus contra Iſrael, tradidit eos in manus diripien-
tium: qui ceperunt eos, & vendiderunt hoſtibus qui habita-
bant per gyrum: nec potuerunt reſiſtere aduerſarijs ſuis, ſed
quocunq; pergere voluiſſent, manus Domini ſuper eos erat,
ſicut locutus eſt, & iurauit eis: & vehementer afflicti ſunt. Su-
ſcitauitq́; Dominus iudices qui liberarent eos de vaſtantium
manibus: ſed nec eos audire voluerunt, fornicantes cum dijs
alienis, & adorantes eos. Citò deſeruerunt viam per quam in-
greſsi fuerant patres eorum: & audientes mandata Domini,
omnia fecere contraria. Cumque Dominus iudices ſuſcita-
ret, in diebus eorum flectebatur miſericordia, & audiebat af-
D flictorum gemitus, & liberabat eos de cæde vaſtantiũ. Poſt-
quam autem mortuus eſſet iudex, reuertebantur, & multò fa
ciebant peiora quàm fecerant patres eorum, ſequentes deos
alienos, ſeruientes eis, & adorantes illos. Non dimiſerunt ad- [redacted]
inuentiones ſuas, & viam duriſsimam per quam ambulare
conſueuerant. Iratusque eſt furor Domini in Iſrael, & ait,
Quia irritum fecit gens iſta pactum meum quod pepigeram
cum patribus eorum, & vocem meam audire contempſit, &
ego non delebo gentes quas dimiſit Ioſûe, & mortuus eſt: vt
in ipſis experiar Iſrael, vtrum cuſtodiant viam Domini, & ſ. mandatorũ
ambulent in ea, ſicut cuſtodierunt patres eorum, an non. Di-
miſit ergo Dominus omnes nationes has, & citò ſubuertere
noluit, nec tradidit in manus Ioſûe.

[redacted]

CAPVT III.

A HAe ſunt gentes quas Dominus dereliquit, vt eru
diret in eis Iſraelem, & omnes qui non nouerãt
bella Chananæorum: & poſtea diſcerent filij eo-
rum certare cum hoſtibus, & habere conſuetu-
dinem præliandi: quinq; ſatrapas Philiſthinorum, omnemq́;
Chananæũ, & Sidoniũ atq; Heuæum, qui habitabãt in mon-
te Libano, de monte Baalhermon vſq; ad introitum Emath.
Dimiſitque eos, vt in ipſis experiretur Iſraelem vtrum audi-
rent mandata Domini quæ præceperat patribus eorum per
manum Moyſi, an non. Itaque filij Iſrael habitauerunt in
medio Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, &
Heuæi,

Heuæi,& Iebuſæi: & duxerunt vxores filias eorũ, ipſiq; fi-
lias ſuas filijs eorum tradiderunt,& ſeruierunt dijs eorũ. Fe-
ceruntq; malum in conſpectu Domini,& obliti ſunt dei ſui,
ſeruientes Baalim & Aſtaroth. Iratuſq; contra Iſrael Domi-
B nus,tradidit eos in manus Chuſanraſathàim regis Meſopo-
tamiæ, ſeruieruntq; ei octo annis. Et clamauerunt ad Domi-
num: qui ſuſcitauit eis ſaluatorem,& liberauit eos, Othoniel
videlicet filium Cenez,fratrem Caleb minorem: fuitq; in eo
ſpiritus Domini,& iudicauit Iſrael. Egreſſuſq; eſt ad pugnã,
& tradidit Dominus in manus eius Chuſanraſathàim regem
Syriæ,& oppreſsit eum. Quieuitq; terra quadraginta annis,
& mortuus eſt Othoniel filius Cenez. Addiderunt autẽ filij
Iſrael facere malum in conſpectu Domini: qui confortauit
aduerſum eos Eglon regem Moab: quia fecerunt malum in
conſpectu eius. Et copulauit ei filios Ammon, & Amalec:
abijtq; & percuſsit Iſrael,atq; poſſedit vrbẽ palmarum. Ser-
uieruntq; filij Iſrael Eglon regi Moab decem & octo annis,
& poſtea clamauerunt ad Dominũ: qui ſuſcitauit eis ſaluato-
rem vocabulo Aod,filium Gera filij Iemini,qui vtraq; ma-
nu pro dextera vtebatur. Miſeruntq; filij Iſrael per illum mu
nera Eglon regi Moab. Qui fecit ſibi gladium ancipitem, ha
bentẽ in medio capulũ longitudinis palmæ manus, & accin-
ctus eſt eo ſubter ſagum in dextro femore. Obtulitq; mune-
C ra Eglon regi Moab. Erat autẽ Eglon craſſus nimis. Cumq;
obtuliſſet ei munera,proſecutus eſt ſocios qui cum eo vene-
rant. Et reuerſus de Galgalis,vbi erant idola,dixit ad regem,
Verbum ſecretum habeo ad te ô rex. Et ille imperauit ſilen-
tium: egreſsiſque omnibus qui circa eum erant, ingreſſus eſt
Aod ad eum. ſedebat autẽ in æſtiuo cœnaculo ſolus, dixitq;,
Verbũ Dei habeo ad te. Qui ſtatim ſurrexit de throno. Ex-
tenditq; Aod ſiniſtram manum,& tulit ſicam de dextro fe-
more ſuo,infixitq; eam in ventrem eius tam validè,vt capu-
lus ſequeretur ferrum in vulnere,ac pinguiſsimo adipe ſtrin-
geretur. Nec eduxit gladium,ſed ita vt percuſſerat reliquit in
corpore, ſtatimq; per ſecreta naturæ alui ſtercora prorupe-
runt. Aod autẽ clauſis diligentiſsimè oſtijs cœnaculi, & ob-
firmatis ſera,per poſticum egreſſus eſt. Seruiq; regis ingreſſi
D viderunt clauſas fores cœnaculi,atq; dixerunt, Forſitan pur-
gat aluum in æſtiuo cœnaculo. Expectanteſq; diu donec eru-
beſcerent,& videntes quòd nullus aperiret,tulerunt clauem:
& aperientes inuenerunt Dominum ſuum in terra iacentem
mortuum. Aod autem dum illi turbarẽtur, effugit,& per-
tranſijt locum idolorũ vnde reuerſus fuerat. Venitq; in Sei-
rath:& ſtatim inſonuit buccina in monte Ephràim: deſcen-
deruntq; cum eo filij Iſrael,ipſo in fronte gradiente. Qui di-
xit ad eos, Sequimini me: tradidit enim Dominus inimicos
noſtros Moabitas in manus noſtras. Deſcenderuntque poſt
eum, & occupauerunt vada Iordanis, quæ tranſmittunt in
Moab:& non dimiſerunt tranſire quenquã,ſed percuſſerunt
Moabitas in tempore illo circiter decem millia,omnes robu-
ſtos & fortes viros. nullus eorum euadere potuit. Humilia-
tuſque eſt Moab in die illo ſub manu Iſrael:& quieuit terra
octoginta annis. Poſt hunc fuit Samgar filius Anath, qui
percuſsit de Philiſthijm ſexcẽtos viros vomere: & ipſe quo-
que defendit Iſrael.

[redacted]. CAPVT IIII.

A Ddideruntq; filij Iſrael facere malũ in conſpectu
Domini poſt mortẽ Aod:& tradidit illos Domi
nus in manus Iabin regis Chanáan,qui regnauit
in Aſor: habuitq; ducẽ exercitus ſui nomine Si-
ſaram,ipſe autem habitabat in Haroſeth gentium. Clamaue-
runtq; filij Iſrael ad Dominũ,nongẽtos enim habebat falca-
tos currus,& per viginti annos vehementer oppreſſerat eos.
Erat autem Debora prophêtis vxor Lapidoth, quæ iudica-
bat populũ in illo tẽpore. Et ſedebat ſub palma, quæ nomi-
ne illius vocabatur,inter Rama & Bethel in mõte Ephràim:
aſcẽdebantq; ad eam filij Iſrael in omne iudiciũ. Quæ miſit,
& vocauit Barac, filium Abinoem de Cedes Nephthali: di-
xitq; ad eum, Præcepit tibi Dominus Deus Iſrael, Vade,&
duc exercitũ in montem Thabor,tolleſq; tecum decẽ millia
pugnatorũ de filijs Nephthali,& de filijs Zabûlon: ego autẽ
adducã ad te in loco torrẽtis Ciſon,Siſaram principẽ exerci-
B tus Iabin,& currus eius,atq; omnẽ multitudinẽ, & tradã eos
in manu tua. Dixitq; ad eam Barac, Si venis mecum,vadam: ſi
nolueris venire mecũ,nõ pergã. Quæ dixit ad eum, Ibo qui-
dem tecum,ſed in hac vice victoria non reputabitur tibi,quia
in manu mulieris tradetur Siſara. Surrexit itaque Debora, &
perrexit cũ Barac in Cedes. Qui,accitis Zabûlon, & Neph-
thali,aſcendit cũ decem millibus pugnatorũ,habens Deborã
in comitatu ſuo. Haber autem Cinæus receſſerat quondam à
cæteris Cinæis fratribus ſuis filijs Hobab, cognati Moyſi: &
tetenderat tabernacula vſq; ad vallem quæ vocatur Sennim,
& erat iuxta Cedes. Nuntiatumq; eſt Siſaræ quòd aſcẽdiſſet
Barac filius Abinoem,in montẽ Thabor:& cõgregauit non-
gentos falcatos currus,& omnem exercitũ de Haroſeth gen-
tium ad torrentem Ciſon. Dixitq; Debora ad Barac, Surge,
hæc eſt enim dies in qua tradidit Dominus Siſaram in manus
C tuas: en ipſe ductor eſt tuus. Deſcendit itaq; Barac de monte
Thabor,& decem millia pugnatorum cum eo. Perterruitq; Pſal. 82
Dominus Siſaram,& omnes currus eius,vniuerſamq; multi-
tudinem in ore gladij ad conſpectum Barac: in tantum vt Si-
ſara de curru deſiliens,pedibus fugeret,& Barac perſequere-
tur fugientes currus, & exercitum vſque ad Haroſeth gen-
tium,& omnis hoſtiũ multitudo vſque ad internecionem ca-
deret. Siſara autem fugiens peruenit ad tentorium Iahel vxo-
ris Haber Cinæi. Erat autem pax inter Iabin regem Aſor, &
domum Haber Cinæi. Egreſſa igitur Iahel in occurſum Siſa-
ræ, dixit ad eum, Intra ad me Domine mi,intra, ne timeas.
Qui ingreſſus tabernaculũ eius,& opertus ab ea pallio, dixit [redacted]
ad eam, Da mihi obſecro paululum aquæ, quia ſitio valde.
Quæ aperuit vtrẽ lactis,& dedit ei bibere, & operuit illum.
Dixitque Siſara ad eam, Sta ante oſtium tabernaculi, & cum
venerit aliquis interrogans te,& dicens, Nunquid hic eſt ali-
D quis? reſpondebis, Nullus eſt. Tulit itaque Iahel vxor Haber
clauum tabernaculi,aſſumens pariter & malleum: & ingreſ-
ſa abſcondite,& cum ſilentio poſuit ſupra tẽpus capitis eius
clauum, percuſſumq; malleo defixit in cerebrum vſque ad
terram: qui ſoporem morti ſocians, defecit,& mortuus eſt.
Et ecce Barac ſequẽs Siſaram veniebat: egreſſaq; Iahel in oc-
curſum eius, dixit ei, Veni,& oſtendã tibi virum quem quæ-
ris. Qui cum intraſſet ad eam, vidit Siſaram iacentem mor-
tuum,& clauum infixum in tempore eius. Humiliauit ergo
Deus in die illo Iàbin regem Chanáan coram filijs Iſrael: qui
creſcebãt quotidie,& forti manu opprimebant Iabin regem
Chanáan,donec delerent eum.

[redacted]. CAPVT V.

A CEcineruntq; Debora & Barac filius Abinoem in
illo die,dicentes, Qui ſponte obtuliſtis de Iſrael
animas veſtras ad periculũ, benedicite Domino.
Audite reges, auribus percipite principes: Ego
ſum, ego ſum quæ Domino canã, pſallã Domino Deo Iſra-
el. Domine cũ exires de Seir,& trãſires per regiones Edom,
terra mota eſt,cœliq; ac nubes diſtillauerũt aquis. Mõtes flu-
xerũt à facie Domini,& Sinai à facie Domini Dei Iſrael. In
diebus Samgar filij Anath,in diebus Iahel quieuerũt ſemitæ:
& qui ingrediebantur per eas,ambulauerũt per calles deuios.
Ceſſauerũt fortes in Iſrael,& quieuerũt, donec ſurgeret De-
bora, ſurgeret mater in Iſrael. Noua bella elegit Dominus,
& portas hoſtium ipſe ſubuertit: clypeus & haſta ſi apparue-
B rũt in quadraginta millibus Iſrael. Cor meũ diligit principes

Iſrael,qui propria voluntate obtuliſtis vos diſcrimini, bene-
dicite Domino.Qui aſcēditis ſuper nitentes aſinos,& ſedetis
ſuper in iudicio,& ambulatis in via, loquimini. Vbi colliſi
ſunt currus,& hoſtium ſuffocatus eſt exercitus,ibi narrentur
iuſtitiæ Domini,& clementiæ fortis Iſrael. Tunc deſcendit
populus Domini ad portas,& obtinuit principatum.Surge,
ſurge Debora,ſurge,ſurge,& loquere canticū: ſurge Barac,
& apprehēde captiuos tuos filij Abinoem.Saluatæ ſunt reli-
quiæ populi, Dominus in fortibus dimicauit. Ex Ephraim
deleuit eos in Amalec,& poſt eum ex Beniamin in populos
tuos ô Amalec:de Machir principes deſcēderunt, & de Za-
bûlon qui exercitū ducerēt ad bellandū. Duces Iſſachar fuê-
re cū Debora,& Barac veſtigia ſunt ſecuti, qui quaſi in præ-
ceps ac barathrū ſe diſcrimini dedit:diuiſo contra ſe Ruben,
C magnanimorum reperta eſt contentio. Quare habitas inter
duos terminos,vt audias ſibilos gregum?diuiſo contra ſe Ru-
ben,magnanimorū reperta eſt cōtentio.Galaad trans Iorda-
nem quieſcebat, & Dan vacabat nauibus: Aſer habitabat in
litore maris,& in portubus morabatur. Zabûlon verò & Ne-
phthali obtulerunt animas ſuas morti in regione Merome.
Venerunt reges & pugnauerūt.pugnauerūt reges Chanáan
in Tanach,iuxta aquas Mageddo,& tamen nihil tulêre præ-
dantes. De cœlo dimicatū eſt contra eos:ſtellæ manentes in
ordine & curſu ſuo aduerſus Siſarā pugnauerūt. Torrens Ci
ſon traxit cadauera eorū, torrens Cadumim, torrens Ciſon:
cōculca anima mea robuſtos. Vngulæ equorū ceciderunt fu-
giētibus impetu,& per præceps ruētibus fortiſsimis hoſtiū.
Maledicite terræ Meroz, dixit angelus Domini, maledicite
habitatoribus eius,quia non venerunt ad auxiliū Domini, in
D adiutoriū fortiſsimorū eius. Benedicta inter mulieres Iahel
vxor Haber Cinæi,& benedicatur in tabernaculo.Aquā pe-
tenti,lac dedit,& in phiala principum obtulit butyrum.Sini-
ſtram manum miſit ad clauum,& dexterā ad fabrorum mal-
leos,percuſsitq́; Siſaram,quærens in capite vulneri locum,&
tempus validè perforās.Inter pedes eius ruit,defecit,& mor-
tuus eſt: voluebatur ante pedes eius, & iacebat exanimis &
miſerabilis.Per feneſtrā reſpiciēs, vlulabat mater eius, & de
cœnaculo loquebatur,Cur moratur regredi currus eius?qua-
re tardauerunt pedes quadrigarū illius?Vna ſapiētior cæteris
vxoribus eius,hæc ſocrui verba reſpondit. Forſitan nunc di-
uidit ſpolia,& pulcherrima fœminarum eligitur ei:veſtes di-
uerſorum colorum Siſaræ traduntur in prædam,& ſupellex
varia ad ornanda colla congeritur.Sic pereant omnes inimici
tui Domine:qui autem diligūt te,ſicut ſol in ortu ſuo ſplen-
det,ita rutilent.Quieuitq́; terra per quadraginta annos.

[redacted]

CAPVT VI.

A Ecerūt autē filij Iſrael malū in conſpectu Domi-
ni:qui tradidit illos in manu Madiā ſeptē annis,
& oppreſsi ſunt valde ab eis.Feceruntq́; ſibi an-
tra & ſpeluncas in montibus, & munitiſsima ad
repugnandū loca.Cumq́; ſeuiſſet Iſrael, aſcendebat Madian
& Amalec,cæteriq́; orientaliū nationū, & apud eos figentes
tentoria,ſicut erant in herbis cuncta vaſtabant vſq; ad introi-
tum Gazæ:nihilq́; omnino ad vitā pertinens relinquebāt in
Iſrael,nō oues,non boues,non aſinos. Ipſi enim & vniuerſi
greges eorū veniebant cum tabernaculis ſuis, & inſtar locu-
ſtarum vniuerſa cōplebant,innumera multitudo hominū, &
camelorū quicquid tetigerant deuaſtantes.Humiliatusq́; eſt
B Iſrael valde in conſpectu Madian.Et clamauit ad Dominum
poſtulans auxiliū contra Madianitas.Qui miſit ad eos virum
prophetam,& locutus eſt,Hæc dicit Dominus Deus Iſrael,
Ego vos feci conſcendere de Aegypto,& eduxi vos de do-
mo ſeruitutis,& liberaui de manu Aegyptiorū, & omnium
inimicorū qui affligebāt vos:eieciq́; eos ad introitum veſtrū,
& tradidi vobis terrā eorū,& dixi, Ego Dominus Deus ve-
ſter,ne timeatis deos Amorrhæorū,in quorū terra habitatis.
Et noluiſtis audire vocē meā. Venit autē angelus Domini,
& ſedit ſub quercu quæ erat in Ephra, & pertinebat ad Ioas
patrē familiæ Ezri.Cumq́; Gedeon filius eius excuteret atq;
purgaret frumenta in torculari,vt fugeret Madian, apparuit
C ei angelus Domini, & ait, Dominus tecū, virorū fortiſsime.
Dixitq́; ei Gedeō,Obſecro mi Domine,ſi Dominus nobiſ-
cum eſt,cur ergo apprehenderunt nos hæc omnia?vbi ſunt
mirabilia eius quæ narrauerūt patres noſtri,atq; dixerūt, De
Aegypto eduxit nos Dominus?Nūc autē dereliquit nos Do
minus,& tradidit in manus Madiā.Reſpexitq́; ad eū Domi-
nus,& ait, Vade in hac fortitudine tua: & liberabis Iſrael de 1. Reg. 12 b
manu Madiā:ſcito quòd miſerim te.Qui reſpōdens ait, Ob-
ſecro mi Domine in quo liberabo Iſrael?ecce familia mea in-
fima eſt in Manaſſe,& ego minimus in domo patris mei.Di-
xitq́; ei Dominus, Ego ero tecū, & percuties Madian quaſi
D vnum virum.Et ille,Si inueni,inquit,gratiam corā te,da mihi
ſignū quòd tu ſis qui loqueris ad me.Ne recedas hinc, donec
reuertar ad te,portans ſacrificiū,& offerens tibi. Qui reſpon-
dit, Ego prẹſtolabor aduentū tuū.Ingreſſus eſt itaq; Gedeō,
& coxit hœdum,& de farinæ modio azymos panes,carnesq́;
ponens in caniſtro, & ius carnium mittens in ollam,tulit o-
mnia ſub quercu, & obtulit ei. Cui dixit angelus Domini,
Tolle carnes & azymos panes,& pone ſupra petrā illam, &
ius déſuper funde.Cumq́ue feciſſet ita,extendit angelus Do
mini ſummitatē virgæ quam tenebat in manu, & tetigit car-
nes & panes azymos:aſcenditq́; ignis de petra,& carnes,azy-
E mosq́; panes conſumpſit:angelus autem Domini euanuit ex
oculis eius. Vidensq́; Gedeon quòd eſſet angelus Domini,
ait,Heu mi Domine Deus:quia vidi angelum Domini facie
ad faciem. Dixitq́ue ei Dominus,Pax tecum:ne timeas,non
morieris.Aedificauit ergo ibi Gedeon altare Domino,voca-
uitq́; illud, Domini pax:vſque in præſentē diem.Cumq́; ad-
huc eſſet in Ephra quæ eſt familiæ Ezri,nocte illa dixit Do-
minus ad eum, Tolle taurum patris tui,& alterū taurum an-
norum ſeptem,deſtruesq́; aram Baal quæ eſt patris tui:& ne-
mus quod circa aram eſt,ſuccide:& ædificabis altare Domi-
no Deo tuo in ſummitate petræ huius, ſuper quam antè ſa-
crificium poſuiſti:tollesq́; taurum ſecundū, & offeres holo-
cauſtum ſuper ſtruem lignorum,quæ de nemore ſucciderís.
Aſſumptis ergo Gedeon decē viris de ſeruis ſuis, fecit ſicut
F præceperat ei Dominus.Timens autē domū patris ſui, & ho
mines illius ciuitatis,per diem noluit facere,ſed omnia nocte
compleuit.Cumq́; ſurrexiſſent viri oppidi eius mane,vide-
runt deſtructā aram Baal,lucumq́; ſucciſum,& taurum alte-
rum impoſitū ſuper altare,quod tunc ædificatum erat.Dixe-
runtq́; adinuicē,Quis hoc fecit? Cumq́; perquirerent autho-
rem facti,dictum eſt, Gedeon filius Ioas fecit hæc omnia.Et
dixerūt ad Ioas,Produc filiū tuum huc,vt moriatur:quia de-
ſtruxit arā Baal,& ſuccidit nemus.Quibus ille reſpōdit,Nū-
quid vltores eſtis Baal,vt pugnetis pro eo?qui aduerſarius eſt
eius,moriatur antequā lux craſtina veniat.ſi Deus eſt, vindi-
cet ſe de eo qui ſuffodit arā eius. Ex illo die vocatus eſt Ge-
deō Ierobaal,eo quòd dixiſſet Ioas,Vlciſcatur ſe de eo Baal,
G qui ſuffodit aram eius. Igitur omnis Madiam & Amalec,&
oriētales populi cōgregati ſunt ſimul,& trāſeuntes Iordanē,
caſtrametati ſunt in valle Iezrael.Spiritus autem Domini in-
duit Gedeon,qui clangens buccina conuocauit domum A-
biêzer,vt ſequeretur ſe.Miſitq́ue nuntios in vniuerſum Ma-
naſſen,qui & ipſe ſecutus eſt eum.& alios nūtios in Azer &
Zabûlon & Nepthali:qui occurrerunt ei.Dixitq́ue Gedeon
ad Deum, Si ſaluum facis per manum meam populū Iſrael,
ſicut locutus es, ponam hoc vellus lanæ in area:ſi ros in ſolo
vellere fuerit,& in omni terra ſiccitas, ſciam quòd per ma-
num meam,ſicut locutus es, liberabis Iſrael. Factumq́ue eſt
ita. Et de nocte conſurgens expreſſo vellere,concham rore
impleuit.

impleuit. Dixitq́; rurſus ad Dominum, Ne iraſcatur furor
tuus contra me, ſi adhuc ſemel tentauero, ſignum quærens
in vellere, Oro vt ſolum vellus ſiccum ſit, & omnis terra rore
madens. Fecitq́; Dominus no cte, illa vt poſtulauerat: & fuit
ſiccitas in ſolo vellere, & ros in omni terra.

[redacted]

CAPVT VII.

A IGitur Ierobáal qui & Gedeon, de nocte cõſur-
gens, & omnis populus cũ eo, venit ad fontẽ qui
vocatur Harad. erant autẽ caſtra Madian in valle
ad ſeptentrionalem plagã collis excelſi. Dixitq́;
Dominus ad Gedeon, Multus tecum eſt populus, nec trade-
tur Madiã in manus eius: ne glorietur contra me Iſrael, & di-
cat, Meis viribus liberatus ſum. Loquere ad populũ, & cun-
Deut. 20 b ctis audiẽtibus prædica, Qui formidoloſus, & timidus eſt, re-
1. Mac. 3 g uertatur. Receſſerũtq́; de mõte Galaad, & reuerſi ſunt ex po
B pulo vigintiduo millia virorũ, & tantũ decem millia remãſe-
runt. Dixitq́; Dominus ad Gedeon, Adhuc populus multus
eſt: duc eos ad aquas, & ibi probabo illos: & de quo dixero ti-
bi vt tecũ vadat, ipſe pergat: quẽ ire prohibuero, reuertatur.
Cumq́; deſcẽdiſſet populus ad aquas, dixit Dominus ad Ge
deon, Qui lingua lambuerint aquas, ſicut ſolent canes lãbere,
ſeparabis eos ſeorſum: qui autẽ curuatis genibus biberint, in
altera parte erunt. Fuit itaq; numerus eorum qui manu ad os
proijciẽte, aquas lambuerãt, trecẽti viri: omnis autem reliqua
multitudo flexo poplite biberat. Et ait Dominus ad Gedeõ,
In trecẽtis viris qui lambuerũt aquas, liberabo vos, & tradam
in manu tua Madian: omnis autẽ reliqua multitudo reuerta-
C tur in locum ſuum. Sumptis itaq; pro numero cibarijs, & tu-
bis, omnẽ reliquã multitudinẽ abire præcepit ad tabernacu-
la ſua: & ipſe cum trecentis viris ſe certamini dedit. Caſtra au-
tem Madian erãt ſubter in valle. Eadẽ nocte dixit Dominus
ad eum, Surge, & deſcẽde in caſtra: quia tradidi eos in manu
tua. ſin autem ſolus ire formidas, deſcendat tecum Phara puer
tuus. Et cũ audieris quid loquantur, tũc cõfortabũtur manus
tuæ, & ſecurior ad hoſtiũ caſtra deſcẽdes. Deſcẽdit ergo ipſe
& Phara puer eius in partẽ caſtrorũ, vbi erant armatorũ vi-
D giliæ. Madian autẽ & Amalec, & omnes oriẽtales populi fuſi
iacebant in valle, vt locuſtarũ multitudo: cameli autem innu-
merabiles erant, ſicut arena quæ iacet in litore maris. Cumq́;
veniſſet Gedeon, narrabat aliquis ſomniũ proximo ſuo: & in
hunc modũ referebat quod viderat, Vidi ſomniũ, & videba-
tur mihi quaſi ſubcineritius panis ex hordeo volui, & in ca-
ſtra Madiã deſcẽdere: cũq́; perueniſſet ad tabernaculũ, per-
cuſſit illud atq; ſubuertit, & terræ funditus coæquauit. Reſpõ
dit is cui loquebatur, Non eſt hoc aliud, niſi gladius Gedeo-
nis, filij Ioas viri Iſraelitæ. tradidit enim Dominus in manus
eius Madian, & omnia caſtra eius. Cumq́; audiſſet Gedeon
ſomniũ, & interpretationẽ eius, adorauit: & reuerſus eſt ad ca
ſtra Iſrael, & ait, Surgite, tradidit enim Dominus in manus
E noſtras caſtra Madiã. Diuiſitq́; trecẽtos viros in tres partes,
& dedit tubas in manibus eorum, lagenasq́; vacuas, ac lampa-
des in medio lagenarũ. Et dixit ad eos, Quod me facere vide-
ritis, hoc facite: ingrediar partẽ caſtrorum, & quod fecero, ſe-
ctamini. Quando perſonuerit tuba in manu mea, vos quoq;
[redacted] per caſtrorum circuitum clangite, & conclamate Domino &
Gedeoni. Ingreſſusq́; eſt Gedeon, & trecenti viri qui erant
cum eo in partem caſtrorũ, incipientibus vigilijs noctis me-
diæ, & cuſtodibus ſuſcitatis, cœperunt buccinis clangere, &
complodere inter ſe lagenas. Cumq́; per gyrum caſtrorũ in
tribus perſonarent locis, & hydrias confregiſſent, tenuerunt
ſiniſtris manibus lampades, & dextris ſonantes tubas, clama-
ueruntq́;, Gladius Domini & Gedeonis: ſtantes ſinguli in lo
co ſuo per circuitũ caſtrorũ hoſtium. Omnia itaq; caſtra tur-
bata ſunt, & vociferantes, vlulantesq́; fugerunt: & nihilomi-
nus inſiſtebant trecenti viri buccinis perſonantes. Immiſitq́; Pſal. 82 c
Dominus gladiũ in omnibus caſtris, & mutua ſe cæde trũca-
bant, fugientes vſq; ad Bethſeta, & crepidinẽ Abelmehula in
G Tebbath. Conclamantes autem viri Iſrael de Nephthali &
Aſer, & omni Manaſſe perſequebãtur Madian. Miſitq́; Ge-
deon nuntios in omnem montem Ephráim, dicens, Deſcen-
dite in occurſum Madian, & occupate aquas vſq; Bethbera
atq; Iordanẽ. Clamauitq́; omnis Ephráim, & præoccupauit
aquas atque Iordanẽ vſque Bethbera. Apprehẽſosq́; duos vi Pſal. 82 c
ros Madiã, Oreb & Zeb: interfecit Oreb in petra Oreb, Zeb Eſaie 10 f
verò in torculari Zeb. Et perſecuti ſunt Madiã, capita Oreb
& Zeb portantes ad Gedeon trans fluenta Iordanis.

[redacted]

CAPVT VIII.

A DIxeruntque ad eum viri Ephráim, Quid eſt hoc
quod facere voluiſti, vt nos non vocares cum ad
pugnam pergeres cõtra Madian? iurgantes forti-
ter, & propè vim inferẽtes. Quibus ille reſpõdit,
Quid enim tale facere potui, quale vos feciſtis? nónne melior
eſt racemus Ephráim, vindemijs Abiézer? In manus veſtras
Dominus tradidit principes Madian, Oreb & Zeb: quid tale
facere potui, quale vos feciſtis? Quod cum locutus eſſet, re-
B quieuit ſpiritus eorũ, quo tumebant contra eum. Cumq́; ve-
niſſet Gedeon ad Iordanẽ, tranſiuit eum cum trecentis viris
qui ſecum erant: & præ laſsitudine, fugientes perſequi nõ po
terant. Dixitq́; ad viros Socoth, Date obſecro panes populo
qui mecum eſt, quia valde defecerunt: vt poſsimus perſequi
Zébee & Zalmana reges Madiã. Reſponderũt principes So-
coth, Forſitan palmæ manuũ Zébee & Salmana in manu tua
ſunt, & idcirco poſtulas vt demus exercitui tuo panes? Qui-
bus ille ait, Cum ergo tradiderit Dominus Zébee & Salma-
na in manus meas, conteram carnes veſtras cum ſpinis, tribu-
liſq́; deſerti. Et inde cõſcendens, venit in Phanuel: locutusq́;
eſt ad viros loci illius ſimilia. Cui & illi reſponderũt, ſicut re-
C ſponderant viri Socoth. Dixit itaq; eis, Cum reuerſus fuero
victor in pace, deſtruam turrim hanc. Zébee autem & Salma-
na requieſcebant cum omni exercitu ſuo. Quindecim enim
millia viri remanſerant ex omnibus turmis orientaliũ popu-
lorum, cæſis centum viginti millibus bellatorum, & educen- Oſee 10 d
tium gladium. Aſcendensq́; Gedeon per viam eorum qui in
tabernaculis morabantur ad orientalem partẽ Nobe, & Ieg-
baa, percuſsit caſtra hoſtiũ, qui ſecuri erant, & nihil aduerſi
ſuſpicabãtur. Fugeruntq́; Zébee & Salmana: quos perſequẽs
Gedeon cõprehẽdit, turbato omni exercitu eorum. Reuer-
tensq́; de bello ante ſolis ortum, apprehendit puerũ de viris
Socoth: interrogauitq́; eum nomina principũ & ſeniorũ So-
coth, & deſcripſit ſeptuagintaſeptem viros. Venitq; ad So-
D coth, & dixit eis, En Zébee & Salmana ſuper quibus expro-
braſtis mihi, dicentes, Forſitan manus Zébee & Salmana in
manibus tuis ſunt, & idcirco poſtulas vt demus viris qui laſsi
ſunt, & defecerunt, panes. Tulit ergo ſeniores ciuitatis, & ſpi
nas deſerti ac tribulos, & contriuit cum eis, atq; cõminuit vi-
ros Socoth. Turrim quoq; Phanuel ſubuertit, occiſis habi-
tatoribus ciuitatis. Dixitq́; ad Zébee & Salmana, Quales fue-
runt viri quos occidiſtis in Thabor? Qui reſpõderunt, Simi-
les tui, & vnus ex eis quaſi filius regis. Quibus ille reſpondit,
Fratres mei fuerunt, filij matris meæ. viuit Dominus, quia ſi
E ſeruaſſetis eos, non vos occiderẽ. Dixitq́; Iether primogeni-
to ſuo, Surge, & interfice eos. Qui nõ eduxit gladiũ: timebat
enim, quia adhuc puer erat. Dixeruntq́; Zébee & Salmana,
Tu ſurge, & irrue in nos: quia iuxta ætatem robur eſt homi-
nis. Surrexit Gedeon, & interfecit Zébee & Salmana: & tulit Pſal. 82 c
ornamenta ac bullas quibus colla regalium camelorum de-
corari ſolent. Dixeruntque omnes viri Iſrael ad Gedeon,
Dominare

Dominare noſtri tu & filius tuus,& filius filij tui: quia libera
ſti nos de manu Madian. Quibus ille ait, Nō dominabor ve-
ſtri,nec dominabitur in vos filius meus,ſed dominabitur vo-
bis Dominus. Dixitq; ad eos, Vnā petitionem poſtulo à vo-
bis, Date mihi inaures ex præda veſtra. Inaures enim aureas
Iſmahelitæ habere cōſueuerāt. Qui reſpōderūt, Libētiſsimè
dabimus. Expādenteſq; ſuper terrā palliū proiecerunt in eo
F inaures de præda:& fuit pondus poſtulatarū inaurium, mille
ſeptingenti auri ſicli,abſq; ornamentis,& monilibus,& veſte
purpurea,quibus reges Madian vti ſoliti erant,& præter tor
ques aureas camelorū. Fecitq; ex eo Gedeon ephod,& po-
ſuit illud in ciuitate ſua Ephra. Fornicatuſq; eſt omnis Iſrael
in eo,& factū eſt Gedeoni,& omni domui eius in ruinā. Hu
miliatus eſt autē Madiā corā filijs Iſrael,nec potuerunt vltrà
ceruices eleuare:ſed quieuit terra per quadraginta annos qui-
bus Gedeon præfuit. Abijt itaq; Ierobāal filius Ioas,& habi-
tauit in domo ſua,habuitq; ſeptuaginta filios,qui egreſsi ſunt
G de femore eius, eo quòd plures haberet vxores. Concubina
autem illius,quam habebat in Sichem genuit ei filiū nomine
[redacted] Abimélech. Mortuuſq; eſt Gedeon filius Ioas in ſenectute
bona,& ſepultus eſt in ſepulchro Ioas patris ſui in Ephra de
familia Ezri. Poſtquam autem mortuus eſt Gedeon, auerſi
ſunt filij Iſrael,& fornicati ſunt in Baalim. Percuſſeruntq; cū
Baal fœdus,vt eſſet eis in Deum: nec recordati ſunt Domini
Dei ſui qui eruit eos de manibus inimicorū ſuorum omnium
per circuitum:nec fecerunt miſericordiam cum domo Iero-
bāal Gedeon iuxta omnia bona quæ fecerat Iſraeli.

[redacted]

CAPVT IX.

A ABijt autē Abimélech filius Ierobāal in Sichem ad
fratres matris ſuæ,& locutus eſt ad eos, & ad o-
mnem cognationem domus patris matriſq; ſuæ,
dicens. Loquimini ad omnes viros Sichem, Quid
vobis eſt melius,vt dominētur veſtri ſeptuaginta viri omnes
filij Ierobāal:an vt dominetur vobis vnus vir?ſimulq; conſy-
derate quia os veſtrum,& caro veſtra ſum. Locutiq; ſunt fra-
tres matris eius de eo ad omnes viros Sichem, vniuerſos ſer-
mones iſtos,& inclinauerūt cor eorum poſt Abimélech, di-
centes, Frater noſter eſt. Dederuntq; illi ſeptuaginta pondo
argenti de phano Baalberith. Qui conduxit ſibi ex eo viros
inopes & vagos,ſecutiq; ſunt eum. Et venit in domū patris
ſui in Ephra,& occidit fratres ſuos filios Ierobāal ſeptuagin-
ta viros ſuper lapidē vnū:remanſitq; Ioathan filius Ierobāal
[redacted] minimus,& abſcōditus eſt. Congregati ſunt autē omnes viri
Sichem,& vniuerſæ familiæ vrbis Mello: abieruntq;,& con-
ſtituerunt regē Abimelech iuxta quercum quæ ſtabat in Si-
chem. Quod cum nuntiatum eſſet Ioathā, iuit,& ſtetit in ver-
tice montis Garizim: eleuataq; voce, clamauit & dixit, Au-
dite me viri Sichem,ita vt audiat vos Dominus. Ierunt ligna,
vt vngerent ſuper ſe regem:dixeruntq; oliuæ, Impera nobis.
B Quæ reſpōdit, Nūquid poſſum deſerere pinguedinē meam,
qua & dij vtūtur,& homines,& venire vt inter ligna promo-
uear? Dixeruntq; ligna ad arborē ficum, Veni, & ſuper nos
regnum accipe. Quæ reſpondit eis, Nūquid poſſum deſere-
re dulcedinē meam,fructuſq; ſuauiſsimos, & ire vt inter cæ-
tera ligna promouear? Locutaq; ſunt ligna ad vitem, Veni,&
impera nobis. Quæ reſpondit eis, Nunquid poſſum deſerere
vinum meum,quod lætificat Deum & homines, & inter li-
gna cætera promoueri? Dixeruntq; omnia ligna ad rham-
num, Veni, & impera ſuper nos. Quæ reſpondit eis, Si verè
me regē vobis cōſtituiſtis,venite, & ſub vmbra mea requie-
ſcite: ſi autē non vultis, egrediatur ignis de rhamno,& deuo-
ret cedros Libani. Nunc igitur ſi rectè,& abſq; peccato con-
ſtituiſtis ſuper vos regē Abimélech, & bene egiſtis cum Ie-
robāal,& cum domo eius,& reddidiſtis vicem beneficijs eius
qui pugnauit pro vobis,& animam ſuam dedit periculis, vt
erueret vos de manu Madian, qui nunc ſurrexiſtis cōtra do-
mum patris mei,& interfeciſtis filios eius ſeptuaginta viros
ſuper vnum lapidē,& cōſtituiſtis regē Abimélech filiū ancil
C læ eius ſuper habitatores Sichem, eo quòd frater veſter ſit: ſi
ergo rectè,& abſq; vitio egiſtis cum Ierobāal,& domo eius,
hodie lætamini in Abimélech,& ille lætetur in vobis. ſin au-
tem peruersè,egrediatur ignis ex eo,& cōſumat habitatores
Sichē,& oppidū Mello:egrediaturq; ignis de viris Sichē, &
de oppido Mello,& deuoret Abimélech. Quę cū dixiſſet,fu
gi,& abijt in Bera:habitauitq; ibi ob metū Abimélech fratris [redacted]
ſui. Regnauit itaq; Abimélech ſuper Iſrael tribus annis. Mi-
ſitq; Dominus ſpiritū peſsimū inter Abimélech,& habitato
res Sichē: qui cœperunt eum deteſtari,& ſcelus interfectio-
nis ſeptuaginta filiorū Ierobāal,& effuſionē ſanguinis eorū
cōferre in Abimélech fratrē eorū,& in cæteros Sichimorum
principes qui eū adiuuerant. Poſueruntq; inſidias aduerſum
eum in ſummitate montiū: & dum illius præſtolarentur ad-
uentum,exercebāt latrocinia,agētes prædas de prætereunti-
D bus. Nūtiatūq; eſt Abimélech. Venit autē Gaal filius Obed
cū fratribus ſuis,& tranſiuit in Sichimā. Ad cuius aduentum
erecti habitatores Sichem,egreſsi ſunt in agros vaſtantes vi-
neas,vuaſq; calcantes:& factis cantantiū choris ingreſsi ſunt
phanū Dei ſui,& inter epulas & pocula maledicebāt Abimé
lech,clamante Gaal filio Obed, Quis eſt iſte Abimélech, &
quæ eſt Sichem,vt ſeruiamus ei?nunquid nō eſt ipſe filius Ie
robāal,& cōſtituit principē Zebul ſeruum ſuum ſuper viros
Emor patris Sichem? Cur ergo ſeruiemus ei?vtinam daret ali-
quis populū iſtum ſub manu mea,vt auferrē de medio Abi-
mélech. Dictumq; eſt Abimélech, Cōgrega exercitus multi
tudinē,& veni. Zebul enim princeps ciuitatis auditis ſermo-
nibus Gaal filij Obed,iratus eſt valde,& miſit clàm ad Abi-
mélech nuntios,dicēs, Ecce Gaal filius Obed,venit in Sichi-
mam cū fratribus ſuis,& oppugnat aduerſum te ciuitatē. Sur
E ge itaq; nocte cum populo qui tecum eſt,& latita in agro:&
primo mane,oriente ſole,irrue ſuper ciuitatē. illo autē egre-
diente aduerſum te cū populo ſuo,fac ei quod potueris. Sur-
rexit itaq; Abimélech cū omni exercitu ſuo nocte,& teten-
dit inſidias iuxta Sichimam in quatuor locis. Egreſſuſq; eſt
Gaal filius Obed,& ſtetit in introitu portæ ciuitatis. Surre-
xit autē Abimélech,& omnis exercitus cum eo de inſidiarū
loco. Cumq; vidiſſet populū Gaal,dixit ad Zebul, Ecce de
montibus multitudo deſcēdit. Cui ille reſpōdit, Vmbras mō
tiū vides quaſi capita hominū,& hoc errore deciperis. Rur-
ſumq; Gaal ait, Ecce populus de vmbilico terræ deſcēdit,&
vnus cuneus venit per viam,quæ reſpicit quercum. Cui dixit
Zebul,vbi eſt nunc os tuū,quo loquebaris, Quis eſt Abimé
lech vt ſeruiamus ei? Nōnne hic populus eſt,quem deſpicie-
bas? Egredere,& pugna contra eum. Abijt ergo Gaal,expe-
F ctante Sichimorum populo,& pugnauit cōtra Abimélech,
qui perſecutus eſt eum fugientem,& in vrbem cōpulit:ceci-
deruntq; ex parte eius plurimi,vſq; ad portā ciuitatis,& Abi-
mélech ſedit in Ruma. Zebul autē, Gaal,& ſocios eius expu
lit de vrbe,nec in ea paſſus eſt commorari. Sequenti ergo die
egreſſus eſt populus in campum. Quod cum nūtiatum eſſet
Abimélech,tulit exercitum ſuum,& diuiſit in tres turmas,
tendens inſidias in agris. Videnſq; quòd egrederetur popu-
lus de ciuitate,ſurrexit & irruit in eos,cum cuneo ſuo,oppu
gnans & obſidens ciuitatem:duæ autem turmæ palantes per
campum aduerſarios perſequebantur. Porrò Abimélech o-
mni die illo oppugnabat vrbem:quam cepit,interfectis habi
tatoribus eius,ipſaque deſtructa, ita vt ſal in ea diſpergeret. Supra 8.g
Quod cum audiſſent qui habitabant in turre Sichimo-
rum, ingreſsi ſunt phanum Dei ſui Berith,vbi fœdus cum
eo pepigerant, & ex eo locus nomen acceperat, qui erat
munitus valde. Abimélech quoque audiens viros turris
Sichimo

Sichimorũ pariter conglobatos, aſcendit in montem Salmon
cum omni populo ſuo: & arrepta ſecuri præcidit arboris ra-
mũ, impoſitumq; ferens humero, dixit ad ſocios, Quod me
vidiſtis facere, citò facite. Igitur certatim ramos de arboribus
G præcidentes, ſequebãtur ducem. Qui circundantes præſidiũ,
ſuccenderunt: atq; ita factũ eſt vt fumo & igne mille hominũ
necarentur, viri pariter & mulieres habitatorũ turris Sichem.
Abimélech autẽ inde proficiſcens venit ad oppidũ Thebes,
quod circundans obſidebat exercitu. Erat autẽ turris excelſa
in media ciuitate, ad quam confugerãt ſimul viri ac mulieres,
& omnes principes ciuitatis clauſa firmiſsimè ianua, & ſuper
turris tectum ſtantes per propugnacula. Accedẽsq; Abimé-
[redacted] lech iuxta turrim, pugnabat fortiter: & appropinquãs oſtio,
ignem ſupponere nitebatur: & ecce vna mulier fragmen mo-
læ deſuper iaciens, illiſit capiti Abimélech, & confregit cere-
brum eius. Qui vocauit citò armigerum ſuum, & ait ad eum,
Euagina gladium tuum, & percute me, ne fortè dicatur quòd
à fœmina interfectus ſim. Qui iuſſa perficiẽs interfecit eum.
Illo quoq; mortuo, omnes qui cum eo erant de Iſrael, reuerſi
ſunt in ſedes ſuas: & reddidit Deus malum quod fecerat Abi-
mélech contra patrem ſuum, interfectis ſeptuaginta fratribus
ſuis. Sichimitis quoque quod operati erant, retributum eſt,
& venit ſuper eos maledictio Ioathan filij Ierobaal.

[redacted]

CAPVT X.

A Poſt Abimélech ſurrexit dux in Iſrael, Thola fi-
lius Phua patrui Abimélech, vir de Iſſachar, qui
habitauit in Samir montis Ephráim, & iudicauit
Iſrael viginti & tribus annis: mortuuſq; eſt, ac ſe-
pultus in Samir. Huic ſucceſsit Iair Galaadites: qui iudicauit
Iſrael per viginti & duos annos, habens triginta filios ſedẽtes
ſuper triginta pullos aſinarũ, & principes triginta ciuitatum,
quæ ex nomine eius ſunt appellatæ Auothiair, id eſt oppida
B Iair, vſq; in præſentẽ diẽ in terra Galaad. Mortuuſq; eſt Iair:
ac ſepultus in loco, cui eſt vocabulũ Camon. Filij autẽ Iſrael
[redacted] peccatis veteribus iungentes noua, fecerunt malũ in conſpe-
ctu Domini, & ſeruierunt idólis Baalim & Aſtaroth, & dijs
Syriæ ac Sidónis & Moab & filiorũ Ammõ & Philiſthijm:
dimiſeruntq; Dominũ, & non coluerunt eum. Contra quos
Dominus iratus tradidit eos in manus Philiſthijm & filiorũ
Ammon. Afflictiq; ſunt, & vehementer oppreſsi per annos
C decem & octo omnes qui habitabant trans Iordanem in terra
Amorrhæi, quæ eſt in Galaad: intantum vt filij Ammon Ior-
dane trãſmiſſo vaſtarent Iudã & Beniamin & Ephráim: affli-
ctuſq; eſt Iſrael nimis. Et clamantes ad Dominum dixerũt,
Peccauimus tibi, quia dereliquimus Dominum Deum no-
ſtrum, & ſeruiuimus Baalim. Quibus locutus eſt Dominus,
Nunquid nõ Aegyptij & Amorrhæi, filijq; Ammon & Phi
liſthijm, Sidonij quoq; & Amalec & Chanaan oppreſſerunt
vos: & clamaſtis ad me, & erui vos de manu eorũ? Et tamẽ re-
liquiſtis me, & coluiſtis deos alienos: idcirco nõ addam vt vl-
[redacted] trà vos liberẽ. ite, & inuocate deos quos elegiſtis, ipſi vos li-
berent in tẽpore anguſtiæ. Dixeruntq; filij Iſrael ad Domi-
num, Peccauimus, redde tu nobis quicquid tibi placet: tantũ
nunc libera nos. Quæ dicentes, omnia de finibus ſuis alieno-
rum deorum idóla proiecerunt, & ſeruierunt Domino Deo:
qui doluit ſuper miſerijs eorũ. Itaq; filij Ammon conclaman
tes, in Galaad fixêre tentoria: contra quos congregati filij
Iſrael, in Maſpha caſtrametati ſunt. Dixerũtq; principes Ga
laad ſinguli ad proximos ſuos, Qui primus ex nobis contra
filios Ammon cœperit dimicare, erit dux populi Galaad.

[redacted]

CAPVT. XI.

A Fvit itaq; illo in tempore Iephte Galaadites vir
fortiſsimus atq; pugnator, filius mulieris mere-
tricis, qui natus eſt de Galaad. Habuit autem Ga-
laad vxorẽ, de qua ſuſcepit filios: qui poſtquam
creuerant, eiecerunt Iephte, dicentes, Hæres in domo patris
noſtri eſſe non poteris, quia de altera matre natus es. Quos
ille fugiens atq; deuitans, habitauit in terra Tob: congrega-
tiq; ſunt ad eum viri inopes, & latrocinantes, & quaſi princi-
pem ſequebãtur. In illis diebus pugnabant filij Ammõ con-
tra Iſrael. Quibus acriter inſtantibus perrexerũt maiores na-
tu de Galaad, vt tollerent in auxiliũ ſui Iephte de terra Tob:
dixerũtq; ad eũ, Veni, & eſto princeps noſter, & pugna cõ-
tra filios Ammon. Quibus ille reſpõdit, Nónne vos eſtis qui
odiſtis me, & eieciſtis de domo patris mei, & nũc veniſtis ad
B me neceſsitate compulſi? Dixerũtq; principes Galaad ad Ie-
phte, Ob hanc cauſam nũc ad te venimus, vt proficiſcaris no-
biſcum, & pugnes contra filios Ammon, ſiſq; dux omnium
qui habitãt in Galaad. Iephte quoq; dixit eis, Si verè veniſtis
ad me, vt pugnẽ pro vobis contra filios Ammon, tradideritq;
eos Dominus in manus meas, ego ero veſter princeps? Qui [redacted]
reſponderunt ei, Dominus qui hæc audit, ipſe mediator ac
teſtis eſt quòd noſtra promiſſa faciemus. Abijt itaq; Iephte
cum principibus Galaad, fecitq; eum omnis populus princi-
pem ſui. Locutuſq; eſt Iephte omnes ſermones ſuos coram
Domino in Maſpha. Et miſit nuntios ad regem filiorũ Am-
C mon, qui ex perſona ſua dicerent, Quid mihi & tibi eſt, quia
veniſti contra me, vt vaſtares terram meam? Quibus ille re- Nume.21 f
ſpondit, Quia tulit Iſrael terram meam, quando aſcendit de
Aegypto à finibus Arnon vſq; Ieboc atq; Iordanẽ: nunc er-
go cum pace redde mihi eam. Per quos rurſum mandauit Ie-
phte, & imperauit eis vt dicerent regi Ammõ, Hæc dicit Ie-
phte, Non tulit Iſrael terram Moab, nec terram filiorũ Am-
mon: ſed quando de Aegypto conſcenderunt, ambulauit per Nume.20 c
ſolitudinem vſq; ad mare rubrum, & vênit in Cades. Miſitq;
nuntios ad regem Edom, dicens, Dimitte vt tranſeam terram
tuam. Qui noluit acquieſcere precibus eius. Miſit quoque ad
regem Moab, qui & ipſe tranſitum præbere contempſit.
Manſit itaq; in Cades, & circuiuit ex latere terram Edom, &
terram Moab: venitq; ad orientalem plagam terræ Moab, &
caſtrametatus eſt trans Arnon: nec voluit intrare terminos Nume.21 c
Moab: Arnon quippe confinium eſt terræ Moab. Miſit ita- & e
D que Iſrael nuntios ad Seon regem Amorrhæorum, qui habi-
tabat in Heſebon, & dixerunt ei, Dimitte vt tranſeam per
terram tuam vſq; ad fluuium. Qui & ipſe Iſrael verba deſpi-
ciens, non dimiſit eum tranſire per terminos ſuos: ſed infini-
ta multitudine congregata egreſſus eſt contra eum in Iaſa, &
fortiter reſiſtebat. Tradiditq; eum Dominus in manus Iſrael
cum omni exercitu ſuo, & percuſsit eum, & poſſedit omnem
terram Amorrhæi habitatoris regionis illius, & vniuerſos fi-
nes eius de Arnon vſque Ieboc, & de ſolitudine vſq; ad Ior-
danem. Dominus ergo Deus Iſrael ſubuertit Amorrhæum,
E pugnante contra illum populo ſuo Iſrael, & tu nunc vis poſ-
ſidere terram eius? Nónne ea quæ poſſedit Chamos Deus
tuus, tibi iure debentur? Quæ autem Dominus Deus noſter
victor obtinuit, in noſtrã cedent poſſeſsionem: niſi fortè me- Nume.22 a
lior es Balac filio Sephor rege Moab: aut docere potes, quòd
iurgatus ſit contra Iſrael, & pugnauerit contra eum, quando
habitauit in Heſebon, & viculis eius, & in Aroer, & villis il-
lius, vel in cunctis ciuitatibus iuxta Iordanem per trecentos
annos. Quare tanto tempore nihil ſuper hac repetitione ten-
taſtis? Igitur non ego pecco in te, ſed tu contra me male agis,
indicens mihi bella non iuſta. Iudicet Dominus arbiter hu-
ius diei inter Iſrael, & inter filios Ammon. Noluitq; acquie-
ſcere rex filiorum Ammon verbis Iephte, quæ per nuntios
mãdauerat. Factus eſt ergo ſuper Iephte ſpiritus Domini, &
circuiens Galaad, & Manaſſe, Maſpha quoque Galaad, &
F inde tranſiens ad filios Ammon, votum vouit Domino,
dicens,

dicens, Si tradideris filios Ammon in manus meas: quicunq;
primus fuerit egreſſus de foribus domus meæ, mihiq; occur-
rerit reuertenti cum pace à filijs Ammon, eum holocauſtum
offeram Domino. Tranſiuitq; Iephte ad filios Ammon, vt
pugnaret contra eos: quos tradidit Dominus in manus eius,
Percuſsitq; ab Aroer vſque dum venias in Mennith, vi-
ginti ciuitates, & vſque ad Abel, quæ eſt vineis conſita, plaga
magna nimis, humiliatiq; ſunt filij Ammon à filijs Iſrael. Re-
uertenti autem Iephte in Maſpha domum ſuam, occurrit ei
vnigenita filia ſua cum tympanis & choris. nō enim habebat
alios liberos. Qua viſa ſcidit veſtimēta ſua, & ait, Heu me filia
mi, decepiſti me, & ipſa decepta es. aperui enim os meum ad
G Dominum, & aliud facere nō potero. Cui illa reſpondit, Pa-
ter mi, ſi aperuiſti os tuum ad Dominum, fac mihi quodcūq;
pollicitus es, conceſſa tibi vltione atque victoria de hoſtibus
tuis. Dixitq; ad patrem, Hoc ſolum mihi præſta quod depre
cor, Dimitte me vt duobus menſibus circumeam montes, &
plangam virginitatem meam cum ſodalibus meis. Cui ille
reſpondit, Vade. Et dimiſit eam duobus menſibus. Cumq;
abiſſet cum ſocijs ac ſodalibus ſuis, flebat virginitatem ſuam
in montibus. Expletiſq; duobus menſibus, reuerſa eſt ad pa-
trem ſuum, & fecit ei ſicut vouerat, quæ ignorabat virum.
Exinde mos increuit in Iſrael, & conſuetudo ſeruata eſt, vt
poſt anni circulum conueniant in vnum filiæ Iſrael, & plan-
gant filiam Iephte Galaaditæ diebus quatuor.

[redacted]. CAPVT XII.

A ECce autē in Ephráim orta eſt ſeditio. nam tranſ-
euntes contra Aquilonem, dixerunt ad Iephte,
Quare vadens ad pugnam contra filios Ammon
vocare nos noluiſti, vt pergeremus tecum? Igi-
tur incendemus te & domum tuam. Quibus ille reſpondit,
Diſceptatio erat mihi & populo meo contra filios Ammon
vehemens: vocauiq; vos vt præberetis mihi auxilium, & fa-
cere noluiſtis. Quod cernens, poſui animam meam in mani-
bus meis, tranſiuiq; ad filios Ammon, & tradidit eos Domi-
B nus in manus meas. Quid cōmerui, vt aduerſum me conſur-
gatis in prælium? Vocatis itaq; ad ſe cūctis viris de Galaad, pu-
gnabat cōtra Ephráim: percuſſerūtq; viri Galaad Ephráim,
quia dixerat, Fugitiuus eſt Galaad de Ephraim, & habitat in
medio Ephráim & Manaſſe. Occupaueruntq; Galaaditæ va
da Iordanis, per quæ Ephráim reuerſurus erat. Cumq; venij-
ſet ad ea de Ephraim numero, fugiens, atq; dixiſſet, Obſecro
vt me tranſire permittas: dicebant ei Galaaditæ, Nunquid
Ephrataus es? Quo dicente, Non ſum: interrogabant eum,
C Dic ergo Schibboleth, quod interpretatur ſpica. Qui reſpō-
debat, Sibbóleth: eadem litera ſpicam exprimere non valens.
Statimq; apprehenſum iugulabant in ipſo Iordanis tranſitu.
Et ceciderunt in illo tempore de Ephráim quadraginta duo
millia. Iudicauit itaque Iephte Galaadites Iſrael ſex annis: &
mortuus eſt, ac ſepultus in ciuitate ſua Galaad. Poſt hunc iu-
dicauit Iſrael Abeſan de Bethleem: qui habuit triginta filios,
& totidem filias: quas emittēs foras, maritis dedit, & eiuſdem
numeri filijs ſuis accepit vxores, introducens in domū ſuam.
D Qui ſeptem annis iudicauit Iſrael, mortuuſq; eſt, ac ſepultus
in Bethlehem. Cui ſucceſsit Elon Zabulonites: & iudicauit
Iſrael decē annis: mortuuſq; eſt ac ſepultus in Zabûlon, Poſt
hunc Iudicauit Iſrael Abdon, filius Elel Pharathonites: qui
habuit quadraginta filios, & triginta ex eis nepotes, aſcenden
tes ſuper ſeptuaginta pullos aſinarū, & iudicauit Iſrael octo
annis; mortuuſq; eſt ac ſepultus in Pharathō terræ Ephráim,
in monte Amalec.

[redacted] CAPVT XIII.

A RVrſumq; filij Iſrael fecerunt malum in cōſpectu
Domini: qui tradidit eos in manus Philiſthino-
rum quadraginta annis. Erat autem quidā vir de
Saraa, & de ſtirpe Dan, nomine Manue, habens
vxorē ſterilē. Cui apparuit angelus Domini, & dixit ad eam,
Sterilis es, & abſq; liberis: ſed concipies & paries filium. caue
ergo ne bibas vinū ac ſicerā, nec immundum quicquā come-
das: quia cōcipies & paries filiū, cuius non tanget caput no-
uacula: erit enim nazareus Dei ab infantia ſua. & ex matris
vtero, & ipſe incipiet liberare Iſrael de manu Philiſthinorū.
Quæ cū veniſſet ad maritū ſuū, dixit ei, Vir Dei venit ad me,
habens vultum angelicū, terribilis nimis. Quem cū interro-
B gaſſem quis eſſet, & vnde veniſſet, & quo nomine vocaretur,
noluit mihi dicere, ſed hoc reſpondit, Ecce concipies & pa-
ries filiū: caue ne vinū bibas nec ſiceram, & ne aliquo veſcaris
immundo: erit enim puer nazareus Dei ab infantia ſua, & ex
vtero matris ſuæ, vſq; ad diē mortis ſuæ. Orauit itaq; Manue
Dominū, & ait, Obſecro Domine, vt vir Dei quē miſiſti, ve-
niat iterū, & doceat nos quid debeamus facere de puero qui
naſciturus eſt. Exaudiuitq; Dominus deprecantē Manue, &
apparuit rurſum angelus Dei vxori eius ſedenti in agro. Ma-
nue autē maritus eius non erat cum ea. Quæ cū vidiſſet ange-
lum, feſtinauit, & cucurrit ad virū ſuū: nuntiauitq; ei, dicens,
Ecce apparuit mihi vir quē antè viderā. Qui ſurrexit, & ſecu
tus eſt vxorē ſuam. veniensq; ad virū dixit ei, Tu es qui locu-
C tus es mulieri? Et ille reſpōdit, Ego ſum. Cui Manue, Quan-
do, inquit, ſermo tuus fuerit expletus, quid vis vt faciat puer?
aut à quo ſe obſeruare debebit? Dixitq, Angelus Domini ad
Manue, Ab omnibus quæ locutus ſum vxori tuæ, abſtineat
ſe: & quicquid ex vinea naſcitur, non comedat: vinū & ſicerā
non bibat, nullo veſcatur immūdo: & quod ei præcepi, im-
pleat atq; cuſtodiat. Dixit itaq; Manue ad angelū Domini,
Obſecro te, vt acquieſcas precibus meis, & faciamus tibi hœ-
dum de capris. Cui reſpōdit angelus, Si me cogis, non come-
dam panes tuos: ſi autem vis holocauſtum facere, offer illud
Domino. Et neſciebat Manue quòd angelus Domini eſſet:
dixitq; ad eum, Quod eſt tibi nomen, vt ſi ſermo tuus fuerit
D expletus, honoremus te? Cui ille reſpōdit, Cur quæris nomē
meū, quod eſt mirabile? Tulit itaq; Manue hœdū de capris, [redacted]
& libamenta, & poſuit ſuper petrā, offerens Domino qui fa-
cit mirabilia: ipſe autē & vxor eius intuebantur. Cumq; aſcē
deret flamma altaris in cœlū, angelus Domini pariter in flam
ma aſcendit. Quod cū vidiſſet Manue, & vxor eius, proni ce-
ciderunt in terram, & vltrà eis nō apparuit Angelus Domini.
Statimq; intellexit Manue angelū Domini eſſe. & dixit ad
vxorē ſuam, Morte moriemur, quia vidimus Dominū. Cui
reſpondit mulier, Si Dominus nos vellet occidere, de mani-
bus noſtris holocauſtū & libamēta nō ſuſcepiſſet, nec oſten-
diſſet nobis hæc omnia, neque ea quæ ſunt ventura. dixiſſet.
Peperit itaq; filiū, & vocauit nomen eius Samſon. Creuitque [redacted]
puer, & benedixit ei Dominus. Cœpitq; ſpiritus Domini
eſſe cum eo in caſtris Dan inter Saraa & Eſthaol.

[redacted]. CAPVT XIIII.

A DEſcendit ergo Samſon in Thamnatha, vidensq;
ibi mulierē de filiabus Philiſthijm, aſcēdit, & nū-
tiauit patri ſuo, & matri ſuæ, dicens, Vidi mulie-
rem in Thamnatha de filiabus Philiſthinorum:
quā quæſo vt mihi accipiatis vxorē. Cui dixerunt pater ſuus
& mater, Nūquid nō eſt mulier in filiabus fratrū tuorū, & in
omni populo tuo, quia vis accipere vxorem de Philiſthijm,
qui incircūciſi ſunt? Dixitq; Samſon ad patrē ſuū. Hāc mihi
accipe: quia placuit oculis meis. Parentes autem eius neſcie-
bant quod res à Domino fieret, & quæreret occaſionem con-
tra Philiſthijm, eo enim tempore Philiſthijm dominabantur
Iſraeli.

B Iſraeli. Deſcẽdit itaq; Sãſon cũ patre ſuo & matre in Tham-
natha. Cumq; veniſſent ad vineas oppidi, apparuit catulus
leonis ſæuus & rugiẽs, & occurrit ei. Irruit autẽ ſpiritus Do-
mini in Samſon, & dilacerauit leonẽ, quaſi hœdum in fruſta
decerperet, nihil omnino habẽs in manu: & hoc patri & ma-
tri noluit indicare. Deſcẽditq;, & locutus eſt mulieri, quæ pla
cuerat oculis eius. Et poſt aliquot dies reuertens vt acciperet
eã, declinauit vt videret cadauer leonis, & ecce examen apum
[redacted] in ore leonis erat ac fauus mellis. Quem cũ ſumpſiſſet in ma-
nibus, comedebat in via: veniensq; ad patrẽ ſuum & matrem,
dedit eis partẽ, qui & ipſi comederũt: nec tamẽ eis voluit in-
dicare quòd mel de corpore leonis aſſumpſerat. Deſcẽdit ita-
C que pater eius ad mulierẽ, & fecit filio ſuo Samſon conuiuiũ.
ſic enim iuuenes facere conſueuerãt. Cũ ergo ciues loci illius
vidiſſent eum, dederunt ei ſodales triginta qui eſſent cum eo.
[redacted] Quibus locutus eſt Sãſon, Proponã vobis problema: quod
ſi ſolueritis mihi intra ſeptẽ dies conuiuij, dabo vobis trigin-
ta ſindones, & totidẽ tunicas, ſin autẽ non potueritis ſoluere,
vos dabitis mihi triginta ſindones, & eiuſdẽ numeri tunicas.
Qui reſponderunt ei, Propone problema, vt audiamus. Di-
xitq; eis, De comedẽte exiuit cibus, & de forti egreſſa eſt dul
cedo. Nec potuerũt per tres dies propoſitionẽ ſoluere. Cũq;
adeſſet dies ſeptimus, dixerunt ad vxorẽ Samſon, Blãdire vi-
ro tuo, & ſuade ei vt indicet tibi quid ſignificet problema.
quod ſi facere nolueris, incendemus te, & domũ patris tui. an
D idcirco vocaſtis nos ad nuptias vt ſpoliaretis? Quæ fundebat
apud Samſon lachrymas, & querebatur, dicens, Odiſti me &
non diligis: idcirco problema quod propoſuiſti filijs populi
mei, nõ vis mihi exponere. At ille reſpõdit, Patri meo, & ma
tri nolui dicere: & tibi indicare potero? Septem igitur diebus
cõuiuij flebat ante eũ: tandemq; die ſeptimo cũ ei eſſet mole-
[redacted] ſta, expoſuit. Quæ ſtatim indicauit ciuibus ſuis. Et illi dixe-
runt ei die ſeptimo ante ſolis occubitum, Quid dulcius mel-
le, & quid fortius leone? Qui ait ad eos, Si nõ araſſetis in vitu-
la mea, nõ inueniſſetis propoſitionẽ meã. Irruit itaq; in eum
ſpiritus Domini, deſcẽditq; Aſcalonẽ, & percuſsit ibi trigin
ta viros: quorum ablatas veſtes dedit his qui problema ſolue-
rant. Iratusq; nimis aſcendit in domũ patris ſui: vxor autem
eius accepit maritum vnum de amicis eius & pronubis.

[redacted] CAPVT XV.

A POſt aliquantulũ autẽ temporis, cũ dies triticeæ
meſsis inſtarent, venit Samſon inuiſere volens
vxorem ſuã, & attulit ei hœdũ de capris. Cumq;
cubiculũ eius ſolito vellet intrare, prohibuit illũ
pater illius, dicens, Putaui quòd odiſſes eam, & ideo tradidi
illã amico tuo: ſed habet ſororẽ, quæ iunior & pulchrior illa
eſt, ſit tibi pro ea vxor. Cui Samſon reſpõdit, Ab hac die non
erit culpa in me contra Philiſthæos, faciam enim vobis mala.
Perrexitq;, & cepit trecentas vulpes, caudasq; earũ iunxit ad
caudas, & faces ligauit in medio: quas igne ſuccendens dimi-
B ſit vt huc illucq; diſcurrerẽt. Quæ ſtatim perrexerũt in ſege-
tes Philiſthinorũ. Quibus ſuccenſis, & cõportatæ iam fruges,
& adhuc ſtantes in ſtipula, cõcrematæ ſunt, intantũ vt vineas
quoq;, & oliueta, flãma cõſumeret. Dixeruntq; Philiſthijm,
Quis fecit hãc rem? Quibus dictũ eſt, Samſon gener Thãma-
thæi, quia tulit vxorẽ eius, & alteri tradidit, hæc operatus eſt.
Aſcẽderuntq; Philiſthijm: & cõbuſſerũt tam mulierẽ quàm
patrem eius. Quibus ait Samſon, Licet hæc feceritis, tamen
adhuc ex vobis expetam vltionẽ, & tunc quieſcam. Percuſ-
ſitq; eos ingenti plaga, ita vt ſtupentes ſuram femori impo-
nerent. Et deſcendens habitauit in ſpelunca petræ Etam. Igi-
tur aſcendentes Philiſthijm in terram Iuda caſtrametati ſunt
in loco, qui poſtea vocatus eſt Lechi, id eſt maxilla: vbi eo-
C rum fuſus eſt exercitus. Dixerũtq; ad eos de tribu Iuda, Cur
aſcẽdiſtis aduerſum nos? Qui reſponderũt, Vt ligemus Sam-
ſon venimus, & reddamus ei quæ in nos operatus eſt. Deſcẽ-
derunt ergo tria millia virorũ de Iuda, ad ſpecũ ſilicis Etam,
dixeruntq; ad Samſon, Neſcis quòd Philiſthijm imperẽt no
bis? quare ergo hoc facere voluiſti? Quibus ille ait, Sicut fece-
runt mihi, ſic feci eis. Ligare, inquiunt, te venimus, & tradere
in manu Philiſthinorũ. Quibus Samſon, Iurate, ait, & ſpon-
dete mihi, quòd non occidatis me. Dixerunt, Non te occide-
mus, ſed vinctũ trademus. Ligaueruntq; eum duobus nouis
funibus, & tulerunt eum de petra Etam. Qui cum veniſſet ad
locum Maxillæ, & Philiſthijm vociferantes occurriſſent ei,
irruit ſpiritus Domini in eum: & ſicut ſolent ad ardorẽ ignis
ligna cõſumi: ita vincula quibus ligatus erat, diſsipata ſunt &
D ſoluta. Inuentamq; maxillã, id eſt, mandibulã aſini, quæ iace-
bat, arripiẽs, interfecit in ea mille viros, & ait, In maxilla aſini,
in mãdibula pulli aſinarũ deleui eos, & percuſsi mille viros.
Cumq; hæc verba canens compleſſet, proiecit mandibulã de
manu, & vocauit nomen loci illius Ramathlechi, quod inter-
pretatur eleuatio maxillæ. Sitiensq; valde, clamauit ad Domi
num, & ait, Tu dediſti in manu ſerui tui ſalutem hanc maxi- [redacted]
mam atq; victoriã: & en ſiti morior, incidamq; in manus in-
circunciſorum. Aperuit itaq; Dominus molarem dentem in
maxilla aſini, & egreſſæ ſunt ex eo aquæ. Quibus hauſtis re-
focillauit ſpiritum, & vires recepit. Idcirco appellatũ eſt no-
men loci illius, Fons inuocãtis de maxilla, vſq; in præſentem
diem. Iudicauitq; Iſrael in diebus Philiſthijm viginti annis.

[redacted]. CAPVT XVI.

A ABijt quoq; in Gazam, & vidit ibi mulierem me-
retricem, ingreſſusq; eſt ad eam. Quod cum au-
diſſent Philiſthijm, & percrebruiſſet apud eos,
intraſſe vrbem Samſon, circundederunt eum, po-
ſitis in porta ciuitatis cuſtodibus: & ibi tota nocte cum ſilen-
tio præſtolantes, vt facto mane exeuntem occiderent. Dor-
miuit autem Samſon vſque ad mediũ noctis: & inde conſur-
gens apprehendit ambas portæ fores cum poſtibus ſuis &
ſera, impoſitasq; humeris ſuis portauit ad verticẽ montis qui
reſpicit Hebron. Poſt hæc amauit mulierem, quæ habitabat
in valle Sorec, & vocabatur Dalila. Veneruntq; ad eam prin-
cipes Philiſthinorum, atq; dixerũt, Decipe eum, & diſce ab
illo in quo habeat tantam fortitudinem, & quomodo eũ ſu-
B perare valeamus, & vinctum affligere: quod ſi feceris, dabi-
mus tibi ſinguli mille centũ argenteos. Locuta eſt ergo Da-
lila ad Samſon, Dic mihi obſecro, in quo ſit tua maxima for- [redacted]
titudo, & quid ſit quo ligatus erumpere nequeas. Cui reſpõ-
dit Samſon, Si ſeptem neruiceis funibus necdum ſiccis, &
adhuc humentibus ligatus fuero, infirmus ero vt cæteri ho-
mines. Attuleruntq; ad eam ſatrapæ Philiſthinorum ſeptem
funes, vt dixerat: quibus vinxit eum, latentibus apud ſe inſi-
dijs, & in cubiculo finem rei expectantibus: clamauitq; ad
eum, Philiſthijm ſuper te Samſon. Qui rupit vincula quo-
modo ſi rumpat quis filum de ſtupa tortum ſputamine cum
odorem ignis acceperit. & nõ eſt cognitum in quo eſſet for-
titudo eius. Dixitq; ad eum Dalila, Ecce illuſiſti mihi, & fal-
ſum locutus es: ſaltem nunc indica mihi quo ligari debeas.
C Cui ille reſpondit, Si ligatus fuero nouis funibus, qui nun-
quam fuerunt in opere, infirmus ero, & aliorum hominum
ſimilis. Quibus rurſum Dalila vinxit eum, & clamauit, Phili-
ſthijm ſuper te Samſon: in cubiculo inſidijs præparatis. Qui
ita rupit vincula quaſi fila telarum. Dixitq; Dalila rurſum ad
eum, Vſquequo decipis me, & falſum loqueris? oſtende quo
vinciri debeas. Cui reſpondit Samſon, Si, inquit, ſeptẽ crines
capitis mei cum licio plexueris, & clauum his circunligatum
terræ fixeris, infirmus ero. Quod cum feciſſet Dalila, dixit
ad eũ, Philiſthijm ſuper te Samſon. Qui conſurgens de ſom-
D no extraxit clauum cum crinibus, & licio. Dixitq; ad eum
Dalila,

Dalila, Quomodo dicis quòd amas me, cum animus tuus nõ
ſit mecum? Per tres vices mentitus es mihi, & noluiſti dicere
in quo ſit maxima fortitudo tua. Cumq; moleſta eſſet ei, &
per multos dies iugiter adhæreret, ſpatium ad quietem non
tribuens, defecit anima eius, & ad mortẽ vſq; laſſata eſt. Tunc
aperiens veritatem rei, dixit ad eam, Ferrũ nunquam aſcendit
ſuper caput meum, quia nazaræus, id eſt, cõſecratus Domi-
no ſum de vtero matris meæ: ſi raſum fuerit caput meum, re-
cedet à me fortitudo mea, & deficiam, eroq; ſicut cæteri ho-
E mines. Videnſq; illa quòd confeſſus ei eſſet omnem animum
ſuum, miſit ad principes Philiſthinorũ ac mãdauit, Aſcendi-
te adhuc ſemel, quia nunc mihi aperuit cor ſuũ. Qui aſcende-
runt aſſumpta pecunia quam promiſerant. At illa dormire
eum fecit ſuper genua ſua, & in ſinu ſuo reclinare caput. Vo-
cauitq; tonſorem, & raſit ſeptem crines eius, & cœpit abige-
re eum & à ſe repellere: ſtatim enim ab eo fortitudo diſceſsit:
dixitq;, Philiſthijm ſuper te Samſon. Qui de ſomno conſur-
gens, dixit in animo ſuo, Egrediar ſicut antè feci, & me excu
tiam: neſciens quòd receſsiſſet ab eo Dominus. Quem cum
F apprehendiſſent Philiſthijm, ſtatim eruerunt oculos eius, &
duxerunt Gazam vinctũ catenis, & clauſum in carcere mo-
lere fecerunt. Iamq; capilli eius renaſci cœperant, & princi-
pes Philiſthinorũ conuenerunt in vnum vt immolarent ho-
ſtias magnificas Dagon Deo ſuo, & epularentur, dicentes,
Tradidit Deus noſter inimicum noſtrum Samſon in manus
noſtras. Quod etiam populus videns, laudabat Deum ſuum,
eademq; dicebat, Tradidit Deus noſter aduerſariũ noſtrũ in
manus noſtras, qui deleuit terram noſtram, & occidit pluri-
mos. Lætanteſq; per conuiuia, ſumptis iam epulis præcepe-
runt vt vocaretur Samſon, & ante eos luderet. Qui adductus
de carcere ludebat ante eos, feceruntq; eum ſtare inter duas
columnas. Qui dixit puero regẽti greſſus ſuos, Dimitte me,
vt tangam columnas quibus omnis imminet domus, & recli-
G ner ſuper eas, & paululũ requieſcam. Domus autẽ erat plena
virorum ac mulierũ, & erant ibi omnes principes Philiſthi-
norum, ac de tecto & ſolario circiter tria millia vtriuſq; ſexus
ſpectantes ludentem Samſon. At ille inuocato Domino ait,
Domine Deus meus memento mei, & redde mihi nunc for-
[redacted]
ſtibus meis, & pro amiſsione duorũ luminũ vnam [redacted]
recipiã. Et apprehendens ambas columnas, quibus inniteba-
tur domus, alteramq; earũ dextera, & alterã læua tenens, ait,
Moriatur anima mea cum Philiſthijm. Concuſsiſq; fortiter
columnis, cecidit domus ſuper omnes principes, & cæteram
multitudinẽ quæ ibi erat: multoq; plures interfecit moriens,
quàm antè viuus occiderat. Deſcendentes autem fratres eius,
& vniuerſa cognatio tulerunt corpus eius, & ſepelierunt in-
ter Saraa & Eſthaol in ſepulchro patris ſui Manue: iudica-
uitq; Iſrael viginti annis.

[redacted]. CAPVT XVII.

A VItáq; eo tẽpore vir quidam de monte Ephráim
nomine Michas, qui dixit matri ſuæ, Mille cen-
tum argẽteos quos ſeparaueras tibi, & ſuper qui-
bus me audiente iuraueras, ecce ego habeo, &
apud me ſunt. Cui illa reſpõdit, Benedictus filius meus Do-
mino. Reddidit ergo eos matri ſuæ, quæ dixerat ei, Conſecra-
ui, & voui hoc argentum Domino, vt de manu mea ſuſcipiat
B filius meus, & faciat ſculptile atque conflatile: & nunc trado
illud tibi. Reddidit igitur eos matri ſuæ: quæ tulit ducentos
argenteos, & dedit eos argentario, vt faceret ex eis ſculptile
atq; cõflatile, quod fuit in domo Michæ. Qui ædiculã quoq;
in ea Deo ſeparauit, & fecit ephod, & theraphim, id eſt veſtẽ
ſacerdotalem, & idola: impleuitq; vnius filiorum ſuorũ ma-
C num, & factus eſt ei ſacerdos. In diebus illis non erat rex in
Iſrael, ſed vnuſquiſq; quod ſibi rectum videbatur, hoc facie-
bat. Fuit quoq; alter adoleſcẽs de Bethlẽhem Iuda ex cogna-
tione eius: eratq; ipſe Leuites, & habitabat ibi. Egreſſuſq; de
ciuitate Bethlẽhem, peregrinari voluit vbicũq; ſibi commo-
dum reperiſſet. Cumq; veniſſet in montem Ephráim iter fa-
ciens, & declinaſſet paruumper in domum Michæ, interroga-
tus eſt ab eo vnde veniſſet. Qui reſpõdit, Leuita ſum de Beth
D lẽhem Iuda, & vado vt habitẽ vbi potuero & vtile mihi pro-
ſpexero. Dixitq; Michas, Mane apud me, & eſto mihi parẽs
ac ſacerdos: daboq; tibi per annos ſingulos decẽ argenteos ac
veſtem duplicẽ, & quæ ad victũ ſunt neceſſaria. Acquieuit,
& manſit apud hominem, fuitq; illi quaſi vnus de filijs. Im-
pleuitq; Michas manum eius, & habuit puerum ſacerdotem
apud ſe, Nunc ſcio, dicens, quòd benefaciet mihi Deus haben
ti Leuitici generis ſacerdotem.

[redacted]. CAPVT XVIII.

A IN diebus illis nõ erat rex in Iſrael, & tribus Dan
quærebat poſſeſsionẽ ſibi, vt habitaret in ea. vſq;
ad illũ enim diem inter cæteras tribus ſortem non
acceperat. Miſerunt ergo filij Dan ſtirpis & fa-
miliæ ſuæ quinq; viros fortiſsimos de Saraa & Eſthaol, vt
explorarent terrã, & diligenter inſpicerent: dixeruntq; eis,
Ite, & conſyderate terram. Qui cum pergentes veniſſent in
montem Ephráim, & intraſſent domũ Michæ, requieuerunt
ibi: & agnoſcẽtes vocem adoleſcentis Leuitæ, vtenteſq; illius
diuerſorio, dixerunt ad eum, Quis te huc adduxit? quid hic
B agis? quam ob cauſam huc venire voluiſti? Qui reſpondit eis,
Hæc & hæc præſtitit mihi Michas, & me mercede cõduxit,
vt ſim ei ſacerdos. Rogauerũt autem eum vt conſuleret Do-
minum, & ſcire poſſent an proſpero itinere pergerent, & res
haberet effectũ. Qui reſpõdit eis, Ite cum pace, Dominus re-
ſpicit viam veſtrã, & iter quò pergitis. Euntes igitur quinq;
viri venerunt Lais, videruntq; populũ habitantem in ea abſq;
vllo timore, iuxta conſuetudinẽ Sidoniorũ, ſecurum & quie-
C tum, nullo ei penitus reſiſtente, magnarumq; opum, & pro-
cul à Sidóne atq; à cunctis hominibus ſeparatum. Reuerſiq;
ad fratres ſuos in Saraa & Eſthaol, quid egiſſent ſciſcitãtibus
reſponderunt, Surgite, & aſcendamus ad eos. vidimus enim
terram valde opulentã & vberẽ: nolite negligere, nolite ceſſa
re: eamus, & poſsideamus eam, nullus erit labor. Intrabimus
ad ſecuros, in regionẽ latiſsimã, tradetq; nobis Dominus lo-
D cum, in quo nullius rei eſt penuria eorum quæ gignuntur in
terra. Profecti igitur ſunt de cognatione Dan, id eſt de Saraa
& Eſthaol ſexcenti viri accincti armis bellicis, aſcendenteſq;
manſerunt in Cariathiárim Iudæ: qui locus ex eo tẽpore Ca-
ſtrorum Dan, nomẽ accepit. & eſt poſt tergũ Cariathiárim.
Inde tranſierunt in montẽ Ephráim. Cumq; veniſſent ad do
mum Michæ, dixerunt quinq; viri qui prius miſsi fuerant ad
conſyderandã terrã Lais, cæteris fratribus ſuis, Noſtis quòd
in domibus iſtis ſit ephod, theraphim, & ſculptile atq; cõfla-
tile: videte quid vobis placeat. Et cum paululũ declinaſſent,
E ingreſsi ſunt domum adoleſcentis Leuitæ, qui erat in domo
Michæ: ſalutaueruntq; eum verbis pacificis. Sexcenti autem
viri ita vt erant armati, ſtabant ante oſtiũ. At illi qui ingreſsi
fuerant domũ iuuenis, ſculptile & ephod & theraphim, atq;
cõflatile tollere nitebantur, & ſacerdos ſtabat ante oſtiũ, ſex-
centis viris fortiſsimis haud procul expectantibus. Tulerunt
igitur qui intrauerant, ſculptile, ephod, & idóla, atq; confla-
tile. Quibus dixit ſacerdos, Quid facitis? Cui reſponderunt,
Tace, & pone digitũ ſuper os tuũ: veniq; nobiſcũ, vt habea-
mus te patrẽ ac ſacerdotem. Quid tibi melius eſt, vt ſis ſacer-
dos in domo vnius viri, an in vna tribu & familia in Iſrael?
F Quod cum audiſſet, acquieuit ſermonibus eorum, & tulit
ephod & idóla ac ſculptile, & profectus eſt cum eis. Qui cũ
pergerẽt, & ante ſe ire feciſſent paruulos ac iumẽta, & omne
quod

quod erat pretioſum, iamq; à domo Michæ eſſent procul, viri qui habitabant in ædibus Michæ conclamantes ſecuti ſunt, & poſt tergū clamare cœperūt. Qui cū reſpexiſſent, dixerunt ad Michā, Quid tibi vis? cur clamas? Qui reſpondit, Deos meos quos mihi feci, tuliſtis, & ſacerdotem, & omnia quæ habeo: & dicitis, Quid tibi eſt? Dixeruntq; ei filij Dan, Caue ne vltrà loquaris ad nos, & veniãt ad te viri animo concitati, & ipſe cum omni domo tua pereas. Et ſic cœpto itinere perrexerunt. Videns autē Michas quòd fortiores ſe eſſent, reuerſus eſt in domū ſuā. Sexcēti autem viri tulerūt ſacerdo-
G tem, & quæ ſuprà diximus: veneruntq; in Lais ad populum quieſcentem atq; ſecurū, & percuſſerunt eos in ore gladij: vrbemq; incēdio tradiderūt, nullo penitus ferente præſidium, eo quòd procul habitarent à Sidone, & cum nullo hominum haberent quicquā ſocietatis ac negotij. Erat autem ciuitas ſita in regione Rohob: quam rurſum extruentes habitauerunt in ea, vocato nomine ciuitatis Dan, iuxta vocabulum patris ſui quem genuerat Iſrael, quæ prius Lais dicebatur. Poſueruntq; ſibi ſculptile, & Ionathan filiū Gerſom filij Moyſi, ac filios eius ſacerdotes in tribu Dan, vſq; ad diem captiuitatis ſuæ. Manſitq; apud eos idolum Michæ omni tempore quo fuit domus Dei in Silo. in diebus illis non erat rex in Iſrael.

[redacted] CAPVT XIX.

A Fvit quidā vir Leuites, habitans in latere montis Ephraim, qui accepit vxorē de Bethlehem Iuda: quæ reliquit eum, & reuerſa eſt in domum patris ſui in Bethlehem, manſitq; apud eū quatuor menſibus. Secutuſq; eſt eā vir ſuus, volens recōciliari ei, atq; blandiri, & ſecum reducere, habens in comitatu puerum & duos aſinos: quæ ſuſcepit eum, & introduxit in domum patris ſui. Quod cū audiſſet ſocer eius, eumq; vidiſſet, occurrit ei lætus, & amplexatus eſt hominem. Manſitq; gener in domo ſoceri tribus diebus comedens cum eo & bibens familiariter. Die autē quarto de nocte cōſurgens, proficiſci voluit. Quem tenuit ſocer, & ait ad eum, Guſta prius puſillum panis, & con-
B forta ſtomachum, & ſic proficiſcēris. Sederuntque ſimul ac comederunt & biberunt. Dixitq; pater puellæ ad generum ſuum, Quæſo te, vt hodie hic maneas, pariterq; lætemur. At ille cōſurgens, cœpit velle proficiſci. Et nihilominus obnixè eum ſocer tenuit, & apud ſe fecit manere. Mane autem facto, parabat Leuites iter. Cui ſocer rurſum, Obſecro, inquit, vt panlulum cibi capias, & aſſumptis viribus, donec increſcat diēs, poſtea proficiſcaris. Comederunt ergo ſimul, ſurrexitq;
C adoleſcens, vt pergeret cum vxore ſua & puero. Cui rurſum locutus eſt ſocer, Conſydera quòd dies ad occaſum declinior ſit, & propinquat ad veſperum: mane apud me etiam hodie, & duc lætum diem, & cras proficiſcēris vt vadas in domum tuam. Noluit gener acquieſcere ſermonibus eius. ſed ſtatim ſurrexit, & venit contra Iebus, quæ altero nomine vocatur Ieruſalem, ducens ſecum duos aſinos onuſtos, & concubinā. Iamq; aderant iuxta Iebus, & dies mutabatur in noctem: dixitq; puer ad Dominū ſuū, Veni obſecro, declinemus ad vrbem Iebuſæorū, & maneamus in ea. Cui reſpōdit Dominus, Non ingrediar oppidum gentis alienæ, quæ non eſt de filijs Iſrael: ſed tranſibo vſq; Gabaa, & cum illuc peruenero mane-
D bimus in ea, aut certè in vrbe Rama. Tranſierunt ergo Iebus, & cœptum carpebant iter, occubuitq; eis ſol iuxta Gabaa, quæ eſt in tribu Beniamin: diuerteruntq; ad eam, vt manerēt ibi. Quò cum intraſſent, ſedebant in platea ciuitatis, & nullus eos recipere volebat hoſpitio. Et ecce, apparuit homo ſenex, reuertens de agro & de opere ſuo veſpere, qui & ipſe de monte erat Ephraim, & peregrinus habitabat in Gabaa. homines autem regionis illius erant filij Iemini. Eleuatiſq; oculis, vidit ſenex ſedentem hominem cū ſarcinulis ſuis in platea ciui-
E tatis, & dixit ad eum, Vnde venis? & quò vadis? Qui reſpondit ei, Profecti ſumus de Bethlehem Iuda, & pergimus ad locum noſtrum, qui eſt in latere montis Ephraim, vnde ieramus in Bethlehem, & nūc vadimus ad domum Dei, nullusq; ſub tectum ſuū nos vult recipere, habentes paleas & fœnum in aſinorum pabulum, & panem ac vinum in meos & ancillæ tuæ vſus, & pueri qui mecum eſt: nulla re indigemus, niſi hoſpitio. Cui reſpōdit ſenex, Pax tecū ſit, ego præbebo omnia quæ neceſſaria ſunt: tātum quæſo ne in platea maneas. Introduxitq; eum in domum ſuam, & pabulum aſinis præbuit: ac
F poſt quam lauerunt pedes ſuos, recepit eos in cōuiuium. Illis epulantibus, & poſt laborem itineris, cibo & potu reficientibus corpora, venerūt viri ciuitatis illius filij belial, id eſt abſq; iugo, & circundantes domum ſenis, fores pulſare cœperunt, clamantes ad Dominum domus, atq; dicentes, Educ virum qui ingreſſus eſt domum tuam, vt abutamur eo. Egreſſuſq; eſt ad eos ſenex, & ait, Nolite fratres, nolite facere malū hoc: quia ingreſſus eſt homo hoſpitium meum, & ceſſate ab hac ſtultitia: habeo filiam virginem, & hic homo habet concubinam, educam eas ad vos, vt humilietis eas, & veſtram libidinem compleatis: tantum obſecro ne ſcelus hoc contra naturam operemini in virum. Nolebant acquieſcere ſermonibus illius: quod cernens homo, eduxit ad eos concubinam ſuam, & eis tradidit illudēdam: qua cum tota nocte abuſi eſſent, di-
G miſerunt eam mane. At mulier recedentibus tenebris, venit ad oſtium domus, vbi manebat Dominus ſuus, & ibi corruit. Mane facto, ſurrexit homo, & aperuit oſtium, vt cœptam expleret viam: & ecce concubina eius iacebat ante oſtiū ſparſis in limine manibus. Cui ille, putans eam quieſcere, loquebatur, Surge, vt ambulemus. Qua nihil reſpondente, intelligens quòd erat mortua, tulit eā, & impoſuit aſino, reuerſuſq; eſt in domum ſuam. Quam cum eſſet ingreſſus, arripuit gladium, & cadauer vxoris cum oſſibus ſuis in duodecim partes ac fruſta concidens, miſit in omnes terminos Iſrael. Quod cum vidiſſent ſinguli, conclamabant, Nunquam res talis facta eſt in Iſrael, ex eo die, quo aſcenderūt patres noſtri de Aegypto, vſq; in præſens tempus: ferte ſententiam, & in commune decernite quid facto opus ſit.

[redacted] CAPVT XX.

A Egreſſi itaq; ſunt omnes filij Iſrael, & pariter congregati quaſi vir vnus de Dan vſque Berſabee, & terra Galaad ad Dominum in Maſpha: omneſq; anguli populorum, & cunctæ tribus Iſrael in eccleſiam populi Dei conuenerunt quadraginta millia peditū pugnatorum. Nec latuit filios Beniamin quòd aſcendiſſent filij Iſrael in Maſpha. Interrogatiſq; Leuita maritus mulieris interfectæ quomodo tantum ſcelus perpetratum eſſet, reſpondit, Veni in Gabaa Beniamin cū vxore mea, illucq; diuerti: & ecce, homines ciuitatis illius circundederunt noctē Oſee 10
domum in qua manebam, volentes me occidere, & vxorem meam incredibili furore libidinis vexantes, denique mortua eſt. Quam arreptam, in fruſta cōcidi, miſiq; partes in omnes terminos poſſeſſionis veſtræ: quia nunquam tantum nefas, & tam grande piaculum factum eſt in Iſrael. Adeſtis omnes filij Iſrael, decernite quid facere debeatis. Stanſq; omnis populus, & quaſi vnius hominis ſermone reſpondit, Non recedemus in tabernacula noſtra, nec ſuam quiſquā intrabit domum: ſed hoc contra Gabaa in commune faciemus, Decem
B viri eligantur è centū, ex omnibus tribubus Iſrael, & centum de mille, & mille de decem millibus, vt comportēt exercitui cibaria, & poſſimus pugnare contra Gabaa Beniamin, & reddere ei pro ſcelere quod meretur. Conuenitque vniuerſus Iſrael ad ciuitatem, quaſi homo vnus eadem mente, vnoque conſilio, & miſerunt nuntios ad omnem tribum Beniamin, qui dicerent, Cur tantum nefas in vobis repertū eſt? Tradite homines de Gabaa, qui hoc flagitiū perpetrarunt, vt morian-

tur, & auferatur malum de Iſrael. Qui noluerũt fratrum ſuo-
rum filiorum Iſrael audire mandatum: ſed ex cunctis vrbi-
bus quæ ſortis ſuæ erant, conuenerunt in Gabaa, vt illis fer-
rent auxilium, & contra vniuerſum populum Iſrael dimica-
rent. Inuentiq; ſunt viginti quinque millia de Beniamin edu-
centium gladium, præter habitatores Gabaa, qui ſeptingenti
erant viri fortiſsimi, ita ſiniſtra vt dextra prælιantes: & ſic fun-
dis lapides ad certum iaciẽtes, vt capillum quoq; poſſent per-
cutere, & nequaquam in alteram partem ictus lapidis defer-
C retur. Virorum quoque Iſrael, abſq; filijs Beniamin, inuenta
ſunt quadringẽta millia educentiũ gladios, & paratorum ad
pugnam. Qui ſurgentes venerunt in Domum Dei, hoc eſt in
Silo: cõſulueruntq; Dominum atque dixerunt, Quis erit in
exercitu noſtro princeps certaminis cõtra filios Beniamin?
Quibus reſpondit Dominus, Iudas ſit dux veſter. Statimq;
filij Iſrael ſurgentes, mane caſtrametati ſunt iuxta Gabaa: &
inde procedentes ad pugnã contra Beniamin, vrbẽ oppugna-
re cœperunt. Egreſsiq; filij Beniamin de Gabaa, occiderunt
de filijs Iſrael die illo viginti duo millia virorum. Ruſum filij
Iſrael & fortitudine, & numero cõfidentes, in eodem loco in
quo prius certauerãt, aciẽ direxerũt: ita tamen vt prius aſcen-
derent, & flerent corã Domino vſq; ad noctẽ: conſulerentq;
eum & dicerẽt, Debeo vltrà procedere ad dimicandũ contra
D filios Beniamin fratres meos, an non? Quibus ille reſpondit,
Aſcẽdite ad eos, & inite certamẽ. Cumq; filij Iſrael altera die
cõtra filios Beniamin ad præliũ proceſsiſſent, eruperunt filij
Beniamin de portis Gabaa: & occurrẽtes eis tãta in illos cæ-
de bacchati ſunt, vt decem & octo millia virorũ educentium
gladium proſternerẽt. Quam ob rem omnes filij Iſrael vene-
runt in domũ Dei, & ſedentes flebant corã Domino: ieiuna-
ueruntq; die illo vſq; ad veſperam, & obtulerunt ei holocau-
ſta, atq; pacificas victimas, & ſuper ſtatu ſuo interrogauerũt.
Eo tempore ibi erat arca fœderis Domini, & Phinees filius
Eleazari filij Aaron præpoſitus domus. Conſuluerunt igitur
Dominum, atq; dixerunt, Exire vltrà debemus ad pugnam
contra filios Beniamin fratres noſtros, an quieſcere? Quibus
ait Dominus, Aſcendite: cras enim tradam eos in manus ve-
ſtras. Poſueruntq; filij Iſrael inſidias per circuitum vrbis Ga-
E baa; & tertia vice, ſicut ſemel & bis, contra Beniamin exerci-
[redacted] tum produxerunt. Sed & filij Beniamin audacter eruperunt
de ciuitate, & fugientes aduerſarios longius perſecuti ſunt:
ita vt vulnerarẽt ex eis ſicut primo die & ſecũdo, & cæderent
per duas ſemitas vertentes terga, quarũ vna ferebatur in Be-
thel, & altera in Gabaa, atq; proſternerẽt triginta circiter vi-
ros, putauerunt enim ſolito eos more cædere. Qui fugã arte
ſimulãtes inierũt conſiliũ, vt abſtraherent eos de ciuitate, &
quaſi fugientes ad ſupradictas ſemitas perducerent. Omnes
itaq; filij Iſrael ſurgentes de ſedibus ſuis, tetenderunt aciẽ in
loco qui vocatur Baalthamar. Inſidiæ quoq; quæ circa vrbem
erãt, paulatim ſe aperire cœperũt, & ab occidẽtali vrbis parte
procedere. Sed & alia decem millia virorũ de vniuerſo Iſrael
habitatores vrbis ad certamina prouocabant. Ingrauatumq;
eſt bellũ contra filios Beniamin: & non intellexerunt quòd
ex omni parte illis inſtaret interitus. Percuſsitq; eos Domi-
nus in cõſpectu filiorum Iſrael, & interfecerunt ex eis in illo
F die viginti quinq; millia, & centũ viros, omnes bellatores &
educentes gladiũ. Filij autẽ Beniamin cum ſe inferiores eſſe
vidiſſent, cœperunt fugere. Quod cernentes filij Iſrael, dede-
runt eis ad fugiendum locũ, vt ad præparatas inſidias deueni-
rent, quas iuxta vrbem poſuerant. Qui cum repẽte de latibu-
lis ſurrexiſſent, & Beniamin terga cædentibus daret, ingreſsi
ſunt ciuitatem & percuſſerũt eam in ore gladij. Signũ autem
dederant filij Iſrael his quos in inſidijs collocauerãt, vt poſt-
quam vrbem cepiſſent, ignem accenderent: vt aſcendente in
altum fumo, captã vrbem demõſtrarent. Quod cum cernerẽt
filij Iſrael in ipſo certamine poſiti (putauerũt enim filij Ben-
iamin eos fugere, & inſtantius perſequebãtur, cæſis de exer-
citu eorum triginta viris) & viderunt quaſi columnam fumi
de ciuitate cõſcendere, Beniamin quoq; reſpiciens retro, cum
captã cerneret ciuitatẽ, & flammas in ſublime ferri: qui prius
ſimulauerant fugam, verſa facie fortius reſiſtebant: Quod cũ
vidiſſent filij Beniamin, in fugã verſi ſunt, & ad viam deſerti
G ire cœperunt, illuc quoq; eos aduerſarijs perſequentibus. ſed
& hi qui vrbem ſuccenderãt, occurrerunt eis. Atq; ita factum
eſt, vt ex vtraq; parte ab hoſtibus cæderẽtur, nec erat vlla re-
quies morientium. Ceciderunt, atq; proſtrati ſunt ad orienta-
lem plagam vrbis Gabaa. Fuerunt autem qui in eodem loco
interfecti ſunt, decem & octo millia virorum, omnes robu-
ſtiſsimi pugnatores. Quod cum vidiſſent qui remanſerant de
Beniamin, fugerunt in ſolitudinem: & pergebant ad petram,
cuius vocabulum eſt Remmon. In illa quoq; fuga palãtes, &
in diuerſa tendentes, occiderunt quinq; millia viros. Et cum
vltrà tenderent, perſecuti ſunt eos, & interfecerunt etiam alia
duo millia. Et ſic factum eſt, vt omnes qui ceciderant de Ben-
iamin in diuerſis locis, eſſent viginti quinq; millia pugnatores
ad bella promptiſsimi. Remanſerunt itaq; de omni numero
Beniamin, qui euadere potuerunt, & fugere in ſolitudinem,
ſexcenti viri: ſederuntq; in Petra Remmon menſibus qua-
tuor. Regreſsi autem filij Iſrael, omnes reliquias ciuitatis à vi-
ris vſq; ad iumenta gladio percuſſerunt: cunctaſq; vrbes, &
viculos Beniamin vorax flamma conſumpſit.

[redacted]

[redacted] CAPVT XXI.

A IVrauerunt quoq; filij Iſrael in Maſpha, & dixe-
runt, Nullus noſtrum dabit filijs Beniamin de fi-
liabus ſuis vxorẽ. Veneruntq; omnes ad domum
Dei in Silo: & in conſpectu eius ſedentes vſq; ad
veſperã, leuauerũt vocẽ, & magno vlulatu cœperũt flere, di-
centes, Quare Dominus Deus Iſrael factum eſt hoc malũ in
populo tuo, vt hodie vna tribus auferretur ex nobis? Altera
autem die diluculo conſurgentes, extruxerũt altare: obtule-
runtq; ibi holocauſta, & pacificas victimas, & dixerũt, Quis
non aſcendit in exercitum Domini de vniuerſis tribubus Iſ-
rael? Grandi enim iuramẽto ſe conſtrinxerant, cum eſſent in
Maſpha, interfici eos qui defuiſſent. Ductiq; pœnitentia filij
Iſrael ſuper fratre ſuo Beniamin, cœperunt dicere, Ablata eſt
B tribus vna de Iſrael, vnde vxores accipient? Omnes enim in
commune iurauimus nõ daturos nos his filias noſtras. Ideir-
co dixerũt, Quis eſt de vniuerſis tribubus Iſrael, qui nõ aſcen-
dit ad Dominum in Maſpha? Et ecce inuenti ſunt habitato-
res Iabes Galaad in illo exercitu nõ fuiſſe. Eo quoq; tempo-
re cum eſſent in Silo, nullus ex eis ibi repertus eſt. Miſerunt
itaq; decem millia viros robuſtiſsimos, & præceperunt eis,
Ite, & percutite habitatores Iabes Galaad in ore gladij, tam
vxores quàm paruulos eorum: & hoc erit quod obſeruare
debebitis, Omne generis maſculini, & mulieres quæ cogno-
uerunt viros, interficite. Inuenteq; ſunt de Iabes Galaad qua-
dringentæ virgines, quæ neſcierunt viri torũ, & adduxerunt
eas ad caſtra in Silo, in terram Chanáan, Miſeruntq; nuntios
ad filios Beniamin, qui erant in petra Remmon, & præcepe-
C runt eis vt eas ſuſciperent in pace. Veneruntq; filij Beniamin
in illo tempore, & datæ ſunt eis vxores de filiabus Iabes Ga-
laad: alias autem non repererunt, quas ſimili modo traderent.
Vniuerſuſq; Iſrael valde doluit, & egit pœnitentiam ſuper
interfectione vnius tribus ex Iſrael. Dixerũtq; maiores natu,
Quid faciemus reliquis, qui non acceperunt vxores? omnes
in Beniamin fœminæ conciderunt, & magna nobis cura in-
gentiq; ſtudio prouidendum eſt, ne vna tribus deleatur ex
Iſrael. Filias enim noſtras eis dare non poſſumus, conſtricti
iuramẽto, & maledictione qua diximus, Maledictus qui de-
derit de filiabus ſuis vxorẽ Beniamin. Ceperuntq; cõſilium,
atq; dixerunt, Ecce ſolemnitas Domini eſt in Silo anniuerſa-
ria, quæ ſita eſt ad ſeptẽtrionem vrbis Bethel, ad orientalem
plagam

plagam viæ, quæ de Bethel tendit ad Sichimam, & ad meri-
diem oppidi Lebona. Præceperuntq; filijs Beniamin, atq; di-
D xerunt, Ite, & latitate in vineis. Cumq; videritis filias Silo ad
ducēdos choros ex more procedere, exite repente de vineis,
& rapite ex eis ſinguli vxores ſingulas, & pergite in terram
Beniamin. Cumq; venerint patres earum, ac fratres, & aduer-
ſum vos queri cœperint, atque iurgari, dicemus eis, Miſere-
mini eorum: non enim rapuerunt eas iure bellantium, atque
victorum, ſed rogantibus vt acciperent, non dediſtis, & à ve-
ſtra parte peccatum eſt. Feceruntq; filij Beniamin vt ſibi fue-
rat imperatum: & iuxta numerū ſuum rapuerunt ſibi de his
quæ ducebant choros, vxores ſingulas: abieruntq; in poſſeſ-
ſionem ſuā, ædificantes vrbes, & habitantes in eis. Filij quoq;
Iſrael reuerſi ſunt per tribus, & familias in tabernacula ſua.
In diebus illis non erat rex in Iſrael, ſed vnuſquiſq; quod ſibi
rectum videbatur, hoc faciebat.

FINIS.

Liber Ruth.

[redacted]

CAPVT I.

A IN DIEBVS vnius iudicis, quādo
iudices præerant, facta eſt fames in terra.
Abijtq; homo de Bethléhem Iuda, vt pe
regrinaretur in regione Moabitide cum
vxore ſua, ac duobus liberis. ipſe vocaba-
tur Elimélech, & vxor eius Noemi: &
duo filij, alter Mahalō, & alter Chelion,
Ephrathæi de Bethléhem Iuda. Ingreſsiq; regionē Moabiti-
dem, morabātur ibi. Et mortuus eſt Elimélech maritus Noe
mi: remanſitq; ipſa cū filijs. Qui acceperunt vxores Moabiti-
B das, quarū vna vocabatur Orpha, altera Ruth. Māſeruntq; ibi
decē annis, & ambo mortui ſunt, Mahalon videlicet & Che-
lion: remanſitq; mulier orbata duobus liberis ac marito. Et
ſurrexit, vt in patriā pergeret cum vtraq; nuru ſua de regione
Moabitide: audierat enim quòd reſpexiſſet Dominus popu-
lum ſuū, & dediſſet eis eſcas. Egreſſa eſt itaq; de loco peregri-
nationis ſuæ cū vtraq; nuru: & iam in via reuertendi poſita in
terrā Iuda, dixit ad eas, Ite in domū matris veſtræ, faciat vo-
biſcum Dominus miſericordiam, ſicut feciſtis cū mortuis, &
mecum. Det vobis inuenire requiē in domibus virorū, quos
ſortituræ eſtis. Et oſculata eſt eas. Quæ eleuata voce, flere
cœperūt, & dicere, Tecū pergemus ad populū tuū. Quibus
illa reſpondit, Reuertimini filiæ meæ, cur venitis mecū? num
vltrà habebo filios in vtero meo, vt viros ex me ſperare poſ-
ſitis? Reuertimini filiæ meæ, & abite: iam enim ſenectute cō-
C fecta ſum, nec apta vinculo cōiugali. etiā ſi poſſem hac nocte
concipere & parere filios, ſi eos expectare velitis donec cre-
ſcant, & annos pubertatis impleāt, antè eritis vetulæ quàm nu
batis. Nolite quæſo filiæ meæ facere hoc: quia veſtra anguſtia
magis me premit, & egreſſa eſt manus Domini cōtra me. Ele
uata igitur voce, rurſum flere cœperūt. Orpha oſculata eſt ſo
crum, ac reuerſa eſt: Ruth adhæſit ſocrui ſuæ. Cui dixit Noe-
mi, En reuerſa eſt cognata tua ad populum ſuum, & ad deos
ſuos, vade cū ea. Quæ reſpondit, Ne aduerſeris mihi, vt relin-
quam te & abeam: quocunq; enim perrexeris, pergam: & vbi
morata fueris, & ego pariter morabor. Populus tuus popu-
lus meus, & Deus tuus Deus meus. Quæ te terra morientem
ſuſceperit, in ea moriar: ibiq; locum accipiā ſepulturæ. Hæc
D mihi faciat Deus, & hæc addat, ſi nō ſola mors me & te ſepa-
rauerit. Videns ergo Noemi, quòd obſtinato animo Ruth
decreuiſſet ſecum pergere, aduerſari noluit, nec ad ſuos vltrà
reditū perſuadere: profectæq; ſunt ſimul, & venerūt in Beth-
léhem. Quibus vrbem ingreſsis, velox apud cunctos fama
percrebuit: dicebātq; mulieres, Hæc eſt illa Noemi. Quibus
ait, Ne vocetis me Noemi, id eſt pulchrā: ſed vocate me, Ma-
ra, id eſt amaram, quia amaritudine valde repleuit me Omni-
potens. Egreſſa ſum plena, & vacuam reduxit me Dominus.
Cur ergo vocatis me Noemi, quam Dominus humiliauit, &
afflixit Omnipotens? Venit ergo Noemi cum Ruth Moa-
bitide nuru ſua, de terra peregrinationis ſuæ: ac reuerſa eſt in
Bethléhem, quando primum hordea metebantur.

[redacted]

CAPVT II.

A ERat autem viro Elimélech cōſanguineus, homo
potēs, & magnarū opum, nomine Booz. Dixitq;
Ruth Moabitis ad ſocrum ſuā, Si iubes, vadam
in agrū, & colligā ſpicas quæ fugerint manus me
tentium, vbicūq; clemētis in me patrisfamiliâs reperero gra-
tiam. Cui illa reſpondit, Vade filia mi. Abijt itaq; & collige-
bat ſpicas poſt terga metentiū. Accidit autē vt ager ille habe
ret Dominum nomine Booz, qui erat de cognatione Elimé-
lech. Et ecce, ipſe veniebat de Bethléhē, dixitq; meſſoribus,
Dominus vobiſcū. Qui reſponderunt ei, Benedicat tibi Do-
minus. Dixitq; Booz iuueni, qui meſſoribus præerat, Cuius
B eſt hæc puella? Cui reſpōdit, Hæc eſt Moabitis quæ venit cū
Noemi, de regione Moabitide, & rogauit vt ſpicas colligeret
remanentes, ſequens meſſorum veſtigia: & de mane vſq; nūc
ſtat in agro, & nec ad momentum domū reuerſa eſt.
Et ait Booz ad Ruth, Audi filia, ne vadas in alterum agrum
ad colligendum, nec recedas ab hoc loco: ſed iungere puellis
meis, & vbi meſſuerint, ſequere. Mandaui enim pueris meis,
vt nemo moleſtus ſit tibi: ſed etiam ſi ſitieris, vade ad ſarcinu-
las, & bibe aquas de quibus & pueri mei bibunt. Quæ cadens
in faciem ſuam, & adorans ſuper terram, dixit ad eum, Vnde
mihi hoc, vt inuenirē gratiā ante oculos tuos, & noſſe me di-
C gnareris peregrinam mulierem? Cui ille reſpondit, Nuntiata
ſunt mihi omnia quæ feceris ſocrui tuæ poſt mortē viri tui:
& quòd reliqueris parētes tuos, & terrā in qua nata es, & ve-
neris ad populum, quem antea neſciebas. Reddat tibi Domi-
nus pro opere tuo, & plenam mercedem recipias à Domino
Deo Iſrael, ad quem veniſti, & ſub cuius cōfugiſti alas. Quæ
ait, Inueni gratiā apud oculos tuos Domine mi, qui conſola-
tus es me, & locutus es ad cor ancillæ tuæ, quæ non ſum ſimi
lis vnius puellarum tuarum. Dixitq; ad eam Booz, Quando
hora veſcēdi fuerit, veni huc, & comede panē, & intinge buc-
cellam tuā in aceto. Sedit itaq; ad meſſorū latus, & congeſsit
polentā ſibi, comeditq;, & ſaturata eſt, & tulit reliquias. Atq;
inde ſurrexit, vt ſpicas ex more colligeret. Præcepit autem
Booz pueris ſuis, dicens, Etiam ſi vobiſcum metere voluerit,

nec prohibeatis eam:& de veſtris quoq; manipulis proijcite
de induſtria,& remanere permittite,vt abſq; rubore colligat,
& colligentem nemo corripiat.Collegit ergo in agro vſq; ad
veſperã:& quæ collegerat virga cædens & excutiens,inuenit
D hordei quaſi ephi menſurã,id eſt tres modios, quos portans
reuerſa eſt in ciuitatem,& oſtendit ſocrui ſuæ: inſuper pro-
tulit,& dedit ei de reliquijs cibi ſui, quo ſaturata fuerat. Di-
xitq́; ei ſocrus ſua, Vbi hodie collegiſti, & vbi feciſti opus?
ſit benedictus,qui miſertus eſt tui,Indicauitq́; ei apud quem
eſſet operata:& nomen dixit viri,quòd Booz vocaretur. Cui
reſpondit Noemi,Benedictus ſit à Domino: quoniã eãdem
gratiã,quam præbuerat viuis,ſeruauit & mortuis. Rurſumq́;
ait, Propinquus noſter eſt homo. Et Ruth, Hoc quoq;, in-
quit,præcepit mihi,vt tandiu meſſoribus eius iungerer, do-
nec omnes ſegetes meterẽtur. Cui dixit ſocrus, Melius eſt fi-
lia mi,vt cũ puellis eius exeas ad metẽdum,ne in alieno agro
quiſpiam reſiſtat tibi. Iuncta eſt itaq; puellis Booz:& tandiu
cũ eis meſſuit,donec hordea & triticũ in horreis cõderentur.

[redacted]. CAPVT III.

A POſtquam autẽ reuerſa eſt ad ſocrũ ſuam, audiuit
ab ea,Filia mi,quæram tibi requiem,& prouide-
bo vt bene ſit tibi.Booz iſte,cuius puellis in agro
iuncta es , propinquus noſter eſt, & hac nocte
areã hordei ventilat. Lauare igitur,& vngere,& induere cul-
tioribus veſtimentis, & deſcende in aream,non te videat ho-
mo,donec eſum potumq́ue finierit. Quando autem ierit ad
dormiendum,nota locum in quo dormiat:veniesq́;,& diſco-
operies pallium quo operitur à parte pedũ,& proijcies te, &
ibi iacebis:ipſe autẽ dicet tibi quid agere debeas. Quæ reſpõ-
B dit, Quicquid præceperis,faciam. Deſcenditq́; in areã, & fe-
cit omnia quæ ſibi imperauerat ſocrus. Cumq́; comediſſet
Booz,& bibiſſet,& factus eſſet hilarior, iſſetq́; ad dormien-
dum iuxta aceruũ manipulorũ,venit abſcõditè,& diſcoper
to pallio à pedibus eius,ſe proiecit. Et ecce,nocte iam media
expauit homo,& conturbatus eſt: viditq; mulierẽ iacentem
ad pedes ſuos,& ait illi, Quæ es? Illaq́; reſpondit, Ego ſum
Ruth ancilla tua:expande palliũ tuũ ſuper famulã tuã, quia
propinquus es. Et ille, Benedicta, inquit, es à Domino filia,&
C priorẽ miſericordiã poſteriore ſuperaſti: quia non es ſecuta
iuuenes pauperes, ſiue diuites. Noli ergo metuere, ſed quic-
quid dixeris mihi faciã tibi. Scit enim omnis populus qui ha-
bitat intra portas vrbis meæ, mulierẽ te eſſe virtutis. Nec ab-
nuo me propinquum,ſed eſt alius me propinquior. Quieſce
hac nocte:& facto mane,ſi te voluerit propinquitatis iure re-
tinere,bene res acta eſt:ſin autẽ ille noluerit, ego te abſq; vlla
dubitatione ſuſcipiã,viuit Dominus.dormi vſq; mane. Dor-
miuit itaq; ad pedes eius, vſq; ad noctis abſceſſum. Surrexit
D itaq; antequã homines ſe cognoſcerẽt mutuo,& dixit Booz,
Caue ne quis nouerit quòd huc veneris. Et rurſum, Expãde,
inquit, pallium tuum; quo operiris,& tene vtraq; manu. Qua
extendente,& tenẽte,mẽſus eſt ſex modios hordei,& poſuit
ſuper eam. Quæ portans ingreſſa eſt ciuitatẽ, & venit ad ſo-
crũ ſuã. Quæ dixit ei, Quid egiſti filia? Narrauitq́; ei omnia
quæ ſibi feciſſet homo. Et ait, Ecce ſex modios hordei dedit
mihi,& ait, Nolo vacuam te reuerti ad ſocrum tuam. Dixitq́;
Noemi, Expecta filia,donec videamus quẽ res exitũ habeat.
neq; enim ceſſabit homo,niſi compleuerit quod locutus eſt.

[redacted].

CAPVT IIII.

A AScendit ergo Booz ad portã, & ſedit ibi. Cumq́;
vidiſſet propinquum prætereire,de quo prius ſer-
mo habitus eſt,dixit ad eum, Declina paulíſper,
& ſede hic:vocans eum nomine ſuo. Qui diuer-
tit,& ſedit. Tollens autem Booz decem viros de ſenioribus
ciuitatis, dixit ad eos, Sedete hic. Quibus reſidentibus locu-
tus eſt ad propinquum,Partem agri fratris noſtri Elimélech
vendit Noemi,quæ reuerſa eſt de regione Moabitide: quod
audire te volui, & tibi dicere corã cunctis ſedentibus, & ma-
ioribus natu de populo meo. Si vis poſsidere iure propinqui
tatis:eme,& poſside.ſin autem diſplicet tibi hoc ipſum, indi-
ca mihi,vt ſciam quid facere debeam.nullus enim eſt propin-
B quus excepto te,qui prior es:& me,qui ſecũdus ſum. At ille
reſpondit, Ego agrum emam. Cui dixit Booz, Quando eme-
ris agrum de manu mulieris, Ruth quoq; Moabitidem, quæ
vxor defuncti fuit,debes accipere:vt ſuſcites nomen propin-
qui tui in hereditate ſua. Qui reſpõdit, Cedo iuri propinqui-
tatis: neq; enim poſteritatem familiæ meæ delere debeo.tu
meo vtere priuilegio,quo me libenter carere profiteor. Hic
autem erat mos antiquitus in Iſrael inter propinquos , vt ſi Deut.25 b
quando alter alteri ſuo iuri cedebat: vt eſſet firma conceſsio, [redacted]
ſoluebat homo calceamentũ ſuum,& dabat propinquo ſuo.
hoc erat teſtimonium ceſsionis in Iſrael. Dixit ergo propin-
quo ſuo Booz, Tolle calceamentum. Quod ſtatim ſoluit de
pede ſuo. At ille maioribus natu,& vniuerſo populo, Teſtes
vos,inquit, eſtis hodie,quòd poſſederim omnia quæ fuerunt
Elimélech & Chelion & Mahalon,tradẽte Noemi: & Ruth
Moabitidem,vxorem Mahalon, in coniugium ſumpſerim,
vt ſuſcitem nomen defuncti in hæreditate ſua,ne vocabulum
eius de familia ſua, ac fratribus & populo deleatur. Vos, in-
quam, huius rei teſtes eſtis. Reſpondit omnis populus qui
erat in porta,& maiores natu, Nos teſtes ſumus:faciat Domi
nus hanc mulierem, que ingreditur domũ tuam,ſicut Rachel,
& Liam,quæ ædificauerunt domũ Iſrael: vt ſit exemplũ vir- [redacted]
tutis in Ephratha, & habeat celebre nomen in Bethléhem:
fiatq́; domus tua,ſicut domus Phares, quẽ Thamar peperit Gene.38
Iudæ, de ſemine quod tibi dederit Dominus ex hac puella.
Tulit itaq; Booz Ruth,& accepit vxorem:ingreſſusq́; eſt ad [redacted]
eam,& dedit illi Dominus vt conciperet & pareret filiũ. Di-
xeruntq́; mulieres ad Noemi, Benedictus Dominus qui nõ
eſt paſſus vt deficeret ſucceſſor familiæ tuæ,& vocaretur no-
men eius in Iſrael:& habeas qui conſoletur animam tuam,&
enutriat ſenectutem. de nuru enim tua natus eſt, qui te dili-
get: & multo tibi melior eſt, quàm ſi ſeptem haberes filios.
Suſceptumq́; Noemi puerum poſuit in ſinu ſuo, & nutricis
ac gerulæ fungebatur officio. Vicinæ autẽ mulieres congra-
tulantes ei,& dicentes, Natus eſt filius Noemi:vocauerũt no- [redacted]
men eius Obed:hic eſt pater Iſai,patris Dauid. Hæ ſunt ge-
nerationes Phares: Phares genuit Eſron, Eſrõ genuit Aram, Matth.1 a
Aram genuit Aminadab, Aminadab genuit Naaſon, Naaſon
genuit Salmon, Salmon genuit Booz, Booz genuit Obed,
Obed genuit Iſai, Iſai genuit Dauid.

F I N I S.

Hieronymi in Libros re-
GVM PRAEFATIO.

VIGINTI & duas literas eſſe apud Hebræos, Syrorum quoq; & Chaldæorum lingua teſtatur, quæ Hebrææ magna ex parte conſinis eſt. nam & ipſi, uigintiduo elementa habent, eodem ſono, ſed diuerſis characteribus. Samaritani etiam pentateuchum Moyſi totidem literis ſcriptitant: figuris tantum, & apicibus diſcrepantes. certumq́; eſt Eſdram ſcribam, legisq; doctorem, poſt captam Ieroſolymam & inſtaurationem templi ſub Zorobabel, alias literas repperiſſe quibus nunc utimur: cum ad illud uſque tempus ijdem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoq; Numerorum hæc eadem ſupputatio, ſub Leuitarum ac ſacerdotum cenſu, myſticè oſtenditur. Et nomen Domini tetragrammaton in quibuſdam

Græcis

Græcis uoluminibus uſq; hodie antiquis expreſſum literis inuenimus. Sed & pſalmi triceſimusſextus, & centeſimusdecimus & centeſimusundecimus, & centeſimusdecimusoctauus, & centeſimusquadrageſimusquartus, quanquam diuerſo ſcribantur metro, tamen eiuſdem numeri texuntur alphabeto. Et Ieremiæ lamentationes, & oratio eius: Salomonis quoq; in fine Prouerbia, ab eo loco in quo ait, Mulierem fortem quis inueniet? iiſdem alphabetis uel inciſionibus ſupputantur. Porrò quinq; literæ duplices apud Hebræos ſunt: Caph, Mem, Nun, Phe, Sade, aliter enim ſcribuntur per has principia, medietateſq; uerborum, aliter fines. Vnde & quinq; à pleriſque libri, duplices æſtimantur, Samuel, Malachim, Dibre haiamin, Eſdras, Ieremias, cum Cinoth, id eſt lamentationibus ſuis. Quomodo igitur uigintiduo elementa ſunt per quæ ſcribimus Hebraicè omne quod loquimur, & eorum initijs uox humana comprehenditur: ita uigintiduo uolumina ſupputantur, quibus quaſi literis & exordijs in Dei doctrina, tenera adhuc & lactens uiri iuſti eruditur infantia.

Primus apud eos liber, uocatur BERESITH*, quem nos Geneſim dicimus. Secundus,* VEELLE SEMOTH*, qui Exodus appellatur. Tertius,* VAICRA*, id eſt Leuiticus. Quartus,* VAIEDABBER*, quem Numeros uocamus. Quintus,* ELLEHADDEBARIM*, qui Deuteronomium prænotatur.*

Hi ſunt quinq; libri Moyſi: quos propriè THORAH*, id eſt legem appellant.*

Secundum Prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Ieſu filio Naue: qui apud eos IEHOSVA BEN NVN *dicitur. Deinde ſubtexunt* SOPHETIM*: id eſt Iudicum librum. Et in eundem compingunt* RVTH*: quia in diebus Iudicum facta eius narratur hiſtoria. Tertius ſequitur* SAMVEL*, quem nos Regum primum & ſecundum dicimus. Quartus,* MALACHIM*, id eſt regum: qui tertio & quarto Regum uolumine continetur. Meliuſq; multo eſt* MALACHIM*, id eſt regũ: quàm* MALACHOTH*, id eſt regnorum dicere. Non enim multarum gentium deſcribit regna: ſed unius Iſraëlitici populi, qui tribubus duodecim cõtinetur. Quintus eſt* ISAIAS*. Sextus,* IEREMIAS*. Septimus,* EZECHIEL*. Octauus, liber duodecim Prophetarum: qui apud illos uocatur* THEREASAR*.*

Tertius ordo, hagiographa poßidet. Et primus liber incipit ab Iob. Secundus à Dauid, quem quinq; inciſionibus, & uno pſalmorum uolumine comprehendunt. Tertius eſt SALOMON*, tres libros habens: Prouerbia, quæ illi parabolas, id eſt* MISLE *appellant. Quartus, Eccleſiaſten, id eſt* COHELETH*. Quintus, Canticum canticorum, quem titulo* SIR HASSIRIM *prænotant. Sextus, eſt* DANIEL*. Septimus,* DIBRE HAIAMIM*, id eſt, uerba dierum: quod ſignificantius Chronicon totius diuinæ hiſtoriæ poſſumus appellare, qui liber, apud nos Paralipomenon primus & ſecundus inſcribitur. Octauus,* ESDRAS*: qui & ipſe ſimiliter apud Græcos & Latinos, in duos libros diuiſus eſt. Nonus,* ESTHER*.*

Atque ita fiunt pariter ueteris legis libri uigintiduo: id eſt Moyſi quinque, & Prophetarum octo, hagiographorum nouem. Quanquam nonnulli RVTH *&* CINOTH *inter hagiographa ſcriptitent, & hos libros in ſuo putent numero ſupputandos: ac per hoc eſſe priſcæ legis libros uigintiquatuor: quos ſub numero uigintiquatuor ſeniorum Apocalypſis Iohannis inducit adorantes agnum, & coronas ſuas proſtratis uultibus offerentes: ſtantibus coram quatuor animalibus oculatis retro & antè, id eſt in præteritum & futurum reſpicientibus, & indefeſſa uoce clamãtibus, Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus omnipotẽs, qui erat, & qui eſt, & qui uenturus eſt. Hic prologus ſcripturarum quaſi galeatũ principiũ, omnibus libris quos de Hebræo uertimus in Latinum, conuenire poteſt: ut ſcire ualeamus quicquid extra hos eſt, inter apocrypha eſſe ponendum. Igitur ſapientia, quæ uulgo Salomonis inſcribitur, & Ieſu filij Sirach liber, & Iudith, & Tobias, & Paſtor, non ſunt in canone. Machabæorum primum librum, Hebraicum reperi. Secundus, Græcus eſt: quod ex ipſa quoque phraſi probari poteſt. Quæ cum ita ſe habeant, obſecro te lector, ne laborem meum, reprehenſionem exiſtimes antiquorum. In templo Dei offert unuſquiſque quod poteſt: alij aurum & argentum & lapides pretioſos, alij byſſum & purpuram & coccum offerunt & hyacinthum: nobiſcum bene agetur, ſi obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen Apoſtolus contemptibiliora noſtra magis neceſſaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per ſingulas ſpecies eccleſiæ præſentis futuræq; diſtinctio, pellibus tegitur & cilicijs: ardoremq; ſolis & iniuriam imbrium ea quæ uiliora ſunt prohibẽt. Legẽ ergo primum Samuel & Malachim meum. meũ inquã, meum. Quicquid enim crebrius uertendo & emendando ſolicitius & didicimus & tenemus, noſtrum eſt. Et cum intellexeris quod antea neſciebas: uel interpretem me exiſtimato, ſi gratus es: uel paraphraſten, ſi ingratus. quanquam mihi omnino conſcius non ſim mutaſſe me quippiam de Hebraica ueritate. Certe ſi incredulus es, lege Græcos codices, & Latinos: & confer cum his opuſculis, & ubicũq; diſcrepare inter ſe uideris, interroga quemlibet Hebræorum, cui magis accommodare debeas fidem. Et ſi noſtra firmauerit, puto quòd eum non exiſtimes coniectorem, ut in eodem loco mecum ſimiliter diuinarit. Sed & uos famulas* CHRISTI *rogo, quæ Domini diſcumbentis pretioſiſſimo fidei myrrho ungitis caput, quæ nequaquam ſaluatorẽ quæritis in ſepulchro, quibus iam ad patrem* CHRISTVS *aſcendit: [redacted] ſæuiunt, & circumeunt ciuitatem, atq; in eo ſe doctos arbitrantur ſi alijs detrahant, orationum ueſtrarum clypeos opponatis. Ego ſciens humilitatem meam, illius ſemper ſententiæ recordabor, Dixi, cuſtodiam uias meas: ut non delinquam in lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiam. cum conſiſteret peccator aduerſum me, Obmutui, & humiliatus ſum: & ſilui à bonis.*

Liber primus Samuelis, quem nos primum Regum dicimus.

[redacted]

CAPVT I.

A FVIT vir vnus de Ramathàim Sophim, de monte Ephràim, & nomen eius Elcana, filius Ieroham, filij Eliu, filij Thau, filij Suph Ephratæus: & habuit duas vxores, nomen vni Anna, & nomen ſecundæ Phenenna. Fueruntq; Phenennæ filij: Annæ autem nõ erant liberi. Et aſcendebat vir ille de ciuitate ſua ſtatutis diebus, vt adoraret, & ſacrificaret Domino exercituum in Silo. Erant autem ibi duo filij Heli, Ophni & Phinees, ſacerdotes Domini. Venit ergo dies, & immolauit Elcana, deditq; Phenennæ vxori ſuæ, & cunctis filijs eius, & filiabus partes: Annæ [redacted]

 2. ſingulis ann[illegible] filij[illegible] naſcentibus, ſinguli [illegible] ſui Hebræi!

autem dedit partem vnam triſtis, quia Annam diligebat. Do-
minus autẽ concluſerat vuluam eius. Affligebat quoq; eam
æmula eius, & vehementer angebat, in tãtum vt ex prouocaret
quòd Dominus concluſiſſet vuluam eius: ſicq́ue faciebat per
ſingulos annos, cũ redeunte tẽpore aſcenderent ad templum
B Domini: & ſic prouocabat eam. porrò illa flebat, & non ca-
piebat cibũ. Dixit ergo ei Elcana vir ſuus, Anna cur fles? &
quare nõ comedis? & quam ob rem affligitur cor tuum? num-
quid non ego melior tibi ſum, quàm decem filij? Surrexit
autem Anna poſtquã comederat, & biberat in Silo. Et Heli
ſacerdote ſedente ſuper ſellam ante poſtes Domus Domini,
[redacted] cum eſſet Anna amaro animo, orauit ad Dominũ flens largi-
ter, & votum vouit, dicens, Domine exercituum, ſi reſpiciẽs
videris afflictionem famulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec
oblitus ancillæ tuæ, dederisq́; ſeruæ tuæ ſexum virilem: dabo
eum Domino omnibus diebus vitæ eius, & nouacula non
aſcendet ſuper caput eius. Factũ eſt autem, cum illa multipli-
caret preces corã Domino, vt Heli obſeruaret os eius. Porrò
C Anna loquebatur in corde ſuo, tantumq́; labia illius moue-
bantur, & vox penitus nõ audiebatur. Exiſtimauit ergo eam
Heli temulentã, dixitq́; ei, Vſquequo ebria eris? digere pau-
liſper vinum quo mades. Reſpondens Anna, Nequaquam,
inquit, Domine mi: nã mulier infelix nimis ego ſum, vinũq́;
& omne quod inebriare poteſt, non bibi, ſed effudi animam
meam in conſpectu Domini. Ne reputes ancillã tuam, quaſi
vnam de filiabus belial: quia ex multitudine doloris, & mœ-
roris mei locuta ſum vſq; in præſens. Tunc Heli ait ei, Vade
in pace, & Deus Iſrael det tibi petitionem tuam, quã rogaſti
eum. At illa dixit, Vtinam inueniat ancilla tua gratiã in ocu-
lis tuis. Et abijt mulier in viam ſuã, & comedit, vultusq́; illius
non ſunt amplius in diuerſa mutati. Et ſurrexerunt mane, &
adorauerunt coram Domino: reuerſiq́; ſunt, & venerunt in
domum ſuam in Ramatha. Cognouit autem Elcana Annam
[redacted] vxorem ſuam: & recordatus eſt eius Dominus. Et factum eſt
poſt circulum dierum, concepit Anna, & peperit filium, vo-
cauitq́; nomen eius Samuel: eo quòd à Domino poſtulaſſet
eum. Aſcendit autem vir eius Elcana, & omnis domus eius,
vt immolaret Domino hoſtiam ſolennem & votum ſuum,
D & Anna non aſcendit: dixit enim viro ſuo, Non vadã, donec
ablactetur infans: & ducam eum, vt appareat ante cõſpectum
Domini, & maneat ibi iugiter. Et ait ei Elcana vir ſuus, Fac
quod bonum tibi videtur, & mane donec ablactes eum: pre-
corq́; vt impleat Dominus verbum ſuum. Manſit ergo mu-
lier, & lactauit filium ſuum, donec amoueret eum à lacte. Et
adduxit eum ſecum, poſtquam ablactauerat, in vitulis tribus,
& vno modio farinæ, & amphora vini, & adduxit eum ad do-
mum Domini in Silo. Puer autem erat adhuc infantulus: &
immolauerunt vitulum, & obtulerunt puerum Heli. Et ait
Anna, Obſecro mi Domine, viuit anima tua: ego ſum illa mu
lier, quæ ſteti corãm te, hic orans Dominum pro puero iſto.
Oraui, & dedit mihi Dominus petitionem meam, quam po-
ſtulaui eum. Idcirco & ego commodaui eum Domino cun-
ctis diebus, quibus fuerit accommodatus Domino. Et adora-
uerunt ibi Dominum. Et orauit Anna, & ait:

[redacted]

A CAPUT II.

[redacted] EXultauit cor meum in Domino, & exaltatum
eſt cornu meũ in Deo meo: dilatatũ eſt os meũ
ſuper inimicos meos: quia lætata ſum in ſalutari
tuo. Non eſt ſanctus, vt eſt Dominus: neq; enim
eſt alius extra te, & non eſt fortis ſicut Deus noſter. Nolite
multiplicare loqui ſublimia, gloriãtes: recedant vetera de ore
veſtro: quia Deus ſcientiarum Dominus eſt, & ipſi præpa-
rantur cogitationes. Arcus fortium ſuperatus eſt, & infirmi
accincti ſunt robore. Repleti prius, pro panibus ſe locaue-
runt: & famelici, ſaturati ſunt: donec ſterilis peperit plurimos:
& quæ multos habebat filios, infirmata eſt. Dominus morti-
ficat, & viuificat. deducit ad inferos, & reducit. Dominus pau- Deut. 32 f
B perem facit, & ditat, humiliat, & ſubleuat. Suſcitat de puluе- Tob. 13 a
re egenum, & de ſtercore eleuat pauperem: vt ſedeat cũ prin Supra 16 b
cipibus, & ſolium gloriæ teneat. Domini enim ſunt cardines
terræ, & poſuit ſuper eos orbem. Pedes ſanctorum ſuorum
ſeruabit, & impij in tenebris conticeſcent: quia non in forti-
tudine roborabitur vir. Dominum formidabunt aduerſa-
rij eius, ſuper ipſos in cœlis tonabit: Dominus iudicabit fi-
nes terræ, & dabit imperium regi ſuo, & ſublimabit cornu
CHRISTI ſui. Et abijt Elcana in Ramatha, in domũ ſuam: [redacted]
C puer autem erat miniſter in conſpectu Domini ante faciem
Heli ſacerdotis. Porrò filij Heli, filij belial, neſcientes Domi
num, neq; officium ſacerdotum ad populum: ſed quicunque
immolaſſet victimam, veniebat puer ſacerdotis dum coque-
rentur carnes, & habebat fuſcinulam tridentem in manu ſua,
& mittebat eam in lebetem, vel in caldariam, aut in ollam, ſi-
ue in cacabum: & omne quod leuabat fuſcinula, tollebat ſa-
cerdos ſibi. ſic faciebant vniuerſo Iſraeli, venientium in Silo.
Etiam antequam adolerent adipem, veniebat puer ſacerdo-
tis, & dicebat immolanti, Da mihi carnem, vt coquam ſacer-
doti: non enim accipiam à te carnem coctam, ſed crudam. Di
cebatq́; illi immolans, Incendatur primùm iuxta morem ho-
D die adeps, & tolle tibi quantumcunque deſyderat anima tua.
Qui reſpondens aiebat ei, Nequaquã: nunc enim dabis, alio-
qui tollam vi. Erat ergo peccatum puerorum grande nimis
coram Domino: quia [illegible] trahebant homines ſacrificio Domi-
ni. Samuel autem [illegible]rabat ante faciem Domini: puer accin
ctus ephod lineo. [redacted] Et tunicam paruam faciebat ei mater ſua,
quam afferebat ſtatutis diebus, aſcendens cum viro ſuo, vt
immolaret hoſtiam ſolennem. Et benedixit Heli Elcanæ &
vxori eius, dixitq́; ei, Reddat tibi Dominus ſemen de mulie-
re hac, pro fœnore quod commodaſti Domino. Et abierunt
in locum ſuum. Viſitauit ergo Dominus Annam, & conce-
pit, & peperit tres filios, & duas filiás: & magnificatus eſt
E puer Samuel apud Dominũ. Heli autem erat ſenex valde, &
audiuit omnia quæ faciebant filij ſui vniuerſo Iſraeli: & quo-
modo dormiebant cum mulieribus quæ obſeruabãt ad oſtiũ
tabernaculi, & dixit eis, Quare facitis res huiuſcemodi, quas
ego audio, res peſsimas, ab omni populo? Nolite filij mei: nõ
enim eſt bona fama quam ego audio, vt tranſgredi faciatis po
pulum Domini. Si peccauerit vir in virum, placari ei poteſt
Deus: ſi autem in Dominum peccauerit vir: quis orabit pro
eo? Et non audierunt vocem patris ſui: quia voluit Dominus
occidere eos. Puer autem Samuel proficiebat, atq; creſcebat,
& placebat tam Deo quàm hominibus. Venit autem vir Dei
ad Heli, & ait ad eum, Hæc dicit Dominus, Nunquid non [redacted]
apertè reuelatus ſum domui patris tui, cum eſſet in Aegypto
F in domo Pharaonis? Et elegi eum ex omnibus tribubus Iſ-
rael mihi in ſacerdotem, vt aſcenderet ad altare meum, & ado
leret mihi incenſum, & portaret ephod corã me: & dedi do-
mui patris tui omnia de ſacrificijs filiorum Iſrael. Quare cal-
ce abiecistis victimam meam, & munera mea quæ præcepi
vt offerrentur in templo: & magis honoraſti filios tuos quàm
me, vt comederetis primitias omnis ſacrificij Iſrael populi
mei? Propterea ait Dominus Deus Iſrael, Loquens locutus 1. Reg. 2 e
ſum, vt domus tua, & domus patris tui miniſtraret in conſpe-
ctu meo, vſq; in ſempiternum. Nunc autem, dicit Dominus,
Abſit hoc à me: ſed quicunq; honorificauerit me, glorificabo
eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Ecce dies
veniunt, & præcidam brachium tuum, & brachium domus
G patris tui, vt non ſit ſenex in domo tua. Et videbis æmulum
tuum in templo, in vniuerſis proſperis Iſrael: & non erit ſe-
nex in domo tua omnibus diebus. Veruntamen nõ auferam
penitus virum ex te ab altari meo: ſed vt deficiant oculi tui
& tabeſcat anima tua, & pars magna domus tuæ morietur,
cum ad

cum ad virilem ætatem venerit. Hoc autem erit tibi ſignum,
quod venturum eſt duobus filijs tuis Ophni & Phinees, In
die vno morientur ambo. Et ſuſcitabo mihi ſacerdotem fide-
lem, qui iuxta cor meum, & animam meam faciet: & ædifica-
bo ei domum fidelem, & ambulabit coram chriſto meo cun-
ctis diebus. Futurum eſt autem, vt quicunq; remanſerit in do
mo tua, veniet vt oretur pro eo, & offerat nummum argen-
teum, & tortam panis, dicatq;, Dimitte me obſecro ad vnam
partem ſacerdotalem, vt comedam bucellam panis.

[redacted]

CAPVT III.

A [redacted] PVer autem Samuel miniſtrabat Domino coram
Heli, & ſermo Domini erat pretioſus. In diebus
illis nō erat viſio manifeſta. Factū eſt ergo in die
quadā, Heli iacebat in loco ſuo, & oculi eius ca-
ligauerāt, nec poterat videre lucernā Dei antequā extingue-
retur. Samuel autē dormiebat in tēplo Domini, vbi erat arca
Dei. Et vocauit Dominus Samuel. Qui reſpondens ait, Ecce
ego. Et cucurrit ad Heli, & dixit, Ecce ego: vocaſti enim me.
Qui dixit, Non vocaui: reuertere, & dormi. Et abijt, & dormi
uit. Et adiecit Dominus rurſum vocare Samuelem. Conſur-
genſq; Samuel abijt ad Heli, & dixit, Ecce ego: quia vocaſti
me. Qui reſpondit, Non vocaui te fili mi: reuertere & dormi.
Porrò Samuel necdum ſciebat Dominum, nec reuelatus fue-
rat ei ſermo Domini. Et adiecit Dominus, & vocauit adhuc
B Samuelem tertiò. Qui conſurgens abijt ad Heli, & ait, Ecce
ego: quia vocaſti me. Intellexit ergo Heli quia Dominus vo-
caret puerum, & ait ad Samuelem, Vade & dormi: & ſi dein-
ceps vocauerit te, dices, Loquere Domine, quia audit ſeruus
tuus. Abijt ergo Samuel, & dormiuit in loco ſuo. Et venit Do
minus, & ſtetit: & vocauit ſicut vocauerat ſecundò, Samuel,
Samuel. Et ait Samuel, Loquere, quia audit ſeruus tuus. Et
[redacted] dixit Dominus ad Samuelem, Ecce ego facio verbū in Iſrael,
quod quicunq; audierit, tinnient ambæ aures eius. In die illa
ſuſcitabo aduerſum Heli, omnia quæ locutus ſum ſuper do-
C mum eius: incipiam & complebo. Prædixi enim ei quòd iu-
dicaturus eſſem domū eius in æternum, propter iniquitatem
eius, eo quòd nouerat indignè agere filios ſuos, & non corri-
puerit eos. Idcirco iuraui domui Heli, quòd nō expietur ini-
quitas domus eius victimis & muneribus vſq; in æternum.
Dormiuit autem Samuel vſq; mane, aperuitq; oſtia domus
Domini. Et Samuel timebat indicare viſionem Heli. Voca-
uit ergo Heli Samuelem, & dixit. Samuel fili mi? Qui reſpon
dens ait, Præſtò ſum. Et interrogauit eū, Quis eſt ſermo qui
dictus eſt ad te? oro te ne celaueris me. hæc faciat tibi Deus,
& hæc addat, ſi abſconderis à me ſermonem ex omnibus ver-
D bis quæ dicta ſunt tibi. Indicauit itaq; ei Samuel vniuerſos
ſermones, & non abſcondit ab eo. Et ille reſpondit, Domi-
nus eſt: quod bonum eſt in oculis ſuis, faciat. Creuit autē Sa-
muel, & Dominus erat cum eo, & non cecidit ex omnibus
verbis eius in terrā. Et cognouit vniuerſus Iſrael à Dan, vſq;
Berſabee, quòd fidelis Samuel propheta eſſet Domini. Et
addidit Dominus vt appareret in Silo: quoniā reuelatus fue-
rat Dominus Samueli in Silo, iuxta verbū Domini. Et eue-
nit ſermo Samuelis vniuerſo Iſraeli.

[redacted]

CAPVT IIII.

A ET factum eſt in diebus illis, cōuenerunt Phili-
ſthijm in pugnā. Egreſſus eſt nanq; Iſrael ob-
uiam Philiſthijm in præliū, & caſtrametatus eſt
iuxta Lapidē adiutorij. Porrò Philiſthijm vene-
runt in Aphec, & inſtruxerūt aciē cōtra Iſrael. Inito autē cer-
tamine, terga vertit Iſrael Philiſthæis: & cæſa ſunt in illo cer-
tamine paſſim per agros, quaſi quatuor millia virorū. Et re-
uerſus eſt populus ad caſtra, dixeruntq; maiores natu de Iſ-
rael, Quare percuſſit nos Dominus hodie corā Philiſthijm?
Afferamus ad nos de Silo arcā fœderis Domini, & veniat in
mediū noſtri, vt ſaluet nos de manu inimicorū noſtrorū. Mi-
B ſit ergo populus in Silo, & tulerūt inde arcā fœderis Domini
exercituū ſedentis ſuper cherubim: erantq; duo filij Heli cū
arca fœderis Domini, Ophni & Phinees. Cūq; veniſſet arca
fœderis Domini in caſtra, vociferatus eſt omnis Iſrael clamo
re grandi, & perſonuit terra, & audierūt Philiſthijm vocem
clamoris, dixeruntq;, Quænā eſt hæc vox clamoris magni in
caſtris Hebræorū? Et cognouerūt quòd arca Domini veniſ-
ſet in caſtra. Timuerūtq; Philiſthijm, dicētes, Venit Deus in
caſtra. Et ingemuerūt, dicentes, Væ nobis: nō enim fuit tanta
exultatio heri & nudiuſtertius: væ nobis. Quis nos ſaluabit
de manu Deorū ſublimiū iſtorū? hi ſunt dij qui percuſſerunt
Aegyptū omni plaga in deſerto. Cōfortamini, & eſtote viri,
Philiſthijm: ne ſeruiatis Hebræis, ſicut & illi ſeruierunt no-
bis: cōfortamini, & bellate. Pugnauerūt ergo Philiſthijm, &
cæſus eſt Iſrael, & fugit vnuſquiſq; in tabernaculū ſuū: & fa-
cta eſt plaga magna nimis: & ceciderūt de Iſrael triginta mil-
C lia peditū, & arca Dei capta eſt: duo quoq; filij Heli mortui
ſunt, Ophni & Phinees. Currēs autē vir de Beniamin ex acie [redacted]
venit in Silo in die illa, ſciſſa veſte, & conſperſus puluere ca-
put. Cumq; ille veniſſet, Heli ſedebat ſuper ſellā cōtra viam
ſpectās. Erat enim cor eius pauens pro arca Dei. Vir autē ille
poſtquā ingreſſus eſt, nuntiauit vrbi: & vlulauit omnis ciui-
tas. Et audiuit Heli ſonitū clamoris, dixitq;, Quis eſt hic ſo-
nitus tumultus huius? At ille feſtinauit, & venit, & nuntiauit
Heli. Heli autē erat nonaginta & octo annorū, & oculi eius
caligauerāt, & videre nō poterat. Et dixit ad Heli, Ego ſum
qui veni de prælio, & ego qui de acie fugi hodie. Cui ille ait,
Quid actū eſt fili mi? Reſpōdens autē ille qui nuntiabat, Fu-
git, inquit, Iſrael corā Philiſthijm, & ruina magna facta eſt in
populo: inſuper, & duo filij tui mortui ſunt, Ophni & Phi-
nees: & arca Dei capta eſt. Cumq; ille nominaſſet arcam Dei,
D cecidit de ſella retrorſum iuxta oſtium, & fractis ceruicibus [redacted]
mortuus eſt. Senex enim erat vir, & grandæuus: & ipſe iudi-
cauit Iſrael quadraginta annis. Nurus aūt eius vxor Phinees,
prægnans erat, vicinaq; partui: & audito nuntio quòd capta
eſſet arca Dei, & mortuus eſſet ſocer ſuus, & vir ſuus, incur-
uauit ſe & peperit. irruerāt enim in eā dolores ſubiti. In ipſo [redacted]
autem momēto mortis eius, dixerunt ei quæ ſtabant circa eā,
Ne timeas, quia filium peperiſti. Quæ non reſpondit eis, ne-
que animaduertit. Et vocauit puerū Ichabod, dicēs, Tranſla-
ta eſt gloria Domini de Iſrael, quia capta eſt arca Dei. Et pro
ſocero ſuo, & pro viro ſuo, ait, Tranſlata eſt gloria Dei ab
Iſrael, eo quòd capta eſſet arca Dei.

[redacted]

CAPVT V.

A PHiliſthijm autē tulerunt arcā Dei, & aſportaue-
runt eam à Lapide adiutorij in Azotum. Tule-
runtq; Philiſthijm arcā Dei, & intulerūt eam in
templū Dagon, & ſtatuerunt eam iuxta Dagon.
Cumq; ſurrexiſſent diluculo Azotij altera die, ecce Dagon
iacebat pronus in terra ante arcam Domini: & tulerunt Da-
gon, & reſtituerūt eū in locū ſuū. Rurſumq; mane die altera
conſurgentes, inuenerunt Dagon iacentē ſuper faciē ſuam in
terra corā arca Domini: caput autem Dagon, & duæ palmæ
manuum eius abſciſſæ erant ſuper limen: porrò Dagon ſolus
B trūcus remāſerat in loco ſuo. Propter hanc cauſam non cal-
cant ſacerdotes Dagon, & omnes qui ingrediuntur templum
eius, ſuper limen Dagon in Azoto, vſq; in hodiernum diem.
Aggrauata eſt autē manus Domini ſuper Azotios, & demo-
litus eſt eos: & percuſſit in ſecretiori parte natiū Azōtū, & fi- Pſal. 77 d
nes eius*. Et ebullierūt villæ & agri in medio regionis illius,

[redacted] & nati ſunt mures, & facta eſt cōfuſio mortis magna in ciuitate. Videntes autē viri Azotij huiuſcemodi plagā, dixerunt, Non maneat arca Dei Iſrael apud nos: quoniā dura eſt manus eius ſuper nos, & ſuper Dagon Deum noſtrū. Et mittentes
C congregauerūt omnes ſatrapas Philiſthinorū ad ſe, & dixerunt, Quid faciemus de arca Dei Iſrael? Reſponderuntq́; Gethæi, Circunducatur arca Dei Iſrael. Et circunduxerūt arcam Dei Iſrael. Illis autē circūducentibus eā, fiebat manus Domini per ſingulas ciuitates interfectionis magnæ nimis: [redacted] & percutiebat viros vniuſcuiuſq; vrbis, à paruo vſq; ad maiorem, & computreſcebant prominentes extales eorū. Inieruntq́; Ge-
D thæi conſiliū, & fecerūt ſibi ſedes pelliceas. Miſerunt ergo arcam Dei in Accaron. Cumq́; veniſſet arca Dei in Accarō, exclamauerunt Accaronitæ, dicentes, Adduxerūt ad nos arcam Dei Iſrael, vt interficiat nos & populū noſtrū. Miſerūt itaq́; & cōgregauerūt omnes ſatrapas Philiſthinorū: qui dixerūt, Dimittite arcā Dei Iſrael, & reuertatur in locū ſuū, vt nō interficiat nos cū populo noſtro. Fiebat enim pauor mortis in ſingulis vrbibus, & grauiſsima valde manus Dei. Viri quoq; qui mortui nō fuerant, percutiebantur in ſecretiori parte natium: & aſcendebat vlulatus vniuſcuiuſq; ciuitatis in cœlum.

[redacted]. CAPVT VI.

A FVit ergo arca Domini in regione Philiſthinorū ſeptem menſibus. Et vocauerunt Philiſthijm ſacerdotes & diuinos, dicentes, Quid faciemus de arca Domini? indicate nobis quomodo remittamus eam in locū ſuum. Qui dixerūt, Si remittitis arcam Dei Iſrael, nolite dimittere eā vacuā, ſed quod debetis, reddite ei pro peccato, & tunc curabimini: & ſcietis quare non recedat manus eius à vobis. Qui dixerūt, Quid eſt quod pro delicto reddere debeamus ei? Reſpōderuntq́; illi, Iuxta numerū prouinciarū Philiſthinorū quinq; anos aureos facietis, & quinq; mures aureos: quia plaga vna fuit omnibus vobis, & ſatrapis veſtris. Facietisq́; ſimilitudines anorū veſtrorum, & ſimilitudines murium qui demoliti ſunt terram, & dabitis Deo Iſrael gloriam: ſi fortè reuelet manū ſuam à vobis, & à dijs veſtris, & à terra veſtra. Quare aggrauatis corda veſtra ſicut ag-
B grauauit Aegyptus, & Pharao cor ſuū? nónne poſtquā percuſſus eſt, tunc dimiſit eos, & abierunt? Nunc ergo arripite & facite plauſtrum nouum vnum: & duas vaccas fœtas, quibus non eſt impoſitū iugum, iungite in plauſtro, & recludite vitulos earum domi. Tolletisq́; arcam Domini, & ponetis in plauſtro, & vaſa aurea quæ exoluiſtis ei pro delicto, ponetis in capſellam ad latus eius: & dimittite eā vt vadat. Et aſpicietis: & ſi quidem per viam finium ſuorum aſcenderit contra Bethſames, ipſe fecit nobis hoc malum grande. ſin autē minime: ſciemus quia nequaquam manus eius tetigit nos, ſed caſu [redacted] accidit. Fecerunt ergo illi hoc modo: & tollentes duas vaccas quæ lactabant vitulos, iunxerunt ad plauſtrum, vitulosq́; earum concluſerūt domi. Et poſuerunt arcam Dei ſuper plauſtrum, & capſellam quæ habebat mures aureos & ſimilitudi-
C nem anorum. Ibant autē in directū vaccæ per viam quæ ducit Bethſames, & itinere vno gradiebantur, pergentes & mugientes: & non declinabāt neq; ad dexteram neq; ad ſiniſtrā: ſed & ſatrapæ Philiſthijm ſequebantur vſque ad terminos [redacted] Bethſames. Porrò Bethſamitæ metebant triticum in valle: & eleuantes oculos [redacted] diſſent. Et plauſtrum venit in agrum Ioſue Bethſamitæ, & ſtetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus, & conciderunt ligna plauſtri, vaccasq́; impoſuerunt ſuper ea holocauſtum Domino. Leuitæ autem depoſuerunt arcam Dei, & capſellam quæ erat iuxta eam in qua erant vaſa aurea, & poſuerunt ſuper lapidem grandem. Viri autem Bethſamitæ obtulerunt holocauſta, & immolauerunt victimas in die illa Domino. Et
D quinq; ſatrapæ Philiſthinorum viderunt, & reuerſi ſunt in Accaron in die illa. Hi ſunt autem ani aurei, quos reddiderūt Philiſthijm pro delicto Domino: Azôtus vnum, Gaza vnū, Aſcalon vnum, Geth vnum, Accaron vnum: & mures aureos ſecundum numerum vrbium Philiſthijm quinq; prouinciarum, ab vrbe murata, vſq; ad villam quæ erat abſq; muro, & vſq; ad Abel magnum ſuper quem poſuerunt arcam Domini, quæ erat vſque in die illa in agro Ioſue Bethſamitis. Percuſsit autem Dominus de viris Bethſamitibus, eo quòd vidiſſent arcā Domini: & percuſsit de populo ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia plebis. Luxitq́; populus, eo quòd Dominus percuſsiſſet plebem plaga magna. Et dixerūt viri Bethſamitæ, Quis poterit ſtare in conſpectu Domini Dei ſancti huius: & ad quem aſcendet à nobis? Miſeruntq́; nūtios ad habitatores Cariathiárim, dicentes, Reduxerunt Philiſthijm arcam Domini, deſcendite, & reducite eam ad vos.

[redacted]. CAPVT VII.

A VEnerunt ergo viri Cariathiárim, & reduxerūt arcam Domini, & intulerunt eā in domū Aminadab in Gabaa: Eleazarū autem filiū eius ſanctificauerunt, vt cuſtodiret arcā Domini. Et factum eſt, ex qua die manſit arca Domini in Cariathiárim, multiplicati ſunt dies, erat quippe iam annus viceſimus: & requieuit omnis domus Iſrael poſt Dominum. Ait autem Samuel ad vniuerſam domū Iſrael, dicens, Si in toto corde veſtro reuertimini ad Dominum, auferte Deos alienos de medio veſtri, [redacted]
B Baalim & Aſtaroth: & preparate corda veſtra Domino, & ſeruite ei ſoli, & eruet vos de manu Philiſthijm. Abſtulerūt ergo filij Iſrael Baalim & Aſtaroth, & ſeruierūt Domino ſoli. Deut. 6 c
Dixit autem Samuel, Congregate vniuerſum Iſrael in Maſphath: vt orem pro vobis Dominū. Et conuenerunt in Maſphath: hauſeruntq́; aquā, & effuderunt in conſpectu Domini, & ieiunauerunt in die illa, atq; dixerunt ibi, Peccauimus Domino. Iudicauitq́; Samuel filios Iſrael in Maſphath. Et audierūt Philiſthijm quòd cōgregati eſſent filij Iſrael in Maſphath, & aſcenderūt ſatrapæ Philiſthinorū ad Iſrael. Quod cum audiſſent filij Iſrael, timuerunt à facie Philiſthinorum. Math. 4 b [redacted]
C Dixeruntq́; ad Samuelem, Ne ceſſes pro nobis clamare ad Dominum Deum noſtrum, vt ſaluet nos de manu Philiſthinorum. Tulit autem Samuel agnum lactentem vnum, & obtulit illum holocauſtū integrū Domino: & clamauit Samuel ad Dominū pro Iſrael, & exaudiuit eum Dominus. Factum eſt autem, cum Samuel offerret holocauſtum, Philiſthijm inière prælium contra Iſrael: intonuit autem Dominus fragore magno in die illa ſuper Philiſthijm, & exterruit eos, & cæſi ſunt à filijs Iſrael. Egreſsiq́; filij Iſrael de Maſphath perſecuti ſunt Philiſthæos, & percuſſerunt eos vſq; ad locū qui Eccle. 40 d
D erat ſubter Bethchar. Tulit autē Samuel lapidem vnū, & poſuit eum inter Maſphath & inter Sen, & vocauit nomen loci illius, Lapis adiutorij. Dixitq́;, Hucuſq; auxiliatus eſt nobis Dominus. Et humiliati ſunt Philiſthijm, nec appoſuerūt vltrà vt venirēt in terminos Iſrael. Facta eſt itaq; manus Domini ſuper Philiſthæos, cūctis diebus Samuelis: & redditæ ſunt vrbes quas tulerant Philiſthijm ab Iſrael, Iſraeli, ab Accaron vſq; Geth, & terminos ſuos: liberauitq́; Iſrael de manu Philiſthinorum, eratq́; pax inter Iſrael & Amorrhæum. Iudicabat quoq; Samuel Iſraelem cunctis diebus vitæ ſuæ, & ibat per ſingulos annos circumiens Bethel & Galgala & Maſphath, & iudicabat Iſraelem in ſupradictis locis. Reuertebaturq́; in Ramátha: ibi enim erat Dominus eius, & ibi iudicabat Iſraelem. Aedificauit etiam ibi altare Domino.

[redacted] CAPVT VIII.

Factum

A Actum eſt autẽ cum ſenuiſſet Samuel, poſuit fi-
lios ſuos iudices ſuper Iſrael. Fuitq; nomen filij
eius primogeniti Ioel:& nomen ſecundi Abia,
iudicum in Berſabee. Et non ambulauerũt filij il-
lius in vijs eius:ſed declinauerũt poſt auaritiam,acceperuntq;
munera,& peruerterunt iudicium. Congregati ergo vniuerſi
maiores natu Iſrael,venerunt ad Samuelem in Ramátha. Di-
xeruntq; ei, Ecce tu ſenuiſti, & filij tui non ambulant in vijs
Oſee 9.b tuis: Conſtitue nobis regem,vt iudicet nos, ſicut & vniuerſæ
11.c habent nationes. Diſplicuitq; ſermo in oculis Samuelis, eo
Act.13.c quòd dixiſſent, Da nobis regem,vt iudicet nos. Et orauit Sa-
B muel ad Dominũ, Dixit autẽ Dominus ad Samuelem, Audi
vocem populi in omnibus quæ loquitur tibi. nõ enim te ab-
iecerunt,ſed me,ne regnẽ ſuper eos. Iuxta omnia opera ſua
quæ fecerũt à die qua eduxi eos de Aegypto vſq; ad diẽ hãc:
ſicut dereliquerunt me,& ſeruierũt dijs alienis, ſic faciũt etiã
tibi. Nunc ergo vocem eorũ audi: verũtamen conteſtare eos,
& prædic eis ius regis qui regnaturus eſt ſuper eos. Dixit ita-
que Samuel omnia verba Domini ad populum qui petierat
à ſe regẽ,& ait, Hoc erit ius regis qui imperaturus eſt vobis,
C Filios veſtros tollet,& ponet in curribus ſuis, facietque ſibi
equites & præcurſores quadrigarum ſuarũ,& conſtituet ſibi
tribunos & centuriones,& aratores agrorũ ſuorum,& meſſo
res ſegetum,& fabros armorum & curruũ ſuorũ. Filias quo-
que veſtras faciet ſibi vnguentarias & focarias & panificas.
Agros quoq; veſtros,& vineas , & oliueta optima tollet, &
dabit ſeruis ſuis. Sed & ſegetes veſtras & vinearũ reditus ad-
decimabit,vt det eunuchis & famulis ſuis. Seruos etiã veſtros,
& ancillas,& iuuenes optimos,& aſinos auferet , & ponet in
D opere ſuo. Greges quoq; veſtros addecimabit,voſq; eritis ei
ſerui. Et clamabitis in die illa à facie regis veſtri quem elegi-
ſtis vobis:& nõ exaudiet vos Dominus in die illa. Noluit au-
tem populus audire vocẽ Samuelis,ſed dixerunt, Nequaquã.
rex enim erit ſuper nos,& erimus nos quoque ſicut omnes
gentes:& iudicabit nos rex noſter,& egredietur ante nos, &
pugnabit bella noſtra pro nobis. Et audiuit Samuel omnia
verba populi,& locutus eſt ea in auribus Dñi. Dixit aũt Dñs
ad Samuelẽ, Audi vocẽ eorũ,& cõſtitue ſuper eos regẽ. Et ait
Samuel ad viros Iſrael, Vadat vnuſquiſq; in ciuitatem ſuam.

[redacted] CAP. IX.

A Et erat vir de Beniamin,nomine Cis,filius Abiel,
filij Seror,filij Becorath,filij Aphia, filij viri Ie-
mini , fortis robore. Et erat ei filius vocabulo
Saul, electus & bonus:& non erat vir de filijs Iſ-
rael melior illo.ab humero & ſurſum eminebat ſuper omnẽ
populũ. Perierant autẽ Aſinæ Cis patris Saul:& dixit Cis ad
Saul filiũ ſuum, Tolle tecum vnum de pueris, & conſurgens
vade,& quære aſinas. Qui cũ trãſiſſent per montẽ Ephraim,
& per terram Saliſa,& non inueniſſent,tranſierunt etiam per
terram Salim,& non erant:ſed & per terram Iemini, & mini
me repererunt. Cum autem veniſſent in terram Suph,dixit
Saul ad puerum qui erat cum eo, Veni,& reuertamur, ne for
tè dimiſerit pater meus aſinas,& ſolicitus ſit pro nobis. Qui
ait ei, Ecce vir Dei eſt in ciuitate hac,vir nobilis:omne quod
loquitur ſine ambiguitate venit.nunc ergo eamus illuc,ſi for-
B tè indicet nobis de via noſtra,propter quã venimus. Dixitq;
Saul ad puerum ſuum, Ecce ibimus:quid feremus ad virum
Dei?panis deficit in ſitarchijs noſtris : & ſportulam non ha-
bemus,vt demus homini Dei, nec quicquam aliud. Rurſum
puer reſpondit Sauli,& ait, Ecce inuenta eſt in manu mea
quarta pars ſtatêris argenti,demus homini Dei,vt indicet no
bis viam noſtram. Olim in Iſrael ſic loquebatur vnuſquiſq;,
vadens conſulere Deum, Venite,& eamus ad Vidẽtem, Qui
enim propheta dicitur hodie,vocabatur olim Videns. Et di-
xit Saul ad puerum ſuum, Optimus ſermo tuus:veni,eamus.

A Et ierunt in ciuitatem in qua erat vir Dei. Cumq; aſcenderẽt
cliuum ciuitatis,inuenerunt puellas egredientes ad haurien-
dam aquam,& dixerunt eis, Num hic eſt Vidẽs? Quæ reſpõ-
dentes,dixerunt illis, Hic eſt:ecce ante te.feſtina nunc:hodie
enim venit in ciuitatem,quia ſacrificium eſt hodie populi in
excelſo. Ingredientes vrbem,ſtatim inuenietis eum antequã
aſcendat excelſum ad veſcendum. neq; enim comeſturus eſt
populus,donec ille veniat:quia ipſe benedicet hoſtiæ, & de-
C inceps comedent qui vocati ſunt. Nunc ergo aſcendite, quia
hodie reperietis eum. Et aſcenderunt in ciuitatem. Cumque
illi ambularent in medio vrbis,apparuit Samuel egrediẽs ob-
uiam eis vt aſcenderet in excelſum. Dominus autem reuela- Act.13.c
uerat auriculam Samuelis ante vnam diẽ quàm veniret Saul,
dicens, Hac ipſa hora,quæ nunc eſt, cras mittam virum ad te
de terra Beniamin,& vnges eum ducem ſuper populũ meum
Iſrael:& ſaluabit populum meum de manu Philiſthinorum:
quia reſpexi populum meum , venit enim clamor eorum ad
me. Cumque aſpexiſſet Samuel Saulem, Dominus dixit ei,
Ecce vir quem dixeram tibi, iſte dominabitur populo meo.
Acceſsit autem Saul ad Samuelem in medio portæ,& ait, In-
dica,oro,mihi,vbi eſt domus Videntis? Et reſpondit Samuel
Sauli,dicens, Ego ſum Videns.aſcende ante me in excelſum,
vt comedatis mecum hodie, & dimittam te mane: & omnia
quæ ſunt in corde tuo,indicabo tibi. Et de aſinis quas nudiuſ-
tertius perdidiſti,ne ſolicitus ſis,quia inuentæ ſunt. Et cuius
D erunt optima quæque Iſrael?nõne tibi, & omni domui pa-
tris tui? Reſpondens autẽ Saul,ait, Numquid non filius Iemi-
ni ego ſum de minima tribu Iſrael, & cognatio mea nouiſſi-
ma inter omnes familias de tribu Beniamin? quare ergo lo-
cutus es mihi ſermonem iſtum? Aſſumens itaq; Samuel Sau-
lem & puerum eius,introduxit eos in triclinium,& dedit eis
locum in capite eorum qui fuerant inuitati. erant enim quaſi
triginta viri. Dixitq; Samuel coquo, Da partem quam dedi
tibi,& pręcepi vt reponeres ſeorſum apud te. Leuauit autem
coquus armum,& poſuit ante Saul. Dixitque Samuel, Ecce
quod remanſit, pone ante te,& comede:quia de induſtria ſer
uatum eſt tibi,quãdo populum vocaui. Et comedit Saul cum
Samuele in die illa. Et deſcenderunt de excelſo in oppidum,
& locutus eſt cũ Saule in ſolario. Cumq; mane ſurrexiſſent,
& iam dies luceſceret,vocauit Samuel Saulem in ſolario, di-
cens, Surge,& dimittam te. Et ſurrexit Saul : egreſsique ſunt
ambo, ipſe videlicet & Samuel. Cumq; deſcenderent in ex-
trema parte ciuitatis , Samuel dixit ad Saul, Dic puero vt an-
tecedat nos,& trãſeat:tu autem ſubſiſte pauliſper,vt indicem
tibi verbum Dei.

[redacted]

CAPVT X.

A Tulit autem Samuel lenticulam olei,& effudit ſu-
per caput eius,& deoſculatus eſt eum,& ait, Ec-
ce vnxit te Dñs ſuper hæreditatem ſuam in prin
cipem * & liberabis populum ſuum de manibus

inimicorum eius, qui in circuitu eius ſunt. Et hoc tibi ſignũ, A
quia vnxit te Dominus in principem. Cũq; abieris hodie
à me, inuenies duos viros iuxta ſepulchrũ Rachel, in finibus
Beniamin in meridie, dicentque tibi, Inuentæ ſunt aſinæ, ad
quas ieras perquirendas: & intermiſsis pater tuus aſinis, ſolicitus
eſt pro vobis, & dicit, Quid faciam de filio meo? Cumq;
abieris inde, & vltrà tranſieris, & veneris ad quercũ Thabor,
inuenient te ibi tres viri aſcendentes ad Deũ in Bethel, vnus
portans tres hœdos, & alius tres tortas panis, & alius portans
lagenam vini. Cumq; te ſalutauerint, dabunt tibi duos panes,
& accipies de manu eorum. Poſt hæc venies in collem Dei,
B ubi eſt ſtatio Philiſthinorũ; & cum ingreſſus fueris ibi vrbẽ,
obuium habebis gregem prophetarum deſcendentiũ de excelſo,
& ante eos pſalterium & tympanũ, & tibiam, & citharam,
[redacted] ipſosq; prophetantes. Et inſiliet in te ſpiritus Domini,
[redacted] & prophetabis cũ eis, & mutaberis in virum alium. Quando
[redacted] ergo euenerint ſigna hæc omnia tibi, fac quæcunque inuenerit
manus tua, quia Dominus tecum eſt. Et deſcẽdes ante me
in Galgala, (ego quippe deſcendam ad te) vt offeras oblationem,
[redacted] & immoles victimas pacificas. Septem diebus expectabis,
[redacted] donec veniam ad te, & oſtendam tibi quid facias. Itaque
[redacted] cum auertiſſet humerum ſuum vt abiret à Samuele, immutauit
[redacted] ei Deus cor aliud, & venerunt omnia ſigna hæc in die illa.
Veneruntq; ad prædictum collem, & ecce cuneus prophetarum
obuius ei: & inſiluit ſuper eũ ſpiritus Domini, & pro-
[redacted] phetauit in medio eorum. Videntes autẽ omnes qui non erãt
[redacted] eũ heri & nudiuſtertius, quòd eſſet cũ prophetis & prophe-
C taret, dixerũt adinuicem, Quænam res accidit filio Cis? num
& Saul inter prophetas? Reſpondit alius ad alterum, dicens,
Et quis pater eorum? Propterea verſum eſt in prouerbium,
Infra 10.d [redacted] Ceſſauit autẽ pro-
[redacted] phetare, & venit ad excelſum. Dixitq; patruus Saul ad eũ, &
ad puerũ eius, Quò abiſtis? Qui reſpõderũt, Quærere aſinas:
quas cum non reperiſſemus, venimus ad Samuelẽ. Et dixit ei
patruus ſuus, Indica mihi quid dixerit tibi Samuel. Et ait
Saul ad patruũ ſuũ, Indicauit nobis quòd inuentæ eſſent aſinæ.
De ſermone autẽ regni non indicauit ei quẽ locutus fuerat
[redacted] ei Samuel. Et conuocauit Samuel populũ ad Dominũ in
[redacted] Maſphat, & ait ad filios Iſrael, Hæc dicit Dñs Deus Iſrael,
[redacted] Ego eduxi Iſrael de Aegypto, & erui vos de manu Aegy-
[redacted] ptiorum, & de manu omniũ regum qui affligebant vos. Vos
[redacted] autem hodie proieciſtis Dominũ Deum veſtrum qui ſolus
[redacted] ſaluauit vos de vniuerſis malis & tribulationibus veſtris: &
dixiſtis, Nequaquam, ſed regem conſtitue ſuper nos. Nũc ergo
ſtate coram Domino per tribus veſtras, & per familias.
Et applicuit Samuel omnes tribus Iſrael, & cecidit ſors ſu-
D per tribum Beniamin. Et applicuit tribum Beniamin & cognationes
eius, & cecidit ſors ſuper cognationem Metri, &
peruenit vſque ad Saul filium Cis. Quæſierunt ergo eum, &
[redacted] non eſt inuentus. Et conſuluerunt poſt hęc Dominũ vtrum-
[redacted] nam venturus eſſet illuc. Reſpõditq; Dominus, Ecce abſconditus
eſt domi. Cucurrerunt itaq;, & tulerunt eum inde: ſtetitq;
in medio populi, & altior fuit vniuerſo populo ab humero
& ſurſum. Et ait Samuel ad omnem populum, Certe
videtis quem elegit Dominus, quoniam non ſit ſimilis illi in
[redacted] omni populo. Et clamauit omnis populus, & ait, Viuat rex.
Supra 8.c Locutus eſt autem Samuel ad populum legem regni, & ſcripſit
in libro, & repoſuit coram Domino: & dimiſit Samuel
omnem populum, ſingulos in domũ ſuam. ſed & Saul abijt
in domum ſuam in Gabaa: & abijt cum eo pars exercitus,
[redacted] quorum tetigerat Deus corda. Filij verò Belial dixerunt,
[redacted] Num ſaluare nos poterit iſte? Et deſpexerũt eum, & non attulerunt
ei munera: ille verò diſsimulabat ſe audire.

[redacted]

CAPVT XI.

A Et aſcendit Naas Ammonites, & pugnare cœpit
aduerſum Iabes Galaad. Dixeruntq; omnes viri
Iabes ad Naas, Habeto nos fœderatos, & ſeruiemus
tibi. Et reſpondit ad eos Naas Ammonites,
In hoc feriam vobiſcum fœdus, vt eruam omniũ veſtrũ oculos
dextros, ponamq; vos opprobrium in vniuerſo Iſrael. Et
dixerũt ad eũ ſeniores Iabes, Cõcede nobis ſeptẽ dies, vt mittamus
nũtios ad vniuerſos terminos Iſrael: & ſi nõ fuerit qui
defendat nos, egrediemur ad te. Venerũt ergo nuntij in Ga-
B baa Saulis, & locuti ſunt verba hæc, audiẽte populo: & leuauit
omnis populus vocem ſuam, & fleuit. Et ecce Saul veniebat,
ſequens boues de agro, & ait, Quid habet populus quòd
plorat? Et narrauerũt ei verba virorũ Iabes. Et inſiluit ſpiri- [redacted]
tus Domini in Saul, cum audiſſet verba hæc, & iratus eſt fu-
ror eius nimis. Et aſſumens vtrunq; bouem, concidit in fruſta,
miſitq; in omnes terminos Iſrael per manum nũtiorum,
dicens, Quicunq; non exierit, & ſecutus fuerit Saul & Samuel,
ſic fiet bobus eius. Inuaſit ergo timor Domini popu-
C lum, & egreſsi ſunt quaſi vir vnus. Et recenſuit eos in Bezec:
fueruntq; filiorum Iſrael trecenta millia, virorũ autem Iuda
triginta millia. Et dixerunt nuntijs qui venerant, Sic dicetis
viris, qui ſunt in Iabes Galaad, Cras erit vobis ſalus, cum incaluerit
ſol. Venerunt ergo nuntij, & annuntiauerunt viris Iabes:
qui lætati ſunt. Et dixerunt, Mane exibimus ad vos, &
facietis nobis omne quod placuerit vobis. Et factum eſt, cum
dies craſtinus veniſſet, conſtituit Saul populũ in tres partes:
& ingreſſus eſt media caſtra in vigilia matutina, & percuſsit
Ammon vſque dum incaleſceret dies, reliqui autem diſperſi
D ſunt, ita vt non relinquerentur in eis duo pariter. Et ait popu Supra 10.d
lus ad Samuelem, Quis eſt iſte qui dixit, Saul regnabit ſuper
nos? Date viros, & interficiemus eos. Et ait Saul, Non occide- [redacted]
tur quiſquam in die hac, quia hodie fecit Dominus ſalutem
in Iſrael. Dixit autem Samuel ad populum, Venite, & eamus [redacted]
in Galgala, & innouemus ibi regnum. Et perrexit omnis po- [redacted]
pulus in [redacted]
in Galga[redacted] ibi victimas [redacted] corã Do-
mino. Et lætatus eſt ibi Saul, & cuncti viri Iſrael nimis.

[redacted] CAPVT XII.

A. Dixit autem Samuel ad vniuerſum Iſrael, Ecce audiui
vocẽ veſtram iuxta omnia quæ locuti eſtis
ad me, & cõſtitui ſuper vos regẽ. Et nũc rex graditur
ante vos; ego autem ſenui, & incanui, porrò
filij mei vobiſcum ſunt. itaq; conuerſatus coram vobis ab
adoleſcentia mea vſq; ad hanc diem, ecce prẽſto ſum. Loqui- Eccl.46.d
mini de me corã Domino, & corã Chriſto eius, vtrũ bouem
cuiuſquã tulerim, aut aſinum, ſi quempiam calumniatus ſum,
ſi oppreſsi aliquẽ, ſi de manu cuiuſquã munus accepi: & contemnam
illud hodie reſtituamq; vobis. Et dixerũt, Non es calumniatus
nos, neq; oppreſsiſti, neq; tuliſti de manu alicuius
quippiã. Dixitq; ad eos, Teſtis eſt dñs aduerſum vos, et teſtis
Chriſtus eius in die hac, quia non inueneritis in manu mea
quippiã. Et dixerũt, Teſtis. Et ait Samuel ad populum, Dñs
qui fecit Moyſen & Aaron, & eduxit patres noſtros de terra
Aegypti, adeſt. Nũc ergo ſtate, vt iudicio cõtendã aduerſum
vos corã Dño de omnibus miſericordijs Dñi, quas fecit vobiſcũ,
& cum patribus veſtris: quomodo Iacob ingreſſus eſt
Aegyptũ, & clamauerũt patres veſtri ad Dñm: & miſit Dñs Gene.46.a
B Moyſen & Aaron, & eduxit patres veſtros de Aegypto, &
collocauit eos in loco hoc. Qui obliti ſunt Domini Dei ſui, et
tradidit eos in manus Siſaræ magiſtri militiæ Aſor, & in ma- Iudic.4.a
nu Philiſthinorũ, & in manu regis Moab, & pugnauerũt aduerſum
eos. Poſtea aũt clamauerũt ad Dñm, & dixerũt, Peccauimus,
quia dereliquimus Dominũ, & ſeruiuimus Baalim
& Aſtaroth: nunc ergo erue nos de manu inimicorũ noſtrorum,
& ſeruiemus tibi. Et miſit Dominus Ierobáal & Badan, Iudic.6.c
& Samſon,

& Samſon,& Barac,& Iephte & Samuel,& eruit vos de ma-
nu inimicorũ veſtrorũ per circuitũ, & habitaſtis cõfidenter.
C Videntes autẽ quòd Naas rex filiorũ Ammon veniſſet aduer
ſum vos,dixiſtis mihi,Nequaquã,ſed rex imperabit nobis:
cum Dominus Deus veſter regnaret in vobis.Nũc ergo præ
ſtò eſt rex veſter,quẽ elegiſtis & petiſtis:ecce dedit vobis Do
minus regẽ.Si timueritis Dominũ,& ſeruieritis ei, & audieri
tis vocẽ eius,& nõ exaſperaueritis os Domini : eritis & vos,
& rex qui imperat vobis ſequentes Dominũ Deũ veſtrum.
ſi autẽ non audieritis vocem Domini,ſed exaſperaueritis ſer-
mones eius , erit manus Domini ſuper vos,& ſuper patres
[redacted] veſtros.Sed & nunc ſtate,& videte rem iſtam grandẽ,quã fa-
ẽturus eſt Dominus in conſpectu veſtro. Nũquid nõ meſsis
tritici eſt hodie?inuocabo Dominum,& dabit voces, & plu-
uias.& ſcietis & videbitis quia grande malum feceritis vobis
in conſpectu Domini, petentes ſuper vos regem. Et clama-
uit Samuel ad Dominum,& dedit Dominus voces, & plu-
uias in illa die.Et timuit omnis populus nimis Dominum &
D Samuelem.Et dixit vniuerſus populus ad Samuelẽ,Ora pro
ſeruis tuis ad Dominum Deum tuum,vt non moriamur. ad-
didimus enim vniuerſis peccatis noſtris malum,vt peteremus
[redacted] nobis regem.Dixit autem Samuel ad populum,Nolite time
re,vos feciſtis vniuerſum malum hoc : veruntamen nolite re-
cedere à tergo Domini,ſed ſeruite Domino in omni corde
veſtro.Et nolite declinare poſt vana,quæ non proderunt vo-
bis,neq; eruent vos,quia vana ſunt : & non derelinquet Do-
minus populum ſuum,propter nomen ſuum magnum:quia
iurauit Dominus facere vos ſibi populum.Abſit autem à me
hoc peccatum in Domino,vt ceſſem orare pro vobis , & do-
[redacted] cebo vos viam bonam & rectam. Igitur timete Dominũ, &
ſeruite ei in veritate, ex toto corde veſtro. vidiſtis enim ma-
gnifica,quæ in vobis geſſerit.Quòd ſi perſeueraueritis in ma
litia:& vos & rex veſter pariter peribitis.

[redacted]. CAPVT XIII.

A Filius vnius anni erat Saul cum regnare cœpiſſet:
Infra 15.d duobus aũt annis regnauit ſuper Iſrael. Et elegit
ſibi Saul tria millia de Iſrael:& erant cũ Saul duo
millia in Machmas,& in monte Bethel:mille au-
tem cũ Ionatha in Gabaa Beniamin.porrò cæterũ populum
remiſit vnũquenq; in tabernacula ſua. Et percuſsit Ionathas
ſtationem Philiſthinorũ,quæ erat in Gabaa. Quod cum au-
diſſent Philiſthijm,Saul cecinit buccina in omni terra, dicẽs,
Audiant Hebræi.Et vniuerſus Iſrael audiuit huiuſcemodi fa
mam,Percuſsit Saul ſtationẽ Philiſthinorum:& erexit ſe Iſ-
rael aduerſus Philiſthijm. Clamauit ergo populus poſt Saul
in Galgala.Et Philiſthijm cõgregati ſunt ad præliandũ con-
tra Iſrael,triginta millia curruũ,& ſex millia equitum,& reli
B quum vulgus,ſicut arena quæ eſt in littore maris plurima.Et
aſcendẽtes caſtrametati ſunt in Machmas ad orientem Beth-
auen.Quod cum vidiſſent viri Iſrael ſe in arcto poſitos(affli-
ctus enim erat populus) abſconderũt ſe in ſpelũcis, & in ab-
ditis,in petris quoq;,& in antris, & in ciſternis. Hebræi autẽ
tranſierunt Iordanẽ in terram Gad & Galaad. Cumq; adhuc
eſſet Saul in Galgala, vniuerſus populus perterritus eſt, qui
ſequebatur eum. Et expectauit ſeptẽ diebus iuxta placitum
Samuelis,& nõ venit Samuel in Galgala:dilapſusq; eſt popu
[redacted] lus ab eo.Ait ergo Saul,Afferte mihi holocauſtum,& pacifi-
ca. Et obtulit holocauſtum. Cumq; cõpleſſet offerens holo-
cauſtum,ecce Samuel veniebat:& egreſſus eſt Saul obuiã ei,
vt ſalutaret eũ.Locutusq; eſt ad eũ Samuel,Quid feciſti?Re-
ſpõdit Saul,Quia vidi quòd populus dilaberetur à me,& tu
nõ veneras iuxta placitos dies,porrò Philiſthijm congregati
fuerant in Machmas:dixi, Nũc deſcẽdent Philiſthijm ad me
C in Galgala,& faciem Domini non placaui. Neceſsitate com-
pulſus,obtuli holocauſtum. Dixitq; Samuel ad Saul, Stultè
egiſti,nec cuſtodiſti mandata Domini Dei tui, quæ præce-
pit tibi.Quod ſi non feciſſes,iam nũc præparaſſet Dominus
regnum tuum ſuper Iſrael in ſempiternũ,ſed nequaquam re-
gnum tuũ vltrà conſurget.Quæſiuit Dominus ſibi virum iu-
xta cor ſuum:& præcepit ei Dominus vt eſſet dux ſuper po
pulum ſuũ,eo quòd non ſeruaueris quæ præcepit Dominus.
Surrexit autẽ Samuel,& aſcendit de Galgalis in Gabaa Ben-
iamin. * Et reliqui populi aſcenderunt poſt Saul obuiam po
pulo,qui expugnabant eos veniẽtes de Galgala in Gabaa,in
colle Beniamin ·· Et recenſuit Saul populũ,qui inuenti fue
rant cum eo,quaſi ſexcentos viros. Et Saul,& Ionathas filius
D eius,populusq; qui inuẽtus fuerat cũ eis, erat in Gabaa Ben-
iamin:porrò Philiſthijm cõſederant in Machmas. Et egreſsi
ſunt ad præliandũ de caſtris Philiſthinorum tres cunei:vnus [redacted]
cuneus pergebat contra viam Ephráim ad terram Saul. por-
rò alius ingrediebatur per viam Bethhoron. tertius autẽ ver-
terat ſe ad iter termini * in terra Sabaa ·· imminentis valli
Seboim contra deſertũ. Porrò faber ferrarius non inuenieba- [redacted]
tur in omni terra Iſrael,cauerant enim Philiſthijm , ne fortè
facerent Hebræi gladiũ aut lanceã. Deſcendebat ergo omnis
Iſrael ad Philiſthijm,vt exacueret vnuſquiſq; vomerẽ ſuum,
& ligonem,& ſecurim,& ſarculum. Retuſæ itaq; erant acies
vomerum,& ligonum,& tridentum,& ſecurium,vſq; ad ſti-
mulum corrigendum.Cumq; veniſſet dies prælij,non eſt in-
uentus enſis & lancea in manu totius populi qui erat cũ Sau- [redacted]
le & Ionatha,excepto Saul & Ionatha filio eius. Egreſſa eſt
autem ſtatio Philiſthijm,vt tranſcenderet in Machmas.

[redacted]. CAPVT XIIII. [redacted]

A Et accidit in quadam die vt diceret Ionathas fi-
lius Saul ad adoleſcentem armigerum ſuum, Ve-
ni,& tranſeamus ad ſtationem Philiſthinorum,
quæ eſt trans locum illum. Patri autem ſuo hoc
ipſum non indicauit.Porrò Saul morabatur in extrema par-
te Gabaa ſub malogranato,quæ erat in agro Gabaa : & erat
populus cum eo quaſi ſexcentorum virorum. Et Achias fi-
lius Achitob fratris Ichabod filij Phinees,qui ortus fuerat ex
Heli ſacerdote Domini in Silo portabat ephod. Sed & po- Supra 4.d
pulus ignorabat quò iſſet Ionathas. Erant autem inter aſcen-
ſus,per quos nitebatur Ionathas tranſire ad ſtationem Phili-
ſthinorum,eminentes petræ ex vtraq; parte,& quaſi in mo-
dum dentium ſcopuli hincinde prærupti, nomen vni Boſes,
& nomen alteri Sene:vnus ſcopulus prominens ad aquilonẽ
ex aduerſo Machmas,& alter ad meridiem contra Gabaa.
Dixit autem Ionathas ad adoleſcentem armigerũ ſuum. Ve-
ni,tranſeamus ad ſtationem incircunciſorum horum, ſi for-
tè faciat Dominus pro nobis:quia non eſt Domino difficile [redacted]
ſaluare vel in multis,vel in paucis.Dixitque ei armiger ſuus,
Fac omnia quæ placent animo tuo : perge quò cupis, & ero
tecum vbicũq; volueris. Et ait Ionathas, Ecce nos tranſimus
ad viros iſtos. Cumq; apparuerimus eis , ſi taliter locuti fue-
B rint ad nos, Manete, donec veniamus ad vos : ſtemus in loco
noſtro,nec aſcendamus ad eos.ſi autem dixerint,Aſcẽdite ad
nos:aſcendamus,quia tradidit eos Dominus in manibus no-
ſtris,& hoc erit nobis ſignũ. Apparuit igitur vterq; ſtationi
Philiſthinorũ:dixerũtq; Philiſthijm,En Hebræi egrediũtur
de cauernis,in quibus abſcõditi fuerãt. Et locuti ſunt viri de
ſtatione ad Ionathan,& ad armigerum ſuum, dixeruntque,
Aſcendite ad nos, & oſtendemus vobis rem. Et ait Iona-
thas ad armigerum ſuum, Aſcendamus , ſequere me:tradi-
dit enim Dominus eos in manus Iſrael. Aſcendit autem Io-
nathas manibus & pedibus reptans, & armiger eius poſt
eum.Itaque * cum vidiſſent faciem Ionathæ ·· alij cadebant
ante Ionathan,alios armiger eius interficiebat , ſequens eum.
Et facta

Et facta eſt plaga prima, quam percuſſit Ionathas & armiger
eius, quaſi viginti virorum in media parte iugeris, quam par
boum in die arare conſueuit. Et factũ eſt miraculũ in caſtris
per agros: ſed & omnis populus ſtationis eorum, qui ierant
C ad prædandum, obſtupuit, & conturbata eſt terra, & accidit
quaſi miraculũ à Deo. Et reſpexerunt ſpeculatores Saul, qui
erãt in Gabaa Beniamin, & ecce multitudo proſtrata, & huc
illucq́; diffugiens. Et ait Saul populo qui erat cum eo, Requi-
rite, & videte quis abierit ex nobis. Cumq́; requiſiſſent, reper-
tum eſt non adeſſe Ionathan, & armigerũ eius. Et ait Saul ad
Achiam, Applica arcam Dei. Erat enim ibi arca Dei in die
illa cum filijs Iſrael. Cumq́; loqueretur Saul ad ſacerdotem,
tumultus magnus exortus eſt in caſtris Philiſthinorũ: creſce-
batq́; paulatim, & clarius reſonabat. Et ait Saul ad ſacerdo-
tem, Contrahe manum tuam. Conclamauit ergo Saul, & o-
mnis populus qui erat cum eo, & venerunt vſq; ad locũ cer-
taminis: & ecce verſus fuerat gladius vniuſcuiuſq; ad proxi-
mum ſuum & cædes magna nimis. Sed & Hebræi qui fuerãt
cum Philiſthijm heri & nudiuſtertius, aſcenderantq́; cum eis
in caſtris, reuerſi ſunt vt eſſent cum Iſrael & ijs qui erãt cum
Saul & Ionatha. Omnes quoq; Iſraelitæ qui ſe abſconderant
in mõte Ephraím, audiẽtes quòd fugiſſent Philiſthæi, ſocia-
uerunt ſe cum ſuis in prælio. * Et erant cum Saul, quaſi de-
cem millia virorum ·· Et ſaluauit Dominus Deus in die illa
D Iſrael. pugna autem peruenit vſq; ad Bethauen. Et viri Iſrael
ſociati ſunt ſibi in die illa: adiurauit autem Saul populum, di-
cens, Maledictus vir qui comederit panem vſq; ad veſperam,
donec vlciſcar de inimicis meis. Et non manducauit vniuer-
ſus populus panem: omneq́; terræ vulgus venit in ſaltum, in
quo erat mel ſuper faciẽ agri. Ingreſſus eſt itaq; populus ſal-
tum, & apparuit fluens mel, nulluſq́; applicuit manum ad os
ſuum, timebat enim populus iuramentum. Porrò Ionathas
non audierat cum adiuraret pater eius populum: extenditq́;
ſummitatem virgæ, quam habebat in manu, & intinxit in fa-
uum mellis: & conuertit manum ſuam ad os ſuum, & illumi-
nati ſunt oculi eius. Reſpondenſq́; vnus de populo, ait, Iure-
iurando conſtrinxit pater tuus populum, dicens, Maledictus
vir, qui comederit panem hodie, defecerat autẽ populus. Di-
xitq́; Ionathas, Turbauit pater meus terrã: vidiſtis ipſi quia
illuminati ſunt oculi mei, eo quòd guſtauerim paululum de
melle iſto: quantò magis ſi comediſſet populus de prȩda ini-
micorum ſuorũ, quam reperit? nónne maior plaga facta fuiſ-
ſet in Philiſthijm? Percuſſerunt ergo in die illa Philiſthæos
à Machmis vſq; in Aialon. Defatigatus eſt autem populus ni-
E mis, & verſus ad prædam tulit oues, & boues, & vitulos, &
mactauerũt in terra: comeditq́; populus cum ſanguine. Nun-
tiauerunt autẽ Sauli dicẽtes quòd populus peccaſſet Domi-
no, comedens cum ſanguine. Qui ait, Præuaricati eſtis: volui-
te ad me iam nunc ſaxũ grande. Et dixit Saul, Diſpergimini
in vulgus, & dicite eis vt adducat ad me vnuſquiſq; bouẽ ſuũ
& arietem, & occidite ſuper iſtud, & veſcimini, & non peccabi-
tis Domino comedẽtes cum ſanguine. Adduxit itaq; omnis
populus vnuſquiſq; bouem in manu ſua vſq; ad noctẽ, & oc-
ciderunt ibi. Aedificauit autem Saul altare Domino: tuncq́ue
primũ cœpit ædificare altare Domino. Et dixit Saul, Irrua-
mus ſuper Philiſthæos nocte, & vaſtemus eos vſquedũ illu-
ceſcat mane, nec relinquamus ex eis virũ. Dixitq́; populus,
Omne quod bonũ videtur in oculis tuis, fac. Et ait ſacerdos,
F Accedamus huc ad Deũ. Et cõſuluit Saul Dominũ, Nũ per-
ſequar Philiſthijm? ſi trades eos in manus Iſrael? Et nõ reſpõ-
der ei in die illa. Dixitq́; Saul, Applicate huc vniuerſos angu-
los populi: & ſcitote, & videte per quẽ acciderit peccatũ hoc
hodie. Viuit Dominus ſaluator Iſrael, quia ſi per Ionathan
filium meũ factũ eſt, abſq; retractatione morietur. Ad quod
nullus cõtradixit ei de omni populo. Et ait ad vniuerſum Iſ-
rael, Separamini vos in partem vnam, & ego cũ Ionatha filio
meo ero in parte altera. Reſponditq́; populus ad Saul, Quod
bonum videtur in oculis tuis, fac. Et dixit Saul ad Dominum
Deũ Iſrael, * Domine Deus Iſrael da indiciũ, quid eſt quòd
nõ reſponderis ſeruo tuo hodie. Si in me aut in Ionatha filio
meo eſt iniquitas hæc, da oſtenſionẽ. aut ſi hæc iniquitas eſt
in populo tuo ·· da ſanctitatẽ. Et deprehẽſus eſt Ionathas &
Saul, populus autẽ exiuit. Et ait Saul, Mittite ſortẽ inter me, [redacted]
& inter Ionathan filiũ meum. Et captus eſt Ionathas. Dixit
G autẽ Saul ad Ionathan, Indica mihi quid feceris. Et indicauit
ei Ionathas, & ait, Guſtans guſtaui in ſummitate virgæ, quæ
erat in manu mea, paululũ mellis, & ecce ego morior. Et ait
Saul, Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia morte morie-
ris Ionatha. Dixitq́; populus ad Saul, Ergóne Ionathas mo-
rietur, qui fecit ſalutem hanc magnam in Iſrael? hoc nefas eſt:
viuit Dominus, ſi ceciderit capillus de capite eius in terram,
quia cũ Deo operatus eſt hodie. Liberauit ergo populus Io-
nathan, vt non moreretur. Receſſitq́; Saul, nec perſecutus eſt
Philiſthijm: porrò Philiſthijm abierunt in loca ſua. Et Saul
confirmato regno ſuper Iſrael, pugnabat per circuitum ad- [redacted]
uerſum omnes inimicos eius, contra Moab, & filios Ammõ,
& Edom, & reges Soba, & Philiſthæos: & quocunq; ſe ver-
terat, ſuperabat. Congregatoq́; exercitu percuſſit Amalec,
& eruit Iſrael de manu vaſtatorum eius. Fuerunt autem filij
Saul, Ionathas, & Ieſſui, & Melchiſua: & nomina duarum fi-
liarum eius, nomen primogenitæ Merob, & nomen minoris
Michol. Et nomen vxoris Saul, Achinoem filia Achimaas:
& nomen principis militiæ eius Abner, filius Ner, patruelis
Saul. Porrò Cis fuerat pater Saul, & Ner pater Abner, filius
Abiel. Erat autem bellum potens aduerſum Philiſthæos
omnibus diebus Saul. Nam quemcumq; viderat Saul virum
fortem, & aptum ad prælium, ſociabat eum ſibi.

[redacted]

CAPVT XV.

A ET dixit Samuel ad Saul, Me miſit Dominus, vt
vngerem te in regem ſuper populũ eius Iſrael:
nunc ergo audi vocem Domini, Hæc dicit Do-
minus exercituum, Recenſui quæcunq; fecit A-
malec Iſraeli, quomodo reſtitit ei in via cum aſcenderet de
Aegypto. Nunc ergo vade, & percute Amalec, & demolire Exod.17.f
vniuerſa eius: non parcas ei, ſed interfice à viro vſque ad mu-
lierẽ, & paruulũ atq; lactentẽ, bouẽ, & ouẽ, camelũ & aſinũ.
Præcepit itaq; Saul populo, & recẽſuit eos quaſi agnos: ducẽ-
ta millia peditũ, & decẽ millia virorum Iuda. Cumq; veniſſet
Saul vſq; ad ciuitatẽ Amalec, tetendit inſidias in torrẽte. Di-
B xitq́; Saul Cinæo, Abite, recedite atq; diſcedite ab Amalec:
ne forte inuoluam te cum eo. tu enim feciſti miſericordiam
cum omnibus filijs Iſrael, cum aſcenderent de Aegypto. Et
receſſit Cinæus de medio Amalec. Percuſſitq; Saul Amalec
ab Euila, donec venias ad Sur, quæ eſt è regione Aegypti. Et
apprehendit Agag regem Amalec viuum: omne autem vul-
gus interfecit in ore gladij. Et pepercit Saul & populus, A-
gag, & optimis gregibus ouium & armentorum, & veſtibus,
& arietibus, & vniuerſis quæ pulchra erant, nec voluerunt di-
ſperdere ea. quicquid verò vile fuit & reprobum, hoc demo-
liti ſunt. Factum eſt autẽ verbum Domini ad Samuel, dicens,
C Pœnitet me quòd conſtituerim Saul regem: quia dereliquit
me, & verba mea opere non impleuit. Contriſtatuſq́; eſt Sa-
muel, & clamauit ad Dominum tota nocte. Cumq́; de nocte
ſurrexiſſet Samuel, vt iret ad Saul mane, nuntiatũ eſt Samue-
li, eo quòd veniſſet Saul in Carmelum, & erexiſſet ſibi forni-
cem triumphalẽ, & reuerſus tranſiſſet, deſcendiſſetq́; in Gal-
gala. Venit ergo Samuel ad Saul, & * Saul offerebat holocau-
ſtum Domino de initijs prædarum quæ attulerat ex Ama-
lec. Et cum veniſſet Samuel ad Saul ·· dixit ei Saul, Benedi-
D ctus tu à Domino, impleui verbũ Domini. Dixitq́; Samuel,
Et quæ eſt hæc vox gregum quæ reſonat in auribus meis, &

armento

armentorū quam ego audio? Et ait Saul, De Amalec adduxe
runt ea: pepercit enim populus melioribus ouibus & armen
tis vt immolarentur Domino Deo tuo, reliqua verò occidi-
mus. Ait autē Samuel ad Saul, Sine me, & indicabo tibi quæ
locutus ſit Dominus ad me nocte. Dixitque ei, Loquere. Et
Supra 13.c ait Samuel, Nónne cum paruulus eſſes in oculis tuis, caput in
tribubus Iſrael factus es? vnxitq; te Dominus in regem ſuper
Iſrael, & miſit te Dominus in viam, & ait, Vade, & interfice
peccatores Amalec, & pugnabis cōtra eos vſq; ad internecio-
E nem eorū. Quare ergo non audiſti vocē Domini: ſed verſus
ad prædam es, & feciſti malum in oculis Domini? Et ait Saul
ad Samuelem, Imò audiui vocē Domini, & ambulaui in via
per quā miſit me Dominus, & adduxi Agag regē Amalec,
& Amalec interfeci. Tulit autē de præda populus oues & bo
ues primitias eorum quæ cæſa ſunt, vt immolet Deo tuo in
[redacted] Galgalis. Et ait Samuel, Nunquid vult Dominus holocauſta
& victimas, & non potius vt obediatur voci Domini? ME-
LIOR EST ENIM OBEDIENTIA QVAM VICTIMAE: &
auſcultare, magis quàm offerre adipem arietū. quoniā quaſi
peccatū ariolandi eſt, repugnare: & quaſi ſcelus idololatriæ,
nolle acquieſcere. Pro eo ergo quòd abiecisti ſermonem Do
Eccle.4.d mini, abiecit te, ne ſis rex. Dixitq; Saul ad Samuelē, Peccaui,
Oſee 6.c quia præuaricatus ſum ſermonē Domini, & verba tua, timēs
Matth.9.b populū, & obediens voci eorū. Sed nūc porta quæſo peccatū
F meum, & reuertere mecum vt adorē Dominū. Et ait Samuel
ad Saul, Non reuertar tecū, quia proieciſti ſermonē Domi-
ni, & proiecit te Dominus, ne ſis rex ſuper Iſrael. Et conuer-
[redacted] ſus eſt Samuel vt abiret: ille autē apprehendit ſummitatē pal
lij eius, quæ & ſciſſa eſt. Et ait ad eū Samuel, Scidit Dominus
regnū Iſrael à te hodie, & tradidit illud proximo tuo melio-
ri te. Porrò triumphator in Iſrael non parcet, & pœnitudine
non flectetur, neq; enim homo eſt, vt agat pœnitentiam. At
ille ait, Peccaui: ſed nunc honora me coram ſenioribus popu-
G li mei, & coram Iſrael, & reuertere mecum, vt adorē Domi-
num Deum tuum. Reuerſus ergo Samuel ſecutus eſt Saulē:
& adorauit Saul Dominū. Dixitq; Samuel, Adducite ad me
Agag regem Amalec. Et oblatus eſt ei Agag pinguiſsimus.
Et dixit Agag, Siccine ſeparat amara mors? Et ait Samuel,
Sicut fecit abſque liberis mulieres gladius tuus, ſic abſque li-
beris erit inter mulieres mater tua. Et in fruſta concidit eum
Samuel coram Domino in Galgalis. Abijt autem Samuel in
Ramátha, Saul vero aſcendit in domum ſuam in Gabaa. Et
non vidit Samuel vltrà Saul vſque ad diem mortis ſuæ: ve-
runtamen lugebat Samuel Saulem, quoniam Dominum pœ
nitebat quòd conſtituiſſet regem Saul ſuper Iſrael.

[redacted]

CAPVT XVI.

A Ixitq; Dominus ad Samuelem, Vſquequo tu lu
ges Saul, cum ego proiecerim eum ne regnet ſu-
per Iſrael? imple cornu tuum oleo, & veni, vt mit
tam te ad Iſai Bethlehemitem: prouidi enim in fi-
lijs eius mihi regem. Et ait Samuel, Quomodo vadam? audiet
enim Saul, & interficiet me. Et ait Dominus, Vitulum de ar-
mento tolles in manu tua, & dices, Ad immolandū Domino
veni. Et vocabis Iſai ad victimam, & ego oſtendam tibi quid
facias: & vnges quemcumq; monſtrauero tibi. Fecit ergo Sa-
muel ſicut locutus eſt ei Dominus. Venitq; in Bethlehem, et
admirati ſunt ſeniores ciuitatis. occurrentes ei, dixeruntque,
Pacificúsne eſt ingreſſus tuus? Et ait, Pacificus: ad immolan-
B dum Domino veni. ſanctificamini, & venite mecū vt immo-
[redacted] lem. Sanctificauit ergo Iſai & filios eius, & vocauit eos ad ſa-
crificium. Cumq; ingreſsi eſſent, vidit Eliab & ait, Num co-
ram Domino eſt Chriſtus eius? Et dixit Dominus ad Samue
Pſal.7.c lem, Ne reſpicias vultū eius, neq; altitudinē ſtaturę eius: quo-
niam abieci eum, nec iuxta intuitū hominis ego iudico. ho-
A mo enim videt ea quæ parēt, Dominus autē intuetur cor. Et [redacted]
vocauit Iſai Abinadab, & adduxit eum corā Samuele. Qui di
xit, Nec hunc elegit Dominus. Adduxit autē Iſai Samma. de
quo ait, Etiā hūc non elegit Dominus. A[illegible]itaq; Iſai ſe-
ptē filios ſuos corā Samuele: & ait Samue[illegible] Nō elegit
Dominus ex iſtis. Dixitq; Samuel ad Iſai, N[illegible]quid iam cō-
pleti ſunt filij? Qui reſpōdit, Adhuc reliquus eſt paruulus, &
paſcit oues. Et ait Samuel ad Iſai, Mitte, & adduc eum: nec
enim diſcumbemus prius quàm huc ille veniat. Miſit ergo &
C adduxit eū. Erat autē rufus, & pulcher aſpectu, decoraq; fa- 2.Reg.7.b
cie, & ait Dn̄s, Surge, & vnge eū, ipſe eſt enim. Tulit ergo Sa Pſal.77.d
muel cornu olei, & vnxit eū in medio fratrū eius: & directus & 88.b
eſt ſpiritus Domini à die illa in Dauid, & deinceps: ſurgēſq; Actu.7.f
Samuel abijt in Ramátha. Spiritus autem Domini receſsit à & 13.d
Saul, & exagitabat eū ſpiritus nequā à Dn̄o. Dixerūtq; ſerui
Saul ad eum, Ecce ſpiritus Domini malus exagitat te. Iubeat
Dn̄s noſter, & ſerui tui qui corā te ſunt, quærēt hominē ſciē-
tem pſallere cithara: vt quando arripuerit te ſpiritus Domini
malus, pſallat manu ſua, & leuius feras. Et ait Saul ad ſeruos
ſuos, Prouidete ergo mihi aliquē bene pſallentē, & adducite
D eum ad me. Et reſpōdens vnus de pueris, ait, Ecce vidi filium
Iſai Bethlehemitē ſcientem pſallere, & fortiſsimū robore, &
virum bellicoſum, & prudentē in verbis, & virum pulchrum:
& Dominus eſt cum eo. Miſit ergo Saul nuntios ad Iſai, di-
cens, Mitte ad me Dauid filiū tuum, qui eſt in paſcuis. Tulit
ergo Iſai aſinum plenū panibus, & lagenā vini, & hœdum de
capris vnum, & miſit per manū Dauid filij ſui Sauli. Et venit
Dauid ad Saul, & ſtetit coram eo: at ille dilexit eum nimis, &
factus eſt eius armiger. Miſitq; Saul ad Iſai, dicēs, Stet Dauid
in conſpectu meo: inuenit enim gratiā in oculis meis. Igitur
quandocunq; ſpiritus Domini arripiebat Saul, Dauid tolle-
bat citharā, & percutiebat manu ſua, & refocillabatur Saul, &
leuius habebat. recedebat enim ab eo ſpiritus malus.

[redacted]

CAPVT XVII.

A Ongregantes autem Philiſthijm agmina ſua in
prælium, conuenerūt in Socho Iudæ: & caſtrame-
tati ſunt inter Socho & Azeca in finibus Dom-
mim. Porrò Saul & filij Iſrael congregati vene-
runt in Vallē terebinthi, & direxerūt aciem ad pugnandum
contra Philiſthijm. Et Philiſthijm ſtabant ſuper montem ex
parte hac, & Iſrael ſtabat ſupra montem ex altera parte: val-
liſq; erat inter eos. Et egreſſus eſt vir ſpurius de caſtris Phili- [redacted]
ſthinorum nomine Goliath, de Geth, altitudinis ſex cubito-
rū & palmi: & caſsis ærea ſuper caput eius: & lorica ſquama-
ta induebatur. porrò pondus loricæ eius, quinque millia ſi-
clorum æris erat, & ocreas æreas habebat in cruribus: &
clypeus æreus tegebat humeros eius. haſtile autem haſtæ
eius erat quaſi liciatorium texentium. ipſum autem ferrum
haſtæ eius ſexcentos ſiclos habebat ferri: & armiger eius
antece

antecedebat eum. Stanſq; clamabat aduerſum phalāgas Iſra-
el,& dicebat eis, Quare veniſtis parati ad prælium? nunquid
ego non ſum Philiſthæus,& vos ſerui Saul? Eligite ex vobis
[redacted] virum,& deſcendat ad ſingulare certamen. ſi quiuerit pugna-
re mecum,& percuſſerit me, erimus vobis ſerui: ſi autem ego
præualuero,& percuſſero eum, vos ſerui eritis,& ſeruietis
nobis. Et aiebat Philiſthæus, Ego exprobraui agminibus Iſ-
B rael hodie, Date mihi virum,& ineat mecum ſingulare certa-
men. Audiens autem Saul,& omnes Iſraelitæ ſermones Phi-
liſthæi huiuſcemodi, ſtupebant,& metuebant nimis. Dauid
Supra 16.a autem erat filius viri Ephrathæi, de quo ſuprà dictum eſt. de
Bethlehem Iuda, cui nomē erat Iſai, qui habebat octo filios,
& erat vir in diebus Saul ſenex,& grādæuus inter viros. Abie
runt autem tres filij eius maiores poſt Saul in prælium:& no
mina trium filiorum eius qui perrexerunt ad bellum, Eliab
primogenitus,& ſecundus Abinadab, tertius quoq; Samma,
Dauid autem erat minimus. Tribus ergo maioribus ſecutis
Saulem, abijt Dauid,& reuerſus eſt à Saul, vt paſceret gre-
gem patris ſui in Bethlehem. Procedebat verò Philiſthæus
mane & veſpere,& ſtabat quadraginta diebus. Dixit autem
[redacted] Iſai ad Dauid filium ſuum, Accipe fratribus tuis ephi polen-
tæ,& decē panes iſtos,& curre in caſtra ad fratres tuos,& de-
cem formellas caſei has deferes ad tribunum:& fratres tuos
viſitabis, ſi rectè agant,& cum quibus ordinati ſint, diſce.
Saul autem,& illi,& omnes filij Iſrael, in Valle terebinthi pu
gnabant aduerſum Philiſthijm. Surrexit itaq; Dauid mane,
& commendauit gregem cuſtodi:& onuſtus abijt, ſicut præ-
C ceperat ei Iſai. Et venit ad locum Magala,& ad exercitū qui
egreſſus ad pugnam vociferatus erat in certamine. Direxe-
rat enim aciem Iſrael, ſed & Philiſthijm ex aduerſo fuerant
præparati. Derelinquens ergo Dauid vaſa, quæ attulerat, ſub
manu cuſtodis ad ſarcinas, cucurrit ad locum certaminis,&
interrogabat ſi omnia rectè agerentur erga fratres ſuos. Cūq;
adhuc ille loqueretur eis, apparuit vir ille ſpurius aſcendens,
Goliath nomine, Philiſthæus, de Geth, de caſtris Philiſthi-
norum:& loquente eo hæc eadem verba, audiuit Dauid.
Omnes autem Iſraelitæ, cum vidiſſent virum, fugerunt à fa-
cie eius, timentes eum valde. Et dixit vnus quiſpiam de Iſ-
rael, Num vidiſtis virum hunc qui aſcendit? ad exprobran-
dum enim Iſrael, aſcendit. Virum ergo qui percuſſerit eum,
ditabit rex diuitijs magnis,& filiam ſuam dabit ei,& domum
patris eius faciet abſq; tributo in Iſrael. Et ait Dauid ad viros
qui ſtabant ſecum, dicens, Quid dabitur viro qui percuſſerit
Philiſthæum hunc,& tulerit opprobrium de Iſrael? quis eſt
enim hic Philiſthæus incircunciſus qui exprobrauit aciem
D Dei viuentis? Referebat autem ei populus eundem ſermo-
nem, dicens, Hæc dabuntur viro qui percuſſerit eum. Quod
cum audiſſet Eliab frater eius maior, loquente eo cum alijs,
iratus eſt contra Dauid,& ait, Quare veniſti,& quare dereli-
quiſti pauculas oues illas in deſerto? ego noui ſuperbiā tuā,
& nequitiam cordis tui: quia vt videres prælium, deſcendiſti.
Et dixit Dauid, Quid feci? nunquid non verbum eſt? Et de-
clinauit paululum ab eo ad alium: dixitq; eūdem ſermonem.
Et reſpondit ei populus verbum ſicut prius. Audita ſunt au-
tem verba quæ locutus eſt Dauid,& annunciata in cōſpectu
Saul. Ad quem cum fuiſſet adductus, locutus eſt ei, Non con
[redacted] cidat cor cuiuſquam in eo: ego ſeruus tuus vadam,& pugna-
bo aduerſum Philiſthæum. Et ait Saul ad Dauid, Non vales
reſiſtere Philiſthæo iſti, nec pugnare aduerſus eū: quia puer
es, hic autem vir bellator eſt ab adoleſcentia ſua. Dixitq; Da-
uid ad Saul, Paſcebat ſeruus tuus patris ſui gregem,& venie-
bat leo vel vrſus,& tollebat arietem de medio gregis,& per-
ſequebar eos,& percutiebam, eruebamq; de ore eorū,& illi
conſurgebant aduerſum me,& apprehendebam mētum eo-
rum,& ſuffocabam, interficiebamq; eos. Nam & leonem &
Eccl.47.a vrſum interfeci ego ſeruus tuus: erit igitur & Philiſthęus hic
incircunciſus, quaſi vnus ex eis.* Nunc vadam & auferam op
probrium populi, quoniā quis eſt iſte Philiſthæus incircun-
ciſus? quia auſus eſt maledicere exercitui Dei viuentis. Et
E ait Dauid, Dominus qui eripuit me de manu leonis,& de ma
nu vrſi, ipſe me liberabit de manu Philiſthæi huius. Dixit au
tem Saul ad Dauid, Vade,& Dominus tecum ſit. Et induit
Saul Dauid veſtimentis ſuis,& impoſuit galeam æream ſu-
per caput eius,& veſtiuit eum lorica. Accinctus ergo Dauid
gladio eius ſuper veſtem ſuam, cœpit tentare ſi armatus poſ-
ſet incedere: non enim habebat conſuetudinem. Dixitq; Da [redacted]
uid ad Saul, Non poſſum ſic incedere, quia non vſum habeo.
Et depoſuit ea,& tulit baculum ſuū quem ſemper habebat
in manibus:& elegit ſibi quinq; limpidiſsimos lapides de tor
rente,& miſit eos in peram paſtoralē quam habebat ſecum,
& fundā manu tulit:& proceſsit aduerſum Philiſthæū. Ibat [redacted]
autem Philiſthæus incedens,& appropinquās aduerſum Da
uid,& armiger eius ante eum. Cūq; inſpexiſſet Philiſthæus,
F & vidiſſet Dauid, deſpexit eum. Erat autem adoleſcēs rufus,
& pulcher aſpectu. Et dixit Philiſthæus ad Dauid, Nūquid
ego canis ſum, quòd tu venis ad me cū baculo? Et maledixit
Philiſthęus Dauid in dijs ſuis: dixitq; ad Dauid, Veni ad me,
& dabo carnes tuas volatilibus cœli,& beſtijs terræ. Dixit au
tem Dauid ad Philiſthæum, Tu venis ad me cum gladio,& [redacted]
haſta,& clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini
exercituum, Dei agminū Iſrael, quibus exprobraſti hodie,
& dabit te Dominus in manu mea,& percutiam te,& auferā
caput tuum à te:& dabo cadauera caſtrorum Philiſthijm ho
die volatilibus cœli,& beſtijs terræ: vt ſciat omnis terra quia
eſt Deus in Iſrael. Et nouerit vniuerſa eccleſia hęc quia nō in
gladio nec in haſta ſaluat Dominus: ipſius enim eſt bellū,& [redacted]
tradet vos in manus noſtras. Cū ergo ſurrexiſſet Philiſthęus,
& veniret,& appropinquaret cōtra Dauid, feſtinauit Dauid,
& cucurrit ad pugnā ex aduerſo Philiſthæi. Et miſit manum
ſuā in perā, tulitq; vnū lapidē,& funda iecit,& percuſsit Phi
liſthæū in fronte:& infixus eſt lapis in fronte eius,& cecidit
in faciē ſuā ſuper terrā. Præualuitq; Dauid aduerſum Phili- 1.Mac.4.d
ſthæū in funda & lapide, percuſſumq; Philiſthæū interfecit. Pſal.77.d
Cumq; gladiū non haberet in manu Dauid, cucurrit,& ſtetit
ſuper Philiſthæū,& tulit gladiū eius,& eduxit eū de vagina
G ſua:& interfecit eū, præciditq; caput eius. Vidētes autē Phi-
liſthijm quòd mortuus eſſet fortiſsimus eorū, fugerūt. Et cō-
ſurgentes viri Iſrael & Iuda vociferati ſunt,& perſecuti ſunt
Philiſthæos vſq; dū venirent in vallē,& vſq; ad portas Acca-
ron: cecideruntq; vulnerati de Philiſthijm in via Sarim,& vſq;
ad Geth,& vſq; ad Accaron. Et reuertentes filij Iſrael poſtq̄
perſecuti fuerāt Philiſthæos, inuaſerūt caſtra eorū. Aſſumēs
autem Dauid caput Philiſthæi, attulit illud in Ieruſalē: arma [redacted]
verò eius poſuit in tabernaculo ſuo. Eo autem tempore quo
viderat Saul Dauid egredientem contra Philiſthæum, ait ad
Abner principem militiæ, De qua ſtirpe deſcendit hic adole
ſcens, Abner? Dixitq; Abner, Viuit anima tua, rex, ſi noui.
Et ait rex, Interroga tu, cuius filius ſit iſte puer. Cumque re-
greſſus eſſet Dauid, percuſſo Philiſthæo, tulit eum Abner,
& introduxit coram Saule caput Philiſthæi habentem in ma
nu ſua. Et ait ad eum Saul, De qua progenie es ô adoleſcens?
Dixitq; Dauid, Filius ſerui tui Iſai Bethlehemitæ ego ſum.

[redacted]

CAPVT XVIII.

A ET factum eſt, cum compleſſet loqui ad Saul,
anima Ionathæ conglutinata eſt animæ Dauid,
& dilexit eum Ionathas quaſi animam ſuam. Tu
litque eum Saul in die illa,& non conceſsit ei vt
reuerteretur in domum patris ſui. Inierunt autem Dauid &
Ionathas fœdus: diligebat enim eum quaſi animam ſuā. Nam
expoliauit ſe Ionathas tunica qua erat indutus,& dedit eam
David,

Dauid,& reliqua veſtimenta ſua vſq; ad gladiũ & arcum ſuũ,
& vſq; ad baltheũ. Egrediebatur quoq; Dauid ad omnia quę-
B cunq; miſiſſet eum Saul,& prudẽter ſe agebat:poſuitq; eum
Saul ſuper viros belli,& acceptus erat in oculis vniuerſi po-
puli,maximeq; in conſpectu famulorũ Saul. Porrò cũ reuer
teretur percuſſo Philiſthæo Dauid,egreſſæ ſunt mulieres de
vniuerſis vrbibus Iſrael,cantantes,chorosq; ducentes in oc-
curſum Saul regis,in tympanis lætitiæ & in ſiſtris. Et præci-
Eccl. 47. a nebant mulieres ludentes,atq; dicentes,Percuſsit Saul mille,
& Dauid decẽ millia.Iratus eſt autẽ Saul nimis,& diſplicuit
C in oculis eius ſermo iſte:dixitq;,Dederũt Dauid decem mil-
lia,& mihi mille dederunt:quid ei ſupereſt,niſi ſolũ regnum?
Nõ rectis ergo oculis Saul aſpiciebat Dauid à die illa & dein
[redacted] ceps. Poſt diem autẽ alterã,inuaſit ſpiritus Dei malus Saul,
& prophetabat in medio domus ſuæ:Dauid autem pſallebat
manu ſua,ſicut per ſingulos dies. Tenebatq; Saul lanceam,et
miſit eã,putãs quòd cõfigere poſſet Dauid cũ pariete:& de-
clinauit Dauid à facie eius ſecundò. Et timuit Saul Dauid: eo
quòd Dominus eſſet cum eo,& à ſe receſsiſſet. Amouit ergo
eum Saul à ſe,& fecit eum tribunũ ſuper mille viros:& egre
D diebatur,& ingrediebatur in conſpectu populi. In omnibus
quoq; vijs ſuis Dauid prudẽter agebat,& Dominus erat cum
eo. Vidit itaq; Saul quòd prudẽs eſſet nimis,& cœpit cauere
eũ.Omnis autẽ Iſrael & Iuda diligebat Dauid:ipſe autẽ egre
diebatur & ingrediebatur ante eos. Dixitque Saul ad Dauid,
Ecce filia mea maior Merob,ipſam dabo tibi vxorem:tantũ-
modo eſto vir fortis,& præliare bella Domini. Saul autẽ re-
putabat,dicẽs,Non ſit manus mea in eũ, ſed ſit ſuper eũ ma-
nus Philiſthinorum. Ait autẽ Dauid ad Saul,Quis ego ſum,
aut quæ eſt vita mea,aut cognatio patris mei in Iſrael,vt fiam
E gener regis?Factũ eſt autẽ tempus cum deberet dari Merob
filia Saul Dauid,data eſt Hadrieli Molathitæ vxor. Dilexit
autẽ Michol filia Saul altera, Dauid. Et nunciatũ eſt Saul,&
placuit ei. Dixitq; Saul, Dabo eã illi, vt fiat ei in ſcandalũ.&
ſit ſuper eũ manus Philiſthinorũ. Dixitq; Saul ad Dauid,In
duabus rebus gener meus eris hodie. Et mandauit Saul ſeruis
ſuis, Loquimini ad Dauid clam me,dicentes, Ecce places re-
gi,& omnes ſerui eius diligunt te. Nunc ergo eſto gener re-
F gis. Et locuti ſunt ſerui Saul in auribus Dauid omnia verba
hæc:& ait Dauid,Num parũ videtur vobis generũ eſſe regis?
ego autẽ ſum vir pauper & tenuis. Et renũtiauerũt ſerui Saul,
dicẽtes, Huiuſcemodi verba locutus eſt Dauid. Dixit autem
Saul, Sic loquimini ad Dauid, Nõ habet rex ſpõſalia neceſſe,
niſi tantũ centum præputia Philiſthinorũ,vt fiat vltio de ini-
micis regis. Porrò Saul cogitabat tradere Dauid in manus
Philiſthinorum. Cumq; renũtiaſſent ſerui eius Dauid verba
quæ dixerat Saul,placuit ſermo in oculis Dauid,vt fieret ge-
G ner regis. Et poſt paucos dies ſurgens Dauid, abijt cum viris
qui ſub eo erant. Et percuſsit ex Philiſthijm ducentos viros:
& attulit eorum pręputia,& annumerauit ea regi,vt eſſet ge-
ner eius. Dedit itaq; Saul ei Michol filiam ſuam vxorẽ. Et vi-
dit Saul,& intellexit quòd Dominus eſſet cum Dauid. Mi-
chol autẽ filia Saul,diligebat eum. Et Saul magis cœpit time-
re Dauid:factusq; eſt Saul inimicus Dauid, cunctis diebus.
Et egreſsi ſunt principes Philiſthinorum.à principio autem
egreſsionis eorũ,prudentius ſe gerebat Dauid,quàm omnes
ſerui [redacted] factum eſt nomen [redacted]

[redacted]

CAPVT XIX.

A LOcutus eſt autẽ Saul ad Ionathan filiũ ſuum,&
ad omnes ſeruos ſuos,vt occiderent Dauid. Por-
rò Ionathas filius Saul,diligebat Dauid valde. Et
indicauit Ionathas Dauid, dicens, Quærit Saul
pater meus occidere te:quapropter obſerua te quæſo mane,
& manebis clàm,& abſcondêris. Ego autem egrediens,ſtabo
iuxta patrem meum in agro,vbicũq; fuerit:& ego loquar de
te ad patrem meum,& quodcunq; videro,nunciabo tibi. Lo-
cutus eſt ergo Ionathas de Dauid bona,ad patrẽ ſuum:
dixitq; ad eum,Ne peccet rex in ſeruũ ſuũ Dauid,quia non
peccauit tibi,& opera eius bona ſunt tibi valde,& poſuit ani
mam ſuã in manu ſua,& percuſsit Philiſthæum,& fecit Do-
B minus ſalutem magnam vniuerſo Iſraeli.vidiſti,& lętatus es.
Quare ergo peccas in ſanguine innoxio, interficiens Dauid,
qui eſt abſque culpa?Quod cum audiſſet Saul, placatus voce
Ionathæ,iurauit,Viuit Dominus,quia non occidetur. Voca-
uit itaque Ionathas Dauid, & indicauit ei omnia verba hæc:
& introduxit Ionathas Dauid ad Saul,& fuit ante eum, ſicut
erat heri & nudiuſtertius. Motum eſt autem rurſum bellum:
& egreſſus Dauid,pugnauit aduerſum Philiſthijm: percuſ-
ſitq; eos plaga magna,& fugerũt à facie eius. Et factus eſt ſpi
ritus Domini malus in Saul: ſedebat autẽ in domo ſua,& te-
nebat lanceam:porrò Dauid pſallebat manu ſua. Niſusq; eſt
Saul configere Dauid lancea in pariete: & declinauit Dauid
à facie Saul:lancea autem caſſo vulnere perlata eſt in parie-
C tem,& Dauid fugit,& ſaluatus eſt nocte illa. Miſit ergo Saul
ſatellites ſuos in domum Dauid,vt cuſtodirent eũ,& interfi-
ceretur mane. Quod cum annuntiaſſet Dauid Michol vxor [redacted]
ſua,dicens, Niſi ſaluaueris te nocte hac, cras morièris:depo-
ſuit eum per feneſtram:porrò ille abijt & aufugit,atq; ſalua-
tus eſt. Tulit autem Michol ſtatuam,& poſuit eam ſuper le-
ctum,& pellem piloſam caprarũ poſuit ad caput eius,& ope
ruit eam veſtimentis. Miſit autem Saul apparitores qui rape-
rent Dauid:& reſponſum eſt quòd ęgrotaret. Rurſumq; mi-
ſit Saul nuntios vt viderent Dauid, dicens, Afferte eum ad
me in lecto, vt occidatur. Cumque veniſſent nuntij, inuen-
tum eſt ſimulachrum ſuper lectum,& pelles caprarum ad ca
put eius. Dixitq; Saul ad Michol, Quare ſic illuſiſti mihi,&
dimiſiſti inimicum meum,vt fugeret? Et reſpondit Michol
ad Saul, Quia ipſe locutus eſt mihi, Dimitte me, alioqui in-
terficiam te. Dauid autem fugiens ſaluatus eſt, & venit ad Sa- [redacted]
muel in Ramàtha,& nũtiauit ei omnia quæ fecerat ſibi Saul:
& abierunt ipſe & Samuel,& morati ſunt in Naioth. Nũtia-
tum eſt autem Sauli à dicentibus, Ecce Dauid in Naioth in
D Ramàtha. Miſit ergo Saul lictores, vt raperent Dauid: qui
cum vidiſſent cuneum prophetarum vaticinantium, & Sa-
muelem ſtantem ſuper eos, factus eſt etiam ſpiritus Domini
in illis,& prophetare cœperunt etiam ipſi. Quod cum nun-
tiatum eſſet Sauli,miſit & alios nuntios:prophetauerunt au-
tem & illi. Et rurſum miſit Saul tertios nuntios : qui & ipſi
prophetauerunt. Abijt etiam ipſe in Ramàtha,& venit vſque
ad ciſternam magnam quæ eſt in Socho , & interrogauit,&
dixit,In quo loco ſunt Samuel & Dauid? Dictumque eſt ei,
Ecce in Naioth ſunt in Ramàtha. Et abijt in Naioth in Ra-
màtha:& factus eſt etiam ſuper eum ſpiritus Domini,& am-
bulabat ingrediens, & prophetabat vſq; dum veniret in Na- [redacted]
ioth in Ramàtha. Et expoliauit etiã ipſe ſe veſtimentis ſuis,
& prophetauit cum cæteris coram Samuele,& cecinit nudus
tota die illa & nocte. Vnde & exiuit prouerbium, Num & [redacted]
Saul inter prophetas? Supra 10.c

[redacted]

CAPVT XX.

A FVgit autem Dauid de Naioth quæ eſt in Ramà-
tha,veniensque locutus eſt coram Ionatha,Quid
feci? quæ eſt iniquitas mea, & quod peccatum
meum in patrem tuum , quia quærit animam
meam? Qui dixit ei, Abſit, non moriêris:neque enim faciet
pater meus quicquam grande vel paruum , niſi prius indi-
cauerit mihi: hunc ergo celauit à me pater meus ſermonem
tantummodo

tantummodo?nequaquam erit iſtud. Et iurauit rurſum Da-
uidi:& ille ait, Scit profectò pater tuus quia inueni gratiā in
oculis tuis,& dicet, Neſciat hoc Ionathas, ne fortè triſtetur.
Quinimò viuit Dominus, & viuit anima tua,quia vno tan-
tum (vt ita dicam) gradu, ego morsq; diuidimur. Et ait Io-
nathas ad Dauid, Quodcunq; dixerit mihi anima tua, faciam
tibi. Dixit autem Dauid ad Ionathan, Ecce calendæ ſunt cra-
B ſtino,& ego ex more ſedere ſoleo iuxta regem ad veſcendū:
dimitte ergo me vt abſcondar in agro vſque ad veſperam diei
tertiæ. Si reſpiciens requiſierit me pater tuus, reſpondebis ei,
Rogauit me Dauid, vt iret celeriter in Bethlèhem ciuitatem
ſuam:quia victimæ ſolennes ibi ſunt vniuerſis contribulibus
ſuis. Si dixerit, Bene:pax erit ſeruo tuo. ſi autem fuerit iratus,
ſcito quia completa eſt malitia eius. Fac ergo miſericordiam
in ſeruū tuum: quia fœdus Domini me famulū tuum tecum
inire feciſti. ſi autem eſt iniquitas aliqua in me, tu me interfi-
ce,& ad patrem tuum ne introducas me. Et ait Ionathas, Ab-
ſit hoc à te:neq; enim fieri poteſt, vt ſi certe cognouero com-
pletam eſſe patris mei malitiam contra te, non annuntiē tibi.
Reſponditque Dauid ad Ionathan, Quis renuntiabit mihi, ſi
quid fortè reſponderit tibi pater tuus dure? Et ait Ionathas
C ad Dauid, Veni,& egrediamur foras in agrū. Cūq; exiſſent
ambo in agrū, ait Ionathas ad Dauid: Domine Deus Iſrael, ſi
inueſtigauero ſententiam patris mei craſtino vel perendie:&
aliquid boni fuerit ſuper Dauid, & non ſtatim miſero ad te,
& notum tibi fecero, hæc faciat Dominus Ionathæ,& hæc
augeat. Si autem perſeuerauerit patris mei malitia aduerſum
te, reuelabo aurem tuam,& dimittā te, vt vadas in pace, & ſit
Dominus tecum, ſicut fuit cum patre meo. Et ſi vixero, fa-
cies mihi miſericordiam Domini:ſi verò mortuus fuero, non
auferes miſericordiam tuam à domo mea vſque in ſempiter-
num, quando eradicauerit Dominus inimicos Dauid, vnum-
quenque de terra:auferat Ionathan de domo ſua, & requirat
Dominus de manu inimicorum Dauid. Pepigit ergo Iona-
thas fœdus cum domo Dauid:& requiſiuit Dominus de ma-
nu inimicorum Dauid. Et addidit Ionathas deierare Dauid,
eo quòd diligeret illum:ſicut enim animā ſuam, ita diligebat
D eum. Dixitq; ad eum Ionathas, Cras calendæ ſunt, & requi-
rêris:requiretur enim ſeſsio tua vſq; perendie. Deſcēdes ergo
feſtinus,& venies in locū vbi celandus es in die quando ope-
rari licet,& ſedebis iuxta lapidem cui nomē eſt Ezel. Et ego
tres ſagittas mittam iuxta eum, & iaciam quaſi exercens me
ad ſignum. Mittam quoque & puerū, dicēs ei, Vade,& affer
mihi ſagittas. Si dixero puero, Ecce ſagittæ intra te ſunt, tol-
le eas:tu veni ad me, quia pax tibi eſt,& nihil eſt mali, viuit
Dominus. Si autem ſic locutus fuero puero, Ecce ſagittæ vl-
tra te ſunt:vade in pace, quia dimiſit te Dominus. De verbo
autem quod locuti ſumus ego & tu, ſit Dominus inter me &
[redacted] te, vſq; in ſempiternū. Abſconditus eſt ergo Dauid in agro,
& venerunt calendæ, & ſedit rex ad comedendum panem.
Cūq; ſediſſet rex ſuper cathedram ſuam ſecundū conſuetu-
dinē, quæ erat iuxta parietem, ſurrexit Ionathas,& ſedit Ab-
ner ex latere Saul, vacuuſq; apparuit locus Dauid. Et non eſt
E locutus Saul quicquam in die illa:cogitabat enim quòd forte
eueniſſet ei vt non eſſet mundus, nec purificatus. Cumq; illu-
xiſſet dies ſecunda poſt calendas, rurſus apparuit vacuus lo-
cus Dauid. Dixitq; Saul ad Ionathan filium ſuum, Cur non
venit filius Iſai, nec heri, nec hodie ad veſcendum? Reſpon-
[redacted] ditq; Ionathas Sauli, Rogauit me obnixè, vt iret in Bethlé-
hem,& ait, Dimitte me quoniā ſacrificium ſolenne eſt in ci-
uitate, vnus de fratribus meis accerſiuit me:nunc ergo ſi inue-
ni gratiam in oculis tuis, vadam citò, & videbo fratres meos.
ob hanc cauſam nō venit ad menſam regis. Iratus autem Saul
aduerſum Ionathan dixit ei, Fili mulieris virum vltrò rapien-
tis, nunquid ignoro quia diligis filium Iſai in confuſionem
tuam,& in confuſionem ignominioſæ matris tuæ? Omnibus
F enim diebus quibus filius Iſai vixerit ſuper terrā, non ſtabi-
liêris tu, neq; regnum tuum. itaque iam nunc mitte, & adduc
eum ad me:quia filius mortis eſt. R[illegible]ſpondens autē Ionathas
Sauli [illegible] ſuo, ait, Qu[illegible] F[illegible] arripuit
Saul lanceam, vt percuteret [illegible] Ionathas quòd
definitum eſſet à p[illegible] re ſ[illegible]. Surrexit er-
go Ionathas à men[illegible] in ira f[illegible], & [illegible] edit in die ca-
lendarum ſecunda panē. Contriſtatus eſt enim ſuper Dauid,
eo quòd confudiſſet eum pater ſuus. Cumq; illuxiſſet mane,
venit Ionathas in agrum iuxta placitū Dauid,& puer paruu-
lus cum eo. Et ait ad puerū ſuum, Vade,& affer mihi ſagittas
quas ego iacio. Cumq; puer cucurriſſet, iecit aliam ſagittam
G trans puerū. Venit itaq; puer ad locū iaculi, quod miſerat Io-
nathas:& clamauit Ionathas poſt tergū pueri,& ait, Ecce ibi
eſt ſagitta porrò vltra te. Clamauitq; iterū Ionathas poſt ter-
gum pueri, dicens, Feſtina velociter, ne ſteteris. Collegit au-
tem puer Ionathæ ſagittas,& attulit ad Dominū ſuū:& quid
ageretur, penitus ignorabat, tantummodo enim Ionathas &
Dauid rem nouerant. Dedit ergo Ionathas arma ſua puero,
& dixit ei, Vade,& defer in ciuitatē. Cumq; abiiſſet puer, ſur-
rexit Dauid de loco qui vergebat ad auſtrum,& cadens pro-
nus in terram, adorauit tertiò:& oſculantes ſe alterutrum, fle-
uerūt pariter. Dauid autem amplius. Dixit ergo Ionathas ad
Dauid, Vade in pace:quæcunq; iurauimus ambo in nomine
Domini, dicentes, Dominus ſit inter me & te,& inter ſemen
tuum,& ſemen meum vſque in ſempiternum. Et ſurrexit
Dauid,& abiit:ſed & Ionathas ingreſſus eſt ciuitatem.

[redacted]. CAPVT XXI.

A VEnit autem Dauid in Nobe ad Achimélech ſa-
cerdotem:& obſtupuit Achimélech, eo quòd ve-
niſſet Dauid. Et dixit ei, Quare tu ſolus,& nul-
lus eſt tecum? Et ait Dauid ad Achimélech ſacer-
dotē, Rex præcepit mihi ſermonē,& dixit, Nemo ſciat rem
propter quam miſſus es à me, & cuiuſmodi præcepta tibi
dederim:nam & pueris meis cōdixi in illum & illum locum.
Nunc ergo ſi quid habes ad manum vel quinq; panes, da mi-
hi, aut quicquid inueneris. Et reſpondens ſacerdos ad Dauid,
ait illi, Non habeo laicos panes ad manum, ſed tantū panem [redacted]
B ſanctū:ſi mundi ſunt pueri, maxime à mulieribus. Et reſpon
dit Dauid ſacerdoti,& dixit ei, Equidem ſi de mulieribus agi
tur, continuimus nos ab heri & nudiuſtertius, quando egre-
diebamur,& fuerunt vaſa puerorū ſancta. porrò via hęc, pol-
luta eſt, ſed & ipſa hodie ſanctificabitur in vaſis. Dedit ergo [redacted]
ei ſacerdos ſanctificatum panem. neq; enim erat ibi panis, niſi
tantum panes propoſitionis, qui ſublati fuerant à facie Do-
mini, vt ponerentur panes calidi. Erat autem ibi vir quidā de
ſeruis Saul, in die illa, intus in tabernaculo Domini: & nomē
C eius Doeg Idumæus, potentiſsimus paſtorū Saul. Dixit au-
tem Dauid ad Achimélec, Si habes hic ad manum haſtā aut
gladiū? da mihi, quia gladiū meū,& arma mea nō tuli mecū. Matt.12.a
ſermo enim regis vrgebat. Et dixit ſacerdos, Ecce gladius Marc.2.d
Goliath Philiſthæi, quem percuſsiſti in Valle terebinthi, eſt Luce 6.a
inuolutus pallio poſt ephod ſi iſtum vis tollere, tolle. neque
enim hic eſt alius abſq; eo. Et ait Dauid, Non eſt huic alter
ſimilis: da mihi eum. Surrexit itaq; Dauid,& fugit in die illa
D à facie Saul,& venit ad Achis regem Geth. Dixeruntq; ſerui
Achis ad eum, Nunquid non iſte eſt Dauid rex terræ? nónne
huic cantabant per choros, dicentes, Percuſsit Saul mille, & Supra 18.a
Dauid decem millia? Poſuit autem Dauid ſermones iſtos in
corde ſuo,& extimuit valde à facie Achis regis Geth. Et im-
mutauit os ſuum coram eis,& collabebatur inter manus eo-
rum:& impingebat in oſtia portæ, defluebantq; ſaliuæ eius
in barbam. Et ait Achis ad ſeruos ſuos, Vidiſtis hominē in-
ſanum:quare adduxiſtis eum ad me? An deſunt nobis furioſi,
quod

quòd introduxiſtis iſtum, vt fureret me præſente? Hiccine
ingredietur domum meam.

[redacted]

CAPVT XXII.

A Bijt ergo Dauid inde,& fugit in ſpeluncã Odol-
lam. Quod cũ audiſſent fratres eius,& omnis do-
mus patris eius,deſcenderũt ad eũ illuc. Et cõue-
nerunt ad eũ omnes qui erant in anguſtia cõſtitu
ti,& oppreſsi ære alieno,& amaro animo: & factus eſt eorũ
princeps:fuerũtq; cũ eo quaſi quadringẽti viri. Et profectus
eſt Dauid inde in Maſpha,quæ eſt Moab: & dixit ad regem
Moab,Maneat oro pater meus & mater mea vobiſcũ, donec
ſciam quid faciat mihi Deus. Et reliquit eos ante faciem regis
Moab:manſeruntq; apud eum cunctis diebus quibus Dauid
fuit in præſidio. Dixitq; Gad propheta ad Dauid, Noli ma-
nere in præſidio,proficiſcere,& vade in terrã Iuda. Et profe-
ctus eſt Dauid,& venit in ſaltũ Hareth. Et audiuit Saul quòd
apparuiſſet Dauid,& viri qui erant cũ eo. Saul autem cũ ma-
B neret in Gabaa,& eſſet in nemore quod eſt in Rama, haſtam
manu tenens,cunctiq; ſerui eius circũſtarent eũ,ait ad ſeruos
ſuos qui aſsiſtebant ei,Audite me nunc filij Iemini:nunquid
omnibus vobis dabit filius Iſai agros, & vineas, & vniuerſos
vos faciet tribunos,& centuriones:quoniã cõiuraſtis omnes
aduerſum me;& nõ eſt qui mihi renunciet, maxime cum &
filius meus fœdus inierit cũ filio Iſai:Non eſt qui vicẽ meam
doleat ex vobis,nec qui annuntiet mihi:eo quòd ſuſcitauerit
filius meus ſeruum meum aduerſum me, inſidiantem mihi
vſq; hodie. Reſpondens autem Doeg Idumæus qui aſsiſte-
bat,& erat primus inter ſeruos Saul, Vidi,inquit, filium Iſai
in Nobe apud Achimélech filium Achitob. Qui conſuluit
pro eo Dominum,& cibaria dedit ei:ſed & gladium Goliath
Philiſthæi dedit illi. Miſit ergo rex ad accerſendũ Achimé-
lech ſacerdotem filium Achitob, & omnem domum patris
eius ſacerdotum,qui erant in Nobe,qui vniuerſi venerunt ad
C regem. Et ait Saul,Audi fili Achitob. Qui reſpondit, Præſtò
ſum Domine. Dixitque ad eum Saul, Quare coniuraſtis ad-
uerſum me tu & filius Iſai, & dediſti ei panes & gladium, &
conſuluiſti pro eo Dominum, vt conſurgeret aduerſum me
inſidiator vſq; hodie permanens? Reſpõdensq; Achimélech
regi,ait, Et quis in omnibus ſeruis tuis,ſicut Dauid fidelis, &
gener regis, & pergens ad imperium tuum, & glorioſus in
domo tua? Num hodie cœpi pro eo cõſulere Dominũ? abſit
hoc à me:ne ſuſpicetur rex aduerſus ſeruum ſuum rem hu-
iuſcemodi,in vniuerſa domo patris mei.nõ enim ſciuit ſeruus
tuus quicquam ſuper hoc negotio,vel modicum vel grande.
D Dixitq; rex, Morte morieris Achimélech,tu, & omnis do-
mus patris tui. Et ait rex emiſſarijs, qui circunſtabant eum,
[redacted] Conuertimini, & interficite ſacerdotes Domini: nam manus
eorum cum Dauid eſt:ſcientes quòd fugiſſet, & non indica-
uerunt mihi. Noluerunt autem ſerui regis extendere manus
ſuas in ſacerdotes Domini. Et ait rex ad Doeg, Conuertere
tu,& irrue in ſacerdotes. Conuerſuſq; Doeg Idumæus,irruit
in ſacerdotes,& trucidauit in die illa octogintaquinque viros
veſtitos ephod lineo. Nobe autem ciuitatẽ ſacerdotum per-
cuſsit in ore gladij,viros & mulieres,& paruulos, & lactẽtes,
bouemq; & aſinum,& ouem in ore gladij. Euadẽs autẽ vnus
filius Achimélech filij Achitob,cuius nomen erat Abiathar,
fugit ad Dauid,& annuntiauit ei quòd occidiſſet Saul ſacer-
dotes Domini. Et ait Dauid ad Abiathar, Sciebam in die illa,
quòd cum ibi eſſet Doeg Idumæus, proculdubio annuntia-
ret Sauli:ego ſum reus omnium animarum domus patris tui.
Mane mecum,ne timeas:ſi quis quæſierit animam meã,quæ-
ret & animam tuam,mecumq; ſeruaberis.

[redacted]

CAPVT XXIII.

A T annuntiauerunt Dauid, dicentes, Ecce Phili-
ſthijm oppugnãt Ceilam,& diripiũt areas. Con-
ſuluit ergo Dauid Dominũ, dicens, Num vadã,
& percutiã Philiſthæos iſtos? Et ait Dominus ad
Dauid,Vade, & percuties Philiſthæos, & Ceilam ſaluabis.
Et dixerunt viri qui erant cũ Dauid, ad eum, Ecce nos hic in
Iudæa cõſiſtentes timemus:quantò magis ſi ierimus in Ceilã
aduerſum agmina Philiſthinorũ? Rurſum ergo Dauid cõſu-
luit Dominũ. Qui reſpondens,ait ei, Surge,& vade in Ceilã:
ego enim tradã Philiſthæos in manu tua. Abijt ergo Dauid,
& viri eius in Ceilam.& pugnauit aduerſum Philiſthæos, &
abegit iumenta eorũ,& percuſsit eos plaga magna: & ſalua-
uit Dauid habitatores Ceilæ. Porrò eo tẽpore, quo fugiebat
Abiathar filius Achimélech ad Dauid in Ceilã. ephod ſecum
habens deſcenderat. Nuntiatũ eſt autem Sauli quòd veniſſet
B Dauid in Ceilam:& ait Saul, Tradidit eum Dominus in ma-
nus meas,cõcluſuſq; eſt introgreſſus vrbem in qua portæ &
ſeræ ſunt. Et præcepit Saul omni populo vt ad pugnam de-
ſcenderet in Ceilam,& obſideret Dauid & viros eius. Quod
cum Dauid reſciſſet:quia præpararet ei Saul clàm malum,di-
xit ad Abiathar ſacerdotẽ, Applica ephod. Et ait Dauid, Do
mine Deus Iſrael,audiuit famam ſeruus tuus quòd diſponat
Saul venire in Ceilam,vt euertat vrbem propter me. Si tradẽt
me viri Ceilæ in manus eius? & ſi deſcendet Saul,ſicut audiuit
ſeruus tuus? Domine Deus Iſrael indica ſeruo tuo. Et ait Do-
minus, Deſcendet. Dixitq; Dauid, Si tradent me viri Ceilæ,
& viros qui ſunt mecum,in manus Saul? Et dixit Dominus,
Tradent. Surrexit ergo Dauid & viri eius quaſi ſexcenti &
egreſsi de Ceila,huc atq; illuc vagabantur incerti:nũtiatumq;
eſt Sauli quòd fugiſſet Dauid de Ceila & ſaluatus eſſet:quam
ob rem diſsimulauit exire. Morabatur autem Dauid in deſer
to in locis firmiſsimis,manſitque in monte ſolitudinis Ziph,
quærebat eum tamen Saul cunctis diebus:& nõ tradidit eum
Dominus in manus eius. Et vidit Dauid quòd egreſſus eſſet
Saul vt quæreret animam eius. Porrò Dauid erat in deſerto
C Ziph in ſylua. Et ſurrexit Ionathas filius Saul,& abijt ad Da
uid in ſyluam,& confortauit manus eius in Deo, dixitq; ei,
Ne timeas:neq; enim inueniet te manus Saul patris mei:& tu
regnabis ſuper Iſrael,& ego ero tibi ſecundus:ſed & Saul pa-
ter meus ſcit hoc. Percuſsit ergo vterq; fœdus corã Domino:
manſitq; Dauid in ſylua, Ionathas autẽ reuerſus eſt in domũ
ſuam. Aſcenderunt autem Ziphæi ad Saul in Gabaa,dicẽtes,
Nónne Dauid latitat apud nos in locis tutiſsimis ſyluæ,in col
le Hachile,quæ eſt ad dexterã deſerti? Nunc ergo ſicut deſy-
derauit anima tua vt deſcenderes,deſcende:noſtrũ autem erit
vt tradamus eum in manus regis. Dixitq; Saul, Benedicti vos

à Domino, quia doluiſtis vicẽ meã. Abite ergo oro,& dili-
[redacted] gentius præparate,& curioſius agite,& conſyderate locũ vbi
D ſit pes eius.vel quis viderit eum ibi, recogitat enim de me,
quòd callidè inſidier ei.Conſyderate,& videte omnia latibu-
la eius, in quibus abſconditur: & reuertimini ad me ad rem
certã,vt vadam vobiſcum.quòd ſi etiã in terram ſe obſtruxe-
rit,perſcrutabor eum in cunctis millibus Iuda.At illi ſurgen-
tes abierunt in Ziph ante Saul:Dauid autem & viri eius erant
in deſerto Maon,in campeſtribus ad dexteram Ieſimon.Iuit
ergo Saul & ſocij eius ad quærendũ eum:& nuntiatũ eſt Da-
uid,ſtatimque deſcendit ad petram, & verſabatur in deſerto
Maon.quod cũ audiſſet Saul,perſecutus eſt Dauid in deſer-
to Maon.Et ibat Saul ad latus mõtis ex parte vna, Dauid au-
tem & viri eius erant in latere montis ex parte altera: porrò
Dauid deſperabat ſe poſſe euadere à facie Saul: itaq; Saul,&
viri eius in modum coronæ cingebant Dauid,& viros eius,vt
caperent eos.Et nuntius venit ad Saul, dicens, Feſtina & ve-
ni,quoniam infuderunt ſe Philiſthijm ſuper terram. Reuer-
ſus eſt ergo Saul deſiſtens perſequi Dauid,& perrexit in oc-
curſum Philiſthinorum. propter hoc vocauerunt locum il-
lum Petram diuidentem.

[redacted]

CAPVT XXIIII.

A Aſcendit ergo Dauid inde, & habitauit in lo-
cis tutiſsimis Engaddi. Cumq; reuerſus eſſet
Saul, poſtquam perſecutus eſt Philiſthæos,
nuntiauerunt ei, dicentes. Ecce, Dauid in
deſerto eſt Engaddi. Aſſumens ergo Saul
tria millia electorum virorum ex omni Iſrael, perrexit ad
veſtigandum Dauid & viros eius, etiam ſuper abruptiſsi-
mas petras, quæ ſolis ibicibus peruiæ ſunt. Et venit ad
caulas ouium, quæ ſe offerebant vianti, eratque ibi ſpelun-
ca, quam ingreſſus eſt Saul, vt purgaret ventrem: porrò Da-
uid & viri eius in interiore parte ſpeluncæ latebant. Et di-
xerunt ſerui Dauid ad eum, Ecce dies de qua locutus eſt
Dominus ad te, Ego tradam tibi inimicum tuum, vt facias ei
B ſicut placuerit in oculis tuis.Surrexit ergo Dauid, & præſci-
dit oram chlamydis Saul ſilenter. Poſt hæc percuſsit cor ſuũ
[redacted] Dauid,eo quòd abſcidiſſet oram chlamydis Saul. Dixitq; ad
viros ſuos, Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hanc rem
Domino meo chriſto Domini,vt mittam manum meam in
eum,qui chriſtus Domini eſt. • Viuit Dominus, quia niſi
Dominus percuſſerit eum, aut dies eius venerit vt moriatur,
aut deſcendens in prælium perierit:propitius mihi ſit Domi
nus vt non mittam manum meam in chriſtum Domini.. Et
confregit Dauid viros ſuos ſermonibus, & non permiſit eos
vt conſurgerent in Saul: porrò Saul exurgens de ſpelunca,
pergebat cœpto itinere.Surrexit autem Dauid poſt eum: &
egreſſus de ſpelunca,clamauit poſt tergum Saul,dicens,Do-
C mine mi rex. Et reſpexit Saul poſt ſe: & inclinans ſe Dauid
pronus in terram,adorauit,dixitq; ad Saul, Quare audis ver-
ba hominum loquentium? Dauid quærit malum aduerſum
te.Ecce hodie viderunt oculi tui quòd tradiderit te Dominus
in manu mea in ſpelunca:& cogitaui vt occiderem te, ſed pe-
percit tibi oculus meus: dixi enim, Non extendam manum
meam in Dominum meum,quia chriſtus Domini eſt. Quin
[redacted] potius pater mi, vide, & cognoſce oram chlamydis tuæ in
manu mea: quoniam cum præſcinderem ſummitatem chla-
mydis tuæ, nolui extendere manum meam in te. animaduer-
te,& vide quoniam non eſt in manu mea malum, neque ini-
quitas,neque peccaui in te: tu autem inſidiaris animæ meæ,
vt auferas eam.Iudicet Dominus inter me & te, & vlciſcatur
me Dominus ex te: manus autem mea non ſit in te. Sicut &
in prouerbio antiquo dicitur, AB IMPIIS EGRE-
DIETVR IMPIETAS: manus ergo mea non ſit in te.
D Quem perſequeris rex Iſrael? quem perſequeris? canẽ mor-
tuum perſequeris,& pulicem vnum. Sit Dominus iudex, & [redacted]
iudicet inter me & te:& videat, & iudicet cauſam meam, &
eruat me de manu tua.Cum autem compleſſet Dauid loquẽs
ſermones huiuſcemodi ad Saul, dixit Saul, Nunquid vox
hæc tua eſt fili mi Dauid? Et leuauit Saul vocem ſuam,& fle-
uit,dixitq; ad Dauid,Iuſtior tu es,quàm ego:tu enim tribui- [redacted]
ſti mihi bona,ego autem reddidi tibi mala.Et tu indicaſti ho-
die quæ feceris mihi bona: quomodo tradiderit me Domi-
nus in manum tuam,& non occideris me.Quis enim cum in-
uenerit inimicum ſuum,dimittet eum in via bona? Sed Do-
minus reddat tibi viciſsitudinem hanc pro eo quod hodie
operatus es in me. Et nunc quia ſcio quòd certiſsimè regna-
turus ſis,& habiturus in manu tua regnum Iſrael: iura mihi
in Domino ne deleas ſemen meum poſt me, neque auferas
nomen meum de domo patris mei. Et iurauit Dauid Sauli.
Abijt ergo Saul in domum ſuam: & Dauid,& viri eius aſcen
derunt ad tutiora loca.

[redacted]

CAPVT XXV.

A Mortuus eſt autem Samuel,& cõgregatus eſt vni-
uerſus Iſrael, & planxerunt eum, & ſepelierunt
eum in domo ſua in Ramatha.Conſurgenſq; Da [redacted]
uid deſcendit in deſertum Pharan.Erat autem vir
quiſpiam in ſolitudine Maon, & poſſeſsio eius in Carmelo,
& homo ille magnus nimis: erantque ei oues tria millia, &
mille capræ: & accidit vt tonderetur grex eius in Carmelo.
Nomen autem viri illius erat Nabal: & nomen vxoris eius,
Abigail.eratq; mulier illa prudentiſsima & ſpecioſa: porrò
vir eius,durus,& peſsimus,& malitioſus:erat autem de gene-
re Caleb.Cum autem audiſſet Dauid in deſerto,quòd tonde-
ret Nabal gregem ſuum, miſit decem iuuenes, & dixit eis,
Aſcendite in Carmelum,& venietis ad Nabal, & ſalutabitis
eũ ex nomine meo pacificè.Et ſic dicetis, Sit fratribus meis,
& tibi pax,& domui tuæ pax,& omnibus quæcunq; habes,
ſit pax. Audiui quòd tonderent paſtores tui qui erant no-
biſcum in deſerto:nunquam eis moleſti fuimus,nec aliquan-
do defuit quicquam eis de grege omni tempore quo fuerunt
nobiſcum in Carmelo.Interroga pueros tuos, & indicabunt
B tibi.Nunc ergo inueniant pueri tui gratiam in oculis tuis: in
die enim bona venimus.quodcunq; inuenerit manus tua, da
ſeruis tuis,& filio tuo Dauid.Cumq; veniſſent pueri Dauid,
locuti ſunt ad Nabal omnia verba hæc ex nomine Dauid: &
ſiluerunt.Reſpondens autem Nabal pueris Dauid, ait, Quis
eſt Dauid? & quis eſt filius Iſai? hodie increuerunt ſerui qui
fugiunt Dominos ſuos. Tollam ergo panes meos, & aquas
meas,& carnes pecorum quæ occidi tonſoribus meis, & da-
bo viris quos neſcio vnde ſint? Regreſsi ſunt itaq; pueri Da-
uid per viam ſuam,& reuerſi venerunt,& annuntiauerunt ei
C omnia verba quæ dixerat Nabal. Tunc ait Dauid pueris ſuis,
Accingatur vnuſquiſque gladio ſuo. Et accincti ſunt ſinguli
gladijs ſuis,accinctuſq; eſt & Dauid enſe ſuo: & ſecuti ſunt
Dauid quaſi quadringenti viri, porrò ducenti remanſerunt
ad ſarcinas.Abigail autẽ vxori Nabal nuntiauit vnus de pue-
ris ſuis,dicens, Ecce Dauid miſit nuntios de deſerto,vt bene-
dicerent Domino noſtro, & auerſatus eſt eos. homines iſti,
boni ſatis fuerunt nobis, & non moleſti: nec quicquam ali-
quando perijt omni tempore quo fuimus conuerſati cum eis
in deſerto.pro muro erant nobis tam in nocte quàm in die,
omnibus diebus quibus pauimus apud eos greges. Quam
ob rem conſydera,& recogita quid facias: quoniam comple-
ta eſt malitia aduerſum virum tuum, & aduerſum domum
tuam,& ipſe eſt filius belial, ita vt nemo poſsit ei loqui. Fe-
ſtinauit

ſtinauit igitur Abigail, & tulit ducentos panes, & duos vtres
vini, & quinq; arietes coctos, & quinq; ſata polentæ, & cen-
tum ligaturas vuæ paſſæ, & ducẽtas maſſas caricarum, & im-
poſuit ſuper aſinos, dixitq; pueris ſuis, Præcedite me, & ec-
ce, ego poſt tergum ſequar vos. viro autem ſuo Nabal non
D indicauit. Cum ergo aſcendiſſet aſinum, & deſcenderet ad ra-
[redacted] dicem montis, Dauid & viri eius deſcendebant in occurſum
eius: quibus & illa occurrit. Et ait Dauid, Verè fruſtra ſeruaui
omnia quæ huius erant in deſerto, & non perijt quicquam de
cunctis quæ ad eum pertinebãt: & reddidit mihi malum pro
bono. Hæc faciat Deus inimicis Dauid, & hæc addat, Si reli-
quero de omnibus quæ ad ipſum pertinent vſq; mane min-
gentem ad parietem. Cum autem vidiſſet Abigail Dauid, fe-
ſtinauit, & deſcendit de aſino, & prócidit coram Dauid ſuper
faciem ſuam, & adorauit ſuper terrã, & cecidit ad pedes eius,
& dixit, In me ſit Domine mi hæc iniquitas: loquatur obſe-
cro ancilla tua in auribus tuis, & audi verba famulæ tuæ. Ne
ponat oro Dominus meus rex cor ſuum ſuper virum iſtum
iniquum Nabal: quia ſecundum nomen ſuum ſtultus eſt, &
ſtultitia eſt cum eo: ego autem ancilla tua non vidi pueros
tuos Domine mi, quos miſiſti. Nunc ergo Domine mi viuit
E Dominus, & viuit anima tua, qui prohibuit te ne venires in
ſanguinem, & ſaluauit manum tuam tibi: & nunc fiant ſicut
Nabal inimici tui, & qui quærunt Domino meo malũ. Qua-
propter ſuſcipe benedictionem hanc, quam attulit ancilla tua
[redacted] tibi domino meo: & da pueris qui ſequuntur te dominum
meum. Aufer iniquitatem famulæ tuæ: faciens enim faciet
Dominus tibi domino meo domũ fidelem, quia prælia
Domini domine mi tu prœliaris: malitia ergo non inueniatur
in te omnibus diebus vitæ tuæ. Si enim ſurrexerit aliquando
homo perſequens te & quærens animam tuam, erit anima
domini mei cuſtodita quaſi in faſciculo viuentium apud Do-
minum Deum tuum: porrò inimicorum tuorum anima ro-
tabitur, quaſi in impetu, & circulo fundæ. Cum ergo fecerit
Dominus tibi domino meo omnia hæc quæ locutus eſt bo-
na de te, & conſtituerit te ducem ſuper Iſrael, nõ erit tibi hoc
in ſingultum, & in ſcrupulũ cordis domino meo, quòd effu-
F deris ſanguinem innoxium, aut ipſe te vltus fueris: & cum
benefecerit Dominus domino meo, recordaberis ancillæ
tuæ. Et ait Dauid ad Abigail, Benedictus Dominus Deus
Iſrael, qui miſit te hodie in occurſum meum, & benedictum
eloquium tuum, & benedicta tu, quæ prohibuiſti me hodie,
ne irem ad ſanguinem, & vlciſcerer me manu mea. Alioquin
viuit Dominus Deus Iſrael qui prohibuit me ne malum fa-
cerem tibi: niſi citò veniſſes in occurſum mihi, non remanſiſ-
ſet Nabal vſque ad lucem matutinam mingens ad parietem.
Suſcepit ergo Dauid de manu eius omnia quæ attulerat ei,
dixitq; ei, Vade pacifice in domum tuam: ecce audiui vocem
tuam, & honoraui faciem tuam. Venit autem Abigail ad Na-
bal: & ecce erat ei conuiuium in domo eius quaſi conuiuium
regis, & cor Nabal iucundum, erat enim ebrius nimis: & non
indicauit ei verbum puſillum aut grande vſq; mane. Dilucu-
G lo autem cum digeſſiſſet vinum Nabal, indicauit ei vxor ſua
verba hæc, & emortuum eſt cor eius intrinſecus, & factus eſt
quaſi lapis. Cumq; pertranſiſſent decem dies, percuſſit Do-
minus Nabal, & mortuus eſt. Quod cũ audiſſet Dauid mor-
tuum Nabal, ait, Benedictus Dominus qui iudicauit cauſam
opprobrij mei de manu Nabal, & ſeruum ſuum cuſtodiuit à
malo, & malitiam Nabal reddidit Dominus in caput eius.
[redacted] Miſit ergo Dauid, & locutus eſt ad Abigail, vt ſumeret eam
ſibi in vxorem. Et venerunt pueri Dauid ad Abigail in Car-
melum, & locuti ſunt ad eam, dicentes, Dauid miſit nos ad
te, vt accipiat te ſibi in vxorem. Quæ conſurgens adorauit
prona in terram, & ait, Ecce famula tua ſit in ancillam, vt la-
uet pedes ſeruorum Domini mei. Et feſtinauit, & ſurrexit
Abigail, & aſcendit ſuper aſinum, & quinq; puellæ ierunt
cum ea, pediſequæ eius, & ſecuta eſt nuntios Dauid: & facta
eſt illi vxor. Sed & Achinoam accepit Dauid de Iezrahel: & [redacted]
fuit vtraq; vxor eius. Saul autem dedit Michol filiã ſuam vxo-
rem Dauid, Phalti, filio Lais, qui erat de Gallim.

[redacted]

CAPVT XXVI.

A ET venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes,
Ecce, Dauid abſcõditus eſt in colle Hachila, quæ
eſt ex aduerſo ſolitudinis. Et ſurrexit Saul, & de-
ſcendit in deſertum Ziph, & cum eo tria millia
virorũ de electis Iſrael, vt quæreret Dauid in deſerto Ziph.
Et caſtrametatus eſt Saul in Gabaa Hachila, quæ erat ex ad-
uerſo ſolitudinis in via: Dauid autem habitabat in deſerto.
Videns autem quòd veniſſet Saul poſt ſe in deſertum, miſit
exploratores, & didicit quòd veniſſet certiſſime. Et ſurrexit
Dauid, & venit ad locum vbi erat Saul: cumq; vidiſſet locum
in quo dormiebat Saul, & Abner filius Ner princeps militiæ
eius, & Saulem dormientem in tentorio, & reliquum vulgus
per circuitum eius, ait Dauid ad Achimelech Hethæum, &
Abiſai filium Saruiæ, fratrem Ioab, dicens, Quis deſcendet
mecum ad Saul in caſtra? Dixitq; Abiſai, Ego deſcendam te-
cum. Venerunt ergo Dauid & Abiſai ad populum nocte, &
inuenerunt Saul iacentem & dormientem in tentorio, & ha-
B ſtam fixam in terra ad caput eius: Abner autem & populum
dormientes in circuitu eius. Dixitq; Abiſai ad Dauid, Con-
cluſit Deus inimicum tuum hodie in manus tuas: nunc ergo
perfodiam eum lancea in terra ſemel, & ſecundo opus non
erit. Et dixit Dauid ad Abiſai, Ne interficias eum: quis enim
extendet manũ ſuam in chriſtum Domini, & innocens erit?
Et dixit Dauid, Viuit Dominus, quia niſi Dominus percuſ-
ſerit eum, aut dies eius venerit vt moriatur, aut in præliũ de-
ſcendens perierit, propitius ſit mihi Dominus, ne extendam
manum meam in chriſtum Domini. nunc igitur tolle haſtam
quæ eſt ad caput eius, & ſcyphum aquæ, & abeamus. Tulit
igitur Dauid haſtam, & ſcyphũ aquæ, qui erat ad caput Saul,
& abierunt: & non erat quiſquam qui videret, & intelligeret,
& euigilaret, ſed omnes dormiebant, quia ſopor Domini ir-
ruerat ſuper eos. Cumq; tranſiſſet Dauid ex aduerſo, & ſte-
tiſſet in vertice montis de longe, & eſſet grande interuallum
C inter eos, clamauit Dauid ad populum, & ad Abner filium
Ner, dicens, Nónne reſpondebis Abner? Et reſpondens Ab-
ner, ait, Quis es tu qui clamas, & inquietas regem? Et ait Da-
uid ad Abner, Nunquid non vir tu es? & quis alius ſimilis tui
in Iſrael? quare ergo non cuſtodiſti dominum tuum regem?
ingreſſus eſt enim vnus de turba vt interficeret regem domi-
num tuum. Non eſt bonum hoc quod feciſti: viuit Dominus
quoniam filij mortis eſtis vos, qui non cuſtodiſtis dominum
veſtrum chriſtum Domini. nunc ergo vide vbi ſit haſta re-
gis, & vbi ſit ſcyphus aquæ, qui erat ad caput eius. Cognouit
autem Saul vocem Dauid, & dixit, Nunquid vox hæc tua
fili mi Dauid? Et ait Dauid, Vox mea Domine mi rex. Et
ait, Quam ob cauſam Dominus meus perſequitur ſeruum
ſuum? Quid feci? aut quod eſt malum in manu mea? Nunc er-
go audi oro domine mi rex verba ſerui tui. Si Dominus inci-
tat te aduerſum me, odoretur ſacrificium. ſi autem filij homi-
num: maledicti ſunt in conſpectu Domini, quia eiecerũt me
hodie, vt non habitem in hæreditate Domini, dicentes, Va-
D de, ſerui dijs alienis. Et nunc non effundatur ſanguis meus in
terra coram Domino: quia egreſſus eſt rex Iſrael vt quærat
pulicem vnum, ſicut perſequitur perdix in montibus. Et ait [redacted]
Saul, Peccaui, reuertere fili mi Dauid: nequaquam enim vltrà
tibi malefaciam, eo quòd pretioſa fuerit anima mea in oculis
tuis hodie: apparet enim quòd ſtultè egerim, & ignorauerim
multa nimis. Et reſpondens Dauid, ait, Ecce haſta regis: trãſ-
eat vnus de pueris regis, & tollat eam: Dominus autem re-

tribuet vnicuiq; ſecundũ iuſtitiam ſuã & fidem:tradidit enim
te Dominus hodie in manum meam,& nolui extendere ma-
num meam in chriſtum Domini. Et ſicut magnificata eſt ani
ma tua hodie in oculis meis,ſic magnificetur anima mea in
oculis Domini,& liberet me de omni anguſtia. Ait ergo Saul
ad Dauid,Benedictus tu fili mi Dauid: & quidem faciens fa-
cies,& potens poteris. Abijt autem Dauid in viam ſuam, &
Saul reuerſus eſt in locum ſuum.

[redacted]

CAPVT XXVII.

A ET ait Dauid in corde ſuo, Aliquando incidam
vna die in manus Saul: nónne melius eſt vt fu-
giam,& ſaluer in terra Philiſthinorum,& deſpe-
ret Saul,ceſſetque me quærere in cunctis finibus
Iſrael? fugiam ergo manus eius. Et ſurrexit Dauid, & abijt
ipſe, & ſexcenti viri cum eo,ad Achis filium Maoch regem
Geth. Et habitauit Dauid cum Achis in Geth, ipſe & viri
eius,vir & domus eius,Dauid & duæ vxores eius,Achinoam
Iezrahelitis,& Abigáil vxor Nabal Carmeli. Et nuntiatum
B eſt Saul quòd fugiſſet Dauid in Geth, & non addidit vltrà
quærere eum. Dixit autem Dauid ad Achis, Si inueni gra-
tiam in oculis tuis, detur mihi locus in vna vrbium regionis
huius,vt habitem ibi: cur enim manet ſeruus tuus in ciuita-
te regis tecum? Dedit itaque ei Achis in die illa Siceleg:
propter quam cauſam facta eſt Siceleg regum Iuda,vſq; in
diem hanc. Fuit autem numerus dierum quibus habitauit
Dauid in regione Philiſthinorum,quatuor menſium. Et a-
C ſcendit Dauid, & viri eius, & agebant prædas de Geſſuri,
[redacted] & de Gerzi,& de Amalecitis: hi enim pagi habitabantur in
terra antiquitus, euntibus Sur vſque ad terram Aegypti. Et
percutiebat Dauid omnem terram, nec relinquebat viuen-
tem virum & mulierem: tollensq; oues, & boues, & aſinos,
& camelos,& veſtes,reuertebatur, & veniebat ad Achis. Di-
cebat autem ei Achis, In quem irruiſti hodie? Reſpondebat
D Dauid, Contra meridiem Iudæ, & contra meridiem Iera-
meel,& contra meridiem Ceni. Virum & mulierem non vi-
uificabat Dauid,nec adducebat in Geth,dicens, Ne fortè lo-
quantur aduerſum nos. Hæc fecit Dauid: & hoc erat decre-
tum illi omnibus diebus quibus habitauit in regione Phili-
ſthinorum. Credidit ergo Achis Dauid, dicens, Multa mala
operatus eſt contra populum ſuum Iſrael: erit igitur mihi
ſeruus ſempiternus.

[redacted]

CAPVT XXVIII.

A FActum eſt autem in diebus illis, congregauerũt
Philiſthijm agmina ſua,vt præpararẽtur ad bel-
lum contra Iſrael: dixitque Achis ad Dauid,
Sciens nunc ſcito quoniam mecum egredieris in
caſtris tu & viri tui. Dixitq; Dauid ad Achis, Nunc ſcies quæ
facturus eſt ſeruus tuus. Et ait Achis ad Dauid, Et ego cuſto-
Supra 25 a dem capitis mei ponam te cunctis diebus. Samuel autẽ mor-
tuus eſt,planxitq; eum omnis Iſrael, & ſepelierunt eum in
[redacted] Ramátha vrbe ſua. Et Saul abſtulit magos & hariolos de ter-
ra. Congregatiq; ſunt Philiſthijm, & venerunt, & caſtrame-
tati ſunt in Sunam: congregauit autem & Saul vniuerſum
Iſrael,& venit in Gelbóe. Et vidit Saul caſtra Philiſthijm, &
timuit,& expauit cor eius nimis. Conſuluitq; Dominum, &
non reſpondit ei,neq; per ſomnia, neq; per ſacerdotes, neq;
per prophetas. Dixitq; Saul ſeruis ſuis, Quærite mihi mulie-
B rem habẽtem pythonem,& vadam ad eam,& ſciſcitabor per
illam. Et dixerunt ſerui eius ad eum, Eſt mulier pythonem
habens,in Endor. Mutauit ergo habitum ſuum, veſtitusque
eſt alijs veſtimentis, & abijt ipſe, & duo viri cum eo, vene-
runtq; ad mulierem nocte, & ait illi, Diuina mihi in pytho-
ne, & ſuſcita mihi quem dixero tibi. Et ait mulier ad eum,
Ecce tu noſti quanta fecerit Saul, & quomodo eraſerit ma-
gos,& hariolos de terra: quare ergo inſidiaris animæ meæ, vt
occidar? Et iurauit ei Saul in Domino, dicens, Viuit Domi-
nus,quia non eueniet tibi quicquam mali propter hanc rem. [redacted]
Dixitq; ei mulier, Quem ſuſcitabo tibi? Qui ait, Samuelem
mihi ſuſcita. Cum autem vidiſſet mulier Samuelem,exclama
uit voce magna, & dixit ad Saul, Quare impoſuiſti mihi? tu
C es enim Saul. Dixitq; ei rex, Noli timere: quid vidiſti? Et ait
mulier ad Saul, Deos vidi aſcendentes de terra. Dixitque ei,
Qualis eſt forma eius? Quæ ait, Vir ſenex aſcendit, & ipſe
amictus eſt pallio. Et intellexit Saul quòd Samuel eſſet, &
inclinauit ſe ſuper faciem ſuam in terra,& adorauit. Dixit au-
tem Samuel ad Saul, Quare inquietaſti me, vt ſuſcitarer? Et Eccle.46 d
ait Saul, Coartor nimis: ſi quidem Philiſthijm pugnant ad-
uerſum me,& Deus receſsit à me,& exaudire me noluit, ne-
que in manu prophetarum,neq; per ſomnia? vocaui ergo te,
vt oſtenderes mihi quid faciam. Et ait Samuel, Quid interro-
gas me,cum Dominus receſſerit à te, & tranſierit ad æmulũ
tuum? Faciet enim tibi Dominus ſicut locutus eſt in manu
mea,& ſcindet regnũ tuum de manu tua, & dabit illud pro- Supra 15 f
ximo tuo Dauid: quia non obediſti voci Domini, neq; feci-
ſti iram furoris eius in Amalec. idcirco quod pateris,fecit tibi
Dominus hodie. Et dabit Dominus etiam Iſrael tecũ in ma-
D nus Philiſthijm: cras autem tu & filij tui mecum eritis: ſed &
caſtra Iſrael tradet Dominus in manus Philiſthijm. Statimq;
Saul cecidit porrectus in terram: extimuerat enim valde ver-
ba Samuelis,& robur non erat in eo,quia non comederat pa-
nem tota die illa. Ingreſſa eſt itaq; mulier illa ad Saul,& vidit
(conturbatus enim erat valde) dixitq; ad eum, Ecce obediuit
ancilla tua voci tuæ,& poſui animam meam in manu mea: &
audiui ſermones tuos quos locutus es ad me. Nunc igitur au-
di & tu vocem ancillæ tuæ,& ponã coram te buccellam pa-
nis,vt comedens conualeſcas,& poſsis iter agere. Qui renuit,
& ait, Non comedam. Coegerũt autem eum ſerui ſui & mu-
lier,& tandem audita voce eorum ſurrexit de terra, & ſedit
ſuper lectum. Mulier autem illa habebat vitulum paſcualem
in domo,& feſtinauit,& occidit eum: tollensq; farinam, mi-
ſcuit eam,& coxit azyma,& poſuit ante Saul, & ante ſeruos
eius. Qui cum comediſſent, ſurrexerunt & ambulauerũt per
totam noctem illam.

[redacted]

CAPVT XIX.

A COngregata ſunt ergo Philiſthijm vniuerſa agmi
na in Aphec: ſed & Iſrael caſtrametatus eſt ſu-
per fontem, qui erat in Iezrael. Et ſatrapæ qui-
dem Philiſthijm incedebant in centurijs & milli-
bus: Dauid autem, & viri eius erant in nouiſsimo agmine
cum Achis. Dixeruntq; principes Philiſthijm, Quid ſibi vo-
lunt Hebræi iſti? Et ait Achis ad principes Philiſthijm, Nũ-
quid ignoratis Dauid, qui fuit ſeruus Saul regis Iſrael, & eſt
apud me multis diebus vel annis? & non inueni in eo quic-
quam,ex die qua transfugit ad me, vſque ad diem hanc. Irati
ſunt autem aduerſus eum principes Philiſthijm,& dixerunt
ei, Reuertatur vir, & ſedeat in loco ſuo, in quo conſtituiſti 1.Paral.12 d
eum: & non deſcendat nobiſcum in prælium, ne fiat nobis
aduerſarius, cum præliari cœperimus: quomodo enim ali-
ter poterit placare Dominum ſuum, niſi in capitibus no-
ſtris? Nónne iſte eſt Dauid cui cantabant in choris,dicentes,
Percuſsit Saul in millibus ſuis, & Dauid in decem millibus Supra 18 b
ſuis? Vocauit ergo Achis Dauid, & ait ei, Viuit Dominus,
quia rectus es tu,& bonus in conſpectu meo, & exitus tuus,
& introitus

C & introitus tuus mecũ eſt in caſtris:& non inueni in te quic-
quam mali ex die qua veniſti ad me, vſque in diem hanc, ſed
ſatrapis non places. Reuertere ergo, & vade in pace, & non
offendes oculos ſatraparum Philiſthijm. Dixitq́; Dauid ad
Achis, Quid enim feci, & quid inueniſti in me ſeruo tuo à
die qua fui in conſpectu tuo vſque in diem hanc, vt non ve-
niam,& pugnem cõtra inimicos Domini mei regis? Reſpon-
D dens autem Achis, locutus eſt ad Dauid, Scio quia bonus es
tu in oculis meis, ſicut angelus Dei, ſed principes Philiſthi-
norum dixerunt, Non aſcendet nobiſcum in prælium. Igitur
conſurge mane, tu & ſerui domini tui, qui venerunt tecum:
& cum de nocte ſurrexeritis,& cœperit diluceſcere, pergite.
Surrexit itaq; de nocte Dauid ipſe & viri eius, vt proficiſce-
rentur mane, & reuerterentur ad terram Philiſthijm: Phili-
ſthijm autem aſcenderunt in Iezrahel.

[redacted]

CAPVT XXX.

A CVmq́; veniſſent Dauid,& viri eius in Siceleg
die tertia, Amalecitæ impetũ fecerant ex par-
te auſtrali in Siceleg,& percuſſerant Siceleg,
& ſuccenderãt eam igni. Et captiuas duxerant
mulieres ex ea, à minimo vſq; ad magnum: &
non interfecerant quenquam, ſed ſecũ duxerant,& pergebãt
itinere ſuo. Cũ ergo veniſſet Dauid & viri eius ad ciuitatem,
& inueniſſent eam ſuccenſam igni, & vxores ſuas, & filios
ſuos,& filias ductas eſſe captiuas, leuauerunt Dauid & popu
lus qui erat cũ eo, voces ſuas,& planxerunt donec deficerent
in eis lachrymæ. Siquidem & duæ vxores Dauid captiuæ du
ctæ fuerant, Achinoam Iezrahelitis,& Abigaïl vxor Nabal
B Carmeli. Et contriſtatus eſt Dauid valde: volebat enim eum
populus lapidare, quia amara erat anima vniuſcuiuſq; viri ſu-
per filijs ſuis,& filiabus: confortatus eſt autem Dauid in Do-
mino Deo ſuo. Et ait ad Abiathar ſacerdotem filiũ Achimé-
lech, Applica ad me ephod. Et applicauit Abiathar ephod ad
Dauid.& conſuluit Dauid Dominum, dicens, Perſequar la-
trunculos hos,& comprehendam eos, an non? Dixitq́; ei Do
minus, Perſequere: abſq; dubio enim comprehendes eos, &
excuties prædam. Abijt ergo Dauid ipſe & ſexcenti viri qui
erant cum eo,& venerunt vſque ad torrentem Beſor: & laſsi
C quidam ſubſtiterunt. Perſecutus eſt autẽ Dauid ipſe & qua-
dringenti viri cũ eo: ſubſtiterant enim ducẽti, qui laſsi tranſi-
re nõ poterant torrentẽ Beſor. Et inuenerunt virum Aegy-
ptium in agro,& adduxerunt eum ad Dauid: dederuntq́; ei
panem vt comederet,& biberet aquam, ſed & fragmẽ maſſæ
caricarum,& duas ligaturas vuæ paſſæ. Quæ cum comediſ-
ſet, reuerſus eſt ſpiritus eius,& refocillatus eſt: non enim co-
mederat panem, neq; biberat aquam tribus diebus & tribus
noctibus. Dixit itaq; ei Dauid, Cuius es tu? vel vnde? & quò
pergis? Qui ait, Puer Aegyptius ego ſum, ſeruus viri Ama-
D lecitæ: dereliquit autem me dominus meus, quia ægrotare
cœpi nudiuſtertius. Si quidẽ nos erupimus ad auſtralem pla-
gam Cerethi, & contra Iudam, & ad meridiem Caleb,& Si-
celeg ſuccendimus igni. Dixitq́; ei Dauid, Potes me ducere
ad cuneum iſtum? Qui ait, Iura mihi per Deum, quòd non
occidas me, & non tradas me in manus domini mei, & ego
ducam te ad cuneũ iſtum. Qui cum dixiſſet eũ, ecce illi diſ-
cumbebant ſuper faciem vniuerſæ terræ comedentes & bi-
bentes,& quaſi feſtum celebrantes diem, pro cuncta præda,
& ſpolijs quæ ceperãt de terra Philiſthijm, & de terra Iuda.
E Et percuſsit eos Dauid à veſpere vſq; ad veſperam alterius
diei,& non euaſit ex eis quiſquam, niſi quadringenti viri ado
leſcentes, qui aſcenderant camelos,& fugerãt. Eruit ergo Da
uid omnia quæ tulerãt Amalecitæ, & duas vxores ſuas eruit.
Nec defuit quicquam à paruo vſq; ad magnum, tam de filijs
quàm de filiabus,& de ſpolijs:& quæcunq; rapuerãt, omnia
reduxit Dauid. Et tulit vniuerſos greges & armenta,& mi-
nauit ante faciem ſuam: dixeruntq́;, Hæc eſt præda Dauid.
Venit autem Dauid ad ducentos viros, qui laſsi ſubſtiterant,
nec ſequi poterant Dauid,& reſidere eos iuſſerat in torrente
F Beſor: qui egreſsi ſunt obuiã Dauid,& populo qui erat cum
eo. Accedens autem Dauid ad populum, ſalutauit eos pacifi-
ce. Reſpondensq́; omnis vir peſsimus,& iniquus de viris qui
ierant cum Dauid, dixit, Quia non venerunt nobiſcum, non
dabimus eis quicquam de præda quam eruimus: ſed ſufficiat
vnicuiq; vxor ſua & filij, quos cum acceperint, recedant. Di-
xit autem Dauid, Non ſic facietis fratres mei de his quæ tra-
didit nobis Dominus,& cuſtodiuit nos,& dedit latrunculos
qui eruperant aduerſum nos, in manus noſtras, nec audiet vos
G quiſquam ſuper ſermone hoc. æqua enim pars erit deſcen-
dentis ad prælium,& remanentis ad ſarcinas, & ſimiliter di-
uident. Et factum eſt hoc ex die illa,& deinceps conſtitutum
& præfinitum,& quaſi lex in Iſrael vſq; in diem hanc. Venit
ergo Dauid in Siceleg,& miſit dona de præda ſenioribus Iu-
da proximis ſuis, dicens, Accipite benedictionem de præda
hoſtium Domini: His qui erant in Bethel,& qui in Ramoth
ad meridiem,& qui in Gether,& qui in Aroer,& qui in Se-
phamoth,& qui in Eſthamo,& qui in Rachal, & qui in vr-
bibus Ierameel,& qui in vrbibus Ceni,& qui in Harama, &
qui in lacu Aſan,& qui in Athach,& qui in Hebron: & reli-
quis qui erant in his locis in quibus commoratus fuerat Da-
uid ipſe & viri eius.

[redacted]

CAPVT XXXI.

A PHiliſthijm autem pugnabant aduerſum Iſrael:&
fugerunt viri Iſrael ante faciem Philiſthijm, &
ceciderunt interfecti in monte Gelbóe. Irrue-
runtque Philiſthijm in Saul & in filios eius, &
percuſſerũt Ionathan & Abinadab & Melchiſua filios Saul,
totumq́; pondus prælij verſum eſt in Saul: & conſecuti ſunt
eum viri ſagittarij.& vulneratus eſt vehementer à ſagittarijs.
Dixitq́; Saul ad armigerum ſuum, Euagina gladium tuum,
& percute me: ne fortè veniant incircumciſi iſti, & interficiãt
B me illudentes mihi. Et noluit armiger eius: fuerat enim nimio
terrore perterritus. arripuit itaq; Saul gladium ſuum,& irruit
ſuper eum. Quod cum vidiſſet armiger eius, videlicet quòd
mortuus eſſet Saul, irruit etiam ipſe ſuper gladium ſuum, &
mortuus eſt cum eo. Mortuus eſt ergo Saul, & tres filij eius,
C & armiger illius,& vniuerſi viri eius in die illa pariter. Viden
tes autem viri Iſrael qui erãt trans vallem & trans Iordanem,
quòd fugiſſent viri Iſraelitæ, & quòd mortuus eſſet Saul, &
filij eius, reliquerunt ciuitates ſuas & fugerunt: veneruntque
Philiſthijm,& habitauerunt ibi. Facta autem die altera, vene-
runt Philiſthijm vt expoliarent interfectos, & inuenerunt
Saul & tres filios eius iacentes in monte Gelbóe. Et præcide-
runt caput Saul, & expoliauerunt eum armis: & miſerunt
in terram Philiſthinorum per circuitum, vt annuntiaretur in
D templo idolorum, & in populis. Et poſuerunt arma eius in
templo Aſtaroth, corpus verò eius ſuſpenderunt in muro
Bethſan. Quod cũ audiſſent habitatores Iabes Galaad, quæ-
cunque fecerant Philiſthijm Saul, ſurrexerunt omnes viri
fortiſsimi, & ambulauerunt tota nocte, & tulerunt cadauer
Saul, & cadauera filiorum eius de muro Bethſan: veneruntq́;
Iabes Galaad, & combuſſerunt ea igni: & tulerunt oſſa eo-
rum, & ſepelierunt in nemore Iabes, & ieiunauerunt ſe-
ptem diebus.

FINIS.

Secundus Liber Samuelis, quem nos ſecundum Regum dicimus.

[redacted]

CAPVT I.

A FACTVM eſt autem poſtquam mortuus eſt Saul, vt Dauid reuerteretur à cæde Amalec, & maneret in Siceleg duos dies. In die autẽ tertia apparuit homo veniens de caſtris Saul veſte conſciſſa, & puluere conſperſus caput, & vt venit ad Dauid, cecidit ſuper faciem ſuã. & adorauit. Dixitque ad eum Dauid, vnde venis? Qui ait ad eum, De caſtris Iſrael fugi. Et dixit ad eum Dauid, Quod eſt verbum, quod factum eſt? indica mihi. Qui ait, Fugit populus ex prælio, & multi corruentes è populo mortui ſunt, ſed & Saul & Ionathas filius eius interierunt. Dixitque Dauid ad adoleſcentẽ qui nuntiabat ei. Vnde ſcis quia mortuus eſt Saul & Ionathas filius eius? Et ait adoleſcẽs qui nuntiabat ei, Caſu veni in mõtem Gelbóe, & Saul incumbebat ſuper haſtam ſuam: porrò currus & equites appropinquabant ei, &
B conuerſus poſt tergum ſuum, videnſq; me vocauit. Cui cum reſpondiſſem, Adſum: dixit mihi, Quiſnam es tu? Et aio ad eum, Amalecites ego ſum. Et locutus eſt mihi, Sta ſuper me, & interfice me: quoniam tenent me anguſtiæ, & adhuc tota anima mea in me eſt. Stanſq; ſuper eum, occidi illũ: ſciebam enim quòd viuere non poterat poſt ruinam: & tuli diadema quod erat in capite eius, & armillam de brachio illius, & attuli ad te Dominum meum huc. Apprehendens autem Dauid veſtimenta ſua ſcidit, omneſq; viri qui erant cum eo, & planxerunt, & fleuerunt, & ieiunauerunt vſq; ad veſperam ſuper Saul, & ſuper Ionathan filium eius, & ſuper populum Domini, & ſuper domum Iſrael, eo quòd corruiſſent gladio. Di-
C xitq; Dauid ad iuuenem qui nuntiauerat ei, Vnde es tu? Qui reſpondit, Filius hominis aduenæ Amalecitæ ego ſum. Et ait
Pſal. 104 b ad eum Dauid, Quare non timuiſti mittere manum tuam, vt occideres chriſtum Domini? Vocanſq; Dauid vnum de pueris ſuis, ait, Accedens irrue in eum. Qui percuſsit illum, & mortuus eſt. Et ait ad eum Dauid, Sanguis tuus ſuper caput tuum: os enim tuum locutũ eſt aduerſum te, dicens, Ego interfeci chriſtum Domini. Planxit autem Dauid planctũ hu-
[redacted] iuſcemodi ſuper Saul, & ſuper Ionathan filium eius, & præcepit vt docerent filios Iuda planctũ, ſicut ſcriptum eſt in libro Iuſtorum. * Et ait, Conſydera Iſrael pro his qui mortui ſunt ſuper excelſa tua vulnerati.. Inclyti, Iſrael, ſuper mõtes
D tuos interfecti ſunt: quomodo ceciderunt fortes? Nolite annuntiare in Geth, neq; annuntietis in compitis Aſcalonis: ne fortè lætentur filiæ Philiſthijm, ne exultent filiæ incircunciſorum. Montes Gelbóe, nec ros, nec pluuia veniãt ſuper vos, neq; ſint agri primitiarũ: quia ibi abiectus eſt clypeus fortiũ, clypeus Saul quaſi non eſſet vnctus oleo. A ſanguine interfectorum, ab adipe fortium, ſagitta Ionathæ nunquam rediјt retrorſum, & gladius Saul non eſt reuerſus inanis. Saul & Ionathas amabiles, & decóri valde in vita ſua, in morte quoque non ſunt diuiſi: aquilis velociores, leonibus fortiores. Filiæ Iſrael ſuper Saul flete, qui veſtiebat vos coccino in delicijs, qui præbebat ornamenta aurea cultui veſtro. Quomodo ceciderunt fortes in prælio? Ionathas in excelſis tuis occiſus eſt. Doleo ſuper te frater mi Ionatha decóre nimis, & amabilis ſuper amorem mulierum. * Sicut mater vnicum amat filium ſuum, ita ego te diligebam.. Quomodo ceciderunt robuſti, & perierunt arma bellica?

[redacted]. CAPVT II.

A IGitur poſt hæc conſuluit Dauid Dominum, dicens, Num aſcendam in vnam de ciuitatibus Iudæ? Et ait Dominus ad eum, Aſcende. Dixitque Dauid, Quò aſcendam? Et reſpondit ei, In Hebron. Aſcendit ergo Dauid, & duæ vxores eius Achinoam Iezrahelitis, & Abigail vxor Nabal Carmeli: ſed & viros qui [redacted]
erant cũ eo, duxit Dauid ſingulos cum domo ſua: & manſerunt in oppidis Hebron. Veneruntq; viri Iuda, & vnxerunt 1. Mach. 2 f
ibi Dauid, vt regnaret ſuper domũ Iuda. Et nuntiatũ eſt Da- 1. Reg. 31 d
uid quòd viri Iabes Galaad ſepeliſſent Saul. Miſit ergo Dauid nuntios ad viros Iabes Galaad, dixitq; ad eos, Benedicti
B vos à Domino, qui feciſtis miſericordiam hanc cum domino veſtro Saul, & ſepeliſtis eum. Et nũc retribuet vobis quidem Dominus miſericordiã & veritatem: ſed & ego reddam gratiam, eo quòd feciſtis verbum iſtud. Conſortentur manus veſtræ, & eſtote filij fortitudinis: licet enim mortuus ſit dominus veſter Saul, tamen me vnxit domus Iuda in regem ſibi. Abner autem filius Ner princeps exercitus Saul, tulit Iſbóſeth filium Saul, & circunduxit eum per caſtra: regemq; cõſtituit ſuper Galaad, & ſuper Aſſuri, & ſuper Iezrahel, & [redacted]
C ſuper Ephraim, & ſuper Beniamin, & ſuper Iſrael vniuerſum. Quadraginta annorum erat Iſbóſeth filius Saul, cum regnare cœpiſſet ſuper Iſrael, & duobus annis regnauit: ſola autem domus Iuda ſequebatur Dauid. Et fuit numerus dierũ quos cõmoratus eſt Dauid, imperans in Hebron ſuper domum Iuda, ſeptem annorum, & ſex mẽſium. Egreſſuſq; eſt Abner filius Ner, & pueri Iſbóſeth filij Saul de caſtris in Gabaon. Poraò Ioab filius Saruiæ, & pueri Dauid egreſsi ſunt, & occurrerunt eis iuxta piſcinam Gabaon. Et cum in vnum conueniſſent, è regione ſederunt, hi in vna parte piſcinæ, & illi ex altera. Dixitq; Abner ab Ioab, Surgãt pueri, & ludant
D coram nobis. Et reſpõdit Ioab, Surgant. Surrexerunt ergo, & tranſierunt numero duodecim de Beniamin, ex parte Iſbóſeth filij Saul, & duodecim de pueris Dauid, Apprehenſoq; [redacted]
vnuſquiſq; capite comparis ſui, defixit gladium in latus contrarij, & ceciderunt ſimul: vocatumq; eſt nomen loci illius, Ager robuſtorũ, in Gabaon. Et ortum eſt bellũ durum ſatis in die illa: fugatuſq; eſt Abner & viri Iſrael à pueris Dauid. Erãt autẽ ibi tres filij Saruiæ, Ioab, & Abiſai, & Aſael: porrò Aſael curſor velociſsimus fuit, quaſi vnus de capreis quæ morantur in ſyluis. Perſequebatur autẽ Aſael Abner, & non declinauit ad dexterã neq; ad ſiniſtrã omittens perſequi Abner. Reſpexit itaq; Abner poſt tergum ſuum, & ait, Tune es [redacted]
Aſael? Qui reſpondit, Ego ſum. Dixitq; ei Abner, Vade ad
E dexteram, ſiue ad ſiniſtrã, & apprehende vnũ de adoleſcentibus

tibus, & tolle tibi ſpolia eius. Noluit autem Aſael omittere
quin vrgeret eũ. Rurſumq́; locutus eſt Abner ad Aſael, Re-
cede,& noli me ſequi,ne fortè compellar cõfodere te in ter-
ram,& leuare nõ potero faciem meã ad Ioab fratrem tuum.
F Qui audire contempſit,& noluit declinare:percuſſit ergo eũ
[redacted] Abner auerſa haſta in inguine, & transfodit, & mortuus eſt
[redacted] in eodem loco:omneſq́; qui tranſibant per locum in quo ce-
ciderat Aſael,& mortuus erat, ſubſiſtebant. Perſequentibus
autem Ioab & Abiſai fugientem Abner, ſol occubuit: & ve-
nerũt vſq; ad collem aquæductus,qui eſt ex aduerſo vallis,&
itineris deſerti in Gabaon. Congregatiq́; ſunt filij Beniamin
ad Abner:& conglobati in vnum cuneũ,ſteterunt in ſummi-
tate tumuli vnius. Et exclamauit Abner ad Ioab, & ait, Num
vſq; ad internecionẽ tuus mucro deſæuiet? an ignoras quòd
periculoſa ſit deſperatio? vſquequo non dices populo vt o-
G mittat perſequi fratres ſuos? Et ait Ioab, Viuit Dominus, ſi
locutus fuiſſes mane, receſsiſſet populus perſequens fratrem
ſuum. Inſonuit ergo Ioab buccina,& ſtetit omnis exercitus,
nec perſecuti ſunt vltrà Iſrael,neque inière certamen. Abner
autem & viri eius abiérunt per campeſtria,tota nocte illa: &
tranſierunt Iordanem,& luſtrata omni Bethoron, venerunt
ad caſtra. Porrò Ioab reuerſus omiſſo Abner, congregauit
omnem populum: & defuerunt de pueris Dauid decem &
nouem viri, excepto Aſaele. Serui autem Dauid, percuſſe-
runt de Beniamin,& de viris qui erant cum Abner trecentos
ſexaginta viros,qui & mortui ſunt. Tuleruntq́; Aſael, & ſe-
pelierunt eum in ſepulchro patris ſui in Bethléhem: & am-
bulauerunt tota nocte Ioab, & viri qui erant cum eo, & in
ipſo crepuſculo peruenerunt in Hebron.

[redacted]

CAPVT III.

A FActa eſt ergo longa cõcertatio inter domum
Dauid,& inter domũ Saulis: Dauid proficiẽs
& ſemper ſeipſo robuſtior, domus autẽ Saul
[redacted] decreſcens quotidie. Natiq́; ſunt ſex filij Da-
uid in Hebrõ:fuitq́; primogenitus eius Am-
1. Para. 3 a non de Achinoam Iezrahelitide. Et poſt eũ Cheleab de Abi
gáil vxore Nabal Carmeli: porrò tertius Abſalõ filius Maa-
cha filiæ Tholmai regis Geſſur. Quartus autẽ Adonias, filius
Haggith:& quintus Saphatia, filius Abital. Sextus quoq; Ie-
thraam de Egla vxore Dauid. hi nati ſunt Dauid in Hebron.
Cum ergo eſſet præliũ inter domum Saul & domũ Dauid,
B Abner filius Ner regebat domũ Saul. Fuerat autẽ Sauli con-
[redacted] cubina nomine Reſpha, filia Aia. Dixitque Isbóſeth ad Ab-
ner, Quare ingreſſus es ad concubinã patris mei? Qui iratus
nimis propter verba Isbóſeth, ait, Nunquid caput canis ego
ſum aduerſum Iudã hodie, qui fecerim miſericordiam ſuper
domũ Saul patris tui,& ſuper fratres & proximos eius,& nõ
tradidi te in manus Dauid,& tu requiſiſti in me quod argue-
res pro muliere hodie? Hæc faciat Deus Abner, & hæc addat
ei, niſi quomodo iurauit Dominus Dauid, ſic faciam cũ eo, vt
transferatur regnum de domo Saul,& eleuetur thronus Da-
[redacted] uid ſuper Iſrael,& ſuper Iudã, à Dan vſq; Berſabee. Et non
potuit reſpondere ei quicquam: quia metuebat illum. Miſit
ergo Abner nuntios ad Dauid, pro ſe dicẽtes, Cuius eſt ter-
C ra? Et vt loquerentur, Fac mecũ amicitias, & erit manus mea
tecum,& reducam ad te vniuerſum Iſrael. Qui ait, Optime:
ego faciã tecũ amicitias: ſed vnam rem peto à te, dicens, Non
videbis faciem meã antequam adduxeris mihi Michol filiam
Saul:& ſic venies,& videbis me. Miſit autem Dauid nuntios
ad Isbóſeth filium Saul, dicens, Redde vxorem meã Michol,
1. Reg. 18 g quam deſpondi mihi centũ præputijs Philiſthijm. Miſit er-
[redacted] go Isbóſeth,& tulit eã à viro ſuo Phaltiel, filio Lais. Seque-
batur q́; eam vir ſuus, plorans vſq; Bahurim: & dixit ad eum
Abner, Vade,& reuertere. Qui reuerſus eſt. Sermonẽ quoq;
intulit Abner ad ſeniores Iſrael, dicens, Tam heri quàm nu-
diuſtertius quærebatis Dauid, vt regnaret ſuper vos. Nunc
ergo facite: quoniam Dominus locutus eſt ad Dauid, dicens,
In manu ſerui mei Dauid, ſaluabo populũ meũ Iſrael de ma-
D nu Philiſthijm,& omniũ inimicorũ eius. Locutus eſt autem
Abner etiã ad Beniamin. Et abijt vt loqueretur ad Dauid in
Hebron omnia quæ placuerãt Iſraeli & vniuerſo Beniamin.
Venitq́; ad Dauid in Hebron cũ viginti viris:& fecit Dauid
Abner, & viris eius qui venerant cũ eo, conuiuium. Et dixit
Abner ad Dauid, Surgã, vt congregem ad te dominũ meum
regem omnẽ Iſrael, & ineam tecũ fœdus, & imperes omni-
bus, ſicut deſyderat anima tua. Cum ergo deduxiſſet Dauid
Abner,& ille iſſet in pace, ſtatim pueri Dauid & Ioab vene-
runt cæſis latronibus, cũ præda magna nimis: Abner autem
non erat cũ Dauid in Hebron, quia iam dimiſerat eũ, & pro-
fectus fuerat in pace. Et Ioab & omnis exercitus qui erant cũ
eo, poſtea venerant: nuntiatum eſt itaq; Ioab à narrantibus,
E Venit Abner filius Ner ad regẽ, & dimiſit eũ, & abijt in pa-
ce. Et ingreſſus eſt Ioab ad regẽ,& ait, Quid feciſti? ecce ve-
nit Abner ad te: quare dimiſiſti eũ,& abijt & receſsit? igno-
ras Abner filiũ Ner, quoniam ad hoc venit vt deciperet te,&
ſciret exitum tuũ & introitũ tuũ, & noſſet omnia quæ agis?
Egreſſus itaq; Ioab à Dauid, miſit nũtios poſt Abner, & re-
duxit eum à ciſterna Sira, ignorante Dauid. Cumq́; rediſſet 3. Reg. 2 a
Abner in Hebron, ſeorſum adduxit eũ Ioab ad mediũ por-
tæ, vt loqueretur ei in dolo:& percuſsit illũ ibi in inguine, &
F mortuus eſt in vltionẽ ſanguinis Aſael fratris eius. Quod cũ
audiſſet Dauid rem iam geſtam, ait, Mundus ego ſum, & re-
gnum meũ apud Deum vſq; in ſempiternũ à ſanguine Ab-
ner filij Ner,& veniat ſuper caput Ioab.& ſuper omnem do-
mum patris [redacted] de domo Ioab fluxum feminis
ſuſtinens,& [redacted] gladio,& in-
digens pane. Igitur Ioab & Abiſai frater eius interfecerunt
Abner, eo quòd occidiſſet Aſael fratrem eorum in Gabaon [redacted]
in prælio. Dixit autem Dauid ad Ioab,& ad omnem populũ
qui erat cũ eo, Scindite veſtimenta veſtra,& accingimini ſac-
cis,& plangite ante exequias Abner. porrò rex Dauid ſeque-
batur feretrum. Cumq́; ſepeliſſent Abner in Hebron, leua-
uit rex vocem ſuam,& fleuit ſuper tumulũ Abner: fleuit au-
tem & omnis populus. Plangenſq́; rex Abner, ait, Nequa-
G quam vt mori ſolent ignaui, mortuus es Abner. Manus tuæ
ligatæ non ſunt,& pedes tui non ſunt compedibus aggraua-
ti: ſed ſicut ſolent cadere coram filijs iniquitatis, ſic corruiſti.
Congeminanſq́; omnis populus fleuit ſuper eũ. Cumq́; ve-
niſſet vniuerſa multitudo cibum capere cum Dauid, clara ad-
huc die, iurauit Dauid, dicens, Hæc faciat mihi Deus, & hæc
addat, ſi ante occaſum ſolis guſtauero panem vel aliud quic-
quam. Omniſq́; populus audiuit,& placuerũt eis cũcta quæ
fecit rex in conſpectu totius populi. Et cognouit omne vul-
gus,& vniuerſus Iſrael in die illa quoniã non actum fuiſſet à
rege vt occideretur Abner filius Ner. Dixit quoq; rex ad ſer-
uos ſuos, Num ignoratis quoniam princeps & maximus ce-
cidit hodie in Iſrael? Ego autẽ adhuc delicatus & vnctus rex:
porrò viri iſti filij Saruiæ duri ſunt mihi: retribuat Dominus
facienti malum iuxta malitiam ſuam.

[redacted]

CAPVT IIII.

A AVdiuit autem filius Saul quòd cecidiſſet Abner
in Hebrõ,& diſſolutæ ſunt manus eius, omniſq́;
Iſrael perturbatus eſt. Duo autem viri principes
latronum erant filio Saul, nomen vni Baana, &
nomen alteri Rechab, filij Remmon Berothitæ de filijs Ben-
iamin: ſi quidem & Beroth reputata eſt in Beniamin, & fuge-
runt Berothitæ in Getháim, fueruntq́; ibi aduenæ vſque ad
B tempus illud. Erat autem Ionathæ filio Saul filius debilis pe-

[redacted] dibus: quinquennis enim fuit, quando venit nũtius de Saul &
[redacted] Ionatha ex Iezrahel. tollens itaq; eũ nutrix ſua, fugit: cumq́; feſtinaret vt fugeret, cecidit, & claudus effectus eſt: habuitq; vocabulum Miphiboſeth. Venientes igitur filij Remmon Berothitæ, Rechab & Baana, ingreſſi ſunt feruente die domũ Isbóſeth: qui dormiebat ſuper ſtratum ſuum meridie. * Et oſtiaria domus purgans triticũ, obdormiuit.. Ingreſſi ſunt autem domũ latenter aſſumentes ſpicas tritici, & percuſſe-
C runt eum in inguine Rechab & Baana frater eius, & fugerũt. Cum autem ingreſſi fuiſſent domũ, ille dormiebat ſuper lectum ſuũ in conclaui, & percutientes interfecerunt eũ: ſublatoq́; capite eius, abierunt per viam deſerti tota nocte, & attulerunt caput Isbóſeth ad Dauid in Hebron. Dixeruntq́; ad regem, Ecce caput Isbóſeth filij Saul inimici tui, qui quærebat animam tuam: & dedit Dominus Domino meo regi vltionem hodie de Saul, & de ſemine eius. Reſpondens autem Dauid Rechab, & Baana fratri eius filijs Remmon Berothi-
D tæ, dixit ad eos, Viuit Dominus qui eruit animam meam de omni anguſtia: quoniam eum qui annuntiauerat mihi, & di-
Supra 1 b xerat, Mortuus eſt Saul: qui putabat ſe proſpera nuntiare, tenui, & occidi eum in Siceleg, cui oportebat mercedem dare pro nuntio: Quantò magis nunc cum homines impij interfecerint virum innoxiũ, in domo ſua, ſuper lectum ſuum, non quæram ſanguinem eius de manu veſtra, & auferam vos de terra? Præcepit itaq; Dauid pueris ſuis, & interfecerunt eos: præcidentesq; manus & pedes eorum, ſuſpenderunt eos ſuper piſcinam in Hebron: caput autem Isbóſeth tulerunt, & ſepelierunt in ſepulchro Abner in Hebron.

[redacted]

CAPVT V.

A E
1.Par.11 a T venerunt vniuerſæ tribus Iſrael ad Dauid in Hebron, dicentes, Ecce nos os tuum, & caro tua ſumus. Sed & heri & nudiuſtertius cũ eſſet Saul rex ſuper nos, tu eras educens & reducens Iſrael: dixit autẽ Dominus ad te, Tu paſces populũ meũ Iſrael, & tu eris dux ſuper Iſrael. Venerunt quoq; & ſeniores Iſrael ad regẽ in Hebron, & percuſſit cum eis rex Dauid fœdus in Hebron, corã Domino: vnxeruntq́; Dauid in regẽ ſuper Iſrael. Filius triginta annorũ erat Dauid, cum regnare cœpiſſet, & quadraginta annis regnauit. In Hebron regnauit ſuper Iudã ſeptem annis, & ſex menſibus: in Ieruſalem autem regnauit triginta tribus annis ſuper omnem Iſrael & Iudam. Et abijt
B rex, & omnes viri qui erant cũ eo, in Ieruſalem ad Iebuſæum habitatorem terræ: dictumq́; eſt Dauid ab eis, Nõ ingredieris huc, niſi abſtuleris cæcos & claudos, dicentes, Non ingredietur Dauid huc. Cepit autem Dauid arcem Sion, hæc eſt ciuitas Dauid. Propoſuerat enim Dauid in die illa præmiũ, qui percuſſiſſet Iebuſæum, & tetigiſſet domatum fiſtulas, &
[redacted] abſtuliſſet cæcos & claudos odientes animam Dauid. idcirco dicitur in prouerbio, Cæcus & claudus non intrabunt in templum. Habitauit autem Dauid in arce, & vocauit eam, Ciuitatem Dauid: & ædificauit per gyrum à Mello & intrinſecus. Et ingrediebatur proficiens atq; ſuccreſcens, & Domi-
1.Par.14 a nus Deus exercituũ erat cum eo. Miſit quoq; Hirã rex Ty-
C ri nuntios ad Dauid, & ligna cedrina, & artifices lignorũ, artificesq; lapidũ ad parietes: & ædificauerunt domum Dauid. Et cognouit Dauid quoniam confirmaſſet eum Dominus regem ſuper Iſrael, & quoniam exaltaſſet regnum eius ſuper
[redacted] populum ſuum Iſrael. Accepit ergo Dauid adhuc concubinas & vxores de Ieruſalem, poſtquam venerat de Hebron: natiq́; ſunt Dauid & alij filij & filiæ: & hæc nomina eorum qui nati ſunt in Ieruſalem, Samúa & Sobab & Nathan & Salomon & Iebahar & Eliſua & Nepheg & Iaphia & Eliſama
1.Par.3 b & Eliada & Eliphalet. Audierũt ergo Philiſthijm quòd vnxiſſent Dauid in regem ſuper Iſrael: & aſcenderunt vniuerſi vt quærerent Dauid. quod cum audiſſet Dauid, deſcendit in præſidium. Philiſthijm autem venientes, diffuſi ſunt in valle Raphaim. Et conſuluit Dauid Dominũ, dicẽs, Si aſcendã ad Philiſthijm? & ſi dabis eos in manu mea? Et dixit Dominus ad Dauid, Aſcende, quia tradens dabo Philiſthijm in manu tua. Venit ergo Dauid in Baalpharaſim, & percuſſit eos ibi, & dixit, Diuiſit Dominus inimicos meos coram me, ſicut diuiduntur aquæ. Propterea vocatum eſt nomen loci illius Eſa. 28 f
D Baalpharaſim. Et reliquerunt ibi ſculptilia ſua: quæ tulit Dauid, & viri eius. Et addiderunt adhuc Philiſthijm vt aſcenderent, & diffuſi ſunt in valle Raphaim. Conſuluit autem Dauid Dominum, * Si aſcendam contra Philiſthæos, & tradas eos in manus meas?.. Qui reſpõdit, Non aſcendas cõtra eos, ſed gyra poſt tergum eorum, & venies ad eos ex aduerſo pyrorum. Et cum audieris ſonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prælium: quia tũc egredietur Dominus ante faciem tuam, vt percutiat caſtra Philiſthijm. Fecit itaq; Dauid ſicut præceperat ei Dominus, & percuſſit Philiſthijm de Gabaa, vſq; dum venias Gezer.

[redacted]

CAPVT VI.

A C
Ongregauit autem rurſum Dauid omnes electos ex Iſrael triginta millia. Surrexitq́; Dauid, & abijt, & vniuerſus populus qui erat cum eo de viris Iuda, vt adducerent arcam Dei, ſuper quam inuocatũ eſt nomẽ Domini exercituũ ſedentis in cherubim ſuper eam. Et impoſuerunt arcam Dei ſuper plauſtrum nouum: tuleruntq́; eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa: Oza autem, & Ahio filij Abinadab, minabant plauſtrum nouum. Cumq́ue tuliſſent eam de domo Abinadab, qui erat in 1.Reg. 7 a
Gabaa cuſtodiens arcam Dei, Ahio præcedebat arcam: Dauid autem, & omnis Iſrael ludebãt coram Domino in omnibus lignis fabrefactis, & citharis, & lyris & tympanis & ſiſtris
B & cymbalis. Poſtquam autem venerunt ad aream Nachon, extendit Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam: quoniam calcitrabant boues, & declinauerunt eam. Iratusq́; eſt indignatione Dominus contra Ozam, & percuſſit eum ſuper temeritate: qui mortuus eſt ibi iuxta arcam Dei. Contriſtatus eſt autem Dauid eo quòd percuſſiſſet Dominus Ozam, & vocatum eſt nomen loci illius, Percuſſio Ozæ: vſq; in diem hanc. Et extimuit Dauid Dominum in die illa, dicens, Quomodo ingredietur ad me arca Domini? Et noluit diuertere ad ſe arcam Domini in ciuitatem Dauid: ſed diuertit eam in domum Obededom Gethæi. Et habitauit arca Domini in domo Obededom Gethæi tribus mẽſibus, & benedixit Do 1.Par.13 d
minus Obededom, & omnem domũ eius. Nuntiatumq́; eſt regi Dauid quòd benedixiſſet Dominus Obededom, & o-
C mnia eius propter arcam Dei. Abijt ergo Dauid, & adduxit arcam Dei de domo Obededom in ciuitatem Dauid cũ gaudio: * & erant cum Dauid ſeptem chori, & victima vituli.. cumq́; tranſcendiſſent, qui portabãt arcã Domini ſex paſſus, immolabat bouem, & arietẽ: & Dauid * percutiebat in organis armigatis, &.. ſaltabat totis viribus ante Dominum: porrò Dauid erat accinctus ephod lineo. Et Dauid, & omnis domus Iſrael ducebãt arcam teſtamenti Domini in iubilo, & in clãgore buccinæ. Cũq; intraſſet arca Domini in ciuitatẽ Dauid, Michol filia Saul proſpiciẽs per feneſtrã, vidit regem Da [redacted]
uid ſubſilientẽ, atq; ſaltantẽ corã Domino: & deſpexit eũ in corde ſuo. Et introduxerũt arcã Domini, & impoſuerũt eam in loco ſuo in medio tabernaculi, quod tetẽderat ei Dauid: & obtulit Dauid holocauſta, & pacifica corã Domino. Cumq́;
D compleſſet offerẽs holocauſtũ & pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercituũ. Et partitus eſt vniuerſæ multi
tudini

tudini Iſrael tam viro quàm mulieri ſingulis collyridam pa-
nis vnam, & aſſaturam bubalæ carnis vnam, & ſimilam fri-
xam oleo: & abijt omnis populus vnuſquiſque in domum
ſuam. Reuerſusque eſt Dauid vt benediceret domui ſuæ: &
egreſſa Michol filia Saul in occurſum Dauid, ait, Quàm glo-
rioſus fuit hodie rex Iſrael diſcooperiens ſe ante ancillas ſer-
uorum ſuorum, & nudatus eſt, quaſi ſi nudetur vnus de ſcur-
ris. Dixitq; Dauid ad Michol, Ante Dominũ, qui elegit me
potius, quàm patrem tuum, & quàm omnem domum eius:
& præcepit mihi vt eſſem dux ſuper populum Domini in
Iſrael, & Iudam, & vilior fiam plus quàm factus ſum: & ero
humilis in oculis meis: & cum ancillis, de quibus locuta es,
glorioſior apparebo. Igitur Michol filiæ Saul non eſt natus
filius vſque in diem mortis ſuæ.

[redacted]

CAPVT VII.

A FActum eſt autem cum ſediſſet rex in domo ſua,
& Dominus dediſſet ei requiem vndique ab vni-
uerſis inimicis ſuis, dixit ad Nathan prophetam,
Videſne quòd ego habitem in domo cedrina, &
1. Par. 17. a arca Dei poſita ſit in medio pellium? Dixitq; Nathan ad re-
[redacted], Omne quod eſt in corde tuo, vade fac, quia Dominus
tecum eſt. Factum eſt autem in illa nocte, & ecce ſermo Do-
mini ad Nathan, dicens, Vade, & loquere ad ſeruum meum
Dauid, Hæc dicit Dominus, Nunquid tu ædificabis mihi do
mum ad habitandum? Neque enim habitaui in domo ex die
illa, qua eduxi filios Iſrael de terra Aegypti, vſq; in diem hãc:
ſed ambulabam in tabernaculo, & in tentorio, per cuncta lo-
ca quæ tranſiui cum omnibus filijs Iſrael: nunquid loquens
locutus ſum ad vnam de tribubus Iſrael, cui præcepi vt paſce
B ret populum meum Iſrael, dicens, Quare non ædificaſti mi-
hi domum cedrinam? Et nunc hæc dices ſeruo meo Dauid,
1. Reg. 16. c Hæc dicit Dominus exercituum, Ego tuli te de paſcuis ſe-
quentẽ greges, vt eſſes dux ſuper populũ meum Iſrael: & fui
tecum in omnibus vbicumq; ambulaſti, & interfeci vniuerſos
inimicos tuos à facie tua: feciq; tibi nomen grande iuxta no-
4. Reg. 8. c men magnorum qui ſunt in terra. Et ponam locum populo
meo Iſrael, & plantabo eum, & habitabit ſub eo, & non tur-
babitur amplius: nec addent filij iniquitatis vt affligant eum
ſicut prius ex die qua conſtitui iudices ſuper populũ meum
Iſrael: & requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis. prædi-
citque tibi Dominus, quòd domum faciat tibi Dominus.
C Cumq; completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus
tuis, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod egredietur de vtero
3. Reg. 5. a tuo, & firmabo regnum eius. Ipſe ædificabit domum nomini
1. Par. 22. c meo, & ſtabiliã thronũ regni eius vſq; in ſempiternum. EGO
[redacted] ERO EI IN PATREM, & ipſe erit mihi in filium: qui ſi ini-
què aliquid geſſerit, arguã eum in virga virorum, & in plagis
filiorũ hominũ. Miſericordiã autẽ meam non auferam ab eo,
Hebr. 1. b ſicut abſtuli à Saul, quem amoui à facie tua. Et fidelis erit do-
Pſal. 88. a mus tua, & regnũ tuum vſque in æternum ante faciẽ tuam, &
thronus tuus erit firmus iugiter. Secundũ omnia verba hæc,
& iuxta vniuerſam viſionẽ iſtam, ſic locutus eſt Nathan ad
Dauid. Ingreſſus eſt autẽ rex Dauid, & ſedit corã Domino,
[redacted] & dixit, Quis ego ſum Domine Deus, & quæ domus mea,
quia adduxiſti me huc uſq;? Sed & hoc parũ viſum eſt in con-
ſpectu tuo Domine Deus, niſi loquereris etiã de domo ſerui
tui in longinquum: iſta eſt enim lex Adam Domine Deus?
Quid ergo addere poterit adhuc Dauid, vt loquatur ad te? tu
enim ſcis ſeruum tuum Domine Deus. Propter verbũ tuum,
& ſecundũ cor tuũ feciſti omnia magnalia hæc, ita vt notum
faceres ſeruo tuo. Idcirco magnificatus es Domine Deus,
quia nõ eſt ſimilis tui, neq; eſt Deus extra te, in omnibus quę
audiuimus auribus noſtris. Quæ eſt autem vt populus tuus
D Iſrael, gens in terra, propter quam iuit Deus vt redimeret eã
ſibi in populum, & poneret ſibi nomen, faceretq; eis magna-
lia, & horribilia ſuper terram à facie populi tui, quem redemi
ſti tibi ex Aegypto, gentibus, & dijs eius? Firmaſti enim tibi
populum tuum Iſrael in populum ſempiternum: & tu Do-
mine Deus factus es eis in Deum. Nunc ergo Domine Deus
verbum quod locutus es ſuper ſeruũ tuum, & ſuper domum
eius, ſuſcita in ſempiternum: & fac ſicut locutus es, & magni-
ficetur nomen tuum vſque in ſempiternum, atq; dicatur, Do
minus exercituum, Deus ſuper Iſrael. Et domus ſerui tui Da
uid erit ſtabilita coram Domino, quia tu Domine exercituũ
Deus Iſrael reuelaſti auriculam ſerui tui, dicens, Domũ ædi-
ficabo tibi: propterea inuenit ſeruus tuus cor ſuum, vt oraret
te oratione hac. Nunc ergo Domine Deus, tu es Deus, & ver
ba tua erunt vera: locutus es enim ad ſeruum tuum bona hæc.
Incipe ergo, & benedic domui ſerui tui, vt ſit in ſempiter-
num coram te: quia tu Domine Deus locutus es, & benedi-
ctione tua benedicetur domus ſerui tui in ſempiternum.

[redacted]

CAPVT VIII.

A FActum eſt autem poſt hæc percuſsit Dauid Phi-
liſthijm, & humiliauit eos, & tulit Dauid frenum
tributi de manu Philiſthijm. Et percuſsit Moab,
& menſus eſt eos funiculo coæquans terræ: men-
ſus eſt autem duos funiculos, vnum ad occidendum, & vnum
ad viuificandum: factusq; eſt Moab Dauid ſeruiens ſub tri-
buto. Et percuſsit Dauid Adarézer filium Rohob regem So 1. Par. 18. a
ba, quãdo profectus eſt vt dominaretur ſuper flumẽ Euphrá [redacted]
tẽ. Et captis Dauid ex parte eius mille ſeptingẽtis equitibus,
& viginti millibus peditum, ſubneruauit omnes iugales cur-
ruum: dereliquit autem ex eis centum currus. Venit quoque
B Syria Damaſci, vt præſidium ferret Adarézer regi Soba: &
percuſsit Dauid de Syria viginti duo millia virorum. Et po-
ſuit Dauid præſidium in Syria Damaſci: factaque eſt Syria [redacted]
Dauid ſeruiens ſub tributo: ſeruauitque Dominus Dauid in
omnibus ad quæcunq; profectus eſt. Et tulit Dauid arma au-
rea, quæ habebant ſerui Adarézer, & detulit ea in Ieruſalem.
Et de Bete, & de Beroth ciuitatibus Adarézer tulit rex Da-
uid æs multum nimis, *de quo fecit Salomon omnia vaſa
ærea in templo: & mare æneum, & columnas, & altare. Au [redacted]
C diuit autẽ Thou rex Emath, quòd percuſsiſſet Dauid omne
robur Adarézer, & miſit Thou Ioram filium ſuum ad regem
Dauid, vt ſalutaret eum congratulans, & gratias ageret: eo
quòd expugnaſſet Adarézer, & percuſsiſſet eũ. Hoſtis quip-
pe erat Thou Adarézer, & in manu eius erant vaſa aurea, &
vaſa argentea, & vaſa ærea: quæ & ipſa ſanctificauit rex Da-
uid Domino cum argento & auro, quæ ſanctificauerat de
vniuerſis gentibus quas ſubegerat, de Syria, & Moab, & filijs
Ammon, & Philiſthijm, & Amalec, & de manubijs Adaré-
zer filij Rohob regis Soba. Fecit quoque ſibi Dauid no-
D men, cum reuerteretur capta Syria in valle Salinarum, cæſis

decem & octo millibus : & poſuit in Idumæa cuſtodes, ſta-
tuitq; præſidium : & facta eſt vniuerſa Idumæa ſeruiens Da-
uid, & ſeruauit Dominus Dauid in omnibus ad quæcunque
profectus eſt. Et regnauit Dauid ſuper omnem Iſrael : facie-
bat quoque Dauid iudicium, & iuſtitiam omni populo ſuo.
Ioab autem filius Saruiæ erat ſuper exercitum : porrò Ioſa-
phat filius Ahilud, erat à commentarijs:& Sadoc filius Achi-
tob,& Achimélech filius Abiathar, erant ſacerdotes : & Sa-
raias, ſcriba : Banaias autem filius Ioiadæ ſuper Cerethi &
Phelethi:filij autem Dauid,ſacerdotes erant.

[redacted]. CAPVT IX.

A ET dixit Dauid, Putáſne eſt aliquis qui remanſe-
rit de domo Saul, vt faciam cum eo miſericordiã
propter Ionathan? Erat autem de domo Saul ſer-
uus,nomine Siba : quem cum vocaſſet rex ad ſe, [redacted]
dixit ei, Tune es Siba? Et ille reſpõdit, Ego ſum ſeruus tuus.
Et ait rex, Nunquid ſupereſt aliquis de domo Saul:vt faciam
cum eo miſericordiam Dei? Dixitque Siba regi, Supereſt fi-
lius Ionathæ debilis pedibus. Vbi, inquit, eſt? Et Siba ad re-
B gem, Ecce, ait, in domo eſt Machir filij Ammiel in Lodabar.
Miſit ergo rex Dauid, & tulit eum de domo Machir filij
Ammiel de Lodabar. Cum autẽ veniſſet Miphibóſeth filius
Ionathæ filij Saul ad Dauid, corruit in faciem ſuam, & adora-
uit. Dixitq; Dauid, Miphibóſeth? Qui reſpõdit, Adſum ſer-
uus tuus. Et ait ei Dauid, Ne timeas, quia faciens faciam in te
miſericordiam propter Ionathan patrem tuum, & reſtituam
tibi omnes agros Saul patris tui, & tu comedes panẽ in men-
C ſa mea ſemper. Qui adorans eum, dixit, Quis ego ſum ſeruus
tuus, quoniã reſpexiſti ſuper canem mortuũ ſimilem mei?
Vocauit itaque rex Sibam puerum Saul, & dixit ei, Omnia
quæcunq; fuerunt Saul, & vniuerſam domum eius, dedi filio
domini tui. Operare igitur ei terram tu, & filij tui, & ſerui
tui:& inferes filio domini tui cibos, vt alatur : Miphibóſeth
autem filius domini tui comedet ſemper panem ſuper men-
ſam meam. Erant autem Sibæ quindecim filij, & viginti ſer-
ui. Dixitque Siba ad regem, Sicut iuſsiſti domine mi rex ſer-
uo tuo, ſic faciet ſeruus tuus:& Miphibóſeth comedet ſuper
D menſam meam quaſi vnus de filijs regis. Habebat autem Mi-
phibóſeth filium paruulum nomine Micha : omnis verò co-
gnatio domus Sibæ ſeruiebat Miphibóſeth. Porrò Miphi-
bóſeth habitabat in Ieruſalem:quia de menſa regis iugiter
veſcebatur:& erat claudus vtroque pede.

[redacted]. CAPVT X.

A FActum eſt autem poſt hæc, vt moreretur rex fi-
1. Par.19.a liorum Ammon, & regnauit Hanon filius eius
pro eo. Dixitque Dauid, Faciam miſericordiam
cum Hanon filio Naas, ſicut fecit pater eius me-
cum miſericordiam. Miſit ergo Dauid conſolans eum per
[redacted] ſeruos ſuos ſuper patris interitu. Cum autem veniſſent ſerui
Dauid in terram filiorum Ammon, dixerunt principes filio-
rum Ammon ad Hanon dominum ſuum, Putas quòd pro-
pter honorem patris tui miſerit Dauid ad te conſolatores, &
non ideò vt te inueſtigaret, & exploraret ciuitatem, & euer-
teret eam, miſit Dauid ſeruos ſuos ad te? Tulit itaq; Hanon
ſeruos Dauid, raſitq; dimidiã partem barbæ eorum, & præ-
[redacted] ſcidit veſtes eorũ medias vſq; ad nates, & dimiſit eos. Quod
cum nunciatum eſſet Dauid, miſit in occurſum eorum:erant
B enim viri confuſi turpiter valde:& mandauit eis Dauid, Ma-
nete in Iericho, donec creſcat barba veſtra, & tunc reuertimi-
ni. Videntes autem filij Ammon, quòd iniuriã feciſſent Da-
uid, miſerunt, & conduxerũt mercede Syrum Rohob, & Sy-
rum Soba viginti millia peditum, & à rege Maacha mille vi-
ros, & ab Iſtob duodecim millia virorum. Quod cum audiſ-
ſet Dauid, miſit Ioab & omnẽ exercitum bellatorũ. Egreſsi [redacted]
ſunt ergo filij Ammon, & direxerunt aciẽ ante ipſum introi-
tum portæ:Syrus autem Soba, & Rohob, & Iſtob, & Maa-
cha ſeorſum erant in campo. Videns igitur Ioab quòd præ-
paratum eſſet aduerſum ſe præliũ, & ex aduerſo & poſt ter-
C gum, elegit ſibi ex omnibus electis Iſrael, & inſtruxit aciem
cõtra Syrum:reliquã autẽ partẽ populi tradidit Abiſai fratri
ſuo:qui direxit aciem aduerſus filios Ammon. Et ait Ioab,
Si præualuerint aduerſum me Syri, eris mihi in adiutorium:
ſi autem filij Ammon præualuerint aduerſum te, auxiliabor
tibi. Eſto vir fortis, & pugnemus pro populo noſtro, & ciui-
tate Dei noſtri : Dominus autem faciet quod bonum eſt in
conſpectu ſuo. Iniit itaque Ioab & populus qui erat cum
eo, certamen contra Syros:qui ſtatim fugerunt à facie eius.
Filij autem Ammon videntes quia fugiſſent Syri, fugerunt
& ipſi à facie Abiſai, & ingreſsi ſunt ciuitatem:reuerſusq; eſt
Ioab à filijs Ammon, & venit Ieruſalem. Videntes igitur Sy-
ri quoniam corruiſſent coram Iſrael, congregati ſunt pariter.
D Miſitq; Adarézer, & eduxit Syros qui erant trans fluuium,
& adduxit eorum exercitum : Sobach autem magiſter mili-
tiæ Adarézer, erat princeps eorum. Quod cum nuntiatum
eſſet Dauid, contraxit omnem Iſraelem, & tranſiuit Iorda-
nem, venitq; in Helam:& direxerunt aciem Syri ex aduerſo
Dauid, & pugnauerunt contra eum. Fugeruntq; Syri à facie
Iſrael, & occidit Dauid de Syris ſeptingentos currus, & qua-
draginta millia equitum : & Sobach principem militiæ per-
cuſsit, qui ſtatim mortuus eſt. Videntes autem vniuerſi reges
qui erant in præſidio Adarézer, ſe victos eſſe ab Iſrael, fece-
runt pacem cum Iſrael:& ſeruierunt eis, timueruntque Syri
auxilium præbere vltrà filijs Ammon.

[redacted]

CAPVT XI.

A FActũ eſt autem, vertente anno eo tẽpore quo ſo-
lent reges ad bella procedere, miſit Dauid Ioab, [redacted]
& ſeruos ſuos cum eo, & vniuerſum Iſrael, & va-
ſtauerũt filios Ammon, & obſederunt Rabbath:
Dauid autem remanſit in Ieruſalem. Dum hæc agerentur, ac- 1. Par.20.a
cidit quadam die vt ſurgeret Dauid de ſtratu ſuo poſt meri-
diem, & deambularet in ſolario domus regiæ : viditq; mulie-
rem ſe lauantẽ ex aduerſo ſuper ſolariũ ſuum:erat autem mu-
lier pulchra valde. Miſit ergo rex, & requiſiuit quę eſſet mu-
lier. Nũtiatumq; eſt ei quòd ipſa eſſet Bethſabee filia Eliam,
vxor Vriæ Hethæi. Miſsis itaq; Dauid nũtijs tulit eam: quæ
cum ingreſſa eſſet ad illũ, dormiuit cũ ea:ſtatimq; ſanctifica-
ta eſt ab immũditia ſua, & reuerſa eſt in domũ ſuam cõcepto
fœtu. Mittenſq; nuntiauit Dauid, & ait, Concepi. Miſit autẽ
Dauid ad Ioab, dicẽs, Mitte ad me Vriã Hethæum. Miſitq;
B Ioab Vriam ad Dauid. Et venit Vrias ad Dauid:quæſiuitq;

Dauid

Dauid quàm recte ageret Ioab, & populus, & quomodo ad-
miniſtraretur bellum. Et dixit Dauid ad Vriam, Vade in do-
mum tuã, & laua pedes tuos. Et egreſſus eſt Vrias de domo
regis, ſecutusq; eſt eum cibus regius. Dormiuit autem Vrias
ante portã domus regiæ, cũ alijs ſeruis domini ſui, & non de-
ſcendit ad domũ ſuam. Nuntiatumq; eſt Dauid à dicentibus,
Nõ iuit Vrias in domũ ſuam. Et ait Dauid ad Vriã, Nũquid
non de via veniſti? quare nõ deſcẽdiſti in domũ tuam? Et ait
Vrias ad Dauid, Arca, & Iſrael, & Iuda habitãt in papilioni-
bus, & dominus meus Ioab, & ſerui domini mei ſuper faciẽ
terræ manent: & ego ingrediar domum meam, vt comedã &
bibam, & dormiã cum vxore mea? per ſalutẽ tuã, & per ſalu-
tem animæ tuæ non faciã rem hãc. Ait ergo Dauid ad Vriã,
Mane hic etiã hodie, & cras dimittã te. Manſit autẽ Vrias in
Ieruſalẽ in die illa & altera, & vocauit eum Dauid, vt come-
C deret corã ſe & biberet, & inebriauit eum: qui egreſſus veſpe-
re, dormiuit in ſtratu ſuo cũ ſeruis domini ſui, & in domum
ſuã non deſcẽdit. Factũ eſt ergo mane, & ſcripſit Dauid epi-
ſtolam ad Ioab: miſitq; per manũ Vriæ, ſcribens in epiſtola,
[redacted] Ponite Vriam ex aduerſo belli, vbi fortiſsimũ eſt prælũ: &
derelinquite eum, vt percuſſus intereat. Igitur cum Ioab ob-
ſideret vrbem, poſuit Vriam in loco vbi ſciebat viros eſſe for-
tiſsimos. Egreſsiq; viri de ciuitate, bellabant aduerſum Ioab,
& ceciderunt de populo ſeruorũ Dauid, & mortuus eſt etiã
[redacted] Vrias Hethæus. Miſit itaq; Ioab, & nuntiauit Dauid omnia
verba prælij, præcepitq; nuntio, dicens, Cum cõpleueris vni-
uerſos ſermones belli ad regẽ, ſi eum videris indignari, & di-
xerit, Quare acceſsiſtis ad murum, vt præliaremini? an igno-
rabatis quòd multa déſuper ex muro tela mittantur? Quis
percuſsit Abimélech filiũ Ierobéſeth? nónne mulier miſit ſu- Iudic. 9. g
per eum fragmẽ molæ de muro, & interfecit eum in Thebes?
quare iuxta murũ acceſsiſtis? dices, Etiam ſeruus tuus Vrias
Hethæus occubuit. Abijt ergo nuntius, & venit, & narrauit
D Dauid omnia quæ ei præceperat Ioab. Et dixit nuntius ad
Dauid, Præualuerũt aduerſum nos viri, & egreſsi ſunt ad nos
in agrum: nos autẽ facto impetu perſecuti eos ſumus vſq; ad
portã ciuitatis. Et direxerunt iacula ſagittarij ad ſeruos tuos
ex muro déſuper: mortuiq; ſunt de ſeruis regis, quinetiã ſer-
uus tuus Vrias Hethæus mortuus eſt. Et dixit Dauid ad nũ-
tiũ, Hæc dices Ioab, Nõ te frãgat iſta res: varius enim euẽtus
eſt belli, & nũc hũc, & nũc illũ conſumit gladius: cõforta bel-
latores tuos aduerſus vrbẽ, vt deſtruas eam, & exhortare eos.
Audiuit autẽ vxor Vriæ, quòd mortuus eſſet Vrias vir ſuus,
& planxit eum. Trãſactoq; luctu miſit Dauid, & introduxit
eam in domũ ſuam, & facta eſt ei vxor, peperitq; filium: & di-
ſplicuit verbum hoc quod fecerat Dauid, coram Domino.

[redacted]. CAPVT XII.

A MIſit ergo Dominus Nathan ad Dauid: qui cum ve-
niſſet ad eum, dixit ei, Duo viri erant in ciuitate
vna, vnus diues, & alter pauper. Diues habebat
oues & boues plurimos valde. Pauper autem ni-
hil habebat omnino, præter ouem vnam paruulã quam eme-
rat & nutrierat, & quæ creuerat apud eum cum filijs eius ſi-
mul, de pane illius comedens, & de calice eius bibens, & in ſi-
nu illius dormiens, eratq; illi ſicut filia. Cum autẽ peregrinus
quidã veniſſet ad diuitẽ, parcens ille ſumere de ouibus, & de
bobus ſuis, vt exhiberet cõuiuium peregrino illi qui venerat
ad ſe, tulit ouem viri pauperis, & præparauit cibos homini il-
B li qui venerat ad ſe. Iratus autem indignatione Dauid aduer-
ſus hominem illum nimis, dixit ad Nathan, Viuit Dominus,
quoniam filius mortis eſt vir qui fecit hoc. Ouem reddet in
quadruplum, eò quòd fecerit verbum iſtud, & non peperce-
rit. Dixit autem Nathan ad Dauid, Tu es ille vir. Hæc dicit
Dominus Deus Iſrael, Ego vnxi te in regem ſuper Iſrael, &
ego erui te de manu Saul, & dedi tibi domum domini tui, &
vxores domini tui in ſinu tuo, dediq; tibi domum Iſrael &
Iuda: & ſi parua ſunt iſta, adijciam tibi multò maiora. Qua-
C re ergo contempſiſti verbum Domini, vt faceres malum in [redacted]
conſpectu meo? Vriam Hethæum percuſsiſti gladio, & vxo-
rem illius accepiſti in vxorem tibi, & interfeciſti eum gladio
filiorum Ammon. Quam ob rem non recedet gladius de do-
mo tua vſque in ſempiternũ, eò quòd deſpexeris me, & tule-
ris vxorem Vriæ Hethæi, vt eſſet vxor tua. Itaque hæc dicit
Dominus, Ecce ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua,
& tollam vxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, &
dormiet cum vxoribus tuis in oculis ſolis huius. Tu enim fe-
ciſti abſconditè: ego autem faciam verbum iſtud in cõſpectu
D omnis Iſrael, & in cõſpectu ſolis. Et dixit Dauid ad Nathan, [redacted]
Peccaui Domino. Dixitq; Nathã ad Dauid, Dominus quo-
que tranſtulit peccatum tuum: non morieris. Veruntamen
quoniam blaſphemare feciſti inimicos nomen Domini: pro- Eccl. 47. b
pter verbum hoc, filius qui natus eſt tibi, morte morietur. Et [redacted]
reuerſus eſt Nathan in domum ſuam. Percuſsit quoque Do-
minus paruulum quem pepererat vxor Vriæ Dauid, & de-
ſperatus eſt. Deprecatusq; eſt Dauid Dominũ pro paruulo,
& ieiunauit Dauid ieiunio, & ingreſſus ſeorſum iacuit ſuper
terram. Venerunt autem ſeniores domus eius, cogentes eum
vt ſurgeret de terra: qui noluit, nec comẽdit cum eis cibum.
Accidit autem die ſeptima vt moreretur infans: timueruntq;
ſerui Dauid nuntiare ei quòd mortuus eſſet paruulus. dixe-
E runt enim, Ecce, cum paruulus adhuc viueret, loquebamur
ad eum, & non audiebat vocem noſtram: quantomagis ſi di-
xerimus, Mortuus eſt puer: ſe affliget? Cum ergo Dauid vi-
diſſet ſeruos ſuos muſsitantes, intellexit quòd mortuus eſſet
infantulus: dixitque ad ſeruos ſuos, Num mortuus eſt puer?
Qui reſponderunt ei, Mortuus eſt. Surrexit ergo Dauid de
terra, & lotus vnctusq; eſt: cumque mutaſſet veſtes, ingreſſus
eſt domum Domini: & adorauit, & venit in domum ſuam,
petiuitq; vt ponerent ei panem, & comẽdit. Dixerunt autem
ei ſerui ſui, Quis eſt ſermo quem feciſti? propter infantem,
cum adhuc viueret, ieiunaſti & flebas: mortuo autem puero
F ſurrexiſti, & comediſti panem? Qui ait, Propter infantem
dum adhuc viueret, ieiunaui & fleui: dicebam enim, Quis ſcit
ſi fortè donet eum mihi Dominus, & viuet infans? Nunc au-
tem quia mortuus eſt, quare ieiuno? nunquid potero reuo-
care eum amplius? ego vadam magis ad eum: ille verò non re-
uertetur ad me. Et conſolatus eſt Dauid Bethſabee vxorem
ſuam, ingreſſusq; ad eam, dormiuit cum ea: quæ genuit filiũ, [redacted]
& vocauit nomen eius Salomon, & Dominus dilexit eum.
Miſitq; in manu Nathan prophetæ, & vocauit nomen eius Matth. 1. a
Amabilis Domino: eò quòd diligeret eum Dominus. Igitur
pugnabat Ioab contra Rabbath filiorum Ammon, & expu- 1. Par. 20. a
G gnabat vrbẽ regiam. Miſitq; Ioab nuntios ad Dauid, dicens,
Dimicaui aduerſum Rabbath, & capienda eſt Vrbs aquarũ.
Nunc igitur congrega reliquam partem populi, & obſide
ciuitatem, & cape eam: ne cum à me vaſtata fuerit vrbs, no-
mini meo aſcribatur victoria. Congregauit itaque Dauid
omnem populum, & profectus eſt aduerſum Rabbath: cũq;
dimicaſſet, cepit eam. Et tulit diadema regis eorum de capite
eius pondo auri talentum, habens gemmas pretioſiſsimas, &
impoſitum eſt ſuper caput Dauid. Sed & prædam ciuitatis
aſportauit multam valde, populum quoque eius adducens
ſerrauit, & circumegit ſuper eos ferrata carpenta: diuiſitque
cultris, & traduxit in typo laterum: ſic fecit vniuerſis ciuita-
tibus filiorum Ammon: & reuerſus eſt Dauid, & omnis
exercitus in Ieruſalem.

[redacted]. CAPVT XIII.

Factum

A FActum eſt autem poſt hæc, vt Abſalom filij Da-
uid ſororem ſpecioſiſsimam vocabulo Thamar,
adamaret Amnon filius Dauid, & deperiret in
eam valde, ita vt propter amorem eius ægrotaret:
quia cum eſſet virgo, difficile ei videbatur, vt quippiam inho
neſtè ageret cum ea. Erat autem Amnon amicus nomine Io-
nadab, filius Semmaa fratris Dauid, vir prudens valde. Qui
dixit ad eum, Quare ſic attenuaris macie fili regis per ſingu-
los dies? cur non indicas mihi? Dixitque Amnon, Thamar ſo-
rorem fratris mei Abſalom amo. Cui reſpondit Ionadab,
Cuba ſuper lectum tuum, & languorem ſimula: cúq; venerit
pater tuus vt viſitet te, dic ei, Veniat oro Thamar ſoror mea,
vt det mihi cibum, & faciat pulmentum, & comedam de ma-
nu eius. Accubuit itaque Amnon, & quaſi ægrotare cœpit:
B cumq; veniſſet rex adviſitandum eum, ait Amnon ad regem,
Veniat obſecro Thamar ſoror mea, vt faciat in oculis meis
duas ſorbitiunculas, & cibum capiam de manu eius. Miſit
ergo Dauid ad Thamar domum, dicens, Veni in domum
Amnon fratris tui, & fac ei pulmentum. Venitq; Thamar in
domum Amnon fratris ſui: ille autem iacebat: quæ tollens fa-
rinam commiſcuit, & liquefaciens in oculis eius coxit ſorbi-
tiunculas. Tollensque quod coxerat, effudit & poſuit coram
eo, & noluit comedere: dixitque Amnon, Eijcite vniuerſos à
me. Cumq; eieciſſent omnes, dixit Amnon ad Thamar, In-
fer cibum in conclaui, vt veſcar de manu tua. Tulit ergo Tha-
mar ſorbitiunculas quas fecerat, & intulit ad Amnon fratrem
ſuum in conclaui. Cumque obtuliſſet ei cibum, apprehendit
C eam, & ait, Veni, cuba mecum ſoror mea. Quæ reſpondit
ei, Noli frater mi, noli opprimere me: neque enim hoc fas eſt
in Iſrael, noli facere ſtultitiam hanc. Ego enim ferre non po-
tero opprobrium meum, & tu eris quaſi vnus de inſipienti-
bus in Iſrael: quin potius loquere ad regem, & non negabit
me tibi. Noluit autem acquieſcere precibus eius, ſed præua-
lens viribus oppreſsit eam, & cubauit cum ea. Et exoſam eam
habuit Amnon odio magno nimis: ita vt maius eſſet odium
quo oderat eam, amore quo antè dilexerat. Dixitque ei Am-
non, Surge, & vade. Quæ reſpondit ei, Maius eſt hoc malum
quod nunc agis aduerſum me, quàm quod antè feciſti, expel-
lens me. Et noluit audire eá, ſed vocato puero, qui miniſtra-
D bat ei, dixit, Eijce hãc à me foras: & claude oſtium poſt eam.
Quæ induta erat talari tunica: huiuſcemodi enim filiæ regis
virgines veſtibus vtebantur. eiecit itaque eam miniſter illius
foras, clauſitq; fores poſt eam. Quæ aſpergens cinerem capi-
ti ſuo, ſciſſa talari tunica, impoſitisque manibus ſuper caput
ſuum ibat ingrediens, & clamans. Dixit autē ei Abſalom fra-
ter ſuus, Nunquid Amnon frater tuus concubuit tecum? ſed
nunc ſoror tace, frater tuus eſt: neq; affligas cor tuum pro hac
re. Manſit itaq; Thamar cōtabeſcens in domo Abſalom fra-
tris ſui. Cum autem audiſſet rex Dauid verba hæc, contriſta-
tus eſt valde, *& noluit contriſtare ſpiritum Amnon filij ſui,
quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei .. Porrò
non eſt locutus Abſalom ad Amnon, nec malum, nec bonū:
oderat enim Abſalom Amnon, eò quòd violaſſet Thamar
E ſororē ſuam. Factum eſt autem poſt tempus biennij, vt ton-
derētur oues Abſalom in Baalhaſor, quæ eſt iuxta Ephraim.
& vocauit Abſalom omnes filios regis, venitq; ad regem, &
ait ad eum, Ecce tondentur oues ſerui tui: veniat oro rex cum
ſeruis ſuis ad ſeruum ſuum. Dixitque rex ad Abſalom, Noli
fili mi, noli rogare vt veniamus omnes, & grauemus te. Cum
autem cogeret eum, & noluiſſet ire, benedixit ei. Et ait Ab-
ſalom, Si non vis venire, veniat obſecro nobiſcū ſaltem Am-
non frater meus. Dixitq; ad eum rex, Non eſt neceſſe vt va-
dat tecum. Coegit itaque Abſalom eum, & dimiſit cum eo
Amnon & vniuerſos filios regis. Præceperat autem Ab-
ſalom pueris ſuis, dicens, Obſeruate cum temulentus fuerit
Amnon vino, & dixero vobis, percutite eum, & interficite:
nolite timere: ego enim ſum qui præcipio vobis: roborami-
F ni, & eſtote viri fortes. Fecerunt ergo pueri Abſalom aduer-
ſum Amnon, ſicut præceperat eis Abſalom: ſurgentesque
omnes filij regis aſcenderunt ſinguli mulas ſuas, & fugerunt.
Cumq; adhuc pergerent in itinere, fama peruenit ad Dauid,
dicens, Percuſsit Abſalom omnes filios regis, & non reman-
ſit ex eis ſaltem vnus. Surrexit itaq; rex, & ſcidit veſtimenta
ſua, & cecidit ſuper terrā: & omnes ſerui illius qui aſsiſtebant
ei, ſciderunt veſtimenta ſua. Reſpondens autem Ionadab fi-
lius Semmaa fratris Dauid, dixit, Ne æſtimet dominus meus
rex quòd omnes pueri filij regis occiſi ſint: Amnon ſolus
mortuus eſt, quoniā in ore Abſalom erat poſitus ex die qua
G oppreſsit Thamar ſororem eius. Nunc ergo ne ponat domi-
nus meus rex ſuper cor ſuum verbum iſtud, dicens, Omnes
filij regis occiſi ſunt: quoniā Amnon ſolus mortuus eſt. Fu-
git autē Abſalom, & eleuauit puer ſpeculator oculos ſuos, &
aſpexit: & ecce populus multus veniebat per iter deuium ex
latere montis. Dixit autem Ionadab ad regem. Ecce filij regis
adſunt: iuxta verbum ſerui tui, ſic factum eſt. Cumq; ceſſaſſet
loqui, apparuerunt & filij regis: & intrantes leuauerunt vo-
cem ſuam, & fleuerūt: ſed & rex & omnes ſerui eius fleuerūt
ploratu magno nimis. Porrò Abſalom fugiēs, abijt ad Tho-
lomai filiū Ammiud regē Geſſur. Luxit ergo Dauid filium
ſuū multis diebus. Abſalom autē cum fugiſſet, & veniſſet in
Geſſur, fuit ibi tribus annis. Ceſſauitque rex Dauid perſequi
Abſalom, eo quòd conſolatus eſſet ſuper Amnon interitu.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A INtelligens autē Ioab filius Saruiæ, quòd cor re-
gis verſum eſſet ad Abſalom, miſit Thecuam, &
tulit inde mulierē ſapientem, dixitq; ad eam, Lu
gere te ſimula, & induere veſte lugubri: & ne vn-
garis oleo, vt ſis quaſi mulier plurimo iam tempore lugens
mortuū: & ingrediêris ad regē, & loquêris ad eum ſermones
huiuſcemodi. Poſuit autē Ioab verba in ore eius. Itaq; cū in-
greſſa fuiſſet mulier Thecuitis ad regē, cecidit corā eo ſuper
terram, & adorauit, & dixit, Serua me rex. Et ait ad eam rex,
B Quid cauſæ habes? Quæ reſpondit, Heu, mulier vidua ego
ſum: mortuus eſt enim vir meus. Et ancillæ tuę erāt duo filij:
qui rixati ſunt aduerſum ſe in agro, nulluſq; erat qui eos pro-
hibere poſſet: & percuſsit alter alterū, & interfecit eū. Et ecce
conſurgens vniuerſa cognatio aduerſum ancillam tuam, dicit,
Trade eū qui percuſsit fratrē ſuū, vt occidamus eum pro ani-
ma fratris ſui, quē interfecit, & deleamus hæredē: & quærunt
extinguere ſcintillā meā quæ relicta eſt, vt non ſuperſit viro
meo nomē, & reliquiæ ſuper terrā. Et ait rex ad mulierē, Va
de in domū tuam, & ego iubebo pro te. Dixitq; mulier The-
cuitis ad regē, In me domine mi rex ſit iniquitas, & in domū
patris mei: rex autem & thronus eius ſit innocens. Et ait rex,
C Qui contradixerit tibi, adduc eū ad me, & vltra non addet vt
tangat te. Quæ ait, Recordetur rex Dñi Dei ſui, vt nō multi-
plicen

plicētur proximi ſanguinis ad vlciſcendū,& nequaquā inter-
ficiant filium meum. Qui ait, Viuit Dominus, quia non cadet
de capillis filij tui ſuper terrā. Dixit ergo mulier, Loquatur
ancilla tua ad Dominū meum regē verbum. Et ait, Loquere.
Dixitq; mulier, Quare cogitaſti huiuſcemodi rem cōtra po-
pulū Dei,& locutus eſt rex verbū iſtud vt peccet,& nō redu
D cat eiectū ſuum? Omnes morimur,& quaſi aquæ dilabimur
Ezech.18.g in terrā, quæ non reuertūtur: nec vult Deus perire animā, ſed
33.c retractat, cogitās ne penitus pereat qui abiectus eſt. Nūc igi-
tur veni, vt loquar ad dominū meum regē verbum hoc præ-
ſente populo. Et dixit ancilla tua, Loquar ad regē, ſi quo mo-
do faciat rex verbū ancillæ ſuæ. Et audiuit rex, vt liberaret an
cillam ſuā de manu omnium qui volebant de hæreditate Dei
delere me,& filiū meum ſimul. Dicat ergo ancilla tua, vt fiat
verbū domini mei regis, ſicut ſacrificium. Sicut enim Ange-
lus Domini, ſic eſt dominus meus rex, vt nec benedictione,
nec maledictione moueatur: vnde & Dominus Deus tuus eſt
tecū. Et reſpondens rex, dixit ad mulierē, Ne abſcōdas à me
verbū quod te interrogo. Dixitq; ei mulier, Loquere domi-
ne mi rex. Et ait rex, Nunquid manus Ioab tecū eſt in omni-
E bus iſtis? Reſpondit mulier, & ait, Per ſalutē animæ tuæ dn̄e
mi rex, nec ad ſiniſtrā, nec ad dexterā eſt ex omnibus his quę
locutus eſt dn̄s meus rex: ſeruus enim tuus Ioab, ipſe præce-
pit mihi,& ipſe poſuit in os ancillæ tuę omnia verba hæc. Vt
verterem figuram ſermonis huius, ſeruus tuus Ioab præcepit
iſtud: tu autem domine mi rex, ſapiens es, ſicut habet ſapien-
tiam angelus Dei, vt intelligas omnia ſuper terram. Et ait rex
ad Ioab, Ecce placatus feci verbū tuum: vade ergo, & reuoca
puerum Abſalom. Cadenſq; Ioab ſuper faciem ſuam in ter-
ram, adorauit,& benedixit regi:& dixit Ioab, Hodie intelle-
xit ſeruus tuus quia inueni gratiam in oculis tuis domine mi
rex: feciſti enim ſermonē rex ſerui tui. Surrexit ergo Ioab,&
abijt in Geſſur,& adduxit Abſalom in Ieruſalē. Dixit autem
F rex, Reuertatur in domū ſuam, & faciem meam non videat.
[redacted] Reuerſus eſt itaq; Abſalom in domum ſuam,& faciem regis
non vidit. Porrò ſicut Abſalom, vir non erat pulcher in omni
Iſrael,& decorus nimis: à veſtigio pedis vſq; ad verticem, non
erat in eo macula. Et quādo tondebat capillum (ſemel autem
in anno tondebatur, quia grauabat eum cæſaries) ponderabat
[redacted] capillos capitis ſui ducentis ſiclis pondere publico. Nati ſunt
autem Abſalom filij tres: & filia vna, nomine Thamar, ele-
gantis formæ. Manſitq; Abſalom in Ieruſalem duobus an-
nis,& faciem regis non vidit. Miſit itaque ad Ioab, vt mitte-
ret eum ad regem: qui noluit venire ad eum. Cumq; ſecundò
G miſiſſet:& ille noluiſſet venire ad eum, dixit ſeruis ſuis. Scitis
agrum Ioab iuxta agrum meum, habentem meſſem hordei:
ite igitur,& ſuccendite eum igni. Succenderunt ergo ſerui
Abſalom ſegetem igni.* Et venientes ſerui Ioab, ſciſsis veſti-
bus ſuis, dixerunt, Succenderunt ſerui Abſalom partem agri
igni. Surrexitq; Ioab,& venit ad Abſalom in domū eius,
& dixit, Quare ſuccenderunt ſerui tui ſegetem meam igni?
Et reſpondit Abſalom ad Ioab, Miſi ad te obſecrans vt veni-
res ad me,& mitterem te ad regem, vt diceres ei, Quare veni
de Geſſur? melius mihi erat ibi eſſe: obſecro ergo vt videam
faciem regis: quòd ſi memor eſt iniquitatis meæ, interficiat
me. Ingreſſus itaque Ioab ad regem, nuntiauit ei omnia: vo-
catuſq; eſt Abſalom,& intrauit ad regem, & adorauit ſuper
faciem terræ coram eo: oſculatuſq; eſt rex Abſalom.

[redacted]

CAPVT XV.

A IGitur poſt hæc fecit ſibi Abſalō currus & equi-
tes,& quinquaginta viros qui præcederent eum.
Et mane conſurgens Abſalom, ſtabat iuxta in-
troitum portæ in via, & omnem virum qui ha-
bebat negotium vt veniret ad regis iudicium, vocabat Abſa-
lom ad ſe,& dicebat, De qua ciuitate es tu? Qui reſpondens
aiebat, Ex vna tribu Iſrael ego ſum ſeruus tuus. Reſponde-
batq; ei Abſalom, Videntur mihi ſermones tui boni & iuſti,
ſed non eſt qui te audiat conſtitutus à rege. Dicebatq; Abſa-
lom, Quis me conſtituat iudicem ſuper terram, vt ad me ve-
niant omnes qui habent negotium,& iuſtè iudicem? Sed &
cum accederet ad eum homo vt ſalutaret illum, extendebat
B manum ſuam,& apprehendens, oſculabatur eum. Faciebatq;
hoc omni Iſrael venienti ad iudicium vt audiretur à rege, &
ſolicitabat corda virorum Iſrael. Poſt quadraginta autem an-
nos, dixit Abſalō ad regem Dauid, Vadam & reddam vota
mea, quæ voui Domino in Hebron. Vouens enim vouit ſer-
uus tuus, cum eſſet in Geſſur Syriæ, dicens, Si reduxerit me
Dominus in Ieruſalem, ſacrificabo Domino. Dixitq; ei rex
Dauid, Vade in pace. Et ſurrexit,& abijt in Hebron. Miſit [redacted]
autem Abſalom exploratores in vniuerſas tribus Iſrael, di-
cens, Statim vt audieritis clangorem buccinæ, dicite, Regna-
bit Abſalom in Hebron. Porrò cum Abſalom ierunt ducen-
ti viri de Ieruſalem vocati, euntes ſimplici corde, & cauſam
penitus ignorantes. Accerſiuit quoque Abſalom Achitó-
phel Gilonitem conſiliarium Dauid de ciuitate ſua Gilo, *
cum immolaret victimas:& facta eſt coniuratio valida, po-
puluſque concurrens augebatur cum Abſalom. Venit igitur
nuntius ad Dauid, dicens, Toto corde vniuerſus Iſrael ſequi-
tur Abſalom. Et ait Dauid ſeruis ſuis qui erant cum eo in Ie-
ruſalem, Surgite, fugiamus: neque enim erit nobis effugium
à facie Abſalom: feſtinate egredi, ne fortè veniens occupet
nos,& impellat ſuper nos ruinam, & percutiat ciuitatem in
ore gladij. Dixeruntq; ſerui regis ad eum, Omnia quæcunq;
præceperit Dominus noſter rex, libenter exequemur ſerui
D tui. Egreſſus eſt ergo rex, & vniuerſa domus eius pedibus
ſuis:& dereliquit rex decem mulieres concubinas ad cuſto-
diendam domū. Egreſſuſq; rex & omnis Iſrael pedibus ſuis,
ſtetit procul à domo:& vniuerſi ſerui eius ambulabant iuxta
eum,& legiones Cerethi & Phelethi,& omnes Gethæi pu-
gnatores validi ſexcenti viri qui ſecuti eum fuerant de Geth
pedites, præcedebant regem. Dixit autem rex ad Ethai Ge-
thæum, Cur venis nobiſcum? reuertere, & habita cum rege,
quia peregrinus es,& egreſſus es de loco tuo. Heri veniſti,&
hodie compellêris nobiſcum egredi? ego autem vadam quò
iturus ſum: reuertere,& reduc tecum fratres tuos, & Domi-
nus faciet tecum miſericordiam & veritatem, * quia oſten-
E diſti gratiam & fidem. Et reſpondit Ethai regi, dicens, Vi-
uit Dominus,& viuit dominus meus rex: quoniam in quo-
cunque loco fueris domine mi rex, ſiue in morte, ſiue in
vita, ibi erit ſeruus tuus. Et ait Dauid Ethai, Veni,& tran-
ſi. Et tranſiuit Ethai Gethæus, & omnes viri qui cum eo
erant, & reliqua multitudo. Omneſque flebant voce ma-
gna,& vniuerſus populus tranſibat: rex quoque tranſgre-
diebatur torrentem Cedron, & cunctus populus incedebat
contra viam quæ reſpicit ad deſertum. Venit autem & Sadoc
ſacerdos, & vniuerſi Leuitæ cum eo, portantes arcam fœ-
deris Dei,& depoſuerunt arcam Dei: & aſcendit Abiathar,
donec expletus eſſet omnis populus qui egreſſus fuerat de
F ciuitate. Et dixit rex ad Sadoc, Reporta arcam Dei in vr-
bem: ſi inuenero gratiam in oculis Domini, reducet me,&
oſtendet mihi eam & tabernaculum ſuum. Si autem dixerit
mihi, Non places: præſtò ſum, faciat mihi quod bonum eſt [redacted]
coram ſe. Et dixit rex ad Sadoc ſacerdotem, O videns re-
uertere in ciuitatem in pace: & Achimaas filius tuus,& Io-
nathan filius Abiathar duo filij veſtri, ſint vobiſcum. Ecce
ego abſcondar in campeſtribus deſerti, donec veniat ſermo
à vobis, indicans mihi. Reportauerunt ergo Sadoc & Ab-
iathar arcam Dei in Ieruſalem, & manſerunt ibi. Porrò
Dauid aſcendebat cliuum oliuarum, ſcandens & flens, nu-
dis pedibus incedens,& operto capite: ſed & omnis populus
qui erat

qui erat cum eo, operto capite aſcendebat plorans. Nũtiatum
G eſt autem Dauid quòd Achitóphel eſſet in cõiuratione cum Abſalom: dixitq; Dauid, Infatua quæſo Domine conſilium Achitóphel. Cumq; aſcenderet Dauid ſummitatem montis in quo adoraturus erat Deum, ecce occurrit ei Chuſai Arachites, ſciſſa veſte, & terra plenũ capite. Et dixit ei Dauid, Si veneris mecum, eris mihi oneri: ſi autem in ciuitatem reuertaris, & dixeris Abſalom, Seruus tuus ſum ego rex: ſicut fui ſeruus patris tui, ſic ero ſeruus tuus diſſipabis cõſilium Achitóphel. Habes autem tecum Sadoc & Abiathar ſacerdotes: & omne verbum quodcunq; audieris de domo regis, indicabis Sadoc & Abiathar ſacerdotibus. Sunt enim cum eis duo filij eorum Achimaas filius Sadoc, & Ionathan filius Abiathar: & mittetis per eos ad me omne verbũ quòd audieritis. Veniente ergo Chuſai amico Dauid in ciuitatem, Abſalom quoque ingreſſus eſt Ieruſalem.

[redacted]

CAPVT XVI.

A. CVmq; Dauid tranſiſſet paululum montis verticem, apparuit Siba puer Miphibóſeth, in occurſum eius, cum duobus aſinis, qui onerati erant ducentis panibus, & centum alligaturis vuæ paſſæ, & centum maſſis palatharum, & vtre vini. Et dixit rex Sibæ, Quid ſibi volunt hæc? Reſponditq; Siba, Aſini, domeſtici regis vt ſedeant, & panes & palathæ ad veſcendũ pueris, vinum autem vt bibat ſiquis defecerit in deſerto. Et ait rex, Vbi eſt
Infra 19. e filius domini tui? Reſponditq; Siba regi, Remanſit in Ieruſalem, dicens, Hodie reſtituet mihi domus Iſrael regnũ patris mei. Et ait rex Sibæ, Tua ſint omnia quæ fuerunt Miphibóſeth. Dixitq; Siba, Oro vt inueniam gratiam coram te domi-
B ne mi rex. Venit ergo rex Dauid vſq; Bahurim: & ecce egrediebatur inde vir de cognatione domus Saul, nomine Semei,
[redacted] filius Gera, procedebatque egrediens, & maledicebat. Mittebatq; lapides contra Dauid, & contra vniuerſos ſeruos regis Dauid: omnis aũt populus, & vniuerſi bellatores à dextero &
3.Reg.2.b à ſiniſtro latere regis incedebant. Ita autẽ loquebatur Semei cum malediceret regi, Egredere, egredere vir ſanguinum, & vir Belial. Reddidit tibi Dominus vniuerſum ſanguinem domus Saul: quoniam inuaſiſti regnum pro eo, & dedit Dominus regnum in manu Abſalom filij tui: & ecce premũt te mala tua, quoniam vir ſanguinum es. Dixit autem Abiſai filius Saruiæ, regi, Quare maledicit canis hic moriturus domino meo regi? vadam, & amputabo caput eius. Et ait rex, Quid mihi & vobis eſt filij Saruiæ? dimittite eum vt maledicat. Dominus enim præcepit ei vt malediceret Dauid: & quis eſt qui
C audeat dicere quare ſic fecerit? Et ait rex Abiſai, & vniuerſis
[redacted] ſeruis ſuis, Ecce filius meus, qui egreſſus eſt de vtero meo, quærit animam meam: quãto magis hic filius Iemini? dimittite eum vt maledicat iuxta præceptũ Domini, ſi fortè reſpiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac, die hodierna. Ambulabat itaq; Dauid, & ſocij eius per viam cum eo: Semei autẽ per iugum montis ex latere, contra illum gradiebatur, maledicens, & mittens lapides aduerſum eum, terramque ſpargens. Venit itaque rex Dauid, & vniuerſus populus cum eo laſſus, & refocillati ſunt ibi. Abſalom autem & omnis populus eius ingreſſi ſunt Ieruſalem, ſed et Achitóphel cum eo. Cum autem veniſſet Chuſai Arachites amicus Dauid ad Abſalom, locutus eſt ad eum, Salue rex, ſalue rex. Ad quem Abſalom, Hæc
D eſt, inquit, gratia tua ad amicum tuum? quare non iuiſti cum amico tuo? Reſponditq; Chuſai ad Abſalom, Nequaquam: quia illius ero quem elegit Dominus & omnis hic populus & vniuerſus Iſrael, & cum eo manebo. Sed vt & hoc inferam, cui ego ſeruiturus ſum? nónne filio regis? ſicut parui patri tuo, ita parebo & tibi. Dixit autem Abſalom ad Achitophel,

Inite conſilium, quid agere debeamus. Et ait Achitóphel ad Abſalom, Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimiſit ad cuſtodiendam domum: vt cum audierit omnis Iſrael quòd fœdaueris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum. Tetenderunt ergo Abſalom tabernaculum in ſolario, ingreſſuſq; eſt ad concubinas patris ſui coram vniuerſo Iſrael. Conſilium autem Achitophel, quod dabat in diebus illis, quaſi ſi quis cõſuleret Deum: ſic erat omne conſilium Achitophel, & cum eſſet cum Dauid, & cum eſſet cum Abſalom.

[redacted]

CAPVT XVII.

A DIxit ergo Achitóphel ad Abſalom, Eligam mihi duodecim millia virorum, & conſurgens perſequar Dauid hac nocte. Et irruens ſuper eum (quippe qui laſſus eſt, & ſolutis manibus) percutiam eum: cumq; fugerit omnis populus qui cum eo eſt, percutiam regem deſolatum. Et reducam vniuerſum populum, quomodo vnus homo reuerti ſolet: vnum enim virũ tu quæris: & omnis populus erit in pace. Placuitq; ſermo eius Abſalom, & cunctis maioribus natu Iſrael. Ait autem Abſalom, Vocate & Chuſai Arachiten, & audiamus quid etiam ipſe dicat. Cũq; veniſſet Chuſai ad Abſalom, ait Abſalom ad eum, [redacted]
B Huiuſcemodi ſermonẽ locutus eſt Achitóphel: facere debemus an non? quod das conſilium? Et dixit Chuſai ad Abſalom, Non eſt bonum conſilium quod dedit Achitóphel hac vice. Et rurſum intulit Chuſai, Tu noſti patrem tuum, & viros qui cum eo ſunt eſſe fortiſsimos & amaro animo, veluti ſi vrſa raptis catulis in ſaltu ſæuiat: ſed & pater tuus vir bellator eſt, nec morabitur cum populo. Forſitan nunc latitat in foueis, aut in vno quo voluerit loco: & cum ceciderit vnus quilibet in principio, audiet quicunq; audierit, & dicet, Facta eſt plaga in populo qui ſequebatur Abſalom. Et fortiſsimus ipſe, cuius cor eſt quaſi leonis, pauore ſoluetur: ſcit enim omnis Iſrael fortem eſſe patrem tuum, & robuſtos omnes qui cum eo ſunt. Sed hoc mihi videtur rectum eſſe conſilium,
C Congregetur ad te vniuerſus Iſrael, à Dan vſque Berſabee, quaſi arena maris innumerabilis: & tu eris in medio eorum. Et irruemus ſuper eum in quocunque loco inuentus fuerit: & operiemus eum, ſicut cadere ſolet ros ſuper terram: & non relinquemus de viris qui cum eo ſunt, ne vnum quidẽ. Quòd ſi vrbem aliquam fuerit ingreſſus, circundabit omnis Iſrael ciuitati illi funes, & trahemus eam in torrentem, vt non reperiatur nec calculus quidem ex ea. Dixitq; Abſalõ, & omnes viri Iſrael, Melius eſt conſilium Chuſai Arachitæ, conſilio Achitóphel. Domini autem nutu diſsipatum eſt conſilium Achitóphel vtile, vt induceret Dominus ſuper Abſalom ma-
D lum. Et ait Chuſai Sadoc & Abiathar ſacerdotibus, Hoc & hoc modo conſilium dedit Achitóphel Abſalom, & ſenioribus Iſrael: & ego tale & tale dedi conſilium. Nunc ergo mittite cito, & nuntiate Dauid, dicentes, Ne moréris nocte hac in cãpeſtribus deſerti, ſed abſq; dilatione tranſgredere: ne forte abſorbeatur rex, & omnis populus qui cum eo eſt. Ionathan autẽ & Achimaas ſtabant iuxta fontem Rogel: abijt ancilla, & nuntiauit eis, & illi profecti ſunt, vt referrent ad regem Dauid nuntium: non enim poterant videri, aut introire ciuitatem. Vidit autem eos quidam puer, & indicauit Abſalom: illi verò concito gradu ingreſſi ſunt domum cuiuſdam viri in Bahurim, qui habebat puteum in veſtibulo ſuo, & de-
E ſcenderunt in eum. Tulit autem mulier, & expandit velamen ſuper os putei, quaſi ſiccans ptiſanas: & ſic latuit res. Cumq; veniſſent ſerui Abſalom in domũ ad mulierẽ, dixerũt, Vbi eſt Achimaas & Ionathã? Et reſpõdit eis mulier, Tranſierũt feſtinanter, guſtata paululũ aqua. At hi qui quærebant, cum non repperiſſent, reuerſi ſunt in Ieruſalem. Cumq; abiiſſent, [redacted]

aſcen

aſcenderunt illi de puteo, & pergentes nuntiauerũt regi Dauid, & dixerunt, Surgite, & tranſite cito fluuiũ: quoniam hu-
F iuſcemodi dedit conſilium contra vos Achitóphel. Surrexit ergo Dauid, & omnis populus qui cum eo erat, & tranſierũt Iordanem donec diluceſceret: & ne vnus quidẽ reſiduus fuit, qui non tranſiſſet fluuium. Porrò Achitóphel videns quòd non fuiſſet factum conſilium ſuum, ſtrauit aſinum ſuum, ſurrexitq;, & abijt in domũ ſuam & in ciuitatem ſuam: & diſpoſita domo ſua, ſuſpendio interijt, & ſepultus eſt in ſepulchro patris ſui. Dauid autem venit in caſtra, & Abſalom tranſijt Iordanem, ipſe & omnes viri Iſrael cum eo. Amaſam verò
G conſtituit Abſalom pro Ioab ſuper exercitum: Amaſa autem erat filius viri, qui vocabatur Ietra de Ieſraeli, qui ingreſſus eſt ad Abigail filiam Naas, ſororem Saruiæ quæ fuit mater Ioab. Et caſtrametatus eſt Iſrael cum Abſalom in terra Galaad. Cumq; veniſſet Dauid in caſtra Sobi filius Naas de Rabath filiorum Ammon, & Machir filius Amihel de Lodabar, & Berzellai Galaadites de Rogelim, obtulerũt ei ſtratoria & tapetia, & vaſa fictilia, frumentum & hordeum & farinam & polentam & fabam & lentem, & frixum oleo cicer, & mel & butyrum, oues & pingues vitulos: dederuntq; Dauid, & populo qui cum eo erat, ad veſcendum: ſuſpicati enim ſunt populum fame & ſiti fatigari in deſerto.

[redacted]

CAPVT XVIII.

A IGitur conſyderato Dauid populo ſuo cõſtituit ſuper eos tribunos & centuriones, & dedit populi tertiam partem ſub manu Ioab, & tertiam partem ſub manu Abiſai filij Saruiæ fratris Ioab, & tertiam partem ſub manu Ethai, qui erat de Geth: dixitq; rex ad populum, Egrediar & ego vobiſcum. Et reſpondit populus, Non exibis: ſiue enim fugerimus, non magnopere ad eos de nobis pertinebit: ſiue media pars ceciderit è nobis, non ſatis curabunt: quia tu vnus ſolus pro decem millibus computaris: melius eſt igitur vt ſis nobis in vrbe præſidio. Ad quos rex ait, Quod vobis videtur rectum, hoc faciam. Stetit ergo rex iuxta portã: egrediebaturq; populus per turmas ſuas cẽteni & milleni. Et præcepit rex Ioab & Abiſai &
B Ethai, dicens, Seruate mihi puerum Abſalom. Et omnis populus audiebat præcipiẽtem regem cũctis principibus pro Abſalom. Itaque egreſſus eſt populus in campum contra Iſrael, & factum eſt prælium in ſaltu Ephraim. Et cæſus eſt ibi populus Iſrael ab exercitu Dauid, factaq; eſt plaga magna in die illa viginti millium. Fuit autem ibi prælium diſperſum ſuper faciem omnis terræ, & multò plures erant quos ſaltus conſumpſerat de populo, quàm hi quos vorauerat gladius in die illa. Accidit autem vt occurreret Abſalom ſeruis Dauid, ſedens mulo: cumq; ingreſſus fuiſſet mulus ſubter condenſam quercum & magnam, adhæſit caput eius quercui: & illo ſuſpenſo inter cœlum & terrã, mulus cui inſederat, pertranſ-
C iuit. Vidit autem hoc quiſpiam, & nuntiauit Ioab, dicens, Vidi Abſalom pendere de quercu. Et ait Ioab viro qui nuntiauerat ei, Si vidiſti, quare non confodiſti eũ cum terra? & ego dediſſem tibi decem argenti ſiclos, & vnum balteum. Qui dixit ad Ioab, Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in filium regis: audientibus enim nobis præcepit rex tibi, & Abiſai, & Ethai, dicens, Cuſtodite mihi puerũ Abſalom. Sed & ſi feciſſem contra animam meam audacter, nequaquam hoc regem latere potuiſſet, & tu ſtares ex aduerſo. Et ait Ioab, Nõ ſicut tu vis, ſed aggrediar eum coram te. Tulit ergo tres lanceas in manu ſua, & infixit eas in corde Abſalom: cumque adhuc palpitaret hærens in quercu, cucurrerunt decem iuuenes armi-
D geri Ioab, & percutientes interfecerunt eum. Cecinit autem Ioab buccina, & retinuit populum, ne perſequeretur fugientem Iſrael, volens parcere multitudini. Et tulerunt Abſalom, & proiecerunt eum in ſaltu in foueam grandem, & comportauerunt ſuper eum aceruum lapidum magnũ nimis: omnis autem Iſrael fugit in tabernacula ſua. Porrò Abſalom erexerat ſibi, cum adhuc viueret, titulum, qui eſt in valle regis: dixerat enim, Non habeo filium, & hoc erit monimentum nominis mei. Vocauitq; titulũ nomine ſuo, & appellatur, Manus Abſalom: vſque ad hanc diem. Achimaas autem filius Sadoc, ait, Curram, & nuntiabo regi: quia iudicium fecerit ei Domi-
E nus de manu inimicorum eius. Ad quem Ioab dixit, Nõ eris nuntius in hac die, ſed nuntiabis in alia: hodie nolo te nuntiare, filius enim regis eſt mortuus. Et ait Ioab Chuſi, Vade, & nuntia regi quæ vidiſti. Adorauit Chuſi Ioab, & cucurrit. Rurſus autem Achimaas filius Sadoc dixit ad Ioab, Quid impedit ſi etiam ego curram poſt Chuſi? Dixitq; ei Ioab, Quid vis currere fili mi? Veni huc, non eris boni nũtij baiulus. Qui reſpondit, Quid enim ſi cucurrero? Et ait ei, Curre. Currens ergo Achimaas per viam compendij, tranſiuit Chuſi. Dauid autem ſedebat inter duas portas: ſpeculator verò qui erat in
F faſtigio portæ ſuper murum, eleuans oculos, vidit hominem currentem ſolum. Et exclamans indicauit regi: dixitque rex, Si ſolus eſt, bonus eſt nuntius in ore eius. Properante autem illo, & accedente propius, vidit ſpeculator hominem alterum currentem, & vociferans in culmine, ait, Apparet mihi alter homo currens ſolus. Dixitq; rex, Et iſte bonus eſt nuntius. Speculator autem, Contemplor, ait, curſum prioris, quaſi curſum Achimaas filij Sadoc. Et ait rex, Vir bonus eſt: & nuntium portans bonum, venit. Clamans autem Achimaas, dixit ad regem, Salue rex. Et adorans regem coram eo pronus in terram, ait, Benedictus Dominus Deus tuus, qui concluſit homines qui leuauerunt manus ſuas contra dominum meum
G regem. Et ait rex, Eſt'ne pax puero Abſalom? Dixitq; Achimaas, Vidi tumultum magnum, cum mitteret Ioab ſeruus tuus, ô rex, me ſeruum tuum: neſcio aliud. Ad quem rex, Tranſi, ait: & ſta hic. Cumq; ille tranſiſſet, & ſtaret, apparuit Chuſi: & veniens ait, Bonum apporto nuntium Domine mi rex: iudicauit enim pro te Dominus hodie de manu omnium qui ſurrexerunt contra te. Dixit autem rex ad Chuſi, Eſt'ne pax puero Abſalom? Cui reſpondens Chuſi, Fiant, inquit, ſicut puer, inimici Domini mei regis: & vniuerſi qui conſurgunt aduerſus eum in malum. Contriſtatus itaque rex, aſcendit cœnaculum portæ, & fleuit. Et ſic loquebatur, vadens, Fili mi Abſalom, Abſalom fili mi: quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te? Abſalom fili mi, fili mi Abſalom.

[redacted]

CAPVT XIX.

A NVntiatum eſt autem Ioab quòd rex fleret, & lugeret filium ſuum: & verſa eſt victoria in luctum in die illa omni populo: audiuit enim populus in die illa dici, Dolet rex ſuper filio ſuo. Et declinauit populus in die illa ingredi ciuitatem, quomodo declinare ſolet populus verſus, & fugiens de prælio. Porrò rex operuit caput ſuum, & clamabat voce magna, Fili mi Abſalom, Abſalom fili mi. Ingreſſus ergo Ioab ad regem in domum, dixit, Cõfudiſti hodie vultus omniũ ſeruorũ tuorũ qui ſaluam fecerũt animam tuam, & animam filiorũ tuorum & filiarum tuarũ, & animã vxorum tuarũ, & animã concubinarũ tuarũ. Diligis odientes te, & odio habes diligẽtes te: & oſtẽdiſti hodie quia nõ curas de ducibus tuis, & de ſeruis tuis: & verè cognoui modò, quia ſi Abſalõ viueret, & omnes nos occubuiſ-
B ſemus, tũc placeret tibi. Nũc igitur ſurge, & procede: & alloquẽs ſatisfac ſeruis tuis: iuro enim tibi per Dñm, quòd ſi non exieris, ne vnus quidẽ remanſurus ſit tecum nocte hac: & peius erit hoc tibi, quàm omnia mala quæ venerunt ſuper te ab adoleſcen

adoleſcentia tua vſq; in præſens. Surrexit ergo rex, & ſedit in
porta: & omni populo nūtiatum eſt quòd rex ſederet in por-
ta: venitq; vniuerſa multitudo coram rege, Iſrael autem fugit
in tabernacula ſua. Omnis quoq; populus certabat in cunctis
tribubus Iſrael, dicens, Rex liberauit nos de manu inimico-
rum noſtrorū, ipſe ſaluauit nos de manu Philiſthinorum: &
nunc fugit de terra propter Abſalom. Abſalom autem quem
vnximus ſuper nos, mortuus eſt in bello: vſquequo ſiletis, &
[redacted] non reducitis regē? Rex verò Dauid miſit ad Sadoc & Abia-
thar ſacerdotes, dicens, Loquimini ad maiores natu Iuda, di-
centes, Cur venitis nouiſsimi ad reducendū regem in domum
ſuam? Sermo autem omnis Iſrael peruenerat ad regem, in do
C mū eius, *quia dixerat rex, Hæc dicetis ad populum Iuda:
Fratres mei vos, os meum, & caro mea vos: quare nouiſsimi
reducitis regem? Et Amaſæ dicite, Nónne os meum, & caro
mea es? Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, ſi non magiſter
militiæ fueris coram me omni tempore pro Ioab. Et inclina-
uit cor omniū virorum Iuda, quaſi viri vnius: miſeruntq; ad
3.Reg.2.b. regem, dicentes, Reuertere tu, & omnes ſerui tui. Et reuerſus
eſt rex: & venit vſque ad Iordanem, & omnis Iuda venit vſq;
in Galgala, vt occurreret regi, & traduceret eum Iordanem.
Feſtinauit autem Semei filius Gera filij Iemini de Bahurim,
& deſcendit cū viris Iuda in occurſum regis Dauid cū mille
viris de Beniamin, & Siba puer de domo Saul: & quindecim
filij eius, ac viginti ſerui erant cū eo: & irrumpentes Iordanē,
ante regem tranſierunt vada, vt traducerent domum regis, &
facerent iuxta iuſsionem eius: Semei autem filius Gera pro-
D ſtratus coram regé, cum iam tranſiſſet Iordanē, dixit ad eum,
[redacted] Ne reputes mihi Dñe mi iniquitatem, neq; memineris iniu-
riarum ſerui tui in die qua egreſſus es Domine mi rex de Ie-
ruſalem, neq; ponas rex in corde tuo. Agnoſco enim ſeruus
Supra 16.c tuus peccatum meum: & idcirco hodie primus veni de omni
domo Ioſeph, deſcendique in occurſum Domini mei regis.
Reſpondens verò Abiſai filius Saruiæ, dixit, Nunquid pro
his verbis nō occidetur Semei, quia maledixit Chriſto Do-
mini? Et ait Dauid, Quid mihi & vobis filij Saruiæ? cur effi-
cimini mihi hodie in ſatan? ergóne hodie interficietur vir in
Iſrael? an ignoro hodie me factū regē ſuper Iſrael? Et ait rex
[redacted] Semei, Non morieris. Iurauitq; ei. Miphibóſeth quoq; filius
Saul deſcendit in occurſum regis illotis pedibus, & intonſa
barba: veſteſq; ſuas non lauerat à die qua egreſſus fuerat rex,
E vſq; ad diem reuerſionis eius in pace. Cumq; in Ieruſalē oc-
curriſſet regi, dixit ei rex, Quare non veniſti mecum Miphi-
boſeth? Et reſpondens ait, Domine mi rex, ſeruus meus con-
tempſit me: dixiq; ei ego famulus tuus vt ſterneret mihi aſi-
num, & aſcendens abirem cū rege: claudus enim ſum ſeruus
Supra 16.a tuus. Inſuper & accuſauit me ſeruum tuum ad te Dominum
meum regē: tu autem Domine mi rex, ſicut angelus Dei es,
fac quod placitum eſt tibi, Neq; enim fuit domus patris mei,
niſi morti obnoxia Domino meo regi: tu autem poſuiſti me
ſeruum tuū inter cōuiuas menſæ tuæ: quid ergo habeo iuſtæ
querelæ? aut quid poſſum vltrà vociferari ad regem? Ait er-
2.Re.16.a go ei rex, Quid vltrà loqueris? fixum eſt quod locutus ſum:
tu & Siba diuidite poſſeſsiones. Reſponditq; Miphibóſeth
regi, Etiam cuncta accipiat, poſtquam reuerſus eſt Dñs meus
F rex pacifice in domū ſuam. Berzellai quoque Galaadites, de-
3.Reg.2.b ſcēdēs de Rogelim traduxit regem Iordanem, paratus etiam
vltra fluuium proſequi eum. Erat autem Berzellai Galaadi-
tes ſenex valde, id eſt octogenarius, & ipſe præbuit alimenta
regi, cum moraretur in caſtris: fuit quippe vir diues nimis.
Supra 17.g Dixit itaq; rex ad Berzellai, Veni mecum, vt requieſcas ſecu
rè mecum in Ieruſalem. Et ait Berzellai ad regem, Quot ſunt
dies annorum vitæ meæ, vt aſcendam cum rege in Ieruſalem?
Octogenarius ſum hodie: nūquid vigēt ſenſus mei ad diſcer-
nēdum ſuaue aut amarum? aut delectare poteſt ſeruum tuum
cibus & potus? vel audire poſſum vltrà vocem cantorum atq;
cantatricum? quare ſeruus tuus ſit oneri Domino meo regi?
Paululū procedat famulus tuus ab Iordane tecum: non indi-
geo hac viciſsitudine, ſed obſecro vt reuertar ſeruus tuus, &
moriar in ciuitate mea, & ſepeliar iuxta ſepulchrū patris mei
& matris meæ. Eſt autē ſeruus tuus Chamaam, ipſe vadat te-
cum Domine mi rex, & fac ei quicquid tibi bonum videtur.
G Dixit itaq; rex, Mecum tranſeat Chamaam, & ego faciam ei
quicquid tibi placuerit: & omne quod petieris à me, impetra
bis. Cumq; tranſiſſet vniuerſus populus & rex Iordanem, &
oſculatus eſt rex Berzellai: & benedixit ei: & ille reuerſus eſt
in locum ſuum. Tranſiuit ergo rex in Galgalā, & Chamaam
cum eo: omnis autem populus Iuda traduxerat regem, & me
dia tantum pars affuerat de populo Iſrael. Itaq; omnes viri Iſ
rael concurrentes ad regem, dixerunt ei, Quare te furati ſunt
fratres noſtri viri Iuda, & traduxerunt regem & domum eius
Iordanem, omneſq; viros Dauid cum eo? Et reſpōdit omnis
vir Iuda ad viros Iſrael, Quia mihi propior eſt rex: cur iraſce-
ris ſuper hac re? nunquid comedimus aliquid ex rege, aut mu
nera nobis data ſunt? Et reſpondit vir Iſrael ad viros Iuda, &
ait, Decem partibus maior ego ſum apud regem, magiſq; ad
me pertinet Dauid, quàm ad te: cur feciſti mihi iniuriam, &
non mihi nuntiatum eſt priori, vt reducerem regem meum?
Durius autem reſponderunt viri Iuda viris Iſrael.

[redacted]

CAPVT. XX.

A ACcidit quoq; vt ibi eſſet vir Belial nomine Seba
filius Bochri, vir Iemineus: & cecinit buccina, &
ait, Non eſt nobis pars in Dauid, neq; hæreditas
in filio Iſai: reuertere in tabernacula tua Iſrael. Et
ſeparatus eſt omnis Iſrael à Dauid, ſecutuſq; eſt Seba filium
Bochri: viri autem Iuda adhæſerunt regi ſuo à Iordane vſque
Ieruſalem. Cūq; veniſſet rex in domum ſuam in Ieruſalem,
tulit decem mulieres concubinas ſuas, quas dereliquerat ad
cuſtodiendam domum, & tradidit eas in cuſtodiam, alimen-
ta eis præbens: & non eſt ingreſſus ad eas, ſed erant clauſæ
B vſque in diem mortis ſuæ in viduitate viuentes. Dixit autem
rex Amaſæ, Conuoca mihi omnes viros Iuda in diem ter-
tium, & tu adeſto præſens. Abijt ergo Amaſa vt conuocaret
Iudam, & moratus eſt extra placitum quod ei conſtituerat.
Ait autem Dauid ad Abiſai, Nunc magis afflicturus eſt nos
Seba filius Bochri, quàm Abſalom: tolle igitur ſeruos Domi-
ni tui, & perſequere eum, ne fortè inueniat ciuitates munitas,
& effugiat nos. Egreſsi ſunt ergo cum eo viri Ioab, Cerethi
quoq;, & Phelethi: & omnes robuſti exierunt de Ieruſalē ad
C perſequendū Seba filium Bochri. Cumq; illi eſſent iuxta la-
pidem grandem qui eſt in Gabaon, Amaſa veniens ad faciem
illorum, occurrit eis. Porrò Ioab veſtitus erat tunica ſtricta
ad menſuram habitus ſui, & déſuper accinctus gladio depen
dente vſque ad ilia in vagina, qui fabricatus leui motu egredi
poterat, & percutere. Dixit itaq; Ioab ad Amaſam, Salue mi
frater,

frater. Et tenuit manu dextera mentum Amaſæ, quaſi oſcu-
3.Reg.2.a lans eũ. Porrò Amaſa non obſeruauit gladium, quem habe-
D bat Ioab: qui percuſsit eum in latere, & effudit inteſtina eius
in terram, & mortuus eſt, nec ſecundũ vulnus appoſuit. Ioab
autem, & Abiſai frater eius perſecuti ſunt Seba filiũ Bochri.
Interea quidam viri cum ſtetiſſent iuxta cadauer Amaſæ de
ſocijs Ioab, dixerunt, Ecce qui eſſe voluit pro Ioab comes
Dauid. Amaſa autẽ cõſperſus ſanguine, iacebat in media via.
Vidit hoc quidam vir quòd ſubſiſteret omnis populus ad vi-
dendum, & amouit Amaſam de via in agrũ: operuitq́; eũ ve-
E ſtimento, ne ſubſiſterẽt tranſeũtes, propter eum. Amoto er-
go illo de via, tranſibat omnis vir ſequens Ioab ad perſequen
dum Seba filium Bochri. Porrò ille tranſierat per omnes tri-
bus Iſrael vſq; in Abelã, & Bethmaacha: omneſq́; viri electi
[redacted] congregati fuerunt ad eum. Venerunt itaq;, & oppugnabant
eum in Abela, & in Bethmaacha, & circundederũt munitio-
nibus ciuitatem, & obſeſſa eſt vrbs: omnis autem turba quæ
erat cum Ioab, moliebatur deſtruere muros. Et exclamauit
mulier ſapiẽs de ciuitate, Audite audite, dicite Ioab, Appro-
F pinqua huc, & loquar tecum. Qui cũ acceſſiſſet ad eã, ait illi,
Tu es Ioab? Et ille reſpõdit, Ego ſum. Ad quẽ ſic locuta eſt,
Audi ſermones ancillæ tuæ. Qui reſpõdit, Audio. Rurſumq́;
[redacted] illa, Sermo, inquit, dicebatur in veteri prouerbio. QVI IN-
TERROGANT, interrogent in Abela: & ſic perficiant. Nón-
ne ego ſum quæ reſpondeo veritatem in Iſrael, & tu quæris
ſubuertere ciuitatẽ, & euertere matrẽ in Iſrael? quare præci-
pitas hæreditatẽ Domini? Reſpondẽſq́; Ioab, ait, Abſit, abſit
hoc à me, nõ præcipito, neq; demolior. Non ſic ſe habet res,
ſed homo de mõte Ephráim Seba filius Bochri cognomine,
leuauit manum ſuam contra regem Dauid: tradite illum ſo-
G lum, & recedemus à ciuitate. Et ait mulier ad Ioab, Ecce ca-
put eius mittetur ad te per murũ. Ingreſſa eſt ergo ad omnẽ
populum, & locuta eſt eis ſapienter: qui abſciſſum caput Se-
bæ filij Bochri proiecerũt ad Ioab. Et ille cecinit tuba, & re-
ceſſerunt ab vrbe, vnuſquiſq; in tabernacula ſua: Ioab autem
[redacted] reuerſus eſt Ieruſalẽ ad regem. Fuit ergo Ioab ſuper omnem
[redacted] exercitum Iſrael: Banaias autẽ filius Ioiadæ ſuper Cerethæos
& Phelethæos: Aduram verò ſuper tributa: porrò Ioſaphat
filius Ahilud, à cõmentarijs: Siba autem, ſcriba: Sadoc verò &
Abiathar, ſacerdotes: Ira autem Iairites erat ſacerdos Dauid.

[redacted]

CAPVT XXI.

A Facta eſt quoq; fames in diebus Dauid tribus an-
nis iugiter: & conſuluit Dauid oraculũ Domini.
Dixitq́; Dominus, Propter Saul, & domũ eius
ſanguinũ, quia occidit Gabaonitas. Vocatis ergo
Gabaonitis rex, dixit ad eos. (Porrò Gabaonitæ non erant
de filijs Iſrael, ſed reliquiæ Amorrhæorũ: filij quippe Iſrael
Ioſue 9.c iurauerant eis, & voluit Saul percutere eos zelo, quaſi pro fi-
lijs Iſrael, & Iuda.) Dixit ergo Dauid ad Gabaonitas, Quid
faciam vobis? & quod erit veſtri piaculum, vt benedicatis hæ-
reditati Domini? Dixeruntque ei Gabaonitæ, Non eſt no-
bis ſuper argento & auro quæſtio, ſed contra Saul, & contra
domum eius: neque volumus vt interficiatur homo de Iſrael.
Ad quos ait, Quid ergo vultis vt faciam vobis? Qui dixe-
runt regi, Virum qui attriuit nos & oppreſsit inique, ita de-
B lere debemus, vt ne vnus quidem reſiduus ſit de ſtirpe eius in
cunctis finibus Iſrael. Dentur nobis ſeptem viri de filijs eius,
& crucifigamus eos Domino in Gabaa Saul quondam ele-
1.Reg.18.a cti Domini. Et ait rex, Ego dabo. Pepercitq́; rex Miphibó-
ſeth filio Ionathæ filij Saul, propter iuſiurandum Domini
quod fuit inter Dauid, & inter Ionathan filium Saul. Tulit
[redacted] itaq; rex duos filios Reſphæ filiæ Aia, quos peperit Sauli, Ar-
moni, & Miphibóſeth: & quinque filios Michol filiæ Saul,
quos genuerat Hadrieli filio Berzellai, qui fuit de Molathi, [redacted]
& dedit eos in manus Gabaonitarum: qui crucifixerunt eos
in monte coram Domino: & ceciderunt hi ſeptem ſimul
occiſi in diebus meſsis primis, incipiente meſsione hordei.
C Tollens autem Reſpha filia Aia, cilicium, ſubſtrauit ſibi ſu-
pra petram ab initio meſsis, donec ſtillaret aqua ſuper eos de
cœlo: & non dimiſit aues lacerare eos per diem, neq; beſtias
per noctem. Et nuntiata ſunt Dauid quæ fecerat Reſpha fi-
lia Aia concubina Saul. Et abijt Dauid, & tulit oſſa Saul, &
oſſa Ionathæ filij eius à viris Iabes Galaad, qui furati fuerant
ea de platea Bethſan, in qua ſuſpenderant eos Philiſthijm 1.Reg.31.c
cum interfeciſſent Saul in Gelbóe, & aſportauit inde oſſa
Saul, & oſſa Ionathæ filij eius: & colligentes oſſa eorum, qui
affixi fuerant, ſepelierunt ea cum oſsibus Saul, & Ionathæ fi-
lij eius in terra Beniamin, in Latere, in ſepulchro Cis patris
eius: feceruntq́; omnia quæ præceperat rex, & repropitiatus
eſt Deus terræ poſt hæc. Factum eſt autem rurſum præ- [redacted]
lium Philiſthinorum aduerſum Iſrael, & deſcendit Dauid &
ſerui eius cum eo, & pugnabant contra Philiſthijm. Defi-
ciente autem Dauid, Ieſbibenob, qui fuit de genere Arapha,
cuius haſta trecentas vncias appendebat, & accinctus erat en- I
ſe nouo, niſus eſt percutere Dauid. Præſidioq́; ei fuit Abi-
D ſai filius Saruiæ, & percuſſum Philiſthæum interfecit. Tunc [redacted]
iurauerunt viri Dauid, dicentes, Iam nõ egredieris nobiſcum
in bellum, ne extinguas lucernam Iſrael. Secundum quoq; II
bellum fuit in Gob contra Philiſthæos: tunc percuſsit So- [redacted]
bochai de Huſathi, Saph de ſtirpe Arapha. Tertium quo- 1.Par.20.c
que fuit bellum in Gob contra Philiſthæos, in quo percuſsit III
Adeodatus filius Saltus polymitarius Bethlehemites Go- [redacted]
liath Gethæum, cuius haſtile haſtæ erat quaſi liciatorium te- IIII
xentium. Quartum bellum fuit in Geth: in quo vir fuit
excelſus, qui ſenos in manibus pedibuſque habebat digitos,
id eſt vigintiquatuor, & erat de origine Arapha. Et blaſphe-
mauit Iſrael: percuſsit autem eum Ionathan filius Samaa fra-
tris Dauid. Hi quatuor nati ſunt de Arapha in Geth, & ceci-
derunt in manu Dauid, & ſeruorum eius.

[redacted]

CAPVT XXII.

A Locutus eſt autem Dauid Domino verba carmi-
nis huius, in die qua liberauit eum Dominus de
manu omnium inimicorum ſuorum, & de manu
Saul. Et ait, Dominus petra mea, & robur meum,
& ſaluator meus. Deus fortis meus ſperabo in eum: ſcutum
meum & cornu ſalutis meæ: eleuator meus, & refugium
meum: ſaluator meus, de iniquitate liberabis me. Laudabilem Pſal.17.a
inuocabo Dominum, & ab inimicis meis ſaluus ero. Quia
circundederunt me contritiones mortis: torrentes Belial ter-
ruerunt me. Funes inferi circundederunt me: præuenerunt
me laquei mortis. In tribulatione mea inuocabo Dominum,
& ad Deum meum clamabo: & exaudiet de templo ſuo vo-
cem meam, & clamor meus veniet ad aures eius. Commota
eſt, & contremuit terra, & fundamenta montium concuſſa
ſunt, & commota, quoniam iratus eſt eis. Aſcendit fumus de
B naribus eius, & ignis de ore eius vorauit: carbones ſuccenſi
ſunt ab eo. Et inclinauit cœlos, & deſcendit, & caligo ſub pe-
dibus eius. Et aſcendit ſuper cherubim, & volauit: & lapſus
eſt ſuper pennas venti. Poſuit tenebras in circuitu ſuo latibu-
lum: cribrans aquas de nubibus cœlorum. Præ fulgore in
conſpectu eius ſuccenſi ſunt carbones ignis. Tonabit de cœ-
lo Dominus, & excelſus dabit vocem ſuam. Miſit ſagittas, &
diſsipauit eos: fulgur, & conſumpſit eos. Et apparuerunt ef-
fuſiones maris, & reuelata ſunt fundamenta orbis ab increpa-
tione Domini, ab inſpiratione ſpiritus furoris eius. Miſit de

coelo,& aſſumpſit me,& extraxit me de aquis multis. Libe-
rauit me ab inimico meo potentiſſimo,& ab his qui oderant
me:quoniam robuſtiores me erant. Præuenit me in die affli-
ctionis meæ,& factus eſt Dominus firmamentum meum,&
eduxit me in latitudinem:liberauit me, quia complacui ei.
Retribuet mihi Dominus ſecundum iuſtitiam meam, & ſe-
cundum munditiam manuum mearum reddet mihi. Quia cu-
ſtodiui vias Domini,& non egi impiè à Deo meo. Omnia
enim iudicia eius in conſpectu meo, & præcepta eius non
C amoui à me. Et ero perfectus coram eo, & cuſtodiam me ab
iniquitate mea. Et reſtituet mihi Dominus ſecundum iuſti-
tiam meam:& ſecundum munditiam manuum mearum, in
conſpectu oculorum ſuorum. Cum ſancto ſanctus eris, &
cum robuſto perfectus. Cum electo electus eris,& cum per-
uerſo peruerteris. Et populum pauperem ſaluum facies, ocu-
liſq; tuis excelſos humiliabis. Quia tu lucerna mea Domine,
& tu Domine illuminabis tenebras meas. In te enim curram
accinctus,in Deo meo tranſiliam murum. Deus immaculata
via eius, eloquium Domini igne examinatum:ſcutum eſt
omnium ſperantium in ſe. Quis eſt Deus præter Dominum:
& quis fortis, præter Deum noſtrum? Deus qui accinxit me
fortitudine , & complanauit perfectam viam meam. Co-
æquans pedes meos ceruis, & ſuper excelſa mea ſtatuens
me. Docens manus meas ad prælium, & componens quaſi
arcum æreum brachia mea. Dediſti mihi clypeum ſalutis tuę,
& manſuetudo tua multiplicauit me. Dilataſti greſſus meos
D ſubtus me, & non deficient tali mei. Perſequar inimicos
meos,& conteram, & non reuertar donec conſumam eos.
Conſumam eos & confringam, vt non cõſurgant:cadent ſub
pedibus meis. Accinxiſti me fortitudine ad prælium, incur-
uabis reſiſtentes mihi ſubtus me. Inimicos meos dediſti mihi
dorſum:odientes me,& diſperdam eos: Clamabunt, & non
erit qui ſaluet,ad Dominum, & non exaudiet eos. Delebo
eos vt puluerem terræ: quaſi lutum platearum comminuam
eos atq; confringam. Saluabis me à contradictionibus popu-
[redacted] li mei:cuſtodies ME IN CAPVT GENTIVM: popu-
lus quem ignoro, ſeruiet mihi. Filij alieni reſiſtent mihi, au-
ditu auris obedient mihi. Filij alieni defluxerunt, & contra-
hentur in anguſtijs ſuis. Viuit Dominus, & benedictus Deus
meus,& exaltabitur Deus fortis ſalutis meæ. Deus qui das
vindictas mihi,& deijcis populos ſub me. Qui educis me ab
inimicis meis,& à reſiſtentibus mihi eleuas me:à viro iniquo
Rom.15.b liberabis me. Propterea confitebor tibi Domine in genti-
bus,& nomini tuo cantabo. Magnificans ſalutes regis ſui, &
faciens miſericordiam CHRISTO SVO DAVID, & ſe-
mini eius in ſempiternum.

[redacted]

CAPVT XXIII.

A [redacted] HAec autem ſunt verba nouiſſima quæ dixit Da-
uid filius Iſai: Dixit vir cui conſtitutum eſt de
Chriſto Dei Iacob, egregius pſaltes Iſrael, Spi-
ritus Domini locutus eſt per me, & ſermo eius
per linguam meam. Dixit Deus Iſrael, mihi locutus eſt for-
tis Iſrael:dominator hominum, iuſtus dominator in timore
Dei. Sicut lux auroræ oriente ſole, mane abſque nubibus ru-
tilat, & ſicut pluuijs germinat herba de terra. Nec tanta eſt
domus mea apud Deum, vt pactum æternum iniret mecum
firmum in omnibus atque munitum:cuncta enim ſalus mea,
& omnis voluntas:nec eſt quicquam ex ea quod non germi-
net. Præuaricatores autem quaſi ſpinæ euellentur vniuerſi:
quæ non tolluntur manibus. Et ſi quis tangere voluerit eas,
armabitur ferro, & ligno lanceato, igneque ſuccenſæ com-
[redacted] burentur vſque ad nihilum. Hæc nomina fortium Dauid,
ſedens in cathedra ſapientiſſimus princeps inter tres, ipſe eſt
quaſi teneriſsimus ligni vermiculus, qui octingentos interfe-
B cit impetu vno. Poſt hunc Eleazar filius patrui eius Ahohi- 1.Par.11.b
tes inter tres fortes, qui erant cum Dauid quando exprobra-
uerunt Philiſthijm, & congregati ſunt illuc in prælium.
Cumq; aſcendiſſent viri Iſrael, ipſe ſtetit & percuſsit Phili-
ſthæos donec deficeret manus eius, & obrigeſceret cum gla-
dio:fecitque Dominus ſalutem magnam die illa: & populus
qui fugerat, reuerſus eſt ad cæſorum ſpolia detrahenda. Et
poſt hunc, Semma filius Age de Arari. & congregati ſunt
Philiſthijm in ſtatione, erat quippe ibi ager lente plenus.
Cumq; fugiſſet populus à facie Philiſthijm, ſtetit ille in me-
dio agri,& tutatus eſt eum, percuſsitque Philiſthæos: & fe-
cit Dominus ſalutem magnam. Necnon & antè deſcenderant
tres, qui erant principes inter triginta, & venerant tempore
meſſis ad Dauid in ſpeluncam Odollam, caſtra autem Phi-
liſthinorum erant poſita in valle Gigantum. Et Dauid erat
in præſidio:porrò ſtatio Philiſthinorum tunc erat in Bethlé-
C hem. Deſyderauit ergo Dauid, & ait, O ſi quis mihi daret
potum aquæ de ciſterna quę eſt in Bethléhem iuxta portam.
Irruperunt ergo tres fortes caſtra Philiſthinorum, & hauſe-
runt aquam de ciſterna Bethléhem, quæ erat iuxta portam,
& attulerunt ad Dauid: at ille noluit bibere, ſed libauit eam
Domino, dicens, Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hoc:
num ſanguinem hominum iſtorum qui profecti ſunt,& ani-
marum periculum bibam? Noluit ergo bibere. hæc fecerunt
tres robuſtiſſimi. Abiſai quoque frater Ioab filius Saruiæ,
princeps erat de tribus:ipſe eſt qui leuauit haſtam ſuam con-
tra trecentos, quos interfecit, nominatus in tribus, & inter
tres nobilior, eratque eorum princeps, ſed vſque ad tres pri-
mos non peruenerat. Et Banaias filius Ioiadæ viri fortiſſimi
magnorum operum de Cabſeel: ipſe percuſsit duos leones [redacted]
Moab,& ipſe deſcendit,& percuſsit leonem in media ciſter-
na in diebus niuis. Ipſe quoq; interfecit virum Aegyptium,
virum dignum ſpectaculo, habentem in manu haſtam:itaque
cum deſcendiſſet ad eum in virga, vi extorſit haſtam de ma-
D nu Aegyptij,& interfecit eum haſta ſua. hæc fecit Banaias fi-
lius Ioiadæ. Et ipſe nominatus inter tres robuſtos, qui erant
inter triginta nobiliores:veruntamen vſque ad tres non per-
uenerat:fecitque eum ſibi Dauid auricularium à ſecreto. A- [redacted]
ſael frater Ioab inter triginta, Elehanan filius patrui eius de
Bethléhem, Semma de Harodi, Elica de Harodi, Heles de
Phalti, Hira filius Acces de Thecua, Abiezer de Anathoth,
Mobonnai de Huſathi, Selmon Ahohites, Maharai Neto-
phathites, Heled filius Baana,& ipſe Netophathites, Ithai fi-
lius Ribai de Gabaath filiorum Beniamin, Banáia Pharatho-
nites, Heddai de torrente Gaas, Abialbon Arbathites, Az-
máueth de Beromi, Eliaba de Salaboni. Filij Iaſſen, Iona-
than. Semma de Orori, Ahiam filius Sarar Ararites, Eliphé-
let filius Aasbi filij Machatir, Eliam filius Achithóphel Ge-
lonites, Heſrai de Carmelo, Pharai de Arbi, Igaal filius Na-
than de Soba. Bani de Gadi, Selec de Ammoni, Naharai Be-
rothites armiger Ioab filij Saruiæ, Ira Iethrites, Gareb &
ipſe Iethrites, Vrias Hethæus, omnes trigintaſeptem.

[redacted]

CAPVT XXIIII.

A ET addidit furor Domini iraſci contra Iſrael, com-
mouitque Dauid in eis dicentem, Vade, numera 1.Par.21.a
Iſrael & Iudam. Dixitq; rex ad Ioab principem
exercitus ſui, Perambula omnes tribus Iſrael à
Dan vſque Berſabee,& numerate populum, vt ſciam nume-
rum eius. Dixitque Ioab regi, Adaugeat Dominus Deus
tuus ad populum tuum, quantus nunc eſt, iterumque centu-
plicet in conſpectu Domini mei regis: ſed quid ſibi Domi-
nus meus rex vult in re huiuſcemodi? Obtinuit autem ſermo
regis

regis verba Ioab, & principum exercitus, egreſſusque eſt
Ioab, & principes militum à facie regis, vt numerarent popu
lum Iſrael. Cumque pertranſiſſent Iordanem, venerunt in
Aroer ad dexteram vrbis, quæ eſt in valle Gad: & per Iazer
tranſierunt in Galaad, & in terram inferiorem Hadſi, & ve-
nerunt in Dan ſyluestria. Circumeuntesque iuxta Sidônem
tranſierunt prope mœnia Tyri, & omnem terram Heuæi &
Chananæi, veneruntque ad meridiem Iuda in Berſabee: &
luſtrata vniuerſa terra affuerunt poſt nouem menſes & vi-
B ginti dies in Ieruſalem. Dedit ergo Ioab numerum deſcri-
ptionis populi regi: & inuenta ſunt de Iſrael octingenta mil-
lia virorum fortium, qui educerent gladium: & de Iuda quin-
genta millia pugnatorum. Percuſsit autem cor Dauid eum.
poſtquam numeratus eſt populus: & dixit Dauid ad Domi-
num, Peccaui valde in hoc facto: ſed precor Domine, vt trãſ-
[redacted] feras iniquitatem ſerui tui, quia ſtultè egi nimis. Surrexit ita-
que Dauid mane, & ſermo Domini factus eſt ad Gad pro-
phetam & videntem Dauid, dicens, Vade, & loquere ad Da-
uid, Hæc dicit Dominus, Trium tibi datur optio, elige vnum
quod volueris ex his, vt faciam tibi. Cumque veniſſet Gad ad
Dauid, nuntiauit ei, dicens, Aut ſeptem annis veniet tibi fa-
mes in terra tua: aut tribus menſibus fugies aduerſarios tuos,
C & illi te perſequentur: aut certè tribus diebus erit peſtilentia
in terra tua. Nunc ergo delibera, & vide quem reſpondeam ei
qui me miſit, ſermonem. Dixit autem Dauid ad Gad, Coar-
[redacted] ctor nimis: ſed melius eſt vt incidam in manus Domini (mul
tæ enim miſericordiæ eius ſunt) quàm in manus hominum.
Immiſitque Dominus peſtilentiam in Iſrael, de mane vſque
ad tempus conſtitutum, & mortui ſunt ex populo à Dan
vſque ad Berſabee ſeptuaginta millia virorum. Cumque ex-
[redacted] tendiſſet manum ſuam angelus Domini ſuper Ieruſalem vt
diſperderet eam, miſertus eſt Dominus ſuper afflictionem,
& ait angelo percutienti populum, Sufficit, nunc contine
manum tuam. erat autem angelus Domini iuxta aream A-
reuna Iebuſæi. Dixitque Dauid ad Dominum cum vidiſſet
angelum cædentem populum, Ego ſum qui peccaui, & ego
iniquè egi: iſti qui oues ſunt, quid fecerunt? vertatur obſecro
[redacted] manus tua contra me, & contra domum patris mei. Venit au
tem Gad propheta ad Dauid in die illa, & dixit ei, Aſcende,
& conſtitue altare Domino in area Areuna Iebuſæi. Et aſcen
dit Dauid iuxta ſermonem Gad, quem præceperat ei Do-
D minus. Conſpiciensque Areuna, animaduertit regem & ſer-
uos eius tranſire ad ſe: & egreſſus adorauit regem prono vul-
tu in terram, & ait, Quid cauſæ eſt, vt veniat Dominus meus
rex ad ſeruum ſuum? Cui Dauid ait, Vt emam à te aream, &
ædificem altare Domino, & ceſſet interfectio quæ graſſatur
in populo. Et ait Areuna ad Dauid, Accipiat, & offerat do-
minus meus rex, ſicut placet ei: habes boues in holocauſtum,
& plauſtrum & iuga boum in vſum lignorum. Omnia
dedit Areuna regi: dixitque Areuna ad regem, Do-
minus Deus tuus ſuſcipiat votum tuum. Cui re-
ſpondens rex, ait, Nequaquam vt vis, ſed
emam pretio à te, & non offeram Do-
mino Deo meo holocauſta gratui-
ta. Emit ergo Dauid aream & bo
ues, argenti ſiclis quinquagin-
ta: & ædificauit ibi Dauid
altare Domino, & ob-
tulit holocauſta &
pacifica: & pro-
pitiatus eſt
Domi-
nus
terræ, & cohi-
bita eſt plaga ab Iſrael.

FINIS.

Liber Tertius Regum: ſecundũ Hebræos,

Primus Malachim.

[redacted]

CAPVT I.

A ET REX Dauid ſenuerat, habebatque
ætatis plurimos dies: cumque operire-
tur veſtibus, non calefiebat. Dixerunt
ergo ei ſerui ſui, Quæramus Domino
noſtro regi adoleſcentulam virginem,
& ſtet coram rege, & foueat eum, dor-
miatq; in ſinu ſuo, & calefaciat Domi-
num noſtrum regem. Quæſierunt igitur adoleſcentulam ſpe
cioſam in omnibus finibus Iſrael, & inuenerunt Abiſag Su- [redacted]
namitidem, & adduxerunt eam ad regem. Erat autem puella
pulchra nimis, dormiebatque cum rege & miniſtrabat ei: rex
verò non cognouit eam. Adonias autẽ filius Haggith eleua- [redacted]
batur, dicens, Ego regnabo. Fecitq; ſibi currum & equites, &
quinquaginta qui currerent ante eum. Nec corripuit eum
pater ſuus aliquando, dicens, Quare hoc feciſti? erat autem
& ipſe pulcher valde, ſecũdus natu poſt Abſalom. Et ſermo
eius cum Ioab filio Saruiæ, & cum Abiathar ſacerdote, qui
adiuuabant partes Adoniæ. Sadoc verò ſacerdos & Banaias
filius Ioiadæ, & Nathan propheta, & Semei, & Rei, & omne
robur exercitus Dauid non erat cum Adonia. Immolatis er-
B go Adonias arietibus, & vitulis, & vniuerſis pinguibus iuxta
lapidem Zoheleth, qui erat vicinus fonti Rogel, vocauit vni-
uerſos fratres ſuos filios regis, & omnes viros Iuda ſeruos re-
gis. Nathan autem prophetã, & Banaiam, & robuſtos quoſ-
que, & Salomonem fratrem ſuum non vocauit. Dixit itaque
Nathan ad Bethſabee matrẽ Salomonis, Num audiſti quòd
regnauerit Adonias filius Haggith, & Dominus noſter Da-
uid hoc ignorat? Nunc ergo veni, accipe conſilium à me, &
ſalua animã tuam, filijq; tui Salomonis. Vade, & ingredere ad
regem Dauid, & dic ei, Nónne tu domine mi rex iuraſti mi-
hi ancillæ tuæ, dicens, Quòd Salomon filius tuus regnabit
poſt me, & ipſe ſedebit in ſolio meo? quare ergo regnat Ado
nias? & adhuc ibi te loquẽte cum rege, ego veniam poſt te, &
C cõplebo ſermones tuos. Ingreſſa eſt itaq; Bethſabee ad regẽ
in cubiculo: rex autem ſenuerat nimis, & Abiſag Sunamitis
miniſtrabat ei. Inclinauit ſe Bethſabee, & adorauit regem. Ad
quam rex, Quid tibi, inquit, vis? Quæ reſpondens ait, Domi-
ne mi, tu iuraſti per Dominum Deũ tuum ancillæ tuæ, Salo-
mó filius tuus regnabit poſt me, & ipſe ſedebit in ſolio meo.
Et ecce nunc Adonias regnat, te domine mi rex ignorante.

Mactauit boues & pinguia quæq;,& arietes plurimos,& vo
cauit omnes filios regis, Abiathar quoq; ſacerdotem,& Ioab
principem militiæ. Salomonem autem ſeruum tuum non vo
cauit. Veruntamen domine mi rex, in te oculi reſpiciunt to-
tius Iſrael, vt indices eis quis ſedere debeat in ſolio tuo, do-
mine mi rex, poſt te. Eritque, cum dormierit dominus meus
rex cũ patribus ſuis, erimus ego & filius meus Salomon pec-
catores. Adhuc illa loquẽte cum rege, Nathan propheta ve-
nit. Et nunciauerunt regi, dicentes, Adeſt Nathan propheta.
Cumq; introiſſet in conſpectum regis,& adoraſſet eum pro-
D nus in terram, dixit Nathan, Domine mi rex, tu dixiſti, Ado
nias regnet poſt me,& ipſe ſedeat ſuper thronũ meum? Quia
deſcendit hodie, & immolauit boues & pinguia & arietes
plurimos,& vocauit vniuerſos filios regis, & principes exer
citus, Abiathar quoq; ſacerdotem: illiſq; veſcẽtibus & biben-
tibus coram eo,& dicẽtibus, Viuat rex Adonias. Me ſeruum
tuum & Sadoc ſacerdotem,& Banaiam filiũ Ioiadæ,& Salo-
monem famulum tuum nõ vocauit. Nunquid à domino meo
rege exiuit hoc verbum,& mihi non indicaſti ſeruo tuo quis
ſeſſurus eſſet ſuper thronum domini mei regis poſt eum? Et
reſpondit rex Dauid, dicens, Vocate ad me Bethſabee. Quæ
cum fuiſſet ingreſſa coram rege,& ſtetiſſet ante eum, iurauit
rex,& ait, Viuit Dominus, qui eruit animam meam de omni
anguſtia, quia ſicut iuraui tibi per Dominũ Deum Iſrael, di-
cens, Salomon filius tuus regnabit poſt me,& ipſe ſedebit ſu
per ſolium meũ pro me: ſic faciam hodie. Summiſſoq; Beth-
ſabee in terram vultu, adorauit regẽ, dicens, Viuat dominus
E meus rex Dauid in æternũ. Dixit quoq; rex Dauid, Vocate
mihi Sadoc ſacerdotem,& Nathan prophetam,& Banaiam
filium Ioiadæ. Qui cum ingreſsi fuiſſent coram rege, dixit ad
eos, Tollite vobiſcũ ſeruos domini veſtri,& imponite Salo-
[redacted] monem filium meum ſuper mulam meam,& ducite eum in
Gihon.& vngat eum ibi Sadoc ſacerdos,& Nathan prophe-
ta in regem ſuper Iſrael:& canetis buccina, atque dicetis, Vi-
uat rex Salomon. Et aſcendetis poſt eum,& veniet,& ſede-
bit ſuper ſolium meum,& ipſe regnabit pro me: illiq; præci-
piam vt ſit dux ſuper Iſrael,& ſuper Iudam. Et reſpondit Ba
naias filius Ioiadæ, regi, dicens, Amen: ſic loquatur Dominus
Deus domini mei regis. Quomodo fuit Dominus cum do-
mino meo rege, ſic ſit cum Salomone,& ſublimius faciat ſo-
lium eius à ſolio domini mei regis Dauid. Deſcẽdit ergo Sa-
doc ſacerdos & Nathan propheta,& Banaias filius Ioiadæ,
& Cerethi,& Phelethi: & impoſuerunt Salomonem ſuper
F mulam regis Dauid,& adduxerũt eum in Gihon. Sumpſitq;
Sadoc ſacerdos cornu olei de tabernaculo,& vnxit Salomo-
nem:& cecinerunt buccina,& dixit omnis populus, Viuat
rex Salomon. Et aſcendit vniuerſa multitudo poſt eum,&
populus canentium tibijs,& lætantium gaudio magno,& in-
[redacted] ſonuit terra à clamore eorum. Audiuit autem Adonias,&
omnes qui inuitati fuerant ab eo: iamque conuiuium finitum
erat: ſed & Ioab, audita voce tubæ, ait, Quid ſibi vult clamor
ciuitatis tumultuãtis? Adhuc illo loquẽte, Ionathã filius Ab-
iathar ſacerdotis venit: cui dixit Adonias, Ingredere, quia vir
fortis es,& bona nuntians. Reſponditq; Ionathan Adoniæ,
Nequaquam: dominus enim noſter rex Dauid regem conſti
tuit Salomonem: miſitque cum eo Sadoc ſacerdotem,& Na-
than prophetam,& Banaiam filium Ioiadæ,& Cerethi,&
Phelethi,& impoſuerunt eum ſuper mulam regis. Vnxe-
runtque eum Sadoc ſacerdos,& Nathan propheta regem in
Gihon:& aſcenderunt inde lætantes,& inſonuit ciuitas. hæc
eſt vox quam audiſtis. Sed & Salomon ſedet ſuper ſolium re
gni. Et ingreſsi ſerui regis, benedixerunt domino noſtro regi
Dauid, dicentes, Amplificet Deus nomen Salomonis ſuper
nomen tuum,& magnificet thronũ eius ſuper thronũ tuum.
G Et adorauit rex Dauid in lectulo ſuo, inſuper & hæc locutus
[redacted] tem in ſolio meo, videntibus oculis [redacted]

& ſurrexerunt omnes qui inuitati fuerant ab Adonia,& iuit
vnuſquiſq; in viam ſuam. Adonias autẽ timens Salomonem,
ſurrexit,& abijt in tabernaculum Domini,& tenuitq; cornu
altaris. Et nuntiauerunt Salomoni, dicentes, Ecce Adonias ti-
mens regem Salomonem, tenuit cornu altaris, dicens, Iuret
mihi rex Salomon hodie quòd non interficiat ſeruum ſuum
gladio. Dixitque Salomon, Si fuerit vir bonus, non cadet ne
vnus quidem capillus eius in terram: ſin autem malum inuen-
tum fuerit in eo, morietur. Miſit ergo rex Salomon,& edu-
xit eum ab altari,& ingreſſus adorauit regem Salomonem:
dixitq; ei Salomon, Vade in domum tuam.

[redacted]

CAPVT II.

A Appropinquauerunt autem dies Dauid vt more-
retur, præcepitq; Salomoni filio ſuo, dicens, Ec-
ce ego ingredior viam vniuerſæ terræ: conforta-
re,& eſto vir. Et obſerua vt cuſtodias mandata
Domini Dei tui, vt ambules in vijs eius,& cuſtodias cere-
monias eius,& præcepta eius,& iudicia,& teſtimonia, ſicut Deut.17.d
ſcriptum eſt in lege Moyſi: vt intelligas vniuerſa quæ facis,
& quocunque te verteris: Vt confirmet Dominus ſermones
ſuos, quos locutus eſt de me, dicens, Si cuſtodierint filij tui
viam ſuã,& ambulauerint coram me in veritate, in omni cor-
de ſuo,& in omni anima ſua, non auferetur tibi vir de ſolio
Iſrael. Tu quoque noſti quæ fecerit mihi Ioab filius Sarniæ, 2.Reg.3.e
quæ fecerit duobus principibus exercitus Iſrael, Abner filio 2.Reg.20.
B Ner,& Amaſæ filio Iether: quos occidit,& effudit ſangui-
nem belli in pace,& poſuit cruorem prælij in baltheo ſuo,
qui erat circa lumbos eius,& in calceamento ſuo quod erat in
pedibus eius. Facies ergo iuxta ſapientiã tuã,& non deduces
caniciem eius pacifice ad inferos. Sed & filijs Berzellai Ga-
laaditis reddes gratiã, eruntq; comedentes in menſa tua: oc-
currerunt enim mihi, quando fugiebã à facie Abſalom fratris
tui. Habes quoq; apud te Semei filiũ Gera filij Iemini de Ba 2.Reg.19.f
hurim, qui maledixit mihi maledictione peſsima, quando [redacted]
ibam ad caſtra: ſed quia deſcendit mihi in occurſum cũ tranſ 2.Reg.15.e
irem Iordanẽ,& iuraui ei per Dominũ, dicens, Non te inter-
ficiam gladio: tu noli pati eũ eſſe innoxiũ. Vir autem ſapiens
es, vt ſcias quæ facies ei, deducesq; canos eius cum ſanguine
ad inferos. Dormiuit igitur Dauid cum patribus ſuis,& ſe- [redacted]
pultus eſt in ciuitate Dauid. Dies autem quibus regnauit Da
uid ſuper Iſrael, quadraginta anni ſunt: in Hebron regnauit Actuũ 2.c
C ſeptem annis: in Ieruſalẽ, triginta tribus. Salomon autem ſedit & 13.e
ſuper thronum Dauid patris ſui,& firmatũ eſt regnum eius [redacted]
nimis. Et ingreſſus eſt Adonias filius Haggith ad Bethſabee
matrem Salomonis. Quæ dixit ei, Pacificus ne eſt ingreſſus 1.Par.29.f
tuus? Qui reſpondit, Pacificus. Addiditq;, Sermo mihi eſt ad
te. Cui ait, Loquere. Et ille, Tu, inquit, noſti quia meũ erat re
gnum,& me præpoſuerat omnis Iſrael ſibi in regẽ: ſed tranſ-
latum eſt regnũ,& factũ eſt fratris mei: à Domino enim con
ſtitutum eſt ei. Nunc ergo petitionẽ vnam deprecor à te, ne
confundas faciẽ meã. Quæ dixit ad eum, Loquere. Et ille ait,
Precor vt dicas Salomoni regi (neque enim negare tibi quic-
quam poteſt) vt det mihi Abiſag Sunamitidẽ vxorem. Et ait
Bethſabee, Bene, ego loquar pro te regi. Venit ergo Bethſa-
bee ad regem Salomonem, vt loqueretur ei pro Adonia:&
ſurrexit rex in occurſum eius, adorauitq; eam,& ſedit ſuper
thronum ſuum: poſituſq; eſt thronus matri regis, quæ ſedit ad
D dexteram eius. Dixitq; ei, Petitionem vnam paruulã ego de-
precor à te, ne cõfundas faciem meã. Et dixit ei rex, Pete ma
ter mea: neq; enim fas eſt vt auertam faciem tuam. Quæ ait,
Detur Abiſag Sunamitis Adoniæ fratri tuo vxor. Reſpon-
ditq; rex Salomõ,& dixit matri ſuæ, Quare poſtulas Abiſag
Sunamitidem Adoniæ? poſtula ei & regnũ: ipſe eſt enim fra-
ter meus maior me,& habet Abiathar ſacerdotem,& Ioab
filium

filium Saruiæ. Iurauit itaq; rex Salomon per Dominum, di-
cens, Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia cōtra animam
ſuam locutus eſt Adonias verbum hoc. Et nunc viuit domi-
nus, qui firmauit me, & collocauit me ſuper ſoliū Dauid pa-
tris mei, & qui fecit mihi domū, ſicut locutus eſt, quia hodie
occidetur Adonias. Miſitq; rex Salomō per manum Banaiæ
filij Ioiadæ, qui interfecit eum, & mortuus eſt. Abiathar
quoq; ſacerdoti dixit rex, Vade in Anathoth ad agrū tuum,
es quidem vir mortis: ſed hodie te non interficiam, quia por-
taſti arcam Domini Dei corā Dauid patre meo, & ſuſtinui-
ſti laborem in omnibus, in quibus laborauit pater meus. Eie-
E cit ergo Salomon Abiathar, vt non eſſet ſacerdos Domini, vt
2. Reg. 2. f impleretur ſermo Domini quem locutus eſt ſuper domum
[redacted] Heli in Silo. Venit autem nuntius ad Salomonē quòd Ioab
declinaſſet poſt Adoniam, & poſt Salomonē nō declinaſſet:
fugit ergo Ioab in tabernaculū Domini, & apprehendit cor-
nu altaris. Nūtiatumq; eſt regi Salomoni quòd fugiſſet Ioab
in tabernaculum Domini, & eſſet iuxta altare: miſitq; Salo-
mon Banaiā filiū Ioiadæ, dicens, Vade, interfice eū. Et venit
Banaias ad tabernaculum Domini, & dixit ei, Hæc dixit rex,
Egredere. Qui ait, Non egrediar, ſed hic moriar. Renuntiauit
Banaias regi ſermonem, dicens, Hæc locutus eſt Ioab, & hæc
reſpōdit mihi. Dixitq; ei rex, Fac ſicut locutus eſt, & interfi-
ce eum, & ſepeli: & amouebis ſanguinem innocentem, qui ef-
fuſus eſt à Ioab, à me, & à domo patris mei. Et reddet Domi-
nus ſanguinem eius ſuper caput eius, quia interfecit duos vi-
ros iuſtos, melioresque ſe: & occidit eos gladio, patre meo
2. Reg. 3. e Dauid ignorante: Abner filium Ner principē militiæ Iſrael,
2. Re. 20. c & Amaſam filiū Iether principem exercitus Iuda: & reuerte-
F tur ſanguis illorum in caput Ioab, & in caput ſeminis eius in
ſempiternum: Dauid autem & ſemini eius, & domui & thro-
no illius ſit pax vſq; in æternū à Domino. Aſcendit itaq; Ba-
naias filius Ioiadæ, & aggreſſus eum interfecit, ſepultusq; eſt
in domo ſua in deſerto. Et conſtituit rex Banaiā filiū Ioiadæ
pro eo ſuper exercitum, & Sadoc ſacerdotē poſuit pro Abia-
thar. Miſit quoq; rex, & vocauit Semei, dixitq; ei, Aedifica
[redacted] tibi domum in Ieruſalem, & habita ibi: & nō egredieris inde
huc, atq; illuc. Quacunq; autem die egreſſus fueris, & tranſie-
ris torrentem Cedron, ſcito te interficiendum: ſanguis tuus
erit ſuper caput tuum. Dixitq; Semei regi, Bonus ſermo: ſi-
cut locutus eſt dominus meus rex, ſic faciet ſeruus tuus. Ha-
bitauit itaq; Semei in Ieruſalē diebus multis. Factum eſt au-
tem poſt annos tres, vt fugerent ſerui Semei ad Achis filium
Maacha regem Geth: nūtiatumq; eſt Semei, quòd ſerui eius
G iſſent in Geth. Et ſurrexit Semei, & ſtrauit aſinum ſuū, iuitq;
ad Achis in Geth ad requirendū ſeruos ſuos, & adduxit eos
de Geth. Nuntiatū eſt autē regi Salomoni quòd iſſet Semei
in Geth de Ieruſalē, & rediſſet. Et mittens vocauit eum, di-
xitq; illi, Nónne teſtificatus ſum tibi per Dominū, & prędi-
xi tibi, Quacunq; die egreſſus fueris huc & illuc, ſcito te eſſe
moriturū? & reſpōdiſti mihi, Bonus ſermo quē audiui. Qua-
re ergo nō cuſtodiſti iuſiurandū Domini, & præceptū quod
præceperam tibi? Dixitq; rex ad Semei, Tu noſti omne ma-
lum, cuius tibi conſciū eſt cor tuum, quod feciſti Dauid pa-
tri meo: reddiditq; Dominus malitiam tuam in caput tuum.
Et rex Salomon benedictus, & thronus Dauid erit ſtabilis
coram Domino vſq; in ſempiternum. Iuſsit itaq; rex Banaiæ
filio Ioiadæ: qui egreſſus, percuſsit eum, & mortuus eſt.

[redacted]

CAPVT III.

A Onfirmatum eſt igitur regnum in manu Salomo-
2. Par. 1. a nis, & affinitate coniunctus eſt Pharaoni regi Ae-
gypti: accepit nanq; filiam eius, & adduxit in ciui-
tatem Dauid, donec compleret ædificans domum
ſuam, & domum Domini, & murum Ieruſalem per circui-
tum. Attamen populus immolabat in excelſis: non enim ædi-
ficatum erat templū nomini Domini vſq; in diem illum. Di-
lexit autem Salomon Dominum, ambulans in præceptis Da-
uid patris ſui, excepto quòd in excelſis immolabat, & accen-
debat thymiama. Abijt itaq; Salomon in Gabaon, vt immo-
laret ibi: illud quippe erat excelſum maximum: mille hoſtias
in holocauſtū obtulit Salomon ſuper altare illud in Gabaon.
Apparuit autem Dominus Salomoni per ſomnium nocte,
dicens, Poſtula quod vis, vt dem tibi. Et ait Salomon, Tu fe-
ciſti cum ſeruo tuo Dauid patre meo miſericordiā magnam,
ſicut ambulauit in conſpectu tuo in veritate & iuſtitia, & re-
cto corde tecum: cuſtodiſti enim ei miſericordiam grandem,
& dediſti ei filium ſedentē ſuper thronū eius, ſicut eſt hodie.
Et nunc Domine Deus meus, tu regnare feciſti ſeruū tuum
pro Dauid patre meo: ego autem ſum puer paruulus, & igno-
B rans egreſſum & introitū meum. Et ſeruus tuus in medio eſt
populi, quē elegiſti, populi infiniti, qui numerari & ſupputa-
ri non poteſt præ multitudine. Dabis ergo ſeruo tuo cor do-
cile, vt populum tuum iudicare poſsit, & diſcernere inter bo-
num & malum. quis enim poteſt iudicare populū iſtum, po-
pulum tuū hunc multū? Placuit ergo ſermo coram Domino,
quòd Salomon poſtulaſſet huiuſcemodi rem. Et dixit Do-
minus Salomoni, Quia poſtulaſti verbum hoc, & non peti-
ſti tibi dies multos, nec diuitias, aut animas inimicorum tuo-
rum, ſed poſtulaſti tibi ſapientiā ad diſcernendum iudicium:
ecce feci tibi ſecundum ſermones tuos, & dedi tibi cor ſapiēs
& intelligens, intantum vt nullus ante te ſimilis tui fuerit, nec
poſt te ſurrecturus ſit. Sed & hæc quæ non poſtulaſti dedi Sapien. 7. b
tibi, diuitias ſcilicet & gloriam, vt nemo fuerit ſimilis tui in
regibus cunctis retro diebus. Si autem ambulaueris in vijs
meis, & cuſtodieris præcepta mea & mandata mea, ſicut am-
bulauit Dauid pater tuus, longos faciam dies tuos. Igitur eui-
gilauit Salomon, & intellexit quòd eſſet ſomnium: cumque
C veniſſet Ieruſalem, ſtetit coram arca fœderis Domini, & ob-
tulit holocauſta, & fecit victimas pacificas & grande conui-
uium vniuerſis famulis ſuis. Tunc venerunt duæ mulieres [redacted]
meretrices ad regem, ſteteruntque coram eo: quarum vna ait,
Obſecro mi domine, ego & mulier hæc habitabamus in do-
mo vna, & peperi apud eam in cubiculo. Tertia autem die
poſtquam ego peperi, peperit & hæc: & eramus ſimul, nul-
lusq; alius nobiſcum in domo, exceptis nobis duabus. Mor-
tuus eſt autem filius mulieris huius nocte, dormiens quippe
oppreſsit eum. Et conſurgens intempeſtæ noctis ſilentio, tu-
lit filium meum de latere meo ancillæ tuæ dormientis, & col-
locauit in ſinu ſuo: ſuū autem filium, qui erat mortuus, poſuit
in ſinu meo. Cūq; ſurrexiſſem mane, vt darem lac filio meo,
apparuit mortuus: quem diligentius intuēs clara luce, depre-
hendi non eſſe meum quem genuerā. Reſponditq; altera mu-
lier, Non eſt ita vt dicis, ſed filius tuus mortuus eſt, meus au-
D tem viuit. Ecōtrariò illa dicebat, Mentiris: filius quippe meus
viuit, & filius tuus mortuus eſt. Atq; in hunc modum conten-
debant coram rege. Tunc rex ait, Hæc dicit, Filius meus vi-
uit, & filius tuus mortuus eſt: Et iſta reſpōdit, Non, ſed filius
tuus mortuus eſt, meus autem viuit. Dixit ergo rex, Afferte
mihi gladium. Cumq; attuliſſent gladiū corā rege, Diuidite,
inquit, infantē viuū in duas partes, & date dimidiā partē vni,
& dimidiā partē alteri. Dixit autē mulier cuius filius erat vi-
uus, ad regem (commota ſunt quippe viſcera eius ſuper filio
ſuo) Obſecro domine, date illi infantem viuum, & nolite in-
terficere eum. Econtrario illa dicebat, Nec mihi, nec tibi ſit,
ſed diuidatur. Reſpondit rex, & ait, Date huic infantē viuū, &
non occidatur: hæc eſt enim mater eius. Audiuit itaq; omnis
Iſrael iudicium quod iudicaſſet rex, & timuerunt regem, vi-
dentes ſapientiam Dei eſſe in eo ad faciendum iudicium.

[redacted]

CAPVT IIII.

A ERat autem rex Salomon regnans ſuper omnem
Iſrael:& hi principes quos habebat: Azarias fi-
lius Sadoc, ſacerdos: Elihoreph & Ahia filij Si-
ſa,ſcribæ: Ioſaphat filius Ahilud,à commētarijs:
B[redacted]
thar,ſacerdotes: Azarias filius Nat[redacted]ſte-
bant regi: Zabud filius Nathan,ſacerdos amicus regis:& Ahi
ſar præpoſitus domus:& Adonirā filius Abda, ſuper tribu-
ta. Habebat autē Salomon duodecim præfectos ſuper omnē
Iſrael qui præbebant annonam regi, & domui eius:per ſin-
gulos enim menſes in anno, ſinguli neceſſaria miniſtrabant.
Et hæc nomina eorum: Benhur in mōte Ephráim. Bendécar,
B in Macces,& in Salebim,& in Bethſames & in Elon, & in
Bethhanán. Bethéſed in Aruboth:ipſius enim erat Socho, &
omnis terra Epher. Benabinadab,cuius omnis Nephathdor,
Tapheth filiam Salomonis habebat vxorem. Bana filius Ahi
lud regebat Thanach & Mageddo , & vniuerſam Bethſan,
quæ eſt iuxta Sárthana ſubter Iezrahel,à Bethſan vſque A-
belmehula è regione Iecmaam. Bengaber in Ramothgalaad:
habebat Auothiair filij Manaſſe in Galaad, ipſe præerat in
omni regione Argob,quæ eſt in Baſan,ſexaginta ciuitatibus
magnis,atque muratis,quæ habebant ſeras æreas. Ahinadab
filius Addo præerat in Manáim. Achimáas in Nephthali:ſed
& ipſe habebat Báſemath filiam Salomonis in coniugio.
Báana filius Huſi,in Aſer,& in Baloth. Ioſaphat filius Pha-
rúe,in Iſſachar. Semei filius Ela,in Beniamin. Gaber filius
Vri,in terra Galaad,& in terra Seon regis Amorrhæi,& Og
regis Baſan,ſuper omnia quæ erant in illa terra. Iuda & Iſrael
Eccl.47.c innumerabiles,ſicut arena maris in multitudine comedentes,
C & bibentes, atque lætantes. Salomon autem erat in ditione
ſua,habens omnia regna:à flumine terræ Philiſthijm vſq; ad
terminum Aegypti:offerentium ſibi munera,& ſeruientiū ei
[redacted] cunctis diebus vitæ eius. Erat autē cibus Salomonis per dies
ſingulos triginta cori ſimilæ,& ſexaginta cori farinæ, decem
boues pingues,& viginti boues paſcuales,& centum arietes,
excepta venatione ceruorū,caprearū,atq; bubalorū, & auiū
altilium. Ipſe enim obtinebat omnē regionem quæ erat trans
flumen,à Thaphſa vſq; ad Gazam, & cunctos reges illarum
[redacted] regionum:& habebat pacem ex omni parte in circuitu. Ha-
bitabatq; Iuda & Iſrael abſq; timore vllo,vnuſquiſq; ſub vi-
te ſua,& ſub ficu ſua,à Dan vſq; Berſabee cunctis diebus Sa-
lomonis. Et habebat Salomon quadraginta millia præſepia
equorum currilium,& duodecim millia equeſtrium. Nutrie-
2.Para.9.f bantq; eos ſupradicti regis præfecti:ſed & neceſſaria menſæ
D regis Salomonis cū ingenti cura præbebant in tempore ſuo.
Hordeum quoq;,& paleas equorū & iumentorū deferebant
Eccl.47.c in locum vbi erat rex,iuxta conſtitutum ſibi. Dedit quoque
Deus ſapientiam Salomoni,& prudentiam multam nimis,&
latitudinem cordis,quaſi arenam quæ eſt in littore maris. Et
[redacted] præcedebat ſapientia Salomonis ſapientiam omnium orien-
talium,& Aegyptiorum,& erat ſapientior cunctis homini-
bus:ſapiētior Ethan Ezrahite,& Heman & Chalcol, & Dor
da,filijs Mahol ; & erat nominatus in vniuerſis gentibus per
[redacted] circuitum. Locutus eſt quoque Salomon, tria millia parabo-
las:& fuerunt carmina eius quinque millia. Et diſputauit ſu-
per lignis à cedro,quæ eſt in Libano,vſq; ad hyſſopum quæ
egreditur de pariete:& diſſeruit de iumentis & volucribus,&
reptilibus & piſcibus. Et veniebant de cunctis populis ad au
diendam ſapientiam Salomonis , & ab vniuerſis regibus ter-
ræ,qui audiebant ſapientiam eius.

[redacted]

CAPVT V.

A MIſit quoq; Hiram rex Tyri ſeruos ſuos ad Salo-
3.Para.2.a monem:audiuit enim quòd ipſum vnxiſſent re-
gem pro patre eius : quia amicus fuerat Hiram
Dauid omni tempore. Miſit autem Salomon ad

Hiram,dicens, Tu ſcis voluntatem Dauid patris mei,& quia
non potuit ædificare domum nomini Domini Dei ſui pro-
pter bella imminentia per circuitum,donec daret Dominus
eos ſub veſtigio pedū eius. Nunc autem requiem dedit Deus
meus mihi per circuitum:& non eſt ſatan, neq; occurſus ma-
lus. Quam ob rem cogito ædificare templum nomini Domi
ni Dei mei,ſicut locutus eſt Dominus Dauid patri meo , di- 2.Reg.7.b
cens, Filius tuus quē dabo pro te ſuper ſolium tuū, ipſe ædi- 1.Par.22.c
B ficabit domum nomini meo. Præcipe igitur vt præcidant
mihi ſerui tui cedros de Libano, & ſerui mei ſint cum ſeruis
tuis:mercedem autem ſeruorū tuorum dabo tibi quamcunq;
petieris:ſcis enim quomodo non eſt in populo meo vir qui
nouerit ligna cædere ſicut Sidonij. Cum ergo audiſſet Hi-
ram verba Salomonis, lætatus eſt valde , & ait, Benedictus
Dominus hodie,qui dedit Dauid filiū ſapientiſſimum ſuper
populum hunc plurimū. Et miſit Hiram ad Salomonem,di-
cens, Audiui quæcunque mandaſti mihi:ego faciam omnem
voluntatem tuam in lignis cedrinis & abiegnis. Serui mei de-
ponent ea de Libano ad mare : & ego componam ea in rati-
bus in mari,vſque ad locum quem ſignificaueris mihi, & ap-
C plicabo ea ibi,& tu tolles ea:præbebiſque neceſſaria mihi,vt
detur cibus domui meæ. Itaq; Hiram dabat Salomoni ligna
cedrina,& ligna abiegna,iuxta omnem voluntatem eius. Sa-
lomon autem præbebat Hiram viginti millia coros tritici in
cibum domui eius , & viginti coros puriſſimi olei : hæc tri-
buebat Salomon Hirā per ſingulos annos. Dedit quoq; Do-
minus ſapientiam Salomoni,ſicut locutus eſt ei : & erat pax
inter Hiram & Salomonē,& percuſſerunt ambo fœdus. Ele-
gitq; rex Salomon operarios de omni Iſrael, & erat indictio [redacted]
triginta millia virorū. Mittebatq; eos in Libanū, decem mil-
lia per mēſes ſingulos viciſſim,ita vt duobus menſibus eſſent
D in domibus ſuis : & Adoniram erat ſuper huiuſcemodi indi-
ctionem. Fuerunt itaque Salomoni ſeptuaginta millia eorum
qui onera portabant:& octoginta millia latomorum in mon-
te:abſq; præpoſitis qui præerant ſingulis operibus , numero
trium milliū,& trecentorum pręcipientiū populo,& his qui
faciebāt opus. Præcepitq; rex vt tollerent lapides grādes,la-
pides pretioſos in fundamentū templi,& quadrarēt eos:quos
dolauerūt cæmentarij Salomonis,& cæmentarij Hirā:porrò
Giblij præparauerūt ligna & lapides ad ædificandam domū.

[redacted]

CAPVT VI.

A FActum eſt ergo quadringenteſimo & octogeſi- 3.Para.3.a
mo anno egreſſionis filiorum Iſrael de terra Ae-
gypti,in anno quarto,menſe Zio (ipſe eſt menſis
ſecundus) regni Salomonis ſuper Iſrael, ædifica-
re cœpit domū Domino. Domus autē quam ædificabat rex
Salomon Domino,habebat ſexaginta cubitos in longitudi-
ne,& viginti cubitos in latitudine , & triginta cubitos in alti-
tudine. Et porticus erat ante templū viginti cubitorū longi-
tudinis,iuxta menſuram latitudinis templi:& habebat decem
cubitos

cubitos latitudinis ante faciē templi. Fecitq́; in templo feneſtras obliquas. Et ædificauit ſuper parietem templi tabulata per gyrū in parietibus domus per circuitū templi & oraculi, & fecit latera in circuitu. Tabulatū quod ſubter erat, quinque cubitos habebat latitudinis, & mediū tabulatum ſex cubitorum latitudinis, & tertiū tabulatū ſeptem habens cubitos latitudinis. Trabes autē poſuit in domo per circuitum forinſecus, vt non hærerent muris templi. Domus autem cum ædificaretur, de lapidibus dolatis atque perfectis ædificata eſt: & malleus, & ſecuris, & omne ferramentum non ſunt audita in

B domo cum ædificaretur. Oſtium lateris medij in parte erat domus dextræ: & per cochleā aſcendebant in medium cœnaculum, & à medio in tertiū. Et ædificauit domū, & conſummauit eam: texit quoq; domum laquearibus cedrinis. Et ædificauit tabulatum ſuper omnem domum quinque cubitis altitudinis, & operuit domum lignis cedrinis. Et factus eſt ſermo Domini ad Salomonem, dicens, Domus hæc quam ædificas, ſi ambulaueris in præceptis meis, & iudicia mea feceris, & cuſtodieris omnia mandata mea, gradiens per ea, firmabo ſermonem meum tibi, quem locutus ſum ad Dauid patrem tuum. Et habitabo in medio filiorum Iſrael, & non derelinquam populum meum Iſrael. Igitur ædificauit Salomon domum, & conſummauit eam. Et ædificauit parietes domus intrinſecus, tabulatis cedrinis: à pauimento domus vſq; ad ſummitatem parietū, & vſq; ad laquearia, & operuit lignis cedrinis intrinſecus: & texit pauimentum domus tabulis abiegnis. Aedificauitq́; viginti cubitorū ad poſteriorē partem templi tabulata cedrina, à pauimento vſque ad ſuperiora: & fecit interiorem domum oraculi in Sanctū ſanctorum. Porrò qua-

C draginta cubitorum erat ipſum templū pro foribus oraculi. Et cedro omnis domus intrinſecus veſtiebatur, habens tornaturas, & iuncturas ſuas fabrefactas, & cælaturas eminentes: omnia cedrinis tabulis veſtiebantur, nec omnino lapis apparere poterat in pariete. Oraculum autem in medio domus in interiori parte fecerat, vt poneret ibi arcam fœderis Domini. Porrò oraculum habebat viginti cubitos longitudinis, & viginti cubitos latitudinis, & viginti cubitos altitudinis: & operuit illud atque veſtiuit auro puriſsimo. ſed & altare veſtiuit cedro. Domum quoq; ante oraculum operuit auro puriſſimo, & affixit laminas clauis aureis. Nihilque erat in templo quod non auro tegeretur: ſed & totum altare oraculi texit auro. Et fecit in oraculo duos cherubim de lignis oliuarum decem cubitorum altitudinis. Quinq; cubitorum ala cherub vna, & quinq; cubitorū ala cherub altera: id eſt decē cubitos habentes, à ſummitate alæ vnius vſque ad alæ alterius ſummitatem. Decem quoq; cubitorū erat cherub ſecundus: in menſura pari, & opus vnū erat in duobus cherubim, id eſt altitudinem habebat vnus cherub decem cubitorum, & ſimiliter

D cherub ſecundus. Poſuitque cherubim in medio templi interioris: extendebant autem alas ſuas cherubim, & tangebat ala vna parietem, & ala cherub ſecūdi tangebat parietē alterum: alæ autem alteræ in media parte templi ſe inuicem contingebant. Texit quoq; cherubim auro. Et omnes parietes templi per circuitum ſculpſit varijs cælaturis, & torno. Et fecit in eis cherubim, & palmas, & picturas varias, quaſi prominētes de pariete, & egrediētes. Sed & pauimentū domus texit auro intrinſecus & extrinſecus. Et in ingreſſu oraculi fecit oſtiola de lignis oliuarum, poſteſq; angulorum quinq;. Et duo oſtia de lignis oliuarū: & ſculpſit in eis picturam cherubim, & palmarum ſpecies, & anaglypha valde prominentia, & texit ea auro: & operuit tam cherubim, quàm palmas, & cætera, auro. Fecitq́; in introitu templi poſtes de lignis oliuarum quadrangulatos. Et duo oſtia de lignis abiegnis altrinſecus: & vtrunq; oſtium duplex erat, & ſe inuicē tenens aperiebatur. Et ſculpſit cherubim, & palmas, & cælaturas valde eminentes: operuitque omnia laminis aureis opere quadro ad regulam. Et ædificauit atriū interius tribus ordinibus lapidū politorū, & vno ordine lignorū cedri. Anno quarto fundata eſt domus Domini in mēſe Zio: & in anno vndecimo, mēſe Bul (ipſe eſt menſis octauus) perfecta eſt domus in omni opere ſuo, & in vniuerſis vtēſilibus ſuis: ædificauitq́; eā annis ſeptē.

[redacted]

CAPVT VII.

A Domum autem ſuam ædificauit Salomon tredecim annis, & ad perfectū vſq; perduxit. Aedificauit quoq; domū ſaltus Libani centū cubitorum longitudinis, & quinquaginta cubitorū latitudinis, & triginta cubitorum altitudinis: & quatuor deambulatoria inter columnas cedrinas: ligna quippe cedrina exciderat in columnas. Et tabulatis cedrinis veſtiuit totam cameram, quæ quadragintaquinq; columnis ſuſtētabatur. Vnus autem ordo habebat columnas quindecim contra ſe inuicem poſitas, & è regione ſe reſpicientes, æquali ſpatio inter columnas, & ſuper columnas quadrangulata ligna in cunctis æqualia. Et porticum columnarum fecit quinquaginta cubitorū longitudinis, & triginta cubitorum latitudinis: & alteram porticum in facie maioris porticus: & columnas, & epiſtylia ſuper columnas fecit. Porticum quoque ſolij, in qua tribunal eſt, fecit: & texit lignis cedrinis à pauimento vſq; ad ſummitatem. Et domuncula, in qua ſederetur ad iudicandum, erat in media *Infra 9.b*

B porticu ſimili opere. Domum quoque fecit filiæ Pharaonis (quam vxorem duxerat Salomon) tali opere, quali & hanc porticum. Omnia lapidibus pretioſis, qui ad normam quandam atq; menſurā tam intrinſecus quàm extrinſecus ſerrati erant: à fundamento vſq; ad ſummitatē parietum, & intrinſecus vſque ad atrium maius. Fundamenta autem de lapidibus pretioſis, lapidibus magnis decē ſiue octo cubitorum. Et deſuper lapides pretioſi æqualis menſuræ ſecti erāt, ſimiliterq́; de cedro. Et atrium maius rotundū triū ordinū de lapidibus ſectis, & vnius ordinis de dolata cedro: necnon & in atrio domus Domini interiori, & in porticu domus. Miſit quoq; rex Salomon, & tulit Hirā de Tyro: filium mulieris viduæ de tribu Nephthali, patre Tyrio artificem ærarium, & plenum ſapientia, & intelligentia, & doctrina ad faciendū omne opus ex ære. Qui cum veniſſet ad regē Salomonē, fecit omne opus eius. Et finxit duas columnas æreas, decem & octo cubito- [redacted]

C rum altitudinis columnam vnam: & linea duodecim cubitorum ambiebat columnam vtranq;. Duo quoq; capitella fecit, quæ ponerētur ſuper capita columnarū, fuſilia ex ære: quinq; cubitorum altitudinis capitellum vnum, & quinque cubitorum altitudinis capitellum alterum: & quaſi in modū retis, & catenarum ſibi inuicem miro opere contextarum. Vtrunque capitellum columnarum, fuſile erat: ſeptena verſuū retiacula in capitello vno, & ſeptena retiacula in capitello altero. Et perfecit columnas, & duos ordines per circuitū retiaculorum ſingulorum, vt tegerēt capitella quæ erāt ſuper ſummitatem malorum granatorum: eodem modo fecit & capitello ſecundo. Capitella autē quæ erant ſuper capita columnarum, quaſi opere lilij fabricata erāt in porticu, quatuor cubitorum. Et rurſum alia capitella in ſummitate columnarum deſuper iuxta menſurā columnæ cōtra retiacula: malorū granatorum autem ducenti ordines erant in circuitu capitelli ſecundi. Et ſtatuit duas columnas in porticu templi: cumq́; ſtatuiſſet columnam dexterā, vocauit eā nomine Iachin: ſimiliter erexit

D columnam ſecundam, & vocauit nomen eius Booz. Et ſuper capita columnarū opus in modum lilij poſuit: perfectumq́; eſt opus columnarū. Fecit quoq; mare fuſile decē cubitorum à labio vſq; ad labiū rotundum in circuitu: quinq; cubitorum altitudo eius, & reſticula triginta cubitorum cingebat illud per circuitū. Et ſculptura ſubter labiū circuibat illud decem cubitis ambiens mare: duo ordines ſculpturarum hiſtriatarum erant fuſiles. Et ſtabat ſuper duodecim boues, è quibus tres reſpiciebant ad aquilonem, & tres ad occidentem, & tres

ad meridiem,& tres ad orientem:& mare ſuper eos déſuper
erat: quorũ poſteriora vniuerſa intrinſecus latitabant. Groſ
ſitudo autem luteris, trium vnciarum erat: labiumque eius,
quaſi labium calicis,& ſolium repandi lilij: duo millia batos
[redacted] capiebat. Et fecit decem baſes æneas, quatuor cubitorum lon
gitudinis baſes ſingulas,& quatuor cubitorum latitudinis,&
trium cubitorum altitudinis. Et ipſum opus baſium, interra
ſile erat:& ſculpturæ inter iuncturas. Et inter coronulas &
plectas, leones & boues & cherubim:& in iuncturis ſimiliter
déſuper:& ſubter leones & boues quaſi lora ex ære depen
dentia. Et quatuor rotæ per baſes ſingulas, & axes ærei:&
per quatuor partes quaſi humeruli ſubter luterẽ fuſiles, con
E tra ſe inuicẽ reſpectantes. Os quoq; luteris intrinſecus erat in
capitis ſummitate:& quod forinſecus apparebat vnius cubi
ti erat, totum rotundum, pariterq; habebat vnum cubitum &
dimidium: in angulis autẽ columnarũ variæ cælaturæ erant:
& media intercolumnia, quadrata non rotunda. Quatuor
quoq; rotæ, quæ per quatuor angulos baſis erãt, cohærebant
ſibi ſubter baſim: vna rota habebat altitudinis cubitum ſemis.
Tales autem rotæ erant quales ſolent in curru fieri:& axes
earum,& radij,& canthi,& modioli, omnia fuſilia. Nam &
humeruli illi quatuor per ſingulos angulos baſis vnius, ex
ipſa baſi fuſiles & coniuncti erant. In ſummitate autem baſis
erat quædam rotunditas vnius & dimidij cubiti, ita fabrefa
cta, vt luter déſuper poſſet imponi, habens cælaturas ſuas, va
riasq; ſculpturas ex ſemetipſa. Sculpſit quoq; in tabulatis il
lis quæ erãt ex ære,& in angulis cherubim,& leones,& pal
mas, quaſi in ſimilitudinẽ hominis ſtãtis, vt nõ cælata, ſed ap
poſita per circuitum viderentur. In hunc modum fecit decem
F baſes, fuſura vna, & menſura, ſculpturaque conſimili. Fecit
quoque decem luteres æneos: quadraginta batos capiebat lu
ter vnus, eratq; quatuor cubitorum: ſingulos quoque luteres
per ſingulas, id eſt decẽ baſes, poſuit. Et cõſtituit decem ba
ſes, quinq; ad dexteram partem templi,& quinq; ad ſiniſtrã:
mare autem poſuit ad dexterã partem templi contra orien
tem ad meridiem. Fecit quoq; Hiram lebetes,& ſcutras,&
amulas,& perfecit omne opus regis Salomonis in templo
Domini. Columnas duas,& funiculos capitellorum ſuper ca
pitella columnarum duos:& retiacula duo, vt operirent duos
funiculos, qui erant ſuper capita columnarũ. Et malograna
ta quadraginta in duobus retiaculis: duos verſus malorum gra
natorum in retiaculis ſingulis, ad operiendos funiculos capi
tellorum qui erant ſuper capita columnarũ. Et baſes decẽ,&
G luteres decem ſuper baſes. Et mare vnum,& boues duode
cim ſubter mare. Et lebetes,& ſcutras,& amulas: omnia vaſa
quæ fecit Hiram regi Salomoni in domum Domini, de au
richalco erant. In campeſtri regione Iordanis fudit ea rex in
argilloſa terra inter Sochoth & Sarthan. Et poſuit Salomon
omnia vaſa: propter multitudinem autem nimiam non erat
pondus æris. Fecitq; Salomon omnia vaſa in domo Domini:
altare aureũ,& menſam ſuper quam ponerentur panes pro
poſitionis auream:& candelabra, quinque ad dexteram,&
quinq; ad ſiniſtram contra oraculũ ex auro puro:& quaſi lilij
flores,& lucernas déſuper aureas:& forcipes aureos,& hy
drias,& ſuſcinulas,& phialas,& mortariola,& thuribula de
2.Par.4.5.a auro puriſsimo:& cardines oſtiorũ domus interioris Sancti
ſanctorum,& oſtiorũ domus templi, ex auro erant. Et perfe
cit omne opus quod faciebat rex Salomon in domo Domi
ni,& intulit quę ſanctificauerat Dauid pater ſuus, argentum,
& aurum,& vaſa, repoſuitq; in theſauris domus Domini.

[redacted] CAPVT VIII.

A TVnc congregati ſunt omnes maiores natu Iſrael
2.Par.4.5.a cum principibus tribuũ,& duces familiarum fi
liorum Iſrael ad regẽ Salomonẽ in Ieruſalem: vt
deferrent arcam fœderis Domini de ciuitate Da
uid, id eſt de Sion. Conueniẽtq; ad regem Salomonem vniuer
ſus Iſrael in menſe Ethanim, in ſolenni die, ipſe eſt menſis ſe
ptimus. Veneruntq; cũcti ſenes de Iſrael,& tulerunt arcã ſa
cerdotes,& portauerũt arcam Domini,& tabernaculũ fœde
ris,& omnia vaſa ſanctuarij quæ erant in tabernaculo:& fe
rebant ea ſacerdotes & Leuitæ. Rex autẽ Salomon,& omnis
multitudo Iſrael quæ conuenerat ad eum, gradiebatur cũ illo
ante arcam,& immolabãt oues & boues abſq; æſtimatione &
numero. Et intulerunt ſacerdotes arcã fœderis Domini in lo
cum ſuũ, in oraculũ templi, in Sanctum ſanctorũ ſubter alas
cherubim. Siquidẽ cherubim expandebant alas ſuper locum
arcæ,& protegebãt arcã,& vectes eius déſuper. Cumq; emi
nerent vectes,& apparerẽt ſummitates eorũ foris ſanctuariũ
ante oraculum, non apparebant vltra extrinſecus, qui & fue
B runt ibi vſq; in præſentẽ diem. In arca autẽ non erat aliud niſi [redacted]
duæ tabulæ lapideæ, quas poſuerat in ea Moyſes in Horeb,
quando pepigit Dominus fœdus cum filijs Iſrael, cũ egrede Exod.14.d
rentur de terra Aegypti. Factum eſt autẽ, cum exiſſent ſacer
dotes de ſanctuario, nebula impleuit domũ Domini,& non
poterant ſacerdotes ſtare & miniſtrare propter nebulam: im
pleuerat enim gloria Domini domum Domini. Tunc ait Sa 2.Par.6.a
lomon, Dominus dixit vt habitaret in nebula. Aedificans ædi
ficaui domum in habitaculum tuum, firmiſsimum ſolium
tuum in ſempiternũ. Conuertitq; rex faciem ſuã,& benedi [redacted]
xit omni eccleſiæ Iſrael: omnis enim eccleſia Iſrael ſtabat.
Et ait, Benedictus Dominus Deus Iſrael qui locutus eſt ore
ſuo ad Dauid patrem meũ,& in manibus eius perfecit, dicẽs,
A die qua eduxi populum meum Iſrael de Aegypto, nõ ele
gi ciuitatem de vniuerſis tribubus Iſrael, vt ædificaretur do
mus,& eſſet nomen meum ibi: ſed elegi Dauid vt eſſet ſuper
populum meum Iſrael. Voluitq; Dauid pater meus ædifica 2.Reg.7.a
re domum nomini Domini Dei Iſrael:& ait Dominus ad
Dauid patrem meum, Quòd cogitaſti in corde tuo ædifica
re domum nomini meo, bene feciſti hoc ipſum mente tra
ctans. Veruntamen tu non ædificabis domum, ſed filius tuus
qui egredietur de renibus tuis, ipſe ædificabit domum nomi
ni meo. Confirmauit Dominus ſermonem ſuum, quem locu
tus eſt: ſtetiq; pro Dauid patre meo,& ſedi ſuper thronum
Iſrael, ſicut locutus eſt Dominus:& ædificaui domum nomi
ni Domini Dei Iſrael. Et conſtitui ibi locum arcæ, in qua fœ
C dus Domini eſt, quod percuſſit cum patribus noſtris quãdo
egreſſi ſunt de terra Aegypti. Stetit autem Salomon ante al [redacted]
tare Domini in conſpectu eccleſiæ Iſrael,& expandit manus
ſuas in cœlum,& ait, Domine Deus Iſrael, nõ eſt ſimilis tui
Deus in cœlo déſuper,& ſuper terram deorſum: qui cuſto
dis pactum & miſericordiã ſeruis tuis qui ambulant coram 2.Mac.2.b
te in toto corde ſuo. Qui cuſtodiſti ſeruo tuo Dauid patri
meo, quæ locutus es ei: ore locutus es,& manibus perfeciſti,
vt hæc dies probat. Nunc igitur domine Deus Iſrael, con
ſerua famulo tuo Dauid patri meo quæ locutus es ei, dicens,
Non auferetur de te vir coram me, qui ſedeat ſuper thro 2.Reg.7.
num Iſrael: ita tamen ſi cuſtodierint filij tui viam ſuam, vt b.c
ambulent coram me ſicut tu ambulaſti in conſpectu meo.
Et nunc Domine Deus Iſrael firmentur verba tua quæ lo
cutus es ſeruo tuo Dauid patri meo. Ergóne putandum eſt
quòd verè Deus habitet ſuper terram? ſi enim cœlum,& cœ
li cœlorum te capere nõ poſſunt, quanto magis domus hæc
quam ædificaui? Sed reſpice ad orationem ſerui tui,& ad
preces eius Domine Deus meus: audi hymnũ & orationem
quam ſeruus tuus orat corã te hodie. Vt ſint oculi tui aperti
ſuper domũ hanc nocte ac die: ſuper domum de qua dixiſti,
Erit nomẽ meum ibi: vt exaudias orationem, quam orat in Deut.12.b
loco iſto ad te ſeruus tuus. Vt exaudias deprecationem ſerui
tui & populi tui Iſrael, quodcunq; orauerint in loco iſto,&
exaudies in loco habitaculi tui in cœlo:& cũ exaudieris, pro
D pitius eris. Si peccauerit homo in proximũ ſuũ,& habuerit
aliquod iuramentũ quo teneatur aſtrictus:& venerit propter [redacted]
iuramentum

iuramentũ corã altari tuo in domũ tuam, tu exaudies in cœ-
lo:& facies,& iudicabis ſeruos tuos,condẽnans impiũ,& red
dens viam ſuam ſuper caput eius,iuſtificansq; iuſtũ, & retri-
buens ei ſecundũ iuſtitiã ſuam.Si fugerit populus tuus Iſrael
inimicos ſuos,quia peccaturus eſt tibi: & agentes pœniten-
tiam, & confitentes nomini tuo venerint,& orauerint, & de-
precati te fuerint in domo hac: exaudi in cœlo, & dimitte
peccatũ populi tui Iſrael,& reduces eos in terrã quã dediſti
patribus eorũ.Si clauſum fuerit cœlũ, & nõ pluerit propter
peccata eorũ,& orantes in loco iſto pœnitentiã egerint no-
mini tuo,& à peccatis ſuis cõuerſi fuerint propter afflictio-
nem ſuam:exaudi eos in cœlo, & dimitte peccata ſeruorum
tuorũ,& populi tui Iſrael:& oſtẽde eis viam bonã per quam
ambulent,& da pluuiã ſuper terrã quam dediſti populo tuo
in poſſeſſionẽ.Fames ſi oborta fuerit in terra,aut peſtilentia,
aut corruptus aër,aut ærugo,aut locuſta, vel rubigo, & affli-
xerit eum inimicus eius portas obſidẽs,omnis plaga, vniuer-
ſa infirmitas,cuncta deuotatio, & imprecatio, quæ acciderit
omni homini de populo tuo Iſrael:ſi quis cognouerit plagã
cordis ſui,& expãderit manus ſuas in domo hac,tu exaudies
in cœlo in loco habitationis tuæ,& repropitiaberis,& facies,
vt des vnicuiq; ſecundum omnes vias ſuas, ſicut videris cor
eius,quia tu noſti ſolus cor omniũ filiorũ hominũ: vt timeãt
te cunctis diebus quibus viuunt ſuper faciem terræ quã dedi-
E ſti patribus noſtris.Inſuper & alienigena, qui non eſt de po-
pulo tuo Iſrael,cũ venerit de terra lõginqua propter nomen
tuum(audietur enim nomen tuũ magnũ,& manus tua fortis,
& brachiũ tuum extentũ vbiq;)cum venerit ergo,& orauerit
in hoc loco,tu exaudies in cœlo,in firmamẽto habitaculi tui,
& facies omnia pro quibus inuocauerit te alienigena:vt diſcãt
vniuerſi populi terrarum nomen tuum timere,ſicut populus
tuus Iſrael,& probent quia nomen tuum inuocatũ eſt ſuper
domũ hanc,quam ædificaui. Si egreſſus fuerit populus tuus
ad bellũ contra inimicos ſuos,per viam,quocũq; miſeris eos,
orabũt te contra viam ciuitatis quam elegiſti, & cõtra domũ
quã ædificaui nomini tuo,& exaudies in cœlo orationes eo-
2.Para.6 g rum,& preces eorũ,& facies iudiciũ eorum.Quòd ſi peccaue
1.Ioan.1 d rint tibi (nõ eſt enim homo qui nõ peccet) & iratus tradide-
Eccle.7 c ris eos inimicis ſuis,& captiui ducti fuerint in terrã inimico-
rum longè vel propè,& egerint pœnitentiam in corde ſuo in
loco captiuitatis,& conuerſi deprecati te fuerint in captiuita-
te ſua,dicentes,Peccauimus,iniquè egimus,impiè geſsimus:
& reuerſi fuerint ad te in vniuerſo corde ſuo, & tota anima
ſua in terra inimicorũ ſuorũ,ad quam captiui ducti fuerint:&
orauerint te cõtra viam terræ ſuæ quã dediſti patribus eorũ,
& ciuitatis quam elegiſti, & templi quod ædificaui nomini
tuo:exaudies in cœlo,in firmamẽto ſolij tui orationes eorũ,
& preces eorũ,& facies iudiciũ eorũ: & propitiaberis popu-
lo tuo qui peccauit tibi,& omnibus iniquitatibus eorũ qui-
bus præuaricati ſunt in te: & dabis miſericordiam coram eis
qui eos captiuos habuerint,vt miſereãtur eis. Populus enim
F tuus eſt,& hæreditas tua,quos eduxiſti de terra Aegypti, de
medio fornacis ferreæ.Vt ſint oculi tui aperti ad deprecatio-
nem ſerui tui,& populi tui Iſrael,& exaudias eos in vniuer-
ſis pro quibus inuocauerint te. Tu enim ſeparaſti eos tibi in
hæreditatem de vniuerſis populis terræ,ſicut locutus es per
Moyſen ſeruũ tuũ,quando eduxiſti patres noſtros de Aegy-
pto Domine Deus.Factum eſt autẽ,cũ compleſſet Salomon
orans Dominũ omnem orationẽ,& deprecationẽ hanc,ſur-
rexit de cõſpectu altaris Domini:vtrunq; enim genu in terrã
fixerat,& manus expãderat in cœlũ.Stetit ergo,& benedixit
omni eccleſiæ Iſrael voce magna,dicens, Benedictus Domi-
nus qui dedit requiẽ populo ſuo Iſrael,iuxta omnia quæ lo-
cutus eſt:nõ cecidit ne vnus quidẽ ſermo ex omnibus bonis,
quę locutus eſt per Moyſen ſeruũ ſuum.Sit Dominus Deus
noſter nobiſcũ,ſicut fuit cũ patribus noſtris, nõ derelinquẽs
nos,neq; proijciens.Sed inclinet corda noſtra ad ſe, vt ambu-
lemus in vniuerſis vijs eius,& cuſtodiamus mandata eius, &
ceremonias eius,& iudicia quæcunq; mandauit patribus no-
ſtris.Et ſint ſermones mei iſti quibus deprecatus ſum coram
Domino,appropinquantes Domino Deo noſtro die ac no-
cte, vt faciat iudiciũ ſeruo ſuo, & populo ſuo Iſrael per ſin-
gulos dies:& ſciant omnes populi terræ quia Dominus ipſe
G eſt Deus,& non eſt vltrà abſq; eo.Sit quoq; cor noſtrũ per-
fectum cum Domino Deo noſtro, vt ambulemus in decretis
eius,& cuſtodiamus mandata eius, ſicut & hodie. Igitur rex
& omnis Iſrael cum eo,immolabant victimas coram Domi-
no. Mactauitq; Salomon hoſtias pacificas, quas immolauit
Domino,boum vigintiduo millia, & ouium centum viginti [redacted]
millia:& dedicauerunt templum Domini rex & omnes filij [redacted]
Iſrael. In die illa ſanctificauit rex mediũ atrij quod erat ante
domum Domini:fecit quippe holocauſtũ ibi,& ſacrificiũ,&
adipem pacificorum:quoniam altare æreum quod erat coram
Domino,minus erat,& capere nõ poterat holocauſtũ, & ſa- [redacted]
crificium,& adipem pacificorũ.Fecit ergo Salomon in tem- [redacted]
pore illo feſtiuitatem celebrem,& omnis Iſrael cum eo,mul-
titudo magna ab introitu Emath vſq; ad riuum Aegypti, co-
ram Domino Deo noſtro,ſeptem diebus & ſeptem diebus,
id eſt quatuordecim diebus. Et in die octaua dimiſit popu-
los:qui benedicentes regi,profecti ſunt in tabernacula ſua læ-
tantes,& alacri corde ſuper omnibus bonis quæ fecerat Do-
minus Dauid ſeruo ſuo,& Iſrael populo ſuo.

[redacted]

CAPVT IX.

A FActum eſt autẽ cum perfeciſſet Salomon ædifi-
cium Domus Domini,& ædificiũ regis,& omne
quod optauerat & voluerat facere, apparuit ei
Dominus ſecũdò ſicut apparuerat ei in Gabaon. 2.Para.7 c
Dixitq; Dominus ad eum, Exaudiui orationẽ tuam & depre Supra 6 c
cationem tuã,quam deprecatus es coram me:ſanctificaui do-
mum hanc quã ædificaſti,vt ponerẽ nomẽ meũ ibi in ſempi-
ternum,& erunt oculi mei & cor meũ ibi cunctis diebus. Tu
quoq; ſi ambulaueris coram me,ſicut ambulauit Dauid pater
tuus, in ſimplicitate cordis, & in æquitate: & feceris omnia
quæ præcepi tibi,& legitima mea & iudicia mea ſeruaueris,
ponã thronũ regni tui ſuper Iſrael in ſempiternũ, ſicut locu-
tus ſum Dauid patri tuo,dicens, Non auferetur vir de genere 2.Reg.7 b c
tuo de ſolio Iſrael. Si autẽ auerſione auerſi fueritis vos & filij
veſtri,nõ ſequẽtes me,nec cuſtodiẽtes mandata mea, & cere-
monias quas propoſui vobis, ſed abieritis & colueritis deos
B alienos,& adoraueritis eos:auferam Iſrael de ſuperficie terræ
quã dedi eis,& tẽplũ quod ſanctificaui nomini meo proijciã
à cõſpectu meo:eritq; Iſrael in prouerbiũ,& in fabulã cũctis
populis. Et domus hæc erit in exemplũ:omnis qui tranſierit Deut.29 d
per eã,ſtupebit & ſibilabit,& dicet, Quare fecit Dominus ſic Hiere.22 c
terræ huic & domui huic? Et reſpondebunt, Quia dereliquę-
runt Dominũ Deum ſuũ,qui eduxit patres eorũ de terra Ae
gypti,& ſecuti ſunt deos alienos,& adorauerũt eos,& colue-
rũt eos:idcirco induxit Dominus ſuper eos omne malũ hoc.
Expletis autẽ annis viginti poſtquam ædificauerat Salomon 2.Para.8 a
duas domos,id eſt domũ Domini,& domũ regis Hiram, re-
ge Tyri præbente Salomoni ligna cedrina & abiegna, & au-
rum iuxta omne quod opus habuerat : tunc dedit Salomon [redacted]
Hiram viginti oppida in terra Galilææ.Et ingreſſus eſt Hirã [redacted]
de Tyro,vt videret oppida quæ dederat ei Salomon, & non [redacted]
C placuerunt ei,& ait, Hæccine ſunt ciuitates quas dediſti mihi
frater? Et appellauit eas Terram Chabul,vſque in diem hanc.
Miſit quoque Hiram ad regem Salomonem centum viginti
talenta auri.Hæc ſumma expenſarum,quam obtulit rex Sa-
lomon ad ædificandam domum Domini & domum ſuam,&
Mello,& murũ Ieruſalem,& Heſer,& Mageddo,& Gazer.

Pharao rex Aegypti aſcēdit, & cepit Gazer, ſuccēditq́; eam
igni: & Chananæū qui habitabat in ciuitate interfecit, & de-
dit eam in dotem filiæ ſuæ vxori Salomonis. Aedificauit er-
go Salomon Gazer, & Bethhoron inferiorem, & Baalath &
Palmiram in terra ſolitudinis. Et omnes vicos qui ad ſe per-
tinebant, & erant abſq; muro, muniuit, & ciuitates curruum,
& ciuitates equitum, & quodcunq; ei placuit, vt ædificaret in
Ieruſalem & in Libano & in omni terra poteſtatis ſuæ. Vni-
[redacted] uerſum populū qui remāſerat de Amorrhæis, & de Hethæis,
& Pherezæis, & Heuæis, & Iebuſæis, qui non ſunt de filijs
Iſrael: horum filios, qui remanſerant in terra, quos ſcilicet nō
potuerant filij Iſrael exterminare: fecit Salomon tributarios
D vſq; in diem hanc. De filijs autem Iſrael non conſtituit Salo-
mon ſeruire quenquam, ſed erant viri bellatores, & miniſtri
eius & principes & duces, & præfecti curruum & equorum.
Erant autem principes ſuper omnia opera Salomonis præ-
poſiti, quingenti quinquaginta, qui habebant ſubiectum po-
pulum, & ſtatutis operibus imperabant. Filia autem Pharao-
nis aſcendit de ciuitate Dauid in domū ſuam quam ædifica-
uerat ei Salomon: tunc ædificauit Mello. Offerebat quoq; Sa
lomon tribus vicibus per annos ſingulos holocauſta, & paci-
ficas victimas ſuper altare quod ædificauerat Domino, & ado
lebat thymiama coram Domino: perfectumq́; eſt templum.
Claſſem quoque fecit rex Salomon in Aſiongáber, quæ eſt
iuxta Ailath in littore maris Rubri, in terra Idumææ. Miſitq́;
Hiram in claſſe illa ſeruos ſuos viros nauticos & gnaros ma-
ris, cum ſeruis Salomonis. Qui cum veniſſent in Ophir, ſum-
ptum inde aurum quadringentorum viginti talentorum, de-
tulerunt ad regem Salomonem.

[redacted]

CAPVT X.

A SEd & regina Saba audita fama Salomonis, in no-
2.Para.9 a mine Domini venit tentare eū in ænigmatibus.
Matt.12 d Et ingreſſa Ieruſalem multo cum comitatu, & di-
Lucæ 11 d uitijs, camelis portātibus aromata, & aurum infi-
nitum nimis, & gemmas pretioſas, venit ad Salomonē, & lo-
cuta eſt ei vniuerſa quæ habebat in corde ſuo. Et docuit eam
Salomon omnia verba quæ propoſuerat: non fuit ſermo qui
regem poſſet latêre, & nō reſponderet ei. Videns autē regina
Saba omnem ſapientiā Salomonis, & domum quam ædifica-
uerat, & cibos menſæ eius, & habitacula ſeruorū, & ordines
miniſtrantium, veſteſq́; eorum, & pincernas, & holocauſta
quæ offerebat in domo Domini: non habebat vltrà ſpiritum,
dixitq́; ad regem, Verus eſt ſermo quem audiui in terra mea
ſuper ſermonibus tuis, & ſuper ſapientia tua: & non credebā
narrantibus mihi, donec ipſa veni, & vidi oculis meis, & pro-
baui quòd media pars mihi nuntiata non fuerit: maior eſt ſa-
B pientia & opera tua, quàm rumor quem audiui. Beati viri tui,
& beati ſerui tui hi, qui ſtant corā te ſemper, & audiūt ſapien
tiam tuam. Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui compla-
cuiſti, & poſuit te ſuper thronū Iſrael, eo quòd dilexerit Do
minus Iſrael in ſempiternū: & conſtituit te regem, vt faceres
iudicium & iuſtitiam. Dedit ergo regi centum viginti talenta
auri, & aromata multa nimis, & gemmas pretioſas: non ſunt
allata vltrà aromata tam multa, quàm ea quæ dedit regina Sa-
ba regi Salomoni. Sed & claſsis Hiram, quæ portabat aurum
de Ophir, attulit ex Ophir ligna thyina multa nimis, & gem-
mas pretioſas. Fecitq́; rex de lignis thyinis fulcra domus Do-
mini, & domus regiæ, & citharas lyraſq́; cantoribus: nō ſunt
allata huiuſcemodi ligna thyina, neq; viſa vſq; in præſentem
diem. Rex autem Salomon dedit reginæ Saba omnia quæ vo
luit, & petiuit ab eo; exceptis his quæ vltrò obtulerat ei mu-
nere regio. Quæ reuerſa eſt, & abijt in terram ſuam cū ſeruis
C ſuis. Erat autem pondus auri quod afferebatur Salomoni per [redacted]
annos ſingulos, ſexcentorum ſexagintaſex talentorum auri:
excepto eo quod afferebāt viri, qui ſuper vectigalia erant, &
negotiatores, vniuerſiq́; ſcuta vendentes, & omnes reges Ara
biæ, duceſq́; terræ. Fecit quoq; rex Salomon ducenta ſcuta
de auro puriſsimo: ſexcentos auri ſiclos dedit in laminas ſcuti
vnius. Et trecentas peltas ex auro probato: trecentæq́; minæ
auri vnā peltam veſtiebāt: poſuitq́; eas rex in domo ſaltus Li
bani. Fecit etiā rex Salomon thronū de ebore grādem: & ve- [redacted]
ſtiuit eum auro fuluo nimis, qui habebat ſex gradus: & ſum-
mitas throni, rotunda erat in parte poſteriori: & duæ manus
hinc atq; inde tenētes ſedile: & duo leones ſtabant iuxta ma-
nus ſingulas. Et duodecim leunculi ſtantes ſuper ſex gradus
hinc atq; inde: non eſt factū tale opus in vniuerſis regnis. Sed
& omnia vaſa, de quibus potabat rex Salomon, erāt aurea: & [redacted]
vniuerſa ſupellex domus ſaltus Libani de auro puriſsimo: nō
D erat argentū, nec alicuius pretij putabatur, in diebus Salomo- [redacted]
nis, quia claſsis regis per mare cū claſſe Hiram ſemel per tres
annos ibat in Tharſis, deferens inde aurū & argentū, & den-
tes elephantorum, & ſimias, & pauos. Magnificatus eſt ergo
rex Salomon ſuper omnes reges terræ diuitijs & ſapiētia. Et
vniuerſa terra deſyderabat vultū Salomonis, vt audiret ſapien
tiam eius, quam dederat Deus in corde eius. Et ſinguli defe-
rebant ei munera, vaſa argentea & aurea, veſtes & arma belli-
ca, aromata quoque, & equos, & mulos per annos ſingulos. [redacted]
Congregauitq́; Salomō currus & equites, & facti ſunt ei mil
le quadringenti currus, & duodecim millia equitum: & diſpo
ſuit eos per ciuitates munitas, & cum rege in Ieruſalem. Fe-
citq́; vt tanta eſſet abundantia argenti in Ieruſalem, quanta &
lapidum: & cedrorū præbuit multitudinē quaſi ſycomoros,
quæ naſcuntur in campeſtribus. Et educebantur equi Salo-
moni de Aegypto & de Coa. Negotiatores enim regis eme-
bant de Coa, & ſtatuto pretio perducebāt. Egrediebatur au-
tem quadriga ex Aegypto ſexcentis ſiclis argenti, & equus
centum quinquaginta. Atq; in hunc modū cuncti reges He-
thæorum & Syriæ equos venundabant.

[redacted]

CAPVT XI.

A REx autem Salomon adamauit mulieres alienige- Eccle.47 c
nas multas, filiam quoq; Pharaonis, & Moabiti- Deut.17 d
das, & Ammonitidas, Idumæas, & Sidonias, &
Cethæas: de gentibus ſuper quibus dixit Domi- Exod.34 b
nus filijs Iſrael, Non ingrediemini ad eas, neq; de illis ingre-
dientur ad veſtras: certiſsimè enim auertēt corda veſtra vt ſe-
quamini deos earū. His itaq; copulatus eſt Salomon ardētiſsi [redacted]
mo amore. Fueruntq; ei vxores quaſi reginæ ſeptingentæ, &
cōcubinæ trecētæ: & auerterūt mulieres cor eius. Cumq́; iam
eſſet ſenex, deprauatū eſt cor eius per mulieres vt ſequeretur
deos alienos: nec erat cor eius perfectū cū Domino Deo ſuo
ſicut cor Dauid patris eius. Sed colebat Salomon Aſtarthen,
B deam Sidoniorū, & Moloch idólum Ammonitarum. Fecitq́;
Salomon quod non placuerat corā Domino, & non adimple
uit vt ſequeretur Dominū, ſicut Dauid pater eius. Tunc ædi-
ficauit Salomon phanū Chamos idólo Moab, in monte qui
eſt contra Ieruſalē, & Moloch idólo filiorum Ammon. Atq;
in hunc modū fecit vniuerſis vxoribus ſuis alienigenis, quæ
adolebant thura & immolabāt dijs ſuis. Igitur iratus eſt Do-
minus Salomoni, quòd auerſa eſſet mens eius à Domino
Deo Iſrael, qui apparuerat ei ſecundò, & præceperat de ver-
bo hoc ne ſequeretur deos alienos, & non cuſtodiuit quæ Supra.9.a
mādauit ei Dominus. Dixit itaq; Dominus Salomoni, Quia
habuiſti hoc apud te, & non cuſtodiſti pactū meum, & præ-
cepta mea quæ mādaui tibi, diſrumpens ſcindā regnū tuum,
& dabo illud ſeruo tuo. Veruntamen in diebus tuis non fa-
ciam propter Dauid patrem tuum: de manu filij tui ſcindam
illud,

illud,nec totum regnũ auferam, ſed tribum vnam dabo filio ſuo propter Dauid ſeruũ meũ,& Ieruſalem quam elegi.

C Suſcitauit autem Dominus aduerſarium Salomoni Adad Idumæum de ſemine regio, qui erat in Edom. Cũ enim eſſet Dauid in Idumæa, & aſcendiſſet Ioab princeps militiæ ad ſepeliendum eos qui fuerant interfecti,& occidiſſet omne maſculinum in Idumæa (ſex enim menſibus ibi moratus eſt Ioab, & omnis Iſrael, donec interimeret omne maſculinum in Idumæa) fugit Adad ipſe,& viri Idumæi de ſeruis patris eius cũ eo,vt ingrederetur Aegyptũ: erat autem Adad puer paruulus. Cumq́; ſurrexiſſent de Madian, venerunt in Pharan: tuleruntq́; ſecum viros de Pharan, & introierunt Aegyptũ ad Pharaonem regem Aegypti: qui dedit ei domum, & cibos conſtituit,& terrã delegauit.

2. Reg. 8 g

D Et inuenit Adad gratiam coram Pharaone valde, intantũ vt daret ei vxorem, ſororem vxoris ſuæ germanã Taphnes reginæ. Genuitq́; ei ſoror Taphnes Genubath filiũ,& nutriuit eum Taphnes in domo Pharaonis: eratq́; Genubath habitãs apud Pharaonem cũ filijs eius. Cumq́; audiſſet Adad in Aegypto dormiſſe Dauid cum patribus ſuis,& mortuũ eſſe Ioab principem militiæ,dixit Pharaoni, Dimitte me,vt vadam in terrã meam. Dixitq́; ei Pharao, Qua enim re apud me indiges,vt quæras ire ad terrã tuã? At ille reſpondit, Nulla: ſed obſecro te vt dimittas me.

E Suſcitauit quoq́; ei Deus aduerſarium Razon filiũ Eliada,qui fugerat Adarézer regem Soba dominum ſuum: & congregauit contra eũ viros,& factus eſt princeps latronũ cum interficeret eos Dauid: abieruntq́; Damaſcum, & habitauerunt ibi, & conſtituerũt eũ regem in Damaſco,eratq́; aduerſarius Iſraeli cunctis diebus Salomonis: & hoc eſt malum Adad,& odium contra Iſrael,regnauitq́; in Syria. Ieroboam quoq́; filius Nabat, Ephrathæus, de Sareda, ſeruus Salomonis, cuius mater erat nomine Serua,mulier vidua: leuauit manũ contra regem. Et hæc eſt cauſa rebellionis aduerſus eũ,quia Salomon ædificauit Mello,& coæquauit voraginem ciuitatis Dauid patris ſui. Erat autem Ieroboam,vir fortis & potens: videnſq́; Salomon adoleſcentem bonæ indolis & induſtrium, conſtituerat eum præfectum ſuper tributa vniuerſæ domus Ioſeph. Factum eſt igitur in tempore illo, vt Ieroboam egrederetur de Ieruſalem, & inueniret eũ Ahias Silonites propheta, in via, opertus pallio nouo: erant autem duo tãtum in agro.

F Apprehendenſq́; Ahias palliũ ſuum nouũ, quo coopertus erat, ſcidit in duodecim partes. Et ait ad Ieroboam, Tolle tibi decem ſciſſuras: hæc enim dicit Dominus Deus Iſrael, Ecce ego ſcindam regnum de manu Salomonis,& dabo tibi decem tribus. Porrò vna tribus remanebit ei propter ſeruũ meum Dauid, & propter Ieruſalem ciuitatem quam elegi ex omnibus tribubus Iſrael: eo quòd dereliquerit me, & adorauerit Aſtarthen deam Sidoniorũ, & Chamos deum Moab, & Moloch deum filiorum Ammon: & non ambulauerit in vijs meis vt faceret iuſtitiam coram me, & præcepta mea, & iudicia ſicut Dauid pater eius. Nec auferam omne regnum de manu eius, ſed ducem ponam eũ cunctis diebus vitæ ſuæ, propter Dauid ſeruum meũ quem elegi, qui cuſtodiuit mandata mea & præcepta mea. Auferam autem regnum de manu filij eius,& dabo tibi decem tribus: filio autem eius dabo tribum vnã, vt remaneat lucerna Dauid ſeruo meo cunctis diebus, corã me in Ieruſalem ciuitate quam elegi vt eſſet nomen meum ibi. Te autem aſſumam,& regnabis ſuper omnia quæ deſyderat

G anima tua, eriſq́ue rex ſuper Iſrael. Si igitur audieris omnia quæ præcepero tibi, & ambulaueris in vijs meis, & feceris quod rectũ eſt coram me, cuſtodiens mandata mea, & præcepta mea, ſicut fecit Dauid ſeruus meus: ero tecum,& ædificabo tibi domũ fidelẽ, quomodo ædificaui Dauid domum,& tradã tibi Iſrael: & affligam ſemen Dauid ſuper hoc, veruntamen nõ cunctis diebus. Voluit ergo Salomon interficere Ieroboam: qui ſurrexit & aufugit in Aegyptũ ad Seſac regem Aegypti,& fuit in Aegypto vſq́; ad mortem Salomonis. Reliquum autem verborum Salomonis, & omnia quæ fecit, & ſapientia eius: ecce vniuerſa ſcripta ſunt in libro verborũ Salomonis. Dies autem quos regnauit Salomon in Ieruſalem ſuper omnem Iſrael, quadraginta anni ſunt. Dormiuitq́; Salomon cũ patribus ſuis,& ſepultus eſt in ciuitate Dauid patris ſui, regnauitq́; Roboam filius eius pro eo. [redacted]

[redacted]

CAPVT XII.

A VEnit autem Roboam in Sichem: illuc enim congregatus erat omnis Iſrael ad conſtituendũ eum regem. At verò Ieroboam filius Nabat, cùm adhuc eſſet in Aegypto profugus à facie regis Salomonis, audita morte eius reuerſus eſt de Aegypto. Miſeruntq́;, & vocauerunt eum: venit ergo Ieroboam, & omnis multitudo Iſrael, & locuti ſunt ad Roboam, dicentes, Pater tuus duriſsimum iugum impoſuit nobis: tu itaq́; nunc imminue paululũ de imperio patris tui duriſsimo, & de iugo grauiſsimo quod impoſuit nobis,& ſeruiemus tibi. Qui ait eis, Ite vſque ad tertium diem, & reuertimini ad me.

2. Par. 10 a

B Cumq́; abijſſet populus, inijt conſiliũ rex Roboam cum ſenioribus qui aſsiſtebant coram Salomone patre eius, cum adhuc viueret,& ait, Quod datis mihi conſiliũ, vt reſpondeam populo huic? Qui dixerunt ei. Si hodie obedieris populo huic,& ſeruieris,& petitioni eorum ceſſeris, locutuſq́; fueris ad eos verba lenia, erunt tibi ſerui cunctis diebus. [redacted] Qui dereliquit conſilium ſenum quod dederant ei,& adhibuit adoleſcẽtes qui nutriti fuerant cum eo,& aſsiſtebant illi, dixitq́ue ad eos, Quod mihi datis conſilium, vt reſpondeam populo huic à qui dixerunt mihi, Leuius fac iugum quod impoſuit pater tuus ſuper

C nos. Et dixerũt ei iuuenes qui nutriti fuerant cum eo, Sic loquere populo huic, qui locuti ſunt ad te, dicentes, Pater tuus aggrauauit iugum noſtrũ, tu releua nos. Sic loquêris ad eos, Minimus digitus meus groſsior eſt dorſo patris mei. Et nunc pater meus poſuit ſuper vos iugum graue, ego autem addam ſuper iugum veſtrũ: pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus. [redacted] Venit ergo Ieroboam, & omnis populus ad Roboam die tertia, ſicut locutus fuerat rex, dicens, Reuertimini ad me die tertia. Reſponditq́ue rex populo dura, derelicto conſilio ſeniorũ quod ei dederant, & locutus eſt eis ſecundum conſilium iuuenum, dicens, Pater

Eccle. 47 d

D meus aggrauauit iugum veſtrum, ego autem addam iugo veſtro: pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus. Et non acquieuit rex populo: quoniam auerſatus fuerat eum Dominus, vt ſuſcitaret verbũ ſuum quod locutus fuerat in manu Ahiæ Silonitæ ad Ieroboam filium Nabat. Videns itaq́; populus quòd noluiſſet eos audire rex, reſpondit ei, dicens, Quæ nobis pars in Dauid? vel quæ hæreditas in filio Iſai? Vade in tabernacula tua Iſrael, nũc vide domum tuam Dauid. [redacted] Et abijt Iſrael in tabernacula ſua. Super filios autem Iſrael, quicunque habitabant in ciuitatibus Iuda,

Supra 11 f

E regnauit Roboam. Miſit ergo rex Roboam Aduram qui erat ſuper tributa: & lapidauit eum omnis Iſrael, & mortuus eſt. Porrò rex Roboam feſtinus aſcendit currum, & fugit in Ieruſalem, receſsitq́ue Iſrael à domo Dauid, vſque in præſentem diem. Factum eſt autem cum audiſſet omnis Iſrael quòd reuerſus eſſet Ieroboam, miſerunt, & vocauerunt eum congregato cœtu,& conſtituerũt eum regem ſuper omnem Iſrael, nec ſecutus eſt quiſpiam domum Dauid, præter tribum Iuda ſolam. Venit autem Roboam Ieruſalem, & congregauit vniuerſam domum Iuda, & tribum Beniamin centum octoginta millia electorum virorum, & bellatorum, vt pugnarent contra domum Iſrael,& reducerent regnum Roboam filio Salomonis.

F Factus eſt autem ſermo Domini ad Semeiam virũ Dei, dicens, Loquere ad Roboam filium Salomonis regẽ Iuda,& ad omnem domũ Iuda, & Beniamin, &

2. Par. 11 a

reliquos

reliquos de populo, dicens, Hæc dicit Dominus, Non aſcen-
detis, neq; bellabitis contra fratres veſtros filios Iſrael: reuer-
tatur vir in domū ſuam, à me enim factum eſt verbū hoc. Au-
dierunt ſermonem Domini, & reuerſi ſunt de itinere ſicut eis
præceperat Dominus. Aedificauit autem Ieroboam Sichem
in monte Ephráim, & habitauit ibi: & egreſſus inde ædifica-
[redacted] uit Phanuel. Dixitq́; Ieroboam in corde ſuo, Nunc reuerte-
tur regnū ad domum Dauid, ſi aſcenderit populus iſte vt fa-
ciat ſacrificia in domo Domini in Ieruſalem: & conuertetur
cor populi huius ad dominum ſuum Roboam regem Iuda,
Supra 11 f interficientq́; me, & reuertentur ad eum. Et excogitato con-
G ſilio, fecit duos vitulos aureos, & dixit eis. Nolite vltrà aſcen-
Exod. 32 b dere in Ieruſalem, Ecce dij tui Iſrael, qui te eduxerūt de terra
Aegypti. Poſuitq́; vnum in Bethel, & alterū in Dan: & factū
eſt verbū hoc in peccatum: ibat enim populus ad adorandum
vitulum, vſq; in Dan. Et fecit phana in excelſis, & ſacerdotes
de extremis populi qui non erant de filijs Leui. Conſtituitq́;
diem ſolennē in menſe octauo, quintadecima die menſis, in
ſimilitudinē ſolennitatis quæ celebrabatur in Iuda. Et aſcen-
dens, altare ſimiliter fecit in Bethel, vt immolaret vitulis quos
fabricatus fuerat: conſtituitq́; in Bethel ſacerdotes excelſo-
rum quæ fecerat. Et aſcendit ſuper altare quod extruxerat in
Bethel, quintadecima die menſis octaui, quem finxerat de
corde ſuo: & fecit ſolennitatem filijs Iſrael, & aſcendit ſuper
altare, vt adoleret incenſum,

[redacted]

CAPVT XIII.

A ET ecce vir Dei venit de Iuda in ſermone Domi-
ni in Bethel, Ieroboā ſtante ſuper altare, & thus
iaciente. Et exclamauit contra altare in ſermone
4. Reg. 23 d Domini, & ait, Altare altare, hæc dicit Domi-
nus, Ecce filius naſcetur domui Dauid, Ioſias nomine, & im-
molabit ſuper te ſacerdotes excelſorum, qui nunc in te thura
ſuccendunt, & oſſa hominū ſuper te incendet. Deditq́; in illa
die ſignum, dicens, Hoc erit ſignū quod locutus eſt Domi-
nus. Ecce, altare ſcindetur, & effundetur cinis qui in eo eſt.
Cumq́; audiſſet rex ſermonē hominis Dei quem inclamaue-
B rat contra altare in Bethel, extendit manum ſuam de altari,
dicens, Apprehendite eum. Et exaruit manus eius quam ex-
tenderat contra eum: nec valuit retrahere eam ad ſe. Altare
quoque ſciſſum eſt, & effuſus eſt cinis de altari, iuxta ſignum
quod prædixerat vir Dei in ſermone Domini. Et ait rex ad
virum Dei, Deprecare faciē Domini Dei tui, & ora pro me,
vt reſtituatur manus mea mihi. Orauitq́; vir Dei faciem Do-
mini, & reuerſa eſt manus regis ad eū, & facta eſt ſicut prius
fuerat. Locutus eſt autē rex ad virum Dei, Veni mecum do-
mum vt prandeas, & dabo tibi munera. Reſponditq́; vir Dei
[redacted] ad regem, Si dederis mihi mediam partē domus tuæ, non ve-
niam tecum, nec comedam panem, neq; bibam aquam in lo-
co iſto: ſic enim mandatū eſt mihi in ſermone Domini præ-
cipientis, Non comedes panem, neque bibes aquam, nec re-
C uertêris per viam qua veniſti. Abijt ergo per aliam viam, &
non eſt reuerſus per iter quo venerat in Bethel. Prophetes
autem quidā ſenex habitabat in Bethel, ad quem venit filius
ſuus, & narrauit ei omnia opera quæ fecerat vir Dei illa die
in Bethel, & verba quæ locutus fuerat ad regem, & narraue-
runt patri ſuo. Et dixit eis pater eorū, Per quam viam abijt?
Oſtenderunt ei filij ſui viam per quam abierat vir Dei, qui
venerat de Iuda. Et ait filijs ſuis, Sternite mihi aſinum. Qui
cum ſtrauiſſent, aſcendit, & abijt poſt virum Dei, & inuenit
eum ſedentē ſubtus terebinthum: & ait illi, Túne es vir Dei,
qui veniſti de Iuda? Reſpōdit ille, Ego ſum. Dixitq́; ad eum,
D Veni mecum domū, vt comedas panem. Qui ait, Non poſ-
ſum reuerti, neq; venire tecum, nec comedam panem, neque
bibam aquā in loco iſto, quia locutus eſt Dominus ad me in
ſermone Domini, dicens, Non comedes panem, & nō bibes
aquam ibi, nec reuertêris per viā qua ieris. Qui ait illi, Et ego
propheta ſum ſimilis tui: & angelus locutus eſt mihi in ſer-
mone Domini, dicens, Reduc eum tecū in domū tuam, vt co-
medat panem, & bibat aquā. Feſellit eū, & reduxit ſecum: co-
medit ergo panē in domo eius, & bibit aquā. Cumq́; ſederēt
E ad menſam, factus eſt ſermo Domini ad prophetā qui redu-
xerat eum. Et exclamauit ad virum Dei, qui venerat de Iuda,
dicens, Hæc dicit Dominus, Quia non obediēs fuiſti ori Do-
mini, & non cuſtodiſti mandatū quod præcepit tibi Domi-
nus Deus tuus: & reuerſus es, & comediſti panem, & bibiſti
aquā in loco in quo præcepit tibi ne comederes panem, neq;
biberes aquā, non inferetur cadauer tuū in ſepulchrū patrum
tuorū. Cumq́; comediſſet & bibiſſet, ſtrauit aſinū ſuum pro-
pheta quē reduxerat. Qui cū abijſſet, inuenit eum leo in via, [redacted]
& occidit, & erat cadauer eius proiectū in itinere: aſinus autē
ſtabat iuxta illū, & leo ſtabat iuxta cadauer. Et ecce, viri trāſ-
euntes viderūt cadauer proiectū in via, & leonē ſtātem iuxta
F cadauer. Et venerūt, & diuulgauerunt in ciuitate in qua pro-
phetes ille ſenex habitabat. Quod cum audiſſet propheta ille
qui reduxerat eum de via, ait, Vir Dei eſt, qui inobediens fuit
ori Domini, & tradidit eū Dominus leoni, & cōfregit eum,
& occîdit iuxta verbū Domini quod locutus eſt ei. Dixitq́;
ad filios ſuos, Sternite mihi aſinū. Qui cum ſtrauiſſent, & ille
abijſſet, inuenit cadauer eius proiectū in via, & aſinū & leo-
nem ſtantes iuxta cadauer: non comedit leo de cadauere, nec
læſit aſinum. Tulit quoq; prophetes cadauer viri Dei, & po-
ſuit illud ſuper aſinū, & reuerſus intulit in ciuitatem prophe-
G tes ſenex, vt plāgerēt eū. Et poſuit cadauer eius in ſepulchro
ſuo: & planxerunt eū, Heu mi frater. Cumq́; planxiſſent eū,
dixit ad filios ſuos, Cum mortuus fuero, ſepelite me in ſepul
chro in quo vir Dei ſepultus eſt: iuxta oſſa eius ponite oſſa
mea. Profectò enim veniet ſermo quem prædixit in ſermo-
ne Domini contra altare quod eſt in Bethel, & contra omnia
phana excelſorum quæ ſunt in vrbibus Samariæ. Poſt verba
hæc non eſt reuerſus Ieroboam de via ſua peſſima, ſed econ- [redacted]
trariò fecit de nouiſſimis populis ſacerdotes excelſorū: qui-
cunq; volebat, implebat manum ſuam, & fiebat ſacerdos ex-
celſorum. Et propter hanc cauſam peccauit domus Ieroboā,
& euerſa eſt, & deleta de ſuperficie terræ.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A IN tēpore illo ægrotauit Abia filius Ieroboā.
Dixitq́; Ieroboam vxori ſuæ, Surge, & com-
muta habitum, ne cognoſcaris quod ſis vxor
Ieroboam, & vade in Silo, vbi eſt Ahias pro- Supra 11 f
pheta qui locutus eſt mihi quòd regnaturus
eſſem ſuper populū hunc. Tolle quoq; in manu tua decē pa-
nes, & cruſtulā, & vas mellis, & vade ad illū: Ipſe enim indica-
bit tibi quid euenturum ſit puero huic. Fecit vt dixerat, vxor
Ieroboā, & cōſurgens abijt in Silo, & venit in domum Abiæ:
at ille

at ille non poterat videre, quia caligauerant oculi eius præ ſe-
B nectute. Dixit autem Dominus ad Ahiam, Ecce vxor Iero-
boam ingreditur, vt conſulat te ſuper filio ſuo qui ægrotat:
hæc & hæc loquêris ei. Cum ergo illa intraret, & diſsimularet
ſe eſſe quæ erat, audiuit Ahias ſonitũ pedum eius introeun-
tis per oſtium, & ait, Ingredere vxor Ieroboam, quare aliam
te eſſe ſimulas? ego autem miſſus ſum ad te durus nũtius. Va-
de, & dic Ieroboam, Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, Quia
exaltaui te de medio populi, & dedi te ducem ſuper populũ
meum Iſrael: & ſcidi regnum domus Dauid, & dedi illud ti-
bi, & non fuiſti ſicut ſeruus meus Dauid, qui cuſtodiuit man
[redacted] data mea, & ſecutus eſt me in toto corde ſuo, faciẽs quod pla-
C citum eſſet in conſpectu meo: ſed operatus es male ſuper o-
mnes qui fuerunt ante te, & feciſti tibi deos alienos, & confla-
tiles, vt me ad iracundiam prouocares, me autem proieciſti
poſt tergum tuum: Idcirco ecce ego inducam mala ſuper do-
mum Ieroboam, & percutiam de Ieroboam mingentem ad
parietẽ, & clauſum, & nouiſsimum in Iſrael: & mundabo re-
liquias domus Ieroboam, ſicut mundari ſolet fimus vſque ad
purum. Qui mortui fuerint de Ieroboam in ciuitate, come-
dent eos canes: qui autem mortui fuerint in agro, vorabũt eos
aues cœli: quia Dominus locutus eſt. Tu igitur ſurge, & va-
de in domũ tuam: & in ipſo introitu pedum tuorũ in vrbem,
morietur puer, & planget eum omnis Iſrael, & ſepeliet: iſte
D enim ſolus inferetur de Ieroboam in ſepulchrũ, quia inuen-
tus eſt ſuper eo ſermo bonus à Domino Deo Iſrael in domo
Ieroboam. Conſtituet autem ſibi Dominus regem ſuper Iſ-
rael, qui percutiet domũ Ieroboam in hac die, & in hoc tem-
pore: & percutiet Dominus Deus Iſrael, ſicut moueri ſolet
arundo in aqua: & euellet Iſrael de terra bona hac, quam de-
dit patribus eorum, & ventilabit eos trans flumen: quia fece-
runt ſibi lucos, vt irritarent Dominũ. Et tradet Dominus Iſ-
E rael propter peccata Ieroboam, qui peccauit, & peccare fecit
Iſrael. Surrexit itaq; vxor Ieroboã, & abijt, & venit in Ther-
ſa: cumq; illa ingrederetur limen domus, puer mortuus eſt,
& ſepelierunt eum. Et planxit eũ omnis Iſrael iuxta ſermo-
[redacted] nem Domini quem locutus eſt in manu ſerui ſui Ahiæ pro-
phetæ. Reliqua autem verborum Ieroboam, quomodo pu-
gnauerit, & quomodo regnauerit, ecce ſcripta ſunt in libro
verborũ dierum regũ Iſrael. Dies autem quibus regnauit Ie-
F roboam, vigintiduo anni ſunt: & dormiuit cum patribus ſuis:
[redacted] regnauitq; Nadab filius eius pro eo. Porrò Roboã filius Sa-
lomonis regnauit in Iuda: quadraginta & vnius anni erat Ro-
2.Par.12 d boam, cum regnare cœpiſſet: decem & ſeptem annos regna-
uit in Ieruſalem ciuitate, quam elegit Dominus vt poneret
nomen ſuum ibi, ex omnibus tribubus Iſrael. Nomen autem
matris eius Naama Ammanitis. Et fecit Iudas malum coram
Domino, & irritauerunt eum ſuper omnibus quæ fecerant
patres eorum in peccatis ſuis quæ peccauerunt. Aedificaue-
runt enim & ipſi ſibi aras, & ſtatuas, & lucos ſuper omnem
collem excelſum, & ſubter omnem arborem frondoſam: ſed
& effœminati fuerunt in terra, feceruntq; omnes abomina-
tiones gentium, quas attriuit Dominus ante faciem filiorum
G Iſrael. In quinto autem anno regni Roboam, aſcendit Seſac
rex Aegypti in Ieruſalẽ, & tulit theſauros domus Domini,
& theſauros regios, & vniuerſa diripuit: ſcuta quoq; aurea,
Supra 10 c quæ fecerat Salomon, pro quibus fecit rex Roboam ſcuta æ-
rea: & tradidit ea in manũ ducum ſcutariorum, & eorum qui
excubabant ante oſtiũ domus regis. Cumq; ingrederetur rex
in domũ Domini, portabant ea qui præeundi habebant offi-
cium: & poſtea reportabant ad armamentarium ſcutariorum.
Reliqua autem ſermonũ Roboam, & omnia quæ fecit, ecce
ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum regum Iuda. Fuitq;
bellum inter Roboam & Ieroboam cunctis diebus. Dormi-
uitq; Roboam cum patribus ſuis, & ſepultus eſt cum eis in
ciuitate Dauid: nomen autem matris eius Naama Ammani-
tis: & regnauit Abiam filius eius pro eo.

[redacted]

CAPVT XV.

A IGitur in octauodecimo anno regni Ieroboam
filij Nabat, regnauit Abiam ſuper Iudã. Tribus
annis regnauit in Ieruſalem: nomen matris eius
Maacha filia Abeſſalom. Ambulauitq; in omni-
bus peccatis patris ſui, quæ fecerat ante eum: nec erat cor eius
perfectum cum Domino Deo ſuo, ſicut cor Dauid patris
eius. Sed propter Dauid dedit ei Dominus Deus ſuus lucer- [redacted]
nam in Ieruſalẽ, vt ſuſcitaret filiũ eius poſt eum, & ſtatueret 2.Reg.12 a
Ieruſalẽ: eò quòd feciſſet Dauid rectum in oculis Domini, &
B nõ declinaſſet ab omnibus quæ præceperat ei, cunctis diebus
vitæ ſuæ, excepto ſermone Vriæ Hethæi. Attamẽ bellũ fuit
inter Roboam & Ieroboam omni tempore vitæ eius. Reli- 2.Par.13 a
qua autẽ ſermonum Abiam, & omnia quæ fecit, nónne hæc
ſcripta ſunt in libro verborũ dierum regũ Iuda? Fuitq; præ-
lium inter Abiam & inter Ieroboam. Et dormiuit Abiam cũ 2.Par.14 a
patribus ſuis, & ſepelierũt eum in ciuitate Dauid: regnauitq;
Aſa filius eius pro eo. In anno ergo viceſimo Ieroboam regis
Iſrael regnauit Aſa rex Iuda: & quadraginta & vno anno re-
gnauit in Ieruſalẽ. Nomẽ matris eius Maacha, filia Abeſſalõ.
Et fecit Aſa rectũ ante conſpectũ Domini, ſicut Dauid pater
C eius: & abſtulit effœminatos de terra, purgauitq; vniuerſas
ſordes idolorũ, quæ fecerãt patres eius. Inſuper & Maacham
matrẽ ſuã amouit, ne eſſet princeps in ſacris Priapi, & in luco
eius quẽ cõſecrauerat: ſubuertitq; ſpecũ eius, & cõfregit ſimu
lachrũ turpiſsimũ, & cõbuſsit in torrẽte Cedron: excelſa au-
tem nõ abſtulit. Verũtamen cor Aſa perfectũ erat cũ Domi-
no cunctis diebus ſuis: & intulit ea quæ ſanctificauerat pater
ſuus, & vouerat, in domũ Domini, argentũ, & aurũ, & vaſa.
Bellũ autẽ erat inter Aſa & Baaſa regẽ Iſrael cunctis diebus
D eorũ. Aſcendit quoq; Baaſa rex Iſrael in Iudam, & ædificauit
Rama, vt nõ poſſet quiſpiam egredi vel ingredi de parte Aſa
regis Iudæ. Tollẽs itaq; Aſa omne argentũ & aurũ quod re-
manſerat in theſauris domus Domini, & in theſauris domus
regię, dedit illud in manus ſeruorũ ſuorũ: & miſit ad Benadad
filiũ Tabremon filij Hezion regem Syriæ, qui habitabat in
Damaſco, dicens, Fœdus eſt inter me & te, & inter patrem
meũ, & patrem tuũ: ideò miſi tibi munera, argentũ & aurũ: &
peto vt venias, & irritũ facias fœdus quod habes cũ Baaſa re-
ge Iſrael, & recedas à me. Acquieſcens Benadad regi Aſa, mi-
ſit principes exercitus ſui in ciuitates Iſrael, & percuſſerunt
Ahion & Dan & Abel domum Maacha, & vniuerſam Cen-
E neroth, omnem ſcilicet terram Nephthali. Quod cũ audiſſet
Baaſa, intermiſit ædificare Rama, & reuerſus eſt in Therſa.
Rex autem Aſa nuntiũ miſit in omnem Iudã, dicens, Nemo
ſit excuſatus. Et tulerunt lapides de Rama, & ligna eius, qui-
bus ædificauerat Baaſa, & extruxit de eis rex Aſa, Gabaa
Beniamin, & Maſpha. Reliqua autem omniũ ſermonũ Aſa,
& vniuerſæ fortitudinis eius, & cuncta quæ fecit, & ciuitates
quas extruxit, nónne hæc ſcripta ſunt in libro verborũ dierũ
regum Iuda? Veruntamen in tempore ſenectutis ſuæ doluit
pedes. Et dormiuit Aſa cũ patribus ſuis, & ſepultus eſt cum
eis in ciuitate Dauid patris ſui. Regnauitque Ioſaphat filius
F eius, pro eo. Nadab verò filius Ieroboam regnauit ſuper Iſ-
rael anno ſecũdo Aſa regis Iuda: regnauitq; ſuper Iſrael duo-
bus annis. Et fecit quod malum eſt in conſpectu Domini, &
ambulauit in vijs patris ſui, & in peccatis eius quibus peccare
fecit Iſrael. Inſidiatus eſt autem ei Baaſa filius Ahiæ de do-
mo Iſſachar, & percuſsit eum in Gebbethon, quæ eſt vrbs
Philiſthinorum: ſiquidem Nadab, & omnis Iſrael obſide-
bant Gebbethon. Interfecit ergo illum Baaſa in anno tertio
Aſa regis Iuda, & regnauit pro eo. Cumq; regnaſſet, percuſ-
ſit omnem domum Ieroboam: nõ dimiſit nec vnam quidem
G animã de ſemine eius, donec deleret eum iuxta verbum Do-
mini quod locutus fuerat in manu ſerui ſui Ahiæ Silonitis,
propter

propter peccata Ieroboam quæ peccauerat,& quibus pecca-
re fecerat Iſrael:& propter delictũ quo irritauerat Dominũ
Deum Iſrael.Reliqua autem ſermonũ Nadab,& omnia quæ
operatus eſt:nónne hæc ſcripta ſunt in Libro verborũ dierũ
regũ Iſrael?Fuitq; bellũ inter Aſa & Baaſa regẽ Iſrael cũctis
diebus eorũ.Anno tertio Aſa regis Iuda regnauit Baaſa filius
Ahiæ,ſuper omnem Iſrael in Therſa vigintiquatuor annis.
Et fecit malũ coram Domino,ambulauitq; in vijs Ieroboã,
& in peccatis eius quibus peccare fecit Iſrael.

[redacted]

CAPVT XVI.

A FActus eſt autẽ ſermo Domini ad Iehu filiũ Ha-
nani contra Baaſa, dicẽs, Pro eo quòd exaltaui te
de puluere,& poſui te ducem ſuper populũ meũ
Iſrael,tu autẽ ambulaſti in via Ieroboã, & pecca-
re feciſti populũ meũ Iſrael,vt me irritares in peccatis eorũ:
Supra 15 f ecce,ego demetã poſteriora Baaſa.& poſteriora domus eius:
& faciam domũ tuam ſicut domũ Ieroboam filij Nabat. Qui
mortuus fuerit de Baaſa in ciuitate,comedent eũ canes,& qui
B mortuus fuerit ex eo in regione,comedent eũ volucres cœli.
2.Par.16 a Reliqua autẽ ſermonũ Baaſa,& quæcũq; fecit,& prælia eius:
nónne hæc ſcripta ſunt in libro verborũ dierum regũ Iſrael?
Dormiuit ergo Baaſa cũ patribus ſuis,ſepultusq; eſt in Ther
ſa:& regnauit Ela filius eius pro eo.Cũ autem in manu Iehu
filij Hanani prophetæ verbũ Domini factũ eſſet cõtra Baaſa,
& contra domũ eius,& contra omne malũ quod fecerat corã
Domino ad irritandũ eum in operibus manuũ ſuarũ,vt fieret
ſicut domus Ieroboam:ob hanc cauſam occidit eũ,hoc eſt Ie-
C hu filiũ Hanani,prophetam.Anno vigeſimoſexto Aſa regis
Iuda regnauit Ela filius Baaſa ſuper Iſrael in Therſa duobus
annis.Et rebellauit cõtra eũ ſeruus ſuus Zambri, dux mediæ
partis equitũ:erat autem Ela in Therſa bibens,& temulentus
4.Reg.9 g in domo Arſa præfecti Therſa. Irruens ergo Zambri, per-
cuſsit,& occidit eũ anno viceſimoſeptimo Aſa regis Iuda,&
regnauit pro eo. Cumq; regnaſſet, & ſediſſet ſuper ſolium
eius, percuſsit omnem domũ Baaſa, & non dereliquit ex ea
mingentẽ ad parietem, & propinquos & amicos eius. Dele-
uitq; Zambri omnẽ domũ Baaſa iuxta verbũ Domini quod
locutus fuerat ad Baaſa in manu Iehu prophetæ propter vni-
D uerſa peccata Baaſa,& peccata Ela filij eius,qui peccauerunt,
& peccare fecerunt Iſrael,prouocantes Dominũ Deũ Iſrael
in vanitatibus ſuis. Reliqua autem ſermonum Ela, & omnia
quæ fecit,nónne hæc ſcripta ſunt in libro verborum dierum
regum Iſrael?Anno viceſimo ſeptimo Aſa regis Iuda, regna-
uit Zambri ſeptem diebus in Therſa:porrò exercitus obſide
bat Gebbethon vrbem Philiſthinorũ.Cumq; audiſſet rebel-
laſſe Zambri,& occidiſſe regem, fecit ſibi regẽ omnis Iſrael
Amri,qui erat princeps militiæ ſuper Iſrael in die illa in ca-
ſtris. Aſcendit ergo Amri,& omnis Iſrael cum eo de Geb-
[redacted] bethon,& obſidebant Therſa. Videns autem Zambri quòd
expugnanda eſſet ciuitas,ingreſſus eſt palatium,& ſuccendit
ſe cum domo regia:& mortuus eſt in peccatis ſuis quæ pec-
cauerat faciens malum coram Domino, & ambulans in via
E Ieroboam, & in peccato eius, quo fecit peccare Iſrael. Reli-
qua autem ſermonum Zambri, & inſidiarum eius, & tyran-
nidis,nónne hæc ſcripta ſunt in libro verborum dierum re-
gum Iſrael? Tunc diuiſus eſt populus Iſrael in duas partes:
media pars populi ſequebatur Thebni filium Gineth, vt cõ-
ſtitueret eũ regem:& media pars,Amri.Præualuit autẽ po-
pulus qui erat cum Amri,populo qui ſequebatur Thebni fi-
liũ Gineth:mortuusq; eſt Thebni,& regnauit Amri. Anno
triceſimoprimo Aſa regis Iuda regnauit Amri ſuper Iſrael
duodecim annis:in Therſa regnauit ſex annis. Emitq; mon-
tem Samariæ à Semer duobus talentis argenti:& ædificauit
eum,& vocauit nomen ciuitatis quã extruxerat, nomine Se-
F mer domini mõtis Samariæ. Fecit autem Amri malũ in con-
ſpectu Domini, & operatus eſt nequiter ſuper omnes qui
fuerunt ante eum. Ambulauitq; in omni via Ieroboam filij
Nabat,& in peccatis eius quibus peccare fecerat Iſrael: vt ir-
ritaret Dominũ Deum Iſrael in vanitatibus ſuis. Reliqua au-
tem ſermonum Amri, & prælia eius quæ geſsit, nónne hæc
ſcripta ſunt in libro verborum dierum regum Iſrael?Dormi-
uitq; Amri cum patribus ſuis, & ſepultus eſt in Samaria: re-
gnauitq; Achab filius eius pro eo. Achab verò filius Amri,
regnauit ſuper Iſrael anno triceſimo octauo Aſa regis Iuda.
Et regnauit Achab filius Amri ſuper Iſrael in Samaria vigin-
ti & duobus annis.Et fecit Achab filius Amri malum in con-
G ſpectu Domini ſuper omnes qui fuerunt ante eum.Nec ſuf-
fecit ei vt ambularet in peccatis Ieroboam filij Nabat: inſu-
per duxit vxorem Iezabel filiam Ethbáal regis Sidoniorum:
& abijt,& ſeruiuit Baal,& adorauit eum.Et poſuit aram Baal
in templo Baal,quod ædificauerat in Samaria,& plantauit
lucum:& addidit Achab in opere ſuo, irritans Dominum
Deum Iſrael ſuper omnes reges Iſrael,qui fuerũt ante eum.
In diebus eius ædificauit Hiel de Bethel, Iericho: in Abiram [redacted]
primitiuo ſuo fundauit eam,& in Segub nouiſsimo ſuo po-
ſuit portas eius:iuxta verbum Domini quod locutus fuerat Ioſue 6 d
in manu Ioſûe filij Nun.

[redacted] CAPVT XVII.

A ET dixit Elias Thesbites de habitatoribus Gala-
ad,ad Achab, Viuit Dominus Deus Iſrael, in cu- Eccle.48 a
ius conſpectu ſto,ſi erit annis his ros & pluuia, Iacobi 5 d
niſi iuxta oris mei verba. Et factum eſt verbum
Domini ad eum,dicens, Recede hinc, & vade contra orien-
tem,& abſcondere in torrente Carith, qui eſt contra Iorda-
nem,& ibi de torrente bibes:coruisq; præcepi vt paſcant te [redacted]
ibi. Abijt ergo,& fecit iuxta verbũ Domini: cumq; abijſſet,
ſedit in torrente Carith,qui eſt contra Iordanẽ. Corui quoq;
deferebant ei panem & carnes mane, ſimiliter panem & car-
nes veſperi,& bibebat de torrente. Poſt dies autem aliquan-
tos ſiccatus eſt torrens:nõ enim pluerat ſuper terram. Factus
eſt ergo ſermo Domini ad eum,dicens,Surge, & vade in Sa- Luce 4 d
reptha Sidoniorum,& manebis ibi: præcepi enim mulieri vi-
B duæ vt paſcat te.Surrexit,& abijt in Sareptha:cumq; veniſſet
ad portã ciuitatis,apparuit ei mulier vidua colligens ligna,&
vocauit eam,dixitq; ei, Da mihi paululum aquæ in vaſe, vt
bibam.Cumq; illa pergeret,vt afferret,clamauit poſt tergum
eius, dicens, Affer mihi obſecro & buccellam panis in manu
tua.Quæ reſpondit, Viuit Dominus Deus tuus,quia nõ ha-
beo panem,niſi quantũ pugillus capere poteſt farinæ in hy-
dria,& paululũ olei in lecytho:en colligo duo ligna,vt ingre-
diar,& faciã illud mihi & filio meo,vt comedamus,& moria-
mur.Ad quã Elias ait,Noli timere,ſed vade,& fac ſicut dixi-
ſti:veruntamẽ mihi primùm fac de ipſa farinula ſubcinericiũ
panẽ paruulũ,& affer ad me:tibi autẽ,& filio tuo facies poſt-
C ea.Hæc autẽ dicit Dominus Deus Iſrael, Hydria farinæ non
deficiet,nec lecythus olei minuetur vſq; ad diẽ in qua Domi-
nus daturus eſt pluuiã ſuper faciem terræ.Quæ abijt, & fecit
iuxta verbũ Eliæ:& comedit ipſe,& illa,& domus eius:& ex
illa die hydria farinæ non defecit,& lecythus olei non eſt im-
minutus,iuxta verbum Domini quod locutus fuerat in ma-
nu Eliæ. Factum eſt autem poſt verba hæc, ægrotauit filius
mulieris matrisfamiliâs, & erat languor eius fortiſsimus, ita
vt non remaneret in eo halitus. Dixit ergo ad Eliam , Quid
mihi & tibi vir Dei? ingreſſus es ad me, vt rememoraren-
tur iniquitates meæ, & interficeres filium meum? Et ait ad
eam,Da mihi filium tuum. Tulitq; eum de ſinu eius,& por-
D tauit in cœnaculũ vbi ipſe manebat,& poſuit ſuper lectulum
ſuum,

ſuũ,& clamauit ad Dominũ, & dixit, Domine Deus meus, etiámne viduam apud quam ego vtcunq; ſuſtentor, afflixiſti,vt interficeres filium eius? Et expandit ſe,atq; menſus eſt ſuper puerum tribus vicibus,& clamauit ad Dominũ, & ait, Domine Deus meus reuertatur obſecro anima pueri huius in viſcera eius. Et exaudiuit Dominus vocem Eliæ: & reuerſa eſt anima pueri intra eum,& reuixit. Tulitq; Elias puerũ, & depoſuit eum de cœnaculo in inferiorem domum, & tradidit matri ſuæ,& ait illi, En viuit filius tuus. Dixitq; mulier ad Eliam, Nunc in iſto cognoui quoniam vir Dei es tu, & verbum Domini in ore tuo verum eſt.

[redacted]

CAPVT XVIII.

A Poſt dies multos factum eſt verbum Domini ad Eliam,in anno tertio, dicens, Vade,& oſtende te Achab,vt dem pluuiam ſuper faciem terræ. Iuit ergo Elias,vt oſtenderet ſe Achab: erat autem fames vehemens in Samaria. [redacted] Vocauitq; Achab Abdiã diſpenſatorem domus ſuæ: Abdias autem timebat Dominũ Deum valde. Nam cum interficeret Iezabel prophetas Domini, tulit ille centum prophetas,& abſcondit eos quinquagenos & quinquagenos in ſpeluncis,& pauit eos pane & aqua. Dixit ergo Achab ad Abdiam, Vade in terram ad vniuerſos fontes aquarum,& in cunctas valles: ſi fortè poſsimus inuenire herbam,& ſaluare equos & mulos,& non penitus iumẽta intereant.

B Diuiſeruntq; ſibi regiones,vt circuirent eas: Achab ibat per viam vnam,& Abdias per viam alteram ſeorſum. Cumq; eſſet Abdias in via, Elias occurrit ei: qui cum cognouiſſet eũ, cecidit ſuper faciem ſuã,& ait, Num tu es, domine mi, Elias? Cui ille reſpõdit, Ego: vade,& dic domino tuo, Adeſt Elias. Et ille, Quid peccaui,inquit, quoniã trades me ſeruũ tuũ in manu Achab, vt interficiat me? Viuit Dominus Deus tuus, quia non eſt gens aut regnum, in quo non miſerit dominus meus te requirens: & reſpõdentibus cunctis, Non eſt hic: adiurauit regna ſingula,& gentes, eo quòd minime reperireris. Et nunc tu dicis mihi, Vade,& dic domino tuo. Adeſt Elias. Cumq; receſſero à te, ſpiritus Domini aſportabit te in locum quem ego ignoro: & ingreſſus nuntiabo Achab,& nõ inueniens te,interficiet me: ſeruus autem tuus timet Dominũ ab

C infantia ſua. Nũquid non indicatũ eſt tibi domino meo quid fecerim cũ interficeret Iezabel prophetas Domini, quòd abſconderim de prophetis Domini centũ viros quinquagenos & quinquagenos in ſpelũcis,& pauerim eos pane & aqua? Et nunc tu dicis, Vade,& dic domino tuo, Adeſt Elias: vt interficiat me. Et dixit Elias, Viuit Dominus exercituũ, ante cuius vultum ſto, quia hodie apparebo ei. Abijt ergo Abdias in occurſum Achab,& indicauit ei: venitq; Achab in occurſum Eliæ. [redacted] Et cum vidiſſet eũ,ait, Túne es ille qui conturbas Iſrael? Et ille ait, Non ego turbaui Iſrael, ſed tu,& domus patris tui,qui dereliquiſtis mãdata Domini,& ſecuti eſtis Baalim. Veruntamen nunc mitte,& congrega ad me vniuerſum

Iſrael in monte Carmeli, & prophetas Baal quadringentos quinquaginta,prophetaſq; lucorũ quadringẽtos, qui come-

D dunt de mẽſa Iezabel. Miſit Achab ad omnes filios Iſrael, & congregauit prophetas in monte Carmeli. Accedens autem Elias ad omnem populũ Iſrael, ait, Vſquequo claudicatis in duas partes? ſi Dominus eſt Deus,ſequimini eũ: ſi autẽ Baal, ſequimini illũ. [redacted] Et non reſpõdit ei populus verbũ. Et ait rurſus Elias ad populum, Ego remanſi propheta Domini ſolus: prophetæ autẽ Baal, quadringenti & quinquaginta viri ſunt. Dentur nobis duo boues,& illi eligãt ſibi bouẽ vnum, & in fruſta cædẽtes ponant ſuper ligna, ignẽ autẽ non ſupponãt: & ego faciã bouem alterũ,& imponã ſuper ligna,ignẽ autẽ non ſupponã. Inuocate nomina deorũ veſtrorũ,& ego inuocabo nomẽ Domini: & Deus qui exaudierit per ignẽ, ipſe ſit Deus. Reſpondens omnis populus ait, Optima propoſitio. Dixit ergo Elias prophetis Baal, Eligite bouem vnũ,& facite primi,quia vos plures eſtis: & inuocate nomina deorũ ve-

E ſtrorum,ignemq; non ſupponatis. Qui cũ tuliſſent bouem, quem dederat eis, fecerũt: & inuocabãt nomen Baal de mane vſq; ad meridiem,dicẽtes, Baal exaudi nos. Et non erat vox, nec qui reſpõderet: tràſiliebantq; altare quod fecerãt. Cumq; eſſet iam meridies, illudebat illis Elias,dicens, Clamate voce maiore: [redacted] Deus enim eſt,& forſitan loquitur, aut in diuerſorio eſt,aut in itinere,aut certe dormit,vt excitetur. Clamabãt ergo voce magna,& incidebãt ſe iuxta ritum ſuũ cultris,& lanceolis,donec perfunderẽtur ſanguine. Poſtquã autẽ tranſijt meridies,& illis prophetantibus venerat tẽpus quo ſacrificiũ offerri ſolet,nec audiebatur vox,nec aliquis reſpõdebat, nec attendebat orantes: dixit Elias omni populo, Venite ad me. Et accedente ad ſe populo,curauit altare Domini, quod deſtructum fuerat. Et tulit duodecim lapides iuxta numerũ tribuum filiorum Iacob,ad quem factus eſt ſermo Domini, dicens,Iſrael erit nomen tuũ. Et ædificauit de lapidibus altare Gene.35 f

F in nomine Domini: fecitq; aquæductum,quaſi per duas aratiunculas in circuitu altaris,& compoſuit ligna: diuiſitq; per mẽbra bouem,& poſuit ſuper ligna,& ait, Implete quatuor hydrias aqua,& fundite ſuper holocauſtũ,& ſuper ligna. Rurſumq; dixit, Etiam ſecundò hoc facite. Qui cum feciſſent ſecundò,ait, Etiam tertiò idipſum facite. Feceruntq; & tertiò, & currebant aquæ circum altare,& foſſa aquæductus repleta eſt. Cumq; iam tempus eſſet vt offerretur holocauſtum, accedens Elias propheta, ait, Domine Deus Abraham, & Iſaac, & Iſrael,oſtende hodie quia tu es Deus Iſrael, & ego ſeruus tuus,& iuxta præceptũ tuum feci omnia verba hæc. Exaudi me Domine, exaudi me: vt diſcat populus iſte quia tu es Dominus Deus,& tu cõuertiſti cor eorũ iterum. [redacted] Cecidit autem ignis Domini,& vorauit holocauſtum,& ligna,&

G lapides, puluerem quoq; & aquam quæ erat in aquæductu lambẽs. Quod cum vidiſſet omnis populus,cecidit in faciem ſuã,& ait, Dominus ipſe eſt Deus, Dominus ipſe eſt Deus. Dixitq; Elias ad eos, Apprehendite prophetas Baal,& ne vnus quidem effugiat ex eis. Quos cum apprehendiſſent,duxit eos Elias ad torrentem Ciſon,& interfecit eos ibi. [redacted] Et ait Elias ad Achab, Aſcende,comede,& bibe: quia ſonus multæ pluuiæ eſt. Aſcendit Achab, vt comederet & biberet: Elias autem aſcendit in verticem Carmeli,& pronus in terram poſuit faciem ſuam inter genua ſua, & dixit ad puerum ſuum, Aſcende, & proſpice contra mare. Qui cum aſcendiſſet, & contemplatus eſſet,ait, Non eſt quicquam. Et rurſum ait illi, Reuertere ſeptem vicibus. In ſeptima autem vice ecce nubecula parua quaſi veſtigium hominis aſcendebat de mari. Qui ait, Aſcende,& dic Achab, Iunge,& deſcende,ne occupet te pluuia. Cumq; ſe verteret huc atq; illuc,ecce cœli cõtenebrati ſunt,& nubes,& ventus,& facta eſt pluuia grandis. Aſcendens itaque Achab abijt in Iezrahel, & manus Domini facta eſt ſuper Eliam,accinctiſq; lumbis currebat ante Achab,donec veniret in Iezrahel.

[redacted]

CAPVT XIX.

A NVntiauit autem Achab Iezabel omnia quæ fecerat Elias,& quomodo occidiſſet vniuerſos prophetas Baal gladio. Miſitq; Iezabel nuntium ad Eliam, dicens, Hæc mihi faciant dij, & hæc addant, niſi hac hora cras poſuero animam tuam ſicut animam vnius ex illis. Timuit ergo Elias,& ſurgens abijt quocunque eum ferebat voluntas:venitq; in Berſabee Iuda, & dimiſit ibi puerum ſuum,& perrexit in deſertũ viam vnius diei. Cumq; veniſſet,& ſederet ſubter vnam iuniperũ,petiuit animæ ſuæ vt moreretur,& ait, Sufficit mihi Domine,tolle animã meã: neq; enim melior ſum quàm patres mei. Proiecitq; ſe,& obdormiuit in vmbra iuniperi:& ecce angelus tetigit eũ,& dixit illi, Surge,& comede. Et reſpexit,& ecce ad caput ſuũ ſubcineritius panis,& vas aquæ:comedit ergo,& bibit, & rurſum obdormiuit. Reuerſuſq; eſt angelus Domini ſecundò, & te-
B tigit eum,dixitq; illi, Surge,comede:grandis enim tibi reſtat
[redacted] via. Qui cũ ſurrexiſſet,comedit & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus,& quadraginta noctibus vſq; ad montem Dei Horeb. Cumq; veniſſet illuc, mãſit in ſpelunca:& ecce ſermo Domini ad eum,dixitq; illi: Quid hic agis Elia? Et ille reſpondit, Zelo zelatus ſum pro Domi-
Roma.11 a no Deo exercituum,quia dereliquerunt pactũ tuum filij Iſrael: altaria tua deſtruxerunt, & prophetas tuos occiderunt
[redacted] gladio,& derelictus ſum ego ſolus,& quærunt animã meam vt auferant eam. Et ait ei, Egredere,& ſta in monte corã Domino:& ecce Dominus tranſit, & ſpiritus grandis, & fortis ſubuertens montes,& cõterens petras ante Dominũ: non in ſpiritu Dominus,& poſt ſpiritũ commotio: nõ in commotione Dominus,& poſt cõmotionem ignis:non in igne Do-
C minus,& poſt ignem ſibilus auræ tenuis. Quod cum audiſſet Elias,operuit vultũ ſuũ pallio,& egreſſus ſtetit in oſtio ſpeluncæ,& ecce vox ad eũ,dicens, Quid hic agis Elia? Et ille reſpõdit, Zelo zelatus ſum pro Domino Deo exercituũ, quia dereliquerunt pactũ tuum filij Iſrael:altaria tua deſtruxerũt, & prophetas tuos occiderũt gladio,& derelictus ſum ego ſolus,& quærunt animã meã vt auferant eam. Et ait Dominus ad eum, Vade,& reuertere in viam tuã per deſertũ in Damaſcum:cumq; perueneris illuc, vnges Hazael regem ſuper Sy-
3.Reg.19 a riam,& Iehu filiũ Namſi vnges regem ſuper Iſrael: Eliſeum autem filiũ Saphat,qui eſt de Abelmeula, vnges prophetam
Eccle.48 a pro te. Et erit,quicũq; fugerit gladiũ Hazael, occidet eũ Ie-
D hu:& quicunq; fugerit gladiũ Iehu, interficiet eũ Eliſeus. Et
Roma.11 a derelinquã mihi in Iſrael ſeptem millia virorũ, quorum genua nõ ſunt incuruata ante Baal,& omne os quod nõ adora-
[redacted] uit eum oſculans manum. Profectus ergo inde Elias, reperit Eliſeum filium Saphat,arantem in duodecim iugis boum, & Ipſe in duodecim iugis boum arantibus vnus erat: cumq; veniſſet Elias ad eum,miſit palliũ ſuum ſuper illum. Qui ſtatim relictis bobus cucurrit poſt Eliam, & ait, Oſculer, oro, patrem meum,& matrem meam,& ſic ſequar te. Dixitque ei, Vade,& reuertere:quod enim meum erat,feci tibi. Reuerſus autem ab eo, tulit par boum, & mactauit illud,& in aratro boum coxit carnes,& dedit populo,& comederunt: conſurgensq; abijt,& ſecutus eſt Eliam,& miniſtrabat ei.

[redacted]

CAPVT XX.

A POrrò Benadad rex Syriæ, congregauit omnem exercitum ſuum,& trigintaduos reges ſecum, & equos, & currus: & aſcendens pugnauit contra Samariam,& obſedit eãm. Mittenſq; nuntios ad Achab regem Iſrael in ciuitatẽ,ait, Hæc dicit Benadad, Argentum tuum,& aurum tuum meum eſt: vxores tuæ, & filij tui optimi, mei ſunt. Reſponditq; rex Iſrael, iuxta verbum tuum domine mi rex, tuus ſum ego,& omnia mea. Reuertenteſq; nuntij, dixerunt: Hæc dicit Benadad,qui miſit nos ad te, Argentum tuum,& aurum tuum,& vxores tuas, & filios tuos dabis mihi. Cras igitur hac eadem hora mittam ſeruos meos ad te,& ſcrutabuntur domũ tuam, & domum ſeruorũ tuorum:& omne quod eis placuerit, ponẽt in manibus ſuis,
B & auferent. Vocauit autem rex Iſrael omnes ſeniores terræ, & ait, Animaduertite & videte quoniã inſidiatur nobis: miſit enim ad me pro vxoribus meis,& filijs,& pro argento & auro,& non abnui. Dixeruntq; omnes maiores natu, & vniuerſus populus ad eum, Non audias,neq; acquieſcas illi. Reſpondit itaq; nuntius Benadad, Dicite domino meo regi, Omnia propter quæ miſiſti ad me ſeruũ tuum in initio,faciam: hanc autem rem facere non poſſum. Reuerſiq; nuntij retulerunt ei. Qui remiſit, & ait, Hæc faciant mihi dij, & hæc addant, ſi ſuffecerit puluis Samariæ pugillis omnis populi qui ſequitur me. Et reſpondens rex Iſrael,ait, Dicite ei, Ne glorietur accinctus æque vt diſcinctus. Factũ eſt autem cum audiſſet verbũ iſtud,bibebat ipſe & reges in vmbraculis, & ait ſeruis ſuis, Circũdate ciuitatẽ. Et circundederũt eam. Et ecce [redacted]
propheta vnus accedens ad Achab regem Iſrael, ait ei, Hæc dicit Dominus, Certè vidiſti omnem multitudinem hanc nimiam? ecce,ego tradam eam in manum tuam hodie, vt ſcias quia ego ſum Dominus. Et ait Achab, Per quem? Dixitq; ei,
C Hæc dicit Dominus, Per pediſſequos principũ prouinciarum. Et ait, Quis incipiet præliari? Et ille dixit, Tu. Recenſuit ergo pueros principum prouinciarũ, & reperit numerũ ducentorum trigintaduorum: recenſuit poſt eos populum, omnes filios Iſrael ſeptẽ millia:& egreſsi ſunt meridie. Benadad autem bibebat temulẽtus in vmbraculo ſuo, & reges trigintaduo cum eo, qui ad auxiliũ eius venerant. Egreſsi ſunt autẽ pueri principũ prouinciarũ in prima fronte. Miſit itaq; Benadad. Qui nuntiauerunt ei,dicentes, Viri egreſsi ſunt de Samaria. At ille ait, Siue pro pace veniunt, apprehendite eos viuos: ſiue vt prælientur, viuos eos capite. Egreſsi ſunt ergo pueri principũ prouinciarũ,ac reliquus exercitus ſequebatur
D eos:& percuſsit vnuſquiſq; virum qui contra ſe veniebat: fugeruntq; Syri,& perſecutus eſt eos Iſrael. Fugit quoq; Benadad rex Syriæ in equo cum equitibus ſuis. Necnon egreſſus rex Iſrael percuſsit equos,& currus:& percuſsit Syriam plaga magna nimis. Accedens autem propheta ad regem Iſrael, dixit ei, Vade, & confortare, & ſcito, & vide quid facias: ſequenti enim anno rex Syriæ aſcendet cõtra te. Serui verò regis Syriæ dixerunt ei, Dij montiũ ſunt dij eorũ, ideò ſuperauerunt nos:ſed melius eſt vt pugnemus contra eos in campeſtribus,& obtinebimus eos. Tu ergo verbũ hoc fac, Amoue reges ſingulos ab exercitu tuo,& pone principes pro eis, & inſtaura numerũ militum qui ceciderũt de tuis, & equos ſecundum equos priſtinos,& currus ſecundũ currus quos antè habuiſti:& pugnabimus contra eos in campeſtribus,& videbis quòd obtinebimus eos. Credidit conſilio eorum, & fecit ita. Igitur poſtquam annus tranſierat, recenſuit Benadad Syros,& aſcendit in Aphec,vt pugnaret contra Iſrael. Porrò filij Iſrael recenſiti ſunt,& acceptis cibarijs profecti ex aduerſo,caſtraq; metati ſunt contra eos,quaſi duo parui greges caprarum:Syri autem repleuerũt terram. (Et accedens vir Dei,
E dixit ad regẽ Iſrael, Hæc dicit Dominus, Quia dixerunt Syri, Deus montiũ eſt Dominus, & non eſt Deus vallium: dabo omnem multitudinẽ hanc grandem in manu tua,& ſcietis quia ego ſum Dominus.) Dirigebantque ſeptem diebus ex aduerſo hi,atq; illi acies, ſeptima autem die commiſſum eſt bellum:percuſſeruntq; filij Iſrael de Syris centum millia peditum in die vna. Fugerunt autem Syri qui remanſerunt in Aphec,in ciuitatẽ:& cecidit murus ſuper vigintiſeptẽ millia [redacted]
hominum

hominum qui remanſerant. Porrò Benadad fugiens ingreſ-
ſus eſt ciuitatem, in cubiculum quod erat intra cubiculum, di-
xeruntq; ei ſerui ſui, Ecce, audiuimus quòd reges domus Iſ-
rael clementes ſint: ponamus itaq; ſaccos in lumbis noſtris, &
funiculos in capitibus noſtris, & egrediamur ad regem Iſ-
rael: forſitan ſaluabit animas noſtras. Accinxerunt ſaccis lum-
bos ſuos, & poſuerunt funiculos in capitibus ſuis, veneruntq;
ad regem Iſrael, & dixerunt ei, Seruus tuus Benadad dicit, Vi-
F uat, oro te, anima mea. Et ille ait, Si adhuc viuit? frater meus
[redacted] eſt. Quod acceperũt viri pro omine: & feſtinantes rapuerunt
verbũ ex ore eius, atq; dixerũt, Frater tuus Benadad. Et dixit
eis, Ite, & adducite eum ad me. Egreſſus eſt ergo ad eũ Bena-
dad, & leuauit eum in currũ ſuũ. Qui dixit ei, Ciuitates quas
tulit pater meus à patre tuo, reddam: & plateas fac tibi in Da-
maſco, ſicut fecit pater meus in Samaria, & ego fœderatus re-
cedam à te. Pepigit ergo fœdus, & dimiſit eum. Tũc vir qui-
dam de filijs prophetarum dixit ad ſociũ ſuũ in ſermone Do-
mini, Percute me. At ille noluit percutere. Cui ait, Quia no-
luiſti audire vocẽ Domini, ecce, recedes à me, & percutiet te
G leo. Cumq; paululũ receſsiſſet ab eo, inuenit eũ leo, atq; per-
cuſsit. Sed & alterũ inueniens virũ, dixit ad eum, Percute me.
Qui percuſsit eum, & vulnerauit. Abijt ergo propheta, & oc-
currit regi in via, & mutauit aſperſione pulueris oculos ſuos.
Cumq; rex tranſiſſet, clamauit ad regem, & ait, Seruus tuus
egreſſus eſt ad præliandũ comminus: cũq; fugiſſet vir vnus, ad-
duxit eum quidã ad me, & ait, Cuſtodi virũ iſtũ: qui ſi lapſus
fuerit, erit anima tua pro anima eius, aut talentũ argẽti appen-
des. Dum autem ego turbatus huc illucq; me verterẽ, ſubito
non comparuit. Et ait rex Iſrael ad eũ, Hoc eſt iudiciũ tuum,
quod ipſe decreuiſti. At ille ſtatim abſterſit puluerẽ de facie
ſua, & cognouit eum rex Iſrael quòd eſſet de prophetis. Qui
Infra 22.f ait ad eum, Hæc dicit Dominus, Quia dimiſiſti virũ dignum
morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus
tuus pro populo eius. Reuerſus eſt igitur rex Iſrael in domũ
ſuam, audire contemnens, & furibundus venit in Samariam.

[redacted]

CAPVT XXI.

A POſt verba autem hæc, vinea erat Naboth Iezra-
helitæ, qui erat in Iezrahel, iuxta palatiũ Achab
regis Samariæ. Locutus eſt ergo Achab ad Na-
both, dicens, Da mihi vineam tuam, vt faciã mihi
hortum olerum, quia vicina eſt, & prope domum meam, da-
boq; tibi pro ea vineam meliorem: aut ſi commodius tibi pu-
tas, argenti pretium quantum digna eſt, dabo. Cui reſpondit
Naboth, Propitius ſit mihi Dominus, ne dem hæreditatem
patrum meorum tibi. Venit ergo Achab in domum ſuam in-
dignans, & frendens ſuper verbo quod locutus fuerat ad eum
Naboth Iezrahelites, dicens, Non dabo tibi hæreditatem pa-
B trum meorũ. Et proijciẽs ſe in lectulum ſuum, auertit faciem
ſuam ad parietem, & non comedit panem. Ingreſſa eſt autem
ad eũ Iezabel vxor ſua, dixitq; ei, Quid eſt hoc, vnde anima
tua contriſtata eſt? & quare nõ comedis panem? Qui reſpõdit
ei, Locutus ſum Naboth Iezrahelitæ, & dixi ei, Da mihi vi-
neam tuã, accepta pecunia: aut ſi tibi placet, dabo tibi vineam
pro ea. Et ille ait, Non dabo tibi vineam meam. Dixit ergo ad
C eum Iezabel vxor eius, Grandis authoritatis es, & bene regis
[redacted] regnum Iſrael: ſurge, & comede panem, & æquo animo eſto,
ego dabo tibi vineam Naboth Iezrahelitæ. Scripſit itaque li-
teras ex nomine Achab, & ſignauit eas annulo eius, & miſit
ad maiores natu, & optimates qui erant in ciuitate eius, & ha-
bitabant cũ Naboth. Literarum autẽ hæc erat ſententia, Præ-
dicate ieiuniũ, & ſedere facite Naboth inter primos populi:
& ſubmittite duos viros filios Belial cõtra eum, & falſum te-
ſtimonium dicant, Benedixit Deo & regi: & educite eum, &
lapidate, ſicque moriatur. Fecerunt ergo ciues eius maiores
natu, & optimates qui habitabant cum eo in vrbe, ſicut præ-
ceperat eis Iezabel, & ſicut ſcriptum erat in literis quas miſe-
D rat ad eos: prædicauerunt ieiuniũ, & ſedere fecerunt Naboth
inter primos populi. Et adductis duobus viris filijs diaboli,
fecerunt eos ſedere contra eum: at illi, ſcilicet vt viri diabolici,
dixerunt contra eum teſtimoniũ coram multitudine, Bene-
dixit Naboth Deo & regi: quam ob rem eduxerunt eũ extra
ciuitatem, & lapidibus interfecerunt. Miſeruntq; ad Iezabel,
dicentes, Lapidatus eſt Naboth, & mortuus eſt. Factum eſt
autem, cũ audiſſet Iezabel lapidatum Naboth, & mortuum,
locuta eſt ad Achab, Surge, poſside vineam Naboth Iezrahe-
litæ, qui noluit tibi acquieſcere, & dare eam accepta pecunia:
E non enim viuit Naboth, ſed mortuus eſt. Quod cum audiſſet
Achab, mortuum videlicet Naboth, ſurrexit, & deſcendebat
in vineam Naboth Iezrahelitæ, vt poſsideret eam. Factus eſt
igitur ſermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens, Surge, & [redacted]
deſcende in occurſum Achab regis Iſrael, qui eſt in Samaria:
ecce ad vineam Naboth deſcendit, vt poſsideat eam: & loquê-
ris ad eum, dicens, Hæc dicit Dominus, Occidiſti, inſuper &
F poſſediſti. Et poſt hæc addes, Hæc dicit Dominus, In loco
hoc in quo linxerũt canes ſanguinẽ Naboth, lambent quoq;
ſanguinem tuum. Et ait Achab ad Eliam, Num inueniſti me
inimice mi? Qui dixit, Inueni, eo quòd venũdatus ſis, vt fa-
ceres malum in conſpectu Domini. Ecce ego inducam ſuper 4.Reg.9.b
te malum, & demetã poſteriora tua, & interficiam de Achab
mingentem ad parietem, & clauſum & vltimum in Iſrael. Et
dabo domum tuam, ſicut domum Ieroboam filij Nabat, & Supra 15.g
ſicut domum Baaſa filij Ahia: quia egiſti, vt me ad iracũdiam Supra 16.a
prouocares, & peccare feciſti Iſrael. Sed & de Iezabel locu-
tus eſt Dominus, dicens, Canes comedent Iezabel. Si mor- [redacted]
tuus fuerit Achab in ciuitate, comedent eum canes: ſi autem
G mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres cœli. Igitur
non fuit alter talis ſicut Achab, qui venũdatus eſt vt faceret 4.Reg.6.g
malum in conſpectu Domini: concitauit enim eum Iezabel
vxor ſua, & abominabilis factus eſt, in tantum vt ſequeretur
idôla quæ fecerant Amorrhæi, quos conſumpſit Dominus à
facie filiorum Iſrael. Itaque cum audiſſet Achab ſermones
iſtos, ſcidit veſtimenta ſua, & operuit cilicio carnem ſuam, [redacted]
ieiunauitq;, & dormiuit in ſacco, & ambulauit demiſſo capi-
te. Et factus eſt ſermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens,
Nónne vidiſti humiliatum Achab coram me? quia igitur hu-
miliatus eſt mei cauſa, nõ inducam malum in diebus eius, ſed 4.Reg.10.e
in diebus filij ſui inferam malum domui eius.

*S. ACHAB veros abhorrens prophetas, à falſis ſeductus perit in bel-
lo: cui Ochozias ſucceſsit in Iſraël, & Ioſaphat Ioram in Iuda.*

CAPVT XXII.

A TRanſierunt igitur tres anni abſq; bello, inter Sy- 2.Par.18.a
riam & Iſrael. In anno autẽ tertio, deſcendit Ioſa-
phat rex Iuda ad regẽ Iſrael. Dixitq; rex Iſrael
ad ſeruos ſuos, Ignoratis quòd noſtra ſit Ramoth
Galaad, & negligimus tollere eã de manu regis Syriæ? Et ait
ad Ioſaphat, Veniéſne mecũ ad præliãdũ in Ramoth Galaad?
Dixitq; Ioſaphat ad regem Iſrael, Sicut ego ſum, ita & tu: po-
pulus meus, & populus tuus vnũ ſunt, & equites mei equites
tui. Dixitq; Ioſaphat ad regẽ Iſrael, Quære, oro te, hodie ſer-
monẽ Domini. Congregauit ergo rex Iſrael prophetas qua- [redacted]
dringentos circiter viros, & ait ad eos, Ire debeo in Ramoth
B Galaad ad bellandũ, an quieſcere? Qui reſpõderũt, Aſcẽde, &
dabit eã Dominus in manu regis. Dixit autẽ Ioſaphat, Non
eſt hic propheta Domini quiſpiã, vt interrogemus per eũ? Et
ait rex Iſrael ad Ioſaphat, Remanſit vir vnus, per quẽ poſſu-
mus interrogare Dominum: ſed ego odi eum, quia non pro-
phetat mihi bonũ, ſed malum, Michæas filius Iemla. Cui Io-
ſaphat ait, Ne loquaris ita rex. Vocauit ergo rex Iſrael eunu- [redacted]
chum quendã, & dixit ei, Feſtina adducere Michæam filium
Iemla. Rex autem Iſrael, & Ioſaphat rex Iuda ſedebant vnuſ-

quiſque in ſolio ſuo veſtiti cultu regio, in area iuxta oſtium
portæ Samariæ, & vniuerſi prophetæ prophetabant in con-
ſpectu eorum. Fecit quoq; ſibi Sedecias filius Chanaana cor-
nua ferrea, & ait, Hæc dicit Dominus, His ventilabis Syriam,
donec deleas eã. Omnesq; prophetæ ſimiliter prophetabãt,
dicentes, Aſcende in Ramoth Galaad, & vade proſperè, &
tradet eã Dominus in manus regis. Nuntius verò qui ierat vt
C vocaret Michæã, locutus eſt ad eum, dicens, Ecce ſermones
prophetarum ore vno regi bona prædicant: ſit ergo & ſermo
tuus ſimilis eorum, & loquere bona. Cui Michæas ait, Viuit
Dominus, quia quodcunque dixerit mihi Dominus, hoc lo-
quar. Venit itaq; ad regẽ, & ait illi rex, Michæa, ire debemus
[redacted] in Ramoth Galaad ad præliandũ, an ceſſare? Cui ille reſpon-
[redacted] dit, Aſcende, & vade proſperè, & tradet Dominus in manus
regis. Dixit autẽ rex ad eum, Iterũ atq; iterũ adiuro te, vt nõ
loquaris mihi niſi quod verũ eſt, in nomine Domini. Et ille
ait, Vidi cunctũ Iſrael diſperſum in montibus quaſi oues nõ
habentes paſtorẽ: & ait Dominus, Non habẽt iſti dominum,
reuertatur vnuſquiſq; in domũ ſuam in pace. Dixit ergo rex
Iſrael ad Ioſaphat, Nũquid non dixi tibi quia non prophetat
mihi bonum, ſed ſemper malum? Ille verò addens, ait, Pro-
pterea audi ſermonẽ Domini, Vidi Dominũ ſedẽtem ſuper
ſolium ſuũ, & omnem exercitum cœli aſſiſtentẽ ei à dextris
& à ſiniſtris; & ait Dominus, Quis decipiet Achab regem Iſ-
rael, vt aſcendat, & cadat in Ramoth Galaad? Et dixit vnus
D verba huiuſcemodi, & alius aliter. Egreſſus eſt autẽ ſpiritus,
& ſtetit corã Domino, & ait, Ego decipiam illum. Cui locu-
tus eſt Dominus, In quo? Et ille ait, Egrediar, & ero ſpiritus
mendax in ore omnium prophetarũ eius. Et dixit Dominus,
Decipies, & præualebis: egredere, & fac ita. Nunc igitur ecce
dedit Dominus ſpiritũ mendacij in ore omnium propheta-
rum tuorũ, qui hic ſunt, & Dominus locutus eſt cõtra te ma-
[redacted] lum. Acceſſit autẽ Sedecias filius Chanaana, & percuſſit Mi-
[redacted] chæam in maxillã, & dixit, Méne ergo dimiſit ſpiritus Do-
mini, & locutus eſt tibi? Et ait Michæas, Viſurus es in die il-
la, quando ingrediêris in cubiculũ intra cubiculum, vt abſcon
daris. Et ait rex Iſrael, Tollite Michæam, & maneat apud A-
mon principẽ ciuitatis, & apud Ioas filium Amelech, & dici-
[redacted] te eis, Hæc dicit rex, Mittite virum iſtũ in carcerẽ, & ſuſten-
E tate eum pane tribulationis & aqua anguſtiæ, donec reuertar
in pace. Dixitq; Michæas, Si reuerſus fueris in pace, nõ eſt lo
cutus in me Dominus. Et ait, Audite populi omnes. Aſcen-
dit itaq; rex Iſrael, & Ioſaphat rex Iuda in Ramoth Galaad.
Dixit itaq; rex Iſrael ad Ioſaphat, Sume arma, & ingredere
prælium, & induere veſtibus tuis: porrò rex Iſrael mutauit
habitum ſuum, & ingreſſus eſt bellum. Rex autem Syriç præ
ceperat principibus curruũ trigintaduobus, dicens, Non pu-
gnabitis contra minorẽ & maiorem quempiam, niſi cõtra re-
gem Iſrael ſolum. Cum ergo vidiſſent principes curruum Io
ſaphat, ſuſpicati ſunt quòd ipſe eſſet rex Iſrael, & impetu fa-
cto pugnabant contra eum: & exclamauit Ioſaphat. Intelle-
xeruntq; principes curruum quòd non eſſet rex Iſrael, & ceſ
ſauerunt ab eo. Vir autem quidam tetendit arcũ, in incertum
ſagittam dirigens, & caſu percuſſit regem Iſrael inter pulmo
nem & ſtomachum. At ille dixit aurigæ ſuo, Verte manum
tuam, & eijce me de exercitu, quia grauiter vulneratus ſum.
Commiſſum eſt ergo prælium in die illa: & rex Iſrael ſtabat
F in curru ſuo cõtra Syros, & mortuus eſt veſpere: fluebat au-
tem ſanguis plagæ in ſinũ currus, & præco inſonuit in vniuer
ſo exercitu antequã ſol occumberet, dicẽs, Vnuſquiſq; reuer
tatur in ciuitatẽ, & in terrã ſuã. Mortuus eſt autẽ rex, & per-
latus eſt in Samariam: ſepelierũtq; regem in Samaria, & laue-
runt currũ eius in piſcina Samariæ, & linxerũt canes ſangui-
Supra 21.c nem eius, & habenas lauerũt iuxta verbũ Domini quod locu
tus fuerat. Reliqua autem ſermonũ Achab, & vniuerſa quæ
fecit, & domus eburnea quam ædificauit, cunctarumque vr-
bium quas extruxit, nonne hæc ſcripta ſunt in libro ſermo-
num dierum regum Iſrael? Dormiuit ergo Achab cum pa-
tribus ſuis, & regnauit Ochozias filius eius pro eo. Ioſaphat
verò filius Aſa regnare cœperat ſuper Iudam, anno quarto
Achab regis Iſrael. Trigintaquinq; annorũ erat cum regnare
cœpiſſet, & vigintiquinq; annis regnauit in Ieruſalẽ: nomen
matris eius Azuba filia Salai. Et ambulauit in omni via Aſa
patris ſui, & non declinauit ex ea: fecitq; quod rectum erat in
conſpectu Domini. Veruntamen excelſa non abſtulit: adhuc
enim populus ſacrificabat, & adolebat incenſum in excelſis.
Pacemq; habuit Ioſaphat cum rege Iſrael. Reliqua autẽ ver-
borum Ioſaphat, & opera eius quæ geſſit, & prælia, nonne
G hæc ſcripta ſunt in libro verborum dierum regum Iuda? Sed
& reliquias effœminatorum, qui remanſerant in diebus Aſa
patris eius, abſtulit de terra. Nec erat tunc rex conſtitutus in
Edom. Rex verò Ioſaphat fecerat claſſes in mari, quç nauiga-
rent in Ophir propter aurum: & ire non poterant, quia con-
fractæ ſunt in Aſiongaber. Tunc ait Ochozias filius Achab
ad Ioſaphat, Vadant ſerui mei cum ſeruis tuis in nauibus. Et
noluit Ioſaphat. Dormiuitq; Ioſaphat cum patribus ſuis, &
ſepultus eſt cum eis in ciuitate Dauid patris ſui: regnauitque
Ioram filius eius pro eo. Ochozias autẽ filius Achab regnare
cœperat ſuper Iſrael in Samaria, anno ſeptimodecimo Ioſa- cõpleto
phat regis Iuda, regnauitq; ſuper Iſrael duobus annis. Et fe-
cit malum in conſpectu Domini, & ambulauit in via patris
ſui & matris ſuæ, & in via Ieroboam filij Nabat, qui peccare
fecit Iſrael. Seruiuit quoq; Baal, & adorauit eum, & irritauit
Dominum Deum Iſrael, iuxta omnia quæ fecerat pater eius.

FINIS.

Quartus Liber Regum: ſecundũ Hebræos,

Malachín ſecundus.

[redacted]

CAPVT. I.

A PRAEVARICATVS eſt autẽ Moab
in Iſrael, poſtquã mortuus eſt Achab:
Ceciditque Ochozias per cancellos cœ
naculi ſui quod habebat in Samaria, &
ægrotauit: miſitque nuntios, dicens ad
eos, Ite, conſulite Beelzebub Deum
Accaron, vtrum viuere queam de infir-
mitate mea hac. Angelus autẽ Domini locutus eſt ad Eliam
Thesbiten, dicens, Surge, & aſcende in occurſum nuntiorum
regis Samariæ, & dices ad eos, Nunquid non eſt Deus in Iſ-
rael, vt eatis ad conſulendum Beelzebub Deum Accaron?
Quam ob rem, hæc dicit Dominus, De lectulo ſuper quem
aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte moriêris. Et abijt Elias,
reuerſiq; ſunt nuntij ad Ochoziam. Qui dixit eis, Quare re-
B uerſi eſtis? At illi reſponderunt ei, Vir occurrit nobis, & di-
xit ad nos, Ite, & reuertimini ad regem qui miſit vos, & dice-
tis ei, Hæc dicit Dominus, Nunquid quia non erat Deus in
Iſrael, mittis vt cõſulatur Beelzebub Deus Accaron? Idcirco
de lectulo ſuper quẽ aſcendiſti nõ deſcendes, ſed morte mo-
riêris. Qui dixit eis, Cuius figuræ & habitus eſt vir ille qui
occurrit vobis, & locutus eſt verba hæc? At illi dixerunt, Vir [redacted]
piloſus, & zona pellicea accinctus renibus. Qui ait, Elias
Thesbites eſt. Miſitq; ad eum quinquagenarium principem,
& quinquaginta qui erant ſub eo. Qui aſcendit ad eum: ſeden
tiq; in vertice mõtis, ait, Homo Dei, rex præcepit vt deſcen-
das. Reſpõdensq; Elias, dixit quinquagenario, Si homo Dei
ſum,

ſum, deſcendat ignis de coelo, & deuoret te, & quinquaginta tuos. Deſcẽdit itaq; ignis de coelo, & deuorauit eum, & quinquaginta qui erant cũ eo. Rurſumq́; miſit ad eum principem quinquagenarium alterũ, & quinquaginta cum eo. Qui locutus eſt illi, Homo Dei, hæc dicit rex, Feſtina, deſcende. Reſpondens Elias, ait, Si homo Dei ego ſum, deſcendat ignis de coelo, & deuoret te, & quinquaginta tuos. Deſcendit ergo ignis de coelo, & deuorauit illũ, & quinquaginta eius. Iterum miſit principem quinquagenariũ tertiũ, & quinquaginta qui erant cum eo. Qui cũ veniſſet, curuauit genua contra Eliam, & precatus eſt eũ, & ait Homo Dei, noli deſpicere animam meam, & animas ſeruorũ tuorum qui mecum ſunt. Ecce deſcendit ignis de coelo, & deuorauit duos principes quinquagenarios primos, & quinquagenos qui cum eis erant: ſed nũc
D obſecro vt miſerearis animæ meæ. Locutus eſt autem angelus Domini ad Eliam, dicens, Deſcende cum eo, ne timeas. [redacted] Surrexit igitur, & deſcendit cum eo ad regem, & locutus eſt ei, Hæc dicit Dominus. Quia miſiſti nuntios ad cõſulendum Beelzebub Deum Accaron, quaſi non eſſet Deus in Iſrael à quo poſſes interrogare ſermonẽ, ideo de lectulo ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris. Mortuus eſt autem iuxta ſermonem Domini quem locutus eſt Elias, & regnauit Ioram frater eius pro eo, anno ſecundo Ioram filij Ioſaphat regis Iudæ: nõ enim habebat filium. Reliqua autem verborum Ochoziæ quæ operatus eſt, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

[redacted]

CAPVT II.

A F Actum eſt autem: cum leuare vellet Dominus Eliam per turbinẽ in coelum, ibant Elias & Eliſeus de Galgalis. Dixitq́; Elias ad Eliſeum, Sede hic, quia Dominus miſit me vſque in Bethel. Cui ait Eliſeus, Viuit Dominus, & viuit anima tua, quia nõ derelinquam te. Cumq́; deſcẽdiſſent Bethel, egreſſi ſunt filij prophetarum, qui erãt in Bethel, ad Eliſeum, & dixerũt ei, Nunquid noſti quia hodie Dominus tollet dominum tuum à te? Qui reſpondit, Et ego noui: ſilete. Dixit autem Elias ad Eliſeum, Sede hic, quia Dominus miſit me in Iericho. Et ille ait, Viuit Dominus, & viuit anima tua, quia non derelinquam te. Cumq́; veniſſent Iericho, acceſſerunt filij prophetarum qui erant in Iericho, ad Eliſeũ, & dixerũt ei, Nunquid noſti quia
B Dominus hodie tollet dominũ tuum à te? Et ait, Et ego noui: ſilete. Dixit autem ei Elias, Sede hîc, quia Dominus miſit me vſque ad Iordanem. Qui ait, Viuit Dominus, & viuit anima tua, quia nõ derelinquã te. Ierũt igitur ambo pariter, & quinquaginta viri de filijs prophetarũ ſecuti ſunt eos, qui & ſteterunt econtrà longe: illi autem ambo ſtabant ſuper Iordanem. Tulitq́; Elias palliũ ſuũ, & inuoluit illud, & percuſſit aquas: † quæ diuiſæ ſunt in vtrãq; partem, & tranſierunt ambo per ſiccum. Cũq́; tranſiſſent, Elias dixit ad Eliſeũ, Poſtula quod vis vt faciam tibi, antequã tollar à te. Dixitq́; Eliſeus, Obſecro vt fiat in me duplex ſpiritus tuus. [redacted] Qui reſpõdit, Rem difficilem poſtulaſti: attamen ſi videris me quãdo tollar à te, erit tibi quod petiſti: ſi autem non videris, non erit. Cumq́; pergerent, & incedentes ſermocinarentur, ecce currus igneus, & Eccl.48.a equi ignei diuiſerunt vtrunq;: & aſcendit Elias per turbinem in coelum, Eliſeus autem videbat, & clamabat, Pater mi, pater
C mi, currus Iſrael & auriga eius. Et non vidit eum amplius: apprehenditq́; veſtimenta ſua, & ſcidit illa in duas partes. Et leuauit pallium Eliæ, quod ceciderat ei: reuerſusq́; ſtetit ſuper ripam Iordanis, & pallio Eliæ quod ceciderat ei, percuſſit aquas * & nõ ſunt diuiſæ ⁘ & dixit, Vbi eſt Deus Eliæ etiam nunc? Percuſſitq́; aquas, & diuiſæ ſunt huc atq; illuc, & tranſijt Eliſeus. Videntes autem filij prophetarũ qui erant in Iericho econtrà, dixerũt, Requieuit ſpiritus Eliæ ſuper Eliſeum. Et venientes in occurſum eius, adorauerunt eum proni in terram, dixeruntq́; illi, Ecce, cum ſeruis tuis ſunt quinquaginta viri fortes, qui poſſunt ire, & quærere dominũ tuum, ne fortè tulerit eum ſpiritus Domini, & proiecerit eum in vnum montium, aut in vnam vallium. Qui ait, Nolite mittere. Coegeruntq́; eũ, donec acquieſceret, & diceret, Mittite. Et miſerũt quinquaginta viros: qui cũ quæſiſſent tribus diebus, non inuenerũt. Et reuerſi ſunt ad eum: at ille habitabat in Iericho,
D & dixit eis, Nunquid non dixi vobis, Nolite mittere? Dixerunt quoq; viri ciuitatis ad Eliſeum, Ecce habitatio ciuitatis huius optima eſt, ſicut tuipſe domine proſpicis, ſed aquæ peſſimæ ſunt, & terra ſterilis. At ille ait, Afferte vas nouum, & mittite in illud ſal. Quod cum attuliſſent, egreſſus ad fontem aquarum, miſit in illum ſal, & ait, Hęc dicit Dominus, Sanaui [redacted] aquas has, & non erit vltrà in eis mors, neq; ſterilitas. Sanatæ ſunt ergo aquæ, vſq; in diem hanc, iuxta verbũ Eliſei quod locutus eſt. Aſcendit autem inde Eliſeus in Bethel: cũq́; aſcenderet per viã, pueri parui egreſſi ſunt de ciuitate, & illudebãt ei, dicentes, Aſcende calue, aſcende calue. Qui cum reſpexiſſet, vidit eos, & maledixit eis in nomine Domini: egreſſique 1.Mac.2.f ſunt duo vrſi de ſaltu, & lacerauerunt ex eis quadragintaduos pueros. Abijt autem inde in montem Carmeli, & inde reuerſus eſt in Samariam.

[redacted]

CAPVT III.

A I Oram verò filius Achab regnauit ſuper Iſrael in Samaria anno decimooctauo Ioſaphat regis Iudæ. Regnauitq́; duodecim annis. Et fecit malum corã Domino, ſed non ſicut pater ſuus & mater: tulit enim ſtatuas Baal quas fecerat pater eius. Verũtamen in peccatis Ieroboam filij Nabat, qui peccare fecit Iſrael, adhæſit, nec receſſit ab eis. Porrò Meſa rex Moab, nutriebat pecora multa, & ſoluebat regi Iſrael centũ millia agnorum, & centum millia arietum cum velleribus ſuis. Cũq; mortuus fuiſſet
B Achab præuaricatus eſt foedus, quod habebat cũ rege Iſrael. Egreſſus eſt igitur rex Iorã in die illa de Samaria, & recenſuit vniuerſum Iſrael. Miſitq́; ad Ioſaphat regem Iuda, dicẽs, rex Moab receſſit à me, veni mecum cõtra eum ad prælium. Qui reſpondit, Aſcendam: qui meus eſt, tuus eſt: populus meus, populus tuus: & equi mei, equi tui. Dixitq́;, Per quam viam aſcendemus? At ille reſpõdit, Per deſertũ Idumææ. Perrexerunt igitur rex Iſrael, & rex Iuda, & rex Edom, & circuierũt per viam ſeptẽ dierũ, nec erat aqua exercitui & iumentis quæ ſequebãtur eos. Dixitq́; rex Iſrael, Heu heu heu, cõgregauit nos Dominus tres reges, vt traderet in manu Moab. Et ait Ioſaphat, Eſt'ne hic propheta Domini, vt deprecemur Dominum per eum? Et reſpondit vnus de ſeruis regis Iſrael. Eſt hîc Eliſeus filius Saphat, qui fundebat aquam ſuper manus Eliæ. Et ait Ioſaphat, Eſt apud eum ſermo Domini? Deſcen-

† [illegible]

dit q; ad eum rex Iſrael, & Ioſaphat, & rex Edom. Dixit autem Eliſeus ad regẽ Iſrael, Quid mihi & tibi eſt? vade ad prophetas patris tui, & matris tuæ. Et ait illi rex Iſrael, Quare congregauit Dominus tres reges hos, vt traderet eos in manus Moab? Dixitq; ad eum Eliſeus, Viuit Dominus exercituũ, in cuius cõſpectu ſto, quòd ſi nõ vultũ Ioſaphat regis Iudæ erubeſcerẽ, nõ attẽdiſſem quidẽ te, nec reſpexiſſem. Nũc autem adducite mihi pſaltẽ. Cumq; caneret pſaltes, facta eſt ſuper eũ manus Domini, & ait, Hæc dicit Dominus, Facite alueũ torrentis huius foſſas & foſſas. [redacted] Hæc enim dicit Domi-

C nus, Non videbitis ventum, neq; pluuiam: & alueus iſte replebitur aquis, & bibetis vos, & familiæ veſtræ, & iumenta veſtra. Paruumque eſt hoc in conſpectu Domini: inſuper tradet etiam Moab in manus veſtras. Et percutietis omnem ciuitatem munitã, & omnem vrbẽ electam, & vniuerſum lignum fructiferum ſuccidetis, cunctoſq; fontes aquarũ obturabitis, & omnem agrum egregiũ operietis lapidibus. Factũ eſt igitur mane, quando ſacrificium offerri ſolet: & ecce, aquæ veniebant per viam Edom: & repleta eſt terra aquis. Vniuerſi autẽ Moabitæ audiẽtes quòd aſcendiſſent reges vt pugnarent aduerſum eos, cõuocauerũt omnes qui accincti erant baltheo déſuper, & ſteterunt in terminis. Primoq; mane ſurgẽtes, & orto iam ſole ex aduerſo aquarũ, viderunt Moabitæ econtra

D aquas rubras, quaſi ſanguinẽ, dixerũtq;, Sanguis gladij eſt: pugnauerunt reges cõtra ſe, & cæſi ſunt mutuò: nunc perge ad prædã Moab. Perrexeruntq; in caſtra Iſrael: porrò cõſurgẽs Iſrael, percuſsit Moab: at illi fugerũt coram eis. Venerũt igitur qui vicerant, & percuſſerunt Moab, & ciuitates deſtruxerunt: & omnẽ agrum optimũ, mittentes ſinguli lapides, & repleuerunt: & vniuerſos fontes aquarũ obturauerũt: & omnia ligna fructifera ſucciderũt, ita vt muri tantum fictiles remanerẽt: & circũdata eſt ciuitas à fundibularijs, & magna ex parte percuſſa. Quod cũ vidiſſet rex Moab, præualuiſſe ſcilicet hoſtes, tulit ſecũ ſeptingẽtos viros educentes gladios, vt irrumperent ad regem Edom: & non potuerunt. [redacted] Arripiẽſq; filium ſuum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocauſtum ſuper murum: & facta eſt indignatio magna in Iſrael, ſtatimq; receſſerunt ab eo, & reuerſi ſunt in terrã ſuam.

[redacted]

CAPVT IIII.

A Mulier autem quędam de vxoribus prophetarum clamabat ad Eliſeum, dicens, Seruus tuus vir meus mortuus eſt, & tu noſti quia ſeruus tuus fuit, timens Dominum: & ecce creditor venit vt tollat duos filios meos ad ſeruiendum ſibi. Cui dixit Eliſeus, Quid vis vt faciam tibi? Dic mihi, quid habes in domo tua? At illa reſpõdit, Non habeo ancilla tua quicquam in domo mea, niſi parum olei quo vngar. Cui ait, Vade, pete mutuò ab omnibus vicinis tuis vaſa vacua non pauca. Et ingredere, & claude hoſtium tuum, cum intrinſecus fueris tu & filij tui: & mitte inde in omnia vaſa hęc: & cum plena fuerint, tolles. Iuit itaq; mulier, & clauſit oſtium ſuper ſe, & ſuper filios ſuos: illi offerebant vaſa, & illa infundebat. Cumq; plena fuiſſent vaſa,

B dixit ad filium ſuum, Affer mihi adhuc vas. Et ille reſpondit, Non habeo. Stetitq; oleum. Venit autem illa, & indicauit homini Dei. Et ille, Vade, inquit, vende oleum, & redde creditori tuo: tu autem & filij tui viuite de reliquo. Facta eſt autem quædam dies, & tranſibat Eliſeus per Sunam: erat autem ibi mulier magna quæ tenuit eum vt comederet panem: cumq; frequenter inde tranſiret, diuertebat ad eam vt comederet panem. Quæ dixit ad virum ſuum: Animaduerto quòd vir Dei ſanctus eſt iſte, qui tranſit per nos frequenter. Faciamus ergo ei cœnaculum paruum, & ponamus ei in eo lectulum, & menſam, & ſellam, & candelabrum, vt cum venerit ad nos, maneat ibi. Facta eſt ergo dies quædam, & veniens diuertit in

C cœnaculum, & requieuit ibi. Dixitq; ad Giezi puerũ ſuum, Voca Sunamitidem iſtam. Qui cum vocaſſet eam, & illa ſtetiſſet coram eo, dixit ad puerum ſuum, Loquere ad eam, Ecce, ſedulè in omnibus miniſtraſti nobis, quid vis vt faciam tibi? nunquid habes negotium, & vis vt loquar regi, ſiue principi militiæ? Quæ reſpondit, In medio populi mei habito. Et ait, Quid ergo vult vt faciam ei? Dixitque Giezi, Ne quæras: filium enim non habet, & vir eius ſenex eſt. Præcepit itaque vt vocaret eam: quæ cum vocata fuiſſet, & ſtetiſſet ante oſtium, dixit ad eam, In tempore iſto, in hac eadem hora, ſi vita comes fuerit, habebis in vtero filium. At illa reſpondit, Noli quæſo domine mi vir Dei, noli mentiri ancillæ tuæ. Et concepit mulier, & peperit filium in tempore, & in hora eadem qua dixerat ei Eliſeus. Creuit autem puer. Et cum eſſet quædam dies, & egreſſus iſſet ad patrem ſuum, ad meſſo-

D res, ait patri ſuo, Caput meũ, caput meũ. At ille dixit puero, Tolle, duc eum ad matrem ſuã. Qui cum tuliſſet, & duxiſſet eum ad matrem ſuam, poſuit eum illa ſuper genua ſua vſq; ad meridiem, & mortuus eſt. Aſcendit autem, & collocauit eum ſuper lectulum hominis Dei, & clauſit oſtium: & egreſſa vocauit virum ſuũ, & ait, Mitte mecum obſecro vnum de pueris, & aſinam, vt excurram vſq; ad hominem Dei, & reuertar. Qui ait illi, Quam ob cauſam vadis ad eum? hodie non ſunt Calendæ, neq; Sabbathum. Quę reſpondit, Vadam. Strauitq; aſinam, & præcepit puero, Mina, & propera, ne mihi moram facias in eundo: & hoc age quod præcipio tibi. Profecta eſt igitur, & venit ad virum Dei in montem Carmeli: cumque vidiſſet eam vir Dei econtra, ait ad Giezi puerum ſuum, Ecce Sunamitis illa. Vade ergo in occurſum eius, & dic ei, Recténe agitur circa te, & circa virum tuum, & circa fi-

E lium tuum? Quæ reſpondit, Recte. Cumq; veniſſet ad virum Dei in montem, apprehendit pedes eius, & acceſsit Giezi vt amoueret eam. Et ait homo Dei, Dimitte illam: anima enim eius in amaritudine eſt, & Dominus celauit à me, & non indicauit mihi. Quæ dixit illi, Nunquid petiui filium à Domino meo? nunquid non dixi tibi, Ne illudas me? Et ille ait ad Giezi, Accinge lumbos tuos, & tolle baculum meũ in manu tua, & vade. Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum: & ſi ſalutauerit te quiſpiam, non reſpondeas illi: & pones baculum meum ſuper faciem pueri. [redacted] Porrò mater pueri ait, Viuit Dominus, & viuit anima tua, non dimittam te. Luc. 10. Surrexit ergo, & ſecutus eſt eam. Giezi autem præceſſerat ante eos, & poſuerat baculum ſuper faciem pueri: & non erat vox, neq; ſenſus: reuerſuſq; eſt in occurſum eius, & nuntiauit ei, dicens, Non

F ſurrexit puer. Ingreſſus eſt ergo Eliſeus domum, & ecce, puer mortuus iacebat in lectulo eius: ingreſſuſque clauſit oſtium ſuper ſe, & ſuper puerum: & orauit ad Dominum. [redacted] Et aſcendit, & incubuit ſuper puerum: poſuitque os ſuum ſuper os eius, & oculos ſuos ſuper oculos eius, & manus ſuas ſuper manus eius: & incuruauit ſe ſuper eum, & calefacta eſt caro pueri. At ille reuerſus, deambulauit in domo ſemel huc atque illuc: & aſcendit, & incubuit ſuper eum: & oſcitauit puer ſepties, aperuitq; oculos. Et ille vocauit Giezi, & dixit ei, Voca Sunamitidem hanc. Quæ vocata, ingreſſa eſt ad eum. Qui ait, Tolle filium tuum. Venit illa, & corruit ad pedes eius, & adorauit ſuper terram: tulitq; filium ſuum, & egreſſa eſt, & Eliſeus reuerſus eſt in Galgala. Erat autem fames in terra, & filij prophetarũ habitabant coram eo, dixitq; vni de pueris,

G Pone ollam grandem, & coque pulmentum filijs prophetarum. Et egreſſus eſt vnus in agrum vt colligeret herbas agreſtes: inuenitq; quaſi vitem ſylueſtrem, & collegit ex ea colocynthidas agri, & impleuit palliũ ſuum, & reuerſus conſcidit in ollam pulmenti: neſciebat enim quid eſſet. Infuderunt ergo ſocijs, vt comederent: cumque guſtaſſent de coctione, clamauerunt, dicentes, Mors in olla vir Dei. Et non potuerunt comedere. At ille, Afferte, inquit, farinam. Cumq; tuliſſent, miſit in ollam, & ait, Infunde turbæ, vt comedant. Et

non fuit

non fuit amplius quicquam amaritudinis in olla. Vir autem
quidam venit de Baalſaliſa deferens viro Dei panes primitia-
rum,& viginti panes hordeaceos, & frumentum nouum in
pera ſua. At ille dixit, Da populo, vt comedat. Reſponditque
ei miniſter eius, Quantum eſt hoc, vt apponam coram cen-
tum viris? Rurſum ille ait, Da populo, vt comedat: hæc enim
dicit dominus, Comedent, & ſupererit. Poſuit itaque coram
eis: qui comederunt, & ſuperfuit iuxta verbum Domini.

[redacted]

CAPVT V.

A N Aaman autem princeps militiæ regis Syriæ, erat
vir magnus apud dominum ſuum, & honoratus:
per illum enim dedit Dominus ſalutẽ Syriæ: erat
autem vir fortis & diues, ſed leproſus. Porrò de
Syria egreſsi fuerant latrunculi, & captiuã duxerant de terra
Iſrael puellã paruulã, quæ erat in obſequio vxoris Naaman,
quæ ait ad dominam ſuam, Vtinam fuiſſet dominus meus ad
prophetam qui eſt in Samaria: profectò curaſſet eum à lepra
quam habet. Ingreſſus eſt itaq; Naaman ad dominum ſuum,
& nuntiauit ei, dicens, Sic & ſic locuta eſt puella de terra Iſ-
B rael. Dixitque ei rex Syriæ, Vade, & mittam literas ad regem
Iſrael. Qui cum profectus eſſet, & tuliſſet ſecum decem talen
ta argenti, & ſex millia aureos, & decem mutatoria veſtimen-
torum: detulit literas ad regem Iſrael, in hæc verba, Cum ac-
ceperis epiſtolã hanc, ſcito quòd miſerim ad te Naaman ſer-
uum meum, vt cures eum à lepra ſua. Cumq; legiſſet rex Iſ-
rael literas, ſcidit veſtimẽta ſua, & ait, Nũquid deus ego ſum,
vt occidere poſsim, & viuificare: quia iſte miſit ad me, vt cu-
rem hominem à lepra ſua? animaduertite, & videte quòd occa
ſiones quærat aduerſum me. Quod cum audiſſet Eliſeus vir
C Dei, ſcidiſſe videlicet regẽ Iſrael veſtimẽta ſua, miſit ad eum,
dicẽs, Quare ſcidiſti veſtimenta tua? veniat ad me, & ſciat eſſe
prophetã in Iſrael. Venit ergo Naaman cũ equis & curribus,
& ſtetit ad oſtiũ domus Eliſei, miſitq; ad eum Eliſeus nũtiũ,
dicẽs, Vade, & lauare ſepties in Iordane, & recipiet ſanitatem
caro tua, atq; mundaberis. Iratus Naaman recedebat, dicens,
Putabam quòd egrederetur ad me, & ſtans inuocaret nomen
Domini Dei ſui, & tangeret manu ſua locũ lepræ, & curaret
D me. Nunquid non meliores ſunt Amana & Pharphat fluuij
Damaſci omnibus aquis Iſrael, vt lauer in eis, & mũder? Cum
ergo vertiſſet ſe, & abiret indignans, acceſſerunt ad eum ſerui
Luc.4.c ſuĩ, & locuti ſunt ei, Pater, ſi rem grandem dixiſſet tibi pro-
pheta, certe facere debueras: quanto magis quia nunc dixit ti-
bi, Lauare, & mundaberis? Deſcendit, & lauit in Iordane ſe-
pties iuxta ſermonem viri Dei: & reſtituta eſt caro eius, ſicut
caro pueri paruuli, & mũdatus eſt. Reuerſuſq; ad virum Dei
cum vniuerſo comitatu ſuo venit, & ſtetit coram eo, & ait,
E Verè ſcio quòd non ſit Deus in vniuerſa terra, niſi tantum in
Iſrael. Obſecro itaq; vt accipias benedictionem à ſeruo tuo.
At ille reſpondit, Viuit dominus ante quem ſto, quia non ac-
cipiam. Cumq; vim faceret, penitus non acquieuit. Dixitque
Naaman, Vt vis: ſed obſecro concede mihi ſeruo tuo, vt tol-
lam onus duorũ burdonum de terra: non enim faciet vltrà ſer-
uus tuus holocauſtũ, aut victimam dijs alienis, niſi Domino.
Hoc autẽ ſolũ eſt de quo depreceris dominũ pro ſeruo tuo,
Quando ingredietur dominus meus templum Remmon, vt
adoret: & illo innitente ſuper manũ meã, ſi adorauero in tem-
plo Remmon, adorante eo in eodem loco: vt ignoſcat mihi
F Dominus ſeruo tuo pro hac re. Qui dixit ei, Vade in pace.
[redacted] Abijt ergo ab eo electo terræ tempore. Dixitq; Giezi puer
viri Dei, Pepercit Dominus meus Naaman Syro iſti, vt non
acciperet ab eo quæ attulit: viuit Dominus, quia curram poſt
eum, & accipiam ab eo aliquid. Et ſecutus eſt Giezi poſt ter
gum Naaman: quem cum vidiſſet ille currentem ad ſe, deſilijt
de curru in occurſum eius, & ait, Rectène ſunt omnia? Et ille
ait, Rectè. dominus meus miſit me ad te, dicens, Modo vene-
runt ad me duo adoleſcẽtes de monte Ephraim ex filijs pro-
phetarum: da eis talentum argenti, & veſtes mutatorias dupli
ces. Dixitque Naaman, Melius eſt vt accipias duo talenta. Et
G coegit eum, ligauitq; duo talenta argenti in duobus ſaccis, &
duplicia veſtimenta, & impoſuit duobus pueris ſuis, qui &
portauerunt coram eo. Cumq; veniſſet iam veſperi, tulit de
manu eorum, & repoſuit in domo, dimiſitque viros, & abie-
runt: ipſe autem ingreſſus, ſtetit coram domino ſuo. Et dixit
Eliſeus, Vnde venis Giezi? Qui reſpondit, Non iuit ſeruus
tuus quòquam. At ille ait, Nonne cor meum in præſenti erat,
quando reuerſus eſt homo de curru ſuo in occurſum tui? Nũc
igitur accepiſti argentum, & accepiſti veſtes, vt emas oliue-
ta, & vineas & oues & boues & ſeruos & ancillas. Sed & le-
pra Naaman adhærebit tibi, & ſemini tuo vſque in ſempiter-
num. Et egreſſus eſt ab eo leproſus quaſi nix.

[redacted]

CAPVT VI.

A D Ixerũt autem filij prophetarũ ad Eliſeum, Ecce,
locus in quo habitamus corã te, anguſtus eſt no-
bis. Eamus vſq; ad Iordanem, & tollãt ſinguli de
ſylua materias ſingulas, vt ædificemus nobis ibi
locum ad habitãdum. Qui dixit, Ite. Et ait vnus ex illis, Veni
ergo & tu cũ ſeruis tuis. Reſpõdit, Ego veniã. Et abijt cũ eis.
Cumq; veniſſent ad Iordanẽ, cædebãt ligna. Accidit autẽ, vt
cum vnus materiã ſuccidiſſet, caderet ferrũ ſecuris in aquam:
exclamauitq; ille, & ait, Heu heu heu dñe mi, & hoc ipſum
B mutuò acceperam. Dixit autem homo dei, Vbi cecidit? At il-
le monſtrauit ei locum: præcidit ergo lignum, & miſit illuc:
natauitq; ferrũ, & ait, Tolle. Qui extẽdit manũ, & tulit illud.
Rex autẽ Syriæ pugnabat contra Iſrael, cõſiliumq; inijt cum
ſeruis ſuis, dicens, In loco illo & illo ponamus inſidias. Miſit
itaq; vir Dei ad regem Iſrael, dicẽs, Caue ne tranſeas in locum
illum: quia ibi Syri in inſidijs ſunt. Miſit itaque rex Iſrael ad
locum quẽ dixerat ei vir dei, & præoccupauit eũ, & obſerua-
C uit ſe ibi nõ ſemel neq; bis. Conturbatũq; eſt cor regis Syriæ
pro hac re: & conuocatis ſeruis ſuis, ait, Quare non indicatis
mihi quis proditor mei ſit apud regẽ Iſrael? Dixitq; vnus ſer-
uorum eius, Nequaquã domine mi rex, ſed Eliſeus prophe-
ta qui eſt in Iſrael, indicat regi Iſrael omnia verba quæcunque
locutus fueris in cõclaui tuo. Dixitq; eis, Ite, & videte vbi ſit,
vt mittam & capiam eum. Annuntiaueruntq; ei, dicẽtes, Ecce
in Dothain. Miſit ergo illuc equos & currus, & robur exerci
tus: qui cum veniſſent nocte, circumdederũt ciuitatẽ. Conſur-
gẽs autẽ diluculo miniſter viri Dei, egreſſus eſt, viditq; exer-
citum in circuitu ciuitatis, & equos & currus: nuntiauitq; ei,
D dicẽs, Heu heu heu domine mi, quid faciemus? At ille reſpon
dit, Noli timere: plures enim nobiſcum ſunt, quàm cum illis. [redacted]
Cumq; oraſſet Eliſeus, ait, Domine, aperi oculos huius, vt vi-
deat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit: & ecce mons
plenus equorum, & curruũ igneorum in circuitu Eliſei. Ho-
ſtes verò deſcenderunt ad eum: porrò Eliſeus orauit ad domi
num, dicens, Percute obſecro gentem hanc cæcitate. Percuſ-
ſitq; eos Dominus, ne viderẽt, iuxta verbũ Eliſei. Dixit autẽ
ad eos Eliſeus, Nõ eſt hæc via, neq; iſta eſt ciuitas: ſequimini
me, & oſtendã vobis virũ quẽ quæritis. Duxit ergo eos in Sa
E mariam: cumq; ingreſsi fuiſſent in Samariã, dixit Eliſeus, Do
mine aperi oculos iſtorum, vt videant. Aperuitq; Dominus
oculos eorũ, & viderũt ſe eſſe in medio Samariæ. Dixitq; rex
Iſrael ad Eliſeũ, cum vidiſſet eos, Nunquid percutiam eos pa
ter mi? Et ille ait, Non percuties: neque enim cepiſti eos gla-
dio, & arcu tuo, vt percutias: ſed pone panem, & aquã coram
eis, vt comedant, & bibãt, & vadant ad dominũ ſuũ. Appoſi-
taq; eſt eis ciborũ magna præparatio, & comederũt, & bibe-

runt,& dimiſit eos,abieruntque ad dominum ſuum. Et vltrà
non venerunt latrones Syriæ in terrã Iſrael. Factũ eſt autem
poſt hæc,cõgregauit Benadad rex Syriæ vniuerſum exerci-
tum ſuũ,& aſcendit & obſidebat Samariã. Factaq; eſt fames
[redacted] magna in Samaria:& tandiu obſeſſa eſt, donec venundaretur
caput aſini octoginta argenteis, & quarta pars cabi ſtercoris
F columbarũ quinq; argẽteis. Cumq; rex Iſrael trãſiret per mu
rum, mulier quædã exclamauit ad eũ, dicẽs, Salua me Domi-
ne mi rex. Qui ait, Non: te ſaluet Dominus: vnde te poſſum
ſaluare? de area, vel de torculari? Dixitq; ad eã rex, Quid tibi
vis? Quæ reſpõdit, Mulier iſta dixit mihi, Da filiũ tuũ, vt co-
medamus eum hodie,& filium meũ comedemus cras. Coxi-
mus ergo filium meum,& comedimus. Dixiq; ei die altera,
Da filiũ tuũ vt comedamus eum. Quæ abſcondit filiũ ſuum.
G Quod cum audiſſet rex, ſcidit veſtimẽta ſua, & tranſibat per
murum. Viditq; omnis populus ciliciũ, quo veſtitus erat rex
ad carnem intrinſecus. Et ait rex, Hæc mihi faciat Deus, &
hæc addat, ſi ſteterit caput Eliſei filij Saphat ſuper ipſum ho-
die. Eliſeus autem ſedebat in domo ſua, & ſenes ſedebãt cum
eo. Præmiſit itaq; virum:& antequã veniret nuntius ille, dixit
ad ſenes, Nunquid ſcitis quòd miſerit filius homicidæ hic, vt
præcidatur caput meum? videte ergo, cum venerit nuntius,
claudite oſtium, & non ſinatis eum introire: ecce enim ſoni-
tus pedũ domini eius poſt eum eſt. Adhuc illo loquente eis,
apparuit nuntius, qui veniebat ad eum,& ait, Ecce, tantum
malum à Domino eſt: quid amplius expectabo à Domino.

[redacted].

CAPVT VII.

A Dixit autem Eliſeus, Audite verbũ Domini. Hæc
dicit Dominus, In tempore hoc cras modius ſi-
milæ vno ſtatêre erit, & duo modij hordei ſta-
têre vno in porta Samariæ. Reſpondens vnus de
ducibus, ſuper cuius manũ rex incumbebat, homini Dei ait,
Si Dominus fecerit etiã cataractas in cœlo, nunquid poterit
eſſe quod loqueris? Qui ait, Videbis oculis tuis,& inde non
comedes. Quatuor ergo viri erant leproſi iuxta introitum
portæ: qui dixerunt adinuicem, Quid hic eſſe volumus do-
nec moriamur? Siue ingredi voluerimus ciuitatem, fame mo-
riemur: ſiue mãſerimus hic, moriendũ nobis eſt: venite ergo,
& transfugiamus ad caſtra Syriæ. ſi pepercerint nobis, viue-
B mus: ſi autẽ occidere voluerint, nihilominus moriemur. Sur-
rexerunt ergo veſperi vt venirent ad caſtra Syriæ. Cumq; ve-
niſſent ad principiũ caſtrorũ Syriæ, nullum ibidẽ repererũt.
[redacted] Siquidẽ Dominus ſonitum audiri fecerat in caſtris Syriæ, cur
ruum,& equorũ,& exercitus plurimi: dixerũtq; adinuicem,
Ecce mercede conduxit aduerſum nos rex Iſrael reges He-
thæorum,& Aegyptiorũ,& venerũt ſuper nos. Surrexerunt
ergo,& fugerũt in tenebris,& dereliquerunt tentoria ſua, &
equos & aſinos in caſtris, fugeruntq;, animas tantũ ſuas ſalua-
re cupientes. Igitur cum veniſſent leproſi illi ad principium
caſtrorum: ingreſsi ſunt vnũ tabernaculum,& comederunt &
biberunt: tuleruntq; inde argentũ,& aurum,& veſtes,& able
runt,& abſconderunt, & rurſum reuerſi ſunt ad aliud taber-
naculum,& inde ſimiliter auferentes abſcõderũt. Dixeruntq;
adinuicem, Non rectè facimus: hæc enim dies boni nuntij
C eſt, Si tacuerimus,& noluerimus nuntiare vſq; mane, ſceleris
arguemur: venite, eamus,& nuntiemus in aula regis. Cumq;
veniſſent ad portam ciuitatis, narrauerunt eis, dicẽtes, Iuimus
ad caſtra Syriæ,& nullum ibidem reperimus hominem, niſi
equos,& aſinos alligatos,& fixa tentoria. Ierunt ergo porta-
rij,& nuntiauerunt in palatio regis intrinſecus. Qui ſurrexit
nocte,& ait ad ſeruos ſuos, Dico vobis quid fecerint nobis
Syri, Sciunt quia fame laboramus, & idcirco egreſsi ſunt de
caſtris,& latitant in agris, dicentes, Cum egreſsi fuerint de ci-
uitate, capiemus eos viuos, & tunc ciuitatem ingredi poteri-
mus. Reſpõdit autem vnus ſeruorum eius, Tollamus quinq;
equos, qui remanſerunt in vrbe, quia ipſi tantum ſunt in vni-
uerſa multitudine Iſrael, alij enim conſumpti ſunt:& mitten-
tes, explorare poterimus. Adduxerunt ergo duos equos, mi-
ſitq; rex in caſtra Syrorum, dicens, Ite,& videte. Qui abierũt
poſt eos vſque ad Iordanem, ecce autem omnis via plena erat
veſtibus,& vaſis, quæ proiecerant Syri cum turbarentur: re-
D uerſique nuntij indicauerunt regi. Et egreſſus populus diri-
puit caſtra Syriæ: factusq; eſt modius ſimilæ ſtatêre vno, &
duo modij hordei ſtatêre vno iuxta verbum Domini. Porrò
rex ducem illum, in cuius manu incumbebat, conſtituit ad [redacted]
portam: quem conculcauit turba in introitu portæ, & mor-
tuus eſt, iuxta quod locutus fuerat vir Dei, quando deſcen-
derat rex ad eum. Factumque eſt ſecundum ſermonem viri
Dei, quem dixerat regi, quãdo ait, Duo modij hordei ſtatêre
vno erunt,& modius ſimilæ ſtatêre vno, hoc eodem tẽpore
cras in porta Samariæ: quando reſponderat dux ille viro Dei,
& dixerat, Etiam ſi Dominus fecerit cataractas in cœlo, nun-
quid poterit fieri quod loqueris? Et dixit ei, Videbis oculis
tuis,& inde non comedes. Euenit ergo ei ſicut prædictum
erat,& conculcauit eum populus in porta,& mortuus eſt.

[redacted].

CAPVT VIII.

A Eliſeus autem locutus eſt ad mulierem cuius vi- Supra 4.f
uere fecerat filium, dicens, Surge,& vade, tu & do
mus tua,& peregrinare vbicunque repereris: vo-
cauit enim Dominus famem,& veniet ſuper ter-
ram ſeptem annis. Quæ ſurrexit,& fecit iuxta verbum ho- [redacted]
minis Dei:& vadens cum domo ſua, peregrinata eſt in terra
Philiſthijm diebus multis. Cumq; finiti eſſent anni ſeptem,
reuerſa eſt mulier de terra Philiſthijm: & egreſſa eſt vt in-
terpellaret regem pro domo ſua & pro agris ſuis. Rex autem
loquebatur cum Giezi puero viri Dei, dicens, Narra mihi
B omnia magnalia quæ fecit Eliſeus. Cumque ille narraret regi
quomodo mortuum ſuſcitaſſet, apparuit mulier cuius viuifi-
cauerat filium, clamans ad regem pro domo ſua, & pro agris
ſuis: dixitq; Giezi, Domine mi rex, hæc eſt mulier,& hic eſt
filius eius quem ſuſcitauit Eliſeus. Et interrogauit rex mulie-
rem: quę narrauit ei. Deditq; ei rex eunuchum vnum, dicens,
Reſtitue ei omnia quæ ſua ſunt,& vniuerſos reditus agrorum
C à die qua reliquit terram, vſque ad præſens. Venit quoq; Eli-
ſeus Damaſcum,& Benadad rex Syriæ ægrotabat: nuntiaue-
runtque ei, dicentes, Venit vir Dei huc. Et ait rex ad Hazael,
Tolle tecum munera,& vade in occurſum viri Dei, & con-
ſule Dominum per eum, dicens, Si euadere potero de infir-
mitate mea hac? Iuit igitur Hazael in occurſum eius, habens
ſecum munera,& omnia bona Damaſci, onera quadraginta
camelorum. Cumque ſtetiſſet coram eo, ait, Filius tuus Bena-
dad rex Syriæ, miſit me ad te, dicens, Si ſanari potero de infir-
mitate mea hac? Dixitque ei Eliſeus, Vade, dic ei, Sanaberis:
porrò oſtendit mihi Dominus quia morte morietur. Ste-
titq; cum eo,& conturbatus eſt vſque ad ſuffuſionem vultus:
D fleuitq; vir Dei. Cui Hazael ait, Quare Dominus meus flet?
At ille dixit, Quia ſcio quæ facturus ſis filijs Iſrael mala, Ci-
uitates eorum munitas igne ſuccendes,& iuuenes eorum in-
terficies gladio,& paruulos eorum elides, & prægnantes di-
uides. Dixitq; Hazael, Quid enim ſum ſeruus tuus canis, vt
faciam rem iſtam magnam? Et ait Eliſeus. Oſtendit mihi Do
minus te regem Syriæ fore. Qui cum receſsiſſet ab Eliſeo,
venit ad dominum ſuum: qui ait ei, Quid dixit tibi Eliſeus?
At ille reſpondit, Dixit mihi, Recipies ſanitatem. Cumq; ve-
niſſet dies altera, tulit ſtragulum,& infudit aquam,& expan-
dit ſuper faciem eius: quo mortuo regnauit Hazael pro eo.
E Anno quinto Ioram filij Achab regis Iſrael, regnauit Ioram
filius Ioſaphat rex Iuda. Triginta duorũ annorum erat cum

regnare

2.Par.21.b regnare cœpiſſet, & octo annis regnauit in Ieruſalem. Am-
bulauitq́; in vijs regum Iſrael, ſicut ambulauerat domus A-
chab:filia enim Achab erat vxor eius: & fecit quod malum
eſt in conſpectu Domini. Noluit autem Dominus diſperde-
2.Reg.7.b re Iudam propter Dauid ſeruum ſuum, ſicut promiſerat ei,
vt daret illi lucernam, & filijs eius cunctis diebus. In diebus
eius receſsit Edom, ne eſſet ſub Iuda, & cõſtitnit ſibi regem.
F Venitq́; Ioram Seira, & omnis currus cum eo:& ſurrexit no
cte, percuſsitq́; Idumæos qui eum circundederant, & princi-
pes curruum, populus autem fugit in tabernacula ſua. Receſ-
ſit ergo Edom, ne eſſet ſub Iuda, vſque ad diem hanc. Tunc
receſsit & Lobna in tempore illo. Reliqua autem ſermonum
Ioram, & vniuerſa quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in libro
verborum dierum regum Iuda? Et dormiuit Ioram cum pa-
tribus ſuis, ſepultusq́; eſt cum eis in ciuitate Dauid, & regna-
uit Ochozias filius eius pro eo. Anno duodecimo Ioram filij
Achab regis Iſrael regnauit Ochozias filius Ioram regis Iu-
dæ. Vigintiduorum annorum erat Ochozias, cum regnare
cœpiſſet, & vno anno regnauit in Ieruſalem: nomen matris
G eius Athalia filia Amri regis Iſrael. Et ambulauit in vijs do-
mus Achab:& fecit quod malum eſt coram Domino, ſicut
domus Achab: gener enim domus Achab fuit. Abijt quoque
cum Ioram filio Achab, ad præliandum cõtra Hazael regem
Syriæ in Ramoth Galaad, & vulnerauerunt Syri Ioram. qui
reuerſus eſt vt curaretur in Iezrahel: quia vulnerauerant eum
Syri in Ramoth præliantem contra Hazael regẽ Syriæ. Por-
rò Ochozias filius Ioram rex Iuda, deſcendit inuiſere Ioram
filium Achab in Iezrahel, quia ægrotabat ibi.

[redacted]

CAPVT IX.

A Liſeus autem prophetes vocauit vnum de filijs
3.Reg.19.c prophetarum, & ait illi, Accinge lumbos tuos, &
tolle lenticulam olei hanc in manu tua, & vade in
Ramoth Galaad. Cumq́ue veneris illuc, videbis
Iehu filium Ioſaphat filij Namſi:& ingreſſus ſuſcitabis eum
de medio fratrum ſuorum, & introduces in interius cubicu-
lum. Tenensq́ue lenticulam olei, fundes ſuper caput eius, &
dices, Hæc dicit Dominus, Vnxi te regem ſuper Iſrael. Ape
riesq́ue oſtium, & fugies, & non ibi ſubſiſtes. Abijt ergo ado
leſcens puer prophetæ in Ramoth Galaad, & ingreſſus eſt il-
luc: ecce autem principes exercitus ſedebant, & ait, Verbum
mihi ad te ô princeps. Dixitq́; Iehu, Ad quem ex omnibus
B nobis? At ille dixit, Ad te ô princeps. Et ſurrexit, & ingreſſus
eſt cubiculum: at ille fudit oleum ſuper caput eius, & ait, Hęc
dicit Dominus Deus Iſrael, Vnxi te regem ſuper populum
Domini Iſrael, & percuties domum Achab domini tui:& vl-
ciſcar ſanguinem ſeruorum meorum prophetarum, & ſan-
guinem omnium ſeruorum Domini, de manu Iezabel. Per-
3.Reg.21.f damq́; omnem domum Achab:& interficiam de domo A-
chab mingentem ad parietem, & clauſum, & nouiſsimum in
3.Reg.15.g Iſrael. Et dabo domum Achab, ſicut domum Ieroboam filij
3.Reg.16.a Nabat, & ſicut domum Baaſa filij Ahia. Iezabel quoq́; come-
dent canes in agro Iezrahel, nec erit qui ſepeliat eam. Ape-
ruitq́ue oſtium & fugit. Iehu autem egreſſus eſt ad ſeruos do
mini ſui, qui dixerunt ei, Rectène ſunt omnia? quid venit in-
C ſanus iſte ad te? Qui ait eis, Noſtis hominem, & quid locutus
ſit. At illi reſponderunt, Falſum eſt, ſed magis narra nobis.
Qui ait eis, Hæc & hæc locutus eſt mihi:& ait. Hæc dicit Do
minus, Vnxi te regem ſuper Iſrael. Feſtinauerunt itaque, &
vnuſquiſque tollens pallium ſuum poſuerunt ſub pedibus
eius, in ſimilitudine tribunalis, & cecinerunt tuba, atque dixe
Supra 8.g runt, Regnauit Iehu. Coniurauit ergo Iehu filius Ioſaphat fi-
lij Namſi contra Ioram: porrò Ioram obſederat Ramoth Ga
laad, ipſe & omnis Iſrael contra Hazael regem Syriæ; & re-
uerſus fuerat, vt curaretur in Iezrahel, propter vulnera, quia
percuſſerant eum Syri, præliantem contra Hazael regem Sy-
riæ. Dixitq́; Iehu, Si placet vobis, nemo egrediatur profugus
de ciuitate, ne vadat, & nuntiet in Iezrahel. Et aſcẽdit, & pro-
fectus eſt in Iezrahel: Ioram enim ægrotabat ibi, & Ocho-
D zias rex Iuda deſcenderat ad viſitandum Ioram. Igitur ſpecu-
lator qui ſtabat ſuper turrim Iezrahel, vidit globum Iehu ve-
nientis, & ait, Video ego globum. Dixitq́; Ioram, Tolle cur
rum, & mitte in occurſum eorum, & dicat vadens, Rectène
ſunt omnia? Abijt ergo qui aſcenderat currum, in occurſum
eius, & ait, Hæc dicit rex, Pacatáne ſunt omnia? Dixitq́; Ie-
hu, Quid tibi & paci? tranſi, & ſequere me. Nuntiauit quoq́;
ſpeculator, dicens, Venit nuntius ad eos, & non reuertitur.
Miſit etiam currum equorum ſecundum: venitq́ue ad eos, &
ait, Hæc dicit rex, Nunquid pax eſt? Et ait Iehu, Quid tibi &
paci? tranſi, & ſequere me. Nuntiauit autem ſpeculator, dicẽs,
Venit vſq́; ad eos, & non reuertitur: eſt autem inceſſus quaſi
E inceſſus Iehu filij Namſi, præceps enim graditur. Et ait Io-
ram, Iunge currum. Iunxitq́; currum eius, & egreſſus eſt Io-
ram rex Iſrael, & Ochozias rex Iuda, ſinguli in curribus ſuis,
egreſsiq́; ſunt in occurſum Iehu, & inuenerunt eum in agro
Naboth Iezrahelitæ. Cumq́ue vidiſſet Ioram Iehu, dixit,
Pax eſt Iehu? At ille reſpondit, Quæ pax? adhuc fornicatio-
nes Iezabel matris tuæ, & veneficia eius multa vigent. Con-
uertit autem Ioram manum ſuam, & fugiens ait ad Ocho-
ziam, Inſidiæ Ochozia. Porrò Iehu tetendit arcum manu, &
percuſsit Ioram inter ſcapulas:& egreſſa eſt ſagitta per cor
eius, ſtatimq́ue corruit in curru ſuo. Dixitq́ue Iehu ad Ba-
dacer ducem, Tolle, proijce eum in agro Naboth Iezraheli-
tæ: memini enim quando ego & tu ſedentes in curru ſeque-
bamur Achab patrem huius, quòd Dominus onus hoc leua-
F uerit ſuper eum, dicens, Si non pro ſanguine Naboth, & pro
ſanguine filiorum eius, quem vidi heri, ait Dominus, reddam
tibi in agro iſto, dicit Dominus. Nunc ergo tolle, & proijce 3.Reg.21.f
eum in agro iuxta verbum Domini. Ochozias autem rex Iu-
da videns hoc, fugit per viam domus horti: perſecutusq́ue eſt
eum Iehu, & ait, Etiam hunc percutite in curru ſuo. Et per-
cuſſerunt eum in aſcenſu Gur qui eſt iuxta Ieblaam: qui fu-
git in Mageddo, & mortuus eſt ibi. Et impoſuerunt eum ſer
ui eius ſuper currum ſuum, & tulerunt in Ieruſalem: ſepelie-
runtq́ue eum in ſepulchro cum patribus ſuis in ciuitate Da-
uid. Anno vndecimo Ioram filij Achab regis Iſrael, regnauit
Ochozias ſuper Iudam, venitq́ue Iehu in Iezrahel. Porrò
Iezabel introitu eius audito, depinxit oculos ſuo ſtibio, &
ornauit caput ſuum, & reſpexit per feneſtram ingredientem
Iehu per portam, & ait, Nunquid pax poteſt eſſe Zambri,
G qui interfecit dominum ſuum? Leuauitq́ue Iehu faciem ſuam 3.Reg.16.c
ad feneſtram, & ait, Quæ eſt iſta? Et inclinauerunt ſe ad eum
duo vel tres eunuchi. At ille dixit eis, Præcipitate eam deor-
ſum. Et præcipitauerunt eam, aſperſusq́; eſt ſanguine paries,
& equorum vngulæ conculcauerunt eam. Cumq́; introgreſ-
ſus eſſet vt comederet, biberetq́ue, ait, Ite, & videte maledi-
ctam illam, & ſepelite eam: quia filia regis eſt. Cumq́; iſſent
vt ſepelirent eam, non inuenerunt niſi caluariam, & pedes, &
ſummas manus. Reuerſiq́ue nuntiauerunt ei. Et ait Iehu, Ser-
mo Domini eſt, quem locutus eſt per ſeruum ſuum Eliam 3.Reg.21.f
Thesbiten, dicens, In agro Iezrahel comedent canes carnes
Iezabel:& erunt carnes Iezabel, ſicut ſtercus ſuper faciem ter
ræ in agro Iezrahel, ita vt prætereuntes dicant, Hæccine eſt
illa Iezabel?

[redacted]

CAPVT X.

A Rant autem Achab ſeptuaginta filij in Samaria:
ſcripſit ergo Iehu literas, & miſit in Samariam,
ad optimates ciuitatis, & ad maiores natu, & ad
nutritios Achab, dicens, Statim vt acceperitis li-

teras has, qui habetis filios domini veſtri,& currus & equos,
& ciuitates firmas,& arma,eligite meliorem: & eum qui vo-
bis placuerit de filijs domini veſtri, & eum ponite ſuper ſo-
lium patris ſui,& pugnate pro domo domini veſtri. Timue-
runt illi vehementer,& dixerunt, Ecce duo reges non potue-
runt ſtare coram eo, & quomodo nos valebimus reſiſtere?
Miſerunt ergo præpoſiti domus,& præfecti ciuitatis,& ma-
iores natu,& nutritij,ad Iehu,dicentes,Serui tui ſumus,quæ-
B cunq; iuſſeris faciemus,nec conſtituemus nobis regem:quæ-
cunque tibi placent,fac. Reſcripſit autem eis literas ſecundò,
dicens,Si mei eſtis,& obeditis mihi,tollite capita filiorum do
mini veſtri,& venite ad me hac eadem hora cras in Iezrahel.
Porrò filij regis ſeptuaginta viri apud optimates ciuitatis nu-
triebantur.Cumque veniſſent literæ ad eos,tulerunt filios re-
gis,& occiderunt ſeptuaginta viros, & poſuerunt capita eo-
rum in cophinis, & miſerunt ad eum in Iezrahel. Venit au-
tem nuntius,& indicauit ei, dicens, Attulerunt capita filio-
rum regis. Qui reſpondit, Ponite ea ad duos aceruos iuxta
introitum portæ vſque mane. Cumque diluxiſſet, egreſſus
eſt,& ſtans dixit ad omnem populum,Iuſti eſtis:ſi ego con-
iuraui contra dominum meum,& interfeci eum,quis percuſ-
C ſit omnes hos? Videte ergo nunc quoniam non cecidit de ſer-
3.Reg.21.g monibus Domini in terram, quos locutus eſt Dominus ſu-
per domum Achab,& Dominus fecit quod locutus eſt in
manu ſerui ſui Eliæ. Percuſſit igitur Iehu omnes qui reliqui
erant de domo Achab in Iezrahel, & vniuerſos optimates
eius,& notos & ſacerdotes,donec non remanerent ex eo re-
liquiæ. Et ſurrexit,& venit in Samariam:cumque veniſſet ad
Cameram paſtorum,in via inuenit fratres Ochoziæ regis Iu-
da,dixitq; ad eos, Quinam eſtis vos? Qui reſponderunt, Fra-
tres Ochoziæ regis ſumus, & deſcendimus ad ſalutandos fi-
lios regis,& filios reginæ. Qui ait, Comprehendite eos viuos.
Quos cum comprehendiſſent viuos, iugulauerunt eos in ci-
ſterna iuxta Cameram, quadragintaduos viros, & non reli-
D quit ex eis quenquam. Cumque abiiſſet inde,inuenit Iona-
dab filium Rechab in occurſum ſibi, & benedixit ei. Et ait
Iehu ad eum, Nũquid eſt cor tuum rectum cum corde meo,
ſicut cor meum cum corde tuo? Et ait Ionadab, Eſt. Si eſt, in-
quit: da mihi manum tuam. Qui dedit ei manum ſuam. At ille
leuauit eum ad ſe in currum,dixitque ad eum, Veni mecum,
& vide zelum meum pro Domino. Et impoſitum currui
ſuo,duxit in Samariam. Et percuſſit omnes qui reliqui fue-
rant de Achab in Samaria,vſque ad vnum iuxta verbum Do-
3.Reg.16.g mini quod locutus eſt per Eliam. Congregauit ergo Iehu
omnem populum,& dixit ad eos, Achab coluit Baal parum,
ego autem colam eum amplius. Nunc igitur omnes prophe-
tas Baal,& vniuerſos ſeruos eius,& eunctos ſacerdotes ipſius
vocate ad me:nullus ſit qui non veniat,ſacrificium enim gran
E de eſt mihi Baal:quicunque defuerit, non viuet. Porrò Iehu
faciebat hoc inſidioſè,vt diſperderet cultores Baal, & dixit,
Sanctificate diem ſolennem Baal. Vocauitque,& miſit in vni
uerſos terminos Iſrael,& venerunt cuncti ſerui Baal:non fuit
reſiduus ne vnus quidem qui non veniret. Et ingreſſi ſunt
templum Baal:& repleta eſt domus Baal, à ſummo vſque ad
ſummum. Dixitque his qui præerant ſuper veſtes, Proferte
veſtimenta vniuerſis ſeruis Baal. Et protulerunt eis veſtes.
Ingreſſusque Iehu,& Ionadab filius Rechab templum Baal,
ait cultoribus Baal, Perquirite, & videte ne quis fortè vobiſ-
cum ſit de ſeruis Domini, ſed vt ſint ſerui Baal ſoli. Ingreſſi
ſunt igitur vt facerent victimas & holocauſta: Iehu autẽ præ-
parauerat ſibi foris octoginta viros, & dixerat eis, Quicunq;
fugerit de hominibus his quos ego adduxero in manus ve-
F ſtras,anima eius erit pro anima illius. Factum eſt autem:cum
completum eſſet holocauſtum, præcepit Iehu militibus &
ducibus ſuis, Ingredimini, & percutite eos, nullus euadat.
Percuſſeruntque eos in ore gladij,& proiecerunt milites &
duces:& ierunt in ciuitatem templi Baal, & protulerunt ſta-
tuam de phano Baal,& combuſſerunt, & cõminuerunt eam.
Deſtruxerunt quoque ædem Baal, & fecerunt pro ea latri-
nas vſque in diem hunc. Deleuit itaq; Iehu Baal de Iſrael: ve-
runtamen à peccatis Ieroboam filij Nabat qui peccare fecit
Iſrael,non receſſit,nec dereliquit vitulos aureos qui erant in
Bethel & in Dan. Dixit autem Dominus ad Iehu, Quia ſtu-
dioſè egiſti quod rectum erat & placebat in oculis meis,& Infra 15.c
omnia quæ erant in corde meo feciſti contra domum Achab:
filij tui vſque ad quartam generationem ſedebunt ſuper thro
G num Iſrael. Porrò Iehu non cuſtodiuit vt ambularet in lege
Domini Dei Iſrael in toto corde ſuo:non enim receſſit à pec
catis Ieroboam,qui peccare fecerat Iſrael. In diebus illis,cœ-
pit Dominus tædere ſuper Iſrael: percuſſitq; eos Hazael in
vniuerſis finibus Iſrael,à Iordane contra orientalem plagam,
omnem terram Galaad & Gad & Ruben & Manaſſe,ab A-
roer quæ eſt ſuper Torrentem Arnon, & Galaad & Baſan.
Reliqua autem verborum Iehu,& vniuerſa quæ fecit, & for-
titudo eius,nonne hæc ſcripta ſunt in libro verborum die-
rum regum Iſrael? Et dormiuit Iehu cum patribus ſuis,ſepe-
lieruntq; eum in Samaria:& regnauit Ioachaz filius eius pro
eo. Dies autem quos regnauit Iehu ſuper Iſrael, viginti &
octo anni ſunt in Samaria.

[redacted]

CAPVT XI.

A Thalia verò mater Ochoziæ, videns mortuum 2.Par.22.d
filium ſuum, ſurrexit, & interfecit omne ſemen
regium. Tollens autem Ioſaba filia regis Ioram,
ſoror Ochoziæ, Ioas filium Ochoziæ, ſurata eſt
eum de medio filiorum regis qui interficiebantur, & nutri-
cem eius de triclinio:& abſcondit eum à facie Athaliæ,vt non
interficeretur. Eratq; cum ea ſex annis clàm in domo Domi-
ni:porrò Athalia regnauit ſuper terrã. Anno autem ſeptimo 2.Par.23.a
miſit Ioiada,& aſſumẽs centuriones,& milites introduxit ad
ſe in templum Domini,pepigitq; cum eis fœdus:& adiurans
eos in domo Domini,oſtendit eis filium regis,& præcepit il
lis,dicens,Iſte eſt ſermo quem facere debetis, Tertia pars ve-
ſtrûm introeat ſabbatho, & obſeruet excubias domus regis.
Tertia autem pars ſit ad portam Sur: & tertia pars ſit ad por-
tam quæ eſt poſt habitaculũ ſcutariorũ: & cuſtodietis excu-
B bias domus,meſſa. Duæ verò partes è vobis,omnes egredien
tes ſabbatho,cuſtodiant excubias domus Domini circa regẽ.
Et vallabitis eum,habẽtes arma in manibus veſtris: ſi quis au-
tem ingreſſus fuerit ſeptum templi,interficiatur:eritiſq; cum
rege introeunte,& egrediente. Et fecerunt centuriones iuxta
omnia quæ præceperat eis Ioiada ſacerdos:& aſſumentes ſin-
guli viros ſuos,qui ingrediebantur ad ſabbathũ, cum his qui
egrediebantur è ſabbatho,venerunt ad Ioiadam ſacerdotem.

Qui dedit eis haſtas,& arma regis Dauid, quæ erant in domo Domini. Et ſteterũt ſinguli habentes arma in manu ſua à parte templi dextera, vſq; ad partem ſiniſtram altaris,& ædis circum regem. C Produxitq; filiũ regis,& poſuit ſuper eũ diadema & teſtimonium: feceruntq; eum regem,& vnxerunt, & plaudentes manu, dixerunt, Viuat rex. Audiuit autem Athalia vocem populi currentis:& ingreſſa ad turbas in templum Domini, vidit regem ſtantẽ ſuper tribunal iuxta morem, & cãtores & tubas prope eum, omnemq; populũ terræ lætantẽ & canentẽ tubis:& ſcidit veſtimenta ſua, clamauitq;, Coniuratio, coniuratio. Præcepit autẽ Ioiada ſacerdos cẽturionibus qui erant ſuper exercitum,& ait eis, Educite eam extra ſepta templi,& quicunq; eam ſecutus fuerit, feriatur gladio. Dixerat enim ſacerdos, Non occidatur in templo Domini. Impoſuerũtq; ei manus,& impegerũt eam per viã introitus equorum, iuxta palatium, & interfecta eſt ibi. Pepigit ergo Ioia- D da fœdus inter Dominũ & regem,& inter populum, vt eſſet populus Domini,& inter regem & populũ. Ingreſſusq; eſt omnis populus terræ templũ Baal,& deſtruxerunt aras eius, [redacted] & imagines contriuerunt validè: Mathan quoq; ſacerdotem Baal, occiderunt coram altari. Et poſuit ſacerdos cuſtodias in domo Domini, tulitq; centuriones,& Cerethi & Phelethi legiones,& omnem populũ terræ, deduxeruntq; regem de domo domini:& venerunt per viã portæ ſcutariorũ in palatiũ, & ſedit ſuper thronũ regũ. Lætatusq; eſt omnis populus terræ,& ciuitas cõquieuit. Athalia autẽ occiſa eſt gladio in domo regis. Septemq; annorũ erat Ioas, cum regnare cœpiſſet.

[redacted]

CAPVT XII.

A 2.Par.24.a ANno ſeptimo Iehu regnauit Ioas: quadraginta annis regnauit in Ieruſalẽ. nomẽ matris eius Sebia, de Berſabee. Fecitq; Ioas rectũ corã domino cunctis diebus quibus docuit eũ Ioiada ſacerdos. Veruntamen excelſa non abſtulit: adhuc enim populus immolabat, & adolebat in excelſis incenſum. Dixitq; Ioas ad ſacerdotes, Omnem pecuniã ſanctorum, quæ illata fuerat in templum Domini à prætereũtibus, quæ offertur pro pretio animæ,& quã ſponte & arbitrio cordis ſui inferũt in templũ Domini: accipiant illã ſacerdotes iuxta ordinẽ ſuum,& inſtaurẽt ſartatecta domus, ſi quid neceſſariũ viderint inſtauratione. B Igitur vſq; ad viceſimũtertiũ annum regis Ioas, nõ inſtaurauerunt ſacerdotes ſartatecta tẽpli. Vocauitq; rex Ioas Ioiadã pontificẽ & ſacerdotes, dicẽs eis, Quare ſartatecta non inſtauratis templi? nolite ergo amplius accipere pecuniã iuxta ordinem veſtrũ, ſed ad inſtaurationẽ templi reddite eã. Prohibitiq; ſunt ſacerdotes vltrà accipere pecuniam à populo,& inſtaurare ſartatecta domus. Et tulit Ioiada pontifex gazophylaciũ vnũ, aperuitq; foramẽ deſuper,& poſuit illud iuxta altare ad dexteram ingredientiũ domum Domini, mittebantq; in eo ſacerdotes qui cuſtodiebãt oſtia, omnem pecuniã quæ deferebatur ad templũ Domini. Cumq; viderent nimiã pecuniã eſſe in gazophylacio, aſcendebat ſcriba regis & pontifex, effundebantq;,& numerabant pecuniã quæ inueniebatur in domo Domini: & dabant eam C iuxta numerũ atq; menſuram in manu eorũ qui præerant cæmentarijs Domus Domini: qui impendebãt eam in fabris lignorum,& in cæmentarijs ijs qui operabantur io domo Domini,& ſartatecta faciebant:& in ijs qui cædebant ſaxa, & vt emerent ligna & lapides qui excidebantur: ita vt impleretur inſtauratio domus Domini in vniuerſis quæ indigebant expenſa ad muniendam domũ. Veruntamen non fiebant ex eadem pecunia hydriæ templi Domini,& fuſcinulæ & thuribula & tubæ,& omne vas aureum & argenteũ, de pecunia quæ inferebatur in templũ Domini. D Iis enim qui faciebant opus, dabatur, vt inſtauraretur templũ Domini: & non fiebat ratio his hominibus qui accipiebãt pecuniam vt diſtribuerent eam artificibus, ſed in fide tractabant eam. Pecuniã verò pro delicto,& pecuniam pro peccatis, non inferebãt in templũ Domini: quia ſacerdotũ erat. D Tunc aſcendit Hazael rex Syriæ,& pugnabat cõtra Geth, cepitq; eam:& direxit faciem ſuam vt aſcenderet in Ieruſalem. Quam ob rem tulit Ioas rex Iuda omnia ſanctificata, quæ conſecrauerat Ioſaphat, & Ioram, & Ochozias patres eius reges Iuda, & quæ ipſe obtulerat: & vniuerſum aurum quod inueniri potuit in theſauris templi Domini,& in palatio regis: miſitq; Hazaeli regi Syriæ,& receſsit ab Ieruſalem. Reliqua autem ſermonũ Ioas,& vniuerſa quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in libro verborum dierũ regum Iuda? Surrexerunt autem ſerui eius,& coniurauerũt inter ſe, percuſſeruntq; Ioas in domo Mello in deſcenſu Sella. Iozachar namq; filius Semaath,& Iozabad filius Somer ſerui eius, percuſſerunt eum & mortuus eſt:& ſepelierunt eum cum patribus ſuis in ciuitate Dauid, regnauitq; Amaſias filius eius pro eo.

[redacted]

CAPVT XIII.

A ANno viceſimotertio Ioas filij Ochoziæ regis Iudæ, regnauit Ioachaz filius Iehu ſuper Iſrael in Samaria decem & ſeptem annis. Et fecit malum coram Domino, ſecutusq; eſt peccata Ieroboam filij Nabat, qui peccare fecit Iſrael, & non declinauit ab eis. Iratusq; eſt furor Domini cõtra Iſrael, & tradidit eos in manu Hazael regis Syriæ,& in manu Benadad filij Hazael cunctis diebus. Deprecatus eſt autem Ioachaz faciem Domini, & audiuit eum Dominus: vidit enim anguſtiam Iſrael, quia attriuerat eos rex Syriæ:& dedit Dominus ſaluatorem Iſrael, & liberatus eſt de manu regis Syriæ: habitaueruntq; filij Iſrael in tabernaculis ſuis, ſicut heri & nudiuſtertius. B Veruntamen non receſſerunt à peccatis domus Ieroboam, qui peccare fecit Iſrael, ſed in ipſis ambulauerunt: ſi quidem & lucus permanſit in Samaria,& nõ ſunt derelicti Ioachaz de populo, niſi quinquaginta equites,& decẽ currus, & decem millia peditum: interfecerat enim eos rex Syriæ, & redegerat quaſi puluerem in tritura areæ. Reliqua autem ſermonũ Ioachaz, & vniuerſa quæ fecit, & fortitudo eius, nónne hæc ſcripta ſunt in libro ſermonũ dierum regum Iſrael? Dormiuitq; Ioachaz cum patribus ſuis,& ſepelierũt eum in Samaria: regnauitq; Ioas filius eius pro eo. Anno triceſimoſeptimo Ioas C regis Iuda regnauit Ioas filius Ioachaz ſuper Iſrael in Samaria ſedecim annis:& fecit quod malũ eſt in conſpectu Domini: non declinauit ab omnibus peccatis Ieroboam filij Nabat, qui peccare fecit Iſrael, ſed in ipſis ambulauit. Reliqua autem ſermonũ Ioas, & vniuerſa quæ fecit, & fortitudo eius quomodo pugnauerit contra Amaſiam regem Iuda, nónne hæc ſcripta ſunt in libro ſermonũ dierum regum Iſrael? Et dormiuit Ioas cum patribus ſuis: Ieroboam autem ſedit ſuper ſolium eius. Porrò Ioas ſepultus eſt in Samaria cum regibus Iſrael. Eliſeus autem ægrotabat infirmitate, qua & mortuus eſt: deſcẽditq; ad eum Ioas rex Iſrael,& flebat corã eo, dicebatq;, Pater mi, pater mi, currus Iſrael & auriga eius. Et ait illi Eliſeus, Affer arcum & ſagittas. Cumq; attuliſſet ad eum arcum & ſagittas, dixit ad regem Iſrael, Pone manum tuam ſuper arcum. Et cum poſuiſſet ille manũ ſuam, ſuperpoſuit Eliſeus manus ſuas manibus regis, & ait, Aperi feneſtram orientalem. Cumque aperuiſſet, dixit Eliſeus, Iace ſagittam. Et iecit. Et ait Eliſeus, Sagitta ſalutis Domini, & ſagitta ſalutis contra Syriam: percutiesq; Syriam in Aphec, donec conſumas eam. Et ait, Tolle ſagittas. Qui cum tuliſſet, D ruſum dixit ei, Percute iaculo terram. Et cum percuſsiſſet

tribus vicibus,& ſtetiſſet, iratus eſt vir Dei cōtra eum, & ait,
Si percuſsiſſes quinquies, aut ſexies, ſiue ſepties, percuſsiſſes
Syriam vſq; ad conſummationem: nunc autem tribus vicibus
[redacted] percuties eam. Mortuus eſt ergo Eliſeus,& ſepelierunt eum.
Latrunculi autem de Moab venerunt in terram in ipſo anno.
Quidam autem ſepelientes hominem, viderunt latrunculos,
Eccle.48 b & proiecerunt cadauer in ſepulchro Eliſei. Quod cum teti-
[redacted] giſſet oſſa Eliſei, reuixit homo,& ſtetit ſuper pedes ſuos. Igi-
tur Hazael rex Syriæ afflixit Iſrael cūctis diebus Ioachaz: &
miſertus eſt Dominus eorum,& reuerſus eſt ad eos propter
pactum ſuum quod habebat cū Abraham & Iſaac & Iacob:
& noluit diſperdere eos, neq; proijcere penitus vſq; in præ-
ſens tempus. Mortuus eſt autem Hazael rex Syriæ,& regna-
uid Benadad filius eius pro eo. Porrò Ioas filius Ioachaz, tu-
lit vrbes de manu Benadad filij Hazael, quas tulerat de manu
Ioachaz patris ſui iure prælij: tribus vicibus percuſsit eum
Ioas,& reddidit ciuitates Iſrael.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A N anno ſecūdo Ioas filij Ioachaz regis Iſrael
2.Par.25 a regnauit Amaſias filius Ioas regis Iuda. Vi-
gintiquinq; annorū erat cū regnare cœpiſſet:
viginti autē & nouē annis regnauit in Ieruſa-
lem: nomē matris eius Ioadan de Ieruſalē. Et
fecit rectū coram Domino, veruntamen non vt Dauid pater
eius: Iuxta omnia quæ fecit Ioas pater ſuus fecit: niſi hoc tan-
tum quòd excelſa nō abſtulit: adhuc enim populus adolebat
& immolabat incēſum in excelſis. Cumq; obtinuiſſet regnū,
B percuſsit ſeruos ſuos qui interfecerant regē patrem ſuū: filios
autem eorū qui occiderāt, non occidit, iuxta quod ſcriptū eſt
in libro legis Moyſi, ſicut præcepit Dominus, dicens, Non
Deut.24 c morientur patres pro filijs, neq; filij morientur pro patribus?
Ezec.18 e ſed vnuſquiſq; in peccato ſuo morietur. Ipſe percuſsit Edom
in valle Salinarū, decem millia,& apprehendit Petrā in præ-
lio, vocauitq; nomen eius Iectehel, vſq; in præſentem diem.
Tunc miſit Amaſias nuntios ad Ioas filiū Ioachaz, filij Iehu
regis Iſrael, dicēs, Veni,& videamus nos. Remiſitq; Ioas rex
Iſrael ad Amaſiam regem Iuda, dicens, Carduus Libani miſit
ad cedrum, qui eſt in Libano, dicens, Da filiā tuam filio meo
C vxorem. Tranſieruntq; beſtiæ ſaltus, quæ ſunt in Libano, &
conculcauerunt carduū. Percutiens inualuiſti ſuper Edom,
& ſubleuauit te cor tuum: contentus eſto gloria,& ſede in do
mo tua: quare prouocas malum, vt cadas tu & Iudas tecum?
Et non acquieuit Amaſias: aſcenditq; Ioas rex Iſrael,& vide-
rūt ſe, ipſe & Amaſias rex Iuda in Bethſámes oppido Iudæ,
Percuſſusq; eſt Iuda corā Iſrael,& fugerūt vnuſquiſq; in ta-
bernacula ſua. Amaſiā verò regem Iuda filiū Ioas filij Ocho-
ziæ cepit Ioas rex Iſrael in Bethsámes,& adduxit eum in Ie-
D ruſalem:& interrupit murū Ieruſalem, à porta Ephráim vſq;
[redacted] ad portam anguli, quadringētis cubitis. Tulitq; omne aurum
& argentum,& vniuerſa vaſa quæ inuenta ſunt in domo Do-
mini,& in theſauris regis,& obſides,& reuerſus eſt in Sama-
riam. Reliqua autem verborū Ioas quæ fecit,& fortitudo eius
qua pugnauit contra Amaſiā regem Iuda, nónne hæc ſcripta
ſunt in libro ſermonū dierum regū Iſrael? Dormiuitq; Ioas
[redacted] cum patribus ſuis,& ſepultus eſt in Samaria cum regibus Iſ-
rael:& regnauit Ieroboā filius eius pro eo. Vixit autē Ama-
ſias filius Ioas rex Iuda, poſtquā mortuus eſt Ioas filius Ioa-
chaz regis Iſrael vigintiquinq; annis. Reliqua autē ſermonū
Amaſiæ, nónne hæc ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum
E regum Iuda? Factaq; eſt contra eum coniuratio in Ieruſalē: at
ille fugit in Lachis. Miſeruntq; poſt eū in Lachis,& interfe-
cerunt eum ibi. Et aſportauerūt in equis, ſepultusq; eſt in Ie-
ruſalem cum patribus ſuis in ciuitate Dauid. Tulit autē vni-
uerſus populus Iudæ Azariam annos natū ſedecim,& con- 2.Par.26 a
ſtituerunt eū regem pro patre eius Amaſia. Ipſe ædificauit
F Ailam.& reſtituit eam Iudæ, poſtquā dormiuit rex cum pa-
tribus ſuis. Anno quintodecimo Amaſiæ filij Ioas regis Iu-
da, regnauit Ieroboam filius Ioas regis Iſrael in Samaria qua-
draginta & vno anno:& fecit quod malū eſt coram Domino.
Noo receſsit ab omnibus peccatis Ieroboam filij Nabat, qui
peccare fecit Iſrael. Ipſe reſtituit terminos Iſrael ab introitu
Emath, vſq; ad Mare ſolitudinis, iuxta ſermonem Domini
Dei Iſrael, quem locutus eſt per ſeruum ſuum Ionam filium
Amathi prophetam, qui erat de Geth quæ eſt in Opher. Vi-
G dit enim Dominus afflictionem Iſrael amarā nimis, & quòd
conſumpti eſſent vſq; ad clauſos carcere & extremos, & non
eſſet qui auxiliaretur Iſrael. Nec locutus eſt Dominus vt de-
leret nomen Iſrael de ſub cœlo, ſed ſaluauit eos in manu Ie-
roboam filij Ioas. Reliqua autem ſermonū Ieroboam,& vni-
uerſa quæ fecit,& fortitudo eius qua præliatus eſt,& quo-
modo reſtituit Damaſcum,& Emath Iudæ in Iſrael: nónne
hæc ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum regum Iſrael?
Dormiuitq; Ieroboam cum patribus ſuis regibus Iſrael, &
regnauit Zacharias filius eius pro eo.

[redacted]

CAPVT XV.

A Nno viceſimoſeptimo Ieroboam regis Iſrael re-
gnauit Azarias filius Amaſiæ regis Iuda. Sede-
cim annorū erat, cum regnare cœpiſſet, & quin-
quagintaduobus annis regnauit in Ieruſalem: no-
men matris eius Iechelia de Ieruſalē. Fecitq; quod erat placi-
tum coram Domino, iuxta omnia quæ fecit Amaſias pater
eius. Veruntamen excelſa non eſt demolitus: adhuc populus
ſacrificabat,& adolebat incenſum in excelſis. Percuſsit autem 2.Par.26 d
Dominus regem,& fuit leproſus vſq; in diem mortis ſuæ, &
habitabat in domo libera ſeorſum: Ioatham verò filius regis
B gubernabat palatium,& iudicabat populū terræ. Reliqua au-
tem ſermonum Azariæ, & vniuerſa quæ fecit, nónne hæc
ſcripta ſunt in libro verborum dierum regum Iuda? Et dor-
miuit Azarias cum patribus ſuis: ſepelieruntq; eum cum ma-
ioribus ſuis in ciuitate Dauid, & regnauit Ioatham filius eius
pro eo. Anno triceſimooctauo Azariæ regis Iudæ, regnauit
Zacharias filius Ieroboam ſuper Iſrael in Samaria ſex men-
ſibus:& fecit quod malum eſt coram Domino. ſicut fecerant
patres eius: non receſsit à peccatis Ieroboam filij Nabat, qui
peccare fecit Iſrael. Coniurauit autem contra eum Sellum fi-
C lius Iabes: percuſsitq; eū palàm,& interfecit, regnauitq; pro
eo. Reliqua autem verborum Zachariæ, nónne hæc ſcripta
ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael? Iſte eſt ſer- Suprà 10 f
mo Domini quem locutus eſt ad Iehu, dicens. Filij tui vſque
ad quartam generationem ſedebūt de te ſuper thronū Iſrael.
Factumq; eſt ita. Sellum filius Iabes regnauit triceſimonono
anno Azariæ regis Iudæ: regnauit autem vno mēſe in Sama-
ria. Et aſcendit Manahem filius Gadi de Therſa: venitq; in Sa
mariam,& percuſsit Sellum filiū Iabes in Samaria,& interfe-
cit eum, regnauitq; pro eo. Reliqua autem verborū Sellum,
& coniuratio eius, per quam tetendit inſidias: nónne hæc ſcri-
D pta ſunt in libro ſermonum dierum regum Iſrael? Tunc per-
cuſsit Manahem Thapſam,& omnes qui erant in ea,& ter- [redacted]
minos eius de Therſa, noluerant enim aperire ei: & interfecit
omnes prægnantes eius,& ſcidit eas. Anno triceſimonono
Azariæ regis Iudæ regnauit Manahem filius Gadi ſuper Iſ-
rael decem annis in Samaria. Fecitq; quod erat malum coram
Domino: non receſsit à peccatis Ieroboam filij Nabat, qui
peccare fecit Iſrael cunctis diebus eius. Veniebat Phul rex
Aſſyriorum in terram,& dabat Manahem Phul mille talen-
ta argenti, vt eſſet ei in auxilium,& firmaret regnum eius.

Indixitq;

Indixitq́; Manahem argentū ſuper Iſrael cunctis potētibus,
& diuitibus, vt daret regi Aſſyriorū quinquaginta ſiclos, ar-
genti per ſingulos:reuerſusq́; eſt rex Aſſyriorum, & non eſt
moratus in terra. Reliqua autem ſermonū Manahem, & vni-
uerſa quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in libro ſermonū die-
E rum regum Iſrael? Et dormiuit Manahem cum patribus ſuis:
regnauitq́; Phaceia filius eius pro eo. Anno quinquageſimo
Azariæ regis Iudæ, regnauit Phaceia filius Manahem ſuper
Iſrael in Samaria biennio:& fecit quod erat malū coram Do-
mino:non receſsit à peccatis Ieroboam filij Nabat, qui pec-
care fecit Iſrael. Coniurauit autē aduerſus eum Phacee filius
Romeliæ, dux eius, & percuſsit eum in Samaria, in turre do-
mus regiæ iuxta Argob, & iuxta Arie: & cū eo quinquagin-
ta viros de filijs Galaaditarū, & interfecit eū, regnauitq́; pro
eo. Reliqua autem ſermonum Phaceia, & vniuerſa quæ fecit,
nónne hæc ſcripta ſunt io libro ſermonū dierum regū Iſrael?
Anno quinquageſimo ſecundo Azariæ regis Iudæ, regnauit
Phacee filius Romeliæ ſuper Iſrael in Samaria viginti anois.
Et fecit quod erat malū coram Domino:non receſsit à pecca-
F tis Ieroboā filij Nabat, qui peccare fecit Iſrael. In diebus Pha
cee regis Iſrael venit Theglathphalaſar rex Aſſur, & cepit
Aion, & Abel, domum Maacha, & Ianoe, & Cedes, & Aſor,
& Galaad, & Galilæam, & vniuerſam terram Nephthali: &
tranſtulit eos in Aſſyrios. Coniurauit autē, & tetendit inſidias
Oſee filius Ela contra Phacee filiū Romeliæ, & percuſsit eū,
& interfecit: regnauitq́; pro eo viceſimo anno Ioatham filij
Oziæ. Reliqua autem ſermonū Phacee, & vniuerſa quæ fe-
cit, nónne hæc ſcripta ſunt in libro ſermonū dierum regum
Iſrael? Anno ſecūdo Phacee filij Romeliæ regis Iſrael, regna
2.Par.27 a uit Ioatham filius Oziæ regis Iuda. Viginti quinq; annorum
G erat cum regnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnauit in Ieru-
ſalem:nomen matris eius, Ieruſa filia Sadoc. Fecitq́; quod erat
placitum coram Domino:iuxta omnia quæ fecerat Ozias pa
ter ſuus operatus eſt. Veruntamen excelſa nō abſtulit: adhuc
populus immolabat, & adolebat incenſum in excelſis: ipſe
ædificauit portam domus Domini ſublimiſsimam. Reliqua
autem ſermonum Ioatham, & vniuerſa quæ fecit, nónne hæc
ſcripta ſunt in libro verborum dierum regum Iuda? In diebus
illis cœpit Dominus mittere in Iudam Raſin regem Syriæ,
& Phacee filium Romeliæ. Et dormiuit Ioatham cum patri-
bus ſuis, ſepultusq́; eſt cum eis in ciuitate Dauid patris ſui, &
regnauit Achaz filius eius pro eo.

[redacted].

CAPVT XVI.

A
2.Par.28 a ANno decimoſeptimo Phacee filij Romeliæ, re-
gnauit Achaz filius Ioatham regis Iuda. Viginti
annorū erat Achaz cum regnare cœpiſſet, & ſe-
decim annis regnauit in Ieruſalem: nō fecit quod
erat placitū in conſpectu Domini Dei ſui, ſicut Dauid pater
eius. Sed ambulauit in via regū Iſrael: inſuper & filium ſuum
conſecrauit, transferens per ignem ſecundū idola gentiū, quæ
diſsipauit Dominus coram filijs Iſrael. Immolabat quoq; vi-
ctimas, & adolebat incenſum in excelſis, & in collibus, & ſub
omni ligno frondoſo. Tunc aſcendit Raſin rex Syriæ, & Pha Eſaie 7 a
cee filius Romeliæ rex Iſrael in Ieruſalē ad præliandū:cumq́;
obſiderent Achaz, nō valuerunt ſuperare eum. In tēpore illo
reſtituit Raſin rex Syriæ Ailam Syriæ, & eiecit Iudæos de
B Aila:& Idumæi venerunt in Ailam, & habitauerunt ibi vſq;
in diem hanc. Miſit autem Achaz nuntios ad Theglathpha- [redacted]
laſar regem Aſſyriorū, dicens, Seruus tuus, & filius tuus ego
ſum:aſcende, & ſaluū me fac de manu regis Syriæ, & de ma-
nu regis Iſrael, qui conſurrexerunt aduerſum me. Et cū col-
legiſſet Achaz argentū & aurum quod inueniri potuit in do-
mo Domini, & in theſauris regis, miſit regi Aſſyriorū mune-
ra. Qui & acquieuit volūtati eius:aſcendit enim rex Aſſyrio-
rum in Damaſcum, & vaſtauit eam:& tranſtulit habitatores
eius Cyrenen, Raſin autem interfecit. Perrexitq́; rex Achaz
in occurſum Theglathphalaſar regi Aſſyriorū in Damaſcū:
cumq́; vidiſſet altare Damaſci, miſit rex Achaz ad Vriam ſa-
cerdotem exemplar eius, & ſimilitudinem iuxta omne opus
C eius. Extruxitq́; Vrias ſacerdos altare:iuxta omnia quæ præ-
ceperat rex Achaz de Damaſco, ita fecit ſacerdos Vrias, do-
nec veniret rex Achaz de Damaſco. Cumq́; veniſſet rex de
Damaſco, vidit altare, & veneratus eſt illud:aſcenditq́;, & im-
molauit holocauſta, & ſacrificiū ſuum, & libauit libamina, &
fudit ſanguinem pacificorū, quæ obtulerat ſuper altare. Por-
rò altare æreum, quod erat coram Domino, tranſtulit de facie
templi, & de loco altaris, & de loco templi Domini:poſuitq́;
illud ex latere altaris ad aquilonē. Præcepit quoq; rex Achaz
Vriæ ſacerdoti, dicēs, Super altare maius offer holocauſtum
matutinum, & ſacrificiū veſpertinum, & holocauſtū regis, &
ſacrificiū eius, & holocauſtum vniuerſi populi terræ, & ſacri-
ficia eorū, & libamina eorū: & omnem ſanguinē holocauſti,
& vniuerſum ſanguinem victimæ ſuper illud effundes: altare
D verò æreum erit paratum ad voluntatem meam. Fecit igitur
Vrias ſacerdos juxta omnia quæ præceperat rex Achaz. Tu-
lit autē rex Achaz celatas baſes, & luterem, qui erat deſuper:
& mare depoſuit de bobus æreis, qui ſuſtentabant illud, &
poſuit ſuper pauimentū ſtratum lapide. Muſach quoq; ſab-
bathi, quod ædificauerat in templo:& ingreſſum regis exte-
rius, conuertit in templū Domini, propter regem Aſſyriorū.
Reliqua autem verborum Achaz quæ fecit, nónne hæc ſcri-
pta ſunt in libro ſermonum dierū regum Iuda? Dormiuitq́;
Achaz cum patribus ſuis, & ſepultus eſt cum eis in ciuitate
Dauid, & regnauit Ezechias filius eius pro eo.

[redacted].

CAPVT XVII.

A ANno duodecimo Achaz regis Iuda, regnauit [redacted]
Oſee filius Ela in Samaria ſuper Iſrael nouē an-
nis. Fecitq́; malum coram Domino:ſed non ſicut
reges Iſrael qui ante eum fuerunt. Contra hunc
aſcendit Salmanaſar rex Aſſyriorū, & factus eſt ei Oſee ſer-
uus, reddebatq́; illi tributa. Cumq́; deprehēdiſſet rex Aſſyrio
rum Oſee, quòd rebellare nitēs, miſiſſet nuntios ad Sua regē
Aegypti, ne præſtaret tributa regi Aſſyriorum ſicut ſingulis
annis ſolitus erat, obſedit eum, & vinctum miſit in carcerem.
Peruagatusq́; eſt omnē terrā: & aſcendens, Samariā, obſedit
eam tribus annis. Anno autē nono Oſee, cepit rex Aſſyrio- Infra 18 c
B rum Samariam, & tranſtulit Iſrael in Aſſyrios: poſuitq́; eos
in Hala, & in Habor iuxta fluuiū Gozan, in ciuitatibus Me-
dorum. Factum eſt enim, cum peccaſſent filij Iſrael Domi- [redacted]
no Deo ſuo, qui eduxerat eos de terra Aegypti, de manu Pha
raonis regis Aegypti, coluerunt deos alienos. Et ambulaue-
runt iuxta ritum gentiū quas cōſumpſerat Dominus in con-
ſpectu filiorum Iſrael, & regū Iſrael: quia ſimiliter fecerant.
Et irrita-

Et irritauerunt filij Iſrael verbis non rectis Dominũ Deum
G ſuum:& ædificauerũt ſibi excelſa in cũctis vrbibus ſuis à tur-
re cuſtodum vſq; ad ciuitatem munitam. Feceruntq; ſibi ſta-
tuas & lucos in omni colle ſublimi,& ſubter omne lignũ ne-
moroſum:& adolebant ibi incenſum ſuper aras in morem
gentiũ quas trãſtulerat Dominus à facie eorum:feceruntque
verba peſsima irritantes Dominũ,& coluerunt Immunditias
de quibus præceperat eis Dominus ne facerent verbum hoc.
Et teſtificatus eſt Dominus in Iſrael & in Iuda per manum
Hiere.25 b. omnium Prophetarũ & Videntiũ,dicens,Reuertimini à vijs
veſtris peſsimis, & cuſtodite præcepta mea & ceremonias,
iuxta omnem legẽ quã præcepi patribus veſtris:& ſicut miſi
ad vos in manu ſeruorũ meorũ Prophetarum. Qui non au-
dierunt,ſed indurauerunt ceruicẽ ſuam iuxta ceruicẽ patrum
ſuorum qui noluerunt obedire Domino Deo ſuo. Et abiece-
C runt legitima eius,pactũ quod pepigit cum patribus eorũ,&
teſtificationes quibus teſtificatus eſt eos: ſecutiq; ſunt vani-
tates,& vanè egerunt:& ſecuti ſunt gentes quæ erant per cir-
cuitum eorum,ſuper quibus præceperat Dominus eis vt nõ
facerent ſicut & illæ faciebant. Et dereliquerunt omnia præ-
cepta Domini Dei ſui:feceruntq; ſibi conflatiles,duos vitu-
los,& lucos,& adorauerunt vniuerſam militiam cœli: ſeruie-
[redacted] runtq; Baal,& cõſecrauerũt filios ſuos,& filias ſuas per ignẽ:
& diuinationibus inſeruiebant & augurijs: & tradiderunt ſe
vt facerent malũ coram Domino, vt irritarent eum. Iratusq;
eſt Dominus vehementer Iſraeli,& abſtulit eos à conſpectu
ſuo,& non remanſit niſi tribus Iuda tantummodo. Sed nec
ipſe Iuda cuſtodiuit mandata Domini Dei ſui: verùm ambu-
lauit in erroribus Iſrael,quos operatus fuerat. Proiecitq; Do-
D minus omne ſemẽ Iſrael,& afflixit eos,& tradidit eos in ma-
3.Reg.12 c nu diripientium, donec proijceret eos à facie ſua:ex eo iam
tempore,quo ſciſſus eſt Iſrael à domo Dauid,& cõſtituerũt
ſibi regem Ieroboam filiũ Nabat: ſeparauit enim Ieroboam
Iſrael à Domino,& peccare eos fecit peccatum magnum. Et
ambulauerunt filij Iſrael in vniuerſis peccatis Ieroboam quæ
fecerat:non receſſerunt ab eis, vſquequo Dominus auferret
Hiere.25 b Iſrael à facie ſua,ſicut locutus fuerat in manu omnium ſeruo-
rum ſuorũ Prophetarũ:tranſlatusq; eſt Iſrael de terra ſua in
Aſſyrios vſq; in diem hanc. Adduxit autem rex Aſſyriorũ de
Babylone,& de Cutha,& de Aua,& de Emath,& de Sephar
[redacted] uáim:& collocauit eos in ciuitatibus Samariæ pro filijs Iſrael:
qui poſſederunt Samariam, & habitauerunt in vrbibus eius.
Cumq; ibi habitare cœpiſſent,nõ timebant Dominũ: & im-
miſit in eos Dominus leones qui interficiebant eos. Nuntia-
tumq; eſt regi Aſſyriorũ,& dictũ, Gentes quas trãſtuliſti,&
habitare feciſti in ciuitatibus Samariæ, ignorãt legitima Dei
E terræ,& immiſit in eos Dominus leones:& ecce, interficiunt
eos,eo quòd ignorent ritum Dei terræ. Præcepit autem rex
Aſſyriorũ,dicens. Ducite illuc vnũ de ſacerdotibus,quos in-
de captiuos adduxiſtis,& vadat,& habitet cum eis: & doceat
eos legitima Dei terræ. Igitur cum veniſſet vnus de ſacerdo-
tibus his qui captiui ducti fuerant de Samaria, habitauit in
[redacted] Bethel,& docebat eos quomodo colerent Dominũ. Et vna-
quæq; gens fabricata eſt deum ſuum:poſueruntq; eos in pha
nis excelſis quæ fecerant Samaritæ gens & gens in vrbibus
ſuis in quibus habitabant. Viri enim Babylonij fecerunt So-
F cothbenoth:viri autem Cuthæi fecerunt Nergel: & viri de
Emath fecerunt Aſima. Porrò Heuæi fecerunt Nebahaz &
Tharthac. Hi autem qui erant de Sepharuáim, comburebant
filios ſuos igni, Adramélech & Anamélech dijs Sepharuáim,
& nihilominus colebant Dominũ. Fecerunt autẽ ſibi de no-
[redacted] uiſsimis ſacerdotes excelſorum, & ponebant eos in phanis
ſublimibus. Et cum Dominũ colerent, dijs quoq; ſuis ſeruie-
bant iuxta conſuetudinem gentiũ,de quibus tranſlati fuerant
Samariã. Vſq; in præſentẽ diem morẽ ſequũtur antiquũ:non
timent Dominũ,neq; cuſtodiunt ceremonias eius,atq; iudi-
Gene.32 f cia & legem & mandatũ quod præceperat Dominus filijs Ia-
cob,quem cognominauit Iſrael: & percuſſerat cũ eis pactũ,
G & mandauerat eis,dicens,Nolite timere deos alienos, & non
adoretis eos,neq; colatis eos,& non immoletis eis. Sed Do-
minum Deum veſtrũ qui eduxit vos de terra Aegypti in for
titudine magna,& in brachio extento:ipſum timete,& illum
adorate,& ipſi immolate. Ceremonias quoq;,& iudicia & le-
gem & mandatũ quod ſcripſi vobis,cuſtodite,vt faciatis cun-
ctis diebus:& non timeatis deos alienos. Et pactũ quod per-
cuſsit vobiſcum,nolite obliuiſci:nec colatis deos alienos, ſed
Dominũ Deum veſtrum timete, & ipſe eruet vos de manu
omnium inimicorum veſtrorũ. Illi verò non audierunt, ſed
iuxta conſuetudinẽ ſuam priſtinã perpetrabant. Fuerunt igi-
tur gentes iſtæ timẽtes quidem Dominũ,ſed nihilominus &
idôlis ſuis ſeruientes:nam filij eorũ,& nepotes,ſicut fecerunt
patres ſui,ita faciunt vſq; in præſentem diem.

[redacted]

CAPVT XVIII.

A ANno tertio Oſee filij Ela regis Iſrael, regnauit 2.Par.29 a
Ezechias filius Achaz regis Iuda. Vigintiquinq;
annorũ erat,cũ regnare cœpiſſet: & vigintinouẽ
annis regnauit in Ieruſalẽ,nomẽ matris eius Abi
filia Zachariæ. Fecitq; quod erat bonũ corã Domino, iuxta
omnia quæ fecerat Dauid pater eius. Ipſe diſsipauit excelſa,
& cõtriuit ſtatuas,& ſuccidit lucos,cõfregitq; ſerpẽtẽ æneũ,
quẽ fecerat Moyſes: ſiquidẽ vſq; ad illud tẽpus filij Iſrael ado [redacted]
lebãt ei incẽſum:vocauitq; nomẽ eius Nehuſtã. In Domino
B Deo Iſrael ſperauit:itaq; poſt eũ non fuit ſimilis ei de cũctis
regibus Iuda,ſed neq; in his qui ante eũ fuerũt:& adhæſit Do
mino,& nõ receſsit à veſtigijs eius,fecitq; mandata eius quæ
præceperat Dominus Moyſi. Vnde & erat Dominus cũ eo, Nume.21 c
& in cũctis ad quæ procedebat,ſapiẽter ſe agebat. Rebellauit Laus Eze-
quoq; contra regẽ Aſſyriorũ,& nõ ſeruiuit ei. Ipſe percuſsit chiæ.
Philiſthæos vſq; ad Gazã,& omnes terminos eorum,à turre
cuſtodum vſq; ad ciuitatem munitã. Anno quarto regis Eze-
chiæ,qui erat annus ſeptimus Oſee filij Ela regis Iſrael,aſcẽ-
C dit Salmanaſar rex Aſſyriorũ in Samariã, & oppugnauit eã,
& cepit. Nam poſt annos tres,anno ſexto Ezechiæ,id eſt no-
no anno Oſee regis Iſrael,capta eſt Samaria:& tranſtulit rex Supra 17 a
Aſſyriorũ Iſrael in Aſſyrios,collocauitq; eos in Hala,& in
Habor fluuijs Gozan,in ciuitatibus Medorũ: quia nõ audie-
runt vocẽ Domini Dei ſui,ſed prætergreſsi ſunt pactũ eius:
omnia quæ præceperat Moyſes ſeruus Domini,nõ audierũt,
neq; fecerũt. Anno quartodecimo regis Ezechiæ, aſcẽdit Sẽ- 2.Par.32 a
nacherib rex Aſſyriorũ,ad vniuerſas ciuitates Iuda munitas: Eſaiæ 36 a
& cepit eas. Tunc miſit Ezechias rex Iuda nuntios ad regem Eccle.48 c
D Aſſyriorum in Lachis,dicens, Peccaui,recede à me, & omne
quod impoſueris mihi,ferã. Indixit itaq; rex Aſſyriorũ Eze-
chiæ regi Iudæ,trecẽta talenta argẽti, & triginta talenta auri.
Deditq; Ezechias omne argentũ quod repertũ fuerat in do-
mo Domini,& in theſauris regis. In tẽpore illo cõfregit Eze
chias valuas templi Domini,& laminas auri quas ipſe affixe-
rat,& dedit eas regi Aſſyriorum. Miſit autẽ rex Aſſyriorum
Tharthã, & Rabſaris, & Rabſacẽ de Lachis ad regẽ Ezechiã
cum manu valida, Ieruſalẽ:qui cũ aſcẽdiſſent,venerũt Ieruſa- [redacted]
lẽ,& ſteterũt iuxta aquæductũ piſcinæ ſuperioris,quæ eſt in
via Agri fullonis. Vocaueruntq; regẽ:egreſſus eſt autẽ ad eos
Eliacim filius Helciæ præpoſitus domus,& Sobna ſcriba, &
Ioahe filius Aſaph à commẽtarijs. Dixitq; ad eos Rabſaces,
Loquimini Ezechiæ, Hæc dicit rex magnus, rex Aſſyriorũ,
E Quæ eſt iſta fiducia qua niteris? Forſitan iniſti cõſiliũ,vt præ-
pares te ad præliũ:in quo cõfidis,vt audeas rebellare? An ſpe-
ras in baculo arũdineo atq; confracto, Aegypto, ſuper quem
ſi incubuerit homo, comminutus ingredietur manum eius,
& perforabit eam:ſic eſt Pharao rex Aegypti, omnibus qui [redacted]
confidunt in ſe. Quòd ſi dixeritis mihi, In Domino Deo
noſtro

noſtro habemus fiduciam:nónne iſte eſt cuius abſtulit Eze-
chias excelſa & altaria:& præcepit Iudæ & Ieruſalem, Ante
altare hoc adorabitis in Ieruſalē. Nunc igitur tranſite ad Do-
minum meum regem Aſſyriorum, & dabo vobis duo millia
equorū,& videte an habere valeatis aſcenſores eorū. Et quo-
modo poteſtis reſiſtere ante vnum ſatrapā de ſeruis domini
mei minimis? An fiduciam habes in Aegypto propter currus
& equites? Nunquid ſine domini voluntate aſcendi ad locum
F iſtum,vt demolirer eum? Dominus dixit mihi, Aſcende ad
terram hanc,& demolire eam. Dixerunt autem Eliacim filius
Helciæ,& Sobna ſcriba,& Ioahe, Rabſaci, Precamur vt lo-
quaris nobis ſeruis tuis Syriacè, ſiquidem intelligimus hanc
linguā:& non loquaris nobis Iudaicè audiēte populo qui eſt
ſuper murum. Reſponditq; eis Rabſaces, dicens, Nunquid ad
Dominū tuum,& ad te miſit me Dominus meus,vt loquerer
ſermones hos,& non potius ad viros qui ſedent ſuper murū,
vt comedant ſtercora ſua,& bibant vrinā ſuam vobiſcū? Stetit
itaq; Rabſaces,& exclamauit voce magna Iudaicè,& ait, Au-
[redacted] dite verba regis magni,regis Aſſyriorū. Hæc dicit rex, Non
vos ſeducat Ezechias: non enim poterit eruere vos de manu
mea. Neq; fiduciā vobis tribuat ſuper Dominū,dicēs, Eruens
liberabit nos Dominus, & non tradetur ciuitas hæc in manu
G regis Aſſyriorū. Nolite audire Ezechiā. Hæc enim dicit rex
Aſſyriorum, Facite mecū quod vobis eſt vtile,& egredimini
ad me:& comedet vnuſquiſq; de vinea ſua, & de ficu ſua:&
bibetis aquas de ciſternis veſtris,donec veniam,& transferam
vos in terrā quæ ſimilis eſt terræ veſtræ, in terram fructiferā,
& fertilem vini,terrā panis & vinearū,terram oliuarū, & olei
ac mellis:& viuetis,& nō moriemini. Nolite audire Ezechiā,
qui vos decipit,dicens, Dominus liberabit nos. Nunquid li-
berauerunt dij gentiū terram ſuam de manu regis Aſſyriorū?
Vbi eſt deus Emath,& Arphad? Vbi eſt deus Sepharuáim,
Ana & Aua? nunquid liberauerunt Samariam de manu mea?
Quinam illi ſunt in vniuerſis dijs terrarū,qui eruerunt regio-
nem ſuā de manu mea,vt poſsit eruere Dominus Ieruſalem
de manu mea? Tacuit itaq; populus,& nō reſpondit ei quic-
quam:ſi quidem præceptū regis acceperant vt nō reſponde-
rent ei. Venitq; Eliacim filius Helciæ, præpoſitus domus, &
Sobna ſcriba,& Ioahe filius Aſaph à commentarijs, ad Eze-
chiam ſciſsis veſtibus,& nuntiauerunt ei verba Rabſacis.

[redacted]. CAPVT XIX.

A Q Væ cum audiſſet Ezechias rex, ſcidit veſtimenta
ſua,& opertus eſt ſacco,ingreſſusq; eſt domum
Domini. Et miſit Eliacim præpoſitū domus, &
Sobnam ſcribam,& ſenes de ſacerdotibus oper-
tos ſaccis,ad Eſaiam prophetam filium Amos. Qui dixerunt
Eſaie 37 a ei. Hæc dicit Ezechias, Dies tribulationis,& increpationis,&
blaſphemiæ dies iſte: venerunt filij vſq; ad partum, & vires
non habet parturiēs. Si fortè audiat Dominus Deus tuus vni-
uerſa verba Rabſacis, quem miſit rex Aſſyriorum dominus
ſuus,vt exprobraret Deum viuētem,& argueret verbis quæ
audiuit Dominus Deus tuus: & fac orationem pro reliquijs
quæ repertæ ſunt. Venerunt ergo ſerui regis Ezechiæ ad E-
ſaiam. Dixitq; eis Eſaias, Hæc dicetis domino veſtro, Hæc
dicit Dominus, Noli timere à facie ſermonum quos audiſti,
B quibus blaſphemauerūt pueri regis Aſſyriorū me. Ecce ego
[redacted] immittam ei ſpiritū,& audiet nuntiū,& reuertetur in terram
ſuam,& deijciam eum gladio in terra ſua. Reuerſus eſt ergo
Rabſaces, & inuenit regem Aſſyriorum expugnātem Lob-
nam:audierat enim quòd receſsiſſet de Lachis. Cumq; audiſ-
ſet de Tharáca rege Aethiopiæ, dicentes, Ecce, egreſſus eſt
[redacted] vt pugnet aduerſum te: & iret contra eum, miſit nuntios ad
Ezechiam, dicens, Hæc dicite Ezechiæ regi Iuda, Non te ſe-
ducat Deus tuus, in quo habes fiduciam:neq; dicas, Non tra-
detur Ieruſalem in manus regis Aſſyriorū. Tu enim ipſe au-
diſti quæ fecerunt reges Aſſyriorum vniuerſis terris, quomo
do vaſtauerunt eas: tu ergo ſolus poteris liberari? Nunquid
C liberauerunt dij gentium ſingulos, quos vaſtauerunt patres
mei, Gozan videlicet,& Harā,& Reſeph,& filios Eden,qui
erant in Thelaſſar? Vbi eſt rex Emath,& rex Arphad,& rex
ciuitatis Sepharuáim, Ana,& Aua? Itaq; cum accepiſſet Eze-
chias literas de manu nuntiorum, & legiſſet eas, aſcendit in
domum Domini,& expandit eas coram Domino, & orauit
in conſpectu eius, dicens, Domine Deus Iſrael. qui ſedes ſu- [redacted]
per Cherubim,tu es Deus ſolus regum omnium terræ: tu fe-
ciſti cœlum & terram. Inclina aurem tuam & audi:aperi Do-
mine oculos tuos,& vide, & audi omnia verba Sennacherib,
qui miſit vt exprobraret Deum viuentē. Verè Domine diſ-
D ſipauerunt reges Aſſyriorum gentes,& terras earum. Et mi-
ſerunt deos eorū in ignem:non enim erant dij, ſed opera ma-
nuum hominū ex ligno & lapide,& perdiderunt eos. Nunc
igitur Domine Deus noſter, ſaluos nos fac de manu eius, vt
ſciant omnia regna terræ quia tu es Dominus Deus ſolus.
Miſit autem Eſaias filius Amos ad Ezechiam, dicens, Hæc [redacted]
dicit Dominus Deus Iſrael, Quæ deprecatus es me ſuper
Sennacherib rege Aſſyriorū, audiui. Iſte eſt ſermo quem lo-
cutus eſt Dominus de eo, Spreuit te,& ſubſannauit te virgo
filia Sion, poſt tergum tuū caput mouit filia Ieruſalem. Cui
exprobraſti,& quem blaſphemaſti? cōtra quem exaltaſti vo-
cem tuam,& eleuaſti in excelſum oculos tuos? cōtra ſanctum
E Iſrael. Per manum ſeruorum tuorum exprobraſti Domino,
& dixiſti, In multitudine curruum meorum aſcendi excelſa
montium in ſummitate Libani, & ſuccidi ſublimes cedros
eius,& electas abietes illius. Et ingreſſus ſum vſq; ad termi-
nos eius,& ſaltū Carmeli eius ego ſuccidi. Et bibi aquas alie-
nas,& ſiccaui veſtigijs pedum meorum omnes aquas clauſas.
Nunquid audiſti quid ab initio fecerim? Ex diebus antiquis
plaſmaui illud,& nūc adduxi: eruntq; in ruinam colliū com-
pugnantium ciuitates munitæ. Et qui ſedent in eis, humiles
manu:contremuerunt & confuſi ſunt, facti ſunt velut fœnum
F agri,& virens herba tectorum, quæ areſacta eſt antequam ve-
niret ad maturitatem. Habitaculū tuum,& egreſſum tuum,&
introitū tuum,& viam tuam ego præſciui, & furorem tuum
contra me. Inſaniſti in me: & ſuperbia tua aſcendit in aures
meas: ponam itaq; circulū in naribus tuis,& camum in labijs
tuis,& reducam te in viam per quā veniſti. Tibi autem Eze-
chia hoc erit ſignum, Comede hoc anno quæ repereris, in ſe-
cundo autem anno quæ ſponte naſcuntur: porrò in tertio an- [redacted]
no ſeminate & metite: plantate vineas, & comedite fructum
earum. Et quodcunq; reliquū fuerit de domo Iuda, mittet ra-
dicem deorſum,& faciet fructū ſurſum. De Ieruſalē quippe
egredientur reliquiæ, & quod ſaluetur de monte Sion: zelus
G Domini exercituū faciet hoc. Quam ob rem hæc dicit Domi
nus de rege Aſſyriorum, Non ingredietur vrbem hanc, nec
mittet in eam ſagittam, nec occupabit eam clypeus, nec cir-
cundabit eam munitio. Per viam qua vēnit, reuertetur: & ci-
uitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus. Protegamq;
vrbem hanc,& ſaluabo eā propter me & propter Dauid ſer- Thob.1 d
uum meū. Factum eſt igitur in nocte illa, venit angelus Do- Eccle.48 d
mini, & percuſsit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta- Eſaie 37 g
quinq; millia. Cumq; diluculo ſurrexiſſet, vidit omnia corpo 1.Mac.7 f
ra mortuorum:& recedens abijt, & reuerſus eſt Sennacherib 2.Mac.8 e
rex Aſſyriorū,& manſit in Niniue. Cumq; adoraret in tem-
plo Neſroch deum ſuū, Adramélech & Sarasar filij eius per-
cuſſerunt eum gladio, fugeruntq; in terram Armeniorum,&
regnauit Aſarhaddon filius eius pro eo.

[redacted]

CAPVT XX.

A IN diebus illis ægrotauit Ezechias vſq; ad mortẽ:
[redacted] & venit ad eum Eſaias filius Amos, propheta, di-
xitque ei, Hæc dicit Dominus, Præcipe domui
2.Par.32 f tuæ: morieris enim tu, & non viues. Qui conuer-
Eſaie 38 a tit faciem ſuã ad parietem, & orauit Dominũ, dicens, Obſe-
Eccle.48 d cro Domine, memento quæſo quomodo ambulauerim corã
te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitũ eſt coram
te fecerim. Fleuit itaq; Ezechias fletu magno. Et antequam
egrederetur Eſaias mediã partem atrij, factus eſt ſermo Do-
mini ad eum, dicens, Reuertere, & dic Ezechiæ duci populi
mei, Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris tui, Audiui ora-
B tionem tuam, vidi lachrymam tuam: ecce, ſanaui te, die tertio
aſcendes templũ Domini. Et addam diebus tuis quindecim
annos, ſed & de manu regis Aſſyriorum liberabo te, & ciuita-
tem hanc, & protegam vrbem iſtam propter me, & propter
Dauid ſeruum meum. Dixitq; Eſaias, Afferte maſſam fico-
rum. Quam cũ attuliſſent, & poſuiſſent ſuper vlcus eius, cu-
ratus eſt. Dixerat autem Ezechias ad Eſaiam, Quod erit ſi-
[redacted] gnum quia Dominus me ſanabit, & quia aſcenſurus ſum die
tertia templũ Domini? Cui ait Eſaias, Hoc erit ſignum à Do-
mino, quod facturus ſit Dominus ſermonem quem locutus
eſt: vis vt aſcendat vmbra decem lineis, an vt reuertatur toti-
dem gradibus? Et ait Ezechias, Facile eſt vmbram creſcere
C decem lineis: nec hoc volo vt fiat, ſed vt reuertatur retrorſum
decem gradibus. Inuocauit itaq; Eſaias propheta Dominum,
& reduxit vmbram per lineas, quibus iam deſcenderat in ho-
Eſaie 39 a rologio Achaz, retrorſum decem gradibus. In tempore illo
miſit Berodach Baladan filius Baladan rex Babyloniorũ, lite-
ras, & munera ad Ezechiam, audierat enim quòd ægrotaſſet
Ezechias. Lætatus eſt autem in aduentu eorum Ezechias, &
oſtendit eis domum aromatum, & aurum, & argẽtum, & pi-
gmenta varia, vnguenta quoq;, & domum vaſorũ ſuorum, &
omnia quæ habere poterat in theſauris ſuis. Nõ fuit verbum
quod non monſtraret eis Ezechias in domo ſua, & in omni
poteſtate ſua. Venit autem Eſaias propheta ad regem Eze-
chiam, dixitq; ei, Quid dixerunt viri iſti? aut vnde venerunt
ad te? Cui ait Ezechias, De terra longinqua venerunt ad me,
de Babylone. At ille reſpondit, Quid viderunt in domo tua?
Ait Ezechias, Omnia quæcunq; ſunt in domo mea, viderũt:
D nihil eſt quod non monſtrauerim eis in theſauris meis. Dixit
itaq; Eſaias Ezechiæ, Audi ſermonem Domini, Ecce dies ve-
nient, & auferẽtur omnia quæ ſunt in domo tua, & quæ con-
diderunt patres tui vſq; in diem hanc, in Babylonem, non re-
manebit quicquam, ait Dominus. Sed & de filijs tuis qui egre-
dientur ex te, quos generabis, tollent, & erunt eunuchi in pa-
latio regis Babylonis. Dixitq; Ezechias ad Eſaiã, Bonus ſer-
mo Domini, quẽ locutus es: ſit pax & veritas in diebus meis.
Reliqua autem ſermonum Ezechiæ, & omnis fortitudo eius,
& quomodo fecerit piſcinam, & aquæductum, & introduxe-
rit aquas in ciuitatem, nónne hæc ſcripta ſunt in libro ſermo-
num dierum regum Iuda? Dormiuitq; Ezechias cum patri-
bus ſuis, & regnauit Manaſſes filius eius pro eo.

[redacted]. CAPVT XXI.

A DVodecim annorum erat Manaſſes cum regnare
[redacted] cœpiſſet, & quinquagintaquinq; annis regnauit
in Ieruſalẽ: nomen matris eius Haphſiba. Fecitq;
malũ in cõſpectu Domini, iuxta idola gentium,
quas deleuit Dominus à facie filiorũ Iſrael. Conuerſusq; eſt,
2.Par.33 a & ædificauit excelſa quæ diſsipauerat Ezechias pater eius: &
erexit aras Baal, & fecit lucos ſicut fecerat Achab rex Iſrael:
& adorauit omnem militiam cœli, & coluit eam. Extruxitq;
aras in domo Domini, de qua dixit Dominus, In Ieruſalem
3.Reg.9 b ponam nomen meũ. Et extruxit altaria vniuerſæ militiæ cœ-
li in duobus atrijs tẽpli Domini. Et traduxit filium ſuum per
ignem: & ariolatus eſt, & obſeruauit auguria, & fecit pytho-
nes, & aruſpices multiplicauit, vt faceret malũ coram Domi-
no, & irritaret eũ. Poſuit quoq; idolum luci, quem fecerat in
B tẽplo Domini, ſuper quo locutus eſt Dominus ad Dauid, & 2.Reg.7 b
ad Salomonẽ filium eius, In tẽplo hoc & in Ieruſalem quam 3.Reg.8 b
elegi de cunctis tribubus Iſrael, ponã nomen meum in ſem-
piternũ. Et vltrà non faciam cõmoueri pedem Iſrael de terra
quam dedi patribus eorum: ſi tamẽ cuſtodierint opere omnia
quæ præcepi eis, & vniuerſam legẽ quam mãdauit eis ſeruus
meus Moyſes. Illi verò non audierunt: ſed ſeducti ſunt à Ma-
naſſe, vt facerent malũ ſuper gentes quas contriuit Dominus
à facie filiorũ Iſrael. Locutusq; eſt Dominus in manu ſeruo-
rum ſuorũ prophetarum, dicens, Quia fecit Manaſſes rex Iu- Hiere.15 a
da abominationes iſtas peſsimas, ſuper omnia quæ fecerunt
Amorrhæi ante eum, & peccare fecit etiam Iudã in immun-
C ditijs ſuis: propterea hæc dicit Dominus Deus Iſrael, Ecce
ego inducã mala ſuper Ieruſalẽ, & Iudam, vt quicunq; audie- [redacted]
rit, tinniant ambæ aures eius. Et extendã ſuper Ieruſalem fu-
niculum Samariæ, & pondus domus Achab: & delebo Ieru-
ſalem, ſicut deleri ſolent tabulæ: delens vertam, & ducam cre-
brius ſtylum ſuper faciẽ eius. Dimittã verò reliquias hæredi-
tatis meæ, & tradã eas in manus inimicorũ eius: eruntq; in va-
ſtitatem, & in rapinam cunctis aduerſarijs ſuis: eò quòd fece-
rint malum corã me, & perſeuerauerint irritantes me ex die
qua egreſsi ſunt patres eorũ ex Aegypto, vſq; ad hanc diem.
Inſuper & ſanguinẽ innoxium fudit Manaſſes multũ nimis,
donec impleret Ieruſalem vſq; ad os: abſq; peccatis ſuis qui-
bus peccare fecit Iudam, vt faceret malum coram Domino.
Reliqua autẽ ſermonũ Manaſſe, & vniuerſa quæ fecit, & pec-
catum eius quod peccauit: nónne hæc ſcripta ſunt in libro ſer-
D monum dierũ regũ Iuda? Dormiuitq; Manaſſes cũ patribus
ſuis, & ſepultus eſt in horto domus ſuæ, in horto Oza: & re-
gnauit Amon filius eius pro eo. Vigintiduorũ annorum erat
Amon cũ regnare cœpiſſet: duobus quoq; annis regnauit in
Ieruſalẽ. nomen matris eius Meſſalemeth filia Harus de Iate-
ba. Fecitq; malũ in cõſpectu Domini, ſicut fecerat Manaſſes
pater eius. Et ambulauit in omni via per quam ambulauerat
pater eius: ſeruiuitq; immunditijs quibus ſeruierat pater eius,
& adorauit eas, & dereliquit Dominũ Deum patrũ ſuorũ, &
nõ ambulauit in via Domini. Tetenderuntq; ei inſidias ſerui
ſui, & interfecerunt regẽ in domo ſua. Percuſsit autẽ populus
terræ omnes qui coniurauerũt contra regẽ Amon: & conſti-
tuerunt ſibi regem Ioſiam filiũ eius pro eo. Reliqua autẽ ſer-
monũ Amon quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in libro ſer-
monum dierum regũ Iuda? Sepelieruntq; eum in ſepulchro
ſuo, in horto Oza: & regnauit Ioſias filius eius pro eo.

[redacted]. CAPVT XXII. [redacted].

OCto annorũ erat Ioſias cum regnare cœpiſſet, &
A trigintavno anno regnauit in Ieruſalem: nomen 2.Par.34 a
matris eius Idida, filia Adaia de Beſecath. Fecitq;
quod placitũ erat coram Domino, & ambulauit
per omnes vias Dauid patris ſui: nõ declinauit ad dexteram,
ſiue ad ſiniſtram. Anno autẽ octauodecimo regis Ioſiæ, miſit
rex Saphan filiũ Aſalia, filij Meſſulam ſcribã templi Domi-
ni, dicens, Vade ad Helciam ſacerdotem magnũ, vt confletur
pecunia quæ illata eſt in templũ Domini, quam collegerunt
ianitores à populo, deturque fabris per præpoſitos in domo
Domini: qui & diſtribuant eam his qui operantur in templo
Domini, ad inſtauranda ſartatecta templi: tignarijs videlicet
B & cæmentarijs, & ijs qui interrupta cõponunt: & vt emantur
ligna, & lapides de lapidicinis ad inſtaurãdum templũ Do-
mini. Veruntamen non ſupputetur eis argentum quod acci- [redacted]
piũt, ſed in poteſtate habeant, & in fide. Dixit autem Helcias
pontifex ad Saphan ſcribam, Librum legis reperi in domo
Domini,

Domini.Deditq; Helcias volumē Saphan, qui & legit illud.
Venit quoq; Saphan ſcriba ad regem, & renuntiauit ei quod
præceperat, & ait, Conflauerunt ſerui tui pecuniã, quæ reper
ta eſt in domo Domini: & dederunt vt diſtribueretur fabris
ac præfectis operũ templi Domini. Narrauit quoq; Saphan
C ſcriba regi, dicens, Librũ dedit mihi Helcias ſacerdos. Quem
cum legiſſet Saphan coram rege, & audiſſet rex verba libri
legis Domini, ſcidit veſtimēta ſua. Et præcepit Helciæ ſacer-
doti, & Ahicam filio Saphan, & Achobor filio Michaia, &
Saphan ſcribæ, & Aſaiæ ſeruo regis, dicens, Ite, & conſulite
Dominũ ſuper me, & ſuper populo, & ſuper omni Iuda, de
verbis voluminis iſtius quod inuentum eſt: magna enim ira
Domini ſuccenſa eſt contra nos: quia nõ audierunt patres no
ſtri verba libri huius, vt facerēt omne quod ſcriptũ eſt nobis
Ierunt itaq; Helcias ſacerdos, & Ahicam, & Achobor, & Sa-
[redacted] phan, & Aſaia ad Holdam prophetidem vxorē Sellum filij
Thecuæ, filij Araas cuſtodis veſtiũ, quæ habitabat in Ieruſa-
lem, in Secunda: locutiq; ſunt ad eã. Et illa reſpondit eis. Hæc
dicit Dominus Deus Iſrael, Dicite viro qui miſit vos ad me,
Hæc dicit Dominus, Ecce, ego adducam mala ſuper locum
D iſtum, & ſuper habitatores eius, omnia verba legis quæ legit
rex Iuda: quia dereliquerunt me, & ſacrificauerunt dijs alie-
nis, irritantes me in cunctis operibus manuũ ſuarũ: & ſuccen-
detur indignatio mea in loco hoc, & non extinguetur. Regi
autem Iuda qui miſit vos vt conſuleretis Dominũ, ſic dicetis,
Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, Pro eo quòd audiſti verba
voluminis, & perterritum eſt cor tuum, & humiliatus es co-
ram Domino, auditis ſermonibus contra locũ iſtum, & habi-
tatores eius, quòd videlicet fierent in ſtuporem & in maledi-
ctum, & ſcidiſti veſtimenta tua, & fleuiſti coram me, & ego
audiui, ait Dominus: idcirco colligã te ad patres tuos, & colli-
gēris ad ſepulchrũ tuũ in pace, vt non videant oculi tui omnia
mala quæ inducturus ſum ſuper locum iſtum.

[redacted]. CAPVT XXIII.

A E T renuntiauerunt regi quod dixerat. Qui miſit:
[redacted] & congregati ſunt ad eũ omnes ſenes Iuda & Ie-
ruſalē. Aſcēditq; rex templũ Domini, & omnes
viri Iuda, vniuerſiq; qui habitabant in Ieruſalem
2.Para.34 f cum eo ſacerdotes & prophetæ, & omnis populus à paruo
vſq; ad magnum: legitq; cunctis audiētibus omnia verba libri
fœderis, qui inuētus eſt in domo Domini. Stetitq; rex ſuper
gradũ: & fœdus percuſsit corã Domino, vt ambularent poſt
Dominũ, & cuſtodirent præcepta eius, & teſtimonia, & ce-
remonias in omni corde, & in tota anima, & ſuſcitarent ver-
ba fœderis huius, quæ ſcripta erant in libro illo: acquieuitq;
[redacted] populus pacto. Et præcepit rex Helciæ pontifici, & ſacerdo
tibus ſecundi ordinis, & ianitoribus, vt projicerent de tem-
plo Domini omnia vaſa quæ facta fuerant Baal, & luco, &
vniuerſæ militiæ cœli: & cõbuſsit ea foris Ieruſalē in conual-
B le Cedron, & tulit puluerē eorum in Bethel. Et deleuit aru-
ſpices quos poſuerãt reges Iuda ad ſacrificandum in excelſis Eccle.49 a
per ciuitates Iuda, & in circuitu Ieruſalē: & eos qui adolebant
incenſum Baal, & Soli & Lunæ, & duodecim ſignis, & omni
militiæ cœli. Et efferri fecit lucũ de domo Domini foras Ie-
ruſalem in cõualle Cedron: & combuſsit eum ibi, & redegit
in puluerē, & proiecit ſuper ſepulchra vulgi. Deſtruxit quo-
que ædiculas effœminatorum, quæ erant in domo Domini,
pro quibus mulieres texebãt quaſi domunculas luci. Cõgre-
gauitq; omnes ſacerdotes de ciuitatibus Iuda: & contamina-
uit excelſa, vbi ſacrificabant ſacerdotes, de Gabaa vſq; Berſa-
bee: & deſtruxit aras portarum in introitu oſtij Ioſue princi-
pis ciuitatis, quod erat ad ſiniſtram portæ ciuitatis. Veruntã-
men non aſcendebant ſacerdotes excelſorũ ad altare Domi-
C ni in Ieruſalē: ſed tantũ comedebant azyma in medio fratrum
ſuorum. Contaminauit quoq; Thopheth, quod eſt in cõual-
le filij Ennom: vt nemo conſecraret filium ſuũ aut filiam per
ignem Moloch. Abſtulit quoq; equos quos dederant reges
Iudæ, Soli, in introitu tēpli Domini, iuxta exedram Nathan
mélech eunuchi, qui erat in Pharurim: currus autē Solis com-
buſsit igni. Altaria quoque quæ erant ſuper tecta cœnaculi
Achaz, quæ fecerant reges Iuda, & altaria quæ fecerat Ma-
naſſes in duobus atrijs tēpli Domini deſtruxit rex: & cucur-
rit inde, & diſperſit cinerem eorũ in torrentem Cedron. Ex-
celſa quoq; quæ erant in Ieruſalem ad dexterã partem Mon- 3.Reg.11 b
tis offenſionis, quæ ædificauerat Salomon rex Iſrael Aſta-
roth idolo Sidoniorũ, & Chamos offenſioni Moab, & Mel-
chom abominationi filiorũ Ammon, polluit rex. Et contri-
uit ſtatuas, & ſuccidit lucos: repleuitque loca eorum oſsibus 3.Reg.12 g
mortuorũ. Inſuper & altare quod erat in Bethel, & excelſum
D quod fecerat Ieroboam filius Nabat, qui peccare fecit Iſrael:
& altare illud excelſum deſtruxit atq; combuſsit, & commi-
nuit in puluerem, ſuccenditq; etiam lucum. Et conuerſus Io-
ſias, vidit ibi ſepulchra quæ erant in monte: miſitq;, & tulit
oſſa de ſepulchris, & combuſsit ea ſuper altare, & polluit il-
lud iuxta verbũ Domini, quod locutus eſt vir Dei, qui præ-
dixerat verba hæc. Et ait, Quis eſt titulus ille quē video? Re- 3.Reg.13 a
ſponderuntq; ei ciues vrbis illius, Sepulchrum eſt hominis
Dei, qui venit de Iuda, & prædixit verba hæc quæ feciſti ſu-
per altare Bethel. Et ait, Dimitte eum, nemo cõmoueat oſſa
eius. Et intacta manſerunt oſſa illius cum oſsibus prophetæ
qui venerat de Samaria. Inſuper & omnia phana excelſorũ,
quæ erant in ciuitatibus Samariæ, quæ fecerãt reges Iſrael ad
irritandum Dominum, abſtulit Ioſias: & fecit eis ſecundum [redacted]
omnia opera quæ fecerat in Bethel. Et occidit vniuerſos ſa-
cerdotes excelſorũ, qui erant ibi, ſuper altaria: & combuſsit
E oſſa humana ſuper ea: reuerſuſq; eſt Ieruſalem. Et præcepit 2.Par.35 a
omni populo, dicēs, Facite phaſe Domino Deo veſtro, ſecun 3.Eſdr.1 a
dum quod ſcriptũ eſt in libro fœderis huius. Nec enim factũ
eſt phaſe tale à diebus Iudicum, qui iudicauerunt Iſrael, &
omniũ dierum regũ Iſrael, & regũ Iuda, ſicut in octauodeci-
mo anno regis Ioſiæ factum eſt phaſe iſtud Domino in Ieru
ſalem. Sed & pythones & ariolos, & figuras idolorum, & im-
munditias, & abominationes quæ fuerant in terra Iuda, & Ie-
ruſalem, abſtulit Ioſias: vt ſtatueret verba legis, quæ ſcripta [redacted]
ſunt in libro quem inuenit Helcias ſacerdos in tēplo Domi-
ni. Similis illi non fuit ante eum rex, qui reuerteretur ad Do-
minum in omni corde ſuo, & in tota anima ſua, & in vniuerſa
virtute ſua iuxta omnem legem Moyſi: neq; poſt eum ſurre-
xit ſimilis illi. Veruntamen non eſt auerſus Dominus ab ira
F furoris ſui magni, quo iratus eſt furor eius cõtra Iudam: pro-
pter irritationes quibus prouocauerat eum Manaſſes. Di- [redacted]
xit itaq; Dominus, Etiam Iudam auferam à facie mea, ſicut
abſtuli Iſrael: & projiciam ciuitatem hanc quam elegi Ieru-
ſalem, & domum de qua dixi, Erit nomen meum ibi. Reli-
qua verò ſermonum Ioſiæ, & vniuerſa quæ fecit, nónne hæc

ſcripta

2.Par.35 d ſcripta ſunt in libro verborũ dierum regum Iuda? In diebus
eius aſcendit Pharao Nechao rex Aegypti contra regẽ Aſſy-
riorum ad flumen Euphráten:& abijt Ioſias rex in occurſum
[redacted] eius; & occiſus eſt in Mageddo cum vidiſſet eum. Et porta-
uerunt eum ſerui ſui mortuũ de Mageddo: & pertulerunt in
Ieruſalem,& ſepelierũt eum in ſepulchro ſuo. Tulitq; popu-
lus terræ Ioachaz filiũ Ioſiæ: & vnxerunt eum, & conſtitue-
2.Par.36 a runt eum regem pro patre ſuo. Vigintitriũ annorũ erat Ioa-
chaz cũ regnare cœpiſſet,& tribus menſibus regnauit in Ie-
ruſalem:nomen matris eius Amital, filia Ieremiæ de Lobna.
[redacted] Et fecit malum corã Domino,iuxta omnia quæ fecerant pa-
tres eius. Vinxitq; eũ Pharao Nechao in Reblátha, quæ eſt
G in terra Emath,ne regnaret in Ieruſalẽ:& impoſuit mulctam
terræ centum talentis argenti,& talento auri. Regemq; con-
ſtituit Pharao Nechao Eliacim filium Ioſiæ, pro Ioſia patre
eius,vertitq; nomen eius Ioacim: porrò Ioachaz tulit, & du-
xit in Aegyptum. Argentum autem, & aurum dedit Ioacim
Pharaoni, cum indixiſſet terræ per ſingulos, vt conferretur
iuxta præceptũ Pharaonis: & vnumquenq; iuxta vires ſuas
exegit,tam argentum quàm aurum de populo terræ,vt daret
Pharaoni Nechao. Vigintiquinq; annorum erat Ioacim,cum
regnare cœpiſſet:& vndecim annis regnauit in Ieruſalẽ: no-
men matris eius Zebda filia Phadaia de Ruma. Et fecit malũ
coram Domino iuxta omnia quæ fecerant patres eius.

[redacted].

CAPVT XXIIII.

A IN diebus eius aſcẽdit Nabuchodonoſor rex Ba-
bylonis,& factus eſt ei Ioacim ſeruus tribus an-
nis:& rurſum rebellauit cõtra eum. Immiſitq; ei
Dominus latrunculos Chaldæorum & latruncu-
los Syriæ,& latrunculos Moab, & latrunculos filiorũ Am-
mon:& immiſit eos in Iudã,vt diſperderent eũ iuxta verbum
Domini quod locutus fuerat per ſeruos ſuos prophetas. Fa-
ctum eſt autẽ hoc per verbũ Domini contra Iudã,vt auferret
eum coram ſe propter peccata Manaſſe vniuerſa quæ fecit:&
propter ſanguinẽ innoxiũ quem effudit,& impleuit Ieruſa-
B lem cruore innocentiũ:& ob hanc rem noluit Dominus pro-
pitiari. Reliqua autẽ ſermonũ Ioacim,& vniuerſa quæ fecit,
nónne hæc ſcripta ſunt in libro ſermonũ dierum regũ Iuda?
Et dormiuit Ioacim cum patribus ſuis:& regnauit Ioacim fi-
lius eius pro eo. Et vltrà non addidit rex Aegypti vt egrede-
retur de terra ſua:tulerat enim rex Babylonis à riuo Aegypti,
vſq; ad fluuium Euphráten omnia quæ fuerant regis Aegy-
pti. Decem & octo annorũ erat Ioacim cum regnare cœpiſ-
ſet:& tribus mẽſibus regnauit in Ieruſalẽ:nomen matris eius
Noheſtha filia Elnathã de Ieruſalem. Et fecit malũ corã Do-
C mino,iuxta omnia quæ fecerat pater eius. In tẽpore illo aſcẽ-
Daniel 1 a derunt ſerui Nabuchodonoſor regis Babylonis in Ieruſalẽ,
& circúndata eſt vrbs munitionibus. Venitq; Nabuchodo-
noſor rex Babylonis ad ciuitatẽ,cum ſerui eius oppugnarent
eam, Egreſſusq; eſt Ioachin rex Iuda ad regẽ Babylonis,ipſe
& mater eius,& ſerui eius,& principes eius, & eunuchi eius;
& ſuſcepit eũ rex Babylonis anno octauo regni ſui. Et pro-
tulit inde omnes theſauros domus Domini, & theſauros do-
mus regiæ: & concidit vniuerſa vaſa aurea quæ fecerat Salo-
mon rex Iſrael in templo Domini iuxta verbũ Domini. Et
tranſtulit omnem Ieruſalẽ, & vniuerſos principes, & omnes
fortes exercitus,decem millia in captiuitatem:& omnẽ artifi-
cem & incluſorẽ:nihilq; relictũ eſt,exceptis pauperibus po-
puli terræ. Tranſtulit quoq; Ioachin in Babylonẽ,& matrem
D regis,& vxores regis,& eunuchos regis: & iudices terræ du-
Eſth.2 a xit in captiuitatẽ de Ieruſalẽ in Babylonem. Et omnes viros
robuſtos,ſeptẽ millia, & artifices & incluſores mille, omnes
Hiere.37 a viros fortes & bellatores:duxitq; eos rex Babylonis captiuos
& 52 a in Babylonem. Et conſtituit Matthaniam patruum eius pro
eo:impoſuitq; nomen ei Sedechiam. Viceſimum & primum
annũ ætatis habebat Sedechias cũ regnare cœpiſſet, & vnde-
cim annis regnauit in Ieruſalẽ: nomen matris eius erat Ami-
tal,filia Ieremiæ de Lobna. Et fecit malum coram Domino,
iuxta omnia quæ fecerat Ioacim. Iraſcebatur enim Dominus
contra Ieruſalem & contra Iudam,donec proijceret eos à fa-
cie ſua:receſsitq; Sedechias à rege Babylonis.

[redacted]

CAPVT XXV.

A FActum eſt autem anno nono regni eius,menſe Hiere.39 a
decimo, decima die mẽſis, venit Nabuchodono- & 52 a
ſor rex Babylonis, ipſe & omnis exercitus eius
in Ieruſalem,& circundederunt eam:& extruxe-
runt in circuitu eius munitiones. Et clauſa eſt ciuitas atq; val-
lata,vſq; ad vndecimum annũ regis Sedechiæ,nona die men-
ſis,præualuitq; fames in ciuitate,nec erat panis populo ter-
ræ. Et interrupta eſt ciuitas:& omnes viri bellatores nocte fu-
gerunt per viam portæ quæ eſt inter duplicem murum ad
B hortũ regis: porro Chaldæi obſidebãt in circuitu ciuitatem:
fugit itaq; Sedechias per viam quæ ducit ad campeſtria ſoli-
tudinis. Et perſecutus eſt exercitus Chaldæorũ regem:com-
prehenditq; eum in planitie Iericho,& omnes bellatores qui
erant cum eo,diſperſi ſunt,& reliquerunt eũ. Apprehenſum
ergo regẽ duxerunt ad regem Babylonis in Reblátha:qui lo-
cutus eſt cum eo iudiciũ. Filios autem Sedechiæ occidit corã
eo,& oculos eius effodit:vinxitq; eum catenis, & adduxit in
Babylonẽ. Menſe quinto,ſeptima die menſis, Ipſe eſt annus
nonuſdecimus regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps
exercitus,ſeruus regis Babylonis in Ieruſalẽ. Et ſuccẽdit do-
mum Domini,& domum regis:& omnes domos Ieruſalem,
C omnemq; domũ magnam cõbuſsit igni. Et muros Ieruſalem [redacted]
in circuitu deſtruxit omnis exercitus Chaldæorum, qui erat
cum principe militũ. Reliquam autẽ populi partem, quæ re- Pſal.78 b
manſerat in ciuitate,& perfugas qui transfugerant ad regem
Babylonis,& reliquũ vulgus trãſtulit Naburzadan princeps
militiæ. Et de pauperibus terræ reliquit vinitores & agrico-
las. Columnas autem æreas,quæ erant in templo Domini, &
baſes,& mare æreũ quod erat in domo Domini, cõfregerunt Hiere.27 d
Chaldæi, & tranſtulerunt æs omnium in Babylonem. Ollas
quoq; æreas,& trullas,& tridẽtes,& ſcyphos, & mortariola,
D & omnia vaſa ærea,in quibus miniſtrabãt, tulerunt. Necnon
& thuribula,& phialas:quæ aurea,aurea:& quæ argentea, ar-
gentea,tulit princeps militiæ:id eſt, colũnas duas, mare vnũ,
& baſes quas fecerat Salomon in templo Domini. non erat
pondus æris omniũ vaſorum. Decem & octo cubitos altitu-
dinis habebat columna vna:& capitellũ æreum ſuper ſe alti-
tudinis trium cubitorũ: & retiaculum, & malogranata ſuper
capitellum columnæ,omnia ærea:ſimilẽ & columna ſecunda
habebat ornatũ. Tulit quoq; princeps militiæ Saraiam ſacer-
dotem primum:& Sophoniam ſacerdotem ſecũdum, & tres
E ianitores. Et de ciuitate eunuchum vnum qui erat præfectus
ſuper bellatores viros:& quinq; viros de his qui ſteterant co-
ram rege,quos reperit in ciuitate:& Sopher principem exer-
citus,qui probabat tyrones de populo terræ:& ſexaginta vi-
ros è vulgo,qui inuenti fuerant in ciuitate. Quos tollens Na-
buzardan princeps militum,duxit ad regẽ Babylonis in Re-
blátha. Percuſsitq; eos rex Babylonis,& interfecit eos in Re- [redacted]
blátha in terra Emath:& translatus eſt Iuda de terra ſua. Po-
pulo autem qui relictus eſt in terra Iuda,quem dimiſerat Na-
buchodonoſor rex Babylonis, præfecit Godoliam filium Hiere. 40 c
F Ahicam filij Saphan. Quod cum audiſſent omnes duces mi-
litum,ipſi & viri qui erant cum eis,videlicet quòd conſtituiſ-
ſet rex Babylonis Godoliam; venerũt ad Godoliam in Ma-
ſpha,Iſmahel filius Nathaniæ,& Iohanan filius Carée,& Sa-
raia

ruia filius Thanehúmeth Netophathites, & Iezonias filius Maachathi, ipſi & ſocij eorum. Iurauitq́; Godolias ipſis & ſocijs eorũ, dicẽs, Nolite timere ſeruire Chaldæis: manete in terra, & ſeruite regi Babylonis, & bene erit vobis. Factum eſt autem in menſe ſeptimo, venit Iſmahel filius Nathaniæ filij Eliſama de ſemine regio, & decem viri cũ eo: percuſſeruntq́; Godoliã, qui & mortuus eſt: ſed & Iudæos & Chaldæos qui
G erant cũ eo in Maſpha. Cõſurgensq́; omnis populus à paruo vſq; ad magnũ, & principes militũ venerunt in Aegyptũ timentes Chaldæos. Factũ eſt verò in anno triceſimoſeptimo transmigrationis Ioachin regis Iudæ, mẽſe duodecimo, viceſimaſeptima die menſis: ſubleuauit Euilmerodach rex Babylonis anno quo regnare cœperat, caput Ioachin regis Iuda de carcere. Et locutus eſt ei benignè: & poſuit thronũ eius ſuper thronum regũ qui erant cũ eo in Babylone. Et mutauit veſtes eius quas habuerat in carcere, & comedebat panem ſemper in conſpectu eius cunctis diebus vitæ ſuæ. Annonam quoque conſtituit ei ſine intermiſsione, quæ & dabatur ei à rege per ſingulos dies omnibus diebus vitæ ſuæ.

F I N I S.

Beati Hieronymi in librum PARALIPOMENON Præfatio.

SI SEPTVAGINTA *interpretũ, pura, & ut ab eis in Græcum uerſa eſt, editio permaneret, ſuperfluè me, Chromati epiſcoporũ ſanctiſſime, atq; doctiſſime impelleres, ut Hebræa tibi uolumina Latino ſermone transferrem. Quod enim ſemel aures hominum occupauerat, & naſcentis eccleſiæ roborauerat fidem: iuſtum erat etiam noſtro ſilentio comprobari. Nunc uerò cum pro uarietate regionum diuerſa ferantur exemplaria, & germana illa antiquaq; translatio corrupta ſit, atq; uiolata: noſtri arbitrij putas, aut è pluribus iudicare quid uerum ſit, aut nouum opus in ueteri opere cõdere, illudentibusq; Iudæis, cornicum (ut dicitur) oculos configere. Alexandria & Aegyptus in ſeptuaginta ſuis Heſychium laudat authorem. Conſtantinopolis uſq; Antiochiam, Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has prouinciæ Paleſthinos codices legunt: quos ab Origene elaboratos Euſebius & Pamphilus uulgauerunt. totusq; orbis hac inter ſe trifaria uarietate compugnat. Et certe Origenes non ſolum exemplaria compoſuit quatuor editionum, e regione ſingula uerba deſcribens, ut unus diſſentiens, ſtatim cæteris inter ſe conſentientibus arguatur: ſed, quod maioris audaciæ eſt, in editione ſeptuaginta, Theodotionis editionem miſcuit, aſteriſcis deſignans quæ minus fuerant, & uirgulis quæ ex ſuperfluo uidebantur appoſita. Si igitur alijs licuit non tenere quod ſemel ſuſceperant: & poſt ſeptuaginta cellulas, quæ uulgo ſine authore iactantur, ſingulas cellulas aperuere, hocq; in eccleſijs legitur quod ſeptuaginta neſcierunt: cur me non ſuſcipiant Latini mei, qui inuiolata editione ueteri ita nouam condidi, ut laborem meum Hebræis, &, quod his maius eſt, apoſtolis authoribus comprobem? Scripſi nuper librum de optimo genere interpretandi, oſtendens illa de euangelio, Ex Aegypto uocaui filium meum: &, Quoniam Nazaræus uocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: & illud Apoſtoli, Quæ oculus non uidit, nec auris audiuit, & nec in cor hominis aſcenderunt quæ præparauit Deus diligentibus ſe: cæteraq; his ſimilia in Hebræorum libris inueniri. Certe Apoſtoli & Euangeliſtæ ſeptuaginta interpretes nouerant: & unde eis hæc quæ in ſeptuaginta interpretibus non habentur? CHRISTVS Dominus noſter utriuſq; teſtamenti conditor, in euangelio ſecundũ Iohannem, Qui credit, inquit, in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina de uentre eius fluent aquæ uiuæ. Vtiq; ſcriptum eſt, quod Saluator ſcriptum eſſe teſtatur. Vbi ſcriptum eſt? Septuaginta non habent: apocrypha neſcit eccleſia. Ad Hebræos igitur reuertendũ eſt unde & Dominus loquitur, & diſcipuli exempla præſumunt. Hæc pace ueterum loquor, & obtrectatoribus meis tantum reſpondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angulis, ijdem & accuſatores & defenſores, cũ in alijs probent quod in me reprobant, quaſi uirtus & uitium non in rebus ſit, ſed cum authore mutetur. Cæterum memini editionem ſeptuaginta translatorum, olim de Græco emendatam, tribuiſſe me noſtris: nec inimicum debere exiſtimari eorum quos in conuentu fratrum ſemper ediſſero. Et quòd nunc DIBRE HAIAMIM, id eſt uerba dierum, interpretatus ſum: idcirco feci, ut inextricabiles moras, & ſyluã nominum, quæ ſcriptorum confuſa ſunt uitio, ſenſuumq; barbariem apertius, & per uerſuum cola digererem, mihimet ipſi & meis iuxta Iſmeniam canens, ſi aures ſurdæ ſunt cæterorum.*

AD DOMNIONEM et Rogatianum in librum Paralipomenon, Præfatio B. Hieronymi.

QVOMODO *Græcorum hiſtorias magis intelligunt qui Athenas uiderint: & tertiũ Virgilij librũ qui à Troade per Leucaten, & Acroceraunia ad Siciliã, & inde ad oſtia Tyberis nauigauerint: ita ſanctam ſcripturã lucidius intuebitur qui Iudæã oculis contemplatus ſit, & antiquarum urbiũ memorias locorumq; uel eadẽ uocabula, uel mutata cognouerit. Vnde & nobis curæ fuit cum eruditiſſimis Hebræorũ hunc laborẽ ſubire: ut circumiremus prouinciam, quam uniuerſæ CHRISTI eccleſiæ ſonant. Fateor enim mi Domnion & Rogatiane chariſſimi nunquã me in diuinis uoluminibus proprijs uiribus credidiſſe: nec habuiſſe opinionẽ meã, ſed ea etiã de quibus ſcire me arbitrabar, interrogare me ſoluiſ quãtomagis de his ſuper quibus anceps erã? Deniq; cum à me nuper literis flagitaſſetis, ut uobis Paralipomenon Latino ſermone transferrem, de Tyberiade quendam legis doctorẽ, qui apud Hebræos admirationi habebatur, aſſumpſi: & contuli cũ eo à uertice (ut aiunt) uſq; ad extremũ unguem: & ſic cõfirmatus, auſus ſum facere quod iubebatis. Liberè enim uobis loquor: ita in Græcis & Latinis codicibus hic nominũ liber uitioſus eſt, ut non tam Hebræa quàm Barbara quædã, & Sarmatica nomina coniecta arbitrandũ ſit. Nec hoc LXX. interpretibus, qui Spiritu ſancto pleni, ea quæ uera fuerunt tranſtulerũt: ſed ſcriptorũ culpæ aſcribendũ, dum de emẽdatis inemendata ſcriptitant: & ſæpe tria nomina, ſubtractis è medio ſyllabis, in unũ uocabulũ cogunt: uel e regione unũ nomen, propter latitudinem ſuam, in duo uel tria uocabula diuidunt. Sed & ipſæ appellationes, non homines, ut pleriq; exiſtimãt: ſed urbes, & regiones, & ſaltus, & prouincias ſonãt: & obliquè ſub interpretatione & figura eorũ, quædã narrantur hiſtoriæ: de quibus in Regnorũ libro dicitur, Nõnne ecce hæc ſcripta ſunt in Libro uerborũ dierũ regũ Iuda? Quæ utiq; in noſtris codicibus nõ habentur. Hoc primũ ſciendũ, quòd apud Hebræos, Paralipomenon liber, unus ſit, & apud illos uocatur DIBRE HAIAMIM, id eſt uerba dierũ: qui propter magnitudinem, apud nos diuiſus eſt. quod nõnulli etiam in Bruto Ciceronis dialogo faciũt, ut eũ in tres partes ſecent, cum unus à ſuo authore ſit editus. Deinde etiã illud attendendũ, quòd frequẽter nomina, nõ uocabula hominũ, ſed rerũ (ut dixi) ſignificãtias ſonant. Ad extremũ quòd omnis eruditio ſcripturarum in hoc continetur: & hiſtoriæ quæ uel prætermiſſæ ſunt in ſuis locis, uel perſtrictæ leuiter, hic per quædam uerborũ cõpendia explicentur. Orationũ itaq; ueſtrarũ adiutus auxilio. miſi librum beniuolis placiturũ, tamen inuidis diſpliciturum eſſe non ambigo. Optima enim quæq; (ut ait Plinius) malunt contemnere pleriq;, quàm diſcere. Si quis in hac interpretatione uoluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, ſuam conſcientiam recolat, uideat ordinem textumq; ſermonis: & tunc noſtro labori ſi potuerit, detrahat. Vbicunq; ergo aſteriſcos, id eſt ſtellas, radiare in hoc uolumine uideritis: ibi ſciatis de Hebræo additum, quod in Latinis codicibus non habetur. Vbi uerò obelus, tranſuerſa ſcilicet uirga præpoſita eſt, illic ſignatur quid ſeptuaginta interpretes addiderint, uel ob decoris gratiam, uel ob Spiritus ſancti authoritatem, licet in Hebræis uoluminibus non legatur.*

Liber Paralipomenon primus, Hebraicè Dibre Haiamim.

[redacted]

CAPVT I.

A ADAM, Seth, Enos, Cainan, Mala-
Gene.2 b leel, Iared, Enoch, Mathuſale, Lamech,
4 d 5 b Noe, Sem, Cham, & Iapheth. Filij Ia-
Gene.10 a pheth: Gomer & Magog & Madai &
Iauan, Thubal, Móſoch, Thiras. Por-
rò filij Gomer: Aſcenez & Riphath &
Thógorma. Filij autem Iauan: Eliſa &
Tharſis, Cethim & Dodanim. Filij Cham: Chus & Meráim
Gene.10 b & Phut & Chanáan. Filij autẽ Chus: Saba & Heuila, Sabatha
& Regma & Sabathacha. Porrò filij Regma: Saba & Dadan.
Chus autem genuit Nemrod: iſte cœpit eſſe potens in terra.
Meſráim verò genuit Ludim & Anamim & Laabim & Ne-
phtuim, Phetruſim quoque, & Chaſluim: de quibus egreſſi
ſunt Philiſthijm & Caphtorim. Chanáan verò genuit Sidô-
nem primogenitũ ſuũ, Hethæũ quoq;, & Iebuſæũ & Amor
B rhæum & Gergeſæũ, Heuæumq;, & Aracæum, & Sinæum,
Aradiũ quoq;, & Samaræũ, & Hemathæũ. Filij Sem: Aelam
Gene.10 d & Aſſur & Arphaxad & Lud & Arã.* Hi ſunt filij Aram..
11 b Hus & Hul & Gether & Moſoch. Arphaxad autem genuit
Sale, qui & ipſe genuit Heber. Porrò Heber nati ſunt duo fi-
lij, nomen vni Phaleg, quia in diebus eius diuiſa eſt terra: &
nomen fratris eius Iectan. Iectan autẽ genuit Elmodad & Sa-
leph & Aſarmoth & Iare, Adoram quoq; & Vzal & Decla,
Hebal etiã & Abimáel & Saba, necnon & Ophir & Heuila
& Iobab. omnes iſti, filij Iectan, Sem, Arphaxad, Sale, He-
ber, Phaleg, Ragau, Serug, Nachor, Thare, Abram: iſte eſt
[redacted] Abraham. Filij autem Abrahã, Iſaac & Iſmahel. Et hæ gene-
rationes eorum. Primogenitus Iſmahelis, Nabaioth & Cedar
Gene.25 d & Adbeel & Mabſam & Maſma & Duma, Maſſa, Hadad &
Gene.25 b Thema, Ietur, Naphis, Cedma. hi ſunt filij Iſmahelis. Filij au-
C tem Ceturæ concubinæ Abrahã, quos genuit: Zamran, Iec-
ſan, Madan, Madian, Ieſboc, & Sue. Porrò filij Iecſan: Saba,
& Dadan.* Filij autem Dadan: Aſſurim & Latuſim & Lao-
mim.. Filij autẽ Madiã: Epha & Epher & Henoch & Abi-
Gene.25 a da & Eldaa. omnes hi, filij Ceturæ. Genuit autem Abraham
Iſaac: cuius fuerũt filij Eſau & Iſrael. Filij Eſau: Eliphaz: Ra-
Gene.25 c huel, Iehus, Ihelon & Core. Filij Eliphaz: Theman, Omar,
Gene.36 b Sephi, Gatham, Cenez, Thamna, Amalec. Filij Rahuel: Na-
hath, Zara, Samma, Meza. Filij Seir: Lotan, Sobal, Sebeon,
Ana, Diſon, Eſer, Diſan. Filij Lotan: Hori, Homam. Soror
autem Lotan fuit Thamna. Filij Sóbal: Alian, & Manáhath,
& Ebal, Sephi & Onam. Filij Sebeon: Aia & Ana. Filij Ana:
Diſon. Filij Diſon: Hamran, & Eſeban & Iethran & Charan.
Filij Eſer: Balaã & Zauan & Iacan. Filij Diſon: Hus & Aran.
Iſti ſunt reges qui imperauerunt in terra Edom, antequam
D eſſet rex ſuper filios Iſrael. Bela filius Beor: & nomen ciuita-
tis eius, Denába. Mortuus eſt autem Bela, & regnauit pro eo
Iobab, filius Zaræ de Boſra. Cumque & Iobab fuiſſet mor-
tuus, regnauit pro eo Huſam de terra Themanorum. Obijt
quoq; & Huſam, & regnauit pro eo Adad filius Badad, qui
percuſſit Madian in terra Moab: & nomen ciuitatis eius A-
uith. Cumq; & Adad fuiſſet mortuus, regnauit pro eo Semla
de Maſreca. Sed & Semla mortuus eſt, & regnauit pro eo
Saul de Rohoboth, quæ iuxta amnem ſita eſt. Mortuo quoq;
Saul, regnauit pro eo Balanã filius Achobor. Sed & hic mor-
tuus eſt, & regnauit pro eo Adad: cuius vrbis nomẽ fuit Phai,
& appellata eſt vxor eius Meetabel, filia Matred, filiæ Meza
ab. Adad autem mortuo, duces pro regibus in Edom eſſe
cœperunt: dux Thamna, dux Alua, dux Ietheth, dux Ooli-
bama, dux Ela, dux Phinon, dux Cenez, dux Theman, dux
Mabſar, dux Magdiel, dux Hiram. hi duces Edom.

[redacted]

CAPVT II.

A FIlij autẽ Iſrael: Ruben, Simeon, Leui, Iuda, Iſſa- Gene.29 g
char, & Zabulon, Dan, Ioſeph, Bẽiamin, Nepth- & 30 a &
thali, Gad & Aſer. Filij Iuda: Her, Onan, & Se- 35 c d
la. hi tres, nati ſunt ei de filia Sue Chananitidis. Gene.38 a
Fuit autem Her primogenitus Iuda, malus coram Domino, & 46 b
& occidit eum. Thamar autem nurus eius peperit ei Phares Infra 4 a
& Zara. omnes ergo filij Iuda, quinq;. Filij autem Phares: Eſ- Gene.38 g
ron & Hamul. Filij quoq; Zaræ: Zamri & Ethan & Eman, Matth.1 a
Chalchol quoq;, & Dara, ſimul quinq;. Filij Charmi: Achar,
qui turbauit Iſrael, & peccauit in furto anathématis. Filij E-
than: Azarias. Filij autem Eſron qui nati ſunt ei: Ierameel & Ioſue 7 a
B Ram & Calubai. Porrò Ram genuit Aminadab. Amina-
dab autem genuit Naaſon principem filiorum Iuda. Naaſon Ruth 4 d
quoq; genuit Salma, de quo ortus eſt Booz. Booz verò ge-
nuit Obed, qui & ipſe genuit Iſai. Iſai autem genuit primo-
genitum Eliab, ſecundum Abinadab, tertium Simmaa, quar- 1.Reg.16 b
tum Nathanael, quintum Raddái, ſextum Aſon, ſeptimum & 17 b
Dauid. quorũ ſorores fuerunt Saruia & Abigail. Filij Saruiæ:
Abiſai, Ioab & Aſael, tres. Abigáil autem genuit Amaſa, cu-
ius pater fuit Iether Iſmahelites. Caleb verò filius Eſron acce-
pit vxorem nomine Azuba, de qua genuit Ierioth: fueruntq;
filij eius Iaſer & Sobab & Ardõ. Cumq; mortua fuiſſet Azu-
C ba, accepit vxorẽ Caleb, Ephrata: quæ peperit ei Hur. Porrò
Hur genuit Vri: & Vri genuit Beſeleel. Poſt hæc ingreſſus
eſt Eſron ad filiam Machir patris Galaad, & accepit eã cum
eſſet annorum ſexaginta: quæ peperit ei Segub. Sed & Se-
gub genuit Iair, & poſſedit viginti tres ciuitates in terra Ga-
laad. Cepitq; Geſſur & Aram oppida Iair, & Canath & vi-
culos eius ſexaginta ciuitatum: omnes iſti, filij Machir patris
Galaad. Cum autem mortuus eſſet Eſron, ingreſſus eſt Ca-
leb ad Ephratha. Habuit quoq; Eſron vxorem Abia, quæ pe
D perit ei Aſhur patrem Thecue. Nati ſunt autẽ filij Ierameel
primogeniti Eſron, Ram primogenitus eius, & Buna & A-
ran, & Aſom & Achia. Duxit quoq; vxorem alteram Iera-
meel, nomine Atara, quæ fuit mater Onam. Sed & filij Ram
primogeniti Ierameel, fuerunt Moos, Iamin & Acar. Onam
autem habuit filios Semei & Iada. Filij autem Semei: Nadab
& Abiſur. Nomen verò vxoris Abiſur, Abihail quæ peperit
Ahobban, & Molid. Filij autem Nadab fuerũt Saled, & Ap-
E phaim. Mortuus eſt autem Saled abſque liberis. Filius verò
Apphaim, Ieſi: qui Ieſi, genuit Seſan. Porrò Seſan genuit
Oholai. Filij autem Iada fratris Semei: Iether & Ionathã. Sed
& Iether mortuus eſt abſque liberis. Porrò Ionathan genuit
Phaleth & Ziza. Iſti fuerunt filij Ierameel. Seſan autem non
habuit

habuit filios, ſed filias: & ſeruum Aegyptium, nomine Ieraa.
Deditq; ei filiam ſuam vxorem: quæ peperit ei Ethei. Ethei
autem genuit Nathan, & Nathã genuit Zabad, Zabad quoq;
genuit Ophlal, & Ophlal genuit Obed, Obed genuit Iehu,
Iehu genuit Azariam, Azarias genuit Helles, & Helles ge-
nuit Elaſa, Elaſa genuit Siſamoi, Siſamoi genuit Sellum, Sel-
F lum genuit Icamia, Icamia autem genuit Eliſama. Filij autem
[redacted] Caleb fratris Ierameel: Meſa primogenitus eius, ipſe eſt pa-
ter Ziph: & filij Mareſa patris Hebron. Porrò filij Hebron,
Core & Thaphua & Recem & Samma. Samma autem ge-
nuit Raham patrem Iercaã, & Recem genuit Sammái. Filius
autem Sammái, Maon: & Maon pater Bethſur. Epha autem
concubina Caleb peperit Haran & Moſa & Gezer. Porrò
Haran genuit Gezer. Filij autem Iahaddái: Regom & Ioa-
than & Geſan & Phalet & Epha & Saaph. Concubina Ca-
leb Maacha, peperit Saber & Tharana. Genuit autem Saaph
pater Madmena, Sue patrem Machbena, & patrem Gabaa.
Filia verò Caleb, fuit Achſa. Hi erant filij Caleb, filij Hur pri
mogeniti Ephrátha, Sobal pater Cariathiarim, Salma pater
G Bethléhem, Hariph pater Bethgader. Fuerunt autem filij So-
bal patris Cariathiarim, Qui videbat dimidium requietionũ,
& de cognatione Cariathiarim, Iethrei & Phutei & Sema-
thei & Maſerei. Ex his egreſsi ſunt Saraitæ & Eſthaolitæ.
Filij Salma: Bethléhẽ, & Netophathi, Coronæ domus Ioab,
& dimidium requietionis Sarai. Cognationes quoq; ſcriba-
rum habitantium in Iabes, canentes atq; reſonantes, & in ta-
bernaculis commorantes. Hi ſunt Cinæi, qui venerunt de Ca-
lore patris domus Rechab.

[redacted]

CAPVT III.

A DAuid verò hos habuit filios, qui ei nati ſunt in He
[redacted] bron: primogenitũ Amnon ex Achinoam Iez-
rahelitide: ſecundũ Daniel de Abigáil Carmeliti-
2.Reg.3 a de, tertium Abſalom filium Maacha filiæ Thol-
mai regis Geſſur, quartũ Adoniam filium Aggith, quintum
Saphatiã ex Abital, ſextũ Iethraham de Egla vxore ſua. Sex
ergo nati ſunt ei in Hebron, vbi regnauit ſeptem annis & ſex
menſibus. Triginta autem & tribus annis regnauit in Ieruſa-
B lem. Porrò in Ieruſalem nati ſunt ei filij Simmaa & Sobab, &
2.Reg.5 c Nathan & Salomõ, quatuor de Bethſua filia Ammiel. Iebaar
quoq; & Eliſama & Eliphalet & Noge & Nepheg & Ia-
phia, necnon Eliſama & Eliada & Eliphélet, nouẽ, omnes hi,
filij Dauid, abſq; filijs concubinarum: habueruntq; ſororem
Thamar. Filius autem Salomonis, Roboã: cuius Abia filius,
genuit Aſa. De hoc quoq; natus eſt Ioſaphat pater Ioram:
qui Ioram, genuit Ochoziam, ex quo ortus eſt Ioas: & huius
Amaſias filius, genuit Azariam. Porrò Azariæ filius Ioathã,
C procurauit Achaz patrem Ezechiæ, de quo natus eſt Manaſ-
ſes. Sed & Manaſſes genuit Amon patrem Ioſiæ. Filij autem
Ioſiæ fuerunt: primogenitus Iohanan, ſecundus Ioacim, ter-
tius Sedechias, quartus Sellum. De Ioacim natus eſt Iecho-
Matth.1 b nias & Sedechias. Filij Iechoniæ fuerunt: Aſir, Salathiel, Mel
chiram, Phadaia, Senneſer & Iecemia, Hoſama & Nadabia.
De Phadaia orti ſunt Zorobabel & Semei. Zorobabel ge-
D nuit Moſollam, Hananiam, & Salomith ſororem eorũ: Ha-
ſabam quoq; & Ohol & Barachiam, & Haſadiam, Ioſabhé,
ſed, quinq;. Filius autem Hananiæ Phaltias pater Ieſeiæ, cu-
ius filius Raphaia. huius quoq; filius, Arnan, de quo natus eſt
Obdia, cuius filius fuit Sechenias. Filius Secheniæ, Semeia:
cuius filij Hattus & Iegaal & Baria & Naaria & Saphat, ſex
numero. Filius Naariæ, Elioenái & Ezechias & Ezricam,
tres. Filius Elioenái, Oduia & Eliaſub & Pheleia & Accub
& Iohanan & Dalaia & Anani, ſeptem.

[redacted]

CAPVT IIII.

A FIlij Iuda: Phares, Eſron & Charmi & Hur & Supra 2 a
Sobal. Raia verò filius Sobal genuit Iahath, de Gene.38 d
quo nati ſunt Ahumai & Laad. hæ cognatio- & 46 b
nes Sarathi, Iſta quoq; ſtirps Etam: Iezrahel
& Ieſema & Iedebos. Nomen quoq; ſororis
eorũ, Aſalelphuni. Phanuel autẽ pater Gedor, & Ezer pater
Hoſa. iſti ſunt filij Hur primogeniti Ephratha patris Beth-
léhem. Ashur verò patris Thecue erãt duæ vxores, Halaa &
Náara. Peperit autẽ ei Náara Oozam & Hepher & Thema-
B ni & Ahaſthari. iſti ſunt filij Náara. Porrò filij Halaa: Séreth,
& Sahar & Ethnan. Cos autẽ genuit Anob & Soboba, & co-
gnationes Aharehel filij Arum. Fuit autẽ Iabes inclytus præ
fratribus ſuis, & mater eius vocauit nomẽ illius Iabes, dicens,
Quia peperi eũ in dolore. Inuocauit ergo Iabes Deũ Iſrael,
dicẽs, Si benedicẽs benedixeris mihi, & dilataueris terminos
meos, & fuerit manus tua mecũ, & feceris me à malitia nõ op-
primi. Et præſtitit Deus quæ precatus eſt. Caleb autẽ frater
C Sua, genuit Mahir, qui fuit pater Eſthon. Porrò Eſthon ge-
nuit Bethrapha & Pheſſe & Tehinna patrem vrbis Naas. hi
ſunt viri Recha. Filij autem Cenez: Othoniel & Saraia. Por-
rò filij Othoniel, Hathath & Maonathi, Maonathi genuit
Ophra. Saraia autẽ genuit Ioab patrẽ vallis artificũ: ibi quip-
pe artifices erant. Filij vero Caleb filij Iephone: Hir & Ela &
Naham. Filij quoq; Ela: Cenez. Filij quoq; Ialleleel: Ziph &
Zipha, Thiria, & Aſrael. Et filij Ezra: Iether & Méred & E-
pher & Ialon genuitq; Mariam & Sammái & Ieſba patrem
Eſthamo. Vxor quoq; eius Iudaia, peperit Iared patrẽ Ge-
dor, & Heber patrẽ Socho, & Icuthiel patrẽ Zanóe. hi autem
filij Bethiæ filiæ Pharaonis, quã accepit Mered, & filij vxo-
ris Odaiæ ſororis Naham patris Ceila, Garmi, & Eſthamó
D qui fuit de Machathi. Filij quoq; Simon: Amnon & Rinna
filius Hanã, & Thilon. Et filij Ieſi: Zoheth & Benzoheth. Fi- Gene.38 a
lij Sela, filij Iudæ: Her pater Lecha, & Laada pater Mareſa: &
cognationes domus operantium byſſum in domo iuramenti.
Et Qui ſtare fecit ſolem, viriq; Mendacij, & Securus & In-
cendens, qui principes fuerũt in Moab, & Qui reuerſi ſunt in
Lahem. hæc autẽ verba vetera. Hi ſunt figuli habitãtes in plã-
tationibus & in ſepibus apud regẽ in operibus eius, cõmora- Gene.46 b
tiq; ſunt ibi. Filij Simeõ: Namuel & Iamin, Iarib, Zara, Saul,
Sellum filius eius, Mabſam filius eius, Maſma filius eius. Filij
E Maſma: Hamuel filius eius, Zachur filius eius, Semei filius
eius. Filij Semei ſedecim, & filiæ ſex: fratres autẽ eius non ha-
buerunt filios multos, & vniuerſa cognatio non potuit adæ-
quare ſummã filiorũ Iuda. Habitauerunt autẽ in Berſabee &
Molada & Haſarſuhal, & in Bala, & in Aſom, & in Tholad,
& in Bathuel, & in Horma, & in Siceleg, & in Bethmacha-
both, & in Haſarſuſim, & in Bethberai, & in Saarim. hæ ciui-
tates eorũ vſq; ad regem Dauid. Villæ quoq; eorum: Etam
F & Aen, Remmon & Thochen & Aſan, ciuitates quinq;. Et
vniuerſi viculi eorũ per circuitũ ciuitatũ iſtarũ vſq; ad Baal.
hæc eſt habitatio eorũ, & ſediũ diſtributio. Moſobab quoq;
& Iemlech, & Ioſa filius Amaſiæ, & Ioel, Iehu filius Ioſabiæ
filij Saraiæ filij Aſiel, & Elioenai: & Iacoba & Iſuhaia & Aſa
ia & Adiel & Iſmiel, & Banaia, Ziza quoq; filius Sephei filij
Allon filij Idaia filij Semri filij Samaia. Illi ſunt nominati
principes in cognationibus ſuis, & in domo affinitatũ ſuarum
G multiplicati ſunt vehementer. Et profecti ſunt, vt ingrederen
tur in Gador vſq; ad orientẽ vallis, & vt quærerẽt paſcua gre-
gibus ſuis. Inueneruntq; paſcuas vberes & valde bonas, & ter
ram latiſsimã & quietã & fertilẽ, in qua antè habitauerant de
ſtirpe Cham. Hi ergo venerunt, quos ſuprà deſcripſimus no-
minatim, in diebus Ezechiæ regis Iuda: & percuſſerũt taber-
nacula eorũ, & habitatores qui inuenti fuerant ibi, & deleue-
runt eos vſq; in præſentem diem: habitaueruntq; pro eis, quo-
niam vberrimas paſcuas ibidẽ repererunt. De filijs quoq; Si-
meon abierũt in montẽ Seir viri qngenti, habentes princi-
pes Phaltiã & Naariam & Raphaiam & Oziel filios Ieſi: &

m 2

percuſſerunt reliquias quæ euadere potuerant Amalecitarũ,
& habitauerunt ibi pro eis vſq; ad diem hanc.

[redacted].

CAPVT V.

A [redacted] Filij quoque Ruben primogeniti Iſrael (ipſe
quippe fuit primogenitus eius: ſed cũ violaſ-
ſet thorũ patris ſui, data ſunt primogenita eius
filijs Ioſeph filij Iſrael, & non eſt ille reputa-
Gene.35 d & 49 a tus in primogenitũ. Porrò Iudas qui erat for-
tiſsimus inter fratres ſuos, de ſtirpe eius principes germinati
ſunt: primogenita autẽ reputata ſunt Ioſeph) filij ergo Rubẽ
Gene.46 b primogeniti Iſrael: Enoch & Phallu, Eſron & Charmi. Filij
Exod.6 c Ioel: Samaria filius eius, Gog filius eius, Semei filius eius, Mi
Num.26 a cha filius eius, Reia filius eius, Baal filius eius, Beera fili⁹ eius,
quẽ captiuũ duxit Thelgathphalnáſar rex Aſſyriorũ, & fuit
princeps in Tribu Rubẽ. Fratres autẽ eius, & vniuerſa cogna
tio eius quãdo numerabãtur per familias ſuas, habuerũt prin-
cipes Iehiel & Zachariã. Porrò Bala filius Azaz, filij Samma,
B filij Ioel, ipſe habitauit in Aroer vſq; ad Nebo & Beelmeon.
Cõtra orientalẽ quoq; plagã habitauit vſq; ad introitũ erẽmi
& flumẽ Euphrãtem. Multũ quippe iumẽtorũ numerũ poſ-
ſidebãt in terra Galaad. In diebus autẽ Saul præliati ſunt cõ-
tra Agarenos, & interfecerũt illos, habitaueruntq́, pro eis in ta-
bernaculis eorũ in omni plaga quæ reſpicit ad oriẽtẽ Galaad.
Filij vero Gad e regione eorũ habitauerũt in terra Baſan vſq;
Selcha: Ioel in capite, & Saphã ſecũdus: Ianai autẽ & Saphat
in Baſan. Fratres vero eorũ ſecundũ domos cognationũ ſua-
rum, Michael & Moſollam & Sebe & Iorai & Iachan & Zie
& Heber, ſeptẽ. Hi filij Abihail, filij Huri, filij Iara, filij Ga-
laad, filij Michael, filij Ieſeſi, filij Ieddo, filij Buz. Fratres quo-
que filij Abdiel, filij Guni, principes domus in familijs ſuis:
& habitauerunt in Galaad & in Baſan & in viculis eius, & in
C cunctis ſuburbanis Saron vſq; ad terminos. Omnes hi, nume-
rati ſunt in diebus Ioathã regis Iuda, & in diebus Ieroboam
regis Iſrael. Filij Ruben & Gad & dimidiæ tribus Manaſſe,
viri bellatores, ſcuta portantes, & gladios, & tendentes arcũ,
eruditiq; ad prælia, quadragintaquatuor millia, & ſeptingen-
ti ſexaginta procedentes ad pugnã, dimicauerũt contra Aga-
renos. Ituræi verò, & Naphis, & Nodab præbuerunt eis au-
[redacted] xilium. Traditiq; ſunt in manus eorum Agareni, & vniuerſi
qui fuerant cum eis, quia Deum inuocauerunt cũ præliaren-
tur: & exaudiuit eos, eo quòd credidiſſent in eũ. Ceperuntq́;
omnia quæ poſſederant, camelorum quinquaginta millia, &
D ouium ducenta quinquaginta millia, & aſinos duo millia, &
animas hominum centum millia. Vulnerati autem multi cor-
ruerunt. fuit enim bellum Domini. Habitaueruntq́; pro eis
vſq; ad tranſmigrationẽ. Filij quoq; dimidiæ tribus Manaſſe
poſſederunt terram à finibus Baſan vſq, Baal, Hermon & Sa-
nir, & montẽ Hermõ. Ingẽs quippe numerus erat. Et hi fue-
runt principes domus cognationis eorũ, Epher, Ieſi, & Eliel,
& Ezriel, & Ieremia, & Odoia, & Iediel viri fortiſsimi & po
[redacted] tentes, & nominati duces in familijs ſuis. Reliquerunt autem
Deum patrum ſuorum, & fornicati ſunt poſt deos populo-
rum terræ, quos abſtulit Deus corã eis, & ſuſcitauit Deus Iſ-
rael ſpiritum Phul regis Aſſyriorum, & ſpiritum Thelgath-
phalnáſar regis Aſſur: & abſtulit Ruben & Gad, & dimidiã
tribũ Manaſſe, & adduxit eos in Lahela, & in Habor, & Ara,
& fluuium Gozan, vſq; ad diem hanc.

[redacted].

CAPVT VI.

A Filij Leui: Gerſon, Caath, & Merari. Filij Caath:
Gene.46 b Amram, Iſaar, Hebron, & Oziel. Filij Amram:
Infra 23 b Aaron, Moyſes & Maria. Filij Aaron: Nadab &
Abiu, Eleazar & Ithamar. Eleazar genuit Phi-
nees, & Phinees genuit Abiſue, Abiſue verò genuit Bocci, &
Bocci genuit Ozi, Ozi genuit Zarahiam, & Zarahias genuit
Meraioth. Porrò Meraioth genuit Amariã, & Amarias ge-
nuit Achitob, Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Achi-
maas, Achimaas genuit Azariam, Azarias genuit Iohanan,
Iohanan genuit Azariã. ipſe eſt qui ſacerdotio functus eſt in
domo, quam ædificauit Salomon in Ieruſalẽ. Genuit autem
Azarias Amariã, & Amarias genuit Achitob, Achitob ge-
nuit Sadoc, & Sadoc genuit Sellum, Sellum genuit Helciam;
& Helcias genuit Azariam, Azarias genuit Saraiam, & Sara-
B ias genuit Ioſedec. Porrò Ioſedec egreſſus eſt, quando tranſ-
tulit Dominus Iudam & Ieruſalem per manus Nabuchodo-
noſor. Filij ergo Leui: Gerſon, Caath, & Merari. Et hæc no- Exod.6 a
mina filiorũ Gerſon: Lobni, & Semei. Filij Caath: Amram,
& Iſaar, & Hebron, & Oziel. Filij Merari: Moholi & Muſi.
Hæ autẽ generationes Leui ſecundũ familias eorũ. Gerſon,
Lobni filius eius, Iáhath filius eius, Zamma filius eius, Ioah
filius eius, Addo filius eius, Zara filius eius, Iethrái filius eius.
Filij Caath, Aminadab filius eius, Core filius eius, Aſir filius
eius, Elcana filius eius, Abiaſaph filius eius, Aſir filius eius,
Thahath filius eius, Vriel filius eius, Ozias filius eius, Saul fi-
lius eius. Filij Elcana: Amaſai, & Achimoth, & Elcana. Filij
Elcana, Sophai filius eius, Nahath filius eius, Eliab filius eius,
C Ierohã filius eius, Elcana filius eius. Filij Samuel: primogeni-
tus Vaſſeni, & Abia. Filij autẽ Merari, Moholi: Lobni filius
eius, Semei filius eius, Oza filius eius, Sãmaa filius eius, Hag-
gia filius eius, Aſaia filius eius. Iſti ſunt quos cõſtituit Dauid
ſuper cãtores domus Domini, ex quo collata eſt arca: & mini
ſtrabant corã tabernaculo teſtimonij, canentes donec ædifica
ret Salomon domũ Domini in Ieruſalem: ſtabãt autem iuxta
ordinem ſuũ in miniſterio. Hi vero ſunt qui aſsiſtebant cum
filijs ſuis, de filijs Caath, Hemã cãtor filius Ioel, filij Samuel,
filij Elcana, filij Ierohã, filij Eliel, filij Thohu, filij Suph, filij
Elcana, filij Mahath, filij Amaſai, filij Elcana, filij Ioel, filij
Azariæ, filij Sophoniæ, filij Thahath, filij Aſir, filij Abia-
ſaph, filij Core, filij Iſaar, filij Caath, filij Leui, filij Iſrael: &
fratres eius Aſaph, qui ſtabat à dextris eius, Aſaph filius Ba-
rachiæ, filij Samaa, filij Michael, filij Baſaiæ, filij Melchiæ, fi-
lij Athanai, filij Zara, filij Adaia, filij Ethan, filij Zamma, filij
D Semei, filij Ieth, filij Gerſon, filij Leui. Filij autẽ Merari fra-
tres eorũ, ad ſiniſtrã: Ethã filius Cuſi, filij Abdi, filij Maloch,
filij Haſabiæ, filij Amaſiæ, filij Helciæ, filij Amaſai, filij Bo-
ni, filij Somer, filij Moholi, filij Muſi, filij Merari, filij Leui.
Fratres quoq; eorũ Leuitæ, qui ordinati ſunt in cunctũ mini-
ſterium tabernaculi domus Domini. Aaron verò, & filij eius
adolebãt incẽſum ſuper altare holocauſti, & ſuper altare thy-
miamatis in omne opus ſancti ſanctorũ: & vt precarẽtur pro
Iſrael iuxta omnia quæ præceperat Moyſes ſeruus Dei. Hi
autẽ filij Aarõ: Eleazar filius eius, Phinees filius eius, Abiſue
filius eius, Bocci filius eius, Ozi fili⁹ eius, Zarrahia filius eius,
Meraioth filius eius, Amarias filius eius, Achitob filius eius,
Sadoc filius eius, Achimaas filius eius. Et hæc habitacula eorũ
per vicos atq; confinia, filiorum ſcilicet Aaron, iuxta cogna-
tiones Caathitarũ: ipſis enim ſorte contigerãt. Dederũt igitur
E eis Hebrõ in terra Iuda, & ſuburbana eius per circuitũ: agros
autẽ ciuitatis, & villas, Caleb filio Iephone. Porrò filijs Aarõ
dederunt ciuitates, ad confugiendum, Hebron & Lobna, & Ioſue 21 b
ſuburbana eius, Iether quoq; & Eſthemo cũ ſuburbanis ſuis,
ſed & Helon, & Dabir cum ſuburbanis ſuis, Aſan quoq; &
Bethſémes & ſuburbana earũ. De tribu autẽ Beniamin: Gã-
bee & ſuburbana eius, & Almath cum ſuburbanis ſuis, Ana-
thoh quoq; cũ ſuburbanis ſuis. omnes ciuitates, tredecim per
cognationes ſuas. Filijs autẽ Caath reſiduis de cognatione ſua
dederũt ex dimidia tribu Manaſſe in poſſeſsionẽ vrbes decẽ.
Porrò filijs Gerſon per cognationes ſuas de tribu Iſſachar,
& de tribu Aſer, & de tribu Nephthali, & de tribu Manaſſe
in Baſan, vrbes tredecim. Filijs autem Merari per cognatio-
nes ſuas

nes ſuas de tribu Ruben, & de tribu Gad, & de tribu Zabu-
F lon, dederunt ſorte ciuitates duodecim. Dederunt quoq; filij
Iſrael Leuitis ciuitates, & ſuburbana earum. Dederuntq; per
ſortem, ex tribu filiorũ Iuda, & ex tribu filiorum Simeon, &
ex tribu filiorũ Beniamin, vrbes has quas vocauerunt nomi-
nibus ſuis, & his qui erant de cognatione filiorũ Caath, fue-
runtq; ciuitates in terminis eorum de tribu Ephráim. Dede-
Ioſue 21 b runt ergo eis vrbes, ad confugiendũ, Sichem cum ſuburbanis
ſuis in monte Ephráim: & Gazer cum ſuburbanis ſuis, Iec-
maam quoq; cũ ſuburbanis ſuis, & Bethhoron ſimiliter, nec-
non & Aialon cum ſuburbanis ſuis, & Gethremmon in eun-
dem modũ. Porrò ex dimidia tribu Manaſſe, Aner & ſubur-
bana eius, Balaã & ſuburbana eius: his videlicet qui de cogna-
tione filiorũ Caath reliqui erant. Filijs autẽ Gerſom de co-
gnatione dimidiæ tribus Manaſſe, Gaulõ in Baſan, & ſubur-
G bana eius, & Aſtaroth cũ ſuburbanis ſuis. De tribu Iſſachar,
Cedes & ſuburbana eius, & Dabereth cum ſuburbanis ſuis,
Ramoth quoq; & ſuburbana eius; & Anem cum ſuburbanis
ſuis. De tribu verò Aſer, Maſal cũ ſuburbanis ſuis, & Abdon
ſimiliter, Hacoc quoq; & ſuburbana eius, & Rohob cũ ſub-
urbanis ſuis. Porrò de tribu Nephthali, Cedes in Galilæa &
ſuburbana eius, Hamon cum ſuburbanis ſuis, & Cariathàim,
& ſuburbana eius. Filijs autem Merari reſiduis: de tribu Za-
bulon, Remmono & ſuburbana eius, & Thabor cum ſubur-
banis ſuis. Trans Iordanem quoq; ex aduerſo Iericho contra
orientem Iordanis, de tribu Ruben, Boſor in ſolitudine cum
ſuburbanis ſuis, & Iaſſa cũ ſuburbanis ſuis, Cademoth quoq;
& ſuburbana eius, & Mipháath cũ ſuburbanis ſuis. Necnon
de tribu Gad, Ramoth in Galaad & ſuburbana eius, & Ma-
náim cum ſuburbanis ſuis, ſed & Heſebon cum ſuburbanis
ſuis, & Iezer cum ſuburbanis ſuis.

[redacted]

CAPVT VII.

A PОrrò filij Iſſachar: Thola, & Phua, Iaſub & Si-
meron, quatuor. Filij Thola: Ozi & Raphaia, &
Ieriel, & Iemái, & Iebſem, & Samuel, principes
per domos cognationũ ſuarum. De ſtirpe Thola
viri fortiſsimi numerati ſunt in diebus Dauid, vigintiduo
millia ſexcenti. Filij Ozi: Izrahia, de quo nati ſunt Michael,
& Obadia, & Ioel, & Ieſia, quinq;: omnes principes. Cum eis
per familias, & populos ſuos, accincti ad præliũ, viri fortiſsi-
mi, triginta & ſex millia: multas enim habuerunt vxores, &
B filios. Fratres quoq; eorũ per omnẽ cognationẽ Iſſachar, ro-
buſtiſsimi ad pugnandum octoginta ſeptem millia numerati
Gene. 46 c ſunt. Filij Beniamin: Bela, & Bechor, & Iadihel, tres. Filij Be-
la: Eſbon & Ozi & Oziel & Ierimoth & Irai, quinq; princi-
pes familiarũ, & ad pugnandũ robuſtiſsimi: numerus autem
eorum, vigintiduo millia & trigintaquatuor. Porrò filij Be-
chor: Zamira, & Ioas, & Eliézer, & Elioenái, & Amri, & Ieri
moth, & Abia, & Anathoth, & Almath. omnes hi, filij Be-
chor. Numerati ſunt autẽ per familias ſuas principes cogna-
tionũ ſuarũ ad bella fortiſsimi, viginti millia & ducẽti. Porrò
C filij Iadihel: Balan. Filij autem Balan: Iehus, & Beniamin, &
Aod, & Chanaána, & Zethan, & Tharſis, & Ahiſahar. omnes
hi, filij Iadihel, principes cognationũ ſuarum, viri fortiſsimi,
decem & ſeptẽ millia, & ducẽti ad præliũ procedẽtes. Sephã
quoq; & Haphã filij Hir: & Haſim filij Aher. Filij autem
Nephthali: Iaſiel, & Guni, & Ieſer, & Sellum, filij Bala. Por-
rò filius Manaſſe, Eſriel: concubinaq; eius Syra peperit Ma-
chir patrẽ Galaad. Machir autẽ accepit vxorẽ filijs ſuis Hap-
phim & Saphã: & habuit ſororẽ nomine Maacha: nomen au-
D tem ſecundi, Salphaad: nataeq; ſunt Salphaad filiæ. Et peperit
Maacha vxor Machir filiũ, vocauitq; nomẽ eius Phares: por-
rò nomen fratris eius, Sares: & filij eius, Vlam, & Recem. Fi-
lius autem Vlam, Badã. hi ſunt filij Galaad, filij Machir, filij
Manaſſe. Soror autem eius Regina peperit Virũ decôrum, &

Abiézer, & Mohola. Erant autẽ filij Semida, Ahin & Sechẽ,
& Leci, & Aniam. Filij autẽ Ephráim: Suthála, Bared filius
eius, Tháhath filius eius, Elada filius eius, Tháhath filius eius,
E & huius filius Zabad, & huius filius Suthála, & huius filius
Ezer & Elad: occiderunt autem eos viri Geth indigenæ, quia
deſcenderant vt inuaderent poſſeſsiones eorum. Luxit igitur
Ephráim pater eorũ multis diebus, & venerũt fratres eius vt
conſolarentur eũ. Ingreſſusq; eſt ad vxorẽ ſuam: quæ conce-
pit & peperit filiũ, & vocauit nomen eius Beria, eo quòd in
malis domus eius ortus eſſet: filia autẽ eius fuit Sara, quæ ædi-
ficauit Bethhoron inferiorẽ & ſuperiorem, & Ozenſara. Por
rò filius eius Rapha, & Reſeph, & Thale, de quo natus eſt
F Thaan, qui genuit Laadan: huius quoq; filius Ammiud, qui
genuit Eliſama, de quo ortus eſt Nun, qui habuit filium Io-
ſue. Poſſeſsio autem eorũ & habitatio, Bethel cũ filiabus ſuis,
& contra orientẽ Noran, ad occidentalẽ plagam Gazer & fi-
liæ eius, Sichem quoq; cum filiabus ſuis, vſq; ad Aia cum fi-
liabus eius. Iuxta filios quoq; Manaſſe, Bethſan & filias eius,
Thanach & filias eius, Mageddo & filias eius, Dor & filias Gene. 46 b
eius: in his habitauerũt filij Ioſeph, filij Iſrael. Filij Aſer: Iem-
G na, & Ieſua, & Ieſſui, & Baria, & Sera ſoror eorũ. Filij autem
Baria: Heber, & Melchiel: ipſe eſt pater Barzaith. Heber au-
tem genuit Iephlat, & Somer, & Hothan, & Suaa ſororem
eorũ. Filij Iephlat, Phoſech, & Bamaal, & Aſoth: hi filij Ie-
phlat. Porrò filij Somer: Ahi, & Roaga, & Haba, & Arã. Fi-
lij autẽ Helẽ fratris eius: Supha, & Iemna, & Selles, & Amal.
Filij Supha: Sue, Harnapher, & Sual, & Beri, & Iamra, Bo-
ſor, & Hod, & Samma, & Saluſa, & Iethran, & Bera. Filij Ie-
ther: Iephonne, & Phaſpha, & Ara. Filij autem Olla: Aree,
& Haniel, & Reſia. Omnes hi, filij Aſer, principes cognatio-
num electi atq; fortiſsimi duces ducum: numerus autem eo-
rum ætatis quæ apta eſſet ad bellum, vigintiſex millia.

[redacted]

CAPVT VIII.

A BEniamin autẽ genuit Bela primogenitũ ſuũ, Aſ- Gene. 46 c
bel ſecundũ, Ahara tertiũ, Nohaa quartũ, & Ra- Supra 7 b
pha quintũ. Fueruntq; filij Bela: Addar, & Gera,
& Abiud, Abiſue quoq;, & Naamã, & Ahóe, ſed
& Gera, & Sephuphã, & Hurã. Hi ſunt filij Ahod, principes
cognationũ habitantiũ in Gabaa, qui tranſlati ſunt in Mana-
hath. Naaman autẽ & Achia, & Gera ipſe trãſtulit eos, & ge-
nuit Oza & Ahiliud. Porrò Saharáim genuit in regione Mo
ab, poſtquam dimiſit Huſim & Bara vxores ſuas. Genuit
autẽ de Hodes vxore ſua, Iobab, & Sebia, & Moſa, & Mol-
chom, Iehus quoque & Sechia, & Marma. hi ſunt filij eius
principes in familijs ſuis. Mehuſim verò genuit Abitob, &
B Elphaal. Porrò filij Elphaal: Heber, & Miſaam, & Samad:
hic ædificauit Ono, & Lod, & filias eius. Baria autem & Sa-
ma principes cognationum habitantiũ in Aialon: hi fugaue-
runt habitatores Geth. Et Ahio, & Seſac, & Ierimoth, & Za-
badia, & Arod, & Heder, Michael quoq; & Ieſpha, & Ioha
filij Baria. Et Zabadia, & Moſollam, & Hezeci, & Heber, &
Ieſamari, & Iezlia, & Iobab filij Elphaal. Et Iacim, & Zechri,
& Zabdi, & Elioenai, & Selethai, & Eliel, & Adaia, & Baraia,
& Samarath filij Semei. Et Ieſphã, & Heber, & Eliel, & Ab-
don, & Zechri, & Hanan, & Hanania, & Aelam, & Anatho-
C thia, & Iephdaia, & Phanuel filij Seſac. Et Samſari, & Soho-
ria, & Otholia, & Ierſia, & Elia, & Zechri, filij Ierohã. hi pa-
triarchæ, & cognationũ principes, qui habitauerunt in Ieru-
ſalem. In Gabaon autẽ habitauerunt Abigabaon, & nomen Infra 9 f
vxoris eius Maacha: filiusque eius primogenitus Adon, &
Sur, & Cis, & Baal, & Nadab, Gedor quoq; & Ahio, & Za-
cher, & Macelloth: & Macelloth genuit Samaa: habitaue-
runtq; ex aduerſo fratrũ ſuorum in Ieruſalem cum fratribus
ſuis. Ner autẽ Genuit Cis, & Cis genuit Saul. Porrò Saul ge- 1. Reg. 14 g
nuit Ionathan, & Melchiſua, & Abinadab, & Eſbaal. Filius Infra 9 g

autem Ionathan, Meribbáal: & Meribbáal genuit Micha. Fi-
lij Micha: Phithon, & Melech, & Tharaa, & Ahaz. Et Ahaz
genuit Ioada: & Ioada genuit Alamath, & Azmoth, & Zam-
ri: porrò Zamri, genuit Moſa. Et Moſa genuit Baana, cu-
ius filius fuit Rapha, de quo ortus eſt Elaſa: qui genuit Aſel.
Porrò Aſel ſex filij fuerunt, his nominibus, Ezricã, Bochru,
Iſmahel, Saria, Obdia, & Hanan: omnes hi, filij Aſel. Filij au-
tem Eſec fratris eius, Vlã primogenitus, & Iehus ſecũdus, &
Eliphálet tertius. Fueruntq; filij Vlã viri robuſtiſsimi, & ma
gno robore tendentes arcum: & multos habentes filios ac ne-
potes vſq; ad centũ quinquaginta. Omnes hi, filij Beniamin.

[redacted]

CAPVT IX.

A VNiuerſus ergo Iſrael dinumeratus eſt: & ſumma
eorum ſcripta eſt in libro regum Iſrael, & Iuda:
tranſlatiq; ſunt in Babylonem propter delictum
ſuum. Qui autem habitauerunt primi in poſſeſ-
ſionibus, & in vrbibus ſuis: Iſrael, & ſacerdotes, & Leuitæ,
& Nathinæi. Commorati ſunt in Ieruſalem de filijs Iuda, &
de filijs Beniamin: de filijs quoq; Ephraim, & Manaſſe. O-
thei filius Ammiud, filius Amri, filius Omrai, filij Bonni, de
filijs Phares filij Iuda. Et de Siloni: Aſaia primogenitus, & fi-
lij eius. De filijs autem Zara: Iehuel, & fratres eorum ſexcen-
B ti nonaginta. Porrò de filijs Beniamin: Salo filius Moſollam,
filij Oduia, filij Aſana: & Iobania filius Ieroham: & Ela filius
Ozi, filij Mochori: & Moſollã filius Saphatiæ, filij Rahuel,
filij Iebaniæ, & fratres eorum per familias ſuas, nongẽti quin-
quaginta ſex. Omnes hi, principes cognationum per domos
patrum ſuorũ. De ſacerdotibus autem: Iedaia, Ioiarib, & Ia-
chin: Azarias quoq; filius Helciæ, filij Moſollam, filij Sadoc,
filij Maraioth, filij Achitob, pontifex domus Dei. Porrò A-
daias filius Ieroham, filij Phaſſur, filij Melchiæ: & Maiſai, fi-
lius Adiel, filij Iezra, filij Moſollam, filij Moſollamith, filij
Emmer: fratres quoq; eorũ principes per familias ſuas, mille
ſeptingenti ſexaginta fortiſsimi robore ad faciendum opus
C miniſterij in domo Dei. De Leuitis autẽ: Semeia filius Haſ-
ſub, filij Ezricam, filij Haſebia de filijs Merari. Bacbacar
quoq; carpentarius, & Galal, & Mathania filius Micha, filij
Zechri, filij Aſaph: & Obdia filius Semeiæ filij Galal, filij
Idithun: & Barachia filius Aſa, filij Elcana, qui habitauit in
atrijs Netophati. Ianitores autem: Sellum, & Accub, & Tel-
mon, & Ahiman: & frater eorum Sellum princeps: vſq; ad il-
lud tempus, in porta regis ad orientem, obſeruabãt per vices
ſuas de filijs Leui. Sellum verò filius Core, filij Abiaſaph, filij
Core, cum fratribus ſuis & domo patris ſui, hi ſunt Coritæ
ſuper opera miniſterij, cuſtodes veſtibulorum tabernaculi:
& familiæ eorum per vices caſtrorũ Domini cuſtodiẽtes in-
D troitum. Phinees autem filius Eleazari, erat dux eorũ coram
Domino. Porrò Zacharias filius Moſollamia, ianitor portæ
tabernaculi teſtimonij. Omnes hi electi in oſtiarios per por-
tas, ducẽti duodecim: & deſcripti in villis proprijs: quos con-
ſtituerunt Dauid, & Samuel Videns, in fide ſua tam ipſos,
quàm filios eorum in oſtijs domus Domini, & in tabernacu-
lo vicibus ſuis. Per quatuor ventos erant oſtiarij: id eſt ad
orientem, & ad occidentem, & ad aquilonem, & ad auſtrum.
Fratres autem eorum in viculis morabantur, & veniebant in
Sabbathis ſuis de tempore vſq; ad tempus. His quatuor Leui
tis creditus erat omnis numerus ianitorum, & erãt ſuper éxe-
dras, & theſauros domus Domini. Per gyrum quoq; templi
E Domini morabantur in cuſtodijs ſuis: vt cum tempus fuiſſet,
ipſi mane aperirent fores. De horum grege erant & ſuper va-
ſa miniſterij: ad numerum enim & inferebantur vaſa, & effe-
rebantur. De ipſis & qui credita habebant vtenſilia ſanctua-
rij, præerant ſimilæ, & vino, & oleo, & thuri, & aromatibus.
Filij autem ſacerdotũ vnguenta ex aromatibus conficiebant.
Et Mathathias Leuites primogenitus Sellum Coritæ, præ-
fectus erat eorum quæ in ſartagine frigebantur. Porrò de fi-
lijs Caath fratribus eorum, ſuper panes erant propoſitionis,
vt ſemper nouos per ſingula ſabbatha præpararent. Hi ſunt
F principes cantorum per familias Leuitarum, qui in éxedris
morabantur, ita vt die ac nocte iugiter ſuo miniſterio deſer-
uirent. Capita Leuitarum, per familias ſuas principes, manſe- Supra 8. 4.
runt in Ieruſalem. In Gabaon autem commorati ſunt pater
Gabaon Iehiel, & nomen vxoris eius Maacha. Filius primo-
genitus eius Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, & Ner, & Nadab,
Gedor quoq;, & Ahio, & Zacharias, & Macelloth. Porrò
Macelloth genuit Samaam: iſti habitauerunt e regione fra-
trum ſuorum in Ieruſalem cum fratribus ſuis. Ner autem ge-
G nuit Cis: & Cis genuit Saul: & Saul genuit Ionathan, & Mel-
chiſua, & Abinadab, & Esbáal. Filius autem Ionathan, Me-
ribbáal: & Meribbáal genuit Micha. Porrò filij Micha, Phi-
ton & Melech, & Tharaa, & Ahaz. Ahaz autem genuit Iara:
& Iara genuit Alámat, & Azmoth, & Zamri. Zamri autem
genuit Moſa: Moſa vero genuit Banaa: cuius filius Raphaia,
genuit Elaſa: de quo ortus eſt Aſel. Porrò Aſel ſex filios ha-
buit his nominibus, Ezricam, Bochru, Iſmahel, Saria, Obdia,
Hanan. hi ſunt filij Aſel.

[redacted]

CAPVT X.

A PHiliſthijm autem pugnabant contra Iſrael, fuge- 1.Reg.31.
runtq; viri Iſrael Palæſtinos, & ceciderunt vul-
nerati in monte Gelbóe. Cumq; appropinquaſ-
ſent Philiſthæi perſequentes Saul & filios eius,
percuſſerũt Ionathan, & Abinadab, & Melchiſua filios Saul,
Et aggrauatum eſt prælium cõtra Saul, inueneruntq; eum ſa-
gittarij, & vulnerauerunt iaculis. Et dixit Saul ad armigerum
ſuum, Euagina gladium tuum, & interfice me: ne fortè ve-
niant incircuncisi iſti, & illudant mihi. Noluit autem armiger
B eius hoc facere, timore perterritus: arripuit ergo Saul enſem,
& irruit in eum. Quod cum vidiſſet armiger eius, videlicet
mortuum eſſe Saul, irruit etiam ipſe in gladiũ ſuum, & mor-
tuus eſt. Interijt ergo Saul, & tres filij eius, & omnis domus
illius pariter cócidit. Quod cum vidiſſent viri Iſrael qui ha-
bitabant in campeſtribus, fugerunt, & Saul ac filijs eius mor-
tuis, dereliquerunt vrbes ſuas, & huc illucq; diſperſi ſunt: ve- [redacted]
nerúntq; Philiſthijm, & habitauerunt in eis. Die igitur altero
detrahentes Philiſthijm ſpolia cæſorum, inuenerunt Saul, &
filios eius, iacẽtes in monte Gelbóe. Cumq; ſpoliaſſent eum,
& amputaſſent caput, armiſq; nudaſſent, miſerunt in terram
ſuam, vt circunferretur, & oſtenderetur idolorum templis &
populis: arma autem eius conſecrauerunt in phano Dei ſui,
D & caput affixerunt in templo Dagon. Hoc cũ audiſſent viri
Iabes Galaad, omnia ſcilicet quæ Philiſthijm fecerant ſuper
Saul, conſurrexerunt ſinguli virorum fortium, & tulerunt ca-
dauera Saul & filiorum eius: attuleruntq; ea in Iabes, & ſepe-
lierunt oſſa eorum ſubter quercum quæ erat in Iabes, & ieiu-
nauerunt

nauerunt ſeptem diebus. Mortuus eſt ergo Saul propter ini-
[redacted] quitates ſuas, eo quòd præuaricatus ſit mandatum Domini
quod præceperat,& non cuſtodierit illud:ſed inſuper etiam
pythoniſſam conſuluerit, nec ſperauerit in Domino, pro-
pter quod interfecit eum,& tranſtulit regnum eius ad Da-
uid filium Iſai.

[redacted]

CAPVT XI.

A Ongregatus eſt igitur omnis Iſrael ad Dauid in
2.Reg.5 a Hebron, dicens, Os tuũ ſumus & caro tua. Heri
quoq; & nudiuſtertius cũ adhuc regnaret Saul,
tu eras qui educebas & introducebas Iſrael: tibi
enim dixit Dominus Deus tuus, Tu paſces populum meum
Iſrael,& tu eris princeps ſuper eum. Venerunt ergo omnes
maiores natu Iſrael ad regem in Hebron,& iniit Dauid cũ eis
fœdus coram Domino:vnxeruntq́; eum regem ſuper Iſrael,
iuxta ſermonem Domini quem locutus eſt in manu Samuel.
Abiit quoq; Dauid,& omnis Iſrael in Ieruſalem, hæc eſt Ie-
bus, vbi erant Iebuſæi habitatores terræ. Dixeruntq́; qui ha-
B bitabant in Iebus ad Dauid, Non ingredieris huc. Porrò Da-
[redacted] uid cepit arcem Sion, quæ eſt ciuitas Dauid, dixitq́;, Omnis
qui percuſſerit Iebuſæum in primis, erit princeps & dux.
Aſcendit igitur primus Ioab filius Saruiæ, & factus eſt prin-
ceps. Habitauit autẽ Dauid in arce,& idcirco appellata eſt ci-
uitas Dauid. Aedificauitq́; vrbem in circuitu à Mello, vſq; ad
gyrũ: Ioab autẽ reliqua vrbis extruxit. Proficiebatq́; Dauid,
[redacted] vadens & creſcens,& Dominus exercituũ erat cũ eo. Hi prin
cipes virorũ fortium Dauid, qui adiuuerunt eum vt rex fieret
ſuper omnẽ Iſrael, iuxta verbũ Domini quod locutus eſt ad
2.Reg.23 a Iſrael. Et iſte numerus robuſtorũ Dauid: Ieſbaam filius Ha-
chamoni princeps inter triginta: iſte leuauit haſtam ſuam ſu-
C per trecentos vulneratos vna vice. Et poſt eum Eleazar filius
Patrui eius Ahohites, qui erat inter tres potẽtes. iſte fuit cum
Dauid in Pheſdomim, quãdo Philiſthiim cõgregati ſunt ad
locum illũ in prælium,& erat ager regionis illius plenus hor-
deo, fugeratq́; populus à facie Philiſthinorum. Hi ſteterunt
in medio agri,& defenderũt eum: cumq́; percuſsiſſent Phili-
ſthæos, dedit Dominus ſalutem magnã populo ſuo. Deſcen-
derunt autem tres de triginta principibus ad petrã, in qua erat
Dauid, ad ſpeluncã Odollam, quãdo Philiſthiim fuerant ca-
D ſtrametati in valle Raphaim. Porrò Dauid erat in præſidio,
& ſtatio Philiſthinorũ in Bethlehem. Deſyderauit igitur Da
uid,& dixit, O ſi quis daret mihi aquam de ciſterna Bethlé-
hem, quæ eſt in porta. Tres ergo iſti per media caſtra Phili-
ſthinorum perrexerunt,& hauſerunt aquã de ciſterna Beth-
lehem, quæ erat in porta, & attulerunt ad Dauid vt biberet:
qui noluit, ſed magis libauit illam Domino, dicens, Abſit vt
in conſpectu Dei mei hoc faciam,& ſanguinem iſtorum vi-
rorum bibam: quia in periculo animarũ ſuarũ attulerunt mihi
aquã. Et ob hanc cauſam noluit bibere. hæc fecerunt tres ro-
E buſtiſsimi. Abiſai quoq; frater Ioab ipſe erat princeps trium,
& ipſe leuauit haſtam ſuã contra trecentos vulneratos,& ipſe
erat inter tres nominatiſsimus,& inter tres ſecundus, inclytus
& princeps eorũ: veruntamen vſq; ad tres primos non perue-
nerat. Banaias filius Ioiadæ viri robuſtiſsimi, qui multa opera
pepetrarat de Cabſeel: ipſe percuſsit duos ariel Moab:& ipſe
deſcendit,& interfecit leonem in media ciſterna tempore ni-
uis. Et ipſe percuſsit virũ Aegyptiũ, cuius ſtatura erat quinq;
F cubitorum,& habebat lanceam vt liciatorium texentium: de-
ſcendit igitur ad eum cũ virga,& rapuit haſtam quã tenebat
manu,& interfecit eum haſta ſua. Hæc fecit Banaias filius Io-
iadæ, qui erat inter tres robuſtos nominatiſsimus, inter trigin
ta primus, verũtamen ad tres vſq; non peruenerat: poſuit au-
tem eum Dauid ad auriculam ſuam. Porrò fortiſsimi viri in
exercitu, Aſahel frater Ioab, & Elchanan filius Patrui eius
de Bethléhem, Sammoth Arorites, Helles Phalonites, Ira fi-
lius Acces Thecuites, Abiezer Anathothites, Sobbochai
Vſathites, Ilai Ahohites, Maharai Netophathites, Heled fi-
lius Baana Netophathites, Ethai filius Ribai de Gabaath fi-
liorum Beniamin, Banaia Pharathonites, Hurai de torrente
Gaas, Abiel Arbathites, Azmoth Bauramites, Eliaba Salabo
G nites. Filii Aſſem Gezonites, Ionathan filius Sage Ararites,
Ahiam filius Sachar Ararites. Eliphal filius Vr, Hepher Me-
cherathites, Ahia Phelonites, Heſro Carmelites, Naarái filius
Azbai, Iohel frater Nathã, Mibahar filius Agarai, Selec Am-
monites, Naharái Berothites armiger Ioab filii Saruiæ, Ira
Iethræus, Gareb Iethræus, Vrias Hethæus, Zabad filius O-
holi, Adina filius Siza Rubenites princeps Rubenitarum, &
cum eo triginta: Hanan filius Maacha,& Ioſaphat Mathani-
tes, Ozia Aſtarothites, Samma & Iehiel filii Hotham Arori-
tes, Iedihel filius Samri, & Ioha frater eius Thoſaites, Eliel
Mahumites,& Ieribai & Ioſaia filii Elnáem,& Iethma Moa
bites, Eliel & Obed,& Iaſiel de Maſobiá.

[redacted]

CAPVT XII.

A I quoq; venerunt ad Dauid in Siceleg, cũ adhuc
fugeret Saul filiũ Cis, qui erant fortiſsimi & egre
gii pugnatores, tendentes arcum, & vtraq; manu
fundis ſaxa iacientes,& dirigentes ſagittas: de fra-
tribus Saul ex Beniamin. Princeps Ahiezer, & Ioas filii Sa-
maa Gabaathites:& Iaziel & Phallet filii Azmoth, & Bara-
cha & Iehu Anathothites. Samaias quoq; Gabaonites fortiſ-
ſimus inter triginta & ſuper triginta. Ieremias & Ieheziel &
Iohanan & Iezabad Gaderothites.& Eluzai & Ierimuth, &
Baalia & Samaria & Saphatia Haruphites. Elcana & Ieſia &
B Azareel & Ioézer & Ieſbaã de Carehim: Ioela quoq; & Za-
badia filii Ieroham de Gedor. Sed & de Gaddi tranſfugerunt
ad Dauid, cum lateret in deſerto, viri robuſtiſsimi, & pugna-
tores optimi, tenentes clypeum & haſtam: facies eorum quaſi
facies leonis,& veloces quaſi capreæ in montibus: Ezer prin-
ceps, Obdias ſecundus, Eliab tertius, Maſmana quartus, Iere-
mias quintus, Ethi ſextus, Eliel ſeptimus, Iohanan octauus,
Elzebad nonus, Ieremias decimus, Machbanal vndecimus. hi
de filiis Gad principes exercitus: nouiſsimus, centum militi-
bus præerat,& maximus mille. Iſti ſunt qui tranſierunt Ior-
danem menſe primo, quando inundare conſueuit ſupes ripas
ſuas:& omnes fugauerũt qui morabantur in vallibus ad orien
C talem plagam & occidentalem. Venerũt autem & de Benia-
min & de Iuda ad præſidiũ in quo morabatur Dauid. Egreſ-
ſusq́; eſt Dauid obuiam eis,& ait, Si pacificè veniſtis ad me
vt auxiliemini mihi, cor meum iungatur vobis: ſi autem inſi-
diamini mihi pro aduerſariis meis, cum ego iniquitatẽ in ma-
nibus non habeam, videat Deus patrum noſtrorum, & iudi-
cet. Spiritus verò induit Amaſai principem inter triginta, &
ait, Tui ſumus ô Dauid,& tecũ fili Iſai, pax, pax tibi,& pax
adiutoribus tuis. te enim adiuuat Deus tuus. Suſcepit ergo
eos Dauid,& conſtituit principes turmæ. Porrò de Manaſſe
transfugerunt ad Dauid, quando veniebat cum Philiſthiim
aduerſus Saul, vt pugnaret:& nõ dimicauit cum eis, quia ini-
D to conſilio remiſerũt eum principes Philiſthinorum, dicen- 1.Reg.29 a
tes, Periculo capitis noſtri reuertetur ad Dominũ ſuum Saul.
Quando igitur reuerſus eſt in Siceleg, transfugerunt ad eum
de Manaſſe, Ednas,& Iozabad,& Iedihel, & Michael,& Io-
bad,& Eliu,& Salathi, principes milium in Manaſſe. hi præ-
buerunt auxilium Dauid aduerſus latrunculos: omnes enim
erant viri fortiſsimi,& facti ſunt principes in exercitu. Sed &
per ſingulos dies veniebant ad Dauid, ad auxiliandum ei, vſq;
dum fieret grandis numerus quaſi exercitus Dei. Iſte quoq;
eſt numerus principum exercitus, qui venerunt ad Dauid,
cum eſſet in Hebron, vt transferrent regnum Saul ad eum,
iuxta verbum Domini. Filii Iuda portantes clypeum & ha-

ſtam, ſex millia octingenti expediti ad prælium. De filijs Si-
meon virorum fortiſsimorum ad pugnandum, ſeptem millia
E centum. De filijs Leui, quatuor millia ſexcenti. Ioiada quoq;
princeps de ſtirpe Aaron, & cum eo tria millia ſeptingenti.
Sadoc etiam puer egregiæ indolis, & domus patris eius, prin-
cipes vigintiduo. De filijs autem Beniamin fratribus Saul, tria
millia. magna enim pars eorũ adhuc ſequebatur domũ Saul.
Porrò de filijs Ephráim viginti millia octingenti, fortiſsimi
robore viri nominati in cognationibus ſuis. Et ex dimidia
parte tribus Manaſſe, decem & octo millia, ſinguli per nomi-
F na ſua venerunt vt conſtituerent regẽ Dauid. De filijs quoq;
Iſſachar viri eruditi, qui nouerant ſingula tempora ad præci-
piendum quid facere deberet Iſrael, principes ducenti: omnis
autem reliqua tribus, eorum conſilium ſequebatur. Porrò de
Zabulon qui egrediebantur ad prælium, & ſtabant in acie in-
ſtructi armis bellicis, quinquaginta millia venerunt in auxi-
lium, non in corde duplici. Et de Nephthali, principes mille:
& cum eis inſtructi clypeo & haſta, triginta & ſeptem millia.
De Dan etiam præparati ad prælium, vigintiocto millia ſex-
centi. Et de Aſer egredientes ad pugnam & in acie prouocan
G tes, quadraginta millia. Trans Iordanem autem de filijs Ru-
ben, & de Gad, & dimidia parte tribus Manaſſe inſtructi ar-
mis bellicis, centum viginti millia. Omnes iſti viri bellatores
& expediti ad pugnandum, corde perfecto venerunt in He-
bron, vt conſtituerent regem Dauid ſuper vniuerſum Iſrael:
ſed & omnes reliqui ex Iſrael, vno corde erant vt rex fieret
Dauid. Fueruntq; ibi apud Dauid tribus diebus comedentes
& bibẽtes, præparauerãt enim eis fratres ſui. Sed & qui iuxta
eos erant, vſq; ad Iſſachar & Zabulon & Nephthali, afferebãt
panes in aſinis, & camelis, & mulis, & bobus ad veſcendum:
farinam, palathas, vuam paſſam, vinũ, oleum, boues, arietes ad
omnem copiam. gaudium quippe erat in Iſrael.

[redacted]

CAPVT XIII.

A INijt autem conſilium Dauid cum tribunis & cen
turionibus, & vniuerſis principibus, & ait ad o-
mnem cœtum Iſrael, Si placet vobis, & à Domi-
no Deo noſtro egreditur ſermo quẽ loquor: mit-
tamus ad fratres noſtros reliquos in vniuerſas regiones Iſrael,
& ad ſacerdotes & Leuitas qui habitant in ſuburbanis vrbiũ,
vt congregentur ad nos, & reducamus arcam Dei noſtri ad
nos: non enim requiſiuimus eam in diebus Saul. Et reſpon-
B dit vniuerſa multitudo vt ita fieret: placuerat enim ſermo o-
mni populo. Congregauit ergo Dauid cunctum Iſrael à Si-
2.Reg.6 a hor Aegypti, vſq; dum ingrediaris Emath, vt adduceret arcã
Dei de Cariathiárim. Et aſcẽdit Dauid & omnis vir Iſrael ad
collem Cariathiárim, qui eſt in Iuda, vt afferret inde arcam
Domini Dei ſedentis ſuper cherubim, vbi inuocatum eſt no-
C men eius. Impoſueruntq; arcam Dei ſuper plauſtrũ nouum
de domo Abinadab: Oza autem, & frater eius minabãt plau-
ſtrum. Porrò Dauid & vniuerſus Iſrael, ludebãt coram Deo
omni virtute, in canticis & citharis, & pſalterijs, & tympanis,
& cymbalis, & tubis. Cum autem perueniſſent ad arcam Chi-
don, tetendit Oza manum ſuam, vt ſuſtentaret arcam: bos
quippe laſciuiens, paululum inclinauerat eam. Iratus eſt itaq;
Dominus contra Ozam, & percuſsit eum, eo quòd tetigiſſet
D arcam: & mortuus eſt ibi coram Deo. Contriſtatusq; eſt Da-
uid, eo quòd diuiſiſſet Dominus Ozam: vocauitq; locum il-
lum, Diuiſio Ozæ, vſq; in præſentem diem. Et timuit Deum
tunc temporis, dicens, Quomodo poſſum ad me introduce-
re arcam Dei? Et ob hanc cauſam non adduxit eam ad ſe,
hoc eſt in ciuitatem Dauid, ſed auertit in domum Obede-
dom Gethæi. Manſit ergo arca Dei in domum Obededom
tribus mẽſibus: & benedixit Dominus domui eius, & omni-
bus quæ habebat.

[redacted] CAPVT XIIII.

A MIſit quoq; Hiram rex Tyri nuntios ad Dauid, & 2.Reg.5 b
ligna cedrina, & artifices parietum lignorumq;,
vt ædificarent ei domum. Cognouitq; Dauid eo
quòd confirmaſſet eum Dominus in regem ſu-
per Iſrael, & ſubleuatum eſt regnũ ſuum ſuper populũ eius
Iſrael. Accepit quoq; Dauid alias vxores in Ieruſalem: ge-
nuitq; filios & filias. Et hæc nomina eorum qui nati ſunt ei in
B Ieruſalem: Samúa & Sobab, Nathan & Salomon, Iebahar, &
Eliſúa, & Eliphálet, Noga quoq;, & Napheg, & Iaphia, Eli-
ſama, & Baliada, & Eliphálet. Audientes autem Philiſthijm
eo quòd vnctus eſſet Dauid in regẽ ſuper vniuerſum Iſrael,
aſcenderunt omnes vt quærerent eum: quod cũ audiſſet Da-
uid, egreſſus eſt obuiam eis. Porrò Philiſthijm venientes, dif-
fuſi ſunt in valle Raphaim. Conſuluitq; Dauid Dominum,
C dicens, Si aſcendam ad Philiſthæos, & ſi trades eos in manu
mea? Et dixit ei Dominus, Aſcende, & tradam eos in manu
tua. Cumq; illi aſcendiſſent in Baalpharaſim, percuſsit eos ibi
Dauid, & dixit, Diuiſit Deus inimicos meos per manũ meã,
ſicut diuiduntur aquæ. & idcirco vocatum eſt nomen illius
loci, Baalpharaſim. Dereliqueruntq; ibi Deos ſuos, quos Da-
uid iuſsit exuri. Alia etiam vice Philiſthijm irruerunt, & dif-
fuſi ſunt in valle. Conſuluitq; rurſum Dauid Deum: & dixit
D ei Deus, Non aſcendas poſt eos, recede ab eis, & venies con-
tra illos ex aduerſo pyrorum. Cumq; audieris ſonitum gra-
dientis in cacumine pyrorum, tunc egredieris ad bellũ. egreſ-
ſus, eſt enim Deus ante te, vt percutiat caſtra Philiſthijm. Fe-
cit ergo Dauid, ſicut præceperat ei Deus, & percuſsit caſtra
Philiſthinorum, de Gabaon vſq; Gázera. Diuulgatumq; eſt
nomen Dauid in vniuerſis regionibus: & Dominus dedit pa-
uorem eius ſuper omnes gentes.

[redacted] CAPVT XV.

A FEcit quoq; ſibi domos in Ciuitate Dauid: & ædi-
ficauit locum arcæ Dei, tetenditq; ei tabernacu-
lum. Tunc dixit Dauid, Illicitũ eſt vt à quocunq;
portetur arca Dei, niſi à Leuitis: quos elegit Do-
minus ad portandum eam, & ad miniſtrandũ ſibi vſq; in æter
num. Cõgregauitq; vniuerſum Iſrael in Ieruſalẽ, vt afferretur
arca Dei in locum ſuũ quem præparauerat ei: necnõ & filios
Aaron & Leuitas. de filijs Caath, Vriel princeps fuit: & fra-
tres eius centũ viginti. de filijs Merari, Aſaia princeps: & fra-
tres eius ducenti viginti. de filijs Gerſon, Ioel princeps: & fra
tres eius centum triginta. de filijs Eliſaphã, Semeias princeps:
& fratres eius ducenti. de filijs Hebron, Eliel princeps: & fra-
B tres eius quadraginta. de filijs Oziel, Aminadab princeps: &
fratres eius, centum duodecim. Vocauitq; Dauid Sadoc &
Abiathar ſacerdotes, & Leuitas, Vriel, Aſaiã, Ioel, Semeiam,
Eliel, & Aminadab: & dixit ad eos, Vos qui eſtis principes fa
miliarũ Leuiticarũ, ſanctificamini cũ fratribus veſtris, & affer
te arcã Domini Dei Iſrael ad locũ qui ei præparatus eſt: ne vt Supra 13 d
à principio, quia nõ eratis pręſentes, percuſsit nos Dominus:
ſic & nunc fiat, illicitũ quid nobis agentibus. Sanctificati ſunt
ergo ſacerdotes & Leuitæ, vt portarent arcam Domini Dei
Iſrael. Et tulerũt filij Leui arcã Dei, ſicut præceperat Moyſes
iuxta verbũ Domini, humeris ſuis, in vectibus. Dixitq; Da-
uid principibus Leuitarũ, vt cõſtituerent de fratribus ſuis can
tores in organis muſicorũ, nablis videlicet, & lyris & cymba-
lis, vt reſonaret in excelſis ſonitus lætitiæ. Cõſtitueruntq; Le
uitas: Heman filiũ Ioel, & de fratribus eius Aſaph filiũ Bara-
chiæ. de filijs verò Merari, fratribus eorũ: Ethan filiũ Caſaiæ.
Et cũ eis fratres eorum, in ſecundo ordine, Zachariam & Ben
C & Iaziel & Semiramoth, & Iahiel, & Ani, Eliab & Banaiam
& Maaſiam, & Mathathiam & Eliphalu & Maceniam &
Obededom

Obededom & Iehiel, ianitores. Porrò cantores, Heman,
Aſaph,& Ethan:in cymbalis æneis concrepantes. Zacharias
autem & Oziel,& Semiramoth & Iahiel & Ani & Eliab &
Maaſias & Banaias in nablis arcana cantabant. Porrò Matha-
thias & Eliphalu & Macenias & Obededõ & Iehiel & Oza-
ziu:in citharis pro octaua canebant epinicion. Chonenias au-
tem princeps Leuitarum,prophetiæ præerat,* & ad præci-
nendam melodiam ·· erat quippe valde ſapiens. Et Bara-
chias & Elcana:ianitores,arcæ. Porrò Sebenias & Ioſaphat
& Nathanael & Amaſai & Zacharias & Banaias & Eliézer
ſacerdotes,clangebant tubis coram arca Dei : & Obededom
D & Iehias erant ianitores arcæ. Igitur Dauid & maiores natu
2.Reg.6.c Iſrael,& tribuni,ierunt ad deportandam arcam fœderis Do-
mini de domo Obededom cũ lætitia. Cumq; adiuuiſſet Deus
Leuitas qui portabant arcã fœderis Domini, immolabantur
ſeptem tauri & ſeptẽ arietes. Porrò Dauid erat indutus ſtola
byſsina,& vniuerſi Leuitæ qui portabant arcam, cantoresq;,
& Chonenias princeps prophetiæ inter cantores : Dauid au-
tem indutus erat ephod lineo. Vniuerſusq; Iſrael deducebãt
arcam fœderis Domini in iubilo,& ſonitu buccinæ, & tubis,
& cymbalis,& nablis & citharis concrepantes. Cumq; perue
niſſet arca fœderis Domini vſq; ad ciuitatem Dauid: Michol
filia Saul proſpiciens per feneſtram,vidit regem Dauid ſal-
tantem atque ludentem,& deſpexit eum in corde ſuo.

[redacted].

CAPVT XVI.

A
2.Reg.6.d Attuleruot igitur arcam Dei,& conſtituerũt eam
in medio tabernaculi,quod tetenderat ei Dauid:
& obtulerunt holocauſta & pacifica corã Deo.
Cumq; compleſſet Dauid offerẽs holocauſta &
pacifica,benedixit populo in nomine Domini. Et diuiſit vni
uerſis per ſingulos à viro vſq; ad mulierem tortam panis, &
partem aſſæ carnis bubalæ,& frixam oleo ſimilã. Cõſtituitq;
coram arca Domini de Leuitis,qui miniſtrarent : & recorda-
rentur operum eius,& glorificarent,atq; laudarẽt Dominum
Deum Iſrael:Aſaph principem,& ſecundũ eius Zachariam.
Porrò Iahiel & Semiramoth & Iehiel & Mathathiã & Eliab
& Banaiam & Obededom,& Iehiel ſuper organa pſalterij et
lyras:Aſaph autem,vt cymbalis perſonaret. Banaiam verò &
Iaziel ſacerdotes,canere tuba iugiter coram arca fœderis Dei.
B In illo die fecit Dauid principem ad confitendum Domino,
Pſal.104.b Aſaph,& fratres eius. Confitemini Domino,& inuocate no-
Eſaie 12.a men eius:notas facite in populis adinuentiones eius. Cantate
ei,& pſallite ei, & narrate omnia mirabilia eius. Laudate no-
men ſanctum eius:lætetur cor quærentium Dominum. Quę-
rite Dominum,& virtutem eius:quærite faciem eius ſemper.
Recordamini mirabiliũ eius quæ fecit:ſignorũ illius, & iudi-
ciorũ oris eius. Semen Iſrael ſerui eius:filij Iacob electi eius.
Ipſe Dominus Deus noſter:in vniuerſa terra iudicia eius. Re
cordamini in ſempiternũ pacti eius:ſermonis quem pręcepit
in mille generationes. Quẽ pepigit cũ Abraham:& iuramen-
ti illius cum Iſaac. Et conſtituit illud Iacob in præceptum: &
Iſrael in pactũ ſempiternũ,dicens, Tibi dabo terrã Chanáan,
funiculum hæreditatis veſtræ. Cum eſſent pauci numero,par
ui & coloni eius. Et tranſierũt de gente in gẽtem,& de regno
ad populũ alterũ. Non dimiſit quenquam calumniari eos:ſed
increpauit pro eis reges. Nolite tangere Chriſtos meos: & in Pſal.104.b
C prophetis meis nolite malignari. Cãtate Domino omnis ter- Pſal.95.a
ra:annunciate ex die in diem ſalutare eius. Narrate in gẽtibus
gloriam eius:in cunctis populis mirabilia eius. Quia magnus
Dominus,& laudabilis nimis:et horribilis ſuper omnes deos.
Omnes enim dij populorũ,idôla: Dñs autẽ cœlos fecit. Con-
feſsio & magnificentia coram eo:fortitudo & gaudiũ in loco
eius. Afferte Domino familiæ populorum : afferte Domino
gloriam & imperiũ. Date Domino gloriã,nomini eius,leua-
te ſacrificiũ,& venite in cõſpectu eius:& adorate Dominum
in decôre ſancto. Commoueatur à facie eius omnis terra: ipſe
enim fundauit orbem immobilẽ. Lætẽtur cœli & exultet ter
ra:& dicant in nationibus, Dominus regnauit. Tonet mare,
& plenitudo eius:exultẽt agri,& omnia quæ in eis ſunt. Tũc
laudabunt ligna ſaltus coram Domino:quia venit iudicare ter
ram. Confitemini Domino,quoniam bonus:quoniã in æter-
num miſericordia eius. Et dicite, Salua nos Deus ſaluator no-
ſter:& congrega nos,& erue de gentibus,vt confiteamur no-
mini ſancto tuo,& exultemus in carminibus tuis. Benedi-
D ctus Dominus Deus Iſrael ab æterno,& vſq; in æternum:&
dicat omnis populus,Amen,& hymnum Domino. Dereli-
quit itaque ibi coram arca fœderis Domini Aſaph & fratres
eius:vt miniſtrarent in conſpectu arcæ iugiter per ſingulos
dies,& vices ſuas. Porrò Obededom, & fratres eius ſexagin-
ta octo:& Obededom filium Idithun,& Hoſa cõſtituit iani-
tores. Sadoc autem ſacerdotem,& fratres eius ſacerdotes, co-
ram tabernaculo Domini in excelſo, quod erat in Gabaon:
vt offerrent holocauſta Domino ſuper altare holocauſtoma-
tis iugiter,mane & veſpere,iuxta omnia quæ ſcripta ſunt in
lege Domini,quam præcepit Iſraeli. Et poſt eum Hemã &
Idithun,& reliquos electos,vnumquenque vocabulo ſuo, ad
confitendum Domino, Quoniã in æternũ miſericordia eius.
Heman quoq; & Idithun canentes tuba, & quatientes cym-
bala:& omnia muſicorũ organa ad canendũ Deo:filios autem
Idithun fecit eſſe portarios. Reuerſus que eſt omnis populus
in domum ſuam:& Dauid,vt benediceret etiam domui ſuæ.

[redacted].

CAPVT XVII.

A Cum autẽ habitaret Dauid in domo ſua, dixit ad 2.Reg.7.a
Nathan prophetam, Ecce ego habito in domo
cedrina:arca autem fœderis Domini ſub pellibus
eſt. Et ait Nathan ad Dauid, Omnia quæ in cor-
de tuo ſunt, fac, Deus enim tecum eſt. Igitur nocte illa factus
eſt ſermo Dei ad Nathan,dicens, Vade,& loquere Dauid ſer
uo meo : Hæc dicit Dominus, Non ædificabis tu mihi do-
mum ad habitandũ. Neq; enim manſi in domo ex eo tempo-
re quo eduxi Iſrael vſq; ad diem hanc:ſed fui ſemper mutans
loca tabernaculi,& in tentorio manens cum omni Iſrael. Nũ-
quid locutus ſum ſaltem vni iudicum Iſrael, quibus pręcepe-
ram vt paſcerent populum meum,& dixi, Quare non ædifi-
caſtis mihi domum cedrinam? Nunc itaq; ſic loquêris ad ſer-
uum meum Dauid : Hæc dicit Dominus exercituum, Ego
B tuli te,cum in paſcuis ſequereris gregem:vt eſſes dux populi
mei Iſrael. Et fui tecum quocunque perrexiſti:& interfeci
omnes inimicos tuos coram te,feciq; tibi nomen quaſi vnius
magnorum qui celebrantur in terra. Et dedi locum populo
meo Iſrael:plantabitur,& habitabit in eo,& vltrà non cõmo-
uebitur : nec filij iniquitatis atterent eos, ſicut à principio,
ex diebus quibus dedi iudices populo meo Iſrael, & humi-
liaui vniuerſos inimicos tuos. Annuntio ergo tibi, quòd

ædificaturus ſit tibi Dominus domum. Cumq́ue impleueris dies tuos vt vadas ad patres tuos, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod erit de filijs tuis: & ſtabiliam regnũ eius. Ipſe ędifica-
C bit mihi domũ, & firmabo ſolium eius vſq; in æternum. EGO
[redacted] ERO EI IN PATREM, & ipſe erit mihi in filium: & miſericordiam meam non auferã ab eo, ſicut abſtuli ab eo qui ante te fuit. Et ſtatuam eum in domo mea, & in regno meo vſque in ſempiternũ: & thronus eius erit firmiſsimus in perpetuũ. Iuxta omnia verba hæc, & iuxta vniuerſam viſionem iſtam, ſic locutus eſt Nathan ad Dauid. Cumq; veniſſet rex Dauid, & ſediſſet coram Domino, dixit, Quis ego ſum Domine Deus; & quæ domus mea, vt præſtares mihi talia? Sed & hoc parũ viſum eſt in conſpectu tuo, ideoq; locutus es ſuper domum ſerui tui etiam in futurũ: & feciſti me ſpectabilẽ ſuper omnes homines Domine Deus. Quid vltrà addere poteſt Dauid cum ita glorificaueris ſeruum tuum, & cognoueris eum? Domine propter famulum tuum iuxta cor tuum feciſti omnem magnificentiam hanc, & nota eſſe voluiſti vniuerſa
D magnalia. Domine non eſt ſimilis tui: & non eſt alius Deus abſque te ex omnibus quos audiuimus auribus noſtris. Quis enim eſt alius, vt populus tuus Iſrael, gens vna in terra, ad quam perrexit Deus, vt liberaret, & faceret populum ſibi, & magnitudine ſua, atque terroribus eijceret nationes à facie eius, quem de Aegypto liberarat? Et poſuiſti populum tuum Iſrael tibi in populum vſque in æternum, & tu Domine factus es Deus eius: Nunc igitur Domine, ſermo quem locutus es famulo tuo, & ſuper domum eius, confirmetur in perpetuum, & fac ſicut locutus es. Permaneatq́ue, & magnificetur nomen tuum vſq; in ſempiternum: & dicatur, Dominus exercituum Deus Iſrael, & domus Dauid ſerui eius permanens coram eo. Tu enim Domine Deus meus reuelaſti auriculam ſerui tui, vt ædificares ei domum: idcirco inuenit ſeruus tuus fiduciam, vt oret coram te. Nunc ergo Domine tu es Deus: & locutus es ad ſeruum tuum tanta beneficia. Et cœpiſti benedicere domui ſerui tui, vt ſit ſemper corã te: te enim Domine benedicente benedicta erit in perpetuum.

[redacted]

CAPVT XVIII.

A [redacted] FActum eſt autẽ poſt hęc, vt percuteret Dauid Philiſthijm, et humiliaret eos, et tolleret Geth & filias eius de manu Philiſthijm: percuteretq́; Moab, & fierẽt Moabitæ ſerui Dauid, offerẽtes ei munera. Eo tẽpore percuſsit Dauid etiã
2.Reg.8.a Adarezer regem Soba regionis Hemat, quando perrexit vt dilataret imperium ſuum vſq; ad flumen Euphràten. Cepit ergo Dauid mille quadrigas eius, & ſeptẽ millia equitum, ac
B viginti millia virorũ peditũ: ſubneruauitq́; omnes equos curruũ, exceptis cẽtũ quadrigis quas reſeruauit ſibi. Superuenit autẽ & Syrus Damaſcenus, vt auxilium præberet Adarézer regi Soba: ſed & huius percuſsit Dauid vigintiduo millia virorum. Et poſuit milites in Damaſco, vt Syria quoq; ſeruiret ſibi, & offerret munera. Adiuuitq́; eum Dominus in cunctis ad quæ perrexerat. Tulit quoq; Dauid pharetras aureas, quas habuerant ſerui Adarézer: & attulit eas in Ieruſalẽ. Necnon de Tebath & Chun vrbibus Adarézer æris plurimũ, de quo fecit Salomon mare æneum, & columnas, & vaſa ænea.
C Quod cum audiſſet Thou rex Hemath, percuſsiſſe videlicet Dauid omnẽ exercitũ Adarézer regis Soba: miſit Adorã filium ſuũ ad regẽ Dauid, vt poſtularet ab eo pacẽ, & congratularetur ei eo quòd percuſsiſſet, & expugnaſſet Adarézer: aduerſarius quippe erat Thou Adarézer. Sed & omnia vaſa aurea, & argentea, & ænea conſecrauit Dauid rex Domino cum argento & auro quod tulerat ex vniuerſis gentibus, tam de Idumæa & Moab, & filijs Ammon, quàm de Philiſthijm & Amalec. Abiſai verò filius Saruiæ percuſsit Edom in Valle ſalinarũ, decem & octo millia: & conſtituit in Edom præ-
D ſidium, vt ſeruiret Idumæa Dauid: ſaluauitq́; Dominus Dauid in cunctis ad quæ perrexerat. Regnauit ergo Dauid ſuper vniuerſum Iſrael, & faciebat iudicium atq; iuſtitiã cuncto populo ſuo. Porrò Ioab filius Saruiæ erat ſuper exercitũ: & [redacted] Ioſaphat filius Ahilud à commentarijs. Sadoc autem filius Achitob, & Achiméleth filius Abiathar, ſacerdotes: & Suſa, ſcriba. Banaias quoque filius Ioiadæ ſuper legiones Cerethi & Phelethi: porrò filij Dauid, primi ad manum regis.

S. HANON Ammonitis ſeruis Dauid contumelia affectis à Dauide inuaditur, & cum auxiliaribus ſuis uincitur.

CAPVT XIX.

A ACcidit autem, vt moreretur Naas rex filiorũ Ammon, & regnaret filius eius pro eo. Dixitq́; Dauid, Faciã miſericordiam cum Hanon filio Naas: præſtitit enim mihi pater eius gratiam. Miſitq́ue Dauid nuntios ad conſolandum eum ſuper morte patris ſui. 2.Reg.10.a
Qui cum perueniſſent in terram filiorum Ammon, vt conſolarentur Hanon, dixerunt principes filiorũ Ammon ad Hanon, Tu forſitan putas quòd Dauid honoris cauſa in patrem tuum, miſerit qui conſolarentur te: nec animaduertis quòd vt explorent, & inueſtigent, & ſcrutẽtur terrã tuam venerint ad te ſerui eius. Igitur Hanon pueros Dauid decaluauit & raſit, & præcidit tunicas eorum à natibus vſq; ad pedes, & dimiſit
B eos. Qui cum abijſſent, & hoc mandaſſent Dauid, miſit in occurſum eorum (grandem enim contumeliam ſuſtinuerant) & præcepit vt manerent in Iericho, donec creſceret barba eorum, & tunc reuerterentur. Videntes autẽ filij Ammon quòd iniuriam feciſſent Dauid, tam Hanon quàm reliquus populus, miſerũt mille talẽta argenti, vt conducerẽt ſibi de Meſopotamia, & de Syria Maacha, & de Soba currus & equites. Conduxerũtq́; trigintaduo millia curruũ, & regem Maacha cum populo eius. Qui cum veniſſent, caſtrametati ſunt e regione Medaba. Filij quoq; Ammon congregati de vrbibus ſuis, venerunt ad bellum. Quod cum audiſſet Dauid, miſit
C Ioab & omnem exercitum virorum fortium: egreſsiq́ue filij Ammon, direxerunt aciem iuxta portam ciuitatis: reges autem qui ad auxiliũ eius venerant, ſeparatim in agro ſteterunt. Igitur Ioab intelligens bellũ ex aduerſo, & poſt tergum contra ſe fieri, elegit viros fortiſsimos de vniuerſo Iſrael, & perrexit contra Syrum. reliquam autem partẽ populi dedit ſub manu Abiſai fratris ſui: & perrexerunt cõtra filios Ammon. Dixitq́;, Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi: ſi autem ſuperauerint te filij Ammon, ero tibi in pręſidium. Confortare, & agamus viriliter pro populo noſtro, & pro vrbibus Dei noſtri: Dominus autem quod in conſpectu ſuo bonum eſt, faciat. Perrexit ergo Ioab, & populus qui cum eo erat, contra
D Syrum ad prælium: & fugauit eos. Porrò filij Ammon, videntes quòd fugiſſet Syrus, ipſi quoque fugerunt Abiſai fratrem eius, & ingreſsi ſunt ciuitatem: reuerſuſq́ue eſt etiam Ioab in Ieruſalem. Videns autem Syrus quòd cecidiſſet coram Iſrael, miſit nuntios, & adduxit Syrum qui erat trans fluuium: Sophach autem princeps militiæ Adarézer, erat dux eorum. Quod cum annuntiatum eſſet Dauid, congregauit vniuerſum Iſrael, & tranſiuit Iordanem, irruitq́; in eos, & direxit ex aduerſo aciem, illis contrà pugnantibus. Fugit autem Syrus Iſrael: & interfecit Dauid de Syris ſeptem millia curruum, & quadraginta millia peditum, & Sophach exercitus principem. Videntes autem ſerui Adarézer ſe ab Iſrael eſſe ſuperatos, transfugerunt ad Dauid, & ſeruierunt ei: noluitq́ue vltrà Syria auxilium præbere filijs Ammon.

[redacted]

CAPVT XX.

A FActum eſt autẽ poſt anni circulum, eo tempore quo ſolent reges ad bella procedere, congregauit Ioab exercitum & robur militiæ, & vaſtauit terram filiorum Ammon: perrexitq́;, & obſedit

Rabbas

Rabba: porrò Dauid manebat in Ieruſalem, quãdo Ioab per-
cuſsit Rabba, & deſtruxit eam. Tulit autem Dauid coronam
B Melchom de capite eius, & inuenit in ea auri pondo talen-
tum, & pretioſiſsimas gemmas: fecitq; ſibi inde diadema: ma-
nubias quoq; vrbis plurimas tulit. Populum autem, qui erat
in ea, eduxit: & fecit ſuper eos tribulas, & trahas, & ferrata
carpenta tranſire, ita vt diſſecarentur & cõtererentur: ſic fecit
Dauid cunctis vrbibus filiorum Ammon: & reuerſus eſt
C cum omni populo ſuo in Ieruſalem. Poſt hęc initum eſt bel-
2. Re. 21. d lum in Gazer aduerſum Philiſthæos: in quo percuſsit Sobo-
chai Huſathites, Saphái de genere Raphaim, & humiliauit
eos. Aliud quoque bellum geſtum eſt aduerſus Philiſthæos,
in quo percuſsit Adeodatus filius Saltus Bethlehemites fra-
trem Goliath Gethæi, cuius haſtæ lignum erat quaſi liciato-
D rium texentium. Sed & aliud bellum accidit in Geth, in quo
[redacted] fuit homo longiſsimus ſenos habens digitos, id eſt ſimul vi-
gintiquatuor: qui & ipſe de Rapha fuerat ſtirpe generatus.
Hic blaſphemauit Iſrael: & percuſsit eum Ionathan filius Sa-
maa fratris Dauid. Hi ſunt filij Rapha in Geth, qui ceciderũt
de manu Dauid & ſeruorum eius.

[redacted]

CAPVT XXI.

A Onſurrexit autem ſatan cõtra Iſrael: & incitauit
2. Re. 24. a Dauid vt numeraret Iſrael. Dixitque Dauid ad
Ioab, & ad principes populi, Ite, & numerate Iſ-
rael à Berſabee, vſq; Dan, & afferte mihi nume-
rum, vt ſciam. Reſpõditq; Ioab, Augeat Dominus populum
ſuum centuplũ, quàm ſunt: nónne domine mi rex, omnes ſer
ui tui ſunt? quare hoc quærit dominus meus, quod in pecca-
tũ reputetur Iſraeli? Sed ſermo regis magis præualuit: egreſ-
ſusq; eſt Ioab, & circuiuit vniuerſum Iſrael, & reuerſus eſt Ie
ruſalem. Deditq; Dauid numerũ eorũ quos circuierat: & in-
uentus eſt omnis numerus Iſrael mille millia, & centũ millia
virorum educentiũ gladium: de Iuda autem quadringenta ſe-
ptuaginta millia bellatorũ. Nam Leui & Beniamin non nu-
merauit: eo quòd Ioab inuitus exequeretur regis imperium.
Diſplicuit autem Deo quod iuſſum erat: & percuſsit Iſrael.
Dixitq; Dauid ad Deum, Peccaui nimis vt hoc facerẽ: obſe-
cro aufer iniquitatẽ ſerui tui, quia inſipienter egi. Et locutus
eſt Dominus ad Gad Videntẽ Dauidis, dicẽs, Vade & loque
B re ad Dauid, & dic ei, Hęc dicit Dominus, Trium tibi optio-
nem do: vnum quod volueris elige, & faciã tibi. Cumq; veniſ-
ſet Gad ad Dauid, dixit ei, Hæc dicit Dominus, Elige quod
[redacted] volueris: aut tribus annis peſtilentiam famis: aut tribus men-
ſibus te fugere hoſtes tuos, & gladiũ eorum non poſſe euade
re: aut tribus diebus gladiũ Domini, & mortem verſari in ter-
ra, & angelum Domini interficere in vniuerſis finibus Iſrael:
nunc igitur vide quid reſpondeam ei qui miſit me. Et dixit
Dauid ad Gad, Ex omni parte me anguſtiæ premũt: ſed me-
[redacted] lius mihi eſt vt incidam in manus Domini, quia multæ ſunt
miſerationes eius, quàm in manus hominum. Miſit ergo Do-
minus peſtilentiã in Iſrael: & ceciderunt de Iſrael ſeptuagin-
ta millia virorũ. Miſit quoq; angelũ in Ieruſalem, vt percute-
ret eam: cumq; percuteretur, vidit Dominus, & miſertus eſt
ſuper magnitudine mali: & imperauit angelo qui percutie-
C bat, Sufficit, iam ceſſet manus tua. Porrò angelus Domini
ſtabat iuxta aream Ornam Iebuſæi. Leuanſq; Dauid oculos
ſuos, vidit angelũ Domini ſtantẽ inter coelũ & terrã, & eua-
ginatum gladiũ in manu eius, & verſum cõtra Ieruſalẽ: & ce-
ciderunt tam ipſe, quàm maiores natu veſtiti cilicijs proni in
[redacted] terram. Dixitque Dauid ad Deum, Nónne ego ſum qui iuſsi
vt numeraretur populus? Ego qui peccaui, ego qui malũ fe-
ciſti: iſte grex quid cõmeruit? Domine Deus meus vertatur ob-
ſecro manus tua in me, & in domũ patris mei: populus autem
tuus nõ percutiatur. Angelus autem Domini præcepit Gad,
vt diceret Dauid vt aſcenderet, extrueretque altare Domino
Deo in area Ornan Iebuſæi. Aſcendit ergo Dauid iuxta ſer-
monẽ Gad, quem locutus ei fuerat ex nomine Domini. Por-
rò Ornã cum ſuſpexiſſet, & vidiſſet angelum, quatuorq; filij
eius cum eo, abſconderunt ſemã eo tẽpore terebat in area tri-
ticum. Igitur cum veniret Dauid ad Ornan, conſpexit eum
Ornan, & proceſsit ei obuiã de area, & adorauit eum pronus
in terram. Dixitq; ei Dauid, Da mihi locũ areæ tuæ, vt ædifi- [redacted]
cem in ea altare Domino: ita vt quantum valet argenti acci-
D piãs, & ceſſet plaga à populo. Dixit autem Ornan ad Dauid,
Tolle, & faciat Dominus meus rex quodcũq; ei placet: ſed &
boues do in holocauſtũ, & tribulas in ligna, & triticum in ſa-
crificium, omnia libens præbebo. Dixitq; ei rex Dauid, Ne-
quaquã ita fiet, ſed argentũ dabo quantum valet: neq; enim ti-
bi auferre debeo, & ſic offerre Domino holocauſta gratui-
ta. Dedit ergo Dauid Ornan, pro loco, ſiclos auri iuſtiſsimi
ponderis ſexcentos. Et ædificauit ibi altare Domino: obtu-
litq; holocauſta, & pacifica: & inuocauit Dominum, & exau
diuit eũ in igne de cœlo ſuper altare holocauſti. Præcepitq;
Dominus angelo: & conuertit gladiũ ſuum in vaginã. Proti-
nus ergo Dauid, videns quòd exaudiſſet eum Dominus in
area Ornan Iebuſæi, immolauit ibi victimas. Tabernaculum
autem Domini, quod fecerat Moyſes in deſerto, & altare ho-
locauſtorum, ea tempeſtate erat in excelſo [illegible]abaon. Et non
præualuit Dauid ire ad altare, vt ibi obſecraret Deum: nimio
enim fuerat timore perterritus, videns gladiũ angeli Domini.

[redacted]

CAPVT XXII.

A Ixitq; Dauid, Hæc eſt domus Dei, & hoc altare
in holocauſtũ Iſrael. Et præcepit vt congregaren
tur omnes proſelyti de terra Iſrael, & conſtituit
ex eis latomos ad cædendos lapides & poliẽdos,
vt ædificaretur domus Dei. Ferrũ quoq; plurimum ad clauos
ianuarũ, & ad cõmiſſuras atq; iũcturas præparauit Dauid: &
æris pondus innumerabile. Ligna quoq; cedrina non poterãt
æſtimari, quæ Sydonij & Tyrij deportauerant ad Dauid. Et
dixit Dauid, Salomõ filius meus puer paruulus eſt & delica-
tus: domus autẽ quã ædificare volo Domino, talis eſſe debet
vt in cunctis regionibus nominetur: præparabo ergo ei neceſ
B ſaria. Et ob hanc cauſam, ante mortẽ ſuam omnes præparauit
impẽſas. Vocauitq; Salomonẽ filiũ ſuũ: & præcepit ei vt ædi-
ficaret domum Domino Deo Iſrael. Dixitq; Dauid ad Salo-
monẽ, Fili mi, volũtatis meæ fuit vt ædificarẽ domũ nomini
Dei mei. Sed factus eſt ſermo Domini ad me, dicẽs, Multum
ſanguinẽ effudiſti, & plurima bella bellaſti: non poteris ædifi
care domũ nomini meo, tanto effuſo ſanguine corã me. filius
qui naſcetur tibi, erit vir quietiſsimus: faciã enim eum requie- [redacted]
ſcere ab omnibus inimicis ſuis per circuitum: & ob hanc cau-
ſam Pacificus vocabitur: & pacem, & otiũ dabo in Iſrael cun-
C ctis diebus eius. Ipſe ædificabit domum nomini meo: & ipſe 2. Reg. 7. b
erit mihi in filiũ, & ego ero illi in patrẽ: firmaboq; ſoliũ regni 3. Reg. 5. a
eius ſuper Iſrael in æternũ. Nũc ergo fili mi, ſit Dominus te-
cum & proſperare, & ædifica domũ Domino Deo tuo, ſicut
locutus eſt de te. Det quoq; tibi Dominus prudentiam & ſen
ſum, vt regere poſsis Iſrael, & cuſtodire legem Dñi Dei tui.
Tũc enim proficere poteris, ſi cuſtodieris mandata, & iudicia
quæ præcepit Dominus Moyſi vt doceret Iſrael: confortare,
& viriliter age; ne timeas, neq; paueas. Ecce ego in paupertate
mea præparaui impẽſas domus Domini, auri talenta centum
millia, & argẽti mille millia talentorũ: æris verò, & ferri nõ eſt
D põdus: vincitur enim numerus magnitudine: ligna & lapides
præparaui ad vniuerſa impendia. Habes quoq; plurimos arti-
fices latomos, & cæmentarios, artificesq; lignorũ: & omnium
artiũ ad faciendum opus prudentiſsimos in auro & argẽto &
ære & ferro, cuius nõ eſt numerus. Surge igitur, & fac, & erit
Dominus

Dominus tecum. Præcepit quoq; Dauid cũctis principibus
Iſrael, vt adiuuarent Salomonem filium ſuum, Cernitis, in-
quiens, quòd Dominus Deus veſter vobiſcum ſit, & dederit
vobis requiem per circuitum, & tradiderit omnes in manus
veſtras, & ſubiecta ſit terra coram Domino, & corã populo
eius. Præbete igitur corda veſtra & animas veſtras, vt quæra-
tis Dominũ Deũ veſtrũ: & cõſurgite & ædificate ſanctuariũ
Domino Deo: vt introducatur arca fœderis Domini, & vaſa
Deo conſecrata in domum quæ ædificatur nomini Domini.

[redacted]

CAPVT XXIII.

A IGitur Dauid ſenex & plenus dierũ, regem con-
ſtituit Salomonem filium ſuum ſuper Iſrael. Et
congregauit omnes principes Iſrael, & ſacerdo-
tes atq; Leuitas. Numeratiq; ſunt Leuitę à trigin
ta annis, & ſupra: & inuenta ſunt trigintaocto millia virorum.
Ex his electi ſunt, & diſtributi in miniſteriũ domus Domini
vigintiquatuor milia: præpoſitorum autem & iudicum, ſex
millia. Porrò quatuor millia ianitores: & totidem pſaltes ca-
nentes Domino in organis quæ fecerat ad canendũ. Et diſtri-
Supra 6.a buit eos Dauid per vices filiorum Leui, Gerſon, videlicet, &
Caath, & Merari. Filij Gerſon: Leedã, & Semei. Filij Leedan
principis: Iahiel, & Zethã, & Ioel, tres. Filij Semei: Salomith
& Hoziel & Aran, tres: iſti principes familiarũ Leedan. Por-
B rò filij Semei: Ieheth, & Zina, & Iaus, et Baria: iſti filij Semei,
quatuor. Erat autẽ Ieheth prior, Zina ſecundus: porrò Iaus &
Baria non habuerunt plurimos filios, & idcirco in vna fami-
lia vnaq; domo computati ſunt. Filij Caath: Amram & Iſaar,
Hebron & Oziel, quatuor. Filij Amram: Aaron, & Moyſes.
Exod.2.a Separatusq́ue eſt Aaron, vt miniſtraret in Sanctoſanctorum,
& 6.c ipſe, & filij eius in ſempiternũ, & adoleret incenſum Domi-
Hebr.5.b no ſecundum ritum ſuum, ac benediceret nomini eius in ſem
piternum. Moyſi quoque hominis Dei filij annumerati ſunt
in tribu Leui. Filij Moyſi: Gerſom & Eliezer. Filij Gerſom:
Exod.2.d Subuel primus. Fuerunt autẽ filij Eliẽzer: Rohobia primus:
& non erant Eliẽzer filij alij. porrò filij Rohobia multiplica-
ti ſunt nimis. Filij Iſaar: Salomith primus. Filij Hebron: Ie-
C riãu primus, Amarias ſecundus, Iahaziel tertius, Iecmaam
quartus. Filij Oziel: Micha primus, Ieſia ſecundus. Filij Me-
rari: Moholi & Muſi. Filij Moholi: Eleázar & Cis. Mortuus
eſt autem Eleázar, & non habuit filios, ſed filias: acceperũtq;
eas filij Cis fratres earum. Filij Muſi: Moholi & Eder & Ie-
rimoth, tres. Hi filij Leui in cognationibus & familijs ſuis,
principes per vices, & numerum capitum ſingulorum qui fa
ciebant opera miniſterij domus Domini à viginti annis, &
ſuprà. Dixit enim Dauid, Requiem dedit Dominus Deus Iſ
rael populo ſuo, & habitationem Ieruſalem vſq; in æternum.
Nec erit officij Leuitarum vt vltrà portent tabernaculum,
& omnia vaſa eius ad miniſtrandum. Iuxta præcepta quoque
D Dauid nouiſsima ſupputabitur numerus filiorum Leui à vi-
ginti annis & ſuprá. Et erunt ſub manu filiorum Aaron in
cultum domus Domini, in veſtibulis & in exedris, & in loco
purificationis, & in ſanctuario, & in vniuerſis operibus mini-
ſterij templi Dei. Sacerdotes autem ſuper panes propoſitio-
nis, & ad ſimilæ ſacrificium, & ad lagana & azyma & ſarta-
ginem, & ad torrendum, & ſuper omne pondus atq; menſu-
ram. Leuitæ verò, vt ſtent mane ad confitendum, & canen-
dum Domino: ſimiliterq́ue ad veſperam, tam in oblatione
holocauſtorum Domini, quàm in Sabbathis & Calendis &
ſolennitatibus reliquis iuxta numerum & ceremonias vniuſ-
cuiuſq; rei iugiter coram Domino. Et cuſtodiant obſeruatio-
nes tabernaculi fœderis, & ritũ ſanctuarij, & obſeruationem
filiorũ Aaron fratrũ ſuorũ, vt miniſtrent in domo Domini.

[redacted]

CAPVT XXIIII.

A POrrò filijs Aaron hæ partitiones erant. Filij Aa- Leuit.10.a
ron: Nadab & Abiu & Eleázar & Ithamar. Mor
tui ſunt autem Nadab & Abiu ante patrẽ ſuum
abſq; liberis: ſacerdotioq́; functus eſt Eleázar &
Ithamar. Et diuiſit eos Dauid & Sadoc de filijs Eleazari, &
Abimélech de filijs Ithamar ſecundum vices ſuas & miniſte-
rium. Inuẽtiq́; ſunt multò plures filij Eleázar in principibus
viris, quàm filij Ithamar. Diuiſit autem eis, hoc eſt filijs Eleá-
zar principes per familias ſedecim: & filijs Ithamar per fami-
lias & domos ſuas octo. Porrò diuiſit vtraſque inter ſe fami-
lias ſortibus: erãt enim principes ſanctuarij, & principes Dei
B tam de filijs Eleázar, quàm de filijs Ithamar. Deſcripſitq́ue
eos Semeias filius Nathanael ſcriba Leuites coram rege &
principibus, & Sadoc ſacerdote, & Ahimélech filio Abia-
thar, principibus quoq; familiarũ ſacerdotalium & Leuitica-
rum: vnam domum, quæ cæteris præerat, Eleázar: & alteram
domum, quæ ſub ſe habebat cæteros, Ithamar. Exiuit autem
ſors prima Ioiarib, ſecunda Iedei, tertia Harim, quarta Seo-
rim, quinta Melchia, ſexta Maiman, ſeptima Accos, octaua
Abia, nona Ieſua, decima Sechenia, vndecima Eliaſib, duo-
decima Iacim, tredecima Hoppha, decimaquarta Isbaab, de-
cimaquinta Belga, decimaſexta Emmer, decimaſeptima He-
zir, decimaoctaua Aphſes, decimanona Phetheia, viceſima
C Hezeciel, viceſimaprima Iachin, viceſimaſecunda Gamuel,
viceſimatertia Dalaiáu, viceſimaquarta Maaziáu. Hæ vices
eorum ſecundum miniſteria ſua, vt ingrediantur domũ Do-
mini iuxta ritũ ſuũ ſub manu Aaron patris eorũ: ſicut præce
pit Dominus Deus Iſrael. Porrò filiorũ Leui, qui reliqui fue
rant de filijs Amram, erat Subael: & de filijs Subael, Iehedeia.
De filijs quoque Rohobiæ princeps Ieſias. Iſaari verò filius
Salemoth: filiusq́; Salemoth Iahath: filiusq́ue eius Ieriáu pri-
mus, Amarias ſecundus, Iahaziel tertius, Iecmáam quartus.
D Filius Oziel, Micha: filius Micha, Samir. Frater Micha, Ieſia:
filiusq́; Ieſiæ, Zacharias. Filij Merari, Moholi & Muſi. Filius
Oziáu, Benno. Filius quoq; Merari, Oziáu & Soam & Zac-
chur & Hebri. Porrò Moholi filius, Eleázar: qui nõ habebat
liberos. Filius verò Cis, Ierameel. Filij Muſi, Moholi, Eder &
Ierimoth. iſti filij Leui ſecũdum domos familiarum ſuarum.
Miſeruntq́; & ipſi ſortes contra fratres ſuos filios Aaron co-
ram Dauid rege, & Sadoc, & Abimélech, & principibus fa-
miliarum ſacerdotalium & Leuiticarum, tam maiores, quàm
minores. omnes ſors æqualiter diuidebat.

[redacted]

CAPVT XXV.

A IGitur Dauid & magiſtratus exercitus ſegrega-
uerũt in miniſterium filios Aſaph & Heman &
Idithun: qui prophetarent in citharis, & pſalte-
rijs, & cymbalis ſecundum numerum ſuum dedi
cato ſibi officio ſeruiẽtes. De filijs Aſaph: Zacchur & Ioſeph
& Nathania & Aſarela, filij Aſaph: ſub manu Aſaph prophe
tantes iuxta regem. Porrò Idithun: filij Idithun, Godolias,
Sori, Ieſeias, & Haſabias, & Mathathias, ſex, ſub manu patris
ſui Idithun, qui in cithara prophetabat ſuper confitentes &
laudantes Dominum. Heman quoq;: filij Heman, Bocciáu,
B Mathaniáu, Oziel, Subuel, & Ierimoth, Hananias, Hanani,
Eliatha, Geddelthi, & Romemthiézer, Ieſbacaſſa, Mellóthi,
Othir, Mahazioth: omnes iſti filij Heman Videntes regis in
ſermonibus Dei, vt exaltaret cornu, deditq́ue Deus Heman
filios quatuordecim, & filias tres. Vniuerſi ſub manu patris
ſui ad cantandum in templo Domini diſtributi erant in
cymbalis, & pſalterijs, & citharis, in miniſteria domus Dei
iuxta regem: Aſaph videlicet, & Idithun & Heman. Fuit au-
tem numerus eorum cum fratribus ſuis, qui erudiebant can-
C ticum Domini, cuncti doctores ducenti octogintaocto.
Miſeruntq́ue ſortes per vices ſuas, ex æquo tam maior
quàm minor, doctus pariter & indoctus. Egreſſaque eſt ſors
prima

prima Ioſeph, qui erat de Aſaph. Secũda Godoliæ, ipſi & fi-
lijs eius, & fratribus eius duodecim. Tertia Zachur, filijs &
fratribus eius duodecim. Quarta Iſari, filijs & fratribus eius
duodecim: quinta Nathaniæ, filijs & fratribus eius duodecim.
Sexta Bocciáu, filijs & fratribus eius duodecim. Septima Iſ-
raela, filijs & fratribus eius duodecim. Octaua Ieſaiæ, filijs &
fratribus eius duodecim. Nona Mathaniæ, filijs & fratribus
eius duodecim. Decima Semeiæ, filijs & fratribus eius duo-
decim. Vndecima Azareel, filijs & fratribus eius duodecim.
Duodecima Haſabiæ, filijs & fratribus eius duodecim. Ter-
D tiadecima Subael, filijs & fratribus eius duodecim. Quartade-
cima Mathathiæ, filijs & fratribus eius duodecim. Quintade-
cima Ierimoth, filijs & fratribus eius duodecim. Sextadecima
Hananiæ, filijs & fratribus eius duodecim. Septimadecima
Ieſbacaſſæ, filijs & fratribus eius duodecim. Octauadecima
Hanani, filijs & fratribus eius duodecim. Nonadecima Mel-
lóthi, filijs & fratribus eius duodecim. Viceſima Eliátha, filijs
& fratribus eius duodecim. Viceſimaprima Othir, filijs & fra
tribus eius duodecim. Viceſimaſecunda Geddelthi, filijs &
fratribus eius duodecim. Viceſimatertia Mahazioth, filijs &
fratribus eius duodecim. Viceſimaquarta Romemthiézer, fi-
lijs & fratribus eius duodecim.

[redacted]

CAPVT XXVI.

A Diuiſiones autem ianitorũ. de Coritis Meſelemia,
filius Core, de filijs Aſaph. Filij Meſelemiæ: Za-
charias primogenitus, Iadihel ſecundus, Zaba-
dias tertius, Iathanael quartus, Aelam quintus,
Iohanan ſextus, Elioenai ſeptimus. Filij autẽ Obededom: Se
meias primogenitus, Iozabad ſecundus, Ioaha tertius, Sachar
quartus, Nathanael quintus, Ammiel ſextus, Iſſachar ſepti-
mus, Phollathi octauus, quia benedixit illi Dominus. Semeię
autem filio eius nati ſunt filij, præfecti familiarum ſuarum:
erant enim viri fortiſsimi. filij ergo Semeiæ: Othni, & Ra-
phael, & Obed, Elzabad, & fratres eius viri fortiſsimi: Eliu
quoq;, & Samachias. omnes hi, de filijs Obededom: ipſi & fi-
lij, & fratres eorũ fortiſsimi ad miniſtrandũ, ſexagintaduo de
B Obededom. Porrò Meſelemiæ filij, & fratres eorũ robuſtiſ-
ſimi, decẽ & octo. De Hoſa autẽ, id eſt de filijs Merari: Sem-
ri princeps, (non enim habuerat primogenitũ, & idcirco po-
ſuerat eum pater eius in principẽ:) Helcias ſecundus, Tabe-
lias tertius, Zacharias quartus: omnes hi filij, & fratres Hoſa,
tredecim. Hi diuiſi ſunt in ianitores, vt ſemper principes cu-
ſtodiarum, ſicut & fratres eorũ miniſtrarent in domo Domi-
ni. Miſſæ ſunt ergo ſortes ex æquo, & paruis & magnis per
familias ſuas in vnamquanq; portarũ. Cecidit ergo ſors orien
talis, Selemiæ. Porrò Zachariæ filio eius, viro prudentiſsimo,
C & erudito, ſortitò obuigit plaga ſeptentrionalis. Obededom
verò, & filijs eius, ad auſtrum: in qua parte domus, erat ſenio-
rum conciliũ. Sephim, & Hoſa ad occidentem, iuxta portam
quæ ducit ad viam aſcenſionis: cuſtodia contra cuſtodiam.
Ad orientem verò, Leuitæ ſex: & ad aquilonem, quatuor per
diẽ: atq; ad meridiẽ ſimiliter in die, quatuor: & vbi erat conci-
liũ, bini & bini. In cellulis quoq; ianitorũ ad occidentẽ, qua-
tuor in via: biniq; per cellulas. hæ ſunt diuiſiones ianitorum
D filiorum Core, & Merari. Porrò Achias erat ſuper theſauros
domus Dei, & vaſa ſanctorũ. Filij quoq; Ledan, filij Gerſon-
ni: de Ledan principes familiarũ, Ledan & Gerſonni, Iehieli.
Filij Iehieli: Zathã, et Ioel fratres eius ſuper theſauros domus
Domini, Amramitis, & Iſſaaritis, & Hebronitis & Ozieheli-
tis. Subael autem filius Gerſom, filij Moyſi, præpoſitus the-
ſauris. Fratres quoq; eius Eliézer, cuius filius Rahabia, & hu-
ius filius Eſaias, & huius filius Ioram, huius quoq; filius Ze-
chri, & huius filius Selemith. ipſe Selemith, & fratres eius ſu-
per theſauros ſanctorũ, quæ ſanctificauit Dauid rex, & prin-
cipes familiarũ, & tribuni, & centuriones, & duces exercitus,
de bellis, & manubijs præliorũ quæ conſecrauerant ad inſtau
E rationem & ſupellectilem templi Domini. Hæc autem vni-
uerſa ſanctificauit Samuel Vidẽs, & Saul filius Cis, & Abner
filius Ner, & Ioab filius Saruiæ: omnes qui ſanctificauerãt ea
per manũ Selemith, & fratrũ eius. Iſaaritis verò præerat Cho-
nenias, & filijs eius ad opera forinſecus ſuper Iſrael ad docen-
dum, & iudicandum eos. Porrò de Hebronitis Haſabias, &
fratres eius viri fortiſsimi, mille ſeptingenti præerant Iſraeli
trans Iordanem contra occidentem, in cunctis operibus Do-
mini, & in miniſterium regis. Hebronitarũ autem princeps
fuit Ieria ſecundum familias & cognationes eorum. Quadra-
geſimo anno regni Dauid recenſiti ſunt: & inuenti ſunt viri
fortiſsimi in Iazer Galaad, fratresq́ue eius robuſtioris ætatis,
duo millia ſeptingenti principes familiarum. Præpoſuit au-
tem eos Dauid rex Rubenitis & Gadditis, & dimidiæ tribui
Manaſſe, in omne miniſterium Dei & regis.

[redacted] CAPVT XXVII.

A Filij autem Iſrael ſecundũ numerum ſuum, prin-
cipes familiarũ, tribuni & centuriones, & præfe-
cti, qui miniſtrabant regi iuxta turmas ſuas, in-
gredientes & egredientes per ſingulos menſes in
anno: vigintiquatuor millibus ſinguli præerãt. Primæ turmæ
in primo menſe Ieſboam præerat filius Zabdiel: & ſub eo vi-
gintiquatuor millia. De filijs Phares, princeps cunctorũ prin
cipum exercitus menſe primo. Secundi menſis habebat tur-
mã Dudia Ahohites, & poſt ſe alter nomine Macelloth, qui
regebat partem exercitus vigintiquatuor milliũ. Dux quoq;
turmæ tertiæ in menſe tertio, erat Banaias filius Ioiadæ ſacer-
dos: & in diuiſione ſua vigintiquatuor millia. Ipſe eſt Banaias
fortiſsimus inter triginta, & ſuper triginta. præerat autem tur
B mę ipſius Amizabad filius eius. Quartus menſe quarto, Aza-
hel frater Ioab, & Zabadias filius eius poſt eum: & in turma
eius vigintiquatuor millia. Quintus, menſe quinto, princeps
Samaoth Iezerites: & in turma eius vigintiquatuor millia.
Sextus, menſe ſexto, Hira filius Acces Thecuites: & in tur-
ma eius vigintiquatuor millia. Septimus, mẽſe ſeptimo, Hel-
les Phallonites de filijs Ephráim: & in turma eius vigintiqua-
tuor millia. Octauus, menſe octauo, Sobochai Huſathites de
ſtirpe Zarahi: & in turma eius vigintiquatuor millia. Nonus,
menſe nono, Abiezer Anathothites de filijs Iemini: & in tur
ma eius vigintiquatuor millia. Decimus, menſe decimo, Ma-
rai, & ipſe Netophathites de ſtirpe Zarahi: & in turma eius
vigintiquatuor millia. Vndecimus, menſe vndecimo, Banaias
Pharathonites de filijs Ephráim: & in turma eius vigintiqua-
C tuor millia. Duodecimus, menſe duodecimo, Holdai Neto-
phathites de ſtirpe Gothoniel: & in turma eius vigintiqua-
tuor millia. Porrò tribubus præerant in Iſrael, Rubenitis,
dux Eliézer filius Zechri: Simeonitis, dux Saphatias filius
Maacha: Leuitis, Haſabias filius Camuel: Aaronitis, Sadoc:
Iudaitis, Eliu frater Dauid: Iſſacharitis, Amri filius Michael:
Zabulonitis Ieſmaias filius Abdiæ: Nephthalitibus, Ieri-
moth filius Oziel: filijs Ephráim, Oſée filius Ozaziu: dimi-
diæ tribui Manaſſe, Ioel filius Phadaiæ: & dimidiæ tribui
Manaſſe in Galaad, Iaddo filius Zachariæ: Beniamin autem,
Iaſiel filius Abner: Dan verò, Ezriel filius Ieroham. hi princi
pes filiorũ Iſrael. Noluit autem Dauid numerare eos à viginti
annis inferius: quia dixerat Dominus vt multiplicaret Iſrael
quaſi ſtellas cœli. Ioab filius Saruiæ cœperat numerare, nec
compleuit: quia ſuper hoc ira irruerat in Iſrael: & idcirco
numerus eorum qui fuerant recenſiti, non eſt relatus in fa-
ſtos regis Dauid. Super theſauros autem regis fuit Azmoth
filius Adiel. his autem theſauris qui erant in vrbibus, & in
D vicis, & in turribus præſidebat Ionathan filius Oziæ. Ope-
ri autem ruſtico, & agricolis qui exercebant terram, præ-
erat Ezri filius Chelub. Vinearumq́ue cultoribus, Semeias
Ramathites:

Ramathites: cellis autem vinarijs, Zabdias Saphomites. Nam ſuper oliueta & ficeta, quæ erant in cāpeſtribus, Balanan Gederites: ſuper apothecas autem olei, Ioas. Porrò armentis quę paſcebantur in Saron, præpoſitus fuit Setrāi Saronites: & ſuper boues in vallibus, Saphat filius Adli: ſuper camelos verò, Vbil Iſmaelites: & ſuper aſinos, Iadias Meronathites: ſuper oues quoq; Iaziz Agarenus. omnes hi. principes ſubſtantiæ regis Dauid. Ionathan autem patruus Dauid conſiliarius, vir prudens & literatus: ipſe & Iahiel filius Hachamoni, erant cū filijs regis. Achitophel etiā conſiliarius regis, & Chuſai Arachites amicus regis. Poſt Achitophel fuit Ioiada filius Banaiæ, & Abiathar. Princeps autem exercitus regis erat Ioab.

[redacted]

CAPVT XXVIII.

A Conuocauit igitur Dauid omnes principes Iſrael, duces tribuū, & præpoſitos turmarū, qui miniſtrabant regi: tribunos quoque & centuriones, & qui præerant ſubſtantiæ, & poſſeſſionibus regis: filioſq; ſuos cum eunuchis, & potentes. & robuſtiſſimos quoſq; in exercitu Ieruſalē. Cumq; ſurrexiſſet rex, & ſtetiſſet, ait, Audite me fratres mei, & populus meus: Cogitaui vt ædificarem domum in qua requieſceret arca fœderis Domini, & ſcabellū pedum Dei noſtri: & ad ædificandum, omnia 3.Reg.7.b præparaui. Deus autem dixit mihi, Non ædificabis domum nomini meo: eo quòd ſis vir bellator, & ſanguinem fuderis. Sed & elegit Dominus Deus Iſrael me de vniuerſa domo patris mei, vt eſſem rex ſuper Iſrael in ſempiternum: de Iuda enim elegit principes: porrò de domo Iuda, domum patris mei: & de filijs patris mei, placuit ei vt me eligeret regem ſuper B cunctum Iſrael. Sed & de filijs meis (filios enim mihi multos Sapien.9.b dedit Dominus) elegit Salomonem filium meum, vt ſederet in throno regni Domini ſuper Iſrael, dixitq; mihi, Salomon filius tuus ædificabit domū meam, & atria mea: ipſum enim elegi mihi in filium, & ego ero ei in patrem. Et firmabo regnum eius vſque in æternum, ſi perſeuerauerit facere præcepta mea & iudicia, ſicut & hodie. Nunc ergo coram vniuerſo cœtu Iſrael audiente Deo noſtro, cuſtodite & perquirite cuncta mandata Domini Dei veſtri: vt poſſideatis terram bonam, & relinquatis eam filijs veſtris poſt vos vſque in [redacted] ſempiternum. Tu autem Salomon fili mi, ſcito Deum patris tui, & ſerui ei corde perfecto, & animo voluntario: Omnia enim corda ſcrutatur Dominus, & vniuerſas mentium cogitationes intelligit. Si quæſieris eum, inuenies: ſi autem dereliqueris eum, projiciet te in æternum. Nunc ergo quia elegit Pſal.7. te Dominus vt ædificares domum ſanctuarij, confortare & C perfice. Dedit autem Dauid Salomō filio ſuo deſcriptionem porticus, & templi, & cellariorum, & cœnaculi, & cubiculorum in adytis, & domus propitiationis, necnon & omnium quæ cogitauerat atriorum & exedrarum per circuitum in theſauros domus Dei & in theſauros ſanctorum: diuiſionumq; ſacerdotalium & Leuiticarum in omnia opera domus Domini, & in vniuerſa vaſa miniſterij templi Domini. Aurum in pondere per ſingula vaſa miniſterij. Argenti quoque pondus pro vaſorum & operum diuerſitate. Sed & ad candelabra aurea, & ad lucernas eorum, aurum pro menſura vniuſcuiuſq; candelabri & lucernarum. Similiter & in candelabra argētea, & in lucernas eorum, pro diuerſitate menſuræ, pondus argenti tradidit. Aurum quoque dedit in menſas propoſitionis pro diuerſitate menſarum: ſimiliter & argentum in alias menſas D argenteas. Ad fuſcinulas quoque, & phialas, & thuribula ex auro puriſſimo, & leunculos aureos pro qualitate menſuræ pondus diſtribuit in leunculum & leunculum. Similiter & in leones argenteos diuerſum argenti pondus ſeparauit. Altari autem in quo adoletur incenſum, aurum puriſſimum dedit: & vt ex ipſo fieret ſimilitudo quadrigæ cherubim extendentium alas, & velantium arcam fœderis Domini. Omnia (inquit) venerunt ſcripta manu Domini ad me, vt intelligerem vniuerſa opera exemplaris. Dixit quoque Dauid Salomoni filio ſuo, Viriliter age, & confortare, & fac: ne timeas, & ne paueas. Dominus enim Deus meus tecum erit, & non dimittet te, nec derelinquet, donec perficias omne opus miniſterij domus Domini. Ecce diuiſiones ſacerdotum & Leuitarum, in omne miniſterium domus Dei aſſiſtunt tibi, & parati ſunt, & nouerunt tam principes quàm populus facere omnia præcepta tua. [redacted]

[redacted]

CAPVT XXIX.

A Locutuſque eſt Dauid rex ad omnem eccleſiam, Salomonem filium meum vnum elegit Deus, adhuc puerum & tenellum: opus enim grande eſt, neque enim homini præparatur habitatio, ſed Deo. Ego autē totis viribus meis præparaui impenſas domus Dei mei. Aurum ad vaſa aurea, & argentum in argentea, æs in ænea, ferrum in ferrea, ligna ad lignea: & lapides onychinos, & quaſi ſtibinos, & diuerſorū colorū, omnemq́ue pretioſum lapidem, & marmor parium abundantiſſime. & ſuper hæc quæ obtuli in domum Dei mei, de peculio meo aurum & argentum do in templū Dei mei, exceptis his quæ præparaui in ædem ſanctam. Tria millia talenta auri de auro Ophir: & ſeptem millia talentorum argenti probatiſſimi, ad deaurandos B parietes templi. Et vbicunq; opus eſt aurum, de auro, & vbicunq; opus eſt argentum de argento, opera fiant per manus artificum: & ſi quis ſponte offert, impleat manum ſuam hodie, & offerat quod voluerit Domino. Polliciti ſunt itaque principes familiarum, & proceres tribuū Iſrael, tribuni quoque & centuriones, & principes poſſeſſionum regis. Dederuntq; in opera domus Dei auri talenta quinq; millia, & ſolidos decem millia: argenti talenta decem millia, & æris talenta decem & octo millia: ferri quoque centum millia talentorum. Et apud quemcunque inuenti ſunt lapides, dederunt in C theſauros domus Domini per manum Iahiel Gerſonitis. Lætatuſq; eſt populus, cum vota ſponte promitterent: quia corde toto offerebant ea Domino: ſed & Dauid rex lætatus eſt gaudio magno. Et benedixit Domino coram vniuerſa multitudine: & ait, Benedictus es Domine Deus Iſrael patris noſtri ab æterno in æternum. [redacted] Tua eſt Domine magnificentia, & potentia, & gloria, atque victoria, & tibi laus: cuncta enim quæ in cœlo ſunt, & in terra, tua ſunt, tuū Domine regnum, & tu es ſuper omnes principes. Tuæ diuitiæ, & tua eſt gloria: tu dominaris omnium, in manu tua virtus & potentia, in D manu tua magnitudo & imperiū omniū. Nunc igitur Deus noſter confitemur tibi, & laudamus nomen tuum inclytum. Quis ego, & quis populus meus, vt poſſimus hæc tibi vniuerſa promittere? tua ſunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. [redacted] Peregrini enim ſumus coram te & aduenæ, ſicut omnes patres noſtri. Dies noſtri quaſi vmbra ſuper terram, & nulla eſt mora. Sapien.3.b Domine Deus noſter, omnis hæc copia quam parauimus vt ædificaretur domus nomini ſancto tuo, de manu tua eſt, & tua ſunt omnia. Scio Deus meus, quòd probes corda, & ſimplicitatem diligas, vnde & ego in ſimplicitate cordis mei lætus obtuli vniuerſa hæc: & populum tuum, qui hic repertus eſt, vidi cum ingenti gau-E dio tibi offerre donaria. Domine Deus Abraham, & Iſaac, & Iſrael patrum noſtrorum, cuſtodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum, & ſemper in venerationem tui mens iſta permaneat. Salomoni quoque filio meo da cor perfectum, vt cuſtodiat mandata tua, teſtimonia tua, & ceremonias tuas, & faciat vniuerſa: & ædificet ædem, cuius impenſas paraui. Præcepit autem Dauid vniuerſæ eccleſiæ, Benedicite Domino Deo veſtro. Et benedixit omnis eccleſia Domino Deo patrum ſuorum, & inclinauerunt

ſe, &

ſe,& adorauerunt Dominum,& deinde regem. Immolaue-
runtque victimas Domino:& obtulerunt holocauſta die ſe-
quenti tauros mille,arietes mille , agnos mille cum libamini-
bus ſuis,& vniuerſo ritu abundantiſsime in omnem Iſrael. Et
F comederunt,& biberunt coram Domino in die illo cũ gran-
[redacted] di lætitia:& vnxerunt ſecundò Salomonem filium Dauid.
Vnxerunt autem eum Domino in principem , & Sadoc in
põtificem. Seditq; Salomon ſuper ſolium Domini in regem
3. Reg. 1. e pro Dauid patre ſuo,& cunctis placuit : & paruit illi omnis
Iſrael. Sed & vniuerſi principes & potentes,& cuncti filij re-
gis Dauid dederũt manum,& ſubiecti fuerunt Salomoni re-
gi. Magnificauit ergo Dominus Salomonem ſuper omnem
G Iſrael:& dedit illi gloriam regni,qualem nullus habuit ante
[redacted] eum rex Iſrael. Igitur Dauid filius Iſai regnauit ſuper vniuer
ſum Iſrael. Et dies quibus regnauit ſuper Iſrael,fuerunt qua-
3. Reg. 2. c draginta anni:in Hebron regnauit ſeptem annis ,& in Ieruſa-
lem annis triginta tribus. Et mortuus eſt in ſenectute bona,
[redacted] plenus dierum,& diuitijs,& gloria. Et regnauit Salomon fi-
lius eius pro eo. Geſta autem Dauid regis priora & nouiſsi-
ma ſcripta ſunt io libro Samuelis Vidẽtis,& in libro Nathan
prophetæ,atq; in volumine Gad Videntis : vniuerſiq; regni
eius & fortitudinis,& temporum quæ tranſierunt ſub eo, ſi-
ue in Iſrael,ſiue in cunctis regnis terrarum.

FINIS.

Secundus Liber Paralipomenon, Hebraicè

Dibre Haiamim.

[redacted]

CAPVT I.

A CONFORTATVS eſt ergo Salomon
filius Dauid in regno ſuo, & Dominus
Deus erat cum eo, & magnificauit eum
3. Reg. 3. a in excelſum. Præcepitq; Salomon vni-
uerſo Iſraeli,tribunis,& centurionibus,
& ducibus,& iudicibus omnis Iſrael,&
principibus familiarũ:& abijt cum vni-
uerſa multitudine in excelſum Gabaon,vbi erat tabernacu-
lum fœderis Dei,quod fecit Moyſes famulus Dei in ſolitu-
dine. Arcam autem Dei adduxerat Dauid de Cariathiarim in
locum quem præparauerat ei,& vbi fixerat illi tabernaculũ,
Exod. 38. a hoc eſt in Ieruſalẽ. Altare quoq; æneum, quod fabricatus fue
rat Beſeleel filius Vri filij Hur,ibi erat corã tabernaculo Do-
B mini:quod & requiſiuit Salomon , & omnis eccleſia. Aſcen-
ditque Salomon ad altare æneum coram tabernaculo fœderis
Domini,& obtulit in eo mille hoſtias. Ecce autem in ipſa no
cte apparuit ei Deus,dicẽs, Poſtula quod vis, vt dem tibi. Di-
xitq; Salomõ Deo, Tu feciſti cum Dauid patre meo miſeri-
cordiam magnã:& cõſtituiſti me regẽ pro eo. Nũc ergo Do-
mine Deus impleatur ſermo tuus, quem pollicitus es Dauid
patri meo:tu enim me feciſti regẽ ſuper populũ tuũ multũ,
C qui tam innumerabilis eſt, quàm puluis terræ. Da mihi ſapiẽ- 1. Par. 28. b
tiam & intelligentiã, vt ingrediar & egrediar coram populo
tuo:quis enim poteſt hũc populũ tuum dignè, qui tam gran-
dis eſt, iudicare? Dixit autem Deus ad Salomonem, Quia hoc
magis placuit cordi tuo,& non poſtulaſti diuitias,& ſubſtan Sapien. 9. b
tiam,& gloriã,neq; animas eorũ qui te oderunt , ſed nec dies
vitæ plurimos:petiſti autem ſapientiã & ſcientiã, vt iudicare
poſsis populũ meum, ſuper quem cõſtitui te regem, Sapien-
tia & ſcientia data ſunt tibi:diuitias autẽ,& ſubſtantiã,& glo-
riam dabo tibi, ita vt nullus in regibus nec ante te, nec poſt te
D fuerit ſimilis tui. Venit ergo Salomon ab excelſo Gabaon in
Ieruſalẽ coram tabernaculo fœderis:& regnauit ſuper Iſrael. [redacted]
Cõgregauitq; ſibi currus & equites:& facti ſunt ei mille qua-
dringẽti currus,& duodecim millia equitũ:& fecit eos eſſe in
vrbibus quadrigarũ,& cũ rege in Ieruſalẽ. Præbuitq; rex ar-
gentũ & aurũ in Ieruſalẽ quaſi lapides, & cedros quaſi ſyco-
moros, quæ naſcũtur in cãpeſtribus multitudine magna. Ad-
ducebãtur autẽ ei equi de Aegypto,& de Coa à negotiatori-
bus regis, qui ibãt,& emebãt pretio quadrigã equorũ ſexcen
tis argẽteis,& equũ centũ quinquaginta: ſimiliter de vniuerſis
regnis Cethæorum,& à regibus Syriæ emptio celebrabatur.

[redacted]

CAPVT II.

A DEcreuit autem Salomon ædificare domũ nomini
Domini,& palatium ſibi. Et numerauit ſeptua-
ginta millia virorũ portantium humeris,& octo-
ginta millia qui cæderent lapides in montibus,
præpoſitosq; eorũ tria millia ſexcentos. Miſit quoq; ad Hirã
regẽ Tyri, dicens, Sicut egiſti cum Dauid patre meo,& miſi- 3. Reg. 5. a
ſti ei ligna cedrina, vt ędificaret ſibi domum. in qua & habita-
uit:ſic fac mecum, vt ædificẽ domũ nomini Domini Dei mei,
vt conſecrẽ eam ad adolendum incenſum coram illo,& fumi-
ganda aromata,& ad propoſitionẽ panum ſempiternã, & ad
holocauſtomata mane & veſpere, ſabbathis quoque , & neo-
menijs,& ſolẽnitatibus Domini Dei noſtri in ſempiternum,
B quæ mandata ſunt Iſraeli. Domus enim quã ædificare cupio,
magna eſt:magnus eſt enim Deus noſter ſuper omnes deos.
Quis ergo poterit præualere, vt ædificet ei dignã domum ? ſi
cœlũ,& cœli cœlorũ capere eum nequeunt:quãtus ego ſum,
vt poſsim ædificare ei domum? ſed ad hoc tantum , vt adolea-
tur incenſum coram illo. Mitte ergo mihi virum eruditum,
qui nouerit operari in auro & argento, ære & ferro, purpura,
coccino,& hyacintho,& qui ſciat ſculpere cælaturas cum his
artificibus quos mecum habeo in Iudæa & Ieruſalem, quos
præparauit Dauid pater meus. Sed & ligna cedrina mitte mi-
hi,& arceuthina,& pinea de Libano:ſcio enim quòd ſerui tui
nouerint cædere ligna de Libano,& erunt ſerui mei cũ ſeruis
C tuis, vt parentur mihi ligna plurima. Domus enim quam cu-
pio ædificare, magna eſt nimis & inclyta. Præterea operarijs
qui cæſuri ſunt ligna ſeruis tuis dabo in cibaria tritici coros vi
ginti millia, & hordei coros totidem , & vini viginti millia
metretas, oleique ſata viginti millia. Dixit autem Hiram rex
Tyri per literas, quas miſerat Salomoni, Quia dilexit Domi- [redacted]
nus populum ſuum, idcirco te regnare fecit ſuper eum. Et
addidit, dicens, Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui fecit
cœlũ & terram, qui dedit Dauid regi filiũ ſapiẽtem & erudi-
tum & ſenſatũ atq; prudentẽ, vt ædificaret domum Domino,
& palatium ſibi. Miſi ergo tibi virũ prudentem, & ſcientiſsi-
mum

tabulæ lapideæ quas poſuerat Moyſes in Horeb, quando le-
gem dedit Dominus filijs Iſrael egredientibus ex Aegypto.
Egreſsis autem ſacerdotibus de ſanctuario (omnes enim ſa-
cerdotes qui ibi potuerant inueniri, ſanctificati ſunt: nec ad-
huc in illo tempore vices, & miniſteriorũ ordo inter eos diui
D ſus erat) tam Leuitæ, quàm cantores, id eſt & qui ſub Aſaph
erãt, & qui ſub Heman, & qui ſub Idithun, filij, & fratres eo-
rum veſtiti byſsinis, cymbalis, & pſalterijs, & citharis concre-
pabant, ſtantes ad orientalem plagam altaris, & cum eis ſacer-
dotes centum viginti canentes tubis. Igitur cunctis pariter, &
tubis, & voce, & cymbalis, & organis, & diuerſi generis muſi-
corum concinentibus, & vocem in ſublime tollentibus, longe
ſonitus audiebatur: ita vt cum Dominum laudare cœpiſſent,
& dicere, Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam
[redacted] in æternum miſericordia eius: impleretur domus Domini
nube, ne poſſent ſacerdotes ſtare & miniſtrare propter cali-
ginem. Compleuerat enim gloria Domini domum Dei.

[redacted]

CAPVT VI.

A [redacted] TVnc Salomon ait, Dominus pollicitus eſt vt ha-
bitaret in caligine: ego autem ædificaui domum
nomini eius, vt habitaret ibi in perpetuũ. Et con-
uertit rex faciem ſuã, & benedixit vniuerſæ mul-
3.Reg.8.b titudini Iſrael (nã omnis turba ſtabat intenta) & ait, Benedi-
ctus Dominus Deus Iſrael, qui quod locutus eſt Dauid patri
meo, opere cõpleuit, dicens, A die qua eduxi populũ meum
de terra Aegypti, nõ elegi ciuitatẽ de cunctis tribubus Iſrael
vt ædificaretur in ea domus nomini meo: neque elegi quen-
quam alium virum, vt eſſet dux in populo meo Iſrael: ſed ele
gi Ieruſalem vt ſit nomen meum in ea, & elegi Dauid, vt con-
ſtituerem eum ſuper populum meum Iſrael. Cumq; fuiſſet
voluntatis Dauid patris mei, vt ædificaret domũ nomini Do-
mini Dei Iſrael, dixit Dominus ad eum, Quia hæc fuit volun
tas tua, vt ædificares domum nomini meo, bene quidem feci-
ſti huiuſcemodi habere voluntatem: ſed non tu ędificabis mi-
hi domum, veruntamen filius tuus, qui egredietur de lumbis
B tuis, ipſe ædificabit domum nomini meo. Cõpleuit ergo Do
minus ſermonem ſuum, quem locutus fuerat: & ego ſurrexi
pro patre meo Dauid, & ſedi ſuper thronum Iſrael, ſicut lo-
cutus eſt Dominus: & ædificaui domũ nomini Domini Dei
Iſrael. Et poſui in ea arcam, in qua eſt pactum Domini quod
pepigit cum filijs Iſrael. Stetit ergo coram altari Domini ex
aduerſo vniuerſæ multitudinis Iſrael, & extendit manus ſuas.
Siquidem fecerat Salomon baſim æneam, & poſuerat eam in
medio baſilicæ, habentem quinque cubitos longitudinis, &
quinque latitudinis, & tres cubitos altitudinis: ſtetitq; ſuper
[redacted] eam, & deinde flexis genibus cõtra vniuerſam multitudinem
Iſrael, & palmis in cœlum leuatis, ait, Domine Deus Iſrael,
non eſt ſimilis tui Deus in cœlo & in terra: qui cuſtodis pa-
ctum & miſericordiam cum ſeruis tuis qui ambulant coram
3.Mac.2.b te in toto corde ſuo. Qui præſtitiſti ſeruo tuo Dauid patri
C meo quæcunq; locutus fueras ei: & quæ ore promiſeras, ope-
re compleſti, ſicut & præſens tempus probat. Nũc ergo Do-
mine Deus Iſrael imple ſeruo tuo patri meo Dauid quæcũq;
locutus es, dicens, Non deficiet ex te vir coram me, qui ſedeat
ſuper thronum Iſrael: ita tamen ſi cuſtodierint filij tui viam
ſuam, & ambulauerint in lege mea, ſicut & tu ambulaſti co-
ram me. Et nunc Domine Deus Iſrael firmetur ſermo tuus
quem locutus es ſeruo tuo Dauid. Ergóne credibile eſt vt ha-
bitet Deus cum hominibus ſuper terram? Si cœlum & cœli
cœlorum non te capiunt: quanto magis domus iſta quam ædi
D ficaui? Sed ad hoc tantum facta eſt, vt reſpicias orationem ſer-
ui tui, & obſecrationem eius Domine Deus meus: & audias
preces quas fundit famulus tuus coram te: vt aperias oculos
tuos ſuper domum iſtam diebus ac noctibus, ſuper locum in
quo pollicitus es vt inuocetur nomen tuum: & exaudires ora
tionem quam ſeruus tuus orat in eo, & exaudias preces famu
li tui, & populi tui Iſrael. Quicũq; orauerit in loco iſto, exau
di de habitaculo tuo, id eſt de cœlis, & propitiare. Si peccaue-
rit quiſpiam in proximum ſuum, & iurare contra eum para-
tus venerit, ſeq; maledicto cõſtrinxerit coram altari in domo
iſta: tu audies de cœlo, & facies iudicium ſeruorum tuorum,
ita vt reddas iniquo viam ſuam in caput proprium, & vlciſca-
ris iuſtum, retribuens ei ſecundum iuſtitiam ſuam. Si ſupe-
ratus fuerit populus tuus Iſrael ab inimicis (peccabunt enim
tibi) & cõuerſi egerint pœnitentiã, & obſecrauerint nomen
tuum, & fuerint deprecati te in loco iſto, tu exaudies de cœ-
lo, & propitiare peccato populi tui Iſrael, & reduc eos in ter-
E ram quam dediſti eis, & patribus eorũ. Si clauſo cœlo pluuia
non fluxerit propter peccata populi tui, & deprecati te fue-
rint in loco iſto, & confeſsi nomini tuo, & conuerſi à peccatis
ſuis, cum eos afflixeris: exaudi de cœlo Domine, & dimitte
peccata ſeruis tuis & populi tui Iſrael, & doce eos viã bonam
per quam ingrediãtur, & da pluuiã terræ quam dediſti popu
lo tuo ad poſsidendũ. Fames ſi orta fuerit in terra, & peſtilen- Infrá 20.b
tia, & ęrugo, & locuſta, & bruchus, & hoſtes vaſtatis regioni-
bus, portas obſederint ciuitatis, omniſq; plaga, & infirmitas
preſſerit: ſi quis de populo tuo Iſrael fuerit deprecatus, co-
gnoſcens plagã, & infirmitatẽ ſuã, & expanderit manus ſuas
in domo hac: tu exaudies de cœlo, de ſublimi ſcilicet habita-
culo tuo, & propitiare, & redde vnicuiq; ſecundum vias ſuas
quas noſti eũ habere in corde ſuo: tu enim ſolus noſti corda
F filiorum hominũ. Vt timeant te, & ambulent in vijs tuis cun-
ctis diebus quibus viuunt ſuper faciẽ terræ quã dediſti patri-
bus noſtris. Externũ quoq; qui nõ eſt de populo tuo Iſrael,
ſi venerit de terra lõginqua, propter nomen tuum magnũ, &
propter manũ tuam robuſtã, & brachiũ tuũ extentũ, & ado-
rauerit in loco iſto: tu exaudies de cœlo firmiſsimo habitacu-
lo tuo, & facies cuncta pro quibus inuocauerit te ille peregri
nus: vt ſciant omnes populi terræ nomen tuum: & timeant te
ſicut populus tuus Iſrael, & cognoſcant quia nomẽ tuum in-
uocatũ eſt ſuper domũ hanc quam ædificaui. Si egreſſus fue-
rit populus tuus ad bellum contra aduerſarios ſuos per viam
in qua miſeris eos, adorabũt te cõtra viam in qua ciuitas hæc
eſt quam elegiſti, & domus quam ædificaui nomini tuo: &
G exaudies de cœlo preces eorũ, & obſecrationẽ, & vlciſcaris.
Si autẽ peccauerint tibi (neq; enim eſt homo qui nõ peccet) 3.Reg.8.e
& iratus fueris eis, & tradideris hoſtibus, & captiuos duxe- Eccle.7.c
rint eos in terram longinquam, vel certe quæ iuxtà eſt: & con 1.Ioan.1.d
uerſi in corde ſuo in terra ad quam captiui ducti fuerant, ege-
rint pœnitentiam, & deprecati te fuerint in terra captiuitatis
ſuæ, dicẽtes, Peccauimus, iniquè fecimus, iniuſte egimus: &
reuerſi fuerint ad te in toto corde ſuo, & in tota anima ſua, in
terra captiuitatis ſuæ ad quam ducti ſunt, adorabunt te con-
tra viam terræ ſuæ quam dediſti patribus eorũ, & vrbis quam
elegiſti, & domus quam ædificaui nomini tuo: tu exaudies
de cœlo, hoc eſt de firmo habitaculo tuo preces eorum, & fa-
cias iudicium, & dimittas populo tuo quamuis peccatori. Tu
es enim Deus meus, aperiantur quæſo oculi tui, & aures tuæ

n

Pſal.131.c intẽtæ ſunt ad orationẽ quæ fit in loco iſto. Nunc igitur con-
ſurge Domine Deus in requiem tuam, tu & arca fortitudinis
tuæ: Sacerdotes tui Domine Deus induantur ſalutẽ, & ſancti
tui lętentur in bonis. Domine Deus meus ne auerſeris faciem
Chriſti tui: memento miſericordiarum Dauid ſerui tui.

[redacted]

CAPVT VII.

A Vmq; compleſſet Salomon fundẽs preces, ignis
[redacted] deſcendit de cœlo, & deuorauit holocauſta & vi-
ctimas: & maieſtas Domini impleuit domum.
Nec poterant ſacerdotes ingredi templũ Domi-
2.Mac.2.c ni, eo quòd impleſſet maieſtas Domini templũ Domini. Sed
& omnes filij Iſrael videbãt deſcẽdentẽ ignem, & gloria Do
mini ſuper domum: & corruentes proni in terrã ſuper paui-
mentũ ſtratũ lapide, adorauerunt: & laudauerũt Dominum,
quoniã bonus, quoniã in ſeculũ miſericordia eius. Rex autẽ,
B & omnis populus immolabant victimas corã Domino. Ma-
ctauit igitur rex Salomon hoſtias, boum vigintiduo millia,
arietũ centũ viginti millia: & dedicauit domũ Dei rex & vni-
uerſus populus. Sacerdotes autẽ ſtabãt in officijs ſuis: & Le-
uitæ in organis carminum Domini, quæ fecit Dauid rex ad
laudandũ Dominum, Quoniã in æternum miſericordia eius,
hymnos Dauid canentes per manus ſuas: porrò ſacerdotes
canebant tubis ante eos, cunctusq; Iſrael ſtabat. Sanctificauit
quoq; Salomon mediũ atrij ante templũ Domini: obtulerat
enim ibi holôcauſta & adipes pacificorũ: quia altare æneum
[redacted] quod fecerat, non poterat ſuſtinere holocauſta & ſacrificia &
adipes. Fecit ergo Salomon ſolennitatem in tempore illo ſe-
C ptem diebus, & omnis Iſrael cum eo, eccleſia magna valde, ab
introitu Emath vſq; ad torrentem Aegypti. Fecitq; die octa-
uo collectam, eo quòd dedicaſſet altare ſeptem diebus, & ſo-
lennitatẽ celebraſſet diebus ſeptem. Igitur in die viceſimo ter
tio menſis ſeptimi dimiſit populos ad tabernacula ſua lætan-
3.Reg.9.a tes atq; gaudẽtes ſuper bono quod fecerat Dominus Dauid,
& Salomoni, & Iſraeli populo ſuo. Cõpleuitq; Salomon do
mum Domini, & domum regis, & omnia quæ diſpoſuerat in
corde ſuo vt faceret in domo Domini, & in domo ſua, & pro-
[redacted] ſperatus eſt. Apparuit autẽ ei Dominus nocte, & ait, Audiui
orationẽ tuam, & elegi locum iſtum mihi in domũ ſacrificij.
Si clauſero cœlũ, & pluuia non fluxerit, & mãdauero & pręcepero
locuſtæ vt deuoret terram, & miſero peſtilẽtiã in po-
pulũ meũ: conuerſus autẽ populus meus, ſuper quos inuoca-
tũ eſt nomẽ meũ, deprecatus me fuerit, & exquiſierit faciem
meã, & egerit pœnitentiã à vijs ſuis peſsimis: & ego exaudiã
D de cœlo, & propitius ero peccatis eorũ, & ſanabo terram eo-
rum. Oculi quoq; mei erũt aperti, & aures meæ erectæ ad ora
tionem eius qui in loco iſto orauerit. Elegi enim, & ſanctifi-
caui locũ iſtũ, vt ſit nomen meũ ibi in ſempiternũ, & perma-
neant oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus. Tu quoq; ſi
ambulaueris coram me, ſicut ambulauit Dauid pater tuus, &
feceris iuxta omnia quæ præcepi tibi, & iuſtitias meas, iudi-
ciaq; ſeruaueris: ſuſcitabo thronum regni tui, ſicut pollicitus
ſum Dauid patri tuo, dicens, Non auferetur de ſtirpe tua vir,
qui non ſit princeps in Iſrael. Si autẽ auerſi fueritis, & dereli-
queritis iuſtitias meas, & præcepta mea quæ propoſui vobis,
& abeũtes ſeruieritis dijs alienis, & adorraueritis eos: euellam
vos de terra mea quã dedi vobis, & domũ hãc quã ſanctifica-
ui nomini meo, proijciã à facie mea, & tradam eam in parabo
lã, & in exemplũ cũctis populis. Et domus iſta erit in prouer
biũ vniuerſis trãſeũtibus: & dicent ſtupẽtes, Quare fecit Do-
minus ſic terræ huic, & domui huic? Reſpõdebũtq;, Quia de-
reliquerunt Dominũ Deũ patrũ ſuorũ, qui eduxit eos de ter
ra Aegypti, & apprehenderunt deos alienos, & adorauerunt
eos, & coluerũt: idcirco venerũt ſuper eos vniuerſa hæc mala.

[redacted]

CAPVT VIII.

A Xpletis autem viginti annis poſtquam ædificauit 3.Reg.9.b
Salomon domũ Domini & domum ſuam: ciuita
tes quas dederat Hiram Salomoni, ædificauit, &
habitare ibi fecit filios Iſrael. Abijt quoque in E-
math Suba, & obtinuit eam. Et ędificauit Palmirã in deſerto,
& alias ciuitates munitiſsimas ædificauit in Emath. Extru-
xitq; Bethhoron ſuperiorẽ, & Bethhoron inferiorem, ciuita-
tes muratas habentes portas & vectes & ſeras. Balaath etiã &
omnes vrbes firmiſsimas, quæ fuerunt Salomonis, cunctasq;
vrbes quadrigarũ, & vrbes equitũ. Omnia quæcunq; voluit,
B fecit rex Salomon atq; diſpoſuit: ædificauit in Ieruſalẽ & in
Libano, & in vniuerſa terra poteſtatis ſuæ. Omnẽ populum [redacted]
qui derelictus fuerat de Hethęis, & Amorrhęis, et Pherezęis,
& Heuęis, & Iebuſęis, qui nõ erãt de ſtirpe Iſrael, de filijs eo-
rũ. Et de poſteris quos nõ interfecerant filij Iſrael, ſubiugauit
Salomon in tributarios, vſq; in diem hanc. Porrò de filijs Iſ-
rael non poſuit vt ſeruirent operibus regis: ipſi enim erant
viri bellatores, & duces primi & principes quadrigarum &
equitũ eius. Omnes autẽ principes exercitus regis Salomo-
nis fuerũt ducẽti quinquaginta, qui erudiebãt populũ. Filiam
verò Pharaonis tranſtulit de ciuitate Dauid in domum quam
C ædificauerat ei. Dixit enim, Non habitabit vxor mea in do-
mo Dauid regis Iſrael, eo quòd ſanctificata ſit: quia ingreſſa
eſt in eam arca Domini. Tunc obtulit Salomon holocauſta
Domino ſuper altare Domini, quod extruxerat ante por-
ticum, vt per ſingulos dies offerretur in eo iuxta præceptum
Moyſi, in ſabbathis & in calendis, & in feſtis diebus ter per
annũ, id eſt in Solennitate azymorũ, & Solẽnitate hebdoma-
darum, & in Solennitate tabernaculorũ. Et cõſtituit iuxta di-
ſpoſitionẽ Dauid patris ſui officia ſacerdotum in miniſterijs
ſuis: & Leuitas in ordine ſuo, vt laudarent, & miniſtrarent co-
ram ſacerdotibus iuxta ritum vniuſcuiuſq; diei: & ianitores
in diuiſionibus ſuis per portã & portã: ſic enim præceperat
D Dauid homo Dei. Nec prætergreſsi ſunt de mandatis regis
tam ſacerdotes, quàm Leuitæ, ex omnibus quæ præceperat.
Et in cuſtodijs theſaurorum omnes impenſas præparatas ha-
buit Salomon, ex eo die quo fundauit domum Domini, vſq;
in diem quo perfecit eam. Tunc abijt Salomon in Aſionga-
ber, & in Ailath ad oram Maris rubri, quæ eſt in terra Edom.
Miſit ergo ei Hiram per manus ſeruorum ſuorum naues, &
nautas gnaros maris, & abierunt cum ſeruis Salomonis in
Ophir: tuleruntque inde quadringenta quinquaginta talenta
auri, & attulerunt ad regem Salomonem.

[redacted]

CAPVT IX.

A Egina quoq; Saba cum audiſſet famam Salomo- 3.Reg.10.a
nis, vẽnit vt tentaret eum in ænigmatibus in Ieru- Mat.12.d
ſalem: cum magnis opibus & camelis, qui porta- Luc.11.d
bant aromata & auri plurimũ, gemmasq; pretio-
ſas. Cumq; veniſſet ad Salomonẽ, locuta eſt ei quæcũq; erant
in corde ſuo. Et expoſuit ei Salomon omnia quæ propoſue-
rat: nec quicquam fuit quod non perſpicuum ei fecerit. Quæ
poſtquam vidit, ſapientiã ſcilicet Salomonis, & domũ quam
ædificauerat, necnon & cibaria menſæ eius, & habitacula ſer-
uorum, & officiũ miniſtrorũ eius & veſtimenta eorũ, pincer-
nas quoq; & veſtes eorum, & victimas quas immolabat in do
B mo Domini: nõ erat præ ſtupore vltrà in ea ſpiritus. Dixitq;
ad regẽ, Verus eſt ſermo quẽ audierã in terra mea de virtuti-
bus & ſapiẽtia tua. Non credebã narrãtibus, donec ipſa veniſ-
ſem, & vidiſſent oculi mei: & probaſſem vix medietatem ſa-
pientiæ tuæ mihi fuiſſe narratã: viciſti famam virtutibus tuis.
Beati viri tui, & beati ſerui tui, hi qui aſsiſtunt coram te omni
tempore, & audiũt ſapiẽtiã tuã. Sit Dominus Deus tuus be-
nedictus, qui voluit te ordinare ſuper thronũ ſuũ regem Do-
mini

mini Dei tui. Quia diligit Deus Iſrael, & vult ſeruare eum in æternum: idcirco poſuit te ſuper eum regem, vt facias iudi-
C cia atq; iuſtitiam. Dedit autem regi centumviginti talenta auri, & aromata multa nimis, & gemmas pretioſiſſimas: nō fuerunt aromata talia, vt hæc quæ dedit regina Saba regi Salomoni. Sed & ſerui Hiram cū ſeruis Salomonis attulerunt aurū de Ophir, & ligna Thyina, & gemmas pretioſiſſimas. De quibus fecit rex, de lignis ſcilicet Thyinis, gradus in domo Domini & in domo regia: citharas quoq; & pſalteria cantoribus: nunquā viſa ſunt in terra Iuda ligna talia. Rex autē Salomon dedit reginæ Saba cūcta quæ voluit, & quæ poſtulauit, & multo plura quàm attulerat ad eum: quæ reuerſa, abijt
D in terram ſuam cum ſeruis ſuis. Erat autem pondus auri quod [redacted] afferebatur Salomoni per ſingulos annos, ſexcenta ſexaginta ſex talenta auri: excepta ea ſumma quam legati diuerſarum gentium, & negotiatores afferre cōſueuerant, omneſq; reges Arabiæ, & ſatrapæ terrarum, qui comportabant aurum & argentum Salomoni. Fecit igitur rex Salomon ducentas haſtas aureas de ſumma ſexcentorum aureorum, qui in ſingulis [redacted] haſtis expendebantur. Trecenta quoq; ſcuta aurea trecentorum aureorum quibus tegebantur ſingula ſcuta: poſuitq; ea rex in armamētario, quod erat conſitū nemore. Fecit quoq; rex ſolium eburneū grande: & veſtiuit illud auro mundiſſimo. Sex
E quoq; gradus, quibus aſcendebatur ad ſoliū, & ſcabellum aureum, & brachiola duo altrinſecus, & duos leones ſtantes iuxta brachiola: ſed & alios duodecim leunculos ſtantes ſuper ſex gradus ex vtraq; parte. non fuit tale ſoliū in vniuerſis regnis. Omnia quoq; vaſa conuiuij regis erant aurea: & vaſa [redacted] domus ſaltus Libani ex auro puriſſimo. Argentum enim in diebus illis pro nihilo reputabatur. Siquidē naues regis ibant in Tharſis cum ſeruis Hiram, ſemel in annis tribus: & deferebant inde aurum & argentū, & ebur, & ſimias, & pauos. Magnificatus eſt igitur Salomon ſuper omnes reges terræ præ
F diuitijs, & gloria. Omneſq; reges terrarum deſyderabant videre faciem Salomonis: vt audirent ſapientiam quam dederat Deus in corde eius. Et deferebant ei munera, vaſa argentea & aurea, & veſtes, & arma, & aromata, equos & mulos, per ſin- [redacted] gulos annos. Habuit quoque Salomon *quadraginta millia equorum in ſtabulis, & curruum equitumq; duodecim millia: conſtituitq; eos in vrbibus quadrigarum, & vbi erat rex in Ieruſalem. Exercuit etiam poteſtatem ſuper cunctos reges à flumine Euphrate vſque ad terram Philiſthinorum, &
G vſq; ad terminos Aegypti. Tantamq; copiam præbuit argenti in Ieruſalem quaſi lapidum: & cedrorum tantam multitudinem velut ſycomororum quæ gignuntur in campeſtribus. Adducebantur autem ei equi de Aegypto, cunctiſq; regionibus. Reliqua autem opera Salomonis priorum & nouiſſimorum ſcripta ſunt in verbis Nathan prophetæ, & in libris Ahiæ Silonitis, in viſione quoque Addo Videntis, contra Ieroboam filium Nabat. Regnauit autem Salomon in Ieruſa- [redacted] lem ſuper omnem Iſrael quadraginta annis. Dormiuitq; cum patribus ſuis: & ſepelierunt eum in ciuitate Dauid: regnauitque Roboam filius eius pro eo.

[redacted]

CAPVT X.

[redacted] A Profectus eſt autem Roboam in Sichem: illuc enim cuncti Iſrael conuenerat, vt conſtituerent eum regem. Quod cum audiſſet Ieroboam filius Nabat, qui erat in Aegypto (fugerat quippe illuc ante Salomonem) ſtatim reuerſus eſt. Vocaueruntq; eum,
3.Reg.12.c & venit cum vniuerſo Iſrael, & locuti ſunt ad Roboam, dicentes, Pater tuus duriſſimo iugo nos preſsit: tu leuiora impera patre tuo, qui nobis impoſuit graue ſeruitutem, *& paululum de onere ſubleua, .. vt ſeruiamus tibi. Qui ait, Poſt [redacted] tres dies reuertimini ad me. Cumq; abiiſſet populus, iniit conſilium cum ſenibus, qui ſteterant coram patre eius Salomo-
B ne, dum adhuc viueret, dicens, Quod datis conſilium, vt reſpondeā populo? Qui dixerunt ei, Si placueris populo huic, & linieris eos verbis clementibus, ſeruient tibi omni tempore. At ille reliquit conſilium ſenum, & cum iuuenibus tracta- [redacted] re cœpit, qui cum eo nutriti fuerant, & erant in comitatu illius. Dixitq; ad eos, Quid vobis videtur? vel quid reſpondere debeo populo huic, qui dixit mihi, Subleua iugum, quod impoſuit nobis pater tuus? At illi reſponderunt vt iuuenes, & nutriti cum eo* in delicijs, .. atq; dixerunt, Sic loqueris populo qui dixit tibi, Pater tuus aggrauauit iugum noſtrum,
C tu ſubleua: & ſic reſpōdebis eis, Minimus digitus meus groſſior eſt lumbis patris mei. Pater meus impoſuit vobis graue iugum, & ego maius pondus apponam: pater meus cecidit vos flagellis, ego verò cædam vos ſcorpionibus. Venit ergo Ieroboam, & vniuerſus populus ad Roboam die tertio, ſicut præceperat eis. Reſponditq; rex dura, derelicto conſilio ſeniorum, locutusq; eſt iuxta iuuenum voluntatē, Pater meus graue vobis impoſuit iugum, quod ego grauius faciam: pater
D meus cecidit vos flagellis, ego verò cædam vos ſcorpionibus. Et non acquieuit populi precibus: erat enim voluntatis Dei, vt compleretur ſermo eius, quem locutus fuerat per manum Ahiæ Silonitis ad Ieroboam filium Nabat. Populus autem vniuerſus rege duriora dicente, ſic locutus eſt ad eum. Non eſt nobis pars in Dauid, neque hæreditas in filio Iſai. Reuertere in tabernacula tua Iſrael, tu autem paſce domum tuam Dauid. Et abijt Iſrael in tabernacula ſua. Super filios autem Iſrael, qui habitabant in ciuitatibus Iuda, regnauit Roboam. Miſitq; rex Roboam Aduram, qui præerat tributis, & lapidauerunt eum filij Iſrael, & mortuus eſt: porrò rex Roboam currum feſtinauit aſcendere, & fugit in Ieruſalem. Receſsitq; Iſrael à domo Dauid vſque ad diem hanc.

[redacted]

CAPVT XI.

A Venit autem Roboam in Ieruſalem, & conuocauit vniuerſam domum Iuda & Beniamin centum 3.Reg.12.e
octoginta millia electorum, atque bellantium, vt dimicaret contra Iſrael, & conuerteret ad ſe regnum ſuum. Factuſq; eſt ſermo Domini ad Semeiam hominem Dei, dicens, Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Iuda, & ad vniuerſum Iſrael qui eſt in Iuda & Beiamin, Hæc dicit Dominus, Non aſcendetis, neq; pugnabitis contra fratres veſtros: reuertatur vnuſquiſq; in domum ſuam, quia mea hoc geſtum eſt voluntate. Qui cum audiſſent ſermonem [redacted] Domini, reuerſi ſunt, nec perrexerunt contra Ieroboam. Ha-
B bitauit autem Roboam in Ieruſalem, & ædificauit ciuitates muratas in Iuda. Extruxitq; Bethlehē, & Etam, & Thecue, Bethſur quoq;, & Socho, & Odollā, necnon & Geth, & Mareſa, & Ziph: ſed & Aduram, & Lachis, & Azeca: Saraa quoque, & Aialon, & Hebron, quæ erant in Iuda, & Beniamin ciuitates munitiſſimas. Cumq; clauſiſſet eas muris, poſuit in eis principes, ciborumq; horrea, hoc eſt olei, & vini. Sed & in ſingulis vrbibus fecit armamentaria ſcutorum, & haſtarum: firmauitq; eas ſumma diligentia, & imperauit ſuper Iudam, &
C Beniamin. Sacerdotes autem, & Leuitæ qui erant in vniuerſo Iſrael, venerunt ad eū de cūctis ſedibus ſuis, relinquētes ſuburbana, & poſſeſſiones ſuas, & trāſeuntes ad Iudā, & Ieruſalem: eo quod abieciſſet eos Ieroboā, & poſteri eius, ne ſacerdotio Domini fungerentur. Qui cōſtituit ſibi ſacerdotes excelſorū, & dæmoniorū, vitulorumq; quos fecerat. Sed & de cunctis tribubus Iſrael, quicunq; dederant cor ſuū vt quærerent Dominū Deum Iſrael, venerūt in Ieruſalē ad immolandum victimas ſuas coram Domino Deo patrū ſuorū. Et roborauerunt regnū Iuda: & confirmauerunt Roboā filiū Salomonis per tres annos: ambulauerunt enim in vijs Dauid, & [redacted]
D Salomonis annis tantū tribus. Duxit autē Roboam vxorem

D Mahalath, filiam Ierimoth filij Dauid: Abihaïl quoq; filiam Eliab filij Iſai, quæ peperit ei filios Ieus, & Somoriã, & Zoom. Poſt hanc quoq; accepit Maacha filiã Abſalom, quæ peperit ei Abia, & Ethai, & Ziza, & Salomith. Amauit autem Roboam Maacha filiam Abſalom ſuper omnes vxores ſuas, & concubinas: nam vxores decem & octo duxerat, concubinas autem ſexaginta: & genuit vigintiocto filios, & ſexaginta filias. [redacted] Conſtituit verò in capite, Abiam filium Maacha ducem ſuper omnes fratres ſuos: ipſum enim regem facere cogitabat, quia ſapientior fuit, & potentior ſuper omnes filios eius, & in cunctis finibus Iuda, & Beniamin, & in vniuerſis ciuitatibus muratis: præbuitq; eis eſcas plurimas; & multas petiuit vxores.

[redacted]

CAPVT XII.

A Cvmq; roboratum fuiſſet regnũ Roboam, & confortatum, dereliquit legem Domini, & omnis Iſrael cum eo. Anno autem quinto regni Roboam aſcendit Seſac rex Aegypti in Ieruſalem (quia peccauerant Domino) cum mille ducẽtis curribus, & ſexaginta millibus equitum: nec erat numerus vulgi quod venerat cum eo ex Aegypto, Libyes ſcilicet, & Troglodytæ, & Aethiopes. [redacted] Cepitq; ciuitates munitiſsimas in Iuda, & venit vſq; in Ieruſalem. Semeias autẽ propheta ingreſſus eſt ad Roboam, & principes Iuda, qui congregati fuerãt in Ieruſalem, fugientes Seſac: dixitq; ad eos, Hæc dicit Dominus, Vos reliquiſtis me, & ego reliqui vos in manu Seſac.
B Conſternatiq; principes Iſrael, & rex, dixerũt, Iuſtus eſt Dominus. [redacted] Cumq; vidiſſet Dominus quòd humiliati eſſent, factus eſt ſermo Domini ad Semeiam, dicens, Quia humiliati ſunt, non diſperdam eos: daboq; eis pauxillũ auxilij, & nõ ſtillabit furor meus ſuper Ieruſalem per manũ Seſac. Veruntamen ſeruient ei: vt ſciant diſtantiam ſeruitutis meæ, & ſeruitutis regni terrarum.
C Receſsit itaq; Seſac rex Aegypti ab Ieruſalem, ſublatis theſauris domus Domini, & domus regis, omniaq; ſecum tulit: & clypeos aureos quos fecerat Salomon: pro quibus fecit rex æneos) & tradidit illos principibus ſcutariorum qui cuſtodiebant veſtibulum palatij. Cumq; introiret rex domum Domini, veniebant ſcutarij, & tollebant eos: iterumq; referebant eos ad armamentarium ſuum. Veruntamen quia humiliati ſunt, auerſa eſt ab eis ira Domini, nec deleti ſunt penitus: ſiquidem in Iuda inuenta ſunt opera bona.
D Confortatus eſt ergo rex Roboam in Ieruſalem, atque regnauit: quadraginta autem & vnius anni erat cum regnare cœpiſſet: & decem & ſeptem annis regnauit in Ieruſalem vrbe quam elegit Dominus vt confirmaret nomen ſuum ibi de cunctis tribubus Iſrael: nomen autem matris eius Naama Ammanitis. Fecitq; malum, & non præparauit cor ſuum vt quæreret Dominum. Opera verò Roboã prima & nouiſsima ſcripta ſunt in libris Semeiæ prophetæ, & Addo Videtis, & diligẽter expoſita: pugnaueruntq; aduerſum ſe Roboã & Ieroboã cunctis diebus. Et dormiuit Roboã cum patribus ſuis, ſepultusq; eſt in ciuitate Dauid. Et regnauit Abia filius eius pro eo.

3.Reg.14.f

[redacted]

CAPVT XIII.

A Anno octauodecimo regis Ieroboam, regnauit Abia ſuper Iudam. Tribus annis regnauit in Ieruſalem: nomenq; matris eius Michaia, filia Vriel de Gabaa: & erat bellũ inter Abia & Ieroboam. Cumq; iniſſet Abia certamen, & haberet bellicoſiſsimos viros, & electorum quadringenta millia: Ieroboam inſtruxit econtra aciem octingenta millia virorum, qui & ipſi electi erant, & ad bella fortiſsimi. Stetit ergo Abia ſuper montem Semeron, qui erat in Ephraim, & ait, Audi Ieroboam, & omnis Iſrael, Num ignoratis quòd Dominus Deus Iſrael dederit regnum Dauid ſuper Iſrael in ſempiternũ, ipſi & filiis eius in pactũ ſalis? (Et ſurrexit Ieroboam filius Nabat, ſeruus Salomonis filij Dauid: & rebellauit contra dominũ ſuũ. 3.Reg.15.a
B Congregatiq; ſunt ad eum viri vaniſsimi, & filij Belial: & præualuerunt contra Roboam filiũ Salomonis: porrò Roboam erat rudis, & corde pauido, nec potuit reſiſtere eis.) Nunc ergo vos dicitis quòd reſiſtere poſsitis regno Domini, quod poſſidet per filios Dauid: habetisq; grandẽ populi multitudinẽ, atq; vitulos aureos quos fecit vobis Ieroboam in deos. Et eiciſtis ſacerdotes Domini, filios Aaron, atq; Leuitas: & feciſtis vobis ſacerdotes, ſicut omnes populi terrarum: quicunq; venerit, & initiauerit manũ ſuam in tauro de bobus, & in arietibus ſeptẽ, fit ſacerdos eorum qui nõ ſunt dij.
C Noſter autẽ Dominus Deus eſt, quẽ non relinquimus: ſacerdotesq; miniſtrant Domino de filijs Aaron: & Leuitæ ſunt in ordine ſuo. Holocauſta quoq; offerunt Domino per ſingulos dies mane & veſpere: & thymiama iuxta legis præcepta confectum, & proponũtur panes in menſa mũdiſsima, eſtq; apud nos candelabrum aureũ, & lucernæ eius, vt accendantur ſemper ad veſperam: nos quippe cuſtodimus præcepta Domini Dei noſtri, quem vos reliquiſtis. Ergo in exercitu noſtro dux Deus eſt, & ſacerdotes eius q clangunt tubis, & reſonãt contra vos: filij Iſrael nolite pugnare cõtra Dominũ Deum patrum veſtrorum, quia nõ vobis expedit. [redacted] Hæc illo loquẽte, Ieroboam retro moliebatur inſidias. Cumq; ex aduerſo hoſtium ſtaret, ignorantẽ Iudam ſuo ambiebat exercitu. Reſpiciensq; Iudas, vidit inſtare bellũ ex aduerſo & poſt tergum, & clamauit ad Dominum: ac ſacerdotes tubis canere cœperunt.
D Omnesq; viri Iuda vociferati ſunt: Et ecce, illis clamantibus perterruit Deus Ieroboam, & omnem Iſrael qui ſtabat ex aduerſo Abia & Iuda. Fugeruntq; filij Iſrael Iudam, & tradidit eos Deus in manu eorum. Percuſsit ergo eos Abia, & populus eius plaga magna: & corruerunt vulnerati ex Iſrael quingenta millia virorum fortium. [redacted] Humiliatiq; ſunt filij Iſrael in tempore illo: & vehementiſsime confortati filij Iuda, eo quòd ſperaſſent in Domino Deo patrũ ſuorum. Perſecutus eſt autẽ Abia fugientem Ieroboam: & cepit ciuitates eius, Bethel & filias eius: & Ieſana cum filiabus ſuis: Ephron quoq; & filias eius. Nec valuit vltrà reſiſtere Ieroboam in diebus Abia: quem percuſsit Dominus, & mortuus eſt. Igitur Abia, confortato imperio ſuo, accepit vxores quatuordecim: procreauitq; vigintiduos filios, & ſedecim filias. Reliqua autem ſermonum Abia, viarumq; & operum eius, ſcripta ſunt diligentiſsime in libro Addo prophetæ.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A Dormiuit autem Abia cum patribus ſuis, & ſepelierũt eum in ciuitate Dauid: regnauitq; Aſa filius eius pro eo, in cuius diebus quieuit terra annis decem. Fecit ergo Aſa quod bonum & pla- 3.Reg.15.b

citum

[redacted] citum erat in conſpectu Dei ſui,& ſubuertit altaria peregri-
ni cultus,& excelſa,& confregit ſtatuas, lucosq́; ſuccidit. Et
præcepit Iudæ vt quæreret Dominũ Deum patrũ ſuorũ,&
faceret legem,& vniuerſa mãdata. Et abſtulit de cunctis vrbi-
bus Iuda aras & phana,& regnauit in pace. Aedificauit quo-
B que vrbes munitas in Iuda,quia quietus erat,& nulla tempo-
ribus eius bella ſurrexerãt,pacẽ Domino largiente. Dixit au
tem Iudæ, Aedificemus ciuitates iſtas,& vallemus muris, &
roboremus turribus,& portis,& ſeris: donec à bellis quieta
ſunt omnia,eo quòd quæſierimus Dominũ Deũ patrum no-
ſtrorũ,& dederit nobis pacem per gyrũ. Aedificauerunt igi-
tur,& nullũ in extruendo impedimentũ fuit. Habuit autẽ A-
ſa in exercitu ſuo portantium ſcuta & haſtas,de Iuda trecenta
C millia:de Beniamin verò ſcutariorũ,& ſagittariorum ducenta
octoginta millia: omnesq́; iſti viri fortiſsimi. Egreſſus eſt
autem cõtra eos Zara Aethiops cũ exercitu ſuo decies cen-
tena millia,& curribus trecentis:& venit vſq; Mareſa. Porrò
Aſa perrexit obuiã ei,& inſtruxit aciem ad bellũ in valle Se-
[redacted] phátha,quæ eſt iuxta Mareſa. Et inuocauit Dominũ Deũ,&
ait, Domine nõ eſt apud te vlla diſtãtia,vtrũ in paucis auxilie
ris,an in pluribus:adiuua nos Domine Deus noſter, in te e-
1.Reg.14 a nim,& in tuo nomine habentes fiduciam venimus contra
hanc multitudinem. Domine Deus noſter tu es,non præua-
[redacted] leat contra te homo. Exterruit itaque Dominus Aethiopes
coram Aſa & Iuda: fugeruntq́; Aethiopes. Et perſecutus eſt
eos Aſa,& populus qui cum eo erat, vſq; Gérara:& ruerunt
Aethiopes vſq; ad internecionẽ,quia Domino cædente con-
D triti ſunt,& exercitu illius præliante:tulerũt ergo ſpolia mul
ta. Et percuſſerunt ciuitates omnes per circuitum Gérara:
grandis quippe cunctos terror inuaſerat: & diripuerunt vr-
bes,& multam prædam aſportauerunt. Sed & caulas ouium
deſtruentes, tulerunt pecorum infinitam multitudinem, &
camelorum:reuerſiq́; ſunt in Ieruſalem.

[redacted] CAPVT XV.

A Zarias autem filius Obed facto in ſe Spiritu Dei,
egreſſus eſt in occurſum Aſa, & dixit ei, Audite
me Aſa,& omnis Iuda & Beniamin, Dominus
vobiſcum,quia fuiſtis cum eo. Si quæſieritis eum,
inuenietis:ſi autẽ dereliqueritis,derelinquet vos. Tranſibunt
autem multi dies in Iſrael abſq; Deo vero,& abſq; ſacerdote
doctore,& abſq; lege. Cũq́; reuerſi fuerint in anguſtia ſua ad
Dominũ Deũ Iſrael,& quæſierint eũ,reperiẽt eum. In tem-
pore illo nõ erit pax egredienti, & ingredienti: ſed terrores
B vndiq; in cũctis habitatoribus terrarum. Pugnabit enim gens
contra gentẽ,& ciuitas cõtra ciuitatẽ:quia Dominus contur-
[redacted] babit eos in omni anguſtia. Vos ergo cõfortamini,& nõ diſ-
ſoluãtur manus veſtræ:erit enim merces operi veſtro. Quod
cum audiſſet Aſa,verba ſcilicet, & prophetiam Azariæ filij
Obed prophetæ,cõfortatus eſt,& abſtulit idóla de omni ter-
ra Iuda, & de Beniamin,& ex vrbibus quas ceperat montis
Ephráim: & dedicauit altare Domini,quod erat ante porti-
C cum Domini. Congregauitq́; vniuerſum Iudam, & Benia-
min,& aduenas cũ eis de Ephráim, & de Manaſſe,& de Si-
meon: plures enim ad eũ cõfugerant ex Iſrael,vidẽtes quòd
Dominus Deus illius eſſet cũ eo. Cumq́; veniſſent in Ieruſa-
lem menſe tertio,anno decimoquinto regni Aſa,immolaue-
runt Domino in die illa de manubijs & præda quam adduxe
rant,boues ſeptingentos,& arietes ſeptẽ millia. Et intrauit ex
more ad corroboranũ fœdus, vt quærerent Dominũ Deum
patrũ ſuorũ in toto corde,& in tota anima ſua. Si quis autem,
inquit,nõ quæſierit Dominum Deũ Iſrael,moriatur,à mini-
[redacted] mo vſq; ad maximũ,à viro vſq; ad mulierẽ. Iurauerũtq́; Do-
mino voce magna in iubilo,& in clangore tubæ,& in ſonitu
buccinarum omnes qui erant in Iuda cum execratione: in
omni enim corde ſuo iurauerũt,& in tota voluntate quæſie-
D runt eum, & inuenerunt: præſtititq́; eis Dominus requiem
per circuitũ. Sed & Maachã matrẽ Aſa regis ex auguſto de-
poſuit imperio, eo quòd feciſſet in luco ſimulachrũ Priapi:
quod omne contriuit, & in fruſta cõminuens combuſsit in
torrente Cedron. Excelſa autem derelicta ſunt in Iſrael:atta-
men cor Aſa erat perfectũ cunctis diebus eius. Eaq́; quæ vo-
uerat pater ſuus,& ipſe intulit in domum Domini:argentum
& aurum,vaſorumq; diuerſam ſupellectilẽ. Bellum verò non
fuit vſq; ad triceſimumquintum annum regni Aſa.

[redacted] CAPVT XVI.

A Nno autem triceſimoſexto regni eius aſcendit
Baaſa rex Iſrael in Iudam, & muro circundabat
Rama,vt nullus tutè poſſet egredi, & ingredi de
regno Aſa. Protulit autẽ Aſa argentum & aurum
de theſauris domus Domini, & de theſauris regijs: miſitq́;
ad Benadad regem Syriæ,qui habitabat in Damaſco,dicens,
Fœdus inter me & te eſt,pater quoq; meus & pater tuus ha-
buere concordiam:quam ob rem miſi tibi argentũ & aurum,
vt rupto fœdere quod habes cum Baaſa rege Iſrael, facias
B eum à me recedere. Quo comperto Benadad miſit princi-
pes exercituũ ſuorũ ad vrbes Iſrael:qui percuſſerunt Ahion,
& Dan, & Abelmaim, & vniuerſas vrbes Nephthali mura-
tas. Quod cum audiſſet Baaſa, deſijt ædificare Rama, & in-
termiſit opus ſuum. Porrò Aſa rex aſſumpſit vniuerſum Iu-
dam,& tulerunt lapides de Rama,& ligna quæ ædificationi
præparauerat Baaſa: ædificauitq́; ex eis Gaban, & Maſpha. [redacted]
C In tempore illo venit Hanani propheta ad Aſa regem Iu-
da,& dixit ei, quia habuiſti fiduciam in rege Syriæ, & non
in Domino Deo tuo: idcirco euaſit Syriæ regis exercitus
de manu tua. Nónne Aethiopes & Libyes multò plures erãt
quadrigis & equitibus, & multitudine nimia:quos cum Do-
mino credidiſſes,tradidit in manu tua? Oculi enim Domini 2.Mach.9 a
contemplantur vniuerſam terram, & præbent fortitudinem [illegible].7 f
his qui corde perfecto credunt in eum. Stultè igitur egiſti,&
propter hoc ex præſenti tempore aduerſum te bella conſur-
gent. Iratusq́; Aſa aduerſus Vidẽtem,iuſsit eum mitti in ner-
uum:valde quippe ſuper hoc fuerat indignatus: & interfe-
D cit de populo in tempore illo plurimos. Opera autem Aſa
prima & nouiſsima ſcripta ſunt in libro regum Iuda & Iſra-
el. Aegrotauit etiam Aſa anno triceſimonono regni ſui, do-
lore pedum vehementiſsimo,& nec in infirmitate ſua quæ-
ſiuit Dominum, ſed magis in medicorum arte confiſus eſt.
Dormiuitq́; cum patribus ſuis: & mortuus eſt anno quadra-
geſimoprimo regni ſui. Et ſepelierunt eum in ſepulchro ſuo
quod foderat ſibi in ciuitate Dauid: poſueruntq́; eum ſuper
lectum ſuum plenum aromatibus,& vnguentis meretricijs,
quæ erant pigmentatoriorum arte confecta,& combuſſerunt
ſuper eum ambitione nimia.

[redacted] CAPVT XVII.

A Egnauit autem Ioſaphat filius eius pro eo, & in-
ualuit contra Iſrael. Conſtituitq́; militum nume-
ros in cunctis vrbibus Iuda, quæ erant vallatæ
muris. Præſidiaq́; diſpoſuit in terra Iuda, & in
ciuitatibus Ephráim quas ceperat Aſa pater eius. Et fuit
Dominus cum Ioſaphat, quia ambulauit in vijs Dauid pa-
tris ſui primis: & non ſperauit in Baalim, ſed in Deo patris
ſui,& perrexit in præceptis illius,& non iuxta peccata Iſrael.
Confirmauitq́; Dominus regnum in manu eius: & dedit o-
B mnis Iuda munera Ioſaphat:factæq́; ſunt ei infinitæ diuitiæ,
& multa gloria. Cumq́; ſumpſiſſet cor eius audaciam pro-
pter vias Domini,etiã excelſa & lucos de Iuda abſtulit. Ter-
tio autem anno regni ſui miſit de principibus ſuis Benhail,

[redacted] & Obdiam, & Zachariam, & Nathanel, & Michæam, vt do-
cerent in ciuitatibus Iuda: & cum eis Leuitas, Semeiã, & Na-
thaniam, & Zabadiã, Aſahel quoq; & Semiramoth & Iona-
than, Adoniamq; & Tobiã & Thobadoniã Leuitas: & cum
eis Eliſama & Ioram ſacerdotes: docebantq; populũ in Iu-
da, habentes librum legis Domini: & circuibant cunctas vr-
C bes Iuda, atq; erudiebant populũ. Itaq; factus eſt pauor Do-
mini ſuper omnia regna terrarum quæ erant per gyrum Iu-
da: nec audebant bellare contra Ioſaphat. Sed & Philiſthæi,
Ioſaphat munera deferebant, & vectigal argenti: Arabes
quoq; adducebant pecora arietum ſeptẽ millia ſeptingentos,
& hircos totidem. Creuit ergo Ioſaphat, & magnificatus eſt
vſq; in ſublime: atq; ædificauit in Iuda domos ad inſtar tur-
rium, vrbesq; muratas. Et multa opera patrauit in vrbibus
D Iuda: viri quoque bellatores, & robuſti erant in Ieruſalem,
quorũ iſte numerus per domos atq; familias ſingulorum. In
Iuda principes exercitus Ednas dux, & cum eo robuſtiſsimi
viri trecẽta millia. Poſt hunc, Iohanan princeps, & cũ eo du-
centa octoginta millia. Poſt iſtum quoq; Amaſias filius Ze-
chri, conſecratus Domino, & cum eo ducenta millia viro-
rum fortium. Hunc ſequebatur robuſtus ad prælia Eliada,
& cum eo tenentiũ arcum & clypeum ducenta millia. Poſt
iſtum etiam, Iozabad: & cum eo centum octoginta millia ex-
peditorũ militum. Hi omnes erant ad manum regis, exceptis
alijs quos poſuerat in vrbibus muratis, & in vniuerſo Iuda.

[redacted] CAPVT XVIII.

A FVit ergo Ioſaphat diues & inclytus multum, &
3.Re.22 a affinitate cõiunctus eſt Achab. Deſcenditq; poſt
annos ad eum in Samariam: ad cuius aduentum
mactauit Achab arietes, & boues plurimos ipſi
& populo qui venerat cum eo: perſuaſitq; illi vt aſcenderet
in Ramoth Galaad. Dixitq; Achab rex Iſrael ad Ioſaphat re-
gem Iuda, Veni mecum in Ramoth Galaad. Cui ille reſpon-
dit, Vt ego, & tu: ſicut populus tuus, ſic & populus meus: te-
cumq; erimus in bello. Dixit Ioſaphat ad regem Iſrael, Con-
ſule obſecro impræſentiarum ſermonẽ Domini. Congrega-
[redacted] uit igitur rex Iſrael prophetarum quadringentos viros, & di-
xit ad eos, In Ramoth Galaad ad bellandum ire debemus, an
quieſcere? At illi, Aſcende, inquiunt, & tradet Deus in ma-
B num regis. Dixitq; Ioſaphat, Nunquid non eſt hic prophe-
[redacted] tes Domini, vt ab illo etiam requiramus? Et ait rex Iſrael ad
Ioſaphat, Eſt vir vnus à quo poſſumus quærere Domini vo-
[redacted] luntatem: ſed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonũ,
ſed malum omni tempore: eſt autem Michæas filius Iemla.
Dixitq; Ioſaphat, Ne loquaris rex hoc modo. Vocauit ergo
rex Iſrael vnũ de eunuchis, & dixit ei, Voca cito Michæam
[redacted] filium Iemla. Porrò rex Iſrael, & Ioſaphat rex Iuda, vterque
ſedebant in ſolio ſuo, veſtiti cultu regio. ſedebant autem in
area iuxta portam Samariæ, omnesq; prophetæ vaticinaban-
C tur coram eis. Sedecias verò filius Chanaana fecit ſibi cor-
nua ferrea, & ait, Hæc dicit Dominus, His ventilabis Syriam,
donec conteras eam. Omnesq; prophetæ ſimiliter prophe-
tabant, atq; dicebãt, Aſcende in Ramoth Galaad, & proſpe-
raberis, & tradent eos Dominus in manu regis. Nuntius autem
qui ierat ad vocandum Michæam, ait illi, En, verba omnium
prophetarum vno ore bona regi annuntiant: quæſo ergo te,
vt & ſermo tuus ab eis non diſſentiat, loquarisq; proſpera.
Cui reſpondit Michæas, Viuit Dominus, quia quodcũq; di-
D xerit mihi Deus meus, hoc loquar. Venit ergo ad regem. Cui
[redacted] rex ait, Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad bellan-
dum, an quieſcere? Cui ille reſpondit, Aſcendite: cuncta enim
proſpera euenient, & tradentur hoſtes in manus veſtras. Di-
xitq; rex, Iterum atq; iterum te adiuro, vt mihi non loqua-
ris, niſi quod verum eſt in nomine Domini. At ille ait, Vidi
vniuerſum Iſrael diſperſum in montibus, ſicut oues abſq; pa-
ſtore: & dixit Dominus, Non habent iſti dominos, reuer-
tatur vnuſquiſq; in domũ ſuam in pace. Et ait rex Iſrael ad Io-
ſaphat, Nonne dixi tibi quòd non prophetaret iſte mihi quic-
quam boni, ſed ea quæ mala ſunt? At ille, Idcirco, ait, audite
verbum Domini, Vidi Dominũ ſedentem in ſolio ſuo, & o-
E mnem exercitum cœli aſsiſtentẽ ei à dextris & à ſiniſtris. Et
dixit Dominus, Quis decipiet Achab regem Iſrael, vt aſcen-
dat & corruat in Ramoth Galaad? Cumq; diceret vnus hoc
modo, & alter alio: proceſsit ſpiritus, & ſtetit coram Do-
mino, & ait, Ego decipiam eum. Cui Dominus, In quo, in- [redacted]
quit, decipies? At ille reſpõdit, Egrediar, & ero ſpiritus men-
dax in ore omniũ prophetarũ eius. Dixitq; Dominus, Deci-
pies, & præualebis: egredere & fac ita. Nunc igitur ecce Do-
minus dedit ſpiritum mendacij in ore omniũ prophetarum
tuorum: & Dominus locutus eſt de te mala. Acceſsit autem
Sedecias filius Chanaana, & percuſsit Michææ maxillam, &
ait, Per quam viam tranſiuit ſpiritus Domini à me, vt loque-
F retur tibi? Dixitq; Michæas, Tu ipſe videbis in die illo, quan-
do ingreſſus fueris cubiculũ de cubiculo, vt abſcondaris. Præ-
cepit autẽ rex Iſrael, dicens, Tollite Michæam, & ducite eum
ad Amon principẽ ciuitatis, ad Ioas filium Amelech. Et dice- [redacted]
tis, Hæc dicit rex, Mittite hunc in carcerem, & date ei panis
modicum, & aquæ pauxillũ, donec reuertar in pace. Dixitq;
Michæas, Si reuerſus fueris in pace, nõ eſt locutus Dominus
in me. Et ait, Audite omnes populi. Igitur aſcenderũt rex Iſ-
rael, & Ioſaphat rex Iuda in Ramoth Galaad. Dixitq; rex Iſ-
rael ad Ioſaphat, Mutabo habitũ, & ſic ad pugnam vadam: tu
autem induere veſtibus tuis. Mutatoq; rex Iſrael habitu, ve-
nit ad bellum. Rex autem Syriæ præceperat ducibus equita-
tus ſui, dicens, Ne pugnetis contra minimũ, aut contra maxi-
mum, niſi contra ſolũ regẽ Iſrael. Itaq; cũ vidiſſent principes
G equitatus Ioſaphat, dixerũt, Rex Iſrael eſt iſte. Et circũdede-
rũt eũ dimicantes: at ille clamauit ad Dominum, & auxiliatus [redacted]
eſt ei, atq; auertit eos ab illo. Cum enim vidiſſent duces equi-
tatus quòd nõ eſſet rex Iſrael, reliquerunt eũ. Accidit autẽ vt
vnus è populo ſagittã in incertũ iaceret, & percuteret regem
Iſrael inter ceruicẽ, & ſcapulas: at ille aurigæ ſuo ait, Conuer-
te manũ tuã, & educ me de acie, quia vulneratus ſum. Et fini-
ta eſt pugna in die illo: porrò rex Iſrael ſtabat in curru ſuo
contra Syros vſq; ad veſperã, & mortuus eſt occidente ſole.

[redacted] CAPVT XIX.

REuerſus eſt autem Ioſaphat rex Iuda in domum
A ſuam pacificẽ in Ieruſalem. Cui occurrit Iehu fi-
lius Hanani Videns, & ait ad eum, Impio præbes
auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia
iungeris: & idcirco irã quidem Domini merebaris: ſed bona
opera inuenta ſunt in te, eo quòd abſtuleris lucos de terra Iu-
da, & præparaueris cor tuũ vt requireres Deũ. Habitauit er-
B go Ioſaphat in Ieruſalem: rurſumq; egreſſus eſt ad populum
de Berſabee vſq; ad montem Ephraim, & reuocauit eos ad
Dominum Deum patrũ ſuorum. Conſtituitq; iudices terræ
in cunctis ciuitatibus Iuda munitis per ſingula loca, & præ-
cipiens iudicibus, Videte, ait, quid faciatis: non enim homi- [redacted]
nis exercetis iudicium, ſed Domini: & quodcunq; iudicaue-
ritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiſcum: & cum
C diligentia cuncta facite: non eſt enim apud Dominum Deum
noſtrum iniquitas, nec perſonarũ acceptio, nec cupido mu-
nerum. In Ieruſalẽ quoq; conſtituit Ioſaphat Leuitas, & ſa- Deut.10 d
cerdotes, & principes familiarũ ex Iſrael, vt iudicium & cau- Rom.2 b
ſam Domini iudicarẽt habitatoribus eius. Præcepitq; eis, di- Gal.2 b
cens, Sic agetis in timore Domini fideliter, & corde perfe- Ephe.6 b
cto. Omnem cauſam quæ venerit ad vos fratrum veſtrorum Coloſ.3 d
qui habitant in vrbibus ſuis, inter cognationem & cognatio- Actu.10 e
nem, vbicunq; quæſtio eſt de lege, de mandato, de ceremo- 1.Pet.1 e
D nijs, de iuſtificationibus: oſtendite eis, vt nõ peccent in Do-
minum,

minum,& ne veniat ira ſuper vos & ſuper fratres veſtros: ſic ergo agentes non peccabitis. Amarias autem ſacerdos & pontifex veſter, in his quæ ad Deum pertinent, præſidebit: porrò Zabadias filius Iſmahel, qui eſt dux in domo Iuda, ſuper ea opera erit quæ ad regis officium pertinent: habetisq́; magiſtros Leuitas coram vobis, confortamini,& agite diligenter:& erit Dominus cum bonis.

[redacted]

CAPVT XX.

A Oſt hæc congregati ſunt filij Moab,& filij Ammon,& cum eis de Ammonitis, ad Ioſaphat, vt pugnarent contra eum. Veneruntq́; nuntij,& indicauerunt Ioſaphat, dicentes, Venit contra te multitudo magna de his locis quæ trans mare ſunt,& de Syria,& ecce cõſiſtunt in Aſaſonthamar, quæ eſt Engaddi. Ioſaphat autẽ timore perterritus, totũ ſe contulit ad rogandum Dominum:& prædicauit ieiuniũ vniuerſo Iuda. Congregatusq́; eſt Iudas ad deprecandũ Dominũ: ſed & omnes de vrbibus ſuis venerũt ad obſecrandũ eum. Cumq́; ſtetiſſet Ioſa-
B phat in medio cœtu Iudæ,& Ieruſalẽ, in domo Domini ante atriũ nouũ, ait, Domine Deus patrũ noſtrorũ, tu es Deus in cœlo,& dominaris cunctis regnis gẽtium: in manu tua eſt fortitudo,& potẽtia, nec quiſquã tibi poteſt reſiſtere. Nónne tu Deus noſter interfeciſti omnes habitatores terræ huius coram populo tuo Iſrael,& dediſti eam ſemini Abraham amici tui in ſempiternũ? Habitaueruntq́; in ea,& extruxerũt
Supra.6.e in illa ſanctuariũ nomini tuo, dicentes, Si irruerint ſuper nos mala, gladius iudicij, peſtilentia,& fames, ſtabimus corã domo hac in conſpectu tuo, in qua inuocatũ eſt nomẽ tuum:& clamabimus ad te in tribulationibus noſtris,& exaudies nos, ſaluosq́; facies. Nunc igitur ecce filij Ammon,& Moab,&
Deu.2.a mons Seir, per quos non conceſsiſti filijs Iſrael vt tranſirent quando egrediebãtur de Aegypto, ſed declinauerũt ab eis,& non interfecerunt illos: econtrario agunt,& nituntur eijcere nos de poſſeſsione quam tradidiſti nobis. Deus nôſter, ergo
C non iudicabis eos? In nobis quidẽ non eſt tanta fortitudo, vt poſsimus huic multitudini reſiſtere, quæ irruit ſuper nos. Sed cũ ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te. Omnis vero Iuda ſtabat corã Domino cũ paruulis,& vxoribus,& liberis ſuis. Erat autem Iahaziel filius Zachariæ, filij Banaiæ, filij Iehiel, filij Mathaniæ, Leuites de filijs Aſaph, ſuper quem factus eſt ſpiritus Domini in medio turbæ,& ait, Attendite omnis Iuda,& qui habitatis in Ieruſalem,& tu rex Ioſaphat: hæc dicit Dominus vobis, Nolite timere, nec paueatis hanc multitudinem: non eſt enim veſtra pugnã, ſed Dei. Cras deſcẽdetis contra eos: aſcẽſuri enim ſunt per cliuũ nomine Zis,& inuenietis
D illos in ſummitate torrentis, qui eſt contra ſolitudinẽ Ieruel. Non enim eritis vos qui dimicabitis, ſed tantũmodo cõfidẽter ſtate,& videbitis auxiliũ Domini ſuper vos, ô Iuda,& Ieruſalem: nolite timere, nec paueatis: cras egredimini contra eos,& Dominus erit vobiſcum. Ioſaphat ergo,& Iuda,& omnes habitatores Ieruſalẽ ceciderũt proni in terrã corã Domino,& adorauerunt eum. Porrò Leuitæ de filijs Caath,& de filijs Core laudabant Dominũ Deũ Iſrael voce magna in excelſum. Cumq́; mane ſurrexiſſent egreſsi ſunt per deſertũ Thecua: profectiſq́; eis, ſtãs Ioſaphat in medio eorum, dixit, Audite me viri Iuda,& omnes habitatores Ieruſalem: credite in Domino Deo veſtro,& ſecuri eritis: credite prophetis
E eius,& cũcta euenięt proſpera. Deditq́; cõſiliũ populo,& ſtatuit cantores Domini, vt laudarẽt Deũ in turmis ſuis,& antecederent exercitum, ac voce conſona dicerent, Confitemini Domino quoniam in æternũ miſericordia eius. Cumq́; cœpiſſent laudes canere, vertit Dominus inſidias eorũ in ſemetipſos, filiorum ſcilicet Ammon,& Moab,& montis Seir: qui egreſsi fuerant vt pugnarent contra Iudam,& percuſsi ſunt. nanq; filij Ammon,& Moab conſurrexerũt aduerſum habitatores montis Seir, vt interficerẽt,& delerẽt eos: cumq́; hoc opere perpetraſſent, etiã in ſemetipſos verſi, mutuis concidẽre vulneribus. Porrò Iuda cũ veniſſet ad ſpeculam quæ reſpicit ſolitudinẽ, vidit procul omnẽ latè regionem plenam cadaueribus, nec ſupereſſe quẽquã, qui necem potuiſſet euadere.
F Venit ergo Ioſaphat,& omnis populus cũ eo ad detrahenda ſpolia mortuorũ: inueneruntq́; inter cadauera variã ſupellectilem, veſtes quoq;,& vaſa pretioſiſsima:& diripuerunt, ita vt omnia portare non poſſent, nec per tres dies ſpolia auferre præ prædæ magnitudine. Die autẽ quarto congregati ſunt in Valle benedictionis: etenim quoniã ibi benedixerant Domino, vocauerunt locũ illũ Vallis benedictionis, vſq; in præſentem diẽ. Reuerſusq́; eſt omnis vir Iuda,& habitatores Ieruſalẽ,& Ioſaphat ante eos in Ieruſalem cum lætitia magna, eo quòd dediſſet eis Dominus gaudium de inimicis ſuis. Ingreſsiq́; ſunt in Ieruſalẽ cum pſalterijs,& citharis,& tubis in domum Domini. Irruit autem pauor Dei ſuper vniuerſa regna terrarũ, cum audiſſent quòd pugnaſſet Dominus contra inimicos Iſrael. Quieuitque regnum Ioſaphat,& præbuit ei
G Deus pacẽ per circuitum. Regnauit igitur Ioſaphat ſuper Iudam,& erat trigintaquinq; annorũ cum regnare cœpiſſet: viginti autẽ & quinq; annis regnauit in Ieruſalem:& nomẽ matris eius Azuba filia Selahi. Et ambulauit in via patris ſui Aſa, nec declinauit ab ea, faciẽs quæ placita erant coram Domino. Veruntamẽ excelſa nõ abſtulit,& adhuc populus nõ direxerat cor ſuũ ad Deũ patrũ ſuorũ. Reliqua autẽ geſtorũ Ioſaphat priorum & nouiſsimorũ ſcripta ſunt in verbis Iehu filij Hanani, quæ digeſsit in libro regũ Iſrael. Poſt hæc inijt amicitias Ioſaphat rex Iuda cũ Ochozia rege Iſrael, cuius opera fuerũt impijſsima. Et particeps fuit vt faceret naues quæ irẽt in Tharſis: feceruntq́; claſſem in Aſiongaber. Prophetauit autem Eliezer filius Dodau de Mareſa ad Ioſaphat, dicens. Quia habuiſti fœdus cum Ochozia, percuſsit Dominus opera tua, contritæq́; ſunt naues, nec potuerunt ire in Tharſis.

[redacted]

CAPVT XXI.

A Ormiuit autẽ Ioſaphat cum patribus ſuis,& ſepultus eſt cum eis in ciuitate Dauid; regnauitq́; Ioram filius eius pro eo. Qui habuit fratres filios Ioſaphat, Azariam,& Iahiel,& Zachariã & Azariam,& Michael,& Saphatiam: omnes hi, filij Ioſaphat regis Iuda. Deditq́; eis pater ſuus multa munera argenti,& auri,& penſationes cum ciuitatibus munitiſsimis in Iuda, regnum autẽ tradidit Ioram, eo quòd eſſet primogenitus. Surrexit autem Ioram ſuper regnum patris ſui: cumq́; ſe confirmaſſet, occîdit omnes fratres ſuos gladio,& quoſdam de
B principibus Iſrael. Trigintaduorũ annorum erat Ioram cum regnare cœpiſſet:& octo annis regnauit in Ieruſalem. Ambulauitq́; in vijs regum Iſrael, ſicut egerat domus Achab: filia quippe Achab erat vxor eius:& fecit malum in conſpectu Domini. Noluit autem Dominus diſperdere Domũ Da-
uid propter pactũ quod inierat cum eo:& quia promiſerat 3.Re.7.b
vt daret ei lucernam,& filijs eius omni tempore. In diebus illius rebellauit Edom, ne eſſet ſubditus Iudæ,& conſtituit ſibi regem. Cumq́; tranſiret Ioram cũ principibus ſuis,& cuncto equitatu qui erat ſecũ, ſurrexit nocte,& percuſsit Edom
C qui ſe circũdederat,& omnes duces equitatus eius. Attamen rebellauit Edom, ne eſſet ſub ditione Iuda vſq; ad hanc diẽ: eo tempore & Lobna receſsit, ne eſſet ſub manu illius. Dereliquerat enim Dominũ Deum patrũ ſuorũ, inſuper & excelſa fabricatus eſt in vrbibus Iuda,& fornicari fecit habitatores Ieruſalem,& præuaricari Iudam. Allatæ ſunt autẽ ei lite-

ræ ab Elia propheta, in quibus ſcriptum erat, Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris tui, Quoniam non ambulaſti in vijs Ioſaphat patris tui, & in vijs Aſa regis Iuda, ſed inceſsiſti per iter regũ Iſrael, & fornicari feciſti Iudam, & habitatores Ieruſalem, imitatus fornicationem domus Achab: inſuper & fratres tuos domum patris tui meliores te occidiſti: ecce Dominus percutiet te plaga magna cum populo tuo, & filijs, & vxoribus tuis, vniuerſaq; ſubſtantia tua. tu autẽ ægrotabis peſsimo languore vteri tui, donec egrediantur vitalia
D tua paulatim per ſingulos dies. Suſcitauit ergo Dominus cõtra Ioram ſpiritũ Philiſtinorum, & Arabum, qui confines ſunt Aethiopibus, & aſcenderunt in terrã Iuda, & vaſtauerũt eam: diripueruntq; cunctã ſubſtantiã quæ inuenta eſt in domo regis, inſuper & filios eius, & vxores: nec remanſit ei filius, niſi Ioachaz, qui minimus natu erat. Et ſuper hæc omnia percuſsit eũ Dominus alui languore inſanabili. Cumq; diei ſuccederet dies, & tẽporũ ſpatia voluerẽtur, duorũ annorũ expletus eſt circulus: & ſic longa cõſumptus eſt tabe, ita vt egereret etiã viſcera ſua, languore pariter, & vita caruit. Mortuusq; eſt in infirmitate peſsima, & nõ fecit ei populus ſecundũ morẽ cõbuſtionis exequias, ſicut fecerat maioribus eius. Triginta duorũ annorum fuit, cum regnare cœpiſſet: & octo annis regnauit in Ieruſalẽ. Ambulauitq; non recte, & ſepelierunt eũ in ciuitate Dauid: veruntamẽ non in ſepulchro regũ.

[redacted]

CAPVT XXII.

A Conſtituerunt autẽ habitatores Ieruſalem Ochoziam filium eius minimum regem pro eo: omnes enim maiores natu, qui ante eum fuerant, interfecerunt latrones Arabum, qui irruerant in caſtra: regnauitq; Ochozias filius Ioram regis Iuda. Quadraginta duorum annorum erat Ochozias cum regnare cœpiſſet, & vno anno regnauit in Ieruſalem, & nomen matris eius Athalia filia Amri. Sed & ipſe ingreſſus eſt per vias domus
B Achab: mater enim eius impulit eum vt impiè ageret. Fecit igitur malum in conſpectu Domini, ſicut domus Achab: ipſi enim fuerunt ei conſiliarij poſt mortem patris ſui in interitum eius. Ambulauitque in conſilijs eorum. Et perrexit cum Ioram filio Achab rege Iſrael in bellum contra Hazael regem Syriæ in Ramoth Galaad: vulnerauerũtq; Syri Ioram. Qui reuerſus eſt vt curaretur, in Iezrahel: multas enim
C plagas acceperat in ſupradicto certamine. Igitur Ochozias filius Ioram rex Iuda deſcendit vt inuiſeret Ioram filium Achab in Iezrahel ægrotantem. Voluntatis quippe fuit Dei aduerſus Ochoziam vt veniret ad Ioram: & cum veniſſet, egrederetur cum eo aduerſum Iehu filium Namſi, quem vnxit Dominus vt deleret domum Achab. Cum ergo euerteret Iehu domum Achab, inuenit principes Iuda, & filios fratrum Ochoziæ, qui miniſtrabant ei, & interfecit illos. Ipſum quoq; perquirens Ochoziam, comprehendit latitantem in Samaria: adductumque ad ſe, occidit, & ſepelierunt eum: eo quòd eſſet filius Ioſaphat, qui quæſierat Domi-
D num in toto corde ſuo. nec erat vltra ſpes aliqua vt de ſtirpe quis regnaret Ochoziæ. ſiquidem Athalia mater eius videns quòd mortuus eſſet filius ſuus, ſurrexit, & interfecit omnem ſtirpem regiam domus Iuda. Porrò Ioſabeth filia regis tulit Ioas filium Ochoziæ, & furata eſt eum de medio filiorum regis, cum interficerentur: abſconditque eum cum nutrice ſua in cubiculo lectulorum: Ioſabeth autẽ quæ abſconderat eum, erat filia regis Ioram, vxor Ioiadæ pontificis, ſoror Ochoziæ, & idcirco Athalia non interfecit eum. Fuit ergo cum eis in domo Dei abſconditus ſex annis quibus regnauit Athalia ſuper terram.

[redacted]

CAPVT XXIII.

A Anno autẽ ſeptimo confortatus Ioiada, aſſumpſit centuriones, Azariã videlicet filium Ieroham, & Iſmahel filiũ Iohanan, Azariã quoq; filiũ Obed, & Maaſiã filiũ Adaiæ, & Eliſaphat filiũ Zechri: & inijt cũ eis fœdus. Qui circũeuntes Iudã, cõgregauerũt Leuitas de cũctis vrbibus Iuda, & principes familiarũ Iſrael: veneruntq; in Ieruſalẽ. Inijt ergo omnis multitudo pactum in domo Domini cũ rege: dixitq; ad eos Ioiada, Ecce filius regis regnabit, ſicut locutus eſt Dominus ſuper filios Dauid. Iſte eſt ergo ſermo quẽ facietis: Tertia pars veſtrũ qui veniũt ad ſabbathum, ſacerdotũ, & Leuitarũ, & ianitorũ erit in portis: tertia verò pars ad domũ regis: & tertia ad portã quæ appellatur Fundamenti: omne verò reliquum vulgus ſit in atrijs domus Domini. Nec quiſpiam alius ingrediatur domum Domini, niſi ſacerdotes, & qui miniſtrant de Leuitis: ipſi tantummodo ingrediantur, quia ſanctificati ſunt: & omne reli-
B quũ vulgus obſeruet cuſtodias Domini. Leuitæ autẽ circundent regẽ, habẽtes ſinguli arma ſua: (& ſi quis alius ingreſſus fuerit tẽplũ, interficiatur) ſintq; cũ rege & intrãte & egrediẽte. Fecerũt ergo Leuitæ, & vniuerſus Iuda iuxta omnia quæ præceperat Ioiada pontifex: & aſſumpſerũt ſinguli viros qui ſub ſe erant, & veniebãt per ordinẽ ſabbathi, cũ his qui impleuerant ſabbathũ, & egreſſuri erãt. ſiquidẽ Ioiada põtifex non dimiſerat abire turmas quæ ſibi per ſingulas hebdomadas ſuccedere cõſueuerãt. Deditq; Ioiada ſacerdos centurionibus lanceas, clypeosq; & peltas regis Dauid, quas conſecrauerat in domo Dei. Conſtituitq; omnẽ populũ tenentiũ pugiones à parte tẽpli dextra, vſq; ad partẽ templi ſiniſtrã, coram altari & templo, per circuitũ regis. Et eduxerũt filiũ regis, & impoſuerũt ei diadema, & teſtimoniũ* dederũtq; in manu eius te-
C nendã legẽ ·· & conſtituerũt eũ regẽ: vnxit quoq; illũ Ioiada pontifex, & filij eius: imprecatiq; ſunt ei, atq; dixerũt, Viuat rex. Quod cũ audiſſet Athalia, vocẽ ſcilicet currentium atq; laudantiũ regem, ingreſſa eſt ad populũ in templũ Domini. Cumq; vidiſſet regẽ ſtantẽ ſuper gradũ in introitu, & principes, turmasq; circa eũ, omnemq; populũ terræ gaudentem, atq; clangentẽ tubis, & diuerſi generis organis concinentem, vocemq; laudantium, ſcidit veſtimenta ſua, & ait, Inſidiæ, inſidiæ. Egreſſus autem Ioiada pontifex ad centuriones & principes exercitus, dixit eis, Educite illam extra ſepta tẽpli, & interficiatur foris gladio. Præcepitq; ſacerdos ne occideretur in domo Domini. Et impoſuerunt ceruicibus eius manus: cumq; intraſſet portam equorum domus regis, interfecerũt
D eam ibi. Pepigit autem Ioiada fœdus inter ſe, vniuerſumq; populum & regem, vt eſſet populus Domini. Itaq; ingreſſus eſt omnis populus domũ Baal, & deſtruxerunt eam: & altaria ac ſimulachra illius confregerunt: Mathan quoq; ſacerdotem Baal interfecerunt ante aras. Conſtituit autẽ Ioiada præpoſitos in domo Domini, ſub manibus ſacerdotum & Leuitarum, quos diſtribuit Dauid in domo Domini: vt offerrent holocauſta Domino, ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi, in gaudio & canticis, iuxta diſpoſitionẽ Dauid. Cõſtituit quoque ianitores in portis domus Domini, vt non ingrederetur eam immundus in omni re. Aſſumpſitq; centuriones & fortiſsimos viros ac principes populi, & omne vulgus terræ, & fecerunt deſcendere regem de domo Domini, & introire per medium portæ ſuperioris in domum regis, & collocauerunt eum in ſolio regali. Lætatusq; eſt omnis populus terræ, & vrbs quieuit: porrò Athalia interfecta eſt gladio.

[redacted]

CAPVT XXIIII.

A Septem annorum erat Ioas cum regnare cœpiſſet: & quadraginta annis regnauit in Ieruſalem: nomen matris eius Sebia de Berſabee. Fecitq; quod bonum eſt coram Domino cunctis

4.Re.8 f

4.Re.11 a

4.Re.11 a

4.Re.12 a

ctis diebus Ioiadæ ſacerdotis. Accepit autẽ ei Ioiada vxores
duas, è quibus genuit filios & filias. Poſt quæ placuit Ioas vt
[redacted] inſtauraret domũ Domini. Congregauitq; ſacerdotes & Le-
uitas, & dixit eis, Egredimini ad ciuitates Iuda, & colligite de
vniuerſo Iſrael pecuniam ad ſartatecta templi Dei veſtri per
ſingulos annos, feſtinatoq; hoc facite: porrò Leuitæ egêre
negligẽtius. Vocauitq; rex Ioiadã principẽ, & dixit ei, Qua-
B re tibi non fuit curæ vt cogeres Leuitas inferre de Iuda & de
Ieruſalẽ pecuniã quæ conſtituta eſt à Moyſe ſeruo Domini,
vt inferret eam omnis multitudo Iſrael in tabernaculũ teſti-
monij? Athalia enim impiiſsima, & filij eius deſtruxerunt do
mum Dei, & de vniuerſis quæ ſanctificata fuerant in templo
Domini, ornauerũt phanũ Baalim. Præcepit ergo rex, & fe-
cerunt arcam: poſueruntq; eam iuxta portã Domini forinſe-
cus. Et prædicatũ eſt in Iuda & Ieruſalem vt deferrent ſinguli
pretium Domino, quod conſtituit Moyſes ſeruus Dei ſuper
C omnem Iſrael in deſerto. Lætatiq; ſunt cuncti principes, &
omnis populus: & ingreſsi contulerũt in arcam Domini, atq;
miſerũt, ita vt impleretur. Cumq; tẽpus eſſet vt deferrẽt arcã
coram rege per manus Leuitarũ (videbant enim multã pecu-
niam) ingrediebatur ſcriba regis, & quẽ primus ſacerdos con-
ſtituerat: effundebantq; pecuniã quæ erat in arca: porrò arcã
reportabant ad locum ſuũ: ſicq; faciebant per ſingulos dies, &
congregata eſt infinita pecunia. Quam dederunt rex & Ioia-
da his qui præerant operibus domus Domini: at illi conduce-
bant ex ea cæſores lapidum, & artifices operum ſingulorum,
vt inſtaurarent domum Domini: fabros quoq; ferri & æris: vt
quod cadere cœperat, fulciretur. Egeruntq; hi qui operaban-
D tur induſtriè, & obducebatur parietũ cicatrix per manus eo-
rum: ac ſuſcitauerunt domũ Domini in ſtatum priſtinum, &
firmiter eam ſtare fecerunt. Cumq; compleſſent omnia ope-
ra, detulerunt coram rege & Ioiada reliquam partẽ pecuniæ:
de qua facta ſunt vaſa tẽpli in miniſteriũ ad holocauſta, phia-
læ quoq;, & cætera vaſa aurea & argẽtea: & offerebantur ho-
locauſta in domo Domini iugiter cunctis diebus Ioiadæ. Se-
nuit autem Ioiada plenus dierum, & mortuus eſt cum eſſet
centum triginta annorum: ſepelieruntq; eum in ciuitate Da-
uid cum regibus, eo quòd feciſſet bonum cum Iſrael, & cum
E domo eius. Poſtquam autẽ obijt Ioiada, ingreſsi ſunt princi-
pes Iuda, & adorauerũt regem: qui delinitus obſequijs eorũ,
acquieuit eis. Et dereliquerunt templũ Domini Dei patrum
ſuorum, ſeruieruntq; lucis & ſculptilibus, & facta eſt ira con-
tra Iudam & Ieruſalem propter hoc peccatũ. Mittebatq; eis
prophetas, vt reuerterentur ad Dominũ: quos proteſtãtes illi
audire nolebant. Spiritus itaq; Dei induit Zachariam filium
Ioiadæ ſacerdotem, & ſtetit in conſpectu populi, & dixit eis,
Hæc dixit Dominus Deus, Quare tranſgredimini præceptũ
Domini, quod vobis non proderit: & dereliquiſtis Dominũ,
F vt derelinqueret vos? Qui congregati aduerſus eum, miſerunt
lapides iuxta regis imperiũ, in atrio domus Domini. Et non
eſt recordatus Ioas rex, miſericordiæ quam fecerat Ioiada pa-
Matt.23.d ter illius ſecum, ſed interfecit filiũ eius. Qui cum moreretur,
ait, Videat Dominus, & requirat. Cumq; euolutus eſſet an-
[redacted] nus, aſcendit cõtra eum exercitus Syriæ: venitq; in Iudam &
Ieruſalem, & interfecit cunctos principes populi, atq; vniuer
ſam prædam miſerunt regi in Damaſcum. Et certe cum per-
modicus veniſſet numerus Syrorum, tradidit Dominus in
manibus eorum infinitam multitudinem: eo quòd dereliquiſ-
G ſent Dominum Deum patrum ſuorum: in Ioas quoq; igno-
minioſa exercuêre iudicia. Et abeuntes dimiſerunt eum in
languoribus magnis: ſurrexerunt autem contra eum ſerui ſui
in vltionem ſanguinis filij Ioiadæ ſacerdotis, & occiderunt
eum in lectulo ſuo, & mortuus eſt: ſepelieruntq; eum in ciui-
tate Dauid, ſed non in ſepulchris regum. Inſidiati verò ſunt
ei Zabad filius Semaath Ammonitidis, & Iozabad filius Se-
marith Moabitidis. Porrò filij eius, ac ſumma pecuniæ quæ
adunata fuerat ſub eo, & inſtauratio domus Dei, ſcripta
ſunt diligentius in libro regum: regnauit autem Amaſias fi-
lius eius pro eo.

[redacted]

CAPVT XXV.

A Vigintiquinq; annorũ erat Amaſias, cum regnare 4.Reg.14.a
cœpiſſet, & vigintinouẽ annis regnauit in Ieruſa-
lem: nomen matris eius Ioadan de Ieruſalem. Fe-
citq; bonum in conſpectu Domini, veruntamen
non in corde perfecto. Cumq; roboratum ſibi videret impe-
rium, iugulauit ſeruos qui occiderant regem patrem ſuũ. Sed
filios eorũ non interfecit, ſicut ſcriptũ eſt in libro legis Moy-
ſi, vbi præcepit Dominus, dicens, Non occidẽtur patres pro Deut.24.c
filijs, neq; filij pro patribus ſuis: ſed vnuſquiſq; in ſuo pecca- 4.Reg.14.b
B to morietur. Congregauit igitur Amaſias Iudam, & conſti- Ezech.18.e
tuit eos per familias, tribunoſq; & cẽturiones in vniuerſo Iu-
da & Beniamin: & recenſuit à viginti annis ſurſum, inuenitq;
triginta millia iuuenũ qui egrederẽtur ad pugnam, & tenerẽt
haſtam & clypeum. Mercede quoq; cõduxit de Iſrael cẽtum
millia robuſtorũ centum talentis argenti. Venit autem homo
Dei ad illũ, & ait, O rex, ne egrediatur tecũ exercitus Iſrael:
C non eſt enim Dominus cum Iſrael, & cunctis filijs Ephraim.
Quòd ſi putas in robore exercitus bella conſiſtere, ſuperari
te faciet Deus ab hoſtibus: Dei quippe eſt & adiuuare, & in [redacted]
fugam conuertere. Dixitq; Amaſias ad hominem Dei, Quid
ergo fiet centũ talentis quæ dedi militibus Iſrael? Et reſpõdit
ei homo Dei, Habet Dominus vnde tibi dare poſsit multò
his plura. Separauit itaque Amaſias exercitum qui venerat ad
D eum ex Ephraim, vt reuerteretur in locum ſuum: at illi contra
Iudam vehementer irati, reuerſi ſunt in regionẽ ſuam. Porrò
Amaſias confidenter eduxit populũ ſuum, & abijt in vallem
Salinarum, percuſsitq; filios Seir decem millia. Et alia decem
millia virorum ceperunt filij Iuda, & adduxerunt ad præru-
ptum cuiuſdam petræ, præcipitaueruntq; eos de ſummo in
præceps, qui vniuerſi crepuerũt. At ille exercitus quem remi
ſerat Amaſias, ne ſecum iret ad prælium, diffuſus eſt in ciui-
tatibus Iuda, à Samaria vſq; ad Bethhoron, & interfectis tri-
bus millibus, diripuit prædam magnã. Amaſias verò poſt cæ-
dem Idumæorum, & allatos deos filiorũ Seir, ſtatuit illos in
E deos ſibi, & adorabat eos, & illis adolebat incẽſum. Quam ob
rem iratus Dominus contra Amaſiam, miſit ad illũ prophe-
tam, qui diceret ei, Cur adoraſti deos qui non liberauerunt
populũ ſuũ de manu tua? Cumq; hæc ille loqueretur, reſpõ-
dit ei, Num conſiliarius regis es? quieſce, ne interficiam te. Di-
ſcedenſq; propheta, Scio, inquit, quòd cogitauerit Deus oc-
cidere te, quia feciſti hoc malum, & inſuper non acquieuiſti
conſilio meo. Igitur Amaſias rex Iuda inito peſsimo conſi-
lio, miſit ad Ioas filiũ Ioachaz filij Iehu regem Iſrael, dicens,
F Veni, videamus nos mutuo. At ille remiſit nuntios, dicens,
Carduus qui eſt in Libano miſit ad cedrum Libani, dicens,
Da filiam tuam filio meo vxorem: & ecce, beſtiæ quæ erant
in ſylua Libani tranſierunt, & conculcauerunt carduum. Di-
xiſti, Percuſsi Edom: & idcirco erigitur cor tuum in ſuper-
biam: ſede in domo tua, cur malum aduerſum te prouo- [redacted]
cas, vt cadas & tu & Iudas tecum? Noluit autem audire Ama-
ſias, eo quòd Domini eſſet voluntas vt traderetur in manus
hoſtiũ propter deos Edom. Aſcendit igitur Ioas rex Iſrael,
& mutuos ſibi præbuere conſpectus: Amaſias autẽ rex Iuda
erat in Bethſames Iudæ. Corruitq; Iudas coram Iſrael, & fu-
git in tabernacula ſua. Porrò Amaſiam regem Iuda filium
G Ioas filij Ioachaz cepit Ioas rex Iſrael in Bethſames, & addu-
xit in Ieruſalem: deſtruxitq; murum eius à porta Ephraim
vſq; ad portam anguli quadringentis cubitis. Omne quoq;
aurum, & argentum, & vniuerſa vaſa quæ repererat in do-
mo Dei, & apud Obededom, in theſauris etiam domus re-
giæ, necnon & filios obſidum reduxit in Samariam. Vixit

autem Amaſias filius Ioas rex Iuda, poſtquam mortuus eſt Ioas filius Ioachaz rex Iſrael quindecim annis. Reliqua autē ſermonū Amaſiæ priorum & nouiſsimorum ſcripta ſunt in libro regum Iuda & Iſrael. Qui poſtquam receſsit à Domino, tetenderunt ei inſidias in Ieruſalē. Cumq; fugiſſet Lachis, miſerunt, & interfecerūt eum ibi. Reportãteſq; ſuper equos, ſepelierunt eum cum patribus ſuis in ciuitate Dauid.

[redacted]

CAPVT XXVI.

A OMnis autē populus Iuda filium eius Oziam annorum ſedecim conſtituit regē pro Amaſia patre ſuo. Ipſe ædificauit Ailath, & reſtituit eam ditioni Iudæ, poſtquam dormiuit rex cum patribus ſuis. Sedecim annorū erat Ozias cum regnare cœpiſſet, & quinquaginta duobus annis regnauit in Ieruſalem: nomen matris eius Iechelia de Ieruſalē. Fecitq; quod erat rectum in oculis Domini, iuxta omnia quæ fecerat Amaſias pater eius. Et exquiſiuit Deum in diebus Zachariæ intelligentis & videntis Deū: cumq; requireret Dominū, direxit eū in omnibus. Deniq; egreſſus eſt, & pugnauit contra Philiſthijm, & deſtruxit murū Geth, & murū Iabnæ, murumq; Azoti: ædificauit quoq; oppida in Azoto, & in Philiſthijm. Et adiuuit B eum Deus contra Philiſthijm, & contra Arabes qui habitabant in Gurbaal, & cōtra Ammonitas. Appēdebantq; Ammonitæ munera Oziæ: & diuulgatum eſt nomē eius vſq; ad introitum Aegypti propter crebras victorias. Aedificauitq; Ozias turres in Ieruſalē ſuper portā anguli, & ſuper portam vallis, & reliquas in eodē muri latere, firmauitq; eas. Extruxit etiā turres in ſolitudine, & effodit ciſternas plurimas, eo quòd haberet multa pecora tam in cāpeſtribus, quàm in eremi vaſtitate: vineas quoq; habuit, & vinitores in mōtibus, & in Carmelo, erat quippe homo agriculturæ deditus. Fuit autem exercitus bellatorum eius, qui procedebāt ad prælia ſub manu Iehiel ſcribæ, Maaſiæq; doctoris, & ſub manu Hananiæ qui erat de ducibus regis. Omniſq; numerus principum per familias virorū fortium duorum millium ſexcentorū. Et ſub eis vniuerſus exercitus trecentorū, & ſeptem milliū quingentorum: qui erant apti ad bella, & pro rege contra aduerſarios dimicabant. C Præparauit quoq; eis Ozias, id eſt cuncto exercitui clypeos & haſtas & galeas & loricas, arcuſq; & fundas ad iaciendos lapides. Et fecit in Ieruſalem diuerſi generis machinas, quas in turribus collocauit, & in angulis murorum, vt mitterent ſagittas, & ſaxa grandia: egreſſumq; eſt nomen eius procul, eo quòd auxiliaretur ei Dominus, & corroboraſſet illū. Sed cum corroboratus eſſet, eleuatū eſt cor eius in interitū ſuum, & neglexit Dominū Deum ſuum: ingreſſuſq; templum Domini, adolere voluit incenſum ſuper altare thymiamatis. Statimq; ingreſſus poſt eum Azarias ſacerdos, & cum eo ſacerdotes Domini octoginta viri fortiſsimi, reſtiterunt regi, atq; dixerunt, Non eſt tui officij Ozia, vt adoleas incenſum Domino: ſed ſacerdotum, hoc eſt filiorum Aaron, qui conſecrati ſunt ad huiuſcemodi miniſterium: egredere de ſanctuario, ne cōtempſeris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino Deo. D Iratuſq; Ozias, & tenens in manu thuribulum vt adoleret incenſum, minabatur ſacerdotibus. Statimq; orta eſt lepra in fronte eius coram ſacerdotibus in domo Domini ſuper altare thymiamatis. Cumq; reſpexiſſet eū Azarias pontifex, & omnes reliqui ſacerdotes, viderunt lepram in fronte eius, & feſtinatò expulerūt eum. Sed & 4.Re.15.a ipſe perterritus accelerauit egredi, eo quod ſenſiſſet illico plagam Domini. Fuit igitur Ozias rex leproſus vſq; ad diē mortis ſuæ, & habitauit in domo ſeparata plenus lepra, ob quam eiectus fuerat de domo Domini. Porrò Ioatham filius eius rexit domū regis, & iudicabat populū terræ. Reliqua autem ſermonum Oziæ priorum & nouiſsimorū ſcripſit Iſaias filius Amos, propheta. Dormiuitq; Ozias cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in agro regalium ſepulchrorum, eo quòd eſſet leproſus: regnauitq; Ioatham filius eius pro eo.

S. IOATHAM Oziæ patri ſuccedens regem Ammon deuicit, & huic morienti ſuccedit Achaz. CAPVT XXVII.

A VIgintiquinq; annorū erat Ioatham cū regnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnauit in Ieruſalē: nomē matris eius Ieruſa filia Sadoc. Fecitq; quod rectum erat corā Domino iuxta omnia 4.Re.15.g quæ fecerat Ozias pater ſuus: excepto quòd B nō eſt ingreſſus templū Domini: & adhuc populus delinquebat. Ipſe ædificauit portā domus Domini excelſam, & in muro Ophel multa cōſtruxit. Vrbes quoq; ædificauit in montibus Iuda: & in ſaltibus caſtella, & turres. Ipſe pugnauit cōtra regē filiorū Ammon, & vicit eos: dederuntq; ei filij Ammon C in tēpore illo centū talenta argenti, & decem millia coros tritici, ac totidē coros hordei. Hæc ei præbuerunt filij Ammon in anno ſecundo & tertio. Corroboratuſq; eſt Ioatham, eo quòd direxiſſet vias ſuas coram Domino Deo ſuo. Reliqua D autem ſermonum Ioatham, & omnes pugnæ eius, & opera, ſcripta ſunt in libro regum Iſrael & Iuda. Vigintiquinq; annorum erat cum regnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnauit in Ieruſalē. Dormiuitq; Ioatham cū patribus ſuis, & ſepelierūt eū in ciuitate Dauid: & regnauit Achaz filius eius pro eo.

[redacted]

CAPVT XXVIII.

A VIginti annorum erat Achaz cum regnare cœpiſſet: & ſedecim annis regnauit in Ieruſalem. Non fecit rectum in conſpectu Domini ſicut Dauid pater eius, ſed ambulauit in vijs regum Iſrael, inſuper & ſtatuas fudit Baalim. Ipſe eſt qui adoleuit incenſum in valle Benennom: & luſtrauit filios ſuos in igne iuxta ritū gentium quas interfecit Dominus in aduentu filiorum Iſrael. Sacrificabat quoq;, & thymiama ſuccendebat in excelſis, & in collibus, & ſub omni ligno frondoſo. Tradiditq; eum Dominus Deus eius in manu regis Syriæ, qui percuſsit eum, magnamq; prædam cepit de eius imperio, & adduxit in Damaſcū: manibus quoq; regis Iſrael traditus eſt, & percuſſus plaga grandi. Occiditq; Phacee filius Romeliæ, de Iuda centum viginti millia in die vno, omnes viros bellatores, eo quòd reliquiſſent Dominum Deum patrum ſuorū. Eodem tempore B occidit Zechri vir potēs ex Ephraim Maaſiam filiū regis, & Ezricam ducem domus eius, Elcanam quoq; ſecundū à rege. Ceperuntq; filij Iſrael de fratribus ſuis ducenta millia mulierum, puerorū, & puellarum, & infinita prædam: pertuleruntq; eam in Samariā. Ea tempeſtate erat ibi propheta Domini, nomine Obed: qui egreſſus obuiam exercitui venienti in Samariam, dixit eis, Ecce, iratus Dominus Deus patrum veſtrorū contra Iudam, tradidit eos in manibus veſtris, & occidiſtis eos atrociter, ita vt ad cœlum pertingeret veſtra crudelitas. Inſuper filios Iuda, & Ieruſalem vultis vobis ſubijcere in ſeruos, & ancillas: quod nequaquā facto opus eſt. peccaſtis enim ſuper hoc Domino Deo veſtro. Sed audite conſilium meum, & reducite captiuos quos adduxiſtis de fratribus veſtris: quia magnus furor Domini imminet vobis. Steterunt itaq; viri de principibus filiorum Ephraim, Azarias filius Iohanan, Barachias filius Moſollamoth, Ezechias filius Sellū, & Amaſa filius Hadali, contra eos qui veniebant de prælio, & dixerunt eis, Non introducetis huc captiuos, ne peccemus Domino. Quare vultis adijcere ſuper peccata noſtra, & vetera cumulare delicta? grande quippe peccatum eſt, & ira furoris Domini imminet ſuper Iſrael. Dimiſeruntq; viri bellatores prædam, & vniuerſa quæ ceperant, coram principibus & omni C multitudine. Steteruntque viri quos ſuprà memorauimus: & apprehen-

& apprehendentes captiuos, omnesq; qui nudi erant, veſtierunt de ſpolijs: cumq; veſtiſſent eos, & calceaſſent, & refeciſſent cibo ac potu, vnxiſſentq; propter laborem, & adhibuiſſent eis curam: quicunq; ambulare non poterant, & erant im-
C becillo corpore, impoſuerunt eos iumentis, & adduxerũt Iericho Ciuitatem palmarũ ad fratres eorum, ipſiq; reuerſi ſunt in Samariam. Tempore illo miſit rex Achaz ad regem Aſſyriorum, poſtulans auxilium. Veneruntq; Idumæi, & percuſſerunt multos ex Iuda, & cœperunt prædam magnam. Philiſthijm quoq; diffuſi ſunt per vrbes cãpeſtres, & ad meridiẽ Iudæ: ceperuntq; Bethſames, & Aialon, & Gaderoth, Socho quoq;, & Thamnam, & Gamzo cum viculis ſuis: & habitauerunt in eis. Humiliauerat enim Dominus Iudam propter Achaz regem Iuda, eo quòd nudaſſet eum auxilio, & cõtemptui habuiſſet Dominũ. Adduxitq; cõtra eũ Thelgathphalnaſar regem Aſſyrirorũ, qui & afflixit eum, & nullo reſiſtente vaſtauit. Igitur Achaz ſpoliata domo Domini, & domo regum, ac principum, dedit regi Aſſyriorum munera: & ta-
D men nihil ei profuit. Inſuper & tempore anguſtiæ ſuæ auxit contemptum in Dominũ, ipſe per ſe rex Achaz. Immolauit dijs Damaſci victimas, percuſſoribus ſuis, & dixit, Dij regũ Syriæ auxiliãtur eis, quos ego placabo hoſtijs, & aderunt mihi: cum è contrario ipſi fuerint ruinæ ei, & vniuerſo Iſrael. Direptis itaq; Achaz omnibus vaſis domus Dei, atq; cõfractis, clauſit ianuas templi Dei: & fecit ſibi altaria in vniuerſis angulis Ieruſalem. In omnibus quoq; vrbibus Iuda extruxit aras ad cremandum thus, atq; ad iracundiam prouocauit Dominũ Deum patrum ſuorum. Reliqua autem ſermonum eius, & omnium operum ſuorum priorum, & nouiſsimorum ſcripta ſunt in Libro regum Iuda & Iſrael. Dormiuitq; Achaz cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in ciuitate Ieruſalem: neque enim receperunt eum in ſepulchra regum Iſrael. Regnauitq; Ezechias filius eius pro eo.

[redacted]

CAPVT XXIX.

A I Gitur Ezechias regnare cœpit cũ viginti quinq; eſſet annorũ, & vigintinouẽ annis regnauit in Ieruſalem: nomen matris eius Abia, filia Zachariæ. Fecitq; quod erat placitũ in conſpectu Domini, iuxta omnia quæ fecerat Dauid pater eius. In ipſo anno, & menſe primo regni ſui aperuit valuas domus Domini, & inſtaurauit eas. Adduxitq; ſacerdotes, atq; Leuitas, & congregauit eos in plateam orientalem. Dixitq; ad eos, Audite me Leuitæ, & ſanctificamini, mũdate domum Domini Dei patrum veſtrorũ, & auferte omnem immunditiã de ſanctuario. Peccauerunt patres noſtri, & fecerunt malum in conſpectu Domini Dei noſtri, derelinquentes eũ: auerterunt facies ſuas à tabernaculo Domini, & præbuerunt dorſum. Clauſerunt

4. Re. 18. a [redacted]

B oſtia quæ erant in porticu, & extinxerũt lucernas: incẽſumq; non adoleuerunt, & holocauſta non obtulerunt in ſanctuario Deo Iſrael. Concitatus eſt itaq; furor Domini ſuper Iudam & Ieruſalẽ: tradiditq; eos in commotionẽ, & in interitum, & in ſibilũ, ſicut ipſi cernitis oculis veſtris. En, corruerũt patres noſtri gladijs: filij noſtri, & filiæ noſtræ, & coniuges captiuæ ductæ ſunt propter hoc ſcelus. Nunc ergo placet mihi vt ineamus fœdus cũ Domino Deo Iſrael, & auertet à nobis furorem iræ ſuæ. Filij mei nolite negligere: vos elegit Dominus vt ſtetis coram eo, & miniſtretis illi, colatisq; eum, & crematis ei incenſum. Surrexerũt ergo Leuitæ: Mahath filius Ama-
C ſai, & Ioel filius Azariæ, de filijs Caath. Porrò de filijs Merari: Cis filius Abdi, & Azarias filius Ialaleel. De filijs autẽ Gerſon: Ioah filius Zemma, & Eden filius Ioah. At verò de filijs Eliſaphan: Samri & Iahiel. De filijs quoq; Aſeph: Zacharias & Mathanias. Necnon de filijs Heman, Iahiel & Semei: ſed & de filijs Idithun, Semeias & Oziel. Congregaueruntq; fratres ſuos, & ſanctificati ſunt, & ingreſsi iuxta mandatum regis & imperiũ Domini, vt expiarent domum Dei. Sacerdotes quoq; ingreſsi templum Domini vt ſanctificarent illud, extulerunt omnem immunditiam, quam intro repererant in
D veſtibulo domus Domini: quam tulerunt Leuitæ, & aſportauerunt ad torrentem Cedron foras. Cœperũt autem prima die menſis primi mundare, & in die octauo eiuſdem menſis ingreſsi ſunt porticũ templi Domini: expiaueruntq; templũ diebus octo, & in die ſextadecima menſis eiuſdẽ, quod cœperant, impleuerũt. Ingreſsi quoq; ſunt ad Ezechiam regem, & dixerũt ei, Sanctificauimus omnem domũ Domini, & altare holocauſti, vaſaq; eius, necnõ & menſam propoſitionis cum omnibus vaſis ſuis, cunctamq; tẽpli ſupellectilẽ quã polluerat rex Achaz in regno ſuo, poſtquã præuaricatus eſt: & ecce expoſita ſunt omnia corã altari Domini. Conſurgensq; diluculo Ezechias rex, adunauit omnes principes ciuitatis, & aſcẽdit in domũ Domini: obtuleruntq; ſimul tauros ſeptẽ, & arie-
E tes ſeptẽ, agnos ſeptem, & hircos ſeptem pro peccato, pro regno, pro ſanctuario, pro Iuda: dixitq; ſacerdotibus filijs Aaron vt offerrẽt ſuper altare Domini. Mactauerunt igitur tauros, & ſuſceperunt ſanguinẽ ſacerdotes, & fuderũt illũ ſuper altare: mactauerunt etiã arietes, & illorũ ſanguinẽ ſuper altare fuderunt: immolauerunt agnos, & fuderunt ſuper altare ſanguinẽ. Applicuerunt hircos pro peccato coram rege, & vniuerſa multitudine: impoſueruntq; manus ſuas ſuper eos. Et immolauerunt illos ſacerdotes, & aſperſerunt ſanguinẽ eorũ altari pro piaculo vniuerſi Iſraelis: pro omni quippe Iſrael præceperat rex vt holocauſtũ fieret & pro peccato. Cõſtituit quoq; Leuitas in domo Domini cũ cymbalis, & pſalterijs, & citharis ſecundũ diſpoſitionẽ Dauid regis, & Gad Videntis, & Nathan prophetæ: ſiquidem Domini præceptum fuit per
F manum prophetarũ eius. Steteruntq; Leuitæ tenẽtes organa Dauid, & ſacerdotes tubas. Et iuſsit Ezechias vt offerrent holocauſta ſuper altare: cumq; offerrentur holocauſta, cœperũt laudes canere Domino, & clangere tubis, atq; in diuerſis organis quæ Dauid rex Iſrael repererat, cõcrepare. Omni autẽ turba adorante, cantores, & ij qui tenebant tubas, erant in officio ſuo, donec cõpleretur holocauſtũ. Cumq; finita eſſet oblatio, incuruatus eſt rex, & omnes qui erant cũ eo, & adorauerunt. Præcepitq; Ezechias, & principes Leuitis vt laudarent Dominũ ſermonibus Dauid & Aſaph Videntis: qui laudauerunt Deum magna lætitia, & incuruato genu adorauerunt. Ezechias autem etiam hæc addidit, Impleſtis manus veſtras Domino, accedite, & offerte victimas, & laudes in domo Do-
G mini. Obtulit ergo vniuerſa multitudo hoſtias, & laudes, & holocauſta mente deuota. Porro numerus holocauſtorũ quæ obtulit multitudo, hic fuit, Tauros ſeptuaginta, arietes centũ, agnos ducentos. Sanctificaueruntq; Domino boues ſexcentos, & oues tria millia. Sacerdotes verò pauci erant: nec poterant ſufficere vt pelles holocauſtorũ detraherent: vnde & Leuitæ fratres eorum adiuuerunt eos, donec impleretur opus, & ſanctificarentur antiſtites: Leuitæ quippe faciliori ritu ſanctificantur, quàm ſacerdotes. Fuerunt ergo holocauſta plurima, adipes pacificorũ, & libamina holocauſtorum: & completus eſt cultus domus Domini. Lætatusq; eſt Ezechias, & omnis populus, eo quòd miniſterium Domini eſſet expletũ. de repente quippe hoc fieri placuerat.

[redacted]. CAPVT XXX.

A M Iſit quoque Ezechias ad omnem Iſrael & Iudam: ſcripſitq; epiſtolas ad Ephraim & Manaſſen vt venirent ad domum Domini in Ieruſalem, & facerent phaſe Domino Deo Iſrael. Inito; ergo conſilio regis, & principum, & vniuerſi cœtus in Ieruſalem, decreuerunt vt facerent phaſe menſe ſecundo. Non enim occurrerant facere in tempore ſuo: quia ſacerdotes

qui poſſent ſufficere, ſanctificati non fuerāt, & populus nec-
dum congregatus erat in Ieruſalem. Placuitq; ſermo regi, &
omni multitudini. Et decreuerũt vt mitterent nuntios in vni-
uerſum Iſrael de Berſabee vſq; Dan, vt venirēt & facerēt pha
ſe Domino Deo Iſrael in Ieruſalem: multi enim nõ fecerant
ſicut lege præſcriptũ eſt. Perrexeruntq; curſores cũ epiſto-
lis ex regis imperio, & principũ eius, in vniuerſum Iſrael &
Iudã iuxta id quod rex iuſſerat, prædicãtes, Filij Iſrael reuer-
timini ad Dominũ Deũ Abrahã, & Iſaac, & Iſrael: & reuer-
B tetur ad reliquias quæ effugerũt manus regis Aſſyriorũ. No-
lite fieri ſicut patres veſtri & fratres qui receſſerunt à Domi-
no Deo patrũ ſuorum, & tradidit eos in interitum, vt ipſi cer-
nitis. Nolite indurare ceruices veſtras, ſicut patres veſtri: tra-
dite manus Domino, & venite ad ſanctuariũ eius quod ſan-
ctificauit in æternũ: ſeruite Domino Deo patrũ veſtrorũ, &
auertetur à vobis ira furoris eius. Si enim vos reuerſi fueritis
ad Dominũ, fratres veſtri, & filij habebũt miſericordiam co-
ram Dominis ſuis qui illos duxerũt captiuos, & reuertentur
in terram hanc: pius enim & clemens eſt Dominus Deus ve-
ſter, & non auertet faciem ſuam à vobis, ſi reuerſi fueritis ad
eum. Igitur curſores pergebãt velociter de ciuitate in ciuita-
tem per terram Ephraim & Manaſſæ, vſq; ad Zabulon, illis
irridentibus & ſubſannantibus eos. Attamen quidam viri ex
Aſer & Manaſſe & Zabulon acquieſcẽtes conſilio, venerunt
Ieruſalem. In Iuda verò facta eſt manus Domini, vt daret eis
cor vnum, vt facerēt iuxta præceptũ regis & principum ver-
C bum Domini. Cõgregatiq; ſunt in Ieruſalem populi multi,
[redacted] vt facerent ſolennitatẽ azymorũ in menſe ſecũdo. Et ſurgen-
tes deſtruxerũt altaria quæ erãt in Ieruſalem: atq; vniuerſa in
quibus idolis adolebatur incenſum, ſubuertentes, proiece-
runt in torrentẽ Cedron. Immolauerunt autem phaſe quar-
tadecima die menſis ſecundi. Sacerdotes quoq;, atq; Leuitæ
tandem ſanctificati obtulerunt holocauſta in domo Domini.
Steteruntq; in ordine ſuo iuxta diſpoſitionẽ & legem Moyſi
hominis Dei: ſacerdotes verò ſuſcipiebant effundendum ſan-
guinẽ de manibus Leuitarũ, eo quòd multa turba ſanctifica-
ta non eſſet: & idcirco immolarent Leuitæ phaſe his qui non
occurrerent ſanctificari Domino. Magna etiam pars populi
de Ephraim & Manaſſæ & Iſſachar & Zabulon, quæ ſancti-
ficata non fuerat, comẽdit phaſe, non iuxta quod ſcriptũ eſt:
[redacted] & orauit pro eis Ezechias, dicens, Dominus bonus propitia-
bitur cunctis qui in toto corde requirunt Dominum Deum
patrum ſuorũ: & non imputabit eis quòd minus ſanctificati
ſunt. Quem exaudiuit Dominus, & placatus eſt populo. Fe-
D ceruntq; filij Iſrael qui inuenti ſunt in Ieruſalẽ, ſolennitatem
azymorũ ſeptem diebus in lætitia magna, laudantes Dominũ
per ſingulos dies, Leuitæ quoq; & ſacerdotes per organa,
quæ ſuo officio congruebant. Et locutus eſt Ezechias ad cor
omnium Leuitarũ qui habebãt intelligentiã bonam ſuper Do-
mino: & comederunt ſeptem diebus ſolennitatis immolantes
victimas pacificorum, & laudantes Dominum Deum patrũ
ſuorum. Placuitq; vniuerſæ multitudini, vt celebrarent etiam
alios dies ſeptem: quod & fecerunt cum ingenti gaudio. Eze-
chias autem rex Iuda præbuerat multitudini mille tauros, &
ſeptem millia ouium: principes verò dederant populo tauros
mille, & oues decem millia: ſanctificata eſt ergo ſacerdotum
plurima multitudo. Et hilarata perfuſa omnis turba Iuda
tam ſacerdotũ & Leuitarum quàm vniuerſæ frequentiæ quæ
venerat ex Iſrael, proſelytorum quoq; de terra Iſrael, & habi-
tantium in Iuda. Factaq; eſt grandis celebritas in Ieruſalem,
qualis à diebus Salomonis filij Dauid regis Iſrael in ea vrbe
non fuerat. Surrexerunt autem ſacerdotes atq; Leuitæ bene-
dicentes populo: & exaudita eſt vox eorum, peruenitq; ora-
tio in habitaculum ſanctum cœli.

[redacted]

CAPVT XXXI.

A Vmq; hæc fuiſſent ritè celebrata, egreſſus eſt o-
mnis Iſrael, qui inuẽtus fuerat in vrbibus Iuda, &
fregerũt ſimulachra, ſuccideruntq; lucos, demo-
liti ſunt excelſa, & altaria deſtruxerũt: non ſolum
de vniuerſo Iuda & Beniamin, ſed & de Ephraim quoq; &
Manaſſe, donec penitus euerterent: reuerſiq; ſunt omnes fi-
lij Iſrael in poſſeſsiones & ciuitates ſuas. Ezechias autẽ cõſti-
tuit turmas ſacerdotales, & Leuiticas per diuiſiones ſuas, vnũ-
quenq; in officio proprio, tam ſacerdotũ videlicet, quàm Le-
uitarum, ad holocauſta, & pacifica, vt miniſtrarent & confite-
rentur, canerentq; in portis caſtrorũ Domini. Pars autem re-
B gis erat, vt de propria eius ſubſtantia offerretur holocauſtum
mane ſemper, & veſpere, ſabbathis quoq; & calẽdis, & ſolen- [redacted]
nitatibus cæteris, ſicut ſcriptũ eſt in lege Domini. Præcepit
etiã populo habitantiũ Ieruſalẽ, vt darẽt partes ſacerdotibus
& Leuitis, vt poſſent vacare legi Domini. Quod cum percre-
buiſſet in auribus multitudinis, plurimas obtulêre primitias
filij Iſrael, frumenti, vini, & olei: mellis quoq;, & omniũ quæ
gignit humus decimas obtulerunt. Sed & filij Iſrael & Iuda,
qui habitabant in vrbibus Iuda, obtulerunt decimas boum &
ouium, decimasq; ſanctorũ quæ vouerãt Domino Deo ſuo:
atq; vniuerſa portantes, fecerũt aceruos plurimos. Menſe ter-
tio cœperũt aceruorũ iacere fundamenta, & menſe ſeptimo
cõpleuerunt eos. Cumq; ingreſsi fuiſſent Ezechias & princi-
pes eius, viderunt aceruos, & benedixerũt Domino ac popu-
lo Iſrael. Interrogauitq; Ezechias ſacerdotes & Leuitas, cur
ita iacêrent aceruí. Reſpondit illi Azarias ſacerdos primus de
C ſtirpe Sadoc, dicens, Ex quo cœperũt offerri primitiæ in do-
mo Domini, comedimus, & ſaturati ſumus, & remanſerunt
plurima: eo quòd benedixerit Dominus populo ſuo. reliqua-
rum autẽ copia eſt iſta, quã cernis. Præcepit igitur Ezechias
vt præpararent horrea in domo Domini. Quod cũ feciſſent,
intulerunt tam primitias quàm decimas, & quæcunq; voue-
rant, fideliter. Fuit autẽ præfectus eorũ Chonenias Leuita, &
Semei frater eius ſecundus: poſt quem Iahiel, & Azazias, &
Nahath, & Aſael, & Ierimoth, Iozabad quoq; & Eliel, & Ieſ-
machias, & Mahath, & Banaias, præpoſiti ſub manibus Cho-
neniæ & Semei fratris eius, ex imperio Ezechiæ regis & Aza-
riæ pontificis domus Dei, * ad quos omnia pertinebãt ·· Co-
re verò filius Iemna Leuites, & ianitor orientalis portæ, præ-
poſitus erat ijs quæ ſponte offerebantur Deo, primitijsq; &
D cõſecratis in Sãcta ſanctorũ. Et ſub cura eius Eden & Benia-
min, Ieſue & Semias, Amarias quoq; & Sechenias, in ciuita-
tibus ſacerdotũ: vt fideliter diſtribuerent fratribus ſuis partes
minoribus atq; maioribus: exceptis maribus ab annis tribus
& ſuprà, cũctisq; qui ingrediebãtur tẽplum Dñi. Et quicquid
per ſingulos dies conducebat in miniſterio atq; obſeruationi-
bus iuxta diuiſiones ſuas, ſacerdotibus per familias, & Leui-
tis à viceſimo anno & ſuprà per ordines & turmas ſuas, vni-
uerſæq; multitudini tam vxoribus quàm liberis eorũ vtriuſ-
q; ſexus, fideliter cibi de his quæ ſanctificata fuerant præbe-
bãtur. Sed & filiorũ Aarõ per agros, & ſuburbana vrbiũ ſin-
gularũ diſpoſiti erant viri, qui partes diſtribuerent vniuerſo
ſexui maſculino, de ſacerdotibus & Leuitis. Fecit ergo Eze-
chias vniuerſa quę diximus in omni Iuda: operatuſq; eſt bo-
nũ & rectũ, & verũ coram Dño Deo ſuo, in vniuerſa cultu-
ra miniſterij domus Dñi, iuxta legẽ & ceremonias, volẽs re-
quirere Deũ ſuũ i toto corde ſuo: fecitq;, & proſperatus eſt.

[redacted]

CAPVT XXXII.

A Oſt quæ & huiuſcemodi veritatem, venit Senna- 4. Reg. 18 a
cherib rex Aſſyriorum, & ingreſſus Iudã, obſedit Eſaie 36 a
ciuitates munitas, volens eas capere. Quod cum
vidiſſet Ezechias, veniſſe ſcilicet Sennacherib,
& totum

[redacted] & totum belli impetum verti cōtra Ieruſalē: inito cum principibus conſilio, viriſq; fortiſſimis, vt obturarent capita fontium qui erant extra vrbem: & hoc omnium decernente ſententia, congregauit plurimā multitudinem, & obturauerunt cunctos fontes, & riuum qui fluebat in medio terræ, dicentes, Ne veniant reges Aſſyriorū, & inueniant aquarum abundantiam. Aedificauit quoq; agens induſtriè omnem murum qui fuerat diſsipatus, & extruxit turres deſuper, & forinſecus al-
B terum murum: inſtaurauitq; Mello in ciuitate Dauid, & fecit [redacted] vniuerſi generis armaturam, & clypeos. Conſtituitq; principes bellatorū in exercitu. Et conuocauit vniuerſos in platea portæ ciuitatis, ac locutus eſt ad cor eorum, dicens, Viriliter agite, & confortamini, nolite timere nec paueatis regē Aſſyriorum, & vniuerſam multitudinem quæ eſt cum eo: multò enim plures nobiſcum ſunt, quàm cum illo. Cum illo enim eſt brachium carneum, nobiſcū Dominus Deus noſter qui auxiliator eſt noſter, pugnatq; pro nobis. Confortatuſq; eſt populus huiuſcemodi verbis Ezechiæ regis Iuda. Quæ poſtquam geſta ſunt, miſit Sennacherib rex Aſſyriorum ſeruos ſuos in Ieruſalem (ipſe enim cū vniuerſo exercitu obſidebat Lachis) ad Ezechiam regem Iuda, & ad omnem populū qui
C erat in vrbe, dicens, Hæc dicit Sennacherib rex Aſſyriorum, In quo habentes fiduciam, ſedetis obſeſsi in Ieruſalem? Num Ezechias decepit vos, vt tradat morti in fame & ſiti, affirmans quòd Dominus Deus veſter liberet vos de manu regis Aſſyriorum? Nunquid non iſte eſt Ezechias qui deſtruxit excelſa illius, & altaria, & præcepit Iudæ & Ieruſalem, dicens, Coram altari vno adorabitis, & in ipſo comburetis incēſum? An ignoratis quæ ego fecerim, & patres mei cunctis terrarum populis? nunquid præualuerūt dij gētium, omniumq; terrarum liberare regionem ſuam de manu mea? Quis eſt de vniuerſis dijs gentium, quas vaſtauerunt patres mei, qui potuerit erue-
D re populum ſuum de manu mea, vt poſsit etiam Deus veſter [redacted] eruere vos de hac manu? Non vos ergo decipiat Ezechias, nec vana perſuaſione deludat, neq; credatis ei. Si enim nullus potuit deus cunctarum gentium atq; regnorum liberare populum ſuum de manu mea, & de manu patrum meorum, conſequenter nec Deus veſter poterit eruere vos de manu mea. Sed & alia multa locuti ſunt ſerui eius contra Dominū Deum, & contra Ezechiam ſeruū eius. Epiſtolas quoq; ſcripſit plenas blaſphemiæ in Dominū Deum Iſrael, & locutus eſt aduerſum eum, Sicut dij gentium cæterarū non potuerunt liberare populū ſuum de manu mea, ſic & Deus Ezechiæ eruere non poterit populū ſuum de manu iſta. Inſuper & clamore magno lingua Iudaica contra populū qui ſedebat in muris Ieruſalem, perſonabat, vt terreret eos, & caperet ciuitatem. Locu-
E tuſq; eſt contra Deum Ieruſalem, ſicut aduerſum deos popu- [redacted] lorum terræ opera manuum hominū. Orauerunt igitur Ezechias rex, & Eſaias filius Amos prophetes aduerſum hanc blaſphemiam, ac vociferati ſunt vſq; in cœlum. Et miſit Dominus angelū qui percuſsit omnem virū robuſtum, & bellatorem, & principem exercitus regis Aſſyriorum. Reuerſuſq; eſt cum ignominia in terrā ſuam. Cumq; ingreſſus eſſet domum dei ſui, filij qui egreſsi fuerāt de vtero eius, interfecerūt eum gladio. Saluauitq; Dominus Ezechiam, & habitatores Ieruſalem, de manu Sennacherib regis Aſſyriorū, & de manu omnium, & præſtitit ei quiētem per circuitum. Multi etiam deferebant hoſtias, & ſacrificia Domino in Ieruſalem, & mu-
F nera Ezechiæ regi Iuda: qui exaltatus eſt poſt hæc corā cunctis gentibus. In diebus illis ægrotauit Ezechias vſq; ad mortem, & orauit Dominū: exaudiuitq; eum, & dedit ei ſignum. 4.Re.20 a Eſaie 38 a
Sed non iuxta beneficia quæ acceperat, retribuit, quia eleuatum eſt cor eius: & facta eſt contra eum ira, & contra Iudam & Ieruſalem. Humiliatuſq; eſt poſtea, eo quòd exaltatum fuiſſet cor eius, tam ipſe, quàm habitatores Ieruſalē: & idcirco non venit ſuper eos ira Domini in diebus Ezechiæ. Fuit autem Ezechias diues, & inclytus valde, & theſauros ſibi plurimos congregauit, argenti & auri, & lapidis pretioſi, aromatum, & armorū vniuerſi generis, & vaſorū magni pretij. Apothécas quoq; frumēti, vini, & olei, & præſepia omniū iumentorum, caulaſq; pecorū, & vrbes ædificauit ſibi: habebat quippe greges ouium & armētorum innumerabiles, eo quòd dediſſet ei Dominus ſubſtantiam multam nimis. Ipſe eſt Eze-
G chias qui obturauit ſuperiorē fontem aquarū Gihon, & auertit eas ſubter ad occidentē vrbis Dauid: in omnibus operibus ſuis fecit proſperè quæ voluit. Attamen in legatione principum Babylonis, qui miſsi fuerant ad eum, vt interrogarent de portento quod acciderat ſuper terram, dereliquit eū Deus vt tentaretur, & nota fierent omnia quæ erant in corde eius. Reliqua autem ſermonū Ezechiæ & miſericordiarū eius ſcripta ſunt in viſione Eſaiæ filij Amos prophetæ, & in libro regum Iuda & Iſrael. Dormiuitq; Ezechias cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum ſuper ſepulchra filiorum Dauid: & celebrauit eius exequias vniuerſus Iuda, & omnes habitatores Ieruſalē: regnauitq; Manaſſes filius eius pro eo. [redacted]

[redacted]

CAPVT XXXIII.

A DVodecim annorum erat Manaſſes, cum regnare 4.Reg.21 a
cœpiſſet: & quinquagintaquinq; annis regnauit in Ieruſalem. Fecit autem malum coram Domino, iuxta abominationes gentium quas ſubuertit Dominus coram filijs Iſrael. Et conuerſus, inſtaurauit excelſa quæ demolitus fuerat Ezechias pater eius: conſtruxitq; aras Baalim, & fecit lucos: & adorauit omnem militiam cœli, & coluit eam. Aedificauit quoq; altaria in domo Domini,
de qua dixerat Dominus, In Ieruſalem erit nomen meum in 2.Reg.7 b
æternum. Aedificauit autē ea cuncto exercitui cœli, in duobus atrijs domus Domini. Tranſireque fecit filios ſuos per ignem, in valle Benennom: obſeruabat ſomnia, ſectabatur au-
B guria, maleficis artibus inſeruiebat: habebat ſecum magos, & incantatores: multaq; mala operatus eſt coram Domino, vt irritaret eum. Sculptile quoq;, & conflatile ſignum poſuit in domo Dei de qua locutus eſt Dominus ad Dauid, & ad Salomonem filium eius, dicens, In domo hac, & in Ieruſa-
lem quam elegi de cunctis tribubus Iſrael, ponam nomen 2.Reg.7 b
meum in ſempiternum. Et mouere non faciam pedem Iſrael, 3.Reg.8 b
de terra quam tradidi patribus eorum: ita duntaxat, ſi cuſtodierint facere quæ præcepi eis, cunctamq; legem, & ceremonias atq; iudicia quæ mādaui per manum Moyſi. Igitur Manaſſes ſeduxit Iudam & habitatores Ieruſalem, vt facerent malum ſuper omnes gentes quas ſubuerterat Dominus à facie filiorum Iſrael. Locutuſq; eſt Dominus ad eum, & ad po-
C pulum illius: & attendere noluerunt. Idcirco ſuperinduxit eis principes exercitus regis Aſſyriorum: ceperuntq; Manaſſen, & vinctū catenis, atq; compedibus duxerunt in Babylonem. Qui poſtquam coanguſtatus eſt, orauit Dominum Deum ſuum: & egit pœnitentiam valde coram Deo patrū ſuorum. Deprecatuſque eſt eum, & obſecrauit intente: & exaudiuit orationem

orationẽ eius,reduxitq́; eum Ieruſalẽ in regnum ſuum.& co
gnouit Manaſſes quòd Dominus,ipſe eſſet Deus.Poſt hæc
ædificauit murũ extra ciuitatẽ Dauid,ad occidentem Gihon,
in cõualle:ab introitu portæ piſcium per circuitũ vſq; ad O-
phel,& exaltauit illũ vehemẽter:conſtituitq́; principes exer-
citus in cũctis ciuitatibus Iuda munitis. Et abſtulit deos alie-
nos,& ſimulachrũ de domo Domini: aras quoq; quas fecerat
in monte domus Domini,& in Ieruſalem: & proiecit omnia
extra vrbem. Porrò inſtaurauit altare Domini,& immolauit
ſuper illud victimas,& pacifica,& laudẽ:præcepitq́; Iudæ vt
ſeruiret Domino Deo Iſrael.Attamẽ adhuc populus immo-
labat in excelſis Domino deo ſuo.Reliqua autẽ geſtorũ Ma-
naſſę:& obſecratio eius ad Deũ ſuum:verba quoq; Videntiũ
qui loquebãtur ad eũ in nomine Domini Dei Iſrael, cõtinen
D tur in ſermonibus regũ Iſrael. Oratio quoq; eius & exaudi-
tio,& cuncta peccata,atq; contẽptus,loca etiã in quibus ædi-
ficauit excelſa,& fecit lucos,& ſtatuas antequã ageret pœni-
tentiã,ſcripta ſunt in ſermonibus Hozái.Dormiuit ergo Ma
naſſes cũ patribus ſuis,& ſepelierũt eum in domo ſua: regna-
uitq́; pro eo filius eius Amon.Vigintiduorũ annorũ erat A-
mon,cũ regnare cœpiſſet:& duobus annis regnauit in Ieruſa
lem.Fecitq́; malũ in cõſpectu Domini, ſicut fecerat Manaſ-
ſes pater eius: & cunctis idólis quæ Manaſſes fuerat fabrica-
tus,immolauit, atq; ſeruiuit. Et nõ eſt reueritus faciẽ Domi-
ni,ſicut reueritus eſt Manaſſes pater eius:& multò maiora de-
liquit.Cumq́; cõiuraſſent aduerſus eũ ſerui ſui, interfecerunt
eũ in domo ſua.Porrò reliqua populi multitudo,cæſis ijs qui
Amon percuſſerant,conſtituit regẽ Ioſiam filiũ eius pro eo.

[redacted]

CAPVT XXXIIII.

A Cto annorũ erat Ioſias cum regnare cœpiſſet: &
triginta & vno anno regnauit in Ieruſalẽ. Fecitq́;
4.Reg.22 a quod erat rectũ in conſpectu Domini, & ambu-
lauit in vijs Dauid patris ſui:non declinauit neq;
ad dexteram,neq; ad ſiniſtrã. Octauo autem anno regni ſui,
cum adhuc eſſet puer,cœpit quærere Deũ patris ſui Dauid:
& duodecimo anno poſtquã cœperat,mundauit Iudã & Ie-
ruſalẽ ab excelſis,& lucis,ſimulachriſq́;,& ſculptilibus. De-
[redacted] ſtruxeruntq́; corã eo aras Baalim:& ſimulachra quæ ſuper-
poſita fuerant,demoliti ſunt:lucos etiã, & ſculptilia ſuccidit
atq; cõminuit:& ſuper tumulos eorũ qui eis immolare con-
ſueuerant,fragmẽta diſperſit. Oſſa præterea ſacerdotũ com-
buſsit in altaribus idolorũ, mundauitq́; Iudã & Ieruſalẽ. Sed
B & in vrbibus Manaſſæ,& Ephráim,& Simeõ vſq; Nephtha
li cuncta ſubuertit.Cumq́; altaria diſsipaſſet,& lucos,& ſcul-
ptilia contriuiſſet in fruſta,cunctaq́; delubra demolitus eſſet
de vniuerſa terra Iſrael,reuerſus eſt in Ieruſalem.Igitur anno
octauodecimo regni ſui,mundata iam terra, & templo Do-
mini,miſit Saphan filiũ Eſeliæ, & Mahaſiam principẽ ciui-
tatis,& Ioha filiũ Ioachas à commentarijs:vt inſtaurarent do-
mum Domini Dei ſui.Qui venerũt ad Helciam ſacerdotem
magnũ: acceptamq́; ab eo pecuniam, quæ illata fuerat in do-
mum Domini,& quam congregauerant Leuitæ,& ianitores
de Manaſſe,& Ephráim,& vniuerſis reliquijs Iſrael,ab omni
quoq; Iuda, & Beniamin, & habitatoribus Ieruſalem: tradi-
derunt in manibus eorũ qui præerant operarijs in domo Do-
C mini vt inſtaurarent templum,& infirma quæq; ſarcirent.At
illi dederunt eam artificibus,& cæmentarijs,vt emerent lapi-
des de lapidicinis,& ligna ad commiſſuras ædificij,& ad con-
tignationem domorũ quas deſtruxerãt reges Iuda. Qui fide-
liter cuncta faciebant. Erant autẽ præpoſiti operantium: Ia-
hath & Abdias de filijs Merari: Zacharias & Moſollam de fi-
lijs Caath,qui vrgebant opus : omnes Leuitæ ſcientes orga-
nis canere.Super eos verò, qui ad diuerſos vſus onera porta-
bant,erant ſcribæ,& magiſtri de Leuitis, ianitores. Cumque
efferrẽt pecuniam quæ illata fuerat in templum Domini, re-
perit Helcias ſacerdos librum legis Domini, qui datus fuerat [redacted]
per manum Moyſi. Et ait ad Saphan ſcribam, Librum legis
inueni in domo Domini.Et tradidit ei.At ille intulit volumẽ
ad regem,& nuntiauit ei,dicens, Omnia quæ dediſti in manu
D ſeruorum tuorum,ecce complentur.Argentum quod reper-
tum eſt in domo Domini, conflauerunt:datumq; eſt præfe-
ctis artificum,& diuerſa opera fabricantium. Præterea tradi-
dit mihi Helcias ſacerdos hunc librũ. Quem cum rege præ- [redacted]
ſente recitaſſet,audiſſetq́; ille verba legis,ſcidit veſtimẽta ſua:
& præcepit Helciæ,& Ahicam filio Saphan, & Abdon filio
Micha,Saphan quoque ſcribæ,& Aſaiæ ſeruo regis, dicens,
Ite,& orate Dominum pro me, & pro reliquijs Iſrael & Iu-
da, ſuper vniuerſis ſermonibus libri iſtius qui repertus eſt:
magnus enim furor Domini ſtillauit ſuper nos,eo quòd non
cuſtodierint patres noſtri verba Domini, vt facerent omnia
quæ ſcripta ſunt in iſto volumine. Abijt ergo Helcias,& hi
qui ſimul à rege miſsi fuerãt,ad Oldam prophetidẽ, vxorem [redacted]
Sellum filij Thecuath,filij Háſra cuſtodis veſtium:qui habi-
tabat in Ieruſalẽ in Secunda:& locuti ſunt ei verba quæ ſuprà
narrauimus.At illa reſpondit eis, Hæc dicit Dominus Deus
Iſrael: dicite viro qui miſit vos ad me, Hæc dicit Dominus,
Ecce ego inducam mala ſuper locum iſtum, & ſuper habita- [redacted]
tores eius:cunctaq́; maledicta quæ ſcripta ſunt in libro hoc,
quem legerunt coram rege Iuda:quia dereliquerunt me,& ſa
crificauerunt dijs alienis,vt me ad iracundiam prouocarent in
cunctis operibus manuũ ſuarum: idcirco ſtillabit furor meus
F ſuper locũ iſtum,& non extinguetur. Ad regẽ autem Iuda,
qui miſit vos pro Domino deprecando, ſic loquimini, Hæc
dicit Dominus Deus Iſrael.Quoniã audiſti verba voluminis,
atq; emollitũ eſt cor tuum:& humiliatus es in conſpectu Dei
ſuper his quæ dicta ſunt contra locũ hunc,& habitatores Ie-
ruſalem:reueritusq́; faciem meam,ſcidiſti veſtimenta tua, &
fleuiſti corã me:ego quoq; exaudiui te, dicit Dominus. Iam
enim colligã te ad patres tuos,& inferéris in ſepulchrũ tuum
in pace:nec videbunt oculi tui omne malum quod ego indu-
cturus ſum ſuper locũ iſtum,& ſuper habitatores eius.Retu- 4.Reg.23 a
lerunt itaq; regi cuncta quæ dixerat.At ille cõuocatis vniuer-
ſis maioribus natu Iuda,& Ieruſalem,aſcẽdit in domum Do-
mini,vnaq́; omnes viri Iuda & habitatores Ieruſalem,ſacerdo
G tes & Leuitæ,& cunctus populus à minimo vſq; ad maxi-
mum.Quibus audiẽtibus in domo Domini,legit rex omnia
verba voluminis. Et ſtans in tribunali ſuo,percuſsit fœdus co
ram Domino, vt ambularet poſt eum,& cuſtodiret præce-
pta,& teſtimonia,& iuſtificationes eius in toto corde ſuo, &
in tota anima ſua,faceretq́; quæ ſcripta ſunt in volumine illo
quod legerat.Adiurauit quoq; ſuper hoc omnes qui reperti
fuerant in Ieruſalem & Beniamin,& fecerunt habitatores Ie-
ruſalem iuxta pactum Domini Dei patrum ſuorũ. Abſtulit
ergo Ioſias cunctas abominationes de vniuerſis regionibus
filiorum Iſrael:& fecit omnes qui reſidui erant in Iſrael, ſer-
uire Domino Deo ſuo.Cunctis diebus vitæ eius non receſſe-
runt à Domino Deo patrum ſuorum.

[redacted]

CAPVT XXXV.

A Ecit autem Ioſias, in Ieruſalem phaſe Domino, 4.Reg.23 c
quod immolatũ eſt quartadecima die menſis pri- 3.Eſdr.1 a
mi.Et conſtituit ſacerdotes in officijs ſuis: horta-
tusq́; eſt eos vt miniſtrarẽt in domo Domini.Le-
uitis quoq;,ad quorũ eruditionẽ omnis Iſrael ſanctificabatur
Domino,locutus eſt,Ponite arcã in ſanctuario templi quod
ædificauit Salomõ filius Dauid,rex Iſrael:nequaquã enim eã
vltra portabitis:nũc ergo miniſtrate Domino Deo veſtro, &
populo eius Iſrael. Et præparate vos per domos & cognatio-
nes veſtras in diuiſionibus ſingulorum,ſicut præcepit Dauid
rex Iſrael,& deſcripſit Salomon filius eius. Et miniſtrate in
ſanctuario eius per familias turmaſq́; Leuiticas,& ſanctificati
immola

immolate phaſe: fratres etiam veſtros, vt poſsint iuxta verba
quæ locutus eſt Dominus in manu Moyſi facere, præparate.
Dedit præterea Ioſias omni populo qui ibi fuerat inuetus in
ſolennitate phaſe, agnos & hœdos de gregibus, & reliqui pe-
coris triginta millia, boum quoq; tria millia. hæc de regis vni-
B uerſa ſubſtantia. Duces quoq; eius ſpõte quod vouerũt, obtu
lerũt, tam populo, quàm ſacerdotibus & Leuitis. Porrò Hel-
cias & Zacharias & Iahiel principes domus Domini dederũt
ſacerdotibus ad faciendũ phaſe pecora cõmixtim duo millia
ſexcenta, & boues trecentos. Chonenias autẽ, & Semeias, etiã
& Nathanael fratres eius: necnõ Haſabias, & Iehiel, & Ioza-
bad principes Leuitarũ, dederunt cæteris Leuitis ad celebran
dum phaſe quinq; millia pecorũ, & boues quingẽtos. Præpa
ratumq; eſt miniſteriũ, & ſteterunt ſacerdotes in officio ſuo:
Leuitæ quoq; in turmis iuxta regis imperiũ. Et immolatũ eſt
phaſe: aſperſeruntq; ſacerdotes manu ſua ſanguinẽ: & Leui-
tæ detraxerunt pelles holocauſtorum. Et ſeparauerunt ea vt
darent per domos & familias ſingulorũ, & offerrentur Do-
mino, ſicut ſcriptum eſt in libro Moyſi. de bobus quoq; fece-
runt ſimiliter. Et aſſauerũt phaſe ſuper ignem, iuxta quod in
lege præceptũ eſt: pacificas verò hoſtias coxerunt in lebeti-
bus, & cacabis, & ollis: & feſtinatò diſtribuerũt vniuerſæ ple-
bi. Sibi autem, & ſacerdotibus poſtea parauerũt. nam in obla-
C tione holocauſtorum & adipum, vſq; ad noctem ſacerdotes
fuerunt occupati: vnde Leuitæ ſibi, & ſacerdotibus filijs Aa-
ron parauerunt nouiſsimis. Porrò cantores filij Aſaph ſtabãt
in ordine ſuo, iuxta præceptum Dauid, & Aſaph, & Eman,
& Idithun prophetæ regis Dauid. Ianitores verò per portas
ſingulas obſeruabant, ita vt nec puncto quidem diſcederent à
miniſterio: quam ob rem & fratres eorum Leuitæ parauerũt
eis cibos. Omnis igitur cultura Domini rite completa eſt in
die illa, vt facerent phaſe, & offerrent holocauſta ſuper altare
Domini, iuxta præceptum regis Ioſiæ. Fecerũtq; filij Iſrael,
qui reperti fuerant ibi, phaſe in tempore illo, & ſolennitatem
azymorum ſeptem diebus. Non fuit phaſe ſimile huic in Iſ-
rael, à diebus Samuelis prophetæ: ſed nec quiſquam de cun-
ctis regibus Iſrael fecit phaſe ſicut Ioſias ſacerdotibus, & Le-
uitis, & omni Iudæ, & Iſrael qui repertus fuerat, & habitãti-
D bus in Ieruſalẽ. Octauodecimo anno regni Ioſiæ, hoc phaſe
[redacted] celebratũ eſt. Poſtquã inſtaurauerat Ioſias templũ, aſcendit
Nechao rex Aegypti ad pugnandũ in Charcamis iuxta Eu-
phráten: & proceſsit in occurſum eius Ioſias. At ille miſsis ad
eum nuntijs, ait, Quid mihi & tibi eſt rex Iuda? nõ aduerſum
te hodie venio, ſed contra aliam pugno domum, ad quam me
Deus feſtinatò ire præcepit: deſine aduerſum Deum facere,
qui mecũ eſt, ne interficiat te. Noluit Ioſias reuerti, ſed præ-
4.Reg.23 f parauit contra eum bellũ: nec acquieuit ſermonibus Nechao
ex ore Dei: verum perrexit vt dimicaret in campo Maged-
Zach.12 d do. Ibiq; vulneratus à ſagittarijs, dixit pueris ſuis, Educite me
de prælio, quia oppidò vulneratus ſum. Qui tranſtulerunt eũ
de curru in alterum currũ, qui ſequebatur eum more regio:
& aſportauerũt eum in Ieruſalem, mortuusq; eſt: & ſepultus
in mauſoleo patrum ſuorum: & vniuerſus Iuda & Ieruſalem
luxerunt eum, Hieremias maxime: cuius omnes cãtores atq;
cantatrices vſq; in præſentem diem lamentationes ſuper Io-
ſiam replicant, & quaſi lex obtinuit in Iſrael: Ecce ſcriptum
fertur in lamentationibus. Reliqua autem ſermonum Ioſiæ
& miſericordiarũ eius, quæ lege præcepta ſunt Domini, ope-
ra quoque illius prima & nouiſsima, ſcripta ſunt in Libro
regum Iuda & Iſrael.

[redacted]. CAPVT XXXVI.

A TVlit ergo populus terræ Ioachaz filium Ioſiæ:
4.Reg.23 f & conſtituit regem pro patre ſuo in Ieruſalẽ. Vi-
gintitrium annorum erat Ioachaz cum regnare
cœpiſſet: & tribus menſibus regnauit in Ieruſa-
lem. Amouit autem eum rex Aegypti cum veniſſet in Ieru-
ſalem, & condemnauit terram centum talentis argenti, & ta-
lento auri. Conſtituitq; pro eo regem, Eliacim fratrẽ eius, Matth.1 b
ſuper Iudam & Ieruſalem: & vertit nomẽ eius Ioacim. ipſum
verò Ioachaz tulit ſecum, & abduxit in Aegyptum. Viginti-
quinq; annorũ erat Ioacim cũ regnare cœpiſſet, & vndecim
annis regnauit in Ieruſalem: fecitq; malũ corã Domino Deo
B ſuo. Contra hunc aſcendit Nabuchodonoſor rex Chaldæo-
rum: & vinctum catenis duxit in Babylonem. Ad quã & vaſa
Domini tranſtulit, & poſuit ea in templo ſuo. Reliqua autem
verborum Ioacim, & abominationũ eius quas operatus eſt,
& quæ inuentæ ſunt in eo, continentur in Libro regum Iuda
& Iſrael. Regnauit autem Ioachin filius eius pro eo. Octo
annorum erat Ioachin cũ regnare cœpiſſet: & tribus menſi-
bus, ac decem diebus regnauit in Ieruſalem: fecitq; malum in
conſpectu Domini. Cumq; anni circulus volueretur, miſit
Nabuchodonoſor rex nuntios, qui & adduxerunt eũ in Ba-
bylonem, & aſportatis ſimul pretioſiſsimis vaſis domus Do-
mini. Regem verò conſtituit Sedechiam patruum eius ſu- 4.Reg.24 d
per Iudam & Ieruſalem. Viginti & vnius anni erat Sedechias Hiere.37 a
cum regnare cœpiſſet: & vndecim annis regnauit in Ieruſalẽ.
Fecitq; malum in oculis Domini Dei ſui: nec erubuit faciem Hiere.38 a
C Hieremiæ prophetæ loquentis ad ſe ex ore Domini. A rege
quoque Nabuchodonoſor receſsit, qui adiurauerat eum per
Deum: & indurauit ceruicem ſuam & cor, vt nõ reuerteretur
ad Dominũ Deum Iſrael. Sed & vniuerſi principes ſacerdo-
tum & populus, præuaricati ſunt inique iuxta vniuerſas abo-
minationes gentiũ: & polluerunt domũ Domini, quam ſan-
ctificauerat ſibi in Ieruſalem. Mittebat autẽ Dominus Deus
patrum ſuorũ ad illos per manum nuntiorũ ſuorum, de nocte [redacted]
conſurgens, & quotidie commonens: eo quòd parceret popu
lo & habitaculo ſuo. At illi ſubſannabant nũtios Dei, & par-
uipendebant ſermones eius, illudebantq; prophetis: donec
aſcenderet furor Domini in populum eius, & eſſet nulla cu-
ratio. Adduxit enim ſuper eos regem Chaldæorũ, & interfe-
cit iuuenes eorũ gladio in domo ſanctuarij ſui: non eſt miſer-
tus adoleſcẽtis, & virginis, & ſenis, nec decrepiti quidem: ſed
omnes tradidit in manibus eius. Vniuerſaq; vaſa domus Do-
mini tam maiora, quàm minora, & theſauros templi, & regis
& principũ tranſtulit in Babylonem. Incenderũt hoſtes do-
D mum Dei, deſtruxeruntq; murũ Ieruſalem: vniuerſas turres
combuſſerunt, & quicquid pretioſum fuerat, demoliti ſunt. Si
quis euaſerat gladium, ductus in Babylonem ſeruiuit regi &
filijs eius, donec imperaret rex Perſarum. Vt compleretur
ſermo Domini ex ore Hieremiæ: & celebraret terra ſabbatha
ſua: cunctis enim diebus deſolationis egit ſabbathũ, vſq; dum
complerentur ſeptuaginta anni. Anno autem primo Cyri re- [redacted]
gis Perſarum, ad explendum ſermonem Domini, quem locu
tus fuerat per os Hieremiæ, ſuſcitauit Dominus ſpiritũ Cyri
regis Perſarum: qui iuſsit prædicari in vniuerſo regno ſuo,
etiam per ſcripturam, dicẽs, Hæc dicit Cyrus rex Perſarum, Hiere.25 c
Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cœli: & ipſe & 29 c
præcepit mihi vt ædificarem ei domum in Ieruſalem, quæ eſt 1.Eſdr.1 a
in Iudæa: quis ex vobis eſt in omni populo eius? ſit Domi-
nus Deus ſuus cum eo, & aſcendat.

Oratio Manaſſæ regis Iuda, cum captus teneretur in Babylone.

DOMINE Deus omnipotens patrũ noſtrorum Abra-
ham, Iſaac, & Iacob, & ſeminis eorũ iuſti, qui feciſti cœlum
& terram cum omni ornatu eorum, qui ſignaſti mare verbo
præcepti tui, qui concluſiſti abyſſum, & ſignaſti terribili &
laudabili nomine tuo: quem omnia pauent & tremunt à vul-
tu virtutis tuæ: quia inſuſtentabilis eſt ira comminationis tuæ
ſuper

ſuper peccatores: immēſa verò & inueſtigabilis miſericordia promiſsionis tuæ: quoniā tu es Dominus Deus altiſsimus ſuper omnem terram, longanimis, & multū miſericors, & pœnitens ſuper maliciam hominū. Tu autem Domine ſecūdum bonitatem tuā promiſiſti pœnitentiā remiſsionis peccatorū: & tu Deus iuſtorum nō poſuiſti pœnitentiā iuſtis, Abrahā, Iſaac, & Iacob, ijs qui tibi non peccauerunt: quoniā peccaui ſuper numerum arenæ maris. multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, incuruatus ſum multo vinculo ferri, & non eſt reſpiratio mihi, quia excitaui iracundiam tuam, & malū coram te feci, ſtatuens abominationes, & multiplicans offenſiones. Et nunc flecto genua cordis mei, precans à te bonitatem Domine. Peccaui Domine, peccaui, & iniquitatem meā agnoſco. Peto rogans te Domine, remitte mihi, remitte mihi: ne ſimul perdas me cum iniquitatibus meis, neq; in æternum iratus reſerues mala mihi, quia indignum ſaluabis me ſecundū magnā miſericordiam tuam, & laudabo te ſemper, omnibus diebus vitæ meæ: quoniā te laudat omnis virtus cœlorum, & tibi eſt gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

Hieronymus ad Domnionem et Rogatianum, in Eſdram & Nehemiam Præfatio.

Vtrum difficilius ſit, facere quod poſcitis, an negare, necdum ſtatui. Nam neq; uobis aliquid imperantibus abnuere, ſententiæ eſt: & magnitudo oneris impoſiti ita ceruices premit, ut ante ſub faſce ruendum ſit, quàm leuandum. Accedunt ad hoc inuidorū ſtudia, qui omne quod ſcribimus reprehendendum putant: & interdum contra ſe conſcientia repugnante, publice lacerant quæ occulte legunt, intantum ut clamare compellar, & dicere, Domine libera animam meam à labijs iniquis, & à lingua doloſa. Tertius annus eſt quòd ſemper ſcribitis atq; reſcribitis ut Eſdræ librum, & Eſther uobis de Hebræo transferam, quaſi non habeatis Græca & Latina uolumina: aut quicquid illud eſt quod à nobis uertitur, non ſtatim ab omnibus conſpuendū ſit. Fruſtra autem (ut ait quidam) niti, neq; aliud fatigando niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Itaq; obſecro uos mi Domnion & Rogatiane chariſſimi, ut priuata lectione contenti, librum non efferatis in publicum, nec faſtidioſis cibos ingeratis: uitetiſq; eorum ſuperciliū qui iudicare tantum de alijs, & ipſi facere nihil nouerunt. Si qui autem fratrum ſunt quibus noſtra nō diſplicent, his tribuatis exemplare admonentes ut Hebræa nomina, quorum grandis in hoc uolumine copia eſt, diſtincte & per interualla tranſcribant. Nihil enim proderit emendaſſe librum, niſi emendatio, librariorum diligentia conſeruetur. Nec quenquā moueat quòd unus à nobis liber editus eſt: nec apocryphorum tertij & quarti libri ſomnijs delectetur: quia & apud Hebræos Eſdræ Nehemiæq; ſermones in unum uolumen coartantur: & quæ non habentur apud illos, nec de uigintiquatuor ſenibus ſunt, procul abijcienda. Si quis autem ſeptuaginta nobis oppoſuerit interpretes, quorum exemplaria uarietas ipſa lacerata & inuerſa demonſtrat: nec poteſt utiq; uerum aſſeri quod diuerſum eſt: mittite eum ad euangelia in quibus multa ponuntur quaſi de ueteri teſtamento, quæ apud ſeptuaginta interpretes non habentur, uelut illud, Quoniā Nazaræus uocabitur: &, Ex Aegypto uocaui filium meum: &, Videbunt in quem compunxerunt: multaq; alia, quæ latiori operi reſeruamus: & quærite ab eo ubi ſcripta ſunt. Cumq; proferre non potuerit, uos legite de his exemplaribus quæ nuper à nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed ut ad compendium ueniam, certe quod illaturus ſum, æquiſſimum eſt. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut aliter habetur quàm à me uerſum eſt. Quid interpretem laniant? Interrogent Hebræos: & ipſis authoribus, tranſlationi meæ uel arrogent uel derogent fidem. Porrò aliud eſt ſi clauſis (quod dicitur) oculis mihi uolunt maledicere, & non imitantur Græcorum ſtudium & beneuolentiā, qui poſt ſeptuaginta tranſlatores, iam Chriſti euangelio coruſcante, Iudæos & Hebionitas legis ueteris interpretes, Aquilam uidelicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curioſe legunt, & per Origenis laborem in hexaplis, eccleſijs dedicarunt. Quanto magis Latini grati eſſe deberent, quòd exultantem cernerent Græciam à ſe aliquid mutuari? Primum enim magnorum ſumptuum eſt & infinitæ difficultatis, exemplaria poſſe habere omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi ſermonis ignari ſunt, magis errabunt, ignorantes quis è multis uerius dixerit. Quod etiam ſapientiſsimo cuidam nuper apud Græcos accidit, ut interdum ſcripturæ ſenſum relinquens, uniuſcuiuslibet interpretis ſequeretur errorem. Nos autem qui Hebrææ linguæ ſaltem paruam habemus ſcientiam, & Latinus nobis utcunq; ſermo non deeſt, & de alijs magis poſſumus iudicare, & ea quæ ipſi intelligimus, in noſtra lingua promere. Itaq; licet hydra ſibilet, uictorq; Sinon incendia iactet: nunquam meum, iuuante Chriſto, ſilebit eloquium: etiam præciſa lingua balbutiet. Legant qui uolunt: qui nolunt abijciant. Euentilent apices: literas calumnientur. Magis ueſtra charitate prouocabor ad ſtudium, quàm illorum detractione & odio deterrebor.

Eſdræ Liber Primus.

[redacted]

CAPVT I.

A IN ANNO primo Cyri regis Per- Hiere.25 c
ſarum, vt compleretur verbum Domini & 29 c
ex ore Hieremiæ, ſuſcitauit Dominus 2.Par.36 d
ſpiritum Cyri regis Perſarum, & tradu- 3.Eſdr.2 a
xit vocem in omni regno ſuo, etiā per
ſcripturam, dicēs, Hæc dixit Cyrus rex
Perſarū, Omnia regna terræ dedit mi-
B hi Dominus Deus cœli, & ipſe præcepit mihi vt ædificarem
ei domum in Ieruſalē, quæ eſt in Iudæa. Quis eſt in vobis de [redacted]
vniuerſo populo eius? Sit Deus illius cum ipſo. Aſcendat in
Ieruſalē quæ eſt in Iudæa, & ædificet domum Domini Dei
Iſrael, ipſe eſt Deus qui eſt in Ieruſalem. Et omnes reliqui in
cunctis locis vbicunq; habitant, adiuuent eū viri de loco ſuo,
argento & auro, & ſubſtātia, & pecoribus, excepto quod vo-
luntariè offerunt templo Dei, quod eſt in Ieruſalē. Et ſurre-
C xerunt principes patrum de Iuda & Beniamin, & ſacerdotes [redacted]
& Leuitæ, & omnis cuius Deus ſuſcitauit ſpiritū, vt aſcende-
ret ad ædificandum templum Domini, quod erat in Ieruſa-
lem. Vniuerſiq; qui erant in circuitu, adiuuerunt manus eo-
rum in vaſis argenteis & aureis, in ſubſtantia & iumentis, in
ſupelle-

ſupellectili, exceptis his quæ ſponte obtulerant. Rex quoq;
Cyrus protulit vaſa templi Domini, quæ tulerat Nabucho-
D donoſor de Ieruſalem, et poſuerat ea in templo Dei ſui. Pro-
tulit autem ea Cyrus rex Perſarum per manum Mithridatis
filij Gazabar, & annumerauit ea Saſſabaſar principi Iudæ.
Et hic eſt numerus eorum, Phialæ aureæ triginta, phialæ ar-
genteæ mille, cultri viginti nouem, ſcyphi aurei triginta, ſcy-
phi argentei ſecundi, quadringenti decem: vaſa alia mille.
Omnia vaſa aurea & argentea, quinque millia quadringenta:
vniuerſa tulit Saſſabaſar cum his qui aſcendebant de tranſmi-
gratione Babylonis in Ieruſalem.

[redacted]

CAPVT II.

A HI ſunt autem prouinciæ filij, qui aſcenderunt de
1.Eſd.5.a captiuitate quam tranſtulerat Nabuchodonoſor
rex Babylonis in Babylonem, & reuerſi ſunt in
Ieruſalem & Iudæam vnuſquiſque in ciuitatem
ſuam. Qui venerunt cum Zorobabel, Ieſua, Nehemia, Saraia,
Rahelaia, Mardochai, Belſan, Meſphar, Beguai, Rehum, Baa
na. Numerus virorum populi Iſrael: Filij Pharos duo millia
centum ſeptuagintaduo. Filij Sephatia, trecenti ſeptuaginta-
duo. Filij Area, ſeptingenti ſeptuagintaquinq;. filij Phahath-
moab, filiorũ Ioſue Ioab duo millia octingenti duodecim. fi-
lij Aelam, mille ducenti quinquagintaquatuor. filij Zethua,
nongenti quadragintaquinq;. filij Zacchai, ſeptingenti ſexa-
ginta. filij Bani, ſexcenti quadragintaduo. filij Bebai, ſexcenti
vigintitres. filij Azgad, mille ducenti vigintiduo. filij Adóni-
cam, ſexcenti ſexagintaſex. filij Beguai, duo millia quinqua-
B gintaſex. filij Adin, quadringenti quinquagintaquatuor. filij
Ater, qui erant ex Ezechia, nonagintaocto. filij Beſai, trecen-
ti vigintitres. filij Iora, centum duodecim. filij Haſum, ducen
ti viginti tres. filij Gebbar, nonagintaquinq;. filij Bethlẽhem,
centũ vigintitres. Viri Netupha, quinquagintaſex. viri Ana-
thoth, centum vigintiocto. filij Azmaueth, quadragintaduo.
filij Cariathiarim, Cephira, & Beroth, ſeptenginti quadragin
tatres. filij Rama & Gabaa, ſexcenti viginti vnus. viri Mach-
mas, centum vigintiduo. viri Bethel & Hai, ducenti viginti-
tres. filij Nebo, quinquagintaduo. filij Megbis, centum quin-
quagintaſex. filij Aelam alterius, mille ducẽti quinquaginta-
quatuor. filij Harim, trecenti viginti. filij Lodhadid & Ono,
ſeptingenti vigintiquinq;. filij Iericho, trecenti quadraginta-
quinque. filij Senaa, tria millia ſexcenti triginta: Sacerdotes:
Filij Iadaia in domo Ieſue, nongenti ſeptuagintatres. Filij
Emmer, mille quinquagintaduo. filij Pheshur, mille ducenti
quadragintaſeptem. filij Harim, mille decẽ & ſeptẽ. Leuitæ:
Filij Ieſue & Cedmiel filiorũ Odouiæ ſeptuagintaquatuor.
C Cantores: Filij Aſaph, centũ vigintiocto. Filij Ianitorum: filij
Sellum, filij Ater, filij Telmon, filij Accub, filij Hatita, filij
Sobai: vniuerſi centum trigintanouem. Nathinæi: filij Siha,
filij Haſupha, filij Tabbaoth, filij Ceros, filij Siaa, filij Pha-
don, filij Lebana, filij Hagaba, filij Accub, filij Hagab, filij
Semlai, filij Hanan, filij Gaddel, filij Gaher, filij Raaia, filij
Raſin, filij Necoda, filij Gazam, filij Aza, filij Phaſea, filij Be
ſee, filij Aſena, filij Munim, filij Nephuſim, filij Bacbuc, filij
Hacupha, filij Harhur, filij Beſluth, filij Mahida, filij Harſa,
filij Bercos, filij Siſara, filij Thema, filij Naſia, filij Hatipha,
filij ſeruorum Salomonis, filij Sotai, filij Sophẽreth, filij Pha
ruda, filij Iala, filij Dercon, filij Geddel, filij Saphatia, filij
Hatil, filij Phochereth, qui erãt de Aſebaim, filij Ami. omnes
Nathinæi, & filij ſeruorum Salomonis, trecenti nonaginta-
duo. Et hi qui aſcenderunt de Thelmela, Thelharſa, Cherub,
& Adon, & Emer: & non potuerunt indicare domum pa-
trum ſuorum & ſemen ſuũ, vtrum ex Iſrael eſſent. Filij Da-
laia, filij Tobia, filij Necoda, ſexcenti quinquagintaduo. Et
D de filijs ſacerdotum: Filij Hobia, filij Accos, filij Berzellai,
qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis vxorem, & voca-
tus eſt nomine eorum. hi quæſierunt ſcripturam genealogiæ
ſuæ, & non inuenerunt, & eiecti ſunt de ſacerdotio. Et dixit
Atherſatha eis vt non comederent de Sanctoſanctorum, do-
nec ſurgeret ſacerdos doctus atq; perfectus. Omnis multitu-
do quaſi vir vnus quadragintaduo millia trecenti ſexaginta:
exceptis ſeruis eorum & ancillis, qui erant ſeptem millia tre-
centi trigintaſeptem: & in ipſis cantores atque cantatrices du
centi. Equi eorum ſeptingenti trigintaſex. muli eorum, du-
centi quadragintaquinque. cameli eorum, quadringenti tri-
gintaquinque. aſini eorum, ſex millia ſeptingenti viginti. Et
de principibus patrum cum ingrederentur templum Domi
ni quod eſt in Ieruſalem, ſponte obtulerunt in domum Dei
ad extruendam eam in loco ſuo. Secundum vires ſuas dede-
runt in impenſas operis, auri ſolidos ſexaginta millia & mil-
le, argenti mnas quinq; millia, & veſtes ſacerdotales centum.
Habitauerunt ergo ſacerdotes, & Leuitæ, & de populo, &
cantores, & ianitores, & Nathinæi in vrbibus ſuis, vniuer-
ſusq; Iſrael in ciuitatibus ſuis.

[redacted]

CAPVT III.

A IAmq; venerat menſis ſeptimus, & erant filij Iſ- 1.Eſd.5.b
rael in ciuitatibus ſuis: congregatus eſt ergo po-
pulus quaſi vir vnus in Ieruſalem. Et ſurrexit
Ioſûe filius Ioſedec, & fratres eius ſacerdotes, &
Zorobabel filius Salathiel, & fratres eius: & ædificauerunt
altare Dei Iſrael, vt offerrent in eo holocauſtomata, ſicut ſcri
ptum eſt in lege Moyſi viri Dei. Collocauerunt autem altare
Dei ſuper baſes ſuas, deterrentibus eos per circuitum popu-
lis terrarum: & obtulerunt ſuper illud holocauſtum Domi-
B no mane & veſpere. Feceruntq; Solennitatem tabernaculo-
rum, ſicut ſcriptum eſt: & holocauſtum diebus ſingulis per
ordinem ſecundum præceptum, opus diei in die ſuo. Et poſt
hæc holocauſtum iuge tam in Calendis quam in vniuerſis ſo
lennitatibus Domini quæ erant conſecratæ, & in omnibus
in quibus vltrò offerebatur munus Domino. A primo die
menſis ſeptimi cœperunt offerre holocauſtum Domino:
porrò templum Dei nondum fundatum erat. Dederunt au-
tem pecunias latomis, & cæmentarijs: cibum quoque, & po-
tum, & oleum Sidonijs, Tyrijsq; vt deferrent ligna cedrina
de Libano ad mare Ioppen, iuxta quod præceperat Cyrus
C rex Perſarum eis. Anno autem ſecundo aduentus eorum ad
templum Dei in Ieruſalem, menſe ſecundo, cœperunt Zo-
robabel filius Salathiel, & Ioſûe filius Ioſedec, & reliqui de
fratribus eorum ſacerdotes, & Leuitæ, & omnes qui vene-
rant de captiuitate in Ieruſalem: & conſtituerunt Leuitas à
viginti annis, & ſuprà, vt vrgerent opus Domini. Stetitque
Ioſûe & filij eius & fratres eius, Cedmihel & filij eius, & filij
Iuda, quaſi vir vnus, vt inſtarent ſuper eos qui faciebant opus
in templo Dei: filij Henadad, & filij eorum, & fratres eorum
Leuitæ. Fundato igitur à cæmentarijs templo Domini, ſte-
terunt ſacerdotes in ornatu ſuo cum tubis: & Leuitæ filij A-
ſaph in cymbalis, vt laudarent Deum per manus Dauid regis
D Iſrael. Et concinebant in hymnis, & confeſsione Domino,
Quoniam bonus, quoniam in æternum miſericordia eius ſu-
per Iſrael. Omnis quoque populus vociferabatur clamore
magno in laudando Dominum, eo quòd fundatum eſſet tem
plum Domini. Plurimi etiam de ſacerdotibus & Leuitis &
principes patrum, & ſeniores qui viderant templum prius
cum fundatum eſſet, & hoc templum in oculis eorum, flebãt
voce magna: & multi vociferantes in lætitia, eleuabant vo-
cem. Nec poterat quiſquam agnoſcere vocem clamoris læ-
tantium, & vocem fletus populi: commixtim enim populus
vociferabatur clamore magno, & vox audiebatur procul.

[redacted]

CAPVT IIII.

A V dierunt autem hoſtes Iudæ & Beniamin quia
1.Eſd.5 g filij captiuitatis ædificarēt templū Domino Deo
Iſrael. Et accedentes ad Zorobabel,& ad princi-
pes patrum,dixerūt eis, Aedificemus vobiſcum,
quia ita vt vos,quærimus Deum veſtrum:ecce nos immola-
uimus victimas à diebus Aſorhaddan regis Aſſur,qui addu-
xit nos huc. Et dixit eis Zorobabel,& Ioſûe,& reliqui prin-
cipes patrum Iſrael, Non eſt nobis & vobis vt ædificemus do
mū Deo noſtro: ſed noſipſi ſoli ædificabimus Domino Deo
noſtro Iſrael,ſicut præcepit nobis Cyrus rex Perſarum. Fa-
ctum eſt igitur vt populus terræ impediret manus populi Iu
dæ,& turbaret eos in ædificando.Conduxerunt quoq; aduer
ſus eos conſiliatores, vt deſtruerent conſiliū eorum omnibus
diebus Cyri regis Perſarū, & vſq; ad regnū Darij regis Per-
1.Eſd.4 d ſarū.In regno autē Aſſueri in principio regni eius,ſcripſerūt
accuſationem aduerſus habitatores Iudæ & Ieruſalem. Et in
B diebus Artaxerxis ſcripſit beſelam Mithridates, & Tabeel,
& reliqui qui erant in conſilio eorū, ad Artaxerxem regem
Perſarū:epiſtola autē accuſationis ſcripta erat Syriace,& lege
batur ſermone Syro.Reū Beelteē,& Samſai ſcriba ſcripſerūt
[redacted] epiſtolā vnā de Ieruſalē Artaxerxi regi,huiuſcemodi, REVM
BEELTEEM,& Samsái ſcriba,& reliqui conſiliatores eorum,
Dinæi,& Apharſathachæi,Terphalæi,Arphaſæi, Erchuæi,
Babylonij,Suſanechæi,Dieui,& Aelamitæ:& cæteri de gen-
tibus quas tranſtulit Aſenaphar magnus & glorioſus: & ha-
bitare eas fecit in ciuitatibus Samariæ, & in reliquis regioni-
C bus trans flumen in pace:(Hoc eſt exemplar epiſtolæ,quam
miſerunt ad eum) Artaxerxi regi,ſerui tui viri qui ſunt trans
fluuiū,ſalutē dicunt. Notū ſit regi quia Iudæi qui aſcenderūt
à te ad nos, venerūt in Ieruſalē ciuitatem rebellē & peſsimā,
quam ædificant extruentes muros eius,& parietes cōponen-
tes.Nūc igitur notū ſit regi quia ſi ciuitas illa ædificata fuerit,
& muri eius inſtaurati,tributū,& vectigal, & annuos reditus
nō dabūt,& vſq; ad reges hæc noxa perueniet.Nos autē me-
mores ſalis quod in palatio comedimus, & quia læſiones re-
gis videre nefas ducimus:idcirco miſimus & nuntiauimus re-
gi vt recēſeas in libris hiſtoriarū patrū tuorū,& inuenias ſcri-
ptū in cōmentarijs:& ſcies quoniā vrbs illa, vrbs rebellis eſt,
& nocens regibus,& prouincijs,& bella conciantur in ea ex
diebus antiquis,quā ob rem & ciuitas ipſa deſtructa eſt.Nun
tiamus nos regi quoniā ſi ciuitas illa ædificata fuerit, & muri
D ipſius inſtaurati,poſſeſsionē trans fluuiū non habebis. Ver-
bum miſit rex ad Reum Beelteē,& Samſai ſcribam,& ad reli
quos qui erant in conſilio eorū habitatores Samariæ,& cæte-
ris trans fluuiū,ſalutē dicēs & pacē. ACCVSATIONEM quam
miſiſtis ad nos,manifeſtè lecta eſt corā me.& à me præceptū
eſt:& recenſuerunt,inueneruntq; quoniā ciuitas illa à diebus
antiquis aduerſum reges rebellat,& ſeditiones & prælia con-
citantur in ea.Nam & reges fortiſsimi fuerunt in Ieruſalem:
qui & dominati ſunt omni regioni quæ trans fluuiū eſt. Tri-
butum quoq;,& vectigal, & reditus accipiebant. Nunc ergo
audite ſententiam,Prohibeatis viros illos,vt vrbs illa nō ædi-
ficetur donec ſi forte à me iuſſum fuerit. Videte ne negligen-
ter hoc impleatis,& paulatim creſcat malū contra reges.Itaq;
exemplum edicti Artaxerxis regis lectum eſt coram Reum
& Samſai ſcriba, & conſiliarijs eorum, & abierunt feſtini in
Ieruſalē ad Iudæos,& prohibuerunt eos in brachio & robo-
re.Tūc intermiſſum eſt opus domus Dei in Ieruſalē, & non
fiebat vſq, ad annum ſecundum regni Darij regis Perſarum.
[redacted]

CAPVT V.

A P Rophetauerunt autē Aggæus propheta, & Za-
1.Eſd.5 a charias filius Addo, prophetantes ad Iudæos qui
erant in Iuda & Ieruſalem,in nomine Dei Iſrael.
Tunc ſurrexerunt Zorobabel filius Salathiel, &
Ioſûe filius Ioſedec:& cœperunt ædificare templum Dei in
Ieruſalem, & cum eis prophetæ Dei adiuuantes eos. In ipſo
autem tempore venit ad eos Thathanái qui erat dux trās flu-
men,& Stharbuzanái, & conſiliarij eorū: ſicq; dixerunt eis,
Quis dedit vobis conſilium vt domum hanc ædificaretis, &
muros eius inſtauraretis? Ad quod reſpondimus eis, quæ eſ-
B ſent nomina hominum authorū ædificationis illius. Oculus
autem Dei eorum factus eſt ſuper ſenes Iudæorum, & non
potuerunt inhibere eos. Placuitq; vt res ad Darium referre-
tur,& tunc ſatisfacerent aduerſus accuſationem illam. Exem
plar epiſtolæ quam miſit Thathanái dux regionis trans flu-
men,& Starbuzanái, & conſiliatores eius Arphaſachæi qui
erant trans flumen,ad Darium regem. Sermo quem miſerāt
ei, ſic ſcriptus erat, DARIO REGI pax omnis. Notum ſit [redacted]
regi iſſe nos ad Iudæam prouinciam,ad domum Dei magni,
quæ ædificatur lapide impolito,& ligna ponuntur in parie-
tibus:opusq; illud diligenter extruitur,& creſcit in manibus
eorum. Interrogauimus ergo ſenes illos, & ita diximus eis,
C Quis dedit vobis poteſtatem vt domum hanc ædificaretis,&
muros hos inſtauraretis? Sed & nomina eorum quæſiuimus
ab eis,vt nuntiaremus tibi:ſcripſimusq; nomina eorum viro-
rum qui ſunt principes in eis. Huiuſcemodi autem ſermo-
nem reſponderunt nobis,dicentes, Nos ſumus ſerui Dei cœ-
li & terræ,& ædificamus templum quod erat extructum an-
te hos annos multos:quodq; rex Iſrael magnus ædificauerat
& extruxerat. Poſtquam autem ad iracundiam prouocaue-
runt patres noſtri Deum cœli, tradidit eos in manus Nabu-
chodonoſor regis Babylonis,Chaldæi:domum quoque hanc
deſtruxit, & populum eius tranſtulit in Babylonem. Anno
autem primo Cyri regis Babylonis,Cyrus rex propoſuit edi
D ctum vt domus Dei ædificaretur. Nam & vaſa templi Dei
aurea & argentea, quæ Nabuchodonoſor tulerat de templo
quod erat in Ieruſalem,& aſportauerat ea in templum Baby-
lonis:protulit Cyrus rex de templo Babylonis, & data ſunt
Saſſabaſar vocabulo,quem & principem conſtituit, dixitq;
ei,Hæc vaſa tolle,& vade:& pone ea in templo quod eſt in
Ieruſalem, & domus Dei ædificetur in loco ſuo. Tunc itaq;
Saſſabaſar ille venit,& poſuit fundamenta templi Dei in Ie-
ruſalem.& ex eo tempore vſque nunc ædificatur,& necdum
completum eſt.Nunc ergo ſi videtur regi bonum, recenſeat
in bibliotheca regis,quæ eſt in Babylone,vtrumnam à Cyro
rege iuſſum fuerit,vt ædificaretur domus Dei in Ieruſalem,
& voluntatem regis ſuper hac re mittat ad nos.
[redacted]

CAPVT VI.

A T Vnc Darius rex præcepit: & recenſuerunt in bi- 1.Eſd.6 c
bliotheca librorum,qui erant repoſiti in Babylo-
ne,& inuentum eſt in Ecbatanis, quod eſt caſtrū
in Medena prouincia,volumen vnum,taliſq; ſcri
ptus erat in eo commentarius, ANNO PRIMO Cyri regis,
Cyrus rex decreuit vt domus Dei ædificaretur, quæ eſt in
Ieruſalem,in loco vbi immolant hoſtias,& vt ponant funda-
menta ſupportantia altitudinē cubitorū ſexaginta,& latitudi
nem cubitorū ſexaginta,ordines de lapidibus impolitis tres,
& ſic ordines de lignis nouis:ſumptus autem, de domo regis
dabuntur.Sed & vaſa templi Dei aurea & argentea,quæ Na-
buchodonoſor tulerat de templo Ieruſalem,& attulerat ea in
Babylonē,reddātur,& referātur in templū Ieruſalē in locum
B ſuū,quæ & poſita ſunt in tēplo Dei. Nunc ergo Thathanái
dux regionis quæ eſt trans flumen,Stharbuzanái,& conſilia-
rij veſtri Apharſachæi,qui eſtis trans flumen,procul recedite
ab illis,& dimittite fieri tēplū Dei illud à duce Iudæorum &
à ſenioribus eorū,& domū Dei illā ædificent in loco ſuo.Sed
& à me preceptū eſt quid oporteat fieri à presbyteris Iudæo-
rum illis,vt ædificetur domus Dei, ſcilicet vt de arca regis,
id eſt

id eſt de tributis quæ dantur de regione trans flumẽ, ſtudioſe
ſumptus dentur viris illis, ne impediatur opus. Quod ſi ne-
ceſſe fuerit, & vitulos, & agnos, & hœdos in holocauſtũ Deo
cœli, frumentũ, ſal, vinũ, & oleũ, ſecundũ ritũ ſacerdotũ qui
ſunt in Ieruſalem, detur eis per ſingulos dies: ne ſit in aliquo
querimonia. Et offerant oblationes Deo cœli, orentq́ue pro
vita regis, & filiorũ eius. A me ergo poſitum eſt decretũ, Vt
omnis homo qui hãc mutauerit iuſsionẽ, tollatur lignum de
domo ipſius, & erigatur, & cõfigatur in eo, domus autẽ eius
C publicetur. Deus autẽ qui habitare fecit nomen ſuũ ibi, diſsi-
pet omnia regna, & populũ qui extenderit manum ſuam vt
repugnet, & diſsipet domũ Dei illã quæ eſt in Ieruſalẽ. Ego
3.Eſd.7.a Darius ſtatui decretum, quod ſtudioſe impleri volo. Igitur
Thathanái dux regionis trans flumẽ, & Stharbuzanái, & con
ſiliarij eius, ſecundũ quod præceperat Darius rex, ſic diligen
ter executi ſunt. Seniores autẽ Iudæorũ ædificabant, & pro-
ſperabantur iuxta prophetiã Aggæi prophetæ, & Zachariæ
filij Addo: & ædificauerũt & conſtruxerũt iubente Deo Iſ-
rael, & iubente Cyro & Dario, & Artaxerxe regibus Perſa-
rum: & cõpleuerunt domũ Dei iſtã, vſq; ad diẽ tertiũ menſis
D Adar, qui eſt annus ſextus regni Darij regis. Fecerunt autem
filij Iſrael ſacerdotes & Leuitæ, & reliqui filiorũ tranſmigra-
tionis dedicationem domus Dei in gaudio: & obtulerunt in
dedicatione domus Dei, vitulos centum, arietes ducentos,
agnos quadringentos, hircos caprarũ pro peccato totius Iſ-
rael duodecim, iuxta numerũ tribuũ Iſrael. Et ſtatuerunt ſa-
cerdotes in ordinibus ſuis, & Leuitas in vicibus ſuis ſuper
opera Dei in Ieruſalẽ, ſicut ſcriptũ eſt in libro Moyſi. Fece-
runt autem filij Iſrael tranſmigrationis paſcha, quartadecima
die menſis primi. Purificati enim fuerant ſacerdotes & Leui-
tæ quaſi vnus: omnes mundi ad immolandũ paſcha vniuerſis
filijs trãſmigrationis, & fratribus ſuis ſacerdotibus, & ſibi. Et
comederũt filij Iſrael qui reuerſi fuerãt de trãſmigratione, &
omnes qui ſe ſeparauerant à coinquinatione gentiũ terræ ad
eos, vt quærerent Dominũ Deũ Iſrael. Et fecerũt Solẽnitatẽ
azymorum ſeptem diebus in lætitia, quoniam lætificauerat
eos Dominus, & conuerterat cor regis Aſſur ad eos, vt adiu-
uaret manus eorum in opere domus Domini Dei Iſrael.

[redacted] CAPVT VII.

A P Oſt hæc autem verba in regno Artaxerxis regis
3.Eſd.8.a Perſarum, Eſdras filius Saraiæ, filij Azariæ, filij
Helciæ, filij Sellum, filij Sadoc, filij Achitob, fi-
lij Amariæ, filij Azariæ, filij Maraioth, filij Za-
rahiæ, filij Ozi, filij Bocci, filij Abiſuæ, filij Phinees, filij Elea
zar, filij Aaron ſacerdotis ab initio. Ipſe Eſdras aſcendit de
Babylone, & ipſe ſcriba velox in lege Moyſi, quam Domi-
nus Deus dedit Iſrael: & dedit ei rex ſecundũ manum Domi
ni Dei eius ſuper eum, omnem petitionem eius. Et aſcende-
runt de filijs Iſrael, & de filijs ſacerdotum, & de filijs Leuita-
rum, & de cantoribus, & de ianitoribus, & de Nathinæis in
Ieruſalẽ anno ſeptimo Artaxerxis regis. Et venerunt in Ieru
ſalẽ menſe quinto, ipſe eſt annus ſeptimus regis. Quia in pri-
mo die menſis primi cœpit aſcendere de Babylone, & in pri-
mo die menſis quinti venit in Ieruſalẽ, iuxta manum Dei ſui
B bonam ſuper ſe. Eſdras autẽ parauit cor ſuũ, vt inueſtigaret
legem Domini, & faceret & doceret in Iſrael pręceptũ & iu-
diciũ. Hoc eſt autẽ exemplar epiſtolæ edicti, quod dedit rex
Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti, ſcribæ erudito in ſermonibus
& præceptis Domini, & ceremonijs eius in Iſrael. ARTA-
XERXES rex regum Eſdræ ſacerdoti, ſcribæ legis Dei cœli
doctiſsimo, ſalutẽ. A me decretũ eſt, vt cuicunq; placuerit in
regno meo de populo Iſrael, & de ſacerdotibus eius, & de Le
uitis ire in Ieruſalem, tecum vadat. A facie enim regis, & ſe-
ptem conſiliatorum eius miſſus es, vt viſites Iudæam & Ieru-
ſalem in lege Dei tui, quæ eſt in manu tua, & vt feras argen-
tum & aurum quod rex & conſiliatores eius ſponte obtule-
runt Deo Iſrael, cuius in Ieruſalem tabernaculũ eſt. Et omne
argentum & aurũ quodcunq; inueneris in vniuerſa prouin-
C cia Babylonis, & populus offerre voluerit, & de ſacerdotibus
qui ſponte obtulerint domui Dei ſui, quæ eſt in Ieruſalem,
liberè accipe, & ſtudioſe eme de hac pecunia vitulos, arietes,
agnos, & ſacrificia & libamina eorum, & offer ea ſuper altare
templi Dei veſtri quod eſt in Ieruſalem. Sed & ſi quid tibi
& fratribus tuis placuerit de reliquo argento & auro vt facia-
tis, iuxta voluntatem Dei veſtri facite. Vaſa quoq; quæ dan-
tur tibi in miniſteriũ domus Dei tui, trade in conſpectu Dei
tui in Ieruſalem. Sed & cætera quibus opus fuerit in domo
Dei tui quantumcũq; neceſſe eſt vt expẽdas, dabis de theſau-
ro, & de fiſco regis, & à me. Ego Artaxerxes rex ſtatui atque
decreui omnibus cuſtodibus arcæ publicæ, qui ſunt trans flu
men, vt quodcunq; petierit à vobis Eſdras ſacerdos, ſcriba le-
gis Dei cœli, abſq; mora detis, vſq; ad argenti talenta centum,
& vſq; ad frumenti coros centũ, & vſq; ad vini batos centum,
D & vſq; ad batos olei centum, ſal verò abſque menſura. Omne
quod ad ritum Dei cæli pertinet, tribuatur diligenter in do-
mo Dei cœli: ne fortè iraſcatur contra regnum regis, & filio-
rum eius. Vobis quoq; notum facimus de vniuerſis ſacerdo-
tibus, & Leuitis, & cantoribus, & ianitoribus, Nathinæis, &
miniſtris domus Dei huius, vt vectigal, & tributũ, & anno-
nas non habeatis poteſtatẽ imponendi ſuper eos. Tu autem
Eſdra ſecundũ ſapientiã Dei tui, quæ eſt in manu tua, cõſti-
tue iudices & præſides, vt iudicent omni populo qui eſt trãs
flumẽ, his videlicet qui nouerũt legẽ Dei tui, ſed & imperitos
docete liberè. Et omnis qui nõ fecerit legẽ Dei tui, & legem
regis diligẽter, iudiciũ erit de eo, ſiue in mortẽ ſiue in exiliũ,
ſiue in condemnationẽ ſubſtãtiæ eius, vel certe in carcerem.
Benedictus Dominus Deus patrum noſtrorũ, qui dedit hoc
in corde regis vt glorificaret domũ Domini quæ eſt in Ieru-
ſalem, & in me inclinauit miſericordiam ſuam coram rege &
conſiliatoribus eius, & vniuerſis principibus regis potenti-
bus: & ego confortatus manu Domini Dei mei quæ erat in
me, congregaui de Iſrael principes, qui aſcenderent mecum.

[redacted]. CAPVT VIII.

A H I ſunt ergo principes familiarũ & genealogia eo- 3.Eſd.8.e
rum qui aſcenderunt mecũ in regno Artaxerxis
regis de Babylone. De filijs Phinees, Gerſom.
De filijs Ithamar, Daniel. De filijs Dauid, Hat-
tus. De filijs Secheniæ, & de filijs Pharos, Zacharias: & cum
eo numerati ſunt viri cẽtũ quinquaginta. De filijs Phahath-
moab, Elioenai filius Zarehe: & cũ eo ducenti viri. De filijs
B Secheniæ, filius Ezechiel: & cũ eo trecẽti viri. De filijs Adã,
Abed filius Ionathan: & cum eo quinquaginta viri. De filijs
Alam, Eſaias filius Athaliæ: & cũ eo ſeptuaginta viri. De fi-
lijs Saphatiæ, Zebedia filius Michael: & cum eo octoginta
viri. De filijs Ioab, Obedia filius Iahiel: & cũ eo ducenti de-
cem & octo viri. De filijs Selomith, filius Ioſphiæ: & cum eo
centum ſexaginta viri. De filijs Bebai, Zacharias filius Be-
bai: & cum eo vigintiocto viri. De filijs Azgad, Iohanan fi-
lius Eccetan: & cum eo centũ & decem viri. De filijs Adoni-
cam, qui erant nouiſsimi, & hæc nomina eorũ, Eliphélet, &
Iehiel, & Samaias: & cum eis ſexaginta viri. De filijs Begui,
Vthai, & Zachur: & cum eis ſeptuaginta viri. Congregaui au
tem eos ad fluuiũ qui decurrit ad Ahaua, & manſimus ibi tri-
bus diebus: quæſiuiq; in populo, & in ſacerdotibus de filijs
C Leui, & non inueni ibi. Itaq; miſi Eliézer, & Ariel, & Seme-
iam, & Elnathan, & Iarib, & alterum Elnathan, & Nathan, &
Zachariam, & Moſollam principes: & Ioiarib, & Elnathan
ſapientes. Et miſi eos ad Eddo, qui eſt primus in Chaſphiæ
loco: & poſui in ore eorum verba quæ loquerentur ad Eddo,
& ad fratres eius Nathinæos in loco Caſphiæ, vt adducerent

nobis miniſtros domus Dei noſtri. Et adduxerunt nobis per
manum Dei noſtri bonã ſuper nos, virũ doctiſsimũ de filijs
Moholi filij Leui filij Iſrael, & Sarabiam & filios eius, & fra-
tres eius decẽ & octo: & Haſabiam, & cum eo Iſaiam de filijs
D Merari, fratreſq; eius, & filios eius viginti. Et de Nathinæis
quos dederat Dauid, & principes ad miniſteria Leuitarũ Na
thinæos ducentos viginti. omnes hi ſuis nominibus vocaban-
tur. Et prædicaui ibi ieiuniũ iuxta fluuiũ Ahaua, vt affligere-
mur coram Domino Deo noſtro, & peteremus ab eo viam
rectam nobis & filijs noſtris, vniuerſæq; ſubſtantiæ noſtræ.
Erubui enim petere à rege auxilium & equites, qui defende-
rent nos ab inimico in via. quia dixeramus regi, Manus Dei
noſtri eſt ſuper omnes qui quærunt eum in bonitate: & im-
perium eius & fortitudo eius, & furor ſuper omnes qui dere-
linquunt eum. Ieiunauimus autem, & rogauimus Deum no-
E ſtrum pro hoc: & euenit nobis proſpere. Et ſeparaui de prin
cipibus ſacerdotũ duodecim, Sarabiã, & Haſabiã, & cũ eis de
fratribus eorũ decem: appendiq; eis argentũ & aurũ, & vaſa
conſecrata domus Dei noſtri, quæ obtulerat rex & conſilia-
tores eius, & principes eius, vniuerſuſq; Iſrael eorum qui in-
uenti fuerant, & appendi in manibus eorum argenti talenta
ſexcenta quinquaginta, & vaſa argentea centũ, auri centũ ta-
lenta: & cratéres aureos viginti, qui habebant ſolidos mille-
F nos, & vaſa æris fulgentis optimi duo pulchra, vt aurum. Et
dixi eis, Vos ſancti Domini, & vaſa ſancta, & argentũ & au-
rum quod ſponte oblatũ eſt Domino Deo patrũ veſtrorum,
vigilate & cuſtodite, donec appẽdatis corã principibus ſacer-
dotum, & Leuitarũ, & ducibus familiarũ Iſrael in Ieruſalẽ, &
theſaurum domus Domini. Susceperunt autẽ ſacerdotes &
Leuitæ pondus argenti, & auri, & vaſorũ, vt deferrent Ieruſa
lẽ in domũ Dei noſtri. Promouimus ergo à flumine Ahaua
duodecimo die menſis primi vt pergeremus Ieruſalẽ: & ma-
nus Dei noſtri fuit ſuper nos, & liberauit nos de manu ini-
G mici & inſidiatoris in via. Et venimus Ieruſalẽ, & manſimus
ibi tribus diebus. Die autem quarta, appenſum eſt argentum,
& aurum, & vaſa in domo Dei noſtri per manũ Meremoth
filij Vriæ ſacerdotis, & cũ eo Eleazar filius Phinees, & cum
eis Iozabed filius Ioſue, & Noadaia filius Bennoi Leuitæ,
iuxta numerum & pondus omniũ. Deſcriptumq; eſt omne
pondus in tempore illo. Sed & qui venerant de captiuitate
filij tranſmigrationis, obtulerũt holocautomata Deo Iſrael,
vitulos duodecim pro omni populo Iſrael, arietes nonagin-
taſex, agnos ſeptuagintaſeptem, hircos pro peccato duode-
cim. omnia in holocauſtum Domino. Dederunt autem edi-
cta regis ſatrapis qui erant de conſpectu regis &, ducibus trãs
flumen, & eleuauerunt populum & domum Dei.

[redacted]

CAPVT IX.

A POſtquam autem hæc completa ſunt, acceſſerunt
1. Eſd.8.e ad me principes, dicentes, Non eſt ſeparatus po-
pulus Iſrael & ſacerdotes & Leuitæ à populis ter
rarum, & de abominationibus eorum, Chananæi
videlicet, & Hethæi, & Pherezæi, & Iebuſæi, & Ammoni-
tarum, & Moabitarum, & Aegyptiorũ, & Amorrhæorũ. tu-
lerunt enim de filiabus eorũ ſibi, & filijs ſuis, & commiſcuerũt
ſemen ſanctũ cum populis terrarũ. Manus etiã principum &
magiſtratuum fuit in tranſgreſsione hac prima. Cumq; audiſ
ſem ſermonẽ iſtum, ſcidi palliũ meum & tunicã, & euelli ca-
pillos capitis mei & barbæ, & ſedi mœrens. Conuenerũt au-
tem ad me omnes qui timebãt verbum Dei Iſrael, pro tranſ-
greſsione eorũ qui de captiuitate venerãt: & ego ſedebã tri-
B ſtis, vſq; ad ſacrificiũ veſpertinum. Et in ſacrificio veſpertino
ſurrexi de afflictione mea, & ſciſſo pallio & tunica, curuaui
genua mea, & expandi manus meas ad Dominũ Deũ meũ,
& dixi, Deus meus cõfundor & erubeſco leuare faciẽ meam
ad te, quoniã iniquitates noſtræ multiplicatæ ſunt ſuper ca-
put noſtrum, & delicta noſtra creuerunt vſq; ad cœlũ, à die-
bus patrum noſtrorum. Sed & noſipſi peccauimus grauiter
vſque ad diem hanc. & in iniquitatibus noſtris traditi ſumus
ipſi & reges noſtri & ſacerdotes noſtri in manum regum ter
rarum, & in gladium, in captiuitatem, & rapinam, & confu-
ſionẽ vultus, ſicut & die hac. Et nunc quaſi parum & ad mo-
mentum facta eſt deprecatio noſtra ad Dominũ Deum no-
ſtrum, vt dimitterentur nobis reliquiæ, & daretur paxillus in
C loco ſancto eius, & illuminaret oculos noſtros Deus noſter,
& daret nobis vitam modicam in ſeruitute noſtra, quia ſerui
ſumus, & in ſeruitute noſtra nõ dereliquit nos Deus noſter:
& inclinauit ſuper nos miſericordiam coram rege Perſarũ,
vt daret nobis vitam, & ſublimaret domũ Dei noſtri, & ex-
trueret ſolitudines eius, & daret nobis ſepẽ in Iuda & Ieru-
ſalem. Et nũc quid dicemus Domine Deus noſter poſt hæc?
quia dereliquimus mandata tua quæ præcepiſti in manu ſer- Deut.7.a.
uorum tuorũ prophetarũ, dicens, Terra ad quam vos ingre-
dimini vt poſsideatis eam, terra immunda eſt iuxta immun-
ditiã populorũ, cæterarũq; terrarũ, abominationibus eorum
qui repleuerunt eam ab ore vſque ad os coinquinatione ſua.
D Nunc ergo filias veſtras ne detis filijs eorum, & filias eorum
ne accipiatis filijs veſtris: & nõ quæratis pacem eorũ, & pro-
ſperitatẽ eorũ vſq; in æternũ, vt conſortemini, & comedatis
quæ bona ſunt terræ, & hæredes habeatis filios veſtros vſq;
in ſeculum. Et poſt omnia quæ venerunt ſuper nos in operi-
bus noſtris peſsimis, & in delicto noſtro magno, quia tu
Deus noſter liberaſti nos de iniquitate noſtra, & dediſti no-
bis ſalutẽ ſicut eſt hodie, vt non conuerteremur, & irrita face
remus mandata tua, neq; matrimonia iungeremus cum po-
pulis abominationum iſtarum. Nunquid iratus es nobis vſq;
ad conſummationem, ne dimitteres nobis reliquias ad ſalu-
tem? Domine Deus Iſrael iuſtus es tu: quoniam derelicti ſu-
mus, qui ſaluaremur ſicut die hac. Ecce coram te ſumus in
delicto noſtro. Non enim ſtari poteſt coram te ſuper hoc.

[redacted]

CAPVT X.

A SIc ergo orante Eſdra, & implorãte eo, & flente, 1. Eſd.8 g
& iacente ante templũ Dei, collectus eſt ad eum
de Iſrael cœtus grandis nimis virorũ & mulierũ
& puerorũ: & fleuit populus fletu multo. Et re-
ſpondit Sechenias filius Iahiel de filijs Aelã, & dixit Eſdræ,
Nos prævaricati ſumus in Deum noſtrũ, & duximus vxores
alienigenas de populis terræ: & nũc ſi eſt pœnitẽtia in Iſrael
ſuper hoc, percutiamus fœdus cum Deo noſtro, vt proijcia-
mus vniuerſas vxores, & eos qui de his nati ſunt, iuxta vo-
luntatẽ Domini, & eorũ qui timent præceptũ Dei noſtri: ſe-
cundũ legem fiat. Surge, tuũ eſt diſcernere, noſq; erimus te-
cum: cõfortare, & fac. Surrexit ergo Eſdras, & adiurauit prin
cipes ſacerdotum & Leuitarum, & omnem Iſrael, vt facerent
ſecundũ verbũ hoc: & iurauerunt. Et ſurrexit Eſdras ante do 1. Eſd,9 a
mum Dei, & abijt ad cubiculũ Iohanã filij Eliaſib, & ingreſ-
ſus eſt illuc: panẽ nõ comedit, & aquã nõ bibit: lugebat enim
B tranſgreſsionẽ eorũ qui venerant de captiuitate. Et miſſa eſt
vox in Iuda, & in Ieruſalẽ omnibus filijs trãſmigrationis vt
cõgregarentur in Ieruſalẽ: & omnis qui non venerit in tribus
diebus iuxta conſiliũ principũ & ſeniorũ, auferetur vniuerſa
ſubſtãtia eius, & ipſe abijcietur de cœtu trãſmigrationis. Cõ
uenerunt igitur omnes viri Iuda & Beniamin in Ieruſalẽ tri-
bus diebus, ipſe eſt mẽſis nonus, vigeſima die menſis: & ſedit
omnis populus in platea domus Dei, trementes pro peccato
& pluuijs. Et ſurrexit Eſdras ſacerdos, & dixit ad eos, Vos
trãſgreſsi eſtis, & duxiſtis vxores alienigenas, vt adderetis ſu-
per delictũ Iſrael. Et nũc date confeſsionẽ Domino Deo pa
trum veſtrorũ, & facite placitũ eius: & ſeparamini à populis
terræ, & ab vxoribus alienigenis. Et reſpondit vniuerſa mul-
titudo, dixitq; voce magna, Iuxta verbũ tuum ad nos ſic fiat.
Veruntamen

Veruntamen quia populus multus eſt,& tempus pluuiæ,&
non ſuſtinemus ſtare foris,& opus nõ eſt diei vnius vel duo-
C rum (vehementer quippe peccauimus in ſermone iſto) con-
ſtituantur principes in vniuerſa multitudine:& omnes in ci-
uitatibus noſtris qui duxerunt vxores alienigenas, veniãt in
temporibus ſtatutis,& cũ his ſeniores per ciuitatẽ & ciuita-
tem,& iudices eius, donec auertatur ira Dei noſtri à nobis
ſuper peccato hoc. Igitur Ionathan filius Azahel,& Iaazia
filius Thecuæ ſteterunt ſuper hoc,& Meſollã & Sebethai
Leuites adiuuerunt eos:feceruntq; ſic filij tranſmigrationis.
Et abierunt Eſdras ſacerdos,& viri principes familiarum in
domos patrum ſuorum,& omnes per nomina ſua:& ſede-
runt in die primo menſis decimi, vt quærerent rem. Et con-
ſummati ſunt omnes viri qui duxerunt vxores alienigenas,
vſque ad diem primam menſis primi. Et inuenti ſunt de filijs
ſacerdotum,qui duxerant vxores alienigenas. De filijs Ioſûe
filij Ioſedec.& fratres eius, Maaſia & Eliézer & Iarib & Go
dolia. Et dederunt manus ſuas vt eijcerent vxores ſuas,& pro
delicto ſuo arietem de ouibus offerrent. Et de filijs Emmer,
Hanani & Zebedia. Et de filijs Harim, Maaſia & Elia & Se-
meia,& Iehiel & Ozias. Et de filijs Pheshur, Elioenai, Maa-
D ſia, Iſmahel, Nathanael, Iozabed & Elaſa. Et de filijs Leuita-
rum, Iozabed & Semei & Celaia: ipſe eſt Calita. Phathaia,
Iuda & Eliézer. Et de cantoribus, Eliaſib. Et de ianitoribus,
Sellũ & Telem & Vri. Et ex Iſrael, de filijs Pharos, Remeia
& Iezia & Melchia & Miamin & Eliézer & Melchia & Ba-
nea. Et de filijs Aelã, Mathania, Zacharias & Iehiel & Abdi
& Ierimoth & Eia. Et de filijs Zethua, Elioenai, Eliaſib, Ma
thania & Ierimuth & Zabad & Aziza. Et de filijs Bebai, Io-
hanan, Hanania, Zabbai, Athalai. Et de filijs Bani, Moſollam
& Melluch & Adaia, Iaſub & Saal & Ramoth. Et de filijs
Phahathmoab, Edna & Chalal, Banaias & Maaſias, Matha-
nias, Beſeleel, Bennui & Manaſſe. Et de filijs Herem, Elié-
zer, Ieſue, Melchias, Semeias, Simeon, Beniamin, Maloch,
Samarias. Et de filijs Haſom, Mathanai, Mathatha, Zabad,
Eliphelet, Iermai, Manaſſe, Semei. De filijs Bani, Maaddi,
Amrã & Vel; Baneas & Badaias, Cheliau, Vania, Marimuth
& Eliaſib, Mathanias, Mathanai,& Iaſi & Bani & Bennui,
Semei & Salmias & Nathan & Adaias, Mechnedebai, Siſai,
Sarai, Ezrel & Selemiau, Semeria, Sellum, Amaria, Ioſeph.
De filijs Nebo, Iehiel, Mathathias, Zabad, Zabina, Ieddu &
Ioel & Banaia. Omnes hi acceperant vxores alienigenas, &
fuerunt ex eis mulieres quæ pepererant filios.

Liber Nehemiæ, qui & Eſdræ ſecundus dicitur.

[redacted]

CAPVT I.

A VERBA Nehemiæ filij Hecheliæ. Et
factum eſt menſe Caſleu, anno viceſi-
mo,& ego eram in Suſis caſtro. Et ve-
nit Hanani vnus de fratribus meis, ipſe
& viri ex Iuda:& interrogaui eos de
Iudæis qui remanſerant,& ſupererant
de captiuitate,& Ieruſalem. Et dixe-
runt mihi, Qui remanſerunt,& derelicti ſunt de captiuitate
ibi in prouincia; in afflictione magna ſunt,& in opprobrio:
& murus Ieruſalem diſsipatus eſt,& portæ eius combuſtæ
B igni. Cumq; audiſſem verba huiuſcemodi, ſedi,& fleui,& lu-

xi diebus multis,& ieiunabam,& orabam ante faciem Dei
cœli. Et dixi, Quæſo Domine Deus cœli fortis, magne atq; Danie. 9. a
terribilis, qui cuſtodis pactum,& miſericordiam cum his qui
te diligunt,& cuſtodiunt mandata tua: fiant aures tuæ auſcul-
C tantes,& oculi tui aperti, vt audias orationem ſerui tui, quam
ego oro coram te hodie, nocte & die pro filijs Iſrael ſeruis
tuis:& confiteor pro peccatis filiorum Iſrael, quibus pecca-
uerunt tibi:& ego,& domus patris mei peccauimus, vanitate
ſeducti ſumus,& non cuſtodiuimus mandatum,& ceremo-
nias,& iudicia quæ præcepiſti Moyſi famulo tuo. Memento
verbi quod mandaſti Moyſi ſeruo tuo, dicens. Cum tranſ-
D greſsi fueritis, ego diſperdam vos in populos. Et ſi reuerta-
mini ad me,& cuſtodiatis præcepta mea,& faciatis ea: etiam
ſi abducti fueritis ad extrema cœli, inde congregabo vos,&
reducam in locum quem elegi vt habitaret nomen meum ibi.
Et ipſi ſerui tui,& populus tuus, quos redemiſti in fortitudi-
ne tua magna,& in manu tua valida. Obſecro Domine, ſit au
ris tua attendens ad orationem ſerui tui,& ad orationem ſer-
uorum tuorum qui volunt timere nomen tuum:& dirige ſer
uum tuum hodie,& da ei miſericordiam ante virum hunc.
Ego enim eram pincerna regis.

[redacted]

CAPVT II.

A FActum eſt autem in menſe Niſan, anno viceſimo
Artaxerxis regis,& vinum erat ante eum: leuaui
vinum,& dedi regi:& eram quaſi languidus ante
faciem eius. Dixitq; mihi rex, Quare vultus tuus
triſtis eſt, cum te ægrotum non videam? Non eſt hoc fruſtrà,
ſed malum neſcio quod in corde tuo eſt. Et timui valde, ac
nimis,& dixi regi, Rex in æternum viue: quare non mœreat
vultus meus, quia ciuitas domus ſepulchrorũ patris mei de-
ſerta eſt,& portæ eius combuſtæ ſunt igni? Et ait mihi rex,
Pro qua re poſtulas? Et oraui Deum cœli & dixi ad regem,
Si videtur regi bonũ,& ſi placet ſeruus tuus ante faciẽ tuam,
vt mittas me in Iudæam ad ciuitatem ſepulchri patris mei,&
B ædificabo eã. Dixitq; mihi rex,& regina quæ ſedebat iuxta
eum, Vſq; ad quod tempus erit iter tuũ,& quãdo reuerteris?
Et placuit ante vultum regis,& miſit me:& conſtitui ei tem-
pus. Et dixi regi, Si regi videtur bonum, epiſtolas det mihi ad
duces regionis trans flumen, vt traducant me, donec veniam
in Iudæam:& epiſtolam ad Aſaph cuſtodẽ ſaltus regis, vt det
mihi ligna, vt tegere poſsim portas templi, turres domus,&
muros ciuitatis,& domũ quam ingreſſus fuero. Et dedit mi-
hi rex iuxta manũ Dei mei bonam mecum. Et veni ad duces
regionis trans flumen, dediq; eis epiſtolas regis. Miſerat au-
C tem rex mecum principes militũ,& equites. Et audierunt Sa
naballat Horonites,& Tobias ſeruus Ammanites,& contri-
ſtati ſunt afflictione magna, quòd veniſſet homo qui quære-
ret proſperitatem filiorum Iſrael. Et veni Ieruſalẽ,& erã ibi
tribus diebus:& ſurrexi nocte ego,& viri pauci mecum,&
non indicaui cuiquã quid Deus meus dediſſet in corde meo
vt facerem in Ieruſalem:& iumentũ non erat mecũ, niſi ani-

mal cui inſidebã. Et egreſſus ſum per portam vallis noĉte,&
ante fontem draconis,& ad portã ſtercoris:& conſiderabam
murum Ieruſalem diſsipatũ,& portas eius conſumptas igni.
Et tranſiui ad portam fontis,& ad aquæductum regis,& non
erat locus iumento cui ſedebam,vt tranſiret. Et aſcendi per
torrentem noĉte,& conſyderabam murum:& reuerſus veni
ad portam vallis,& redij. Magiſtratus autem neſciebant quò
abijſſem,aut quid ego facerem: ſed & Iudæis, ſacerdotibus,
D & optimatibus, & magiſtratibus, & reliquis qui faciebant
opus,vſq; ad id loci nihil indicaueram. Et dixi eis, Vos noſtis
afflictionem in qua ſumus,quia Ieruſalẽ deſerta eſt, & portę
eius conſumptæ ſunt igni:venite, & ædificemus muros Ie-
ruſalem,& non ſimus vltra opprobrium. Et indicaui eis ma-
num Dei mei quòd eſſet bona mecũ,& verba regis quæ locu
tus eſſet mihi,& aio,Surgamus, & ædificemus. Et conforta-
tæ ſunt manus eorum in bono. Audierunt autem Sanaballat
Horonites,& Tobias ſeruus Ammanites,& Goſem Arabs:
& ſubſannauerunt nos,& deſpexerunt,dixeruntq́;, Quæ eſt
hæc res quam facitis? nunquid contra regem vos rebellatis?
Et reddidi eis ſermonem, dixiq́; ad eos, Deus cœli ipſe nos
iuuat:& nos ſerui eius ſumus,ſurgamus, & ædificemus: vo-
bis autem non eſt pars,& iuſtitia, & memoria in Ieruſalem.

[redacted]

CAPVT III.

A ET ſurrexit Eliaſib ſacerdos magnus, & fratres
eius ſacerdotes:& ædificauerunt portam gregis:
ipſi ſanctificauerunt eã,& ſtatuerunt valuas eius,
& vſq; ad turrim centum cubitorum ſanctifica-
uerunt eam,vſq; ad turrim Hananeel. Et iuxta eũ ædificaue-
runt viri Iericho,& iuxta eũ ædificauit Zacchur filius Amri.
Portam autem piſcium ædificauerunt filij Aſnaa: ipſi texe-
runt eã,& ſtatuerunt valuas eius,& ſeras,& vectes. Et iuxta
eos ædificauit Marimuth filius Vriæ, filij Accus. Et iuxta
eos ædificauit Moſollam filius Barachiæ, filij Meſezebel:&
B iuxta eos ædificauit Sadoc filius Baana. Et iuxta eos ædifica-
uerunt Thecueni: optimates autem eorum non ſuppoſue-
runt colla ſua in opere Domini ſui. Et portam veterẽ ædifi-
cauerunt Ioiada filius Phaſea,& Moſollã filius Beſodia:ipſi
texuerunt eam,& ſtatuerunt valuas eius,& ſeras &vectes. Et
iuxta eos ædificauerũt Meltias Gabaonites,& Iadon Mero-
nathites,viri de Gabaon,& Maſpha:pro duce qui erat in re-
gione trans flumẽ. Et iuxta eum ædificauit Eziel filius Araia
aurifex:& iuxta eum ædificauit Ananias filius pigmentarij:
& dimiſerunt Ieruſalem vſq; ad murum plateæ latioris. Et
C iuxta eos ædificauit Raphaia filius Hur princeps vici Ieruſa-
lẽ. Et iuxta eos ædificauit Iedaia filius Haromaph contra do-
mum ſuam:& iuxta eũ ædificauit Hattus filius Haſeboniæ.
Medium partem vici ædificauit Melchias filius Herem, &
Haſub filius Phahathmoab,& turrim furnorũ. Et iuxta eum
ædificauit Sellũ filius Alohes,princeps mediæ partis vici Ie-
ruſalem,ipſe & filiæ eius. Et portam vallis ædificauit Hanun,
& habitatores Zanóe:ipſi ædificauerunt eã,& ſtatuerũt val-
uas eius,& ſeras,& vectes,& mille cubitos in muro,vſque ad
portã ſterquilinij. Et portã ſterquilinij ædificauit Melchias
D filius Rechab,princeps vici Bethacarem:ipſe ædificauit eam,
& ſtatuit valuas eius,& ſeras & vectes. Et portã fontis ædifi-
cauit Sellũ filius Cholhoza,princeps pagi Maſpha:ipſe ædi-
ficauit eam,& texit,& ſtatuit valuas eius,& ſeras,& vectes,&
muros piſcinæ Siloe in hortum regis,& vſque ad gradus,qui
deſcendunt de ciuitate Dauid. Poſt eum ædificauit Nehe-
mias filius Azboc,princeps dimidiæ partis vici Bethſur,vſq;
contra ſepulchrũ Dauid,& vſq; ad piſcinã quæ grandi ope-
re conſtructa eſt,& vſq; domũ fortium. Poſt eum ædificaue-
runt Leuitæ,Rehum filius Benni. Poſt eum ædificauit Haſe-
bias princeps dimidiæ partis vici Ceilæ in vico ſuo. Poſt
E eum ædificauerunt fratres eorũ Banai filius Henadad, prin-
ceps dimidiæ partis Ceilæ. Et ædificauit iuxta eum Azer fi-
lius Ioſûe, princeps Maſpha menſuram ſecundam, contra
aſcenſum firmiſsimi anguli. Poſt eum in monte ædificauit
Baruch filius Zachai menſuram ſecundam, ab angulo vſque
ad portam domus Eliaſib ſacerdotis magni. Poſt eum ædifi-
cauit Merimuth filius Vriæ filij Haccus menſuram ſecũdam
F à porta domus Eliaſib, donec extenderetur domus Eliaſib.
Et poſt eum ædificauerunt ſacerdotes viri de campeſtribus
Iordanis. Poſt eos ædificauit Beniamin & Haſub contra do-
mum ſuam,& poſt eum ædificauit Azarias filius Maaſiæ fi-
lij Ananiæ contra domum ſuã. Poſt eum ædificauit Bennui
filius Henadad menſuram ſecundam,à domo Azariæ vſque
ad flexurã,& vſq; ad angulũ. ~~Poſt eũ ædifica~~uit Phalel filius
Ozi,contra flexurã & turrim quæ eminet de domo regis ex-
celſa,id eſt in atrio carceris. Poſt eum Phadaia filius Pharos.
Nathinæi autẽ habitabant in Ophel,vſq; cõtra portã aqua-
rum ad orientẽ,& turrim quæ prominebat. Poſt eum ædifi-
G cauerũt Thecueni menſurã ſecundam eregione,à turre ma-
gna & eminẽti vſq; ad murũ templi. Surſum autẽ ad portam
equorũ ædificauerũt ſacerdotes,vnuſquiſq; contra domum
ſuam. Poſt eos ædificauit Sadoc filius Emmer cõtra domum
ſuam. Et poſt eum ædificauit Semaia filius Secheniæ, cuſtos
portæ orientalis. Poſt eũ ædificauit Hanania filius Selemiæ,
& Hanun filius Seleph ſextus menſurã ſecũdam. Poſt eum
ædificauit Moſollam filius Barachiæ,contra gazophylacium
ſuum. Poſt eũ ædificauit Melchias filius aurificis, vſq; ad do-
mum Nathinæorũ,& ſcruta vendentiũ contra portam iudi-
cialem,& vſq; ad cœnaculũ anguli. Et inter cœnaculũ anguli
in porta gregis ædificauerunt artifices & negotiatores.

[redacted]

CAPVT IIII.

A FActum eſt autem,cum audiſſet Sanaballat quòd
ædificaremus murum, iratus eſt valde: & motus
nimis ſubſannauit Iudæos,& dixit coram fratri-
bus ſuis,& frequentia Samaritanorum, Quid Iu-
dæi faciunt imbecilles? num dimittẽt eos gentes? Num ſacri-
ficabunt,& complebunt in vna die? Numquid ædificare pote-
runt lapides de aceruis pulueris,qui cõbuſti ſunt? Sed & To-
bias Ammanites proximus eius,ait, Aedificent:ſi aſcenderit
vulpes tranſiliet murum eorum lapideum. Audi Deus no-
ſter,quia facti ſumus deſpectui:conuerte opprobrium ſuper
caput eorum,& da eos in deſpectionem in terra captiuitatis.
Ne operias iniquitatem eorum, & peccatum eorum coram
facie tua non deleatur:quia irriſerunt ædificantes. Itaq; ædifi-
cauimus murum, & coniunximus totum vſq; ad partem di-
B midiam:& prouocatum eſt cor populi ad operandum. Fa-
ctum eſt autem,cum audiſſet Sanaballat, & Tobias, & Ara-
bes, & Ammanitæ, & Azotij,quòd obducta eſſet cicatrix
muri Ieruſalem,& quòd cœpiſſent interrupta concludi:irati
ſunt nimis. Et congregati ſunt omnes pariter, vt venirent &
pugnarent contra Ieruſalem,& molirentur inſidias. Et ora-
uimus Deum noſtrum,& poſuimus cuſtodes ſuper murum
die ac nocte contra eos. Dixit autẽ Iudas, Debilitata eſt for
titudo portantis,& humus nimia eſt, & nos non poterimus
ædificare murũ. Et dixerunt hoſtes noſtri, Neſciant & igno-
rent,donec veniamus in mediũ eorum, & interficiamus eos,
C & ceſſare faciamus opus. Factum eſt autem venientibus Iu-
dæis qui habitabant iuxta eos,& dicentibus nobis per decem
vices,ex omnibus locis quibus venerant ad nos,ſtatui in loco
poſt murum per circuitum populũ in ordinem cum gladijs
ſuis,& lanceis,& arcubus. Et perſpexi atque ſurrexi:& aio
ad optimates & magiſtratus,& ad reliquam partẽ vulgi, No-
lite timere à facie eorum. Domini magni & terribilis me-
mentote,& pugnate pro fratribus veſtris, filijs veſtris, & fi-
liabus veſtris & vxoribus veſtris & domibus veſtris. Factum
eſt autem,cum audiſſent inimici noſtri nũtiatum eſſe nobis,
diſsipauit

diſsipauit Deus conſilium eorum. Et reuerſi ſumus omnes
ad muros, vnuſquiſq; ad opus ſuum. Et factum eſt à die illa,
media pars iuuenum eorum faciebat opus, & media parata
erat ad bellum, & lanceæ, & ſcuta, & arcus, & loricæ, & prin-
cipes poſt eos in omni domo Iuda ædificantium in muro, &
portantium onera, & imponentium: vna manu ſua faciebat
D opus, & altera tenebat gladium. ædificantiũ enim vnuſquiſq;
gladio erat accinctus renes. Et ædificabant, & clãgebãt bucci-
na iuxta me. Et dixi ad optimates, & ad magiſtratus, & ad re-
liquam partẽ vulgi, Opus grãde eſt & latum, & nos ſeparati
ſumus in muro procul alter ab altero: in loco quocunque au-
dieritis clangorem tubæ, illuc concurrite ad nos. Deus noſter
pugnabit pro nobis. Et noſipſi faciamus opus: & media pars
noſtrum teneat lanceas ab aſcenſu auroræ, donec egrediantur
aſtra. In tẽpore quoq; illo dixi populo, Vnuſquiſq; cũ pue-
ro ſuo maneat in medio Ieruſalẽ, & ſint nobis vices per no-
ctem & diem ad operandũ. Ego autem & fratres mei & pue-
ri mei, & cuſtodes qui erant poſt me, non deponebamus ve-
ſtimenta noſtra: vnuſquiſq; tãtum nudabatur ad baptiſmum.

[redacted].

CAPVT V.

A ET factus eſt clamor populi, & vxorum eius ma-
gnus aduerſus fratres ſuos Iudæos. Et erant qui
dicerent, Filij noſtri & filiæ noſtræ multæ ſunt
nimis: accipiamus pro pretio eorum frumentum,
& comedamus, & viuamus. Et erant qui dicerent, Agros no-
ſtros, & vineas, & domos noſtras opponamus: & accipiamus
frumentum in fame. Et alij dicebant, Mutuo ſumamus pecu
nias in tributa regis, demusq́; agros noſtros & vineas, & nunc
ſicut carnes fratrum noſtrorum, ſic carnes noſtræ ſunt: & ſi-
cut filij eorum, ita & filij noſtri. ecce nos ſubiugamus filios
noſtros, & filias noſtras in ſeruitutem, & de filiabus noſtris
ſunt famulæ, nec habemus vnde poſsint redimi, & agros no-
B ſtros & vineas noſtras alij poſsidẽt. Et iratus ſum nimis, cum
audiſſem clamorem eorum ſecundum verba hæc, cogitauitq́;
cor meum, & increpaui optimates & magiſtratus, & dixi eis,
Vſuráſne ſinguli à fratribus veſtris exigitis? Et congregaui
aduerſum eos concionem magnam, & dixi eis, Nos, vt ſcitis,
redemimus fratres noſtros Iudæos qui venditi fuerant genti-
bus, ſecundum poſsibilitatem noſtram: & vos igitur vende-
tis fratres noſtros, & redimemus eos? Et ſiluerunt, nec inue-
nerunt quid reſponderent. Dixiq́; ad eos, Non eſt bona res,
quam facitis: quare non in timore Dei noſtri ambulatis, ne
exprobretur nobis à gentibus inimicis noſtris? Et ego & fra-
tres mei & pueri mei, commodauimus plurimis pecuniam et
frumentum: non repetamus in commune iſtud. æs alienum
concedamus quod debetur nobis. Reddite eis hodie agros
C ſuos, & vineas ſuas & oliueta ſua, & domos ſuas: quin potius
& centeſimam pecuniæ, frumenti, vini & olei, quam exigere
ſoletis ab eis, date pro illis. Et dixerunt, Reddemus, & ab eis
nihil quæremus: ſicq́; faciemus vt loqueris. Et vocaui ſacer-
dotes, & adiuraui eos vt facerent iuxta quod dixeram. Inſu-
per excuſsi ſinum meum, & dixi, Sic excutiat Deus omnem
virum qui non compleuerit verbum iſtud, de domo ſua &
de laboribus ſuis: ſic excutiatur, & vacuus fiat. Et dixit vni-
uerſa multitudo, Amen: Et laudauerunt Dominum. Fecit er-
go populus ſicut erat dictum. A die autem illa qua præcepe-
rat rex mihi vt eſſem dux in terra Iuda, ab anno viceſimo, vſq;
ad annum triceſimumſecundum Artaxerxis regis, per annos
duodecim, ego & fratres mei annonas quę ducibus debeban-
D tur, non comedimus. Duces autem primi, qui fuerant ante
me, grauauerunt populum, & acceperunt ab eis in pane, &
vino, & pecunia quotidie ſiclos quadraginta: ſed & mini-
ſtri eorum depreſſerant populum. Ego autem non feci ita,
propter timorem Dei: quin potius in opere muri ædificaui,
& agrum non emi, & omnes pueri mei congregati ad opus
erant. Iudæi quoq; & magiſtratus centum quinquaginta vi-
ri, & qui veniebant ad nos de gentibus quæ in circuitu no-
ſtro ſunt, in menſa mea erant. Parabatur autem mihi per dies
ſingulos bos vnus, arietes ſex electi, exceptis volatilibus, &
inter dies decem vina diuerſa, & alia multa tribuebam: inſu-
per & annonas ducatus mei non quæſiui. valde enim attenua
tus erat populus. Memento mei Deus meus in bonum ſecun
dum omnia quæ feci populo huic.

[redacted]

CAPVT VI.

A FActum eſt autem, cum audiſſet Sanaballat, & To
bias, & Goſem Arabs, & cæteri inimici noſtri,
quòd ædificaſſem ego murum, & nõ eſſet in ipſo
reſidua interruptio (vſq; ad tempus autem illud
valuas non poſueram in portis) miſerunt Sanaballat, & Go-
ſem ad me, dicẽtes, Veni, & percutiamus fœdus pariter in vi-
culis in campo Ono. Ipſi autem cogitabant vt facerent mihi
malum. Miſi ergo ad eos nuntios, dicens, Opus grande ego
facio, & non poſſum deſcendere: ne fortè negligatur, cum ve-
nero, & deſcendero ad vos. Miſerunt autem ad me ſecũdum
verbum hoc, per quatuor vices: & reſpondi eis iuxta ſermo-
B nem priorem. Et miſit ad me Sanaballat iuxta verbum prius
quinta vice puerum ſuum, & epiſtolam habebat in manu ſua
ſcriptam hoc modo, IN GENTIBVS auditum eſt, & Goſem [redacted]
dixit quòd tu, & Iudæi cogitetis rebellare, & propterea ædi-
fices murum, & leuare te velis ſuper eos regẽ: propter quam
cauſam & prophetas poſueris qui prædicent de te in Ieruſa-
lem, dicentes, Rex in Iudæa eſt. Auditurus eſt rex verba hęc:
idcirco nunc veni, vt ineamus conſilium pariter. Et miſi ad
eos, dicens, Non eſt factum ſecundum verba hæc quæ tu lo-
queris. de corde enim tuo tu componis hæc. Omnes enim hi [redacted]
terrebant nos, cogitantes quòd ceſſarent manus noſtræ ab
C opere, & quieſceremus. Quam ob cauſam magis confortaui
manus meas: & ingreſſus ſum domum Semaiæ filij Dalaiæ
filij Metabeel ſecretò. Qui ait, Tractemus nobiſcũ in domo
Dei in medio templi, & claudamus portas ædis: quia venturi
ſunt vt interficiant te, & nocte venturi ſunt ad occidendum
te. Et dixi, Num quiſquam ſimilis mei fugit? & quis vt ego,
ingredietur templum, & viuet? Non ingrediar. Et intellexi
quòd Deus non miſiſſet eum, ſed quaſi vaticinans locutus eſ-
ſet ad me, & Tobias & Sanaballat conduxiſſent eum. accepe-
rat enim pretium, vt territus facerem, & peccarem, & habe-
rent malum quod exprobrarent mihi. Memento mei Deus
pro Tobia & Sanaballat, iuxta opera eorũ talia: ſed & Noa-
diæ prophetæ, & cæterorum prophetarum qui terrebãt me.
D Completus eſt autẽ murus viceſimoquinto die menſis Elul,
quinquagintaduobus diebus. Factum eſt ergo cum audiſſent
omnes inimici noſtri, vt timerent vniuerſæ gentes quæ erant
in circuitu noſtro, & conciderent intra ſemetipſos, & ſcirent
quòd à Deo factum eſſet opus hoc. Sed & in diebus illis mul
tæ optimatum Iudæorum epiſtolæ mittebantur ad Tobiam,
& à Tobia veniebant ad eos. Multi enim erant in Iudæa ha-
bentes iuramentum eius, quia gener erat Secheniæ filij Aréa,
& Iohanan filius eius acceperat filiam Moſollam filij Bara-
chiæ. ſed & laudabant eum coram me, & verba mea nuntia-
bant ei: & Tobias mittebat epiſtolas vt terreret me.

[redacted]

CAPVT VII.

A POſtquam autem ædificatus eſt murus, & poſui Eccl.49 d
valuas, & recenſui ianitores, & cantores, & Leui-
tas: præcepi Hanani fratri meo, & Hananiæ prin
cipi domus de Ieruſalẽ. Ipſe enim quaſi vir verax
& timens Deum plus cæteris videbatur. Et dixi eis, Non
aperiantur portæ Ieruſalem vſque ad calorem ſolis. Cumq́;

adhuc aſsiſterent, clauſæ portæ ſunt, & oppilatæ: & poſui
cuſtodes de habitatoribus Ieruſalem, ſingulos per vices ſuas,
& vnumquenq; contra domum ſuam. Ciuitas autem erat la-
ta nimis & grandis, & populus paruus in medio eius, & non
1. Eſd. 2 a erant domus ædificatæ. Deus autem dedit in corde meo, &
congregaui optimates, & magiſtratus & vulgus, vt recenſe-
B rem eos: & inueni librum cenſus eorum qui aſcenderant pri-
mum, & inuentum eſt ſcriptum in eo, Iſti filij prouinciæ,
qui aſcenderunt de captiuitate migrantium, quos tranſtulerat
Nabuchodonoſor rex Babylonis, & reuerſi ſunt in Ieruſa-
lem, & in Iudæam, vnuſquiſq; in ciuitatem ſuam. Qui vene-
runt cum Zorobabel, Ioſûe, Nehemias, Azarias, Raamias,
Nahamani, Mardochæus, Belſan, Meſpharath, Begoai, Na-
hum, Baana. Numerus virorum populi Iſrael, Filij Pharos,
duo millia centum ſeptuagintaduo. Filij Saphatia, trecenti
ſeptuagintaduo. Filij Area, ſexcenti quinquagintaduo. Filij
Phahathmoab filiorum Ioſûe & Ioab, duo millia octingenti
C decem & octo. Filij Aelam, mille ducenti quinquagintaqua-
tuor. Filij Zethua, octingenti quadragintaquinque. Filij Za-
chai, ſeptingenti ſexaginta. Filij Bannui, ſexcenti quadragin
taocto. Filij Bebai, ſexcenti vigintiocto. Filij Azgad, duo
millia trecenti vigintiduo. Filij Adonicam, ſexcenti ſexagin
taſeptem. Filij Beguai, duo millia ſexagintaſeptē. Filij Adin,
ſexcenti quinquagintaquinq;. Filij Ater, filij Hezechiæ, no-
nagintaocto. Filij Haſem, trecenti vigintiocto. Filij Beſai,
trecenti vigintiquatuor. Filij Hareph, centum duodecim.
Filij Gabaon, nonagintaquinque. Filij Bethléhem & Netu-
D pha, centum octogintaocto. Viri Anathoth, centum viginti
octo. Viri Bethazmoth, quadragintaduo. Viri Cariathiarim,
Cephira, & Beroth, ſeptingenti quadragintatres. Viri Rama
& Géba, ſexcenti viginti vnus. Viri Machmas, centum vigin
tiduo. Viri Bethel, & Hai, centum vigintitres. Viri Nebo al-
terius quinquagintaduo. Viri Aelam alterius, mille ducenti
quinquagintaquatuor. Filij Harem, trecenti viginti. Filij Ie-
richo, trecenti quadragintaquinque. Filij Lodhadid & Ono,
ſeptingenti viginti vnus. Filij Senaa, tria millia nongentitri-
ginta. Sacerdotes: Filij Idaia in domo Ieſua, nongenti ſeptua
gintatres. Filij Emmer, mille quinquagintaduo. Filij Phaſ-
hur, mille ducenti quadragintaſeptem. Filij Arem, mille de-
cem & ſeptem. Leuitæ: Filij Ioſûe & Cedmiel filiorum
E Oduiæ, ſeptuagintaquatuor. Cantores: Filij Aſaph, centum
quadragintaocto. Ianitores: Filij Sellum, filij Ater, filij Tel-
mon, filij Accub, filij Hatita, filij Sobai: centum trigintaocto.
Nathinæi: Filij Soha, filij Haſupha, filij Tebbaoth, filij Ce-
ros, filij Siaa, filij Phadon, filij Lebana, filij Hagaba, filij Sel-
mon, filij Hanan, filij Geddel, filij Gaher, filij Raaia, filij Ra-
ſin, filij Necoda, filij Gezē, filij Aza, filij Phaſea, filij Beſai,
filij Munim, filij Nephuſsim, filij Bacbuc, filij Hacupha, filij
Harhur, filij Beſloth, filij Mahida, filij Harſa, filij Bercos, fi-
lij Siſara, filij Thema, filij Naſia, filij Hatipha, filij ſeruorum
Salomonis, filij Sotái, filij Sophéreth, filij Pharida, filij Iaha-
la, filij Darcon, filij Ieddel, filij Saphatia, filij Hatil, filij Pho-
F chereth, qui erat ortus ex Sabaim filio Amon. Omnes Na-
thinæi, & filij ſeruorum Salomonis, trecenti nonagintaduo.
Hi ſunt autem qui aſcenderunt de Thelméla, Thelharſa,
Cherub, Addon, & Emmer: & non potuerunt indicare do-
mum patrum ſuorum, & ſemen ſuum, vtrum ex Iſrael eſ-
ſent. Filij Dalaia, filij Tobia, filij Necoda ſexcenti quadra-
gintaduo. Et de ſacerdotibus filij Habia, filij Accos, filij Ber-
zellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis vxorem: &
vocatus eſt nomine eorum. hi quæſierunt ſcripturam ſuam
in cenſu, & non inuenerunt: & eiecti ſunt de ſacerdotio. Di-
xitq; Atherſatha eis, vt non manducarent de ſanctis ſancto-
rum, donec ſtaret ſacerdos doctus & eruditus. Omnis multi-
tudo quaſi vir vnus quadragintaduo millia trecenti ſexagin-
ta: abſq; ſeruis & ancillis eorum, qui erant ſeptem millia tre-
centi trigintaſeptē: & inter eos cātores, & cantatrices ducētæ
G quadragintaquinq;. Equi eorum, ſeptingenti trigintaſeptem.
muli eorum, ducenti quadragintaquinq;. cameli eorum, qua-
dringenti trigintaquinq;. aſini, ſex millia ſeptingenti viginti.

**Hucuſque refertur quid in commentario ſcriptum fuerit: exin Ne-
hemiæ hiſtoria texitur.**

Nonnulli autem de principibus familiarū dederunt in opus.
Atherſatha dedit in theſaurum auri drachmas mille, phialas
quinquaginta, tunicas ſacerdotales quinquagintatriginta. Et
de principibus familiarum dederūt in theſaurum operis auri
drachmas viginti millia, & argenti mnas duo millia ducentas.
Et quod dedit reliquus populus, auri drachmas viginti mil-
lia, & argenti mnas duo millia, & tunicas ſacerdotales ſexa-
gintaſeptem. Habitauerunt autem ſacerdotes, & Leuitæ, &
ianitores, & cantores, & reliquum vulgus, & Nathinæi, &
omnis Iſrael in ciuitatibus ſuis.

[redacted]. CAP. VIII.

A ET venerat menſis ſeptimus: filij autē Iſrael erant
in ciuitatibus ſuis. Congregatusq; eſt omnis po-
pulus quaſi vir vnus ad platéam quæ eſt ante por
tam aquarum: & dixerūt Eſdræ ſcribę vt afferret
librum legis Moyſi, quam præceperat Dominus Iſraeli. At-
tulit ergo Eſdras ſacerdos legē coram multitudine virorum
& mulierum, cunctisq; qui poterant intelligere, in die prima
menſis ſeptimi. Et legit in eo apertè in platéa quæ erat ante
portam aquarum, de mane vſq; ad mediam diem in cōſpectu
virorum, & mulierum, & ſapientium: & aures omnis populi
erant erectæ ad librū. Stetit autē Eſdras ſcriba ſuper gradum
ligneum, quem fecerat ad loquendum: & ſteterūt iuxta eum
Mathathias, & Semeia, & Ania, & Vria, & Helcia, & Maa-
ſia, ad dexterā eius: & ad ſiniſtram, Phadaia, Miſael, & Mel-
B chia, & Haſum, & Hasbadána, Zacharia, & Moſollā. Et ape-
ruit Eſdras librū corā omni populo: ſuper vniuerſum quippe
populū eminebat. Et cum aperuiſſet eum, ſtetit omnis popu
lus. Et benedixit Eſdras Domino Deo magno: & reſpondit
omnis populus, Amen, amen: eleuās manus ſuas. & incurua-
ti ſunt, & adorauerunt Deum proni in terram. Porrò Ioſûe,
& Bani & Serebia, Iamin, Accub, Sebthai, Odia, Maaſia. Ce-
lita, Azarias, Iozabed, Hanan, Phalaia, Leuitæ, ſilentium fa-
ciebant in populo ad audiendam legem: populus autem ſta-
bat in gradu ſuo. Et legerunt in libro legis Dei diſtinctè, &
appoſitè ad intelligendū: & intellexerunt cum legeretur. Di-
xit autem Nehemias (ipſe eſt Atherſatha) & Eſdras ſacerdos
&, ſcriba, & Leuitæ interpretantes vniuerſo populo, Dies
ſanctificatus eſt Domino Deo veſtro, nolite lugere, & nolite [redacted]
C flere. Flebat enim omnis populus, cū audiret verba legis. Et
dixit eis, Ite, comedite pinguia, & bibite mulſum, & mittite
partes his qui non præparauerunt ſibi, quia ſanctus dies Do-
mini eſt, & nolite cōtriſtari. gaudiū etenim Domini eſt, for-
titudo veſtra. Leuitæ autem ſilentium faciebant in omni po-
pulo, dicentes, Tacete: quia dies ſanctus eſt, & nolite dolere.
Abijt itaq; omnis populus, vt comederet, & biberet, & mit-
teret partes, & faceret lætitiam magnam: quia intellexerant
verba quæ docuerat eos. Et in die ſecundo congregati ſunt
principes familiarum vniuerſi populi, ſacerdotes & Leuitæ
ad Eſdram ſcribam, vt interpretaretur eis verba legis. Et in-
uenerunt ſcriptum in lege, præcepiſſe Dominum in manu
Moyſi, vt habitent filij Iſrael in tabernaculis, in die ſolenni,
menſe ſeptimo: & vt prædicent, & diuulgent vocem in vni-
D uerſis vrbibus ſuis, & in Ieruſalem, dicentes, Egredimini in
montem, & afferte frondes oliuæ, & frondes ligni pulcherri-
mi, frondes myrti, & ramos palmarum, & frondes ligni ne-
moroſi, vt fiant tabernacula, ſicut ſcriptum eſt. Et egreſſus
eſt populus, & attulerunt. Feceruntq; ſibi tabernacula vnuſ-
quiſq; in domate ſuo, & in atrijs ſuis, & in atrijs domus Dei,
& in platéa portæ aquarum, & in platéa portæ Ephráim.

Fecit

Fecit ergo vniuerſa eccleſia eorum qui redierant de captiui-
tate, tabernacula, & habitauerunt in tabernaculis: non enim
fecerant à diebus Ioſûe filij Nun taliter filij Iſrael vſque ad
diem illum. Et fuit lætitia magna nimis. Legit autem in li-
bro legis Dei per dies ſingulos, à die primo vſque ad diem
nouiſsimum, & fecerunt ſolennitatem ſeptem diebus, & in
die octauo collectam iuxta ritum.

[redacted]

CAPVT IX.

A I N die autẽ viceſimoquarto menſis huius conue-
2.Eſdr.9.c nerũt filij Iſrael in ieiunio, & in ſaccis, & humus
ſuper eos. Et ſeparatũ eſt ſemen filiorũ Iſrael ab
omni filio alienigena: & ſteterunt, & confiteban-
tur peccata ſua, & iniquitates patrum ſuorũ. Et conſurrexe-
runt ad ſtandũ: & legerũt in volumine legis domini Dei ſui,
quater in die, & quater confitebãtur, & adorabant Dominũ
Deum ſuũ. Surrexerũt autẽ ſuper gradũ Leuitarũ Ioſûe, &
Bani, & Cedmiel, Sabania, Bonni, Sarebias, Bani, & Chana-
ni: & clamauerunt voce magna ad Dominũ Deum ſuum. Et
dixerunt Leuitæ Ioſûe, & Cedmiel, Bonni, Haſebnia, Sere-
bia, Odaia, Sebnia, Phathahaia: Surgite, benedicite Domino
Deo veſtro ab æterno vſq; in æternũ: & benedicant nomini
gloriæ tuæ excelſo in omni benedictione & laude. Tu ipſe
Domine ſolus, tu feciſti cœlũ, & cœlum cœlorũ, & omnem
exercitũ eorum: terram, & vniuerſa quæ in ea ſunt: maria, &
B omnia quæ in eis ſunt: & tu viuificas omnia hæc, & exerci-
tus cœli te adorat. Tu ipſe Domine Deus, qui elegiſti Abrã,
& eduxiſti eum de igne Chaldæorũ: & poſuiſti nomen eius
Abraham. Et inueniſti cor eius fidele coram te: & percuſsiſti
cum eo fœdus, vt dares ei terrã Chananæi, Hethæi, & Amor
rhæi, & Pherezæi, & Iebuſæi, & Gerſæi, vt dares ſemini
eius: & impleſti verba tua, quoniam iuſtus es. Et vidiſti affli-
ctionem patrũ noſtrorũ in Aegypto: clamoremq; eorũ au-
diſti ſuper Mare rubrũ. Et dediſti ſigna atq; portenta in Pha
raone, & in vniuerſis ſeruis eius, & in omni populo terræ il-
lius: cognouiſti enim quia ſuperbè egerant cõtra eos: & feci-
ſti tibi nomen, ſicut & in hac die. Et mare diuiſiſti ante eos,
& tranſierũt per mediũ maris in ſicco: perſecutores autẽ eo-
rum proieciſti in profundum, quaſi lapidẽ in aquas validas.
Et in colũna nubis ductor eorum fuiſti per diem: & in colũ-
C na ignis per noctem: vt appareret eis via per quam ingredie-
bantur. Ad montẽ quoq; Sinai deſcendiſti, & locutus es cum
eis de cœlo: & dediſti eis iudicia recta, & legem veritatis, ce-
remonias, & præcepta bona. Et ſabbathũ ſanctificatũ tuum
oſtendiſti eis, & mãdata, & ceremonias, & legem præcepiſti
eis in manu Moyſi ſerui tui. Panẽ quoq; de cœlo dediſti eis
in fame eorũ, & aquã de petra eduxiſti eis ſitientibus: & dixi
ſti eis vt ingrederẽtur & poſsiderent terrã ſuper quam leua-
ſti manum tuam, vt traderes eis. Ipſi verò, & patres noſtri ſu-
perbè egerunt, & indurauerunt ceruices ſuas, & non audie-
runt mandata tua. Et noluerunt audire: & non ſunt recordati
mirabiliũ tuorum, quæ feceras eis. Et indurauerunt ceruices
ſuas, & dederũt caput vt conuerterentur ad ſeruitutem ſuam
quaſi per contentionem. Tu autẽ Deus propitius, clemens,
& miſericors, longanimis, & multæ miſerationis non dereli-
quiſti eos, & quidem cum feciſſent ſibi vitulum cõflatilem,
& dixiſſent, Iſte eſt Deus tuus, qui eduxit te de Aegypto: Fe
ceruntq; blaſphemias magnas, Tu autẽ in miſericordijs tuis
multis non dimiſiſti eos in deſerto: colũna nubis non receſsit
D ab eis per diem, vt duceret eos in viam: & columna ignis per
noctem, vt oſtenderet eis iter per quod ingrederẽtur. Et ſpi-
ritum tuum bonum dediſti qui doceret eos, & manna tuum
non prohibuiſti ab ore eorũ, & aquã dediſti eis in ſiti. Qua-
draginta annis pauiſti eos in deſerto, nihilq; eis defuit: veſti-
menta eorũ non inueterauerunt, & pedes eorũ nõ ſunt attri-
ti. Et dediſti eis regna & populos, & partitus es eis ſortes: &
poſſederũt terram Seon, & terram regis Heſebon, & terram
Og regis Baſan. Et multiplicaſti filios eorũ ſicut ſtellas cœli,
& adduxiſti eos ad terram de qua dixeras patribus eorum vt
ingrederentur & poſsiderent. Et venerunt filij, & poſſederũt
terrã, & humiliaſti coram eis habitatores terræ Chananæos,
& dediſti eos in manu eorum, & reges eorũ, & populos ter-
E ræ, vt facerẽt eis ſicut placebat illis. Ceperunt itaq; vrbes mu-
nitas & humum pinguem, & poſſederũt domos plenas cun-
ctis bonis: ciſternas ab eis fabricatas, vineas, & olìueta, & li-
gna pomifera multa: & comederũt, & ſaturati ſunt, & impin
guati ſunt, & abundauerunt delicijs in bonitate tua magna.
Prouocauerunt autem te ad iracundiã, & receſſerunt à te, &
proiecerũt legem tuã poſt terga ſua: & prophetas tuos occi-
derunt, qui cõteſtabantur eos vt reuerterẽtur ad te: fecerũtq;
blaſphemias grandes. Et dediſti eos in manum hoſtium ſuo-
rum, & afflixerunt eos. Et in tempore tribulationis ſuæ cla-
mauerunt ad te, & tu de cœlo audiſti, & ſecundũ miſeratio-
nes tuas multas dediſti eis ſaluatores qui ſaluarent eos de ma-
nu hoſtium ſuorum. Cumq; requieuiſſent, reuerſi ſunt, vt fa-
cerent malum in conſpectu tuo: & dereliquiſti eos in manu
inimicorum ſuorum, & poſſederunt eos. Conuerſiq; ſunt, &
F clamauerũt ad te: tu autem de cœlo exaudiſti, & liberaſti eos
in miſericordijs tuis multis tẽporibus. Et conteſtatus es eos
vt reuerterentur ad legem tuam. Ipſi verò ſuperbè egerunt,
& non audierunt mandata tua, & in iudicijs tuis peccauerũt,
quæ faciet homo, & viuet in eis: & dederunt humerum rece-
dentem, & ceruicem ſuam indurauerunt, nec audierunt. Et
protraxiſti ſuper eos annos multos, & conteſtatus es eos in
ſpiritu tuo per manum prophetarum tuorum: & non audie-
runt: & tradidiſti eos in manum populorũ terrarum. In mi-
ſericordijs autem tuis plurimis non feciſti eos in conſum-
ptionem, nec dereliquiſti eos: quoniã Deus miſerationum,
& clemens es tu. Nunc itaq; Deus noſter magne, fortis &
terribilis, cuſtodiens pactum & miſericordiam, ne auertas à
G facie tua omnem laborem qui inuenit nos, reges noſtros, &
principes noſtros, & ſacerdotes noſtros, & prophetas no-
ſtros, & patres noſtros, & omnem populum tuum à diebus
regis Aſſur, vſque in diem hanc. Et tu iuſtus es in omnibus
quæ venerunt ſuper nos: quia veritatem feciſti nobis, nos
autem impiè egimus. Reges noſtri, principes noſtri, ſacerdo-
tes noſtri, & patres noſtri non fecerunt legem tuam, & non
attenderunt mandata tua, & teſtimonia tua quæ teſtificatus
es in eis. Et ipſi in regnis ſuis bonis, & in bonitate tua multa
quam dederas eis, & in terra latiſsima & pingui quam tradi-
deras in conſpectu eorum, non ſeruierunt tibi, nec reuerſi
ſunt à ſtudijs ſuis peſsimis. Ecce noſipſi hodie ſerui ſumus:
& terra quam dediſti patribus noſtris vt comederent panem
eius, & quæ bona ſunt eius, & noſipſi ſerui ſumus in ea. Et
fruges eius multiplicantur regibus quos poſuiſti ſuper nos
propter peccata noſtra, & corporibus noſtris dominãtur, &
iumentis noſtris ſecundum voluntatẽ ſuam, & in tribulatio-
ne magna ſumus. Super omnibus ergo his noſipſi percuti-
mus fœdus, & ſcribimus, & ſignant principes noſtri, Leuitæ
noſtri, & ſacerdotes noſtri.

[redacted]

CAPVT X.

A S Ignatores autẽ fuerunt, Nehemias, Athersata fi- [redacted]
lius Hachelai, & Sedecias, Saraias, Azarias, Iere-
mias, Pheshur, Amarias, Melchias, Hattus, Sebe
nia, Melluch, Harẽ, Metimuth, Obdias, Daniel,
Genthon, Baruch, Moſollã, Abia, Miamin, Maazia, Belgai,
Semeia: hi ſacerdotes. Porrò Leuitæ, Ioſûe filius Azaniæ,
Benni de filijs Henadad, Cedmiel: & fratres eorum, Sebenia,
Odaia, Celita, Phalaia, Hanan, Micha, Rohob, Haſebia,

Zachur, Serebia, Sabania, Odaia, Bani, Baninu. Capita popu
li, Pharot, Phahathmoab, Aelam, Zethu, Bani, Bonni, Az-
gad, Bebai, Adonia, Begoai, Adin, Ater, Hezecia, Azur, O-
daia, Haſum, Beſai, Hareph, Anathoth, Nebái, Megphias,
Moſollam, Hazir, Meſizabel, Sadoc, Ieddua, Pheltia, Ha-
nan, Anaia, Oſee, Hanania, Haſub, Alohes, Phalea, Sobec,
Rehum, Maaſia, Echaia, Hanan, Anan, Melluch, Harã, Baa-
B na: & reliqui de populo ſacerdotes, Leuitæ, ianitores, & can-
tores, Nathinæi, & omnes qui ſe ſeparauerũt de populis ter-
rarum ad legem Dei, vxores eorũ, filij eorum, & filiæ eorũ,
omnes qui poterãt ſapere ſpondentes pro fratribus ſuis, opti
mates eorũ, & qui veniebãt ad pollicendum & iurandum vt
ambularent in lege Dei, quam dederat in manu Moyſi serui
ſui, vt facerẽt & cuſtodirent vniuerſa mandata Domini Dei
noſtri, & iudicia eius & ceremonias eius, & vt non daremus
filias noſtras populo terræ, & filias eorum non acciperemus
filijs noſtris. Populi quoq; terræ, qui important venalia, &
omnia ad vſum per diem ſabbathi vt vendant, nõ accipiemus
ab eis in ſabbatho & in die ſanctificato. Et dimittemus annũ
C ſeptimum, & exactionem vniuerſæ manus. Et ſtatuemus ſu-
per nos præcepta, vt demus tertiam partem ſicli per annum
ad opus domus Dei noſtri, ad panes propoſitionis, & ad ſa-
crificium ſempiternum, & in holocauſtum ſempiternum in
ſabbathis, in calendis, in ſolennitatibus, & in ſanctificatis, &
pro peccato: vt exoretur pro Iſrael, & in omnem vſum do-
mus Dei noſtri. Sortes ergo miſimus ſuper oblationẽ ligno-
rum inter ſacerdotes, Leuitas, & populũ, vt inferrentur in do
mum Dei noſtri per domos patrum noſtrorum, per tempo-
ra, à temporibus anni vſq; ad annum: vt arderent ſuper altare
domini Dei noſtri, ſicut ſcriptũ eſt in lege Moyſi, & vt affer
remus primogenita terræ noſtræ, & primitiua vniuerſi fru-
ctus omnis ligni ab anno in annum, in domo Domini, & pri
mitiua filiorum noſtrorum, & pecorum noſtrorũ ſicut ſcri-
D ptum eſt in lege, & primitiua boum noſtrorũ, & ouium no-
ſtrarum, vt offerrentur in domo Dei noſtri ſacerdotibus qui
miniſtrant in domo Dei noſtri. Et primitias ciborũ noſtro-
rum, & libaminum noſtrorum, & poma omnis ligni, vinde-
miæ quoq;, & olei afferemus ſacerdotibus ad gazophylaciũ
Dei noſtri, & decimã partem terræ noſtræ Leuitis. Ipſi Le-
uitæ decimas accipient ex omnibus ciuitatibus operum no-
ſtrorũ. Erit autem ſacerdos filius Aaron cum Leuitis in de-
cimis Leuitarum, & Leuitæ offerent decimam partem deci-
mæ ſuæ in domo Dei noſtri, ad gazophylaciũ in domo the-
ſauri. Ad gazophylacium enim deportabunt filij Iſrael, & fi-
lij Leui primitias frumenti, vini, & olei: & ibi erunt vaſa ſan-
ctificata, & ſacerdotes, & cantores, & ianitores, & miniſtri, &
non dimittemus domum Dei noſtri.

[redacted]

CAPVT XI.

A HAbitauerunt autẽ principes populi in Ieruſalẽ:
relliqua verò plebs miſit ſortem, vt tolleret vnam
partẽ de decem, qui habitaturi eſſent in Ieruſalẽ
ciuitate ſancta, nouem verò partes in ciuitatibus.
Benedixit autem populus omnibus viris qui ſe ſponte obtu
lerant vt habitarẽt in Ieruſalem. Hi ſunt itaq; principes pro-
uinciæ qui habitauerunt in Ieruſalem, & in ciuitatibus Iuda.
Habitauit autẽ vnuſquiſq; in poſſeſſione ſua, in vrbibus ſuis
Iſrael, ſacerdotes, Leuitæ, Nathinæi, & filij ſeruorũ Salomo-
nis. Et in Ieruſalẽ habitauerũt de filijs Iuda, & de filijs Benia
min: de filijs Iuda, Athaias filius Aziam, filij Zachariæ, filij
Amariæ, filij Saphatiæ, filij Malaleel. de filijs Phares, Maaſia
B filius Baruch, filius Cholhoza, filius Hazia, filius Adaia, fi-
lius Ioiarib, filius Zachariæ, filius Silonites. omnes hi, filij
Phares, qui habitauerũt in Ieruſalẽ, quadringenti ſexaginta-
octo viri fortes. Hi ſunt autẽ filij Beniamin: Sellu filius Mo-
ſollam, filius Ioed, filius Phadaia, filius Colaia, filius Maſia,
filius Etheel, filius Iſaias, & poſt eum Gebbai, Sellái: nongen
ti vigintiocto, & Ioel filius Zechri præpoſitus eorum, & Iu-
das filius Senua ſuper ciuitatẽ ſecundus. Et de ſacerdotibus,
Idaia filius Ioartis, Iachim, Saraia filius Helciæ, filius Moſol-
lam, filius Sadoc, filius Meraioth, filius Achitob princeps do-
mus Dei, & fratres eorum facientes opera templi: octingenti
vigintiduo. Et Adaia filius Ierohã, filius Phelelia, filius Am-
ſi, filius Zachariæ, filius Pheshur, filius Melchiæ, & fratres
eius principes patrum: ducenti quadragintaduo. Et Amaſſai
filius Azreel, filius Ahazi, filius Moſollamoth, filius Em-
mer, & fratres eorum potentes nimis: centum vigintiocto, &
C præpoſitus eorum Zabdiel filius potentium. Et de Leuitis
Semeia filius Haſub, filius Azaricam, filius Haſabia, filius Bo
ni, & Sabathái, & Iozabed, ſuper omnia opera quæ erant fo-
rinſecus in domo Dei à principibus Leuitarũ. Et Mathania
filius Micha, filius Zebedei, filius Aſaph princeps ad laudan
dum, & ad confitendũ in oratione, & Becbecia ſecundus de
fratribus eius, & Abda filius Sammúa, filius Galal, filius Idi-
thun, omnes Leuitæ in ciuitate ſancta, ducẽti octogintaqua-
tuor. Et ianitores, Accub, Telmon, & fratres eorũ, qui cuſto-
diebant oſtia: centũ ſeptuagintaduo. Et reliqui ex Iſrael ſacer
dotes & Leuitæ in vniuerſis ciuitatibus Iuda, vnuſquiſq; in
poſſeſſione ſua. Et Nathinæi qui habitabant in Ophel, & Sia
ha, & Gaſpha de Nathinæis. Et epiſcopus Leuitarũ in Ieru-
D ſalem, Azzi filius Bani, filius Haſabiæ, filius Mathaniæ, filius
Michæ. De filijs Aſaph, cantores in miniſterio domus Dei.
Præceptum quippe regis ſuper eos erat, & ordo in cantori-
bus per dies ſingulos, & Phathahia filius Meſezebel de filijs
Zara filij Iuda in manu regis, iuxta omne verbum populi, &
in domibus per omnes regiones eorũ. De filijs Iuda habita-
uerunt in Cariatharbe & in filiabus eius, & in Dibon & in fi-
liabus eius, & in Cabſeel, & in viculis eius, & in Ieſue, & in
Molada, & in Bethphalet, & in Haſerſual, & in Berſabee, &
in filiabus eius, & in Siceleg, & in Mochona. & in filiabus
eius, & in Remmõ, & in Saraa, & in Ierimuth, Zanóa, Odol
lam, & in villis earũ, Lachis & in regionibus eius, Azeca &
in filiabus eius. Et manſerunt in Berſabee vſq; ad vallem En-
nom. Filij autem Beniamin, à Geba. Mechmas, & Hai, & Be
thel, & filiabus eius: Anathoth, Nob, Anania, Aſor, Rama,
Gethaim, Hadid, Seboim, & Neballat, Lod, & Ono valle
artificum, & de Leuitis portiones Iudæ & Beniamin.

[redacted]

CAPVT XII.

A HI ſunt autem ſacerdotes & Leuitæ qui aſcende-
runt cum Zorobabel filio Salathiel, & Ioſûe: Sa-
raia, Ieremias, Eſdras, Amaria, Melluch, Hattus,
Sebenias, Rehum, Merimuth, Addo, Genthon,
Abia, Miamin, Madia, Belga, Semeia, & Ioiarib, Idaia, Sel-
lum, Amoc, Helcias, Idaia. Iſti principes ſacerdotum, & fra-
tres eorum in diebus Ioſûe. Porrò Leuitæ, Ieſua, Bennui,
Cedmiel, Sarebia, Iuda, Mathanias, ſuper hymnos ipſe, &
fratres eius: & Becbecia atq; Hanni, & fratres eorum vnuſ-
quiſque in officio ſuo. Ioſûe autem genuit Ioacim, & Ioa-
cim genuit Eliaſib, & Eliaſib genuit Ioiada, & Ioiada genuit
Ionathan, & Ionathan genuit Ieddoa. In diebus autem Ioa-
cim erant ſacerdotes, & principes familiarum: Saraiæ, Ma-
raia: Ieremiæ, Hanania: Eſdræ, Moſollam: Amariæ, Ioha-
nan: Melicho, Ionathan: Sebeneiæ, Ioſeph: Harã, Edna: Ma-
raioth, Helci: Adaiæ, Zacharia: Genthon, Moſollam: Abiæ,
Zechri: Miamin & Moadiæ, Phelti: Belgæ, Sãmúa: Semaiæ,
Ionathan: Ioiarib, Mathanai: Iodaiæ, Azzi: Sellai, Celai: A-
moc, Heber: Helcię, Haſebia: Idaię, Nathanael, Leuitę in die
B bus Eliaſib, & Ioiada, & Iohanan, & Ieddoa ſcripti principes
familiarũ, & ſacerdotes in regno Darij Perſæ. Filij Leui prin
cipes familiarũ, ſcripti in libro verborũ dierũ, & vſq; ad dies
Ionathã filij Eliaſib. Et principes Leuitarum, Haſebia, Sere-
bia, &

bia,& Ieſue filius Cedmiel:& fratres eorum per vices ſuas,vt
laudarent,& cõfiterentur iuxta præceptũ Dauid viri Dei,&
obſeruarent æquè per ordinem.Mathania,& Becbecia,Obe
dia,Moſollam, Telmon,Accuh cuſtodes portarum,& veſti
bulorũ ante portas.Hi in diebus Ioacim filij Ioſue,filij Ioſe.
dec, & in diebus Nehemiæ ducis, & Eſdræ ſacerdotis ſcri.
bæq;.In dedicatione autem muri Ieruſalem requiſierunt Le
uitas de omnibus locis ſuis,vt adducerẽt eos in Ieruſalem,&
facerẽt dedicationem,& lætitiam in actione gratiarũ,& can.
tico,& in cymbalis,pſalterijs,& citharis. Cõgregati ſunt au.
tem filij cantorũ, de cãpeſtribus circa Ieruſalem, & de villis
Netuphati, & de domo Galgal, & de regionibus Geba,&
Azmaueth: quoniã villas ædificauerunt ſibi cantores in cir.
cuitu Ieruſalem. Et mundati ſunt ſacerdotes, & Leuitæ,&
mundauerunt populum,& portas, & murũ. Aſcendere au.
tem feci principes Iuda ſuper murũ, & ſtatui duos magnos
C choros laudantium.Et ierunt ad dexteram ſuper murum ad
portam ſterquilinij. Et iuit poſt eos Oſaias , & media pars
principum Iudæ,& Azarias,Eſdras,& Moſollam, Iuda, &
Beniamin,& Semeia,& Ieremias. Et de filijs ſacerdotum in
tubis Zacharias filius Ionathan,filius Semeiæ, filius Matha.
niæ,filius Michaiæ,filius Zechur,filius Aſaph,& fratres eius
Semeia & Azareel.Malalai,Galalai,Maai,Nathanael,& Iu.
da,& Hanani,in vaſis cantici Dauid viri Dei, & Eſdras ſcri.
ba ante eos in porta fontis.Et contra eos aſcenderunt in gra.
dibus ciuitatis Dauid in aſcenſu muri ſuper domum Dauid,
& vſq; ad portam aquarum ad orientem. Et chorus ſecun.
dus gratias referentium ibat ex aduerſo,& ego poſt eum, &
media pars populi ſuper murum,& ſuper turrim furnorum,
& vſque ad murum latiſsimum, & ſuper portam Ephráim,
& ſuper portam antiquam,& ſuper portam piſcium,& tur.
rim Hananeel,& turrim Emath,& vſq; ad portam gregis:&
D ſteterunt in porta cuſtodiæ.ſteteruntq; duo chori laudantiũ
in domo Dei,& ego,& dimidia pars magiſtratuum mecum.
Et ſacerdotes Eliacim,Maaſia, Miamin, Michéa, Elioenai,
Zacharia,Hanania in tubis,& Maaſia,& Semeia,& Eleazar,
& Azzi,& Iohanan,& Melchia,& Aelam,& Ezer. Et clarè
cecinerunt cantores,& Iezraia præpoſitus:& immolauerunt
in die illa victimas magnas,& lætati ſunt: Deus enim lætifi.
cauerat eos lætitia magna.Sed & vxores eorum & liberi ga.
uiſi ſunt,& audita eſt lætitia Ieruſalem procul. Recenſuerũt
[redacted] quoq; in die illa viros ſuper gazophylacia theſauri ad libami
na,& ad primitias,& ad decimas,vt introferrent per eos prin
cipes ciuitatis in decôre gratiarũ actiones,ſacerdotes & Le.
uitas : quia lætificatus eſt Iuda in ſacerdotibus , & Leuitis
aſtantibus. Et cuſtodierunt obſeruationem Dei ſui,& obſer.
uationem expiationis,& cantores,& ianitores iuxta præce.
ptum Dauid,& Salomonis filij eius:quia in diebus Dauid &
Aſaph ab exordio erant principes conſtituti cantorũ in car.
mine laudantium,& confitentium Deo. Et omnis Iſrael in
diebus Zorobabel,& in diebus Nehemiæ dabant partes can.
toribus,& ianitoribus per dies ſingulos,& ſanctificabãt Le.
uitas,& Leuitæ ſanctificabant filios Aaron.

[redacted]

CAPVT XIII.

A In die autem illo lectum eſt in volumine Moyſi
Deut.23.a audiente populo:& inuentũ eſt ſcriptum in eo,
quòd nõ debeant introire Ammonites & Moa.
bites in eccleſiam Dei,vſq; in æternum: eo quòd
non occurrerunt filijs Iſrael cum pane & aqua,& conduxe.
rint aduerſum eos Balaam ad maledicendum eis:& conuer.
tit Deus noſter maledictionem in benedictionem. Factum
eſt autem,cum audiſſent legem,ſeparauerunt omnem alieni.
genam ab Iſrael.Et ſuper hoc erat Eliaſib ſacerdos qui fue.
rat præpoſitus in gazophylacio domus Dei noſtri,& proxi.
mus Tobiæ. Fecit ergo ſibi gazophylacium grande,& ibi
erant ante eum reponentes munera,& thus,& vaſa,& deci.
mam frumenti,vini & olei, partes Leuitarum,& cantorum,
& ianitorũ,& primitias ſacerdotales. In omnibus autem his
non fui in Ieruſalem,quia anno triceſimoſecũdo Artaxerxis
regis Babylonis veni ad regem:& in fine dierũ rogaui regem.
Et veni in Ieruſalem,& intellexi malum quod fecerat Elia.
B ſib Tobiæ,vt faceret ei theſaurum in veſtibulis domus Dei.
Et malũ mihi viſum eſt valde. Et proieci vaſa domus Tobiæ
foras de gazophylacio. Præcepiq;,& emundauerunt gazo.
phylacium:& retuli ibi vaſa domus Dei,ſacrificium,& thus.
Et cognoui quòd partes Leuitarum non fuiſſent datæ:& fu.
giſſet vnuſquiſq; in regionem ſuam de Leuitis,& cãtoribus,
& de his qui miniſtrabant:& egi cauſam aduerſum magiſtra.
tus,& dixi,Quare dereliquimus domum Dei? Et congrega.
ui eos:& feci ſtare in ſtationibus ſuis. Et omnis Iuda appor.
tabat decimum frumenti,vini & olei in horrea. Et conſtitui.
mus ſuper horrea Selemiam ſacerdotem,& Sadoc ſcribã,&
Phadaiam de Leuitis,& iuxta eos Hanan filium Zachur,fi.
lium Mathaniæ:quoniã fideles comprobati ſunt,& ipſis cre.
ditæ ſunt partes fratrũ ſuorũ.Memento mei Deus meus pro
hoc,& ne deleas miſerationes meas quas feci in domo Dei [redacted]
mei,& in ceremonijs eius.In diebus illis vidi in Iuda calcãtes
torcularia in ſabbatho,portantes aceruos,& onerantes ſuper
aſinos vinum,& vuas,& ficus,& omne onus:& inferentes in
Ieruſalem die ſabbathi.Et cõteſtatus ſum vt in die qua ven.
dere liceret,venderent.Et Tyrij habitauerũt in ea,inferentes
C piſces,& omnia venalia:& vendebant in ſabbathis filijs Iuda
& Ieruſalem:& obiurgaui optimates Iuda,& dixi eis, Quæ
eſt hæc res mala quã vos facitis,& prophanatis diem ſabba.
thi?Nunquid nõ hæc fecerũt patres noſtri,& adduxit Deus
noſter ſuper nos omne malũ hoc,& ſuper ciuitatem hanc?Et
vos additis iracundiã ſuper Iſrael violando ſabbathũ.Factum
eſt autem,cum quieuiſſent portæ Ieruſalem in die ſabbathi,
dixi,& clauſerunt ianuas,& præcepi vt nõ aperirent eas vſq;
poſt ſabbathum:& de pueris meis conſtitui ſuper portas,vt
nullus inferret onus in die ſabbathi. Et manſerunt negotiato.
res,& vendẽtes vniuerſa venalia foris Ieruſalem ſemel & bis.
Et conteſtatus ſum eos,& dixi eis,Quare manetis ex aduer.
ſo muri?ſi ſecundò hoc feceritis,manum mittam in vos.Itaq;
ex tempore illo non venerunt in ſabbatho. Dixi quoq; Le.
uitis vt mundarentur,& venirent ad cuſtodiendas portas,&
ſanctificãdam diem ſabbathi:& pro hoc ergo memento mei
Deus meus,& parce mihi ſecundum multitudinem miſera.
tionum tuarũ.Sed & in diebus illis vidi Iudæos ducẽtes vxo.
res Azotidas,Ammonitidas,& Moabitidas. Et filij eorũ ex
D media parte loquebantur Azoticè,& neſciebãt loqui Iudai.
cè,& loquebantur iuxta linguam populi & populi. Et obiur
gaui eos,& maledixi. Et cecidi ex eis viros,& decaluaui eos,
& adiuraui in Deo vt nõ darent filias ſuas filijs eorum,& non
acciperent de filiabus eorum filijs ſuis,& ſibimetipſis, dicẽs,
Nunquid non in huiuſcemodi peccauit Salomon rex Iſrael? 3.Reg.b
& certe in gentibus multis non erat rex ſimilis ei:& dilectus
Deo ſuo erat,& poſuit eum Deus regem ſuper omnẽ Iſrael:
& ipſum ergo duxerunt ad peccatum mulieres alienigenæ. 3.Reg.11.a
Nunquid & nos inobedientes faciemus omne malũ grande
hoc,vt præuaricemur in Deo noſtro,& ducamus vxores pe.
regrinas?De filijs autem Ioiada filij Eliaſib ſacerdotis magni,
gener erat Sanaballat Horonites, quem fugaui à me. Recor.
dare Domine Deus meus aduerſum eos qui polluunt ſacer.
dotium,iuſq; ſacerdotale,& Leuiticum.Igitur mundaui eos
ab omnibus alienigenis:& conſtitui ordines ſacerdotum,&
Leuitarum,vnumquenq; in miniſterio ſuo:& in oblatione
lignorum in temporibus conſtitutis,& in primitijs:memen.
to mei Deus meus in bonum. Amen.

FINIS.

Liber Eſdræ Tertius, qui inter apocrypha ponitur.

[redacted]

CAPVT I.

A ET FECIT Ioſias paſcha in Ieroſolymis Domino, & immolauit phaſe
4.Reg.23 c quartadecima luna primi mẽſis, ſtatuẽs
2.Par.35 a ſacerdotes per vices dierum ſtolis amictos in tẽplo Domini; & dixit Leuitis
ſacris ſeruis Iſrael, vt ſanctificarent ſe
Domino in poſitione ſanctæ arcæ Domini, in domo quã ædificauit Salomon filius Dauid rex. Nõ
erit vobis tollere ſuper humeros eam. Et nunc deſeruite Domino veſtro, & curã agite gentis illius Iſrael, ex parte ſecundum pagos & tribus veſtras, ſecundũ ſcripturã Dauid regis
Iſrael, & ſecundũ magnificentiã Salomonis filij eius, omnes
in templo, & ſecundũ particulam principatus paternam veſtram eorum, qui ſtant in conſpectu fratrum filiorum Iſrael.
Immolate paſcha, & ſacrificia parate fratribus veſtris, & facite ſecundũ præceptum Domini, quod datum eſt Moyſi. Et
donauit Ioſias in plebem quæ inuenta eſt, ouium, agnorum,
& hœdorum & caprarum triginta millia, vitulos tria millia.
B hæc de regalibus data ſunt ſecundũ promiſsionem populo:
& ſacerdotibus in paſcha, oues numero duo millia, ac vituli
centũ. Et Iechonias, & Semeias, & Nathanael fratres, & Haſabias, & Oziel, & Coraba in Phaſe, oues quinq; millia, vitulos quingentos, Et hæc cum fierent eleganter, ſteterũt ſacerdotes, & Leuitæ, habẽtes azyma per tribus. Et ſecundũ partes principatus patrũ, in conſpectu populi offerebant Domino, ſecundum ea quæ in libro Moyſi ſcripta ſunt: & aſſauerunt phaſe igni, prout oportebat: & hoſtias coxerũt in emolis, & in ollis cum beneuolentia & attulerunt omnibus qui
erant ex plebe: & poſt hæc parauerunt ſibi, & ſacerdotibus.
Sacerdotes enim offerebant adipes, vſq; dum finita eſſet hora: & Leuitæ parauerunt ſibi, & fratribus ſuis filijs Aaron. Et
ſacri cantores filij Aſaph erant per ordinẽ ſecundum præceptum Dauid, & Aſaph, & Zacharias, & Ieddinus, qui erat à
rege. Et oſtiarij per ſingulas ianuas, ita vt non præuaricare-
C tur vnuſquiſq; ſuam. fratres enim illorum parauerunt illis. Et
conſummata ſunt quæ pertinebant ad ſacrificiũ Domini. In
illa die egerunt phaſe, & offerebant hoſtias ſuper Domini ſacrificium, ſecundum præceptum regis Ioſiæ. Et egerunt filij
Iſrael, qui inuenti ſunt in tempore illo, phaſe: & diem feſtum
azymorũ per dies ſeptem: & non eſt celebratũ phaſe tale in
Iſrael, à tẽporibus Samuel prophetæ: & omnes reges Iſrael
non celebrauerũt tale paſcha, quale egit Ioſias, & ſacerdotes,
& Leuitæ, & Iudæi, & omnis Iſrael, qui inuẽti ſunt in commoratione Ieroſolymis. Octauodecimo anno, regnãte Ioſia,
celebratũ eſt phaſe. Et directa ſunt opera Ioſiæ in conſpectu
Domini ſui in corde pleno metuentia: & quæ circa illũ quidem conſcripta ſunt in priſtinis tẽporibus de eis qui peccauerunt, quiq; irreligioſi fuerunt in Dominũ præ omni gẽte,
& qui non quæſierunt verba Domini ſuper Iſrael. Et poſt
omnem actum hũc Ioſiæ, aſcendit Pharao rex Aegypti, veniens in Charcamis ab itinere ſuper Euphráten, & exijt obuiam illi Ioſias. Et miſit rex Aegypti ad Ioſiam, dicẽs, Quid
mihi & tibi eſt rex Iudæ? Non ſum miſſus à Domino vt pu-
D gnem contra te: ſuper Euphráten enim bellũ meum eſt, feſtinans deſcende. Et nõ eſt reuerſus Ioſias ſuper currum: ſed
expugnare eum conabatur, non attendens verbũ prophetæ
ex ore Domini: ſed conſtituit ad eum bellum in campo Mageddo. Et deſcenderũt principes ad regem Ioſiam. Et dixit
rex pueris ſuis, Amouete me à prælio, infirmatus ſum enim
valde. Et ſtatim amouerũt eum pueri ipſius de acie. Et aſcendit ſuper currum ſecundariũ ſuũ: & perueniens Ieroſolymã,
vita functus eſt, & ſepultus eſt in paterno ſepulchro. Et in
tota Iudæa lugebant Ioſiam: & qui præſidebant, cum vxoribus lamentabant eum vſq; in hunc diem. Et datũ eſt hoc fieri
ſemper in omne genus Iſrael. Hæc autem præſcripta ſunt in
libro hiſtoriarũ regum Iudæ: & ſingula geſta actus Ioſiæ, &
eius gloria, & intellectus eius in lege Domini: quæq; geſta
E ſunt ab eo, & quæ nõ ſcripta ſunt in libro regũ Iſrael, & Iudæ. Et aſſumentes, qui erant ex gente Iechoniam filiũ Ioſiæ,
conſtituerũt regem pro Ioſia patre ſuo, cum eſſet annorum
trigintatrium. Et regnauit ſuper Iſrael menſibus tribus. Et
amouit eũ rex Aegypti, ne regnaret in Ieroſolymis: & mulctauit gentem argenti talenta centũ, & auri talentum vnum.
Et conſtituit rex Aegypti Ioacim fratrem ipſius, regẽ Iudæ
& Ieruſalem: & alligauit magiſtratus Ioacim, & Zaracelem
fratrem ſuum, & apprehendens reduxit in Aegyptum. Annorum erat Ioacim vigintiquinq;, cum regnare cœpiſſet in
terra Iuda & Ieruſalem: & fecit malũ in conſpectu Domini.
Poſt hunc autem aſcendit Nabuchodonoſor rex Babylonis,
& alligans eum in æreo vinculo, perduxit in Babyloniam: &
ſacra vaſa Domini accepit Nabuchodonoſor, & tulit, & conſecrauit in templo ſuo in Babylonia, Nam de immunditia illius, & irreligioſitate ſcriptum eſt in libro temporũ regum.
F Et regnauit Ioachin filius eius pro eo. Cum autem conſtitutus eſſet rex, erat annorum decem & octo. Regnauit autem
menſes tres, & dies decem in Ieruſalem, & fecit malum in
conſpectu Domini: & poſt annum mittens Nabuchodonoſor, tranſmigrauit eum in Babyloniam ſimul cum ſacris vaſis Domini. Et conſtituit Sedeciam regem Iuda, & Ieruſalem, cum eſſet annorum viginti vnius. Regnauit autem annis vndecim. Et fecit malum in conſpectu Domini, & non
eſt veritus à verbis quæ dicta ſunt ab Ieremia propheta ex Hiere. 38
ore Domini, & adiuratus à rege Nabuchodonoſor, periurãs
diſceſsit: & indurata ceruice ſua, & corde ſuo, tranſgreſſus
eſt legitima Domini Dei Iſrael. Et duces populi Domini
multa inique geſſerunt, & impiè egerunt ſuper omnes immunditias gentium: & polluerunt templum Domini, quod
ſanctum erat in Ieroſolymis. Et miſit Deus patrum ipſorum per angelum ſuum reuocare eos, propter quod parceret illis, & tabernaculo ſuo. Ipſi verò ſubſannabant in angelis ſuis: & qua die locutus eſt Dominus, erant illudentes
G prophetis eius. Qui vſque ad iracundiam concitatus eſt ſuper gentem ſuam, propter irreligioſitatem ſuam, & præcepit aſcendere reges Chaldæorum. Hi occiderunt iuuenes
eorum in gladio, in circuitu ſancti templi eorum, & non pepercerunt iuueni, & ſeni, & virgini, & adoleſcenti; ſed omnes traditi ſunt in manus ipſorum, & omnia ſacra vaſa
Domini,

Domini.& regales apothecas reſumentes tulerunt in Baby-
loniam,& incenderunt domũ Domini,& demolierunt mu-
ros Ieruſalem:& turres eius incenderunt igne,& conſumma
uerunt omnia honorifica eius, & ad nihilum redegerunt, &
reliquos à gladio duxerunt in Babylonem. Et erant ſerui il-
Hiere.25.c & 29.c lius vſque dum regnarent Perſæ in repletione verbi Domi-
ni in ore Ieremiæ,quouſque benigne ageret terra ſabbatha
ſua,omni tempore deſertionis ſuæ ſabbathizauit in applica-
tione annorum ſeptuagintaſeptem.

[redacted]

CAPVT II.

A 2.Par.36 d 1.Eſdr.1 a REgnante Cyro rege Perſarũ in conſummatione
verbi Domini in ore Ieremiæ, ſuſcitauit Domi-
nus ſpiritũ Cyri regis Perſarũ, & prædicauit in
toto regno ſuo ſimul per ſcripturã, dicens: Hæc
dicit Cyrus rex Perſarũ,Me conſtituit regem orbi terrarum
Dominus Iſrael, Dominus excelſus,& ſignificauit mihi ædi
ficare domũ ſibi in Ieruſalẽ,quæ eſt in Iudæa. Si quis eſt ex
genere veſtro,dominus ipſius aſcendat cum eo in Ieruſalẽ.
Quotquot ergo circa loca habitant,adiuuent eos qui ſunt in
loco ipſo,in auro,& argento,in dationibus cum equis & iu-
mentis,cumq; alijs quæ ſecundũ vota apponuntur in ædem
Domini quæ eſt in Ieruſalẽ. Et ſtantes principes tribuũ, pa-
gorũ,& Iudææ ex tribu Beniamin,& ſacerdotes,& Leuitæ,
quos excitauit Dominus aſcẽdere,& ædificare domum Do-
mini,quæ eſt in Ieruſalẽ,& qui erant in circuitu eorũ, adiu-
uerunt in omni auro & argẽto eius,& iumẽtis,& votis com-
B pluribus multi quorũ ſenſus excitatus eſt. Et Cyrus rex pro-
tulit vaſa ſacra Domini,quæ trãſtulit Nabuchodonoſor rex
Babylonis ex Ieruſalẽ,& conſecrauit ea idolo ſuo, & profe-
rens ea Cyrus rex Perſarũ, tradidit Mithridato, qui erat ſu-
per theſauros ipſius. Per hunc autem tradita ſunt Salmanaſa-
ro præſidi Iudææ. Horũ autẽ hic numerus: Libatoria argen-
tea duo millia quadringenta,athiſcæ argenteæ triginta: phia-
læ aureæ triginta,item argẽteæ,duo millia quadringentæ, &
alia vaſa mille.omnia autẽ vaſa aurea & argentea, quinq; mil-
lia octingenta ſexaginta. Et enumerata ſunt Salmanaſaro ſi-
mul cũ his qui ex captiuitate Babyloniæ venerãt in Ieroſo-
1. Eſdr.4 a lymã. In Artaxerxis autẽ regis Perſarũ tẽporibus ſcripſerũt
ei de his qui inhabitabant in Iudæa & Ieruſalẽ, Balſamus, &
Mithridatus, & Sabellius, & Rathimus, Balthemus, Same-
lius ſcriba,& reliqui inhabitãtes in Samaria, & cæteris locis,
C ſubiectã epiſtolã regi Artaxerxi. DOMINE, pueri tui Ra-
thimus ab accidentibus,& Sabellius ſcriba, & reliqui curiæ
tuæ iudices in Cœleſyria & Phœnice. Et nunc notum ſit do-
mino regi quoniã Iudæi qui aſcenderunt à vobis ad nos, ve-
nientes in Ieruſalẽ ciuitatem refugam & peſsimã, ædificant
forũ eius,& ſtatuunt muros,& templũ ſuſcitant. Quòd ſi
ciuitas iſta,& muri cõſummati fuerint, non tantũ tributa nõ
ſuſtinebunt pendere,ſed etiã regibus reſiſtent. Et quia id agi
tur circa templũ, rectè haberi arbitrati ſumus non deſpicere
hoc ipſum: ſed notũ facere domino regi, vt ſi videbitur, rex,
quæratur in libris patrũ tuorũ, & inuenies in admonitioni-
bus ſcripta de his,& ſcies quoniã ciuitas iſta fuit refuga,& re
ges & ciuitates cõcutiens,& Iudæi refugæ,& prælia cõmit-
tentes in ea ab æterno, ob quam cauſam ciuitas iſta deſerta
D eſt. Nunc ergo notũ facimus domine rex, quoniam ſi ciuitas
hæc ædificata fuerit, & huius muri erecti fuerint, deſcenſus
tibi non erit in Cœleſyriam & Phœnicem. Tunc ſcripſit rex
Rathimo, qui ſcribebat accidentia, & Balthemo, & Sabel-
lio ſcribæ, & cæteris conſtitutis, & habitantibus in Syria, &
Phœnice, ea quæ ſubiecta ſunt. LEGI epiſtolã quã miſi-
ſtis mihi. Præcepi ergo inquiri, & inuentũ eſt quoniã ciui-
tas illa eſt ab æuo regibus reſiſtẽs,& homines refugæ,& præ
lia in ea efficientes,& reges fortiſsimi erant in Ieruſalem do-
minantes,& tributa exigentes à Cœleſyria & Phœnice. Nũc
ergo præcepi prohibere homines illos ædificare ciuitatem,
& prohibere ne quid vltra hæc fiat: ſed nec procedant in plu-
rimum,ex quo ſunt malitiæ, ita vt regibus moleſtia impor-
tetur. Tunc recitatis his quæ à rege Artaxerxe ſcripta fue-
rant, Rathimus,& Sabellius ſcriba,& qui cum his conſtituti
erant iungentes feſtinanter venerunt in Ieruſalem cum equi-
tatu,& turba,& agmine: cœperuntq; ædificantes prohibere,
& vacabant ab ædificatione templi in Ieruſalem,vſq; ſecun-
do anno regni Darij regis Perſarum.

[redacted]

[redacted].

CAPVT III.

A REx Darius fecit cœnam magnã omnibus verna-
culis ſuis, & omnibus magiſtratibus Mediæ,&
Perſidis,& omnibus purpuratis, & prætoribus,
& conſulibus,& præfectis ſub illo ab Indis vſq;
Aethiopiam,centũ vigintiſeptẽ prouincijs. Et cum mandu-
caſſent & bibiſſent,& ſatiati reuerterentur, tunc Darius rex
aſcendit in cubiculo ſuo, & dormiuit, & expergefactus eſt.
Tunc illi tres iuuenes corporis cuſtodes, qui cuſtodiebant
B corpus regis,dixerũt alter alteri, Dicamus vnuſquiſq; noſtrũ
ſermonem qui præcellat,& cuiuſcunq; apparuerit ſermo ſa-
pientior alterius,dabit illi rex Darius dona magna, purpura
cooperiri,& in auro bibere,& ſuper aurũ dormire, & currũ
aureo freno,& cydarim byſsinã,& torquem circa collum: &
ſecundo loco ſedebit à Dario propter ſapientiã ſuam, & co-
gnatus Darij vocabitur. Tunc ſcribentes ſinguli ſuum verbũ
ſignauerunt,& poſuerunt ſubtus ceruical Darij regis, & di-
xerunt, Cumq; ſurrexerit rex, dabimus illi ſcripta noſtra: &
quodcunq; iudicauerit rex è tribus,& magiſtratus Perſidis,
C quoniã verbum eius ſapiẽtius eſt, ipſi dabitur victoria ſicut
ſcriptũ eſt. Vnus ſcripſit, Forte eſt vinũ, Alius ſcripſit, For-
tior eſt rex. Tertius ſcripſit, Fortiores ſunt mulieres, ſuper
omnia autẽ vincit veritas. Et cum ſurrexiſſet rex, acceperunt
ſcripta ſua,& dederũt illi,& legit. Et mittens vocauit omnes
magiſtratus Perſarũ,& Medos, & purpuratos,& prætores,
& præfectos: & ſederunt in cõcilio: & lecta ſunt ſcripta corã
ipſis. Et dixit, Vocate adoleſcentes,& ipſi indicabunt verba
ſua. Et vocati ſunt,& introierunt. Et dixit illis, Indicate no-
D bis de his quæ ſcripta ſunt. Et cœpit prior,qui dixerat de for
titudine vini,& dixit, Viri, quàm præualet vinũ omnibus ho-
minibus qui bibunt illud? Seducit mentẽ. Itemq; regis & or-
phani facit mentem vanam. Item ſerui ac liberi, pauperis ac
diuitis,& omnem mentem conuertit in ſecuritatẽ, & iucun-
ditatem, & non meminit omnem triſtitiam, & debitum,&
omnia præcordia facit honeſta,& non meminit regẽ,nec ma-
giſtratum,& omnia per talenta loqui facit. Et non meminne-
runt cum biberunt,amicitiam,nec fraternitatẽ: ſed non mul-
tum pòſt ſumunt gladios: & cum à vino merſerint, & ſurre-
xerint,non meminerunt quæ geſſerunt. O viri,num præcel-
lit vinum? quis ſic cogitat facere? Et tacuit hoc dicto.

[redacted].

CAPVT IIII.

A ET inchoauit ſequẽs dicere,qui dixit de fortitudi-
ne regis. O viri, num præcellũt homines,qui ter-
ram & mare obtinent, & omnia quæ in eis ſunt?
Rex autem ſuper omnia præcellit,& dominatur
eorũ: & omne quodcũq; dixerit illis,faciũt. Et ſi miſerit illos
ad bellatores,vadũt,& demoliũt montes,& muros,& turres.
Iugulãtur,& iugulant,& regis verbũ non prætereunt. nam ſi
vicerint,afferunt regi omnia quæcũq; prædati fuerint. Simi-
liter & alij omnes,& quotquot nõ militant,nec pugnant, ſed
colunt terrã: rurſum cũ ſeuerint metẽtes, afferũt tributa regi:
& ipſe vnus ſolus ſi dixerit, occidite, occidũt: dixerit, remitti-
te, remittũt: dixerit, percutite, percutiũt: dixerit, exterminate,
extermi-

exterminant:dixerit ædificate,ædificāt:dixerit excidite, ex-
cidunt:dixerit plantate,plantant: & omnis plebs, & virtutes
eum obaudiunt,& ſuper hoc ipſe recumbit, & bibit, & dor-
B mit.Hi autem cuſtodiunt in circuitu eum,& nō poſſunt ire
ſinguli,& facere opera ſua,ſed in dicto obaudiētes ſunt ei. Vi
ri,quomodo non præcellit rex,qui ſic diffamatur? Et tacuit.
Tertius qui dixerat de mulieribus & veritate,hic eſt Zoroba
bel,cœpit loqui. Viri,nō magnus rex,& multi homines,nec
vinum præcellit. Quis eſt ergo,qui dominatur eorū? Nonne
mulieres genuerūt regē,& omnem populū, qui dominatur
mari & terræ:& ex illis nati ſunt,& ipſæ educauerūt eos qui
plantauerūt vineas,ex quibus vinum fit? Et ipſæ faciunt ſto-
las omnium hominū,& ipſæ faciunt gloriam hominibus, &
non poſſunt homines ſeparari à mulieribus. Si congregaue-
rint aurum & argentū,& omnem rem ſpecioſam,& viderint
mulierē vnam bono habitu,& bona ſpecie,omnia hæc relin-
quentes in eam intendunt,& aperto ore conſpiciunt, & eam
alliciunt magis,quàm aurum & argentū,& omnem rem pre-
C tioſam. Homo patrē ſuum relinquit,qui enutrijt illū, & ſuā
regionem,& ad mulierem ſe coniungit. Et cum muliere re-
mittit animam:& neq; patrem meminit,neq; matrem neque
regionē. Et hinc oportet vos ſcire,quoniam mulieres domi-
nantur veſtri. Nonne doletis? Et accipit homo gladiū ſuum,
& vadit in viam facere furta,& homicidia,& mare nauigare,
& flumina,& leonem videt,& in tenebris ingreditur:& cum
furtū fecerit,& fraudes,& rapinas,amabili ſuæ affert. Et ite-
rum,diligit homo vxorem ſuam magis,quàm patrē aut ma-
trem. Et multi demētes facti ſunt propter vxores ſuas:& ſer-
ui facti ſunt propter illas,& multi perierunt & iugulati ſunt,
& peccauerunt propter mulieres. Et nunc credite mihi,quia
magnus eſt rex in poteſtate ſua:quoniā omnes regiones ve-
rentur tangere eum. Videbam tamen Apemen filiam Beza-
cis,mirifici concubinam regis ſedentē iuxta regem ad dexte-
ram,& auferentē diadema de capite eius, & imponentē ſibi,
& palmis cædebat regē de ſiniſtra manu. Et ſuper hæc aper-
D to ore intuebatur eam:& ſi arriſerit ei, ridet. nam ſi indigna-
ta ei fuerit,blanditur,donec reconcilietur in gratiam. O viri,
cur nō ſunt fortiores mulieres? Magna eſt terra, & excelſum
eſt cœlum:quis iſta agit? Et tunc rex,& purpurati intueban-
tur in alterutrum. Et inchoauit loqui de veritate. O viri,nón-
ne fortes ſunt mulieres? Magna eſt terra,& excelſum eſt cœ-
lum: & velox curſus ſolis conuertit in gyro cœlū in locum
ſuum in vna die. Nónne magnificus eſt,qui hæc facit? Et ve-
ritas magna,& fortior præ omnibus. Omnis terra veritatem
inuocat,cœlum etiā ipſam benedicit,& omnia opera mouē-
tur & tremunt eam,& non eſt cum ea quicquam iniquū. Vi-
num iniquū,iniquus rex, iniquæ mulieres, iniqui omnes fi-
lij hominū,& iniqua illorum omnia opera,& non eſt in ipſis
E veritas,& in ſua iniquitate peribūt:& veritas manet, & inua-
leſcit in æternū,& viuit,& obtinet in ſecula ſeculorū. Nec eſt
apud eam accipere perſonas,neq; differentias: ſed quæ iuſta
ſunt facit omnibus,iniuſtis ac malignis,& omnes benignan-
tur in operibus eius. Et non eſt in iudicio eius iniquum, ſed
fortitudo,& regnū,& poteſtas,& maieſtas omniū æuorum.
Benedictus Deus veritatis. Et deſijt loquēdo, Et omnes po-
puli clamauerūt,& dixerūt, Magna eſt Veritas,& præualet.
Tunc rex ait illi, Pete,ſi quid vis amplius,quàm quæ ſcripta
ſunt,& dabo tibi,ſecundū quod inuentus es ſapiētior proxi-
mis,& proximus mihi ſedebis,& cognatus meus vocaberis.
Tunc ait regi, Memor eſto voti tui, quod vouiſti, ædificare
Ieruſalē,in die qua regnū accepiſti: & omnia vaſa quæ acce-
pta ſunt ex Ieruſalē,remittere,quæ ſeparauit Cyrus,quando
mactauit Babyloniā,& voluit remittere ea ibi. Et tu vouiſti
ædificare templū,quod incenderūt Idumæi, quando exter-
minata eſt Iudæa à Chaldæis. Et nunc hoc eſt quod poſtulo
domine,& quod peto,hoc eſt maieſtas quod à te poſtulo,vt
F facias votū quod vouiſti regi cœli ex ore tuo. Tunc ſurgens
Darius rex,oſculatus eſt illum:& ſcripſit epiſtolā ad omnes
diſpēſatores,& præfectos,& purpuratos,vt deducerēt eū,&
eos qui cū illo erant,omnes aſcendentes ædificare Ieruſalem.
Et omnibus præfectis qui erāt in Syria,& Phœnice,& Liba
no ſcripſit epiſtolas,vt traherēt ligna cedrina à Libano in Ie-
ruſalem,vt ædificarent cū eis ciuitatē. Et ſcripſit omnibus Iu-
dæis qui aſcendebāt à regno in Iudæā pro libertate, omnem
potentē,& magiſtratum,& præfectū non ſuperuenire ad ia-
nuas ipſorū,& omnem regionē quā obtinuerant immunem
eſſe eis,& Idumæi relinquant caſtella quæ obtinēt Iudæorū,
& in ſtructurā templi dare per ſingulos annos talēta viginti,
vſq; dum peræđificaretur: & ſuper ſacrariū holocauſtomata
vſtulare quotidie,ſicut habent præceptū, alia talenta decem
offerre per ſingulos annos, & omnibus qui procedunt à Ba-
bylonia cōdere ciuitatē: vt eſſet libertas tam ipſis quàm filijs
G eorū,& omnibus ſacerdotibus qui præcedunt. Scripſit autē
& quantitatē,& ſacram ſtolā iuſſit dari in qua deſeruirent,&
Leuitis ſcripſit dare præcepta,vſq; in diē qua conſummabi-
tur domus,& Ieruſalē extruetur: & omnibus cuſtodiētibus
ciuitatē,ſcripſit dari ei ſortes & ſtipendia. Et dimiſit omnia
vaſa quæcūq; ſeparauerat Cyrus à Babylonia,& omnia quæ-
cunq; dixit Cyrus,& ipſe præcepit fieri,& mitti Ieruſalē. Et
cum proceſſiſſet ille adoleſcens,eleuās faciem in Ieruſalem,
benedixit regē cœli,& dixit, Abs te eſt victoria,& abs te eſt
ſapiētia & claritas. Et ego ſeruus tuus ſum. Benedictus es,qui
dediſti mihi ſapientiam, & tibi cōfitebor Domine Deus pa-
trum noſtrorū. Et accepit epiſtolas,& profectus eſt in Baby
loniam. Et venit,& nunciauit fratribus ſuis omnibus qui fue-
runt in Babylonia:& benedixerūt Deum patrū ſuorū, quo-
niam dedit illis remiſſionē & refrigeriū,vt aſcēderent & ædi
ficarent Ieruſalē, & templū vbi nominatū eſt nomen eius in
ipſo,& exultauerunt cum muſicis, & lætitia diebus ſeptem.

[redacted]

[redacted]. CAPVT V.

A POſt hæc autē electi ſunt,vt aſcēderent principes 1. Eſdr. 2
pagorū per domos,& tribus ſuas,& vxores illo-
rum,& filij & filiæ eorū,& ſerui & ancillæ ipſo-
rum,& pecora eorū. Et Darius rex miſit vnà cū
eis equites mille,donec deducerēt eos in Ieruſalem cū pace,
& cū muſicis,& cū tympanis & tibijs;& omnes fratres erant
ludentes,& fecit eos aſcēdere ſimul cum eis. Et hæc ſunt no-
mina virorū,qui aſcenderunt per pagos ſuos in tribus, & in
partē principatus ipſorū. Sacerdotes: Filij Phinees, filij Aa-
ron, Ieſus filius Ioſedec, Ioacim filius Zorobabel filij Sala-
thiel de domo Dauid,ex progenie Phares,de tribu Iuda,qui
locutus eſt ſub Dario rege Perſarū ſermones mirificos in ſe-
cundo anno regni ipſius,menſe Niſan primo. Sunt autem hi,
qui aſcenderunt ex Iudæa de captiuitate tranſmigrationis,
quos trāſmigrauit Nabuchodonoſor rex Babyloniæ in Ba-
bylonē,& reuerſus eſt in Ieruſalē. Et requiſiuit partē Iudææ
vnuſquiſq; in ciuitatem ſuam, qui venerūt cū Zorobabel &
Ieſu, Nehemias, Areores, Elimeo, Emmanio, Mardocheo,
Beelſuro, Mechpſatochor, Olioro, Emonia vnus de princi-
pibus eorū. Et numerus à gētilibus eorū,ex præpoſitis eorū
filij Phares, duo millia centū ſeptuagintaduo: filij Ares, tria
millia centū quinquagintaſeptē:filij Phemo, centū quadra-
B gintaduo:in filijs Ieſu & Ioabes,mille trecentiduo: filij De-
mu,duo millia quadringēti ſeptuaginta:filij Choraba,ducen
tiquinq;:filij Banica,centū ſexagintaocto:filij Bebech, qua-
dringētitres:filij Archad,quadringēti vigintiſeptē:filij Chā,
trigintaſeptē:filij Zoroar,duo millia ſexagintaſeptē:filij Adi
nu,quadringēti ſexagintavnus:filij Aderectis,centūocto: fi-
lij Ciaſo & Zelas,centumſeptem:filij Azotoc,quadringenti
trigintanouem:filij Iedarbone, centū trigintaduo:filij Ana-
niæ centum triginta:filij Aſoni,nonaginta:filij Marſar,qua-
dringenti vigintiduo: filij Zabarus, nonagintaquinque: filij
Sepole

Sepolemon,centum vigintitres:filij Nepopas, quinquagin-
taquinq;:filij Hechanatus,centũ quinquagintaocto:filij Ce-
bethamus centum trigintaduo: filij Crearpatros,qui Enoca-
dies,& Modiæ, quadringenti vigintitres: qui ex Gramas &
Gabea,centũ vigintivnus:qui ex Beſſelon,& Ceagge,ſexa-
gintaquinq;:qui ex Baſtaro,centum vigintiduo. Qui ex Be-
chenobes, quinquagintaquinq;:filij Liptis,cẽtũ quinquagin
taquinq;:filij Labonni,trecẽti quinquagintaſeptẽ:filij Sichẽ,
trecenti ſeptuaginta:filij Suadon,& Clionus,trecẽti ſeptua-
C gintaocto:filij Ericus,duo millia centũ quadragintaquinq;:
filij Anaas,trecenti ſeptuaginta.Sacerdotes:Filij Ieddus,filij
Enther,filij Eliaſib,trecẽti ſeptuagintaduo:filij Emerus,du-
centi quinquagintaduo:filij Phaſuri: trecenti quinquaginta-
ſeptem:filij Caree,ducenti viginti ſeptẽ.Leuitæ:Filij Ieſu in
Caduhel, & Bamis, & Serebias, & Edias, ſeptuagintaqua-
tuor,omnis numerus à duodecimo anno,triginta millia qua-
dringenti ſexagintaduo.Filij,& filiæ,& vxores,omnis cõpu
tatio, quadraginta millia ducẽti quadragintaduo. Filij ſacer-
dotum,qui pſallebãt in tẽplo:filij Aſaph,centũ vigintiocto.
Oſtiarij verò:filij Eſmenni,filij Azer, filij Amon,filij Accu
ba,Topa filij Tobi,omnes centum triginranouem.Sacerdo-
tes ſeruientes in templo:filij Sel,filij Gaſpha, filij Tobloch,
filij Cariæ,filij Su,filij Hellu,filij Labana,filij Armacha,filij
Accub,filij Vtha,filij Cetha,filij Aggab,filij Obai.filij Ana
ni,filij Canna,filij Geddu,filij An,filij Radin,filij Deſanon,
filij Nachoba,filij Caſeba,filij Gaze.filij Ozui, filij Sinone,
filij Attre,filij Haſtem,filij Aſiana,filij Manei,filij Naſiſim,
filij Accuſu,filij Agiſta,filij Azui,filij Fauon,filij Phaſalon,
filij Meedda,filij Phuſa,filij Caree. filij Barcus ,filij Saree,fi-
lij Coeſi, filij Naſith, filij Agiſti, filij Pedon. Salomon filij
eius filij Aſophot, filij Phazida, filij Celi, filij Dedon, filij
Gaddahel,filij Sephegi.filij Aggia,filij Sachareth.filij Saba-
then, filij Caroneth, filij Malſith, filij Amæ,filij Saſus, filij
D Addus,filij Suba,filij Eura, filij Rabous,filij Phaſphot, filij
Malmon. omnes ſacro ſeruientes, & pueri Salomonis, qua-
dringẽti octogintaduo. Hi ſunt filij qui aſcenderunt à Thel-
mela Thelarſa:principes eorũ, Carmellã, & Careth: & non
poterãt edicere ciuitates ſuas,& progenies ſuas,quemadmo-
dum ſint ex Iſrael. Filij Dalari,filij Tubal,filij Nechodaici,
ex ſacerdotibus,qui fungebãtur ſacerdotio:& nõ ſunt inuẽ-
ti filij Obia,filij Achiſos,filij Addin,qui accepit vxorem ex
filiabus Phargeleu:& vocati ſunt nomine eius,& horũ quæ-
ſita eſt generis ſcripta in pædatura,& nõ eſt inuẽta,& prohi-
biti ſunt ſacerdotio fungi. Et dixit illis Nehemias, & Aſtha-
ras,Ne participentur ſancta,donec exurgat pontifex doctus
in oſtenſionẽ,& veritatem.Omnis autẽ Iſrael erat, exceptis
ſeruis,& ancillis,quadragintaduo millia trecenti quadragin-
ta.Serui horũ,& ancillæ:ſeptẽ millia trecenti trigintaſeptẽ.
Cantores,& cãtatrices:ducẽti ſexagintaquinq;.Cameli: qua-
dringẽti trigintaquinq;.Equi ſeptẽ millia trigintaſex. Muli:
ducenta millia quadragintaquinq;.Subiugalia:quinq; millia
vigintiquinq;. Et de præpoſitis ipſis per pagos, dum veni-
rent in templũ Dei,quod erat in Ieruſalẽ,innouare,& ſuſci-
tare templũ in loco ſuo,ſecundũ ſuã virtutẽ:& dari in tem-
plum theſaurum operũ ſacrum auri mnas duodecim millia,
& mnas argenti quinq; millia,& ſtolas ſacerdotales centum.
E Et habitauerunt ſacerdotes,& Leuitæ,& qui exierãt de ple-
be in Ieruſalem,& in regione,& ſacri cantores,& oſtiarij, &
1.Eſdr.3.a omnis Iſrael in regionibus ſuis. Inſtante autẽ ſeptimo men-
ſe,cumq; eſſent filij Iſrael vnuſquiſq; in ſuis rebus,conuene-
runt vnanimes in atrium,quod erat ante ianuam orientalem.
Et ſtãtes Ieſus filius Ioſedec,& fratres eius ſacerdotes,& Zo
robabel filius Salathiel,& huius fratres,parauerunt altare, vt
offerrent ſuper illud holocauſtomata,ſecundum quod in li-
bro Moyſi hominis Dei ſcripta ſunt. Et conuenerunt ibi ex
alijs nationibus terræ, & erexerunt ſacrarium in loco ſuo
omnes gentes terræ,& offerebãt hoſtias, & holocauſtomata
Domino matutina. Et egerunt ſcenopegiam,& diem ſolen-
nem,ſicut præceptum eſt in lege:& ſacrificia quotidie, ſicut
oportebat:& poſt hæc oblationes inſtitutas,& hoſtias ſabba
thorum,& neomeniarum,& dierum ſolemniũ omnium ſan-
ctificatorum. Et quotquot vouebant Domino à neomenia
ſeptimi menſis,cœperunt hoſtias offerre Deo, & templum
Domini nondum erat ædificatum. Et dederunt pecuniã la-
F pidarijs & fabris,& potum,& pabula cum gaudio. Et dede-
runt carra Sidonijs & Tyrijs,vt tranſueherent illis de Liba-
no trabes cedrinas,& facerent rates in Ioppe portu, ſecundũ
decretum quod ſcriptum erat eis à Cyro rege Perſarum. Et
in ſecundo anno venientes in templum Dei in Ieruſalem,
menſe ſecundo inchoauit Zorobabel filius Salathiel, & Io-
ſue filius Ioſedech,& fratres ipſorũ,& ſacerdotes,& Leuitę,
& omnes qui venerant de captiuitate in Ieruſalẽ:& fundaue
runt templũ Dei nouilunio ſecundi menſis ſecundi anni, cũ
veniſſent in Iudæam & Ieruſalẽ. Et ſtatuerunt Leuitas à vi-
ginti annis,ſuper opera Domini:& ſtetit Ieſus & filius eius,
& fratres,omnes Leuitæ conſpirãtes,& executores legis,fa-
cientes opera in domo Domini. Et ſteterunt ſacerdotes ha-
bentes ſtolas cũ tubis:& Leuitæ filij Aſaph,habẽtes cymba-
la collaudantes Dominũ,& benedicẽtes ſecundũ Dauid re-
gem Iſrael. Et cantabant canticũ Domino, quoniã dulcedo
eius,& honor in ſecula ſuper omnem Iſrael. Et omnis popu
lus tuba cecinerunt,& proclamauerunt voce magna, collau-
G dantes Dominũ in ſuſcitatione domus Domini. Et venerunt
ex ſacerdotibus,& Leuitis,& præſidentibus ſecundũ pagos
ſenioribus,qui viderãt priſtinam domum: & ad huius ædifi-
cationem cum clamore & planctu magno, & multi cum tu-
bis & gaudio magno: intantum vt populus non audiret tu-
bas propter planctum populi. Turba enim erat tubis canens
magnificè,ita vt longe audiretur. Et audierunt inimici tribus 1.Eſdr.4.a
Iudæ,& Bẽiamin,& venerũt ſcire quæ eſſet vox tubarũ. Et
cognouerunt, Quoniam qui erant ex captiuitate ædificant
templum Domino Deo Iſrael. Et accedẽtes ad Zorobabel,
& Ieſum præpoſitos pagorum,dixerunt eis, Aedificabimus
vnà vobiſcum:ſimiliter enim audiuimus Dominũ veſtrum,
& ipſi pariter incedimus à diebus Asbazareth regis Aſſyrio-
rum, qui tranſmigrauit nos huc. Et dixit illis Zorobabel, &
Ieſus,& principes pagorum Iſrael, Non eſt nobis & vobis
ædificare domum Dei noſtri. nos enim ſoli ædificabimus
Domino Iſrael ſecundum ea quæ præcepit nobis Cyrus rex
Perſarum. Gentes autem terræ incumbentes his qui ſunt in
Iudæa,& leuantes opus ædificationis,& inſidias,& populos
adducentes,prohibebant eos ædificare, & aggreſſuras exer-
centes impedierunt,ne conſummaretur ædificiũ omni tem-
pore vitæ Cyri regis,& protraxerunt ſtructuram per bien-
nium vſq; ad Darii regnum.

[redacted]

CAPVT VI.

A IN ſecundo autem anno regni Darij,prophetauit 1.Eſdr.5.a
Aggæus, & Zacharias filius Addin prophetæ
apud Iudæam & Ieruſalẽ in nomine Dei Iſrael
ſuper eos. Tũc ſtans Zorobabel filius Salathiel,
& Ieſus filius Ioſedec,inchoauerũt ædificare domũ Domi-
ni,quæ eſt in Ieruſalẽ: cum adeſſent eis prophetæ Domini,
& adiuuarẽt eos. In ipſo tẽpore venit ad illos Siſennes ſubre
gulus Syrię,& Phœnicis,& Satrabuzanes,& ſodales eius,&
dixerunt eis, Quo præcipiente vobis domum hanc ædifica-
tis,& tectũ iſtud,& alia omnia perficitis? Et qui ſunt ſtructo
res qui hæc ædificant? Et habuerunt gratiam viſitatione facta
ſuper eos,qui erãt ex captiuitate à Domino ſeniores Iudęo-
rum,& nõ ſunt impediti ædificare,donec ſignificaretur Da-
rio de omnibus iſtis, & reſponſum acciperetur. Exemplum
epiſtolæ quam miſerunt Dario. SISENNES ſubregu-
lus Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſodales eius in
Syria

Syria & Phœnice præſides, regi Dario ſalutē. Omnia nota
ſint domino regi, quòd cum veniſſemus in regionē Iudææ,
& introiſſemus in Ieruſalē, inuenimus ædificantes domum
Dei magnam:& templum ex lapidibus politis,& magnis &
B pretioſis materijs in parietibus, & opera illa inſtanter fieri,
& ſuffragare,& proſperare in manibus eorū,& in omni glo-
ria quàm diligētiſſime perfici. Tunc interrogauimus ſenio-
res, dicentes, Quo permittente vobis ædificatis domū iſtam,
& opera hæc fundatis? Ideo autē interrogauimus eos, vt no-
tum faceremus tibi: homines & præpoſitos, & nominū ſcri-
pturam præpoſitorū poſtulauimus illos. At illi reſponderūt
nobis, dicētes, Nos ſumus ſerui Domini, qui fecit cœlum &
terram,& ædificabatur hæc domus ante annos iſtos multos
à rege Iſrael magno & fortiſsimo,& cōſummata eſt. Et quo-
niam patres noſtri exacerbantes erant,& peccauerūt in Deū
Iſrael, tradidit eos in manus Nabuchodonoſor regis Baby-
loniæ, regis Chaldæorū,& domum iſtam demoliētes incen-
derunt,& populum captiuū duxerunt in Babylonē. In pri-
mo anno regnāte Cyro rege Babyloniæ, ſcripſit Cyrus rex
domum hanc ædificare: & illa ſacra vaſa aurea,& argentea
quæ extulerat Nabuchodonoſor de domo quæ eſt in Ieruſa-
lem,& conſecrauerat ea in ſuo tēplo, rurſus protulit ea Cy-
rus rex de tēplo quod erat in Babylonia, & tradita ſunt Zo-
robabel,& Salmanaſaro ſubregulo,& præceptum eſt eis: vt
C offerrent hæc vaſa,& reponerēt in tēplo, quod erat in Ieru-
ſalem,& ipſum templū Dei ædificare in loco ſuo. Tunc Sal-
manaſarus ſubiecit fundamenta domus Domini, quæ eſt in
Ieruſalem:& exinde vſq; nunc ædificatur,& nō accepit con-
ſummationē. Nunc ergo ſi iudicatur à te ô rex, perquiratur
in regalibus bibliothecis Cyri regis, quæ ſunt in Babylonia:
& ſi inuentum fuerit conſilio Cyri regis cœptam eſſe ſtru-
cturam domus Domini, quæ eſt in Ieruſalem,& iudicabitur
1. Eſdr. 6 a à domino rege noſtro, ſcribat de his nobis. Tunc Darius rex
præcepit inquiri in bibliothecis, & inuentus eſt in Ecbatha-
nis oppido, quod eſt in media regione locus vnus, in quo ſcri-
pta erant iſta, ANNO PRIMO regnāte Cyro rex Cyrus
præcepit domum Domini quæ eſt in Ieruſalē ædificare, vbi
incendebant igni aſsiduo, cuius altitudo ſit cubitorum de-
cem,& latitudo cubitorū ſexaginta, quadratū lapidibus po-
litis tribus,& meniano ligneo eiuſdem regionis,& meniano
vno nouo,& impendia dari de domo Cyri regis: & ſacra va-
ſa domus Domini tam aurea quàm argētea, quæ extulit Na-
buchodonoſor in domum Domini, quæ eſt in Ieruſalē, vbi
erant poſita, vt ponātur illic:& præcepit curam agere Siſen-
nem ſubregulū Syriæ,& Phœnicis,& Satrabuzanem, & ſo-
D dales eius, & qui ordinati erant in Syria & Phœnice præſi-
des, vt abſtinerent ſe ab eodem loco. Et ego quoq; præcepi
in totum ædificare:& proſpexi, vt adiuuent eos qui ſunt ex
captiuitate Iudæorū, donec conſummetur templū ædis Do-
mini:& à vexatione tributorū Cœleſyriæ & Phœnicis, di-
ligenter quantitatē dari his hominibus ad ſacrificiū Domi-
ni, Zorobabel præfecto, ad tauros,& arietes,& agnos, ſimili-
ter autem & frumentū, & ſal,& vinū,& oleum inſtanter per
ſingulos annos; prout ſacerdotes qui ſunt in Ieruſalē, dicta-
uerunt conſumi quotidie ſine vlla dilatione, vt offerantur li-
bationes ſummo Deo pro rege & pueris eius, & orent pro
ipſorum vita: & denuntietur, vt quicunque tranſgreſsi fue-
rint aliquid ex his quæ ſcripta ſunt, aut ſpreuerint, accipiatur
lignum de ſuis proprijs,& ſuſpendantur,& bona ipſorū re-
gi aſcribantur. Propterea & Dominus, cuius nomē inuoca-
tum eſt ibi, exterminet omnem regem & gentē, qui manum
ſuam extenderit prohibere, aut male tractare domū Domi-
ni illam quæ eſt in Ieruſalem, Ego Darius rex decreui quàm
diligentiſsimè ſecundum hæc fieri.

[redacted]. CAPVT VII.

A TVnc Siſennes ſubregulus Cœleſyriæ & Phœni- 1. Eſdr. 6 e
cis & Satrabuzanes,& ſodales obſecuti his quæ
à Dario rege erant decreta, inſiſtebant ſacroſan-
ctis operibus diligentiſsime, cooperātes cum ſe-
nioribus Iudæorum principibus Syriæ, & proſperata ſunt
ſacroſancta opera, prophetātibus Aggæo & Zacharia pro-
phetis. Et conſummauerūt omnia per præceptum Domini
B Dei Iſrael,& ex conſilio Cyri,& Darij,& Artaxerxis regis
Perſarum. Et conſummata eſt domus noſtra vſq; ad tertiam
& viceſimam diem menſis Adar, ſexto anno Darij regis. Et
fecerūt filij Iſrael,& ſacerdotes,& Leuitæ, & cæteri qui erāt
ex captiuitate, qui appoſiti ſunt ſecundū ea quæ ſcripta ſunt
in libro Moyſi. Et obtulerunt in dedicationē templi Domi-
ni, tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, &
hœdos pro peccatis vniuerſi Iſrael duodecim, ſecundū nu-
C merum tribuū Iſrael. Et ſteterūt ſacerdotes,& Leuitæ ami-
cti ſtolis per tribus ſuper omnia opera Domini Dei Iſrael
ſecundū librū Moyſi, & oſtiarij per ſingulas ianuas. Et ege-
runt filij Iſrael cum his qui erant ex captiuitate illud Phaſe
quartadecima luna menſis primi, quando ſanctificati ſunt ſa-
cerdotes & Leuitæ. Omnes filij captiuitatis non ſunt ſimul
D ſanctificati, quia Leuitę omnes ſimul ſanctificati ſunt. Et im-
molauerunt phaſe vniuerſi filij captiuitatis,& fratribus ſuis
ſacerdotibus,& ſibimetipſis. Et manducauerunt filij Iſrael,
qui erant ex captiuitate omnes qui remanſerant ab omnibus
execrationibus gentiū terræ quærentes Dominū,& celebra-
uerunt diem feſtū azymorū ſeptem diebus epulantes in con
ſpectu Domini, quoniā cōuertit conſiliū regis Aſſyriorū in
eos, confortare manus eorum ad opera Domini Dei Iſrael.

[redacted]. CAPVT VIII.

A ET poſt hunc regnāte Artaxerxe Perſarum rege 1. Eſdr. 7 a
acceſsit Eſdras filius Azariæ, filij Helciæ, filij So
lome, filij Sadoc, filij Achitob, filij Ameri, filij
Azahel, filij Bocci, filij Abiſue, filij Phinees, filij
Eleazari, filij Aaron primi ſacerdotis: hic Eſdras aſcendit de
Babylonia, cū eſſet ſcriba, & ingenioſus in lege Moyſi, quæ
data eſt à Domino Deo Iſrael docere & facere. Et dedit ei
rex gloriam quòd inueniſſet gratiā in omni dignitate & de-
ſyderio in conſpectu eius. Et aſcenderunt ſimul cum ipſo ex
filijs Iſrael, & ſacerdotibus, & Leuitis, & ſacris cantoribus
tēpli, & oſtiarijs,& ſeruis templi in Ieruſalē. Anno ſeptimo
regnante Artaxerxe in quinto mēſe, hic annus ſeptimus eſt
regni, exeuntes de Babylonia nouilunio quinti mēſis, vene-
runt Ieroſolymam iuxta præceptum illius ſecundū proſpe-
ritatē itineris à domino ipſorū datam eis. In his enim Eſdras
magnam diſciplinā obtinebat, ne prætermitteret quicquam
eorum, quæ eſſent ex lege Domini & præceptis: & docēdo
vniuerſum Iſrael, omnem iuſtitiam & iudicium. Accedentes
autem, qui ſcribebant ſcripta Artaxerxis regis, tradiderunt
ſcriptum quod obuenerat ab Artaxerxe rege ad Eſdram ſa-
cerdotem,& lectorē legis Domini, cuius exemplū ſubiectū
eſt. REX Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti & lectori legis Do-
mini ſalutē. Humanior ego iudicās in beneficijs præcepi eis
qui deſyderant ex gente Iudæorū ſua ſpōte,& ex ſacerdoti-
bus,& Leuitis, qui ſunt in regno meo, comitari tecum in Ie-
B ruſalem. Si qui ergo cupiunt ire tecum, cōueniant, & profi-
ciſcantur ſicut placuit mihi,& ſeptem amicis meis conſilia-
rijs, vt viſitent ea quæ aguntur ſecundū Iudæam & Ieruſalē,
obſeruātes ſicut habes in lege Domini,& ferāt munera Do-
mino Deo Iſrael, quæ voui ego & amici Ieruſalem: & omne
aurum & argentū, quod inuentum fuerit in regione Babylo-
niæ Domino in Ieruſalem cū illo, quod eſt donatū pro ipſa
gente in templo Domini eorū quod eſt in Ieruſalem: vt col-
ligatur hoc aurum & argentū ad tauros,& arietes, & agnos,
& hœdos,& quæ his ſunt congruētia, vt offerāt hoſtias Do-
mino

mino ſuper altare Domini ipſorum, quod eſt in Ieruſalem.
Et omnia quæcunq; volueris cum fratribus tuis facere auro
& argento, perfice pro voluntate tua ſecundũ præceptũ Do-
mini Dei tui: & ſacroſancta vaſa, quæ data ſunt tibi ad ope-
ra domus Domini Dei tui, quæ eſt in Ieruſalem: & cætera
quæcunq; tibi ſubuenerint ad opera templi Dei tui, dabis de
regali gazophylacio: cum volueris cum fratribus tuis facere
auro & argento, perfice ſecundum voluntatem Domini. Et
ego quidẽ rex Artaxerxes præcepi cuſtodibus theſaurorum
Syriæ & Phœnicis, vt quæcunq; ſcripſerit Eſdras ſacerdos,
& lector legis Domini, diligenter detur ei vſq; ad argenti ta-
lenta centũ, ſimiliter & auri: & vſq; ad frumenti modios cen-
tum, & vini amphoras centũ, & alia quæcunq; abundant ſine
taxatione. Omnia ſecundum legem Dei fiant Deo altiſsimo,
ne fortè exurgat ira in regno regis, & filij, & filiorũ eius. Vo-
bis autem dicitur, vt omnibus ſacerdotibus, & Leuitis, & ſa-
cris cantoribus, & ſeruis templi, & ſcribis templi huius nul-
lum tributum, neque vlla alia indictio irrogetur, nec habeat
C quiſquam poteſtatem obijcere eis quicquam. Tu autẽ Eſdra
ſecundum ſapientiam Dei cõſtitue iudices, & arbitros in to-
ta Syria & Phœnice: & omnes qui legem Dei tui non noue-
runt, doce: vt quotquot tranſgreſsi fuerint legem, diligenter
plectantur ſiue morte, ſiue cruciatu, ſiue etiam pecuniæ mul-
tatione, vel abductione. Et dixit Eſdras ſcriba, Benedictus
Deus patrum noſtrorum, qui dedit hanc voluntatem in cor
regis, clarificare domũ ſuam quæ eſt in Ieruſalem, & me ho-
norificauit in conſpectu regis, & conſiliariorum, & amico-
rum, & purpuratorum eius: & ego cõſtans animo factus ſum
ſecundum opitulationem Domini Dei mei, & congregaui
1.Eſdr.8 a ex Iſrael viros, vt ſimul aſcenderent mecum. Et hi ſunt præ-
poſiti ſecundum ſuas patrias, & principatus portionales eo-
rum qui mecum aſcenderũt de Babylonia in regno Artaxer-
xis. Et ex filijs Phares, Gerſomus: ex filijs Siemarith, Ame-
nus: filiorum Dauid, Acchus filius Scecilíæ: ex filijs Phares,
Zacharias, & cum eo reuerſi ſunt viri centum quinquaginta:
ex filijs ductoris Moabilionis Zaraei, & cum ipſo viri ducen-
ti quinquaginta: ex filijs Zachues, Iechonias Zechoeli, & cũ
ipſo viri ducenti quinquaginta: ex filijs Sala, Maaſias Gotho-
liæ, & cũ ipſo viri ſeptuaginta: ex filijs Saphatiæ, Zarias Mi-
cheli, & cum ipſo viri octoginta: ex filijs Iob, Abdias Icheli,
& cum ipſo viri ducenti duodecim: ex filijs Baniæ, Salimoth,
filius Ioſaphiæ, & cum ipſo viri centum ſexaginta: ex filijs
Beer, Zacharias Behei, & cum ipſo viri ducentiocto: ex filijs
Ezead, Iohannes Eccetan, & cum ipſo viri centum decem: ex
filijs Adonicam ipſis poſtremis, & hæc ſunt nomina eorum,
Eliphalam, filius Gebel, & Semeias, & cum ipſo viri ſeptua-
ginta. Et congregaui eos ad fluuium qui dicitur Thia, & me-
tati fuimus illic triduo, & recognoui eos. Et ex filijs ſacerdo-
tum & Leuitarum non inueni illic. Et miſi ad Eleazarum, &
Eccelon, & Maſman, & Maloban, & Enaathan, & Samea, &
Ioribum, Nathan, Enuagan, Zachariam, & Moſolamũ ipſos
ductores & peritos: & dixi eis vt venirent ad Loddeum, qui
erat apud locũ gazophylacij. Et mandaui eis vt dicerent Lod-
deo & fratribus eius, & illis qui erãt in gazophylacio, vt mit-
terent nobis eos qui ſacerdotio fungerentur in domo Domi-
ni Dei noſtri. & adduxerunt nobis ſecundum manum vali-
dam Domini Dei noſtri viros peritos: ex filijs Moholi, filij
Leui, filij Iſrael, Sebebian, & filios & fratres, qui erant decem
& octo: Asbiam & Amin ex filijs filiorum Chananæi, & filij
eorum viri viginti. Et ex his qui templo ſeruiebant, quos de-
dit Dauid, & ipſi principes ad operationem Leuitis templo
ſeruientium ducenti viginti. Omnia nomina ſignificata ſunt
in ſcripturis. Et voui illic ieiuniũ iuuenibus in cõſpectu Dei,
vt quærerem ab eo bonum iter nobis, & qui nobiſcum erant,
& filijs, & pecoribus propter inſidias. Erubui enim petere à
rege pedites & equites in comitatu, tutelæ gratia contra ad-
uerſarios noſtros. Diximus enim regi, quoniam virtus Do-
mini erit cum eis qui inquirunt eum in omni affectu. Et ite-
rum deprecati ſumus Dominum Deum noſtrum ſecundum
hæc: quem & propitium habuimus, & compotes facti ſumus
Deo noſtro. Et ſeparaui ex plebis præpoſitis, & ſacerdotibus
templi viros duodecim, & Sedebian, & Aſannam, & cum eis
ex fratribus eorum viros decem, & appendi eis aurum, & ar-
gentum, & vaſa ſacerdotalia domus Dei noſtri, quæ donaue-
rat rex, & cõſiliarij eius, & principes, & omnis Iſrael. Et cum
appendiſſem, tradidi argenti talenta centum quinquaginta,
& vaſa argentea talentorum centum, & auri talenta centum,
& vaſorum aureorum ſepties viginti, & vaſa ærea de bono
æramento ſplendentia, duodecim, auri ſpeciem reddentia: &
dixi eis, Et vos ſancti eſtis Domino, & vaſa ſunt ſancta, &
E aurum, & argentum votum eſt Domino Deo patrum no-
ſtrorum. Vigilate, & cuſtodite, donec tradatis ex plebis præ-
poſitis, & ſacerdotibus, & Leuitis, & principibus ciuitatum
Iſrael in Ieruſalem, in paſtophorio domus Dei noſtri. Et hi
qui ſuſceperũt ſacerdotes & Leuitæ aurum & argentũ & va-
ſa, intulerunt in Ieruſalem in templũ Domini. Et promoui-
mus à fluuio Thia, die duodecima menſis primi, vſquequo
introiuimus in Ieruſalem. Et cum factus fuiſſet tertius dies,
quarta autẽ die ponderatũ aurum, & argentũ traditum eſt in
domo Domini Dei noſtri Marimoth filio Iori ſacerdoti: &
cum ipſo erat Eleazar filius Phinees: & erant cum ipſis Ioſa-
dus filius Ieſu, & Medias, & Banni filius Leuitæ ad numerũ,
& ad pondus vniuerſa. Et ſcriptũ eſt pondus ipſorum eadem
hora. Qui autem venerunt ex captiuitate, obtulerunt ſacrifi-
cium Domino Deo Iſrael, tauros duodecim pro omni Iſrael,
arietes octogintaſex, agnos ſeptuaginta duos, hircos pro pec-
cato duodecim, & pro ſalute vaccas duodecim, omnia in ſa-
crificium Domini. Et relegerunt præcepta regis regalibus
diſpẽſatoribus, & ſubregulis Cœleſyriæ, & Phœnicis: & ho-
norificauerunt gentem, & templum Domini. Et conſumma- 1.Eſdr.9 a
tis his, acceſſerunt ad me præpoſiti, dicentes, Non ſegregaue-
runt genus Iſrael, & principes, & ſacerdotes, & Leuitæ, &
alienigenæ gentes, & nationes terræ immunditias ſuas à Cha-
nanæis & Hethæis & Pherezæis & Iebuſæis & Moabitis &
Aegyptijs & Idumæis. coniuncti enim ſunt filiabus eorum
& ipſi, & filij eorũ: & miſtum eſt ſemen ſanctum alienigenis
F gentibus terræ, & participes erant præpoſiti, & magiſtratus
iniquitatis eius ab initio ipſius regni. Et mox vt audiui iſta,
conſcidi veſtimenta, & ſacram tunicam: & laceraps capillos ca-
pitis, & barbã, ſedi dolens & mœſtus. Et conuenerunt quot-
quot tunc mouebãtur in verbo Domini Dei Iſrael ad me lu-
gentem ſuper iniquitatem iſtam, & ſedebam triſtis vſq; ad ſa-
crificiũ veſpertinũ. Et conſurgens à ieiunio, conſciſſa habens
veſtimenta, & ſacram tunicã, ingeniculans, & extendens ma-
nus ad Dominũ, dicebam, Domine confuſus ſum, & reueri-
tus ſum ante faciem tuam. Peccata enim noſtra multiplicata
ſunt ſuper capita noſtra, & iniquitates noſtræ exaltatæ ſunt
vſq; ad cœlũ, quoniam à temporibus patrũ noſtrorũ ſumus
in magno peccato vſq; ad diem hunc. Et propter peccata no-
ſtra, & patrum noſtrorũ ſumus traditi cum fratribus noſtris,
& cum ſacerdotibus noſtris regibus terræ in gladiũ & capti-
uitatem, & deprædationem cum confuſione vſq; in hodier-
num diem. Et nunc quantũ eſt hoc quod contigit nobis mi-
ſericordia abs te Domine Deus, & relinque nobis radicem, &
nomen in locum ſanctificationis tuæ, detegere luminare no-
ſtrum in domo Domini Dei noſtri, dare nobis cibũ in omni
tempore ſeruitutis noſtræ. Et cũ ſeruiremus, non fuimus de-
relicti à Domino Deo noſtro: ſed conſtituit nos in gratia, po-
nens nobis reges Perſarum dare cibum, & clarificare templũ
Domini Dei noſtri, & ædificare deſerta Sion, dare nobis ſta-
G bilitatem in Iudæa & Ieruſalem. Et nunc quid dicimus Do-
mine habentes hæc? Tranſgreſsi enim ſumus præcepta tua,
quæ dediſti in manus puerorum tuorum prophetarũ, dicens,
Quoniam terra, in quã introiſtis poſsidere hæreditatem eius;

terra polluta eſt coinquinationibus alienigenarum terræ, & immunditiæ illorum repleuerunt eam totam immūditia ſua. Et nunc filias veſtras non cōiungetis filijs eorum, & filias eorum non accipietis filijs veſtris, & non inquiretis pacem habere cū illis omni tempore, vt inualeſcentes manducetis optima terræ, & hæreditatē diſtribuatis filijs veſtris vſq; in æuum. Et quæ contingunt nobis, omnia fiunt propter opera noſtra maligna, & magna peccata noſtra. Et dediſti nobis talem radicem, & rurſum reuerſi ſumus tranſgredi legitima tua, vti commiſceremur immūditiæ alienigenarū gentium terræ huius. Nónne iraſcêris nobis perdere nos, quoad vſq; non relinquatur radix, & nomen noſtrum? D Domine Deus Iſrael verax es. Derelicta eſt enim radix vſq; in hodiernum diem. Ecce, nunc ſumus in cōſpectu tuo in iniquitatibus noſtris. Non eſt

1.Eſdr.10 a enim adhuc ſtare ante te in his. Et cum adorādo confiteretur Eſdras flens, humi proſtratus ante templum, congregati ſunt ante eum ex Ieruſalem turba magna valde, viri & mulieres & iuuenes & iuuenculæ. Fletus enim erat magnus in ipſa multitudine. Et cum clamaſſet, Iechonias Ieheli ex filijs Iſrael, dixit Eſdræ, Nos in Dominū peccauimus, quòd collocauimus nobis in matrimonium mulieres alienigenas ex gentibus terræ. E Et nunc es ſuper omnem Iſrael. In his ergo fit iuſiurādum à Domino expellere omnes vxores noſtras, quæ ex alienigenis ſunt, cum filijs earum. Sicut tibi decretum eſt à maioribus ſecundum legem Domini exurgens explica. Ad te enim ſpectat negotiū, & nos tecum ſumus, viriliter fac. Et exurgēs Eſdras adiurauit principes ſacerdotum, & Leuitas, & omnem Iſrael facere ſecundum hæc, & iurauerunt.

[redacted]

CAPVT IX.

A

1.Eſdr.10 a ET exurgens Eſdras ab ante atriū templi, abijt in paſtophoriū Ionathæ filij Naſabi, & hoſpitatus illic non guſtauit panem, nec aquam bibit ſuper iniquitatem multitudinis. Et facta eſt prædicatio in omni Iudæa, & in Ieruſalem omnibus qui erant ex captiuitate in Ieruſalem congregati, vt quicunq; nō occurrerit biduo vel triduo diei ſecundum iudiciū aſsidentium ſeniorum, F tollerentur facultates ſuæ, & ipſe alienus iudicaretur à multitudine captiuitatis. Et cōgregati ſunt omnes qui erant ex tribu Iuda, & Beniamin in tribus diebus in Ieruſalem. hic menſis eſt nonus, dies menſis viceſimus. Et ſedit omnis multitudo in area templi trementes propter hyemē præſentem. Et exurgens Eſdras dixit illis, Vos iniquè feciſtis collocantes vobis in matrimoniū vxores alienigenas, vt adderetis ad peccata Iſrael. Et nunc date confeſsionem, & magnificentiam Domi-
B no Deo patrum noſtrorum: & perficite voluntatem ipſius, & diſcedite à gentibus terræ, & ab vxoribus alienigenis. Et clamauit omnis multitudo, & dixerunt voce magna, Sicut dixiſti, faciemus. Sed quoniā multitudo magna eſt, & tempus hybernum, & non poſſumus inſubſidiati ſtare: & hoc opus non eſt nobis vnius diei, neq; bidui, multum enim in his peccauimus: ſtent præpoſiti multitudinis, & omnes qui nobiſcū inhabitant, & quotquot habent vxores apud ſe alienigenas, & aſsiſtant accepto tempore ex omni loco presbyteri, & iudices, vſquequo ſoluāt iram Domini negotij huius. Ionathas autem filius Ezeli, & Ozias Thecam ſuſceperunt ſecundum hæc: & Boſoramus, & Leuis, & Sabbathæus ſimul cooperati ſunt cum illis. Et ſteterunt ſecundum hæc omnia vniuerſi qui erant ex captiuitate. Et elegit ſibi viros Eſdras ſacerdos principes magnos de patribus eorum ſecundum nomina: & conſederunt nouilunio menſis decimi examinare negotiū iſtud. Et determinatum eſt de viris, qui habebant vxores alienige-
C nas, & vſq; ad neomeniā primi menſis, & inuenti ſunt ex ſacerdotibus permiſti, qui habebant alienigenas vxores. Ex filijs Ieſu filij Ioſedec, & fratribus eius: Maſeas, & Eliozerus, & Ioribus, & Ioadeus, & iniecerunt manus vt expellerent vxores ſuas: & ad litandū in exorationem arietem pro ignorantia ſua, & ex filijs Semmeri: Maſeas & Eſſes & Ieelech, Azarias. & ex filijs Foſere: Limoſias, Hiſmaenis, & Nathanee, Iuſsio, Reddus, & Talſas. & ex Leuitis, Iorabdus, & Semeis, & Colnis, & Calitas, & Facteas, & Coluas, & Elionas, & ex ſacris cantoribus: Eliaſib, Zaccarus. & ex oſtiarijs: Salumus, & Tolbanes. & ex Iſrael: ex filijs Foro, Ozi, & Remias & Geddias & Melchias & Michelus, Eleazarus & Iemmebias & Bannas. & ex filijs Iolamam: Chamas & Zacharias & Iezrelus & Iodius & Erimoth & Helias. & ex filijs Za-
D thoim: Eliadas & Liaſumus, Zochias & Larimoth & Zabdis & Tebedias. & ex filijs Zebes: Iohannes, & Amanias & Zabdias & Emens. & ex filijs Banni: Olamus & Maluchus & Ieddeus & Iaſub & Aſabus & Ierimoth. & ex filijs Addin: Naathus & Mooſias & Caleus & Raanas, Maaſeas, Mathathias & Beſeel & Bonnus & Manaſſes. & ex filijs Nuae: Noneas & Afeas & Melchias & Sameas & Simon, Beniamin & Malchus & Marras. & ex filijs Aſom: Carianeus, Mathathias & Bānus & Eliphalach & Manaſſes & Semei. & ex filijs Bāni: Ieremias & Moadias & Abramus & Iohel & Baneas & Pelias & Ionas & Marimoth & Eliaſib, & Mathaneus & E-
E liaſis, & Orizas & Dielus, & Semedius & Zambris & Ioſephus. & ex filijs Nobei: Idelus & Mathathias & Sabadus & Zecheda, Sedmi & Ieſſei, Baneas. omnes iſti coniunxerunt ſibi vxores alienigenas, & dimiſerunt eas cum filijs. Et inhabitauerunt ſacerdotes, & Leuitæ: & qui erant ex Iſrael in Ieruſalem, & in tota vna regione nouilunio menſis ſeptimi. Et erant filij Iſrael in commorationibus ſuis. Et congregata eſt omnis multitudo ſimul in aream, quæ eſt ab oriēte portæ ſacræ: & dixerunt Eſdræ pontifici, & lectori, vt afferret legem Moyſi, quæ tradita eſt à Domino Deo Iſrael. Et attulit Eſdras pontifex legem omni multitudini eorum à viro vſq; ad mulierem, & omnibus ſacerdotibus audire legem nouilunio menſis ſeptimi. Et legebat in area, quæ eſt ante ſacram portā templi, à prima luce vſq; ad veſperam coram viris, & mulieribus. Et dederunt omnes ſenſum ad legem. Et ſtetit Eſdras ſacerdos, & lector legis ſuper ligneum tribunal, quod fabricatū
F erat. Et ſteterūt ad eum Mathathias, & Samus: Ananias, Azarias, Vrias, Ezechias, & Balſamus ad dexteram: & ad ſiniſtrā Faldeus, Miſael, Malachias, Abuſthas, Sabus, Nabadias, & Zacharias. Et aſſumpſit Eſdras librum coram omni multitudine: præſidebat enim in gloria in conſpectu omniū. Et cum abſoluiſſet legem, omnes erecti ſteterūt: & benedixit Eſdras Dominum Deum altiſsimum, Deum Sabaoth omnipotentem. Et reſpondit omnis populus, Amen. Et eleuatis ſurſum manibus procidentes in terram, adorauerunt Dominū: Ieſus & Banaeus & Sarebias & Iaddinus & Accubus & Sabbathæus & Calithes & Azarias & Iordanus & Ananias & Philias Leuitæ, qui docebant legem Domini, & in multitudine legebant legem Domini, & præferebant ſinguli eos, qui in-
G telligebant lectionem. Et dixit Atharathes Eſdræ pontifici, & lectori, & Leuitis, qui docebant multitudinem, dicēs, Dies hic ſanctus eſt Domino. Et omnes flebant, cum audiſſent legem. Et dixit Eſdras, Digreſsi ergo manducate pinguiſsima quæque, & bibite dulciſsima quæque, & mittite munera his qui non habent. Sanctus enim eſt hic dies Domini, & nolite mœſti eſſe. Dominus enim clarificabit vos. Et Leuitæ denuntiabant in publico omnibus, dicētes: Dies hic ſanctus eſt, nolite mœſti eſſe. Et abierunt omnes manducare, & bibere, & epulari, & dare munera his qui non habebant, vt epularentur. Magnificè enim ſunt exaltati verbis quibus edocti ſunt. Et congregati ſunt vniuerſi in Ieruſalem celebrare lætitiam, ſecundum teſtamentum Domini Dei Iſrael.

F I N I S.

Liber Eſdræ quartus, qui inter apocrypha ponitur.

[redacted]. CAPVT I.

A LIBER Eſdræ prophetæ ſecūdus,
filij Sarei, filij Azarei, filij Helciæ, filij
Sadaniæ, filij Sadoch, filij Achitob, filij
Achiæ, filij Phinees, filij Heli, filij A-
meriæ, filij Aſiei, filij Marimoth, filij
Arna, filij Oziæ, filij Borith, filij Abi-
ſei, filij Phinees, filij Eleazar, filij Aarō
ex tribu Leui, qui fuit captiuus in regione Medorū, in regno
Artaxerxis regis Perſarū. Et factum eſt verbum Domini ad
me, dicens, Vade, & nuntia populo meo facinora ipſorum, &
filijs eorū iniquitates, quas in me admiſerūt, vt nuntient filijs
filiorum, quia peccata parentum ipſorum in illis creuerunt.
Obliti enim mei ſacrificauerūt dijs alienis. Nónne ego eduxi
eos de terra Aegypti de domo ſeruitutis? Ipſi autem irritaue-
runt me, & conſilia mea ſpreuerunt. Tu autem excute comā
capitis tui, & proijce omnia mala ſuper illos: quoniā non obe
dierunt legi meæ. Populus autem eſt indiſciplinatus. Vſque-
quo eos ſuſtinebo, quibus tanta beneficia cōtuli? Reges mul-
B tos propter eos ſubuerti. Pharaonem cū pueris ſuis, & omnē
exercitū eius percuſſi. Omnes gentes à facie eorum perdidi,
& in oriente prouinciarum duarum populos Tyri & Sidonis
diſſipaui, & omnes aduerſarios eorum interfeci. Tu verò lo-
quere ad eos, dicēs, Hæc dicit Dominus: Nempe ego vos per
mare tranſmeaui, & plateas vobis initio munitas exhibui: du-
cem vobis dedi Moyſen, & Aaron ſacerdotem: lucem vobis
per columnam ignis præſtiti, & magna mirabilia feci in vo-
bis: vos autem mei obliti eſtis, dicit Dominus. Hæc dicit Do-
minus omnipotens: Coturnix vobis in ſigno fuit, caſtra vo-
bis ad tutelam dedi, & illic murmuraſtis: & non triumphaſtis
in nomine meo de perditione inimicorū veſtrorū, ſed adhuc
nunc vſq; murmuraſtis. Vbi ſunt beneficia, quæ præſtiti vo-
bis? Nónne in deſerto cum eſurietis, proclamaſtis ad me, di-
centes, Vt quid nos in deſertū iſtud adduxiſti interficere nos?
melius nobis fuerat ſeruire Aegyptijs, quàm mori in deſerto
hoc. Ego dolui gemitus veſtros, & dedi vobis māna in eſcam.
Panem angelorū manducaſtis. Nónne cum ſitiretis, petram
C excidi, & fluxerunt aquæ in ſaturitate? Propter æſtus folijs
arborum vos texi. Diuiſi vobis terras pingues: Chananæos, &
Pherezæos, & Philiſthæos à facie veſtra proieci: quid faciam
vobis adhuc, dicit Dominus? Hæc dicit Dominus omnipo-
tens: In deſerto cum eſſetis in flumine Amorrhæo ſitien-
tes, & blaſphemantes nomen meum, non ignem vobis pro
blaſphemijs dedi, ſed mittens lignum in aquam, dulce feci flu
men. Quid tibi faciam Iacob? Noluiſti obedire Iuda. Tranſ-
feram me ad alias gentes, & dabo eis nomen meum, vt cuſto-
diant legitima mea. Quoniā me dereliquiſtis, & ego vos de-
relinquam. Petentibus vobis à me miſericordiam, non miſe-
rebor. Quando inuocabitis me, ego nō exaudiam vos. Macu-
laſtis enim manus veſtras ſanguine, & pedes veſtri impigri
ſunt ad committenda homicidia. Non quaſi me dereliquiſtis,
ſed voſipſos, dicit Dominus. Hæc dicit Dominus omnipo-
tens: Nónne ego vos rogaui, vt pater filios, & vt mater filias,
& vt nutrix paruulos ſuos, vt eſſetis mihi in populum, & ego
vobis in Deum: & vos mihi in filios, & ego vobis in patrem?
Ita vos collegi, vt gallina pullos ſuos ſub alas ſuas. Modo au-
D tem quid faciam vobis? Proijciā vos à facie mea. Oblationem
cum mihi attuleritis, auertā faciem meam à vobis. Dies enim
feſtos veſtros, & neomenias & circunciſiones repudiaui. Ego
miſi pueros meos prophetas ad vos, quos acceptos interfeci-
ſtis, & laniaſtis corpora eorum, quorū ſanguinem exquiram,
dicit Dominus. Hæc dicit Dominus omnipotēs: Domus ve-
ſtra deſerta eſt. Proijciam vos ſicut ventus ſtipulam, & filij
procreationem non facient: quoniam mandatū meum negle-
xerunt, & quod malum eſt corā me fecerunt. Tradam domos
veſtras populo venienti, qui me non audientes credunt: qui-
bus ſigna non oſtendi, facient quæ præcepi. Prophetas non
viderunt, & memorabuntur iniquitatum eorum. Teſtor po-
puli venientis gratiam, cuius paruuli exultāt cum lætitia, me
non videntes oculis carnalibus, ſed ſpiritu credētes quæ dixi.
Et nunc frater aſpice, quæ gloria: & vide populū venientem
ab oriente, quibus dabo ducatum Abraham, Iſaac, & Iacob,
& Oſee, & Amos, & Micheæ, & Ioel, & Abdiæ, & Ionæ, &
Naum, & Habacuc, Sophoniæ, Aggæi; Zachariæ, & Mala-
chiæ, qui & angelus Domini vocatus eſt.

[redacted]

CAPVT II.

A HAec dicit Dominus: Ego eduxi populum iſtū de
ſeruitute, quibus mandata dedi per pueros meos
prophetas, quos audire noluerunt, ſed irrita fece-
runt mea conſilia. Mater quæ eos generauit, dicit
illis: Ite filij, quia ego vidua ſum & derelicta. Educaui vos cū
lætitia, & amiſi vos cum luctu & triſtitia, quoniam peccaſtis
coram Domino Deo veſtro, & quod malū eſt coram eo fe-
ciſtis. Modo autem quid faciam vobis? Ego vidua ſum, & de-
relicta: ite filij, & petite à Domino miſericordiā. Ego autem
te pater teſtem inuoco ſuper matrem filiorum, qui noluerūt
teſtamentum meū ſeruare, vt des eis confuſionem, & matrem
eorum in direptionem, ne generatio eorum fiat. Diſpergātur
in gentes nomina eorum, deleantur à terra: quoniam ſpreue-
runt ſacramentum meum. Væ tibi Aſſur, qui abſcondis ini-
quos penes te. Gens mala, memorare quid fecerim Sodomæ
& Gomorrhæ, quorum terra iacet in piceis glebis & aggeri-
bus cinerum. ſic dabo eos, qui me non audierunt, dicit Domi-
nus omnipotēs. Hæc dicit Dominus ad Eſdram, Nuntia po-
pulo meo, quoniam dabo eis regnum Ieruſalem, quod datu-
rus eram Iſrael. Et ſumam mihi gloriam illorum, & dabo eis
tabernacula æterna, quæ præparaueram illis. Lignū vitæ erit
illis in odore vnguenti, & nō laborabunt, neq; fatigabuntur.
B Ite, & accipietis. Rogate vobis dies paucos, vt immorentur.
Iam paratū eſt vobis regnū: vigilate. Teſtare cœlū & terram.
Contriui enim malum, & creaui bonum, quia viuo ego, dicit
Dominus. Mater amplectere filios tuos, educa illos cū læti-
tia. Sicut columba confirma pedes eorum: quoniam te elegi,
dicit Dominus. Et reſuſcitabo mortuos de locis ſuis, & de
monumentis educam illos, quoniam cognòui nomen meum
in Iſrael. Noli timere mater filiorum, quoniam te elegi, dicit
Dominus. Mittam tibi adiutoriū pueros meos Iſaiam & Ie-
remiam, ad quorum conſilium ſanctificaui, & paraui tibi ar-
bores duodecim grauatas varijs fructibus, & totidem fontes
fluentes lac & mel: & montes immenſos ſeptem, habētes ro-
ſam & lilium, in quibus gaudio implebo filios tuos. Viduam
iuſtifica, pupillo iudica, egenti da, orphanum tuere, nudum
veſti, confractum & debilem cura, claudum irridere noli, tu-
tare mancum, & cæcum ad viſionem claritatis meæ admitte.
Senem & iuuenem intra muros tuos ſerua: mortuos vbi inue-
neris ſignans commenda ſepulchro, & dabo tibi primam
ſeſſionem in reſurrectione mea. Pauſa & quieſce populus
meus, quia veniet requies tua. Nutrix bona nutri filios tuos,
confirma pedes eorum. Seruos quos tibi dedi, nemo ex eis
interiet. ego enim eos requiram de numero tuo. Noli fatiga-
ri. Cum enim venerit dies preſſuræ & anguſtiæ, alij plorabūt,

& triſtes erũt:tu autem hilaris,& copioſa eris. Zelabunt gen-
tes,& nil aduerſus te poterunt,dicit Dominus. Manus meæ
tegent te,ne filij tui gehennam videant.Iucundare mater cum
filijs tuis,quia ego te eripiam,dicit Dominus.Filios tuos dor-
mientes memorare,quoniam ego eos educā de lateribus ter-
ræ,& miſericordiam cum illis faciam:quoniā miſericors ſum,
dicit Dominus omnipotens.Amplectere natos tuos vſque-
dum venio,& præſtem illis miſericordiam:quoniam exube-
rant fontes mei,& gratia mea non deficiet. Ego Eſdras præ-
ceptum accepi à Domino in monte Oreb, vt irem ad Iſrael:
ad quos cum venirem,reprobauerunt me,& reſpuerunt man
datū Domini.Ideoq; vobis dico gentes,quæ auditis & intel-
ligitis: Expectate paſtorem veſtrum,requiem æternitatis da-
bit vobis:quoniam in proximo eſt ille, qui in fine ſeculi ad-
ueniet.Parati eſtote ad præmia regni, quia lux perpetua lu-
cebit vobis per æternitatem temporis.Fugite vmbram ſeculi
huius:accipite iucunditatem gloriæ veſtræ.Ego teſtor palàm
ſaluatorem meum.Commendatum donum accipite,& iucun
damini,gratias agentes ei, qui vos ad cœleſtia regna vocauit.
D Surgite,& ſtate,& videte numerum ſignatorum in conuiuio
Domini.Qui ſe de vmbra ſeculi tranſtulerunt,ſplendidas tu-
nicas à Domino acceperunt.Recipe Sion numerum tuum,&
conclude candidatos tuos, qui legem Domini compleuerūt.
Filiorum tuorū quos optabas plenus eſt numerus. Roga im-
pêrium Domini,vt ſanctificetur populus tuus, qui vocatus
eſt ab initio.Ego Eſdras vidi in mōte Sion turbam magnam,
quam numerare non potui,& omnes canticis collaudabant
Dominum. Et in medio eorū erat iuuenis ſtatura celſus,emi-
nentior omnibus illis, & ſingulis eorum capitibus impone-
bat coronas,& magis exaltabatur.Ego autem miraculo tene-
bar.Tunc interrogaui angelum,& dixi, Qui ſunt hi Domi-
ne?Qui reſpondens,dixit mihi, Hi ſunt, qui mortalem tuni-
cam depoſuerunt,& immortalē ſumpſerunt,& confeſsi ſunt
nomen Dei.Modo coronantur,& accipiunt palmas. Et dixi
angelo,Ille iuuenis quis eſt,qui eis coronas imponit, & pal-
mas in manus tradit?Et reſpondens dixit mihi, Ipſe eſt filius
Dei,quem in ſeculo confeſsi ſunt:ego autem magnificare eos
cœpi,qui fortiter pro nomine Domini ſteterunt.Tunc dixit
mihi angelus,Vade,annuntia populo meo, qualia & quanta
mirabilia Domini Dei vidiſti.

[redacted]

CAPVT III.

A ANno triceſimo ruinæ ciuitatis eram in Babylo-
ne,& conturbatus ſum ſuper cubiculo meo re-
cumbens, & cogitationes meæ aſcendebant ſu-
per cor meum:quoniam vidi deſertionem Sion,
& abundantiam eorū qui habitabant in Babylone. & ventila-
tus eſt ſpiritus meus valde, & cœpi loqui ad altiſsimū verba
timorata,& dixi,O dominator Domine, tu dixiſti ab initio,
quando plantaſti terram,& hoc ſolus, & imperaſti populo,
& dediſti Adam corpus mortuum: ſed & ipſum figmentum
manuum tuarū erat,& inſufflaſti in eum ſpiritum vitæ, & fa-
ctus eſt viuens coram te,& induxiſti eum in paradiſo, quem
plantauerat dextera tua antequam terra aduentaret. Et huic
mandaſti diligere viam tuam,& præteriuit eam,& ſtatim in-
B ſtituiſti in eo mortē,& in nationibus eius,& natæ ſunt gen-
tes, & tribus, & populi,& cognationes quarum non eſt nu-
merus. Et ambulauit vnaquæq; gens in voluntate ſua,& mira
agebant coram te,& ſpernebant præcepta tua.Iterum autem
in tempore induxiſti diluuium ſuper inhabitantes ſeculum,
& perdidiſti eos.Et factum eſt in vnoquoq; eorū, ſicut Adæ
mori,ſic his diluuium.Dereliquiſti autem vnum ex his Noe
cum domo ſua,& ex eo iuſti omnes.Et factum eſt,cū cœpiſ-
ſent multiplicari,qui habitabant ſuper terrā,& multiplicaue-
runt filios,& populos,& gentes multas:& cœperunt iteratò
impietatem facere plus quàm priores.Et factum eſt,cum ini-
quitatem facerent coram te,elegiſti tibi virum ex his cui no-
men erat Abraham.Et dilexiſti eum,& demonſtraſti ei ſoli
voluntatē tuam:& diſpoſuiſti ei teſtamentū æternū, & dixi-
ſti ei vt non vnquam derelinqueres ſemen eius. Et dediſti ei
Iſaac,& Iſaac dediſti Iacob & Eſau.Et ſegregaſti tibi Iacob,
Eſau autem ſeparaſti.Et factu eſt Iacob in multitudine ma-
gna.Et factum eſt,cū educeres ſemen eius ex Aegypto,addu
C xiſti ſuper montē Sina.Et inclinaſti cœlos,& ſtatuiſti terrā,
& commouiſti orbē,& tremere feciſti abyſſos, & cōturbaſti
ſeculum,& tranſijt gloria tua portas quatuor ignis & terræ-
motus,& ſpiritus & gelu,vt dares ſemini Iacob legē,& gene
rationi Iſrael diligentiā.Et non abſtuliſti ab eis cor malignū,
vt faceret lex tua in eis fructum. Cor enim malignū baiulans
primus Adam tranſgreſſus & victus eſt, ſed & omnes qui de
eo nati ſunt.Et facta eſt permanēs infirmitas, & lex cū corde
populi,cum malignitate radicis,& diſceſsit quod bonum eſt,
& manſit malignum.Et tranſierūt tempora,& finiti ſunt an-
ni:& ſuſcitaſti tibi ſeruū nomine Dauid, & dixiſti ei ædifica-
re ciuitatem nominis tui,& offerre tibi in eadē thus & obla-
tiones.Et factū eſt hoc annis multis, & dereliquerunt qui ha-
bitabant ciuitatem,in omnibus facientes ſicut fecit Adam &
omnes generationes eius, vtebantur enim & ipſi corde mali-
gno.Et tradidiſti ciuitatē tuam in manibus inimicorū tuorū.
D Nunquid meliora faciunt,qui habitant Babylonem? Et pro-
pter hoc dominabitur Sion. Factum eſt, cū veniſſem huc, &
vidiſſem impietates, quarū non eſt numerus:& delinquentes
multos vidit anima mea hoc triceſimo anno, & exceſsit cor
meum:quoniam vidi quomodo ſuſtines eos peccantes,& pe-
perciſti impiè agentibus,& perdidiſti populū tuum,& conſer-
uaſti inimicos tuos,& nō ſignificaſti.Nihil memini quomo-
do debeat derelinqui via hæc.Nūquid meliora facit Babylon,
quàm Sion ? aut alia gens cognouit te præter Iſrael?Aut quæ
tribus crediderunt teſtamētis tuis,ſicut Iacob? Quarum mer-
ces nō comparuit,neq; labor fructificauit. Pertranſiens enim
pertranſiui in gentibus,& vidi abundantes eas, & nō memo-
rantes mandatorū tuorum.Nunc ergo pondera in ſtatêra no-
ſtras iniquitates,& eorū qui habitant in ſeculo:& nō inuenie-
tur nomen tuum,niſi in Iſrael.Aut quandò non peccauerunt
in conſpectu tuo,qui habitant terram?aut quæ gens ſic obſer-
uauit mandata tua?Hos quidem per nomina inuenies ſeruaſſe
mandata tua,gentes autem non inuenies.

[redacted]

CAPVT IIII.

A ET reſpondit ad me angelus, qui miſſus eſt ad me,
cui nomen Vriel,& dixit mihi, Excedēs exceſsit
cor tuum in ſeculo hoc,& comprehendere cogi-
tas viam altiſsimi.Et dixi, Ita Domine meus. Et
reſpondit mihi,& dixit, Tres vias miſſus ſum oſtendere tibi,
& tres ſimilitudines proponere corā te: de quibus mihi ſi re-
nuntiaueris vnā ex his, & ego tibi demonſtrabo viam quam
deſyderas videre, & docebo te vnde ſit cor malignū. Et dixi,
Loquere Domine meus.Et dixit ad me,Vade,pondera mihi
ignis pondus,aut menſura mihi flatum venti,aut reuoca mihi
diem quæ præterijt.Et reſpondi,& dixi,Quis natorū poterit
facere,vt me interroges de his? Et dixit ad me,Si eſſem inter-
rogans te, dicens, Quantæ habitationes ſunt in corde maris,
aut quantæ venæ ſunt in principio abyſsi, aut quantæ venæ
ſunt ſuper firmamentum,aut qui ſunt exitus paradiſi: diceres
mihi fortaſsis,In abyſſum non deſcendi,neq; in infernum ad-
huc,neq; in cœlū vnquam aſcendi.nunc autē non interroga-
ui te,niſi de igne,& vento,& die,per quam tranſiſti, & à qui-
bus ſeparari non potes:& nō reſpondiſti mihi de eis.Et dixit
mihi, Tu quæ tua ſunt,tecū coadoleſcentia, nō potes cogno-
ſcere:& quomodo poterit vas tuum capere altiſsimi viam, &
iam exterius corrupto ſeculo,intelligere corruptionem eui-
dentem in facie mea? Et dixi illi, Melius erat nos non eſſe,
quàm

quàm adhuc viuentes viuere in impietatibus, & pati,& non
intelligere de qua re. Et reſpődit ad me,& dixit. Proficiſcens
B profectus ſum ad ſyluam lignorũ campi,& cogitauerunt co-
gitationem,& dixerũt, Venite,& eamus,& faciamus ad mare
bellum,vt recedat coram nobis,& faciamus nobis alias ſyluas.
Et ſimiliter fluctus maris,& ipſi cogitauerunt cogitationem,
& dixerunt, Venite aſcendentes,debellemus ſyluas campi,vt
& ibi cõſummemus nobiſmetipſis aliam regionem. Et factus
eſt cogitatus ſyluæ in vanum.venit enim ignis,& conſumpſit
eam.Similiter & cogitatus fluctuum maris.ſtetit enim arena,
& prohibuit eos.Si enim eſſes iudex horum, quem inciperes
iuſtificare,aut quem condemnare? Et reſpondi,& dixi, Vtiq;
vanam cogitationem cogitauerũt. Terra enim data eſt ſyluæ,
& mari locus portare fluctus ſuos. Et reſpondit ad me, & di-
xit, Bene tu iudicaſti, & quare non iudicaſti tibimetipſi?
Quemadmodum enim terra ſyluæ data eſt, & mare fluctibus
ſuis:ſic qui ſuper terram inhabitant,quæ ſunt ſuper terrã in-
telligere ſolummodo poſſunt:& qui ſuper cœlos, quæ ſuper
altitudinem cœlorum. Et reſpondi,& dixi, Deprecor te Do-
mine,vt mihi detur ſenſus intelligendi.non enim volui inter-
rogare de ſuperioribus tuis,ſed de his, quæ pertranſeunt per
nos quotidie,propter quid Iſrael datus in opprobrium gen-
tibus:quem dilexiſti populum datus eſt tribubus impijs, &
lex patrum noſtrorũ in interitum deducta eſt,& diſpoſitio-
nes ſcriptæ nuſquam ſunt:& pertranſiuimus de ſeculo, vt lo-
C cuſtæ,& vita noſtra ſtupor & pauor,& nec digni ſumus mi-
ſericordiam conſequi.Sed quid faciet nomini ſuo quod inuo-
catum eſt ſuper nos? Et de his interrogaui. Et reſpondit ad
me,& dixit, Si fueris plurimum ſcrutatus, frequẽter mirabe-
ris:quoniam feſtinans feſtinat ſeculum petranſire, & non ca-
pit portare quæ in futuris temporibus iuſtis repromiſſa ſunt:
quoniam plenum iniuſtitia eſt ſeculũ hoc, & infirmitatibus.
De quibus autem interrogas,dicam:Seminatum enim eſt ma
lum,& necdum venit deſtructio ipſius. Si ergo nõ inuerſum
fuerit quod ſeminatum eſt,& diſceſſerit locus vbi ſeminatum
eſt malum,non veniet vbi ſeminatũ eſt bonum. Quoniã gra-
men ſeminis mali ſeminatum eſt in corde Adam ab initio: &
quantum impietatis generauit vſq; nunc,& generat vſq; cum
veniat area? Aeſtima autẽ apud te gramen mali ſeminis, quan-
tum fructũ impietatis generauit:quãdo ſecatæ fuerint ſpicæ,
quarũ non eſt numerus, quàm magnã aream incipient facere?
Et reſpondi,& dixi, Quomodo,& quãdo hæc? Quare modi-
ci & mali anni noſtri? Et reſpondit ad me,& dixit mihi, Non
feſtines tu ſuper altiſsimũ. Tu enim feſtinas inaniter eſſe ſu-
per ipſum. nã exceſſus tuus multus. Nónne de his interroga-
uerunt animæ iuſtorũ in promptuarijs ſuis,dicentes, Vſque-
quo ſpero ſic? & quãdo veniet fructus areæ mercedis noſtræ?
Et reſpondit ad ea Ieremiel archangelus,& dixit, Quãdo im-
pletus fuerit numerus ſeminum in vobis, quoniam in ſtatêra
ponderauit ſeculũ,& menſura menſurauit tempora,& nume
ro numerauit tempora,& nõ commouit,nec excitauit vſque-
dum impleatur prædicta menſura? Et reſpondi,& dixi, O do
D minator Domine, ſed & nos omnes pleni ſumus impietate.
Et ne forte propter nos non impleantur iuſtorum areæ, pro-
pter peccata inhabitantium ſuper terram. Et reſpődit ad me,
& dixit, Vade & interroga prægnantem, ſi quando impleue-
rit nouẽ menſes ſuos,adhuc poterit matrix eius retinere par-
tum in ſemetipſa? Et dixi: Non poteſt Domine. Et dixit ad
me, In inferno promptuaria animarũ matrici aſsimilata ſunt.
Quemadmodum enim illa feſtinat quæ parit, effugere neceſ-
ſitatem partus: ſic & hæc feſtinat reddere ea quæ commenda-
ta ſunt. Ab initio tibi demonſtrabitur de his quæ concupiſcis
videre. Et reſpondi,& dixi, Si inueni gratiã ante oculos tuos,
& ſi poſsibile eſt,& ſi idoneus ſum, demonſtra mihi, ſi pluſ-
quam præteritum ſit habet venire, aut plura pertranſierũt ſu-
pra quàm futurum eſt. Quid pertranſiuit, ſcio: quid autem fu-
turum ſit, ignoro. Et dixit ad me, Sta ſuper dexterã partem,
& demonſtrabo tibi interpretationem ſimilitudinis. Et ſteti,
& vidi:& ecce fornax ardẽs tranſijt coram me,& factum eſt,
cum tranſiret flamma,vidi,& ecce ſuperauit fumus. Poſt hæc
tranſijt coram me nubes plena aquæ,& immiſit pluuiã impe-
tu multam,& cum tranſiſſet impetus pluuiæ, ſuperauerunt in
ea guttæ. Et dixit ad me, Cogita tibi, ſicut creſcit pluuia am-
plius quàm guttæ, & ignis quàm fumus: ſic ſuperabundauit
quæ tranſiuit menſura. Superauerunt autem guttæ,& fumus:
& oraui,& dixi, Putas viuo vſq; in diebus illis? vel quid erit
in diebus illis? Reſpondit ad me,& dixit, De ſignis, de quibus
me interrogas, ex parte poſſum tibi dicere: de vita autem tua
non ſum miſſus dicere tibi, ſed neſcio.

[redacted]

CAPVT V.

A DE ſignis autem: ecce dies venient, in quibus ap-
prehendentur qui inhabitant terrã in cenſu mul-
to:& abſcondetur veritatis via:& ſterilis erit à fi-
de regio:& multiplicabitur iniuſtitia ſuper hanc
quam ipſe tu vides,& ſuper quam audiſti olim: & erit impo-
ſitio veſtigio quam nunc vides regnare regionem,& videbũt
eam deſertam. Si autem tibi dederit Altiſsimus viuere, vide-
bis poſt tertiam tubam,& reluceſcet ſubito ſol noctu,& luna
ter in die, & de ligno ſanguis ſtillabit, & lapis dabit vocem
ſuam,& populi commouebuntur:& regnabit, quem non ſpe
rant qui inhabitant ſuper terram, & volatilia commigratio-
nem facient:& mare Sodomiticum piſces reijciet, & dabit vo
cem noctu, quam non nouerant multi, omnes autem audient
vocem eius,& chaos fiet per loca multa, & ignis frequenter
remittetur, & beſtiæ agreſtes tranſmigrabunt, & mulieres
menſtruatæ parient monſtra,& in dulcibus aquis ſalſæ inue-
nientur,& amici omnes ſemetipſos expugnabunt:& abſcon-
detur tunc ſenſus,& intellectus ſeparabitur in promptuariũ
ſuum:& quæretur à multis,& non inuenietur:& multiplica-
bitur iniuſtitia,& incontinẽtia ſuper terram. Et interrogabit
regio proximam ſuam,& dicet, Nunquid per te pertranſijt
iuſtitia iuſtum faciens? Et hoc negabit. Et erit in illo tempo-
re,& ſperabunt homines,& non impetrabunt: laborabunt,&
non dirigentur viæ eorum. Hæc ſigna dicere tibi permiſſum
B eſt mihi:& ſi oraueris iterum, & ploraueris, ſicut & nunc, &
ieiunaueris ſeptem diebus, audies iteratò horum maiora. Et
euigilaui,& corpus meum horruit valde: & anima mea labo-
rauit,vt deficeret:& tenuit me qui venit angelus, qui loque-
batur in me,& confortauit me,& ſtatuit me ſuper pedes. Et
factum eſt in nocte ſecunda,& venit ad me Salathiel dux po-
puli,& dixit mihi, Vbi eras? & quare vultus tuus triſtis? An
neſcis, quoniam tibi creditus eſt Iſrael in regione tranſmigra-
tionis eorum? Exurge ergo,& guſta panem, & non derelin-
quas nos, ſicut paſtor gregem ſuum in manibus luporũ ma-
lignorum. Et dixi ei, Vade à me, & non appropies ad me. Et
audiuit, vt dixi:& receſsit à me,& ego ieiunaui diebus ſeptem
vlulans & plorans, ſicut mihi mandauit Vriel angelus. Et fa-
ctum eſt poſt dies ſeptem,& iterum cogitationes cordis mei
moleſtæ erant mihi valde,& reſumpſit anima mea ſpiritum
intellectus:& iterum cœpi loqui coram altiſsimo ſermones,
& dixi, Dominator Domine ex omni ſylua terræ, & omni-
bus arboribus eius, elegiſti vineam vnicam: & ex omni terra
orbis, elegiſti tibi foueam vnam: & ex omnibus floribus or-
bis, elegiſti tibi lilium vnum:& ex omnibus abyſsis maris, re-
pleſti tibi riuum vnum:& ex omnibus ædificatis ciuitatibus,
ſanctificaſti tibimetipſi Sion: & ex omnibus creatis volatili-
bus, nominaſti tibi columbam vnam:& ex omnibus plaſma-
tis pecoribus, prouidiſti tibi ouem vnam:& ex omnibus mul
tiplicatis populis acquiſiuiſti tibi populũ vnum: & ab omni-
bus probatam legem donaſti huic, quem deſyderaſti popu-
lo. Et nunc Domine, vt quid tradidiſti vnũ pluribus? Et præ-

paraſti ſuper vnam radicem alias,& diſperdidiſti vnicũ tuum
in multis:& conculcauerunt eum, qui contradicebant ſpon-
ſionibus tuis,quiq́; tuis teſtamentis nõ credebant. Et ſi odiẽs
odiſti populum tuum,tuis manibus debet caſtigari. Et factũ
eſt,cum locutus eſſem ſermones,& miſſus eſt angelus ad me,
qui antè venerat ad me præterita nocte, & dixit mihi, Audi
me,& inſtruam te:& intende mihi, & adijciam coram te. Et
dixi,Loquere Domine meus.Et dixit ad me, Valde tu in ex-
ceſſu mentis factus es pro Iſrael:an plus dilexiſti eum, quàm
qui eum fecit? Et dixi ad eum,Non Domine,ſed dolens locu
tus ſum. Torquent enim me renes mei per omnem horam,
quærentem apprehendere ſemitam altiſsimi, & inueſtigare
partem iudicij eius.Et dixit ad me, Nõ potes.Et dixi,Quare
Domine? Ad quid naſcebar,aut quare non fiebat matrix ma-
tris meæ mihi ſepulchrum,vt non viderem laborem Iacob,
& defatigationem generis Iſrael? Et dixit ad me, Numera
mihi quæ necdum venerant,& collige mihi diſperſas guttas,
& reuirida mihi aridos flores,& aperi mihi clauſa promptua-
ria,& produc mihi incluſos in eis flatus, demonſtra mihi vo-
cis imaginem:& tunc oſtendam tibi laborem,quem rogas vi-
dere.Et dixi,Dominator Domine, quis enim eſt qui poteſt
hæc ſcire,niſi qui cum hominibus habitationem non habet?
Ego autem inſipiens:& quomodo potero dicere de his, qui-
bus me interrogaſti? Et dixit ad me, Quomodo non potes
facere vnum de his quæ dicta ſunt: ſic non poteris inuenire
iudicium meum,aut in fine charitatem,quã populo promiſi.
D Et dixi,Sed ecce Domine,tu prope es his qui in finem ſunt:
& quid facient,qui ante me fuerunt,aut nos, aut hi qui poſt
nos? Et dixit ad me,Coronæ aſsimilabo iudicium meum. Si-
cut non nouiſsimorum tarditas,ſic nec priorum velocitas. Et
reſpondi,& dixi,Nec poteras facere eos qui facti ſunt,& qui
ſunt,& qui futuri ſunt, in vnum, vt celerius iudicium tuum
oſtendas? Et reſpondit ad me,& dixit, Non poteſt feſtinare
creatura ſuper creatorem,nec ſuſtinere ſeculum eos qui in eo
creandi ſunt,in vnum.Et dixi, Quo modo dixiſti ſeruo tuo,
quoniam viuificans viuificaſti à te creatam creaturã in vnum,
& ſuſtinebat creatura : poterit & nunc portare præſentes in
vnum.Et dixit ad me,Interroga matricem mulieris, & dices
ad eam,Et ſi paris,quare per tempus? Roga ergo eam, vt det
decem in vnum.Et dixi,Non vtiq; poterit,ſed ſecundũ tem-
pus.Et dixit ad me,Et ego dedi matricem terræ his,qui ſemi-
nati ſunt ſuper eam per tempus.Quemadmodũ enim infans
non parit ea,quæ ſenum ſunt: ſic ego diſpoſui à me creatum
ſeculũ. Et interrogaui,& dixi, Cum iam dederis mihi viam,
loquar coram te:nam mater noſtra,de qua dixiſti mihi, Ad-
huc iuuenis eſt:iam ſenectuti appropinquat.Et reſpondit ad
me,& dixit,Interroga eã quæ parit,& dicet tibi.Dices enim
ei,Quare quos peperiſti nunc, non ſunt ſimiles his qui ante
te,ſed minores ſtatura? Et dicet tibi & ipſa. Alij ſunt qui in
iuuentute virtutis nati ſunt:& alij qui ſub tempore ſenectu-
tis deficiente matrice ſunt nati.Conſydera ergo & tu, quoniã
minori ſtatura eſtis præ his qui ante vos, & qui poſt vos mi-
nori quàm vos,quaſi iam ſeneſcentes creaturæ, & fortitudi-
nem iuuentutis prætereuntes.Et dixi, Rogo Domine, ſi in-
ueni gratiam ante oculos tuos,demõſtra ſeruo tuo per quem
viſites creaturam tuam.

[redacted]

CAPVT VI.

A ET dixit ad me,Initio terreni orbis, & antequam
ſtarent exitus ſeculi, & antequam ſpirarent con-
uentiones ventorum, & antequam ſonarent vo-
ces tonitruum,& antequam ſplenderent nitores
coruſcationum,& antequam confirmarentur fundamenta pa
radiſi,& antequam viderentur decori flores, & antequã con-
firmarentur motæ virtutes,& antequam colligerentur innu-
merabiles militiæ angelorum,& antequam extollerentur al-
titudines aeris, & antequam nominarentur menſuræ firma-
mentorum,& antequã æſtuarent camini in Sion, & antequã
inueſtigarentur præſentes anni,& antequam abalienarentur
eorum qui nunc peccant adinuentiones, & conſignati eſſent
qui fidem theſaurizauerũt:tunc cogitaui,& facta ſunt per me
ſolum,& non per alium:& finis per me, & non per alium, &
reſpondi,& dixi,Quæ erit ſeparatio temporum? aut quando
prioris finis,& ſequentis initium? Et dixit ad me, Ab Abra-
ham vſq; ad Iſaac,quando nati ſunt ab eo Iacob & Eſau, ma-
nus Iacob tenebat ab initio calcaneum Eſau: finis enim huius
ſeculi Eſau,& principium ſequentis Iacob. Hominis manus
inter calcaneum & manum.Aliud noli quærere Eſdra.Et re-
ſpondi,& dixi,O dominator Domine,ſi inueni gratiam ante
oculos tuos,oro vt demonſtres ſeruo tuo finem ſignorũ tuo-
rum,quorum partem mihi demonſtraſti nocte præcedenti.
Et reſpondit,& dixit ad me,Surge ſuper pedes tuos, & audi
vocem pleniſsimã ſonitus.Et erit ſicut commotio, nec com-
mouebitur locus,in quo ſtes ſuper eum. Ideo cum loquitur,
tu non expaueas,quoniam de fine verbum & fundamentum
terræ intelligitur,quoniã de ipſis ſermo tremeſcit & cõmo-
B uetur.Scit enim quoniam finem eorũ oportet commutari.Et
factum eſt,cum audiſſem,ſurrexi ſuper pedes meos,& audi-
ui,& ecce vox loquens,& ſonus eius ſicut ſonus aquarũ mul-
tarum,& dixit,Ecce dies veniunt,& erit, quando appropin-
quare incipiam,vt viſitem habitantes in terra: & quando in-
quirere incipiam ab eis,qui iniuſtè nocuerunt iniuſtitia ſua,
& quando ſuppleta fuerit humilitas Sion,& cũ ſuperſignabi-
tur ſeculum quod incipiet pertranſire, hæc ſigna faciam, Li-
bri aperientur ante faciem firmamenti, & omnes videbunt ſi-
mul,& anniculi infantes loquẽtur vocibus ſuis, & pregnãtes
immaturos parient infantes trium & quatuor menſium,& vi
uent & ſuſcitabũtur. Et ſubito apparebunt ſeminata loca nõ
ſeminata,& plena promptuaria ſubito inuenientur vacua: &
tuba canet cũ ſono,quam cum omnes audierint,ſubito expa-
ueſcent. Et erit in illo tempore, debellabunt amici amicos vt
inimici,& expaueſcet terra cũ his: & venæ fontiũ ſtabunt, &
non decurrẽt in horis tribus.& erit,omnis qui derelictus fue-
rit ex omnibus iſtis quibus prædixi tibi,ipſe ſaluabitur, & vi
debit ſalutare meũ,& finẽ ſeculi veſtri. Et videbũt qui recepti
ſunt homines,qui mortem nõ guſtauerunt à natiuitate ſua,&
mutabitur cor inhabitãtium, & cõuertetur in ſenſum alium.
Delebitur enim malũ,& extinguetur dolus. Florebit autẽ fi-
des,& vincetur corruptela,& oſtẽdetur veritas quæ ſine fru-
ctu fuit diebus tantis. Et factũ eſt cũ loqueretur mihi, & ecce
paulatim intuebar ſuper eũ ante quem ſtabam,& dixit ad me
hæc,Veni tibi oſtendere tempus venturæ noctis.Si ergo ite-
C rum rogaueris,& iterũ ieiunaueris ſeptem diebus,iterum tibi
renuntiabo horum maiora per diem quam audiui. Audita eſt
enim vox tua apud altiſsimũ. Vidit enim fortis directionem
tuam,& prouidit pudicitiam,quam à iuuẽtute tua habuiſti:
& propter hoc miſit me demonſtrare tibi hæc omnia, & di-
cere tibi:Confide,& noli timere,& noli feſtinare cum priori-
bus temporibus cogitare vana,vt non properes à nouiſsimis
temporibus. Et factũ eſt poſt hæc,& fleui iterum:& ſimiliter
ieiunaui ſeptẽ diebus,vt ſuppleam tres hebdomadas,quæ di-
ctæ ſunt mihi. Et factũ eſt in octaua nocte,& cor meũ turba-
batur iteratò in me,& cœpi loqui corã Altiſsimo.Inflamma-
batur enim ſpiritus meus valde,& anima mea anxiabatur, &
dixi,O Domine,loquẽs locutus es ab initio creaturæ in pri-
mo die,dicens,Fiat cœlum & terra,& tuum verbũ opus per-
fectum.Et erat tunc ſpiritus,& tenebræ circumferebantur, &
ſilentium,ſonus vocis hominis nondum erat abs te. Tunc di-
xiſti de theſauris tuis proferri lumen luminoſum, quo appa-
reret opus tuum. Et die ſecũdo creaſti ſpiritum firmamenti,
& imperaſti ei vt diuideret & diuiſionem faceret inter aquas,
vt pars quædam ſurſum recederet, pars verò deorſum mane-
ret. Et

ret. Et tertia die imperaſti aquis congregari in ſeptima parte
terræ: ſex verò partes ſiccaſti & conſeruaſti, vt ex his ſint co-
ram te miniſtrãtia ſeminata à Deo, & culta. Verbũ enim tuũ
proceſsit, & opus ſtatim fiebat. Proceſsit enim ſubito fructus
multitudinis immenſus, & concupiſcentiæ guſtus multifor-
mes, & flores colore immutabili, & odores odoramenti inue-
D ſtigabilis, & die tertia hæc facta ſunt. Quarta autem die impe-
raſti fieri ſolis ſplendorem, lunæ lumẽ, ſtellarũ diſpoſitionẽ:
& imperaſti eis, vt deſeruirẽt futuro plaſmato homini. Quin-
to autẽ die dixiſti ſeptimæ parti, vbi erat aqua congregata, vt
procrearet animalia, & volatilia, & piſces: & ita fiebat. aqua
mutata, & ſine anima quæ Dei nutu iubebantur, animalia fa-
ciebat, vt ex hoc mirabilia tua nationes enarrent. Et tunc con-
ſeruaſti duas animas, nomẽ vni vocaſti Enoch, & nomẽ ſecũ-
dæ vocaſti Leuiathan, & ſeparaſti ea ab alterutro. Non enim
poterat ſeptima pars, vbi erat aqua congregata, capere ea. Et
dediſti Enoc vnã partem quæ ſiccata eſt tertio die, vt habitet
in ea vbi ſunt montes mille. Leuiathã autem dediſti ſeptimã
partem humidã, & ſeruaſti eam, vt fiat in deuorationẽ quibus
vis, & quãdo vis. Sexto autem die imperaſti terræ, vt crearet
coram te iumenta, & beſtias, & reptilia: & ſuper his Adam,
quem conſtituiſti ducem ſuper omnibus factis quæ feciſti, &
ex eo educimur nos omnes, quemq; elegiſti populum. Hæc
autem omnia dixi corã te Domine, quia propter nos creaſti
ſeculum. Reſiduas autẽ gentes ab Adam natas dixiſti eas nil
eſſe, & quoniã ſaliuæ aſsimilatæ ſunt, & quaſi ſtillicidium de
vaſe ſimilaſti abundantiã eorum. Et nunc Domine, ecce, iſtæ
gentes quæ in nihilum deputatæ ſunt, cœperũt dominari no-
ſtri, & deuorare: nos autẽ populus tuus quem vocaſti primo-
genitum vnigenitũ æmulatorem tuum, traditi ſumus in ma-
nibus eorum: & ſi propter nos creatũ eſt ſeculum, quare non
hæreditatem poſsidemus cum ſeculo? Vſquequo hæc?

[redacted]

CAPVT VII.

A ET factum eſt, cũ finiſſem loqui verba hæc, miſſus
eſt ad me angelus, qui miſſus fuerat ad me primis
noctibus, & dixit ad me, Surge Eſdra, & audi ſer-
mones quos veni loqui ad te. Et dixi, Loquere
Deus meus. Et dixit ad me, Mare poſitũ eſt in ſpatioſo loco,
vt eſſet altũ & immenſum: erit autem ei introitus in anguſto
loco poſitus, vt eſſet ſimilis fluminibus. Quis enim volens vo
luerit ingredi mare, & videre eum vel dominari eius: ſi non
tranſierit anguſtum, in latitudinem quomodo venire poterit?
Item aliud, Ciuitas eſt ædificata, & poſita in loco campeſtri:
eſt autem plena omniũ bonorum. introitus eius anguſtus &
in præcipiti poſitus, vt eſſet à dextris quidem ignis, à ſiniſtris
aqua alta: ſemita autem eſt vna ſola inter eos poſita, hoc eſt in-
ter ignem & aquam, vt nõ capiat ſemita, niſi ſolummodo ve-
ſtigium hominis. Si autẽ dabitur ciuitas homini in hæredita-
tem, ſi nunquam antepoſitũ periculũ pertranſierit, quomodo
accipiet hæreditatem ſuam? Et dixi, Sic Domine. Et dixit ad
me, Sic eſt & Iſrael pars. Propter eos enim feci ſeculũ: & quã
do tranſgreſſus eſt Adam conſtitutiones meas, iudicatum eſt
quod factũ eſt. Et facti ſunt introitus huius ſeculi anguſti, &
dolentes, & laborioſi: pauci autẽ & mali, & periculorũ pleni,
& labore magnopere fulti. nam maioris ſeculi introitus ſpa-
tioſi & ſecuri, & facientes immortalitatis fructum. Si ergo in-
gredientes nõ fuerũt ingreſsi qui viuũt, anguſta & vana hæc:
non poterũt recipere quæ ſunt repoſita. Nunc ergo quare tu
conturbaris, cum ſis corruptibilis: & quid moueris tu cum ſis
mortalis? Et quare nõ accepiſti in corde tuo quod eſt futurũ,
B ſed quod in præſenti? Reſpondi & dixi, Dominator Domi-
ne, ecce diſpoſuiſti lege tua, quoniam iuſti hæreditabũt hæc,
impij autem peribunt: iuſti autẽ ferent anguſta, ſperãtes ſpa-
tioſa. qui enim impiè geſſerunt, & anguſta paſsi ſunt, & ſpa-
tioſa nõ videbunt. Et dixit ad me, Non eſt iudex ſuper Deũ,
D neq; intelligẽs ſuper altiſsimum. Pereunt enim multi præſen
tes, quia negligitur quæ antepoſita eſt Dei lex. Mandãs enim
mandauit Deus venientibus, quando venerũt, quid facientes
viuerent, & quid obſeruãtes nõ punirentur. Hi autẽ non ſunt
perſuaſi, & contradixerũt ei, & conſtituerunt ſibi cogitamen
vanitatis, & propoſuerũt ſibi circũuentiones delictorũ, & ſu-
perdixerũt altiſsimo nõ eſſe, & vias eius non cognouerũt, &
legem eius ſpreuerũt, & ſponſiones eius abnegauerunt, & in
legitimis eius fidem non habuerũt, & opera eius nõ perfece-
runt. propter hoc Eſdra vacua vacuis, & plena plenis. Ecce
tempus veniet, & erit, quãdo venient ſigna quæ prædixi tibi,
& apparebit ſpõſa, & apparеſcẽs oſtẽdetur quæ nunc ſubdu-
citur terra: & omnis qui liberatus eſt de prædictis malis, ipſe
videbit mirabilia mea. Reuelabitur enim filius meus IESVS,
cum his qui cum eo ſunt: & iucundabũtur qui relicti ſunt in
annis quadringẽtis. Et erit poſt annos hos, & morietur filius
meus CHRISTVS, & omnes qui ſpiramentũ habẽt homi-
nes: & conuertetur ſeculũ in antiquũ ſilentiũ diebus ſeptem,
ſicut in prioribus iudicijs, ita vt nemo derelinquatur. Et erit
poſt dies ſeptẽ, & excitabitur quod nondũ vigilat ſeculũ, &
morietur corruptum, & terra reddet quæ in ea dormiunt, &
puluis qui in eo ſilẽtio habitant, & promptuaria reddẽt quæ
eis commendatæ ſunt animæ. Et reuelabitur altiſsimus ſuper
C ſedem iudicij, & pertranſibunt miſeriæ, & longanimitas con-
gregabitur. Iudiciũ autem ſolũ remanebit, veritas ſtabit & fi-
des conualeſcet, & opus ſubſequetur, & merces oſtẽdetur. &
iuſtitiæ vigilabũt, & iniuſtitiæ nõ dominabũtur. Et dixi, Pri-
mus Abrahã propter Sodomitas orauit, & Moyſes pro pa-
tribus qui in deſerto peccauerunt, & qui poſt eũ pro Iſrael in
diebus Achaz, & Samuelis, & Dauid pro confractione, & Sa
lomon pro eis qui venerunt in ſanctificationem, & Elias pro
his qui pluuiam acceperunt, & pro mortuo vt viueret, &
Ezechias pro populo in diebus Sennacherib, & multi pro
multis. Si ergo modo quãdo corruptibile increuit, & iniuſti-
tia multiplicata eſt, & orauerũt iuſti pro impijs: quare & nũc
ſic nõ erit? Et reſpondit ad me, & dixit, Præſens ſeculum non
eſt finis, gloria in eo frequens manet, propter hoc orauerunt
pro inualidis. Dies enim iudicij erit finis temporis huius, &
initium temporis futuræ immortalitatis, in quo tranſiuit cor-
ruptela: ſoluta eſt intemperãtia, abſciſſa eſt incredulitas: cre-
uit autem iuſtitia, orta eſt veritas. tunc enim nemo poterit ſal-
uare eum qui perijt, neq; demergere qui vicit. Et reſpondi, &
dixi, Hic eſt ſermo meus primus & nouiſsimus, quoniã me-
lius erat nõ dare terram Adam, vel cum iam dediſſet, coercere
eum, vt non peccaret. Quid enim prodeſt hominibus in præ-
ſenti viuere in triſtitia, & mortuos ſperare punitionem? O tu
quid feciſti Adam? Si enim tu peccaſti, non eſt factus ſolius
tuus caſus, ſed & noſter qui ex te aduenimus. Quid enim
prodeſt nobis ſi promiſſum eſt nobis immortale tẽpus, nos
autẽ mortalia opera egimus? Et quoniam prædicta eſt nobis
perennis ſpes: nos verò peſsimi vani facti ſumus. Et quoniam
repoſita ſunt nobis habitacula ſanitatis & ſecuritatis: nos ve-
D rò male conuerſati ſumus. Et quoniam repoſita eſt gloria al-
tiſsimi protegere eos qui tarde conuerſati ſunt: nos autẽ peſ-
ſimis vijs ambulauimus. Et quoniam oſtendetur paradiſus,
cuius fructus incorruptus perſeuerat, in quo eſt ſecuritas &
medela: nos verò non ingrediemur. in ingratis enim locis
conuerſati ſumus. Et quoniam ſuper ſtellas fulgebunt facies
eorum, qui abſtinentiam habuerunt: noſtræ autẽ facies ſuper
tenebras nigræ. nõ enim cogitauimus viuẽtes quando iniqui-
tatem faciebamus, quòd incipiemus poſt mortem pati. Et re-
ſpondit, & dixit, Hoc eſt cogitamentũ certaminis quod cer-
tabit, qui ſuper terram natus eſt homo, vt ſi victus fuerit, pa-
tiatur quod dixiſti: ſi autem vicerit, recipiet quod dico: quo-
niam hæc eſt vita quam Moyſes dixit cũ viueret ad populũ,
dicens, Elige tibi vitã, vt viuas. Non crediderunt autem ei, ſed
nec poſt eũ prophetis: ſed nec mihi qui locutus ſum ad eos,

quoniam nõ eſſet triſtitia in perditionem eorum, ſicut futurũ
eſt gaudium ſuper eos, quibus perſuaſa eſt ſalus. Et reſpõdi,
& dixi, Scio Domine, quoniam vocatus eſt altiſsimus miſeri-
cors in eo, quòd miſereatur his qui nondum in ſeculo adue-
nerunt, & quòd miſeretur illis qui cõuerſionem faciũt in lege
eius: & longanimis eſt, quoniã longanimitatẽ præſtat his qui
peccauerunt quaſi ſuis operibus: & munificus eſt, quoniam
quidem donare vult pro exigentijs: & multæ miſericordiæ,
quoniam multiplicat magis miſericordias his qui præſentes
ſunt, & qui præterierũt, & qui futuri ſunt. Si enim nõ multi-
plicauerit miſericordias ſuas, nõ viuificabitur ſeculũ cum his
qui inhæreditabant in eo. & donat: quoniã ſi nõ donauerit de
bonitate ſua, vt alleuientur hi qui iniquitatem fecerũt, de ſuis
iniquitatibus, non poterit decies milleſima pars viuificari ho-
minũ. & iudex ſi nõ ignouerit his qui curati ſunt verbo eius,
& deleuerit multitudinẽ contentionũ: non fortaſsis derelin-
querentur in innumerabili multitudine, niſi pauci valde.

[redacted].

CAPVT VIII.

A ET reſpondit ad me, & dixit, Hoc ſeculũ fecit al-
tiſsimus propter multos, futurũ autem propter
paucos. Dicam autẽ corã te ſimilitudinem Eſdra.
Quomodo autẽ interrogabis terrã, & dicet tibi,
quoniam dabit terram multam magis vnde fiat fictile, paruũ
autem puluerem vnde aurum fit: ſic & actus præſentis ſeculi.
Multi quidẽ creati ſunt, pauci autẽ ſaluabuntur. Et reſpondi,
& dixi, Abſorbe ergo anima ſenſum, & deuora quod ſapit.
conueniſti enim obaudire, & prophetare volens. Nec enim
tibi datũ eſt ſpatiũ, niſi ſolũmodo viuere. O Domine, ſi non
permittes ſeruo tuo, vt oremus coram te, & des nobis ſemen
cordi, & ſenſui culturam, vnde fructus fiat, vnde viuere poſsit
omnis corruptus, qui portabit locũ hominis? Solus enim es,
& vna plaſmatio nos ſumus manuum tuarũ, ſicut locutus es:
& quomodo nunc in matrice plaſmatum eſt corpus, & præ-
ſtas membra: conſeruatur in igne & aqua tua creatio: & no-
uem menſibus patitur tua plaſmatio tuam creaturã quæ in ea
creata eſt: ipſum autem quod ſeruat, & quod ſeruatur, vtraq;
ſeruabuntur: ſeruataq; quandoq; iterum reddit matrix, quæ
in ea creuerunt. Imperaſti enim ex ipſis membris, hoc eſt
mammillis præbere lac fructui mammillarum, vt nutriatur id
quod plaſmatum eſt vſq; in tempus aliquod, & poſtea diſpo
nas eum tuæ miſericordiæ, enutriſti eum tua iuſtitia, & erudi
ſti eum in lege tua, & corripuiſti eum tuo intellectu: & mor-
tificabis eum, vt tuam creaturã: & viuificabis eũ, vt opus tuũ.
B Si ergo perdideris eum qui tãtis laboribus plaſmatus eſt: tuo
iuſſu facile eſt ordinare, vt & id quod fiebat ſeruaretur. Et nũc
Domine dicam: de omni homine tu magis ſcis: de populo au-
tem tuo ob quem doleo: & de hæreditate tua, propter quam
lugeo: & propter Iſrael, propter quẽ triſtis ſum: & de Iacob,
propter quem doleo: ideo incipiam orare corã te pro me, &
pro eis: quoniam video lapſus noſtros, qui inhabitamus ter-
ram. Sed audiui celeritatem iudicis, qui futurus eſt. Ideo audi
vocem meam, & intellige ſermonem meũ, & loquar corã te.
Initium verborũ Eſdræ priuſquam aſſumeretur: & dixi, Do-
mine, qui inhabitas ſeculum, cuius oculi eleuati in ſuperna &
aere: & cuius thronus inæſtimabilis, & gloria incomprehen-
ſibilis: cui aſtat exercitus angelorũ cum tremore, quorũ ſer-
uatio in vento & igni conuertitur: cuius verbũ verũ, & dicta
perſeuerantia: cuius iuſsio fortis, & diſpoſitio terribilis: cuius
aſpectus arefacit abyſſos, & indignatio tabeſcere facit mõtes,
& veritas teſtificatur: exaudi orationem ſerui tui, & auribus
percipe precationem figmenti tui. Dũ enim viuo, loquar &
dum ſapio, reſpondebo. Nec reſpicias populi tui delicta, ſed
qui tibi in veritate ſeruiunt. Nec intendas impia gentium ſtu-
dia, ſed qui tua teſtimonia cum doloribus cuſtodierunt. Nec
cogites qui in conſpectu tuo falſè conuerſati ſunt, ſed memo-
rare qui ex voluntate tua timorem cognouerũt. Neq; volue-
ris perdere, qui pecudum mores habuerunt: ſed reſpicias eos,
qui legem tuam ſplendidè docuerunt. Nec indigneris eis, qui
beſtijs peiores iudicati ſunt: ſed diligas eos, qui ſemper in tua
iuſtitia confidũt, & gloria. Quoniam nos & patres noſtri tali-
C bus morbis languemus: tu autem propter nos peccatores mi-
ſericors vocaberis. Si enim deſyderaueris vt noſtri miſerearis,
tunc miſericors vocaberis, nobis autem non habentibus ope-
ra iuſtitiæ. Iuſti enim quibus ſunt opera multa repoſita, ex
proprijs operibus recipient mercedẽ. Quid eſt enim homo,
vt ei indigneris: aut genus corruptibile, vt ita amarus ſis de
Ipſo? In veritate enim nemo de genitis eſt, qui nõ impiè geſ-
ſit: & de confitentibus, qui non deliquit. In hoc enim annun-
tiabitur iuſtitia tua, & bonitas tua Domine, cũ miſertus fueris
eis qui non habent ſubſtantiam bonorũ operũ. Et reſpondit
ad me, & dixit, Recte locutus es aliqua: & iuxta ſermones
tuos, ſic & fiet. quoniam nõ verè cogitabo ſuper plaſma eorũ
qui peccauerũt ante mortem, ante iudiciũ, ante perditionem:
ſed iucundabor ſuper iuſtorũ figmentum, & memorabor pe-
regrinationis quoq;, & ſaluationis, & mercedis receptionis.
Quomodo ergo locutus ſum, ſic & eſt. Sicut enim agricola
ſerit ſuper terram ſemina multa, & plantationes multitudinis
plantat, ſed nõ in tempore omnia quæ ſeminata ſunt, ſaluan-
tur, ſed nec omnia quæ plantata ſunt, radicabunt: ſic & qui in
ſeculo ſeminati ſunt, non omnes ſaluabuntur. Et reſpondi, &
dixi, Si inueni gratiam, loquar. Quomodo ſemen agricolæ ſi
non aſcenderit, aut non acceperit pluuiam tuam in tempore,
aut ſi corruptum fuerit multitudine pluuiæ: ſic perit & ſimi-
liter homo qui manibus tuis plaſmatus eſt, & tu ei imago no-
minatus: quoniã ſimilatus es ei, propter quem omnia plaſma-
ſti, & ſimilaſti ſemini agricolæ. Non iraſcaris ſuper nos, ſed
D parce populo tuo, & miſerere hæreditati tuæ. Tu autem crea-
turæ tuæ miſereris. Et reſpondit ad me, & dixit, Quæ ſunt
præſentia præſentibus, & quæ futura futuris. Multum enim
tibi reſtat, vt poſsis diligere meam creaturam ſuper me: tibi
autem frequenter & ipſi proximaui, iniuſtis autem nunquã.
Sed & in hoc mirabilis es coram altiſsimo, quoniam humilia-
ſti te ſicut decet te: & non iudicaſti te, vt inter iuſtos plurimũ
glorificeris. Propter quod miſeriæ multæ, & miſerabiles effi-
cientur eis, qui habitant ſeculum in nouiſsimis: quia in multa
ſuperbia ambulauerunt. Tu autem pro te intellige, & de ſimi
libus tuis inquire gloriam. Vobis enim apertus eſt paradiſus,
plantata eſt arbor vitæ, præparatum eſt futurũ tempus, præ-
parata eſt abũdantia, ædificata eſt ciuitas, probata eſt requies,
perfecta eſt bonitas, & perfecta ſapientia. Radix mali ſignata
eſt à vobis: infirmitas & tinea à vobis abſconſa eſt: & in infer-
num fugit corruptio in obliuione. Tranſierunt dolores, &
oſtenſus eſt in fine theſaurus immortalitatis. Noli ergo adij-
cere inquirendo de multitudine eorum qui pereunt. Nam &
ipſi accipientes libertatem, ſpreuerunt altiſsimum, & legem
eius contempſerunt, & vias eius dereliquerũt. Adhuc autem
iuſtos eius conculcauerunt, & dixerunt in corde ſuo non eſſe
Deum: & quidem ſcientes quoniam moriuntur. Sicut enim
vos ſuſcipiẽt quæ prædicta ſunt: ſic eos ſitis, & cruciatus, quæ
præparata ſunt. Non enim voluit hominem diſperdi. Sed &
ipſi, qui creati ſunt, coinquinauerũt nomen eius qui fecit eos:
& ingrati fuerunt ei qui præparauit eis vitam. Quapropter
iudicium meum modo appropinquat. Quæ non omnibus
demonſtraui, [illegible]i tibi, & tibi ſimilibus paucis. Et reſpondi, &
dixi, Ecce nunc Domine demonſtraſti mihi multitudinem
ſignorum, quæ incipies facere in nouiſsimis: ſed non demon-
ſtraſti mihi quo tempore.

[redacted]

CAPVT IX.

Et reſpondit

A ET reſpondit ad me,& dixit, Metiens metire tem-
pus in ſemetipſo:& erit,cũ videris, quãdo tranſie-
rit pars quædam ſignorum quæ prædicta ſunt,
tunc intelliges quoniã ipſum eſt tempus, in quo
incipiet Altiſsimus viſitare ſeculũ quod ab eo factum eſt. Et
quãdo videbitur in ſeculo motio locorũ,& populorum tur-
batio,tunc intelliges quoniam de his erat Altiſsimus locutus
à diebus qui fuerũt ante te ab initio. Sicut enim omne quod
factum eſt in ſeculo,initium habet,pariter & conſummatio-
nem,& conſummatio eſt manifeſta: ſic & altiſsimi tempora
initia habẽt manifeſta in prodigijs,& in virtutibus,& cõſum
mationes in actu & in ſignis. Et erit, omnis qui ſaluus factus
fuerit,& qui poterit effugere per opera ſua & per fidem, in
qua credidiſtis,relinquetur de prædictis periculis, & videbit
ſalutare meum in terra mea,& in finibus meis,quoniá ſancti
ficaui me à ſeculo. Et tunc miſerebuntur, qui tunc abuſi ſunt
vias meas:& in tormentis cõmorabuntur hi qui eas proiece-
runt in contemptu. Qui enim non cognouerunt me, viuen-
tes beneficia conſecuti: & qui faſtidierunt legem meam,cum
adhuc erant habentes libertatem,& cum adhuc eſſet eis aper-
tus pœnitẽtiæ locus nõ intellexerũt,ſed ſpreuerũt:hos opor
tet poſt mortẽ in cruciamento cognoſcere. Tu ergo noli ad-
B huc curioſus eſſe, quomodo impij cruciabuntur:ſed inquire
quomodo iuſti ſaluabũtur,& quorũ ſeculũ,& propter quos
ſeculum,& quãdo. Et reſpõdi,& dixi, Olim locutus ſum,&
nunc dico,& poſtea dicam:quoniam plures ſunt qui pereũt,
quàm qui ſaluabuntur:ſicut multiplicatur fluctus ſuper gut-
tam. Et reſpõdit ad me,& dixit, Qualis ager,talia & ſemina:
& quales flores,tales & tincturæ: & qualis operator, talis &
creatio:& qualis agricola,talis cultura:quoniam tempus erat
ſeculi. Et nunc cum eſſem parans eis his qui nunc ſunt, ante-
quam fieret ſeculũ,in quo habitarent: & nemo mihi contra-
dixit.tunc enim quiſq;,& nunc creator in mũdo hoc parato,
& meſſe indeficienti,& lege inueſtigabili corrupti ſunt mo-
res eorum. Et conſyderaui ſeculũ,& ecce erat periculum pro-
pter cogitationes quæ in eo aduenerunt. Et vidi,& peperci
ei valde:& ſeruaui mihi acinum de botro,& plantationem de
tribu multa. Pereat ergo multitudo, quæ ſine cauſa nata eſt,
& ſeruetur acinus meus,& plantatio mea:quia cum multo la-
bore perfeci. Tu autẽ ſi adhuc intromittas ſeptem dies alios,
ſed non ieiunabis in eis: ibis in campum florum, vbi domus
non eſt ædificata:& manducabis ſolũmodo de floribus cam
pi,& carnem non guſtabis,& vinum non bibes,ſed ſolũmo-
do flores.deprecare Altiſsimũ ſine intermiſsione,& veniam,
C & loquar tecũ. Et profectus ſum,ſicut dixit mihi in campũ,
qui vocatur Ardath,& ſedi ibi in floribus. Et de herbis agri
manducaui,& facta eſt eſca earum mihi in ſaturitatem. Et fa-
ctum eſt poſt dies ſeptem,& ego diſcumbebam ſupra fœnũ,
& cor meum iterum turbabatur ſicut ante. Et apertum eſt os
meum,& inchoaui dicere coram altiſsimo, & dixi, O Do-
mine,te nobis oſtendens oſtenſus es patribus noſtris in deſer
to, quod non calcatur: & infructuoſo,quando erant exeun-
tes de Aegypto:& dicens dixiſti, Tu Iſrael audi me,& ſemẽ
Iacob intẽde ſermonibus meis. Ecce enim ego ſemino in vo-
bis legem meam,& faciet in vobis fructũ,& glorificabimini
in eo per ſeculũ. Nam patres veſtri accipientes legẽ,non ſer-
uauerunt,& legitima mea non cuſtodierunt,& factus eſt fru-
ctus legis non parens: nec enim poterat, quoniam tuus erat.
Nam qui acceperunt, perierunt,non cuſtodiẽtes quod in eis
ſeminatum fuerat. Et ecce,conſuetudo eſt, vt cum acceperit
terra ſemen,vel nauem mare, vel vas aliquod eſcam vel po-
tum:cum fuerit exterminatũ id, in quo ſeminatum eſt,vel in
quod miſſum eſt:ſimul id quod ſeminatum, vel miſſum eſt,
vel quæ ſuſcepta ſunt, exterminantur,& ſuſcepta iam nõ ma-
D nent apud nos. Sed nobis ſic non factum eſt. Nos quidem qui
legem accepimus peccantes periuimus,& cor noſtrum quod
ſuſcepit eam:nam lex non perijt,ſed permanſit in ſuo labo-
re. Et cum loquerer hæc in corde meo, reſpexi oculis meis,
& vidi mulierem in dextera parte.& ecce hæc lugebat,& plo
rabat cum voce magna,& animo dolebat valde,& veſtimen-
ta eius diſciſſa,& cinis ſuper caput eius. Et dimiſi cogitatus,
in quibus eram cogitans,& conuerſus ſum ad eam,& dixi ei,
Vt quid fles? & quid doles animo? Et dixit ad me, Dimitte
me Domine meus,vt defleam me,& adijciam dolorem: quo-
niam valde amaro ſum animo,& humiliata ſum valde. Et di-
xi ei, Quid paſſa es? dic mihi. Et dixit ad me, Sterilis fui ego
famula tua,& non peperi, habens maritũ annis triginta. Ego
enim per ſingulas horas,& per ſingulos dies,& annos hos tri
ginta deprecor Altiſsimum nocte,ac die. Et factum eſt, poſt
triginta annos exaudiuit me Deus ancillam tuam,& vidit hu
militatem meam,& attendit tribulationi meæ,& dedit mihi
filium:& iucundata ſum ſuper eum valde ego,& vir meus,&
omnes ciues mei,& honorificabamus valde ſortem. Et nu-
triui eum cum labore multo. Et factum eſt,cum creuiſſet, &
veniſſet accipere vxorem,fecit diem epuli.

[redacted]. CAPVT X.

A ET factum eſt,cum introiſſet filius meus in thala-
mo ſuo,cecidit,& mortuus eſt: & euertimus o-
mnes lumina,& ſurrexerunt omnes ciues mei ad
conſolandũ me,& quieui vſq; in alium diem vſq;
nocte. Et factũ eſt,cum omnes quieuiſſent vt me cõſolaren-
tur,vt quieſcerem:& ſurrexi nocte,& fugi:& veni ſicut vides
in hoc campo:& cogito iam non reuerti in ciuitatem, ſed hic
conſiſtere:& neq; manducare,neq; bibere, ſed ſine intermiſ-
ſione lugere,& ieiunare vſque dum moriar. Et dereliqui ſer-
mones in quibus eram,& reſpondi cum iracundia ad eam,&
dixi, Stulta ſuper omnes mulieres,non vides luctũ noſtrũ,&
quæ nobis contingunt? Quoniam Sion mater noſtra omni
triſtitia cõtriſtatur,& humilitate humiliata eſt,& luget vali-
diſsime. Et nunc quoniam omnes lugemus, & triſtes ſumus:
quoniam omnes cõtriſtati ſumus,tu autem cõtriſtaris in vno
filio? Interroga enim terrã,& dicet tibi:quoniam hæc eſt, quæ
debeat lugere caſum tantorũ ſuper eam germinãtium. Et ex
ipſa ab initio omnes nati,& alij venient:& ecce, penè omnes
in perditionẽ ambulant,& exterminiũ fit multitudo eorum.
Et quis ergo debet lugere magis,niſi hæc quæ tam magnam
multitudinẽ perdidit, quàm tu, quæ pro vno doles? Si autẽ di-
cis mihi, Quoniã non eſt planctus meus ſimilis terræ:quoniã
fructũ ventris mei perdidi, quem cum mœroribus peperi,&
cum doloribus genui: terra autẽ ſecundũ viam terræ, abijtq;
in ea multitudo præſens, quo modo euenit: & ego tibi dico,
ſicut tu cum labore peperiſti,ſic & terra dat fructũ ſuum ho-
mini ab initio ei qui fecit eam. Nunc ergo retine apud temet-
B ipſam dolorẽ tuum,& fortiter fer qui tibi contigerunt caſus.
Si enim iuſtificaueris terminũ Dei,& conſilium ſuum reci-
pies in tempore, & in talibus collaudaberis. Ingredere ergo
in ciuitatem ad virum tuum. Et dixit ad me, Non faciam neq;
ingrediar ciuitatem,ſed hic moriar. Et appoſui adhuc loqui
ad eam,& dixi, Noli facere hunc ſermonem,ſed conſenti per
ſuadenti. Quot enim caſus Sion? Conſolare propter dolo-
rem Ieruſalem. Vides enim quoniã ſanctificatio noſtra deſer
ta effecta eſt,& altare noſtrũ demolitum eſt,& templum no-
ſtrum deſtructum eſt,& pſalterium noſtrum humiliatũ eſt,
& hymnus conticuit,& exultatio noſtra diſſoluta eſt, & lu-
men candelabri noſtri extinctum eſt, & arca teſtamenti no-
ſtri direpta eſt, & ſancta noſtra contaminata ſunt,& nomen
quod inuocatum eſt ſuper nos, penè prophanatũ eſt:& libe-
ri noſtri contumeliam paſsi ſunt,& ſacerdotes noſtri ſuccen-
ſi ſunt,& Leuitæ noſtri in captiuitatem abierunt,& virgines
noſtræ coinquinatæ ſunt, & mulieres noſtræ vim paſſæ
ſunt,& iuſti noſtri rapti ſunt,& paruuli noſtri perditi ſunt,&
iuuenes noſtri ſeruierunt,& fortes noſtri inualidi facti ſunt:

& quod omnium maius ſignaculum Sion, quoniam reſignata
eſt de gloria ſua. nam & tradita eſt in manibus eorum qui
nos oderunt. Tu ergo excute tuam triſtitiam multam,& de-
pone abs te multitudinē dolorum, vt tibi repropitietur for-
tis,& requiem faciet tibi altiſsimus requietionem laborum.
Et factum eſt, cum loquebar ad eam, facies eius fulgebat ſu-
bito & ſpecies, coruſcus fiebat viſus eius, vt eſſem pauens val-
de ad eam,& cogitarem quid eſſet hoc. Et ecce, ſubitò emi-
ſit ſonitum vocis magnum timore plenum, vt commouere-
tur terra à mulieris ſono.& vidi:& ecce, amplius mulier non
comparebat mihi, ſed ciuitas ædificabatur,& locus demon-
ſtrabatur de fundamentis magnis: & timui, & clamaui voce
C magna,& dixi, Vbi eſt Vriel angelus, qui à principio venit
ad me? quoniam ipſe me fecit venire in multitudine in ex
ceſſu mentis huius,& factus eſt finis meus in corruptionem,
& oratio mea in improperium. Et cum eſſem loquens ego
hæc, ecce venit ad me, & vidit me: & ecce eram poſitus vt
mortuus,& intellectus meus alienatus erat,& tenuit dexte-
ram meā,& confortauit me,& ſtatuit me ſuper pedes meos,
& dixit mihi, Quid tibi eſt? & quare conturbatus eſt intelle-
ctus tuus,& ſenſus cordis tui? & quare conturbaris? Et di-
xi, Quoniam dereliquiſti me,& ego quidem feci ſecundum
ſermones tuos,& exiui in campū:& ecce vidi & video quod
non poſſum enarrare. Et dixit ad me, Sta vt vir,& commo-
uebo te. Et dixi, Loquere Domine meus tu in me, noli me
derelinquere, vt non fruſtra moriar: quoniam vidi quæ non
ſciebam, & audio quæ non ſcio. Aut nunquid ſenſus meus
fallitur,& anima mea ſomniat? Nunc ergo deprecor te, vt
demonſtres ſeruo tuo de exceſſu hoc. Et reſpondit ad me,&
dixit, Audi me,& doceam te,& dicam tibi de quibus times:
quoniam altiſsimus reuelauit tibi myſteria multa. Vidit re-
ctam viam tuam, quoniam ſine intermiſsione contriſtaba-
ris pro populo tuo,& valde lugebas propter Sion. Hic ergo
intellectus viſionis quæ tibi apparuit ante paululum. Quam
vidiſti lugentem, inchoaſti conſolari eam. Nunc autem iam
ſpeciem mulieris non vides, ſed apparuit tibi ciuitas ædifica-
ri: & quoniam enarrabat tibi de caſu filij ſui, hæc abſolutio
eſt. Hæc mulier quam vidiſti, hæc eſt Sion: & quoniam di-
xit tibi quam & nunc conſpicies, vt ciuitatem ædificatam. Et
D quoniam dixit tibi, quia ſterilis fuit triginta annis: propter
quod erāt anni ſcilicet triginta, quando non erat in ea adhuc
oblatio oblata. Et factum eſt poſt annos triginta, ædificauit
Salomon ciuitatem,& obtulit oblationes, tunc fuit quando
peperit ſterilis filium. Et quod tibi dixit, quoniam nutriuit
eum cum labore, hoc erat, habitatio in Ieruſalem. Et quo-
niam dixit tibi, quòd filius meus veniens in ſuo thalamo mor-
tuus eſſet, & contigiſſet ei caſus, hoc erat quæ facta eſt rui-
na Ieruſalem. Et ecce, vidiſti ſimilitudinem eius: & quoniam
filium lugeret, inchoaſti conſolari eam, & de his quæ conti-
gerunt, hæc erant tibi aperienda. Et nūc videt altiſsimus,
quoniam ex animo contriſtatus es, & quoniam ex toto cor-
de pateris pro ea, oſtendit tibi claritatem gloriæ eius,& pul-
chritudinem decòris eius. Propterea enim dixit tibi, vt ma-
neres in campo vbi domus non eſt ædificata. Sciebam enim
ego, quoniam Altiſsimus incipiebat tibi oſtendere hæc: pro-
pterea dixi tibi, vt venires in agrum vbi non eſt fundamen-
tum ædificij. Nec enim poterat opus ædificij hominis ſuſti-
neri in loco, vbi incipiebatur altiſsimi ciuitas oſtendi. Tu er-
go noli timere, neq; expaueſcat cor tuum: ſed ingredere,&
vide ſplendorem & magnitudinem ædificij, quantum capax
eſt tibi viſu oculorum videre: & poſt hæc audies quantum
capit auditus aurium tuarum audire. Tu enim beatus es præ
multis,& vocatus es apud altiſsimum ſicut & pauci. Nocte
autem quæ in craſtinum futura eſt, manebis hic: & oſten-
det tibi Altiſsimus has viſiones ſupremorum, quæ faciet
Altiſsimus his qui habitant ſuper terram à nouiſsimis die-
bus. Et dormiui illam noctem & aliam, ſicut dixerat mihi,

[redacted].

CAPVT XI.

A ET vidi ſomniū,& ecce aſcendebat de mari aqui-
la, cui erant duodecim alæ pennarum, & capita
tria. Et vidi,& ecce expandebat alas ſuas in omnē
terram,& omnes venti cœli inſufflabant in eam,
& colligebantur. Et vidi,& de pennis eius naſcebantur con-
trariæ pēnæ,& ipſæ fiebant in pennaculis minutis & modi-
cis. Nam capita eius erant quieſcentia, & dimidium caput
erat maius aliorum capitum, ſed ipſa quieſcebat cum eis. Et
vidi,& ecce aquila volauit in pennis ſuis, & regnauit ſuper
terram,& ſuper eos qui habitant in ea. Et vidi, quoniā ſubie-
cta erant ei omnia ſub cœlo,& nemo illi contradicebat, neq;
vnus de creatura quæ eſt ſuper terram. Et vidi, & ecce ſurre-
xit aquila ſuper vngues ſuos,& miſit vocem pennis ſuis, di-
cens, Nolite omnes ſimul vigilare, dormite vnuſquiſq; in lo-
co ſuo,& per tēpus vigilate. Capita autē in nouiſsimo ſeruē-
tur. Et vidi,& ecce vox non exibat de capitibus eius, ſed de
medietate corporis eius. Et numeraui contrarias pennas eius,
B & ecce ipſę erant octo. Et vidi,& ecce à dextera parte ſurre-
xit vna penna,& regnauit ſuper omnem terrā. Et factū eſt cū
regnaret, venit ei finis,& non apparuit locus eius: & ſequens
exurrexit,& regnabat. Ipſa multū tenuit tēpus. Et factum eſt
cū regnaret,& veniebat finis eius, vt nō appareret ſicut prior.
Et ecce vox emiſſa eſt illi, dicēs, Audi tu quæ tanto tempore
tenuiſti terrā. hæc annuntio tibi antequam incipias non ap-
parere. Nemo poſt te tenebit tēpus tuum, ſed nec dimidium
eius. Et leuauit tertia,& tenuit principatū ſicut & priores: &
non apparuit & ipſa. Et ſic contingebat & omnibus alijs ſin-
gulatim principatum gerere,& iterū nuſquam cōparere. Et
vidi,& ecce in tempore ſequentes pennæ erigebantur à dex-
tera parte, vt tenerent & ipſæ principatū:& ex his erant quæ
tenebāt, ſed tamen ſtatim non compareſcebant. Nam & ali-
quæ ex eis erigebantur, ſed non tenebant principatū. Et vidi
poſt hæc, & ecce non comparuerunt duodecim pennæ,&
duo pennacula:& nihil ſupererat in corpore aquilæ, niſi duo
capita quieſcentia & ſex pennacula. Et vidi,& ecce ſex penna
culis diuiſæ ſunt duæ, & manſerunt ſub capite, quod eſt ad
C dexteram partē. Nam quatuor manſerunt in loco ſuo. Et vi-
di,& ecce ſubalares cogitabant ſe erigere,& tenere principa-
tus. Et vidi,& ecce vna erecta eſt, ſed ſtatim non cōparuit. Et
ſecundæ velocius, quàm priores non comparuerunt. Et vidi,
& ecce duæ quæ ſuperauerunt apud ſemetipſas cogitabāt &
ipſæ regnare: & in eo cum cogitarent, ecce vnum quieſcen-
tium capitum quod erat medium, euigilabat. hoc enim erat
duorum capitum maius. Et vidi quoniam completa ſunt duo
capita ſecum,& ecce conuerſum eſt caput cum his qui cum
eo erant,& comedit duas ſubalares quæ cogitabant regnare.
Hoc etiam caput perconterruit omnem terram, & domina
batur in ea his qui habitant terram cum labore multo,& po
tentatum tenuit orbis terrarū ſuper omnes alas quæ fuerunt.
Et vidi poſt hæc,& ecce medium caput ſubito non cōparuit,
& hoc ſicut alæ. Superauerunt autem duo capita, quæ & ipſa
ſimiliter regnauerunt ſuper terram,& ſuper eos qui habitant
in ea. Et vidi, & ecce deuorauit caput à dextera parte illud
quod à læua. Et audiui vocem dicentem mihi, Conſpice con-
tra te, & conſydera quod vides. Et vidi, & ecce ſicut leo
D concitatus de ſylua rugiens: & vidi quoniam emittebat vo-
cem hominis ad aquilam. Et dixit dicens, Audi tu,& loquar
ad te, & dicet Altiſsimus tibi, Nónne tu es qui ſuperaſti de
quatuor animalibus, quæ feceram regnare in ſeculo meo,
& vt per eos veniret finis temporum eorum? Et quartus
veniens deuicit omnia animalia quæ tranſierunt, & po-
tentatu tenuit ſeculum cum tremore multo, & omnem or-
bem cum labore peſsimo,& inhabitauit tot temporibus or-
bem terrarum cum dolo. Et iudicaſti terram non cum ve-
ritate. Tribulaſti enim manſuetos,& læſiſti quieſcentes,&
dilexiſti

dilexiſti mēdaces,& deſtruxiſti habitationes eorū qui fructi-
ficabant:& humiliaſti muros eorū qui te non nocuerunt. Et
aſcendit cōtumelia tua vſq; ad Altiſsimum,& ſuperbia tua ad
Fortē. Et reſpexit Altiſsimus ſuperba tempora,& ecce finita
ſunt,& ſcelera eius completa ſunt. Propterea non appareas
tu aquila,& alæ tuæ horribiles, & pennacula tua peſsima, &
capita tua maligna, & vngues tui peſsimi, & omne corpus
tuū vanum, vti refrigeretur omnis terra,& reuertatur libera-
ta de tua vi,& ſperet iudiciū & miſericordiā eius qui fecit eā.

[redacted]

CAPVT XII.

A ET factum eſt, dum loqueretur leo verba hæc ad
aquilam:& vidi,& ecce quod ſuperauerat caput,
& non comparuerunt quatuor alæ illæ quæ ad
eum trāſierūt,& erectæ ſunt vt regnarent:& erat
regnū eorum exile,& tumultu plenū. Et vidi,& ecce ipſa nō
apparebant,& omne corpus aquilæ incendebatur,& expaue
ſcebat terra valde,& ego à tumultu & exceſſu mentis,& à ma
gno timore vigilaui,& dixi ſpiritui meo, Ecce tu præſtitiſti
mihi hoc in eo, quòd ſcrutaris vias Altiſsimi. Ecce adhuc fa-
tigatus ſum animo, & ſpiritu meo inualidus ſum valde, &
nec modica eſt in me virtus à multo timore, quam expaui
nocte hac. Nunc ergo orabo Altiſsimū, vt me confortet vſq;
in finem. Et dixi, Dominator Domine, ſi inueni gratiā ante
oculos tuos, & ſi iuſtificatus ſum apud te præ multis,& ſi cer
tè aſcendit deprecatio mea ante faciem tuam, conforta me, &
oſtēde ſeruo tuo mihi interpretationē & diſtinctionem viſus
horribilis huius, vt pleniſsime cōſoleris animā meā. Dignum
enim me habuiſti oſtēdere mihi temporum nouiſsima. Et di-
xit ad me, Hæc eſt interpretatio viſionis huius, Aquilā quam
vidiſti aſcendentē de mari, hoc eſt regnum quod viſum eſt in
viſione Danieli fratri tuo. Sed non eſt illi interpretatū, quo-
niam ego nunc tibi interpretor. Ecce dies veniunt, & exur-
get regnū ſuper terrā,& erit timor acrior omnium regnorū
quæ fuerunt ante eum. Regnabunt autem in ea reges duode-
B cim, vnus poſt vnum. Nam ſecundus incipiet regnare,& ipſe
tenebit amplius tempus præ duodecim. Hæc eſt interpreta-
tio duodecim alarum quas vidiſti. Et quam audiſti vocem
quæ locuta eſt, non de capitibus eius exeuntem, ſed de medio
corporis eius, hæc eſt interpretatio, quoniā poſt tempus re-
gni illius naſcentur cōtentiones non modicæ, & periclitabi-
tur vt cadat:& non cadet tunc, ſed iterum conſtituetur in ſuū
initiū. Et quoniam vidiſti ſubalares octo cohærentes alis eius,
hæc eſt interpretatio, exurgent in ipſo octo reges, quorum
erunt tempora leuia, & anni citati,& duo quidem ex ipſis pe
rient. Appropinquante autē tempore medio, quatuor ſerua-
būtur in tempore, cum incipiet appropinquare tempus eius
vt finiatur: duæ verò in finem ſeruabuntur. Et quoniā vidiſti
tria capita quieſcentia, hæc eſt interpretatio, in nouiſsimis
eius ſuſcitabit Altiſsimus tria regna,& reuocabit in ea mul-
ta,& dominabuntur terram,& qui habitant in ea, cum labore
multo ſuper omnes qui fuerūt ante hos. propter hoc ipſi vo-
cati ſunt capita aquilæ. Iſti enim erunt qui recapitulabūt im-
pietates eius,& qui perficiēt nouiſsima eius. Et quoniam vidi
ſti caput maius non apparēs, hæc eſt interpretatio eius. quo-
niam vnus ex eis ſuper lectū ſuum morietur,& tamen cū tor
C mentis. Nam duo qui perſeuerauerint, gladius eos comedet.
Vnius enim gladius comedet qui cum eo: ſed tamen hic gla-
dio in nouiſsimis cadet. Et quoniam vidiſti duas ſubalares
traijcientes ſuper caput quod eſt in dextera parte, hæc eſt in-
terpretatio. Ii ſunt quos cōſeruauit Altiſsimus in finē ſuum,
hoc eſt regnū exile,& turbationis plenū. Sicut vidiſti & leo-
nem, quem vidiſti de ſylua euigilantē,& rugientē,& loquen-
tem ad aquilam,& arguentem eam,& iniuſtias ipſius per o-
mnes ſermones eius ſicut audiſti: hic eſt ventus quem ſerua
uit Altiſsimus in finē ad eos,& impietates ipſorū,& arguet
illos,& incutiet corā ipſis diſcerptiones eorum. Statuet enim
eos in iudicio viuos:& erit, cum arguerit eos, tunc corripiet
eos. nam reſiduū populum meum liberabit cum miſeria. qui
ſaluati ſunt ſuper fines meos,& iucundabit eos quoadusque
veniet finis dies iudicij: de quo locutus ſum tibi ab initio.
Hoc ſomniū quod vidiſti,& hæ interpretationes. Tu ergo ſo
lus dignus fuiſti ſcire Altiſsimi ſecretum hoc. Scribe ergo o-
mnia iſta in libro quæ vidiſti,& pone ea in loco abſcondito:
D & docebis ea ſapiētes de populo tuo, quorū corda ſcis poſſe
capere & ſeruare ſecreta hæc. Tu autē adhuc ſuſtine hic alios
dies ſeptem, vt tibi oſtendatur quicquid viſum fuerit Altiſ-
ſimo oſtendere tibi. Et profectus eſt à me. Et factum eſt, cū
audiſſet omnis populus quoniā pertranſierunt ſeptem dies,
& ego non fuiſſem reuerſus in ciuitatē,& congregauit ſe o-
mnis à minimo vſq; ad maximum:& venit ad me,& dixerūt
mihi dicentes, Quid peccauimus tibi,& quid iniuſtè egimus
in te, quoniā derelinquens nos ſediſti in loco hoc? Tu enim
nobis ſuperes ſolus ex omnibus populis, ſicut botrus de vi-
nea,& ſicut lucerna in loco obſcuro,& ſicut portus & nauis
ſaluata à tempeſtate. Aut non ſufficiunt nobis mala quæ con-
tingunt? Si ergo tu nos dereliqueris, quanto nobis erat me-
lius ſi eſſemus ſuccenſi & nos cum incendio Sion? Nec enim
nos ſumus meliores eorum qui ibi mortui ſunt. Et plorauc-
runt voce magna. Et reſpondi ad eos,& dixi, Confide Iſrael,
& noli triſtari tu domus Iacob. Eſt enim memoria veſtri co-
ram Altiſsimo,& fortis non eſt oblitus veſtri in tentatione.
Ego enim non dereliqui vos, neq; exceſsi à vobis: ſed veni
in hunc locum, vt deprecarer pro deſolatione Sion, vt quæ-
rerem miſericordiam pro humilitate ſanctificationis veſtræ,
Et nunc ite vnuſquiſq; veſtrum in domum ſuam, & ego ve-
niam ad vos poſt dies iſtos. Et profectus eſt populus, ſicut
dixi ei, in ciuitatem: ego autem ſedi in campo ſeptem diebus,
ſicut mihi mandauit, & manducabam de floribus ſolummo-
do agri, de herbis facta eſt eſca mihi in diebus illis.

[redacted]

CAPVT XIII.

A ET factū eſt poſt dies ſeptē,& ſomniaui ſomnium
nocte. Et ecce de mari ventus exurgebat, vt con-
turbaret omnes fluctus eius. Et vidi,& ecce con-
ualeſcebat ille homo cū millibus cœli:& vbi vul-
tū ſuum vertebat vt cōſyderaret, tremebāt omnia quæ ſub eo
videbātur:& vbicunq; exibat vox de ore eius ardeſcebant o-
mnes qui audiebāt voces eius, ſicut quieſcit terra quādo ſen-
ſerit ignē. Et vidi poſt hæc,& ecce congregabatur multitudo
hominū, quorū non erat numerus de quatuor ventis cœli, vt
debellarent hominem qui aſcēderat de mari. Et vidi,& ecce ſi
bimetipſi ſculpſerat montē magnū,& volauit ſuper eū. Ego
autem quæſiui videre regionē, vel locum vnde ſculptus eſſet
mons,& nō potui. Et poſt hæc vidi,& ecce, omnes qui cōgre
gati ſunt ad eū, vt expugnarēt eum, timebāt valde, tamē aude
bant pugnare. Et ecce, vt vidit impetū multitudinis venientis
non leuauit manū ſuam, neq; phramæā tenebat, neq; aliquod
vas bellicoſum, niſi ſolūmodo vt vidi, quoniam emiſit de ore
ſuo ſicut flatum ignis,& de labijs eius ſpiritus flammæ, & de
lingua eius emittebat ſcintillas, & tempeſtates, & commiſta
ſunt omnia ſimul, hic flatus ignis,& ſpiritus flammæ,& mul-
titudo tempeſtatis:& concidit ſuper multitudinē in impetu,
quæ præparata erat pugnare,& ſuccēdit omnes, vt ſubitò ni-
B hil videretur de innumerabili multitudine, niſi ſolummo-
do puluis,& fumi odor:& vidi,& extimui. Et poſt hæc vidi
ipſum hominem deſcendentem de monte,& vocantem ad ſe
multitudinē aliam pacificam,& accedebat ad eum vultus ho-
minum multorū quorundam gaudentium, quorundam tri-
ſtantiū: aliqui verò alligati, aliqui adducentes ex eis qui offe-
rebātur.& ægrotaui à multitudine pauoris, & expergefactus
ſum,& dixi, Tu ab initio demonſtraſti ſeruo tuo mirabilia
hæc,&

hæc,& dignũ me habuiſti vt ſuſciperes deprecationẽ meam; & nunc demonſtra mihi adhuc interpretationem ſomnij huius. Sicut enim exiſtimo in ſenſu meo, væ qui derelicti fuerunt in diebus illis:& multo plus væ his qui non ſunt derelicti. Qui enim non ſunt derelicti, triſtes erant. Intelligo nunc quæ ſunt repoſita in nouiſsimis diebus, & occurrent eis, ſed & his qui derelicti ſunt. Propter hoc venerunt enim in pericula magna,& neceſsitates multas, ſicut oſtendunt ſomnia hæc. Attamen facilius eſt periclitantem venire in hunc, quàm pertranſire, ſicut nubem à ſeculo,& nunc videre quæ contingunt in nouiſsimo. Et reſpondit ad me,& dixit, Et viſionis interpretationem dicam tibi:& de quibus locutus es, adaperiam tibi. Quoniã de his dixiſti qui derelicti ſunt, hæc eſt interpretatio. Qui aufert periculũ illo tempore, hic ſe cuſtodiuit. qui in periculo inciderunt, hi ſunt, qui habent opera,& fidem ad Fortiſsimum. Scito ergo quoniam magis beatificati ſunt, qui derelicti ſuper eos qui mortui ſunt. Hæ interpretationes viſionis, quia vidiſti virum aſcendentem de corde maris, ipſe eſt quem conſeruat Altiſsimus multis tẽporibus, qui per ſemetipſum liberabit creaturã ſuam:& ipſe diſponet, qui derelicti ſunt. Et quoniã vidiſti de ore eius exire, vt ſpiritum,& ignem,& tempeſtatẽ:& quoniã non tenebat phramæam, neq; vas bellicoſum: corrupit enim impetus eius multitudi-
C nem, quæ venerat expugnare eũ. hæc eſt interpretatio. Ecce dies veniunt, quando incipiet Altiſsimus liberare eos qui ſuper terram ſunt:& veniet in exceſſu mẽtis ſuper eos qui inhabitant terram. Et alij alios cogitabunt debellare: ciuitas ciuitatem,& locus locũ,& gens aduerſus gentem,& regnum aduerſus regnũ. Et erit, cum fient hæc,& contingent ſigna quæ antè oſtendi tibi:& tunc reuelabitur filius meus, quem vidiſti, vt virum aſcendentẽ. Et erit quando audierint omnes gentes vocem eius:& derelinquet vnuſquiſq; in regione ſua bellum ſuum, quod habent ad alterutrum:& colligetur in vnum multitudo innumerabilis, ſicut volẽtes venire,& expugnare eũ. Ipſe autem ſtabit ſuper cacumen montis Sion. Sion autẽ veniet,& oſtendetur omnibus parata, & ædificata: ſicut vidiſti montem ſculpi ſine manibus. Ipſe autem filius meus arguet, quæ adinuenerunt gentes, impietates eorum has, quæ tempeſtati appropinquauerunt, propter mala cogitamenta eorum, & cruciamẽta, quibus incipient cruciari: quæ aſsimilatæ ſunt flammæ,& perdet eos ſine labore per legem quæ igni aſsimilata eſt. Et quoniam vidiſti eum colligentẽ ad ſe aliam multitudinem pacificam, hæ ſunt decem tribus, quæ captiuæ factæ ſunt de terra ſua in diebus Oſee regis, quem captiuum duxit Salmanaſar rex Aſſyriorum:& tranſtulit eos trans flumen,& tranſlati ſunt in terram aliam. Ipſi autem ſibi dederunt conſilium hoc, vt derelinquerent multitudinẽ gentium,& proficiſcerentur in vlteriorem regionem, vbi nunquam inhabitauit genus humanum: vel ibi obſeruare legitima ſua, quæ non fuerant ſeruantes in regione ſua. Per introitus autẽ anguſtos flu-
D minis Euphràten introierunt. Fecit enim eis tunc Altiſsimus ſigna,& ſtatuit venas fluminis vſquequo tranſirent. Per eam enim regionem erat via multa itineris, anni vnius & dimidij: nam regio illa vocatur Arſareth. Tunc inhabitauerunt ibi vſque in nouiſsimo tempore:& nunc iterum cum cœperint venire, iterum Altiſsimus ſtatuet venas fluminis, vt poſsint tranſire: propter hæc vidiſti multitudinem cum pace. Sed & qui derelicti ſunt de populo tuo, hi ſunt qui inueniuntur intra terminum meum. Factum erit ergo, quando incipiet perdere multitudinem earum, quæ collectæ ſunt gentes, proteget eos qui ſuperauerunt populum:& tunc oſtendet eis multa plurima portenta. Et dixi ego, Dominator Domine, hoc mihi oſtende, propter quod vidi virum aſcendentẽ de corde maris. Et dixit mihi, Sicut non potes hæc vel ſcrutari, vel ſcire quæ ſunt in profundo maris: ſic non poterit quiſque ſuper terram videre filium meum, vel eos qui cum eo ſunt, niſi in tempore diei. Hæc eſt interpretatio ſomnij, quod vidiſti, & propter quod illuminatus eſt hic ſolus. Dereliquiſti enim tuam,& circa meam vacaſti legem, & quæſiſti. Vitam enim tuam diſpoſuiſti in ſapientia, & ſenſum tuum vocaſti matrem:& propter hoc oſtendi tibi merces apud Altiſsimũ. erit enim poſt alios tres dies, ad te alia loquar,& exponam tibi grauia, & mirabilia. Et profectus ſum.& tranſij in campum, multum glorificans & laudans Altiſsimum de mirabilibus quæ per tempus faciebat:& quoniam gubernat ipſum,& quæ ſunt in temporibus illata,& ſedi ibi tribus diebus.

[redacted]. CAPVT XIIII.

A ET factum eſt tertio die,& ego ſedebam ſub quercu. Et ecce, vox exiuit contra me de rubo, & dixit, Eſdra Eſdra. Et dixi, Ecce ego Domine. Et ſurrexi ſuper pedes meos. Et dixit ad me, Reuelans reuelatus ſum ſuper rubum,& locutus ſum Moyſi, quando populus meus ſeruiebat in Aegypto,& miſi eum,& eduxi populum meum de Aegypto,& adduxi eum ſuper montem Sina,& detinebam eum apud me diebus multis:& enarraui ei mirabilia multa,& oſtendi ei temporum ſecreta,& finem:& præcepi ei, dicens, Hæc in palàm facies verba, & hæc abſcondes. Et nunc tibi dico: ſigna quæ demonſtraui, & ſomnia quæ vidiſti, & interpretationes quas tu vidiſti, in corde tuo repone ea: tu enim recipieris ab omnibus, conuerteris reſiduus cum conſilio meo & cum ſimilibus tuis, vſquequo finiantur tempora, quoniam ſeculum perdidit iuuentutem ſuam,& tempora appropinquant ſeneſcere. Duodecim enim partibus diuiſum eſt ſeculũ,& trã ſierũt eius decima,& dimidium decimæ partis: ſuperſunt autem eius poſt medium decimæ partis. Nunc ergo diſpone domum tuam, & corripe populum tuum, & conſolare humiles eorum, &
B renuntia iam corruptelæ,& dimitte abs te mortales cogitationes,& projce abs te pondera humana,& exue te iam infirmam naturam:& repone in vnam partem moleſtiſsima tibi cogitamenta,& feſtina tranſmigrare à temporibus his: quæ enim vidiſti nunc contigiſſe mala, iterum horum deteriora facient. quantum enim inualidum fiet ſeculum à ſenectute, tantum multiplicabuntur ſuper inhabitantes mala. Prolongauit enim ſe magis veritas,& appropinquauit mendacium. Iam enim feſtinat venire, quam vidiſti viſionem. Et reſpondi,& dixi corã te Domine, Ecce enim ego abibo, ſicut præcepiſti mihi,& corripiam præſentem populum. Qui autem iterum nati fuerint, quis commouebit? Poſitum eſt ergo ſeculum in tenebris:& qui inhabitant in eo, ſine lumine. Quoniam lex tua incenſa eſt, propter quod nemo ſcit quæ à te facta ſunt, vel quæ incipient opera. Si enim inueni in te gratiam, immite in me ſpiritum ſanctũ,& ſcribam omne quod factum eſt in ſeculo ab initio, quæ erant in lege tua ſcripta, vt poſsint homines inuenire ſemitam:& qui voluerint viuere in nouiſsimis, viuant. Et reſpondit ad me,& dixit, Vadens con
C grega populũ,& dices ad eos, vt non quærant te diebus quadraginta. Tu autem præpara tibi buxos multos, & accipe tecum Saream, Dabriam, Salemiam, Echanum, & Aſiel, quinque hos qui parati ſunt ad ſcribendum velociter:& venias huc, & ego accendam in corde tuo lucernam intellectus, quæ non extinguetur quoadusque finiantur quæ incipies ſcribere. Et tunc perfectis quædam palàm facies, quædam ſapientibus abſconſe trades. in craſtinum enim hac hora incipies ſcribere. Et profectus ſum, ſicut mihi præcepit, & congregaui omnem populum, & dixi, Audi Iſrael verba hæc: Peregrinati ſunt patres noſtri ab initio in Aegypto,& liberati ſunt inde:& acceperunt legem vitæ, quam non cuſtodierunt, quam & vos poſt eos tranſgreſsi eſtis:& data eſt vobis terra in ſortem, & terra Sion, & patres veſtri, & vos iniquitatem feciſtis, & non ſeruaſtis vias quas præcepit vobis Altiſsimus:& iuſtus iudex cum ſit, abſtulit à

vobis

vobis in tempore quod donauerat. Et nunc vos hic eſtis, &
fratres veſtri introrſum veſtrũ ſunt. Si ergo imperaueritis ſen
ſui veſtro, & erudieritis cor veſtrum, viui conſeruati eritis,
& poſt mortem miſericordiam conſequemini. Iudiciũ enim
poſt mortem veniet, quãdo iterum reuiuiſcemus: & tunc iu-
ſtorum nomina parebunt, & impiorũ facta oſtendentur. Ad
D me igitur nemo accedat nunc, neque requirat me vſque dies
quadraginta. Et accepi quinque viros, ſicut mandauit mihi,
& profecti ſumus in campum, & mãſimus ibi. Et factus ſum
in craſtinum, & ecce vox vocauit me, dicens, Eſdra, aperi os
tuum, & bibe quo te potauero. Et aperui os meum, & ecce
calix plenus porrigebatur mihi. Hoc erat plenum ſicut aqua:
color autem eius vt ignis ſimilis. Et accepi, & bibi: & in eo
cum bibiſſem, cor meum cruciabatur intellectu, & in pectus
meum increſcebat ſapientia. Nam ſpiritus meus conſeruaba-
tur memoria. Et apertum eſt os meum, & non eſt clauſum
amplius. Altiſsimus dedit intellectum quinq; viris, & ſcripſe
runt quæ dicebantur exceſsiones noctis quas non ſciebant.
Nocte autem manducabant panem, ego autem per diem lo-
quebar, & per noctem non tacebam. Scripti ſunt autem per
quadraginta dies libri ducenti quatuor. Et factum eſt cum
compleuiſſent quadraginta dies, locutus eſt altiſsimus, di-
cens, Priora quæ ſcripſiſti, in palàm pone, & legant digni &
indigni: nouiſsimos autem ſeptuaginta conſeruabis, vt tra-
das eos ſapientibus de populo tuo. In his enim eſt vena intel-
lectus, & ſapientiæ fons, & ſcientiæ flumen. Et feci ſic.

CAPVT XV.

A ECce loquere in aures plebis meæ ſermones pro-
phetiæ, quos immiſero in os tuum, dicit Domi-
nus, & fac vt in charta ſcribantur, quoniam fideles
& veri ſunt. Ne timeas à cogitationibus aduer-
ſum te, nec turbent te incredulitates dicentium, Quoniam o-
mnis incredulus in incredulitate ſua morietur. Ecce ego, in-
duco, dicit Dominus, ſuper orbem terrarum mala, gladium,
& famem & mortem, & interitũ: propter quod ſuperpolluit
iniquitas omnem terram, & adimpleta ſunt opera nocua il-
lorum. Propterea dicit Dominus: Iam non ſilebo de impie-
tatibus eorũ quæ irreligioſe agunt, nec ſuſtinebo in his quæ
iniquè exercẽt: ecce ſanguis innoxius & triſtis clamat ad me,
& animæ iuſtorum clamant perſeueranter. Vindicans vindi-
cabo illos, dicit Dominus, & accipiam omnem ſanguinem
innoxiũ ex illis ad me. Ecce populus meus quaſi grex ad oc-
ciſionẽ ducitur, iam non patiar illum habitare in terra Aegy-
pti: ſed educam eum in manu potenti, & brachio excelſo, &
percutiam plaga ſicut prius, & corrumpam omnem terram
eius. Lugebit Aegyptus, & fundamenta eius plaga verbera-
ta, & caſtigatione quas inducet ei Deus. Lugebunt cultores
operantes terram, quoniam deficient ſemina eorum ab vre-
dine & grandine, & à ſydere terribili. Væ ſeculo, & qui habi-
tant in eo: quia appropinquauit gladius & contritio eorum,
& exurget gens contra gentem ad pugnam, & rhomphæa in
manibus eorum. Erit enim incõſtabilitio hominibus, & alij
alijs inualeſcentes non curabunt regem ſuum & principes,
B viæ geſtorum ſuorũ in potentia ſua. Concupiſcet enim ho-
mo in ciuitatem ire, & non poterit. Propter ſuperbiã enim
eorum ciuitates turbabuntur, domus exterentur, homines
metuent. Non miſerebitur homo proximum ſuum ad irri-
tum faciendum domos eorum in gladiũ, ad diripiendas ſub-
ſtantias eorum propter famem panis & tribulationem mul-
tam. Ecce ego conuoco, dicit Deus, omnes reges terræ ad me
verendũ, qui ſunt ab Oriente, & ab Auſtro, ab Euro, & à Li-
bano, ad cõuertendos ad ſe, & reddere quæ dederunt illis: ſi-
cut faciunt vſque hodie electis meis, ſic faciam & reddam in
ſinu eorum. Hæc dicit Dominus Deus, Non parcet dextera
mea ſuper peccatores, nec ceſſabit rhomphæa ſuper effun-
dentes ſanguinem innoxium ſuper terram. Exijt ignis ab ira
eius, & deuorauit fundamenta terræ, & peccatores quaſi ſtra-
men incenſum. Væ eis qui peccant, & non obſeruant manda-
ta mea, dicit Dominus. non parcam illis. Diſcedite filij à po-
teſtate. Nolite contaminare ſanctificationem meam, quo-
niam nouit Dominus omnes qui delinquunt in illum. pro-
pterea tradidit eos in mortem, & in occiſionem. Iam enim
venerunt ſuper orbem terrarũ mala, & manebitis in illis. non
enim liberabit vos Deus, propter quod peccaſtis in eũ. Ecce
viſio horribilis, & facies illius ab oriente. Et exient nationes
draconum Arabum in curribus multis, & ſicut flatus eorum
numerus fertur ſuper terram, vt iam timeant & trepident o-
mnes qui illos audient carmonij inſanientes in ira, & exient
vt apri de ſylua, & aduenient in virtute magna, & conſtabunt
in pugnam cum illis, & vaſtabunt portionem terræ Aſſyrio-
rum. Et poſt hæc ſuperualeſcẽt dracones natiuitatis ſuæ me-
mores, & conuertent ſe conſpirãtes in virtute magna ad per
ſequendos eos. Iſti turbabuntur & ſilebunt in virtute illorũ,
& conuertent pedes ſuos in fugam, & à territorio Aſſyrio-
rum ſubſeſſor obſidebit eos, & cõſumet vnum ex illis, & erit
timor & tremor in exercitu illorum, & contentio in reges
C ipſorum. Ecce nubes ab oriente, & à ſeptentrione vſque ad
meridianũ, & facies earum horrida valde, plena iræ & pro-
cellæ, & collident ſe inuicem, & collident ſydus copioſum
ſuper terram, & ſydus illorum, & erit ſanguis à gladio vſque
ad ventrem, & fimus hominis vſq; ad ſubſtramen cameli, &
erit timor & tremor multus ſuper terram, & horrebũt qui vi-
debunt iram illam, & tremor apprehendet illos: & poſt hæc
mouebuntur nimbi copioſi à meridiano, & ſeptentrione, &
portio alia ab occidente: & ſuperinualeſcent venti ab orien-
te, & recludent eam, & nubem quam ſuſcitauit in ira, & ſy-
dus ad faciendam exterritationem ad orientalem ventum &
occidentem violabitur: & exaltabuntur nubes magnæ & va-
lidæ plenæ iræ, & ſydus, vt exterreant omnem terram, & in-
habitantes eam, & infundent ſuper omnem locum altum &
eminentem ſydus terribile, ignem & grandinem, & rhom-
phæas volantes, & aquas multas, vt etiam impleantur omnes
campi, & omnes riui plenitudine aquarum multarum, & de-
molientur ciuitates, & muros, & mõtes, & colles, & ligna ſyl-
uarum, & fœnum pratorum, & frumenta eorum. Et tranſi-
bunt conſtantes vſque Babylonem, & exterent eam: conue-
nient ad ipſam, & circuibunt eam, & effundent ſydus & o-
mnem iram ſuper eam, & ſubibit puluis & fumus vſque in
cælum, & omnes in circuitu lugebunt eam: & qui ſub ea re-
manſerint, ſeruient his qui exterruerunt. Et tu Aſia concors
in ſpem Babylonis, & gloria perſonæ eius: væ tibi miſera
propter quod aſsimilaſti ei, & ornaſti filias tuas in fornicatio-
ne ad placendum & gloriandum in amatoribus tuis, qui te-
D cum cupierunt ſemper fornicari. Odibilem imitata es in o-
mnibus operibus eius, & in adinuentionibus eius, propter-
ea dicit Deus, Immittam tibi mala, viduitatem, pauperta-
tem, & famem, & gladium, & peſtem, ad deuaſtandas do-
mos tuas à violatione, & morte, & gloria virtutis tuæ. Si-
cut flos ſiccabitur, cum exurget ardor qui emiſſus eſt ſuper
te, infirmaberis vt paupercula plagata & caſtigata à mulieri-
bus, vt non poſsint te ſuſcipere potentes & amatores. Nun-
quid ego ſic zelabor te, dicit Dominus, niſi occidiſſes ele-
ctos meos in omni tempore, exaltans percuſsionem manuũ,
& dicens ſuper mortem eorum, cum inebriata eſſes, Exor-
na ſpeciem vultus tui? Merces fornicationis tuæ in ſinu tuo,
propter hoc redditionem accipies. Sicut facies electis meis,
dicit Dominus: ſic faciet tibi Deus, & tradet te in malum.
Et nati tui fame interient: & tu rhomphæa cades, & ciui-
tates tuæ conterentur, & omnes tui in campo gladio cadent.
Et qui ſunt in montibus, fame peribunt, & manducabunt
carnes ſuas, & ſanguinẽ bibent à fame panis & ſiti aquæ. In-
felix per maria venies, & rurſum accipies mala. Et in tranſitu
allident

allident ciuitatẽ occiſam,& exterent aliquam portionem terræ tuæ,& partem gloriæ tuæ exterminabunt,rurſum reuertẽtes ad Babylonẽ ſubuerſam. Et demolita eris illis pro ſtipula,& ipſi erũt tibi ignis:& deuorabũt te,& ciuitates tuas, terram tuã,& montes tuos,omnes ſyluas tuas,& lignũ fructiferum igni comburent. Filios tuos captiuos ducent,& cenſum tuum in prædã habebunt,& gloriã faciei tuæ exterminabũt.

[redacted]

CAPVT XVI.

A Væ tibi Babylon & Aſia,væ tibi Aegypte & Syria. Præcingite vos ſaccis & cilicijs,& plangite filios veſtros,& dolete: quoniam appropinquauit contritio veſtra. Immiſſus eſt vobis gladius, & quis eſt qui auertat illũ? Immiſſus eſt in vobis ignis,& quis eſt qui extinguat illum? Immiſſa ſunt vobis mala, & quis eſt qui repellat ea? Nunquid repellet aliquis leonem eſurientem in ſylua,aut extinguet ignem in ſtipula mox quando cœperit ardere? Nunquid repellet aliquis ſagittam à ſagittario forti miſſam? Dominus fortis immittit mala, & quis eſt qui repellet ea? Exijt ignis ex iracũdia eius,& quis eſt q extinguat eum? Coruſcabit,& quis non timebit? Tonabit, & quis non pauebit? Dominus cõminabitur,& quis non funditus conteretur à facie ipſius? Terra tremuit & fundamenta eius, mare fluctuat de profundo,& fluctus eius diſturbabũtur,& piſces eius à facie Domini,& à gloria virtutis eius: quoniam fortis dextera eius quæ arcum tendit: ſagittæ eius acutæ quæ ab ipſo mittuntur,non deficient cum cœperint mitti in fines terræ. Ecce mittuntur mala,& non reuertentur, donec veniant ſuper terrã. Ignis ſuccenditur,& non extinguetur,donec conſumat fundamenta terræ. Quemadmodum non redit ſagitta miſſa à valido ſagittario: ſic non reuertentur mala, quæ miſſa fuerint in terram. Væ mihi,væ mihi: quis me liberabit in illis diebus? Initium dolorum & multi gemitus,initium famis & multi interitus,initium bellorum,& formidabunt poteſtates,initium malorũ,& trepidabunt omnes. In his quid faciam
B cum venerint mala? Ecce fames & plaga,& tribulatio,& anguſtia miſſa ſunt flagella in emendatione,& in his omnibus ſe non conuertent ab iniquitatibus ſuis,neq; flagellorum memores erunt ſemper. Ecce,erit annonæ vilitas ſuper terram, ſic vt putent ſibi eſſe directam pacem,& tunc germinabunt mala ſuper terram,gladius,fames,& magna confuſio. A fame enim plurimi qui inhabitant terram interient, & gladius perdet cæteros,qui ſuperauerint à fame,& mortui ſicut ſtercora projjcientur, & non erit qui conſoletur eos. Derelinquetur enim terra deſerta, & ciuitates eius deijcientur. Non derelinquetur qui colat terram,& qui ſeminet eam. Ligna dabunt fructus, & quis vindemiabit illa? Vua matura fiet, & quis calcabit illam? Erit enim locis magna deſertio. Cupiet enim homo hominem videre, vel vocem eius audire. Relinquentur enim de ciuitate decem,& duo de agro qui abſconderint ſe in denſis nemoribus,& ſciſſuris petrarum. quemadmodum dum derelinquuntur in olíueto,& ſingulis arboribus tres aut quatuor oliuæ: aut ſicut in vinea vindemiata racemi relinquuntur ab his qui diligenter vineam ſcrutantur: ſic relinquẽtur in diebus illis tres aut quatuor ab ſcrutãtibus domos eorum in rhomphæa. Et relinquetur terra deſerta, & agri eius inueterabunt,& viæ eius & omnes ſemitæ eius germinabunt ſpinas, eo quòd non tranſient homines per eam. Lugebunt virgines non habentes ſponſos,lugebũt mulieres non habentes viros, lugebunt filiæ earũ non habentes adiutorium. ſponſi earum in bello conſumentur,& viri earum in fame exterentur. Audite verò iſta,& cognoſcite ea ſerui Domini. Ecce verbum Domini,excipite illud: ne dijs credatis, de quibus dicit Dominus. Ecce appropinquant mala,& non tardant. Quemadmodum prægnans cum parit in nono menſe filium ſuum,appropinquante hora partus eius ante horas duas vel tres,dolores circumeũt ventrẽ eius,& prodeunte infante de ventre non tardabũt vno puncto: ſic non morabuntur mala ad prodeũdũ ſuper terram,& ſeculum gemet,& dolores circum tenebunt illud. Audite verbũ,plebs mea: parate
C vos in pugnã,& in malis ſic eſtote,quaſi aduenæ terræ. Qui vẽdit,quaſi qui fugiat:& qui emit,quaſi qui perditurus. Qui mercatur,quaſi qui fructũ non capiat: & qui ædificat, quaſi non habitaturus. Qui ſeminat,quaſi qui non metet: ſic & qui vineam putat,quaſi qui non vindemiaturus. Qui nubunt, ſicut quaſi filios non facturi:& qui non nubunt,ſic quaſi vidui. Propter quod qui laborant,ſine cauſa laborant. Fructus enim illorum alienigenæ metent,& ſubſtantiã illorum rapient,& domos euertent,& filios eorum captiuabunt, quia in captiuitate & fame generant natos ſuos. Et qui negotiãtur in rapina,quantũ diu exornãt ciuitates & domos ſuas,& poſſeſſiones & perſonas ſuas,tanto magis adzelabor eos ſuper peccata ſua,dicit Dominus. Quo modo zelatur fornicaria mulierem idoneam & bonam valde,ſic zelabitur iuſtitia iniquitatem cum exornat ſe,& accuſat eam in facie,cum venerit qui defendat exquirentẽ omne peccatum ſuper terrã. Propterea nolite ſimilari ei,nec operibus eius: quoniã adhuc puſillum, & tolletur iniquitas à terra,& iuſtitia regnabit in vos. non dicat peccator ſe non peccaſſe: quoniam carbones ignis comburet ſuper caput eius qui dicit, Non peccaui coram Domino Deo,& gloria ipſius. Ecce Dominus cognoſcet omnia opera hominũ,& adinuentiones illorum, & cogitationes illorũ, & corda illorũ. Dixit enim. Fiat terra,& facta eſt: fiat cœlũ,& factum eſt. Et in verbo illius ſtellæ fundatæ ſunt,& nouit numerum ſtellarũ. Qui ſcrutatur abyſſum,& theſauros illarum: qui menſus eſt mare,& conceptũ eius. Qui concluſit mare in medio aquarũ,& ſuſpendit terrã ſuper aquas verbo ſuo. Qui extẽdit cœlũ quaſi cameram,ſuper aquas fundauit eum. Qui poſuit in deſerto fontes aquarũ,& ſuper verticem montium lacus ad emittendũ flumina ab eminenti petra,vt potaret terram. Qui finxit hominẽ,& poſuit cor ſuum in medio corpo-
D ris,& miſit ei ſpiritũ,vitam,& intellectum, & ſpiramen Dei omnipotentis qui fecit omnia,& ſcrutinat omnia abſconſa in abſconſis terræ. Hic nouit adinuentionẽ veſtram,& quæ cogitatis in cordibus veſtris, peccantes, & volentes occultare peccata veſtra. Propter quod Dominus ſcrutinando ſcrutinauit omnia opera veſtra,& traducet vos omnes,& vos confuſi eritis cum proceſſerint peccata veſtra coram hominibus, & iniquitates erunt quæ accuſatores ſtabunt in die illo. Quid facietis? aut quomodo abſcõdetis peccata veſtra coram Deo, & angelis eius? Ecce iudex Deus,timete eum. Deſinite à peccatis veſtris, & obliuiſcamini iniquitates veſtras iam agere eas in ſempiterno, & Deus educet vos,& liberabit de omni tribulatione. Ecce enim incẽditur ardor ſuper vos turbæ copioſæ,& rapient quoſdam ex vobis,& cibabunt idôlis occiſos:& qui conſenſerint eis,erunt illis in deriſum,& in improperiũ,& in conculcationẽ. erit enim locis locus, & in vicinas ciuitates exurrectio multa ſuper timentes Dominum. Erunt quaſi inſani,nemini parcentes: ad diripiendũ & deuaſtandum adhuc timentes Dominũ,quia deuaſtabunt & diripient ſubſtantias,& de domibus ſuis eos ejjcient. Tunc parebit probatio electorum meorũ,vt aurum quod probatur ab igne. Audite dilecti mei,dicit Dominus: Ecce adſunt dies tribulationis,& de his liberabo vos. Ne timeatis,nec hæſitetis: quoniam Deus dux veſter eſt. Et qui ſeruat mandata & præcepta mea, dicit Dominus Deus,ne præponderent vos peccata veſtra, ne ſuperleuent ſe iniquitates veſtræ. Væ qui conſtringuntur à peccatis ſuis,& obteguntur ab iniquitatibus ſuis,quemadmodum ager conſtringitur à ſylua, & ſpinis tegitur ſemita eius,per quam non tranſit homo, & excluditur, & mittitur ad deuorationem ignis.

F I N I S.

Hieronymus ad Chromatium et Heliodorum in Tobiam, Præfatio.

MIRARI non deſino exactionis ueſtræ inſtantiam. Exigitis enim ut librum Chaldæo ſermone conſcriptum, ad Latinum ſtylum traham, librum utiq; Tobiæ: quem Hebræi de catalogo diuinarum ſcripturarum ſecãtes, his quæ hagiographa memorant, mancipaerũt. Feci ſatis deſyderio ueſtro, non tamen meo ſtudio. Arguunt & nos Hebræorum ſtudia: & imputant nobis, contra ſuum canonem Latinis auribus iſta transferre. Sed melius eſſe iudicans Phariſæorum diſplicere iudicio, & epiſcoporum iuſsionibus deſeruire, inſtiti, ut potui. Et quia uicina eſt Chaldæorum lingua ſermoni Hebraico, utriuſq; linguæ peritiſsimum loquacem reperiens, unius diei laborem arripui; & quicquid ille mihi Hebraicis uerbis expreſsit, hoc ego accito notario ſermonibus latinis expoſui. Orationibus ueſtris mercedem huius operis compenſabo, cùm gratum uobis didicero me, quod iubere eſtis dignati, compleſſe.

Liber Tobiæ.

[redacted]

CAPVT I.

A TOBIAS ex tribu & ciuitate Nephthali, quæ eſt in ſuperioribus Galilææ ſupra Naaſſon, poſt uiam quæ ducit ad occidentẽ, in ſiniſtro habens ciuitatem Sephet: cum captus eſſet in diebus Salmanaſar regis Aſſyriorum, in captiuitate tamen poſitus, uiam ueritatis non deſeruit ita vt omnia quæ habere poterat, quotidie concaptiuis fratribus, qui erant ex eius genere, impertiret. Cumq; eſſet iunior omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen puerile geſsit [redacted]
in opere. Deniq; cum irent omnes ad vitulos aureos, quos
Ieroboam fecerat rex Iſrael, hic ſolus fugiebat conſortia o-
3.Reg.12 f mnium: & pergebat in Ieruſalẽ ad templũ Domini, & ibi adorabat Dominum Deum Iſrael, omnia primitiua ſua, & decimas ſuas fideliter offerens, ita vt in tertio anno proſelytis &
B aduenis miniſtraret omnem decimationẽ. Hæc & his ſimilia ſecundum legem Dei puerulus obſeruabat. Cum verò factus fuiſſet vir, accepit vxorem Annam de tribu ſua: genuitq; ex ea filium, nomen ſuum imponẽs ei, quem ab infantia timere Deum docuit, & abſtinere ab omni peccato. Igitur cum per captiuitatẽ deueniſſet cum vxore ſua & filio in ciuitatem Niniuen, cum omni tribu ſua: & cum omnes ederẽt ex cibis gentilium, iſte cuſtodiuit animam ſuam, & nunquam contaminatus eſt in eſcis eorum. Et quoniam memor fuit Domini in toto corde ſuo, dedit illi Deus gratiam in conſpectu Salmanaſar regis: & dedit illi poteſtatem quocunq; vellet ire, ha-
C bens libertatẽ quæcunq; facere voluiſſet. Pergebat ergo per omnes qui erant in captiuitate, & monita ſalutis dabat eis. Cum autem veniſſet in Rages ciuitatem Medorum, & ex his quibus honoratus fuerat à rege, habuiſſet decem talenta argenti, & cum in multa turba generis ſui Gabelum egentem videret qui erat ex tribu eius, ſub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti. Poſt multũ verò temporis mortuo Salmanaſar rege, cũ regnaret Sennacherib filius eius pro
eo, & filios Iſrael exoſos haberet in conſpectu ſuo, Tobias [redacted]
quotidie pergebat per omnem cognationem ſuam, & conſo-
D labatur eos, diuidebatq; vnicuiq;, prout poterat, de facultatibus ſuis. eſurientes alebat, nudiſque veſtimenta præbebat, &
mortuis atq; occiſis ſepulturam ſolicitus exhibebat. Deniq; 4.Re.19 g
cum reuerſus eſſet rex Sennacherib fugiens à Iudæa plagam, Eccl.48 d
quam circa eum fecerat Deus propter blaſphemiam ſuam, & Eſaie 17 g
iratus multos occideret ex filijs Iſrael, Tobias ſepeliebat cor- 1.Mac.7 f
pora eorum. At vbi nuntiatum eſt regi, iuſsit eum occidi, & & 2.Ma-
tulit omnem ſubſtantiam eius. Tobias verò cum filio ſuo, & cha.8 e
cum vxore fugiens, nudus latuit, quia multi diligebant eum. Poſt dies verò quadragintaquinque, occiderunt regem filij ipſius, & reuerſus eſt Tobias in domum ſuam, omniſq; facultas eius reſtituta eſt ei.

[redacted]

CAPVT II.

A POſt hæc verò cum eſſet dies feſtus Domini, & factum eſſet prandium bonum in domo Tobiæ, dixit filio ſuo, Vade, & adduc aliquos de tribu noſtra timentes Deum, vt epulentur nobiſcum. [redacted]
Cumq; abijſſet, reuerſus nuntiauit vnum ex filijs Iſrael iugulatum iacere in platéa. Statimq; exiliens de accubitu ſuo, relinquens prandiũ, ieiunus peruenit ad corpus: tollenſq; illud portauit ad domum ſuam occultè, vt dum ſol occubuiſſet, cautè ſepeliret eum. Cumq; occultaſſet corpus, manducauit panẽ cum luctu & tremore, memorans illum ſermonẽ, quem
B dixit Dominus per Amos prophetã, Dies feſti veſtri conuer- Amos 8 c
tentur in lamentationẽ, & luctũ. Cum verò ſol occubuiſſet, abijt, & ſepeliuit eum. Arguebãt autem eum omnes proximi eius, dicẽtes, Iam huius rei cauſa interfici iuſſus es, & vix effugiſti mortis imperium, & iterum ſepelis mortuos? Sed Tobias plus timens Deum quàm regem, rapiebat corpora occiſorum, & occultabat in domo ſua, & medijs noctibus ſepeliebat ea. Contigit autem, vt quadam die fatigatus à ſepultura, veniens in domum ſuam, iactaſſet ſe iuxta parietem, & ob-
C dormiſſet: & ex nido hirundinum dormienti illi, calida ſtercora inciderent ſuper oculos eius, fieretq; cæcus. Hanc autem tentationem ideo permiſit Dominus euenire illi, vt poſteris daretur exemplum patientiæ eius, ſicut & ſancti Iob. Nam cum ab infantia ſua ſemper Deum timuerit, & mandata eius cuſtodierit, non eſt cõtriſtatus contra Deum quòd plaga cæcitatis euenerit ei: ſed immobilis in Dei timore permanſit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ ſuæ. Nam ſicut beato Iob inſultabant reges: ita iſti parentes & cognati eius irridebant vitam eius, dicẽtes, Vbi eſt ſpes tua, pro qua eleemoſynas, & ſepulturas faciebas? Tobias verò increpabat eos, dicens, Nolite ita loqui, quoniam filij ſanctorum ſumus, & vi-
D tam illam expectamus, quam Deus daturus eſt his, qui fidem ſuam nunquam mutant ab eo. Anna verò vxor eius ibat ad opus textrinum quotidie: & de labore manuum ſuarum victum, quem conſequi potuiſſet, deferebat. Vnde factum
eſt, vt hœdum caprarum accipiens detuliſſet domi. Cuius [redacted]
cum vocem balantis vir eius audiſſet, dixit, Videte ne fortè furtiuus ſit. reddite eum dominis ſuis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere. Ad hæc

vxor

vxor eius irata reſpondit, Manifeſtè vana facta eſt ſpes tua,
& eleemoſynæ tuæ modo apparuerũt. Atque his, & alijs hu-
iuſcemodi verbis exprobrabat ei.

[redacted]

CAPVT III.

A TVnc Tobias ingemuit, & cœpit orare cum la-
[redacted] chrymis, dicens, Iuſtus es Domine, & omnia iu-
dicia tua vera ſunt: & omnes viæ tuæ miſericor-
dia, & veritas, & iudicium. Et nunc Domine me-
mor eſto mei, & ne vindictam ſumas de peccatis meis, neq;
reminiſcaris delicta mea vel parentũ meorum. Quoniam non
obediuimus præceptis tuis, ideo traditi ſumus in direptionẽ,
& captiuitatem, & mortem, & in fabulam, & in improperiũ
omnibus nationibus, in quibus diſperſiſti nos. Et nunc Do-
mine magna iudicia tua, quia nõ egimus ſecundum præcepta
tua, & non ambulauimus ſynceriter coram te. Et nunc Do-
mine ſecundum voluntatem tuam fac mecum, & præcipe in
B pace recipi ſpiritum meum. Expedit enim mihi mori magis
quàm viuere. Eadem itaq; die contigit, vt Sara filia Raguelis
in Rages ciuitate Medorum, & ipſa audiret improperium ab
vna ex ancillis patris ſui, quoniam tradita fuerat ſeptem viris,
& dæmonium nomine Aſmodæus occiderat eos mox vt in-
greſsi fuiſſent ad eam. Ergo cum pro culpa ſua increparet
puellam, reſpondit ei, dicens, Amplius ex te non videamus
filium, aut filiam ſuper terram, interfectrix virorum tuorum.
[redacted] Nunquid & occidere me vis, ſicut etiam occidiſti ſeptem vi-
ros? Ad hanc vocem perrexit in ſuperius cubiculum domus
ſuæ: & tribus diebus, & tribus noctibus non manducauit, ne-
C que bibit: ſed in oratione perſiſtens cum lachrymis depreca-
batur Deum, vt ab iſto improperio liberaret eam. Factum eſt
autem die tertia, dum compleret orationem, benedicens Do-
minum, dixit, Benedictum eſt nomẽ tuum Deus patrum no-
ſtrorum: qui cum iratus fueris, miſericordiã facies, & in tem-
pore tribulationis peccata dimittis his qui inuocant te. Ad
te Domine faciem meam conuerto, ad te oculos meos diri-
go. Peto Domine, vt de vinculo improperij huius abſoluas
me, aut certè deſuper terrã eripias me. Tu ſcis Domine quia
nunquã concupiui virum, & mundam ſeruaui animã meam
ab omni concupiſcentia. Nunquam cum ludentibus miſcui
me: neque cum his qui in leuitate ambulant, participem me
præbui. Virum autẽ cum timore tuo, non cum libidine mea
D conſenſi ſuſcipere. Et aut ego indigna fui illis, aut illi forſi-
tan mihi non fuerunt digni: quia forſitan viro alij conſerua-
[redacted] ſti me. Non eſt enim in hominis poteſtate conſilium tuum.
Hoc autem pro certo habet omnis qui te colit, quòd vita
eius, ſi in probatione fuerit, coronabitur: ſi autem in tribula-
tione fuerit, liberabitur: & ſi in corruptione fuerit, ad miſeri-
cordiam tuam venire licebit. Non enim delectaris in perdi-
tionibus noſtris: quia poſt tempeſtatem tranquillum facis. &
poſt lachrymationem & fletum, exultationem infundis. Sit
nomen tuum Deus Iſrael benedictum in ſecula. In illo tem-
pore exauditæ ſunt preces amborũ in conſpectu gloriæ ſum
mi Dei: & miſſus eſt angelus Domini ſanctus Raphael, vt cu
raret eos ambos, quorũ vno tempore ſunt orationes in con-
ſpectu Domini recitatæ.

[redacted]

CAPVT IIII.

A IGitur cum Tobias putaret orationem ſuam exau
Eccl.7 e diri, vt mori potuiſſet, vocauit ad ſe Tobiam fi-
lium ſuũ, dixitq; ei, Audi fili mi verba oris mei,
& ea in corde tuo quaſi fundamentum conſtitue.
Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum ſepeli:
& honorẽ habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ eius. me-
mor enim eſſe debes, quæ & quãta pericula paſſa ſit propter
te in vtero ſuo. Cum autem & ipſa compleuerit tempus vi-
tæ ſuæ, ſepelias eam circa me. Omnibus autem diebus vitæ
tuæ in mente habeto Deũ: & caue ne aliquando peccato con-
B ſentias, & prætermittas præcepta Domini Dei noſtri. Ex ſub Luc.14 c
ſtãtia tua fac eleemoſynam, & noli auertere faciem tuam ab Prouer.1 b
vllo paupere: ita enim fiet vt nec à te auertatur facies Domi- Eccle.4 a
ni. Quomodo potueris, ita eſto miſericors. Si multum tibi & 14. b
fuerit, abundãter tribue: ſi exiguũ tibi fuerit, etiam exiguum
libenter impertiri ſtude. Præmium enim bonum tibi theſau-
rizas in die neceſsitatis, quoniam eleemoſyna ab omni pec- Eccle.29 a
cato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tene-
bras. Fiducia magna erit coram ſummo Deo, eleemoſyna
omnibus facientibus eam. Attende tibi fili mi ab omni forni-
C catione: & præter vxorem tuam nũquam patiaris crimen ſci-
re. Superbiam nunquam in tuo ſenſu, aut in tuo verbo domi-
nari permittas: in ipſa enim initium ſumpſit omnis perditio.
Quicunq; tibi aliquid operatus fuerit, ſtatim ei mercedẽ re- Leui.19 c
ſtitue, & merces mercenarij tui apud te omnino non rema- Deut.14 c
neat. Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alte- Matt.7 b
ri facias. Panem tuum cum eſurientibus & egenis comede:
& de veſtimentis tuis nudos tege. Panem tuum, & vinum
tuum ſuper ſepulturam iuſti conſtitue, & noli ex eo mandu-
care, & bibere cum peccatoribus. Conſilium ſemper à ſapien
D te perquire. Omni tempore benedic Deum: & pete ab eo vt
vias tuas dirigat, & omnia conſilia tua in ipſo permaneant.
Indico etiam tibi fili mi dediſſe me decem talenta argenti,
dum adhuc infantulus eſſes, Gabelo, in Rages ciuitate Me-
dorum, & chirographum eius apud me habeo: & ideo per-
quire quomodo ad eum peruenias, & recipias ab eo ſupra
memoratum pondus argenti, & reſtituas ei chirographum
ſuum. Noli timere fili mi, pauperem quidem vitam gerimus,
ſed multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum, & receſſe-
rimus ab omni peccato, & fecerimus bene.

[redacted]

CAPVT V.

A TVnc reſpondit Tobias patri ſuo, & dixit, Omnia
quæcunq; præcepiſti mihi faciam pater. Quo-
modo autem pecuniam hanc requiram, ignoro.
Ille me neſcit, & ego eum ignoro: quod ſignum
dabo ei? Sed neq; viam, per quam pergatur illuc, aliquando
cognoui. Tunc pater ſuus reſpondit illi, & dixit, Chirogra-
phum quidem illius apud me habeo: quod dum illi oſtende-
ris, ſtatim reſtituet. Sed perge nunc, & inquire tibi aliquem fi
delem virum, qui eat tecum ſalua mercede ſua: dum adhuc
viuo, vt recipias eam. Tũc egreſſus Tobias, inuenit iuuenem
ſplendidum ſtantem præcinctum, & quaſi paratum ad ambu
landum. Et ignorans quòd angelus Dei eſſet, ſalutauit eum,
B & dixit, Vnde te habemus bone iuuenis? At ille reſpõdit, Ex
filijs Iſrael. Et Tobias dixit ei, Noſti viam quæ ducit in re-
gionem Medorum? Cui reſpondit, Noui, & omnia itinera
eius frequenter ambulaui, & manſi apud Gabelum fratrem
noſtrum, qui moratur in Rages ciuitate Medorum, quæ po-
ſita eſt in monte Ecbatanis. Cui Tobias ait, Suſtine me obſe-
cro, donec hæc ipſa nuntiem patri meo. Tunc ingreſſus To-
bias, indicauit vniuerſa hæc patri ſuo. Super quæ admiratus
pater, rogauit vt introiret ad eum. Ingreſſus itaque ſalutauit
eum, & dixit, Gaudium tibi ſit ſemper. Et ait Tobias, Quale
gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen cœli non
C video? Cui ait iuuenis, Forti animo eſto, in proximo eſt vt
à Deo cureris. Dixit itaq; illi Tobias, Nunquid poteris per-
ducere filium meum ad Gabelum in Rages ciuitatem Me-
dorum? Et cum redieris, reſtituam tibi mercedem tuam. Et
dixit ei angelus, Ego ducam, & reducam eum ad te. Cui To-
bias reſpondit, Rogo te, indica mihi de qua domo, aut de
qua tribu es tu? Cui Raphael angelus dixit, Genus quæris
mercenarij, an ipſum mercenarium qui cum filio tuo eat? Sed
ne fortè ſolicitum te reddam, ego ſum Azarias Ananiæ ma-
gni filius,

gni filius. Et Tobias reſpondit, Ex magno genere es tu. Sed
peto ne iraſcaris, quòd voluerim cognoſcere genus tuum. Di-
xit autem illi angelus, Ego ſanũ ducam, & ſanum tibi reducã
filium tuũ. Reſpondens autẽ Tobias, ait, Bene ambuletis, &
ſit Deus in itinere veſtro, & angelus eius comitetur vobiſ-
D cum. Tunc paratis omnibus quæ erant in via portanda, fecit
Tobias vale patri ſuo & matri ſuæ, & ambulauerunt ambo
ſimul. Cumq; profecti eſſent, cœpit mater eius flere, & dice-
re, Baculum ſenectutis noſtræ tuliſti, & transmiſiſti à nobis.
Nunquam fuiſſet ipſa pecunia, pro qua miſiſti eum. Sufficie
bat enim nobis paupertas noſtra, vt diuitias computaremus
hoc, quòd videbamus filium noſtrũ, Dixitq; ei Tobias, Noli
flere, ſaluus perueniet filius noſter, & ſaluus reuertetur ad
nos, & oculi tui videbunt illum. Credo enim quòd angelus
Dei bonus comitetur ei, & bene diſponat omnia quæ circa
eum geruntur, ita vt cum gaudio reuertatur ad nos. Ad hanc
vocem ceſſauit mater eius flere, & tacuit.

[redacted]

CAPVT VI.

A PRofectus eſt autem Tobias, & canis ſecutus eſt
eum, & manſit prima manſione iuxta fluuium
Tigris. Et exiuit vt lauaret pedes ſuos, & ecce pi-
ſcis immanis exiuit ad deuorandum eum. Quem
expaueſcens Tobias, clamauit voce magna, dicens, Domine
inuadit me. Et dixit ei angelus, Apprehende branchiã eius, &
trahe eum ad te. Quod cum feciſſet, attraxit eum in ſiccum,
& palpitare cœpit ante pedes eius. Tũc dixit ei angelus, Ex-
entera hunc piſcem: & cor eius, & fel, & iecur repone tibi.
B ſunt enim hæc neceſſaria ad medicamẽta vtiliter. Quod cum
feciſſet, aſſauit carnes eius, & ſecum tulerunt in via: cætera
ſalierunt quæ ſufficerent eis, quouſq; peruenirẽt in Rages ci-
uitatem Medorum. Tunc interrogauit Tobias angelum, &
dixit ei, Obſecro te Azaria frater, vt dicas mihi quod reme-
dium habebunt iſta quæ de piſce ſeruare iuſsiſti? Et reſpon-
dens angelus, dixit ei, Cordis eius particulam, ſi ſuper carbo-
nes ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum,
ſiue à viro, ſiue à muliere, ita vt vltra non accedat ad eos. Et
C fel valet ad vngendos oculos in quibus fuerit albugo, & ſana-
buntur. Et dixit ei Tobias, Vbi vis vt maneamus? Reſpon-
densq; angelus, ait, Eſt hic Raguel nomine, vir propinquus
de tribu tua, & hic habet filiam nomine Saram: ſed neq; ma-
ſculum, neq; fœminam vllam habet aliam præter eam. Tibi
debetur omnis ſubſtantia eius, & oportet eã te accipere con-
iugem. Pete ergo eam à patre eius, & dabit tibi eam in vxo-
rem. Tunc reſpondit Tobias, & dixit, Audio quia tradita eſt
ſeptem viris, & mortui ſunt: ſed & hoc audiui, quia dæmo-
nium occîdit illos. Timeo ergo, ne fortè & mihi hæc eue-
niant: & cũ ſim vnicus parentibus meis, deponam ſenectutem
D illorum cum triſtitia ad inferos. Tunc angelus Raphael dixit
[redacted] ei, Audi me, & oſtendã tibi qui ſunt quibus præualere poteſt
dæmonium. Hi namq; qui coniugiũ ita ſuſcipiunt, vt Deum
à ſe, & à ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent, ſicut
equus & mulus, quibus non eſt intellectus: habet poteſtatem
dæmonium ſuper eos. Tu autem cum acceperis eam, ingreſ-
ſus cubiculũ, per tres dies continens eſto ab ea, & nihil aliud,
niſi orationibus vacabis cum ea. Ipſa autẽ nocte, incenſo ieco-
re piſcis, fugabitur dæmoniũ. Secunda verò nocte, in copula-
tione ſanctorũ patriarcharum admittêris. Tertia autem nocte
benedictionem conſequêris, vt filij ex vobis procreentur in-
columes. Trãſacta autẽ tertia nocte, accipies virginẽ cum ti-
more Domini, amore filiorum magis quàm libidine ductus,
vt in ſemine Abrahæ benedictionem in filijs conſequaris.

[redacted]

CAPVT VII.

A INgreſsi ſunt autem ad Raguelem, & ſuſcepit eos
Raguel cũ gaudio. Intuensq; Tobiam Raguel di
xit Annæ vxori ſuæ, Quàm ſimilis eſt iuuenis
iſte conſobrino meo. Et cum hæc dixiſſet, ait,
Vnde eſtis iuuenes fratres noſtri? At illi dixerunt, Ex tribu
Nephthali ſumus, ex captiuitate Niniue. Dixitq; illis Ra-
guel, Noſtis Tobiã fratrẽ meũ? Qui dixerũt, Nouimus. Cum
q; multa bona loqueretur de eo, dixit angelus ad Raguelem,
Tobias, de quo interrogas, pater iſtius eſt. Et miſit ſe Raguel,
& cũ lachrymis oſculatus eſt eũ, & plorans ſupra collũ eius,
B dixit, Benedictio ſit tibi fili mi, quia boni & optimi viri filius
es. Et Anna vxor eius, & Sara ipſorum filia lachrymatæ ſunt.
Poſtquã autẽ locuti ſunt, præcepit Raguel occidi arietem, &
parari conuiuiũ. Cumq; hortaretur eos diſcumbere ad pran-
dium, Tobias dixit, Hic ego hodie nõ mãducabo, neq; bibã,
niſi prius petitionem meam cõfirmes, & promittas mihi dare
Saram filiam tuam. Quo audito verbo Raguel, expauit ſciens
C quid euenerit illis ſeptẽ viris qui ingreſsi ſunt ad eam: & time
re cœpit ne fortè & huic ſimiliter contingeret. Et cũ nutaret,
& non daret petenti vllũ reſponſum, dixit ei angelus, Noli ti
mere dare eam iſti, quoniã huic timẽti Deũ debetur coniux
filia tua: propterea alius non potuit habere illam. Tunc dixit
Raguel, Non dubito, quòd Deus preces, & lachrymas meas
in conſpectu ſuo admiſerit. Et credo, quoniam ideo fecit vos
venire ad me, vt & iſta coniungeretur cognationi ſuæ ſecun-
dum legem Moyſi: & nunc noli dubiũ gerere quòd tibi eam Num.16 c
D tradam. Et apprehendẽs dexterã filiæ ſuæ, dextræ Tobiæ tra
didit, dicens, Deus Abrahã, & Deus Iſaac, & Deus Iacob vo- [redacted]
biſcum ſit, & ipſe coniungat vos, impleatq; benedictionẽ ſuã
in vobis. Et accepta charta, fecerunt conſcriptionẽ coniugij.
Et poſt hæc epulati ſunt, benedicentes Deũ. Vocauitq; Ra-
guel ad ſe Annã vxorem ſuam, & præcepit ei vt præpararet
alterum cubiculum. Et introduxit illuc Saram filiam ſuam, &
lachrymata eſt. Dixitq; ei, Forti animo eſto filia mea: Do-
minus cœli det tibi gaudium pro tædio quod perpeſſa es.

[redacted]

CAPVT VIII.

A POſtquam verò cœnauerũt, introduxerunt iuue-
nem ad eam. Recordatus itaq; Tobias ſermonum
angeli, protulit de caſsidili ſuo partẽ iecoris, po-
ſuitq; eam ſuper carbones viuos. Tunc Raphael
angelus apprehẽdit dæmoniũ, & religauit illud in deſerto ſu-
perioris Aegypti. Tunc hortatus eſt virginẽ Tobias, dixitq; [redacted]
ei, Sara, exurge, & deprecemur Deum hodie, & cras, & ſecun
dum cras: quia his tribus noctibus Deo iungimur: tertia au-
tem tranſacta nocte, in noſtro erimus coniugio. Filij quippe
ſanctorũ ſumus, & nõ poſſumus ita cõiungi, ſicut gẽtes quæ
ignorant Deũ. Surgentes autẽ pariter, inſtanter orabant am-
B bo ſimul, vt ſanitas daretur eis. Dixitq́ue Tobias, Domine [redacted]
Deus patrũ noſtrorũ, benedicant te cœli & terræ, mareq; &
fontes, & flumina, & omnes creaturę tuæ quæ in eis ſunt. Tu
feciſti Adam de limo terræ, dediſtiq; ei adiutorium Euam. Et Gene.2 b
nunc Domine tu ſcis, quia non luxuriæ cauſa accipio ſoro-
rem meã coniugẽ, ſed ſola poſteritatis dilectione, in qua be-
nedicatur nomen tuum in ſecula ſeculorum. Dixit itaq; Sara,
Miſerêre nobis Domine, miſerere nobis, & conſeneſcamus
ambo pariter ſani. Et factũ eſt circa pullorũ cantum, accerſiri
iuſsit Raguel ſeruos ſuos, & abierunt cum eo pariter, vt fode-
rent ſepulchrum. Dicebat enim, Ne fortè ſimili modo euene-
rit ei, quo & cæteris illis ſeptem viris, qui ſunt ingreſsi ad eã.
Cumq; paraſſent foſſam, reuerſus Raguel ad vxorẽ ſuã, dixit
C ei, Mitte vnã ex ancillis tuis, & videat ſi mortuus eſt, vt ſepe-
liam eũ, antequã illuceſcat dies. At illa miſit vnam ex ancillis
ſuis. Quæ ingreſſa cubiculũ, reperit eos ſaluos & incolumes,
ſecum pariter dormiẽtes. Et reuerſa, nuntiauit bonũ nuntiũ,

& benedixerunt Dominum, Raguel videlicet, & Anna vxor
eius, & dixerunt, Benedicimus te Domine Deus Iſrael, quia
D non contigit quemadmodũ putabamus. Feciſti enim nobiſ-
cum miſericordiã tuam, & excluſiſti à nobis inimicum perſe
quentem nos. Miſertus es autem duobus vnicis. Fac eos Do-
mine plenius benedicere te: & ſacrificium tibi laudis tuæ, &
ſuæ ſanitatis offerre, vt cognoſcat vniuerſitas gentiũ quia tu
es Deus ſolus in vniuerſa terra. Statimq́; præcepit ſeruis ſuis
Raguel, vt replerẽt terra foſſam quam fecerant, priuſquã elu-
ceſceret. Vxori autẽ ſuæ dixit vt inſtrueret conuiuiũ, & præ-
pararet omnia quæ in cibos erant iter agentibus neceſſaria.
Duas quoq; pingues vaccas, & quatuor arietes occidi fecit,
& parari epulas omnibus vicinis ſuis, cunctisq́; amicis. Et
adiurauit Raguel Tobiam, vt duas hebdomadas moraretur
apud ſe. De omnibus autẽ quæ poſsidebat Raguel, dimidiam
partẽ dedit Tobiæ, & fecit hanc ſcripturam, vt pars dimidia
quæ ſupererat poſt obitũ eorum, Tobiæ dominio deueniret.

[redacted]

CAPVT IX.

A TVnc vocauit Tobias angelũ ad ſe, quem quidem
hominem exiſtimabat: dixitq́; ei, Azaria frater,
peto vt auſcultes verba mea: Si meipſum tradam
tibi ſeruum, non ero condignus prouidentiæ tuæ.
Tamen obſecro te, vt aſſumas tibi animalia ſiue ſeruitia, &
vadas ad Gabelũ in Rages ciuitatẽ Medorum: reddasq́; ei chi-
rographum ſuũ, & recipies ab eo pecuniã, & roges eum ve-
B nire ad nuptias meas. Scis enim ipſe, quoniam numerat pater
meus dies: & ſi tardauero vna die plus, contriſtatur anima
eius. Et certè vides quomodo adiurauit me Raguel, cuius
adiuramentũ ſpernere non poſſum. Tunc Raphael aſſumens
quatuor ex ſeruis Raguelis, & duos camelos, in Rages ciuita-
tem Medorum perrexit: & inueniens Gabelum, dedit ei chi-
C rographũ ſuũ, & recepit omnẽ pecuniã. Indicauitq́; ei de To
bia filio Tobiæ, omnia quæ geſta ſunt: fecitq́; eum ſecum ve-
nire ad nuptias. Cumq́; ingreſſus eſſet domũ Raguelis, inue-
nit Tobiam diſcumbentẽ: & exiliens, oſculati ſunt ſeinuicem:
& fleuit Gabelus, benedixitq́; Deum, & dixit, Benedicat te
Deus Iſrael, quia filius es optimi viri, & iuſti, & timẽtis Deũ,
D & eleemoſynas facientis: & dicatur benedictio ſuper vxorem
tuam, & ſuper parẽtes veſtros: & videatis filios veſtros, & fi-
lios filiorũ veſtrorũ, vſq; in tertiã & quartã generationem: &
ſit ſemen veſtrũ benedictũ à Deo Iſrael, qui regnat in ſecula
ſeculorũ. Cumq; omnes dixiſſent amen, acceſſerũt ad conui-
uiũ: ſed & cũ timore Domini nuptiarũ conuiuiũ exercebãt.

[redacted]

CAPVT X.

A CVm verò moras faceret Tobias, cauſa nuptiarum,
ſolicitus erat pater eius Tobias, dicens, Putas
quare moratur filius meus, aut quare detentus eſt
ibi? Putáſne Gabelus mortuus eſt, & nemo red-
det illi pecuniam? Cœpit autẽ contriſtari nimis ipſe & Anna
vxor eius cũ eo: & cœperũt ambo ſimul flere, eo quòd die ſta
tuto minime reuerteretur filius eorum ad eos. Flebat igitur
mater eius irremediabilibus lachrymis, atque dicebat, Heu
B me fili mi, vt quid te miſimus peregrinari lumen oculorũ no-
ſtrorum, baculũ ſenectutis noſtræ, ſolatiũ vitæ noſtræ, ſpem
poſteritatis noſtræ? Omnia ſimul in te vno habẽtes, te nõ de-
buimus dimittere ire à nobis. Cui dicebat Tobias, Tace, &
noli turbari, ſanus eſt filius noſter: ſatis fidelis eſt vir ille cum
quo miſimus eum. Illa autem nullo modo conſolari poterat,
ſed quotidie exiliens circũſpiciebat & circuibat vias omnes
C per quas ſpes remeandi videbatur, vt procul videret eum ſi
fieri poſſet venientem. At verò Raguel dicebat ad gene-
rum ſuum, Mane hic, & ego mittam nuntium ſalutis de te ad
Tobiam patrem tuum. Cui Tobias ait, Ego noui quia pater
meus & mater mea modo dies computant, & cruciatur ſpiri-
tus eorum in ipſis. Cumq́; verbis multis rogaret Raguel To-
biam, & ille eũ nulla ratione vellet audire, tradidit ei Saram,
& dimidiam partẽ omnis ſubſtantiæ ſuæ in pueris, in puellis,
in pecudibus, in camelis, & in vaccis, & pecunia multa: &
ſaluum atq; gaudentẽ dimiſit eum à ſe, dicens, Angelus Do-
mini ſanctus ſit in itinere veſtro, perducatq́; vos incolumes,
D & inueniatis omnia rectè circa parentes veſtros, & videant
oculi mei filios veſtros priuſquã moriar. Et apprehendentes
parentes filiam ſuam, oſculati ſunt eam, & dimiſerunt ire:
monentes eam honorare ſoceros, diligere maritum, regere fa-
miliã, gubernare domũ, & ſeipſam irreprehẽſibilẽ exhibere.

[redacted]

CAPVT XI.

A CVmq́; reuerterentur, peruenerũt ad Charan quæ
eſt in medio itinere contra Niniuem, vndecimo
die. Dixitq́; angelus, Tobia frater, ſcis quemad-
modum reliquiſti patrem tuũ. Si placet itaq; tibi,
præcedamus, & lento gradu inſequantur iter noſtrũ familiæ,
ſimul cum coniuge tua, & cũ animalibus. Cumq́; hoc placuiſ-
ſet vt irẽt, dixit Raphael ad Tobiam, Tolle tecum ex felle pi-
ſcis: erit enim neceſſarium. Tulit itaq; Tobias ex felle illo, &
abierunt. Anna autẽ ſedebat ſecus viã quotidie in ſupercilio
B montis, vnde reſpicere poterat de longinquo. Et dum ex eo-
dem loco ſpecularetur aduentum eius, vidit à longe, & illico
cognouit venientẽ filiũ ſuũ: currensq́; nuntiauit viro ſuo, di-
cens, Ecce venit filius tuus. Dixitq́; Raphael ad Tobiam, At
vbi introieris domũ tuã, ſtatim adora Dominũ Deum tuum:
& gratias agens ei, accede ad patrem tuũ, & oſculare eum. Sta-
timq́; lini ſuper oculos eius ex felle iſto piſcis, quod portas
tecum. Scias enim quoniã mox aperientur oculi eius, & vide
bit pater tuus lumen cœli, & in aſpectu tuo gaudebit. Tunc
C præcucurrit canis, qui ſimul fuerat in via: & quaſi nuntius ad-
ueniẽs, blandimẽto ſuæ caudæ gaudebat. Et conſurgẽs cæcus
pater eius, cœpit offendens pedibus currere: & data manu
puero, occurrit obuiã filio ſuo. Et ſuſcipiens oſculatus eſt eũ
cũ vxore ſua, & cœperunt flere præ gaudio. Cũq́; adoraſſent
Deũ, & gratias egiſſent, conſederunt. Tunc ſumẽs Tobias de
felle piſcis, liniuit oculos patris ſui. Et ſuſtinuit quaſi dimi-
diam ferè horam: & cœpit albugo ex oculis eius, quaſi mem-
brana oui, egredi. Quam apprehẽdens Tobias traxit ab ocu-
lis eius, ſtatimq́; viſum recepit. Et glorificabant Deum, ipſe
videlicet & vxor eius, & omnes qui ſciebant eum. Dicebatq́;
Tobias, Benedico te Domine Deus Iſrael, quia tu caſtigaſti
D me, & tu ſaluaſti me: & ecce, ego video Tobiam filiũ meum.
Ingreſſa eſt etiã poſt ſeptẽ dies Sara vxor filij eius, & omnis
familia & pecora ſana, & cameli, & pecunia multa vxoris,
ſed & illa pecunia quam receperat à Gabelo: & narrauit pa-
rentibus ſuis omnia beneficia Dei quæ feciſſet circa eum per
hominẽ qui eũ duxerat. Venerũtq́; Achior & Nabath conſo
brini Tobiæ, gaudentes ad Tobiã, & congratulantes ei de o-
mnibus bonis quæ circa illum oſtenderat Deus. Et per ſe-
ptem dies epulantes, omnes cum gaudio magno gauiſi ſunt.

[redacted]

CAPVT XII.

A TVnc vocauit ad ſe Tobias filiũ ſuum, dixitq́; ei,
Quid poſſumus dare viro illi ſancto, qui venit
tecũ? Reſpondens Tobias, dixit patri ſuo, Pater,
quam mercedẽ dabimus ei? aut quid dignũ pote-
rit eſſe beneficijs eius? Me duxit, & reduxit ſanũ, pecuniam à
Gabelo ipſe recepit, vxorem ipſe me habere fecit, & dæmo-
nium ab ea ipſe cõpeſcuit, gaudium parentibus eius fecit, me-
ipſum à deuoratione piſcis eripuit, te quoq; videre fecit lu-
men cœli, & bonis omnibus per eum repleti ſumus. Quid illi
ad hæc poterimus dignũ dare? Sed peto te pater mi, vt roges
eum,

eum,ſi fortè dignabitur medietatem de omnibus quæ allata
ſunt,ſibi aſſumere. Et vocãtes eũ,pater ſcilicet & filius tule-
runt eum in partẽ:& rogare cœperũt,vt dignaretur dimidiam
partem omniũ quæ attulerant,acceptã habere. Tunc dixit eis
occultè, Benedicite Deũ cœli,& corã omnibus viuẽtibus cõ-
fitemini ei,quia fecit vobiſcũ miſericordiã ſuam. Etenim ſacra
mentũ regis abſcõdere,bonum eſt:opera autem Dei reuelare
& confiteri, honorificum eſt. Bona eſt oratio cum ieiunio:
& eleemoſyna magis quàm theſauros auri recondere. quo-
C niam eleemoſyna à morte liberat,& ipſa eſt quæ purgat pec-
cata,& facit inuenire vitã æternã. Qui autẽ faciunt peccatum
& iniquitatem,hoſtes ſunt animæ ſuæ. Manifeſto ergo vobis
veritatẽ,& non abſcondã à vobis occultũ ſermonẽ: Quando
orabas cum lachrymis,& ſepeliebas mortuos,& derelinque-
bas prãdiũ tuũ:& mortuos abſcondebas per diẽ in domo tua,
& nocte ſepeliebas eos,ego obtuli orationẽ tuã Domino. Et
[redacted] quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit vt tentatio probaret te.
Et nũc miſit me Dominus vt curarẽ te,& Saram vxorem filij
tui à dæmonio liberarem. Ego enim ſum Raphael angelus
vnus ex ſeptẽ,qui aſtamus ante Dominũ. Cumq; hæc audiſ-
ſent,turbati ſunt,& trementes ceciderunt ſuper terrã in faciẽ
D ſuã. Dixitq; eis angelus, Pax vobis,nolite timere. Etenim cũ
eſſem vobiſcũ,per voluntatẽ Dei eram:ipſum benedicite,&
cantate illi. Videbar quidẽ vobiſcũ manducare,& bibere:ſed
ego cibo inuiſibili,& potu,qui ab hominibus videri non po-
teſt,vtor. Tempus eſt ergo,vt reuertar ad eum qui me miſit:
vos autẽ benedicite Deũ,& narrate omnia mirabilia eius. Et
cũ hæc dixiſſet,ab aſpectu eorũ ablatus eſt,& vltrà eũ videre
non potuerũt. Tunc proſtrati per horas tres in faciẽ,benedi-
xerunt Deũ:& exurgentes narrauerũt omnia mirabilia eius.

[redacted]

CAPVT XIII.

A Periens autẽ Tobias ſenior os ſuum, benedixit
Deut.32.f Dominum,& dixit, Magnus es Domine in æter
1.Reg.2.a num,& in omnia ſecula regnũ tuum:quoniam tu
Sap.16.b flagellas,& ſaluas:deducis ad inferos, & reducis:
& non eſt qui effugiat manũ tuam. Confitemini Domino fi-
lij Iſrael,& in conſpectu gentium laudate eũ:quoniã ideò di-
ſperſit vos inter gentes, quæ ignorant eum,vt vos enarretis
mirabilia eius, & faciatis ſcire eos quia non eſt alius Deus
omnipotens præter eũ. Ipſe caſtigauit nos propter iniquita-
tes noſtras,& ipſe ſaluabit nos propter miſericordiam ſuam.
B Aſpicite ergo quæ fecit nobiſcũ,& cum timore confitemini
illi:regemq; ſeculorũ exaltate in operibus veſtris. Ego autem
in terra captiuitatis meæ cõfitebor illi:quoniã oſtendit maie-
ſtatem ſuã in gentẽ peccatricẽ. Conuertimini itaq; peccato-
res,& facite iuſtitiã coram Deo,credentes quòd faciat vobiſ-
cum miſericordiam ſuã. Ego autem,& anima mea in eo lęta-
bimur. Benedicite Dominum omnes electi eius:agite dies læ
[redacted] titiæ,& cõfitemini illi. Ieruſalẽ ciuitas Dei,caſtigauit te Do-
minus in operibus manũ tuarum. Confitere Domino in bo-
C nis tuis,& benedic Deũ ſeculorũ,vt reædificet in te taberna-
culum ſuum,& reuocet ad te omnes captiuos, & gaudeas in
omnia ſecula ſeculorũ. Luce ſplendida fulgebis,& omnes fi-
nes terræ adorabũt te. Nationes ex longinquo ad te venient:
& munera deferẽtes,adorabũt in te Dominũ,& terrã tuam in
ſanctificationẽ habebũt. Nomen enim magnũ inuocabunt in
te. Maledicti erunt qui cõtempſerint te,& condemnati erunt
omnes qui blaſphemauerint te: benedictiq; erunt,qui ædifi-
cauerint te. Tu autẽ lætaberis in filijs tuis,quoniã omnes be-
D nedicentur,& cõgregabuntur ad Dominũ. Beati omnes qui
diligunt te,& qui gaudẽt ſuper pace tua. Anima mea benedic
Dominũ,quoniã liberauit Ieruſalẽ ciuitatẽ ſuã à cunctis tri-
bulationibus eius Dominus Deus noſter. Beatus ero, ſi fue-
rint reliquiæ ſeminis mei ad videndã claritatẽ Ieruſalẽ. Por-
tæ Ieruſalẽ ex ſapphiro,& ſmaragdo ædificabũtur:& ex lapi Apoc.21.
de pretioſo omnis circuitus murorum eius. Ex lapide candi-
do,& mundo omnes plateæ eius ſternentur:& per vicos eius
halleluia cãtabitur. Benedictus Dominus,qui exaltauit eam,
vt ſit regnum eius in ſecula ſeculorum ſuper eam. Amen.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A T conſummati ſunt ſermones Tobiæ. Et poſt- [redacted]
quam illuminatus eſt Tobias,vixit annis quadra-
gintaduobus,& vidit filios nepotũ ſuorũ. Com-
pletis itaq; annis centũ duobus,ſepultus eſt hono
rificè in Niniue. Quinquaginta nanq; & ſex annorum lumen
oculorum amiſit: ſexagenarius verò recepit. Reliquum verò
vitæ ſuæ in gaudio fuit, & cum bono profectu timoris Dei
B perrexit in pace. In hora autẽ mortis ſuæ vocauit ad ſe To-
biam filium ſuũ,& ſeptẽ iuuenes filios ſuos nepotes ſuos,di- [redacted]
xitq; eis, Prope erit interitus Niniue. non enim excidit ver-
bum Domini:& fratres noſtri qui diſperſi ſunt à terra Iſrael,
reuertentur ad eam. Omnis autẽ deſerta terra eius replebitur,
& domus Dei,quæ in ea incenſa eſt, iterum reædificabitur:
ibiq; reuertentur omnes timentes Deum,& relinquent gen-
tes idôla ſua,& venient in Ieruſalem,& inhabitabunt in ea:&
gaudebunt in ea omnes reges terræ,adorantes Deum Iſrael.
C Audite ergo filij mei patrem veſtrum: Seruite Domino in [redacted]
veritate, & inquirite vt faciatis quæ placita ſunt illi: & fi-
lijs veſtris mandate vt faciant iuſtitias, & eleemoſynas, vt
ſint memores Dei, & benedicant eum in omni tempore in
veritate,& in tota virtute ſua. Nunc ergo filij audite me, &
nolite manere hic: ſed quacunq; die ſepelieritis matrem ve-
ſtram circa me in vno ſepulchro, ex eo dirigite greſſus ve-
ſtros, vt exeatis hinc. Video enim quia iniquitas eius finem
D dabit ei. Factum eſt autem poſt obitum matris ſuæ, Tobias
abſceſſit ex Niniue cum vxore ſua, & filijs,& filiorum filijs,
& reuerſus eſt ad ſoceros ſuos. Inuenitq; eos incolumes in
ſenectute bona:& curam eorum geſſit, & ipſe clauſit oculos
eorum:& omnem hæreditatem domus Raguelis ipſe perce-
pit: viditque quintam generationem, filios filiorum ſuo-
rum. Et completis annis nonagintanouem in timore Domi-
ni cum gaudio ſepelierunt eum. Omnis autem cognatio eius,
& omnis generatio eius in bona vita, & in ſancta conuerſa-
tione permanſit,ita vt accepti eſſent tam Deo, quàm homi-
nibus,& cunctis habitantibus in terra.

F I N I S.

Hieronymi præfatio in li- *brum Iudith.*

APVD Hebræos,liber Iudith inter hagiographa legitur: cuius authoritas ad roboranda illa quæ in contentionem ueniunt, minus idonea iudicatur. Chaldæo tamen ſermone conſcriptus,inter hiſtorias computatur. Sed quia hunc librum ſynodus Nicena in numero ſanctarum ſcripturarum legitur computaſſe, acquieui poſtulationi ueſtræ, imò exactioni: & ſepoſitis occupationibus quibus uehementer arctabar,huic unam lucubratiunculam dedi,magis ſenſum è ſenſu quàm ex uerbo uerbum transferens. Multorum codicum uarietatem uitioſiſſimã amputaui: ſola ea,quæ intelligentia integra in uerbis Chaldæis inuenire potui, Latinis expreſſi. Accipite Iudith uiduam, caſtitatis exemplum, & triumphali laude perpetuis eam præconijs declarate. Hanc enim non ſolum fœminis, ſed & uiris imitabilem dedit, qui caſtitatis eius remunerator, uirtutem ei talem tribuit,ut inuictum omnibus hominibus uinceret, & inſuperabilem ſuperaret.

Liber Iudith.

[redacted]. CAPVT I.

A ARPHAXAD itaque rex Medorũ
ſubiugauerat multas gẽtes imperio ſuo,
& ipſe ædificauit ciuitatem potentiſ-
ſimam, quam appellauit Ecbatanis. Ex
lapidibus quadratis & ſectis fecit muros
eius, in altitudine cubitorum ſeptuagin-
ta, & in latitudine cubitorum triginta:
turres verò eius poſuit in altitudine cubitorum centum.
B Per quadrum verò earum latus vtrunq; vicenorum pedum
ſpatio tendebatur. poſuitq; portas eius in altitudine turrium.
Et gloriabatur quaſi potens in potentia exercitus ſui, & in
gloria quadrigarum ſuarum. Anno igitur duodecimo regni
ſui, Nabuchodonoſor rex Aſſyriorum, qui regnabat in Nini-
ue ciuitate magna, pugnauit contra Arphaxad: & obtinuit
C eum in campo magno, qui appellatur Ragau, circa Euphrá-
ten, & Tigrin, & Iadaſon in campo Erioch regis Elicorum.
Tunc exaltatũ eſt regnum Nabuchodonoſor, & cor eius ele-
uatum eſt: & miſit ad omnes qui habitabant in Cilicia, &
Damaſco, & Libano: & ad gẽtes quæ ſunt in Carmelo, & Ce
dar, & inhabitantes Galilæam in campo magno Eſdrelon: &
ad omnes qui erãt in Samaria & trans flumen Iordanẽ vſque
D ad Ieruſalem, & omnem terram Ieſſe, quouſque perueniatur
ad montes Aethiopiæ. Ad hos omnes miſit nuntios Nabu-
chodonoſor rex Aſſyriorum, qui omnes vno animo contra-
dixerunt, & remiſerunt eos vacuos, & ſine honore abiece-
runt. Tunc indignatus Nabuchodonoſor rex ad omnem ter
ram illam, iurauit per thronum & regnum ſuum, quòd de-
fenderet ſe de omnibus regionibus his.

& [redacted]. CAPVT II.

A ANno tertiodecimo Nabuchodonoſor regis, vi-
ceſima & ſecunda die menſis primi, factum eſt
verbum in domo Nabuchodonoſor regis Aſſy-
riorum vt defenderet ſe. Vocauitq; omnes maio-
res, omneſq; duces, & bellatores ſuos, & habuit cum eis my-
ſterium conſilij ſui. Dixitq; cogitationem ſuam in eo eſſe,
vt omnem terrã ſuo ſubiugaret imperio. Quod dictum, cum
placuiſſet omnibus, vocauit Nabuchodonoſor rex Holofer-
nem principem militiæ ſuæ, & dixit ei, Egredere aduerſum
omne regnum occidentis: & contra eos præcipue qui con-
B tempſerunt imperium meum. Non parcet oculus tuus vlli re
gno, omnemq; vrbem munitam ſubiugabis mihi. Tunc Ho-
lofernes vocauit duces, & magiſtratus virtutis Aſſyriorum:
& dinumerauit viros in expeditionem, ſicut præcepit ei rex,
centum viginti millia peditum pugnatorũ, & equites ſagitta-
rios duodecim millia. Omnemq; expeditionem ſuã fecit præ
ire in multitudine innumerabiliũ camelorũ, cum his quæ ex-
ercitibus ſufficerent copioſe: boum quoq; armenta, gregeſq;
ouium, quorum non erat numerus. Frumentũ ex omni Syria
in tranſitu ſuo parari conſtituit. Aurum verò & argentum, de
C domo regis aſſumpſit multum nimis. Et profectus eſt ipſe &
omnis exercitus, cum quadrigis & equitibus, & ſagittarijs,
qui cooperuerunt faciẽ terræ, ſicut locuſtæ. Cumq; pertran-
ſiſſet fines Aſſyriorum, venit ad magnos montes Ange, qui
ſunt à ſiniſtro Ciliciæ, aſcẽditq; omnia caſtella eorũ, & obti-
nuit omnẽ munitionẽ. Effregit autem ciuitatem opinatiſſi-
mam Melothi, prædauitq; omnes filios Tharſis & filios Iſ-
mahel, qui erant contra faciem deſerti, & ad auſtrum terræ
D Chellon. Et tranſiuit Euphràten, & venit Meſopotamiam: &
fregit omnes ciuitates excelſas quæ erãt ibi, à torrente Mam
bre, vſquequo perueniatur ad mare: & occupauit terminos
eius, à Cilicia vſq; ad fines Iapheth, qui ſunt ad auſtrum. Ad-
duxitq; omnes filios Madiã, & prædauit omnem locupleta-
tionem eorum, omneſq; reſiſtentes ſibi occidit in ore gladij.
Et poſt hæc deſcendit in campos Damaſci in diebus meſſis,
& ſuccendit omnia ſata, omneſq; arbores & vineas fecit in-
cidi, & cécidit timor illius ſuper omnes inhabitantes terram.

[redacted]. CAPVT III.

A TVnc miſerunt legatos ſuos vniuerſarum vrbium,
ac prouinciarum reges ac principes, Syriæ ſci-
licet & Meſopotamiæ, & Syriæ Sobal, & Li-
byæ, atq; Ciliciæ, qui venientes ad Holofernem,
dixerunt, Deſinat indignatio tua circa nos: Melius eſt enim,
vt viuẽtes ſeruiamus Nabuchodonoſor regi magno, & ſub-
diti ſimus tibi, quàm morientes cũ interitu noſtro ipſi ſerui-
B tutis noſtræ damna patiamur. Omnis ciuitas noſtra, omniſq;
poſſeſsio, omnes mõtes, & colles, & campi, & armẽta boum,
gregeſq; ouium & caprarum, equorumq; & camelorum, &
vniuerſæ facultates noſtræ atq; familiæ in cõſpectu tuo ſunt.
ſint omnia ſub lege tua. Nos etiam & filij noſtri, ſerui tui ſu-
mus. Veni nobis pacificus dominus, & vtere ſeruitio noſtro,
ſicut placuerit tibi. Tunc deſcendit de montibus cum equi-
C tibus in virtute magna, & obtinuit omnem ciuitatem, & o-
mnem inhabitantẽ terram. De vniuerſis autẽ vrbibus, aſſum-
pſit ſibi auxiliarios viros fortes, & electos ad bellũ. Tantuſq;
metus prouincijs illis incubuit, vt vniuerſarum vrbium habi-
tatores principes, & honorati ſimul cũ populis exirẽt in ob-
uiam venienti, excipientes eum cum coronis, & lampadibus
ducentes choros in tympanis & tibijs. Nec iſta tamen facien-
D tes ferocitatem eius pectoris mitigare potuerunt. Nam & ci-
uitates eorum deſtruxit, & lucos eorum excídit. Præceperat
enim illi Nabuchodonoſor rex, vt omnes deos terræ exter-
minaret, videlicet vt ipſe ſolus diceretur deus ab his nationi-
bus quæ potuiſſent Holofernis potentia ſubiugari. Pertran-
ſiens autem Syriam Sobal, & omnem Apameam, omnemq;
Meſopotamiam, venit ad Idumæos in terram Gabaa, acce-
pitq; ciuitates eorum, & ſedit ibi per triginta dies, in quibus
diebus adunari præcepit vniuerſum exercitum virtutis ſuæ.

[redacted]. CAPVT IIII.

A TVnc audientes hæc filij Iſrael, qui habitabant in
terra Iuda, timuerunt valde à facie eius. Tremor
etiã & horror inuaſit ſenſus eorum, ne hoc faceret
Ieruſalem & templo Domini, quod fecerat cæ-
teris ciuitatibus & templis earum. Et miſerunt in omnem Sa-
mariam per circuitum vſque Iericho, & præoccupauerunt
B omnes vertices montiũ. Et muris circundederunt vicos ſuos,
& congregauerunt frumenta in præparationẽ pugnæ. Sacer-
dos etiam Eliachim, ſcripſit ad vniuerſos qui erant contra
Eſdrelon, quæ eſt cõtra faciẽ campi magni, iuxta Dothaim,
& vniuerſis per quos viæ trãſitus eſſe poterat, vt obtinerent
aſcenſus montium, per quos via eſſe poterat ad Ieruſalem, &
illic cuſtodirent vbi anguſtum iter eſſe poterat inter montes.
Et fecerunt filij Iſrael ſecundum quod conſtituerat eis ſacer-
dos Domini Eliachim. Et clamauit omnis populus ad Do-
C minum inſtãtia magna, & humiliauerũt animas ſuas in ieiu-
nijs & orationibus, ipſi & mulieres eorũ. Et induerunt ſe ſa-
cerdotes cilicijs, & infantes proſtrauerunt cõtra faciem tem-
pli Domini, & altare Domini operuerunt cilicio. Et clama-
uerunt ad Dominũ Deum Iſrael vnanimiter, ne darentur in
prædam infantes eorum, & vxores eorũ in diuiſionem, & ci-
uitates eorum in exterminiũ, & ſancta eorũ in pollutionem,
& fierent in opprobrium gentibus. Tunc Eliachim ſacerdos
Domini

Domini magnus circuiuit omnem Iſrael,allocutusq́; eſt eos,
D dicens,Scitote quoniam exaudiet Dominus preces veſtras,ſi
manentes permanſeritis in ieiunijs,& orationibus in conſpe-
ctu Domini.Memores eſtote Moyſi ſerui Domini, qui A-
Exo.17 d malec cõfidentẽ in virtute ſua,& in potẽtia ſua,& in exercitu
ſuo,& in clypeis ſuis,& in curribus ſuis, & in equitibus ſuis,
non ferro pugnando,ſed precibus ſanctis orando deiecit. ſic
erunt vniuerſi hoſtes Iſrael, ſi perſeueraueritis in hoc opere
quod cœpiſtis.Ad hanc igitur exhortationem eius deprecan
tes Dominum, permanebant in conſpectu Domini, ita vt
etiam hi qui offerebant Domino holocauſta, præcincti ci-
licijs offerrent ſacrificia Domino, & erat cinis ſupra capita
eorum.Et ex toto corde ſuo omnes orabant Deum, vt viſi-
taret populum ſuum Iſrael.

[redacted]

CAPVT V.

A NVntiatumq́; eſt Holoferni principi militiæ Aſſy
riorum,quòd filij Iſrael præpararent ſe ad reſi-
ſtendum,ac montium itinera concluſiſſent:& fu-
rore nimio exarſit in iracundia magna, vocauitq́;
omnes principes Moab & duces Ammõ,& dixit eis, Dicite
mihi quis ſit populus iſte, qui montana obſidet: aut quæ,&
quales,& quantæ ſint ciuitates eorum:quæ etiã ſit virtus eo-
rum,aut quæ ſit multitudo eorum,vel quis rex militiæ illorũ:
& quare præ omnibus qui habitãt in oriẽte,iſti cõtempſerũt
nos,& non exierunt in obuiã nobis,vt ſuſciperent nos cũ pa-
ce?Tunc Achior dux omniũ filiorũ Ammon reſpõdens,ait,
Si digneris audire domine mi,dicam veritatem in conſpectu
tuo de populo iſto,qui in mõtanis habitat,& non egredietur
Gene.11 d verbum falſum ex ore meo. Populus iſte ex progenie Chal-
dæorum eſt.hic primũ in Meſopotamia habitauit, quoniam
B noluerunt ſequi deos patrũ ſuorum,qui erant in terra Chal-
dæorum.Deſerentes itaq; ceremonias patrum ſuorũ, quæ in
Gene.12 a multitudine deorum erant,vnum Deum cœli coluerunt,qui
Gen.46 a & præcepit eis vt exirẽt inde,& habitarent in Charã. Cumq́;
operuiſſet omnẽ terram fames,deſcenderunt in Aegyptum,
illicq́; per quadringentos annos ſic multiplicati ſunt,vt dinu-
merari eorum non poſſet exercitus.Cumq́; grauaſſet eos rex
Aegypti,atq; in ædificationibus vrbium ſuarum in luto & la
tere ſubiugaſſet eos,clamauerũt ad Dominum ſuum,& per-
Exo.14 c cuſsit totam terram Aegypti plagis varijs. Cumq́; eieciſſent
eos Aegyptij à ſe,& ceſſaſſet plaga ab eis,& iterũ eos vellent
capere,& ad ſuũ ſeruitiũ reuocare,fugientibus his Deus cœ-
li mare aperuit,ita vt hincinde aquæ quaſi murus ſolidaren-
tur,& iſti pede ſicco fundũ maris perambulãdo tranſirẽt. In
quo loco dum innumerabilis exercitus Aegyptiorũ eos per-
ſequeretur,ita aquis coopertus eſt,vt non remaneret vel vnus
Exo.16 a qui factum poſteris nuntiaret. Egreſſus etiam mare rubrum,
C deſerta Sina montis occupauerunt,in quibus nunquã homo
habitare potuit,vel filius hominis requieuit.Illic fontes ama-
ri obdulcati ſunt eis ad bibendum,& per annos quadraginta
annonam de cœlo conſecuti ſunt.Vbicunq; ingreſsi ſunt ſine
arcu & ſagitta,& abſq; ſcuto & gladio,Deus eorum pugna-
uit pro eis,& vicit.Et non fuit qui inſultaret populo iſti,niſi
quando receſsit à cultu Domini Dei ſui. Quotieſcunq; autẽ
præter ipſum Deum ſuũ,alterum coluerũt,dati ſunt in præ-
dam,& in gladium,& in opprobrium. Quotieſcunq; autem
pœnituerũt ſe receſsiſſe à cultura Dei ſui,dedit eis Deus cœ-
li virtutẽ reſiſtẽdi.Deniq; Chananæũ regẽ,& Iebuzæum,&
Pherezæũ,& Hethæũ,& Heuæũ,& Amorrhæũ, & omnes
potentes in Heſebon proſtrauerũt,& terras eorum & ciuita-
tes eorum ipſi poſſederunt:& vſque dum non peccarent in
conſpectu Dei ſui,erant cum illis bona. Deus enim illorum
odit iniquitatem. Nam & ante hos annos cum receſsiſſent à
via quam dederat illis Deus,vt ambularent in ea, extermina
ti ſunt prælijs à multis nationibus,& plurimi eorum captiui
D abducti ſunt in terrã non ſuam.Nuper autem reuerſi ad Do-
minum Deum ſuũ,ex diſperſione qua diſperſi fuerant,adu-
nati ſunt,& aſcenderũt montana hæc omnia,& iterum poſsi-
dent Ieruſalem,vbi ſunt ſanctaſanctorum.Nunc ergo mi do-
mine,perquire ſi eſt aliqua iniquitas eorũ in conſpectu Dei
eorum:& aſcendemus ad illos,quoniam tradens tradet illos
Deus eorum tibi, & ſubiugati erunt ſub iugo potentiæ tuæ.
Si verò non eſt offenſio populi huius coram Deo ſuo, non
poterimus reſiſtere illis, quoniam Deus eorum defendet il-
los,& erimus in opprobrium vniuerſæ terræ. Et factum eſt
cum ceſſaſſet loqui Achior verba hæc,irati ſunt omnes ma-
gnates Holofernis, & cogitabant interficere eum, dicentes
ad alterutrum,Quis eſt iſte,qui filios Iſrael poſſe dicat reſi-
ſtere regi Nabuchodonoſor & exercitibus eius,homines in-
ermes, & ſine virtute, & ſine peritia artis pugnæ? Vt ergo
agnoſcat Achior quoniam fallit nos, aſcendamus in monta-
na:& cum capti fuerint potentes eorum,tunc cum eiſdẽ gla-
dio tranſuerberabitur: vt ſciat omnis gens quoniam Nabu-
chodonoſor deus terræ eſt,& præter ipſum alius non eſt.

[redacted]

CAPVT VI.

A FActum eſt autem,cum ceſſaſſent loqui,indigna-
tus Holofernes vehementer, dixit ad Achior,
Quoniã prophetaſti nobis,dicens,quòd gens Iſ-
rael defendatur à Deo ſuo,vt oſtendam tibi quo-
niam non eſt Deus,niſi Nabuchodonoſor,cũ percuſſerimus
eos omnes ſicut hominem vnum,tunc & ipſe cũ illis Aſſyrio-
rum gladio interibis,& omnis Iſrael tecum perditione diſpe-
riet: & probabis quoniam Nabuchodonoſor dominus ſit
vniuerſæ terræ.tuncq́; gladius militiæ meæ tranſiet per late-
ra tua,& confixus cades inter vulneratos Iſrael,& nõ reſpira-
bis vltrà,donec extermineris cũ illis.Porrò autem ſi prophe-
tiam tuam verã exiſtimas,non concidat vultus tuus,& pallor
qui faciem tuã obtinet,abſcedat à te,ſi verba mea hæc putas
B impleri nõ poſſe.Vt autem noueris quia ſimul cum illis hæc
experieris,ecce ex hac hora illorũ populo ſociaberis:vt dum
dignas mei gladij pœnas exceperint, ipſe ſimul vltioni ſubia
ceas.Tunc Holofernes præcepit ſeruis ſuis vt comprehende-
rent Achior,& ducerẽt eum in Bethuliam,& traderent eum
in manus filiorum Iſrael.Et accipientes eum ſerui Holofer-
nis,profecti ſunt per campeſtria: ſed cum appropinquaſſent
ad montana,exierunt contra eos fundibularij. Illi autem di-
uertentes à latere montis,ligauerunt Achior ad arborem ma-
nibus & pedibus,& ſic vinctum de reſtibus dimiſerunt eũ,&
reuerſi ſunt ad dominum ſuum. Porrò filij Iſrael deſcen-
dentes de Bethulia,venerunt ad eum.Quem ſoluentes duxe-
runt ad Bethuliam, atq; in medium populi illum ſtatuentes,
C percũctati ſunt quid rerum eſſet quòd illũ vinctũ Aſſyrij re-
liquiſſent.In diebus illis erãt illic principes,Ozias filius Mi-
cha de tribu Simeon,& Charmi,qui & Gothoniel.In medio
itaq; ſeniorum,& in conſpectu omniũ, Achior dixit omnia
quæ locutus ipſe fuerat ab Holoferne interrogatus:& quali-
ter populus Holofernis voluiſſet propter hoc verbum inter-
ficere eum,& quemadmodum ipſe Holofernes iratus iuſſerit
eum Iſraelitis hac de cauſa tradi:vt dum vinceret filios Iſrael,
tũc & ipſum Achior diuerſis iubeat interire ſupplicijs, pro-
pter hoc quòd dixiſſet,Deus cœli defenſor eorũ eſt. Cumq́;
Achior vniuerſa hæc expoſuiſſet, omnis populus cecidit in
faciem,adorantes Dominum, & communi lamentatione &
fletu vnanimes preces ſuas Domino effuderũt,dicentes,Do-
D mine Deus cœli & terræ,intuere ſuperbiam eorum,& reſpi-
ce ad noſtram humilitatẽ,& faciem ſanctorũ tuorum atten-
de,& oſtende quoniam nõ derelinquis præſumentes de te:&
præſumentes de ſe,& de ſua virtute gloriantes,humilias. Fi-
nito itaq; fletu,& per totam diem oratione populorum com
pleta,cõſolati ſunt Achior,dicentes,Deus patrũ noſtrorum,

cuius tu virtutem prædicaſti, ipſe tibi hanc dabit viciſsitudi-
nem, vt eorum magis tu interitum videas. Cum verò Domi-
nus Deus noſter dederit hanc libertatem ſeruis ſuis, ſit & te-
cum Deus in medio noſtri: vt ſicut placuerit tibi, ita cum
tuis omnibus conuerſeris nobiſcum. Tunc Ozias, finito cõſi-
lio, ſuſcepit eum in domum ſuam, & fecit cœnam magnam.
[redacted] Et vocatis omnibus presbyteris, ſimul expleto ieiunio refece
runt. Poſtea verò conuocatus eſt omnis populus, & per to-
tam noctem intra eccleſiam orauerunt, petentes auxilium à
Deo Iſrael.

[redacted]. CAPVT VII.

A Oloſernes autem altera die præcepit exercitibus
ſuis vt aſcenderent cõtra Bethuliam. Erant autem
pedites bellatorum centum viginti millia, & equi
tes viginti duo millia, præter præparationes vi-
rorum illorum quos occupauerat captiuitas, & abducti fue-
rant de prouincijs, & vrbibus vniuerſæ iuuentutis. Omnes
parauerant ſe pariter ad pugnam contra filios Iſrael, & vene-
runt per crepidinem montis vſq; ad apicem, qui reſpicit ſu-
per Dothain, à loco qui dicitur Belma vſq; ad Chelmon,
[redacted] qui eſt contra Eſdrelon. Filij autem Iſrael, vt viderunt mul-
titudinem illorum, proſtrauerunt ſe ſuper terrã, mittentes ci-
nerem ſuper capita ſua, vnanimes orantes vt Deus Iſrael mi-
ſericordiam ſuam oſtenderet ſuper populum ſuum. Et aſſu-
mentes arma ſua bellica, ſederũt per loca quæ ad anguſti iti-
B neris tramitem dirigũt inter montoſa, & erant cuſtodientes
ea tota die & nocte. Porrò Holoſernes, dum circuit per gy-
rum, reperit quòd fons qui influebat, aquæductum illorum à
parte auſtrali extra ciuitatem dirigeret, & incidi præcepit a-
quæductum illorum. Erant tamen non longe à muris ſontes,
ex quibus furtim videbautur haurire aquam ad refocillan-
dum potius, quàm ad potandum. Sed filij Ammon & Moab
acceſſerunt ad Holofernẽ, dicentes, Filij Iſrael non in lancea,
nec in ſagitta confidunt, ſed montes defendunt illos, & mu-
niunt illos colles in præcipitio conſtituti. Vt ergo ſine con-
greſsione pugnæ poſsis ſuperare eos, pone cuſtodes fontiũ,
vt non hauriant aquam ex eis, & ſine gladio interficies eos,
vel certe fatigati tradent ciuitatẽ ſuam, quam putant in mon-
tibus poſitam ſuperari non poſſe. Et placuerunt verba hæc
C corã Holoferne, & corã ſatellitibus eius, & cõſtituit per gy-
rum cẽtenarios per ſingulos fontes. Cumq; iſta cuſtodia per
dies viginti fuiſſet expleta, defecerunt ciſternæ, & collectio-
nes aquarum omnibus Inhabitantibus Bethuliam, ita vt non
eſſet intra ciuitatem vnde ſatiarentur vel vna die, quoniam ad
menſuram dabatur populis aqua quotidie. Tunc ad Oziam
congregati omnes viri, fœminæq;, iuuenes, & paruuli, omnes
ſimul vna voce dixerunt, Iudicet Deus inter nos & te, quo-
niam feciſti in nos mala, nolens loqui pacificè cum Aſſyrijs,
& propter hoc vendidit nos Deus in manibus eorum. Et ideo
non eſt qui adiuuet, cum proſternamur ante oculos eorum
in ſiti & perditione magna. Et nunc congregate vniuerſos
qui in ciuitate ſunt, vt ſponte tradamus nos omnes populo
Holofernis, Melius eſt enim, vt captiui benedicamus Domi-
num viuentes, quàm moriamur, & ſimus opprobrium omni
carni, cum videamus vxores noſtras & infantes noſtros mo-
D ri ante oculos noſtros. Conteſtamur hodie cœlum & terram,
& Deum patrum noſtrorum, qui vlciſcitur nos ſecundum
peccata noſtra, vt iam tradatis ciuitatem in manu militiæ Ho-
lofernis, vt ſit finis noſter breuis in ore gladij, qui longior
efficitur in ariditate ſitis, Et cum hæc dixiſſent, factus eſt fle-
tus & vlulatus magnus in eccleſia omnibus, & per multas ho
ras vna voce clamauerunt ad Deum, dicentes, Peccauimus
Pſal. 105. a cum patribus noſtris, iniuſtè egimus, iniquitatẽ fecimus. Tu
quia pius es miſerere noſtri, & in tuo flagello vindica iniqui-
tates noſtras, & noli tradere confitentes te populo qui igno-
rat te: vt non dicant inter gentes, Vbi eſt Deus eorum? Et cũ
fatigati his clamoribus, & his fletibus laſſati ſiluiſſent, exur-
gens Ozias, infuſus lachrymis, dixit, Aequo animo eſtote [redacted]
fratres, & hos quinq; dies expectemus à Domino miſericor-
diam. Forſitan enim indignationem ſuam abſcindet, & dabit
gloriam nomini ſuo. Si autem tranſactis quinq; diebus non
venerit adiutorium, faciemus hæc verba quæ locuti eſtis.

[redacted]. CAPVT VIII.

A T factum eſt, cum audiſſet hæc verba Iudith vi-
dua, quæ erat filia Merari, filij Idox, filij Ioſeph,
filij Oziæ, filij Elai, filij Iamnor, filij Gedeõ, filij
Raphaim, filij Achitob, filij Melchiæ, filij Enan,
filij Nathaniæ, filij Salathiel, filij Simeon, filij Ruben: & vir
eius fuit Manaſſes, qui mortuus eſt in diebus meſsis hordea-
ceæ. inſtabat enim ſuper alligantes manipulos in campo, &
venit æſtus ſuper caput eius, & mortuus eſt in Bethulia ciui-
tate ſua, & ſepultus eſt illic cum patribus ſuis. Erat autem Iu-
dith relicta eius vidua iam annis tribus, & menſibus ſex. Et
in ſuperioribus domus ſuæ fecit ſibi ſecretum cubiculum, in
quo cum puellis ſuis clauſa morabatur: & habens ſuper lum-
bos ſuos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vitæ ſuæ, præ-
ter ſabbatha, & neomenias, & feſta domus Iſrael. Erat autem
eleganti aſpectu nimis, cui vir ſuus reliquerat diuitias multas
& familiã copioſam, ac poſſeſsiones armentis boum & gre-
gibus ouium plenas. Et erat hæc in omnibus famoſiſsima,
quoniam timebat Dominum valde: nec erat qui loqueretur
B de illa verbum malum. Hæc itaq; cum audiſſet quoniã Ozias
promiſiſſet, quòd tranſacto quinto die traderet ciuitatem,
miſit ad presbyteros Chabri, & Charmi. Et venerunt ad il-
lam, & dixit illis, Quod eſt hoc verbum, in quo conſenſit
Ozias, vt tradat ciuitatem Aſſyrijs, ſi intra quinq; dies non
venerit vobis adiutorium? Et qui eſtis vos, qui tentatis Do-
minum? Non eſt iſte ſermo qui miſericordiam prouocet: ſed
potius qui iram excitet, & furorem accendat. Poſuiſtis vos
tempus miſerationis Domini, & in arbitrium veſtrum diem
cõſtituiſtis ei. Sed quia patiens Dominus eſt, in hoc ipſo pœ-
niteamus, & indulgentiam eius fuſis lachrymis poſtulemus.
non enim quaſi homo, ſic Deus comminabitur: neq; ſicut
filius hominis ad iracundiã inflammabitur. Et ideo humilie-
mus illi animas noſtras: & in ſpiritu conſtituti humiliato, ſer-
uientes illi dicamus flentes Domino, vt ſecundũ voluntatem
ſuam ſic faciat nobiſcum miſericordiam ſuam: vt ſicut con-
turbatum eſt cor noſtrum in ſuperbia eorum, ita etiam de
noſtra humilitate gloriemur, quoniã non ſumus ſecuti pec-
cata patrum noſtrorum, qui dereliquerunt Deum ſuum, &
adorauerunt deos alienos: pro quo ſcelere dati ſunt in gla-
C dium, & in rapinam, & in confuſionem inimicis ſuis. nos au-
tem alterum Deum neſcimus præter ipſum. Expectemus hu
miles conſolationem eius, & exquiret ſanguinem noſtrum
de afflictionibus inimicorum noſtrorũ: & humiliabit omnes
gentes, quæcunque inſurgunt contra nos: & faciet illas ſine
honore Dominus Deus noſter. Et nunc fratres quoniam vos
eſtis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima il-
lorum, ad eloquiũ veſtrum corda eorum erigite, vt memores
ſint quia tentati ſunt patres noſtri, vt probarẽtur ſi verè cole-
rent Deum ſuum. Memores eſſe debent, quomodo [redacted]-
ſter Abraham tentatus eſt, & per multas tribulationes proba
tus, Dei amicus effectus eſt. Sic Iſaac, ſic Iacob, ſic Moyſes: Gene. 22. a
& omnes qui placuerũt Deo, per multas tribulationes trãſie-
runt fideles. Illi autẽ qui tentationes non ſuſceperunt cum ti
more Domini, & impatiẽtiã ſuam, & improperiũ murmura
tionis ſuæ cõtra Dominũ protulerũt, exterminati ſunt ab ex 1. Cor. 10. b
D terminatore, & à ſerpẽtibus perierũt. Et nos ergo nõ vlciſca-
mur nos pro his quæ patimur: ſed reputãtes peccatis noſtris
hæc ipſa ſupplicia minora eſſe flagella Domini, quibus quaſi
ſerui

ſerui qui corripimur, ad emendationem, & nnn ad perditio-
nem noſtrã eueniſſe credamus. Et dixerũt illi Ozias & preſ-
byteri, Omnia quæ locuta es, vera ſunt, & non eſt in ſermo-
[redacted] nibus tuis vlla reprehẽſio. Nunc ergo ora pro nobis, quoniam
mulier ſancta es, & timens Deum. Et dixit illis Iudith, Sicut
quod potui loqui, Dei eſſe cognoſcitis: ita quod facere diſ-
poſui, probate ſi ex Deo eſt: & orate, vt firmum faciat Deus
conſiliũ meum. Stabitis vos ad portã nocte iſta, & ego exeam
cum abra mea: & orate, vt ſicut dixiſtis, in diebus quoq; re-
ſpiciat Dominus populum ſuũ Iſrael. Vos autẽ nolo vt ſcru-
temini actum meũ: & vſq; dum renũtiẽ vobis nihil aliud fiat,
niſi oratio pro me ad Dominũ Deum noſtrũ. Et dixit ad eam
Ozias princeps Iudæ, Vade in pace, & Dominus ſit tecũ in
vltionem inimicorum noſtrorum. Et reuertentes abierunt.

[redacted]

CAPVT IX.

A QVibus aſcendentibus, Iudith ingreſſa eſt oratoriũ
ſuum: & induens ſe cilicio, poſuit cinerem ſuper
caput ſuum: & proſternẽs ſe Domino, clamabat
ad Dominum, dicens, Domine Deus patris mei
Simeõ, qui dediſti illi gaudiũ in defenſionem alienigenarum,
qui violatores extiterunt in coinquinatione ſua, & denudaue
runt femur virginis in confuſionẽ: & dediſti mulieres illorum
in prædam, & filias illorũ in captiuitatem: & omnem prædã
in diuiſionem ſeruis tuis, qui zelauerunt zelum tuũ: ſubueni
B quæſo te Domine Deus meus mihi viduæ. Tu enim feciſti
priora, & illa, pòſt illa cogitaſti: & hoc factũ eſt quod ipſe vo
luiſti. Omnes enim viæ tuæ paratæ ſunt, & tua iudicia in tua
prouidentia poſuiſti. Reſpice caſtra Aſſyriorum nunc, ſicut
tunc caſtra Aegyptiorũ videre dignatus es, quando poſt ſer-
uos tuo armati currebãt, cõfidentes in quadrigis, & in equi-
tatu ſuo, & in multitudine bellatorum. Sed aſpexiſti ſuper ca
ſtra eorum, & tenebræ fatigauerunt eos. Tenuit pedes eorum
C abyſſus, & aquæ operuerũt eos. Sic fiant & iſti Domine, qui
confidũt in multitudine ſua, & in curribus ſuis, & in contis,
& in ſcutis, & in ſagittis ſuis, & in lanceis gloriantur, & ne-
ſciunt quia tuipſe es Deus noſter, qui conteris bella ab initio,
& Dominus nomen eſt tibi. Erige brachium tuum, ſicut ab
initio: & allide virtutem illorum in virtute tua: cadat vir-
tus eorum in iracundia tua, qui promittunt ſe violare ſancta
tua, & polluere tabernaculum nominis tui, & deijcere gladio
ſuo cornu altaris tui. Fac Domine, vt gladio proprio eius ſu-
perbia amputetur, capiatur laqueo oculorum ſuorum in me,
& percuties eum ex labijs charitatis meæ. Da mihi in animo
D conſtantiam, vt contemnam illum: & virtutem, vt euer-
tam illum. Erit enim hoc memoriale nominis tui, cum ma-
nus fœminæ deiecerit eum. Non enim in multitudine eſt vir
tus tua Domine, neque in equorum viribus voluntas tua eſt.
Nec ſuperbi ab initio placuerunt tibi: ſed humilium, & man-
ſuetorum ſemper tibi placuit deprecatio. Deus cœlorum,
creator aquarum, & Dominus totius creaturæ, exaudi me
miſeram deprecantem, & de tua miſericordia præſumentem.
Memento Domine teſtamẽti tui, & da verbum in ore meo,
& in corde meo conſilium corrobora, vt domus tua in ſan-
ctificatione tua permaneat: & omnes gentes agnoſcant quia
tu es Deus, & non eſt alius præter te.

[redacted]

CAPVT X.

A FActum eſt autem, cum ceſſaſſet clamare ad Do-
minũ, ſurrexit de loco, in quo iacuerat proſtra-
ta ad Dominum. Vocauitq; abram ſuam, & de-
ſcendens in domum ſuam, abſtulit à ſe cilicium,
& exuit ſe veſtimentis viduitatis ſuæ, & lauit corpus ſuum,

& vnxit ſe myrto optimo, & diſcriminauit crinem capitis
ſui, & impoſuit mitram ſuper caput ſuum, & induit ſe veſti-
mentis iucũditatis ſuæ, induitq; ſandalia pedibus ſuis, aſſum-
pſitq; dextraliola, & lilia, & inaures, & annulos, & omnibus
ornamentis ſuis ornauit ſe. Cui etiã Dominus contulit ſplen-
dorem: quoniam omnis iſta compoſitio non ex libidine, ſed
ex virtute pendebat: & Ideo Dominus hanc in illam pulchri-
B tudinem ampliauit, vt incomparabili decóre omnium ocu-
lis appareret. Impoſuit itaq; abræ ſuæ aſcopam vini, & vas
olei, & polentam, & lapates, & panes, & caſeum, & profecta
eſt. Cumq; veniſſent ad portã ciuitatis, inuenerunt expectan
tem Oziam, & prebyteros ciuitatis. Qui cum vidiſſent eam,
ſtupentes mirati ſunt nimis pulchritudinem eius. Nihil ta-
men interrogãtes eam dimiſerunt tranſire, dicẽtes, Deus pa-
trum noſtrorũ det tibi gratiam, & omne conſilium tui cordis
ſua virtute corroboret, & glorietur ſuper te Ieruſalem, & ſit
nomen tuũ in numero ſanctorum, & iuſtorum. Et dixerũt hi
C qui illic erant, omnes vna voce: Fiat fiat. Iudith verò orans
Dominum, tranſiuit per portas ipſa & Abra eius. Factum eſt
autem, cum deſcenderet montem, circa ortũ diei, occurrerunt
ei exploratores Aſſyriorũ, & tenuerunt eam, dicentes, Vnde
venis? aut quò vadis? Quæ reſpondit, Filia ſum Hebræorum,
ideo ego fugi à facie eorum, quoniam futurum agnoui quòd
dentur vobis in deprædationẽ, pro eo quòd cõtemnẽtes vos,
noluerunt tradere ſeipſos, vt inuenirẽt miſericordiam in con-
ſpectu veſtro. Hac de cauſa cogitaui mecum, dicens, Vadam
ad faciẽ principis Holofernis, vt indicẽ illi ſecreta illorum, &
oſtendam illi quo aditu poſſit obtinere eos: ita vt non cadat
vir vnus de exercitu eius. Et cum audiſſent viri illi verba eius,
D conſyderabant faciem eius: & erat in oculis eorum ſtupor,
quoniam pulchritudinem eius mirabantur nimis. Et dixerũt
ad eam, Conſeruaſti animã tuam, eo quòd tale reperiſti con-
ſilium, vt deſcenderes ad Dominũ noſtrum. Hoc autem ſcias,
quoniam cum ſteteris in conſpectu eius, bene tibi facier, &
eris gratiſſima in corde eius. Duxeruntq; illam ad tabernacu
lum Holofernis, annuntiantes eam. Cumq; intraſſet ante fa-
ciem eius, ſtatim captus eſt in ſuis oculis Holofernes. Dixe-
runtq; ad eum ſatellites eius, Quis contemnat populum He-
bræorum, qui tam decoras mulieres habẽt, vt non pro his me
rito pugnare cõtra eos debeamus? Videns itaq; Iudith Holo-
fernem ſedentem in conopæo, quod erat ex purpura, & au-
ro, & ſmaragdo, & lapidibus pretioſis intextum: & cum in fa
ciem eius intendiſſet, adorauit eũ, proſternens ſe ſuper terrã.
Et eleuauerunt eam ſerui Holofernis, iubente domino ſuo.

[redacted]

CAPVT XI.

A NVnc Holofernes dixit ei, Aequo animo eſto, &
noli pauere in corde tuo: quoniam ego nunquam
nocui viro qui voluit ſeruire Nabuchodonoſor
regi. Populus autem tuus, ſi non contempſiſſet
me, non alleuaſſem lanceam meam ſuper eum, Nunc autem

dic mihi, qua ex cauſa receſsiſti ab illis, & placuit tibi vt ve-
nires ad nos? Et dixit illis Iudith, Sume verba ancillæ tuæ:
quoniam ſi ſecutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam rem
faciet Dominus tecum. Viuit enim Nabuchodonoſor rex
terræ, & viuit virtus eius quæ eſt in te ad correptionē omniū
animarum errantium: quoniam non ſolum homines ſeruiunt
B illi per te, ſed & beſtiæ agri obtemperant illi. Nuntiatur enim
animi tui induſtria vniuerſis gentibus, & indicatū eſt omni
ſeculo quoniam tu ſolus bonus & potens es in omni regno
eius, & diſciplina tua omnibus prouincijs prædicatur. Nec
hoc latet, quod locutus eſt Achior, nec illud ignoratur quod
ei iuſſeris euenire. Conſtat enim Deum noſtrum ſic pec-
catis offenſum, vt mandauerit per prophetas ſuos ad popu-
lum, quòd tradat eum pro peccatis ſuis. Et quoniam ſciunt ſe
offendiſſe Deum ſuū filij Iſrael, tremor tuus ſuper ipſos eſt.
Inſuper etiā fames inuaſit eos, & ab ariditate quæ iam inter
mortuos computantur. Deniq; hoc ordinant, vt interficiant
C pecora ſua & bibant ſanguinem eorū: & ſancta Domini Dei
ſui, quæ præcepit Deus non contingi, in frumento, vino, &
oleo, hæc cogitauerūt impendere, & volunt conſumere quæ
nec manibus deberent contingere. ergo quoniā hæc faciunt,
certum eſt quòd in perditionem dabuntur. Quod ego ancilla
tua cognoſcens, fugi ab illis, & miſit me Dominus hæc ipſa
nuntiare tibi. Ego enim ancilla tua Deum colo, etiam nunc
apud te: & exiet ancilla tua, & orabo Deum, & dicet mihi
quando eis reddat peccatum ſuū, & veniens nuntiabo tibi, ita
vt ego adducam te per mediam Ieruſalē, & habebis omnem
D populum Iſrael, ſicut oues quibus non eſt paſtor, & non la-
trabit vel vnus canis contra te, quoniam hæc mihi dicta ſunt
per prouidentiam Dei. Et quoniam iratus eſt illis Deus,
hæc ipſa miſſa ſum nuntiare tibi. Placuerunt autem omnia
verba hæc coram Holoferne, & coram pueris eius, & mira-
bantur ad ſapientiam eius, & dicebant alter ad alterum, Non
eſt talis mulier ſuper terram in aſpectu, in pulchritudine, &
in ſenſu verborum. Et dixit ad illam Holofernes, Benefecit
Deus, qui miſit te ante populū, vt des illū tu in manibus no-
ſtris. & quoniam bona eſt promiſsio tua, ſi fecerit mihi hoc
Deus tuus, erit & Deus meus, & tu in domo Nabuchodono-
ſor magna eris, & nomē tuum nominabitur in vniuerſa terra.

[redacted] CAPVT XII.

A TVnc iuſsit eam introire vbi repoſiti erant theſau-
ri eius, & iuſsit illic manere eā, & conſtituit quid
daretur illi de cōuiuio ſuo. Cui reſpondit Iudith,
& dixit. Nunc nō potero manducare ex his quæ
mihi præcipis tribui, ne veniat ſuper me offenſio: ex his
autem quæ mihi detuli, manducabo. Cui Holofernes ait, Si
defecerint tibi iſta quæ tecum detuliſti, quid faciemus tibi? Et
dixit Iudith, Viuit anima tua domine meus, quoniam non
expendet omnia hæc ancilla tua, donec faciat Deus in manu
B mea hæc quæ cogitaui. Et induxerūt illam ſerui eius in taber-
naculum quod præceperat. Et petijt dum introiret, vt dare-
tur ei copia nocte & ante lucē egrediendi foras ad orationem,
& deprecādi Dominum. Et præcepit cubicularijs ſuis, vt ſi-
cut placeret illi, exiret & introiret ad adorandū Deum ſuum
per triduum. Et exibat noctibus in vallem Bethuliæ, & bapti
zabat ſe in fonte aquæ. Et vt aſcendebat, orabat ad Dominum
Deum Iſrael, vt dirigeret viam eius ad liberationem populi
ſui. Et introiēs, munda manebat in tabernaculo, vſq; dum ac-
C ciperet eſcam ſuam in veſpere. Et factū eſt in quarto die, Ho-
lofernes fecit cœnam ſeruis ſuis, & dixit ad Vagao eunuchū
ſuum, Vade, & ſuade Hebræam illā vt ſponte cōſentiat habi-
tare mecum. Fœdum eſt enim apud Aſſyrios, ſi fœmina irri-
deat virum agendo, vt immunis ab eo tranſeat. Tunc introiuit
Vagao ad Iudith, & dixit, Non vereatur bona puella introire

ad dominum meum, vt honorificetur ante faciem eius, &
manducet cū eo, & bibat vinū in iucunditate. Cui Iudith re-
ſpondit, Quæ ego ſum, vt contradicam domino meo? Omne
quod erit ante oculos eius bonū & optimum, faciam. Quic-
quid autē illi placuerit, hoc mihi erit optimum omnibus die-
D bus vitæ meæ. Et ſurrexit, & ornauit ſe veſtimento ſuo, & in
greſſa ſtetit ante faciē eius. Cor autem Holofernis concuſſum
eſt: erat enim ardēs in cōcupiſcentia eius. Et dixit ad eam Ho
lofernes, Bibe nunc, & accumbe in iucūditate: quoniā inueni-
ſti gratiā corā me. Et dixit Iudith, Bibā domine, quoniā ma-
gnificata eſt anima mea hodie præ omnibus diebus meis. Et
accepit, & manducauit, & bibit coram ipſo, ea quæ parauerat
illi ancilla eius. Et iucundus factus eſt Holofernes ad eam, bi
bitq́ue vinum multum nimis, quantum nunquam biberat in
vita ſua.

[redacted]

CAPVT XIII.

A VT autem ſero factum eſt, feſtinauerunt ſerui illius
ad hoſpitia ſua, & concluſit Vagao oſtia cubicu-
li, & abijt. erāt autem omnes fatigati à vino. Eratq́;
Iudith ſola in cubiculo. Porrò Holofernes iace-
bat in lecto, nimia ebrietate ſopitus. Dixitq́; Iudith puellæ
ſuæ vt ſtaret foris ante cubiculum, & obſeruaret. Stetitq́; Iu-
dith ante lectū, orans cum lachrymis, & labiorum motu in ſi-
lentio dicens, Confirma me Domine Deus Iſrael, & reſpice
in hac hora ad opera manuū mearū, vt ſicut promiſiſti, Ieru-
ſalem ciuitatē tuā erigas: & hoc quod credens per te poſſe fie-
ri cogitaui, perficiam. Et cum hæc dixiſſet, acceſsit ad colum
B nam, quæ erat ad caput lectuli eius, & pugionē eius, qui in ea
ligatus pēdebat, exoluit. Cumq́; euaginaſſet illū, apprehendit
comā capitis eius, & ait, Confirma me Domine Deus in hac
hora. & percuſsit bis in ceruicē eius, & abſcidit caput eius, &
abſtulit conopœum eius à columnis, & euoluit corpus eius
truncum. Et poſt puſillū exiuit, & tradidit caput Holofernis
ancillæ ſuæ, & iuſsit vt mitteret illud in peram ſuā. Et exierūt
duæ, ſecundū conſuetudinē ſuā, quaſi ad orationē, & tranſie-
runt caſtra: & gyrantes vallem, venerunt ad portam ciuita-
tis. Et dixit Iudith à longe cuſtodibus murorū, Aperite por-
tas, quoniā nobiſcum eſt Deus, qui fecit virtutem in Iſrael. Et
factum eſt cū audiſſent viri vocem eius, vocauerunt presby-
teros ciuitatis. Et occurrerunt ad eam omnes, à minimo vſq;
ad maximum: quoniā ſperabant eam iam non eſſe venturam.
Et accēdentes luminaria congyrauerunt circa eam vniuerſi:
illa autē aſcendēs in eminentiorē locum, iuſsit fieri ſilentium.
C Cumq́; omnes tacuiſſent, dixit Iudith, Laudate Dominum
Deum noſtrū, qui nō deſeruit ſperantes in ſe: & in me ancil-
la ſua adimpleuit miſericordiam ſuam, quam promiſit do-
mui Iſrael: & interfecit in manu mea hoſtē populi ſui in hac
nocte. Et proferens de pera caput Holofernis, oſtendit illis,
dicens, Ecce caput Holofernis principis militiæ Aſſyriorum.
Et ecce conopœum illius, in quo recumbebat in ebrietate
ſua, vbi

ſua, vbi & per manū fœminæ percuſsit illū Dominus Deus
noſter. Viuit autē ipſe Dominus, quoniā cuſtodiuit me ange
lus eius & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc re-
uertentem, & non permiſit me Dominus ancillam ſuā coin-
quinari, ſed ſine pollutione peccati reuocauit me vobis gau-
dentem in victoria ſua, in euaſione mea, & in liberatione ve-
Pſal. 105 a ſtra. Confitemini illi omnes, quoniā bonus, quoniā in ſeculū
& 106 a miſericordia eius. Vniuerſi autem adorantes Dominū, dixe-
runt ad eam, Benedixit te dominus in virtute ſua, quia per te
ad nihilum redegit inimicos noſtros. Porrò Ozias princeps
populi Iſrael, dixit ad eam. Benedicta es tu filia à Domino
D Deo excelſo, præ omnibus mulieribus ſuper terram. Benedi-
ctus Dominus, qui creauit cœlū & terrā, qui te direxit in vul-
nera capitis principis inimicorū noſtrorū, quia hodie nomen
tuū ita magnificauit, vt non recedat laus tua de ore hominum
qui memores fuerint virtutis Domini io æternū, pro quibus
non pepercisti animæ tuæ propter anguſtias & tribulationē
generis tui, ſed ſubueniſti ruinæ ante cōſpectū Dei noſtri. Et
dixit omnis populus, Fiat fiat. Porrò Achior vocatus venit, et
dixit ei Iudith, Deus Iſrael cui tu teſtimonium dediſti quòd
vlciſcatur ſe de inimicis ſuis, ipſe caput omniū incredulorum
incidit in hac nocte in manu mea. Et vt probes quia ita eſt, ec-
ce caput Holofernis, qui in contemptu ſuperbiæ ſuæ Deum
Iſrael contempſit, & tibi interitū minabatur, dicens, Cum ca-
ptus fuerit populus Iſrael, gladio perforari præcipiam latera
tua. Videns autē Achior caput Holofernis, anguſtiatus præ
pauore cécidit in faciē ſuam ſuper terram, & æſtuauit anima
eius. Poſtea verò quàm reſumpto ſpiritu recreatus eſt, próci-
dit ad pedes eius, & adorauit eā, & dixit, Benedicta tu à Deo
tuo in omni tabernaculo Iacob, quoniam in omni gente quæ
audierit nomen tuum, magnificabitur ſuper te Deus Iſrael.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A DIxit autē Iudith ad omnem populū, Audite me
fratres: Suſpendite caput hoc ſuper muros no-
ſtros: & erit, cum exierit ſol, accipiat vnuſquiſque
arma ſua, & exite cum impetu: non vt deſcenda-
tis deorſum, ſed quaſi impetū facientes. Tunc exploratores
neceſſe erit vt fugiant ad principē ſuum excitandū ad pugnā.
Cumq; duces eorū concurrerint ad tabernaculū Holofernis,
& inuenerint eum truncum in ſuo ſanguine volutatum, déci-
det ſuper eos timor. Cumq; cognoueritis fugere eos, ite poſt
B illos ſecuri: quoniam Dominus conteret eos ſub pedibus ve-
[redacted] ſtris. Tunc Achior videns virtutē quam fecit Deus Iſrael, re-
licto gentilitatis ritu, credidit Deo, & circuncidit carnē præ-
putij ſui, & appoſitus eſt ad populū Iſrael, & omnis ſucceſ-
ſio generis eius vſq; in hodiernū diem. Mox autem vt ortus
eſt dies, ſuſpēderūt ſuper muros caput Holofernis, accepitq;
vnuſquiſq; vir arma ſua, & egreſsi ſunt cum grandi ſtrepitu
& vlulatu. Quod videntes exploratores, ad tabernaculū Ho-
lofernis cucurrerunt. Porrò hi qui in tabernaculo erāt veniē-
tes, & ante ingreſſum cubiculi perſtrepētes excitandi gratia,
inquietudinem arte moliebātur, vt non ab excitantibus, ſed à
ſonantibus Holofernes euigilaret. Nullus enim audebat cu-
C biculū virtutis Aſſyriorū pulſando aut intrando aperire. Sed
cū veniſſent eius duces ac tribuni, & vniuerſi maiores exerci-
tus regis Aſſyriorum, dixerūt cubicularijs, Intrate, & excita-
te illū, quoniam egreſsi mures de cauernis ſuis, auſi ſunt pro-
uocare nos ad præliū. Tunc ingreſſus Vagao cubiculū eius,
ſtetit ante cortinam, & plauſum fecit manibus ſuis: ſuſpica-
batur enim illum cum Iudith dormire. Sed cum nullum mo-
tum iacentis ſenſu auriū caperet, acceſsit proximans ad cor-
D tinam, & eleuans eam, videnſq; cadauer abſq; capite Holo-
fernis in ſuo ſanguine tabefactū iacere ſuper terrā, exclama-
uit voce magna cum fletu, & ſcidit veſtimenta ſua. Et ingreſ-
ſus tabernaculum Iudith, non inuenit eam, & exilijt foras ad
populum, & dixit, Vna mulier Hebræa fecit confuſionem
in domo regis Nabuchodonoſor. ecce enim Holofernes ia-
cet in terra, & caput eius non eſt in illo. Quod cum audiſſent
principes virtutis Aſſyriorum, ſciderunt omnes veſtimenta
ſua, & intolerabilis timor & tremor cecidit ſuper eos, & tur-
bati ſunt animi eorum valde. Et factus eſt clamor incompara-
bilis in medio caſtrorum eorum.

[redacted]

CAPVT XV.

A CVmq; omnis exercitus decollatum Holofernem
audiſſet, fugit mens & conſiliū ab eis, & ſolo tre-
more & metu agitati, fugæ præſidiū ſumunt, ita
vt nollus loqueretur cum proximo ſuo, ſed incli-
nato capite, relictis omnibus euadere feſtinabant Hebræos,
quos armatos ſuper ſe venire audierāt, fugiētes per vias cam-
porum & ſemitas collium. Videntes itaq; filij Iſrael fugiētes,
ſecuti ſunt illos. Deſcenderuntq; clangentes tubis, & vlulan-
tes poſt ipſos. Et quoniā Aſſyrij non adunati in fugam ibant
B præcipites: filij autē Iſrael vno agmine perſequentes, debili-
tabant omnes quos inuenire potuiſſent. Miſitq; Ozias nun-
tios per omnes ciuitates & regiones Iſrael. Omnis itaq; regio
omniſq; vrbs, electam iuuentutē armatam miſit poſt eos, &
perſecuti ſunt eos lo ore gladij, quouſq; peruenirēt ad extre-
mitatem finium ſuorū. Reliqui autem qui erant in Bethulia,
ingreſsi ſunt caſtra Aſſyriorum, & prædam quam fugientes
C Aſſyrij reliquerāt, abſtulerūt, & onuſtati ſunt valde. Hi verò
qui victores reuerſi ſunt ad Bethuliā, omnia quæ erant illorū
abſtulerunt ſecum, ita vt non eſſet numerus in pecoribus, &
iumentis, & vniuerſis mobilibus eorum, vt à minimo vſq; ad
magnum omnes diuites fierent de prædationibus eorū. Ioa-
chim autē ſummus pōtifex de Ieruſalem, venit in Bethuliam
cū vniuerſis presbyteris ſuis, vt videret Iudith. Quæ cū exiſ-
ſet ad illum, benedixerunt eam omnes vna voce, dicentes, Tu
gloria Ieruſalem, tu lætitia Iſrael, tu honorificentia populi no
ſtri, quia feciſti viriliter, & confortatū eſt cor tuū, eo quòd ca-
D ſtitatem amaueris, & poſt virū tuum, alterū neſcieris: ideò &
manus Domini confortauit te, & ideò eris benedicta in æter-
num. Et dixit omnis populus, Fiat fiat. Per dies autem trigin
ta, vix collecta ſunt ſpolia Aſſyriorū à populo Iſrael. Porrò
autē vniuerſa quæ Holofernis peculiaria fuiſſe probata ſunt,
dederunt Iudith in auro, & argento, & veſtibus, & gemmis,
& omni ſupellectili, & tradita ſunt omnia illi à populo. Et o-
mnes populi gaudebant cum mulieribus, & virginibus, & iu-
uenibus, in organis, & citharis.

[redacted]

CAPVT XVI.

A TVnc cantauit canticum hoc Domino Iudith, di-
cēs, Incipite Domino in tympanis, cātate Do-
mino in cymbalis, modulamini illi pſalmum no-
uum, exultate & inuocate nomen eius. Dominus
cōterens bella, Dominus nomē eſt illi. Qui poſuit caſtra ſua
in medio populi ſui, vt eriperet nos de manu omnium inimi-
corum noſtrorum. Venit Aſſur ex montibus ab aquilone in
multitudine fortitudinis ſuæ. Cuius multitudo obturauit tor-
rentes, & equi eorū cooperuerunt valles. Dixit ſe incenſurū
fines meos, & iuuenes meos occiſurum gladio, infantes meos
dare in prædam, & virgines in captiuitatem. Dominus au-
tem omnipotēs nocuit eum, & tradidit eum in manus fœmi-
B næ, & confudit eum. Non enim cecidit potens eorum à iu-
uenibus, nec filij Titan percuſſerūt eum, nec excelſi gigantes
impoſuerūt ſe illi, ſed Iudith filia Merari in ſpecie faciei ſuæ

diſſoluit eum. Exuit enim ſe veſtimento viduitatis, & induit
ſe veſtimẽto lætitiæ in exultatione filiorũ Iſrael. Vnxit faciẽ
ſuam vnguẽto,& colligauit cincinnos ſuos mitra,accepit ſto-
lam nouam ad decipiendũ illum.Sandalia eius rapuerũt ocu-
los eius,pulchritudo eius captiuam fecit animã eius, amputa-
uit pugione ceruicẽ eius.Horruerunt Perſæ conſtantiã eius,
& Medi audaciã eius. Tunc vlulauerunt caſtra Aſſyriorum,
quando apparuerũt humiles mei,areſcentes in ſiti.Filij puel-
larum compunxerũt eos,& ſicut pueros fugiẽtes occiderunt
eos, perierunt in prælio à facie Domini Dei mei. Hymnum
cantemus Domino,hymnum nouum cantemus Deo noſtro.
Adonai Domine magnus es tu,& præclarus in virtute tua,&
C quem ſuperare nemo poteſt.Tibi ſeruiat omnis creatura tua:
Pſal.33 b quia dixiſti,& facta ſunt:miſiſti ſpiritũ tuum, & creata ſunt,
& non eſt qui reſiſtat voci tuæ .Montes à fundamentis mo-
uebuntur cum aquis,petræ ſicut cera liqueſcent ante faciem
tuam.Qui autẽ timent te,magni erũt apud te per omnia. Væ
genti inſurgenti ſuper genus meũ.Dominus enim omnipo-
tens vindicabit in eis,in die iudicij viſitabit illos. Dabit enim
ignem & vermes in carnes eorũ,vt vrantur & ſentiant vſq; in
ſempiternum. Et factum eſt poſt hæc, omnis populus poſt
victoriã venit in Ieruſalẽ adorare Dominũ:& mox vt purifi-
cati ſunt,obtulerunt omnes holocauſta,& vota, & repromiſ-
ſiones ſuas. Porrò Iudith vniuerſa vaſa bellica Holofernis,
D quæ dedit illi populus, & conopœũ quod ipſa ſuſtulerat de
cubili ipſius,obtulit in anathema obliuionis.Erat autem po-
pulus iucundus ſecundũ faciem ſanctorũ, & per tres menſes
gaudiũ huius victoriæ celebratũ eſt cũ Iudith.Poſt dies autẽ
illos vnuſquiſq; redijt in ſua,& Iudith magna facta eſt in Be-
thulia,& præclarior erat vniuerſæ terræ Iſrael. Erat etiã vir-
tuti caſtitas adiuncta, ita vt non cognoſceret virum omnibus
diebus vitæ ſuæ,ex quo defunctus eſt Manaſſes vir eius.Erat
autem diebus feſtis procedens cum magna gloria.Manſit au-
[redacted] tem in domo viri ſui annos centum quinq;,& dimiſit Abram
[redacted] ſuam liberam,& defuncta eſt ac ſepulta cũ viro ſuo in Bethu-
lia.Luxitq; illam omnis populus diebus ſeptem.In omni au-
tem ſpatio vitæ eius non fuit qui perturbaret Iſrael, & poſt
mortem eius annis multis.Dies autem victoriæ huius feſtiui-
tatis,ab Hebræis in numero ſanctorum dierum accipitur, &
colitur à Iudæis ex illo tempore,vſq; io præſentem diem.

Hieronymi in librum
Eſther Præfatio.

LIBRVM Eſther uarijs translatoribus conſtat eſſe uitiatum: quem ego de archiuis Hebræorũ releuans,uerbum è uerbo expreßius tranſtuli.Quem librum editio uulgata,lacinioſis hinc inde uerborum funibus trahit,addens ea quæ ex tempore dici poterãt,& audiri:ſicut ſolitum eſt ſcholaribus diſciplinis,ſumpto themate,excogitare quibus uerbis uti potuit qui iniuriam paſſus eſt, uel qui iniuriam fecit. Vos autem ô Paula & Euſtochium,quoniam tãtum bibliothecas Hebræorum ſtuduiſtis intrare,& interpretũ certamina comprobaſtis,tenentes Eſther Hebraicum librum,per ſingula uerba noſtram tranſlationem aſpicite:ut poßitis agnoſcere,me nihil etiam augmentaſſe addendo,ſed fideli teſtimonio ſimpliciter,ſicut in Hebræo habetur,hiſtoriã Hebraicam Latinæ linguæ tradidiſſe.Nec affectamus laudes hominũ, nec uituperationes expaueſcimus. Deo enim placere curantes, minas hominum penitus nõ timemus:quoniam Deus dißipat oſſa eorum qui hominibus placere deſyderant:& ſecundum Apoſtolum ,qui eiuſmodi ſunt,ſerui CHRISTI eſſe nõ poſſunt. Rurſum,in libro Eſther alphabetum ex minio uſq; ad Teth literam fecimus diuerſis in locis, uolentes ſcilicet ſeptuaginta interpretum ordinem per hoc inſinuare ſtudioſo lectori.Nos enim iuxta morem Hebraicum,ordinem proſequi,etiam in ſeptuaginta editione maluimus.

Liber Eſther.

[redacted]

CAPVT I.

A IN DIEBVS Aſſueri,qui regna-
uit ab India vſq; Aethiopiã ſuper centũ
vigintiſeptẽ prouincias: quando ſedit in
ſolio regni ſui, Suſan ciuitas regni eius
exordiũ fuit.Tertio igitur anno imperij
ſui fecerat grãde conuiuiũ cunctis prin-
cipibus,& pueris ſuis fortiſsimis Perſa-
rum,& Medorum inclytis, & præfectis prouinciarũ coram
ſe,vt oſtenderet diuitias gloriæ regni ſui,ac magnitudinẽ atq;
iactantiã potentiæ ſuæ multo tempore, centum videlicet &
octoginta diebus.Cumq; implerentur dies cõuiuij, inuitauit
omnẽ populũ,qui inuentus eſt in Suſan à maximo vſq; ad mi-
nimũ:& iuſsit ſeptẽ diebus conuiuiũ præparari in veſtibulo
horti,& nemoris, quod regio cultu & manu conſitũ erat. Et
pendebant ex omni parte tentoria ærei coloris, & carbaſini,
ac hyacinthini,ſuſtentata funibus byſsinis,atq; purpureis,qui
eburneis circulis inſerti erant,& columnis marmoreis fulcie-
B bantur.Lectuli quoq; aurei,& argentei ſuper pauimentum,
ſmaragdino,& pario ſtratum lapide diſpoſiti erãt:quod mira
varietate pictura decorabat.Bibebant autẽ qui inuitati erant,
aureis poculis,& alijs atq; alijs vaſis cibi inferebantur. Vinum
quoq;,vt magnificẽtia regia dignũ erat,abũdans,& præcipuũ
ponebatur.Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendũ: ſed ſi-
cut rex ſtatuerat,præponens menſis ſingulos de principibus
ſuis,vt ſumeret vnuſquiſq; quod vellet. Vaſthi quoq; regina
fecit conuiuiũ fœminarũ io palatio,vbi rex Aſſuerus manere
cõſueuerat.Itaq; die ſeptimo,cũ rex eſſet hilarior,& poſt ni-
miã potationẽ incaluiſſet mero,præcepit Mauman & Baza-
tha & Harbona & Bagatha & Abgatha & Zethar & Char-
chas ſeptẽ eunuchis,qui in cõſpectu eius miniſtrabãt,vt intro
ducerẽt reginã Vaſthi corã rege,poſito ſuper caput eius dia-
C demate,vt oſtẽderet cũctis populis & principibus pulchritu-
dinem illius:erat enim pulchra valde.Quæ renuit, & ad regis
imperiũ,quod per eunuchos mandauerat, venire cõtempſit.
Vnde iratus rex,& nimio furore ſuccẽſus,interrogauit ſapiẽ-
tes,qui ex more regio ſemper ei aderant, & illorum faciebat
cũcta cõſilio,ſcientiũ leges,ac iura maiorũ(erãt autem primi
& proximi, Charſena & Sethar & Admatha & Tharſis &
Mares & Marſana & Mamuchan, ſeptẽ duces Perſarũ, atq;
Medorũ,qui videbãt faciẽ regis,& primi poſt eũ reſidere ſo-
liti erant)cui ſentẽtiæ Vaſthi regina ſubiaceret,quæ Aſſueri
regis imperiũ,quod per eunuchos mãdauerat, facere noluiſ-
ſet.Reſpõditq; Mamuchã audiẽte rege,atq; principibus,Nõ
ſolum

ſolū regē læſit regina Vaſthi, ſed & omnes populos, & principes, qui ſunt in cunctis prouincijs regis Aſſueri. Egredietur enim ſermo reginæ ad omnes mulieres, vt contemnant viros ſuos, & dicant, Rex Aſſuerus iuſsit vt regina Vaſthi intraret D ad eum, & illa noluit. Atq; hoc exēplo omnes principū cōiuges Perſarū atq; Medorū, paruipendent imperia maritorum. vnde regis iuſta eſt indignatio. Si ergo tibi placet, egrediatur edictum à facie tua, & ſcribatur iuxta legē Perſarū atq; Medorum, quā præteriri illicitū eſt, vt nequaquā regina Vaſthi ingrediatur ad regem, ſed regnum illius, altera quæ melior eſt illa, accipiat. Et hoc in omne (quod latiſsimū eſt) prouinciarum tuarum diuulgetur imperium, vt cunctæ vxores tam maiorum quàm minorum deferant maritis ſuis honorem. Placuit conſiliū eius regi, & principibus: fecitq; iuxta conſilium Mamuchan, & miſit epiſtolas ad vniuerſas prouincias regni ſui, vt quæq; gens audire & legere poterat, diuerſis linguis & literis, eſſe viros principes ac maiores in domibus ſuis & hoc per cunctos populos diuulgari.

[redacted]

[redacted]

CAPVT II.

A HIs itaq; geſtis, poſtquā regis Aſſueri indignatio deferbuerat, recordatus eſt Vaſthi, & quæ feciſſet, vel quæ paſſa eſſet: dixeruntq; pueri regis, ac miniſtri eius, Quærantur regi puellæ virgines, ac ſpecioſæ, & mittātur qui cōſiderent per vniuerſas prouincias puellas ſpecioſas, & virgines: & adducāt eas ad ciuitatem Suſan, & tradant eas in domū fœminarū ſub manu Egei eunuchi, qui eſt præpoſitus & cuſtos mulierum regiarum: & accipiant mundū muliebrē, & cætera ad vſus neceſſaria. & quæcunq; inter omnes oculis regis placuerit, ipſa regnet pro Vaſthi. Placuit ſermo regi: & ita vt ſuggeſſerant, iuſsit fieri. Erat vir Iudæus in Suſan ciuitate, vocabulo Mardochæus, filius Iair, filij Semei, filij Cis, de ſtirpe Iemini, qui trāſlatus fuerat 4.Reg.24. d de Ieruſalē eo tēpore quo Iechoniā regē Iuda, Nabuchodo- B noſor rex Babylonis trāſtulerat, qui fuit nutritius filiæ fratris ſui Ediſſæ, quæ altero nomine vocabatur Eſther: & vtrunq; parentem amiſerat: pulchra nimis, & decōra facie. Mortuisq; patre eius, ac matre, Mardochæus ſibi eam adoptauit in filiā. Cumq; percrebuiſſet regis imperiū, & iuxta mandatū illius multæ pulchræ virgines adducerētur Suſan, & Egeo traderētur eunucho: Eſther quoq; inter cæteras puellas ei tradita eſt, vt ſeruaretur in numero fœminarū. Quæ placuit ei, & inuenit gratiam in cōſpectu illius. Et præcepit eunucho vt acceleraret mundū muliebrem, & traderet ei partes ſuas, & ſeptē puellas ſpecioſiſsimas de domo regis, & tam ipſam, quàm pediſſequas eius ornaret atq; excoleret. Quæ noluit indicare ei populū & patriā ſuam. Mardochæus enim præceperat ei, vt de hac re omnino reticeret: qui deambulabat quotidie ante veſtibulum domus, in qua electæ virgines ſeruabantur, curā agens ſalutis Eſther, & ſcire volēs quid ei accideret. Cum autem veniſſet tēpus ſingularū per ordinē puellarū, vt intrarent ad regem, expletis omnibus quæ ad cultū muliebrem pertinebāt, menſis duodecimus vertebatur: ita dūntaxat, vt ſex menſibus C oleo vngerentur myrrhino, & alijs ſex quibuſdā pigmētis, & aromatibus vterētur. Ingredièteſq; ad regē, quicquid poſtulaſſent ad ornatū pertinēs, accipiebāt: & vt eis placuerat, compoſitæ, de triclinio fœminarū ad regis cubiculū tranſibant. Et quæ intrauerat veſpere, egrediebatur mane, atq; inde in ſecūdas ædes deducebatur, quæ ſub manu Saſagazi eunuchi erāt, qui concubinis regis præſidebat: nec habebat poteſtatem ad regem vltrà redeūdi, niſi voluiſſet rex, & eam venire iuſsiſſet ex nomine. Euoluto autē tempore per ordinē, inſtabat dies, quo Eſther filia Abihail fratris Mardochæi, quā ſibi adoptauerat in filiam, deberet intrare ad regem. Quæ non quæſiuit muliebrem cultum, ſed quæcūq; voluit Egeus eunuchus cuſtos virginum, hæc ei ad ornatum dedit. Erat enim formoſa valde, & incredibili pulchritudine, omniū oculis gratioſa & amabilis videbatur. Ducta eſt itaq; ad cubiculū regis Aſſueri menſe decimo, qui vocatur Tebeth, ſeptimo anno regni eius. D Et adamauit eam rex plus quàm omnes mulieres, habuitq; gratiam & miſericordiā coram eo ſuper omnes mulieres, & poſuit diadema regni in capite eius, fecitq; eam regnare in loco Vaſthi. Et iuſsit conuiuium præparari permagnificū cunctis principibus, & ſeruis ſuis pro coniunctione, & nuptijs Eſther. Et dedit requiem vniuerſis prouincijs, ac dona largitus eſt iuxta magnificentiam principalem. Cumq; & ſecūdo quærerentur virgines, & congregarentur, Mardochæus manebat ad ianuam regis. necdum prodiderat Eſther patriam & populū ſuum, iuxta mandatū eius. Quicquid enim ille præcipiebat, obſeruabat Eſther: & ita cuncta faciebat, vt eo tempore ſolita erat, quo eam paruulam nutriebat. Eo igitur tempore, quo Mardochæus ad regis ianuā morabatur, irati ſunt Bagathan, & Thares duo eunuchi regis, qui ianitores erant, & in primo Palatij limine præſidebant: volueruntq; inſurgere in regē, & occidere eum. Quod Mardochæū nō latuit: ſtatimq; nuntiauit reginæ Eſther: & illa regi ex nomine Mardochæi, qui ad ſe rem detulerat. Quæſitum eſt: & inuentum: & appenſus eſt vterq; eorum in patibulo. Mandatumq; eſt hiſtorijs, & annalibus traditum coram rege.

[redacted]

CAPVT III.

A POſt hæc rex Aſſuerus exaltauit Amā filiū Amadathi, qui erat de ſtirpe Agag: & poſuit ſoliū eius ſuper omnes principes quos habebat. Cunctiq; ſerui regis qui in foribus Palatij verſabantur, flectebant genua, & adorabant Aman: ſic enim præceperat eis imperator. ſolus Mardochæus non flectebat genua, neq; adorabat eum. Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores Palatij præſidebant, Cur præter cæteros non obſeruas mandatum regis? Cumq; hoc crebrius dicerent, & ille nollet audire, nuntiauerunt Aman, ſcire cupientes vtrū perſeueraret in ſententia, dixerat enim eis, ſe eſſe Iudæum. Quod cum audiſſet Aman, & B experimento probaſſet, quòd Mardochæus non flecteret ſibi genua, nec ſe adoraret, iratus eſt valde, & pro nihilo duxit in vnū Mardochæum mittere manus ſuas. audierat enim quòd eſſet gentis Iudææ. magisq; voluit omnē Iudæorū, qui erant in regno Aſſueri, perdere nationem. Menſe primo (cuius vocabulum eſt Niſan) anno duodecimo regni Aſſueri, miſſa eſt ſors in vrnam, quæ Hebraicè dicitur phur, coram Aman, quo die & quo menſe gens Iudæorum deberet interfici: & exiuit menſis duodecimus qui vocatur Adar. Dixitq; Aman regi C Aſſuero, Eſt populus per omnes prouincias regni tui diſperſus, & à ſe mutuò ſeparatus, nouis vtens legibus & ceremonijs, inſuper & regis ſcita contemnens. Et optimè noſti quòd non expediat regno tuo vt inſoleſcat per licētiam. ſi tibi placet, decerne vt pereat, & decem millia talentorū appendā arcarijs gazæ tuæ. Tulit ergo rex annulū quo vtebatur, de manu ſua, & dedit eū Aman filio Amadathi de progenie Agag, hoſti Iudæorū, dixitq; ad eum, Argentū quod tu polliceris, tuum ſit: de populo age quod tibi placet. Vocatiq; ſunt ſcribæ regis menſe primo Niſan, tertiadecima die eiuſdem menſis: & ſcriptum eſt, vt iuſſerat Aman, ad omnes ſatrapas regis, & iudices prouinciarū, diuerſarumq; gentiū, vt quæque gens legere poterat, & audire pro varietate linguarum, ex nomine regis Aſſueri: & literæ ſignatæ ipſius annulo miſſæ ſunt per curſores regis ad vniuerſas prouincias, vt occiderent atq; delerent omnes Iudæos, à puero vſq; ad ſenē, paruulos & mulieres vno die, hoc eſt tertiodecimo menſis duodecimi, qui vocatur Adar, & bona eorum diriperent. Summa autē epiſtolarum hæc fuit, vt omnes prouinciæ ſcirent & pararent ſe ad prædictam diem. Feſtinabant curſores qui miſsi erant regis imperium

imperiũ explere. Statimq́; in Suſan pependit edictũ, rege &
Aman celebrãte conuiuiũ, & cũctis qui in vrbe erãt, flẽtibus.

[redacted]

CAPVT IIII.

[redacted]

A QVæ cum audiſſet Mardochæus, ſcidit veſtimenta
ſua, & indutus eſt ſacco, ſpargens cinerẽ capiti: &
in platéa mediæ ciuitatis, voce magna clamabat,
oſtendens amaritudinem animi ſui, & hoc eiula-
tu vſq; ad fores Palatij gradiens. Non enim erat licitum, indu-
tum ſacco aulam regis intrare. In omnibus quoq; prouincijs,
oppidis, ac locis ad quæ crudele regis dogma peruenerat, plã-
ctus ingens erat apud Iudæos, ieiuniũ, vlulatus, & fletus, ſac-
co & cinere multis pro ſtratu vtentibus. Ingreſſæ autem ſunt
B puellæ Eſther & eunuchi, nuntiaueruntq́; ei. Quod audiens,
conſternata eſt: & veſtem miſit Mardochæo, vt ablato ſacco
indueret eam: quam accipere noluit. Accitoq́; Athach eunu-
cho, quem rex miniſtrum ei dederat, præcepit vt iret ad Mar
dochæũ, & diſceret ab eo cur hoc faceret. Egreſſusq́; Athach,
iuit ad Mardochæum ſtantem in platéa ciuitatis ante oſtium
Palatij, qui indicauit ei omnia quæ acciderãt, quomodo Amã
promiſiſſet vt in theſauros regis pro Iudæorum nece inferret
argentum. exemplar quoq; edicti quod pendebat in Suſan,
dedit ei vt reginæ oſtenderet, & moneret eam vt intraret ad
regem, & deprecaretur eum pro populo ſuo. Regreſſusq́ue
C Athach, nuntiauit Eſther omnia quæ Mardochæus dixerat.
Quæ reſpõdit ei, & iuſsit vt diceret Mardochæo, Omnes ſer-
ui regis, & cunctæ quæ ſub ditione eius ſunt, norunt prouin-
ciæ, quòd ſiue vir, ſiue mulier non vocatus, interius atrium re-
gis intrauerit, abſq; vlla cunctatione ſtatim interficiatur: niſi
fortè rex auream virgã ad eum tetenderit pro ſigno clemen-
tiæ, atq; ita poſsit viuere. Ego igitur quomodo ad regẽ intra-
re potero, quæ triginta iam diebus non ſum vocata ad eum?
Quod cũ audiſſet Mardochæus, rurſum mãdauit Eſther, di-
cens, Ne putes quòd animã tuam tantum liberes, quia in do-
mo regis es præ cunctis Iudæis, ſi enim nunc ſilueris, per aliã
occaſionem liberabuntur Iudæi: & tu, & domus patris tui pe-
D ribitis, Et quis nouit, vtrum idcirco ad regnum veneris, vt in
tali tempore parareris? Rurſumq́; Eſther hæc Mardochæo
verba mandauit, Vade, & congrega omnes Iudæos, quos in
Suſan repereris, & orate pro me. Non comedatis, & nõ biba-
tis tribus diebus, & tribus noctibus: & ego cũ ancillulis meis
ſimiliter ieiunabo, & tunc ingrediar ad regem, contra legẽ fa-
ciens non vocata, tradensq́; me morti & periculo. Iuit itaq;
Mardochæus, & fecit omnia quæ ei Eſther præceperat.

[redacted]

CAPVT V.

A DIe autem tertio, induta eſt Eſther regalibus veſti-
mentis, & ſtetit in atrio domus regiæ, quod erat
interius contra baſilicã regis: at ille ſedebat ſuper
ſoliũ ſuũ in cõſiſtorio Palatij cõtra oſtiũ domus.
Cumq́; vidiſſet Eſther reginã ſtantem, placuit oculis eius, &
extendit cõtra eam virgã aureã, quã tenebat manu. Quæ acce
dens, oſculata eſt ſummitatẽ virgæ eius. Dixitq́; ad eam rex,
Quid vis Eſther regina? Quæ eſt petitio tua? etiã ſi dimidiã
B partẽ regni petieris, dabitur tibi. At illa reſpondit, Si regi pla-
cet, obſecro vt venias ad me hodie, & Aman tecũ ad conuiuiũ
quod paraui. Statimq́; rex, Vocate, inquit, citò Aman, vt
Eſther obediat volũtati. Venerũt itaq; rex & Aman ad cõui-
uium, quod eis regina parauerat. Dixitq́; ei rex, poſtquãvinũ
biberat abũdanter, Quid petis vt detur tibi? & pro qua re po-
ſtulas? etiã ſi dimidiã partem regni mei petieris, impetrabis.
C Cui reſpõdit Eſther, Petitio mea, & preces ſunt iſtæ: Si inue-
ni in cõſpectu regis gratiã, & ſi regi placet, vt det mihi quod
poſtulo, & meã impleat petitionem: veniat rex & Aman ad
conuiuiũ quod paraui eis, & cras aperiã regi voluntatẽ meã.
Egreſſus eſt itaq; illo die Aman lætus & alacer. Cumq́; vidiſ-
ſet Mardochæũ ſedentem ante fores palatij, & non ſolũ non
aſſurrexiſſe ſibi, ſed nec motũ quidẽ de loco ſeſsionis ſuæ, in-
dignatus eſt valde: & diſsimulata ira reuerſus in domũ ſuam,
cõuocauit ad ſe amicos ſuos, & Zares vxorẽ ſuã, & expoſuit
illis magnitudinẽ diuitiarũ ſuarũ, filiorumq́; turbã, & quanta
eũ gloria ſuper omnes principes & ſeruos ſuos rex eleuaſſet.
D Et poſt hæc ait, Regina quoq; Eſther, nullũ aliũ vocauit ad
conuiuiũ cũ rege, præter me: apud quam etiam cras cum rege
pranſurus ſum. Et cũ hæc omnia habeã, nihil me habere pu-
to, quãdiu videro Mardochæũ Iudæum ſedentem ante fores
regias. Reſponderuntq́; ei Zares vxor eius, & cæteri amici,
Iube parari excelſam trabem, habentẽ altitudinis quinquagin
ta cubitos: & dic mane regi, vt appendatur ſuper eam Mardo
chæus, & ſic ibis cum rege lætus ad conuiuium. Placuitq́; ei
conſilium, & iuſsit excelſam præparari crucem.

[redacted]

CAPVT VI.

A NOctem illã duxit rex inſomnẽ, iuſsitq́; ſibi affer-
ri hiſtorias & annales priorũ temporũ. Quæ cum
illo præſente legerentur, ventũ eſt ad illum locũ,
vbi ſcriptum erat, quomodo nuntiaſſet Mardo-
chæus inſidias Bagathan & Thares eunuchorũ, regẽ Aſſuerũ
iugulare cupientiũ. Quod cum audiſſet rex, ait, Quid pro hac
fide honoris ac præmij Mardochæus cõſecutus eſt? Dixerũt
ei ſerui illius, ac miniſtri, Nihil omnino mercedis accepit. Sta-
timq́; rex, Quis eſt, inquit, in atrio? Aman quippe interius
B atrium domus regiæ intrauerat, vt ſuggereret regi, & iuberet
Mardochæum affigi patibulo quod ei fuerat præparatũ. Re-
ſponderunt pueri, Aman ſtat in atrio. Dixitq́; rex, Ingredia-
tur. Cumq́; eſſet ingreſſus, ait illi, Quid debet fieri viro, quem
rex honorare deſyderat? Cogitans autem in corde ſuo Aman,
& reputans quòd nullũ alium rex, niſi ſe, vellet honorare, re-
ſpondit, Homo quẽ rex honorare cupit, debet indui veſtibus
regijs: & imponi ſuper equũ qui de ſella regis eſt, & accipere
regiũ diadema ſuper caput ſuum, & primus de regijs princi-
pibus ac tyrannis teneat equum eius: & per platéam ciuitatis
incedens, clamet, & dicat, Sic honorabitur, quemcũq; volue-
C rit rex honorare. Dixitq́; ei rex, Feſtina, & ſumpta ſtola &
equo, fac ita vt locutus es, Mardochæo Iudæo qui ſedet ante
fores Palatij. Caue ne quicquã de his quæ locutus es præter-
mittas. Tulit itaq; Aman ſtolã & equum, indutumq́; Mardo-
chæum in platéa ciuitatis, & impoſitũ equo præcedebat, atq;
clamabat, Hoc honore condignus eſt, quemcũq; rex voluerit
honorare. Reuerſusq́; eſt Mardochæus ad ianuam palatij: &
Aman feſtinauit ire in domũ ſuã, lugẽs & operto capite: nar-
rauitq́; Zares vxori ſuæ, & amicis omnia quæ eueniſſent ſibi.
D Cui reſpõderũt ſapiẽtes quos ſecũ habebat in cõſilio, & vxor
eius, Si de ſemine Iudæorũ eſt Mardochæus, ante quẽ cadere
cœpiſti, non poteris ei reſiſtere, ſed cades in conſpectu eius.
Adhuc illis loquẽtibus, venerunt eunuchi regis, & citò eum
ad conuiuium quod regina parauerat, pergere compulerunt.

[redacted]

CAPVT VII.

A INtrauit itaq; rex & Aman, vt biberent cum re- [redacted]
gina. Dixitq́; ei rex etiam ſecunda die poſtquam
vino incaluerat, Quæ eſt petitio tua Eſther, vt
detur tibi? & quid vis tibi fieri? etiam ſi dimi-
diam partem regni mei petieris, impetrabis. Ad quem illa
reſpondit, Si inueni gratiam in oculis tuis ô rex, & ſi placet,
dona mihi animam meam pro qua rogo, & populum meum
pro quo obſecro. Traditi enim ſumus, ego & populus meus,
vt conteramur, iugulemur, & pereamus. Atque vtinam in
ſeruos

ſeruos & famulas venderemur: eſſet tolerabile malum, & gē-
mens tacerem. Nunc autem hoſtis noſter eſt, cuius crudelitas
redūdat in regē. Reſpōdensq; rex Aſſuerus ait, Quis eſt iſte?
& cuius potentiæ, vt hæc audeat facere? Dixitq; Eſther, Ho-
ſtis & inimicus noſter peſſimus iſte eſt Aman. Quod ille au-
C diens, ilico obſtupuit, vultum regis ac reginæ ferre non ſuſti-
nens. Rex autē iratus ſurrexit, & de loco conuiuij intrauit in
hortum arboribus cōſitum. Aman quoq; ſurrexit, vt rogaret
Eſther reginā pro anima ſua, intellexit enim à rege ſibi para-
tum malū. Qui cum reuerſus eſſet de horto nemoribus cōſi-
to, & intraſſet cōuiuij locū, reperit Aman ſuper lectulū cor-
ruiſſe, in quo iacebat Eſther, & ait, Etiam reginā vult oppri-
D mere me præſente in domo mea. Necdū verbum de ore regis
exierat, & ſtatim operuerunt faciem eius. Dixitq; Harbona,
vnus de eunuchis qui ſtabant in miniſterio regis: En lignum
quod parauerat Mardochæo, qui locutus eſt pro rege, ſtat in
domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui
dixit rex, Appendite eum in eo. Suſpenſus eſt itaq; Aman in
patibulo, quod parauerat Mardochæo: & regis ira quieuit.

[redacted]

CAPVT VIII.

A Die illo dedit rex Aſſuerus Eſther reginæ domū
Aman aduerſarij Iudæorū, & Mardochæus in-
greſſus eſt ante faciem regis. Confeſſa eſt enim ei
Eſther, quòd eſſet patruus ſuus. Tulitq; rex an-
nulum quē ab Aman recipi iuſſerat, & tradidit Mardochæo.
Eſther autem conſtituit Mardochæū ſuper domū ſuam. Nec
his contenta, prócidit ad pedes regis: fleuitq;, & locuta ad eū
orauit vt malitiā Aman Agagitæ, & machinationes eius peſ-
ſimas quas excogitauerat contra Iudæos, iuberet irritas fieri.
At ille ex more ſceptrū aureum prætēdit manu, quo ſignum
clementiæ monſtrabatur. Illaq; cōſurgens ſtetit ante eum, &
ait, Si placet regi, & ſi inueni gratiā in oculis eius, & depreca-
tio mea nō ei videtur eſſe contraria, obſecro vt nouis epiſtolis
veteres Aman literæ inſidiatoris & hoſtis Iudæorum, quibus
eos in cunctis regis prouincijs perire præceperat, corrigātur.
B Quomodo enim potero ſuſtinere necem & interfectionē po-
puli mei? Reſponditq; rex Aſſuerus Eſther reginæ, & Mar-
docheo Iudæo, Domū Amā cōceſsi Eſther reginæ: & ipſum
iuſsi affigi cruci, quia auſus eſt manū mittere in Iudæos. Scri-
bite ergo Iudæis, ſicut vobis placet, ex regis nomine, ſignātes
literas annulo meo. Hæc enim conſuetudo erat, vt epiſtolis
quæ ex regis nomine mittebantur, & illius annulo ſignatæ
erant, nemo auderet contradicere. Accitiſq; ſcribis & librarijs
regis (erat autē tempus tertij menſis, qui appellatur Siban) vi-
ceſima & tertia die illius ſcriptæ ſunt epiſtolæ vt Mardo-
chæus voluerat, ad Iudæos & ad principes, procuratoreſq; &
iudices, qui centū vigintiſeptem prouincijs ab India vſq; ad
C Aethiopiam præſidebant, prouinciæ atq; prouinciæ, populo
& populo, iuxta linguas & literas ſuas, & Iudæis, prout lege-
re poterāt, & audire. Ipſæq; epiſtolæ, quæ ex regis nomine
mittebātur, annulo ipſius obſignatæ ſunt, & miſſæ per vere-
darios: qui per omnes prouincias diſcurrentes, veteres literas
nouis nuntijs præuenirēt. Quibus imperauit rex, vt cōueni-
rent Iudæos per ſingulas ciuitates, & in vnū præciperēt con-
gregari, vt ſtarent pro animabus ſuis, & omnes inimicos ſuos
cum coniugibus ac liberis & vniuerſis domibus interficerent
atq; delerent. Et conſtituta eſt per omnes prouincias vna vl-
tionis dies, id eſt tertiadecima menſis duodecimi Adar. Sum-
maq; epiſtolæ hæc fuit, vt in omnibus terris ac populis qui
regis Aſſueri ſubiacebāt imperio, notū fieret paratos eſſe Iu-
dæos ad capiendā vindictam de hoſtibus ſuis. Egreſsiq; ſunt
D veredarij celeres nuntia perferentes, & edictū regis pependit
in Suſan. Mardochæus autem de palatio, & de conſpectu re-
gis egrediens fulgebat veſtibus regijs, hyacinthinis videlicet
& aerijs, coronam auream portās in capite, & amictus ſerico
pallio atq; purpureo. Omniſq; ciuitas exultauit, atq; læta-
eſt. Iudæis autē noua lux oriri viſa eſt, gaudiū, honor, & tri-
pudiū. Apud omnes populos, vrbes, atq; prouincias quocūq;
regis præcepta veniebāt, mira exultatio, epulæ, atq; cōuiuia,
& feſtus dies: intantum vt plures alterius gentis & ſectæ, eo-
rum religioni & ceremonijs iungerentur. Grandis enim cun-
ctos Iudaici nominis terror inuaſerat.

[redacted]

CAPVT IX.

A Igitur duodecimi mēſis, quem Adar vocari antè [redacted]
iam diximus, tertiadecima die, quādo cunctis Iu-
dæis interfectio parabatur, & hoſtes eorū inhia-
bāt ſanguini, verſa vice Iudæi ſuperiores eſſe cœ-
perunt, & ſe de aduerſarijs vindicare. Congregatiq; ſunt per
ſingulas ciuitates & oppida & loca, vt extenderent manū con
tra inimicos, & perſecutores ſuos. Nulluſq; auſus eſt reſiſte-
re, eo quòd omnes populos magnitudinis eorū formido pe-
netraret. Nam & prouinciarum iudices, & duces, & procura-
tores, omniſq; dignitas quæ ſingulis locis ac operibus præ-
erat, extollebāt Iudæos timore Mardochæi: quem principem
eſſe palatij, & plurimū poſſe cognouerāt. fama quoq; nomi-
nis eius creſcebat quotidie, & per cunctorum ora volitabat.
B Itaq; percuſſerūt Iudæi inimicos ſuos plaga magna, & occi-
derunt eos, reddētes eis quod ſibi parauerāt facere: intantū, vt
etiā in Suſan quingētos viros interficerēt, extra decem filios
Aman Agagitæ hoſtis Iudæorum: quorū iſta ſunt nomina,
Pharſandatha, & Delphō, & Eſphātha, & Phorátha. & Ada
lia, & Aridátha, & Phermēſta, & Ariſai & Aridai, & Iezatha.
Quos cū occidiſſent, prædas de ſubſtātijs eorū agere nolue-
runt. Statimq; numerus eorū qui occiſi erāt in Suſan, ad regē
relatus. Qui dixit reginæ, In vrbe Suſan interfecerunt Iudæi
C quingentos viros, & alios decē filios Aman: quantā putas eos
exercere cædē in vniuerſis prouincijs? Quid vltrà poſtulas, &
quid vis vt fieri iubeam? Cui illa reſpondit, Si regi placet, de-
tur poteſtas Iudæis: vt ſicut fecerūt hodie in Suſan, ſic & cras
faciāt, & decē filij Amā in patibulis ſuſpendātur. Præcepitq; [redacted]
rex vt ita fieret. Statimq; in Suſan pepēdit edictū, & decē filij
Aman ſuſpēſi ſunt. Cōgregatis Iudæis quartadecima die mē-
ſis Adar interfecti ſunt in Suſan trecēti viri: nec eorum ab illis
direpta ſubſtātia eſt. ſed & per omnes prouincias quæ ditioni
regis ſubiacebāt, pro animabus ſuis ſteterūt Iudæi, interfectis
D hoſtibus ac perſecutoribus ſuis: intantū vt ſeptuagintaquinq;
millia occiſorū implerētur, & nullus de ſubſtātijs eorū quic-
quā contingeret. Dies autē tertiuſdecimus menſis Adar vnus
apud omnes interfectionis fuit, & quartadecima die cædere [redacted]
deſierūt. Quē conſtituerunt eſſe ſolennē, vt in eo omni tēpo-
re deinceps vacarent epulis, gaudio atq; cōuiuijs. At hi qui in
vrbe Suſan cædē exercuerāt, tertiodecimo & quartodecimo
die eiuſdē menſis in cæde verſati ſunt: quintodecimo autem
die percutere deſierūt. Et idcirco eundē diē conſtituerūt ſolē-
nem, epularū atq; lætitiæ. Hi verò Iudæi qui in oppidis non
muratis ac villis morabantur, quartūdecimū diē menſis Adar
conuiuiorū, & gaudij decreuerūt, ita vt exultent in eo, & mit-
E tant ſibi mutuò partes epularū & ciborū. Scripſit itaq; Mar-
dochæus omnia hæc, & literis cōprehenſa miſit ad Iudæos,
qui in omnibus regis prouincijs morabātur, tam in vicino po
ſitis quàm procul, vt quartamdecimam & quintamdecimam
diem menſis Adar pro feſtis ſuſciperent, & reuertēte ſemper
anno ſolenni celebrarent honore: quia in ipſis diebus ſe vlti
ſunt Iudæi de inimicis ſuis, & luctus atq; triſtitia in hilarita-
tem gaudiumq; conuerſi ſunt, eſſentq; dies iſti epularum atq;
lætitiæ, & mitterent ſibi inuicem ciborum partes, & paupe-
ribus munuſcula largirentur. Suſceperuntq; Iudæi in ſolen-
nem ritum cuncta, quæ eo tempore facere cœperant, & quæ

Mardochæus literis facienda mandauerat. Aman enim filius
Amadathi ſtirpis Agag, hoſtis & aduerſarius Iudæorũ, cogi-
tauit contra eos malũ, vt occideret illos, atq; deleret: & miſit
F phur, quod noſtra lingua vertitur in ſortẽ. Et poſtea ingreſſa
eſt Eſther ad regem, obſecrans, vt conatus eius literis regis ir-
riti fierent: & malũ, quod contra Iudæos cogitauerat, reuer-
teretur in caput eius. Deniq; & ipſum & filios eius affixerũt
cruci, atq; ex illo tempore dies iſti appellati ſunt phurim, id
eſt ſortium: eo quòd phur, id eſt ſors in vrnam miſſa fuerit. Et
cuncta quæ geſta ſunt, epiſtolæ, id eſt libri huius volumine
continentur: quæq; ſuſtinuerunt, & quæ deinceps immutata
ſunt, ſuſceperunt Iudæi ſuper ſe, & ſemen ſuũ, & ſuper cun-
ctos qui religioni eorũ voluerũt copulari, vt nulli liceat duos
hos dies abſq; ſolennitate tranſigere: quos ſcriptura teſtatur,
& cætera expetunt tempora annis ſibi iugiter ſuccedentibus.
G Iſti ſunt dies, quos nulla vnquam delebit obliuio: & per ſin-
gulas generationes cunctæ in toto orbe prouinciæ celebra-
bunt: nec eſt ylla ciuitas, in qua dies phurim, id eſt ſortiũ, non
obſeruẽtur à Iudæis, & ab eorum progenie, quæ his ceremo
nijs obligata eſt. Scripſeruntq; Eſther regina filia Abihaïl, &
Mardochæus Iudæus etiã ſecundã epiſtolã, vt omni ſtudio
dies iſta ſolennis ſanciretur in poſterũ, & miſerunt ad omnes
Iudæos, qui in cẽtũ vigintiſeptẽ prouincijs regis Aſſueri ver-
ſabãtur, vt haberent pacẽ, & ſuſciperẽt veritatẽ, obſeruantes
dies ſortiũ, & ſuo tempore cũ gaudio celebrarẽt: ſicut conſti-
tuerant Mardochæus & Eſther. Et illi obſeruãda ſuſceperũt
à ſe, & à ſemine ſuo ieiunia, & clamores, & ſortium dies, & o-
mnia quæ libri huius, qui vocatur Eſther, hiſtoria cõtinẽtur.

[redacted] CAPVT X.

A REx verò Aſſuerus omnẽ terrã, & cũctas maris
inſulas fecit tributarias: cuius fortitudo, & im-
periũ, & dignitas, atq; ſublimitas. qua exalta-
uit Mardochæũ, ſcripta ſunt in libris Medo-
rum, atq; Perſarũ: & quomodo Mardochæus
Iudaici generis ſecũdus à rege Aſſuero fuerit, & magn⁹ apud
Iudæos, & acceptabilis plebi fratrũ ſuorũ, quærens bona po-
B pulo ſuo, & loquens ea quæ ad pacẽ ſeminis ſui pertinerent.

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expreſsi. Hæc autẽ quæ ſequũ
tur, ſcripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorũ lingua, & literis
continentur: & interim poſt finem libri hoc capitulũ ferebatur, quod
iuxta conſuetudinem noſtram obelo, id eſt veru prænotauimus.

* Dixitq; Mardochæus, A Deo facta ſunt iſta. Recordatus
ſum ſomnij, quod viderã, hæc eadem ſignificantis: nec eorum
C quicquã irritum fuit. Paruus fons qui creuit in fluuium, & in
lucem, ſolemq; conuerſus eſt, & in aquas plurimas redunda-
uit: Eſther eſt, quam rex accepit vxorẽ, & voluit eſſe reginã.
Duo autẽ dracones: ego ſum, & Aman. Gentes quæ cõuene-
rant: hi ſunt, qui conati ſunt delere nomen Iudæorum. Gens
autẽ mea, Iſrael eſt, quæ clamauit ad Dominũ, & ſaluũ fecit
Dominus populũ ſuũ: liberauitq; nos ab omnibus malis, &
fecit ſigna magna, atq; portẽta inter gẽtes: & duas ſortes eſſe
D præcepit, vnam populi Dei, & alteram cunctarũ gentiũ. ve-
nitq; vtraq; ſors in ſtatutũ ex illo iam tẽpore corã Deo vni-
uerſis gentibus: & recordatus eſt Dominus populi ſui, ac mi-
ſertus eſt hæreditatis ſuæ. Et obſeruabuntur dies iſti in men-
ſe Adar quartadecima: & quintadecima die eiuſdem menſis,
cum omni ſtudio, & gaudio in vnum cœtum populi congre-
gati, in cunctas deinceps generationes populi Iſrael.

[redacted] CAPVT XI.

A ANno quarto regnantibus Ptolemæo, & Cleopa-
tra, attulerunt Doſithæus, qui ſe ſacerdotem, &
Leuitici generis ferebat, & Ptolemeus filius eius,
hanc epiſtolam phurim, quam dixerũt interpre-
tatam eſſe Lyſimachum Ptolemæi filium in Ieruſalem.

Hoc quoq; principium erat in editione vulgata, quod nec in He-
bræo, nec apud vllum fertur interpretum.

B Anno ſecundo, regnante Artaxerxe maximo, prima die
menſis Niſan, vidit ſomniũ Mardochæus filius Iaiſi, filij Se-
mei, filij Cis de tribu Beniamin: homo Iudæus, qui habitabat
in vrbe Suſan, vir magnus, & inter primos aulæ regiæ. Erat
autem de eo numero captiuorũ, quos tranſtulerat Nabucho-
donoſor rex Babylonis de Ieruſalem cum Iechonia rege Iu-
C da: & hoc eius ſomniũ fuit, Apparuerunt voces & tumultus,
tonitrua & terræmotus, & conturbatio ſuper terram: & ecce
duo dracones magni, paratiq; contra ſe in prælium. Ad quo-
rum clamorem cunctæ concitatæ ſunt nationes, vt pugnarent
contra gentem iuſtorum. Fuitq; dies illa tenebrarum & diſcri
minis, tribulationis & anguſtiæ, & ingens formido ſuper ter-
D ram. Conturbataq; eſt gens iuſtorum, timentium mala ſua, &
præparata ad mortem. Clamaueruntq; ad Deum: & illis vo-
ciferantibus, fons paruus creuit in fluuium maximum, & in
aquas plurimas redundauit. Lux & ſol ortus eſt, & humiles
exaltati ſunt, & deuorauerunt inclytos. Quod cum vidiſſet
Mardochæus, & ſurrexiſſet de ſtratu, cogitabat quid Deus
facere vellet: & fixum habebat in animo, ſcire cupiens quid
ſignificaret ſomnium.

[redacted] CAPVT XII.

A MOrabatur autem eo tempore in aula regis, cum
Bagatha & Thara eunuchis regis, qui ianitores
erãt palatij. Cumq; intellexiſſet cogitationes eo-
rum, & curas diligẽtius peruidiſſet, didicit quòd
conarentur in regem Artaxerxem manus mittere: & nuntia-
B uit ſuper eo regi. Qui de vtroq; habita quæſtione, confeſſos
iuſsit duci ad mortem. Rex autem quod geſtum erat, ſcripſit
in commentarijs: ſed & Mardochæus rei memoriã literis tra-
C didit. Præcepitq; ei rex, vt in aula palatij moraretur, datis ei
pro delatione muneribus. Aman verò filius Amadathi Bu-
gæus erat glorioſiſsimus coram rege, & voluit nocere Mar-
dochæo, & populo eius pro duobus eunuchis regis, qui fue-
rant interfecti.

Hucuſq; procœmium.

Quæ ſequuntur, in eo loco poſita erant, vbi ſcriptũ eſt in volumi-
ne, Et diripuerunt bona, vel ſubſtantias eorũ. quæ in ſola vulgata edi-
tione reperimus. Epiſtolæ autem hoc exemplar fuit quod ſubijcitur.

[redacted]

CAPVT XIII.

A REx maximus Artaxerxes ab India vſq; Aethio-
piam, centũvigintiſeptem prouinciarũ principi-
bus, & ducibus, qui eius imperio ſubiecti ſunt, ſa
lutem. Cũ plurimis gẽtibus imperarẽ, & vniuer-
ſum orbẽ meæ ditioni ſubiugaſſem, volui nequa-
quam abuti potentiæ magnitudine, ſed clementia, & lenitate
gubernare ſubiectos: vt abſq; vllo terrore vitã ſilentio tranſi-
gentes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur. Quærente
autẽ me à cõſiliarijs meis quomodo poſſet hoc impleri, vnus
B qui ſapiẽtia, & fide cæteros præcellebat, & erat poſt regẽ ſe-
cundus, Amã nomine, indicauit mihi in toto orbe terrarũ po
pulum eſſe diſperſum, qui nouis vteretur legibus, & contra
omniũ gentiũ conſuetudinẽ faciens regũ iuſſa contemneret,
& vniuerſarum concordiam nationũ ſua diſſenſione violaret.
Quod cũ didiciſſemus, videntes vnã gentem rebellẽ aduerſus
omne hominũ genus peruerſis vti legibus, noſtriſq; iuſsioni-
bus contraire, & turbare ſubiectarũ nobis prouinciarum pa-
cem, atq; concordiã: iuſsimus vt quoſcunq; Aman, qui omni-
bus prouincijs præpoſitus eſt, & ſecundus à rege, & quẽ pa-
tris loco colimus, monſtrauerit; cum coniugibus ac liberis de-
C leantur ab inimicis ſuis, nulluſq; eorum miſereatur quartade-
cima die duodecimi menſis Adar, anni præſentis; vt nefarij
homines

homines vno die ad inferos deſcendentes, reddant imperio
noſtro pacem, quam turbauerant.

Hucoſq; exemplar epiſtolæ.

Quæ ſequuntur, poſt eum locū ſcripta reperi, vbi legitur: Pergéſq;
Mardochæus, fecit omnia quæ ei mandauerat Eſther, Nec tamen ha-
betur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

[redacted] Mardochæus autem deprecatus eſt Dominum memor
omniū operum eius, & dixit, Domine Domine rex omnipo
tens, in ditione enim tua cuncta ſunt poſita: & nō eſt qui poſ-
ſit tuæ reſiſtere volūtati, ſi decreueris ſaluare Iſrael. Tu feci-
D ſti cœlū & terram, & quicquid cœli ambitu continetur: Do-
minus omnium es, nec eſt qui reſiſtat maieſtati tuæ. Cuncta
noſti, & ſcis quia non pro ſuperbia & contumelia, & aliqua
gloriæ cupiditate fecerim hoc, vt nō adorarem Aman ſuper-
biſsimum, libenter enim pro ſalute Iſrael etiam veſtigia pe-
dum eius deoſculari paratus eſſem: ſed timui ne honorē Dei
mei trāsferrem ad hominem, & ne quenquam adorarem, ex-
cepto Deo meo. Et nunc Domine rex Deus Abraham mi-
ſerere populi tui, quia volunt nos inimici noſtri perdere, &
hæreditatem tuam delere. Ne deſpicias partem tuam quam
redemiſti tibi de Aegypto. Exaudi deprecationem meam, &
propitius eſto ſorti & funiculo tuo & conuerte luctum no-
ſtrum in gaudium, vt viuentes laudemus nomen tuum Do-
mine, & ne claudas ora te canentium. Omnis quoq; Iſrael pa-
ri mente & obſecratione clamauit ad Dominum, eo quòd eis
certa mors impenderet.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A Eſther quoq; regina confugit ad Dominū, pauens
periculum quod imminebat. Cumq; depoſuiſſet
veſtes regias, fletibus & luctui apta indumēta ſu-
ſcepit, & pro vnguentis varijs, cinere & ſtercore
impleuit caput, & corpus ſuum humiliauit ieiunijs, omniaq;
loca in quibus antea lætari conſueuerat, crinium laceratione
compleuit. Et deprecabatur Dominum Deum Iſrael, dicens,
Domine mi, qui rex noſter es ſolus adiuua me ſolitariam, &
cuius præter te nullus eſt auxiliator alius. Periculum meum
in manibus meis eſt. Audiui à patre meo quòd tu Domine
tuliſſes Iſrael de cunctis gentibus, & patres noſtros ex omni-
bus retrò maioribus ſuis, vt poſsideres hæreditatem ſempi-
B ternam, feciſtiq; eis ſicut locutus es. Peccauimus in cōſpectu
tuo, & idcirco tradidiſti nos in manu inimicorum noſtrorū:
coluimus enim Deos eorum. Iuſtus es Domine. Et nunc nō
eis ſufficit quòd duriſsima nos opprimunt ſeruitute, ſed ro-
bur manuum ſuarum idolorum potentiæ deputantes, volunt
tua mutare promiſſa, & delere hæreditatem, & claudere ora
laudantium te, atq; extinguere gloriā templi & altaris tui, vt
aperiant ora gentium, & laudent idolorum fortitudinem, &
prædicent carnalem regem in ſempiternū. Ne tradas Domi-
ne ſceptrum tuum his qui non ſunt, ne rideant ad ruinam no-
ſtram: ſed conuerte conſiliū eorum ſuper eos, & eum qui in
nos cœpit ſæuire, diſperde. Memento Domine, & oſtende te
C nobis in tempore tribulationis noſtræ, & da mihi fiduciam
Domine rex Deorum, & vniuerſæ poteſtatis: tribue ſermo-
nem compoſitū in ore meo in conſpectu leonis, & transfer
cor illius in odiū hoſtis noſtri, vt & ipſe pereat & cæteri qui
ei conſentiunt. Nos autē libera in manu tua, & adiuua me an-
cillam tuam, nullū aliud auxilium habentem, niſi te Domine
qui habes omnium ſcientiam, & noſti quia oderim gloriā ini-
quorum, & deteſter cubile incircunciſorū, & omnis alienige-
næ. Tu ſcis neceſsitatem meam quòd abominer ſignū ſuper-
D biæ & gloriæ meæ, quod eſt ſuper caput meum in diebus
oſtentationis meæ, & deteſter illud quaſi pannum menſtrua-
tæ, & non portem in diebus ſilentij mei, & quòd non come-
derim in menſa Aman, nec mihi placuerit conuiuium regis, &
non biberim vinum libaminum: & nunquam lætata ſit ancilla
tua, ex quo huc translata ſum vſq; in præſentem diem, niſi in
te Domine Deus Abraham. Deus fortis ſuper omnes exaudi
vocem eorū qui nullam aliam ſpem habent, & libera nos de
manu iniquorum, & erue me à timore meo.

[redacted]

CAPVT XV.

Hæc quoq; addita reperi in editione vulgata.

A Et mandauit ei (haud dubium quin Eſther Mar-
dochæus) vt ingrederetur ad regē, & rogaret pro
populo ſuo, & pro patria ſua. Memorare (inquit)
dierum humilitatis tuæ, quomodo nutrita ſis in
manu mea, quia Aman ſecundus à rege locutus eſt cōtra nos
in mortem: & tu inuoca Dominum, & loquere regi pro no-
bis, & libera nos de morte.

Necnon & iſta quæ ſubdita ſunt, in editione vulgata reperi.

B Die autem tertio depoſuit veſtimenta ornatus ſui, & cir-
cundata eſt gloria ſua. Cumq; regio fulgeret habitu, & inuo-
caſſet omniū rectorem & ſaluatorem Deū, aſſumpſit duas fa-
mulas: & ſuper vnam quidem innitebatur, quaſi præ delicijs
& nimia teneritudine corpus ſuum ferre non ſuſtinens: altera
autē famularū ſequebatur dominā, defluētia in humum indu-
menta ſuſtentās. Ipſa autē roſeo colore vultū perfuſa, & gra-
tis ac nitentibus oculis triſtē celabat animū, & nimio timore
contractū. Ingreſſa igitur cuncta per ordinē oſtia, ſtetit cōtra
regem, vbi ille reſidebat ſuper ſolium regni ſui, indutus veſti-
C bus regijs auroq; fulgens & pretioſis lapidibus, eratq; terri-
bilis aſpectu. Cumq; eleuaſſet faciē, & ardentibus oculis furo
rem pectoris indicaſſet, regina corruit, & in pallorem colore
mutato, laſſum ſuper ancillulā reclinauit caput. Conuertitq;
Deus ſpiritū regis in mānſuetudinē, & feſtinus ac metuēs exi-
liuit de ſolio: & ſuſtentans eam vlnis ſuis, donec rediret ad ſe,
his verbis blandiebatur, Quid habes Eſther? Ego ſum frater
tuus, noli metuere. Non morieris: non enim pro te, ſed pro
omnibus hæc lex conſtituta eſt. Accede igitur, & tange ſce-
D ptrum. Cumq; illa reticeret, tulit aureā virgā, & poſuit ſuper
collū eius, & oſculatus eſt eam, & ait, Cur mihi non loqueris?
Quæ reſpondit, Vidi te Domine quaſi angelū Dei, & cōtur-
batum eſt cor meū præ timore gloriæ tuæ. Valde enim mira-
bilis es Domine, & facies tua plena eſt gratiarum. Cumq; lo-
queretur, rurſus corruit, & penè exanimata eſt. Rex autē tur-
babatur, & omnes miniſtri eius conſolabantur eam.

Exēplar epiſtolæ regis Artaxerxis, quam pro Iudæis ad totas regni
ſui prouincias miſit, quod & ipſum in Hebraico volumine nō habetur.

[redacted]

CAPVT XVI.

A Rex magnus Artaxerxes, ab India vſq; Aethio-
piam centū viginti ſeptem prouinciarū ducibus
ac principibus, qui noſtræ iuſsioni obediunt, ſa-
lutem dicit. Multi bonitate principum & hono-
re qui in eos collatus eſt, abuſi ſunt in ſuperbiam: & non ſo-
lum ſubiectos regibus nitūtur opprimere, ſed datam ſibi glo
riam non ferentes, in ipſos qui dederunt moliuntur inſidias.
Nec cōtenti ſunt gratias non agere beneficijs, & humanitatis
in ſe iura violare, ſed Dei quoq; cuncta cernentis arbitrantur
ſe poſſe fugere ſententiam. Et in tantū veſaniæ proruperunt,
vt eos qui credita ſibi officia diligenter obſeruāt, & ita cuncta
agunt vt omnium laude digni ſint, mēdaciorum cuniculis co-
B nentur ſubuertere, dum aures principum ſimplices, & ex ſua
natura alios æſtimantes, callida fraude decipiunt. Quæ res &
ex veteribus probatur hiſtorijs, & ex his quæ geruntur quo-
tidie, quomodo malis quorundam ſuggeſtionibus regum
ſtudia deprauentur. Vnde prouidendum eſt paci omnium
prouinciarum. Nec putare debetis, ſi diuerſa iubeamus, ex
animi noſtri venire leuitate, ſed pro qualitate & neceſsitate
temporum, vt reipublicæ poſcit vtilitas, ferre ſententiam.
Et vt manifeſtius quod dicimus intelligatis: Aman filius
Amadathi,

Amadathi,& animo & gente Macedo,alienusq́; à Perſarum
ſanguine,& pietatem noſtram ſua crudelitate commaculans,
peregrinus à nobis ſuſceptus eſt:& tantam in ſe expertus hu-
manitatem,vt pater noſter vocaretur,& adoraretur ab omni-
bus,poſt regem ſecundus:qui in tantũ arrogantiæ tumorem
ſubleuatus eſt,vt regno priuare nos niteretur & ſpiritu.Nam
Mardochæum,cuius fide & beneficijs viuimus,& conſortem
C regni noſtri Eſther cum omni gente ſua,nouis quibuſdã atq;
inauditis machinis expetiuit in mortem: hoc cogitans vt illis
interfectis inſidiaretur noſtræ ſolitudini, & regnum Perſarũ
transferret in Macedonas. Nos autem à peſſimo mortalium,
Iudæos neci deſtinatos,in nulla penitus culpa reperimus, ſed
econtrario iuſtis vtentes legibus,& filios altiſsimi & maximi,
ſemperq́; viuentis Dei,cuius beneficio & patribus noſtris &
nobis regnũ eſt traditũ,& vſq; hodie cuſtoditur. Vnde eas li-
teras quas ſub nomine noſtro ille direxerat,ſciatis eſſe irritas.
Pro quo ſcelere ante portas huius vrbis, id eſt Suſis, & ipſe
qui machinatus eſt,& omnis cognatio eius pendet in patibu-
lis:non nobis,ſed Deo reddente ei quod meruit. Hoc autem
edictum quod nunc mittimus,vrbibus proponatur, vt liceat
D Iudæis vti legibus ſuis. Quibus debetis eſſe adminiculo,vt eos
qui ſe ad necem eorũ parauerant,poſsint interficere tertiade-
cima die menſis duodecimi qui vocatur Adar.hãc enim diem,
Deus omnipotens mœroris & luctus eis vertit in gaudium.
Vnde & vos inter cæteros feſtos dies,hanc habetote diem, &
celebrate eam cũ omni lætitia, vt & in poſterũ cognoſcantur
omnes qui fideliter Perſis obediũt,dignam pro fide recipere
mercedem:qui autem inſidiantur regno eorũ, perire pro ſce-
lere.Omnis autem prouincia & ciuitas quæ noluerit ſolenni-
tatis huius eſſe particeps,gladio & igne pereat,& ſic deleatur,
vt non ſolum hominibus,ſed etiam beſtijs inuia ſit in ſempi-
ternum,pro exemplo contemptus & inobedientiæ.

F I N I S,

Hieronymi in librum Iob
P R AE F A T I O.

C O G O R per ſingulos ſcripturæ diuinæ libros aduerſariorum reſpondere maledictis: qui interpretationem meam, reprehenſionem ſeptuaginta interpretum criminantur: quaſi non & apud Græcos Aquila,Symmachus,& Theodotio,uel uerbum è uerbo,uel ſenſum è ſenſu,uel ex utroq; commixtum,& mediæ temperatum genus tranſlationis expreſſerint: & omnis ueteris inſtrumenti uolumina Origenes obelis aſteriſcisq́; diſtinxerit, quos uel additos, uel de Theodotione ſumptos tranſlationi antiquæ inſeruit.probans defuiſſe quod additũ eſt. Diſcant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus ſuſceperunt: aut interpretationem meam cum aſteriſcis ſuis radere. Neq; enim fieri poteſt ut quos plura intermiſiſſe ſuſceperint, non eoſdem etiam in quibuſdam erraſſe fateantur, præcipue in Iob: cui ſi ea quæ ſub aſteriſcis addita ſunt, ſubtraxeris, pars maxima detruncabitur,& hoc duntaxat apud Græcos. Cæterum apud Latinos, ante eam tranſlationem quam ſub aſteriſcis & obelis nuper edidimus, ſeptingenti fermè aut octingenti uerſus deſunt: ut decurtatus & laceratus,corroſusq́; liber fœditatem ſui publice legentibus præbeat. Hæc autem trãſlatio nullum de ueteribus ſequitur interpretem: ſed ex ipſo Hebraico,Arabicoq́; ſermone, & interdum Syro, nunc uerba, nunc ſenſus,nunc ſimul utrunq; reſonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur,& lubricus: & quod Græci rhetores uocant ἐσχηματισμένος, dum qui aliud loquitur,aliud agit: ut ſi uelis anguillam uel murenulam ſtrictis tenere manibus,quanto fortius preſſeris,tanto citius elabitur. Memini me ob intelligentiam huius uoluminis,Lydeum quendam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur,non paruis redemiſſe nummis: cuius doctrina an aliquid profecerim,neſcio. Hoc unum ſcio,non potuiſſe me interpretari,niſi quod ante intellexeram. A principio itaq; uoluminis, uſq; ad uerba Iob, apud Hebræos proſa oratio eſt. Porro à uerbis Iob,in quibus ait, Pereat dies in qua natus ſum,& nox in qua dictum eſt. Conceptus eſt homo: uſq; ad eum locũ ubi ante finem uoluminis ſcriptum eſt, Idcirco ipſe me reprehendo,& ago pœnitentiam in fauilla & cinere: hexametri uerſus ſunt, dactylo, ſpondeoq́; currentes: & propter linguæ idioma,crebro recipientes & alios pedes,non earundem ſyllabarum,ſed eorundem temporum. Interdum quoq; rhythmus ipſe dulcis & tinnulus fertur,numeris pedum ſolutis: quod metrici magis, quàm ſimplex lector intelligunt. A ſupradicto autem uerſu uſq; ad finem libri,paruum comma quod remanet,proſa oratione contexitur. Quod ſi cui uidetur incredulum,metra ſcilicet eſſe apud Hebræos: & in morem noſtri Flacci,Græciq́; Pindari, & Alcei, & Sapphus uel Pſalterium,uel Lamentationes Ieremiæ,uel omnia fermè ſcripturarum Cantica comprehendi: legat Philonem,Ioſephum, Origenem, Cæſarienſem Euſebium,& eorum teſtimonio me uerum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei,idcirco me in hoc uolumine laboraſſe,nõ ut interpretationem antiquam reprehenderem,ſed ut ea quæ in illa aut obſcura ſunt, aut omiſſa, aut certe ſcriptorum uitio deprauata, manifeſtiora noſtra interpretatione fierent, qui & Hebræum ſermonem ex parte didicimus,& in Latinis penè ab ipſis cunabulis inter grãmaticos & rhetores & philoſophos detriti ſumus. Quòd ſi apud Græcos poſt ſeptuaginta editionem, iam C H R I S T I euangelio coruſcante, Iudæus Aquila & Symmachus ac Theodotio, Iudaizantes hæretici ſunt recepti, qui multa myſteria ſaluatoris ſubdola interpretatione celarunt,& tamen in ἑξαπλοῖς habentur apud eccleſias,& explanãtur ab eccleſiaſticis uiris: quantomagis ego Chriſtianus,& de parentibus Chriſtianis natus,& uexillum crucis in mea fronte portans (cuius ſtudium fuit omiſſa repetere, deprauata corrigere,& ſacramenta eccleſiæ puro & fideli aperire ſermone) uel à faſtidioſis, uel à malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui uolunt, ueteres libros, uel in membranis purpureis auro argentoq́; deſcriptos, uel uncialibus (ut uulgo aiunt) literis, onera magis exarata, quàm codices: dummodo mihi meisq́; permittãt pauperes habere ſchedulas,& non tam pulchros codices quàm emendatos. Vtraq; autem editio,& ſeptuaginta iuxta Græcos,& mea iuxta Hebræos, in Latinum meo labore tranſlata eſt. Eligat unuſquiſq; quod uult: & ſtudioſum me magis, quàm maleuolum probet.

Alia eiuſdem Præfatio.

S I aut fiſcellam iunco texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in ſudore uultus mei comederem panem, & uentris opus ſollicita mẽte pertractarem, nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia iuxta ſententiam Saluatoris, uolo operari cibum qui non perit,& antiquam diuinorum uoluminum uiam ſentibus uirgultisq́; purgare, error mihi geminus infigitur: corrector uitiorum, falſarius uocor, & errores non auferre, ſed ſerere. Tanta eſt enim uetuſtatis conſuetudo, ut etiam confeſſa pleriſq; uitia placeant: dum magis pulchros habere uolunt codices, quàm emendatos. Quapropter ô fratres dilectiſsimi, unicum nobilitatis & humilitatis exemplar, pro flabello, calathis, ſportellisq́; munuſculis monachorum, ſpiritalia hæc & manſura dona ſuſcipite: ac beatum Iob qui, adhuc apud Latinos iacebat in ſtercore,& uermibus ſcatebat errorum, integrum, immaculatumq́; gaudete. Quomodo enim poſt probationem atq; uictoriam, duplicia ſunt ei uniuerſa reddita: ita ego in lingua noſtra, ut audacter loquar, feci eum habere quæ amiſerat. Igitur & uos, & unumquenq; lectorem ſolita præfatione commoneo,& in principijs librorum eadem ſemper annectens, rogo: ut ubicunq; ſemper præcedentes uirgulas uideritis, ſciatis ea quæ ſubiecta ſunt, in Hebraicis uoluminibus non haberi. Porrò ubi ſtellæ imago præfulſerit, ex Hebræo in ſermone noſtro addita ſunt. Necnon & illa quæ haberi uidebantur, & ita corrupta erant ut ſenſum legentibus tollerent, orantibus uobis magno labore correxi: magis utile quid ex otio meo Eccleſijs C H R I S T I uenturum ratus, quàm ex aliorum negotio.

Argumentum in Librum Iob.

IN TERRA quidem habitaſſe Iob Huſitidi, in finibus Idumeæ & Arabiæ fertur: & erat ei antè nomen Iobab. Et accepit uxorẽ Arabiſſam: & genuit filium quem uocauit Ennon. Erat autem ipſe filius quidem Zaræ, de Eſau filijs filius: de matre uero Boſra: ita ut ſit quintus ab Abraham. Et hi ſunt reges qui regnauerũt in Edom, in qua & ipſe regnauit. ſed primus in ea regnauit Bela filius Beor: & nomen ciuitatis eiuſdem, Denába. Poſt hunc autem Bela, Iobab, qui uocatur Iob. Poſt Iob autem, Huſam, qui erat dux ex Themanorum regione. Et poſt illũ regnauit Adad filius Badad, qui excidit Madian in campo Moab: & nomen ciuitatis eius Auith. In hoc uerò libro hæc quæſtio tractatur, an ne etiam probis à Deo malum accidat. Hic firmiſſime perſtat Iob, quòd Deus etiam ſine cauſa ſolummodo in laudẽ ſuam puniat probos. Contra hoc opponunt ſe amici eius, & prolixis ſermonibus uolunt conuincere Deum eſſe iuſtum, qui nõ corripiat ullum probum. Si uero corripiat, neceſſario conſequi quòd ille peccauerit. Et ſic tam carnaliter ſentiunt de Deo & iuſtitia eius, ac ſi ipſe eſſet omnino quemadmodum homines ſunt, & iudicia eius ſicut iudicia illorum. Quanquam etiam Iob, ut qui in anguſtijs mortis decumberet, ex humana fragilitate nimium contra Deum loquitur, & in afflictione peccat, & tamen perſtat in eo quòd tales paßiones non meritus ſit, ſicut etiam uerum erat. Tandem Deus iudicat, quòd quæ Iob in afflictione contra Deum locutus eſt, iniuſte locutus ſit: quod uerò contra inimicos ſuos de innocentia ſua ante afflictionem tutatus eſt, rectè locutus ſit. Sic liber iſte ſolum Deum iuſtum pronuntiat, quamuis etiam homo homini iuſtus ſit, etiam corã Deo. In cõſolationem noſtri ſcriptus eſt hic liber, quòd deus ſanctos ſuos permittit aliquando impingere in aduerſitate. nam antequã Iob incidat in anguſtiã mortis, laudat Deum ſuper deprædatione bonorũ ſuorum & morte filiorũ ſuorum. Cum uero obuerſatur ob oculos mors, & ſubducit ſe Deus, indicant uerba eius quales cogitationes ſubeant hominem quantumuis etiã ſanctum, cõtra Deum in anxietate mortis: uidelicet homini uidetur Deus non eſſe Deus, ſed ſolum iudex & iracundus tyrannus qui uim exerceat, & nõ curat cuiuſpiã bonam uitã. Hunc librũ intelligũt qui experiuntur & ſentiũt quid ſit pati irã Dei, & occultatã eſſe gratiã eius.

Liber Iob.

[redacted]

CAPAT I.

A V I R erat in terra Hus, nomine Iob: & erat vir ille ſimplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo. Natiq; ſunt ei ſeptẽ filij, & tres filiæ. Et fuit poſſeſſio eius ſeptẽ millia ouium, & tria millia camelorum, quingenta quoque iuga boum, & quingentæ aſinæ, ac familia multa nimis: eratq; vir ille magnus inter omnes orientales. Et ibant filij eius, & faciebãt conuiuia per domos, vnuſquiſq; in die ſuo. Et mittentes vocabãt tres ſorores ſuas, vt comederẽt, & biberent cum eis. Cumq; in orbem tranſiſſent dies cõuiuij, mittebat ad eos Iob, & ſanctificabat illos: conſurgensq; diluculo, offerebat holocauſta per ſingulos. Dicebat enim, Ne fortè peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus ſuis.
B Sic faciebat Iob cunctis diebus. Quadã autẽ die, cum veniſſent filij Dei, & aſsiſterẽt corã Domino, affuit inter eos etiã Satan. Cui dixit Dominus, Vnde venis? Qui reſpondens, ait, Circuiui terram, & perambulaui eam. Dixitq; Dominus ad eum, Nunquid conſyderaſti ſeruum meum Iob, quòd nõ ſit ei ſimilis in terra, homo ſimplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo? Cui reſpondens Satan, ait, Nunquid Iob fruſtra timet Deum? nónne tu vallaſti eum, ac domum eius, vniuerſamq; ſubſtantiã eius per circuitũ: operibus manuum eius benedixiſti, & poſſeſsio eius creuit in terra? Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta quæ poſsidet: niſi in
C faciẽ benedixerit tibi. Dixit ergo Dominus ad Satan, Ecce, vniuerſa quæ habet, in manu tua ſunt: tantũ in eum ne extendas manũ tuam. Egreſſusq; eſt Satan à facie Domini. Cũ autem quadam die filij & filiæ eius comederẽt, & biberent vinũ in domo fratris ſui primogeniti, nuntius venit ad Iob, qui diceret, Boues arabant, & aſinæ paſcebantur iuxta eos, & irruerunt Sabæi, tulerũtq; omnia, & pueros percuſſerũt gladio: & euaſi ego ſolus, vt nuntiarẽ tibi. Cumq; adhuc ille loqueretur, venit alter, & dixit, Ignis Dei cécidit è cœlo, & tactas oues pueroſq; cõſumpſit: & effugi ego ſolus vt nuntiarẽ tibi. Sed
D & adhuc illo loquẽte venit alius, & dixit, Chaldæi fecerũt tres turmas, & inuaſerunt camelos, & tulerũt eos, necnon & pueros percuſſerunt gladio: & ego fugi ſolus, vt nuntiarem tibi. Adhuc loquebatur ille, & ecce alius intrauit, & dixit, Filijs tuis & filiabus veſcentibus & bibẽtibus vinũ in domo fratris ſui primogeniti, repentè ventus vehemẽs irruit à regione deſerti, & concuſsit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſsit liberos tuos, & mortui ſunt: & effugi ego ſolus, vt nuntiarem tibi. Tũc ſurrexit Iob, & ſcidit veſtimẽta ſua, & tonſo capite corruens in terram, adorauit, & dixit, Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc. Dominus dedit, Dominus abſtulit * ſicut Domino placuit, ita factũ eſt. ſit nomen Domini benedictum. In omnibus his nõ peccauit Iob, neq; ſtultum quid contra Deum locutus eſt.

[redacted]

CAPVT II.

A F Actum eſt autem, cum quadam die veniſſent filij Dei, & ſtarent corã Domino, veniſſet quoq; Satan inter eos, & ſtaret in conſpectu eius, vt diceret Dominus ad Satan, Vnde venis? Qui reſpondens ait, Circuiui terrã, & perambulaui eam. Et dixit Dominus ad Satan, Nunquid conſyderaſti ſeruum meũ Iob, quòd non ſit ei ſimilis in terra, vir ſimplex & rectus, ac timẽs Deũ,
B & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam? Tu autem commouiſti me aduerſus eum, vt affligerem eum fruſtra. Cui reſpondens Satan, ait, Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima ſua: alioquin mitte manũ tuã, & tange os eius & carnẽ, & tunc videbis quòd in faciẽ benedicat tibi. Dixit ergo Dominus ad Satan, Ecce, in manu tua eſt, veruntamen animã illius ſerua. Egreſſus igitur Satan à facie Domini, percuſsit Iob vlcere peſsimo, à planta pedis vſq; ad verticẽ eius, qui teſta ſaniẽ radebat, ſedens in ſterquilinio. Dixit autẽ
C illi vxor ſua, Adhuc tu permanes in ſimplicitate tua? benedic Deo, & morere. Qui ait ad illam, Quaſi vna de ſtultis locuta es. ſi bona ſuſcepimus de manu Dei, mala quare nõ ſuſtineamus? In omnibus his nõ peccauit Iob labijs ſuis. Igitur audiẽtes tres amici Iob omne malũ quod accidiſſet ei, venerunt ſinguli de loco ſuo, Eliphaz Themanites, & Baldad Suhites, &

Sophar Naamathites. Condixerãt enim vt pariter venientes
D viſitarent eũ,& cõſolarẽtur. Cumq; eleuaſſent procul oculos
ſuos,nõ cognouerũt eũ. Et exclamãtes plorauerunt, ſciſsisq;
veſtibus ſparſerunt puluerẽ ſuper caput ſuũ in cœlũ. Et ſede-
runt cũ eo in terra,ſeptẽ diebus & ſeptẽ noctibus: & nemo lo
quebatur ei verbũ. Videbant enim dolorẽ eſſe vehementem.

[redacted]

CAPVT III.

A POſt hæc aperuit Iob os ſuum, & maledixit diei
ſuo, & locutus eſt, Pereat dies in qua natus
ſum, & nox in qua dictum eſt, Cõceptus eſt ho-
mo. Dies ille vertatur in tenebras: nõ requirat
eum Deus deſuper,& nõ illuſtretur lumine. Obſcurent eũ
tenebræ & vmbra mortis:occupet eum caligo, & inuoluatur
amaritudine. Noctem illã tenebroſus turbo poſsideat:non
computetur in diebus anni,nec numeretur in menſibus. Sit
B nox illa ſolitaria,nec laude digna:maledicant ei qui maledicũt
diei, qui parati ſunt ſuſcitare Leuiathan. Obtenebrentur
ſtellæ caligine eius:expectet lucem,& non videat,nec ortum
ſurgentis auroræ. Quia nõ cõcluſit oſtia ventris qui porta-
uit me,nec abſtulit mala ab oculis meis. Quare nõ in vulua
mortuus ſum?egreſſus ex vtero nõ ſtatim perij? Quare ex-
C ceptus genibus?cur lactatus vberibus? Nunc enim dormiẽs
ſilerẽ,& ſomno meo requieſcerẽ. Cũ regibus & conſulibus
terræ,qui ædificãt ſibi ſolitudines: Aut cũ principibus qui
poſsident aurum, & replent domos ſuas argẽto: Aut ſicut
abortiuũ abſconditũ non ſubſiſterẽ,vel qui cõcepti nõ vide-
runt lucẽ. Ibi impij ceſſauerũt à tumultu,& ibi requieuerũt
feſsi robore. Et quondã vincti pariter ſine moleſtia,nõ au-
dierũt vocẽ exactoris. Paruus & magnus ibi ſunt,& ſeruus
D liber à Domino ſuo. Quare miſero data eſt lux, & vita his
qui in amaritudine animæ ſunt? Qui expectãt mortẽ,& nõ
venit,quaſi effodiẽtes theſaurũ, Gaudẽtq; vehemẽter cum
inuenerint ſepulchrũ? Viro cuius abſcondita eſt via,& cir-
cundedit eũ Deus tenebris? Antequam comedã,ſuſpiro:&
quaſi inũdantes aquæ,ſic rugitus meus: Quia timor quẽ ti-
mebã euenit mihi:& quod verebar,accidit. Nónne diſsimu
laui?nónne ſilui?nónne quieui? & venit ſuper me indignatio.

[redacted]

CAPVT IIII.

A REſpondens autẽ Eliphaz Themanites,dixit, Si
cœperimus loqui tibi, forſitan moleſtè accipies:
ſed cõceptũ ſermonẽ tenere quis poterit? Ecce,
docuiſti multos,& manus laſſas roboraſti. Va-
cillantes cõfirmauerunt ſermones tui,& genua tremẽtia con-
B fortaſti. Nunc autẽ venit ſuper te plaga,& defeciſti: tetigit
te,& cõturbatus es. Vbi eſt timor tuus,fortitudo tua,patiẽ-
tia tua,& perfectio viarũ tuarũ? Recordare obſecro te, quis
vnquã innocẽs perijt?aut quãdo recti deleti ſunt? Quin po-
tius vidi eos qui operãtur iniquitatem,& ſeminãt dolores, &
metũt eos, Flãte Deo periſſe,& ſpiritu iræ eius eſſe cõſum-
ptos. Rugitus leonis & vox leænæ,& dẽtes catulorũ leonũ
C cõtriti ſunt. Tigris perijt,eo quòd nõ haberet prædã:& ca-
tuli leonis diſsipati ſunt. Porrò ad me dictũ eſt verbũ abſ-
conditum, & quaſi furtiuè ſuſcepit auris mea venas ſuſurrij
eius. In horrore viſionis nocturnæ,quando ſolet ſopor oc-
cupare homines, Pauor tenuit me,& tremor,& omnia oſſa
mea perterrita ſunt. Et cũ ſpiritus me præſente trãſiret, in-
horruerũt pili carnis meæ. Stetit quidã, cuius nõ agnoſce-
D bam vultũ,imago corã oculis meis,& vocem quaſi auræ lenis
2.Pet.2 a audiui. Nunquid homo,Dei cõparatione iuſtificabitur,aut
factore ſuo purior erit vir? Ecce qui ſeruiũt ei,nõ ſunt ſtabi-
les,& in angelis ſuis reperit prauitatẽ. Quãto magis hi, qui
habitant domos luteas,qui terrenũ habent fundamentũ, con-
ſumentur velut à tinea? De mane vſq; ad veſperã ſucciden-
tur:& quia nullus intelligit,in æternũ peribũt. Qui autẽ re-
liqui fuerint,auferẽtur ex eis:morientur,& non in ſapientia.

[redacted]

CAPVT V.

A VOca ergo ſi eſt qui tibi reſpondeat,& ad aliquem
ſanctorũ conuertere. Verè ſtultũ interficit ira-
cũdia,& paruulũ occîdit inuidia. Ego vidi ſtul-
tũ firma radice,& maledixi pulchritudini eius ſta
tim. Longe fient filij eius à ſalute,& cõterentur in porta, &
nõ erit qui eruat. Cuius meſsẽ famelicus comedet,& ipſum
rapiet armatus,& bibẽt ſitiẽtes diuitias eius. Nihil in terra
B ſine cauſa fit,& de humo non egredietur dolor. Homo na-
ſcitur ad laborẽ,& auis ad volatũ. Quã ob rem ego depreca-
bor Deũ,& Deũ ponã eloquiũ meum. Qui facit magna,& [redacted]
inſcrutabilia,& mirabilia abſq; numero. Qui dat pluuiã ſu-
per faciẽ terræ,& irrigat aquis vniuerſa. Qui ponit humiles
in ſublime, & mœrẽtes erigit ſoſpitate. Qui diſsipat cogi-
C tationes malignorum, ne poſsint implere manus eorũ quod 1.Cor.3 d
cœperãt. Qui apprehẽdit ſapiẽtes in aſtutia eorũ, & cõſiliũ
prauorũ diſsipat. Per diẽ incurrẽt tenebras: & quaſi in no-
cte,ſic palpabũt in meridie. Porrò ſaluũ faciet egenũ, à gla-
dio oris eorũ,& de manu violẽti pauperem. Et erit egeno [redacted]
ſpes,iniquitas autẽ cõtrahet os ſuũ. Beatus homo qui corri-
pitur à Deo:increpationẽ ergo Domini ne reprobes: Quia
ipſe vulnerat,& medetur:percutit,& manus eius ſanabunt.
In ſex tribulationibus liberabit te,& in ſeptima nõ tanget te
D malum. In fame,eruet te de morte:& in bello,de manu gla- Iaco.1 b
dij. A flagello linguæ abſcondêris:& non timebis calamita-
tem cum venerit. In vaſtitate,& fame ridebis:& beſtias ter-
ræ nõ formidabis. Sed cũ lapidibus regionũ pactum tuum:
& beſtiæ terræ pacificæ erunt tibi. Et ſcies quòd pacem ha-
beat tabernaculũ tuum:& viſitans ſpeciem tuam, non pecca-
bis. Et ſcies quoniam multiplex erit ſemen tuũ, & proge-
nies tua quaſi herba terræ. Ingrêdieris in abundantia ſepul-
chrum,ſicut infertur aceruus tritici in tẽpore ſuo. Ecce,hoc
vt inueſtigauimus,ita eſt: quod auditum,mente pertracta.

[redacted]

CAPVT VI.

A REſpondẽs autẽ Iob,dixit, Vtinã appenderẽtur
peccata mea,quibus irã merui:& calamitas quam
patior, in ſtatêra: Quaſi arena maris hæc gra-
uior appareret: vnde & verba mea dolore ſunt
plena, Quia ſagittæ Domini in me ſunt, quarũ indignatio
ebibit ſpiritũ meum,& terrores Domini militant contra me.
Nunquid rugiet onager cũ habuerit herbam?aut mugiet bos,
cũ ante præſepe plenũ ſteterit? Aut poterit comedi inſul-
B ſum,quod nõ eſt ſale cõditũ?aut poteſt aliquis guſtare, quod
guſtatũ affert mortẽ? Quæ prius nolebat tãgere anima mea,
nunc præ anguſtia cibi mei ſunt. Quis det, vt veniat petitio
mea: & quod expecto, tribuat mihi Deus: Et qui cœpit,
ipſe me cõterat:ſoluat manum ſuam,& ſuccidat me? Et hæc
mihi ſit cõſolatio,vt affligens me dolore,non parcat:nec con-
tradicã ſermonibus ſancti? Quæ eſt enim fortitudo mea, vt
ſuſtineã? aut quis finis meus,vt patienter agã? Nec fortitudo
C lapidũ fortitudo mea,nec caro mea ænea eſt. Ecce, non eſt
auxiliũ mihi in me,& neceſſarij quoq; mei receſſerunt à me.
Qui tollit ab amico ſuo miſericordiã, timorẽ Domini dere-
linquit. Fratres mei præterierũt me,ſicut torrẽs qui raptim
tranſit in cõuallibus. Qui timent pruinam,irruet ſuper eos
nix. Tẽpore quo fuerint diſsipati,peribũt.& vt incaluerint,
ſoluentur de loco ſuo. Inuolutæ ſunt ſemitæ greſſuũ eorũ:
ambulabunt

ambulabunt in vacuum, & peribunt. Conſyderate ſemitas
Themã, itinera Saba, & expectate pauliſper. Confuſi ſunt,
quia ſperaui: venerunt quoq; vſq; ad me, & pudore cooperti
ſunt. Nunc veniſtis: & modo vidẽtes plagã meam timetis.
D Nũquid dixi, Afferte mihi, & de ſubſtãtia veſtra donate mi-
hi? Vel liberate me de manu hoſtis, & de manu robuſtorũ
eruite me? Docete me, & ego tacebo: & ſi quid fortè igno-
raui, inſtruite me. Quare detraxiſtis ſermonibus veritatis,
cũ è vobis nullus ſit, qui poſsit arguere me? Ad increpandũ
tantũ eloquia concinnatis, & in ventũ verba profertis. Su-
per pupillũ irruitis, & ſubuertere nitimini amicũ veſtrũ. Ve
runtamen quod cœpiſtis, explete: præbete aurẽ, & videte an
mentiar. Reſpõdete obſecro abſq; contentione: & loquen-
tes id quod iuſtum eſt, iudicate: Et non inuenietis in lingua
mea iniquitatem, nec in faucibus meis ſtultitia perſonabit.

[redacted]

CAPVT VII.

A Militia eſt vita hominis ſuper terram: & ſicut dies
mercenarij dies eius. Sicut ceruus deſyderat vm-
bram, & ſicut mercẽnarius præſtolatur finẽ ope-
ris ſui: Sic & ego habui mẽſes vacuos, & noctes
laborioſas enumeraui mihi. Si dormiero, dicã, quãdo con-
ſurgam? & rurſum expectabo veſperã, & replebor doloribus
vſq; ad tenebras. Induta eſt caro mea putredine, & ſordi-
B bus pulueris: cutis mea aruit, & contracta eſt. Dies mei velo-
cius trãſierũt, quàm à texẽte tela ſucciditur, & cõſumpti ſunt
abſq; vlla ſpe. Memẽto quia vẽtus eſt vita mea, & nõ reuer-
tetur oculus meus vt videat bona, Nec aſpiciet me viſus ho-
minis: oculi tui in me, & non ſubſiſtam. Sicut conſumitur
nubes, & pertranſit: ſic qui deſcẽderit ad inferos nõ aſcendet,
Nec reuertetur vltra in domum ſuã, neq; cognoſcet eum am-
C plius locus eius. Quapropter & ego nõ parcã ori meo, lo-
quar in tribulatione ſpiritus mei: cõfabulabor cũ amaritudine
animæ meæ. Nunquid mare ego ſum, aut cetus, quia cir-
cundediſti me carcere? Si dixero, Conſolabitur me lectulus
meus, & eleuabor loquẽs mecũ in ſtratu meo: Terrebis me
D per ſomnia, & per viſiones horrore cõcuties. Quã ob rẽ ele
git ſuſpẽdiũ anima mea, & mortẽ oſſa mea. Deſperaui, ne-
quaquam vltra iam viuã: parce mihi, nihil enim ſunt dies mei.
Quid eſt homo, quia magnificas eum? aut quid apponis erga
eũ cor tuũ? Viſitas eũ diluculo, & ſubitò probas illũ: vſque-
quo nõ parcis mihi, nec dimittis me vt glutiã ſaliuam meam?
Peccaui, quid faciã tibi ô cuſtos hominũ? quare me poſuiſti
cõtrariũ tibi, & factus ſum mihimetipſi grauis? Cur nõ tol-
lis peccatũ meũ, & quare nõ aufers iniquitatẽ meã? ecce, nunc
in puluere dormiam: & ſi mane me queſieris, non ſubſiſtam.

[redacted]

A CAPVT VIII.

Reſpondens autẽ Baldad Subites, dixit, Vſque-
quo loqueris talia, & ſpiritus multiplex ſermonis
oris tui? Nunquid Deus ſupplantat iudicium?
aut omnipotẽs ſubuertit quod iuſtũ eſt? Etiam
ſi filij tui peccauerunt ei, & dimiſit eos in manu iniquitatis
ſuæ: Tu tamẽ ſi diluculo cõſurrexeris ad Deũ, & omnipo-
B tentẽ fueris deprecatus: Si mundus & rectus inceſſeris, ſta-
tim euigilabit ad te, & pacatũ reddet habitaculũ iuſtitiæ tuæ,
Intantum vt priora tua fuerint parua, & nouiſsima tua multi-
plicentur nimis. Interroga enim generationẽ priſtinã, & di
Pſal. 141 c ligẽter inueſtiga patrũ memoriã. (Heſterni quippe ſumus,
& ignoramus: quoniã ſicut vmbra dies noſtri ſunt ſuper ter-
rã.) Et ipſi docebũt te: loquẽtur tibi, & de corde ſuo profe-
C rent eloquia. Nũquid viuere poteſt ſcirpus abſq; humore?
aut creſcere carectum ſine aqua? Cum adhuc ſit in flore, nec
carpatur manu, ante omnes herbas areſcit: Sic viæ omnium
qui obliuiſcũtur Deũ: & ſpes hypocritæ peribit. Nõ ei pla-
cebit vecordia ſua, & ſicut tela aranearũ fiducia eius. Innite-
tur ſuper domũ ſuã, & non ſtabit: fulcier eã, & non cõſurget.
Humectus videtur antequã veniat ſol, & in ortu ſuo germen
D eius egredietur. Super aceruũ petrarũ radices eius denſabũ-
tur, & inter lapides cõmorabitur. Si abſorbuerit eũ de loco
ſuo, negabit eum, & dicet, Non noui te. Hæc eſt enim læti-
tia viæ eius, vt rurſum de terra alij germinentur. Deus non
proijciet ſimplicẽ, nec porriget manũ malignis. Donec im-
pleatur riſu os tuũ, & labia tua iubilo. Qui oderũt te, induen
tur confuſione: & tabernaculum impiorum non ſubſiſtet.

[redacted] CAPVT IX.

A Et reſpondens Iob, ait, Verè ſcio quòd ita ſit, &
quod non iuſtificetur homo cõpoſitus Deo. Si
voluerit contendere cum eo, nõ poterit ei reſpõ-
dere vnum pro mille. Sapiens corde eſt, & for-
tis robore: quis reſtitit ei, & pacẽ habuit? Qui trãſtulit mon
tes, & neſcierũt hi quos ſubuertit in furore ſuo. Qui cõmo-
uet terrã de loco ſuo, & colũnæ eius cõcutiuntur. Qui præ-
cipit ſoli, & non oritur: & ſtellas claudit quaſi ſub ſignaculo.
Qui extendit cœlos ſolus, & graditur ſuper fluctus maris.
B Qui facit Arcturũ, & Oriona, & Hyadas, & interiora Auſtri.
Qui facit magna, & incõprehenſibilia, & mirabilia, quorũ nõ
eſt numerus. Si venerit ad me, non videbo eum: ſi abierit,
non intelligã. Si repente interroget, quis reſpondebit ei? vel
quis dicere ei poteſt, Cur ita facis? Deus cuius iræ nemo reſi
ſtere poteſt, & ſub quo curuãtur qui portãt orbẽ. Quantus
ergo ſum ego, vt reſpondeã ei, & loquar verbis meis cum eo?
Qui etiã ſi habuero quippiã iuſtũ, nõ reſpõdebo, ſed meũ iu-
dicẽ deprecabor. Et cũ inuocantẽ exaudierit me, non credo
C quòd audierit vocẽ meam. In turbine enim conteret me, &
multiplicabit vulnera mea etiã ſine cauſa. Non concedit re-
quieſcere ſpirtũ meũ, & implet me amaritudinibus. Si for-
titudo quæritur, robuſtiſsimus eſt: ſi æquitas iudicij, nemo
audet pro me teſtimoniũ dicere. Si iuſtificare me voluero,
os meum condemnabit me: ſi innocentem oſtẽdere, prauum
me comprobabit. Etiam ſi ſimplex fuero, hoc ipſum igno-
rabit anima mea, & tædebit me vitæ meæ. Vnum eſt quod
locutus ſum, & innocentẽ & impiũ ipſe cõſumit. Si flagel-
lat, occidat ſemel, & nõ de pœnis innocentum rideat. Terra
data eſt in manus impij, vultum iudicum eius operit, quòd ſi
D non ille eſt, quis ergo eſt? Dies mei velociores fuerunt cur-
ſore: fugerũt, & non viderunt bonum. Pertranſierunt quaſi
naues poma portantes, ſicut aquila volans ad eſcam. Cum
dixero, Nequaquã ita loquar: cõmuto faciem meã, & dolore
torqueor. Verebar omnia opera mea, ſciens quòd nõ par-
ceres delinquenti. Si autẽ & ſic impius ſum, quare fruſtra la-
boraui? Si locutus fuero quaſi aquis niuis, & fulſerint velut
mundiſsimæ manus meæ: Tamen ſordibus intinges me, &
abominabũtur me veſtimenta mea. Neq; enim viro qui ſi-
milis mei eſt reſpondebo: nec qui mecum in iudicio ex æquo
poſsit audiri. Non eſt qui vtrunq; valeat arguere, & pone-
re manum ſuam in ambobus. Auferat à me virgam ſuam, &
pauor eius non me terreat. Loquar, & non timebo eum: nec
enim poſſum metuens reſpondere.

[redacted] CAPVT X.

Taedet animam meam vitæ meæ, dimittam aduer
ſum me eloquium meum, loquar in amaritudine
animæ meæ. Dicam Deo, Noli me condemna-
re: indica mihi cur me ita iudices. Nunquid bo-
num tibi videtur, ſi calumnieris me, & opprimas me opus

manuum tuarum,& conſilium impiorũ adiuues? Nunquid
oculi carnei tibi ſunt? aut ſicut videt homo,& tu videbis?
Nunquid ſicut dies hominis dies tui,& anni tui ſicut humana
B ſunt tempora, Vt quæras iniquitatem meam,& peccatum
meum ſcruteris? Et ſcias quia nihil impium fecerim, cum
ſit nemo qui de manu tua poſsit eruere. Manus tuæ fece-
runt me,& plaſmauerunt me totum in circuitu:& ſic repen-
tè præcipitas me? Memento quæſo quòd ſicut lutum fe-
ceris me,& in puluerem reduces me. Nónne ſicut lac mul-
ſiſti me,& ſicut caſeum me coagulaſti? Pelle & carnibus ve
ſtiſti me,oſsibus & neruis compegiſti me. Vitam & miſe-
C ricordiam tribuiſti mihi, & viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum
meum. Licet hæc celes in corde tuo,tamen ſcio quia vniuer-
ſorum memineris. Si peccaui, & ad horam pepercisti mihi,
cur ab iniquitate mea mundum me eſſe non pateris? Et ſi
impius fuero,væ mihi eſt:& ſi iuſtus,non leuabo caput, ſatu-
ratus afflictione & miſeria. Et propter ſuperbiã quaſi leæ-
nam capies me,reuerſusq́; mirabiliter me crucias. Inſtauras
teſtes tuos cõtra me,& multiplicas iram tuam aduerſum me,
D & pœnæ militant in me. Quare de vulua eduxiſti me? qui
vtinam conſumptus eſſem, ne oculus me videret. Fuiſſem
quaſi non eſſem de vtero tranſlatus ad tumulum. Nunquid
non paucitas dierum meorũ finietur breui? dimitte ergo me,
vt plangam paululũ dolorem meum. Antequam vadam,&
non reuertar:ad terrã tenebroſam, & opertam mortis caligi-
ne, Terram miſeriæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis, &
nullus ordo,ſed ſempiternus horror inhabitat.

[redacted]

CAPVT XI.

A REſpondẽs autem Sophar Naamathites dixit,
Nũquid qui multa loquitur,nõ & audiet? aut
vir verboſus iuſtificabitur? Tibi ſoli tacebũt
homines?& cũ cæteros irriſeris, à nullo confu
taberis? Dixiſti enim, Purus eſt ſermo meus,
& mundus ſum in cõſpectu tuo. Atq; vtinã Deus loquere-
tur tecũ,& aperiret labia ſua tibi, Vt oſtenderet tibi ſecreta
ſapiẽtię,& quòd multiplex eſſet lex eius,& intelligeres quòd
multò minora exigaris à Deo,quàm meretur iniquitas tua.
B Forſitã veſtigia Dei cõprehẽdes, & vſq; ad perfectũ, Omni-
potentem reperies? Excelſior cœlo eſt,& quid facies? pro-
fundior inferno,& vnde cognoſces? Longior terra menſu-
ra eius,& latior mari. Si ſubuerterit omnia,vel in vnũ coar-
tauerit,quis contradicet ei? * vel quis dicere ei poteſt, Cur ita
facis?.. Ipſe enim nouit hominũ vanitatem,& videns iniqui-
tatem nónne conſyderat? Vir vanus in ſuperbiam erigitur,
C & tanquã pullũ onagri ſe liberũ natum putat. Tu autẽ fir-
maſti cor tuum,& expãdiſti ad eum manus tuas. Si iniqui-
tatem quæ eſt in manu tua abſtuleris à te, & non manſerit in
tabernaculo tuo iniuſtitia, Tunc leuare poteris faciẽ tuam
abſq; macula,& eris ſtabilis,& non timebis. Miſeriæ quoq;
obliuiſcêris, & quaſi aquarũ quæ præterierunt recordaberis,
Leui.26 a D Et quaſi meridianus fulgor conſurget tibi ad veſperã: & cum
te conſumptum putaueris,orieris vt lucifer. Et habebis fi-
duciam propoſita tibi ſpe,& defoſſus ſecurus dormies. Re-
quieſces,& non erit qui te exterreat:& deprecabũtur faciem
tuam plurimi. Oculi autem impiorũ deficient,& effugium
peribit ab eis,& ſpes illorum abominatio animæ.

[redacted] CAPVT XII.

A REſpondens autem Iob,dixit, Ergo vos eſtis ſo
li homines, & vobiſcũ morietur ſapientia? Et
mihi eſt cor ſicut & vobis,nec inferior veſtri ſum;
Prou.14 a quis enim hæc quæ noſtis ignorat? Qui deri-
detur ab amico ſuo ſicut ego, inuocabit Deum, & exaudiet
eum: deridetur enim iuſti ſimplicitas. Lampas contempta
apud cogitationes diuitũ,parata ad tẽpus ſtatutũ. Abundãt
tabernacula prædonũ,& audacter prouocant Deum, cũ ipſe
B dederit omnia in manus eorũ. Nimirum interroga iumẽta,
& docebunt te:& volatilia cœli,& indicabunt tibi. Loque-
re terræ,& reſpondebit tibi,& narrabũt piſces maris. Quis
ignorat quòd omnia hæc manus Domini fecerit? In cuius
manu anima omnis viuentis,& ſpiritus vniuerſæ carnis homi
nis. Nónne auris verba dijudicat: & fauces comedentis, ſa-
porem? In antiquis eſt ſapientia,& in multo tempore pru-
dentia. Apud ipſum eſt ſapientia & fortitudo,& ipſe habet
C conſiliũ & intelligẽtiam. Si deſtruxerit, nemo eſt qui ædi-
ficet:ſi incluſerit hominẽ,nullus eſt qui aperiat. Si cõtinue- Eſa.22 f
rit aquas,omnia ſiccabuntur:& ſi emiſerit eas,ſubuertent ter- Apoca.3 b
ram. Apud ipſum eſt fortitudo & ſapiẽtia:ipſe nouit & de-
cipientem,& eũ qui decipitur. Adducit cõſiliarios in ſtul-
tum finem,& iudices in ſtuporẽ. Baltheũ regum diſſoluit,
D & præcingit fune renes eorum:ducit ſacerdotes inglorios, &
optimates ſupplantat. Commutans labiũ veraciũ,& doctri
nam ſenum auferẽs. Effundit deſpectionẽ ſuper principes,
& eos qui oppreſsi fuerãt,releuãs. Qui reuelat profunda de
tenebris,& producit in lucem vmbram mortis. Qui multi-
plicat gentes & perdit eas,& ſubuerſas in integrum reſtituit.
Qui immutat cor principum populi terræ,& decipit eos, vt
fruſtra incedant per inuium, Palpabunt quaſi in tenebris,
& non in luce,& errare eos faciet quaſi ebrios.

[redacted]. CAPVT XIII.

A ECce omnia hæc vidit oculus meus, & audiuit au-
ris mea,& intellexi ſingula. Secundũ ſcientiam
veſtrã,& ego noui:nec inferior veſtri ſum. Sed
tamẽ ad Omnipotentẽ loquar, & diſputare cum
Deo cupio: Prius vos oſtendens fabricatores mendacij, &
cultores peruerſorũ dogmatum. Atq; vtinam taceretis, vt
putaremini eſſe ſapientes. Audite ergo correptiones meas,
& iudicium labiorũ meorum attendite. Nunquid Deus in-
diget veſtro mendacio,vt pro illo loquamini dolos? Num-
B. quid faciẽ eius accipitis,& pro Deo iudicare nitimini? Aut
placebit ei quem celare nihil poteſt? aut decipietur,vt homo,
veſtris fraudulentijs? Ipſe vos arguet,quoniã in abſcondito
faciem eius accipitis. Statim vt ſe cõmouerit, turbabit vos:
& terror eius irruet ſuper vos. Memoria veſtra comparabi-
tur cineri,& redigẽtur in lutũ ceruices veſtræ. Tacete pau-
liſper,vt loquar quodcũq; mihi mens ſuggeſſerit. Quare la
cero carnes meas dentibus meis,& animã meam porto in ma-
C nibus meis. Etiam ſi occiderit me,in ipſo ſperabo:veruntа-
men vias meas in conſpectu eius arguam, Et ipſe erit ſalua-
tor meus:non enim veniet in cõſpectu eius omnis hypocrita,
Audite ſermonẽ meũ,& ænigmata percipite auribus veſtris.
Si fuero iudicatus, ſcio quòd iuſtus inueniar. Quis eſt qui
iudicetur mecum? veniat:quare tacens cõſumor? Duo tantũ
ne facias mihi, & tunc à facie tua non abſcondar. Manũ tuã
longe fac à me,& formido tua non me terreat. Voca me, &
D ego reſpondebo tibi:aut certè loquar, & tu reſponde mihi.
Quantas habeo iniquitates & peccata, ſcelera mea & delicta
mea oſtende mihi. Cur faciem tuam abſcondis,& arbitraris
me inimicũ tuum? Contra foliũ quod vento rapitur,oſten-
dis potentiam tuam,& ſtipulã ſiccam perſequeris. Scribis
enim contra me amaritudines, & conſumere me vis peccatis
adoleſcentiæ meæ. Poſuiſti in neruo pedem meũ,& obſer-
uaſti omnes ſemitas meas, & veſtigia pedum meorũ conſy-
deraſti. Qui quaſi putredo conſumendus ſum, & quaſi ve-
ſtimentum quod comeditur à tinea.

[redacted]. CAPVT XIIII.

Homo

A Omo natus de muliere breui viuens tempore, re-
pletur multis miſerijs. Qui quaſi flos egreditur
& conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquã in
eodem ſtatu permanet. Et dignum ducis ſuper
huiuſcemodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecũ in iu-
Pſal. 50 a dicium? Quis poteſt facere mundũ de immundo conceptũ
ſemine? nónne tu qui ſolus es? Breues dies hominis ſunt, nu-
merus menſiũ eius apud te eſt: conſtituiſti terminos eius qui
præteriri nõ poterũt. Recede paululũ ab eo vt quieſcat, do-
nec optata veniat, ſicut mercennarij, dies eius. Lignũ habet
B ſpem: ſi præciſum fuerit, rurſum vireſcit, & rami eius pullu-
lant. Si ſenuerit in terra radix eius, & in puluere emortuus
fuerit truncus illius, Ad odorem aquæ germinabit, & faciet
comam quaſi cum plantatũ eſt. Homo verò cum mortuus
fuerit, & nudatus atq; cõſumptus, vbi quæſo eſt? Quomo-
do ſi recedãt aquæ de mari, & fluuius vacuefactus areſcat: Sic
homo cũ dormierit nõ reſurget, donec atteratur cœlum non
C euigilabit, nec conſurget de ſomno ſuo. Quis mihi hoc tri-
buat, vt in inferno protegas me, & abſcondas me, donec per-
tranſeat furor tuus, & conſtituas mihi tempus, in quo recor-
deris mei? Putáſne mortuus homo rurſum viuet? cunctis
diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio
mea. Vocabis me, & ego reſpondebo tibi: operi manuum
D tuarum porriges dexteram. Tu quidẽ greſſus meos dinu-
Prouer. 5 d meraſti, ſed parce peccatis meis. Signaſti quaſi in ſacculo
delicta mea, ſed curaſti iniquitatem meam. Mons cadẽs de-
fluit, & ſaxum transfertur de loco ſuo. Lapides excauant
aquæ, & alluuione paulatim terra conſumitur, & homines er-
go ſimiliter perdes. Roboraſti eum paululũ, vt in perpe-
tuum tranſiret: immutabis faciem eius, & emittes eum. Siue
nobiles fuerint filij eius, ſiue ignobiles, non intelliget. Atta-
men caro eius dum viuet, dolebit, & anima illius ſuper ſe-
metipſo lugebit.

[redacted]

CAPVT XV.

A Eſpondens autem Eliphaz Themanites, dixit,
Nunquid ſapiens reſpondebit quaſi in ventũ lo-
quens, & implebit ardore ſtomachũ ſuum? Ar-
guis verbis eũ qui nõ eſt æqualis tibi, & loqueris
quod tibi nõ expedit. Quantũ in te eſt, euacuaſti timorẽ, &
tuliſti preces corã Deo. Docuit enim iniquitas tua os tuũ,
& imitaris linguã blaſphemantiũ. Condẽnabit te os tuũ, &
nõ ego: & labia tua reſpondebũt tibi. Nunquid primus ho
B mo tu natus es, & ante colles formatus? Nunquid conſiliũ
Dei audiſti, & inferior te erit eius ſapientia? Quid noſti
quod ignoremus? quid intelligis quod neſciamus? Et ſenes
& antiqui ſunt in nobis multo vetuſtiores, quàm patres tui.
Eccle. 18 b Nunquid grãde eſt, vt conſoletur te Deus? ſed verba tua pra-
ua hoc prohibent. Quid te eleuat cor tuũ, & quaſi magna
cogitans, attonitos habes oculos? Quid timet cõtra Deum
ſpiritus tuus, vt proferas de ore tuo huiuſcemodi ſermones?
Quid eſt homo, vt immaculatus ſit, & vt iuſtus appareat na-
tus de muliere? Ecce inter ſanctos eius nemo immutabilis,
& cœli nõ ſunt mũdi in cõſpectu eius: Quanto magis abo-
minabilis & inutilis homo, qui bibit quaſi aquas iniquitatem?
C Oſtendam tibi, audi me: quod vidi, narrabo tibi. Sapientes
confitentur, & non abſcondunt patres ſuos, Quibus ſolis
data eſt terra, & nõ tranſiuit alienus per eos. Cunctis diebus
ſuis impius ſuperbit, & numerus annorũ incertus eſt tyranni-
dis eius. Sonitus terroris ſemper in auribus illius: & cũ pax
ſit, ille inſidias ſuſpicatur. Non credit quòd reuerti poſsit
de tenebris, circunſpectans vndiq; gladiũ. Cum ſe mouerit
ad quærendũ panem, nouit quòd paratus ſit in manu eius te-
nebrarum dies. Terrebit eũ tribulatio, & anguſtia vallabit
eum ſicut rex qui præparatur ad præliũ. Tetendit enim ad-
uerſus Deum manũ ſuam, & cõtra Omnipotentẽ roboratus
eſt. Cucurrit aduerſus eum erecto collo, & pingui ceruice
D armatus eſt. Operuit faciem eius craſsitudo, & de lateribus
eius aruina depẽdet. Habitauit in ciuitatibus deſolatis, & in
domibus deſertis, quæ in tumulos ſunt redactæ. Nõ ditabi-
tur, nec perſeuerabit ſubſtantia eius, nec mittet in terra radicẽ
ſuã. Non recedet de tenebris: ramos eius areſaciet flãma, &
auferetur ſpiritu oris ſui. Nõ credet fruſtra errore deceptus
quòd aliquo pretio redimendus ſit. Antequã dies eius im-
pleãtur, peribit: & manus eius areſcet. Lædetur quaſi vinea
in primo flore botrus eius, & quaſi oliua proijciẽs florẽ ſuũ.
Cõgregatio enim hypocritæ ſterilis, & ignis deuorabit taber
nacula corũ qui munera libenter accipiunt. Concepit dolo Eſa. 59 a
rem, & peperit iniquitatem, & vterus eius præparat dolos. Pſal. 7 d

[redacted]

CAPVT XVI.

A Eſpondens autem Iob, dixit, Audiui frequẽter
talia: cõſolatores oneroſi omnes vos eſtis. Nũ-
quid habebunt finẽ verba ventoſa? aut aliquid ti-
bi moleſtũ eſt ſi loquaris? Poterã & ego ſimi-
lia veſtri loqui: atq; vtinam eſſet anima veſtra pro anima mea,
Conſolarer & ego vos ſermonibus, & mouerẽ caput meum
ſuper vos. Roborarẽ vos ore meo: & mouerem labia mea,
B quaſi parcens vobis. Sed quid agam? Si locutus fuero, non
quieſcet dolor meus: & ſi tacuero, non recedet à me. Nunc
autem oppreſsit me dolor meus, & in nihilum redacti ſunt
omnes artus mei. Rugæ meæ teſtimoniũ dicũt contra me,
& ſuſcitatur falſiloquus aduerſus faciem meam, contradicens
mihi. Collegit furorẽ ſuum in me, & cõminans mihi infre-
muit contra me dentibus: hoſtis meus terribilibus oculis me
intuitus eſt. Aperuerũt ſuper me ora ſua, exprobrãtes per-
C cuſſerunt maxillam meã, ſatiati ſunt pœnis meis. Concluſit
me Deus apud iniquum, & manibus impiorum me tradidit.
Ego ille quondã opulentus repentè cõtritus ſum: tenuit cer-
uicẽ meã, cõfregit me, & poſuit me ſibi quaſi in ſignũ. Cir-
cundedit me lanceis ſuis, conuulnerauit lumbos meos, & non
pepercit, & effudit in terra viſcera mea. Conſcidit me vul-
nere ſuper vulnus, irruit in me quaſi gigas. Saccum conſui
ſuper cutem meam, & operui cinere carnem meam. Facies
mea intumuit à fletu, & palpebræ meæ caligauerunt. Hæc
D paſſus ſum abſq; iniquitate manus meæ, cum haberem mun-
das ad Deum preces. Terra ne operias ſanguinem meum,
neq; inueniat in te locum latendi clamor meus. Ecce enim
in cœlo teſtis meus, & conſcius meus in excelſis. Verboſi
amici mei, ad Deum ſtillat oculus meus. Atq; vtinam ſic
iudicaretur vir cum Deo, quomodo iudicatur filius hominis
cum collega ſuo. Ecce enim breues anni tranſeunt: & ſemi-
tam per quam non reuertar, ambulo.

[redacted]. CAPVT XVII.

A SPiritus meus attenuabitur, dies mei breuiabũtur,
& ſolũ mihi supereſt ſepulchrũ. Non peccaui,
& in amaritudinibus moratur oculus meus. Li-
bera me, & pone me iuxta te, & cuiuſuis manus
pugnet contra me. Cor eorum longe feciſti à diſciplina,
propterea non exaltabuntur. Prædam pollicetur ſocijs, &
B oculi filiorum eius deficient. Poſuit me quaſi in prouerbiũ
vulgi, & exemplum ſum coram eis. Caligauit ab indigna-
tione oculus meus, & membra mea quaſi in nihilum redacta
ſunt. Stupebunt iuſti ſuper hoc, & innocens contra hypo-
C critam ſuſcitabitur. Et tenebit iuſtus viam ſuam, & mundis
manibus addet fortitudinem. Igitur omnes vos cõuertimi-
ni, & venite, & non inueniã in vobis vllum ſapientem. Dies
mei tranſierunt, cogitationes meæ diſsipatæ ſunt torquentes
cor meum. Noctem verterunt in diem, & rurſum poſt te-
D nebras ſpero lucem. Si ſuſtinuero, infernus domus mea eſt,
in tenebris ſtraui lectulum meum. Putredini dixi, Pater
meus es: Mater mea, & ſoror mea, vermibus. Vbi eſt ergo
nũc præſtolatio mea, & patientiam meam quis conſyderat?
In profundiſsimum infernum deſcendent omnia mea: putaſ-
ne ſaltem ibi erit requies mihi.

[redacted]. CAPVT XVIII.

A REſpondens autem Baldad Suhites, dixit, Vſq;
ad quem finem verba iactabitis? intelligite prius,
& ſic loquamur. Quare reputati ſumus vt iu-
menta, & ſorduimus coram vobis? Quid perdis
animam tuam in furore tuo? numquid propter te derelinque-
tur terra, & transferentur montes de loco ſuo? Nónne lux
impij extinguetur, nec ſplendebit flamma ignis eius? Lux
B obtenebreſcet in tabernaculo illius: & lucerna quę ſuper eum
eſt, extinguetur. Arctabuntur greſſus virtutis eius, & præ-
cipitabit eum conſilium ſuum. Immiſit enim in rete pedes
ſuos, & in maculis eius ambulat. Tenebitur planta illius la-
queo, & exardeſcet contra eũ ſitis. Abſcondita eſt in terra
pedica eius, & decipula illius ſuper ſemitam. Vndiq; terre-
C bũt eũ formidines, & inuoluẽt pedes eius. Attenuetur fame
robur eius, & inedia inuadat coſtas illius. Deuoret pulchri-
tudinem cutis eius, cõſumat brachia illius primogenita mors.
Auellatur de tabernaculo ſuo fiducia eius, & calcet ſuper eũ,
quaſi rex, interitus. Habitent in tabernaculo illius ſocij eius
qui non eſt, aſpergatur in tabernaculo eius ſulphur. Deor-
ſum radices eius ſiccẽtur, ſurſum autem atteratur meſsis eius.
D Memoria illius pereat de terra, & nõ celebretur nomen eius
Prouer.1 d in plateis. Expellet eũ de luce in tenebras, & de orbe trãſ-
feret eum. Non erit ſemen eius, neq; progenies in populo
ſuo, nec vllæ reliquiæ in regionibus eius. In die eius ſtupe-
bunt nouiſsimi, & primos inuadet horror. Hæc ſunt ergo
tabernacula iniqui, & iſte locus eius qui ignorat Deum.

[redacted]. CAPVT XIX.

A REſpondens autem Iob, dixit, Vſquequo affli-
[redacted] gitis animam meam, & atteritis me ſermonibus?
En, decies confunditis me, & non erubeſcitis op-
primentes me. Nempe & ſi ignoraui, mecum
erit ignorantia mea. At vos contra me erigimini, & argui-
tis me opprobrijs meis. Saltem nunc intelligite quia Deus
non æquo iudicio afflixerit me, & flagellis ſuis me cinxerit.
Ecce, clamabo vim patiens, & nemo exaudiet. vociferabor, &
B non eſt qui iudicet. Semitam meam circumſepſit, & tranſi-
re non poſſum, & in calle meo tenebras poſuit. Spoliauit
me gloria mea, & abſtulit coronam de capite meo. Deſtru-
xit me vndiq;, & pereo, & quaſi euulſæ arbori abſtulit ſpem
meã. Iratus eſt contra me furor eius, & ſic me habuit qua-
ſi hoſtem ſuum. Simul venerunt latrones eius, & fecerunt
ſibi viam per me, & obſederunt in gyro tabernaculũ meum.
Fratres meos longe fecit à me, & noti mei quaſi alieni receſſe-
runt à me. Dereliquerunt me propinqui mei: & qui me no-
uerant, obliti ſunt mei. Inquilini domus meæ, & ancillæ
meæ ſicut alienum habuerunt me, & quaſi peregrinus fui in
C oculis eorum. Seruum meum vocaui, & nõ reſpondit, ore
proprio deprecabar illũ. Halitũ meũ exhorruit vxor mea,
& orabam filios vteri mei. Stulti quoq; deſpiciebãt me: &
cum ab eis receſsiſſem, detrahebant mihi. Abominati ſunt
me quondã cõſiliarij mei: & quem maxime diligebã, auerſa-
tus eſt me. Pelli meæ cõſumptis carnibus adhæſit os meũ,
& derelicta ſunt tantũmodo labia circa dentes meos. Miſe-
remini mei, miſeremini mei, ſaltẽ vos amici mei, quia manus
D Domini tetigit me. Quare perſequimini me ſicut Deus, &
carnibus meis ſaturamini? Quis mihi tribuat vt ſcribantur
ſermones mei? quis mihi det vt exarentur in libro Stylo fer-
reo, & plũbi lamina, vel certè ſculpãtur in ſilice? Scio enim
quòd Redẽptor meus viuit, & in nouiſsimo die de terra ſur- [redacted]
recturus ſum. Et rurſum circũdabor pelle mea, & in carne
mea videbo Deũ. Quem viſurus ſum egoipſe, & oculi mei
cõſpecturi ſunt, & nõ alius. repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu
meo. Quare ergo nunc dicitis, Perſequamur eũ, & radicem
verbi inueniamus cõtra eũ? Fugite ergo à facie gladij, quo-
niam vltor iniquitatum gladius eſt, & ſcitote eſſe iudicium.

[redacted]. CAPVT XX.

A REſpondens autem Sophar Naamathites, dixit,
Idcirco cogitationes meæ variæ ſuccedunt ſibi,
& mens in diuerſa rapitur. Doctrinam qua me
arguis audiã, & ſpiritus intelligẽtiæ meæ reſpon-
debit mihi. Hoc ſcio à principio, ex quo poſitus eſt homo
ſuper terrã, quòd laus impiorũ breuis ſit, & gaũdiũ hypocri-
tæ ad inſtar puncti. Si aſcẽderit vſq; ad cœlũ ſuperbia eius,
& caput eius nubes tetigerit: Quaſi ſterquiliniũ in fine per-
B detur: & qui eum viderãt, dicent, Vbi eſt? Velut ſomnium
auolans non inuenietur, tranſiet ſicut viſio nocturna. Ocu-
lus qui eum viderat, non videbit: nec vltrà intuebitur eum lo-
cus ſuus. Filij eius atterentur egeſtate, & manus illius red-
dent ei dolorem ſuum. Oſſa eius implebuntur vitijs adole-
ſcentiæ eius, & cũ eo in puluere dormient. Cũ enim dulce
fuerit in ore eius malũ, abſcondet illud ſub lingua ſua. Par-
cet illi, & nõ derelinquet illud, & celabit in gutture ſuo. Pa-
nis eius in vtero illius vertetur in fel aſpidũ intrinſecus. Di-
C uitias quas deuorauit euomet, & de ventre illius extrahet eas
Deus. Caput aſpidũ ſuget, occidet eũ lingua viperæ. Non
videat riuos fluminis, torrentes mellis, & butyri. Luet quæ
fecit omnia, nec tamen conſumetur: iuxta multitudinẽ adin-
uentionũ ſuarum, ſic & ſuſtinebit: Quoniã cõfringens nu-
dauit pauperes: domũ rapuit, & nõ ædificauit eam. Nec eſt Eccle.14
ſatiatus venter eius: & cum habuerit quæ concupierat, poſsi-
dere non poterit. Non remanſit de cibo eius, & propterea
nihil permanebit de bonis eius. Cũ ſatiatus fuerit, arctabi-
D tur, æſtuabit, & omnis dolor irruet ſuper eum. Vtinam im-
pleatur vẽter eius, & emittat in eum iram furoris ſui, & pluat
ſuper illum bellũ ſuum. Fugiet arma ferrea, & irruet in ar-
cum æreum. Eductus, & egrediens de vagina ſua, & fulgu-
rans in amaritudine ſua: vadent, & venient ſuper eum horri-
biles. Omnes tenebræ abſconditæ ſunt in occultis eius: de-
uorabit eũ ignis qui non ſuccenditur: affligetur relictus in ta-
bernaculo ſuo. Reuelabunt cœli iniquitatem eius, & terra
conſurget aduerſus eum. Apertum erit germen domus il-
lius, detrahetur in die furoris Dei. Hæc eſt pars hominis
impij à Deo, & hæreditas verborum eius à Domino.

[redacted]. CAPVT XXI.

Reſpondens

A R
Eſpondens autē Iob,dixit, Audite quæſo ſermones meos,& agite pœnitentiam. Suſtinete me,vt ego loquar:& poſt mea, ſi videbitur, verba,ridete. Nunquid contra hominem diſputatio mea eſt,vt merito non debeā contriſtari? Attendite me, & obſtupeſcite,& ſuperponite digitum ori veſtro. Et ego quādo recordatus fuero,pertimeſco,& concutit carnē meam
Iere.12 a tremor. Quare ergo impij viuunt,ſubleuati ſunt, confortatiq; diuitijs? Semen eorū permanet coram eis,propinquorū Aba.10 a
turba,& nepotū in conſpectu eorum. Domus eorū ſecuræ
B ſunt,& pacatæ,& nō eſt virga Dei ſuper illos. Bos eorum cōcepit,& non abortiuit:vacca peperit, & nō eſt priuata fœtu ſuo. Egrediuntur quaſi greges paruuli eorū, & infantes eorū exultant luſibus. Tenent tympanū,& citharā, & gaudent ad ſonitū organi. Ducūt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. Qui dixerūt Deo,Recede à nobis,& ſcientiā viarū tuarū nolumus. Quis eſt Omnipotēs,
Mala.3 d vt ſeruiamus ei?& quid nobis prodeſt,ſi orauerimus illum? Veruntamen quia nō ſunt in manu eorū bona ſua,conſilium impiorū lōge ſit à me. Quoties lucerna impiorū extingue-
C tur,& ſuperueniet eis inūdatio,& dolores diuidet furoris ſui? Erunt ſicut paleæ ante faciē venti,& ſicut fauilla quam turbo diſpergit. Deus ſeruabit filijs illius dolorē patris: & cū reddiderit,tunc ſciet. Videbūt oculi eius interfectionē ſuā, & de furore Omnipotētis bibet. Quid enim ad eum pertinet de domo ſua poſt ſe?& ſi numerus menſium eius dimidietur? Nunquid Deū docebit quiſpiā ſcientiā,qui excelſos iudicat? Iſte moritur robuſtus & ſanus,diues & felix. Viſcera eius plena ſunt adipe,& medullis oſſa illius irrigātur. Alius verò moritur in amaritudine animæ abſq; vllis opibus. Et tamen ſimul in puluere dormient, & vermes operient eos. Certè
D noui cogitationes veſtras & ſententias contra me iniquas. Dicitis enim, Vbi eſt domus principis?& vbi tabernacula impiorū? Interrogate quemlibet de viatoribus,& hæc eadē illū intelligere cognoſcetis. Quia in diē perditionis ſeruatur malus,& ad diem furoris ducetur. Quis arguet corā eo viam eius?& quæ fecit,quis reddet illi? Ipſe ad ſepulchra ducetur,& in congerie mortuorum vigilabit. Dulcis fuit glareis Cocyti,& poſt ſe omnem hominē trahet,& ante ſe innumerabiles. Quomodo igitur conſolamini me fruſtra, cum reſponſio veſtra repugnare oſtenſa ſit veritati.

[redacted]

CAPVT XXII.

A R
Eſpondens autem Eliphaz Themanites, dixit, Nunquid Deo poteſt comparari homo, etiam cū perfectæ fuerit ſcientiæ? Quid prodeſt Deo ſi iuſtus fueris? aut quid ei confers ſi immaculata fuerit via tua? Nunquid timens te,arguet te,& veniet tecū in iudicium, Et non propter malitiam tuam plurimā,& infinitas iniquitates tuas? Abſtuliſti enim pignus fratrū tuorum ſine cauſa,& nudos ſpoliaſti veſtibus. Aquā laſſo non
B dediſti,& eſurienti ſubtraxiſti panem. In fortitudine brachij tui poſsidebas terram, & potentiſsimus obtinebas eam. Viduas dimiſiſti vacuas, & lacertos pupillorum comminuiſti. Propterea circundatus es laqueis,& cōturbat te formido ſubita. Et putabas te tenebras non viſurum, & impetu aquarum inundantium non oppreſſum iri. An non cogitas quòd Deus excelſior cœlo ſit,& ſuper ſtellarū verticē ſubli-
C metur? Et dicis,Quid enim nouit Deus?& quaſi per caliginem iudicat. Nubes latibulum eius,nec noſtra conſyderat, & circa cardines cœli perambulat. Nunquid ſemitam ſeculorum cuſtodire cupis,quam calcauerunt viri iniqui? Qui ſublati ſunt ante tempus ſuū,& fluuius ſubuertit fundamentum eorum, Qui dicebant Deo, Recede à nobis: & quaſi nihil poſsit facere Omnipotens,æſtimabant eum, Cum ille impleſſet domos eorum bonis?quorum ſententia procul ſit à
me. Videbunt iuſti & lætabuntur,& innocens ſubſannabit Pſal.106 d
eos. Nónne ſucciſa eſt erectio eorum,& reliquias eorū deuorauit ignis? Acquieſce igitur ei,& habeto pacē,& per hęc habebis fructus optimos. Suſcipe ex ore illius legem,& po-
D ne ſermones eius in corde tuo. Si reuerſus fueris ad Omnipotentem,ædificaberis,& longe facies iniquitatem à tabernaculo tuo. Dabit pro terra ſilicem,& pro ſilice torrentes aureos. Eritq; Omnipotens contra hoſtes tuos,& argentum coaceruabitur tibi. Tunc ſuper Omnipotentem delicijs afflues,& eleuabis ad Deum faciem tuam. Rogabis eum,
& exaudiet te,& vota tua reddes. Decernes rem, & veniet Prou.29 d
tibi, & in vijs tuis ſplendebit lumen. Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: & qui inclinauerit oculos ſuos, ipſe ſaluabitur. Saluabitur innocens,ſaluabitur autem in munditia manuum ſuarum.

[redacted]

CAPVT XXIII.

A R
Eſpondens autem Iob,ait, Nunc quoq; in amaritudine eſt ſermo meus,& manus plagæ meæ aggrauata eſt ſuper gemitū meum. Quis mihi tribuat vt cognoſcam & inueniam illū,& veniam vſq; ad ſoliū eius? Ponā coram eo iudiciū, & os meū reple-
B bo increpationibus, Vt ſciam verba quæ mihi reſpondeat, & intelligam quid loquatur mihi. Nolo multa fortitudine contendat mecum,nec magnitudinis ſuæ mole me premat. Proponat æquitatem contra me,& perueniat ad victoriā iudicium meū. Si ad Orientem iero,non apparet: ſi ad Occi-
C dentem,non intelligā eum. Si ad ſiniſtram,quid agam?non apprehendā eum.ſi me vertā ad dexteram,non videbo illum. Ipſe verò ſcit viam meā,& probabit me quaſi aurū quod per ignem tranſit. Veſtigia eius ſecutus eſt pes meus,viam eius cuſtodiui,& non declinaui ex ea. A mandatis labiorū eius non receſsi, & in ſinu meo abſcondi verba oris eius. Ipſe
D enim ſolus eſt,& nemo auertere poteſt cogitationem eius: & anima eius quodcunq; voluit,hoc fecit. Cumq; expleuerit in me volūtatem ſuā,& alia multa ſimilia præſto ſunt ei. Et idcirco à facie eius turbatus ſum:& conſyderans eum, timore ſolicitor. Deus molliuit cor meum, & Omnipotens conturbauit me. Non enim perij propter imminētes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.

[redacted]

CAPVT XXIIII.

A A
B Omnipotente non ſunt abſcondita tempora: qui autem nouerunt eum, ignorant dies illius. Alij terminos tranſtulerunt,diripuerunt greges, & pauerunt eos. Aſinum pupillorum abegerunt,& abſtulerunt pro pignore bouem viduæ. Subuerterunt pauperum viam,& oppreſſerunt pariter manſuetos terræ. Alij quaſi onagri in deſerto egrediuntur ad opus ſuum, vigilantesq; ad prædam,præparant panem liberis. Agrum
B non ſuum demetunt: & vineam eius, quem vi oppreſſerant, vindemiant. Nudos dimittunt homines, indumēta tollentes,quibus non eſt operimentum in frigore. Quos imbres montium rigant:& non habentes velamen, amplexantur lapides. Vim fecerunt deprædantes pupillos, & vulgū pauperem ſpoliauerunt. Nudis incedentibus abſq; veſtitu, & eſurientibus tulerunt ſpicas. Inter aceruos eorum meridiati ſunt,qui calcatis torcularibus ſitiunt. De ciuitatibus fecerunt viros gemere,& anima vulneratorum clamauit, & Deus
C inultum abire non patitur. Ipſi fuerūt rebelles lumini, neſcierunt vias eius:nec reuerſi ſunt per ſemitas eius. Mane primo conſurgit homicida,interficiet egenum & pauperem: per noctem verò erit quaſi fur. Oculus adulteri obſeruat

caliginem, dicens, Non me videbit oculus: & operiet vultum
ſuum. Perfodit in tenebris domos, ſicut in die condixerant
ſibi, & ignorauerunt lucem. Si ſubito apparuerit aurora, ar-
C bitrantur vmbram mortis: & ſic in tenebris quaſi in luce am-
bulant. Leuis eſt ſuper faciem aquæ: maledicta ſit pars eius
in terra, nec ambulet per viam vinearū. Ad nimiū calorem
tranſeat ab aquis niuium, & vſq; ad inferos peccatum illius.
D Obliuiſcatur eius miſericordia: dulcedo illius, vermes: non ſit
in recordatione, ſed conteratur quaſi lignum Infructuoſum.
Pauit enim ſterilem & quæ non parit, & viduæ bene non fe-
cit. Detraxit fortes in fortitudine ſua: & cum ſteterit, non
credet vitæ ſuæ. Dedit ei Deus locū pœnitentiæ, & ille abu
titur eo in ſuperbiam: oculi autē eius ſunt in vijs illius. Ele-
uati ſunt ad modicum, & non ſubſiſtent, & humiliabuntur ſi-
cut omnia, & auferentur, & ſicut ſummitates ſpicarum conte-
rentur. Quòd ſi nō eſt ita, quis me poteſt arguere eſſe men-
titum, & ponere ante Deum verba mea?

[redacted]

CAPVT XXV.

A RESpondens autem Baldad Suhites, dixit, Pote-
ſtas & terror apud eum eſt qui facit concordiam
in ſublimibus ſuis. Nunquid eſt numerus mi-
litum eius? & ſuper quem nō ſurget lumen illius?
Nunquid iuſtificari poteſt homo comparatus Deo, aut appa
B rere mundus natus de muliere? Ecce luna etiam non ſplen-
det, & ſtellæ non ſunt mundæ in conſpectu eius. Quanto
magis homo putredo, & filius hominis vermis?

[redacted]. CAPVT XXVI.

A RESpondens autem Iob, dixit, Cuius adiutor es?
nunquid imbecillis? & ſuſtētas brachium eius qui
non eſt fortis? Cui dediſti conſilium? forſitan
illi qui non habet ſapientiam, & prudentiā tuam
oſtendiſti plurimam. Quem docere voluiſti? nónne eū qui
B fecit ſpiramentum? Ecce gigantes gemunt ſub aquis, & qui
habitant cum eis. Nudus eſt infernus coram illo, & nullum
eſt operimentum perditioni. Qui extendit Aquilonem ſu-
per vacuum, & appendit terram ſuper nihilum. Qui ligat
C aquas in nubibus ſuis, vt non erūpant pariter deorſum. Qui
tenet vultum ſolij ſui, & expandit ſuper illud nebulam ſuam.
Terminum circundedit aquis vſq; dum finiantur lux & tene-
bræ. Columnæ cœli contremiſcunt, & pauent ad nutū eius.
D In fortitudine illius repentè maria congregata ſunt, & pru-
dentia eius percuſſit ſuperbum. Spiritus eius ornauit cœ-
los: & obſtetricante manu eius, eductus eſt coluber tortuo-
ſus. Ecce, hæc ex parte dicta ſunt viarum eius: & cum vix
paruam ſtillam ſermonis eius audierimus, quis poterit toni-
truum magnitudinis illius intueri?

[redacted].

CAPVT XXVII.

A ADdidit quoq; Iob, aſſumens parabolam ſuam, &
dixit, Viuit Deus, (qui abſtulit iudicium meū,
& Omnipotens qui ad amaritudinem adduxit
animam meam,) Quia donec ſupereſt halitus
in me, & ſpiritus Dei in naribus meis, Non loquentur labia
B mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.
Abſit à me, vt iuſtos vos eſſe iudicem: donec deficiā, non re-
cedam ab innocentia mea. Iuſtificationem meam quam cœ-
pi tenere, non deſeram: neq; enim reprehendit me cor meum
in omni vita mea. Sit vt impius inimicus meus, & aduerſa-
rius meus quaſi iniquus. Quæ eſt enim ſpes hypocritæ ſi
auarè rapiat, & non liberet Deus animam eius? Nunquid
Deus audiet clamorem eius, cū venerit ſuper eum anguſtia?
Aut poterit in Omnipotente delectari, & inuocare Deum
omni tempore? Docebo vos per manum Dei quæ Omni-
potens habeat, nec abſcondā. Ecce, vos omnes noſtis, & vt
C quid hæc ſine cauſa vana loquimini? Hæc eſt pars hominis
impij apud Deū, & hæreditas violentorū, quam ab Omnipo
tente ſuſcipient, Si multiplicati fuerint filij eius, in gladio
erūt, & nepotes eius nō ſaturabūtur pane. Qui reliqui fue-
rint ex eo, ſepelientur in interitu, & viduæ illius nō plorabūt.
Si comportauerit quaſi terrā argentum, & ſicut lutū præpa-
rauerit veſtimēta? Præparabit quidem, ſed iuſtus veſtietur
D illis, & argentum innocens diuidet. Aedificauit ſicut tinea Pſal.48.
domum ſuam, & ſicut cuſtos fecit vmbraculū. Diues cum
dormierit, nihil ſecum auferet: aperiet oculos ſuos, & nihil in-
ueniet. Apprehendet eum quaſi aqua Inopia, nocte oppri-
met eum tempeſtas. Tollet eū ventus vrens, & auferet, &
velut turbo rapiet eum de loco ſuo. Et mittet ſuper eum, &
non parcet, de manu eius fugiēs fugiet. Stringet ſuper eum
manus ſuas, & ſibilabit ſuper illum, intuens locum eius.

[redacted]. CAPVT XXVIII.

A HAbet argentum venarum ſuarū principia: & auro
locus eſt in quo conflatur. Ferrū de terra tolli-
tur: & lapis ſolutus calore, in æs vertitur. Tem-
pus poſuit tenebris, & vniuerſorum finem ipſe
conſyderat, lapidem quoq; caliginis, & vmbrā mortis. Di-
uidet torrens à populo peregrinante, eos quos oblitus eſt pes
B egentis hominis & inuios. Terra de qua oriebatur panis in
loco ſuo, igni ſubuerſa eſt. Locus ſapphiri lapides eius, &
glebæ illius aurum. Semitam ignorauit auis, nec intuitus eſt
eam oculus vulturis. Non calcauerunt eam filij inſtitorum,
nec pertranſiuit per eam leæna. Ad ſilicem extendit manū
ſuam, ſubuertit à radicibus montes. In petris riuos excidit,
& omne pretioſum vidit oculus eius. Profunda quoq; flu-
uiorum ſcrutatus eſt, & abſcondita in lucem produxit. Sa-
C pientia verò vbi inuenitur? & quis eſt locus Intelligentiæ?
Neſcit homo pretium eius, nec inuenitur in terra ſuauiter vi-
uentium. Abyſſus dicit, Non eſt in me: & mare loquitur,
Non eſt mecum. Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec Sapien.7.
appendetur argentum in cōmutatione eius. Non confere-
tur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi ſardonico pretioſiſſi-
mo, vel ſapphiro. Non adæquabitur ei aurum vel vitrum,
nec commutabuntur pro ea vaſa auri. Excelſa & eminētia
D non commemorabuntur comparatione eius: trahitur autem
ſapientia de occultis. Non adæquabitur ei topazius de Ae-
thiopia, nec tincturæ mundiſſimæ componētur. Vnde er-
go ſapientia venit? & quis eſt locus Intelligentiæ? Abſcon-
dita eſt ab oculis omniū viuentiū, volucres quoq; cœli latet.
Perditio & mors dixerunt, Auribus noſtris audiuimus famā
eius. Deus intelligit viam eius, & ipſe nouit locum illius.
Ipſe enim fines mundi intuetur: & omnia quæ ſub cœlo ſunt
reſpicit. Qui fecit ventis pondus, & aquas appēdit in men-
ſura. Quando ponebat pluuijs legem, & viam procellis ſo-
nantibus: Tunc vidit illam, & enarrauit, & præparauit, &
inueſtigauit. Et dixit homini, Ecce, timor Domini, ipſa eſt
ſapientia: & recedere à malo, intelligentia.

[redacted].

CAPVT XXIX.

A ADdidit quoque Iob, aſſumens parabolam ſuam,
& dixit, Quis mihi tribuat, vt ſim iuxta men-
ſes priſtinos, ſecundum dies quibus Deus cu-
ſtodiebat me? Quando ſplendebat lucerna eius
ſuper caput meum, & ad lumen eius ambulabam in tene-
bris? Sicut fui in diebus adoleſcentiæ meæ, quando ſecre-
tò Deus erat in tabernaculo meo? Quando erat Omnipo-
tens

tens mecū:& in circuitu meo pueri mei? Quādo lauabā pe
B des meos butyro,& petra fundebat mihi riuos olei? Quan
do procedebā ad portam ciuitatis,& in platéa parabāt cathe-
dram mihi? Videbāt me iuuenes,& abſcōdebātur:& ſenes
aſſurgentes ſtabant. Principes ceſſabant loqui,& digitū ſu
perponebant ori ſuo. Vocē ſuam cohibebant duces,& lin
gua eorum gutturi ſuo adhærebat. Auris audiens beatifi-
C cabat me,& oculus videns teſtimoniū reddebat mihi, Eo
quòd liberaſſem pauperē vociferantē,& pupillū cui nō eſſet
adiutor. Benedictio perituri ſuper me veniebat, & cor vi-
duæ conſolatus ſum. Iuſtitia indutus ſum:& veſtiui me
ſicut veſtimēto & diademate, iudicio meo. Oculus fui cæ-
co,& pes claudo. Pater erā pauperū:& cauſam quā neſcie
bam, diligentiſsimè inueſtigabam. Conterebam molas ini-
qui,& de dentibus illius auferebā prædam. Dicebamq́;, in
nidulo meo moriar,& ſicut palma multiplicabo dies. Ra-
D dix mea aperta eſt ſecus aquas,& ros morabitur in meſsione
mea. Gloria mea ſemper innouabitur,& arcus meus in ma-
nu mea inſtaurabitur. Qui me audiebant, expectabant ſen-
tentiam,& intēti tacebant ad conſiliū meum. Verbis meis
addere nihil audebant,& ſuper illos ſtillabat eloquiū meum.
Expectabant me ſicut pluuiam,& os ſuum aperiebant quaſi
ad imbrem ſerotinum. Si quando ridebam ad eos, non cre-
debant,& lux vultus mei non cadebat in terram. Si voluiſ-
ſem ire ad eos, ſedebam primus: cumq́; ſederem quaſi rex cir-
cunſtante exercitu, eram tamen mœrentium conſolator.

[redacted]

CAPVT XXX.

A NVnc autē derident me iuniores tēpore, quorum
non dignabar patres ponere cum canibus gregis
mei: Quorū virtus manuū mihi erat pro nihi-
lo,& vita ipſa putabantur indigni. Egeſtate &
fame ſteriles, qui rodebāt in ſolitudine, ſquallētes calamitate
& miſeria. Et mādebāt herbas,& arborū cortices,& radix
iuniperorū erat cibus eorū. Qui de conuallibus iſta rapien-
tes, cū ſingula reperiſſent, ad ea cum clamore currebant. In
deſertis habitabāt torrētiū,& in cauernis terræ, vel ſuper gla-
B ream. Qui inter huiuſcemodi lætabantur,& eſſe ſub ſenti-
bus delicias cōputabant. Filij ſtultorū & ignobilium,& in
terra penitus non parētes. Nunc in eorum canticū verſus
ſum,& factus ſum eis in prouerbium. Abominātur me,&
longe fugiūt à me,& faciē meā cōſpuere non verētur. Pha-
retrā enim ſuā aperuit,& afflixit me,& frænum poſuit in os
meū. Ad dexterā oriētis calamitatis meæ illico ſurrexerūt:
pedes meos ſubuerterūt,& oppreſſerūt quaſi fluctibus, ſemi
tis ſuis. Diſsipauerūt itinera mea, inſidiati ſunt mihi:& præ
C ualuerunt,& nō fuit qui ferret auxiliū. Quaſi rupto muro,
& aperta ianua irruerūt ſuper me,& ad meas miſerias deuo-
luti ſunt. Redactus ſum in nihilū: abſtuliſti quaſi vētus de
ſyderiū meū:& velut nubes pertrāſijt ſalus mea. Nunc au-
tem in memetipſo marceſcit anima mea,& poſsidēt me dies
afflictionis. Nocte os meū perforatur doloribus:& qui me
comedūt, nō dormiūt. In multitudine eorū cōſumitur ve-
ſtimētū meū,& quaſi capitio tunicæ ſuccinxerūt me. Cō-
paratus ſum luto,& aſsimilatus ſum fauillæ & cineri. Cla-
mo ad te,& nō exaudis me: ſto,& reſpicis me. Mutatus es
mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ aduerſaris mihi.
Eleuaſti me,& quaſi ſuper ventū ponens eliſiſti me validè.
Scio quia morti trades me, vbi conſtituta eſt domus omni
viuenti. Veruntamē nō ad cōſumptionē eorū emittis ma-
D num tuā:& ſi corruerint, ipſe ſaluabis. Flebā quondam ſu-
per eo qui afflictus erat,& cōpatiebatur anima mea pauperi.
Expectabā bona,& venerunt mihi mala: præſtolabar lucem,
& eruperunt tenebræ. Interiora mea efferbuerūt abſq; vlla
requie, præuenerūt me dies afflictionis. Mœrēs incedebā,
ſine furore, conſurgens, in turba clamabam. Frater fui dra
conum,& ſocius ſtruthionum. Cutis mea denigrata eſt ſu-
per me,& oſſa mea aruerunt præ caumate. Verſa eſt in lu-
ctum cithara mea,& organum meum in vocem flentium.

[redacted]. CAPVT XXXI.

A PEpigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem
quidē de virgine. Quam enim partem haberet
in me Deus déſuper,& hæreditatē Omnipotens
de excelſis? Nunquid non perditio eſt iniquo,
& alienatio operātibus iniuſtitiam? Nonne ipſe cōſyderat
vias meas,& cunctos greſſus meos dinumerat? Si ambula-
ui in vanitate,& feſtinauit in malo pes meus: Appēdat me
in ſtatéra iuſta,& ſciat Deus ſimplicitatē meā. Si declinauit
greſſus meus de via,& ſi ſecutus eſt oculus meus cor meum,
& ſi in manibus meis adhæſit macula: Seram, & alius co-
medat,& progenies mea eradicetur. Si deceptum eſt cor
B meum ſuper muliere:& ſi ad oſtiū amici mei inſidiatus ſum:
Scortū alterius ſit vxor mea,& ſuper illā incuruentur alij.
Hoc enim nefas eſt,& iniquitas maxima. Ignis eſt vſq; ad
perditionē deuorans,& omnia eradicans genimina. Si con
tempſi ſubire iudiciū cum ſeruo meo,& ancilla mea, cum di-
ſceptarēt aduerſum me? Quid enim faciam cum ſurrexerit
ad iudicandum Deus?& cum quæſierit, quid reſpōdebo illi?
Nunquid non in vtero fecit me, qui & illum operatus eſt:&
formauit me in vulua vnus? Si negaui quod volebant pau-
peribus,& oculos viduæ expectare feci? Si comedi buccel
lam meam ſolus,& non comedit pupillus ex ea? (Quia ab
infantia mea creuit mecū miſeratio:& de vtero matris meæ
egreſſa eſt mecum) Si deſpexi prætereuntē, eo quòd non
habuerit indumentū,& abſq; operimento pauperē? Si nō
benedixerunt mihi latera eius, & de velleribus ouium mea-
C rum calefactus eſt? Si leuaui ſuper pupillū manum meam,
etiā cum viderē me in porta ſuperiorē? Humerus meus à
iunctura ſua cadat,& brachiū meū cū ſuis oſsibus confringa-
tur. Sēper enim quaſi tumētes ſuper me fluctus timui Deū,
& pōdus eius ferre nō potui. Si putaui aurū robur meū:&
obrizo dixi, Fiducia mea? Si lætatus ſum ſuper multis diui
tijs meis,& quia plurima reperit manus mea? Si vidi ſolē
cū fulgeret,& lunā incedentē clarè: Et lætatū eſt in abſcon
dito cor meū,& oſculatus ſum manū meā ore meo, Quæ eſt
iniquitas maxima,& negatio cōtra Deū altiſsimū? Si gaui-
ſus ſum ad ruinam eius qui me oderat:& exultaui quòd inue-
niſſet eū malū? Non enim dedi ad peccandū guttur meum,
vt expeterē maledicēs animā eius. Si non dixerunt viri ta-
bernaculi mei, Quis det de carnibus eius, vt ſaturemur? Fo-
ris non manſit peregrinus, oſtium meum viatori patuit. Si
abſcondi quaſi homo peccatum meum,& celaui in ſinu meo
D iniquitatē meam? Si expaui ad multitudinē nimiam,& de
ſpectio propinquorum terruit me:& non magis tacui, nec
egreſſus ſum oſtium? Quis mihi tribuat auditorem, vt de-
ſyderium meum audiat Omnipotens:& librū ſcribat ipſe qui
iudicat, Vt in humero meo portem illum,& circundē illū
quaſi coronā mihi? Per ſingulos gradus meos pronuntia-
bo illū,& quaſi principi offerā eum. Si aduerſum me terra
mea clamat,& cū ipſa ſulci eius deflent, Si fructus eius co-
medi abſq; pecunia,& animam agricolarū eius afflixi: Pro
frumento oriatur mihi tribulus,& pro hordeo ſpina.

Finita ſunt verba Iob.

[redacted]. CAPVT XXXII.

A OMiſerūt aūt tres viri iſti reſpondere Iob, eo quòd
iuſtus ſibi videretur. Et iratus, indignatusq́;
eſt Eliu filius Barachel Buzites, de cognatione
Ram: iratus eſt aūt aduerſum Iob, eo quòd iuſtum

ſe eſſe diceret coram Deo. Porrò aduerſum amicos eius in-
dignatus eſt, eo quòd non inueniſſent reſponſionẽ rationabi-
lem, ſed tantummodo condemnaſſent Iob. Igitur Eliu expe-
ctauit Iob loquentẽ: eo quòd ſeniores eſſent, qui loqueban-
B tur. Cum autẽ vidiſſet quòd tres reſpondere nõ potuiſſent,
iratus eſt vehementer. Reſpondenſque Eliu filius Barachel
Buzites, dixit, Iunior ſum tẽpore, vos autẽ antiquiores: id-
circo demiſſo capite veritus ſum vobis indicare meam ſen-
[redacted] tentiã. Sperabam enim quòd ætas prolixior loqueretur, &
annorum multitudo doceret ſapiẽtiam. Sed vt video, Spi-
ritus eſt in hominibus, & Inſpiratio Omnipotẽtis dat Intel-
ligentiam. Non ſunt longæui ſapiẽtes, nec ſenes intelligũt
C iudicium. Ideo dicam, audite me, oſtendã vobis etiam ego
meam ſapientiam. Expectaui enim ſermones veſtros, au-
diui prudentiam veſtrã, donec diſceptaremini ſermonibus.
Et donec putabam vos aliquid dicere, conſyderabam: ſed vt
video, non eſt qui poſsit arguere Iob, & reſpondere ex vobis
ſermonibus eius. Ne fortè dicatis, Inuenimus ſapientiam,
Deus proiecit eum, non homo. Nihil locutus eſt mihi, &
ego non ſecundum ſermones veſtros reſpondebo illi. Ex-
D timuerunt, nec reſponderũt vltrà, abſtuleruntq; à ſe eloquia.
Quoniam igitur expectaui, & non ſunt locuti: ſteterunt, nec
vltrà reſponderunt: Reſpõdebo & ego partem meam, &
oſtendam ſciẽtiam meam. Plenus ſum enim ſermonibus,
& coarctat me ſpiritus vteri mei. En vẽter meus quaſi mu-
ſtum abſq; ſpiraculo, quod lagũculas nouas diſrumpit. Lo-
quar, & reſpirabo paululum: aperiam labia mea, & reſponde-
bo. Non accipiam perſonam viri, & Deum homini non
æquabo. Neſcio enim quandiu ſubſiſtam, & ſi poſt modi-
cum tollat me factor meus.

[redacted]. CAPVT XXXIII.

A Vdi igitur Iob eloquia mea, & omnes ſermones
meos auſculta. Ecce, aperui os meum, loque-
tur lingua mea in faucibus meis. Simplici cor-
de meo ſermones mei, & ſcientiam puram labia
mea loquẽtur. Spiritus Dei fecit me, & ſpiraculum Omni-
potentis viuificauit me. Si potes, reſponde mihi, & aduer-
ſus faciẽ meam conſiſte. Ecce, & me ſicut & te fecit Deus,
& de eodem luto ego quoq; formatus ſum. Veruntamen
miraculum meum non te terreat, & eloquentia mea non ſit
tibi grauis. Dixiſti ergo in auribus meis, & vocem verbo-
B rum tuorũ audiui, Mundus ſum ego, & abſq; delicto: im-
maculatus, & non eſt iniquitas in me. Quia querelas in me
reperit, ideò arbitratus eſt me inimicũ ſibi. Poſuit in ner-
uo pedes meos, cuſtodiuit omnes ſemitas meas. Hoc eſt er-
go, in quo non es iuſtificatus, reſpondebo tibi, quia maior ſit
Deus homine. Aduerſus eũ contendis, quòd nõ ad omnia
verba reſponderit tibi. Semel loquitur Deus, & ſecundò id-
ipſum non repetit. Per ſomniũ in viſione nocturna, quan-
C do irruit ſopor ſuper homines, & dormiũt in lectulo: Tũc
aperit aures virorum, & erudiens eos, inſtruit diſciplina, vt a-
uertat hominem ab his quæ fecit, & liberet eũ de ſuperbia.
Eruens animã eius à corruptione: & vitam illius, vt non tran-
ſeat in gladiũ. Increpat quoq; per dolorẽ in lectulo, & o-
mnia oſſa eius marceſcere facit. Abominabilis ei fit in vita
ſua panis, & animę illius cibus antè deſyderabilis. Tabeſcet
caro eius, & oſſa quæ tecta fuerãt, nudabũtur. Appropin-
D quabit corruptioni anima eius, & vita illius mortiferis. Si
fuerit pro eo angelus loquens vnus de millibus, vt annunciet
hominis æquitatẽ, Miſerebitur eius, & dicet, Libera eũ, vt
non deſcendat in corruptionẽ: inueni in quo ei propitier.
Cõſumpta eſt caro eius à ſupplicijs, reuertatur ad dies adole-
ſcẽtiæ ſuæ. Deprecabitur Deũ, & placabilis ei erit: & vide-
bit faciẽ eius in iubilo, & reddet homini iuſtitiã ſuam. Re-
ſpiciet homines, & dicet, Peccaui, & verè deliqui: & vt eram
dignus non recepi. Liberauit animã ſuam, ne pergeret in
interitũ, ſed viuẽs lucẽ videret. Ecce, hæc omnia operatur
Deus tribus vicibus per ſingulos, Vt reuocet animas eorũ à
corruptione, & illuminet luce viuentiũ. Attẽde Iob, & au-
di me: & tace, dum ego loquor. Si autem habes quid loqua-
ris, reſponde mihi, loquere: volo enim te apparere iuſtum.
Quòd ſi non habes, audi me: tace, & docebo te ſapientiam.

[redacted],
[redacted]. CAP. XXXIIII.

A PRonũtians itaq; Eliu, etiã hæc locutus eſt, Au-
dite ſapientes verba mea, & eruditi auſcultate
me: Auris enim verba probat, & guttur eſcas
guſtu dijudicat. Iudiciũ eligamus nobis, & in-
ter nos videamus quid ſit melius. Quia dixit Iob, Iuſtus
ſum, & Deus ſubuertit iudiciũ meum. In iudicando enim
me, mendacium eſt: violẽta ſagitta mea abſq; vllo peccato.
Quis eſt vir vt eſt Iob, qui bibit ſubſannationẽ quaſi aquam,
Qui graditur cum operãtibus iniquitatem, & ambulat cũ vi-
ris impijs? Dixit enim, Non placebit vir Deo, etiã ſi cucur-
rerit cum eo. Ideò viri cordati audite me, abſit à Deo im-
pietas, & ab Omnipotẽte iniquitas. Opus enim hominis
B reddet ei, & iuxta vias ſingulorum reſtituet eis. Verè enim
Deus nõ condemnabit fruſtra, nec Omnipotẽs ſubuertet iu-
dicium. Quem conſtituit aliũ ſuper terrã? aut quem poſuit
ſuper orbẽ quẽ fabricatus eſt? Si direxerit ad eum cor ſuũ,
ſpiritum illius & flatũ ad ſe trahet: Deficiet omnis caro ſi-
mul, & homo in cinerem reuertetur. Si habes ergo intelle-
ctũ, audi quod dicitur, & auſculta vocẽ eloquij mei. Nun-
quid qui nõ amat iudiciũ, ſanari poteſt? & quomodo tu eum
qui iuſtus eſt, in tantũ condemnas? Qui dicit regi, apoſtata; Deut.10.d
qui vocat duces impios? Qui non accipit perſonas princi- 2.Par.19.f
pum, nec cognouit tyrannũ, cum diſceptaret contra paupe- Sapien.6.b
C rem: opus enim manuũ eius ſunt vniuerſi. Subitò morien- Eccleſi.35.b
tur, & in media nocte turbabuntur populi, & pertranſibunt, Roman.2.b
& auferẽt violentũ abſq; manu. Oculi enim eius ſuper vias Galat.2.b
hominũ, & omnes greſſus eorum conſyderat. Non ſunt te- Ephe.6.b
nebræ, & non eſt vmbra mortis, vt abſcondãtur ibi qui ope- Coloſ.3.d
rãtur iniquitatẽ. Neq; enim vltrà in hominis poteſtate eſt, Act.10.e
vt veniat ad Deum in iudiciũ. Conteret multos innumera- 1.Petr.1.c
biles, & ſtare faciet alios pro eis. Nouit enim opera eorum:
& idcirco inducet noctem, & conterentur. Quaſi impios
percuſsit eos in loco videntium. Qui quaſi de induſtria re-
ceſſerunt ab eo, & omnes vias eius intelligere noluerũt, Vt
D peruenire facerent ad eum clamorem egeni, & audiret vocem
pauperũ. Ipſo enim cõcedẽte pacẽ, quis eſt qui condẽnet?
ex quo abſcõderit vultũ, quis eſt qui contẽpletur eum & ſu-
per gentes & ſuper omnes homines? Qui regnare facit ho- [redacted]
minem hypocritã, propter peccata populi. Quia ergo ego
locutus ſum ad Deum, te quoq; nõ prohibebo. Si erraui,
tu doce me: ſi iniquitatem locutus ſum, vltrà non addam.
Nunquid à te Deus expetit eam, quia diſplicuit tibi? tu enim
cœpiſti loqui, & non ego: quòd ſi quid noſti melius, loquere.
Viri intelligentes loquantur mihi, & vir ſapiens audiat me.
Iob autem ſtultè locutus eſt, & verba illius non ſonant diſci-
plinam. Pater mi, probetur Iob vſq; ad finem: ne deſinas ab
homine iniquitatis. Qui addidit ſuper peccata ſua blaſphe-
miam: inter nos interim conſtringatur, & tunc ad iudicium
prouocet ſermonibus ſuis Deum.

[redacted],
[redacted].

CAPVT XXXV.

A IGitur Eliu hæc rurſum locutus eſt, Nunquid
æqua videtur tua cogitatio, vt diceres, Iuſtior
ſum Deo? Dixiſti enim, Non tibi placet quod
rectũ eſt: vel quid tibi proderit, ſi ego peccaue-
ro?

ro? Itaque ego reſpondebo ſermonibus tuis,& amicis tuis
B tecum. Suſpice cœlũ & intuere,& cõtẽplare æthera quòd
altior te ſit. Si peccaueris,quid ei nocebis?& ſi multiplica-
tæ fuerint iniquitates tuæ,quid facies cõtra eũ? Porrò ſi iu-
ſtè egeris,quid donabis ei,aut quid de manu tua accipiet?
Homini qui ſimilis tui eſt,nocebit impietas tua: & filiũ ho-
C minis adiuuabit iuſtitia tua. Propter multitudinẽ calũnia-
torum clamabũt:& eiulabunt propter vim brachij tyranno-
rũ. Et nõ dixit,Vbi eſt Deus qui fecit me;qui dedit carmi
na in nocte? Qui docet nos ſuper iumẽta terræ,& ſuper vo
lucres cœli erudit nos. Ibi clamabũt,& non exaudiet,pro
D pter ſuperbiã malorũ. Nõ ergo fruſtra audiet Deus,& O-
mnipotens cauſas ſingulorũ intuebitur. Etiã cum dixeris,
Nõ cõſyderat:iudicare corã illo,& expecta eũ. Nũc enim
non infert furorẽ ſuũ,nec vlciſcitur ſcelus valde. Ergo Iob
fruſtra aperit os ſuum,& abſq; ſcientia verba multiplicat.

[redacted]. CAPVT XXXVI.

A Ddens quoque Eliu,hæc locutus eſt, Suſtine
me paululum,& indicabo tibi:adhuc enim habeo
quod pro Deo loquar. Repetã ſcientiã meam
à principio,& operatorẽ meum probabo iuſtũ.
Verè enim abſq; mendacio ſermones mei, & perfecta ſcien-
tia probabitur tibi. Deus potentes non abijcit,cum & ipſe
ſit potens: Sed non ſaluat impios,& iudiciũ pauperibus tri
B buit. Non auferet à iuſto oculos ſuos,& reges in ſolio col-
locat in perpetuũ,& illi eriguntur. Et ſi fuerint in catenis,
& vinciatur funibus paupertatis, Indicabit eis opera eorũ
& ſcelera eorũ,quia violenti fuerint. Reuelabit quoq; aurẽ
eorum,vt corripiat:& loquetur,vt reuertãtur ab iniquitate.
Si audierint & obſeruauerint,complebũt dies ſuos in bono,
[redacted] & annos ſuos in gloria. Si autẽ non audierint,tranſibũt per
gladiũ,& cõſumẽtur in ſtultitia. Simulatores & callidi pro
uocant iram Dei,neq; clamabũt cũ vincti fuerint. Morie-
tur in tẽpeſtate anima eorũ,& vita eorũ inter effœminatos.
Eripiet de anguſtia ſua pauperẽ,& reuelabit in tribulatione
C aurẽ eius. Igitur ſaluabit te de ore anguſto latiſsime,& non
habente fundamentũ ſubter ſe:requies autem menſæ tuæ erit
plena pinguedine. Cauſa tua quaſi impij iudicata eſt, cau-
ſam iudiciumq; recipies. Non te ergo ſuperet ira,vt aliquẽ
opprimas:nec multitudo donorũ inclinet te. Depone ma-
gnitudinẽ tuam abſq; tribulatione,& omnes robuſtos forti-
tudine. Ne protrahas noctẽ,vt aſcendãt populi pro eis.
Caue ne declines ad iniquitatẽ:hanc enim cœpiſti ſequi poſt
miſeriã. Ecce,Deus excelſus in fortitudine ſua,& nullus ei
ſimilis in legiſlatoribus. Quis poterit ſcrutari vias eius?aut
quis audet ei dicere,Operatus es iniquitatẽ? Memẽto quòd
D ignores opus eius,de quo cecinerũt viri. Omnes homines vi-
dent eum,vnuſquiſq; intuetur procul. Ecce Deus magnus
vincẽs ſcientiã noſtrã:numerus annorũ eius inæſtimabilis.
Qui aufert ſtillas pluuiæ,& effundit imbres ad inſtar gurgi-
tum Qui de nubibus fluunt,quæ prætexunt cũcta deſuper.
Si voluerit extendere nubes quaſi tentoriũ ſuum. Et fulgu
rare lumine ſuo deſuper,cardines quoq; maris operiet. Per
hæc enim iudicat populos,& dat eſcas multis mortalibus.
In manibus abſcondit lucem, & præcipit ei vt rurſus adue-
niat. Annuntiat de ea amico ſuo,quòd poſſeſsio eius ſit,&
ad eam poſsit aſcendere.

[redacted]. CAPVT XXXVII.

A SVper hoc expauit cor meum,& emotũ eſt de lo-
co ſuo. Audite auditionẽ in terrore vocis eius,
& ſonum de ore illius procedentem. Subter o-
mnes cœlos ipſe conſyderat,& lumen illius ſuper
terminos terræ. Poſt eũ rugiet ſonitus, tonabit voce ma-
gnitudinis ſuæ,& non inueſtigabitur,cum audita fuerit vox
eius. Tonabit Deus in voce ſua mirabiliter, qui facit magna
& inſcrutabilia. Qui præcipit niui vt deſcẽdat ſuper terrã,
B & hyemis pluuijs,& imbri fortitudinis ſuæ. Qui in manu
omniũ hominũ ſignat,vt nouerint ſinguli opera ſua. Ingre
dietur beſtia latibulũ,& in antro ſuo morabitur. Ab inte-
rioribus egredietur tempeſtas,& ab Arcturo frigus. Flãte
Deo cõcreſcit gelu,& rurſum latiſsime funduntur aquæ. Fru
mentũ deſyderat nubes,& nubes ſpargunt lumen ſuũ. Quę
luſtrant cuncta per circuitũ quocunq; eas voluntas gubernã-
tis duxerit,ad omne quod præcepit illis ſuper faciẽ orbis ter-
rarum, Siue in vna tribu,ſiue in terra ſua,ſiue in quocunq;
C loco miſericordiæ ſuæ eas iuſſerit inueniri. Auſculta hæc
Iob:ſta,& conſydera mirabilia Dei. Nunquid ſcis quãdo
præcepit Deus pluuijs,vt oſtẽderent lucẽ nubiũ eius? Nũ
quid noſti ſemitas nubiũ magnas,& perfectas ſciẽtias? Non
ne veſtimẽta tua calida ſunt,cum perflata fuerit terra auſtro?
Tu forſitan cum eo fabricatus es cœlos,qui ſolidiſsimi quaſi
ære fuſi,ſunt. Oſtende nobis quid dicamus illi:nos quippe
D inuoluimur tenebris. Quis narrabit ei quę loquor? etiam ſi
locutus fuerit homo, deuorabitur. At nunc non vident lu-
cem:ſubitò aer cogetur in nubes,& ventus tranſiens fugabit
eas. Ab Aquilone aurũ venit,& ad Deum formidoloſa lau
datio. Digne eum inuenire non poſſumus: magnus forti-
tudine,& iudicio, & iuſtitia,& enarrari non poteſt. Ideò
timebunt eum viri,& non audebunt contemplari omnes qui
ſibi videntur eſſe ſapientes.

[redacted]

CAP. XXXVIII.

A REſpondens autẽ Dominus Iob de turbine,dixit,
Quis eſt iſte inuoluens ſententias ſermonibus
imperitis? Accinge ſicut vir lumbos tuos, in-
terrogabo te,& reſpõde mihi. Vbi eras quãdo
ponebã fundamenta terrę?indica mihi,ſi habes intelligentiã.
Quis poſuit mẽſuras eius ſi noſti?vel quis tetendit ſuper eam
lineã? Super quo baſes illius ſolidatæ ſunt?aut quis dimiſit
lapidẽ angularẽ eius, Cũ me laudarẽt ſimul aſtra matutina,
& iubilarẽt omnes filij Dei? Quis cõcluſit oſtijs mare,quã
do erũpebat quaſi de vulua procedẽs, Cũ ponerẽ nubẽ ve-
ſtimentũ eius,& caligine illud quaſi pãnis infantiæ obuolue-
rem? Circundedi illud terminis meis, & poſui vectem &
oſtia, Et dixi, Vſq; huc venies,& nõ procedes amplius,&
B hic cõfringes tumẽtes fluctus tuos. Nũquid poſt ortũ tuũ
præcepiſti diluculo,& oſtẽdiſti auroræ locũ ſuum? Et te-
nuiſti concutiẽs extrema terræ,& excuſsiſti impios ex ea?
Reſtituetur vt lutũ ſignaculũ,& ſtabit ſicut veſtimẽtũ. Au
feretur ab impijs lux ſua,& brachium excelſum confringe-
tur. Nũquid ingreſſus es profundũ maris,& in nouiſsimis
abyſsi deambulaſti? Nunquid apertæ ſunt tibi portæ mor
tis, & oſtia tenebroſa vidiſti? Nunquid conſyderaſti la-
titudines terræ?indica mihi,ſi noſti,omnia, In qua via lux
habitet,

habitet,& tenebrarũ quis locus ſit, Vt ducas vnunquodq;
C ad terminos ſuos,& intelligas ſemitas domus eius. Sciebas
tunc quòd naſciturus eſſes:& numerũ dierum tuorum noue-
ras? Nunquid ingreſſus es theſauros niuis, aut theſauros
grandinis aſpexiſti, Quæ præparaui in tẽpus hoſtis,in diẽ
pugnę & belli? Per quã viã ſpargitur lux, diuiditur æſtus
ſuper terram? Quis dedit vehemẽtiſsimo imbri curſum,&
viam ſonantis tonitrui, Vt plueret ſuper terram abſq; ho-
mine in deſerto,vbi nullus mortaliũ commoratur, Vt im-
pleret inuiam & deſolatã, & produceret herbas virentes?
Quis eſt pluuiæ pater?vel quis genuit ſtillas roris? De cu-
ius vtero egreſſa eſt glacies?& gelu de cælo quis genuit? In
ſimilitudinẽ lapidis aquæ durantur,& ſuperficies abyſsi con-
D ſtringitur. Nunquid coniungere valebis micantes ſtellas
Pleiades,aut gyrũ Arcturi poteris diſsipare? Nũquid pro
ducis luciferum in tempore ſuo,& veſperũ ſuper filios terræ
conſurgere facis? Nunquid noſti ordinẽ cœli,& pones ra-
tionem eius in terra? Nunquid eleuabis ad nebulã vocem
tuam,& impetus aquarum operiet te? Nunquid mittes ful
gura,& ibunt:& reuertentia dicẽt tibi, Adſumus? Quis po
ſuit in viſceribus hominis ſapientiam?vel quis dedit gallo in-
telligentiam? Quis enarrabit cœlorum rationem, & con-
centum cœli?quis dormire faciet? Quando fundabatur pul
uis in terra,& glebæ compingebantur?

[redacted] CAPVT XXXIX.

A NVnquid capies leænæ prædam,& animam catu-
lorum eius implebis, Quando cubant in an-
tris,& in ſpecubus inſidiantur? Quis præparat
coruo eſcam ſuam,quando pulli eius clamant ad
Deum,vagãtes,eo quòd non habeant cibos? Nunquid no
ſti tẽpus partus ibicum in petris,vel parturientes ceruas ob-
ſeruaſti? Dinumeraſti menſes conceptus earũ,& ſciſti tem
pus partus earum? Incuruantur ad fœtum & pariunt,& ru
gitus emittunt. Separantur filij earum,pergunt ad paſtũ:
egrediuntur,& non reuertuntur ad eas. Quis dimiſit ona-
grum liberũ,& vincula eius quis ſoluit? Cui dedit in ſolitu
B dine domum,& tabernacula eius in terra ſalſuginis. Con-
temnit multitudinẽ ciuitatis,clamorẽ exactoris non audit.
Circumſpicit montes paſcuæ ſuæ,& virentia quæq; perqui-
rit. Nunquid volet rhinoceros ſeruire tibi, aut morabitur
ad præſepe tuũ? Nũquid alligabis rhinocerota ad arandũ,
loro tuo?aut confringet glebas valliũ poſt te? Nunquid fi-
duciam habebis in magna fortitudine eius, & derelinques ei
labores tuos? Nunquid credes illi,quoniã ſementẽ reddat
tibi,& aream tuam cõgreget? Penna ſtruthionis ſimilis eſt
pennis herodij,& accipitris. Quando derelinquit oua ſua
in terra, tu forſitan in puluere calefacies ea. Obliuiſcitur
C quòd pes cõculcet ea, aut beſtia agri conterat. Duratur ad
filios ſuos quaſi non ſint ſui, fruſtra laborauit nullo timore
cogente. Priuauit enim eam Deus ſapientia, nec dedit illi
intelligentiã. Cum tempus fuerit, in altum alas erigit:deri-
det equum & aſcenſorẽ eius. Nunquid præbebis equo for
titudinem,aut circũdabis collo eius hinnitũ? Nunquid ſu-
ſcitabis eum quaſi locuſtas?gloria nariũ eius terror. Terrã
vngula fodit,exultat audacter:in occurſum pergit armatis.
Contemnit pauorẽ,nec cedit gladio. Super ipſum ſonabit
pharetra,vibrabit haſta & clypeus. Feruens & fremens ſor
bet terrã,nec reputat tubæ ſonare clangorem. Vbi audierit
buccinã,dicit, Vah.procul odoratur bellũ,exhortationẽ du-
cum,& vlulatũ exercitus. Nunquid per ſapientiã tuam plu
D meſcit accipiter,expãdẽs alas ſuas ad Auſtrũ? Nunquid ad
præceptũ tuum eleuabitur aquila,& in arduis ponet nidum
ſuũ? In petris manet,in præruptis ſilicibus commoratur,
atq; in inacceſsis rupibus. Inde contemplatur eſcam,& de
longe oculi eius proſpiciunt. Pulli eius lambunt ſanguinẽ:
& vbicunq; cadauer fuerit, ſtatim adeſt. Et adiecit Domi-
nus,& locutus eſt ad Iob, Nunquid qui contendit cum Deo,
tam facilè conquieſcit?vtiq; qui arguit Deum, debet reſpon-
dere ei. Reſpondens autem Iob Domino,dixit, Qui leui-
ter locutus ſum,reſpondere quid poſſum?manum meam po-
nam ſuper os meum. Vnum locutus ſum,quod vtinã nõ
dixiſſem,& alterum,quibus vltrà non addam.

[redacted] CAPVT XL.

A REſpondens autem Dominus Iob de turbine, di-
xit, Accinge ſicut vir lumbos tuos:interrogabo
te,& indica mihi. Nunquid irritum facies iudi
cium meum:& condemnabis me, vt tu iuſtifice-
ris? Et ſi habes brachium ſicut Deus, & ſi voce ſimili to-
nas, Circũda tibi decorẽ,& in ſublime erigere,& eſto glo
rioſus,& ſpecioſis induere veſtibus. Diſperge ſuperbos fu
B rore tuo,& reſpiciens omnem arrogãtem humilia. Reſpi-
ce cunctos ſuperbos & confunde eos, & contere impios in
loco ſuo. Abſconde eos in puluere ſimul,& facies eorum
demerge in foueam: Et ego cõfitebor quòd ſaluare te poſ-
ſit dextera tua. Ecce, Behemoth quem feci tecum,fœnum
quaſi bos comedet. Fortitudo eius in lumbis eius,& virtus
illius in vmbilico ventris eius. Stringit caudã ſuã quaſi ce-
drum,nerui teſticulorũ eius perplexi ſunt. Oſſa eius velut
C fiſtulæ æris,cartilago illius quaſi laminæ ferreæ. Ipſe eſt
principiũ viarum Dei qui fecit eum,applicabit gladiũ eius.
Huic montes herbas ferunt:omnes beſtiæ agri ludent ibi.
Sub vmbra dormit in ſecreto calami,in locis humentibus.
Protegunt vmbræ vmbram eius, circumdabunt eum ſalices
torrentis. Ecce,abſorbebit fluuiũ,& nõ mirabitur:habet fi
duciã,quòd influat Iordanis in os eius. In oculis eius quaſi
hamo capiet eũ,& in ſudibus perforabit nares eius. An ex
D trahere poteris Leuiathan hamo,& fune ligabis linguã eius?
Nunquid pones circulũ in naribus eius,aut armilla perfora-
bis maxillã eius? Nunquid multiplicabit ad te preces,aut
loquetur tibi mollia? Nunquid feriet tecũ pactum,& acci-
pies eum ſeruũ ſempiternũ? Nunquid illudes ei quaſi aui?
aut ligabis eum ancillis tuis? Concident eũ amici,diuident
illum negotiatores. Nunquid implebis ſagenas pelle eius,
& gurguſtiũ piſcium capite illius? Pones ſuper eũ manum
tuam:memento belli,nec vltrà addas loqui. Ecce,ſpes eius
fruſtrabitur eum,& videntibus cunctis præcipitabitur.

[redacted] CAPVT XLI.

A NOn quaſi crudelis ſuſcitabo eum:quis enim reſi-
ſtere poteſt vultui meo? Et quis antè dedit mi
hi,vt reddam ei?omnia quæ ſub cælo ſunt mea
ſunt. Non parcam ei,verbis potentibus, & ad
deprecandũ compoſitis. Quis reuelabit faciem indumen-
ti eius?& in medium oris eius quis intrabit? Portas vultus
eius quis aperiet?per gyrum dentium eius formido. Cor-
pus illius quaſi ſcuta fuſilia,compactum ſquamis ſe premen-
tibus: Vna vni coniungitur,& ne ſpiraculũ quidem incedit
B per eas. Vna alteri adhærebit,& tenentes ſe nequaquam ſe-
parabũtur. Sternutatio eius ſplendor ignis,& oculi eius vt
palpebræ diluculi. De ore eius lampades procedunt ſicut
tedæ ignis accenſæ. De naribus eius procedit fumus ſicut
ollæ ſuccenſæ,atque feruentis. Halitus eius prunas ardere
facit,& flamma de ore eius egreditur. In collo eius mora-
bitur fortitudo,& faciẽ eius præcedet egeſtas. Mẽbra car-
C nium eius cohærẽtia ſibi:mittet cõtra eum fulmina,& ad lo-
cum aliũ nõ ferẽtur. Cor eius indurabitur tanquã lapis, &
ſtringetur quaſi malleatoris incus. Cũ ſublatus fuerit time
bunt angeli,& territi purgabũtur. Cũ apprehẽderit eũ gla
dius,ſubſiſtere nõ poterit,neq; haſta,neq; thorax. Reputabit
enim

enim quaſi paleas ferrum,& quaſi lignum putridū æs. Non
fugabit eum vir ſagittarius,in ſtipulam verſi ſunt ei lapides
D fundæ. Quaſi ſtipulam æſtimabit malleum,& deridebit vi-
brantē haſtam. Sub ipſo erunt radij ſolis,ſternet ſibi aurum
quaſi lutum. Ferueſcere faciet quaſi ollam profundum ma-
ris:& ponet quaſi cum vnguēta bulliunt. Poſt eum lucebit
ſemita,æſtimabit abyſſum quaſi ſeneſcentē. Non eſt ſuper
terram poteſtas quæ comparetur ei,qui factus eſt vt nullum
timeret. Omne ſublime videt,ipſe eſt rex ſuper vniuerſos
filios ſuperbiæ.

[redacted]

CAPVT XLII.

A RESpondēs autem Iob Domino,dixit, Scio quia
omnia potes,& nulla te latet cogitatio. Quis
eſt iſte qui celat conſiliū abſq; ſcientia? ideò inſi-
pienter locutus ſum,& quæ vltra modū excedūt
ſcientiā meam. Audi,& ego loquar: interrogabo te,& re-
ſpōde mihi. Auditu auris audiui te,nunc autē oculus meus
videt te. Idcirco ipſe me reprehendo,& ago pœnitentiā in
fauilla & cinere. Poſtquam autē locutus eſt Dominus ver-
B ba hæc ad Iob,dixit ad Eliphaz Themanitem, Iratus eſt fu-
ror meus in te,& in duos amicos tuos,quoniam non eſtis lo-
cuti coram me rectum,ſicut ſeruus meus Iob. Sumite ergo
vobis ſeptē tauros,& ſeptem arietes,& ite ad ſeruum meum
Iob,& offerte holocauſtum pro vobis: Iob autem ſeruus
meus orabit pro vobis: faciem eius ſuſcipiam, vt non vo-
bis imputetur ſtultitia: neque enim locuti eſtis coram me
[redacted] rectum,ſicut ſeruus meus Iob. Abierunt ergo Eliphaz The-
manites,& Baldad Suhites,& Sophar Naamathithes: &
fecerunt ſicut locutus fuerat Dominus ad eos, & ſuſcepit
Dominus faciem Iob. Dominus quoque conuerſus eſt ad
C pœnitentiam Iob,cum oraret ille pro amicis ſuis. Et addidit
Dominus omnia quæcunq; fuerant Iob,duplicia. Venerunt
autem ad eum omnes fratres ſui,& vniuerſæ ſorores ſuæ,&
cuncti qui nouerant eum prius:& comederunt cum eo pa-
nem in domo eius:& mouerunt ſuper eum caput,& conſo-
D lati ſunt eum ſuper omni malo quod intulerat Dominus ſu-
per eum. Et dederunt ei vnuſquiſq; ouem vnam,& inaurem
auream vnam. Dominus autē benedixit nouiſſimis Iob ma-
gis quàm principio eius. Et facta ſunt ei quatuordecim mil-
lia ouium,& ſex millia camelorū,& mille iuga boum,& mil
le aſinæ. Et fuerunt ei ſeptem filij,& tres filiæ. Et vocauit no-
men vnius Diem,& nomen ſecundæ Caſsiam,& nomen ter-
tiæ Cornuſtibij. Non ſunt autem inuentæ mulieres ſpecioſæ
ſicut filiæ Iob in vniuerſa terra. Deditq; eis pater ſuus hære-
ditatē inter fratres earum. Vixit autem Iob poſt flagella hæc,
[redacted] centum quadraginta annis,& vidit filios ſuos,& filios filio-
rum ſuorum,vſq; ad quartam generationem,& mortuus eſt
ſenex,& plenus dierum.

F I N I S.

Prologus B. Hieronymi in PSALTERIVM, QVOD *ſecundum ſeptuaginta editionem correxit.*

PSALTERIVM Romæ dudum poſitus emendaram: & iuxta ſeptuaginta interpretes, licet curſim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rurſum uidetis ô Paula & Euſtochium, ſcriptorum uitio deprauatum, pluſq; antiquū errorem, quàm nouam emendationem ualere: me cogitis ut ueluti quodā nouali, ſciſſum iam aruum exerceam, & obliquis ſulcis renaſcētes ſpinas eradicē: æquū eſſe dicētes, ut quod crebrò male pullulat, crebrius ſuccidatur. Vnde cōſueta præfatione commoneo tam uos, quibus fortè labor iſte deſudat, quàm eos qui exēplaria iſtiuſmodi habere uoluerint, ut quæ diligēter emēdaui, cū cura & diligētia trāſcribātur. Notet ſibi unuſquiſq; uel iacentē lineā, uel radiātia ſigna, id eſt obelos, uel aſteriſcos. Et ubicūq; uiderit uirgulam præcedētē ab ea uſq; ad duo pūcta quæ impreſſimus, ſciat in ſeptuaginta trāſlatoribus plus haberi. Vbi autē perſpexerit ſtellæ ſimilitudinē: de Hebræis uoluminibus additum nouerit æque uſq; ad duo pūcta, iuxta Theodotionis duntaxat editionem: qui ſimplicitate ſermonis à ſeptuaginta interpretibus nō diſcordat. Hæc ergo & uobis & ſtudioſo cuiq; feciſſe me ſciens: non ambigo multos fore, qui uel inuidia, uel ſupercilio malint contemnere uideri præclara, quàm diſcere: & de turbulento magis riuo, quàm de puriſſimo fonte potare.

Liber Pſalmorum.

[redacted] Pſalmus I.

BEATVS vir qui non abijt in conſilio [redacted]
impiorū,& in via peccatorum non ſte-
tit,& in cathedra peſtilentiæ nō ſedit.
Sed in lege Domini voluntas eius: & in Iere.17 b
lege eius meditabitur die ac nocte. Et [redacted]
erit tanquam lignum quod plantatum
eſt ſecus decurſus aquarum: quod fru-
ctum ſuum dabit in tempore ſuo, Et foliū eius non defluet: [redacted]
& omnia quæcunq; faciet,proſperabuntur. Nō ſic impij,
non ſic: ſed tanquam puluis quem proijcit ventus à facie ter-
ræ. Ideo non reſurgent impij in iudicio: neq; peccatores in
conſilio iuſtorum. Quoniam nouit Dominus viam iuſto-
rum:& iter impiorum peribit.

[redacted]

Pſalmus II.

QVare fremuerunt gentes:& populi meditati ſunt Act.4.e
inania? Aſtiterunt reges terræ,& principes cō-
uenerunt in vnum aduerſus Dominum & aduer-
ſus CHRISTVM eius. Dirumpamus
vincula eorū,& proijciamus à nobis iugū ipſorū. Qui habi
tat in cœlis irridebit eos: & Dominus ſubſannabit eos.
Tūc loquetur ad eos in ira ſua:& in furore ſuo conturbabit eos.
Ego autē cōſtitutus ſum rex ab eo ſuper Sion montē ſan-
ctū eius,prædicās preceptū eius. Dñs dixit ad me, Filius
meus es tu,ego hodie genui te. Poſtula à me,& dabo tibi
gētes hæreditatē tuā,& poſſeſsionē tuā terminos terræ. Re-
ges eos in virga ferrea,& tanquā vas figuli confringes eos.

Et nunc

Et nunc reges intelligite: erudimini qui iudicatis terram.
Seruite Domino in timore: & exultate ei cum tremore.
Apprehendite diſciplinam, nequando iraſcatur Dominus,
& pereatis de via iuſta. Cum exarſerit in breui ira eius, bea
ti omnes qui confidunt in eo.

[redacted].

2.Reg.15 Pſalmus Dauid cũ fugeret à facie Abſalom filij ſui. III.
DOmine quid multiplicati ſunt qui tribulant me?
multi inſurgũt aduerſum me. Multi dicunt ani-
mæ meæ, Non eſt ſalus ipſi in Deo eius. Tu au
Ioan.2 d tem Domine ſuſceptor meus es, gloria mea, &
exaltãs caput meum. Voce mea ad Dominum clamaui: &
exaudiuit me de monte ſancto ſuo. Ego dormiui, & ſopo-
ratus ſum: & exurrexi quia Dominus ſuſcepit me. Non ti
mebo millia populi circundantis me. exurge Domine: ſal-
uum me fac Deus meus, Quoniam tu percuſsiſti omnes
aduerſantes mihi ſine cauſa: dentes peccatorum contriuiſti.
Domini eſt ſalus: & ſuper populum tuum benedictio tua.

[redacted].

In finem in carminibus, Pſalmus Dauid. IIII.
CVm inuocarẽ exaudiuit me Deus iuſtitiæ meæ:
in tribulatione dilataſti mihi: Miſerere mei: &
exaudi orationem meam. Filij hominũ, vſque-
quo graui corde? vt quid diligitis vanitatem, &
Ephe.4 f quæritis mendacium? Et ſcitote quoniã mirificauit Domi
nus ſanctum ſuum: Dominus exaudiet me cum clamauero
ad eum. Iraſcimini, & nolite peccare: quæ dicitis in cordi-
bus veſtris, & in cubilibus veſtris compungimini. Sacrifi-
cate ſacrificium iuſtitiæ, & ſperate in Domino. multi dicunt,
Quis oſtendit nobis bona? Signatum eſt ſuper nos lumen
vultus tui Domine: dediſti lætitiam in corde meo. A fru-
ctu frumenti, vini, & olei ſui multiplicati ſunt. In pace in
idipſum dormiam & requieſcam, Quoniam tu Domine
ſingulariter in ſpe conſtituiſti me.

[redacted],

In finem, pro ea quæ hæreditatem conſequitur.
Pſalmus Dauid. V.
VErba mea auribus percipe Domine: intellige cla-
morem meum. Intende voci orationis meæ,
rex meus & Deus meus. Quoniã ad te orabo
Domine: mane exaudies vocem meam. Mane
aſtabo tibi & videbo: quoniam nõ Deus volens iniquitatem
tu es. Neq; habitabit iuxta te malignus: neq; permanebũt
iniuſti ante oculos tuos. Odiſti omnes qui operantur ini-
quitatem: perdes omnes qui loquũtur mendacium. Virum
ſanguinũ & doloſum abominabitur Dominus. Ego autem
in multitudine miſericordiæ tuæ introibo in domum tuam:
adorabo ad templum ſanctum tuum in timore tuo. Domi
ne deduc me in iuſtitia tua: propter inimicos meos dirige in
conſpectu tuo viam meam. Quoniam non eſt in ore eorũ
Infra 13 b veritas: cor eorum vanum eſt. Sepulchrum patens eſt gut-
Rom.3 b tur eorum: linguis ſuis doloſè agebant, iudica illos Deus.
Decidant à cogitationibus ſuis: ſecundũ multitudinem im-
pietatum eorum expelle eos, quoniam irritauerunt te Domi-
ne. Et lætẽtur omnes qui ſperant in te: in æternum exulta
bunt, & habitabis in eis. Et gloriabũtur in te omnes qui di
ligunt nomen tuum: quoniam tu benedices iuſto. Domine
vt ſcuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos.

[redacted]

In finem in carminibus, Pſalmus Dauid
pro octaua. VI.
DOmine ne in furore tuo arguas me: neque in ira
tua corripias me. Miſerere mei Domine, quo-
niam infirmus ſum: ſana me Domine, quoniam
conturbata ſunt oſſa mea. Et anima mea turba
ta eſt valde: ſed tu Domine vſquequo? Conuertere Domi
ne, & eripe animam meam: ſaluum me fac propter miſericor
diam tuam, Quoniam non eſt in morte qui memor ſit tui:
in inferno autem quis confitebitur tibi? Laboraui in gemi-
tu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis
meis ſtratum meum rigabo. Turbatus eſt à furore oculus
meus: inueteraui inter omnes inimicos meos. Diſcedite à
me omnes qui operamini iniquitatem: quoniã exaudiuit Do Matt.7 d
minus vocem fletus mei. Exaudiuit Dominus deprecatio 25 d
nẽ meã: Dominus orationem meam ſuſcepit. Erubeſcãt, Luc.13 f
& conturbentur vehementer omnes inimici mei: conuertan-
tur & erubeſcant valde velociter.

[redacted].

Pſalmus Dauid quem cantauit Domino pro
verbis Chuſi filij Iemini. VII.
DOmine Deus meus in te ſperaui: ſaluũ me fac ex
omnibus perſequentibus me, & libera me: Ne
quando rapiat vt leo animam meam, dum non eſt
qui redimat, neque qui ſaluum faciat. Domine
Deus meus ſi feci iſtud, ſi eſt iniquitas in manibus meis, Si
reddidi retribuentibus mihi mala: decidam meritò ab inimi-
cis meis inanis. Perſequatur inimicus animã meam, & cõ-
prehendat, & cõculcet in terra vitã meam, & gloriã meam in
puluerẽ deducat. Exurge Dñe in ira tua: & exaltare in fini
bus inimicorũ meorũ. Et exurge Dñe Deus meus in præ-
cepto quod mandaſti: & ſynagoga populorũ circundabit te.
Et propter hãc in altũ regredere: Dominus iudicat popu-
los. Iudica me Domine ſecundũ iuſtitiã meam, & ſecundũ 1.Reg.16 b
innocentiã meam ſuper me. Conſumetur nequitia pecca- 1.Par.28 b
torum, & diriges iuſtũ, ſcrutans corda & renes Deus. Iuſtũ
adiutoriũ meum à Domino, qui ſaluos facit rectos corde.
Deus iudex iuſtus, fortis, & patiens, nũquid iraſcitur per ſin-
gulos dies? Niſi conuerſi fueritis, gladiũ ſuum vibrabit, ar- Eſa.59 a
cum ſuũ tetendit, & parauit illũ. Et in eo parauit vaſa mor- Iob 15 d
tis: ſagittas ſuas ardentibus effecit. Ecce parturit iniuſtitiã,
concepit dolorẽ: & peperit iniquitatem. Lacum aperuit &
effodit eum: & incidit in foueam quam fecit. Conuertetur
dolor eius in caput eius: & in verticem ipſius iniquitas eius
deſcendet. Confitebor Domino ſecundum iuſtitiam eius:
& pſallam nomini Domini Altiſsimi.

[redacted].

In finem pro torcularibus, Pſalmus
Dauid. VIII.
DOmine Dominus noſter, quàm admirabile eſt
nomen tuum in vniuerſa terra? Quoniã eleua-
ta eſt magnificẽtia tua ſuper cælos. Ex ore in-
fantium & lactentium perfeciſti laudem propter
inimicos tuos: vt deſtruas inimicum & vltorẽ. Quoniã vi-
debo cœlos tuos, opera digitorum tuorum: lunam, & ſtellas
quæ tu fundaſti. Quid eſt homo, quòd memor es eius? aut
filius hominis, quoniam viſitas eum? Minuiſti eum paulo-
minus ab angelis: gloria & honore coronaſti eum, & conſti-
tuiſti eum ſuper opera manuum tuarum. Omnia ſubieciſti
ſub pedibus eius: oues & boues vniuerſas: inſuper & pecora
campi, Volucres cœli, & piſces maris qui perambulant ſe-
mitas maris. Domine Dominus noſter, quàm admirabile
eſt nomen tuum in vniuerſa terra?

[redacted]

In finem pro occultis filijs. Pſalmus Dauid. IX.

CONfitebor tibi Domine in toto corde meo:narrabo omnia mirabilia tua. Lætabor & exultabo in te, pſallam nomini tuo Altiſsime. In cōuertendo inimicū meum retrorſum, infirmabuntur & peribūt à facie tua. Quoniā feciſti iudiciū meum & cauſam meam:ſediſti ſuper thronū qui iudicas iuſtitiā. Increpaſti gentes, & perijt impius:nomē eorum deleſti in æternum & in ſeculū ſeculi. Inimici defecerunt phrameæ in finem:& ciuitates, eorū deſtruxiſti. Perijt memoria eorum cū ſonitu, & Dominus in æternū permanet. Parauit in iudicio thronū ſuum:& ipſe iudicabit orbem terræ in ęquitate, iudicabit populos in iuſtitia. Et factus eſt Dominus refugiū pauperi:adiutor in opportunitatibus in tribulatione. Et ſperēt in te qui nouerunt nomē tuum:quoniā non dereliquiſti quærentes te Domine. Pſallite Domino qui habitat in Sion:annūtiate inter gentes ſtudia eius. Quoniā requirēs ſanguinē eorū recordatus eſt:nō eſt oblitus clamorē pauperū. Miſerere mei Dñe:vide humilitatē meā de inimicis meis. Quj exaltas me de portis mortis, vt annūtiē omnes laudatiōes tuas in portis filię Siō. Exultabo in ſalutari tuo:infixæ ſunt gētes in interitu quē fecerunt. In laqueo iſto quē abſcōderūt, cōprehenſus eſt pes eorum. Cognoſcetur Dñs iudicia faciēs:in operibus manuū ſuarū cōprehēſus eſt peccator. Cōuertātur peccatores in infernū, omnes gētes quæ obliuiſcūtur Deū. Quoniā non in finē obliuio erit pauperis:patiētia pauperū nō peribit in finē. Exurge Domine, nō cōfortetur homo:iudicētur gētes in cōſpectu tuo. Cōſtitue Domine legiſlatorē ſuper eos:ſciant gētes quoniā homines ſunt. Vt quid Domine receſsiſti lōge, deſpicis in opportunitatibus, in tribulatione? Dū ſuperbit impius, incēditur pauper:cōprehēdūtur in cōſilijs quibus cogitāt. Quoniā laudatur peccator in deſyderijs animæ ſuæ, & iniquus benedicitur. Exacerbauit Dñm peccator:ſecundū multitudinē iræ ſuæ nō quæret. Nō eſt Deus in cōſpectu eius:inquinatæ ſunt viæ illius in omni tēpore. Auferūtur iudicia tua à facie eius:omniū inimicorū ſuorum dominabitur. Dixit enim in corde ſuo, Nō mouebor à generatione in generatio-

Infra 13 b nē ſine malo. Cuius maledictiōe os plenū eſt, & amaritudi-

Rom. 3 b ne, & dolo, ſub lingua eius labor & dolor: Sedet in inſidijs cū diuitibus:in occultis vt interficiat innocentē. Oculi eius in pauperē reſpiciūt:inſidiatur in abſcōdito quaſi leo in ſpelūca ſua. Inſidiatur vt rapiat pauperem:rapere pauperē dū attrahit eū. In laqueo ſuo humiliabit eū:inclinabit ſe, & cadet cum dominatus fuerit pauperum. Dixit enim in corde ſuo, Oblitus eſt Deus, auertit faciē ſuā ne videat in finē. Exurge Dñe Deus, exaltetur manus tua:ne obliuiſcaris pauperū. Propter quid irritauit impius Deū? dixit enim in corde ſuo, Nō requiret. Vides, quoniā tu laborē & dolorē cōſyderas:vt tradas eos in manus tuas. Tibi derelictus eſt pauper orphano tu eris adiutor. Cōtere brachiū peccatoris & maligni:quæretur peccatū illius, & nō inuenietur. Dñs regnabit in æternū & in ſeculum ſeculi:peribitis gētes de terra illius. Deſyderiū pauperū exaudiuit Dominus:pręparationē cordis eorū audiuit auris tua. Iudicare pupillo & humili:vt non apponat vltrà magnificare ſe homo ſuper terram.

[redacted]

In finem Pſalmus Dauid. X.

IN Domino confido: quomodo dicitis animæ meæ, Trāſmigra in montē ſicut paſſer? Quoniā ecce peccatores intenderunt arcū:parauerunt ſagittas ſuas in pharetra, vt ſagittent in obſcuro rectos corde. Quoniā quæ perfeciſti deſtruxerunt:iuſtus

autem quid fecit? Dominus in tēplo ſancto ſuo:Dominus Abac. 2 d

in cœlo ſedes eius. Oculi eius in pauperē reſpiciunt:palpebræ eius interrogant filios hominū. Dominus interrogat iuſtū & impiū:qui autē diligit iniquitatē, odit animam ſuam. Pluet ſuper peccatores laqueos:ignis, & ſulphur, & ſpiritus procellarū, pars calicis eorum. Quoniā iuſtus Dominus, & iuſtitias dilexit:æquitatem vidit vultus eius.

[redacted]

In finem pro octaua, Pſalmus Dauid. XI.

SAluum me fac Domine, quoniā defecit ſanctus, quoniā diminutæ ſunt veritates à filijs hominum. Vana locuti ſunt vnuſquiſq; ad proximū ſuū: labia doloſa in corde & corde locuti ſunt. Diſperdat Dominus vniuerſa labia doloſa, & linguā magniloquam. Quj dixerunt, Linguam noſtram magnificabimus: labia noſtra à nobis ſunt, quis noſter Dominus eſt? Propter miſeriā inopum, & gemitum pauperū nunc exurgā, dicit Dominus. Ponam in ſalutari:fiducialiter agā in eo. Eloquia Domini, eloquia caſta:argentum igne examinatum, probatum, terræ purgatū ſeptuplum. Tu Domine ſeruabis nos:& cuſtodies nos à generatione hac in æternum. In circuitu impij ambulant:ſecundum altitudinem tuam multiplicaſti filios hominum.

[redacted]

In finem Pſalmus Dauid. XII.

VSquequo Domine obliuiſceris me in finem? vſquequo auertis faciē tuam à me? Quandiu ponam conſilia in anima mea: dolorem in corde meo per diē? Vſquequo exaltabitur inimicus meus ſup me? reſpice, & exaudi me Dñe Deus meus. Illumina oculos meos ne vnquā obdormiā in morte:ne quādo dicat inimicus meus, Præualui aduerſus eum. Quj tribulant me, exultabunt ſi motus fuero, ego autem in miſericordia tua ſperaui. Exultabit cor meū in ſalutari tuo:cantabo Domino qui bona tribuit mihi:& pſallā nomini Dñi altiſsimi.

[redacted]

In finem Pſalmus Dauid. XIII.

DIxit inſipiēs in corde ſuo, Non eſt Deus. Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in ſtudijs ſuis: non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnū. Dominus de cœlo proſpexit ſuper filios

hominum:vt videat ſi eſt intelligens aut requirens Deum. Rom. 3 b

Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt:non eſt qui fa-

ciat bonum, non eſt vſq; ad vnū. Sepulchrū patens eſt guttur Supra 5 c

tur eorum:linguis ſuis doloſè agebant, venenum aſpidū ſub Rom. 3 b

labijs eorū. Quorum os maledictione & amaritudine ple- Supra 9 c

num eſt:veloces pedes eorum ad effundēdum ſanguinem. Rom. 3 c

Contritio & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non co- Eſa. 59 b

gnouerunt:non eſt timor Dei ante oculos eorum. Nónne Roma. 3 c

cognoſcent omnes qui operantur iniquitatem, qui deuorant plebem meam ſicut eſcam panis? Dominum non inuocauerunt:illic trepidauerūt timore vbi non erat timor. Quoniam Dominus in generatione iuſta eſt, conſilium inopis confudiſtis:quoniam Dominus ſpes eius eſt. Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael? cum auerterit Dominus captiuitatem plebis ſuæ, exultabit Iacob, & lætabitur Iſrael.

[redacted]

Pſalmus

Pſalmus Dauid XIIII.

DOmine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut
quis requieſcet in mõte ſancto tuo? Quij ingre-
ditur ſine macula,& operatur iuſtitiã: Qui lo-
quitur veritatem in corde ſuo, qui oon egit do-
lũ in lingua ſua: Nec fecit proximo ſuo malum,& oppro-
brium non accepit aduerſus proximos ſuos: Ad nihilũ de-
ductus eſt in conſpectu eius malignus, timentes autẽ Domi-
num glorificat: Qui iurat proximo ſuo,& non decipit,qui
pecuniam ſuam non dedit ad vſuram,& munera ſuper inno-
centẽ non accepit: Qui facit hęc,nõ mouebitur in æternũ.

[redacted]

Tituli inſcriptio ipſi Dauid. XV.

COnſerua me Domine,quoniam ſperaui in te.di-
xi Domino,Deus meus es tu,quoniã bonorum
meorũ non eges. Sanctis qui ſunt in terra eius
mirificauit omnes volũtates meas in eis. Mul-
tiplicatæ ſunt infirmitates eorũ:poſtea accelerauerũt. Nõ
congregabo conuenticula eorum de ſanguinibus:nec memor
ero nominũ eorum per labia mea. Dominus,pars hæredi-
tatis meæ & calicis mei,tu es qui reſtitues hæreditatem meam
mihi. Funes ceciderunt mihi in præclaris:etenim hæredi-
tas mea præclara eſt mihi. Benedicã Dominũ qui tribuit
Act.2 d mihi intellectũ,inſuper & vſq; ad noctẽ Increpuerunt me re-
nes mei. Prouidebam Dominũ in conſpectu meo ſemper:
quoniam à dextris eſt mihi ne cõmouear. Propter hoc læ-
tatum eſt cor meum,& exultauit lingua mea:inſuper & caro
mea requieſcet in ſpe. Quoniam nõ derelinques animam
meam in inferno:nec dabis ſanctum tuum videre corruptio-
nem. Notas mihi feciſti vias vitæ:adimplebis me lætitia
cum vultu tuo:delectationes in dextera tua vſq; in finem.

[redacted]

[redacted] Oratio Dauid. XVI.

EXaudi Domine iuſtitiã meam:intende depreca-
tionẽ meam. Auribus percipe orationẽ meam,
non in labijs doloſis. De vultu tuo iudicium
meum prodeat:oculi tui videant æquitatem.
Probaſti cor meum,& viſitaſti nocte:igne me examinaſti,
& non eſt inuẽta in me iniquitas. Vt non loquatur os meũ
opera hominũ:propter verba labiorum tuorum ego cuſtodi-
ui vias duras. Perfice greſſus meos in ſemitis tuis: vt non
moueantur veſtigia mea. Ego clamaui quoniam exaudiſti
me Deus:inclina aurẽ tuam mihi,& exaudi verba mea. Mi-
rifica miſericordias tuas,qui ſaluos facis ſperantes in te.
A reſiſtentibus dexteræ tuæ cuſtodi me vt pupillã oculi.
Sub vmbra alarũ tuarum protege me à facie impiorum qui
me afflixerunt. Inimici mei animã meã circundederũt,adi-
pem ſuũ concluſerunt,os eorũ locutũ eſt ſuperbiã. Proij-
cientes me,nunc circundederunt me: oculos ſuos ſtatuerunt
declinare in terrã. Suſceperũt me ſicut leo paratus ad præ-
dam,& ſicut catulus leonis habitans in abditis. Exurge Do-
mine,præueni eum,& ſupplanta eum:eripe animã meam ab
impio,phrameam tuã ab inimicis manus tuæ. Domine à
paucis de terra diuide eos in vita eorum: de abſconditis tuis
adimpletus eſt venter eorũ. Saturati ſunt filijs:& dimiſerũt
reliquias ſuas paruulis ſuis. Ego autẽ in iuſtitia apparebo
conſpectui tuo:ſatiabor cum apparuerit gloria tua.

[redacted]

In finẽ puero Domini Dauid,qui locutus eſt Dño verba cã-
tici huius,in die qua eripuit eum Dñs de manu omnium
inimicorũ eius,& de manu Saul,& dixit, XVII.

A DIligam te Domine fortitudo mea: Dominus fir- Heb.2 c
mamentũ meum,& refugiũ meum,& liberator
meus. Deus meus adiutor meus:& ſperabo In
eum: Protector meus,& cornu ſalutis meæ,&
ſuſceptor meus. Laudans inuocabo Dominum:& ab ini-
micis meis ſaluus ero. Circundederũt me dolores mortis,
& torrentes iniquitatis conturbauerunt me. Dolores infer-
ni circundederunt me:præoccupauerũt me laquei mortis.
In tribulatione mea inuocaui Dominũ,& ad Deum meum
clamaui: Et exaudiuit de tẽplo ſancto ſuo vocẽ meam,&
clamor meus in cõſpectu eius introiuit in aures eius. Com-
mota eſt & cõtremuit terra:& fundamẽta montium contur-
bata ſunt,& cõmota ſunt,quoniã iratus eſt eis. Aſcendit fu-
mus in ira eius:& ignis à facie eius exarſit: carbones ſuccenſi
ſunt ab eo: Inclinauit cœlos,& deſcẽdit:& caligo ſub pedi-
B bus eius. Et aſcendit ſuper cherubim,& volauit:volauit ſu-
per pennas vẽtorum. Et poſuit tenebras latibulũ ſuum,in
circuitu eius tabernaculum eius: tenebroſa aqua in nubibus
aeris. Præ fulgore in conſpectu eius nubes tranſierũt,grã-
do,& carbones ignis. Et intonuit de cælo Dominus,& al-
tiſsimus dedit vocẽ ſuam:grando & carbones ignis. Et mi-
ſit ſagittas ſuas,& diſsipauit eos:fulgura multiplicauit,& cõ-
turbauit eos. Et apparuerũt fontes aquarũ,& reuelata ſunt
fundamenta orbis terrarũ. Ab increpatione tua Domine,
ab inſpiratione ſpiritus iræ tuæ. Miſit de ſummo,& acce-
pit me:& aſſumpſit me de aquis multis. Eripuit me de ini-
micis meis fortiſsimis,& ab his qui oderunt me:quoniã con-
fortati ſunt ſuper me. Præuenerunt me in die afflictionis
meæ:& factus eſt Dominus protector meus. Et eduxit
me in latitudinẽ:ſaluũ me fecit,quoniã voluit me. Et retri-
buet mihi Dñs ſecundũ iuſtitiã meam,& ſecundũ puritatem
manuum mearũ retribuet mihi. Quia cuſtodiui vias Do-
C mini,nec impiè geſsi à Deo meo. Quoniam omnia iudicia
eius in conſpectu meo:& iuſtitias eius non repuli à me. Et
ero immaculatus cum eo: & obſeruabo me ab iniquitate
mea. Et retribuet mihi Dominus ſecundũ iuſtitiã meam:
& ſecundũ puritatem manuum mearum in conſpectu oculo-
rum eius. Cum ſancto ſanctus eris:& cum viro innocente
innocens eris. Et cum electo electus eris:& cum peruerſo
peruerteris. Quoniã tu populũ humilem ſaluum facies:&
oculos ſuperborum humiliabis. Quoniã tu illuminas lu-
cernã meã Domine:Deus meus illumina tenebras meas.
Quoniam in te eripiar à tentatione:& in Deo meo tranſgre-
diar murum. Deus meus impolluta via eius: eloquia Do-
mini igne examinata:protector eſt omniũ ſperantiũ in ſe.
Quoniã quis Deus præter Dominum? aut quis Deus præ-
ter Deum noſtrum? Deus qui præcinxit me virtute:& po-
ſuit immaculatã viam meam. Qui perfecit pedes meos tan-
quam ceruorum:& ſuper excelſa ſtatuens me: Qui docet 2.Reg.22 c
manus meas ad prælium:& poſuiſti vt arcum æreum brachia
mea. Et dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ:& dextera
tua ſuſcepit me.* Et diſciplina tua correxit me in finem ** &
D diſciplina tua ipſa me docebit. Dilataſti greſſus meos ſub-
tus me:& nõ ſunt infirmata veſtigia mea. Perſequar inimi- Abiectio
cos meos,& cõprehẽdã illos:& nõ cõuertar donec deficiãt. Iudæorũ.
Cõfringã illos,nec poterunt ſtare:cadẽt ſubtus pedes meos.
Et præcinxiſti me virtute ad bellum:ſupplantaſti inſurgẽtes
in me ſubtus me. Et inimicos meos dediſti mihi dorſum:
& odiẽtes me diſperdidiſti. Clamauerunt,nec erat q ſaluos
faceret:ad Dominum,nec exaudiuit eos. Et comminuam
eos vt puluerem ante faciem venti:vt lutum platearum dele-
bo eos. Eripies me de cõtradictionibus populi:conſtitues
me in caput Gentium. Populus quem non cognoui ſerui- Gentiũ ele-
uit mihi:in auditu auris obediuit mihi. Filij alieni menti- ctio.
ti ſunt mihi,filij alieni inueterati ſunt,& claudicauerunt à ſe-
mitis ſuis. Viuit Dominus,& bñdictus Deus meus,& ex-
altetur Deus ſalutis meæ. Deus qui das vindictas mihi,&
ſubdis

ſubdis populos ſub me, liberator meus de inimicis meis ira-
cundis. Et ab inſurgentibus in me exaltabis me: à viro' ini-
2.Reg.22 d quo eripies me. Propterea confitebor tibi in nationibus
Rom.15 b Domine:& nomini tuo pſalmū dicam. Magnificans ſalu-
tes regis eius,& faciēs miſericordiam Chriſto ſuo Dauid,&
ſemini eius vſque in ſeculum.

[redacted]

In finem, Pſalmus Dauid XVIII.

Coeli enarrant gloriam Dei,& opera manuum
eius annuntiat firmamentū. Dies, diei eructat
verbum: & nox nocti indicat ſcientiam. Non
ſunt loquelæ neque ſermones, quorum non au-
Rom.10 d diantur voces eorum. In omnem terram exiuit ſonus eo-
rum:& in fines orbis terræ verba eorum. In ſole poſuit ta-
bernaculum ſuum:& ipſe tanquā ſponſus procedens de tha-
lamo ſuo, Exultauit vt gigas ad currendam viā. à ſummo
Luc.24 g coelo egreſsio eius, Et occurſus eius vſq; ad ſummum eius:
nec eſt qui ſe abſcondat à calore eius. Lex Domini imma-
culata,conuertens animas: teſtimonium Domini, fidele,ſa-
pientiam præſtans paruulis. Iuſtitiæ Domini,rectæ,lætifi
cantes corda:præceptum Domini lucidum,illūminans ocu-
los. Timor Domini ſanctus permanens in ſeculum ſeculi:
iudicia Domini,vera,iuſtificata in ſemetipſa. Deſyderabi-
lia ſuper aurum & lapidē pretioſum multum:& dulciora ſu-
per mel & fauum. Etenim ſeruus tuus cuſtodit ea:in cuſto
diendis illis retributio multa. Delicta quis intelligit?ab oc-
cultis meis munda me:& ab alienis parce ſeruo tuo. Si mei
non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor
à delicto maximo. Et erunt vt complaceant eloquia oris
mei:& meditatio cordis mei in cōſpectu tuo ſemper. Do-
mine adiutor meus & redemptor meus.

[redacted]

Pſalmus Dauid XIX.

Exaudiat te Dominus in die tribulationis: prote-
gat te nomen Dei Iacob. Mittat tibi auxiliū de
ſancto:& de Sion tueatur te. Memor ſit omnīū
ſacrificij tui:& holocauſtum tuum pingue fiat.
Tribuat tibi ſecundum cor tuum: & omne conſilium tuum
confirmet. Lætabimur in ſalutari tuo: & in nomine Dei
noſtri magnificabimur. Impleat Dominus omnes petitio-
nes tuas: nunc cognoui quoniam ſaluum fecit Dominus
CHRISTVM ſuum. Exaudiat illum de coelo ſancto ſuo:
in potētatibus ſalus dexteræ eius. Hi in curribus,& hi in e-
quis:nos autē in nomine Domini Dei noſtri inuocabimus.
Ipſi obligati ſunt & ceciderunt:nos autem ſurreximus & ere
cti ſumus. Domine ſaluum fac regem:& exaudi nos in die
qua inuocauerimus te.

[redacted]

In finem Pſalmus Dauid XX.

Domine in virtute tua lætabitur rex:& ſuper ſalu-
tare tuum exultabit vehementer. Deſyderium
cordis eius tribuiſti ei: & voluntate labiorum
eius non fraudaſti eum. Quoniam præueniſti
eum in benedictionibus dulcedinis:poſuiſti in capite eius co
ronam de lapide pretioſo. Vitam petijt à te:& tribuiſti ei
longitudinem dierum in ſeculum & in ſeculum ſeculi. Ma
gna eſt gloria eius in ſalutari tuo:gloriā & magnum decorem
impones ſuper eum. Quoniam dabis eū in benedictionē
in ſeculum ſeculi: lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.
Quoniā rex ſperat in Domino:& in miſericordia altiſsimi
non cōmouebitur. Inueniatur manus tua omnibus ini-
micis tuis:dextera tua inueniat omnes qui te oderunt. Po-
nes eos vt clibanum ignis in tempore vultus tui: Dominus
in ira ſua conturbabit eos,& deuorabit eos ignis. Fructum
eorum de terra perdes:& ſemen eorum à filijs hominum.
Quoniam declinauerunt in te mala: cogitauerunt conſilia
quæ non potuerūt ſtabilire. Quoniā pones eos dorſum:
in reliquijs tuis præparabis vultum eorū. Exaltare Domi
ne in virtute tua:cantabimus & pſallemus virtutes tuas.

[redacted]

In finem pro ſuſceptione matutina, Pſalmus
Dauid XXI.

A Deus Deus meus reſpice in me: quare me dereli- Matt.27 e
quiſti:longe à ſalute mea verba delictorum meo-
rum. Deus meus clamabo per diem,& non ex
audies:& nocte,& non ad inſipientiam mihi.
Tu autem in ſancto habitas, laus Iſrael. In te ſperauerunt
patres noſtri: ſperauerunt,& liberaſti eos. Ad te clamaue-
runt,& ſalui facti ſunt:in te ſperauerunt, & non ſunt confu-
ſi. Ego autem ſum vermis & non homo:opprobrium ho-
minum & abiectio plebis. Omnes videntes me, deriſerunt Mar.15 c
me: locuti ſunt labijs,& mouerunt caput. Sperauit in Do- Matt.27 d
B mino, eripiat eum, ſaluum faciat eum, quoniam vult eum.
Quoniam tu es qui extraxiſti me de ventre:ſpes mea ab vbe-
ribus matris meæ, in te proiectus ſum ex vtero. De ventre
matris meæ Deus meus es tu:ne diſceſſeris à me. Quoniā
tribulatio proxima eſt, quoniam non eſt qui adiuuet. Cir
cundederunt me vituli multi:tauri pingues obſederunt me.
Aperuerunt ſuper me os ſuum:ſicut leo rapiens & rugiens.
Sicut aqua effuſus ſum:& diſperſa ſunt omnia oſſa mea. Fa-
ctum eſt cor meum tanquam cera liqueſcens, in medio ven-
tris mei. Aruit tanquam teſta virtus mea,& lingua mea ad-
hæſit faucibus meis:& in puluerem mortis deduxiſti me.
C Quoniam circundederunt me canes multi: concilium ma- Matt.27 d
lignantiū obſedit me. Foderūt manus meas & pedes meos, Ioan.19 c
dinumerauerunt omnia oſſa mea. Ipſi vero conſyderaue-
runt & inſpexerunt me:diuiſerunt ſibi veſtimenta mea,& ſu
per veſtem meam miſerunt ſortem. Tu autem Domine ne
elongaueris auxilium tuum à me:ad defenſionem meam con
ſpice. Erue à phramea animam meam:& de manu canis
vnicam meam. Salua me ex ore leonis:& à cornibus vni-
cornium humilitatem meam. Narrabo nomen tuum fratri
bus meis:in medio eccleſiæ laudabo te. Qui timetis Deū
laudate eum:vniuerſum ſemen Iacob glorificate eum. Ti-
meat eum omne ſemen Iſrael: quoniam non ſpreuit neque
deſpexit deprecationem pauperis. Nec auertit faciem ſuā
à me:& cum clamarē ad eum, exaudiuit me. Apud te laus
D mea in eccleſia magna: vota mea reddam in conſpectu ti-
mentium eum. Edent pauperes & ſaturabuntur: & lauda-
bunt Dominum qui requirunt eum: viuent corda eorum in
ſeculum ſeculi. Reminiſcentur,& conuertentur ad Domi
num vniuerſi fines terræ, Et adorabunt in conſpectu eius
vniuerſæ familiæ gentium. Quoniam Domini eſt regnū:
& ipſe dominabitur gentium. Mādu-cauerunt & adoraue-
runt omnes pingues terræ: in conſpectu eius cadent omnes
qui deſcendunt in terram. Et anima mea illi viuet: & ſe-
men meum ſeruiet ipſi. Annūciabitur Domino generatio
ventura:& annuntiabunt coeli iuſtitiam eius populo qui na-
ſcetur, quem fecit Dominus.

[redacted]

Pſalmus Dauid XXII.

Eſa.40 DOminus regit me, & nihil mihi deerit: in loco
Hiere.23 paſcuæ ibi me collocauit. Super aquam refe-
Ezec.34 ctionis educauit me: animam meam conuertit.
Deduxit me ſuper ſemitas iuſtitiæ, propter no-
men ſuum. Nam & ſi ambulauero in medio vmbræ mor-
tis, non timebo mala: quoniam tu mecum es. Virga tua &
baculus tuus, ipſa me conſolata ſunt. Paraſti in conſpectu
meo mẽſam aduerſus eos qui tribulãt me. Impinguaſti in
oleo caput meum: & calix meus inebrians quàm præclarus
eſt? Et miſericordia tua ſubſequetur me omnibus diebus
vitæ meæ: Et vt inhabitem in domo Domini, in longitudi
nem dierum.

[redacted]

Pſalmus Dauid prima ſabbathi. XXIII.

1.Cor.10 DOmini eſt terra, & plenitudo eius: orbis terra-
rum & vniuerſi qui habitant in eo. Quia ipſe
ſuper maria fundauit eum: & ſuper flumina præ-
parauit eum. Quis aſcendet in montem Domi-
ni? aut quis ſtabit in loco ſancto eius? Innocens manibus &
mundo corde, qui non accepit in vano animam ſuam, nec iu-
rauit in dolo proximo ſuo. Hic accipiet benedictionem à
Domino, & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo. Hæc eſt ge
neratio quærentium eum, quærentium faciem Dei Iacob.
Attollite portas principes veſtras, & eleuamini portæ æter-
nales: & introibit rex gloriæ. Quis eſt iſte rex gloriæ? Do
minus fortis & potens, Dominus potens in prælio. Attol
lite portas principes veſtras, & eleuamini portæ æternales: &
introibit rex gloriæ. Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus vir
tutum ipſe eſt rex gloriæ.

[redacted]

Pſalmus Dauid XXIIII.

A AD te Domine leuaui animam meam: Deus meus
in te confido non erubeſcam. Neque irrideant
me inimici mei: etenim vniuerſi qui ſuſtinent te,
non confundentur. Confundantur omnes ini-
qua agentes ſuperuacuè. Vias tuas Domine demonſtra mi
hi: & ſemitas tuas edoce me. Dirige me in veritate tua, &
doce me: quia tu es Deus ſaluator meus, & te ſuſtinui tota
B die. Reminiſcere miſerationũ tuarũ Domine, & miſericor
diarum tuarũ quæ à ſeculo ſunt. Delicta iuuẽtutis meæ, &
ignorantias meas ne memineris. Secundum miſericordiam
tuam memento mei tu, propter bonitatem tuam Domine.
Dulcis & rectus Dominus: propter hoc legẽ dabit delinquen
tibus in via. Diriget manſuetos in iudicio: docebit mites
vias ſuas. Vniuerſæ viæ Domini, miſericordia & veritas re
C quirentibus teſtamẽtum eius, & teſtimonia eius. Propter
nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo: multum
eſt enim. Quis eſt homo qui timet Dominũ? legem ſtatuit
ei in via quam elegit. Anima eius in bonis demorabitur: &
ſemen eius hæreditabit terram. Firmamentũ eſt Dominus
timentibus eum: & teſtamentum ipſius vt manifeſtetur illis.
Oculi mei ſemper ad Dominum: quoniam ipſe euellet de la-
queo pedes meos. Reſpice in me & miſerere mei: quia vni
cus & pauper ſum ego. Tribulationes cordis mei multipli
D catæ ſunt: de neceſsitatibus meis erue me. Vide humilita-
tem meam & laborem meũ: & dimitte vniuerſa delicta mea.
Reſpice inimicos meos, quoniam multiplicati ſunt, & odio
iniquo oderunt me? Cuſtodi animã meam, & erue me: nõ
erubeſcam, quoniam ſperaui in te. Innocentes & recti ad-
hæſerunt mihi: quia ſuſtinui te. Libera Deus, Iſrael, ex o-
mnibus tribulationibus ſuis.

[redacted]

In finem, Pſalmus Dauid XXV.

IVdica me Domine, quoniam ego in innocentia
mea ingreſſus ſum: & in Domino ſperans non
infirmabor. Proba me Domine, & tenta me: vre
renes meos & cor meum. Quoniã miſericor-
dia tua ante oculos meos eſt: & complacui in veritate tua.
Non ſedi cum cõcilio vanitatis, & cũ iniqua gerentibus non
introibo. Odiui eccleſiã malignantiũ: & cum impijs nõ ſe
debo. Lauabo inter innocẽtes manus meas: & circundabo
altare tuum Domine, Vt audiã vocem laudis tuæ, & enar
rem vniuerſa mirabilia tua. Domine dilexi decorẽ domus
tuæ, & locũ habitationis gloriæ tuæ. Ne perdas cũ impijs
animam meam, & cum viris ſanguinum vitam meam: In
quorum manibus iniquitates ſunt: dextera eorum repleta eſt
muneribus. Ego autem in innocentia mea ingreſſus ſum:
redime me, & miſerere mei. Pes meus ſtetit in directo: in
eccleſijs benedicam te Domine.

[redacted]

Pſalmus Dauid priùs quàm liniretur. XXVI.

A DOminus illuminatio mea, & ſalus mea: quem ti-
mebo? Dominus protector vitæ meæ: à quo
trepidabo? Dum appropiant ſuper me nocen-
tes, vt edant carnes meas: Qui tribulãt me ini-
mici mei, ipſi infirmati ſunt & ceciderunt. Si cõſiſtant ad-
B uerſum me caſtra, non timebit cor meũ. Si exurgat aduer-
ſum me prælium: in hoc ego ſperabo. Vnam petij à Domi
no, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus
diebus vitæ meæ, Vt videam voluntatẽ Domini, & viſitẽ
templum eius. Quoniã abſcondit me in tabernaculo ſuo:
in die malorum protexit me in abſcondito tabernaculi ſui.
In petra exaltauit me: & nunc exaltauit caput meũ ſuper ini-
C micos meos. Circuiui, & immolaui in tabernaculo eius ho
ſtiam vociferationis: cantabo & pſalmum dicam Domino.
Exaudi Domine vocẽ meã qua clamaui ad te: miſerere mei,
& exaudi me. Tibi dixit cor meũ, exquiſiuit te facies mea:
faciem tuã Domine requirã. Ne auertas faciẽ tuã à me: ne
declines in ira à ſeruo tuo. Adiutor meus eſto: ne derelin-
D quas me, neq; deſpicias me Deus ſalutaris meus. Quoniã
pater meus & mater mea dereliquerũt me: Dominus autem
aſſumpſit me. Legem pone mihi Domine in via tua: & di-
rige me in ſemita recta propter inimicos meos. Ne tradide
ris me in animas tribulantium me: quoniam inſurrexerunt in
me teſtes iniqui, & mẽtita eſt iniquitas ſibi. Credo videre
bona Domini in terra viuentium. Expecta Dominum, vi-
riliter age: & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum.

[redacted]

Huic Dauid, XXVII.

AD te Domine clamabo, Deus meus ne ſileas à
me: nequando taceas à me, & aſsimilabor deſcen-
dentibus in lacum. Exaudi Domine vocẽ de-
precationis meæ dum oro ad te, dum extollo
manus meas ad templũ ſanctum tuũ. Ne ſimul trahas me
cum peccatoribus: & cum operantibus iniquitatem ne perdas
me: Qui loquuntur pacẽ cum proximo ſuo, mala autem in
cordibus eorũ. Da illis ſecundũ opera eorum, & ſecundum
nequitiam adinuentionum ipſorum: Secundum opera ma
nuum eorum tribue illis: redde retributionem eorum ipſis.
Quoniam non intellexerunt opera Domini, & in opera ma-
nuum

nuum eius:deſtrues illos & nõ ædificabis eos. Benedictus
Dominus: quoniam exaudiuit vocem deprecationis meæ.
Dominus adiutor meus & protector meus: & in ipſo ſpera-
uit cor meum,& adiutus ſum. Et refloruit caro mea:& ex
voluntate mea confitebor ei. Dominus fortitudo plebis
ſuæ:& protector ſaluationum chriſti ſui eſt. Saluum fac
populum tuum Domine,& benedic hæreditati tuæ: & rege
eos & extolle vſque in æternum.

[redacted]

Pſal. Dauid in cõſummatione tabernaculi. XXVIII.

AFferte Domino filij Dei: afferte Domino filios
arietum. Afferte Domino gloriã & honorem,
afferte Domino gloriam nomini eius: adorate
Dominũ in atrio ſancto eius. Vox Domini ſu
per aquas, Deus maieſtatis intonuit: Dominus ſuper aquas
multas. Vox Domini in virtute:vox Domini in magnifi-
centia. Vox Domini confringentis cedros: & confringet
Dominus cedros Libani, Et commouet eas tanquam vi-
tulum Libani:& dilectus quemadmodum filius vnicornium.
Vox Domini intercidentis flammã ignis:vox Domini con-
cutientis deſertum,& commouebit Dominus deſertum Ca-
des. Vox Domini præparantis ceruos,& reuelabit condẽ-
ſa:& in templo eius omnes dicẽt gloriam. Dominus di-
luuium inhabitare facit:& ſedebit Dominus rex in æternũ.
Dominus virtutem populo ſuo dabit: Dominus benedicet
populo ſuo in pace.

[redacted]

Pſalmus cantici in dedicatiõe domus Dauid. XXIX.

A EXaltabo te Domine, quoniam ſuſcepiſti me: nec
delectaſti inimicos meos ſuper me. Domine
Deus meus clamaui ad te:& ſanaſti me. Domi
ne eduxiſti ab inferno animam meam:ſaluaſti me
à deſcendentibus in lacum. Pſallite Domino ſancti eius: &
B confitemini memoriæ ſanctitatis eius. Quoniam ira in in-
dignatione eius:& vita in voluntate eius. Ad veſperum de
morabitur fletus:& ad matutinum lætitia. Ego autem di-
xi in abundantia mea, Non mouebor in æternum. Domi-
C ne in voluntate tua præſtitiſti decori meo virtutem. Auer
tiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus. Ad te
Domine clamabo,& ad Deum meum deprecabor. Quæ
vtilitas in ſanguine meo dum deſcendero in corruptionem?
D Nunquid confitebitur tibi puluis, aut annuntiabit veritatem
tuam? Audiuit Dominus,& miſertus eſt mei: Dominus fa
ctus eſt adiutor meus. Cõuertiſti planctũ meũ in gaudium
mihi: concidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia:
Vt cantet tibi gloria mea,& non compungar: Domine Deus
meus in æternum confitebor tibi.

[redacted]

In finem Pſalmus Dauid. XXX.

A IN te Domine ſperaui, non confundar in æter-
num: in iuſtitia tua libera me. Inclina ad me
aurem tuam: accelera vt eruas me. Eſto mihi
in Deum protectorem,& in domum refugij: vt
ſaluum me facias. Quoniam fortitudo mea & refugium
meũ es tu: & propter nomen tuum deduces me, & enutries
me: Educes me de laqueo hoc quem abſconderunt mihi:
Luc.23.f quoniam tu es protector meus. In manus tuas commendo
ſpiritũ meum: redemiſti me Domine Deus veritatis. Odi-
B ſti obſeruantes vanitates ſuperuacue. Ego autem in Domi
no ſperaui:exultabo & lætabor in miſericordia tua. Quo-
niam reſpexiſti humilitatem meam, ſaluaſti de neceſsitatibus
animam meam. Nec cõcluſiſti me in manibus inimici: ſta-
tuiſti in loco ſpatioſo pedes meos. Miſerere mei Domine
quoniam tribulor: conturbatus eſt in ira oculus meus, ani-
ma mea,& venter meus: Quoniam defecit in dolore vita
mea,& anni mei in gemitibus: Infirmata eſt in paupertate
virtus mea,& oſſa mea conturbata ſunt. Super omnes ini-
C micos meos factus ſum opprobrium vicinis meis valde, &
timor notis meis. Qui videbant me, foras fugerunt à me:
obliuioni datus ſum tanquã mortuus à corde. Factus ſum
tanquam vas perditum: quoniam audiui vituperationẽ mul-
torum cõmorantium in circuitu. In eo dum conuenirent
ſimul aduerſum me, accipere animam conſiliati ſunt, Ego
autẽ in te ſperaui Domine: dixi, Deus meus es tu. in manibus
tuis ſortes meæ. Eripe me de manu inimicorũ meorum,&
à perſequẽtibus me. Illuſtra faciẽ tuam ſuper ſeruũ tuũ; ſal
uum me fac in miſericordia tua: Domine non confundar,
quoniã inuocaui te. Erubeſcant impij,& deducantur in in
fernũ: muta fiãt labia doloſa Quæ loquũtur aduerſus iuſtũ
D iniquitatẽ in ſuperbia & in abuſione. Quàm magna multi-
tudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcõdiſti timẽtibus te.
Perfeciſti eis qui ſperant in te, in cõſpectu filiorũ hominum.
Abſcõdes eos in abſcondito faciei tuæ à cõturbatione homi-
nũ: Proteges eos in tabernaculo, à cõtradictione linguarũ.
Benedictus Dominus: quoniã mirificauit miſericordiã ſuam
mihi in ciuitate munita. Ego autem dixi in exceſſu mentis
meæ, Proiectus ſum à facie oculorũ tuorũ. Ideo exaudiſti
vocẽ orationis meæ, dum clamarẽ ad te. Diligite Dominũ
omnes ſancti eius: quoniã veritatẽ requiret Dominus, & re-
tribuet abundanter facientibus ſuperbiã. Viriliter agite,&
confortetur cor veſtrum, omnes qui ſperatis in Domino.

[redacted]

Ipſi Dauid intellectus. XXXI.

A BEati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorũ
tecta ſunt peccata. Beatus vir, cui non imputa-
uit Dominus peccatũ, nec eſt in ſpiritu eius do-
lus. Quoniam tacui, inueterauerunt oſſa mea,
dum clamarẽ tota die. Quoniã die ac nocte grauata eſt ſu-
per me manus tua: conuerſus ſum in ærumna mea, dum con-
B figitur ſpina. Delictum meum cognitũ tibi feci:& iniuſti-
tiam meã non abſcõdi. Dixi, Confitebor aduerſum me in-
iuſtitiam meam Domino:& tu remiſiſti impietatem peccati
mei. Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tẽpore opportu
no. Verũtamen in diluuio aquarũ multarũ, ad eum nõ ap-
C proximabunt. Tu es refugiũ meum à tribulatione quæ cir
cundedit me: exultatio mea, erue me à circundantibus me.
Intellectum tibi dabo,& inſtruam te in via hac qua gradieris:
firmabo ſuper te oculos meos. Nolite fieri ſicut equus &
D mulus, quibus non eſt intellectus. In camo & fræno ma- [redacted]
xillas eorum conſtringe qui non approximant ad te. Mul
ta flagella peccatoris: ſperantem autem in Domino miſeri-
cordia circũdabit. Lætamini in Domino & exultate iuſti:
& gloriamini omnes recti corde.

[redacted]

In finem Pſalmus Dauid. XXXII.

A EXultate iuſti in Domino: rectos decet collauda-
tio. Confitemini Domino in cithara: in pſalte-
rio decem chordarũ pſallite illi. Cantate ei can
ticum nouum: bene pſallite ei in vociferatione.
Quia rectum eſt verbum Domini,& omnia opera eius in fi-
de. Diligit miſericordiã & iudicium: miſericordia Domi-

B nl plena eſt terra. Verbo Domini cœli firmati ſunt:& ſpi-
[redacted] ritu oris eius omnis virtus eorum. Congregans ſicut in vtre
aquas maris:ponens in theſauris abyſſos. Timeat Dominũ
omnis terra:ab eo autem commoueantur omnes inhabitantes
Iudith 16.c orbem. Quoniam ipſe dixit,& facta ſunt:ipſe mãdauit,&
creata ſunt. Dominus diſsipat conſilia gentiũ:reprobat au
tem cogitationes populorũ,& reprobat conſilia principum.
C Conſilium autẽ Domini in æternum manet:cogitationes cor
[redacted] dis eius in generatione & generationẽ. Beata gẽs cuius eſt
Dominus Deus eius:populus quem elegit in hæreditatẽ ſibi.
De cœlo reſpexit Dominus, vidit omnes filios hominum.
De præparato habitaculo ſuo reſpexit ſuper omnes qui ha-
bitant terram. Qui finxit ſigillatim corda eorũ: qui intel-
[redacted] ligit omnia opera eorũ. Non ſaluatur rex per multã virtu-
tem:& gigas nõ ſaluabitur in multitudine virtutis ſuæ. Fal
D lax equus ad ſalutẽ:in abũdantia autẽ virtutis ſuæ nõ ſaluabi-
[redacted] tur. Ecce oculi Domini ſuper metuẽtes eũ,& in eis qui ſpe
rant ſuper miſericordia eius, Vt eruat à morte animas eo-
rũ,& alat eos in fame. Anima noſtra ſuſtinet Dominũ: quo-
niam adiutor & protector noſter eſt. Quia in eo lætabitur
cor noſtrũ:& in nomine ſancto eius ſperauimus. Fiat miſe
ricordia tua Dñe ſuper nos, quemadmodũ ſperauimus in te.

[redacted]

Dauidi cum immutauit vultum ſuum coram Abimélech,
& dimiſit eum,& abijt. XXXIII.

A **B**Enedicam Dominum in omni tempore: ſemper
laus eius in ore meo. In Domino laudabitur
anima mea:audiant manſueti,& lætentur. Ma
gnificate Dominum mecũ:& exaltemus nomen
eius in idipſum. Exquiſiui Dñm,& exaudiuit me: & ex
omnibus tribulationibus meis eripuit me. Accedite ad eũ,
B & illuminamini:& facies veſtræ nõ cõfundẽtur. Iſte pau-
per clamauit,& Dñs exaudiuit eum: & ex omnibus tribula-
tionibus eius ſaluauit eũ. Immittet angelus Domini in cir-
cuitu timentiũ eum:& eripiet eos. Guſtate,& videte quo
niam ſuauis eſt Dominus:beatus vir qui ſperat in eo. Ti-
mete Dominum omnes ſancti eius:quoniam non eſt inopia
C timentibus eum. Diuites eguerunt & eſurierũt:inquiren-
tes autẽ Dominũ nõ minuẽtur omni bono. Venite filij,au
1.Pet.3.b dite me:timorẽ Domini docebo vos. Quis eſt homo qui
vult vitã,diligit dies videre bonos? Prohibe linguã tuam
à malo,& labia tua ne loquãtur dolum. Diuerte à malo &
Eccli.15.d fac bonum,inquire pacẽ & perſequere eã. Oculi Domini
Hebr.4.c ſuper iuſtos:& aures eius in preces eorũ. Vultus autẽ Do
mini ſuper facientes mala: vt perdat de terra memoriam eo
D rum. Clamauerunt iuſti,& Dominus exaudiuit eos:& ex
omnibus tribulationibus eorũ liberauit eos. Iuxta eſt Do
minus ijs qui tribulato ſunt corde:& humiles ſpiritu ſaluabit.
Multæ tribulationes iuſtorum: & de omnibus his liberabit
eos Dominus. Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorũ:vnum
ex his nõ conteretur. Mors peccatorũ peſsima:& qui ode
[redacted] runt iuſtum delinquent. Redimet Dominus animas ſeruo
rum ſuorum:& non delinquent omnes qui ſperant in eo.

[redacted]

Huic Dauid. XXXIIII.

A **I**Vdica Domine nocentes me: expugna impu-
gnantes me. Apprehende arma & ſcutum:&
exurge in adiutorium mihi. Effunde phra-
meam,& conclude aduerſus eos qui perſequun-
tur me:dic animæ meæ, Salus tua ego ſum. Confundantur
& reuereantur quærẽtes animã meam. Auertantur retror
ſum & cõfundantur cogitantes mihi mala. Fiant tanquam
puluis ante faciem venti,& angelus Domini coarctans eos.
B Fiant viæ illorũ tenebræ & lubricũ:& angelus Domini per-
ſequens eos. Quoniã gratis abſconderunt mihi interitũ la-
quei ſui:ſuperuacuè exprobrauerũt animã meam. Veniat
illi laqueus quẽ ignorat,& captio quam abſcondit apprehen
dat eũ:& in laqueũ cadat in ipſum. Anima autẽ mea exul-
tabit in Dño: & delectabitur ſuper ſalutari ſuo. Omnia
oſſa mea dicent, Domine, quis ſimilis tibi? Eripiens inopẽ
de manu fortiorũ eius:egenum & pauperẽ à diripiẽtibus eũ.
Surgentes teſtes iniqui, quæ ignorabam interrogabant me.
C Retribuebant mihi mala pro bonis:ſterilitatem animæ meæ.
Ego autem cũ mihi moleſti eſſent, induebar cilicio. Humi
liabam in ieiunio animam meam:& oratio mea in ſinu meo
cõuertetur. Quaſi proximũ,& quaſi fratrem noſtrum, ſic
complacebam: quaſi lugens & contriſtatus ſic humiliabar.
Et aduerſum me lætati ſunt,& conuenerunt:congregata ſunt
ſuper me flagella,& ignoraui. Diſsipati ſunt nec cõpũcti,
tentauerunt me,ſubſannauerunt me ſubſannatione:frendue-
runt ſuper me dẽtibus ſuis. Domine quãdo reſpicies? reſti
tue animã meam à malignitate eorũ, à leonibus vnicã meam.
Confitebor tibi in eccleſia magna, in populo graui laudabo
te. Non ſupergaudeãt mihi qui aduerſantur mihi inique, qui Ioan.15.d
oderunt me gratis,& annuũt oculis. Quoniã mihi quidem
D pacificè loquebãtur:& in iracundia terræ loquẽtes, dolos co-
gitabant. Et dilatauerũt ſuper me os ſuum:dixerũt, Euge
euge, viderunt oculi noſtri. Vidiſti Dñe, ne ſileas: Domi-
ne ne diſcedas à me. Exurge & intende iudicio meo: Deus
meus,& Dominus meus in cauſam meã. Iudica me ſecun
dum iuſtitiam tuã Domine Deus meus:& non ſupergaudeãt
mihi. Non dicant in cordibus ſuis, Euge, euge, animæ no-
ſtræ:nec dicant, Deuorabimus eũ. Erubeſcant & reuerean
tur ſimul qui gratulantur malis meis. Induantur confuſio-
ne & reuerentia qui maligna loquuntur ſuper me. Exultẽt
& lætentur qui volunt iuſtitiam meam: & dicant ſemper,
Magnificetur Dominus, qui volunt pacẽ ſerui eius. Et lin
gua mea meditabitur iuſtitiam tuam, tota die laudem tuam.

[redacted]

In finem ſeruo Domini Dauid. XXXV.

DIxit iniuſtus vt delinquat in ſemetipſo, nõ eſt ti-
mor Dei ante oculos eius. Quoniã doloſe egit
in conſpectu eius: vt inueniatur iniquitas eius ad
odium. Verba oris eius iniquitas & dolus:no-
luit intelligere vt bene ageret. Iniquitatẽ meditatus eſt in
cubili ſuo: aſtitit omni viæ non bonæ, malitiam autem non
odiuit. Domine in cœlo miſericordia tua: & veritas tua
vſque ad nubes. Iuſtitia tua ſicut montes Dei: iudicia tua
abyſſus multa. Homines & iumẽta ſaluabis Domine: quẽ-
admodum multiplicaſti miſericordiã tuam Deus. Filij au-
tem hominũ in tegmine alarum tuarũ ſperabunt. Inebria-
buntur ab vbertate domus tuæ: & torrente voluptatis tuæ
potabis eos. Quoniam apud te eſt fons vitæ:& in lumine
tuo videbimus lumen. Prætende Domine miſericordiam
tuam ſcientibus te, & iuſtitiam tuam his qui recto ſunt cor-
de. Non veniat mihi pes ſuperbiæ: & manus peccatoris
non moueat me. Ibi ceciderunt omnes qui operantur ini-
quitatem:expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare.

[redacted]

Ipſi Dauid. XXXVI.

A **N**Oli æmulari in malignantibus, neque zelaueris
facientes iniquitatem, Quoniam tanquam fœ-
num velociter areſcent: & quemadmodum ole-
ra herbarum cito decident. Spera in Domino,
& fac

& fac bonitatem, & inhabita terram, & paſcêris in diuitijs
eius. Delectare in Domino:& dabit tibi petitiones cordis
tui. Reuela Domino viam tuā,& ſpera in eo:& ipſe faciet.
Et educet quaſi lumen iuſtitiam tuā,& iudicium tuum tan-
quam meridem:ſubditus eſto Domino,& ora eum. Noli
æmulari in eo qui proſperatur in via ſua, in homine faciente
iniuſtitias. Deſine ab ira,& derelinque furorē:noli æmula-
ri vt maligneris. Quoniam qui malignātur exterminabun-
tur;ſuſtinentes autē Dominū ipſi hæreditabunt terram. Et
B adhuc puſillū,& non erit peccator:& quæres locum eius, &
Matt.5 a non inuenies. Manſueti autē hæreditabunt terram:& dele
ctabuntur in multitudine pacis. Obſeruabit peccator iu-
ſtum:& ſtridebit ſuper eum dentibus ſuis. Dominus au-
tem irridebit eum:quoniam proſpicit quòd veniet dies eius.
Gladium euaginauerūt peccatores,intenderūt arcum ſuum.
Vt decipiant pauperē & inopem,vt trucident rectos corde.
[redacted] Gladius eorum intret in corda ipſorum:& arcus eorum con-
fringatur. Melius eſt modicū iuſto ſuper diuitias peccato-
rum multas. Quoniam brachia peccatorū conterentur:cō-
firmat autem iuſtos Dominus. Nouit Dominus dies im-
maculatorum:& hæreditas eorū in æternum erit. Non cō-
C fundētur in tempore malo, & in diebus famis ſaturabuntur:
quia peccatores peribūt. Inimici verò Domini mox vt ho-
norificati fuerint & exaltati: deficientes quemadmodum fu-
mus deficiēt. Mutuabitur peccator,& nō ſoluet:iuſtus au
tem miſeretur & retribuet. Quia benedicentes ei hæredita
bunt terram,maledicentes autē ei,diſperibunt. Apud Do
minum greſſus hominis dirigētur:& viā eius volet. Cum
ceciderit,non collidetur:quia Dominus ſupponit manū ſuā.
Iunior fui,etenim ſenui:& nō vidi iuſtum derelictum,nec ſe-
men eius quærens panem. Tota die miſeretur & commo-
dat:& ſemen illius in benedictione erit. Declina à malo,&
fac bonū,& inhabita in ſeculū ſeculi. Quia Dominus amat
iudicium:& non derelinquet ſanctos ſuos:in æternū conſer-
uabuntur. Iniuſti punientur:& ſemē impiorū peribit.
Iuſti autē hæreditabūt terram:& inhabitabunt in ſeculum ſe-
D culi ſuper [redacted]. Os iuſti meditabitur ſapientiam:& lingua
Eſa.51 c eius loquetur iudiciū. Lex Dei eius in corde ipſius:& non
ſupplantabūtur greſſus eius. Cōſyderat peccator iuſtū:&
quærit mortificare eū. Dominus autē nō derelinquet eum
in manibus eius:nec damnabit eum cū iudicabitur illi. Ex-
pecta Dominū,& cuſtodi viam eius;& exaltabit te vt hære-
ditate capias terram:cum perierint peccatores videbis. Vi-
di impium ſuperexaltatum,& eleuatum ſicut cedros Libani.
Et tranſiui,& ecce non erat:quæſiui eum, & non eſt inuen-
tus locus eius. Cuſtodi innocentiā,& vide æquitatem:quo
niam ſunt reliquiæ homini pacifico. Iniuſti autem diſperi-
bunt:ſimul reliquiæ impiorū interibunt. Salus autē iuſto-
rum à Domino:& protector eorū in tempore tribulationis.
Et adiuuabit eos Dominus,& liberabit eos:& eruet eos à pec
catoribus,& ſaluabit eos:quia ſperauerunt in eo.

[redacted]r.

Pſalmus in rememoratione,diei ſabbathi. XXXVII.

A DOmine,ne in furore tuo arguas me,neq; in ira tua
corripias me. Quoniā ſagittæ tuæ infixæ ſunt
mihi,& cōfirmaſti ſuper me manū tuā. Nō eſt
ſanitas in carne mea à facie iræ tuæ: non eſt pax
oſsibus meis à facie peccatorū meorū. Quoniā iniquitates
meæ ſupergreſſæ ſunt caput meū:& ſicut onus graue graua-
B tæ ſunt ſuper me. Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices
meæ à facie inſipientiæ meæ. Miſer factus ſum & curuatus
ſum vſq; in finē:tota die cōtriſtatus ingrediebar. Quoniā
lumbi mei impleti ſunt illuſionibus:& non eſt ſanitas in car-
ne mea. Afflictus ſum & humiliatus ſum nimis:rugiebam
à gemitu cordis mei. Domine, ante te omne deſyderium
meum:& gemitus meus à te nō eſt abſconditus. Cor meū
conturbatum eſt,dereliquit me virtus mea: & lumen oculo-
rum meorū & ipſum nō eſt mecū. Amici mei & proximi
mei,aduerſum me appropinquauerūt & ſteterunt. Et qui
iuxta me erāt de longe ſteterūt:& vim faciebant qui quære-
C bant animā meā. Et qui inquirebant mala mihi,locuti ſunt
vanitates,& dolos tota die meditabantur. Ego autem tan-
quam ſurdus,nō audiebā:& ſicut mutus non aperiens os ſuū.
Et factus ſum ſicut homo non audiens,& non habens in ore
ſuo redargutiones. Quoniā in te Domine ſperaui,tu exau
dies me Domine Deus meus. Quia dixi, Nequādo ſuper-
gaudeāt mihi inimici mei:& dum cōmouētur pedes mei, ſu-
per me magna locuti ſunt. Quoniā ego in flagella paratus
D ſum:& dolor meus in cōſpectu meo ſemper. Quoniā ini-
quitatē meā annūtiabo:& cogitabo pro peccato meo. Ini-
mici autē mei viuunt,& cōfirmati ſunt ſuper me:& multipli-
cati ſunt qui oderunt me inique. Qui retribuunt mala pro
bonis,detrahebant mihi,quoniam ſequebar bonitatē. Ne
derelinquas me Domine Deus meus: ne diſceſſeris à me.
Intende in adiutorium meum, Domine Deus ſalutis meæ.

[redacted]

In finem pro Idithun canticum David. XXXVIII.

DIxi, Cuſtodiā vias meas:vt non delinquam in lin-
gua mea. Poſui ori meo cuſtodiā:cū conſiſte-
ret peccator aduerſum me. Obmutui,& humi
liatus ſum,& ſilui à bonis: & dolor meus reno-
uatus eſt. Concaluit cor meum intra me:& in meditatione
mea exardeſcet ignis. Locutus ſum in lingua mea, Notum
fac mihi Domine finem meū, Et numerū dierum meorum
quis eſt:vt ſciā quid deſit mihi. Ecce mēſurabiles poſuiſti
dies meos:& ſubſtantia mea tanquam nihilū ante te. Verū
tamen vniuerſa vanitas: omnis homo viuens. Veruntа-
men in imagine pertranſit homo:ſed & fruſtra conturbatur.
Theſaurizat:& ignorat cui cōgregabit ea. Et nūc quæ eſt [redacted]
expectatio mea?nonne Dominus?& ſubſtantia mea apud te
eſt. Ab omnibus iniquitatibus meis erue me:opprobrium
inſipienti dediſti me. Obmutui,& nō aperui os meū,quo-
niam tu feciſti:amoue à me plagas tuas. A fortitudine ma-
nus tuæ ego defeci in increpationibus: propter iniquitatem
corripuiſti hominē. Et tabeſcere feciſti ſicut araneā animā
eius:veruntamen vanè conturbatur omnis homo. Exaudi
orationem meam Domine,& deprecationem meam auribus
percipe:lachrymas meas Ne ſileas:quoniam aduena ego ſum
apud te,& peregrinus,ſicut omnes patres mei. Remitte mi
hi,vt refrigerer priuſquam abeam,& amplius non ero.

[redacted].

In finem Pſalmus Dauid. XXXIX.

A EXpectans expectaui Dominum:& intēdit mihi.
Et exaudiuit preces meas, & eduxit me de lacu
miſeriæ,& de luto fæcis. Et ſtatuit ſupra petrā
pedes meos,& direxit greſſus meos. Et immi-
ſit in os meū canticū nouū,carmē Deo noſtro. Videbunt mul
ti & timebunt:& ſperabunt in Domino. Beatus vir cuius
B eſt nomen Domini ſpes eius:& non reſpexit in vanitates &
inſanias falſas. Multa feciſti tu Domine Deus meus mirabi
lia tua:& cogitationibus tuis nō eſt qui ſimilis ſit tibi. An-
nuntiaui & locutus ſum: multiplicatæ ſunt ſuper numerum.
Sacrificiū & oblationem noluiſti:aures autē perfeciſti mihi.
Holocauſtū & pro peccato non poſtulaſti:tunc dixi, Ecce
venio. In capite libri ſcriptū eſt de me vt facerē voluntatē
C tuam, Deus meus volui,& legem tuam in medio cordis mei.
Annuntiaui iuſtitiam tuam in eccleſia magna:ecce labia mea
non prohibebo, Domine tu ſciſti. Iuſtitiam tuam nō abſ-

condi in corde meo: veritatem tuam & ſalutare tuum dixi.
Non abſcondi miſericordiam tuam & veritatem tuam à concilio multo. Tu autẽ Domine, ne longe facias miſerationes
tuas à me: miſericordia tua & veritas tua ſemper ſuſceperunt
me. Quoniã circundederũt me mala quorũ non eſt numerus: cõprehenderũt me iniquitates meæ, & non potui vt viderẽ. Multiplicatę ſunt ſuper capillos capitis mei: & cor meũ
D dereliquit me. Cõplaceat tibi Domine vt eruas me: Domine ad adiuuandũ me reſpice. Cõfundãtur & reuereãtur
ſimul, qui quærunt animã meã vt auferant eam. Conuertãtur retrorſum & reuereantur qui volunt mihi mala. Ferãt
confeſtim cõfuſionẽ ſuã, qui dicũt mihi, Euge, euge. Exultent & lætẽtur ſuper te omnes quærẽtes te: & dicant ſemper,
Magnificetur Dominus, qui diligunt ſalutare tuũ. Ego autẽ mẽdicus ſum & pauper: Dñs ſolicitus eſt mei. Adiutor
meus & protector meus tu es: Deus meus ne tardaueris.

[redacted].

In finem, Pſalmus Dauid. XL.

A Beatus vir qui intelligit ſuper egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus. Dominus cõſeruet eum, & viuificet eum, & beatum
faciat eum in terra: & non tradat eum in animam inimicorum eius. Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris eius: vniuerſum ſtratum eius verſaſti in infirmitate eius. Ego dixi, Domine miſerere mei: ſana animam
meam, quia peccaui tibi. Inimici mei dixerunt mala mihi,
Quando morietur & peribit nomen eius? Et ſi ingrediebatur vt videret, vana loquebatur cor eius: congregauit iniquitatem ſibi. Egrediebatur foras: & loquebatur in idipſum.
B Aduerſum me ſuſurrabant omnes inimici mei: aduerſum
me cogitabant mala mihi. Verbum iniquum conſtituerũt
aduerſum me, Nunquid qui dormit non adijciet vt reſurgat?
Mat.26 b Etenim homo pacis meæ in quo ſperaui, qui edebat panes
Mar.14 b meos: magnificauit ſuper me ſupplantationẽ. Tu autẽ Do
Luc.22 b mine miſerere mei, & reſuſcita me: retribuã eis. In hoc co-
Ioan.13 b gnoui quoniam voluiſti me: quoniam nõ gaudebit inimicus
Act.1. c meus ſuper me. Me autem propter innocentiã ſuſcepiſti:
C & cõfirmaſti me in cõſpectu tuo in æternum. Benedictus
Dominus Deus Iſrael à ſeculo & vſque in ſeculum: fiat, fiat.

[redacted].

In finem, intellectus filijs Core. XLI.

Quemadmodum deſyderat ceruus ad fontes aquarum: ita deſyderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fortem, viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes dies ac nocte: dum dicitur
D mihi quotidie, Vbi eſt Deus tuus? Hæc recordatus ſum, &
effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis vſq; ad Domum Dei. In voce exultationis & confeſsionis, ſonus epulantis. Quare triſtis es anima mea? & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam
adhuc confitebor illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.
Ad meipſum anima mea conturbata eſt: propterea memor
ero tui de terra Iordanis, & Hermoniim à monte modico.
Abyſſus abyſſum inuocat in voce cataractarum tuarum.
[redacted] Omnia excelſa tua & fluctus tui ſuper me tranſierunt. In
die mandauit Dominus miſericordiam ſuam, & nocte canticum eius. Apud me oratio Deo vitæ meæ: dicam Deo,
Suſceptor meus es, Quare oblitus es mei? & quare contriſtatus incedo, dum affligit me inimicus? Dum confringuntur oſſa mea: exprobrauerunt mihi qui tribulant me inimici mei: Dum dicunt mihi per ſingulos dies, Vbi eſt Deus
tuus? quare triſtis es anima mea? & quare cõturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: ſalutare vultus mei,
& Deus meus.

[redacted]. XLII

Iudica me Deus, & diſcerne cauſam meam de gente non ſancta: ab homine iniquo & doloſo erue me. Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me repuliſti? & quare triſtis incedo, dum affligit me inimicus? Emitte lucem tuam, & veritatẽ tuam: ipſa
me deduxerunt & adduxerunt in montem ſanctũ tuum, & in
tabernacula tua. Et introibo ad altare Dei: ad Deũ qui lætificat iuuentem meam. Confitebor tibi in cithara Deus,
Deus meus: quare triſtis es anima mea? & quare cõturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.

[redacted].

In finem pro filijs Core ad intellectum. XLIII. 1.Reg.17

Deus auribus noſtris audiuimus: patres noſtri annuntiauerunt nobis Opus quod operatus es in 2.Reg.8
diebus eorũ, in diebus antiquis. Manus tua gentes diſperdidit, & plantaſti eos: afflixiſti populos, & expuliſti eos. Nec enim in gladio ſuo poſſederunt
terram, & brachium eorum non ſaluauit eos, Sed dextera
tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui: quoniam
complacuiſti in eis. Tu es ipſe rex meus & Deus meus: qui
mandas ſalutes Iacob. In te inimicos noſtros ventilabimus
cornu: & in nomine tuo ſpernemus inſurgẽtes in nos. Nõ
B enim in arcu meo ſperabo: & gladius meus non ſaluabit me.
Saluaſti enim nos de affligentibus nos: & odientes nos, confudiſti. In Deo laudabimur tota die: & in nomine tuo confitebimur in ſecula. Nunc autẽ repuliſti & confudiſti nos:
& nõ egredieris Deus in virtutibus noſtris. Auertiſti nos
retrorſum poſt inimicos noſtros: & qui oderũt nos diripiebant ſibi. Dediſti nos tanquam oues eſcarum: & in gentibus diſperſiſti nos. Vẽdidiſti populum tuum ſine pretio:
C & non fuit multitudo in commutationibus eorum. Poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris, ſubſannationem & deriſum his qui ſunt in circuitu noſtro. Poſuiſti nos in ſimilitudinem gentibus: commotionem capitis in populis. Tota
die verecundia mea contra me eſt, & confuſio faciei meæ cooperuit me A voce exprobrantis & obloquẽtis, à facie inimici & perſequentis. Hæc omnia venerunt ſuper nos, nec
obliti ſumus te: & iniquè non egimus in teſtamẽto tuo, Et
non receſsit retrò cor noſtrum: & declinaſti ſemitas noſtras
à via tua. Quoniam humiliaſti nos in loco afflictionis: &
D cooperuit nos vmbra mortis. Si obliti ſumus nomen Dei
noſtri: & ſi expandimus manus noſtras ad Deum alienum,
Nonne Deus requiret iſta? ipſe enim nouit abſcõdita cordis. Rom.8 b
Quoniam propter te mortificamur tota die: æſtimati ſumus
ſicut oues occiſionis. Exurge, quare obdormis Domine?
exurge, & ne repellas in finem: Quare faciem tuã auertis?
obliuiſceris inopiæ noſtræ, & tribulationis noſtræ? Quoniam humiliata eſt in puluere anima noſtra: conglutinatus
eſt in terra venter noſter. Exurge Domine adiuua nos: &
redime nos propter nomen tuum.

[redacted].

In finem, pro ijs qui commutabuntur, filijs Core ad intellectum, canticum pro dilecto. XLIIII.

Eructauit

A Ructauit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi. Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis. Specioſus forma præ filijs hominum, diffuſa eſt gratia in labijs tuis: propterea benedixit te Deus in æternū. Accingere gladio tuo ſuper femur tuum, potentiſsime, Specie tua & pulchritudine tua, intende proſperè, procede, & regna. Propter veritatem &
B manſuetudinem & iuſtitiam: & deducet te mirabiliter dextera tua. Sagittæ tuæ acutæ (populi ſub te cadent) in corda inimicorum regis. Sedes tua Deus in ſeculum ſeculi: virga directionis virga regni tui. Dilexiſti iuſtitiā, & odiſti iniquitatem: propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Myrrha & gutta & caſsia à veſtimen-
C tis tuis, à domibus eburneis, ex quibus delectauerunt te filiæ regum in honore tuo. Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, circundata varietate. Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam: & obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui. Et concupiſcet rex decorem tuū: quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus, & adorabunt eum. Et filiæ Tyri, in muneribus vultum tuum deprecabūtur, omnes diuites plebis. Omnis gloria eius filiæ regis ab intus, in fimbrijs aureis
D circumamicta varietatibus. Adducentur regi virgines poſt eam: proximæ eius afferentur tibi. Afferentur in lætitia & exultatione: adducentur in templum regis. Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij: conſtitues eos principes ſuper omnem terram. Memor ero nominis tui Domine in omni generatione & generationē. Propterea populi cōfitebuntur tibi in æternum, & in ſeculum ſeculi.

[redacted]

In finem, filijs Core pro arcanis, Pſalmus. XLV.

Eus noſter refugium & virtus: adiutor in tribulationibus quę inuenerunt nos nimis. Propterea non timebimus dum turbabitur terra, & transferentur mōtes in cor maris. Sonuerūt & turbatæ ſunt aquæ eorū: conturbati ſunt mōtes in fortitudine eius. Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei: ſanctificauit tabernaculum ſuū Altiſsimus. Deus in medio eius non cōmouebitur: adiuuabit eā Deus mane diluculo. Cōturbatæ ſunt gentes, & inclinata ſunt regna: dedit vocem ſuam, mota eſt terra. Dominus virtutum nobiſcum: ſuſceptor noſter Deus Iacob. Venite, & videte opera Domini, quæ poſuit prodigia ſuper terrā: auferēs bella vſq; ad finē terræ. Arcū cōteret, & confringet arma: & ſcuta cōburet igni. Vacate, & videte quoniā ego ſum Deus: exaltabor in gētibus, & exaltabor in terra. Dominus virtutū nobiſcum: ſuſceptor noſter Deus Iacob.

[redacted]

In finem pro filijs Core, Pſalmus. XLVI.

Mnes gentes plaudite manibus: iubilate Deo in voce exultationis. Quoniam Dominus excelſus, terribilis, rex magnus ſuper omnem terram. Subiecit populos nobis: & gentes ſub pedibus noſtris. Elegit nos hæreditatem ſibi: ſpeciem Iacob, quem dilexit. Aſcendit Deus in iubilo: Dominus in voce tubæ. Pſallite Deo noſtro, pſallite: pſallite regi noſtro, pſallite. Quoniam rex omnis terræ Deus: pſallite ſapienter. Regnauit Deus ſuper gentes: Deus ſedet ſuper ſedem ſanctam ſuā. Principes populorum congregati ſunt cum Deo Abraham: quoniam dij fortes terræ, vehementer eleuati ſunt.

[redacted]

Pſalmus cantici filijs Core ſecūda ſabbathi. XLVII.

Agnus Dominus & laudabilis nimis in ciuitate Dei noſtri, in mōte ſancto eius. Fundatur exultatione vniuerſæ terræ: mons Sion, latera aquilonis, ciuitas regis magni. Deus in domibus eius cognoſcetur, cū ſuſcipiet eā. Quoniā ecce reges terræ cōgregati ſunt: cōuenerūt in vnum. Ipſi videntes, ſic admirati ſunt, cōturbati ſunt, commoti ſunt: tremor apprehendit eos. Ibi dolores vt parturiētis: in ſpiritu vehemēti conteres naues Tharſis. Sicut audiuimus ſic vidimus in ciuitate Domini virtutū, in ciuitate Dei noſtri: Deus fundauit eā in æternum. Suſcepimus Deus miſericordiā tuā in medio tēpli tui. Secundū nomen tuū Deus, ſic & laus tua in fines terræ: iuſtitia plena eſt dextera tua. Lætetur mons Sion, & exultēt filiæ Iudæ: propter iudicia tua Domine. Circūndate Sion, & cōplectimini eam: narrate in turribus eius. Ponite corda veſtra in virtute eius: & diſtribuite domos eius, vt enarretis in progenie altera. Quoniā hic eſt Deus, Deus noſter in æternum, & in ſeculum ſeculi: & ipſe reget nos in ſecula.

[redacted]

In finem filijs Core Pſalmus. XLVIII.

A Udite hæc omnes gentes: auribus percipite omnes qui habitatis orbem, Quiq; terrigenæ & filij hominū: ſimul in vnū diues & pauper. Os meum loquetur ſapientiam: & meditatio cordis mei prudentiā. Pſal. 77. Inclinabo in parabolā aurem meā, aperiam in pſalterio propoſitionē meam. Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circūndabit me. Qui cōfidunt in vir-
B tute ſua: & in multitudine diuitiarū ſuarū gloriantur. Frater non redimit, redimet homo: nō dabit Deo placationē ſuam, Et pretiū redemptionis animæ ſuæ: & laborabit in æternum, & viuet adhuc in finē. Nō videbit interitū, cū viderit ſapiētes morientes: ſimul inſipiēs & ſtultus peribūt. Et relinquēt alienis diuitias ſuas: & ſepulchra eorū domus illorum in æter-
C num. Tabernacula eorū in progenie & progenie, vocauerunt nomina ſua in terris ſuis. Et homo cū in honore eſſet non intellexit: cōparatus eſt iumentis inſipiētibus, & ſimilis factus eſt illis. Hæc via illorū ſcandalum ipſis: & poſtea in ore ſuo cōplacebūt. Sicut oues in inferno poſiti ſunt: mors depaſcet eos. Et dominabūtur eorū iuſti in matutino: & auxiliū eorū veteraſcet in inferno à gloria eorū. Veruntamē
D Deus redimet animam meā de manu inferi cū acceperit me. Ne timueris cū diues factus fuerit homo: & cum multiplicata fuerit gloria domus eius. Quoniā cum interierit, nō ſumet omnia: neq; deſcēdet cū eo gloria eius. Quia anima eius in vita ipſius benedicetur: confitebitur tibi cum benefeceris ei. Introibit in progenies patrū ſuorū: & vſq; in æternū non videbit lumē. Homo cū in honore eſſet non intellexit: comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.

[redacted]

Pſalmus Aſaph. XLIX.

Eus deorum Dominus locutus eſt: & vocauit terram. A ſolis ortu vſq; ad occaſum: ex Sion ſpecies decoris eius. Deus manifeſtè veniet: Deus noſter, & non ſilebit. Ignis in cōſpectu eius exardeſcet: & in circuitu eius tempeſtas valida. Aduocauit cœlum deſurſum: & terram diſcernere populum ſuum.

Congregate illi ſanctos eius:qui ordinant teſtamentum eius
ſuper ſacrificia. Et annuntiabunt cœli iuſtitiam eius:quo-
niã Deus index eſt. Audi populus meus,& loquar:Iſrael,
B & teſtificabor tibi:Deus Deus tuus ego ſum. Nõ in ſacrifi
[redacted] cijs tuis arguam te:holocauſta autem tua in conſpectu meo
ſunt ſemper. Non accipiam de domo tua vitulos:neq; de
gregibus tuis hircos. Quoniã meæ ſunt omnes feræ ſylua-
rũ,iumenta in mõtibus, & boues. Cognoui omnia volatilia
cœli:& pulchritudo agri mecũ eſt. Si eſuriero,non dicam
C tibi:meus eſt enim orbis terræ,& plenitudo eius. Nũquid
mãducabo carnes taurorũ?aut ſanguinẽ hircorũ potabo?
Immola Deo ſacrificiũ laudis:& redde altiſsimo vota tua.
Et inuoca me in die tribulatiõis:eruã te,& honorificabis me.
Sacrificiũ Deo acceptum. Peccatori autem dixit Deus,Quare tu enarras iuſtitias meas,
& aſſumis teſtamentũ meũ per os tuũ? Tu verò odiſti di-
ſciplinam:& proiecisti ſermones meos retrorſum. Si vide-
bas furem,currebas cũ eo,& cũ adulteris portionẽ tuam pone
D bas. Os tuũ abundauit malitia:& lingua tua cõcinnabat do
los. Sedens aduerſus fratrẽ tuũ loquebaris,& aduerſus filiũ
matris tuæ ponebas ſcandalũ:hæc feciſti,& tacui. Exiſti-
maſti iniquè quòd ero tui ſimilis:arguã te,& ſtatuam contra
faciem tuã. Intelligite hæc qui obliuiſcimini Deũ:nequan
do rapiat,& non ſit qui eripiat. Sacrificium laudis honori-
ficabit me:& illic iter,quo oſtendam illi ſalutare Dei.

[redacted].

In finem Pſalmus Dauid,cum venit ad eum Nathan pro-
2.Reg.12 pheta,quando intrauit ad Bethſabee. L.

A MIſerere mei Deus ſecundum magnam miſericor-
diam tuam, Et ſecundũ multitudinẽ miſeratio-
num tuarum dele iniquitatem meam. Amplius
laua me ab iniquitate mea:& à peccato meo mun-
[redacted] da me. Quoniã iniquitatẽ meã ego cognoſco:& peccatum
meũ cõtra me eſt ſemper. Tibi ſoli peccaui,& malũ corã
te feci:vt iuſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas cum iudi-
caris. Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum:& in pec-
catis concepit me mater mea. Ecce enim veritatẽ dilexiſti:
incerta & occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi. Aſper-
ges me hyſsópo,& mũdabor:lauabis me,& ſuper niuem deal
babor. Auditui meo dabis gaudiũ & lætitiã:& exultabũt
oſſa humiliata. Auerte faciẽ tuã à peccatis meis: & omnes
C iniquitates meas dele. Cor mũdũ crea in me Deus:& ſpiri
[redacted] tum rectum innoua in viſceribus meis. Ne proijcias me à
facie tua:& ſpiritum ſanctum tuũ ne auferas à me. Redde
mihi lætitiam ſalutaris tui:& ſpiritu principali confirma me.
Docebo iniquos vias tuas:& impij ad te conuertentur. Li-
bera me de ſanguinibus Deus, Deus ſalutis meæ:& exultabit
D lingua mea iuſtitiam tuam. Domine,labia mea aperies:&
os meum annuntiabit laudem tuam. Quoniam ſi voluiſſes
ſacrificium,dediſſem:vtiq; holocauſtis nõ delectaberis. Sa
crificium Deo,ſpiritus contribulatus:cor contritum & hu-
miliatũ,Deus,nõ deſpicies. Benignè fac Domine in bona
voluntate tua Sion:vt ædificentur muri Ieruſalem. Tunc
acceptabis ſacrificium iuſtitiæ,oblationes & holocauſta:tunc
imponent ſuper altare tuum vitulos.

[redacted].

In finem, intellectus Dauid, cum venit Doeg Idumæus,
1.Reg.22 b & annuntiauit Saul,& dixit,Venit Dauid in domum Achi-
mélech. LI.

QVid gloriaris in malitia,qui potens es in iniquita-
te? Tota die iniuſtitiam cogitauit lingua tua:ſi-
cut nouacula acuta feciſti dolum. Dilexiſti ma
litiam ſuper benignitatem: iniquitatem magis,
quàm loqui æquitatem. Dilexiſti omnia verba præcipitatio-
nis,lingua doloſa: Propterea Deus deſtruet te in finem:
euellet te,& emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicẽ tuam
de terra viuentiũ. Videbunt iuſti & timebunt,& ſuper eũ
ridebunt:& dicent,Ecce homo qui non poſuit Deum adiu-
torem ſuum, Sed ſperauit in multitudine diuitiarum ſua-
rum:& præualuit in vanitate ſua. Ego autem ſicut oliua
fructifera in domo Dei,ſperaui in miſericordia Dei in æter-
num,& in ſeculum ſeculi. Confitebor tibi in ſeculum quia
feciſti: & expectabo nomen tuum,quoniam bonum eſt in
conſpectu ſanctorum tuorum.

[redacted].

In finem,pro Amalech intelligentia Dauid. LII.

DIxit inſipiẽs in corde ſuo,Non eſt Deus. Cor- Supra 13 d
rupti ſunt & abominabiles facti ſunt in iniquitati
bus:non eſt qui faciat bonũ. Deus de cælo pro
ſpexit ſuper filios hominum: vt videat ſi eſt in-
telligens,aut requirens Deum. Omnes declinauerũt,ſimul
inutiles facti ſunt:nõ eſt qui faciat bonũ,non eſt vſq; ad vnũ.
Nónne ſcient omnes qui operantur iniquitatẽ,qui deuorant
plebem meam vt cibum panis? Deũ non inuocauerũt:illic
trepidauerunt timore vbi non erat timor, Quoniam Deus
diſsipauit oſſa eorum qui hominibus placent: confuſi ſunt,
quoniam Deus ſpreuit eos. Quis dabit ex Sion ſalutare Iſ
rael?cum conuerterit Deus captiuitatem plebis ſuæ, exulta-
bit Iacob,& lætabitur Iſrael.

[redacted].

In finem,in carminibus intellectus Dauid cum veniſſent
Ziphæi,& dixiſſent ad Saul, Nónne Dauid abſconditus eſt
apud nos? LIII. 1.Reg.23 d

DEus in nomine tuo ſaluum me fac: & in virtute
tua iudica me. Deus exaudi orationẽ meã: au-
ribus percipe verba oris mei. Quoniam alieni
inſurrexerũt aduerſum me, & fortes quæſierunt
animã meã:& nõ propoſuerũt Deũ ante cõſpectũ ſuũ. Ec
ce enim Deus adiuuat me,& Dominus ſuſceptor eſt animæ
meæ. Auerte mala inimicis meis:& in veritate tua diſperde
illos. Voluntariè ſacrificabo tibi:& cõfitebor nomini tuo
Domine,quoniã bonum eſt. Quoniam ex omni tribulatione
eripuiſti me:& ſuper inimicos meos deſpexit oculus meus.

[redacted].

In finem,in carminibus intellectus Dauid. LIIII.

A EXaudi Deus orationem meã,& ne deſpexeris de-
precationem meam:intende mihi,& exaudi me.
Cõtriſtatus ſum in exercitatione mea:& contur-
batus ſum à voce inimici, & à tribulatione pec-
catoris. Quoniam declinauerunt in me iniquitates:& in ira
moleſti erant mihi. Cor meũ cõturbatũ eſt in me:& formi
do mortis cécidit ſuper me. Timor & tremor venerunt ſu-
per me:& cõtexerũt me tenebræ. Et dixi, Quis dabit mi-
hi pẽnas ſicut colũbæ:& volabo,& requieſcã? Ecce elon-
gaui fugiẽs:& mãſi in ſolitudine. Expectabã eũ qui ſal-
uũ me fecit à puſillanimitate ſpiritus,& tẽpeſtate. Præcipi-
ta Domine,diuide linguas eorum:quoniam vidi iniquitatẽ &
contradictionẽ in ciuitate. Die ac nocte circũdabit eam
ſuper muros eius iniquitas:& labor in medio eius, & iniuſti-
tia. Et non defecit de platéis eius vſura & dolus. Quoniam
ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtiq;. Et

ſi is

ſi Is qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet: abſcōdiſ-
C ſem me forſitan ab eo. Tu verò homo vnanimis, dux meus
& notus meus, Qui ſimul mecum dulces capiebas cibos: in
domo Dei ambulauimus cū conſenſu. Veniat mors ſuper
illos: & deſcēdant in infernū viuentes: Quoniā nequitiæ in
habitaculis eorū in medio eorū. Ego autē ad Deū clamaui:
& Dominus ſaluabit me. Veſpere, & mane, & meridie nar-
rabo & annūtiabo, & exaudiet vocē meā. Redimet in pace
animā meam ab his qui appropinquant mihi: quoniam inter
D multos erant mecū. Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui
eſt ante ſecula. Non enim eſt illis cōmutatio, & nō timue-
runt Deum: extendit manū ſuam in retribuēdo. Contami-
nauerunt teſtamentū eius, diuiſi ſunt ab ira vultus eius: & ap-
Matth.6 d propinquauit cor illius. Molliti ſunt ſermones eius ſuper
Lucæ 12 c oleū: & ipſi ſunt iacula. Iacta ſuper Dñm curā tuā: & ipſe te
1.Pet.5 b enutriet: non dabit in æternū fluctuationē iuſto. Tu verò
Deus deduces eos in puteū interitus. Viri ſanguinū & do-
loſi, nō dimidiabūt dies ſuos, ego autē ſperabo in te Domine.

[redacted]

1.Reg.21 In finē, pro populo qui à ſanctis longè factus eſt, Dauid in ti-
tuli inſcriptione, cū tenuerūt eū Allophyli in Geth. LV.

MIſerere mei Deus, quoniā cōculcauit me homo:
A tota die impugnās tribulauit me. Cōculcauerūt
me inimici mei tota die: quoniā multi bellantes
aduerſum me. Ab altitudine diei timebo: ego
verò in te ſperabo. In Deo laudabo ſermones meos, in Deo
ſperaui: non timebo quid faciat mihi caro. Tota die verba
B mea execrabantur aduerſum me: omnes cogitationes eorum
in malum. Inhabitabūt & abſcondent: ipſi calcaneū meum
obſeruabunt. Sicut ſuſtinuerunt animam meam, pro nihilo
ſaluos facies illos: in ira populos confringes. Deus vitam
meam annuntiaui tibi: poſuiſti lachrymas meas in conſpectu
tuo. Sicut & in promiſsione tua: tunc conuertentur inimici
mei retrorſum. In quacunq; die inuocauero te: ecce cogno-
C ui quoniam Deus meus es. In Deo laudabo verbū, in Do-
mino laudabo ſermonē: in Deo ſperaui, non timebo quid fa-
ciat mihi homo. In me ſunt Deus vota tua, quæ reddā lau-
dationes tibi. Quoniā eripuiſti animā meam de morte, &
pedes meos de lapſu, vt placeā corā Deo in lumine viuentiū.

D [redacted]

1.Reg.22 In finem, ne diſperdas, Dauid in tituli inſcriptione, cum fu-
geret à facie Saul in ſpeluncam. LVI.

MIſerere mei Deus, miſerere mei: quoniam in te
confidit anima mea. Et in vmbra alarū tuarum
ſperabo: donec tranſeat iniquitas. Clamabo ad
Deum altiſsimū: Deū qui benefecit mihi. Mi-
ſit de cœlo, & liberauit me: dedit in opprobriū conculcantes
me. Miſit Deus miſericordiā ſuam & veritatē ſuam, & eri-
puit animā meam de medio catulorū leonum: dormiui con-
turbatus. Filij hominū, dentes eorū arma & ſagittæ: & lin-
gua eorū, gladius acutus. Exaltare ſuper cœlos Deus: & in
omnē terrā gloria tua. Laqueū parauerūt pedibus meis: &
incuruauerūt animā meā. Foderūt ante faciē meā foueā: &
inciderūt in eā. Paratū cor meū Deus, paratū cor meū: cāta-
bo, & pſalmū dicā. Exurge gloria mea, exurge pſalteriū &
cithara: exurgā diluculo. Confitebor tibi in populis Dñe:
pſalmū dicā tibi in gentibus: Quoniā magnificata eſt vſq;
ad cœlos miſericordia tua, & vſq; ad nubes veritas tua. Ex-
altare ſuper cœlos Deus: & ſuper omnem terram gloria tua.

*S. PARTIM criminatio eſt Saulis & aulicorum eius qui non ſer-
uabant iuſtitiam: & ſimul imprecatio, ut Deus eos perdat, qui*
[redacted]

In finem, ne diſperdas, Dauid in tituli inſcriptione. LVII.
SI verè vtiq; iuſtitiam loquimini: rectè iudicate fi-
lij hominū. Etenim in corde iniquitates ope-
ramini in terra: iniuſtitias manus veſtræ concin-
nant. Alienati ſunt peccatores à vulua: errauc-
runt ab vtero, locuti ſunt falſa. Furor illis ſecundū ſimilitu-
dinem ſerpentis: ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas,
Quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incan-
tantis ſapienter. Deus conteret dentes eorum in ore ipſo-
rum: molas leonum confringet Dominus. Ad nihilum de-
uenient tanquam aqua decurrens: intendet arcum ſuum do-
nec infirmentur. Sicut cera quæ fluit auferentur: ſupercéci-
dit ignis, & non viderunt ſolem. Priuſquam intelligerent
ſpinæ veſtræ rhamnum: ſicut viuentes ſic in ira abſorbet eos.
Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam: manus ſuas lauabit
in ſanguine peccatoris. Et dicet homo, Si vtiq; eſt fructus
iuſto? vtiq; eſt Deus iudicans eos in terra.

[redacted]

In finē, ne diſperdas, Dauid in tituli inſcriptione, quādo miſit 1.Reg.19
Saul, & cuſtodiuit domū eius vt interficeret eum. LVIII.
A ERipe me de inimicis meis Deus meus: & ab in-
ſurgentibus in me libera me. Eripe me de ope-
rantibus iniquitatē: & de viris ſanguinū ſalua me.
Quia ecce ceperūt animam meā: irruerunt in me
fortes. Neq; iniquitas mea, neq; peccatū meū Domine: ſi-
B ne iniquitate cucurri & direxi. Exurge in occurſum meū,
& vide: & tu Domine Deus virtutū Deus Iſrael Intende ad
viſitandas omnes gentes: nō miſerearis omnibus qui operan-
tur iniquitatē. Conuertentur ad veſperā, & famem patien-
tur vt canes: & circuibunt ciuitatem. Ecce loquentur in ore
ſuo, & gladius in labijs eorum: quoniā quis audiuit? Et tu
Domine deridebis eos: & ad nihilum deduces omnes gentes.
C Fortitudinem meā ad te cuſtodiā, quia Deus ſuſceptor meus
es: Deus meus, miſericordia eius præueniet me. Deus oſten
dit mihi ſuper inimicos meos, ne occidas eos: nequando obli-
uiſcantur populi mei. Diſperge illos in virtute tua: & depo
ne eos protector meus Domine: Delictum oris eorum ſer-
monem labiorum ipſorum, & comprehendantur in ſuperbia
D ſua. Et de execratione & mendacio annuntiabūtur in con-
ſummatione: in ira cōſummationis, & non erunt. Et ſcient
quia Deus dominabitur Iacob, & finiū terræ. Conuerten-
tur ad veſperam, & famem patientur vt canes: & circuibunt
ciuitatem. Ipſi diſpergentur ad manducandum: ſi verò non
fuerint ſaturati, & murmurabunt. Ego autem cantabo for-
titudinem tuam, & exultabo mane miſericordiam tuam:
Quia factus es ſuſceptor meus, & refugium meum in die tri-
bulationis meæ. Adiutor meus tibi pſallam, quia Deus ſu-
ſceptor meus es: Deus meus miſericordia mea.

[redacted]

In finem, pro iis qui immutabuntur, in tituli inſcriptione 2.Reg.8
Dauid in doctrinam, cum ſuccendit Meſopotamiam Syriæ 1.Par.18
& Sobal, & cōuertit Ioab, & percuſsit Idumæam in valle Sa-
linarum duodecim millia. LIX.
DEus repuliſti nos, & deſtruxiſti nos: iratus es, &
miſertus es nobis. Commouiſti terram, & con-
turbaſti eam: ſana cōtritiones eius, quia commo-
ta eſt. Oſtendiſti populo tuo dura: potaſti nos
vino cōpunctionis. Dediſti metuētibus te ſignificationē: vt
fugiāt à facie arcus: Vt liberētur dilecti nri: ſaluū fac dexte-
ra tua, & exaudi me. Deus locutus eſt in ſancto ſuo, Læta-

bor, & partibor Sichimam,;& conuallem tabernaculorũ metibor. Meus eſt Galaad,& meus eſt Manaſſes:& Ephráim fortitudo capitis mei. Iuda rex meus:Moab olla ſpei meæ. In Idumæam extẽdam calceamentũ meum:mihi alienigenæ ſubditi ſunt. Quis deducet me in ciuitatẽ munitã? quis deducet me vſq; in Idumæam? Nónne tu Deus qui repuliſti nos:& non egredieris Deus in virtutibus noſtris? Da nobis auxilium de tribulatione;quia vana ſalus hominis. In Deo faciemus virtutẽ;& ipſe ad nihilum deducet tribulantes nos.

[redacted]

In finem, In hymnis Dauid, LX.

EXaudi Deus deprecationẽ meã: intende orationi meæ. A finibus terræ ad te clamaui,dum anxiaretur cor meum: in petra exaltaſti me. Deduxiſti me, quia factus es ſpes mea: turris fortitudinis à facie inimici. Inhabitabo in tabernaculo tuo in ſecula: protegar in velamento alarum tuarum. Quoniam tu Deus meus exaudiſti orationem meã: dediſti hæreditatem timentibus nomẽ tuum. Dies ſuper dies regis adijcies:annos eius vſq; in diẽ generationis & generationis. Permanet in æternum in conſpectu Dei: miſericordiam & veritatem eius quis requiret? Sic pſalmum dicam nomini tuo in ſeculum ſeculi:vt reddam vota mea de die in diem.

[redacted]

In finem, pro Idithun, Pſalmus Dauid. LXI.

NOnne Deo ſubiecta erit anima mea?ab ipſo enim ſalutare meum. Nam & ipſe Deus meus,& ſalutaris meus:ſuſceptor meus,non mouebor amplius. Quouſq; irruitis in hominem?interficitis vniuerſi vos;tanquam parieti inclinato, & maceriæ depulſæ? Veruntamen pretiũ meum cogitauerũt repellere, cucurri in ſiti:ore ſuo benedicebãt,& corde ſuo maledicebãt. Verũtamẽ Deo ſubiecta eſto anima mea: quoniã ab ipſo patientia mea. Quia ipſe Deus meus & ſaluator meus:adiutor meus, nõ emigrabo. In Deo ſalutare meũ,& gloria mea: Deus auxilij mei,& ſpes mea in Deo eſt. Sperate in eo omnis congregatio populi,effundite corã illo corda veſtra: Deus adiutor noſter in æternũ. Veruntamẽ vani filij hominũ,mendaces filij hominum in ſtatéris:vt decipiãt ipſi de vanitate in idipſum. Nolite ſperare in iniquitate,& rapinas nolite cõcupiſcere:diuitiæ ſi affluãt,nolite cor apponere. Semel locutus
1.Cor.3 b est Deus,duo hæc audiui,quia poteſtas Dei eſt,& tibi Domi
Gala.6 b ne miſericordia,quia tu reddes vnicuiq; iuxta opera ſua.

[redacted]

1.Reg.24 Pſalmus Dauid cum eſſet in deſerto Idumææ. LXII.

DEus, Deus meus ad te de luce vigilo. Sitiuit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea. In terra deſerta,& inuia,& inaquoſa.ſic in ſancto apparui tibi,vt viderem virtutem tuam & gloriã tuã. Quoniã melior eſt miſericordia tua ſuper vitas: labia mea laudabunt te. Sic benedicam te in vita mea:& in nomine tuo leuabo manus meas.Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea:& labijs exultationis laudabit os meum. Sic memor fui tui ſuper ſtratum meum, in matutinis meditabor in te:quia fuiſti adiutor meus. Et in velamento alarum tuarum exultabo,adhæſit anima mea poſt te:me ſuſcepit dextera tua. Ipſi verò in vanum quæſierunt animam meam, introibunt in inferiora terræ: tradentur in manus gladij, partes vulpium erunt. Rex verò lætabitur in Deo, laudabuntur omnes qui iurãt in eo,quia obſtructũ eſt os loquẽtiũ iniqua.

[redacted]

In finem, Pſalmus Dauid. LXIII.

EXaudi Deus orationẽ meam cum deprecor: à timore inimici eripe animam meam. Protexiſti me à conuentu malignantiũ: à multitudine operantium iniquitatem. Quia exacuerunt vt gladium linguas ſuas, intenderunt arcum rem amaram: vt ſagittent in occultis immaculatũ. Subitò ſagittabũt eum,& non timebunt:firmauerunt ſibi ſermonẽ nequam: Narrauerunt vt abſconderent laqueos:dixerunt, Quis videbit eos? Scrutati ſunt iniquitates:defecerunt ſcrutantes ſcrutinio. Accedet homo ad cor altum: & exaltabitur Deus. Sagittæ paruulorum factæ ſunt plagæ eorum, & infirmatæ ſunt contra eos linguæ eorum. Conturbati ſunt omnes qui videbant eos:& timuit omnis homo. Et annuntiauerunt opera Dei: & facta eius intellexerunt. Lætabitur iuſtus in Domino,& ſperabit in eo:& laudabuntur omnes recti corde.

[redacted]

In finem, Pſalmus Dauid. LXIIII.

TE decet hymnus Deus in Sion: & tibi reddetur votũ in Ieruſalẽ. Exaudi orationẽ meam: ad te omnis caro veniet. Verba iniquorũ præualuerunt ſuper nos: & impietatibus noſtris tu propitiaberis. Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti:inhabitabit in atrijs tuis. Replebimur in bonis domus tuæ:ſanctũ eſt templum tuũ,mirabile in æquitate. Exaudi nos Deus ſalutaris noſter:ſpes omniũ finiũ terræ,& in mari longe. Præparans montes in virtute tua,accinctus potẽtia:qui cõturbas profundum maris,ſonũ fluctuũ eius. Turbabũtur gẽtes, & timebunt qui habitãt terminos,à ſignis tuis:exitus matutini & veſperæ delectabis. Viſitaſti terrã & inebriaſti eam:multiplicaſti locupletare eã. Flumen Dei repletũ eſt aquis: paraſti cibum illorũ:quoniã ita eſt præparatio eius. Riuos eius inebrians, multiplica genimina eius: in ſtillicidijs eius lætabitur germinãs. Benedices coronæ anni benignitatis tuæ:& cãpi tui replebũtur vbertate. Pingueſcẽt ſpecioſa deſerti:& exultatione colles accingẽtur. Induti ſunt arietes ouiũ,& valles abundabunt frumento: clamabunt, etenim hymnum dicent.

[redacted]

A In finem, Pſalmus Dauid. LXV.

IVbilate Deo omnis terra, pſalmũ dicite nomini eius:date gloriã laudi eius. Dicite Deo, Quàm terribilia ſunt opera tua Domine: In multitudine virtutis tuæ mentiẽtur tibi inimici tui. Omnis terra adoret te, & pſallat tibi : pſalmum dicat nomini tuo.
Venite,& videte opera Dei:terribilis in conſilijs ſuper filios
B hominũ. Qui conuertit mare in aridã,in flumine pertrãſibunt pede:ibi lætabimur in ipſo. Qui dominatur in virtute ſua in æternum,oculi eius ſuper gentes reſpiciunt: qui exaſperant, non exaltantur in ſemetipſis. Benedicite gentes Deum noſtrum, & auditam facite vocem laudis eius. Qui poſuit animam meam ad vitam: & non dedit in commotio-
C nem pedes meos. Quoniam probaſti nos Deus: igne nos examinaſti, ſicut examinatur argentum. Induxiſti nos in laqueum, poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro: impoſuiſti homines ſuper capita noſtra. Trãſiuimus per ignẽ & aquã: & eduxiſti nos in refrigerium. Introibo in domũ tuam in holocauſtis:reddã tibi vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea, Et locutum eſt os meum in tribulatione mea. Holocauſta

medullata

medullata offeram tibi cum incenſo arietũ: offeram tibi bo-
D ues cum hircis. Venite, audite: & narrabo omnes qui time-
tis Deum, quanta fecit animæ meæ. Ad ipſum ore meo cla-
maui, & exaltaui ſub lingua mea. Iniquitatem ſi aſpexi in
corde meo, non exaudiet Dominus. Propterea exaudiuit
Deus, & attẽdit voci deprecationis meæ. Benedictus Deus
qui non amouit orationẽ meã, & miſericordiam ſuam à me.

[redacted]

In finem, in hymnis Pſalmus cantici Dauid. LXVI.

DEus miſereatur noſtri, & benedicat nobis: illumi-
net vultum ſuum ſuper nos, & miſereatur noſtri:
Vt cognoſcamus in terra viam tuam: in omni-
bus gentibus ſalutare tuum. Confiteantur tibi
populi Deus: confiteantur tibi populi omnes. Lætentur
& exultent gentes, quoniam iudicas populos in æquitate, &
gentes in terra dirigis. Confiteãtur tibi populi Deus, con-
fiteantur tibi populi omnes: terra dedit fructum ſuum. Be-
nedicat nos Deus Deus noſter, benedicat nos Deus: & me-
tuant eum omnes fines terræ.

[redacted]

In finem, Pſalmus cantici ipſi Dauid. LXVII.

A EXurgat Deus, & diſſipentur inimici eius: & fu-
giant qui oderunt eum, à facie eius. Sicut defi-
cit fumus, deficiant: ſicut fluit cera à facie ignis, ſic
pereant peccatores à facie Dei. Et iuſti epulen-
tur, & exultent in conſpectu Dei: & delectentur in lætitia.
Cãtate Deo, pſalmũ dicite nomini eius: iter facite ei qui aſcen
dit ſuper occaſum: Dominus nomẽ illi. Exultate in conſpe
ctu eius, turbabũtur à facie eius, patris orphanorum, & iudicis
viduarũ. Deus in loco ſancto ſuo: Deus qui inhabitare fa-
cit vnius moris in domo: Qui educit vinctos in fortitudi-
ne, ſimiliter eos qui exaſperant, qui habitant in ſepulchris.
Deus cum egredieris in cõſpectu populi tui, cum pertranſie-
ris in deſerto: Terra mota eſt, etenim cœli diſtillauerunt à
B facie Dei Sinai, à facie Dei Iſrael. Pluuiã voluntariã ſegre-
gabis, Deus, hæreditati tuæ: & infirmata eſt, tu verò perfeciſti
eã. Animalia tua habitabũt in ea: paraſti in dulcedine tua pau
peri, Deus. Dominus dabit verbũ euãgelizantibus virtute
multa. Rex virtutũ dilecti dilecti: & ſpeciei domus diuidere
ſpolia. Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ
deargentatæ, & poſteriora dorſi eius in pallore auri. Dum
diſcernit cœleſtis reges ſuper eã, niue dealbabũtur in Selmõ:
mons Dei, mons pinguis. Mons coagulatus, mõs pinguis:
vt quid ſuſpicamini montes coagulatos? Mons in quo be-
neplacitum eſt Deo habitare in eo: etenim Dominus habita-
bit in finẽ. Currus Dei decẽ millibus multiplex, millia læ-
C tantiũ: Dominus in eis in Sinai in ſancto. Aſcẽdiſti in altũ,
cepiſti captiuitatem: accepiſti dona in hominibus: Etenim
non credẽtes, inhabitare Dominũ Deum. Benedictus Do-
minus die quotidie: proſperum iter faciet nobis, Deus ſaluta-
rium noſtrorũ. Deus noſter Deus ſaluos faciẽdi: & Domi-
ni Domini exitus mortis. Veruntamen Deus cõfringet ca-
pita inimicorũ ſuorũ: verticem capilli perambulantiũ in de-
lictis ſuis. Dixit Dominus, Ex Baſan conuertã, conuertam
in profundum maris: Vt intingatur pes tuus in ſanguine:
lingua canum tuorũ ex inimicis ab ipſo. Viderunt ingreſ-
ſus tuos Deus, ingreſſus Dei mei, regis mei, qui eſt in ſancto.
Præuenerunt principes coniuncti pſallentibus, in medio iu-
uencularum tympaniſtriarum. In eccleſijs benedicite Deo
D Domino, de fontibus Iſrael. Ibi Beniamin adoleſcentulus
in mentis exceſſu. Principes Iuda, duces eorum: principes
Zabulon, principes Nephthali. Manda Deus virtuti tuæ:
confirma hoc, Deus, quod operatus es in nobis. A templo
tuo in Ieruſalem, tibi offerent reges munera. Increpa feras
arundinis, congregatio taurorũ in vaccis populorũ: vt exclu-
dant eos qui probati ſunt argento. Diſſipa gentes quæ bel-
la volunt, venient legati ex Aegypto: Aethiopia præueniet
manus eius Deo. Regna terræ cantate Deo: pſallite Domi-
no. Pſallite Deo qui aſcendit ſuper cœlum cœli, ad orien-
tem. Ecce dabit voci ſuæ vocẽ virtutis, date gloriam Deo,
ſuper Iſrael magnificentia eius, & virtus eius in nubibus.
Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, Deus Iſrael ipſe dabit virtu-
tem & fortitudinem plebi ſuæ: benedictus Deus.

[redacted]

In finem, pro ijs qui commutabuntur, Dauid. LXVIII. [redacted]

A SAluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ
vſq; ad animã meam. Infixus ſum in limo pro-
fundi: & non eſt ſubſtantia. Veni in altitudi-
nem maris: & tempeſtas demerſit me. Labora-
ui clamans: raucæ factæ ſunt fauces meæ: defecerũt oculi mei,
dum ſpero in Deum meum. Multiplicati ſunt ſuper capil-
los capitis mei qui oderunt me gratis. Confortati ſunt qui
perſecuti ſunt me inimici mei iniuſte: quæ nõ rapui, tũc exol
uebam. Deus tu ſcis inſipientiã meam: & delicta mea à te
non ſunt abſcõdita. Non erubeſcant in me qui expectãt te
Domine? Domine virtutum, Non confundantur ſuper me
qui quærunt te, Deus Iſrael: Quoniam propter te ſuſtinui
B opprobriũ: operuit confuſio faciem meam. Extraneus fa-
ctus ſum fratribus meis: & peregrinus filijs matris meæ. Ioan.2 d
Quoniã zelus domus tuæ comẽdit me: & opprobria expro- Rom.15 d
brantium tibi ceciderunt ſuper me. Et operui in ieiunio
animam meam: & factum eſt in opprobriũ mihi. Et poſui
veſtimentũ meum cilicium: & factus ſum illis in parabolam.
Aduerſum me loquebãtur qui ſedebãt in porta: & in me pſal
lebant qui bibebant vinum. Ego verò orationem meam ad
te Domine: tempus beneplaciti Deus. In multitudine mi-
ſericordiæ tuæ exaudi me: in veritate ſalutis tuæ. Eripe me
de luto, vt non infigar: libera me ab his qui oderunt me, & de
profundis aquarũ. Non me demergat tẽpeſtas aquæ, neq;
abſorbeat me profundum: neque vrgeat ſuper me puteus os
ſuum. Exaudi me Domine quoniã benigna eſt miſericor-
dia tua: ſecundũ multitudinem miſerationum tuarum reſpice
in me. Et ne auertas faciẽ tuam à puero tuo: quoniã tribu-
lor, velociter exaudi me. Intẽde animæ meæ, & libera eam:
C propter inimicos meos eripe me. Tu ſcis improperium
meũ, & confuſionem meam: & reuerentiã meam: In con-
ſpectu tuo ſunt omnes qui tribulãt me: improperiũ expecta-
uit cor meum & miſeriã. Et ſuſtinui qui ſimul contriſtare-
tur, & non fuit: & qui cõſolaretur, & nõ inueni. Et dederũt
in eſcam meam fel: & in ſiti mea potauerunt me aceto. Fiat
menſa eorũ corã ipſis in laqueũ: & in retributiones, & in ſcan
dalum. Obſcurẽtur oculi eorũ ne videãt: & dorſum eorum
ſemper incurua. Effunde ſuper eos iram tuam: & furor iræ Actu.1 d
tuæ cõprehendat eos. Fiat habitatio eorũ deſerta: & in ta-
D bernaculis eorũ non ſit qui inhabitet. Quoniã quẽ tu per-
cuſsiſti, perſecuti ſunt: & ſuper dolorẽ vulnerũ meorũ addi-
derunt. Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum: &
non intrent in iuſtitiam tuam. Deleantur de libro viuen-
tium, & cum iuſtis non ſcribantur. Ego ſum pauper & do-
lens: ſalus tua Deus ſuſcepit me. Laudabo nomen Dei cum
cantico: & magnificabo eum in laude: Et placebit Deo ſu-
per vitulum nouellum cornua producentẽ & vngulas. Vi-
deant pauperes & lætẽtur: quærite Deum, & viuet anima ve-
ſtra: Quoniã exaudiuit pauperes Dominus: & vinctos ſuos
non deſpexit. Laudent illum cœli & terra: mare & omnia
reptilia in eis. Quoniam Deus ſaluam faciet Sion: & ædifi-
cabuntur ciuitates Iudæ. Et inhabitabunt ibi, & hæredita-
te acquirent eam. Et ſemen ſeruorum eius poſsidebit eam:
& qui diligunt nomen eius habitabunt in ea.

[redacted]

In finem, Pſalmus Dauid, in rememoratione, quòd ſaluum fecerit eum Dominus. LXIX.

DEus in adiutoriũ meum intende: Domine ad adiuuandum me, feſtina. Confundantur & reuereantur qui quærunt animã meam. Auertantur retrorſum & erubeſcant, qui volunt mihi mala.
Auertãtur ſtatim erubeſcentes: qui dicunt mihi, Euge, euge.
Exultent & lætentur in te omnes qui quærunt te: & dicant
ſemper, Magnificetur Dominus, qui diligunt ſalutare tuum.
Ego verò egenus & pauper ſum: Deus adiuua me. Adiutor
meus & liberator meus es tu: Domine ne moreris.

[redacted]

Pſalmus Dauid, filiorum Ionadab, & priorum captiuorum. LXX.

A IN te Domine ſperaui, non confundar in æternũ:
in iuſtitia tua libera me, & eripe me. Inclina
ad me aurem tuam: & ſalua me. Eſto mihi in
Deum protectorem, & in locum munitũ: vt ſal-
uum me facias. Quoniam firmamentum meũ, & refugium
meum es tu. Deus meus eripe me de manu peccatoris, &
de manu contra legẽ agentis & iniqui: Quoniã tu es patien
B tia mea Domine, Domine ſpes mea à iuuentute mea. In te
confirmatus ſum ex vtero: de ventre matris meæ tu es prote-
ctor meus. In te cãtatio mea ſemper: tanquam prodigiũ fa-
ctus ſum multis, & tu adiutor fortis. Repleatur os meũ lau-
de vt cantem gloriã tuam, tota die magnitudinẽ tuam. Ne
proijcias me in tẽpore ſenectutis: cũ defecerit virtus mea, ne
derelinquas me: Quia dixerũt inimici mei mihi: & qui cu-
ſtodiebãt animã meam, conſiliũ fecerunt in vnũ, Dicentes,
Deus dereliquit eũ: perſequimini, & cõprehẽdite eũ: quia nõ
C eſt qui eripiat. Deus ne elongeris à me: Deus meus in auxi-
lium meũ reſpice. Confundãtur & deficiãt detrahẽtes ani-
mæ meæ: operiantur cõfuſione & pudore qui quærunt mala
mihi. Ego autẽ ſemper ſperabo: & adijciã ſuper omnẽ lau-
dem tuã. Os meum annuntiabit iuſtitiã tuam: tota die ſalu-
tare tuum. Quoniam non cognoui literaturam, introibo in
potentias Domini: Domine memorabor iuſtitiæ tuæ ſolius,
Deus docuiſti me à iuuentute mea: & vſq; nunc pronuntiabo
mirabilia tua Et vſq; in ſenectã & ſenium: Deus ne derelin
D quas me, Donec annuntiem brachiũ tuũ generationi omni
quæ vẽtura eſt: Potentiã tuã & iuſtitiã tuã Deus vſq; in al-
tiſsima quæ feciſti magnalia: Deus quis ſimilis tibi? Quan-
tas oſtendiſti mihi tribulationes multas & malas: & cõuerſus
viuificaſti me: & de abyſsis terræ iterũ reduxiſti me: Mul-
tiplicaſti magnificentiã tuam: & conuerſus conſolatus es me.
Nam & ego confitebor tibi in vaſis pſalmi veritatem tuam,
Deus: pſallam tibi in cithara ſanctus Iſrael. Exultabunt la-
bia mea cum cantauero tibi: & anima mea quam redemiſti.
Sed & lingua mea tota die meditabitur iuſtitiam tuam: cum
confuſi & reueriti fuerint qui quærunt mala mihi.

[redacted]

Pſalmus in Salomonem. LXXI.

A DEus iudiciũ tuum regi da: & iuſtitiam tuam filio
regis. Iudicare populũ tuũ in iuſtitia, & paupe-
res tuos in iudicio. Suſcipiãt montes pacẽ po-
pulo: & colles iuſtitiã. Iudicabit pauperes po-
puli, & ſaluos faciet filios pauperum: & humiliabit calumnia-
torẽ. Et permanebit cũ ſole & ante lunã in generatione &
B generationẽ. Deſcendet ſicut pluuia in vellus: & ſicut ſtilli-
cidia ſtillantia ſuper terrã. Orietur in diebus eius iuſtitia &
abundantia pacis: donec auferatur luna. Et dominabitur à
mari vſq; ad mare: & à flumine vſq; ad terminos orbis terrarũ,
Coram illo procident Aethiopes: & inimici eius terram lin-
gent. Reges Tharſis & inſulæ munera offerent: reges Ara-
C bum & Saba dona adducẽt. Et adorabũt eum omnes reges
terræ: omnes gẽtes ſeruient ei. Quia liberabit pauperẽ à po-
tente, & pauperẽ cui nõ erat adiutor. Parcet pauperi & ino-
pi: & animas pauperũ ſaluas faciet. Ex vſuris & iniquitate
redimet animas eorũ: & honorabile nomen eorũ coram illo,
Et viuet, & dabitur ei de auro Arabiæ, & adorabunt de ipſo
D ſemper: tota die benedicent ei. Et erit firmamentũ in terra
in ſummis montiũ, ſuperextolletur ſuper Libanum fructus
eius: & florebũt de ciuitate ſicut fœnũ terræ. Sit nomẽ eius
benedictum in ſecula: ante ſolem permanet nomen eius. Et
benedicentur in ipſo omnes tribus terræ: omnes gentes ma-
gnificabũt eum. Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui fa-
cit mirabilia ſolus. Et benedictum nomen maieſtatis eius
in æternũ, & replebitur maieſtate eius omnis terra. fiat fiat.
Defecerunt laudes Dauid filij Ieſſe.

[redacted]

Pſalmus Aſaph. LXXII.

A QVàm bonus Iſrael Deus his qui recto ſunt cor-
de. Mei autẽ penè moti ſunt pedes: penè effuſi
ſunt greſſus mei. Quia zelaui ſuper iniquos, pa
cem peccatorum videns. Quia nõ eſt reſpectus
morti eorum: & firmamentũ in plaga eorum. In labore ho-
minum non ſunt: & cũ hominibus nõ flagellabuntur. Ideo
tenuit eos ſuperbia: operti ſunt iniquitate & impietate ſua.
Prodijt quaſi ex adipe iniquitas eorũ: trãſierunt in affectum
B cordis. Cogitauerũt & locuti ſunt nequitiã: iniquitatem in
excelſo locuti ſunt. Poſuerũt in cœlũ os ſuũ: & lingua eorũ
trãſiuit in terra. Ideo cõuertetur populus meus hic: & dies
pleni inuenientur in eis. Et dixerũt, Quomodo ſcit Deus, &
ſi eſt ſciẽtia in excelſo? Ecce ipſi peccatores & abundantes
in ſeculo, obtinuerũt diuitias. Et dixi, Ergo ſine cauſa iuſti-
ficaui cor meum, & lauaui inter innocẽtes manus meas: Et
C fui flagellatus tota die, & caſtigatio mea in matutinis. Si di-
cebam, Narrabo ſic: ecce nationem filiorũ tuorũ reprobaui.
Exiſtimabã vt cognoſcerẽ hoc: labor eſt ante me, Donec
intrẽ in ſanctuariũ Dei: & intelligã in nouiſsimis eorũ. Ve-
runtamẽ propter dolos poſuiſti eis: deieciſti eos dum alleua-
rentur. Quomodo facti ſunt in deſolationẽ, ſubito defece-
rũt: perierũt propter iniquitatẽ ſuã. Velut ſomniũ ſurgẽtiũ
Domine, in ciuitate tua imaginem ipſorũ ad nihilũ rediges:
D Quia inflammatũ eſt cor meũ, & renes mei cõmutati ſunt: &
ego ad nihilũ redactus ſum, & neſciui. Vt iumentum factus
ſum apud te: & ego ſemper tecũ. Tenuiſti manũ dexteram
meam: & in volũtate tua deduxiſti me, & cũ gloria ſuſcepiſti
me. Quid enim mihi eſt in cœlo: & à te quid volui ſuper ter
ram? Defecit caro mea & cor meũ: Deus cordis mei, & pars
mea Deus in æternũ. Quia ecce, qui elõgant ſe à te, peribũt;
perdidiſti omnes qui fornicantur abs te. Mihi autem adhæ- [redacted]
rere Deo bonũ eſt: ponere in Domino Deo ſpem meã. Vt
annuntiem omnes prædicationes tuas in portis filiæ Sion.

[redacted]

Intellectus Aſaph. LXXIII.

A VT quid Deus repuliſti in finem: iratus eſt furor
tuus ſuper oues paſcuæ tuæ? Memor eſto con-
gregationis tuæ, quam poſſediſti ab initio. Re-
demiſti virgã hæreditatis tuæ: mons Sion in quo
habitaſti in eo. Leua manus tuas in ſuperbias eorũ in finem:
quanta

quanta malignatus eſt inimicus in ſancto. Et gloriati ſunt
qui oderunt te:in medio ſolennitatis tuæ. Poſuerunt ſigna
ſua,ſigna:& non cognouerunt ſicut in exitu ſuper ſummum.
B Quaſi in ſylua lignorum ſecuribus exciderunt ianuas eius in
4.Re.25 c idipſum:in ſecuri & aſcia deiecerunt eam. Incenderũt igni
ſanctuarium tuum in terra:polluerũt tabernaculum nominis
tui. Dixerũt in corde ſuo cognatio eorũ ſimul, Quieſce-
re faciamus omnes dies feſtos Dei à terra. Signa noſtra non
vidimus,iam non eſt propheta:& nos nõ cognoſcet amplius.
Vſquequo Deus improperabit inimicus: irritat aduerſarius
nomen tuum in finem? Vt quid auertis manum tuam,&
dexteram tuam de medio ſinu tuo in finem? Deus autem
C rex noſter ante ſecula:operatus eſt ſalutem in medio terræ.
Luce 1 g Tu confirmaſti in virtute tua mare: contribulaſti capita dra-
conum in aquis. Tu confregiſti capita draconis: dediſti
eum eſcam populis Aethiopũ. Tu dirupiſti fontes & tor-
rẽtes:tu ſiccaſti fluuios Ethan. Tuus eſt dies,& tua eſt nox:
tu fabricatus es auroram & ſolem. Tu feciſti omnes termi-
D nos terræ:æſtatem & ver tu plaſmaſti ea. Memor eſto hu-
ius,inimicus improperauit Domino:& populus inſipiẽs in-
citauit nomen tuum. Ne tradas beſtijs animas confitẽtium
tibi: & animas pauperum tuorum ne obliuiſcaris in finem.
Reſpice in teſtamentum tuum: quia repleti ſunt, qui obſcu-
rati ſunt terræ domibus iniquitatum. Ne auertatur humi-
lis factus confuſus:pauper & inops laudabunt nomen tuum.
Exurge Deus,iudica cauſam tuam:memor eſto improperio-
rum tuorum, eorum quæ ab inſipiente ſunt tota die. Ne
obliuiſcaris voces inimicorum tuorum: ſuperbia eorum qui
te oderunt,aſcendit ſemper.

[redacted]

In finẽ ne corrũpas, Pſalmus cantici Aſaph. LXXIIII.

Confitebimur tibi Deus, confitebimur, & inuo-
cabimus nomen tuum. Narrabimus mirabilia
tua:cum accepero tempus,ego iuſtitias iudicabo.
Liquefacta eſt terra,& omnes qui habitant in ea:
ego cõfirmaui columnas eius. Dixi iniquis,Nolite inique
agere:& delinquẽtibus,Nolite exaltare cornu: Nolite ex-
tollere in altum cornu veſtrum:nolite loqui aduerſus Deum
iniquitatem: Quia neq; ab oriente,neq; ab occidente, neq;
à deſertis montibus:quoniã Deus iudex eſt. Hunc humi-
liat,& hũc exaltat:quia calix in manu Domini vini meri ple-
nus miſto: Et inclinauit ex hoc in hoc:veruntamẽ fæx eius
non eſt exinanita:bibent omnes peccatores terræ. Ego au-
tem annuntiabo in ſeculum:cantabo Deo Iacob. Et omnia
cornua peccatorũ confringam:& exaltabuntur cornua iuſti.

[redacted]

In finem in laudibus, Pſalmus Aſaph, canticum. LXXV.

Notus in Iudæa Deus: in Iſrael magnum nomen
eius. Et factus eſt in pace locus eius: & habita-
tio eius in Sion. Ibi confregit potentias, ar-
cum, ſcutum, gladium, & bellum. Illuminans
tu mirabiliter à montibus æternis: turbati ſunt omnes inſi-
pientes corde. Dormierunt ſomnũ ſuũ:& nihil inuenerunt
omnes viri diuitiarũ in manibus ſuis. Ab increpatione tua
Deus Iacob dormitauerũt qui aſcenderũt equos. Tu terribi-
lis es,& quis reſiſtet tibi?ex tũc ira tua. De cœlo auditũ fe-
ciſti iudiciũ:terra tremuit & quieuit. Cum exurgeret in iu-
diciũ Deus,vt ſaluos faceret omnes mãſuetos terræ. Quo-
niã cogitatio hominis cõfitebitur tibi: & reliquiæ cogitatio-
nis diẽ feſtũ agent tibi. Vouete & reddite Dño Deo veſtro
omnes qui in circuitu eius affertis munera. Terribili & ei
qui aufert ſpiritũ principũ:terribili apud omnes reges terræ.

[redacted]

Dei fretus, ſe conſolatur.

In finem pro Idithun, Pſalmus Aſaph. LXXVI.

A Voce mea ad Dominũ clamaui:voce mea ad Deũ:
& intendit mihi. In die tribulationis meæ Deũ
exquiſiui,manibus meis nocte contra eũ: & non
ſum deceptus. Renuit cõſolari anima mea, me-
mor fui Dei,& delectatus ſum,& exercitatus ſum: & defecit
ſpiritus meus. Anticipauerunt vigilias oculi mei: turbatus
ſum,& non ſum locutus. Cogitaui dies antiquos: & annos
B æternos in mente habui. Et meditatus ſum nocte cũ cor-
de meo:& exercitabar,& ſcopebam ſpiritum meum. Nun-
quid in æternum proijciet Deus,aut non apponet vt compla
citior ſit adhuc? Aut in finem miſericordiam ſuam abſcin-
det,à generatione in generationẽ? Aut obliuiſcetur miſere-
ri Deus? aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas? Et di-
C xi, Nunc cœpi: hæc mutatio dexteræ excelſi. Memor fui
operum Domini: quia memor ero ab initio mirabilium tuo-
rum. Et meditabor in omnibus operibus tuis:& in adinuẽ-
tionibus tuis exercebor. Deus in ſancto via tua: quis Deus
magnus ſicut Deus noſter? tu es Deus qui facis mirabilia.
Notam feciſti in populis virtutem tuam:redemiſti in brachio
tuo populũ tuum,filios Iacob & Ioſeph. Viderũt te aquæ
D Deus,viderunt te aquæ:& timuerunt,& turbatæ ſunt abyſſi.
Multitudo ſonitus aquarũ:vocem dederũt nubes. Etenim
ſagittæ tuæ tranſeunt: vox tonitrui tui in rota. Illuxerunt
coruſcationes tuæ orbi terræ: commota eſt & cõtremuit ter-
ra. In mari via tua,& ſemitæ tuæ in aquis multis: & veſti- Exod.14 c
gia tua non cognoſcentur. Deduxiſti ſicut oues populum
tuum in manu Moyſi & Aaron.

[redacted]

Intellectus Aſaph. LXXVII.

A Attendite popule meus legẽ meam: inclinate au-
rem veſtrã in verba oris mei. Aperiam in para-
bolis os meum: loquar propoſitiones ab initio.
Quanta audiuimus & cognouimus ea: & patres
noſtri narrauerunt nobis, Non ſunt occultata à filijs eorũ
in generatione altera, Narrantes laudes Domini, & virtu-
tes eius, & mirabilia eius quæ fecit. Et ſuſcitauit teſtimo-
nium in Iacob:& legem poſuit in Iſrael. Quanta mandauit
patribus noſtris nota facere ea filijs ſuis,vt cognoſcat genera-
tio altera. Filij qui naſcentur,& exurgent, & narrabunt fi-
lijs ſuis, Vt ponant in Deo ſpem ſuam, & non obliuiſcan-
tur operum Dei,& mandata eius exquirant. Ne fiant ſicut
patres eorũ,generatio praua & exaſperans. Generatio quæ
B non direxit cor ſuum ,& non eſt creditus cum Deo ſpiritus
eius. Filij Ephrem intendentes & mittẽtes arcum, conuer-
ſi ſunt in die belli. Non cuſtodierunt teſtamentum Dei: &
in lege eius noluerunt ambulare. Et obliti ſunt benefacto-
rum eius: & mirabilium eius quæ oſtendit eis. Coram pa-
tribus eorum fecit mirabilia in terra Aegypti: in campo Ta- Exod.14 c
neos. Interrupit mare,& perduxit eos:& ſtatuit aquas quaſi Exod.13 d
in vtre. Et deduxit eos in nube diei:& tota nocte in illumi- 14 c f
natione ignis. Interrupit petram in eremo:& adaquauit eos Pſal.104 d
velut in abyſſo multa. Et eduxit aquam de petra: & eduxit Exod.17 b
tanquam flumina aquas. Et appoſuerunt adhuc peccare
ei: in iram excitauerunt excelſum in inaquoſo. Et tenta-
uerunt Deum in cordibus ſuis vt peterent eſcas animabus Nume.11 a
ſuis. Et male locuti ſunt de Deo:dixerunt, Nunquid pote- Nume.20 b
C rit Deus parare mẽſam in deſerto? Quoniam percuſſit pe-
tram, & fluxerunt aquæ,& torrentes inundauerunt: Nun-
quid & panem poterit dare,aut parare menſam populo ſuo? Nume.11 e
Ideo audiuit Dñs,& diſtulit:& ignis accenſus eſt in Iacob, &
ira Dei aſcẽdit in Iſrael: Quia non crediderunt in Deo, nec
ſpera-

ſperauerunt in ſalutari eius. Et mandauit nubibus déſuper,
Exod.16 c & ianuas cœli aperuit, Et pluit illis manna ad manducan-
Nume.11 b dum,& panem cœli dedit eis. Panem angelorũ mãducauit
Ioan. 6 d homo:cibaria miſit eis in abundantia. Tranſtulit auſtrũ de
1.Cor.10 a cœlo:& induxit in virtute ſua Africum. Et pluit ſuper eos
Nume. 11 g ſicut puluerem carnes:& ſicut arenam maris volatilia penna-
ta, Et ceciderunt in medio caſtrorum eorum: circa taber-
D nacula eorum. Et manducauerunt & ſaturati ſunt nimis,&
Nume.11 g deſyderium eorũ attulit eis:non ſunt fraudati à deſyderio ſuo.
Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum: & ira Dei aſcendit
ſuper eos. Et occidit pingues eorum: & electos Iſrael im-
pediuit. In omnibus his peccauerũt adhuc;& non credide-
runt in mirabilibus eius. Et defecerunt in vanitate dies eo-
rum:& anni eorum cum feſtinatione. Cum occideret eos
quærebant eum:& reuertebantur,& diluculo veniebant ad
eum. Et rememorati ſunt quia Deus adiutor eſt eorum:&
Deus excelſus redemptor eorũ eſt. Et dilexerunt eũ in ore
ſuo,& lingua ſua mentiti ſunt ei: Cor autẽ eorum non erat
rectum cum eo: nec fideles habiti ſunt in teſtamento eius.
Ipſe autẽ eſt miſericors,& propitius fiet peccatis eorum:&
non diſperdet eos, Et abundauit vt auerteret iram ſuam:&
E non accendit omnem iram ſuam. Et recordatus eſt quia ca-
ro ſunt:ſpiritus vadens, & non rediens. Quoties exacerba-
uerunt eum in deſerto:in iram cõcitauerunt eum in inaquo-
ſo. Et cõuerſi ſunt,& tentauerũt Deũ:& ſanctũ Iſrael ex-
acerbauerũt. Non ſunt recordati manus eius, die qua rede-
Exod.7 d mit eos de manu tribulantis, Sicut poſuit in Aegypto ſigna
Exod.8 f ſua:& prodigia ſua in cãpo Taneos. Et cõuertit in ſangui-
Exod.8 a nem flumina eorũ:& imbres eorũ,ne biberent. Miſit in eos
Exod.10 c cynomyiã:& comedit eos:& ranam,& diſperdidit eos. Et
Exod.9 a dedit ærugini fructus eorũ:& labores eorũ locuſtæ. Et occi
Exod.9 c dit in grãdine vineas eorũ: & moros eorũ in pruina. Et tra-
didit grãdini iumenta eorũ:& poſſeſſionẽ eorum igni. Mi-
ſit in eos irã indignationis ſuæ: indignationẽ, & iram, & tri-
bulationẽ:immiſſiones per angelos malos. Viam fecit ſe-
F mitæ iræ ſuæ,& non pepercit à morte animabus eorũ: & iu-
Exod.15 d menta eorũ in morte concluſit, Et percuſſit omne primo-
genitũ in terra Aegypti:primitias omnis laboris eorum in ta-
Exod.14 c bernaculis Cham. Et abſtulit ſicut oues populum ſuum:&
perduxit eos tanquã gregem in deſerto. Et deduxit eos in
ſpe,& non timuerũt:& inimicos eorũ operuit mare. Et in-
duxit eos in montẽ ſanctificationis ſuæ, montẽ quem acqui-
Ioſue 13 b ſiuit dextera eius. Et eiecit à facie eorũ gentes:& ſorte diui-
ſit eis terrã in funiculo diſtributionis. Et habitare fecit in ta
bernaculis eorũ tribus Iſrael. Et tentauerunt, & exacerba-
uerunt Deum excelſum:& teſtimonia eius non cuſtodierũt.
Et auerterunt ſe,& non ſeruauerunt pactũ: quemadmodum
patres eorũ,conuerſi ſunt in arcũ prauum. In iram cõcita-
uerunt eum in collibus ſuis: & in ſculptilibus ſuis ad æmula-
tionem eũ prouocauerunt. Audiuit Deus,& ſpreuit: & ad
1.Reg.4 a nihilum redegit valde Iſrael. Et repulit tabernaculũ Silo,
G tabernaculũ ſuum vbi habitauit in hominibus. Et tradidit
in captiuitatẽ virtutem eorũ: & pulchritudinem eorũ in ma-
nus inimici. Et cõcluſit in gladio populũ ſuũ:& hæredita-
tem ſuam ſpreuit. Iuuenes eorũ comedit ignis: & virgines
eorũ non ſunt lamentatæ. Sacerdotes eorũ in gladio ceci-
derunt:& viduæ eorũ non plorabãtur. Et excitatus eſt tan-
quam dormiẽs Dominus:tanquam potens crapulatus à vino:
Et percuſſit inimicos ſuos in poſteriora: opprobriũ ſempi-
ternũ dedit illis. Et repulit tabernaculũ Ioſeph: & tribum
Ephraim non elegit. Sed elegit tribũ Iuda: montem Sion
quem dilexit. Et ædificauit ſicut vnicornium ſanctificium
ſuum in terra quam fundauit in ſecula. Et elegit Dauid ſer-
uum ſuum,& ſuſtulit eum de gregibus ouium,de poſt fœtan
tes accepit eum, Paſcere Iacob ſeruum ſuum,& Iſrael hæ-
reditatem ſuam. Et pauit eos in innocentia cordis ſui: & in
intellectibus manuum ſuarum deduxit eos.

[redacted]

Pſalmus Aſaph. LXXVIII.

A Deus venerunt gentes in hæreditatẽ tuam, pollue-
runt templũ ſanctũ tuum: poſuerunt Ieruſalem
in pomorum cuſtodiam. Poſuerũt morticina
ſeruorum tuorum eſcas volatilibus cœli: carnes
ſanctorũ tuorum beſtijs terræ. Effuderunt ſanguinem eo-
B rum tanquam in circuitu Ieruſalem:& non erat qui ſepeliret.
Facti ſumus opprobriũ vicinis noſtris: ſubſannatio & illuſio
his qui in circuitu noſtro ſunt. Vſquequo Domine iraſcẽ- Iere. 10 d
ris in finem,accẽdetur velut ignis zelus tuus? Effunde iram
tuam in gentes quæ te non nouerunt:& in regna quæ nomen
tuum non inuocauerunt: Quia comederunt Iacob: & locũ
C eius deſolauerunt. Ne memineris iniquitatũ noſtrarũ anti- Eſa.64 d
quarum, cito anticipent nos miſericordiæ tuæ: quia paupe-
res facti ſumus nimis. Adiuua nos Deus ſalutaris noſter:&
propter gloriã nominis tui Domine libera nos, & propitius
eſto peccatis noſtris propter nomen tuum: Ne forte dicant
in gentibus, Vbi eſt Deus eorum:& innoteſcat in nationibus
D coram oculis noſtris. Vltio ſanguinis ſeruorũ tuorum qui
effuſus eſt: introeat in conſpectu tuo gemitus compeditorum.
rum. Secundum magnitudinem brachij tui poſſide filios
mortificatorum. Et redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſinu
eorum: improperium ipſorum quod exprobrauerunt tibi
Domine. Nos autẽ populus tuus & oues paſcuæ tuæ con-
fitebimur tibi in ſeculum, In generatione & generationem
annuntiabimus laudem tuam.

[redacted]

In finem, pro ijs qui commutabuntur, teſtimonium
Aſaph, Pſalmus. LXXIX.

A Qui regis Iſrael intende: qui deducis velut ouem
Ioſeph. Qui ſedes ſuper cherubim,manifeſta-
re corã Ephraim, Beniamin, & Manaſſe. Ex-
cita potentiam tuam,& veni vt ſaluos facias nos.
Deus conuerte nos:& oſtende faciem tuam, & ſalui erimus.
B Domine Deus virtutũ,quouſq; iraſceris ſuper orationẽ ſer-
ui tui? Cibabis nos pane lachrymarũ:& potum dabis nobis
in lachrymis in menſura? Poſuiſti nos in contradictionem
vicinis noſtris:& inimici noſtri ſubſannauerunt nos. Deus
virtutum conuerte nos: & oſtende faciem tuam, & ſalui eri-
mus. Vineam de Aegypto tranſtuliſti: eieciſti gentes, &
plantaſti eam. Dux itineris fuiſti in cõſpectu eius:& plan-
C taſti radices eius,& impleuit terram. Operuit montes vm-
bra eius:& arbuſta eius cedros Dei. Extẽdit palmites ſuos
vſq; ad mare: & vſq; ad flumen propagines eius. Vt quid
deſtruxiſti maceriam eius:& vindemiãt eam omnes qui præ-
tergrediuntur viam? Exterminauit eã aper de ſylua: & ſin-
gularis ferus depaſtus eſt eam. Deus virtutum conuertere:
reſpice de cœlo,& vide,& viſita vineam iſtam. Et perfice
D eam quam plantauit dextera tua:& ſuper filiũ hominis quem
confirmaſti tibi. Incenſa igni & ſuffoſſa: ab increpatione
vultus tui peribunt. Fiat manus tua ſuper virum dexteræ
tuæ:& ſuper filium hominis quem cõfirmaſti tibi. Et non
diſcedimus à te:viuificabis nos,& nomẽ tuum inuocabimus.
Domine Deus virtutum conuerte nos: & oſtende faciem
tuam,& ſalui erimus.

[redacted]

In finem pro torcularibus, Pſalmus Aſaph,
quinta ſabbathi. LXXX.

[redacted]

A EXultate Deo adiutori noſtro: iubilate Deo Ia-
cob. Sumite pſalmũ,& date tympanum:pſalte-
rium iucundũ cum cithara. Buccinate in Neo-
menia tuba, in inſigni die ſolennitatis veſtræ,
Quia præceptũ in Iſrael eſt,& iudicium Deo Iacob. Teſti
Gene.41 f moniũ in Ioſeph poſuit illud, cum exiret de terra Aegypti:
linguam quam non nouerat audiuit. Diuertit ab oneribus
B dorſum eius:manus eius in cophino ſeruierunt. In tribula-
tione inuocaſti me, & liberaui te, exaudiui te in abſcondito
tẽpeſtatis:probaui te apud aquã cõtradictionis. Audi po-
Exod.17 b pulus meus,& cõteſtabor te:Iſrael ſi audieris me nõ erit in te
Deus recens,neq; adorabis Deum alienum. Ego enim ſum
C Dominus Deus tuus qui eduxi te de terra Aegypti: dilata os
Exod.20 a tuũ,& implebo illud. Et nõ audiuit populus meus vocem
Act.14 c meam:& Iſrael non intendit mihi. Et dimiſi eos ſecundum
Baruch 3 b deſyderia cordis eorũ,ibunt in adinuentionibus ſuis. Si po-
pulus meus audiſſet me:Iſrael ſi in vijs meis ambulaſſet: Pro
D nihilo forſitan inimicos eorum humiliaſſem: & ſuper tribu-
lantes eos miſiſſem manum meam. Inimici Domini men-
titi ſunt ei:& erit tempus eorũ in ſecula. Et cibauit eos ex
adipe frumenti:& de petra melle ſaturauit eos.

[redacted]

Pſalmus Aſaph. LXXXI.

A DEus ſtetit in ſynagôga deorum: in medio autem
Deos dijudicat. Vſquequo iudicatis iniquita-
tem: & facies peccatorũ ſumitis? Iudicate ege-
no & pupillo: humilem & pauperem iuſtificate.
Eripite pauperem:& egenum de manu peccatoris liberate.
Neſcierunt neq; intellexerunt,in tenebris ambulant: moue-
buntur omnia fundamenta terræ. Ego dixi; Dij eſtis, & fi-
Ioan.10 g lij excelſi omnes. Vos autem ſicut homines moriemini:&
ſicut vnus de principibus cadetis. Surge Deus, iudica ter-
ram:quoniam tu hæreditabis in omnibus gentibus.

[redacted]

Canticum,Pſalmus Aſaph. LXXXII.

A DEus quis ſimilis erit tibi? ne taceas, neq; compe-
ſcaris Deus. Quoniam ecce inimici tui ſonue-
runt:& qui oderunt te,extulerunt caput. Super
populum tuum malignauerunt conſilium:& co-
gitauerũt aduerſus ſanctos tuos. Dixerunt, Venite, & diſ-
perdamus eos de gente:& non memoretur nomen Iſrael vl-
trà. Quoniam cogitauerunt vnanimiter:ſimul aduerſum te
teſtamentum diſpoſuerunt,tabernacula Idumæorũ & Iſma-
helitæ. Moab,& Agareni, Gebal,& Ammon, & Amalec:
alienigenæ cum habitantibus Tyrum. Etenim Aſſur vênit
Iudic.7 f cum illis: facti ſunt in adiutorium filijs Lot. Fac illis ſicut
Iudic.4 d Madian & Siſaræ:ſicut Iabin in torrente Ciſſon. Diſperie-
C runt in Endor: facti ſunt vt ſtercus terræ. Pone principes
eorũ ſicut Oreb & Zeb:& Zébee,& Salmana. Omnes prin
cipes eorum:qui dixerunt, Hæreditate poſsideamus ſanctua
Iudic.7 g riũ Dei. Deus meus pone illos vt rotam, & ſicut ſtipulam
ante faciem venti. Sicut ignis qui comburit ſyluam, & ſi-
cut flamma comburens montes: Ita perſequêris illos in
D tempeſtate tua, & in ira tua turbabis eos. Imple facies eo-
rum ignominia:& quærent nomen tuum Domine. Erube-
ſcant & conturbentur in ſeculum ſeculi: & confundantur &
pereant. Et cognoſcãt quia nomen tibi Dominus, tu ſolus
altiſsimus in omni terra.

[redacted]

In finem pro torcularibus filijs Core Pſal. LXXXIII.

A QVàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum:
concupiſcit & deficit anima mea in atria Domi-
ni. Cor meũ & caro mea exultauerunt in Deũ
B viuum. Etenim paſſer inuênit ſibi domum: &
turtur nidum ſibi, vbi ponat pullos ſuos, Altaria tua Do-
mine virtutũ,rex meus & Deus meus. Beati qui habitant in
domo tua Domine:in ſecula ſeculorum laudabunt te. Bea-
C tus vir cuius eſt auxilium abs te: aſcenſiones in corde ſuo diſ-
poſuit,in valle lachrymarum in loco quem poſuit. Etenim
benedictionem dabit legiſlator, ibunt de virtute in virtutem:
videbitur Deus Deorum in Sion. Domine Deus virtutum
exaudi orationẽ meã: auribus percipe Deus Iacob. Prote-
D ctor noſter aſpice Deus,& reſpice in faciẽ CHRISTI tui:
Quia melior eſt dies vna in atrijs tuis ſuper millia. Elegi ab-
iectus eſſe in domo Dei mei: magis quàm habitare in taber-
naculis peccatorũ. Quia miſericordiã & veritatem diligit
Deus:gratiam & gloriã dabit Dominus. Non priuabit bo-
nis eos qui ambulant in innocentia: Domine virtutum, bea-
tus homo qui ſperat in te.

[redacted]

In finem filijs Core Pſalmus. LXXXIIII.

A BEnedixiſti Domine terram tuam: auertiſti capti-
uitatem Iacob. Remiſiſti iniquitatẽ plebis tuæ:
operuiſti omnia peccata eorũ. Mitigaſti omnẽ
iram tuam: auertiſti ab ira indignationis tuæ.
B Conuerte nos Deus ſalutaris noſter:& auerte iram tuam à no
bis. Nunquid in æternũ iraſceris nobis? aut extendes iram
tuam à generatione in generationem? Deus tu conuerſus
viuificabis nos:& plebs tua lætabitur in te. Oſtende nobis
C Domine miſericordiã tuam:& ſalutare tuum da nobis. Au-
diam quid loquatur in me Dominus Deus: quoniã loquetur
pacem in plebem ſuam. Et ſuper ſanctos ſuos,& in eos qui
conuertũtur ad cor. Veruntamẽ prope timentes eũ ſalutare
D ipſius: vt inhabitet gloria in terra noſtra. Miſericordia &
veritas obuiauerũt ſibi:iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Veri-
tas de terra orta eſt: & iuſtitia de cœlo proſpexit. Etenim
Dominus dabit benignitatem:& terra noſtra dabit fructum
ſuũ.Iuſtitia ante eum ambulabit:& ponet in via greſſus ſuos.

[redacted]

Oratio ipſi Dauid. LXXXV.

A INclina Domine aurẽ tuam, & exaudi me: quo-
niam inops & pauper ſum ego. Cuſtodi ani-
mam meã, quoniã ſanctus ſum: ſaluũ fac ſeruum
tuũ Deus meus ſperantem in te. Miſerere mei
Domine, quoniã ad te clamaui tota die: lætifica animam ſer-
ui tui,quoniam ad te Domine animam meam leuaui. Quo-
niam tu Domine ſuauis, & mitis ,& multæ miſericordiæ o- Ioel 2 c
B mnibus inuocantibus te. Auribus percipe Domine oratio-
nem meam:& intẽde voci deprecationis meæ. In die tribu-
lationis meæ clamaui ad te:quia exaudiſti me. Non eſt ſimi
lis tui in dijs Domine:& nõ eſt ſecundũ opera tua. Omnes
gentes quaſcunq; feciſti,venient,& adorabũt corã te Domi-
ne:& glorificabũt nomen tuum: Quoniã magnus es tu, &
C faciens mirabilia: tu es Deus ſolus. Deduc me Domine in
via tua, & ingrediar in veritate tua:lætetur cor meum vt ti-
meat nomen tuũ. Confitebor tibi Domine Deus meus in
toto corde meo,& glorificabo nomen tuũ in æternũ: Quia
miſericordia tua magna eſt ſuper me: & eruiſti animã meam
ex inferno inferiori. Deus iniqui inſurrexerũt ſuper me,&
ſynagôga potentiũ quæſierũt animam meam: & non propo-
D ſuerunt te in cõſpectu ſuo. Et tu Domine Deus miſerator
& miſeri-

&c miſericors, patiens & multæ miſericordiæ & verax, Re-
ſpice in me, & miſerere mei, da imperiũ tuum puero tuo: &
ſaluum fac filium ancillæ tuæ. Fac mecum ſignũ in bonũ,
vt videant qui oderunt me, & confundantur: quoniã tu Do-
mine adiuuiſti me, & conſolatus es me.

[redacted]

Filijs Core Pſalmus cantici. LXXXVI.

FVndamenta eius in montibus ſanctis: diligit Dñs
portas Siõ ſuper omnia tabernacula Iacob. Glo
rioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei. Memor ero
Raab & Babylonis ſcientium me. Ecce alieni-
genæ, & Tyrus, & populus Aethiopum, hi fuerunt illic.
Nunquid Sion dicet, Homo, & homo natus eſt in ea: & ipſe
fundauit eam Altiſsimus? Dominus narrabit in ſcripturis
populorum, & principum, horum qui fuerunt in ea. Sicut
lætantium omnium, habitatio eſt in te.

[redacted]

Canticum Pſalmi filijs Core in finẽ pro Maheleth ad reſpõ-
A dendum, intellectus Eman Ezrahitæ. LXXXVII.

DOmine Deus ſalutis meæ, in die clamaui & no-
cte coram te: Intret in conſpectu tuo oratio
mea: inclina aurẽ tuam ad precem meam, Quia
repleta eſt malis anima mea: & vita mea inferno
appropinquauit. Aeſtimatus ſum cũ deſcendentibus in la-
cum: factus ſum ſicut homo ſine adiutorio, inter mortuos li-
ber. Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris, quorum non
B es memor amplius: & ipſi de manu tua repulſi ſunt. Poſue-
runt me in lacu inferiori: in tenebroſis, & in vmbra mortis.
Super me confirmatus eſt furor tuus: & omnes fluctus tuos
induxiſti ſuper me. Longe feciſti notos meos à me: poſue-
runt me abominationem ſibi. Traditus ſum, & nõ egredie-
bar: oculi mei languerunt præ inopia. Clamaui ad te Domi-
C ne tota die: expandi ad te manus meas. Nunquid mortuis
facies mirabilia: aut medici ſuſcitabũt, & confitebuntur tibi?
Nunquid narrabit aliquis in ſepulchro miſericordiã tuam: &
veritatem tuã in perditione? Nunquid cognoſcentur in te-
nebris mirabilia tua: & iuſtitia tua in terra obliuionis? Et
D ego ad te clamaui: & mane oratio mea præueniet te. Vt quid
Domine repellis orationem meam: auertis faciem tuam à me?
Pauper ſum ego, & in laboribus à iuuentute mea: exaltatus
autem, humiliatus ſum & conturbatus. In me tranſierũt iræ
tuæ: & terrores tui conturbauerunt me. Circundederũt me
ſicut aqua: tota die circundederunt me ſimul. Elongaſti à
me amicum & proximum: & notos meos à miſeria.

[redacted]

A Intellectus Ethan Ezrahitæ. LXXXVIII.

MIſericordias Domini in æternum cantabo. In
generatione & generationem annuntiabo verita-
tem tuam in ore meo. Quoniã dixiſti, In æter-
num miſericordia ædificabitur in cœlis: præpa-
2.Reg.7 c rabitur veritas tua in eis. Diſpoſui teſtamentũ electis meis,
iuraui Dauid ſeruo meo, Vſq; in æternũ præparabo ſemen
tuum. Et ædificabo in generatione & generationem ſedem
tuam. Confitebũtur cœli mirabilia tua Domine: etenim ve-
ritatem tuã in eccleſia ſanctorũ. Quoniam quis in nubibus
æquabitur Domino, ſimilis erit Deo in filijs Dei? Deus qui
glorificatur in concilio ſanctorum: magnus & terribilis ſuper
B omnes qui in circuitu eius ſunt. Domine Deus virtutum,
quis ſimilis tibi? potens es Domine, & veritas tua in circuitu
tuo. Tu dominaris poteſtati maris: motum autem fluctuũ
eius tu mitigas. Tu humiliaſti ſicut vulneratũ, ſuperbum:
in brachio virtutis tuæ diſperſiſti inimicos tuos. Tui ſunt
cœli, & tua eſt terra, orbem terræ & plenitudinẽ eius tu fun- Gene.1 a
daſti: aquilonem & mare tu creaſti. Thabor & Hermon in
nomine tuo exultabunt: tuum brachiũ cum potentia. Fir-
C metur manus tua, & exaltetur dextera tua: iuſtitia & iudiciũ
præparatio ſedis tuæ. Miſericordia & veritas præcedent fa-
ciem tuam: beatus populus qui ſcit iubilationẽ. Domine in
lumine vultus tui ambulabũt, & in nomine tuo exultabũt to-
ta die, & in iuſtitia tua exaltabũtur. Quoniã gloria virtutis
eorum tu es, & in beneplacito tuo exaltabitur cornu noſtrũ.
Quia Domini eſt aſſumptio noſtra, & ſancti Iſrael regis no-
ſtri. Tunc locutus es in viſione ſanctis tuis, & dixiſti, Po-
ſui adiutorium in potente: & exaltaui electum de plebe mea.
Inueni Dauid ſeruum meũ: oleo ſancto meo vnxi eũ. Ma- 1.Reg.16 c
nus enim mea auxiliabitur ei: & brachiũ meum confortabit Act.13 d
D eum. Nihil proficiet inimicus in eo: & filius iniquitatis non
apponet nocere ei. Et concidam à facie ipſius inimicos eius:
& odientes eum, in fugã conuertam. Et veritas mea & mi-
ſericordia mea cum ipſo: & in nomine meo exaltabitur cor-
nu eius. Et ponã in mari manũ eius: & in fluminibus dexte-
ram eius. Ipſe inuocauit me, Pater meus es tu: Deus meus
& ſuſceptor ſalutis meæ, Et ego primogenitũ ponam illũ:
E excelſum præ regibus terræ. In æternũ ſeruabo illi miſeri-
cordiam meam: & teſtamentũ meum fidele ipſi. Et ponam
in ſeculũ ſeculi ſemen eius: & thronũ eius ſicut dies cœli. Si
autem dereliquerint filij eius legem meam, & in iudicijs meis
nõ ambulauerint, Si iuſtitias meas prophanauerint, & mã-
data mea nõ cuſtodierint: Viſitabo in virga iniquitates eo-
rũ, & in verberibus peccata eorũ. Miſericordiã autẽ meam
non diſpergam ab eo, neq; nocebo in veritate mea. Neque
prophanabo teſtamentũ meum: & quæ procedunt de labijs
meis, non faciã irrita. Semel iuraui in ſancto meo, ſi Dauid 2.Reg.7 d
mentiar, ſemen eius in æternũ manebit. Et thronus eius ſi- Ioan.12 c
F cut ſol in conſpectu meo, & ſicut luna perfecta in æternũ: &
teſtis in cœlo fidelis. Tu verò repuliſti & deſpexiſti: diſtu-
liſti CHRISTVM tuum. Auertiſti teſtamentũ ſerui tui: [redacted]
prophanaſti in terra ſanctuarium eius. Deſtruxiſti omnes
ſepes eius: propoſuiſti firmamẽtũ eius formidinẽ. Diripue
runt eũ omnes tranſeuntes viam: factus eſt opprobriũ vicinis
ſuis. Exaltaſti dexterã deprimentiũ eum: lætificaſti omnes
inimicos eius. Auertiſti adiutoriũ gladij eius: & nõ es auxi-
G liatus ei in bello. Deſtruxiſti eũ ab emundatione: & ſedem
eius in terra colliſiſti. Minoraſti dies tẽporis eius: perfudi-
ſti eũ confuſione. Vſquequo Domine auertis in finẽ: exar-
deſcet ſicut ignis ira tua? Memorare quæ mea ſubſtantia:
nunquid enim vane cõſtituiſti omnes filios hominũ? Quis
eſt homo qui viuet, & non videbit mortẽ: eruet animam ſuam
de manu inferi? Vbi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ Domi
ne: ſicut iuraſti Dauid in veritate tua? Memor eſto Domi- 2.Reg.7 c
ne opprobrij ſeruorũ tuorũ (quod cõtinui in ſinu meo) mul-
tarum gentiũ, Quod exprobrauerũt inimici tui Domine,
quod exprobrauerunt, commutationem CHRISTI tui.
Benedictus Dominus in æternum: fiat fiat.

[redacted]

Oratio Moyſi hominis Dei. LXXXIX.

A DOmine, refugiũ factus es nobis à generatione in
generationẽ. Priuſquã mõtes fierẽt, aut forma-
retur terra, & orbis: à ſeculo & in ſeculum tu es
Deus. Ne auertas hominẽ in humilitatẽ: & di-
xiſti, Cõuertimini filij hominũ. Quoniã mille anni ante o-
culos tuos, tanquã dies heſterna quæ præterijt. Et cuſtodia
in nocte: quæ pro nihilo habẽtur, eorũ anni erũt. Mane ſicut
herba tranſeat, mane floreat & tranſeat: veſpere decidat, indu-
B ret, & areſcat. Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo

turbati

turbati ſumus. Poſuiſti iniquitates noſtras in cõſpectu tuo:
ſeculum noſtrũ in illuminatione vultus tui. Quoniã omnes
Eccle.18 a dies noſtri defecerunt: & in ira tua defecimus. Anni noſtri
ſicut aranea meditabuntur:dies annorum noſtrorũ in ipſis,ſe-
C ptuaginta anni. Si autẽ in potentatibus octoginta anni: &
amplius,eorũ labor & dolor. Quoniã ſuperuenit mãſuetu-
do,& corripiemur. Quis nouit poteſtatem iræ tuæ,& præ
timore tuo iram tuam dinumerare? Dexterã tuã ſic notam
fac: & eruditos corde in ſapientia. Conuertere Domine,
vſquequo?& deprecabilis eſto ſuper ſeruos tuos. Repleti
D ſumus mane miſericordia tua:& exultauimus & delectati ſu-
mus omnibus diebus noſtris. Lætati ſumus pro diebus qui-
bus nos humiliaſti: annis quibus vidimus mala. Reſpice in
ſeruos tuos,& opera tua:& dirige filios eorũ. Et ſit ſplẽdor
Domini Dei noſtri ſuper nos,& opera manuum noſtrarum
dirige ſuper nos:& opus manuum noſtrarum dirige.

[redacted]

Laus cantici Dauid. XC.

A QVi habitat in adiutorio altiſsimi, in protectione
Dei cœli commorabitur. Dicet Domino, Su-
ſceptor meus es tu:& refugium meũ Deus meus,
ſperabo in eum. Quoniam ipſe liberauit me de
laqueo venantiũ,& à verbo aſpero. Scapulis ſuis obumbra-
B bit tibi:& ſub pennis eius ſperabis. Scuto circúndabit te ve-
ritas eius:non timebis à timore nocturno, A ſagitta volante
in die,à negotio perambulante in tenebris: ab incurſu & dæ-
monio meridiano. Cadent à latere tuo mille,& decem mil-
lia à dextris tuis:ad te autem non appropinquabit. Verum-
tamen oculis tuis conſyderabis:& retributionem peccato-
C rum videbis. Quoniam tu es Domine ſpes mea: altiſsi-
mum poſuiſti refugium tuum. Non accedet ad te malũ,&
flagellum nõ appropinquabit tabernaculo tuo. Quoniam
Matth.4 a angelis ſuis mandauit de te:vt cuſtodiant te in omnibus vijs
Luc.4 b tuis. In manibus portabunt te:ne fortè offendas ad lapidem
D pedem tuum. Super aſpidẽ & baſiliſcũ ambulabis, & con-
culcabis leonem & draconem. Quoniam in me ſperauit,
liberabo eum:protegam eũ,quoniã cognouit nomen meum.
Clamauit ad me,& ego exaudiam eum:cũ ipſo ſum in tribu-
latione:eripiam eũ, & glorificabo eum. Longitudine die-
rum replebo eum:& oſtendam illi ſalutare meum.

[redacted]

Pſalmus cantici in die ſabbathi. XCI.

BOnum eſt confiteri Domino,& pſallere nomini
tuo altiſsime: Ad annuntiandũ mane miſericor
diam tuã,& veritatẽ tuam per noctẽ. In deca-
chordo,pſalterio,cum cantico, in cithara. Quia
delectaſti me Domine in factura tua: & in operibus manuũ
tuarũ exultabo. Quàm magnificata ſunt opera tua Domi-
ne:nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ. Vir inſi-
piẽs nõ cognoſcet:& ſtultus non intelliget hæc. Cũ exorti
fuerint peccatores ſicut fœnũ,& apparuerint omnes qui ope
rantur iniquitatẽ, Vt intereant in ſeculum ſeculi,(tu autem
altiſsimus in æternũ Domine.) Quoniam ecce inimici tui
Domine,quoniam ecce inimici tui peribunt:& diſpergentur
omnes qui operãtur iniquitatẽ. Et exaltabitur ſicut vnicor-
nis cornu meum:& ſenectus mea in miſericordia vberi. Et
deſpexit oculus meus inimicos meos:& inſurgentibus in me
malignãtibus,audiet auris mea. Iuſtus vt palma florebit:ſi-
cut cedrus Libani multiplicabitur. Plãtati in domo Domini
in atrijs domus Dei noſtri florebũt. Adhuc multiplicabũtur
in ſenecta vberi,& bene patiẽtes erunt: vt annũtient. Quo-
niam rectus Dominus Deus noſter:& nõ eſt iniquitas in eo.

[redacted]

Laus cantici Dauid in die ante ſabbathum, quando inha-
bitata eſt terra. XCII.

DOminus regnauit, decôrem indutus eſt; indutus
eſt Dominus fortitudinem,& præcinxit ſe. Et-
enim firmauit orbem terræ,qui nõ commouebi-
tur. Parata ſedes tua Deus ex tunc: à ſeculo tu
es. Eleuauerũt flumina Domine:eleuauerunt flumina vocẽ
ſuam. Eleuauerũt flumina fluctus ſuos: à vocibus aquarum
multarũ. Mirabiles elationes maris:mirabilis in altis Domi-
nus. Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis:domũ tuam
decet ſanctitudo Domine in longitudine dierum.

[redacted]

Pſalmus Dauid quarta ſabbathi. XCIII.

A DEus vltionum Dominus: Deus vltionum libere
egit. Exaltare qui iudicas terrã: redde retribu-
tionem ſuperbis. Vſquequo peccatores Domi
ne,vſquequo peccatores gloriabũtur, Effabun-
tur & loquentur iniquitatẽ, loquentur omnes qui operantur
iniuſtitiã? Populũ tuum Domine humiliauerunt:& hære-
ditatem tuã vexauerunt. Viduã & aduenã interfecerũt: &
B pupillos occiderũt. Et dixerũt,Non videbit Dominus:nec
intelliget Deus Iacob. Intelligite inſipientes in populo:&
ſtulti,aliquando ſapite. Qui plantauit aurem,nõ audiet?aut
qui finxit oculũ,nõ cõſyderat? Qui corripit gentes,non ar-
guet,qui docet hominem ſcientiam? Dominus ſcit cogita-
tiones hominũ quoniam vanæ ſunt. Beatus homo quem tu [redacted]
erudieris Domine,& de lege tua docueris eum, Vt mitiges [redacted]
C ei à diebus malis:donec fodiatur peccatori fouea. Quia non
repellet Dominus plebem ſuã,& hæreditatẽ ſuã nõ derelin-
quet: Quoadusq; iuſtitia cõuertatur in iudiciũ:& qui iuxta
illam? omnes qui recto ſunt corde. Quis conſurget mi-
hi aduerſus malignantes? aut quis ſtabit mecum aduerſus
operantes iniquitatẽ? Niſi quia Dominus adiuuit me:pau- [redacted]
lominus habitaſſet in inferno anima mea. Si dicebã,Motus
eſt pes meus: miſericordia tua Domine adiuuabat me. Se-
D cundũ multitudinẽ dolorũ meorũ in corde meo, conſolatio-
nes tuæ lætificauerunt animã meã. Nunquid adhæret tibi
ſedes iniquitatis:qui fingis laborẽ in præcepto? Captabunt
in animã iuſti,& ſanguinẽ innocentẽ condemnabũt. Et fa-
ctus eſt mihi Dominus in refugiũ:& Deus meus in adiutoriũ
ſpei meæ. Et reddet illis iniquitatem ipſorum:& in malitia
eorum diſperdet eos:diſperdet illos Dominus Deus noſter.

[redacted]

Laus cantici ipſi Dauid. XCIIII.

VEnite,exultemus Domino,iubilemus Deo ſalu-
tari noſtro: Præoccupemus faciẽ eius in con-
feſsione:& in pſalmis iubilemus ei. Quoniam
Deus magnus Dominus: & rex magnus ſuper
omnes deos: Quia in manu eius ſunt fines terræ:& altitudi-
nes montium ipſius ſunt. Quoniam ipſius eſt mare,& ipſe
fecit illud:& ſiccam manus eius formauerunt. Venite,ado- [redacted]
remus,& procidamus,& ploremus ante Dominum qui fecit
nos;quia ipſe eſt Dominus Deus noſter. Et nos populus
paſcuæ eius:& oues manus eius. Hodie ſi vocẽ eius audieri Hebr.3
tis,nolite obdurare corda veſtra Sicut in irritatione ſecun-
dum diem tentationis in deſerto, Vbi tentauerunt me pa-
tres veſtri: probauerunt & viderunt opera mea. Quadra-
ginta annis offenſus fui generationi illi:& dixi, Semper hi

Heb.4 a errant corde. Et iſti non cognouerunt vias meas: vt iuraui in ira mea, Si introibunt in requiem meam.

[redacted]

1.Par.16 c Canticum Dauid quando domus ædificabatur poſt captiuitatem. XCV.

Eccle.43 d CAntate Domino canticũ nouum: cantate Domino omnis terra. Cantate Domino, & benedicite nomini eius: annuntiate de die in diem ſalutare eius. Annuntiate inter gentes gloriam eius: in omnibus populis mirabilia eius. Quoniam magnus Dominus, & laudabilis nimis: terribilis eſt ſuper omnes deos. Quoniam omnes dij gentium dæmonia: Dominus autẽ cœlos fecit. Confeſsio & pulchritudo in conſpectu eius: ſanctimonia & magnificentia in ſanctificatione eius. Afferte Domino patriæ gentium, afferte Domino gloriam & honorem: afferte Domino gloriam nomini eius. Tollite hoſtias, & introite in atria eius: adorate Dominũ in atrio ſancto eius. Commoueatur à facie eius vniuerſa terra: dicite in gentibus quia Dominus regnauit. Etenim correxit orbẽ terræ: qui non commouebitur: iudicabit populos in æquitate. Lætentur cœli & exultet terra, cõmoueatur mare & plenitudo eius:
[redacted] gaudebunt campi, & omnia quæ in eis ſunt: Tunc exultabunt omnia ligna ſyluarum à facie Domini quia venit: quoniam venit iudicare terram. Iudicabit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate ſua.

[redacted]

Huic Dauid quando terra eius reſtituta eſt. XCVI.

DOminus regnauit, exultet terra: lætentur inſulæ multæ. Nubes & caligo in circuitu eius: iuſti-
[redacted] tia & iudicium correctio ſedis eius. Ignis ante ipſum præcedet: & inflãmabit in circuitu inimicos eius. Alluxerunt fulgura eius orbi terræ: vidit, & commota eſt terra. Montes ſicut cera fluxerunt à facie Domi-
Exo.20 d ni: à facie Domini omnis terra. Annuntiauerunt cœli iu-
Leuit.26 a ſtitiam eius: & viderunt omnes populi gloriã eius. Confun-
Deut.5 a dantur omnes qui adorant ſculptilia: & qui gloriantur in ſi-
Heb.1 c mulachris ſuis. Adorate eum omnes angeli eius: audiuit, & læta eſt Sion. Et exultauerunt filiæ Iudæ propter iudicia
Amos 5 d tua Domine: Quoniã tu Dominus altiſsimus ſuper omnẽ
Rom.12 b terram, nimis exaltatus es ſuper omnes deos. Qui diligitis Dominum odite malum: cuſtodit Dominus animas ſanctorum ſuorum, de manu peccatoris liberabit eos. Lux orta eſt iuſto: & rectis corde lætitia. Lætamini iuſti in Domino; & confitemini memoriæ ſanctificationis eius.

[redacted]

Pſalmus ipſi Dauid. XCVII.

CAntate Domino canticum nouum: quia mirabilia fecit. Saluauit ſibi dextera eius: & brachium
Eſa.52 c ſanctũ eius. Notũ fecit Dominus ſalutare ſuũ:
& 63 b in conſpectu gentiũ reuelauit iuſtitiã ſuã. Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ, & veritatis ſuæ domui Iſrael. Viderũt omnes termini terræ ſalutare Dei noſtri. Iubilate Deo omnis terra: cantate, & exultate, & pſallite. Pſallite Domino in cithara, in cithara & voce pſalmi: in tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ. Iubilate in conſpectu regis Domini: moueatur mare & plenitudo eius: orbis terrarũ, & qui habitãt in eo. Flumina plaudẽt manu, ſimul montes exultabunt à conſpectu Domini: quoniam venit iudicare terram. Iudicabit orbem terrarũ in iuſtitia, & populos in æquitate.

[redacted]

Pſalmus ipſi Dauid. XCVIII.

DOminus regnauit, iraſcantur populi: qui ſedet ſuper cherubim, moueatur terra. Dominus in Sion magnus: & excelſus ſuper omnes populos. Confiteantur nomini meo magno, quoniam terribile & ſanctum eſt: & honor regis iudicium diligit. Tu paraſti directiones: iudicium & iuſtitiam in Iacob tu feciſti. Exaltate Dominum Deum noſtrum, & adorate ſcabellũ pedum eius: quoniam ſanctũ eſt. Moyſes & Aaron in ſacerdotibus eius: & Samuel inter eos qui inuocant nomen eius: Inuocabant Dominũ, & ipſe exaudiebat eos: in columna nubis loquebatur ad eos. Cuſtodiebãt teſtimonia eius, & præceptũ quod dedit illis. Domine Deus noſter tu exaudiebas eos: Deus tu propitius fuiſti eis, & vlciſcens in omnes adinuentiones eorũ. Exaltate Dominũ Deũ noſtrũ, & adorate in mõte ſancto eius: quoniã ſanctus Dominus Deus noſter.

[redacted]

Pſalmus in confeſsione. XCIX.

IVbilate Deo omnis terra: ſeruite Domino in lætitia. Introite in conſpectu eius in exultatione. Scitote quoniam Dominus ipſe eſt Deus: ipſe fecit nos, & non ipſi nos, Populus eius & oues paſcuæ eius. introite portas eius in confeſsione, atria eius in hymnis: confitemini illi, Laudate nomen eius: quoniam ſuauis eſt Dominus, in æternum miſericordia eius, & vſq; in generatione & generationem veritas eius.

[redacted]

Pſalmus ipſi Dauid. C.

MIſericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Pſallam, & intelligam in via immaculata quando venies ad me. Perambulabã in innocentia cordis mei, in medio domus meæ. Non proponebam ante oculos meos rem iniuſtã: facientes præuaricationes odiui. Non adhæſit mihi cor prauũ: declinantem à me malignum nõ cognoſcebã. Detrahentẽ ſecretò proximo ſuo hunc perſequebar. Superbo oculo & inſatiabili corde cum hoc nõ edebã. Oculi mei ad fideles terræ, vt ſedeant mecũ: ambulans in via immaculata, hic mihi miniſtrabat. Non habitabit in medio domus meæ qui facit ſuperbiam: qui loquitur iniqua, nõ direxit in cõſpectu oculorũ meorũ. In matutino interficiebam omnes peccatores terræ: vt diſperderem de ciuitate Domini omnes operantes iniquitates.

[redacted]

Oratio pauperis cum anxius fuerit, & coram Domino
A effuderit precem ſuam. CI.

DOmine exaudi orationẽ meam: & clamor meus ad te veniat. Nõ auertas faciẽ tuã à me: in quacunq; die tribulor, inclina ad me aurẽ tuam. In quacũq; die inuocauero te, velociter exaudi me. Quia defecerunt ſicut fumus dies mei: & oſſa mea ſicut cremiũ aruerũt. Percuſſus ſum vt fœnũ, & aruit cor meũ: quia
B oblitus ſum comedere panẽ meũ. A voce gemitus mei adhæſit os meũ carni meæ. Similis factus ſum pellicano ſolitudinis: factus ſum ſicut nycticorax in domicilio. Vigilaui, & factus ſum ſicut paſſer ſolitarius in tecto. Tota die exprobrabant mihi inimici mei: & qui laudabant me, aduerſum me iurabant.

iurabant. Quia cinerē tanquā panē mãducabã,& potū meū
cū fletu miſcebã. A facie iræ indignationis tuæ:quia eleuãs
alliſiſti me. Dies mei ſicut vmbra declinauerūt:& ego ſicut
C fœnū arui. Tu autē Domine in æternū permanes:& memo
riale tuū in generatione & generationē. Tu exurgēs Domi
ne miſereberis Sion:quia tēpus miſerēdi eius,quia venit tem-
pus. Quoniã placuerūt ſeruis tuis lapides eius:& terræ eius
miſerebūtur. Et timebunt gentes nomē tuum Domine,&
omnes reges terræ gloriã tuam. Quia ædificauit Dominus
Sion:& videbitur in gloria ſua. Reſpexit in orationē humi-
lium:& nō ſpreuit precē eorū. Scribãtur hæc in generatio-
ne altera:& populus qui creabitur laudabit Dominū. Quia
proſpexit de excelſo ſancto ſuo, Dominus de cœlo in terrã
aſpexit: Vt audiret gemitus compeditorū,vt solueret filios
D interēptorū: Vt annūtient in Sion nomē Domini,& laudē
eius in Ieruſalē. In conueniēdo populos in vnū,& reges vt
ſeruiant Domino. Reſpōdit ei in via virtutis ſuæ, Paucitatē
dierū meorū nuntia mihi. Ne reuoces me in dimidio dierū
Heb.1 c d meorū:in generatione & generationem anni tui. Initio tu
Domine terram fundaſti:& opera manuum tuarū ſunt cœli.
Ipſi peribunt,tu autē permanes:& omnes ſicut veſtimentum
veteraſcent. Et ſicut opertoriū mutabis eos, & mutabūtur:
tu autē idem ipſe es,& anni tui nō deficient. Filij ſeruorum
tuorum habitabunt:& ſemen eorum in ſeculum dirigetur.

[redacted]

Ipſi Dauid. CII.

A BEnedic anima mea Domino:& omnia quæ intra
me ſunt nomini ſancto eius. Benedic anima mea
Domino:& noli obliuiſci omnes retributiones
eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus
tuis:qui ſanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de inte-
ritu vitã tuã:qui coronat te in miſericordia & miſerationibus.
Qui replet in bonis deſyderium tuum:renouabitur vt aquilæ
B iuuentus tua. Faciens miſericordias Dominus:& iudicium
omnibus iniuriã patiētibus. Notas fecit vias ſuas Moyſi:fi-
Num.14 c lijs Iſrael volūtates ſuas. Miſerator & miſericors Dominus:
lōganimis & multū miſericors. Nō in perpetuū iraſcetur:
neq; in æternū cōminabitur. Nō ſecundū peccata noſtra fe-
cit nobis:neq; ſecundum iniquitates noſtras retribuit nobis.
Quoniã ſecundū altitudinē cœli à terra:corroborauit miſeri-
C cordiã ſuã ſuper timētes ſe. Quãtū diſtat ortus ab occidēte:
lōge fecit à nobis iniquitates noſtras. Quomodo miſeretur
pater filiorū,miſertus eſt Dominus timētibus ſe:quoniã ipſe
cognouit figmentū noſtrū. Recordatus eſt quoniã puluis
ſumus,homo ſicut fœnū:dies eius tanquã flos agri ſic efflore-
bit. Quoniã ſpiritus pertrãſibit in illo,& nō ſubſiſtet:& nō
cognoſcet amplius locū ſuum. Miſericordia autē Domini
D ab æterno,& vſq; in æternū ſuper timentes eum. Et iuſtitia
illius in filios filiorū:his qui ſeruãt teſtamentū eius: Et memores
ſunt mandatorū ipſius ad faciendū ea. Dominus in
cœlo parauit ſedē ſuã:& regnū ipſius omnibus dominabitur.
Benedicite Domino omnes angeli eius:potentes virtute, fa-
ciētes verbū illius,ad audiendã vocē ſermonū eius. Benedi-
cite Domino omnes virtutes eius:miniſtri eius qui facitis vo-
luntatē eius. Benedicite Domino omnia opera eius:in omni
loco dominationis eius benedic anima mea Domino.

[redacted]

Ipſi Dauid. CIII.

A BEnedic anima mea Domino: Domine Deus
meus magnificatus es vehemēter. Confeſſionē
& decorē induiſti: amictus lumine ſicut veſtimē-
to. Extendens cœlū ſicut pellē:qui tegis aquis
ſuperiora eius. Qui ponis nubē aſcenſum tuū:qui ambulas
ſuper pennas ventorum. Qui facis angelos tuos ſpiritus:& Heb.1 c
miniſtros tuos ignē vrentē. Qui fundaſti terrã ſuper ſtabi- Terreſtriũ
litatem ſuã:non inclinabitur in ſeculū ſeculi. Abyſſus ſicut creatio.
veſtimentū amictus eius: ſuper montes ſtabunt aquæ. Ab
increpatione tua fugient: à voce tonitrui tui formidabunt.
B Aſcendūt montes,& deſcendūt cãpi in locū quē fundaſti eis.
Terminū poſuiſti quem nō tranſgredientur: neq; cōuerten-
tur operire terram. Qui emittis fontes in conuallibus: inter
medium montiū pertranſibūt aquæ. Potabunt omnes be-
ſtiæ agri:expectabunt onagri in ſiti ſua. Super ea volucres
cœli habitabunt:de medio petrarum dabunt voces. Rigans
montes de ſuperioribus ſuis:de fructu operū tuorū ſatiabitur
terra: Producēs fœnū iumentis:& herbam ſeruituti homi-
num, Vt educas panē de terra:& vinum lætificet cor homi
nis: Vt exhilaret faciē in oleo:& panis cor hominis confir-
C met. Saturabūtur ligna campi,& cedri Libani quas planta-
uit:illic paſſeres nidificabunt. Herodij domus dux eſt eo-
rum,montes excelſi ceruis: petra refugiū herinacijs. Fecit
lunam in tēpora:ſol cognouit occaſum ſuū. Poſuiſti tene-
bras,& facta eſt nox:in ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſyl-
uæ. Catuli leonum rugientes vt rapiant, & quærant à Deo
eſcã ſibi. Ortus eſt ſol,& cōgregati ſunt:& in cubilibus ſuis
collocabuntur. Exibit homo ad opus ſuū:& ad operationē
ſuam vſq; ad veſperam. Quàm magnificata ſunt opera tua
Domine? omnia in ſapientia feciſti: impleta eſt terra poſſeſ- [redacted]
ſione tua. Hoc mare magnū,& ſpatioſum manibus:illic re-
D ptilia quorū nō eſt numerus. Animalia puſilla cū magnis:
illic naues pertranſibūt. Draco iſte quē formaſti ad illuden-
dum ei: omnia à te expectant,vt des illis eſcam in tempore.
Dante te illis,colligent:te aperiente manū tuã, omnia imple-
buntur bonitate. Auertente autem te faciem, turbabuntur:
auferes ſpiritū eorum,& deficient,& in puluerē ſuū reuerten
tur. Emitte ſpiritū tuum,& creabūtur:& renouabis faciem
terræ. Sit gloria Domini in ſeculū: lætabitur Dominus in
operibus ſuis. Qui reſpicit terrã,& facit eam tremere: qui
tangit montes & fumigant. Cantabo Domino in vita mea:
pſallã Deo meo quãdiu ſum. Iucūdum ſit ei eloquiū meū:
ego verò delectabor in Domino. Deficiēt peccatores à ter-
ra,& iniqui,ita vt non ſint:benedic anima mea Domino.

[redacted]

Halleluia. CIIII.

A COnfitemini Domino, & inuocate nomen eius: 1.Paral.16
annuntiate inter gētes opera eius. Cantate ei,& Eſa. 12
pſallite ei:narrate omnia mirabilia eius. Lauda-
mini in nomine ſancto eius: lætetur cor quæren-
tium Dominū. Quærite Dominū,& cōfirmamini:quærite
faciē eius ſemper. Memētote mirabiliū eius quæ fecit: pro-
digia eius & iudicia oris eius, Semē Abrahã, ſerui eius: filij
Iacob electi eius. Ipſe Dominus Deus noſter,in vniuerſa ter
ra iudicia eius. Memor fuit in ſeculū teſtamēti ſui verbi quod
mandauit in mille generationes: Quod diſpoſuit ad Abra- Gen.22 c d
ham:& iuramēti ſui ad Iſaac: Et ſtatuit illud Iacob in præ-
B ceptum:& Iſrael in teſtamentū æternum, Dicens,Tibi da-
bo terram Chanáan: funiculum hæreditatis veſtræ. Cum
eſſent numero breui:pauciſsimi,& incolæ eius: Et pertrãſie
runt de gente in gentē:& de regno ad populū alterum. Nō [redacted]
reliquit hominē nocere eis:& corripuit pro eis reges, No-
lite tangere chriſtos meos,& in prophetis meis nolite mali-
gnari. Et vocauit famem ſuper terram:& omne firmamen- 1.Par.16 c d
tum panis contriuit. Miſit ante eos virum: in ſeruum ve- 2.Reg.1 c
nundatus eſt Ioſeph. Humiliauerūt in compedibus pedes Gene.37 f
eius,ferrum pertranſijt animam eius, donec veniret verbum 39 d

41 b eius. Eloquiū Domini inflammauit eum:miſit rex, & ſol-
41 f uit eum: princeps populorum,& dimiſit eum. Conſtituit
eum Dominum domus ſuæ, & principem omnis poſſeſsio-
nis ſuæ: Vt erudiret principes eius ſicut ſemetipſum,& ſe-
46 a nes eius prudentiam doceret: Et intrauit Iſrael in Aegy-
C ptum,& Iacob accola fuit in terra Cham. Et auxit popu-
lum ſuum vehementer: & firmauit eum ſuper inimicos eius.
Conuertit cor eorum vt audirent populum eius:& dolum fa-
Exo.1 b c cerent in ſeruos eius. Miſit Moyſen ſeruum ſuum: Aaron
3 c 4 d e quem elegit ipſum. Poſuit in eis verba ſignorum ſuorum:
7 a & prodigiorum in terra Cham. Miſit tenebras,& obſcura-
10 f uit:& nō exacerbauit ſermones ſuos. Conuertit aquas eo-
7 d rum in ſanguinem:& occîdit piſces eorum. Edidit terra eo-
8 b rum ranas in penetralibus regū ipſorum. Dixit.& venit cy-
8 & 9 nomyia,& cinifes in omnibus finibus eorum. Poſuit plu-
uias eorum grandinem:ignem comburentem in terra ipſorū.
Et percuſsit vineas eorum & ficulneas eorum:& contriuit li-
gnum finium eorum. Dixit,& venit locuſta & brucus,cu-
10 c d ius nō erat numerus: Et comedit omne fœnum in terra eo-
D rum:& comedit omnem fructum terræ eorum. Et percuſ-
ſit omne primogenitum in terra eorum: primitias omnis la-
Exo.12 d boris eorum. Et eduxit eos cū argento & auro: & non erat
13 d in tribubus eorum infirmus. Lætata eſt Aegyptus in pro-
fectione eorū:quia incubuit timor eorū ſuper eos. Expan-
dit nubem in protectionem eorū:& ignem vt luceret eis per
Exo. 13 d noctem. Petierūt,& vênit coturnix:& pane cœli ſaturauit
Pſal.77 c eos. Dirupit petram,& fluxerūt aquæ:abierūt in ſicco flu-
Exod.16 c mina; Quoniā memor fuit verbi ſancti ſui quod habuit ad
Nume.20 c Abraham puerū ſuum. Et eduxit populū ſuū in exultatio-
Gen.22 c d ne:& electos ſuos in lætitia. Et dedit illis regiones gentiū:
Ioſue 3 d & labores populorum poſſederunt; Vt cuſtodiant iuſtifi-
cationes eius:& legem eius exquirant.

[redacted]

Halleluia, Halleluia. CV.

A
Iudith 13 e Confitemini Domino quoniam bonus:quoniam
Eccle.43 d in ſeculū miſericordia eius. Quis loquetur po-
tentias Domini: auditas faciet omnes laudes eius?
Beati qui cuſtodiūt iudicium:& faciunt iuſtitiam
in omni tempore. Memento noſtri Domine in beneplaci-
to populi tui:viſita nos in ſalutari tuo: Ad videndū in bo-
nitate electorum tuorum:ad lætandum in lætitia gentis tuæ:
Iudith 7 d vt lauderis cum hæreditate tua. Peccauimus cum patribus
noſtris:iniuſte egimus,iniquitatem fecimus. Patres noſtri
B in Aegypto non intellexerunt mirabilia tua:non fuerūt me-
mores multitudinis miſericordiæ tuæ. Et irritauerūt aſcen-
dentes in mare,Mare rubrum. Et ſaluauit eos propter no-
men ſuum:vt notam faceret potentiam ſuam. Et increpuit
Exod.14 e Mare rubrum,& exiccatum eſt:& deduxit eos in abyſsis ſi-
cut in deſerto, Et ſaluauit eos de manu odientium: & rede-
Exod.14 g mit eos de manu inimici. Et operuit aqua tribulantes eos:
vnus ex eis non remanſit. Et crediderunt verbis eius:& lau-
C dauerunt laudem eius. Cito fecerunt, obliti ſunt operum
eius:& non ſuſtinuerunt conſilium eius. Et concupierunt
concupiſcentiā in deſerto: & tentauerunt Deum in inaquo-
Exod.17 a ſo: Et dedit eis petitionem ipſorum:& miſit ſaturitatem in
Nume.11 g animas eorū. Et irritauerunt Moyſen in caſtris:Aaron ſan-
ctum Domini. Aperta eſt terra, & deglutiuit Dathan: &
Nume.16 e operuit ſuper congregationem Abiron. Et exarſit ignis
in ſynagóga eorum:flamma combuſsit peccatores. Et fece-
Exod.12 a runt vitulum in Horeb:& adorauerunt ſculptile. Et muta-
uerunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœ-
D num. Obliti ſunt Deum qui ſaluauit eos,qui fecit magna-
lia in Aegypto,mirabilia in terra Cham,terribilia in Mari ru-
Exod.32 c bro. Et dixit vt diſperderet eos:ſi non Moyſes electus eius

ſtetiſſet in confractione in conſpectu eius, Vt auerteret
iram eius ne diſperderet eos. & pro nihilo habuerunt terram
deſyderabilem: Non crediderunt verbo eius,& murmura-
uerunt in tabernaculis ſuis:non exaudierunt vocem Domini.
Et eleuauit manū ſuam ſuper eos: vt proſterneret eos in de- Nume.14 e
ſerto, Et vt deijceret ſemen eorū in nationibus, & diſper-
E deret eos in regionibus. Et initiati ſunt Beelphegor: & co-
mederunt ſacrificia mortuorū. Et irritauerunt eum in adin-
uentionibus ſuis: & multiplicata eſt in eis ruina. Et ſtetit Nume.25 b
Phinees,& placauit:& ceſſauit quaſſatio. Et reputatū eſt ei
in iuſtitiam in generatione & generationem,vſq; in ſempiter
num. Et irritauerunt eum ad aquas cōtradictionis: & vexa- Nume.20 a
tus eſt Moyſes propter eos,quia exacerbauerūt ſpiritū eius.
Et diſtinxit in labijs ſuis,nō diſperdiderūt gentes quas dixit
Dominus illis. Et commiſti ſunt inter gentes,& didicerūt
opera eorū,& ſeruierunt ſculptilibus eorū:& factum eſt illis
F in ſcandalum. Et immolauerūt filios ſuos,& filias ſuas dæ-
monijs. Et effuderunt ſanguinē innocentē, ſanguinē filio-
rum ſuorum & filiarum ſuarum,quas ſacrificauerunt ſculpti-
libus Chanáan. Et infecta eſt terra in ſanguinibus, & cōta-
minata eſt in operibus eorū: & fornicati ſunt in adinuentio-
nibus ſuis. Et iratus eſt furore Dominus in populū ſuum:
& abominatus eſt hæreditatē ſuam. Et tradidit eos in ma-
nus gentium:& dominati ſunt eorum qui oderunt eos. Et
tribulauerunt eos inimici eorum,& humiliati ſunt ſub mani-
G bus eorum:ſæpe liberauit eos. Ipſi autem exacerbauerunt
eum in conſilio ſuo:& humiliati ſunt in iniquitatibus ſuis.
Et vidit cum tribularentur: & audiuit orationem eorū. Et
memor fuit teſtamenti ſui:& pœnituit eum ſecundum mul- Deut.30 a
titudinem miſericordiæ ſuæ. Et dedit eos in miſericordias:
in conſpectu omnium qui ceperant eos. Saluos nos fac Do-
mine Deus noſter:& congrega nos de nationibus: Vt con-
fiteamur nomini ſancto tuo:& gloriemur in laude tua. Be-
nedictus Dominus Deus Iſrael à ſeculo & vſq; in ſeculum:
& dicet omnis populus,Fiat fiat.

[redacted]

Halleluia. CVI.

A Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam Iudith 13 e
in ſeculū miſericordia eius. Dicant qui redem-
pti ſunt à Domino,quos redemit de manu inimi-
ci:& de regionibus cōgregauit eos A ſolis or-
tu & occaſu,ab aquilone & mari. Errauerunt in ſolitudine
in inaquoſo:viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt, Eſu-
rientes & ſitientes: anima eorum in ipſis defecit. Et clama-
uerunt ad Dominum cum tribularentur: & de neceſsitatibus
eorum eripuit eos. Et deduxit eos in viam rectam:vt irent
in ciuitatem habitationis. Confiteantur Domino miſeri-
cordiæ eius: & mirabilia eius filijs hominum. Quia ſatia-
uit animam inanem:& animam eſurientem ſatiauit bonis,
Sedentes in tenebris & in vmbra mortis:vinctos in mendici-
tate & ferro: Quia exacerbauerunt eloquia Dei: & conſi-
lium Altiſsimi irritauerunt. Et humiliatū eſt in laboribus
cor eorum:infirmati ſunt, nec fuit qui adiuuaret. Et clama-
B uerunt ad Dominum cum tribularentur: & de neceſsitatibus
eorū liberauit eos. Et eduxit eos de tenebris & vmbra mor
tis: & vincula eorū diſrupit. Confiteantur Domino miſe-
ricordiæ eius: & mirabilia eius filijs hominū. Quia contri-
uit portas æreas: & vectes ferreos confregit. Suſcepit eos
de via iniquitatis eorum: propter iniuſtitias enim ſuas humi-
liati ſunt. Omnem eſcam abominata eſt anima eorum: &
appropinquauerunt vſq; ad portas mortis. Et clamauerunt
ad Dominum cum tribularentur:& de neceſsitatibus eorum
liberauit eos. Miſit verbum ſuum,& ſanauit eos:& eripuit
eos de interitionibus eorum. Confiteantur Domino miſe-
ricordiæ

ricordiæ eius: & mirabilia eius filijs hominum: Et ſacrifi-
cent ſacrificium laudis:& annuntient opera eius in exultatio-
ne. Qui deſcendunt mare in nauibus, faciẽtes operationem
C in aquis multis, Ipſi viderunt opera Domini, & mirabilia
eius in profundo. Dixit,& ſtetit ſpiritus procellæ: & exal-
tati ſunt fluctus eius. Aſcendunt vſq; ad cœlos,& deſcendũt
vſq; ad abyſſos:anima eorum in malis tabeſcebat. Turbati
ſunt & moti ſunt ſicut ebrius:& omnis ſapientia eorũ deuo-
rata eſt. Et clamauerũt ad Dominũ cum tribularentur:& de
neceſſitatibus eorũ eduxit eos. Et ſtatuit procellam eius in
auram:& ſiluerunt fluctus eius. Et lætati ſunt quia ſiluerũt:
& deduxit eos in portũ voluntatis eorũ. Confiteantur Do
mino miſericordiæ eius:& mirabilia eius filijs hominũ: Et
exaltẽt eũ in eccleſia plebis: & in cathedra ſeniorũ laudẽt eũ.
D Poſuit flumina in deſertũ:& exitus aquarũ in ſitim: Terrã
fructiferam in ſalſuginem,à malitia inhabitantiũ in ea. Po-
ſuit deſertũ in ſtagna aquarum:& terram ſine aqua in exitus
aquarũ. Et collocauit illic eſurientes:& conſtituerũt ciuita-
tem habitationis. Et ſeminauerũt agros, & plantauerũt vi-
neas:& fecerunt fructũ natiuitatis. Et benedixit eis,& mul-
tiplicati ſunt nimis:& iumenta eorũ nõ minorauit. Et pau-
ci facti ſunt,& vexati ſunt à tribulatione malorum & dolore.
Effuſa eſt contentio ſuper principes:& errare fecit eos in in-
uio,& non in via. Et adiuuit pauperem de inopia:& poſuit
Iob 22 e ſicut oues familias. Videbunt recti & lætabuntur: & omnis
iniquitas oppilabit os ſuum. Quis ſapiẽs,& cuſtodiet hæc?
& intelliget miſericordias Domini?

[redacted]

Canticum Pſalmus Dauid. CVII.

[redacted]

PAratum cor meum Deus,paratũ cor meum: can-
tabo & pſallam in gloria mea. Exurge gloria
mea,exurge pſalterium & cithara: exurgam dilu
culo. Confitebor tibi in populis Domine,&
pſallam tibi in nationibus. Quia magna eſt ſuper cœlos mi
ſericordia tua:& vſq; ad nubes veritas tua. Exaltare ſuper
cœlos Deus,& ſuper omnem terram gloria tua, vt liberentur
dilecti tui. Saluum fac dextera tua,& exaudi me: Deus lo-
cutus eſt in ſancto ſuo. Exultabo,& diuidam Sichimam:&
conuallem tabernaculorum dimetiar. Meus eſt Galaad,&
meus eſt Manaſſes:& Ephraim fortitudo capitis mei. Iuda
rex meus: Moab lebes ſpei meæ. In Idumæam extendam
calceamentũ meum:mihi alienigenæ amici facti ſunt. Quis
deducet me in ciuitatem munitam? quis deducet me vſq; in
Idumæam? Nónne tu Deus qui repuliſti nos? & nõ exibis,
Deus,in virtutibus noſtris? Da nobis auxilium de tribula-
tione:quia vana ſalus hominis. In Deo faciemus virtutem,
& ipſe ad nihilum deducet inimicos noſtros.

[redacted]

In finem,Pſalmus Dauid. CVIII.

A DEus laudem meam ne tacueris:quia os peccatoris
& os doloſi ſuper me apertum eſt. Locuti ſunt
aduerſum me lingua doloſa, & ſermonibus odij
circundederunt me,& expugnauerũt me gratis.
Pro eo vt me diligerent,detrahebant mihi:ego autẽ orabam.
Et poſuerunt aduerſum me mala pro bonis, & odium pro
dilectione mea. Conſtitue ſuper eum peccatorem:& dia-
bolus ſtet à dextris eius. Cũ iudicatur,exeat condemnatus:
B & oratio eius fiat in peccatum. Fiant dies eius pauci,& epi-
Ioan.17 c ſcopatũ eius accipiat alter. Fiant filij eius orphani,& vxor
Act.1 d eius vidua. Nutantes transferantur filij eius,& mendicent,
& eijciantur de habitationibus ſuis. Scrutetur fœnerator
omnem ſubſtantiã eius:& diripiant alieni labores eius. Nõ
ſit illi adiutor:nec ſit qui miſereatur pupillis eius. Fiant nati
eius in interitum: in generatione vna deleatur nomen eius.
In memoriam redeat iniquitas patrũ eius in conſpectu Do-
mini,& peccatũ matris eius nõ deleatur. Fiant contra Do-
minum ſemper,& diſpereat de terra memoria eorum: pro eo
quòd non eſt recordatus facere miſericordiam. Et perſecu-
C tus eſt hominem inopem & mendicũ,& compũctum corde
mortificare. Et dilexit maledictionẽ, & veniet ei:& noluit
benedictionẽ,& elongabitur ab eo. Et induit maledictionẽ
ſicut veſtimentum, & intrauit ſicut aqua in interiora eius, &
ſicut oleum in oſsibus eius. Fiat ei ſicut veſtimentum quo
operitur:& ſicut zona qua ſemper præcingitur. Hoc opus
eorum qui detrahunt mihi apud Dominũ: & qui loquuntur
mala aduerſus animam meam. Et tu Domine,Domine, fac
mecum propter nomen tuũ:quia ſuauis eſt miſericordia tua.
Libera me,quia egenus & pauper ego ſum: & cor meũ con-
turbatũ eſt intra me. Sicut vmbra cũ declinat, ablatus ſum:
D & excuſſus ſum ſicut locuſtæ. Genua mea infirmata ſunt à
ieiunio:& caro mea immutata eſt propter oleũ. Et ego fa-
ctus ſum opprobriũ illis:viderunt me,& mouerũt capita ſua.
Adiuua me Domine Deus meus:ſaluum me fac ſecundũ mi-
ſericordiam tuam. Et ſciant quia manus tua hæc: & tu Do-
mine feciſti eam. Maledicent illi,& tu benedices:qui inſur-
gunt in me, cõfundantur:ſeruus autem tuus lætabitur. In-
duantur qui detrahũt mihi,pudore:& operiãtur ſicut diploi-
de confuſione ſua. Confitebor Domino nimis in ore meo:
& in medio multorum laudabo eum. Quia aſtitit à dextris
pauperis:vt ſaluam faceret à perſequentibus animam meam.

[redacted]

Pſalmus Dauid. CIX.

DIxit Dominus Domino meo, Sede à dextris Matth.22 d
meis: Donec ponam inimicos tuos ſcabellum 1.Cor.15 d
pedum tuorum. Virgam virtutis tuæ emittet Heb.1 d &
Dominus ex Sion: dominare in medio inimico- 10 c
rum tuorum. Tecum principiũ in die virtutis tuæ in ſplen- Act.2 f
doribus ſanctorum:ex vtero ante luciferum genui te. Iura-
uit Dominus,& non pœnitebit eum: Tu es ſacerdos in æter- Hebr.7 c
num,ſecundum ordinem Melchiſedec. Dominus à dextris Ioan.12 e
tuis,confregit in die iræ ſuæ reges. Iudicabit in nationibus, Hebr.5 d
implebit ruinas:conquaſſabit capita in terra multorum. De [redacted]
torrente in via bibet,propterea exaltabit caput.

[redacted]

Halleluia. CX.

COnfitebor tibi Domine in toto corde meo:in cõ-
cilio iuſtorum & congregatione. Magna ope-
ra Domini: exquiſita in omnes voluntates eius.
Confeſsio & magnificentia opus eius:& iuſtitia

eius manet in ſeculum ſeculi. Memoriam fecit mirabilium ſuorum, miſericors & miſerator Dominus: eſcã dedit timentibus ſe. Memor erit in ſeculum teſtamenti ſui, virtutem operum ſuorum annuntiabit populo ſuo: Vt det illis hæreditatem gentium: opera manuum eius, veritas & iudicium. [redacted] Fidelia omnia mandata eius: confirmata in ſeculum ſeculi, facta in veritate & æquitate. Redemptionem miſit populo ſuo: mandauit in æternum teſtamentum ſuum. Sanctum & (Prouer.1 a & 9 c, Eccle.1 b) terribile nomen eius: initium ſapientiæ, timor Domini. Intellectus bonus omnibus facientibus eum: laudatio eius manet in ſeculum ſeculi.

[redacted]

Halleluia, reuerſionis Aggæi & Zachariæ. CXI.

BEatus vir qui timet Dominum: in mandatis eius volet nimis. Potens in terra erit ſemẽ eius: generatio rectorũ benedicetur. Gloria & diuitiæ in domo eius: & iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi. Exortum eſt in tenebris lumen rectis: miſericors, & miſerator, & iuſtus. Iucundus homo qui miſeretur & commodat, diſponet ſermones ſuos in iudicio: quia in æternum non commouebitur. In memoria æterna erit iuſtus: ab auditione mala non timebit. Paratum cor eius ſperare in Domino, confirmatum eſt cor eius: non commouebitur donec deſpiciat inimicos ſuos. Diſperſit, dedit pauperibus: iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi: cornu eius exaltabitur in gloria. Peccator videbit, & iraſcetur, dentibus ſuis fremet & tabeſcet: deſyderium peccatorum peribit.

[redacted]

Halleluia. CXII.

LAudate pueri Dominum: laudate nomẽ Domini. Sit nomen Domini benedictũ ex hoc nunc & vſq; in ſeculũ. A ſolis ortu vſq; ad occaſum, (Malac.1 c) laudabile nomẽ Domini. Excelſus ſuper omnes gẽtes Dominus: & ſuper cœlos gloria eius. Quis ſicut Dominus Deus noſter qui in altis habitat: & humilia reſpicit in cœlo & in terra? Suſcitans à terra inopẽ, & de ſtercore erigens pauperem: Vt collocet eum cũ principibus, cũ principibus populi ſui. Qui habitare fecit ſterilem in domo, matrem filiorum lætantem.

[redacted]

Halleluia. CXIII.

A (Exo.13 a) IN exitu Iſrael de Aegypto, domus Iacob de populo barbaro: Facta eſt Iudæa ſanctificatio eius, Iſrael poteſtas eius. Mare vidit & fugit: Iordanis cõuerſus eſt retrorſum. Montes exultauerunt vt arietes: & colles ſicut agni ouium. Quid eſt tibi mare quòd fugiſti: & tu Iordanis, quia cõuerſus es retrorſum: Montes exultaſtis ſicut arietes: & colles ſicut agni ouiũ? A B facie Domini mota eſt terra: à facie Dei Iacob: Qui conuertit petram in ſtagna aquarum: & rupem in fontes aquarum. Non nobis Domine, non nobis: ſed nomini tuo da gloriam Super miſericordia tua & veritate tua: nequando dicant gentes, Vbi eſt Deus eorũ? Deus autem noſter in cœlo: omnia [redacted] quæcunq; voluit fecit. Simulachra gentium argentũ & aurum: opera manuum hominũ. Os habent, & nõ loquentur; oculos habent, & nõ videbũt. Aures habent, & nõ audient: (Sapiẽ.15 d) nares habent, & non odorabunt. Manus habent, & nõ pal- C pabunt, pedes habent, & non ambulabunt: non clamabunt in gutture ſuo. Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes qui confidunt in eis. Domus Iſrael ſperauit in Domino: adiutor eorum & protector eorũ eſt. Domus Aarõ ſperauit in Domino: adiutor eorũ & protector eorum eſt. Qui timent Dominum ſperauerunt in Domino: adiutor eorũ & protector eorum eſt. Dominus memor fuit noſtri: & benedixit D nobis. Benedixit domui Iſrael: benedixit domui Aaron. Benedixit omnibus qui timent Dominũ, puſillis cũ maioribus. Adijciat Dominus ſuper vos: ſuper vos & ſuper filios veſtros. Benedicti vos à Domino: qui fecit cœlum & terram. Cœlum cœli Domino: terrã autem dedit filijs hominum. (Baruch 2 d) Non mortui laudabunt te Domine: neq; omnes qui (Dani.2 c) deſcendũt in infernum. Sed nos qui viuimus, benedicimus Domino ex hoc nunc & vſq; in ſeculum.

[redacted]

Halleluia. CXIIII.

DIlexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ. Quia inclinauit aurem ſuam mihi: & in diebus meis inuocabo. Circundederunt me dolores mortis: & pericula inferni inuenerũt me. Tribulationem & dolorem inueni: & nomen Domini inuocaui. O Domine libera animam meam: miſericors Dominus, & iuſtus, & Deus noſter miſeretur. Cuſtodiens paruulos Dominus: humiliatus ſum, & liberauit me. Conuertere anima mea in requiem tuam: quia Dominus benefecit tibi. Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lachrymis: pedes meos à lapſu. Placebo Domino in regione viuorum.

[redacted]

Halleluia. CXV. (2.Cor.4 c)

CRedidi, propter quod locutus ſum: ego autẽ humiliatus ſum nimis. Ego dixi in exceſſu meo, Omnis homo mendax. Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicẽ ſalutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Vota mea Domino reddã coram omni populo eius: pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius. O Domine quia ego ſeruus tuus, ego ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ. Dirupiſti vincula mea: tibi ſacrificabo hoſtiã laudis, & nomen Domini inuocabo. Vota mea Domino reddam in cõſpectu omnis populi eius: in atrijs domus Domini, in medio tui Ieruſalem.

[redacted]

Halleluia. CXVI.

LAudate Dominum omnes gentes: laudate eum (Rom.15 a) omnes populi. Quoniam confirmata eſt ſuper (Ioan.12 c) nos miſericordia eius: & veritas Domini manet in æternum.

[redacted]

Halleluia. CXVII.

COnfitemini Domino quoniam bonus: quoniam in ſeculum miſericordia eius. Dicat nunc Iſrael quoniã bonus: quoniam in ſeculum miſericordia eius. Dicat nunc domus Aaron: quoniam in ſeculum miſericordia eius. Dicant nunc qui timẽt Dominũ: quoniam in ſeculũ miſericordia eius. De tribulatione inuocaui Dominũ: & exaudiuit me in latitudine Dominus. Dominus mihi adiutor: nõ timebo quid faciat mihi homo. Dominus mihi adiutor, & ego deſpiciã inimicos meos. Bonũ (Hebr.13 a) eſt cõfidere in Domino, quàm confidere in homine. Bonũ eſt ſperare in Domino, quàm ſperare in principib⁹. Omnes gentes circuierunt me: & in nomine Domini quia vltus ſum in eos. Circundantes circũdederunt me: & in nomine Domini

mini quia vltus ſum in eos. Circundederũt me ſicut apes,&
exarſerũt ſicut ignis in ſpinis: & in nomine Domini quia vl-
tus ſum in eos. Impulſus euerſus ſum vt caderẽ: & Domi-
Exo.15 a nus ſuſcepit me. Fortitudo mea & laus mea Dominus, &
factus eſt mihi in ſalutẽ. Vox exultationis & ſalutis in ta-
bernaculis iuſtorũ. Dextera Domini fecit virtutẽ, dextera
Domini exaltauit me, dextera Domini fecit virtutẽ. Non
moriar,ſed viuã, & narrabo opera Domini. Caſtigans ca-
ſtigauit me Dominus,& morti nõ tradidit me. Aperite mi-
hi portas iuſtitiæ,ingreſſus in eas confitebor Domino: hæc
porta Domini,iuſti intrabunt in eam. Confitebor tibi quo-
niam exaudiſti me:& factus es mihi in ſalutem. Lapidem
quem reprobauerũt ædificantes,hic factus eſt in caput angu-
[redacted] li. A Domino factũ eſt iſtud,& eſt mirabile in oculis no-
ſtris. Hæc eſt dies quã fecit Dominus: exultemus & læte-
mur in ea. O Domine ſaluũ me fac,ô Domine bene proſpe
Mat.21 d rare:benedictus qui venit in nomine Domini. Benedicimus
Marc.11 a vobis de domo Domini: Deus Dominus, & illuxit nobis.
Luc.20 c Conſtituite diem ſolemnẽ in condenſis vſq; ad cornu altaris.
Act.4 b Deus meus es tu,& confitebor tibi: Deus meus es tu,& exal-
Rom.9 g tabo te. Confitebor tibi quoniam exaudiſti me:& factus es
1.Pet.2 a mihi in ſalutem. Confitemini Domino quoniam bonus:
Eſa.28 d quoniam in ſeculum miſericordia eius.
Mat.21 b

[redacted]

Halleluia. *Aleph.* CXVIII.

BEati immaculati in via:qui ambulant in lege Do-
mini. Beati qui ſcrutantur teſtimonia eius: in
toto corde exquirunt eum. Non enim qui ope-
rantur iniquitatẽ,in vijs eius ambulauerunt. Tu
mandaſti mãdata tua cuſtodiri nimis. Vtinã dirigantur viæ
meæ ad cuſtodiẽdas iuſtificationes tuas. Tunc nõ confun-
dar,cũ perſpexero in omnibus mãdatis tuis. Cõfitebor tibi
in directione cordis: in eo quòd didici iudicia iuſtitiæ tuæ.
Iuſtificationes tuas cuſtodiã: nõ me derelinquas vſquequaq;.

Beth.

IN quo corrigit adoleſcentior viam ſuam?in cuſto
diendo ſermones tuos. In toto corde meo ex-
quiſiui te,ne repellas me à mãdatis tuis. In cor-
de meo abſcondi eloquia tua: vt nõ peccem tibi.
Benedictus es Domine:doce me iuſtificationes tuas. In la-
bijs meis pronũtiaui omnia iudicia oris tui. In via teſtimo-
niorum tuorũ delectatus ſum,ſicut in omnibus diuitijs. In
mandatis tuis exercebor:& conſyderabo vias tuas. In iuſti-
ficationibus tuis meditabor:non obliuiſcar ſermones tuos.

Gimel.

REtribue ſeruo tuo,viuifica me: & cuſtodiam ſer-
mones tuos. Reuela oculos meos:& conſydera-
bo mirabilia de lege tua. Incola ego ſum in ter-
ra:non abſcondas à me mandata tua. Concupi-
uit anima mea deſyderare iuſtificationes tuas in omni tempo
re. Increpaſti ſuperbos:maledicti qui declinant à mandatis
tuis. Aufer à me opprobrium & contemptum: quia teſti-
monia tua exquiſiui. Etenim ſederunt principes, & aduer-
ſum me loquebantur:ſeruus autem tuus exercebatur in iuſti-
ficationibus tuis. Nam & teſtimonia tua meditatio mea eſt:
& conſilium meum iuſtificationes tuæ.

Daleth.

ADhæſit pauimẽto anima mea: viuifica me ſecun-
dum verbũ tuũ. Vias meas enuntiaui, & exau-
diſti me:doce me iuſtificationes tuas. Viam iu-
ſtificationum tuarum inſtrue me:& exercebor in
mirabilibus tuis. Dormitauit anima mea præ tædio:confir-
ma me in verbis tuis. Viam iniquitatis amoue à me,& de le-
ge tua miſerere mei. Viã veritatis elegi:iudicia tua non ſum
oblitus. Adhæſi teſtimonijs tuis Domine:noli me confun-
dere. Viam mandatorũ tuorũ cucurri: cũ dilataſti cor meũ.

He.

LEgem pone mihi Domine viam iuſtificationum
tuarum: & exquiram eam ſemper. Da mihi in-
tellectum:& ſcrutabor legem tuã: & cuſtodiam
illam in toto corde meo. Deduc me in ſemita
mandatorũ tuorum:quia ipſam volui. Inclina cor meum in
teſtimonia tua,& non in auaritiã. Auerte oculos meos ne
videant vanitatem: in via tua viuifica me. Statue ſeruo tuo
eloquium tuum in timore tuo. Amputa opprobrium meũ
quod ſuſpicatus ſum:quia iudicia tua iucunda. Ecce concu-
piui mandata tua:in æquitate tua viuifica me.

Vau.

ET veniat ſuper me miſericordia tua Domine, ſa-
lutare tuum ſecundum eloquium tuum. Et re-
ſpondebo exprobrantibus mihi verbũ, quia ſpe-
raui in ſermonibus tuis. Et ne auferas de ore
meo verbũ veritatis vſquequaq;:quia in iudicijs tuis ſuperſpe
raui. Et cuſtodiam legem tuam ſemper: in ſeculum & in ſe-
culum ſeculi. Et ambulabam in latitudine:quia mãdata tua
exquiſiui. Et loquebar in teſtimonijs tuis in conſpectu re-
gum,& non confundebar. Et meditabar in mandatis tuis,
quæ dilexi. Et leuaui manus meas ad mandata tua quæ dile-
xi:& exercebor in iuſtificationibus tuis.

Zain.

MEmor eſto verbi tui ſeruo tuo,in quo mihi ſpem
dediſti. Hæc me cõſolata eſt in humilitate mea:
quia eloquium tuum viuificauit me. Superbi
iniquè agebant vſquequaq;:à lege autem tua non
declinaui. Memor fui iudiciorum tuorum à ſeculo Domi-
ne:& cõſolatus ſum. Defectio tenuit me pro peccatoribus
derelinquentibus legẽ tuam. Cantabiles mihi erant iuſtifi-
cationes tuæ:in loco peregrinationis meæ. Memor fui no-
cte nominis tui Domine:& cuſtodiui legem tuam. Hæc fa-
cta eſt mihi:quia iuſtificationes tuas exquiſiui.

Heth.

POrtio mea Domine, dixi, cuſtodire legem tuã.
Deprecatus ſum faciem tuam in toto corde meo:
miſerere mei ſecundũ eloquiũ tuum. Cogitaui
vias meas:& conuerti pedes meos in teſtimonia
tua. Paratus ſum,& nõ ſum turbatus: vt cuſtodiã mandata
tua. Funes peccatorũ circumplexi ſunt me:& legem tuam
non ſum oblitus. Media nocte ſurgebã ad confitendũ tibi
ſuper iudicia iuſtificationis tuæ. Particeps ego ſum omniũ
timentium te:& cuſtodientium mandata tua. Miſericordia
tua Domine plena eſt terra:iuſtificationes tuas doce me.

Teth.

BOnitatem feciſti cũ ſeruo tuo Domine,ſecũdum
verbũ tuũ. Bonitatem,& diſciplinã,& ſcientiã
doce me: quia mandatis tuis credidi. Priuſquã
humiliarer,ego deliqui:propterea eloquiũ tuum
cuſtodiui. Bonus es tu:& in bonitate tua doce me iuſtifica-
tiones tuas. Multiplicata eſt ſuper me iniquitas ſuperborũ
ego autẽ in toto corde meo ſcrutabor mandata tua. Coagu-
latum eſt ſicut lac cor eorũ: ego verò legem tuam meditatus
ſum. Bonũ mihi quia humiliaſti me:vt diſcã iuſtificationes
tuas. Bonum mihi lex oris tui ſuper millia auri & argenti.

Iod.

MAnus tuæ fecerunt me & plaſmauerũt me:da mi-
hi intellectũ,vt diſcã mandata tua. Qui timent
te,videbũt me,& lætabũtur:quia in verba tua ſu-
perſperaui. Cognoui Domine quia æquitas iu-
dicia tua,& in veritate tua humiliaſti me. Fiat miſericordia

tua vt conſoletur me, ſecundũ eloquiũ tuũ ſeruo tuo. Veniant mihi miſerationes tuæ, & viuam: quia lex tua meditatio mea eſt. Confundantur ſuperbi quia iniuſtè iniquitatẽ fecerunt in me: ego autẽ exercebor in mandatis tuis. Cõuertantur mihi timẽtes te: & qui nouerũt teſtimonia tua. Fiat cor meũ immaculatũ in iuſtificationibus tuis, vt non confundar.

Caph.

DEfecit in ſalutare tuum anima mea: & in verbum tuũ ſuperſperaui. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum: dicẽtes, Quando conſolaberis me? Quia factus ſum ſicut vter in pruina: iuſtificationes tuas non ſum oblitus. Quot ſunt dies ſerui tui, quando facies de perſequẽtibus me iudicium? Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: ſed non vt lex tua. Omnia mandata tua veritas: iniqui perſecuti ſunt me, adiuua me. Paulominus conſummauerunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua. Secundum miſericordiam tuam viuifica me, & cuſtodiam teſtimonia oris tui.

Lamed.

IN æternũ Domine verbũ tuũ permanet in cœlo. In generatione & generationẽ veritas tua: fundaſti terrã, & permanet. Ordinatione tua perſeuerat dies: quoniã omnia ſeruiunt tibi. Niſi quòd lex tua meditatio mea eſt: tunc fortè periſſem in humilitate mea. In æternũ non obliuiſcar iuſtificationes tuas: quia in ipſis viuificaſti me. Tuus ſum ego, ſaluũ me fac: quoniam iuſtificationes tuas exquiſiui. Me expectauerunt peccatores vt perderent me: teſtimonia tua intellexi. Omnis conſummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.

Mem.

QVomodo dilexi legẽ tuã Domine? tota die meditatio mea eſt. Super inimicos meos prudentem me feciſti mandato tuo: quia in æternũ mihi eſt. Super omnes docẽtes me intellexi: quia teſtimonia tua meditatio mea eſt. Super ſenes intellexi: quia mandata tua quæſiui. Ab omni via mala prohibui pedes meos: vt cuſtodiam verba tua. A iudicijs tuis non declinaui: quia tu legem poſuiſti mihi. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo. A mandatis tuis intellexi: propterea odiui omnem viam iniquitatis.

Nun.

LVcerna pedibus meis verbum tuum, & lumẽ ſemitis meis. Iuraui & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ. Humiliatus ſum vſquequaq; Domine: viuifica me ſecundum verbũ tuum. Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine: & iudicia tua doce me. Anima mea in manibus meis ſemper, & legem tuã non ſum oblitus. Poſuerũt peccatores laqueũ mihi, & de mandatis tuis nõ erraui. Hereditate acquiſiui teſtimonia tua in æternũ: quia exultatio cordis mei ſunt. Inclinaui cor meũ ad faciendas iuſtificationes tuas in æternũ: propter retributionem.

Samech.

INiquos odio habui: & legem tuã dilexi. Adiutor & ſuſceptor meus es tu: & in verbum tuũ ſuperſperaui. Declinate à me maligni, & ſcrutabor mãdata Dei mei. Suſcipe me ſecundũ eloquium tuũ, & viuam: & non confundas me ab expectatione mea. Adiuua me, & ſaluus ero, & meditabor in iuſtificationibus tuis ſemper. Spreuiſti omnes diſcedentes à iudicijs tuis: quia iniuſta cogitatio eorum. Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ: ideo dilexi teſtimonia tua. Confige timore tuo carnes meas: à iudicijs enim tuis timui.

Ain.

FEci iudiciũ & iuſtitiã: non tradas me calumniantibus me. Suſcipe ſeruũ tuum in bonum: non calumnientur me ſuperbi. Oculi mei defecerunt in ſalutare tuum, & in eloquiũ iuſtitiæ tuæ. Fac cum ſeruo tuo ſecundum miſericordiam tuam, & iuſtificationes tuas doce me. Seruus tuus ſum ego: da mihi intellectum, vt ſciam teſtimonia tua. Tempus faciendi Domine: diſsipauerunt legem tuam. Ideo dilexi mandata tua ſuper aurum & topazion. Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnem viam iniquam odio habui.

Phe.

MIrabilia teſtimonia tua: ideo ſcrutata eſt ea anima mea. Declaratio ſermonũ tuorum illuminat: & intellectum dat paruulis. Os meum aperui, & attraxi ſpiritum: quia mandata tua deſyderabam. Aſpice in me, & miſerere mei ſecundum iudiciũ diligentiũ nomen tuũ. Greſſus meos dirige ſecundũ eloquiũ tuum, & non dominetur mei omnis iniuſtitia. Redime me à calumnijs hominũ: vt cuſtodiã mandata tua. Faciem tuã illumina ſuper ſeruum tuum, & doce me iuſtificationes tuas. Exitus aquarũ deduxerũt oculi mei: quia nõ cuſtodierũt legẽ tuam.

Sade.

IVſtus es Domine, & rectum iudicium tuum. Mandaſti iuſtitiam teſtimonia tua: & veritatem tuã nimis. Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei. Ignitum eloquium tuum vehemẽter, & ſeruus tuus dilexit illud. Adoleſcentulus ſum ego & contemptus: iuſtificationes tuas non ſum oblitus. Iuſtitia tua iuſtitia in æternum, & lex tua veritas. Tribulatio & anguſtia inuenerunt me: mandata tua meditatio mea eſt. Aequitas teſtimonia tua in æternum: intellectum da mihi, & viuam.

Coph.

CLamaui in toto corde meo, exaudi me Domine: iuſtificationes tuas requirã. Clamaui ad te, ſaluum me fac: vt cuſtodiã mandata tua. Præuẽni in maturitate, & clamaui: quia in verba tua ſuperſperaui. Præuenerũt oculi mei ad te diluculo: vt meditarer eloquia tua. Vocẽ meã audi ſecundũ miſericordiã tuã Domine: & ſecundũ iudicium tuũ viuifica me. Appropinquauerunt perſequentes me iniquitati: à lege autẽ tua longè facti ſunt. Propè es tu Domine, & omnes viæ tuæ veritas. Initio cognoui de teſtimonijs tuis: quia in æternum fundaſti ea.

Res.

VIde humilitatem meam, & eripe me: quia legem tuam non ſum oblitus. Iudica iudicium meum, & redime me: propter eloquium tuum viuifica me. Longe à peccatoribus ſalus: quia iuſtificationes tuas nõ exquiſierunt. Miſericordiæ tuæ multæ Domine, ſecundum iudiciũ tuum viuifica me. Multi qui perſequuntur me, & tribulant me, à teſtimonijs tuis non declinaui. Vidi præuaricantes, & tabeſcebam: quia eloquia tua nõ cuſtodierunt. Vide quoniã mandata tua dilexi Domine: in miſericordia tua viuifica me. Principium verborũ tuorum veritas: in æternum omnia iudicia iuſtitiæ tuæ.

Sin.

PRincipes perſecuti ſunt me gratis, & à verbis tuis formidauit cor meũ. Lætabor ego ſuper eloquia tua: ſicut qui inuenit ſpolia multa. Iniquitatẽ odio habui & abominatus ſum: legem autem tuam dilexi. Septies in die laudẽ dixi tibi ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ. Pax multa diligẽtibus legem tuam, & nõ eſt illis ſcandalum. Expectabam ſalutare tuũ Domine, & mandata tua dilexi. Cuſtodiuit anima mea teſtimonia tua, & dilexit ea vehementer. Seruaui mãdata tua & teſtimonia tua: quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo.

Thau.

APpropinquet deprecatio mea in conſpectu tuo Domine: iuxta eloquium tuũ da mihi intellectũ. Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo: ſecundũ eloquium tuũ eripe me. Eructabunt labia mea hymnum,

hymnum, cum docueris me iuſtificationes tuas. Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua æquitas. Fiat manus tua vt ſaluet me: quoniam mandata tua elegi. Concupiui ſalutare tuum Domine:& lex tua meditatio mea eſt. Viuet anima mea,& laudabit te:& iudicia tua adiuuabunt me. Erraui ſicut ouis quæ perijt:quære ſeruum tuum, quia mandata tua non ſum oblitus.

[redacted]

Canticum graduum. CXIX.

AD Dominum cum tribularer clamaui,& exaudiuit me. Domine libera animam meam à labijs iniquis,& à lingua doloſa. Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam doloſam? Sagittæ potētis acutæ, cum carbonibus deſolatorijs. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt: habitaui cum habitantibus Cedar: multum incola fuit anima mea. Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus: cum loquebar illis, impugnabant me gratis.

[redacted]

Canticum graduum. CXX.

LEuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Auxilium meum à Domino qui fecit cœlum & terram. Non det in commotionem pedem tuum:neq; dormitet qui cuſtodit te. Ecce non dormitabit neq; dormiet qui cuſtodit Iſrael. Dominus cuſtodit te, Dominus protectio tua ſuper manū dexteram tuam. Per diem ſol non vret te:neq; luna per noctē. Dominus cuſtodit te ab omni malo:cuſtodiat animam tuam Dominus. Dominus cuſtodiat introitum tuum & exitum tuum, ex hoc nunc & vſq; in ſeculum.

[redacted]

Canticum graduum. CXXI.

LÆtatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi: in domum Domini ibimus, Stantes erant pedes noſtri in atrijs tuis Ieruſalem. Ieruſalem quæ ædificatur vt ciuitas: cuius participatio eius in idipſum. Illuc enim aſcenderūt tribus, tribus Dñi: teſtimoniū Iſrael, ad confitendum nomini Domini. Quia illic ſederunt ſedes in iudicio, ſedes ſuper domum Dauid. Rogate quæ ad pacem ſunt Ieruſalem:& abundantia diligentibus te. Fiat pax in virtute tua:& abundantia in turribus tuis. Propter fratres meos & proximos meos loquebar pacem de te. Propter domum Domini Dei noſtri quæſiui bona tibi.

[redacted]

Canticum graduum. CXXII.

AD te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Ecce ſicut oculi ſeruorum in manibus dominorum ſuorum, Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ: ita oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum, donec miſereatur noſtri. Miſerere noſtri Domine, miſerere noſtri: quia multum repleti ſumus deſpectione. Quia multum repleta eſt anima noſtra: opprobriū abundantibus,& deſpectio ſuperbis.

[redacted]

Canticum graduum. CXXIII.

NIſi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Iſrael, niſi quia Dominus erat in nobis, Cum exurgerent homines in nos, fortè viuos deglutiſſent nos: Cum iraſceretur furor eorum in nos, forſitan aqua abſorbuiſſet nos. Torrentem pertranſiuit anima noſtra: forſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam intolerabilē. Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum. Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium. Laqueus contritus eſt,& nos liberati ſumus. Adiutorium noſtrum in nomine Domini, qui fecit cœlum & terram.

[redacted]

Canticum graduum. CXXIIII.

QVI confidunt in Domino, ſicut mons Sion: non commouebitur in æternum, qui habitat in Ieruſalem, Montes in circuitu eius:& Dominus in circuitu populi ſui, ex hoc nunc & vſq; in ſeculū. Quia non relinquet Dominus virgam peccatorū ſuper ſortem iuſtorum: vt non extendant iuſti ad iniquitatem manus ſuas. Benefac Dñe bonis & rectis corde. Declinantes autem in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem: pax ſuper Iſrael.

[redacted]

Canticum graduum. CXXV.

IN cōuertendo Dominus captiuitatem Sion, facti ſumus ſicut cōſolati: Tunc repletū eſt gaudio os noſtrum,& lingua noſtra exultatione. Tunc dicent inter gentes, Magnificauit Dominus facere cū eis. Magnificauit Dominus facere nobiſcū: facti ſumus lætantes. Conuertere Domine captiuitatē noſtram ſicut torrens in auſtro. Qui ſeminãt in lachrymis, in exultatione metent. Euntes ibant & flebant, portātes ſemina ſua. Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos.

[redacted]

Canticum graduum Salomonis. CXXVI.

NIſi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam: Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam. Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere: ſurgite poſtquam ſederitis qui manducatis panem doloris. Cum dederit dilectis ſuis ſomnum: ecce, hæreditas Domini, filij: merces, fructus vētris. Sicut ſagittæ in manu potentis: ita filij excuſſorū. Beatus vir qui impleuit deſyderiū ſuum ex ipſis: non confundetur cū loquetur inimicis ſuis in porta.

[redacted]

Canticum graduum. CXXVII.

BEati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in vijs eius: Labores manuū tuarū quia mãducabis: beatus es, & bene tibi erit. Vxor tua ſicut vitis abundãs in lateribus domus tuæ. Filij tui ſicut nouellæ Oliuarum in circuitu menſæ tuæ. Ecce ſic benedicetur homo qui timet Dñm. Benedicat tibi Dominus ex Sion:& videas bona Ieruſalē omnibus diebus vitæ tuæ. Et videas filios filiorum tuorum, pacem ſuper Iſrael.

[redacted]

Canticum graduum. CXXVIII.

SAepe expugnauerunt me à iuuentute mea, dicat nunc Iſrael. Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea: etenim non potuerunt mihi. Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores: prolongauerunt iniquitatē ſuam. Dominus iuſtus concidet ceruices peccatorum: confundãtur & cõuertãtur retrorſum omnes qui oderunt Sion. Fiãt ſicut fœnum tectorũ: quod priuſquã euellatur, exaruit: De quo non implebit manũ ſuam qui metit, & ſinũ ſuum qui manipulos colligit. Et non dixerunt, qui præteribant, Benedictio Domini ſuper vos: benediximus vobis in nomine Domini.

[redacted]

Canticum graduum, CXXIX.

DE profundis clamaui ad te Domine: Dñe exaudi vocem meam. Fiant aures tuæ intendentes in vocē deprecationis meæ. Si iniquitates obſeruaueris Domine: Domine quis ſuſtinebit? Quia apud te propitiatio eſt: & propter legem tuam ſuſtinui te Domine. Suſtinuit anima mea in verbo eius: ſperauit anima mea in Domino. A cuſtodia matutina vſq; ad noctem: ſperet Iſrael in Domino. Quia apud Dominum miſericordia: & copioſa apud eum redemptio. Et ipſe redimet Iſrael ex omnibus iniquitatibus eius.

[redacted]

Canticum graduum. CXXX.

DOmine non eſt exaltatum cor meum: neq; elati ſunt oculi mei. Neq; ambulaui in magnis, neque in mirabilibus ſuper me. Si non humiliter ſentiebam, ſed exaltaui animam meam: Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua, ita retributio in anima mea. Speret Iſrael in Domino ex hoc nunc & vſq; in ſeculum.

[redacted]

Canticum graduum. CXXXI.

A MEmento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius. Sicut iurauit Domino, votum vouit Deo Iacob: Si introiero in tabernaculum domus meæ, ſi aſcẽdero in lectũ ſtrati mei, Si dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationē, Et requiem temporibus meis: donec inueniam locum Do-
B mino, tabernaculum Deo Iacob. Ecce audiuimus eam in Ephrátha: inuenimus eam in campis ſyluæ. Introibimus in tabernaculum eius: adorabimus in loco vbi ſteterunt pedes
1.Para.6 g eius. Surge Domine in requiem tuam: tu & arca ſanctificationis tuæ. Sacerdotes tui induantur iuſtitia; & ſancti tui exultent. Propter Dauid ſeruum tuum, non auertas fa-
C ciē CHRISTI tui. Iurauit Dominus Dauid veritatē, & non fruſtrabitur eū. De fructu ventris tui ponā ſuper ſedē tuam. Si cuſtodierint filij tui teſtamentum meum: & teſtimonia mea hæc quæ docebo eos: Et filij eorum vſq; in ſeculum ſedebunt ſuper ſedem tuam. Quoniam elegit Dominus Sion: elegit eam in habitationem ſibi. Hæc requies
D mea in ſeculum ſeculi: hic habitabo, quoniã elegi eam. Viduam eius benedicens benedicã: pauperes eius ſaturabo panibus. Sacerdotes eius induam ſalutari: & ſancti eius exul-
Luc.1 g tatione exultabunt. Illuc producam cornu Dauid: paraui
Malac.3 a lucernã CHRISTO meo. Inimicos eius induam cõfuſio
Luc.16 ne: ſuper ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea.

[redacted]

Canticum graduum. CXXXII.

ECce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum: Sicut vnguentum in capite, quod deſcendit in barbam, barbam Aaron, Quod deſcendit in oram veſtimenti eius: ſicut ros Hermon, qui deſcendit in montem Sion. Quoniã illic mandauit Dominus benedictionē, & vitam vſq; in ſeculum.

[redacted]

Canticum graduum. CXXXIII.

ECce nunc benedicite Dominũ omnes ſerui Domini, Qui ſtatis in domo Domini, in atrijs Domus Dei noſtri, In noctibus extollite manus veſtras in ſancta, & benedicite Dominum. Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit cœlum & terram.

[redacted]

Halleluia. CXXXIIII.

A LAudate nomen Domini, laudate ſerui Dominum, Qui ſtatis in domo Domini, in atrijs domus Dei noſtri. Laudate Dominum, quia bonus Dominus. pſallite nomini eius quoniam ſuaue eſt. Quoniã Iacob elegit ſibi Dominus Iſrael in poſſeſ-
B ſionem ſibi. Quia ego cognoui quòd magnus eſt Dominus: & Deus noſter præ omnibus dijs. Omnia quæcũque voluit Dominus fecit in cœlo & in terra, in mari, & in omnibus abyſſis. Educens nubes ab extremo terræ: fulgura in
pluuiã fecit. Qui produxit ventos de theſauris ſuis: qui per Iere.10 e
cuſſit primogenita Aegypti ab homine vſq; ad pecus. Et Exo.12 d
miſit ſigna & prodigia in medio tui Aegypte: in Pharaonē,
& in omnes ſeruos eius. Qui percuſſit gẽtes multas: & occi Nume.21 e
C dit reges fortes, Sehon regem Amorrhæorũ, & Og regē Baſan, & omnia regna Chanáan. Et dedit terrã eorum hæreditatē, hæreditatē Iſrael populo ſuo. Domine nomē tuũ in æternũ: Domine memoriale tuũ in generatione & generationē. Quia iudicabit Dominus populũ ſuum: & in ſeruis ſuis deprecabitur. Simulachra gentiũ, argentũ & aurũ, ope-
D ra manuũ hominũ. Os habent, & non loquẽtur: oculos ha-
bēt, & nõ videbũt. Aures habēt, & nõ audiẽt: neq; enim eſt Sap.15 d
ſpiritus in ore ipſorũ. Similes illis fiant qui faciũt ea: & omnes qui cõfidũt in eis. Domus Iſrael benedicite Domino: domus Aarõ benedicite Domino. Domus Leui benedicite Domino: qui timetis Dñm, benedicite Domino. Benedictus Dominus ex Sion, qui habitat in Ieruſalem

[redacted]

Halleluia. CXXXV.

A COnfitemini Domino quoniam bonus: quoniam in æternum miſericordia eius. Confitemini Deo deorum: quoniam in æternum miſericordia eius. Confitemini Domino dominorum: quoniam in æternum miſericordia eius. Qui facit mirabilia magna ſolus: quoniã in æternũ miſericordia eius. Qui fecit cœlos in intellectu: quoniã in æternũ miſericordia eius. Qui firmauit terrã ſuper aquas: quoniã in æternũ miſericordia eius. Qui fecit luminaria magna: quoniã in æternũ mi-
B ſericordia eius. Solem in poteſtatē diei: quoniã in æternũ miſericordia eius. Lunã & ſtellas, in poteſtatē noctis: quoniã in æternum miſericordia eius. Qui percuſſit Aegyptũ
cũ primogenitis eorũ: quoniã in æternũ miſericordia eius. Exod.12 d
Qui eduxit Iſrael de medio eorum: quoniã in æternũ miſeri-
cordia eius. In manu potẽti & brachio excelſo: quoniã in Exo.14 d
æternum miſericordia eius. Qui diuiſit Mare rubrum in

diuiſiones:

diuiſiones:quoniam in æternum miſericordia eius. Et edu-
xit Iſrael per medium eius:quoniam in æternum miſericordia
C eius. Et excuſsit Pharaonē & virtutem eius in mari rubro:
quoniā in æternum miſericordia eius. Qui traduxit popu
lum ſuum per deſertum:quoniam in æternum miſericordia
eius. Qui percuſsit reges magnos:quoniā in æternū miſe-
Nume. 21 c ricordia eius. Et occidit reges fortes:quoniam in æternum
Nume. 21 g miſericordia eius. Sehon regem Amorrhæorū:quoniā in
æternum miſericordia eius. Et Og regem Baſan:quoniam
Ioſue 12 c in æternū miſericordia eius. Et dedit terrā eorum hæredi-
D tatem:quoniā in æternum miſericordia eius. Hæreditatē
Iſrael ſeruo ſuo:quoniam in æternum miſericordia eius.
Quia in humilitate noſtra memor fuit noſtri: quoniam in
æternum miſericordia eius. Et redemit nos ab inimicis no-
ſtris:quoniā in æternum miſericordia eius. Qui dat eſcam
omni carni:quoniam in æternum miſericordia eius. Con-
fitemini Deo cœli: quoniam in æternum miſericordia eius.
Confitemini Domino dominorum: quoniam in æternum
miſericordia eius.

[redacted]

Pſalmus Dauid propter Ieremiam. CXXXVI.

SVper flumina Babylonis illic ſedimus & fleui-
mus, dum recordaremur tui Sion. In ſalicibus
in medio eius ſuſpendimus organa noſtra:
Quia illic interrogauerunt nos qui captiuos du-
xerūt nos, verba canticorum, Et qui adduxerūt nos, Hym
num cantate nobis de canticis Sion. Quomodo cantabi-
mus canticum Domini in terra aliena? Si oblitus fuero tui
Ieruſalem:obliuioni detur dextera mea. Adhæreat lingua
mea faucibus meis, ſi non meminero tui, Si non propoſue
ro Ieruſalem in principio lætitiæ meæ. Memor eſto Do-
mine filiorum Edom, in die Ieruſalem, Qui dicunt. Exina
nite, exinanite vſque ad fundamentum in ea. Filia Babylo
nis miſera: beatus qui retribuet tibi retributionem tuam,
quam retribuiſti nobis. Beatus qui tenebit & allidet par-
uulos ſuos ad petram.

[redacted]

Ipſi Dauid. CXXXVII.

COnfitebor tibi Domine in toto corde meo:quo-
niam audiſti verba oris mei. In conſpectu an-
gelorum pſallam tibi, adorabo ad templum ſan-
ctum tuum, & confitebor nomini tuo. Super
miſericordia tua & veritate tua:quoniam magnificaſti ſuper
omne, nomen ſanctū tuum. In quacūq; die inuocauero te,
exaudi me:multiplicabis in anima mea virtutē. Confitean-
tur tibi Domine omnes reges terræ: quia audierunt omnia
verba oris tui. Et cantēt in vijs Domini: quoniam magna
eſt gloria Domini, Quoniam excelſus Dominus:& humi
lia reſpicit, & alta à longe cognoſcit. Si ambulauero in me
dio tribulationis, viuificabis me: & ſuper iram inimicorum
meorū extendiſti manum tuam, & ſaluum me fecit dextera
tua. Dominus retribuet pro me:Domine miſericordia tua
in ſeculum, opera manuum tuarum ne deſpicias.

[redacted]

In finem, Pſalmus Dauid. CXXXVIII.

DOmine probaſti me, & cognouiſti me:tu cogno
uiſti ſeſsionē meā, & reſurrectionē meā. Intel-
lexiſti cogitationes meas dē lōge:ſemitā meam &
funiculū meū inueſtigaſti. Et omnes vias meas
præuidiſti:quia nō eſt ſermo in lingua mea. Ecce tu Dn̄e co-
gnouiſti omnia, nouiſsima & antiqua:tu formaſti me, & po-
ſuiſti ſuper me manū tuā. Mirabilis facta eſt ſciētia tua ex
me:cōfortata eſt, & nō potero ad eā. Quò ibo à ſpiritu tuo?
& quò à facie tua fugiā? Si aſcēdero in cœlū, tu illic es:ſi de Amos 9 a
ſcēdero in infernū, ades. Si ſumpſero pennas meas dilucu-
lo, & habitauero in extremis maris: Etenim illuc manus
tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Et dixi, Forſitā
tenebræ cōculcabunt me:& nox illuminatio mea in delicijs
meis. Quia tenebrę nō obſcurabūtur à te, & nox ſicut dies
illuminabitur:ſicut tenebræ eius, ita & lumē eius. Quia tu
poſſediſti renes meos:ſuſcepiſti me de vtero matris meæ.
Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es:mirabilia ō-
pera tua, & anima mea cognoſcet nimis. Nō eſt occultatū
os meū à te quod feciſti in occulto:& ſubſtantia mea in infe-
rioribus terræ. Imperfectū meū viderunt oculi tui, & in libro
tuo omnes ſcribētur:dies formabūtur, & nemo in eis. Mi-
hi autē nimis honorificati ſunt amici tui Deus:nimis confor-
tatus eſt principatus eorū. Dinumerabo eos, & ſuper are-
nam multiplicabūtur:exurrexi, & adhuc ſum tecū. Si occi
deris Deus peccatores:viri ſanguinū declinate à me. Quia dici
tis in cogitatiōe:accipiēt in vanitate ciuitates ſuas. Nónne
qui oderunt te Domine, oderam:& ſuper inimicos tuos ta-
beſcebam? Perfecto odio oderam illos: inimici facti ſunt
mihi. Proba me Deus, & ſcito cor meum:interroga me, & [redacted]
cognoſce ſemitas meas: Et vide ſi via iniquitatis in me eſt: [redacted]
& deduc me in via æterna.

[redacted]

In finem, Pſalmus Dauid. CXXXIX.

ERipe me Domine ab homine malo, à viro ini-
quo eripe me: Qui cogitauerūt iniquitates in
corde, tota die conſtituebāt prælia. Acuerunt
linguas ſuas ſicut ſerpentes:venenum aſpidū ſub
labijs eorum. Cuſtodi me Domine de manu peccatoris:&
ab hominibus iniquis eripe me. Qui cogitauerunt ſupplā-
tare greſſus meos:abſconderunt ſuperbi laqueum mihi. Et
funes extenderunt in laqueū:iuxta iter ſcandalum poſuerunt
mihi. Dixi Dn̄o, Deus meus es tu:exaudi Domine vo-
cem deprecatiōis meę. Domine Deus virtus ſalutis meæ:
obumbraſti ſuper caput meum in die belli. Ne tradas me
Domine à deſyderio meo peccatori, cogitauerūt contra me:
ne derelinquas me, ne fortè exaltentur. Caput circuitus eo
rū, labor labiorū ipſorum operiet eos. Cadēt ſuper eos car
bones:in ignē deijcies eos, in miſerijs non ſubſiſtent. Vir
linguoſus nō dirigetur in terra:virum iniuſtum mala capient
in interitu. Cognoui quia faciet Dominus iudiciū inopis,
& vindictam pauperum. Veruntamen iuſti confitebuntur
nomini tuo:& habitabunt recti cum vultu tuo.

[redacted]

Pſalmus Dauid. CXL.

DOmine, clamaui ad te, exaudi me: Intende voci
meæ, cum clamauero ad te. Dirigatur oratio
mea ſicut incēſum in conſpectu tuo:eleuatio ma-
nuū mearū ſacrificiū veſpertinū. Pone Domi
ne cuſtodiā ori meo:& oſtiū circūſtantiæ labijs meis. Nō
declines cor meum in verba malitiæ, ad excuſandas excuſatio
nes in peccatis. Cū hominibus operantibus iniquitatē:&
nō cōmunicabo cū electis eorū. Corripiet me iuſtus in mi
ſericordia, & increpabit me:oleū autē peccatoris nō impin-
guet caput meū. Quoniā adhuc & oratio mea in b eneplā-
citis eorū:abſorpti ſunt iuncti petræ iudices eorū. Audiēt

verba mea quoniam potuerunt: ſicut craſsitudo terræ eru-
pta eſt ſuper terram. Diſsipata ſunt oſſa noſtra ſecus infer
num: quia ad te Domine, Domine oculi mei, in te ſperaui,
non auferas animā meam. Cuſtodi me à laqueo quem ſta-
tuerunt mihi: & à ſcandalis operantium iniquitatem. Ca-
dent in retiaculo eius peccatores: ſingulariter ſum ego do-
nec tranſeam.

[redacted]

Intellectus Dauid, cum eſſet in ſpelunca
oratio. CXLI.

VOce mea ad Dominum clamaui: voce mea ad
Dominum deprecatus ſum. Effundo in con-
ſpectu eius orationem meam: & tribulationem
meam ante ipſum pronuntio. In deficiendo
ex me ſpiritum meum: & tu cognouiſti ſemitas meas. In
via hac qua ambulabam, abſconderūt laqueum mihi. Con-
ſyderabam ad dexteram, & videbam: & non erat qui cogno-
ſceret me. Perijt fuga à me: & non eſt qui requirat animā
meam. Clamaui ad te Domine, dixi, Tu es ſpes mea, por-
tio mea in terra viuentium. Intende ad deprecationem meam:
quia humiliatus ſum nimis. Libera me à perſequentibus
me: quia confortati ſunt ſuper me. Educ de cuſtodia ani-
mam meam, ad confitendum nomini tuo: me expectant iu-
ſti, donec retribuas mihi.

[redacted]

Pſalmus Dauid, quando perſequebatur eum
Abſalom filius eius. CXLII.

DOmine exaudi orationem meam: auribus perci-
pe obſecrationem meam in veritate tua, exaudi
me in tua iuſtitia. Et non intres in iudicium
cum ſeruo tuo: quia non iuſtificabitur in con-
ſpectu tuo omnis viuens. Quia perſecutus eſt inimicus ani
mam meam: humiliauit in terra vitam meam. Collocauit
me in obſcuris ſicut mortuos ſeculi, & anxiatus eſt ſuper me
ſpiritus meus: in me turbatum eſt cor meum. Memor fui
dierum antiquorum, meditatus ſum in omnibus operibus
tuis: in factis manuum tuarum meditabar. Expandi manus
meas ad te: anima mea ſicut terra ſine aqua tibi. Velociter
exaudi me Domine: defecit ſpiritus meus. Non auertas fa-
ciem tuam à me: & ſimilis ero deſcendentibus in lacum.
Auditam fac mihi mane miſericordiam tuam: quia in te ſpe-
raui. Notam fac mihi viam in qua ambulem: quia ad te le-
uaui animam meam. Eripe me de inimicis meis Domine,
ad te confugi: doce me facere voluntatem tuam: quia Deus
meus es tu. Spiritus tuus bonus deducet me in terram re-
ctam: propter nomen tuum Domine viuificabis me in æqui-
tate tua. Educes de tribulatione animam meam: & in miſe
ricordia tua diſperdes omnes inimicos meos. Et perdes
omnes qui tribulant animam meam: quoniam ego ſeruus
tuus ſum.

[redacted]

Pſalmus Dauid aduerſus Goliath. CXLIII.

A BEnedictus Dominus Deus meus qui docet ma-
nus meas ad prælium: & digitos meos ad bellum.
Miſericordia mea & refugium meum: ſuſceptor
meus, & liberator meus: Protector meus, & in
ipſo ſperaui: qui ſubdis populum meum ſub me. Domine
B quid eſt homo, quia innotuiſti ei? aut filius hominis, quia re-
putas eum? Homo vanitati ſimilis factus eſt: dies eius ſicut
vmbra prætereunt. Domine inclina cœlos tuos, & deſcen-
de: tange montes, & fumigabunt. Fulgura coruſcationē,
& diſsipabis eos: emitte ſagittas tuas, & conturbabis eos.
Emitte manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis
C multis, & de manu filiorum alienorū. Quorum os locutum
eſt vanitatē: & dextera eorū dextera iniquitatis. Deus can-
ticum nouum cantabo tibi: in pſalterio decachordo pſallam
tibi. Qui das ſalutem regibus: qui redemiſti Dauid ſeruum [redacted]
tuū, de gladio maligno: eripe me, Et erue me de manu filio [redacted]
rum alienorum, quorum os loquutum eſt vanitatem: & dex- [redacted]
D tera eorum dextera iniquitatis. Quorū filij ſicut nouellæ
plantationes in iuuentute ſua. Filiæ eorum compoſitæ: cir
cumornatæ vt ſimilitudo tēpli. Promptuaria eorum plena:
eructantia ex hoc in illud. Oues eorum fœtoſæ, abundātes
in egreſsibus ſuis: boues eorum craſſæ. Non eſt ruina ma-
ceriæ, neq; tranſitus, neq; clamor in plateis eorū. Beatum
dixerunt populum cui hæc ſunt: beatus populus cuius Do-
minus Deus eius.

[redacted]

Laudatio ipſi Dauid. CXLIIII.

A EXaltabo te Deus meus rex: & benedicam nomi-
ni tuo in ſeculum, & in ſeculum ſeculi. Per ſin
gulos dies benedicam tibi: & laudabo nomē tuum
in ſeculum, & in ſeculum ſeculi. Magnus Do-
minus & laudabilis nimis: & magnitudinis eius non eſt finis.
Generatio & generatio laudabit opera tua: & potentiam [redacted]
B tuam pronuntiabunt. Magnificentiam gloriæ ſanctitatis
tuæ loquentur: & mirabilia tua narrabunt. Et virtutem ter
ribilium tuorum dicent: & magnitudinem tuam narrabunt.
Memoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ eructabunt: & iuſti-
tia tua exultabunt. Miſerator & miſericors Dominus: pa-
tiens & multum miſericors. Suauis Dominus vniuerſis: &
miſerationes eius ſuper omnia opera eius. Confiteantur ti
bi Domine omnia opera tua: & ſancti tui benedicant tibi.
C Gloriam regni tui dicent: & potentiā tuam loquentur, Vt
notam faciant filijs hominū potentiam tuam: & gloriam ma-
gnificentiæ regni tui. Regnum tuum regnum omnium ſe
culorum: & dominatio tua in omni generatione & genera-
tionē. Fidelis Dominus in omnibus verbis ſuis: & ſanctus
in omnibus operibus ſuis. Alleuat Dominus omnes qui
corruūt: & erigit omnes eliſos. Oculi omnium in te ſperāt
Domine: & tu das eſcam illorum in tempore opportuno.
D Aperis tu manum tuam: & imples omne animal benedictio
ne. Iuſtus Dominus in omnibus vijs ſuis: & ſanctus in o-
mnibus operibus ſuis. Prope eſt Dominus omnibus inuo
cantibus eum: omnibus inuocantibus eum in veritate. Vo
luntatem timentium ſe faciet, & deprecationē eorum exau-
diet: & ſaluos faciet eos. Cuſtodit Dominus omnes dili-
gentes ſe: & omnes peccatores diſperdet. Laudationē Do
mini loquetur os meum: & benedicat omnis caro nomini
ſancto eius in ſeculum, & in ſeculum ſeculi.

[redacted]

Halleluia, Aggæi & Zachariæ. CXLV.

LAuda anima mea Dominum: laudabo Domi-
num in vita mea, pſallam Deo meo quandiu
fuero. Nolite confidere in principibus: in filijs
hominum, in quibus non eſt ſalus. Exibit ſpi-
ritus eius & reuertetur in terram ſuam: in illa die peribunt
omnes cogitationes eorum. Beatus cuius Deus Iacob ad-
iutor eius, ſpes eius in Domino Deo ipſius: qui fecit cœlum Act. 14. c
& terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt. Qui cuſtodit ve- Apo. 14. b
ritatem in ſeculum, facit iudicium iniuriam patientibus: dat
eſcam eſurientibus. Dominus ſoluit cōpeditos: Dominus
illuminat

illuminat cæcos. Dominus erigit eliſos: Dominus diligit iuſtos. Dominus cuſtodit aduenas, pupillum & viduam ſuſcipiet: & vias peccatorum diſperdet. Regnabit Dominus in ſecula Deus tuus Sion, in generatione & generationem.

[redacted].

Halleluia. CXLVI.

LAudate Dominum, quoniam bonus eſt pſalmus: Deo noſtro ſit iucunda decoraque laudatio. Aedificans Ieruſalem Dominus: diſperſiones Iſraelis cōgregabit. Qui ſanat contritos corde: & alligat contritiones eorum. Qui numerat multitudinē ſtellarum: & omnibus eis nomina vocat. Magnus Dominus noſter, & magna virtus eius: & ſapientiæ eius non eſt numerus. Suſcipiens manſuetos Dominus: humilians autem peccatores vſque ad terram. Præcinite Domino in confeſsione: pſallite Deo noſtro in cithara. Qui operit cœlum nubibus: & parat terræ pluuiam. Qui producit in montibus fœnum* & herbam ſeruituti hominum ∴. Qui dat iumentis eſcam ipſorum: & pullis coruorū inuocantibus eum. Nō in fortitudine equi voluntatem habebit: nec in tibijs viri beneplacitum erit ei. Beneplacitum eſt Domino ſuper timētes eum: & in eis qui ſperant ſuper miſericordia eius.

[redacted]

Halleluia. CXLVII.

LAuda Ieruſalem Dominum: lauda Deum tuum Sion. Quoniam confortauit ſeras portarum tuarum: benedixit filijs tuis in te. Qui poſuit fines tuos pacem: & adipe frumēti ſatiat te. Qui emittit eloquium ſuum terræ, velociter currit ſermo eius. Qui dat niuem ſicut lanam: nebulam ſicut cinerem ſpargit. Mittit cryſtallum ſuam ſicut buccellas: ante faciem frigoris eius quis ſuſtinebit? Emittet verbum ſuū, & liquefaciet ea: flabit ſpiritus eius, & fluēt aquæ. Qui annuntiat verbū ſuū Iacob: iuſtitias & iudicia ſua Iſrael. Non fecit taliter omni nationi: & iudicia ſua non manifeſtauit eis.

[redacted].

Halleluia. CXLVIII.

LAudate Dominum de cœlis: laudate eum in excelſis. Laudate eum omnes angeli eius: laudate eum omnes virtutes eius. Laudate eum ſol & luna: laudate eum omnes ſtellæ & lumen. Laudate eum cœli cœlorum: & aquæ quæ ſuper cœlos ſunt, laudent nomen Domini. Quia* ipſe dixit, & facta ſunt ∴ ipſe mādauit, & creata ſunt. Statuit ea in æternum & in ſeculum ſeculi: præceptum poſuit, & non præteribit. Laudate Dominum de terra: dracones & omnes abyſsi: Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum: quę faciunt verbū eius. Montes & omnes colles: ligna fructifera, & omnes cedri. Beſtiæ, & vniuerſa pecora, ſerpentes, & volucres pennatæ. Reges terræ, & omnes populi: principes, & omnes iudices terræ: · Iuuenes & virgines, ſenes cum iunioribus, laudent nomen Domini: quia exaltatū eſt nomen eius ſolius. Confeſsio eius ſuper cœlum & terram: & exaltauit cornu populi ſui. Hymnus omnibus ſanctis eius: filijs Iſrael populo appropinquanti ſibi. Halleluia.

[redacted].

Halleluia. CXLIX.

CAntate Domino canticum nouum: laus eius in eccleſia ſanctorum. Lætetur Iſrael in eo qui fecit eum: & filiæ Sion exultent in rege ſuo. Laudent nomen eius in choro: in tympano & pſalterio pſallant ei: Quia beneplacitum eſt Domino in populo ſuo: & exaltauit manſuetos in ſalutem. Exultabūt ſancti in gloria: lætabūtur in cubilibus ſuis. Exultatiōes Dei in gutture eorum, & gladij ancipites in manibus eorum: Ad faciendam vindictam in nationibus, [redacted]. Ad alligādos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis: Vt faciant in eis iudicium conſcriptum: gloria hæc eſt omnibus ſanctis eius.

[redacted].

Halleluia. CL.

LAudate Dominum in ſanctis eius: laudate eum in firmamento virtutis eius. Laudate eum in virtutibus eius: laudate eum ſecundum multitudinem magnitudinis eius. Laudate eum in ſono tubæ: laudate eum in pſalterio & cithara. Laudate eum in tympano & choro: laudate eum in chordis & organo. Laudate eum in cymbalis beneſonantibus, laudate eum in cymbalis iubilationis: omnis ſpiritus laudet Dominum.

F I N I S.

Hieronymi præfatio in

Libros Salomonis.

IVNGAT epiſtola quos iungit ſacerdotium, imò charta non diuidat quos CHRISTI nectit amor. Commētarios in Oſee, Amos & Zachariā, Malachiam quoq; quos poſcitis, ſcripſiſſem ſi licuiſſet præ ualetudine. Mittitis ſolatia ſumptuū: notarios noſtros & librarios ſuſtentatis, ut uobis potiſsimum noſtrum deſudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diuerſa poſcentium: quaſi aut æquum ſit me uobis eſurientibus, alijs laborare, aut in ratione dati & accepti, cuiquam, præter uos, obnoxius ſim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerē, & apud uos mutus eſſem, tridui opus nomini ueſtro conſecraui, interpretationem uidelicet trium Salomonis uoluminum: MISLE, quas Hebræi Parabolas, uulgata autem editio Prouerbia uocat: COHELETH, quem Græcè Eccleſiaſten, Latinè concionatorem poſſumus dicere: SIR HASIRIM, quod in lingua noſtra uertitur Canticum canticorū. Fertur & Panaretos Ieſu filij Sirach liber, & alius pſeudepigraphus,
A *qui Sapientia Salomonis inſcribitur. Quorum priorem, Hebraicum reperi, non Eccleſiaſticum, ut apud Latinos, ſed Parabolas prænotatum. Cui iuncti erant Eccleſiaſtes & Canticum Canticorum; ut ſimilitudinem Salomonis, non ſolum numero librorum, ſed etiam materiarum genere coæquaret. Secundus apud Hebræos nuſquam eſt: quin & ipſe ſtylus, Græcam eloquentiam redolet: & nonnulli ſcriptorum ueterum hunc eſſe Iudæi Philonis affirmant. Sicut ergo Iudith, & Tobiæ, & Machabæorum libros legit quidem eccleſia, ſed eos inter canonicas ſcripturas non recipit: ſic & hæc duo uolumina legat ad ædificationem plebis, non ad authoritatem eccleſiaſticorum dogmatum confirmandam. Sicui ſanè Septuaginta interpretum magis editio placet, habet eam à nobis olim emendatam. Neque enim noua ſic cudimus, ut uetera deſtruamus. Et tamen cum diligentiſsime legerit, ſciat magis noſtra ſcripta intelligi, quæ non in tertium uas transfuſa coacuerint, ſed ſtatim de prelo puriſsimæ commendata teſtæ, ſuum ſaporem ſeruauerint.*

Liber

Liber Prouerbiorum, quem Hebræi *Miſle appellant.*

[redacted]

CAPVT I.

A [redacted] ARABOLAE Salomonis filij
Dauid regis Iſrael:ad ſciẽdũ ſapientiã &
diſciplinã,ad intelligẽda verba pruden-
tiæ,& ſuſcipiendã eruditionẽ doctrinę,
iuſtitiã,& iudicium,& æquitatẽ: vt de-
tur paruulis aſtutia,& adoleſcenti ſciẽtia
& intellectus.Audiens ſapiens, ſapien-
tior erit:& intelligens, gubernacula poſsidebit :animaduer-
Pſal.119 d tet parabolam & interpretationẽ,verba ſapientũ, & ænigma
Eccle.1 b ta eorum Timor Domini,principiũ ſapientiæ.Sapientiam
atque doctrinam ſtulti deſpiciunt.Audi fili mi diſciplinam
B patris tui,& ne dimittas legem matris tuæ, vt addatur gratia
capiti tuo,& torques collo tuo. Fili mi,ſi te lactauerint pec-
catores,ne acquieſcas. Si dixerint, Veni nobiſcum, inſidie-
mur ſanguini,abſcondamus tendiculas contra inſontem fru-
ſtra,deglutiamus eum ſicut infernus viuentem, & integrum
quaſi deſcendẽtem in lacum:omnem pretioſam ſubſtantiam
reperiemus,implebimus domos noſtras ſpolijs,ſortem mit-
te nobiſcum, marſupium vnum ſit omnium noſtrum. Fili
mi ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à ſemitis eo-
Eſa.59 b rum. Pedes enim illorum ad malum currunt, & feſtinant
vt effundant ſanguinem. Fruſtra autem iacitur rete ante
oculos pennatorum. Ipſi quoque contra ſanguinem ſuum
inſidiantur,& moliuntur fraudes contra animas ſuas: ſic ſe-
C mitæ omnis auari animas poſsidentium rapiunt. Sapientia
foris prædicat,in plateis dat vocem ſuam:in capite turbarum
clamitat,in foribus portarum vrbis profert verba ſua,dicens,
Vſquequo paruuli diligitis infantiã,& ſtulti ea quæ ſibi ſunt
Eſa.65 b noxia cupiunt,& imprudentes odibunt ſcientiam? Conuer-
Iere.7 c timini ad correptionem meam:en proferam vobis ſpiritum
meum,& oſtendam vobis verba mea. Quia vocaui, & renui-
ſtis:extendi manum meam,& non fuit qui aſpiceret: deſpe-
xiſtis omne conſiliũ meum,& increpationes meas neglexi-
D ſtis. Ego quoq; in interitu veſtro ridebo,& ſubſannabo,cum
vobis id quod timebatis aduenerit. Cum irruerit repentina
calamitas,& interitus quaſi tempeſtas ingruerit:quando ve-
nerit ſuper vos tribulatio & anguſtia: tunc inuocabunt me,
& non exaudiam: mane conſurgent,& non inuenient me:eo
quòd exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Domini
non ſuſceperint,nec acquieuerint conſilio meo, & detraxe-
rint vniuerſæ correptioni meæ. Comedent igitur fructus viæ
ſuæ,ſuisq; conſilijs ſaturabuntur. Auerſio paruulorum inter-
ficiet eos,& proſperitas ſtultorum perdet illos. Qui autem
me audierit,abſque terrore requieſcet,& abũdantia perfrue-
tur,timore malorum ſublato.

[redacted]

CAPVT II.

A Ili mi,ſi ſuſceperis ſermones meos, & mandata
mea abſcõderis penes te,vt audiat ſapientiam au-
ris tua:inclinabis cor tuum ad cognoſcendã pru-
dentiam.Si enim ſapientiam inuocaueris, & incli-
naueris cor tuũ prudentię,ſi quæſieris eam quaſi pecuniam,
& ſicut theſauros effoderis illam:tunc intelliges timorẽ Do-
mini,& ſcientiã Dei inuenies,quia Dominus dat ſapientiam,
B & ex ore eius prudentia & ſcientia. Cuſtodiet rectorum ſalu
tem,& proteget gradiẽtes ſimpliciter,ſeruans ſemitas iuſti-
tiæ,& vias ſanctorũ cuſtodiens. Tunc intelliges iuſtitiã & iu-
dicium,& æquitatem,& omnem ſemitam bonam. Si intraue-
rit ſapientia cor tuũ,& ſciẽtia animæ tuæ placuerit:conſilium
cuſtodiet te, & prudẽtia ſeruabit te,vt eruaris à via mala, ab
C homine qui peruerſa loquitur. Qui relinquunt iter rectum &
ambulant per vias tenebroſas,qui lætãtur cum malefecerint,
& exultãt in rebus peſsimis:quorũ viæ peruerſæ ſunt,& infa
mes greſſus eorum. Vt eruaris à muliere aliena,& ab extranea
quæ mollit ſermones ſuos,& relinquit ducẽ pubertatis ſuæ,
D & pacti Dei ſui oblita eſt. inclinata eſt enim ad mortem do-
mus eius,& ad inferos ſemitæ ipſius,omnes qui ingrediũtur
ad eam,non reuertẽtur,nec apprehẽdent ſemitas vitę. Vt am-
bules in via bona,& calles iuſtorũ cuſtodias. Qui enim recti
ſunt,habitabũt in terra,& ſimplices permanebũt in ea:impij Iob 18 b
verò de terra perdentur,& qui inique agũt,auferentur ex ea.

[redacted]

CAPVT III.

A Ili mi,ne obliuiſcaris legis meæ,& pręcepta mea
cor tuũ cuſtodiat. longitudinẽ enim dierũ, & an-
nos vitæ,& pacẽ apponent tibi. Miſericordia &
veritas te non deſerant,circunda eas gutturi tuo,
& deſcribe in tabulis cordis tui:& inuenies gratiã & diſcipli-
nam bonam coram Deo & hominibus. Habe fiduciã in Do-
mino ex toto corde tuo,& ne innitaris prudentiæ tuæ. In o-
mnibus vijs tuis cogita illum,& ipſe diriget greſſus tuos. Ne
B ſis ſapiens apud temetipſum. Time Dominũ,& recede à ma- Rom.12 d
lo. ſanitas quippe erit vmbilico tuo,& irrigatio oſsiũ tuorum.
Honora Dominũ de tua ſubſtãtia,& de primitijs omniũ fru- Tob.4 b
gum tuarũ * da pauperibus ·· & implebũtur horrea tua ſatu- Luc.14 c
ritate,& vino torcularia tua redundabunt. Diſciplinã Domi- Heb.12 b
ni,fili mi,ne abijcias;nec deficias cum ab eo corripieris:quem Apoca.3 d
enim diligit Dominus,corripit:& quaſi pater in filio cõpla-
cet ſibi. Beatus homo qui inuenit ſapientiã,& qui affluit pru-
dentia. melior eſt acquiſitio eius negotiatione argenti,& au-
ro primo fructus eius. pretioſior eſt cũctis opibus:& omnia
C quæ deſyderantur, huic non valent cõparari. Longitudo die
rum in dextera eius,& in ſiniſtra illius diuitiæ & gloria. Viæ
eius viæ pulchræ,& omnes ſemitę illius pacificæ. Lignũ vitæ
eſt his qui apprehẽderint eam:& qui tenuerit eã,beatus. Do-
minus ſapiẽtia fundauit terrã,ſtabiliuit cœlos prudentia. Sa-
pientia illius eruperũt abyſsi,& nubes rore concreſcunt. Fili
mi,ne effluant hæc ab oculis tuis. Cuſtodi legẽ atq; conſiliũ:
& erit vita animæ tuæ,& gratia faucibus tuis. tunc ambulabis
fiducialiter in via tua,& pes tuus non impinget. ſi dormieris,
nõ timebis:quieſces,& ſuauis erit ſomnus tuus. Ne paueas re-
D pentino terrore,& irruentes tibi ruinas impiorum. Dñs enim
erit in latere tuo,& cuſtodiet pedẽ tuum ne capiaris. Noli [redacted]
prohibere benefacere eum qui poteſt:ſi vales,& ipſe benefac.
Nec dicas amico tuo, Vade & reuertere,& cras dabo tibi: cũ
ſtatim poſsis dare. Ne moliaris amico tuo malum,cum ille in
te habeat fiduciam. Non contẽdas aduerſus hominem fruſtra,
cum ipſe tibi nihil mali fecerit. Ne æmuleris hominem iniu-
ſtum,nec imitẽris vias eius: quia abominatio Domini eſt o-
minis illuſor,& cum ſimplicibus ſermocinatio eius. Egeſtas
à Domino in domo impij:habitacula autem iuſtorũ benedi-
centur. Ipſe deludet illuſores,& manſuetis dabit gratiã. Glo-
riam ſapientes poſsidebunt:ſtultorum exaltatio, ignominia.

[redacted]

CAPVT IIII.

Audite

A AVdite filij, diſciplinam patris, & attendite: vt ſcia-
tis prudentiam. Donum bonum tribuam vobis,
legem meam ne derelinquatis. Nam & ego filius
fui patris mei, tenellus, & vnigenitus coram ma-
tre mea: & docebat me, atq; dicebat, Suſcipiat verba mea cor
tuum, cuſtodi præcepta mea, & viues. Poſside ſapientiam,
poſside prudentiam. Ne obliuiſcaris, neque declines à verbis
B oris mei. Ne dimittas eam, & cuſtodiet te: dilige eam, & con-
ſeruabit te. Principium ſapientiæ, poſside ſapientiam, & in
omni poſſeſsione tua acquire prudentiam. arripe illam, &
exaltabit te: glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus.
dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclyta pro-
teget te. Audi fili mi, & ſuſcipe verba mea, vt multiplicentur
tibi anni vitæ. viam ſapientiæ monſtraui tibi, & duxi te per
ſemitas æquitatis: quas cum ingreſſus fueris, non artabuntur
greſſus tui, & currens non habebis offendiculum. Tene diſci-
plinam, ne dimittas eam. cuſtodi illam, quia ipſa eſt vita tua.
C Ne delecteris in ſemitis impiorum, nec tibi placeat malorum
via. Fuge ab ea, nec tranſeas per illam declina & deſere eam.
non enim dormiunt, niſi malefecerint: & non rapitur ſom-
nus ab eis, niſi ſupplantauerint. comedunt panem impietatis,
& vinum iniquitatis bibunt. Iuſtorũ autem ſemita, quaſi lux
ſplendens, procedit & creſcit vſq; ad perfectam diem. Via im-
[redacted] piorum tenebroſa: neſciunt vbi corruant. Fili mi, auſculta
ſermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam. ne re-
D cedãt ab oculis tuis, cuſtodi ea in medio cordis tui: vita enim
ſunt inuenientibus ea, & vniuerſæ carni ſanitas. Omni cuſto-
dia ſerua cor tuum: quia ex ipſo vita procedit. Remoue à te
[redacted] os prauum, & detrahentia labia ſint procul à te. Oculi tui re-
cta videant, & palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos. Dirige
ſemitas pedibus tuis, & omnes viæ tuæ ſtabilientur. Ne de-
clines ad dexteram, neque ad ſiniſtram: auerte pedem tuum à
malo. * vias enim quæ à dextris ſunt, nouit Dominus: peruer-
ſæ verò ſunt, quæ à ſiniſtris ſunt. Ipſe autem rectos faciet cur-
ſus tuos, itinera autem tua in pace producet ⁚⁚

[redacted]

CAPVT V.

A FIli mi, attende ad ſapientiã meam, & prudentiæ
meæ inclina aurem tuam: vt cuſtodias cogita-
tiones, & diſciplinã labia tua cõſeruent. * Ne in-
tenderis fallaciæ mulieris ⁚⁚ fauus enim diſtillans
labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius: nouiſsima autem
illius amara quaſi abſynthiũ, & * lingua eius ⁚⁚ acuta quaſi gla-
dius biceps. Pedes eius deſcendunt in mortem, & ad inferos
B greſſus eius penetrant. Per ſemitam vitæ non ambulant, vagi
ſunt greſſus eius & inueſtigabiles. Nunc ergo fili mi audi
me, & ne recedas à verbis oris mei. Longe fac ab ea viam
tuam, & ne appropinques foribus domus eius. Ne des alienis
honorẽ tuum, & annos tuos crudeli: ne fortè impleantur ex-
tranei viribus tuis, & labores tui ſint in domo aliena, & ge-
C mas in nouiſsimis quando conſumpſeris carnes tuas & cor-
pus tuũ, & dicas, Cur deteſtatus ſum diſciplinã, & increpatio
nibus non acquieuit cor meũ, nec audiui vocẽ docentiũ me,
& magiſtris nõ inclinaui aurem meam? Penè fui in omni ma-
lo, in medio eccleſiæ & ſynagôgę. Bibe aquã de ciſterna tua,
& fluenta putei tui. Deriuentur fontes tui foras, & in platéis
D aquas tuas diuide. Habeto eas ſolus, nec ſint alieni participes
tui. Sit vena tua benedicta, & lætare cum muliere adoleſcen-
tiæ tuæ: ceruа chariſsima, & gratiſsimus hinnulus. vbera eius
[redacted] inebrient te in omni tẽpore, in amore eius delectare iugiter.
[redacted] Quare ſeduceris fili mi ab aliena, & foueris in ſinu alterius?
Reſpicit Dominus vias hominis, & omnes greſſus eius con-
Iob 34 c ſyderat. Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccato-
rum ſuorũ conſtringitur. Ipſe morietur, quia non habuit di-
ſciplinam, & in multitudine ſtultitiæ ſuæ decipietur.

[redacted]

CAPVT VI.

A FIli mi, ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti
apud extraneũ manum tuam, illaqueatus es ver- [redacted]
bis oris tui, & captus proprijs ſermonibus. Fac
ergo quod dico fili mi, & temetipſum libera,
quia incidiſti in manum proximi tui. Diſcurre, feſtina, ſuſci-
ta amicum tuum, ne dederis ſomnum oculis tuis, nec dormi-
tent palpebræ tuæ. Eruere quaſi damula de manu, & quaſi
auis de manu aucupis. Vade ad formicam, ô piger, & conſy-
dera vias eius, & diſce ſapientiam: quæ cum non habeat du-
cem, nec præceptorem, nec principem, parat in æſtate cibum
ſibi, & congregat in meſſe quod comedat. Vſquequo piger
B dormies? quando conſurges è ſomno tuo? Paululum dor-
mies, paululum dormitabis, paululum conſeres manus tuas
vt dormias: & veniet tibi quaſi viator egeſtas, & pauperies
quaſi vir armatus. * Si vero impiger fueris, veniet vt fons
meſsis tua, & egeſtas longe fugiet à te ⁚⁚ Homo apoſtata vir
inutilis, graditur ore peruerſo, annuit oculis, terit pede, digi-
to loquitur, prauo corde machinatur malum, & omni tem-
pore iurgia ſeminat. huic extemplo veniet perditio ſua, & ſu-
bito conteretur, nec habebit vltrà medicinam. Sex ſunt quæ
odit Dominus, & ſeptimũ deteſtatur anima eius. Oculos ſu-
C blimes, Linguã mendacẽ, Manus effundentes innoxium ſan-
guinem, Cor machinans cogitationes peſsimas, Pedes velo-
ces ad currendum in malum, Proferentem mendacia, Teſtem
fallacem, Et eum qui ſeminat inter fratres diſcordias. Conſer-
ua fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris
tuæ. Liga eã in corde tuo iugiter, & circũda gutturi tuo. Cum
ambulaueris, gradiantur tecum: cum dormieris, cuſtodiant
te, & euigilans loquere cum eis. quia mandatum lucerna eſt,
& lex lux, & via vitæ increpatio diſciplinæ, vt cuſtodiant te à
muliere mala, & à blanda lingua extraneæ. Non concupiſcat
pulchritudinẽ eius cor tuum, ne capiaris nutibus illius. pre-
D tium enim ſcorti vix eſt vnius panis: mulier autem viri, pre-
tioſam animam capit. Nunquid poteſt homo abſcondere
ignem in ſinu ſuo, vt veſtimenta illius non ardeant? aut am-
bulare ſuper prunas, & non comburentur plantæ eius? ſic qui
ingreditur ad mulierem proximi ſui, non erit mundus, cum
tetigerit eam. Non grandis eſt culpa, cum quis furatus fue-
rit. furatur enim vt eſurientem impleat animam: deprehenſus
quoq; reddet ſeptuplum, & omnem ſubſtantiam domus ſuæ
tradet, * & liberabit ſe ⁚⁚ Qui autem adulter eſt, propter cor-
dis inopiam perdet animam ſuam: turpitudinem & ignomi-
niam cõgregat ſibi, & opprobrium illius non delebitur: quia
zelus & furor viri non parcet in die vindictæ, nec acquieſcet
cuiuſquam precibus, nec ſuſcipiet pro redemptione dona
plurima.

[redacted]. CAPVT. VII.

A FIli mi, cuſtodi ſermones meos, & præcepta mea
reconde tibi. * Fili honora Dominũ, & valebis:
præter eũ verò, ne timueris alienũ ⁚⁚ Serua man-
data mea, & viues: & legem meam quaſi pupillam
oculi tui. liga eã in digitis tuis, ſcribe illã in tabulis cordis tui.
Dic ſapiẽtiæ, Soror mea es: & prudentiam voca amicã tuam,
vt cuſtodiat te à muliere extranea, & ab aliena quæ verba ſua
dulcia facit. De feneſtra enim domus meæ per cancellos pro-
ſpexi. Et video paruulos, cõſydero vecordẽ iuuenẽ, qui tran-
B ſit per platéas iuxta angulũ, & prope viã domus illius gradi-
tur in obſcuro, adueſperaſcẽte die, in noctis tenebris, & cali-
gine. Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, prępara-
ta ad decipiẽdas animas, garrula & vaga, quietis impatiẽs, nec
valens in domo cõſiſtere pedibus ſuis, nũc foris, nunc in pla-
téis, nũc iuxta angulos inſidiãs. Apprehenſumq; deoſculatur
iuuenem,

C iuuenem,& procaci vultu blanditur,dicens, Victimas pro ſa.
lute deuoui , hodie reddidi vota mea,idcirco egreſſa ſum in
occurſum tuum,deſyderans te videre,& reperi.Intexui funi.
bus lectulũ meum,ſtraui tapetibus pictis ex Aegypto,aſper.
ſi cubile meũ myrrha & aloe , & cinnamómo.veni , veni ine.
briemur vberibus,& fruamur cupitis amplexibus, donec illu
ceſcat dies.non eſt enim vir in domo ſua , abijt via longiſſi.
ma.ſacculum pecuniæ ſecum tulit:in die plenæ lunæ reuerſu.
rus eſt in domum ſuam.Irretiuit eum multis ſermonibus , &
D blanditijs labiorũ protraxit illum . Statim eam ſequitur quaſi
bos ductus ad victimam,& quaſi agnus laſciuiens , & ignorat
quòd ad vincula ſtultus trahatur:donec transfigat ſagitta ie.
cur eius:velut ſi auis feſtinet ad laqueũ,& neſcit quòd de peri
culo animæ illius agitur. Nunc ergo fili mi audi me , & atten.
de verbis oris mei.Ne abſtrahatur in vijs illius mens tua , ne.
que decipiaris ſemitis eius.multos enim vulneratos deiecit,
& fortiſſimi quique interfecti ſunt ab ea. Viæ inferi domus
eius,penetrantes interiora mortis,

[redacted] CAPVT VIII.

A NVnquid non ſapientia clamitat,& prudentia dat
vocem ſuam ? In ſummis excelſiſq; verticibus
ſupra viam in medijs ſemitis ſtans , iuxta portas
ciuitatis in ipſis foribus loquitur , dicens, O viri
ad vos clamito,& vox mea ad filios hominũ . Intelligite par.
uuli aſtutiã,& inſipiẽtes animaduertite.Audite, quoniã de re
bus magnis locutura ſum : & aperientur labia mea,vt recta
prædicent. Veritatẽ meditabitur guttur meum , & labia mea
deteſtabuntur impium.Iuſti ſunt omnes ſermones mei , non
eſt in eis prauum quid,neq; peruerſum. recti ſunt intelligẽti.
B bus,& æqui inuenientibus ſcientiam. Accipite diſciplinam
meam,& non pecuniã:doctrinam magis , quàm aurũ eligite,
Melior eſt enim ſapiẽtia cunctis pretioſiſſimis : & omne de.
ſyderabile,ei non poteſt comparari.Ego ſapientia habito in
conſilio,& eruditis interſum cogitationibus . Timor Domi.
ni odit malum:arrogantiã,& ſuperbiam,& viam prauam , &
os bilingue deteſtor.Meum eſt conſilium & æquitas,mea eſt
prudentia,mea eſt fortitudo.Per me reges regnant,& legum
conditores iuſta decernunt.Per me principes imperãt,& po.
tentes decernũt iuſtitiã.Ego diligentes me,diligo:& qui ma.
C ne vigilant ad me,inuenient me.Mecum ſunt diuitiæ & glo.
ria,opes ſupernæ & iuſtitia.Melior eſt fructus meus auro &
lapide pretioſo,& genimina mea argento electo . In vijs iu.
ſtitiæ ambulabo,in medio ſemitarũ iudicij , vt ditem diligen.
Sapiẽ. 9 b tes me,& theſauros eorum repleam. Dominus poſſedit me
in initio viarum ſuarum,antequam quicquam faceret à prin.
cipio,ab æterno ordinata ſum,& ex antiquis antequam terra
fieret Nondum erant abyſſi,& ego iam concepta eram : nec.
dum fontes aquarum eruperãt.Necdum montes graui mole
conſtiterant,ante colles ego parturiebar: adhuc terram non
fecerat,& flumina , & cardines orbis terræ. Quando præpa.
rabat cœlos,aderam:quando certa lege & gyro vallabat abyſ.
ſos,quando æthera firmabat ſurſum,& librabat fontes aqua.
rum,quando circundabat mari terminũ ſuum , & legem po.
nebat aquis,ne tranſirent fines ſuos.Quando appẽdebat fun.
D damenta terræ,cum eo eram cuncta componens. Et delecta.
bar per ſingulos dies,ludens coram eo omni tempore,ludens
in orbe terrarum : & deliciæ meæ,eſſe cum filijs hominum.
Nunc ergo filij audite me , Beati qui cuſtodiunt vias meas.
Audite diſciplinã,& eſtote ſapientes,& nolite abijcere eam.
Beatus homo qui audit me,qui vigilat ad fores meas quoti.
die,& obſeruat ad poſtes oſtij mei . Qui me inuenerit , inue.
niet vitam,& hauriet ſalutem à Domino : qui autem in me
peccauerit,lædet animam ſuam.Omnes qui me oderunt , di.
ligunt mortem.

[redacted]. CAPVT IX.

A SApientia ædificauit ſibi domum,excidit colum.
nas ſeptem.Immolauit victimas ſuas . miſcuit vi.
num,& propoſuit menſam ſuam . Miſit ancillas
ſuas vt vocarent ad arcem,& ad mœnia ciuitatis,
Si quis eſt paruulus,veniat ad me. Et inſipientibus locuta eſt,
B Venite,comedite panem meum , & bibite vinum quod mi.
ſcui vobis . Relinquite Infantiam,& viuite,& ambulate per
vias prudentiæ.Qui erudit deriſorem,ipſe iniuriam ſibi facit:
& qui arguit impium,ſibi maculã generat. Noli arguere de.
riſorem,ne oderit te. Argue ſapientẽ,& diliget te. Da ſapien.
ti occaſionem,& addetur ei ſapientia.Doce iuſtum , & feſti.
C nabit accipere.Principiũ ſapientiæ , timor Domini:& ſcien. [redacted]
tia ſanctorum , prudentia. Per me enim multiplicabũtur dies Supra 1 a
tui,& addentur tibi anni vitæ. Si ſapiens fueris , tibimetipſi Pſal. 110 d
eris:ſi autem illuſor,ſolus portabis malum.Mulier ſtulta , & Eccle. 1 b
clamoſa,plenaq; illecebris , & nihil omnino ſciens . Sedet in
D foribus domus ſuæ ſuper ſellam in excelſo vrbis loco,vt vo.
caret tranſeuntes per viam & pergentes in itinere ſuo , Quis
eſt paruulus,declinet ad me. Et vecordi locuta eſt, Aquæ fur.
tiuæ dulciores ſunt,& panis abſconditus ſuauior . Et ignora.
uit quòd ibi ſint gigantes , & in profundis inferni conuiuæ
eius. * Qui enim applicabitur illi,deſcendet ad inferos : nam
qui abſceſſerit ab ea,ſaluabitur..

PARABOLAE SALOMONIS.

[redacted].

CAPVT X.

A FIlius ſapiens lætificat patrem : filius verò ſtultus
mœſtitia eſt matris ſuæ.Nil proderunt theſauri
impietatis : iuſtitia verò liberabit à morte . Non
affliget Dominus fame animam iuſti , & inſidias
impiorum ſubuertet. Egeſtatem operata eſt manus remiſſa:
manus autem fortiũ,diuitias parat. * Qui nititur mendacijs,
hic paſcit ventos,idem autẽ ipſe ſequitur aues volãtes .. Qui
congregat in meſſe,filius ſapiens eſt:qui autem ſtertit æſtate,
filius cõfuſionis.Benedictio * Domini .. ſuper caput iuſti:os
B autem impiorũ operit iniquitas . Memoria iuſti cum laudi.
bus:& nomen impiorum putreſcet. Sapiens corde præcepta
ſuſcipiet:ſtultus cæditur labijs. Qui ambulat ſimpliciter,am.
bulat confidenter : qui autem deprauat vias ſuas , manifeſtus
erit.Qui annuit oculo,dabit dolorẽ:& ſtultus labijs verbera. Eccle. 27 b
bitur. Vena vitæ,os iuſti:os autem impiorũ operit iniquitas.
Odium ſuſcitat rixas:& vniuerſa delicta operit charitas . In 1. Pet. 4 b
labijs ſapientis inuenitur ſapientia:& virga in dorſo eius qui
indiget corde.Sapientes abſcondunt ſcientiã:os autem ſtulti
confuſioni proximum eſt.Subſtantia diuitis.vrbs fortitudi.
C nis eius:pauor pauperũ,egeſtas eorum.Opus iuſti ad vitam:
fructus autem impij ad peccatum. Via vitæ cuſtodiẽti diſci.
plinam:qui autem increpationes relinquit,errat. Abſcondũt
odium labia mendacia:qui profert contumeliã,inſipiens eſt.
In multiloquio non deerit peccatum : qui autem moderatur
labia ſua,prudentiſſimus eſt. Argentum electũ lingua iuſti:
cor autem impiorum pro nihilo. Labia iuſti erudiunt pluri.
mos:qui autem indocti ſunt , in cordis egeſtate morientur.
Benedictio Domini diuites facit , nec ſociabitur ei afflictio.
D Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus : ſapientia autem eſt
viro prudentia. Quod timet impius , veniet ſuper eum : de.
ſyderium ſuum iuſtis dabitur. Quaſi tempeſtas trãſiens non
erit impius:iuſtus autem quaſi fundamentũ ſempiternum.Si
cut acetum dentibus,& fumus oculis,ſic piger his qui miſe.
runt eum. Timor Domini apponet dies , & anni impiorum
breuiabũtur.Expectatio iuſtorũ,lætitia:ſpes autem impio.

rum peribit. Fortitudo ſimplicis, via Domini:& pauor his
qui operantur malum. Iuſtus in æternum non commouebi-
tur: impij autem non habitabunt ſuper terram. Os iuſti par-
turiet ſapientiam, lingua prauorum peribit. Labia iuſti con-
ſyderant placita, & os impiorum peruerſa.

[redacted]
tem miſeria, atq; utriuſq; diſcrimen. CAPVT XI.

A STatêra doloſa abominatio eſt apud Dominũ, &
pondus æquum voluntas eius. Vbi fuerit ſuper-
bia, ibi erit & contumelia: vbi autẽ eſt humilitas,
ibi & ſapientia. Simplicitas iuſtorum diriget eos,
Eccle.5 c & ſupplantatio peruerſorũ vaſtabit illos. Non proderunt di-
uitiæ in die vltionis, iuſtitia autem liberabit à morte. Iuſtitia
ſimplicis diriget viam eius: & in impietate ſua corruet im-
pius. Iuſtitia rectorum liberabit eos, & in inſidijs ſuis capien-
tur iniqui. Mortuo homine impio nulla erit vltrà ſpes, & ex-
Sap.5 c pectatio ſolicitorũ peribit. Iuſtus de anguſtia liberatus eſt, &
B traditur impius pro eo. Simulator ore decipit amicum ſuũ:
iuſti autem liberabuntur ſcientia. In bonis iuſtorum exulta-
bit ciuitas, & in perditione impiorum erit laudatio. Benedi-
ctione iuſtorum exaltabitur ciuitas, & ore impiorum ſubuer
tetur. Qui deſpicit amicũ ſuũ, indigens corde eſt: vir autẽ pru
dens tacebit. Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui
autem fidelis eſt, celat amici cõmiſſum. Vbi non eſt guberna
C tor, populus corruet: ſalus autẽ, vbi multa conſilia. Affligetur
malo, qui fidem facit pro extraneo: qui autem cauet laqueos,
ſecurus erit. Mulier gratioſa inueniet gloriã, & robuſti habe-
bunt diuitias. Bene facit animæ ſuæ vir miſericors: qui autem
crudelis eſt, etiam ꝓpinquos abijcit. Impius facit opus inſta-
bile: ſeminãti autẽ iuſtitiam merces fidelis. Clementia præpa-
rat vitam, & ſectatio malorũ mortẽ. Abominabile Domino
cor prauum, & voluntas eius in his qui ſimpliciter ambulant.
Manus in manu non erit innocens malus: ſemen autẽ iuſtorũ
ſaluabitur. Circulus aureus in naribus ſuis, mulier pulchra &
D fatua. Deſyderium iuſtorum omne bonum eſt: præſtolatio
impiorum furor. Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt: alij
rapiunt nõ ſua, & ſemper in egeſtate ſunt. Anima quæ bene-
dicit, impinguabitur: & qui inebriat, ipſe quoq; inebriabitur.
Qui abſcondit frumenta, maledicetur in populis: benedictio
autem ſuper caput vendentium. Bene conſurgit diluculo, qui
quærit bona: qui autem inueſtigator malorũ eſt, opprimetur
ab eis. Qui confidit in diuitijs ſuis, corruet: iuſti autem quaſi
virens folium germinabunt. Qui conturbat domum ſuam,
poſsidebit ventos, & qui ſtultus eſt, ſeruiet ſapiẽti. Fructus
1.Pet.4 d iuſti lignum vitæ: & qui ſuſcipit animas, ſapiens eſt. Si iuſtus
in terra recipit, quanto magis impius & peccator?

[redacted]. CAPVT XII.

A QVi diligit diſciplinam, diligit ſcientiam: qui au-
tem odit increpationes, inſipiens eſt. Qui bonus
eſt, hauriet gratiam à Domino: qui autem confi-
dit in cogitationibus ſuis, impiè agit. Non robo-
rabitur homo ex impietate, & radix iuſtorũ non commoue-
bitur. Mulier diligens, corona eſt viro ſuo, & putredo in oſsi-
bus eius, quæ confuſione res dignas gerit. Cogitationes iu-
ſtorum, iudicia: & conſilia impiorum, fraudulẽta. Verba im-
piorum inſidiantur ſanguini, os iuſtorum liberabit eos. Ver-
te impios, & non erunt: domus autem iuſtorum permane-
B bit. Doctrina ſua noſcetur vir: qui autem vanus & excors eſt,
patebit cõtemptui. Melior eſt pauper & ſufficiens ſibi, quàm
Eccle.10 d glorioſus & indigens pane. Nouit iuſtus iumentorum ſuo-
rum animas: viſcera autem impiorum crudelia. Qui opera-
tur terram ſuam, ſatiabitur panibus: qui autẽ ſectatur otium,
Eccle.10 d ſtultiſsimus eſt. * Qui ſuauis eſt in vini demorationibus, in
ſuis munitionibus relinquit contumeliã ·· Deſyderium im-
pij monimentum eſt peſsimorum: radix autẽ iuſtorum pro-
ficiet. Propter peccata labiorum ruina proximat malo: effu-
C giet autem iuſtus de anguſtia. De fructu oris ſui vnuſquiſque
replebitur bonis, & iuxta opera manuum ſuarum retribuetur
ei. Via ſtulti recta in oculis eius: qui autem ſapiens eſt, audit
cõſilia. Fatuus ſtatim indicat iram ſuam: qui autem diſsimulat
iniuriam, callidus eſt. Qui quod nouit loquitur, index iuſti-
tiæ eſt: qui autem mentitur, teſtis fraudulentus. Eſt qui pro-
mittit, & quaſi gladio pungitur conſcientia: lingua autem
ſapientium, ſanitas eſt. Labiũ veritatis firmum erit in perpe-
tuum: qui autem teſtis eſt repentinus, concinnat linguam
mendacij. Dolus, in corde cogitantium mala: qui autem pacis
ineunt conſilia, ſequitur eos gaudiũ. Non contriſtabit iuſtũ,
quicquid ei acciderit: impij autẽ replebuntur malo. Abomi-
D natio eſt Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt,
placent ei. Homo verſutus celat ſcientiam: & cor inſipientiũ
prouocat ſtultitiã. Manus fortiũ dominabitur: quæ autem re-
miſſa eſt, tributis ſeruiet. Mœror in corde viri humiliabit il-
lum, & ſermone bono lætificabitur. Qui negligit damnum
propter amicũ, iuſtu[redacted]iter autẽ impiorũ decipiet eos. Non
inueniet fraudulẽtus lucrũ: & ſubſtãtia hominis erit auri pre-
tiũ. In ſemita iuſtitiæ, vita: iter autem deuiũ ducit ad mortem.

[redacted]. CAPVT XIII.

A FIlius ſapiens, doctrina patris: qui autẽ illuſor eſt,
non audit cum arguitur. De fructu oris homo
ſatiabitur bonis: anima autem præuaricatorũ ini-
qua. Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animã ſuam:
qui autem inconſyderatus eſt ad loquendum, ſentiet mala.
Vult & non vult piger: anima autẽ operantium impinguabi-
tur. Verbum mendax iuſtus deteſtabitur: impius autem con-
fundit, & cõfundetur. Iuſtitia cuſtodit innocẽtis viam: impie-
tas autem peccatorem ſupplantat. Eſt quaſi diues, cum nihil
B habeat, & eſt quaſi pauper, cum in multis diuitijs ſit. Redem
ptio animæ viri, diuitiæ ſuæ: qui autem pauper eſt, increpa-
tionem non ſuſtinet. Lux iuſtorum lætificat: lucerna autem
impiorũ extinguetur. Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt: qui
autem agunt omnia cum cõſilio, reguntur ſapientia. Subſtã-
tia feſtinata minuetur: quæ autem paulatim colligitur manu,
multiplicabitur. Spes quæ differtur, affligit animam: lignum
vitæ deſyderium veniens. Qui detrahit alicui rei, ipſe ſe in
C futurum obligat: qui autem timet præceptum, in pace verſa-
bitur. * Animæ doloſæ errant in peccatis: iuſti autem mi-
ſericordes ſunt & miſerantur ·· Lex ſapientis fons vitæ, vt
declinet à ruina mortis. Doctrina bona dabit gratiam: in
itinere contemptorum vorago. Aſtutus omnia agit cum
conſilio: qui autem fatuus eſt, aperiet ſtultitiam. Nuntius im-
pij cadet in malum: legatus autem fidelis, ſanitas. Egeſtas &
ignominia ei qui deſerit diſciplinam: qui autem acquieſcit ar-
D guenti, glorificabitur. Deſyderium ſi cõpleatur, delectat ani-
mam: deteſtantur ſtulti eos qui fugiunt mala. Qui cum ſapiẽ
tibus graditur, ſapiens erit: amicus ſtultorum ſimilis efficie-
tur. Peccatores perſequitur malum: & iuſtis retribuentur bo-
na. Bonus relinquit hæredes filios & nepotes: & cuſtoditur
iuſto ſubſtantia peccatoris. Multi cibi in noualibus patrum:
& alijs congregantur abſque iudicio. Qui parcit virgæ ſuæ, Eccle.30 c
odit filium ſuum: qui autem diligit illum, inſtanter erudit. Iu
ſtus cõmedit, & replet animam ſuam: venter autem impiorũ
inſaturabilis.

[redacted].

CAPVT XIIII.

A SApiens mulier ædificauit domum ſuam:inſipiẽs Iob.12 a
extructam quoq; manibus deſtruet. Ambulans
recto itinere,& timens Dominum,deſpicitur ab
eo qui infami graditur via. In ore ſtulti virga ſu-
perbiæ,labia autem ſapientium cuſtodiũt eos. Vbi non ſunt
boues,præſepe vacuũ eſt:vbi autem plurimæ ſegetes,ibi ma-
nifeſta eſt fortitudo bouis. Teſtis fidelis non mentietur:pro-
fert autem mendacium doloſus teſtis. quærit deriſor ſapien-
tiam,& non inuenit:doctrina prudentium facilis. Vade con-
tra virum ſtultum,& neſcito labia prudentiæ. Sapientia cal-
lidi,eſt intelligere viam ſuam,& imprudentia ſtultorũ errans.
B Stultus illudet peccatum,& inter iuſtos morabitur gratia:
Cor quod nouit amaritudinem animæ ſuæ, in gaudio eius
non miſcebitur extraneus. Domus impiorum delebitur,ta-
bernacula iuſtorum germinabunt. Eſt via quæ videtur ho-
mini iuſta:nouiſsima autem eius deducunt ad mortem. Riſus
dolore miſcebitur,& extrema gaudij luctus occupabit. Vijs
ſuis replebitur ſtultus,& ſuper eum erit vir bonus. Innocens
credit omni verbo: aſtutus conſyderat greſſus ſuos. * Filio
doloſo nihil erit boni:ſeruo autem ſapienti proſperi erunt
actus,& dirigetur via eius.. Sapiens timet, & declinat à ma-
C lo:ſtultus tranſilit & confidit. Impatiens operabitur ſtultitiã:
& vir verſutus odioſus eſt. Poſsidebunt paruuli ſtultitiam: &
expectabunt aſtuti ſcientiam. Iacebunt mali ante bonos:&
impij ante portas iuſtorũ. Etiam proximo ſuo pauper odio-
ſus erit:amici verò diuitum multi. Qui deſpicit proximum
ſuum,peccat:qui autem miſeretur pauperis,beatus erit.* Qui
credit in Domino,miſericordiam diligit.. Errant qui ope-
rantur malum: miſericordia & veritas præparant bona. In
omni opere erit abũdantia:vbi autem verba ſunt plurima, ibi
frequẽter egeſtas. Corona ſapientũ,diuitiæ eorũ:fatuitas ſtul-
torum,imprudentia. Liberat animas teſtis fidelis:& profert
D mendacia verſipellis. In timore Domini fiducia fortitudi-
nis,& filijs eius erit ſpes. Timor Domini fons vitæ, vt decli-
net à ruina mortis. In multitudine populi dignitas regis:& in
paucitate plebis ignominia principis. Qui patiens eſt, multa
gubernatur ſapientia:qui autẽ impatiens eſt,exaltat ſtultitiã
ſuam. Vita carnium, ſanitas cordis: putredo oſsium,inuidia.
Qui calumniatur egentem,exprobrat factori eius: honorat
autem eum,qui miſeretur pauperis. In malitia ſua repellitur
impius:ſperat autem iuſtus in morte ſua. In corde prudentis
requieſcit ſapientia,& indoctos quoſque erudiet. Iuſtitia ele-
uat gentẽ:miſeros autem facit populos peccatũ. Acceptus eſt
regi miniſter intelligens:iracundiam eius inutilis ſuſtinebit.

[redacted] CAPVT XV.

A REſponſio mollis frangit iram: ſermo durus ſu-
ſcitat furorem. Lingua ſapiẽtum ornat ſcientiam:
os fatuorum ebullit ſtultitiam. In omni loco
oculi Domini contemplantur bonos & malos.
Lingua placabilis,lignum vitæ:quæ autem immoderata eſt,
conteret ſpiritum. Stultus irridet diſciplinã patris ſui;qui au-
tem cuſtodit increpationes,aſtutior fiet. * In abundanti iuſti-
tia virtus maxima eſt;cogitationes autem impiorum eradica-
buntur.. Domus iuſti plurima fortitudo,& in fructibus im
B pijs cõturbatio. Labia ſapientum diſſeminabunt ſcientiã:cor
Eccle.14 a ſtultorum diſsimile erit. Victimæ impiorum abominabiles
Domino:vota iuſtorum placabilia. Abominatio eſt Domi-
no via impij:qui ſequitur iuſtitiam,diligitur ab eo. Doctrina
mala deſerẽtium viã:qui increpationes odit,morietur. Infer-
nus & perditio coram Domino:quãto magis corda filiorum
hominũ? Non amat peſtilens eum qui ſe corripit, nec ad ſa-
pientes graditur. Cor gaudẽs exhilarat faciẽ:in mœrore ani-
mus deijcitur ſpiritus. Cor ſapiẽs quæret doctrinã:& os ſtulto-
rum paſcetur imperitia. Omnes dies pauperis, mali:ſecura
mens quaſi iuge conuiuiũ. Melius eſt parũ cũ timore Domi-
ni,quàm theſauri magni & inſatiabiles. Melius eſt vocari ad
olera cũ charitate:quàm ad vitulum ſaginatum cum odio. Vir
iracundus prouocat rixas: qui patiens eſt,mitigat ſuſcitatas.
Iter pigrorũ quaſi ſepes ſpinarũ:via iuſtorũ abſq; offendicu-
C lo. Filius ſapiens lætificat patrẽ:& ſtultus homo deſpicit ma-
trem ſuam. Stultitia gaudiũ ſtulto:& vir prudens dirigit greſ-
ſus ſuos. Diſsipantur cogitationes vbi non eſt conſilium: vbi
verò ſunt plures conſiliarij,confirmantur. Lætatur homo in
ſententia oris ſui:& ſermo opportunus eſt optimus. Semita
vitæ ſuper eruditum,vt declinet de inferno nouiſsimo. Do-
mum ſuperborũ demolietur Dominus:& firmos faciet ter-
D minos viduæ. Abominatio Domini cogitationes malæ:&
purus ſermo pulcherrimus * firmabitur ab eo.. Conturbat
domum ſuam qui ſectatur auaritiam:qui autem odit munera,
viuet. * Per miſericordiã & fidem purgantur peccata:per ti- Infra 20 a
morem autem Domini declinat omnis à malo.. Mens iuſti
meditabitur ſapientiã:os impiorum redundat malis. Longe
eſt Dominus ab impijs:& orationes iuſtorum exaudiet. Lux
oculorum lætificat animã,fama bona impinguat oſſa. Auris
quæ audit increpationes vitæ,in medio ſapientum commo-
rabitur. Qui abijcit diſciplinam, deſpicit animam ſuam: qui
autẽ acquieſcit increpationibus,poſſeſſor eſt cordis. Timor
Domini diſciplina ſapientiæ:& gloriam præcedit humilitas.

[redacted]. CAPVT XVI.

A HOminis eſt animã præparare,& Domini guber-
nare linguam. Omnes viæ hominũ patent oculis
eius:ſpirituum ponderator eſt Dominus. Reuela
Domino opera tua, & dirigentur cogitationes
tuæ. Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus,
impium quoq; ad diẽ malũ. Abominatio Domini eſt omnis
arrogans:etiã ſi manus ad manum fuerit, non erit innocens.
* Initium viæ bonæ,facere iuſtitiam:accepta eſt autem apud Supra 5 d
Deum magis, quàm immolare hoſtias.. Miſericordia & ve-
ritate redimitur iniquitas:& in timore Domini declinatur
B à malo. Cũ placuerint Domino viæ hominis,inimicos quo-
que eius conuertet ad pacẽ. Melius eſt parũ cũ iuſtitia, quàm
multi fructus cũ iniquitate. Cor hominis diſponit viã ſuam,
ſed Domini eſt dirigere greſſus eius. Diuinatio in labijs re-
gis, in iudicio non errabit os eius. Pondus & ſtatera iudicia
Domini ſunt:& opera eius omnes lapides ſacculi. Abomi-
nabiles regi qui agunt impie:quoniam iuſtitia firmatur ſoliũ.
Voluntas regũ labia iuſta:qui recta loquitur, dirigetur. Indi-
gnatio regis,nuntij mortis:& vir ſapiens placabit eam. In hi-
laritate vultus regis,vita:& clementia eius quaſi imber ſero-
tinus. Poſside ſapientiã,quia auro melior eſt:& acquire pru-
C dentiã,quia pretioſior eſt argento. Semita iuſtorum declinat
mala:cuſtos animæ ſuæ ſeruat viam ſuam. Contritionẽ præ-
cedit ſuperbia,& ante ruinam exaltabitur ſpiritus. Melius eſt
humiliari cũ mitibus, quàm diuidere ſpolia cũ ſuperbis. Eru-
ditus in verbo reperiet bona:& qui ſperat in Domino bea-
tus eſt. Qui ſapiẽs eſt corde,appellabitur prudens:& qui dul-
cis eloquio,maiora reperiet. Fons vitæ eruditio poſsidentis:
doctrina ſtultorũ fatuitas. Cor ſapientis erudiet os eius, & la-
D bijs eius addet gratiam. Fauus mellis compoſita verba, dulce-
do animæ & ſanitas oſsiũ. Eſt via quæ videtur homini recta,
& nouiſsima eius ducunt ad mortẽ. Anima laborantis labo- Supra 14 b
rat ſibi, quia cõpulit eum os ſuũ. Vir inſipiens fodit malum,
& in labijs eius ignis ardeſcit. Homo peruerſus ſuſcitat lites,
& verboſus ſeparat principes. Vir iniquus lactat amicũ ſuum,
& ducit eum per viam non bonam. Qui attonitis oculis cogi-
tat praua,mordens labia ſua perficiet malum. Corona digni-
tatis ſenectus quæ in vijs iuſtitiæ reperietur. Melior eſt pa-
tiens viro forti:& qui dominatur animo ſuo, expugnatore
vrbiũ. Sortes mittuntur in ſinũ,ſed à Domino temperantur.

[redacted]

CAPVT XVII.

A MElior eſt bucella ſicca cum gaudio, quàm do-
Eccle.10 d mus plena victimis cum iurgio. Seruus ſapiens
dominabitur filijs ſtultis:& inter fratres hæredi-
tatẽ diuidet. Sicut igne probatur argentum,& au-
rum camino: ita corda probat Dominus. Malus obedit lin-
guæ iniquæ:& fallax obtẽperat labijs mendacibus. Qui deſpi
cit pauperẽ exprobrat factori eius:& qui in ruina lætatur al-
terius, nõ erit impunitus. Corona ſenũ, filij filiorum:& gloria
B filiorum patres eorũ. Non decet ſtultũ verba compoſita, nec
principẽ labiũ mentiens. Gemma gratiſsima, expectatio præ
ſtolantis: quocũq; ſe vertit, prudenter intelligit. Qui celat de-
lictum, quærit amicitias: qui altero ſermone repetit, ſeparat
fœderatos. Plus proficit correctio apud prudentẽ, quàm cen-
tum plagæ apud ſtultũ. Semper iurgia quærit malus: angelus
autem crudelis mittetur contra eum. Expedit magis vrſæ oc-
C currere raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti ſibi in ſtultitia
ſua. Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo
Roma.12 c eius. Qui dimittit aquam, caput eſt iurgiorũ,& antequam pa-
1.Pe.3 b tiatur contumeliam, iudicium deſerit. Qui iuſtificat impium,
1.Theſ.5 d & qui cõdemnat iuſtũ, abominabilis eſt vterq; apud Deum.
Iſa.5 e Quid prodeſt ſtulto habere diuitias, cum ſapientiam emere
non poſsit?* Qui altam facit domum ſuam, quærit ruinam:&
qui euitat diſcere, incidet in mala.. Omni tẽpore diligit qui
amicus eſt,& frater in anguſtijs comprobatur. Stultus homo
plaudet manibus, cum ſpoponderit pro amico ſuo. Qui me-
ditatur diſcordias, diligit rixas:& qui exaltat os ſuum, quærit
ruinam. Qui peruerſi cordis eſt, nõ inueniet bonũ:& qui ver-
Supra 15 b tit linguam, incidet in malum. Natus eſt ſtultus in ignominiã
D ſuam, ſed nec pater in fatuo lætabitur. Animus gaudens æta-
Eccle.3 c tem floridam facit: ſpiritus triſtis exiccat oſſa. Munera de
8 a ſinu impius accipit, vt peruertat ſemitas iudicij. In facie pru-
denis lucet ſapientia: oculi ſtultorum in finibus terræ. Ira
patris filius ſtultus,& dolor matris quæ genuit eum. Non eſt
Iacob.1 c bonũ, damnũ inferre iuſto, nec percutere principẽ qui recta
iudicat. Qui moderatur ſermones ſuos, doctus & prudẽs eſt:
& pretioſi ſpiritus vir eruditus. Stultus quoque ſi tacuerit, ſa-
piens reputabitur:& ſi compreſſerit labia ſua, intelligens.

[redacted]. CAPVT XVIII.

A OCcaſiones quærit qui vult recedere ab amico,
omni tẽpore erit exprobrabilis. Non recipit ſtul-
tus verba prudẽtiæ, niſi ea dixeris quæ verſantur
in corde eius. Impius cum in profundum venerit
peccatorũ, contemnit: ſed ſequitur eum ignominia & oppro-
brium. Aqua profunda verba ex ore viri:& torrẽs redundans
B fons ſapiẽtiæ. Accipere perſonã impij non eſt bonũ, vt decli-
nes à veritate iudicij. Labia ſtulti miſcent ſe rixis,& os eius
iurgia prouocat. Os ſtulti cõtritio eius,& labia ipſius ruina
animæ eius. Verba bilinguis, quaſi ſimplicia,& ipſa perue-
niũt vſq; ad interiora vẽtris*. Pigrum deijcit timor: animæ au
tem effœminatorum eſuriẽt.. Qui mollis & diſſolutus eſt in
opere ſuo, frater eſt ſua opera diſsipantis. Turris fortiſsima
nomen Domini: ad ipſam currit iuſtus,& exaltabitur. Subſtã
tia diuitis vrbs roboris eius,& quaſi murus validus circũdans
eũ. Antequam cõteratur, exaltatur cor hominis:& antequam
glorificetur, humiliatur. Qui prius reſpondet quàm audiat,
Eccle.11 a ſtultũ ſe eſſe demõſtrat,& confuſione dignũ. Spiritus viri ſu-
C ſtentat imbecillitatẽ ſuam: ſpiritum verò ad iraſcendũ facilem
quis poterit ſuſtinere? Cor prudẽtis poſsidebit ſcientiã,& au
ris ſapientiũ quærit doctrinã. Donum hominis dilatat viam
eius,& ante principes ſpatiũ ei facit. Iuſtus prior eſt accuſa-
tor ſui: venit amicus eius,& inueſtigabit eũ. Contradictiones
comprimit ſors,& inter potẽtes quoq; dijudicat. Frater qui
adiuuatur à fratre quaſi ciuitas firma,& iudicia quaſi vectes
vrbium. De fructu oris viri replebitur venter eius,& genimi-
D na labiorũ ipſius ſaturabunt eũ. Mors & vita in manibus lin-
guæ: qui diligũt eã, comedẽt fructus eius. Qui inuenit mulie-
rem bonam, inuenit bonum,& hauriet iucunditatẽ à Domi-
no.* Qui expellit mulierem bonam, expellit bonũ: qui autẽ*
tenet adulteram, ſtultus eſt & inſipiens.. Cum obſecrationi-
bus loquetur pauper,& diues effabitur rigide. Vir amicabilis
ad ſocietatem magis amicus erit, quàm frater.

[redacted]. CAPVT XIX.

A MElior eſt pauper qui ambulat in ſimplicitate
ſua, quàm torquẽs labia ſua,& inſipiens. Vbi non
eſt ſcientia animæ, non eſt bonum:& qui feſtinus
eſt pedibus, offendet. Stultitia hominis ſupplan-
tat greſſus eius,& cõtra Dominũ feruet animo ſuo. Diuitiæ
addũt amicos plurimos: à paupere autẽ & hi quos habuit ſe-
parantur. Teſtis falſus nõ erit impunitus:& qui mendacia lo- Danie.13 g
quitur, non effugiet. Multi colunt perſonã potentis,& amici
ſunt dona tribuẽtis. Fratres omnes pauperis oderunt eum, in-
ſuper & amici procul receſſerũt ab eo. Qui tantũ verba ſecta-
B tur, nihil habebit: qui autẽ poſſeſſor eſt mentis, diligit animã
ſuam,& cuſtos prudentiæ inueniet bona. Falſus teſtis nõ erit
impunitus:& qui loquitur mẽdacia peribit. Non decent ſtul-
tum deliciæ, nec ſeruum dominari principibus. Doctrina vi-
ri per patientiã noſcitur,& gloria eius eſt iniqua prætergre-
di. Sicut fremitus leonis, ita & regis ira:& ſicut ros ſuper her-
bam, ita & hilaritas eius. Dolor patris filius ſtultus:& tecta iu
giter perſtillãtia, litigioſa mulier. Domus & diuitiæ dantur à
patribus, à Domino autẽ proprie vxor prudẽs. Pigredo im-
mittit ſoporem,& anima diſſoluta eſuriet. Qui cuſtodit man-
C datum, cuſtodit animã ſuã: qui autẽ negligit viam ſuam, mor-
tificabitur. Fœneratur Domino, qui miſeretur pauperis,&
viciſsitudinẽ ſuam reddet ei. Erudi filiũ tuum, ne deſperes: ad
interfectionem autem eius ne ponas animam tuam. qui enim
impatiens eſt, ſuſtinebit damnũ:& cum rapuerit, aliud appo-
net. Audi conſilium,& ſuſcipe diſciplinam, vt ſis ſapiens in
nouiſsimis tuis. Multæ cogitationes in corde viri: voluntas
autem Domini in æternum permanebit. Homo indigens mi
D ſericors eſt:& melior eſt pauper, quàm vir mendax. Timor
Domini ad vitam:& in plenitudine commorabitur abſque
viſitatione peſsimi. Abſcõdit piger manum ſuam ſub aſcella,
nec ad os ſuum applicat eam. Peſtilente flagellato ſtultus ſa- Infra 21 b
pientior erit: ſi autem corripueris ſapientem, intelliget ſa-
pientiã. Qui affligit patrẽ,& fugit matrẽ, ignominioſus erit,
& infelix. Non ceſſes audire fili doctrinam, nec ignores ſer-
mones ſcientiæ. Teſtis iniquus deridet iudiciũ,& os impio-
rum deuorat iniquitatem. Parata ſunt deriſoribus iudicia,&
mallei percutientes ſtultorum corporibus.

[redacted]. CAPVT XX.

A LVxurioſa res vinum,& tumultuoſa ebrietas: qui-
cunque his delectatur, non erit ſapiens. Sicut ru-
gitus leonis, ita & terror regis: qui prouocat eum,
peccat in animam ſuam. Honor eſt homini qui
ſeparat ſe à contentionibus: omnes autem ſtulti miſcentur
contumelijs. Propter frigus piger arare noluit, mendicabit
ergo æſtate,& non dabitur illi. Sicut aqua profunda, ſic con-
ſilium in corde viri: ſed homo ſapiens exhauriet illud. Multi
homines miſericordes vocantur: virum autem fidelem quis
B inueniet? Iuſtus qui ambulat in ſimplicitate ſua, beatos poſt
ſe filios derelinquit. Rex qui ſedet in ſolio iudicij, diſsipat
omne malum intuitu ſuo. Quis poteſt dicere, Mundum eſt

1.Iom.1 a cor meũ, purus ſum à peccato? Pondus & pōdus, mēſura &
3.Reg.8 e menſura, vtrunq; abominabile eſt apud Dominũ. Ex ſtudijs
2.Par. 6 g ſuis intelligitur puer, ſi munda & recta ſint opera eius. Aurē
Eccle.7 c audientem & oculum videntē, Dominus fecit vtrunq;. Noli
diligere ſomnum, ne te egeſtas opprimat: aperi oculos tuos,
C & ſaturare panibus. Malũ eſt, malũ eſt, dicit omnis emptor:
& cum receſſerit, tunc gloriabitur. Eſt aurum, & multitudo
gemmarum: vas autem pretioſum labia ſcientiæ. Tolle veſti-
mentum eius qui fideiuſſor extitit alieni, & pro extraneis au-
fer pignus ab eo. Suauis eſt homini panis mendacij, & poſtea
implebitur os eius calculo. Cogitationes conſilijs roboran-
tur, & gubernaculis tractãda ſunt bella. Ei qui reuelat myſte-
ria, & ambulat fraudulēter, & dilatat labia ſua, ne commiſcea-
Exo.21 c ris. Qui maledicit patri ſuo & matri, extinguetur lumen eius
Leui.20 b in medijs tenebris. Hæreditas ad quam feſtinatur in princi-
Matt.15 a pio, in nouiſsimo benedictione carebit. Ne dicas, Reddam
D malum: expecta Dominum & liberabit te. Abominatio eſt
Supra 17 c apud Dominũ pondus & pondus, ſtatêra doloſa non eſt bo-
Rom.12 d na. A Domino diriguntur greſſus viri. quis autem hominum
1.Pe.3 b intelligere poteſt viam ſuã? Ruina eſt homini deuorare ſan-
Theſ.5 d ctos: & pòſt, vota retractare. Diſsipat impios rex ſapiens, &
incuruat ſuper eos fornicem. Lucerna Domini ſpiraculũ ho
minis, quæ inueſtigat omnia ſecreta ventris. Miſericordia &
veritas cuſtodiũt regē, & roboratur clementia thronus eius.
Exaltatio iuuenũ fortitudo eorũ, & dignitas ſenũ canities. Li
uor vulneris abſterget mala, & plagæ in ſecretioribus ventris.

[redacted].

CAPVT XXI.

A SIcut diuiſiones aquarum, ita cor regis in manu
Domini: quocunque voluerit, inclinabit illud.
Omnis via viri recta ſibi videtur: appendit au-
tem corda Dominus. Facere iuſtitiã & iudicium
magis placet Domino, quàm victimæ. Exaltatio oculorum
& dilatatio cordis, lucerna impiorũ peccatum. Cogitationes
robuſti ſemper in abundantia: omnis autem piger in egeſtate
eſt. Qui cōgregat theſauros lingua mēdacij, vanus & excors
B eſt, & impingetur ad laqueos mortis. Rapinæ impiorum de-
trahent eos, quia noluerunt facere iudicium. Peruerſa via viri,
Infra 25 d aliena eſt: qui autem mũdus eſt, rectum opus eius. Melius eſt
ſedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigioſa, & in
domo communi. Anima impij deſyderat malum, nō miſere-
Supra 19 d bitur proximo ſuo. Mulctato peſtilente ſapientior erit par-
uulus: & ſi ſectetur ſapientem, ſumet ſcientiam. Excogitat iu
ſtus de domo impij, vt detrahat impios à malo. Qui obturat
aurem ſuam ad clamorem pauperis, & ipſe clamabit, & non
exaudietur. Munus abſconditum extinguit iras: & donum in
ſinu indignationem maximam. Gaudium iuſto eſt facere iu-
C dicium: & pauor operantibus iniquitatem. Vir qui errauerit
à via doctrinæ, in cœtu gigantium commorabitur. Qui dili-
git epulas, in egeſtate erit: qui amat vinum & pinguia, non di
tabitur. Pro iuſto datur impius: & pro recto iniquus. Melius
Eccle.25 c eſt habitare in terra deſerta, quàm cum muliere rixoſa & ira-
cunda. Theſaurus deſyderabilis, & oleum in habitaculo iu-
ſti: & imprudens homo diſsipabit illud. Qui ſequitur iuſtitiã
& miſericordiã, inueniet vitam, iuſtitiam & gloriam. Ciuita-
D tem fortium aſcendit ſapiens, deſtruxitq; robur fiduciæ eius.
Qui cuſtodit os ſuum, & linguam ſuã, cuſtodit ab anguſtijs
animam ſuam: Superbus & arrogans vocatur indoctus, qui
in ira operatur ſuperbiam. Deſyderia occidunt pigrum: no-
luerunt enim quicquam manus eius operari. Tota die concu-
piſcit & deſyderat: qui autem iuſtus eſt, tribuet, & non ceſſa-
bit. Hoſtiæ impiorum abominabiles, quæ offerũtur ex ſcele-
Eſa.1 d re. Teſtis mendax peribit: vir obediens loquetur victoriam.
Vir impius procaciter obfirmat vultum ſuum: qui autem re-
ctus eſt, corrigit viam ſuam. Non eſt ſapientia, non eſt pru-
dentia, non eſt conſilium contra Dominum. Equus paratur
ad diem belli: Dominus autem ſalutem tribuit.

[redacted].

CAPVT XXII.

A MEllus eſt nomen bonum, quàm diuitiæ multæ: ſu- Eccle.7 a
per argentũ enim & aurum, gratia bona. Diues &
pauper obuiauerunt ſibi: vtriuſque operator eſt
Dominus. Callidus vidit malum, & abſcondit ſe:
innocens pertranſijt, & afflictus eſt damno. Finis modeſtiæ
timor Domini, diuitiæ & gloria & vita. Arma & gladij in
via peruerſi: cuſtos autem animæ ſuæ longe recedit ab eis.
Prouerbiō eſt, Adoleſcēs iuxta viam ſuã, etiã cum ſenuerit,
B non recedet ab ea. Diues pauperibus imperat: & qui accipit
mutuũ, ſeruus eſt fœnerantis. Qui ſeminat iniquitatē, metet
mala, & virga iræ ſuæ cōſummabitur. Qui pronus eſt ad mi- Eccle.31 c
ſericordiam benedicetur: de panibus enim ſuis dedit pauperi.
•Victoriã & honorem acquiret qui dat munera: animam au-
tem aufert accipientiũ.. Eijce deriſorem, & exibit cum eo
iurgium, ceſſabuntq; cauſæ, & cōtumeliæ. Qui diligit cordis
munditiam, propter gratiam labiorum ſuorum habebit ami-
cum regem. Oculi Domini cuſtodiunt ſcientiã, & ſupplan-
tantur verba iniqui. Dicit piger, Leo eſt foris, in medio pla-
C tearum occidendus ſum. Fouea profunda os alienæ: cui ira-
tus eſt Dominus, incidet in eam. Stultitia colligata eſt in
corde pueri, & virga diſciplinæ fugabit eã. Qui calumniatur
pauperem, vt augeat diuitias ſuas, dabit ipſe ditiori, & egebit.
Fili mi inclina aurem tuã, & audi verba ſapientium. Appone
autem cor ad doctrinã meã, quæ pulchra erit tibi cum ſerua-
ueris eã in ventre tuo, & redũdabit in labijs tuis. Vt ſit in Do-
mino fiducia tua, vnde & oſtendã eã tibi hodie. Ecce deſcri-
pſi eam tibi tripliciter, in cogitationibus & ſcientia, vt oſten-
D derem tibi firmitatem & eloquia veritatis, reſpondere ex his
illis qui miſerũt te. Non facias violentiam pauperi, quia pau-
per eſt: neque conteras egenum in porta, quia iudicabit Do-
minus cauſam eius, & configet eos qui confixerunt animam
eius. Noli eſſe amicus homini iracundo, neq; ambules cũ viro
furioſo: ne fortè diſcas ſemitas eius, & ſumas ſcandalum ani-
mæ tuæ: Noli eſſe cũ his qui defigũt manus ſuas, & qui vades
ſe offerunt pro debitis. ſi enim non habes vnde reſtituas, quid
cauſæ eſt vt tollat operimētũ de cubili tuo? Ne trãſgrediaris
terminos antiquos, quos poſuerũt patres tui. Vidiſti virũ ve
locē in opere ſuo: corã regibus ſtabit, nec erit ante ignobiles.

[redacted]

CAPVT XXIII.

A QVando ſederis vt comedas cum principe, diligen-
ter attēde quæ poſita ſunt ante faciē tuam: & ſta-
tue cultrũ in gutture tuo, ſi tamen habes in pote-
ſtate animam tuam. Ne deſyderes de cibis eius, in
quo eſt panis mēdacij. Noli laborare vt diteris: ſed pruden-
tiæ tuæ pone modum. Ne erigas oculos tuos ad opes quas
non potes habere: quia facient ſibi pennas quaſi aquilæ, &
volabunt in cœlum. Ne comedas cum homine inuido, & ne
deſyderes cibos eius: quoniam in ſimilitudinem arioli & con-
iectoris æſtimat quod ignorat. Comede & bibe, dicet tibi: &
B mens eius non eſt tecum. Cibos quos comederas euomes, &
perdes pulchros ſermones tuos, In auribus inſipientium ne
loquaris: quia deſpicient doctrinam eloquij tui. Ne attingas
paruulorum terminos, & agrum pupillorũ ne introeas: pro-
pinquus enim illorũ fortis eſt, & ipſe iudicabit contra te cau-
ſam illorum. Ingrediatur ad doctrinã cor tuum, & aures tuæ
ad verba ſcientiæ. Noli ſubtrahere à puero diſciplinã: ſi enim Supra 13 d
percuſſeris eum virga, non morietur. tu virga percuties eum: Eccle.30 a
& animam

& animam eius de inferno liberabis. Fili mi, ſi ſapiens fuerit
animus tuus, gaudebit tecũ cor meũ: & exultabũt renes mei,
cum locuta fuerint rectũ labia tua. Non æmuletur cor tuum
peccatores, ſed in timore Domini eſto tota die: quia habebis
ſpem in nouiſsimo, & præſtolatio tua non auferetur. Audi
fili mi, & eſto ſapiens, & dirige in via animũ tuũ. Noli eſſe in
conuiuijs potatorũ, nec in comeſsationibus eorũ qui carnes
ad veſcendũ conferunt: quia vacantes potibus, & dantes ſym-
bola, conſumentur, & veſtietur pannis dormitatio. Audi pa-
trem tuũ qui genuit te: & ne contemnas cum ſenuerit mater
tua. Veritatẽ eme, & noli vendere ſapientiã, & doctrinam, &
intelligentiam. Exultat gaudio pater iuſti: & qui ſapientẽ ge-
nuit, lætabitur in eo. Gaudeat pater tuus, & mater tua, & ex-
ultet quæ genuit te. Præbe fili mi cor tuum mihi, & oculi tui
vias meas cuſtodiant. fouea enim profunda eſt meretrix, &
D puteus anguſtus aliena. inſidiatur in via quaſi latro, & quos
incautos inuenerit interficiet. Cui væ? cuius patri væ? cui ri-
xæ? cui foueæ? cui ſine cauſa vulnera? cui ſuffoſsio oculorũ?
nónne his qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus
epotandis? Ne intuearis vinũ quando flaueſcit, cũ ſplenduerit
in vitro color eius: ingreditur blandè, ſed in nouiſsimo mor-
debit vt coluber, & ſicut regulus venena diffundet. Oculi tui
videbũt extraneas, & cor tuũ loquetur peruerſa. Et eris ſicut
dormiens in medio mari, & quaſi ſopitus gubernator amiſſo
clauo, & dices, Verberauerunt me, ſed nõ dolui: traxerũt me,
& ego non ſenſi. quando euigilabo, & rurſus vina reperiam?

[redacted] CAPVT XXIIII.

A NE æmuleris viros malos, nec deſyderes eſſe cum
eis: quia rapinas meditabitur mens eorum, & frau
des labia eorũ loquuntur. Sapientia ædificabitur
domus, & prudentia roborabitur. In doctrina re-
plebuntur cellaria, vniuerſa ſubſtantia pretioſa & pulcherri-
ma. Vir ſapiẽs, fortis eſt: vir doctus, robuſtus & validus: quia
cum diſpoſitione initur bellũ, & erit ſalus vbi multa conſilia
ſunt. Excelſa ſtulto ſapientia, in porta nõ aperiet os ſuũ. Qui
B cogitat mala facere, ſtultus vocabitur. Cogitatio ſtulti pec-
Pſal.11 a catum eſt: & abominatio hominũ detractor. Si deſperaueris
lapſus in die anguſtiæ: imminuetur fortitudo tua. Erue eos
qui ducuntur ad mortẽ: & qui trahũtur ad interitum liberare
ne ceſſes. Si dixeris, Vires nõ ſuppetũt: qui inſpector eſt cor
dis, ipſe intelligit, & ſeruatorem animæ tuæ nihil fallit, red-
detque homini iuxta opera ſua. Comede fili mi mel, quia bo
num eſt, & fauũ dulciſsimum gutturi tuo: ſic & doctrina ſa-
pientiæ, animæ tuæ: quã cũ inueneris, habebis in nouiſsimis
ſpem, & ſpes tua non peribit. Ne inſidieris, & quæras impie-
tatem in domo iuſti, neque vaſtes requiem eius. ſepties enim
C cadet iuſtus, & reſurget: impij autem corruent in malum.
Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina eius ne
exultet cor tuum: ne fortè videat Dominus, & diſpliceat ei,
& auferat ab eo iram ſuam. Ne contendas cum peſsimis, nec
æmuleris impios, quoniam non habent futurorum ſpem ma-
li, & lucerna impiorum extinguetur. Time Dominũ fili mi,
& regem: & cum detractoribus non commiſcearis: quoniam
repente conſurget perditio eorum: & ruinam vtriuſque quis
Leui.19 c nouit? Hæc quoque ſapientibus, Cognoſcere perſonam in
Deu.1 c iudicio, non eſt bonum. Qui dicunt impio, Iuſtus es: male-
Eccle.42 a dicent eis populi, & deteſtabũtur eos tribus. Qui arguunt eũ,
D laudabuntur, & ſuper ipſos veniet benedictio. Labia deoſcu-
labitur, qui recta verba reſpondet. Præpara foris opus tuum,
Supra 10 d & diligenter exerce agrum tuum, & poſtea ædifices domũ
tuam. Ne ſis teſtis fruſtra contra proximum tuum, nec la-
ctes quenquam labijs tuis. Ne dicas, Quomodo fecit mihi,
ſic faciam ei: reddam vnicuique ſecundum opus ſuum. Per
agrum hominis pigri tranſiui, & per vineã viri ſtulti: & ecce

totum repleuerãt vrticæ, operuerant ſuperficiem eius ſpi-
næ, & maceria lapidum deſtructa erat: quod cum vidiſſem,
poſui in corde meo, & exemplo didici diſciplinam*. Vſque- Supra 6 b
quo piger dormies, vſquequo de ſomno cõſurges?.. Parum
inquam dormies, modicum dormitabis, pauxillum manus
conſeres, vt quieſcas: & veniet tibi quaſi curſor egeſtas tua,
& mendicitas quaſi vir armatus.

HAE QVOQVE PARA-
bolæ Salomonis, quas tranſtulerunt uiri Ezechiæ regis Iuda.

[redacted]

CAPVT XXV.

A GLoria Dei eſt celare verbum, & gloria regum
inueſtigare ſermonem. Cœlum ſurſum, & terra
deorſum, & cor regum inſcrutabile. Aufer rubi-
ginem de argento, & egredietur vas puriſsimum:
aufer impietatem de vultu regis, & firmabitur iuſtitia thro-
nus eius. Ne glorioſus appareas coram rege, & in loco ma-
gnorũ ne ſteteris. Melius eſt enim vt dicatur tibi, Aſcẽde huc:
quàm vt humilieris coram principe. Quæ viderunt oculi tui,
ne proferas in iurgio: ne poſtea emendare non poſsis, cum de Luc.14 c
honeſtaueris amicum tuum. Cauſam tuam tracta cum amico
B tuo, & ſecretũ extraneo ne reueles: ne fortè inſultet tibi cum
audierit, & exprobrare non ceſſet. *. Gratia & amicitia libe-
rant, quas tibi ſerua, ne exprobrabilis fias.. Mala aurea in le-
ctis argenteis, qui loquitur verbũ in tempore ſuo. Inauris au-
rea, & margaritũ fulgens, qui arguit ſapientẽ & aurẽ obedien
tem. Sicut frigus niuis in die meſsis, ita legatus fidelis ei qui
miſerit eum, animã ipſius requieſcere facit. Nubes & ventus,
& pluuiæ non ſequentes, vir glorioſus, & promiſſa non com
plens. Patientia lenietur princeps: & lingua mollis cõfringet
C duritiam. Mel inueniſti, comede quod ſufficit tibi: ne forte ſa- Supra 15 a
tiatus euomas illud. Subtrahe pedem tuũ de domo proximi
tui, ne quando ſatiatus oderit te. Iaculum, & gladius, & ſagitta
acuta, homo qui loquitur cõtra proximũ ſuum falſum teſti-
moniũ. Dens putridus, & pes laſſus qui ſperat ſuper infideli
in die anguſtiæ, & amittit palliũ in die frigoris. Acetum in vi
tro, qui cantat carmina cordi peſsimo.* Sicut tinea veſtimen-
to, & vermis ligno: ita triſtitia viri nocet cordi.. Si eſurierit
D inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitierit, da ei aquam bibere: prunas Rom.12 d
enim congregabis ſuper caput eius, & Dominus reddet tibi.
Ventus aquilo diſsipat pluuias, & facies triſtis linguã detrahẽ
tem. Melius eſt ſedere in angulo domatis, quàm cum mulie-
re litigioſa, & in domo cõmuni. Aqua frigida animæ ſitienti,
& nũtius bonus de terra lõginqua. Fons turbatus pede, & ve- Supra 21 b
na corrupta, iuſtus cadens corã impio. Sicut qui mel multum
comedit, nõ eſt ei bonum: ſic qui ſcrutator eſt maieſtatis, op-
primetur à gloria. Sicut vrbs patens & abſq; murorũ ambitu, Eccle.3 e
ita vir qui non poteſt in loquẽdo cohibere ſpiritum ſuum.

[redacted]

CAPVT XXVI.

A QVomodo nix in æſtate, & pluuiæ in meſſe, ſic in-
decens eſt ſtulto gloria. Sicut auis ad alta tranſuo-
lans, & paſſer quò libet vadens: ſic maledictũ fru
ſtrà prolatum in quempiã ſuperueniet. Flagellũ
equo, & camus aſino, & virga dorſo imprudentiũ. Ne reſpõ-
deas ſtulto iuxta ſtultitiã ſuam, ne efficiaris ei ſimilis. Reſpõ-
B de ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens eſſe videatur.
Claudus pedibus, & iniquitatem bibens, qui mittit verba per
nuntium ſtultum. Quomodo pulchras fruſtra habet claudus
tibias: ſic indecens eſt in ore ſtultorum parabola. Sicut qui

mittit lapidem in aceruum Mercurij:ita qui tribuit inſipien-
ti honorem. Quo modo ſi ſpina naſcatur in manu temulenti:
ſic parabola in ore ſtultorum. Iudicium determinat cauſas:&
1. Pet. 2. d qui imponit ſtulto ſilentium,iras mitigat. Sicut canis qui re-
uertitur ad vomitum ſuum,ſic imprudẽs qui iterat ſtultitiam
ſuam. Vidiſti hominẽ ſapientem ſibi videri:magis illo ſpem
habebit inſipiẽs. Dicit piger, Leo eſt in via,& leæna in itineri
C bus. Sicut oſtium vertitur in cardine ſuo, ita piger in lectulo
ſuo. Abſcondit piger manus ſub aſcella ſua, & laborat ſi ad
Supr. 19. d os ſuum conuerterit. Sapientior ſibi piger videtur ſeptem
viris loquentibus ſententias. Sicut qui apprehẽdit auribus ca-
nem,ſic qui tranſit impatiens,& cõmiſcetur rixæ alterius. Si-
cut noxius eſt qui mittit ſagittas,& lanceas in mortem:ita vir
qui fraudulẽter nocet amico ſuo,& cum fuerit deprehenſus,
dicet, Ludẽs feci. Cum defecerint ligna,extinguetur ignis:&
ſuſurrone ſubtracto iurgia conquieſcunt. Sicut carbones ad
Eccli. 28. b prunas,& ligna ad ignem,ſic homo iracundus ſuſcitat rixas.
Verba ſuſurronis quaſi ſimplicia,& ipſa perueniũt ad intima
D cordis. Quomodo ſi argento ſordido ornare velis vas fictile,
ſic labia tumentia cum peſſimo corde ſociata. Labijs ſuis in-
telligitur inimicus,cum in corde tractauerit dolos. quando
ſubmiſerit vocẽ ſuam,ne credideris ei:quoniã ſeptẽ nequitiæ
Eccle. 12. b ſunt in corde illius. Qui operit odium fraudulenter, reuela-
Eccl. 27. d bitur malitia eius in conſilio. Qui fodit foueam, incidet in
eam:& qui voluit lapidem,reuertetur ad eum. Lingua fallax
non amat veritatem:& os lubricum operatur ruinas.

[redacted]. CAPVT XXVII.

A
Eccle. 22. b NE glorieris in craſtinũ,ignorans quid ſuperuen-
tura pariat dies. Laudet te alienus,& non os tuũ:
extraneus,& non labia tua. Graue eſt ſaxum, &
onero ſa arena:ſed ira ſtulti vtroque grauior. Ira
non habet miſericordiam,nec erumpens furor:& impetum
concitati ferre quis poterit? Melior eſt manifeſta correptio,
quàm amor abſconditus. Meliora ſunt vulnera diligentis,
Iob 5. b quàm fraudulenta oſcula odientis. Anima ſaturata calcabit
fauum:& anima eſuriens etiam amarũ pro dulci ſumet. Sicut
auis tranſmigrans de nido ſuo,ſic vir qui derelinquit locum
B ſuum. Vnguento,& varijs odoribus delectatur cor:& bonis
amici conſilijs anima dulcoratur. Amicum tuum,& amicum
patris tui ne dimiſeris:& domum fratris tui ne ingrediaris in
die afflictionis tuæ. Melior eſt vicinus iuxtà, quàm frater
procul. Stude ſapientiæ fili mi,& lætifica cor meũ,vt poſsis
exprobranti reſpõdere ſermonẽ. Aſtutus videns malum,abſ-
Supra 22. c conditus eſt,paruuli tranſeũtes ſuſtinuerunt diſpendia. Tolle
C veſtimentum eius qui ſpopõdit pro extraneo,& pro alienis
aufer ei pignus. Qui benedicit proximo ſuo voce grandi, de
nocte conſurgens,maledicenti ſimilis erit. Tecta perſtillan-
tia in die frigoris,& litigioſa mulier comparantur: qui reti-
net eam,quaſi qui ventum teneat,& oleũ dexteræ ſuæ vocet.
Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici ſui.
Qui ſeruat ficum,comedet fructus eius:& qui cuſtos eſt do-
mini ſui,glorificabitur. Quo modo in aquis reſplendent vul-
tus proſpicientiũ,ſic corda hominum manifeſta ſunt pruden
tibus. Infernus & perditio nunquam implentur, ſimiliter &
Eccle. 14. b oculi hominũ inſatiabiles. Quo modo probatur in conflato-
D rio argentum, & in fornace aurum: ſic probatur homo ore
laudantis.* Cor iniqui inquirit mala,cor autẽ rectum inquirit
ſcientiam.. Si contuderis ſtultũ in pila,quaſi ptiſanas ferien-
te deſuper pilo,non auferetur ab eo ſtultitia eius. Diligenter
agnoſce vultũ pecoris tui,tuoſq; greges conſydera,non enim
habebis iugiter poteſtatẽ,ſed corona tribuetur in generatio-
ne & generationẽ. Aperta ſunt prata,& apparuerunt herbæ
virentes,& collecta ſunt fœna de mõtibus. Agni ad veſtimen
tum tuũ:& hœdi,agri pretiũ. Sufficiat tibi lac caprarum in ci-
bos tuos,& in neceſſaria domus tuæ,& ad victũ ancillis tuis.

[redacted]. CAPVT XXVIII.

A FVgit impius nemine perſequente: iuſtus autem
quaſi leo confidens,abſque terrore erit. Propter
peccata terræ multi principes eius:& propter
hominis ſapientiam & horum ſcientiam quæ di-
cuntur,vita ducis longior erit. Vir pauper calumnians pau-
peres,ſimilis eſt imbri vehementi in quo paratur fames. Qui
derelinquũt legem,laudant impium:qui cuſtodiunt,ſuccen-
duntur contra eum. Viri mali non cogitãt iudiciũ:qui autem Supra 19. a
B inquirunt Dominum,animaduertunt omnia. Melior eſt pau
per ambulãs in ſimplicitate ſua,quàm diues in prauis itineri-
bus. Qui cuſtodit legẽ,filius ſapiens eſt:qui autem comeſſa-
tores paſcit,confundit patrem ſuum. Qui coaceruat diuitias
vſuris & fœnore liberali,in pauperes cõgregat eas. Qui decli
nat aures ſuas ne audiat legẽ,oratio eius erit execrabilis. Qui
decipit iuſtos in via mala,in interitu ſuo corruet,& ſimplices
poſsidebunt bona. Sapiens ſibi videtur vir diues:pauper au-
C tem prudens ſcrutabitur eum. In exultatione iuſtorum mul-
ta gloria eſt:regnantibus impijs ruinæ hominũ. Qui abſcon-
dit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit,&
reliquerit ea,miſericordiam conſequetur. Beatus homo qui
ſemper eſt pauidus:qui verò mentis eſt duræ,corruet in ma-
lum. Leo rugiens,& vrſus eſuriẽs,princeps impius ſuper po-
pulum pauperem. Dux indigens prudẽtia,multos opprimet
per calumniam: qui autem odit auaritiam, longi fient dies
eius. Hominem qui calumniatur animæ ſanguinem,ſi vſque
ad lacum fugerit, nemo ſuſtinet. Qui ambulat ſimpliciter,
ſaluus erit: qui peruerſis graditur vijs, concidet ſemel. Qui Supra 12. b
operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus: qui autem ſecta- Eccl. 20. d
tur otium, replebitur egeſtate. Vir fidelis multum laudabi-
tur:qui autem feſtinat ditari,non erit innocens. Qui cogno-
ſcit in iudicio faciem,non bene facit,iſte & pro buccella panis
deſerit veritatem. Vir qui feſtinat ditari,& alijs inuidet, igno-
D rat quòd egeſtas ſuperueniet ei. Qui corripit hominem, gra-
tiam poſtea inueniet apud eum magis, quàm ille qui per
linguæ blandimenta decipit. Qui ſubtrahit aliquid à patre
ſuo, & à matre, & dicit hoc non eſſe peccatum: particeps
homicidæ eſt. Qui ſe iactat & dilatat, iurgia concitat: qui
verò ſperat in Domino,ſanabitur. Qui confidit in corde ſuo,
ſtultus eſt:qui autem graditur ſapienter, ipſe ſaluabitur. Qui
dat pauperi,non indigebit:qui deſpicit deprecantem,ſuſtine
bit penuriam. Cum ſurrexerint impij,abſcondentur homi-
nes:cum illi perierint,multiplicabuntur iuſti.

[redacted], CAPVT XXIX.

A VIro qui corripientem dura ceruice contemnit,re-
pentinus ei ſuperueniet interitus, & eum ſanitas
non ſequetur. In multiplicatione iuſtorum læta-
bitur vulgus:cum impij ſumpſerint principatũ,
gemet populus. Vir qui amat ſapientiã,lætificat patrẽ ſuum:
qui autem nutrit ſcorta,perdet ſubſtãtiam. Rex iuſtus erigit Luc. 15. c
terrã,vir auarus deſtruit eã. Homo qui blandis fictiſq; ſermo
nibus loquitur amico ſuo,rete expandit greſsibus ſuis. Pec-
cantem virum iniquum inuoluet laqueus, & iuſtus laudabit
atque gaudebit. Nouit iuſtus cauſam pauperũ,impius igno-
rat ſcientiam. Homines peſtilentes diſsipant ciuitatem, ſa-
B pientes verò auertunt furorẽ. Vir ſapiens ſi cum ſtulto con-
tenderit,ſiue iraſcatur,ſiue rideat,non inueniet requiem. Viri
ſanguinum oderunt ſimplicem:iuſti autem quærunt animam
eius. Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus:ſapiens differt &
reſeruat in poſterum. Princeps qui libenter audit verba men-
dacij,

daciȷ,omnes miniſtros habet impios. Pauper & creditor ob-
uiauerunt ſibi:vtriuſq; illuminator eſt Dominns. Rex qui iu-
dicat in veritate pauperes,thronus eius in æternum firmabi-
C tur. Virga atque correctio tribuit ſapientiam:puer autem qui
dimittitur voluntati ſuæ,confundit matrem ſuã. In multipli-
catione impiorum multiplicabuntur ſcelera, & iuſti ruinas
eorum videbunt. Erudi filium tuũ,& refrigerabit te, & dabit
delicias animæ tuæ. Cum prophetia defecerit, diſsipabitur
populus:qui verò cuſtodit legẽ,beatus eſt. Seruus verbis non
poteſt erudiri: quia quod dicis intelligit,& reſpondere con-
temnit. Vidiſti hominem velocem ad loquendum: ſtultitia
magis ſperanda eſt,quàm illius correctio. Qui delicate à pue-
ritia ſua nutrit ſeruum ſuum,poſtea ſentiet eum contumacẽ.
D Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad indignandum facilis
Iob 22 d eſt,erit ad peccata procliuior. Superbum ſequitur humilitas,
& humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria. Qui cum fure partitur,
odit animam ſuam,adiurantem audit,& non indicat. Qui ti-
met hominem, citò corruet: qui ſperat in Domino, ſuble-
uabitur. Multi requirunt faciem principis,& iudicium à Do-
mino egreditur ſingulorum. Abominantur iuſti virum im-
pium: & abominabuntur impiȷ eos qui in recta ſunt via.
*Verbum cuſtodiens filius,extra perditionem erit..

[redacted] CAPVT XXX.

A Verba cõgregantis filiȷ Vomẽtis. Viſio quam lo-
cutus eſt vir, Cũ quo eſt Deus,& Qui Deo ſecũ
morante Confortatus, ait, Stultiſsimus ſum viro-
rum,& ſapientia hominum non eſt mecum. Non
didici ſapientiam & noui ſcientiam ſanctorum. Quis aſcendit
in cœlum, atq; deſcendit? quis continuit ſpiritum in mani-
bus ſuis?quis colligauit aquas quaſi in veſtimento?quis ſuſci-
tauit omnes terminos terræ? quod nomen eſt eius, & quod
Pſal. 18 c nomen filiȷ eius,ſi noſti? Omnis ſermo Dei ignitus,clypeus
Deut. 4 a, eſt ſperantibus in ſe: ne addas quicquam verbis illius, & ar-
12 d guaris,inueniariſq; mendax. Duo rogaui te,ne deneges mihi
antequam moriar, Vanitatem,& verba mendacia longe fac à
B me. Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi: tribue tan-
tum victui meo neceſſaria. ne forte ſatiatus illiciar ad negan-
dum, & dicam, Quis eſt Dominus? aut egeſtate compulſus
furer,& periurem nomẽ Dei mei. Ne accuſes ſeruum ad Do
minum ſuum,ne forte maledicat tibi, & corruas. Generatio
quæ patri ſuo maledicit,& quæ matri ſuæ nõ benedicit. Ge-
neratio quæ ſibi mũda videtur,& tamẽ nõ eſt lota à ſordibus
ſuis. Generatio cuius excelſi ſunt oculi, & palpebræ eius in
alta ſurrectæ. Generatio quæ pro dentibus gladios habet, &
commandit molaribus ſuis, vt comedat inopes de terra, &
pauperes ex hominibus. Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ,dicẽtes,
C Affer,affer. Tria ſunt inſaturabilia,& quartũ quod nũquam
dicit Sufficit, Infernus,& os vuluæ,& terra quæ non ſatiatur
aqua: ignis verò nunquam dicit Sufficit. Oculũ qui ſubſannat
patrem, & qui deſpicit partum matris ſuæ, ſuffodiant eum
corui de torrentibus,& comedant eum filiæ aquilæ. Tria ſunt
difficilia mihi,& quartũ penitus ignoro, Viam aquilæ in cœ-
lo,viam colubri ſuper petram, viam nauis in medio mari, &
viam viri in adoleſcentula. Talis eſt via mulieris adulteræ,
quæ comedit,& tergens os ſuum,dicit, Nõ ſum operata ma-
lum. Per tria mouetur terra,& quartum non poteſt ſuſtine-
re, Per ſeruum cum regnauerit: per ſtultum cum ſaturatus
D fuerit cibo: & per odioſam mulierem cum matrimonium
fuerit aſſumpta: & per ancillam cum fuerit hæres dominæ
ſuæ. Quatuor ſunt minima terræ,& ipſa ſunt ſapientiora ſa-
pientibus: formicæ populus infirmus,qui præparat in meſſe
cibum ſibi: lepuſculus plebs inualida, qui collocat in petra
cubile ſuum: regem locuſta non habet,& egreditur vniuerſa
per turmas ſuas: ſtellio manibus nititur, & moratur in ædi-
bus regis. Tria ſunt quæ bene gradiuntur,& quartum quod
incedit feliciter: leo fortiſsimus beſtiarum, ad nullius paue-
bit occurſum: gallus ſuccinctus lumbos ſuos: & aries, nec
eſt rex qui reſiſtat ei. Et qui ſtultus apparuerit poſt quam ele
uatus eſt in ſublime: ſi enim intellexiſſet, ori ſuo impoſuiſſet
manum. Qui autem fortiter premit vbera ad eliciendum lac,
exprimit butyrum: & qui vehementer emungit, elicit ſan-
guinem: & qui prouocat iras, producit diſcordias.

VERBA LAMVELIS REGIS.

Viſio qua erudiuit eum mater ſua.

[redacted]. CAPVT XXXI.

A Quid dilecte mi,quid dilecte vteri mei, quid dile-
cte votorum meorum? Ne dederis mulieribus
ſubſtantiam tuam,& vias tuas ad delendos reges.
Noli regibus ô Lamuel,noli regibus dare vinum:
quia nullum ſecretum eſt vbi regnat ebrietas,ne forte bibant
& obliuiſcantur iudiciorum,& mutent cauſam filiorum pau-
peris. Date ſiceram mœrentibus,& vinũ his qui amaro ſunt
animo, Bibant & obliuiſcãtur egeſtatis ſuæ,& doloris ſui nõ
recordẽtur amplius. Aperi os tuum muto & cauſis omnium
B filiorum qui pertranſeunt. Aperi os tuũ,decerne quod iuſtũ
eſt,& vindica inopẽ & pauperem. ALEPH. Mulierem fortẽ
quis inueniet? procul,& de vltimis finibus pretiũ eius. BETH.
Confidit in ea cor viri ſui,& ſpoliȷs non indigebit. GIMEL.
Reddet ei bonum & non malum,omnibus diebus vitæ ſuæ.
DALETH. Quæſiuit lanã, & linum,& operata eſt cõſilio ma-
nuũ ſuarũ. HE. Facta eſt quaſi nauis inſtitoris de lõge por-
tãs panẽ ſuũ. VAV. De nocte ſurrexit,deditq; prædã dome-
ſticis ſuis,& cibaria ancillis ſuis. ZAIN. Conſyderauit agrum,
& emit eum, de fructu manuũ ſuarũ plantauit vineã. HETH.
Accinxit fortitudine lumbos ſuos, & roborauit brachium
C ſuum. TETH. Guſtauit quoniam bona eſt negotiatio eius,
non extinguetur in nocte lucerna eius. IOD. Manum ſuam
miſit ad fortia,& digiti eius apprehenderunt fuſum. CAPH.
Manum ſuã aperuit inopi & palmas ſuas extendit ad paupe
rem. LAMED. Non timebit domui ſuæ à frigoribus niuis,
omnes enim domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus. MEM.
Stragulatã veſtẽ fecit ſibi,biſſus & purpura indumentũ eius.
NVN. Nobilis in portis vir eius,quando ſederit cum ſenatori-
D bus terræ. SAMECH. Sindonẽ fecit & vendidit,& cingulum
tradidit Chananæo. AIN. Fortitudo & decor indumentum
eius,& ridebit in die nouiſsimo. PHE. Os ſuũ aperuit ſapien
tiæ,& lex clemẽtiæ in lingua eius. SADE. Conſyderat ſemi-
tas domus ſuæ,& panẽ otioſa non cómedit. COPH. Surrexe-
runt filiȷ eius,& beatiſsimam prædicauerunt: vir eius,& lau-
dauit eã. RES. Multæ filiæ cõgregauerunt diuitias,tu ſuper-
greſſa es vniuerſas. SIN. Fallax gratia, & vana eſt pulchri-
tudo: mulier timens Dominum ipſa laudabitur. THAV. Da-
te ei de fructu manuũ ſuarũ,& laudẽt eã in portis opera eius.

FINIS.

Hieronymi in librum

Eccleſiaſten præfatio.

MEMINI me ante hoc fermè quinquennium, cum adhuc Romæ eſſem, & Eccleſiaſten ſanctæ Bleſillæ legerẽ, ut eam ad cõtemptum mundi huius prouocarem, & omne quod in mundo cerneret, putaret eſſe pro nihilo: rogatum ab ea ut in morem commentarioli obſcura quæque differerem, ut abſq; me poſſet intelligere quæ legebat. Itaq; quoniam in procinctu noſtri operis ſubita morte ſubtracta eſt, & ubi non meruimus ô Paula & Euſtochium talem uitæ noſtræ habere conſortem: tantoq; uulnere tunc percuſſus obmutui, & nunc in

Bethlehem poſitus, anguſtiore uidelicet ciuitate, & illius memoriæ & nobis reddo quod debeo. Hoc breuiter admonens, quòd nullius authoritatem ſecutus ſum, ſed de Hebræo transferens, maxime ſeptuaginta interpretum conſuetudini me coaptaui, in iis duntaxat quæ non multum ab Hebraicis diſcrepabant. Interdum Aquilæ quoque & Symmachi et Theodotionis recordatus ſum, ut nec nouitate nimia lectoris ſtudium deterrerem, nec rurſum contra conſcientiam meam, fonte ueritatis omiſſo, opinionum riuulos conſectarer.

Eccleſiaſtes, qui ab Hebræis Cohcleth,

id eſt Concionator, appellatur.

[redacted]. CAPVT I.

A VERBA Eccleſiaſtæ filij Dauid regis Ieruſalem. Vanitas vanitatum, dixit Eccleſiaſtes: vanitas vanitatum & omnia vanitas. Quid habet amplius homo de vniuerſo labore ſuo quo laborat ſub ſole? Generatio præterit, & generatio aduenit; terra autem in æternum ſtat. Oritur ſol, & occidit, & ad locum ſuum reuertitur, ibiq́; renaſcens gyrat per meridiem, & flectitur ad aquilonem. Luſtrans vniuerſa in circuitu pergit ſpiritus, & in circulos ſuos reuertitur. Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat: ad locum vnde exeunt flumina, reuertuntur, vt iterum fluant.
B Cunctæ res difficiles: non poteſt eas homo explicare ſermone. Non ſaturatur oculus viſu, nec auris auditu impletur. Quid eſt quod fuit? ipſum quod futurũ eſt. Quid eſt quod factum eſt? ipſum quod faciendũ eſt. Nihil ſub ſole nouum, nec valet quiſquam dicere, Ecce, hoc recens eſt. iam enim præceſſit in ſeculis quæ fuerunt ante nos. Non eſt priorũ memoria:
C ſed nec eorum quidem quæ poſtea futura ſunt, erit recordatio apud eos qui futuri ſunt in nouiſsimo. Ego Eccleſiaſtes fui rex Iſrael in Ieruſalẽ, & propoſui in animo meo quærere & inueſtigare ſapienter de omnibus quæ fiunt ſub ſole. Hãc occupationẽ peſsimã dedit Deus filijs hominum, vt occuparentur in ea. Vidi quæ fiunt cuncta ſub ſole, & ecce vniuerſa vanitas, & afflictio ſpiritus. Peruerſi difficilè corriguntur, & ſtultorũ infinitus eſt numerus. Locutus ſum in corde meo, dicens, Ecce magnus effectus ſum: & præceſsi omnes ſapientia, qui fuerunt ante me in Ieruſalẽ, & mens mea contempla-
D ta eſt multa ſapienter, & didici. Dediq́; cor meum vt ſcirem prudentiam atque doctrinã: erroresq́; & ſtultitiam, & agnoui quòd in his quoque eſſet labor, & afflictio ſpiritus, eo quòd in multa ſapientia; multa ſit indignatio: & qui addit ſcientiam, addit & dolorem.

[redacted] CAPVT II.

A DIxi ergo in corde meo, Vadam & affluam delicijs, & fruar bonis. Et vidi quòd hoc quoq; eſſet vanitas. Riſum reputaui errorem: & gaudio dixi, Quid fruſtrà deciperis? Cogitaui in corde meo abſtrahere à vino carnem meam, vt animũ transferrem ad ſapientiam, deuitaremq́; ſtultitiã, donec viderẽ quid eſſet vtile filijs hominũ, quo facto opus eſt ſub ſole numero dierũ vitæ ſuæ. Magnificaui opera mea, & ædificaui mihi domos, & plantaui vineas. feci hortos & pomœria, & cõſeui ea cũcti generis arboribus. Et extruxi mihi piſcinas aquarũ, vt irrigarem ſyluam lignorũ germinantiũ. Poſſedi ſeruos & ancillas, multamq́; familiã habui: armenta quoque & magnos ouium gre-
B ges vltra omnes qui fuerunt ante me in Ieruſalẽ. Coacerauui mihi argentum & aurum, & ſubſtantias regum & prouinciarum. Feci mihi cantores, & cantatrices, & delicias filiorum hominum ſcyphos, & vrceolos in miniſterio ad vina fundenda: & ſupergreſſus ſum opibus omnes qui ante me fuerunt in Ieruſalem. Sapientia quoque perſeuerauit mecum, & omnia quæ deſyderauerunt oculi mei, non negaui eis: nec prohibui cor meum quin omni voluntate frueretur, & oblectaret ſe in his quæ præparaueram. Et hanc ratus ſum partem meam, ſi vterer labore meo. Cumq́; me conuertiſſem ad vniuerſa opera quæ fecerant manus meæ, & ad labores in quibus fruſtrà ſudaueram, vidi in omnibus vanitatem & afflictionem animi, & nihil permanere ſub ſole. Tranſiui ad contemplandam ſapientiam, erroresq́; & ſtultitiam (quid eſt, inquam, homo vt
C ſequi poſsit regem factorem ſuum?) Et vidi quòd tantum præcederet ſapientia ſtultitiam, quantum differt lux à tenebris. Sapientis oculi in capite eius, ſtultus in tenebris ambulat. Et didici quòd vnus vtriuſque eſſet interitus, & dixi in corde meo: Si vnus & ſtulti & meus occaſus erit: quid mihi prodeſt quòd maiorem ſapientiæ dedi operam? Locutusq́; cum mente mea, animaduerti quòd hoc quoque eſſet vanitas. Non enim erit memoria ſapientis ſimiliter vt ſtulti in perpetuum, & futura tempora obliuione cuncta pariter operient. Moritur doctus ſimiliter vt indoctus: & idcirco tæduit me vitæ meæ videntem mala vniuerſa eſſe ſub ſole, & cuncta vanitatem & afflictionem ſpiritus. Rurſus deteſtatus ſum omnem induſtriam meam, qua ſub ſole ſtudioſiſsimè laboraui, habiturus hæredem poſt me, quem ignoro vtrum ſapiens an ſtultus futurus ſit, & dominabitur in laboribus meis quibus deſudaui & ſolicitus fui. & eſt quicquam tam
D vanum? Vnde ceſſaui, renuntiauitq́; cor meum vltrà laborare ſub ſole. Nam cum alius laboret in ſapientia & doctrina & ſolicitudine, homini otioſo quæſita dimittit. & hoc quoq; vanitas & magnum malum. Quid enim proderit homini de vniuerſo labore ſuo, & afflictione ſpiritus, qua ſub ſole cruciatus eſt? Cuncti dies eius doloribus & ærumnis pleni ſunt, nec per noctem mente requieſcit. & hoc nónne vanitas eſt? Nónne melius eſt comedere, & bibere, & oſtendere animæ ſuæ bona de laboribus ſuis? & hoc de manu Dei eſt. Quis ita deuorabit, & delicijs affluet vt ego? Homini bono in conſpectu ſuo dedit Deus ſapientiam, & ſcientiam, & lætitiam: peccatori autem dedit afflictionem & curam ſuperfluam, vt addat & congreget & tradat ei qui placuit Deo. ſed & hoc vanitas eſt & caſſa ſolicitudo mentis.

[redacted] CAPVT III.

A OMnia tempus habent, & ſuis ſpatijs tranſeunt vniuerſa ſub cœlo. Tempus naſcendi, & tempus moriendi. Tempus plantãdi, & tẽpus euellendi quod plantatum eſt. Tempus occidendi, & tempus ſanandi. Tempus deſtruendi, & tempus ædificãdi. Tempus flendi, & tempus ridendi. Tempus plangendi, & tempus ſaltãdi. Tempus ſpargendi lapides, & tempus colligendi. Tempus amplexandi, & tempus longe fieri ab amplexibus. Tẽpus acquirendi, & tempus perdẽdi. Tempus cuſtodiẽdi, & tempus abijciendi. Tempus ſcindendi, & tempus conſuendi. Tempus tacendi, & tempus loquendi. Tempus dilectionis, & tempus odij. Tempus belli, & tempus pacis. Quid habet amplius homo de labore ſuo? Vidi afflictionem quam dedit Deus
B filijs hominum, vt diſtendantur in ea. Cuncta fecit bona in tempore ſuo, & mundum tradidit diſputationi eorum, vt non inueniat homo opus, quod operatus eſt Deus ab initio vſque ad finem. Et cognoui quòd non eſſet melius, niſi lætari, & facere bene in vita ſua. Omnis enim homo qui comedit & bibit, & videt bonum de labore ſuo, hoc donum Dei eſt. Didici quòd omnia opera quæ fecit Deus, perſeuerent

Infra 9 a
Prou. 17 d
[redacted]

[redacted] ſeuerent in perpetuũ.non poſſumus eis quicquã addere,nec
auferre,quæ fecit Deus vt timeatur. Quod factum eſt,ipſum
permanet. Quæ futura ſunt, iam fuerunt: & Deus inſtaurat
quod abijt. Vidi ſub ſole in loco iudicij impietatem, & in lo-
co iuſtitię iniquitatẽ:& dixi in corde meo,Iuſtũ & impiũ iu-
dicabit Dominus,& tẽpus omnis rei tunc erit. Dixi in corde
meo de filijs hominũ,vt probaret eos Deus,& oſtẽderet ſimi
D les eſſe beſtijs.Idcirco vnus interitus eſt hominis & iumẽto-
rum,& æqua vtriuſq; cõditio: ſicut moritur homo, ſic & illa
moriũtur.ſimiliter ſpirãt omnia,& nihil habet homo iumẽto
amplius.Cuncta ſubiacẽt vanitati,& omnia pergũt ad vnum
locũ:de terra facta ſunt,& in terram pariter reuertuntur.Quis
nouit ſi ſpiritus filiorũ Adam aſcendat ſurſum, & ſi ſpiritus
iumentorũ deſcendat deorſum?Et deprehendi nihil eſſe me-
lius,quàm lætari hominẽ in opere ſuo,& hanc eſſe partem il-
lius.Quis enim eum adducet,vt poſt ſe futura cognoſcat?

[redacted]

CAPVT IIII.

A VErti me ad alia,& vidi calũnias quæ ſub ſole ge-
runtur,& lachrymas innocentiũ, & neminẽ con-
ſolatorẽ,nec poſſe reſiſtere eorũ violentiæ cun-
ctorũ auxilio deſtitutos. Et laudaui magis mor-
tuos,quàm viuentes:& feliciorẽ vtroq; iudicaui qui necdum
natus eſt,nec vidit mala quæ ſub ſole fiunt.Rurſum contem-
platus ſum omnes labores hominũ,& induſtrias animaduerti
B patẽre inuidiæ proximi.& in hoc ergo vanitas,& cura ſuper-
flua eſt.Stultus cõplicat manus ſuas, & comedit carnes ſuas,
dicens,Melior eſt pugillus cũ requie,quàm plena vtraq; ma-
[redacted] nus cũ labore,& afflictione animi. Cõſyderans reperi & aliã
vanitatẽ ſub ſole.vnus eſt,& ſecundũ non habet, non filium,
non fratrem,& tamen laborare non ceſſat, nec ſatiantur oculi
C eius diuitijs:nec recogitat,dicẽs, Cui laboro,& fraudo animã
meam bonis? & in hoc quoq; vanitas eſt,& afflictio peſsima.
Melius eſt ergo duos eſſe ſimul,quàm vnũ:habẽt enim emo-
lumentum ſocietatis ſuæ:ſi vnus ceciderit,ab altero fulcietur.
væ ſoli:quia cum ceciderit,non habet ſubleuantẽ ſe.Et ſi dor-
mierint duo,fouebuntur mutuo. Vnus quomodo calefiet?Et
ſi quiſpiam præualuerit contra vnum,duo reſiſtent ei. Funi-
D culus triplex difficile rumpitur. Melior eſt puer pauper &
ſapiens,rege ſene & ſtulto,qui neſcit præuidere in poſterũ.
Quòd de carcere, catenisq; interdum quis egrediatur ad re-
gnum:& alius natus in regno,inopia cõſummatur. Vidi cun-
ctos viuentes qui ambulant ſub ſole cum adoleſcente ſecũdo
qui conſurget pro eo. Infinitus numerus eſt populi omnium
qui fuerunt ante eum:& qui poſtea futuri ſunt,non lætabun-
tur in eo.ſed & hoc vanitas & afflictio ſpiritus.Cuſtodi pedẽ
tuum ingrediens domũ Dei,& appropinqua vt audias. mul-
[redacted] to enim melior eſt obedientia,quàm ſtultorum victimæ, qui
neſciunt quid faciunt mali.

1.Reg.15 c
Oſee.6 c
[redacted]

CAPVT V.

A NE temere quid loquaris,neq; cor tuũ ſit velox ad
proferendũ ſermonẽ coram Deo. Deus enim in
cœlo,& tu ſuper terrã, idcirco ſint pauci ſermo-
nes tui. Multas curas ſequũtur ſomnia,& in mul-
Deut.23 d tis ſermonibus inuenietur ſtultitia. Si quid vouiſti Deo, ne
moreris reddere. diſplicet enim ei infidelis & ſtulta promiſ-
ſio.ſed quodcunq; voueris redde.multoq; melius eſt nõ vo-
B uere,quàm poſt votum promiſſa non reddere. Ne dederis os
tuum vt peccare facias carnẽ tuam. neq; dicas coram angelo,
Non eſt prouidentia: ne fortè iratus Deus contra ſermones
tuos diſsipet cũcta opera manuũ tuarũ. Vbi multa ſunt ſom-
nia, plurimæ ſunt vanitates, & ſermones innumeri : tu verò
Deum time. Si videris calumnias egenorũ & violenta iudicia,
& ſubuerti iuſtitiã in prouincia,non mireris ſuper hoc nego- [redacted]
tio:quia excelſo excelſior eſt alius, & ſuper hos quoq; emi-
nentiores ſunt alij,& inſuper vniuerſæ terræ rex imperat ſer-
uienti. Auarus nõ implebitur pecunia:& qui amat diuitias,fru-
ctum non capiet ex eis.& hoc ergo vanitas. Vbi multæ ſunt
C opes,multi & qui comedunt eas. Et quid prodeſt poſſeſſori,
niſi quòd cernit diuitias oculis ſuis?Dulcis eſt ſomnus operã- [redacted]
ti,ſiue parũ,ſiue multũ comedat:ſaturitas autẽ diuitis nõ ſinit
eum dormire.Eſt & alia infirmitas peſsima,quã vidi ſub ſole:
diuitiæ cõſeruatæ in malũ Domini ſui.pereunt enim in affli-
ctione peſsima.Generauit filiũ,qui in ſumma egeſtate erit. Iob 20 c
D Sicut egreſſus eſt nudus de vtero matris ſuæ,ſic reuertetur,&
nihil auferet ſecũ de labore ſuo. Miſerabilis prorſus infirmi- Iob 1 d
tas:quomodo vẽnit,ſic reuertetur. Quid ergo prodeſt ei quòd 1.Tim.6 b
laborauit in ventũ?Cunctis diebus vitæ ſuæ comedit in tene-
bris & in curis multis,& in ærumna atq; triſtitia. Hoc itaque
viſum eſt mihi bonũ vt comedat quis & bibat,& fruatur læ-
titia ex labore ſuo quo ſub ſole laborauit ipſe numero dierũ
vitæ ſuæ,quos dedit ei Deus, & hæc eſt pars illius. Et omni
homini cui dedit Deus diuitias,atq; ſubſtantiã, poteſtatemq; [redacted]
ei tribuit vt comedat ex eis,& fruatur parte ſua, & lætetur de
labore ſuo:hoc eſt donũ Dei. Nõ enim ſatis recordabitur die-
rum vitæ ſuæ, eo quòd Deus occupet delicijs cor eius.

[redacted]

CAPVT VI.

A EST & aliud malũ quod vidi ſub ſole, & quidẽ fre-
quens apud homines, Vir cui dedit Deus diuitias
& ſubſtantiã & honorẽ,& nihil deeſt animæ ſuæ
ex omnibus quæ deſyderat:nec tribuit ei poteſta
B tem Deus vt comedat ex eo,ſed homo extraneus vorabit il-
lud.hoc vanitas,& miſeria magna eſt.Si genuerit quiſpiã cen
tum liberos,& vixerit multos annos,& plures dies ætatis ha-
buerit,& anima illius nõ vtatur bonis ſubſtãtiæ ſuæ,ſepultu-
raq; careat: de hoc ego pronuntio quòd melior illo ſit abor-
C tiuus. fruſtra enim venit & pergit ad tenebras, & obliuione [redacted]
delebitur nomẽ eius.Non vidit ſolem neq; cognouit diſtan-
tiam boni & mali,etiã ſi duobus milibus annis vixerit,& non
fuerit perfruitus bonis. Nónne ad vnum locum properant o-
mnia? Omnis labor hominis in ore eius: ſed anima eius non
D implebitur. Quid habet amplius ſapiens à ſtulto?& quid pau
per,niſi vt pergat illuc vbi eſt vita? Melius eſt videre quod cu-
pias,quàm deſyderare quod neſcias. ſed & hoc vanitas eſt, &
præſumptio ſpiritus. Qui futurus eſt,iam vocatũ eſt nomen
eius:& ſcitur quòd homo ſit, & non poſsit contra fortiorem
ſe in iudicio contendere. Verba ſunt plurima, multamq; in
diſputando habentia vanitatem.

[redacted]

CAPVT VII.

A QVid neceſſe eſt homini maiora ſe quærere, cum
ignorat quid conducat ſibi in vita ſua numero die-
rum peregrinationis ſuæ, & tempore quod velut
vmbra præterit? Aut quis ei poterit indicare,quid
poſt eum futurũ ſub ſole ſit? Melius eſt nomen bonũ, quàm
vnguenta pretioſa, & dies mortis dies natiuitatis. Melius eſt
ire ad domũ luctus,quàm ad domum conuiuij.in illa enim fi-
nis cunctorum admonetur hominum, & viuens cogitat quid
futurum ſit. Melior eſt ira riſu:quia per triſtitiam vultus,cor-
rigitur animus delinquentis. Cor ſapientium vbi triſtitia eſt,
& cor ſtultorum vbi lætitia. Melius eſt à ſapientiore corri-
B pi,quàm ſtultorum adulatione decipi: quia ſicut ſonitus ſpi-
narum ardentium ſub olla, ſic riſus ſtulti. ſed & hoc vanitas.
Calumnia conturbat ſapientem,& perdet robur cordis illius.

Melior eſt finis orationis, quàm principium. Melior eſt patiens arrogante. Ne ſis velox ad iraſcendum: quia ira in ſinu ſtulti requieſcit. Ne dicas, Quid putas cauſæ eſt quòd priora tempora meliora fuêre quàm nunc ſunt? ſtulta enim eſt huiuſcemodi interrogatio. Vtilior eſt ſapientia cum diuitijs, & magis prodeſt vidẽtibus ſolem. Sicut enim protegit ſapiẽtia, ſic protegit pecunia. Hoc autẽ plus habet eruditio & ſapientia, quòd vitam tribuunt poſſeſſori ſuo. Cõſydera opera Dei, quòd nemo poſsit corrigere, quẽ ille deſpexerit. In die bona fruere bonis, & malã diem præcaue. ſicut enim hanc, ſic & illã fecit Deus, vt non inueniat homo cõtra eum iuſtas querimonias.

Ira vitãda.

C Hæc quoq; vidi in diebus vanitatis meæ: Iuſtus perit in iuſtitia ſua, & impius multo viuit tempore in malitia ſua. Noli eſſe iuſtus multũ: neq; plus ſapias, quàm neceſſe eſt, ne obſtupeſcas. Ne impie agas multum: & noli eſſe ſtultus, ne moriaris in tempore non tuo. Bonũ eſt te ſuſtentare iuſtum, ſed & ab illo ne ſubtrahas manũ tuam: quia qui timet Deũ, nihil negligit. Sapientia confortauit ſapientem, ſuper decem principes ciuitatis. Non eſt enim homo iuſtus in terra, qui faciat bonũ: & non peccet, Sed & cunctis ſermonibus qui dicuntur, ne accommodes cor tuum: ne fortè audias ſeruũ tuum maledicentem tibi. ſcit enim conſcientia tua quia & tu crebro maledixiſti alijs. Cuncta tentaui in ſapientia. Dixi, Sapiens efficiar: & ipſa longius receſsit à me, multo magis quàm erat: & alta profunditas, quis inueniet eam?

[redacted]

3. Reg. 8 e. 2. Par. 6 g. Prou. 20 b. 1. Ioan. 1 d.

D Luſtraui vniuerſa animo meo, vt ſcirem & conſyderarem, & quærerem ſapientiã & rationem, & vt cognoſcerẽ impietatem ſtulti, & errorẽ imprudentium: & inueni amariorẽ morte mulierẽ, quæ laqueus venatorum eſt, & ſagena cor eius, vincula ſunt manus illius. qui placet Deo, effugiet illam: qui autẽ peccator eſt, capietur ab illa. Ecce hoc inueni, dixit Eccleſiaſtes, vnũ & alterum, vt inuenirem rationẽ, quam adhuc quærit anima mea, & nõ inueni. Virum de mille vnũ reperi: mulierem ex omnibus nõ inueni. Solummodo hoc inueni, quòd fecerit Deus hominem rectum, & ipſe ſe infinitis miſcuerit quæſtionibus. Quis talis vt ſapiens eſt? & quis cognouit ſolutionem verbi?

[redacted]

[redacted]

CAPVT VIII.

A SApiẽtia hominis lucet in vultu eius, & potẽtiſſimus faciem illius commutabit. Ego os regis obſeruo, & præcepta iuramẽti Dei. Ne feſtines recedere à facie eius, neq; permaneas in opere malo: quia omne quod voluerit faciet, & ſermo illius poteſtate plenus eſt: nec dicere ei quiſquam poteſt, Quare ita facis? Qui cuſtodit præceptũ, non experietur quicquam mali. Tempus & reſponſionẽ cor ſapiẽtis intelliget. Omni negotio tempus eſt, & opportunitas, & multa hominis afflictio: quia ignorat

B præterita, & futura nullo ſcire poteſt nuntio. Non eſt in hominis poteſtate prohibere ſpiritũ, nec habet poteſtatẽ in die mortis, nec ſinitur quieſcere ingruẽte bello, neq; ſaluabit impietas impium. Omnia hæc cõſyderaui, & dedi cor meum in cunctis operibus quæ fiunt ſub ſole. Interdũ dominatur homo homini in malum ſuum. Vidi impios ſepultos: qui etiam cum adhuc viuerent, in loco ſancto erant, & laudabantur in ciuitate quaſi iuſtorum operũ. ſed & hoc vanitas eſt. Etenim quia non profertur cito contra malos ſententia, abſq; timore

C vllo filij hominũ perpetrãt mala. Attamen peccator eo quòd centies facit malũ, & per patientiam ſuſtentatur, ego cognoui quòd erit bonum timentibus Deum qui verentur faciem eius. Non ſit bonum impio, nec prolongentur dies eius, ſed quaſi vmbra tranſeant, qui non timet faciem Domini. Eſt & alia vanitas, quæ fit ſuper terram. ſunt iuſti quibus mala proueniunt, quaſi opera egerint impiorum: & ſunt impij qui ita ſecuri ſunt, quaſi iuſtorum facta habeant. ſed & hoc vaniſsimum iudico. Laudaui igitur lætitiam, quòd non eſſet homini

[redacted]

bonum ſub ſole, niſi quòd comederet, & biberet, atq; gauderet: & hoc ſolum ſecum auferret de labore ſuo in diebus vitæ

D ſuæ quos dedit ei Deus ſub ſole. Et appoſui cor meũ, vt ſcirem ſapientiam, & intelligerem diſtentionem quæ verſatur in terra, eſt homo qui diebus & noctibus ſomnum non capit oculis. Et intellexi quòd omnium operum Dei nullã poſsit homo inuenire rationem eorum quæ fiunt ſub ſole: & quãto plus laborauerit ad quærendum, tanto minus inueniet: etiam ſi dixerit ſapiens ſe noſſe, non poterit reperire. Omnia hæc tractaui in corde meo, vt curioſe intelligerem.

[redacted]

[redacted]

CAPVT IX.

A SVnt iuſti, atq; ſapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen neſcit homo vtrum amore, an odio dignus ſit: ſed omnia in futurum ſeruantur incerta, eo quòd vniuerſa æque eueniant iuſto & impio, bono & malo, mundo & immundo, immolanti victimas & ſacrificia contemnenti. Sicut bonus, ſic & peccator: vt periurus, ita & ille qui verum deierat. Hoc eſt peſsimum inter omnia quæ ſub ſole fiunt, quia eadem cunctis eueniunt. vnde & corda filiorum hominũ implentur malitia, & contemptu in vita ſua, & poſt hæc ad inferos deducuntur. Nemo eſt qui

B ſemper viuat, & qui huius rei habeat fiduciam melior eſt canis viuus leone mortuo. Viuentes enim ſciunt ſe eſſe morituros, mortui verò nihil nouerũt amplius, nec habent vltrà mercedẽ: quia obliuioni tradita eſt memoria eorũ: Amor quoq;, & odium, & inuidiæ ſimul perierunt, nec habent partem in hoc ſeculo: & in opere quod ſub ſole geritur. Vade ergo, & comede in lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinũ tuũ; quia Deo placent opera tua. Omni tempore ſint veſtimenta tua candida, & oleũ de capite tuo non deficiat. Perfruere vita

C cum vxore quam diligis, cũctis diebus vitæ inſtabilitatis tuæ, qui dati ſunt tibi ſub ſole omni tempore vanitatis tuæ. hæc eſt enim pars in vita, & in labore tuo quo laboras ſub ſole. Quodcunque facere poteſt manus tua, inſtanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos, quò tu properas. Verti me ad aliud, & vidi ſub ſole, nec velocium eſſe curſum, nec fortium bellum, nec ſapientiũ panem, nec doctorum diuitias, nec artificum gratiam: ſed tempus caſumq; in omnibus. Neſcit homo finem ſuum, ſed ſicut piſces capiuntur hamo, & ſicut aues laqueo comprehenduntur: ſic

[redacted]

D capiuntur homines tempore malo. cum eis extemplo ſuperuenerit. Hanc quoq; ſub ſole vidi ſapientiam, & probaui maximam: ciuitas parua, & pauci in ea viri. venit contra eam rex magnus, & vallauit eam, extruxitq; munitiones per gyrum, & perfecta eſt obſidio. Inuentusq; eſt in ea vir pauper & ſapiens, & liberauit vrbem per ſapiẽtiam ſuam, & nullus deinceps recordatus eſt hominis illius pauperis. Et dicebam ego, meliorem eſſe ſapiẽtiam fortitudine. Quomodo ergo ſapientia pauperis contempta eſt, & verba eius nõ ſunt audita? Verba ſapientium audiuntur in ſilentio, plus quàm clamor principis inter ſtultos. Melior eſt ſapientia, quàm arma bellica: & qui in vno peccauerit, multa bona perdet. *Sapien. 6 a*

[redacted]

[redacted]

CAPVT X.

A MVſcæ morientes perdunt ſuauitatem vnguenti. Pretioſior eſt ſapientia, & gloria, parua ad tempus ſtultitia. Cor ſapientis in dextera eius, & cor ſtulti in ſiniſtra illius. Sed & in via ſtultus ambulans, cum ipſe inſipiens ſit, omnes ſtultos æſtimat. Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum

[redacted]

B tuũ ne dimiſeris: quia curatio faciet ceſſare peccata maxima.

Eſt

Eſt malũ quod vidi ſub ſole,quaſi per errorẽ egrediens à facie principis:poſitũ ſtultũ in dignitate ſublimi,& diuites ſedere deorſum. Vidi ſeruos in equis:& principes ambulantes
Prou.16 d ſuper terram,quaſi ſeruos. Qui fodit foueã,incidet in eam:&
Eccle.27 d qui diſſipat ſepẽ,mordebit eũ coluber. Qui transfert lapides,
[redacted] affligetur in eis:& qui ſcindit ligna, vulnerabitur ab eis.Si re-
[redacted] C tuſum fuerit ferrũ,& hoc non vt prius,ſed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur,& poſt induſtriã ſequetur ſapientia.
[redacted] Si mordeat ſerpẽs in ſilentio,nihil eo minus habet qui occul-
[redacted] te detrahit. Verba oris ſapiẽtis gratia:& labia inſipiẽtis præci-
[redacted] pitabunt eum. Initiũ verborũ eius ſtultitia,& nouiſsimũ oris illius error peſsimus. Stultus verba multiplicat. Ignorat homo quid ante ſe fuerit:& quid poſt ſe futurũ ſit quis ei pote-
D rit indicare? Labor ſtultorũ affliget eos: qui neſciũt in vrbem
[redacted] pergere. Væ tibi terra,cuius Rex puer eſt,& cuius principes mane comedunt. Beata terra, cuius rex nobilis eſt,& cuius principes veſcuntur in tẽpore ſuo ad reficiendũ,& non ad luxuriam. In pigritijs humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuũ perſtillabit domus. In riſu faciunt panem,& vinum,vt epulentur bibentes. Et pecuniæ obediunt omnia. In cogitatione tua regi ne detrahas,& in ſecreto cubiculi tui non maledixeris diuiti:quia & aues cœli portabunt vocem tuam, & qui habent pennas annuntiabunt ſententiam.

[redacted]

CAPVT XI.

A [redacted] Mitte panem tuũ ſuper tranſeũtes aquas: quia poſt tempora multa inuenies illũ. Da partes ſeptem, necnon & octo:quia ignoras quid futurũ ſit mali ſuper terrã. Si repletæ fuerint nubes, imbrẽ ſu-
B per terrã effundent. Si ceciderit lignũ ad auſtrũ,aut ad aquilonem,in quocũq; loco ceciderit,ibi erit. Qui obſeruat ventum,non ſeminat:& qui conſyderat nubes,nunquam metet. Quo modo ignoras quæ ſit via ſpiritus, & qua ratione compingantur oſſa in ventre prægnantis:ſic neſcis opera Dei,qui
C fabricator eſt omniũ. Mane ſemina ſemen tuũ, & veſpere ne ceſſet manus tua:quia neſcis quid magis oriatur, hoc an illud: & ſi vtrunq; ſimul melius erit. Dulce lumẽ,& delectabile eſt oculis videre ſolem. Si annis multis vixerit homo, & in his o-
D mnibus lætus fuerit, meminiſſe debet tenebroſi temporis, &
[redacted] dierũ multorũ:qui cũ venerint, vanitatis arguentur præterita. Lætare ergo iuuenis in adoleſcentia tua,& in bono ſit cor tuũ in diebus iuuentutis tuæ,& ambula in vijs cordis tui,& in intuitu oculorũ tuorũ,& ſcito quòd pro omnibus his adducet te Deus in iudiciũ. Aufer iram à corde tuo,& amoue malitiã à carne tua. Adoleſcentia enim,& voluptas vana ſunt.

[redacted]

A CAPVT XII.

[redacted] Memẽto creatoris tui in diebus iuuẽtutis tuæ,antequã veniat tẽpus afflictionis tuæ,& appropinquent anni, de quibus dicas, non mihi placẽt. antequã tenebreſcãt ſol,& lumẽ, & ſtellæ, & luna, & reuertãtur nubes poſt pluuiã: quãdo cõmouebũtur cuſtodes domus,& nutabunt viri fortiſſimi,& otioſæ erũt molen-
B tes in minuto numero, & tenebreſcent vidẽtes per foramina, & claudẽt oſtia in platea,in humilitate vocis molẽtis, & conſurgent ad vocẽ volucris,& obſurdeſcent omnes filiæ carminis. Excelſa quoq; timebunt,& formidabunt in via, florebit
[redacted] amygdalus,impinguabitur locuſta,& diſſipabitur capparis: quoniã ibit homo in domum æternitatis ſuæ,& circuibũt in
C platea plangentes,antequã rumpatur funiculus argenteus, & recurrat vitta aurea,& conteratur hydria ſuper fontẽ, & confringatur rota ſuper ciſternã,& reuertatur puluis in terrã ſuã vnde erat,& ſpiritus redeat ad Deum qui dedit illũ. Vanitas vanitatũ dixit Eccleſiaſtes,omnia vanitas. Cumq; eſſet ſapientiſsimus Eccleſiaſtes,docuit populũ,& enarrauit quę fecerat: & inueſtigãs cõpoſuit parabolas multas. Quæſiuit verba vtilia,& cõſcripſit ſermones rectiſsimos,ac veritate plenos. Ver-
D ba ſapientiũ,ſicut ſtimuli,& quaſi claui in altũ defixi,quę per magiſtrorũ conſiliũ data ſunt à paſtore vno. His amplius fili mi ne requiras. Faciẽdi plures libros nullus eſt finis:frequẽsq; meditatio,carnis afflictio eſt. Finem loquendi,pariter omnes audiamus,Deum time,& mandata eius obſerua.hoc eſt enim omnis homo,& cuncta quæ fiunt,adducet Deus in iudicium pro omni abſcondito,ſiue bonum,ſiue malum ſit.

FINIS.

Canticum Canticorum Salomonis, quod

Hebraicè dicitur Sir Haſirim.

[redacted]

CAPVT I.

A OSCVLETVR me oſculo oris ſui:quia meliora ſunt vbera tua vino, fragrãtia vnguẽtis optimis. Oleũ effuſum nomen tuũ,ideo adoleſcentulæ dilexerunt te. Trahe me poſt te,curremus * in odorẽ vnguentorũ tuorum.. Introduxit me rex in cellaria ſua. Exultabimus & lætabimur in te,memores vberum tuorũ ſuper vinum: re-
B cti diligunt te. Nigra ſum,ſed formoſa filiæ Ieruſalẽ,ſicut tabernacula Cedar,ſicut pelles Salomonis. Nolite me conſyderare quòd fuſca ſim,quia decolorauit me ſol, filij matris meæ pugnauerũt cõtra me,poſuerũt me cuſtodẽ in vineis: vineam meã nõ cuſtodiui. Indica mihi,quẽ diligit anima mea,vbi paſcas,vbi cubes in meridie,ne vagari incipiã poſt greges ſoda-
C lium tuorũ. Si ignoras te ò pulchra inter mulieres,egredere, & abi poſt veſtigia gregũ tuorũ,& paſce hædos tuos iuxta tabernacula paſtorũ. Equitatui meo in curribus Pharaonis aſsimilaui te amica mea. Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis: collum tuum,ſicut monilia. Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento. Dum eſſet rex in accubitu ſuo nardus
D mea dedit odorẽ ſuum. Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi,inter vbera mea cõmorabitur. Botrus cypri dilectus meus mihi,in vineis Engaddi. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce

tu pulchra

tu pulchra es, oculi tui columbarum. Ecce tu pulcher es dile-
cte mi, & decôrus. Lectulus noſter floridus: tigna domorum
noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cypreſsina.

[redacted] CAPVT II.

A EGo flos campi, & liliũ conualliũ. Sicut lilium in-
ter ſpinas, ſic amica mea inter filias. Sicut malus
inter ligna ſyluarũ, ſic dilectus meus inter filios.
Sub vmbra illius quẽ deſyderaueram, ſedi: & fru-
ctus eius dulcis gutturi meo. Introduxit me in cellam vinariã,
ordinauit in me charitatem. Fulcite me floribus, ſtipate me
mâlis: quia amore langueo. Læua eius ſub capite meo, & de-
B xtera illius amplexabitur me. Adiuro vos filiæ Ieruſalem per
capreas, ceruoſq; camporũ, ne ſuſcitetis, neq; euigilare facia-
tis dilectam, donec ipſa velit. Vox dilecti mei. ecce iſte venit
ſaliens in montibus, trãſiliens colles. Similis eſt dilectus meus
capreæ, hinnuloq; ceruorum. En ipſe ſtat poſt parietem no-
ſtrum reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos. En
C dilectus meus loquitur mihi, Surge, propera amica mea, for-
moſa mea, & veni. iam enim hyems tranſijt, imber abijt, & re-
ceſsit. Flores apparuerunt in terra noſtra, tempus putationis
aduênit: vox turturis audita eſt in terra noſtra, ficus protulit
groſſos ſuos, vineæ florentes dederunt odorem ſuum. Surge,
D propera amica mea, ſpecioſa mea, & veni. Colũba mea in fo-
raminibus petræ, in cauerna maceriæ, oſtende mihi faciẽ tuã,
ſonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies
tua decôra. Capite nobis vulpes paruulas quæ demoliuntur
vineas, nam vinea noſtra floruit. Dilectus meus mihi, & ego
illi, qui paſcitur inter lilia, donec aſpiret dies, & inclinentur
vmbræ. Reuertere: ſimilis eſto dilecte mi capreæ, hinnuloq;
ceruorum ſuper montes Bethel.

[redacted] CAPVT III.

A IN lectulo meo per noctes quæſiui quẽ diligit ani
ma mea: quæſiui illũ, & non inueni. Surgã & cir-
cuibo ciuitatẽ: per vicos & platéas quæram quem
diligit anima mea. quæſiui illũ, & non inueni. In-
uenerunt me vigiles, qui cuſtodiũt ciuitatẽ, Num quem dili-
B git anima mea, vidiſtis? Paululũ cum pertranſiſſem eos, inue-
ni quem diligit anima mea. Tenui eum, nec dimittam, donec
introducã illum in domũ matris meæ, & in cubiculũ genitri-
cis meæ. Adiuro vos filiæ Ieruſalẽ per capreas, ceruoſq; cam-
porum, ne ſuſcitetis, neq; euigilare faciatis dilectã, donec ipſa
C velit. Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertũ, ſicut virgula fu-
mi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pi-
gmentarij? En lectulũ Salomonis ſexaginta fortes ambiũt ex
fortiſsimis Iſrael, omnes tenẽtes gladios, & ad bella doctiſsi-
mi: vniuſcuiuſq; enſis ſuper femur ſuum propter timores no-
D cturnos. Ferculũ fecit ſibi rex Salomon de lignis Libani. Co-
lumnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, aſcenſum
purpureum media charitate conſtrauit propter filias Ieruſa-
lem. Egredimini & videte, filiæ Sion, regem Salomonem in
diademate, quo coronauit illum mater ſua in die deſponſa-
tionis illius, & in die lætitiæ cordis eius.

[redacted] CAPVT IIII.

A QVàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es.
Oculi tui columbarũ, abſq; eo quod intrinſecus
latet. Capilli tui ſicut greges caprarũ, quæ aſcen-
derũt de monte Galaad. Dentes tui, ſicut greges
tonſarũ, quæ aſcenderũt de lauacro, omnes gemellis fœtibus,
& ſterilis nõ eſt inter eas. Sicut vitta coccinea labia tua, & elo-
B quiũ tuũ dulce. Sicut fragmen mali punici, ita genę tuæ, abſq;
eo quod intrinſecus latet. Sicut turris Dauid collũ tuum, quæ
ædificata eſt cum propugnaculis. mille clypei pendent ex ea,
omnis armatura fortium. Duo vbera tua, ſicut duo hinnuli ca-
preæ gemelli, qui paſcuntur in lilijs, donec aſpiret dies, & in-
clinentur vmbræ. Vadam ad montẽ myrrhæ, & ad collẽ thu-
ris. Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Veni
C de Libano ſponſa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de
capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leo-
num, de montibus pardorũ. Vulneraſti cor meum ſoror mea
ſponſa, vulneraſti cor meũ in vno oculorũ tuorum, & in vno
crine colli tui. Quàm pulchræ ſunt mammæ tuæ ſoror mea
ſponſa: pulchriora ſunt vbera tuo vino, & odor vnguẽtorum
tuorũ ſuper omnia aromata. Fauus diſtillans labia tua ſponſa,
D mel & lac ſub lingua tua: & odor veſtimentorũ tuorum, ſicut
odor thuris. Hortus cõcluſus ſoror mea ſponſa, hortus cõclu-
ſus, fons ſignatus. Emiſsiones tuæ paradiſus malorũ punico-
rum cũ pomorũ fructibus. Cypri cũ nardo, nardus & crocus,
fiſtula, & cinnamomũ cum vniuerſis lignis Libani, myrrha &
aloe cũ omnibus primis vnguẽtis. Fons hortorũ: puteus aqua-
rum viuentiũ, quæ fluunt impetu de Libano. Surge aquilo, &
veni auſter, perfla hortum meum, & fluent aromata illius.

[redacted] CAPVT V.

A VEniat dilectus meus in hortũ ſuũ, & comedat fru
ctum pomorũ ſuorũ. Veni in hortũ meum, ſoror
mea ſponſa, meſſui myrrhã meam cũ aromatibus
meis: comedi fauũ meum cũ melle meo, bibi vinũ
meũ cum lacte meo: comedite amici, & bibite, & inebriamini
chariſsimi. Ego dormio, & cor meum vigilat: vox dilecti mei
pulſantis, Aperi mihi ſoror mea, amica mea, colũba mea, im-
maculata mea, quia caput meũ plenũ eſt rore, & cincinni mei
guttis noctium. Expoliaui me tunica mea, quomodo induar
B illa? laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Dilectus
meus miſit manũ ſuã per foramẽ, & vẽter meus intremuit ad
tactũ eius. Surrexi, vt aperirẽ dilecto meo: manus meæ ſtilla-
uerũt myrrhã, & digiti mei pleni ſunt myrrha probatiſsima.
Peſſulũ oſtij mei aperui dilecto meo: at ille declinauerat, atq;
tranſierat. Anima mea liquefacta eſt, vt dilectus locutus eſt:
C quæſiui, & non inueni illũ: vocaui, & non reſpondit mihi. In-
uenerũt me cuſtodes qui circũeunt ciuitatẽ: percuſſerũt me,
& vulnerauerunt me, tulerũt palliũ meum cuſtodes murorũ.
Adiuro vos filiæ Ieruſalẽ, ſi inueneritis dilectũ meũ, vt nun-
tietis ei quia amore langueo. Qualis eſt dilectus tuus ex dile-
cto, ô pulcherrima mulierũ? Qualis eſt dilectus tuus ex dile-
cto, quia ſic adiuraſti nos? Dilectus meus cãdidus & rubicun-
dus, electus ex millibus. Caput eius aurũ optimũ. Comæ eius
D ſicut elatæ palmarũ, nigræ quaſi coruus. Oculi eius ſicut co-
lumbæ ſuper riuulos aquarũ, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident
iuxta fluenta pleniſsima. Genæ illius, ſicut areolæ aromatum
cõſitæ à pigmentarijs. Labia eius lilia diſtillãtia myrrham pri-
mam. Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis. Ven-
ter eius eburneus, diſtinctus ſapphiris. Crura illius columnæ
marmoreæ, quæ fundatę ſunt ſuper baſes aureas. Species eius
vt Libani, electus vt cedri. Guttur illius ſuauiſsimũ, & totus
deſyderabilis. talis eſt dilectus meus, & iſte eſt amicus meus,
filiæ

filiæ Ieruſalē. Quò abijt dilectus tuus ô pulcherrima mulie-
rum? quò declinauit dilectus tuus, & quæremus eum tecum?

[redacted]

CAPVT VI.

A Dilectus meus deſcēdit in hortū ſuum ad areolam
aromatum, vt paſcatur in hortis, & lilia colligat.
Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui pa-
ſcitur inter lilia. Pulchra es amica mea, ſuauis &
decôra, ſicut Ieruſalem: terribilis vt caſtrorum acies ordinata.
Auerte oculos tuos à me, quia ipſi me auolare fecerūt. Capilli
B tui ſicut grex caprarū, quæ apparuerūt de Galaad. Dentes tui
ſicut greges ouiū, quæ aſcenderunt de lauacro: omnes gemel-
lis fœtibus, & ſterilis non eſt in eis. Sicut cortex mâli punici,
ſic genæ tuæ abſque occultis tuis. Sexaginta ſunt reginæ, &
octoginta concubinæ, & adoleſcentularū non eſt numerus.
C Vna eſt columba mea, perfecta mea: vna eſt matri ſuæ, electa
genitrici ſuæ. Viderūt eam filiæ, & beatiſsimā prædicauerūt:
reginæ & cōcubinæ, & laudauerūt eā. Quæ eſt iſta quæ pro-
greditur quaſi aurora conſurgens, pulchra vt luna, electa vt
D ſol, terribilis vt caſtrorum acies ordinata? Deſcendi in hortum
nucum, vt viderem poma conuallis, & inſpicerem ſi floruiſſet
vinea, & germinaſſent mala punica. Neſciui: anima mea con-
turbauit me propter quadrigas Aminadab. Reuertere, reuer-
tere Sulamitis: reuertere, reuertere, vt intueamur te.

[redacted]

CAPVT VII.

A Quid videbis in Sulamite, niſi choros caſtrorum?
Quàm pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis,
filia principis. Iuncturæ feminum tuorum, ſicut
monilia quæ fabricata ſunt manu artificis. Vm-
bilicus tuus crater tornatilis, nunquā indigens poculis. Ven-
B ter tuus ſicut aceruus tritici, vallatus Lilijs. Duo vbera tua, ſi-
cut duo hinnuli gemelli capreæ. Collū tuū ſicut turris ebur-
nea. Oculi tui ſicut piſcinæ in Heſebon, quæ ſunt in porta fi-
liæ multitudinis. Naſus tuus ſicut turris Libani, quæ reſpicit
contra Damaſcum. Caput tuū vt Carmelus: & comæ capitis
C tui, ſicut purpura regis iuncta canalibus. Quàm pulchra es, &
quàm decôra chariſsima in delicijs. Statura tua aſsimilata eſt
palmæ, & vbera tua botris. Dixi, Aſcendā in palmā, & appre
hendam fructus eius: & erunt vbera tua ſicut botri vineæ: &
odor oris tui, ſicut odor malorum. Guttur tuum, ſicut vinum
D optimum: dignū dilecto meo ad potandū, labijsq́; & denti-
bus illius ad ruminandū. Ego dilecto meo, & ad me conuer-
ſio eius. Veni dilecte mi, egrediamur in agrū, cōmoremur in
villis. Mane ſurgamus ad vineas, videamus ſi floruit vinea, ſi
flores fructus parturiunt, ſi floruerunt mala punica: ibi dabo
tibi vbera mea. Mandragoræ dederunt odorem in portis no-
ſtris. Omnia poma noua & vetera dilecte mi ſeruaui tibi.

[redacted]

CAPVT VIII.

A Quis mihi det te fratrē meum, ſugentē vbera ma-
tris meæ, vt inueniā te foris, & deoſculer te, etiam
me nemo deſpiciat? Apprehendā te, & ducam in
domum matris meæ, * & in cubiculum genitri-
cis meæ.. Ibi me docebis, & dabo tibi poculū ex vino cōdi-
to, & muſtū malorū granatorū meorū. Læua eius ſub capite
meo, & dextera illius amplexabitur me. Adiuro vos filiæ Ie-
B ruſalem, ne ſuſcitetis, neq; euigilare faciatis dilectā, donec ipſa
velit. (Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto, delicijs affluens,
inpixa ſuper dilectum ſuū?) Sub arbore malo ſuſcitaui te: ibi
corrupta eſt mater tua, ibi violata eſt genitrix tua. Pone me vt
ſignaculū ſuper cor tuū, vt ſignaculū ſuper brachiū tuū: quia
fortis eſt vt mors, dilectio: dura ſicut infernus, æmulatio: lam-
pades eius, lāpades ignis, atq; flammarū. Aquæ multæ nō po-
C terunt extinguere charitatē, nec flumina obruent illā: ſi dede-
rit homo omnē ſubſtantiā domus ſuæ pro dilectione, quaſi
nihil deſpiciet eū. Soror noſtra parua, & vbera nō habet, quid
faciemus ſorori noſtræ in die quādo alloquēda eſt? Si murus
eſt, ædificemus ſuper eū propugnacula argentea: ſi oſtiū eſt,
cōpingamus illud tabulis cedrinis. Ego murus, & vbera mea
D ſicut turris: ex quo facta ſum corā eo quaſi pacē reperiēs. Vi-
nea fuit Pacifico, in Ea quæ habet populos: tradidit eā cuſto-
dibus, vir affert pro fructu eius mille argēteos. Vinea mea co-
ram me eſt: mille tui Pacifice, & ducēti his qui cuſtodiūt fru-
ctus eius. Quæ habitas in hortis, amici auſcultant, fac me audi-
re vocem tuam. Euge dilecte mi, & aſsimilare capreæ hinnu-
loq́; ceruorum ſuper montes aromatum.

F I N I S.

Liber Sapientiæ.

[redacted]

A DILIGITE iuſtitiam qui iu- Eſaie 59 a
dicatis terrā. Sentite de Domino in bo-
nitate, & in ſimplicitate cordis quærite
illum: quoniam inuenitur ab his qui nō
tentant illum: apparet autem eis qui fi-
dem habent in illum. peruerſæ enim co-
gitationes ſeparant à Deo: probata au-
tem virtus corripit inſipientes; quoniā in maliuolam animam [redacted]
B non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito pec-
catis. Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictū, & aufe- Iere.4 c
ret ſe à cogitationibus quæ ſunt ſine intellectu, & corripietur
à ſuperueniente Iniquitate. Benignus eſt enim ſpiritus ſa-
pientiæ, & non liberabit maledictum à labijs ſuis: quoniā re-
num illius teſtis eſt Deus, & cordis illius ſcrutator eſt verus,
& linguæ eius auditor. Quoniam ſpiritus Domini repleuit
orbem terrarum: & hoc quod cōtinet omnia, ſcientiam habet
vocis. Propter hoc qui loquitur iniqua, non poteſt latêre, nec
C præteriet illum corripiens iudicium. In cogitationibus enim
impij interrogatio erit: ſermonū autem illius auditio ad Deū
veniet, ad correptionem iniquitatum illius. Quoniam auris
zeli audit omnia, & tumultus murmurationum non abſcon- [redacted]
detur. Cuſtodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil pro-
deſt, & à detractione parcite linguæ: quoniam ſermo obſcu-
rus in vacuum non ibit: os autem quod mentitur, occidit ani-
D mam. Nolite zelare mortem in errore vitæ veſtræ, neq; acqui
ratis perditionem in operibus manuum veſtrarum. Quo-
niam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuo-
rum. Creauit enim, vt eſſent omnia, & ſanabiles fecit natio-
nes orbis terrarum: & nō eſt in illis medicamentum extermi-
nij, nec inferorum regnū in terra: Iuſtitia enim perpetua eſt, [redacted]
& immortalis: * iniuſtitia autem, mortis eſt acquiſitio.. im-
pij autem

pij autem manibus & verbis accerſierunt illam:& æſtimantes illam amicam, defluxerunt,& ſponſiones poſuerũt ad illam: quoniam * morte . . digni ſunt, qui ſunt ex parte illius.

[redacted]

CAPVT II.

A [redacted] DIxerunt enim impij cogitãtes apud ſe non rectè, Exiguũ, & cum tædio eſt tempus vitæ noſtræ, & nõ eſt refrigeriũ in fine hominis, & nõ eſt qui agnitus ſit reuerſus ab inferis: quia ex nihilo nati ſumus,& poſt hoc erimus tanquam ſi nõ fuerimus: quoniam fumus afflatus eſt in naribus noſtris,& ſermo ſcintillæ ad cõmouendum cor noſtrũ: quia extinctus cinis erit corpus noſtrum,& ſpiritus diffundetur tanquã mollis aer, & tranſibit vita noſtra tanquã veſtigium nubis, & ſicut nebula diſſoluetur,

B quæ fugata eſt à radijs ſolis & à calore illius aggrauata: &

1.Par.29 d nomen noſtrũ obliuionẽ accipiet per tempus, & nemo memoriam habebit operum noſtrorum. Vmbræ enim tranſitus eſt tẽpus noſtrũ,& non eſt reuerſio finis noſtri: quoniã cõſi-

Eſaie 56 d gnata eſt,& nemo reuertitur. Venite ergo,& fruamur bonis quæ ſunt,& vtamur creatura, tanquam in iuuentute celeriter. Vino pretioſo, & vnguẽtis nos impleamus, & nõ prætereat nos flos tẽporis. Coronemus nos roſis, antequã marceſcant: nullũ pratum ſit quod non pertrãſeat luxuria noſtra. Nemo veſtrũ exors ſit luxuriæ noſtræ: vbiq; relinquamus ſigna lætitiæ: quoniã hæc eſt pars noſtra, & hæc eſt ſors noſtra. Op-

Matt.27 e primamus pauperẽ iuſtũ,& non parcamus viduæ, nec veterani reuereamur canos multi temporis. Sit autem fortitudo noſtra, lex iniuſtitiæ. quod enim infirmũ eſt, inutile inuenitur.

C Circumueniamus ergo iuſtum, quoniã inutilis eſt nobis, & contrarius eſt operibus noſtris,& improperat nobis peccata legis,& diffamat in nos peccata diſciplinæ noſtræ. Promittit ſe ſcientiã Dei habere,& filiũ Dei ſe nominat. Factus eſt nobis in traductionem cogitationum noſtrarũ. Grauis eſt nobis etiã ad vidẽdũ. quoniã diſsimilis eſt alijs vita illius, & immutatæ ſunt viæ eius. Tanquã nugaces æſtimati ſumus ab illo, & abſtinet ſe à vijs noſtris tanquã ab immunditijs, & præfert

D nouiſsima iuſtorũ, & gloriatur patrẽ ſe habere Deũ. Videa-

Matt.27 e mus ergo ſi ſermones illius veri ſint, & tentemus quæ vẽtura ſunt illi & ſciemus quæ erũt nouiſsima illius. Si enim eſt verus filius Dei, ſuſcipiet illũ,& liberabit illũ de manu contra-

Iere.11 d riorum. Contumelia & tormento interrogemus eum, vt ſciamus reuerentiã eius,& probemus patientiã illius. Morte turpiſsima cõdemnemus eum, erit enim ei reſpectus ex ſermonibus illius. Hæc cogitauerunt,& errauerũt: excæcauit enim illos malitia eorum. Et neſcierunt ſacramenta Dei, neq; mer-

Gene.1 d cedem ſperauerunt iuſtitiæ, nec iudicauerunt honorem ani-

2 b 5 a marum ſanctarum. Quoniam Deus creauit hominem inex-

Eccle.17 a terminabilem, & ad imaginem ſimilitudinis ſuæ fecit illum.

Gene.3 a Inuidia autem diaboli mors introiuit in orbem terrarum. imitantur autem illum, qui ſunt ex parte illius.

[redacted]. CAPVT III.

A IVſtorum autem animæ in manu Dei ſunt, & nõ tanget illos tormentum mortis. Viſi ſunt oculis inſipientium mori,& æſtimata eſt afflictio exitus illorum. Et ab itinere iuſto abierunt in exterminium,& quod à nobis eſt iter exterminij: illi autem ſunt in pace. Et ſi corã hominibus tormenta paſsi ſunt, ſpes illorum immortalitate plena eſt. Et in paucis vexati, in multis bene

B diſponẽtur: quoniã Deus tentauit eos,& inuenit illos dignos ſe. Tanquam aurum in fornace probauit illos,& quaſi holocauſti hoſtiam accepit illos,& in tempore erit reſpectus illo-

Matt.13 f rum. Fulgebunt iuſti,& tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent. Iudicabunt nationes,& dominabũtur populis, & regnabit Dominus illorũ in perpetuum. Qui confidunt in illo, intelligent veritatem, & fideles in dilectione acquieſcent illi: quoniã donum & pax eſt electis eius. Impij autem ſecũdum

C quæ cogitauerunt, correptionem habebunt: qui neglexerunt iuſtũ,& à Domino receſſerunt. Sapientiã enim, & diſciplinã qui abijcit, infelix eſt:& vacua eſt ſpes illorũ, & labores ſine fructu,& inutilia opera eorũ. Mulieres eorũ inſenſatæ ſunt, & nequiſsimi filij illorum. Maledicta creatura eorum: quoniã felix eſt ſterilis & incoinquinata quæ neſciuit thorum in delicto, habebit fructum in reſpectione animarũ ſanctarum, & ſpado qui non operatus eſt per manus ſuas iniquitatem, nec cogitauit aduerſus Deum nequiſsima. dabitur enim illi fidei

D donum electũ,& ſors in templo Dei acceptiſsima. Bonorum enim laborum glorioſus eſt fructus,& quæ non concidit radix ſapientiæ. Filij autem adultorũ in cõſummatione erunt, & ab iniquo thoro ſemen exterminabitur. Et ſi quidem longæ vitæ erunt, in nihilum computabũtur,& ſine honore erit nouiſsima ſenectus illorũ. Et ſi celerius defuncti fuerint, non habebũt ſpem nec in die agnitiones allocutionem. Nationes enim iniquæ. diræ ſunt conſummationis.

[redacted]. CAPVT IIII.

A OQuàm pulchra eſt caſta generatio cum claritate? immortalitas eſt enim memoria illius: quoniã & apud Deum nota eſt,& apud homines. Cũ præſens eſt, imitantur illam:& deſyderant eam cum ſe eduxerit,& in perpetuum coronata triumphat incoinquinatorum certaminũ præmiũ vincens. Multigena autem impiorum multitudo non erit vtilis,& adulterinæ plantationes non dabunt radices altas, nec ſtabile firmamentũ collocabunt. Et ſi in ramis in tempore germinauerint: infirmiter poſita à vento commouebũtur,& à nimietate ventorum eradicabun-

B tur. Confringentur enim rami inconſummati,& fructus illorum inutiles,& acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti. Ex iniquis enim omnes filij qui naſcuntur, teſtes ſunt nequitiæ aduerſus parentes in interrogatione ſua. Iuſtus autem ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Senectus enim venerabilis eſt, non diuturna, neq; annorum numero computata. cani autem ſunt ſenſus hominis: & ætas ſenectutis, vita immaculata. Placens Deo factus dilectus,& viuens inter pec- [redacted] ro.

C catores tranſlatus eſt, raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius. Faſcinatio enim nugacitatis obſcurat bona, & inconſtantia concupiſcentiæ tranſuertit ſenſum ſine malitia. Conſummatus in breui expleuit tempora multa. Placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properauit educere illum de medio iniquitatum. populi autẽ videntes,& non intelligentes, nec ponentes in præcordijs talia. Quoniam gratia Dei & miſericordia

D in ſanctos eius,& reſpectus in electos illius. Condemnat autem iuſtus mortuus viuos impios, & iuuentus celerius conſummata longuam vitam iniuſti. [redacted]. Videbũt enim finem ſapientis,& non intelligent quid cogitauerit de illo Deus, & quare minuerit illum Dominus. Videbunt enim, & contemnent eum: illos autem Dominus irridebit,& erunt poſt hæc decidentes ſine honore,& in contumelia inter mortuos in perpetuum: quoniã diſrumpet illos inflatos ſine voce, & commouebit illos à fundamentis, & vſq; ad ſupremum deſolabuntur:& erunt gementes, & memoria illorum periet. Venient in cogitatione peccatorum ſuorum timidi, & traducent illos ex aduerſo iniquitates ipſorum.

[redacted].

CAPVT V.

A TVnc ſtabunt iuſti in magna conſtantia aduerſus
eos qui ſe anguſtiauerũt,& qui abſtulerunt labo-
res eorũ. Videntes turbabuntur timore horribili,
& mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis,
gementes præ anguſtia ſpiritus, dicentes intra ſe, pœnitentiã
agẽtes,& præ anguſtia ſpiritus gemẽtes, Hi ſunt quos habui-
mus aliquãdo in deriſum,& in ſimilitudinẽ improperij. Nos
inſenſati vitam illorũ æſtimabamus inſaniam,& finem illorũ
ſine honore: ecce quomodo cõputati ſunt inter filios Dei, &
inter ſanctos ſors illorum eſt. Ergo errauimus à via veritatis,
& iuſtitiæ lumen non luxit nobis,& ſol intelligentiæ non eſt
B ortus nobis. Laſſati ſumus in via iniquitatis & perditionis, &
ambulauimus vias difficiles: viam autem Domini ignoraui-
mus. Quid nobis profuit ſuperbia? aut diuitiarũ iactãtia quid
[redacted] cõtulit nobis? Tranſierũt omnia illa tanquã vmbra, & tanquã
nuntius percurrens:& tanquã nauis quæ pertranſit fluctuan-
tem aquã, cuius, cum præterierit, non eſt veſtigium inuenire,
neq; ſemitam carinæ illius in fluctibus. aut tanquam auis quæ
tranſuolat in aere, cuius nullum inuenitur argumentũ itineris
illius, ſed tantum ſonitus alarum verberans leuem ventum: &
ſcindens per vim itineris aerem, commotis alis tranſuolauit,
& poſt hoc nullũ ſignum inuenitur itineris illius. aut tanquã
ſagitta emiſſa in locum deſtinatum, diuiſus aer continuo in ſe
C reclusus eſt, vt ignoretur tranſitus illius: ſic & nos nati conti-
nuo deſiuimus eſſe, & virtutis quidem nullum ſignum valui-
mus oſtendere, in malignitate autẽ noſtra conſumpti ſumus.
Prou.11 a Talia dixerunt in inferno hi qui peccauerunt: quoniam ſpes
impij tanquam lanugo eſt, quæ à vento tollitur: & tanquam
ſpuma gracilis, quæ à procella diſpergitur:& tãquam fumus
qui à vento diffuſus eſt:& tanquam memoria hoſpitis vnius
[redacted] diei prætereuntis. Iuſti autem in perpetuum viuent, & apud
Dominum eſt merces eorum,& cogitatio illorũ apud altiſſi-
mum. Ideò accipient regnum decôris, & diadema ſpeciei de
manu Domini: quoniã dextera ſua teget eos,& brachio ſan-
D cto ſuo defendet illos. Accipiet armaturam zelus illius,& ar-
[redacted] mabit creaturam ad vltionem inimicorum. Induet pro thora-
ce iuſtitiam,& accipiet pro galea iudicium certum. ſumet ſcu
tum inexpugnabile æquitatem: acuet autem diram iram in
lanceam,& pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſa-
tos. Ibunt directe emiſſiones fulgurum, & tanquam à bene
curuato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum
inſilient. Et à petroſa ira plenæ mittentur grandines, excan-
deſcet in illos aqua maris,& flumina cõcurrent duriter. Con-
tra illos ſtabit ſpiritus virtutis,& tanquã turbo venti diuidet
illos:& ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorũ,
& malignitas euertet ſedes potentium.

[redacted]. CAPVT VI.

A MElior eſt ſapientia quàm vires :& vir prudens,
quàm fortis. Audite ergo reges, & intelligite, di-
ſcite iudices finium terræ. Præbete aures vos qui
continetis multitudines, & placetis vobis in tur-
Rom.13 a bis nationum: quoniam data eſt à Domino poteſtas vobis, &
virtus ab altiſſimo, qui interrogabit opera veſtra, & cogita-
tiones ſcrutabitur: quoniam cum eſſetis miniſtri regni illius,
Deut.10 d non recte iudicaſtis, nec cuſtodiſtis legem iuſtitiæ, neque ſe-
2.Par.19 c cundum voluntatẽ Dei ambulaſtis. Horrende & cito appare-
Iob 34 b bit vobis: quoniã iudiciũ duriſſimum in his qui præſunt, fiet.
Eccle.35 b Exiguo enim conceditur miſericordia: potentes autem po-
Roma.2 b tenter tormenta patientur. Non enim ſubtrahet perſonã cu-
Gala.2 b iuſquam Deus, qui eſt omniũ dominator, nec verebitur ma-
Ephe.6 b gnitudinẽ cuiuſquam: quoniã puſillũ & magnũ ipſe fecit, &
Coloſ.3 d æqualiter cura eſt illi de omnibus. Fortioribus autem fortior
Act.10 c inſtat cruciatio. Ad vos ergo reges ſunt hi ſermones mei, vt
1.Pet.1 c diſcatis ſapientiam, & non excidatis. Qui enim cuſtodierint
iuſtitiam, iuſte iudicabũtur:& qui didicerint iuſta, inuenient
quid reſpõdeant. Concupiſcite ergo ſermones meos, diligite
illos,& habebitis diſciplinã. Clara eſt,& quæ nunquã marce-
ſcit ſapiẽtia,& facile videtur ab his qui diligũt eam,& inueni-
C tur ab his qui quærunt illã. Præoccupat qui ſe cõcupiſcũt, vt
illis ſe prior oſtẽdat. Qui de luce vigilauerit ad illã, non labo-
rabit: aſsidentẽ enim illã foribus ſuis inueniet. Cogitare ergo
de illa, ſenſus eſt cõſummatus:& qui vigilauerit propter illã,
cito ſecurus erit. Quoniam dignos ſe, ipſa circuit quærens, &
in vijs oſtendet ſe illis hilariter,& in omni prouidẽtia occur-
ret illis. Initium enim illius veriſsima eſt diſciplinæ concu-
piſcentia. Cura ergo diſciplinæ, dilectio eſt:& dilectio cuſto
dia legum illius eſt. Cuſtoditio autem legum, conſummatio
incorruptionis eſt: incorruptio autem, facit eſſe proximum
Deo. Concupiſcentia itaq; ſapientiæ deducit ad regnũ perpe
D tuum. Si ergo delectamini ſedibus,& ſceptris ô reges popu-
li, diligite ſapientiam, vt in perpetuum regnetis. diligite lu-
men ſapientiæ omnes qui præeſtis populis. Quid eſt autem
ſapientia,& quemadmodum facta ſit, referam: & nõ abſcon-
dam à vobis ſacramenta Dei, ſed ab initio natiuitatis inueſti-
gabo,& ponam in lucem ſcientiam illius, & non præteribo
veritatem, neq; cum inuidia tabeſcente iter habebo: quoniam [redacted]
talis homo non erit particeps ſapientiæ. Multitudo autem ſa-
pientium, ſanitas eſt orbis terrarum,& rex ſapiẽs populi ſta-
bilimentum eſt. Ergo accipite diſciplinam per ſermones
meos, & proderit vobis.

[redacted].

CAPVT VII.

A SVm quidẽ & ego mortalis homo ſimilis omni-
bus, & ex genere terreno illius qui prior factus
eſt,& in ventre matris figuratus ſum caro, decem
menſium tempore coagulatus ſum in ſanguine,
ex ſemine hominis,& delectamento ſomni conueniente. Et
ego natus accepi cõmunem aerem,& in ſimiliter factã deci-
di terram:& primam vocem ſimilem omnibus emiſi plorans.
in inuolumentis nutritus ſum, & curis magnis. Nemo enim
ex regibus aliud habuit natiuitatis initium. Vnus ergo introi-
tus eſt omnibus ad vitã,& ſimilis exitus. Propter hoc optaui, [redacted]
& datus eſt mihi ſenſus: & inuocaui, & venit in me ſpiritus
ſapientiæ.& præpoſui illam regnis & ſedibus, & diuitias ni- Iob 28 c
hil eſſe duxi in cõparatione illius. nec comparaui illi lapidem
pretioſum: quoniam omne aurũ in comparatione illius arena
B eſt exigua,& tanquam lutum æſtimabitur argentũ in conſpe
ctu illius. Super ſalutem,& ſpeciem dilexi illam,& propoſui
pro luce habere illã: quoniã inextinguibile eſt lumen illius.
Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innu- 3.Reg.3 b
merabilis honeſtas per manus illius, & lætatus ſum in omni-
bus: quoniã antecedebat me iſta ſapiẽtia,& ignorabam quo-
niam horum omnium mater eſt. Quam ſine fictione didici,&
ſine inuidia communico,& honeſtatem illius non abſcondo.
Infinitus enim theſaurus eſt hominibus, quo qui vſi ſunt, par-
ticipes facti ſunt amicitiæ Dei, propter diſciplinæ dona cõ-
mendati. Mihi autem dedit Deus dicere ex ſententia, & præ-
ſumere digna horum, quæ mihi dantur: quoniam ipſe ſapien-
tiæ dux eſt,& ſapientium emendator. in manu enim illius &
C nos,& ſermones noſtri,& omnis ſapientia, & operum ſcien-
tiæ diſciplina. Ipſe enim dedit mihi horum quæ ſunt ſcien-
tiam veram, vt ſciam diſpoſitionem orbis terrarum, & vir-
tutes elementorum, initium & conſummationem & medie-
tatem temporum, viciſsitudinum permutationes, & muta-
tionem omnium morum, * mutationes, & diuiſiones tem-
porum, .. anni curſus,& ſtellarum diſpoſitiones. naturas ani-
malium, & iras beſtiarum, vim ventorum, & cogitationes
hominum, differentias virgultorum, & virtutes radicum, &
quæcunque ſunt abſconſa & improuiſa, didici. Omnium
enim

enim artifex docuit me ſapientia. Eſt enim in illa ſpiritus in-
telligentiæ ſanctus, multiplex, vnicus, ſubtilis, diſertus, mobi-
lis, incoinquinatus, certus, ſuauis, amans bonum, acutus, qui
nihil vetat benefacere, humanus, benignus, ſtabilis, certus, ſe-
curus, omnem habens virtutem, omnia proſpiciẽs, & qui ca-
D piat omnes ſpiritus intelligibiles, mundus, ſubtilis. Omnibus
enim mobilibus mobilior eſt ſapientia: attingit autem vbiq;
propter ſuam munditiã. Vapor eſt enim virtutis Dei, & ema
natio quædam eſt claritatis omnipotẽtis Dei ſyncera: & ideò
Heb.1 a nihil inquinatum in eam incurrit. candor eſt enim lucis æter-
næ, & ſpeculum ſine macula Dei maieſtatis, & imago boni-
tatis illius. Et cum ſit vna, omnia poteſt: & in ſe permanens
omnia innouat, & per nationes in animas ſanctas ſe transfert,
amicos Dei & prophetas conſtituit. Neminem enim diligit
Deus, niſi eum qui cum ſapientia inhabitat. Eſt quidem hæc
ſpecioſior ſole, & ſuper omnem diſpoſitionem ſtellarum, lu-
ci comparata inuenitur prior. Illi enim ſuccedit nox, ſapien-
tiam autem non vincit malitia.

[redacted]

CAPVT VIII.

A Ttingit ergo à fine vſq; ad finem fortiter, & diſ-
ponit omnia ſuauiter. Hanc amaui, & exquiſiui
eam à iuuentute mea, & quæſiui in ſponſam mi-
hi eam aſſumere, & amator factus ſum formæ il-
lius. Generoſitatẽ illius glorificat, contuberniũ habens Dei:
ſed & omnium Dominus dilexit illam. doctrix enim eſt di-
ſciplinæ Dei, & electrix operum illius. Et ſi diuitiæ appetun
tur in vita: quid ſapientia locupletius, quæ operatur omnia?
Si autem ſenſus operatur: quis horũ quæ ſunt, magis quàm il-
B la eſt artifex? Et ſi iuſtitiã quis diligit: labores huius magnas
habẽt virtutes: ſobrietatem enim, & ſapientiã docet, & iuſti-
tiam, & virtutem, quibus vtilius nihil eſt in vita hominibus.
Et ſimilitudinem ſcientiæ deſyderat quis: ſcit præterita, & de
futuris æſtimat, ſcit verſutias ſermonũ. & diſſolutiones argu-
mentorum, ſigna & monſtra ſcit antequam fiant, & euentus
temporum & ſeculorum. Propoſui ergo hanc adducere mihi
ad conuiuandum: ſciens quoniam mecum communicabit de
bonis, & erit allocutio cogitationis & tædij mei. Habebo
C propter hanc claritatem ad turbas, & honorem apud ſeniores
iuuenis: & acutus inueniar in iudicio, & in conſpectu poten-
tium admirabilis ero, & facies principum mirabuntur me. ta-
centem me ſuſtinebunt, & loquentẽ me reſpicient, & ſermo-
cinante me plura, manus ori ſuo imponent. Præterea habe-
bo per hanc, immortalitatem: & memoriam æternam his qui
poſt me futuri ſunt relinquam. Diſponam populos: & natio-
nes mihi erunt ſubditæ. Timebũt me audientes reges horren-
di: in multitudine videbor bonus, & in bello fortis. Intrans in
domũ meam, conquieſcam cũ illa. non enim habet amaritu-
D dinem conuerſatio illius, nec tædium conuictus illius, ſed læ-
titiam & gaudium. Hæc cogitans apud me, & commemorãs
in corde meo quoniã immortalitas eſt in cognatione ſapien-
tiæ, & in amicitia illius delectatio bona, & in operibus ma-
nuum illius honeſtas ſine defectione, & in certamine loque-
læ illius ſapientia, & præclaritas in communicatione ſermo-
num ipſius: circuibam quærens, vt mihi illam aſſumerem.
Puer autem eram ingenioſus, & ſortitus ſum animam bo-
nam. Et cum eſſem magis bonus, veni ad corpus coinquina-
tum. Et vt ſciui quoniam aliter non poſſem eſſe continens,
[redacted] niſi Deus det, & hoc ipſum erat ſumma ſapientia, ſcire cuius
eſſet hoc donum: adij Dominum, & deprecatus ſum illum,
& dixi ex totis præcordijs meis.

[redacted]

CAPVT IX.

A Eus patrum meorum, & Domine miſericordiæ, [redacted]
qui feciſti omnia verbo tuo, & ſapientia tua con-
ſtituiſti hominem, vt dominaretur creaturæ quæ
à te facta eſt, vt diſponat orbem terrarũ in æqui-
tate & iuſtitia, & in directione cordis iudicium iudicet: da mi-
hi ſedium tuarum aſsiſtricem ſapientiam, & noli me repro-
bare à pueris tuis: quoniam ſeruus tuus ſum ego, & filius an-
cillæ tuæ, homo infirmus, & exigui temporis: & minor ad in-
B tellectum iudicij & legum. Et ſi quis erit conſummatus inter
filios hominum, ſi ab illo abfuerit ſapientia tua, in nihilum
computabitur. Tu elegiſti me regem populo tuo, & iudicem 1.Par.28 b
filiorum tuorum, & filiarũ, & dixiſti me ædificare templum 2.Par.1 b
in monte ſancto tuo, & in ciuitate habitationis tuæ altare, ſi-
militudinem tabernaculi ſancti tui quod præparaſti ab initio:
& tecum ſapiẽtia tua, quæ nouit opera tua, quæ & affuit tunc Prouer.8 c
cum orbem terrarum faceres, & ſciebas quid eſſet placitum Ioan.1 a
C oculis tuis, & quid directum in præceptis tuis. Mitte illam de
cœlis ſanctis tuis & à ſede magnitudinis tuæ, vt mecum ſit &
mecum laboret, vt ſciam quid acceptum ſit apud te, ſcit enim
illa omnia & intelligit, & deducet me in operibus meis ſo-
briè, & cuſtodiet me in ſua potentia. Et erunt accepta opera
mea, & diſponam populũ tuum iuſtè, & ero dignus ſedium
patris mei. Quis enim hominum poterit ſcire conſilium Dei? Eſa.40 d
aut quis poterit cogitare quid velit Deus? Cogitationes enim Roma.11 d
D mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ. Corpus 1.Cor.2 d
enim quod corrumpitur, aggrauat animam: & terrena inha-
bitatio deprimit ſenſum multa cogitantem. Et difficile æſti-
mamus quæ in terra ſunt: & quæ in proſpectu ſunt, inueni-
mus cum labore. Quæ autem in cœlis ſunt, quis inueſtigabit?
Senſum autem tuum quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam, &
miſeris ſpiritũ ſanctum tuum de altiſsimis: & ſi correctæ ſint
ſemitæ eorum qui ſunt in terris, & quæ tibi placẽt didicerint
homines? Nam per ſapientiam ſanati ſunt, quicunq; placue-
runt tibi Domine à principio.

[redacted]

CAPVT X.

A Aec, illum qui primus formatus eſt à Deo pater
orbis terrarum, cum ſolus eſſet creatus, cuſtodi-
uit, & eduxit illũ à delicto ſuo. * Et eduxit illum Gene.1 d
de limo terræ.. & dedit illi virtutem continendi Gene.2 b
omnia. Ab hac vt receſsit iniuſtus in ira ſua, per iram homi- Gene.4 b
cidij fraternitatis deperijt. Propter quod cum aqua deleret Gene.7 b
terram, ſanauit iterum ſapientia, per contemptibile lignum Gene.11 a
iuſtum gubernans. Hæc & in conſenſu ſuperbiæ, cum ſe na-
tiones extuliſſent, ſciuit iuſtum, & conſeruauit ſine querela
Deo, & in filijs miſericordiã fortem cuſtodiuit. Hæc, iuſtum Gene.19 c
B à pereuntibus impijs liberauit fugientem, deſcendẽte igne in
Pẽtapolim: quibus in teſtimoniũ nequitiæ fumigabũda con-
ſtat deſerta terra, & incerto tempore fructus habentes arbo-
res, & incredibilis animæ memoria ſtans figmentum ſalis. Sa-
pientiam enim prætereuntes non tantum in hoc lapſi ſunt vt
ignorarẽt bona: ſed & inſipientiæ ſuæ reliquerũt hominibus
memoriam, vt in his quæ peccauerunt, nec latêre potuiſſent.
Sapiẽtia autẽ hos qui ſe obſeruãt, à doloribus liberauit. Hæc Gene.28 b
autem, profugum iræ fratris iuſtum deduxit per vias rectas,
& oſtendit illi regnum Dei, & dedit illi ſciẽtiam ſanctorum,
C honeſtauit illum in laboribus, & compleuit labores illius. In
fraude circumuenientiũ illũ affuit illi, & honeſtũ fecit illum.
Cuſtodiuit illum ab inimicis, & à ſeductoribus tutauit illum,
& certamen forte dedit illi, vt vinceret, & ſciret quoniam o- Gene.37 f
mnium potentior eſt ſapientia. Hæc, venditũ iuſtũ non dere-
linquit, ſed à peccatoribus liberauit eum: deſcenditq; cum illo
in foueam, & in vinculis non dereliquit illum, donec afferret
illi ſceptrum regni, & potẽtiam aduerſus eos qui eum depri-
mebant:

mebant:& mendaces oſtendit qui maculauerunt illum,& de-
Exod.1.b dit illi claritatem æternã. Hæc,populũ iuſtum,& ſemen ſine
[redacted] D querela liberauit à nationibus quæ illum opprimebãt. Intra-
Exod.1.c uit in animam ſerui Dei,& ſtetit contra reges horrendos in
portentis & ſignis. Et reddidit iuſtis mercedẽ laborum ſuo-
rum,& deduxit illos in via mirabili:& fuit illis in velamento
Exod.14.c diei,& in luce ſtellarũ per noctem & tranſtulit illos per ma-
Pſal.77.b re rubrum,& tranſuexit illos per aquam nimiam. Inimicos
autem illorum demerſit in mare,& ab altitudine inferorum
Exod.12.c eduxit illos. Ideo iuſti tulerunt ſpolia impiorum,& decanta-
Exod.15.a uerunt Domine nomen ſanctum tuum,& victricem manum
tuam laudauerunt pariter. Quoniam ſapientia aperuit os mu
torum,& linguas infantium fecit diſertas.

[redacted]. CAPVT XI.

A Irexit opera eorũ in manibus prophetæ ſancti.
Exod.16.a Iter fecerunt per deſerta,quæ non habitabantur:
Exod.17.c & in locis deſertis fecerunt caſas. Steterunt con-
tra hoſtes,& de inimicis ſe vindicauerunt. Sitie-
Num.20.b runt,& inuocauerunt te,& data eſt illis aqua de petra altiſsi-
ma,& requies ſitis de lapide duro. Per quę enim pœnas paſsi
ſunt inimici illorũ,à defectione potus ſui:in eis,cum abunda
rent filij Iſrael,lętati ſunt. Per hæc,cũ illis deeſſent,bene cum
illis actũ eſt. Nam pro fonte quidẽ ſempiterni fluminis,hu-
manum ſanguinẽ dediſti iniuſtis. Qui cũ minuerentur in tra-
B ductione infantiũ occiſorũ, dediſti illis abũdantẽ aquam in-
ſperate:oſtendens per ſitim quæ tũc fuit,quemadmodũ tuos
exaltares,& aduerſarios illorũ necares. Cum enim tẽtati ſunt,
& quidẽ cũ miſericordia diſciplinã accipiẽtes, ſcierũt quem-
admodũ cum ira iudicati impij tormẽta paterẽtur. Hos qui-
dem tanquã pater monẽs probaſti:illos autem tanquã durus
rex interrogãs cõdemnaſti. Abſentes enim,& præſentes ſimi
liter torquebãtur. Duplex enim illos acceperat tædiũ,& ge-
mitus cũ memoria præteritorũ. Cum enim audirent per ſua
tormẽta bene ſecũ agi,commemorati ſunt Dominũ admiran-
tes in fine exitus. Quẽ enim in expoſitione praua proiectum
C deriſerunt,in finẽ euentus mirati ſunt:non ſimiliter iuſtis ſa-
ciens:pro cogitationibus autẽ inſenſatis iniquitates illorum,
Quòd quidam errantes colebant mutos ſerpentes, & beſtias
ſuperuacuas,immiſiſti illis multitudinẽ mutorũ animaliũ in
vindictã:vt ſcirent quia per quæ peccat quis, per hæc & tor-
quetur. Non enim impoſsibilis erat omnipotens manus tua,
quæ creauit orbem terrarũ ex materia inuiſa, immittere illis
multitudinẽ vrſorum,aut audaces leones:aut noui generis ira
plenas,& ignotas beſtias,aut vaporẽ igneum ſpirãtes,aut fu-
mi odorẽ proferentes,aut horrendas ab oculis ſcintillas emit-
D tentes:quarũ nõ ſolum læſura poterat illos exterminare, ſed
& aſpectus per timorem occidere. Sed & ſine his vno ſpiritu
poterãt occidi perſecutionem paſsi ab ipſis factis ſuis, & di-
ſperſi per ſpiritum virtutis tuæ:ſed omnia in menſura & nu-
mero & pondere diſpoſuiſti. Multũ enim valere tibi ſoli ſu-
pererat ſemper:& virtuti brachij tui quis reſiſtet? Quoniam
tanquã momentũ ſtateræ,ſic eſt ante te orbis terrarũ, & tan-
[redacted] quam gutta roris antelucani,qui deſcendit in terrã. Sed miſe-
reris omniũ,quia omnia potes, & diſsimulas peccata homi-
nũ propter pœnitẽtiã. Diligis enim omnia quæ ſunt,& nihil
odiſti eorũ quæ feciſti: nec enim odiens aliquid conſtituiſti
[redacted] aut feciſti. Quomodo autem poſſet aliquid permanere,niſi tu
voluiſſes:aut quod à te vocatũ nõ eſſet,conſeruaretur? Parcis
autẽ omnibus:quoniam tua ſunt Domine, qui amas animas.

[redacted]

CAPVT XII.

A O Quàm bonus,& ſuauis eſt Domine ſpiritus tuus
in omnibus? Ideoque eos qui exerrant partibus,
corripis:& de quibus peccant, admones & allo-
queris: vt relicta malitia,credant in te Domine.
Illos enim antiquos inhabitatores terræ ſanctæ tuę,quos ex-
horruiſti,quoniã odibilia opera tibi faciebant per medicami-
na,& ſacrificia iniuſta,& filiorum ſuorũ necatores ſine miſe-
ricordia,& comeſtores viſcerum hominũ,& deuoratores ſan
guinis,& authores parẽtes animarũ inauxiliatarũ perdere vo
luiſti à medio ſacramento tuo per manus parentũ noſtrorũ,
vt dignam perciperent peregrinationẽ puerorũ Dei,quæ ti-
bi omniũ clarior eſt terra. Sed & his tanquam hominibus pe
perciſti,& miſiſti anteceſſores exercitus tui veſpas, vt illos
paulatim exterminarẽt. Non quia impotẽs eras in bello ſub-
B ijcere impios iuſtis,aut beſtijs ſæuis, aut verbo duro ſimul
exterminare:ſed partibus iudicans dabas locum pœnitentiæ,
non ignorãs quoniã nequam eſt natio eorũ, & naturalis ma-
litia ipſorum,& quoniam non poterat mutari cogitatio illo-
rum in perpetuũ. Semen enim erat maledictum ab initio, nec
timens aliquem veniã dabas peccatis illorũ. Quis enim dicet [redacted]
tibi, Quid feciſti? aut quis ſtabit contra iudiciũ tuum? aut quis
in conſpectu tuo veniet vindex iniquorũ hominum? aut quis
tibi imputabit, ſi perierint nationes, quas tu feciſti? Nec 1.Pet.5.b
enim eſt alius Deus quàm tu,cui cura eſt de omnibus,vt oſtẽ
das quoniam non iniuſte iudicas iudicium. Neque rex, neq;
tyrannus in conſpectu tuo inquirent de his quos perdidiſti.
C Cum ergo ſis iuſtus,iuſte omnia diſponis:ipſum quoq;, qui
non debet puniri,cõdemnas,& exterum æſtimas à tua virtu-
te. Virtus enim tua,iuſtitiæ initiũ eſt:& ob hoc quòd omniũ
Dominus es,omnibus te parcere facit. Virtutem enim oſten
dis tu, qui non crederis eſſe in virtute cõſummatus,& horum
qui te neſciũt,audaciã traducis. Tu autẽ dominator virtutis,
cum tranquillitate iudicas,& cum magna reuerẽtia diſponis
nos. Subeſt enim tibi cum volueris,poſſe. Docuiſti autẽ po-
pulum tuũ per talia opera,quoniam oportet iuſtũ eſſe,& hu [redacted]
manum,& bonæ ſpei feciſti filios tuos: quoniam das locum
in peccatis pœnitentiæ. Si enim inimicos ſeruorũ tuorum,&
debitos morti,cũ tanta cruciaſti attentione, & liberaſti,dans
tempus & locũ per quæ poſſent mutari à malitia:cũ quanta
diligentia iudicaſti filios tuòs,quorum parentibus iuramenta
D & conuentiones dediſti bonarũ promiſsionũ? Cum ergo das
nobis diſciplinam, inimicos noſtros multipliciter flagellas,
vt bonitatem tuam cogitemus iudicantes: et cum de nobis iu-
dicatur,ſperemus miſericordiã tuam. Vnde & illis qui in vi-
ta ſua inſenſatè & iniuſtè vixerunt,per hæc quæ coluerunt,
dediſti ſumma tormenta. Etenim in erroris via diutius erra-
uerunt,deos æſtimantes hæc quæ in animalibus ſunt ſuper-
uacua,infantium inſenſatorum more viuentes. Propter hoc
tanquam pueris inſenſatis iudiciũ in deriſum dediſti. Qui au-
tem ludibrijs & increpationibus non ſunt correcti: dignum
Dei iudiciũ experti ſunt. in his enim quæ patiebantur,mole-
ſte ferebant,in quibus patientes indignabãtur. Per hæc quos
putabant deos in ipſis cum exterminarentur, videntes illum
quem olim negabant ſe noſſe,verum Deũ agnouerunt: pro-
pter quod & finis condemnationis eorum veniet ſuper illos.

[redacted].

CAPVT XIII.

A Ani autem ſunt omnes homines, in quibus non
ſubeſt ſcientia Dei,& de his quæ nõ videntur bo [redacted]
na,non potuerunt intelligere eum qui eſt,neque
operibus attẽdẽtes agnouerũt quis eſſet artifex,
ſed aut ignem,aut ſpiritum,aut citatum aerẽ,aut gyrum ſtel-
larum,aut nimiam aquam,aut ſolem & lunam rectores orbis
terrarum deos putauerunt. Quorũ & ſi ſpecie delectati deos

x

putauerunt:ſciant quanto his dominator eorum ſpecioſior
eſt.ſpeciei enim generator hæc omnia conſtituit. Aut ſi vir-
tutem,& opera eorum mirati ſunt:intelligāt ab illis quoniam
B qui hæc fecit fortior eſt illis. à magnitudine enim ſpeciei &
[redacted] creaturæ,cognoſcibiliter poterit creator horum videri.ſed ta
men adhuc in his minor eſt querela. Et hi enim fortaſſe errāt,
Deū quærentes,& volentes inuenire. Etenim cū in operibus
illius cōuerſentur,inquirunt: & perſuaſum habent quoniam
Rom. 1. c bona ſunt quæ vidētur. Iterū autem nec his debet ignoſci. Si
enim tantū potuerunt ſcire,vt poſſent æſtimare ſeculū:quo-
[redacted] modo huius Dominū non facilius inuenerunt? Infelices au-
tem ſunt,& inter mortuos ſpes illorum eſt,qui appellauerūt
deos opera manuū hominum,aurū & argentum,artis inuen-
C tionem,& ſimilitudines animaliū,aut lapidem inutilem opus
Eſa. 44. b manus antiquæ. Aut ſi quis artifex faber de ſylua lignū rectū
ſecuerit,& huius doctè eradat omnē corticē, & arte ſua vſus
diligenter fabricet vas vtileq́ in conuerſationem vitæ, reliquijs
autem huius operis ad præparationem eſcæ abutatur: & reli-
quum horum quod ad nullum vſum facit lignum curuum,&
verticibus plenum ſculpat diligenter peruacuitatem ſuam,&
per ſcientiam ſuæ artis figuret illud,& aſsimilet illud imagini
hominis,aut alicui ex animalibus illud cōparet,perliniens ru
D brica,& rubicundū faciens fuco colorem illius, & omnē ma-
culam quæ in illo eſt perliniēs,& faciat ei dignam habitatio-
nem,& in pariete ponens illud,& confirmans ferro, ne fortè
cadat proſpiciens illi,ſciens quoniam non poteſt adiuuare ſe.
[redacted] imago enim eſt, & opus eſt illi adiutorium. Et de ſubſtantia
ſua,& de filijs ſuis,& de nuptijs votum faciens inquirit. Non
erubeſcit loqui cū illo qui ſine anima eſt:& pro ſanitate qui-
dem infirmum deprecatur,& pro vita rogat mortuum, & in
adiutoriū inutilem inuocat:& pro itinere petit ab eo qui am-
bulare non poteſt:acquirendo,& de operando, & de omniū
rerum euentu petit ab eo qui in omnibus eſt inutilis.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A ITerum alius nauigare cogitans, & per feros flu-
ctus iter facere incipiens,ligno portante ſe fragi-
lius lignū inuocat. Illud enim cupiditas acquiren
di excogitauit,& artifex ſapientia fabricauit ſua.
Tua autem pater prouidentia ab initio cūcta gubernat:quo-
Exod. 14. d niam & dediſti in mari viam,& inter fluctus ſemitā firmiſsi-
mam,oſtendens quoniā potens es ex omnibus ſanare, etiam
ſi ſine rate aliquis adeat mare. Sed vt non eſſent vacua ſapiētię
tuæ opera:propter hoc etiam & exiguo ligno credunt homi
nes animas ſuas,& tranſeuntes mare per ratem liberati ſunt.
Sed & ab initio cum perirent ſuperbi gigantes,ſpes orbis ter
rarum ad ratem confugiens,remiſit ſeculo ſemen natiuitatis,
quæ manu tua erat gubernata. Benedictū eſt enim lignū, per
[redacted] quod fit iuſtitia. Per manus autem quod fit idòlū maledictū
eſt & ipſum,& qui fecit illud:quia ille quidē operatus eſt:il-
lud autē cum eſſet fragile, Deus cognominatus eſt. Similiter
autem odio ſunt Deo,impius & impietas eius. Etenim quod
B factum eſt,cum illo qui fecit,tormenta patietur. Propter hoc
& in idòlis nationū non erit reſpectus:quoniā creaturæ Dei
in odium factæ ſunt,& in tentationē animis hominum,& in
muſcipulā pedibus inſipientium. Initiū enim fornicationis,
eſt exquiſitio idolorum:& adinuētio illorum,corruptio vitæ
eſt.neq; enim erant ab initio,neque erunt in perpetuum. Su-
peruacuitas enim hominū,hæc adinuenit in orbē terrarū: &
[redacted] ideò breuis illorum finis eſt inuentus. Acerbo enim luctu do
lens pater,cito ſibi rapti filij fecit imaginem: & illū qui tunc
quaſi homo mortuus fuerat,nunc tanquam Deū colere cœ-
pit,& conſtituit inter ſeruos ſuos ſacra, & ſacrificia. Deinde
interueniente tēpore cōualeſcēte iniqua cōſuetudine, hic er-
ror tanquā lex cuſtoditus eſt,& tyrannorū imperio coleban
C tur figmēta. Et hos quos in palàm homines honorare non po
terant,propter hoc quòd longe eſſent,è lōginquo figura eo-
rum allata,euidentē imaginē regis,quem honorare volebant,
fecerunt:vt illum qui aberat,tanquam præſentē colerent ſua
ſolicitudine. Prouexit autē ad horū culturā & hos qui igno-
rabant,artificis eximia diligentia. Ille enim volens plus place-
re illi qui ſe aſſumpſit,elaborauit arte ſua,vt ſimilitudinem in
melius figuraret. Multitudo autem hominū abducta per ſpe
ciem operis,eum qui ante tempus tanquā homo honoratus
fuerat,nunc Deum æſtimauerunt. Et hæc fuit vitæ humanæ
deceptio,quoniā aut affectui,aut regibus deſeruientes homi
nes,incōmunicabile nomen lapidibus,& lignis impoſuerūt.
Et non ſuffecerat errasse eos circa Dei ſcientiā, ſed & in ma-
gno viuentes inſcientiæ bello,tot & tam magna mala pacem
D appellant. Aut enim filios ſuos ſacrificantes,aut obſcura ſacri [redacted]
ficia facientes,aut inſaniæ plenas vigilias habentes: neq; vitā,
neq; nuptias mundas iam cuſtodiūt.ſed & alius aliū per inui-
diam occidit,aut adulterans contriſtat: & omnia commiſta
ſunt,ſanguis,homicidiū,furtū & fictio,corruptio & infideli-
tas,turbatio & periuriū,tumultus,bonorū Dei immemora-
tio,animarū inquinatio,natiuitatis immutatio, nuptiarū in-
conſtātia,inordinatio mœchiæ & impudicitiæ. Infandorum
enim idolôrū cultura,omnis mali cauſa eſt,& initiū & finis.
Aut enim dum lætantur,inſaniūt:aut certè vaticinantur falſa,
aut viuunt iniuſte,aut peierant citò. Dum enim confidūt in
idòlis quæ ſine anima ſunt,male iurantes noceri ſe non ſpe-
rant. Vtraque ergo illis euenient digne,quoniam male ſenſe-
runt de Deo,attendentes idòlis,& iurauerunt iniuſte in dolo
contēnentes iuſtitiam. Non enim iurantiū eſt virtus,ſed pec-
cantiū pœna perambulat ſuper iniuſtorū præuaricationem.

[redacted]

CAPVT XV.

A TV autem Deus noſter ſuauis & verus es, patiens
& in miſericordia diſponens omnia. Etenim ſi
peccauerimus,tui ſumus,ſcientes magnitudinem
tuā:& ſi non peccauerimus, ſcimus quoniā apud
te ſumus computati. Noſſe enim te,conſummata iuſtitia eſt:
& ſcire iuſtitiā,& virtutem tuā radix eſt immortalitatis. Non
enim in errorem induxit nos hominum malæ artis excogita-
tio,nec vmbra picturæ labor ſine fructu, effigies ſculpta per
B varios colores,cuius aſpectus inſenſato dat concupiſcentiā,
& diligit mortuæ imaginis effigiē ſine anima. Malorum ama- [redacted]
tores digni ſunt morte,qui ſpem habent in talibus, & qui fa-
ciunt illos,& qui diligūt,& qui colūt. Sed & figulus mollem
terrā premens laborioſe fingit ad vſus noſtros vnumquodq;
vas,& de eodem luto fingit quæ munda ſunt in vſum vaſa,& Rom. 9. d
ſimiliter quæ his ſunt contraria. horum autē vaſorum quis ſit
vſus,iudex eſt figulus. Et cū labore vano Deū fingit de eodē
luto:ille qui paulo ante de terra factus fuerat, & poſt puſillū
reducit vnde acceptus eſt,repetitus animæ debitum quam ha
bebat. Sed cura eſt illi,non quia laboraturus eſt,nec quoniam
breuis illi vita eſt,ſed cōcertatur aurificibus & argētarijs: ſed
C & ærarios imitatur,& gloriam præfert,quoniam res ſuperua
cuas fingit. Cinis eſt enim cor eius, & terra ſuperuacua ſpes
illius,& luto vilior vita eius:quoniam ignorauit qui ſe finxit,
& qui inſpirauit illi animā quæ operatur,& qui inſufflauit ei
ſpiritū vitalē. Sed & æſtimauerūt luſum eſſe vitā noſtram,&
conuerſationē vitæ compoſitā ad lucrum, & oportere vnde-
cunq; etiam ex malo acquirere. Hic enim ſcit ſe ſuper omnes
delinquere,qui ex terræ materia fragilia vaſa,& ſculptilia fin
git. Omnes enim inſipiētes,& infelices ſupra modum animę
ſuperbi ſunt,inimici populi tui, & imperantes illi:quoniam
D omnia idòla nationū deos æſtimauerunt,quibus neq; oculo- Pſal. 113. b
rum viſus eſt ad videndū,neq; nares ad percipiendū ſpiritū, & 134. c
neque

neque aures ad audiendum,neq; digiti manuum ad tractan-
dum,ſed & pedes eorum pigri ad ambulandum.homo enim
fecit illos:& qui ſpiritum mutuatus eſt,is finxit illos. Nemo
enim ſibi ſimilem homo poterit Deum fingere. Cum enim
ſit mortalis,mortuũ fingit manibus iniquis. Melior enim eſt
ipſe his quos colit:quia quidem vixit,cum eſſet mortalis, illi
autem nunquam.Sed & animalia miſerrima colunt: inſenſata
enim comparata his,illis ſunt deteriora. Sed nec aſpectu ali-
quis ex his animalibus bona poteſt conſpicere. Effugerunt
autem Dei laudem,& benedictionem eius.

[redacted]

CAPVT XVI.

A [redacted] Ropter hæc & his ſimilia paſsi ſunt digne tor-
menta,& per multitudinẽ beſtiarũ exterminati
ſunt.Pro quibus tormentis bene diſpoſuiſti po-
Nume. 11. g pulum tuum,quibus dediſti cõcupiſcentiã dele-
ctamenti ſui nouũ ſaporem,eſcam parans eis ortygometram:
vt illi quidem concupiſcentes eſcã propter ea quæ illis oſten
ſa & miſſa ſunt,etiã à neceſſaria cõcupiſcẽtia auerterẽtur.Hi
autem in breui inopes facti,nouã guſtauerũt eſcam. Oporte
bat enim illis ſine excuſatione quidẽ ſuperuenire interitum
exercentibus tyrannidẽ:his autem tantũ oſtendere, quemad-
Nume. 21. b modum inimici eorũ exterminabantur.Etenim cum illis ſu-
peruenit ſæua beſtiarũ ira,morſibus peruerſorũ colubrorum
exterminabantur.Sed non in perpetuũ ira tua permanſit,ſed
ad correptionẽ in breui turbati ſunt, ſignum habentes ſalutis
B ad commemorationem mandati legis tuæ.Qui enim conuer-
ſus eſt,nõ per hoc quod videbat ſanabatur,ſed per te omniũ
ſaluatorẽ.in hoc autem oſtendiſti inimicis tuis quia tu es qui
liberas ab omni malo.Illos enim locuſtarũ,& muſcarũ occi-
Exod. 10. d 8. f deruut morſus,& nõ eſt inuenta ſanitas animæ illorum: quia
Apoca. 9 b digni erant ab huiuſmodi exterminari.Filios autem tuos,nec
draconũ nec venenatorum vicerũt dentes. miſericordia enim
tua adueniens ſanabat illos. In memoria enim ſermonũ tuo-
rum exterminabantur,& velociter ſanabantur:ne in altã inci
dentes obliuionẽ non poſſent tuo vti adiutorio.etenim neq;
Deute. 12. f herba,neque malagma ſanauit eos, ſed tuus Domine ſermo,
1. Reg. 2. a qui ſanat omnia. Tu es enim Domine,qui vitæ & mortis ha-
Tobi. 13. a bes poteſtatem,& deducis ad portas mortis & reducis:homo
autem occidit quidem per malitiã animam ſuã, & cum exie-
[redacted] rit ſpiritus,non reuertetur.nec reuocabit animã quæ recepta
Exod. 9. c eſt.ſed tuã manum effugere impoſsibile eſt. Negantes enim
te noſſe impij,per fortitudinem brachij tui flagellati ſunt no
C uis aquis,& grãdinibus,& pluuijs perſecutionẽ paſsi, & per
ignem conſumpti. Quod enim mirabile erat : in aqua, quæ
omnia extinguit,plus ignis valebat.vindex eſt enim orbis iu
ſtorum.Quodã enim tempore mãſuetabatur ignis,ne cõbu-
rerentur quæ ad impios miſſa erant animalia:ſed vt ipſi viden
tes,ſcirent quoniam Dei iudicio patiũtur perſecutionem.Et
quodã tempore in aqua ſupra virtutẽ ignis exardeſcebat vn-
dique,vt iniquã terræ nationẽ exterminaret. Pro quibus an-
[redacted] gelorum eſca nutriuiſti populũ tuũ , & paratũ panẽ de cælo
præſtitiſti illis ſine labore,omne delectamentum in ſe haben
Exod. 16. c tem,& omnis ſaporis ſuauitatẽ. Subſtãtia enim tua,dulcedi-
Nume. 11. b nem tuã quam in filios habes oſtendebat:& deſeruiens vniuſ-
Pſal. 77. c cuiuſque voluntati,ad quod quiſque volebat conuertebatur.
Ioan. 6. d Nix autem,& glacies ſuſtinebant vim ignis, & non tabeſce-
Exod. 9. c bant,vt ſcirent quoniam fructus inimicorum exterminabat
D ignis ardens in grandine & pluuia coruſcans. Hoc autẽ iterũ,
vt nutrirentur iuſti,ignis etiam ſuæ virtutis oblitus eſt.Crea-
tura enim tibi factori deſeruiens, exardeſcit in tormentũ ad-
uerſus iniuſtos:& lenior fit ad benefaciendum pro his qui in
te confidũt. Propter hoc & tunc omnia trãsfigurata omnium

nutrici gratiæ tuæ deſeruiebant ad voluntatem eorum qui à
te deſyderati ſunt:vt ſcirent filij tui, quos dilexiſti Domine,
quoniam non natiuitatis fructus paſcunt homines,ſed ſermo
tuus hos qui in te crediderint conſeruat. Quod enim ab igne Deut. 8. a
non poterat exterminari,ſtatim ab exiguo radio ſolis calefa- [redacted]
ctum tabeſcebat:vt notum omnibus eſſet quoniam oportet
præuenire ſolem ad benedictionem tuam , & ad ortum lucis
te ibi adorare. Ingrati enim ſpes tanquam hybernalis glacies
tabeſcet,& diſperiet tanquam aqua ſuperuacua.

[redacted]

CAPVT XVII.

A [redacted] Agna ſunt enim iudicia tua Domine, & inenar-
rabilia verba tua,propter hoc indiſciplinatæ ani-
mæ errauerũt.Dum enim perſuaſum habent ini- Exod. 10. f
qui,poſſe dominari nationi ſanctæ:vinculis tene-
brarum,& longæ noctis compediti,incluſi ſub tectis,fugiti-
ui perpetuæ prouidentię iacuerunt.Et dum putãt ſe latêre in
obſcuris peccatis : tenebroſo obliuionis velamento diſperſi
ſunt pauentes horrendè, & cũ admiratione nimia perturbati.
Neq; enim quæ continebat illos ſpelunca,ſine timore cuſto-
diebat:quoniã ſonitus deſcendens perturbabat illos,& perſo
B næ triſtes illis apparẽtes,pauorẽ illis præſtabãt. Et ignis qui-
dem nulla vis poterat illis lumen præbere,nec ſyderũ limpi-
dæ flammæ illuminare poterant illã noctẽ horrendã. Appa- Exod. 7. d [redacted]
rebat autẽ illis ſubitaneus ignis,timore plenus:& timore per-
cuſsi illius quæ nõ videbatur faciei, æſtimabãt deteriora eſſe
quæ videbantur:& magicæ artis appoſiti erant deriſus, & ſa-
pientiæ gloria correptio cũ cõtumelia.Illi enim qui promit-
tebant timores,& perturbationes expellere ſe ab anima lan-
guẽte,hi cũ deriſu pleni timore languebãt.Nã & ſi nihil illos
ex mõſtris perturbabat:trãſitu animaliũ,& ſerpẽtiũ ſibilatio
ne cõmoti,tremebundi peribãt,& aerem quem nulla ratione
C quis effugere poſſet, negantes ſe videre. * Frequenter enim
præoccupant peſsima,redarguente cõſcientia ∴ Cũ enim ſit
timida nequitia,dat teſtimonium condemnata.ſemper enim
præſumit ſæua perturbata conſcientia.Nihil enim eſt timor,
niſi præſumptionis adiutoriũ,proditio cogitationis auxilio-
rum.Et dum ab intro minor eſt expectatio,maiorẽ cõputat
ſententiã eius cauſæ de qua tormentũ præſtat. Illi autem qui
impotentem verè noctẽ,& ab infimis & ab altiſsimis inferis
ſuperuenientẽ eundẽ ſomnũ dormiẽtes, aliquando monſtro
rum exagitabãtur timore,aliquãdo animæ deficiebant tradu
ctione.ſubitaneus enim illis, & inſperatus timor ſuperuene-
D rat. Deinde ſi quiſquã ex illis decidiſſet, cuſtodiebatur in car
cere ſine ferro recluſus.Si enim ruſticus quis erat,aut paſtor,
aut agri laborũ operarius præoccupatus eſſet:ineffugibilem
ſuſtinebat neceſsitatem. Vna enim catena tenebrarũ omnes
erãt colligati.Siue ſpiritus ſibilãs, aut inter ſpiſſos arborũ ra-
mos auium ſonus ſuauis,aut vis aquæ decurrentis nimiũ, aut
ſonus validus præcipitatarũ petrarũ,aut ludentiũ animalium [redacted]
curſus inuiſus,aut mugientiũ valida beſtiarum vox,aut reſo-
nans de altiſsimis montibus Echo : deficientes faciebant illos
præ timore.Omnis enim orbis terrarum limpido illuminaba
tur lumine, & nõ impeditis operibus cõtinebatur. Solis autẽ
illis ſuperpoſita erat grauis nox,imago tenebrarum,quæ ſu-
peruentura illis erat.Ipſi ergo ſibi erant grauiores tenebris.

[redacted]

CAPVT XVIII.

A [redacted] Anctis autem tuis maxima erat lux,& horũ qui- Exod. 10. f
dem vocem inimici audiebant, ſed figuram non
videbant. Et quia non & ipſi eadem paſsi erant,
magnificabant te:& qui antè læſi erant,quia non

læbantur, gratias agebant tibi:& vt eſſet differẽtia, te Deũ
Exod.14.e petebãt. Propter quod ignis ardentẽ columnam ducẽ habue
Pſal.77.b runt ignotæ viæ,& ſolem ſine læſura boni hoſpitij præſtiti-
& 104.d ſti. Digni quidẽ illi carere luce,& pati carcerẽ tenebrarũ, qui
incluſos cuſtodiebant filios tuos, per quos incipiebat incor-
B ruptũ legis lumen ſeculo dari. Cũ cogitarẽt iuſtorũ occidere
infantes:& vno expoſito filio, ſed liberato, in traductionem
Exod.1.c illorum, multitudinem filiorũ abſtuliſti,& pariter illos per-
& 2.b didiſti in aqua valida. Illa enim nox antè cognita eſt à patri-
Exod.14.f bus noſtris: vt verè ſcientes quibus iuramẽtis crediderũt, ani-
mæquiores eſſent. Suſcepta eſt autem à populo tuo ſanitas
quidem iuſtorũ, iniuſtorũ autẽ exterminatio. Sicut enim læ-
ſiſti aduerſarios noſtros: ſic & nos prouocans magnificaſti.
Abſconſe enim ſacrificabãt iuſti pueri bonorũ,& iuſtitiæ le
gem in concordiã diſpoſuerunt: ſimiliter & bona & mala re-
cepturos iuſtos, patrũ iam decantantes laudes. Reſonabat au-
tem inconueniens inimicorũ vox, & flebilis audiebatur plan
Exo.12.d e ctus ploratorũ infantiũ. Simili autẽ pœna ſeruus cũ domino
afflictus eſt,& popularis homo regi ſimilia paſſus. Similiter
ergo omnes vno nomine mortis mortuos habebãt innume-
rabiles. Nec enim ad ſepeliendũ viui ſufficiebant: quoniã vno
momento quæ erat præclarior natio illorũ, exterminata eſt.
C De omnibus enim non credentes propter beneficia, tũc cum
primum fuit exterminiũ primogenitorũ, ſpopõderũt popu
lum Dei ſe eſſe. Cum enim quietũ ſilẽtiũ cõtineret omnia,&
nox in ſuo curſu mediũ iter haberet, omnipotẽs ſermo tuus
Domine exiliens de cœlo à regalibus ſedibus, durus debella-
tor in mediã exterminij terram proſiliuit, gladius acutus inſi-
mulatũ imperiũ tuũ portans,& ſtans repleuit omnia morte,
& vſq; ad cœlũ attingebat ſtans in terra. Tunc cõtinuo viſus
ſomniorũ malorũ turbauerũt illos,& timores ſuperuenerunt
inſperati. Et alius alibi proiectus ſemiuiuus, propter quam
moriebatur cauſam demõſtrabat mortis. Viſiones enim quæ
illos turbauerũt, hæc præmonebant, ne inſcij quare mala pa-
tiebãtur, perirẽt. Tetigit autẽ tunc & iuſtos tentatio mortis,
& cõmotio in eremo facta eſt multitudinis: ſed non diu per-
D manſit ira tua. Properans enim homo ſine querela deprecari
Num.16.g pro populis, proferens ſeruitutis ſuæ ſcutũ orationem,& per
incenſum deprecationẽ allegans, reſtitit iræ,& finẽ impoſuit
neceſsitati, oſtendens quoniã tuus eſt famulus. Vicit autẽ tur
bas non in virtute corporis, nec armatura potẽtiæ, ſed verbo
illũ qui ſe vexabat ſubiecit, iuramẽta parentũ,& teſtamẽtum
cõmemorans. Cũ enim iam aceruatim cecidiſſent ſuper alter-
utrũ mortui, interſtitit,& amputauit impetũ,& diuiſit illam
Exod.28.b quæ ad viuos ducebat viam. In veſte enim podêris, quam ha-
bebat, totus erat orbis terrarum:& parentũ magnalia in qua-
tuor ordinibus lapidũ erãt ſculpta,& magnificẽtia tua in dia
demate capitis illius ſcripta erat. His autem ceſsit qui exter-
minabat,& hæc extimuit. erat enim ſola tẽtatio iræ ſufficiẽs.

[redacted]

CAPVT XIX.

A IMpijs autem vſque in nouiſsimum ſine miſeri-
cordia ira ſuperuenit. Præſciebat enim & futura
illorum: quoniam cum ipſi permiſiſſent, vt ſe
educerent,& cum magna ſolicitudine præmiſiſ-
ſent illos, cõſequebantur illos pœnitẽtiæ actus. Adhuc enim
inter manus habentes luctum,& deplorantes ad monumẽta
mortuorum, aliã ſibi aſſumpſerũt cogitationẽ inſcientiæ:&
quos rogantes proiecerant, hos tanquam fugitiuos perſeque
bantur. ducebat enim illos ad hunc finem digna neceſsitas:
& horum quæ acciderant commemorationem amittebant,
vt quæ deerant tormentis, repleret punitio: & populus qui-
dem tuus mirabiliter trãſiret, illi autem nouam mortem in-
B uenirent. Omnis enim creatura ad ſuum genus ab initio refi-
A gurabatur, deſeruiens tuis præceptis, vt pueri tui cuſtodiren-
tur illæſi. Nam nubes caſtra illorum obumbrabat,& ex aqua
quæ antè erat, terra arida apparuit, & in mari rubro via ſine
impedimento,& campus germinãs de profundo nimio: per
quem omnis natio tranſiuit quæ tegebatur tua manu, viden-
tes tua mirabilia & monſtra. Tanquam enim equi depauerũt
eſcam,& tanquã agni exultauerũt magnificãtes te Domine,
qui liberaſti illos. Memores enim erãt adhuc eorũ quæ in in-
colatu illorũ facta fuerant, quemadmodũ pro natione anima-
liũ produxit terra muſcas,& pro piſcibus eructauit fluuius
multitudinẽ ranarũ. Nouiſsime autẽ viderũt nouã creaturam
C auium, cum adducti concupiſcentia poſtulauerũt eſcas epula
tionis. In allocutione enim deſyderij aſcendit illis de mari or-
tygometra, & vexationes peccatoribus ſuperuenerunt, non Supr. 16.a
ſine illis quæ antè facta erant argumentis per vim fulminum.
iuſtè enim patiebantur ſecundũ ſuas nequitias. Etenim dete-
ſtabiliorem inhoſpitalitatẽ inſtituerunt. alij quidem ignotos
non recipiebant aduenas, alij autẽ bonos hoſpites in ſeruitu-
tem redigebant. Et non ſolum hæc, ſed & alius quidem reſpe
ctus illorum erat: quoniam inuiti recipiebant extraneos. Qui
autem cum lætitia receperunt hos, qui eiſdem vſi erant inſti-
tutis, ſæuiſsimis afflixerunt doloribus. Percuſsi ſunt autem
cæcitate: ſicut illi in foribus iuſti cum ſubitaneis cooperti
eſſent tenebris, vnuſquiſque tranſitum oſtij ſui quærebat. In
D ſe enim elementa dum conuertuntur, ſicut in organo quali-
tatis ſonus immutatur,& omnia ſuum ſonum cuſtodiũt. vn-
de ęſtimari ex ipſo viſu certò poteſt. Agreſtia enim in aqua-
tica conuertebantur: & quæcunque erant natantia, in terra
tranſibãt. Ignis in aqua valebat ſupra ſuam virtutem, & aqua
extinguentis naturæ obliuiſcebatur. Flammæ econtrario, cor
ruptibilium animalium non vexauerunt carnes coambulan-
tium, nec diſſoluebant illam quæ facile diſſoluebatur, ſicut
glacies bonam eſcam. In omnibus enim magnificaſti popu-
lum tuum Domine,& honoraſti, & non deſpexiſti in omni
tempore,& in omni loco aſsiſtens eis.

FINIS.

Prologus Ieſu filii Syrach

in Librum Eccleſiaſticum.

MVLTORVM nobis relatione & magnorũ per legem & Prophetas, aliosq; qui ſecuti ſunt illos, ſapientia demonſtrata eſt: in quibus oportet laudare Iſrael doctrinæ & ſapientiæ cauſa: quia non ſolum ipſos loquentes neceſſe eſt eſſe peritos, ſed etiam extraneos poſſe & diſcentes & ſcribentes doctiſſimos fieri. Auus meus Ieſus poſtquam ſe amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & Prophetarum, & aliorum librorum qui nobis à parentibus noſtris traditi ſunt, noluit & ipſe ſcribere aliquid horum quæ ad doctrinam & ſapientiã pertinent: ut deſiderantes diſcere, & illorum periti fieri, magis magiſq; attendant animo, & confirmentur ad legitimam uitam. Hortor itaque uenire uos cum beneuolentia, & attentiore ſtudio lectionem facere: & ueniam habere in illis in quibus uidemur ſequentes imaginem ſapientiæ, & deficere in uerborum compoſitione. Nam deficiunt uerba Hebraica quando fuerint translata ad aliam linguam. Non autem ſolum hæc, ſed & ipſa lex, & Prophetæ, cæteraq; aliorum librorum non paruam habent differentiam quando inter ſe dicuntur. Nam in octauo & triceſimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis Regis, poſtquam perueni in Aegyptum: & cum multum temporis ibi fuiſſem, inueni ibi libros relictos, non paruæ neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum & neceſſarium putaui & ipſe aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum iſtum: & multa uigilia attuli doctrinam in ſpatio temporis ad illa quæ ad finem ducunt, librum iſtum dare, & illis qui uolunt animum intendere, & diſcere quemadmodum oporteat inſtituere mores qui ſecundum legem Domini propoſuerint uitam agere.

[redacted]

CAPVT I.

A OMNIS ſapientia à Domino Deo eſt,& cum illo fuit ſemper,& eſt ante æuum. Arenam maris & pluuiæ guttas, & dies ſeculi quis dinumerauit? Altitudinē cœli,& latitudinē terræ,& profundū abyſſi quis dimenſus eſt? Sapientiā Dei præcedentē omnia, quis inueſtigauit? Prior omnium creata eſt ſapientia,& intellectus prudētiæ ab æuo. Fons ſapientiæ verbū Dei in excelſis,& ingreſſus illius mandata æterna. Radix ſapiētiæ,cui reuelata eſt, & aſtutias illius quis agnouit? Diſciplina ſapientiæ cui reuelata eſt,& manifeſtata?& multiplicationē ingreſſus illius quis intellexit? Vnus eſt altiſsimus creator omnium,omnipotēs, & rex potens,& metuendus nimis,ſedens ſuper thronum illius & dominans
B Deus. Ipſe creauit illam in Spiritu ſancto,& vidit,& dinumerauit, & menſus eſt. Et effudit illam ſuper omnia opera ſua, & ſuper omnē carnem ſecundum datum ſuum,& præbuit illam diligentibus ſe. Timor Domini gloria,& gloriatio,& lætitia,& corona exultationis. Timor Domini delectabit cor, [redacted] & dabit lætitiam & gaudium in longitudinē dierum. Timēti Dominum bene erit in extremis,& in die defunctionis ſuæ benedicetur. Dilectio Dei,honorabilis ſapientia. Quibus autem apparuerit in viſu,diligunt eam in viſione,& in agnitio-
Prouer.1.a ne magnaliū ſuorū. Initium ſapiētiæ,timor Domini, & cum
9.c fidelibus in vulua concreatus eſt,& cum electis fœminis gra-
Pſal.110.d ditur,& cum iuſtis & fidelibus agnoſcitur. Timor Domini, ſcientię religioſitas. Religioſitas cuſtodiet,& iuſtificabit cor,
C iucunditatem atq; gaudium dabit. Timenti Dominum bene erit,& in diebus conſummationis illius benedicetur. Plenitudo ſapientiæ eſt,timere Deū, & plenitudo à fructibus illius. Omnem domum illius implebit à generationibus, & receptacula à theſauris illius. Corona ſapientiæ, timor Domini, replens pacem,& ſalutis fructū:& vidit,& dinumerauit eam. vtraque autem ſunt dona Dei. Scientiam,& intellectum prudentiæ ſapientia compartietur:& gloriam tenentium ſe,exaltat. Radix ſapientiæ eſt,timere Dominum:& rami illius longæui. In theſauris ſapientiæ intellectus,& ſcientiæ religioſitas:execratio autem peccatoribus ſapientia. Timor Domini expellit peccatum.nam qui ſine timore eſt,non poterit iuſtificari. iracundia enim animoſitatis illius, ſubuerſio illius eſt. Vſq; in tēpus ſuſtinebit patiēs,et poſtea redditio iucūditatis.
D Bonus ſenſus vſq; in tēpus abſcōdet verba illius,& labia multorū enarrabunt ſenſum illius. In theſauris ſapiētiæ ſignificatio diſciplinæ: execratio autē peccatori,cultura Dei. Fili concupiſcens ſapientiā,cōſerua iuſtitiā,& Deus præbebit illam tibi. Sapiētia enim & diſciplina timor Dñi:& quod beneplacitum eſt illi,fides & māſuetudo,& adimplebit theſauros illius. Cōtumax nō ſis,& incredibilis timori Dei:& ne acceſſeris ad illū duplici corde. Ne fueris hypocrita in cōſpectu hominū,& nō ſcādalizeris in labijs tuis. Attēde in illis, ne fortè cadas,& adducas animæ tuæ inhonorationē,& reuelet Deus abſcōſa tua,& in medio ſynagogæ elidat te:quoniā acceſsiſti malignè ad Dominū,& cor tuum plenū eſt dolo & fallacia.

[redacted].

CAPVT II.

A [redacted] FIli accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia, & in timore,& præpara animam tuam ad tentationem. Deprime cor tuum,& ſuſtine:& inclina aurem tuam,& ſuſcipe verba intellectus,& ne feſtines in tempus obductionis. Suſtine ſuſtētationes Dei:cōiungere Deo,& ſuſtine,vt creſcat in nouiſsimo vita tua. Omne quod tibi applicitum fuerit,accipe:& in dolore ſuſtine,& in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum & argentum,homines vero receptibiles in camino hu-
B miliationis. Crede Deo,& recuperabit te:& dirige viā tuam, [redacted] & ſpera in illum. Serua timorem illius,& in illo veteraſce. Metuentes Dominum ſuſtinete miſericordiam eius : & non deflectatis ab illo,ne cadatis. Qui timetis Dominum, credite illi:& nō euacuabitur merces veſtra. Qui timetis Dominum, ſperate in illum:& in oblectationem veniet vobis miſericordia. Qui timetis Dominum diligite illum,& illuminabuntur corda veſtra. Reſpicite filij nationes hominum:& ſcitote quia
C nullus ſperauit in Domino, & confuſus eſt. Quis enim permanſit in mandatis eius, & derelictus eſt? aut quis inuocauit eum,& deſpexit illum? Quoniā pius & miſericors eſt Deus, & remittit in die tribulationis peccata:et protector eſt omnibus exquirentibus ſe in veritate. Væ duplici corde, & labijs ſceleſtis,& manibus malefacientibus,& peccatori terram ingredienti duabus vijs. Væ diſſolutis corde, qui non credunt Deo,& ideo non protegentur ab eo. Vę his qui perdiderunt ſuſtinentiam,& qui dereliquerunt vias rectas, & diuerterunt in vias prauas. Et quid facietis,cum inſpicere cœperit Domi-
D nus? Qui timent Dominum,non erunt incredibiles verbo illius:& qui diligunt illum,conſeruabunt vias illius. Qui timēt Dominum,inquirent quæ beneplacita ſunt ei:& qui diligūt eum,replebuntur lege ipſius. Qui timent Dominum,præparabunt corda ſua,& in conſpectu illius ſanctificabunt animas ſuas. Qui timent Dominum,cuſtodiunt mandata illius,& patientiam habebunt vſque ad inſpectionem illius,dicentes,Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, & non in manus hominum. Secundum enim magnitudinem ipſius,ſic & miſericordia illius cum ipſo eſt.

Pſal.36.

[redacted]

CAPVT III.

A FIli ſapientiæ,eccleſia iuſtorū:& natio illorū, obedientia & dilectio. Iudicium patris audite filij,& ſic facite vt ſalui ſitis. Deus enim honorauit patrem in filijs:& iudiciū matris exquirens,firmauit in filios. Qui diligit Deū,exorabit pro peccatis,& cōtinebit ſe ab illis,& in oratione dierum exaudietur.& ſicut qui theſaurizat,ita & qui honorificat matrem ſuam. Qui honorat patrem ſuum,iucundabitur in filijs, & in die orationis ſuæ exaudietur. Qui honorat patrē ſuum, vita viuet longiore:& qui obedit patri, refrigerabit matrem. Qui timet Dominū,honorat parentes, & quaſi dominis ſer-
B uiet his qui ſe genuerūt. In opere & ſermone,& omni patien Exod.20.c
tia honora patrem tuū,vt ſuperueniat tibi benedictio à Deo, Deut.5.b
& benedictio illius in nouiſsimo maneat. Benedictio patris Matt.15.a
firmat domos filiorum:maledictio autem matris eradicat fun Mar.7.b
damenta. Ne glorieris in contumelia patris tui: non enim eſt Ephe.6.a
tibi gloria,ſed confuſio.gloria enim hominis ex honore patris ſui,& dedecus filij pater ſine honore. Fili, ſuſcipe ſenectam patris tui,& non contriſtes eum in vita illius : & ſi defecerit ſenſu,veniam da,& ne ſpernas eum in virtute tua.eleemoſyna enim patris non erit in obliuione. Nam pro peccato matris reſtituetur tibi bonum,& in iuſtitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui,& ſicut in ſereno glacies,ſoluentur peccata tua. Quàm malæ famæ eſt qui
C dereliquit patrē:& eſt maledictus à Deo,qui exaſperat matrem. Fili,in manſuetudine opera tua perfice,& ſuper hominum gloriā diligēris. Quanto magnus es,humilia te in omnibus,& coram Deo inuenies gratiam : quoniam magna potentia Dei ſolius, & ab humilibus honoratur. Altiora te ne [redacted]
quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris : ſed quæ præci- Prouer.25.d

pit tibi Deus,illa cogita ſemper,& in pluribus operibus eius
ne fueris curioſus.non eſt enim tibi neceſſarium ea quæ abſ-
cõdita ſunt videre oculis tuis.In ſuperuacuis rebus noli ſcru-
tari multipliciter,& in pluribus operibus eius non eris curio
D ſus.Plurima enim ſuper ſenſum hominum oſtenſa ſunt tibi.
Multos enim ſupplantauit ſuſpicio illorũ,& in vanitate de-
[redacted] tinuit ſenſus illorum.Cor durum habebit male in nouiſsimo:
& qui amat periculum , in illo peribit . Cor ingrediens duas
vias,non habebit ſucceſſus,& prauum cor in illis ſcandaliza-
bitur.Cor nequam grauabitur in doloribus,& peccator adij-
ciet ad peccandum. Sinagógæ ſuperborum non erit ſanitas:
frutex enim peccati eradicabitur in illis , & non intelligetur.
Cor ſapientis intelligitur in ſapientia , & auris bona audiet
cum omni concupiſcẽtia ſapientiã.Sapiens cor,& intelligi-
bile abſtinebit ſe à peccatis,& in operibus iuſtitiæ ſucceſſus
Danie.4. habebit. Ignem ardentem extinguit aqua , & eleemoſyna
reſiſtit peccatis:& Deus proſpector eſt eius qui reddit gra-
tiam.Meminit in poſterum,& in tempore caſus ſui inueniet
firmamentum.

[redacted]

CAPVT IIII.

[redacted] FIli,eleemoſynam pauperis ne defraudes , & ocu-
los tuos ne tranſuertas à paupere. Animam eſu-
rientem ne deſpexeris,& non exaſperes pauperẽ
in inopia ſua. Cor inopis ne afflixeris,& nõ pro-
Tob.4.b trahas datum anguſtianti. Rogationem contribulati ne abij-
cias:non auertas faciem tuam ab egeno. Ab inope ne auertas
oculos tuos propter iram:& non relinquas quęrentibus tibi,
retro maledicere.maledicentis enim tibi in amaritudine ani-
mæ exaudietur deprecatio illius.exaudiet autem eum qui
fecit illum.Congregationi pauperum affabilem te facito:&
presbytero humilia animam tuã,& magnato humilia caput
B tuum.Declina pauperi ſine triſtitia aurem tuã, & redde debi
tum tuum,& reſponde illi pacificè in manſuetudine. Libera
eum qui iniuriam patitur,de manu ſuperbi:& non acidè fe-
[redacted] ras in anima tua.In iudicando eſto pupillis miſericors vt pa-
ter,& pro viro matri illorum : & eris tu velut filius altiſsimi
obediens, & miſerebitur tui magis quàm mater. Sapientia
filijs ſuis vitam inſpirat,& ſuſcipit exquirentes ſe,& præibit
in via iuſtitiæ.& qui illam diligit,diligit vitam : & qui vigila-
uerint ad illam,complectentur placorem eius.Qui tenuerint
illam,vitam hæreditabunt:& quò introibit, benedicet Deus.
Qui ſeruiunt ei,obſequentes erunt ſancto:& eos qui diligũt
illam,diligit Deus. Qui audit illam,iudicabit gentes : & qui
intuetur illam,permanebit confidens.Si crediderit ei, hæredi
C tabit illam,& erunt in confirmatione creaturæ illorum:quo-
niam in tentatione ambulat cum eo , & in primis eligit eum.
Timorem & metum,& probationem inducet ſuper illum,
& illum cruciabit in tribulatione doctrinæ ſuæ,donec tentet
eum in cogitationibus ſuis,& credat animæ illius. Et firma-
bit illum,& iter adducet directũ ad illum,& lętificabit illum,
& denudabit abſconſa ſua illi,& theſaurizabit ſuper illum
ſcientiam & intellectum iuſtitiæ.Si autem oberrauerit,dere-
linquet eum,& tradet eum in manus inimici ſui. Fili,conſer-
ua tempus,& deuita à malo. Pro anima tua ne confundaris
dicere verum.eſt enim confuſio adducens peccatum, & eſt
confuſio,adducens gloriam & gratiam. Ne accipias faciem
aduerſus faciẽ tuam,nec aduerſus animam tuam mendacium.
Ne reuerearis proximum tuum in caſu ſuo:nec retineas ver-
D bum in tempore ſalutis. Non abſcondas ſapientiam tuam in
decóre ſuo.In lingua enim ſapientia dignoſcitur : & ſenſus,
& ſcientia,& doctrina in verbo ſenſati, & firmamentum in
operibus iuſtitiæ. Non contradicas verbo veritatis vllo mo-
do,& de mendacio ineruditionis tuæ confundere. Non con-
fundaris confiteri peccata tua,& ne ſubijcias te omni homini
pro peccato.Noli reſiſtere contra faciem potentis, nec cone-
ris contra ictum fluuij. Pro iuſtitia agonizare pro anima tua, [redacted]
& vſq; ad mortẽ certa pro iuſtitia , & Deus expugnabit pro
te inimicos tuos.Noli citatus eſſe in lingua tua:& inutilis, &
remiſſus in operibus tuis. Noli eſſe ſicut leo in domo tua,
euertẽs domeſticos tuos,& opprimens ſubiectos tibi.Nõ ſit
porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.

[redacted]

CAPVT V.

A NOli attendere ad poſſeſsiones iniquas,& ne dixe [redacted]
ris,Eſt mihi ſufficiens vita. nihil enim proderit
in tempore vindictæ & obductionis. Ne ſequa-
ris in fortitudine tua concupiſcentiam cordis tui:
& ne dixeris,Quomodo potui?aut quis me ſubijciet propter
facta mea?Deus enim vindicans vindicabit. Ne dixeris, Pec-
B caui,& quid mihi accidit triſte? Altiſsimus enim eſt patiens
redditor. De propitiato peccato noli eſſe ſine metu,neq; adij Proue.10.a
cias peccatum ſuper peccatum. Et ne dicas,Miſeratio Domi-
ni magna eſt, multitudinis peccatorum meorũ miſerebitur.
Miſericordia enim,& ira ab illo cito proximant,& in pecca-
tores reſpicit ira illius. Non tardes conuerti ad Dominum,&
ne differas de die in diem.ſubito enim veniet ira illius , & in
C tempore vindictæ diſperdet te. Noli anxius eſſe in diuitijs Proue.11.a
iniuſtis.non enim proderunt tibi in die obductionis & vin-
dictæ.Non ventiles te in omnẽ ventum,& non eas in omnem
viam. ſic enim omnis peccator probatur in duplici lingua.
Eſto firmus in via Domini, & in veritate ſenſus tui & ſcien-
tia,& proſequatur te verbum pacis & iuſtitiæ. Eſto manſue-
D tus ad audiendum verbum Dei,vt intelligas:& cum ſapientia
profer reſponſum verũ. Si eſt tibi intellectus,reſponde pro-
ximo : ſin autẽ, ſit manus tua ſuper os tuũ , ne capiaris in ver-
bo indiſciplinato,& confundaris. Honor & gloria in ſermõ-
ne ſenſati,lingua verò imprudentis ſubuerſio eſt ipſius.Non
appellêris ſuſurro in vita tua,& lingua tua ne capiaris, & con
fundaris. Super furem enim eſt confuſio & pœnitentia , &
deuoratio peſsima ſuper bilinguẽ:ſuſurratori autem odiũ,&
inimicitia & cõtumelia. Iuſtifica puſillũ,& magnũ ſimiliter.

[redacted]

CAPVT VI.

A NOli fieri pro amico inimicus proximo: imprope
rium enim , & contumeliam malus hæreditabit,
& omnis peccator inuidus & bilinguis. Non te
extollas in cogitatione animæ tuæ, velut taurus:
ne forte elidatur virtus tua per ſtultitiam , & folia tua come-
dat, & fructus tuos perdat , & relinquaris velut lignum ari-
dum in eremo.anima enim nequam diſperdet qui ſe habet,
& in gaudium inimicis dat illum , & deducet in ſortem im-
piorum. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimi
cos:& lingua eucharis in bono homine abundat. Multi paci-
fici ſint tibi, & conſiliarius ſit tibi vnus de mille. Si poſsides
amicum,in tentatione poſside eum , & ne facile credas ei te-
ipſum. Eſt enim amicus ſecundum tempus ſuum,& nõ per-
manebit in die tribulationis. Et eſt amicus qui conuertitur
ad inimicitiam : & eſt amicus qui odium & rixam & conui-
B tia denudabit. Eſt autem amicus ſocius menſæ, & non per-
manebit in die neceſsitatis. Amicus ſi permanſerit fixus, erit
tibi quaſi coæqualis , & in domeſticis tuis fiducialiter aget. ſi
humiliauerit ſe contra te , & à facie tua abſconderit ſe, vnani-
mem habebis amicitiam bonam. Ab inimicis tuis ſeparare,&
ab amicis tuis attende. Amicus fidelis,protectio fortis : qui
autem inuenit illum,inuenit theſaurũ. Amico fideli nulla eſt
comparatio,& non eſt digna ponderatio auri & argenti con-
tra bonitatem fidei illius. Amicus fidelis, medicamentũ vitæ
& immor

& immortalitatis:& qui metuunt Dominū,inuenient illum.
Qui timet Deum,æquè habebit amicitiam bonam:quoniam
[redacted] ſecundum illum erit amicus illius. Fili,à iuuentute tua exci-
pe doctrinam,& vſq; ad canos inuenies ſapientiam. Quaſi is
qui arat,& qui ſeminat,accede ad eum, & ſuſtine bonos fru-
ctus illius.in opere enim ipſius exiguū laborabis,& cito edes
C de generationibus illius. Quàm aſpera eſt nimium ſapientia
indoctis hominibus,& non permanebit in illa excors. Quaſi
lapidis virtus probatio erit in illis,& non demorabūtur pro-
ijcere illam. Sapientia enim doctrinæ ſecundum nomen eſt
eius, & non eſt multis manifeſta. quibus autem cognita eſt,
permanet vſq; ad conſpectum Dei. Audi fili,& accipe conſi-
lium intellectus,& ne abijcias cōſilium meum. injice pedem
tuum in compedes illius,& in torques illius collum tuū.ſub-
ijce humerū tuum,& porta illā, & ne acedieris vinculis eius.
In omni animo tuo accede ad illam,& in omni virtute tua cō-
ſerua vias eius. Inueſtiga illam,& manifeſtabitur tibi,& con-
tinēs factus ne derelinquas eam.in nouiſsimis enim inuenies
requiem in ea,& conuertetur tibi in oblectationem. Et erunt
D tibi compedes eius in protectionem fortitudinis,& baſes vir-
tutis,& torques illius in ſtolam gloriæ. decor enim vitæ eſt
in illa,& vincula illius alligatura ſalutaris. Stola gloriæ indues
eam,& coronam gratulationis ſuperpones tibi. Fili, ſi atten-
deris mihi,diſces:& ſi accommodaueris animū tuum,ſapiens
eris. Si inclinaueris aurem tuam, excipies doctrinam:& ſi di-
lexeris audire,ſapiens eris. In multitudine presbyterorū pru
dentium ſta, & ſapientiæ illorum ex corde coniungere,vt
omnē narrationē Dei poſsis audire , & prouerbia laudis non
effugiant à te. Et ſi videris ſenſatum,euigila ad eum,& gradus
oſtiorum illius exterat pes tuus. Cogitatū tuum habe in præ-
ceptis Dei,& in mandatis illius maxime aſsiduus eſto:& ipſe
dabit tibi cor,& concupiſcentia ſapientiæ dabitur tibi.

[redacted]

CAPUT VII.

A NOli facere mala,& non te apprehendent. Di-
ſcede ab iniquo,& deficient mala abs te. Fili,
nō ſemines mala in ſulcis iniuſtitiæ,& nō me
tes ea in ſeptuplum. Noli quærere ab homine
[redacted] ducatū,neq; à rege cathedram honoris. Nō te
iuſtifices ante Deū,quoniā agnitor cordis ipſe eſt : & penes
regē noli velle videri ſapiēs. Noli quærere fieri iudex,niſi va-
leas virtute irrumpere iniquitates:ne fortè extimeſcas faciem
potentis,& ponas ſcandalū in agilitate tua. Nō pecces in mul
titudinē ciuitatis,nec te immittas in populū, neq; alliges du-
plicia peccata:nec enim in vno eris immunis. Noli eſſe puſil-
lanimis in animo tuo. Exorare,& facere eleemoſynam ne de-
ſpicias. Ne dicas, In multitudine munerum meorū reſpiciet
Deus,& offerente me Deo altiſsimo, munera mea ſuſcipiet.
B Non irrideas hominem in amaritudine animæ : eſt enim qui
[redacted] humiliat & exaltat,circumſpector Deus. Noli arare menda-
cium aduerſus fratrem tuum:neque in amicum ſimiliter fa-
cias. Noli velle mentiri omne mendacium:aſsiduitas enim il-
lius non eſt bona. Noli verboſus eſſe in multitudine presby-
terorū,& non iteres verbū in oratione tua. Non oderis labo-
[redacted] rioſa opera,& ruſticationē creatam ab altiſsimo. Non te repu
tes in multitudine indiſciplinatorū. Memento iræ, quoniam
non tardabit. Humilia valde ſpiritū tuum:quoniam vindicta
carnis impij,ignis & vermis. Noli præuaricari in amicū pe-
cuniam differentem,neq; fratrem chariſsimū auro ſpreueris.
Noli diſcedere à muliere ſenſata & bona,quam ſortitus es in
timore Domini:gratia enim verecundiæ illius ſuper aurum.
C Non lædas ſeruum in veritate operantem,neq; mercenarium
dantem animam ſuam. Seruus ſenſatus ſit tibi dilectus quaſi
anima tua,non defraudes illum libertate,neque inopem dere
[redacted] linquas illum. Pecora tibi ſunt?attende illis : & ſi ſunt vtilia,
perſeuerent apud te. Filij tibi ſunt?erudi illos,& curua illos à
pueritia eorum. Filiæ tibi ſunt?ſerua corpus illarum , & non
oſtendas hilarem faciem tuam ad illas. Trade filiam, & gran-
de opus feceris,& homini ſenſato da illam. Mulier ſi eſt tibi
ſecundum animam tuam,non proijcias illam : & odibili non
credas te in toto corde tuo. Honora patrem tuum, & gemi- Supra 3,b
tus matris tuæ ne obliuiſcaris. Memento quoniam niſi per Tob.4.a
illos natus non fuiſſes:& retribue illis, quomodo & illi tibi.
In tota anima tua time Dominum,& ſacerdotes illius ſancti-
D fica. In omni virtute tua dilige eum qui te fecit : & miniſtros
eius non derelinquas. Honora Deū ex tota anima tua, & ho-
norifica ſacerdotes,& propurga te cum brachijs. Da illis par- Leuit.2.a
tem,ſicut mandatum eſt tibi , primitiarum & purgationis:&
de negligentia tua purga te cum paucis. Datum brachiorum
tuorum & ſacrificium ſanctificationis offeres Domino,&
initia ſanctorum:& pauperi porrige manum tuam, vt perfi-
ciatur propitiatio,& benedictio tua. Gratia datus in conſpe-
ctu omnis viuentis,& mortuo non prohibeas gratiam. Non [redacted]
deſis plorantibus in conſolatione,& cum lugentibus ambu-
la. Non te pigeat viſitare infirmum:ex his enim in dilectione
firmaberis. In omnibus operibus tuis memorare nouiſsima Mat.25.d
tua,& in æternum non peccabis.

[redacted]

CAPUT VIII.

A NOn litiges cum homine potente,ne fortè incidas
in manus illius. Non contendas cum viro locu-
plete,ne fortè econtra conſtituat litem tibi. mul-
tos enim perdidit aurum & argentū,& vſq; ad cor
regum extendit,& cōuertit. Nō litiges cum homine lingua-
to,& non ſtrues in ignem illius ligna. Non communices ho-
mini indocto, ne mala de progenie tua loquatur. Ne deſpi-
cias hominem auertentem ſe à peccato,neque improperes ei.
memento quoniam omnes in corruptione ſumus. Ne ſper-
B nas hominē in ſua ſenectute:etenim ex nobis ſeneſcunt. Noli
de mortuo inimico tuo gaudere: ſciens quoniam omnes mo-
rimur,& in gaudium volumus venire. Ne deſpicias narratio- [redacted]
nem presbyterorum ſapientium,& in prouerbijs eorum con
uerſare.ab ipſis enim diſces ſapientiam,& doctrinam intelle
ctus,& ſeruire magnatis ſine querela. Nō te prætereat narra-
tio ſeniorum,ipſi enim didicerunt à patribus ſuis. quoniam
C ab ipſis diſces intellectū,& in tēpore neceſsitatis dare reſpon
ſum. Non incendas carbones peccatorum arguens eos , & ne
incendaris flamma ignis peccatorum illorum. Ne contra fa-
ciem ſtes contumelioſi,ne ſedeat quaſi inſidiator ori tuo. No-
li fœnerari homini fortiori te:quòd ſi fœneraueris,quaſi per-
ditum habe. Non ſpondeas ſuper virtutem tuā : quòd ſi ſpo-
ponderis,quaſi reſtituens cogita. Non iudices cōtra iudicem:
quoniam ſecundū quod iuſtum eſt,iudicat. Cum audace non
D eas in via,ne fortè grauet mala ſua in te:ipſe enim ſecundum
volūtatē ſuam vadit,& ſimul cum ſtultitia illius perìes. Cum
iracundo non facias rixam,& cū audace non eas in deſertum:
quoniam quaſi nihil eſt ante illum ſanguis,& vbi non eſt ad-
iutoriū,elidet te. Cum fatuis conſiliū nō habeas.nō enim po-
tuerūt diligere,niſi quæ eis placent. Corā extraneo nō facies
conſiliū:neſcis enim quid pariet. Nō omni homini cor tuum
manifeſtes:ne fortè inferat tibi gratiam falſam,& cōuitietur.

[redacted]

CAPUT IX.

A NOn zeles mulierem ſinus tui , ne oſtendat ſuper
te malitiam doctrinæ nequam . Non des mulieri
poteſtatem animæ tuæ,ne ingrediatur in virtute
tua,& confundaris. Ne reſpicias mulierem mul-
tiuolam:ne fortè incidas in laqueos illius. Cum ſaltatrice ne
aſsiduus ſis:nec audias illam,ne fortè pereas in efficacia illius.

Virginē ne conſpicias, ne fortè ſcandalizeris in decôre illius.
Ne des fornicarijs animam tuam in vllo: ne perdas te, & hæ-
reditatem tuã. Noli circunſpicere in vicis ciuitatis, ne oberra-
B ueris in plateis illius. Auerte faciem tuam à muliere compta,
& ne circunſpicias ſpeciem alienam. propter ſpeciē mulieris
multi perierunt: & ex hoc concupiſcentia quaſi ignis exar-
deſcit. Omnis mulier quæ eſt fornicaria, quaſi ſtercus in via
ab omnibus prætereuntibus conculcabitur. Speciē mulieris
alienæ multi admirati reprobi facti ſunt. colloquium enim
illius quaſi ignis exardeſcit. Cum aliena muliere non ſedeas
omnino, nec accumbas cum ea ſuper cubitum: & non alterce-
ris cum illa in vino, ne fortè declinet cor tuum in illam, & ſan
C guine tuo labaris in perditionem. Ne derelinquas amicum
antiquum, nouus enim non erit ſimilis illi. Vinum nouum,
amicus nouus: veteraſcet, & cum ſuauitate bibes illud. Non
zeles gloriam, & opes peccatoris: non enim ſcis quæ futura
ſit illius ſubuerſio. Non placeat tibi iniuria iniuſtorum, ſciēs
quoniam vſque ad inferos non placebit impius. Lōge abeſto
ab homine poteſtatem habente occidendi, & non ſuſpicabe-
ris timorem mortis. & ſi acceſſeris ad illum, noli aliquid com-
D mittere, ne fortè auferat vitam tuam. Communionem mortis
ſcito: quoniam in medio laqueorum ingredieris, & ſuper do-
lentium armatu ambulabis. Secundum virtutem tuam caue te à
[redacted] proximo tuo, & cum ſapientibus & prudentibus tracta. Vi-
ri iuſti ſint tibi conuiuæ, & in timore Dei ſit tibi gloriatio, &
in ſenſu ſit tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio tua in præ-
ceptis Altiſsimi. In manu artificum opera laudabūtur, & prin
cipes populi in ſapientia ſermonis ſui, in ſenſu verò ſenio-
rum verbum. Terribilis eſt in ciuitate ſua homo linguoſus:
& temerarius in verbo ſuo odibilis erit.

[redacted]

CAPUT X.

A [redacted] IVdex ſapiens iudicabit populum ſuum, & prin
cipatus ſenſati ſtabilis erit. Secundum iudicem
populi, ſic & miniſtri eius: & qualis rector eſt ci-
uitatis, tales & inhabitantes in ea. Rex inſipiens
perdet populum ſuum: & ciuitates inhabitabuntur per ſen-
ſum prudentium. In manu Dei poteſtas terræ: & execrabilis
omnis iniquitas gentium, & vtilem rectorē ſuſcitabit in tem-
pus ſuper illam. In manu Dei poteſtas hominis, & ſuper fa-
ciem ſcribæ imponet honorem ſuum. Omnis iniuriæ proxi
mi ne memineris, & nihil agas in operibus iniuriæ. Odibilis
coram Deo eſt & hominibus ſuperbia: & execrabilis omnis
iniquitas gentium. Regnum à gente in gentem transfertur
propter iniuſtitias, & iniurias, & contumelias, & diuerſos
B dolos. Auaro autem nihil eſt ſceleſtius. Quid ſuperbit terra
& cinis? Nihil eſt iniquius, quàm amare pecuniam. hic enim
[redacted] & animam ſuam venalem habet: quoniam in vita ſua proiecit
intima ſua. Omnis potentatus, breuis vita. Languor proli-
xior grauat medicum. Breuem languorem præcidit medi-
cus: ſic & rex hodie eſt, & cras morietur. Cum enim morie-
tur homo, hæreditabit ſerpentes, & beſtias, & vermes. Ini-
tium ſuperbiæ hominis, apoſtatare à Deo: quoniam ab eo
qui fecit illum, receſsit cor eius, quoniam initium omnis pec-
cati eſt ſuperbia. qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis,
& ſubuertet eum in finem. Propterea exhonorauit Domi-
nus conuentus malorum, & deſtruxit eos vſque in finem. Se-
des ducum ſuperborum deſtruxit Deus, & ſedere fecit mites
pro eis. Radices gentium ſuperbarum areſecit Deus, & plan-
C tauit humiles ex ipſis gentibus. Terras gentiū euertit Domi-
nus, & perdidit eas vſq; ad fundamentum. Areſecit Deus ex
ipſis, & diſperdidit eos, & ceſſare fecit memoriam eorum à
terra. Memoriam ſuperborum perdidit Deus, & reliquit me-
moriam humilium ſenſu. Nō eſt creata hominibus ſuperbia:
neq; iracundia nationi mulierum. Semen hominum honora-
bitur hoc, quòd timet Deum: ſemen autem hoc exhonorabi-
tur, quòd præterit mandata Domini. In medio fratrum re-
ctor illorum in honore: & qui timent Dominum, erunt in
oculis illius. Gloria diuitum, honoratorum, & pauperum, [redacted]
D timor Dei eſt: non deſpicere hominem iuſtum pauperem,
& non magnificare virum peccatorem diuitem. Magnus eſt
iudex, & potens eſt in honore: & non eſt maior illo qui ti-
met Deum. Seruo ſenſato liberi ſeruient: & vir prudens & di [redacted]
ſciplinatus non murmurabit correptus, & inſcius non hono-
rabitur. Noli extollere te in faciendo opere tuo, & noli cũcta Prou.17.a
ri in tempore anguſtiæ. Melior eſt qui operatur, & abundat
in omnibus, quàm qui gloriatur, & eget pane. Fili mi, in man [redacted]
ſuetudine ſerua animam tuam, & da illi honorem ſecundum Proue.11.b
meritum ſuum. Peccantem in animam ſuam quis iuſtificabit?
& quis honorificabit exhonorantem animam ſuam? Pauper
gloriatur per diſciplinam & timorem ſuum: & eſt homo qui
honorificatur propter ſubſtantiam ſuam. Qui autem gloria- [redacted]
tur in paupertate, quanto magis in ſubſtantia? Et qui gloria-
tur in ſubſtantia, paupertatem vereatur.

[redacted]

CAPUT XI.

A SApientia humiliati exaltabit caput illius, & in Ioan.7.c
medio magnatorum cōſedere illum faciet. Non
laudes virum in ſpecie ſua, neque ſpernas homi-
nem in viſu ſuo. breuis in volatilibus eſt apis, &
initium dulcoris habet fructus illius. In veſtitu ne glorieris
vnquam; nec in die honoris tui extollaris: quoniam mirabilia
opera Altiſsimi ſolius, & glorioſa, & abſcōſa, & inuiſa opera
illius. Multi tyranni ſederunt in throno, & inſuſpicabilis por
tauit diadema. Multi potentes oppreſsi ſunt valide, & glo-
rioſi traditi ſunt in manus alterorum. Priuſquam interroges,
ne vituperes quenquam: & cum interrogaueris, corripe iuſtè.
Priuſquam audias ne reſpōdeas verbum, & in medio ſermo- [redacted]
B num ne adijcias loqui. De ea re, quæ te non moleſtat, ne cer-
teris: & in iudicio peccantium ne conſiſtas. Fili, ne in multis Proue.18.c
ſint actus tui: & ſi diues fueris, non eris immunis à delicto. ſi Diues deli-
enim ſecutus fueris, non apprehendes: & non effugies, ſi præ- cto nó ca-
cucurreris. Eſt homo laborãs, & feſtinãs, & dolens impius, & ret.
tanto magis non abundabit. Eſt homo marcidus egens recu-
peratione, plus deficiens virtute, & abundans paupertate, &
oculus Dei reſpexit illum in bono, & erexit eũ ab humilitate
ipſius, & exaltauit caput: & mirati ſunt in illo multi, & hono
rauerunt Deum. Bona & mala, vita & mors, paupertas & ho-
neſtas à Deo ſunt. Sapiētia & diſciplina, & ſciētia legis apud
Deũ. Dilectio, & viæ bonorũ apud ipſum. Error & tenebræ
peccatoribus cōcreata ſunt: qui autem exultant in malis, con-
ſeneſcunt in malo. Datio Dei permanet iuſtis, & profectus
illius ſucceſſus habebit in æternũ. Eſt qui locupletatur parcè Luc.12.c
C agendo, & hæc eſt pars mercedis illius in eo quod dicit, Inue-
ni requiem mihi, & nunc manducabo de bonis meis ſolus. &
neſcit quòd tempus prætereat, & mors appropinquet, &
relinquat omnia alijs, & morietur. Sta in teſtamento tuo, &
in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorum vetera-
ſce. Ne manſeris in operibus peccatorum. Confide autem in
Deo, & mane in loco tuo. Facile eſt enim in oculis Dei ſubi-
to honeſtare pauperē. Benedictio Dei in mercedem iuſti fe-
ſtinat, & in honore veloci proceſſus illius fructificat. Ne di-
cas, Quid eſt mihi opus, & quæ erunt mihi ex hoc bona? Ne Infra 18.d
dicas, Sufficiens mihi ſum: & quid ex hoc peſsimabor? In die
bonorũ ne immemor ſis malorum, & in die malorũ non im-
memor ſis bonorum: quoniã facile eſt coram Deo in die obi-
D tus retribuere vnicuique ſecundum vias ſuas. Malitia horæ
obliuionem facit luxuriæ magnæ, & in fine hominis denu-
datio operũ illius. Ante mortem ne laudes hominem quen-
quam, quoniam in filijs ſuis agnoſcitur vir. Non omnem ho-
minem inducas in domum tuam. multæ enim ſunt inſidiæ
doloſi.

doloſi. Sicut enim eructant præcordia fœtentium, & ſicut perdix inducitur in caueam, & vt caprea in laqueum: ſic & cor ſuperborum, & ſicut proſpector videns caſum proximi ſui. Bona enim in mala cōuertens inſidiatur, & in electis imponet maculā. A ſcintilla enim vna augetur ignis, & ab vno doloſo augetur ſanguis: homo verò peccator ſanguini inſidiatur. Attende tibi à peſtifero, fabricat enim mala: ne fortè inducat ſuper te ſubſannationem in perpetuum. Admitte ad te alienigenam, & ſubuertet te in turbine, & abalienabit te à vijs proprijs.

[redacted]

CAPVT XII.

A Si bene feceris, ſcito cui feceris, & erit gratia in bonis tuis multa. Benefac iuſto, & inuenies retributionem magnam: & ſi non ab ipſo, certè à Domino. Non eſt enim ei bene qui aſsiduus eſt in malis, & eleemoſynas non danti: quoniam & altiſsimus odio habet peccatores, & miſertus eſt pœnitētibus. Da miſericordi, & ne ſuſcipias peccatorem: & impijs, & peccatoribus redde vindictam, cuſtodiens eos in diem vindictæ. Da bono, & nō

B receperis peccatorem. Benefac humili, & non dederis impio. Prohibe panes illi dare, ne in ipſis potentior te ſit. nam duplicia mala inuenies in omnibus bonis, quæcunq; feceris illi: quoniā & altiſsimus odio habet peccatores, & impijs reddet vindictam. Non agnoſcetur in bonis amicus, & non abſcondetur in malis inimicus. In bonis viri, inimici illius in triſtitia, & in malitia illius, amicus agnitus eſt. Non credas inimico tuo in æternum. ſicut enim æramentum, æruginat nequitia illius. & ſi humiliatus vadat curuus, adijce animum tuum,

C & cuſtodi te ab illo. Non ſtatuas illum penes te, nec ſedeat ad dexteram tuam, ne conuerſus ſtet in loco tuo: ne forte conuerſus in locum tuum, inquirat cathedram tuam, & in nouiſſimo cognoſcas verba mea, & in ſermonibus meis ſtimuleris. Quis miſerebitur incātatori à ſerpente percuſſo, & omnibus qui appropriant beſtijs? ſic & qui comitatur cum viro iniquo, & obuolutus eſt in peccatis eius. Vna hora tecū per-

D manebit: ſi autem declinaueris, non ſupportabit. In labijs ſuis indulcat inimicus, & in corde ſuo inſidiatur, vt ſubuertat te in foueam. In oculis ſuis lachrymatur inimicus: & ſi inuenerit tempus, non ſatiabitur ſanguine. & ſi incurrerint tibi mala, inuenies eum illic priorem, & quaſi adiuuans ſuffodiet plantas tuas. Caput ſuum mouebit, & plaudet manu, & multa ſuſurrans commutabit vultum ſuum.

[redacted]

CAPVT XIII.

A Qui tetigerit picē, inquinabitur ab ea: & qui communicauerit ſuperbo, induet ſuperbiā. Pondus ſuper ſe tollet, qui honeſtiori ſe cōmunicat. Et ditiori te ne ſocius fueris. Quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim ſe colliſerint, confringetur. Diues iniuſtè egit, & fremet: pauper autem læſus tacebit. Si largitus fueris, aſſumet te: & ſi non habueris, derelinquet te. Si habes, cōuiuet tecū, & euacuabit te, & ipſe nō dolebit ſuper te. Si neceſſarius illi fueris, ſupplantabit te, & ſubridens ſpem dabit narrans tibi omnia bona, & dicet, Quid opus eſt tibi? Et confundet te in cibis ſuis, donec te inaniat bis, & ter: & in nouiſſimo deridebit te. poſtea videns derelinquet te, &

B caput ſuū mouebit ad te. Humiliare Deo, & expecta manus eius. Attende, ne ſeductus in ſtultitia humilieris. Noli eſſe humilis in ſapientia tua, ne; humiliatus in ſtultitiam ſeducaris. Aduocatus à potentiore diſcede, ex hoc enim magis te aduocabit. Ne improbus ſis, ne impingaris: & ne longe ſis ab eo, ne eas in obliuionem. Ne retineas ex æquo loqui cū illo: nec credas multis verbis illius. ex multa enim loquela tentabit te, & ſubridens interrogabit te de abſconditis tuis. Immitis ani-

C mus illius conſeruabit verba tua, & non parcet de malitia, & de vinculis. Caue tibi, & attende diligenter auditui tuo: quoniam cum ſubuerſione tua ambulas. Audiens verò verba illa, quaſi in ſomnis vide: & vigilabis. Omni vita tua dilige Deū, & inuoca illum in ſalute tua. Omne animal diligit ſimile ſibi: ſic & omnis homo proximū ſibi. Omnis caro ad ſimilē ſibi cōiungetur, & omnis homo ſimili ſui ſociabitur. Si cōmunicabit lupus agno aliquādo: ſic peccator iuſto. Quæ cōmuni-

D catio ſancto homini ad canem? aut quæ pars bona diuiti ad pauperē? Venatio leonis onager in eremo: ſic & paſcua diuitum ſunt pauperes. Et ſicut abominatio eſt ſuperbo humilitas: ſic & execratio diuitis pauper. Diues cōmotus confirmatur ab amicis ſuis: humilis autē cum ceciderit, expelletur & à notis. Diuiti decepto multi recuperatores: locutus eſt ſuperba, & iuſtificauerunt illū. humilis deceptus eſt, inſuper & arguitur: locutus eſt ſenſate, & nō eſt datus ei locus. Diues locutus eſt, & omnes tacuerūt, & verbū illius vſq; ad nubes perducent. pauper locutus eſt, & dicūt, Quis eſt hic? Et ſi offenderit, ſubuertunt illū. Bona eſt ſubſtātia, cui non eſt peccatum in cōſcientia, & nequiſsima paupertas in ore impij. Cor hominis immutat faciē illius, ſiue in bona, ſiue in mala. Veſtigium cordis boni, & faciē bonam difficile inuenies, & cum labore.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A Beatus vir qui non eſt lapſus verbo ex ore ſuo, & nō eſt ſtimulatus in triſtitia delicti. Felix qui nō habuit animi ſui triſtitiā. & non excidit à ſpe ſua. Viro cupido & tenaci, ſine ratione eſt ſubſtātia, & homini liuido ad quid aurum? Qui aceruat ex animo ſuo iniuſte, alijs cōgregat, & in bonis illius luxuriabitur. Qui ſibi [redacted] Qui ſibi inuidet, nihil eſt illo nequius: [redacted] eſt ma-

B litiæ illius: & ſi bene fecerit, ignorāter, [redacted] facit, & in nouiſsimo manifeſtat malitiā ſuam. Nequam eſt oculus liuidi, & auertens faciem ſuam, & deſpiciens animā ſuam. Inſatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis: non ſatiabitur, donec conſumat arefaciens animā ſuam. Oculus malus ad mala, & non ſatiabitur pane indigens, & in triſtitia erit ſuper menſam ſuam. Fili, ſi habes, bene fac tecum, & Deo dignas oblationes offer. Memor eſto quoniam mors non tardat, & teſtamentum inferorum quia demonſtratum eſt tibi: teſtamentum enim huius mūdi morte morietur. Ante mortē benefac amico tuo, & ſecundum vires tuas exporrigens da pauperi. Non

C defrauderis à die bono, & particula boni diei non te prætereat. Nōnne alijs relinques dolores, & labores tuos? In diuiſione ſortis da, & accipe, & iuſtifica animā tuam. Ante obitum tuum operare iuſtitiā, quoniam nō eſt apud inferos inuenire cibum. Omnis caro ſicut fœnum veteraſcet, & ſicut foliū fructificans in arbore viridi. Alia generantur, & alia deijciuntur: ſic generatio carnis & ſanguinis, alia finitur, & alia naſcitur. Omne opus corruptibile in fine deficiet: & qui illud operatur, ibit cum illo. Et omne opus electum iuſtificabitur: & qui operatur illud, honorabitur in illo. Beatus vir, qui in ſapiētia

D morabitur: & qui in iuſtitia ſua meditabitur, & in ſenſu ſuo cogitabit circunſpectionem Dei. Qui excogitat vias illius in corde ſuo, & in abſconſis ſuis intelligens, vadens poſt illam quaſi inueſtigator, & in vijs illius conſiſtens: qui reſpicit per feneſtras illius, & in ianuis illius audiens: qui requieſcit iuxta domum illius, & in parietibus illius figens palum: Statuet caſulam ſuam ad manus illius, & requieſcent in caſula illius bona per æuum: ſtatuet filios ſuos ſub tegmine illius, & ſub ramis eius morabitur: protegetur ſub tegmine illius à feruore, & in gloria eius requieſcet.

[redacted]

CAPVT XV.

Prouer. 27 c
Supra 4 a
Tob. 4 b
Eſa. 40 b
Iaco. 1 b
1 Pet. 1 d

A QVi timet Deum, faciet bona: & qui continens eſt
iuſtitiæ, apprehendet illam, & obuiabit illi quaſi
mater honorificata, & quaſi mulier à virginitate
ſuſcipiet illum. Cibabit illũ pane vitæ, & intelle-
ctus, & aqua ſapiẽtiæ ſalutaris potabit illum, & firmabitur in
illo, & non flectetur: & continebit illum, & nõ confundetur:
B & exaltabit illum apud proximos ſuos, & in medio eccleſiæ
aperiet os eius, & adimplebit illũ ſpiritu ſapientiæ & intelle-
ctus, & ſtola gloriæ veſtiet illum. Iucunditatem & exultatio-
nem theſaurizabit ſuper illum, & nomine æterno hæredita-
bit illum. Homines ſtulti non apprehendent illam, & homi-
nes ſenſati obuiabunt illi. homines ſtulti non videbunt eam,
longe enim abeſt à ſuperbia & dolo: viri mendaces non erunt
illius memores, & viri veraces inuenientur in illa, & ſucceſ-
ſum habebunt vſq; ad inſpectionẽ Dei. Non eſt ſpecioſa laus
C in ore peccatoris: quoniã à Deo profecta eſt ſapiẽtia. ſapien-
tiæ enim Dei aſtabit laus, & in ore fideli abundabit, & domi-
nator dabit eam illi. Non dixeris, Per Deum abeſt. quæ enim
odit ne feceris. Non dicas, Ille me implanauit: non enim ne-
ceſſarij ſunt ei homines impij. Omne execramentum erroris
odit Dominus, & non erit amabile timentibus eum. Deus ab
initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilij
Matt. 19. c ſui. Adiecit mandata, & præcepta ſua. ſi volueris mandata ſer-
D uare, conſeruabunt te, & in perpetuum fidem placitam ſer-
Iere. 21. c uare. Appoſuit tibi aquam & ignem; ad quod volueris, por-
rige manum tuam. Ante hominem vita & mors: bonum &
malum, quod placuerit ei, dabitur illi: quoniam multa ſapien-
tia Dei, & fortis in potentia, videns omnes ſine intermiſſio-
Pſal. 33. c ne. Oculi Domini ad timentes eum, & ipſe agnoſcit omnem
Hebr. 4. c operam hominis. Nemini mandauit impiè agere, & nemini
dedit ſpatium peccãdi. non enim concupiſcit multitudinem
filiorum infidelium & inutilium.

[redacted]. CAPVT XVI.

A NE incũderis in filijs impijs, ſi multiplicẽtur: nec
oblecteris ſuper ipſos, ſi nõ eſt timor Dei in il-
lis. Nõ credas vitæ illorũ, & ne reſpexeris in la-
bores eorũ. Melior eſt enim vnus timens Deũ,
quàm mille filij impij. Et vtile eſt mori ſine fi-
lijs, quàm relinquere filios impios. Ab vno ſenſato inhabita-
Infra 21. b bitur patria, & à tribus impijs deſeretur. Multa talia vidit ocu
lus meus, & fortiora his audiuit auris mea. In ſynagôga pec-
cantiũ exardebit ignis, & in gente incredibili exardeſcet ira.
Nõ exorauerũt pro peccatis ſuis antiqui gigãtes, qui deſtru-
cti ſunt cõfidentes ſuæ virtuti: & nõ pepercit peregrinationi
illorũ, & execratus eſt eos præ ſuperbia verbi illorũ. Nõ mi-
B ſertus eſt illis gentẽ totã perdens, & extollentẽ ſe in peccatis
ſuis. Et ſicut ſexcẽta millia peditũ qui cõgregati ſunt in duri-
tia cordis ſui: & ſi vnus fuiſſet ceruicatus, mirũ ſi fuiſſet immu
nis, miſericordia enim & ira eſt cum illo. Potens exoratio, &
effundens irã ſecundũ miſericordiã ſuã: ſic & correptio illius
hominẽ ſecundum operá ſua iudicat. Non effugiet in rapina
peccator, & non retardabit ſufferẽtia miſericordiã facientis.
Omnis miſericordia faciet locũ vnicuiq; ſecundum meritum
operũ ſuorum, & ſecundũ intellectũ peregrinationis ipſius.
Non dicas, A Deo abſcondar, & ex ſummo quis mei memo-
C rabitur? in populo magno non agnoſcar: quæ eſt enim anima
mea in tam immenſa creatura? Ecce, cœlũ, & cœli cœlorum,
abyſſus & vniuerſa terra, & quæ in eis ſunt, in cõſpectu illius
commouebuntur, montes ſimul, & colles, & fundamenta ter-
ræ: & cum conſpexerit illa Deus, tremore cõcutientur. Et in
omnibus his inſenſatũ eſt cor: & omne cor intelligitur ab il-
lo: & vias illius qui intelligit, & procellam quam nec oculus
videbit hominis? Nam plurima illius opera ſunt in abſconſis:
ſed opera iuſtitiæ eius quis enuntiabit? aut quis ſuſtinebit?
Longè enim eſt teſtamentum à quibuſdam, & interrogatio
omnium in conſummatione eſt. Qui minoratur corde, cogi-
D tat inania: & vir imprudens & errans cogitat ſtulta. Audi me
fili, & diſce diſciplinã ſenſus, & in verbis meis attende in cor-
de tuo, & dicam in æquitate diſciplinã, & ſcrutabor enarrare
ſapientiam, & in verbis meis attende in corde tuo, & dico in
æquitate ſpiritus virtutes quas poſuit Deus in opera ſua ab
initio, & in veritate enuntio ſcientiã eius. In iudicio Dei ope
ra eius ab initio, & ab inſtitutione ipſorũ diſtinxit partes il-
lorum, & initia eorũ in gentibus ſuis. Ornauit in æternũ ope
ra illorum, nec eſurierunt, nec laborauerũt, & nõ deſtiterunt
ab operibus ſuis. Vnuſquiſque proximum ſibi nõ anguſtia-
bit vſque in æternum. Non ſis incredibilis verbo illius. Poſt
hæc Deus in terram reſpexit, & impleuit illam bonis ſuis.
Anima autem omnis vitalis denuntiabit ante faciem ipſius, &
in ipſa iterum reuerſio illorum.

[redacted]

CAPVT XVII.

A DEus creauit de terra hominem, & ſecundum ima- Gene. 1. d
ginem ſuam fecit illum. Et iterum conuertit il- 2. b 5. a
lum in ipſam, & ſecundũ ſe veſtiuit illum virtu-
te. Numerum dierum & tempus dedit illi, & de-
dit poteſtatem eorum quæ ſunt ſuper terram. Poſuit timo-
rem illius ſuper omnem carnem, & dominatus eſt beſtiarum
& volatilium: Creauit ex ipſo adiutorium ſimile ſibi, conſi- Gene. 2. d
lium & linguam: & oculos, & aures, & cor dedit illis excogi-
tandi: & diſciplina intellectus repleuit illos. Creauit illis ſcien
tiam ſpiritus, & ſenſu impleuit cor illorum, & mala & bona
B oſtendit illis. Poſuit oculum ſuum ſuper corda illorũ oſten-
dere illis magnalia operum ſuorum, vt nomen ſanctificatio-
nis collaudent: & gloriari in mirabilibus illius, vt magnalia
enarrent operum eius. Addidit illis diſciplinam, & legem vi-
tæ hæreditauit illos. Teſtamentum æternum conſtituit cum
illis, & iuſtitiam & iudicia ſua oſtendit illis. Et magnalia ho-
noris eius vidit oculus illorum, & honorem vocis audierunt
aures illorũ, & dixit illis, Attendite ab omni iniquo. Et man-
dauit illis vnicuiq; de proximo ſuo. Viæ illorum, coram illo
ſunt ſemper, & non ſunt abſconſæ ab oculis ipſius. In vnam-
quanq; gentem præpoſuit rectorem: & pars Dei Iſrael facta
eſt manifeſta. Et omnia opera illorũ velut in conſpectu Dei:
C & oculi eius ſine intermiſſione inſpicientes in vijs eorũ. Non
ſunt abſconſa teſtamẽta propter iniquitatẽ illorũ, & omnes
iniquitates eorũ in cõſpectu Dei. Eleemoſyna viri quaſi ſac- Infra 29. c
culus cũ ipſo, & gratiã hominis quaſi pupillã conſeruabit: &
poſtea reſurget, & retribuet illis retributionẽ, vnicuiq; in ca-
put ipſorũ, & cõuertet in inferiores partes terræ. Pœnitenti-
bus autẽ dedit viam iuſtitiæ, & cõfirmauit deficiẽtes ſuſtine-
re, & deſtinauit illis ſortẽ veritatis. Cõuertere ad Dominũ, &
relinque peccata tua: precare ante faciem Domini, & minue
offendicula. Reuertere ad Dominũ, & auertere ab iniuſtitia
tua, & nimis odito execrationem: & cognoſce iuſtitias & iu-
dicia Dei, & ſta in ſorte propoſitionis, & orationis altiſſimi
D Dei. In partes vade ſeculi ſancti, cũ viuis & dantibus confeſ-
ſionem Deo. Non demoreris in errore impiorũ, *ante mortẽ
confitere.. A mortuo quaſi nihil perit confeſſio. Confitebe-
ris viuens, viuus & ſanus confiteberis, & laudabis Deum, &
gloriaberis in miſerationibus illius. Quàm magna miſericor-
dia Domini, & propitiatio illius conuertentibus ad ſe? Nec
enim omnia poſſunt eſſe in hominibus, quoniam nõ eſt im-
mortalis filius hominis, & in vanitate malitiæ placuerunt.
Quid lucidius ſole? & hic deficit. Aut quid nequius, quàm
quòd excogitauit caro, & ſanguis? & hoc arguitur. Virtutem
altitudinis cœli ipſe cõſpicit: & omnes homines terra & cinis.

[redacted]

CAPVT XVIII.

A QVi viuit in æternū, creauit omnia ſimul. Deus ſo-
lus iuſtificabitur, & manet inuictus rex in æter-
nū. Quis ſufficit enarrare opera illius? Quis enim
inueſtigabit magnalia eius? Virtutē autē magni-
tudinis eius quis enuntiabit? aut quis adijciet enarrare miſeri-
cordiā eius? Non eſt minuere, neq; adijcere, nec eſt inuenire
magnalia Dei. Cum conſummauerit homo, tunc incipiet; &
cum quieuerit, operabitur. Quid eſt homo, & quæ eſt gratia
illius? & quid eſt bonū, aut quid nequā illius? Numerus dierū
Pſal.89 c hominū, vt multū centum anni: quaſi guttæ aquæ maris de-
putati ſunt: & ſicut calculus arenæ, ſic exigui anni in die æui.
Propter hoc patiēs eſt Deus in illis, & effundit ſuper eos mi
B ſericordiā ſuā. Vidit præſumptionē cordis eorū quoniā ma-
la eſt, & cognouit ſubuerſionē illorum quoniā nequam eſt.
ideò adimpleuit propitiationem ſuam in illis, & oſtendit eis
viam æquitatis. Miſeratio hominis circa proximū ſuum: mi-
ſericordia autē Dei ſuper omnem carnē. Qui miſericordiam
habet, docet, & erudit quaſi paſtor gregē ſuū. Miſeretur ex-
cipiētis doctrinā miſerationis, & qui feſtinat in iudicijs eius.
Fili, in bonis nō des querelam, & in omni dato non des triſti-
tiam verbi mali. Nōnne ardorē refrigerabit ros? ſic & verbum
melius, quàm datū. Nōnne ecce verbū ſuper datum bonū? &
C vtraq; cum homine iuſtificato. Stultus acriter improperabit,
& datus indiſciplinati tabeſcere facit oculos. Ante iudicium
para iuſtitiam tibi, & antequam loquaris diſce. Ante languo-
rem adhibe medicinam, & ante iudiciū interroga teipſum, &
in conſpectu Dei inuenies propitiationem. Ante languorem
humilia te, & in tempore infirmitatis oſtende conuerſationē
tuam. Non impediaris orare ſemper, & ne verearis vſque ad
Luce 18 a
1. Theſſ.5 d mortē iuſtificari: quoniā merces Dei manet in æternū. Ante
orationē præpara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo qui
tentat Deum. Memēto iræ in die cōſummationis, & tempus
Supra 7 b retributionis in conuerſione faciei. Memento paupertatis in
D tempore abundantiæ, & neceſsitatem paupertatis in die diui-
Supra 11 c tiarum. A mane vſq; ad veſperā immutabitur tempus, & hæc
omnia citata in oculis Dei. Homo ſapiens in omnibus me-
tuet, & in diebus delictorū attendet ab inertia. Omnis aſtutus
agnoſcit ſapientiā, & inuenienti eam dabit confeſsionē. Sen-
ſati in verbis & ipſi ſapiēter egerunt, & intellexerūt veritatē,
& iuſtitiā, & implorauerūt prouerbia & iudicia. Poſt cōcu-
Roma.13 d piſcentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere. Si præſtes
animæ tuæ cōcupiſcentias eius, faciet te in gaudium inimicis
tuis. Ne oblecteris in turbis: nec immodicis, aſsidua enim eſt
cōmiſsio illorū. Ne fueris mediocris in cōtentione ex fœno-
re, & non eſt tibi nihil in ſeculo: eris enim inuidus vitæ tuæ.

[redacted]

CAPVT XIX.

A OPerarius ebrioſus non locupletabitur: & qui ſper
nit modica, paulatim decidet. Vinum & mulieres
apoſtatare faciunt ſapiētes, & arguent ſenſatos: &
qui ſe iungit fornicarijs, erit nequam. putredo &
vermes hæreditabūt illū, & extollerur in exemplū maius, &
tolletur de numero anima eius. Qui credit cito, leuis corde mi
norabitur: & qui delinquit in animā ſuam, inſuper habebitur.
Qui gaudet iniquitate, denotabitur: & qui odit correptionē,
minuetur vita: & qui odit loquacitatē, extinguit malitiā. Qui
peccat in animā ſuā, pœnitebit: & qui iucundatur in malitia,
denotabitur. Ne iteres verbū nequam & durū, & nō minora-
B beris. Amico & inimico noli narrare ſenſum tuū: & ſi eſt tibi
delictū, noli denudare. audiet enim te, & cuſtodiet te, & quaſi
defendens peccatū odiet te, & ſic aderit tibi ſemper. Audiſti
verbū aduerſus proximū tuum? cōmoriatur in te, fidens quo-
niam non te dirumpet. A facie verbi parturit fatuus, tanquam
gemitus partus infantis. Sagitta infixa femori canis, ſic verbū Leuit. 19 d
in corde ſtulti. Corripe amicū, ne fortè nō intellexerit, & di- Matth.18 b
C cat, Non feci: aut ſi fecerit, ne iterū addat facere. Corripe pro- Luce 17 a
ximū, ne fortè nō dixerit: & ſi dixerit, ne fortè iteret. Corripe
amicum: ſæpe enim fit commiſsio, & nō omni verbo credas.
eſt qui labitur lingua ſua, ſed non ex animo. Quis eſt enim,
qui nō deliquerit in lingua ſua? Corripe proximū antequam
commineris. Et da locū timori Altiſsimi: quia omnis ſapiētia
timor Dei, & in illa timere Deū, & in omni ſapientia diſpoſi-
tio legis. Et non eſt ſapientia nequitiæ diſciplina: & non eſt
cogitatus peccatorū prudentia. Eſt nequitia, & ipſa execra-
D tio: & eſt inſipiens, qui minuitur ſapientia. Melior eſt homo
qui minuitur ſapientia, & deficiēs ſenſu in timore Dei, quàm
qui abundat ſenſu, & tranſgreditur legem Altiſsimi. Eſt ſo-
lertia certa, & ipſa iniqua. Et eſt qui emittit verbum certum
enarrans veritatem. Eſt qui nequiter humiliat ſe, & interiora
eius plena ſunt dolo, & eſt iuſtus qui ſe nimium ſubmittit à
multa humilitate: & eſt iuſtus qui inclinat faciē ſuam, & fin-
git ſe nō videre quod ignoratum eſt: & ſi ab imbecillitate vi-
rium vetetur peccare, ſi inuenerit tempus malefaciendi, male-
faciet. Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſci-
tur ſenſatus. Amictus corporis, & riſus dentium, & ingreſſus
hominis enuntiant de illo. Eſt correptio mendax in ira con-
tumelioſi: & eſt iudicium, quod non probatur eſſe bonum: &
eſt tacens, & ip ſe eſt prudens.

[redacted]

CAPVT XX.

A QVàm bonū eſt arguere, quàm iraſci: & confiten-
tem in oratione non prohibere. Concupiſcentia
ſpadonis deuirginauit iuuenculam: ſic qui facit
per viam iudiciū iniquum. Quàm bonū eſt corre
ptum manifeſtare pœnitentiā: ſic enim effugies voluntarium
peccatū. Eſt tacens, qui inuenitur ſapiens: & eſt odibilis, qui
procax eſt ad loquendū. Eſt autē tacens, non habens ſenſum
loquelæ: & eſt tacens ſciens tēpus apti tēporis. Homo ſapiēs
tacebit vſq; ad tempus: laſciuus autē, & imprudens nō ſerua-
bit tempus. Qui multis vtitur verbis, lædet animam ſuam: &
B qui poteſtatē ſibi ſumit iniuſtè, odietur. Eſt proceſsio in ma-
lis viro indiſciplinato, & eſt inuentio in detrimentū. Eſt da-
tum quod non eſt, vtile: & eſt datū, cuius retributio duplex.
Eſt propter gloriam minoratio: & eſt qui ab humilitate leua
bit caput. Eſt qui multa redimat modico pretio, & reſtituens
ea in ſeptuplū. Sapiens in verbis ſeipſum amabilem facit: gra-
tiæ autem fatuorū effundentur. Datus inſipiētis non erit vti-
lis tibi: oculi enim illius ſeptemplices ſunt. exigua dabit, &
multa improperabit: & apertio oris illius inflāmatio eſt. Ho-
die fœneratur quis, & cras expetit, & odibilis eſt homo hu-
iuſmodi. Fatuo nō erit amicus, & nō erit gratia in bonis illius,
C qui enim edunt panem illius: falſæ linguæ ſunt. Quoties, &
quanti irridebunt eum? Neq; enim quod habendum erat, di-
rectο ſenſu diſtribuit: ſimiliter & quod non erat habendum.
Lapſus falſæ linguæ, quaſi qui in pauimento cadens: ſic caſus
malorum feſtinanter venient. Homo acharis quaſi fabula va-
na, & in ore indiſciplinatorum aſsidua erit. Ex ore fatui re-
probabitur parabola: non enim dicit illam in tempore ſuo.
Eſt qui vetatur peccare præ inopia, & in requie ſua ſtimula-
bitur. Eſt qui perdet animam ſuam præ confuſione, & ab im-
prudenti perſona perdet eam: perſonæ autem acceptione
perdet ſe. Eſt qui præ confuſione promittit amico, & lucra-
D tus eſt eum inimicum gratis. Opprobrium nequam in homi
ne mendacium, & in ore indiſciplinatorum aſsidue erit. Po-
tior fur quàm aſsiduitas viri mendacis. perditionem autem
ambo hæreditabunt. Mores hominum mendacium ſine
honore:

honore:& confuſio illorum,cum ipſis ſine intermiſsione.Sa-
piens in verbis producet ſeipſum,& homo prudens placebit
Prouer. 12 b magnatis.Qui operatur terram ſuam,inaltabit aceruũ frugũ:
& 28 c & qui operatur iuſtitiã,ipſe exaltabitur:qui verò placet ma-
Exo.23 a gnatis,effugiet iniquitatem.Xenia & dona excæcant oculos
Deut.16 d iudicum,& quaſi mutus in ore auertit correptiones eorum.
Infra 41 c Sapientia abſcõſa & theſaurus inuiſus:quæ vtilitas in vtriſq;?
Melior eſt qui celat inſipientiam ſuam,quàm homo qui ab-
ſcondit ſapientiam ſuam.

[redacted]. CAPVT XXI.

A FIli,peccaſti?non adijcias iterũ: ſed & de priſtinis
Supra 5 deprecare vt tibi dimittantur. Quaſi à facie colu-
bri fuge peccata: & ſi acceſſeris ad illa, ſuſcipient
te.Dentes leonis dẽtes eius,interficientes animas
hominum.Quaſi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ
illius nõ eſt ſanitas.Obiurgatio,& iniuriæ annullabũt ſubſtã
tiã:& domus quæ nimis locuples eſt, annullabitur ſuperbia:
ſic ſubſtantia ſuperbi eradicabitur. Deprecatio pauperis ex
ore vſq; ad aures eius perueniet,& iudiciũ feſtinatò adueniet
B illi.Qui odit correptionem,veſtigiũ eſt peccatoris: & qui ti-
met Deum,cõuertetur ad cor ſuũ.Notus a longe potens lin-
gua audaci:& ſenſatus ſcit labi ſe ab ipſo.Qui ædificat domũ
ſuã impẽdijs alienis,quaſi qui colligit lapides ſuos in hyeme.
Supra 16 a Stupa collecta ſynagoga peccantiũ,& conſummatio illorum
flamma ignis.Via peccantiũ complanata lapidibus.& in fine
illorũ inferi,& tenebræ,& pœnæ.Qui cuſtodit iuſtitiã,con-
tinebit ſenſum eius. Conſummatio timoris Dei ſapientia &
ſenſus.Non erudietur,qui nõ eſt ſapiẽs in bono.Eſt autẽ in-
ſipiẽtia quæ abundat in malo: & non eſt ſenſus vbi abundat
C amaritudo.Sciẽtia ſapientis tanquã inundatio abundabit,&
conſilium illius ſicut fons vitæ permanet.Cor fatui quaſi vas
confractũ,& omnem ſapientiã non tenebit.Verbum ſapiens
quodcunq; audierit ſcius laudabit,& ad ſe adijciet:audiuit lu-
xurioſus, & diſplicebit illi, & proijciet illud poſt dorſum
ſuũ.Narratio fatui quaſi ſarcina in via,nã in labijs ſenſati inue
nietur gratia.Os prudẽtis quæritur in eccleſia, & verba illius
cogitabũt in cordibus ſuis. Tanquã domus exterminata, ſic
fatuo ſapiẽtia:& ſciẽtia inſenſati inenarrabilia verba.Compe-
D des in pedibus,ſtulto doctrina,& quaſi vincula manuum ſu-
per manũ dextrã.Fatuus in riſu exaltat vocẽ ſuam:vir autem
ſapiẽs vix tacitè ridebit.Ornamentũ aureum prudẽti doctri-
na,& quaſi brachiale in brachio dextro.Pes fatui facilis in do
mum proximi:& homo peritus cõfundetur à perſona potẽ-
tis.Stultus à feneſtra reſpiciet in domũ:vir autẽ eruditus foris
ſtabit.Stultitia hominis auſcultare per oſtiũ: & prudens gra-
uabitur cõtumelia.Labia imprudentũ ſtulta narrabũt: verba
autem prudentium ſtatera ponderabuntur. In ore fatuorum
Iud.2 c cor illorum:& in corde ſapientium os illorum.Dum maledi-
cit impius diabolum, maledicit ipſe animam ſuam. Suſurro
coinquinabit animã ſuam,& in omnibus odietur:& qui per-
manſerit,odioſus erit:tacitus & ſenſatus honorabitur.

[redacted]. CAPVT XXII.

A IN lapide luteo lapidatus eſt piger, & omnes lo-
quentur ſuper aſpernationem illius. De ſtercore
boum lapidatus eſt piger: & omnis qui tetigerit
eũ,excutiet manus ſuas. Cõfuſio patris eſt de fi-
lio indiſciplinato:filia autẽ fatua in deminoratione fiet. Filia
prudens hæreditas viro ſuo. nam quæ confundit, in contu-
meliam fit genitoris.Patrem & virũ confundit audax, & ab
impijs non minorabitur: ab vtriſque autem inhonorabitur.
Muſica in luctu importuna narratio: flagella & doctrina in
omni tempore ſapientia.Qui docet fatuum,quaſi qui cõglu-
tinat teſtam.Qui narrat verbum nõ audienti, quaſi qui exci-
tat dormientem de graui ſomno. Cum dormiente loquitur,
qui enarrat ſtulto ſapiẽtiam:& in fine narrationis dicit, Quis
B eſt hic?Supra mortuum plora,defecit enim lux eius:& ſuper Infra 38 b
fatuum plora,deficit enim ſenſu.Modicum plora ſupra mor-
tuum,quoniam requieuit. Nequiſsimi enim nequiſsima vi-
ta,ſuper mortem fatui. Luctus mortui, ſeptem dies: fatui au-
tem,& impij omnes dies vitæ illorũ.Cum ſtulto ne multum Supra 12 c
loquaris, & cum inſenſato ne abieris.Serua te ab illo, vt non
moleſtiam habeas,& non coinquinaberis peccato illius. De-
flecte ab illo,& inuenies requiem, & non acidiaberis in ſtul-
titia illius.Super plumbũ quid grauabitur? & quod illi aliud
nomen,quàm fatuus?Arenam & ſalẽ,& maſſam ferri facilius Prouer.27 a
eſt ferre,quàm hominem prudentem,& fatuum,& impium.
Sicut loramentum ligneum colligatum in fundamento ædi-
C ficij non diſſoluetur: ſic & cor confirmatum in cogitatione
conſilij.Cogitatus ſenſati in omni tempore vel metu non de-
prauabitur.Sicut ornatus arenoſus in pariete limpido, & ſi-
cut pali in excelſis, & cæmenta ſine impenſa poſita contra
faciem venti nõ permanebunt:ſic & cor timidum in cogita-
tione ſtulti contra impetum timoris non reſiſtet. Cor trepi-
dum in cogitatione fatui,omni tempore nõ metuet:ſic & qui
in præceptis Dei permanet ſemper.Pungens oculum,dedu-
cit lachrymas,& qui pungit cor,profert ſenſum. Mittens la-
pidem in volatilia, deijciet illa: ſic & qui conuitiatur amico,
D diſſoluit amicitiam.Ad amicum etſi produxeris gladium,nõ
deſperes:eſt enim regreſſus ad amicum.Si aperuerit os triſte,
non timeas.eſt enim concordatio: excepto conuitio, & im-
properio & ſuperbia,& myſterij reuelatione, & plaga dolo-
ſa.in his omnibus effugiet amicus.Fidem poſſide cum amico
in paupertate illius,vt & in bonis illius læteris. In tempore
tribulationis illius permane illi fidelis, vt in hæreditate illius
cohæres ſis.Ante ignem camini vapor & fumus ignis inalta-
tur:ſic & ante ſanguinem maledicta, & contumeliæ, & mi-
næ.Amicum ſalutare non confundaris. à facie illius non me
abſcondam: & ſi mala mihi euenerint per illum, ſuſtinebo.
Omnis qui audiet,cauebit ſe ab eo.Quis dabit ori meo cuſto
diam.& ſuper labia mea ſignaculum certum,vt non cadam in Pſal.140 a
ipſis,& lingua mea perdat me?

[redacted].

A CAPVT XXIII.

DOmine pater & dominator vitæ meæ ne derelin-
quas me in cogitatu,& conſilio eorum: nec ſinas
me cadere in illa exprobratione. Quis ſuperpo-
nit in cogitatu flagella, & in corde meo doctrinã
ſapiẽtiæ,vt ignorationibus eorum non parcant mihi, & non
appareant delicta eorũ, & ne adincreſcant ignorantiæ meæ,
& multiplicentur delicta mea,& peccata mea abũdent, & in-
cidam in conſpectum aduerſariorũ meorum,& gaudeat ini-
micus meus? Domine pater, & Deus vitæ meæ, ne derelin-
quas me in cogitatu illorũ. Extollentiã oculorũ meorum ne
dederis mihi,& omne deſyderiũ auerte à me. Aufer à me ven
tris cõcupiſcẽtias,& cõcubitus concupiſcẽtiæ ne apprehen-
dãt me,& animæ irreuerẽti & infrunitæ ne tradas me.Doctri
nam oris audite filij:& qui cuſtodierit illam nõ periet labijs,
B nec ſcandalizabitur in operibus nequiſsimis. In vanitate ſua
apprehendetur peccator,& ſuperbus & maledictus ſcandali-
zabitur in illis.Iurationi non aſſueſcat os tuum. multi enim
caſus in illa. Nominatio verò Dei non ſit aſsidua in ore tuo,
& nominibus ſanctorum non admiſcearis: quoniam non eris
immunis ab eis.Sicut enim ſeruus interrogatus aſsiduè, à li-
uore non minuitur: ſic omnis iurans, & nominans in toto Infra 27 b
à peccato non purgabitur. Vir multum iurans implebi-
tur iniquitate, & non diſcedet à domo illius plaga. Et ſi fru-
ſtrauerit fratrem,delictum illius ſuper ipſum erit: & ſi diſ-
ſimulauerit,delinquet dupliciter: & ſi in vacuum iurauerit,
non

nõ iuſtificabitur.replebitur enim retributione domus illius.
Eſt & alia loquela cõtraria morti, non inueniatur in hæredi-
tate Iacob. Etenim à miſericordibus omnia hæc auferẽtur, &
in delictis nõ volutabũtur. Indiſciplinatæ loquelæ nõ aſſue-
ſcat os tuum: eſt enim in illa verbũ peccati. Memento patris
& matris tuæ, in medio enim magnatorum conſiſtis: ne fortè
obliuiſcatur te Deus in conſpectu illorum, & aſsiduitate tua
C infatuatus, improperiũ patiaris, & maluiſſes nõ naſci, & diem
2.Reg.16 b natiuitatis tuæ maledicas. Homo aſſuetus in verbis imprope-
rij, in omnibus diebus ſuis non erudietur. Duo genera abun-
dant in peccatis, & tertiũ adducit iram, & perditionẽ: Anima
calida quaſi ignis ardens non extinguetur, donec aliquid glu-
Eſa.19 c tiat: Et homo nequã in ore carnis ſuæ non deſinet donec in-
cendat ignem: Homini fornicario omnis panis dulcis, nõ fa-
tigabitur tranſgrediens vſq; ad finẽ. Omnis homo qui tranſ-
greditur lectũ ſuum, contemnens in animam ſuã, & dicens,
Quis me videt? tenebræ circundant me, & parietes cooperiũt
me, & nemo circumſpicit me: quem vereor? delictorũ meorũ
non memorabitur altiſsimus. Et nõ intellexit quoniã omnia
videt oculus illius, quoniã expellit à ſe timorem Dei huiuſ-
modi hominis timor, & oculi hominum timentes illũ: & non
cognouit quoniam oculi Domini multo plus lucidiores ſunt
D ſuper ſolem, circumſpicientes omnes vias hominũ, & profun
dum abyſsi, & hominũ corda intuentes in abſconditas partes.
Domino enim Deo antequam crearentur omnia, ſunt agni-
ta: ſic & poſt perfectum reſpicit omnia. Hic in plateis ciuita-
tis vindicabitur, & quaſi pullus equinus fugabitur: & vbi non
ſperauit, apprehendetur. Et erit dedecus omnibus, eo quòd
non intellexerit timorem Domini. Sic & mulier omnis relin
quens virũ ſuum, & ſtatuens hæreditatem ex alieno matrimo
nio. primò enim in lege Altiſsimi incredibilis fuit: & ſecũdò
in virum ſuum deliquit: tertiò in adulterio fornicata eſt, & ex
alio viro filios ſtatuit ſibi. Hæc in eccleſiam adducetur, & in
filios eius reſpicietur. Non tradent filij eius radices, & rami
eius nõ dabunt fructum, derelinquent in maledictũ memoriã
eius, & dedecus illius nõ delebitur. Et agnoſcent qui derelicti
ſunt, quoniam nihil melius eſt, quàm timor Dei: & nihil dul-
cius, quàm reſpicere in mandatis Domini. Gloria magna eſt
ſequi Dominum: longitudo enim dierum aſſumetur ab eo.

[redacted] CAPVT XXIIII.

A SApientia laudabit animã ſuam, & in Deo hono-
rabitur, & in medio populi ſui gloriabitur, & in
eccleſijs altiſsimi aperiet os ſuũ, & in conſpectu
virtutis illius gloriabitur, & in medio populi ſui
exaltabitur, & in plenitudine ſancta admirabitur, & in multi-
tudine electorũ habebit laudẽ, & inter benedictos benedice-
tur, dicens, Ego ex ore altiſsimi prodiui, primogenita ante
omnem creaturam. Ego feci in cœlis vt oriretur lumen inde-
ficiens, & ſicut nebula texi omnem terram. Ego in altiſsimis
habitaui, & thronus in columna nubis. Gyrum cœli circuiui
ſola, & profundũ abyſsi penetraui, & in fluctibus maris am-
bulaui, & in omni terra ſteti. Et in omni populo, & in omni
gẽte primatũ habui: & omniũ excellentiũ & humilium cor-
da virtute calcaui, & in his omnibus requiem quæſiui, & in
hæreditate eius morabor. Tunc præcepit, & dixit mihi crea-
B tor omniũ: & qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo,
& dixit mihi, In Iacob inhabita, & in Iſrael hæreditare, & in
electis meis mitte radices. Ab initio & ante ſecula creata ſum,
& vſque ad futurum ſeculum non deſinam: & in habitatione
ſancta coram ipſo miniſtraui. Et ſic in Sion firmata ſum, &
in ciuitate ſanctificata ſimiliter requieui, & in Ieruſalem po-
teſtas mea. Et radicaui in populo honorificato, & in partes
Dei mei hæreditas illius, & in plenitudine ſanctorum deten-
tio mea. Quaſi cedrus exaltata ſum in Libano: & quaſi cy-
preſſus in monte Sion. quaſi palma exaltata ſum in Cades, &
quaſi plantatio roſæ in Iericho. Quaſi oliua ſpecioſa in cam-
pis, & quaſi platanus exaltata ſum iuxta aquam in plateis. Si-
cut cinnamomũ, & balſamum aromatizans odorẽ dedi: quaſi
myrrha electa, dedi ſuauitatem odoris: & quaſi ſtorax & gal-
banus, & vngula, & gutta, & quaſi Libanus non inciſus vapo
C raui habitationem meam, & quaſi balſamum non miſtũ odor
meus. Ego quaſi terebinthus extendi ramos meos, & rami
mei honoris & gratiæ. Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem
odoris: & flores mei fructus honoris & honeſtatis. Ego ma-
ter pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & ſanctæ
ſpei. In me gratia omnis viæ & veritatis, in me omnis ſpes vi-
tæ & virtutis. Tranſite ad me omnes qui concupiſcitis me, &
à generationibus meis adimplemini. Spiritus enim meus ſu-
per mel dulcis, & hæreditas mea ſuper mel & fauum. Memo- Ioan.6 d
ria mea in generatione ſeculorum. Qui edunt me, adhuc eſu-
rient: & qui bibunt me, adhuc ſitient. Qui audit me, non con-
fundetur: & qui operãtur in me, non peccabũt. Qui elucidãt
me, vitam æternam habebunt. hæc omnia liber vitæ, & teſta-
mentum altiſsimi, & agnitio veritatis. Legẽ mandauit Moy-
ſes in præceptis iuſtitiarum, & hæreditatem domui Iacob, &
Iſrael promiſsiones. Poſuit Dauid puero ſuo excitare regem
ex ipſo fortiſsimum, & in throno honoris ſedentem in ſem-
D piternum. Qui implet quaſi Phiſon ſapientiam, & ſicut Ti-
gris in diebus nouorum. Qui adimplet quaſi Euphrátes ſen- Ioſue 1 c
ſum: qui multiplicat quaſi Iordanis in tempore meſsis. Qui
mittit diſciplinam ſicut lucem, & aſsiſtens quaſi Gehon in
die vindemiæ. Qui perficit primus ſcire ipſam, & infirmior
non inueſtigabit eam. A mari enim abundabit cogitatio eius,
& conſilium illius in abyſſo magna. Ego ſapientia effudi flu-
mina. Ego quaſi trames aquæ immenſæ de fluuio, ego quaſi
fluuius Dorix, & ſicut aquæductus exiui de paradiſo. Di-
xi, Rigabo hortum meum plantationum, & inebriabo pra-
ti mei fructum. Et ecce factus eſt mihi trames abundans, &
fluuius meus appropinquauit ad mare: quoniam doctrinam
quaſi antelucanum illumino omnibus, & enarrabo illam
vſque ad longinquum. Penetrabo omnes inferiores partes
terræ, & inſpiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes
ſperantes in Domino. Adhuc doctrinam quaſi prophe-
tiam, effundam & relinquam illam quærentibus ſapientiam,
& non deſinam in progenies illorum vſq; in æuum ſanctum.
Videte quoniam non ſoli mihi laboraui, ſed omnibus exqui- Infra 33 c
rentibus veritatem.

[redacted] CAPVT XXV.

A IN tribus placitũ eſt ſpiritui meo, quæ ſunt pro-
bata coram Deo & hominibus. Concordia fra-
trum, & amor proximorũ, & vir & mulier bene
ſibi cõſentientes. Tres ſpecies odiuit anima mea,
& aggrauor valde animæ illorũ, Pauperem ſuperbũ: & diui-
tem mendacem: & ſenem fatuũ & inſenſatũ. Quæ in iuuentu
te tua non congregaſti, quomodo in ſenectute tua inuenies?
Quàm ſpecioſum canitiei iudicium, & presbyteris cogno-
ſcere conſilium? Quàm ſpecioſa veteranis ſapientia, & glo-
rioſus intellectus, & conſilium? Corona ſenum multa peritia:
& gloria illorum timor Dei. Nouem inſuſpicabilia cordis
B magnificaui, & decimum dicam in lingua hominibus. Homo
qui iucundatur in filijs, viuens & videns ſubuerſionem inimi
corum ſuorum. Beatus qui habitat cũ muliere ſenſata, & qui
lingua ſua non eſt lapſus, & qui non ſeruiuit indignis ſe. Bea-
tus qui inuenit amicum verum, & qui enarrat iuſtitiam auri
audienti. Quàm magnus qui inuenit ſapientiam & ſcientiam:
ſed non eſt ſuper timentem Dominum. timor Dei ſuper o-
mnia ſe ſuperpoſuit. beatus homo cui donatum eſt habere ti-
morem Dei: qui tenet illum, cui aſsimilabitur? Timor Dei
initium dilectionis eius: fidei autem initium agglutinandum
eſt

eſt ei. Omnis plaga triſtitia cordis eſt:& omnis malitia nequi
C tia mulieris. Et omnem plagã,& non plagam videbit cordis:
& omnem nequitiã,& non nequitiã mulieris;& omnem ob-
ductum,& non obductũ odientium: & omnem vindictã, &
non vindictã inimicorũ. Non eſt caput nequius ſuper caput
Prouer.21 c colubri:& non eſt ira ſuper iram mulieris. Commorari leoni
& draconi placebit,quàm habitare cum muliere nequã. Ne-
quitia mulieris immutat faciem eius: & obcæcabit vultũ ſuũ
D tanquam vrſus:& quaſi ſaccum oſtendet in medio proximo-
rum. Ingemuit vir eius:& audiens ſuſpirauit modicum. Bre-
uis omnis malitia ſuper malitiam mulieris, ſors peccatorum
cadat ſuper illam. Sicut aſcenſus arenoſus in pedibus vetera-
ni,ſic mulier linguata homini quieto. Ne reſpicias in mulie-
ris ſpeciem,& non concupiſcas mulierem in ſpecie. Mulie-
ris ira,irreuerentia & confuſio magna. Mulier ſi primatum
habeat,contraria eſt viro ſuo. Cor humile, & facies triſtis, &
plaga mortis,mulier nequam. Manus debiles,& genua diſſo-
luta mulier quæ non beatificat virum ſuum. A muliere initiũ
Gene.3 b factum eſt peccati, & per illam omnes morimur. Non des
aquæ tuæ exitum,nec modicum: nec mulieri nequã veniam
prodeundi. Si non ambulauerit ad manum tuam, confundet
te in conſpectu inimicorum. A carnibus tuis abſcinde illam,
ne ſemper te abutatur,

[redacted].

CAPVT XXVI.

A Mulieris bonæ beatus vir: numerus enim annorũ
illorũ duplex. Mulier fortis oblectat virũ ſuum,
& annos vitæ illius in pace implebit. Pars bona,
mulier bona, in parte bona timentium Deum,
dabitur viro pro factis bonis: diuitis autem, & pauperis cor
bonum,in omni tempore vultus illorum hilaris. A tribus ti-
muit cor meum, & in quarto facies mea metuit, Delaturam
ciuitatis:& collectionem populi:& calumniam mendacem:
ſuper mortem omnia grauia. Dolor cordis & luctus, mulier
B zelotypa. In muliere zelotypa flagellũ linguæ, omnibus cõ-
municans. Sicut boum iugum quod mouetur, ita & mulier
nequam:qui tenet illam,quaſi qui apprehendit ſcorpionem,
Mulier ebrioſa,ira magna:& contumelia, & turpitudo illius
non tegetur. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, &
in palpebris illius agnoſcetur. In filia non auertente ſe, firma
cuſtodiam:ne inuenta occaſione vtatur ſe. Ab omni irreue-
rentia oculorum eius caue: & ne mireris, ſi te neglexerit. ſi-
cut viator ſitiens ad fontẽ os aperiet,& ab omni aqua proxi-
ma bibet,& contra omnem palum ſedebit,& contra omnem
C ſagittam aperiet pharetram, donec deficiat. Gratia mulie-
ris ſedulæ delectabit virum ſuum,& oſſa illius impinguabit.
Diſciplina illius datum Dei eſt. Mulier ſenſata & tacita,non
eſt immutatio eruditæ animæ. Gratia ſuper gratiam mulier
ſancta,& pudorata. Omnis autem ponderatio non eſt digna
continentis animæ. Sicut ſol oriens mundo in altiſsimis Dei,
ſic mulieris bonæ ſpecies in ornamentum domus eius. lucer-
na ſplendens ſuper cãdelabrum ſanctum,& ſpecies faciei ſu-
per ætatem ſtabilem. Columnæ aureæ ſuper baſes argenteas,
& pedes firmi ſuper plantas ſtabilis mulieris. Fundamenta
D æterna ſupra petram ſolidam,ſic mandata Dei in corde mu-
lieris ſanctæ. In duobus cõtriſtatum eſt cor meum, & in ter-
tio iracundia mihi aduenit. Vir bellator deficiens per ino-
piam: & vir ſenſatus contemptus: & qui tranſgreditur à iu-
ſtitia ad peccatum, Deus parauit eum ad romphæam. Duæ
ſpecies difficiles & periculoſæ mihi apparuerunt. Difficile
exuitur negotians à negligentia: & non iuſtificabitur caupo
à peccatis labiorum.

[redacted]

CAPVT XXVII.

A Propter inopiã multi deliquerunt: & qui quærit
locupletari,auertit oculum ſuum. Sicut in medio
compaginis lapidũ palus figitur: ſic & inter me-
diũ venditionis & emptionis anguſtiabitur pec-
catis. Conteretur cum delinquente delictũ. Si non in timore
Domini tenueris te inſtanter, cito ſubuertetur domus tua.
Sicut in percuſſura cribri remanebit ſtercus: ſic aporia homi-
nis in cogitatu illius. Vaſa figuli probat fornax, & homines
iuſtos tentatio tribulationis. Sicut ruſticatio de ligno oſtẽdit
fructum illius,ſic verbum ex cogitatu cordis hominis. Ante
ſermonem non laudes virum:hæc enim tentatio eſt hominũ.
Si ſequaris iuſtitiam,apprehendes illam: & indues quaſi po-
dêrem honoris,& inhabitabis cum ea;& proteget te in ſem-
piternum,& in die agnitionis inuenies firmamentum. Vola-
B tilia ad ſibi ſimilia conueniunt: & veritas ad eos qui operãtur
illam,reuertetur. Leo venationi inſidiatur ſemper: ſic peccata
operantibus iniquitates. Homo ſanctus in ſapientia manet ſi-
cut ſol:nam ſtultus ſicut luna mutatur. In medio inſenſatorũ
ſerua verbum temporis:in medio autem cogitantium aſsiduus
eſto. Narratio peccantium odioſa,& riſus illorum in delictis Supra 21 b
peccati. Loquela multum iurans,horripilationem capiti ſta-
tuet,& irreuerentia ipſius obturatio aurium. Effuſio ſangui-
nis in rixa ſuperborum:& maledictio illorum auditus grauis.
Qui denudat arcana amici:fidem perdit,& nõ inueniet ami-
C cum ad animum ſuum. Dilige proximum,& cõiungere fide
cum illo. Quòd ſi denudaueris abſconſa illius,nõ perſequêris
poſt eum:Sicut enim homo qui perdit amicum ſuum: ſic &
qui perdit amicitiam proximi ſui. Et ſicut qui dimittit auem
de manu ſua:ſic dereliquiſti proximum tuum,& nõ eum ca-
pies.non illum ſequaris, quoniam longe abeſt: effugit enim
quaſi caprea de laqueo,quoniam vulnerata eſt anima eius. vl-
tra eum non poteris colligare, & maledicti eſt concordatio.
Denudare autem amici myſteria,deſperatio eſt animæ infeli- Prouer.20 b
cis, Annuens oculo fabricat iniqua,& nemo eum abijciet:in
conſpectu oculorũ tuorum conculcabit os ſuũ, & ſuper ſer-
mones tuos admirabitur. Nouiſsime autẽ peruertet os ſuum,
& in verbis tuis dabit ſcandalum, Multa audiui,& non coæ-
D quaui ei,& Dominus odiet illum. Qui in altũ mittit lapidem,
ſuper caput eius cadet:& plaga doloſa doloſi diuidet vulne-
ra. Et qui foueam fodit, incidet in eam:& qui ſtatuit lapidem Prouer.26 d
proximo ſuo offendet in eo:& qui laqueũ alij ponit, peribit Eccle.10 b
in illo. Faciẽti nequiſsimũ conſiliũ,ſuper ipſum deuoluetur,
& non agnoſcet vnde adueniat illi. Illuſio & improperiũ ſu-
perborum,& vindicta ſicut leo inſidiabitur illi. Laqueo peri-
bunt qui oblectantur caſu iuſtorum:dolor autem conſumet
illos antequã moriantur. Ira & furor vtraq; execrabilia ſunt,
& vir peccator continens erit illorum.

[redacted].

CAPVT XXVIII.

A Qui vindicari vult,à Domino inueniet vindictam, Deuter.32 e
& peccata illius ſeruans ſeruabit. Relinque proxi Roma.12 d
mo tuo nocenti te:& tunc deprecanti tibi pecca-
ta ſoluentur. Homo homini reſeruat iram: & à Matth.6 b
Deo quærit medelam? In hominẽ ſimilem ſibi non habet mi- Mar.11 c
ſericordiã;& de peccatis ſuis deprecatur? Ipſe dum caro ſit,
reſeruat irã:& propitiationẽ petit à Deo? quis exorabit pro
delictis illius? Memẽto nouiſsimorũ,& deſine inimicari. Ta-
bitudo enim, & mors imminent in mandatis eius. Memora-
te timorem Dei,& non iraſcaris proximo. Memorare teſta-
mentum altiſsimi,& deſpice ignorantiã proximi. Abſtine te
à lite, & minues peccata. homo enim iracundus incendit li-
tem,& vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem ha-
B bentium immittit inimicitiam. Secundum enim ligna ſyluæ,
ſic ignis exardeſcit:& ſecundũ virtutem hominis, ſic iracun-
dia illius erit, & ſecundum ſubſtantiam ſuam exaltabit iram
ſuam,

ſuam. Certamē feſtinatū incendit ignem: & lis feſtinās effun-
dit ſanguinē: & lingua teſtificans adducet mortē. Si ſufflaue-
ris, quaſi ignis exardebit: & ſi expueris ſuper illam, extingue-
tur. vtraq; ex ore proficiſcuntur. Suſurro & bilinguis male-
dictus, multos enim turbauit pacem habentes. Lingua tertia
multos commouit, & diſperſit illos de gente in gentē: ciuita-
C tes muratas diuitū deſtruxit, & domos magnatorum effodit.
Virtutes populorum concîdit, & gentes fortes diſsoluit. Lin-
gua tertia mulieres viratas eiecit, & priuauit illas laboribus
ſuis, qui reſpicit illam, non habebit requiē, nec habitabit cum
requie. Flagelli plaga liuorē fecit: plaga autem linguæ cōmi-
nuet oſſa. Multi ceciderūt in ore gladij, ſed non ſic quaſi qui
interierunt per linguam ſuam. Beatus qui tectus eſt à lingua
nequā, qui in iracūdia illius non tranſiuit, & qui non attraxit
iugum illius, & in vinculis eius non eſt ligatus. iugum enim
illius, iugum ferreū eſt: & vinculū illius, vinculum æreum eſt.
D Mors illius, mors nequiſsima: & vtilis potius infernus, quàm
illa. Perſeuerantia illius non permanebit, ſed obtinebit vias
iniuſtorum: in flamma ſua nō comburet iuſtos. Qui derelin-
quunt Dominum incidēt in illam, & exardebit in illis, & nō
extinguetur, & immittetur in illos quaſi leo, & quaſi pardus
lædet illos. Sepi aures tuas ſpinis, & linguam nequā noli au-
dire, & ori tuo facito oſtia, & ſeras auribus tuis. Aurum tuum
& argentū tuum conflà, & verbis tuis facito ſtatêram, & fræ-
nos ori tuo rectos: & attende ne fortè labaris in lingua, & ca-
das in conſpectu inimicorum inſidiantium tibi, & ſit caſus
tuus inſanabilis in mortem.

[redacted] CAPVT XXIX.

A QVi facit miſericordiā, fœneratur proximo ſuo: &
qui præualet manu, mandata ſeruat. Fœnerare
proximo tuo in tēpore neceſsitatis illius, & iterū
redde proximo in tempore ſuo. Confirma ver-
bum, & fideliter age cum illo: & in omni tempore inuenies
quod tibi neceſſariū eſt. Multi quaſi inuentionē æſtimauerūt
fœnus, & præſtiterunt moleſtiam his qui ſe adiuuerunt. Do-
nec accipiant, oſculātur manus dantis, & in promiſsionibus
humiliant vocem ſuam. Et in tempore redditionis poſtula-
bit tempus, & loquetur verba acediæ & murmurationum, &
tempus cauſabitur. ſi autē potuerit reddere, aduerſabitur ſo-
B lide, vix reddet dimidiū, & computabit illud quaſi inuentio-
nem: ſin autē, fraudabit illū pecunia ſua, & poſsidebit illum
inimicum gratis, & conuitia & maledicta reddet illi, & pro
honore & beneficio reddet illi contumeliam. Multi nō cauſa
nequitiæ non fœnerati ſunt, ſed fraudari gratis timuerunt.
Veruntamē ſuper humilem animo fortior eſto, & pro elee-
moſyna non trahas illū. Propter mandatū aſſume pauperem:
& propter inopiam eius ne dimittas eum vacuum. Perde pe-
cuniam propter fratrē, & amicum: & non abſcōdas illam ſub
lapide in perditionē. Pone theſaurū tuum in præceptis altiſ-
C ſimi, & proderit tibi magis, quàm aurum. Conclude eleemo-
Tobiæ 4 b ſynā in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni ma-
Supra 17 c lo. Eleemoſyna viri quaſi ſacculus cum ipſo, & gratiam homi-
nis quaſi pupillam cōſeruabit: & poſtea reſurget, & retribuet
illis retributionē vnicuiq; in caput illorū. Super ſcutū poten-
tis, & ſuper lanceam, aduerſus inimicum tuum pugnabit. Vir
bonus fidem facit pro proximo ſuo: & qui perdiderit confu-
ſionem, derelinquet ſibi. Gratiam fideiuſſoris ne obliuiſca-
ris: dedit enim pro te animam ſuam. Repromiſſorē fugit pec-
cator & immundus. Bona repromiſſoris ſibi adſcribit pecca-
tor: & ingratus ſenſu, derelinquet liberantē ſe. Vir repromit-
tit de proximo ſuo: & cum perdiderit reuerentiā, derelinque-
tur ab eo. Repromiſsio nequiſsima multos perdidit dirigen-
tes, & cōmouit illos quaſi fluctus maris. Viros potentes gy-
D rans migrare fecit, & vagati ſunt in gentibus alienis. Peccator
transgrediens mandatū Domini, incidet in promiſsionē ne-
quam: & qui conatur multa agere, incidet in iudiciū. Recupe-
ra proximū ſecundum virtutem tuam, & attende tibi ne inci-
das. Initiū vitæ hominis, aqua & panis, & veſtimentū, & do- Infr. 39 c
mus protegens turpitudinē. Melior eſt victus pauperis ſub
tegmine aſſerū, quàm epulæ ſplendidæ in peregrè ſine domi-
cilio. Super minimū & magnū placeat tibi, & improperium
peregrinationis non audies. Vita nequam hoſpitandi de do-
mo in domū: & vbi hoſpitabitur, nō fiducialiter aget, nec ape-
riet os. Hoſpitabitur, & paſcet, & potabit ingratos, & ad
hæc amara audiet. Tranſi hoſpes, & orna menſam: & quæ in
manu habes, ciba cæteros. Exi à facie honoris amicorū meo-
rum: neceſsitudine domus meæ hoſpitio mihi factus eſt fra-
ter. Grauia hæc homini habenti ſenſum. Correptio domus,
& improperium fœneratoris.

[redacted] CAPVT XXX.

A QVi diligit filium ſuum, aſsiduat illi flagella, vt læ- Prouer. 13 d
tetur in nouiſsimo ſuo, & non palpet proximo- & 23 b
rum oſtia. Qui docet filium ſuum, laudabitur in
illo, & in medio domeſticorum in illo gloriabi-
tur. Qui docet filiū ſuum, in zelum mittit inimicū, & in me-
dio amicorum gloriabitur in illo. Mortuus eſt pater eius, &
quaſi non eſt mortuus: ſimilem enim reliquit ſibi poſt ſe. In
vita ſua vidit, & lætatus eſt in illo: in obitu ſuo non eſt con-
triſtatus, nec cōfuſus eſt coram inimicis. reliquit enim defen-
B ſorem domus contra inimicos, & amicis reddentem gratiam.
Pro animabus filiorū colligabit vulnera ſua, & ſuper omnem
vocem turbabūtur viſcera eius. Equus indomitus euadet du-
rus, & filius remiſſus euadet præceps. Lacta filiū tuum, & pa-
uentem te faciet: lude cum eo, & contriſtabit te. Non corri-
deas illi: ne doleas, & in nouiſsimo obſtupeſcent dentes tui.
Non des illi poteſtatem in iuuentute, & ne deſpicias cogita-
tus illius. Curua ceruicem eius in iuuentute, & tunde latera Supra 7 c
eius dum infans eſt: ne fortè induret, & non credat tibi, & erit
tibi dolor animæ. Doce filium tuum, & operare in illo, ne in
turpitudinem illius offendas. Melior eſt pauper ſanus & for-
C tis viribus, quàm diues imbecillis & flagellatus malitia. Salus
animæ in ſanctitate iuſtitiæ, & melior eſt omni auro & argē-
to: & corpus validū, quàm cenſus immenſus. Non eſt cenſus
ſuper cēſum ſalutis corporis: & non eſt oblectamentū ſuper
cordis gaudiū. Melior eſt mors, quàm vita amara: & requies
æterna, quàm lāguor perſeuerās. Bona abſcōdita in ore clau-
ſo, quaſi appoſitiones epularū circūpoſitæ ſepulchro. Quid Daniel. 14 b
proderit libatio idôlo? nec enim manducabit, nec odorabitur.
D ſic qui effugatur à Domino, & portans mercedes iniquitatis.
Videns oculis, & ingemiſcens, ſicut ſpado complectens vir-
ginem & ſuſpirans. Triſtitiam non des animæ tuæ, & non
affligas temetipſum in conſilio tuo. Iucunditas cordis hæc eſt
vita hominis, & theſaurus ſine defectione ſanctitatis: & exul-
tatio viri eſt longæuitas. Miſerere animæ tuæ placens Deo,
& contine, & congrega cor tuum in ſanctitate eius, & triſti-
tiam longe expelle à te. Multos enim occîdit triſtitia, & non
eſt vtilitas in illa. Zelus & iracundia minuūt dies, & ante tem-
pus ſenectam adducet cogitatus. Splendidum cor, bonum in
epulis eſt: epulæ enim illius diligenter fiunt.

[redacted] CAPVT XXXI.

A VIgilia honeſtatis tabefaciet carnes, & cogitatus
illius auferet ſomnum. Cogitatus præſcientiæ
auertit ſenſum, & infirmitas grauis ſobriam facit
animam. Laborauit diues in congregatione ſub-
ſtantiæ, & in requie ſua replebitur bonis ſuis. Laborauit pau-
per in diminutione victus, & in fine inops fit. Qui aurum di-
ligit, non iuſtificabitur: & qui inſequitur conſumptionem,
replebitur

replebitur ex ea. Multi dati ſunt in auri caſus,& facta eſt in
ſpecie ipſius perditio illorũ. Lignũ offenſionis eſt aurum ſa-
crificantium.væ illis qui ſectantur illud,& omnis imprudens
Luce 6 d deperiet in illo. Beatus diues,qui inuentus eſt ſine macula: &
qui poſt aurum non abijt,nec ſperauit in pecunia & theſau-
B ris. Quis eſt hic,& laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in
vita ſua. Qui probatus eſt in illo,& perfectus inuentus eſt,&
erit illi gloria æterna: qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſ-
greſſus,& facere mala,& non fecit. ideò ſtabilita ſunt bona il-
lius in Domino,& eleemoſynas illius enarrabit omnis eccle-
ſia ſanctorũ. Supra menſam magnã ſediſti? non aperias ſuper
illam faucem tuam prior. Non dicas,ſi multa ſunt quæ ſuper
illam ſunt. Memento quoniã malus eſt oculus nequam. Ne-
quius oculo quid creatũ eſt? ideò ab omni facie ſua lachryma-
bitur,cum viderit. Ne extendas manũ tuam prior, & inuidia
contaminatus erubeſcas. Ne cõprimaris in conuiuio vini. In-
tellige quę ſunt proximi tui ex teipſo. Vtere quaſi homo fru
C gi his quæ tibi apponuntur: vt non cum manducas multum,
odio habearis. Ceſſa prior, cauſa diſciplinæ: & noli nimius
eſſe,ne fortè offendas. Et ſi in medio multorum ſediſti,prior
illis ne oſtendas manũ tuam: nec prior poſcas bibere. Quàm
ſufficiens eſt homini erudito vinum exiguum,& in dormien
do non laborabis ab illo, & non ſenties dolorem. Vigilia &
cholera,& tortura viro infrunito: ſomnus ſanitatis in homine
parco. dormiet vſq; in mane,& anima illius cum ipſo delecta
bitur. Et ſi coactus fueris in edendo multum, ſurge è medio
& vome:& refrigerabit te,& non adduces corpori tuo infir-
mitatem. Audi me fili,& ne ſpernas me: & in nouiſsimo in-
uenies verba mea. In omnibus operibus tuis eſto velox, &
Prouer. 23 b omnis infirmitas non occurret tibi. Splendidũ in panibus be-
nedicent labia multorũ,& teſtimonium veritatis illius fidele. In
nequiſsimo pane murmurabit ciuitas, & teſtimonium ne-
D quitiæ illius verum eſt. Diligentes in vino noli prouocare:
multos enim exterminauit vinum. Ignis probat ferrum du-
rum: ſic vinum corda ſuperborũ arguet in ebrietate potatum.
Aequa vita hominibus,vinũ in ſobrietate: ſi bibas illud mo-
derate,eris ſobrius. Quæ vita eſt ei qui minuitur vino? Quid
defraudat vitam? Mors. Vinum in iucunditatem creatum eſt,
& non in ebrietatem,ab initio. Exultatio animæ & cordis vi-
num moderate potatũ. Sanitas eſt animæ & corporis ſobrius
potus. Vinum multũ potatum,& irritationẽ,& iram, & rui-
nas multas facit. Amaritudo animæ vinum multũ potatum.
Ebrietatis animoſitas,imprudentis offenſio,minorans virtu-
tem,& faciens vulnera. In conuiuio vini non arguas proxi-
mum:& non deſpicias eum in iucũditate illius: verba impro-
perij non dicas illi,& non premas illum in repetendo.

[redacted]

CAPVT XXXII.

A Rectorem te poſuerunt? noli extolli: eſto in illis
quaſi vnus ex ipſis. Curam illorũ habe,& ſic con-
ſydera,& omni cura tua explicita recumbe: vt læ-
teris propter illos,& ornamentũ gratiæ accipias
coronam,& dignationẽ conſequaris corrogationis. Loquere
maior natu (decet enim te) primũ verbum diligenti ſcientiã,
& non impedias muſicam. Vbi auditus non eſt,non effundas
ſermonem,& importunè noli extolli in ſapientia tua. Gem-
B mula carbunculi in ornamento auri, & comparatio muſico-
rum in conuiuio vini. Sicut in fabricatione auri ſignũ eſt ſma-
ragdi: ſic numerus muſicorum in iucundo & moderato vino.
Audi tacens,& pro reuerentia accedet tibi bona gratia. Ado-
leſcens loquere in tua cauſa vix cum neceſſe fuerit. Si bis in-
terrogatus fueris,habeat caput reſponſum tuũ. In multis eſto
quaſi inſcius,& audi tacens ſimul & quærens. In medio ma-
gnatorum loqui non præſumas:& vbi ſunt ſenes,non multũ
loquaris. Ante tonitruum præibit coruſcatio:& ante verecun
diam præibit gratia,& pro reuerentia accedet tibi bona gra-
tia. Et hora ſurgendi non te trices: præcurre autẽ prior in do-
C mum tuam,& illic auocare,& illic lude,& age conceptiones
tuas,& non in delictis & verbo ſuperbo. Super his omnibus
benedicito Dominum qui fecit te,& inebriãtem te ab omni-
bus bonis ſuis. Qui timet Dominũ,excipiet doctrinã eius:&
qui vigilauerint ad illum,inuenient benedictionẽ. Qui quæ-
rit legem,replebitur ab ea:& qui inſidioſe agit, ſcandalizabi-
tur ab ea. Qui timent Dominũ,inueniẽt iudicium iuſtum,&
iuſtitias quaſi lumen accendent. Peccator homo vitabit cor-
D reptionem,& ſecundũ voluntatem ſuam inueniet compara-
tionem. Vir conſilij nõ diſperdet intelligentiã,alienus & ſu-
perbus non pertimeſcet timorẽ. etiam poſtquam fecit cũ eo
ſine conſilio,& ſuis inſectationibus arguetur. Fili,ſine conſi-
lio nihil facias,& poſt factũ non pœnitebis. In via ruinæ non
eas,& nõ offendes in lapides: nec credas te viæ laborioſæ,nec
ponas animę tuæ ſcandalũ. Et à filijs tuis caue,& à domeſticis
tuis attẽde. In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ. hoc
eſt enim conſeruatio mandatorum. Qui credit Deo,attendit
mandatis:& qui confidit in illo,non minorabitur.

[redacted]

CAPVT XXXIII.

A Timenti Dominũ non occurrẽt mala,ſed in tenta-
tione Deus illum conſeruabit,& liberabit à ma-
lis. Sapiens non odit mandata & iuſtitias, & non
illidetur quaſi in procella nauis. Homo ſenſatus
credit legi Dei,& lex illi fidelis. Qui interrogationẽ manife-
ſtat,parabit verbum,& ſic deprecatus exaudietur, & conſer-
uabit diſciplinã,& tunc reſpondebit. Præcordia fatui quaſi
rota carri:& quaſi axis verſatilis cogitatus illius. Equus emiſ-
ſarius,ſic & amicus ſubſannator,ſub omni ſupraſedente hin-
nit. Quare dies diem ſuperat, & iterum lux lucem, & annus
annum à ſole? à Domini ſcientia ſeparati ſunt facto ſole,&
præceptum cuſtodiẽte, per Dei ſapientiã diuiduntur. Et im-
B mutauit tempora,& dies feſtos ipſorum,& in illis dies feſtos
celebrauerunt ad horam. Ex ipſis exultauit & magnificauit
Deus,& ex ipſis poſuit in numerũ dierum,& omnes homi-
nes de ſolo,& ex terra vnde creatus eſt Adam. In multitudi-
ne diſciplinæ Dominus ſeparauit eos,& immutauit viã eo-
rum. Ex ipſis benedixit,& exaltauit:& ex ipſis ſanctificauit,
& ad ſe applicauit:& ex ipſis maledixit & humiliauit,& con
uertit illos à ſeparatione ipſorum. Quaſi lutum figuli in ma-
nu ipſius,plaſmare illud & diſponere. Omnes viæ eius ſecun
dum diſpoſitionem eius: ſic homo in manu illius qui ſe fecit,
& reddet illi ſecundũ iudicium ſuum. Contra malum bonum
C eſt,& contra vitam mors: ſic & contra virũ iuſtum peccator.
Et ſic intuere in omnia opera Altiſsimi. Duo contra duo, &
vnum contra vnum,& ego nouiſsimus euigilaui,& quaſi qui
colligit acinos poſt vindemiatores. In benedictione Dei &
ipſe ſperaui:& quaſi qui vindemiat,repleui torcular. Reſpici- Supra 24 b
te quoniam non mihi ſoli laboraui,ſed & omnibus exquiren
tibus diſciplinam. Audite me magnati,& omnes populi, &
rectores eccleſiæ auribus percipite. Filio & mulieri, fratri &
amico non des poteſtatem ſuper te in vita tua:& non dederis
alij poſſeſsionem tuam: ne fortè pœniteat te, & depreceris
pro illis. Dum adhuc ſuperes & aſpiras, non immutabit te
omnis caro. melius eſt enim vt filij tui te rogent, quàm te re-
ſpicere in manus filiorum tuorum. In omnibus operibus tuis
præcellens eſto. Ne dederis maculam in gloriam tuam. In die
conſummationis dierum vitæ tuæ, & in tempore exitus tui
diſtribue hæreditatem tuam. Cibaria,& virga, & onus aſino:
D panis,& diſciplina,& opus ſeruo. Operatur in diſciplina, &
quærit requieſcere: laxa manus illi,& quærit libertatem. Iu-
gum & lorum curuant collum durum,& ſeruũ inclinãt ope-
rationes aſsiduæ. Seruo maleuolo tortura & compedes, mit-
te illum in operationem,ne vacet. multam enim malitiam do-
cuit

cuit otioſitas. in opera conſtitue eum: ſic enim cõdecet illum.
Quòd ſi nõ obaudierit, curua illũ compedibus, & nõ amplifi-
ces ſuper omnem carnẽ. Verũ ſine iudicio nihil facias graue.
Supra 7 c Si eſt tibi ſeruus fidelis, ſit tibi quaſi anima tua, quaſi fratrẽ ſic
eum tracta: quoniã in ſanguine animæ cõparaſti illum. Si læ-
ſeris eum iniuſtè, in fugã conuertetur. & ſi extollens diſceſſe-
rit: quem quæras, & in qua via quæras illum, neſcis.

[redacted]

CAPVT XXXIIII.

A Vana ſpes, & mendaciũ viro inſenſato: & ſomnia
extollũt imprudentes. Quaſi qui apprehẽdit vm-
brã, & perſequitur ventũ: ſic & qui attendit ad vi-
ſa mendacia. ſecundum hoc viſio ſomniorũ. Ante
faciẽ hominis ſimilitudo alterius hominis. Ab immũdo quid
mundabitur? & à mendace quid verũ dicetur? Diuinatio erro-
ris & auguria, mendacia & ſomnia malefacientiũ, vanitas eſt.
Et ſicut parturientis, cor tuum phantaſias patitur: niſi ab altiſ-
B ſimo fuerit emiſſa viſitatio, ne dederis in illis cor tuũ. Multos
enim errare fecerũt ſomnia, & exciderũt ſperãtes in illis. Sine
mendacio cõſummabitur verbũ legis, & ſapientia in ore fide-
lis cõplanabitur. Qui non eſt tentatus, quid ſcit? Vir in multis
expertus, cogitabit multa: & qui multa didicit, enarrabit in-
tellectum. Qui non eſt expertus, pauca recognoſcit: qui au-
tem in multis factus eſt, multiplicat malitiam. Qui tentatus
non eſt, qualia ſcit? Qui implanatus eſt, abundabit nequitia.
Multa vidi errando, & plurimas verborũ conſuetudines. Ali-
quoties vſq; ad mortem periclitatus ſum horum cauſa, & libe
ratus ſum gratia Dei. Spiritus timentium Deum quæritur, &
C in conſpectu illius benedicetur: ſpes enim illorum in ſaluan-
tem illos, & oculi Dei in diligentes ſe. Qui timet Dominum,
nihil trepidabit, & non pauebit: quoniam ipſe eſt ſpes eius.
Timentis Dominum beata eſt anima eius. Ad quem reſpicit,
& quis eſt fortitudo eius? Oculi Domini ſuper timentes eũ,
protector potentiæ, firmamentũ virtutis, tegimen ardoris, &
vmbraculũ meridiani, deprecatio offenſionis, & adiutorium
caſus, exaltans animã, & illuminans oculos, dans ſanitatem, &
vitam, & benedictionem. Immolantis ex iniquo oblatio eſt
maculata, & non ſunt beneplacitæ ſubſannationes iniuſtorũ,
Dominus ſolus ſuſtinẽtibus ſe in via veritatis & iuſtitiæ. Do-
Prou. 15 b na iniquorum non probat altiſsimus, nec reſpicit in oblatio-
D nes iniquorum, nec in multitudine ſacrificiorũ eorum propi-
tiabitur peccatis. Qui offert ſacrificiũ ex ſubſtantia pauperũ,
quaſi qui victimat filium in conſpectu patris ſui. Panis egen-
tium, vita pauperis eſt: qui defraudat illum, homo ſanguinis
eſt. Qui aufert in ſudore panem, quaſi qui occidit proximum
ſuum. Qui offendit ſanguinem, & qui fraudẽ facit mercena-
rio, fratres ſunt. Vnus ædificans, & vnus deſtruens: quid pro-
deſt illis, niſi labor? Vnus orans, & vnus maledicens: cuius vo-
cem exaudiet Deus? Qui baptizatur à mortuo, & iterũ tan-
git mortuum, quid proficit lauatio illius? ſic homo qui ieiu-
nat in peccatis ſuis: & iterum eadem faciens, quid proficit hu-
miliando ſe? orationem illius quis exaudiet?

[redacted] CAPVT XXXV.

A Qui conſeruat legem, multiplicat orationẽ. Sacri-
ficium ſalutare eſt attendere mãdatis, & diſcedere
ab omni iniquitate: & propitiationẽ litare ſacrifi-
cij ſuper iniuſtitias: & deprecatio pro peccatis,
recedere ab iniuſtitia. Retribuet gratiã, qui offert ſimilaginẽ:
& qui facit miſericordiam, offert ſacrificiũ. Beneplacitum eſt
Exo. 23 b Domino recedere ab iniquitate: & deprecatio pro peccatis re-
& 34 c cedere ab iniuſtitia. Non apparebis ante conſpectum Domi-
Deut. 16 d ni vacuus. Hæc enim omnia propter mandatum Dei fiunt.
B Oblatio iuſti impinguat altare, & odor ſuauitatis eſt in con-
ſpectu altiſsimi. Sacrificium iuſti acceptũ eſt, & memoriam
eius non obliuiſcetur Dominus. Bono animo gloriam redde
Deo, & non minuas primitias manuum tuarũ. In omni dato
hilarem fac vultũ tuum, & in exultatione ſanctifica decimas 2.Cor. 9 b
tuas. Da altiſsimo ſecundũ datum eius, & in bono oculo adin- Tob. 4 b
uentionem facito manuũ tuarum: quoniam Dominus retri- Leuit. 22 c
C buens eſt, & ſepties tantum reddet tibi. Noli offerre munera Deut. 15 d
praua, nõ enim ſuſcipiet illa. Et noli inſpicere ſacrificiũ iniu- Roma. 2 b
ſtum, quoniã Dominus iudex eſt, & non eſt apud illũ gloria Deut. 10 d
perſonæ. Non accipiet Dominus perſonã in pauperẽ, & de- 2.Paralip.
precationem læſi exaudiet. Non deſpiciet preces pupilli: nec 19 c
viduã, ſi effundat loquelam gemitus. Nonne lachrymæ viduæ Iob 34 b
ad maxillam deſcendunt, & exclamatio eius ſuper deducentẽ Sapien. 6 b
eas? A maxilla enim aſcendunt vſq; ad cœlum, & Dominus Roma. 2 b
exauditor non delectabitur in illis. Qui adorat Deũ in oble- Galat. 2 b
ctatione, ſuſcipietur: & deprecatio illius vſq; ad nubes pro- Ephe. 6 b
D pinquabit. Oratio humiliantis ſe, nubes penetrabit: & donec Colo. 3 d
propinquet, non conſolabitur: & non diſcedet, donec altiſsi- Act. 10 c
mus aſpiciat. Et Dominus nõ elongabit, ſed iudicabit iuſtos, 1.Pet. 1 c
& faciet iudiciũ: & fortiſsimus nõ habebit in illis patientiam,
vt contribulet dorſum ipſorum, & gẽtibus reddet vin-
dictam, donec tollat plenitudinem ſuperborũ: & ſceptra ini-
quorum contribulet, donec reddat hominibus ſecundũ actus
ſuos, & ſecundũ opera Adæ, & ſecundũ præſumptionem il-
lius, donec iudicet iudiciũ plebis ſuæ, & oblectabit iuſtos mi-
ſericordia ſua. Speciosa miſericordia Dei: in tempore tribula-
tionis quaſi nubes pluuiæ in tempore ſiccitatis.

[redacted] CAPVT XXXVI.

A Miſerere noſtri Deus omnium, & reſpice nos, &
oſtende nobis lucem miſerationũ tuarum, & im-
mitte timorem tuũ ſuper gentes quæ nõ exqui-
ſierũt te: vt cognoſcant quia nõ eſt Deus niſi tu,
vt enarrent magnalia tua. Alleua manum tuam ſuper gentes
alienas, vt videant potentiã tuã. Sicut enim in conſpectu eo-
rum ſanctificatus es in nobis, ſic in cõſpectu noſtro magnifi-
caberis in eis: vt cognoſcãt te, ſicut & nos cognouimus quo-
niam non eſt Deus præter te Domine. Innoua ſigna, & im-
B muta mirabilia. Glorifica manũ, & brachiũ dextrum. Excita
furorem, & effunde iram. Extolle aduerſariũ, & afflige inimi-
cum. Feſtina tempus, & memento finis, vt enarrent mirabilia
tua. In ira flammæ deuoretur qui ſaluatur: & qui peſsimant
plebem tuã, inueniãt perditionẽ. Contere caput principum,
& inimicorũ dicentium, Nõ eſt alius præter nos. Congrega
omnes tribus Iacob: & cognoſcãt quia non eſt Deus, niſi tu,
vt enarrent magnalia tua: & hæreditabis eos, ſicut ab initio.
Miſerere plebi tuæ, ſuper quam inuocatũ eſt nomẽ tuum: &
Iſrael, quẽ coequaſti primogenito tuo. Miſerere ciuitati ſan-
C ctificationis tuæ Ieruſalem, ciuitati requiei tuæ. Reple Sion
inenarrabilibus verbis tuis, & gloria tua populum tuum. Da
teſtimoniũ quia ab initio creaturæ tuæ ſunt, & ſuſcita preca-
tiones quas locuti ſunt in nomine tuo prophetæ priores. Da
mercedẽ ſuſtinentibus te, vt prophetæ tui fideles inueniãtur,
& exaudi orationes ſeruorum tuorum. Secundũ benedictio- Num. 6 d
nem Aaron da populo tuo, & dirige nos in viam iuſtitiæ: vt
ſciant omnes qui habitãt terram, quia tu es Deus conſpector
ſeculorũ. Omnem eſcam mãducabit venter, & eſt cibus cibo
melior. Fauces contingunt cibum feræ, & cor inſenſatũ verba
D mendacia. Cor prauũ dabit triſtitiam, & homo peritus reſi-
ſtet illi. Omnem maſculũ excipiet mulier: & eſt filia melior
filia. Species mulieris exhilarat faciẽ viri ſui, & ſuper omnem
concupiſcentiam hominis ſuperducit deſyderium. Si eſt lin-
gua curationis, eſt & mitigationis & miſericordiæ: non eſt
vir illius ſecundũ filios hominũ. Qui poſsidet mulierem bo-
nam, inchoat poſſeſsionem: adiutorium ſecundum illum eſt,
& columna vt requies. Vbi nõ eſt ſepes, diripietur poſſeſsio:

& vbi non eſt mulier, ingemiſcit egens. Cui credit, qui nõ ha-
bet nidum? Et deflectens vbicunq; obſcurauerit, quaſi ſuccin-
ctus latro exiliens de ciuitate in ciuitatem.

[redacted]. CAPVT XXXVII.

A OMnis amicus dicet, Et ego amicitiã copulaui. ſed
eſt amicus ſolo nomine amicus. Nónne triſtitia
ineſt vſq; ad mortem? Sodalis autem, & amicus ad
inimicitiam cõuertentur. O præſumptio nequiſ-
ſima, vnde creata es cooperire aridam malitia, & doloſitate il-
lius? Sodalis amico coniucundabitur in oblectationibus, & in
tempore tribulationis aduerſarius erit. Sodalis amico condo-
let cauſa ventris, & cõtra hoſtem accipiet ſcutum. Non obli-
uiſcaris amici tui in animo tuo, & non immemor ſis illius in
operibus tuis. Noli conſiliari cum ſocero tuo, & à zelantibus
te abſconde conſilium. Omnis conſiliarius prodit conſilium,
B ſed eſt conſiliarius in ſemetipſo. A conſiliario ſerua animam
tuam. prius ſcito quæ ſit illius neceſsitas: & ipſe enim in ani-
mo ſuo cogitabit, ne fortè mittat ſudem in terrã, & dicat tibi,
Bona eſt via tua, & ſtet econtrario videre quid tibi eueniat.
Cum viro irreligioſo tracta de ſanctitate, & cũ iniuſto de iu-
ſtitia, & cũ muliere de his quæ æmulatur: cũ timido de bello,
cum negotiatore de traiectione, cum emptore de venditione,
cum viro liuido de gratijs agẽdis, cum impio de pietate, cum
inhoneſto de honeſtate, cum operario agrario de omni ope-
re, cum operario annuali de conſummatione anni, cum ſeruo
pigro de multa operatione, non attendas his in omni cõſilio.
C Sed cũ viro ſancto aſsiduus eſto, quemcunq; cognoueris ob-
ſeruantem timorem Dei, cuius anima eſt ſecundum animam
tuam: qui cum titubaueris in tenebris, condolebit tibi. Et cor
boni conſilij ſtatue tecum: non eſt enim tibi aliud pluris illo.
Anima viri ſancti enuntiat aliquando vera, quàm ſeptem cir-
cunſpectores ſedentes in excelſo ad ſpeculandum. Et in his
omnibus deprecare altiſsimũ, vt dirigat in veritate viã tuam.
Ante omnia opera verbũ verax præcedat te, & ante omnem
actum cõſilium ſtabile. Verbum nequam immutabit cor: ex
quo partes quatuor oriuntur, bonum & malum, vita & mors,
& dominatrix illorum eſt aſsidua lingua. Vir peritus multos
erudit, & animæ ſuæ ſuauis eſt. Qui ſophiſticè loquitur, odi-
bilis eſt: in omni re defraudabitur. non eſt enim illi data à Do-
D mino gratia; omni enim ſapiẽtia defraudatus eſt. Eſt ſapiens,
animæ ſuæ ſapiens: & fructus ſenſus illius laudabilis. Vir ſa-
piens plebẽ ſuam erudit, & fructus ſenſus illius fideles ſunt.
Vir ſapiens implebitur benedictionibus, & videntes illum
laudabunt. Vita viri in numero dierũ: dies autem Iſrael innu-
merabiles ſunt. Sapiens in populo hæreditabit honorẽ, & no-
men illius erit viuens in æternũ. Fili, in vita tua tenta animam
tuam: & ſi fuerit nequam, non des illi poteſtatem, non enim
omnia omnibus expediunt, & nõ omni animæ omne genus
placet. Noli auidus eſſe in omni epulatione, & nõ te effundas
ſuper omnem eſcã. in multis enim eſcis erit infirmitas, & aui-
ditas appropinquabit vſq; ad choleram. Propter crapulam
multi obierunt: qui autem abſtinens eſt, adijciet vitam.

[redacted]

CAPVT XXXVIII.

A HOnora medicum propter neceſsitatem. etenim
illum creauit Altiſsimus. A Deo eſt enim omnis
medela, & à rege accipiet donationẽ, Diſciplina
medici exaltabit caput illius, & in conſpectu ma-
gnatorũ collaudabitur. Altiſsimus creauit de terra medicinã,
& vir prudens non abhorrebit illam. Nónne à ligno indulca- Exo. 15 d
ta eſt aqua amara? Ad agnitionem hominũ virtus illorum, &
dedit hominibus ſciẽtiam altiſsimus honorari in mirabilibus
ſuis. In his curans mitigabit dolorem, & vnguentarius faciet
pigmenta ſuauitatis, & vnctiones conficiet ſanitatis, & non
conſummabũtur opera eius. Pax enim Dei ſuper faciem ter-
ræ. Fili, in tua infirmitate ne deſpicias teipſum, ſed ora Domi
num, & ipſe curabit te. Auerte à delicto, & dirige manus, &
B ab omni delicto munda cor tuum. Da ſuauitatem, & memo-
riam ſimilaginis, & impingua oblationem, & da locũ medi-
co. etenim illum Dominus creauit: & non diſcedat à te, quia
opera eius ſunt neceſſaria. Eſt enim tempus quãdo in manus
illorum incurras: ipſi verò Dominũ deprecabuntur. vt dirigat
requiem eorũ & ſanitatẽ, propter cõuerſationem illorũ. Qui Supra 22 b
delinquit in cõſpectu eius qui fecit eũ, incidet in manus medi
ci. Fili, in mortuũ produc lachrymas, & quaſi dira paſſus in-
cipe plorare, & ſecundum iudiciũ cõtege corpus illius, & nõ
deſpicias ſepulturam illius. Propter delaturã autem amarè fer
luctũ illius vno die, & conſolare propter triſtitiã, & fac luctũ
ſecundũ meritũ eius vno die vel duobus propter detractionẽ. Prouer. 15 b
A triſtitia enim feſtinat mors, & cooperit virtutẽ, & triſtitia & 17 d
cordis flectit ceruicem. In abductione permanet triſtitia: &
ſubſtantia inopis ſecundũ cor eius. Ne dederis in triſtitia cor
tuũ, ſed repelle eam à te: & memento nouiſsimorum, & noli
C obliuiſci. neq; enim eſt conuerſio, & huic nihil proderis, &
teipſum peſsimabis. Memor eſto iudicij mei: ſic enim erit &
tuũ. mihi heri, & tibi hodie. In requie mortui requieſcere fac
memoriã eius, & conſolare illũ in exitu ſpiritus ſui. Sapientiã
ſcribe in tempore vacuitatis: & qui minoratur actu, ſapientiã
percipiet: quia ſapientia replebitur. Qui tenet aratrum, & qui
gloriatur in iaculo, ſtimulo boues agitat, & cõuerſatur in ope
ribus eorũ, & enarratio eius in filijs taurorũ. Cor ſuum dabit
ad verſandos ſulcos, & vigilia eius in ſagina vaccarũ. Sic omnis
ſaber & architectus qui noctẽ tanquã diem trãſigit, qui ſcul-
pit ſignaculo ſculptilia, & aſsiduitas eius variat picturam. cor
ſuũ dabit in ſimilitudinẽ picturę, & vigilia ſua perficiet opus.
Sic faber ferrarius ſedens iuxta incûdem, & conſyderãs opus
ferri. Vapor ignis vret carnes eius, & in calore fornacis cõcer-
tatur. Vox mallei innouat aurem eius, & cõtra ſimilitudinem
vaſis oculus eius. Cor ſuum dabit in cõſummationem operũ,
D & vigilia ſua ornabit imperfectionem. Sic figulus ſedens ad
opus ſuum, cõuertens pedibus ſuis rotam, qui in ſolicitudine
poſitus eſt ſemper propter opus ſuũ, & innumera eſt omnis
operatio eius. In brachio ſuo formabit lutum, & ante pedes
ſuos curuabit virtutem ſuam. Cor ſuũ dabit vt conſummet li-
nitionem, & vigilia ſua mundabit fornacem. Omnes hi in
manibus ſuis ſperauerunt, & vnuſquiſq; in arte ſua ſapiẽs eſt:
ſine his in omnibus non ædificabitur ciuitas. Et non inhabitã-
bunt, nec inambulabunt, & in eccleſiam non trãſilient. Super
ſellam iudicis non ſedebunt, & teſtamentum iudicij non in-
telligent, neq; palàm facient diſciplinam & iudiciũ, & in pa-
rabolis non inuenientur: ſed creaturam æui confirmabunt, &
deprecatio illorum in operatione artis accommodantes ani-
mam ſuam, & conquirentes in lege Altiſsimi.

[redacted]. CAPVT XXXIX.

A SApientiam omniũ antiquorum exquiret ſapiẽs,
& in prophetis vacabit. Narrationem virorũ no-
minatorum conſeruabit, & in verſutias parabola-
rum ſimul introibit. Occulta prouerbiorum ex-
quiret, & in abſconditis parabolarum cõuerſabitur. In medio
magnatorũ miniſtrabit, & in cõſpectu præſidis apparebit. In
terram alienigenarũ gentiũ pertranſiet. bona enim, & mala in
omnibus tentabit. Cor ſuum tradet ad vigilandũ diluculo ad
Dominũ qui fecit illũ, & in conſpectu altiſsimi deprecabitur,
Aperiet os ſuũ in oratione, & pro delictis ſuis deprecabitur.
Si enim Dominus magnus voluerit, ſpiritu intelligentiæ re-
plebit illum: & ipſe tanquam imbres mittet eloquia ſapien-
tiæ ſuæ, & in oratione confitebitur Domino. Et ipſe diriget
B conſilium eius & diſciplinã, & in abſconditis ſuis conſiliabi-
tur.

tur. Ipſe palàm faciet diſciplinā doctrinæ ſuæ, & in lege teſta
menti Domini gloriabitur. Collaudabunt multi ſapientiam
eius, & vſq; in ſeculum non delebitur. Non recedet memoria
eius, & nomē eius requiretur à generatione in generationem.
Sapientiā eius enarrabūt gentes, & laudē eius enūtiabit eccle-
ſia. Si permāſerit nomē eius, derelinquet plus quàm mille: &
ſi requieuerit, proderit illi. Adhuc cōſiliabor, vt enarrē: vt fu-
rore enim repletus ſum. In voce dicit, Obaudite me diuini
fructus, & quaſi roſa plantata ſuper riuos aquarū fructificate.
Quaſi Libanus odorem ſuauitatis habete. Florete flores, quaſi
Lilium. & date odorē, & frōdete in gratiā, & collaudate can-
ticū, & benedicite Dominum in operibus ſuis. Date nomini
C eius magnificentiā, & confitemini illi in voce labiorū veſtro-
Gene. 1 d rum, & in cāticis labiorū, & citharis, & ſic dicetis in cōfeſſio-
Mar. 7 d ne, Opera Domini vniuerſa bona valde. In verbo enim eius
ſtetit aqua, ſicut congeries: & in ſermone oris illius, ſicut ex-
ceptoria aquarum: quoniam in præcepto ipſius placor fit, &
non eſt minoratio in ſalute ipſius. Opera omnis carnis coram
illo, & non eſt quicquam abſconditū ab oculis eius. A ſeculo
vſq; in ſeculū reſpicit, & nihil eſt mirabile in conſpectu eius.
Non eſt dicere, Quid eſt hoc, aut quid eſt iſtud? omnia enim
Gene. 7 d in tēpore ſuo quærentur. Benedictio illius quaſi fluuius inun-
Exod. 14 e dabit: & quo modo cataclyſmus aridā inebriauit, ſic ira ipſius
gentes quæ non exquiſierunt eum, hæreditabit. Quo modo
conuertit aquas in ſiccitatem, & ſiccata eſt terra, & viæ illius
vijs illorum directæ ſunt: ſic peccatoribus offenſiones in ira
Supra 29 d eius. Bona bonis creata ſunt ab initio, ſic nequiſsimis bona &
mala. Initiū neceſſariæ rei vitæ hominū, aqua, ignis, & ferrū,
D ſal, lac, & panis ſimilagineus, & mel, & botrus vuæ, & oleum,
& veſtimentum. Hæc omnia ſanctis in bona: ſic & Impijs, &
peccatoribus in mala conuertentur. Sunt ſpiritus qui ad vin-
dictam creati ſunt, & in furore ſuo confirmauerunt tormenta
Infra 40 d ſua, & in tempore conſummationis effundēt virtutē: & furo-
rem eius qui fecit illos, cōfundēt. Ignis, grādo, fames, & mors,
omnia hæc ad vindictā creata ſunt. beſtiarū dentes, & ſcorpij,
& ſerpentes, & romphæa vindicans in exterminiū impios. In
mandatis eius epulabuntur, & ſuper terrā in neceſsitate præ-
parabuntur, & in temporibus ſuis nō præterient verbū. Pro-
pterea ab initio cōfirmatus ſum, & conſiliarius ſum, & cogi-
taui, & ſcripta dimiſi. Omnia opera Domini bona, & omne
opus hora ſua ſubminiſtrauit. Nō eſt dicere, Hoc illo nequius
eſt: omnia enim tēpore ſuo cōprobabuntur. Et nunc in omni
corde & ore collaudate, & benedicite nomen Domini.

[redacted] CAPVT XL.

A Occupatio magna creata eſt omnibus hominibus,
& iugum graue ſuper filios Adam à die exitus
de ventre matris eorum, vſq; in diē ſepulturæ in
matrem omniū. Cogitationes eorum, & timores
cordis, adinuentiones expectationis, & dies finitionis: à præ-
ſidente ſuper ſedem glorioſam, vſq; ad humiliatū in terrā &
cinerem: ab eo qui vtitur hyacintho, & portat coronā, vſq; ad
eum qui operitur lino crudo. Furor, zelus, tumultus, fluctua-
tio & timor mortis, iracundia perſeuerans, & contentio, & in
B tempore refectionis in cubili ſomnus noctis immutat ſcien-
tiam eius. Modicū autem tanquam nihil in requie, & ab eo in
ſomnis, quaſi in die reſpectus. Conturbatus eſt in viſu cordis
ſui, tanquā qui euaſerit in die belli. In tēpore ſalutis ſuæ exur
rexit, & admirans ad nullū timorē cum omni carne, ab homi-
Supra 30 d ne vſq; ad pecus, & ſuper peccatores ſeptuplū. Ad hæc mors,
ſanguis, contentio, & romphæa, oppreſsiones, fames, & con-
Gene. 7 tritio, & flagella: ſuper iniquos creata ſunt hæc omnia, & pro-
Infra 41 b pter illos factus eſt cataclyſmus. Omnia quæ de terra ſunt, in
Eccleſia- terram conuertentur, & omnes aquæ in mare conuertuntur.
ſtes 1 b Omne munus, & iniquitas delebitur, & fides in ſeculum ſta-
bit. Subſtantiæ iniuſtorum ſicut fluuius ſiccabuntur, & ſicut
tonitruum magnum in pluuia perſonabunt. In aperiēdo ma-
nus ſuas, lætabitur: ſic præuaricatores in conſummatione ta-
C beſcent. Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos, &
radices immundæ ſuper cacumen petræ ſonāt. Super omnem
aquam viriditas, & ad oram fluminis ante omne fœnū euelle-
tur. Gratia ſicut paradiſus in benedictionibus, & miſericor-
dia in ſeculo permanet. Vita ſibi ſufficientis operarij condul-
cabitur, & in ea inuenies theſaurum. Filij, ædificatio ciuitatis
confirmabit nomē, & ſuper hanc mulier immaculata compu-
tabitur. Vinum & muſica lætificant cor, & ſuper vtraq; dile-
ctio ſapientiæ. Tibiæ & pſalterium ſuauem faciunt melodiā,
& ſuper vtraq; lingua ſuauis. Gratiā & ſpeciem deſyderabit
oculus tuus, & ſuper hæc virides ſationes. Amicus & ſodalis
in tempore conuenientes, & ſuper vtroſq; mulier cum viro.
Fratres in adiutorium in tempore tribulationis, & ſuper eos
D miſericordia liberabit. Aurum & argentum eſt conſtitutio
pedum: & ſuper vtrunq; conſilium beneplacitum. Facultates
& virtutes exaltant cor, & ſuper hæc timor Domini. Non eſt
in timore Domini minoratio, & non eſt in eo inquirere adiu-
torium. Timor Domini ſicut paradiſus benedictionis, & ſu-
per omnem gloriam operuerunt illum. Fili, in tempore vitæ
tuæ ne indigeas. Melius eſt enim mori, quàm indigere. Vir
reſpiciens in menſam alienam, non eſt vita eius in cogitatione
victus. alit enim animam ſuam cibis alienis. Vir autem diſci-
plinatus, & eruditus cuſtodiet ſe. In ore imprudentis condul-
cabitur inopia, & in ventre eius ignis ardebit.

[redacted]

CAPVT XLI.

A O Mors quàm amara eſt memoria tua homini pa-
cem habenti in ſubſtantijs ſuis: viro quieto, & cu-
ius viæ directæ ſunt in omnibus, & adhuc valen-
ti accipere cibum. O mors bonum eſt iudicium
tuū homini indigenti, & qui minoratur viribus, defecto æta-
te, & cui de omnibus cura eſt, & incredibili qui perdit ſapien
tiam. Noli metuere iudiciū mortis. Memēto quæ ante te fue-
runt, & quæ superuentura ſunt tibi: hoc iudicium à Domino
omni carni, & qui ſuperuenient tibi in beneplacito altiſsimi,
ſiue decē, ſiue centū, ſiue mille anni. Non eſt enim in inferno
accuſatio vitæ. Filij abominationū fiunt filij peccatorū, & qui
B conuerſantur ſecus domos impiorū. Filiorum peccatorū pe-
riet hæreditas, & cū ſemine illorū aſsiduitas opprobrij. De pa
tre impio queruntur filij, quoniā propter illū ſunt in oppro-
brio. Væ vobis viri impij, qui dereliquiſtis legē Domini al-
tiſsimi. Et ſi nati fueritis, in maledictione naſcemini: ſi mor- Supra 40 b
tui fueritis, in maledictione erit pars veſtra. Omnia quæ de
terra ſunt, in terrā conuertentur: ſic impij à maledicto in per-
C ditionem. Luctus hominum in corpore ipſorum, nomen au-
tem impiorum delebitur. Curam habe de bono nomine. hoc
enim magis permanebit tibi, quàm mille theſauri pretioſi &
magni. Bonæ vitæ numerus dierum: bonū autem nomē per-
manebit in æuum. Diſciplinā in pace conſeruate filij, ſapiētia
enim abſcondita, & theſaurus inuiſus, quæ vtilitas in vtriſq;? Supra 20 d
Melior eſt homo qui abſcondit ſtultitiam ſuam, quàm homo
qui abſcondit ſapientiā ſuam. Verūtamē reuertimini in his
quæ procedūt de ore meo. Non eſt enim bonū omnē irreue-
D rentiā obſeruare: & nō omnia omnibus bene placent in fide.
Erubeſcite à patre & à matre de fornicatione: & à præſidente
& à potente de mendacio: à principe & à iudice de delicto:
à ſynagóga & plebe de iniquitate: à ſocio & amico de iniu-
ſtitia: & de loco in quo habitas: de furto, de veritate Dei, & te-
ſtamento: de diſcubitu in panibus, & ab obfuſcatione dati &
accepti: à ſalutantibus de ſilentio: à reſpectu mulieris forni-
cariæ: & ab auerſione vultus cognati. Ne auertas faciem tuam
à proximo tuo, & ab auferendo partem, & non reſtituendo.
Ne reſpicias mulierem alieni viri, & ne ſcruteris ancillā eius.

neq; ex teris adfectū eius. Caue ab amicis de ſermonibus illi. propetij: & cum dederis, ne improperes.

[redacted]

CAPVT XLII.

A N On duplices ſermonem auditus de reuelatione ſermonis abſconditi, & eris verè ſine confuſione, & inuenies gratiā in cōſpectu omniū hominum: ne pro his omnibus confundaris. & ne accipias perſonam, vt delinquas. De lege altiſsimi, & teſtamēto, & de iudicio iuſtificare impiū, & de verbo ſociorū & viatorum, & de datione hæreditatis amicorū, de æqualitate ſtateræ & pōderum, de acquiſitione multorū & paucorū, de correptione emptionis & negotiatorū, & de multa diſciplina filiorum, & ſeruo peſsimo latus ſanguinare. Super mulierē nequā bonū eſt ſignū. Vbi manus multæ ſunt, claude: & quodcūq; trades, numera & appende: datum verò, & acceptū omne deſcribe.

Leuit. 19 c Deute. 1 c & 16 d Prou. 24 c Iacobi 2 a

B De diſciplina inſenſati & fatui, & de ſenioribus qui iudicātur ab adoleſcentibus: & eris eruditus in omnibus, & probabilis in conſpectu omniū virorū. Filia patris abſcondita eſt. vigilia & ſolicitudo eius aufert ſomnum, ne fortè in adoleſcētia ſua adultera efficiatur, & cū viro cōmorata odibilis fiat, nequando polluatur in virginitate ſua, & in paternis ſuis grauida inueniatur, ne fortè cū viro commorata tranſgrediatur, aut certè ſterilis efficiatur. Super filiā luxurioſam cōfirma cuſtodiam: nequando faciat te in opprobriū venire inimicis, à detractione in ciuitate, & obiectione plebis, & cōfundat te in multitu-

C dine populi. Omni homini noli intendere in ſpecie: & in medio mulierum noli commorari. de veſtimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri. Melior eſt enim iniquitas viri, quàm mulier benefaciens, & mulier confundens in opprobrium. Memor ero igitur operū Domini, & quæ vidi annuntiabo in ſermonibus Domini opera eius. Sol illuminans per omnia reſpexit, & gloria Domini plenū eſt opus eius. Nonne Dominus facit ſanctos enarrare omnia mirabilia ſua, quæ confirmauit Dominus omnipotens ſtabiliri in gloria ſua? Abyſſum, & cor hominū inueſtigauit: & in aſtutia eorū ex-

D cogitauit. Cognouit enim Dominus omnem ſciētiam, & inſpexit in ſignū æui, annūtians quæ præterierūt & quæ ſuperuentura ſunt, reuelās veſtigia occultorum. Non præterit illum omnis cogitatus, non abſcondit ſe ab eo vllus ſermo. Magnalia ſapientiæ ſuæ decorauit: qui eſt ante ſeculū & vſq; in ſeculum, neq; adiectū eſt neq; minuitur, & nō eget alicuius cōſilio. Quàm deſyderabilia omnia opera eius, & tanquàm ſcintilla quæ eſt cōſyderare. Omnia hæc viuūt, & manēt in ſeculum, & in omni neceſsitate omnia obaudiūt ei. Omnia duplicia, vnū contra vnū, & nō fecit quicquā deeſſe. Vniuſcuiuſq; confirmabit bona. Et quis ſatiabitur videns gloriam eius?

[redacted]

CAPVT XLIII.

A A Ltitudinis firmamentū pulchritudo eius eſt, ſpecies cœli in viſione gloriæ. Sol in aſpectu annuntiās in exitu, vas admirabile opus excelſi. In meridiano exuret terram, & in conſpectu ardoris eius quis poterit ſuſtinere? Fornacem cuſtodiens in operibus ardoris. Tripliciter ſol exurēs mōtes, radios igneos exufflans, & refulgens, radijs ſuis obcæcat oculos. Magnus Dominus qui fecit illū, & in ſermonibus eius feſtinauit iter. Et luna in omnibus in tēpore ſuo oſtenſio tēporis, & ſignū æui. A luna ſignū diei feſti, luminare quod minuitur in conſummatione. Menſis ſecundū nomē eius eſt creſcens mirabiliter in cōſum-

B matione. Vas caſtrorū in excelſis, in firmamēto cœli reſplendens. Species cœli gloria ſtellarū mundū illuminās in excel-

Gene. 9 b ſis Dominus. In verbis ſancti ſtabūt ad iudicium, & non deficient in vigilijs ſuis. Vide arcū, & benedic eum qui fecit illū: valde ſpecioſus eſt in ſplendore ſuo. Gyrauit cœlū in circuitu gloriæ ſuæ, manus excelſi aperuerunt illum. Imperio ſuo accelerauit niuem, & accelerat coruſcationes emittere iudicij ſui. Propterea aperti ſunt theſauri, & euolauerunt nebulæ ſicut aues. In magnitudine ſua poſuit nubes, & confracti ſunt lapides grandinis. In conſpectu eius cōmouebuntur montes, & in volūtate eius aſpirauit Notus. Vox tonitrui eius verbe-

C rauit terrā, tempeſtas aquilonis, & congregatio ſpiritus, & ſicut auis deponēs ad ſedendū, aſpergit niuem, & ſicut locuſta demergens deſcēſus eius. Pulchritudinē candoris eius admirabitur oculus, & ſuper imbrē eius expaueſcit cor. Gelu ſicut ſalem effundet ſuper terrā: & dum gelauerit, fiet tanquàm cacumina tribuli. Frigidus vētus aquilo flauit, & gelauit cryſtallus ab aqua, ſuper omnem congregationē aquarū requieſcet, & ſicut lorica induet ſe aquis. Et deuorabit montes, & exuret deſertum, & extinguet viride ſicut ignem. Medicina omniū in feſtinatione nebulæ: & ros obuians ab ardore venienti humilem efficiet eū. In ſermone eius ſiluit ventus, & cogitatione ſua placauit abyſſum, & plantauit illū Dominus IESVS. Qui nauigāt mare, enarrāt pericula eius: & audientes auribus

D noſtris admirabimur. Illic præclara opera, & mirabilia: varia beſtiarū genera, & omnium pecorum, & creatura beluarum. Propter ipſum cōfirmatus eſt itineris finis, & in ſermone eius compoſita ſunt omnia. Multa dicemus, & deficiemus in verbis, cōſummatio autem ſermonū ipſe eſt in omnibus. Gloriantes ad quid valebimus? ipſe enim omnipotēs ſuper omnia opera ſua. Terribilis Dominus, & magnus vehementer, & *Pſal. 95 a* mirabilis potētia ipſius. Glorificantes Dominū quantūcunq; potueritis, ſuperualebit adhuc, & admirabilis magnificentia eius. Benedicentes Dominū, exaltate illum quantū poteſtis, maior enim eſt omni laude. Exaltantes eū replemini virtute. Ne laboretis, non enim comprehēdetis. Quis videbit eum, & *Pſal. 105 a* enarrabit? & quis magnificabit eum ſicut eſt ab initio? Multa abſcondita ſunt maiora his: pauca enim vidimus operū eius. Omnia autē Dominus fecit, & piè agētibus dedit ſapiētiam.

[redacted]

CAPVT XLIIII.

A L Audemus viros glorioſos, & parentes noſtros in generatione ſua. Multam gloriam fecit Dominus magnificētia ſua à ſeculo. Dominātes in poteſtatibus ſuis homines magni virtute, & prudētia ſua præditi, nuntiātes in prophetis dignitatē prophetarū, & imperantes in præſenti populo, & in virtute prudentiæ populis ſanctiſsima verba. In peritia ſua requirētes modos muſicos, & narrātes carmina in ſcriptura. Homines diuites in virtute pul-

B chritudinis ſtudium habentes: pacificantes in domibus ſuis. Omnes iſti in generationibus gentis ſuæ gloriā adepti ſunt, & in diebus ſuis habētur in laudibus. Qui de illis nati ſunt, reliquerunt nomen narrandi laudes eorū, & ſunt quorū non eſt memoria: perierunt quaſi qui nō fuerint, & nati ſunt quaſi nō nati, & filij eorū cū ipſis. Sed illi viri miſericordiæ ſunt, quorū pietates nō defuerunt, & cum ſemine eorū permanent bona, hæreditas & nepotū ipſorum ſemen in teſtamento ſtetit: &

C filiorum ipſorū ſemen propter illos vſq; in æternū manet ſemen eorū, & gloria eorum nō derelinquetur. Corpora ipſorū in pace ſepulta ſunt, & nomen eorū viuet in generationem & generationem. Sapientiā ipſorum narrent populi, & laudem eorū nuntiet eccleſia. Enoch placuit Deo, & tranſlatus eſt in *Gene. 5 c* paradiſum, vt det gentibus pœnitentiam. Noe inuentus eſt *Heb. 11 a* perfectus, iuſtus, & in tempore iracūdiæ factus eſt recōcilia- *Gene. 6 b* tio. Ideò dimiſſum eſt reliquum terræ, cū factum eſt diluuiū. *7 a* Teſtamenta ſeculi poſita ſunt apud illum, ne deleri poſſit di- *Heb. 11 b* luuio omnis caro. Abraham magnus pater multitudinis gen- *Gene. 17 a* tium, & non eſt inuentus ſimilis illi in gloria, qui conſeruauit

D legem Excelſi, & fuit in teſtamēto cū illo. In carne eius ſtare *Gene. 22 d* fecit

Gal.4.3 b fecit teſtamentum, & in tentatione inuentus eſt fidelis. Ideò
Gene.22 c iureiurādo dedit illi gloriam in gente ſua, creſcere illum quaſi
terræ cumulum, & vt ſtellas exaltare ſemen eius, & hæredi-
tare illos à mari vſq; ad mare, & à flumine vſq; ad terminos
orbis terræ. Et Iſaac eodem modo fecit propter Abraham
patrem eius. Benedictionem omnium gentium dedit illi Do-
minus, & teſtamentum ſuum confirmauit ſuper caput Iacob.
Agnouit eum in benedictionibus ſuis, & dedit illi hæredita-
tem, & diuiſit illi partem in tribubus duodecim. Et conſerua-
uit illi homines miſericordiæ inuenientes gratiam in oculis
omnis carnis.

[redacted]

CAPVT XLV.

A
Exod.11 a Dilectus Deo & hominibus Moyſes, cuius memo
ria in benedictione eſt. Similem illũ fecit in glo-
ria ſanctorũ, & magnificauit eum in timore inimi
Exo.6 7 8 corum & in verbis ſuis monſtra placauit. Glori-
Exo.16 c ficauit illũ in conſpectu regũ, & iuſſit illi coram populo ſuo,
& oſtendit illi gloriã ſuam. In fide & lenitate ipſius ſanctum
Exod.19 b fecit illũ, & elegit eũ ex omni carne. Audiuit enim eum, & vo
* alias cor cem ipſius, & induxit illũ in nubẽ. Et dedit illi * coràm præ-
ad præcepta. cepta, & legem vitæ, & diſciplinæ docere Iacob teſtamẽtum
Exod.4 d ſuũ, & iudicia ſua Iſrael. Excelſum fecit Aaron fratrem ſuũ,
& ſimilem ſibi de tribu Leui. Statuit ei teſtamentum æternũ,
& dedit illi ſacerdotium gentis, & beatificauit illum in gloria,
& circumcinxit eum zona iuſtitiæ, & induit ei ſtolã gloriæ,
Exod.28 f & coronauit eum in vaſis virtutis. Circumpedes & femora-
B lia, & humerale poſuit ei, & cinxit illum tintinnabulis aureis
plurimis in gyro, dare ſonitum in inceſſu ſuo, auditum facere
ſonitũ in templo, in memoriam filijs gentis ſuæ. Stolam ſan-
ctam auro & hyacintho, & purpura, opus textile, viri ſapien-
tis iudicio & veritate præditi. Torto cocco opus artificis,
gemmis pretioſis figuratis in ligatura auri, & opere lapida-
rij ſculptis in memoriam ſecundum numerum tribuum Iſ-
rael. Corona aurea ſuper mitram eius expreſſa ſigno ſanctita
tis, & gloria honoris, & opus virtutis, deſideria oculorum or-
nata. Sic pulchra ante ipſum non fuerunt talia vſq; ad origi-
nem. Non eſt indutus illa alienigena aliquis, ſed tantum filij
C ipſius ſoli, & nepotes eius per omne tempus. Sacrificia ipſius
Leuit.8 b conſummata ſunt igne quotidie. Compleuit Moyſes manus
eius, & vnxit illum oleo ſancto. Factum eſt illi in teſtamentũ
æternum, & ſemini eius ſicut dies cœli fungi ſacerdotio, &
habere laudem, & glorificare populum ſuum in nomine ſuo.
Ipſum elegit ab omni viuente, offerre ſacrificium Deo, in-
cenſum, & bonum odorem in memoriam placere pro popu-
lo ſuo: & dedit illi in præceptis ſuis poteſtatem, in teſtamen-
tis iudiciorum docere Iacob teſtimonia, & in lege ſua lucem
Nume.16 a dare Iſrael. Quia contra illum ſteterunt alieni, & propter in-
uidiam circundederunt illum homines in deſerto qui erant
cum Dathan & Abiron, & congregatio Core in iracundia.
D Vidit Dominus Deus, & non placuit illi, & conſumpti ſunt
in impetu iracundiæ. Fecit illis monſtra, & conſumpſit illos
in flamma ignis. Et addidit Aaron gloriam, & dedit illi hære-
ditatem, & primitias frugum terræ diuiſit illi. Panem ipſius
in primis parauit in ſatietatẽ. nam & ſacrificia Domini edent,
quæ dedit illi, & ſemini eius. Cæterum inter gentes nõ hære-
Nume.25 c ditabit, & pars non eſt illi in gente. ipſe eſt enim pars eius, &
1. Mac.2 f hæreditas. Phinees filius Eleazari tertius in gloria eſt, imitan-
do eum in timore Domini: & ſtare in reuerẽtia gentis; in bo-
nitate, & alacritate animæ ſuæ placuit Deo Iſrael. Ideo ſtatuit
illi teſtamentum pacis, principem ſanctorum & gentis ſuæ,
vt ſit illi & ſemini eius ſacerdotij dignitas in æternum. Et te-
ſtamentum Dauid regi filio Ieſſæ de tribu Iuda, hæreditas
ipſi & ſemini eius, vt daret ſapientiã in cor noſtrum iudicare
gentem ſuam in iuſtitia: ne abolerẽtur bona ipſorum, & glo-
riam ipſorum in gentem eorum æternam fecit.

[redacted]

CAPVT XLVI.

A Fortis in bello Ieſus Naue ſucceſſor Moyſi in
prophetis, qui fuit magnus ſecundũ nomen ſuũ,
maximus in ſalutẽ electorũ Dei, expugnare in-
ſurgentes hoſtes, vt conſequeretur hæreditatẽ Iſ-
rael. Quam gloriam adeptus eſt extollendo manus ſuas, & ia-
ctando contra ciuitates romphæas? Quis ante illum ſic reſti-
tit? Nam hoſtes ipſe Dominus percuſsit. Aut non in iracun- Ioſue 10 c
dia eius impeditus eſt ſol, & vnus dies factus eſt quaſi duo?
Inuocauit altiſsimũ potentem in oppugnando inimicos vn-
B diq;, & audiuit illũ magnus & ſanctus Deus in ſaxis grandi-
nis virtutis valde fortis. Impetum fecit cõtra gẽtem hoſtilem,
& in deſcenſu perdidit contrarios, vt cognoſcant gentes po-
tentiam eius, quia cõtra Deum pugnare nõ eſt facile: & ſecu-
tus eſt à tergo potentes. Et in diebus Moyſi miſericordiam Num.14 c
fecit ipſe & Caleb filius Iephone, ſtare cõtra hoſtem, & pro-
hibere gentem à peccatis, & perfringere murmur malitiæ. Et
ipſi duo conſtituti, à periculo liberati ſunt, à numero ſexcen-
torum milliũ peditum inducere illos in hæreditatem, in terrã
quæ manat lac & mel. Et dedit Dominus ipſi Caleb fortitu- Ioſue 14 c
C dinem, & vſq; in ſenectutem permanſit illi virtus, vt aſcende-
ret in excelſum terræ locum, & ſemen ipſius obtinuit hære-
ditatem: vt viderẽt omnes filij Iſrael quia bonum eſt obſequi
ſancto Deo. Et iudices ſinguli ſuo nomine, quorum non eſt
corruptum cor, qui nõ auerſi ſunt à Domino, vt ſit memoria
illorum in benedictione, & oſſa eorum pullulẽt de loco ſuo,
& nomen eorũ permaneat in æternum, permanente ad filios
illorum ſanctorum virorum gloria. Dilectus à Domino Deo
ſuo Samuel propheta Domini, renouauit imperiũ, & vnxit
principes in gente ſua. In lege Domini congregationem iu-
D dicauit, & vidit Dominus Iacob, & in fide ſua probatus eſt
propheta. Et cognitus eſt in verbis ſuis fidelis, quia vidit
Deum lucis, & inuocauit Dominũ omnipotentem in oppu-
gnando hoſtes circunſtantes vndiq;, in oblatione viri inuiola-
ti. Et intonuit de cœlo Dominus, & in ſonitu magno auditã 1.Reg.7 c
fecit vocem ſuam, & cõtriuit principes Tyriorum, & omnes 1.Reg.12 a
duces Philiſthijm. Et ante tempus finis vitæ ſuæ & ſeculi te-
ſtimonium præbuit in conſpectu Domini, & Chriſti, pecu-
nias & vſq; ad calceamenta ab omni carne non accepit, & non 1.Reg.25 a
accuſauit illum homo. Et poſt hoc dormiuit, & notum fecit 1.Reg.28 a
regi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ, & exaltauit vocem eius
de terra in prophetia delere impietatem gentis.

[redacted]

CAPVT XLVII.

A Poſt hæc ſurrexit Nathan propheta in diebus Da 2.Reg.12 a
uid. Et quaſi adeps ſeparatus à carne, ſic Dauid à
filijs Iſrael. Cum leonibus luſit quaſi cum agnis: 1.Reg.17 d
& in vrſis ſimiliter fecit ſicut in agnis ouiũ in iu-
uentute ſua. Nunquid non occidit gigantem, & abſtulit op- 1.Reg.17 f
probrium de gente? In tollẽdo manum in ſaxo fundæ deiecit
exultationem Goliæ, vbi inuocauit Dominũ omnipotẽtem,
& dedit in dextera eius tollere hominem fortẽ in bello, & ex-
altare cornu gentis ſuæ. Sic in decẽ millibus glorificauit eum, 1.Reg.18 b
& laudauit eum in benedictionibus Domini, in offerendo
illi coronam gloriæ. cõtriuit enim inimicos vndiq;, & extir-
pauit Philiſthijm cõtrarios vſq; in hodiernum diem: contri-
uit cornu ipſorum vſq; in æternũ. In omni opere dedit con-
B feſsionem ſancto, & excelſo in verbo gloriæ. De omni cor-
de ſuo laudabit Dominum, & dilexit Deum qui fecit illũ, &
dedit illi cõtra inimicos potentiã: & ſtare fecit cantores con-
tra altare, & in ſono eorũ dulces fecit modos. Et dedit in cele-
brationibus decus, & ornauit tempora vſq; in conſummatio-
nem vitæ, vt laudarẽt nomen ſanctum Domini, & amplifica-
rent mane Dei ſanctitatem. CHRISTVS purgauit peccata 2.Reg.12 d
ipſius, & exaltauit in æternũ cornu eius: & dedit illi teſtamẽ-

tum regni,& ſedem gloriæ Iſrael. Poſt ipſum ſurrexit filius
C ſenſatus,& propter illũ deiecit omnem potẽtiam inimicorũ.
3.Reg.4 c Salomon imperauit in diebus pacis,cui ſubiecit Deus omnes
hoſtes,vt conderet domum in nomine ſuo, & pararet ſancti-
tatem in ſempiternum,quemadmodum eruditus eſt in iuuen
3.Reg.4 d tute ſua.Et impletus eſt quaſi flumen ſapientia,& terrã rete-
xit anima ſua.Et repleſti in cõparationibus ænigmata: ad in-
ſulas longe diuulgatum eſt nomẽ tuum,& dilectus es in pace
tua.In cantilenis & prouerbijs,& comparationibus, & inter-
pretationibus miratæ ſunt terræ,& in nomine Domini Dei
3.Reg.11 a cui eſt cognomen,Deus Iſrael.Collegiſti quaſi aurichalcum
aurum,& vt plumbum compleſti argentum,& inclinaſti fe-
mora tua mulieribus.Poteſtatẽ habuiſti in corpore tuo. De-
diſti maculam in gloriã tuam,& prophanaſti ſemẽ tuum in-
ducere iracũdiam ad liberos tuos,& in cæteris ſtultitiã tuam,
D vt faceres imperium bipartitũ,& ex Ephráim imperare im-
perium durum. Deus autem non derelinquet miſericordiam
ſuam,& non corrumpet,nec delebit opera ſua,neq; perdet à
ſtirpe nepotes electi ſui:& ſemen eius qui diligit Dominum,
non corrumpet. Dedit autem reliquum Iacob, & Dauid de
ipſa ſtirpe. Et finem habuit Salomon cum patribus ſuis. Et
dereliquit poſt ſe de ſemine ſuo gentis ſtultitiam, & immu-
nitum prudentia Roboam,qui auertit gentem conſilio ſuo,
3.Reg.12 c & Ieroboam filium Nabat, qui peccare fecit Iſrael, & dedit
viam peccandi Ephráim,& plurima redundauerunt peccata
ipſorum. Valde enim auerterunt illos à terra ſua. Et quæſiuit
omnes nequitias,vſq; dum perueniret ad illos defenſio,& ab
omnibus peccatis liberauit eos.

[redacted]

CAPVT XLVIII.

A E T ſurrexit Elias propheta,quaſi ignis, & verbũ
3.Reg.17 a ipſius quaſi facula ardebat. Qui induxit in illos
famem,& imitantes illum inuidia ſua, pauci facti
ſunt,non enim poterant ſuſtinere præcepta Do-
mini. Verbo Domini continuit cœlum,& deiecit à ſe ignem
terræ.ſic amplificatus eſt Elias in mirabilibus ſuis. Et quis po
teſt ſimiliter ſic gloriari tibi? Qui ſuſtuliſti mortuum ab in-
feris,de ſorte mortis,in verbo Domini Dei. Qui deieciſti re-
ges ad perniciẽ,& confregiſti facile potentiã ipſorum,& glo
rioſos de lecto ſuo. Qui audis in Sina iudiciũ,& in Horeb iu-
3.Reg.19 c dicia defenſionis. Qui vngis reges ad pœnitentiã, & prophe-
4.Reg.2 b tas facis ſucceſſores poſt te. Qui receptus es in turbine ignis
in curru equorũ igneorũ. Qui inſcriptus es in iudicijs tempo-
rum lenire iracundiam Domini,cõciliare cor patris ad filium,
B & reſtituere tribus Iacob. Beati ſunt qui te viderũt, & in ami-
citia tua decorati ſunt.nam nos vita viuimus tantũ, poſt mor-
tem autem non erit tale nomen noſtrum. Elias qui in turbine
tectus eſt,& in Eliſæo completus eſt ſpiritus eius: in diebus
ſuis nõ pertimuit principem,& potentia nemo vicit illũ. Nec
4.Reg.13 d ſuperauit illum verbũ aliquod,& mortuum prophetauit cor-
pus eius. In vita ſua fecit monſtra,& in morte mirabilia ope-
C ratus eſt. In omnibus iſtis nõ pœnituit populus, & nõ receſ-
ſerunt à peccatis ſuis vſq; dum eiecti ſunt de terra ſua,& di-
ſperſi ſunt in omnem terram, & relicta eſt gens perpauca,&
princeps in domo Dauid. Quidam ipſorũ fecerunt quod pla-
ceret Deo: alij autem multa commiſerunt peccata. Ezechias
muniuit ciuitatẽ ſuam, & induxit in medium ipſius aquam,
4.Reg.18 d & fodit ferro rupem,& ædificauit ad aquam puteũ. In diebus
ipſius aſcendit Sennacherib,& miſit Rabſacẽ, & ſuſtulit ma-
num ſuam contra illos,& extulit manũ ſuã in Sion, & ſuper-
bus factus eſt potentia ſua. Tunc mota ſunt corda, & manus
D ipſorum:& doluerũt quaſi parturientes mulieres. Et inuoca-
uerunt Dominũ miſericordẽ, & expandẽtes manus ſuas, ex-
tulerunt ad cœlũ:& ſanctus Dominus Deus audiuit cito vo-
cem ipſorum. Non eſt commemoratus peccatorum illorum,
neq; dedit illos inimicis ſuis,ſed purgauit eos in manu Iſaiæ
ſancti prophetæ. Deiecit caſtra Aſsyriorum, & cõtriuit illos 4.Reg.19 g
angelus Domini.nã fecit Ezechias quod placuit Deo,& for- Tob.1 d
titer iuit in via Dauid patris ſui,quam mãdauit illi Iſaias pro- Eſa.17 g
pheta magnus, & fidelis in conſpectu Dei. In diebus ipſius 1.Mac.7 f
retro redijt ſol,& addidit regi vitam. Spiritu magno vidit vlti- & 2.Mac.
ma,& conſolatus eſt lugentes in Sion, vſq; in ſempiternum. 8 e
Oſtendit futura,& abſcondita antequam euenirent. 4.Reg.20 a
Eſa.38 a

[redacted]

CAPVT XLIX.

A M Emoria Ioſiæ in cõpoſitione odoris facta opus
pigmentarij. In omni ore quaſi mel indulcabitur
eius memoria,& vt muſica in conuiuio vini. Ipſe
eſt directus diuinitus in pœnitẽtia gentis, & tulit
abominationes impietatis. Et gubernauit ad Dominum cor 4.Reg.23 b
ipſius,& in diebus peccatorum corroborauit pietatem. Præ-
B ter Dauid,& Ezechiam,& Ioſiam,omnes peccatũ commiſe-
runt.nã reliquerunt legẽ altiſsimi reges Iuda, & contempſe-
runt timorẽ Dei. Dederunt enim regnũ ſuũ alijs,& gloriam
ſuam alienigenæ genti. Incenderunt electã ſanctitatis ciuita-
tem, & deſertas fecerunt vias ipſius in manu Ieremiæ. Nam Ierem.15 b
male tractauerunt illum, qui à ventre matris conſecratus eſt Ierem.1 b
C propheta,euertere & eruere,& perdere,& iterum ædificare,
& renouare. Ezechiel qui vidit conſpectũ gloriæ, quã oſten- Ezech.1
dit illi in curru cherubim. Nam commemoratus eſt inimico-
rum in imbre,benefacere illis qui oſtenderunt rectas vias. Et
duodecim prophetarũ oſſa pullulent de loco ſuo.nam corro-
borauerunt Iacob,& redemerũt ſe in fide virtutis ſuæ. Quo-
modo amplificemus Zorobabel? nam & ipſe quaſi ſignum Agg.2 d
in dextera manu Iſrael. Et Ieſum filium Ioſedec? qui in die- Zacha.1 a
bus ſuis ædificauerunt domum,& exaltauerunt templũ ſan- 1.Eſdr.5 b
ctum Domino paratum in gloriam ſempiternam. Et Nehe- Nehem.7 a
D mias in memoria multi tẽporis,qui erexit nobis muros euer-
ſos, & ſtare fecit portas & ſeras, qui erexit domos noſtras,
Nemo natus eſt in terra, qualis Enoch. nam & ipſe receptus Supra 44 c
eſt à terra. Et Ioſeph qui natus eſt homo,princeps fratrum, Gene.50 d
firmamentum gentis,rector fratrum,ſtabilimentum populi,
& oſſa ipſius viſitata ſunt, & poſt mortem prophetauerunt.
Seth & Sem apud homines gloriam adepti ſunt, & ſuper o-
mnem animam in origine Adam.

[redacted]

CAPVT L.

A S Imõ Oniæ filius,ſacerdos magnus,qui in vita ſua
ſuffulſit domum, & in diebus ſuis corroborauit
templum. Templi etiam altitudo ab ipſo funda-
ta eſt,duplex ædificatio, & excelſi parietes tem-
pli. In diebus ipſius remanauerunt putei aquarũ,& quaſi ma-
re adimpleti ſunt ſupra modum. Qui curauit gentem ſuam,
& liberauit eam à perditione. Qui præualuit amplificare ciui-
tatem,qui adeptus eſt gloriam in conuerſatione gentis:& in-
greſſum domus,& atrij amplificauit. Quaſi ſtella matutina in
medio nebulæ, & quaſi luna plena in diebus ſuis lucet. Et
quaſi ſol refulgens,ſic ille effulſit in templo Dei. Quaſi arcus
refulgẽs inter nebulas gloriæ,& quaſi flos roſarum in diebus
vernis, & quaſi lilia quæ ſunt in tranſitu aquæ,& quaſi thus
B redolens in diebus æſtatis. Quaſi ignis effulgẽs,& quaſi thus
ardens in igne. Quaſi vas auri ſolidum ornatum omni lapide
pretioſo. Quaſi oliua pullulans,& cypreſſus in altitudinem ſe
extollens in accipiendo ipſum ſtolam gloriæ, & veſtiri eum
in conſummatione virtutis. In aſcenſu altaris ſancti gloriam
dedit ſanctitatis amictum. In accipiendo autẽ partes de manu
ſacerdotũ ipſe ſtans iuxta aram. Circa illũ corona fratrum: &
quaſi plantatio cedri in monte Libano,ſic circa illũ ſteterunt
quaſi rami palmæ & omnes filij Aaron in gloria ſua. Oblatio
autem Domini in manibus ipſorum,coram omni ſynagóga
Iſrael,& conſummatione fungens in ara,amplificare oblatio-
nem

nem excelſi regis porrexit manum ſuam in libatione,& libauit de ſanguine vuæ. Effundit in fundamento altaris odorem
C diuinum excelſo principi. Tunc exclamauerunt filij Aaron, in tubis ductilibus ſonuerunt, & auditã fecerunt vocem magnam in memoriam coram Deo. Tunc omnis populus ſimul properauerunt,& ceciderunt in faciem ſuper terram adorare Dominum Deum ſuũ,& dare preces omnipotenti Deo excelſo. Et amplificauerunt pſallentes in vocibus ſuis, & in magna domo auctus eſt ſonus ſuauitatis plenus. Et rogauit populus Dominum excelſum in prece vſq; dum perfectus eſt honor Domini, & munus ſuum perfecerunt. Tunc deſcendens,manus ſuas extulit in omnem cõgregationem filiorum Iſrael dare gloriam Deo à labijs ſuis,& in nomine ipſius gloriari, & iterauit orationem ſuam, volens oſtendere virtutem Dei. Et plus orauit Deum omnium,qui magna fecit in omni
D terra,qui auxit dies noſtros à vẽtre matris noſtræ,& fecit nobiſcum ſecundum ſuam miſericordiam. det nobis iucunditatem cordis, & fieri pacem in diebus noſtris in Iſrael per dies ſempiternos:credere Iſrael nobiſcũ eſſe Dei miſericordiam, vt liberet nos in diebus ſuis. Duas gentes odit anima mea: tertia autẽ non eſt gens, quam oderim. qui ſedent in monte Seir. & Philiſthijm: & ſtultus populus qui habitat in Sichimis. Doctrinam ſapientiæ & diſciplinæ ſcripſit in codice iſto Ieſus filius Sirach Ieroſolymita, qui renouauit ſapientiam de corde ſuo. Beatus qui in iſtis verſatur bonis. qui ponit illa in corde ſuo,ſapiens erit ſemper. Si enim hæc fecerit, ad omnia valebit. quia lux Dei,veſtigium eius eſt.

[redacted]. CAPVT LI.

A Confitebor tibi Domine rex, & collaudabo te Deum ſaluatorẽ meum. Confitebor nomini tuo, quoniam adiutor & protector factus es mihi, & liberaſti corpus meum à perditione, à laqueo linguæ iniquæ,& à labijs operantiũ mendacium,& in cõſpectu aſtantiũ factus es mihi adiutor. Et liberaſti me ſecundũ multitudinem miſericordiæ nominis tui à rugientibus, præparatis ad eſcam, de manibus quærẽtium animã meam,& de portis tribulationũ quæ circundederunt me: à preſſura flammæ, quæ circundedit me,& in medio ignis non ſum æſtuatus. De altitudine ventris inferi, & à lingua coinquinata, & à verbo mendacij, à rege iniquo,& à lingua iniuſta. Laudabit vſq; ad
B mortem anima mea Dominũ,& vita mea appropinquãs erat in inferno deorſum. Circundederunt me vndiq;, & non erat qui adiuuaret. Reſpiciens eram ad adiutoriũ hominum, & nõ erat. Memoratus ſum miſericordiæ tuæ Domine, & cooperationis tuæ quæ à ſeculo ſunt: quoniam eruis ſuſtinentes te Domine,& liberas eos de manibus gentium. Exaltaſti ſuper terrã habitationem meã, & pro morte defluente deprecatus ſum. Inuocaui Dominũ patrem Domini mei vt non derelinquat me in die tribulationis meæ,& in tempore ſuperborum ſine adiutorio. Laudabo nomen tuũ aſsiduè,& collaudabo illud in confeſsione,& exaudita eſt oratio mea. Et liberaſti me de perditione ,& eruiſti me de tempore iniquo. Propterea confitebor,& laudem dicã tibi,& benedicam nomini Domi-
C ni. Cum adhuc iunior ſum,prius quàm oberrarẽ, quæſiui ſapientiam palàm in oratione mea. Ante tempus poſtulabam pro illa, & vſq; in nouiſsimis inquiram eam, & florebit tanquam præcox vua. Lætatũ eſt cor meum in ea,ambulauit pes meus iter rectũ, à iuuentute mea inueſtigabam eam. Inclinaui modicè aurem meã,& excepi illam. Multã inueni in me ipſo ſapiẽtiam, & multũ profeci in ea. Danti mihi ſapientiã, dabo gloriam. Conſiliatus ſum enim vt facerem illam: zelatus ſum bonum,& non confundar. Colluctata eſt anima mea in illa,& in faciendo eam confirmatus ſum. Manus meas extendi in altum,& in ſapientia eius luxit anima mea,& ignorantias meas illuminauit. Animam meam direxi ad illam, & in agnitione inueni eam. Poſſedi cũ ipſa cor ab initio: propter hoc nõ derelinquar. Venter meus conturbatus eſt quærendo illam: pro-
D pterea bonã poſsidebo poſſeſsionem. Dedit enim mihi Dominus linguã mercedem meã,& in ipſa laudabo eũ. Appropiate ad me indocti, & congregate vos in domũ diſciplinæ. quid adhuc retardatis?& quid dicitis in his? animæ veſtræ ſitiunt vehementer. Aperui os meũ, & locutus ſum, Cõparate vobis ſine argento,ſapientiã & collũ veſtrũ ſubijcite iugo,& ſuſcipiat anima veſtra diſciplinã. in proximo eſt enim inuenire eam. Videte oculis veſtris, quia modicũ laboraui, & inueni mihi multam requiem. Aſſumite diſciplinam in multo numero argenti,& copioſum aurũ poſsidete in ea. Lætetur anima veſtra in miſericordia eius,& non confundemini in laude ipſius. Operamini opus veſtrum ante tempus,& dabit vobis mercedem veſtram in tempore ſuo.

F I N I S.

Ad Paulam & Euſtochium IN TRANSLATIOnem Eſaiæ ex Hebraica veritate, Hieronymi Præfatio.

NEMO cum prophetas uerſibus uiderit eſſe deſcriptos, metro eos exiſtimet apud Hebræos ligari, & aliquid ſimile habere de Pſalmis uel operibus Salomonis: ſed quod in Demoſthene & Tullio ſolet fieri, ut per cola ſcribantur & commata, qui utiq; proſa & non uerſibus conſcripſerunt. Nos quoq; utilitati legentium prouidentes, interpretationem nouam, nouo ſcribendi genere diſtinximus. Ac primum de Eſaia ſciendum, quòd in ſermone ſuo diſertus ſit: quippe ut uir nobilis & urbanæ eloquentiæ, nec habens quicquam in eloquio ruſticitatis admiſtũ. Vnde accidit, ut præ cæteris, florem ſermonis eius, tranſlatio non potuerit conſeruare. Deinde etiam hoc adijciendum: quòd non tam propheta dicendus ſit, quàm euangeliſta. Ita enim uniuerſa CHRISTI eccleſiæq; myſteria ad liquidum proſecutus eſt, ut non putes eum de futuro uaticinari, ſed de præteritis hiſtoriam texere. Vnde conijcio noluiſſe tunc temporis Septuaginta interpretes fidei ſuæ ſacramenta perſpicue Ethnicis prodere: ne ſanctum canibus, & margaritas porcis darent: quæ, cum hanc editionem legeritis, ab illis animaduertetis abſcondita. Nec ignoro quanti laboris ſit prophetas intelligere: nec facile quempiam poſſe iudicare de interpretatione, niſi intellexerit antequam legerit: nos quoq; patere morſibus plurimorum, qui ſtimulante inuidia, quod conſequi non ualent, deſpiciunt. Sciens ergo & prudens in flammã mitto manum: & nihilominus hoc à faſtidioſis lectoribus precor, ut quomodo Græci poſt Septuaginta tranſlatores Aquilam & Symmachum, & Theodotionem legunt, uel ob ſtudium doctrinæ ſuæ, uel ut Septuaginta magis ex collatione eorũ intelligant: ſic & iſti ſaltem unum poſt priores habere dignentur interpretem. Legant prius, & poſtea deſpiciant: ne uideantur, nõ ex iudicio, ſed ex odij præſumptione ignorata damnare. Prophetauit autem Eſaias in Ieruſalem & in Iudæa, necdum decem tribubus in captiuitatem ductis: ac de utroq; regno, nunc commiſtim, nunc ſeparatim texit oraculum. Et cum interdum ad præſentem reſpiciat hiſtoriã, & poſt Babyloniæ captiuitatem reditum populi ſignificet in Iudæam: tamen omnis eius cura de uocatione gentium, & aduentu CHRISTI eſt. Quem quanto plus amatis ô Paula & Euſtochium, tanto magis ab eo petite, ut pro obtrectatione præſenti qua me indeſinenter æmuli laniant, ipſe mihi mercedem reſtituat in futuro: qui ſcit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione ſudaſſe, ne Iudæi de falſitate ſcripturarum eccleſijs eius diutius inſultarent.

Argumentum in prophetiam Eſaiæ.

ESAIAS in Ieruſalem nobili genere ortus eſt, ibiq; prophetauit. Sub Manaſſe rege ſectus in duas partes, occubuit. Sepultuſq; eſt ſub quercu Rogel, iuxta tranſitum aquarum, quas olim Ezechias rex iacto obſtruxerat puluere.

Prophetia Eſaiæ.

[redacted]

CAPVT I.

A [redacted] VISIO Eſaiæ filij Amos, quā vidit
ſuper Iudā & Ieruſalē in diebus Oziæ,
Ioatham, Achaz, & Ezechiæ regū Iu-
da. Audite cœli, & auribus percipe ter-
ra, quoniam Dominus locutus eſt. Fi-
lios enutriui, & exaltaui: ipſi autē ſpre-
uerunt me. Cognouit bos poſſeſſorem
ſuum, & aſinus præſepe domini ſui: Iſrael autē nō cognouit,
B & populus meus non intellexit. Væ genti peccatrici, populo
graui iniquitate, ſemini nequam, filijs ſceleratis: dereliquerūt
Dominum, blaſphemauerunt ſanctum Iſrael, abalienati ſunt
retrorſum. Super quo percutiam vos vltrà, addentes præuari-
cationem? omne caput languidum, & omne cor mœrens. A
planta pedis vſq; ad verticē non eſt in eo ſanitas. vulnus, & li-
Infra 5 d uor, & plaga tumens: nō eſt circumligata, nec curata medica-
mine, neq; fota oleo. Terra veſtra deſerta: ciuitates veſtræ ſuc-
ceſæ ſunt igni: regionem veſtram coram vobis alieni deuo-
C rant: & deſolabitur ſicut in vaſtitate hoſtili. Et derelinquetur
filia Sion vt vmbraculū in vinea, & ſicut tuguriū in cucume-
Rom. 9 f rario, & ſicut ciuitas quæ vaſtatur. Niſi Dominus exercituū
Gene. 19 c reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus, quaſi Go-
Amos 5 f morrha ſimiles eſſemus. Audite verbū Domini principes So-
Ierem. 6 e domorum: percipite auribus legem Dei noſtri populus Go-
morrhæ. Quò mihi multitudinem victimarum veſtrarū, dicit
Dominus? Plenus ſum holocauſto arietū, & adipe pinguiū:
D & ſanguinem vitulorū & agnorū & hircorū nolui. Cum ve-
neritis ante conſpectū meum, quis quæſiuit hæc de manibus
veſtris, vt ambularetis in atrijs meis? ne offeratis vltrà ſacrifi-
cium fruſtra: incenſum abominatio eſt mihi. Neomeniam, &
ſabbathum, & feſtiuitates alias non feram, iniqui ſunt cœtus
veſtri. Calendas veſtras, & ſolennitates veſtras odiuit anima
mea. facta ſunt mihi moleſta, laboraui ſuſtinens. Et cum ex-
Infra 59 a tenderitis manus veſtras, auertam oculos meos à vobis: & cum
[redacted] multiplicaueritis orationem, non exaudiā. manus veſtræ ſan-
guine plenæ ſunt. Lauamini, mundi eſtote, auferte malū co-
1. Pet. 3 b gitationum veſtrarū ab oculis meis: quieſcite agere peruerſe.
E Diſcite benefacere: quærite iudicium, ſubuenite oppreſſo, iu-
dicate pupillo, defendite viduam. Et venite, & arguite me, di-
cit Dominus: ſi fuerint peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix
dealbabuntur: & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana
erunt. Si volueritis, & audieritis, bona terræ comedetis. Quòd
ſi nolueritis, & me ad iracundiam prouocaueritis: gladius de-
uorabit vos, quia os Domini locutū eſt. Quomodo facta eſt
meretrix ciuitas fidelis, plena iudicij? Iuſtitia habitauit in ea,
nunc autem homicidæ. Argentū tuum verſum eſt in ſcoriam,
F vinum tuū miſtum eſt aqua. Principes tui infideles, ſocij fu-
Ierem. 5 g rum. Omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones. Pu-
pillo non iudicant: & cauſa viduæ nō ingreditur ad illos. Pro-
pter hoc ait Dominus Deus exercituū fortis Iſrael, Heu con-
ſolabor ſuper hoſtibus meis, & vindicabor de inimicis meis:
& conuertam manū meam ad te, & excoquā ad purū ſcoriam
G tuam, & auferā omne ſtannū tuum, & reſtituā iudices tuos vt
fuerūt prius, & cōſiliarios tuos ſicut antiquitus. Poſt hæc vo-
caberis Ciuitas iuſti, vrbs fidelis. Sion in iudicio redimetur, &
reducent eam in iuſtitia. Et conteret ſceleſtos, & peccatores
ſimul: & qui dereliquerunt Dominū, conſumentur. Confun-
dentur enim ab idólis quibus ſacrificauerūt: & erubeſcetis ſu-
per hortis quos elegeratis, cū fueritis velut quercus defluenti-
bus folijs, & velut hortus abſq; aqua. Et erit fortitudo veſtra
vt fauilla ſtuppæ, & opus veſtrū quaſi ſcintilla: & ſuccende-
tur vtrunq; ſimul, & non erit qui extinguat.

[redacted].

CAPVT II.

A VErbum quod vidit Eſaias filius Amos ſuper Iu- Mich. 4 a
dam & Ieruſalē. Et erit in nouiſſimis diebus præ-
paratus mons domus Domini in vertice montiū,
& eleuabitur ſuper colles. Et fluent ad eū omnes
gentes, & ibunt populi multi, & dicent. Venite, & aſcēdamus
ad montem Domini, & ad domū Dei Iacob, & docebit nos
vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis eius: quia de Sion exibit
lex, & verbum Domini de Ieruſalem. Et iudicabit gentes, &
arguet populos multos. Et conflabunt gladios ſuos in vome-
B res, & lanceas ſuas in falces. Non leuabit gens contra gentem
gladium: nec exercebuntur vltrà ad prælium. Domus Iacob
venite, & ambulemus in lumine Domini. Proieciſti enim po
pulum tuum domum Iacob: quia repleti ſunt vt olim, & au-
gures habuerunt vt Philiſthijm, & pueris alienis adhæſerunt.
Et repleta eſt terra eius argento & auro: & non eſt finis the-
ſaurorum eius. Et repleta eſt terra eius equis: & innumerabi-
les quadrigæ eius. Et repleta eſt terra eius idólis: opus manuū
C ſuarum adorauerunt, quod fecerunt digiti eorum. Et incurua-
uit ſe homo, & humiliatus eſt vir: ne ergo dimittas eis. Ingre-
dere in petram, & abſcondere in foſſa humo à facie timoris
Domini, & à gloria maieſtatis eius. Oculi ſublimes hominis
humiliati ſunt, & incuruabitur altitudo virorum, exaltabitur
autem Dominus ſolus in die illa. Quia dies Domini exerci- [redacted]
tuum ſuper omnem ſuperbū & excelſum, & ſuper omnem
arrogantem, & humiliabitur. Et ſuper omnes cedros Libani
ſublimes & erectas, & ſuper omnes quercus Baſan. Et ſuper
omnes montes excelſos, & ſuper omnes colles eleuatos. Et
ſuper omnem turrim excelſam, & ſuper omnem murū mu-
D nitum, & ſuper omnes naues Tharſis, & ſuper omne quod vi
ſu pulchrū eſt. Et incuruabitur ſublimitas hominū, & humi-
liabitur altitudo virorum. Et eleuabitur Dominus ſolus in die
illa. Et idóla penitus conterentur. Et introibunt in ſpeluncas Luce 23 d
petrarū, & in voragines terræ à facie formidinis Domini, & Oſee 10 b
à gloria maieſtatis eius, cū ſurrexerit percutere terram. In die Apoc. 9 b
illa proijciet homo idóla argenti ſui, & ſimulachra auri ſui,
quæ fecerat ſibi vt adoraret, talpas & veſpertiliones. Et ingre-
dietur ſciſſuras petrarum, & in cauernas ſaxorum à facie for-
midinis Domini, & à gloria maieſtatis eius, cū ſurrexerit per-
cutere terram. Quieſcite ergo ab homine, cuius ſpiritus in na-
ribus eius eſt: quia excelſus reputatus eſt ipſe.

[redacted].

CAPVT III.

A ECce enim dominator Dominus exercituum au-
feret à Ieruſalem & à Iuda validum & fortem,
omne robur panis, & omne robur aquæ: fortem,
& virum bellatorem, iudicem, & propheta, &
ariolum, & ſenem: principē ſuper quinquaginta, & honora-
bilem vultu, & conſiliariū, & ſapiētem de architectis, & pru-
dentem

dentem eloquij myſtici. Et dabo pueros principes eorum, & effœminati dominabuntur eis. Et corruet populus, vir ad virum, & vnuſquiſque ad proximum ſuum. Tumultuabitur puer contra ſenem, & ignobilis contra nobilem. Apprehendet enim vir fratrem ſuum domeſticum patris ſui, Veſtimentum tibi eſt, princeps eſto noſter, ruina autem hæc ſub manu tua. Reſpondebit in die illa, dicens, Non ſum medicus,

B & in domo mea non eſt panis, neq; veſtimentũ: nolite conſtituere me principem populi. Ruit enim Ieruſalem, & Iudas concidit: quia lingua eorum, & adinuentiones eorum contra Dominum, vt prouocarent oculos maieſtatis eius. Agnitio vultus eorum reſpondit eis: & peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerunt, nec abſconderunt. væ animæ eorum: quoniam reddita ſunt eis mala. Dicite iuſto quoniam bene, quoniam fructum adinuentionum ſuarum comedet. Væ impio in malum: retributio enim manuum eius fiet ei. Populum meũ

[redacted]

C exactores ſui ſpoliauerunt, & mulieres dominatæ ſunt eius. Popule meus, qui te beatum dicunt, ipſi te decipiũt, & viam

Apoc.2 b greſſuum tuorum diſſipant. Stat ad iudicãdum Dominus, & ſtat ad iudicandos populos. Dominus ad iudiciũ veniet cum ſenibus populi ſui, & principibus eius: vos enim depaſti eſtis vineam, rapina pauperis in domo veſtra. Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis, dicit Dominus Deus exercituum? Et dixit Dominus, Pro eo quòd eleuatæ ſunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabãt pedibus ſuis,

D & compoſito gradu incedebant: decaluabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crimen earum nudabit. In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas, & torques, & monilia, & armillas, Et mitras, & diſcriminalia, & periſcelidas, & murenulas, & olfactoriola, & inaures, Et annulos, & gemmas in fronte pendentes, & mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus, Et ſpecula, & ſindones, & vittas, & theriſtra. Et erit pro ſuaui odore fœtor, & zona funiculus, & pro criſpanti crine caluitium, & pro faſcia pectorali cilicium. Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadẽt, & fortes tui in prælio, Et mœrebunt atque lugebunt portæ eius, & deſolata in terra ſedebit.

[redacted]

CAPVT IIII.

A Et apprehendent ſeptẽ mulieres virum vnum in die illa, dicentes, Panem noſtrum comedemus, & veſtimentis noſtris operiemur: tantũmodo inuocetur nomẽ tuũ ſuper nos, aufer opprobrium noſtrum. In die illa erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ ſublimis, & exultatio his qui ſaluati fuerint de Iſrael. Et erit: omnis qui relictus fuerit in Sion, & reſiduus in Ieruſalẽ, ſanctus vocabitur, omnis qui ſcriptus

B eſt in vita in Ieruſalem: Si abluerit Dominus ſordem filiarum Sion, & ſanguinẽ Ieruſalẽ lauerit de medio eius in ſpiritu iudicij & ſpiritu ardoris. Et creabit Dominus ſuper omnem locũ montis Sion, & vbi inuocatus eſt, nubẽ per diẽ, & fumũ & ſplendorẽ ignis flãmãtis in nocte. Super omnẽ enim gloriam protectio, & tabernaculũ erit in vmbraculum diei ab æſtu, & in ſecuritatem & abſconſionem à turbine & à pluuia.

[redacted]

CAPVT V.

A Cantabo dilecto meo canticum patruelis mei vineæ ſuæ: Vinea facta eſt dilecto meo in cornu filio olei. Et ſepiuit eam, & lapides elegit ex ea, &

Ierem.2 d plantauit vineam electam, & ædificauit turrim in

Mat.21 d medio eius, & torcular extruxit in ea: & expectauit vt faceret vuas, & fecit labruſcas. Nunc ergo habitatores Ieruſalẽ, & viri Iuda, iudicate inter me, & vineã meã. Quid eſt quod de-

B bui vltrà facere vineæ meæ, & non feci ei? an quòd expectaui vt faceret vuas, & fecit labruſcas? Et nunc oſtendã vobis quid ego faciã vineæ meæ, Auferã ſepem eius, & erit in direptionem: diruã maceriam eius, & erit in conculcationẽ. Et ponam eam deſertã: nõ putabitur, & non fodietur: & aſcendẽt ſuper eã vepres & ſpinæ: & nubibus mandabo ne pluãt ſuper eam imbrem. Vinea enim Domini exercituũ, domus Iſrael eſt: & vir Iuda, germẽ eius delectabile: & expectaui vt faceret iudicium, & ecce iniquitas: & iuſtitiã, & ecce clamor. Væ, qui coniungitis domũ ad domũ, & agrũ agro copulatis vſque ad ter-

C minum loci. Nunquid habitabitis vos ſoli in medio terræ? In auribus meis ſunt hæc Dñi exercituũ, Niſi domus multæ deſertæ fuerint grãdes & pulchræ abſq; habitatore. Decẽ enim iugera vinearũ facient lagunculã vnã, & triginta modij ſemẽtis facient modios tres. Væ, qui conſurgitis mane ad ebrietatẽ ſectandam, & potandũ vſque ad veſperã, vt vino æſtuetis. Cithara, & lyra, & tympanũ, & tibia, & vinũ in cõuiuijs veſtris: & opus Domini non reſpicitis, nec opera manuũ eius conſyderatis. Propterea captiuus ductus eſt populus meus, quia

D non habuit ſcientiã, & nobiles eius interierunt fame, & multitudo eius ſiti exaruit. Propterea dilatauit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque vllo termino: & deſcendent fortes eius, & populus eius, & ſublimes glorioſiq; eius ad eũ. Et incuruabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi ſublimiũ deprimentur. Et exaltabitur Dominus exercituũ in iudicio, & Deus ſanctus ſanctificabitur in iuſtitia. Et paſcentur agni iuxta ordinẽ ſuum, & deſerta in vbertatẽ verſa aduenæ come-

[redacted]

E dent. Væ, qui trahitis iniquitatẽ in funiculis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum. Qui dicitis, Feſtinet, & citò veniat opus eius, vt videamus: & appropiet, & veniat conſilium ſancti Iſrael, & ſciemus illud. Væ, qui dicitis malum bonũ, & bonũ malũ: ponentes tenebras lucem, & lucẽ tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum. Væ, qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & coram vobiſmetipſis prudentes. Væ, qui potentes eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem. Qui iuſtificatis impium pro muneri-

Prouer.3 a
Rom.12 d

[redacted]

F bus, & iuſtitiam iuſti aufertis ab eo. Propter hoc ſicut deuorat ſtipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit: ſic radix eorum quaſi fauilla erit, & germen eorum vt puluis aſcendet. Abiecerunt enim legem Domini exercituum, & eloquiũ ſancti Iſrael blaſphemauerunt. Ideò iratus eſt furor Domini in populum ſuum, & extendit manum ſuam ſuper eum, & percuſſit eum: & conturbati ſunt montes, & facta ſunt morticina eorũ quaſi ſtercus in medio platearũ. In his omnibus non

G eſt auerſus furor eius, ſed adhuc manus eius extenta. Et eleuabit ſignum in nationibus procul, & ſibilabit ad eum de finibus terræ: & ecce feſtinus velociter veniet. Non eſt deficiens neque laborans in eo: non dormitabit, neque dormiet, neque ſoluetur cingulum renum eius, nec rumpetur corrigia calceamenti eius. Sagittæ eius acutæ, & omnes arcus eius extenti. Vngulæ equorũ eius vt ſilex, & rotæ eius quaſi impetus tempeſtatis. Rugitus eius vt leonis, rugiet vt catuli leonũ: & frendet & tenebit prædam, & amplexabitur, & nõ erit qui eruat. Et ſonabit ſuper eum in die illa ſicut ſonitus maris. Aſpiciemus in terrã, & ecce tenebræ tribulationis, & lux obtenebrata eſt in caligine eius.

[redacted]

CAPVT VI.

A In anno quo mortuus eſt rex Ozias, vidi Dominum ſedentẽ ſuper ſolium excelſum & eleuatũ: & ea quæ ſub ipſo erant replebant templum. Seraphim ſtabant ſuper illud: ſex alæ vni, & ſex alæ alteri. duabus velabant faciem eius, & duabus velabant

pedes eius,& duabus volabãt. Et clamabant alter ad alterum,
Apoca,4 c & dicebant, Sanctus ſanctus ſanctus Dominus exercituũ,ple
na eſt omnis terra gloria eius. Et commota ſunt ſuperlimina-
B ria cardinũ à voce clamantis, & domus repleta eſt fumo. Et
dixi, Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labijs ego ſum,&
in medio populi polluta labia habentis ego habito, & regem
Dominũ exercituũ vidi oculis meis. Et volauit ad me vnus
de Seraphim, & in manu eius calculus, quem forcipe tulerat
C de altari. Et tetigit os meum,& dixit, Ecce, tetigit hoc labia
tua,& auferetur iniquitas tua, & peccatũ tuum mundabitur.
Et audiui vocẽ Domini dicentis, Quem mittam? & quis ibit
nobis? Et dixi, Ecce ego, mitte me. Et dixit, Vade, & dices
Matt.13 b populo huic, Audite audientes,& nolite intelligere: & vide-
Marc.4 b te viſionem,& nolite cognoſcere. Excæca cor populi huius,
Luc.8 b & aures eius aggraua, & oculos eius claude: ne fortè videat
Ioan.12 f oculis ſuis, & auribus ſuis audiat, & corde ſuo intelligat, &
Act.28 f conuertatur, & ſanem eum. Et dixi, Vſquequo Domine? Et
Rom.11 b dixit, Donec deſolentur ciuitates abſq; habitatore,& domus
D ſine homine:& terra relinquetur deſerta. Et longe faciet Do-
minus homines,& multiplicabitur quæ derelicta fuerat in
medio terræ. Et adhuc in ea decimatio,& conuertetur:& erit
in oſtẽſionem ſicut terebinthus, & ſicut quercus quę expan-
dit ramos ſuos. Semen ſanctum erit id quod ſteterit in ea.

[redacted]. CAPVT VII.

A E T factum eſt in diebus Achaz filij Ioatham, filij
4. Re,16 b Oziæ regis Iuda, Aſcẽdit Raſin rex Syrię,& Pha
cee filius Romeliæ rex Iſrael, in Ieruſalẽ, ad præ-
liandum contra eam: & non potuerunt debellare
eam. Et nuntiauerunt domui Dauid, dicentes, Requieuit Sy-
ria ſuper Ephráim, & commotum eſt cor eius,& cor populi
eius: ſicut mouentur ligna ſyluarũ à facie venti. Et dixit Do-
minus ad Iſaiam, Egredere in occurſum Achaz tu, & qui de-
relictus eſt Iaſub filius tuus, ad extremũ aquæductus piſcinæ
ſuperioris in via Agri fullonis. Et dices ad eũ, Vide vt ſileas:
noli timere, & cor tuũ ne formidet à duabus caudis titionum
fumigantium iſtorum in ira furoris Raſin regis Syriæ, & filij
Romeliæ: eo quòd conſiliũ inierit contra te Syria in malum,
B Ephráim,& filius Romeliæ, dicẽtes, Aſcendamus ad Iudam,
& ſuſcitemus eum, & auellamus eum ad nos,& ponamus re-
gem in medio eius filiũ Tabeel. Hæc dicit Dominus Deus,
Non ſtabit,& non erit iſtud. Sed caput Syriæ Damaſcus,&
caput Damaſci Raſin. Et adhuc ſexaginta & quinq; anni, &
deſinet Ephráim eſſe populus,& caput Ephráim Samaria,&
caput Samariæ filius Romeliæ. Si non credideritis, non per-
manebitis. Et adiecit Dominus loqui ad Achaz, dicens, Pe-
te tibi ſignũ à Domino Deo tuo in profundum inferni, ſiue
in excelſum ſuprà. Et dixit Achaz, Non petam,& non tenta
bo Dominũ. Et dixit, Audite ergo domus Dauid, Nunquid
parum vobis eſt moleſtos eſſe hominibus, quia moleſti eſtis
& Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſignũ,
C Ecce, virgo concipiet & pariet filiũ,& vocabitur nomen eius Promittitur
Emmanuel. Butyrum & mel comedet, vt ſciat reprobare ma- CHRISTVS
lum & eligere bonũ. Quia antequam ſciat puer reprobare ma ex virgine
lum & eligere bonũ, derelinquetur terra quam tu deteſtaris à Maria.
facie duorũ regum ſuorũ. Adducet Dominus ſuper te,& ſu- Matt.1 d
per populum tuum,& ſuper domum patris tui dies, qui non Luc.1 c
venerunt à diebus ſeparationis Ephraim à Iuda cum rege
Aſſyriorũ. Et erit in die illa: ſibilabit Dominus muſcæ, quæ
eſt in extremo fluminum Aegypti, & api, quæ eſt in terra
Aſſur:& venient,& requieſcent omnes in torrentibus valliũ,
& in cauernis petrarum,& in omnibus frutetis,& in vniuerſis
D foraminibus. In die illa radet Dominus in nouacula condu-
cta in his qui trans flumen ſunt, in rege Aſſyriorum, caput &
pilos pedum, & barbam vniuerſam. Et erit in die illa: nutriet 4.reg.19
homo vaccam boum, & duas oues, & præ vbertate lactis co-
medet butyrum. butyrum enim & mel manducabit omnis
qui relictus fuerit in medio terræ. Et erit in die illa: omnis lo-
cus vbi fuerint mille vites, mille argenteis, in ſpinas & in ve-
pres erũt. Cum ſagittis & arcu ingredientur illuc: vepres enim,
& ſpinæ erunt in vniuerſa terra, Et omnes montes qui in ſar-
culo ſarrientur, non veniet illuc terror ſpinarum & veprium,
& erit in paſcua bouis,& in conculcationem pecoris.

[redacted].

CAPVT VIII.

A E T dixit Dominus ad me, Sume tibi librum gran- [redacted]
dem,& ſcribe in ſtylo hominis, Velociter ſpolia
detrahe, cito prædare. Et adhibui mihi teſtes
fideles Vriam ſacerdotem, & Zachariam filium
Barachiæ:& acceſsi ad propheti ſſam, & concepit, & peperit
filium. Et dixit Dominus ad me, Voca nomen eius, Accele-
ra ſpolia detrahere, Feſtina prædari. Quia antè quàm ſciat
puer vocare patrem ſuum & matrem ſuam, auferetur forti-
tudo Damaſci, & ſpolia Samariæ coram rege Aſſyriorum.
Et adiecit Dominus loqui ad me adhuc, dicens, Pro eo quòd
adiecit populus iſte aquas Siloe, quæ vadunt cum ſilentio, &
B aſſumpſit magis Raſin,& filium Romeliæ: propter hoc ecce
Dominus adducet ſuper eos aquas fluminis fortes & multas
regem Aſſyriorum, & omnem gloriam eius: & aſcendet ſu-
per omnes riuos eius, & fluet ſuper vniuerſas ripas eius, &
ibit per Iudam inundans, & tranſiens vſque ad collum ve-
niet. Et erit extenſio alarum eius, implens latitudinem terræ
tuæ ô Emmanuel. Congregamini populi,& vincimini,& au-
dite vniuerſæ procul terræ: confortamini & vincimini, ac-
cingite vos & vincimini: inite conſilium, & diſsipabitur:
loquimini verbum. & non fiet: quia nobiſcum Deus. Hæc
enim ait Dominus ad me (ſicut in manu forti, erudiuit me,
C ne irem in via populi huius, dicens, Non dicatis, coniuratio.
omnia enim quæ loquitur populus iſte, coniuratio eſt: & ti-
morem eius ne timeatis, neque paueatis. Dominum exerci-
tuũ ipſum ſanctificate: ipſe pauor veſter,& ipſe terror veſter)
Et erit vobis in ſanctificationẽ, In lapidẽ autẽ offenſionis, & Luc.2 e
in petrã ſcãdali duabus domibus Iſrael, in laqueũ & in ruinã Rom.9 g
habitãtibus Ieruſalem. Et offendẽt ex eis plurimi,& cadent, 1.Pet.2 b
& conterentur,& irretiẽtur,& capientur. Liga teſtimonium, [redacted]
ſigna legem in diſcipulis meis. Et expectabo Dominum qui Heb.2 d
abſcondit faciem ſuam à domo Iacob, & præſtolabor eum.
D Ecce, ego & pueri mei, quos dedit mihi Dominus in ſignũ,
& in portentum Iſrael à Domino exercituum, qui habitat
in monte Sion. Et cum dixerint ad vos, Quærite à pythoni-
bus, & à diuinis qui ſtrident in incantationibus ſuis. Nũquid
non populus à Deo ſuo requiret viſionem? pro viuis ac mor- [redacted]
tuis? Ad legem magis,& ad teſtimoniũ. Quòd ſi nõ dixerint
iuxta verbũ hoc, non erit eis matutina lux. E tranſibit per eã,
& corruet,

& corruet,& eſuriet:& cũ eſurierit,iraſcetur,& maledicet re-
gi ſuo,& Deo ſuo,& ſuſcipiet ſurſum,& ad terram intuebi-
tur:& ecce tribulatio & tenebræ,& diſſolutio, & anguſtia,&
caligo perſequens,& non poterit auolare de anguſtia ſua.

[redacted]

CAPVT IX.

A P Rimo tempore alleuiata eſt terra Zabulon & ter-
ra Nephthali,& nouiſsimo aggrauata eſt via ma-
ris trans Iordanẽ Galilææ gentiũ. Populus qui
ambulabat in tenebris,vidit lucem magnã: habi-
tantibus in regione vmbræ mortis lux orta eſt eis. Multipli-
caſti gentẽ,non magnificaſti lætitiã.lætabuntur coram te, ſi-
cut qui lætantur in meſſe,ſicut exultant victores capta præ-
da,quãdo diuidunt ſpolia.Iugum enim oneris eius, & virgã
humeri eius,& ſceptrum exactoris eius ſuperaſti,ſicut in die
Iudic.7.f Madian.Quia omnis violenta prædatio cum tumultu, & ve-
B ſtimentũ miſtum ſanguine,erit in cõbuſtionẽ & cibus ignis.
[redacted] Paruulus enim natus eſt nobis,& filius datus eſt nobis,& fa-
ctus eſt principatus ſuper humerũ eius: & vocabitur nomen
eius admirabilis,conſiliarius,Deus fortis,pater futuri ſeculi,
princeps pacis. Multiplicabitur eius imperiũ,& pacis nõ erit
[redacted] finis:Super ſoliũ Dauid,& ſuper rẽgnũ eius ſedebit: vt con-
firmet illud, & corroboret in iudicio & iuſtitia à modo &
vſq; in ſempiternũ.Zelus Domini exercituũ faciet hoc.Ver-
bum miſit Dominus in Iacob,& cecidit in Iſrael. Et ſciet o-
mnis populus Ephráim,& habitantes Samariã in ſuperbia &
magnitudine cordis, dicẽtes, Lateres ceciderunt, ſed quadris
lapidibus ædificabimus: ſycomoros ſucciderunt, ſed cedros
[redacted] C immutabimus.Et eleuabit Dominus hoſtes Raſin ſuper eũ,
& inimicos eius in tumultũ vertet:Syriam ab Oriẽte, & Phi-
liſthijm ab occidẽte,& deuorabunt Iſrael toto ore. In omni-
bus his non eſt auerſus furor eius ,ſed adhuc manus eius ex-
tenta,& populus non eſt reuerſus ad percutientẽ ſe,& Domi
num exercituum non exquiſierũt. Et diſperdet Dominus ab
Iſrael caput & caudam incuruantẽ & deprauantem die vna.
Longæuus & honorabilis,ipſe eſt caput:& propheta docens
D mendaciũ,ipſa eſt cauda.Et erũt qui beatificant populũ iſtũ
ſeducẽtes,& qui beatificãtur præcipitati. Propter hoc ſuper
[redacted] adoleſcẽtulis eius non lætabitur Dominus:& pupillorũ eius,
& viduarũ non miſerebitur:quia omnis hypocrita eſt & ne-
quam,& vniuerſum os locutũ eſt ſtultitiam. In omnibus his
non eſt auerſus furor eius,ſed adhuc manus eius extenta.Suc-
cenſa eſt enim quaſi ignis impietas, vepres & ſpinam vora-
bit:& ſuccendetur in denſitate ſaltus, & cõuoluetur ſuperbia
fumi.In ira Domini exercituũ cõturbata eſt terra,& erit po-
pulus quaſi eſca ignis.Vir fratri ſuo non parcet, & declinabit
ad dexterã,& eſuriet,& comedet ad ſiniſtrã & non ſaturabi-
tur.Vnuſquiſq; carnẽ brachij ſui vorabit: Manaſſes Ephrá-
im,& Ephráim Manaſſẽ,ſimul ipſi cõtra Iudã. In omnibus
his non eſt auerſus furor eius,ſed adhuc manus eius extenta.

[redacted]

CAPVT X.

A V Ae qui condunt leges iniquas,& ſcribẽtes iniuſti
[redacted] tiam ſcripſerunt:vt opprimerent in iudicio pau-
peres,& vim facerẽt cauſæ humiliũ populi mei:
vt eſſent viduæ præda eorum,& pupillos diripe-
rent. Quid facietis in die viſitationis, & calamitatis délonge
venientis? Ad cuius confugietis auxiliũ? & vbi derelinquetis
gloriam veſtrã,ne incuruemini ſub vinculo, & cum interfe-
ctis cadatis? Super omnibus his nõ eſt auerſus furor eius,ſed
adhuc manus eius extenta.Væ Aſſur, virga furoris mei & ba
culus ipſe,in manu eorum indignatio mea. Ad gentem falla-
cem mittam eum,& contra populũ furoris mei mãdabo illi,
vt auferat ſpolia,& diripiat prædam, & ponat illũ in concul-
cationẽ quaſi lutũ platearũ. Ipſe autẽ non ſic arbitrabitur, &
cor eius nõ ita exiſtimabit: ſed ad conterendũ erit cor eius,&
ad internecionẽ gentiũ nõ paucarũ. Dicet enim, Nunquid nõ
principes mei ſimul reges ſunt? Nunquid nõ vt Charcamis,
ſic Calano:& vt Arphad,ſic Emath? Nunquid non vt Dama
C ſcus,ſic Samaria? Quomodo inuẽnit manus mea regna idô-
li,ſic & ſimulachra eorũ de Ieruſalẽ & de Samaria. Nunquid
non ſicut feci Samariæ & idôlis eius,ſic faciam Ieruſalẽ & ſi-
mulachris eius? Et erit:cum impleuerit Dominus cũcta ope-
ra ſua in monte Sion & in Ieruſalẽ,viſitabo ſuper fructũ ma-
gnifici cordis regis Aſſur,& ſuper gloriam altitudinis oculo
rum eius. Dixit enim, In fortitudine manus meæ feci,& in ſa-
pientia mea intellexi:& abſtuli terminos populorũ,& princi
pes eorum deprædatus ſum,& detraxi quaſi potens in ſubli-
mi reſidentes. Et inuenit quaſi nidum manus mea fortitudi-
D nem populorũ:& ſicut colligũtur oua quæ derelicta ſunt, ſic
vniuerſam terram ego congregaui: & non fuit qui moueret
pennam,& aperiret os, & ganniret. Nunquid gloriabitur ſe-
curis contra eum qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra
eum à quo trahitur? quomodo ſi eleuetur virga contra ele-
uantem ſe,& exaltetur baculus qui vtiq; lignum eſt. Propter
hoc mittet Dominator Dominus exercituum in pinguibus
eius tenuitatẽ: & ſubtus gloriam eius ſuccenſa ardebit quaſi
combuſtio ignis. Et erit lumẽ Iſrael in igne,& ſanctus eius
in flammam:& ſuccendetur & deuorabitur ſpina eius & ve-
pres in die vna. Et gloria ſaltus eius , & carmeli eius ab anima
E vſq; ad carnẽ cõſumetur. Et erit terrore profugus,& reliquiæ
ligni ſaltus eius præ paucitate numerabuntur, & puer ſcribet
eos. Et erit in die illa:nõ adijciet reſiduũ Iſrael,& hi qui fuge-
rint de domo Iacob,inniti ſuper eo qui percutit eos:ſed inni-
tetur ſuper Dominũ ſanctũ Iſrael,in veritate. Reliquiæ con-
uertẽtur,reliquiæ,inquã,Iacob ad Dominũ fortẽ. Si enim fue Rom.9
rit populus tuus Iſrael quaſi arena maris, reliquiæ cõuerten-
tur ex eo.cõſummatio abbreuiata inũdabit iuſtitiã. Conſum-
F mationẽ enim, & abbreuiationẽ Dominus Deus exercituũ
faciet in medio omnis terræ. Propter hoc, hæc dicit Domi- Infra 20.f
nus Deus exercituum, Noli timere populus meus habitator
Siõn, Ab Aſſur.in virgã enim percutiet te, & baculũ ſuũ leua
bit ſuper te in via Aegypti. Adhuc enim pauxillũ modicũq;,
& cõſummabitur indignatio & furor meus ſuper ſcelus eo-
rum. Et ſuſcitabit ſuper eum Dominus exercituũ flagellum,
iuxta plagã Madian in petra Oreb,& virgã ſuam ſuper ma- Iudic.7.g
re,& leuabit eam in via Aegypti. Et erit in die illa: auferetur
onus eius de humero tuo, & iugũ eius de collo tuo,& cõpu-
G treſcet iugum à facie olei. Veniet in Aiath, tranſibit in Ma-
gron:apud Machmas cõmendabit vaſa ſua. Tranſierunt cur-
ſim Gaba ſedes noſtra: obſtupuit Rama, Gabaath Saulis fu-
git. Hinni voce tua filia Gallim,attẽde Laiſa. paupercula A-
nathoth. Migrauit Medemena: habitatores Gabim cõforta-
mini. Adhuc dies eſt,vt in Nobe ſtetur: agitabit manũ ſuam
ſuper montẽ filiæ Sion,collẽ Ieruſalẽ. Ecce, dominator Dñs
exercituum cõfringet lagunculã in terrore, & excelſi ſtatura
ſuccindẽtur,& ſublimes humiliabuntur. Et ſubuertẽtur con-
denſa ſaltus eius ferro:& Libanus cum excelſis cadet.

[redacted]

CAPVT XI.

A E T egredietur virga de radice Ieſſe , & flos de Act.13.d
radice eius aſcendet. Et requieſcet ſuper eum [redacted]
ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intelle-
ctus, ſpiritus conſilij & fortitudinis , ſpiritus
ſcientiæ & pietatis : replebit eum ſpiritus timoris Domi-
ni. Non ſecundum viſionem oculorum iudicabit, neque

ſecundum

ſecundū auditū auriū arguet: Sed iudicabit in iuſtitia paupe-
1.Theſ.2.c res,& arguet in æquitate pro māſuetis terræ. Et percutiet ter-
ram virga oris ſui;& ſpiritu labiorū ſuorū interficiet impiū.
Et erit iuſtitia cingulū lumborum eius: & fides cinctorium
B renum eius. Habitabit lupus cum agno:& pardus cum hœdo
Infra 65.d accubabit: vitulus, & leo,& ouis ſimul morabuntur, & puer
paruulus minabit eos. Vitulus & vrſus paſcentur: ſimul re-
quieſcent catuli eorum:& leo quaſi bos comedet paleas. Et
delectabitur infans ab vbere ſuper foramine aſpidis:& in ca-
uernam reguli, qui ablactatus fuerit, manum ſuam mittet. Nō
nocebunt,& nō occident in vniuerſo monte ſancto meo: quia
repleta eſt terra ſcientia Domini, ſicut aqua maris operientis.
Rom.15.c In die illa radix Ieſſe, qui ſtat in ſignum populorum, ipſum
C gentes deprecabuntur,& erit ſepulchrum eius glorioſum. Et
[redacted] erit in die illa: adijciet Dominus ſecūdò manum ſuam ad poſ-
ſidēdum reſiduum populi ſui, quod relinquetur ab Aſſyrijs,
& ab Aegypto,& à Phethros.& ab Aethiopia,& ab Aelam,
& à Sennar,& ab Emath.& ab inſulis maris. Et leuabit ſignū
in nationes,& congregabit profugos Iſrael:& diſperſos Iuda
D colliget à quatuor plagis terræ. Et auferetur zelus Ephráim,
& hoſtes Iuda peribunt. Ephráim non æmulabitur Iudam,
& Iudas non pugnabit contra Ephráim:& volabunt in hu-
meros Philiſthijm per mare, ſimul prædabūtur filios Orien-
tis: Idumæa & Moab præceptum manus eorum,& filij Am-
mon obedientes erunt. Et deſolabit Dominus linguam ma-
ris Aegypti,& leuabit manum ſuam ſuper flumen in fortitu
dine ſpiritus ſui:& percutiet eum in ſeptem riuis, ita vt tranſ-
eant per eum calceati. Et erit via reſiduo populo meo, qui re-
Exod.14 linquetur ab Aſſyrijs: ſicut fuit Iſraeli in die illa qua aſcen-
dit de terra Aegypti.

[redacted]

CAPVT XII.

A ET dices in die illa, Confitebor tibi Domine, quo
niam iratus es mihi: conuerſus eſt furor tuus, &
conſolatus es me. Ecce Deus ſaluator meus, fidu-
cialiter agam, & nō timebo. quia fortitudo mea,
Exod.15.a & laus mea Dominus Deus,& factus eſt mihi in ſalutē. Hau-
Pſal.117.c rietis aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris. Et dicetis in die
illa, Confitemini Domino,& inuocate nomen eius: notas fa-
B cite in populis adinuētiones eius: mementote quoniam ex-
celſum eſt nomen eius. Cantate Domino, quoniam magnifi-
1.Par.16.b ce fecit: anuntiate hoc in vniuerſa terra. Exulta,& lauda habi-
Pſal.104.b tatio Sion: quia magnus in medio tui ſanctus Iſrael.

[redacted]

CAPVT XIII.

A ONus Babylonis, quod vidit Iſaias filius Amos.
Super montem caliginoſum leuate ſignum, ex-
altate vocem, leuate manum, & ingrediantur por
tas duces, Ego mandaui ſanctificatis meis,& vo-
caui fortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea. Vox
multitudinis in montibus, quaſi populorū frequentiū, vox
ſonitus regum gentiū congregatarū: Dominus exercituum
præcipit militiæ belli, Venientibus de terra procul, à ſummi
tate cœli: Dominus,& vaſa furoris eius, vt diſperdat omnem
B terram. Vlulate, quia prope eſt dies Domini: quaſi vaſtitas à
Domino veniet. Propter hoc omnes manus diſſoluentur, &
omne cor hominis cōtabeſcet & cōteretur. Torſiones & do-
lores tenebunt, quaſi parturiens dolebūt. Vnuſquiſq; ad pro
ximum ſuū ſtupebit, facies combuſtæ vultus eorū. Ecce dies
Domini venit, crudelis,& indignationis plenus,& iræ, furo-
riſq; ad ponendam terram in ſolitudinem, & peccatores eius
C cōterendos de ea. Quoniā ſtellæ cœli,& ſplendor earum non
Ezec.32.b expandent lumen ſuū: obtenebratus eſt ſol in ortu ſuo, & lu-
Ioel 2.c na non ſplēdebit in lumine ſuo. Et viſitabo ſuper orbis ma-
la,& contra impios iniquitatē eorū, & quieſcere faciā ſuper- Mat.24.c
biam infideliū,& arrogantiam fortiū humiliabo. Pretioſior Mar.13.c
erit vir auro,& homo mundo obrizo. Super hoc, cœlū tur- Luc.21.c
babo:& mouebitur terra de loco ſuo, propter indignationem
Domini exercituum,& propter diem iræ furoris eius. Et erit
quaſi damula fugiens,& quaſi ouis:& non erit qui cōgreget.
Vnuſquiſq; ad populū ſuum conuertetur, & ſinguli ad terrā
ſuam fugient. Omnis qui inuentus fuerit, occidetur:& omnis
qui superuenerit, cadet in gladio. Infantes eorū allidentur in Pſal.136.b
D oculis eorū: diripiētur domus eorū,& vxores eorū violabun-
tur. Ecce ego ſuſcitabo ſuper eos Medos, qui argētū nō quę-
rant, nec aurū velint: ſed ſagittis paruulos interficient, & la-
ctentibus vteri non miſerebuntur,& ſuper filios non parcet
oculus eorum. Et erit Babylon illa glorioſa in regnis, inclyta
in ſuperbia Chaldæorū, ſicut ſubuertit Dominus Sodomam Geneſ.19.c
& Gomorrhā, Nō habitabitur vſq; in finē, & nō fundabitur
vſq; ad generationem & generationem: nec ponet ibi tento-
ria Arabs, nec paſtores requieſcent ibi. Sed requieſcent ibi be
ſtiæ,& replebuntur domus eorum draconibus:& habitabunt
ibi ſtruthiones,& piloſi ſaltabunt ibi: & reſpondebunt ibi
vlulæ in ædibus eius,& ſirenes in delubris voluptatis.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A PRope eſt vt veniat tēpus eius,& dies eius nō elon
gabuntur. Miſerebitur enim Dominus Iacob, &
eliget adhuc de Iſrael, & requieſcere eos faciet ſu
per humū ſuam: adiungetur aduena ad eos. & ad-
hærebit domui Iacob. Et tenebunt eos populi, & adducent
eos in locū ſuum:& poſſidebit eos domus Iſrael ſuper terrā
B Domini in ſeruos & ancillas:& erunt capiētes eos qui ſe ce-
perant,& ſubijcient exactores ſuos. Et erit in die illa: cum re
quiem dederit tibi Dominus à labore tuo, & à concuſſione
tua, & à ſeruitut dura qua antè ſeruiſti, ſumes parabolā iſtam
contra regē Babylonis,& dices, Quomodo ceſſauit exactor,
quieuit tributum? Cōtriuit Dominus baculū impiorū, virgā
dominantiū, cædentē populos in indignatione, plaga inſana
bili, ſubijcientem in furore gētes, perſequentē crudeliter. Cō
quieuit & ſiluit omnis terra, gauiſa eſt & exultauit: abietes
C quoque lætatæ ſunt ſuper te, & cedri Libani. ex quo dormi-
ſti, non aſcendit qui ſuccidat nos. Infernus ſubter conturba-
tus eſt in occurſum aduentus tui, ſuſcitauit tibi gigantes. O-
mnes principes terræ ſurrexerūt de ſolijs ſuis, omnes princi-
pes nationū. Vniuerſi reſpōdebunt,& dicēt tibi, Et tu vulne-
ratus es ſicut & nos, noſtri ſimilis effectus es. Detracta eſt
ad inferos ſuperbia tua, cōcidit cadauer tuū. ſubter te ſterne-
tur tinea:& operimentū tuū erunt vermes. Quomodo occi-
diſti de cœlo lucifer, qui mane oriebaris? Corruiſti in terram,
qui vulnerabas gentes: qui dicebas in corde tuo, In cœlū con-
D ſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſoliū meum, & ſedebo in
monte teſtamēti, in lateribus aquilonis. Aſcendā ſuper altitu-
dinem nubiū, ſimilis ero altiſſimo. Veruntamen ad infernum
detrahêris in profundū laci. Qui viderint, ad te inclinabuntur,
teque proſpiciēt, Nunquid iſte eſt vir qui cōturbauit terram,
qui cōcuſſit regna, qui poſuit orbem deſertum,& vrbes eius
deſtruxit, vinctis eius non aperuit carcerē? Omnes reges gen
tium vniuerſi dormierunt in gloria, vir in domo ſua. Tu au-
E tem proiectus es de ſepulchro tuo, quaſi ſtirps inutilis pollu-
tus,& obuolutus cū his qui interfecti ſunt gladio,& deſcen-
derunt ad fundamenta laci, quaſi cadauer putridū. Non habe-
bis conſortiū neq; cum eis in ſepultura: tu enim terram tuam
diſperdidiſti, tu populum tuum occidiſti: non vocabitur in
æternū ſemen peſſimorum. Præparate filios eius occiſioni in
iniquitate patrū ſuorum: nō conſurgēt, nec hæreditabunt ter-
ram, neq; implebunt faciem orbis ciuitatum. Et conſurgam
ſuper eos, dicit Dominus exercituum,& perdam Babylonis
nomen,

nomẽ,& reliquias,& germẽ,& progeniem: dicit Dominus.
F Et ponã eam in poſſeſsionẽ ericij,& in paludes aquarum, &
ſcopabo eã in ſcopa terens, dicit Dominus exercituum. Iura-
uit Dominus exercituũ dicẽs, Si nõ vt putaui, ita erit: & quo
modo mẽte tractaui, ſic eueniet, Vt conterã Aſſyriũ in terra
mea,& in montibus meis cõculcẽ eũ,& auferetur ab eis iugũ
eius,& onus illius ab humero eorum tolletur. Hoc cõſilium
quod cogitaui ſuper omnẽ terrã,& hæc eſt manus extẽta ſu-
per vniuerſas gẽtes. Dñs enim exercituũ decreuit, & quis po
terit infirmare? Et manus eius extenta: & quis auertet eam? In
G anno quo mortuus eſt rex Achaz, factũ eſt onus iſtud, Ne læ
teris Philiſthæa omnis tu, quoniã comminuta eſt virga per-
cuſſoris tui: de radice enim colubri egredietur regulus, & ſe-
men eius abſorbens volucrem. Et paſcentur primogeniti pau
perum,& pauperes fiducialiter requieſcẽt: & interire faciam
in fame radicem tuam, & reliquias tuas interficiam. Vlula
porta, clama ciuitas: proſtrata eſt Philiſthæa omnis. Ab aqui
lone enim fumus veniet,& non eſt qui effugiet agmen eius.
Et quid reſpondebitur nuntijs gentis? Quia Dominus fun-
dauit Sion,& in ipſa ſperabunt pauperes populi eius.

[redacted]

CAPVT XV.

A ONus Moab. quia nocte vaſtata eſt Armoab, con-
ticuit: quia nocte vaſtatus eſt murus Moab, con-
ticuit. Aſcẽdit domus & Dibon ad excelſa in plã
ctum: ſuper Nabo,& ſuper Medaba, Moab vlu-
Iere.48 f labit: in cunctis capitibus eius caluitium,& omnis barba rade
Ezec.7 e tur. In triuijs eius accincti ſunt ſacco: ſuper tecta eius, & in
plateis eius omnis vlulat, deſcendit in fletum. Clamabit He-
ſebon & Eleale, vſque Iaſa audita eſt vox eorum. Super hoc
expediti Moab vlulabunt, anima eius vlulabit ſibi. Cor meũ
B ad Moab clamabit, vectes eius vſq; ad Segor vitulam conter-
nantẽ. Per aſcenſum enim Luith flens aſcẽdet,& in via Oro-
naim clamorem contritionis leuabunt. Aquæ enim Nenrim
deſertæ erunt, quia aruit herba, defecit germen, viror omnis
interijt. Secundum magnitudinem operis & viſitatio eorum:
ad torrentem ſalicum ducẽt eos, quoniam circuibit clamor
terminum Moab. Vſque ad Gallim vlulatus eius, & vſq; ad
puteũ Elim clamor eius, quia aquæ Dibon repletæ ſunt ſan-
guine. Ponam enim ſuper Dibon additamenta his qui fuge-
rint de Moab leonem,& reliquijs terræ.

[redacted] CAP. XVI.

A EMitte agnũ dominatorem terræ, de petra deſerti
ad montẽ filiæ Sion. Et erit: ſicut auis fugiens,&
pulli de nido auolãtes, ſic erũt filiæ Moab in tran
ſcẽſu Arnon. Ini cõſiliũ, coge cõſiliũ: pone quaſi
noctem vmbrã tuam in meridie: abſconde fugiẽtes,& vagos
ne prodas. Habitabũt apud te profugi mei: Moab eſto latibu
lum eorũ à facie vaſtatoris: finitus eſt enim puluis, conſumma
tus eſt miſer, defecit qui conculcabat terrã. Et præparabitur
B in miſericordia ſolium,& ſedebit ſuper eum in veritate in ta-
bernaculo Dauid iudicans & quærens iudicium,& velociter
reddẽs quod iuſtũ eſt. Audiuimus ſuperbiã Moab, ſuperbus
eſt valde: ſuperbia eius & arrogantia eius,& indignatio, pluſ-
Iere.48 c quàm fortitudo eius. Idcirco vlulabit Moab ad Moab, vni-
uerſus vlulabit: his qui lætãtur ſuper muros cocti lateris, lo-
C quimini plagas ſuas. Quoniam ſuburbana Heſebon deſerta
ſunt,& vineã Sábama domini gentiũ exciderũt. Flagella eius
vſq; ad Iazer peruenerunt, errauerunt in deſerto, propagines
eius relictæ ſunt, trãſierunt mare. Super hoc plorabo in fletu
Iazer, vineã Sábama. Inebriabo te lachryma mea Heſebon,
& Eleale: quoniam ſuper vindemiam tuam,& ſuper meſſem
Iere.48 c tuã vox calcantiũ irruit. Et auferetur lætitia & exultatio de
Carmelo,& in vineis nõ exultabit neq; iubilabit. Vinũ in tor
culari non calcabit qui calcare cõſueuerat: vocem calcantium
D abſtulit. Super hoc venter meus ad Moab quaſi cithara ſona-
bit,& viſcera mea ad murum cocti lateris. Et erit: cum appa-
ruerit quod laborauit Moab ſuper excelſis ſuis, ingredietur
ad ſancta ſua vt obſecret,& non valebit. Hoc verbum quod
loquutus eſt Dominus ad Moab extunc. Et nunc locutus eſt
Dominus, dicens, In tribus annis quaſi anni mercenarij aufe-
retur gloria Moab ſuper omni populo multo,& relinquetur
paruus & modicus, nequaquam multus.

[redacted]

CAPVT XVII.

A ONus Damaſci. Ecce Damaſcus deſinet eſſe ciui-
tas,& erit ſicut aceruus lapidũ in ruinam. Dereli-
ctæ ciuitates Aroer gregibus erunt, & requieſcẽt
ibi,& non erit qui exterat. Et ceſſabit adiutoriũ
ab Ephraim,& regnum à Damaſco: & reliquiæ Syriæ, ſicut
gloria filiorũ Iſrael erunt, dicit Dominus exercituum. Et erit
in die illa: attenuabitur gloria Iacob, & pinguedo carnis eius
emarceſcet, & erit ſicut congregans in meſſe, quod reſtiterit,
B & brachium eius ſpicas leget: & erit ſicut quærens ſpicas in
valle Raphaim. Et relinquetur in eo ſicut racemus, & ſicut
excuſsio oleæ duarum vel trium oliuarũ in ſummitate rami,
ſiue quatuor aut quinque in cacuminibus fructus eius, dicit
Dominus Deus Iſrael. In die illa inclinabitur homo ad facto-
C rem ſuum,& oculi eius ad ſanctũ Iſrael reſpicient: & non in-
clinabitur ad altaria quæ fecerunt manus eius, & quæ opera-
ti ſunt digiti eius: non reſpiciet lucos & delubra. In die illa
erunt ciuitates fortitudinis eius derelictæ ſicut aratra,& ſege-
tes quæ derelictæ ſunt à facie filiorum Iſrael, & erit deſerta.
Quia oblita es Dei ſaluatoris tui, & fortis adiutoris tui non
es recordata: propterea plantabis plantationẽ fidelem, & ger
men alienum ſeminabis. In die plantationis tuæ labruſca,&
mane ſemen tuum florebit. Ablata eſt meſsis in die hæredita-
D tis,& dolebit grauiter. Væ multitudini populorũ multorũ,
vt multitudo maris ſonantis: & tumultus turbarum, ſicut ſo-
nitus aquarum multarũ. Sonabunt populi ſicut ſonitus aqua
rum inundantium,& increpabit eum, & fugiet procul,& ra-
pietur ſicut puluis montium à facie venti, & ſicut turbo co-
ram tempeſtate. In tempore veſperæ,& ecce turbatio: in ma-
tutino.& non ſubſiſtent. hæc eſt pars eorum qui vaſtauerunt
nos,& ſors diripientium nos.

[redacted] CAPVT. XVIII.

A VAe terræ cymbalo alarum quæ eſt trans flumina
Aethiopiæ, qui mittit in mare legatos,& in va-
ſis papyri ſuper aquas. Ite angeli veloces ad gen-
tem conuulſam,& dilaceratam: ad populum ter-
ribilem, poſt quem non eſt alius: ad gentem expectantem &
B conculcatam, cuius diripuerũt flumina terram eius. Omnes
habitatores orbis qui moramini in terra, cum eleuatum fue-
rit ſignum montibus, videbitis,& clangorem tubæ audietis:
quia hæc dicit Dominus ad me, Ego quieſcam, & conſyde-
rabo in loco meo ſicut meridiana lux clara eſt, & ſicut nu-
C bes roris in die meſsis. Ante meſſem enim totus effloruit, &
immatura perfectio germinabit, & præcidentur ramuſculi
eius falcibus: & quæ derelicta fuerint, abſcindentur,& excu-
tientur. Et relinquentur ſimul auibus montiũ, & beſtijs ter-
ræ: & æſtate perpetua erũt ſuper eum volucres,& omnes be-
D ſtiæ terræ ſuper illam hyemabunt. In tempore illo deferetur
munus Domino exercituũ à populo diuulſo & dilacerato:
à populo terribili, poſt quem non fuit alius à gente expectan
te, expectante & cõculcata: cuius deripuerũt flumina terram
eius ad locum nominis Domini exercituum montem Sion.
S. AL G X

[redacted]. CAPVT XIX.

A ONus Aegypti. Ecce Dominus aſcendet ſuper nu-
bem leuem, & ingredietur Aegyptū, & mouebū
tur ſimulachra Aegypti à facie eius, & cor Aegy-
pti tabeſcet in medio eius. Et concurrere faciam
Aegyptios aduerſus Aegyptios: & pugnabit vir contra fra-
trem ſuum, & vir contra amicum ſuum, ciuitas aduerſus ci-
uitatem, & regnum aduerſus regnum. Et dirumpetur ſpiritus
Aegypti in viſceribus eius, & conſilium eius præcipitabo: &
interrogabūt ſimulachra ſua, & diuinos ſuos, & pythones &
ariolos. Et tradam Aegyptū in manu dominorū crudeliū, &
rex fortis dominabitur eorū, ait Dominus Deus exercituum.
Et areſcet aqua de mari, & fluuius deſolabitur atq; ſiccabi-
tur, & deficient flumina. Et attenuabūtur riui aggerum. Cala-
B mus & iuncus marceſcet, nudabitur alueus riui à fonte ſuo:
& omnis ſementis irrigua ſiccabitur, areſcet, & non erit. Et
mœrebunt piſcatores, & lugebunt omnes mittentes in flu-
men hamum, & expandentes rete ſuper faciem aquarum
emarceſcent. Confundentur qui operantur linum, plecten-
tes & texentes ſubtilia. Et erunt irrigua eius flaccentia: o-
mnes qui faciebant lacunas ad capiendos piſces. Stulti prin-
cipes Taneos, ſapientes conſiliarij Pharaonis dederunt con-
ſilium inſipiens: quomodo dicetis Pharaoni, Filius ſapien-
tium ego, filius regū antiquorū? Vbi nunc ſunt ſapientes tui?
annuntient & indicent tibi quid cogitauerit Dominus exer-
cituum ſuper Aegyptum. Stulti facti ſunt principes Taneos,
emarcuerunt principes Mempheos, deceperunt Aegyptum,
angulum populorū eius. Dominus miſcuit in medio eius ſpi
ritum vertiginis: & errare fecerunt Aegyptum in omni opere
ſuo, ſicut errat ebrius & vomens. Et non erit Aegypto opus
C quod faciat, caput & caudam incuruantē & refrænantem. In
die illa erit Aegyptus quaſi mulieres, & ſtupebunt & time-
bunt à facie commotionis manus Domini exercituū, quam
ipſe mouebit ſuper eam, & erit terra Iuda Aegypto in pauo-
rem? omnis qui illius fuerit recordatus, pauebit à facie con-
ſilij Domini exercituum, quod ipſe cogitauit ſuper eam. In
die illa erunt quinq; ciuitates in terra Aegypti, loquentes lin
gua Chanaan, & iurantes per Dominū exercituum: Ciuitas
ſolis vocabitur vna. In die illa erit altare Domini in medio
terræ Aegypti, & titulus Domini iuxta terminū eius: & erit
in ſignum & in teſtimonium Domino exercituum in terra
Aegypti. Clamabunt enim ad Dominum à facie tribulantis,
D & mittet eis ſaluatorem & propugnatorem qui liberet eos.
Et cognoſcetur Dominus ab Aegypto, & cognoſcēt Aegy-
ptij Dominū in die illa, & colent eum in hoſtijs & in muneri
bus: & vota vouebunt Domino, & ſoluent. Et percutiet Do-
[redacted] minus Aegyptū plaga, & ſanabit eam, & reuertentur ad Do-
minum, & placabitur eis, & ſanabit eos. In die illa erit via de
Aegypto in Aſſyrios, & intrabit Aſſyrius in Aegyptum, &
Aegyptius in Aſſyrios, & ſeruiēt Aegyptij Aſſur. In die illa
erit Iſrael tertius Aegyptio & Aſſyrio: benedictio in medio
terræ, cui benedixit Dominus exercituum, dicens, Benedi-
ctus populus meus Aegypti, & opus manuū mearum Aſſy-
rius, hereditas autem mea Iſrael.

[redacted] CAPVT XX.

A IN anno quo ingreſſus eſt Thartan in Azótum,
cum miſiſſet eum Sargon rex Aſſyriorū, & pu-
gnaſſet contra Azótum, & cepiſſet eam: in tem-
pore illo locutus eſt Dominus in manu Iſaiæ fi-
lij Amos, dicens, Vade, & ſolue ſaccum de lumbis tuis, & cal-
ceamenta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit ſic vadens nudus,
& diſcalceatus. Et dixit Dominus, Sicut ambulauit ſeruus
meus Iſaias nudus & diſcalceatus, trium annorum ſignum &
portentum erit ſuper Aegyptum & ſuper Aethiopiam: ſic
B minabit rex Aſſyriorum captiuitatem Aegypti, & tranſmi-
grationem Aethiopiæ, iuuenem & ſenem, nudum & diſcal-
ceatum diſcoopertis natibus ad ignominiam Aegypti. Et ti-
mebunt, & confundentur ab Aethiopia ſpe ſua, & ab Aegy-
pto gloria ſua. Et dicet habitator inſulæ huius in die illa, Ec-
ce, hæc erat ſpes noſtra, ad quos confugimus in auxilium, vt
liberarent nos à facie regis Aſſyriorum: & quomodo effu-
gere poterimus nos?

[redacted]. CAPVT XXI.

A ONus deſerti maris. Sicut turbines ab Aphrico ve-
niunt, de deſerto venit, de terra horribili. Viſio
dura nuntiata eſt mihi. Qui incredulus eſt, infide
liter agit: & qui depopulator eſt, vaſtat. Aſcende
Aelam, obſide Mede: omnem gemitū eius ceſſare feci. Pro-
pterea repleti ſunt lumbi mei dolore, & anguſtia poſſedit me
ſicut anguſtia parturientis. Corrui cum audirem, conturba-
tus ſum cum viderem, emarcuit cor meum, tenebræ ſtupeſe-
B cerunt me: Babylon dilecta mea, poſita eſt mihi in miracu-
lum. Pone menſam, contemplare in ſpecula: comedētes & bi
bentes ſurgite principes, arripite clypeū. Hæc enim dixit mi
hi Dominus, Vade, & pone ſpeculatorē: & quodcunq; vide-
rit, annuntiet. Et vidit currum duorum equitum, aſcenſorem
aſini, & aſcenſorem cameli: & contēplatus eſt diligenter mul Habac.2 a
to intuitu. Et clamauit leo, Super ſpeculā Domini ego ſum,
ſtans iugiter per diem: & ſuper cuſtodiam meam ego ſum,
C ſtans totis noctibus. Ecce, iſte venit aſcenſor vir bigæ equitū,
& reſpōdit, & dixit, Cécidit, cécidit Babylon, & omnia ſcul- Iere.51 a
ptilia deorū eius contrita ſunt in terra: Tritura mea & filius Apo.14 b
areæ meæ, quæ audiui à Domino exercituū Deo Iſrael, an-
nuntiaui vobis. Onus Duma. Ad me clamat ex Seir, Cuſtos
quid de nocte? cuſtos quid de nocte? Dixit cuſtos, Venit ma-
ne & nox: ſi quæritis, quærite: conuertimini, & venite. Onus
in Arábia. In ſaltu ad veſperā dormietis, in ſemitis Dedanim.
D Occurrētes ſitiēti ferte aquā, qui habitatis terram auſtri, cum
panibus occurrite fugiēti. A facie enim gladiorū fugerunt, à
facie gladij imminētis, à facie arcus extēti, à facie grauis præ-
lij: quoniā hæc dicit Dominus ad me, Adhuc in vno anno,
quaſi in anno mercenarij, & auferetur omnis gloria Cedar,
& reliquiæ numeri ſagittariorum fortium de filijs Cedar im-
minuentur. Dominus enim Deus Iſrael locutus eſt.

[redacted]. CAPVT XXII.

A ONus vallis viſionis. Quidnā quoq; tibi eſt, quia
aſcendiſti & tu omnis in tecta? clamoris plena,
vrbs frequēs, ciuitas exultans: interfecti tui, non
interfecti gladio: nec mortui tui, in bello. Cuncti
principes tui fugerunt ſimul, dureq; ligati ſunt: omnes qui
inuenti ſunt, vincti ſunt pariter, procul fugerunt. Propterea
B dixi, Recedite à me, amarè flebo: nolite incumbere, vt con-
ſolemini me ſuper vaſtitate filię populi mei. Dies enim inter-
fectionis & conculcationis, & fletuum Domino Deo exerci
tuum in valle viſionis, ſcrutans murum, & magnificus ſuper
montem. Et Aelam ſumpſit pharetram, currum hominis
equitis, & parietem nudauit clypeus. Et erunt electæ valles
C tuæ plenæ quadrigarum, & equites ponent ſedes ſuas in por-
ta. Et reuelabitur operimentum Iudæ, & videbitis in die illa
armamentarium domus ſaltus. Et ſciſſuras ciuitatis Dauid vi-
debitis, quia multiplicatæ ſunt. Et congregaſtis aquas piſci-
næ inferioris, & domos Ieruſalem numeraſtis, & deſtruxi-
ſtis domos ad muniendum murum. Et lacum feciſtis inter
duos muros, ad aquam piſcinæ veteris: & non ſuſpexiſtis ad
D eū qui fecerat eam, & operatorē eius délonge nō vidiſtis. Et
vocabit

vocabit Dominus Deus exercituū in die illa ad fletum,& ad
planctū,ad caluitium,& ad cingulū ſacci:& ecce,gaudium &
lętitia occidere vitulos & iugulare arietes , comedere carnes,
Sapien.1.b & bibere vinum.Comedamus & bibamus,cras enim morie-
1. Cor.15.d mur.Et reuelata eſt in auribus meis vox Domini exercituū,
Infra 16.d Si dimittetur iniquitas hæc vobis donec moriamini : dicit
E Dominus Deus exercituum. Hæc dicit Dominus Deus
exercituum , Vade , ingredere ad eum qui habitat in taber-
naculo,ad Sobnam præpoſitū templi,& dices ad eum, Quid
tu hîc aut quaſi quis hic quia excidiſti tibi hic ſepulchrū, ex-
cidiſti in excelſo memoriale diligenter,in petra tabernaculū
tibi.Ecce,Dominus aſportari te faciet , ſicut aſportatur gal-
lus gallinaceus,& quaſi amictum ſic ſubleuabit te.Coronans
coronabit te tribulatione,quaſi pilam mittet te in terrā latam
& ſpatioſam:ibi morieris,& ibi erit currus glorię tuæ , igno-
F minia domus Domini tui.Et expellā te de ſtatione tua:& de
miniſterio tuo deponam te.Et erit in die illa:vocabo ſeruum
meum Eliacim filiū Helciæ, & induam illū tunica tua,& cin
gulo tuo confortabo eum,& poteſtatē tuam dabo in manus
eius:& erit quaſi pater habitātibus Ieruſalem,& domui Iuda.
Apoc.1.b Et dabo clauē domus Dauid ſuper humerū eius:& aperiet,&
Iob 12.b non erit qui claudat:& claudet,& nō erit qui aperiat . Et figā
G illū paxillū in loco fideli,& erit in ſoliū gloriæ domui patris
ſui:& ſuſpendent ſuper eum omnem gloriam domus patris
eius,vaſorum diuerſa genera,omne vas paruulum à vaſis cra-
terarum vſq; ad omne vas muſicorum . In die illa , dicit Do-
minus exercituum , auferetur paxillus qui fixus fuerat in lo-
co fideli:& frangetur,& cadet,& peribit quod pependerat in
eo,quia Dominus locutus eſt.

[redacted]

CAP. XXIII.

A ONus Tyri. Vlulate naues maris,quia vaſtata eſt
domus,vnde venire conſueuerāt:de terra Cethim
reuelatū eſt eis. Tacete qui habitatis in inſula : ne
gotiatio Sidônis transfretantes mare,repleuerunt
te.In aquis multis ſemen Nili,meſsis fluminis fruges eius:&
facta eſt negotiatio gentium.Erubeſce Sidon,ait enim mare,
fortitudo maris,dicens,Non parturiui,& non peperi,& non
enutriui iuuenes,nec ad incrementū perduxi virgines . Cum
auditum fuerit in Aegypto,dolebūt cūm audierint de Tyro.
Tranſite maria,vlulate qui habitatis in inſula. Nunquid non
B veſtra hæc eſt,quæ gloriabatur à diebus priſtinis in antiqui-
tate ſua?Ducent eam pedes ſui longe ad peregrinandū.Quis
cogitauit hoc ſuper Tyrum quondam coronatam , cuius ne-
gotiatores principes,inſtitores eius inclyti terræ? Dominus
exercituū cogitauit hoc,vt detraheret ſuperbiam omnis glo-
riæ , & ad ignominiam deduceret vniuerſos inclytos terræ.
Tranſi terrā tuā quaſi flumē,filia maris,non eſt cingulū vltrà
tibi.Manum ſuam extendit ſuper mare,& cōturbauit regna.
C Dominus mandauit aduerſus Chanáan , vt contereret fortes
eius,& dixit,Non adijcies vltrà vt glorieris,calumniam ſuſti-
nens virgo filia Sidônis : in Cethim conſurgens transfreta,
ibi quoq; non erit requies tibi.Ecce,terra Chaldæorum talis
populus non fuit,Aſſur fundauit eam.In captiuitatem tradu-
xerunt robuſtos eius,ſuffoderūt domos eius,poſuerunt eam
in ruinam.Vlulate naues maris,quia deuaſtata eſt fortitudo
veſtra . Et erit in die illa:in obliuione eris ô Tyre ſeptuagin-
ta annis,ſicut dies regis vnius.Poſt ſeptuaginta autem annos
D erit Tyro quaſi canticum meretricis.Sume citharā,circui ci-
uitatem meretrix obliuioni tradita:bene cane,frequenta can-
ticum,vt memoria tui ſit.Et erit poſt ſeptuaginta annos , vi-
ſitabit Dominus Tyrum , & reducet eam ad merces ſuas : &
rurſum fornicabitur cum vniuerſis regnis ſuper faciem ter-
ræ.Et erunt negotiatio eius,& merces eius ſanctificatæ Do-
mino.non condentur,neq; reponentur : quia his qui habita-

[illegible]
uerint coram Domino , erit negotiatio eius, vt manducent
in ſaturitatem,& veſtiantur vſque ad vetuſtatem.

[redacted]

CAP. XXIIII.

A ECce Dominus diſsipabit terram,& nudabit eam,
& affliget faciem eius , & diſperget habitatores
eius. Et erit ſicut populus , ſic ſacerdos : & ſicut Oſee 4 b
ſeruus , ſic dominus eius : & ſicut ancilla , ſic do-
mina eius:ſicut emens , ſic ille qui vendit:ſicut fœnerator, ſic
is qui mutuū accipit:ſicut qui repetit,ſic qui debet. Diſsipa-
tione diſsipabitur terra,& direptione prædabitur . Dominus
enim locutus eſt verbū hoc.Luxit,& defluxit terra , & infir-
mata eſt:defluxit orbis,infirmata eſt altitudo populi terræ.
Et terra infecta eſt ab habitatoribus ſuis:quia trangreſsi ſunt
leges,mutauerunt ius,diſsipauerunt fœdus ſempiternū.Pro-
B pter hoc maledictio vorabit terram,& peccabunt habitatores
eius.ideoque inſanient cultores eius , & relinquentur homi-
nes pauci.Luxit vindemia,infirmata eſt vitis,ingemuerūt o-
mnes qui lętabātur corde.Ceſſauit gaudiū tympanorū,quie-
uit ſonitus lætantium,cōticuit dulcedo citharæ.Cum cantico
non habent vinū,amara erit potio bibentibus illā.Attrita eſt
ciuitas vanitatis , clauſa eſt omnis domus nullo introeunte.
Clamor erit ſuper vino in platéis : deſerta eſt omnis lætitia,
trāſlatū eſt gaudiū terræ.Relicta eſt in vrbe ſolitudo,& cala-
C mitas opprimet portas.Quia hæc erūt in medio terræ,in me-
dio populorū,quo modo ſi paucæ oliuæ quæ remanſerunt,
excutiantur ex olea,& racemi,cum fuerit finita vindemia.Hi
leuabunt vocem ſuam,atq; laudabunt:cum glorificatus fuerit
Dominus,hinnient de mari.Propter hoc in doctrinis glorifi-
cate Dominū:in inſulis maris nomē Domini Dei Iſrael.A fi-
nibus terræ laudes audiuimus,gloriā iuſti. Et dixi, Secretum
meū mihi,væ mihi:præuaricātes præuaricati ſunt,& præua-
ricatione tranſgreſſorū pręuaricati ſunt. Formido , & fouea,
& laqueus ſuper te qui habitator es terræ.Et erit : qui fugerit
à facie formidinis,cadet in foueam : & qui ſe explicauerit de
fouea , tenebitur laqueo : quia cataractæ de excelſis apertæ
D ſunt,& cōcutientur fundamenta terræ.Confractione cōfrin-
getur terra,contritione conteretur terra,commotione cōmo-
uebitur terra : agitatione agitabitur terra ſicut ebrius,& au-
feretur quaſi tabernaculum vnius noctis.Et grauabit eam ini-
quitas ſua,& corruet:& nō adijciet vt reſurgat.Et erit : in die
illa viſitabit Dominus ſuper militiā cœli in excelſo:& ſuper
reges terræ qui ſunt ſuper terrā.Et cōgregabuntur in cōgre-
gatione vnius faſcis in lacum,& claudentur ibi in carcere : &
poſt multos dies viſitabūtur.Et erubeſcet luna,& confunde-
tur ſol,cū regnauerit Dominus exercituū in monte Sion , &
in Ieruſalem,& in cōſpectu ſenum ſuorū fuerit glorificatus.

[redacted]

CAPVT XXV.

A DOmine Deus meus es tu,exaltabo te,& confite-
bor nomini tuo:quoniā feciſti mirabilia , cogita-
tiones antiquas fideles amen.Quia poſuiſti ciui-
tatem in tumulū,vrbem fortē in ruinam,domum
alienorum,vt non ſit ciuitas,& in ſempiternum non ædifice-
tur.Super hoc laudabit te populus fortis,ciuitas gentium ro-
buſtarum timebit te. Quia factus es fortitudo pauperi , for-
titudo egeno in tribulatione ſua , ſpes à turbine, vmbracu-
lum ab æſtu . ſpiritus enim robuſtorum quaſi turbo impel-
B lens parietem . Sicut æſtus in ſiti , tumultum alienorum hu-
miliabis : & quaſi calore ſub nube torrente propaginem for-
tium marceſcere facies . Et faciet Dominus exercituum o-
mnibus populis in monte hoc,conuiuium pinguium,conui-
uium vindemiæ,pinguiū medullatorum,vindemiæ defęcatæ.
Et præcipitabit in monte iſto faciem vinculi colligati ſuper
omnes

omnes populos,& telam quam orditus eſt ſuper omnes na-
Apoc.7.d tiones.Præcipitabit mortẽ in ſempiternum:& auferet Domi
21.b nus Deus lachrymã ab omni facie,& opprobrium populi ſui
D auferet de vniuerſa terra:quia Dominus locutus eſt.Et dicet
[redacted] in die illa,Ecce Deus noſter iſte,expectabimus eum,& ſalua
bit nos:iſte Dominus,ſuſtinuimus eum,& exultabimus,&
lætabimur in ſalutari eius:quia requieſcet manus Domini in
mõte iſto.Et triturabitur Moab ſub eo,ſicuti teruntur paleæ
in plauſtro.Et extendet manus ſuas ſub eo,ſicut extendit na-
tans ad natandum:& humiliabit gloriam eius cum alliſione
manuum eius.Et munimenta ſublimium murorum tuorum
concident,& humiliabuntur,& detrahentur in terram vſque
ad puluerem.

[redacted] CAPVT XXVI.

A IN die illa cantabitur canticum iſtud in terra Iu-
da,Vrbs fortitudinis noſtræ ſaluator,ponetur in
ea murus & antemurale.Aperite portas,& ingre-
diatur gens iuſta,cuſtodiens veritatẽ.Vetus error
abijt:ſeruabis pacem;pacem,quia in te ſperauimus.Spera-
ſtis in Domino in ſeculis æternis,in Domino Deo forti in
perpetuũ.Quia incuruabit habitãtes in excelſo,ciuitatẽ ſub-
limẽ humiliabit:humiliabit eam vſq; ad terram,detrahet eam
vſq; ad puluerem.Cõculcabit eam pes,pedes pauperis,greſ-
B ſus egenorũ.Semita iuſti recta eſt,rectus callis iuſti ad ambu-
landũ.Et in ſemita iudiciorum tuorum Domine ſuſtinuimus
te:nomen tuũ,& memoriale tuum in deſyderio animæ.Ani-
ma mea deſyderauit te in nocte:ſed & ſpiritu meo in præcor-
dijs meis de mane vigilabo ad te;cum feceris iudicia tua in
terra:iuſtitiam diſcent habitatores orbis.Miſereamur impio,
& non diſcet iuſtitiam facere,in terra ſanctorũ iniqua geſſit:
& non videbit gloriã Domini.Domine exaltetur manus tua
vt non videant:videant,& confundantur zelantes populi,&
C ignis hoſtes tuos deuoret.Domine dabis pacẽ nobis:omnia
opera noſtra operatus es nobis.Domine Deus noſter poſſe-
[redacted] derunt nos domini abſq; te,tantum in te recordemur nomi-
nis tui.Morientes non viuant,gigantes non reſurgant:pro-
pterea viſitaſti & cõtriuiſti eos:& perdidiſti omnem memo-
riam eorum.Indulſiſti genti Domine,indulſiſti genti:nun-
quid glorificatus es?elongaſti omnes terminos terræ.Domi-
ne,in anguſtia requiſierunt te,in tribulatione murmuris do-
ctrina tua eis.Sicut quæ concipit,cum appropinquauerit ad
D partum,dolens clamat in doloribus ſuis:ſic facti ſumus à fa-
cie tua Domine.Concepimus,& quaſi parturiuimus,& pe-
perimus ſpiritũ ſalutis:iuſtitiã nõ fecimus in terra,ideò non
ceciderũt habitatores terræ.Viuẽt mortui tui,interfecti mei
reſurgent:expergiſcimini,& laudate qui habitatis in puluere:
quia ros lucis ros tuus,& terram gigantũ detrahes in ruinam.
Vade populus meus,intra in cubicula tua,claude oſtia tua ſu-
per te,abſcondere modicũ ad momentum,donec pertranſeat
Mich.14 indignatio.Ecce enim Dominus egredietur de loco ſuo,vt
viſitet iniquitatem habitatoris terræ contra eum,& reuelabit
terra ſanguinem ſuum,& non operiet vltrà interfectos ſuos.

[redacted] CAPVT XXVII.

A IN die illa viſitabit Dominus in gladio ſuo du-
ro,& grandi & forti,ſuper leuiathan ſerpentẽ ve-
ctem,& ſuper leuiathan ſerpentẽ tortuoſum,&
occidet cetum qui in mari eſt.In die illa vinea
meri cantabit ei,Ego Dominus qui ſeruo eam,repente pro-
pinabo ei,ne fortè viſitetur contra eam:nocte & die ſeruo eã.
Indignatio non eſt mihi:quis dabit me ſpinam & veprem in
prælio:gradiar ſuper eam,ſuccendam eam pariter?An potius
B tenebit fortitudinem meam,faciet pacem mihi,pacem faciet
mihi?Qui egrediũtur impetu à Iacob,florebit & germinabit
Iſrael,& implebunt faciem orbis ſemine.Nunquid iuxta pla
gam percutientis ſe percuſſit eum?aut ſicut occidit interfe-
ctos eius,ſic occiſus eſt?In menſura contra menſuram cum
C abiecta fuerit,iudicabit eam:meditatus eſt in ſpiritu ſuo du-
ro per diem æſtus.Idcirco ſuper hoc dimittetur iniquitas
domui Iacob:& iſte omnis fructus vt auferatur peccatum
eius,cum poſuerit omnes lapides altaris ſicut lapides cineris
alliſos,non ſtabunt luci & delubra.Ciuitas enim munita de-
ſolata erit,ſpecioſa relinquetur,& dimittetur quaſi deſertum:
ibi paſcetur vitulus,& ibi accubabit,& cõſumet ſummitates
eius.In ſiccitate meſſis illius conteretur:mulieres venientes,
D & docentes eam:non eſt enim populus ſapiẽs,propterea non
miſerebitur eius qui fecit eum:& qui formauit eum,non par
cet ei.Et erit:in die illa percutiet Dominus ab alueo flumi-
nis vſque ad torrentẽ Aegypti,& vos congregabimini vnus
& vnus filij Iſrael.Et erit:in die illa clangetur in tuba magna, [redacted]
& venient qui perditi fuerãt de terra Aſſyriorũ,& qui eiecti
erant de terra Aegypti,& adorabunt Dominum in monte
ſancto in Ieruſalem.

[redacted] CAPVT XXVIII.

A VAe coronæ ſuperbiæ,ebrijs Ephráim,& flori de
cidenti,gloriæ exultationis eius,qui erant in ver-
tice vallis pinguiſſimæ errantes à vino.Ecce va-
lidus & fortis Dominus ſicut impetus grandinis:
turbo confringens,ſicut impetus aquarum multarum inun-
dantium & emiſſarũ ſuper terrã ſpatioſam.Pedibus concul-
cabitur corona ſuperbiæ ebriorum Ephráim,& erit flos deci-
dens gloriæ exultationis eius,qui eſt ſuper verticẽ vallis pin-
B guium,quaſi temporaneum ante maturitatẽ autumni:quod
cum aſpexerit videns,ſtatim vt manu tenuerit,deuorabit il-
lud.In die illa erit Dominus exercituũ corona gloriæ,& ſer-
tum exultationis reſiduo populi ſui:& ſpiritus iudicij ſeden-
ti ſuper iudicium,& fortitudo reuertentibus de bello ad por-
tam.Verùm hi quoq; præ vino neſcierunt,& præ ebrietate [redacted]
errauerunt.Sacerdotes & prophetas neſcierunt præ ebrieta-
te,abſorpti ſunt à vino,errauerunt in ebrietate,neſcierunt
videntẽ,ignorauerunt iudiciũ.Omnes enim menſæ repletæ
ſunt vomitu ſordiumq;,ita vt non eſſet vltrà locus.Quem do-
C cebit ſcientiã?& quem intelligere faciet auditũ?Ablactatos à
lacte,auulſos ab vberibus.Quia Manda remanda,manda re-
manda,expecta reexpecta,expecta reexpecta,modicum ibi,
modicum ibi.In loquela enim labij,& lingua altera loquetur 1.Cor.14.d
ad populũ iſtum:cui dixit,Hæc eſt requies mea,reficite laſ-
ſum,& hoc eſt meum refrigerium:& noluerũt audire.Et erit
eis verbum Domini,Manda remanda,manda remanda,expe- [redacted]
cta reexpecta,expecta reexpecta,modicũ ibi,modicum ibi:
D vt vadant,& cadant retrorſum,& conterantur,& illaqueen-
tur,& capiantur.Propter hoc audite verbũ Domini viri illu-
ſores,qui dominamini ſuper populũ meum qui eſt in Ieruſa
lem.Dixiſtis enim,Percuſſimus fœdus cum morte,& cum
inferno fecimus pactum.Flagellum inundans cum tranſierit,
non veniet ſuper nos:quia poſuimus mendacium ſpem no-
ſtram,& mendacio protecti ſumus.Idcirco hæc dicit Domi- [redacted]
nus Deus,Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem,
lapidem probatũ,angularem,pretioſum,in fundamento fun-
datum.Qui crediderit,non feſtinet.Et ponam in pondere iu Pſal.117.d
dicium,& iuſtitiam in menſura.Et ſubuertet grando ſpem Matt.21.d
mendacij,& protectionẽ aquæ inundabunt.Et delebitur fœ- Act.4.b
E dus veſtrum cum morte,& pactum veſtrũ cum inferno non 1.Pet.2.a
ſtabit.Flagellũ inundans cum tranſierit,eritis ei in concúlca-
tionem.Quandocunq; pertranſierit,tollet vos:quoniam ma-
ne diluculo pertranſibit in die & in nocte,& tantũmodo ſo-
la vexatio intellectum dabit auditui.Coanguſtatum eſt enim
ſtratum

F ſtratum,ita vt alter decidat: & pallium breue vtrunque ope-
2.Reg.5 d rire nõ poteſt. Sicut enim in Monte diuiſionũ,ſtabit Domi-
1.Par.14 a nus: ſicut in valle quæ eſt in Gabaon iraſcetur: vt faciat opus
Ioſue 10 c ſuum,alienum opus eius: vt operetur opus ſuum, peregrinũ
opus eius ab eo. Et nunc nolite illudere,ne fortè conſtringan-
tur vincula veſtra. Conſummationem enim & abbreuiatio-
nem audiui à Domino Deo exercituum ſuper vniuerſam
terram. Auribus percipite, & audite vocem meam, attendi-
te, & audite eloquium meum, Nunquid tota die arabit arans
vt ſerat, proſcindet & ſarriet humum ſuam? Nónne cum
adæquauerit faciem eius, ſeret gith, & cyminum ſparget, &
ponet triticum per ordinem,& ordeum,& milium,& vitiam
G in finibus ſuis? Et erudiet illum in iudicio, Deus ſuus docebit
illum. Non enim in ſerris triturabitur gith, nec rota plauſtri
ſuper cyminum circuibit: ſed in virga excutietur gith, & cy-
minum in baculo. Panis autem comminuetur: verùm non in
perpetuum triturans triturabit illum, neque vexabit eum ro-
ta plauſtri,neque vngulis ſuis comminuet eum. Et hoc à Do-
mino Deo exercituum exiuit,vt mirabile faceret cõſilium,&
magnificaret iuſtitiam.

[redacted]. CAPVT XXIX.

A VAe Ariel, Ariel ciuitas, quã expugnauit Dauid.
Additus eſt annus ad annũ; ſolennitates euolutæ
ſunt. Et circumuallabo Ariel, & erit triſtis & mœ-
rens, & erit mihi quaſi Ariel. Et circúndabo qua-
ſi ſphæram in circuitu tuo,& iaciam contra te aggerẽ, & mu-
nimenta ponam in obſidionem tuam. Humiliaberis, de terra
loquêris,& de humo audietur eloquium tuum. Et erit quaſi
pythonis de terra vox tua, & de humo eloquiũ tuũ muſsita-
bit. Et erit ſicut puluis tenuis multitudo ventilãtium te: & ſi-
cut fauilla pertranſiens multitudo eorũ qui contra te præua-
B luerunt: eritq; repentè cõfeſtim. A Domino exercituũ viſita
bitur in tonitruo, & commotione terræ, & voce magna tur-
binis & tempeſtatis, & flamma Ignis deuorantis. Et erit ſicut
ſomniũ viſionis nocturnæ multitudo omnium gentium quæ
dimicauerũt contra Ariel,& omnes qui militauerũt, & obſe-
derunt,& præualuerũt aduerſus eã. Et ſicut ſomniat eſuriens
& comedit,cum autem fuerit expergefactus, vacua eſt anima
eius:& ſicut ſomniat ſitiens & bibit,& poſt quã fuerit exper-
gefactus, laſſus adhuc ſitit,& anima eius vacua eſt: ſic erit mul
titudo omnium gentiũ quæ dimicauerũt contra montẽ Sion.
Obſtupeſcite,& admiramini, fluctuate & vacillate: inebria-
mini,& non à vino: mouemini, & non in ebrietate: quoniam
miſcuit vobis Dominus ſpiritũ ſoporis. Claudet oculos ve-
ſtros: prophetas & principes veſtros qui vident viſiones,
D operiet. Et erit vobis viſio omnium ſicut verba libri ſignati:
[redacted] quem cum dederint ſcienti literas,dicẽt, Lege iſtum:& reſpõ
debit, Nõ poſſum, ſignatus eſt enim. Et dabitur liber neſcien
ti literas, diceturq; ei, Lege: & reſpondebit, Neſcio literas.
Et dixit Dominus, Eo quòd appropinquat populus iſte ore
ſuo,& labijs ſuis glorificat me,cor autem eius longe eſt à me,
Matt.15 a & timuerunt me mandato hominum & doctrinis: Ideò ecce
Marc.7 b ego addam vt admirationem faciam populo huic miraculo
E grandi & ſtupendo. peribit enim ſapientia à ſapiẽtibus eius,
1.Cor.1 d & intellectus prudentium eius abſcondetur. Væ qui profun-
[redacted] c di eſtis corde, vt à Domino abſcondatis conſilium, quorum
Eccleſi.15 c ſunt in tenebris opera,& dicunt, Quis videt nos, & quis no-
[redacted] uit nos? Peruerſa eſt hæc veſtra cogitatio: quaſi ſi lutum con-
tra figulum cogitet,& dicat opus factori ſuo, Non feciſti me.
& figmentum dicat fictori ſuo, Non intelligis. Nónne ad-
F huc in modico, & in breui conuertetur Libanus in charmel,
[redacted] & charmel in ſaltum reputabitur? Et audient in die illa ſur-
di verba libri, & de tenebris & caligine oculi cæcorum vi-
debunt. Et addent mites in Domino lætitiam, & pauperes
homines in ſancto Iſrael exultabunt: quoniam defecit qui
præualebat, conſummatus eſt illuſor, & ſucciſi ſunt omnes
qui vigilabãt ſuper iniquitatẽ,qui peccare faciebant homines
in verbo,& arguentem in porta ſupplantabant, & declinaue-
runt fruſtra à iuſto. Propter hoc, hæc dicit Dominus ad do-
G mum Iacob, qui redemit Abraham, Non modo confunde-
tur Iacob, nec modo vultus eius erubeſcet: ſed cum viderit
filios ſuos, opera manuum mearum in medio ſui ſanctifican-
tes nomen meum,& ſanctificabũt ſanctum Iacob, & Deum
Iſrael prædicabunt, & ſcient errantes ſpiritu intellectum, &
muſsitatores diſcent legem.

[redacted]. CAPVT XXX.

A VAe filij deſertores, dicit Dominus, vt faceretis cõ
ſilium,& non ex me: & ordiremini telam,& non
per ſpiritum meum, vt adderetis peccatum ſuper
peccatum. qui ambulatis vt deſcendatis in Aegy-
ptum,& os meum nõ interrogaſtis, ſperãtes auxilium in for-
titudine Pharaonis,& habentes fiduciam in vmbra Aegypti.
Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confuſionem, & fidu-
cia vmbræ Aegypti in ignominiã. Erant enim in Tani prin-
cipes tui, & nuntij tui vſque ad Hanes peruenerunt. Omnes
confuſi ſunt ſuper populo qui eis prodeſſe non poterat: non
fuerunt in auxiliũ,& in aliquã vtilitatẽ, ſed in cõfuſionem &
B in opprobriũ. Onus iumẽtorum auſtri. In terra tribulationis
& anguſtiæ, leæna & leo ex eis, vipera & regulus volans, por
tantes ſuper humeros iumẽtorum diuitias ſuas, & ſuper gib-
bum camelorũ theſauros ſuos ad populum qui eis prodeſſe
non poterit. Aegyptus enim fruſtra & vanè auxiliabitur: ideò
clamaui ſuper hoc, Superbia tantũ eſt, quieſce. Nunc ergo in-
greſſus ſcribe ei ſuper buxũ,& in libro diligenter exara illud,
& erit in die nouiſsimo in teſtimoniũ vſque in æternum. Po-
pulus enim ad iracundiã prouocans eſt,& filij mendaces, filij
nolentes audire legem Dei. Qui dicũt videntibus, Nolite vi-
dere:& aſpiciẽtibus, Nolite aſpicere nobis ea quæ recta ſunt:
C loquimini nobis placentia, videte nobis errores: auferte à
me viam,declinate à me ſemitam, ceſſet à facie noſtra ſanctus
Iſrael. Propterea hæc dicit ſanctus Iſrael, Pro eo quòd re- [redacted]
probaſtis verbũ hoc, & ſperaſtis in calumnia & in tumultu,
& innixi eſtis ſuper eo: propterea erit vobis iniquitas hæc
ſicut interruptio cadens, & requiſita in muro excelſo, quo-
niam ſubito dum non ſperatur, veniet contritio eius:& com-
minuetur ſicut conteritur lagena figuli cõtritione perualida:
& nõ inuenietur de fragmẽtis eius teſta,in qua portetur igni-
culus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fouea: quia
hæc dicit Dominus Deus ſanctus Iſrael, Si reuertamini &
quieſcatis, ſalui eritis. In ſilentio, & in ſpe erit fortitudo ve-
D ſtra. Et noluiſtis:& dixiſtis, Nequaquam, ſed ad equos fugie-
mus. ideò fugietis. Et ſuper veloces aſcendemus: ideò velo-
ciores erunt, qui perſequentur vos. Mille homines à facie ter-
roris vnius:& à facie terroris quinq;, fugietis, donec relinqua-
mini quaſi malus nauis in vertice montis, & quaſi ſignum ſu-
per collem. Propterea expectat Dominus vt miſereatur ve-
ſtri:& ideò exaltabitur parcens vobis: quia Deus iudicij Do-
minus. Beati omnes qui expectant eum. Populus enim Sion
habitabit in Ieruſalẽ: plorans nequaquam plorabis, miſerens
miſerebitur tui: ad vocem clamoris tui ſtatim vt audierit, re-
E ſpondebit tibi. Et dabit vobis Dominus panẽ arctũ, & aquã
breuem: & non faciet auolare à te vltrà doctorem tuum: &
erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ au-
dient verbum poſt tergum monẽtis, Hæc eſt via, ambulate in
ea:& non declinetis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram.
Et contaminabis laminas ſculptilium argẽti tui,& veſtimen-
tum conflatilis auri tui, & diſperges ea ſicut immunditiam
menſtruatæ: Egredere, dices ei. Et dabitur pluuia ſemini tuo,
vbicunque ſeminaueris in terra, & panis frugum terræ erit

vberrimus & pinguis. paſcetur in poſſeſsione tua in die illo
agnus ſpatioſe. & tauri tui, & pulli aſinorũ qui operantur ter-
ram, commiſtũ migma comedent ſicut in area vẽtilatum eſt.
F Et erunt ſuper omnẽ montẽ excelſum, & ſuper omnẽ collẽ
eleuatum riui currentium aquarũ in die interfectionis multo-
rum cum ceciderint turres. Et erit lux lunæ ſicut lux ſolis, &
lux ſolis erit ſeptempliciter, ſicut lux ſeptẽ dierũ in die qua
alligauerit Dominus vulnus populi ſui, & percuſſurã plagæ
eius ſanauerit. Ecce nomen Domini venit de longinquo, ar-
dens furor eius, & grauis ad portandũ. Labia eius repleta ſunt
indignatione, & lingua eius quaſi ignis deuorãs. Spiritus eius
velut torrẽs inundans vſque ad mediũ colli, ad perdẽdas gen-
tes in nihilũ, & frænũ erroris quod erat in maxillis populorũ.
G Canticũ erit vobis ſicut nox ſanctificatæ ſolennitatis, & læti-
tia cordis ſicut qui pergit cũ tibia vt intret in montẽ Domini
ad fortem Iſrael. Et auditã faciet Dominus gloriã vocis ſuæ,
& terrorẽ brachij ſui oſtẽdet in cõminatione furoris, & flam-
ma ignis deuorãtis: allidet in turbine & in lapide grandinis. A
voce enim Dñi pauebit Aſſur virga percuſſus, & erit tranſ-
itus virgæ fundatus, quam requieſcere faciet Dominus ſuper
eum in tympanis & citharis: & in bellis præcipuis expugna-
[redacted] bit eos. Præparata eſt enim ab heri Tophet, à rege pręparata,
profunda & dilatata. Nutrimenta eius ignis & ligna multa, fla
tus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam.

[redacted]

CAPVT XXXI.

A VAe qui deſcendunt in Aegyptum ad auxilium,
in equis ſperantes, & habentes fiduciã ſuper qua-
drigis, quia multæ ſunt: & ſuper equitibus, quia
prævalidi nimis: & nõ ſunt confiſi ſuper ſanctum
Iſrael, & Dominũ nõ requiſierunt. Ipſe autẽ ſapiens adduxit
malum, & verba ſua nõ abſtulit. Et conſurget contra domum
B peſsimorũ, & cõtra auxiliũ operantiũ iniquitatẽ. Aegyptus,
homo, & nõ Deus: & equi eorũ, caro, & non ſpiritus. & Do-
minus inclinabit manum ſuam, & corruet auxiliator, & cadet
cui præſtatur auxiliũ, ſimulq; omnes conſumẽtur. Quia hæc
dicit Dominus ad me, Quomodo ſi rugiat leo, & catulus leo-
C nis ſuper prædam ſuam, cum occurrerit ei multitudo paſto-
rum, à voce eorum nõ formidabit, & à multitudine eorũ non
pauebit: ſic deſcendet Dominus exercituũ vt prælietur ſuper
montem Sion, & ſuper collẽ eius. Sicut aues volantes, ſic pro
teget Dominus exercituum Ieruſalem, protegens & liberãs,
D tranſiens & ſaluans. Cõuertimini ſicut in profundum receſſe-
ratis filij Iſrael. In die enim illa abijciet vir idóla argenti ſui, &
idóla auri ſui, quæ fecerunt vobis manus veſtræ in peccatum:
& cadet Aſſur in gladio non viri, & gladius non hominis vo-
rabit eum, & fugiet non à facie gladij, & iuuenes eius vectiga-
les erunt: & fortitudo eius à terrore tranſibit, & pauebunt fu-
gientes principes eius: dixit Dominus, cuius ignis eſt in Siõ,
& caminus eius in Ieruſalem.

[redacted]

CAPVT XXXII.

A ECce, in iuſtitia regnabit rex, & principes in iudi-
cio præerũt. Et erit vir ſicut qui abſcõditur à ven-
to, & celat ſe à tempeſtate, ſicut riui aquarum in
ſiti, & vmbra petræ prominentis in terra deſerta.
Non caligabunt oculi videntium, & aures audientium diligẽ-
ter auſcultabũt, & cor ſtultorũ intelliget ſcientiam, & lingua
balborum velociter loquetur & plane. Non vocabitur vltrà
is qui inſipiens eſt, princeps: neque fraudulẽtus appellabitur
B maior. Stultus enim fatua loquetur, & cor eius faciet iniquita-
tem, vt perficiat ſimulationem, & loquatur ad Dominũ frau-
dulenter, & vacuam faciat animã eſurientis, & potum ſitienti
auferat. Fraudulenti vaſa peſsima ſunt: ipſe enim cogitatio-
nes concinnauit ad perdendos mites in ſermone mendacij,
cum loqueretur pauper iudicium. Princeps verò, ea quæ di-
gna ſunt principe cogitabit, & ipſe ſuper duces ſtabit. Mu-
lieres opulentæ ſurgite, & audite vocem meam. Poſt dies & [redacted]
annum & vos conturbabimini confidentes: conſummata eſt
C enim vindemia, collectio vltrà nõ veniet. Obſtupeſcite opu-
lentæ, conturbamini confidentes: exuite vos, & confundimi-
ni, accingite lumbos veſtros. Super vbera plangite, ſuper re-
gione deſyderabili, ſuper vinea fertili. Super humum populi
mei ſpinæ & vepres aſcendent: quanto magis ſuper omnes
domos gaudij ciuitatis exultantis? Domus enim dimiſſa eſt,
multitudo vrbis relicta eſt, tenebræ & palpatio factæ ſunt ſu-
D per ſpeluncas vſque in æternum. Gaudium onagrorum pa-
ſcua gregum, donec effundatur ſuper nos ſpiritus de excelſo:
& erit deſertum in charmel, & charmel in ſalutem reputabi-
tur. Et habitabit in ſolitudine iudicium, & iuſtitia in charmel Supra 29 f
ſedebit. Et erit opus iuſtitiæ pax, & cultus iuſtitiæ ſilentium,
& ſecuritas vſque in ſempiternum. Et ſedebit populus meus
in pulchritudine pacis. & in tabernaculis fiduciæ, & in requie
opulenta. Grando autẽ in deſcenſione ſaltus, & humilitate hu
miliabitur ciuitas. Beati qui ſeminatis ſuper omnes aquas, im
mittentes pedem bouis & aſini.

[redacted]

CAPVT XXXIII.

A VAe qui prædaris, nónne & ipſe prædaberîs? Et
qui ſpernis, nónne & ipſe ſpernẽris? Cum con-
ſummaueris depręadationem, depręadaberis. Cum
fatigatus deſieris contemnere, contemnẽris. Do-
mine miſerere noſtri: te enim expectauimus. eſto brachium
noſtrum in mane, & ſalus noſtra in tempore tribulationis. A
voce angeli fugerunt populi, & ab exaltatione tua diſperſæ
ſunt gentes. Et congregabuntur ſpolia veſtra ſicut colligitur
bruchus, velut cum foſſæ plenæ fuerint in eo. Magnificatus
eſt Dominus, quoniam habitauit in excelſo. Impleuit Sion
iudicio & iuſtitia. Et erit fides in temporibus tuis: diuitiæ ſa-
lutis ſapientia & ſcientia: timor Domini ipſe eſt theſaurus
eius. Ecce, videntes clamabunt foris, angeli pacis amarè fle-
B bunt. Diſsipatæ ſunt viæ, ceſſauit tranſiens per ſemitam, irri- [redacted]
tum factum eſt pactũ, proiecit ciuitates, non reputauit homi-
nes. Luxit, & elãguit terra: cõfuſus eſt Libanus, & obſurduit:
& factus eſt Saron, ſicut deſertum: & concuſſa eſt Baſan, &
Carmelus. Nunc cõſurgam, dicit Dominus, nunc exaltabor,
nunc ſubleuabor. Concipietis ardorẽ, & parietis ſtipulã: ſpi-
ritus veſter vt ignis vorabit vos. Et erunt populi quaſi de in-
cendio cinis, ſpinæ congregatæ igni comburẽtur. Audite qui
longe eſtis, quæ fecerim, & cognoſcite vicini fortitudinem
meam. Conterriti ſunt in Sion peccatores, poſſedit tremor
hypocritas. quis poterit habitare de vobis cum igne deuoran-
te? quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis? Qui Pſal.14 a
C ambulat in iuſtitijs & loquitur veritatẽ, qui proijcit auaritiam
ex calumnia, & excutit manus ſuas ab omni munere, qui ob-
turat aures ſuas ne audiat ſanguinẽ, & claudit oculos ſuos ne
videat malũ: Iſte in excelſis habitabit, munimẽta ſaxorũ ſub-
limitas eius: panis ei datus eſt, aquæ eius fideles ſunt. Regem
in decôre ſuo videbũt oculi eius, cernent terrã délonge. Cor
tuum meditabitur timorẽ: vbi eſt literatus? vbi eſt legis ver- 1.Cor.1 e
ba ponderans? vbi eſt doctor paruulorũ? Populum impuden
tem non videbis, populum alti ſermonis: ita vt non poſsis in-
telligere diſertitudinem linguæ eius, in quo nulla eſt ſapien-
D tia. Reſpice Sion ciuitatem ſolennitatis noſtræ. Oculi tui vi-
debunt Ieruſalem in habitationem opulẽtam, tabernaculum
quod nequaquam transferri poterit: nec auferentur claui eius
in ſempiternũ. & omnes funiculi eius non irrumpentur: quia
ſolummodo ibi magnificus eſt Dominus noſter. Locus flu-
uiorum

uiorum riui latiſsimi, & patentes: non tranſibit per eum na-
uis remigum, neque trieris magna tranſgredietur eum. Do-
minus enim iudex noſter, Dominus legifer noſter, Dominus
rex noſter: ipſe ſaluabit nos. Laxati ſunt funiculi tui: ſed non
præualebũt. Sic erit malus tuus, vt dilatare ſignum nõ queas.
[redacted] Tunc diuidentur ſpolia prædarum multarum: claudi diripiẽt
rapinam: nec dicet vicinus, Elangui. populus qui habitabit in
ea, auferetur ab eo iniquitas.

[redacted]

CAPVT XXXIIII.

A Accedite gentes, & audite, & populi attẽdite: au-
diat terra, & plenitudo eius, orbis, & omne ger-
mẽ eius. Quia indignatio Domini ſuper omnes
gentes, & furor ſuper vniuerſam militiã eorum:
interfecit eos, & dedit eos in occiſionẽ. Interfecti eorum pro-
ijcientur, & de cadaueribus eorum aſcendet fœtor. Tabeſcent
montes à ſanguine eorũ, & tabeſcet omnis militia cœlorum,
& complicabuntur ſicut liber cœli: & omnis militia eorũ de-
fluet ſicut defluit foliũ de vinea & de ficu: quoniã inebriatus
B eſt in cœlo gladius meus. Ecce ſuper Idumæam deſcẽdet, &
ſuper populũ interfectionis meæ ad iudicium. Gladius Do-
mini repletus eſt ſanguine, incraſſatus eſt adipe de ſanguine
agnorum & hircorũ, de ſanguine medullatorũ arietum. Vi-
ctima enim Domini in Boſra, & interfectio magna in terra
Edom. Et deſcendent vnicornes cum eis, & tauri cum poten-
tibus. Inebriabitur terra eorum ſanguine, & humus eorum
Infra 63.a adipe pinguium: quia dies vltionis Domini, annus retribu-
C tionum iudicij Sion. Et conuertentur torrentes eius in pi-
cem, & humus eius in ſulphur: & erit terra eius in picem ar-
dentem. Nocte & die nõ extinguetur, in ſempiternum aſcen
det fumus eius: à generatione in generationem deſolabitur:
in ſecula ſeculorũ nõ erit tranſiens per eam. Et poſsidebunt
illam onocrotalus, & ericius: & ibis, & coruus habitabunt
in ea. Et extendetur ſuper eam menſura, vt redigatur ad nihi-
lum, & perpẽdiculũ in deſolationẽ. Nobiles eius nõ erũt ibi:
regẽ potius inuocabunt, & omnes principes eius erunt in ni-
hilũ. Et orientur in domibus eius ſpinæ, & vrticæ, & paliurus
[redacted] in munitionibus eius: & erit cubile draconum & paſcua ſtru-
thionum. Et occurrẽt dæmonia, onocẽtauris, & piloſus cla-
D mabit alter ad alterum: ibi cubauit lamia, & inuẽnit ſibi re-
quiẽ: ibi habuit foueã ericius, & enutriuit catulos, & circun-
fodit, & fouit in vmbra eius: illuc cõgregati ſunt milui, alter
ad alterum. Requirite diligenter in libro Domini, & legite:
vnum ex eis non defuit, alter alterũ non quæſiuit quia quod
ex ore meo procedit, ille mandauit, & ſpiritus eius ipſe con-
gregauit ea. Et ipſe miſit eis ſortem, & manus eius diuiſit eam
illis in menſuram: vſque in æternum poſsidebunt eam, in ge-
neratione & generationem habitabunt in ea.

[redacted]. CAPVT XXXV.

A Laetabitur deſerta & inuia, & exultabit ſolitudo,
& florebit quaſi liliũ. Germinans germinabit, &
exultabit, lætabũda & laudans: gloria Libani da-
ta eſt ei, decor Carmeli & Saron: ipſi videbunt
gloriam Domini, & decôrem Dei noſtri. Confortate manus
B diſſolutas, & genua debilia roborate. Dicite puſillanimis,
Confortamini, nolite timere. ecce Deus veſter vltionem ad-
[redacted] ducet retributionis: Deus ipſe veniet, & ſaluabit vos. Tunc
aperientur oculi cæcorum, & aures ſurdorũ patebunt. Tunc
Mat.11.c ſaliet ſicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum:
quia ſciſſæ ſunt in deſerto aquæ, & torrentes in ſolitudine.
C Et quæ erat arida, erit in ſtagnũ, & ſitiẽs in fontes aquarũ. In
cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror
calami & iunci. Et erit ibi ſemita, & via ſancta vocabitur: non
D tranſibit per eam pollutus, & hæc erit vobis directa via, ita
vt ſtulti nõ errent per eã. Non erit ibi leo, & mala beſtia non
aſcendet per eam, nec inuenietur ibi: & ambulabũt qui libera
ti fuerint. Et redempti à Domino, cõuertentur, & venient in
Sion cum laude, & lætitia ſempiterna ſuper caput eorũ: gau- [redacted]
dium & lætitiam obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus.

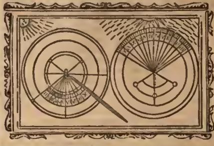
[redacted]

CAPVT XXXVI.

A Et factum eſt: in quartodecimo anno regis Eze- 4. Reg. 18.c
chiæ, aſcendit Sẽnacherib rex Aſſyriorũ ſuper 2.Par.32.a
omnes ciuitates Iuda munitas, & cepit eas. Et mi
ſit rex Aſſyriorũ Rabſacen de Lachis in Ieruſa-
lem ad regẽ Ezechiam in manu graui, & ſtetit in aquæductu
piſcinæ ſuperioris in via Agri fullonis. Et egreſſus eſt ad eum
Eliacim filius Helciæ. qui erat ſuper domũ. & Sobna ſcriba,
& Ioahe filius Aſaph à commentarijs. Et dixit ad eos Rabſa-
ces, Dicite Ezechiæ, Hæc dicit rex magnus, rex Aſſyriorũ,
Quæ eſt iſta fiducia qua cõfidis? aut quo conſilio vel fortitu-
dine rebellare diſponis? ſuper quẽ habes fiduciam, quia receſ-
B ſiſti à me? Ecce, confidis ſuper baculũ arundineum confra-
ctum iſtum, ſuper Aegyptum: cui ſi innixus fuerit homo, in-
trabit in manũ eius, & perforabit eam: ſic Pharao rex Aegy-
pti omnibus qui cõfidunt in eo. Quòd ſi reſpõderis mihi, In
Domino Deo noſtro confidimus: nónne ipſe eſt cuius abſtu
lit Ezechias excelſa & altaria, & dixit Iudæ & Ieruſalem, Co
ram altari iſto adorabitis? Et nunc trade te domino meo regi
Aſſyriorũ, & dabo tibi duo millia equorum. nec poteris ex te
præbere aſcenſores eorũ. Et quomodo ſuſtinebis faciẽ iudi-
cis vnius loci ex ſeruis Domini mei minoribus? Quòd ſi con
fidis in Aegypto, in quadriga, & in equitibus: & nunc nun
quid ſine Domino aſcendi ad terrã iſtam vt diſperderẽ eam?
Dominus dixit ad me, Aſcende ſuper terrã iſtam, & diſperde
C eam. Et dixit Eliacim, & Sobna, & Ioahe ad Rabſacen, Lo-
quere ad ſeruos tuos Syra lingua: intelligimus enim. ne lo-
quaris ad nos Iudaice in auribus populi qui eſt ſuper murũ.
Et dixit ad eos Rabſaces. Nunquid ad Dominũ tuũ & ad te,
miſit me Dominus meus, vt loquerer omnia verba iſta: &
nõ potius ad viros qui ſedent in muro. vt comedant ſterco-
ra ſua, & bibant vrinã pedum ſuorũ vobiſcũ? Et ſtetit Rab-
ſaces, & clamauit voce magna Iudaice, & dixit, Audite verba
regis magni regis Aſſyriorum. Hæc dixit rex, Non ſeducat [redacted]
vos Ezechias, quia non poterit eruere vos: & non vobis tri-
buat fiduciam Ezechias ſuper Domino, dicẽs, Eruens libera-
bit nos Dominus, nõ dabitur ciuitas iſta in manu regis Aſſy-
D riorum. Nolite audire Ezechiã: hæc enim dixit rex Aſſyrio-
rum. Facite mecũ benedictionẽ, & egredimini ad me, & co-
medite vnuſquiſque vineã ſuam, & vnuſquiſque ficum ſuam:
& bibite vnuſquiſque aquam ciſternæ ſuæ, donec veniam &
tollam vos ad terram quæ eſt vt terra veſtra, terram frumen-
ti & vini, terram panum & vinearum. Nec conturbet vos
Ezechias, dicens, Dominus liberabit nos. Nũquid libera-
uerunt dij gentium vnuſquiſque terram ſuam de manu regis
Aſſyriorum? Vbi eſt Deus Emath & Arphad? vbi eſt Deus [redacted]
Sepharuaim? nunquid liberauerunt Samariam de manu mea?
Quis eſt ex omnibus dijs terrarũ iſtarum, qui eruerit terram
ſuam de manu mea, vt eruat Dominus Ieruſalem de manu
mea? Et ſiluerunt, & non reſponderunt ei verbum. Mandaue-
rat enim eis rex, dicens, Ne reſpondeatis ei. Et ingreſſus eſt
Eliacim filius Helciæ qui erat ſuper domũ, & Sobna ſcriba,
& Ioahe filius Aſaph à commentarijs, ad Ezechiam ſciſsis ve-
ſtibus, & nuntiauerunt ei verba Rabſacis.

[redacted] CAPVT XXXVII.

A ET factum eſt: cum audiſſet rex Ezechias, ſcidit
veſtimēta ſua, & obuolutus eſt ſacco, & intrauit
4.reg.19 e in domū Domini. Et miſit Eliacim, qui erat ſu-
per domū, & Sobnam ſcribam, & ſeniores de ſa-
cerdotibus opertos ſaccis ad Eſaiā filium Amos prophetam,
& dixerunt ad eū, Hæc dicit Ezechias, Dies tribulationis, &
correptionis, & blaſphemiæ dies hæc: quia venerunt filij vſq;
ad partū, & virtus non eſt pariendi. Si quo modo audiat Do-
minus Deus tuus verba Rabſacis, quem miſit rex Aſſyriorū
Dominus ſuus ad blaſphemandū Deum viuentem, & expro
brandum ſermonibus quos audiuit Dominus Deus tuus. Le-
B ua ergo orationē pro reliquijs quæ repertæ ſunt. Et venerūt
ſerui regis Ezechiæ ad Eſaiā, & dixit ad eos Eſaias, Hæc di-
cetis domino veſtro, Hæc dicit Dominus, Ne timeas à facie
verborum quæ audiſti, quibus blaſphemauerunt pueri regis
Aſſyriorū me. Ecce, ego dabo ei ſpiritū, & audiet nuntium,
& reuertetur ad terram ſuam, & corruere eum faciā gladio in
terra ſua. Reuerſus eſt autē Rabſaces, & inuenit regem Aſſy-
riorū præliantē aduerſus Lobnā. Audierat enim quia profe-
ctus eſſet de Lachis, & audiuit de Tharáca rege Aethiopiæ,
dicentes, Egreſſus eſt vt pugnet contra te. Quod cū audiſſet,
miſit nuntios ad Ezechiam, dicens, Hæc dicetis Ezechiæ re-
gi Iudæ dicentes, Non te decipiat Deus tuus, in quo tu con-
C fidis dicens, Non dabitur Ieruſalē in manu regis Aſſyriorū.
Ecce, tu audiſti omnia quæ fecerunt reges Aſſyriorum omni
bus terris quas ſubuerterunt, & tu poteris liberari? Nunquid
eruerūt eos dij gentium, quos ſubuerterūt patres mei Gozā
& Haran, & Reſeph, & filios Eden, qui erāt in Thalaſſar? Vbi
eſt rex Emath, & rex Arphad, & rex vrbis Sepharuaim, Ana
& Aua? Et tulit Ezechias libros de manu nuntiorum, & legit
eos, & aſcēdit in domum Domini, & expandit eos Ezechias
coram Domino. Et orauit ad Dominū, dicens, Domine ex-
[redacted] ercituum Deus Iſrael, qui ſedes ſuper cherubim: tu es Deus
ſolus omnium regnorum terræ, tu feciſti cœlum & terram.
Inclina Domine aurem tuam & audi: aperi Domine oculos
tuos, & vide, & audi omnia verba Sennacherib, quæ miſit ad
blaſphemandum Deum viuentem. Verè enim Domine de-
D ſertas fecerūt reges Aſſyriorum terras & regiones earum. Et
dederunt deos eorum igni: non enim erant dij, ſed opera ma-
nuum hominū, lignum & lapis, & cōminuerunt eos. Et nunc
Domine Deus noſter ſalua nos de manu eius: & cognoſcant
omnia regna terræ quia tu es Dominus ſolus. Et miſit Eſa-
ias filius Amos ad Ezechiam, dicens, Hæc dicit Dominus
Deus Iſrael, Pro quibus rogaſti me de Sennacherib rege Aſ-
ſyriorum, hoc eſt verbum quod locutus eſt Dominus ſuper
eum, Deſpexit te, & ſubſannauit te, virgo filia Sion: poſt te
caput mouit virgo filia Ieruſalem. Cui exprobraſti, & quem
E blaſphemaſti, & ſuper quem exaltaſti vocem, & leuaſti alti-
tudinem oculorū tuorum? Ad ſanctū Iſrael. In manu ſeruo-
rum tuorum exprobraſti Domino, & dixiſti, In multitudine
quadrigarum mearū ego aſcendi in altitudinem montium, iu-
ga Libani: & ſuccidam excelſa cedrorū eius, & electas abie-
tes illius, & introibo altitudinem ſummitatis eius, ſaltū Car-
meli eius. Ego fodi, & bibi aquam, & exiccaui veſtigio pedis
mei omnes riuos aggerum. Nunquid nō audiſti quæ olim fe-
cerim ei? Ex diebus antiquis ego plaſmaui illud: & nunc ad-
duxi, & factum eſt in eradicationē collium compugnantium,
& ciuitatum munitarum. Habitatores earum breuiata manu
F contremuerunt, & confuſi ſunt: facti ſunt ſicut fœnum agri,
& gramen paſcuæ, & herba tectorum quæ exaruit antequam
matureſceret. Habitationē tuā, & egreſſum tuum, & introitū
tuum ego cognoui, & inſaniam tuam cōtra me. Cum fureres
aduerſum me, ſuperbia tua aſcēdit in aures meas: ponā ergo
circulum in naribus tuis, & frænum in labijs tuis, & reducam
te in viam per quam veniſti. Tibi autē hoc erit ſignum, Co-
mede hoc anno quæ ſpōte naſcuntur, & in anno ſecundo po-
mis veſcere: in anno autem tertio ſeminate & metite, & plan-
tate vineas, & comedite fructum earum. Et mittet id quod
ſaluatum fuerit de domo Iuda, & quod reliquum eſt, radicem
deorſum, & faciet fructum ſurſum: quia de Ieruſalem exibūt
reliquiæ, & ſaluatio de mōte Sion: zelus Domini exercituū
G faciet iſtud. Propterea hæc dicit Dominus de rege Aſſyrio-
rum, Non intrabit ciuitatem hanc, & non iaciet ibi ſagittam:
& non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu eius
aggerem. In via qua venit, per eam reuertetur, & ciuitatē hanc
non ingredietur, dicit Dominus. Et protegam ciuitatem iſtā,
vt ſaluem eam propter me, & propter Dauid ſeruum meum.
Egreſſus eſt autem angelus Domini, & percuſſit in caſtris
Aſſyriorum centum octogintaquinque millia. Et ſurrexe-
runt mane, & ecce omnes cadauera mortuorum. Et egreſſus 4. Reg. 19 g
eſt, & abijt: & reuerſus eſt Sennacherib rex Aſſyriorum, & Tob. 1 d
habitauit in Niniue. Et factum eſt cum adoraret in templo Eccle. 48 d
Neſroch Deum ſuum, Adramélech, & Sarāſar filij eius per- 1. Mac. 7 f
cuſſerunt eum gladio, fugeruntq; in terram Ararat, & regna- 2. Mac. 8 e
uit Aſarhaddon filius eius pro eo.

[redacted]. CAPVT XXXVIII.

A IN diebus illis ægrotauit Ezechias vſque ad mor- 4. reg. 20 a
tem: & introiuit ad eū Eſaias filius Amos pro- 2. Par. 32 f
pheta, & dixit ei, Hæc dicit Dominus, Diſpo-
ne domui tuæ, quia morieris tu, & non viues. Et
conuertit Ezechias faciē ſuā ad parietem, & orauit ad Domi-
num, & dixit. Obſecro Domine memento quæſo quomodo
ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, &
quod bonū eſt in oculis tuis fecerim. Et fleuit Ezechias fletu
magno. Et factū eſt verbū Domini ad Eſaiā, dicens, Vade, &
dic Ezechiæ, Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris tui,
B Audiui orationē tuā, & vidi lachrymas tuas. ecce, ego adijciā
ſuper dies tuos quindecim annos, & de manu regis Aſſyrio-
rum ſeruam te & ciuitatē iſtam, & protegam eam. Hoc autem
tibi erit ſignum à Domino, quia faciet Dominus verbū hoc
quod locutus eſt, Ecce ego reuerti faciam vmbram linearum,
per quas deſcenderat in horologio Achaz in ſole retrorſum
decem lineis. Et reuerſus eſt ſol decē lineis per gradus quos
deſcenderat. *Scriptura Ezechiæ regis Iuda cum ægrotaſſet,
& conualuiſſet de infirmitate ſua.* Ego dixi in dimidio dierū
meorum vadam ad portas inferi: quæſiui reſiduum annorum [redacted]
meorum. Dixi, Non videbo Dominum Deum in terra viuen-
C tium, non aſpiciam hominē vltrà & habitatorem quietis. Ge-
neratio mea ablata eſt: & conuoluta eſt à me, quaſi taberna-
culum paſtorum. Præciſa eſt velut à texente vita mea: dum
adhuc ordirer, ſuccidit me: de mane vſque ad veſperā finies
me. Sperabā vſque ad mane, quaſi leo ſic contriuit omnia oſſa
mea: de mane vſque ad veſperam finies me. Sicut pullus hi-
rundinis ſic clamabo, meditabor vt columba. Attenuati ſunt
oculi mei ſuſpicientes in excelſum: Domine vim patior, re-
ſponde pro me. Quid dicam, aut quid reſpondebit mihi, cum
ipſe

ipſe fecerit? recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudi-
D ne animæ meæ. Domine ſi ſic viuitur, & in talibus vita ſpiri-
tus mei, corripies me, & viuificabis me. Ecce, in pace, amari-
tudo mea amariſſima: tu autem eruiſti animam meam vt non
periret, & proieciſti poſt tergum tuũ omnia peccata mea.
Quia nõ infernus confitebitur tibi, neq; mors laudabit te: nõ
expectabũt qui deſcendũt in lacũ, veritatẽ tuã. Viuens viuens
ipſe confitebitur tibi, ſicut & ego hodie: pater filijs notam fa-
ciet veritatẽ tuam. Domine ſaluũ me fac, & pſalmos noſtros
cantabimus cunctis diebus vitæ noſtræ in domo Domini. Et
iuſsit Eſaias vt tollerent maſſam de ficis, & cataplaſmarent ſu-
per vulnus eius, & ſanaretur. Et dixit Ezechias, Quod erit ſi-
gnum quia aſcendam in domum Domini?

[redacted] CAPVT XXXIX.

A IN tempore illo miſit Merodach Baladan filius
4.reg.20 c Baladan rex Babylonis, libros & munera ad Eze-
chiam: audierat enim quòd ægrotaſſet, & con-
ualuiſſet. Lætatus eſt autem ſuper eis Ezechias,
& oſtendit eis cellam aromatum, & argenti, & auri, & odo-
ramentorum, & vnguenti optimi, & omnes apothecas ſupel-
B lectilis ſuæ, & vniuerſa quæ inuẽta ſunt in theſauris meis. Non
fuit verbum quod non oſtenderet eis Ezechias in domo ſua,
& in omni poteſtate ſua. Introiuit autem Eſaias propheta ad
Ezechiam regem, & dixit ei, Quid dixerunt viri iſti, & vnde
venerunt ad te? Et dixit Ezechias, De terra longinqua vene-
runt ad me de Babylone. Et dixit, Quid viderunt in domo
C tua? Et dixit Ezechias, Omnia quæ in domo mea ſunt, vide-
runt: non fuit res quam non oſtenderim eis in theſauris meis.
Et dixit Eſaias ad Ezechiam, Audi verbum Domini exerci-
tuum: Ecce dies venient, & auferentur omnia quæ in domo
tua ſunt, & quæ theſaurizauerunt patres tui vſque ad diem
D hanc, in Babylonem: non relinquetur quicquam, dicit Do-
minus. Et de filijs tuis qui exibunt de te, quos genueris, tol-
lent, & erunt eunuchi in palatio regis Babylonis. Et dixit
Ezechias ad Eſaiam, Bonum verbum Domini quod locutus
eſt. Et dixit, Fiat tantum pax & veritas in diebus meis.

[redacted] CAPVT XL.

A CONſolamini conſolamini popule meus, dicit
Deus veſter. Loquimini ad cor Ieruſalem, & ad-
Aliàs mali- uocate eam: quoniam completa eſt *militia eius
tia. dimiſſa eſt iniquitas illius: ſuſcepit de manu Do-
Mat.3 a mini duplicia pro omnibus peccatis ſuis. Vox clamantis in
Mar.1 a deſerto: Parate viam Domini, rectas facite in ſolitudine ſe-
Luc.3 a mitas Dei noſtri. Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons &
Ioan.1 c collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aſpera in vias
planas. Et reuelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro
Eccl.14 c pariter quod os Domini locutũ eſt. Vox dicentis, Clama. Et
Iac.1 b dixi, Quid clamabo? Omnis caro fœnũ, & omnis gloria eius
B quaſi flos agri. Exiccatũ eſt fœnum, & cecidit flos, quia ſpiri-
1.Pet.1 d tus Domini ſufflauit in eo. Verè fœnũ eſt populus. Exiccatũ
[redacted] eſt fœnum, & cecidit flos: verbum autem Dei noſtri manet in
æternũ. Super montẽ excelſum aſcende tu quæ euangelizas
Ioan.12 c Sion: exalta in fortitudine vocem tuam quæ euangelizas Ieru-
C ſalem: exalta noli timere. Dic ciuitatibus Iudæ, Ecce Deus
veſter: ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, & brachiũ
eius dominabitur. Ecce, merces eius cum eo, & opus illius co-
Ioan.10 b ram illo. Sicut paſtor, gregem ſuum paſcet: in brachio ſuo
Ezec.34 f cõgregabit agnos, & in ſinu ſuo leuabit, fœtas ipſe portabit.
& 37.f Quis menſus eſt pugillo aquas, & cœlos palmo ponderauit?
Quis appendit tribus digitis molẽ terræ, & librauit in pon-
D dere montes, & colles in ſtatera? Quis adiuuit ſpiritum Do-
mini? aut quis conſiliarius eius fuit, & oſtendit illi? Cum quo Rom.11 d
init conſiliũ, & inſtruxit eum, & docuit eum ſemitam iuſti- 1.Cor.2 d
tiæ, & erudiuit eũ ſcientia, & viã prudẽtiæ oſtendit illi? Ecce, Sapien.9 c
gentes quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi momentũ ſtateræ reputa-
tæ ſunt. Ecce, inſulæ quaſi puluis exiguus, & Libanus nõ ſuf-
ficiet ad ſuccendendũ, & animalia eius nõ ſufficiẽt ad holocau-
E ſtũ. Omnes gentes quaſi nõ ſint ſic ſunt corã eo, & quaſi ni-
hilũ & inane reputatæ ſunt ei. Cui ergo ſimilẽ feciſtis Deum?
aut quam imaginem ponetis ei? Nunquid ſculptile conflabit [redacted]
faber? aut aurifex auro figurabit illud, & laminis argenteis ar-
gentarius? Forte lignum & imputribile elegit: artifex ſapiens Act.17.d
quærit quomodo ſtatuat ſimulachrum quod non moueatur.
Nunquid non ſcietis? nũquid nõ audietis? nunquid nõ annun-
tiatum eſt vobis ab initio? nũquid non intellexiſtis fundamen-
ta terræ? Qui ſedet ſuper gyrum terræ, & habitatores eius ſunt
F quaſi locuſtæ: qui extendit velut nihilum cœlos, & expandit
eos ſicut tabernaculũ ad inhabitãdũ. Qui dat ſecretorũ ſcru-
tatores quaſi non ſint, iudices terræ velut inane fecit: equidem
neque plantatos, neque ſatos, neque radicato in terra trunco
eorum: repente flauit in eos, & aruerunt, & turbo quaſi ſtipu-
lam auferet eos. Et cui aſsimilaſtis me, & adæquaſtis, dicit
ſanctus? Leuate in excelſum oculos veſtros, & videte quis
creauit hæc: qui educit in numero militiã eorũ, & omnes ex
nomine vocat: præ multitudine fortitudinis, & roboris, vir-
G tutiſq; eius neque vnum reliquum fuit. Quare dicis Iacob, &
loqueris Iſrael, Abſcondita eſt via mea à Domino, & à Deo
meo iudicium meũ tranſibit? Nunquid neſcis, aut non audi-
ſti, Deus ſempiternus Dominus, qui creauit terminos terræ,
non deficiet, neque laborabit, neque eſt inueſtigatio ſapien-
tiæ eius? Qui dat laſſo virtutem: & his qui non ſunt, fortitu-
dinem, & robur multiplicat. Deficient pueri, & laborabũt, &
iuuenes in infirmitate cadent. Qui autẽ ſperant in Domino,
mutabunt fortitudinem, aſſument pennas ſicut aquilæ, cur-
rent & non laborabunt, ambulabunt & non deficient.

[redacted] CAPVT XLI.

A TAceant ad me inſulæ, & gentes mutent fortitu-
dinem: accedant, & tunc loquantur, ſimul ad iu-
dicium propinquemus. Quis ſuſcitauit ab orien-
te iuſtum, vocauit eum vt ſequeretur ſe: dabit in
conſpectu eius gentes, & reges obtinebit: dabit quaſi pulue-
rem gladio eius, ſicut ſtipulam vento raptam arcui eius. Per-
ſequetur eos, tranſibit in pace, ſemita in pedibus eius non ap-
parebit. Quis hæc operatus eſt & fecit, vocans generationes
B ab exordio? Ego Dominus, primus & nouiſsimus ego ſum. Infra 44 a
Viderunt inſulæ, & timuerunt, extrema terræ obſtupuerunt, 48.b
& appropinquauerũt, & acceſſerunt. Vnuſquiſque proximo Apo.1.d
ſuo auxiliabitur, & fratri ſuo dicet, Confortare. Confortauit 22.c
faber ærarius percutiens malleo, cũ eo qui cudebat tunc tem-
poris, dicens glutino, Bonum eſt: & confortauit eum clauis,
vt non moueatur. Et tu Iſrael ſerue meus, Iacob quem elegi,
ſemen Abrahã amici mei, in quo apprehendi te ab extremis
C terræ, & à longinquis eius vocaui te, & dixi tibi, Seruus es tu,
elegi te, & non abieci te. Ne timeas, quia ego tecum ſum: ne
declines, quia ego Deus tuus. Cõfortaui te, & auxiliatus ſum
tibi, & ſuſcepit te dextera iuſti mei. Ecce cõfundentur & eru-
beſcent omnes qui pugnãt aduerſum te. Erunt quaſi nõ ſint,
& peribunt viri qui cõtradicunt tibi. Quæres eos, & non in-
uenies: viros rebelles tuos, & erunt quaſi non ſint, & veluti
conſumptio hominis bellantis aduerſum te: Quia ego Do-
minus Deus tuus apprehendens manum tuam, dicenſq; tibi,
Ne timeas, ego adiuui te. Noli timere vermis Iacob, qui mor-
tui eſtis ex Iſrael: ego auxiliatus ſum tibi, dicit Dominus, &
redemptor tuus ſanctus Iſrael. Ego poſui te quaſi plauſtrum
triturans nouum, habens roſtra ſerrantia: triturabis montes,

& comminues : & colles quaſi puluerem pones. Ventilabis eos, & ventus tollet eos, & turbo diſperget eos : & tu exultabis in Domino, & in ſancto Iſrael lætaberis. Egeni, & pauperes quærunt aquas, & non ſunt : lingua eorum ſiti aruit. Ego
E Dominus exaudiam eos, Deus Iſrael non derelinquam eos. Aperiam in ſupremis collibus flumina, & in medio camporum fontes. Ponam deſertũ in ſtagna aquarum, & terram inuiam in riuos aquarum. Dabo in ſolitudinem cedrum, & ſpinam, & myrtum, & lignum oliuæ : ponã in deſerto abietem, vlmum, & buxum ſimul: vt videant, & ſciant, & recogitent, & intelligant pariter quia manus Domini fecit hæc, & ſan-
F ctus Iſrael creauit illud. Prope facite iudicium veſtrum, dicit
[redacted] Dominus : afferte, ſi quid fortè habetis, dixit rex Iacob. Accedant, & nuntient nobis quæcunq; ventura ſunt: priora quæ fuerunt nuntiate: & ponemus cor noſtrũ, & ſciemus nouiſsima eorum, & quæ ventura ſunt indicate nobis. Annuntiate quæ ventura ſunt in futurũ, & ſciemus quia dij eſtis vos. Bene
G quoq; aut male, ſi poteſtis, facite : & loquamur, & videamus ſimul. Ecce, vos eſtis ex nihilo, & opus veſtrũ ex eo quod nõ eſt : abominatio eſt qui elegit vos. Suſcitaui ab Aquilone, & veniet ab Ortu ſolis: vocabit nomẽ meum, & adducet magiſtratus quaſi lutũ, & velut plaſtes cõculcans humũ. Quis annuntiauit ab exordio, vt ſciamus: & à principio, vt dicamus, Iuſtus es? Nõ eſt neq; annũtians, neq; prędicẽs, neq; audiens ſermones veſtros. Primus ad Sion dicet, Ecce adſum, & Ieruſalẽ euãgeliſtã dabo. Et vidi, & nõ erat ex iſtis quiſquã qui iniret cõſiliũ, & interrogatus reſpõderet verbũ. Ecce omnes iniuſti, & vana opera eorũ, ventus & inane ſimulachra eorũ.

[redacted]

CAPVT XLII.

A Ecce ſeruus meus, ſuſcipiam eum : electus meus
Mat.12 b complacuit ſibi in illo anima mea. Dedi ſpiritum
[redacted] meum ſuper eum, iudiciũ gentibus proferet. Nõ clamabit, neq; accipiet perſonã, nec audietur vox eius foris. Calamum quaſſatum non conteret, & lignum fumigans non extinguet : in veritate educet iudiciũ. Nõ erit triſtis, neq; turbulentus, donec ponat in terra iudiciũ : & legem eius inſulæ expectabunt. Hæc dicit Dominus Deus creans cœlos, & extẽdens eos: firmans terrã, & quæ germinãt ex ea: dans flatum populo qui eſt ſuper eam, & ſpiritũ calcantibus eam. Ego Dominus vocaui te in iuſtitia, & apprehendi ma-
Infra 49 b num tuam, & ſeruaui te. Et dedi te in fœdus populi, in lucem
B gentium : Vt aperires oculos cæcorũ, & educeres de concluſione vinctũ, de domo carceris ſedẽtes in tenebris. Ego Do-
Infra 48 b minus, hoc eſt nomen meum: gloriã meã alteri non dabo, &
[redacted] laudem meã ſculptilibus. Quæ prima fuerunt, ecce venerũt: noua quoq; ego annuntio: antequam oriantur, audita vobis faciam. Cantate Domino canticũ nouum, laus eius ab extremis terræ, qui deſcenditis in mare, & plenitudo eius : inſulæ, & habitatores earũ. Lætetur deſertum, & ciuitates eius: in domibus habitabit Cedar. Laudate habitatores petræ, de vertice montium clamabunt. Ponent Domino gloriã, & laudem eius in inſulis nuntiabunt. Dominus ſicut fortis egredietur, ſicut vir prælíator ſuſcitabit zelum. Vociferabitur, & clama-
C bit : ſuper inimicos ſuos confortabitur. Tacui, ſemper ſilui, patiens fui, ſicut parturiens loquar. Diſsipabo, & abſorbebo ſimul : deſertos faciã montes, & colles, & omne gramen eorum exciccabo : & ponam flumina in inſulas, & ſtagna arefaciam. Et educã cæcos in viam quam neſciunt : & in ſemitis quas ignorauerũt, ambulare eos faciam. Ponam tenebras coram eis in lucem, & praua in recta. Hæc verba feci eis, & non dereliqui eos. Conuerſi ſunt retrorſum : confundantur confuſione, qui confidunt in ſculptili, qui dicunt conflatili, Vos dij noſtri. Surdi audite, & cæci intuemini ad videndum. Quis cæcus, niſi ſeruus meus? & ſurdus, niſi ad quẽ nuntios meos miſi? quis cæcus, niſi qui venundatus eſt? & quis cæcus, niſi ſeruus Domini? Qui vides multa, nonne cuſtodies? qui apertas habes aures, nonne audies? Et Dominus voluit vt ſancti
D ficaret eum, & magnificaret legem, & extolleret. Ipſe autem populus direptus, & vaſtatus: laqueus iuuenum omnes, & in domibus carcerũ abſconditi ſunt. Facti ſunt in rapinam, nec eſt qui eruat : in direptionẽ, nec eſt qui dicat, Redde. Quis eſt in vobis qui audiat hoc, attendat, & auſcultet futura? Quis dedit in direptionẽ Iacob, & Iſrael vaſtãtibus? nonne Dominus ipſe, cui peccauimus? Et noluerunt in vijs eius ambulare, & non audierunt legem eius. Et effudit ſuper eum indignationem furoris ſui, & forte bellum, & cõbuſsit eum in circuitu, & non cognouit : & ſuccendit eum, & non intellexit.

[redacted]

CAPVT XLIII.

A Et nunc hæc dicit Dominus creans te Iacob, & formans te Iſrael: Noli timere, quia redemi te, & vocaui te nomine tuo : meus es tu. Cũ tranſieris per aquas, tecum ero, & flumina nõ operient te: cum ambulaueris in igne, non cõbureris, & flamma nõ ardebit in te : quia ego Dominus Deus tuus ſanctus Iſrael ſaluator tuus, dedi propitiationẽ tuam Aegyptũ, Aethiopiam & Saba pro te. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis, & glorioſus : ego dilexi te, & dabo homines pro te, & populos pro anima tua. Noli timere, quia ego tecum ſum. Ab oriente adducam ſemen tuũ, & ab occidente congregabo te. Dicam aquiloni, Da: & auſtro, Noli prohibere, affer filios meos de longinquo, & filias meas ab extremis terræ. Et omnẽ qui in-
B uocat nomen meum, in gloriã meã creaui eum, formaui eum, & feci eum. Educ foras populũ cæcum, & oculos habentem: ſurdum, & aures ei ſunt. Omnes gentes congregatæ ſunt ſimul, & collectæ ſunt tribus : quis in vobis annuntiet iſtud, & quæ prima ſunt, audire nos faciet? dent teſtes eorũ, & iuſtificentur, & audiant & dicant, Verè. Vos teſtes mei, dicit Dominus, & ſeruus meus quẽ elegi : vt ſciatis, & credatis mihi, & intelligatis quia ego ipſe ſum. Ante me non eſt formator Oſee 13 b
Deus, & poſt me nõ erit. Ego ſum, ego ſum Dominus, & nõ eſt abſq; me ſaluator. Ego annuntiaui, & ſaluaui : auditũ feci, & nõ fuit in vobis alienus. Vos teſtes mei, dicit Dominus, & ego Deus. Et ab initio ego ipſe, & non eſt qui de manu mea eruat : operabor, & quis auertet illud? Hæc dicit Dominus redemptor veſter ſanctus Iſrael, Propter vos emiſit in Babylonẽ, & detraxi vectes vniuerſos, & Chaldæos in nauibus ſuis
C glorіantes. Ego Dominus ſanctus veſter, creãs Iſrael rex veſter. Hæc dicit Dominus, qui dedit in mari viam, & in aquis torrentibus ſemitã. Qui eduxit quadrigã & equũ: agmen, & robuſtum, ſimul obdormierunt, nec reſurgent : contriti ſunt quaſi linũ, & extincti ſunt. Ne memineris priorũ, & antiqua
ne intueamini. Ecce ego facio noua, & nunc orientur, vtique 2.Cor.5 d
cognoſcetis ea. Ponam in deſerto viam, & in inuio flumina. Apo.21 b
Glorificabit me beſtia agri, dracones & ſtruthiones : quia dedi in deſerto aquas, & flumina in inuio, vt darem potũ populo meo, electo meo. Populũ iſtum formaui mihi, laudem meam narrabit. Nõ me inuocaſti Iacob, nec laboraſti in me
D Iſrael. Non obtuliſti mihi arietẽ holocauſti tui, & victimis tuis nõ glorificaſti me : nõ te ſeruire feci in oblatione, nec laborem tibi præbui in thure. Nõ emiſti mihi argento calamũ, & adipe victimarũ tuarũ nõ inebriaſti me. Verũtamen ſeruire me feciſti in peccatis tuis, præbuiſti mihi laborẽ in iniquitatibus tuis. Ego ſum, ego ſum ipſe qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorũ tuorum non recordabor. Reduc me in memoriam, & iudicemur ſimul : narra ſi quid habes vt iuſtificeris. Pater tuus primus peccauit, & interpretes tui præuaricati ſunt in me. Et cõtaminaui principes ſanctos, & dedi ad internecionem Iacob, & Iſrael in blaſphemiam.

[redacted]

CAPVT XLIIII.

A ET nunc audi Iacob ſerue meus, & Iſrael quem
Iere. 30 g elegi, Hæc dicit Dominus faciens & formans te,
& 46 g ab vtero auxiliator tuus: Noli timere ſerue meus
Iacob, & rectiſsime quem elegi. Effundam enim
aquas ſuper ſitientem, & fluenta ſuper aridam. Effundã ſpiri-
tum meum ſuper ſemen tuũ, & benedictionem meam ſuper
ſtirpem tuam, & germinabunt inter herbas quaſi ſalices iuxta
præterfluentes aquas. Iſte dicet, Domini ego ſum, & ille vo-
cabit in nomine Iacob. Et hic ſcribet manu ſua Domino. &
in nomine Iſrael aſsimilabitur. Hæc dicit Dominus rex Iſra-
el, & redemptor eius Dominus exercituum, Ego primus, &
Supra 41 b ego nouiſsimus, & abſq; me non eſt Deus. Quis ſimilis mei?
Infra 48 b vocet & annuntiet: & ordinẽ exponat mihi, ex quo cõſtitui
Apoc. 1 d populum antiquũ, ventura & quæ futura ſunt annuntiẽt eis.
& 22 c
B Nolite timere, neq; conturbemini: extunc audire te feci, &
annũtiaui: vos eſtis teſtes mei. Nunquid eſt Deus abſq; me,
& formator quem ego nõ nouerim? Plaſtæ idôli omnes ni-
hil ſunt, & amantiſsima eorũ non proderunt eis. Ipſi ſunt te-
[redacted] ſtes eorũ quia nõ vident neque intelligunt, vt confundantur.
Quis formauit Deũ, & ſculptile cõflauit ad nihil vtile? Ecce
omnes participes eius confundentur: fabri enim ſunt ex ho-
minibus. Conuenient enim omnes, ſtabunt & pauebunt, &
Sapien. 13 e confundentur ſimul. Faber ferrarius lima operatus eſt in pru
nis, & in malleis formauit illud, & operatus eſt in brachio for
titudinis ſuæ: eſuriet & deficiet, nõ bibet aquam, & laſſeſcet.
Artifex lignarius extẽdit normã, formauit illum in runcina.
C Fecit illud in angularibus, & in circino formauit illud: & fecit
imaginem viri quaſi ſpecioſum hominem habitantem in do-
mo. Succidit cedros, tulit ilicem, & quercum quæ ſteterat in-
ter ligna ſaltus. Plantauit pinum, quam pluuia nutriuit, & fa-
cta eſt hominibus in focum. Sumpſit ex eis, & calefactus eſt:
& ſuccendit, & coxit panes: de reliquo autem operatus eſt
Deum, & adorauit: fecit ſculptile, & curuatus eſt ante illud.
Medium eius combuſsit igni, & de medio eius carnes come-
dit: coxit pulmentũ, & ſaturatus eſt, & calefactus eſt, & dixit,
Vah, calefactus ſum, vidi focum: Reliquum autem eius Deũ
fecit & ſculptile ſibi. Curuatur ante illud, & adorat illud, &
obſecrat, dicens, Libera me: quia Deus meus es tu. Neſcie-
runt, neque intellexerunt. Obliti enim ſunt, ne videant oculi
eorum, & ne intelligãt corde ſuo. Non recogitant in mente
ſua, neq; cognoſcunt, neq; ſentiunt, vt dicant, Medietatẽ eius
cõbuſsi igni, & coxi ſuper carbones eius panes: coxi carnes,
comedi, & de reliquo eius idôlũ faciam, ante truncum ligni
prócidam. Pars eius cinis eſt: cor inſipiens adorabit illud, &
non liberabit animam ſuam: neq; dicet, Forte mendacium
D eſt in dextera mea. Memẽto horũ Iacob & Iſrael, quoniã ſer-
uus meus es tu. Formaui te, ſeruus meus es tu, Iſrael nõ obli-
uiſcaris mei. Deleui vt nubẽ iniquitates tuas, & quaſi nebulã
peccata tua. Reuertere ad me, quoniã redemi te. Laudate cœ-
li, quoniã fecit Dominus: iubilate extrema terræ. Reſonate
montes laudationẽ, ſaltus & omne lignum eius: quoniã rede-
mit Dominus Iacob, & Iſrael gloriabitur. Hæc dicit Domi-
nus redẽptor tuus, & formator tuus ex vtero, Ego ſum Do-
minus faciens omnia, extendens cœlos ſolus, ſtabiliens terrã,
& nullus mecũ. Irrita faciens ſigna diuinorũ, & ariolos in fu-
rorem vertens. Conuertens ſapiẽtes retrorſum: & ſcientiam
eorum ſtultã faciens. Suſcitans verbum ſerui ſui, & cõſilium
nuntiorum ſuorũ complens. Qui dico Ieruſalẽ, Habitaberis:
& ciuitatibus Iudæ, Aedificabimini, & deſerta eius ſuſcitabo.
Qui dico profundo, Deſolare. & flumina tua arefaciam. Qui
dico Cyro, Paſtor meus es: & omnẽ voluntatẽ meã cõplebis.
Qui dico Ieruſalem, Aedificaberis: & templo, Fundaberis.

[redacted] CAPVT XLV.

A HAec dicit Dominus chriſto meo Cyro, cuius ap-
prehendi dexteram, vt ſubijciam ante faciem eius
gentes, & dorſa regum vertam, & aperiam coram
eo ianuas, & portæ non claudentur. Ego ante te
ibo: & glorioſos terræ humiliabo. Portas æreas conteram, &
vectes ferreos confringam. Et dabo tibi theſauros abſcondi-
tos, & arcana ſecretorum: vt ſcias quia ego Dominus qui vo-
co nomen tuum Deus Iſrael, propter ſeruum meũ Iacob, &
Iſrael electũ meum. Et vocaui te nomine tuo: aſsimilaui te,
& nõ cognouiſti me. Ego Dominus & nõ eſt amplius: extra
me non eſt Deus. Accinxi te, & non cognouiſti me: vt ſciant
hi qui ab ortu ſolis, & qui ab occidente quoniã abſq; me non
B eſt. Ego Dominus, & nõ eſt alter: formans lucẽ, & creans te
nebras: faciens pacẽ, & creans malum. Ego Dominus faciens
omnia hæc. Rorate cœli déſuper, & nubes pluãt iuſtum: ape-
riatur terra, & germinet ſaluatorem: & iuſtitia oriatur ſimul.
Ego Dominus creaui eũ. Væ qui contradicit factori ſuo, te- Rom. 9 d
ſta de ſamijs terræ, Nunquid dicet lutum figulo ſuo, Quid Iere. 18 a
facis, & opus tuũ abſq; manibus eſt? Væ qui dicit patri, Quid
generas? & mulieri, Quid parturis? Hæc dicit Dominus ſan-
ctus Iſrael plaſtes eius, ventura interrogate me: ſuper filios
meos, & ſuper opus manuum mearũ mandate mihi. Ego feci
C terrã: & hominẽ ſuper eã creaui ego, manus meæ tetenderũt [redacted]
cœlos, & omni militiæ eorum mandaui. Ego ſuſcitaui eum
ad iuſtitiam, & omnes vias eius dirigam. Ipſe ædificabit ciui-
tatem meam, & captiuitatem meam dimittet, non in pretio,
neq; in muneribus, dicit Dominus Deus exercituum. Hæc
dicit Dominus, Labor Aegypti & negotiatio Aethiopiæ, &
Sabaim viri ſublimes ad te trãſibunt, & [redacted] Poſt te am-
bulabunt, vincti manicis pergent, & [redacted] depre-
cabuntur. Tantũ in te eſt Deus, & nõ eſt abſq; te Deus Iſrael. [redacted]
Verè tu es Deus abſcõditus Deus, Deus Iſrael ſaluator. Con-
fuſi ſunt, & erubuerunt omnes: ſimul abierunt in confuſionẽ
fabricatores errorũ. Iſrael ſaluatus in Domino ſalute æterna,
non confundemini, & non erubeſcetis vſq; in ſeculum ſeculi:
quia hæc dicit Dominus creans cœlos, ipſe Deus formãs ter-
ram, & faciens eã, ipſe plaſtes eius. Non in vanũ creauit eam:
D vt habitetur formauit eam. Ego Dominus, & non eſt alius.
Non in abſcõdito locutus ſum, in loco terræ tenebroſo. Non
dixi ſemini Iacob, Fruſtra quærite me. Ego Dominus lo-
quens iuſtitiã, annũtians recta. Cõgregamini & venite, & ac-
cedite ſimul qui ſaluati eſtis ex gentibus. Neſcierunt qui le-
uant lignũ ſculpturę ſuæ, & rogãt Deũ non ſaluantẽ. Annun
tiate & venite, & cõſiliamini ſimul. Quis auditum fecit hoc
ab initio? extunc prædixit illud. Nunquid nõ ego Dominus,
& non eſt vltrà Deus abſq; me? Deus iuſtus & ſaluans nõ eſt [redacted]
præter me. Conuertimini ad me, & ſalui eritis omnes fines
terræ: quia ego Deus, & non eſt alius. In memet ipſo iuraui,
Egredietur de ore meo iuſtitiæ verbũ, & non reuertetur: quia Rom. 14 b
mihi curuabitur omne genu, & iurabit omnis lingua. Ergo Philip. 2 b
in Domino, dicet, meæ ſunt iuſtitiæ & imperium. Ad eum [redacted]
venient, & confundentur omnes qui repugnant ei. In domi-
no iuſtificabitur & laudabitur omne ſemen Iſrael.

[redacted]

CAPVT XLVI.

A COnfractus eſt Bel, contritus eſt Nabo: facta ſunt [redacted]
ſimulachra eorum beſtijs & iumentis, onera ve-
ſtra graui pondere vſque ad laſsitudinem conta-
buerunt, & contrita ſunt ſimul. Non potuerũt
ſaluare portantem, & anima eorum in captiuitatem ibit. Au-
dite me domus Iacob, & omne reſiduum domus Iſrael, qui
portamini à meo vtero, qui geſtamini à mea vulua. Vſque
B ad ſenectam ego ipſe, & vſque ad canos ego portabo. Ego

feci, & ego feram: ego portabo, & ſaluabo. Cui aſsimilaſtis
me, & adæquaſtis & comparaſtis me, & feciſtis ſimilem? Qui
confertis aurũ de ſacculo, & argentum in ſtatéra ponderatis:
conducentes aurificem, vt faciat Deum: & prócidunt & ado-
Baruch. 6 c rant. Portant illum in humeris geſtantes, & ponentes in loco
C ſuo, & ſtabit, ac de loco ſuo non mouebitur. Sed & cum cla-
mauerint ad eum, nõ audiet: de tribulatione nõ ſaluabit eos.
Mementote iſtud, & confundamini: redite præuaricatores
ad cor. Recordamini prioris ſeculi, quoniam ego ſum Deus,
& non eſt vltrà Deus, nec eſt ſimilis mei annuntians ab exor-
dio nouiſsimum, & ab initio quæ necdum facta ſunt, dicens,
Conſilium meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet: vocans
ab oriente auem, & de terra longinqua virũ voluntatis meæ.
Et locutus ſum, & adducam illud: creaui, & faciam illud. Au-
dite me duro corde, qui longe eſtis à iuſtitia. Prope feci iuſti-
tiam meam, non elongabitur: & ſalus mea non morabitur.
Dabo in Sion ſalutem, & in Iſrael gloriam meam.

[redacted]

CAPVT XLVII.

A DEſcende, ſede in puluere virgo filia Babylon: ſe-
de in terra. Non eſt ſolium filiæ Chaldeorum,
quia vltrà non vocaberis mollis & tenera. Tolle
molam, & molle farinam: denuda turpitudinem
tuam, diſcooperi humerum, reuela crura, tranſi flumina. Re-
uelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum:
Nahum. 3 b vltionem capiam, & non reſiſtet mihi homo. Redemptor
noſter, Dominus exercituum nomẽ illius, ſanctus Iſrael. Se-
B de tacens, & intra in tenebras filia Chaldæorum: quia non
vocaberis vltrà domina regnorum. Iratus ſum ſuper popu-
lum meum, contaminaui hæreditatem meam, & dedi eos in
manu tua. Non poſuiſti eis miſericordias. Super ſenem aggra
uaſti iugum tuum valde, & dixiſti, In ſempiternum ero do-
mina. Non poſuiſti hæc ſuper cor tuum, neque recordata es
Apo. 18 b nouiſsimi tui. Et nunc audi hæc delicata, & habitans confi-
Infra 51 f denter, quæ dicis in corde tuo, Ego ſum, & nõ eſt præter me
amplius: non ſedebo vidua, & ignorabo ſterilitatẽ. Venient
C tibi duo hæc ſubito in die vna, ſterilitas & viduitas. Vniuer-
ſa venerunt ſuper te, propter multitudinem maleficiorum
tuorum, & propter duritiam incantatorũ tuorum vehemen-
tem. Et fiduciã habuiſti in malitia tua, & dixiſti, Non eſt qui
videat me, ſapientia tua, & ſcientia tua, hæc decepit te. Et
dixiſti in corde tuo, Ego ſum, & præter me nõ eſt altera. Ve-
niet ſuper te malum, & neſcies ortum eius: & irruet ſuper te
calamitas, quam non poteris expiare. Veniet ſuper te repen-
te miſeria, quam neſcies. Sta cum incantatoribus tuis, & cum
D multitudine maleficiorum tuorũ in quibus laboraſti ab ado-
leſcẽtia tua, ſi fortè quid proſit tibi, & ſi poſsis fieri fortior.
Defeciſti in multitudine conſiliorum tuorum. Stent & ſal-
uent te augures cœli, qui contemplabantur ſydera, & ſuppu-
tabant menſes, vt ex eis annuntiarent ventura tibi. Ecce, facti
ſunt quaſi ſtipula, ignis combuſſit eos. Non liberabunt ani-
mam ſuam de manu flammæ: non ſunt prunæ quibus cale-
fiant, nec focus, vt ſedeant ad eum. Sic facta ſunt tibi, in qui-
buſcunq; laboraueras: Negotiatores tui ab adoleſcentia tua,
vnuſquiſque in via ſua errauerunt, non eſt qui ſaluet te.

[redacted]

CAPVT XLVIII.

A AVdite hæc domus Iacob, qui vocamini nomine
Iſrael, & de aquis Iuda exiſtis, qui iuratis in no-
mine Domini, & Dei Iſrael recordamini non in
veritate neque in iuſtitia. De ciuitate enim ſancta
vocati ſunt, & ſuper Deum Iſrael conſtabiliti ſunt: Domi-
nus exercituum nomen eius. Priora extunc annuntiaui, & ex
ore meo exierunt, & audita feci ea: repente operatus ſum, &
venerunt. Sciui enim quia durus es tu, & neruus ferreus cer-
uix tua, & frons tua ærea. Prædixi tibi extunc: antequam ve
nirent indicaui tibi, ne fortè diceres, Idóla mea fecerunt hæc,
& ſculptilia mea, & conflatilia mandauerunt iſta. Quæ audi-
ſti, vidiſti omnia: vos autem non annuntiaſtis. Audita feci
B tibi noua extunc, & cõſeruata quæ neſciſti. Nũc creata ſunt,
& non extunc: & ante diem, & non audiſti ea, ne fortè dicas,
Ecce ego cognoui ea. Neq; audiſti, neq; cognouiſti, neq; ex-
tunc aperta eſt auris tua. Scio enim quia præuaricans præuari
caberis, & tranſgreſſorẽ ex vtero vocaui te. Propter nomen
meum longe faciã furorẽ meum: & laude mea infrænabo te,
ne intereas. Ecce excoxi te, ſed nõ quaſi argẽtũ: elegi te in ca-
mino paupertatis. Propter me, propter me faciam, vt nõ bla
ſphemer: & gloriam meã alteri non dabo. Audi me Iacob, & Supra 41 b
Iſrael quem ego voco. Ego ipſe, ego primus, & ego nouiſsi- Supra 41 b
mus. Manus quoq; mea fundauit terrã, & dextera mea menſa 44 a
C eſt cœlos: ego vocabo eos, & ſtabunt ſimul. Congregamini
omnes vos, & audite: quis de eis annũtiabit hæc? Dominus di
lexit eũ, faciet voluntatẽ ſuã in Babylone, & brachiũ ſuum in
Chaldæis. Ego ego locutus ſum, & vocaui eum: adduxi eũ, &
directa eſt via eius. Accedite ad me, & audite hæc: non à prin-
cipio in abſcondito locutus ſum: ex tẽpore antequã fieret, ibi
eram, & nunc Dominus Deus miſit me, & ſpiritus eius. Hæc
dicit Dominus, redẽptor tuus ſanctus Iſrael, Ego Dominus
Deus tuus docens te vtilia, gubernans te in via qua ambulas.
D Vtinam attẽdiſſes mãdata mea: facta fuiſſet ſicut flumẽ pax
tua, & iuſtitia tua ſicut gurgites maris, & fuiſſet quaſi arena
ſemen tuũ, & ſtirps vteri tui vt lapilli eius: nõ interiſſet, & nõ
fuiſſet attritũ nomen eius à facie mea. Egredimini de Babylo-
ne, fugite à Chaldæis, in voce exultationis annuntiate: auditũ
facite hoc, & efferte illud vſq; ad extrema terræ. Dicite, Rede
mit Dominus ſeruum ſuũ Iacob. Nõ ſitierunt in deſerto cũ Exod. 17 b
educeret eos. Aquam de petra produxit eis, & ſcidit petram, Num. 20 b
& fluxerunt aquæ. Non eſt pax impijs, dicit Dominus. Infra 57 d

[redacted]

CAPVT XLIX.

A AVdite inſulæ, & attendite populi de longe. Domi Infra 51 e
nus ab vtero vocauit me, de ventre matris meæ re-
cordatus eſt nominis mei. Et poſuit os meũ quaſi
gladium acutum: in vmbra manus ſuæ protexit
me, & poſuit me ſicut ſagittã electam. In pharetra ſua abſcon
dit me, & dixit mihi, Seruus meus es tu Iſrael, quia in te glo-
rificabor. Et ego dixi, In vacuũ laboraui ſine cauſa, & vanè
B fortitudinẽ meam conſumpſi. Ergo iudicium meũ cum Do-
mino, & opus meum cũ Deo meo. Et nunc hæc dicit Domi-
nus, formans me ex vtero ſeruũ ſibi, vt reducã Iacob ad eum,
& Iſrael non cõgregabitur. Et glorificatus ſum in oculis Do-
mini, & Deus meus factus eſt fortitudo mea. Et dixit, Parum
eſt vt ſis mihi ſeruus ad ſuſcitandas tribus Iacob, & fæces Iſ-
rael cõuertendas. Dedi te in lucẽ gentiũ, vt ſis ſalus mea vſq; Supra 42 b
ad extremũ terræ. Hæc dicit Dominus redemptor Iſrael, ſan Act. 13 g
C ctus eius: ad contemptibilẽ animam, ad abominatã gentem,
ad ſeruũ Dominorũ: Reges videbunt, & conſurgent princi-
pes, & adorabũt propter Dominũ, quia fidelis eſt, & ſanctum
Iſrael qui elegit te. Hæc dicit Dominus, In tempore placito 2. Cor. 6 a
exaudiui te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tui. Et ſeruaui te,
& dedi te in fœdus populi, vt ſuſcitarẽs terram, & poſsideres
hæreditates diſsipatas: vt diceres his qui vincti ſunt, Exite: &
his qui in tenebris, Reuelamini. Super vias paſcentur, & in
omnibus planis paſcua eorũ. Non eſurient, neq; ſitient, & non
D percutiet eos æſtus & ſol: quia miſerator eorum reget eos, Apoc. 7 d
& ad fontes aquarum potabit eos. & ponam omnes mõtes
meos in viam, & ſemitæ meæ exaltabuntur. Ecce iſti de longe
venient, & ecce illi ab aquilone & mari, & iſti de terra auſtrali.

Laudate cœli,& exulta terra,jubilate montes laude:quia con
ſolatus eſt Dominus populũ ſuum, & pauperum ſuorũ mi-
ſerebitur.Et dixit Sion,Dereliquit me Dominus, & Domi-
nus oblitus eſt mei. Nunquid obliuiſci poteſt mulier infan-
tem ſuum, vt non miſereatur filio vteri ſui? Et ſi illa oblita
fuerit, ego tamen non obliuiſcar tui.Ecce, in manibus meis
E deſcripſi te:muri tui corã oculis meis ſemper. Venerũt ſtru-
ctores tui deſtruẽtes te:& diſsipantes à te exibũt. Leua in cir-
cuitu oculos tuos & vide,omnes iſti congregati ſunt,venerũt
tibi:Viuo ego,dicit Dominus,quia omnibus his, velut orna-
mento veſtieris,& circundabis tibi eos quaſi ſponſa:quia de-
ſerta tua, & ſolitudines tuæ & terra ruinæ tuæ nunc anguſta
erunt præ habitatoribus, & longe fugabuntur qui abſorbe-
F bunt te.Adhuc dicent in auribus tuis filij ſterilitatis tuæ, An-
guſtus eſt mihi locus,fac ſpatiũ mihi vt habitem. Et dices in
corde tuo, Quis genuit mihi iſtos? Ego ſterilis,& non pa-
riens,tranſmigrata & captiua:& iſtos quis enutriuit? Ego de-
ſtituta & ſola:& iſti vbi hic erãt? Hæc dicit Dominus Deus,
Ecce,leuabo ad gentes manum meam, & ad populos exalta-
bo ſignum meum.Et afferent filios tuos in vlnis,& filias tuas
ſuper humeros portabunt.Et erunt reges nutritij tui, & regi-
G næ nutrices tuæ. Vultu in terra demiſſo adorabunt te, & pul-
uerem pedum tuorũ lingent. Et ſcies quia ego Dominus, ſu-
per quo non confundentur qui expectãt eum.Nunquid tol-
letur à forti, præda?aut quod captum fuerit à robuſto,ſaluum
eſſe poterit? Quia hæc dicit Dominus, Equidem & captiui-
tas à forti tolletur:& quod oblatum fuerit à robuſto,ſaluabi-
tur.Eos verò qui iudicauerunt te,ego iudicabo,& filios tuos
ego ſaluabo. Et cibabo hoſtes tuos carnibus ſuis: & quaſi
muſto,ſanguine ſuo inebriabuntur. Et ſciet omnis caro quia
ego Dominus ſaluans te,& redemptor tuus fortis Iacob.

[redacted]. CAPVT L.

A HAec dicit Dominus, Quis eſt hic liber repudij
matris veſtræ, quò dimiſi eam? Aut quis eſt cre-
ditor meus, cui vendidi vos? Ecce enim in iniqui-
tatibus veſtris venditi eſtis,& in ſceleribus veſtris
dimiſi matrem veſtram: quia veni, & non erat vir: vocaui, &
non erat qui audiret.Nunquid abbreuiata & paruula facta eſt
manus mea,vt non poſsim redimere?aut non eſt in me virtus
Infra 59 a ad liberandũ?Ecce,in increpatione mea deſertũ faciam mare,
ponã flumina in ſiccum. Computreſcent piſces ſine aqua, &
B morientur in ſiti. Induam cœlos tenebris, & ſaccum ponam
operimentũ eorũ.Dominus dedit mihi linguam eruditam,vt
ſciam ſuſtentare eum qui laſſus eſt, verbo. Erigit mane:mane
erigit mihi aurem,vt audiã quaſi magiſtrum.Dominus Deus
aperuit mihi aurem,ego autẽ non contradico,retrorſum non
Matt. 26 g abij.Corpus meum dedi percutiẽtibus,& genas meas vellen-
tibus. Faciem meam non auerti ab increpantibus, & cõſpuen
C tibus.Dominus Deus auxiliator meus, ideò non ſum confu-
ſus:ideò poſui faciẽ meam vt petrã duriſsimam, & ſcio quo-
niam non confundar.Iuxta eſt qui iuſtificat me, quis contra-
dicet mihi?ſtemus ſimul.quis eſt aduerſarius meus?accedat ad
me.Ecce Dominus Deus, auxiliator meus: quis eſt qui con-
demnet me?Ecce omnes quaſi veſtimentũ conterentur, tinea
comedet eos.Quis ex vobis timens Dominũ, audiens vocem
D ſerui ſui,qui ambulauit in tenebris,& non eſt lumen ei? ſpe-
ret in nomine Domini,& innitatur ſuper Deum ſuum. Ecce
vos omnes accendentes ignem accincti flammis:ambulate in
lumine ignis veſtri,& in flammis quas ſuccendiſtis, de manu
mea factum eſt hoc vobis,in doloribus dormietis.

[redacted]. CAPVT LI.

A AVdite me qui ſequimini quod iuſtũ eſt,& quæri
tis Dominũ:attendite ad petrã vnde excisi eſtis,
& ad cauernã laci de qua præciſi eſtis. Attendite
ad Abraham patrem veſtrũ,& ad Saram quæ pe-
perit vos:quia vnum vocaui eum,& benedixi ei, & multipli-
caui eum.Conſolabitur ergo Dominus Sion,& conſolabitur
omnes ruinas eius:& ponet deſertũ eius quaſi delicias, & ſo-
B litudinem eius quaſi hortum Domini.Gaudiũ & lætitia inue
nietur in ea:gratiarũ actio,& vox laudis.Attendite ad me po-
pule meus,& tribus mea me audite:quia lex à me exiet,& iu-
dicium meũ in lucem populorũ requieſcet. Prope eſt iuſtus
meus,egreſſus eſt ſaluator meus,& brachia mea populos iu-
dicabunt.Me inſulæ expectabunt,& brachium meum ſuſti-
nebunt. Leuate in cœlum oculos veſtros, & videte ſub terra
deorſum:quia cœli ſicut fumus liqueſcent,& terra ſicut veſti-
C mentum atteretur,& habitatores eius ſicut hæc interibũt. Sa- Pſal.16 c
lus autem mea in ſempiternum erit, & iuſtitia mea non defi- [redacted]
ciet.Audite me qui ſcitis iuſtũ,populus meus lex mea in cor-
de eorum.Nolite timere opprobrium hominum,& blaſphe-
mias eorum ne metuatis.Sicut enim veſtimentũ, ſic comedet
eos vermis:& ſicut lanam,ſic deuorabit eos tinea:Salus autem
mea in ſempiternũ erit,& iuſtitia mea in generationes gene-
rationum.Conſurge conſurge,induere fortitudinem brachiũ
D Domini:conſurge ſicut in diebus antiquis,in generationibus
ſeculorum.Nunquid nõ tu percuſsiſti ſuperbum, vulneraſti
draconem?Nunquid non tu ſiccaſti mare aquam abyſsi vehe- Exo.14 c
mentis: qui poſuiſti profundũ maris viam, vt tranſirent libe-
rati?Et nunc qui redempti ſunt à Domino,reuertentur,& ve-
nient in Sion laudantes,& lætitia ſempiterna ſuper capita eo-
rum:gaudium & lætitiam tenebunt,fugiet dolor & gemitus.
Ego, egoipſe conſolabor vos. quis tu vt timeres ab homine
mortali,& à filio hominis,qui quaſi fœnũ ita areſcet? & obli-
E tus es Domini factoris tui,qui tetendit cœlos,& fundauit ter
ram: & formidaſti iugiter tota die à facie furoris eius qui te
tribulabat,& parauerat ad perdendum.Vbi nunc eſt furor tri
bulantis?Cito veniet gradiens ad aperiendum, & non interfi-
ciet vſq; ad internecionem,nec deficiet panis eius.Ego autem
ſum Dominus Deus tuus,qui cõturbo mare,& intumeſcunt
fluctus eius.Dominus exercituũ nomen meum.Poſui verba Supra 49 a
mea in ore tuo,& in vmbra manus meæ protexi te,vt plantes
F cœlos,& fundes terram:& dicas ad Sion,Populus meus es tu.
Eleuare,eleuare,conſurge Ieruſalẽ,quæ bibiſti de manu Do-
mini calicem iræ eius:vſq; ad fundum calicis ſoporis bibiſti,
& potaſti vſq; ad fæces.Non eſt qui ſuſtentet eam ex omni-
bus filijs quos genuit:& non eſt qui apprehendat manũ eius
ex omnibus filijs quos enutriuit. Duo ſunt quæ occurrerunt Supra 47 b
tibi:quis contriſtabitur ſuper te? vaſtitas & cõtritio, & fames
G & gladius,quis conſolabitur te? Filij tui proiecti ſunt, dor-
mierunt in capite omnium viarum,ſicut oryx illaqueatus:ple
ni indignatione Domini, increpatione Dei tui. Iccirco audi
hoc paupercula, & ebria non à vino. Hæc dicit dominator
tuus Dominus,& Deus tuus,qui pugnauit pro populo ſuo,
Ecce,tuli de manu tua calicem ſoporis, fundum calicis indi-
gnationis meæ.non adijcies vt bibas illum vltrà. Et ponam il-
lum in manu eorum qui te humiliauerunt, & dixerũt animæ
tuæ,Incuruare,vt tranſeamus, & poſuiſti vt terram corpus
tuum,& quaſi viam tranſeuntibus.

[redacted] CAPVT LII.

A COnſurge,cõſurge,induere fortitudine tua Sion:
induere veſtimentis gloriæ tuæ Ieruſalem ciui-
tas ſancti, quia non adijciet vltrà vt pertranſeat
per te incircumciſus & immundus. Excutere de
puluere,conſurge,ſede Ieruſalẽ.Solue vincula colli tui capti-
ua filia Sion:quia hæc dicit Dominus, Gratis venundati eſtis,

& ſine argēto redimemini. Quia hæc dicit Dominus Deus,
Gene.46 a In Aegyptum deſcendit populus meus In principio, vt colo-
nus eſſet ibi: & Aſſur abſq; vlla cauſa calumniatus eſt eum. Et
B nunc quid mihi eſt hic, dicit Dominus: quoniam ablatus eſt
Rom.2 d populus meus gratis? Dominatores eius inique agunt, dicit
Dominus: & iugiter tota die nomen meum blaſphematur.
Ierem.19 c Propter hoc ſciet populus meus nomen meū in die illa: quia
Rom.10 c ego ipſe qui loquebar, ecce adſum. Quàm pulchri ſuper mō-
Nahum 1 d tes pedes annuntiantis & prædicantis pacem: annūtiantis bo-
num, prædicantis ſalutē, dicentis Sion, Regnabit Deus tuus.
C Vox ſpeculatorum tuorum leuauerunt vocem, ſimul lauda-
bunt: quia oculo ad oculum videbunt cum conuerterit Do-
minus Sion. Gaudete, & laudate ſimul deſerta Ieruſalē: quia
conſolatus eſt Dominus populum ſuum, redemit Ieruſalem.
Parauit Dominus brachium ſanctū ſuum in oculis omnium
Pſal.97 a gentium: & videbunt omnes fines terræ ſalutare Dei noſtri.
2.Cor.6 d Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere. Exi-
te de medio eius, mundamini qui fertis vaſa Domini. Quo-
D niam nō in tumultu exibitis, nec in fuga properabitis. Præce
det enim vos Dominus, & cōgregabit vos Deus Iſrael. Ecce
intelliget ſeruus meus, exaltabitur, & eleuabitur, & ſublimis
erit valde. Sicut obſtupuerūt ſuper te multi: ſic inglorius erit
inter viros aſpectus eius, & forma eius inter filios hominum.
Rom.15 c Iſte aſperget gentes multas, ſuper ipſum continebunt reges
os ſuum: quia quibus non eſt narratum de eo, viderunt: & qui
non audierunt, contemplati ſunt.

[redacted]. CAPVT LIII.

A Q Vis credidit auditui noſtro? & brachiū Domini
Ioan.12 f cui reuelatum eſt? Et aſcendet ſicut virgultum co-
Rom.10 d ram eo, & ſicut radix de terra ſitienti: non eſt ſpe-
cies ei, neq; decor: & vidimus eū, & non erat aſpe
Marc.9 b ctus, & deſyderauimus eum: Deſpectum, & nouiſsimum vi-
rorum, virum dolorū & ſcientē infirmitatē. Et quaſi abſcon-
Matt.8 c ditus vultus eius & deſpectus, vnde nec reputauimus eū. Ve-
1.Pet.2 d rè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros Ipſe porta-
1.Cor.15 a uit. Et nos reputauimus eum quaſi leproſum, & percuſſum à
Deo & humiliatū. Ipſe autem vulneratus eſt propter iniqui-
B tates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra. Diſciplina pa
cis noſtræ ſuper eum, & liuore eius ſanati ſumus. Omnes nos
quaſi oues errauimus, vnuſquiſq; in viam ſuam declinauit: &
poſuit Dominus in eo iniquitatem omnium noſtrûm. Obla-
tus eſt quia ipſe voluit & non aperuit os ſuum. Sicut ouis ad
occiſionem ducetur, & quaſi agnus corā tondente ſe obmu-
teſcet, & non aperiet os ſuum. De anguſtia & de iudicio ſub-
latus eſt: generationem eius quis enarrabit? quia abſciſſus eſt
C de terra viuentium: propter ſcelus populi mei percuſſi eum.
Et dabit impios pro ſepultura, & diuitem pro morte ſua: eo
1.Pet.2 d quòd iniquitatem non fecerit, neq; dolus fuerit in ore eius: &
1.Ioan.3 a Dominus voluit cōterere eum in infirmitate. Si poſuerit pro
D peccato animam ſuam, videbit ſemen longæuum, & volun-
tas Domini in manu eius dirigetur. Pro eo quòd laborauit
anima eius, videbit & ſaturabitur. In ſcientia ſua iuſtificabit
ipſe iuſtus ſeruos meos multos, & iniquitates eorū ipſe por-
tabit. Ideò diſpertiam ei plurimos, & fortium diuidet ſpolia,
pro eo quòd tradidit in mortem animam ſuam, & cum ſce-
Marc.15 c leratis reputatus eſt: & ipſe peccata multorum tulit, & pro
Luce 22 d tranſgreſſoribus rogauit.

[redacted].

CAPVT LIIII.

A L Auda ſterilis quæ nō paris: decanta laudē & hin-
Luce 23 d ni, quæ nō pariebas: quoniam multi filij deſertæ
Gala.4 d magis quàm eius quæ habebat virū, dicit Domi-
nus. Dilata locum tentorij tui, & pelles taberna-
culorum tuorū extende, ne parcas: longos fac funiculos tuos,
& clauos tuos conſolida. Ad dexterā enim, & ad læuam pe-
netrabis: & ſemen tuū gentes hæreditabit, & ciuitates deſer-
B tas inhabitabit. Noli timere, quia nō confunderis, neq; erube-
ſces: non enim te pudebit, quia confuſionis adoleſcentiæ tuæ
obliuiſceris, & opprobrij viduitatis tuæ nō recordaberis am-
plius. Quia dominabitur tui qui fecit te. Dominus exercituū Luce 1 c
nomen eius: & redēptor tuus ſanctus Iſrael. Deus omnis ter-
ræ vocabitur. Quia vt mulierem derelictā, & mœrentem ſpi-
ritu vocauit te Dominus, & vxorem ab adoleſcentia abiectā:
dixit Deus tuus. Ad punctū in modico dereliqui te, & in mi-
C ſerationibus magnis congregabo te. In momēto indignatio-
nis abſcondi faciem meam parumper à te, & in miſericordia
ſempiterna miſertus ſum tui: dixit redēptor tuus Dominus.
Sicut in diebus Noe iſtud mihi eſt, cui iuraui ne Inducerem Gene.9 b
aquas Noe vltrà ſupra terram: ſic iuraui vt non iraſcar tibi, &
non increpē te. Montes enim cōmouebuntur, & colles con-
tremiſcent: miſericordia autē mea non recedet à te, & fœdus
pacis meæ non mouebitur: dixit miſerator tuus Dominus.
Paupercula tempeſtate conuulſa abſq; vlla cōſolatione, Ecce
ego ſternam per ordinē lapides tuos, & fundabo te in ſapphi-
D ris, & ponam iaſpidē propugnacula tua: & portas tuas in la-
pides ſculptos, & omnes terminos tuos in lapides deſydera-
biles, vniuerſos filios tuos doctos à Domino: & multitudi-
nem pacis filijs tuis: & in iuſtitia fundaberis. Recede procul
à calumnia, quia non timebis: & à pauore, quia non appro-
pinquabit tibi. Ecce, accola veniet, qui non erat mecum, ad-
uena quondam tuus adiungetur tibi. Ecce, ego creaui fabrum Ioan.6 e
ſufflantem in ignem prunas, & proferentem vas in opus ſuū,
& ego creaui interfectorem ad diſperdendū. Omne vas quod
fictum eſt, contra te non dirigetur: &, omnem linguam reſi-
ſtentem tibi, in Iudicio iudicabis. Hæc eſt hęreditas ſeruorum
Domini, & iuſtitia eorum apud me, dicit Dominus.

[redacted].

CAPVT LV.

A O Mnes ſitientes venite ad aquas: & qui non habetis Eccle.51 d
argentum, properate, emite & comedite. Venite,
emite abſq; argēto, & abſq; vlla cōmutatione vi-
num & lac. Quare appenditis argentū non in pa-
nibus, & laborem veſtrū non in ſaturitate? Audite me, & co-
medite bonum, & delectabitur in craſsitudine anima veſtra.
B Inclinate aurem veſtram, & venite ad me: audite, & viuet ani-
ma veſtra, & feriam vobiſcū pactum ſempiternū, miſericor-
dias Dauid fideles. Ecce, teſtem populis dedi eum, ducem ac Act.13 e
præceptorem gentibus. Ecce, gentē quam neſciebas, vocabis:
& gentes quæ te non cognouerūt, ad te current propter Do-
minū Deum tuū, & ſanctum Iſrael: quia glorificauit te. Quæ-
rite Dominū dum inueniri poteſt, inuocate eum dum prope
C eſt. Derelinquat impius viam ſuam, & vir iniquus cogitatio-
nes ſuas, & reuertatur ad Dominū, & miſerebitur eius, & ad
Deum noſtrū, quoniā multus eſt ad ignoſcendū. Non enim
cogitationes meæ cogitationes veſtræ: neq; viæ veſtræ, viæ
meæ, dicit Dominus. Quia ſicut exaltantur cœli à terra, ſic
exaltatæ ſunt viæ meæ à vijs veſtris, & cogitationes meæ à
cogitationibus veſtris. Et quomodo deſcēdit imber, & nix de
cœlo, & illuc vltrà non reuertitur, ſed inebriat terram & in-
fundit eam, & germinare eā facit, & dat ſemen ſerenti, & pa-
D nem comedenti: Sic erit verbum meum quod egredietur de
ore meo. Non reuertetur ad me vacuum, ſed faciet quæcunq;
volui, & proſperabitur in his ad quæ miſi illud. Quia in læti-
tia egrediemini, & in pace deducemini. Montes & colles can-
tabunt coram vobis laudem, & omnia ligna regionis plau-
dent manu. Pro ſaliuncula aſcendet abies, & pro vrtica creſcet
myrtus. Et erit Dominus nominatus in ſignum æternum,
quod non auferetur.

[redacted]

[redacted]

CAPVT LVI.

A HAec dicit Dominus, Cuſtodite iudicium, & facite
Sapien. 1 a iuſtitiã: quia iuxta eſt ſalus mea vt veniat, & iuſti-
tia mea vt reueletur. Beatus vir qui facit hoc, & fi-
lius hominis qui apprehendet iſtud. Cuſtodiens
ſabbathũ ne polluat illud, cuſtodiens manus ſuas ne faciat o-
mne malum. Et non dicat filius aduenæ qui adhæret Domi-
no, dicens, Separatione diuidet me Dominus à populo ſuo.
B Et non dicat eunuchus, Ecce ego lignũ aridum. Quia hæc di-
cit Dominus eunuchis, Qui cuſtodierint ſabbatha mea, &
elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum: Dabo eis
in domo mea, & in muris meis locũ, & nomen melius à filijs
& filiabus: nomen ſempiternũ dabo eis, quod non peribit. Et
filios aduenæ qui adhærent Domino vt colant eum, & dili-
C gant nomẽ eius, vt ſint ei in ſeruos: omnẽ cuſtodientẽ ſabba-
thum ne polluat illud, & tenẽtem fœdus meum. Adducã eos
in montẽ ſanctũ meum, & lætificabo eos in domo orationis
meæ: holocauſta eorum, & victimæ eorũ placebunt mihi ſu-
Matt. 21 b per altari meo: quia domus mea, domus orationis vocabitur
Marc. 11 c cunctis populis. Ait Dominus Deus qui cõgregat diſperſos
Luce 19 g Iſrael, Adhuc congregabo ad eum congregatos eius. Omnes
D beſtiæ agri venite ad deuorandũ, vniuerſæ beſtiæ ſaltus. Spe-
[redacted] culatores eius cæci omnes, neſcierunt vniuerſi: canes muti nõ
valentes latrare, videntes vana, dormientes & amãtes ſomnia.
Et canes impudentiſsimi neſcierunt ſaturitatem: ipſi paſtores
Iere. 6 c ignorauerunt intelligentiã: omnes in viam ſuã declinauerunt,
vnuſquiſq; ad auaritiam ſuam, à ſummo vſq; ad nouiſsimum.
Sapien. 2 b Venite, ſumamus vinum, & impleamur ebrietate: & erit ſi-
cut hodie, ſic & cras: & multo amplius.

[redacted]. CAPVT LVII.

A IVſtus perit, & nõ eſt qui recogitet in corde ſuo,
& viri miſericordiæ colliguntur, quia non eſt qui
intelligat: á facie enim malitię collectus eſt iuſtus.
Veniat pax, requieſcat in cubili ſuo qui ambula-
uit in directione ſua. Vos autẽ accedite huc filij auguratricis,
ſemẽ adulteri, & fornicariæ. Super quem luſiſtis? ſuper quem
dilataſtis os, & eieciſtis linguam? nunquid non vos filij ſcele-
ſti, ſemen mendax? qui cõſolamini in dijs ſubter omne lignũ
frondoſum, immolantes paruulos in torrentibus ſubter emi-
nentes petras? In partibus torrentis pars tua, hæc eſt ſors tua:
& ipſis effudiſti ligamen, obtuliſti ſacrificiũ. nunquid ſuper
B his nõ indignabor? Super montẽ excelſum & ſublimẽ poſui-
ſti cubile tuũ, & illuc aſcẽdiſti, vt immolares hoſtias. Et poſt
oſtium, & retro poſtem poſuiſti memoriale tuũ: quia iuxta
me diſcooperuiſti, & ſuſcepiſti adulterũ: dilataſti cubile tuũ,
& pepigiſti cũ eis. Dilexiſti ſtratũ eorũ manu aperta, & orna
ſti te regio vnguẽto, & multiplicaſti pigmẽta tua. Miſiſti le-
gatos tuos procul, & humiliata es vſq; ad inferos. In multitu-
dine viæ tuæ laboraſti: nec dixiſti, Quieſcam. vitã manus tuæ
C inueniſti, propterea non rogaſti. Pro quo ſolicita timuiſti,
quia mentita es, & mei non es recordata, neq; cogitaſti in cor-
de tuo? quia ego tacens, & quaſi non videns, & mei oblita es.
Ego annuntiabo iuſtitiã tuam, & opera tua non proderũt ti-
bi. Cum clamaueris, liberent te congregati tui, & omnes eos
auferet ventus, tollet aura. Qui autem fiduciã habet mei, hæ-
reditabit terrã, & poſsidebit montẽ ſanctũ meum. Et dicam,
Viam facite, præbete iter, declinate de ſemita, auferte offen-
dicula de via populi mei, Quia hæc dicit excelſus, & ſublimis
D habitans æternitatem & ſanctũ nomen eius in excelſo & in
ſancto habitans, & cum contrito & humili ſpiritu: vt viuifi-
cet ſpiritũ humilium, & viuificet cor contritorum. Non enim
in ſempiternũ litigabo, neq; vſq; ad finem iraſcar: quia ſpiri-
tus à facie mea egredietur, & flatus ego faciam. Propter ini-
quitatem auaritiæ eius iratus ſum, & percuſsi eum: abſcondi,
& indignatus ſum: & abijt vagus in via cordis ſui. Vias eius
vidi, & ſanaui eum, & reduxi eum, & reddidi conſolationes
ipſi, & lugentibus eius. Creaui fructum labiorum pacem, pa-
cem ei qui longe eſt & qui prope, dixit Dominus, & ſanaui
eum. Impij autẽ quaſi mare feruens, quod quieſcere non po-
teſt, & redundant fluctus eius in cõculcationem & lutũ. Non Supra 48 d
eſt pax impijs, dicit Dominus Deus.

[redacted]

CAPVT LVIII.

A CLama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, &
annuntia populo meo ſcelera eorũ, & domui Ia-
cob peccata eorũ. Me etenim de die in diẽ quæ-
runt, & ſcire vias meas volunt: quaſi gens quæ iu-
ſtitiã fecerit, & iudiciũ Dei ſui non dereliquerit. Rogant me
iudicia iuſtitiæ, & appropinquare Deo volũt. Quare ieiuna-
uimus, & nõ aſpexiſti: humiliauimus animas noſtras, & neſci
ſti? Ecce, in die ieiunij veſtri inuenitur voluntas veſtra, & o- [redacted]
mnes debitores veſtros repetitis. Ecce, ad lites & contentio-
nes ieiunatis, & percutitis pugno impie. Nolite ieiunare ſicut
vſq; ad hanc diem, vt audiatur in excelſo clamor veſter. Nun- Zacha. 7 b
B quid tale eſt ieiunium quod elegi, per diem affligere homi-
nem animã ſuam? nunquid contorquere quaſi circulum caput
ſuũ, & ſaccum & cinerẽ ſternere? nunquid iſtud vocabis ieiu-
nium, & diem acceptabilẽ Domino? Nonne hoc eſt magis ie-
iunium quod elegi? diſſolue colligationes impietatis, ſolue fa-
ſciculos deprimẽtes, dimitte eos qui confracti ſunt liberos, &
omne onus dirũpe. Frange eſurienti panem tuũ, & egenos va- Exo. 18 b
C gosq; induc in domũ tuam. Cũ videris nudũ, operi eũ, & car- Matt. 25 c
nem tuã ne deſpexeris. Tunc erũpet quaſi mane lumẽ tuũ, &
ſanitas tua citius orietur, & anteibit faciẽ tuam iuſtitia tua, &
gloria Domini colliget te. Tunc inuocabis, & Dñs exaudiet
te: clamabis, & dicet, Ecce adſum. ſi abſtuleris de medio tui
catenã, & deſieris extẽdere digitũ, & loqui quod nõ prodeſt.
Cũ effuderis eſurienti animã tuam, & animã afflictã repleue-
ris: orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erũt ſicut meri
D dies. Et requiẽ tibi dabit Dñs ſemper, & implebit ſplendori-
bus animã tuã, & oſſa tua liberabit. Et eris quaſi hortus irri-
guus, & ſicut fons aquarũ, cuius nõ deficiẽt aquæ. Et ædifica-
bũtur in te deſerta ſeculorũ: fundamẽta generationis & gene-
rationis ſuſcitabis: & vocaberis Aedificator ſepiũ, auertẽs ſe- [redacted]
mitas in quietẽ. Si auerteris à ſabbatho pedẽ tuũ, facere volũ-
tatẽ tuã in die ſancto meo, & vocaueris ſabbathũ delicatũ, &
ſanctũ Dñi glorioſum, & glorificaueris eũ dum non facis vias
tuas, & nõ inuenietur volũtas tua vt loquaris ſermonẽ: tũc de-
lectaberis ſuper Dño, & ſuſtollã te ſuper altitudines terræ, &
cibabo te hęreditate Iacob patris tui. os enim Dñi locutũ eſt.

[redacted]

CAPVT LIX.

A ECce, non eſt abbreuiata manus Domini vt ſalua-
re nequeat, neque aggrauata eſt auris eius vt non
exaudiat: ſed iniquitates veſtræ diuiſerunt inter
vos & Deum veſtrũ, & peccata veſtra abſconde-
runt faciẽ eius à vobis ne exaudiret. Manus enim veſtræ pol- Supra 1 d
lutæ ſunt ſanguine, & digiti veſtri iniquitate: labia veſtra lo-
cuta ſunt mendaciũ, & lingua veſtra iniquitatem fatur. Non
eſt qui inuocet iuſtitiam, neq; eſt qui iudicet vere: ſed confi-
dunt in nihili, & loquuntur vanitates: conceperunt laborem, Iob 15 d
& pepererunt iniquitatem. Oua aſpidũ ruperunt, & telas ara-
neæ texuerunt: qui comederit de ouis eorum, morietur: &
B quod confotum eſt, erumpet in regulum. Telæ eorum non
erunt in veſtimentum, neq; operientur operibus ſuis: opera
eorum

eorum opera inutilia,& opus iniquitatis in manibus eorum.
Prouer.1 b Pedes eorum ad malū currunt, & feſtinant vt effundant ſan-
Roma.3 c guinem innocētem. Cogitationes eorum cogitationes inuti-
les:vaſtitas & cōtritio in vijs eorū. Viam pacis neſcierunt, &
non eſt iudiciū in greſsibus eorum.ſemitæ eorum incuruatæ
[redacted] ſunt eis: omnis qui calcat in eis, ignorat pacem. Propter hoc
elongatum eſt iudiciū à nobis,& non apprehendet nos iuſti-
tia.Expectauimus lucē,& ecce tenebræ: ſplēdorem, & in te-
nebris ambulauimus. Palpauimus ſicut cæci,parietē, & quaſi
C abſq; oculis attrectauimus:impegimus meridie quaſi in tene-
bris,in caliginoſis quaſi mortui.Rugiemus quaſi vrſi omnes,
& quaſi columbæ meditantes gememus. Expectauimus iu-
dicium,& non eſt:ſalutem,& elongata eſt à nobis. Multipli-
catæ ſunt enim iniquitates noſtræ coram te, & peccata noſtra
reſponderunt nobis:quia ſcelera noſtra nobiſcum, & iniqui-
tates noſtras cognouimus,peccare & mentiri contra Domi-
num:& auerſi ſumus ne iremus poſt tergū Dei noſtri, vt lo-
queremur calumniā & tranſgreſsionem. Concepimus, & lo-
cuti ſumus de corde verba mēdacij, & conuerſum eſt retror-
ſum iudiciū, & iuſtitia longe ſtetit: quia corruit in plateá ve-
ritas,& æquitas nō potuit ingredi. Et facta eſt veritas in obli-
uionem:& qui receſsit á malo,prædæ patuit:& vidit Domi-
nus,& malū apparuit in oculis eius,quia non eſt iudicium, &
vidit quia non eſt vir: & aporiatus eſt, quia nō eſt qui occur-
D rat:& ſaluauit ſibi brachium ſuum,& iuſtitia eius ipſa confir-
Ephe.6 c mauit eum.Indutus eſt iuſtitia vt lorica,& galea ſalutis in ca-
1.Theſ.5 b pite eius.Indutus eſt veſtimentis vltionis,& opertus eſt quaſi
pallio zeli.Sicut ad vindictā quaſi ad retributionem indigna-
tionis hoſtibus ſuis,& viciſsitudinē inimicis ſuis: Inſulis vicē
reddet.Et timebūt qui ab Occidente,nomen Domini: & qui
Rom.11 d ab Ortu ſolis, gloriam eius: cum venerit quaſi fluuius violen-
tus,quem ſpiritus Domini cogit,Et venerit Sion redemptor,
& eis qui redeūt ab iniquitate in Iacob, dicit Dominus. Hoc
fœdus meum cum eis,dicit Dominus, Spiritus meus qui eſt
in te,& verba mea quæ poſui in ore tuo,non recedent de ore
tuo & de ore ſeminis tui,& de ore ſeminis ſeminis tui,dicit
Dominus,amodo & vſq; in ſempiternum.

[redacted]

CAPVT LX.

A SVrge,illuminare * Ieruſalem .. quia venit lumen
tuū,& gloria Domini ſuper te orta eſt. Quia ecce
tenebræ operient terrā, & caligo populos: ſuper
te autem orietur Dominus,& gloria eius in te vi-
debitur. Et ambulabūt gentes in lumine tuo,& reges in ſplen
Supra 49 c dore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos,& vide:omnes iſti
congregati ſunt,venerūt tibi:filij tui délonge venient, & filiæ
tuæ de latere ſurgent. Tunc videbis,& afflues,& mirabitur &
dilatabitur cor tuum,quando conuerſa fuerit ad te multitudo
B maris,fortitudo gentiū venerit tibi. Inundatio camelorū ope-
riet te,dromedarij Madian & Epha: omnes de Saba venient,
aurum & thus deferentes,& laudem Domino annuntiantes.
Omne pecus Cedar cōgregabitur tibi, arietes Nabaioth mi-
niſtrabunt tibi:offerētur ſuper placabili altari meo,& domū
maieſtatis meæ glorificabo. Qui ſunt iſti,qui vt nubes volant,
& quaſi columbæ ad feneſtras ſuas? Me enim inſulæ expecta
bunt,& naues maris in principio,vt adducā filios tuos délon-
ge:argentū eorum, & aurū eorum cum eis nomini Domini
Dei tui,& ſancto Iſrael,quia glorificauit te. Et ædificabūt fi-
lij peregrinorū muros tuos, & reges eorū miniſtrabunt tibi.
C In indignatione enim mea percuſsi te,& in reconciliatione
Apo.21 g mea miſertus ſum tui. Et aperientur portæ tuæ iugiter:die ac
nocte nō claudentur,vt afferatur ad te fortitudo gentiū,& re-
ges earū adducantur. Gens enim & regnū quod non ſeruierit
tibi,peribit:& gentes ſolitudine vaſtabuntur. Gloria Libani
ad te veniet,abies & buxus & pinus ſimul,ad ornandū locum
ſanctificationis meæ,& locū pedum meorum glorificabo. Et
venient ad te curui filij eorū qui humiliauerūt te,& adorabūt
veſtigia pedū tuorum omnes qui detrahebāt tibi, & vocabūt
te Ciuitatē Domini,Sion ſancti Iſrael. Pro eo quòd fuiſti de-
relicta & odio habita,& nō erat qui per te tranſiret,ponam te
in ſuperbiā ſeculorū, gaudiū in generatione & generationē.
Et ſuges lac gentiū,& mammilla regū lactaberis:& ſcies quia
ego Dominus ſaluans te,& redemptor tuus fortis Iacob. Pro
ære afferā aurum,& pro ferro afferam argentū: & pro lignis
D æs,& pro lapidibus ferrū. Et ponam viſitationē tuam pacem,
& præpoſitos tuos iuſtitiam. Non audietur vltrà iniquitas in
terra tua,vaſtitas & cōtritio in terminis tuis, & occupabit ſa-
lus muros tuos,& portas tuas laudatio. Non erit tibi amplius Apoc.21 g
ſol ad lucendū per diem,nec ſplēdor lunæ illuminabit te:ſed & 22 a
erit tibi Dominus in lucē ſempiternā, & Deus tuus in gloriā
tuam. Non óccidet vltrà ſol tuus, & luna tua non minuetur:
quia erit tibi Dominus in lucē ſempiternā, & complebuntur
dies luctus tui. Populus autē tuus omnes iuſti, in perpetuum
hæreditabūt terrā,germē plātationis meæ. opus manus meæ
ad glorificandū. Minimus erit in mille,& paruulus in gentem
fortiſsimā:ego Dominus in tēpore eius ſubito faciam iſtud.

[redacted]

CAPVT LXI.

A SPiritus Domini ſuper me,eo quòd vnxerit Do- Lucæ 4 c
minus me:ad annuntiandum manſuetis miſit me,
vt mederer contritis corde, & prædicarem capti-
uis indulgentiā,& clauſis apertionē: Vt prædica-
rem annum placabilem Domino,& diē vltionis Deo noſtro:
vt cōſolarer omnes lugētes: Vt ponerem lugentibus Sion, &
darem eis coronā pro cinere,oleū gaudij pro luctu, pallium
B laudis pro ſpiritu mœroris:& vocabūtur in ea fortes iuſtitiæ,
plantatio Domini ad glorificandū. Et ædificabunt deſerta à
ſeculo,& ruinas antiquas erigent,& inſtaurabūt ciuitates de-
ſertas,diſsipatas in generationē & generationem. Et ſtabunt
alieni,& paſcent pecora veſtra:& filij peregrinorū, agricolæ
& vinitores veſtri erunt. Vos autē ſacerdotes Domini voca-
C bimini:Miniſtri Dei noſtri,dicetur vobis:fortitudinem gen-
tium comedetis,& in gloria earū ſuperbietis. Pro confuſione
veſtra duplici & rubore laudabunt partem eorū: propter hoc
in terra ſua duplicia poſsidebunt, lætitia ſempiterna erit eis,
quia ego Dominus diligens iudicium, odio habens rapinā in
holocauſtum. Et dabo opus eorū in veritate,& fœdus perpe-
tuum feriam eis. Et ſcietur in gentibus ſemē eorū,& germen
eorū in medio populorū. Omnes qui viderint eos,cognoſcēt
illos,quia iſti ſunt ſemen cui benedixit Dominus. Gaudens
D gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo.
Quia induit me veſtimentis ſalutis:& indumēto iuſtitiæ cir-
cundedit me,quaſi ſponſum decoratū corona,& quaſi ſpon-
ſam ornatā monilibus ſuis. Sicut enim terra profert germen
ſuū,& ſicut hortus ſemen ſuū germinat: ſic Dominus Deus
germinabit iuſtitiam,& laudem coram vniuerſis gentibus.

[redacted]

CAPVT LXII.

A PRopter Sion non tacebo,& própter Ieruſalem
non quieſcam, donec egrediatur vt ſplendor iu-
ſtus eius, & ſaluator eius vt lampas accenda-
tur. Et videbunt gentes iuſtum tuum, & cun-
cti reges inclytum tuum:& vocabitur nomen nouum, quod
os Domini nominauit. Et eris corona gloriæ in manu Do-
mini, & diadema regni in manu Dei tui. Non vocaberis vl-
trà Derelicta: & terra tua non vocabitur amplius Deſolata:
B ſed vocaberis Voluntas mea in ea, & terra tua inhabitata.
quia complacuit Domino in te: & terra tua inhabitabitur.

Habita

Habitabit enim iuuenis cum virgine,& habitabunt in te filij
C tui.Et gaudebit ſponſus ſuper ſponſam,& gaudebit ſuper te
[redacted] Deus tuus.Super muros tuos,Ieruſalē,conſtitui cuſtodes:to-
ta die & tota nocte perpetuo non tacebunt.Qui reminiſcimi-
ni Domini,ne taceatis,& ne detis ſilētiū ei,donec ſtabiliat,&
donec ponat Ieruſalē laudē in terra.Iurauit Dominus in dex-
tera ſua,& in brachio fortitudinis ſuæ,Si dedero triticū tuum
vltrà cibum inimicis tuis:& ſi biberint filij alieni vinum tuum
in quo laboraſti.Quia qui congregabunt illud,comedent,&
laudabunt Dominū:& qui comportant illud,bibent in atrijs
D ſanctis meis.Tranſite,tranſite per portas,præparate viā po-
pulo,planum facite iter,eligite lapides,& eleuate ſignum ad
populos.Ecce Dominus auditū fecit in extremis terræ,dicite
Mat.21 a filiæ Sion,Ecce ſaluator tuus venit,ecce merces eius corā illo.
Zach.9 b Et vocabunt eos Populus ſanctus.redempti à Domino. Tu
autem vocaberis,Quæſita ciuitas,& non derelicta.

[redacted]

CAPVT LXIII.

A Vis eſt iſte qui venit de Edom,tinctis veſtibus de
Boſra:iſte formoſus in ſtola ſua, gradiens in mul-
titudine fortitudinis ſuæ? Ego qui loquor iuſti-
Apo.19 c tiam,& propugnator ſum ad ſaluandū.Quare er-
go rubrum eſt indumentū tuum,& veſtimenta tua ſicut cal-
cantium in torculari?Torcular calcaui ſolus,& de gētibus nō
eſt vir mecū:calcaui eos in furore meo,& cōculcaui eos in ira
mea:& aſperſus eſt ſanguis eorū ſuper veſtimenta mea,& o-
mnia indumenta mea inquinaui. Dies enim vltionis in corde
B meo,annus redemptionis meæ venit.Circunſpexi,& nō erat
auxiliator:quæſiui,& nō fuit qui adiuuaret. Et ſaluauit mihi
brachium meū,& indignatio mea ipſa auxiliata eſt mihi. Et
conculcaui populos in furore meo, & inebriaui eos in indi-
gnatione mea,& detraxi in terram virtutem eorū. Miſeratio-
num Domini recordabor, laudem Domini ſuper omnibus
quæ reddidit nobis Dominus,& ſuper multitudinem bono-
rum domui Iſrael,quæ largitus eſt eis ſecundū indulgentiam
ſuam,& ſecundū multitudinem miſericordiarum ſuarum. Et
dixit,Veruntamen populus meus eſt filij nō negantes:& fa-
ctus eſt eis ſaluator.In omni tribulatione eorū non eſt tribu-
C latus,& angelus faciei eius ſaluauit eos:in dilectione ſua,& in
indulgentia ſua ipſe redemit eos,& portauit eos,& eleuauit
eos cunctis diebus ſeculi.Ipſi autem ad iracundiā prouocaue-
runt,& afflixerunt ſpiritū ſanctum eius:& conuerſus eſt eis
in inimicum,& ipſe debellauit eos.Et recordatus eſt dierum
Exo.14 c ſeculi Moyſi & populi ſui:Vbi eſt qui eduxit eos de mari cū
paſtoribus gregis ſui?vbi eſt qui poſuit in medio eius ſpiri-
tum ſancti ſui? Qui eduxit ad dexteram Moyſen brachio ma
ieſtatis ſuæ:qui ſcidit aquas ante eos,vt faceret ſibi nomē ſem-
piternum:qui eduxit eos per abyſſos,quaſi equum in deſerto
D non impingentem. Quaſi animal in campo deſcendens,ſpi-
ritus Domini ductor eius fuit:ſic adduxiſti populū tuum,vt
Deut.26 d faceres tibi nomen gloriæ.Attende de cœlo,& vide de habi-
Baruch 2 d taculo ſancto tuo & gloriæ tuæ:vbi eſt zelus tuus,& fortitu-
do tua,multitudo viſcerū tuorum,& miſerationū tuarum?ſu-
per me continuerūt ſe.Tu enim pater noſter,& Abrahā ne-
ſciuit nos,& Iſrael ignorauit nos:tu Domine pater noſter,&
redemptor noſter,à ſeculo nomen tuum. Quare errare nos
feciſti Domine de vijs tuis:induraſti cor noſtrum,ne timere-
mus te? Conuertere propter ſeruos tuos,tribus hæreditatis
tuæ.Quaſi nihilum poſſederunt populū ſanctum tuum: ho-
ſtes noſtri conculcauerūt ſanctificationem tuam.Facti ſumus
quaſi in principio,cum non dominareris noſtri,neq; inuoca-
retur nomen tuum ſuper nos.

[redacted]

CAPVT LXIIII.

A Tinam dirūperes cœlos,& deſcēderes:à facie tua
montes defluerēt,Sicut exuſtio ignis tabeſcerēt,
aquæ arderēt igni,vt notū fieret nomen tuū ini-
micis tuis:à facie tua gētes turbarētur.Cum fece-
ris mirabilia,nō ſuſtinebimus:deſcēdiſti,& à facie tua mon-
tes defluxerūt.A ſeculo nō audierunt,neq; auribus percepe-
runt: oculus non vidit,Deus abſq; te,quæ præparaſti expe- 1.Cor.2 b
B ctantibus te.Occurriſti lætanti,& facienti iuſtitiā: in vijs tuis
recordabuntur tui.Ecce,tu iratus es,& peccauimus: in ipſis
fuimus ſemper,& ſaluabimur.Et facti ſumus vt immundus
omnes nos,& quaſi pannus menſtruatæ vniuerſæ iuſtitiæ no
ſtræ.Et cecidimus quaſi foliū vniuerſi,& iniquitates noſtræ
C quaſi ventus abſtulerunt nos. Non eſt qui inuocet nomen
tuum:qui conſurgat,& teneat te:abſcondiſti faciem tuam à
nobis,& alliſiſti nos in manu iniquitatis noſtræ.Et nunc Do-
mine,pater noſter es tu,nos verò lutum:& fictor noſter tu,& Pſal.78 b
opera manuum tuarum omnes nos.Ne iraſcaris Domine ſa-
D tis,& ne vltrà memineris iniquitatis: ecce,reſpice.populus
tuus omnes nos.Ciuitas ſancti tui facta eſt deſerta:Sion deſer
ta facta eſt,Ieruſalem deſolata eſt.Domus ſanctificationis no
ſtræ & gloriæ noſtræ,vbi laudauerunt te patres noſtri,facta
eſt in exuſtionem ignis,& omnia deſyderabilia noſtra verſa
ſunt in ruinas.Nunquid ſuper his continebis te Domine,ta-
cebis & affliges nos vehementer?

[redacted]

CAPVT LXV.

A Væſierunt me qui antè nō interrogabāt:inuene- Rom.10 d
runt qui non quæſierūt me.Dixi,Ecce ego,ecce
ego,ad gentē quæ nō inuocabat nomē meū. Ex-
pandi manus meas tota die ad populū incredulū,
qui graditur in via nō bona poſt cogitationes ſuas. Populus
qui ad iracundiā prouocat me ante faciē meā ſemper:qui im-
molant in hortis,& ſacrificāt ſuper lateres:qui habitant in ſe-
pulchris,& in delubris idolorū dormiunt:qui comedūt carnē
ſuillā,& ius prophanū in vaſis eorū.Qui dicūt,Recede à me,
non appropinques mihi,quia immūdus es: iſti fumus erūt in
furore meo,ignis ardens tota die. Ecce ſcriptū eſt coram me:
non tacebo,ſed reddam & retribuam in ſinu eorū iniquitates
veſtras,& iniquitates patrum veſtrorū ſimul,dicit Dominus,
qui ſacrificauerūt ſuper montes,& ſuper colles exprobraue-
B runt mihi,& remetiar opus eorū primum in ſinu eorū. Hæc
dicit Dominus,Quomodo ſi inueniatur granū in botro,& di
catur,Ne diſsipes illud,quoniā benedictio eſt:ſic faciam pro-
pter ſeruos meos,vt non diſperdā totū.Et educā de Iacob ſe-
men,& de Iuda poſſidentē montes meos:& hæreditabunt eā
electi mei,& ſerui mei habitabūt ibi. Et erunt campeſtria in
caulas gregū,& vallis Achor in cubile armentorum populo
meo qui requiſierūt me.Et vos qui dereliquiſtis Dominum,
qui obliti eſtis montem ſanctum meū,qui ponitis Fortunæ
menſam,& libatis ſuper eam,Numerabo vos in gladio,& o-
mnes in cæde corruetis:pro eo quòd vocaui,& nō reſpondi- Prouer.1 c
ſtis:locutus ſum,& nō audiſtis,& faciebatis malum in oculis Ierem.7 c
C meis:& quæ nolui,elegiſtis.Propter hoc hæc dicit Dominus [redacted]
Deus,Ecce,ſerui mei comedent,& vos eſurietis: ecce,ſerui
mei bibent,& vos ſitietis: Ecce,ſerui mei lætabuntur,& vos
confundemini:Ecce,ſerui mei laudabūt præ exultatione cor
dis:& vos clamabitis præ dolore cordis,& præ contritione
ſpiritus vlulabitis. Et dimittetis nomen veſtrū in iuramētum
electis meis:& interficiet te Dominus Deus,& ſeruos ſuos
vocabit nomine alio.In quo qui benedictus eſt ſuper terram,
benedicetur in Deo amen:& qui iurat in terra,iurabit in Deo
amen: quia obliuioni traditæ ſunt anguſtiæ priores,& quia
abſconditæ ſunt ab oculis meis.Ecce enim ego creo cœlos no
uos,& terrā nouā:& nō erūt in memoria priora,& nō aſcen- Apo.21 a
dēt ſuper cor.Sed gaudebitis & exultabitis vſq; in ſempiternū

ſin his quæ ego creo: quia ecce ego creo Ieruſalem exultatio-
nem, & populum eius gaudium. Et exultabo in Ieruſalem, &
D gaudebo in populo meo: & nō audietur in ea vltrà vox fletus
& vox clamoris. Non erit ibi amplius infans dierum, & ſenex
qui non impleat dies ſuos: quoniā puer centum annorū mo-
rietur. & peccator centum annorū maledictus erit. Et ædifica-
bunt domos, & inhabitabunt: & plantabunt vineas, & come-
dent fructū earum. Non ædificabunt, & alius habitabit: non
plantabūt, & alius comedet: ſecundū enim dies ligni, erūt dies
populi mei, & opera manuū eorū inueterabunt electis meis.
Non laborabūt fruſtra, neq; generabūt in cōturbatione: quia
Pſal. 1 b ſemen benedictorū Domini eſt, & nepotes eorum cum eis.
Supra 11 a Eritq; antequam clament, ego exaudiam: adhuc illis loquen-
[redacted] tibus, ego audiā. Lupus & agnus paſcētur ſimul, & leo & bos
comedent paleas, & ſerpenti puluis panis eius: non nocebunt
neq; occident in omni monte ſancto meo, dicit Dominus.

[redacted]

CAPVT LXVI.

A Haec dicit Dominus, Cœlum ſedes mea. terra au-
Act. 7 f tem ſcabellū pedum meorū: quæ eſt iſta domus
[redacted] quam ædificabitis mihi? & quis eſt iſte locus re-
quietionis meæ? Omnia hæc manus mea fecit, &
facta ſunt vniuerſa iſta, dicit Dominus. Ad quem autē reſpi-
ciā, niſi ad pauperculum, & contritū ſpiritu, & trementē ſer-
mones meos? Qui immolat bouem, quaſi qui interficiat virū.
[redacted] qui mactat pecus, quaſi qui excerebret canē. Qui offert obla-
tionem, quaſi qui ſanguinem ſuillum offerat. qui recordatur
thuris, quaſi qui benedicat idolo. Hæc omnia elegerūt in vijs
ſuis, & in abominationibus ſuis anima eorum delectata eſt.
B Vnde & ego eligam illuſiones eorum: & quæ timebāt, addu-
Prouer. 1 c cam eis: quia vocaui, & nō erat qui reſponderet: locutus ſum,
Ierem. 7 c & non audierūt: feceruntq; malum in oculis meis, & quæ no-
Supra 65 b lui elegerunt. Audite verbū Domini, qui tremitis ad verbum
eius: dixerunt fratres veſtri odientes vos, & abijcientes pro-
pter nomen meū: glorificetur Dominus, & videbimus in læ-
titia veſtra: ipſi autem confundentur. Vox populi de ciuitate,
vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimi-
cis ſuis. Antequam parturiret, peperit: antequā veniret partus
C eius, peperit maſculū. Quis audiuit vnquam tale? & quis vidit
huic ſimile? nunquid parturiet terra in die vna? aut parietur
gens ſimul, quia parturiuit & peperit Siō filios ſuos? Nūquid
ego, qui alios parere facio, ipſe nō pariam, dicit Dominus? ſi
ego qui generationē cæteris tribuo, ſterilis ero, ait Dominus
Deus tuus? Lætamini cū Ieruſalem, & exultate in ea omnes
qui diligitis eam; gaudete cum ea gaudio vniuerſi qui lugetis
ſuper eam, vt ſugatis, & repleamini ab vberibus cōſolationis
D eius: vt mulgeatis, & delicijs affluatis ab omnimoda gloria
[redacted] eius. Quia hæc dicit Dominus, Ecce ego declinabo ſuper eā
quaſi fluuium pacis, & quaſi torrentem inundantem gloriam
gentium, quam ſugetis: ad vbera portabimini, & ſuper genua
blandientur vobis. Quo modo ſi cui mater blandiatur, ita ego
conſolabor vos, & in Ieruſalem conſolabimini. Videbitis, &
gaudebit cor veſtrū, & oſſa veſtra quaſi herba germinabūt, &
E cognoſcetur manus Domini ſeruis eius, & indignabitur ini-
micis ſuis. Quia ecce Dominus in igne veniet, & quaſi turbo
quadrigæ eius; reddere in indignatione furorem ſuū, & incre-
pationem ſuā in flamma ignis: quia in igne Dominus dijudi-
cabit, & in gladio ſuo ad omnem carnem, & multiplicabūtur
interfecti à Domino. Qui ſanctificabantur, & mūdos ſe puta-
[redacted] bant in hortis poſt vnam intrinſecus, qui comedebāt carnem
ſuillā, & abominationem & murem: ſimul cōſumentur, dicit
Dominus. Ego autē opera eorū, & cogitationes eorū: venio
vt cōgregem cū omnibus gentibus & linguis: & veniēt, & vi-
F debunt gloriā meam. Et ponam in eis ſignū, & mittam ex eis
qui ſaluati fuerint, ad gentes in mare, in Aphricā, & Lydiam [redacted]
tenentes ſagittam: in Italiā & Græciā, ad inſulas longe, ad eos
qui non audierūt de me, & non viderunt gloriā meam. Et an-
nuntiabunt gloriā meam gentibus, & adducent omnes fratres
veſtros de cunctis donū Domino, in equis, & in quadrigis, &
in lecticis, & in mulis, & in carrucis ad montem ſanctū meum
G Ieruſalē, dicit Dominus, quomodo ſi inferant filij Iſrael mu-
nus in vaſe mundo in domum Domini. Et aſſumam ex eis in Apo. 21 g
ſacerdotes, & leuitas, dicit Dominus: quia ſicut cœli noui &
terra noua, quę ego facio ſtare corā me, dicit Dominus Deus:
ſic ſtabit ſemen veſtrum, & nomen veſtrum. Et erit menſis [redacted]
ex menſe, & ſabbathū ex ſabbatho: veniet omnis caro vt ado-
ret coram facie mea, dicit Dominus. Et egredientur, & vide-
bunt cadauera virorū, qui præuaricati ſunt in me: vermis eo-
rum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: & erunt
vſq; ad ſatietatem viſionis omni carni. Mar. 9 g

Hieronymi in Ieremiam

Præfatio.

IEREMIAS Propheta, cui hic prologus ſcribitur, ſermone quidem apud Hebræos Eſaie & Oſee & quibuſdam alijs prophetis uidetur eſſe ruſticior, ſed ſenſibus par eſt: quippe qui eodem ſpiritu prophetauerit. Porrò ſimplicitas eloquij, à loco ei in quo natus eſt, accidit. Fuit enim Anathothites, qui eſt uſq; hodie uiculus, tribus ab Ieroſolymis diſtans millibus, ſacerdos ex ſacerdotibus, & in matris utero ſanctificatus: uirginitate ſua euangelicum uirum CHRISTI eccleſiæ dedicans. Hic uaticinari exorſus eſt puer: & captiuitatem urbis atq; Iudææ, non ſolum ſpiritu, ſed & oculis carnis intuitus eſt: iam decem tribus Iſrael Aſſyrij in Medos tranſtulerāt: iam terras earum coloniæ gentium poſſidebant. Vnde in Iuda tantum, & in Beniamin prophetauit: & ciuitatis ſuæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos menſuræ metri, uerſibusq; reddidimus. Præterea ordinem uiſionum qui apud Græcos & Latinos omnino confuſus eſt, ad priſtinam fidem correximus. Librū autem Baruch notarij eius qui apud Hebræos nec legitur, nec habetur, prætermiſimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præſtolantes, quibus me neceſſe eſt per ſingula opuſcula reſpondere. Et hoc patior: quia uos me cogitis. Cæterum ad compendium mali, rectius fuerat modum furori eorum ſilentio meo ponere, quàm quotidie noui aliquid ſcriptitantem, inuidorum inſaniam prouocare.

Argumentum in Ieremiam.

IEREMIAS Anathothites, qui eſt uiculus tribus à Ieroſolymis diſtans millibus, apud Taphnas in Aegypto à populo lapidibus obrutus occubuit. Iacet uerò in eo loco ſepultus, quo dudum Pharao rex habitauerat. Et quoniam poſtulatione ſua defugatis ab eodem loco ſerpentibus, Aegyptios à tactu aſpidum facit eſſe ſecuros, magna cum ibi religione Aegyptij uenerantur.

Prophetia Ieremiæ.

[redacted]

CAPVT I.

A VERBA Ieremiæ filij Helciæ, de [redacted]
ſacerdotibus qui fuerunt in Anathoth,
in terra Beniamin. Quod factum eſt
verbum Domini ad eum in diebus Io-
ſiæ filij Amon regis Iuda, in tertiodeci-
mo anno regni eius. Et factū eſt in die-
bus Ioacim filij Ioſiæ regis Iuda, vſque
ad con-

ad conſummationem vndecimi anni Sedeciæ filij Ioſiæ regis
Iuda,vſq; ad tranſmigrationem Ieruſalem, in menſe quinto.
Et factum eſt verbū Domini ad me,dicēs, Priuſquàm te for-
marem in vtero,ooui te:& antequam exires de vulua, ſancti-
ficaui te,& prophetam in gētibus dedi te. Et dixi, A,a,a, Do-
mine Deus: ecce neſcio loqui, quia puer ego ſum. Et dixit
Dominus ad me,Noli dicere,Puer ſum: quoniam ad omnia
quæ mittam te,ibis:& vniuerſa quæcunq; mādauero tibi,lo-
quêris. Ne timeas à facie eorum:quia tecū ego ſum vt eruā te,
Infra 18 a dicit Domious. Et miſit Dominus manū ſuam, & tetigit os
meum:& dixit Dominus ad me, Ecce,dedi verba mea in ore
C tuo:ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper regna: vt
euellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſsipes, & ædifices , &
plantes. Et factum eſt verbū Domini ad me,dicens, Quid tu
vides Ieremia? Et dixi, Virgam vigilantem ego video. Et di-
xit Dominus ad me, Bene vidiſti,quia vigilabo ego ſuper ver
bo meo vt faciam illud. Et factum eſt verbū Domini ſecundò
ad me,dicens, Quid tu vides ? Et dixi, Ollam ſuccenſam ego
video,& faciem eius à facie aquilonis. Et dixit Dominus ad
Infra 4 b me, Ab Aquilone pandetur malum ſuper omnes habitatores
terræ.quia ecce ego conuocabo omnes cogitationes regnorū
aquilonis, ait Dominus,& venient,& ponent vnuſquiſq; ſo-
lium ſuum in introitu portarum Ieruſalem, & ſuper omnes
D muros eius in circuitu, & ſuper vniuerſas vrbes Iuda. Et lo-
quar iudicia mea cum eis ſuper omnem malitiā eorū qui de-
reliquerūt me, & libauerunt dijs alienis,& adorauerūt opus
manuum ſuarum. Tu ergo accinge lumbos tuos,& ſurge, &
loquere ad eos omnia quæ ego præcipio tibi. Ne formides à
facie eorum: nec enim timere te faciam vultum eorum. Ego
quippe dedi te hodie in ciuitatem munitam, & in columnam
ferream,& in murum æreum ſuper omnem terram, regibus
Iuda, principibus eius & ſacerdotibus, & populo terræ. Et
bellabunt aduerſum te,& non præualebunt: quia ego tecum
ſum,ait Dominus, vt liberem te.

[redacted]

CAPVT II.

A ET factum eſt verbum Domini ad me,dicēs, Va-
de,& clama in auribus Ieruſalem,dicens, Hæc di-
cit Dominus, Recordatus ſum tui,miſerans ado-
leſcentiam tuam , & charitatem deſponſationis
tuæ,quando ſecuta es me in deſerto,in terra quæ non ſemina-
tur. Sanctus Iſrael Domino primitiæ frugum eius:omnes qui
deuorant eum, delinquunt:mala venient ſuper eos, dicit Do-
minus. Audite verbū Domini domus Iacob, & omnes cogna
tiones domus Iſrael.hæc dicit Dominus, Quid inuenerūt pa-
tres veſtri in me iniquitatis, quia elongauerunt à me, & am-
bulauerunt poſt vanitatē,& vani facti ſunt? Et non dixerunt,
Vbi eſt Dominus qui aſcendere nos fecit de terra Aegypti:
B qui traduxit nos per deſertum, per terram inhabitabilem &
inuiam,per terram ſitis & imaginem mortis,per terrā in qua
non ambulauit vir,neq; habitauit homo? Et induxi vos in ter-
ram Charmeli,vt comederetis fructum eius & bona illius:&
ingreſsi contaminaſtis terram meam, & hæreditatem meam
poſuiſtis in abominationem. Sacerdotes non dixerunt, Vbi
eſt Dominus ? & tenentes legem neſcierunt me, & paſtores
præuaricati ſunt in me:& prophetæ prophetauerunt in Baal,
& idola ſecuti ſunt. Propterea adhuc iudicio contendam vo-
biſcum,ait Dominus:& cum filijs veſtris diſceptabo. Tranſi-
te ad inſulas Cethim,& videte:& in Cedar mittite, & conſy-
C derate vehementer:& videte ſi factū eſt huiuſcemodi. Si mu-
tauit gens deos ſuos,& certè ipſi non ſunt dij. Populus verò
meus mutauit gloriam ſuā in idolum. Obſtupeſcite cœli ſu-
per hoc,& portæ eius deſolamini vehementer, dicit Domi-
nus. Duo enim mala fecit populus meus, Me dereliquerunt
fontem aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas: ciſternas diſsi-
patas, quæ cōtinere nō valēt aquas. Nūquid ſeruus eſt Iſrael,
aut vernaculus? quare ergo factus eſt in prædam? Super eū ru-
gierunt leones,& dederūt vocem ſuam, poſuerunt terrā eius
in ſolitudinem. Ciuitates eius exuſtæ ſunt, & non eſt qui ha-
D bitet in eis. Filij quoq; Mempheos & Taphnes conſtuprane
runt te vſq; ad verticem. Nunquid non iſtud factum eſt tibi,
quia dereliquiſti Dominum Deum tuum eo tempore quo
ducebat te per viam ? Et nunc quid tibi vis in via Aegypti, vt
bibas aquam turbidam ? & quid tibi cum via Aſſyriorum, vt
bibas aquā fluminis ? Arguet te malitia tua, & auerſio tua in-
crepabit te. Scito,& vide quia malum & amarum eſt reliquiſ-
ſe te Dominum Deum tuum,& non eſſe timorem mei apud
te,dicit Dominus Deus exercituum. A ſeculo confregiſti iu-
E gum meum,rupiſti vincula mea:& dixiſti, Non ſeruiam. In Infra 3 b
omni enim colle ſublimi,& ſub omni ligno frondoſo tu pro- Iſa. 5 a
ſternebaris meretrix. Ego autem plantaui te vineam electam, Mat. 21 d
omne ſemen verum: quomodo ergo conuerſa es mihi in pra-
uum vinea aliena ? Si laueris te nitro, & multiplicaueris tibi
herbam borith: maculata es in iniquitate tua coram me, dicit
Dominus Deus. Quomodo dicis, Nō ſum polluta, poſt Baa-
lim non ambulaui? Vide vias tuas in conualle. ſcito quid fece-
ris: curſor leuis explicans vias ſuas. Onager aſſuetus in ſolitu-
dine,in deſyderio animæ ſuæ attraxit ventum amoris ſui:nul-
lus auertet eam: omnes qui quærunt eā,non deficient:in men-
ſtruis eius inuenient eam. Prohibe pedem tuum à nuditate,
& guttur tuum à ſiti. Et dixiſti, Deſperaui, nequaquā faciā:
adamaui quippe alienos, & poſt eos ambulabo. Quomodo
confunditur fur quando deprehenditur, ſic confuſi ſunt do-
mus Iſrael,ipſi & reges eorū,principes & ſacerdotes, & pro-
F phetæ eorum:dicentes ligno, Pater meus es tu: & lapidi, Tu
me genuiſti. verterūt ad me tergum,& non faciem:& in tem-
pore afflictionis ſuæ dicent, Surge,& libera nos. Vbi ſunt dij
tui quos feciſti tibi ? ſurgant, & liberent te in tempore affli-
ctionis tuæ: ſecundum numerū quippe ciuitatū tuarum erant
dij tui Iuda. Quid vultis mecum iudicio contendere ? omnes Infra 14 c
dereliquiſtis me, dicit Dominus. Fruſtra percuſsi filios ve-
ſtros,diſciplinam non receperunt. Deuorauit gladius veſter
prophetas veſtros: quaſi leo vaſtator, generatio veſtra. Vide-
te verbum Domini, Nunquid ſolicitudo factus ſum Iſraëli,
aut terra ſerotina ? quare ergo dixit populus meus. Receſsi-
mus,non veniemus vltrà ad te ? Nunquid obliuiſcetur virgo
G ornamenti ſui, aut ſponſa faſciæ pectoralis ſuæ ? populus ve-
rò meus oblitus eſt mei diebus innumeris. Quid niteris bo-
nam oſtendere viam tuam ad quærendam dilectionem, quæ
inſuper & malitias tuas docuiſti vias tuas,& in alijs tuis inuen
tus eſt ſanguis animarum pauperum & innocentum? Non in
foſsis inueni eos, ſed in omnibus quæ ſuprà memoraui. Et di-
xiſti, Abſq; peccato & innocens ego ſum:& propterea auer-
tatur furor tuus à me. Ecce, ego iudicio contendam tecum,
eò quòd dixeris, Non peccaui. Quàm vilis facta es nimis, ite-
rans vias tuas: & ab Aegypto confundêris, ſicut confuſa es ab
Aſſur. Nam & ab iſta egredieris,& manus tuæ erūt ſuper ca-
put tuum: quoniam obtriuit Dominus confidentiam tuam,
& nihil habebis proſperum.

[redacted]

CAPVT III.

A VVlgo dicitur, Si dimiſerit vir vxorem ſuā, & re-
cedens ab eo, duxerit virum alterum: nunquid re-
uertetur ad eam vltrà ? nunquid non polluta, &
cōtaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es
cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Domi-
nus. Leua oculos tuos in directum, & vide vbi non proſtrata
ſis: in vijs ſedebas, expectans eos quaſi latro in ſolitudine: &
polluiſti terram in fornicationibus tuis, & in malitijs tuis.

Quam

Quam ob rem prohibitæ ſunt ſtillæ pluuiarum, & ſerotinus
imber non fuit: frons mulieris meretricis facta eſt tibi, nolui-
B ſti erubeſcere. Ergo ſaltem àmodo voca me, Pater meus, dux
virginitatis meæ tu es, Nũquid iraſcêris in perpetuũ, aut per-
ſeuerabis in finem? Ecce, locuta es, & feciſti mala, & potuiſti.
Et dixit Dominus ad me in diebus Ioſiæ regis, Nunquid vi-
diſti quæ fecerit auerſatrix Iſrael? abijt ſibimet ſuper omnem
montem excelſum, & ſub omni ligno frondoſo, & fornicata
eſt ibi, Et dixi cũ feciſſet hæc omnia, Ad me reuertere: & non
Supra 2 d eſt reuerſa. Et vidit præuaricatrix ſoror eius Iuda, quia pro
eo quòd mœchata eſſet auerſatrix Iſrael, dimiſiſſem eã, & de-
C diſſem ei libellum repudij: & non timuit præuaricatrix Iuda
ſoror eius, ſed abijt, & fornicata eſt etiã ipſa. Et facilitate for-
nicationis ſuæ contaminauit terram, & mœchata eſt cũ lapi-
de & ligno. Et in omnibus his non eſt reuerſa ad me præuari-
catrix ſoror eius Iuda in toto corde ſuo, ſed in mendacio, ait
Dominus. Et dixit Dominus ad me, Iuſtificauit animã ſuam
auerſatrix Iſrael, comparatione præuaricatricis Iudæ. Vade,
& clama ſermones iſtos cõtra aquilonem, & dices, Reuertere
D auerſatrix Iſrael, ait Dominus: & non auertã faciem meam à
vobis: quia ſanctus ego ſum, dicit Dominus, & non iraſcar in
perpetuũ. Veruntamen ſcito iniquitatem tuam, quia in Do-
minum Deũ tuum præuaricata es: & diſperſiſti vias tuas alie-
nis ſub omni ligno frondoſo, & vocem meam non audiſti, ait
Dominus. Conuertimini filij reuertẽtes, dicit Dominus: quia
ego vir veſter: & aſſumam vos vnum de ciuitate, & duos de
cognatione: & introducam vos in Sion. Et dabo vobis paſto-
res iuxta cor meũ, & paſcent vos ſcientia & doctrina. Cumq́;
E multiplicati fueritis, & creueritis in terra in diebus illis, ait Do
minus: non dicent vltrà, Arca teſtamenti Domini: neq; aſcen-
det ſuper cor, neque recordabuntur illius, nec viſitabitur, nec
fiet vltra. In tempore illo vocabunt Ieruſalem Solium Domi
ni: & congregabuntur ad eam omnes gentes in nomine Do-
mini in Ieruſalem, & nõ ambulabunt poſt prauitatem cordis
ſui peſsimi. In diebus illis ibit domus Iuda ad domũ Iſrael, &
venient ſimul de terra aquilonis ad terrã quam dedi patribus
veſtris. Ego autem dixi, Quomodo ponam te in filios, & tri-
buam tibi terram deſyderabilem, hæreditatẽ præclaram exer-
F cituum gentium? Et dixi, Patrem vocabis me, & poſt me in-
gredi non ceſſâbis. Sed quo modo ſi contemnat mulier ama-
torem ſuum: ſic contempſit me domus Iſrael, dicit Dominus,
Vox in vijs audita eſt, ploratus, & vlulatus filiorũ Iſrael: quo-
niam iniquam fecerunt viam ſuam, obliti ſunt Domini Dei
ſui. Conuertimini filij reuertentes, & ſanabo auerſiones ve-
ſtras. Ecce, nos venimus ad te: tu enim es Dominus Deus no-
ſter. Verè mendaces erant colles, & multitudo montium: verè
G in Domino Deo noſtro ſalus Iſrael. Confuſio comêdit labo-
rem patrum noſtrorum ab adoleſcentia noſtra, greges eorum
& armenta eorum, filios eorum & filias eorum. Dormiemus
in confuſione noſtra, & operiet nos ignominia noſtra: quo-
niam Domino Deo noſtro peccauimus nos, & patres noſtri
ab adoleſcentia noſtra vſq; ad diem hanc: & non audiuimus
vocem Domini Dei noſtri,

[redacted]

CAPVT IIII.

A SI reuerteris Iſrael, ait Dominus, ad me conuerte-
re. Si abſtuleris offendicula tua à facie mea, non
commoueberis. Et iurabis Viuit Dominus, in ve
ritate, & iudicio, & in iuſtitia: & benedicent eum
gentes, ipſumq́; laudabunt. Hæc enim dicit Dominus viro
Oſee 10 d Iuda, & Ieruſalem, Nouate vobis nouale, & nolite ſerere ſu-
per ſpinas: circuncidimini Domino, & auferte præputia cor-
dium veſtrorum viri Iuda, & habitatores Ieruſalem: ne fortè
egrediatur vt ignis indignatio mea, & ſuccendatur, & non ſit
qui extinguat: propter malitiam cogitationum veſtrarum,

B Annuntiate in Iuda, & in Ieruſalem auditum facite: loquimi- Supra 1 c
ni, & canite tuba in terra: clamate fortiter, & dicite, Congre-
gamini, & ingrediamur ciuitates munitas, leuate ſignum in
Sion. Confortamini, nolite ſtare, quia malum ego adduco ab
aquilone, & contritionem magnã. Aſcendit leo de cubili ſuo,
& prædo gẽtium ſe leuauit: egreſſus eſt de loco ſuo, vt ponat
C terram tuam in ſolitudinem: ciuitates tuæ vaſtabuntur, rema-
nentes abſq; habitatore. Super hoc accingite vos cilicijs, plan-
gite, & vlulate: quia nõ eſt auerſa ira furoris Domini à nobis.
Et erit in die illa, dicit Dominus, Peribit cor regis, & cor prin
cipum: & obſtupeſcent ſacerdotes, & prophetæ conſterna-
buntur. Et dixi, Heu heu heu Domine Deus, ergóne decepi-
ſti populum iſtum, & Ieruſalẽ, dicens, Pax erit vobis: & ecce
peruenit gladius vſq; ad animam? In tempore illo dicetur po-
pulo huic, & Ieruſalem, Ventus vrens in vijs quæ ſunt in de-
ſerto viæ filiæ populi mei, non ad ventilandum, & ad purgan
D dũ. Spiritus plenus ex his veniet mihi: & nunc ego loquar iu-
dicia mea cum eis. Ecce, quaſi nubes aſcendet, & quaſi tempe-
ſtas currus eius: velociores aquilis equi illius. væ nobis, quo-
niam vaſtati ſumus. Laua à malitia cor tuũ Ieruſalem, vt ſalua
fias: vſquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ? Vox
enim annuntiantis à Dan, & notũ facientis idôlum de monte
Ephráim. Dicite gentibus, Ecce auditum eſt in Ieruſalem cu-
ſtodes venire de terra longinqua, & dare ſuper ciuitates Iuda
vocem ſuam. Quaſi cuſtodes agrorum facti ſunt ſuper eam in
E gyro: quia me ad iracũdiam prouocauit, dicit Dominus. Viæ Sapien. 1 b
tuæ, & cogitationes tuæ fecerũt hæc tibi: iſta malitia tua, quia
amara, quia tetigit cor tuum. Ventrem meũ, ventrem meum
doleo, ſenſus cordis mei turbati ſunt in me: non tacebo, quo-
niam vocẽ buccinæ audiuit anima mea clamorẽ prælij. Con-
tritio ſuper contritionem vocata eſt; & vaſtata eſt omnis ter-
ra. Repente vaſtata ſunt tabernacula mea, ſubito pelles meæ.
Vſquequo videbo fugientem, audiam vocem buccinæ? Quia
F ſtultus populus meus me non cognouit: filij inſipientes ſunt,
& vecordes: ſapientes ſunt vt faciant mala, bene autem facere
neſcierunt. Aſpexi terram, & ecce vacua erat, & nihili: & cœ-
los, & nõ erat lux in eis. Vidi montes, & ecce mouebãtur: &
omnes colles conturbati ſunt. Intuitus ſum, & nõ erat homo:
& omne volatile cœli receſsit. Aſpexi, & ecce Charmelus
deſertus: & omnes vrbes eius deſtructæ ſunt à facie Domini.
& à facie iræ furoris eius. Hæc enim dicit Dominus, Deſerta
erit omnis terra, ſed tamen conſummationem nõ faciam. Lu-
gebit terra, & mœrebunt cœli déſuper: eò quòd locutus ſum.
G Cogitaui, & non pœnituit me, nec auerſus ſum ab eo. A voce
equitis, & mittentis ſagittam fugit omnis ciuitas: ingreſsi ſunt
ardua, & aſcenderunt rupes: vniuerſæ vrbes derelictæ ſunt, &
non habitat in eis homo. Tu autem vaſtata quid facies? cum
veſtieris te coccino, cum ornata fueris monili aureo, & pin-
xeris ſtibio oculos tuos: fruſtra componêris, contempſerunt
te amatores tui, animam tuam quærent. Vocem enim quaſi
parturiẽtis audiui, anguſtias vt puerperæ. Vox filiæ Sion in-
ter morientes, expandentesq́; manus ſuas. Væ mihi quia de-
fecit anima mea propter interfectos,

[redacted]

CAPVT V.

A CIrcuite vias Ieruſalem, & aſpicite, & conſydera-
te, & quærite in plateis eius, an inueniatis virum
facientem iudicium, & quærentẽ fidem: & pro-
pitius ero ei. Quòd ſi etiam Viuit Dominus, di-
xerint: & hoc falsò iurabunt. Domine oculi tui reſpiciunt fi-
dem: percuſsiſti eos, & non doluerunt: attriuiſti eos, & renue-
runt accipere diſciplinam: indurauerunt facies ſuas ſupra pe-
tram, & noluerunt reuerti. Ego autem dixi, Forſitan paupe-
res ſunt, & ſtulti, ignorantes viam Domini, iudicium Dei ſui.
Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: ipſi enim cognouerunt
viam

B viam Domini, iudicium Dei ſui. & ecce, magis hi ſimul con-
fregerunt iugum, ruperunt vincula. Idcirco percuſsit eos leo
de ſylua, lupus ad veſperam vaſtauit eos, pardus vigilãs ſuper
ciuitates eorum. Omnis qui egreſſus fuerit ex eis, capietur:
quia multiplicatæ ſunt præuaricationes eorũ, confortatę́ ſunt
auerſiones eorum. Super quo propitius tibi eſſe potero? Filij
tui dereliquerunt me, & iurant in his qui non ſunt dij. Satura-
ui eos, & mœchati ſunt, & in domo meretricis luxuriabãtur.
C Equi amatores, & emiſſarij facti ſunt: vnuſquiſq; ad vxorem
Ezec. 22 c proximi ſui hinniebat. Nunquid ſuper his non viſitabo, dicit
Dominus? & in gente tali non vlciſcetur anima mea? Aſcen-
dite muros eius, & diſsipate, conſummationẽ autẽ nolite fa-
cere: auferte propagines eius, quia non ſunt Domini. Præua-
ricatione enim præuaricata eſt in me domus Iſrael, & domus
Iuda, ait Dominus. Negauerunt Dominum, & dixerũt, Non
eſt ipſe: neq; veniet ſuper nos malũ: gladium & famen nõ vi-
debimus. Prophetæ fuerunt in ventum locuti, & reſponſum
D non fuit in eis: hæc ergo euenient illis. Hæc dicit Dominus
Deus exercituũ, Quia locuti eſtis verbum iſtud: ecce ego do
verba mea in ore tuo in ignem, & populum iſtum in ligna, &
vorabit eos. Ecce ego adducã ſuper vos gentẽ de longinquo
domus Iſrael, ait Dominus: gentem robuſtam, gentem anti-
quam, gentem cuius ignorabis linguã, nec intelliges quid lo-
quatur. Pharetra eius quaſi ſepulchrũ patens, vniuerſi fortes.
Et comedet ſegetes tuas, & panem tuũ: deuorabit filios tuos
& filias tuas: comedet gregem tuum, & armenta tua: comedet
E vineam tuam, & ficum tuam: & conteret vrbes munitas tuas,
in quibus tu habes fiduciam, gladio. Veruntamen in diebus
illis, ait Dominus, non faciam vos in cõſummationem. Quòd
Infra 16 b ſi dixeritis, Quare fecit nobis Dominus Deus noſter hæc o-
mnia? dices ad eos, Sicut dereliquiſtis me, & ſeruiſtis Deo alie
no in terra veſtra, ſic ſeruietis alienis in terra non veſtra. An-
nuntiate hæc domui Iacob, & auditũ facite in Iuda, dicentes,
Audi popule ſtulte, qui non habes cor: qui habentes oculos
non videtis: & aures, & non auditis: Me ergo non timebitis,
ait Dominus: & à facie mea non dolebitis? Qui poſui arenam
terminum mari, præceptũ ſempiternum quod non præteri-
bit: & commouebuntur, & non poterunt: & intumeſcent flu-
F ctus eius, & non tranſibunt illud: populo autem huic factum
eſt cor incredulum & exaſperans: receſſerunt & abierunt. Et
non dixerunt in corde ſuo, Metuamus Dominũ Deum no-
ſtrum, qui dat nobis pluuiam temporaneam & ſerotinam in
tempore ſuo: plenitudinem annuæ meſsis cuſtodientem no-
bis. Iniquitates veſtræ declinauerunt hæc: & peccata veſtra
prohibuerunt bonũ à vobis; quia inuenti ſunt in populo meo
G impij, inſidiantes quaſi aucupes, laqueos ponentes & pedicas
ad capiendos viros. Sicut decipula plena auibus, ſic domus eo-
rum plenæ dolo: ideo magnificati ſunt & ditati. Incraſſati ſunt
& impinguati: & præterierũt ſermones meos peſsime. Cau-
ſam non iudicauerunt, cauſam pupilli non direxerunt, & iu-
Iſa. 1 f 7 c dicium pauperum non iudicauerunt. Nunquid ſuper his non
viſitabo, dicit Dominus? aut ſuper gentem huiuſcemodi non
vlciſcetur anima mea? Stupor & mirabilia facta ſunt in terra:
prophetæ prophetabant mendacium, & ſacerdotes applau-
debant manibus ſuis: & populus meus dilexit talia: quid igi-
tur fiet in nouiſsimo eius?

[redacted].

CAPVT VI.

A CONfortamini filij Beniamin in medio Ieruſalem,
& in Thecua clangite buccina, & ſuper Bethacã-
rem leuate vexillũ: quia malũ viſum eſt ab aqui-
lone, & cõtritio magna. Specioſæ & delicatæ aſsi
milaui filiam Sion. Ad eam venient paſtores, & greges eorũ:
fixerunt in ea tentoria in circuitu: paſcet vnuſquiſq; eos qui
ſub manu ſua ſunt. Sanctificate ſuper eam bellũ: conſurgite,
& aſcẽdamus in meridie. Væ nobis, quia declinauit dies, quia
longiores factæ ſunt vmbræ veſperi. Surgite, & aſcendamus
B in nocte, & diſsipemus domos eius. Quia hæc dicit Dominus
exercituum, Cædite lignum eius, & fundite circa Ieruſalem
aggerem: hæc eſt ciuitas viſitationis, omnis calumnia in me-
dio eius. Sicut frigidam facit ciſterna aquã ſuam: ſic frigidam
fecit malitiam ſuam: iniquitas & vaſtitas audietur in ea, coram
me ſemper infirmitas: & plaga. Erudire Ieruſalem, ne fortè
recedat anima mea à te, ne fortè ponam te deſertam terram in-
habitabilem. Hæc dicit Dominus exercituũ, Vſq; ad racemũ
C colligent quaſi in vinea reliquias Iſrael: conuerte manũ tuam,
quaſi vindemiator ad cartallum. Cui loquar? & quem conte-
ſtabor, vt audiat? ecce, incircuncisæ aures eorum, & audire nõ
poſſunt. Ecce verbũ Domini factum eſt eis in opprobrium:
& non ſuſcipient illud. Idcirco furore Domini plenus ſum, &
laboraui ſuſtinens: effunde ſuper paruulũ foris, & ſuper con-
ſilium iuuenũ ſimul: vir enim cũ muliere capietur, ſenex cum
pleno dierum. Et tranſibunt domus eorum ad alteros, agri &
vxores pariter: quia extendam manum meam ſuper habitan-
tes terrã, dicit Dominus. A minore quippe vſq; ad maiorem Iſa. 56 d
omnes auaritiæ ſtudent: & à propheta vſq; ad ſacerdotẽ cun- Infra 8 d
cti faciunt dolum. Et curabant contritionem filiæ populi mei
D cum ignominia, dicentes, Pax, pax: & non erat pax. Confuſi
ſunt, quia abominationem fecerunt: quin potius confuſione
non ſunt confuſi, & erubeſcere neſcierunt. Quam ob rem ca-
dent interruentes: in tempore viſitationis ſuæ corruent, dicit
Dominus. Hæc dicit Dominus, State ſuper vias, & videte, &
interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona, & ambulate
in ea: & inuenietis refrigerium animabus veſtris. Et dixerunt, Matt. 11 d
Non ambulabimus. Et conſtitui ſuper vos ſpeculatores, Au-
E dite vocem tubæ. Et dixerunt, Non audiemus. Ideò audite
gentes, & cognoſce congregatio, quanta ego faciam eis. Audi
terra, Ecce ego adducam mala ſuper populũ iſtum, fructum
cogitationum eius: quia verba mea non audierunt, & legem
meam proiecerunt. Vt quid mihi thus de Saba affertis, & ca-
lamum ſuaue olentem de terra longinqua? holocautomata ve-
ſtra non ſunt accepta, & victimæ veſtræ non placuerunt mi-
hi. Propterea hæc dicit Dominus, Ecce ego dabo in populũ
iſtũ ruinas, & ruent in eis patres & filij ſimul, vicinus & pro-
F ximus, & peribunt. Hæc dicit Dominus, Ecce populus ve-
niet de terra aquilonis, & gens magna conſurget à finibus ter-
ræ. Sagittam & ſcutum arripiet: crudelis eſt, & non miſerebi-
tur. vox eius quaſi mare ſonabit: & ſuper equos aſcendent,
præparati quaſi vir ad prælium, aduerſum te filia Sion. Audi-
uimus famam eius, diſſolutæ ſunt manus noſtræ: tribulatio
apprehendit nos, dolores vt parturientem. Nolite exire
ad agros, & in via ne ambuletis: quoniam gladius inimici pa-
G uor in circuitu. Filia populi mei accingere cilicio, & conſper-
gere cinere: luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum, quia
repente veniet vaſtator ſuper nos. Probatorem dedi te in po-
pulo meo robuſtum: & ſcies, & probabis vias eorum. Omnes
iſti principes declinantes, ambulantes fraudulenter, æs & fer-
rum: vniuerſi corrupti ſunt. Defecit ſufflatoriũ, in igne con-
ſumptum eſt plumbum, fruſtra conflauit conflator: malitiæ
enim eorum non ſunt conſumptæ. Argentum reprobum vo-
cate eos, quia Dominus proiecit illos.

[redacted].

CAPVT VII.

A VErbum quod factum eſt ad Ieremiam à Domi-
no, dicens, Sta in porta domus Domini, & præ-
dica ibi verbum iſtud, & dic, Audite verbum Do
mini omnis Iuda, qui ingredimini per portas has
vt adoretis Dominũ. Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael, Bonas facite vias veſtras, & ſtudia veſtra: & habitabo

A

vobiſcum in loco iſto. Nolite confidere in verbis mendacij,
Infra 26 d dicentes, Templum Domini, templum Domini, templum
Domini eſt. Quoniam ſi benedixeritis vias veſtras & ſtudia
B veſtra: ſi feceritis iudiciū inter virum & proximū eius, adue-
næ & pupillo & viduæ non feceritis calumniam, nec ſangui-
nem innocentem effuderitis in loco hoc, & poſt deos alienos
non ambulaueritis in malum vobiſmetipſis: habitabo vobiſ-
cum in loco iſto, in terra quam dedi patribus veſtris à ſeculo
vſq; in ſeculū. Ecce, vos confiditis vobis in ſermonibus men-
dacij, qui non proderūt vobis. Furari, occidere, adulterari, iu-
rare mendaciter, libare Baalim, & ire poſt deos alienos quos
ignoratis. Et veniſtis, & ſtetiſtis corā me in domo hac, in qua
inuocatum eſt nomen meum, & dixiſtis. Liberati ſumus, eo
Matt. 21 b quòd fecerimus omnes abominationes iſtas. Nunquid ergo
Mar. 11 c ſpelunca latronum facta eſt domus iſta, in qua inuocatum eſt
Luc. 19 g nomen meum in oculis veſtris? Ego ego ſum: ego vidi, dicit
C Dominus. Ite ad locum meum in Silo, vbi habitauit nomen
meum à principio: & videte quæ fecerim ei propter malitiā
populi mei Iſrael. Et nunc quia feciſtis omnia opera hæc, di-
cit Dominus: & locutus ſum ad vos mane conſurgens, & lo-
Prouer. 1 c quens, & non audiſtis: & vocaui vos, & non reſpondiſtis: Fa-
Iſa. 65 b ciam domui huic, in qua inuocatū eſt nomen meum, & in qua
1. Reg. 4 b vos habetis fiduciam: & loco quem dedi vobis, & patribus ve-
ſtris, ſicut feci Silo: & proijciam vos à facie mea, ſicut proieci
D omnes fratres veſtros vniuerſum ſemen Ephráim. Tu ergo
Infra 14 b noli orare pro populo hoc, nec aſſumas pro eis laudē & ora-
tionem, & non obſiſtas mihi: quia non exaudiam te. Nónne
vides quid iſti faciunt in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ieruſa-
lem? filij colligunt ligna, & patres ſuccendunt ignem, & mu-
lieres conſpergunt adipem, vt faciant placentas reginæ cœli,
Infra 44 c & libent dijs alienis, vt me ad iracundiam prouocent. Nūquid
me ad iracundiam prouocant, dicit Dominus? nónne ſemet-
ipſos in confuſionem vultus ſui? Ideò hæc dicit Dominus
Deus, Ecce furor meus, & indignatio mea conflatur ſuper lo-
cum iſtum, ſuper viros, & ſuper iumenta, & ſuper lignum re-
gionis, & ſuper fruges terræ, & ſuccendetur, & nō extingue-
E tur. Hæc dicit Dominus exercituū Deus Iſrael, Holocauſto-
mata veſtra addita victimis veſtris, & comedite carnes: quia
non ſum locutus cum patribus veſtris, & non præcepi eis in
die qua eduxi eos de terra Aegypti, de verbo holocauſtoma-
tum & victimarum. ſed hoc verbū præcepi eis, dicens, Audite
vocem meam, & ero vobis Deus, & vos eritis mihi populus:
& ambulate in omni via quam mandaui vobis, vt bene ſit vo-
bis. Et non audierunt, nec inclinauerūt aurem ſuam: ſed abie-
runt in voluntatibus & in prauitate cordis ſui mali: factiq; ſunt
retrorſum & non in antè, à die qua egreſsi ſunt patres eorum
F de terra Aegypti, vſq; ad diem hanc. Et miſi ad vos omnes ſer
uos meos prophetas per diem, conſurgens diluculo, & mit-
Infra 16 c tens. Et non audierunt me, nec inclinauerunt aurem ſuam: ſed
indurauerunt ceruicem ſuam: & peius operati ſunt, quàm pa-
tres eorum. Et loquêris ad eos omnia verba hæc, & non au-
dient te: & vocabis eos, & non reſpondebunt tibi. Et dices ad
eos, Hæc eſt gens quæ non audiuit vocem Domini Dei ſui,
nec recepit diſciplinam. Perijt fides, & ablata eſt de ore eorū.
Tonde capillū tuum & proijce, & ſume in directū planctum:
quia proiecit Dominus, & reliquit generationem furoris ſui,
quia fecerunt filij Iuda malum in oculis meis, dicit Dominus.
G Poſuerunt offendicula ſua in domo in qua inuocatū eſt no-
men meum, vt pollueren eam: & ædificauerunt excelſa To-
pheth, quæ eſt in valle filij Ennom: vt incenderent filios ſuos,
& filias ſuas igni: quæ nō præcepi nec cogitaui in corde meo.
Ideò ecce dies veniēt, dicit Dominus, & non dicetur amplius,
Topheth & vallis filij Ennom: ſed vallis interfectionis: & ſe-
pelient in Topheth, eo quòd non ſit locus. Et erit morticinū
populi huius in cibū volucribus cœli & beſtijs terræ, & non
Ezec. 26 c erit qui abigat. Et quieſcere faciam de vrbibus Iuda, & de pla-
teis Ieruſalē vocem gaudij & vocem lætitiæ, vocem ſponſi &
vocem ſponſæ: in deſolatione enim erit terra.

[redacted]

CAPVT VIII.

A IN illo tempore, ait Dominus, Eijcient oſſa regis
Iuda, & oſſa principū eius & oſſa ſacerdotum, &
oſſa prophetarū, & oſſa eorum qui habitauerunt
Ieruſalem, de ſepulchris ſuis: Et expandent ea ad
ſolem, & lunam, & omnem militiam cœli quæ dilexerunt, &
quibus ſeruierunt, & poſt quæ ambulauerūt, & quæ quæſie-
runt & adorauerunt. Non colligentur, & non ſepelientur: in
ſterquilinium ſuper faciē terræ erunt. Et eligent magis mor-
tem quàm vitā omnes qui reſidui fuerint de cognatione hac
B peſsima in vniuerſis locis quæ derelicta ſunt, ad quę eieci eos,
dicit Dominus exercituum. Et dices ad eos, Hæc dicit Domi
nus, Nunquid qui cadet, non reſurget? & qui auerſus eſt, non
reuertetur? Quare ergo auerſus eſt populus iſte in Ieruſalem
auerſione contentioſa? Apprehenderunt mendacium, & no-
luerunt reuerti. Attendi, & auſcultaui: nemo quod bonum eſt
loquitur, nullus eſt qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo,
dicens, Quid feci? Omnes conuerſi ſunt ad curſum ſuū, quaſi
equus impetu vadens ad prælium. Miluus in cœlo cognouit
tempus ſuum: turtur, & hirundo, & ciconia cuſtodierūt tem-
C pus aduentus ſui: populus autem meus non cognouit iudiciū
Domini. Quomodo dicitis, Sapientes nos ſumus, & lex Do-
mini nobiſcum eſt? Verè mendaciū operatus eſt ſtylus men-
dax ſcribarum. Confuſi ſunt ſapiētes, perterriti & capti ſunt:
verbum enim Domini proiecerunt, & ſapientia nulla eſt in
eis. Propterea dabo mulieres eorum exteris, agros eorū hæ-
redibus: quia à minimo vſq; ad maximum omnes auaritiam Eſa. 56 d
ſequuntur: à propheta vſq; ad ſacerdotem cuncti faciūt men- Infra 6 c
D dacium. Et ſanabant contritionem filiæ populi mei ad igno-
miniam dicentes, Pax, pax: cum non eſſet pax. Confuſi ſunt,
quia abominationem fecerunt: quinimo confuſione non ſunt
confuſi, & erubeſcere neſcierunt: idcirco cadent inter corruen
tes, in tēpore viſitationis ſuæ corruent, dicit Dominus. Con-
gregans congregabo eos, ait Dominus. Non eſt vua in viti-
bus, & non ſunt ficus in ficulnea, folium defluxit: & dedi eis
E quæ prætergreſſa ſunt. Quare ſedemus? Conuenite & ingre-
diamur ciuitatem munitam, & ſileamus ibi: quia Dominus
Deus noſter ſilere nos fecit, & potum dedit nobis aquam fel-
lis: peccauimus enim Domino. Expectauimus pacem, & nō
erat bonum: tempus medelæ, & ecce formido. A Dan audi- Infra 14 d
tus eſt fremitus equorum eius, à voce hinnituū pugnatorum
eius commota eſt omnis terra. Et venerunt, & deuorauerunt
F terram, & plenitudinem eius: vrbem & habitatores eius. Quia
ecce ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt in-
cantatio: & mordebunt vos, ait Dominus. Dolor meus ſuper
dolorem: in me cor meum mœrens. Ecce, vox clamoris filiæ
populi mei de terra longinqua, Nunquid Dominus non eſt
G in Sion: aut rex eius non eſt in ea? Quare ergo me ad iracun-
diam concitauerunt in ſculptilibus ſuis, & in vanitatibus alie-
nis? Tranſijt meſsis, finita eſt æſtas: & nos ſaluati non ſumus.
Super contritione filiæ populi mei contritus ſum & contri-
ſtatus, ſtupor obtinuit me. Nunquid reſina non eſt in Ga-
laad? aut medicus non eſt ibi? quare igitur non eſt obducta
cicatrix filiæ populi mei?

[redacted]

CAPVT IX.

A QVis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fon-
tem lachrymarum: & plorabo die ac nocte inter-
fectos filiæ populi mei? Quis dabit me in ſolitu-
dine diuerſorium viatorum: & derelinquam po-
pulum meum, & recedam ab eis? quia omnes adulteri ſunt, &

coetus præuaricatorũ. Et extenderũt linguam ſuam quaſi ar-
cum mendacij & non veritatis: confortati ſunt in terra, quia
de malo ad malum egreſsi ſunt, & me non cognouerunt, dicit
B Dominus. Vnuſquiſq; ſe à proximo ſuo cuſtodiat, & in o-
mni fratre ſuo non habeat fiduciã: quia omnis frater ſupplan-
tans ſupplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet. Et
vir fratrem ſuum deridebit, & veritatem non loquentur: do-
cuerunt enim linguam ſuã loqui mendaciũ: vt inique agerent
laborauerunt. Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerunt
ſcire me, dicit Dominus. Propterea hæc dicit Dominus exer
cituum. Ecce ego conflabo & probabo eos: quid enim aliud
C faciam à facie filiæ populi mei? Sagitta vulnerans lingua eo-
rum, dolum locuta eſt. In ore ſuo pacem cum amico ſuo lo-
Pſal. 27 b quitur, & occultè ponit ei inſidias. Nunquid ſuper his non vi-
ſitabo, dicit Dominus? aut in gente huiuſcemodi non vlciſce
tur anima mea? Super montes aſſumã fletum ac lamentũ, &
ſuper ſpecioſa deſerti planctũ: quoniã incenſa ſunt, eo quòd
non ſit vir pertranſiens: & non audierunt vocem poſsidentis:
à volucre cœli vſq; ad pecora tranſmigrauerunt & receſſerũt.
Et dabo Ieruſalem in aceruos arenæ, & cubilia draconum: &
D ciuitates Iuda dabo in deſolationem, eo quòd non ſit habita-
[redacted] tor. Quis eſt vir ſapiens qui intelligat hoc, & ad quem verbũ
oris Domini fiat vt annũtiet iſtud quare perierit terra, & exu-
ſta ſit quaſi deſertũ, eo quòd non ſit qui pertranſeat? Et dixit
Dominus, Quia dereliquerunt legem meã, quam dedi eis, &
non audierũt vocem meã, & non ambulauerunt in ea: & abie-
runt poſt prauitatem cordis ſui, & poſt Baalim, quod didice-
E runt à patribus ſuis. Idcirco hæc dicit Dominus exercituum
Infra 23 c Deus Iſrael, Ecce ego cibabo populũ iſtum abſinthio, & po-
tum dabo eis aquam fellis: & diſpergam eos in gentibus, quas
non nouerũt ipſi & patres eorũ, & mittam poſt eos gladium
donec conſumantur. Hæc dicit Dominus exercituum. Con-
templamini, & vocate lamentatrices, vt veniant: & ad eas quæ
ſapientes ſunt, mittite, & properent: feſtinent, & aſſumãt ſu-
per nos lamentum. Deducant oculi noſtri lachrymas, & pal-
F pebræ noſtræ defluant aquis: quia vox lamentationis audita
eſt de Sion, Quomodo vaſtati ſumus & confuſi vehementer?
quia dereliquimus terram, quoniam deiecta ſunt tabernacula
noſtra. Audite ergo mulieres verbum Domini, & aſſumant
aures veſtræ ſermonẽ oris eius: & docete filias veſtras lamen-
tum, & vnaquæq; proximã ſuam planctũ: quia aſcendit mors
per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domos noſtras, diſperdere
paruulos de foris, iuuenes de plateis. Loquere, Hæc dicit Do
minus, Et cadet morticiniũ hominis quaſi ſtercus ſuper faciẽ
regionis, & quaſi fœnũ poſt tergum metentis, & non eſt qui
G colligat. Hæc dicit Dominus, Non glorietur ſapiẽs in ſapien
[redacted] tia ſua, & nõ glorietur fortis in fortitudine ſua, & non glorie-
tur diues in diuitijs ſuis: ſed in hoc glorietur, qui gloriatur ſci-
re & noſſe me quia ego ſum Dominus qui facio miſericordiã
& iudiciũ & iuſtitiam in terra. hæc enim placent mihi, ait Do
1. Cor. 1 b minus. Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & viſitabo ſuper
2. Cor. 10 d omnem qui circuncifum habet præputium, ſuper Aegyptũ,
& ſuper Iudam, & ſuper Edom, & ſuper filios Ammon, &
ſuper Moab, & ſuper omnes qui attonſi ſunt in comam, ha-
bitantes in deſerto: quia omnes gentes habent præputium, o-
mnis autem domus Iſrael incircuncifi ſunt corde.

[redacted]

CAPVT X.

A AVdite verbum quod locutus eſt Dominus ſuper
vos domus Iſrael. Hæc dicit Dominus, Iuxta
vias gentiũ nolite diſcere, & à ſignis cœli nolite
metuere, quæ timent gentes: quia leges populo-
rum vanæ ſunt. Quia lignum de ſaltu præcidit opus manus
artificis in aſcia. Argento & auro decorauit illud: clauis &
malleis compegit, vt nõ diſſoluatur. In ſimilitudinem palmæ
fabricata ſunt, & nõ loquentur: portata tollentur: quia incede-
re nõ valent. Nolite ergo timere ea, quia nec male poſſunt fa- Sapien. 14
cere, nec bene. Non eſt ſimilis tui Domine: magnus es tu, &
magnum nomen tuum in fortitudine. Quis non timebit te ô
B rex gentium? Tuum eſt enim decus. Inter cunctos ſapientes Apoc. 15 b
gentium, & in vniuerſis regnis eorũ nullus eſt ſimilis tui. Pa-
riter inſipientes & fatui probabuntur: doctrina vanitatis eorũ
lignum eſt. Argentũ inuolutũ, de Tharſis affertur, & aurũ de
Ophaz: opus artificis, & manus ærarij: hyacinthus & purpura
indumentũ eorum. opus artificũ vniuerſa hæc. Dominus au-
tem Deus verus eſt: ipſe Deus viuẽs, & rex ſempiternus. Ab
indignatione eius cõmouebitur terra: & non ſuſtinebũt gen-
tes comminationem eius. Sic ergo dicetis eis, dij qui cœlos &
terram non fecerunt, pereant de terra & de his quæ ſub cœlo
ſunt. Qui facit terram in fortitudine ſua, præparat orbem in Infra 51 b
C ſapientia ſua, & prudentia ſua extẽdit cœlos. Ad vocem ſuam
dat multitudinem aquarum in cœlo, & eleuat nebulas ab ex-
tremitatibus terræ: fulgura in pluuiam facit, & educit ventum
de theſauris ſuis. Stultus factus eſt omnis homo à ſciẽtia, con- Pſal. 134 b
fuſus eſt artifex omnis in ſculptili: quoniam falſum eſt quod
conflauit, & nõ eſt ſpiritus in eis. Vana ſunt, & opus riſu di-
gnum: in tempore viſitationis ſuæ peribũt. Non eſt his ſimi-
lis pars Iacob: qui enim formauit omnia, ipſe eſt: & Iſrael vir-
ga hæreditatis eius: Dominus exercituũ nomen illi. Congre-
ga de terra confuſionem tuam, quæ habitas in obſidione: quia
hæc dicit Dominus, Ecce, ego longè proijciã habitatores ter-
ræ in hac vice: & tribulabo eos, ita vt nõ inueniantur. Væ mi-
hi ſuper contritione mea, peſsima plaga mea. Ego autẽ dixi,
D Planè hæc infirmitas mea eſt, & portabo illam. Tabernaculũ
meum vaſtatum eſt, omnes funiculi mei dirupti ſunt: filij mei
exierunt à me, & non ſubſiſtunt: non eſt qui extendat vltrà
tentoriũ meum, & erigat pelles meas. Quia ſtultè egerunt pa
ſtores, & Dominũ non quæſierunt: propterea nõ intellexe-
runt, & omnis grex eorũ diſperſus eſt. Vox auditionis ecce
venit, & commotio magna de terra aquilonis: vt ponat ciuita-
tes Iuda in ſolitudinem, & habitaculum draconum. Scio Do- [redacted]
mine quia non eſt hominis via eius, nec viri eſt vt ambulet, &
dirigat greſſus ſuos. Corripe me Domine, veruntamen in iu-
dicio, & nõ in furore tuo, ne fortè ad nihilũ redigas me. Effun
de indignationem tuam ſuper gentes quæ non cognouerunt
te, & ſuper prouincias quæ nomen tuum non inuocauerunt: Pſalm. 6 a
quia comederunt Iacob, & deuorauerũt eum, & conſumpſe- Pſal. 78 b
runt illum, & decus eius diſsipauerunt.

[redacted]

CAPVT XI.

A VErbum quod factũ eſt à Domino ad Ieremiam,
dicens, Audite verba pacti huius, & loquimini ad
viros Iuda, & ad habitatores Ieruſalem, & dices
ad eos, Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, Maledi-
ctus vir qui non audierit verba pacti huius: quod præcepi pa-
tribus veſtris in die qua eduxi eos de terra Aegypti, de forna-
ce ferrea, dicens, Audite vocem meam, & facite omnia quæ
præcepi vobis: & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in
Deum: vt ſuſcitem iuramentum, quod iuraui patribus veſtris
daturum me eis, terram fluentem lacte & melle, ſicut eſt dies
B hæc. Et reſpondi, & dixi, Amen Domine. Et dixit Dominus
ad me, Vociferare omnia verba hæc in ciuitatibus Iuda, & fo-
ris Ieruſalem, dicens, Audite verba pacti huius, & facite illa:
quia conteſtans conteſtatus ſum patres veſtros in die qua edu
xi eos de terra Aegypti vſq; ad diem hanc. Mane conſurgens
conteſtatus ſum, & dixi, Audite vocem meam. & non audie-
runt, nec inclinauerunt aurem ſuam: ſed abierunt vnuſquiſq;
in prauitate cordis ſui mali. Et induxi ſuper eos omnia verba
pacti huius, quod præcepi vt facerent, & non fecerunt. Et di-

xit Dominus ad me, Inuenta eſt coniuratio in viris Iuda,& in
habitatoribus Ieruſalem. Reuerſi ſunt ad iniquitates patrum
ſuorum priores, qui noluerunt audire verba mea. Et hi ergo
abierũt poſt deos alienos, vt ſeruirent eis: irritum fecerũt do-
mus Iſrael & domus Iuda pactũ meum quod pepigi cum pa-
C tribus eorũ. Quam ob rem hæc dicit Dominus, Ecce ego in-
ducam ſuper eos mala, de quibus exire non poterũt: & clama
bunt ad me,& nõ exaudiam eos. Et ibũt ciuitates Iuda, & ha-
bitatores Ieruſalem,& clamabũt ad deos quibus libant, & nõ
Supra 2 f ſaluabunt eos in tempore afflictionis eorũ. Secundum nume-
rum enim ciuitatũ tuarum erant dij tui Iuda: & ſecundũ nu-
Infra 14 b merum viarũ Ieruſalem poſuiſti aras confuſionis ad libandũ
Baalim. Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne aſſumas
pro eis laudem,& orationem: quia nõ exaudiam in tempore
clamoris eorũ ad me, in tempore afflictionis eorum. Quid eſt
quòd dilectus meus in domo mea facit ſcelera multa? Nũquid
carnes ſanctæ auferẽt à te malitias tuas, in quibus gloriata es?
Oliuam vberem, pulchram, fructiferam, ſpecioſam vocauit
Dominus nomen tuum. Ad vocem loquelæ, grandis exarſit
D ignis in ea,& combuſta ſunt fruteta eius. Et Dominus exer-
cituum qui plantauit te, locutus eſt ſuper te malum: pro ma-
lis domus Iſrael & domus Iuda, quæ fecerũt ſibi ad irritandũ
me, libantes Baalim. Tu autem Domine demonſtraſti mihi,
& cognoui: tunc oſtendiſti mihi ſtudia eorum. Et ego quaſi
agnus manſuetus, qui portatur ad victimam: & non cognoui
quia cogitauerunt ſuper me conſilia, dicentes, Mittamus li-
gnum in panem eius,& eradamus eum de terra viuentium,&
nomen eius non memoretur amplius. Tu autem Domine ſa-
baoth, qui iudicas iuſtè,& probas renes & corda, videã vltio-
Eſa. 53 c nem tuam ex eis: tibi enim reuelaui cauſam meam. Propterea
Sapien. 2 d hæc dicit Dominus ad viros Anathoth, qui quærunt animam
Infra 20 c tuam,& dicunt, Non prophetabis in nomine Domini,& nõ
morieris in manibus noſtris. Propterea hæc dicit Dominus
exercituum, Ecce ego viſitabo ſuper eos: iuuenes morientur
in gladio, filij eorum & filiæ eorũ morientur in fame, & reli-
quiæ non erunt ex eis: inducam enim malũ ſuper viros Ana-
thoth, annum viſitationis eorum.

[redacted]

CAPVT XII.

A I Vſtus quidem tu es Domine, ſi diſputem tecum,
Iob 21 a veruntamen iuſta loquar ad te, Quare via impio-
Habac. 1 a rum proſperatur: bene eſt omnibus qui præuari-
cantur,& iniquè agunt? Plantaſti eos, & radicem
miſerunt: proficiunt,& faciunt fructum: prope es tu ori eorũ,
& longe à renibus eorũ. Et tu Domine noſti me, vidiſti me,
& probaſti cor meum tecum. Congrega eos quaſi gregem ad
victimam,& ſanctifica eos in die occiſionis. Vſquequo luge-
bit terra,& herba omnis regionis ſiccabitur propter malitiã
B habitantium in ea? Conſumptum eſt animal,& volucre: quo-
niam dixerunt, Non videbit nouiſsima noſtra. Si cum pediti-
bus currens laboraſti: quomodo contendere poteris cũ equis?
Cum autem in terra pacis ſecurus fueris, quid facies in ſuper-
bia Iordanis? Nam & fratres tui,& domus patris tui, etiã ipſi
pugnauerunt aduerſum te,& clamauerunt poſt te plena vo-
ce, Ne credas eis, cum locuti fuerint tibi bona. Reliqui domũ
meam, dimiſi hæreditatẽ meam: dedi dilectam animã meam
C in manus inimicorũ eius. Facta eſt mihi hæreditas mea quaſi
leo in ſylua: dedit contra me vocem, ideò odiui eam. Nunquid
auis diſcolor hæreditas mea mihi? nunquid auis tincta per to-
[redacted] tum? venite congregamini omnes beſtiæ terræ, properate ad
deuorandum. Paſtores multi demoliti ſunt vineam meã, con-
culcauerunt partem meam: dederunt portionem meam deſy-
derabilem in deſertum ſolitudinis. Poſuerunt eam in diſsipa-
tionẽ, luxitq́; ſuper me. deſolatione deſolata eſt omnis terra:
quia nullus eſt qui recogitet corde. Super omnes vias deſerti
venerunt omnes vaſtatores terræ, quia gladius Domini deuo
rabit ab extremo terræ vſq; ad extremum eius: non eſt pax
vniuerſæ carni. Seminauerunt triticum,& ſpinas meſſuerunt:
D hæreditatem acceperunt,& non eis proderit. Confundemini
à fructibus veſtris, propter iram furoris Domini. Hæc dicit
Dominus aduerſum omnes vicinos meos peſsimos, qui tan-
gunt hæreditatem, quam diſtribui populo meo Iſrael: Ecce,
ego euellam eos de terra ſua,& domum Iuda euellam de me-
dio eorum. Et cum euulſero eos, conuertar & miſerebor eo-
rum:& reducam eos, virum ad hæreditatem,& virum in ter-
ram ſuam. Et erit: ſi eruditi didicerint vias populi mei, vt iu-
rent in nomine meo Viuit Dominus, ſicut docuerunt popu-
lum meum iurare Baal: ædificabuntur in medio populi mei.
Quòd ſi non audierint, euellam gentem illam euulſione &
perditione, ait Dominus.

[redacted]

CAPVT XIII.

A H Aec dicit Dominus ad me, Vade & poſside tibi
lumbare lineũ,& pones illud ſuper lumbos tuos,
& in aquam nõ inferes illud. Et poſſedi lumbare
iuxta verbum Domini, & poſui circa lumbos
meos. Et factus eſt ſermo Domini ad me ſecundò, dicẽs, Tol
le lumbare quod poſſediſti, quod eſt circa lũbos tuos, & ſur-
gens vade ad Euphráten,& abſconde ibi illud in foramine pe
træ. Et abij, & abſcondi illud in Euphráte, ſicut præceperat
mihi Dominus. Et factum eſt poſt dies plurimos, dixit Do-
minus ad me, Surge,& vade ad Euphráten:& tolle inde lum-
bare, quod præcepi tibi vt abſconderes illud ibi. Et abij ad
Euphráten,& fodi,& tuli lumbare de loco vbi abſconderam
illud: & ecce, computruerat lumbare, ita vt nulli vſui aptum
eſſet. Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens, Hæc dicit
Dominus, Sic computreſcere faciam ſuperbiam Iuda, & ſu-
perbiam Ieruſalem multam, populũ iſtum peſsimum, qui no
lunt audire verba mea,& ambulãt in prauitate cordis ſui: abie
runtq́; poſt deos alienos vt ſeruirent eis & adorarent eos: &
erunt ſicut lumbare iſtud, quod nulli vſui aptũ eſt. Sicut enim
adhæret lumbare ad lumbos viri, ſic agglutinaui mihi omnem
domũ Iſrael,& omnem domũ Iuda, dicit Dominus: vt eſſent
mihi in populũ,& in nomen & in laudem,& in gloriã:& nõ
audierunt. Dices ergo ad eos ſermonem iſtũ, Hæc dicit Do-
minus Deus Iſrael, Omnis laguncula implebitur vino. Et di-
cent ad te, Nunquid ignoramus quia omnis laguncula imple-
bitur vino? Et dices ad eos, Hæc dicit Dominus, Ecce ego im-
plebo omnes habitatores terræ huius, & reges qui ſedent de
C ſtirpe Dauid ſuper thronũ eius,& ſacerdotes, & prophetas,
& omnes habitatores Ieruſalẽ ebrietate:& diſpergam eos, vi-
rum à fratre ſuo,& patres & filios pariter, ait Dominus: non
parcã,& non concedam: neq; miſerebor vt non diſperdã eos.
Audite & auribus percipite, Nolite eleuari, quia Dominus
locutus eſt. Date Domino Deo veſtro gloriã, antequam con-
tenebreſcat,& antequã offendant pedes veſtri ad montes ca-
liginoſos: expectabitis lucem,& ponet eam in vmbrã mortis,
& in caliginẽ. Quòd ſi hoc nõ audieritis, in abſcondito plora-
bit anima mea à facie ſuperbiæ. Plorans plorabit, & deducet *Thren. 1 a*
oculus meus lachrymã, quia captus eſt grex Domini. Dic re-
gi & dominatrici, Humiliamini, ſedete: quoniã deſcendet de
capite veſtro corona gloriæ veſtræ. Ciuitates auſtri clauſæ
ſunt,& nõ eſt qui aperiat: tranſlata eſt omnis Iuda tranſmigra
tione perfecta. Leuate oculos veſtros,& videte qui venitis ab
aquilone: vbi eſt grex qui datus eſt tibi, pecus inclytũ tuum?
D Quid dices cũ viſitauerit te? Tu enim docuiſti eos aduerſum
te,& erudiſti in caput tuum. Nunquid nõ dolores apprehen-
dent te, quaſi mulierem parturientem? Quod ſi dixeris in cor-
de tuo, Quare venerũt mihi hæc? Propter multitudinem ini-

quitatis

quitatis tuæ reuelata ſunt verecundiora tua,pollutæ ſunt plan
Infra 10 c tæ tuæ.Si mutare poteſt Aethiops pellem ſuã,aut pardus va-
rietates ſuas:& vos poteritis benefacere,cum didiceritis malũ.
Et diſſeminabo eos,quaſi ſtipulam quæ vento raptatur in de-
ſerto.Hæc ſors tua parsq́; menſurę tuæ à me,dicit Dominus:
quia oblita es mei,& confiſa es in mendacio. vnde & ego nu-
daui femora tua contra faciem tuam, & apparuit ignominia
tua,adulteria tua,& hinnitus tuus,ſcelus fornicationis tuæ:ſu-
per colles in agro vidi abominationes tuas. Væ tibi Ieruſa-
lem:non mundaberis poſt me:vſquequo adhuc?

[redacted].

CAPVT XIIII.

A Q Vod factum eſt verbum Domini ad Ieremiam
de ſermonibus ſiccitatis. Luxit Iudæa, & portæ
eius corruerunt,& obſcuratæ ſunt in terra,& cla-
mor Ieruſalem aſcendit. Maiores miſerunt mino
res ſuos ad aquam:venerunt ad hauriendum: non inuenerunt
aquam,reportauerunt vaſa ſua vacua: confuſi ſunt, & afflicti,
& operuerunt capita ſua. Propter terræ vaſtitatem,quia non
vênit pluuia in terram,cõfuſi ſunt agricolæ,operuerũt capita
ſua.Nã & ceruã in agro peperit,& reliquit:quia non erat her-
ba. Et onagri ſteterunt in rupibus,traxerunt ventũ quaſi dra-
cones,defecerunt oculi eorũ,quia non erat herba.Si iniquita-
tes noſtræ reſponderint nobis : Domine fac propter nomen
B tuum, quoniam multæ ſunt auerſiones noſtræ, tibi peccaui-
mus. Expectatio Iſrael,ſaluator eius in tẽpore tribulationis:
quare quaſi colonus futurus es in terra, & quaſi viator decli-
nans ad manendum?Quare futurus es velut vir vagus,vt fortis
qui non poteſt ſaluare? Tu autem in nobis es Domine,& no
men tuum inuocatũ eſt ſuper nos,non derelinquas nos. Hæc
dicit Dominus populo huic,qui dilexit mouere pedes ſuos,
& non quieuit,& Domino non placuit: Nunc recordabitur
iniquitatum eorũ,& viſitabit peccata eorum. Et dixit Domi-
nus ad me,Noli orare pro populo iſto in bonum. Cum ieiu-
Supra 7 c nauerint,non exaudiam preces eorum: & ſi obtulerint holo-
cauſtomata & victimas,non ſuſcipiam ea:quoniam gladio,&
fame,& peſte conſumam eos. Et dixi,A,a,a,Domine Deus,
Prophetæ dicunt eis, Non videbitis gladium, & fames non
erit in vobis,ſed pacem veram dabit vobis in loco iſto. Et di-
C xit Dominus ad me,Falsò prophetæ vaticinantur in nomine
meo:non miſi eos, & non præcepi eis, neq; locutus ſum ad
eos:viſionem mendacem,& diuinationem,& fraudulentiã,&
Infra 23 d ſeductionem cordis ſui prophetant vobis. Idcirco hæc dicit
27 c & 29 Dominus de prophetis,qui prophetãt in nomine meo, quos
b ego non miſi,dicentes, Gladius & fames non erit in terra hac:
In gladio & fame conſumentur prophetæ illi:& populi qui-
bus prophetant,erunt proiecti in vijs Ieruſalem præ fame &
gladio, & non erit qui ſepeliat eos,ipſi & vxores eorum,filij
& filiæ eorum,& effundam ſuper eos malum ſuum. Et dices
Thre.1 f ad eos verbum iſtud, Deducant oculi mei lachrimam per no-
2 f ctem & diem,& non taceant:quoniã contritione magna con-
D trita eſt virgo filia populi mei, plaga peſsima vehementer. Si
egreſſus fuero ad agros: ecce, occiſi gladio. & ſi introiero in
ciuitatem: ecce, attenuati fame, Propheta quoq; & ſacerdos
abierunt in terram,quã ignorabant. Nunquid proijciens abie-
Supra 8 c ciſti Iudam? aut Sion abominata eſt anima tua? Quare ergo
percuſsiſti nos,ita vt nulla ſit ſanitas? Expectauimus pacem,
& non eſt bonum:& tempus curationis,& ecce turbatio. Co-
gnouimus Domine impietates noſtras,iniquitates patrũ no-
ſtrorum,quia peccauimus tibi. Ne des nos in opprobriũ pro-
pter nomen tuum,neq; facias nobis contumeliam: ſolij glo-
riæ tuæ recordare,ne irritum facias fœdus tuum nobiſcum.
Nunquid ſunt in ſculptilibus gentium qui pluant? aut cœli
poſſunt dare imbres? Nónne tu es Dominus Deus noſter,
quem expectauimus? Tu enim feciſti omnia hæc.

[redacted]

CAPVT XV.

A E T dixit Dominus ad me. Si ſteterint Moyſes, & Zach.11 b
Samuel coram me,non eſt anima mea ad popu-
lum iſtum. Eijce illos à facie mea,& egrediantur.
Quòd ſi dixerint ad te, Quò egrediemur? dices
ad eos, Hæc dicit Dominus, Qui ad mortem, ad mortem: &
qui ad gladium,ad gladium:& qui ad famẽ, ad famem: & qui
ad captiuitatem, ad captiuitatem. Et viſitabo ſuper eos qua-
tuor ſpecies,dicit Dominus, Gladium ad occiſionem, & ca-
nes ad lacerandum,& volatilia cœli & beſtias terræ ad deuo-
randum & diſsipandũ:& dabo eos in feruorem vniuerſis re-
gnis terræ propter Manaſſem filium Ezechiæ regis Iuda, ſu- 4.Reg.21 a
per omnibus quæ fecit in Ieruſalem. Quis enim miſerebitur
tui Ieruſalem? aut quis contriſtabitur pro te? aut quis ibit ad
B rogandum pro pace tua? Tu reliquiſti me, dicit Dominus:
retrorſum abijſti:& extendam manum meam ſuper te, & in-
terficiam te:laboraui rogans. Et diſpergam eos ventilabro in
portis terræ:interfeci & diſperdidi populũ meum, & tamen
à vijs ſuis non ſunt reuerſi. Multiplicatæ ſunt mihi viduæ eius
ſuper arenam maris:induxi eis ſuper matrem adoleſcentis va-
ſtatorem meridie:miſi ſuper ciuitates repente terrorem. Infir Amos 8 a
mata eſt quæ peperit ſeptẽ, defecit anima eius, óccidit ei ſol,
cum adhuc eſſet dies: confuſa eſt, & erubuit. Et reſiduos eius
C in gladium dabo in conſpectu inimicorum eorum,ait Domi-
nus. Væ mihi mater mea: quare genuiſti me virum rixæ,
virum diſcordiæ in vniuerſa terra? Non fœneraui, nec fœne-
rauit mihi quiſquam:omnes maledicũt mihi, dicit Dominus,
Si non reliquiæ tuæ in bonum,ſi non occurri tibi in tempore
afflictionis, & in tempore tribulationis aduerſus inimicum.
Nunquid fœnerabitur ferrum ferro ab aquilone,& æs? Diui-
tias tuas & theſauros tuos in direptionẽ dabo gratis in omni-
bus peccatis tuis,& in omnibus terminis tuis,& adducam ini-
micos tuos de terra quam neſcis: quia ignis ſuccenſus eſt in
furore meo,& ſuper vos ardebit. Tu ſcis Domine, recordare
mei,& viſita me,& tuere me ab his qui perſequũtur me. No- Deut.32 e
li in patientia tua ſuſcipere me:ſcito quoniã ſuſtinui propter Rom.10 d
te opprobrium. Inuenti ſunt ſermones tui, & comedi eos: &
D factum eſt mihi verbum tuum in gaudium & in lætitiam cor-
dis mei:quoniam inuocatum eſt nomen tuum ſuper me Do-
mine Deus exercituum. Non ſedi in cõſilio ludentiũ, & glo-
riatus ſum à facie manus tuæ: ſolus ſedebam, quoniam com-
minatione repleſti me. Quare factus eſt dolor meus perpe- Infra 30 c
tuus, & plaga mea deſperabilis renuit curari? facta eſt mihi
quaſi mendacium aquarum infidelium. Propter hoc hæc di-
cit Dominus, Si conuerteris, conuertam te, & ante faciem
meam ſtabis:& ſi ſeparaueris pretioſum à vili,quaſi os meum
eris.conuertentur ipſi ad te, & tu non conuerteris ad eos. Et
dabo te populo huic in murum æreum,fortem: & bellabunt
aduerſum te,& non præualebunt:quia ego tecum ſum vt ſal-
uem te, & eruam te dicit Dominus. Et liberabo te de manu
peſsimorum,& redimam te de manu fortium.

[redacted]

CAPVT XVI.

A E T factum eſt verbũ Domini ad me,dicens, Non
accipies vxorem,& non erunt tibi filij & filiæ in
loco iſto. Quia hæc dicit Dominus ſuper filios
& filias, qui generantur in loco iſto:& ſuper ma-
tres eorum quæ genuerunt eos: & ſuper patres eorum, de
quorum ſtirpe ſunt nati in terra hac. Mortibus ægrotationũ
morientur:non plangentur,& nõ ſepelientur, in ſterquiliniũ
ſuper faciem terræ erunt. Et gladio & fame conſumentur: &
erit cadauer eorum in eſcam volatilibus cœli, & beſtijs terræ,

Hæc enim dicit Dominus, Ne ingrediaris domum conuiuij,
neq; vadas ad plangendum, neq; conſoleris: eo quia abſtuli pa
cem meam à populo iſto, dicit Dominus, miſericordiam &
B miſerationes. Et morientur grandes, & parui in terra iſta: non
ſepelientur neq; plangentur, & non ſe incident, neq; caluitiũ
fiet pro eis. Et non frangent inter eos lugenti panem ad con-
ſolandum ſuper mortuo: & non dabunt eis potum calicis ad
conſolandum ſuper patre ſuo & matre. Et domum conuiuij
non ingrediaris, vt ſedeas cum eis, & comedas, & bibas. quia
hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael, Ecce ego aufe-
ram de loco iſto in oculis veſtris, & in diebus veſtris vocem
Supra 7 e gaudij, & vocem lætitiæ, vocem ſponſi & vocem ſponſæ. Et
C cum annũtiaueris populo huic omnia verba hæc, & dixerint
tibi, Quare locutus eſt Dominus ſuper nos omne malũ gran-
de iſtud? quæ iniquitas noſtra? aut quod peccatum noſtrum
quod peccauimus Domino Deo noſtro? Dices ad eos, Quia
dereliquerunt me patres veſtri, ait Dominus: & abierunt poſt
deos alienos, & ſeruierunt eis, & adorauerunt eos: & me dere-
Supra 7 f liquerunt & legem meam non cuſtodierunt. Sed & vos peius
operati eſtis, quàm patres veſtri. ecce enim ambulat vnuſ-
quiſq; poſt prauitatem cordis ſui mali, vt me non audiat. Et
eijciam vos de terra hac, in terram quam ignoratis vos, & pa-
tres veſtri: & ſeruietis ibi dijs alienis die ac nocte, qui non da-
bunt vobis requiem. Propterea ecce dies veniunt, dicit Do-
Infra 23 b minus, & non dicetur vltra, Viuit Dominus qui eduxit filios
Iſrael de terra Aegypti: ſed, Viuit Dominus qui eduxit filios
de terra aquilonis, & de vniuerſis terris ad quas ieci eos: & re-
ducam eos in terram ſuam, quam dedi patribus eorum. Ecce
D ego mittam piſcatores multos, dicit Dominus, & piſcabun-
tur eos. Et poſt hæc mittã eis multos venatores, & venabun-
tur eos de omni monte & de omni colle, & de cauernis petra-
rum. quia oculi mei ſunt ſuper omnes vias eorum: non ſunt
abſconditæ à facie mea, & non fuit occultata iniquitas eorum
ab oculis meis. Et reddam primũ duplices iniquitates & pec-
cata eorum: quia contaminauerunt terram meam, in mortici-
nis idolorum ſuorum, & abominationibus ſuis impleuerunt
hæreditatem meam. Domine fortitudo mea, & robur meum,
& refugium meum in die tribulationis: ad te Gentes venient
ab extremis terræ, & dicent, Verè mendacium poſſederunt
patres noſtri, vanitatem quæ eis non profuit. Nunquid faciet
ſibi homo deos, & ipſi non ſunt dij? Idcirco ecce ego oſtendã
eis per vicem hanc, oſtendam eis manum meam, & virtutem
meam: & ſcient quia nomen mihi Dominus.

[redacted]

CAPVT XVII.

A Peccatum Iuda ſcriptum eſt ſtylo ferreo in vngue
adamantino, exaratum ſuper latitudinem cordis
eorum, & in cornibus ararum eorũ. Cum recor-
dati fuerint filij eorũ ararum ſuarum, & lucorum
ſuorum, lignorumq; frondentium in mõtibus excelſis, ſacri-
ficantes in agro: fortitudinem tuam & omnes theſauros tuos
in direptionẽ dabo, excelſa tua propter peccata in vniuerſis
finibus tuis. Et relinquêris ſola ab hæreditate tua, quam dedi
tibi, & ſeruire te faciam inimicis tuis in terra quam ignoras:
[redacted] quoniam ignem ſuccendiſti in furore meo: vſq; in æternum
ardebit. Hæc dicit Dominus, Maledictus homo qui confidit
in homine, & ponit carnem brachiũ ſuum, & à Domino re-
Infra 48 a cedit cor eius. Erit enim quaſi myricæ in deſerto, & non vide-
B bit cum venerit bonum: ſed habitabit in ſiccitate in deſerto in
[redacted] terra ſalſuginis & inhabitabili. Benedictus vir qui confidit in
Domino, & erit Dominus fiducia eius. Et erit quaſi lignum
quod tranſplantatur ſuper aquas, quod ad humorem mittit
radices ſuas: & non timebit cum venerit æſtus. Et erit folium
Pſal. 1 a eius viride, & in tempore ſiccitatis non erit ſolicitum, nec ali-
quando deſinet facere fructum. Prauum eſt cor * omnium & * Aliàs hominis.
inſcrutabile: quis cognoſcet illud? Ego Dominus ſcrutãs cor,
& probans renes: qui do vnicuiq; iuxta viam ſuam, & iuxta
fructum adinuentionum ſuarum. Perdix fouit quæ non pe-
perit: fecit diuitias, & non in iudicio: in dimidio dierum ſuo-
rum derelinquet eas, & in nouiſsimo ſuo erit inſipiens. Soliũ Apoc. 2 f
gloriæ altitudinis à principio, locus ſanctificationis noſtræ Pſal. 7 c
expectatio Iſrael. Domine, omnes qui te derelinquunt, con- 1. Reg. 16 b
fundentur: recedentes à te, in terra deſcribentur: quoniam de-
reliquerunt venam aquarum viuentium Dominum. Sana me
Domine, & ſanabor: ſaluum me fac, & ſaluus ero: quoniam [redacted]
laus mea tu es. Ecce ipſi dicunt ad me, Vbi eſt verbum Domi
ni? veniat. Et ego non ſum turbatus, te paſtorem ſequens: &
diem hominis non deſyderaui, tu ſcis. Quod egreſſum eſt de
C labijs meis, rectum in conſpectu tuo fuit. Non ſis tu mihi for-
midini, ſpes mea tu in die afflictionis. Confundantur qui me
perſequuntur, & non confundar ego: paueant illi, & non pa-
ueam ego. Induc ſuper eos diem afflictionis, & duplici con-
tritione contere eos. Hæc dicit Dominus ad me, Vade, & ſta
in porta filiorum populi per quam ingrediuntur reges Iuda,
& egrediuntur: & in cunctis portis Ieruſalem: & dices ad eos,
Audite verbum Domini reges Iuda, & omnis Iudæa, cun-
ctiq; habitatores Ieruſalem qui ingredimini per portas iſtas.
Hæc dicit Dominus, Cuſtodite animas veſtras, & nolite por-
tare pondera in die ſabbathi, nec inferatis per portas Ieruſa-
lem: & nolite eijcere onera de domibus veſtris in die ſabbathi,
& omne opus non facietis. Sanctificate diem ſabbathi, ſicut
præcepi patribus veſtris. Et non audierunt, nec inclinauerunt
aurem ſuam: ſed indurauerũt ceruicem ſuam ne audirent me,
D & ne acciperent diſciplinam. Et erit: ſi audieritis me, dicit Do
minus, vt non inferatis onera per portas ciuitatis huius in die
ſabbathi: & ſi ſanctificaueritis diem ſabbathi ne faciatis in eo
omne opus: ingredientur per portas ciuitatis huius reges &
principes ſedentes ſuper ſoliũ Dauid, & aſcendentes in curri-
bus & equis, ipſi & principes eorum, viri Iuda, & habitatores
Ieruſalẽ: & habitabitur ciuitas hæc in ſempiternũ. Et venient
de ciuitatibus Iuda, & de circuitu Ieruſalẽ, & de terra Benia-
min, & de cãpeſtribus, & de montuoſis, & ab auſtro, portan-
tes holocauſtũ, & victimam, & ſacrificiũ, & thus, & inferent
oblationem in domũ Domini. Si autem non audieritis me, vt
ſanctificetis diem ſabbathi, & ne portetis onus, & ne inferatis
per portas Ieruſalẽ in die ſabbathi: ſuccendã ignem in portis
eius, & deuorabit domos Ieruſalem, & non extinguetur.

[redacted]

CAPVT XVIII.

A Verbum quod factum eſt ad Ieremiam à Domi- Rom. 9 d
no, dicens, Surge & deſcende in domum figuli, &
ibi audies verba mea. Et deſcendi in domum figu
li, & ecce, ipſe faciebat opus ſuper rotam. Et diſſi
patum eſt vas quod ipſe faciebat è luto, manibus ſuis: conuer
ſuſq;, fecit illud vas alterum, ſicut placuerat in oculis eius vt
faceret. Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens, Nun-
quid ſicut figulus iſte, non potero vobis facere domus Iſrael,
ait Dominus? Ecce, ſicut lutum in manu figuli, ſic vos in ma-
nu mea, domus Iſrael. Repente loquar aduerſum gentem &
aduerſus regnum, vt eradicem & deſtruã & diſperdam illud.
B Si pœnitentiam egerit gens illa à malo ſuo quod locutus ſum
aduerſus eam: agam & ego pœnitentiã ſuper malo quod co-
gitaui vt facerem ei: & ſubito loquar de gente & de regno, vt
ædificem & plantem illud. Si fecerit malum in oculis meis, vt
non audiat vocem meam: pœnitentiã agam ſuper bono quod
locutus ſum vt facerem ei. Nunc ergo dic viro Iuda, & habi-
tatoribus Ieruſalem, dicens, Hæc dicit Dominus, Ecce ego
fingo contra vos malum, & cogito contra vos cogitationem.
Reuertatur

Reuertatur vnuſquiſq; à via ſua mala, & dirigite vias veſtras
Ionæ 5 d & ſtudia veſtra. Qui dixerũt, Deſperauimus: poſt cogitatio-
Infra 25 b nes enim noſtras ibimus, & vnuſquiſq; prauitatem cordis ſui
& 35 c mali faciemus. Ideò hæc dicit Dominus, Interrogate gentes,
C Quis audiuit talia horribilia, quæ fecit nimis virgo Iſrael?
Nunquid deficiet de petra agri nix Libani? aut euelli poſſunt
aquæ erumpẽtes frigidæ, & defluentes? Quia oblitus eſt mei
populus meus, fruſtra libantes, & impingẽtes in vijs ſuis & in
ſemitis ſeculi, vt ambularẽt per eas in itinere nõ trito: vt fieret
Infra 19 e terra eorũ in deſolationem, & in ſibilum ſempiternũ. Omnis
[redacted] 50 qui præterierit eam, obſtupeſcet, & mouebit caput ſuũ. Sicut
[redacted] ventus vrens diſpergam eos corã inimico: dorſum, & non fa-
ciem oſtendã eis in die perditionis eorũ. Et dixerũt, Venite,
& cogitemus contra Ieremiam cogitationes: nõ enim peribit
lex à ſacerdote, neq; conſiliũ à ſapiente, nec ſermo à prophe-
D ta. venite, & percutiamus eũ lingua, & nõ attendamus ad vni-
uerſos ſermones eius. Attende Domine ad me, & audi vocem
aduerſariorũ meorum. Nunquid redditur pro bono malum:
quia foderunt foueam animæ meæ? Recordare quòd ſteterim
in conſpectu tuo vt loquerer pro eis bonũ, & auerterem in-
dignationem tuam ab eis. Propterea da filios eorũ in famem,
& deduc eos in manus gladij: fiant vxores eorum abſq; libe-
ris, & viduæ: & viri earum interficiantur morte: iuuenes eorũ
confodiantur gladio in prælio. Audiatur clamor de domibus
eorum: adduces enim ſuper eos latronem repente: quia fode-
runt foueã, vt caperent me, & laqueos abſconderunt pedibus
meis. Tu autem Domine ſcis omne conſilium eorum aduer-
ſum me in mortem: ne propitieris iniquitati eorum, & pecca-
tum eorum à facie tua non deleatur: fiant corruentes in con-
ſpectu tuo, in tempore furoris tui abutere eis.

[redacted]

CAPVT XIX.

A Hæc dicit Dominus, Vade, & accipe lagunculam
figuli teſtaceam à ſenioribus populi, & ſeniori-
bus ſacerdotũ: & egredere ad vallem filij Ennom,
quæ eſt iuxta introitum portæ fictilis: & prædi-
cabis ibi verba quæ ego loquor ad te, & dices, Audite verbũ
Domini reges Iuda, & habitatores Ieruſalem: hæc dicit Do-
minus exercituum Deus Iſrael, Ecce ego inducam afflictio-
nem ſuper locũ iſtum: ita vt omnis qui audierit illam, tinniant
aures eius: eo quòd dereliquerunt me, & alienũ fecerũt locum
iſtum: & libauerunt in eo dijs alienis, quos neſcierunt ipſi, &
B patres eorum, & reges Iuda: & repleuerunt locum iſtum ſan-
guine innocentum: & ædificauerunt excelſa Baalim ad com-
burendos filios ſuos igni in holocauſtũ Baalim: quæ nõ præ-
cepi, nec locutus ſum, nec aſcenderunt in cor meũ. Propterea
ecce dies veniunt, dicit Dominus: & non vocabitur amplius
locus iſte, Topheth, & Vallis filij Ennom, ſed Vallis occiſio-
nis. Et diſsipabo conſilium Iuda, & Ieruſalem in loco iſto: &
ſubuertã eos gladio in conſpectu inimicorũ ſuorũ, & in ma-
C nu quærentium animas eorũ: & dabo cadauera eorum eſcam
Supra 18 c volatilibus cœli, & beſtijs terræ. Et ponam ciuitatem hanc in
Infra 49 c ſtuporem, & in ſibilũ: omnis qui præterierit per eã, obſtupe-
& 50 c ſcet, & ſibilabit ſuper vniuerſa plaga eius. Et cibabo eos car-
nibus filiorum ſuorũ, & carnibus filiarũ ſuarũ: & vnuſquiſq;
carnes amici ſui comedet in obſidione & in anguſtia in qua
concludent eos inimici eorũ, & qui quærunt animas eorũ. Et
conteres lagunculam in oculis virorũ qui ibunt tecũ. Et dices
ad eos, Hæc dicit Dominus exercituũ, Sic conteram populũ
iſtum, & ciuitatem iſtã: ſicut conteritur vas figuli, quod non
poteſt vltrà inſtaurari: & in Topheth ſepelientur, eo quòd nõ
ſit alius locus ad ſepeliendum. Sic faciam loco huic, ait Domi
D nus, & habitatoribus eius: & ponam ciuitatem iſtam ſicut To
pheth. Et erũt domus Ieruſalem, & domus regum Iuda ſicut
locus Topheth, immundæ: omnes domus, in quarum doma-
tibus ſacrificauerunt omni militiæ cœli & libauerunt libami-
na dijs alienis. Vênit autem Ieremias de Topheth, quò miſe-
rat eum Dominus ad prophetandum, & ſtetit in atrio domus
Domini, & dixit ad omnem populum, Hæc dicit Dominus
exercituum Deus Iſrael, Ecce, ego inducam ſuper ciuitatem
hanc & omnes vrbes eius vniuerſa mala quæ locutus ſum ad-
uerſum eam: quoniam indurauerunt ceruicem ſuam, vt non
audirent ſermones meos.

[redacted]

CAPVT XX.

A Et audiuit Phaſſur filius Emmer ſacerdos, qui cõ-
ſtitutus erat princeps in domo Domini, Ieremiã
prophetantẽ ſermones iſtos. Et percuſsit Phaſſur
Ieremiam prophetã, & miſit eum in neruũ, quod
erat in porta Beniamin ſuperiori, in domo Domini. Cumq;
illuxiſſet in craſtinum, eduxit Phaſſur Ieremiam de neruo.
Et dixit ad eũ Ieremias, Non Phaſſur vocauit Dominus no-
men tuum, ſed Pauorẽ vndiq;: quia hæc dicit Dominus, Ecce
ego dabo te in pauorẽ, te & omnes amicos tuos: & corruent
B gladio inimicorum ſuorum, & oculi tui videbunt, & omnem
Iudam dabo in manu regis Babylonis: & traducet eos in Ba-
bylonem, & percutiet eos gladio. Et dabo vniuerſam ſubſtan
tiam ciuitatis huius, & omnem laborem eius, omneq; pretiũ,
& cunctos theſauros regum Iuda dabo in manu inimicorum
eorum: & diripient eos, & tollent, & ducent in Babylonẽ. Tu
autem Phaſſur, & omnes habitatores domus tuæ ibitis in ca-
ptiuitatem, & in Babylonẽ venies, & ibi morieris: ibiq; ſepe-
lieris tu, & omnes amici tui quibus propheraſti mendacium.
Seduxiſti me Domine, & ſeductus ſum: fortior me fuiſti, &
inualuiſti: factus ſum in deriſum tota die, omnes ſubſannant
me, Quia iam olim loquor, vociferans iniquitatem, & vaſti-
C tatem clamito. Et factus eſt mihi ſermo Domini in oppro-
brium, & in deriſum tota die. Et dixi, Non recordabor eius, [redacted]
neq; loquar vltrà in nomine illius. & factus eſt in corde meo
quaſi ignis exæſtuans, clauſusq; in oſsibus meis: & defeci, fer-
re non ſuſtinens. Audiui enim cõtumelias multorum, & ter-
rorẽ in circuitu, Perſequimini, & perſequamur eũ: ab omni-
bus viris qui erant pacifici mei, & cuſtodientes latus meum: ſi
quo modo decipiatur, & præualeamus aduerſus eum, & con-
ſequamur vltionẽ ex eo. Dominus autem mecũ eſt tanquam
bellator fortis: idcirco qui perſequuntur me, cadent, & infir-
mi erunt: confundentur vehementer, quia non intellexerunt Infra 23 g
opprobrium ſempiternum, quod nunquam delebitur. Et tu Supra 11 d
Domine exercituũ probator iuſti, qui vides renes, & cor: vi-
deam quæſo vltionem tuam ex eis: tibi enim reuelaui cauſam
D meam. Cantate Domino, laudate Dominum: quia liberauit
animam pauperis de manu malorum. Maledicta dies, in qua Iob 3 a
natus ſum: dies in qua peperit me mater mea, non ſit benedi-
cta. Maledictus vir, qui annuntiauit patri meo, dicens, Natus
eſt tibi puer maſculus: & quaſi gaudio lætificauit eum. Sit ho-
mo ille vt ſunt ciuitates quas ſubuertit Dominus, & non pœ-
nituit eum. audiat clamorem mane, & vlulatum in tempore
meridiano: qui non me interfecit à vulua, vt fieret mihi ma-
ter mea ſepulchrum, & vulua eius conceptus æternus. Quare
de vulua egreſſus ſum, vt viderem laborẽ & dolorem, & con-
ſumerentur in confuſione dies mei?

[redacted]

CAPVT XXI.

A Verbum quod factum eſt ad Ieremiam à Domi-
no, quando miſit ad eum rex Sedechias Phaſſur
filium Melchiæ, & Sophoniam filiũ Maaſiæ ſa-
cerdotem, dicens, Interroga pro nobis Dominũ,
quia Nabuchodonoſor rex Babylonis præliatur aduerſum

nos: ſi forte faciat Dominus nobiſcum ſecundum omnia mi-

B rabilia ſua, & recedat à nobis. Et dixit Ieremias ad eos, Sic dicetis Sedechiæ, Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, Ecce ego conuertam vaſa belli, quæ in manibus veſtris ſunt, & quibus vos pugnatis aduerſum regem Babylonis & Chaldæos, qui obſident vos in circuitu murorũ: & congregabo ea in medio ciuitatis huius. Et debellabo ego vos in manu extenta, & in brachio forti, & in furore, & in indignatione, & in ira grandi. Et percutiam habitatores ciuitatis huius: homines & beſtiæ peſtilētia magna morientur.

C Et poſt hoc, ait Dominus, dabo Sedechiam regem Iuda, & ſeruos eius, & populũ eius, & qui derelicti ſunt in ciuitate hac à peſte, & gladio, & fame, in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis, & in manu inimicorũ eorum, & in manu quærentiũ animam eorũ: & percutiet eos in ore gladij, & non flectetur, neq; parcet, nec miſerebitur. Et

Infra 38 a ad populũ hunc dices, Hæc dicit Dominus, Ecce ego do corã vobis viam vitæ, & viam mortis. Qui habitauerit in vrbe hac, morietur gladio & fame & peſte: qui autem egreſſus fuerit, & trãsfugerit ad Chaldæos, qui obſident vos, viuet, & erit ei anima ſua quaſi ſpolium. Poſui enim faciem meã ſuper ciuitatē hanc in malũ, & nõ in bonũ, ait Dominus: in manu regis Ba-

D bylonis dabitur, & exuret eã igni. Et domui regis Iuda, Audite verbũ Domini. Domus Dauid, hæc dicit Dominus, Iu-

Infra 22 a dicate mane iudiciũ, & eruite vi oppreſſum de manu calumniantis: ne forte egrediatur vt ignis indignatio mea, & ſuccendatur, & non ſit qui extinguat propter malitiam ſtudiorum veſtrorũ. Ecce ego ad te habitatricem vallis ſolidæ atq; campeſtris, ait Dominus: qui dicitis, Quis percutiet nos? & quis ingredietur domus noſtras? Et viſitabo ſuper vos iuxta fructum ſtudiorũ veſtrorum, dicit Dominus: & ſuccendã ignem in ſaltu eius: & deuorabit omnia in circuitu eius.

[redacted]

CAPVT XXII.

A Hæc dicit Dominus: Deſcende in domum regis Iuda, & loqueris ibi verbum hoc, & dices, Audi verbum Domini rex Iuda qui ſedes ſuper ſoliũ Dauid: tu & ſerui tui, & populus tuus, qui ingre-

Supra 21 d dimini per portas iſtas. Hæc dicit Dominus, Facite iudicium & iuſtitiam: & liberate vi oppreſſum de manu calumniatoris: & aduenam, & pupillũ, & viduam nolite contriſtare, neq;

B opprimatis iniquè: & ſanguinem innocentem ne effundatis in loco iſto. Si enim facientes feceritis verbũ iſtud: ingredientur per portas domus huius reges ſedentes de genere Dauid ſuper thronũ eius, & aſcendentes currus & equos, ipſi & ſer-

Deut. 29 d ui, & populus eorũ. Quòd ſi non audieritis verba hæc: In me-

3. Reg. 9 b metipſo iuraui, dicit Dominus, quia in ſolitudinem erit domus hæc. Quia hæc dicit Dominus ſuper domum regis Iuda, Galaad tu mihi caput Libani: ſi non poſuero te ſolitudinẽ, vrbes inhabitabiles. Et ſanctificabo ſuper te interficiẽtem vi-

C rum & arma eius: & ſuccident electas cedros tuas, & præcipitabunt in ignem. Et pertrãſibunt gentes multæ per ciuitatem hanc: & dicet vnuſquiſq; proximo ſuo, Quare fecit Dominus ſic ciuitati huic grandi? Et reſpondebunt, Eo quòd dereliquerint pactum Domini Dei ſui, & adorauerint deos alienos, & ſeruierint eis. Nolite flere mortuum, neq; lugeatis ſuper eum fletu: plangite eum qui egreditur, quia non reuertetur vltrà, nec videbit terram natiuitatis ſuæ: quia hæc dicit Dominus ad Sellum filium Ioſiæ regis Iuda, qui regnauit pro Io-

D ſia patre ſuo qui egreſſus eſt de loco iſto, Non reuertetur huc amplius: ſed in loco ad quem tranſtuli eum, ibi morietur, & terram iſtam non videbit amplius. Væ qui ædificat domum ſuam in iniuſtitia, & cœnacula ſua non in iudicio: amicũ ſuũ opprimet fruſtra, & mercedem eius non reddet ei. Qui dicit, Aedificabo mihi domũ latam, & cœnacula ſpatioſa: qui aperit ſibi feneſtras, & facit laquearia cedrina: pingitq; ſinopide.

Nunquid regnabis, quoniam confers te cedro? pater tuus nunquid non comedit & bibit, & fecit iudicium & iuſtitiam tunc cum bene erat ei? Iudicauit cauſam pauperis & egeni in bonum ſuũ. Nunquid non ideò quia cognouit me, dicit Do-

E minus? Tui verò oculi & cor ad auaritiam, & ad ſanguinem innocentem fundendum, & ad calumniam, & ad curſum mali operis. Propterea hæc dicit Dominus ad Ioacim filium Ioſiæ regem Iuda. Non plangent eum, Væ frater & væ ſoror: non concrepabunt ei, Væ Domine, & væ inclyte. Sepultura aſini ſepelietur, putrefactus & proiectus extra portas Ieruſalem. Aſcende Libanũ, & clama: & in Baſan da vocem tuam, & clama ad tranſeuntes: quia contriti ſunt omnes amatores tui. Locutus ſum ad te in abundantia tua: dixiſti, Non audiam. Hæc

F eſt via tua ab adoleſcentia tua, quia non audiſti vocem meam. Omnes paſtores tuos paſcet ventus, & amatores tui in captiuitatem ibunt: & tunc confunderis, & erubeſces ab omni malitia tua. Quæ ſedes in Libano, & nidificas in cedris, quomodo congemuiſti cum veniſſent tibi dolores, quaſi dolores parturientis? Viuo ego, dicit Dominus: quia ſi fueris Iechonias filius Ioacim regis Iuda, annulus in manu dextera mea: inde euellam te. Et dabo te in manu quærentium animam tuam, & in manu quorũ tu formidas faciem, & in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis, & in manu Chaldæorum. Et mittam te & matrem tuam quæ genuit te, in terrã alienam, in qua na-

G ti non eſtis, ibiq; moriemini: & in terram ad quam ipſi leuant animam ſuam, vt reuertantur illuc, & non reuertentur. Nunquid vas fictile atq; cõtritum vir iſte Iechonias? Nunquid vas abſq; omni voluptate? quare abiecti ſunt ipſe & ſemen eius, & proiecti in terram quam ignorauerunt? Terra, terra, terra, audi ſermonem Domini. Hæc dicit Dominus, Scribe virum iſtum ſterilem, virũ qui in diebus ſuis non proſperabitur. nec enim erit de ſemine eius vir qui ſedeat ſuper ſolium Dauid, & poteſtatem habeat vltrà in Iuda.

[redacted]

CAPVT XXIII.

A Væ paſtoribus qui diſperdunt & dilacerant gregem paſcuæ meæ, dicit Dominus. Ideò hæc dicit Dominus Deus Iſrael ad paſtores qui paſcunt populum meum, Vos diſperſiſtis gregem meũ, & eieciſtis eos, & non viſitaſtis eos: ecce ego viſitabo ſuper vos malitiam ſtudiorum veſtrorũ, ait Dominus. Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris, ad quas eiecero eos illuc: & conuertã eos ad rura ſua, & creſcent, & multiplicabuntur. Et ſuſcitabo ſuper eos paſtores, & paſcent eos: & non formidabũt vltrà, & nõ pauebunt: & nullus quæretur ex numero, dicit Dominus. Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ſuſcitabo Dauid germen iuſtũ: & regnabit rex, & ſa- Eze. 34 a [redacted]

B piens erit: & faciet iudiciũ & iuſtitiã in terra. In diebus illius ſaluabitur Iuda, & Iſrael habitabit confidenter: & hoc eſt nomen quod vocabunt eum, Dominus iuſtus noſter. Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus: & non dicent vltrà, Viuit Dominus qui eduxit filios Iſrael de terra Aegypti: ſed, Viuit Dominus qui eduxit, & adduxit ſemen domus Iſrael de terra aquilonis, & de cunctis terris, ad quas eieceram eos illuc: & habitabũt in terra ſua. Ad prophetas, Contritũ eſt cor meum in medio mei, contremuerunt omnia oſſa mea, factus ſum quaſi vir ebrius, & quaſi homo madidus à vino, à facie Domini & à facie verborũ ſanctorũ eius. Quia adulteris repleta eſt terra, quia à facie maledictionis luxit terra, areſacta ſunt arua deſerti: factus eſt curſus eorum malus, & fortitudo Infra 33 c Eſa. 4 b 40 c 45 b Eze. 34 Dani. 9 g Ioan. 1 g Deut. 13 d Supra 16 c

C eorum diſſimilis. Propheta nanq; & ſacerdos polluti ſunt: & in domo mea inueni malum eorum, ait Dominus. Idcirco via eorum erit quaſi lubricum in tenebris: impellentur enim, & corruent

& corruent in ea:afferam enim ſuper eos mala, annum viſita-
tionis eorum,ait Dominus. Et in prophetis Samariæ vidi fa-
tuitatem,prophetabant in Baal,& decipiebant populũ meũ
Iſrael. Et in prophetis Ieruſalẽ vidi ſimilitudinẽ,adulterium,
& iter mendacij:& cõfortauerunt manus peſsimorũ, vt non
cõuerteretur vnuſquiſq; à malitia ſua: facti ſunt mihi omnes
vt Sodoma, & habitatores eius quaſi Gomorrha. Propterea
hæc dicit Dominus exercituũ ad prophetas, Ecce ego ciba-
Supra 9 c bo eos abſynthio,& potabo eos felle: à Prophetis enim Ieru
D ſalem egreſſa eſt pollutio ſuper omnem terrã. Hæc dicit Do
minus exercituũ, Nolite audire verba prophetarũ, qui pro-
phetant vobis, & decipiunt vos: viſionẽ cordis ſui loquũtur,
non de ore Domini. Dicunt his qui blaſphemant me, Locu-
tus eſt Dominus, Pax erit vobis. & omnibus qui ambulant
in prauitate cordis ſui, dixerunt, Non veniet ſuper vos malũ.
Quis enim affuit in conſilio Domini, & vidit & audiuit ſer-
monem eius? quis conſyderauit verbũ illius & audiuit? Ecce,
turbo dominicæ indignationis egredietur, & tẽpeſtas erum-
pens ſuper caput impiorũ veniet. Non reuertetur furor Do-
mini vſq; dum faciet & vſq; dum compleat cogitationẽ cor-
dis ſui. in nouiſsimis diebus intelligetis conſilium eius. Non
Supra 14 c mittebam prophetas, & ipſi currebant: non loquebar ad eos,
Infra 27 c & ipſi prophetabant. Si ſtetiſſent in conſilio meo, & nota fe-
& 29 c ciſſent verba mea populo meo: auertiſſem vtiq; eos à via ſua
E mala, & à cogitationibus ſuis peſsimis. Putáſne Deus è vici-
no ego ſum, dicit Dominus, & non Deus délonge? Si occul-
tabitur vir in abſconditis: & ego non videbo eum, dicit Do-
minus? Nunquid non cœlum & terram ego impleo, dicit Do
minus? Audiui quæ dixerunt prophetæ prophetantes in no-
mine meo mendacium, atque dicentes, Somniaui, ſomniaui.
Vſquequo iſtud eſt in corde prophetarũ vaticinantium men
dacium, & prophetantiũ ſeductiones cordis ſui? Qui volunt
facere vt obliuiſcatur populus meus nominis mei propter
ſomnia eorum quæ narrat vnuſquiſq; ad proximum ſuum: ſi-
cut obliti ſunt patres eorum nominis mei propter Baal. Pro-
pheta qui habet ſomniũ, narret ſomniũ: & qui habet ſermo-
nem meum, loquatur ſermonem meum verè: quid paleis ad
triticum, dicit Dominus? Nunquid nõ verba mea ſunt quaſi
ignis, dicit Dominus: & quaſi malleus conterens petram?
F Propterea ecce ego ad prophetas, ait Dominus: qui furan-
tur verba mea vnuſquiſq; à proximo ſuo. Ecce ego ad pro-
phetas, ait Dominus: qui aſſumũt linguas ſuas, & aiunt, di-
cit Dñs. Ecce ego ad prophetas ſomniantes mendacium, ait
[redacted] Dñs: qui narrauerũt ea, & ſeduxerunt populũ meum in men
dacio ſuo & in miraculis ſuis: cum ego non miſiſſem eos, nec
mandaſſem eis: qui nihil profuerunt populo huic, dicit Do-
minus. Si igitur interrogauerit te populus iſte, vel propheta,
aut ſacerdos, dicens, Quod eſt onus Domini? dices ad eos,
Vt quid vobis onus? proijciam quippe vos, dicit Dominus.
Et propheta & ſacerdos & populus qui dicit, Onus Domi-
ni: viſitabo ſuper virum illum, & ſuper domum eius. Hæc di-
cetis vnuſquiſque ad proximũ & ad fratrem ſuum, Quid re-
ſpondit Dominus? Et quid locutus eſt Dominus? Et onus
G Domini vltrà non memorabitur: quia onus erit vnicuique
ſermo ſuus: & peruertiſtis verba Dei viuentis, Domini exer-
cituum Dei noſtri. Hæc dices ad prophetam, Quid reſpon-
dit tibi Dominus? & quid locutus eſt Dominus? Si autem
Onus Domini dixeritis: propter hoc hæc dicit Dominus,
Quia dixiſtis ſermonẽ iſtum, Onus Domini: & miſi ad vos,
dicẽs, Nolite dicere, Onus Domini: propterea ecce ego tol-
lam vos portans: & derelinquam vos, & ciuitatem quam de-
Supra 20 c di vobis, & patribus veſtris à facie mea, & dabo vos in op-
probrium ſempiternum, & in ignominiam æternã, quæ nun
quam obliuione delebitur.

[redacted]. CAP. XXIIII.

A Oſtendit mihi Dominus: & ecce duo calathi pleni
ficis, poſiti ante templũ Domini: poſtquã tranſ-
tulit Nabuchodonoſor rex Babylonis Iecho-
niam filium Ioacim regẽ Iuda, & principes eius,
& fabrum & incluſorẽ de Ieruſalem, & adduxit eos in Baby
lonem. Calathus vnus, ficus bonas habebat nimis: vt ſolent fi-
cus eſſe primi temporis. & Calathus vnus, ficus habebat ma-
las nimis, quæ comedi non poterant, eo quòd eſſent malæ. Et
dixit Dominus ad me, Quid tu vides Ieremia? Et dixi, Fi-
B cus: ficus bonas, bonas valde: & malas: malas valde, quæ come-
di non poſſunt, eo quòd ſint malæ. Et factũ eſt verbum Do-
mini ad me, dicens, Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, Sicut fi-
cus hæ bonæ: ſic cognoſcam tranſmigrationem Iuda, quam
emiſi de loco iſto in terram Chaldæorũ, in bonum. Et ponam
C oculos meos ſuper eos ad placandũ: & reducam eos in terram
hanc: & ædificabo eos, & non deſtruã: & plantabo eos, & nõ
euellam. Et dabo eis cor vt ſciãt me quia ego ſum Dominus: Infrà 31 f
& erunt mihi in populũ, & ego ero eis in Deum: quia reuer-
tentur ad me in toto corde ſuo. Et ſicut ficus peſsimę, quæ co
medi non poſſunt, eo quòd ſint malæ: hæc dicit Dominus, ſic Infra 29 d
D dabo Sedechiã regem Iuda, & principes eius, & reliquos de
Ieruſalem, qui remanſerũt in vrbe hac, & qui habitant in ter-
ra Aegypti. Et dabo eos in vexationẽ afflictionemq; omni-
bus regnis terræ: in opprobrium, & in parabolã, & in prouer
bium, & in maledictionẽ in vniuerſis locis ad quæ eieci eos.
Et mittam in eis gladium, & famem, & peſtem: donec con-
ſumantur de terra, quam dedi eis & patribus eorum.

[redacted]. CAPVT XXV.

A Verbum quod factũ eſt ad Ieremiam de omni po-
pulo Iudæ: in anno quarto Ioacim filij Ioſiæ re-
gis Iuda, ipſe eſt annus primus Nabuchodono-
ſor regis Babylonis. Quod locutus eſt Ieremias
propheta ad omnem populum Iuda, & ad vniuerſos habita-
tores Ieruſalẽ, dicens, A tertiodecimo anno Ioſiæ filij Amon
regis Iuda vſq; ad diem hanc: iſte tertius & viceſimus annus,
factũ eſt verbũ Domini ad me, & locutus ſum ad vos de no-
cte conſurgens & loquens: & nõ audiſtis. Et miſit Dominus
ad vos omnes ſeruos ſuos prophetas cõſurgens diluculo, mit
B tensq́ue & non audiſtis: neque inclinaſtis aures veſtras vt au-
diretis, cum diceret, Reuertimini vnuſquiſq; à via ſua mala, & 4. Reg. 17 d
à peſsimis cogitationibus veſtris: & habitabitis in terra quam Supra 18 c
dedit Dominus vobis & patribus veſtris, à ſeculo & vſque in Infra 35 c
ſeculũ. Et nolite ire poſt deos alienos, vt ſeruiatis eis, adore-
tiſq́; eos: neque me ad iracundiam prouocetis in operibus ma
nuum veſtrarum, & non affligã vos. Et non audiſtis me, dicit
Dominus: vt me ad iracundiã prouocaretis in operibus ma-
nuum veſtrarũ, in malum veſtrũ, Propterea hæc dicit Domi-
nus exercituũ, Pro eo quòd non audiſtis verba mea, ecce ego
mittam, & aſſumã vniuerſas cognationes aquilonis, ait Do-
minus, & Nabuchodonoſor regem Babylonis ſeruum meũ:
& adducam eos ſuper terrã iſtam, & ſuper habitatores eius,
& ſuper omnes nationes quæ in circuitu illius ſunt: & inter-
ficiam eos, & ponam eos in ſtuporem & in ſibilum, & in ſo-
litudines ſempiternas. Perdamq́ue ex eis vocem gaudij &
C vocem lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſponſæ, vocem mo-
læ & lumen lucernæ. Et erit vniuerſa terra hæc in ſolitudi-
nem & in ſtuporem: & ſeruient omnes gentes iſtæ regi Ba- Infra 29 c
bylonis ſeptuaginta annis. Cumq́ue impleti fuerint ſeptua- 2. Par. 36 d
ginta anni, viſitabo ſuper regem Babylonis, & ſuper gen- 1. Eſdr. 1 a
tem illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum, & ſuper ter- Dani. 9 a
ram Chaldæorum: & ponam illam in ſolitudines ſempiter-
nas. Et adducam ſuper terram illam omnia verba mea quæ
locutus ſum contra eam, omne quod ſcriptum eſt in libro
D iſto, quæcunq; prophetauit Ieremias aduerſum omnes gen-
tes, Quia ſeruierunt eis, cum eſſent gentes multæ & reges

magni: & reddam eis ſecundū opera eorum,& ſecundū facta
manuum ſuarū. Quia ſic dicit Dominus Deus Iſrael, Sume
calicē vini furoris huius de manu mea: & propinabis de illo
cunctis gētibus ad quas ego mittā te. Et bibēt,& turbabūtur,
& inſanient à facie gladij quem ego mittā inter eos. Et acce-
pi calicē de manu Domini,& propinaui cunctis gentibus ad
quas miſit me Dominus: Ieruſalē,& ciuitatibus Iuda, & regi
bus eius & principibus eius: vt darem eos in ſolitudinē & in
ſtuporem,& in ſibilū,& in maledictionē, ſicut eſt dies iſta.
E Pharaoni regi Aegypti,& ſeruis eius,& principibus eius,&
omni populo eius,& vniuerſis generaliter: cūctis regibus ter-
ræ Auſitidis,& cunctis regibus terræ Philiſtijm, & Aſcalo-
nis,& Gazæ,& Accaron,& reliquijs Azoti, & Idumeæ, &
Moab,& filijs Ammon,& cūctis regibus Tyri, & vniuerſis
regibus Sidônis: & regibus terræ inſularū qui ſunt trans ma-
re,& Dedan,& Theman,& Buz,& vniuerſis qui attonſi ſunt
in comam,& cunctis regibus Arabiæ,& cūctis regibus Occi
dentis qui habitant in deſerto, & cunctis regibus Zambri, &
cunctis regibus Elam,& cunctis regibus Medorum: cunctis
quoq; regibus Aquilonis déprope & délonge, vnicuiq; con-
tra fratrem ſuum: & omnibus regnis terræ, quæ ſuper faciem
eius ſunt: & rex Seſach bibet poſt eos. Et dicès ad eos, Hæc
F dicit Dominus exercituū Deus Iſrael, Bibite & inebriamini,
& vomite: & cadite, neq; ſurgatis à facie gladij quē ego mit-
tam inter vos. Cumq; noluerint accipere calicē de manu tua
vt bibāt, dices ad eos, Hæc dicit Dominus exercituū, Biben-
1.Pet.4 d tes bibetis, quia ecce in ciuitate in qua inuocatum eſt nomen
meum, ego incipio affligere: & vos quaſi innocētes, & immu
nes eritis? non eritis immunes: gladium enim ego voco ſuper
Ioel 3 d omnes habitatores terræ, dicit Dominus exercituum. Et tu
Amos 1 a prophetabis ad eos omnia verba hæc, & dices ad illos, Do-
minus de excelſo rugiet, & de habitaculo ſancto ſuo dabit
vocem ſuā: rugiēs rugiet ſuper decórem ſuū: celeuſma quaſi
calcantiū, cōcinetur aduerſus omnes habitatores terræ. Per-
uenit ſonitus vſq; ad extrema terræ: quia iudicium Domino
cum gētibus: iudicatur ipſe cum omni carne, impios tradidi
G gladio, dicit Dominus. Hæc dicit Dominus exercituū, Ecce
afflictio egredietur de gente in gentē: & turbo magnus egre-
dietur à ſummitatibus terræ. Et erunt interfecti Domini in
die illa à ſummo terræ vſq; ad ſummū eius: non plangentur,
& non colligentur, neq; ſepelientur: in ſterquiliniū ſuper fa-
ciem terræ iacebunt. Vlulate paſtores,& clamate: & aſpergi-
te vos cinere optimates gregis, quia cōpleti ſunt dies veſtri,
vt interficiamini: & diſsipationes veſtræ, & cadetis quaſi va-
ſa pretioſa. Et peribit fuga à paſtoribus, & ſaluatio ab opti-
matibus gregis. Vox clamoris paſtorū,& vlulatus optimatū
gregis: quia vaſtauit Dominus paſcua eorū, & conticuerunt
arua pacis à facie iræ furoris Domini. Dereliquit quaſi leo
vmbraculum ſuum: quia facta eſt terra eorum in deſolatio-
nem à facie iræ columbæ,& à facie iræ furoris Domini.

[redacted] CAPVT XXVI.

A IN principio regni Ioacim filij Ioſiæ regis Iuda,
factum eſt verbū iſtud à Domino, dicens, Hæc
dicit Dominus, Sta in atrio domus Domini, &
loquêris ad omnes ciuitates Iuda, de quibus ve-
niunt vt adorēt in domo Domini, vniuerſos ſermones quos
Aliâs, noli. ego mādaui tibi vt loquaris ad eos: * nulli ſubtrahere verbū:
ſi fortè audiant & conuertantur vnuſquiſq; à via ſua mala: &
pœniteat me mali quod cogito facere eis propter malitiā ſtu-
B diorum eorum. Et dices ad eos, Hæc dicit Dominus, Si non
audieritis me vt ambuletis in lege mea quam dedi vobis: vt
audiatis ſermones ſeruorū meorum prophetarum, quos ego
miſi ad vos de nocte conſurgens,& dirigens,& non audiſtis;
dabo domum iſtam ſicut Silo, & vrbem hanc dabo in male
1.Reg. 4 b dictionem cunctis gentibus terræ. Et audierunt ſacerdotes

& prophetæ,& omnis populus Ieremiam loquentem verba
hæc in domo Domini. Cumq; compleſſet Ieremias loquens
omnia quæ præceperat ei Dominus vt loqueretur ad vniuer-
ſum populum: apprehenderunt eum ſacerdotes, & prophe-
C tæ,& omnis populus, dicens, Morte moriatur. Quare pro-
phetauit in nomine Domini, dicens, Sicut Silo erit domus
hæc: & vrbs iſta deſolabitur, eo quòd nō ſit habitator? Et con
gregatus eſt omnis populus aduerſus Ieremiā in domo Do-
mini: & audierunt principes Iuda verba hæc: & aſcenderunt
de domo regis in domum Domini,& ſederunt in introitu
portæ domus Domini nouæ. Et locuti ſunt ſacerdotes, & Supra 7 a
prophetæ ad principes,& ad omnem populū dicentes, Iudi-
D cium mortis eſt viro huic: quia prophetauit aduerſus ciuita-
tem iſtam, ſicut audiſtis auribus veſtris. Et ait Ieremias ad
omnes principes,& ad vniuerſum populū, dicens, Dominus
miſit me vt prophetarē ad domum iſtam,& ad ciuitatē hanc
omnia verba quæ audiſtis. Nunc ergo bonas facite vias ve-
ſtras, & ſtudia veſtra,& audite vocem Domini Dei veſtri: &
pœnitebit Dominum mali quod locutus eſt aduerſum vos.
Ego autē ecce in manibus veſtris ſum: facite mihi quod bo-
num & rectū eſt in oculis veſtris. Veruntamen ſcitote & co-
E gnoſcite quòd ſi occideritis me, ſanguinē innocentem trade-
tis contra voſmetipſos,& contra ciuitatem iſtam, & habitato
res eius. in veritate enim miſit me Dñs ad vos, vt loquerer in
auribus veſtris omnia verba hæc. Et dixerunt principes,& o-
mnis populus ad ſacerdotes & prophetas, Non eſt viro huic
iudicium mortis: quia in nomine Domini Dei noſtri locutus
F eſt ad nos. Surrexerunt ergo viri de ſenioribus terræ: & dixe
runt ad omnem cœtum populi, loquentes, Micheas de Mo-
raſthi fuit propheta in diebus Ezechiæ regis Iuda: & ait ad
omnē populū Iudæ, dicens, Hæc dicit Dominus exercituū, Mich. 3 d
Sion quaſi ager arabitur: & Ieruſalē in aceruum lapidum erit,
& mons domus Domini in excelſa ſyluarū. Nunquid morte
condênauit eum Ezechias rex Iuda,& omnis Iuda? nunquid
non timuerunt Dominū,& deprecati ſunt faciem Domini,
& pœnituit Dominum mali, quod locutus fuerat aduerſum
eos? Itaq; nos facimus malum grande contra animas noſtras.
Fuit quoq; vir prophetans in nomine Domini Vrias filius
G Semei de Cariathiarim: & prophetauit aduerſus ciuitatem
iſtam,& aduerſus terram hanc iuxta omnia verba Ieremiæ.
Et exaudiuit rex Ioacim,& omnes potētes,& principes eius
verba hæc: & quæſiuit rex interficere eum. Et audiuit Vrias,
& timuit, fugitq;,& ingreſſus eſt Aegyptū. Et miſit rex Ioa
cim viros in Aegyptum, Elnathan filium Achobor, & viros
cum eo in Aegyptum. Et eduxerunt Vriam de Aegypto: &
adduxerunt eum ad regem Ioacim,& percuſsit eum gladio:
& proiecit cadauer eius in ſepulchris vulgi ignobilis. Igitur
manus Ahicam filij Saphan fuit cum Ieremia, vt non trade-
retur in manus populi,& interficerent eum.

[redacted] CAPVT XXVII.

A IN principio regni Ioacim filij Ioſiæ regis Iuda,
factum eſt verbum iſtud ad Ieremiam à Domi-
no, dicens, Hæc dicit Dominus ad me, Fac tibi
vincula, & catenas: & pones eas in collo tuo. Et
mittes eas ad regem Edom,& ad regem Moab, & ad regem
filiorum Ammon,& ad regem Tyri,& ad regem Sidônis: in
manu nuntiorum qui venerunt Ieruſalem ad Sedechiam re-
gem Iuda, & præcipies eis vt ad dominos ſuos loquantur,
Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael, Hæc dicetis
ad dominos veſtros, Ego feci terram, & homines, & iu-
menta, quæ ſunt ſuper faciem terræ, in fortitudine mea ma-
gna & in brachio meo extento; & dedi eam ei qui placuit
in oculis meis. Et nunc itaque ego dedi omnes terras iſtas
in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis ſerui mei: in-
ſuper & beſtias agri dedi ei, vt ſeruiant illi. Et ſeruient ei
omnes

omnes gẽtes,& filio eius,& filio filij eius : donec veniat tem-
pus terræ eius & ipſius : & ſeruient ei gentes multæ & reges
B magni. Gens autem & regnũ quod non ſeruierit Nabucho-
donoſor regi Babylonis,& quicunq; non curuauerit collum
ſuum ſub iugo regis Babylonis : in gladio & in fame & in pe-
ſte viſitabo ſuper gentem illam, ait Dominus : donec conſu-
mam eos in manu eius. Vos ergo nolite audire prophetas
veſtros,& diuinos,& ſomniatores,& augures , & maleficos
qui dicunt vobis. Non ſeruietis regi Babylonis, quia menda-
cium prophetant vobis:vt longe vos faciant de terra veſtra,
& eijciant vos,& pereatis. Porrò gens quæ ſubiecerit ceruι-
cem ſuam ſub iugo regis Babylonis,& ſeruierit ei : dimittam
eam in terra ſua,dicit Dominus : & colet eam,& habitabit in
ea. Et ad Sedechiã regem Iuda locutus ſum ſecundum omnia
verba hæc,dicens,Subijcite colla veſtra ſub iugo regis Baby-
C lonis,& ſeruite ei,& populo eius,& viuetis. Quare moriemi-
ni tu,& populus tuus gladio , & fame,& peſte,ſicut locutus
eſt Dominus ad gentẽ quæ ſeruire noluerit regi Babylonis?
Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis,Non ſer-
uietis regi Babylonis,quia mendacium ipſi loquuntur vobis.
Quia non miſi eos,ait Dominus : & ipſi prophetant in no-
Supra 14 c mine meo mendaciter : vt eijciaot vos , & pereatis tam vos
& 23 d quàm prophetæ qui vaticinantur vobis. Et ad ſacerdotes,&
Infra 29 b ad omnem populum iſtum locutus ſum, dicens,Hæc dicit
Dominus,Nolite audire verba prophetarum veſtrorum,qui
prophetant vobis, dicentes,Ecce vaſa domus Domini reuer-
tentur de Babylone nunc cito:mendacium enim prophetant
vobis. Nolite ergo audire eos,ſed ſeruite regi Babylonis , vt
viuatis.quare datur hæc ciuitas in ſolitudinem? Et ſi prophe-
D tæ ſunt,& eſt verbũ Domini in eis : occurrant Domino exer
cituum:vt non veniant vaſa quæ derelicta fuerant in domo
Domini,& in domo regis Iuda,& in Ieruſalem , in Babylo-
nem. Quia hæc dicit Dominus exercituum ad columnas, &
4.Re.25 c ad mare,& ad baſes,& ad reliqua vaſorũ,quę remanſerunt in
ciuitate hac: quæ oon tulit Nabuchodonoſor rex Babylonis,
cum transferret Iechoniam filium Ioacim regem Iuda de Ie-
ruſalem in Babylonem,& omnes optimates Iuda & Ieruſa-
lem. Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael ad va
ſa quæ derelicta ſunt in domo Domini, & in domo regis Iu-
da & Ieruſalem : In Babylonẽ transferentur,& ibi erunt vſq;
ad diem viſitationis ſuæ dicit Dominus : & afferri faciam ea,
& reſtitui in loco iſto.

[redacted]

CAPVT XXVIII.

ET factum eſt in anno illo io principio regni Se-
dechiæ regis Iuda,in anno quarto, in menſe quin
A to,dixit ad me Hananias filius Azur propheta
de Gabaon , in domo Domini coram ſacerdoti
bus & omni populo, dicens, Hæc dicit Dominus exercituũ
Deus Iſrael , Contriui iugum regis Babylonis. Adhuc duo
anni dierum,& ego referri faciam ad locum iſtum omnia va-
ſa domus Domini quæ tulit Nabuchodonoſor rex Babylo-
nis de loco iſto,& tranſtulit ea in Babylonem. Et Iechoniam
filium Ioacim regem Iuda,& omnem tranſmigrationem Iu-
dæ,qui ingreſsi ſunt in Babylonem, ego conuertã ad locum
iſtum,ait Dominus:conteram enim iugum regis Babylonis.
B Et dixit Ieremias propheta ad Hananiam prophetam in ocu
lis ſacerdotũ,& in oculis omnis populi qui ſtabat in domo
Domini:& ait Ieremias propheta, Amen, ſic faciat Domi-
nus:ſuſcitet Dominus verba ſua quæ prophetaſti: vt referan
tur vaſa in domum Domini,& omnis tranſmigratio de Ba-
bylone ad locum iſtum. Verũtamen audi verbum hoc, quod
ego loquor in auribus tuis,& in auribus vniuerſi populi,Pro
phetæ qui fuerunt ante me & ante te ab initio,& prophetaue
runt ſuper terras multas, & ſuper regna magna, de prælio &
de afflictione,& de fame. Propheta qui vaticinatus eſt pacẽ:
C cum venerit verbum eius,ſcietur propheta quem miſit Do-
minus in veritate. Et tulit Hananias propheta catenã de col-
lo Ieremiæ prophetæ, & confregit eam. Et ait Hananias in
cõſpectu omnis populi,dicens,hæc dicit Dominus, Sic con-
fringã iugum Nabuchodonoſor regis Babylonis poſt duos
annos dierum de collo omnium gentium. Et abijt Ieremias
propheta in viam ſuam. Et factũ eſt verbum Domini ad Iere
miam,poſtquam confregit Hananias propheta catenam de
collo Ieremiæ prophetæ,dicẽs, Vade,& dices Hananię,Hæc
D dicit Dominus , Catenas lineas contriuiſti : & facies pro eis
catenas ferreas. Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael, Iugum ferreũ poſui ſuper collum cunctarũ gentium
iſtarum,vt ſeruiant Nabuchodonoſor regi Babylonis,& ſer-
uient ei : inſuper & beſtias terræ dedi ei. Et dixit Ieremias
propheta ad Hananiam prophetã, Audi Hanania : non miſit
te Dominus,& tu confidere feciſti populũ iſtum in menda-
cio. Idcirco hæc dicit Dñs, Ecce ego mittam te à facie terræ,
hoc anno morièris.aduerſum enim Dominum locutus es. Et
mortuus eſt Hananias propheta in anno illo menſe ſeptimo.

[redacted]

CAPVT XXIX.

A ET hæc ſunt verba libri quæ miſit Ieremias pro-
pheta de Ieruſalem,ad reliquias ſeniorũ tranſmi-
grationis,& ad ſacerdotes,& ad prophetas , & ad
omnem populũ quem traduxerat Nabuchodo-
noſor de Ieruſalẽ in Babylonẽ:poſtquam egreſſus eſt Iecho-
nias rex,& domina,& eunuchi,& principes Iuda, & Ieruſa-
lẽ,& faber,& incluſor de Ieruſalẽ:in manu Elaſa filij Saphan,
& Gamariæ filij Helciæ,quos miſit Sedechias rex Iuda ad
Nabuchodonoſor regem Babylonis in Babylonẽ,dicẽs, Hęc
dicit Dominus exercituũ Deus Iſrael , omni tranſmigratio-
B ni,quam tranſtuli de Ieruſalem in Babylonem, Aedificate do
mos,& habitate:& plantate hortos,& comedite fructum eo-
rum. Accipite vxores,& generate filios & filias, & date filijs
veſtris vxores:& filias veſtras date viris,& pariant filios & fi-
lias : & multiplicamini ibi, & nolite eſſe pauci numero. Et
quærite pacem ciuitatis ad quam tranſmigrare vos feci: & ora
te pro ea ad Dominũ:quia in pace illius erit pax vobis. Hæc Supra 14 c
C enim dicit Dominus exercituum Deus Iſrael,Non vos ſedu
cant prophetæ veſtri qui ſunt in medio veſtrum,& diuini ve-
ſtri:& ne attendatis ad ſomnia veſtra quę vos ſomniatis : quia
falsò ipſi prophetant vobis in nomine meo, non miſi eos di-
cit Dominus. Quia hæc dicit Dñs. Cum cœperint impleri
in Babylooe ſeptuaginta anni, viſitabo vos , & ſuſcitabo ſu-
per vos verbũ meum bonum,& reducam vos ad locũ iſtum.
Ego enim ſcio cogitationes, quas ego cogito ſuper vos , ait Supra 25 c
Dominus, cogitationes pacis & non afflictioois, vt dem vo- 2.Par.36 d
D bis finẽ & patientiã. Et inuocabitis me, & ibitis : & orabitis Eſd.1 a
me,& ego exaudiã vos:quæretis me,& inuenietis:cum quæ- Dani.9.a
ſieritis me in toto corde veſtro. Et inueniar à vobis, ait Do-
minus:& reducã captiuitatem veſtrã,& congregabo vos de
vniuerſis gẽtibus,& de cunctis locis ad quæ expuli vos , dicit
Dominus:& reuerti vos faciã de loco ad quem tranſmigra-
re vos feci. Quia dixiſtis,Suſcitabit nobis Dominus prophe-
tas in Babylone. Quia hæc dicit Dominus ad regem qui ſe-
det ſuper ſolium Dauid & omnem populum habitatorẽ vr-
bis huius,ad fratres veſtros,qui non ſunt egreſsi vobiſcum in Supra 24 c
tranſmigrationẽ. Hæc dicit Dominus exercituum, Ecce ego
mittam in eos gladium, & famem,& peſtem : & ponam eos
quaſi ficus malas quæ comedi oon poſſunt, eo quòd peſsi-
mæ ſint. Et perſequar eos in gladio,& in famæ,& in peſtilen
tia:& dabo eos in vexationẽ vniuerſis regnis terræ, in male-
dictionem,& in ſtuporem,& in ſibilum,& in opprobrium
cunctis gentibus ad quas ego eieci eos, eo quòd nõ audierint
verba

verba mea, dicit Dominus: quæ miſi ad eos per ſeruos meos
prophetas de nocte cõſurgens & mittens, & non audiſtis, di-
E cit Dominus. Vos ergo audite verbũ Domini omnis trãſmi-
gratio, quam emiſi de Ieruſalẽ in Babylonẽ. Hæc dicit Do-
minus exercituũ Deus Iſrael ad Achab filiũ Coliæ, & ad Se-
dechiã filium Maaſiæ: qui prophetant vobis in nomine meo
mẽdaciter, Ecce, Ego tradã eos in manus Nabuchodonoſor
regis Babylonis: & percutiet eos in oculis veſtris. Et aſſume-
tur ex eis maledictio omni trãſmigrationi Iudę quę eſt in Ba
bylone dicentiũ, Ponat te Dominus ſicut Sedechiam, & ſicut
Achab: quos frixit rex Babylonis in igne, pro eo quod fece-
rint ſtultitiam in Iſrael, & mœchati ſunt in vxores amicorum
ſuorũ, & locuti ſunt verbũ in nomine meo mendaciter quod
F non mandaui eis. ego ſum iudex & teſtis, dicit Dominus. Et
ad Semeam Nehelamitẽ dices, Hæc dicit Dominus exerci-
tuum Deus Iſrael, Pro eo quòd miſiſti in nomine tuo libros
ad omnem populũ qui eſt in Ieruſalẽ, & ad Sophoniã filium
Maaſiæ ſacerdotẽ, & ad vniuerſos ſacerdotes, dicens, Domi-
nus dedit te ſacerdotẽ pro Ioiade ſacerdote: vt ſis dux in do-
mo Domini ſuper omnẽ virum arreptitiũ & prophetantem,
vt mittas eum in neruũ & in carcerem. Et nunc quare non in-
crepaſti Ieremiã Anathothiten, qui prophetat vobis? Quia
ſuper hoc miſit in Babylonem ad nos, dicens; Longũ eſt: ædi
ficate domos, & habitate: & plantate hortos, & comedite fru
ctus eorũ. Legit ergo Sophonias ſacerdos librũ iſtum in au-
G ribus Ieremiæ prophetæ. Et factum eſt verbum Domini ad
Ieremiam, dicens, Mitte ad omnem trãſmigrationem, dicens,
Hæc dicit Dominus ad Semeiam Nehelamitẽ. Pro eo quòd
prophetauit vobis Semeias, & ego non miſi eum: & fecit vos
confidere in mendacio: idcirco hæc dicit Dominus, Ecce
ego viſitabo ſuper Semeiam Nehelamitem, & ſuper ſemen
eius: non erit ei vir ſedens in medio populi huius, & non vi-
debit bonum quod ego faciam populo meo, ait Dominus:
quia præuaricationem locutus eſt aduerſus Dominum.

[redacted]

CAPVT XXX.

A HOc verbũ quod factum eſt ad Ieremiã à Domi-
no, dicens, Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, di-
cens, Scribe tibi omnia verba quæ locutus ſum ad
te, in libro. Ecce enim dies veniunt, dicit Domi-
nus: & conuertam conuerſionem populi mei Iſrael & Iuda,
ait Dominus: & conuertã eos ad terram quam dedi patribus
eorũ, & poſſidebunt eam. Et hæc verba quæ locutus eſt Do-
B minus ad Iſrael & ad Iudam, Quoniam hæc dicit Dominus,
Ioel.2 c vocem terroris audiuimus: formido, & non eſt pax. Interro-
Amos 5 c gate & videte ſi generat maſculus: quare ergo vidi omnis viri
Sopho.1 d manum ſuper lumbũ ſuum quaſi parturiẽtis, & cõuerſæ ſunt
vniuerſæ facies in auriginẽ? Væ, quia magna dies illa, nec eſt
ſimilis eius: tempuſq; tribulationis eſt Iacob, & ex ipſa ſalua
Eſa.44 a bitur. Et erit in die illa, ait Dominus exercituũ: conteram iu-
Luce 1 g gum eius de collo tuo, & vincula eius dirũpam: & non domi-
nabuntur ei amplius alieni ſed ſeruient Domino Deo ſuo,
& Dauid regi ſuo quem ſuſcitabo eis. Tu ergo non timeas
ſerue meus Iacob, ait Dominus, neq; paueas Iſrael: quia ecce
ego ſaluabo te de terra longinqua, & ſemen tuũ de terra ca-
ptiuitatis eorũ: & reuertetur Iacob, & requieſcet, & cunctis
affluet bonis, & non erit quẽ formidet: quoniã tecũ ego ſum,
ait Dominus, vt ſaluem te: faciam enim conſummationem in
cunctis gẽtibus, in quibus diſperſi te: te non faciã in conſum
mationẽ, ſed caſtigabo te in iudicio, vt non videaris tibi inno-
xius. Quia hæc dicit Dominus, Inſanabilis fractura tua, peſ-
ſima plaga tua. Non eſt qui iudicet iudiciũ tuum ad alligan-
C dum: curationũ vtilitas non eſt tibi. Omnes amatores tui obli-
Supra 13 d ti ſunt tui, teq; non quærẽt. plaga enim inimici percuſſi te ca-
Supra 15 d ſtigatione crudeli: propter multitudinẽ iniquitatis tuæ, dura
facta ſunt peccata tua. Quid clamas ſuper contritione tua? In-
ſanabilis eſt dolor tuus: propter multitudinem iniquitatis
tuæ, & dura peccata tua feci hæc tibi. Propterea omnes qui
comedunt te, deuorabuntur: & vniuerſi hoſtes tui in captiui-
tatẽ ducentur: & omnes qui te vaſtant, vaſtabũtur, cunctoſq;
prædatores tuos dabo in prædam. Obducã enim cicatricem
tibi, & à vulneribus tuis ſanabo te, dicit Dominus. Quia eie-
ctam vocauerunt te Sion, Hæc eſt quæ non habebat requirẽ-
D tem. Hæc dicit Dominus, Ecce ego conuertam conuerſionẽ
tabernaculorum Iacob, & tectis eius miſerebor: & ædificabi-
tur ciuitas in excelſo ſuo, & templum iuxta ordinem ſuum
fundabitur. Et egredietur de eis laus, voxq; ludentiũ: & mul-
tiplicabo eos, & non minuentur: & glorificabo eos, & non
attenuabuntur. Et erunt filij eius ſicut à principio, & cœtus
eius coram me permanebit. Et viſitabo aduerſum omnes qui
tribulant eum. Et erit dux eius ex eo: & princeps de medio
eius producetur: & applicabo eum, & accedet ad me. Quis
enim iſte eſt, qui applicet cor ſuum, vt appropinquet mihi,
ait Dominus? Et eritis mihi in populum: & ego ero vobis in
Deum. Ecce turbo Domini furor egrediens, procella ruens:
in capite impiorum conquieſcet. Non auertet iram indigna-
tionis Dominus, donec faciat & compleat cogitationem cor-
dis ſui: in nouiſſimo dierum intelligetis ea.

[redacted]

CAPVT XXXI.

A IN tempore illo, dicit Dominus, Ero Deus vni- 2.Cor.6 d
uerſis cognationibus Iſrael, & ipſi erunt mihi in
populũ. Hæc dicit Dominus, Inuenit gratiam in
deſerto populus qui remanſerat gladio: vadet ad
requiẽ ſuam Iſrael. Lõge Dñs apparuit mihi, Et in charitate
perpetua dilexi te, ideò attraxi te miſerãs. Rurſumq; ædifica-
bo te, & ædificaberis virgo Iſrael: adhuc ornaberis tympanis
tuis, & egrediẽris in choro ludentiũ. Adhuc plantabis vineas
in montibus Samariæ: plantabũt plantãtes, & donec tẽpus ve
niat, non vindemiabunt: quia erit dies in qua clamabũt cuſto-
des in monte Ephráim, Surgite, & aſcẽdamus in Sion ad Do-
B minũ Deũ noſtrũ. Quia hæc dicit Dominus, Exultate in læ-
titia Iacob, & hinnite contra caput gentiũ: perſonate, & cani-
te, & dicite, Salua Domine populũ tuũ reliquias Iſrael. Ecce
ego adducã eos de terra aquilonis, & cõgregabo eos ab extre
mis terræ: inter quos erũt cæcus & claudus, & pregnãs & pa-
riens ſimul cœtus magnus reuertentiũ huc. In fletu veniẽt: &
miſericordia reducã eos. Et adducam eos per torrentes aqua-
rum in via recta, & nõ impingẽt in ea: quia factus ſum Iſraẽ-
li pater, & Ephráim primogenitus meus eſt. Audite verbum
Domini gentes, & annuntiate in inſulis quæ procul ſunt, &
dicite, Qui diſperſit Iſrael, cõgregabit eum, & cuſtodiet eũ:
ſicut paſtor gregẽ ſuum. Redimet enim Dominus Iacob, &
liberabit eum de manu potentioris. Et venient, & laudabunt
in monte Sion, & confluent ad bona Domini ſuper frumen-
to, & vino, & oleo, & fœtu pecorũ & armentorũ: eritq; anima
C eorum quaſi hortus irriguus, & vltrà non eſurient. Tunc læ-
tabitur virgo in choro, iuuenes & ſenes ſimul, & conuertam
luctum eorum in gaudium & conſolabor eos, & lætificabo
à dolore ſuo, & inebriabo animam ſacerdotum pinguedine:
& populus meus bonis meis adimplebitur, ait Dominus.
Hæc dicit Dominus, Vox in excelſo audita eſt lamentatio- Matth.2 d
nis, luctus & fletus Rachel plorantis filios ſuos: & nolentis
conſolari ſuper eis, quia non ſunt. Hæc dicit Dominus, Quie
ſcat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis: quia eſt mer-
ces operi tuo, ait Dominus, & reuertentur de terra inimici.
Et eſt ſpes in nouiſſimis tuis, ait Dominus: & reuertentur
filij tui ad terminos ſuos. Audiens audiui Ephráim tranſ-
D migrantem, Caſtigaſti me Domine, & eruditus ſum, quaſi
iuuenculus indomitus. Conuerte me, & conuertar: quia tu
Dominus

Dominus Deus meus. Poſtquàm enim conuertiſti me, egi
pœnitentiā:& poſtquā oſtendiſti mihi, percuſsi femur meū.
Confuſus ſum,& erubui, quoniā ſuſtinui opprobriū adole-
ſcentiæ meæ. Si filius honorabilis mihi Ephráim, ſi puer de-
licatus: quia ex quo locutus ſum de eo, adhuc recordabor
eius. Idcirco conturbata ſunt viſcera mea ſuper eū: miſerans
miſerebor eius, ait Dominus. Statue tibi ſpeculam, pone tibi
amaritudines: dirige cor tuū in viam rectam, in qua ambula-
ſti: reuertere virgo Iſrael, reuertere ad ciuitates tuas iſtas. Vſ-
[redacted] quequo delicijs diſſoluêris filia vaga? quia creauit Dominus
nouum ſuper terrā: FOEMINA CIRCVNDABIT VIRVM.
Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael, Adhuc dicent
E verbū iſtud in terra Iuda,& in vrbibus eius, cum conuertero
captiuitatem eorum, Benedicat tibi Dominus pulchritudo
iuſtitiæ, mons ſanctus: & habitabūt in eo Iudas,& omnes ci-
uitates eius ſimul: agricolæ & minantes greges. Quia inebria-
ui animam laſſam,& omnem animam eſurientē ſaturaui. ideò
quaſi de ſomno ſuſcitatus ſum,& vidi: & ſomnus meus dul-
cis mihi. Ecce dies veniunt, dicit Dominus:& ſeminabo do-
mum Iſrael & domum Iuda ſemine hominum & ſemine iu-
mentorum. Et ſicut vigilaui ſuper eos vt euellerem, & demo
lirer,& diſsiparem,& diſperderē,& affligerem: ſic vigilabo
Ezec.18 a ſuper eos vt ædificem & plantē, ait Dominus. In diebus il-
lis non dicent vltrà, Patres comederunt vuam acerbā,& den-
tes filiorū obſtupuerūt. Sed vnuſquiſq; in iniquitate ſua mo-
F rietur: omnis homo qui comederit vuam acerbā, obſtupeſcēt
dentes eius. Ecce dies venient, dicit Dominus:& feriam do-
mui Iſrael,& domui Iuda fœdus nouum. non ſecundum pa-
ctum quod pepigi cum patribus veſtris in die qua apprehen
di manum eorum vt educerē eos de terra Aegypti: pactum
quod irritū fecerūt,& ego dominatus ſum eorū, dicit Domi-
nus. Sed hoc erit pactum quod feriam cū domo Iſrael poſt
Heb.8 c dies illos dicit Dominus: Dabo legem meam in viſceribus
Luce.1 g eorum,& in corde eorum ſcribam eam:& ero eis in Deum:&
Supra 24 c ipſi erunt mihi in populum. Et non docebit vltrà vir proxi-
Act.10 g mum ſuū,& vir fratrem ſuū, dicens, Cognoſcite Dominum.
omnes enim cognoſcent me à minimo eorum vſq; ad maxi-
mum, ait Dominus: quia propitiabor iniquitati eorū, & pec-
cati eorum non memorabor amplius. Hæc dicit Dominus
G qui dat ſolem in lumine diei, ordinē lunæ & ſtellarū in lumi-
ne noctis: qui turbat mare & ſonant fluctus eius, Dominus
exercituū nomen illi. Si defecerint leges iſtæ corā me, dicit
Dominus: tunc & ſemē Iſrael deficiet, vt non ſit gens coram
me cūctis diebus. Hæc dicit Dñs. Si menſurari potuerint cœli
ſurſum,& inueſtigari fundamēta terræ deorſum:& ego abij-
ciam vniuerſum ſemen Iſrael, propter omnia quæ fecerūt, di
cit Dominus. Ecce dies veniunt, dicit Dominus:& ædificabi
tur ciuitas Domino à turre Hananeel, vſq; ad portā anguli.
Et exibit vltra normam menſuræ in cōſpectu eius ſuper col-
lem Gareb:& circuibit Goátha,& omnē vallem cadauerum,
& cineres,& vniuerſam regionem mortis, vſq; ad torrentem
Cedron & vſq; ad angulū portæ equorū orientalis: ſanctum
Domini nō euelletur,& non deſtruetur vltrà in perpetuum.

[redacted]

CAPVT XXXII.

A VErbum quod factum eſt ad Ieremiam à Domino
in anno decimo Sedechiæ regis Iuda, ipſe eſt an
nus decimuſoctauus Nabuchodonoſor. Tūc ex-
ercitus regis Babylonis obſidebat Ieruſalem:&
Ieremias propheta erat clauſus in atrio carceris, qui erat in
domo regis Iuda. Clauſerat enim eum Sedechias rex Iuda di-
cens, Quare vaticinaris, dicens, Hæc dicit Dominus, Ecce
ego dabo ciuitatē iſtam in manu regis Babylonis,& capiet
eam? Et Sedechias rex Iuda non effugiet de manu Chaldæo-
rum: ſed tradetur in manu regis Babylonis: & loquetur os
eius cum ore illius, & oculi eius oculos illius videbunt. Et in
Babylonē ducet Sedechiā: & ibi erit donec viſitem eum, ait
Dominus. ſi autem dimicaueritis aduerſum Chaldæos, nihil
proſperū habebitis. Et dixit Ieremias, Factum eſt verbū Do-
B mini ad me, dicens, Ecce Hanameel filius Sellum patruelis
tuus veniet ad te, dicens, Eme tibi agrū meum qui eſt in Ana
thoth: tibi enim cōpetit ex propinquitate vt emas. Et venit
ad me Hanameel filius patrui mei ſecundū verbum Domini
ad veſtibulū carceris,& ait ad me, Poſside agrum meum qui
eſt in Anathoth in terra Beniamin: quia tibi competit hære-
ditas,& tu propinquus es vt poſsideas. Intellexi autem quòd
verbum Domini eſſet. Et emi agrum ab Hanameel filio pa
trui mei qui eſt in Anathoth:& appendi ei argentum ſeptem
ſtateres,& decem argenteos. Et ſcripſi in libro, & ſignaui, &
adhibui teſtes:& appendi argentū in ſtatera. Et accepi librum
poſſeſsionis ſignatū,& ſtipulationes,& rata,& ſigna forinſe-
C cus. Et dedi librū poſſeſsionis Baruch filio Neri filij Maaſiæ
in oculis Hanameel patruelis mei,& in oculis teſtiū qui ſcri-
pti erant in libro emptionis, in oculis omnium Iudæorū qui
ſedebant in atrio carceris. Et præcepi Baruch coram eis, di-
cens, Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael. Sume li-
bros iſtos, librū emptionis hunc ſignatum, & librū hunc qui
apertus eſt:& pones illos in vaſe fictili, vt permanere poſsint
diebus multis. Hæc enim dicit Dñs exercituum Deus Iſrael,
Adhuc poſsidebuntur domus, & agri,& vineæ in terra iſta.
Et oraui ad Dominū poſtquam tradidi librum poſſeſsionis
Baruch filio Neri, dicens, Heu, heu, heu, Domine Deus: ecce
tu feciſti cœlum & terrā in fortitudine tua magna, & in bra-
chio tuo extēto: non erit tibi difficile omne verbum. Qui fa-
cis miſericordiam in millibus, & reddis iniquitatem patrum
in ſinum filiorum eorum poſt eos fortiſsime, magne & po-
tens, Dominus exercituum nomen tibi. Magnus conſilio & Exod.14 a
D incomprehenſibilis cogitatu: cuius oculi aperti ſunt ſuper
omnes vias filiorum Adam: vt reddas vnicuique ſecundum
vias ſuas,& ſecundū fructū adinuentionum eius. Qui poſui-
ſti ſigna & portenta in terra Aegypti vſque ad diem hanc,&
in Iſrael,& in hominibus: & feciſti tibi nomen ſicut eſt dies
hæc,& eduxiſti populum tuum Iſrael de terra Aegypti, in ſi
gnis,& in portētis,& in manu robuſta,& in brachio extēto,
& in terrore magno. Et dediſti eis terram hanc, quam iuraſti
patribus eorum vt dares eis terram fluentē lacte & melle. Et
ingreſsi ſunt,& poſſederunt eam:& non obedierūt voci tuæ,
& in lege tua non ambulauerunt: omnia quæ mandaſti eis vt
facerēt, non fecerunt,& euenerunt eis omnia mala hæc. Ecce
munitiones extructæ ſunt aduerſum ciuitatem, vt capiatur:
& vrbs data eſt in manus Chaldæorū, * & in manus regis Ba-
bylonis. qui præliantur aduerſus eam à facie gladij, & fa-
mis,& peſtilentię:& quæcunq; locutus eſt, acciderunt, vt tu
E ipſe cernis. Et tu dicis mihi Domine Deus, Eme agrum ar-
gento,& adhibe teſtes: cum vrbs data ſit in manus Chaldæo-
rum? Et factū eſt verbum Domini ad Ieremiā, dicens, Ecce
ego Dominus Deus vniuerſæ carnis: nunquid mihi difficile
erit omne verbū? Propterea hæc dicit Dominus, Ecce ego
tradam ciuitatem iſtam in manus Chaldæorum,& in manus
regis Babylonis,& capient eam:& venient Chaldæi prælian-
tes aduerſum vrbem hanc,& ſuccendent eam igni,& combu-
rent eam, & domos, in quarum domatibus ſacrificabant Baal,
& libabant dijs alienis libamina ad irritandū me. Erant enim
filij Iſrael & filij Iuda iugiter facientes malum in oculis meis
ab adoleſcentia ſua: filij Iſrael qui vſque nunc exacerbant
me in opere manuum ſuarum, dicit Dominus. Quia in fu-
rore, & in indignatione mea facta eſt mihi ciuitas hæc, à
F die qua ædificauerunt eam, vſque ad diem iſtam, qua aufe-
retur de conſpectu meo propter malitiam filiorum Iſrael
& filiorum Iuda, quam fecerunt ad iracundiam me prouo-
cantes, ipſi,& reges eorum,& principes eorum, & ſacerdo-
tes eorum, & prophetæ eorum, viri Iuda & habitatores
Ieruſalem?

Ieruſalem? Et verterunt ad me terga & non facies: cum doce-
rem eos diluculo, & erudirem: & nollent audire vt acciperêt
4.Reg.21.a diſciplinam. Et poſuerunt idola ſua in domo, in qua inuoca-
tum eſt nomen meum, vt pollucrent eam. Et ædificauerunt
excelſa Baal, quæ ſunt in valle filij Ennom: vt initiarent filios
ſuos & filias ſuas Moloch: quod non mādaui eis, nec aſcen-
dit in cor meum, vt facerêt abominationem hanc, & in pecca-
tum deducerent Iudam. Et nunc propter iſta, hæc dicit Do-
minus Deus Iſrael ad ciuitatē hanc, de qua vos dicitis quòd
tradatur in manus regis Babylonis in gladio, & in fame, & in
peſte. Ecce ego congregabo eos de vniuerſis terris ad quas
eieci eos in furore meo, & in ira mea, & in indignatione gran
E ze.11.c di: & reducā eos ad locum iſtum, & habitare eos faciam con-
G fidēter. Et erunt mihi in populū, & ego ero eis in Deum. Et
dabo eis cor vnū, & viam vnam, vt timeant me vniuerſis die-
bus: & bene ſit eis: & filijs eorum poſt eos. Et feriam eis pa
ctum ſempiternum: & non deſinā eis benefacere: & timorem
meum dabo in corde eorū, vt non recedant à me. Et lætabor
ſuper eis, cum bene eis fecero: & plantabo eos in terra, iſta in
veritate in toto corde meo & in tota anima mea. Quia hæc
dicit Dominus, Sicut adduxi ſuper populū iſtum omne ma-
lum hoc grande: ſic adducam ſuper eos omne bonum quod
ego loquor ad eos. Et poſſidebuntur agri in terra iſta, de qua
vos dicitis quòd deſerta ſit, eo quòd non remanſerit homo
& iumentum, & data ſit in manus Chaldæorum. Agri emen-
tur pecunia, & ſcribentur in libro, & imprimetur ſignum, &
teſtes adhibebūtur in terra Beniamin, & in circuitu Ieruſalē
in ciuitatibus Iuda, & in ciuitatibus mōtanis, & in ciuitatibus
campeſtribus, & in ciuitatibus quæ ad auſtrum ſunt, quia cō
uertam captiuitatem eorum, ait Dominus.

[redacted]

CAPVT XXXIII.

A ET factum eſt verbū Domini ad Ieremiam ſecun
dò, cum adhuc clauſus eſſet in atrio carceris, di-
cens, Hæc dicit Dominus qui facturus eſt: Do-
minus formaturus illud, & paraturus, Dominus
nomen eius. Clama ad me, & exaudiam te: & annuntiabo tibi
grandia & firma quæ neſcis. Quia hæc dicit Dominus Deus
Iſrael ad domos vrbis huius, & ad domos regis Iuda, quæ de-
ſtructæ ſunt, ad munitiones, & ad gladiū venientiū vt dimi-
cent cum Chaldæis, & impleant eas cadaueribus hominum,
quos percuſsi in furore meo & in indignatione mea, abſcon-
dens faciē meam à ciuitate hac propter omnem malitiam eo-
rum. Ecce ego obducā eis cicatricem, & ſanitatem, & curabo
eos: & reuelabo illis deprecationem pacis, & veritatis. Et con
uertam conuerſionem Iuda, & conuerſionē Iſrael: & ædifica
bo eos ſicut à principio. Et emūdabo illos ab omni iniquita-
B te ſua, in qua peccauerūt mihi: & propitius ero cūctis iniqui-
tatibus eorū in quibus deliquerunt mihi, & ſpreuerūt me. Et
erit mihi in nomē, & in gaudiū, & in laudem, & in exultatio-
nē cunctis gētibus terræ, quæ audierūt omnia bona quæ ego
facturus ſum eis: & pauebūt, & turbabūtur in vniuerſis bo-
nis, & in omni pace quā ego faciā eis. Hæc dicit Dñs, Adhuc
audietur in loco iſto (quē vos dicitis eſſe deſertum, eo quòd
non ſit homo, nec iumentū in ciuitatibus Iuda, & foris Ieru-
ſalē, quæ deſolatæ ſunt abſq; homine & abſque habitatore &
abſq; pecore) vox gaudij & vox lętitię, vox ſpōſi & vox ſpō
ſæ, vox dicentiū, Cōfitemini Domino exercituū, quoniā bo-
nus Dominus, quoniā in æternū miſericordia eius: & portan
tiū vota in domū Domini, reducā enim conuerſionē terræ,
ſicut à principio dicit Dominus. Hæc dicit Dñs exercituū,
Adhuc erit in loco iſto deſerto abſq; homine, & abſq; iumē-
to, & in cūctis ciuitatibus eius, habitaculū paſtorū accuban-
C tium greges. Et in ciuitatibus mōtuoſis, & in ciuitatibus cāpe
ſtribus, & in ciuitatibus quæ ad auſtrū ſunt: & in terra Benia-
min, & in circuitu Ieruſalē, & in ciuitatibus Iuda adhuc trāſi-
bunt greges ad manum numerātis, ait Dominus. Ecce dies ve [redacted]
nient, dicit Dominus: & ſuſcitabo verbū bonum, quod locu
tus ſum ad domū Iſrael & ad domum Iuda. In diebus illis, &
in tempore illo germinare faciam Dauid germen iuſtitiæ: & Supra 23.a
faciet iudicium & iuſtitiam in terra. In diebus illis ſaluabitur
Iuda, & Ieruſalē habitabit cōfidenter: & hoc eſt nomē quod
vocabūt eum, Dominus iuſtus noſter. Quia hæc dicit Domi-
nus, Non interibit de Dauid vir, qui ſedeat ſuper thronū do-
mus Iſrael: Et de ſacerdotibus & Leuitis nō interibit vir à fa-
cie mea, qui offerat holocauſtomata, & incēdat ſacrificiū, &
D cædat victimas omnibus diebus. Et factū eſt verbū Domini Supra 23.a
ad Ieremiam, dicens, Hæc dicit Dominus, Si irritum poteſt [redacted]
fieri pactum meum cum die, & pactū meum cum nocte, vt
non ſit dies & nox in tēpore ſuo: & pactum meum irritū eſſe
poterit cum Dauid ſeruo meo, vt non ſit ex eo filius qui re-
gnet in throno eius, & leuitæ & ſacerdotes miniſtri mei. Si
cut enumerari non poſſunt ſtellæ cœli, & metiri arenæ ma-
ris: ſic multiplicabo ſemen Dauid ſerui mei, & Leuitas mini-
ſtros meos. Et factum eſt verbum Domini ad Ieremiam, di-
cens, Nunquid non vidiſti quid populus hic locutus ſit, di-
cens? Duæ cognationes, quas elegerat Dominus abiectæ
ſunt, & populum meum deſpexerunt, eo quòd non ſit vltrà
gens coram eis. Hæc dicit Dominus. Si pactum meum inter
diem & noctē, & leges cœli & terræ non poſui: equidem &
ſemen Iacob, & Dauid ſerui mei proijciam, vt non aſſumam
de ſemine eius principes ſeminis Abraham, Iſaac, & Iacob.
reducam enim conuerſionem eorum, & miſerebor eis.

[redacted].

CAPVT XXXIIII.

A VErbum quod factum eſt ad Ieremiā à Domino
quando Nabuchodonoſor rex Babylonis, & o-
mnis exercitus eius, vniuerſaq; regna terræ quæ
erant ſub poteſtate manus eius, & omnes populi
bellabant contra Ieruſalē, & cōtra omnes vrbes eius, dicens,
Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, Vade, & loquere ad Sede
chiam regē Iuda: & dices ad eum, Hæc dicit Dominus, Ecce
ego tradam ciuitatē hanc in manu regis Babylonis, & ſuccen-
det eam igni. Et tu non effugies de manu eius: ſed cōprehen-
ſione capiēris, & in manu eius tradēris: & oculi tui oculos re-
gis Babylonis videbūt, & os eius ore tuo loquetur, & Baby-
lonē introibis. Attamē audi verbū Domini Sedechia rex Iu-
da, hæc dicit Dñs ad te, Non moriēris in gladio, ſed in pace
moriēris, & ſecundū cōbuſtiones patrum tuorū regum prio
rum qui fuerūt ante te, ſic cōburent te: & væ Domine plan-
B gent te: quia verbū ego locutus ſum, dicit Dominus. Et locu-
tus eſt Ieremias propheta ad Sedechiā regem Iuda vniuerſa
verba hæc in Ieruſalem. Et exercitus regis Babylonis pugna
bat contra Ieruſalē, & contra omnes ciuitates Iuda quæ reli-
quæ erant contra Lachis, & cōtra Azecha: hæ enim ſupererāt
de ciuitatibus Iuda, vrbes munitę. Verbum quod factū eſt ad
Ieremiam à Domino, poſtquàm percuſsit rex Sedechias fœ-
dus cum omni populo in Ieruſalē, prædicās eis libertatē, Vt
dimitteret vnuſquiſq; ſeruū ſuum, & vnuſquiſq; ancillā ſuā,
Hebræū & Hebræam liberos: & nequaquā dominarētur eis,
id eſt in Iudæo & fratre ſuo. Audierunt ergo omnes princi-
pes, & vniuerſus populus, qui inierant pactum, vt dimitteret
vnuſquiſq; ſeruum ſuum & vnuſquiſq; ancillam ſuam libe
ros, & vltrà non dominarentur eis. Audierunt igitur, & dimi
ſerunt. Et cōuerſi ſunt deinceps: & retraxerunt ſeruos ſuos
& ancillas ſuas, quos dimiſerunt liberos, & ſubiugauerūt in fa
C mulos & famulas. Et factum eſt verbum Domini ad Ieremiā
à Domino, dicens, Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, Ego
percuſsi fœdus cum patribus veſtris in die qua eduxi eos de Exo.21.a
terra Aegypti de domo ſeruitutis, dicens, Cum completi Deut.15.c
fuerint ſeptem anni, dimittat vnuſquiſque fratrem ſuum
Hebræum

Hebræum, qui vēditus eſt ei, & ſeruiet tibi ſex annis: & dimittes eum à te liberū. & non exaudierunt patres veſtri me, nec inclinauerunt aurem ſuam. Et conuerſi eſtis vos hodie, & feciſtis quod rectū eſt in oculis meis, vt prædicaretis libertatē vnuſquiſq; ad amicum ſuū: & iniſtis pactū in cōſpectu meo, in domo in qua inuocatū eſt nomen meum ſuper eam: & reuerſi eſtis, & cōmaculaſtis nomen meum: & reduxiſtis vnuſquiſq; ſeruum ſuum. & vnuſquiſq; ancillam ſuam quos dimiſeratis vt eſſent liberi & ſuæ poteſtatis: & ſubiugaſtis eos vt ſint vobis ſerui & ancillæ. Propterea hæc dicit Dominus, Vos non audiſtis me, vt prædicaretis libertatem vnuſquiſq; fratri ſuo, & vnuſquiſq; amico ſuo: ecce ego prædico vobis

D libertatē, ait Dominus, ad gladiū, ad peſtem, & ad famem: & dabo vos in commotionē cunctis regnis terræ. Et dabo viros qui præuaricātur fœdus meum: & non obſeruauerunt verba fœderis, quibus aſſenſi ſunt in cōſpectu meo, vitulū quem cōciderunt in duas partes, & tranſierūt inter diuiſiones eius, principes Iuda & principes Ieruſalē, eunuchi & ſacerdotes, & omnis populus terræ, qui tranſierunt inter diuiſiones vituli: & dabo eos in manus inimicorum ſuorum, & in manus quærentiū animam eorū: & erit morticinū eorum in eſcam volatilibus cœli & beſtijs terræ. Et Sedechiam regem Iuda & principes eius dabo in manus inimicorū ſuorum & in manus quærentium animas eorum, & in manus exercituum regis Babylonis, qui receſſerunt à vobis. Ecce ego præcipio, dicit Dominus: & reducam eos in ciuitatem hanc, & præliabuntur aduerſus eam, & capient eā & incendent igni: & ciuitates Iuda dabo in ſolitudinē, eo quòd non ſit habitator.

[redacted] CAPVT XXXV.

A Verbum quod factum eſt ad Ieremiam à Domino in diebus Ioacim filij Ioſiæ regis Iuda, dicēs, Vade ad domum Rechabitarum: & loquere eis, & introduces eos in domū Domini in vnam exedram theſaurorū, & dabis eis bibere vinū. Et aſſumpſi Iezoniam filium Ieremiæ filij Abſaniæ, & fratres eius, & omnes filios eius, & vniuerſam domum Rechabitarum: & introduxi eos in domum Domini, ad gazophylaciū filiorum Hanam filij Iegedeliæ hominis Dei, quod erat iuxta gazophylacium principum, ſuper theſaurū Maaſiæ filij Sellum, qui erat cuſtos veſtibuli. Et poſui coram filijs domus Rechabitarum ſcyphos plenos vino, & calices: & dixi ad eos. Bibite vinum.

B Qui reſponderunt, Non bibemus vinum: quia Ionadab filius Rechab, pater noſter, præcepit nobis, dicens, Non bibetis vinum vos & filij veſtri vſq; in ſempiternū. Et domum nō ædificabitis, & ſementē non ſeretis, & vineas non plantabitis, nec habebitis: ſed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus veſtris, vt viuatis diebus multis ſuper faciē terræ in qua vos peregrinamini. Obediuimus ergo voci Ionadab filij Rechab, patris noſtri, in omnibus quæ præcepit nobis: ita vt non biberemus vinum cunctis diebus noſtris nos, & mulieres noſtræ, filij & filiæ noſtræ: & non ædificaremus domos ad habitandum: & vineam & agrum, & ſementē non habuimus, ſed habitauimus in tabernaculis, & obedientes fecimus iuxta omnia quæ præcepit nobis Ionadab pater noſter. Cum autem aſcendiſſet Nabuchodonoſor rex Babylonis ad terram no-

C ſtram, diximus, Venite, & ingrediamur Ieruſalē à facie exercitus Chaldæorū, & à facie exercitus Syriæ: & manſimus in Ieruſalem. Et factū eſt verbum Domini ad Ieremiam, dicens, Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael, Vade, & dic viris Iuda & habitatoribus Ieruſalem, Nunquid non recipietis diſciplinam, vt obediatis verbis meis, dicit Dominus? Præualuerunt ſermones Ionadab filij Rechab, quos præcepit filijs ſuis vt non biberent vinum: & non biberunt vſq; ad diem hanc, quia obedierunt præcepto patris ſui: ego autem locutus ſum ad vos, de mane cōſurgens, & loquens: & non obediſtis mihi. Miſiq́; ad vos omnes ſeruos meos prophetas, conſurgens diluculo, mittensq́;, & dicens. Conuertimini vnuſquiſq; à via ſua peſſima, & bona facite ſtudia veſtra: & nolite ſequi deos alienos, neque colatis eos, & habitabitis in terra quam dedi vobis & patribus veſtris: & non inclinaſtis aurem veſtram, neq; audiſtis me. Firmauerūt igitur filij Ionadab filij Rechab præceptū patris ſui quod præceperat eis: populus autem iſte non obediuit mihi. Idcirco hæc dicit Dominus exercituū, Deus Iſrael, Ecce ego adduco ſuper Iudam & ſuper omnes habitatores Ieruſalem vniuerſam afflictionē quam locutus ſum aduerſum illos: eo quòd locutus ſum ad illos, & non audierunt: vocaui illos, & non reſponderunt mihi. Domui autem Rechabitarū dixit Ieremias: Hæc dicit Dominus exercituū Deus Iſrael. Pro eo quòd obediſtis præcepto Ionadab patris veſtri, & cuſtodiſtis omnia mandata eius, & feciſtis vniuerſa quæ præcipit vobis: propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael, Non deficiet vir de ſtirpe Ionadab filij Rechab, ſtans in conſpectu meo cunctis diebus.

Supra 18 b & 25 b

[redacted]

CAPVT XXXVI.

A Et factum eſt in anno quarto Ioacim filij Ioſiæ regis Iuda: factum eſt verbum hoc ad Ieremiam à Domino, dicens, Tolle volumen libri, & ſcribes in eo omnia verba quæ locutus ſum tibi aduerſum Iſrael & Iudam, & aduerſum omnes gentes: à die qua locutus ſum ad te ex diebus Ioſiæ vſque ad diem hanc: Si fortè audiente domo Iuda vniuerſa mala quæ ego cogito facere eis, reuertatur vnuſquiſq; à via ſua peſſima: & propitius ero iniquitati, & peccato eorū. Vocauit ergo Ieremias Baruch filium Neriæ: & ſcripſit Baruch ex ore Ieremiæ omnes ſermones Domini, quos locutus eſt ad eum, in volumine libri. Et præcepit Ieremias Baruch, dicēs, Ego clauſus ſum, nec va-

B leo ingredi domum Domini. Ingredere ergo tu, & lege de volumine in quo ſcripſiſti ex ore meo verba Domini, audiente populo in domo Domini in die ieiunij: inſuper & audiente vniuerſo Iuda, qui veniunt de ciuitatibus ſuis, leges eis. Si fortè cadat oratio eorum in conſpectu Domini, & reuertatur vnuſquiſq; à via ſua peſſima: quoniā magnus furor & indignatio eſt, qua locutus eſt Dominus aduerſus populum hunc. Et fecit Baruch filius Neriæ iuxta omnia quæ præceperat ei Ieremias propheta, legens ex volumine ſermones Domini in domo Domini. Factum eſt autem in anno quinto Ioacim filij Ioſiæ regis Iuda, in menſe nono: prædicauerunt ieiuniū in conſpectu Domini omni populo Ieruſalem,

C & vniuerſæ multitudini quæ confluxerat de ciuitatibus Iuda in Ieruſalē. Legitq́; Baruch ex volumine ſermones Ieremiæ in domo Domini in gazophylacio Gamariæ filij Saphan ſcribæ, in veſtibulo ſuperiori in introitu portæ nouæ domus Domini, audiente omni populo. Cumq́; audiſſet Micheas filius Gamariæ filij Saphā omnes ſermones Domini ex libro: deſcendit in domum regis ad gazophylaciū ſcribæ: & ecce, ibi omnes principes ſedebant, Eliſama ſcriba, & Dalaias filius Semeiæ, & Elnathan filius Achobor, & Gamarias filius Saphan, & Sedecias filius Hananiæ, & vniuerſi principes. Et nuntiauit eis Micheas omnia verba quæ audiuit, legente Ba-

D ruch, ex volumine in auribus populi. Miſerunt itaq; omnes principes ad Baruch, Iudi filium Nathaniæ filij Selemiæ filij Chuſi, dicētes, Volumen ex quo legiſti audiēte populo, ſume in manu tua, & veni. Tulit ergo Baruch filius Neriæ volumen in manu ſua, & venit ad eos. Et dixerunt ad eum, Sede, & lege hæc in auribus noſtris. Et legit Baruch in auribus eorum. Igitur cum audiſſent omnia verba, obſtupuerunt vnuſquiſque ad proximum ſuum, & dixerunt ad Baruch. Nuntiare debemus regi omnes ſermones iſtos. Et interrogauerunt eum, dicentes, Indica nobis quomodo ſcripſiſti omnes

ſermones

ſermones iſtos ex ore eius. Dixit autem eis Baruch, Ex ore
ſuo loquebatur quaſi legens ad me omnes ſermones iſtos: &
E ego ſcribebã in volumine, atramento. Et dixerunt principes
ad Baruch, Vade, & abſcondere tu & Ieremias, & nemo ſciat
vbi ſitis. Et ingreſsi ſunt ad regem in atrium. Porrò volumen
commẽdauerunt in gazophylacio Eliſamæ ſcribæ: & nuntia
uerunt audiente rege omnes ſermones. Miſitq; rex Iudi, vt ſu
meret volumen. Qui tollens illud de gazophylacio Eliſamæ
ſcribæ, legit audiente rege, & vniuerſis principibus qui ſtabãt
circa regem. Rex autem ſedebat in domo hyemali in menſe
nono: & poſita erat arula coram eo plena prunis. Cumq; le-
giſſet Iudi tres pagellas vel quatuor, ſcidit illud ſcalpello ſcri
bæ: & proiecit in ignẽ qui erat ſuper arulam: donec conſume
F retur omne volumẽ igni qui erat in arula. Et non timuerũt,
neq; ſciderunt veſtimenta ſua rex, & omnes ſerui eius qui au-
dierunt vniuerſos ſermones iſtos. Veruntamen Elnathan, &
Dalaias, & Gamarias contradixerunt regi, ne combureret li-
brũ: & non audiuit eos. Et præcepit rex Ieremiel filio Amé-
lech, & Saraiæ filio Ezriel, & Selemiæ filio Abdeel, vt cõpre
henderent Baruch ſcribã, & Ieremiam prophetam: abſcondit
autem eos Dominus. Et factum eſt verbum Domini ad Iere-
miam poſtquam cõbuſſerat rex; volumen, & ſermones quos
ſcripſerat Baruch ex ore Ieremiæ, dicens, Rurſum tolle vo-
lumẽ aliud: & ſcribe in eo omnes ſermones priores, qui erant
in primo volumine, quod combuſsit Ioacim rex Iuda. Et ad
Ioacim regẽ Iuda dices, Hæc dicit Dominus, Tu combuſsi-
G ſti volumen iſtud, dicens, Quare ſcripſiſti in eo annuntians,
Feſtinus veniet rex Babylonis, & vaſtabit terrã hanc: & ceſ-
ſare faciet ex illa hominẽ & iumentum. Propterea hæc dicit
Dominus contra Ioacim regem Iuda. Non erit ex eo qui ſe-
deat ſuper ſoliũ Dauid: & cadauer eius proiicietur ad æſtum
per diem, & ad gelu per noctẽ. Et viſitabo cõtra eum, & con-
tra ſemen eius, & contra ſeruos eius iniquitates ſuas: & addu-
cam ſuper eos & ſuper habitatores Ieruſalẽ, & ſuper viros Iu-
da omne malum quod locutus ſum ad eos: & non audierunt.
Ieremias autem tulit volumen aliud, & dedit illud Baruch fi-
lio Neriæ ſcribæ: qui ſcripſit in eo ex ore Ieremiæ omnes ſer
mones libri, quem combuſſerat Ioacim rex Iuda igni: & inſu
per additi ſunt ſermones multo plures, quàm antea fuerant.

[redacted]

CAPVT XXXVII.

A ET regnauit rex Sedechias filius Ioſiæ pro Iecho
nia filio Ioacim: quem conſtituit regẽ Nabucho-
donoſor rex Babylonis in terra Iuda. Et nõ obe-
diuit ipſe, & ſerui eius, & populus terræ verbis
Domini quæ locutus eſt in manu Ieremiæ prophetæ. Et mi-
ſit rex Sedechias Iuchal filiũ Selemiæ, & Sophoniam filium
Maaſiæ ſacerdotẽ ad Ieremiam prophetam, dicens, Ora pro
nobis Dominũ Deum noſtrũ. Ieremias autem liberè ambu-
labat in medio populi. non enim miſerant eum in cuſtodiam
carceris. Igitur exercitus Pharaonis egreſſus eſt de Aegypto:
& audiẽtes Chaldæi qui obſidebant Ieruſalem, huiuſcemodi
B nuntium, receſſerũt ab Ieruſalẽ. Et factum eſt verbũ Domi-
ni ad Ieremiam prophetã, dicens, Hæc dicit Dominus Deus
Iſrael: Sic dicetis regi Iuda, qui miſit vos ad me interrogan-
dum: Ecce exercitus Pharaonis, qui egreſſus eſt vobis in au-
xilium, reuertetur in terrã ſuam in Aegyptũ: & redient Chal
dæi, & bellabunt contra ciuitatẽ hanc: & capient eam, & ſuc-
cendent eam igni. Hæc dicit Dominus, Nolite decipere ani-
mas veſtras, dicẽtes, Euntes abibũt, & recedent à nobis Chal-
dæi: quia non abibunt. Sed & ſi percuſſeritis omnem exerci-
tum Chaldæorũ qui præliãtur aduerſum vos, & derelicti fue
rint ex eis aliqui vulnerati: ſinguli de tentorio ſuo conſur-
gent, & incendent ciuitatem hanc igni. Ergo cum receſsiſſet
exercitus Chaldeorũ ab Ieruſalem propter exercitũ Pharao-
nis, egreſſus eſt Ieremias de Ieruſalẽ vt iret in terram Benia-
C min, & diuideret ibi poſeſsionẽ in conſpectu ciuium. Cumq;
perueniſſet ad portam Beniamin, erat ibi cuſtos portæ per
vices, nomine Ierias, filius Selemiæ filij Hananiæ: & appre-
hendit Ieremiam prophetã, dicens, Ad Chaldæos profugis?
Et reſpondit Ieremias, Falſum eſt. non fugio ad Chaldæos.
Et non audiuit eum: ſed cõprehendit Ierias Ieremiã, & addu-
xit eum ad principes. Quam ob rem irati principes cõtra Ie-
remiam, cæſum eum miſerunt in carcerem qui erat in domo
Ionathan ſcribæ, ipſe enim præpoſitus erat ſuper carcerem.
Itaq; ingreſſus eſt Ieremias in domum laci & in ergaſtulũ: &
ſedit ibi Ieremias diebus multis. Mittens autẽ Sedechias rex
tulit eum: & interrogauit eum in domo ſua abſconditè, & di-
xit, Putáſne eſt ſermo à Domino? Et dixit Ieremias, Eſt. Et
D ait, In manus regis Babylonis tradêris. Et dixit Ieremias ad
regem Sedechiam, Quid peccaui tibi & ſeruis tuis & popu-
lo tuo, quia miſiſti me in domum carceris? Vbi ſunt prophe-
tæ veſtri qui prophetabant vobis, & dicebant, Non veniet
rex Babylonis ſuper vos, & ſuper terram hanc? Nunc ergo
audi obſecro, Domine mi rex, Valeat deprecatio mea in con
ſpectu tuo: & ne me remittas in domum Ionatham ſcribæ,
ne moriar ibi. Præcepit ergo rex Sedechias vt traderetur Ie-
remias in veſtibulo carceris: & daretur ei torta panis quotidie,
excepto pulmento, donec conſumerentur omnes panes de ci
uitate: & manſit Ieremias in veſtibulo carceris.

[redacted] CAP. XXXVIII.

A AVdiuit autem Saphatias filius Nathan & Gede-
lias filius Phaſſur, & Iuchal filius Selemiæ, &
Phaſſur filius Melchiæ, ſermones quos Ieremias
loquebatur ad omnem populũ, dicens, Hæc di-
cit Dominus, Quicunq; manſerit in ciuitate hac, morietur *Supra 21 a*
gladio & fame & peſte: qui autem profugerit ad Chaldæos,
viuet, & erit anima eius ſoſpes & viuens. Hæc dicit Domi-
nus, Tradendo tradetur ciuitas hæc in manu exercitus regis
Babylonis, & capiet eam. Et dixerunt principes regi, Roga-
mus vt occidatur homo iſte: de induſtria enim diſſoluit ma-
nus virorum bellantiũ, qui remanſerũt in ciuitate hac, & ma-
nus vniuerſi populi, loquẽs ad eos vniuerſa verba hæc. ſiqui-
B dem homo iſte non quærit pacem populo huic, ſed malum.
Et dixit rex Sedechias, Ecce ipſe in manibus veſtris eſt: nec
enim fas eſt regem vobis quicquam negare. Tulerunt ergo
Ieremiam, & proiecerunt eum in lacum Melchiæ filij Amé-
lech qui erat in veſtibulo carceris: & ſubmiſerunt Ieremiã in
funibus: & in lacu non erat aqua, ſed lutum. deſcendit itaque
Ieremias in cœnũ. Audiuit autem Abdemélech Aethiops vir
eunuchus qui erat in domo regis quòd miſiſſent Ieremiam in
lacum: porrò rex, ſedebat in porta Beniamin. Et egreſſus eſt
C Abdemélech de domo regis, & locutus eſt ad regem, dicens,
Domine mi rex, male fecerũt viri iſti omnia quæcunq; perpe
trarunt contra Ieremiã prophetam, mittentes eum in lacum,
vt moriatur ibi fame, non ſunt enim panes vltrà in ciuitate.
Præcepit itaq; rex Abdemélech Aethiopi, dicens, Tolle tecũ
hinc triginta viros, & leua Ieremiam prophetã de lacu, ante-
quàm moriatur. Aſſumptis ergo Abdemelech ſecum viris,
ingreſſus eſt domum regis quæ erat ſub cellario: & tulit inde
veteres pannos, & antiqua veſtimenta quæ computruerant:
& ſubmiſit ea ad Ieremiam in lacum per funiculos. Dixitq;
D Abdemélech Aethiops ad Ieremiã, Pone veteres pannos, &
hæc ſciſſa & putrida ſub cubito manuũ tuarum, & ſubter fu-
nes. fecit ergo Ieremias ſic. Et extraxerunt Ieremiã funibus,
& eduxerunt eum de lacu. manſit autem Ieremias in veſtibu
lo carceris. Et miſit rex Sedechias, & tulit ad ſe Ieremiã pro-
phetam ad oſtium tertiũ quod erat in domo Domini: & di-
xit rex ad Ieremiã, Interrogo ego te ſermonẽ, ne abſcõdas à

me aliquid. Dixit autem Ieremias ad Sedechiam, Si annunciauero tibi, nunquid nō interficies me? Et ſi conſiliū dedero tibi, nō me audies. Iurauit ergo rex Sedechias Ieremiæ clàm, dicens, Viuit Dominus qui fecit nobis animam hanc, ſi occidero te, & ſi tradidero te in manus virorū iſtorum qui quæ-
E runt animam tuam. Et dixit Ieremias ad Sedechiam, Hæc dicit Dominus exercituū, Deus Iſrael, Si profectus exieris ad principes regis Babylonis, viuet anima tua, & ciuitas hæc non ſuccendetur igni: & ſaluus eris tu, & domus tua. Si autem non exieris ad principes regis Babylonis, tradetur ciuitas hæc in manus Chaldæorum, & ſuccendent eam igni: & tu non effugies de manu eorum. Et dixit rex Sedechias ad Ieremiā, Sollicitus ſum propter Iudæos, qui transfugerunt ad Chaldæos: ne fortè tradar in manus eorū, & illudant mihi. Reſpondit au-
F tem Ieremias, & dixit ad eum, Non te tradēt. audi quæſo vocem Domini, quam ego loquor ad te, & bene tibi erit, & viuet anima tua. Quòd ſi nolueris egredi: iſte eſt ſermo, quem oſtendit mihi Dominus, Ecce omnes mulieres quæ remanſerunt in domo regis Iuda, educentur ad principes regis Babylonis: & ipſæ dicent, Seduxerūt te, & præualuerūt aduerſum te viri pacifici tui: demerſerūt in cœno, & in lubrico pedes tuos, & receſſerunt à te. Et omnes vxores tuæ, & filij tui educentur ad Chaldæos: & non effugies manus eorum, ſed in manu regis Babylonis capieris, & ciuitatem hanc comburet
G igni. Dixit ergo Sedechias ad Ieremiam, Nullus ſciat verba hæc, & nō morieris. Si autē audierint principes quia locutus ſum tecū: & venerint ad te, & dixerint tibi, Indica nobis quid locutus ſis cū rege, ne celes nos, & non te interficiemus: & quid locutus eſt tecū rex: dices ad eos, Proſtraui ego preces meas corā rege, ne me reduci iuberet in domū Ionathan, & ibi morerer. Venerūt ergo omnes principes ad Ieremiam, & interrogauerūt eū: & locutus eſt eis iuxta omnia verba quæ præceperat ei rex, & ceſſauerunt ab eo: nihil enim fuerat auditū. Manſit verò Ieremias in veſtibulo carceris, vſq; ad diem quo capta eſt Ieruſalem: & factum eſt vt caperetur Ieruſalē.

[redacted]

CAPVT XXXIX.

A ANno nono Sedechiæ regis Iuda, menſe decimo,
4.Reg.25.a venit Nabuchodonoſor rex Babylonis, & omnis
Infra 52.a exercitus eius ad Ieruſalem, & obſidebant eam. Vndecimo autem anno Sedechiæ, menſe quarto, nono menſis aperta eſt ciuitas. Et ingreſſi ſunt omnes principes regis Babylonis, & ſederunt in porta media: Neregel, Serèſer, Semegar-nabu, Sarſachim, Rabſares, Neregel, Serèſer, Rebmag, & omnes reliqui principes regis Babylonis. Cumq; vidiſſet eos Sedechias rex Iuda, & omnes viri bellatores, fugerunt: & egreſſi ſunt nocte de ciuitate per viam horti regis, &
B per portam quæ erat inter duos muros, & egreſſi ſunt ad viā deſerti. Perſecutus eſt autem eos exercitus Chaldæorum: & comprehenderūt Sedechiam in campo ſolitudinis Iericontinæ, & captum adduxerunt ad Nabuchodonoſor regem Babylonis in Reblātha, quæ eſt in terra Emath: & locutus eſt ad eum iudicia. Et occidit rex Babylonis filios Sedechiæ in Reblātha in oculis eius: & omnes nobiles Iuda occidit rex Babylonis. Oculos quoq; Sedechię eruit: & vinxit eum compedibus, vt duceretur in Babylonē. Domum quoq; regis, & do-
C mum vulgi ſuccenderunt Chaldæi igni: & murum Ieruſalem ſubuerterūt. Et reliquias populi, quæ remanſerant in ciuitate, & perfugas qui transfugerant ad eū, & ſuperfluos vulgi qui remanſerant, tranſtulit Nabuzardā magiſter militū in Babylonem. Et de plebe pauperū, qui nihil penitus habebāt, dimiſit Nabuzardan magiſter militū in terra Iuda: & dedit eis vineas & ciſternas in die illa. Præceperat autē Nabuchodonoſor rex Babylonis de Ieremia, Nabuzardā magiſtro militiæ, dicens, Tolle illum, & pone ſuper eum oculos tuos, nihilq; ei mali facias: ſed vt volueris, ſic facias ei. Miſit ergo Nabuzardā princeps militiæ, & Nabuſezbaz & Rabſares, & Neregel: & Serèſer, & Rebmag, & omnes optimates regis Babylonis,
D miſerūt, & tulerūt Ieremiā de veſtibulo carceris, & tradiderūt eum Godoliæ filio Ahicam, filij Saphan, vt intraret in domum, & habitaret in populo. Ad Ieremiam autem factus fuerat ſermo Domini, cū clauſus eſſet in veſtibulo carceris, dicēs, Vade, & dic Abdemélech Aethiopi, dicens, Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael, Ecce, ego inducam ſermones meos ſuper ciuitatem hāc in malum, & non in bonū: & erunt in conſpectu tuo in die illa. Et liberabo te in die illa, ait Dominus: & non tradèris in manus virorum, quos tu formidas: ſed eruens liberabo te, & gladio non cades: ſed erit tibi anima tua in ſalutem, quia in me habuiſti fiduciam, ait Dominus.

[redacted]

CAPVT XL.

A SErmo qui factus eſt ad Ieremiā à Domino, poſtquam dimiſſus eſt à Nabuzardan magiſtro militiæ de Rama, quando tulit eum vinctum catenis in medio omnium qui migrabāt de Ieruſalem & Iuda, & ducebātur in Babylonem. Tollens ergo princeps militiæ Ieremiam, dixit ad eum. Dominus Deus tuus locutus eſt malum hoc ſuper locum iſtum, & adduxit, & fecit Dominus ſicut locutus eſt: quia peccaſtis Domino, & non audiſtis vocem eius, & factus eſt vobis ſermo hic. Nunc ergo ecce ſolui te hodie de catenis quæ ſunt in manibus tuis: ſi placet tibi vt venias mecum in Babylonem, veni: & ponam oculos meos ſuper te. ſi autē diſplicet tibi venire mecum in Babylonem, reſide: ecce omnis terra in conſpectu tuo eſt, quod ele-
B geris, & quò placuerit tibi vt vadas, illuc perge. Et mecū noli venire: ſed habita apud Godoliam filium Ahicam filij Saphan, quem præpoſuit rex Babylonis ciuitatibus Iudæ: habita ergo cum eo in medio populi: vel quocunq; placuerit tibi vt vadas, vade. Dedit quoque ei magiſter militiæ cibaria, & munuſcula, & dimiſit eum. Venit autē Ieremias ad Godoliā filium Ahicam in Maſphath: & habitauit cum eo in medio populi, qui relictus fuerat in terra. Cumque audiſſent omnes principes exercitus, qui diſperſi fuerant per regiones, ipſi & ſocij eorū, quòd præfeciſſet rex Babylonis Godoliam filium
C Ahicam terræ: & quòd cōmendaſſet ei viros, & mulieres, & paruulos, & de pauperibus terræ qui non fuerant tranſlati in Babylonē: venerunt ad Godoliam in Maſphath: & Iſmahel filius Nathaniæ, & Iohanan, & Ionathan filij Caree, & Sareas filius Thanehumeth, & filij Ophi qui erant de Netophathi, & Iezonias filius Maachathi, ipſi & viri eorum. Et iurauit eis Godolias filius Ahicam filij Saphan, & comitibus eorū, dicens, Nolite timere ſeruire Chaldæis: habitate in terra, & ſer- Reg.4.25.f
uite regi Babylonis, & bene erit vobis. Ecce ego habitabo in Maſphath, vt reſpondeā præcepto Chaldæorū qui mittuntur ad nos: vos autē colligite vindemiā, & meſſem & oleum, & condite in vaſis veſtris: & manete in vrbibus veſtris quas
D tenetis. Sed & omnes Iudæi qui erāt in Moab, & in filijs Ammon, & in Idumæa, & in vniuerſis regionibus, audito quòd dediſſet rex Babylonis reliquias in Iudæa, & quòd præpoſuiſſet ſuper eos Godoliam filiū Ahicam filij Saphan: reuerſi ſunt inquā omnes Iudæi de vniuerſis locis ad quæ profugerant: & venerūt in terrā Iuda ad Godoliam in Maſphath: & collegerūt vinū, & Meſſem multā nimis. Iohanan autē filius Caree, & omnes principes exercitus, qui diſperſi fuerant in regionibus, venerunt ad Godoliam in Maſphath, & dixerunt ei, Scito quòd Baalis rex filiorū Ammon miſit Iſmahel filium Nathaniæ percutere animā tuā. Et nō credidit eis Godolias filius Ahicam. Iohanan autē filius Caree, dixit ad Godoliam ſeorſum in Maſphath, loquens, Ibo, & percutiam Iſmahel filium Nathaniæ nullo ſciente: ne interficiat animam

tuam,& diſsipentur omnes Iudæi qui cõgregati ſunt ad te,&
peribũt reliquiæ Iuda. Et ait Godolias filius Ahicam ad Io-
hanan filium Caree, Noli facere verbum hoc: falſum enim tu
loqueris de Iſmahel.

[redacted] CAPVT XLI.

A ET factum eſt in menſe ſeptimo, venit Iſmahel fi-
lius Nathaniæ, filij Eliſama de ſemine regali, &
optimates regis, & decẽ viri cũ eo, ad Godoliam
filium Ahicam in Maſphath: & comederũt ibi
panes ſimul in Maſphath. Surrexit autem Iſmael filius Na-
thaniæ, & decẽ viri qui cum eo erant: & percuſſerunt Godo-
liam filiũ Ahicam filij Saphan gladio, & interfecerunt eum:
quẽ præfecerat rex Babylonis terræ. Omnes quoq; Iudæos,
qui erant cũ Godolia in Maſphath, & Chaldæos qui reperti
ſunt ibi, & viros bellatores percuſsit Iſmahel. Secundo autem
die poſtquã occiderat Godoliam nullo adhuc ſciente, vene-
runt viri de Sichem, & de Silo, & de Samaria octoginta viri:
raſi barba, & ſciſsis veſtibus, & ſqualentes: & munera & thus
B habebant in manu, vt offerent in domo Domini. Egreſſus
ergo Iſmahel filius Nathaniæ in occurſum eorum de Maſ-
phath, incedens & plorãs ibat: cum autem occurriſſet eis, di-
xit ad eos, Venite ad Godoliã filium Ahicam. Qui cum ve-
niſſent ad medium ciuitatis, interfecit eos Iſmahel filius Na-
thaniæ circa mediũ laci, ipſi & viri qui erant cũ eo. Decem au-
tem viri reperti ſunt inter eos, qui dixerũt ad Iſmahel, Noli
occidere nos: quia habemus theſauros in agro, frumẽti, & hor
dei, & olei, & mellis. Et ceſſauit: & non interfecit eos cum fra-
tribus ſuis. Lacus autem, in quẽ proiecerat Iſmahel omnia ca-
dauera virorum, quos percuſsit propter Godoliam, ipſe eſt
quem fecit rex Aſa, propter Baaſa regem Iſrael: ipſum reple
C uit Iſmahel filius Nathaniæ occiſis. Et captiuas duxit Iſma-
hel omnes reliquias populi, qui erãt in Maſphath: filias regis,
& vniuerſum populũ qui remanſerat in Maſphath: quos cõ-
mendauerat Nabuzardan princeps militiæ, Godoliæ filio
Ahicã. Et cepit eos Iſmahel filius Nathaniæ: & abijt, vt tran-
ſiret ad filios Ammon. Audiuit autem Iohanan filius Caree,
& omnes principes bellatorũ qui erant cum eo, omne malum
quod fecerat Iſmahel filius Nathaniæ. Et aſſumptis vniuerſis
viris, profecti ſunt vt bellarent aduerſum Iſmahelem filium
Nathaniæ: & inuenerunt eum ad aquas multas, quæ ſunt in
Gabaon. Cumq; vidiſſet omnis populus qui erat cum Iſma-
hel, Iohanan filium Caree, & vniuerſos principes bellatorũ
qui erant cum eo, lætati ſunt. Et reuerſus eſt omnis populus,
quem ceperat Iſmahel, in Maſphath: reuerſusq; abijt ad Io-
D hanan filium Caree. Iſmahel autem filius Nathaniæ, fugit
cum octo viris à facie Iohanan, & abijt ad filios Ammon. Tu-
lit ergo Iohanan filius Caree, & omnes principes bellato-
rum qui erant cum eo, vniuerſas reliquias vulgi, quas reduxe-
rant ab Iſmahel filio Nathaniæ de Maſphath: poſtquam per-
cuſsit Godoliam filium Ahicam: fortes viros ad prælium, &
mulieres, & pueros, & eunuchos quos reduxerat de Gabaon.
Et abierunt, & ſederunt peregrinantes in Chamaam, quæ eſt
iuxta Bethlehem: vt pergerent, & introirent Aegyptum à
facie Chaldæorum. timebant enim eos; quia percuſſerat Iſma
hel filius Nathaniæ Godoliam filium Ahicam, quem præpo
ſuerat rex Babylonis in terra Iuda.

[redacted]

CAPVT XLII.

A ET acceſſerũt omnes principes bellatorum, & Io-
hanan filius Caree, & Iezonias filius Oſaiæ, & re-
liquum vulgus à paruo vſque ad magnum: dixe-
runtq; ad Ieremiã prophetam, Cadat oratio no-
ſtra in cõſpectu tuo: & ora pro nobis ad Dominũ Deũ tuum
pro vniuerſis reliquijs iſtis, quia derelicti ſumus pauci de plu
ribus, ſicut oculi tui nos intuentur: & annunciet nobis Domi
nus Deus tuus viã per quam pergamus, & verbũ quod facia-
mus. Dixit autẽ ad eos Ieremias propheta, Audiui: ecce ego
oro ad Dominũ Deũ veſtrũ ſecundũ verba veſtra. omne ver
bum quodcunq; reſponderit mihi, indicabo vobis: nec cela-
bo vos quicquam. Et illi dixerũt ad Ieremiam, Sit Dominus
inter nos teſtis veritatis & fidei, ſi non iuxta omne verbum in
quo miſerit te Dominus Deus tuus ad nos, ſic faciemus, ſiue
bonum eſt, ſiue malũ, voci Domini Dei noſtri ad quẽ mitti-
B mus te, obediemus: vt bene ſit nobis cũ audierimus vocem
Domini Dei noſtri. Cum autẽ completi eſſent decẽ dies fa-
ctum eſt verbũ Domini ad Ieremiam. Vocauitq; Iohanan fi-
lium Caree, & omnes principes bellatorũ, qui erant cũ eo, &
vniuerſum populum à minimo vſq; ad maximũ, & dixit ad
eos, Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, ad quem miſiſtis me, vt
proſternerẽ preces veſtras in cõſpectu eius, Si quieſcẽtes mã
ſeritis in terra hac, ædificabo vos, & nõ deſtruã: plantabo, &
non euellã: iam enim placatus ſum ſuper malo quod feci vo
bis. Nolite timere à facie regis Babylonis, quem vos pauidi
formidatis: nolite metuere eũ, dicit Dominus: quia vobiſ-
cum ſum ego, vt ſaluos vos faciam, & eruã de manu eius, &
C dabo vobis miſericordias, & miſerebor veſtri, & habitare
vos faciã in terra veſtra. Si autẽ dixeritis vos, Non habitabi-
mus in terra iſta, nec audiemus vocẽ Domini Dei noſtri, di-
centes, Nequaquam, ſed ad terrã Aegypti pergemus vbi non
videbimus bellũ, & clangorẽ tubæ nõ audiemus, & famẽ nõ
ſuſtinebimus: & ibi habitabimus. Propter hoc nũc audite ver
bum Domini reliquiæ Iuda, Hæc dicit Dominus exercituũ
Deus Iſrael, Si poſueritis faciẽ veſtrã vt ingrediamini Aegy
ptum, & intraueritis vt ibi habitetis: gladius quem vos formi-
datis, ibi cõprehendet vos in terra Aegypti: & fames pro qua
eſtis ſoliciti, adhærebit vobis in Aegypto, & ibi moriemini.
Omneſq; viri, qui poſuerunt faciẽ ſuã vt ingrediãtur Aegy-
ptum, vt habitẽt ibi, morientur gladio, & fame, & peſte: nullus
de eis remanebit, nec effugiet à facie mali quod ego afferam
D ſuper eos. Quia hæc dicit Dominus exercituũ, Deus Iſrael,
Sicut conflatus eſt furor meus, & indignatio mea ſuper habi-
tatores Ieruſalẽ: ſic cõflabitur indignatio mea ſuper vos, cum
ingreſsi fueritis Aegyptũ: & eritis in iuſiurandũ, & in ſtupo-
rem, & in maledictũ, & in opprobriũ: & nequaquam vltrà vi
debitis locũ iſtum. Verbũ Domini ſuper vos reliquiæ Iuda,
Nolite intrare Aegyptũ: ſcientes ſcietis quia obteſtatus ſum
vobis hodie quia decepiſtis animas veſtras. vos enim miſi-
ſtis me ad Deum veſtrum, dicentes, Ora pro nobis ad Domi
num Deum noſtrum: & iuxta omnia quæcunq; dixerit tibi
Dominus Deus noſter, ſic annuntia nobis, & faciemus. Et
annunciaui vobis hodie, & non audiſtis vocem Domini Dei
veſtri ſuper vniuerſis, pro quibus miſit me ad vos. Nunc ergo
ſcientes ſcietis quia gladio & fame & peſte moriemini in lo-
co ad quem voluiſtis intrare vt habitaretis ibi.

[redacted]

CAPVT XLIII.

A FActum eſt autẽ, cũ compleſſet Ieremias loquens
ad populũ vniuerſos ſermones Domini Dei eo-
rum: pro quibus miſerat eũ Dominus Deus eorũ
ad illos, omnia verba hæc: dixit Azarias filius
Oſaiæ, & Iohanã filius Caree, & omnes viri ſuperbi, dicẽtes
ad Ieremiã, Mendacium tu loqueris: non miſit te Dominus
Deus noſter dicens, Ne ingrediamini Aegyptũ, vt habitetis
illic. Sed Baruch filius Neriæ incitat te aduerſum nos, vt tra-
B dat nos in manus Chaldæorũ vt interficiat nos, & traduci fa-
ciat in Babylonem. Et non audiuit Iohanan filius Caree, &
omnes principes bellatorũ, & vniuerſus populus, vocẽ Do-
mini vt manerẽt in terra Iuda: ſed tollẽs Iohanã filius Caree,
& vniuerſi

& vniuerſi principes bellatorum vniuerſos reliquiarũ Iuda,
qui reuerſi fuerãt de cunctis gẽtibus ad quas fuerãt antè diſ-
perſi,vt habitarent in terra Iuda:viros & mulieres, & paruu-
los,& filias regis : & omnẽ animam quam reliquerat Nabu-
C zardan princeps militiæ cum Godolia filio Ahicam, filij Sa-
phan : & Ieremiam prophetam,& Baruch filiũ Neriæ: & in-
greſsi ſunt in terram Aegypti,quia non obedierunt voci Do-
mini : & venerunt vſque ad Taphnis. Et factus eſt ſermo Do
mini ad Ieremiã in Taphnis,dicens,Sume tibi lapides gran-
des in manu tua,& abſcondes eos in crypta, quæ eſt ſub mu-
ro lateritio,in porta domus Pharaonis in Taphnis : cernen-
D tibus viris Iudæis. Et dices ad eos, Hæc dicit Dominus exer-
cituum Deus Iſrael, Ecce, ego mittam, & aſſumam Nabu-
chodonoſor regem Babylonis ſeruũ meũ : & ponam thronũ
eius ſuper lapides iſtos quos abſcõdi,& ſtatuet ſoliũ ſuum ſu
per eos. Veniensq́; percutiet terrã Aegypti : quos in morte,
in mortẽ:& quos in captiuitate, in captiuitatem : & quos in
gladio,in gladiũ. Et ſuccendet ignẽ in delubris deorũ Aegy-
pti,& comburet ea,& captiuos ducet illos : & amicietur ter-
ra Aegypti, ſicut amicitur paſtor pallio ſuo : & egredietur
inde in pace. Et cõteret ſtatuas domus Solis quæ ſunt in terra
Aegypti : & delubra deorum Aegypti comburet igni.

[redacted]. CAP. XLIIII.

A VErbum quod factum eſt ad Ieremiam, ad omnes
Iudæos qui habitant in terra Aegypti, habitantes
in Magdalo,& in Taphnis,& in Memphis,& in
terra Phathures,dicẽs,Hæc dicit Dominus exer
cituum Deus Iſrael, Vos vidiſtis omne malũ iſtud quod ad-
duxi ſuper Ieruſalẽ,& ſuper omnes vrbes Iuda: & ecce deſer
tæ ſunt hodie, & non eſt in eis habitator : propter malitiam
quam fecerunt, vt me ad iracundiam prouocarẽt,& irent,&
ſacrificarent,& colerent deos alienos quos neſciebãt & illi &
vos & patres veſtri. Et miſi ad vos omnes ſeruos meos pro-
phetas de nocte conſurgens,mittensq́;,& dicens, Nolite oro
facere verbum abhominationis huiuſcemodi quam odiui. Et
non audierũt,nec inclinauerunt aurẽ ſuam vt conuerterentur
B à malis ſuis,& nõ ſacrificarent dijs alienis. Et conflata eſt in-
dignatio mea & furor meus: & ſuccenſa eſt in ciuitatibus Iu-
da,& in platéis Ieruſalem:& verſæ ſunt in ſolitudinẽ & vaſti
tatem ſecuodũ diem hanc. Et nunc hæc dicit Dominus exer-
cituum Deus Iſrael, Quare vos facitis malũ grande hoc con-
tra animas veſtras : vt intereat ex vobis vir & mulier, paruu-
lus & lactẽs de medio Iudæ,nec relinquatur vobis quicquam
reſiduum : prouocantes me in operibus manuum veſtrarum,
ſacrificando dijs alienis in terra Aegypti, in quam ingreſsi
eſtis vt habitetis ibi : & diſpereatis,& ſitis in maledictionem
& in opprobriũ cunctis gentibus terræ? Nunquid obliti eſtis
mala patrum veſtrorum, & mala regum Iuda,& mala vxo-
rum eius,& mala veſtra,& mala vxorum veſtrarum, quæ fe-
cerunt in terrã Iuda & in regionibus Ieruſalẽ? Non ſunt mũ-
C dati vſq; ad diem hanc:& non timuerunt, & non ambulaue-
runt in lege Domini,& in præceptis meis, quæ dedi coram
vobis & coram patribus veſtris. Ideò hæc dicit Dominus
Amos 9 b exercituum Deus Iſrael, Ecce ego ponam faciem meã in vo-
bis in malũ : & diſperdã omnem Iudam. Et aſſumã reliquias
Iudæ,qui poſuerũt facies ſuas vt ingrederentur terrã Aegy-
pti,& habitarent ibi : & conſumentur omnes in terra Aegy-
pti:& cadent in gladio,& in fame;& conſumentur à minimo
vſque ad maximũ,in fame & in gladio morientur:& erunt in
iuſiurandum,& in miraculũ,& in maledictionẽ,& in oppro-
brium. Et viſitabo ſuper habitatores terræ Aegypti, ſicut vi-
ſitaui Ieruſalẽ:in gladio,& fame,& peſte. Et non erit qui effu
D giat,& ſit reſiduus de reliquijs Iudæorũ qui vadunt vt pere-
grinentur in terra Aegypti : & reuertantur in terram iuda ad
quam ipſi eleuant animas ſuas,vt reuertantur & habitent ibi.
non reuertentur niſi qui fugerint. Reſponderũt autẽ Ieremiæ
omnes viri ſcientes quòd ſacrificarẽt vxores eorum dijs alie-
nis : & vniuerſæ mulieres quarum ſtabat multitudo grandis:
& omnis populus habitantiũ in terra Aegypti in Phathures,
dicẽtes, Sermonẽ quem locutus es ad nos in nomine Domi
ni non audiemus ex te : ſed facientes faciemus omne verbum
quod egredietur de ore noſtro, vt ſacrificemus reginæ cœli,
& libemus ei libamina,ſicut fecimus nos & patres noſtri, re-
ges noſtri,& principes noſtri in vrbibus Iuda, & in platéis
Ieruſalẽ:& ſaturati ſumus panibus,& bene nobis erat,malum
E q́ue nõ vidimus. Ex eo autẽ tempore quo ceſſauimus ſacrifi-
care reginæ cœli,& libare ei libamina, indiguimus omnibus,
& gladio & fame cõſumpti ſumus. Quod ſi nos ſacrificamus Supra 7 d
reginæ cæli, & libamus ei libamina : nunquid ſine viris no-
ſtris faciemus ei placẽtas ad colendũ eam,& libandum ei liba
mina? Et dixit Ieremias ad omnẽ populũ,aduerſum viros, &
aduerſum mulieres,& aduerſum vniuerſam plebẽ,qui reſpõ-
derant ei verbum,dicens, Nunquid non ſacrificium quod ſa-
crificaſtis in ciuitatibus Iuda & in platéis Ieruſalẽ vos & pa-
tres veſtri, reges veſtri & principes veſtri & populus terræ,
horum recordatus eſt Dominus, & aſcendit ſuper cor eius?
F Et non poterat Dominus vltrà portare propter malitiã ſtu-
diorum veſtrorũ,& propter abominationes quas feciſtis : &
facta eſt terra veſtra in deſolationem, & ſtuporem & in ma-
ledictum,eo quòd non ſit habitator,ſicut eſt dies hæc. Pro-
pterea quòd ſacrificaueritis idôlis, & peccaueritis Domino:
& non audieritis vocẽ Domini, & in lege & in præceptis &
in teſtimonijs eius non ambulaueritis : idcirco euenerunt vo-
bis mala hæc, ſicut eſt dies hæc. Dixit autem Ieremias ad o-
mnem populum & ad vniuerſas mulieres, Audite verbũ Do-
mini omnis Iuda,qui eſtis in terra Aegypti, Hæc dicit Do-
minus exercituũ Deus Iſrael,dicẽs. Vos,& vxores veſtræ lo
cuti eſtis ore veſtro,& manibus veſtris impleſtis,dicentes, Fa
ciamus vota noſtra quæ vouimus, vt ſacrificemus reginæ cœ
li,& libemus ei libamina. Impleſtis vota veſtra,& opere per-
petraſtis ea. Ideò audire verbum Domini omnis Iuda,qui ha-
G bitatis in terra Aegypti, Ecce ego iuraui in nomine meo ma-
gno,ait Dominus : quia nequaquam vltrà vocabitur nomen
meum ex ore omnis viri Iudæi, dicentis, Viuit Dominus
Deus in omni terra Aegypti. Ecce ego vigilabo ſuper eos in
malum,& nõ in bonum:& cõſumentur omnes viri Iuda,qui
ſunt in terra Aegypti, gladio & fame,donec penitus cõſumã-
tur. Et qui fugerint gladiũ,reuertẽtur de terra Aegypti in ter
ram Iuda viri pauci : & ſciẽt omnes reliquiæ Iuda ingredien-
tium terrã Aegypti,vt habitent ibi : cuius ſermo cõpleatur,
meus,an illorũ? Et hoc vobis ſignũ,ait Dominus, quòd viſi-
tem ego ſuper vos in loco iſto:vt ſciatis quia verè cõplebun-
tur ſermones mei cõtra vos in malum. Hæc dicit Dominus,
Ecce ego tradam Pharaonem Ephree regẽ Aegypti in ma-
nu inimicorum eius,& in manu quærentium animam illius;
ſicut tradidi Sedechiam regem Iuda in manu Nabuchodono
ſor regis Babylonis inimici ſui,& quærentis animam eius.

[redacted]. CAPVT XLV.

A VErbum quod locutus eſt Ieremias propheta ad
Baruch filium Neriæ, cum ſcripſiſſet verba hæc
in libro ex ore Ieremiæ, anno quarto Ioacim fi-
lij Ioſiæ regis Iuda, dicens, Hæc dicit Dominus
Deus Iſrael ad te Baruch, Dixiſti, Væ miſero mihi, quoniã
addidit Dominus dolorem dolori meo : laboraui in gemitu
meo,& requiem non inueni. Hæc dicit Dominus, Sic dices
ad eum, Ecce quos ædificaui,ego deſtruo : & quos plantaui,
B ego euello,& vniuerſam terram hanc. Et tu quæris tibi gran
dia? noli quærere, quia ecce ego adducã malum ſuper omnẽ
carnem,ait Dominus : & dabo tibi animam tuam in ſalutem

in omnibus locis ad quæcunque perrexeris.

[redacted].

CAPVT XLVI.

A Vod factum eſt verbũ Domini ad Ieremiã pro-
phetam contra gentes ad Aegyptum aduerſum
exercitum Pharaonis Nechao regis Aegypti, qui
erat iuxta fluuiũ Euphráten in Charcamis, quẽ
percuſsit Nabuchodonoſor rex Babylonis, in quarto anno
Ioacim filij Ioſiæ regis Iuda. Præparate ſcutum & clypeum,
& procedite ad bellum. Iungite equos & aſcendite equites:
ſtate in galeis, polite lanceas, induite vos loricis. Quid igitur?
B vidi ipſos pauidos & terga vertentes, fortes eorum cæſos: fu-
gerunt cónciti, nec reſpexerunt: terror vndique, ait Domi-
nus, Non fugiat velox, nec ſaluari ſe putet fortis: ad aqui-
lonem iuxta flumen Euphráten victi ſunt, & ruerunt. Quis
eſt iſte, qui quaſi flumen aſcendit: & veluti fluuiorũ intume-
ſcunt gurgites eius? Aegyptus fluminis inſtar aſcendit, & ve-
lut flumina mouebũtur fluctus eius: & dicet, Aſcendẽs ope-
riam terram, perdam ciuitatem, & habitatores eius. Aſcen-
C dite equos, & exultate in curribus, & procedant fortes, Ae-
thiopia & Libyes tenẽtes ſcutum, & Lydij arripientes, & ia-
cientes ſagittas. Dies autem ille Domini Dei exercituũ dies
vltionis, vt ſumat vindictam de inimicis ſuis: deuorabit gla-
dius & ſaturabitur, & inebriabitur ſanguine eorum: victima
enim Domini Dei exercituũ in terra aquilonis iuxta flumen
Euphráten. Aſcende in Galaad, & tolle reſinam virgo filia
Aegypti: fruſtra multiplicas medicamina, ſanitas non erit
tibi. Audierunt gentes ignominiã tuam, & vlulatus tuus re-
pleuit terram? quia fortis impegit in fortem, ambo pariter
D conciderunt. Verbum quod locutus eſt Dominus ad Iere-
miam prophetam, ſuper eo quòd venturus eſſet Nabucho-
donoſor rex Babylonis, & percuſſurus terram Aegypti. An-
nuntiate Aegypto, & auditum facite in Magdalo, & reſonet
in Memphis, & in Taphnis: dicite, Sta, & præpara te: quia
deuorabit gladius ea quæ per circuitum tuum ſunt. Quare
computruit fortis tuus? non ſtetit: quoniam Dominus ſub-
uertit eum. Multiplicauit ruentes, ceciditq́; vir ad proximum
ſuum: & dicent, Surge & reuertamur ad populũ noſtrum, &
E ad terram natiuitatis noſtræ à facie gladij columbæ. Voca-
te nomẽ Pharaonis regis Aegypti tumultũ, adduxit tempus.
Viuo ego, inquit rex. Dominus exercituũ nomẽ eius: quo-
niam ſicut Thabor in montibus, & ſicut Carmelus in mari,
veniet. Vaſa tranſmigrationis fac tibi habitatrix filia Aegy-
pti: quia Memphis in ſolitudine erit, & deſeretur, & inhabi-
tabilis erit. Vitula elegans atque formoſa Aegyptus: ſtimula
tor ab aquilone veniet ei. Mercenarij quoq; eius qui verſabã-
tur in medio eius, quaſi vituli ſaginati verſi ſunt, & fugerunt
ſimul, nec ſtare potuerunt: quia dies interfectionis eorum
F venit ſuper eos, tempus viſitationis eorum. Vox eius quaſi
æris ſonabit: quoniã cum exercitu properabunt, & cum ſecu
ribus venient ei, quaſi cædẽtes ligna. Succiderunt ſaltum eius,
ait Dominus, qui ſupputari non poteſt: multiplicati ſunt ſu
per locuſtas, & nõ eſt eis numerus. Confuſa eſt filia Aegypti,
& tradita in manus populi Aquilonis. Dixit Dominus exer-
cituũ Deus Iſrael, Ecce ego viſitabo ſuper tumultũ Alexan-
driæ, & ſuper Pharaonẽ, & ſuper Aegyptum, & ſuper deos
eius, & ſuper reges eius: & ſuper Pharaonẽ, & ſuper eos qui
cõfidũt in eo. Et dabo eos in manus quærẽtiũ animã eorũ, &
in manus Nabuchodonoſor regis Babylonis, & in manus ſer-
uorũ eius: & poſt hæc habitabitur ſicut diebus priſtinis, ait
G Dominus. Et tu ne timeas ſerue meus Iacob, & ne paueas Iſ-
rael: quia ecce ego ſaluũ te faciã de longinquo, & ſemẽ tuũ de
terra captiuitatis ſuæ: & reuertetur Iacob, & requieſcet, & pro
ſperabitur, & nõ erit qui exterreat eũ. Et tu noli timere ſerue
meus Iacob, ait Dominus: quia tecũ ego ſum, quia ego cõſu-
mam cunctas gentes ad quas eieci te: te verò non conſumam,
ſed caſtigabo te in iudicio, nec quaſi innocenti parcam tibi.

[redacted].

CAPVT XLVII.

A Vod factum eſt verbum Domini ad Ieremiam
prophetã cõtra Palæſthinos, antequã percutiet
Pharao Gazan. Hæc dicit Dominus, Ecce aquæ
aſcendũt ab aquilone, & erũt quaſi torrens inun-
B dans: & operiẽt terrã & plenitudinẽ eius, vrbem & habitato-
res eius. Clamabunt homines, & vlulabunt omnes habitato-
res terræ à ſtrepitu pompæ armorum, & bellatorum eius, à
commotione quadrigarũ eius, & multitudine rotarum illius.
C Non reſpexerunt patres filios manibus diſſolutis, pro aduẽ-
tu diei in quo vaſtabũtur omnes Philiſthijm, & diſsipabitur
Tyrus & Sidon cũ omnibus reliquis auxilijs ſuis. depopula
tus eſt enim Dominus Palæſthinos, reliquias inſulæ Cappa-
D dociæ. Venit caluitiũ ſuper Gazã: cõticuit Aſcalõ, & reliquiæ
vallis earũ. Vſquequo cõcideris? O mucro Dñi, vſquequo nõ
quieſces? ingredere in vaginã tuã: refrigerare, & ſile. Quomo-
do quieſcet, cũ Dominus præceperit ei aduerſus Aſcalonẽ,
& aduerſum maritimas eius regiones, ibiq́; condixerit illi?

[redacted]

CAPVT XLVIII.

A D Moab. Hæc dicit Dominus exercituũ Deus
Iſrael, Væ ſuper Nabo, quoniam vaſtata eſt, &
confuſa: capta eſt Cariatháim: confuſa eſt fortis,
& tremuit. Non eſt vltrà exultatio in Moab: con
tra Hesebon cogitauerunt malum. Venite, & diſperdamus
eam de gente. Ergo ſilens conticeſces, ſequeturq́; te gladius.
Vox clamoris de Oronáim: vaſtitas, & contritio magna.
Contrita eſt Moab: annuntiate clamorem paruulis eius. Per
aſcenſum enim Luith plorans aſcendet in fletu: quoniam in
deſcenſu Oronáim hoſtes vlulatũ cõtritionis audierunt. Fu-
gite, ſaluate animas veſtras: & eritis quaſi myricæ in deſer-
B to. Pro eo enim quòd habuiſti fiduciã in munitionibus tuis Supra 17 a
& in theſauris tuis, tu quoque capiẽris: & ibit Chamos in
tranſmigrationẽ, ſacerdotes eius, & principes eius ſimul. Et
veniet prædo ad omnem vrbem, & vrbs nulla ſaluabitur: &
peribunt valles, & diſsipabuntur campeſtria, quoniam dixit
Dominus, Date florẽ Moab, quia florens egredietur: & ciui-
tates eius deſertæ erũt, & inhabitabiles. Maledictus qui facit
opus Domini fraudulenter: & maledictus qui prohibet gla-
dium ſuum à ſanguine. Fertilis fuit Moab ab adoleſcentia
ſua, & requieuit in fæcibus ſuis: nec transfuſus eſt de vaſe in
vas, & in tranſmigrationem non abijt: idcirco permanſit gu-
ſtus eius in eo, & odor eius non eſt immutatus. Propterea ec-
ce dies veniunt, dicit Dominus: & mittam ei ordinatores, &
ſtratores lagunculárum, & ſternent eum: & vaſa eius ex-
haurient, & lagunculas eorum collident. Et confundetur
C Moab à Chamos, ſicut confuſa eſt domus Iſrael à Bethel, 3. Reg. 12 g
in qua habebat fiduciam. Quomodo dicitis, Fortes ſumus, Eſa. 16 b
& viri robuſti ad præliandum? Vaſtata eſt Moab, & ciuita-
tes illius aſcenderunt: & electi iuuenes eius deſcenderunt in
occiſionem: ait rex, Dominus exercituum nomen eius.
Prope eſt interitus Moab, vt veniat: & malum eius veloci-
ter accurret nimis. Conſolamini eum omnes qui eſtis in cir-
cuitu eius, & vniuerſi qui ſcitis nomen eius: dicite, Quo-
modo confracta eſt virga fortis, baculus glorioſus? Deſcen-
de de gloria, & ſede in ſiti habitatio filiæ Dibon: quoniam
vaſtator Moab aſcendet ad te, diſsipabit munitiones tuas.
In via ſta, & proſpice habitatio Aroer: interroga fugientem,
D & ei qui euaſit, dic, Quid accidit? Confuſus eſt Moab, quo-
niam victus eſt: vlulate, & clamate, annuntiate in Arnon quo
niam vaſtata eſt Moab. Et iudicium venit ad terram cam-
peſtrẽ: ſuper Helon, & ſup Iaſa, & ſuper Mephaath, & ſuper
Dibon

Dibon,& ſuper Nabo,& ſuper domũ Deblathâim,& ſuper
Cariathâim,& ſuper Beth gamul,& ſuper Beth maon, & ſu-
per Carioth, & ſuper Boſra: & ſuper omnes ciuitates terræ
Moab,quę longè & propè ſunt. Abſciſſum eſt cornu Moab:
& brachiũ eius contritũ eſt,ait Dominus. Inebriate eũ, quo-
niam cõtra Dominum erectus eſt: & allidet manum Moab
in vomitu ſuo,& erit in deriſum etiam ipſe. fuit enim in deri-
ſum tibi Iſrael: quaſi inter fures reperiſſes eum. propter verba
ergo tua, quæ aduerſum illũ locutus es, captiuus ducêris. Re-
linquite ciuitates,& habitate in petra habitatores Moab: &
E eſtote quaſi columba nidificans in ſummo ore foraminis. Au
diuimus ſuperbiam Moab,ſuperbus eſt valde: ſublimitatem
eius,& arrogantiã,& ſuperbiam,& altitudinem cordis eius.
Ego ſcio,ait Dominus,iactantiam eius: & quòd nõ ſit iuxta
eam virtus eius,nec iuxta quod poterat,conata ſit facere. Ideò
ſuper Moab eiulabo,& ad Moab vniuerſam clamabo, ad vi-
ros muri Fictilis lamẽtantes. De plãctu Iazer plorabo tibi vi-
nea Sabama: propagines tuæ tranſierunt mare, vſq; ad mare
Iazer peruenerũt: ſuper meſſem tuam,& vindemiã tuã prędo
Eſa.16 c irruit. Ablata eſt lætitia & exultatio de Carmelo & de terra
Moab:& vinum de torcularibus ſuſtuli: nequaquam calcator
vuæ ſolitũ celeuſma cãtabit. De clamore Heſebon vſq; Elea-
F le & Iaſa,dederunt vocẽ ſuã: à Segor vſq; ad Oronâim vitulã
conſternantẽ: aquæ quoq; Nemrim peſſimæ erunt. Et auferã
de Moab,ait Dominus,offerentem in excelſis, & ſacrifican-
tem dijs eius. Propterea cor meum ad Moab quaſi tibia æris
reſonabit: & cor meum ad viros muri Fictilis dabit ſonitum
Eſa.15 a tibiarũ: quia plus fecit, quã potuit, idcirco perierunt. Omne
Ezec.7 c enim caput caluitiũ, & omnis barba raſa erit: in cunctis mani-
bus colligatio,& ſuper omne dorſum cilicium. Et ſuper o-
mnia tecta Moab,& in platéis eius omnis plãctus: quoniã cõ
triui Moab ſicut vas inutile, ait Dominus. Quomodo victa
eſt,& vlulauerunt? quomodo deiecit ceruicem Moab, & con
fuſus eſt? eritq; Moab in deriſum, & in exemplum omnibus
in circumitu ſuo. Hæc dicit Dominus, Ecce quaſi aquila vo-
G labit,& extẽdet alas ſuas ad Moab. Capta eſt Carioth,& mu-
nitiones cõprehenſæ ſunt: & erit cor fortiũ Moab in die illa,
ſicut cor mulieris parturientis. Et ceſſabit Moab eſſe popu-
lus: quoniam cõtra Dominum gloriatus eſt. Pauor & fouea
Eſa.24 c & laqueus ſuper te ô habitator Moab,ait Dominus. Qui fu-
gerit à facie pauoris, cadet in foueam: & qui conſcenderit de
fouea, capietur laqueo. adducam enim ſuper Moab annum vi
ſitationis eorum,ait Dominus. In vmbra Heſebon ſteterunt
de laqueo fugiẽtes: quia ignis egreſſus eſt de Heſebon,& flã-
ma de medio Sion: & deuorauit partem Moab, & verticem
filiorum tumultus. Væ tibi Moab, periſti popule Chamos:
quia cõprehenſi ſunt filij tui,& filiæ tuæ in captiuitatem. Et
conuertam captiuitatẽ Moab in nouiſsimis diebus, ait Dñs.
Hucuſque iudicia Moab.

[redacted].

CAPVT .XLIX.

A AD filios Ammon. Hæc dicit Dominus, Nunquid
non filij ſunt Iſrael? aut hæres non eſt ei? Cur igi-
tur hæreditate poſſedit Melchõ, Gad: & popu-
lus eius in vrbibus eius habitauit? Ideò ecce dies
veniẽt in te,dicit Dñs: & auditum faciã ſuper Rabath filiorũ
Ammon fremitũ prælij: & erit in tumultum diſsipata, filiæq;
eius igne ſuccendentur,& poſsidebit Iſrael poſſeſſores ſuos,
ait Dominus. Vlula Heſebõ, quoniã vaſtata eſt Hai. Clama-
te filiæ Rabbath, accingite vos cilicijs: plangite,& circuite per
ſepes: quoniã Melchõ in tranſmigrationem ducetur, ſacerdo
B tes eius, & principes eius ſimul. Quid gloriaris in vallibus?
Defluxit vallis tua filia delicata: quæ confidebas in theſauris
tuis,& dicebas, Quis veniet ad me? Ecce ego inducã ſuper te
terrorẽ, ait Dominus Deus exercituũ, ab omnibus qui ſunt
in circumitu tuo: & diſpergemini ſinguli à conſpectu veſtro,
nec erit qui cõgreget fugiẽtes. Et poſt hæc reuerti faciã capti
uos filiorũ Ammõ, ait Dominus. Ad Idumæã. Hæc dicit Do-
minus exercituũ, Nunquid non vltrà eſt ſapiẽtia in Theman?
Perijt conſiliũ à filijs: inutilis facta eſt ſapientia eorũ. Fugite,
& terga vertite, deſcẽdite in voraginẽ habitatores Dedan: quo
niam perditionẽ Eſau adduxi ſuper eum, tempus viſitationis
eius. Si vindemiatores eius veniſſent ſuper te, nõ reliquiſſent
racemũ: ſi fures in nocte, rapuiſſent quod ſufficeret ſibi. Ego
C verò diſcooperui Eſau, reuelaui abſcõdita eius, & celari non
poterit: vaſtatũ eſt ſemẽ eius,& fratres ei⁹,& vicini eius,& nõ
erit. Relinque pupillos tuos,& ego faciã eos viuere: & viduæ
tuæ in me ſperabũt. Quia hæc dicit Dominus, Ecce quibus
nõ erat iudiciũ vt biberẽt calicẽ, bibẽtes bibẽt: & tu quaſi in-
nocens relinquêris? Nõ eris innocens, ſed bibens bibes. Quia
per memetipſum iuraui, dicit Dominus, quòd in ſolitudinẽ,
& in opprobriũ,& in deſertũ, & in maledictionẽ erit Boſra:
& omnes ciuitates eius erũt in ſolitudines ſempiternas. Au- Abd.1 a
ditũ audiui à Domino,& legatus ad gẽtes miſſus eſt: Congre
gamini,& venite contra eam,& cõſurgamus in præliũ. Ecce
enim paruulũ dedi te in gẽtibus, contẽptibilẽ inter homines.
Arrogãtia tua decepit te, & ſuperbia cordis tui: qui habitas
D in cauernis petræ, & apprehendere niteris altitudinẽ collis.
Cum exaltaueris quaſi aquila nidũ tuũ, inde detrahã te, dicit
Dominus. Et erit Idumæa deſerta: omnis qui trãſibit per eã,
ſtupebit,& ſibilabit ſuper omnes plagas eius. Sicut ſubuerſa Gene.19 c
eſt Sodoma & Gomorrha,& vicinæ eius, ait Dominus: non
habitabit ibi vir,& non incolet eam filius hominis. Ecce qua-
ſi leo aſcẽdet de ſuperbia Iordanis ad pulchritudinẽ robuſtã:
qui ſubito currere faciã eũ ad illam: & quis erit electus quem Iob 41 a
præponam ei? quis enim ſimilis mei? & quis ſuſtinebit me? &
quis eſt iſte paſtor, qui reſiſtat vultui meo? Propterea audite
E conſilium Domini quod inijt de Edom: & cogitationes eius
quas cogitauit de habitatoribus Theman, Si non deiecerint
eos paruuli gregis, niſi diſsipauerint cũ eis habitaculũ eorum.
A voce ruinæ eorum cõmota eſt terra: clamor in Mari rubro
auditus eſt vocis eius. Ecce quaſi aquila aſcendet & auolabit:
& expãdet alas ſuas ſuper Boſrã: & erit cor fortiũ Idumęæ in
die illa. quaſi cor mulieris parturientis. Ad Damaſcũ. Confu-
ſa eſt Emath & Arphad: quia auditũ peſsimũ audierũt, turba
ti ſunt: in mari præ ſolicitudine quieſcere non potuit. Diſſo
luta eſt Damaſcus, verſa eſt in fugã, tremor apprehẽdit eã: an
guſtia & dolores tenuerũt eã, quaſi parturientẽ. Quomodo
dereliquerũt ciuitatẽ laudabilẽ, vrbẽ lætitiæ? Ideò cadent iu-
uenes eius in platéis eius: & omnes viri prælij conticeſcent in
die illa, ait Dominus exercituũ. Et ſuccendã ignem in muro
Damaſci,& deuorabit mœnia Benadad. Ad Cedar,& ad re-
F gna Aſor, quæ percuſsit Nabuchodonoſor rex Babylonis,
hæc dicit Dominus, Surgite,& aſcendite ad Cedar,& vaſtate
filios oriẽtis. Tabernacula eorũ,& greges eorũ capient: pelles
eorũ,& omnia vaſa eorũ,& camelos eorũ tollent ſibi: & vo-
cabunt ſuper eos formidinẽ in circumitu. Fugite, abite vehe-
menter, in voraginibus ſedete qui habitatis Aſor, ait Domi-
nus: inijt enim contra vos Nabuchodonoſor rex Babylonis
conſilium,& cogitauit aduerſum vos cogitationes. Conſur-
gite,& aſcendite ad gentem quietam,& habitantem cõfiden-
ter, ait Dominus: non oſtia, nec vectes eis: ſoli habitant. Et
erunt cameli eorum in direptionem, & multitudo iumento-
rum in prædam: & diſpergam eos in omnem ventũ, qui ſunt
attonſi in comam: & ex omni confinio eorum adducam in-
teritum ſuper eos, ait Dominus. Et erit Aſor in habitaculum
G draconum, deſerta vſque in æternum: non manebit ibi vir,
nec incolet eam filius hominis. Quod factum eſt verbum
Domini ad Ieremiam prophetam aduerſus Ælam. In prin-
cipio regni Sedechiæ regis Iuda, dicens, Hæc dicit Dominus
exercituum, Ecce ego confringã arcum Ælam,& ſummã for
titudinem eorum. Et inducam ſuper Ælam quatuor ventos
à quatuor plagis cœli: & ventilabo eos in omnes ventos

iſtos:& non erit gens, ad quam nõ perueniāt profugi AElã.
Et pauere faciam AElam coram inimicis ſuis & in conſpe-
ctu quærentium animam eorum:& adducam ſuper eos ma-
lum,iram furoris mei,dicit Dominus:& mittam poſt eos gla
dium, donec conſumam eos. Et ponam ſolium meum in
AElam:& perdam inde reges & principes,ait Dominus. In
nouiſsimis autem diebus reuerti faciam captiuos AElam, di-
cit Dominus,

[redacted]. CAPVT L.

A VErbum quod locutus eſt Dominus de Babylo-
ne,& de terra Chaldæorum in manu Ieremiæ pro
phetæ.Annuntiate in gentibus, & auditum faci-
te,leuate ſignum:prædicate,& nolite celare: dici-
te,Capta eſt Babylon,confuſus eſt Bel,victus eſt Merodach,
confuſa ſunt omnia ſculptilia eorũ,ſuperata ſunt idóla eorũ.
Quoniam aſcendit contra eam gens ab aquilone, quæ ponet
terram eius in ſolitudinem: & non erit qui habitet in ea, ab
homine vſque ad pecus, & moti ſunt & abierunt.In diebus
illis,& in tẽpore illo ait Dominus, venient filij Iſrael.ipſi &
filij Iuda ſimul:ambulantes & flentes properabunt,& Domi
num Deum ſuum quærent.In Sion interrogabunt viam,huc
facies eorum:venient ,& apponentur ad Dominum fœdere
ſempiterno,quod nulla obliuione delebitur. Grex perditus
B factus eſt populus meus: paſtores eorũ ſeduxerunt eos, fece
runtq; vagari in montibus: de monte in collem tranſierunt,
obliti ſunt cubilis ſui. Omnes qui inuenerunt, comederunt
eos: & hoſtes eorũ dixerunt.Non peccauimus: pro eo quòd
peccauerunt Domino decóri iuſtitiæ, & expectationi patrũ
eorum Domino.Recedite de medio Babylonis, & de terra
Chaldæorum egredimini:& eſtote quaſi hœdi ante gregem.
Quoniam ecce ego ſuſcitabo,& adducã in Babylonem, con-
gregationem gentiũ magnarum de terra aquilonis: & præ-
parabuntur aduerſus eam,& inde capietur: ſagitta eius quaſi
viri fortis interſectoris, non reuertetur vacua. Et erit Chal-
dæa in prædam: omnes vaſtantes eã replebuntur, ait Domi-
nus.Quoniam exultatis,& magna loquimini,diripientes hæ-
reditatem meam. quoniam effuſi eſtis ſicut vituli ſuper her-
bam,& mugiſtis ſicut tauri.Cõfuſa eſt mater veſtra nimis, &
adæquata pulueri quæ genuit vos: ecce nouiſsima erit in
C gentibus,& deſerta,inuia,& arens. Ab ira Domini nõ habita
bitur, ſed redigetur tota in ſolitudinem.Omnis qui tranſibit
per Babylonem, ſtupebit & ſibilabit ſuper vniuerſis plagis
eius.Præparamini contra Babylonẽ per circuitũ omnes qui
intẽditis arcũ,debellate eam,nõ parcatis iaculis: quia Domi-
no peccauit.Clamate aduerſus eam,vbiq; dedit manum,ceci-
derunt fundamẽta eius: deſtructi ſunt muri eius, quoniã vl-
tio Domini eſt. Vltionẽ accipite de ea: ſicut fecit, facite ei.
Diſperdite ſatorẽ de Babylone,& tenentẽ falcem in tempo-
re meſsis à facie gladij columbæ. Vnuſquiſq; ad populũ ſuũ
cõuertetur,& ſinguli ad terram ſuam fugiẽt. Grex diſperſus
Iſrael, leones eiecerunt eũ.Primus comedit eum rex Aſſur:
iſte nouiſsimus exoſsauit eũ Nabuchodonoſor rex Babylo-
nis. Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael,
Ecce ego viſitabo regẽ Babylonis, & terrã eius: ſicut viſita-
ui regem Aſſur. Et reducam Iſrael ad habitaculũ ſuum:& pa-
D ſcetur Carmelũ & Baſan:& in monte Ephráim & Galaad ſa-
turabitur anima eius.In diebus illis & in tẽpore illo, ait Do-
minus,quæretur iniquitas Iſrael,& nõ erit: & peccatũ Iuda,
& nõ inuenietur: quoniam propitius ero eis quos reliquero.
Super terrã dominantiũ aſcende, & ſuper habitatores eius
viſita,diſsipa,& interfice quæ poſt eos ſunt,ait Dominus: &
fac iuxta omnia quæ præcepi tibi. Vox belli in terra, & cõ-
tritio magna.Quomodo confractus eſt, & contritus malleus
vniuerſæ terræ? quomodo verſa eſt in deſertum Babylon in
gentibus? Illaqueaui te,& capta es Babylon,& neſciebas: in-
uenta es & apprehenſa: quoniam Dominũ prouocaſti. Ape
ruit Dominus theſaurum ſuum,& protulit vaſa iræ ſuæ:quo-
niam opus eſt domino Deo exercituũ in terra Chaldæorum.
Venite ad eam ab extremis finibus: aperite vt exeant qui cõ
culcent eam. Tollite de via lapides,& redigite in aceruos, &
E interficite eam: nec ſit quicquam reliquũ. Diſsipate vniuer-
ſos fortes eius,deſcendant in occiſionem. Væ eis, quia venit
dies eorũ,tempus viſitationis eorũ. Vox fugientium, & eo-
rum qui euaſerunt de terra Babylonis: vt annuntient in Sion
vltionem Domini Dei noſtri,vltionẽ templi eius. Annuntia
te in Babylonẽ plurimis omnibus qui tendunt arcum: conſi-
ſtite aduerſus eam per gyrum,& nullus euadat. Reddite ei ſe
cundum opus ſuum: iuxta omnia quæ fecit, facite illi: quia
contra Dominum erecta eſt,aduerſum ſanctũ Iſrael. Idcirco
cadent iuuenes eius in plateis eius: & omnes viri bellatores
eius conticeſcent in die illa,ait Dominus. Ecce ego ad te ſu-
perbe,dicit Dominus Deus exercituũ:quia veniet dies tuus,
tempus viſitationis tuæ. Et cadet ſuperbus,& corruet,& non
erit qui ſuſcitet eũ: ſuccendã ignem in vrbibus eius, & de-
F uorabit omnia in circuitu eius. Hæc dicit Dominus exerci-
tuũ, Calumniã ſuſtinent filij Iſrael & filij Iuda ſimul:omnes
qui ceperunt eos,tenent, nolunt dimittere eos. Redemptor
eorum fortis,Dominus exercituũ nomen eius: iudicio defen-
det cauſam eorũ,vt exterreat terram,& cõmoueat habitato-
res Babylonis.Gladius ad Chaldæos,ait Dominus:& ad habi
tatores Babylonis,& ad principes,& ad ſapientes eius. Gla-
dius ad diuinos eius, qui ſtulti erunt: gladius ad fortes illius,
qui timebunt. Gladius ad equos eius,& ad currus eius, & ad
omne vulgus,quod eſt in medio eius,& erũt quaſi mulieres:
gladius ad theſauros eius,qui diripiẽtur.Siccitas ſuper aquas
eius erit, & areſcent: quia terra ſculptiliũ eſt,& in portentis
gloriantur. Propterea habitabunt dracones cum fatuis fica-
rijs:& habitabunt in ea ſtruthiones:& nõ inhabitabitur vltrà
vſque in ſempiternũ,nec extruetur vſque ad generationem
& generationẽ.Sicut ſubuertit Dominus Sodomàm & Go- Gene.19 e
morrham,& vicinas eius,ait Dominus: non habitabit ibi vir,
G & non incolet eam filius hominis. Ecce populus veniet ab
aquilone: & gens magna,& reges multi conſurgent à finibus
terræ. Arcum & ſcutũ apprehendent: crudeles ſunt & immi-
ſericordes: vox eorum quaſi mare ſonabit, & ſuper equos
aſcendent: ſicut vir paratus ad prælium contra te filia Baby-
lon. Audiuit rex Babylonis famam eorum, & diſſolutæ ſunt
manus eius:anguſtia apprehendit eum, dolor quaſi parturiẽ-
tem. Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia Iordanis ad pulchri
tudinem robuſtam: quia ſubito currere faciam eum ad illam: Iob 41 a
& quis erit electus quem præponam ei? quis eſt enim ſimilis
mei? & quis ſuſtinebit me? & quis eſt iſte paſtor, qui reſiſtat
vultui meo? propterea audite conſilium Domini quod men-
te concepit aduerſum Babylonem: & cogitationes eius quas
cogitauit ſuper terram Chaldæorum, Niſi detraxerint eos
paruuli gregum,niſi diſsipatum fuerit cum ipſis habitaculum
eorum. A voce captiuitatis Babylonis commota eſt terra, &
clamor inter gentes auditus eſt.

[redacted]

CAPVT LI.

A HAec dicit Dominus, Ecce ego ſuſcitabo ſuper Ba
bylonem & ſuper habitatores eius, qui cor ſuum
leuauerunt contra me. quaſi ventũ peſtilentem.
Et mittam in Babylonẽ ventilatores, & ventila-
bunt eam, & demolientur terram eius: quoniam venerunt
ſuper eam vndique in die afflictionis eius. Non tendat qui
tendit arcum ſuum: & non aſcendat loricatus. nolite parce-
re iuuenibus eius, interficite omnem militiam eius. Et ca-
dent interfecti in terra Chaldæorum:& vulnerati in regioni-
bus eius. Quoniam non fuit viduatus Iſrael & Iuda à Deo
ſuo Domino exercituũ: terra autem eorũ repleta eſt delicto
à ſancto

à ſancto Iſrael. Fugite de medio Babylonis, & ſaluet vnuſ-
quiſque animã ſuam. nolite tacere ſuper iniquitatẽ eius: quo-
niam tempus vltionis eius eſt à Domino, viciſsitudinem ipſe
retribuet ei. Calix aureus Babylon in manu Domini, ine-
Eſa. 21 c brians omnem terram: de vino eius biberunt gentes, & ideò
Apo. 14 a commotæ ſunt Subito cecidit Babylon, & contrita eſt: vlu-
late ſuper eam, tollite reſinam ad dolorem eius, ſi fortè ſane-
tur. Curauimus Babylonem, & non eſt ſanata: derelinquamus
eam, & eamus vnuſquiſque in terram ſuam: quoniã peruenit
vſque ad cœlos iudicium eius, & eleuatum eſt vſque ad nu-
B bes. Protulit Dominus iuſtitias noſtras, venite & narremus
in Sion opus Domini Dei noſtri. Acuite ſagittas, & implete
pharetras: ſuſcitauit Dominus ſpiritum regum Medorum: &
contra Babylonem mens eius eſt, vt perdat eam: quoniam vl-
tio Domini eſt, vltio tẽpli ſui. Super muros Babilonis leua-
te ſignũ, augete cuſtodiã: leuate cuſtodes, præparate inſidias:
quia cogitauit Dominus, & fecit quæcunque locutus eſt con
tra habitatores Babylonis. Quæ habitas ſuper aquas multas
locuples in theſauris: venit finis tuus pedalis præciſionis tuæ.
Amos 6 c Iurauit Dominus exercituum per animam ſuam, Quoniam
replebo te hominibus quaſi brucho: & ſuper te celeuſma cã-
Supra 10 b tabitur. Qui fecit terrã in fortitudine ſua, & præparauit or-
bem in ſapientia ſua, & prudentia ſua extendit cœlos. Dante
eo vocem multiplicantur aquæ in cœlo: qui leuat nubes ab
extremo terræ, fulgura in pluuiam fecit: & producit ventos
de theſauris ſuis. Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia: con
fuſus eſt omnis cõflator in ſculptili: quia mendax eſt confla
tio eius, nec eſt ſpiritus in eis. Vana ſunt opera, & riſu digna:
in tempore viſitationis ſuæ peribunt. Non ſicut hæc, pars Ia-
cob: quia qui fecit omnia ipſe eſt, & Iſrael ſceptrũ hæredita-
tis eius: Dominus exercituum nomen eius. Collidis tu mihi
vaſa belli, & ego collidam in te gentes, & diſperdam in te re-
gna. Et collidam in te equum, & equitem eius: & collidam
C in te currum, & aſcenſorem eius: & collidam in te virũ & mu
lierem, & collidam in te ſenem & puerum, & collidam in te
iuuenem & virginem, & collidã in te paſtorẽ & gregẽ eius,
& collidam in te agricolam & iugales eius, & collidam in te
duces & magiſtratus. Et reddam Babyloni, & cunctis habita
toribus Chaldææ omne malum ſuũ quod fecerunt in Sion,
in oculis veſtris, ait Dominus. Ecce ego ad te mons peſtifer,
ait Dominus: qui corrumpis vniuerſam terram: & extẽdam
manum meam ſuper te, & euolam te de petris, & dabo te in
montem combuſtionis, & non tollent de te lapidem in angu
lum, & lapidem in fundamento: ſed perditus in æternum eris,
ait Dominus. Leuate ſignũ in terra: clangite buccina in gen-
tibus, ſanctificate ſuper eam gentes: annuntiate contra illam
regibus Ararat, Menni, & Aſcenez: numerate contra eam
Taphſar, adducite equũ quaſi bruchũ aculeatũ. Sanctificate
contra eam gentes, reges Mediæ, duces eius, & vniuerſos ma-
giſtratus eius, cunctamq; terram poteſtatis eius. Et commo-
uebitur terra, & conturbabitur: quia euigilabit cõtra Baby-
D lonem cogitatio Domini, vt ponat terram Babylonis deſer-
tam, & inhabitabilẽ. Ceſſauerunt fortes Babylonis à prælio,
habitauerunt in præſidijs: deuoratum eſt robur eorũ, & facti
ſunt quaſi mulieres: incenſa ſunt tabernacula eius, contriti
ſunt vectes eius. Currens obuiam currenti veniet: & nuntius
obuius nuntianti: vt annuntiet regi Babylonis quia capta eſt
ciuitas eius à ſummo vſque ad ſummum: & vada præoccupa-
ta ſunt, & paludes incenſæ ſunt igni, & viri bellatores cõtur-
bati ſunt. Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael,
Filia Babylonis quaſi area, tempus trituræ eius: adhuc mo-
dicum, & veniet tẽpus meſsionis eius. Comedit me, deuora-
uit me Nabuchodonoſor rex Babylonis: reddidit me quaſi
vas inane: abſorbuit me quaſi draco, repleuit ventrẽ ſuum te-
neritudine mea, & eiecit me. Iniquitas aduerſum me, & caro
mea ſuper Babylonem, dicit habitatio Sion: & ſanguis meus
ſuper habitatores Chaldææ, dicit Ieruſalem. Propterea hæc
dicit Dominus, Ecce ego iudicabo cauſam tuam, & vlciſcar
vltionem tuã: & deſertum faciã mare eius, & ſiccabo venam
eius. Et erit Babylon in tumulos, habitatio draconũ: ſtupor,
& ſibilus, eo quòd nõ ſit habitator. Simul vt leones rugient:
E excutient comas veluti catuli leonũ. In calore eorum ponam
potus eorũ: & inebriabo eos, vt ſopiantur, & dormiant ſo-
mnum ſempiternum, & nõ cõſurgãt: dicit Dominus. Dedu-
cam eos quaſi agnos ad victimam, quaſi arietes cum hœdis.
Quomodo capta eſt Seſach, & comprehẽſa eſt inclyta vni-
uerſæ terræ? quomodo facta eſt in ſtuporem Babylon inter
gentes? Aſcendit ſuper Babylonẽ mare: multitudine fluctuũ
eius operta eſt. Factæ ſunt ciuitates eius in ſtuporẽ terra inha
bitabilis & deſerta, terra in qua nullus habitet, nec trãſeat per
eam filius hominis. Et viſitabo ſuper Bel in Babylone, & eij-
ciam quod abſorbuerat de ore eius: & non confluent ad eum
vltrà gentes, ſiquidem & murus Babylonis corruet. Egredi-
mini de medio eius populus meus: vt ſaluet vnuſquiſque
animam ſuam ab ira furoris Domini. Et ne forte molleſcat
cor veſtrum, & timeatis auditum qui audietur in terra: & ve-
niet in anno auditio, & poſt hũc annum auditio, & iniquitas
in terra, & dominator ſuper dominatorem. Propterea ecce
dies veniunt, & viſitabo ſuper ſculptilia Babylonis: & omnis
terra eius cõfundetur, & vniuerſi interfecti eius cadent in me-
F dio eius. Et laudabũt ſuper Babylonẽ cœli & terra, & omnia
quæ in eis ſunt: quia ab aquilone veniẽt ei prædones, ait Do
minus. Et quo modo feci Babylon vt caderent occiſi in Iſ-
rael: ſic de Babylone cadent occiſi in vniuerſa terra. Qui fu-
giſtis gladium, venite, nolite ſtare: recordamini procul Do-
mini, & Ieruſalem aſcendat ſuper cor veſtrum. Confuſi ſu-
mus, quoniam audiuimus opprobriũ: operuit ignominia fa
cies noſtras: quia venerunt alieni ſuper ſanctificationem do-
mus Domini. Propterea ecce dies veniunt, ait Dominus: &
viſitabo ſuper ſculptilia eius, & in omni terra eius mugiet
vulneratus. Si aſcenderit Babylon in cœlum, & firmauerit in
excelſo robur ſuum: à me venient vaſtatores eius, ait Domi
nus. Vox clamoris de Babylone, & contritio magna de terra
Chaldæorum: quoniam vaſtauit Dominus Babylonem, &
perdidit ex ea vocem magnam: & ſonabunt fluctus eorum
quaſi aquæ multæ: dedit ſonitum vox eorum: quia venit ſu-
per eam, id eſt, ſuper Babylonem prædo, & apprehenſi ſunt
fortes eius, & emarcuit arcus eorum: quia fortis vltor Do-
minus reddens retribuet. Et inebriabo principes eius, & ſa-
pientes eius, duces eius, & magiſtratus eius, & fortes eius: &
dormient ſomnum ſempiternum, & non expergiſcentur, ait
G rex, Dominus exercituum nomen eius. Hæc dicit Domi-
nus exercituum, Murus Babylonis ille latiſsimus ſuffoſsione
ſuffodietur, & portæ eius excelſæ igne comburẽtur, & labo-
res populorum ad nihilum, & gentium in ignem erũt & diſ-
peribunt. Verbum quod præcepit Ieremias propheta, Saraiæ
filio Neriæ filij Maaſiæ, cum pergeret cum Sedechia rege in
Babylonem, in anno quarto regni eius: Saraias autem erat
princeps prophetiæ. Et ſcripſit Ieremias omne malũ quod
venturum erat ſuper Babylonem, in libro vno: omnia ver-
ba hæc quæ ſcripta ſunt contra Babylonem. Et dixit Iere-
mias ad Saraiam, Cum veneris in Babylonem, & videris, &
legeris omnia verba hæc, dices, Domine tu locutus es con-
tra locum iſtum vt diſperderes eum: ne ſit qui in eo habitet
ab homine vſq; ad pecus, & vt ſit perpetua ſolitudo. Cumq;
compleueris legere librum iſtum, ligabis ad eum lapidem, &
proijcies illum in medium Euphrãten, & dices, Sic ſubmer-
getur Babylon, & non conſurget à facie afflictionis quã ego
adduco ſuper eam, & diſſoluetur.

Hucuſque verba Ieremiæ.

[redacted]

CAPVT LII.

A Ilius viginti & vnius anni erat Sedechias, cum re
4.Re.14 d gnare cœpiſſet:& vndecim annis regnauit in Ie-
2.Par.36.b ruſalem:& nomen matris eius Amital, filia Iere-
miæ de Lobna. Et fecit malũ in oculis Domini,
iuxta omnia quæ fecerat Ioacim. Quoniã furor Domini erat
in Ieruſalem & in Iuda, vſquequo proijceret eos à facie ſua:&
Supra 19 4 receſsit Sedechias à rege Babylonis. Factũ eſt autẽ in anno no
4.Re.18 a no regni eius, in menſe decimo, decima die menſis: vênit Na-
buchodonoſor rex Babylonis, ipſe, & omnis exercitus eius
aduerſus Ieruſalẽ, & obſederũt eã, & ædificauerũt contra eam
B munitiones in circuitu. Et fuit ciuitas obſeſſa, vſq; ad vndeci-
mum annum regis Sedechiæ. Menſe autem quarto, nona die
mẽſis, obtinuit fames ciuitatẽ:& nõ erant alimẽta populo ter
ræ. Et dirupta eſt ciuitas, & omnes viri bellatores eius fuge-
runt, exieruntq; de ciuitate nocte per viã portæ, quæ eſt in-
ter duos muros & ducit ad hortum regis: Chaldæis obſidenti
bus vrbem in gyro:& abierunt per viam quæ ducit in erẽmũ.
Perſecutus eſt autem Chaldæorũ exercitus regem:& appre-
henderunt Sedechiam in deſerto, quod eſt iuxta Iericho:&
omnis comitatus eius diffugit ab eo. Cumq; cõprehendiſſent
C regem, adduxerunt eum ad regẽ Babylonis in Reblátha, quæ
eſt in terra Emath:& locutus eſt ad eum iudicia. Et iugulauit
rex Babylonis filios Sedechiæ in oculis eius: ſed & oẽs princi-
pes Iuda occidit in Reblátha. Et oculos Sedechiæ eruit, & vin
xit eum compedibus, & adduxit eum rex Babylonis in Baby
lonẽ:& poſuit eũ in domo carceris vſq; ad diem mortis eius.
In menſe autem quinto, decima menſis, ipſe eſt annus no-
nuſdecimus Nabuchodonoſor regis Babylonis: vênit Na-
buzardan princeps militiæ qui ſtabat coram rege Babylonis
D in Ieruſalem. Et incendit domũ Domini, & domum regis, &
omnes domus Ieruſalem, & omnẽ domũ magnam igne com-
buſsit. Et totũ murum Ieruſalẽ per circuitum deſtruxit cun-
ctus exercitus Chaldæorum qui erat cum magiſtro militiæ.
De pauperibus autem populi, & de reliquo vulgo quod re-
manſerat in ciuitate, & de perfugis qui transfugerant ad re-
gem Babylonis, & cæteros de multitudine: tranſtulit Nabu-
zardan princeps militiæ. De pauperibus verò terræ reliquit
Nabuzardan princeps militiæ in vinitores, & agricolas. Co-
E lumnas quoq; æreas, quæ erant in domo Domini, & baſes, &
mare æneum quod erat in domo Domini, cõfregerunt Chal-
dæi:& tulerunt omne æs eorum in Babylonem. Et lebetes, &
creagras; & pſalteria, & phialas, & mortariola, & omnia vaſa
ærea quæ in miniſterio fuerant, tulerũt. Et hydrias, & thymia-
materia, & vrceos, & pelues, & cãdelabra, & mortaria, & cya-
thos: quotquot aurea, aurea: & quotquot argentea, argen-
tea: tulit magiſter militiæ, Columnas duas, & mare vnum,
& vitulos duodecim æreos, qui erant ſub baſibus quas fecerat
rex Salomon in domo Domini, nõ erat pondus æris omniũ
horum vaſorum. De columnis autẽ, decem & octo cubiti alti-
tudinis erant in columna vna:& funiculus duodecim cubito-
rum circumibat eam: porrò groſsitudo eius, quatuor digito-
F rum:& intrinſecus caua erat. Et capitella ſuper vtranq; ærea:
altitudo capitelli vnius, quinq; cubitorum:& retiacula, & ma
logranata ſupra coronam in circuitu, omnia ærea: ſimiliter co-
lumnę ſecundæ & malogranata. Et fuerũt malogranata nona
ginta ſex dependentia:& omnia malogranata centum, retia-
culis circundabantur. Et tulit magiſter militiæ Saraiam ſacer-
dotem primum, & Sophoniam ſacerdotem ſecũdum:& tres
cuſtodes veſtibuli. Et de ciuitate tulit eunuchum vnum, qui
erat præpoſitus ſuper viros bellatores:& ſeptem viros de his
qui videbant faciem regis, qui inuenti ſunt in ciuitate:& ſcri-
bam principem militum, qui probabat tyrones:& ſexaginta
viros de populo terræ, qui inuenti ſunt in medio ciuitatis. Tu-
lit autem eos Nabuzardan magiſter militiæ:& duxit eos ad
regem Babylonis in Reblátha. Et percuſsit eos rex Babylo-
nis & interfecit eos in Reblátha in terra Emath:& tranſla-
tus eſt Iuda de terra ſua. iſte eſt populus, quem tranſtulit Na-
buchodonoſor, in anno ſeptimo: Iudæos tria millia & vigin-
G ti tres. In anno octauodecimo, Nabuchodonoſor tranſtulit
de Ieruſalem animas octingentas trigintaduas. In anno vice-
ſimotertio Nabuchodonoſor, tranſtulit Nabuzardan magi-
ſter militiæ animas Iudæorum ſeptingentas quadraginta-
quinque. omnes ergo animæ, quatuor millia ſexcentæ. Et fa-
ctum eſt in triceſimoſeptimo anno tranſmigrationis Ioacim
regis Iuda, duodecimo menſe, viceſimaquinta menſis, eleua-
uit Euilmerodach rex Babylonis ipſo anno regni ſui, caput
Ioacim regis Iudæ:& eduxit eum de domo carceris. Et lo-
cutus eſt cum eo bona:& poſuit thronum eius ſuper thro-
nos regum qui erant poſt ſe in Babylone. Et mutauit veſti
menta carceris eius:& comedebat panem coram eo ſemper
cunctis diebus vitæ ſuæ. Et cibaria eius cibaria perpetua da-
bantur ei à rege Babylonis ſtatuta per ſingulos dies, vſque ad
diem mortis ſuæ cunctis diebus vitæ eius.

F I N I S.

Threni, id eſt lamentationes IEREMIAE quæ cinoth Hebraicè inſcribuntur.

ET FACTVM eſt, poſtquam in captiuitatem redactus eſt Iſrael, & Ieruſalem deſerta eſt, ſedit Ieremias Propheta flens, & planxit Lamentatione hac ſuper Ieruſalem, & amaro animo ſuſpirans & eiulans dixit.

Aleph.

A QVOMODO ſedet ſola ciuitas plena
populo: facta eſt quaſi vidua domina
gentium? Princeps prouinciarum facta
eſt ſub tributo. BETH. Plorans plora Iere.14 e
uit in nocte, & lachrymæ eius in ma-
xillis eius. Non eſt qui conſoletur eam
ex omnibus charis eius. Omnes amici
eius ſpreuerunt eã, & facti ſunt ei inimici. GIMEL. Migra-
uit Iudas propter afflictionẽ, & multitudinẽ ſeruitutis. Habi-
tauit inter gentes, nec inuenit requiem. Omnes perſecutores
eius apprehẽderũt eã inter anguſtias. DALETH. Viæ Sion
lugent, eo quòd non ſint qui veniant ad ſolẽnitatem. Omnes
B portæ eius deſtructæ, ſacerdotes eius gemẽtes. Virgines eius
ſqualidæ, & ipſa oppreſſa amaritudine. HE. Facti ſunt ho-
ſtes eius in capite, inimici eius locupletati ſunt: quia Domi-
nus locutus eſt ſuper eã propter multitudinẽ iniquitatũ eius.

Paruuli

Paruuli eius ducti ſunt in captiuitatem ante faciem tribulan-
tis. VAV. Et egreſſus eſt à filia Sion omnis decor eius. Facti
ſunt principes eius velut arietes nõ inueniẽtes paſcua:& abie-
runt abſq; fortitudine ante faciem ſubſequentis. ZAIN. Re-
C cordata eſt Ieruſalem dierum afflictionis ſuæ, & præuarica-
tionis omnium deſyderabilium ſuorum quæ habuerat à die-
bus antiquis cũ caderet populus eius in manu hoſtili, & non
eſſet auxiliator. Viderunt eam hoſtes,& deriſerunt ſabbatha
eius. HETH. Peccatum peccauit Ieruſalem, propterea in-
ſtabilis facta eſt. Omnes qui glorificabant eam, ſpreuerunt
illam:quia viderunt ignominiam eius. Ipſa autem gemens, &
conuerſa eſt retrorſum. TETH. Sordes eius in pedibus eius,
nec recordata eſt finis ſui. Depoſita eſt vehementer, non ha-
bens conſolatorem. Vide Domine afflictionem meam, quo-
D niam erectus eſt inimicus. IOD. Manũ ſuam miſit hoſtis ad
omnia deſyderabilia eius:quia vidit gẽtes ingreſſas ſanctuariũ
ſuum,de quibus præceperas ne intrarent in eccleſiam tuam.
CAPH. Omnis populus eius gemẽs, & quærens panem:de-
derunt pretioſa quæq; pro cibo,ad refocillandũ animam. Vi-
de Domine & conſydera, quoniam facta ſum vilis. LAMED.
O vos omnes qui tranſitis per viam,attendite, & videte ſi eſt
dolor ſicut dolor meus. Quoniam vindemiauit me,vt locutus
E eſt Dominus in die iræ furoris ſui. MEM. De excelſo miſit
ignem in oſsibus meis,& erudiuit me. Expandit rete pedibus
meis, conuertit me retrorſum. Poſuit me deſolatam, tota die
mœrore confectam. NVN. Vigilauit iugum iniquitatũ mea-
rum in manu eius:cõuolutæ ſunt,& impoſitæ collo meo. In-
firmata eſt virtus mea:dedit me Dominus in manum de qua
non potero ſurgere. SAMECH. Abſtulit omnes magnifi-
cos meos Dominus de medio mei:vocauit aduerſum me tem-
pus, vt contereret electos meos. Torcular calcauit Dominus
F virgini filiæ Iuda. AIN. Idcirco ego plorans, & oculus meus
Iere.14 c deducens aquas:quia longe factus eſt à me conſolator conuer
tens animam meam:facti ſunt filij mei perditi, quoniam inua-
luit inimicus. PHE. Expandit Sion manus ſuas, non eſt qui
conſoletur eam. Mandauit Dominus aduerſum Iacob, in cir-
cuitu eius hoſtes eius. Facta eſt Ieruſalem quaſi polluta men-
ſtruis inter eos. TSADE. Iuſtus eſt Dominus, quia os eius ad
iracundiã prouocaui. Audite obſecro vniuerſi populi, & vi-
dete dolorem meũ. Virgines meæ & iuuenes mei abierunt in
G captiuitatem. COPH. Vocaui amicos meos, ipſi deceperunt
me. Sacerdotes mei,& ſenes mei in vrbe cõſumpti ſunt: quia
quæſierunt cibũ ſibi, vt refocillarent animã ſuam. RES. Vide
Domine, quoniã tribulor, conturbatus eſt venter meus. Sub-
uerſum eſt cor meũ in memetipſa, quoniã amaritudine plena
ſum. Foris interficit gladius, & domi mors ſimilis eſt. SIN.
Audierũt quia ingemiſco ego,& non eſt qui conſoletur me.
Omnes inimici mei audierũt malum meũ, lætati ſunt:quoniã
tu feciſti. Adduxiſti diem conſolationis, & fient ſimiles mei.
THAV. Ingrediatur omne malũ eorũ coram te: & vindemia
eos ſicut vindemiaſti me propter omnes iniquitates meas.
Multi enim gemitus mei,& cor meum mœrens.

CAPVT II.

ALEPH.

A QVomodo obtexit caligine in furore ſuo Domi-
nus filiam Sion:proiecit de cœlo in terram incly-
tam Iſrael, & non eſt recordatus ſcabelli pedum
ſuorum in die furoris ſui? BETH. Præcipitauit
Dominus nec pepercit, omnia ſpecioſa Iacob: deſtruxit in
furore ſuo munitiones virginis Iuda,& deiecit in terram:pol-
luit regnum,& principes eius. GIMEL. Confregit in ira fu-
roris omne cornu Iſrael: auertit retrorſum dexteram ſuam à
facie inimici:& ſuccendit in Iacob, quaſi ignem flammæ de-
B uorantis in gyro. DALETH. Tetendit arcum ſuum quaſi ini-
micus, firmauit dexteram ſuam quaſi hoſtis: & occidit omne
quod pulchrũ erat viſu in tabernaculo filiæ Siõ, effudit quaſi
ignem indignationem ſuam. HE. Factus eſt Dominus velut
inimicus: præcipitauit Iſrael, præcipitauit omnia mœnia eius,
diſsipauit munitiones eius,& repleuit in filia Iuda humiliatũ
& humiliatam. VAV. Et diſsipauit quaſi hortum tentorium
ſuum, demolitus eſt tabernaculum ſuum. Obliuioni tradidit
Dominus in Sion feſtiuitatem & ſabbathũ: & in opprobriũ
& in indignationẽ furoris ſui regem & ſacerdotem. ZAIN.
C Repulit Dominus altare ſuũ, maledixit ſanctificationis ſuæ.
Tradidit in manus inimici muros turrium eius. Vocem dede-
runt in domo Domini, ſicut in die ſolenni. HETH. Cogita-
uit Dominus diſsipare murum filiæ Sion:tetendit funiculum
ſuum,& non auertit manum ſuam à perditione. Luxitq; an-
temurale, & murus pariter diſsipatus eſt. TETH. Defixæ
ſunt in terram portæ eius:perdidit & contriuit veſtes eius, re-
gem eius & principes eius in gentibus. Non eſt lex: & pro-
phetæ eius non inuenerunt viſionem à Domino. IOD. Sede-
D runt in terra, conticuerunt ſenes filiæ Sion: conſperſerunt ci-
nere capita ſua, accincti ſunt cilicijs. Abiecerunt in terra capi-
ta ſua virgines Ieruſalem. CAPH. Defecerunt præ lachrymis
oculi mei, conturbata ſunt viſcera mea. Effuſum eſt in terra
iecur meum ſuper cõtritionem filiæ populi mei, cum defice-
ret paruulus & lactens in platéis oppidi. LAMED. Matribus
ſuis dixerũt, Vbi eſt triticũ & vinũ? cum deficerent quaſi vul-
E nerati in platéis ciuitatis: cum exhalarent animas ſuas in ſinu
matrũ ſuarum. MEM. Cui comparabo te, vel cui aſsimilabo
te filia Ieruſalẽ? Cui adæquabo te,& conſolabor te virgo filia
Sion? Magna eſt enim velut mare, contritio tua: quis medebi-
tur tui? NVN. Phophetæ tui viderunt tibi falſa & ſtulta: nec
aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouoca-
rent. Viderunt autem tibi aſſumptiones falſas & eiectiones.
SAMECH. Plauſerunt ſuper te manibus omnes tranſeuntes
per viam: ſibilauerunt & mouerũt capita ſua ſuper filiam Ie-
ruſalem, Hæccine eſt vrbs, dicentes, perfecti decôris, gaudiũ
vniuerſæ terræ? PHE. Aperuerũt ſuper te os ſuũ omnes ini-
mici tui: ſibilauerũt & fremuerunt dentibus ſuis, & dixerunt,
F Deuorabimus: en iſta eſt dies quam expectabamus, inueni-
mus, vidimus. AIN. Fecit Dominus quæ cogitauit: comple- Leui.26 b
uit ſermonem ſuũ, quem præceperat à diebus antiquis. De- Deut.28 b
ſtruxit,& nõ pepercit,& lætificauit ſuper te inimicũ,& exal
tauit cornu hoſtiũ tuorum. SADE. Clamauit cor eorum ad
Dominum ſuper muros filiæ Sion, Deduc quaſi torrentem Iere.14 c
lachrymas per diem & noctem: non des requiem tibi, neq; ta- Supra 1 f
ceat pupilla oculi tui. COPH. Conſurge, lauda in nocte in
G principio vigiliarum: effunde ſicut aquam cor tuũ ante con-
ſpectum Domini: leua ad eum manus tuas pro anima paruu-
lorum tuorũ qui defecerunt in fame in capite omniũ compi-
torum. RES. Vide Domine & conſydera quem vindemiaue
ris ita. Ergóne comedent mulieres fructũ ſuum paruulos ad
menſurã palmæ? ſi occiditur in ſanctuario Domini ſacerdos
& propheta? SIN. Iacuerunt in terra foris puer & ſenex: vir-
gines meæ & iuuenes mei ceciderũt in gladio. Interfeciſti in
die furoris tui: percuſsiſti, nec miſertus es. THAV. Vocaſti
quaſi ad diem ſolennẽ, qui terrerent me de circuitu, & nõ fuit
in die furoris Domini qui effugeret & relinqueretur. Quos
educaui & enutriui, inimicus meus conſumpſit eos.

CAPVT III.

ALEPH.

A EGo vir videns paupertatem meam in virga indi-
gnationis eius. ALEPH. Me minauit,& adduxit
in tenebras,& non in lucem. ALEPH. Tantum
in me vertit,& conuertit manum ſuam tota die.
BETH. Vetuſtã fecit pellem meam & carnem meam, con-
triuit oſſa mea. BETH. Aedificauit in gyro meo, & circun-
dedit me felle & labore. BETH. In tenebroſis collocauit me,
quaſi mortuos ſempiternos. GIMEL. Circumædificauit

aduerſum me, vt non egrediar: aggrauauit cõpedem meum.
GIMEL. Sed & cũ clamauero & rogauero, excluſit oratio-
nem meam. GIMEL. Cõcluſit vias meas lapidibus quadris,
B ſemitas meas ſubuertit. DALETH. Vrſus inſidians factus eſt
mihi, leo in abſcondito. DALETH. Semitas meas ſubuertit,
& confregit me, poſuit me deſolatam. DALETH. Tetendit
arcum ſuum, & poſuit me quaſi ſignum ad ſagittam. HE. Mi-
ſit in renibus meis filias pharetræ ſuæ. HE. Factus ſum in de-
riſum omni populo meo, canticum eorum tota die. HE. Re-
pleuit me amaritudinibus, inebriauit me abſynthio. VAV.
C Et fregit ad numerum dentes meos, cibauit me cinere. VAV.
Et repulſa eſt à pace anima mea, oblitus ſum bonorum. VAV.
Et dixi, Perijt finis meus, & ſpes mea à Domino. ZAIN. Re
cordare paupertatis & tranſgreſsionis meæ, abſynthij & fel-
lis. ZAIN. Memoria memor ero, & tabeſcet in me anima
mea. ZAIN. Hæc recolens in corde meo, in deo ſperabo.
HETH. Miſericordiæ Domini quia non ſumus conſumpti:
quia non defecerunt miſerationes eius. HETH. Noui dilucu
lo, multa eſt fides tua. HETH. Pars mea Dominus, dixit ani-
ma mea: propterea expectabo eum. TETH. Bonus eſt Do-
minus ſperãtibus in eum, animæ quærenti illum. TETH. Bo
num eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei. TETH. Bo-
num eſt viro cum portauerit iugum ab adoleſcẽtia ſua. IOD.
Sedebit ſolitarius & tacebit: quia leuauit ſe ſuper ſe. IOD. Po
net in puluere os ſuũ, ſi fortè ſit ſpes. IOD. Dabit percutien-
D ti ſe maxillam, ſaturabitur opprobrijs. CAPH. Quia non re-
pellet in ſempiternum Dominus. CAPH. Quia ſi abiecit, &
miſerebitur ſecundum multitudinem miſericordiarum ſua-
rum. CAPH. Non enim humiliauit ex corde ſuo, & abiecit
filios hominum. LAMED. Vt contereret ſub pedibus ſuis
omnes vinctos terræ. LAMED. Vt declinaret iudicium viri,
in conſpectu vultus altiſsimi. LAMED. Vt peruerteret ho-
minem in iudicio ſuo, Dominus ignorauit. MEM. Quis eſt
iſte qui dixit vt fieret, Domino non iubente? MEM. Ex ore
altiſsimi non egredientur nec mala nec bona? MEM. Quid
E murmurauit homo viuens, vir pro peccatis ſuis? NVN. Scru-
temur vias noſtras, & quæramus, & reuertamur ad Dominũ.
NVN. Leuemus corda noſtra, cum manibus ad Dominũ in
cœlos. NVN. Nos inique egimus & ad iracundiã prouoca-
uimus: idcirco tu inexorabilis es. SAMECH. Operuiſti furo
re, & percuſsiſti nos: occidiſti, nec pepercisti. SAMECH.
Oppoſuiſti nubem tibi, ne tranſeat oratio. SAMECH. Era-
dicationem & abiectionem poſuiſti me in medio populorũ.
F PHE. Aperuerunt ſuper nos os ſuum omnes inimici noſtri.
PHE. Formido & laqueus facta eſt nobis vaticinatio & con-
tritio. PHE. Diuiſiones aquarum deduxit oculus meus in
contritione filiæ populi mei. AIN. Oculus meus afflictus eſt
nec tacuit, eo quòd non eſſet requies. AIN. Donec reſpice-
ret & videret Dominus de cœlis. AIN. Oculus meus depræ-
datus eſt animã meam in cunctis filiabus vrbis meæ. SADE.
Venatione ceperũt me quaſi auẽ inimici mei gratis. SADE.
Lapſa eſt in lacum vita mea, & poſuerunt lapidem ſuper me.
SADE. Inundauerunt aquæ ſuper caput meum: dixi, Perij.
G COPH. Inuocaui nomen tuum Domine de lacis nouiſsimis.
COPH. Vocem meam audiſti: ne auertas aurem tuam à ſin-
gultu meo & clamoribus. COPH. Appropinquaſti in die
quando inuocaui te: dixiſti, Ne timeas. RES. Iudicaſti Do-
mine cauſam animæ meæ, redemptor vitæ meæ. RES. Vi-
diſti Domine iniquitatem illorum aduerſum me: iudica iudi-
cium meum. RES. Vidiſti omnem furorem vniuerſas cogi-
tationes eorum aduerſum me. SIN. Audiſti opprobria eo-
rum Domine, omnes cogitationes eorũ aduerſum me. SIN.
Labia inſurgentium mihi, & meditationes eorum aduerſum
me tota die. SIN. Seſsionem eorum & reſurrectionem eo-
rum vide, ego ſum pſalmus eorum. THAV. Reddes eis vicẽ
Domine iuxta opera manuum ſuarum. THAV. Dabis eis
ſcutum cordis laborem tuum. THAV. Perſequêris in furore
tuo, & conteres eos ſub cœlis Domine.

CAPVT IIII.

ALEPH.

A QVomodo obſcuratũ eſt aurum, mutatus eſt co-
lor optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in
capite omniũ platearum? BETH. Filij Sion in-
clyti, & amicti auro primo: quomodo reputati
ſunt in vaſa teſtea, opus manuum figuli? GIMEL. Sed & la-
miæ nudauerunt mammam, lactauerunt catulos ſuos: filia po
puli mei crudelis quaſi ſtruthio in deſerto. DALETH. Adhæ
ſit lingua lactentis ad palatũ eius in ſiti: paruuli petierunt pa-
nem, & non erat qui frangeret eis. HE. Qui veſcebantur vo-
luptuosè, interierunt in vijs: qui nutriebantur in croceis, am-
plexati ſunt ſtercora. VAV. Et maior effecta eſt iniquitas fi-
B liæ populi mei peccato Sodomorũ: quæ ſubuerſa eſt in mo-
mento, & non ceperunt in ea manus. ZAIN. Candidiores Na-
zarei eius niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo,
ſaphiro pulchriores. HETH. Denigrata eſt ſuper carbones
facies eorum, & non ſunt cogniti in platéis; adhæſit cutis eorũ
oſsibus: aruit, & facta eſt quaſi lignũ. TETH. Melius fuit oc-
ciſis gladio quàm interfectis fame: quoniam iſti extabuerunt
conſumpti à ſterilitate terræ. IOD. Manus mulierũ miſeri-
cordium coxerunt filios ſuos: facti ſunt cibus earũ in contri-
tione filiæ populi mei. CAPH. Compleuit Dominus furo-
rem ſuum, effudit iram indignationis ſuæ: & ſuccendit ignem
C in Sion, & deuorauit fundamenta eius. LAMED. Non cre-
diderunt reges terræ, & vniuerſi habitatores orbis, quoniã in-
grederetur hoſtis & inimicus per portas Ieruſalem. MEM.
Propter peccata prophetarũ eius, & iniquitates ſacerdotum
eius, qui effuderunt in medio eius ſanguinem iuſtorũ. NVN.
Errauerunt cæci in platéis, polluti ſunt ſanguine: cumq; non
poſſent intrare, tenuerũt lacinias ſuas. SAMECH. Recedite
polluti, clamauerunt eis, Recedite, abite, nolite tangere: Iur-
gati quippe ſunt & commoti: dixerũt inter gẽtes, Non addet
vltrà vt habitet in eis. PHE. Facies Domini diuiſit eos, non
addet vt reſpiciat eos. Facies ſacerdotũ non erubuerunt neq;
ſenum miſerti ſunt. AIN. Cum adhuc ſubſiſteremus defece-
runt oculi noſtri ad auxilium noſtrum vanum: cum reſpice-
remus attenti ad gentem quæ ſaluare nos nõ poterat. SADE.
Lubricauerunt veſtigia noſtra in itinere platearum noſtrarũ,
D appropinquauit finis noſter, completi ſunt dies noſtri, quia
venit finis noſter. COPH. Velociores fuerunt perſecutores
noſtri aquilis cœli: ſuper montes perſecuti ſunt nos, in deſer-
to inſidiati ſunt nobis. RES. Spiritus oris noſtri CHRISTVS
Dominus captus eſt in peccatis noſtris: cui diximus, In vm-
bra tua viuemus in gẽtibus. SIN. Gaude & lætare filia Edom
quæ habitas in terra Hus: ad te quoq; perueniet calix, inebria-
beris, atq; nudaberis. THAV. Completa eſt iniquitas tua filia
Sion, non addet vltrà vt tranſmigret te. Viſitauit iniquitatem
tuam filia Edom, diſcooperuit peccata tua.

Oratio Ieremiæ.

CAPVT V.

RECordare Domine quid acciderit nobis: intuere
A & reſpice opprobriũ noſtrum. Hæreditas noſtra
verſa eſt ad alienos: domus noſtræ ad extraneos.
Pupilli facti ſumus abſque patre: matres noſtræ
quaſi viduæ. Aquã noſtrã pecunia bibimus: ligna noſtra pre-
B tio comparauimus. Ceruicibus noſtris minabamur, laſsis non
dabatur requies. Aegypto dedimus manũ, & Aſſyrijs: vt ſatu-
raremur pane. Patres noſtri peccauerũt & nõ ſunt: & nos ini-
quitates eorum portauimus. Serui dominati ſunt noſtri: non
fuit qui redimeret de manu eorũ. In animabus noſtris affere-
bamus panem nobis, à facie gladij in deſerto. Pellis noſtra,
quaſi clibanus, excuſta eſt à facie tempeſtatũ famis. Mulieres
in Sion

C in Sion humiliauerunt, & virgines in ciuitatibus Iuda. Prin-
cipes manu ſuſpenſi ſunt:facies ſenum non erubuerunt. Ado-
leſcentibus impudicè abuſi ſunt:& pueri in ligno corruerũt.
Senes defecerunt de portis:iuuenes de choro pſallentiũ. De-
fecit gaudiũ cordis noſtri:verſus eſt in luctum chorus noſter.
Cecidit corona capitis noſtri: væ nobis, quia peccauimus.
Propterea mœſtũ factũ eſt in dolore cor noſtrũ, ideò conte-
nebrati ſunt oculi noſtri. Propter montẽ Sion quia diſperijt:
vulpes ambulauerunt in eo. Tu autẽ Domine in æternũ per-
manebis, ſolium tuum in generatione & generationem. Qua-
re in perpetuum obliuiſceris noſtri? derelinques nos in longi-
[redacted] tudine dierum? Conuertere nos Domine ad te, & conuerte-
mur: innoua dies noſtros, ſicut à principio. Sed proijciens re-
pulisti nos, iratus es contra nos vehementer.

Præfatio in librum Baruch
PROPHETAE.

LIBER iſte, qui Baruch nomine prænotatur, in Hebræo canone non habetur, ſed tantum in vulgata editione: ſimiliter & epiſtola Ieremiæ. Propter notitiam autem legentium hic ſcripta ſunt, quia multa de CHRISTO, nouiſſimisq́; temporibus indicant.

Prophetia Baruch.

[redacted]

CAPVT I.

A ET HAEC verba libri quæ ſcripſit
Baruch, filius Neriæ, filij Maaſiæ, filij
Sedechiæ, filij Sedei, filij Helciæ in Ba-
bylonia, in anno quinto, in ſeptimo die
menſis, in tempore quo ceperunt Chal-
dei Ieruſalem, & ſuccenderũt eam igni.
Et legit Baruch verba libri huius ad au-
res Iechoniæ filij Ioacim regis Iuda, & ad aures vniuerſi po-
puli venientis ad librum: & ad aures potentium filiorum re-
gum, & ad aures presbyterorum, & ad aures populi, à mini-
mo vſq; ad maximum eorum omnium habitantium in Baby-
lonia, ad flumen Sodi. Qui audientes plorabant, & ieiunabãt,
[redacted] & orabant in conſpectu Domini. Et collegerunt pecuniam,
B ſecundum quod potuit vniuſcuiuſq; manus: & miſerunt in
Ieruſalem ad Ioacim filiũ Helciæ filij Salom ſacerdotem, &
ad reliquos ſacerdotes, & ad omnem populũ qui inuenti ſunt
cum eo in Ieruſalem, cum acciperent vaſa tẽpli Domini quæ
ablata fuerant de templo, reuocare in terram Iuda decima die
menſis Siban, vaſa argentea quæ fecit Sedechias filius Ioſiæ
rex Iuda, poſtea quàm cepiſſet Nabuchodonoſor rex Baby-
lonis Iechoniam, & principes, & cunctos potentes, & popu-
lum terræ ab Ieruſalẽ, & duxit eos vinctos in Babylonem. Et
dixerunt, Ecce miſimus ad vos pecunias, de quibus emite ho-
locauſtomata, & thus, & facite manna, & offerte pro peccato
ad aram Domini Dei noſtri: & orate pro vita Nabuchodono
ſor regis Babylonis, & pro vita Balthaſar filij eius, vt ſint dies
eorum ſicut dies cœli ſuper terram: & vt det Dominus virtu-
C tem nobis, & illuminet oculos noſtros, vt viuamus ſub vmbra
Nabuchodonoſor regis Babylonis, & ſub vmbra Balthaſar
filij eius, & ſeruiamus eis multis diebus, & inueniamus gratiã
in conſpectu eorum. Et pro nobiſipſis orate ad Dominum
Deum noſtrum: quia peccauimus Domino Deo noſtro, &
non eſt auerſus furor eius à nobis vſq; in hunc diem. Et legite
librum iſtum, quem miſimus ad vos recitari in templo Do-
mini in die ſolenni & in die opportuno: & dicetis, Domino
Deo noſtro Iuſtitia: nobis autem confuſio faciei noſtræ, ſi- Infra 2 b
cut eſt dies hæc, omni Iuda & habitantibus in Ieruſalem, re-
gibus noſtris, & principibus noſtris, & ſacerdotibus no-
ſtris, & prophetis noſtris, & patribus noſtris. Peccauimus
ante Dominum Deum noſtrum, & non credidimus, diffiden Dani.9 a
tes in eum: & non fuimus ſubiectibiles illi, & non audiuimus
vocem Domini Dei noſtri, vt ambularemus in mandatis eius
quæ dedit nobis. A die qua eduxit patres noſtros de terra Ae-
D gypti, vſq; ad diem hanc eramus incredibiles ad Dominum
Deum noſtrum: & diſsipati receſsimus, ne audiremus vocem
ipſius. Et adhæſerũt nobis multa mala, & maledictiones, quæ
conſtituit Dominus Moyſi ſeruo ſuo: qui eduxit patres no-
ſtros de terra Aegypti, dare nobis terrã fluentem lac & mel, Deut.28 b
ſicut hodierna die. Et non audiuimus vocem Domini Dei no
ſtri ſecundum omnia verba prophetarum quos miſit ad nos [redacted]
& ad iudices noſtros: abiuimus vnuſquiſq; in ſenſum cordis
noſtri maligni, operari dijs alienis, facientes mala ante oculos
Domini Dei noſtri.

[redacted]

CAPVT II.

A PRopter quod ſtatuit Dominus Deus noſter ver-
bum ſuum quod locutus eſt ad nos, & ad iudices
noſtros qui iudicauerunt in Ieruſalem, & ad re-
ges noſtros, & ad principes noſtros, & ad omnẽ
Iſrael & Iuda: vt adduceret Dominus ſuper nos mala magna
quæ non ſunt facta ſub cœlo quemadmodũ facta ſunt in Ie-
ruſalem, ſecundum quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, vt mandu
caret homo carnes filij ſui, & carnes filiæ ſuæ. Et dedit eos Deut.28 f
ſub manu regum omnium qui ſunt in circuitu noſtro in im-
properium & in deſolationẽ, & in omnibus populis in qui-
bus nos diſperſit Dominus. Et facti ſumus ſubtus, & non ſu-
B pra: quia peccauimus Domino Deo noſtro, non obaudiendo
voci ipſius. Domino Deo noſtro iuſtitia: nobis autẽ & patri- [redacted]
bus noſtris confuſio faciei, ſicut eſt dies hæc. Quia locutus eſt
Dominus ſuper nos omnia mala hæc quæ venerũt ſuper nos:
& non ſumus deprecati faciẽ Domini Dei noſtri, vt reuerte- Supra 1 c
remur vnuſquiſq; noſtrũ à vijs noſtris peſsimis. Et vigilauit
Dominus in malis, & adduxit ea ſuper nos: quia iuſtus eſt
Dominus in omnibus operibus ſuis quæ mandauit nobis: &
nõ audiuimus vocem ipſius, vt iremus in præceptis Domini
quæ dedit ante faciem noſtrã. Et nunc Domine Deus Iſrael,
qui eduxiſti populũ tuum de terra Aegypti in manu valida,
C & in ſignis, & in prodigijs, & in virtute tua magna, & in bra-
chio excelſo, & feciſti tibi nomen ſicut eſt dies iſte: peccaui-
mus, impie egimus, inique geſsimus Domine Deus noſter in
omnibus iuſtitijs tuis. Auertatur ira tua à nobis: quia derelicti
ſumus pauci inter gẽtes, vbi diſperſiſti nos. Exaudi Domine
preces noſtras, & orationes noſtras, & educ nos propter te: &
da nobis inuenire gratiã ante faciem eorũ qui nos abduxerũt:
vt ſciat omnis terra quia tu es Dominus Deus noſter, & quia
D nomen tuũ inuocatum eſt ſuper Iſrael, & ſuper genus ipſius.
Reſpice Domine de domo ſancta tua in nos, & inclina aurem Deut.26 d
tuã, & exaudi nos. Aperi oculos tuos, & vide: quia nõ mortui Eſa.63 d
qui ſunt in inferno, quorum ſpiritus acceptus eſt à viſceribus Pſal.113 d
ſuis, dabunt honorẽ & iuſtificationẽ Domino: ſed anima quæ
triſtis eſt ſuper magnitudinẽ mali, & incedit curua & infirma,
& oculi deficiẽtes: & anima eſuriens dat tibi gloriã & iuſtitiã
Domino. Quia nõ ſecundũ iuſtitias patrũ noſtrorũ nos fun-
dimus preces, & petimus miſericordiã ante conſpectũ tuum
Domine Deus noſter: ſed quia miſiſti iram tuã, & furorẽ tuũ
ſuper nos, ſicut locutus es in manu puerorũ tuorum prophe-
tarum, dicens, Sic dicit Dominus, Inclinate humerũ veſtrũ, &
E ceruicem veſtram, & opera facite regi Babylonis: & ſedebitis

in terra

in terra quam dedi patribus veſtris. Quòd ſi non feceritis, nec
audieritis vocem Domini Dei veſtri operari regi Babyloniæ:
Iere.29 b deſectionẽ veſtrã faciam de ciuitatibus Iuda, & à foris Ieruſa-
lem, & auferam à vobis vocẽ iucunditatis, & vocem gaudij, &
vocẽ ſponſi & vocẽ ſponſæ, & erit omnis terra ſine veſtigio.
ab inhabitãtibus eam. Et non audierunt vocẽ tuam, vt opera-
rentur regi Babylonis: & ſtatuiſti verba tua quæ locutus es in
manibus puerorũ tuorũ prophetarũ, vt transferrẽtur oſſa re-
F gum noſtrorũ, & oſſa patrum noſtrorum de loco ſuo, & ecce
proiecta ſunt in calore ſolis, & in gelu noctis: & mortui ſunt
in doloribus peſsimis, in fame & in gladio, & in emiſsione. Et
poſuiſti templũ, in quo inuocatũ eſt nomen tuũ in ipſo, ſicut
hæc dies, propter iniquitatem domus Iſrael & domus Iuda.
Et feciſti in nobis Domine Deus noſter ſecundũ omnem bo
nitatem tuam, & ſecundũ omnem miſerationẽ tuã illam ma-
Leui.26 b gnã: ſicut locutus es in manu pueri tui Moyſi in die qua præ-
Deut.28 b cepiſti ei ſcribere legem tuã coram filijs Iſrael, dicens, Si non
G audieritis vocẽ meam, multitudo hæc magna conuertetur in
minimã inter gentes, quò ego eos diſpergam: quia ſcio quòd
me nõ audiet populus: populus eſt enim dura ceruice, & con-
uertetur ad cor ſuũ in terra captiuitatis ſuæ: & ſcient quia ego
ſum Dominus Deus eorũ: & dabo eis cor, & intelligẽt: & au-
res, & audient. Et laudabũt me in terra captiuitatis ſuæ, & me-
mores erunt nominis mei. Et auertent ſe à dorſo ſuo duro &
à malignitatibus ſuis: quia reminiſcentur viam patrũ ſuorum
quia peccauerũt in me. Et reuocabo illos in terram quam iu-
raui patribus eorũ Abraham, Iſaac & Iacob, & dominabun-
tur eius: & multiplicabo eos, & non minorabũtur. Et ſtatuam
illis teſtamentũ alterum ſempiternum, vt ſim illis in Deum,
& ipſi erunt mihi in populum: & non mouebo amplius po-
pulum meum filios Iſrael à terra quam dedi illis.

[redacted] CAPVT III.

A ET nunc Domine omnipotẽs Deus Iſrael, anima
in anguſtijs, & ſpiritus anxius clamat ad te, audi
Domine & miſerere, quia Deus es miſericors, &
miſerere noſtri: quia peccauimus ante te. Quia tu
ſedes in ſempiternum, & nos peribimus in æuum? Domine
omnipotẽs Deus Iſrael audi nunc orationẽ mortuorũ Iſrael,
& filiorũ ipſorũ, qui peccauerũt ante te, & nõ audierunt vocẽ
Domini Dei ſui, & agglutinata ſunt nobis mala. Noli memi-
niſſe iniquitatũ patrum noſtrorũ, ſed memẽto manus tuæ &
nominis tui in tẽpore iſto: quia tu es Dominus Deus noſter,
& laudabimus te Domine, quia propter hoc dediſti timorem
tuum in cordibus noſtris, & vt inuocemus nomen tuũ, & lau-
demus te in captiuitate noſtra, quia cõuertimur ab iniquitate
patrũ noſtrorũ qui peccauerũt ante te. Et ecce nos in captiui-
tate noſtra ſumus hodie, qua nos diſperſiſti in improperiũ, &
in maledictũ, & in peccatum, ſecundũ omnes iniquitates pa-
trum noſtrorum qui diſceſſerunt à te Domine Deus noſter.
B Audi Iſrael mãdata vitæ: auribus percipe, vt ſciatis prudentiã.
Quid eſt Iſrael quòd in terra inimicorũ es? inueteraſti in terra
aliena, coinquinatus es cum mortuis, deputatus es cũ deſcen-
dentibus in infernũ. Dereliquiſti fontẽ ſapientiæ. Nã ſi in via
Dei ambulaſſes, habitaſſes vtiq; in pace ſuper terrã. Diſce vbi
ſit prudentia, vbi ſit virtus, vbi ſit intellectus: vt ſcias ſimul vbi
ſit longiturnitas vitæ & victus, vbi ſit lumen oculorũ, & pax.
Quis inuenit locũ eius? & quis intrauit in theſauros eius? Vbi
ſunt principes gentium, & qui dominãtur ſuper beſtias quæ
ſunt ſuper terram? qui in auibus cœli ludunt, qui argentum
theſaurizant & aurum in quo confidunt homines, & non eſt
finis acquiſitionis eorum? qui argentum fabricant & ſoliciti
ſunt, nec eſt inuentio operum illorum? exterminati ſunt, &
C ad inferos deſcenderunt, & alij loco eorum exurrexerunt. Iu-
uenes viderunt lumen, & habitauerunt ſuper terrã, viam autẽ
diſciplinæ ignorauerunt, neq; intellexerũt ſemitas eius, neq;
filij eorum ſuſceperunt eam, à facie ipſorum longe facta eſt:
non eſt audita in terra Chanaan, neq; viſa eſt in Themã. Filij
quoq; Agar qui exquirunt prudentiã quæ de terra eſt, nego-
tiatores terræ, & Theman, & fabulatores, & exquiſitores in-
telligentiæ, viam autem ſapientiæ neſcierunt: neq; cõmemo-
rati ſunt ſemitas eius. O Iſrael quàm magna eſt domus Dei,
& ingẽs locus poſſeſsionis eius? Magnus eſt, & non habet fi-
nem: excelſus & immenſus. Ibi fuerũt gigantes nominati illi
qui ab initio fuerunt, ſtatura magna, ſciẽtes bellum. Non hos
elegit Dominus, neq; viam diſciplinæ dedit illis, propterea
perierunt. Et quoniam nõ habuerunt ſapientiam, interierunt
D propter ſuam inſipientiam. Quis aſcendit in cœlum, & acce-
pit eam, & deduxit eam de nubibus? Quis transfretauit mare:
& inuenit illam, & attulit illam ſuper aurũ electum? Non eſt [redacted]
qui poſsit ſcire vias eius, neq; qui exquirat ſemitas eius: ſed
qui ſcit vniuerſa, nouit eam, & adinuenit eam prudentia ſua:
qui præparauit terram in æterno tempore, & repleuit eam
bipedibus & quadrupedibus: qui emittit lumen, & vadit: &
vocauit illud, & obedit illi in tremore. Stellæ autem dederunt
lumen in cuſtodijs ſuis, & lætatæ ſunt: vocatæ ſunt, & dixe-
runt, Adſumus & luxerunt ei cum iucunditate, qui fecit illas.
Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur alius aduerſus eum. [redacted]
Hic adinuenit omnem viam diſciplinæ, & tradidit illã Iacob
puero ſuo, & Iſrael dilecto ſuo. Poſt hæc in terris viſus eſt, &
cum hominibus conuerſatus eſt:

[redacted] CAPVT IIII.

A HIc liber mandatorum Dei, & lex quæ eſt in æter- [redacted]
num: omnes qui tenent eam, peruenient ad vitam:
qui autem dereliquerunt eam, in mortem. Con-
uertere Iacob, & apprehende eam, ambula per
viam ad ſplendorem eius contra lumen eius. Ne tradas alteri
gloriã tuã, & dignitatem tuã genti alienæ. Beati ſumus Iſrael:
quia quæ Deo placent, manifeſta ſunt nobis. Animæquior
eſto populus Dei, memorabilis Iſrael. Venundati eſtis gen-
tibus, non in perditionem: ſed propter quod in ira Dei ad ira-
cundiã prouocaſtis Dominũ, traditi eſtis aduerſarijs. Exacer-
B baſtis enim eum qui fecit vos, Deum æternum, immolantes
dæmonijs & non Deo. Obliti enim eſtis eũ qui nutriuit vos,
& contriſtatis nutricem veſtrã Ieruſalem. Vidit enim iracun-
diam à Deo venientem vobis, & dixit, Audite confines Sion,
adduxit enim mihi Deus luctũ magnũ: vidi enim captiuitatẽ
populi mei, filiorum meorũ & filiarũ quam ſuperduxit illis
æternus. Nutriui enim illos cum iucunditate: dimiſi autẽ illos
cum fletu & luctu. Nemo gaudeat ſuper me viduam & deſo-
C latam: à multis derelicta ſum propter peccata filiorũ meorũ,
quia declinauerunt à lege Dei. Iuſtitias autem ipſius neſcie-
runt, nec ambulauerunt per vias mandatorum Dei, neq; per
ſemitas veritatis eius cum iuſtitia ingreſsi ſunt. Veniant con-
fines Sion, & memorentur captiuitatem filiorum & filiarum
mearum, quam ſuperduxit illis æternus. Adduxit ſuper illos
gentem de lõginquo, gentem improbam, & alterius linguæ:
qui non ſunt reueriti ſenem, neq; puerorum miſerti ſunt: &
adduxerunt dilectos viduæ, & à filijs vnicam deſolauerunt.
Ego autem quid poſſum adiuuare vos? Qui enim adduxit ſu-
D per vos mala, ipſe vos eripiet de manibus inimicorum veſtro-
rum. Ambulate filij, ambulate: ego enim derelicta ſum ſola.
Exui me ſtola pacis, indui autem me ſacco obſecrationis, &
clamabo ad Altiſsimũ in diebus meis. Animæquiores eſtote
filij, clamate ad Dominũ, & eripiet vos de manu principum
inimicorum. Ego enim ſperaui in æternum ſalutem veſtram:
& venit mihi gaudium à ſancto ſuper miſericordia quæ ve-
E niet vobis ab æterno ſalutari noſtro. Emiſi enim vos cum lu-
ctu & ploratu: reducet autem vos mihi Dominus cũ gaudio
& iucunditate in ſempiternum. Sicut enim viderunt vicinæ
Sion

Sion captiuitatem veſtram à Deo, ſic videbũt & in celeritate
ſalutem veſtram à Deo, quæ ſuperueniet vobis cum honore
magno,& ſplẽdore æterno. Filij patiẽter ſuſtinete iram, quæ
ſuperuênit vobis, perſecutus eſt enim te inimicus tuus, ſed ci-
to videbitis perditionem ipſius:& ſuper ceruices ipſius aſcen
des. Delicati mei ambulauerunt vias aſperas: ducti ſunt enim
F vt grex direptus ab inimicis. Animæquiores eſtote filij, &
proclamate ad Dominũ: erit enim memoria veſtra ab eo qui
duxit vos. Sicut enim fuit ſenſus veſter vt erraretis à Deo: de-
cies tantũ iterum conuertentes requiretis eum. Qui enim in-
duxit vobis mala, ipſe rurſum adducet vobis ſempiternã iu-
cunditatem cũ ſalute veſtra. Animæquior eſto Ieruſalem: ex-
hortatur enim te qui te nominauit. Nocentes peribunt, qui te
vexauerunt:& qui gratulati ſunt in tua ruina, punieˉtur. Ciui-
tates quibus ſeruierunt filij tui, punieˉtur, & quæ accepit filios
G tuos. Sicut enim gauiſa eſt in tua ruina, & læta eſt in caſu
tuo: ſic contriſtabitur in ſua deſolatione. Et amputabitur exul
tatio multitudinis eius, & gaudimonium eius erit in luctum.
Ignis enim ſuperueniet ei ab æterno in longitudinis diebus,
& habitabitur à dæmonijs in multitudine temporis. Circum-
Eſa. 5 b ſpice Ieruſalem ad Orientem, & vide iucunditatem à Deo ti-
bi venientem. Ecce enim veniũt filij tui quos dimiſiſti diſper-
ſos: veniunt collecti ab Oriente vſq; ad Occidentem, in verbo
ſancti gaudentes in honorem Dei.

[redacted]

CAPVT V.

A Exue te Ieruſalẽ ſtola luctus & vexationis tuæ: &
indue te decore & honore, quæ à Deo tibi eſt
ſempiterna gloria. Circũdato te diploide à Deo
iuſtitiæ, & impone mitrã capiti tuo honoris æter
ni. Deus enim oſtendet ſplendorem ſuum in te, qui ſub cœlo
B eſt. Nominabitur enim tibi nomen tuũ à Deo in ſempiternũ.
Pax iuſtitiæ & honor pietatis. Exurge Ieruſalẽ, & ſta in ex-
celſo:& circunſpice ad Orientẽ, & vide collectos filios tuos
ab Oriente ſole vſq; ad Occidentẽ, in verbo ſancti gaudentes
Supra 4 g Dei memoria. Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimi-
C cis: adducet autẽ illos Dominus ad te portatos in honorẽ ſicut
filios regni. Cõſtituit enim Deus humiliare omnem montem
excelſum, & rupes perennes, & conualles replere in æqualita
tem terræ: vt ambulet Iſrael diligenter in honorẽ Dei. Obum
D brauerunt autẽ & ſyluæ, & omne lignũ ſuauitatis Iſrael man-
dato Dei. Adducet enim Deus Iſrael cũ iucũditate in lumine
maieſtatis ſuæ cum miſericordia & iuſtitia quæ eſt ex ipſo.

EXEMPLVM EPISTOLAE QVAM
miſit Ieremias ad abducendos captiuos in Babyloniam à re-
ge Babyloniorum, vt annuntiaret illis ſecundum quod præ-
ceptum eſt illi à Deo.

[redacted]

CAPVT VI.

A Propter peccata quæ peccaſtis ante Deum, abdu-
Sap. 13 14 cemini in Babyloniã captiui à Nabuchodonoſor
rege Babyloniorũ. Ingreſsi itaq; in Babylonem,
eritis ibi annis plurimis & tẽporibus longis vſq;
ad generationes ſeptẽ: poſt hoc autẽ educã vos inde cũ pace.
Eſa. 44 b Nunc autẽ videbitis in Babylonia deos aureos & argenteos,
& lapideos & ligneos in humeris portari, oſtentantes metum
gentibus. Videte ergo ne & vos ſimiles efficiamini factis alie-
nis, & metuatis, & metus vos capiat in ipſis. Viſa itaq; turba
de retro & ab ante adorãtes, dicite in cordibus veſtris, Te opor
tet adorari Domine. Angelus autẽ meus vobiſcũ eſt: ipſe autẽ
exquirã animas veſtras. Nam ligna ipſorũ polita à fabro, ipſa
etiã inaurata & inargẽtata falſa ſunt:& non poſſunt loqui. Et
ſicut virgini amanti ornamẽta: ita accepto auro fabricati ſunt.
Coronas certè aureas habẽt ſuper capita ſua dij illorum: vnde
ſubtrahũt ſacerdotes ab eis aurũ & argentũ, & erogãt illud in
ſemetipſis. Dant autẽ & ex ipſo proſtitutis, & meretrices or-
nant:& iterũ cum receperint illud à meretricibus, ornãt deos
B ſuos. Hi autẽ non liberãtur ab ærugine & tinea. Opertis autẽ
illis veſte purpurea, extergunt faciẽ ipſorũ propter puluerẽ
domus, qui eſt plurimus inter eos. Sceptrũ autẽ habet vt ho-
mo ſicut iudex regionis qui in ſe peccantẽ nõ interficit. Ha-
bet etiã in manu gladiũ & ſecurim: ſe autẽ de bello, & à latro-
nibus nõ liberat. Vnde vobis notũ ſit quia nõ ſunt dij. Nõ er-
go timueritis eos. Sicut enim vas hominis confractum inutile
efficitur: tales ſunt & dij illorũ. Cõſtitutis illis in domo, oculi
eorũ pleni ſunt puluere à pedibus introeuntiũ. Et ſicut alicui
qui regẽ offendit, circunſeptæ ſunt ianuæ: aut ſicut ad ſepul-
chrum adductũ mortuũ: ita tutantur ſacerdotes oſtia clauſuris
& ſeris, ne à latronibus expoliẽtur. Lucernas accendũt illis, &
quidẽ multas: ex quibus nullã videre poſſunt: ſunt autẽ ſicut
trabes in domo. Corda verò eorũ dicunt elingere ſerpẽtes qui
de terra ſunt, dum comedũt eos & veſtimentũ ipſorũ, & non
ſentiunt. Nigræ fiunt facies eorũ à fumo, qui in domo fit. Su-
C pra corpus eorũ, & ſupra caput eorũ volãt noctuæ, & hirun-
dines, & aues etiã, ſimiliter & cattæ. Vnde ſciatis quia nõ ſunt
dij. Ne ergo timueritis eos. Aurum etiã quod habẽt, ad ſpeciẽ
eſt. niſi aliquis exterſerit æruginem, non fulgebũt: neq; enim Eſa. 46 b
dum conflarentur, ſentiebãt. Ex omni pretio empta ſunt, in
quibus ſpiritus non ineſt ipſis. Sine pedibus in humeris por-
tantur, oſtentantes, ignobilitatem ſuam hominibus. Confun-
dantur etiã qui colunt ea. Propterea ſi ceciderint in terram, à
ſemetipſis non cõſurgunt: neq; ſi quis cum ſtatuerit rectum,
per ſemetipſum ſtabit, ſed ſicut mortuis humeri illis appo-
nentur. Hoſtias illorũ vendunt ſacerdotes ipſorũ, & abutun-
tur: ſimiliter & mulieres eorũ decerpentes, neq; infirmo, neq;
mendicanti aliquid impertiũt: de ſacrificijs eorũ fœtæ & men
ſtruatæ contingunt. Scientes itaq; ex his quia non ſunt dij, ne
timeatis eos. Vnde enim vocantur dij? Quia mulieres appo-
nunt dijs argenteis, & aureis, & ligneis:& in domibus eorum
ſacerdotes ſedent, habẽtes tunicas ſciſſas, & capita, & barbam
raſam: quorũ capita nuda ſunt. Rugiunt autẽ clamãtes contra
D deos ſuos, ſicut in cœna mortui. Veſtimẽta eorũ auferunt ſa-
cerdotes, & veſtiũt vxores ſuas & filios ſuos. Neq; ſi quid ma
li patiuntur ab aliquo, neq; ſi quid boni, poterunt retribuere:
neq; regẽ conſtituere poſſunt, neq; auferre. Similiter neq; da-
re diuitias poſſunt, neq; malũ retribuere. Si quis illis votũ vo-
uerit, & nõ reddiderit: neq; hoc requirunt. Hominẽ à morte
non liberãt, neq; infirmũ à potentiori eripiũt. Hominẽ cæcũ,
ad viſum nõ reſtituunt: de neceſsitate hominẽ non liberabũt.
Viduæ nõ miſerebuntur, neq; orphanis benefacient. Lapidi-
bus de monte ſimiles ſunt dij illorũ, lignei & lapidei, & aurei
& argentei. Qui autẽ colunt ea, cõfundentur. Quomodo ergo
æſtimandũ eſt, aut dicendũ illos eſſe deos? Adhuc enim ipſis
Chaldæis non honorantibus ea: qui cũ audierint mutum non
poſſe loqui offerũt illud ad Bel, poſtulãtes ab eo loqui: quaſi
E poſsint ſentire qui non habent motũ, & ipſi cũ intellexerint,
relinquent ea: ſenſum enim non habent ipſi dij illorũ. Mulie-
res autem circundatæ funibus, in vijs ſedent, ſuccedentes oſſa
oliuarum. Cum autem aliqua ex ipſis attracta ab aliquo trãſ-
eunte dormierit cũ eo, proximæ ſuæ exprobrat quòd ea nõ
ſit digna habita, ſicut ipſa, neq; funis eius diruptus ſit. omnia
autem quæ illis fiunt, falſa ſunt. Quomodo æſtimandũ aut di-
cendum eſt illos eſſe deos? A fabris autem & ab aurificibus fa-
cta ſunt. Nihil aliud erunt, niſi id quod volunt eſſe ſacerdotes.
Aurifices etiã ipſi qui ea faciunt, nõ ſunt multi tẽporis. Nun-
quid ergo poſſunt ea quæ fabricata ſunt ab ipſis, eſſe dij? Re-
liquerunt autem falſa & opprobriũ poſtea futuris. Nam cum
ſuperuenerit illis prælium, & mala: cogitant ſacerdotes poſt
ſe, vbi ſe abſcondant cum illis. Quomodo ergo ſentiri debeãt
quoniam dij ſunt, qui nec de bello ſe liberant, neq; de malis ſe
eripiunt?

eripiunt? Nam cũ ſint lignea, & inaurata, & inargẽtata, ſcietur
poſtea quia falſa ſunt ab vniuerſis gẽtibus & regibus: quæ ma
nifeſta ſunt quia non ſunt dij, ſed opera manuũ hominum, &
nullũ Dei opus cum illis. Vnde ergo notũ eſt quia non ſunt
dij, ſed opera manuum hominũ, & nullum Dei opus in ipſis
eſt. Regem regioni nõ ſuſcitant, neq; pluuiam hominibus da-
F bunt. Iudiciũ quoq; non diſcernent, neq; regiones liberabunt
ab iniuria: quia nihil poſſunt, ſicut corniculæ inter mediũ cœ-
li & terræ. Etenim cũ inciderit ignis in domũ deorum ligneo-
rum, & argenteorũ, & aureorũ, ſacerdotes quidem ipſorũ fu-
gient, & liberabũtur: ipſi verò ſicut trabes in medio cõburen-
tur. Regi autem & bello nõ reſiſtent. Quomodo ergo exiſti-
mandũ eſt, aut recipiendũ quia dij ſunt? Non à furibus, neq; à
latronibus ſe liberabũt dij lignei, & lapidei, & inaurati, & inar
gentati, quibus iniqui fortiores ſunt. Aurum & argentum, &
veſtimentũ quo operti ſunt, auferent illis, & abibunt, nec ſibi
auxiliũ ferent. Itaq; melius eſt eſſe regẽ oſtentãtem virtutem
ſuã: aut vas in domo vtile, in quo gloriabitur qui poſsidet il-
lud: vel oſtiũ in domo, quod cuſtodit quæ in pace ſunt: quàm
falſi dij. Sol quidẽ & luna, ac ſydera, cũ ſint ſplẽdida & emiſſa
ad vtilitates, obaudiũt. Similiter & fulgur cũ apparuerit, per-
ſpicuum eſt: idipſum autẽ & ſpiritus in omni regione ſpirat.
Et nubes quibus cũ imperatum fuerit à Deo perambulare in
vniuerſum orbem, perficiũt quod imperatũ eſt eis. Ignis etiã
miſſus déſuper vt cõſumat montes & ſyluas facit quod præce
G ptum eſt ei. Hæc autẽ, neq; ſpeciebus, neq; virtutibus vni eo-
rum ſimilia ſunt. Vnde neq; exiſtimandũ eſt neq; dicendum
illos eſſe deos, quãdo nõ poſſunt neq; iudicium iudicare, neq;
quicquã facere hominibus. Scientes itaq; quia non ſunt dij, ne
ergo timueritis eos. Neq; enim regibus maledicẽt, neq; bene-
dicent. etiã Signa in cœlo gentibus non oſtendunt, neq; vt ſol
lucebũt, neq; illuminabũt vt luna. Beſtiæ meliores ſunt illis,
poſſunt fugere ſub tectũ, ac prodeſſe ſibi. Nullo itaq; modo
nobis eſt manifeſtum quia ſunt dij: propter quod ne timeatis
eos. Nã ſicut in cucumerario formido nihil cuſtodit: ita ſunt
dij illorũ lignei, & argẽtei, & inaurati. Eodẽ modo & in horto
ſpina alba, ſupra quam omnis auis ſedet. Similiter & mortuo
proiecto in tenebris ſimiles ſunt dij illorũ lignei, & inaurati,
& inargẽtati. A purpura quoq; & marmore, quæ ſupra illos
teneãt, ſcietis itaq; quia nõ ſunt dij. Ipſi etiã poſtremò come-
duntur, & erit opprobriũ in regione. Melior eſt homo iuſtus
qui non habet ſimulachra: nam erit longe ab opprobrijs.

F I N I S.

Hieronymi in Ezechielem

PRAEFATIO.

EZECHIEL Propheta cum Ioacim rege Iuda captiuus ductus eſt in Babylonem: ibiq; his qui cum eo captiui fuerant prophetauit, pœnitentibus quod ad Ieremiæ vaticiniũ ſe vltro aduerſarijs tradidiſſent, & viderent adhuc vrbem Ieroſolymã ſtare, quam ille caſuram eſſe prædixerat. Triceſimo autẽ ætatis ſuæ anno, & captiuitatis quinto, exorſus eſt ad concaptiuos loqui. Et eodẽ tempore, licet poſterior, hic in Chaldæa, Ieremias in Iudæa prophetauerunt. Sermo eius nec ſatis diſertus, nec admodum ruſticus eſt: ſed ex vtroq;, mediè temperatus. Sacerdos & ipſe fuit, ſicut Ieremias: principia voluminis & finẽ magnis habens obſcuritatibus inuoluta. Sed & vulgata eius editio non multum diſtat ab hebraico. Vnde non ſatis miror quid cauſæ extiterit, vt ſi eoſdem in vniuerſis libris habemus interpretes in alijs eadem, in alijs diuerſa tranſtulerint. Legite igitur & hunc iuxta tranſlationẽ noſtram: quoniam per cola ſcriptus & commata, manifeſtiorem legentibus ſenſum tribuit. Si autem amici mei & hunc ſubſannauerint: dicite eis quod nemo eos compellat vt ſcribant. Sed vereor ne illud eis eueniat quod Græcè ſignificantius dicitur, vt vocentur philolœdori.

Prophetia Ezechielis.

[redacted]

CAPVT I.

A ET FACTVM eſt in triceſimo
anno, in quarto, in quinta menſis: cum
eſſem in medio captiuorum iuxta flu-
uium Chobar, aperti ſunt cœli, & vidi
viſiones Dei. In quinta menſis, ipſe eſt
annus quintus tranſmigrationis regis
Ioacim, factum eſt verbum Domini ad
Ezechielem filium Buzi ſacerdotem in terra Chaldæorũ, ſe-
B cus flumen Chobar: & facta eſt ſuper eum ibi manus Domi-
ni. Et vidi, & ecce vẽtus turbinis veniebat ab Aquilone: & nu-
bes magna, & ignis inuoluens, & ſplendor in circuitu eius: &
de medio eius quaſi ſpecies electri, id eſt de medio ignis. Et
ex medio eius ſimilitudo quatuor animalium: & hic aſpectus
eorũ, ſimilitudo hominis in eis. Et quatuor facies vni: & qua-
tuor pennæ vni. Et pedes eorũ pedes recti, & planta pedis eo-
rum quaſi planta pedis vituli, & ſcintillæ quaſi aſpectus æris
C candentis. Et manus hominis ſub pennis eorũ in quatuor par
tibus, & facies & pẽnas per quatuor partes habebãt. Iunctæq;
erant pennæ eorũ alterius ad alterũ. non reuertebantur cũ in-
cederent: ſed vnũquodq; ante faciem ſuam gradiebatur. Simi-
litudo autem vultus eorũ, facies hominis: & facies leonis à de-
xtris ipſorum quatuor: facies autem bouis, à ſiniſtris ipſorum
quatuor: & facies aquilæ déſuper ipſorum quatuor. Et facies
eorum, & pennæ eorũ extentæ déſuper: duæ pennæ ſingulo-
rum iungebantur, & duæ tegebãt corpora eorum. Et vnum-
quodq; eorũ coram facie ſua ambulabat: vbi erat impetus ſpi-
D ritus, illuc gradiebantur, nec reuertebantur cũ ambularẽt. Et
ſimilitudo animaliũ, & aſpectus eorũ quaſi carbonũ ignis ar-
dentium & quaſi aſpectus lampadarũ. Hæc erat viſio diſcur-
rens in medio animaliũ, ſplendor ignis, & de igne fulgur egre
diens. Et animalia ibant, & reuertebãtur in ſimilitudinẽ fulgu
ris coruſcantis. Cumq; aſpicerem animalia, apparuit rota vna
ſuper terrã iuxta animalia, habens quatuor facies. Et aſpectus
rotarum, & opus earum, quaſi viſio maris: & vna ſimilitudo
ipſarum quatuor: & aſpectus earum & opera, quaſi ſit rota in
medio rotæ. Per quatuor partes earum euntes ibant: & non
E reuertebantur cum ambularent. Statura quoq; erat rotis, &
altitudo, & horribilis aſpectus: & totũ corpus oculis plenum
in circuitu ipſarum quatuor. Cumq; ambularent animalia,
ambulabant pariter & rotæ iuxta ea: & cum eleuarentur ani-
malia de terra, eleuabantur ſimul & rotæ. Quocunq; ibat

ſpiritus,

ſpiritus,illuc eūte ſpiritu,& rotæ pariter eleuabātur, ſequen-
tes eum.ſpiritus enim vitæ erat in rotis. Cum euntibus ibant,
& cum ſtantibus ſtabant:& cū eleuatis à terra, pariter eleua-
bantur & rotæ,ſequētes ea: quia ſpiritus vitæ erat in rotis. Et
F ſimilitudo ſuper capita animaliū firmamenti, quaſi aſpectus
cryſtalli horribilis:& extēſi ſuper capita eorum deſuper. Sub
firmamento autem pennæ eorum rectæ alterius ad alterum,
Infra 43 vnumquodq; duabus alis velabat corpus ſuum, & alterū ſi-
Apo. 4 militer velabatur. Et audiebam ſonum alarum,quaſi ſonum
aquarū multarum, quaſi ſonum ſublimis Dei cum ambula-
rent,quaſi ſonus erat multitudinis, vt ſonus caſtrorū, cumq;
ſtarent,demittebātur pennæ eorum. Nam cum fieret vox ſu-
G per firmamentum quod erat ſuper caput eorum, ſtabant, &
ſubmittebant alas ſuas. Et ſuper firmamentum quod erat im-
minens capiti eorum,quaſi aſpectus lapidis ſaphiri ſimilitu-
do throni:& ſuper ſimilitudinē throni,ſimilitudo quaſi aſpe-
ctus hominis deſuper. Et vidi quaſi ſpeciē electri, velut aſpe-
ctum ignis intrinſecus eius per circuitum: à lumbis eius &
deſuper: & à lumbis eius vſq; deorſum, vidi quaſi ſpeciem
ignis ſplendentis in circuitu. Velut aſpectum arcus cum fue-
rit in nube in die pluuiæ,hic erat aſpectus ſplendoris per gy-
rum. Hæc viſio ſimilitudinis gloriæ Domini.

[redacted]. CAPVT II.

A ET vidi,& cecidi in faciem meam:& audiui vocem
loquentis. Et dixit ad me, Fili hominis, ſta ſuper
pedes tuos,& loquar tecum. Et ingreſſus eſt in
me ſpiritus poſtquam locutus eſt mihi, & ſtatuit
me ſupra pedes meos:& audiui loquentē ad me & dicentem.
B Fili hominis, mitto ego te ad filios Iſrael, ad gentes apoſta-
trices,quæ receſſerunt à me. Ipſi & patres eorum præuaricati
ſunt pactum meū vſq; ad diem hanc. Et filij dura facie & indo
mabili corde ſunt,ad quos ego mitto te: & dices ad eos, Hæc
dicit Dominus Deus,Si fortè vel ipſi audiant,& ſi fortè quie-
ſcant:quoniam domus exaſperans eſt,& ſcient quia prophe-
C ta fuerit in medio eorū. Tu ergo fili hominis, ne timeas eos,
neq; ſermones eorū metuas:quoniā increduli & ſubuerſores
ſunt tecum,& cum ſcorpionibus habitas: verba eorum ne ti-
meas,& vultus eorū ne formides:quia domus exaſperans eſt.
D Loquêris ergo verba mea ad eos,ſi fortè audiant,& quieſcant:
quoniam irritatores ſunt. Tu autē fili hominis audi quæcunq;
loquor ad te:& noli eſſe exaſperās ſicut domus exaſperatrix
eſt:aperi os tuum,& comede quæcunq; ego do tibi. Et vidi,
& ecce manus miſſa ad me,in qua erat inuolutus liber: & ex-
pandit illum coram me,qui erat ſcriptus intus & foris,& ſcri-
ptæ erant in eo lamentationes, & carmen,& væ.

[redacted]. CAPVT III.

A ET dixit ad me,Fili hominis, quodcunq; inuene-
ris comede:comede volumen iſtud, & vadens lo-
quere ad filios Iſrael. Et aperui os meum,& ciba-
uit me volumine illo, & dixit ad me, Fili homi-
nis,venter tuus comedet,& viſcera tua cōplebuntur volumi-
ne iſto,quod ego do tibi. Et comedi illud:& factum eſt in ore
meo ſicut mel dulce. Et dixit ad me,Fili hominis,vade ad do-
mum Iſrael,& loquêris verba mea ad eos. Non enim ad po-
B pulū profundi ſermonis,& ignotæ linguæ tu mitteris,ad do-
mum Iſrael:neque ad populos multos profundi ſermonis &
ignotæ linguæ quorū non poſsis audire ſermones:& ſi ad il-
los mittereris,ipſi audirēt te. Domus autē Iſrael nolunt audi-
re te:quia nolūt audire me.omnis quippe domus Iſrael attri-
ta fronte eſt,& duro corde. Ecce,dedi faciē tuam valentiorem
faciebus eorū,& frontē tuam duriorē frontibus eorū. Vt ada-
mantem & vt ſilicem dedi faciē tuam:ne timeas eos,neq; me-
C tuas à facie eorū: quia domus exaſperans eſt. Et dixit ad me,
Fili hominis,omnes ſermones meos quos ego loquor ad te,
aſſume in corde tuo, & auribus tuis audi: & vade, ingredere
ad transmigrationē ad filios populi tui, & loquêris ad eos, &
dices eis, Hæc dicit Dominus Deus: ſi fortè audiant & quie-
ſcant. Et aſſumpſit me ſpiritus, & audiui poſt me vocē com-
motionis magnæ, Benedicta gloria Domini de loco ſuo, &
vocem alarum animalium percutientiū alteram ad alteram:&
vocem rotarum ſequentiū animalia, & vocem commotionis
D magnæ. Spiritus quoq; leuauit me,& aſſumpſit me: & abij
amarus indignatione ſpiritus mei: manus Domini erat mecū
cōfortans me. Et veni ad tranſmigrationē ad Aceruum noua-
rum frugū, ad eos qui habitabāt iuxta flumen Chobar: & ſe-
di vbi illi ſedebāt:& manſi ibi ſeptē diebus mœrens in medio
eorū. Cum autē pertranſiſſent ſeptem dies, factū eſt verbum Infra 33 b
Domini ad me,dicens, Fili hominis, ſpeculatorē dedi te do-
mui Iſrael:& audies de ore meo verbum,& annūtiabis eis ex
E me. Si dicente me ad impium, Morte morieris:non annuntia-
ueris ei neq; locutus fueris vt auertatur à via ſua impia & vi-
uat:ipſe impius in iniquitate ſua morietur,ſanguinem autem
eius de manu tua requiram. Si autem tu annuntiaueris impio,
& ille non fuerit conuerſus ab impietate ſua, & à via ſua im-
pia:ipſe quidē in impietate ſua morietur,tu autē animā tuam
liberaſti. Sed & ſi cōuerſus iuſtus à iuſtitia ſua fuerit,& fece-
F rit iniquitatem:ponam offendiculū coram eo, ipſe morietur:
quia non annuntiaſti ei,in peccato ſuo morietur, & nō erunt
in memoria iuſtitiæ eius quas fecit: ſanguinem verò eius de
manu tua requirā. Si autē tu annūtiaueris iuſto vt non peccet
iuſtus,& ille nō peccauerit:viuens viuet,quia annuntiaſti ei,
& tu animā tuam liberaſti. Et facta eſt ſuper me manus Do-
mini,& dixit ad me,Surgēs egredere in campū,& ibi loquar
tecum. Et ſurgens egreſſus ſum in campum:& ecce ibi gloria
Domini ſtabat,quaſi gloria quā vidi iuxta fluuium Chobar: Supra 1 a
& cecidi in faciē meam. Et ingreſſus eſt in me ſpiritus, & ſta-
tuit me ſuper pedes meos:& locutus eſt mihi,& dixit ad me,
G Ingredere,& includere in medio domus tuæ. Et tu fili homi-
nis,ecce data ſunt ſuper te vincula,& ligabunt te in eis:& non
egredieris in medio eorū. Et linguam tuam adhærere faciam
palato tuo,& eris mutus,nec quaſi vir obiurgans: quia domus
exaſperans eſt. Cum autē locutus fuero tibi,aperiam os tuū,
& dices ad eos, Hæc dicit Dominus Deus, Qui audit,audiat:
& qui quieſcit,quieſcat:quia domus exaſperans eſt.

[redacted]

CAPVT IIII.

A ET tu fili hominis, ſume tibi laterē, & pones eum
coram te:& deſcribes in eo ciuitatē Ieruſalem. Et
ordinabis aduerſus eam obſidionem, & ædifica-
bis munitiones,& cōportabis aggerem, & dabis
cōtra eam caſtra,& pones arietes in gyro. Et tu ſume tibi ſar-
taginem ferreā,& pones eam murū ferreū inter te & inter ci-
uitatē,& obfirmabis faciē tuam ad eam,& erit in obſidionem, [redacted]
& circundabis eam:ſignū eſt domui Iſrael. Et tu dormies ſu-
per latus tuum ſiniſtrū,& pones iniquitates domus Iſrael ſu-
B per eo:numero dierū quibus dormies ſuper illud, & aſſumes
iniquitates eorū. Ego autē dedi tibi annos iniquitatis eorum,
numero dierū trecentos & nonaginta dies:& portabis iniqui-
tatem domus Iſrael. Et cum compleueris hæc,dormies ſuper Num. 14 f
latus tuum dextrū ſecundo:& aſſumes iniquitatē domus Iu-
da quadraginta diebus,diem pro anno,diem inquam pro an-
no dedi tibi. Et ad obſidionem Ieruſalem conuertes faciem
tuam,& brachium tuum erit exertum.& prophetabis aduer-
C ſus eam. Ecce circundedi te vinculis: & non te conuertes à
latere tuo in latus aliud,donec compleas dies obſidionis tuæ.
Et tu ſume tibi frumentum,& hordeum,& fabam,& lentem,
& milium, & vitiam: & mittes ea in vas vnum, & facies tibi
panes

panes numero dierum quibus dormies ſuper latus tuum: tre-
centis & nonaginta diebus comedes illud. Cibus autem tuus
quo veſcêris, erit in pondere viginti ſtatêres in die; à tempore
vſq; ad tempus comedes illud. Et aquã in menſura bibes, ſex-
tam partẽ hin: à tempore vſq; ad tempus bibes illud. Et quaſi
ſubcinericium hordeaceum comedes illud, & ſtercore quod
egreditur de homine, operies illud in oculis eorum. Hæc di-
D cit Dominus, Sic comedẽt filij Iſrael panem ſuum pollutum
inter gentes ad quas eijciã eos. Et dixi, A, a, a, Domine Deus,
ecce anima mea non eſt polluta, & morticinum & laceratum
à beſtijs non comedi ab infantia mea vſq; nunc, & non eſt in-
greſſa in os meũ omnis caro immunda. Et dixit ad me: Ecce
Infra 5 a dedi tibi fimum boum pro ſtercoribus humanis: & facies pa-
& 14 d nem tuum in eo. Et dixit ad me, Fili hominis, ecce conteram
baculum panis in Ieruſalem: & comedent panem ſuũ in pon-
dere, & in ſollicitudine: & aquam in menſura, & in anguſtia
bibent, vt deficientibus pane & aqua, corruat vnuſquiſq; ad
fratrem ſuum, & contabeſcat in iniquitatibus ſuis.

[redacted]

CAPVT V.

A E T tu fili hominis, ſume tibi gladium acutum, ra-
dentem pilos: & aſſumes eum, & duces per caput
tuum, & per barbam tuam: & aſſumes tibi ſtatê-
ram ponderis & diuides eos. Tertiam partẽ igni
combures in medio ciuitatis, iuxta completionẽ dierũ obſi-
dionis: & aſſumes tertiã partem, & concides gladio in circui-
tu eius: tertiam verò aliam diſperges in ventũ, & gladium nu-
dabo poſt eos. Et ſumes inde paruum numerũ: & ligabis eos
in ſummitate pallij tui. Et ex eis rurſum tolles, & proijcies
eos in medio ignis, & combures eos igni: & ex eo egredietur
B ignis in omnem domum Iſrael. Hæc dicit Dominus Deus,
Iſta eſt Ieruſalem, in medio gẽtium poſui eam, & in circuitu
eius terras. Et contẽpſit iudicia mea, vt plus eſſet impia quàm
gentes: & præcepta mea vltrà quàm terræ quę in circuitu eius
ſunt. iudicia enim mea proiecerunt, & in præceptis meis non
ambulauerunt. Idcirco hæc dicit Dominus Deus, Quia ſupe-
raſtis gentes quæ in circuitu veſtro ſunt, & in præceptis meis
non ambulaſtis, & iudicia mea non feciſtis, & iuxta iudicia
gentium quæ in circuitu veſtro ſunt non eſtis operati: ideò
C hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego ad te, & ipſe ego faciam
in medio tui iudicia in oculis gẽtium: & faciam in te quæ non
feci, & quibus ſimilia vltrà non faciam propter omnes abomi
nationes tuas. Ideò patres comedent filios in medio tui, & fi-
lij comedent patres ſuos: & faciam in te iudicia, & ventilabo
vniuerſas reliquias tuas in omnem ventum. Idcirco viuo ego
dicit Dominus Deus, Niſi pro eo quòd ſanctum meum vio-
laſti in omnibus offenſionibus tuis, & in cunctis abominatio-
nibus tuis: ego quoq; confringam, & nõ parcet oculus meus,
[redacted] & nõ miſerebor. Tertia pars tui peſte morietur, & fame con-
ſumetur in medio tui: & tertia pars tui in gladio cadet in cir-
cuitu tuo: tertiam verò partem tuam in omnem ventũ diſper-
D gam, & gladium euaginabo poſt eos. Et complebo furorem
meum, & requieſcere faciam indignationem meam in eis, &
conſolabor: & ſcient quia ego Dominus locutus ſum in zelo
meo, cum impleuero omnem indignationem meam in eis. Et
dabo te in deſertũ & in opprobrium gẽtibus quæ in circuitu
tuo ſunt, in conſpectu omnis prætereuntis. Et eris opprobriũ
& blaſphemia, exemplũ & ſtupor in gentibus quæ in circui-
tu tuo ſunt, cum fecero in te iudicia in furore & in indignatio-
ne, & in increpationibus iræ: quę ego Dominus locutus ſum.
quando miſero ſagittas famis peſſimas in eos, quæ erunt mor
tiferæ, & quas mittam vt diſperdam vos, & famem congrega-
Supra 4 a bo ſuper vos, & conteram in vobis baculum panis. Et immit-
Infra 14 d tam in vos famem & beſtias peſſimas vſq; ad internecionem:
& peſtilentia & ſanguis tranſibunt per te, & gladiũ inducam
ſuper te. ego Dominus locutus ſum.

[redacted]

CAPVT VI.

A E T factus eſt ſermo Domini ad me, dicẽs, Fili ho-
minis, pone faciem tuam ad mõtes Iſrael: & pro-
phetabis ad eos, & dices, Montes Iſrael audite ver
bũ Domini Dei: hæc dicit Dominus Deus mon-
tibus & collibus, rupibus & vallibus, Ecce ego inducam ſu-
per vos gladium, & diſperdã excelſa veſtra, & demoliar aras
veſtras, & confringentur ſimulachra veſtra: & deijciam inter-
fectos veſtros ante idôla veſtra. Et dabo cadauera filiorum Iſ-
rael ante faciem ſimulachrorum veſtrorũ: & diſpergam oſſa
veſtra circa aras veſtras in omnibus habitationibus veſtris.
B Vrbes deſertæ erunt, & excelſa demolientur & diſsipabun-
tur: & interibunt aræ veſtræ, & confringentur: & ceſſabunt
idôla veſtra, & conterentur delubra veſtra, & delebuntur ope
ra veſtra. Et cadet interfectus in medio veſtri: & ſcietis quia
ego ſum Dominus. Et relinquã in vobis eos qui fugerint gla-
dium in gentibus, cum diſperſero vos in terras. Et recorda-
buntur mei liberati veſtri in gentibus ad quas captiui ducti
C ſunt: quia contriui cor eorum fornicans & recedens à me, &
oculos eorum fornicantes poſt idôla ſua: & diſplicebunt ſibi-
met ſuper malis quæ fecerant in vniuerſis abominationibus
ſuis, & ſcient quia ego Dominus non fruſtra locutus ſum vt
facerem eis malum hoc. Hæc dicit Dominus Deus, Percute
manu tua, & allîde pedem tuũ, & dic Heu, ad omnes abomi-
nationes malorum domus Iſrael: quia gladio, fame, & peſte
ruituri ſunt. Qui longe eſt, peſte morietur: qui autem propè,
D gladio corruet: & qui relictus fuerit & obſeſſus, fame morie-
tur: & complebo indignationem meam in eis. Et ſcietis quia
ego Dominus, cum fuerint interfecti veſtri in medio idôlo-
rum veſtrorum in circuitu ararum veſtrarum in omni colle
excelſo, & cunctis ſummitatibus montium, & ſubtus omne
lignum nemoroſum, & ſubtus vniuerſam quercum frondo-
ſam: locum vbi accenderunt thura redolentia vniuerſis idôlis
ſuis. Et extendam manum meam ſuper eos: & faciam terram
deſolatam & deſtitutam à deſerto Deblátha in omnibus ha-
bitationibus eorum: & ſcient quia ego Dominus.

[redacted]

CAPVT VII.

A E T factus eſt ſermo Domini ad me, dicens, Et tu
fili hominis, hæc dicit Dominus Deus, terræ Iſ-
rael, Finis venit, venit finis ſuper quatuor plagas
terræ. Nunc finis ſuper te, & immittam furorem
meum in te: & iudicabo te iuxta vias tuas: & ponam contra
te omnes abominationes tuas. Et non parcet oculus meus
ſuper te: & non miſerebor: ſed vias tuas ponam ſuper te, &
abominationes tuæ in medio tui erunt: & ſcietis quia ego
B Dominus. Hæc dicit Dominus Deus, Afflictio vna, afflictio
ecce venit: finis venit, venit finis, euigilabit aduerſum te: ecce
venit. Venit contritio ſuper te, qui habitas in terra: venit tem-
pus, prope eſt dies occiſionis, & non gloriæ montium. Nunc
de propinquo effundam iram meam ſuper te, & complebo
furorem meum in te: & iudicabo te iuxta vias tuas, & imponã
C tibi omnia ſcelera tua. Et non parcet oculus meus, nec miſe-
rebor: ſed vias tuas imponam tibi, & abominationes tuæ in
medio tui erunt: & ſcietis quia ego ſum Dominus percutiẽs.
Ecce dies, ecce venit: egreſſa eſt contritio, floruit virga, ger-
minauit ſuperbia. Iniquitas ſurrexit in virga impietatis: non
ex eis, non ex populo, neq; ex ſonitu eorum: & non erit re-
D quies in eis. Venit tempus, appropinquauit dies: qui emit,
non lætetur: & qui vendit, non lugeat: quia ira ſuper omnem
populum eius. Quia qui vendit, ad id quod vendidit non re-
uertetur: & adhuc in viuentibus vita eorum. viſio enim ad
omnem

omnem multitudinem eius non regredietur: & vir in iniqui-
tate vitæ ſuæ non confortabitur. Canite tuba, præparentur o-
mnes, & nō eſt qui vadat ad prælium: ira enim mea ſuper vni-
uerſum populū eius. Gladius foris: & peſtis & fames intrin-
ſecus. Qui in agro eſt, gladio morietur: & qui in ciuitate, pe-
E ſtilentia & fame deuorabūtur. Et ſaluabuntur qui fugerint ex
eis: & erūt in montibus quaſi columbæ conualliū omnes tre-
pidi, vnuſquiſq; in iniquitate ſua. Omnes manus diſſoluētur,
Eſa. 15 a & omnia genua fluent aquis. Et accingēt ſe cilicijs, & operiet
Iere. 48 f eos formido: & in omni facie confuſio, & in vniuerſis capiti-
bus eorū caluitium. Argentū eorum foris proijcietur, & aurū
Prou. 11 a eorum in ſterquiliniū erit. Argentum eorū & aurum eorum
Soph. 1 d non valebit liberare eos in die furoris Domini. Animā ſuam
Eccle. 5 c non ſaturabūt, & ventres eorū non implebūtur: quia ſcandalū
iniquitatis eorū factū eſt. Et ornamentū monilium ſuorū in
F ſuperbiā poſuerunt, & imagines abominationū ſuarum & ſi-
mulachrorū fecerunt ex eo: propter hoc dedi eis illud in im-
munditiam: & dabo illud in manus alienorū ad diripiendū, &
impijs terræ in prædā, & cōtaminabunt illud. Et auertam fa-
ciem meā ab eis, & violabunt archanū meū: & introibunt in
illud emiſſarij, & contaminabunt illud. Fac concluſionē: quo-
niam terra plena eſt iudicio ſanguinū, & ciuitas plena iniqui-
G tate. Et adducā peſſimos de gentibus, & poſſidebunt domos
eorum, & quieſcere faciā ſuperbiā potentiū, & poſſidebunt
ſanctuaria eorū. Anguſtia ſuperueniente requirent pacem, &
non erit. Conturbatio ſuper conturbationē veniet, & auditus
ſuper auditū: & quærent viſionem de propheta: & lex peribit
à ſacerdote, & conſilium à ſenioribus. Rex lugebit, & prin-
cipes induentur mœrore, & manus populi terræ cōturbabun
tur. Secundum viam eorum faciam eis, & ſecundū iudicia eo-
rum iudicabo eos: & ſcient quia ego Dominus.

[redacted]

CAPVT VIII.

A ET factū eſt in anno ſexto, in ſexto menſe, in quin
ta menſis: ego ſedebā in domo mea, & ſenes Iuda
ſedebant corā me, & cécidit ibi ſuper me manus
Domini Dei. Et vidi, & ecce ſimilitudo quaſi
aſpectus ignis: ab aſpectu lumborum eius & deorſum, ignis:
& à lumbis eius & ſurſum, quaſi aſpectus ſplendoris, vt viſio
Dani. 15 c electri. Et emiſſa ſimilitudo manus apprehēdit me in cincin-
B no capitis mei: & eleuauit me ſpiritus inter terram & cœlum:
& adduxit me in Ieruſalem in viſione Dei, iuxta oſtium inte-
rius quod reſpiciebat ad aquilonem, vbi erat ſtatutum idôlum
zeli ad prouocandū æmulationē. Et ecce ibi gloria Dei Iſrael
ſecundū viſionem quā videram in campo. Et dixit ad me, Fili
hominis leua oculos tuos ad viam aquilonis. Et leuaui oculos
C meos ad viam aquilonis: & ecce ab aquilone portæ altaris idô-
lū zeli in ipſo introitu. Et dixit ad me, Fili hominis, Putáſne
vides tu quid iſti faciunt, abominationes magnas, quas domus
Iſrael facit hic, vt procul recedam à ſanctuario meo? & adhuc
conuerſus videbis abominationes maiores. Et introduxit me
ad oſtiū atrij: & vidi, & ecce foramen vnū in pariete. Et dixit
D ad me, Fili hominis, fode parietem. Et cū perfodiſſem parie-
tem, apparuit oſtiū vnum. Et dixit ad me, Ingredere, & vide
abominationes peſſimas, quas iſti faciūt hic. Et ingreſſus vidi,
& ecce omnis ſimilitudo reptiliū, & animaliū, abominatio, &
vniuerſa idôla domus Iſrael depicta erāt in pariete in circuitu
per totum. Et ſeptuaginta viri de ſenioribus domus Iſrael, &
Iezonias filius Saphan ſtabat in medio eorū, & ſtantium ante
picturas: & vnuſquiſq; habebat thuribulū in manu ſua: & va-
por nebulæ de thure cōſurgebat. Et dixit ad me, Certè vidiſti
fili hominis, quæ ſeniores domus Iſrael faciunt in tenebris,
E vnuſquiſq; in abſcondito cubilis ſui: dicunt enim, Non videt
Dominus nos, dereliquit Dominus terrā. Et dixit ad me, Ad-
huc cōuerſus videbis abominationes maiores, quas iſti faciūt.
Et introduxit me per oſtiū portæ domus Domini, quod re-
ſpiciebat ad aquilonem: & ecce ibi mulieres ſedebāt plangen-
F tes Adonidē. Et dixit ad me, Certe vidiſti fili hominis: adhuc
conuerſus videbis abominationes maiores his. Et introduxit
me in atrium domus Domini interius: & ecce in oſtio templi
Domini inter veſtibulū & altare, quaſi viginti quinq; viri dor-
ſa habentes contra templum Domini, & facies ad orientem:
G & adorabant ad ortum ſolis. Et dixit ad me, Certè vidiſti fili
hominis: nunquid leue eſt hoc domui Iuda, vt facerent abomi
nationes iſtas quas fecerunt hic: quia replentes terram iniqui-
tate, conuerſi ſunt ad irritādum me? & ecce applicant ramum
ad nares ſuas. Ergo & ego faciam in furore: non parcet oculus
meus, nec miſerebor, & cum clamauerint ad aures meas vo-
ce magna, non exaudiam eos.

[redacted] CAPVT IX.

A ET clamauit in auribus meis voce magna, dicens,
Appropinquauerunt viſitationes vrbis, & vnuſ-
quiſq; vás interfectionis habet in manu ſua. Et
ecce ſex viri veniebant de via portæ ſuperioris,
quæ reſpicit ad aquilonē: & vnuſquiſq; vas interitus in manu
eius: vir quoq; vnus in medio eorū veſtitus erat lineis, & attra-
B mentariū ſcriptoris ad renes eius: & ingreſſi ſunt, & ſteterūt
iuxta altare æreum. Et gloria Domini Iſrael aſſumpta eſt de
cherub, quæ erat ſuper eum ad limen domus: & vocauit virū
qui indutus erat lineis, & attramentariū ſcriptoris habebat in Exo. 12 c
lumbis ſuis. Et dixit Dominus ad eū, Tranſi per mediam ci- Apo. 7 a
uitatem in medio Ieruſalem: & ſigna thau ſuper frontes viro-
rum gementiū & dolentium ſuper cunctis abominationibus
quæ fiunt in medio eius. Et illis dixit audiente me, Tranſite
per ciuitatem ſequentes eum, & percutite: non parcat oculus
C veſter, neq; miſereamini. Senem, adoleſcentulū & virginem,
paruulū & mulieres interficite vſq; ad internecionē: omnem
autem, ſuper quem videritis thau, ne occidatis, & à ſanctuario
meo incipite. Cœperunt ergo à viris ſenioribus, qui erāt ante
faciem domus. Et dixit ad eos, Contaminate domum, & im-
plete atria interfectis: egredimini. Et egreſſi ſunt, & percutie-
bant eos qui erant in ciuitate. Et cæde completa, remāſi ego:
ruiq; ſuper faciem meam, & clamans aio, Heu, heu, heu, Do-
mine Deus, ergóne diſperdes omnes reliquias Iſrael, effun-
dens furorem tuum ſuper Ieruſalem? Et dixit ad me, Iniqui-
tas domus Iſrael & Iuda magna eſt nimis valde, & repleta eſt
D terra ſanguinibus, & ciuitas repleta eſt auerſione: dixerunt
enim, Dereliquit Dominus terram, & Dominus non videt.
Igitur & meus non parcet oculus, neq; miſerebor: viam eorū
ſuper caput eorū reddam. Et ecce vir qui erat indutus lineis,
qui habebat attramentarium in dorſo ſuo, reſpondit verbum,
dicens, Feci ſicut præcepiſti mihi.

[redacted]

CAPVT X.

A ET vidi, & ecce in firmamēto quod erat ſuper ca-
put Cherubim, quaſi lapis ſapphirus, & quaſi ſpe-
cies ſimilitudinis ſolij, apparuit ſuper ea. Et dixit
ad virum qui indutus erat lineis, & ait, Ingredere
in medio rotarum, quæ ſunt ſubtus Cherubim: & imple ma-
num tuam prunis ignis quæ ſunt inter Cherubim, & effunde
ſuper ciuitatem: ingreſſusq; eſt in conſpectu meo. Cherubim
autem ſtabant à dextris domus cum ingrederetur vir: & nu-
bes impleuit atrium interius. Et eleuata eſt gloria Domini
déſuper Cherub ad limen domus: & repleta eſt domus nube,
& atrium repletum eſt ſplendore gloriæ Domini. Et ſonitus
alarū Cherubim audiebatur vſq; ad atriū exterius, quaſi vox
Dei omnipotentis loquentis. Cumq; præcepiſſet viro qui
B indutus erat lineis, dicens, Sume ignem de medio rotarum

quæ ſunt inter Cherubim: ingreſſus ille ſtetit iuxta rotam, & extendit Cherub manum de medio Cherubim, ad ignem qui erat inter Cherubim: & ſumpſit, & dedit in manus eius qui indutus erat lineis: qui accipiens, egreſſus eſt. Et apparuit in Cherubim ſimilitudo manus hominis ſubtus pennas eorū, & vidi, & ecce quatuor rotæ iuxta Cherubim: rota vna iuxta Cherub vnū, & rota alia iuxta Cherub vnū: ſpecies autē rota-
C rum erat quaſi viſio lapidis chryſolithi: & aſpectus earum ſimilitudo vna quatuor: quaſi ſi ſit rota in medio rotæ. Cumq; ambularent, in quatuor partes gradiebantur: & non reuertebantur ambulantes: ſed ad locum ad quem ire declinabat quæ
Supra 1 c prima erat, ſequebātur & cæteræ, nec reuertebātur. Et omne corpus earum, & colla, & manus, & pennæ, & circuli plena erant oculis, in circuitu quatuor rotarum. Et rotas iſtas vocauit volubiles, audiēte me. Quatuor autem facies habebat vnū: facies vna, facies Cherub: & facies ſecunda, facies hominis: & in tertio facies leonis: & in quarto facies aquilæ. Et eleuata ſunt Cherubim: ipſum eſt animal quod videram iuxta fluuium Chobar. Cumq; ambularent Cherubim, ibant pariter & rotæ iuxta ea: & cum eleuarēt Cherubim alas ſuas, vt exaltarentur de terra, non reſidebant rotæ, ſed & ipſæ iuxtà erant.
D Stantibus illis, ſtabant: & cum eleuatis eleuabantur: ſpiritus enim vitæ erat in eis. Et egreſſa eſt gloria Domini à limine templi: & ſtetit ſuper Cherubim. Et eleuantia Cherubim alas ſuas, exaltata ſunt à terra coram me: & illis egredientibus, rotæ quoq; ſubſecutæ ſunt: & ſtetit in introitu portæ domus
Supra 1 c Domini orientalis, & gloria Dei Iſrael erat ſuper ea. Ipſum eſt animal quod vidi ſubter Deum Iſrael iuxta fluuium Chobar: & intellexi quia Cherubim eſſent. Quatuor, quatuor vultus vni, & quatuor alæ vni: & ſimilitudo manus hominis ſub alis eorum. Et ſimilitudo vultuum eorū, ipſi vultus quos videram iuxta fluuium Chobar, & intuitus eorum, & impetus ſingulorum ante faciem ſuam ingredi.

[redacted]

CAPVT XI.

A ET eleuauit me ſpiritus, & introduxit me ad portam domus Domini orientalem, quæ reſpicit ad ſolis ortū: & ecce in introitu portæ vigintiquinq; viri: & vidi in medio eorū Iezoniam filiū Azur, & Pheltiam filium Banaiæ, principes populi. Dixitq; ad me, Fili hominis, hi ſunt viri qui cogitant iniquitatem, & tractant conſilium peſſimum in vrbe iſta: dicentes, Nónne dudū ædificatæ ſunt domus? hæc eſt lebes, nos autem carnes. Idcirco vaticinare de eis, vaticinare fili hominis. Et irruit in me ſpiritus Domini, & dixit ad me, Loquere, Hæc dicit Dominus, Sic locuti eſtis domus Iſrael, & cogitationes cordis veſtri ego noui. Plurimos occidiſtis in vrbe hac, & impleſtis vias eius in-
B terfectis. Propterea hæc dicit Dominus Deus, Interfecti veſtri, quos poſuiſtis in medio eius, hi ſunt carnes, & hæc eſt lebes: & educam vos de medio eius. Gladium metuiſtis, & gladium inducam ſuper vos, ait Dominus Deus. Et eijciam vos de medio eius, daboq; vos in manu hoſtiū, & faciam in vobis iudicia. Gladio cadetis: in finibus Iſrael iudicabo vos, & ſcietis quia ego Dominus. Hæc non erit vobis in lebetē, & vos non eritis in medio eius in carnes, in finibus Iſrael iudicabo vos. Et ſcietis quia ego Dominus: quia in præceptis meis nō ambulaſtis, & iudicia mea nō feciſtis, ſed iuxta iudicia gentium,
C quæ in circuitu veſtro ſunt, eſtis operati. Et factū eſt, cū prophetarem, Pheltias filius Banaiæ mortuus eſt: & cecidi in faciem meam clamans voce magna, & dixi, Heu, heu, heu Domine Deus, conſummationem tu facis reliquiarū Iſrael? Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens, Fili hominis, fratres tui fratres tui viri propinqui tui, & omnis domus Iſrael, vniuerſi quibus dixerūt habitatores Ieruſalem, Longe recedite à Domino: nobis data eſt terra in poſſeſſionem. Propterea hæc dicit Dominus Deus, Quia longe feci eos in gentibus, & quia diſperſi eos in terris: ero eis in ſanctificationem modicā in terris ad quas venerunt. Propterea loquere, Hæc dicit Dominus Deus, Congregabo vos de populis, & adunabo de terris in quibus diſperſi eſtis: daboq; vobis humū Iſrael. Et ingredientur illuc, & auferēt omnes offenſiones cūctasq; abominatio-
D nes eius de illa. Et dabo eis cor vnū, & ſpiritum nouū tribuam Iere. 31 f
in viſceribus eorū: & auferā cor lapideū de carne eorū: & dabo eis cor carneum: vt in præceptis meis ambulent, & iudicia Infra 36 f
mea cuſtodiāt, faciantq; ea: & ſint mihi in populū, & ego ſim eis in Deum. Quorū autem cor poſt offendicula & abominationes ſuas ambulat, horū viam in capite ſuo ponam, dicit Dominus Deus. Et eleuauerunt Cherubim alas ſuas, & rotæ cum eis: & gloria Dei Iſrael erat ſuper ea. Et aſcendit gloria Domini de medio ciuitatis, ſtetitq; ſuper montem, qui eſt ad orientem vrbis. Et ſpiritus leuauit me: adduxitq; in Chaldæam ad transmigrationem, in viſionem in ſpiritu Dei: & ſublata eſt à me viſio, quam videram. Et locutus ſum ad transmigrationem omnia verba Domini quæ oſtenderat mihi.

[redacted]

CAPVT XII.

A ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicēs, Fili hominis, in medio domus exaſperātis tu habitas: qui oculos habent ad videndum, & non vident: & aures ad audiendū, & non audiunt: quia domus exaſperans eſt. Tu ergo fili hominis fac tibi vaſa transmigrationis, & transmigrabis per diem corā eis: transmigrabis autem de loco tuo ad locum alterū in conſpectu eorum, ſi fortè aſpiciant: quia domus exaſperās eſt. Et efferes foras vaſa tua quaſi
B vaſa transmigrantis per diem in conſpectu eorū: tu autē egredieris veſpere coram eis, ſicut egreditur migrans. Ante oculos eorum perfode tibi parietem: & egredieris per eum. In conſpectu eorū in humeris portaberis, in caligine efferēris: faciē tuam velabis, & non videbis terrā: quia portentū dedi te domui Iſrael: Feci ergo ſicut præceperat mihi Dominus: vaſa mea protuli quaſi vaſa transmigrantis per diē: & veſpere perfodi mihi parietem manu: & in caligine egreſſus ſum, & in humeris portatus in conſpectu eorum. Et factus eſt ſermo Do-
C mini mane ad me, dicens, Fili hominis, nunquid non dixerūt ad te domus Iſrael domus exaſperans, Quid tu facis? Dic ad eos, Hæc dicit Dominus Deus, Super ducem onus iſtud, qui eſt in Ieruſalem: & ſuper omnem domum Iſrael, quæ eſt in medio eorum. Dic, Ego portentū veſtrum: quomodo feci, ſic fiet illis: in transmigrationem, & in captiuitatem ibūt. Et dux qui eſt in medio eorū, in humeris portabitur, in caligine egre-
D dietur: parietem perfodient: vt educant eum: facies eius operietur, vt non videat oculis terram. Et extendam rete meū ſu- Infra 17 f
per eum, & capietur in ſagena mea: & adducam eum in Babylonem in terram Chaldæorum, & ipſam non videbit, ibiq; & 32 a
morietur. Et omnes qui circa eum ſunt, præſidium eius, & agmina eius diſpergam in omnem vētum: & gladium euaginabo poſt eos. Et ſcient quia ego Dominus quando diſperſero illos in gentibus, & diſſeminauero eos in terris. Et relinquā ex eis viros paucos à gladio, & fame, & peſtilentia: vt narrent omnia ſcelera eorū in gentibus ad quas ingredientur: & ſcient
E quia ego Dominus. Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens, Fili hominis, panem tuum in cōturbatione comede: ſed & aquam tuam in feſtinatione & mœrore bibe. Et dices ad populum terræ, Hæc dicit Dominus Deus ad eos, qui habitant in Ieruſalem in terra Iſrael, Panem ſuum in ſolicitudine comedent, & aquam ſuam in deſolatione bibent, vt deſoletur terra à multitudine ſua, propter iniquitatem omnium qui habitant in ea. Et ciuitates quæ nunc habitantur deſolatæ erunt, terraq; deſerta: & ſcietis quia ego Dominus. Et factus eſt ſer-
F mo Domini ad me, dicēs, Fili hominis, quod eſt prouerbium iſtud vobis in terra Iſrael? dicentium, In longum differentur dies,

dies,& peribit omnis viſio.Ideò dic ad eos, Hæc dicit Domi-
1.Pet.3 d nus Deus, Quieſcere faciam prouerbium iſtud, neq; vulgò
dicetur vltrà in Iſrael. Et loquere ad eos quòd appropinqua-
uerint dies, & ſermo omnis viſionis. Non enim erit vltrà o-
mnis viſio caſſa,neq; diuinatio ambigua in medio filiorũ Iſ-
G rael.Quia ego Dominus loquar:& quodcunq; locutus fuero
verbum,& fiet:non prolongabitur amplius: ſed in diebus ve-
ſtris domus exaſperans loquar verbum, & faciam illud, dicit
Dominus Deus. Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens,
Fili hominis, ecce domus Iſrael dicentium, Viſio quam hic
videt,in dies multos:& in tempora lõga iſte prophetat. Pro-
pterea dic ad eos, Hæc dicit Dominus Deus, Non prolonga-
bitur vltrà omnis ſermo meus: verbum quod locutus fuero,
complebitur,dicit Dominus Deus.

[redacted]

CAPVT XIII.

A
Infrà 14 c ET factus eſt ſermo Domini ad me dicens, Fili ho-
minis vaticinare ad prophetas Iſrael,qui prophe-
tant:& dices prophetãtibus de corde ſuo,Audite
verbum Domini.Hæc dicit Dominus Deus, Væ
prophetis inſipientibus:qui ſequuntur ſpiritum ſuum, & ni-
hil vident.Quaſi vulpes in deſertis,prophetæ tui Iſrael erant.
Non aſcendiſtis ex aduerſo,neq; oppoſuiſtis murum pro do-
mo Iſrael:vt ſtaretis in prælio in die Domini.Vident vana,&
diuinant mendacium,dicentes,Ait Dominus.cum Dominus
non miſerit eos: & perſeuerauerunt confirmare ſermonem.
Nunquid nõ viſionem caſſam vidiſtis, & diuinationem men-
dacem locuti eſtis?& dicitis,Ait Dominus: cum ego non ſim
B locutus. Propterea hæc dicit Dominus Deus, Quia locuti
eſtis vana,& vidiſtis mendacium: ideò ecce ego ad vos, dicit
Dominus Deus, Et erit manus mea ſuper prophetas qui vi-
dent vana & diuinant mendaciũ: in concilio populi mei non
erunt,& in ſcriptura domus Iſrael non ſcribentur,nec in terrã
Iſrael ingredientur: & ſcietis quia ego Dominus Deus: eò
quòd deceperint populũ meum,dicentes,Pax,pax,& nõ eſt
pax:& ipſe ædificabat parietem,illi autem liniebãt eum luto
abſq; paleis. Dic ad eos qui liniunt abſq; temperatura quòd
caſurus ſit:erit enim imber inundãs,& dabo lapides prægran-
des déſuper irruentes,& ventũ procellæ diſsipantem. Siqui-
dem ecce cécidit paries.Nunquid non dicetur vobis. Vbi eſt
litura quam liniſtis? Propterea hæc dicit Dominus Deus: Et
C erumpere faciam ſpiritũ tempeſtatum in indignatione mea,
& imber inundans in furore meo erit:& lapides grandes in ira
in cõſumptionem.Et deſtruam parietem quem liniſtis abſq;
temperamẽto:& adæquabo eum in terra,& releuabitur fun-
damentum eius: & cadet, & conſummetur in medio eius: &
ſcietis quia ego ſum Dominus.Et complebo indignationem
meam in pariete,& in his qui liniunt eum abſq; temperamen-
to,dicamq; vobis,Non eſt paries,& non ſunt qui liniũt eum.
Prophetæ Iſrael,qui prophetant ad Ieruſalẽ,& vident ei vi-
[redacted] ſionem pacis:& non eſt pax,ait Dominus Deus.Et tu fili ho-
minis pone faciem tuam cõtra filias populi tui,quæ prophe-
tant de corde ſuo:& vaticinare ſuper eas,& dic,Hæc dicit Do-
minus Deus, Væ qui cõſuunt puluillos ſub omni cubito ma-
nus:& faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis ad capien-
das animas:& cũ caperent animas populi mei, viuificabãt ani-
D mas eorum.Et violabant me ad populum meum propter pu-
gillum hordei & fragmen panis,vt interficerent animas quæ
non moriuntur,& viuificarent animas quæ non viuunt, men-
tientes populo meo credenti mendacijs.Propter hoc,hæc di-
cit Dominus Deus,Ecce ego ad puluillos veſtros quibus vos
capitis animas volantes:& dirumpam eos de brachijs veſtris:
& dimittam animas quas vos capitis,animas ad volandum, &
dirumpam ceruicalia veſtra, & liberabo populum meum de
manu veſtra,neq; erunt vltrà in manibus veſtris ad prædan-
dum:& ſcietis quia ego Dominus. Pro eò quòd mœrere fe-
ciſtis cor iuſti mendaciter, quem ego non contriſtaui: & con-
fortaſtis manus impij , vt non reuerteretur à via ſua mala, &
viueret:propterea vana non videbitis, & diuinationes non di-
uinabitis amplius,& eruam populum meum de manu veſtra:
& ſcietis quia ego Dominus.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A ET venerunt ad me viri ſeniorũ Iſrael,& ſederunt
coram me. Et factus eſt ſermo Domini ad me,di-
cens,Fili hominis,viri iſti poſuerunt immundi-
tias ſuas in cordibus ſuis,& ſcandalum iniquitatis
ſuæ ſtatuerũt contra faciem ſuam: nunquid interrogatus re-
ſpondebo eis? Propter hoc loquere eis, & dices ad eos, Hæc
dicit Dominus Deus,Homo,homo de domo Iſrael, qui po-
B ſuerit immunditias ſuas in corde ſuo, & ſcandalũ iniquitatis
ſuæ ſtatuerit contra faciem ſuam,& venerit ad prophetam in-
terrogans per eum me:ego Dominus reſpondebo ei in mul-
titudine immunditiarũ ſuarum: Vt capiatur domus Iſrael in
corde ſuo quo receſſerũt à me in cunctis idôlis ſuis.Propterea
dic ad domũ Iſrael, Hæc dicit Dominus Deus, Conuertimi-
ni,& recedite ab idôlis veſtris, & ab vniuerſis contaminatio-
nibus veſtris auertite facies veſtras.Quia homo,homo de do-
C mo Iſrael,& de proſelitis quicunq; aduena fuerit in Iſrael: ſi
alienatus fuerit à me,& poſuerit idôla ſua in corde ſuo,& ſcan-
dalum iniquitatis ſuæ ſtatuerit contra faciem ſuam, & venerit
ad prophetã vt interroget per eũ me: ego Dominus reſpon-
debo ei per me. Et ponam faciem meam ſuper hominem illũ,
D & faciã eum in exemplũ & in prouerbium, & diſperdã eum
de medio populi mei:& ſcietis quia ego Dominus. Et pro- Suprà 11 d
pheta cum errauerit,& locutus fuerit verbum:ego Dominus
decepi prophetã illũ:& extendam manũ meam ſuper illũ, &
delebo eũ de medio populi mei Iſrael. Et portabũt iniquita-
tem ſuam:iuxta iniquitatẽ interrogantis,ſic iniquitas prophe-
tæ erit,vt non erret vltrà domus Iſrael à me, neq; polluatur in
vniuerſis præuaricationibus ſuis:ſed ſint mihi in populum,&
ego ſim eis in Deũ,ait Dominus exercituũ. Et factus eſt ſer-
mo Domini ad me,dicens,Fili hominis,terra cum peccauerit
mihi,vt præuaricetur præuaricãs,extendam manũ meam ſu-
per eam,& conteram virgã panis eius: & immittã in eam fa-
mem,& interficiam de ea hominem & iumentũ. Et ſi fuerint
E tres viri iſti in medio eius,Noe, Daniel,& Iob:ipſi in iuſtitia Suprà 4 d & 5 d
ſua liberabunt animas ſuas, ait Dominus exercituũ. Quòd ſi
& beſtias peſsimas induxero ſuper terram,vt vaſtem eam: &
fuerit inuia,eò quòd nõ ſit pertranſiens propter beſtias: Tres
viri iſti ſi fuerint in ea, viuo ego dicit Dominus Deus, quia
nec filios nec filias liberabunt:ſed ipſi ſoli liberabuntur, terra
autem deſolabitur.Vel ſi gladiũ induxero ſuper terrã illam,
& dixero gladio,Tranſi per terram: & interfecero de ea ho-
F minem & iumentũ: Et tres viri iſti fuerint in medio eius:viuo
ego dicit Dominus Deus,non liberabunt filios neq; filias:ſed
ipſi ſoli liberabuntur.Si autem & peſtilentiam immiſero ſu-
per terram illam,& effudero indignationem meã ſuper eam
in ſanguine,vt auferam ex ea hominem & iumentũ: Et Noe,
& Daniel,& Iob fuerint in medio eius:viuo ego, dicit Domi-
nus Deus,quia filium & filiam non liberabunt: ſed ipſi iuſti-
G tia ſua liberabunt animas ſuas.Quoniam hæc dicit Dominus
Deus, Quòd & ſi quatuor iudicia mea peſsima, gladium, &
famem,ac beſtias malas,& peſtilentiam immiſero in Ieruſa-
lem,vt interficiã de ea hominem & pecus: Tamen relinque-
tur in ea ſaluatio educentiũ filios & filias: ecce ipſi egrediẽtur
ad vos,& videbitis viam eorũ & adinuentiones eorum:& con-
ſolabimini ſuper malo,quod induxi in Ieruſalẽ, in omnibus
quæ importaui ſuper eam. Et conſolabuntur vos, cum vide-
ritis viam eorũ & adinuentiones eorum: & cognoſcetis quòd
non fruſtra fecerim omnia quæ feci in ea,ait Dominus Deus.

[redacted] CAPVT XV.

A ET factus eſt ſermo Domini ad me dicẽs, Fili ho-
minis, quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis
nemorum, quæ ſunt inter ligna ſyluarum? Nun-
quid tolletur de ea lignum, vt fiat opus, aut fabri-
cabitur de ea paxillus, vt depẽdeat in eo quodcũq; vas? Ecce,
igni datum eſt in eſcam, vtranq; partẽ eius conſumpſit ignis,
& medietas eius redacta eſt in fauillam: nunquid vtile erit ad
B opus? Etiam cum eſſet integrũ, non erat aptũ ad opus: quan-
to magis cum illud ignis deuorauerit, & combuſſerit. nihil ex
eo fiet operis? Propterea hæc dicit Dominus Deus, Quomo-
do lignum vitis inter ligna ſyluarum. quod dedi igni ad deuo-
randum, ſic tradam habitatores Ieruſalem. Et ponam faciem
meam in eos: de igne egredientur, & ignis conſumet eos. Et
ſcietis quia ego Dominus cum poſuero faciem meam in eos,
& dedero terram inuiam & deſolatam: eò quòd præuaricato-
res extiterint, dicit Dominus Deus.

[redacted]

CAPVT XVI.

A ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens, Fili
hominis, notas fac Ieruſalẽ abominationes ſuas,
& dices, Hæc dicit Dominus Deus Ieruſalem,
Radix tua & generatio tua de terra Chanáan: pa-
ter tuus Amorrhæus, & mater tua Chethæa. Et quando nata
es, in die ortus tui non eſt præciſus vmbilicus tuus, & in aqua
non es lota in ſalutẽ, nec ſale ſalita, nec inuoluta pannis. Non
pepercit ſuper te oculus, vt faceret tibi vnum de his, miſertus
tui: ſed proiecta es ſuper faciem terræ in abiectione animæ
tuæ in die qua nata es. Tranſiens autem per te, vidi te concul-
catam in ſanguine tuo: & dixi tibi cum eſſes in ſanguine tuo,
Viue. dixi inquam tibi, In ſanguine tuo, viue. Multiplicatam
quaſi germen agri dedi te: & multiplicata es, & grandis effe-
cta, & ingreſſa es, & perueniſti ad mundũ muliebrem: vbera
tua intumuerũt, & pilus tuus germinauit: & eras nuda, & con
fuſione plena. Et tranſiui per te, & vidi te: & ecce tempus tuũ,
tempus amantiũ: & expãdi amictum meũ ſuper te, & operui
ignominiã tuam. Et iuraui tibi, & ingreſſus ſum pactũ tecũ,
B ait Dominus Deus: & facta es mihi. Et laui te aqua, & emun-
daui ſanguinem tuũ ex te: & vnxi te oleo. Et veſtiui te diſco-
loribus, & calciaui te hyacintho: & cinxi te byſſo, & indui te
ſubtilibus. Et ornaui te ornamento, & dedi armillas in mani-
bus tuis, & torquem circa collum tuũ. Et dedi inaurem ſuper
os tuum, & circulos auribus tuis, & coronã decoris in capite
tuo. Et ornata es auro & argento, & veſtita es byſſo, & poly-
mito, & multis coloribus: ſimilam, & mel, & oleũ comediſti,
& decora facta es vehemẽter nimis: & profeciſti in regnũ. Et
egreſſum eſt nomen tuũ in gentes propter ſpeciem tuã: quia
perfecta eras in decore meo quem poſuerã ſuper te, dicit Do-
minus Deus. Et habens fiduciã in pulchritudine tua fornicata
es in nomine tuo: & expoſuiſti fornicationẽ tuã omni tranſ-
eunti, vt eius fieres. Et ſumens de veſtimentis tuis, feciſti tibi
excelſa hinc inde conſuta: & fornicata es ſuper eis, ſicut nõ eſt
factum, neq; futurũ eſt. Et tuliſti vaſa decoris tui, de auro meo
atq; argento meo, quæ dedi tibi: & feciſti tibi imagines maſcu
C linas, & fornicata es in eis. Et ſumpſiſti veſtimenta tua multi-
coloria, & operuiſti illas: & oleum meũ, & thymiama meum
poſuiſti coram eis. Et panem meũ quem dedi tibi, ſimilam &
oleum & mel quibus enutriui te poſuiſti in cõſpectu eorum
in odorem ſuauitatis, & factum eſt, ait Dominus Deus. Et tu-
liſti filios tuos & filias tuas quas generaſti mihi: & immolaſti
eis ad deuorãdum. Nunquid parua eſt fornicatio tua? Immo-
laſti filios meos, & dediſti illos conſecrans eis. Et poſt omnes
abominationes tuas, & fornicationes tuas, non es recordata
dierũ adoleſcentiæ tuæ, quando eras nuda & confuſione ple-
na, conculcata in ſanguine tuo. Et accidit poſt omnem mali-
tiam tuam, Væ væ tibi: ait Dominus Deus. Et ædificaſti tibi
lupanar, & feciſti tibi proſtibulũ in cunctis plateis. Ad omne
caput viæ ædificaſti ſignum proſtitutionis tuæ: & abomina-
bilem feciſti decorem tuũ: & diuiſiſti pedes tuos omni tranſ-
eunti, & multiplicaſti omnes fornicationes tuas. Et fornicata
D es cũ filijs Aegypti vicinis tuis magnarum carnium: & multi-
plicaſti fornicationem tuam ad irritandũ me. Ecce ego exten
dam manũ meam ſuper te, & auferam ius tuum: & dabo te in
animas odientiũ te filiarum Palæſthinarũ, quæ erubeſcunt in
via tua ſcelerata. Et fornicata es in filijs Aſſyriorum, eò quòd
necdum fueris expleta: & poſt quam fornicata es, nec ſic es ſa-
tiata. Et multiplicaſti fornicationem tuã in terra Chanáan cũ
Chaldæis: & nec ſic ſatiata es. In quo mundabo cor tuum, ait
Dominus Deus: cũ facias omnia hæc opera mulieris meretri-
cis & procacis? Quia fabricaſti lupanar tuum in capite omnis
viæ, & excelſum tuũ feciſti in omni platéa: nec facta es quaſi
meretrix faſtidio augens pretium, ſed quaſi mulier adultera
quæ ſuper virũ ſuum inducit alienos. Omnibus meretricibus
dantur mercedes: tu autem dediſti mercedes cunctis amatori-
bus tuis, & dona donabas eis vt intrarent ad te vndiq; ad forni-
candum tecum. Factumq; eſt in te contra cõſuetudinem mu-
lierum in fornicationibus tuis, & poſt te non erit fornicatio:
In eò enim quòd dediſti mercedes, & mercedes nõ accepiſti,
factum eſt in te contrariũ. Propterea meretrix audi verbum
Domini. Hæc dicit Dominus Deus, Quia effuſum eſt æs
tuum, & reuelata eſt ignominia tua in fornicationibus tuis ſu-
per amatores tuos, & ſuper omnia idóla abominationũ tuarũ
in ſanguine filiorum tuorum quos dediſti eis: ecce ego con-
gregabo omnes amatores tuos quibus commiſta es, & omnes
E quos dilexiſti cum vniuerſis quos oderas: & congregabo eos
ſuper te vndiq;, & nudabo ignominiã tuam coram eis, & vi-
debunt omnem turpitudinem tuam. Et iudicabo te iudicijs Infra 23 b
adulterarum & effundentiũ ſanguinem: & dabo te in ſangui-
nem furoris & zeli. Et dabo te in manus eorũ, & deſtruent lu-
panar tuum, & demolientur proſtibulum tuum: & denuda-
bunt te veſtimentis tuis, & auferent vaſa decoris tui: & dere-
linquent te nudam plenamq; ignominia. Et adducent ſuper
te multitudinem, & lapidabunt te lapidibus, & trucidabũt te
gladijs ſuis. Et comburent domos tuas igni, & faciẽt in te iu- 4. Re. 25 a
dicia in oculis mulierum plurimarum: & deſines fornicari, &
mercedes vltrà non dabis. Et requieſcet indignatio mea in te,
& auferetur zelus meus à te, & quieſcam, nec iraſcar amplius.
Eò quòd non fueris recordata dierum adoleſcentiæ tuæ, &
prouocaſti me in omnibus his: quapropter & ego vias tuas in
capite tuo dedi, ait Dominus Deus, & non feci iuxta ſcelera
tua in omnibus abominationibus tuis. Ecce omnis qui dicit
vulgò prouerbiũ, in te aſſumet illud, dicẽs, Sicut mater, Ita &
filia eius. Filia matris tuæ es tu, quæ proiecit virũ ſuum, & fi-
lios ſuos: & ſoror ſororũ tuarum es tu, quæ proiecerunt viros
ſuos, & filios ſuos: mater veſtra Cethæa, & pater veſter Amor
F rhæus. Et ſoror tua maior, Samaria, ipſa & filiæ eius quæ ha-
bitant ad ſiniſtram tuam: ſoror autem tua minor te, quæ habi-
tat à dextris tuis, Sodoma & filiæ eius. Sed nec in vijs earum
ambulaſti, neq; ſecundum ſcelera earũ feciſti pauxillum mi-
nus: penè ſceleratiora feciſti illis in omnibus vijs tuis. Viuo
ego, dicit Dominus Deus: quia non fecit Sodoma ſoror tua
ipſa, & filiæ eius, ſicut feciſti tu & filiæ tuæ. Ecce hæc fuit ini- [redacted]
quitas Sodomæ ſororis tuæ, Superbia, ſaturitas panis, & abũ-
dantia, & otium ipſius & filiarum eius: & manũ egeno & pau-
peri non porrigebant. Et eleuatæ ſunt, & fecerunt abomina-
tiones coram me: & abſtuli eas ſicut vidiſti. Et Samaria dimi-
dium peccatorum tuorum non peccauit: ſed viciſti eas ſcele- Gene. 19 f
ribus tuis, & iuſtificaſti ſorores tuas in omnibus abominatio-
nibus tuis, quas operata es. Ergo & tu porta confuſionẽ tuã,
quæ viciſti ſorores tuas peccatis tuis, ſceleratius agens ab eis:
iuſtificatæ

iuſtificatæ ſunt enim à te: ergo & tu confundere, & porta
ignominiam tuam, quæ iuſtificaſti ſorores tuas. Et cõuertam
reſtituens eas conuerſiooe Sodomorum cum filiabus ſuis, &
conuerſione Samariæ & filiarũ eius:& conuertã reuerſionem
tuam in medio earũ, vt portes ignominiã tuam, & cõfundaris
G in omnibus quæ feciſti, conſolans eas. Et ſoror tua Sodoma,
& filiæ eius reuertentur ad antiquitatem ſuam: & Samaria, &
filia eius reuertentur ad antiquitatem ſuam:& tu, & filiæ tuæ
reuertimini ad antiquitatem veſtrã. Non fuit autem Sodoma
ſoror tua audita in ore tuo, in die ſuperbiæ tuæ, antequã reue-
laretur malitia tua: ſicut hoc tempore in opprobriũ filiarũ Sy-
riæ, & cunctarũ in circuitu tuo filiarum Palæſthinarum, quæ
ambiunt te per gyrũ. Scelus tuum & ignominiã tuam tu por-
taſti, ait Dominus Deus. Quia hæc dicit Dominus Deus, Et
faciam tibi ſicut deſpexiſti iuramentũ, vt irritum faceres pa-
ctum:& recordabor ego pacti mei tecũ in diebus adoleſcẽtiæ
tuæ:& ſuſcitabo tibi pactum ſempiternũ. Et recordaberis via-
rum tuarũ, & confundéris: cum receperis ſorores tuas te ma-
iores cum minoribus tuis:& dabo eas tibi in filias, ſed non ex
pacto tuo. Et ſuſcitabo ego pactum meũ tecum: & ſcies quia
ego Dominus, vt recorderis & confundaris, & non ſit tibi vl-
trà aperire os præ confuſione tua, cum placatus tibi fuero in
omnibus quæ feciſti, ait Dominus Deus.

[redacted]

CAPVT XVII.

A ET factus eſt ſermo Domini ad me dicẽs, Fili ho-
minis propone ænigma, & narra parabolã ad do-
mum Iſrael, & dices, Hæc dicit Dominus Deus,
Aquila grandis magnarũ alarũ, longo membro-
rum ductu, plena plumis & varietate venit ad Libanũ, & tu-
lit medullã cedri. Summitatẽ frondium eius auulſit: & tranſ-
portauit eam in terrã Chanáan, in vrbe negotiatorum poſuit
illam, & tulit de ſemine terræ, & poſuit illud in terra pro ſe-
mine: vt firmaret radicẽ ſuper aquas multas, in ſuperficie po-
B ſuit illud. Cumq; germinaſſet, creuit in vineã latiorem, humili
ſtatura, reſpiciẽtibus ramis eius ad eam:& radices eius ſub illa
erant. facta eſt ergo vinea, & fructificauit in palmites, & emi-
ſit propagines. Et facta eſt aquila altera grandis, magnis alis,
multisq; plumis: & ecce vinea iſta quaſi mittens radices ſuas
ad eã, palmites ſuos extendit ad illã, vt irrigaret eam de areo-
lis germinis ſui. Quæ in terra bona ſuper aquas multas plan-
tata eſt: vt faciat frondes, & portet fructũ, vt ſit in vineã gran-
C dem. Dic, Hæc dicit Dominus Deus, Ergóne proſperabitur?
nónne radices eius euellet, & fructus eius diſtringet, & ſicca-
bit omnes palmites germinis eius, & areſcet:& nõ in brachio
grandi, neq; in populo multo, vt euelleret eã radicitus? Ecce
plantata eſt: ergóne proſperabitur? nónne cũ tetigerit eã ven-
tus vrens ſiccabitur, & in areis germinis ſui areſcet? Et factum
D eſt verbũ Domini ad me, dicens, Dic ad domũ exaſperãtem,
Neſcitis quid iſta ſignificent? Dic, Ecce, veniet rex Babylonis
in Ieruſalem:& aſſumet regẽ, & principes eius, & adducet eos
ad ſemetipſum in Babylonem. Et tollet de ſemine regni, fe-
rietq; cũ eo fœdus, & ab eo accipiet iuſiurandũ. ſed & fortes
terræ tollet: vt ſit regnũ humile, & nõ eleuetur, ſed cuſtodiat
pactũ eius, & ſeruet illud. Qui recedẽs ab eo, miſit nuntios ad
E Aegyptũ, vt daret ſibi equos & populũ multũ. Nũquid pro-
ſperabitur, vel cõſequetur ſalutẽ, qui fecit hæc? & qui diſſol-
uit pactũ, nunquid effugiet? Viuo ego, dicit Dominus Deus,
quoniã in loco regis qui cõſtituit eum regem, cuius fecit irri-
tum iuramentũ, & ſoluit pactũ quod habebat cum eo, in me-
dio Babylonis morietur. Et non in exercitu grãdi, neq; in po-
pulo multo faciet contra eũ Pharao præliũ: in iactu aggeris,
& in extructione vallorũ, vt interficiat animas multas. Spre-
uerat enim iuramentũ, vt ſolueret fœdus, & ecce dedit manũ
ſuam, & cum omnia hæc fecerit, non effugiet. Propterea hæc
F dicit Dominus Deus, Viuo ego, quoniam iuramentum quod
ſpreuit, & fœdus quod præuaricatus eſt, ponã in caput eius.
Et expandam ſuper eum rete meum, & comprehendetur in
ſagena mea:& adducam eum in Babylonem, & iudicabo eum Supra 12 d
ibi in præuaricatione qua deſpexit me. Et omnes profugi Infra 32 a
eius cum vniuerſo agmine ſuo gladio cadent: reſidui autem in
omnem ventũ diſpergentur:& ſcietis quia ego Dominus lo-
G cutus ſum. Hæc dicit Dominus Deus. Et ſumam ego de me-
dulla cedri ſublimis, & ponam: de vertice ramorum eius tene- [redacted]
rum diſtringam, & plantabo ſuper mõtem excelſum & emi-
nentem. In monte ſublimi Iſrael plantabo illud, & erumpet
in germen, & faciet fructũ, & erit in cedrum magnam:& habi
tabunt ſub eo omnes volucres, & vniuerſum volatile ſub vm-
bra frondium eius nidificabit. Et ſcient omnia ligna regionis
quia ego Dominus humiliaui lignum ſublime, & exaltaui li-
gnum humile:& ſiccaui lignum viride, & frondere feci lignũ
aridum. Ego Dominus locutus ſum & feci.

[redacted]. CAPVT XVIII.

A ET factus eſt ſermo Domini ad me dicens, Quid Ierem. 31 e
eſt quod inter vos parabolam vertitis in prouer-
bium iſtud in terra Iſrael, dicentes, Patres come-
derunt vuam acerbã, & dentes filiorũ obſtupue-
runt. Viuo ego dicit Dominus Deus, ſi erit vltrà vobis para-
bola hæc in prouerbium in Iſrael. Ecce omnes animæ, meæ
B ſunt: vt anima patris, ita & anima filij, mea eſt: anima quæ pec-
cauerit, ipſa morietur. Et vir ſi fuerit iuſtus, & fecerit iudiciũ
& iuſtitiam: in montibus non comederit, & oculos ſuos non
leuauerit ad idôla domus Iſrael:& vxorem proximi ſui non
violauerit, & ad mulierem menſtruatã nõ acceſſerit, & homi- Eſa. 58 b
nem nõ cõtriſtauerit, pignus debitori reddiderit, per vim ni- Mat. 25 c
hil rapuerit, panem ſuũ eſuriẽti dederit, & nudũ operuerit ve-
ſtimento: ad vſurã non commodauerit & amplius nõ accepe-
rit, ab iniquitate auerterit manũ ſuam, & iudiciũ verũ fecerit
C inter virum & virum:& in præceptis meis ambulauerit, &
iudicia mea cuſtodierit, vt faciat veritatem: hic iuſtus eſt, vita
viuet, ait Dominus Deus. Quòd ſi genuerit filiũ latronẽ effun
dentem ſanguinẽ, & fecerit vnũ de iſtis: & hæc quidẽ omnia
non facientẽ, ſed in montibus comedentẽ, & vxorẽ proximi
ſui polluentẽ: egenũ & pauperem contriſtantẽ, rapientẽ ra-
pinas, pignus non reddentẽ, & ad idôla leuãtem oculos ſuos,
D abominationem facientẽ, ad vſuram dantem & amplius acci-
pientem: nunquid viuet? Non viuet: cũ vniuerſa hæc deteſtan
da fecerit, morte morietur, ſanguis eius in ipſo erit. Quòd ſi
genuerit filiũ, qui videns omnia peccata patris ſui quæ fecit,
timuerit & nõ fecerit ſimile eis: ſuper montes nõ comederit,
& oculos ſuos nõ leuauerit ad idôla domus Iſrael, & vxorem
proximi ſui nõ violauerit, & virũ non contriſtauerit, pignus
non retinuerit, & rapinã non rapuerit, panem ſuum eſurienti
dederit, & nudum operuerit veſtimento: à pauperis iniuria
auerterit manũ ſuã, vſurã & ſuperabundantiã non acceperit,
& iudicia mea fecerit, & in præceptis meis ambulauerit: hic
E non morietur in iniquitate patris ſui, ſed vita viuet. Pater eius
quia calumniatus eſt, & vim fecit fratri, & malũ operatus eſt
in medio populi ſui: ecce mortuus eſt in iniquitate ſua. Et di-
citis, Quare non portabit filius iniquitatem patris? Videlicet,
quia filius iudiciũ & iuſtitiam operatus eſt, omnia præcepta
mea cuſtodiuit, & fecit illa, viuet vita. Anima quæ peccauerit, Deut. 24 c
ipſa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, & pater 4. Reg. 4 b
non portabit iniquitatem filij: iuſtitia iuſti ſuper eum erit, & 2. Par. 25 b
impietas impij erit ſuper eum. Si autem impius egerit pœni-
tentiam ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, & cuſto-
dierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iuſtitiam:
vita viuet, & non morietur. Omnium iniquitatum eius quas
operatus eſt, non recordabor: in iuſtitia ſua, quam operatus

Pſal.29 a eſt,viuet. Nunquid voluntatis meæ eſt mors impij, dicit Do-
Infra 33 c minus Deus, & non vt conuertatur à vijs ſuis, & viuat? Si
F autem auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua,& fecerit iniquitatẽ ſe-
cundum omnes abominationes, quas operari ſolet impius,
nunquid viuet? Omnes iuſtitiæ eius quas fecerat, nõ recorda-
buntur: in præuaricatione qua præuaricatus eſt, & in peccato
Infra 33 d ſuo quod peccauit, in ipſis morietur. Et dixiſtis, Nõ eſt æqua
via Domini. Audite ergo domus Iſrael, Nunquid via mea nõ
eſt æqua,& non magis viæ veſtræ prauæ ſunt? Cũ enim auer-
terit ſe iuſtus à iuſtitia ſua,& fecerit iniquitatem, morietur in
G eis: in iniuſtitia quã operatus eſt, morietur. Et cũ auerterit ſe
impius ab impietate ſua quam operatus eſt,& fecerit iudiciũ
& iuſtitiam: ipſe animam ſuam viuificabit. Conſiderãs enim,
& auertẽs ſe ab omnibus iniquitatibus ſuis quas operatus eſt:
vita viuet & non morietur. Et dicũt filij Iſrael, Non eſt æqua
via Domini. Nũquid viæ meæ non ſunt æquæ domus Iſrael,
& non magis viæ veſtræ prauæ? Idcirco vnumquenq; iuxta
vias ſuas iudicabo domus Iſrael, ait Dominus Deus. Conuer-
Matth. 3 temini,& agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus ve-
[redacted] ſtris: & non erit vobis in ruinam iniquitas. Proijcite à vobis
omnes præuaricationes veſtras in quibus præuaricati eſtis,&
facite vobis cor nouum,& ſpiritum nouum: & quare morie-
Infra 33 c mini domus Iſrael? Quia nolo mortem morientis, dicit Do-
minus Deus: reuertemini,& viuite.

[redacted]

CAPVT XIX.

A ET tu fili hominis aſſume planctum ſuper princi-
pes Iſrael, & dices, Quare mater tua leæna inter
leones cubauit? in medio leunculorum enutriuit
catulos ſuos? Et eduxit vnũ de leunculis ſuis, leo
factus eſt: & didicit capere prædã, hominemq; comedere. Et
audierunt de eo gentes,& non abſq; vulneribus ſuis ceperunt
eum: & adduxerunt eũ in catenis in terrã Aegypti. Quæ cũ vi
B diſſet quoniã infirmata eſt,& perijt expectatio eius: tulit vnũ
de leunculis ſuis, leonẽ conſtituit eũ. Qui incedebat inter leo-
nes,& factus eſt leo: & didicit prædã capere, & homines de-
uorare. Didicit viduas facere,& ciuitates earũ in deſertum ad-
ducere: & deſolata eſt terra & plenitudo eius à voce rugitus
illius. Et conuenerũt aduerſus eũ gentes vndiq; de prouincijs,
C & expãderunt ſuper eũ rete ſuum, in vulneribus earũ captus
eſt. Et miſerunt eum in caueã, in catenis adduxerunt eũ ad re-
gem Babylonis: miſeruntq; eum in carcerẽ, ne audiretur vox
eius vltrà ſuper mõtes Iſrael. Mater tua quaſi vinea in ſangui-
ne tuo ſuper aquam plantata eſt: fructus eius, & frondes eius
creuerunt ex aquis multis. Et factæ ſunt ei virgæ ſolidæ in
ſceptra dominantiũ,& exaltata eſt ſtatura eius inter frõdes: &
D vidit altitudinẽ ſuam in multitudine palmitũ ſuorũ. Et euul-
ſa eſt in ira, in terramq; proiecta: & ventus vrens ſiccauit fru-
ctum eius: marcuerunt, & areſactæ ſunt virgæ roboris eius,
Oſee 13 d ignis comẽdit eam. Et nunc tranſplantata eſt in deſertum, in
terra inuia,& ſitienti. Et egreſſus eſt ignis de virga ramorum
eius, qui fructum eius comẽdit: & non fuit in ea virga fortis,
ſceptrum dominantium. Planctus eſt,& erit in planctum.

[redacted]

CAPVT XX.

A ET factum eſt in anno ſeptimo, in quinto, in deci-
ma menſis: venerunt viri de ſenioribus Iſrael, vt
interrogarent Dominũ,& ſederũt coram me. Et
factus eſt ſermo Domini ad me, dicẽs, Fili homi-
nis loquere ſenioribus Iſrael, & dices ad eos: Hæc dicit Do-
minus Deus, Nunquid ad interrogandũ me, vos veniſtis? Vi-
uo ego quia nõ reſpondebo vobis, ait Dominus Deus. Si iu-
dicas eos, ſi iudicas fili hominis? abominationes patrũ eorum
oſtende eis. Et dices ad eos, Hæc dicit Dominus Deus, In die
qua elegi Iſrael,& leuaui manũ meã pro ſtirpe domus Iacob:
& apparui eis in terra Aegypti,& leuaui manũ meã pro eis,
dicens, Ego Dominus Deus veſter: in die illa leuaui manum
meam pro eis, vt educerem eos de terra Aegypti, in terrã quã
prouideram eis, fluentem lacte & melle, quæ eſt egregia inter
omnes terras. Et dixi ad eos, Vnuſquiſq; offenſiones oculorũ
B ſuorum abijciat,& in idôlis Aegypti nolite pollui: ego Do-
minus Deus veſter. Et irritauerũt me, noluerũtq; me audire:
vnuſquiſq; abominationes oculorum ſuorũ non proiecit, nec
idôla Aegypti reliquerunt: & dixi vt effunderem indignatio-
nem meã ſuper eos,& implerem iram meam in eis, in medio
terræ Aegypti. Et feci propter nomen meũ, vt non violare-
tur corã gentibus, in quarũ medio erant,& inter quas apparui
eis, vt educerem eos de terra Aegypti. Eieci ergo eos de terra
Aegypti,& eduxi eos in deſertum. Et dedi eis præcepta mea, Leuit.18 a
& iudicia mea oſtendi eis, quæ faciens homo viuet in eis. In- Rom.10 a
ſuper & ſabbatha mea dedi eis, vt eſſent ſignũ inter me & eos: Exo.20 b
& ſcirent quia ego Dominus ſanctificans eos. Et irritauerunt 31 c
me domus Iſrael in deſerto, in præceptis meis nõ ambulaue- Deut. 5
runt: & iudicia mea proiecerunt, quæ faciens homo viuet in
eis: & ſabbatha mea violauerũt vehemẽter. dixi ergo vt effun- Exo.16 f
C derem furorem meũ ſuper eos in deſerto,& cõſumerem eos.
Et feci propter nomen meũ, ne violaretur coram gentibus: de
quibus eieci eos in conſpectu earũ. Ego igitur leuaui manum
meam ſuper eos in deſerto, ne inducerem eos in terram quam
dedi eis fluẽtem lacte & melle, præcipuam terrarũ omnium:
quia iudicia mea proiecerũt,& in præceptis meis non ambu-
lauerunt,& ſabbatha mea violauerũt: poſt idôla enim cor eo-
rum gradiebatur. Et pepercit oculus meus ſuper eos, vt non
interficerem eos: nec conſumpſi eos in deſerto. Dixi autem
ad filios eorũ in ſolitudine, In præceptis patrũ veſtrorum no
lite incedere, nec iudicia eorũ cuſtodiatis, nec in idôlis eorum
polluamini. Ego Dominus Deus veſter, in præceptis meis
ambulate, & iudicia mea cuſtodite, & facite ea. Et ſabbatha
mea ſanctificate, vt ſint ſignũ inter me & vos: & ſciatur quia
ego ſum Dominus Deus veſter. Et exacerbauerũt me filij,&
in præceptis meis non ambulauerũt: & iudicia mea nõ cuſto-
dierunt, vt facerent ea: quæ cum fecerit homo, viuet in eis: &
D ſabbatha mea violauerũt. & comminatus ſum vt effunderem
furorem meũ ſuper eos,& implerem iram meã in eis in deſer
to. Auerti autẽ manum meã,& feci propter nomen meum vt
non violaretur coram gentibus, de quibus eieci eos in oculis
earum. Iterũ leuaui manũ meam in eos In ſolitudine, vt diſper
gerem illos in nationes,& ventilarem in terras: eò quod iudi-
cia mea non feciſſent, & præcepta mea reprobaſſent, & ſab-
batha mea violaſſent,& poſt idôla patrum ſuorũ fuiſſent ocu
li eorum. Ergo & ego dedi eis præcepta non bona, & iudicia
in quibus non viuent: & pollui eos in muneribus ſuis cũ of-
ferrent omne quod aperit vuluã, propter delicta ſua: & ſcient
quia ego Dominus. Quam ob rem loquere ad domum Iſrael
E fili hominis: & dices ad eos, Hæc dicit Dominus Deus, Ad-
huc & in hoc blaſphemauerũt me patres veſtri, cum ſpreuiſ-
ſent me contemnẽtes: & induxiſſem eos in terrã ſuper quam
leuaui manũ meam vt darem eis: viderunt omnem collem ex-
celſum,& omne lignum nemoroſum,& immolauerũt ibi vi-
ctimas ſuas: & dederunt ibi irritationẽ oblationis ſuæ, & po-
ſuerunt ibi odorẽ ſuauitatis ſuæ, & libauerũt libationes ſuas.
Et dixi ad eos, Quid eſt excelſum ad quod vos ingredimini?
Et vocatũ eſt nomen eius Excelſum, vſq; ad hanc diem. Pro-
pterea dic ad domum Iſrael, Hæc dicit Dominus Deus. Cer-
te in via patrum veſtrorum vos polluimini, & poſt offendi-
cula eorum vos fornicamini. Et in oblatione donorũ veſtro-
rum cum traducitis filios veſtros per ignem, vos polluimi-
ni in omnibus idôlis veſtris vſq; hodie: & ego reſpondebo
vobis domus Iſrael? Viuo ego dicit Dominus Deus, quia nõ
reſpondebo vobis, Neq; cogitatio mentis veſtræ fiet, dicen-
tium,

tium, Erimus ſicut gentes, & ſicut cognationes terræ, vt co-
lamus ligna & lapides. Viuo ego dicit Dominus Deus: quo-
F niam in manu forti, & in brachio extento, & in furore effuſo
regnabo ſuper vos. Et educã vos de populis: & congregabo
vos de terris in quibus diſperſi eſtis: in manu valida & in bra-
chio extento, & in furore effuſo regnabo ſuper vos. Et addu-
cam vos in deſertum populorũ, & iudicabor vobiſcum ibi fa-
cie ad faciem. Sicut iudicio contendi aduerſum patres veſtros
in deſerto terræ Aegypti: ſic iudicabo vos, dicit Dominus
Deus. Et ſubijciam vos ſceptro meo, & inducã vos in vincu-
lis fœderis. Et eligam de vobis tranſgreſſores & impios, & de
terra incolatus eorum educam eos, & in terram Iſrael non in-
grediẽtur: & ſcietis quia ego Dominus. Et vos domus Iſrael,
hæc dicit Dominus Deus, Singuli poſt idôla veſtra ambula-
te & ſeruite eis. Quòd ſi & in hoc nõ audieritis me, & nomen
meum ſanctũ pollueritis vltrà in muneribus veſtris & in idô-
lis veſtris: in monte ſancto meo, in monte excelſo Iſrael, ait
Dominus Deus, ibi ſeruiet mihi omnis domus Iſrael, omnes
inquam in terra in qua placebunt mihi: & ibi quæram primi-
tias veſtras, & initium decimarum veſtrarum in omnibus ſan-
ctificationibus veſtris. In odorem ſuauitatis ſuſcipiam vos cũ
eduxero vos de populis, & cõgregauero vos de terris in quas
G diſperſi eſtis: & ſanctificabor in vobis in oculis nationum. Et
ſcietis quia ego Dominus, cũ induxero vos ad terram Iſrael,
in terram pro qua leuaui manũ meam vt darem eam patribus
veſtris. Et recordabimini ibi viarũ veſtrarum, & omniũ ſcele-
rum veſtrorũ, quibus polluti eſtis in eis: & diſplicebitis vobis
in conſpectu veſtro in omnibus malitijs veſtris quas feciſtis.
Et ſcietis quia ego Dominus, cum benefecero vobis propter
nomen meum, & non ſecundũ vias veſtras malas, neq; ſecun-
dum ſcelera veſtra peſſima domus Iſrael, ait Dominus Deus.
Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens, Fili hominis, pone
faciem tuam contra viam Auſtri, & ſtilla ad Aphricũ, & pro-
pheta ad ſaltũ agri meridiani. Et dices ſaltui meridiano, Audi
verbum Domini: hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego ſuccen
dam in te ignem, & comburam in te omne lignum viride, &
omne lignum aridum: non extinguetur flamma ſuccenſionis:
& comburetur in ea omnis facies ab Auſtro vſq; ad Aquilo-
nem. Et videbit vniuerſa caro quia ego Dominus ſuccendi eã,
nec extinguetur. Et dixi, A, a, a, Domine Deus: ipſi dicunt de
me, Nunquid non per parabolas loquitur iſte?

[redacted]. CAPVT XXI.

A ET factus eſt ſermo Domini ad me dicens, Fili ho
minis, pone faciem tuam ad Ieruſalem, & ſtilla ad
ſanctuaria, & propheta contra humũ Iſrael. Et di
ces terræ Iſrael, Hæc dicit Dominus Deus, Ecce
ego ad te, & eijciam gladiũ meum de vagina ſua, & occidam
in te iuſtum & impiũ. Pro eo autem quòd occîdi in te iuſtum
& impium, idcirco egredietur gladius meus de vagina ſua ad
omnem carnem ab Auſtro vſq; ad Aquilonem: vt ſciat omnis
B caro quia ego Dominus eduxi gladium meum de vagina ſua
irreuocabilẽ. Et tu fili hominis ingemiſce in contritione lum-
borum, & in amaritudinibus ingemiſce coram eis. Cumq; di-
xerint ad te, Quare tu gemis? dices, Pro auditu, quia venit, &
tabeſcet omne cor, & diſſoluentur vniuerſæ manus, & infir-
mabitur omnis ſpiritus, & per cuncta genua fluent aquæ: ecce
venit & fiet, ait Dominus Deus. Et factus eſt ſermo Domini
ad me, dicens, Fili hominis, propheta, & dices, Hæc dicit Do-
minus Deus, Loquere, Gladius gladius exacutus eſt, & lima-
tus. Vt cædat victimas, exacutus eſt: vt ſplendeat, limatus eſt:
qui moues ſceptrũ filij mei, ſuccidiſti omne lignum. Et dedi
eum ad læuigandum, vt teneatur manu: iſte exacutus eſt gla-
C dius, & iſte limatus eſt, vt ſit in manu interficientis. Clama &
vlula fili hominis, quia hic factus eſt in populo meo, hic in
cunctis ducibus Iſrael qui fugerant: gladio traditi ſunt cũ po-
pulo meo, idcirco plaude ſuper femur. quia probatus eſt. &
hoc cum ſceptrũ ſubuerterit, & nõ erit, dicit Dominus Deus.
Tu ergo fili hominis propheta, & percute manu ad manũ. &
duplicetur gladius, ac triplicetur gladius interfectorũ: hic eſt
gladius occiſionis magnæ, qui obſtupeſcere eos facit. & cor-
D de tabeſcere, & multiplicat ruinas. In omnibus portis eorum
dedi conturbationem gladij acuti & limati ad fulgendũ, ami-
cti ad cædem. Exacuere, vade ad dexteram ſiue ad ſiniſtram,
quocunq; faciei tuæ eſt appetitus. Quin & ego plaudã manu
ad manũ, & implebo indignationem meam: ego Dominus lo
cutus ſum. Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens, Et tu fi-
li hominis pone tibi duas vias, vt veniat gladius regis Babylo-
nis: de terra vna egredientur ambo. Et manu capiet coniectu-
ram, in capite viæ ciuitatis conijciet. Viã pones, vt veniat gla-
E dius ad Rabbath filiorũ Ammon, & ad Iudam in Ieruſalem
munitiſſimam. Stetit enim rex Babylonis in biuio, in capite
duarum viarũ, diuinationem quærens, cõmiſcens ſagittas: in-
terrogauit idôla, exta conſuluit: ad dexterã eius facta eſt diui-
natio ſuper Ieruſalẽ, vt ponat arietes, vt aperiat os in cæde, vt
eleuet vocem in vlulatu, vt ponat arietes cõtra portas, vt com- [redacted]
portet aggerem, vt ædificet munitiones. Eritq; quaſi cõſulens
fruſtra oraculũ in oculis eorum, & ſabbathorũ otium imitãs:
ipſe autem recordabitur iniquitatis ad capiendũ. Idcirco hæc
dicit Dominus Deus, Pro eo quòd recordati eſtis iniquitatis
F veſtræ, & reuelaſtis præuaricationes veſtras, & apparuerint
peccata veſtra in omnibus cogitationibus veſtris: pro eo in-
quam quòd recordati eſtis, manu capiemini. Tu autẽ propha
ne impie dux Iſrael, cuius venit dies in tempore iniquitatis
præfinita: hæc dicit Dominus Deus, Aufer cidarim, tolle co-
ronam: nónne hæc eſt quæ humilem ſubleuauit: & ſublimem
humiliauit? Iniquitatẽ, iniquitatem, iniquitatẽ, ponam eam: &
hoc non factum eſt, donec veniret cuius eſt iudicium, & tra-
dam ei. Et tu fili hominis, propheta, & dic, Hæc dicit Domi-
G nus Deus ad filios Ammon, & ad opprobrium eorum: & di-
ces, Mucro, mucro euagina te ad occidẽdum, lima te vt inter-
ficias, & fulgeas. Cum tibi viderentur vana, & diuinarentur
mendacia, vt dareris ſuper colla vulneratorum impiorũ, quo-
rum veniet dies in tempore iniquitatis præfinita. Reuertere
ad vaginam tuam in locum in quo creatus es: in terra natiui-
tatis tuæ iudicabo te, & effundam ſuper te indignationem
meam: in igne furoris mei ſufflabo in te, daboq; te in manus
hominum inſipientium & fabricantium interitum. Igni eris
cibus: ſanguis tuus erit in medio terræ: obliuioni tradêris:
quia ego Dominus locutus ſum.

[redacted] CAPVT XXII.

A ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens, Et
tu fili hominis, nónne iudicas ciuitatem ſangui-
num, & oſtendis ei omnes abominationes ſuas?
Et dices, Hęc dicit Dominus Deus, Ciuitas effun
dens ſanguinem in medio ſui, vt veniat tempus eius: & quæ
fecit idôla contra ſemetipſam, vt pollueretur. In ſanguine tuo
qui à te effuſus eſt, deliquiſti: & in idôlis tuis quæ feciſti, pol-
luta es: & appropinquare feciſti dies tuos, & adduxiſti tempus
annorum tuorũ: propterea dedi te opprobrium gentibus, &
B irriſionem vniuerſis terris. Quæ iuxta ſunt & quæ procul à
te, triumphabunt de te: ſordida, nobilis, grandis interitu. Ecce
principes Iſrael ſinguli in brachio ſuo fuerunt in te, ad effun-
dendum ſanguinem. Patrem & matrẽ contumelijs affecerunt
in te, aduenam calumniati ſunt in medio tui, pupillum & vi-
duam contriſtauerunt apud te: Sanctuaria mea ſpreuiſtis, &
ſabbatha mea polluiſtis. Viri detractores fuerũt in te ad effun
dendum ſanguinem, & ſuper montes comederũt in te, ſcelus
operati ſunt in medio tui. Verecũdiora patris diſcooperuerũt
in te, immunditiam menſtruatæ humiliauerũt in te. Et vnuſ- Ierem.5.c

C quiſq; in vxorem proximi ſui operatus eſt abominationem,
& ſocer nurũ ſuam polluit nefariè, frater ſororem ſuam filiam
patris ſui oppreſsit in te. Munera acceperũt apud te ad effun-
dendum ſanguinem: vſuram & ſuperabundantiam accepiſti,
& auarè proximos tuos calumniabaris: meiq; oblita es, ait Do
minus Deus. Ecce complosi manus meas ſuper auaritiã tuam
quam feciſti, & ſuper ſanguinem qui effuſus eſt in medio tui.
Nunquid ſuſtinebit cor tuũ, aut præualebunt manus tuæ, in
diebus quos ego faciam tibi? ego Dominus locutus ſum, &
D faciam. Et diſpergã te in nationes, & ventilabo te in terras, &
deficere faciam immunditiã tuam à te. Et poſsidebo te in con
ſpectu gentiũ: & ſcies quia ego Dominus. Et factum eſt ver-
bum Domini ad me, dicẽs, Fili hominis, verſa eſt mihi domus
Iſraël in ſcoriam: omnes iſti æs, & ſtannũ, & ferrum, & plum-
bum, in medio fornacis, ſcoria argenti facti ſunt. Propterea
hæc dicit Dominus Deus, Eo quòd verſi eſtis omnes in ſco-
riam, propterea ecce ego cõgregabo vos in medio Ieruſalem
congregatione argenti, & æris, & ſtanni, & ferri, & plumbi in
medio fornacis: vt ſuccendam in ea ignem ad conflandum. ſic
congregabo in furore meo & in ira mea, & requieſcã. Et con-
E flabo vos, & congregabo vos, & ſuccendam vos in igne furo-
ris mei, & conflabimini in medio eius. Vt cõflatur argentum
in medio fornacis, ſic eritis in medio eius: & ſcietis quia ego
Dominus, cùm effuderim indignationem meam ſuper vos.
Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens, Fili hominis, dic
ei, Tu es terra immunda, & nõ compluta in die furoris. Con-
iuratio prophetarũ in medio eius. Sicut leo rugiens rapiensq;
F prædam, animas deuorauerũt, opes & pretium acceperunt,
viduas eius multiplicauerunt in medio illius. Sacerdotes eius
contempſerunt legem meam, & polluerunt ſanctuaria mea:
inter ſanctum & prophanũ non habuerũt diſtantiam: & inter
pollutum & mundum non intellexerunt: & à ſabbathis meis
auerterunt oculos ſuos, & coinquinabar in medio eorũ. Prin-
cipes eius in medio illius quaſi lupi rapientes prædã: ad effun
[redacted] dendum ſanguinem, & ad perdendas animas, & auarè ſectan-
Mich. 3 d da lucra. Prophetæ autem eius liniebant eos abſq; tempera-
Sopho. 3 d mento videntes vana, & diuinantes eis mendacium, dicentes,
G Hæc dicit Dominus Deus: cũ Dominus non ſit locutus. Po-
puli terræ calumniabantur calumniam, & rapiebant violenter
egenum, & pauperem affligebant, & aduenam opprimebant
calumnia abſq; iudicio. Et quæſiui de eis virum qui interpo-
neret ſepem, & ſtaret oppoſitus contra me pro terra, ne diſsi-
parem eam: & non inueni. Et effudi ſuper eos indignationem
meam, & in igne iræ meæ conſumpſi eos: viam eorum in ca-
put eorum reddidi, ait Dominus Deus.

[redacted]

CAPVT XXIII.

A ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicẽs, Fili ho-
minis, duæ mulieres filiæ matris vnius fuerũt. Et
fornicatæ ſunt in Aegypto, in adoleſcẽtia ſua for-
nicatæ ſunt: ibi ſubacta ſunt vbera earũ, & fractæ
ſunt mammæ pubertatis earum. Nomina autem earũ Oolla
maior: & Ooliba ſoror eius minor: & habui eas, & pepererũt
filios, & filias. Porrò earũ nomina, Samaria Oolla, & Ieruſa-
lem Ooliba. Fornicata eſt igitur ſuper me Oolla, & inſaniuit
in amatores ſuos, in Aſſyrios propinquantes, veſtitos hyacin-
tho, principes & magiſtratus, iuuenes cupidinis vniuerſos,
B equites, aſcenſores equorũ. Et dedit fornicationes ſuas ſuper
eos electos filios Aſſyriorũ vniuerſos: & in omnibus in quos
inſaniuit, in immunditijs eorũ polluta eſt. Inſuper & fornica-
tiones ſuas quas habuerat in Aegypto, nõ reliquit: nam & illi
dormierunt cũ ea in adoleſcentia eius, & illi confregerunt hu-
bera pubertatis eius, & effuderunt fornicationem ſuam ſuper
eam. Propterea tradidi eam in manus amatorum ſuorum, in

manus filiorum Aſſur, ſuper quorum inſaniuit libidine. Ipſi Supra 16 c
diſcooperuerunt ignominiã eius, filios & filias eius tulerũt, &
ipſam occiderũt gladio: & factæ ſunt famoſæ mulieres, & iu-
dicia perpetrauerũt in ea. Quod cũ vidiſſet ſoror eius Ooliba,
plus quàm illa inſaniuit libidine: & fornicationem ſuã ſuper
fornicationem ſororis ſuæ ad filios Aſſyriorũ præbuit impu-
denter, ducibus & magiſtratibus ad ſe venientibus indutis ve-
C ſte varia, equitibus qui vectabantur equis, & adoleſcentibus
forma cunctis egregia. Et vidi quòd polluta eſſet via vna am-
barum. Et auxit fornicationes ſuas: cumq; vidiſſet viros depi-
ctos in pariete, imagines Chaldæorum expreſſas coloribus, &
accinctos balteis renes, & tiaras tinctas in capitibus eorũ, for-
mam ducum omniũ, ſimilitudinem filiorum Babylonis, ter-
ræq; Chaldæorum in qua orti ſunt: inſaniuit ſuper eos con-
cupiſcentia oculorũ ſuorum, & miſit nuntios ad eos in Chal-
dæam. Cumq; veniſſent ad eã filij Babylonis ad cubile mam-
marum, polluerunt eam ſtupris ſuis, & polluta eſt ab eis, &
ſaturata eſt anima eius ab illis. Denudauit quoq; fornicatio-
nes ſuas, & diſcooperuit ignominiam ſuam: & receſsit anima
mea ab ea, ſicut receſſerat anima mea à ſorore eius. Multipli-
cauit enim fornicationes ſuas, recordãs dies adoleſcentiæ ſuæ,
quibus fornicata eſt in terra Aegypti. Et inſaniuit libidine ſu-
per concubitũ eorum, quorũ carnes ſunt vt carnes aſinorũ: &
D ſicut fluxus equorũ fluxus eorũ. Et viſitaſti ſcelus adoleſcen-
tiæ tuæ, quando ſubacta ſunt in Aegypto hubera tua, & con-
fractæ ſunt mammæ pubertatis tuæ. Propterea Ooliba, hæc
dicit Dominus Deus, Ecce ego ſuſcitabo omnes amatores
tuos contra te, de quibus ſatiata eſt anima tua: & congregabo
eos aduerſum te in circuitu, filios Babylonis, & vniuerſos
Chaldæos, nobiles, tyrãnosq; & principes omnes filios Aſſy-
riorum, iuuenes forma egregia, duces & magiſtratus vniuer-
ſos, principes principũ, & nominatos aſcenſores equorũ. Et
venient ſuper te inſtructi curru & rota multitudo populorũ:
lorica & clypeo & galea armabuntur contra te vndiq;: & da-
bo coram eis iudicium, & iudicabunt te iudicijs ſuis. Et ponã
zelum meum in te, quem exercent tecum in furore: naſum
tuum & aures tuas præcident: & quæ remãſerint, gladio cõn-
cident; ipſi filios tuos & filias tuas capient, & nouiſsimum
tuum deuorabitur igni. Et denudabunt te veſtimentis tuis, &
E tollent vaſa gloriæ tuæ. Et requieſcere faciam ſcelus tuũ de te,
& fornicationem tuam de terra Aegypti: nec leuabis oculos
tuos ad eos, & Aegypti non recordaberis amplius. Quia hæc
dicit Dominus Deus, Ecce ego tradam te in manus eorũ quos
odiſti, in manus de quibus ſatiata eſt anima tua, & agent tecũ
in odio: & tollent omnes labores tuos, & dimittent te nudam
& ignominia plenam, & reuelabitur ignominia fornicationũ
tuarum, ſcelus tuũ & fornicationes tuæ. Fecerũt hæc tibi quia
fornicata es poſt gentes, inter quas polluta es in idólis earum.
In via ſororis tuæ ambulaſti: & dabo calicẽ eius in manu tua.
Hæc dicit Dominus Deus, Calicem ſororis tuæ bibes pro-
fundum & latũ: eris in deriſum & in ſubſannationem quæ eſt
capaciſsima. Ebrietate & dolore repleberis: calice mœroris &
triſtitiæ, calice ſororis tuæ Samariæ. Et bibes illũ, & potabis
vſq; ad fæces, & fragmenta eius deuorabis, & hubera tua lace-
rabis: quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus. Propterea
F hæc dicit Dominus Deus, Quia oblita es mei, & proieciſti
me poſt corpus tuũ, tu quoq; porta ſcelus tuũ, & fornicatio-
nes tuas. Et ait Dominus ad me, dicens, Fili hominis, nunquid
iudicas Oollam & Oolibã, & annuntias eis ſcelera earũ? quia
adulteratæ ſunt, & ſanguis in manibus earũ, & cum idólis ſuis
fornicatæ ſunt: inſuper & filios ſuos quos genuerũt mihi, ob-
tulerunt eis ad deuorandum. Sed & hoc fecerũt mihi, Pollue-
runt ſanctuariũ meũ in die illa, & ſabbatha mea prophanaue-
runt. Cumq; immolarent filios ſuos idólis ſuis, & ingrederen-
tur ſanctuariũ meum in die illa vt pollueret illud: etiam hæc
fecerunt in medio domus meæ. Miſerunt ad viros venientes
de longe, ad quos nuntiũ miſerant, itaq; ecce venerunt: quibus
te lauiſti,

te lauiſti,& circũliniſti ſtibio oculos tuos , & ornata es mun-
do muliebri. Sediſti in lecto pulcherrimo, & mẽſa ornata eſt
ante te:thymiama meum,& vnguentũ meum poſuiſti ſuper
eam. Et vox multitudinis exultantis erat in ea : & in viris qui
de multitudine hominũ adducebantur & veniebant de deſer-
to,poſuerunt armillas in manibus eorum,& coronas ſpecio-
ſas in capitibus eorum. Et dixi ei quæ attrita eſt in adulterijs,
Nunc fornicabitur in fornicatione ſua etiam hæc. Et ingreſ-
ſi ſunt ad eam,quaſi ad mulierem meretricem:ſic ingredieban
tur ad Oollam & ad Oolibam mulieres nefarias. Viri ergo
iuſti ſunt:hi iudicabunt eas iudicio adulterarum , & iudicio
effundentium ſanguinem:qui adulteræ ſunt,& ſanguis in ma
nibus earum,& cum idôlis ſuis fornicatæ ſunt. Hæc enim di-
cit Dominus Deus, Adduc ad eas multitudinem , & trade eas
in tumultũ & in rapinã:& lapidentur lapidibus populorum,
& cõfodiantur gladijs eorum:filios & filias earũ interficient,
& domus earum igne ſuccendent. Et auferam ſcelus de terra,
& diſcent omnes mulieres ne faciant ſecundum ſcelus earum.
Et dabunt ſcelus veſtrum ſuper vos,& peccata idôlorum ve-
ſtrorum portabitis:& ſcietis quia ego Dominus Deus.

[redacted]. CAPVT XXIIII.

A ET factum eſt verbũ Domini ad me in anno no-
no,in menſe decimo, decima menſis, dicens , Fili
hominis,ſcribe tibi nomen diei huius,in qua con
firmatus eſt rex Babylonis aduerſum Ieruſalem
hodie. Et dices per prouerbiũ ad domũ irritatricẽ parabolam,
& loquêris ad eos. Hæc dicit Dominus Deus , Pone ollam:
pone inquã,& mitte in eam aquã. Cõgere fruſta eius in eam,
B omnem partẽ bonam,& femur & armũ,electa & oſsibus ple
na. Pinguiſsimũ pecus aſſume, cõpone quoq; ſtrues oſsium
ſub ea:efferbuit coctio eius,& diſcocta ſunt oſſa illius in me-
dio eius. Propterea hæc dicit Dominus Deus , Væ ciuitati
Naum 3 c ſanguinũ,ollæ cuius rubigo in ea eſt,& rubigo eius nõ exiuit
Habac. 2 c de ea:per partes & per partes ſuas eijce eam, nõ cecidit ſuper
eam ſors. Sanguis enim eius in medio eius eſt,ſuper limpidiſ-
ſimam petrã effudit illum:nõ effudit illũ ſuper terrã, vt poſ-
ſit operiri puluere. Vt ſuperinducerẽ indignationem meã,&
C vindicta vlciſcerer:dedi ſanguinẽ eius ſuper petrã limpidiſsi-
mam,ne operiretur: Propterea hæc dicit Dñs Deus, Væ ci-
uitati ſanguinũ,cuius ego grandem faciã pyram. Cõgere oſſa
quæ igne ſuccendã:conſumẽtur carnes, & concoquetur vni-
uerſa cõpoſitio,& oſſa tabeſcent. Pone quoq; eam ſuper pru
nas vacuã,vt incaleſcat & liquefiat æs eius : & cõfletur in me-
dio eius inquinamentũ eius,& cõſumatur rubigo eius. Mul-
to labore ſudatum eſt,& non exiuit de ea nimia rubigo eius,
D neq; per ignẽ. Immunditia tua execrabilis:quia mũdare te vo
lui,& nõ es mũdata à ſordibus tuis: ſed nec mũdaberis prius,
donec quieſcere faciam indignationem meam in te. Ego Do-
minus locutus ſum. Veni,& faciã:non tranſeam,nec parcam,
nec placabor : iuxta vias tuas,& iuxta adinuẽtiones tuas iudi-
cabo te,dicit Dominus. Et factum eſt verbũ Domini ad me,
dicens, Fili hominis,ecce ego tollo à te deſyderabile oculorũ
E tuorum in plaga: & non planges,neq; plorabis,neque fluent
lachrymæ tuæ. Ingemiſce tacens,mortuorum luctum non fa-
cies:corona tua circunligata ſit tibi, & calceamenta tua erunt
in pedibus tuis : nec amictu ora velabis,nec cibos lugentium
comedes. Locutus ſum ergo ad populũ mane, & mortua eſt
vxor mea veſpere: feciq; mane ſicut præceperat mihi. Et di-
xit ad me populus, Quare non indicas nobis quid iſta ſignifi-
cent quæ tu facis? Et dixi ad eos, Sermo Domini factus eſt ad
me , dicens , Loquere domui Iſrael : Hæc dicit Dñs Deus,
F Ecce ego polluam ſanctuariũ meum,ſuperbiã imperij veſtri,
& deſyderabile oculorum veſtrorum,& ſuper quo pauet ani
ma veſtra:& filij veſtri & filiæ veſtræ quas reliquiſtis, gladio
cadent. Et facietis ſicut fecit. Ora amictu non velabitis, & ci-
bos lugentium non comedetis:coronas habebitis in capitibus
veſtris,& calceamenta in pedibus:non plangetis neq; flebitis,
ſed tabeſcetis in iniquitatibus veſtris, & vnuſquiſq; gemet ad
G fratrem ſuum. Eritq; Ezechiel vobis in portentum: iuxta o-
mnia quæ fecit,facietis cum venerit iſtud : & ſcietis quia ego
Dominus Deus. Et tu fili hominis,ecce in die qua tollam ab
ab eis fortitudinem eorum,& gaudium dignitatis, & deſyde-
rium oculorum eorum ſuper quo requieſcunt animæ eorũ,
filios & filias eorum : in die illa cùm venerit fugiens ad te , vt
annuntiet tibi : in die in quam illa aperietur os tuum cum eo
qui fugit,& loquêris,& non ſilebis vltrà: eriſq; eis in porten-
tum,& ſcietis quia ego Dominus.

[redacted]. CAPVT XXV.

A ET factus eſt ſermo Domini ad me dicẽs,Fili ho-
minis,pone faciem tuam contra filios Ammon,
& prophetabis de eis. Et dices filijs Ammon,
Audite verbũ Domini Dei: Hæc dicit Dominus
Deus, Pro eo quòd dixiſti euge euge ſuper ſanctuariũ meũ,
quia pollutũ eſt:& ſuper terrã Iſrael,quoniã deſolata eſt : &
ſuper domũ Iuda , quoniã ducti ſunt in captiuitatẽ : idcirco
ecce ego tradã te filijs orientalibus in hæreditatẽ , & colloca-
bunt caulas ſuas in te,& ponent in te tentoria ſua : ipſi come-
dent fruges tuas,& ipſi bibent lac tuũ. Daboq; Rabbath in ha
bitaculũ camelorũ , & filios Ammon in cubile pecorum : &
B ſcietis quia ego Dominus. Quia hæc dicit Dominus Deus,
Pro eo quòd plauſiſti manu, & percuſsiſti pede,& gauiſa es
ex toto affectu ſuper terrã Iſrael : idcirco ecce ego extẽdam
manũ meam ſuper te,& tradam te in direptionem Gentium,
& interficiã te de populis,& perdam de terris,& cõteram : &
ſcies quia ego Dominus. Hæc dicit Dominus Deus, Pro eo
quòd dixerunt Moab & Seir, Ecce ſicut omnes gentes, do-
mus Iuda:idcirco ecce ego aperiam humerũ Moab de ciui-
C tatibus,de ciuitatibus inquam eius,& de finibus eius inclytas
terræ Bethieſimoth,& Béelmeon,& Cariathàim, filijs orien-
tis cum filijs Ammon , & dabo eam in hæreditatẽ:vt non ſit
vltrà memoria filiorũ Ammon in gẽtibus. Et in Moab faciã
iudicia : & ſcient quia ego Dñs. Hæc dicit Dominus Deus,
Pro eo quòd fecit Idumæa vltionem,vt ſe vindicaret de filijs
Iuda,peccauitq; delinquens,& vindictã expetiuit de eis:idcir
co hæc dicit Dominus Deus, Extendã manum meam ſuper
Idumæam, & auferam de ea hominẽ & iumentum,& faciam
D eam deſertã ab Auſtro:& qui ſunt in Dedan,gladio cadẽt. Et
dabo vltionem meam ſuper Idumæam per manũ populi mei
Iſrael:& facient in Edom iuxta iram meam & furorẽ meum:
& ſcient vindictam meam,dicit Dominus Deus. Hæc dicit
Dominus Deus, Pro eo quòd fecerunt Palæſthini in vindi-
ctam, & vlti ſe ſunt toto animo, interficientes & implẽtes
inimicitias veteres:propterea hæc dicit Dñs Deus, Ecce ego
extendam manum meam ſuper Palæſthinos , & interficiam
interfectores,& perdã reliquias maritimæ regionis : faciamq;
in eis vltiones magnas arguẽs in furore:& ſciẽt quia ego Do
minus,cum dedero vindictam meam ſuper eos.

[redacted]. CAPVT XXVI.

A ET factum eſt in vndecimo anno,prima menſis,
factus eſt ſermo Domini ad me,dicens , Fili ho-
minis, pro eò quòd dixit Tyrus de Ieruſalẽ , Eu-
ge,confractæ ſunt portæ populorũ, conuerſa eſt
ad me:implebor , deſerta eſt : propterea hæc dicit Dominus
Deus, Ecce ego ſuper te Tyre, & aſcendere faciam ad te gen
tes multas , ſicut aſcendit mare fluctuans. Et diſsipabunt
muros Tyri , & deſtruent turres eius : & radam puluerem
eius de ea, & dabo eam in limpidiſsimam petram. Siccatio

ſagenarum erit in medio maris, quia ego locutus ſum, ait Do
minus Deus: & erit in direptionem gentibus. Filiæ quoq;
eius quæ ſunt in agro, gladio interficientur: & ſcient quia ego
B Dominus. Quia hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego addu-
cam ad Tyrum Nabuchodonoſor regem Babylonis, ab Aqui
lone regem regum, cū equis, & curribus, & equitibus, & cœ-
tu, populoq; magno. Filias tuas quæ ſunt in agro, gladio in-
terficiet: & circūdabit te munitionibus, & comportabit agge-
rem in gyro: & eleuabit contra te clypeum. Et vineas & arie
tes temperabit in muros tuos, & turres tuas deſtruet in arma-
tura ſua. Inundatione equorū eius operiet te puluis eorum: à
ſonitu equitū & rotarū & curruū mouebūtur muri tui, cum
egreſſus fuerit portas tuas quaſi per introitum vrbis diſsipa-
C tæ. Vngulis equorū ſuorum cōculcabit omnes plateas tuas:
populum tuum gladio cædet, & ſtatuæ tuæ nobiles in terrā
corruent. Vaſtabunt opes tuas, diripient negotiationes tuas:
Et deſtruēt muros tuos, & domos tuas præclaras ſubuertent:
& lapides tuos, & ligna tua, & puluerem tuum in medio aqua
Iere.7 g rum ponent. Et quieſcere faciam multitudinem canticorum
tuorum, & ſonitus cithararū tuarum non audietur amplius.
Et dabo te in limpidiſsimam petram, ſiccatio ſagenarum eris,
nec ædificaberis vltrà: quia ego Dominus locutus ſum, ait
Dominus Deus. Hæc dicit Dominus Deus Tyro, Nunquid
non à ſonitu ruinæ tuæ & gemitu interfectorū tuorum cum
occiſi fuerint, in medio tui commouebūtur inſulæ? & deſcen-
dent de ſedibus ſuis omnes principes maris: & auferent exu-
uias ſuas, & veſtimenta ſua varia abijciēt, & induentur ſtupo,
re in terra ſedebūt, & attoniti ſuper repētino caſu tuo admi-
D rabuntur. Et aſſument ſuper te lamentū, dicent tibi, Quo-
modo perijſti quę habitas in mari, vrbs inclyta quæ fuiſti for-
tis in mari cum habitatoribus tuis, quos formidabunt vniuer-
ſi? Nunc ſtupebunt naues in die pauoris tui: & turbabuntur
inſulæ in mari, eò quòd nullus egrediatur ex te. Quia hæc di-
cit Dominus Deus, Cum dedero te vrbē deſolatā ſicut ciuita-
tes quæ non habitātur: & adduxero ſuper te abyſſum, & ope
ruerint te aquæ multæ: & detraxero te cum his qui deſcen-
dunt in lacū ad populū ſempiternū, & collocauero te in terra
nouiſsima ſicut ſolitudines veteres cum his qui deducuntur
in lacum, vt non habiteris, porrò cum dedero gloriam in ter-
ra viuentium: In nihilum redigam te, & non eris, & requiſita
non inueniēris vltrà in ſempiternum, dicit Dominus Deus.

[redacted] CAPVT XXVII.

A ET factum eſt verbū Domini ad me, dicens, Tu
ergo fili hominis, aſſume ſuper Tyrum lamen-
tum: & dices Tyro, quæ habitat in introitu ma-
ris, negotiationi populorum ad inſulas multas,
Hæc dicit Dominus Deus, O Tyre, tu dixiſti, Perfecti de-
côris ego ſum, & in corde maris ſita. Finitimi tui qui te ædifi-
cauerūt, impleuerunt decorem tuum: abietibus de Sanir ex-
truxerūt te cum omnibus tabulatis maris: cedrum de Libano
tulerunt, vt facerent tibi malū: quercus de Baſan dolauerunt
in remos tuos: & tranſtra tua fecerūt tibi ex ebore Indico, &
prætoriola de inſulis Italiæ. Byſſus varia de Aegypto texta
eſt tibi in velum, vt poneretur in malo: hyacinthus & purpu
ra de inſulis Eliſa, facta ſunt operimentū tuum. Habitatores
Sidônis & Aradij fuerunt remiges tui: ſapientes tui Tyre fa-
B cti ſunt gubernatores tui. Senes Giblij & prudentes eius ha-
buerunt nautas ad miniſteriū variæ ſupellectilis tuæ: omnes
naues maris & nautæ earum fuerunt in populo negotiationis
tuæ. Perſæ, & Lidi & Libyes erant in exercitu tuo viri bel-
latores tui: clypeum & galeā ſuſpenderunt in te pro ornatu
tuo. Filij Aradij cum exercitu tuo erant ſuper muros tuos in
circuitu: ſed & Pigmæi qui erant in turribus tuis pharetras
ſuas ſuſpenderunt in muris tuis per gyrum: ipſi compleuerūt
pulchritudinē tuam. Carthaginēſes negotiatores tui, à mul-
titudine cunctarum diuitiarum: argento, ferro, ſtanno, plum-
C boq; repleuerunt nundinas tuas. Græcia, & Thubal, & Mo-
ſoch, ipſi inſtitores tui: mācipia, & vaſa ærea adduxerunt po-
pulo tuo. De domo Thogormæ, equos, & equites, & mulos
adduxerūt ad forum tuum. Filij Dedan negotiatores tui: in-
ſulæ multæ negotiatio manus tuæ: dentes eburneos & hebe-
ninos commutauerunt in pretio tuo. Syrus negotiator tuus
propter multitudinem operum tuorū, guttam, & purpuram,
& ſcutulata, & byſſum, & ſericū, & chodchod propoſuerunt
in mercatu tuo. Iuda & terra Iſrael ipſi inſtitores tui in fru-
mento primo balſamū, & mel, & oleū, & reſinā propoſuerūt
D in nūdinis tuis. Damaſcenus negotiator tuus in multitudine
operum tuorū, in multitudine diuerſarum opum, in vino pin
gui, in lanis coloris optimi. Dan, & Græcia, & Mozel in nun
dinis tuis propoſuerunt ferrū fabrefactū, ſtacte & calamus in
negotiatione tua. Dedan inſtitores tui in tapetibus ad ſeden-
dum. Arabia & vniuerſi principes Cedar, ipſi negotiatores
manus tuæ: cum agnis, & arietibus, & hœdis venerunt ad te,
E negotiatores tui. Venditores Saba & Reema ipſi negotiato-
res tui: cum vniuerſis primis aromatibus, & lapide pretioſo
& auro, quod propoſuerūt in mercatu tuo. Haran, & Chen-
ne, & Eden negotiatores tui Saba: Aſſur, & Chelmad vendi
tores tui. Ipſi negotiatores tui multifariam, inuolucris hya-
cinthi, & polymitorū, gazarumq; pretioſarū quæ obuolutæ
& aſtrictæ erant funibus: cedros quoq; habebant in negotia-
tionibus tuis. Naues maris, principes tui in negotiatione tua:
& repleta es, & glorificata nimis in corde maris. In aquis mul-
tis adduxerūt te remiges tui: ventus Auſter cōtriuit te in cor-
F de maris. Diuitiæ tuæ, & theſauri tui, & multiplex inſtrumē-
tum tuū, nautæ tui, & gubernatores tui qui tenebant ſupelle-
ctilem tuā, & populo tuo præerant: viri quoq; bellatores tui
qui erant in te, cum vniuerſa multitudine tua quæ eſt in me-
dio tui: cadēt in corde maris in die ruinæ tuæ. A ſonitu clamo-
ris gubernatorū tuorum conturbabūtur claſſes, & deſcendent
de nauibus ſuis omnes qui tenebant remū: nautæ & vniuerſi
gubernatores maris in terra ſtabunt, & eiulabunt ſuper te vo-
ce magna, & clamabunt amarè: & ſuperiacient puluerē capi-
tibus ſuis, & cinere conſpergentur. Et radent ſuper te calui-
G tium, & accingentur cilitijs: & plorabunt te in amaritudine
ploratu amariſsimo. Et aſſument ſuper te carmen lugubre, &
plangent te, Quæ eſt vt Tyrus, quæ obmutuit in medio ma-
ris? Quæ in exitu negotiationū tuarum de mari impleſti po-
pulos multos: in multitudine diuitiarū tuarum, & populorū
tuorum ditaſti reges terræ: Nunc cōtrita es à mari, in profun
dis aquarū opes tuæ, & omnis multitudo tua quæ erat in me
dio tui, ceciderūt. Vniuerſi habitatores inſularum obſtupue-
runt ſuper te: & reges earū omnes tēpeſtate percuſsi mutaue
runt vultus. Negotiatores populorū ſibilauerunt ſuper te: ad
nihilum deducta es, & non eris vſq; in perpetuum.

[redacted] CAP. XXVIII.

A ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicēs, Fili ho-
minis dic principi Tyri: Hæc dicit Dñs Deus,
Eò quòd eleuatū eſt cor tuū, & dixiſti, Deus ego
ſum, & in cathedra Dei ſedi in corde maris: cum
ſis homo & nō Deus: & dediſti cor tuū quaſi cor Dei. Ecce
ſapiētior es tu Daniele: omne ſecretū non eſt abſcōditū à te.
B In ſapiētia tua & prudentia tua feciſti tibi fortitudinē: & ac-
quiſiſti aurū & argētū in theſauris tuis. In multitudine ſapien
tiæ tuæ, & in negotiatiōe tua multiplicaſti tibi fortitudinē: &
eleuatū eſt cor tuum in robore tuo. Propterea hæc dicit Dñs
Deus, Eò quòd eleuatū eſt cor tuū quaſi cor Dei: idcirco ec-
ce ego adducā ſuper te alienos robuſtiſsimos gentium: & nu-
dabūt gladios ſuos ſuper pulchritudinē ſapientiæ tuæ, & pol-
C luent decorē tuum. Interficient & detrahent te: & morieris in
interitu occiſorum in corde maris. Nunquid dicens loquēris,
Deus

Deus ego ſum, corã interficientibus te: cum ſis homo & non
Deus, in manu occidentiũ te? Morte incircũciſorũ moriêris
in manu alienorũ: quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus.
Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens, Fili hominis, leua
planctũ ſuper regem Tyri: & dices ei, Hæc dicit Dominus
Deus, Tu ſignaculũ ſimilitudinis plenus ſapientia, & perfe-
ctus decôre. In delicijs paradiſi Dei fuiſti: omnis lapis pretio-
ſus operimentum tuum: ſardius, topazius, & iaſpis, chryſoli-
D thus, & onyx, & beryllus, ſapphirus, & carbũculus, & ſma-
ragdus: aurũ opus decôris tui, & foramina tua, in die qua cõ-
ditus es præparata ſunt. Tu Cherub extẽtus & protegens, &
poſui te in monte ſancto Dei, in medio lapidũ ignitorũ am-
bulaſti. Perfectus in vijs tuis à die cõditionis tuæ: donec inuẽ-
ta eſt iniquitas in te. In multitudine negotiationis tuæ reple-
ta ſunt interiora tua iniquitate, & peccaſti: & eieci te de mon-
te Dei, & perdidi te ô Cherub, protegens de medio lapidũ
ignitorũ. Et eleuatum eſt cor tuũ in decôre tuo: perdidiſti ſa-
E pientiã tuam in decôre tuo, in terram proieci te: ante faciem
regum dedi te, vt cernerent te. In multitudine iniquitatũ tua-
rum, & iniquitate negotiationis tuæ polluiſti ſanctificatio-
nem tuam: producam ergo ignem de medio tui qui comedat
te, & dabo te in cinerem ſuper terram in conſpectu omnium
videntiũ te. Omnes qui viderint te in gentibus, obſtupeſcent
ſuper te: nihili factus es, & non eris in perpetuũ. Et factus eſt
ſermo Domini ad me, dicẽs, Fili hominis, pone faciem tuam
cõtra Sidônem: & prophetabis de ea, & dices, Hæc dicit Do-
F minus Deus, Ecce ego ad te Sidon, & glorificabor in medio
tui: & ſcient quia ego Dominus cum fecero in ea iudicia, &
ſanctificatus fuero in ea. Et immittam ei peſtilentiã & ſangui
nem in platéis eius: & corruẽt interfecti in medio eius gladio
per circuitum: & ſcient quia ego Dominus. Et non erit vltrà
domui Iſrael offendiculũ amaritudinis, & ſpina dolorem infe
rens, vndiq; per circuitũ eorum qui aduerſantur eis: & ſcient
G quia ego Dominus Deus. Hæc dicit Dominus Deus, Quan
do congregauero domũ Iſrael de populis in quibus diſperſi
ſunt, ſanctificabor in eis coram gentibus: & habitabunt in ter
ra ſua quam dedi ſeruo meo Iacob. Et habitabunt in ea ſecu-
ri: & ædificabũt domos, & plantabunt vineas, & habitabunt
confidenter, cum fecero iudicia in omnibus qui aduerſantur
eis per circuitum: & ſcient quia ego Dominus Deus eorum.

[redacted]. CAPVT XXIX.

A IN anno decimo, decimo mẽſe, duodecima men-
ſis, factum eſt verbũ Domini ad me, dicens, Fili
hominis pone faciẽ tuam contra Pharaonem re-
gem Aegypti: & prophetabis de eo, & de Aegy-
pto vniuerſa. Loquere, & dices, Hæc dicit Dominus Deus,
Ecce ego ad te Pharao rex Aegypti draco magne, qui cubas
in medio fluminũ tuorum: & dicis, Meus eſt fluuius, & ego
feci memetipſum. Et ponã frænũ in maxillis tuis: & agglu-
tinabo piſces fluminũ tuorum ſquamis tuis: & extraham te
de medio fluminum tuorum, & vniuerſi piſces tui ſquamis
B tuis adhærebunt. Et proijciam te in deſertũ, & omnes piſces
fluminis tui: ſuper faciẽ terræ cades, non colligêris, neq; con-
gregaberis: beſtijs terræ, & volatilibus cæli dedi te ad deuo-
randum. Et ſcient omnes habitatores Aegypti quia ego Do-
minus: pro eo quòd fuiſti baculus arundineus domui Iſrael.
Quando apprehenderunt te manu, & confractus es, & lacera
ſti omnem humerũ eorum: & innitentibus eis ſuper te, com-
minutus es, & diſſoluiſti omnes renes eorum. Propterea hæc
dicit Dominus Deus, Ecce ego adducam ſuper te gladium:
& interficiam de te hominẽ & iumentum. Et erit terra Aegy
pti in deſertũ & in ſolitudinem: & ſcient quia ego Dominus
pro eo quòd dixeris, Fluuius meus eſt, & ego feci eum. Idcir
co ecce ego ad te, & ad flumina tua: daboq; terram Aegypti
C in ſolitudinem gladio diſsipatam, à turre Syenes, vſq; ad ter-
minos Aethiopiæ. Non pertranſibit eam pes hominis, neq;
pes iumenti gradietur in ea: & non habitabitur quadraginta
annis. Daboq; terram Aegypti deſertam in medio terrarum
deſertarũ, & ciuitates eius in medio vrbium ſubuerſarum, &
erunt deſolatæ quadraginta annis: & diſpergã Aegyptios in
nationes, & ventilabo eos in terras. Quia hæc dicit Domi-
nus Deus, Poſt finẽ quadraginta annorũ congregabo Aegy-
ptum de populis in quibus diſperſi fuerant. Et reducã capti-
uitatẽ Aegypti, & collocabo eos in terra Phathures, in terra
natiuitatis ſuæ, in terra de qua ſumpti ſunt: & erunt ibi in re-
gnũ humile. Et inter cætera regna erit humillima, & non ele-
uabitur vltrà ſuper nationes, & imminuam eos ne imperent
gentibus. Neq; erunt vltrà domui Iſrael in cõfidentia, docen
D tes iniquitatẽ, vt fugiant & ſequantur eos: & ſcient quia ego
Dominus Deus. Et factũ eſt in viceſimo & ſeptimo anno, in
primo, in vna mẽſis: factũ eſt verbum Domini ad me, dicẽs,
Fili hominis, Nabuchodonoſor rex Babylonis ſeruire fecit
exercitũ ſuum ſeruitute magna aduerſus Tyrũ: omne caput
decaluatũ, & omnis humerus depilatus eſt: & merces non eſt
reddita ei, neq; exercitui eius de Tyro, pro ſeruitute qua ſer-
uiuit mihi aduerſus eã. Propterea hæc dicit Dñs Deus, Ecce
ego dabo Nabuchodonoſor regẽ Babylonis in terra Aegy-
pti: & accipiet multitudinem eius, & deprædabitur manubias
eius, & diripiet ſpolia eius: & erit merces exercitui illius: &
operi pro quo ſeruiuit aduerſus eam. dedi ei terram Aegypti:
pro eo quòd laborauerint mihi, ait Dominus Deus. In die il-
lo pullulabit cornu domui Iſrael, & tibi dabo apertum os in
medio eorum: & ſcient quia ego Dominus.

[redacted] CAPVT XXX.

A ET factum eſt verbũ Domini ad me, dicens, Fili
hominis, propheta & dic, Hæc dicit Dominus
Deus, Vlulate, væ væ diei: quia iuxta eſt dies, &
appropinquabit dies Domini: dies nubis, tẽpus
gentium erit. Et veniet gladius in Aegyptũ: & erit pauor in
Aethiopia, cũ ceciderint vulnerati in Aegypto, & ablata fue-
B rit multitudo illius, & deſtructa fundamenta eius. Aethiopia,
& Lybia, & Lydi, & omne reliquũ vulgus, & Chub, & filij ter
ræ fœderis: cũ eis gladio cadent. Hæc dicit Dominus Deus,
Et corruent fulciẽtes Aegyptũ, & deſtruetur ſuperbia impe-
rij eius: à turre Syenes gladio cadẽt in ea, ait Dñs Deus exer-
cituũ: & diſsipabũtur in medio terrarum deſolatarũ, & vrbes
eius in medio ciuitatũ deſertarũ erunt. Et ſciet quia ego Do-
minus, cũ dedero ignem in Aegypto, & attriti fuerint omnes
C auxiliatores eius. In die illa egredientur nuntij à facie mea in
trieribus ad conterendã Aethiopiæ confidentiam, & erit pa-
uor in eis in die Aegypti: quia abſq; dubio veniet. Hæc dicit
Dominus Deus, Et ceſſare faciã multitudinẽ Aegypti in ma
nu Nabuchodonoſor regis Babylonis. Ipſe & populus eius
cum eo fortiſsimi gentiũ adducẽtur ad diſperdendam terram:
& euaginabũt gladios ſuos ſuper Aegyptũ, & implebunt ter
ram interfectis. Et faciã alueos fluminũ aridos, & tradam ter-
D ram in manus peſsimorũ: & diſsipabo terrã, & plenitudinem
eius in manus alienorũ. ego Dominus locutus ſum. Hæc dicit Zach. 13 c
Dominus Deus, Et diſperdam ſimulachra, & ceſſare faciam
idôla de Memphis: & dux de terra Aegypti nõ erit amplius:
& dabo terrorem in terra Aegypti. Et diſperdã terram Pha-
thures, & dabo ignem in Taphnis, & faciam iudicia mea in
Alexandria. Et effundam indignationem meam ſuper Pe-
E luſium robur Aegypti, & interficiam multitudinem Ale-
xandriæ. Et dabo ignem in Aegypto: quaſi parturiens do-
lebit Peluſium, & Alexandria erit diſsipata, & in Memphis
anguſtiæ quotidianæ. Iuuenes Heliopoleos, & Pubáſti gla-
dio cadent, & ipſæ captiuæ ducentur. Et in Taphnis ni-
greſcet dies, cũ cõtriuero ibi ſceptra Aegypti, & defecerit in
F ea ſuperbia potentiæ eius: ipſam nubes operiet, filiæ autẽ eius

in capti

in captiuitatem ducentur. Et iudicia faciam in Aegypto: &
ſcient quia ego Dominus. Et factum eſt in vndecimo anno,
in primo menſe, in ſeptima menſis, factum eſt verbũ Domi-
ni ad me, dicẽs, Fili hominis, brachiũ Pharaonis regis Aegy-
pti confregi: & ecce non eſt obuolutũ, vt reſtitueretur ei ſani-
tas, vt ligaretur pannis, & faſciretur linteolis, & recepto robo
re poſsit tenere gladiũ. Propterea hæc dicit Dominus Deus,
Ecce ego ad Pharaonẽ regem Aegypti: & cõminuã brachiũ
eius forte, ſed confractũ: & deijciam gladium de manu eius.
G Et diſpergam Aegyptum in gentibus, & ventilabo eos in ter
ris. Et confortabo brachia regis Babylonis, daboq́; gladium
meum in manu eius: & confringam brachia Pharaonis, & ge-
ment gemitibus interfecti coram facie eius. Et cõfortabo bra-
chia regis Babylonis, & brachia Pharaonis concident: & ſciẽt
quia ego Dominus, cum dedero gladium meum in manu re-
gis Babylonis, & extenderit eum ſuper terram Aegypti. Et
diſpergam Aegyptum in nationes, & ventilabo eos in terras,
& ſcient quia ego Dominus.

[redacted]. CAPVT XXXI.

ET factum eſt in anno vndecimo, tertio menſe,
A vna menſis, factum eſt verbũ Domini ad me, di-
cens, Fili hominis, dic Pharaoni regi Aegypti, &
populo eius, Cui ſimilis factus es in magnitudi-
ne tua? Ecce Aſſur quaſi cedrus in Libano pulcher ramis, &
frondibus nemoroſus, excelſusq́; altitudine, & inter conden-
ſas frondes eleuatũ eſt cacumen eius. Aquæ nutrierũt illum,
B abyſſus exaltauit illum: flumina eius manabant in circuitu ra-
dicum eius, & riuos ſuos emiſit ad vniuerſa ligna regionis.
Propterea eleuata eſt altitudo eius ſuper omnia ligna regio-
nis: & multiplicata ſunt arbuſta eius, & eleuati ſunt rami eius
præ aquis multis. Cumq́; extendiſſet vmbram ſuam, in ramis
eius fecerũt nidos omnia volatilia cœli, & ſub frondibus eius
C genuerunt omnes beſtiæ ſaltuum, & ſub vmbraculo illius ha
bitabat cœtus gentium plurimarum. Eratq́; pulcherrimus in
magnitudine ſua, & in dilatatione arbuſtorum ſuorum: erat
enim radix illius iuxta aquas multas. Cedri non fuerunt altio-
res illo in paradiſo Dei, abietes non adæquauerũt ſummita-
tem eius, & platani non fuerũt æquæ frondibus illius: omne
lignum paradiſi Dei non eſt aſsimilatũ illi, & pulchritudini
eius: quoniã ſpecioſum feci eum, & multis condenſisq́; fron
dibus: & æmulata ſunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erãt
D in paradiſo Dei. Propterea hæc dicit Dominus Deus, Pro
eò quòd ſublimatus eſt in altitudine, & dedit ſummitatem
ſuam virentem atq; condenſam, & eleuatũ eſt cor eius in alti-
tudine ſua: tradidi eum in manus fortiſsimi gentium, faciens
faciet ei iuxta impietatem eius. Eieci eum, & ſuccident eum
alieni & crudeliſsimi nationũ, & proijcient eum ſuper mon-
tes, & in cunctis conuallibus corruent rami eius, & confrin
gentur arbuſta eius in vniuerſis rupibus terræ, & recedent de
vmbraculo eius omnes populi terræ, & relinquent eum. In
ruina eius habitauerũt omnia volatilia cœli, & in ramis eius
fuerunt vniuerſæ beſtiæ regionis. Quam ob rem non eleua-
E buntur in altitudine ſua omnia ligna aquarũ, nec ponent ſub-
limitatem ſuam inter nemoroſa atq; frondoſa, nec ſtabunt in
ſublimitate ſua omnia quæ irrigantur aquis: quia omnes tra-
diti ſunt in mortem ad terram vltimam in medio filiorum
hominum ad eos qui deſcendunt in lacum. Hæc dicit Domi
F nus Deus, In die quando deſcẽdit ad inferos induxi luctum,
operui eum abyſſo: & prohibui flumina eius, & coercui
aquas multas: contriſtatus eſt ſuper eum Libanus, & omnia
ligna agri concuſſa ſunt. A ſonitu ruinæ eius cõmoui gentes,
cum deducerem eum ad infernum cum his qui deſcendebant
in lacum: & conſolata ſunt in terra infima omnia ligna volu-
ptatis egregia atq; præclara in libano, vniuerſa quæ irrigaban
tur aquis. Nam & ipſi cum eo deſcendent ad infernum ad in-
terfectos gladio: & brachiũ vniuſcuiuſq; ſedebit ſub vmbra-
culo eius in medio nationũ eius. Cui aſsimilatus es ô inclyte
atq; ſublimis inter ligna voluptatis? Ecce deductus es cum li-
gnis voluptatis ad terram vltimam: in medio incircunciſorum
dormies, cum eis qui interfecti ſunt gladio. ipſe eſt Pharao, &
omnis multitudo eius: dicit Dominus Deus.

[redacted] CAPVT XXXII.

A ET factum eſt: duodecimo anno, in menſe duode-
cimo, in vna menſis, factũ eſt verbũ Domini ad
me, dicens, Fili hominis, aſſume lamentum ſuper
Pharaonẽ regẽ Aegypti, & dices ad eum, Leoni
gentium aſsimilatus es, & draconi qui eſt in mari: & ventila-
bas cornu in fluminibus tuis, & conturbabas aquas pedibus
tuis, & conculcabas flumina earũ. Propterea hæc dicit Do-
minus Deus, Expãdam ſuper te rete meũ in multitudine po-
pulorũ multorũ, & extraham te in ſagena mea. Et proijciam
te in terrã, ſuper faciem agri abijciã te: & habitare faciam ſu- Supra 12 d
B per te omnia volatilia cœli, & ſaturabo de te beſtias vniuer- & 17 f
ſæ terræ. Et dabo carnes tuas ſuper montes, & implebo colles
tuos ſanie tua. Et irrigabo terram fœtore ſanguinis tui ſuper
montes, & valles implebuntur ex te. Et operiam cum extin- Eſa. 13 b
ctus fueris, cœlos: & nigreſcere faciam ſtellas eius: ſolem nu- Ioel 3 c
be tegam, & luna non dabit lumẽ ſuũ. Omnia luminaria cœ- Mat. 24 c
li mœrere faciam ſuper te: & dabo tenebras ſuper terrã tuam,
dicit Dominus Deus. Et irritabo cor populorũ multorũ, cũ
induxero contritionem tuam in gentibus ſuper terras quas ne
ſcis. Et ſtupeſcere faciam ſuper te populos multos, & reges
eorum horrore nimio formidabunt ſuper te propter vniuer-
ſas iniquitates quas operatus es, cum volare cœperit gladius
meus ſuper facies eorum: & obſtupeſcent repente ſinguli
C pro anima ſua in die ruinæ ſuæ. Quia hæc dicit Dominus
Deus, Gladius regis Babylonis veniet tibi, in gladijs fortium
deijciam multitudinem tuam, inexpugnabiles omnes gentes
hæ: & vaſtabunt ſuperbiam Aegypti, & diſsipabitur mul-
titudo eius. Et perdam omnia iumenta eius, quæ erant ſu-
per aquas plurimas: & non conturbabit eas pes hominis vl-
trà, neque vngula iumentorum turbabit eas. Tunc puriſsimas
reddam aquas eorum, & flumina eorum quaſi oleum addu-
cam, ait Dominus Deus, cum dedero terram Aegypti deſola
tam. Deſeretur autem terra à plenitudine ſua, quãdo percuſſe
ro omnes habitatores eius: & ſcient quia ego Dominus. Plan
ctus eſt, & plangent eum: filiæ gentium plangent eum, ſuper
D Aegyptũ, & ſuper multitudinẽ eius plangent eum, ait Domi
nus Deus. Et factũ eſt in duodecimo anno, in quintadecima
menſis, factũ eſt verbũ Domini ad me, dicens, Fili hominis,
cane carmẽ lugubre ſuper multitudinem Aegypti: & detrahe
eam ipſam, & filias gentiũ robuſtarũ ad terram vltimam cum
his qui deſcendunt in lacum. Quo pulchrior es? Deſcẽde, &
dormi cum incircunciſis. In medio interfectorum gladio ca-
dent: gladius datus eſt, & attraxerunt eam, & omnes populos
eius. Loquẽtur ei potẽtiſsimi robuſtorũ de medio inferni qui
cum auxiliatoribus eius deſcenderũt, & dormierunt incircũ-
ciſi, interfectiq́; gladio. Ibi Aſſur, & omnis multitudo eius:
in circuitu illius ſepulchra eius: omnes interfecti, & qui ceci-
E derunt gladio. Quorum data ſunt ſepulchra in nouiſsimis la-
ci: & facta eſt multitudo eius per gyrum ſepulchri eius, vni-
uerſi interfecti, cadentesq́; gladio, qui dederant quondam for
midinẽ ſuã in terra viuentiũ. Ibi Aelam, & omnis multitudo
eius per gyrum ſepulchri ſui, omnes hi interfecti, ruentesq́;
gladio, qui deſcenderunt incircunciſi ad terram vltimam:
qui poſuerunt terrorem ſuum in terra viuentium, & porta-
uerunt ignominiam ſuam cum his qui deſcenderunt in la-
cum. In medio interfectorum poſuerunt cubile eius in vni-
uerſis populis eius: in circuitu eius ſepulchrum illius, omnes
F hi incircunciſi interfectiq́; gladio. dederunt enim terrorem
ſuum

ſuum in terra viuentium, & portauerunt ignominiam ſuam
cum his qui deſcendunt in lacum, in medio interfectorũ po-
ſiti ſunt. Ibi Moſoch, & Thubal, & omnis multitudo eius: in
circuitu eius ſepulchra illius. omnes hi incircuncisi interfecti-
que, & cadentes gladio: quia dederunt formidinẽ ſuam in ter-
ra viuentium. Et non dormient cum fortibus, cadentibusq́;,
& incircuncisis qui deſcẽderunt ad infernum cum armis ſuis:
& poſuerunt gladios ſuos ſub capitibus ſuis, & fuerũt iniqui-
tates eorum in oſsibus eorum: quia terror fortium facti ſunt
in terra viuentium. Et tu ergo in medio incircunciſorum con
G terẽris, & dormies cum interfectis gladio. Ibi Idumæa, & re-
ges eius, & omnes duces eius, qui dati ſunt cũ exercitu ſuo cũ
interfectis gladio: & qui cum incircuncisis dormierunt, & cũ
his qui deſcenderunt in lacum. Ibi principes Aquilonis o-
mnes, & vniuerſi venatores: qui deducti ſunt cũ interfectis,
pauentes, & in ſua fortitudine confuſi: quia dormierunt in-
circuncisi cum interfectis gladio, & portauerunt confuſionẽ
ſuam cum his qui deſcendunt in lacum. Vidit eos Pharao,
& conſolatus eſt ſuper vniuerſa multitudine ſua, quæ inter-
fecta eſt gladio, Pharao & omnis exercitus eius, ait Domi-
nus Deus: quia dedit terrorem in terra viuentium, & dormi-
uit in medio incircunciſorum cum interfectis gladio Pharao
& omnis multitudo eius: ait dominus Deus.

[redacted] CAPVT XXXIII.

A ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens, Fi-
li hominis, loquere ad filios populi tui, & dices
ad eos, Terra cum induxero ſuper eam gladium,
& tulerit populus terræ virum vnum de nouiſsi-
mis ſuis, & conſtituerit eum ſuper ſe ſpeculatorem: & ille vi-
derit gladium venientem ſuper terram, & cecinerit buccina,
& annuntiauerit populo: audiens autem quiſquis ille eſt, ſo-
nitum buccinæ, & non ſe obſeruauerit, veneritq́; gladius, &
tulerit eum: ſanguis ipſius ſuper caput eius erit. Sonum buc-
cinæ audiuit, & non ſe obſeruauit, ſanguis eius in ipſo erit: ſi
autem ſe cuſtodierit, animam ſuam ſaluabit. Quòd ſi ſpecula
B tor viderit gladium venientem, & non inſonuerit buccina: &
populus ſe non cuſtodierit, veneritq́, gladius, & tulerit de eis
animam: ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem
Supra 3 d autem eius de manu ſpeculatoris requiram. Et tu fili hominis
ſpeculatorem dedi te domui Iſrael: audiens ergo ex ore meo
ſermonem, annuntiabis eis ex me. Si me dicente ad impium,
Impie, morte morieris: non fueris locutus vt ſe cuſtodiat im-
pius à via ſua: ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſangui-
nem autem eius de manu tua requirã. Si autem annuntiante te
ad impiũ vt à vijs ſuis conuertatur, non fuerit conuerſus à via
ſua: ipſe in iniquitate ſua morietur: porrò tu animam tuam li-
C beraſti. Tu ergo fili hominis, dic ad domum Iſrael, Sic locuti
eſtis, dicẽtes, Iniquitates noſtræ, & peccata noſtra ſuper nos
ſunt, & in ipſis nos tabeſcimus: quomodo ergo viuere poteri-
mus? Dic ad eos. Viuo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortẽ
Supra 18 g impij, ſed vt conuertatur impius à via ſua, & viuat. Conuerti-
mini cõuertimini à vijs veſtris peſsimis: & quare moriemini
domus Iſrael? Tu itaq; fili hominis, dic ad filios populi tui, Iu
ſtitia iuſti non liberabit eum in quacũq; die peccauerit: & im
pietas impij nõ nocebit ei, in quacũq; die conuerſus fuerit ab
impietate ſua: & iuſtus non poterit viuere in iuſtitia ſua in
quacunq; die peccauerit. Etiã ſi dixero iuſto quòd vita viuat,
D & cõfiſus in iuſtitia ſua fecerit iniquitatẽ: omnes iuſtitiæ eius
obliuioni tradentur, & in iniquitate ſua quam operatus eſt
in ipſa morietur. Si autem dixero impio, Morte morieris: &
egerit pœnitentiã à peccato ſuo, feceritq́; iudiciũ & iuſtitiã.
& pignus reſtituerit ille impius, rapinãq́; reddiderit, & in mã
datis vitæ ambulauerit, nec fecerit quicquã iniuſtum: vita vi-
uet & nõ morietur. Omnia peccata eius quæ peccauit, nõ im-
putabuntur ei: iudiciũ & iuſtitiã fecit, vita viuet. Et dixerunt
Filij populi tui, Nõ eſt æqui põderis via Domini: & ipſorũ
via iniuſta eſt. Cũ enim receſſerit iuſtus à iuſtitia ſua, feceritq́;
iniquitates: morietur in eis. Et cum receſſerit impius ab im-
pietate ſua, feceritq́; iudiciũ & iuſtitiã: viuet in eis. Et dicitis,
Non eſt recta via Domini. Vnumquẽq; iuxta vias ſuas iudi-
E cabo de vobis domus Iſrael. Et factum eſt in duodecimo an- Supra 18 g
no, in decimo menſe, in quinta menſis tranſmigrationis no-
ſtræ: venit ad me qui fugerat de Ieruſalem, dicens, Vaſtata eſt
ciuitas. Manus autem Domini facta fuerat ad me veſpere an-
tequam veniret qui fugerat: aperuitq́; os meum donec veni-
ret ad me mane, & aperto ore meo non ſilui amplius. Et fa-
ctum eſt verbũ Domini ad me, dicens, Fili hominis, qui habi-
tant in ruinoſis his, ſuper humũ Iſrael loquentes aiunt, Vnus
erat Abraham, & hæreditate poſſedit terrã: nos autem multi
ſumus, nobis data eſt terra in poſſeſsionem. Idcirco dices ad
F eos, Hæc dicit Dominus Deus, Qui in ſanguine comeditis,
& oculos veſtros leuatis ad immũditias veſtras, & ſanguinem
funditis: nunquid terram hæreditate poſsidebitis? Stetiſtis in
gladijs veſtris, feciſtis abominationes, & vnuſquiſq; vxorem
proximi ſui polluit: & terrã hæreditate poſsidebitis? Hæc di
ces ad eos, Sic dicit Dominus Deus, Viuo ego, quia qui in
ruinoſis habitant, gladio cadent: & qui in agro eſt, beſtijs tra-
detur ad deuorandũ: qui autem in præſidijs & ſpeluncis ſunt,
peſte morientur. Et dabo terrã in ſolitudinẽ & in deſertum,
& deficiet ſuperba fortitudo eius: & deſolabuntur montes
Iſrael, eò quòd nullus ſit qui per eos tranſeat. Et ſcient quia
ego Dominus, cum dedero terrã eorũ deſolatam & deſertam
propter vniuerſas abominationes ſuas quas operati ſunt. Et
tu fili hominis: filij populi tui qui loquuntur de te iuxta mu-
G ros, & in oſtijs domorũ: & dicunt vnus ad alterũ, vir ad pro-
ximum ſuum loquentes, Venite, & audiamus quis ſit ſermo
egrediens à Domino. Et veniũt ad te, quaſi ſi ingrediatur po
pulus. & ſedent coram te populus meus: & audiũt ſermones
tuos, & non faciunt eos: quia in canticũ oris ſui vertunt illos,
& auaritiam ſuam ſequitur cor eorum. Et es eis quaſi carmen
muſicum, quod ſuaui dulciq́; ſono canitur: & audient verba
tua, & non facient ea. Et cũ venerit quod prædictũ eſt (ecce
enim venit) tunc ſcient quia prophetes fuerit inter eos.

[redacted] CAPVT XXXIIII.

A ET factum eſt verbum Domini ad me dicens, Fili
hominis propheta de paſtoribus Iſrael: prophe-
ta, & dices paſtoribus, Hæc dicit Dñs Deus, Væ Ierem.
paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos: nón-
ne greges à paſtoribus paſcuntur? Lac comedebatis, & lanis
operiebamini: & quod craſſum erat, occidebatis: gregẽ autem
meum non paſcebatis. Quod infirmũ fuit non conſolidaſtis,
& quod ægrotum non ſanaſtis, quod cõfractũ eſt non alliga-
ſtis, & quod abiectũ eſt non reduxiſtis, & quod perierat non
quæſiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis eis, & cum poten-
B tia. Et diſperſæ ſunt oues meæ, eò quòd non eſſet paſtor: &
factæ ſunt in deuorationẽ omnium beſtiarũ agri, & diſperſæ
ſunt. Errauerũt greges mei in cunctis montibus, & in vniuer-
ſo colle excelſo: & ſuper omnem faciẽ terræ diſperſi ſunt gre
ges mei, & non erat qui requireret, nõ erat inquam qui requi-
reret. Propterea paſtores audite verbũ Domini, Viuo ego,
dicit Dominus Deus, quia pro eò quòd facti ſunt greges mei
in rapinam, & oues meæ in deuorationem omniũ beſtiarum
agri, eò quòd non eſſet paſtor (neq; enim quæſierũt paſtores
mei gregem meũ: ſed paſcebãt paſtores ſemetipſos, & greges
meos nõ paſcebãt) propterea paſtores audite verbũ Domi-
ni, Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego ipſe ſuper paſtores
C requiram gregem meum de manu eorũ, & ceſſare eos faciam
vt vltrà non paſcant gregem, nec paſcant amplius paſtores
ſemet-

ſemetipſos:& liberabo gregem meum de ore eorum, & non
erit vltrà eis in eſcam. Quia hæc dicit Dominus Deus, Ecce
ego ipſe requiram oues meas,& viſitabo eas. Sicut viſitat pa-
ſtor gregem ſuum in die quando fuerit in medio ouium ſua-
rum diſsipatarū:ſic viſitabo oues meas, & liberabo eas de o-
mnibus locis in quibus diſperſæ fuerant in die nubis & cali-
D ginis. Et educam eas de populis,& congregabo eas de terris,
& inducam eas in terram ſuā:& paſcam eas in mōtibus Iſrael,
in riuis,& in cunctis ſedibus terræ. In paſcuis vberrimis paſcā
eas,& in montibus excelſis Iſrael erunt paſcua earum: ibi re-
quieſcent in herbis virentibus,& in paſcuis pinguibus paſcē-
tur ſuper montes Iſrael. Ego paſcam oues meas:& ego eas ac-
cubare faciam, dicit Dominus Deus. Quod perierat, requi-
ram: & quod abiectū erat, reducam:& quod cōfractū fuerat,
alligabo:& quod infirmū fuerat, cōſolidabo:& quod pingue
E & forte, cuſtodiam:& paſcam illas in iudicio. Vos autem gre-
ges mei, hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego iudico inter pe-
cus & pecus, arietum & hircorū. Nōnne ſatis vobis erat pa-
ſcua bona depaſci? inſuper & reliquias paſcuarum veſtrarum
conculcaſtis pedibus veſtris:& cum puriſsimam aquam bibe
retis, reliquā pedibus veſtris turbaſtis. Et oues meæ his quæ
conculcata pedibus veſtris fuerant, paſcebantur: & quę pedes
veſtri turbauerant, hæc bibebant. Propterea hæc dicit Domi
nus Deus ad vos, Ecce ego ipſe iudico inter pecus pingue &
macilentum. Pro eo quòd lateribus, & humeris impingeba-
tis,& cornibus veſtris ventilabatis omnia infirma pecora, do-
F nec diſpergerentur foras: ſaluabo gregem meum, & non erit
vltrà in rapinam, & iudicabo inter pecus & pecus. Et ſuſcita-
[redacted] bo ſuper eas paſtorē vnum, qui paſcat eas, ſeruū meū Dauid:
ipſe paſcet eas, & ipſe erit eis in paſtorem. Ego autem Domi
nus ero eis in Deum: & ſeruus meus Dauid princeps in me-
dio eorum: ego Dominus locutus ſum. Et faciam cum eis pa
Ioan.10 b ctum pacis,& ceſſare faciam beſtias peſsimas de terra: & qui
& 1 g habitant in deſerto, ſecuri dormient in ſaltibus. Et ponam eos
Eſa.40 c in circuitu collis mei benedictionem:& deducam imbrem in
& 45 b tempore ſuo,& pluuiæ benedictionis erunt. Et dabit lignum
Danie.9 g agri fructum ſuum,& terra dabit germen ſuum, & erūt in ter
ra ſua abſq; timore:& ſcient quia ego Dominus, cum contri-
G uero catenas iugi eorum,& eruero eos de manu imperantiū
ſibi. Et non erunt vltrà in rapinam gentibus, neque beſtiæ ter
ræ deuorabunt eos: ſed habitabunt confidenter abſq; vllo ter-
rore. Et ſuſcitabo eis germen nominatum:& non erunt vltrà
imminuti fame in terra, neq; portabunt amplius opprobria
Ioan.10 b gentium. Et ſcient quia ego Dominus Deus eorum cum eis,
& ipſi populus meus domus Iſrael: ait Dominus Deus. Vos
autem greges mei, greges paſcuæ meæ homines eſtis:& ego
Dominus Deus veſter, dicit Dominus Deus.

[redacted].

CAPVT XXXV.

A ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens, Fili ho
minis, pone faciem tuam aduerſum mōtem Seir,
& prophetabis de eo,& dices illi, Hæc dicit Do-
minus Deus, Ecce ego ad te mons Seir,& exten-
dam manum meam ſuper te,& dabo te deſolatum atque de-
ſertum. Vrbes tuas demoliar,& tu deſertus eris: & ſcies quia
ego Dominus. Eo quòd fueris inimicus ſempiternus,& con
cluſeris filios Iſrael in manus gladij in tempore afflictionis eo
rum, in tempore iniquitatis extremæ: propterea viuo ego, di
B cit Dominus Deus, quoniam ſanguini tradam te, & ſanguis
te perſequetur:& cum ſanguinem oderis, ſanguis perſeque-
tur te. Et dabo montem Seir deſolatū atq; deſertum:& auferā
de eo euntem & redeuntē. Et implebo montes eius occiſorū
ſuorum: in collibus tuis,& in vallibus tuis, atq; in torrētibus,
interfecti gladio cadēt. In ſolitudines ſempiternas tradam te,
C & ciuitates tuæ non habitabuntur:& ſcietis quia ego Domi-
nus Deus. Eo quòd dixeris, Duæ gentes, & duæ terræ meæ
erunt,& hæreditate poſsidebo eas: cū Dominus eſſet ibi: pro-
pterea viuo ego dicit Dominus Deus, quia faciā iuxta iram
tuam,& ſecundum zelum tuū quem feciſti odio habens eos:
D & notus efficiar per eos cum te iudicauero. Et ſcies, quia ego
Dominus audiui vniuerſa opprobria tua quæ locutus es de
montibus Iſrael, dicens, Deſerti nobis ad deuorandum dati
ſunt. Et inſurrexiſtis ſuper me ore veſtro,& derogaſtis aduer
ſum me: verba veſtra ego audiui. Hæc dicit Dominus Deus,
Lætante vniuerſa terra, in ſolitudinem te redigam. Sicuti ga-
uiſus es ſuper hæreditatem Domus Iſrael, eò quòd fuerit diſ-
ſipata, ſic faciam tibi: diſsipatus eris mons Seir,& Idumæa o-
mnis: & ſcient quia ego Dominus Deus.

[redacted].

CAPVT XXXVI.

A TV autem Fili hominis, propheta ſuper montes
Iſrael,& dices, Montes Iſrael, audite verbum Do
mini, Hæc dicit Dominus Deus, Eo quòd dixe-
rit inimicus de vobis, Euge, altitudines ſempiter- Supra 6 a
næ in hæreditatē datæ ſunt nobis: propterea vaticinare,& dic,
Hæc dicit Dominus Deus, Pro eo quòd deſolati eſtis,& cō-
culcati per circuitū,& facti in hæreditatem reliquis gētibus,
& aſcendiſtis ſuper labium linguæ,& opprobriū populi: pro
pterea montes Iſrael audite verbum Domini Dei, Hæc dicit
Dominus Deus montibus,& collibus, torrētibus, vallibusq;,
& deſertis, parietinis,& vrbibus derelictis, quæ depopulatæ
ſunt & ſubſannatæ à reliquis gentibus per circuitū. Propter-
B ea hæc dicit Dominus Deus, Quoniā in igne zeli mei locu-
tus ſum de reliquis gentibus,& de Idumæa vniuerſa: quæ de-
derunt meam terram ſibi in hæreditatem cum gaudio,& toto
corde,& ex animo:& eiecerunt eam, vt vaſtarent: iccirco va-
ticinare ſuper humum Iſrael:& dices montibus & collibus,
iugis & vallibus, Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego in ze-
lo meo,& in furore meo locutus ſum, eò quòd confuſionem
gentiū ſuſtinueritis. Idcirco hæc dicit Dominus Deus, Ego
leuaui manū meam, vt gentes quæ in circuitu veſtro ſunt, ipſę
confuſionē ſuam portent: vos autem montes Iſrael ramos ve-
C ſtros germinetis & fructū veſtrum afferatis populo meo Iſra
el: prope enim eſt vt veniat. Quia ecce ego ad vos,& conuer-
tar ad vos,& arabimini,& accipietis ſementē. Et multiplica-
bo in vobis homines, omnemq; domum Iſrael:& habitabun
tur ciuitates,& ruinoſa inſtaurabuntur. Et replebo vos homi-
nibus & iumentis: & multiplicabuntur,& creſcent:& habita
re vos faciā ſicut à principio, boniſq; donabo maioribus quàm
habuiſtis ab initio: & ſcietis quia ego Dominus. Et adducam
ſuper vos homines populū meum Iſrael, & hæreditate poſ-
ſidebunt te: & eris eis in hæreditatem, & non addes vltrà vt
abſque eis ſis. Hæc dicit Dominus Deus, Pro eo quòd di-
D cunt de vobis: Deuoratrix hominum es, & ſuffocans gentē
tuam: propterea homines non comedes amplius, & gentem
tuam non necabis vltrà, ait Dominus Deus: nec auditam fa-
ciam in te amplius confuſionem gentium, & opprobrium
populorum nequaquam portabis,& gentem tuam non amit
tes amplius, ait Dominus Deus. Et factum eſt verbum Do-
mini ad me, dicens, Fili hominis, domus Iſrael habitaue-
runt in humo ſua,& polluerunt eam in vijs ſuis,& in ſtudijs
ſuis: iuxta immmditiam menſtruatæ facta eſt via eorum
coram me. Et effudi indignationem meam ſuper eos pro
ſanguine quem fuderunt ſuper terram,& in idolis ſuis pol-
E luerunt eam,& diſperſi eos in gentes:& ventilati ſunt in ter-
ras: iuxta vias eorum, & adinuentiones eorum iudicaui Eſa.52 c
eos. Et ingreſsi ſunt ad gentes ad quas introierunt:& pol- Roma.2 d
luerunt nomen ſanctum meum cum diceretur de eis, Po-
pulus Domini iſte eſt,& de terra eius egreſsi ſunt. Et peper
ci nomini ſancto meo, quod polluerat domus Iſrael in gēti-
bus ad quas ingreſsi ſunt. Idcirco dices domui Iſrael, Hæc
dicit

dicit Dominus Deus, Non propter vos ego faciam domus
Iſrael: ſed propter nomen ſanctũ meũ quod polluiſtis in gen
tibus ad quas intraſtis. Et ſanctificabo nomen meum magnũ,
quod pollutum eſt inter gentes, quod polluiſtis in medio ea-
rum: vt ſciant gentes quia ego Dominus, ait Dominus exer-
cituum, cum ſanctificatus fuero in vobis coram eis. Tollam
quippe vos de gentibus, & congregabo vos de vniuerſis ter-
ris, & adducam vos in terram veſtram. Et effundam ſuper vos
aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamen-
F tis veſtris, & ab vniuerſis idôlis veſtris mundabo vos. Et dabo
vobis cor nouum, & ſpiritũ nouum ponam in medio veſtri:
& auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor
Supra 11 d carneum. Et ſpiritum meum ponam in medio veſtri: & fa-
ciam vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſto-
diatis & operemini. Et habitabitis in terra quam dedi patri-
bus veſtris: & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in
Deum. Et ſaluabo vos ex vniuerſis inquinamentis veſtris: &
vocabo frumentum, & multiplicabo illud, & non imponam
vobis famem. Et multiplicabo fructũ ligni, & genimina agri:
vt non portetis vltrà opprobriũ famis in gentibus. Et recor-
dabimini viarum veſtrarum peſsimarum, ſtudiorumque non
bonorum: & diſplicebunt vobis iniquitates veſtræ & ſcelera
veſtra. Non propter vos ego faciam, ait Dominus Deus, no-
G tum ſit vobis: confundimini & erubeſcite ſuper vijs veſtris
domus Iſrael. Hęc dicit Dominus Deus, In die qua munda-
uero vos ex omnibus iniquitatibus veſtris, & inhabitari fe-
cero vrbes, & inſtaurauero ruinoſa: & terra deſerta, fuerit
exculta, quæ quondam erat deſolata in oculis omnis viato-
ris: dicent, Terra illa inculta, facta eſt vt hortus voluptatis: &
ciuitates deſertæ, & deſtructæ atque ſubſoſſæ, munitæ ſede-
runt. Et ſcient gentes quæcunque derelictæ fuerint in circui-
tu veſtro, quia ego Dominus ædificaui diſsipata, plantauique
inculta, ego Dominus locutus ſim & fecerim. Hæc dicit Do
nus Deus, Adhuc in hoc inuenient me domus Iſrael, vt fa-
ciam eis: Multiplicabo eos ſicut gregem hominum, vt gre-
gem ſanctum, vt gregem Ieruſalem in ſolēnitatibus eius. Sic
erunt ciuitates deſertæ, & plenæ gregibus hominum: & ſciēt
quia ego Dominus.

[redacted]. CAPVT XXXVII.

A Facta eſt ſuper me manus Domini, & eduxit me
in ſpiritu Domini: & dimiſit me in medio cam-
pi qui erat plenus oſsibus, & circunduxit me per
ea in gyro: erant autem multa valde ſuper faciem
campi, ſiccaq; vehementer. Et dixit ad me, Fili hominis, pu-
táſne viuent oſſa iſta? Et dixi, Domine Deus tu noſti. Et di-
xit ad me, Vaticinare de oſsibus iſtis, & dices eis, Oſſa arida
B audite verbum Domini. Hæc dicit Dominus Deus oſsibus
his, Ecce ego intromittam in vos ſpiritum, & viuetis: & da-
bo ſuper vos neruos, & ſuccreſcere faciam ſuper vos carnes,
& ſuperextendam in vobis cutem: & dabo vobis ſpiritum, &
viuetis: & ſcietis quia Dominus. Et prophetaui ſicut præce-
perat mihi. Factus eſt autem ſonitus prophetante me, & ecce
commotio: & acceſſerunt oſſa ad oſſa, vnumquodq; ad iun-
cturam ſuam. Et vidi, & ecce ſuper ea nerui, & carnes aſcen-
derunt: & extenta eſt in eis cutis déſuper, & ſpiritum non ha
C bebant. Et dixit ad me, Vaticinare ad ſpiritum, vaticinare fili
hominis, & dices ad ſpiritum, Hæc dicit Dominus Deus, A
quatuor vētis veni ſpiritus: & inſuffla ſuper interfectos iſtos,
& reuiuiſcāt. Et prophetaui, ſicut pręceperat mihi: & ingreſ-
ſus eſt in ea ſpiritus, & reuixerũt: ſteterũtq; ſuper pedes ſuos
exercitus grandis nimis valde. Et dixit ad me, Fili hominis,
oſſa hæc vniuerſa, domus Iſrael eſt: ipſi dicunt, Aruerũt oſſa
D noſtra, & perijt ſpes noſtra, & abſciſsi ſumus. Propterea vati
cinare, & dices ad eos. Hæc dicit Dominus, Ecce ego ape-
riam tumulos veſtros, & educam vos de ſepulchris veſtris po
pulus meus: & inducam vos in terram Iſrael. Et ſcietis quia
ego Dominus, cum aperuero ſepulchra veſtra, & eduxero
vos de tumulis veſtris popule meus: & dedero ſpiritũ meum
in vobis, & vixeritis, & requieſcere vos faciā ſuper humum
veſtram, & ſcietis quia ego Dominus locutus ſum, & feci,
ait Dominus Deus. Et factus eſt ſermo Domini ad me, di-
cens, Et tu fili hominis, ſume tibi lignũ vnum: & ſcribe ſuper
E illud, Iudæ & filiorum Iſrael ſociorum eius: & tolle lignum
alterum, & ſcribe ſuper illud, Ioſeph lignũ Ephráim, & cun-
ctæ domus Iſrael, ſociorumq; eius. Et adiunge illa, vnum ad
alterum tibi in lignum vnum: & erunt in vnionem in manu
tua. Cum autē dixerint ad te filij populi tui loquentes, Nón-
ne indicas nobis quid in his tibi velis? loquêris ad eos, Hæc di
cit Dominus Deus, Ecce ego aſſumam lignum Ioſeph, quod
eſt in manu Ephráim, & tribus Iſrael quæ ſunt ei adiunctæ:
& dabo eas pariter cum ligno Iuda, & faciam eas in lignum
vnum, & erunt vnum in manu eius. Erunt autem ligna ſuper
F quæ ſcripſeris in manu tua, in oculis eorum. Et dices ad eos,
Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego aſſumam filios Iſrael de
medio nationum ad quas abierunt: & cōgregabo eos vndiq;, *Ioan. 10 b*
& adducam eos ad humum ſuum. Et faciam eos in gentem
vnā in terra in montibus Iſrael, & rex vnus erit omnibus im-
perans: & non erunt vltrà duæ gentes, nec diuidētur amplius
in duo regna. Neque polluētur vltrà in idôlis ſuis, & cunctis
iniquitatibus ſuis: & ſaluos eos faciam de vniuerſis ſedibus
ſuis in quibus peccauerũt, & emũdabo eos: & erunt mihi po- *Supr. 34 f*
pulus, & ego ero eis Deus. Et ſeruus meus Dauid rex ſuper *Ioan. 1 g*
G eos, & paſtor vnus erit omnium eorum: in iudicijs meis am- *& 10 b*
bulabunt, & mandata mea cuſtodient, & facient ea. Et habi- *Eſa. 40 c*
tabunt ſuper terram quam dedi ſeruo meo Iacob, in qua ha- *Iere. 23 a*
bitauerunt patres veſtri: & habitabunt ſuper eam ipſi, & filij
eorum, & filij filiorum eorum, vſque in ſempiternum: & Da- *Dan. 9 g*
uid ſeruus meus princeps eorum in perpetuum. Et percutiā *Ioan. 12 e*
illis fœdus pacis, pactum ſempiternũ erit eis: & fundabo eos, *Pſal. 109 b*
& multiplicabo, & dabo ſanctificationem meam in medio *& 10 a*
eorum in perpetuũ. Et erit tabernaculum meũ in eis: & ero
eis Deus, & ipſi erũt mihi populus. Et ſcient gentes quia ego
Dominus ſanctificator Iſrael cum fuerit ſanctificatio mea in
medio eorum in perpetuum.

[redacted]. CAPVT XXXVIII.

A ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicēs, Fili ho- *Apoc. 20 e*
minis, pone faciem tuam contra Gog & terram
Magog, principē capitis Moſoch & Thubal: &
vaticinare de eo, & dices, Hæc dicit Dominus
Deus, Ecce ego ad te Gog principē capitis Moſoch & Thu-
bal, & circumagam te, & ponam frenũ in maxillis tuis: & edu
B cam te & omnem exercitum tuum, equos & equites veſtitos
loricis vniuerſos, multitudinem magnam haſtam & clypeum
arripientiũ & gladium. Perſæ, Aethiopes, & Libies cum eis:
omnes ſcutati & galeati. Gomer, & vniuerſa agmina eius, do
mus Thogorma latera Aquilonis, & totum robur eius: po-
puliq; multi tecum. Præpara & inſtrue te & omnem multi-
tudinē tuam quæ coaceruata eſt ad te: & eſto eis in pręceptũ.
Poſt dies multos viſitaberis: in nouiſsimo annorũ venies ad
C terram quæ reuerſa eſt à gladio & congregata eſt de populis
multis: ad montes Iſrael, qui fuerũt deſerti iugiter: hæc de po-
pulis educta eſt, & habitabunt in ea confidenter vniuerſi.
Aſcendens autem quaſi tēpeſtas venies & quaſi nubes, vt ope
rias terram tu & omnia agmina tua, & populi multi tecum.
Hæc dicit Dominus Deus. In die illa aſcēdent ſermones ſu-
per cor tuũ, & cogitabis cogitationē peſsimā: & dices, Aſcen
D dam ad terrā abſq; muro: veniā ad quieſcentes habitanteſque
ſecurè: hi omnes habitant ſine muro, vectes & portæ nō ſunt
eis. Vt diripias ſpolia, & inuadas prædam, vt inferas manum
tuam

tuam ſuper eos qui deſerti fuerant & poſtea reſtituti,& ſuper populũ qui eſt congregatus ex gẽtibus,qui poſſidere cœpit & eſſe habitator vmbilici terræ.Saba,& Dedan,& negotiatores Tharſis,& omnes leones eius dicent tibi, Nunquid ad ſumendã ſpolia tu venis? ecce ad diripiendam prædam congre-
gaſti multitudinem tuam,vt tollas argentum & aurum,& au-
E feras ſupellectilẽ atq; ſubſtantiã,& diripias manubias infinitas.Propterea vaticinare fili hominis,& dices ad Gog, Hæc dicit Dñs Deus,Nunquid non in die illo, cum habitauerit populus meus Iſrael confidenter,ſcies? Et venies de loco tuo à lateribus aquilonis tu & populi multi tecum, aſcẽſores equorum vniuerſi,cœtus magnus,& exercitus vehemens.Et aſcendes ſuper populum meum Iſrael quaſi nubes, vt operias ter-
F ram. In nouiſſimis diebus eris,& adducam te ſuper terram meam:vt ſciant gentes me, cum ſanctificatus fuero in te in oculis eorum ô Gog.Hæc dicit Dominus Deus, Tu ergo ille es,de quo locutus ſum in diebus antiquis in manu ſeruorum meorum prophetarum Iſrael, qui prophetauerunt in diebus illorum temporum,vt adducerem te ſuper eos. Et erit in die illa in die aduentus Gog ſuper terram Iſrael, ait Dominus Deus, aſcendet indignatio mea in furore meo. Et in zelo
Matt.24 c meo,& in igne iræ meæ locutus ſum, Quia in die illa erit cõ-
Luce 21 c motio magna ſuper terram Iſrael: & commouebũtur à facie mea piſces maris,& volucres cœli,& beſtiæ agri,& omne re-
G ptile quod mouetur ſuper humũ,cunctiq; homines qui ſunt ſuper faciem terræ:& ſubuertentur mõtes,& cadent ſepes,& omnis murus corruet in terram. Et conuocabo aduerſus eum in cunctis montibus meis gladium, ait Dominus Deus: gladius vniuſcuiuſq; in fratrem ſuum dirigetur. Et iudicabo eum peſte,& ſanguine,& imbre vehementi, & lapidibus immenſis:ignem,& ſulphur pluam ſuper eum, & ſuper exercitum eius,& ſuper populos multos qui ſunt cum eo. Et magnificabor & ſanctificabor,& notus ero in oculis multarum gentiũ: & ſcient quia ego Dominus.

[redacted]

CAPVT XXXIX.

A TV autem fili hominis, vaticinare aduerſum Gog, & dices,Hæc dicit Dominus Deus,Ecce ego ſuper te Gog principem capitis Moſoch & Thu-
Apo. 20 c bal: & circumagam te,& educam te, & aſcendere te faciam de lateribus Aquilonis:& adducam te ſuper montes Iſrael.Et percutiam arcum tuum in manu ſiniſtra tua: & ſa-
B gittas tuas de manu dextera tua deijciam.Super mõtes Iſrael cades tu, & omnia agmina tua, & populi tui qui ſunt tecum: feris, auibus,omnique volatili,& beſtijs terræ dedi te ad deuorandum.Super faciẽ agri cades:quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus. Et immittam ignem in Magog,& in his qui habitant in inſulis confidenter:& ſcient quia ego Dominus.Et nomen ſanctũ meum notum faciam in medio populi mei Iſrael,& non polluam nomen ſanctum meum amplius: & ſcient gentes quia ego Dominus ſanctus Iſrael. Ecce venit
C & factum eſt, ait Dominus Deus: hæc eſt dies,de qua locutus ſum.Et egredientur habitatores de ciuitatibus Iſrael, & ſuccendent & comburent arma,clypeum & haſtas, arcum & ſagittas,& baculos manuũ,& contos: & ſuccendẽt ea igni ſeptem annis. Et non portabunt ligna de regionibus, neq; ſuccident de ſaltibus:quoniam arma ſuccendent igne, & deprædabuntur eos quibus prædæ fuerant,& diripient vaſtatores ſuos,ait Dominus Deus. Et erit in die illa: dabo Gog locum nominatũ ſepulchrum in Iſrael:vallem viatorũ ad Orientem maris,quæ obſtupeſcere faciet prætereuntes: & ſepelient ibi Gog,& omnem multitudinem eius,& vocabitur Vallis multitudinis Gog.Et ſepelient eos domus Iſrael,vt mundent ter-
D ram ſeptem menſibus. Sepeliet autem eum omnis populus terræ,& erit eis nominata dies in qua glorificatus ſum, ait Dominus Deus.Et viros iugiter conſtituent luſtrantes terram qui ſepeliant,& requirant eos qui remanſerant ſuper faciem terræ,vt emundent eam:poſt mẽſes autem ſeptem quærere incipient.Et circuibunt peragrantes terram:cumque viderint os hominis, ſtatuent iuxta illud titulum, donec ſepeliant illud pollinctores in valle multitudinis Gog. Nomen autem ciuitatis Amona,& mundabunt terram. Tu ergo fili hominis, hæc dicit Dominus Deus, Dic omni volucri,& vniuerſis auibus, cunctiſque beſtijs agri, Conuenite,properate, concurrite vndique ad victimam meam quam ego immolo
E vobis,victimam grandem ſuper montes Iſrael: vt comedatis carnem,& bibatis ſanguinem. Carnes fortium comedetis,& ſanguinem principum terræ bibetis: arietum,& agnorum, & hircorum,taurorumque & altilium, & pinguium omniũ. Et comedetis adipem in ſaturitatem, & bibetis ſanguinem in ebrietatem, de victima quam ego immolaui vobis: & ſaturabimini ſuper menſam meam de equo,& equite forti,& de vniuerſis viris bellatoribus, ait Dominus Deus. Et po-
F nam gloriam meam in gentibus: & videbunt omnes gentes iudicium meum quod fecerim, & manum meam quam poſuerim ſuper eos.Et ſcient domus Iſrael quia ego Dominus Deus eorum,à die illa & deinceps.Et ſcient gentes quoniam in iniquitate ſua capta ſit domus Iſrael? eo quòd dereliquerint me,& abſconderim faciem meam ab eis, & tradiderim eos in manus hoſtium,& ceciderint in gladio vniuerſi. Iuxta immunditiam eorum & ſcelus feci eis,& abſcõdi faciem meã
G ab illis.Propterea hæc dicit Dominus Deus, Nunc reducam captiuitatem Iacob,& miſerebor omnis domus Iſrael: & aſſumam zelum pro nomine ſancto meo. Et portabunt confuſionem ſuam, & omnem præuaricationem qua præuaricati ſunt in me,cum habitauerint in terra ſua confidenter neminem formidantes, & reduxero eos de populis,& congregauero de terris inimicorum ſuorum, & ſanctificatus fuero in eis in oculis gentium plurimarum.Et ſcient quia ego Dominus Deus eorum, eo quòd tranſtulerim eos in nationes, & cõ- Supra 36 e
gregauerim eos ſuper terram ſuam,& nõ dereliquerim quenquam ex eis ibi.Et non abſcondam vltrà faciem meam ab eis, eo quòd effuderim ſpiritum meum ſuper omnem domum Iſrael,ait Dominus Deus.

[redacted]

CAPVT XL.

A IN viceſimoquinto anno tranſmigrationis noſtræ, & in exordio anni,decima menſis, quartodecimo anno, poſtquam percuſſa eſt ciuitas: in ipſa hac die facta eſt ſuper me manus Domini, & adduxit me illuc. In viſionibus Dei adduxit me in terrã Iſrael, & dimiſit me ſuper montem excelſum nimis: ſuper quem erat quaſi ædificium ciuitatis vergentis ad auſtrum. Et introduxit me illuc: & ecce vir, cuius erat ſpecies quaſi ſpecies æris,& funiculus lineus in manu eius, & calamus menſuræ

ſuræ in manu eius:ſtabat autem in porta. Et locutus eſt ad me
idem vir, Fili hominis, vide oculis tuis, & auribus tuis audi, &
[redacted] pone cor tuum in omnia quæ ego oſtendam tibi:quia vt oſtē
dantur tibi adductus es huc: annuntia omnia quæ tu vides, do
mui Iſrael. Et ecce murus forinſecus in circuitu domus vndi-
que, & in manu viri calamus menſuræ ſex cubitorum & pal-
mo: & menſus eſt latitudinem ædificij calamo vno, altitudi-
B nem quoq; calamo vno. Et venit ad portam quæ reſpiciebat
viam orientalem, & aſcendit per gradus eius: & menſus eſt li
men portæ calamo vno latitudinem, id eſt, limen vnum cala-
mo vno in latitudine: & thalamum vno calamo in longum,
& vno calamo in latum: & inter thalamos quinque cubitos:
& limen portæ iuxta veſtibulum portæ intrinſecus, calamo
vno. Et menſus eſt veſtibulum portæ octo cubitorū, & fron
tem eius duobus cubitis: veſtibulum autem portæ erat in-
trinſecus. Porrò thalami portæ ad viam orientalem, tres hinc
& tres inde: menſura vna trium, & menſura vna frontium ex
vtraq; parte. Et menſus eſt latitudinem liminis portæ decem
cubitorū: & longitudinē portæ tredecim cubitorū: & mar-
ginē ante thalamos cubiti vnius: & cubitus vnus finis vtrinq;.
thalami autem, ſex cubitorum erant hinc & inde. Et menſus
C eſt portam à tecto thalami, vſq; ad tectū eius, latitudinem vi-
gintiquinque cubitorū: oſtium contra oſtium. Et fecit fron-
tes per ſexaginta cubitos: & ad frontem atriū portæ vndique
per circuitum. Et ante faciem portæ quæ pertingebat vſq; ad
faciem veſtibuli portæ interioris, quinquaginta cubitos. Et
feneſtras obliquas in thalamis & in frontibus eorū quæ erant
intra portam vndique per circuitum: ſimiliter autem erant
& in veſtibulis feneſtræ per gyrum intrinſecus, & ante fron-
tes pictura palmarum cælata. Et eduxit me ad atriū exterius,
& ecce gazophylacia, & pauimentum ſtratum lapide in atrio
per circuitum: triginta gazophylacia in circuitu pauimenti.
Et pauimētum in fronte portarum ſecundum longitudinem
portarum erat inferius. Et menſus eſt latitudinē à facie por-
tæ inferioris vſq; ad frontem atrij interioris extrinſecus, cen-
tum cubitos, ad orientem & ad aquilonem. Portam quoque
quæ reſpiciebat viā aquilonis atrij exterioris, menſus eſt tam
D in longitudine quàm in latitudine. Et thalamos eius tres hinc
& tres inde: & frontem eius & veſtibulum eius ſecundum
menſuram portæ prioris: quinquaginta cubitorum longitu
dinem eius, & latitudinem vigintiquinq; cubitorū. Feneſtræ
autem eius, & veſtibulum, & ſculpturæ ſecundū menſuram
portæ quæ reſpiciebat ad orientē: & ſeptem graduum erat
aſcenſus eius, & veſtibulū ante eam. Et porta atrij interioris
contra portam aquilonis, & orientalem: & menſus eſt à porta
vſque ad portam, centum cubitos. Et eduxit me ad viam au-
ſtralem, & ecce porta quæ reſpiciebat ad auſtrum: & men-
ſus eſt frontē eius, & veſtibulum eius iuxta menſuras ſuperio
res. Et feneſtras eius & veſtibula in circuitu, ſicut feneſtras
cæteras: quinquaginta cubitorū longitudine, & latitudine vi-
gintiquinque cubitorū. Et in gradibus ſeptē aſcendebatur ad
eam: & veſtibulū ante fores eius: & cælatæ palmæ erant, vna
hinc, & altera inde in fronte eius. Et porta atrij interioris in
E via auſtrali: & menſus eſt à porta vſq; ad portam in via auſtra
li, centum cubitos. Et introduxit me in atriū interius ad por-
tam auſtralem: & menſus eſt portā iuxta menſuras ſuperio-
res. Thalamum eius, & frontem eius, & veſtibulum eius hiſ-
dem menſuris: & feneſtras eius, & veſtibulū eius in circuitu
quinquaginta cubitos lōgitudinis, & latitudinis vigintiquin-
que cubitos. Et veſtibulū per gyrū longitudine vigintiquin-
que cubitorum, & latitudine quinque cubitorum. Et veſtibu
lum eius ad atrium exterius, & palmas eius in fronte: & octo
gradus erant quibus aſcendebatur per eam. Et introduxit me
in atrium interius per viam orientalem: & menſus eſt portā
ſecundum menſuras ſuperiores. Thalamū eius, & frontē eius,
& veſtibulum eius, ſicut ſuprà: & feneſtras eius, & veſtibula
in circuitu, longitudine quinquaginta cubitorū, & latitudine

vigintiquinque cubitorum. Et veſtibulum eius, id eſt atrij
exterioris: & palmæ cælatæ in fronte eius hinc & inde: & in
F octo gradibus aſcenſus eius. Et introduxit me ad portā quæ
reſpiciebat ad aquilonem: & menſus eſt ſecundū menſuras ſu
periores. Thalamum eius, & frontē eius, & veſtibulum eius,
& feneſtras eius per circuitum, longitudine quinquaginta cu-
bitorum, & latitudine vigintiquinque cubitorum. Et veſtibu
lum eius reſpiciebat ad atrium exterius: & cælatura palma-
rum in frōte eius hinc & inde: & in octo gradibus aſcenſus
eius. Et per ſingula Gazophylacia oſtium in frontibus porta
rum: ibi lauabant holocauſtum. Et in veſtibulo portæ duæ
menſæ hinc, & duæ menſæ inde: vt immoletur ſuper eas ho-
locauſtum, & pro peccato, & pro delicto. Et ad latus exterius
quod aſcendit ad oſtium portæ quæ pergit ad aquilonē, duæ
menſæ: & ad latus alterum ante veſtibulum portæ, duæ men-
ſæ. Quatuor menſæ hinc, & quatuor menſæ inde: per látera
portæ octo menſæ erant ſuper quas immolabāt. Quatuor au-
tem menſæ ad holocauſtum, de lapidibus quadris extructæ:
longitudine cubiti vnius & dimidij, & latitudine cubiti vnius
& dimidij, & altitudine cubiti vnius: ſuper quas ponent vaſa
G in quibus immolatur holocauſtū & victima. Et labia earum
palmæ vnius, reflexa intrinſecus per circuitum: ſuper men-
ſas autem, carnes oblationis. Et extra portam interiorem Ga-
zophylacia cantorū in atrio interiori, quod erat in látere por-
tæ reſpicientis ad aquilonem: & facies eorū contra viam au-
ſtralem, vna ex látere portæ orientalis quę reſpiciebat ad viam
aquilonis. Et dixit ad me, Hoc eſt gazophylacium quod re-
ſpicit viam meridianam: ſacerdotū qui excubant in cuſtodijs
templi. Porrò gazophylacium quod reſpicit ad viam aquilo-
nis, ſacerdotum erit qui excubant ad miniſterium altaris. iſti
ſunt filij Sadoch, qui accedūt de filijs Leui ad Dominū, vt mi
niſtrent ei. Et menſus eſt atrium longitudine centū cubitorū,
& latitudine centum cubitorū per quadrum: & altare ante fa-
ciem templi. Et introduxit me in veſtibulū templi: & men-
ſus eſt veſtibulū quinq; cubitis hinc, & quinq; cubitis inde: &
latitudinem portæ trium cubitorū hinc, & trium cubitorum
inde. Longitudinem autem veſtibuli, viginti cubitorū, & lati
tudinem vndecim cubitorū: & octo gradibus aſcendebatur ad
eam. Et columnę erāt in frontibus: vna hinc, & altera inde.

[redacted]

CAPVT XLI.

A ET introduxit me in templum, & mēſus eſt fron
tes ſex cubitos latitudinis hinc, & ſex cubitos lati
tudinis inde, latitudinē tabernaculi. Et latitudo
portæ, decem cubitorū erat: & látera portæ quin
que cubitis hinc, & quinque cubitis inde. & menſus eſt longi
tudinem eius quadraginta cubitorum, & latitudinem viginti
cubitorum. Et introgreſſus intrinſecus, menſus eſt in fronte
portæ duos cubitos: & portam, ſex cubitorū: & latitudinem
portæ, ſeptem cubitorū. Et menſus eſt longitudinem eius vi
ginti cubitorum. & latitudinem viginti cubitorum, ante fa-
ciem templi: & dixit ad me. Hoc eſt ſanctum ſanctorum. Et
menſus eſt parietem domus ſex cubitorum: & latitudinem lá
teris, quatuor cubitorum vndique per circuitum domus.
Látera autem latus, ad latus bis trigintatria: & erant eminen-
tia quæ ingrederentur per parietem domus, in lateribus per
circuitum, vt continerent, & non attingerent parietem tem-
B pli. Et platea erat in rotundū, aſcendens ſurſum per cochleam
& in cœnaculum templi deferebat per gyrum: idcirco latius
erat templū in ſuperioribus: & ſic de inferioribus aſcendeba-
tur ad ſuperiora, & in medium. Et vidi in domo altitudinem
per circuitum, fundata látera ad menſuram calami ſex cu-
bitorum ſpatio: & latitudinem per parietem láteris forinſe
cus quinque cubitorum: & erat interior domus in lateribus
domus. Et inter gazophylacia latitudinē viginti cubitorum
in circuitu domus vndique. Et oſtium láteris ad oratio-

D

nem,oſtium vnũ ad viam Aquilonis,& oſtium vnũ ad viam Auſtralem:& latitudinem loci ad orationem, quinq; cubitorum in circuitu. Et ædificiũ quod erat ſeparatum verſumq́; ad viam reſpicientem ad mare,latitudinis ſeptuaginta cubitorũ. Paries autem ędificij,quinq; cubitorum latitudinis per circui
C tum:& longitudo eius,nonaginta cubitorum. Et menſus eſt domus longitudinem,centum cubitorum: & quod ſeparatũ erat ædificium,& parietes eius,longitudinis centum cubitorum. Latitudo autem ante faciem domus : & eius quod erat ſeparatũ contra Orientem,centũ cubitorũ. Et menſus eſt longitudinem ædificij contra faciem eius quod erat ſeparatum ad dorſum,hecthecas ex vtraq; parte centum cubitorum:& templum interius,& veſtibula atrij. Limina & feneſtras obliquas, & hecthecas in circuitu per tres partes,cõtra vniuſcuiuſq; limen,ſtratumq́; ligno per gyrum in circuitu:terra autem vſq; ad feneſtras,& feneſtrę clauſæ ſuper oſtia. Et vſq; ad domum interiorem,& forinſecus:& omnem parietem in circuitu intrinſecus,ad menſuram. Et fabrefacta Cherubim & palmæ:& palma inter Cherub & Cherub , duasq́; facies habebat Che-
D rub. Faciem hominis iuxta palmam ex hac parte,& faciẽ leonis iuxta palmam ex alia parte:expreſſam per omnem domũ in circuitu. De terra vſq; ad ſuperiora portę,Cherubim & palme cælatæ erant,in pariete templi. Limen,quadrangulum:& facies ſanctuarij,aſpectus contra aſpectum. Altaris lignei triũ cubitorum altitudo:& longitudo eius,duorum cubitorum:& anguli eius,& longitudo eius,& parietes eius lignei. & locutus eſt ad me, Hæc eſt menſa coram Domino. Et duo oſtia erant in templo,& in ſanctuario. Et in duobus oſtijs ex vtraque parte bina erant oſtiola,quæ in ſeinuicem plicabãtur: bina enim oſtia erant ex vtraq; parte oſtiorum. Et cælata erant in ipſis oſtijs templi Cherubim,& ſculptura palmarum,ſicut in parietibus quoq; expreſſa erant:quam ob rem & groſsiora erant ligna in veſtibuli fronte forinſecus. Super quæ feneſtræ obliquæ & ſimilitudo palmarũ hinc atq; inde in humerulis veſtibuli,ſecundũ latera domus,latitudinemq́; parietũ.

[redacted]

CAPVT XLII.

A ET eduxit me in atrium exterius per viam ducentem ad Aquilonẽ,& introduxit me in gazophylacium,quod erat contra ſeparatum ædificium & contra ædem vergentẽ ad Aquilonẽ. In facie longitudinis,centum cubitos oſtij Aquilonis:& latitudinis quinquaginta cubitos : contra viginti cubitos atrij interioris,& cõtra pauimentum ſtratum lapide atrij exterioris, vbi erat porticus iuncta porticui triplici. Et ante gazophylacia deambulatio decem cubitorũ latitudinis, ad interiora reſpiciens viæ cubiti vnius. Et oſtia eorũ ad Aquilonẽ : vbi erant Gazophylacia in ſuperioribus humiliora:quia ſupportabant porticus quæ ex illis eminebant de inferioribus, & de medijs ædificij.
B Triſtega enim erant, & nõ habebant colũnas, ſicut erant columnæ atriorum :propterea eminebant de inferioribus,& de medijs à terra cubitis quinquaginta. Et peribolus exterior, ſecundum gazophylacia,quæ erant in via atrij exterioris ante gazophylacia:longitudo eius, quinquaginta cubitorũ. Quia longitudo erat gazophylaciorum atrij exterioris : quinquaginta cubitorum,& longitudo ante faciem templi,centum cubitorũ. Et erat ſubter gazophylacia hæc introitus ab Oriente ingredientium in ea de atrio exteriori : in latitudine periboli atrij,quod erat contra viam Orientalem,in faciem ædificij ſeparati. Et erant ante ædificium gazophylacia : & via ante faciem eorũ iuxta ſimilitudinem gazophylaciorũ,quæ erant in
C via Aquilonis:ſecundũ longitudinem eorũ,ſic & latitudo eorum:& omnis introitus eorũ,& ſimilitudines,& oſtia eorum ſecundum oſtia gazophylaciorũ quæ erant in via reſpiciente ad notum : oſtium in capite viæ,quę via erat ante veſtibulum ſeparatum per viam oriẽtalem ingrediẽtibus. Et dixit ad me, Gazophylacia Aquilonis,& gazophylacia Auſtri,quæ ſunt ante ædificium ſeparatum : hæc ſunt gazophylacia ſancta , in quibus veſcuntur ſacerdotes qui appropinquant ad Dominũ in ſancta ſanctorũ. ibi ponent ſancta ſanctorũ,& oblationem pro peccato,& pro delicto : locus enim ſanctus eſt. Cum autem ingreſsi fuerint ſacerdotes,non ingredientur de ſanctis in
D atrium exterius : & ibi reponent veſtimenta ſua in quibus miniſtrant,quia ſancta ſunt : veſtienturq́; veſtimentis alijs,& ſic procedent ad populum. Cumq́ue compleſſet menſuras domus interioris , eduxit me per viam portæ quæ reſpiciebat ad viam Orientalem : & menſus eſt eam vndique per circuitum. Menſus eſt autem contra ventũ orientalem calamo mẽſuræ : quingentos calamos in calamo menſuræ per circuitũ. Et menſus eſt contra ventum Aquilonis quingẽtos calamos, in calamo menſuræ per gyrum. Et ad ventũ Auſtralem menſus eſt quingentos calamos , in calamo menſuræ per circuitum. Et ad ventum occidentalem menſus eſt quingentos calamos,in calamo menſuræ. Per quatuor ventos menſus eſt murum eius vndique per circuitum. longitudinem quingentorũ cubitorum,& latitudinem quingẽtorum cubitorum, diuidẽtem inter ſanctuarium & vulgi locum.

[redacted]

CAPVT XLIII.

A ET duxit me ad portam quæ reſpiciebat ad viam orientalem. Et ecce gloria Dei Iſrael ingrediebatur per viam orientalem: & vox erat ei quaſi vox aquarũ multarum, & terra ſplẽdebat à maieſtate eius. Et vidi viſionẽ ſecundũ ſpeciem quam videram, quando venit vt diſperderet ciuitatem:& ſpecies ſecũdum aſpectum quem videram iuxta fluuium Chobar:& cecidi ſuper faciem meam. Et maieſtas Domini ingreſſa eſt templum per viam portæ quæ reſpiciebat ad orientẽ. Et eleuauit me ſpiritus, & introduxit me in atrium interius : & ecce repleta erat gloria

Supra 9 a

Supra 1 a

B Domini domus. Et audiui loquentem ad me de domo,& vir ſtabat iuxta me. Et dixit ad me, Fili hominis,locus ſolij mei, & locus veſtigiorũ pedum meorũ, vbi habito in medio filiorum Iſrael in æternũ : & nõ polluẽt vltrà domus Iſrael nomẽ ſanctum meum,ipſi,& reges eorũ in fornicationibus ſuis, & in ruinis regũ ſuorum,& in excelſis. Qui fabricati ſunt limen ſuum iuxta limẽ meum,& poſtes ſuos iuxta poſtes meos : & murus erat inter me & eos : & polluerũt nomẽ ſanctũ meum
C in abominationibus quas fecerunt:propter quod conſumpſi eos in ira mea. Nunc ergo repellant procul fornicationem ſuam,& ruinas regum ſuorũ à me: & habitabo in medio eorum ſemper. Tu autem fili hominis oſtẽde domui Iſrael templum,& cõfundantur ab iniquitatibus ſuis : & metiantur fabricam,& erubeſcant ex omnibus quæ fecerunt. Figurã domus , & fabricæ eius exitus & introitus, & omnẽ deſcriptionem eius,& vniuerſa præcepta eius , cunctumq́; ordinẽ eius, & omnes leges eius oſtende eis,& ſcribes in oculis eorum : vt cuſtodiant omnes deſcriptiones eius,& præcepta illius,& faciant ea.

D ciant ea. Iſta eſt lex domus, In ſummitate montis omnis finis
eius in circuitu ſanctū ſanctorū eſt. hæc eſt ergo lex domus.
Iſtæ autē menſuræ altaris in cubito veriſsimo, qui habebat
cubitum & palmū: in ſinu eius erat cubitus, & cubitus in la-
titudine: & definitio eius vſq; ad labium eius, in circuitu pal-
mus vnus. hæc quoque erat foſſa altaris. Et de ſinu terræ vſq;
ad crepidinē nouiſsimā duo cubiti, & latitudo cubiti vnius:
E & à crepidine minore vſq; ad crepidinem maiorem quatuor
cubiti, & latitudo cubiti vnius. Ipſe autem ariel quatuor cubi
torum: & ab ariel vſque ſurſum cornua quatuor. Et ariel
duodecim cubitorum in longitudine per duodecim cubitos
latitudinis: quadrangulatum æquis lateribus. Et crepido qua
tuordecim cubitorum longitudinis per quatuordecim cubi-
tos latitudinis in quatuor angulis eius: & corona in circuitu
eius dimidij cubiti, & ſinus eius vnius cubiti per circuitum:
F gradus autem eius verſi ad orientem. Et dixit ad me, Fili ho
minis, hæc dicit Dominus Deus, Hi ſunt ritus altaris, in
quacunq; die fuerit fabricatum: vt offeratur ſuper illud holo-
cauſtum, & effundatur ſanguis. Et dabis ſacerdotibus & Leui
tis, qui ſunt de ſemine Sadoc, qui accedunt ad me, ait Domi-
nus Deus, vt offerant mihi vitulum de armento pro peccato,
Et aſſumens de ſanguine eius, pones ſuper quatuor cornua
eius, & ſuper quatuor angulos crepidinis, & ſuper coronā in
circuitu: & mundabis illud & expiabis. Et tolles vitulum qui
oblatus fuerit pro peccato: & combures eū in ſeparato loco
domus extra ſanctuariū. Et in die ſecūda offeres hircū capra-
G rum immaculatū pro peccato: & expiabūt altare, ſicut expia-
uerunt in vitulo. Cumq; cōpleueris expiās illud, offeres vitu
lum de armēto immaculatū, & arietē de grege immaculatū.
Et offeres eos in cōſpectu Domini: & mittent ſacerdotes ſu-
per eos ſal, & offerent eos in holocauſtum Domino. Septem
diebus facies hircum pro peccato quotidie: & vitulū de armē-
to, & arietē de pecoribus immaculatos offerēt. Septē diebus
expiabunt altare, & mundabunt illud: & implebunt manum
eius. Expletis autē ſeptem diebus, in die octaua & vltrà, faciēt
ſacerdotes ſuper altare holocauſta veſtra, & quæ pro pace of-
ferunt: & placatus ero vobis, ait Dominus Deus.

[redacted] CAPVT XLIIII.

A ET conuertit me ad viam portæ ſanctuarij exterio
ris, quæ reſpiciebat ad orientem: & erat clauſa. Et
dixit Dominus ad me, Porta hæc, clauſa erit: non
aperietur, & vir non tranſiet per eam: quoniam
Dominus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eā, eritq; clauſa prin
cipi. Princeps ipſe ſedebit in ea, vt comedat panem corā Do
mino: per viam portæ veſtibuli ingredietur, & per viam eius
egredietur. Et adduxit me per viam portæ Aquilonis in con
ſpectu domus: & vidi, & ecce impleuit gloria Dñi domum
C Domini: & cecidi in faciem meam. Et dixit ad me Dominus,
Fili hominis, pone cor tuum, & vide oculis tuis, & auribus
tuis audi omnia quæ ego loquor ad te de vniuerſis cæremo-
nijs domus Domini, & de cunctis legibus eius: & pones cor
tuum in vijs templi, per omnes exitus ſanctuarij. Et dices ad
exaſperantem me domum Iſrael, Hæc dicit Dominus Deus,
Sufficiant vobis omnia ſcelera veſtra domus Iſrael: eo quòd
inducitis filios alienos incircuncisos corde & incircuncisos
carne, vt ſint in ſanctuario meo, & polluant domum meam:
C & offertis panes meos, adipem & ſanguinem: & diſſoluitis pa
ctum meum in omnibus ſceleribus veſtris. Et non ſeruaſtis
præcepta ſanctuarij mei: & poſuiſtis cuſtodes obſeruationū
mearum in ſanctuario meo vobiſmetipſis. Hæc dicit Domi-
nus Deus, Omnis alienigena incircuncisus corde, & incircū-
ciſus carne non ingredietur ſanctuarium meum: omnis filius
alienus qui eſt in medio filiorum Iſrael. Sed & Leuitæ qui
longè receſſerunt à me in errore filiorum Iſrael, & errauerūt
à me poſt Idôla ſua, & portauerunt iniquitatem ſuam, erunt
in ſanctuario meo æditui, & ianitores portarum domus, & mi
niſtri domus. Ipſi mactabunt holocauſta, & victimas popu-
li: & ipſi ſtabunt in conſpectu eorum, vt miniſtrent eis. Pro
eo quod miniſtrauerunt illis in cōſpectu idôlorum ſuorum,
& facti ſunt domui Iſrael in offendiculum iniquitatis: idcir-
D co leuaui manum meā ſuper eos, ait Dominus Deus, & por-
tauerunt iniquitatem ſuam. Et non appropinquabunt ad me,
vt ſacerdotio fungantur mihi, neque accedent ad omne ſan-
ctuarium meum iuxta ſancta ſanctorum: ſed portabunt con
fuſionem ſuam, & ſcelera ſua quæ fecerunt. Et dabo eos ia-
nitores domus in omni miniſterio eius, & in vniuerſis quæ
fiunt in ea. Sacerdotes autem & Leuitæ filij Sadoc qui cuſto-
dierunt cæremonias ſanctuarij mei, cum errarent filij Iſrael
à me: & ipſi accedent ad me, vt miniſtrent mihi: ſtabūt in cō
ſpectu meo, vt offerant mihi adipem & ſanguinem, ait Do-
E minus Deus. Ipſi ingredientur ſanctuarium meum, & ipſi
accedent ad menſam meam, vt miniſtrent mihi, & cuſtodiāt
cæremonias meas. Cumq; ingredientur portas atrij interio-
ris, veſtibus lineis induentur: nec aſcendet ſuper eos quic-
quam laneum, quando miniſtrant in portis atrij interioris &
intrinſecus. Vittę lineæ erunt in capitibus eorum, & fœmina-
lia linea erunt in lumbis eorum, & nō accingentur in ſudore.
Cumq; egredientur atrium exterius ad populū, exuent ſe ve
ſtimentis ſuis in quibus miniſtrauerant, & reponent ea in ga-
zophylacio ſanctuarij, & veſtient ſe veſtimentis alijs: & non
ſanctificabunt populum in veſtibus ſuis. Caput autem ſuum
F non radent, neq; comam nutrient: ſed tondētes attondent ca
pita ſua. Et vinum nō bibet omnis ſacerdos, quando ingreſſu
rus eſt atrium interius. Et viduam, & repudiatā nō accipient
vxores, ſed virgines de ſemine domus Iſrael: ſed & viduam, Leuit.21 c
quæ fuerit vidua à ſacerdote, accipient. Et populum meum
docebunt quid ſit inter ſanctū & pollutū: & inter mundū &
immundum oſtendent eis. Et cum fuerit cōtrouerſia, ſtabunt
in iudicijs meis, & iudicabunt: leges meas, & præcepta mea
in omnibus ſolennitatibus meis cuſtodient, & ſabbatha mea
ſanctificabunt. Et ad mortuū hominem non ingredientur, ne
polluantur: niſi ad patrem & matrē, & filium & filiam, & fra-
G trem & ſororem quæ alterum virū non habuit: in quibus con
taminabuntur. Et poſtquā fuerit emundatus, ſeptem dies nu
merabuntur ei. Et in die introitus ſui in ſanctuariū ad atrium
interius, vt miniſtret mihi in ſanctuario, offeret pro peccato Deut.18 a
ſuo, ait Dominus Deus. Erit autē eis hæreditas, ego hæredi- Nume.18 c
tas eorum: & poſſeſsionem nō dabitis eis in Iſrael. ego enim
poſſeſsio eorū. Victimam & pro peccato & pro delicto ipſi Exod.22 d
comedent: & omne votum in Iſrael, ipſorum erit. Et primiti-
ua omnium primogenitorum, & omnia libamenta ex omni-
bus quæ offeruntur, ſacerdotum erunt: & primitiua ciborū
veſtrorum dabitis ſacerdoti, vt reponat benedictionē domui Leuit.22 b
ſuæ. Omne morticinum, & captum à beſtia de auibus & de
pecoribus, non comedent ſacerdotes.

[redacted]

CAPVT XLV.

A CVmq; cœperitis terram diuidere ſortito, ſepara-
te primitias Domino ſanctificatum de terra lon-
gitudine vigintiquinque millia, & latitudine de-
cē millia: ſanctificatū erit in omni termino eius
per circuitū. Et erit ex omni parte ſanctificatum quingentos
per quingētos, quadrifariā per circuitū: & quinquaginta cubi
tis in ſuburbana eius per gyrum. Et à menſura iſta mēſurabis
B longitudinē vigintiquinq; milliū, & latitudinē decem milliū,
& in ipſo erit templū, ſanctumq; ſanctorum. Sanctificatū de
terra erit ſacerdotibus miniſtris ſanctuarij, qui accedunt ad
miniſteriū Domini: & erit eis locus in domos, & in ſanctua-
rium ſanctitatis. Vigintiquinq; autem millia longitudinis &

decem millia latitudinis erunt Leuitis qui miniſtrant domui:
ipſi poſsidebunt viginti gazophylacia. Et poſſeſsionem ci-
uitatis dabitis quinque millia latitudinis, & longitudinis vi-
gintiquinq; millia, ſecundũ ſeparationẽ ſanctuarij, omni do-
C mui Iſrael. Principi quoq; hinc & inde in ſeparationẽ ſanctua
rij, & in poſſeſsionẽ ciuitatis, contra faciem ſeparationis ſan-
ctuarij, & contra faciẽ poſſeſsionis vrbis: à latere maris vſq;
ad mare, & à látere orientis vſq; ad orientem: longitudinem
autem iuxta vnamquanq; partẽ à termino occidentali vſq; ad
terminũ orientalẽ. De terra erit ei poſſeſsio in Iſrael: & non
depopulabuntur vltrà principes populũ meũ: ſed terram da-
bunt domui Iſrael ſecundũ tribus eorũ. Hæc dicit Dominus
Deus, Sufficiat vobis principes Iſrael: iniquitatem & rapinas
intermittite, & iudiciũ & iuſtitiã facite, ſeparate confinia ve-
D ſtra à populo meo, ait Dominus Deus. Statera iuſta, & ephi
iuſtum, & batus iuſtus erit vobis. Ephi & batus æqualia, &
[redacted] vnius menſuræ erũt: vt capiat decimã partẽ cori batus, & de-
cimã partẽ cori Ephi: iuxta menſurã cori erit æqua libratio
eorũ. Siclus autẽ, viginti obolos habet. Porrò viginti ſicli, &
Exod.30 b vigintiquinq; ſicli, & quindecim ſicli, mnam faciunt. Et hæ
Leuit.27 c ſunt primitiæ quas tolletis: ſextã partẽ ephi de coro frumen
Nume.3 g ti, & ſextã partẽ ephi de coro hordei. Mẽſura quoq; olei, Ba-
Mna, tus olei, decima pars cori eſt: & decẽ bati, corũ faciunt: quia
E decẽ bati implent corũ. Et arietẽ vnũ de grege ducentorũ de
his quæ nutriũt Iſrael in ſacrificium, & in holocauſtũ, & in pa
cifica: ad expiandũ pro eis, ait Dominus Deus. Omnis popu
lus terræ tenebitur primitijs his principi in Iſrael. Et ſuper
principẽ erunt holocauſta, & ſacrificiũ, & libamina in ſolen-
nitatibus, & in calẽdis, & in ſabbathis, & in vniuerſis ſolenni-
tatibus domus Iſrael, ipſe faciet pro peccato ſacrificiũ, & ho-
F locauſtum, & pacifica: ad expiandum pro domo Iſrael. Hęc
dicit Dominus Deus, In primo menſe, vna menſis ſumes vi-
tulum de armento immaculatũ: & expiabis ſanctuarium. Et
tollet ſacerdos de ſanguine quod erit pro peccato: & ponet
in poſtibus domus, & in quatuor angulis crepidinis altaris,
& in poſtibus portæ atrij interioris. Et ſic facies in ſeptimo
menſis pro vnoquoq; qui ignorauit, & errore deceptus eſt,
& expiabis pro domo. In primo menſe, quartadecima die
menſis erit vobis paſchæ ſolennitas: ſeptem diebus azyma
comedentur. Et faciet princeps in die illa pro ſe & pro vniuer
G ſo populo terræ, vitulum pro peccato. Et in ſeptem dierum
ſolennitate faciet holocauſtum Domino ſeptem vitulos, &
ſeptem arietes immaculatos quotidie ſeptem diebus: & pro
peccato hircum caprarum quotidie. Et ſacrificium ephi per
vitulum, & ephi per arietem faciet: & olei hin per ſingula
ephi. Septimo menſe, quintadecima die menſis in ſolennita-
te faciet ſicut ſupradicta ſunt per ſeptem dies: tam pro pec-
cato, quàm pro holocauſto, & in ſacrificio, & in oleo.

[redacted] CAPVT XLVI.

A HAec dicit Dominus Deus, Porta atrij interioris,
quæ reſpicit ad orientem, erit clauſa ſex diebus in
quibus opus fit: die autem ſabbathi aperietur, ſed
& in die calendarum aperietur. Et intrabit prin-
ceps per viam veſtibuli portæ déforis, & ſtabit in limine por
tæ: & faciẽt ſacerdotes holocauſtum eius, & pacifica eius: &
adorabit ſuper limẽ portæ, & egredietur: porta autẽ nõ clau-
B detur vſq; ad veſperã. Et adorabit populus terræ ad oſtium
portæ illius in ſabbathis & in calendis corã Domino. Holo-
cauſtum autẽ hoc offeret princeps Domino: in die ſabbathi
ſex agnos immaculatos, & arietẽ immaculatũ: & ſacrificium
ephi per arietẽ: in agnis autẽ ſacrificiũ quod dederit manus
eius: & olei hin, per ſingula ephi. In die autẽ calendarũ vitulũ
de armento immaculatum: & ſex agni, & arietes immaculati
C erũt. Et ephi per vitulũ, ephi quoq; per arietẽ faciet ſacrificiũ:
de agnis autem, ſicut inuenerit manus eius: & olei hin, per ſin
gula ephi. Cumq; ingreſſurus eſt princeps, per viam veſtibu-
li portæ ingrediatur, & per eandẽ viam exeat. Et cum intra-
bit populus terræ in cõſpectu Domini in ſolennitatibus: qui
ingreditur per portam aquilonis vt adoret, egrediatur per viã
portæ meridianæ: porrò qui ingreditur per viam portæ meri-
dianæ, egrediatur per viam portæ Aquilonis: non reuertetur
per viã portæ per quam ingreſſus eſt, ſed è regione illius egre
D dietur. Princeps autem in medio eorũ cum ingrediẽtibus in-
gredietur: & cum egredientibus egredietur. Et in nundinis,
& in ſolennitatibus erit ſacrificiũ ephi per vitulũ, & ephi per
arietem: in agnis autem erit ſacrificiũ, ſicut inuenerit manus
eius: & olei hin, per ſingula ephi. Cum autem fecerit princeps
ſpontaneũ holocauſtũ, aut pacifica voluntaria Domino: ape-
rietur ei porta quæ reſpicit ad orientẽ, & faciet holocauſtum
ſuum, & pacifica ſua, ſicut fieri ſolet in die ſabbathi: & egre-
dietur, claudeturq; porta poſtquam exierit. Et agnũ eiuſdem
anni, immaculatũ, faciet holocauſtũ quotidie Domino: ſem-
E per mane faciet illud. Et faciet ſacrificiũ ſuper eo catà mane,
mane ſextã partẽ ephi: & de oleo tertiã partem hin, vt miſcea
tur ſimilæ: ſacrificiũ Domino legitimũ, iuge atq; perpetuũ.
Faciet agnũ & ſacrificiũ, & oleum catà mane, mane holocau-
ſtum ſempiternũ. Hæc dicit Dominus Deus, Si dederit prin
ceps domũ alicui de filijs ſuis: hæreditas eius filiorũ ſuorum
erit, poſsidebunt eam hæreditariè. Si autẽ dederit legatum de
hæreditate ſua vni ſeruorũ ſuorũ: erit illius vſq; ad annũ re-
miſsionis, & reuertetur ad principẽ: hæreditas autem eius fi-
F lijs eius erit. Et non accipiet princeps de hæreditate populi
per violentiã, & de poſſeſsione eorum: ſed de poſſeſsione ſua
hæreditatẽ dabit filijs ſuis: vt non diſpergatur populus meus
vnuſquiſque à poſſeſsione ſua. Et introduxit me per ingreſ-
ſum qui erat ex látere portæ in gazophylacia ſanctuarij ad
ſacerdotes, quæ reſpiciebant ad Aquilonem: & erat ibi locus
vergens ad occidentem. Et dixit ad me, Iſte eſt locus, vbi co- [redacted]
quent ſacerdotes pro peccato, & pro delicto: vbi coquẽt ſa-
crificium, vt nõ efferant in atriũ exterius, & ſanctificetur po-
G pulus. Et eduxit me in atrium exterius, & circũduxit me per
quatuor angulos atrij: & ecce, atriolum erat in angulo atrij,
atriola ſingula per angulos atrij. In quatuor angulis atrij
atriola diſpoſita: quadraginta cubitorũ per longũ, & trigin-
ta per latũ: menſuræ vnius quatuor erãt. Et paries per circui-
tum ambiens quatuor atriola: & culinæ fabricatæ erant ſub-
ter porticus per gyrũ. Et dixit ad me, Hæc eſt domus culina
rũ in qua coquent miniſtri domus Domini victimas populi.

[redacted] CAPVT XLVII.

A ET conuertit me ad portam domus, & ecce aquæ
egrediebantur ſubter limen domus ad orientem:
facies enim domus reſpiciebat ad orientem: aquę
autem deſcendebant in latus templi dextrum ad
meridiem

meridiem altaris. Et eduxit me per viam portæ Aquilonis,&
conuertit me ad viam foras portam exteriorem,viam quæ re-
ſpiciebat ad orientem : & ecce aquæ redundantes à latere de-
xtro. Cum egrederetur vir ad Orientem, qui habebat funicu-
lum in manu ſua,& menſus eſt mille cubitos : & traduxit me
per aquam vſque ad talos. Rurſumq́; menſus eſt mille,& tra-
duxit me per aquam vſq; ad genua:& menſus eſt mille, & tra
duxit me per aquam vſque ad renes. Et menſus eſt mille, tor-
rentem quem non potui pertranſire : quoniam intumuerant
B aquæ profundi torrentis qui non poteſt tranſuadari. Et dixit
ad me, Certe vidiſti fili hominis. Et eduxit me, & cõuertit ad
ripam torrentis. Cumq́; me cõuertiſſem, ecce in ripa torren-
tis ligna multa nimis ex vtraq; parte. Et ait ad me, Aquæ iſtæ
quæ egrediuntur ad tumulos ſabuli orientalis,& deſcendunt
ad plana deſerti, intrabũt mare,& exibũt,& ſanabũtur aquæ.
Et omnis anima viuens quæ ſerpit, quocunque venerit tor-
[redacted] rens, viuet:& erunt piſces multi ſatis poſtquam venerint illuc
aquæ iſtæ,& ſanabũtur : & viuent omnia ad quæ venerit tor-
rens. Et ſtabunt ſuper illa piſcatores, ab Engaddi vſq; ad Ena-
gallim ſiccatio ſagenarum erit : plurimæ ſpecies erunt piſciũ
C eius, ſicut piſces maris magni, multitudinis nimiæ:in litori-
bus autem eius,& in paluſtribus non ſanabuntur, quia in ſali-
nas dabuntur. Et ſuper torrẽtem orietur in ripis eius ex vtra-
que parte omne lignum pomiferum : non deflues folium ex
eo,& non deficiet fructus eius : per ſingulos menſes afferet
primitiua, quia aquæ eius de ſanctuario egredientur:& erunt
fructus eius in cibũ,& folia eius ad medicinã. Hæc dicit Do-
minus Deus, Hic eſt terminus in quo poſsidebitis terram in
duodecim tribubus Iſrael : quia Ioſeph duplicẽ funiculũ ha-
bet. Poſsidebitis autẽ eam ſinguli æquè vt frater ſuus : ſuper
Gene.48.d quam leuaui manum meã vt darem patribus veſtris : & cadet
terra hæc vobis in poſſeſsionem. Hic eſt autẽ terminus terræ
ad plagam ſeptentrionalem, à mari magno via Hethalon, ve-
[redacted] nientibus Sedada, Emath, Berotha, Sabarim, quæ eſt inter
D terminũ Damaſci & confiniũ Emath, domus Thichon quæ
eſt iuxta terminũ Aurã. Et erit terminus à mari vſq; ad atriũ
Enon terminus Damaſci, & ab Aquilone ad Aquilonem, ter
minus Emath : plaga ſeptentrionalis. Porrò plaga orienta-
lis de medio Auran & de medio Damaſci,& de medio Ga-
laad,& de medio terræ Iſrael, Iordanis diſterminans ad mare
orientale, metiemini etiã plagam orientalẽ. Plaga autem au-
ſtralis meridiana, à Thamar vſq; ad aquas cõtradictionis Ca-
des:& torrens vſq; ad mare magnũ: & hæc eſt plaga ad meri-
diem auſtralis. Et plaga maris, mare magnũ à confinio per di
rectum, donec venias Emath : hæc eſt plaga maris. Et diuide
tis terram iſtam vobis per tribus Iſrael : & mittetis eam in hæ
reditatem vobis, & aduenis qui acceſſerint ad vos, qui ge-
nuerint filios in medio veſtrûm: & erũt vobis ſicut indigenæ
inter filios Iſrael : vobiſcum diuident poſſeſsionem in me-
dio tribuum Iſrael. In tribu autem quacũq; fuerit aduena, ibi
dabitis poſſeſsionem illi, ait Dominus Deus.

[redacted]

CAPVT XLVIII.

A ET hæc nomina tribuum à finibus Aquilonis iu-
xta viam Hethalon pergentibus Emath atrium
Enan terminus Damaſci ab Aquilone iuxta viam
Emath. Et erit ei plaga orientalis mare, Dan vna.
Et à termino Dan, à plaga orientali vſque ad plagam maris,
Aſer vna : & ſuper terminũ Aſer, à plaga oriẽtali vſq; ad pla-
gã maris, Nephthâli vna. Et ſuper terminũ Nephthâli, à pla-
ga orientali vſque ad plagã maris, Manaſſe vna. Et ſuper ter-
minũ Manaſſe, à plaga Oriẽtali vſq; ad plagã maris, Ephráim
vna. Et ſuper terminũ Ephráim, à plaga orientali vſq; ad pla-
gam maris, Ruben vna. Et ſuper terminũ Rubẽ, à plaga orien
tali vſq; ad plagam maris, Iuda vna. Et ſuper terminũ Iuda, à
plaga oriẽtali vſq; ad plagam maris, erunt primitiæ quas ſepa-
rabitis vigintiquinq; millibus latitudinis & lõgitudinis, ſicuti
ſingulæ partes à plaga orientali vſq; ad plagã maris:& erit ſan
ctuarium in medio eius. Primitiæ quas ſeparabitis Domino:
longitudo vigintiquinq; millibus,& latitudo decẽ millibus.
B Hæ autem erunt primitiæ ſanctuarij ſacerdotũ : ad Aquilo-
nem longitudinis vigintiquinque millia,& ad mare latitudi-
nis decem millia, ſed & ad orientẽ latitudinis decẽ millia, &
ad meridiem longitudinis vigintiquinque millia : & erit ſan-
ctuariũ Domini in medio eius. Sacerdotibus ſanctuariũ erit
de filijs Sadoc, qui cuſtodierunt ceremonias meas,& non er-
rauerunt cum errarent filij Iſrael, ſicut errauerunt & Leuitæ.
Et erunt eis primitiæ de primitijs terræ ſanctũ ſanctorum, iu
xta terminum Leuitarum. Sed & Leuitis ſimiliter iuxta fines
ſacerdotũ vigintiquinque millia longitudinis, & latitudinis
decem millia. Omnis longitudo viginti & quinq; millium,&
latitudo decem millium. Et non vænundabũt ex eo, neq; mu-
tabunt, neque transferentur primitiæ terræ, quia ſanctificatæ
ſunt Domino. Quinq; millia autẽ quæ ſuperſunt in latitudi-
ne per vigintiquinque millia, prophana erunt vrbis in habi-
taculum,& in ſuburbana : & erit ciuitas in medio eius. Et hæ
menſuræ eius. Ad plagã ſeptentrionalẽ, quingenti & quatuor
millia : & ad plagam meridianã, quingenti & quatuor millia:
& ad plagam orientalem, quingenti & quatuor millia : & ad
plagam occidentalem, quingenti & quatuor millia. Erunt au-
tem ſuburbana ciuitatis, ad Aquilonẽ ducenti quinquaginta,
& ad meridiem ducenti quinquaginta,& ad orientem ducẽti
C quinquaginta, ad mare ducenti quinquaginta. Quod autẽ re-
liquum fuerit in longitudines ſecundum primitias ſanctuarij,
decem millia in orientẽ,& decẽ millia in occidentẽ, erunt ſi-
cut primitiæ ſanctuarij : & erunt fruges eius panes his qui ſer
uiunt ciuitati. Seruientes autẽ ciuitati, operabũtur ex omni-
bus tribubus Iſrael. Omnes primitiæ vigintiquinque milliũ,
per vigintiquinq; millia:in quadrum ſeparabuntur in primi-
tias ſanctuarij,& poſſeſsionẽ ciuitatis. Quod autẽ reliquum
fuerit, principis erit ex omni parte primitiarum ſanctuarij,&
poſſeſsionis ciuitatis è regione vigintiquinq; milliũ primitia
rum vſque ad terminũ orientalem, ſed & à mari è regione vi-
gintiquinque milliũ vſque ad terminũ maris, ſimiliter in par-
tibus principis erit : & erunt primitiæ ſanctuarij,& ſanctua-
rium templi in medio eius. De poſſeſsione autẽ Leuitarum,
& de poſſeſsione ciuitatis in medio partium principis erit:in-
ter terminũ Iuda,& inter terminũ Beniamin, & ad principẽ
pertinebit. Et reliquis tribubus, A plaga orientali, vſque ad
D plagam occidentalẽ, Beniamin vna. Et contra terminum Ben-
iamin, à plaga orientali vſque ad plagã occidentalẽ, Symeon
vna. Et ſuper terminum Symeonis, à plaga orientali vſque ad
plagam occidentalem, Iſſachar vna. Et ſuper terminum Iſſa-
char, à plaga orientali vſque ad plagam occidentalem, Zabu-
lon vna. Et ſuper terminũ Zabulon, à plaga orientali vſq; ad
plagam maris, Gad vna. Et ſuper terminum Gad, ad plagam
Auſtri in meridiem: & erit finis de Thamar, vſque ad aquas
contradictionis Cades, hereditas contra mare magnum. Hæc
eſt terra quam mittetis in ſortem tribubus Iſrael:& hæ parti-
tiones earum, ait Dominus Deus. Et hi egreſſus ciuitatis : A
plaga ſeptentrionali quingentos & quatuor millia menſura-
bis. Et portæ ciuitatis in nominibus tribuum Iſrael : portæ
tres à ſeptentrione, porta Ruben vna, porta Iuda vna, porta
Leui vna. Et ad plagam orientalem, quingentos & quatuor
millia : & portæ tres, porta Ioſeph vna, porta Beniamin vna,
porta Dan vna. Et ad plagam meridianam, quingentos &
quatuor millia metiêris : & portæ tres, porta Symeonis vna,
porta Iſſachar vna, porta Zabulon vna. Et ad plagam oc-
cidentalem, quingentos & quatuor millia : & portæ eorum
tres, porta Gad vna, porta Aſer vna, porta Nephthali vna.
Per circuitum, decem & octo millia : & nomen ciuitatis ex
illa die, Dominus ibidem.

F I N I S.

Hieronymi in Danielem PRAEFATIO.

DANIELEM prophetam iuxta ſeptuaginta interpretes, Domini ſaluatoris eccleſiæ nõ legũt, utentes Theodotionis editione: & hoc cur acciderit, neſcio. Siue enim quia ſermo Chaldaicus eſt, & quibuſdam proprietatibus à noſtro eloquio diſcrepat, noluerunt ſeptuaginta interpretes eaſdem linguæ lineas in trãslatione ſeruare: ſiue ſub nomine eorum ab alio neſcio quo non ſatis Chaldæam linguam ſciente, editus eſt liber: ſiue aliud quid cauſæ extiterit ignorans: hoc unum affirmare poſſum, quòd multũ à ueritate diſcordet, & recto iudicio repudiatus ſit. Sciendũ quippe eſt Danielem maximè & Eſdram Hebraicis quidem literis, ſed Chaldæo ſermone conſcriptos: & unam Ieremiæ pericopen: Iob quoq; cum Arabica lingua plurimã habere ſocietatem. Deniq; & ego adoleſcentulus poſt Quintiliani & Tullij lectionẽ ac flores rhetoricos, cum me in linguæ huius piſtrinum recluſiſſem: & multo ſudore, multoq; tempore uix cœpiſſem anhelantia ſtridentiaq; uerba reſonare, & quaſi per cryptam ambulans, rarũ deſuper lumen aſpicerem, impegi nouiſſime in Danielem: & tanto tædio affectus ſum, ut deſperatione ſubita omnem laboremueterẽ uoluerim contemnere. Verũ adhortãte me quodã Hebræo, & illud mihi crebrius in ſua lingua ingerente, Labor improbus omnia uincit: & qui mihi uidebar ſciolus inter Hæbræos, cœpi rurſus diſcipulus eſſe Chaldaicus. Et ut uerũ fatear, uſque ad præſentem diem magis poſſum ſermonẽ Chaldaicũ legere & intelligere, quàm ſonare. Hæc idcirco refero, ut difficultatẽ uobis Danielis oſtenderẽ: qui apud Hebræos nec Suſannæ habet hiſtoriam, nec hymnũ triũ puerorum, nec Belis draconiſq; fabulas: quas nos, quia in toto orbe diſperſæ ſunt, ueru antepoſito, eaſq; iugulante ſubiecimus: ne uideremur apud imperitos magnã partem uoluminis detruncaſſe. Audiui ego quendam de præceptoribus Iudæorum, cum Suſannæ derideret hiſtoriam, & à Græco neſcio quo eam diceret eſſe confictam: illud opponere quod Origeni quoq; Africanus oppoſuit, etymologias has ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, de Græco ſermone deſcẽdere. Cuius rei nos intelligentiã noſtris hanc poſſumus dare: ut uerbi gratia, dicamus de arbore ilice dixiſſe eũ, ilico pereas: à lentiſco, in lentẽ te cõminuat angelus: uel nõ lente pereas, aut lentus, id eſt flexibilis ducaris ad mortẽ: ſiue aliud quid ad arboris nomen conueniens. Deinde tantũ fuiſſe otij tribus pueris cauillabatur, ut in camino æſtuantis incendij metro luderent: & per ordinẽ ad laudẽ Dei omnia elementa prouocarent. aut quod miraculũ diuinæq; aſpirationis indiciũ, uel draconẽ interfectum offa picis, uel ſacerdotũ Belis machinas deprehenſas: quæ magis prudentia ſolertis uiri, quàm prophetali eſſent ſpiritu perpetrata? Cũ uerò ad Habacuc ueniret, & de Iudæa in Chaldæam raptũ diſcophorũ lectitaret, quærebat exemplũ ubi legiſſemus in toto ueteri teſtamento quenquã ſanctorũ graui uolaſſe corpore & in puncto horæ tanta terrarũ ſpatia trãſiſſe. Cui cũ quidã è noſtris ſatis ad loquendũ prõptulus, Ezechielẽ adduxiſſet in mediũ, & diceret eũ de Chaldæa in Iudæã fuiſſe tranſlatũ: deriſit hominẽ, & ex ipſo uolumine demonſtrauit Ezechielẽ in ſpiritu ſe uidiſſe tranſpoſitũ. Deniq; & apoſtolũ noſtrũ uidelicet ut eruditũ uirum & qui legẽ ab Hebræis didiciſſet, non fuiſſe auſum affirmare ſe raptum in corpore, ſed dixiſſe ſiue in corpore, ſiue extra corpus: neſcio, Deus ſcit. His & talibus argumẽtis apocryphas in libro eccleſiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio iudicium derelinquens, illud admoneò, non haberi Danielem apud Hebræos inter prophetas, ſed inter eos qui hagiographa conſcripſerunt. In tres ſiquidem partes omnis ab eis ſcriptura diuiditur: in legem, in prophetas, & in hagiographa, id eſt, in quinq;, & octo, & in undecim libros: de quo non eſt huius tẽporis diſſerere. Quæ autem ex hoc propheta, imo cõtra hunc librũ Porphyrius obijciat: teſtes ſunt Methodius, Euſebius & Apolinaris: qui multis uerſuum milibus eius ueſaniæ reſpondentes, neſcio an curioſo lectori ſatisfecerint. Vnde obſecro uos ô Paula & Euſtochium fundatis pro me ad Dominum preces: ut quamdiu in hoc corpuſculo ſum, ſcribã aliquid gratũ uobis, utile eccleſiæ, dignum poſteris. Præſentiũ quippe iudicijs non ſatis moueor: qui in utrãq; partẽ, aut amore labũtur, aut odio.

Danielis Prophetia.

[redacted]. CAPVT I.

A ANNO tertio regni Ioacim regis Iuda, venit Nabuchodonoſor rex Babylonis in Ieruſalem, & obſedit eam. Et tradidit Dominus in manu eius Ioacim regem Iudæ, & partem vaſorum domus Dei: & aſportauit ea in terram Sennaar, in domum Dei ſui, & vaſa intulit in domum theſauri Dei ſui. Et ait rex Alphenez præpoſito eunuchorum, vt introduceret de filijs Iſrael, & de ſemine regio, & tyrannorum pueros in quibus nulla eſſet macula, decoros forma, & eruditos omni ſapientia, cautos ſcientia, & doctos diſciplina, & qui poſſent ſtare in palatio regis: vt doceret eos literas, & linguam Chaldæorum. Et conſtituit eis rex annonam per ſingulos dies de cibis ſuis, & de vino vnde bibebat ipſe: vt enutriti tribus annis, poſtea ſtarent in conſpectu regis. Fuerunt ergo inter eos de filijs Iudæ, Daniel, Ananias,
B Miſael, & Azarias. Et impoſuit eis præpoſitus eunuchorũ, nomina: Danieli, Baltaſſar: Ananiæ, Sidrach: Miſaeli, Miſach: & Azariæ, Abdenago. Propoſuit autẽ Daniel in corde ſuo, ne pollueretur de menſa regis, neque de vino potus eius, & rogauit eunuchorum præpoſitũ ne contaminaretur. Dedit autem Deus Danieli gratiam & miſericordiam in conſpectu principis eunuchorum. Et ait princeps eunuchorum ad Danielem, Timeo ego Dominũ meum regem qui conſtituit vobis cibum & potum: qui ſi viderit vultus veſtros macilen-
C tiores præ cæteris adoleſcentibus coæuis veſtris, condemnabitis caput meum regi. Et dixit Daniel ad Malaſar, quem cõſtituerat princeps eunuchorum ſuper Danielem, Ananiam, Miſaelem, & Azariam. Tenta nos obſecro ſeruos tuos diebus decem, & dentur nobis legumina ad veſcendum, & aqua ad bibendum: & contemplare vultus noſtros, & vultus puerorum qui veſcuntur cibo regio: & ſicut videris, facies cum ſeruis tuis. Qui audito ſermone huiuſcemodi, tentauit eos diebus decem. Poſt dies autem decem apparuerunt vultus eorum meliores & corpulentiores præ omnibus pueris qui veſcebantur cibo regio. Porrò Malaſar tollebat cibaria, & vinum potus eorum: dabatque eis legumina. Pueris autem his dedit Deus ſcientiam & diſciplinam in omni libro & ſa-
D pientia: Danieli autem intelligentiam omnium viſionum & ſomniorum. Completis itaque diebus, poſt quos dixerat rex vt introducerentur: introduxit eos præpoſitus eunuchorum in conſpectu Nabuchodonoſor. Cumque eis locutus fuiſſet rex, nõ ſunt inuenti tales de vniuerſis, vt Daniel, Ananias, Miſael, & Azarias: & ſteterunt in conſpectu regis. Et omne verbum ſapientiæ & intellectus quod ſciſcitatus eſt ab eis rex, inuenit in eis decuplum ſuper cunctos hariolos & magos qui erant in vniuerſo regno eius. Fuit autem Daniel vſq; ad annum primum Cyri regis. *Infra 6 g*

[redacted]. CAPVT II.

IN anno ſecundo regni Nabuchodonoſor vidit Nabuchodonoſor ſomniũ: & conterritus eſt ſpiritus eius, & ſomnium eius fugit ab eo. Præcepit autem rex vt conuocarentur harioli, & magi, & malefici, & Chaldæi: vt indicarent regi ſomnia ſua. Qui cum veniſſent, ſteterunt coram rege: & dixit ad eos rex, Vidi

ſomnium

ſomnium : & mente confuſus ignoro quid viderim. Reſpon-
deruntq́; Chaldæi regi Syriace, Rex in ſempiternum viue: dic
ſomnium ſeruis tuis, & interpretationē eius indicabimus. Et
reſpondens rex ait Chaldæis, Sermo receſsit à me : niſi indi-
caueritis mihi ſomniū & coniecturam eius, peribitis vos, &
domus veſtræ publicabuntur. Si autē ſomnium & coniectu-
ram eius narraueritis : præmia, & dona, & honorem multum
accipietis à me. ſomniū igitur, & interpretationē eius indica-
B te mihi. Reſponderunt ſecundò atq; dixerunt, Rex ſomniū di
cat ſeruis ſuis, & interpretationē illius indicabimus: Reſpon-
ditq́; rex : & ait, Certè noui quòd tempus redimitis, ſcientes
quòd receſſerit à me ſermo. Si ergo ſomniū nō indicaueritis
mihi, vna eſt de vobis ſententia, quòd interpretationem quo-
que fallacem & deceptione plenam compoſueritis, vt loqua
mini mihi donec tempus pertranſeat. Somnium itaque dicite
mihi, vt ſciam quòd interpretationem quoque eius veram lo-
quamini. Reſpondentes ergo Chaldæi coram rege, dixerunt,
Non eſt homo ſuper terram, qui ſermonem tuum, rex, poſsit
implere : ſed neque regum quiſquam magnus & potens, ver-
bum huiuſcemodi ſciſcitatur ab omni hariolo, & mago, &
Chaldæo: Sermo enim, quem tu quæris, rex, grauis eſt: nec
reperietur quiſquam qui indicet illum in cōſpectu regis: ex-
ceptis dijs quorū non eſt cum hominibus conuerſatio. Quo
audito, rex in furore & in ira magna præcepit vt perirent o-
mnes ſapientes Babylonis. Et egreſſa ſententia, ſapiētes inter-
ficiebātur : quærebaturq́ue Daniel & ſocij eius, vt perirent.
C Tunc Daniel requiſiuit de lege atq; ſententia ab Arioch prin
cipe militiæ regis, qui egreſſus fuerat ad interficiendos ſapien
tes Babylonis. Et interrogauit eum qui à rege poteſtatem ac-
ceperat, quam ob cauſam tam crudelis ſententia à facie regis
eſſet egreſſa. Cum ergo rem indicaſſet Arioch Danieli, Da-
niel ingreſſus rogauit regē, vt tempus daret ſibi ad ſolutionē
indicandam regi. Et ingreſſus eſt domū ſuam, Ananiæque &
Miſaeli, & Azariæ ſocijs ſuis, indicauit negotium : vt quære-
rent miſericordiam à facie Dei cœli ſuper ſacramento iſto,
& non perirent Daniel & ſocij eius, cum cæteris ſapientibus
Babylonis. Tunc Danieli myſterium per viſionem noctæ re-
uelatum eſt : & benedixit Daniel Deum cœli, & locutus ait,
Sit nomen Domini benedictum à ſeculo & vſq; in ſeculum:
quia ſapientia & fortitudo eius ſunt. Et ipſe mutat tempora
& ætates : transfert regna atque conſtituit: dat ſapientiam ſa-
D pientibus, & ſcientiam intelligentibus diſciplinam. Ipſe reue-
lat profunda & abſcondita : & nouit in tenebris conſtituta: &
lux cum eo eſt. Tibi Deus patrum meorum confiteor, teque
laudo : quia ſapientiam & fortitudinem dediſti mihi, & nunc
oſtendiſti mihi quæ rogauimus te, quia ſermonem regis ape-
ruiſti nobis. Poſt hæc Daniel ingreſſus ad Arioch quem cō-
ſtituerat rex vt perderet ſapientes Babylonis, ſic ei locutus
eſt, Sapientes Babylonis ne perdas : introduc me in conſpe-
ctu regis, & ſolutionem regi narrabo. Tunc Arioch feſtinus
introduxit Danielem ad regem, & dixit ei, Inueni hominem
de filijs transmigrationis Iudæ, qui ſolutionem regi annun-
tiet. Reſpondit rex, & dixit Danieli cuius nomen erat Bal-
taſſar, Putáſne verè potes mihi indicare ſomnium quod vidi,
& interpretationem eius? Et reſpondens Daniel coram rege,
E ait, Myſterium quod rex interrogat, ſapientes, magi, & hario
li, & aruſpices nequeunt indicare regi : ſed eſt Deus in cœlo
reuelans myſteria, qui indicauit tibi rex Nabuchodonoſor,
quæ ventura ſunt nouiſsimis temporibus. Somnium tuum,
& viſiones capitis tui in cubili tuo, huiuſcemodi ſunt, Tu rex
cogitare cœpiſti in ſtratu tuo quid eſſet futurum poſt hæc:
& qui reuelat myſteria, oſtendit tibi quæ ventura ſunt. Mihi
quoque non in ſapientia quæ eſt in me plus quàm in cunctis
viuentibus, ſacramentum hoc reuelatum eſt: ſed vt interpre-
tatio regi manifeſta fieret, & cogitationes mentis tuæ ſcires.
Tu rex videbas, & ecce quaſi ſtatua vna grandis : ſtatua illa
magna, & ſtatura ſublimis ſtabat contra te, & intuitus eius
erat terribilis. Huius ſtatuæ caput, ex auro optimo erat : pe-
ctus autem & brachia, de argento : porrò venter & fœmora,
ex ære. Tibiæ autem ferreæ: pedum quædam pars erat ferrea,
quædam autē fictilis. Videbas ita, donec abſciſſus eſt lapis de
monte ſine manibus: & percuſsit ſtatuam in pedibus eius fer-
reis & fictilibus, & comminuit eos. Tunc contrita ſunt pari-
ter ferrum, teſta, æs, argentum & aurum, & redacta quaſi in
fauillam æſtiuæ areæ, quæ rapta ſunt vento : nulluſq; locus
inuentus eſt eis. Lapis autem qui percuſſerat ſtatuā, factus eſt
mons magnus : & impleuit vniuerſam terrā. hoc eſt ſomniū.
Interpretationem quoq; eius dicemus coram te, rex. Tu rex
F regum es : & Deus cœli regnum & fortitudinem & imperiū
& gloriam dedit tibi: & omnia in quibus habitant filij homi-
num & beſtiæ agri, volucres quoque cœli dedit in manu tua,
& ſub ditione tua vniuerſa conſtituit. tu es ergo caput aureū.
Et poſt te conſurget regnum aliud minus te : & regnum ter-
tium aliud æreū, quod imperabit vniuerſæ terræ : & regnum
quartum erit velut ferreum. Quo modo ferrum cōminuit &
domat omnia, ſic comminuet & conteret omnia hæc. Porrò
quia vidiſti pedū & digitorum partem teſteam figuli, & par-
tem ferreā : regnum diuiſum erit, quod tamē de plantario fer-
ri orietur. Secundū quod vidiſti ferrū miſtū teſtæ ex luto, &
digitos pedū ex parte ferreos & ex parte fictiles : ex parte re
gnum erit ſolidū, & ex parte contritum. Quòd autem vidiſti
ferrum miſtum teſtæ ex luto, commiſcebuntur quidē huma
G no ſemini, ſed non adhærebunt ſibi, ſicuti ferrū miſceri non
poteſt teſtæ. In diebus autem regnorū illorū ſuſcitabit Deus [redacted]
cœli regnū quod in eternū non diſsipabitur, & regnum eius [redacted]
alteri populo non tradetur: cōminuet autem & conſumet vni [redacted]
uerſa regna hæc: & ipſum ſtabit in æternū. Secundū quod vi-
diſti, quod de mōte abſciſſus eſt lapis ſine manibus, & cōmi-
nuit teſtam, & ferrū, & æs, & argentū, & aurū, Deus magnus
oſtendit regi, quæ ventura ſunt poſtea, & verum eſt ſomniū,
& fidelis interpretatio eius. Tunc rex Nabuchodonoſor cé-
cidit in faciem ſuam, & Danielem adorauit : & hoſtias, & in- [redacted]
cenſum præcepit vt ſacrificarent ei. Loquēs ergo rex, ait Da- [redacted]
nieli. Vere Deus veſter Deus Deorū eſt & Dominus regū,
reuelans myſteria : quoniā tu potuiſti aperire hoc ſacramen
tum. Tūc rex Danielem in ſublime extulit, & munera multa
& magna dedit ei : & conſtituit eum principē ſuper omnes
prouincias Babylonis, & præfectum & magiſtrum ſuper cū-
ctos ſapientes Babylonis. Daniel autem poſtulauit à rege: &
conſtituit ſuper opera prouinciæ Babylonis, Sidrach, Mi-
ſach, & Abdenago : ipſe autem Daniel erat in fortibus regis.

[redacted]

CAPVT III.

A NAbuchodonoſor rex fecit ſtatuam auream alti-
tudine cubitorum ſexaginta, latitudine cubitorū
ſex : & ſtatuit eam in campo Duram prouinciæ
Babylonis. Itaq; Nabuchodonoſor rex miſit ad

congregādos ſatrapas,magiſtratus & iudices,duces & tyran-
nos,& præfectos,omnesq; principes regionū,vt cōuenirent
ad dedicationem ſtatuæ quã erexerat Nabuchodonoſor rex.
Tunc congregati ſunt ſatrapæ,magiſtratus & iudices,duces,
tyranni,& optimates qui erant in poteſtatibus conſtituti,&
vniuerſi principes regionum,vt cōuenirent ad dedicationem
ſtatuæ quam erexerat Nabuchodonoſor rex. Stabant autem
in conſpectu ſtatuæ quam poſuerat Nabuchodonoſor rex,
& præco clamabat valenter,Vobis dicitur populis,tribubus
B & linguis,In hora qua audieritis ſonitum tubæ & fiſtulæ &
citharæ,ſambucæ,& pſalterij,& ſymphoniæ & vniuerſi ge-
neris muſicorū,cadētes adorate ſtatuã auream quam cōſtituit
Nabuchodonoſor rex. Si quis autē non proſtratus adoraue-
rit,eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis.Poſt hæc
igitur ſtatim vt audierunt omnes populi ſonitū tubæ, fiſtulæ
& citharæ,ſambucæ & pſalterij,ſymphoniæ & omnis gene-
ris muſicorū:cadentes omnes populi,tribus,& linguæ adora-
uerunt ſtatuã auream quam conſtituerat Nabuchodonoſor
rex. Statim quæ & in ipſo tempore accedentes viri Chaldęi
accuſauerūt Iudæos: dixeruntq; Nabuchodonoſor regi,Rex
in æternum viue.tu rex,poſuiſti decretū,vt omnis homo qui
audierit ſonitum tubæ,fiſtulæ & citharæ,ſambucæ & pſalte-
rij,& ſymphoniæ,& vniuerſi generis muſicorū,proſternat
ſe,& adoret ſtatuam auream,ſi quis autem non procidens ado
rauerit mittatur in fornacem ignis ardentis.Sunt ergo viri Iu-
dæi,quos conſtituiſti ſuper opera regionis Babyloniæ,Si-
drach,Miſach,& Abdenago: viri iſti contempſerunt,rex de-
cretum tuum:deos tuos non colunt,& ſtatuam auream quam
C erexiſti non adorant. Tunc Nabuchodonoſor rex in furore
& in ira præcepit vt adducerentur Sidrach,Miſach,& Abde-
nago:qui confeſtim adducti ſunt in conſpectu regis.Pronun
tiansque Nabuchodonoſor rex,ait eis,Verène Sidrach, Mi-
[redacted] ſach,& Abdenago deos meos non colitis? & ſtatuam auream
quam conſtitui non adoratis? Nunc ergo ſi eſtis parati, qua-
cunque hora audieritis ſonitum tubæ,fiſtulæ,citharæ,ſambu
cæ & pſalterij & ſymphoniæ,omniſque generis muſicorum,
proſternite vos,& adorate ſtatuã quam feci: quòd ſi non ado
raueritis,eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis:&
quis eſt Deus qui eripiet vos de manu mea? Reſpōdentes Si-
drach,Miſach,& Abdenago, dixerunt regi Nabuchodono-
ſor,Non oportet nos de hac re reſpondere tibi. Ecce enim
Deus noſter quem colimus,poteſt eripere nos de camino
ignis ardentis,& de manibus tuis,ô rex, liberare. Quòd ſi no-
luerit,notum ſit tibi,rex,quia deos tuos non colimus: & ſta-
tuam auream quam erexiſti non adoramus. Tunc Nabucho
donoſor repletus eſt furore: & aſpectus faciei illius immuta-
tus eſt ſuper Sidrach,Miſach,& Abdenago. Et præcepit vt
ſuccenderetur fornax ſeptupium quàm ſuccendi conſueue-
rat.Et viris fortiſſimis de exercitu ſuo iuſſit vt ligatis pedi-
bus Sidrach. Miſach,& Abdenago mitterēt eos in fornacem
ignis ardentis. Et confeſtim viri illi vincti cum braccis ſuis,&
tiaris,& calceamentis,& veſtibus,miſſi ſunt in medium for-
nacis ignis ardentis.nam iuſſio regis vrgebat: fornax autem
ſuccenſa erat nimis. Porrò viros illos qui miſerant Sidrach,
Miſach,& Abdenago,interfecit flamma ignis. Viri autem hi
tres,id eſt,Sidrach,Miſach, & Abdenago,ceciderunt in me-
dio camino ignis ardentis,colligati.

Quæ ſequuntur,in Hebræis voluminibus non reperi.

[redacted] Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum,& bene-
dicentes Domino.Stans autem Azarias,orauit ſic, aperienſq;
os ſuum in medio ignis ait,Benedictus es Domine Deus pa
trum noſtrorum,& laudabile & glorioſum nomen tuum in
ſecula:quia iuſtus es in omnibus quæ feciſti nobis,& vniuer
ſa opera tua vera,& viæ tuæ rectæ,& omnia iudicia tua vera.
Iudicia enim vera feciſti iuxta omnia quæ induxiſti ſup nos,
& ſuper ciuitatem ſanctam patrum noſtrorum Ieruſalem:
D quia in veritate & in iudicio induxiſti omnia hæc propter
peccata noſtra.Peccauimus enim & inique egimus receden-
tes à te:& deliquimus in omnibus,& præcepta tua non audi-
uimus,nec obſeruauimus, nec fecimus ſicut præceperas no-
bis vt benè nobis eſſet.omnia ergo quæ induxiſti ſuper nos,
& vniuerſa quæ feciſti nobis,in vero iudicio feciſti: & tradi-
diſti nos in manibus inimicorum noſtrorum iniquorum &
peſſimorum,præuaricatorumq;,& regi iniuſto & peſſimo
vltra omnem terram.Et nunc non poſſumus aperire os, con-
fuſio,& opprobrium facti ſumus ſeruis tuis,& his qui colunt
te.Ne,quæſumus,tradas nos in perpetuū propter nomē tuū,
& ne diſſipes teſtamentuum tuum,neq; auferas miſericordiã
tuam à nobis propter Abraham dilectū tuum, & Iſaac ſeruū
tuum,& Iſrael ſanctū tuū:quibus locutus es, pollicens quòd
multiplicares ſemen eorum ſicut ſtellas cœli, & ſicut arenam
quæ eſt in littore maris: quia Domine imminuti ſumus pluſ-
quam omnes gentes,ſumusq; humiles in vniuerſa terra hodie
propter peccata noſtra.Et non eſt in tempore hoc princeps,
& dux,& propheta,neq; holocauſtum,neq; ſacrificiū, neque
oblatio,neq; incenſum,neq; locus primitiarū corã te,vt poſ-
ſimus inuenire miſericordiam tuam:ſed in anima contrita, &
ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur.Sicut in holocauſto arietum
& taurorum,& ſicut in millibus agnorum pinguium: ſic fiat
ſacrificium noſtrum in conſpectu tuo hodie, vt placeat tibi:
quoniam non eſt confuſio confidentibus in te. Et nūc ſequi-
mur te in toto corde,& timemus te, & quærimus faciē tuam.
Ne confundas nos:ſed fac nobiſcum iuxta manſuetudinem
tuam,& ſecundum multitudinem miſericordiæ tuæ. Et erue
nos in mirabilibus tuis,& da gloriam nomini tuo Domine:&
confundantur omnes qui oſtendunt ſeruis tuis mala,confun-
dantur in omni potentia,& robur eorum conteratur:& ſciant
quia tu es Dominus Deus ſolus,& glorioſus ſuper orbē ter-
E rarum.Et nō ceſſabant qui miſerant eos miniſtri regis ſuccen
dere fornacē,naphtha & ſtuppa & pice & malleolis, & effun
debatur flamma ſuper fornacem cubitis quadragintanouem:
& erupit,& incendit quos reperit iuxta fornacem de Chal-
dæis. Angelus autem Domini decēdit cum Azaria & ſocijs
eius in fornacē:& excuſſit flammam ignis de fornace, & fecit
mediū fornacis quaſi ventum roris flantē,& non tetigit eos o-
mnino ignis,neq; cōtriſtauit,nec quicquam moleſtiæ intulit.
Tunc hi tres quaſi ex vno ore laudabãt & glorificabãt & be-
nedicebãt Deum in fornace:dicentes, Benedictus es Domi
ne Deus patrum noſtrorū,& laudabilis & ſuperexaltatus in
ſecula:& benedictum nomen gloriæ tuę ſanctum & laudabi-
le & ſuperexaltatū in omnibus ſeculis. Benedictus es in tem
plo ſancto glorię tuæ,& ſuperlaudabilis & ſupergloriosus in
ſecula. Benedictus es in throno regni tui, & ſuperlaudabilis
& ſuperexaltatus in ſecula. Benedictus es q intueris abyſſos,
& ſedes ſuper Cherubim,& laudabilis & ſuperexaltatus in ſe
cula. Benedictus es in firmamēto cœli,& laudabilis & glorio
ſus in ſecula.Benedicite omnia opera Domini Domino, lau-
date & ſuperexaltate eū in ſecula. Benedicite angeli Domini
Domino,laudate & ſupexaltate eū in ſecula. Benedicite cœ Pſal.148
li Domino,laudate & ſuperexaltate eū in ſecula. Benedicite
aquæ omnes quæ ſuper cœlos ſunt Dño,laudate & ſuperex-
altate eū in ſecula. Benedicite omnes virtutes Domini Dño,
laudate & ſuperexaltate eum in ſecula. Benedicite ſol & lu-
na Domino,laudate & ſuperexaltate eū in ſecula. Benedicite
ſtellæ cœli Dño,laudate & ſuperexaltate eū in ſecula.Benedi
cite omnis imber & ros Dño, laudate & ſupexaltate eū in ſe-
cula. Benedicite omnis ſpiritus Dei Dño,laudate & ſuperex
altate eum in ſecula. Benedicite ignis & æſtus Dño,laudate
& ſuperexaltate eū in ſecula. Benedicite frigus & æſtas Do-
F mino,laudate & ſuperexaltate eū in ſecula. Benedicite rores
& pruina Domino,laudate & ſuperexaltate eū in ſecula. Be-
nedicite gelu & frigus Domino, laudate & ſuperexaltate eū
in ſecula. Benedicite glacies & niues Domino,laudate & ſu-
perexaltate eū in ſecula. Benedicite noctes & dies Domino,
laudate &

laudate & ſuperexaltate eum in ſecula. Benedicite lux & te-
nebræ Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula. Be-
nedicite fulgura & nubes Domino, laudate & ſuperexaltate
eũ in ſecula. Benedicat terra Dominũ, laudet & ſuperexal-
tet eũ in ſecula. Benedicite montes & colles Domino, lau-
date & ſuperexaltate eũ in ſecula. Benedicite vniuerſa ger-
minantia in terra Domino, laudate & ſuperexaltate eũ in ſecu
la. Benedicite fontes Dño, laudate & ſuperexaltate eũ in ſe-
cula. Benedicite maria & flumina Domino, laudate & ſu-
perexaltate eũ in ſecula. Benedicite cete, & omnia quæ mo
uentur in aquis Dño, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
Benedicite omnes volucres cœli Dño, laudate & ſuperexal-
tate eũ in ſecula. Benedicite omnes beſtiæ & pecora Dño,
laudate & ſuperexaltate eũ in ſecula. Benedicite filij homi-
num Dño, laudate & ſuperexaltate eũ in ſecula. Benedicat
Iſrael Dñm, laudet & ſuperexaltet eũ in ſecula. Benedicite
ſacerdotes Domini Domino, laudate & ſuperexaltate eũ in
ſecula. Benedicite ſerui Domini Domino, laudate & ſuper-
exaltate eũ in ſecula. Benedicite ſpiritus & animæ iuſtorum
Domino, laudate & ſuperexaltate eũ in ſecula. Benedicite
ſancti & humiles corde Domino, laudate & ſuperexaltate eũ
in ſecula. Benedicite Anania, Azaria, Miſael Domino, lau-
date & ſuperexaltate eũ in ſecula: quia eruit nos de inferno, &
ſaluos fecit de manu mortis, & liberauit nos de medio ardẽtis
flammæ, & de medio ignis eruit nos. Cõfitemini Domino,
quoniã bonus, quoniam in ſeculũ miſericordia eius. Bene-
dicite omnes religioſi Domino Deo Deorũ, laudate & con-
fitemini ei, quia in omnia ſecula miſericordia eius.

Hucuſque in Hebræo non habetur: & quæ poſuimus, de
Theodotionis editione tranſlata ſunt.

Tunc Nabuchodonoſor rex obſtupuit, & ſurrexit properè,
& ait optimatibus ſuis, Nónne tres viros miſimus in medium
ignis cõpeditos? Qui reſpõdentes regi, dixerũt, Verè rex. Re-
G ſpondit rex, & ait, Ecce ego video quatuor viros ſolutos, &
ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis eſt, &
ſpecies quarti ſimilis filio Dei. Tunc acceſsit Nabuchodono-
ſor ad oſtiũ fornacis ignis ardentis, & ait, Sidrach, Miſach, &
Abdenago ſerui Dei excelſi, egredimini, & venite. Statimq́;
egreſsi ſunt Sidrach, Miſach, & Abdenago de medio ignis. Et
cõgregati ſatrapæ, & magiſtratus, & iudices, & potẽtes regis,
contemplabãtur viros illos, quoniã nihil poteſtatis habuiſſet
ignis in corporibus eorum, & capillus capitis eorum nõ eſſet
aduſtus, etiã ſarabala eorum non fuiſſent immutata, & odor
ignis nõ tranſiſſet per eos. Et erũpens Nabuchodonoſor, ait,
Benedictus Deus eorum, Sidrach videlicet, Miſach, & Abde-
nago, qui miſit angelũ ſuum, & eruit ſeruos ſuos qui credide-
runt in eũ: & verbũ regis immutauerũt, & tradiderũt corpora
ſua ne ſeruirẽt & ne adorarent omnẽ Deũ excepto Deo ſuo.
A me ergo poſitũ eſt hoc decretũ, vt omnis populus, tribus,
& lingua quæcunq; locuta fuerit blaſphemiã contra Deũ Si-
drach, Miſach, & Abdenago, diſpereat, & domus eius vaſte-
[redacted] tur: neq; enim eſt alius Deus, qui poſsit ita ſaluare. Tunc rex
promouit Sidrach, Miſach, & Abdenago in prouincia Baby-
lonis. NABVCHODONOSOR rex, omnibus populis, gẽ-
tibus, & linguis, qui habitãt in vniuerſa terra, pax vobis mul-
tiplicetur. Signa & mirabilia fecit apud me Deus excelſus.
Placuit ergo mihi prædicare ſigna eius, quia magna ſunt; &
Infra 7 d mirabilia eius, quia fortia: & regnũ eius, quia regnum ſempi-
ternum, & poteſtas eius in generatione & generationem.

[redacted]. CAP. IIII.

A EGo Nabuchodonoſor quietus erã in domo mea,
& florens in palatio meo. ſomniũ vidi quod per-
terruit me: & cogitationes meæ in ſtratu meo &
viſiones capitis mei conturbauerunt me. Et per
me propoſitum eſt decretũ, vt introducerentur in conſpectu
meo cuncti ſapientes Babylonis, & vt ſolutionẽ ſomnij indi-
carent mihi. Tunc ingrediebantur harioli, magi, Chaldæi, &
aruſpices, & ſomniũ narraui in cõſpectu eorũ: & ſolutionem
eius non indicauerũt mihi, donec collega ingreſſus eſt in con-
ſpectu meo Daniel, cui nomẽ Baltaſſar ſecundũ nomen Dei
mei qui habet ſpiritũ deorum ſanctũ in ſemetipſo: & ſomniũ
corã ipſo locutus ſum. Baltaſſar princeps hariolorũ, quoniã
ego ſcio quòd ſpiritũ ſanctorũ deorum habeas in te, & omne
ſacramentũ nõ eſt impoſsibile tibi: viſiones ſomniorũ meo-
B rum quas vidi, & ſolutionem earũ narra. Viſio capitis mei in
cubili meo, Videbã: & ecce arbor in medio terræ, & altitudo
eius nimia. Magna arbor & fortis: & proceritas eius contin-
gens cœlũ: aſpectus illius erat vſq; ad terminos vniuerſæ ter-
ræ. Folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius: & eſca vni-
uerſorum in ea, ſubter eam habitabãt animalia & beſtiæ, & in
ramis eius conuerſabantur volucres cœli: & ex ea veſcebatur
omnis caro. Videbã in viſione capitis mei ſuper ſtratũ meũ,
& ecce vigil & ſanctus de cœlo deſcẽdit: Clamauit fortiter, &
ſic ait, Succidite arborẽ, & præcidite ramos eius: excutite fo-
C lia eius, & diſpergite fructus eius: fugiãt beſtiæ quæ ſubter eã
ſunt, & volucres de ramis eius. Verũtamen germẽ radicũ eius
in terra ſinite, & alligetur in vinculo ferreo & æreo in herbis
quæ foris ſunt, & rore cœli tingatur, & cum feris pars eius in
herba terræ. Cor eius ab humano cõmutetur, & cor feræ de-
tur ei: & ſeptẽ tẽpora mutẽtur ſuper eũ. In ſentẽtia vigilũ de-
cretũ eſt, & ſermo ſanctorũ, & petitio: donec cognoſcant vi-
uentes quoniã dominatur excelſus in regno hominũ, & cui-
cunq; voluerit, dabit illud, & humillimũ hominem cõſtitue-
rit ſuper eum. Hoc ſomniũ vidi ego Nabuchodonoſor rex:
tu ergo Baltaſſar interpretationem narra feſtinus: quia omnes
ſapientes regni mei non queunt ſolutionem edicere mihi: tu
autem potes, quia ſpiritus deorũ ſanctorũ in te eſt. Tunc Da-
niel, cuius nomen Baltaſſar, cœpit intra ſemetipſum tacitus
D cogitare quaſi vna hora: & cogitationes eius conturbabant
eum. Reſpõdens autẽ rex, ait, Baltaſſar, ſomniũ & interpreta-
tio eius non conturbent te. Reſpondit Baltaſſar, & dixit, Do-
mine mi, ſomniũ his qui te oderunt: & interpretatio eius ho-
ſtibus tuis ſit. Arborem quã vidiſti ſublimẽ atq; robuſtã, cu-
ius altitudo pertingit ad cœlũ, & aſpectus illius in omnẽ ter-
ram, & rami eius pulcherrimi, & fructus eius nimius, & eſca
omniũ in ea, ſubter eã habitantes beſtiæ agri, & in ramis eius
cõmorantes aues cœli: tu es rex, qui magnificatus es, & inua-
luiſti: & magnitudo tua creuit, & peruenit vſq; ad cœlum, &
poteſtas tua in terminos vniuerſæ terræ. Quòd autem vidit
rex vigilem, & ſanctũ deſcẽdere de cœlo, & dicere, Succidite
arborẽ, & diſsipate illam, attamen germen radicũ eius in terra
dimittite, & vinciatur ferro & ære in herbis foris, & rore cœli
E cõſpergatur, & cum feris ſit pabulũ eius, donec ſeptẽ tempo-
ra mutẽtur ſuper eũ: hæc eſt interpretatio ſententiæ altiſsimi,
quæ peruenit ſuper dominũ meum regẽ. Eijciẽt te ab homi-
nibus, & cum beſtijs feriſq; erit habitatio tua, & fœnũ vt bos
comedes, & rore cœli infundẽris: ſeptem quoq; tẽpora muta- Infra 5 f
buntur ſuper te, donec ſcias quòd dominetur excelſus ſuper
regnũ hominum, & cuicunq; voluerit, det illud. Quòd autem
præcepit vt relinqueretur germen radicũ eius, id eſt, arboris:
regnũ tuum tibi manebit, poſtquã cognoueris poteſtatẽ eſſe
cœleſtẽ. Quam ob rem, rex, conſilium meum placeat tibi, & Eccle. 3 d
peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericor-
dijs pauperum: forſitan ignoſcet Deus delictis tuis. Omnia
F hæc venerũt ſuper Nabuchodonoſor regẽ. Poſt finem men-
ſium duodecim, in aula Babylonis deambulabat. Reſponditq́;
rex, & ait, Nónne hæc eſt Babylon ciuitas magna quam ego
ædificaui in domum regni mei, in robore fortitudinis meæ, &
in gloria decôris mei? Cumq́; ſermo adhuc eſſet in ore regis
vox de cœlo ruit, Tibi dicitur Nabuchodonoſor rex, Regnũ
tuũ tranſibit à te, & ab hominibus eijciẽt te, & cũ beſtijs &

feris erit habitatio tua:fœnũ quaſi bos comedes,& ſeptẽ tempora mutabũtur ſuper te:donec ſcias quòd dominetur excelſus in regno hominum,& cuicunq; voluerit,det illud. Eadem hora ſermo completus eſt ſuper Nabuchodonoſor,& ex hominibus abiectus eſt,& fœnum vt bos comẽdit,& rore cœli corpus eius infectũ eſt:donec capilli eius in ſimilitudinẽ aqui-
G larum creſcerent,& vngues eius quaſi auium. Igitur poſt finẽ dierũ ego Nabuchodonoſor oculos meos ad cœlũ leuaui,&
Infra 7 d ſenſus meus redditus eſt mihi:& altiſsimo benedixi,& viuentem in ſempiternum laudaui,& glorificaui:quia poteſtas eius poteſtas ſempiterna,& regnũ eius in generatione & generationem:& omnes habitatores terræ apud eum in nihilũ reputati ſunt. Iuxta voluntatem enim ſuam facit tam in virtutibus cœli quàm in habitatoribus terræ:& nõ eſt qui reſiſtat manui eius,& dicat ei, Quare feciſti? In ipſo tẽpore, ſenſus meus reuerſus eſt ad me,& ad honorem regni mei,decoremq; perueni:& figura mea reuerſa eſt ad me:& optimates mei,& magiſtratus mei requiſierunt me,& in regno meo reſtitutus ſum:& magnificentia mea amplior addita eſt mihi. Nunc igitur ego Nabuchodonoſor laudo,& magnifico,& glorifico regem cœli:quia omnia opera eius vera,& omnes viæ eius iudicia:& gradientes in ſuperbia poteſt humiliare.

[redacted] CAPVT V.

A Balſaſar rex fecit grande conuiuium optimatibus ſuis mille:& vnuſquiſq; ſecundũ ſuã bibebat ætatem. Præcepit ergo iam temulẽtus, vt afferrentur vaſa aurea & argẽtea quæ aſportauerat Nabuchodonoſor pater eius de tẽplo,quod fuit in Ieruſalẽ:vt biberent in eis rex & optimates eius,vxoresq; eius & concubinæ. Tũc allata ſunt vaſa aurea quæ aſportauerat de templo quod fuerat in Ieruſalẽ:& biberunt in eis rex & optimates eius,vxores & concubinæ illius. Bibebant vinum,& laudabant deos ſuos aureos & argẽteos,æreos,ferreos,ligneoſq; & lapideos. In eadẽ hora apparuerũt digiti,quaſi manus hominis ſcribentis cõtra candelabrũ in ſuperficie parietis aulæ regiæ:& rex aſpiciebat
B articulos manus ſcribẽtis. Tunc facies regis commutata eſt,& cogitationes eius conturbabant eum:& compages renũ eius ſoluebantur,& genua eius ad ſeinuicem collidebantur. Exclamauit itaq; rex fortiter,vt introducerẽt magos, Chaldæos,& aruſpices. Et proloquens rex,ait ſapientibus Babylonis. Quicunq; legerit ſcripturã hanc,& interpretationem eius manifeſtam mihi fecerit,purpura veſtietur,& torquem auream habebit in collo,& tertius in regno meo erit. Tunc ingreſsi omnes ſapientes regis,non potuerũt oec ſcripturã legere,nec interpretationẽ eius indicare regi. Vnde rex Balſaſar ſatis conturbatus eſt,& vultus illius immutatus eſt: ſed & optimates
C eius turbabantur. Regina autem pro re quæ acciderat regi & optimatibus eius,domũ conuiuij ingreſſa eſt:& proloquens ait, Rex in æternũ viue:non te conturbent cogitationes tuæ, neq; facies tua immutetur. Eſt vir in regno tuo, qui ſpiritum deorum ſanctorũ habet in ſe:& in diebus patris tui ſcientia & ſapientia inuentæ ſunt in eo:nã & rex Nabuchodonoſor pater tuus principem magorũ,incantatorũ,Chaldæorũ,& aruſpicum conſtituit eũ. Pater inquam tuus ô rex,quia ſpiritus amplior,& prudẽtia intelligentiaq;,& interpretatio ſomniorum,& oſtenſio ſecretorũ,ac ſolutio ligatorũ inuentæ ſunt in eo,hoc eſt in Daniele: cui rex poſuit nomen Baltaſſar. nunc itaq; Daniel vocetur,& interpretationẽ narrabit. Igitur intro-
D ductus eſt Daniel corã rege. Ad quem,præfatus rex,ait, Tu es Daniel de filijs captiuitatis Iudæ, quem adduxerat pater meus rex de Iudæa? Audiui de te quoniã ſpiritũ deorum habeas:& ſcientia intelligentiaq; ac ſapiẽtia ampliores inuentæ ſunt in te. Et nunc introgreſsi ſunt in conſpectu meo ſapiẽtes magi,vt ſcripturã hanc legerent,& interpretationẽ eius indicarent mihi,& nequiuerunt ſenſum huius ſermonis edicere.
E Porrò ego audiui de te, quòd poſsis obſcura interpretari,& ligata diſſoluere:ſi ergo vales ſcripturã legere,& interpretationem eius indicare mihi,purpura veſtiẽris,& torquẽ aureã circa collũ tuũ habebis,& tertius in regno meo princeps eris. Ad quæ reſpondens Daniel,ait coram rege, Munera tua ſint tibi,& dona domus tuæ alteri da:ſcripturã autem legam tibi, rex,& interpretationẽ eius oſtendã tibi. O rex, Deus altiſsimus regnũ & magnificentiã,gloriam & honorem dedit Nabuchodonoſor patri tuo:& propter magnificentiã quam dederat ei,vniuerſi populi,tribus & linguæ tremebãt,& metuebant eum. Quos volebat,interficiebat:& quos volebat,percutiebat:& quos volebat,exaltabat:& quos volebat,humiliabat. Quando autem eleuatũ eſt cor eius,& ſpiritus illius obfirmatus eſt ad ſuperbiã,depoſitus eſt de ſolio regni ſui,& gloria
F eius ablata eſt:& à filijs hominũ eiectus eſt,ſed & cor eius cũ beſtijs poſitũ eſt,& cum onagris erat habitatio eius: fœnum quoq; vt bos comedebat,& rore cœli corpus eius infectũ eſt: donec cognoſceret quòd poteſtatem haberet altiſsimus in re- *Supra 4 e*
gno hominũ,& quemcũq; voluerit ſuſcitabit ſuper illud. Tu quoq; filius eius Balſaſar, non humiliaſti cor tuũ, cum ſcires hæc omnia:ſed aduerſum dominatorẽ cœli eleuatus es,& vaſa domus eius allata ſunt corã te:& tu,& optimates tui,& vxores tuæ:& concubinæ tuæ vinũ bibiſtis in eis: deos quoq; argenteos,& aureos,& æreos,ferreos,ligneoſq;,& lapideos qui non vident,neq; audiunt,neq; ſentiũt,laudaſti: porrò Deum
G qui habet flatum tuũ in manu ſua & omnes vias tuas, nõ glorificaſti. Idcirco ab eo miſſus eſt articulus manus, qui ſcripſit hoc quod exaratum eſt. Hæc eſt autem ſcriptura quæ digeſta eſt:Mane,thecel, phares. Et hæc eſt interpretatio ſermonis. Mane:numerauit Deus regnũ tuum,& compleuit illud. Thecel:appenſus es in ſtatera,& inuentus es minus habens. Phares:diuiſum eſt regnũ tuum,& datum eſt Medis & Perſis. Tunc iubente rege,indutus eſt Daniel purpura,& circumdata eſt torques aurea collo eius:& prædicatũ eſt de eo quòd haberet poteſtatem tertius in regno ſuo. Eadem nocte interfectus eſt Balſaſar rex Chaldæus. Et Darius Medus ſucceſsit
in regnum,annos natus ſexaginta duos. *Iere. 50 a*

[redacted]

CAPVT VI.

A Placuit Dario,& cõſtituit ſuper regnum ſatrapas centum viginti, vt eſſent in toto regno ſuo. Et ſuper eos principes tres, ex quibus Daniel vnus erat:vt ſatrapæ illis redderent rationem, & rex non ſuſtineret moleſtiã. Igitur Daniel ſuperabat omnes principes & ſatrapas: quia ſpiritus Dei amplior erat in illo. Porrò rex cogitabat conſtituere eum ſuper omne regnum: vnde principes & ſatrapæ quærebant occaſionẽ,vt inuenirent Danieli ex latere regis:nullamq; cauſam,& ſuſpicionẽ reperire potuerunt,eo quòd fidelis eſſet, & omnis culpa & ſuſpicio nõ inueniretur in eo. Dixerũt ergo viri illi, Non inueniemus [redacted]
Danieli huic aliquã occaſionẽ,niſi forte in lege Dei ſui. Tunc principes & ſatrapæ ſurripuerũt regi,& ſic locuti ſunt ei, Dari rex,in æternũ viue:conſiliũ inierũt omnes principes regni
B tui,magiſtratus & ſatrapæ,ſenatores & iudices:vt decretũ imperatorium exeat,& edictũ, Vt omnis qui petierit aliquã petitionẽ à quocũq; deo & homine,vſq; ad triginta dies, niſi à te,rex,mittatur in lacũ leonum. Nunc itaq;,rex,confirma ſententiam,& ſcribe decretum: vt non immutetur quod ſtatutum eſt à Medis & Perſis, nec præuaricari cuiquam liceat. Porrò rex Darius propoſuit edictum,& ſtatuit. Quod cum Daniel comperiſſet, id eſt, conſtitutam legem, ingreſſus eſt domum ſuam:& feneſtris apertis in cœnaculo ſuo, contra Ieruſalem,tribus tẽporibus in die flectebat genua ſua,& ado-
rabat,

rabat,confitebaturq́; coram Deo ſuo ſicut & antè facere con-
ſueuerat. Viri ergo illi curioſius inquirentes,inuenerunt Da-
nielem orantem,& obſecrantem Deum ſuum. Et accedētes,
locuti ſunt regi ſuper edicto,Rex,nunquid non conſtituiſti,
vt omnis homo qui rogaret quemquam de dijs & hominibus
vſq; ad dies triginta,niſi te,rex,mitteretur in lacum leonum?
D Ad quos reſpōdens rex,ait, Verus eſt ſermo iuxta decretum
Medorum atq; Perſarum,quod præuaricari non licet. Tunc
reſpondentes, dixerunt coram rege, Daniel de filijs captiuita
tis Iudæ,non curauit de lege tua & de edicto quod conſtitui-
ſti: ſed tribus temporibus per diem orat obſecratione ſua.
Quod verbum cum audiſſet rex, ſatis contriſtatus eſt: & pro
Daniele poſuit cor vt liberaret eum,& vſq; ad occaſum ſolis
laborabat vt erueret illum. Viri autem illi intelligētes regem,
dixerunt ei, Scito,rex,quia lex Medorū atq; Perſarum eſt,vt
omne decretum quod conſtituerit rex,non liceat immutari.
E Tunc rex præcepit,& adduxerunt Danielem, & miſerūt eū
in lacū leonū. Dixitq́; rex Danieli, Deus tuus quē colis ſem-
per,ipſe liberabit te. Allatusq́; eſt lapis vnus, & poſitus eſt
ſuper os laci: quē obſignauit rex annulo ſuo, & annulo opti-
matū ſuorū,ne quid fieret contra Danielē. Et abijt rex in do-
mum ſuā,& dormiuit incœnatus,cibiq́; nō ſunt allati coram
eo, inſuper & ſomnus receſsit ab eo. Tunc rex primo dilucu-
lo cōſurgēs,feſtinus ad lacū leonū perrexit: appropinquāſq́;
lacui, Danielē voce lachrymabili inclamauit,& affatus eſt eū,
F Daniel ſerue Dei viuētis, Deus tuus cui tu ſeruis ſemper, pu-
táſne valuit te liberare à leonibus? Et Daniel regi reſpondens,
1.Mac.2 f ait, Rex in æternū viue, Deus meus miſit angelū ſuū,& cōclu
ſit ora leonū,& nō nocuerūt mihi: quia corā eo iuſtitia inuēta
eſt in me: ſed & corā te,rex,delictū nō feci. Tunc vehemēter
rex gauiſus eſt ſuper eo,& Danielem præcepit educi de lacu:
eductusq́; eſt Daniel de lacu,& nulla læſio inuenta eſt in eo,
quia credidit Deo ſuo. Iubēte autē rege,adducti ſunt viri illi,
qui accuſauerūt Danielē: & in lacū leonū miſsi ſunt,ipſi & fi-
G lij,& vxores eorū: & non peruenerūt vſq; ad pauimentū laci,
donec arriperent eos leones, & omnia oſſa eorū comminue-
runt. Tunc Darius rex ſcripſit vniuerſis populis tribubus, &
linguis habitātibus in vniuerſa terra, PAX vobis multiplice-
tur. A me ergo conſtitutū eſt decretū,vt in vniuerſo imperio
& regno meo tremiſcant,& paueant Deū Danielis. Ipſe eſt
enim Deus viuens & æternus in ſecula: & regnū eius nō diſsi-
pabitur,& poteſtas eius vſq; in æternum. Ipſe liberator atq;
Supra 1 d ſaluator faciens ſigna & mirabilia in cœlo & in terra: qui libe-
rauit Danielem de lacu leonum. Porrò Daniel perſeuerauit
vſq; ad regnum Darij regnumq́; Cyri Perſæ.

[redacted]

[redacted]

CAPUT VII.

A ANno primo Balſaſar regis Babylonis, Daniel
ſomnium vidit. Viſio autem capitis eius in cubi-
li ſuo: & ſomnium ſcribens, breui ſermone com-
prehendit,ſummatimq́; perſtringens, ait, Vide-
bam in viſione mea nocte, & ecce quatuor venti cœli pu-
gnabant in mari magno. Et quatuor beſtiæ grandes aſcende-
bant de mari diuerſæ inter ſe. Prima quaſi leæna, & alas habe-
bat aquilæ. Aſpiciebam donec euulſæ ſunt alæ eius, & ſubla-
B ta eſt de terra,& ſuper pedes quaſi homo ſtetit, & cor homi-
nis datum eſt ei. Et ecce beſtia alia ſimilis vrſo in parte ſtetit:
& tres ordines erant in ore eius,& in dentibus eius, & ſic di-
cebant ei, Surge,comede carnes plurimas. Poſt hæc aſpicie-
bam,& ecce alia quaſi pardus,& alas habebat quaſi auis, qua-
tuor ſuper ſe: & quatuor capita erant in beſtia,& poteſtas da-
ta eſt ei. Poſt hæc,aſpiciebam in viſione noctis, & ecce be-
ſtia quarta terribilis,atq; mirabilis, & fortis nimis: dentes fer-
reos habebat magnos,comedens atq; comminuens,& reliqua
pedibus ſuis conculcans: diſsimilis autem erat cæteris beſtijs
C quas videram ante eam,& habebat cornua decem. Cōſydera-
bam cornua,& ecce cornu aliud paruulū ortum eſt de medio
eorum: & tria de cornibus primis euulſa ſunt à facie eius. Et
ecce oculi, quaſi oculi hominis erant in cornu iſto, & os lo-
quens ingentia. Aſpiciebam,donec throni poſiti ſunt, & an-
tiquus dierum ſedit: veſtimentū eius candidum quaſi nix, &
capilli capitis eius quaſi lana munda: thronus eius, flammæ
ignis: rotæ eius,ignis accenſus. Fluuius igneus rapidusq́; egre
diebatur à facie eius. Millia millium miniſtrabant ei,& decies Apo.5 a
millies centena millia aſsiſtebant ei. Iudiciū ſedit,& libri aper
ti ſunt. Aſpiciebam propter vocem ſermonū grandium,quos
cornu illud loquebatur: & vidi quoniam interfecta eſſet be-
ſtia,& perijſſet corpus eius,& traditum eſſet ad comburendū
igni,aliarum quoq; beſtiarum ablata eſſet poteſtas: & tempo
ra vitæ conſtituta eſſent eis vſq; ad tempus & tempus. Aſpi-
ciebam ergo in viſione noctis,& ecce cū nubibus cœli quaſi
D filius hominis veniebat,& vſq; ad antiquum dierū peruenit:
& in conſpectu eius obtulerunt eum. Et dedit ei poteſtatem,
& honorem,& regnū: & omnes populi,tribus,& linguæ ipſi Luc.1 c
ſeruient: poteſtas eius,poteſtas æterna quæ non auferetur, & Mic.4 c
regnū eius quod nō corrumpetur. Horruit ſpiritus meus: ego Supra 3 g
Daniel territus ſum in his, & viſiones capitis mei conturba- & 4 g
uerunt me. Acceſsi ad vnū de aſsiſtentibus,& veritatem quæ-
E rebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi interpretationē
ſermonū,& docuit me. Hæ quatuor beſtiæ magnæ, quatuor
ſunt regna, quæ conſurgent de terra, Suſcipient autem re-
gnum ſancti Dei altiſsimi: & obtinebunt regnum vſq; in ſe-
culum & in ſeculum ſeculorum. Poſt hoc, volui libenter
diſcere de beſtia quarta, quæ erat diſsimilis valde ab omni-
F bus,& terribilis nimis: dentes & vngues eius ferrei: comede-
bat & comminuebat,& reliqua pedibus ſuis conculcabat: &
de cornibus decem quæ habebat in capite: & de alio quod or- [redacted]
tum fuerat ante quod ceciderant tria cornua: & de cornu illo
quod habebat oculos,& os loquens grandia,& maius erat cæ-
teris. Aſpiciebam: & ecce cornu illud faciebat bellum aduer-
ſus ſanctos,& præualebat eis: donec venit antiquus dierum,
& iudicium dedit ſanctis excelſi: tempus aduenit, & regnum
obtinuerunt ſancti. Et ſic ait, Beſtia quarta,regnum quartum
erit in terra, quod maius erit omnibus regnis, & deuorabit
vniuerſam terram,& conculcabit,& comminuet eam. Porrò
cornua decem ipſius regni decem reges erūt: & alius conſur-
get poſt eos,& ipſe potentior erit prioribus,& tres reges hu-
G miliabit. Et ſermones contra excelſum loquetur, & ſanctos
altiſsimi conteret: & putabit quòd poſsit mutare tempora
& leges,& tradentur in manu eius vſq; ad tempus & tempo-
ra & dimidium temporis. Et iudicium ſedebit,vt auferatur
potentia,& conteratur,& diſpereat vſq; in finem. Regnum
autem,& poteſtas, & magnitudo regni quæ eſt ſubter omne
cœlum,detur populo ſanctorum altiſsimi: cuius regnum,re-
gnum ſempiternū eſt,& omnes reges ſeruient ei & obedient. [redacted]
Hucuſque finis verbi. Ego Daniel multum cogitationibus
meis conturbabar,& facies mea mutata eſt in me,verbum au-
tem in corde meo conſeruaui. Luce 1 e

[redacted]

CAPVT VIII.

A Nno tertio regni Balſaſar regis, viſio apparuit mi
hi, ego Daniel, poſt id quod viderã in principio.
Vidi in viſione mea, cum eſſem in Suſan caſtro
quod eſt in Aelam regione: vidi autem in viſione
eſſe me ſuper portam Vlai. Et leuaui oculos meos, & vidi: &
ecce aries vnus ſtabat ante paludem, habens cornua excelſa, &
vnũ excelſius altero atq; ſuccreſcens. Poſtea vidi arietem cor-
nibus ventilantem contra Occidentẽ, & contra Aquilonem,
& contra Meridiem: & omnes beſtiæ non poterant reſiſtere
ei, neq; liberari de manu eius: fecitq́; ſecundũ voluntatẽ ſuam,
B & magnificatus eſt. Et ego intelligebã: ecce autem hircus ca-
prarum veniebat ab Occidente ſuper faciem totius terræ, &
non tangebat terrã: porrò hircus habebat cornu inſigne inter
oculos ſuos. Et venit vſq; ad arietem illum cornutũ, quem vi-
deram ſtantem ante portã, & cucurrit ad eum in impetu for-
titudinis ſuæ. Cumq́; appropinquaſſet prope arietem, efferа-
tus eſt in eum, & percuſsit arietem: & comminuit duo cornua
eius, & non poterat aries reſiſtere ei: cumq́; eũ miſiſſet in ter-
C ram, conculcauit, & nemo quibat liberare arietem de manu
eius. Hircus autem caprarũ, magnus factus eſt nimis: cumq́;
creuiſſet, fractum eſt cornu magnũ, & orta ſunt quatuor cor-
nua ſubter illud per quatuor ventos cœli. De vno autem ex
eis egreſſum eſt cornu vnum modicum: & factum eſt grande
contra meridiem, & contra Orientem, & cõtra fortitudinem.
Et magnificatũ eſt vſq; ad fortitudinem cœli: & deiecit de for
titudine & de ſtellis, & conculcauit eas. Et vſq; ad principem
fortitudinis magnificatũ eſt: & ab eo tulit iuge ſacrificium, &
deiecit locum ſanctificationis eius. Robur autem datum eſt ei
D contra iuge ſacrificiũ propter peccata: & proſternetur veritas
in terra, & faciet, & proſperabitur. Et audiui vnum de ſanctis
loquentem: & dixit vnus ſanctus alteri neſcio cui loquenti.
Vſquequo viſio, & iuge ſacrificium, & peccatũ deſolationis
quæ facta eſt: & ſanctuarium, & fortitudo conculcabitur? Et
dixit ei, Vſq; ad veſperam & mane, dies duo millia trecenti:
& mundabitur ſanctuariũ. Factũ eſt autem cum viderem ego
Daniel viſionem, & quærerem intelligentiam: ecce ſtetit in
conſpectu meo quaſi ſpecies viri. Et audiui vocem viri inter
Vlai: & clamauit, & ait, Gabriel fac intelligere iſtam viſionẽ.
E Et venit, & ſtetit iuxta vbi ego ſtabã: cumq́; veniſſet, pauens
Infra 9 f corrui in faciem meã, & ait ad me, Intellige fili hominis, quo-
niam in tempore finis complebitur viſio. Cumq́; loqueretur
ad me, collapſus ſum pronus in terrã: & tetigit me, & ſtatuit
me in gradu meo, dixitq́; mihi, Ego oſtendam tibi quæ futu-
ra ſunt in nouiſsimo maledictionis: quoniam habet tempus
finem ſuũ. Aries quem vidiſti habere cornua, rex Medorum
eſt atq; Perſarũ. Porrò hircus caprarũ, rex Græcorum eſt: &
F cornu grande quod erat inter oculos eius: ipſe eſt rex primus.
Quòd autem fracto illo ſurrexerũt quatuor pro eo: quatuor
reges de gente eius conſurgent, ſed nõ in fortitudine eius. Et
poſt regnum eorũ cum creuerint iniquitates, conſurget rex
impudens facie, & intelligens propoſitiones, & roborabitur
fortitudo eius, ſed nõ in viribus ſuis: & ſupra quàm credi po-
teſt, vniuerſa vaſtabit, & proſperabitur, & faciet. Et interficiet
robuſtos, & populũ ſanctorum ſecundũ voluntatem ſuam,
& dirigetur dolus in manu eius: & cor ſuũ magnificabit, & in
G copia rerum omnium occidet plurimos: & contra principem
principũ conſurget, & ſine manu conteretur. Et viſio veſpere
& mane, quæ dicta eſt, vera eſt: tu ergo viſionem ſigna, quia
poſt multos dies erit. Et ego Daniel langui, & ægrotaui per
dies: cumq́; ſurrexiſſem, faciebã opera regis, & ſtupebam ad
viſionem, & non erat qui interpretaretur.

[redacted]

CAPVT IX.

A IN anno primo Darij filij Aſſueri de ſemine Me- Ierem.25 c
dorum, qui imperauit ſuper regnũ Chaldæorũ: & [redacted]
Anno vno regni eius, ego Daniel intellexi in li-
bris numerum annorum, de quo factus eſt ſermo
Domini ad Ieremiã prophetam, vt complerentur deſolatio-
nis Ieruſalẽ ſeptuaginta anni. Et poſui faciem meam ad Do-
minum Deum meum rogare & deprecari in ieiunijs, ſacco &
cinere. Et oraui ad Dominũ Deum meũ, & confeſſus ſum, & 2. Eſdr.1 b
dixi, Obſecro Domine Deus magne & terribilis, cuſtodiens
pactum & miſericordiam diligentibus te & cuſtodientibus [redacted]
mãdata tua. Peccauimus, iniquitatem fecimus, impie egimus,
B & receſsimus: & declinauimus à mãdatis tuis ac iudicijs. Non Baruch 1 c
obediuimus ſeruis tuis prophetis qui locuti ſunt in nomine
tuo regibus noſtris, principibus noſtris, patribus noſtris, o-
mniq́; populo terræ. Tibi Domine iuſtitia: nobis autem con-
fuſio faciei ſicut eſt hodie viro Iuda, & habitatoribus Ieruſa-
lem & omni Iſrael, his qui prope ſunt, & his qui procul in
vniuerſis terris ad quas eieciſti eos propter iniquitates eo-
rum, in quibus peccauerunt in te Domine, nobis confuſio
faciei, regibus noſtris, principibus noſtris, & patribus noſtris
C qui peccauerunt: tibi autem Domino Deo noſtro miſericor-
dia & propitiatio, quia receſsimus à te, & non audiuimus vo-
cem Domini Dei noſtri vt ambularemus in lege eius quam
poſuit nobis per ſeruos ſuos prophetas. Et omnis Iſrael præ-
uaricati ſunt legem tuam, & declinauerũt ne audirent vocem Deut.27 c
tuam: ſtillauit ſuper nos maledictio & deteſtatio quæ ſcripta
eſt in libro Moyſi ſerui Dei, quia peccauimus ei. Et ſtatuit
ſermones ſuos quos locutus eſt ſuper nos & ſuper principes
noſtros qui iudicauerunt nos, vt ſuperinduceret in nos ma-
gnum malum quale nunquam fuit ſub omni cœlo, ſecũdum
quod factũ eſt in Ieruſalem. Sicut ſcriptũ eſt in lege Moyſi,
D omne malum hoc venit ſuper nos: & non rogauimus faciem
tuam Domine Deus noſter, vt reuerteremur ab iniquitati-
bus noſtris, & cogitaremus veritatem tuam. Et vigilauit Do-
minus ſuper malitiã, & adduxit eam ſuper nos: iuſtus Domi-
nus Deus noſter in omnibus operibus ſuis quæ fecit, non Baruch 2 c
enim audiuimus vocem eius. Et nunc Domine Deus noſter Exod.15 c
qui eduxiſti populũ tuum de terra Aegypti in manu forti, &
feciſti tibi nomen ſecundũ diem hanc, peccauimus, iniquita-
tem fecimus. Domine in omnẽ iuſtitiam tuã, auertatur obſe-
cro ira tua, & furor tuus à ciuitate tua Ieruſalem, & à mon-
te ſancto tuo, Propter peccata enim noſtra, & iniquitates pa-
trum noſtrorum, Ieruſalem & populus tuus in opprobrium
ſunt omnibus per circuitum noſtrum. Nunc ergo exaudi
Deus noſter orationem ſerui tui, & preces eius: & oſtende fa-
E ciem tuam ſuper ſanctuarium tuum quod deſertum eſt pro-
pter temetipſum. Inclina Deus meus aurem tuã, & audi: aperi
oculos tuos, & vide deſolationem noſtram, & ciuitatem ſu-
per quam inuocatũ eſt nomen tuum. neq; enim in iuſtifica-
tionibus

tionibus noſtris proſternimus preces ante faciẽ tuam, ſed in
miſerationibus tuis multis. Exaudi Domine, placare Domi-
ne:attẽde & fac,ne moreris propter temetipſum Deus meus:
quia oomen tuum inuocatũ eſt ſuper ciuitatẽ & ſuper popu-
F lum tuum. Cumq; adhuc loquerer,& orarẽ,& cõfiterer pec-
cata mea & peccata populi mei Iſrael vt proſternerem preces
meas in cõſpectu Dei mei,pro monte ſancto Dei mei: adhuc
Supra 8 c me loquẽte in oratione mea,ecce vir Gabriel quem videram
in viſione à principio, cito volans tetigit me in tempore ſa-
crificij veſpertini. Et docuit me, & locutus eſt mihi, dixitq;,
Daniel,nunc egreſſus ſum vt docerem te, & intelligeres. Ab
exordio precum tuarũ egreſſus eſt ſermo:ego autem veni vt
indicarem tibi,quia vir deſyderiorum es:tu ergo animaduerte
Mat.24 b ſermonẽ,& intellige viſionem. Septuaginta hebdomades ab-
Ioan.1 g breuiatæ ſunt ſuper populum tuum & ſuper vrbem ſanctam
tuam,vt conſummetur preuaricatio,& finẽ accipiat peccatũ,
& deleatur iniquitas,& adducatur iuſtitia ſempiterna, & im-
pleatur viſio & prophetia:& vngatur Sanctus ſanctorũ. Scito
G ergo & animaduerte: ab exitu ſermonis vt iterum ædificetur
[redacted] Ieruſalem,vſq; ad CHRISTVM ducem,hebdomades ſeptẽ
& hebdomades ſexaginta duæ erunt: & rurſum ædificabitur
platéa,& muri in anguſtia temporum. Et poſt hebdomades
ſexaginta duas occidetur CHRISTVS:& non erit eius po-
[redacted] pulus qui eum negaturus eſt. Et ciuitatem & ſanctuariũ diſſi-
pabit populus cum duce venturo:& finis eius vaſtitas,& poſt
finem belli ſtatuta deſolatio. Confirmabit autem pactũ mul-
tis hebdomada vna:& in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia
Mat.24 b & ſacrificiũ:& erit in templo abominatio deſolationis:& vſq;
ad conſummationem & finem perſeuerabit deſolatio.

[redacted].

CAPVT X.

A Nno tertio regni Cyri regis Perſarum, verbum
reuelatum eſt Danieli cognomento Baltaſſar, &
verbum verum,& fortitudo magna: intellexitq;
ſermonem, intelligẽtia enim eſt opus in viſione.
In diebus illis ego Daniel lugebam trium hebdomadarũ die-
bus,panem deſyderabilem nõ comedi,& caro & vinum non
introierunt in os meũ,ſed neq; vnguento vnctus ſum: donec
complerentur trium hebdomadarum dies. Die autem viceſi-
ma & quarta menſis primi eram iuxta fluuium magnum, qui
eſt Tigris. Et leuaui oculos meos & vidi: & ecce vir vnus ve-
ſtitus lineis,& renes eius accincti auro obrizo: & corpus eius
quaſi chryſolithus,& facies eius velut ſpecies fulguris,& ocu-
B li eius vt lampas ardens:& brachia eius, & quæ deorſum ſunt
vſq; ad pedes,quaſi ſpecies æris candentis:& vox ſermonum
eius vt vox multitudinis. Vidi autẽ ego Daniel ſolus viſionẽ:
porrò viri qui erant mecum non viderunt, ſed terror nimius
irruit ſuper eos,& fugerunt in abſconditũ. Ego autẽ relictus
ſolus vidi viſionem grandem hanc:& non remanſit in me for-
titudo,ſed & ſpecies mea immutata eſt in me,& emarcui,nec
habui quicquam virium. Et audiui vocem ſermonum eius: &
audiens iacebam conſternatus ſuper faciem meam, & vultus
meus hærebat terræ. Et ecce manus tetigit me, & erexit me
ſuper genua mea,& ſuper articulos manuum mearum. Et di-
xit ad me, Daniel vir deſyderiorum intellige verba quæ ego
C loquor ad te,& ſta in gradu tuo:nunc enim ſum miſſus ad te.
Cumq; dixiſſet mihi ſermonem iſtum,ſteti tremens. Et ait
ad me, Noli metuere Daniel:quia ex die primo quo poſuiſti
cor tuum ad iotelligendum,vt te affligeres io conſpectu Dei
tui, exaudita ſunt verba tua, & ego veni propter ſermones
tuos. Princeps autem regni Perſarum reſtiuit mihi viginti &
vno diebus:& ecce Michael vnus de principibus primis venit
in adiutorium meum,& ego remanſi ibi iuxta regem Perſa-
rum. Veni autem vt docerem te quæ vẽtura ſunt populo tuo
in nouiſsimis diebus:quoniam adhuc viſio in dies. Cumq; lo-
queretur mihi huiuſcemodi verbis,deieci vultum meũ ad ter-
ram,& tacui. Et ecce quaſi ſimilitudo filij hominis tetigit la-
D bia mea:& aperiẽs os meum locutus ſum,& dixi ad eum qui
ſtabat contra me, Domine mi, in viſione tua diſſolutæ ſunt
compages meæ,& nihil in me remanſit virium. Et quomodo
poterit ſeruus Domini mei loqui cum Domino meo? nihil
enim in me remãſit virium,ſed & halitus meus intercluditur.
Rurſum ergo tetigit me quaſi viſio hominis,& cõfortauit me,
& dixit, Noli timere vir deſyderiorum, pax tibi: confortare,
& eſto robuſtus. Cumq; loqueretur mecum,conualui, & di-
xi, Loquere Domine mi, quia confortaſti me. Et ait, Nũquid
ſcis quare venerim ad te?& nũc reuertar,vt prælier aduerſum
principem Perſarũ. Cum enim egrederer,apparuit princeps
Græcorum veniens. Veruntamen annuntiabo tibi, quod ex-
preſſum eſt in ſcriptura veritatis: & nemo eſt adiutor meus
in omnibus his,niſi Michael prioceps veſter.

[redacted]

CAPVT XI.

A EGo autem ab anno primo Darij Medi ſtabam vt
confortaretur & roboraretur. Et nunc veritatem
annuntiabo tibi. Ecce adhuc tres reges ſtabunt in
Perſide,& quartus ditabitur opibus nimijs ſuper
omnes:& cum inualuerit diuitijs ſuis,cõcitabit omnes aduer-
ſum regnum Græciæ. Surget vero rex fortis, & dominabitur
poteſtate multa:& faciet quod placuerit ei. Et cum ſteterit,
conteretur regnum eius,& diuidetur in quatuor ventos cœli:
ſed non in poſteros eius,neq; ſecundũ potentiam illius, qua
dominatus eſt. lacerabitur enim regnum eius etiam in exter-
nos,exceptis his. Et confortabitur rex Auſtri,& de principi-
bus eius:& præualebit ſuper eũ,& dominabitur ditione,mul-
ta enim dominatio eius. Et poſt finem annorũ, fœderabũtur:
filiaq; regis Auſtri veniet ad regẽ Aquilonis facere amicitiã,
& noo obtinebit fortitudinẽ brachij,nec ſtabit ſemen eius: &
B tradetur ipſa,& qui adduxerunt eam,adoleſcentes eius,& qui
confortabant eã in temporibus. Et ſtabit de germine radicum
eius plantatio:& veniet cum exercitu,& ingredietur prouin-
ciam regis Aquilonis:& abutetur eis,& obtinebit. Inſuper &
deos eorũ,& ſculptilia,vaſa quoq; pretioſa auri & argenti,ca-
ptiua ducet in Aegyptũ:ipſe præualebit aduerſus regẽ Aqui
lonis. Et intrabit in regnũ rex Auſtri, & reuertetur ad terram
ſuam. Filij autem eius prouocabuntur & cõgregabunt multi-
tudinem exercituũ plurimorũ: & veniet properans & inun-
dans:& reuertetur & concitabitur,& cõgredietur cũ robore
eius. Et prouocatus rex Auſtri egredietur,& pugnabit aduer
ſus regẽ Aquilonis,& præparabit multitudinem nimiã,& da
C bitur multitudo in manus eius. Et capiet multitudinẽ, & exal
tabitur cor eius,& deijciet multa millia: ſed non præualebit.
Cõuertetur enim rex Aquilonis,& præparabit multitudinẽ
multo maiorem quàm prius: & in fine temporũ annorumq;
veniet properans cũ exercitu magno & opibus nimijs. Et in Eſa.19 a
temporibus illis multi conſurgent aduerſus regẽ Auſtri: filij
quoq; præuaricatorũ populi tui extollentur vt impleant vi-
ſionem,& corruẽt. Et veniet rex Aquilonis, & comportabit
aggerem,& capiet vrbes munitiſsimas:& brachia Auſtri non
ſuſtinebunt,& coosurgent electi eius ad reſiſtendũ,& oõ erit
fortitudo. Et faciet veniens ſuper eum iuxta placitũ ſuum, &
non erit qui ſtet cõtra faciem eius:& ſtabit in terra inclyta, &
D conſumetur in manu eius. Et ponet faciem ſuam vt veniat ad
tenendum vniuerſum regnum eius,& recta faciet cum eo: &
filiam fœminarũ dabit ei,vt euertat illud:& non ſtabit, nec il-
lius erit. Et conuertet faciem ſuam ad inſulas, & capiet mul-
tas:& ceſſare faciet principem opprobrij ſui, & opprobrium
eius conuertetur in eum. Et conuertet faciem ſuam ad impe-
rium terræ ſuæ.& impinget & corruet,& non inuenietur. Et
ſtabit in loco eius viliſsimus, & indignus decore regio: & in
paucis diebus conteretur, non in furore nec in prælio. Et
ſtabit

ſtabit in loco eius deſpectus,& nõ tribuetur ei honor regius:
& veniet clàm,& obtinebit regnũ in fraudulentia. Et brachia
pugnantis expugnabũtur à facie eius,& conterentur:inſuper
& dux fœderis. Et poſt amicitias,cum eo faciet dolũ:& aſcen
det,& ſuperabit in modico populo. Et abundantes & vberes
vrbes ingredietur:& faciet quæ non fecerũt patres eius,& pa-
tres patrũ eius:rapinas & prædã & diuitias eorũ diſsipabit, &
contra firmiſsimas cogitationes inibit:& hoc,vſq; ad tempus.
Et concitabitur fortitudo eius & cor eius aduerſum regẽ Au-
E ſtri in exercitu magno:& rex Auſtri prouocabitur ad bellũ
multis auxilijs & fortibus nimis:& non ſtabunt,quia inibunt
aduerſus eum conſilia. Et comedentes panem cum eo, conte-
rent illũ,exercitusq́; eius opprimetur:& cadẽt interfecti plu-
rimi. Duorũ quoq; regum cor erit vt malefaciant, & ad men-
ſam vnam mendaciũ loquentur,& non proficient:quia adhuc
finis in aliud tempus. Et reuertetur in terrã ſuam cum opibus
multis:& cor eius aduerſum teſtamentũ ſanctum,& faciet, &
reuertetur in terrã ſuã. Statuto tẽpore reuertetur,& veniet ad
Auſtrũ:& non erit priori ſimile nouiſsimũ. Et venient ſuper
eum trieres,& Romani,& percutietur,& reuertetur: & indi-
gnabitur contra teſtamentũ ſanctuarij,& faciet:reuerteturq́;,
& cogitabit aduerſum eos qui dereliquerunt teſtamentũ ſan-
ctuarij. Et brachia ex eo ſtabũt,& polluent ſanctariũ fortitu-
F dinis,& auferent iuge ſacrificiũ:& dabunt abominationem in
deſolationem. Et impij in teſtamentũ ſimulabunt fraudulen-
ter:populus autem ſciens Deum ſuum obtinebit & faciet. Et
docti in populo docebunt plurimos:& ruent in gladio & in
flãma & in captiuitate & in rapina dierũ. Cumq́; corruerint,
ſubleuabuntur auxilio paruulo:& applicabũtur eis plurimis
fraudulenter. Et de eruditis ruent,vt conflentur & eligãtur &
dealbentur vſq; ad tempus præfinitũ:quia adhuc aliud tẽpus
erit. Et faciet iuxta volũtatem ſuam rex,& eleuabitur & ma-
gnificabitur aduerſus omnem deũ: & aduerſus Deum deorũ
loquetur magnifica,& dirigetur,donec compleatur iracũdia:
perpetrata quippe eſt definitio. Et Deum patrum ſuorũ non
reputabit:& erit in cõcupiſcentijs fœminarũ, nec quenquam
deorũ curabit:quia aduerſum vniuerſa conſurget. deũ autem
Maozim in loco ſuo venerabitur:& deum quem ignoraue-
runt patres eius colet auro,& argento,& lapide pretioſo, re-
G busq́; pretioſis. Et faciet vt muniat Maozim cum deo alieno
quem cognouit,& multiplicabit gloriã:& dabit eis poteſtatẽ
in multis,& terram diuidet gratuito. Et in tempore præfini-
to præliabitur aduerſus eum rex Auſtri:& quaſi tẽpeſtas ve-
niet contra illũ rex Aquilonis in curribus & equitibus & in
claſſe magna:& ingredietur terras, & conteret & pertranſiet.
Et introibit in terram glorioſam,& multi corruent:hæ autem
ſolæ ſaluabuntur de manu eius,Edom,& Moab,& principiũ
filiorum Ammon. Et mittet manum ſuam in terras:& terra
Aegypti non effugiet. Et dominabitur theſaurorum auri, &
argenti,& in omnibus pretioſis Aegypti:per Libyam quoq;,
& Aethiopiam tranſibit. Et fama turbabit eum ab Oriente &
ab Aquilone:& veniet in multitudine magna vt cõterat & in-
terficiat plurimos. Et figet tabernaculũ ſuum Apadno inter
maria,ſuper montem inclytum & ſanctum: & veniet vſq; ad
ſummitatem eius,& nemo auxiliabitur ei.

[redacted].

CAPVT XII.

A IN tempore autem illo conſurget Michael prin-
[redacted] ceps magnus,qui ſtat pro filijs populi tui:& ve-
niet tẽpus quale non fuit ab eo ex quo gẽtes eſſe
cœperunt vſq; ad tempus illud. Et in tẽpore illo
ſaluabitur populus tuus,omnis qui inuentus fuerit ſcriptus in
Matt.24 c libro. Et multi de his qui dormiunt in terræ puluere, euigila-
bunt:alij in vitam æternam, alij in opprobriũ vt videant ſem-
B per. Qui autẽ docti fuerint,fulgebunt quaſi ſplendor firma-
menti:& qui ad iuſtitiã erudiunt multos, quaſi ſtellæ in per-
petuas æternitates. Tu autẽ Daniel claude ſermones, & ſigna
librum vſq; ad tempus ſtatutũ:plurimi pertrãſibunt,& mul-
tiplex erit ſcientia. Et vidi ego Daniel, & ecce quaſi duo alij
ſtabant:vnus hinc ſuper ripam fluminis,& alius inde ex altera [redacted]
C ripa fluminis. Et dixit viro qui erat indutus lineis, qui ſtabat
ſuper aquas fluminis, Vſquequo finis horũ mirabiliũ? Et au-
diui virum qui indutus erat lineis,qui ſtabat ſuper aquas flu- Apo.10 a
minis,cum eleuaſſet dexteram & ſiniſtrã ſuam in cœlum, &
iuraſſet per viuentem in æternũ: quia in tempus & tempora,
& dimidium temporis. Et cum completa fuerit diſperſio ma-
nus populi ſancti,complebũtur vniuerſa hæc. Et ego audiui,
& non intellexi. Et dixi, Domine mi, quid erit poſt hæc? Et
ait, Vade Daniel:quia clauſi ſunt,ſignatiq́; ſermones vſq; ad
præfinitum tempus. Eligentur & dealbabũtur, & quaſi ignis
D probabũtur multi:& impie agẽt impij,neq; intelligẽt omnes
impij, porrò docti intelligent. Et à tempore cum ablatum
fuerit iuge ſacrificium,& poſita fuerit abominatio in deſo-
lationem:dies mille, ducenti nonaginta. Beatus qui expectat
& peruenit vſq; ad dies mille trecentos trigintaquinque. Tu
autem Daniel vade ad præfinitum: & requieſces, & ſtabis in
ſorte tua, in finem dierum.

Hucuſque Danielem in Hebræo volumine legimus.

Quæ ſequuntur vſque ad finem libri, de Theodo-
tionis editione tranſlata ſunt.

[redacted].

CAPVT XIII.

A ET erat vir habitans in Babylone, & nomen eius
Ioacim:& accepit vxorem nomine Suſannam fi-
liam Helciæ, pulchrã nimis,& timentem Deum.
Parẽtes enim illius cum eſſent iuſti, erudierũt fi- [redacted]
liam ſuam ſecundũ legẽ Moyſi. Erat autem Ioacim diues val-
de,& erat ei pomariũ vicinũ domui ſuæ:& ad ipſum cõflue-
bant Iudæi,eo quòd eſſet honorabilior omnium. Et cõſtituti
ſunt duo ſenes,iudices in illo anno,de quibus locutus eſt Do
minus, Quia egreſſa eſt iniquitas de Babylone à ſenioribus
iudicibus,qui videbantur regere populum. Iſti frequentabãt
domum Ioacim,& veniebant ad eum omnes qui habebãt iu-
dicia. Cum autem populus reuertiſſet per meridiẽ, ingredie-
batur Suſanna, & deambulabat in pomario viri ſui. Et vide-
bant eam ſenes quotidie ingredientem, & deambulantem: &
exarſerunt in concupiſcentiã eius:& euerterũt ſenſum ſuũ,&
declinauerunt oculos ſuos vt non viderent cœlũ, neq; recor-
B darentur iudiciorum iuſtorum. Erant ergo ambo vulnerati
amore eius,nec indicauerũt ſibi viciſsim dolorem ſuũ: erube-
ſcebãt enim indicare ſibi concupiſcentiã ſuam, volentes con-
cumbere cũ ea:& obſeruabãt quotidie ſolicitius videre eam.
Dixitq́; alter ad alterum, Eamus domum, quia hora prandij
eſt. Et egreſsi receſſerũt à ſe. Cumq́; reuertiſſent, venerunt in
vnum

vnum:& ſciſcitantes abinuicem cauſam,confeſſi ſunt concu-
piſcentiam ſuã:& tunc in cõmuni ſtatuerunt tempus,quando
eam poſſent inuenire ſolam.Factum eſt autem,cum obſerua-
rent diem aptũ, ingreſſa eſt aliquãdo ſicut heri & nudiuſter-
tius,cũ duabus ſolis puellis,voluitq; lauari in pomario: æſtus
quippe erat,& non erat ibi quiſquam, præter duos ſenes ab-
ſconditos,& contemplantes eam.Dixit ergo puellis, Afferte
mihi oleũ,& ſmigmata,& oſtia pomarij claudite, vt lauer.Et
C fecerũt ſicut præceperat,clauſeruntq; oſtia pomarij:& egreſ-
ſæ ſunt per poſticũ vt afferrẽt quæ iuſſerat,neſciebatq; ſenes
intus eſſe abſconditos.Cum autẽ egreſſæ eſſent puellæ,ſurre-
xerunt duo ſenes:& accurrerũt ad eam,& dixerũt, Ecce oſtia
pomarij clauſa ſunt,& nemo nos videt,& nos in cõcupiſcen-
tia tui ſumus:quam ob rem aſſentire nobis, & cõmiſcere no-
biſcũ.quòd ſi nolueris,dicemus contra te teſtimonium, quòd
fuerit tecum iuuenis,& ob hanc cauſam emiſeris puellas à te.
Ingemuit Suſanna,& ait,Anguſtiæ ſunt mihi vndiq;: ſi enim
hoc egero,mors mihi eſt:ſi autẽ non egero, non effugiã ma-
nus veſtras. Sed melius eſt mihi abſq; opere incidere in ma-
nus veſtras,quàm peccare in cõſpectu Domini. Et exclama-
uit voce magna Suſanna: exclamauerunt autem ſenes aduer-
ſus eam. Et cucurrit vnus ad oſtia pomarij, & aperuit. Cum
ergo audiſſent clamorẽ famuli domus in pomario, irruerunt
per poſticum,vt viderent quidnam eſſet.Poſtquã autem ſe-
nes locuti ſunt, erubuerunt ſerui vehementer: quia nunquam
D dictus fuerat ſermo huiuſcemodi de Suſanna.Et facta eſt dies
craſtina. Cumq; veniſſet populus ad Ioacim virũ eius, vene-
runt & duo presbyteri pleni iniqua cogitatione aduerſus Su-
ſannam,vt interficerent eam.Et dixerunt corã populo, Mit-
tite ad Suſannam filiam Helciæ vxorẽ Ioacim.Et ſtatim mi-
ſerunt. Et venit cum parentibus,& filijs,& vniuerſis cognatis
ſuis.Porrò Suſanna erat delicata nimis,& pulchra ſpecie. At
ìniqui illi iuſſerunt vt diſcooperiretur(erat enim cooperta)vt
vel ſic ſatiarentur decore eius.Flebant igitur ſui,& omnes qui
nouerant eam.Conſurgentes autem duo presbyteri in medio
populi, poſuerunt manus ſuas ſuper caput eius.Quæ flens
ſuſpexit ad cœlum:erat enim cor eius fiduciam habens in Do
mino. Et dixerunt presbyteri, Cum deambularemus in po-
mario ſoli,ingreſſa eſt hæc cũ duabus puellis,& clauſit oſtia
pomarij, & dimiſit à ſe puellas. Venitq; ad eam adoleſcens
qui erat abſconditus,& concubuit cum ea. Porrò nos cũ eſſe-
mus in angulo pomarij,videntes iniquitatem cucurrimus ad
E eos,& vidimus eos pariter commiſceri. Et illum quidem non
quiuimus comprehendere,quia fortior nobis erat, & aperto
oſtio exiliuit:hanc autem cum apprehendiſſemus, interroga-
uimus quiſnam eſſet adoleſcens,& noluit indicare nobis.hu-
ius rei teſtes ſumus.Credidit eis multitudo quaſi ſenibus &
iudicibus populi,& condemnauerunt eam ad mortem.Excla
mauit autem voce magna Suſanna,& dixit,Deus æterne, qui
abſconditorũ es cognitor,qui noſti omnia antequam fiant, tu
ſcis quoniam falſum teſtimonium tulerunt contra me:& ecce
morior,cum nihil horum fecerim quæ iſti malitioſe compo-
ſuerunt aduerſum me.Exaudiuit autem Dominus vocẽ eius.
Cumq; duceretur ad mortẽ,ſuſcitauit Dominus ſpiritũ ſan-
ctum pueri iunioris,cuius nomen Daniel:& exclamauit vo-
ce magna,Mundus ego ſum à ſanguine huius. Et conuerſus
F omnis populus ad eum dixit,Quis eſt iſte ſermo quem tu lo-
cutus es?Qui cum ſtaret in medio eorum,ait,Sic fatui filij Iſ-
rael,non iudicantes,neq; quod verum eſt cognoſcentes, con-
demnaſtis filiã Iſrael?Reuertimini ad iudiciũ, quia falſum te-
ſtimonium locuti ſunt aduerſus eam. Reuerſus eſt ergo po-
pulus cum feſtinatione,& dixerunt ei ſenes,Veni, & ſede in
medio noſtrũ,& indica nobis:quia tibi Deus dedit honorem
ſenectutis.Et dixit ad eos Daniel, Separate illos ab inuicem
procul,& diiudicabo eos. Cum ergo diuiſi eſſent alter ab al-
tero,vocauit vnum de eis,& dixit ad eum, Inueterate dierum
malorũ,nunc venerunt peccata tua quæ operabaris prius, iu-
dicans iudicia iniuſta,innocẽtes opprimens & dimittens no-
xios,dicente Domino,Innocentem & iuſtum nõ interficies. Exo.23 d
Nunc ergo ſi vidiſti eam, dic ſub qua arbore videris eos col-
loquentes ſibi. Qui ait,Sub ſchino.Dixit autẽ Daniel. Rectè
mentitus es in caput tuũ:ecce enim angelus Dei accepta ſen-
tentia ab eo,ſcindet te mediũ.Et amoto eo, iuſſit venire aliũ,
& dixit ei,Semen Chanáam,& non Iuda,ſpecies decepit te,
G & concupiſcentia ſubuertit cor tuum:ſic faciebatis filiabus Iſ-
rael,& illæ timentes loquebantur vobis:ſed filia Iuda non ſu-
ſtinuit iniquitatem veſtram.Nunc ergo dic mihi ſub qua ar-
bore comprehenderis eos loquentes ſibi. Qui ait,Sub prino.
Dixit autem ei Daniel,Rectè mentitus es & tu in caput tuũ:
manet enim angelus Domini gladium habens,vt ſecet te me-
dium,& interficiat vos. Exclamauit itaq; omnis cœtus voce
magna,& benedixerunt Deum qui ſaluat ſperantes in ſe. Et
conſurrexerunt aduerſus duos presbyteros(conuicerat enim
eos Daniel ex ore ſuo falſum dixiſſe teſtimoniũ) feceruntq;
eis ſicut male egerant aduerſus proximam, vt facerent ſecun-
dum legem Moyſi:& interfecerũt eos,& ſaluatus eſt ſanguis Deut.19 d
innoxius in die illa.Helcias autem, & vxor eius laudauerunt
Deum pro filia ſua Suſanna cum Ioacim marito eius, & co-
gnatis omnibus:quia non eſſet inuenta in ea res turpis.Daniel
autẽ factus eſt magnus in conſpectu populi à die illa,& dein-
ceps.Et rex Aſtyages appoſitus eſt ad patres ſuos,& ſuſcepit
Cyrus Perſes regnum eius.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A E Rat autem Daniel cõuiua regis,& honoratus ſu-
per omnes amicos eius. Erat quoq; idolum apud
Babylonios nomine Bel:& impendebantur in eo
per dies ſingulos, ſimilæ artabæ duodecim, & o-
ues quadraginta,viniq; amphoræ ſex.Rex quoq; colebat eũ,
& ibat per ſingulos dies adorare eum:porrò Daniel adorabat
Deum ſuũ.Dixitq; ei rex,Quare non adoras Bel? Qui reſpõ
dens,ait ei,Quia nõ colo idola manufacta,ſed viuentẽ Deum
qui creauit cœlũ & terrã,& habet poteſtatẽ omnis carnis. Et
B dixit rex ad eũ,Nõnne videtur tibi eſſe Bel viuẽs Deus ? An-
non vides quanta comedat & bibat quotidie? Et ait Daniel
arridẽs,Ne erres rex,Iſte eſt enim intrinſecus luteus,& foris
ſecus æreus,neq; comedit aliquando. Et iratus rex vocauit ſa-
cerdotes eius,& ait eis,Niſi dixeritis mihi quis eſt qui come-
dat impẽſas has,moriemini.Si autem oſtenderitis quoniã Bel
comedat hæc,morietur Daniel,quia blaſphemauit in Bel. Et
dixit Daniel regi,Fiat iuxta verbũ tuum.Erant autẽ ſacerdo-
tes Bel ſeptuaginta,exceptis vxoribus & paruulis & filijs.Et
venit rex cum Daniele in templũ Belis.Et dixerũt ſacerdotes
C Belis,Ecce nos egredimur foras:& tu rex,pone eſcas, & vi-
nũ miſce,& claude oſtiũ,& ſigna annulo tuo:& cũ ingreſſus
fueris mane,niſi inueneris omnia comeſta à Bel, morte mo-
riemur,vel Daniel,qui mentitus eſt aduerſum nos.Cõtemne-
bant

bent autem, quia fecerant ſub menſa abſconditũ introitum, &
per illũ ingrediebantur ſemper, & deuorabant ea. Factum eſt
igitur poſtquã egreſsi ſunt illi, & rex poſuit cibos ante Bel,
præcepit Daniel pueris ſuis, & attulerũt cinerem, & cribrauit
per totum templũ coram rege: & egreſsi clauſerũt oſtium: &
ſignantes annulo regis, abierunt. Sacerdotes autẽ ingreſsi ſunt
nocte iuxta conſuetudinem ſuam, & vxores, & filij eorum: &
D comederunt omnia, & biberũt. Surrexit autem rex primo di-
luculo, & Daniel cũ eo. Et ait rex, Saluáne ſunt ſignacula Da-
niel? Qui reſpondit, Salua rex. Statimq́; cũ aperuiſſet oſtium,
intuitus rex mẽſam, exclamauit voce magna, Magnus es Bel,
& non eſt apud te dolus quiſquam. Et riſit Daniel: & tenuit
regem, ne ingrederetur intrò, & dixit, Ecce pauimẽtum, ani-
maduerte cuius veſtigia ſint hæc. Et dixit rex, Video veſtigia
virorum, & mulierũ, & infantium. Et iratus eſt rex. Tunc ap-
prehendit rex ſacerdotes, & vxores & filios eorũ: & oſtende-
runt ei abſcondita oſtiola per quæ ingrediebantur & conſu-
mebant quæ erant ſuper menſam. Occidit ergo illos rex, &
tradidit Bel in poteſtatem Danielis: qui ſubuertit eũ, & tem-
E plum eius. Et erat draco magnus in loco illo, & colebant eum
Babylonij. Et dixit rex Danieli, Ecce nunc non potes dicere
quia iſte non ſit Deus: viuẽs adora ergo eum. Dixitq́; Daniel
regi, Dominũ Deum meum adoro: quia ipſe eſt Deus viuẽs:
iſte autem non eſt Deus viuens. Tu autem rex da mihi pote-
ſtatem, & interficiam draconem abſq; gladio & fuſte. Et ait
rex, Do tibi. Tulit ergo Daniel picem, & adipem, & pilos, &
coxit pariter: fecitq́; maſſas, & dedit in os draconis, & diru-
ptus eſt draco. Et dixit Daniel, Ecce quem colebatis. Quod
cum audiſſent Babylonij, Indignati ſunt vehementer: & con-
gregati aduerſum regem, dixerũt, Iudæus factus eſt rex: Bel
deſtruxit, draconem interfecit, & ſacerdotes occidit. Et dixe-
runt cũ veniſſent ad regem, Trade nobis Danielem, alioquin
F interficiemus te, & domũ tuam. Vidit ergo rex quòd irruerẽt
in eum vehementer: & neceſsitate compulſus tradidit eis Da-
nielem. Qui miſerunt eum in lacum leonũ, & erat ibi diebus
ſex. Porrò in lacu erant leones ſeptẽ, & dabantur eis duo cor-
pora quotidie, & duæ oues: & tunc non data ſunt eis, vt deuo-
rarent Danielem. Erat autem Habacuc propheta in Iudæa, &
ipſe coxerat pulmentũ, & intriuerat panes in alueolo: & ibat
in campum vt ferret meſſoribus. Dixitq́; angelus Domini ad
Habacuc, Fer prandium quod habes in Babylonem Daniel,
qui eſt in lacu leonũ. Et dixit Habacuc, Domine, Babylonem
Ezec. 8 b non vidi, & lacum neſcio. Et apprehendit eũ angelus Domi-
G ni in vertice eius, & portauit eum capillo capitis ſui, poſuitq́;
eum in Babylonem ſuper lacum in impetu ſpiritus ſui. Et cla-
mauit Habacuc, dicens. Daniel ſerue Dei, tolle prandiũ quod
miſit tibi Deus. Et ait Daniel, Recordatus es mei Deus, & nõ
dereliquiſti diligentes te. Surgensq́; Daniel comedit. Porrò
angelus Domini reſtituit Habacuc confeſtim in loco ſuo.
Venit ergo rex die ſeptimo vt lugeret Danielem: & venit ad
lacum, & introſpexit, & ecce Daniel ſedens in medio leonũ.
Et exclamauit voce magna rex, dicens, Magnus es Domine
Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum. Porrò illos
qui perditionis eius cauſa fuerant, intromiſit in lacum, & de-
uorati ſunt in momento coram eo.

F I N I S.

Hieronymi in XII.

Prophetas Præfatio.

*N*ON IDEM *ordo eſt duodecim prophetarum apud Hebræos, qui eſt apud nos. Vnde ſecundum id quod ibi legitur, hic quoq; diſpoſiti ſunt. Oſee commaticus eſt, & quaſi per ſententias loquens. Ioel planus in principijs: in fine obſcurior. Et uſque ad Malachiam, habent ſinguli proprietates ſuas: quem Eſdram ſcribam, legisq́; doctorem Hebræi autumant. Et quia longum eſt nunc de omnibus dicere: hoc tantum uos ô Paula & Euſtochium admonitas uolo, unum librum eſſe duodecim prophetarum: Et Oſee ſynchronum Eſaiæ: Malachiam uero Aggei & Zachariæ fuiſſe temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo: ſub illis eos regibus propheta ſſe, ſub quibus & hi qui ante eos habent titulos, prophetauerunt.*

Alius Prologus.

*R*EGVLAE *ſunt hæ ſub quibus ſignificationibus nominum, ad quas tribus per prophetas ſermo Domini dirigatur. Quotieſcunq; ad decem tribus tenditur prophetia, ſub his nominibus deſignantur, id eſt Ephraim, Samaria, Iſrael, Ioſeph, Iezrabel, Bethauen, & interdum Iacob. Quando autem ad duas loquitur tribus, ſub his nominibus ſermo profertur: id eſt Iuda, Ieruſalem, Beniamin, Domus Dauid: & interdum Iacob. Aliquoties Iſrael ad totas duodecim tribus refertur. Duplex eſt apud Hebræos ſententia de his quatuor uerſibus, qui in capite ſunt prænotati. Pleriq; enim dicunt quòd ab Eſdra ſcriba in omnibus prophetis ſic fuerit titulatum: ut præſcripto uniuſcuiuſq; nomine, prophetia cuius ſit ſequens, noſcatur. Ipſe eſt autem Eſdras qui ultimus prophetarum Malachiæ nomine ſcribitur. Alij uero dicunt quòd ab ipſis prophetis per ſpiritum ſanctum, ut cætera, ſunt conſcripta.*

Præfatio Hieronymi in

Oſee Prophetam.

*T*EMPORIBVS *Oſiæ, & Ioatham, Achaz, & Ezechiæ, regum Iuda, & Ieroboam filij Ioas regis Iſrael: Oſee filius Beeri, ad prophetiam dicendam, ſpiritu ſancto repletus eſt. De memorato itaq; numero regum, Achaz rex Iuda, & Ieroboam rex Iſrael, Dominum derelinquentes, ut hiſtoriæ regum & Paralipomenon indicant: etiam Iſraël Idololatriæ crimen imperio ac poteſtate ſua admittere coẽgerunt. Propter quod Deus ad Oſee hæc locutus eſt, dicens, Accipe tibi uxorem fornicariam ſiue fornicationum: & fac tibi filios fornicationis. Fornicariam itaq; non elocati corporis meretricem, ſed gentilem Deum ignorantem, appellat: quæ Dei creatoris ſui amore contempto, ſimulachrorum ſe ſubiecit deſyderijs. Sed cum Dei præcepto propheta in hac re paruiſſet, conceptum ex ea filium, Iezrahel præcepit nominare: Deo pollicente, poſt breue tempus ſanguinem Iezrahel in domo Iehu uindicare. cuius promiſsionis hæc cauſa eſt: Iehu per Eliſæum in regem inuncto ad defendendum ſanguinem Naboth ciuis Iezrahel, quæ tunc temporis metropolis erat, quem Iezabel Achab regis Iſraël uxor interemerat, ſicut Regum hiſtoria exponit: is cum grauiter iuxta diuinum præceptum uindicandi ſanguinis cauſa, in omnem memorati domum deſæuiſſet, hoc peracto Dominum dereliquiſſe inuenitur. cuius pronepote Ieroboam (qui lectione comprehenſus eſt) originis ſuæ facta imitante, ac contra Dei præcepta & religionem cum populo Iſraël agente: ſanguis Naboth, qui in loco certe Iezrahel fuerat profuſus, in domo Iehu patris memorati Ieroboam pro peccato redundaturus ſignificatur. Hinc factum eſt. ut ira Dei in populo Iſraël per denuntiationem prophetæ, proceſſura diceretur. Domui autem Iudæ miſericordia lectione comprehenſa, ob hoc promiſſa eſt, quia Ezechias rex Iuda filius Achaz ſublatis idôlis quæ tam pater eius quàm cæteri reges conſecrauerant, templum Dei purgaſſe & purificaſſe monſtratur.*

Liber Oſee prophetæ.

[redacted]

CAPVT I.

[redacted]

A VERBVM Domini quod factum
eſt ad Oſee filiū Beeri in diebus Oziæ,
Ioathā, Achaz, Ezechiæ regū Iuda, &
in diebus Ieroboā filij Ioas regis Iſrael.
Principiū loquendi Dominū in Oſee:
& dixit Dominus ad Oſee, Vade, ſume
tibi vxorem fornicationū, & fac tibi fi-
lios fornicationis: quia fornicans fornicabitur terra à Domi-
B no. Et abijt, & accepit Gomer filiam Debelaim: & concepit,
& peperit ei filium. Et dixit Dominus ad eum, Voca nomen
eius Iezrahel: quoniam adhuc modicū, & viſitabo ſanguinem
Iezrahel ſuper domū Iehu, & quieſcere faciam regnū domus
Iſrael. Et in illa die conteram arcū Iſrael in valle Iezrahel. Et
C concepit adhuc, & peperit filiā. Et dixit ei, Voca nomen eius
Abſq; miſericordia: quia nō addā vltrà miſereri domui Iſrael,
ſed obliuione obliuiſcar eorū. Et domui Iuda miſerebor, &
ſaluabo eos in Domino Deo ſuo: & non ſaluabo eos in arcu
& gladio & in bello & in equis & in equitibus. Et ablactauit
D eam quæ erat Abſq; miſericordia. Et cōcepit & peperit filiū.
Et dixit, Voca nomen eius, Non populus meus: quia vos nō
populus meus, & ego non ero veſter. Et erit numerus filio-
rum Iſrael, quaſi arena maris quæ ſine menſura eſt, & non nu-
merabitur. Et erit in loco vbi dicetur eis, Non populus meus
vos: dicetur eis, Filij Dei viuentis. Et congregabuntur filij Iu-
da, & filij Iſrael pariter: & ponent ſibimet caput vnū, & aſcen
dent de terra: quia magnus dies Iezrahel.

[redacted]

CAPVT II.

A DIcite fratribus veſtris, Populus meus: & ſorori ve
ſtræ, Miſericordiā conſecuta. Iudicate matrē ve-
ſtram, iudicate: quoniā ipſa non vxor mea, & ego
nō vir eius. Auferat fornicationes ſuas à facie ſua,
& adulteria ſua de medio huberū ſuorū: ne fortè expoliem eā
nudam, & ſtatuā eam ſecundū diem natiuitatis ſuæ: & ponam
eam quaſi ſolitudinē, & ſtatuā eam velut terrā inuiam, & in-
terficiam eā ſiti. Et filiorū illius nō miſerebor: quoniā filij for-
nicationū ſunt, quia fornicata eſt mater eorū, confuſa eſt quæ
cōcepit eos, quia dixit, Vadam poſt amatores meos qui dant
B panes mihi & aquas meas, lanā meā & linū meum, oleū meū
& potum meū. Propter hoc ecce ego ſepiā viam tuā ſpinis,
& ſepiam eā maceria: & ſemitas ſuas nō inueniet. Et ſequetur
amatores ſuos, & non apprehendet eos: & quæret eos, & non
inueniet: & dicet, Vadā & reuertar ad virū meum priorē: quia
bene mihi erat tunc magis quàm nunc. Et hæc neſciuit quia
ego dedi ei frumentū, & vinū, & oleū, & argentū multiplica-
ui ei, & aurū quæ fecerunt Baal. Idcirco cōuertar, & ſumā fru-
mentum meū in tempore ſuo, & vinū meū in tempore ſuo,
& liberabo lanam meā & linum meū, quæ operiebant igno-
miniam eius. Et nunc reuelabo iuſtitiā eius in oculis amatorū
eius: & vir non eruet eam de manu mea: & ceſſare faciā omne
C gaudiū eius, ſolennitatem eius, neomeniā eius, ſabbathū eius,
& omnia feſta tempora eius. Et corrumpā vineam eius, & fi-
cum eius, de quibus dixit, Mercedes hæ meæ ſunt, quas de-
derunt mihi amatores mei. Et ponam eam in ſaltū, & come-
det eam beſtia agri. Et viſitabo ſuper eam dies Baalim, quibus
accendebat incenſum, & ornabatur inaure ſua & monili ſuo,
& ibat poſt amatores ſuos, & mei obliuiſcebatur, dicit Domi
nus. Propter hoc, ecce ego lactabo eam, & ducam eam in ſoli-
tudinē: & loquar ad cor eius. Et dabo ei vinitores eius ex eo-
dem loco, & vallem Achor ad aperiendam ſpem: & canet ibi
iuxta dies iuuentutis ſuæ & iuxta dies aſcenſionis ſuæ de ter-
D ra Aegypti. Et erit in die illa, ait Dominus: vocabit me Vir
meus, & non vocabit me vltrà Baalim. Et auferā nomina Ba-
alim de ore eius, & non recordabitur vltrà nominis eorum. Et
percutiam cū eis fœdus in die illa cū beſtia agri, & cum volu-
cre cœli, & cū reptili terræ: & arcum, & gladiū, & bellū conte-
ram de terra: & dormire eos faciā fiducialiter. Et ſponſabo te
mihi in ſempiternū: & ſponſabo te mihi in iuſtitia & iudicio,
& in miſericordia, & in miſerationibus. & ſponſabo te mihi
in fide: & ſcies quia ego Dominus. Et erit in die illa: exaudiā,
dicit Dominus, exaudiam cœlos, & illi exaudient terram. Et
terra exaudiet triticū & vinum, & oleum: & hæc exaudient
Iezrahel. Et ſeminabo eam mihi in terram, & miſerebor eius
quæ fuit Abſq; miſericordia. Et dicam, Non populo meo,
Populus meus es tu: & ipſe dicet, Deus meus es tu.

[redacted]

CAPVT III.

A ET dixit Dominus ad me, Adhuc vade, & dilige Roma.9 c
mulierem dilectam amico & adulterā: ſicut dili- 1, Pet.2 b
git Dominus filios Iſrael, & ipſi reſpiciunt ad
deos alienos, & diligunt vinacia vuarum. Et fodi
eam mihi quindecim argēteis, & coro hordei, & dimidio co-
B ro hordei: & dixi ad eam, Dies multos expectabis me: non
fornicaberis, & non eris viro: ſed & ego expectabo te. quia
dies multos ſedebunt fili Iſrael ſine rege, & ſine principe, &
ſine ſacrificio, & ſine altari, & ſine ephod, & ſine theraphim.
Et poſt hæc reuertentur filij Iſrael, & quærent Dominum
Deum ſuum, & Dauid regem ſuum: & pauebunt ad Domi-
num, & ad bonum eius in nouiſsimo dierum.

[redacted]

CAPVT IIII.

A AVdite verbū Domini filij Iſrael, quia iudiciū Do
mino cū habitatoribus terræ: nō eſt enim veritas,
& non eſt miſericordia, & non eſt ſcientia Dei in
terra. Maledictū & mendaciū & homicidium &
furtū & adulteriū inundauerūt, & ſanguis ſanguinem tetigit.
Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis qui habitat
in ea, in beſtia agri, & in volucre cœli: ſed & piſces maris con-
B gregabuntur. Veruntamē vnuſquiſq; nō iudicet, & nō argua-
tur vir: populus enim tuus ſicut hi qui contradicūt ſacerdoti.
Et corrues hodie, & corruet etiā propheta tecū: nocte tacere
feci matrē tuā. Conticuit populus meus, eo quòd nō habuerit
ſcientiā: quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio

E

fungaris mihi:& oblita es legis Dei tui, obliuiſcar filiorũ tuo-
rum & ego. Secundũ multitudinẽ eorum ſic peccauerunt mi-
C hi: gloriam eorum in ignominiã commutabo. Peccata popu-
1.Sam.24 c li mei comedent, & ad iniquitatẽ eorum ſubleuabunt animas
eorum. Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos: & viſitabo ſuper eũ
vias eius, & cogitationes eius reddam ei. Et comedent, & non
ſaturabuntur: fornicati ſunt, & non ceſſauerunt: quoniã Do-
minum dereliquerunt in non cuſtodiendo. Fornicatio, & vi-
num, & ebrietas auferunt cor. Populus meus in ligno ſuo in-
terrogauit, & baculus eius annuntiauit ei: ſpiritus enim forni-
cationum decepit eos, & fornicati ſunt à Deo ſuo. Super ca-
pita montium ſacrificabant, & ſuper colles accendebant thy-
miama: ſubtus quercũ & populum & terebinthum, quia bo-
na erat vmbra eius. Ideo fornicabuntur filiæ veſtræ, & ſpon-
ſæ veſtræ adulteræ erunt. Non viſitabo ſuper filias veſtras cũ
fuerint fornicatæ, & ſuper ſponſas veſtras cũ adulterauerint:
D quoniam ipſi cum meretricibus conuerſabantur, & cũ effœ-
minatis ſacrificabant, & populus non intelligens vapulabit.
Si fornicaris tu Iſrael, non delinquat ſaltem Iuda, & nolite in-
gredi in Galgala, & ne aſcenderitis in Bethàuem: neq; iuraue-
ritis, Viuit Dominus. Quoniam ſicut vacca laſciuiens decli-
nauit Iſrael: nunc paſcet eos Dominus quaſi agnum in latitu-
dine. Particeps idolorum Ephràim, dimitte eum. Separatum
eſt conuiuium eorum, fornicatione fornicati ſunt: dilexerunt
afferre ignominiam protectores eius. Ligauit eum ſpiritus in
alis ſuis, & confundentur à ſacrificijs ſuis.

[redacted].

CAPVT V.

A Vdite hoc ſacerdotes, & attendite domus Iſrael,
& domus regis auſcultate: quia vobis iudiciũ eſt,
quoniã laqueus facti eſtis ſpeculationi, & ſicut re
te expãſum ſuper thabor. Et victimas declinaſtis
in profundũ: & ego eruditor omniũ eorũ. Ego ſcio Ephràim,
& Iſrael non eſt abſconditus à me: quia nunc fornicatus eſt
Ephràim, contaminatus eſt Iſrael. Non dabunt cogitationes
B ſuas vt reuertantur ad Deum ſuum: quia ſpiritus fornicationũ
in medio eorũ, & Dominũ nõ cognouerunt. Et reſpondebit
arrogãtia Iſrael in facie eius: & Iſrael & Ephràim ruent in Ini
quitate ſua, ruet etiã Iudas cũ eis. In gregibus ſuis & in armen
tis ſuis vadẽt ad quærendũ Dominũ, & nõ inuenient: ablatus
C eſt ab eis. In Domino præuaricati ſunt, quia filios alienos ge-
nuerunt: nunc deuorabit eos menſis cũ partibus ſuis. Clãgite
buccina in Gabaa, tuba in Rama: vlulate in Bethàuem, poſt
tergum tuum Beniamin. Ephràim in deſolatione erit in die
correptionis: in tribubus Iſrael oſtendi fidẽ. Facti ſunt princi-
pes Iuda quaſi aſſumentes terminum: ſuper eos effundã quaſi
aquam iram meam. Calumniam patiens eſt Ephràim, fractus
D iudicio: quoniam cœpit abire poſt ſordes. Et ego quaſi tinea
[redacted] Ephràim: & quaſi putredo domui Iuda. Et vidit Ephràim
languorem ſuum, & Iudas vinculũ ſuum: & abijt Ephràim ad
Aſſur, & miſit ad regẽ vltorem: & ipſe nõ poterit ſanare vos,
nec ſoluere poterit à vobis vinculũ. Quoniã ego quaſi leæna
Ephràim, & quaſi catulus leonis domui Iuda: ego ego capiã
& vadam: tollam, & non eſt qui eruat. Vadens reuertar ad lo-
cum meum: donec deficiatis, & quæratis faciem meam.

[redacted].

CAPVT VI.

A N tribulatione ſua mane conſurgent ad me, Ve-
1.Cor.15 a nite & reuertamur ad Dominum: quia ipſe cepit,
& ſanabit nos: percutiet, & curabit nos. Viuifica-
bit nos poſt duos dies: in die tertia ſuſcitabit nos,
& viuemus in cõſpectu eius. Sciemus, ſequemurq;, vt cogno-
ſcamus Dominũ: quaſi diluculũ præparatus eſt egreſſus eius,
B & veniet quaſi imber nobis temporaneus & ſerotinus terræ.
Quid faciã tibi Ephràim? quid faciam tibi Iuda? miſericordia
veſtra quaſi nubes matutina, & quaſi ros mane pertranſiens.
Propter hoc dolaui in prophetis, & occidi eos in verbis oris
C mei: & iudicia tua quaſi lux egredietur. Quia miſericordiã vo Matt.9 b
lui, & non ſacrificiũ: & ſcientiam Dei plus quàm holocauſta. 12 a
Ipſi autẽ ſicut Adam tranſgreſſi ſunt pactum, ibi præuaricati
ſunt in me. Galaad ciuitas operantiũ dolum, ſupplantata ſan- Eccle. 4 d
guine. Et quaſi fauces virorũ latronum, particeps ſacerdotũ, 1.Reg.15 c
D in via interficientiũ pergentes de Sichem: quia ſcelus operati
ſunt. In domo Iſrael vidi horrẽdũ: Ibi fornicationes Ephràim,
contaminatus eſt Iſrael. Sed & Iuda pone meſſem tibi, cum
conuertero captiuitatem populi mei.

[redacted]. CAPVT VII.

A Vm ſanare vellem Iſrael, reuelata eſt iniquitas E-
phràim & malitia Samariæ quia operati ſunt mẽ-
dacium: & fur ingreſſus eſt ſpolians, latrunculus
foris. Et ne fortè dicant in cordibus ſuis omnem
malitiam eorũ me recordatum: nunc circũdederunt eos adin-
uentiones ſuæ, coram facie mea factæ ſunt. In malitia ſua læ-
tificauerunt regẽ: & in mendacijs ſuis principes. Omnes adul
B terantes, quaſi clibanus ſucceníus à coquente: quieuit paulu-
lum ciuitas à commiſtione fermenti, donec fermentaretur to-
tum. Dies regis noſtri, cœperunt principes furere à vino: ex-
tendit manũ ſuam cum illuſoribus. Quia applicauerunt quaſi
clibanum, cor ſuum, cum inſidiaretur eis: tota nocte dormiuit
coquẽs eos, mane ipſe ſucceníus quaſi ignis flammæ. Omnes
calefacti ſunt quaſi clibanus, & deuorauerunt iudices ſuos,
C omnes reges eorum ceciderunt, non eſt qui clamet in eis ad
me. Ephràim in populis ipſe commiſcebatur: Ephràim fa-
ctus eſt ſubcineritius panis, qui non reuerſatur. Comederunt
alieni robur eius, & ipſe neſciuit: ſed & cani effuſi ſunt in eo,
& ipſe ignorauit. Et humiliabitur ſuperbia Iſrael in facie eius:
nec reuerſi ſunt ad Dominũ Deum ſuum, & non quæſierunt
eum in omnibus his. Et factus eſt Ephràim quaſi columba
ſeducta, non habens cor. Aegyptum inuocabant, ad Aſſyrios
abierunt. Et cum profecti fuerint, expandam ſuper eos rete
D meum: & quaſi volucrem cœli detrahã eos, cædam eos ſecun-
dum auditionem cœtus eorum. Væ eis, quoniam receſſerũt à
me: vaſtabuntur, quia præuaricati ſunt in me: ego redemi eos,
& ipſi locuti ſunt contra me mendacia. Et non clamauerũt ad
me in corde ſuo, ſed vlulabant in cubilibus ſuis: ſuper triti-
cum & vinum ruminabant, receſſerunt à me. Et ego erudiui
eos, & confortaui brachia eorum: & in me cogitauerunt ma-
litiam. Reuerſi ſunt, vt eſſent abſq; iugo: facti ſunt quaſi arcus
doloſus: cadent in gladio principes eorum, à furore linguæ
ſuæ. iſta ſubſannatio eorum in terra Aegypti.

[redacted].

CAPVT VIII.

A N gutture tuo ſit tuba quaſi aquila ſuper domum
Domini: pro eo quòd trãſgreſſi ſunt fœdus meũ,
& legem meam præuaricati ſunt. Me inuocabũt,
Deus meus cognouimus te Iſrael. Proiecit Iſrael
bonũ, inimicus proſequetur eum. Ipſi regnauerunt, & nõ ex
me: principes extiterũt, & non cognoui: aurũ ſuum, & argen-
tum ſuũ fecerunt ſibi idola, vt interirent: proiectus eſt vitulus
B tuus Samaria, iratus eſt furor meus in eos. vſquequo nõ pote-
runt emundari? Quia ex Iſrael & ipſe eſt: artifex fecit illũ, &
nõ eſt Deus: quoniã in aranearũ telas erit vitulus Sammariæ.
Quia ventũ ſeminabunt, & turbinẽ metent: culmus ſtans non
eſt in eo, germen non faciet farinã: quòd & ſi fecerit, alieni co-
C medent eam. Deuoratus eſt Iſrael: nunc factus eſt in nationi-
bus quaſi vas immundũ. Quia ipſi aſcenderunt ad Aſſur, ona-
ger

ger ſolitarius ſibi: Ephráim munera dederũt amatoribus ſuis.
Sed & cum mercede conduxerint nationes, nunc cõgregabo
eos:& quieſcent pauliſper ab onere regis & principum. Quia
D multiplicauit Ephráim altaria ad peccandũ: factæ ſunt ei aræ
in delictũ. Scribam ei multiplices leges meas, quæ velut alie-
næ computatæ ſunt. Hoſtias offerent: immolabunt carnes, &
comedent, & Dominus non ſuſcipiet eas: nunc recordabitur
iniquitatis eorũ & viſitabit peccata eorum, ipſi in Aegyptum
cõuertentur. Et oblitus eſt Iſrael factoris ſui, & ædificauit de-
lubra:& Iudas multiplicauit vrbes munitas, & mittam ignem
in ciuitates eius, & deuorabit ædes illius.

[redacted]

CAPVT IX.

A NOli lætari Iſrael, noli exultare ſicut populi: quia
fornicatus es à Deo tuo, dilexiſti mercedẽ ſuper
omnes areas tritici. Area & torcular non paſcet
eos:& vinum mentietur eis. Non habitabunt in
terra Domini: reuerſus eſt Ephráim in Aegyptũ, & in Aſſy-
rijs pollutum comedit. Non libabunt Domino vinum, & nõ
placebunt ei: ſacrificia eorum quaſi panis lugentium: omnes
qui comedent eum, cõtaminabuntur: quia panis eorũ animæ
B ipſorũ, non intrabit in domũ Domini. Quid facietis in die ſo-
lenni, in die feſtiuitatis Domini? Ecce enim profecti ſunt à va
ſtitate: Aegyptus cõgregabit eos, Memphis ſepeliet eos: de-
ſyderabile argentum eorũ vrtica hæreditabit, lappa in taber-
naculis eorũ. Venerunt dies viſitationis, venerunt dies retribu
tionis: ſcitote Iſrael ſtultũ prophetam, inſanũ virum ſpiritua-
lem, propter multitudinem iniquitatis tuæ, & multitudinem
amẽtiæ. Speculator Ephráim cũ Deo meo: propheta laqueus
C ruinæ factus eſt ſuper omnes vias eius, inſania in domo Dei
1.Reg.8 a eius. Profundè peccauerũt, ſicut in diebus Gabaa: recordabi-
tur iniquitates eorũ, & viſitabit peccata eorum. Quaſi vuas in
deſerto inueni Iſrael: quaſi prima poma ficulneæ in cacumine
eius vidi patres eorũ: ipſi autem intrauerũt ad Beelphegor, &
abalienati ſunt in confuſionẽ, & facti ſunt abominabiles ſicut
ea quæ dilexerũt. Ephraim quaſi auis auolauit, gloria eorũ à
partu, & ab vtero, & à conceptu. Quòd ſi & enutrierint filios
ſuos, abſq; liberis faciã eos in hominibus: ſed & væ eis, cũ re-
D ceſſero ab eis. Ephráim, vt vidi, Tyrus erat fundata in pulchri-
tudine:& Ephráim educet ad interfectorẽ filios ſuos. Da eis
Domine: quid dabis eis? Da eis vuluam ſine liberis, & hubera
arentia. Omnes nequitiæ eorũ in Galgal, quia ibi exoſos ha-
bui eos: propter malitiam adinuentionũ eorum de domo mea
eijciam eos: non addã vt diligam eos, omnes principes eorum
recedẽtes. Percuſſus eſt Ephraim, radix eorum exiccata eſt,
fructum nequaquã facient. Quòd & ſi genuerint, interficiam
amantiſſima vteri eorum. Abijciet eos Deus meus, quia non
audierunt eum:& erunt vagi in nationibus.

[redacted]. CAPVT X.

A VItis frondoſa Iſrael, fructus adæquatus eſt ei: ſe-
cundum multitudinem fructus ſui multiplicauit
altaria, iuxta vbertatem terræ ſuæ exuberauit ſi-
mulachris. Diuiſum eſt cor eorũ, nunc interibũt:
ipſe confringet ſimulachra eorũ, depopulabitur aras eorum.
Quia nunc dicent, Non eſt rex nobis: nõ enim timemus Do-
minũ:& rex quid faciet nobis? Loquimini verba viſionis inu-
tilis, & ferietis fœdus:& germinabit quaſi amaritudo iudiciũ
ſuper ſulcos agri. Vaccas Bethauen coluerũt habitatores Sa-
mariæ: quia luxit ſuper eũ populus eius, & æditui eius ſuper
eum exultauerunt in gloria eius, quia migrauit ab eo. Siqui-
B dem & ipſe in Aſſur delatus eſt, munus regi vltori: confu-
ſio Ephráim capiet, & confundetur Iſrael in voluntate ſua.
Tranſire fecit Samaria regẽ ſuum quaſi ſpumã ſuper faciem
aquæ. Et diſperdentur excelſa idoli, peccatum Iſrael: lappa &
tribulus aſcendet ſuper aras eorum:& dicent mõtibus, Ope- Eſa. 2 d
C rite nos:& collibus, Cadite ſuper nos. Ex diebus Gabaa pec- Apo. 9 b
cauit Iſrael, ibi ſteterunt: non comprehendet eos in Gabaa Luc. 23 d
prælium ſuper filios iniquitatis. Iuxta deſyderiũ meum cor- Iudi. 10 a b
ripiam eos: congregabũtur ſuper eos populi, cum corripien-
tur propter duas iniquitates ſuas. Ephráim vitula docta dili-
gere trituram, & ego trãſiui ſuper pulchritudinem colli eius:
aſcendam ſuper Ephráim, arabit Iudas, confringet ſibi ſulcos
D Iacob. Seminate vobis in iuſtitia, & metite in ore miſericor- Ierem. 4 b
diæ, innouate vobis nouale: tempus autem requirendi Domi-
num, cum venerit qui docebit vos iuſtitiam. Araſtis impieta-
tem, iniquitatem meſſuiſtis, comediſtis frugem mẽdacij: quia
confiſus es in vijs tuis, in multitudine fortium tuorum. Con-
ſurget tumultus in populo tuo:& omnes munitiones tuæ va-
ſtabuntur ſicut vaſtatus eſt Salmana à domo eius qui vindica-
uit Baal in die prælij, matre ſuper filios alliſa. Sic fecit vobis Iudic. 8 c
Bethel à facie malitiæ nequitiarum veſtrarum.

[redacted].

CAPVT XI.

A SIcut mane trãſijt, pertrãſijt rex Iſrael. Quia puer Matt. 2 c
Iſrael, & dilexi eum:& ex Aegypto vocaui filiũ
meum. Vocauerunt eos, ſic abierunt à facie eorũ:
Baalim immolabant, & ſimulachris ſacrificabant.
B Et ego quaſi nutritius Ephráim, portabã eos in brachijs meis:
& neſcierunt quòd curarem eos. In funiculis Adam trahã eos,
in vinculis charitatis:& ero eis quaſi exaltans iugũ ſuper ma-
xillas eorũ:& declinaui ad eum, vt veſceretur. Nõ reuertetur
in terrã Aegypti, & Aſſur ipſe rex eius: quoniam noluerunt
conuerti. Cœpit gladius in ciuitatibus eius, & conſumet ele-
C ctos eius, & comedet capita eorũ. Et populus meus pendebit
ad reditũ meum: iugũ autem imponetur eis ſimul, quod non
auferetur. Quomodo dabo te Ephráim, protegam te Iſrael?
quomodo dabo te ſicut Adama, ponã te, vt Seboim? Conuer- Gene. 19 e
ſum eſt in me cor meũ, pariter conturbata eſt plenitudo mea.
Non faciam furorem iræ meæ, non conuertar, vt diſperdam
D Ephráim: quoniam Deus ego, & nõ homo: in medio tui ſan-
ctus, & nõ ingrediar ciuitatẽ. Poſt Dominũ ambulabũt, quaſi
leo rugiet: quia ipſe rugiet, & formidabũt filij maris. Et auo-
labunt quaſi auis ex Aegypto, & quaſi colũba de terra Aſſy-
riorũ:& collocabo eos in domibus ſuis, dicit Dominus. Cir-
cúmdedit me in negatione Ephráim, & in dolo domus Iſrael:
Iudas autem teſtis deſcendit cum Deo, & cum ſanctis fidelis.

[redacted] CAPVT XII.

A EPhráim paſcit ventum, & ſequitur æſtum: tota
die mendacium & vaſtitatem multiplicat:& fœ-
dus cũ Aſſyrijs iniit, & oleũ in Aegyptũ ferebat.
Iudicium ergo Domini cum Iuda, & viſitatio ſu-
per Iacob iuxta vias eius, & iuxta adinuentiones eius reddet
B ei. In vtero ſupplãtauit fratrem ſuũ, & in fortitudine ſua dire- Gene. 25 e
ctus eſt cũ angelo, & inualuit ad angelũ, & cõfortatus eſt: fle- Gene. 32 f
uit, & rogauit eum: in Bethel inuenit eũ, & ibi locutus eſt no-
biſcum. Et Dominus Deus exercituũ, Dominus memoriale
eius. Et tu ad Deum tuũ conuertêris: miſericordiam & iudi-
cium cuſtodi, & ſpera in Deo tuo ſemper. Chanáan in manu
C eius ſtatera doloſa, calumniam dilexit. Et dixit Ephráim. Ve-
runtamen diues effectus ſum, inueni idolum mihi: omnes la-
bores mei non inuenient mihi iniquitatem quam peccaui. Et
ego Dominus Deus tuus ex terra Aegypti, adhuc ſedere te
faciam in tabernaculis, ſicut in diebus feſtiuitatis. Et locutus
ſum ſuper prophetas, & ego viſionem multiplicaui, & in ma-

E 2

nu prophetarum aſsimilatus ſum. Si Galaad idôlum, ergo fru
D ſtra erant in Galgal bobus immolantes: nam & altaria eorum
quaſi aceruí ſuper ſulcos agri. Fugit Iacob in regionē Syriæ,
& ſeruiuit Iſrael in vxorem, & in vxorē ſeruiuit. In prophe-
ta autem eduxit Dominus Iſrael de Aegypto: & in prophe-
ta ſeruatus eſt. Ad iracundiā me prouocauit Ephráim in ama-
Gene.28 a ritudinibus ſuis, & ſanguis eius ſuper eum veniet, & oppro-
Exo.14 c brium eius reſtituet ei Dominus ſuus.

[redacted].

CAPVT XIII.

A LOquente Ephráim, horror inuaſit Iſrael: & deli-
quit in Baal, & mortuus eſt. Et nunc addiderunt
ad peccandum: feceruntq́; ſibi conflatile de argen
to ſuo quaſi ſimilitudinem idolôrum, fractura
artificum totum eſt. His ipſi dicunt, Immolate homines vi-
tulos adorantes. Idcirco erunt quaſi nubes matutina, & ſicut
ros matutinus præteriens, ſicut puluis turbine raptus ex area,
Eſa.41 b & ſicut fumus de fumario. Ego autē Dominus Deus tuus ex
terra Aegypti: & Deum abſq; me neſcies, & ſaluator non eſt
B præter me. Ego cognoui te in deſerto, in terra ſolitudinis. Iu-
xta paſcua ſua adimpleti ſunt, & ſaturati ſunt: & eleuauerunt
cor ſuum, & obliti ſunt mei. Et ego ero eis quaſi leæna, ſicut
pardus in via Aſſyriorū. Occurram eis quaſi vrſa raptis catu-
lis, & dirumpam interiora iecoris eorum: & cōſumam eos ibi
C quaſi leo, beſtia agri ſcindet eos. Perditio tua Iſrael: tantum-
modo in me auxilium tuum. Vbi eſt rex tuus? maximè nunc
ſaluet te in omnibus vrbibus tuis: & iudices tui, de quibus di-
xiſti, Da mihi regem & principes. Dabo tibi regem in furore
1.Reg.8 a meo, & auferam in indignatione mea. Cólligata éſt iniquitas
Ephráim, abſconditum peccatum eius. Dolores parturientis
D venient ei: ipſe filius non ſapiens, nunc enim nō ſtabit in con
[redacted] tritione filiorum. De manu mortis liberabo eos, de morte re-
dimam eos: ero mors tua ô mors, morſus tuus ero inferne, cō-
ſolatio abſcondita eſt ab oculis meis. Quia ipſe inter fratres
1.Cor.15 g diuidet: adducet vrentem ventum Dominus de deſerto aſcen-
Hebræ.2 d dentem: & ſiccabit venas eius, & deſolabit fontē eius, & ipſe
Eze.19 d diripiet theſaurum omnis vaſis deſiderabilis.

[redacted].

CAPVT XIIII.

A PEreat Samaria, quoniam ad amaritudinem conci-
tauit Deum ſuum: in gladio pereant, paruuli eo-
rum elidantur, & fœtæ eius diſcindātur. Conuer-
tere Iſrael ad Dominum Deum tuum: quoniam
corruiſti in iniquitate tua. Tollite vobiſcū verba, & conuer-
B timini ad Dominum: dicite ei, Omnem aufer iniquitatem, &
accipe bonum: & reddemus vitulos labiorum noſtrorū. Aſſur
non ſaluabit nos, ſuper equos non aſcendemus; nec dicemus
vltrà, Dij noſtri opera manuum noſtrarum: quia eius qui in
te eſt, miſereberis pupilli. Sanabo contritiones eorum, & dili-
gam eos ſpontaneè: quia auerſus eſt furor meus ab eis. Ero
quaſi ros Iſraēli, germinabit ſicut liliū: & erumpet radix eius
vt Libani. Ibunt rami eius, & erit quaſi oliua gloria eius: &
C odor eius vt Libani. Conuertentur ſedentes in vmbra eius: vi-
uent tritico, & germinabunt quaſi vinea: memoriale eius ſicut
vinum Libani. Ephráim quid mihi vltrà idóla? ego exaudiam,
& dirigam eum ego vt abietem virentem: ex me fructus tuus
D inuentus eſt. Quis ſapiens, & intelliget iſta? intelligēs, & ſciet
hæc? quia rectæ viæ Domini, & iuſti ambulabunt in eis: præ-
uaricatores verò corruent in eis.

F I N I S.

Prologus in Ioel prophetiam.

Ex principio commentariorum Hieronymi in Ioel.

SANCTVS Ioël apud Hebræos poſt Oſee ponitur. Et ſicut ibi ſub nomine Ephráim, ad decem tribus confertur uaticinium, quæ uel Samaria, uel Iſraël ſæpe memorantur: ſic in hoc propheta omne quod dicitur, ad tribum Iuda & ad Ieruſalem pertinere credendū eſt: & nullam omnino Iſraëlis, id eſt, decem tribuum, in hoc fieri mentionem. Tempora quoq; quibus prophetauit, eadē debemus accipere quæ in Oſee legimus, In diebus Oziæ, Ioatham & Achaz, & Ezechiæ regum Iuda, & in diebus Ieroboam filij Ioas regis Iſraël. Porrò factum eſſe ſermonem domini, ad meritum eius refertur cui fit, non ad conditionem illius qui fieri dicitur, ut alibi legimus, Dominus factus eſt mihi in ſalutem. Auditus autem in ſcripturis ſanctis, non eſt iſte qui ad aures ſonat, ſed qui in corde percipitur: iuxta illud quod Dominus loquitur in Euangelio, Qui habet aures audiendi, audiat. Quod autem dicitur Hebraicè HAAZINV, Græcè ἐνωτίσασθε, Latine ſonat, auribus percipite: propriè non aure, ſed corde percipitur. Qui ſenes ſunt & cœleſtes, audiūt ſpiritualiter: qui autem habitant in terra appellanturq́; terreni, auribus percipiunt. Vbicunq; autem hæc duo uerba iuncta ponuntur: non ad ſimplicem tantum uerborum ſonum, ſed ad reconditum quoq; dictorum intelligentiam pertinere intelligēdum eſt. In Geneſi Lamech loquitur ad uxores ſuas Ada & Sella. Audite uerba mea uxores Lamech: auribus percipite ſermones meos: quia uirum occidi in uulnus meum, & iuuenem in liuorem meum. Et Eſaias, Audite cœli, & auribus percipe terra.

Ioel Prophetia.

[redacted].

CAPVT I.

A VERBVM Domini quod factū eſt
ad Ioel filium Phathuel. Audite hæc ſe-
nes, & auribus percipite omnes habita-
tores terræ: ſi factum eſt iſtud in diebus
veſtris, aut in diebus patrū veſtrorum.
Super hoc filijs veſtris narrate, & filij
veſtri filijs ſuis, & filij eorū generationi
B alteræ. Reſiduū erucæ comedit locuſta, & reſiduū locuſtæ co-
medit bruchus, & reſiduū bruchi comedit rubigo. Expergi-
ſcimini ebrij, & flete, & vlulate omnes qui bibitis vinū in dul-
cedine: quoniā perijt ab ore veſtro. Gens enim aſcēdit ſuper
terrā meā, fortis & innumerabilis: dētes eius, vt dentes leonis:
& molares eius, vt catuli leonis. Poſuit vineā meā in deſertū,
& ficum meā decorticauit: nudās ſpoliauit eā & proiecit, albi
facti

facti ſunt rami eius. Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper
virũ pubertatis ſuæ. Perijt ſacrificiũ & libatio de domo Do-
C mini: luxerunt ſacerdotes miniſtri Domini. Depopulata eſt
regio, luxit humus: quoniã deuaſtatũ eſt triticum, confuſum
eſt vinum, elanguit oleum. Confuſi ſunt agricolæ, vlulauerũt
vinitores ſuper frumento, & hordeo, quia perijt meſsis agri.
Vinea confuſa eſt, & ficus elanguit: malogranatũ, & palma,
& malũ, & omnia ligna agri aruerunt: quia confuſum eſt gau-
dium à filijs hominum. Accingite vos, & plangite ſacerdotes,
vlulate miniſtri altaris: ingredimini, cubate in ſacco miniſtri
Dei mei: quoniam interijt de domo Dei veſtri ſacrificiũ & li-
batio. Sanctificate ieiunium, vocate cœtum, cõgregate ſenes,
omnes habitatores terræ in domũ Domini Dei veſtri, & cla-
Infra 2 d mate ad Dominum, A, a, a, diei: quia propè eſt dies Domini,
D & quaſi vaſtitas à potente veniet. Nunquid non coram oculis
veſtris alimenta perierũt de domo Dei noſtri, lætitia & exul-
tatio? Computruerunt iumenta in ſtercore ſuo, demolita ſunt
horrea, diſsipatæ ſunt apothecæ: quoniam confuſum eſt tri-
ticum. Quid ingemuit animal, mugierunt greges armenti?
Quia non eſt paſcua eis: ſed & greges pecorũ diſperierũt. Ad
te Domine clamabo: quia ignis comêdit ſpecioſa deſerti, &
flamma ſuccendit omnia ligna regionis. Sed & beſtiæ agri
quaſi area ſitiens imbrem, ſuſpexerunt ad te: quoniã exiccati
ſunt fontes aquarum, & ignis deuorauit ſpecioſa deſerti.

[redacted]

CAPVT II.

A CAnite tuba in Sion, vlulate in monte ſancto meo,
cõturbentur omnes habitatores terræ: quia venit
dies Domini, quia propè eſt dies tenebrarum &
caliginis, dies nubis & turbinis. Quaſi mane ex-
panſum ſuper montes populus multus & fortis: ſimilis ei nõ
fuit à principio, & poſt eum nõ erit vſq; in annos generatio-
nis & generationis. Ante faciem eius ignis vorãs, & poſt eum
exurens flamma: quaſi hortus voluptatis terra corã eo, & poſt
eum ſolitudo deſerti: neq; eſt qui effugiat eũ. Quaſi aſpectus
B equorũ, aſpectus eorum: & quaſi equites ſic current. Sicut ſo-
nitus quadrigarũ ſuper capita montium exilient, ſicut ſonitus
flammæ ignis deuorantis ſtipulam, velut populus fortis præ-
paratus ad prælium. A facie eius cruciabuntur populi: omnes
vultus redigẽtur in ollam. Sicut fortes current: quaſi viri bel-
latores aſcendent murũ: viri in vijs ſuis gradientur, & non de-
clinabunt à ſemitis ſuis. Vnuſquiſq; fratrem ſuũ nõ coartabit,
ſinguli in calle ſuo ambulabunt: ſed & per feneſtras cadent &
C non demolientur. Vrbẽ ingredientur, in muro current: domos
Mat. 24 c conſcendent, per feneſtras intrabũt quaſi fur. A facie eius cõ-
Marc. 13 c tremuit terra, moti ſunt cœli: ſol & luna obtenebrati ſunt, &
Luce 21 c ſtellæ retraxerũt ſplendorẽ ſuum. Et Dominus dedit vocem
Eze. 13 b ſuam ante faciem exercitus ſui: quia multa ſunt nimis caſtra
Eſa. 13 b eius, quia fortia, & faciẽtia verbũ eius. magnus enim dies Do-
Iere. 30 b mini, & terribilis valde: & quis ſuſtinebit eum? Nunc ergo,
Amos 5 c dicit Dominus, conuertimini ad me in toto corde veſtro, in
Soph. 1 d ieiunio, & in fletu & in planctu. Et ſcindite corda veſtra, & nõ
veſtimenta veſtra, & cõuertimini ad Dominũ Deum veſtrũ,
Pſal. 85 a quia benignus & miſericors eſt, patiens & multæ miſericor-
Ione 4 a diæ, & præſtabilis ſuper malitia. Quis ſcit, ſi conuertatur, &
Ione 3 d ignoſcat, & relinquat poſt ſe benedictionem? ſacrificiũ & li-
D bamen Domino Deo veſtro. Canite tuba in Sion, ſanctifica-
Supra 1 c te ieiunium, vocate cœtũ, congregate populum, ſanctificate
eccleſiam, coadunate ſenes: congregate paruulos, & ſugentes
ubera: egrediatur ſponſus de cubili ſuo, & ſponſa de thala-
mo ſuo. Inter veſtibulũ & altare plorabunt ſacerdotes mini-
ſtri Domini: & dicent, Parce Domine, parce populo tuo: &
ne des hæreditatem tuam in opprobriũ, vt dominẽtur eis na-
tiones. quare dicunt in populis, Vbi eſt Deus eorum? Zelatus
eſt Dominus ſuper terram ſuam, & pepercit populo ſuo. Et
reſpondit Dominus, & dixit populo ſuo, Ecce ego mittam
E vobis frumentũ, & vinum, & oleum, & replebimini eo: & nõ
dabo vos vltrà opprobriũ in gentibus. Et eum qui ab Aqui-
lone eſt, procul faciam à vobis: & expellam eũ in terram in-
uiam & deſertã, faciẽ eius contra mare orientale, & extremũ
eius vſq; ad mare nouiſsimũ: & aſcendet fœtor eius, & aſcen-
det putredo eius, quia ſuperbe egit. Noli timere terra, exulta
& lætare: quoniam magnificauit Dominus vt faceret. Nolite
timere animalia regionis: quia germinauerunt ſpecioſa deſer-
ti, quia lignum attulit fructum ſuum, ficus & vinea dederunt [redacted]
F virtutem ſuam. Et filij Sion exultate, & lætamini in Domino
[illegible]eo veſtro: quia dedit vobis doctorem iuſtitiæ, & deſcende-
re faciet ad vos imbrem matutinum & ſerotinũ ſicut in prin-
cipio. Et implebuntur areæ frumento, & redundabũt torcu-
laria vino & oleo. Et reddam vobis annos quos comêdit locu-
ſta, bruchus, & rubigo, & eruca: fortitudo mea magna, quam
miſi in vos. Et comedetis veſcentes, & ſaturabimini: & lauda-
bitis nomen Domini Dei veſtri qui fecit mirabilia vobiſcũ, &
non cõfundetur populus meus in ſempiternũ. Et ſcietis quia
in medio Iſrael ego ſum: & ego Dominus Deus veſter, & nõ
G eſt amplius: & non confundetur populus meus in æternum. [redacted]
Et erit poſt hæc: effundam ſpiritũ meum ſuper omnem car-
nem: & prophetabunt filij veſtri & filiæ veſtræ: ſenes veſtri *Act. 2 c*
ſomnia ſomniabunt, & iuuenes veſtri viſiones videbunt. Sed *Eſa. 44 a*
& ſuper ſeruos meos & ancillas in diebus illis effundam ſpi-
ritum meũ. Et dabo prodigia in cœlo, & in terra, ſanguinem, *Mat. 24*
& ignem, & vaporem fumi. Sol cõuertetur in tenebras, & lu- *Luc. 21 c*
na in ſanguinem antequã veniat dies Domini magnus & hor-
ribilis. Et erit: omnis qui inuocauerit nomen Domini, ſaluus
erit: quia in monte Sion, & in Ieruſalem erit ſaluatio, ſicut di- *Rom. 10 c*
xit Dominus, & in reſiduis quos Dominus vocauerit.

[redacted]. CAPVT III.

A QVia ecce in diebus illis & in tempore illo, cũ con-
uertero captiuitatẽ Iuda & Ieruſalem: cõgregabo
omnes gẽtes, & ducam eas in vallem Ioſaphat: &
diſceptabo cum eis ibi ſuper populo meo, & hæ-
reditate mea Iſrael, quos diſperſerũt in nationibus, & terram
meam diuiſerũt. Et ſuper populũ meũ miſerũt ſortem: & po-
ſuerunt puerũ in proſtibulo, & puellam vendiderũt pro vino
vt biberẽt. Verũ quid vobis & mihi Tyrus & Sidõ, & omnis
terminus Palæſthinorũ? nũquid vltionẽ vos redditis mihi? &
B ſi vlciſcimini vos contra me, cito velociter reddã viciſsitudinẽ
vobis ſuper caput veſtrum. Argentũ enim meũ & aurũ tuli-
ſtis: & deſyderabilia mea & pulcherrima intuliſtis in delubra
veſtra. Et filios Iuda, & filios Ieruſalẽ vendidiſtis filijs Græ-
corum, vt lõge faceretis eos de finibus ſuis. Ecce ego ſuſcita-
bo eos de loco in quo vendidiſtis eos: & conuertã retributio-
nem veſtrã in caput veſtrũ. Et vendam filios veſtros & filias
veſtras in manibus filiorũ Iuda, & venundabunt eos Sabæis
genti longinquæ, quia Dominus locutus eſt. Clamate hæc in
gẽtibus, ſanctificate bellũ, ſuſcitate robuſtos: accedant, aſcen-
C dant omnes viri bellatores. Concidite aratra veſtra in gladios,
& ligones veſtros in lanceas. Infirmus dicat, Quia fortis ego
ſum. Erumpite & venite omnes gẽtes de circuitu, & congre-
gamini: ibi occumbere faciet Dominus robuſtos tuos. Con-
ſurgant & aſcendant gentes in vallem Ioſaphat: quia ibi ſede- *Apo. 14 d*
bo, vt iudicẽ omnes gentes in circuitu. Mitte falces, quoniam
maturauit meſsis: venite & deſcẽdite, quia plenũ eſt torcular,
exhuberant torcularia: quia multiplicata eſt malitia eorũ. Po-
puli populi in valle cõciſionis: quia iuxta eſt dies Domini in
valle conciſionis. Sol & luna obtenebrati ſunt: & ſtellæ retra-
xerunt ſplendorẽ ſuũ. Et Dominus de Sion rugiet, & de Ie- *Iere. 25 f*
ruſalem dabit vocẽ ſuã: & mouebuntur cœli & terra, & Do- *Amos [illegible]*

minius ſpes populi ſui& fortitudo filiorũ Iſrael. Et ſcietis quia
ego Dominus Deus veſter habitans in Sion in monte ſancto
Amos 9 d meo:& erit Ieruſalem ſancta,& alieni nõ tranſibunt per eam
amplius. Et erit in die illa: ſtillabunt montes dulcedinem, &
colles fluent lacte:& per omnes riuos Iuda ibũt aquæ:& fons
D de domo Domini egredietur, & irrigabit torrentem ſpinarum. Aegyptus in deſolationem erit,& Idumæa in deſertum perditionis:pro eo quòd iniquè egerint in filios Iuda,& effuderint ſanguinem innocentem in terra ſua. Et Iudæa in æternum habitabitur,& Ieruſalem in generationem & generationem. Et mundabo ſanguinem eorum, quos non mundaueră; & Dominus commorabitur in Sion.

[redacted]

F I N I S.

Præfatio in Amos prophetiam.

O z i a s Rex cum Dei religionẽ ſolicitè æmularetur: nimio religionis amore prouocatus, contra præceptum legis Moyſi arrepto thuribulo (ut in hiſtoriis libri ſecundi Paralipomenon oſtenditur) ſacerdotale officium præſumere conatus eſt. ob eam rem terræmotum in templo dei exortum conſtat, cuius etiam Zacharias propheta meminit. Ante hunc itaq; terræmotum Amos propheta temporibus prædicti regis, & temporibus Ieroboam filij Ioas regis Iſraël: in eas gentes quæ lectione cõprehenſæ ſunt, iram Dei ob eas cauſas quas memorauit, affuturam denuntiat. Et quia idem propheta in ſequentibus ait, Super tribus impietatibus & ſuper quatuor non conuertam eum: tertio peccatorum indulgẽtiam Deum dare poſſe ſignificat: quam quarto eadem peccata admittentibus, nec pœnitentiam nec indulgentiam daturũ annuntiat. Nam per ignis ſimilitudinẽ, quem in prædictas gentes immittendũ prædixit: grauem atq; irreuocabilem Dei irã ad euerſionem earumdem ciuitatum proceſſuram uoluit demonſtrare.

Alia præfatio.

Ex principio commentariorum Hieronymi in Amos.

H i c Amos propheta & paſtor qui ſequitur Ioelem, & eſt tertius duodecim prophetarum, non fuit pater Eſaiæ prophetæ: quanquam & ille propheta extiterit. Nam alijs literis ille, alijs iſte apud Hebræos ſcribitur: quæ differentia literarum apud Latinos non habetur: & ille fortis uel robuſtus, hic uero populus auulſus interpretatur: quia loquitur contra decem tribus, quæ per idololatriam à cultu Dei, & à regno Dauid erant auulſæ. Fuit autem cognatio eius ex oppido Techue, quod ſex milliaribus diſtat à Bethlehem: curam gerens pecorum in latitudine camporum qui ſunt proximi oppido Techue, in quibus humo arida atq; arenoſa nihil omnino frugum gignitur, ſed uberrimis paſcuis abundant: & ideo cuncta ſunt plena paſtoribus, & ſterilitas terræ compenſatur pecorum multitudine. Ex hoc numero paſtorum fuit Amos, imperitus ſermone, ſed non ſcientia. Prophetauit autem eiſdem temporibus quibus Ioel, Nahum, Ionas, Oſee, Eſaias. Sed aliquantulum exorſus eſt prophetare antequam Eſaias. Maximè autem contra decem tribus locutus eſt: pauca de duabus interferens. Hunc ablatum de numero paſtorum miſit Dominus, ut in Samaria prophetaret: quem Amaſias ſacerdos frequenter plagis afflixit: eundem filius eius Ozias uecte per tempora transfixit. Poſt hæc ſemiuiuus in terram ſuam euectus, poſt aliquot dies dolore uulneris expirauit: ſepultusq; eſt cum patribus ſuis.

Prophetia Amos.

[redacted]

CAPVT I.

A VERBA Amos, qui fuit in paſtoralibus Thecue: quæ vidit ſuper Iſrael in diebus Oziæ regis Iuda, & in diebus Ieroboã filij Ioas regis Iſrael, ante duos annos terræmotus. Et dixit, Dominus de Sion rugiet,& de Ieruſalem dabit vocem ſuam:& luxerunt ſpecioſa paſtorũ, Zach.14 a Iere.25 f Ioel 3 c
& exiccatus eſt vertex Carmeli. Hæc dicit Dominus, Super tribus ſceleribus Damaſci,& ſuper quatuor non conuertam eum:eo quòd triturauerint in plauſtris ferreis Galaad. Et mittam ignem in domũ Azael,& deuorauit domos Benadad. Et
B conteram vectem Damaſci:& diperdã habitatorem de campo idóli,& tenentem ſceptrum de domo voluptatis: & tranſferetur populus Syriæ Cyrenem, dicit Dominus. Hæc dicit Dominus, Super tribus ſceleribus Gazæ, & ſuper quatuor non conuertam eũ:eo quòd tranſtulerint captiuitatem perfectam,vt concluderent eam in Idumæa. Et mittã ignem in murum Gazæ,& deuorabit ædes eius. Et diſperdã habitatorem
C de Azoto,& tenentem ſceptrũ de Aſcalone:& conuertã manum meam ſuper Accaron,& peribunt reliqui Philiſthinorum, dicit Dominus Deus. Hæc dicit Dominus, Super tribus ſceleribus Tyri,& ſuper quatuor non conuertã eum:eo quòd concluſerint captiuitatem perfectam in Idumæa, & non ſunt recordati fœderis fratrũ. Et mittã ignem in murũ Tyri,& deuorabit ædes eius. Hæc dicit Dominus, Super tribus ſceleribus Edom,& ſuper quatuor nõ conuertã eũ:eo quòd perſecutus ſit in gladio fratrem ſuum, & violauerit miſericordiam eius,& tenuerit vltrà furorem ſuum, & indignationem ſuam
D ſeruauerit vſq; in finem. Mittam ignem in Theman,& deuorabit ædes Boſræ. Hæc dicit Dominus, Super tribus ſceleribus filiorum Ammon,& ſuper quatuor nõ conuertã eum: eo quòd diſſecuerit prægnantes Galaad ad dilatandum terminum ſuum. Et ſuccendam ignem in muro Rabbath:& deuorabit ædes eius in vlulatu in die belli, & in turbine in die commotionis. Et ibit Melchom in captiuitatem ipſe,& principes eius ſimul, dicit Dominus.

[redacted]

CAPVT II.

A HAec dicit Dominus, Super tribus ſceleribus Moab,& ſuper quatuor non conuertam eum: eo quòd incenderit oſſa regis Idumææ vſque ad cinerem. Et mittam ignem in Moab,& deuorabit ædes Carioth: & morietur in ſonitu Moab, in clangore tubæ:

tubæ:& diſperdam iudicem de medio eius, & omnes princi-
pes eius interficiam cum eo,dicit Dominus.Hæc dicit Domi
nus,Super tribus ſceleribus Iuda,& ſuper quatuor non con-
uertam eum:eo quòd abiecerit legẽ Domini,& mandata eius
B non cuſtodierit:deceperũt enim eos idôla ſua,poſt quæ abie-
Nume.21 e rant patres eorum. Et mittam ignem in Iudam, & deuorabit
Exo.14 c ædes Ieruſalem.Hæc dicit Dominus,Super tribus ſceleribus
Iſrael,& ſuper quatuor non conuertã eum:pro eo quòd ven-
diderit pro argento iuſtum,& pauperem pro calceamentis.
Qui conterũt ſuper puluerem terræ capita pauperũ, & viam
Deut.2 f humilium declinant:& filius ac pater eius ierunt ad puellam,
vt violarent nomen ſanctum meum.Et ſuper veſtimentis pi-
C gnoratis accubuerunt iuxta omne altare: & vinum damnato-
rum bibebant in domo Dei ſui.Ego autẽ exterminaui Amor
rhæum à facie eorum:cuius altitudo cedrorum altitudo eius,
& fortis ipſe quaſi quercus:& contriui fructum eius déſuper,
& radices eius ſubter.Ego ſum qui aſcendere vos feci de terra
Aegypti:& eduxi vos in deſertum quadraginta annis,vt poſ-
ſideretis terram Amorrhæi.Et ſuſcitaui de filijs veſtris in pro-
phetas,& de iuuenibus veſtris nazaræos.Nunquid non ita eſt
D filij Iſrael,dicit Dominus? Et propinabitis nazaræis vinum:
& prophetis mandabitis,dicentes,Ne propheteis, Ecce ego
ſtridebo ſubter vos,ſicut ſtridet plauſtrum onuſtum fœno.
Et peribit fuga à veloce,& fortis non obtinebit virtutẽ ſuã,
& robuſtus non ſaluabit animam ſuam: & tenens arcum non
ſtabit,& velox pedibus ſuis non ſaluabitur, & aſcenſor equi
non ſaluabit animam ſuam:& robuſtus corde inter fortes nu-
dus fugiet in illa die, dicit Dominus.

[redacted]

CAPVT III.

A Vdite verbum quod locutus eſt Dominus ſuper
vos filij Iſrael:ſuper omnem cognationem quam
eduxit de terra Aegypti, dicens, Tantummodo
vos cognoui ex omnibus cognationibus terræ:
idcircò viſitabo ſuper vos omnes iniquitates veſtras. Nũquid
ambulabunt duo pariter,niſi conuenerit eis? Nunquid rugiet
leo in ſaltu,niſi habuerit prædã? Nunquid dabit catulus leo-
B nis vocem de cubili ſuo,niſi aliquid apprehenderit?Nunquid
cadet auis in laqueũ terræ,abſq; aucupe? Nunquid auferetur
laqueus de terra,antequã quid ceperit? Si clanget tuba in ciui-
tate,& populus non expaueſcet?Si erit malũ in ciuitate,quod
Dominus non fecit? Quia nõ faciet Dominus Deus verbum,
niſi reuelauerit ſecretum ſuum ad ſeruos ſuos prophetas.Leo
rugiet, quis non timebit? Dominus Deus locutus eſt, quis
C nõ prophetabit? Auditum facite in ædibus Azoti, & in ædi-
bus terræ Aegypti:& dicite,Cõgregamini ſuper montes Sa-
mariæ,& videte inſanias multas in medio eius,& calumniã pa
tientes in penetralibus eius.Et neſcierũt facere rectũ,dicit Do
minus:theſaurizantes iniquitatem,& rapinas in ædibus ſuis.
Propterea hæc dicit Dominus Deus,Tribulabitur & circũ-
ietur terra:& detrahetur ex te fortitudo tua,& diripiẽtur ædes
tuæ. Hæc dicit Dominus, Quomodo ſi eruat paſtor de ore
leonis duo crura,aut extremum auriculæ: ſic eruentur filij Iſ-
rael qui habitant in Samaria, in plaga lectuli, & in Damaſci
grabato.Audite,& conteſtamini in domo Iacob,dicit Domi-
D nus Deus exercituum:quia in die cum viſitare cœpero præ-
uaricationes Iſrael,ſuper eũ viſitabo & ſuper altaria Bethel:
& amputabuntur cornua altaris,& cadent in terrã. Et percu-
tiam domũ hyemalem cum domo æſtiua: & peribunt domus
eburneæ,& diſsipabuntur ædes multæ,dicit Dominus.

[redacted]

CAPVT IIII.

A Vdite verbum hoc vaccæ pingues, quæ eſtis in
monte Samariæ: quæ calumniam facitis egenis,
& cõſtringitis pauperes: quæ dicitis dominis ve-
ſtris,Afferte & bibemus.Iurauit Dominus Deus
in ſancto ſuo,quia ecce dies veniẽt ſuper vos,& leuabunt vos
in contis,& reliquias veſtras in ollis feruentibus. Et per aper-
turas exibitis altera cõtra alteram,& proijciemini in Armon,
B dicit Dominus. Venite ad Bethel,& impie agite:ad Galgalã,
& multiplicate præuaricationẽ:& offerte mane victimas ve-
ſtras,tribus diebus decimas veſtras. Et ſacrificate de fermen-
tato laudẽ: & vocate voluntarias oblationes,& annuntiate: ſic
enim voluiſtis filij Iſrael,dicit Dominus Deus.Vnde & ego
dedi vobis ſtuporẽ dentiũ in cunctis vrbibus veſtris, & indi-
gentiam panũ in omnibus locis veſtris: & nõ eſtis reuerſi ad
me,dicit Dominus.Ego quoq; prohibui à vobis imbrem, cũ
adhuc tres menſes ſupereſſent vſq; ad meſſem: & plui ſuper
C vnã ciuitatem,& ſuper alterã ciuitatẽ nõ plui: pars vna com-
pluta eſt,& pars ſuper quam nõ plui,aruit. Et venerunt duæ
& tres ciuitates ad vnam ciuitatem vt biberent aquam, & non
ſunt ſatiatæ: & non rediſtis ad me, dicit Dominus. Percuſsi
vos in vento vrente & in aurugine, multitudinem hortorum
veſtrorum,& vinearũ veſtrarũ, olìueta veſtra & ficeta veſtra
comedit eruca:& non rediſtis ad me, dicit Dominus.Miſi in
vos mortẽ in via Aegypti,percuſsi in gladio iuuenes veſtros,
vſq; ad captiuitatem equorũ veſtrorum:& aſcendere feci pu-
D tredinem caſtrorum veſtrorũ in nares veſtras: & non rediſtis
ad me,dicit Dominus.Subuerti vos,ſicut ſubuertit Deus So-
domam & Gomorrham, & facti eſtis quaſi torris raptus ab
incendio:& non rediſtis ad me,dicit Dominus. Quapropter Gene.19 c
hæc faciam tibi Iſrael:poſtquàm autem hæc fecero tibi, præ-
parare in occurſum Dei tui Iſrael.Quia ecce formãs montes,
& creans ventum,& annuntians homini eloquium ſuum. fa-
ciens matutinam nebulã,& gradiens ſuper excelſa terræ:Do-
minus Deus exercituum nomen eius.

[redacted]

CAPVT V.

A Vdite verbũ iſtud,quod ego leuo ſuper vos plan
ctum.Domus Iſrael cecidit,& non adijciet vt re-
ſurgat,Virgo Iſrael proiecta eſt in terrã ſuam,&
non eſt qui ſuſcitet eã. Quia hæc dicit Dominus
Deus,Vrbs de qua egrediebãtur mille,relinquẽtur in ea cen-
tum:& de qua egrediebãtur centũ,relinquentur in ea decẽ in
domo Iſrael. Quia hæc dicit Dominus Deus domui Iſrael,
Quærite me,& viuetis.Et nolite quærere Bethel, & in Gal-
galam nolite intrare,& in Berſabee nõ trãſibitis:quia Galgala
B captiua ducetur,& Bethel erit inutilis.Quærite Dominũ, &
viuite:ne fortè cõburatur domus Ioſeph vt ignis: & deuora-
bit,& nõ erit qui extinguat Bethel.Qui conuertitis in abſin-
thium iudiciũ,& iuſtitiã in terra relinquitis.Facientẽ arcturũ,
& orionẽ,& conuertentẽ in mane tenebras,& diem in noctẽ
C mutantẽ:qui vocat aquas maris,& effundit eas ſuper faciẽ ter-
ræ:Dominus nomẽ eſt eius.Qui ſubridet vaſtitatẽ ſuper ro- Infra 9 b
buſtũ,& depopulationẽ ſuper potentẽ affert.Odio habuerũt
corripientẽ in porta:& loquentem perfectè abominati ſunt.
Idcircò,pro eo quòd diripiebatis pauperẽ, & prædã electam
tollebatis ab eo:domos quadro lapide ædificabitis, & non ha-
bitabitis in eis:vineas plantabitis amantiſsimas,& non bibetis
D vinum earũ.Quia cognoui multa ſcelera veſtra,& fortia pec-
cata veſtra:hoſtes iuſti accipientes munus & pauperes depri-
mentes in porta.Ideò prudẽs in tẽpore illo tacebit, quia tem-
pus malum eſt.Quærite bonũ,& non malũ,vt viuatis: & erit
Dominus Deus exercituum vobiſcum, ſicut dixiſtis. Odite Soph.1 c
malum,& diligite bonum,& conſtituite in porta iudicium:ſi Roma.12 b
E fortè miſereatur Dominus Deus exercituũ reliquijs Ioſeph.
Propterea hæc dicit Dominus Deus exercituũ dominator,

In omnibus plateis planctus: & in cunctis quæ foris ſunt, dicetur Væ væ: & vocabunt agricolam ad luctū, & ad plāctum
F eos qui ſciunt plāgere. Et in omnibus vineis erit plāctus: quia
Iere.10 b pertranſibo in medio tui, dicit Dominus. Væ deſyderantibus
Ioel.2 c diem Domini: ad quid eā vobis? dies Domini iſta tenebræ, &
Soph.1 d nō lux. Quomodo ſi fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei vrſus: & ingrediatur domū, & innitatur manu ſua ſuper parietē,
& mordeat eū coluber. Nūquid nō tenebræ dies Domini, &
Eſa.1 d nō lux: & caligo, & nō ſplēdor in ea? Odi & proieci feſtiuita-
Malac.1 d tes veſtras: & nō capiā odorem cœtuū veſtrorū. Quòd ſi ob-
2 c tuleritis mihi holocauſtomata, & munera veſtra, non ſuſcipiā:
G & vota pinguium veſtrorū non reſpiciā. Aufer à me tumultum carminū tuorū: & cantica lyræ tuæ non audiā. Et reuela-
Act.7 c bitur quaſi aqua iudiciū, & iuſtitia quaſi torrens fortis. Nunquid hoſtias & ſacrificiū obtuliſtis mihi in deſerto quadraginta annis, domus Iſrael? Et portaſtis tabernacula Moloch veſtro, & imaginem idolorū veſtrorum, ſydus Dei veſtri: quæ feciſtis vobis adorare eas. Et migrare vos faciam trans Damaſcum, dicit Dominus Deus exercituum nomen eius.

[redacted]. CAPVT VI.

A VAe vobis qui opulenti eſtis in Sion, & confiditis
Luc.6 d in monte Samariæ: optimates capita populorum, ingredientes pompaticè domum Iſrael. Tranſite in Chalanne, & videte, & ite inde in Emath magnam: & deſcendite in Geth Palæſthinorum, & ad optima quoq; regna horū: ſi latior terminus eorū termino veſtro eſt.
B Qui ſeparati eſtis in diem malū: & appropinquatis ſolio iniquitatis. Qui dormitis in lectis eburneis, & laſciuitis in ſtratis veſtris. Qui comeditis agnū de grege, & vitulos de medio armenti. Qui canitis ad vocem pſalterij: ſicut Dauid putauerūt ſe habere vaſa cantici. Bibentes vinū in phialis, & optimo vnguento delibuti: & nihil patiebātur ſuper cōtritione Ioſeph.
C Quapropter nunc migrabūt in capite tranſmigrantiū: & auferetur factio laſciuientium. Iurauit Dominus Deus in anima
Iere.51 b ſua, dicit Dominus Deus exercituū, Deteſtor ego ſuperbiā
Infra 8 b Iacob, & domos eius odi, & tradā ciuitatem cū habitatoribus ſuis. Quòd ſi reliqui fuerint decem viri in domo vna, & ipſi morientur. Et tollet eū propinquus ſuus, & cōburet eū, vt efferat oſſa de domo: & dicet ei qui in penetralibus domus eſt,
D Nunquid adhuc eſt penes te? Et reſpondebit, Finis eſt. Et dicet ei, Tace, & nō recorderis nominis Domini, quia ecce Dominus mādauit, & percutiet domū maiorem ruinis, & domū minorem ſciſſionibus. Nūquid currere queūt in petris equi? aut arari poteſt in bubalis? quoniā conuertiſtis in amaritudinē iudicium, & fructum iuſtitiæ in abſinthium. Qui lætamini in nihili, qui dicitis, Nunquid non in fortitudine noſtra aſſumpſimus nobis cornua? Ecce enim ſuſcitabo ſuper vos domus Iſrael, dicit Dominus Deus exercituum, gentem: & conteret vos ab introitu Emath, vſq; ad torrentem deſerti.

[redacted] CAPVT VII.

A HAec oſtendit mihi Dominus Deus: & ecce fictor locuſtæ in principio germinantium ſerotini imbris, & ecce ſerotinus poſt tōſionem regis. Et factum eſt cum conſummaſſet comedere herbam terræ, dixi, Domine Deus propitius eſto obſecro: quis ſuſcitabit Iacob, quia paruulus eſt? Miſertus eſt Dominus ſuper hoc: Non erit, dicit Dominus. Hæc oſtendit mihi Dominus Deus: & ecce vocabat iudiciū ad ignē Dominus Deus, & deuorauit abyſſum multā, & comedit ſimul partē. Et dixi, Domine Deus, quieſce obſecro: quis ſuſcitabit Iacob, quia paruulus eſt? Miſertus eſt Dominus ſuper hoc: Sed & iſtud non
B erit, dicit Dominus Deus. Hæc oſtendit mihi: & ecce Dominus ſtans ſuper murum litum, & in manu eius trulla cæmentarij. Et dixit Dominus ad me, Quid tu vides Amos? Et dixi, Trullam cæmentarij. Et dixit Dominus, Ecce ego ponam trullam in medio populi mei Iſrael: non adijciam vltrà ſuperinducere eum. Et demolientur excelſa idōli, & ſanctificationes Iſrael deſolabuntur: & cōſurgam ſuper domū Ieroboam
C in gladio. Et miſit Amaſias ſacerdos Bethel ad Ieroboam regem Iſrael dicens, Rebellauit contra te Amos in medio domus Iſrael: non poterit terra ſuſtinere vniuerſos ſermones eius. Hæc enim dicit Amos, In gladio morietur Ieroboam, & Iſrael captiuus migrabit de terra ſua. Et dixit Amaſias ad Amos, Qui vides, gradere, fuge in terram Iuda: & comede ibi panem, & prophetabis ibi. Et in Bethel non adijcies vltrà vt propheteſ: quia ſanctificatio regis eſt, & domus regni eſt. Re-
D ſpondit q; Amos, & dixit ad Amaſiam, Non ſum propheta, & non ſum filius prophetæ: ſed armentarius ego ſum vellicans ſycomoros. Et tulit me Dominus, cū ſequerer gregem: & dixit Dominus ad me, Vade, propheta ad populum meum Iſrael. Et nunc audi verbum Domini, Tu dicis, Non prophetabis ſuper Iſrael, & non ſtillabis ſuper domum idōli. Propter hoc hæc dicit Dominus, Vxor tua in ciuitate fornicabitur, & filij tui & filiæ tuæ in gladio cadent, & humus tua funiculo metietur: & tu in terra polluta morieris, & Iſrael captiuus migrabit de terra ſua. [redacted]

[redacted] CAPVT VIII.

A HAec oſtendit mihi Dominus Deus: & ecce vncinus pomorum. Et dixit, Quid tu vides Amos? Et dixi, Vncinum pomorum. Et dixit Dominus ad me, Venit finis ſuper populum meum Iſrael; non adijciam vltrà vt pertranſeam eum. Et ſtridebunt cardi- [redacted]
B nes templi in die illa, dicit Dominus Deus: multi morientur in omni loco, proijcietur ſilentiū. Audite hoc qui conteritis pauperem, & deficere facitis egenos terræ, dicentes. Quando tranſibit menſis, & vænundabimus merces: & ſabbathum, & aperiemus frumentū: vt imminuamus menſuram, & augeamus ſiclum, & ſupponamus ſtatéras doloſas, vt poſsideamus Supra 6 c
in argento egenos, & pauperes pro calceamentis, & quiſquilias frumenti vendamus? Iurauit Dominus in ſuperbiā Iacob, Si oblitus fuero vſq; in finem omnia opera eorum. Nunquid ſuper iſto non commouebitur terra, & lugebit omnis habi-
C tator eius: & aſcendet quaſi fluuius vniuerſus, & eijcietur, & deflouet quaſi riuus Aegypti? Et erit in die illa dicit Dominus: occidet ſol in meridie, & tenebreſcere faciam terram in die luminis. Et conuertam feſtiuitates veſtras in luctum, & Iere.16 b
omnia cantica veſtra in planctum: & inducam ſuper omne Tobiæ 2 b
dorſum veſtrum ſaccum, & ſuper omne caput caluitium: & 1.Mac.1 c
ponam eam quaſi luctum vnigeniti, & nouiſsima eius quaſi diem amarum. Et ecce, dies veniunt, dicit Dominus: & emit-
D tam famem in terram, non famem panis, neq; ſitim aquæ, ſed Fames ver-
audiendi verbum Domini. Et commouebuntur à mari vſq; bi Dei.
ad mare, & ab aquilone vſq; ad orientem: circuibunt quærentes verbum Domini, & non inuenient. In die illa deficiēt virgines pulchræ, & adoleſcentes in ſiti. Qui iurant in delicto Samariæ, & dicunt, Viuit Deus tuus Dan, & viuit via Berſabee. Et cadent, & non reſurgent vltrà.

[redacted]

CAPVT IX.

A VIdi Dominum ſtantē ſuper altare, & dixit, Percute cardinem, & commoueātur ſuperliminaria: auaritia enim in capite omnium, & nouiſsimum eorum in gladio interficiam: non erit fuga eis qui fugient:

Pſal. 138 c qui fugient:& non ſaluabitur ex eis qui fugerit. Si deſcende-
rint vſq; ad infernū, inde manus mea educet eos:& ſi aſcende
rint vſq; ad cœlū, inde detraham eos. Et ſi abſconditi fuerint
B in vertice Carmeli, inde ſcrutans auferā eos: & ſi celauerint
ſe ab oculis meis in profundo maris, ibi mādabo ſerpenti &
mordebit eos. Et ſi abierint in captiuitatem coram inimicis
Iere. 44 c ſuis, ibi mādabo gladio, & occidet eos: & ponā oculos meos
ſuper eos in malū, & non in bonum. Et Dominus Deus exer
cituum qui tangit terram, & tabeſcit: & lugebunt omnes ha-
bitantes in ea:& aſcendet ſicut riuus omnis, & deſluet ſicut
Supra 5 c fluuius Aegypti. Qui ædificat in cœlo aſcenſionē ſuam, & fa-
ſciculum ſuū ſuper terram fundauit: qui vocat aquas maris,
& effundit eas ſuper faciē terræ, Dominus nomen eius. Nun-
quid non vt filij Aethiopū vos eſtis mihi filij Iſrael, ait Do-
minus? Nunquid non Iſrael aſcendere feci de terra Aegypti:
C & Palæſthinos de Cappadocia, & Syrios de Cyrene? Ecce
oculi Domini Dei ſuper regnū peccans, & conteram illud à
facie terræ: veruntamen conterens non conteram domum Ia-
cob, dicit Dominus. Ecce enim mandabo ego, & concutiam
in omnibus gentibus domū Iſrael, ſicut concutitur in cribro:
& non cadet lapillus ſuper terrā. In gladio morientur omnes
peccatores populi mei: qui dicūt, Nō appropinquabit, & nō
[redacted] veniet ſuper nos malū. In die illa ſuſcitabo tabernaculum Da
uid, quod cécidit: & reædificabo aperturas murorum eius, &
Act. 15 c ea quæ corruerant inſtaurabo:& reædificabo eum ſicut in die
bus antiquis. Vt poſsideant reliquias Idumeæ, & omnes na-
tiones, eo quòd inuocatū ſit nomē meum ſuper eos: dicit Do
D minus faciens hæc. Ecce dies veniunt, dicit Dominus:& com-
prehendet arator meſſorem, & calcator vuæ mittentē ſemen:
& ſtillabunt montes dulcedinem, & omnes colles culti erūt.
Ioel 3 d Et conuertā captiuitatē populi mei Iſrael:& ædificabunt ci-
uitates deſertas, & inhabitabūt:& plantabunt vineas, & bibēt
vinum earum:& facient hortos, & comedent fructus eorum.
Et plantabo eos ſuper humum ſuam: & nō euellam eos vltrà
de terra ſua quam dedi eis, Dicit Dominus Deus tuus.

Prologus in Abdiæ
PROPHETIAM.

IACOB patriarcha habuit fratrē Eſau: qui ob coctionē rufam, propter quam uendidit primogenita, Edom Hebræa lingua appellatus eſt, quod Latine rufus dicitur. Is memoratū fratrē ſuū, qui Iſraël nomen acceperat, graui odio commotus interimere conatus eſt. Qua de cauſa omnes qui populū Iſraël, id eſt filios patriarchæ Iacob, prædicti Eſau odiū imitati, perſecuti ſunt, Eſau & Edom appellati ſunt. Et quia populus Iſraël de captiuitate Chaldæorū per Cyrum regem Perſarū nutu Dei reuocatus in Ieruſalē, ab alio regno grauiter afflictus atq; oppreſſus eſt: ideo hoc regnum, quod more Eſau, prædictum populū perſecutū eſt, per denūtiationē Abdiæ prophetæ increpatur, quòd nō Dei indignatione, ſed ſua uirtute populum ſuperatū gloriabatur. de quo regno olim per Dauid in pſalmo centeſimo trigeſimo ſexto dictum eſt, Memorare Domine filiorū Edom in die Ieruſalem. Nam reliqua lectione comprehenſa, futurum in gentes iudiciū ob cauſas lectione comprehenſas: regnumq; Dei in populo Iſraël ſignificatur. Hebræi hunc dicunt eſſe, qui ſub rege Samariæ Achab, & impijſſima Iezabel, pauit centum prophetas in ſpecubus, qui non curuauerunt genu ante Baal: & de ſeptem millibus erat, quos Elias arguitur ignoraſſe. Sepulchrū quoq; eius uſq; hodie cum mauſoleo Eliſæi prophetæ & Baptiſtæ Iohānis, in Sebaſte uenerationi habetur, quæ olim Samaria dicebatur. Hāc Herodes rex Iudææ, Antipatri filium, in honorem Auguſti Cæſaris Græco nomine uocauit Auguſtam. Hic igitur quia centum prophetas pauerat, accepit gratiam prophetalem: & de duce exercitus, fit dux eccleſiæ. Tunc in Samaria paruum gregem pauerat: nunc in toto orbe CHRISTI paſcit eccleſias, & ἀγαπητὸς, ſicut in Actis Apoſtolorum Stephanus martyrio coronatus: ita & hic, ſeruus appellatus eſt Domini.

Prophetia Abdiæ.

[redacted]

A VISIO Abdiæ. Hæc dicit Dominus Iere. 49 c
Deus ad Edom, Auditum audiuimus à
Domino, & legatum ad gentes miſit,
ſurgite, & conſurgamus aduerſus eum
in prælium. Ecce paruulum dedi te in gē
tibus: contemptibilis tu es valde. Super
bia cordis tui extulit te, habitantem in
ſciſſuris petrarum, exaltantē ſolium tuum: qui dicis in corde
B tuo, Quis detrahet me in terrā? Si exaltatus fueris vt aquila, Iere. 49 d
& ſi inter ſydera poſueris nidum tuum: inde detraham te, di-
cit Dominus. Si fures introiſſent ad te, ſi latrones per noctē:
quomodo cōticuiſſes? nónne furati eſſent ſufficientia ſibi? Si
vindemiatores introiſſent ad te, nunquid ſaltem racemum reli
quiſſent tibi? Quómodo ſcrutati ſunt Eſau: inueſtigauerunt
abſcōdita eius? Vſq; ad terminū emiſerunt te omnes viri fœ-
C deris tui, illuſerunt tibi. Inualuerunt aduerſum te viri pacis
tuæ: qui comedunt tecum, ponent inſidias ſubter te: non eſt
prudētia in eo. Nunquid non in die illa, dicit Dominus, per- Eſa. 29 c
dam ſapiētes de Idumæa, & prudentiā de monte Eſau? Et ti- 1. Cor. 1 c
mebunt fortes tui à meridie, vt intereat vir de monte Eſau.
Propter interfectionē, & propter iniquitatē in fratrem tuum
Iacob, operiet te confuſio, & peribis in æternum. In die cum
D ſtares aduerſus eum, quādo capiebant alieni exercitū eius, &
extranei ingrediebantur portas eius, & ſuper Ieruſalē mitte-
bant ſortem: tu quoq; eras quaſi vnus ex eis. Et non deſpicies
in die fratris tui, in die peregrinationis eius:& non lætaberis
ſuper filios Iuda, in die perditionis eorum:& non magnifica-
bis os tuum in die anguſtiæ. Neq; ingredieris portam popu
li mei in die ruinæ eorum: neq; deſpicies & tu in malis eius in
die vaſtitatis illius:& non emittêris aduerſus exercitū eius in
E die vaſtitatis illius. Neq; ſtabis in exitibus, vt interficias eos
qui fugerint: & non concludes rèliquos eius in die tribulatio
nis. Quoniā iuxta eſt dies Domini ſuper omnes gentes: ſicut
feciſti, fiet tibi, retributionem tuam conuertā in caput tuum.
Quomodo enim bibiſti ſuper montem ſanctum meum, bi-
bent omnes gentes iugiter:& bibent & abſorbebūt, & erunt
quaſi non ſint. Et in monte Sion erit ſaluatio, & erit ſanctus:
& poſsidebit domus Iacob eos qui ſe poſſederant. Et erit do
mus Iacob ignis, & domus Ioſeph flamma, & domus Eſau
ſtipula:& ſuccendentur in eis, & deuorabunt eos:& non erūt
G reliquiæ domus Eſau, quia Dominus locutus eſt. Et hæredi-
tabunt hi qui ad Auſtrum ſunt montem Eſau, & qui in cam-
peſtribus Philiſtijm: & poſsidebunt regionem Ephráim &
regionem Samariæ:& Beniamin poſsidebit Galaad. Et tranſ-
migratio exercitus huius filiorum Iſrael, omnia loca Chana
næorum vſq; ad Sareptam: & tranſmigratio Ieruſalem, quæ
in Boſphoro eſt, poſsidebit ciuitates Auſtri. Et aſcendent ſal
uatores in montem Sion iudicare montem Eſau:& erit Do-
mino regnum.

Prologus in prophetiam
IONAE.

Ex proœmio commentariorum Hieronymi in Ionam.

IONAM ſanctū Hebræi affirmāt filiū fuiſſe mulieris uiduæ Sareptanæ, quē Elias propheta mortuū ſuſcitauit: matre poſteà dicente

ad eum, Nunc cognoui quia uir Dei es tu, & uerbum Dei in ore tuo ueritas eſt. Ob hãc etiã cauſam ipſum puerum ſic uocauit, Amathi: Amathi enim in noſtra lingua, ueritatem ſonat. Et ex eo quòd uerum Elias locutus eſt: ille qui ſuſcitatus eſt, filius eſſe dicitur ueritatis. Ideò de ueritate columba naſcitur: quia Ionas columbam ſonat. In cõdemnationem autem Iſraël Ionas ad gentem mittitur: quòd Niniue agente pœnitentiam, illi in malitia perſeuerant. Temporibus quippe Ieroboam filij Ioas regis Iſraël, qui Deo derelicto, cum populo ſuo in Samaria idolis ſacrificabat, Ionam prophetam fuiſſe, quartus liber Regum indicat. Is cum prophetia illuminante peccatores ciuitatis Niniue Dei miſericordiam conſecuturos uideret: ne falſa prædicare uideretur, ad denuntiandum interitum eiuſdem ciuitatis ire nolebat. Nam ſicut Deus ad Abraham de impietate Sodomorum & Gomorrhæorum locutus eſt, Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum peruenit ad me: ita & de Niniue dicitur, Eo quòd aſcenderit clamor malitiæ eius ad Deum. Et quia ſententia Dei de Sodomis facta, minime reuocata eſt: ita & Ionas aduerſum Niniuen prolatam ſentẽtiam reuocari nolebat: diuinæ diſpenſationis ignarus, qui ſalutem hominum ad ſe conuertentium magis uult, quàm interitum. Hoc illi acciderat quod & ſancto Eliſæo, qui filium Sunamitidis mulieris mortuum ignorauit. Ideò à conſpectu Dei fugere ſe Ionas putabat, humanum aliquid paſſus, dicente Dauid, Quo ibo à ſpiritu tuo: & à facie tua quo fugiam?

Ionæ Prophetia.

[redacted]

CAPVT I.

A ET FACTVM eſt verbum Domini
ad Ionam filiũ Amathi, dicens, Surge,
& vade in Niniuen ciuitatẽ grandem, &
prædica in ea: quia aſcendit malitia eius
coram me. Et ſurrexit Ionas, vt fuge-
ret in Tharſis à facie Domini, & deſcen
dit in Iopen, & inuenit nauem euntem
in Tharſis: & dedit naulum eius, & deſcendit in eam, vt iret
cum eis in Tharſis à facie Domini. Dominus autẽ miſit ven-
B tum magnũ in mare: & facta eſt tempeſtas magna in mari, &
nauis periclitabatur conteri. Et timuerunt nautæ, & clama-
uerunt viri ad Deum ſuum: & miſerunt vaſa quæ erant in na-
ui in mare, vt alleuiaretur ab eis: & Ionas deſcẽdit ad interio-
ra nauis, & dormiebat ſopore graui. Et acceſsit ad eum guber
nator, & dixit ei, Quid tu ſopore deprimeris? ſurge, inuoca
Deum tuum, ſi forte recogitet Deus de nobis, & non perea-
mus. Et dixit vir ad collegam ſuum, Venite, & mittamus ſor
tes, & ſciamus quare hoc malum ſit nobis. Et miſerunt ſor-
C tes, & cecidit ſors ſuper Ionam. Et dixerunt ad eum, Indica
nobis cuius cauſa malum iſtud ſit nobis: quod eſt opus tuũ?
& quæ terra tua? & quò vadis? vel ex quo populo es tu? Et di
xit ad eos, Hebræus ego ſum, & Dominum Deum cœli ego
timeo, qui fecit mare & aridam. Et timuerunt viri timore ma
gno, & dixerunt ad eum, Quid hoc feciſti? Cognouerũt enim
D viri quòd à facie Domini fugeret: quia indicauerat eis. Et di-
xerunt ad eum, Quid faciemus tibi, & ceſſabit mare à nobis?
quia mare ibat, & intumeſcebat ſuper eos. Et dixit ad eos,
Tollite me, & mittite in mare, & ceſſabit mare à vobis: ſcio
enim ego quoniam propter me tempeſtas hæc grandis venit
ſuper vos. Et remigabant viri, vt reuerterentur ad aridam, &
non valebant; quia mare ibat, & intumeſcebat ſuper eos. Et
clamauerunt ad Dominũ. & dixerunt, Quæſumus Domine,
ne pereamus in anima viri iſtius, & ne des ſuper nos ſangui-
nem innocentem: quia tu Domine, ſicut voluiſti, feciſti. Et
tulerunt Ionam & miſerunt in mare: & ſtetit mare à feruore
ſuo. Et timuerunt viri timore magno Dominum, & immo-
lauerunt hoſtias Domino, & vouerunt vota.

[redacted]

CAPVT II.

A ET præparauit Dominus piſcem grandem, vt de- Matth.12 c
glutiret Ionam: & erat Ionas in ventre piſcis tri- & 16 a
bus diebus & tribus noctibus. Et orauit Ionas ad Luc.11 d
Dominum Deum ſuum de vtero piſcis. Et di- 1.Cor.15 a
xit, Clamaui de tribulatione mea ad Dominum, & exaudi-
B uit me: de ventre inferi clamaui, & exaudiſti vocem meam.
Et proieciſti me in profundũ in corde maris, & flumen cir-
cũdedit me: omnes gurgites tui, & fluctus tui ſuper me tran
ſierunt. Et ego dixi, Abiectus ſum à conſpectu oculorum Pſal.119 a
C tuorum: veruntamen ruſus videbo templum ſanctum tuum.
Circundederunt me aquæ vſque ad animam, abyſſus vallauit
me, pelagus operuit caput meum. Ad extrema montium de- Pſal.68.a
ſcendi, terræ vectes concluſerunt me in æternum: & ſuble-
D uabis de corruptione vitam meam, Domine Deus meus. Cũ
anguſtiaretur in me anima mea, Domini recordatus ſum: vt
veniat ad te oratio mea ad templum ſanctum tuum. Qui cu-
ſtodiunt vanitates fruſtra, miſericordiam ſuam derelinquunt.
Ego autem in voce laudis immolabo tibi: quæcunque voui
reddam pro ſalute Domino. Et dixit Dominus piſci: & euo
muit Ionam in aridam.

[redacted]

CAPVT III.

A ET factum eſt verbum Domini ad Ionam ſecun-
dò, dicens, Surge, & vade in Niniuen ciuitatem
magnam: & prædica in ea prædicationem quam
ego loquor ad te. Et ſurrexit Ionas, & abijt in
Niniuen iuxta verbum Domini: & Niniue erat ciuitas ma-
B gna Deo, itinere trium dierum, Et cœpit Ionas introire ciui-
tatem itinere diei vnius: & clamauit, & dixit, Adhuc quadra-
ginta dies, & Niniue ſubuertetur. Et crediderunt viri Niniui Matth.12 d
tæ in Dominum: & prædicauerunt ieiunium, & veſtiti ſunt Luce 11 c
ſaccis à maiore vſque ad minorem. Et peruenit verbum ad
C regem Niniue: & ſurrexit de ſolio ſuo, & abiecit veſtimen-
tum ſuum à ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere. Et cla-
mauit, & dixit in Niniue ex ore regis & principum eius, di-
cens, Homines, & iumenta, & boues, & pecora non guſtent
quicquã: nec paſcantur, & aquam non bibant. Et operiantur Iere.18 b
D ſaccis homines & iumenta, & clament ad Deum in fortitudi- Ioel 2 c
ne: & conuertatur vir à via ſua mala & ab iniquitate quæ eſt
in manibus eorũ. Quis ſcit, ſi conuertatur, & ignoſcat Deus,
& reuertatur à furore iræ ſuæ, & non peribimus? Et vidit
Deus opera eorum quia conuerſi ſunt de via ſua mala: & mi-
ſertus eſt Deus ſuper malitia quam locutus fuerat vt faceret
eis, & non fecit.

[redacted]

CAPVT IIII.

A ET afflictus eſt Ionas afflictione magna, & iratus
eſt: & orauit ad Dominũ, & dixit, Obſecro Do-
mine, nunquid non hoc eſt verbum meum, cum
adhuc eſſem in terra mea? propter hoc præoccu-
paui vt fugerẽ in Tharſis: ſcio enim quia tu Deus clemẽs &
Pſal. 85 a / Ioel 2 c miſericors es, patiens & multæ miſerationis, & ignoſcens ſu-
per malitia. Et nunc Domine tolle quæſo animam meam à
B me: quia melior eſt mihi mors quàm vita. Et dixit Dominus,
Putáſne bene iraſceris tu? Et egreſſus eſt Ionas de ciuitate, &
ſedit contra Orientem ciuitatis: & fecit ſibimet vmbraculũ
ibi, & ſedebat ſubter illud in vmbra, donec videret quid acci-
deret ciuitati. Et præparauit Dominus Deus hederã, & aſcen
dit ſuper caput Ionæ, vt eſſet vmbra ſuper caput eius, & pro-
tegeret eũ, laborauerat enim: & lætatus eſt Ionas ſuper hede
ra, lætitia magna. Et parauit Deus vermem aſcenſu diluculi in
craſtinum hederam: & percuſsit, & exaruit. Et cũ ortus fuiſ-
ſet ſol, præcepit Dominus vento calido & vrenti: & percuſ-
ſit ſol ſuper caput Ionæ, & æſtuabat: & petiuit animæ
ſuæ vt moreretur, & dixit, Melius eſt mihi mori, quàm viue-
re. Et dixit Deus ad Ionam, Putáſne bene iraſceris tu ſuper
hederam? Et dixit, Bene iraſcor ego vſq; ad mortem. Et dixit
D Dominus, Tu doles ſuper hederam, in qua nõ laboraſti, neq;
feciſti vt creſceret, quæ ſub vna nocte nata eſt, & ſub vna no-
cte perijt: & ego non parcam Niniue ciuitati magnæ, in qua
ſunt pluſquam centum viginti millia hominum, qui neſciunt
quid ſit inter dexteram & ſiniſtram ſuam, & iumenta multa?

FINIS.

Prologus in Michææ
PROPHETIAM.

*TEMPORIBVS Ioatham & Achaz & Ezechiæ regum Iu-
da, Michæam prophetã ad hanc prophetiam ſpiritu ſancto repletum
fuiſſe, lectio ipſa demonſtrat. Sed de ſupradicto numero regum, Ioa-
tham & Ezechiam Deo ob religionem placuiſſe, hiſtoria libri quarti
Regum, & ſecundi Paralipomenon indicat. Achaz uerò relicto Deo,
idôla Samariæ, quibus etiam filios ſuos in ſacrificium igni cõcreman
dos obtulerat, coluiſſe cõſtat. Quã ob rem, Deus Samariã, quæ reges
Iſraël & Iuda memoratorũ ſimulachrorũ ſuperſtitione fefellerat, in-*
[redacted]
*pulo etiam Iſraël præuaricatori, & principibus eius, qui eundem po-
pulum fallaci ſuaſione ad colenda idôla impulerant, uerbis in ſequen-
tibus, captiuitatem & interitum affuturum denuntiat.*

Michææ Pro-
PHETIA.

[redacted] CAPVT I.

A VERBVM Domini quod factũ eſt ad
Michæam Moraſthitem, in diebus Ioa-
tham, Achaz, & Ezechiæ regum Iuda:
quod vidit ſuper Samariã & Ieruſalẽ.
Audite populi omnes: & attẽdat terra
& plenitudo eius: & ſit Dñs Deus vo-
bis in teſtẽ, Dominus de templo ſancto
ſuo. Quia ecce Dominus egredietur de loco ſuo: & deſcẽdet,
& calcabit ſuper excelſa terræ. Et conſumẽtur montes ſubtus
eum: & valles ſcindentur ſicut cera à facie Ignis, ſicut aquæ
quæ decurrunt in præceps: In ſcelere Iacob omne iſtud, & in
B peccatis domus Iſrael. Quod ſcelus Iacob? nónne Samaria?
Et quę excelſa Iudæ? nónne Ieruſalẽ? Et ponã Samariã, qua-
ſi aceruum lapidũ in agro cum plantatur vinea: & detrahã in
vallem lapides eius, & fundamenta eius reuelabo. Et omnia
ſculptilia eius concidentur, & omnes mercedes eius combu-
rentur igne, & omnia idôla eius ponam in perditionem: quia
de mercedibus meretricis congregata ſunt, & vſque ad mer-
C cedẽ meretricis reuertentur. Super hoc plangam, & vlulabo:
vadam ſpoliatus & nudus: faciam planctũ velut draconum, &
luctũ quaſi ſtruthionum: quia deſperata eſt plaga eius, quia
venit vſq; ad Iudam, tetigit portã populi mei vſq; ad Ieruſa-
lem. In Geth nolite annuntiare, lachrymis ne ploretis: in do-
mo pulueris puluere vos cõſpergite, & trãſite, vobis habita-
tio pulchra, cõfuſa ignominia: non eſt egreſſa, quæ habitat in
exitu: planctũ domus vicinæ accipiet ex vobis, quæ ſtetit ſibi
D met. Quia infirmata eſt in bonũ quæ habitat in amaritudini-
bus: quia deſcendit malũ à Dño in portã Ieruſalẽ. Tumultus
quadrigæ ſtuporis habitãti Lachis: principiũ peccati eſt fi-
liæ Sion, quia in te inuẽta ſunt ſcelera Iſrael. Propterea dabit
emiſſarios ſuper hæreditatẽ Geth: domos mendacij in dece-
ptionẽ regibus Iſrael. Adhuc hæredẽ adducã tibi quæ habi-
tas in Mareſa: vſq; ad Odollam veniet gloria Iſrael. Decalua-
re, & tondêre ſuper filios delitiarum tuarum: dilata caluitium
tuum ſicut aquila: quoniam captiui ducti ſunt ex te.

[redacted] CAPVT II.

A VAe qui cogitatis inutile, & operamini malum in
cubilibus veſtris: in luce matutina faciunt illud,
quoniam contra Deum eſt manus eorum. Et con
cupierunt agros & violenter tulerunt, & rapue-
runt domos: & calumniabantur virum & domum eius, virum
& hæreditatem eius. Idcirco hæc dicit Dominus, Ecce ego
cogito ſuper familiam iſtam malum: vnde nõ auferetis colla
veſtra, & non ambulabitis ſuperbi, quoniã tempus peſsimũ
eſt. In die illa ſumetur ſuper vos parabola, & cantabitur canti
B cum cũ ſuauitate, dicẽtiũ, Depopulatione vaſtati ſumus, pars
populi mei cõmutata eſt, quomodo recedet à me, quum re-
uertatur qui regiones noſtras diuidat? Propter hoc, non erit
tibi, mittens funiculum ſortis in cœtu Domini: Ne loquami-
ni loquentes, Non ſtillabit ſuper iſtos, non comprehendet cõ
fuſio. Dicit domus Iacob, Nunquid abbreuiatus eſt ſpiritus
C Domini, aut tales ſunt cogitationes eius? Nónne verba mea
bona ſunt cum eo qui rectè graditur? Et econtrario populus
meus in aduerſarium conſurrexit. Déſuper tunicam pallium
ſuſtuliſtis: & eos qui tranſibant ſimpliciter, cõuertiſtis in bel
lum. Mulieres populi mei eieciſtis de domo deliciarum ſua
rum: à paruulis earum tuliſtis laudem meam in perpetuũ. Sur
gite, & ite, quia non habetis hic requiem: propter immundi-
tiam eius corrumpetur putredine peſsima. Vtinam nõ eſſem
vir habens ſpiritũ, & mendaciũ potius loquerer: ſtillabo tibi
in vinum, & in ebrietatẽ: & erit ſuper quem ſtillatur populus
D iſte. Congregatione congregabo Iacob totum te: in vnum
cõducam reliquias Iſrael, pariter ponam illum quaſi gregem
in ouili, quaſi pecus in medio caularum, tumultuabuntur à
multitudine hominum. Aſcendet enim pandens iter ante eos:
diuidet, & tranſibũt portam, & egredientur per eam: & tran-
ſibit rex eorum coram eis, & Dominus in capite eorum.

[redacted] CAPVT III.

A ET dixi, audite principes Iacob, & duces domus
Iſrael, Nunquid non veſtrum eſt ſcire iudicium,
qui odio habetis bonum, & diligitis malum: qui
violenter tollitis pelles eorum déſuper eis, &
car men

carnem eorum désuper oſsibus eorum? Qui comederunt car-
nem populi mei, & pellem eorum désuper excoriauerunt: &
oſſa eorum confregerunt, & conciderunt ſicut in lebete, &
B quaſi carnē in medio ollæ. Tunc clamabunt ad Dominum, &
non exaudiet eos: & abſcondet faciē ſuam ab eis in tempore
illo, ſicut nequiter egerunt in adinuentionibus ſuis. Hæc dicit
Dominus ſuper prophetas qui ſeducunt populū meum: qui
mordent dentibus ſuis, & prædicant pacem: & ſi quis nō de-
derit in ore eorum quippiam, ſanctificant ſuper eum præliū.
Propterea nox vobis pro viſione erit, & tenebræ vobis pro
diuinatione: & occumbet ſol ſuper prophetas, & obtenebra
C bitur ſuper eos dies. Et confundentur qui vident viſiones, &
[redacted] confundentur diuini: & operient omnes vultus ſuos, quia nō
eſt reſponſum Dei. Veruntamen ego repletus ſum fortitudi-
ne ſpiritus Domini, iudicio & virtute: vt annuntiem Iacob
ſcelus ſuum, & Iſrael peccatum ſuum. Audite hæc principes
domus Iacob, & iudices domus Iſrael: qui abominamini iu-
Ezec. 22 f dicium, & omnia recta peruertitis. Qui ædificatis Sion in ſan
Soph. 3 a guinibus & Ieruſalem in iniquitate. Principes eius in mune
ribus iudicabant, & ſacerdotes eius in mercede docebant, &
D prophetæ eius in pecunia diuinabant: & ſuper Dominum re
quieſcebant, dicentes, Nunquid non Dominus in medio no-
Iere. 26 f ſtrûm? non veniēt ſuper nos mala. Propter hoc, cauſa veſtri,
Sion quaſi ager arabitur, & Ieruſalem quaſi aceruus lapidum
erit, & mons templi in excelſa ſyluarum.

[redacted]

CAPVT IIII.

A Esa. 2 a ET erit in nouiſsimo dierum mons domus Domi
ni præparatus in vertice montium, & ſublimis ſu
per colles: & fluent ad eum populi. Et propera-
bunt gentes multæ, & dicent, Venite, aſcēdamus
ad montē Domini & ad domū Dei Iacob: & docebit nos de
vijs ſuis, & ibimus in ſemitis eius: quia de Siō egredietur lex,
& verbum Domini de Ieruſalem. Et iudicabit inter populos
multos, & corripiet gentes fortes vſq; in longinquum: & cō-
cident gladios ſuos in vomeres, & haſtas ſuas in ligones: non
ſumet gens aduerſus gentem gladiū, & non diſcent vltrà bel-
B ligerare. Et ſedebit vir ſubtus vineam ſuam, & ſubtus ficum
ſuam, & non erit qui deterreat: quia os Domini exercituum
locutum eſt. Quia omnes populi ambulabunt vnuſquiſq; in
nomine Domini Dei ſui: nos autem ambulabimus in nomi-
ne Dei noſtri in æternum & vltrà. In die illa dicit Dominus,
congregabo claudicantem: & eam quam eieceram, colligam,
& quam afflixeram. Et ponam claudicantem in reliquias: &
Soph. 3 d C eam quæ laborauerat, in gentem robuſtam: & regnabit Do-
minus ſuper eos in monte Sion, ex hoc nunc & vſq; in æter-
Luce 1 c Dani. 7 num. Et tu turris gregis, nebuloſa filia Sion vſq; ad te veniet:
& veniet poteſtas prima regnum filiæ Ieruſalem. Nunc qua-
re mœrore contraheris? Nunquid rex non eſt tibi, aut conſi-
liarius tuus perijt, quia comprehēdit te dolor ſicut parturien-
tem? Dole, & satage filia Sion quaſi parturiens: quia nūc egre
dieris de ciuitate, & habitabis in regione, & venies vſq; ad Ba
bylonē: ibi liberaberis: ibi redimet te Dominus de manu ini-
micorum tuorum. Et nunc congregatæ ſunt ſuper te gentes
D multæ: quæ dicunt, Lapidetur & aſpiciat in Sion oculus no-
ſter. Ipſi autem non cognouerunt cogitationes Domini, &
non intellexerunt conſilium eius: quia congregauit eos quaſi
fœnum areæ. Surge, & tritura filia Sion: quia cornu tuum po
nam ferreum, & vngulas tuas ponam æreas: & comminues
populos multos, & interficies Domino rapinas eorū, & for-
titudinem eorum Domino vniuerſæ terræ.

[redacted]. CAPVT V.

A NVnc vaſtaberis filia latronis: obſidionem poſue- [redacted]
runt ſuper nos, in virga percutient maxillam iudi-
cis Iſrael. ET TV BETLEHEM Ephrāta, par-
uulus es in millibus Iuda: ex te mihi egredietur
qui ſit dominator in Iſrael: & egreſſus eius ab initio à diebus Matth. 2 a
æternitatis. Propter hoc dabit eos vſq; ad tēpus, in quo partu- Ioan. 7 f
riens pariet: & reliquiæ fratrū eius conuertentur ad filios Iſra-
el. Et ſtabit, & paſcet in fortitudine Domini, in ſublimitate
B nominis Domini Dei ſui: & conuertētur, quia nunc magnifi-
cabitur vſq; ad terminos terræ. Et erit iſte pax: Aſſyrius quū
venerit in terram noſtram, & quando calcauerit in domibus
noſtris: & ſuſcitabimus ſuper eum ſeptem paſtores, & octo
primates homines. Et paſcent terram Aſſur in gladio, & terrā
Nemrod in lanceis eius: & liberabit ab Aſſur, quum venerit
in terram noſtram, & quum calcauerit in terminis noſtris. Et
erunt reliquiæ Iacob in medio populorū multorum quaſi ros
à Domino, & quaſi ſtillæ ſuper herbā quæ non expectat vi-
C rum & non præſtolatur filios hominū. Et erunt reliquiæ Ia-
cob in gentibus in medio populorū multorū, quaſi leo in iu-
mentis ſyluarum, & quaſi catulus leonis in gregibus pecorū:
qui quū tranſierit, & cōculcauerit, & ceperit, nō eſt qui eruat.
Et exaltabitur manus tua ſuper hoſtes tuos, & omnes inimici
D tui interibūt. Et erit in die illa, dicit Dominus: auferam equos
tuos de medio tui, & diſperdam quadrigas tuas. Et perdam ci
uitates terræ tuæ, & deſtruam omnes munitiones tuas, & au-
feram maleficia de manu tua, & diuinationes non erunt in te.
Et perire faciam ſculptilia tua, & ſtatuas tuas de medio tui: &
non adorabis vltrà opera manuū tuarum. Et euellā lucos tuos
de medio tui, & conteram ciuitates tuas. Et faciam in furore &
in indignatione vltionē in omnibus gētibus quæ nō audierūt.

[redacted]

CAPVT VI.

A AVdite quæ Dominus loquitur, Surge, contende
iudicio aduerſum montes, & audiant colles vocē
tuam. Audiant montes iudicium Domini, & for-
tia fundamenta terræ: quia iudicium Domini cū
populo ſuo, & cum Iſrael dijudicabitur. Popule meus quid
feci tibi, aut quid moleſtus fui tibi? reſponde mihi, Quia edu Exo. 15 c
B xi te de terra Aegypti, & de domo ſeruientiū liberaui te: & Nume. 22 a
miſi ante faciem tuam Moyſem, & Aaron, & Mariam? popu & 23 b
le meus memēto quæſo quid cogitauerit cōtra te Balach rex
Moab: & quid reſponderit ei Balaam filius Beor, de Setim
vſq; ad Galgalam, vt cognoſceres iuſtitias Domini. Quid di-
gnum offeram Domino? curuabo genu Deo excelſo? Nun-
quid offeram ei holocauſtomata, & vitulos anniculos? Nun-
C quid placari poteſt Dominus in millibus arietū, aut in multis
millibus hircorum pinguium? Nunquid dabo primogenitū
meum pro ſcelere meo, fructum ventris mei pro peccato
animæ meæ? Indicabo tibi, ô homo quid ſit bonum, & quid
Dominus requirat à te, Vtiq; facere iudicium, & diligere mi-
ſericordiam, & ſolicitum ambulare cum Deo tuo. Vox Do-
mini ad ciuitatem clamat, & ſalus erit timentibus nomen eius
audite tribus, & quis approbabit illud? Adhuc ignis in domo
impij theſauri iniquitatis, & menſura minor iræ plena. Num-
quid iuſtificabo ſtateram impiam, & ſacculi pondera dolo-
ſa? in quibus diuites eius repleti ſunt iniquitate, & habitan-
D tes in ea loquebantur mendacium, & lingua eorum fraudu-
lenta in ore eorum. Et ego ergo cœpi percutere te perditio-
ne ſuper peccatis tuis. Tu comedes & non ſaturaberis, & hu- Deut. 28 d
miliatio tua in medio tui. Et apprehendes, & non ſaluabis: & Agg. 1 b
quos ſaluaueris in gladium dabo. Tu ſeminabis, & non me-
tes: tu calcabis oliuam, & non vngēris oleo: & muſtū, & non
bibes vinum: & cuſtodiſti præcepta Amri, & omne opus do
mus Achab: & ambulaſti in voluntatibus eorū, vt darem te in
perdi-

perditionem, & habitantes in ea in ſibilum, & opprobrium
populi mei portabitis.

[redacted]

CAPVT VII.

A Ae mihi, quia factus ſum ſicut qui colligit in Au-
tumno racemos vindemiæ: non eſt botrus ad co-
medendum, præcoquas ficus deſyderauit anima
mea. Perijt ſanctus de terra, & rectus in homini-
bus non eſt: omnes in ſanguine inſidiantur, vir fratrem ſuum
ad mortē venatur. Malum manuũ ſuarum dicunt bonũ: prin
ceps poſtulat, & iudex in reddēdo eſt: & magnus locutus eſt
deſyderiũ animæ ſuæ, & cõturbauerũt eam. Qui optimus in
eis eſt, quaſi paliurus: & qui rectus, quaſi ſpina de ſepe. Dies
ſpeculationis tuæ, viſitatio tua venit: nunc erit vaſtitas eorum.
B Nolite credere amico: & nolite confidere in duce, ab ea quæ
dormit in ſinu tuo cuſtodi clauſtra oris tui. Quia filius contu-
meliam facit patri, & filia conſurget aduerſus matrem ſuam,
nurus aduerſus ſocrum ſuam: & inimici hominis domeſtici
eius. Ego autem ad Dominũ aſpiciam, expectabo Deum ſal-
uatorem meũ: audiet me Deus meus. Ne læteris inimica mea
ſuper me, quia cecidi: cõſurgã quum ſedero in tenebris, Do-
minus lex mea eſt. Iram Domini portabo, quoniam peccaui
ei: donec cauſam meam iudicet, & faciat iudiciũ meum: edu-
C cet me in lucem, videbo iuſtitiã eius. Et aſpiciet inimica mea,
& operietur confuſione, quæ dicit ad me, Vbi eſt Dñs Deus
tuus? Oculi mei videbunt in eam: nũc erit in cõculcationē, vt
lutũ platearũ. Dies vt ædificētur maceriæ tuæ: in die illa lon-
ge fiet lex. In die illa & vſq; ad te veniet Aſſur, & vſq; ad ciui-
tates munitas: & à ciuitatibus munitis vſque ad flumen, & ad
mare de mari, & ad montē de mõte. Et terra erit in deſolatio-
nem propter habitatores ſuos, & propter fructũ cogitationũ
[redacted] eorũ. Paſce populũ tuũ in virga tua, gregem hæreditatis tuæ,
[redacted] habitantes ſolos in ſaltu, in medio carmeli: paſcētur Baſan &
Galaad iuxta dies antiquos. Secundum diem egreſsionis tuæ
D de terra Aegypti oſtendam ei mirabilia. Videbũt gentes, &
confundentur ſuper omni fortitudine ſua: ponēt manũ ſuper
os, aures eorum ſurdæ erunt. Lingent puluerem ſicut ſerpen-
tes, velut reptilia terræ turbabũtur de ædibus ſuis. Dominum
Deũ noſtrũ deſyderabunt, & timebunt te. Quis Deus ſimilis
tui, qui aufers iniquitatē, & transfers peccatum reliquiarũ hæ
reditatis tuæ? Non immittet vltrà furorem ſuum, quoniã vo-
lens miſericordiã eſt. Reuertetur, & miſerebitur noſtri: depo-
net iniquitates noſtras, & proijciet in profundũ maris omnia
Act. 10 g peccata noſtra. Dabis veritatem Iacob, miſericordiam Abra-
ham: quæ iuraſti patribus noſtris à diebus antiquis.

FINIS.

Prologus in prophetiam NAHVM.

Ex procemio commentariorum Hieronymi in Nahum.

NAHVM prophetã ante aduentũ regis Aſſyriorũ, qui populum Iſraël captiuũ in ſuam regionem tranſtulerat, fuiſſe, Hebræorũ traditio confirmat. Siquidē in fine huius lectionis, prædicti regis aduentum, idem propheta annuntiare monſtratur. Sed cum habitatores Niniue, Iona interitũ ciuitatis prædicante, ne diuina ira denuntiatũ interitum ſuſtinerēt, peccatorũ & impietatis pœnitentiã egiſſent, accepta Dei miſericordia, grauioribus ſe criminibus implicuerunt. Quæ de cauſa memoratus propheta ſpiritu ſancto plenus, iudiciũ Dei annuntians, ita locutus eſt, Deus zelans, & ulciſcens Dominus eſt, &c. Iam enim decem tribus ab Aſſyrijs deductæ fuerant in ciuitatem ſub Ezechia rege Iuda: ſub quo etiam nunc in conſolationē populi trãſmigrati aduerſum Niniuen uiſio texitur. Nec erat parua conſolatio, tam his qui iam Aſſyrijs ſeruiebant, quàm reliquis qui ſub Ezechia de tribu Iuda & Beniamin ab eiſdem hoſtibus obſidebantur, ut audirent Aſſyrios quoque à Chaldæis eſſe rapiendos: ſicut in ſequentibus libri huius demonſtrabitur. Sciēdum autem eſt quòd Niniue in noſtra lingua de Hebræo, ſpecioſam ſonat. Specioſus autem, hic mundus dicitur. Vnde & apud Græcos κόσμος ab ornatu nomen accepit. Et quicquid nunc aduerſum Niniuen dicitur: de mundo figuraliter prædicari ſentiemus. Quam ob cauſam & aſſumptio quam ſeptuaginta interpretantur λῆμμα, & Aquila ἆρμα interpretatus eſt: apud Hebræos MASSA ponitur, id eſt graue onus: eo quòd cam aduerſus quam uidetur, premat, nec ſinat eleuare ceruicem. Simulq; hoc attendendum, quòd hæc ipſa uel aſſumptio, uel onus, uel pondus prophetæ, uiſio ſit. Non enim loquitur propheta in ἐκστάσει, ut Montanus & Priſca, Maximillaq; delyrant: ſed quod prophetat, liber eſt uiſionis intelligentis uniuerſa quæ loquitur: & pondus hoſtiũ facietis ſuo populo uiſionem. De cõſummatione itaq; mũdi ſecundũ ἀναγωγήν, ô Paula & Euſtochium, in conſolationem ſanctorum prophetia texitur: ut quæcunq; in mundo uident quaſi prætereuntia & caduca contemnant, & præparent ſe ad iudicij diem, ubi ultor aduerſum uero Aſſyrios affuturus eſt Dominus.

Prophetia Nahum.

[redacted]

CAPVT I.

A Onus Niniue. Liber viſionis Nahum
Elceſæi. Deus æmulator, & vlciſcens
Dñs, vlciſcens Dñs & habens furorem:
vlciſcens Dñs in hoſtes ſuos, & iraſcens
ipſe inimicis ſuis. Dñs patiens, & ma-
gnus fortitudine, & mundans non faciet
innocentem: Dominus in tempeſtate
B & turbine viæ eius, & nebulæ puluis pedum eius. Increpans
mare & exiccãs illud: & omnia flumina ad deſertum deducēs.
Infirmatus eſt Baſan, & Carmelus: & flos Libani elãguit. Mõ
tes cõmoti ſunt ab eo, & colles deſolati ſunt: & cõtremuit ter
ra à facie eius, & orbis, & omnes habitantes in eo. Ante faciē
indignatiõis eius quis ſtabit? & quis reſiſtet in ira furoris eius?
indignatio eius effuſa eſt vt ignis: & petræ diſſolutæ ſunt ab
eo. Bonus Dominus, & confortans in die tribulationis: &
ſciens ſperantes in ſe. Et in diluuio prætereunte conſumma-
tionem faciet loci eius: & inimicos eius perſequētur tenebræ.
C Quid cogitatis contra Dominum? conſummationem ipſe fa
ciet: non conſurget duplex tribulatio. Quia ſicut ſpinæ ſein-
uicem complectuntur: ſic conuiuiũ eorum pariter potantiũ,
cõſumetur quaſi ſtipula ariditate plena. Ex te exibit cogitãs
contra Dominum malitiam: mente pertractans præuaricatio
nem. Hæc dicit Dominus, Si perfecti fuerint & ita plures: ſic
D quoq; attondētur, & pertranſibit: afflixi te, & nõ affligam te
vltrà. Et nunc conteram virgam eius de dorſo tuo, & vincula
tua diſrumpam. Et præcipiet ſuper te Dominus, non ſemina Eſa. 52 b
bitur ex nomine tuo amplius: de domo Dei tui interficiã ſcul Rom. 10 c
ptile & conflatile: ponam ſepulchrum tuũ, qui inhonoratus
es. Ecce ſuper montes pedes euangelizantis & annũtiantis pa
cem: celebra Iuda feſtiuitates tuas, & redde vota tua: quia non
adijciet vltrà vt pertranſeat in te Belial, vniuerſus interijt.

[redacted] CAPVT II.

AScendit qui diſpergat corã te,qui cuſtodiat obſi-
dionem:contẽplare viam,conforta lumbos,robo
ra virtutem valde. Quia reddidit Dominus ſuper-
biam Iacob, ſicut ſuperbiam Iſrael: quia vaſta-
tores diſſipauerũt eos,& propagines eorum corruperũt. Cly
peus fortiũ eius ignitus, viri exercitus in coccineis:igneæ ha-
benæ currus in die præparationis eius, & agitatores conſo-
B piti ſunt. In itineribus conturbati ſunt, quadrigæ colliſæ ſunt
in plateis: aſpectus eorũ quaſi lampades,quaſi fulgura diſcur
rentia. Recordabitur fortium ſuorũ, ruent in itineribus ſuis:
velociter aſcendent muros eius, & præparabitur vmbracu-
lum. Portæ fluuiorũ apertæ ſunt,& templum ad ſolum diru-
tum. Et miles captiuus abductus eſt: & ancillæ eius minaban
tur gementes vt columbæ,murmurantes in cordibus ſuis. Et
C Niniue quaſi piſcina aquarum aquæ eius: ipſi verò fugerunt.
State, ſtate:& non eſt qui reuertatur. Diripite argentũ, diripi
te aurum:& non eſt finis diuitiarũ ex omnibus vaſis deſyde-
rabilibus. Diſsipata eſt, & ſciſſa, & dilacerata: & cor tabe-
ſcens,& diſſolutio geniculorum,& defectio in cunctis reni-
Eſa.13 b bus:& facies omnium ſicut nigredo ollæ. Vbi eſt habitacu-
lum leonum,& paſcua catulorum leonum: ad quam iuit leo,
vt ingrederetur illuc:catulus leonis, & non eſt qui exterreat?
D Leo cepit ſufficiẽter catulis ſuis,& necauit leænis ſuis: & im-
pleuit præda ſpeluncas ſuas,& cubile ſuum rapina. Ecce ego
ad te,dicit Dominus exercituum,& ſuccendam vſque ad fu-
mum quadrigas tuas, & leunculos tuos comedet gladius: &
exterminabo de terra prædam tuã,& non audietur vltrà vox
nuntiorum tuorum.

[redacted] CAPVT III.

A VAE ciuitas ſanguinum, vniuerſa mendacij dilace
Ezec.24 b ratione plena:non recedet à te rapina. Vox flagel
Abac.2 c li,& vox impetus rotæ,& equi fremẽtis, & qua-
drigæ feruentis,& equitis aſcendentis: & mican-
tis gladij,& fulgurantis haſtæ,& multitudinis interfectæ, &
grauis ruinæ:nec eſt finis cadauerum,& corruent in corpori-
bus ſuis. Propter multitudinẽ fornicationum meretricis ſpe-
cioſæ,& gratæ,& habentis maleficia,quæ vendidit gentes in
B fornicationibus ſuis, & familias in maleficijs ſuis: Ecce ego
Eſa.47 ad te,dicit Dominus exercituũ:& reuelabo pudenda tua in fa
cie tua,& oſtẽdã in gentibus nuditatẽ tuam,& regnis ignomi
niam tuam. Et proijciam ſuper te abominationes, & contu-
melijs te afficiam,& ponam te in exemplũ. Et erit omnis qui
viderit te,reſiliet à te,& dicet. Vaſtata eſt Niniue: quis com-
mouebit ſuper te caput? unde quærã conſolatorẽ tibi? Nun-
quid melior es Alexandria populorũ, quæ habitat in flumi-
nibus? aquæ in circuitu eius: cuius diuitiæ,mare: aquæ, muri
eius. Aethiopia fortitudo eius,& Aegyptus, & non eſt finis:
C Aphrica & Libyes fuerũt in auxilio tuo. Sed & ipſa in tranſ-
migrationẽ ducta eſt in captiuitatem:paruuli eius eliſi ſunt in
capite omniũ viarum, & ſuper inclytos eius miſerũt ſortẽ, &
omnes optimates eius confixi ſunt in cõpedibus. Et tu ergo
inebriaberis,& eris deſpecta:& tu quæres auxiliũ ab inimico.
Omnes munitiones tuæ ſicut ficus cũ groſſis ſuis:ſi concuſſæ
fuerint,cadent in os comedentis. Ecce populus tuus mulieres
in medio tui: inimicis tuis ad apertionẽ pandentur portæ ter-
ræ tuæ, deuorabit ignis vectes tuos. Aquam propter obſidio
nem hauri tibi,extrue munitiones tuas: intra in lutum & cal-
ca, ſubigens tene laterem. Ibi comedet te ignis:peribis gla-
D dio,deuorabit te vt bruchus. Congregare ergo vt bruchus,
multiplicare vt locuſta. Plures feciſti negotiationes tuas,
quàm ſtellæ ſint cœli: bruchus expanſus eſt,& auolauit. Cu
ſtodes tui quaſi locuſtæ: & paruuli tui quaſi locuſtæ locuſta
rum quæ conſidunt in ſepibus in die frigoris: ſol ortus eſt &
auolauerunt,& non eſt cognitus locus earũ vbi fuerint. Dor-
mitauerunt paſtores tui rex Aſſur,ſepelientur principes tui:ha
bitauit populus tuus in montibus, & non eſt qui congreget.
Non eſt obſcura contritio tua,peſsima eſt plaga tua: omnes
qui audierunt auditionem tuam, compreſſerunt manũ ſuper
te: quia ſuper quem non tranſit malitia tua ſemper?

F I N I S.

Prologus in prophetiam

H A B A C V C.

Ex procemio commentariorum Hieronymi in Habacuc.

QVATVOR prophetæ in duodecim prophetarum uolumine continentur: è quibus tres in principio λῆμμα,id eſt, pondus titulum habent Nahum,Habacuc & Malachias. Porrò Zacharias, in medio & circa finẽ duos huiuſcemodi ponit titulos: è quibus unus eſt, Onus uerbi Domini in terra Adrach & Damaſci requiei eius. alter in fine, Onus uerbi Domini ſuper Iſraël. De Nahum, orationibus tuis iam liber editus eſt: de Zacharia & Malachia, ſi uita comes fuerit, diſſeretur. Nunc Habacuc habemus in manibus, qui uel ex eo quòd amabilis Domini eſt, uocatur amplexatio: uel quod in certamen & luctam & (ut ita dicã) amplexũ cum Deo cõgreditur, amplexãtis, id eſt, luctantis, ſortitus eſt nomẽ. Nullus enim tam audaci uoce auſus eſt Deũ ad diſceptationẽ iuſtitiæ prouocare, & dicere ei, Cur in rebus humanis, & in mundi iſtius machina tanta rerũ uerſatur iniquitas? Vociferabor ad uim patiens, & non ſaluabis? Quare oſtẽdiſti mihi iniquitatem & laborem uidere? Lacerata eſt lex, & nõ peruenit uſque ad finem iudicium: quia impius præualet aduerſum iuſtum: ideo egreditur iudicium peruerſum. Vides quòd temeraria uox ſit, & quodammodo blaſphemantis creatorem ſuum ad iudicium prouocare: & uas fragile aduerſus figulum, cur tale uel tale factum ſit diſputare? Necnon & hoc animaduertendum, quòd aſſumptio uel pondus, quæ grauia eſſe iam diximus prophetæ uiſio eſt: & aduerſum Montani dogma peruerſum, intelligit quod uidet: nec ut amens loquitur, nec more inſanientium fœminarum dat ſine mente ſonum. Vnde & Apoſtolus iubet ut ſi prophetantibus alijs, alij fuerit reuelatũ, taceant qui prius loquebantur. Et ſtatim: Non eſt, inquit, diſſenſionis Deus, ſed pacis. Ex quo intelligitur, cum quis uoluntate reticet, & alteri locum dat ad loquendum, poſſe & loqui & tacere cum uelit. Qui autem in ἐκστάσει, id eſt, inuitus loquitur: nec tacere nec loqui in ſua poteſtate habet. Illud quoque diſce (quia ſemel à me uiolenter exigis, ut quaſi quoſdam gradus & ſcalas ad altiora nitenti, hiſtoriam tibi interpreter) prophetiam eſſe contra Babylonem & Nabuchodonoſor regem Chaldæorũ: ut quomodo prior propheta Naum, quem Habacuc ſequitur, uaticinium habuit contra Niniuem & Aſſyrios, qui uaſtauerunt decem tribus, quæ uocãtur Iſraël: ita Habacuc prophetiã habeat aduerſus Babylonem & Nabuchodonoſor, à quibus Iuda & Ieruſalem, tẽplumq; ſubuerſa ſunt. Et ut ſcias eo tempore fuiſſe Habacuc, quo iam duæ tribus quæ uocabantur Iudas, ductæ erant in captiuitatem, Daniel docere te poterit: ad quem in lacum leonum Habacuc cum prandio mittitur: quanquam apud Hebræos hæc ipſa non legatur hiſtoria. Igitur ſiue quis recipiat ſcripturã illam, ſiue non recipiat, utrumq; pro nobis eſt. Aut enim recipit, & iam poſt factam rem liber Habacuc texitur: aut nõ recipit, & quaſi propheta ſcribit quæ uentura cognoſcit. Interim ſecundum literam cauſatur aduerſum Deum propheta: cur Nabuchodonoſor templum Dei uaſtet & Iudam: cur Ieruſalẽ quondam urbs Domini, deſtruatur: quare clamet populus, & non exaudiatur: uociferetur ad Dominum oppreſſus à Chaldæis, & non ſaluetur. quare etiam ipſe propheta uel populus, ex cuius perſona nunc loquitur, ad hoc uenerit, & hucuſque perductus ſit, ut iniquitatem hoſtium & ſuum laborem uideat, cur iniuſtitia præualeat aduerſum ſe. Et hoc dicit præ mẽtis anguſtia, neſciens aurum in igne conflari & tres pueros de camino ignis puriores exiſſe quàm intrauerant. Sed & hoc generaliter accipere poſſumus quòd ex perſona humanæ impatientiæ loquatur: ut in querulã uocem & plenã doloris erũpat, dicẽs, Quare reſpicis cõtemptores, & taces cõculcãte impio iuſtiorem

iuſtiorem ſe? Hæc autem loquitur, neſciens iudicia Dei inueſtigabilia, & profundum diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ eius, quòd non ita uideat Deus ut uidet homo. Homo tantum præſentia reſpicit, Deus futura & æterna cognoſcit. Et quomodo ſi ægrotus & æſtuans febribus aquam frigidam poſtulet, & dicat ad medicum, Vim patior, crucior, uror, exanimor, uſquequo medice clamabo, & non exaudies? Et reſpondeat ei ſapientiſsimus ac clementiſsimus medicus, Scio quo tempore dare debeam quod poſtulas: & non miſereor modo, quia miſericordia iſta crudelitas eſt, & uoluntas tua contra te petit. Ita & Deus noſter ſciens clementiæ ſuæ pondera atque menſuras, interdum non exaudit clamantem, ut eum probet, & magis prouocet eum ad rogandum, & quaſi igne excoctum iuſtiorem & puriorem faciat. Quod intelligens Apoſtolus ſecundum id quod miſericordiam conſecutus eſt à Domino, ait, Sed non deficimus in tribulationibus. Et benedicit Dominum in omni tempore: & ſcit quòd qui perſeuerauerit uſque in finem, hic ſaluus erit: & gloriatur in labore & dolore. Et cum Ieremia dicit, Tribulationẽ & miſeriam inuocabo: ut quomodo alius inuocat Deum, ſic ſanctus uir & bellator inuictus ad exercẽdum ſe & probandum, tribulationem & miſeriam uenire deſyderat.

Prophetia Habacuc.

[redacted]

CAPVT I.

A ONVS quod vidit Habacuc propheta.
Vſquequo Domine clamabo, & non
exaudies? vociſerabor ad te vim patiẽs,
& non ſaluabis? Quare oſtendiſti mihi
iniquitatem & laborem, videre prædam
& iniuſtitiam contra me? Quare reſpicis
cõtemptores, & taces, cõculcãte impio
iuſtiorem ſe? Et facies homines quaſi piſces maris, & quaſi re
ptilia non habentia ducẽ? & factũ eſt iudiciũ & contradictio
B potentior? Propter hoc lacerata eſt lex, & nõ peruẽnit vſq; ad
finẽ iudiciũ: quia impius præualet aduerſus iuſtũ, propterea
Act.13 f egredietur iudiciũ peruerſum. Aſpicite in gẽtibus, & videte,
& admiramini, & obſtupeſcite: quia opus factum eſt in diebus
veſtris, quod nemo credet cum narrabitur. Quia ecce
ego ſuſcitabo Chaldæos, gentem amaram & velocem, ambulantem
ſuper latitudinem terræ, vt poſsideat tabernacula
C non ſua. Horribilis & terribilis eſt: ex ſemetipſa iudicium &
onus eius egredietur. Leuiores pardis equi eius, & velociores
lupis veſpertinis, & diffundentur equites eius: equites namq;
eius delonge venient, volabunt quaſi aquila feſtinans ad comedendum.
Omnes ad prædam venient, facies eorum ventus
vrens: & cõgregabit quaſi arenã, captiuitatem. Et ipſe de
regibus triumphabit, & tyranni ridiculi eius erunt: ipſe ſuper
omnem munitionem ridebit, & comportabit aggerem, & ca-
D piet eam. Tunc mutabitur ſpiritus, & pertrãſibit. & corruet:
hæc eſt fortitudo eius Dei ſui. Nunquid non tu à principio
Domine Deus meus, ſancte meus, & nõ moriemur? Domine
in iudicium poſuiſti eum: & fortem vt corriperes, fundaſti
eum. Mundi ſunt oculi tui, ne videas malum, & reſpicere
ad iniquitatem non poteris. Quare non reſpicis ſuper iniqua
agentes, & taces deuorante impio iuſtiorem ſe? Et facies homines
quaſi piſces maris, & quaſi reptile non habens principem.
Totum in hamo ſubleuauit, traxit illud in ſagena ſua,
& congregauit in rete ſuum: ſuper hoc lætabitur & exultabit.
Propterea immolabit ſagenæ ſuæ, & ſacrificabit reti ſuo:
quia in ipſis incraſſata eſt pars eius, & cibus eius electus. Propter
hoc ergo expandit ſagenam ſuam, & ſemper interficere
gentes non ceſſat.

[redacted]

CAPVT II.

A SVper cuſtodiam meam ſtabo, & figam gradum
ſuper munitionem: & contemplabor, vt videam
quid dicatur mihi, & quid reſpondeã ad arguentem *Eſa.21 c*
me. Et reſpondit mihi Dominus & dixit,
Scribe viſum, & explana eum ſuper tabulas: vt percurrat qui
legerit eum. Quia adhuc viſus procul, & apparebit in finem,
& non mentietur: ſi morã fecerit, expecta illum: quia veniens
veniet, & nõ tardabit. Ecce qui incredulus eſt, non erit recta
anima eius in ſemetipſo: iuſtus autẽ in fide ſua viuet. Et quo *Ioan.3.d*
modo vinum potantem decipit: ſic erit vir ſuperbus, & non *Eſa.21 a*
decorabitur: qui dilatauit quaſi infernus animã ſuam: & ipſe *Roma.1 b*
quaſi mors, & non adimpletur: & congregabit ad ſe omnes *Hebr.10 g*
gentes, & coaceruabit ad ſe omnes populos. Nunquid non *Gal.3 b*
B omnes iſti ſuper eum parabolã ſument, & loquelã ænigmatum
eius: & dicetur, Væ ei qui multiplicat non ſua? vſquequo
& aggrauat contra ſe denſum lutum? Nunquid non repente
cõſurgent, qui mordeant te: & ſuſcitabuntur lacerantes te, &
eris in rapinã eis? Quia tu ſpoliaſti gentes multas, ſpoliabunt
te omnes qui reliqui fuerint de populis: propter ſanguinẽ hominis,
& iniquitatẽ terræ ciuitatis, & omnium habitantium in
ea. Væ qui congregat auaritiã malã domui ſuæ, vt ſit in ex-
C celſo nidus eius, & liberari ſe putat de manu mali. Cogitaſti
cõfuſionem domui tuæ, cõcidiſti populos multos, & peccauit
anima tua. Quia lapis de pariete clamabit: & ſignum quod *Ezech.24 b*
inter iuncturas ædificiorum eſt, reſpõdebit. Væ qui ædificat *Naum 3 a*
ciuitatem in ſanguinibus, & præparat vrbẽ in iniquitate. Nun- [redacted]
quid non ſunt hæc à Domino exercituum? Laborabũt enim
populi in multo igne: & gentes in vacuum, & deficiẽt. Quia
replebitur terra, vt cognoſcant gloriam Domini, quaſi aquæ
D operientes mare. Væ qui potum dat amico ſuo, mittens fel
ſuum, & inebrians: vt aſpiciat nuditatẽ eius. Repletus es ignominia
pro gloria: bibe tu quoq;, & conſopire: circundabit te
calix dexteræ Domini, & vomitus ignominiæ ſuper gloriam
tuã. Quia iniquitas Libani operiet te, & vaſtitas animalium
deterrebit eos de ſanguinibus hominis & iniquitate terræ,
& ciuitatis, & omniũ habitantiũ in ea. Quid prodeſt ſcul- [redacted]
ptile, quia ſculpſit illud fictor ſuus conflatile & imaginem falſam?
quia ſperauit in figmẽto fictor eius vt faceret ſimulachra
muta? Væ qui dicit ligno, Expergiſcere: Surge, lapidi tacenti.
Nunquid ipſe docere poterit? ecce iſte coopertus eſt auro
& argento: & omnis ſpiritus non eſt in viſceribus eius. Dñs *Pſal.10 b*
autem in templo ſancto ſuo: ſileat à facie eius omnis terra.

ORATIO HABACVC
pro ignorantijs. CAP. III.

A DOmine audiui auditionem tuam, & timui. Domine
opus tuum in medio annorum viuifica illud:
in medio annorũ notũ facies: cum iratus fueris,
miſericordiæ recordaberis. Deus ab auſtro
veniet,

[redacted]

veniet,& ſanctus de monte Pharam ſemper: operuit cœlos
gloria eius,& laudis eius plena eſt terra. Splendor eius vt lux
erit, cornua in manibus eius: ibi abſcõdita eſt fortitudo eius.
Ante faciem eius ibit mors,& egredietur diabolus ante pedes
eius. Stetit,& menſus eſt terram: aſpexit, & diſſoluit gen-
tes: & contriti ſunt montes ſeculi: incuruati ſunt colles mun-
di, ab itineribus æternitatis eius. Pro iniquitate vidi tentoria
B Aethiopiæ, turbabũtur pelles terræ Madian. Nunquid in flu
minibus iratus es Domine? aut in fluminibus furor tuus? vel
in mari indignatio tua, qui aſcendis ſuper equos tuos,& qua-
drigæ tuæ ſaluatio? Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum: iuramen
ta tribubus quæ locutus es ſemper: fluuios ſcindes terræ. Vi-
C derunt te,& doluerunt montes, gurges aquarum tranſit, dedit
abyſſus vocem ſuam, altitudo manus ſuas leuauit, Sol & lu-
na ſteterũt in habitaculo ſuo, in luce ſagittarũ tuarum ibunt,
in ſplendore fulgurantis haſtæ tuæ. In fremitu conculcabis
terram,& in furore obſtupefacies gentes. Egreſſus es in ſalu-
tem populi tui, in ſalutem cum CHRISTO tuo. Percuſſi-
ſti caput de domo impij, denudaſti fundamentum vſq; ad col
lum ſemper. Maledixiſti ſceptris eius, capiti bellatorum eius,
venientibus vt turbo ad diſpergendum me: exultatio eorum,
D ſicut eius qui deuorat pauperem in abſcondito. Viam feciſti
in mari equis tuis, in luto aquarum multarum. Audiui,& con
turbatus eſt venter meus, à voce contremuerunt labia mea: in-
grediatur putredo in oſsibus meis & ſubter me ſcateat: vt re-
quieſcam in die tribulationis, vt aſcendam ad populum accin
ctum noſtrum. Ficus enim non florebit, & non erit germen
in vineis: mentietur opus oliuæ, & arua non afferent cibum:
abſcindetur de ouili pecus, & non erit armentum in præſepi
bus. Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo
Ieſu meo. Deus Dominus fortitudo mea, & ponet pedes
meos quaſi ceruorum,& ſuper excelſa mea deducet me vi-
ctor, in pſalmis canentem.

F I N I S.

Prologus in Sophoniæ
PROPHETIAM.

Ex principio commentariorum Hieronymi in Sophoniam.

TRADVNT Hebræi, cuiuſcunq; prophetæ pater aut auus po natur in titulo, ipſos quoque prophetas fuiſſe. Vnde & Amos unus de duodecim prophetis qui dixerat, Non ſum propheta, nec filius prophetæ, ſed paſtor caprarum uellicans ſycomoros: patris nomen in titulo non habet. Hoc ſi uerum eſt, Sophonias propheta, nomine (ut ita dicam) prophetico, & glorioſa maiorum ſuorum ſtirpe generatus eſt: habuit enim patrem Chuſi, auum Godoliam, proauum Amariam, attauum Ezechiam: & talem quadrigam ipſe uelut extremus auriga compleuit. Nomen Sophoniæ, alij ſpeculam: alij arcanum Domini tranſtulerunt. Siue igitur ſpecula, ſiue abſconditum Domini interpretetur: utrunque prophetæ conuenit. Dicitur enim ad Ezechielem, Fili hominis ſpeculatorem te poſui domui Iſrael. Iſte ergo propheta qui erat in ſpecula & in ſublimibus conſtitutus, & nouerat myſteria Domini: filius erat Chuſi qui interpretatur humilitas. Habebat quoque auum Godoliam qui dicitur magnitudo Domini: & proauum Amariam, qui & ipſe uertitur in ſermonem Domini: & attauum Ezechiã, qui ſonat fortitudo Domini. De fortitudine itaque domini natus eſt ſermo Domini: & de ſermone Domini, nata eſt magnitudo Domini: de magnitudine nata eſt humilitas: ut cum peruenerit aliquis ad perfectum, dicat, Quia non ſum dignus uocari apoſtolus. Et illud in pſalmis, Domine non eſt exaltatum cor meum: neque elati ſunt oculi mei. Ioſiam regem Iudæ cuius temporibus Sophoniam propheteaſſe inuenitur, Deo præ omnibus regibus Iudæ placuiſſe, hiſtoria quarti libri regum & ſecundi Paralipomẽ. non demonſtrat. Ioſias ſimulachra quæ pater ſuus Ammon, uel auus Manaſſes in templo Dei collocauerat, deiecta comminuiſſe mõſtratur: in quibus etiam ſerpentem æreum à Moyſe factum: quem errori inductus populus, ſuperſtitione idolorum detentus, admiſerat. Idem cuſtodiſſe paſcha: & intermiſsis tẽporibus multis ſolus celebraſſe monſtratur. Ideo Deus per prophetam temporibus memorati regis quæ prouentura erant oſtendens gentibus quidem lectione comprehenſis affuturum iudicium: populo uero Iſrael ſalutem: & ciuitati Ieruſalem reſtaurationem tunc temporis tribuendam textu lectionis denuntiauit.

Sophoniæ Pro-
PHETIA.

[redacted]

CAPVT I.

A VERBVM Domini quod factum eſt
ad Sophoniam filium Chuſi, filij Go-
doliæ, filiæ Amariæ, filij Ezechię, in die
bus Ioſiæ filij Amon regis Iudæ. Con
gregans congregabo omnia à facie ter-
ræ, dicit Dominus: congregans homi-
nem & pecus, congregans volatilia cœ-
li & piſces maris: & ruinæ impiorũ erunt: & diſperdã homi-
nes à facie terræ, dicit Dominus. Et extendam manum meam
B ſuper Iudam & ſuper omnes habitantes Ieruſalem: & diſper
dam de loco hoc reliquias Baal,& nomina æditũorũ cum ſa-
cerdotibus: & eos qui adorant ſuper tecta militiam cœli, &
adorant & iurant in domino, & iurant in Melchom: & qui
auertuntur de poſt tergũ Domini,& qui non quæſierũt Do-
minum nec inueſtigauerunt eum. Silete à facie Domini Dei:
quia iuxta eſt dies Domini, quia præparauit Dominus ho-
ſtiam, ſanctificauit vocatos ſuos. Et erit in die hoſtiæ Domi-
ni: viſitabo ſuper principes,& ſuper filios regis,& ſuper o-
mnes qui induti ſunt veſte peregrina: & viſitabo ſuper o-
C mnem qui arroganter ingreditur ſuper limen in die illa, qui
complent domum Domini Dei ſui iniquitate & dolo. Et erit
in die illa, dicit dominus, vox clamoris à porta piſcium, &
vlulatus à Secunda,& contritio magna à collibus. Vlulate ha-
bitatores pilæ: conticuit omnis populus Chanáan, diſperie-
runt omnes inuoluti argento. Et erit in tempore illo: ſcruta-
bor Ieruſalem in lucernis, & viſitabo ſuper viros defixos in
fęcibus ſuis: qui dicunt in cordibus ſuis, Non faciet benè Do
minus,& nnn faciet malè. Et erit fortitudo eorum in dire-
ptionem, & domus eorum in deſertum: & ædificabunt do- Amos 5 c
mos,& non habitabunt: & plantabunt vineas,& non bibent
vinum earum. Iuxta eſt dies Domini magnus, iuxta eſt & ve [redacted]
D lox nimis: vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis.
Dies iræ dies illa, dies tribulationis & anguſtiæ, dies calami- Iere.30 a
tatis & miſeriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & Ioel 2 c
turbinis: dies tubæ & clangoris ſuper ciuitates munitas & ſu- Amos 5 e
per angulos excelſos. Et tribulabo homines, & ambulabunt
vt cæci, quia domino peccauerunt: & effundetur ſanguis eo- Ezech.7 c
rum ſicut humus,& corpora eorum ſicut ſtercora. Sed & ar-
gentum eorum,& aurum eorum non poterit liberare eos in Infra 3 b
die iræ Domini: in igne zeli eius deuorabitur omnis terra,
quia conſummationem cum feſtinatione faciet cunctis ha-
bitantibus terram.

[redacted]

CAPVT II.

Conuenite,

A Conuenite, congregamini gens nõ amabilis: priuſ-
quam pariat iuſsio quaſi puluerem tranſeuntem
diem, antequam veniat ſuper vos ira furoris Do-
mini, antequam veniat ſuper vos dies indignatio
nis Domini. Quærite Dominũ omnes manſueti terræ, quia
iudicium eius eſtis operati: quærite iuſtum, quærite manſue
tũ: ſi quo modo abſcondamini in die furoris Domini. Quia
Gaza deſtructa erit, & Aſcalon in deſertũ, Azotũ in meridie
eijcient, & Accaron eradicabitur. Væ qui habitatis funiculũ
maris, gens perditorum: verbum Domini ſuper vos Chanáan
terra Philiſthinorum, & diſperdam te, ita vt non ſit inhabita-
B tor. Et erit funiculus maris requies paſtorum & caulæ peco-
rum: & erit funiculus eius qui remanſerit de domo Iuda, ibi
paſcentur: in domibus Aſcalonis ad veſperam requieſcent:
quia viſitabit eos Dominus Deus eorum, & auertet captiuita
tem eorũ. Audiui opprobriũ Moab, & blaſphemias filiorum
Ammon: quæ exprobrauerunt populo meo, & magnificati
ſunt ſuper terminos eorũ. Propterea viuo ego, dicit Domi-
C nus exercituũ Deus Iſrael: quia Moab vt Sodoma erit, & fi-
lij Ammon quaſi Gomorrha, ſiccitas ſpinarũ & acerui ſalis,
& deſertum vſq; in æternũ: reliquiæ populi mei diripiẽt eos,
reſidui gentis meæ poſsidebunt illos. Hoc eis eueniet pro ſu-
perbia ſua: quia blaſphemauerũt, & magnificati ſunt ſup po-
pulum Dñi exercituũ. Horribilis Dñs ſuper eos, & attenua-
bit omnes deos terræ, & adorabũt eũ viri de loco ſuo, omnes
inſulæ gentium. Sed & vos Aethiopes interfecti gladio meo
D eritis. Et extendet manũ ſuam ſuper aquilonẽ, & perdet Aſ-
ſur: & ponet Speciosam in ſolitudinẽ & in inuium & quaſi
Eſa.14 c deſertũ. Et accubabunt in medio eius greges omnes beſtiæ
gentiũ: & onocrotalus & ericius in liminibus eius morabun-
tur: vox cantantis in feneſtra, coruus in ſuperliminari, quoniã
attenuabo robur eius. Hæc eſt ciuitas glorioſa habitãs in con-
fidentia: quæ dicebat in corde ſuo, Ego ſum, & extra me non
eſt alia amplius: quomodo facta eſt in deſertũ cubile beſtiæ?
Omnis qui tranſit per eam, ſibilabit, & mouebit manũ ſuam.

[redacted]

CAPVT III.

A Væ prouocatrix & redempta ciuitas, columba.
Non audiuit vocem, & non ſuſcepit diſciplinam:
Ezec.22 f in Domino non eſt confiſa, ad Deum ſuum non
Mich.3 d appropinquauit. Principes eius in medio eius
quaſi leones rugientes: iudices eius lupi veſpere, nõ relinque
bant in mane. Prophetæ eius veſani, viri infideles: ſacerdotes
eius polluerunt ſanctum, iniuſtè egerunt contra legẽ. Domi-
nus iuſtus in medio eius non faciet iniquitatem: mane mane
iudicium ſuũ dabit in luce, & nõ abſcõdetur: neſciuit autem
iniquus confuſionẽ. Diſperdidi gentes, & diſsipati ſunt angu
li earũ: deſertas feci vias eorum, dum non eſt qui tranſeat: de-
ſolatæ ſunt ciuitates eorũ, nõ remanente viro, neq; vllo habita
B tore. Dixi, Attamen timebis me, ſuſcipies diſciplinã: & non
peribit habitaculũ eius, propter omnia in quibus viſitaui eã:
veruntamen diluculo ſurgentes, corruperunt omnes cogita-
tiones ſuas. Quapropter expecta me, dicit Dominus, in die
reſurrectionis meæ in futurum, quia iudicium meum vt con-
gregem gentes, & colligam regna: & effundã ſuper eos indi-
Supra 1 d gnationem meam, omnẽ iram furoris mei: in igne enim zeli
mei deuorabitur omnis terra. Quia tunc reddam populis la-
bium electũ, vt inuocẽt omnes in nomine Domini, & ſeruiãt
ei humero vno. Vltra flumina Aethiopiæ, inde ſupplices mei
C filij diſperſorũ meorũ deferẽt munus mihi. In die illa nõ con-
funderis ſuper cunctis adinuentionibus tuis, quibus præuari-
cata es in me: quia tunc auferã de medio tui magniloquos ſu-
perbiæ tuæ, & non adjicies exaltari amplius in monte ſancto
meo. Et derelinquam in medio tui populũ pauperem & ege-
num: & ſperabunt in nomine Domini. Reliquiæ Iſrael non
facient iniquitatem, nec loquentur mendacium, & non inue-
nietur in ore eorum lingua doloſa: quoniam ipſi paſcentur &
accubabunt, & non erit qui exterreat. Lauda filia Sion, iubila
Iſrael: lætare, & exulta in omni corde filia Ieruſalem. Abſtu-
lit Dominus iudicium tuũ, auertit inimicos tuos: rex Iſrael
Dominus in medio tui, non timebis malum vltrà. In die illa
D dicetur Ieruſalem, Noli timere: Sion, nõ diſſoluantur manus
tuę. Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipſe ſaluabit: gau
debit ſup te in lętitia, ſilebit in dilectione tua, & exultabit: ſu-
per te in laude. Nugas quæ à lege receſſerant, congregabo,
quia ex te erant: vt non vltrà habeas ſuper eis opprobrium.
Ecce ego interficiam omnes qui afflixerunt te in tempore il-
lo: & ſaluabo claudicantem, & eam quæ eiecta fuerat congre-
gabo: & ponam eos in laudẽ & in nomen, in omni terra confu
ſionis eorum. In tempore illo quo adducam vos, & in tempo Mich.4 b
re quo congregabo vos: dabo enim vos in nomen, & in lau-
dem omnibus populis terræ, cum conuertero captiuitatem
veſtram coram oculis veſtris, dicit Dominus.

FINIS.

Prologus in prophetiam AGGAEI.

IEREMIAS *propheta ob cauſam periurij Sedeciæ regis (ut hiſtoria libri ſecundi Paralipomenon indicat) qui fidem promiſſam Nabuchodonoſor regi Chaldæorum nõ ſeruauerat, populũ Iſrael referet cum memorato rege Ieruſalẽ, expugnata Ieruſalẽ, captiuũ in Babylonem fuiſſe perductũ. Sed cũ memoratus populus multis temporibus idolis ſeruiendo, & effuſione ſanguinis innocentũ ſe grauiter impiaſſet: uolens Deus generationẽ uniuerſam eiuſdẽ populi ob cauſas memoratas penitus deperire, ſeptuaginta annorum captiuitatẽ eundẽ populum in regno Chaldæorum ſtatuit ſuſtinere: hac ratione, ut cõpleto numero annorum, nouus populus à memoratis peccatis immunis ad renouationem Ieruſalem perueniret. Sexageſimo itaq; ſecundo anno, regno Chaldæorum ſubuerſo, cui adhuc octo anni reſtabant ad regnandũ, quod etiam ſexta uiſio Danielis oſtendit: cum propter cauſam ſacrilegij, quod in eadem uiſione cõtinetur, fuiſſet extinctum, Darius qui Medis imperabat, ut ſeptima uiſio Danielis oſtendit, memoratorum regno ſucceſſit. Cuius primo anno regni, ut decima uiſio Danielis manifeſtat, Daniel ſupputatis annis uidens appropinquare tempus reuerſionis, quæ per Ieremiam fuerat promiſſa, orãs tam pro ſe quàm pro populo, eãdem promiſsionem à Deo poſtulabat impleri. Cui per Gabrielem archangelum in eadem uiſione iuxta preces eiuſdem, uniuerſa completa eſſe, Deus dixit. Nam moriente ſupradicto Dario rege Medorũ, & ſuccedente in regno, Cyro rege Perſarum: promiſsione Dei completa, per eundem regem populũ Iſraël in Ieruſalem reductũ, hiſtoria ſecundi libri Paralipomenon, & initium Eſdræ prophetæ confirmant. Cumq; à populo Iſraël & ſenioribus templum Dei ædificari cœpiſſet: mortuo Cyro rege, ac regnante Dario rege Perſarum, qui memorato Cyro ſucceſſerat: uicinæ gentes ciuitatis Ieruſalem, (ut idem Eſdras refert) reſtaurationẽ templi & ciuitatis reſiſtendo impedire cœperunt. Qua ratione deterritus populus Iſraël, reparationem ſupradicti templi Domini necdum iuxta promiſsionem conceſſam eſſe credebat. Propter quod in ſecundo anno regni memorati Darij regis Perſarum, Aggæus propheta à Deo miſſus, Zorobabel qui de tribu erat Iuda qui poteſtatem regni ſuſcepturus erat, & Ieſum filium Ioſedec ſummum ſacerdotem admonet, ut credant completo numero annorum tempus reſtaurationis Ieruſalem aduenisse: hoc etiam addito, ne incredulitatem populi uellẽt imitari, de quo Deus per eum dixit, Populus hic dicit, Nondum uenit tempus ut ædificetur domus Dei. Omnia autem quæ textu huius prophetiæ continentur, reuerſionem populi, ædificationem templi, renouationem ciuitatis, obſeruantiam ſacerdotalem, & interitum regnorum gentium exterarum ſignificant.*

Aggæi Prophetia.

[redacted] CAPVT I.

A I N ANNO ſecundo Darij regis, in
ɔ Eſdr.6 a menſe ſexto, in die vna menſis: factū eſt
verbum Domini in manu Aggæi pro-
phetæ ad Zorobabel filium Salathiel
ducem Iuda, & ad Ieſum filiū Ioſedec ſa
cerdotē magnū, dicens, Hæc ait Domi-
nus exercituū, dicēs, Populus iſte dicit,
Nondū venit tempus domus Domini ædificandæ. Et factū
B eſt verbū Domini in manu Aggæi prophetæ, dicēs, Nūquid
tempus vobis eſt, vt habitetis in domibus veſtris laqueatis, &
domus iſta deſerta? Et nunc hæc dicit Dominus exercituum,
Deut.28 d Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras. Seminaſtis multum, &
Mich.6 d intuliſtis parum: comediſtis, & non eſtis ſatiati: bibiſtis, & nō
eſtis inebriati: operuiſtis vos, & nō eſtis calefacti: & qui mer-
cedes cōgregauit, miſit eas in ſacculum pertuſum. Hæc dicit
Dominus exercituū, Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras,
aſcendite in montē, portate ligna, & ædificate domum: & ac-
C ceptabilis mihi erit, & glorificabor, dicit Dominus. Reſpexi
ſtis ad amplius, & ecce factum eſt minus: & intuliſtis in do-
mum, & exufflaui illud: quam ob cauſam, dicit Dominus ex-
ercituum? quia domus mea deſerta eſt, & vos feſtinatis vnuſ-
quiſque in domū ſuam. Propter hoc ſuper vos prohibiti ſunt
cœli ne darent rorem, & terra prohibita eſt ne daret germen
ſuum: & vocaui ſiccitatem ſuper terram, & ſuper montes, &
ſuper triticum, & ſuper vinum, & ſuper oleum, & quæcunq;
profert humus, & ſuper homines, & ſuper iumenta, & ſuper
omnem laborē manuū. Et audiuit Zorobabel filius Salathiel,
& Ieſus filius Ioſedec ſacerdos magnus, & omnes reliquiæ
D populi vocem Dei ſui, & verba Aggæi prophetæ, ſicut miſit
eum Dominus Deus eorum ad eos: & timuit populus à facie
Domini. Et dixit Aggæus nuntius Domini, de nuntijs Do-
mini, populo dicens, Ego vobiſcum ſum, dicit Dominus. Et
ſuſcitauit Dominus ſpiritum Zorobabel filij Salathiel ducis
Iuda, & ſpiritum Ieſu filij Ioſedec ſacerdotis magni, & ſpiri-
tum reliquorum de omni populo: & ingreſſi ſunt, & facie-
bant opus in domo Domini exercituum Dei ſui.

[redacted] CAPVT II.

A I N die viceſima & quarta menſis, in ſexto menſe
in anno ſecundo Darij regis. In ſeptimo menſe,
viceſima & prima menſis: factum eſt verbū Do-
mini in manu Aggæi prophetæ, dicens, Loquere
ad Zorobabel filium Salathiel ducē Iuda, & ad Ieſum filium
Ioſedec ſacerdotem magnum, & ad reliquos populi, dicens,
Quis in vobis eſt derelictus, qui vidit domum iſtam in gloria
ſua prima? & quid vos videtis hanc nunc? nunquid non ita eſt,
quaſi non ſit in oculis veſtris? Et nunc confortare Zorobabel,
dicit Dominus: & confortare Ieſu fili Ioſedec ſacerdos ma-
gne, & confortare omnis populus terræ, dicit Dominus exer
B citum. Et facite, quoniam ego vobiſcum ſum, dicit Domi-
nus exercituum. Verbum quod pepigi vobiſcū cum egrede-
remini de terra Aegypti: & ſpiritus meus erit in medio ve-
ſtrum, nolite timere. Quia hæc dicit Dominus exercituum,
Hebr.12 b Adhuc vnum modicum eſt, & ego commouebo cœlum &
terram, & mare, & aridam. Et mouebo omnes gentes, & ve-
niet deſyderatus cunctis gentibus: & implebo domum iſtam
gloria, dicit Dominus exercituum. Meum eſt argentum, &
meum eſt aurum, dicit Dominus exercituū. Magna erit glo-
ria domus iſtius nouiſsimæ plus quàm primæ, dicit Domi-
nus exercituum: & in loco iſto dabo pacem, dicit Dominus
exercituum. In viceſima & quarta noni menſis, in anno ſecū-
do Darij regis, factum eſt verbum Domini ad Aggæum pro
phetam, dicens, Hæc dicit Dominus Deus exercituū, Interro
ga ſacerdotes legem, dicens, Si tulerit homo carnē ſanctifica-
C tam in ora veſtimenti ſui, & tetigerit de ſummitate eius pa-
nem, aut pulmentū, aut vinum, aut oleum, aut omnē cibum:
nunquid ſanctificabitur? Reſpondentes autem ſacerdotes di-
xerunt, Non. Et dixit Aggæus, Si tetigerit pollutus in ani-
ma, ex omnibus his, nunquid contaminabitur? Et reſponde-
runt ſacerdotes, & dixerūt, Cōtaminabitur. Et reſpōdit Ag-
gæus, & dixit, Sic populus iſte, & ſic gens iſta ante faciem
meā, dicit Dominus, & ſic omne opus manuum eorum: & o-
mnia quæ obtulerunt ibi, cōtaminata erunt. Et nunc ponite
corda veſtra, à die hac & ſuprà antequam poneretur lapis ſu-
per lapidem in templo Domini. Cum accederetis ad aceruū
viginti modiorū, & fierent decem: & intraretis ad torcular vt
exprimeretis quinquaginta lagenas, & fiebāt viginti. Percuſ- Exod.10 e
ſi vos vento vrente, & aurugine, & grandine omnia opera ma- 9 e
nuum veſtrarum: & non fuit in vobis qui reuerteretur ad me,
dicit Dominus. Ponite corda veſtra ex die iſta & in futurum,
D à die viceſima & quarta noni menſis: à die qua fundamenta ia-
cta ſunt templi Domini, ponite ſuper cor veſtrum. Nunquid
iam ſemen in germine eſt: & adhuc vinea, & ficus, & malo-
granatum, & lignum oliuæ non floruit? ex die iſta benedi-
cam. Et factum eſt verbum Domini ſecundò ad Aggæum,
in viceſima & quarta menſis, dicens, Loquere ad Zorobabel
ducem Iuda, dicens, Ego mouebo cœlum pariter & terrā. Et
ſubuertam ſolium regnorum, & cōteram fortitudinem regni
gentium: & ſubuertam quadrigam & aſcenſorem eius: & de-
ſcendent equi, & aſcenſores eorum, vir in gladio fratris ſui. In
die illo, dicit dominus exercituum, aſſumam te Zorobabel fi- Eccl.49.c
lij Salathiel ſerue meus, dicit Dominus: & ponam te quaſi ſi-
gnaculum, quia te elegi, dicit Dominus exercituum.

FINIS.

Prologus in Zachariæ pro PHETIAM.

*SECVNDO anno Darij regis Medorum Aggæum & Zachariam propheta*ſ*ſe, lectiones eorundem declarant. Sed hac de cau*ſ*a Aggæus Zachariæ in ordine prophetarum prælatus e*ſſ*e uidetur, quòd cum duobus men*ſ*ibus, ut prædictorū lectiones o*ſ*tendunt, in prophetia præce*ſ*ſi*ſſ*e inuenitur, & ad reparationem templi præcepto Dei populum anima*ſſ*e, ut E*ſ*dras refert, dicens, In* ſ*ecundo anno Darij regis Per*ſ*arum prophetauerunt Aggæus & Zacharias filius Addo prophetæ,* ſ*uper Iudæos qui erant in Iuda & Ieru*ſ*alem,* ſ*uper I*ſ*raël in nomine Dei I*ſ*raël* ſ*uper eos. Tunc* ſ*urrexerunt Zorobabel filius Salathiel, & Ie*ſ*us filius Io*ſ*edec, & principes eius: inchoaueruntq́; ædificare domum Dei, quæ e*ſ*t in Ieru*ſ*alem. Quibus cum ade*ſſ*ent prophetæ, exhortatione* ſ*ua adiuuerunt eos. Nam & populum I*ſ*raël ab imitatione paternorum delictorum, per* ſ*uam admonitionem idem propheta cupiens reuocare, uerbis lectione comprehen*ſ*is u*ſ*us e*ſ*t, Vidi nocte: & ecce uir a*ſ*cenderat* ſ*uper equum rubeum, &c. Vidit propheta uirum equo rubeo* ſ*edentē, &* ſ*tantem in medio myrteti umbro*ſ*i: cuius ui*ſ*ionis hæc* ſ*olutio e*ſ*t: Vir a*ſ*cēdens equum rubeum, licet Angelus intelligatur, tamen quia prædicti coloris equum con*ſ*cendere u*ſ*us e*ſ*t, uindictam* ſ*anguinis in eam gentem* ſ*ignificat afferendam, quæ populum I*ſ*raël in captiuitatem redegerat. Nam & E*ſ*aias propheta per ruborem ue*ſ*timentorū, inter gentes uindictam cū* ſ*anguine à Deo proferendā demon*ſ*trans. his uerbis u*ſ*us e*ſ*t, dicēs, Quis e*ſ*t i*ſ*te qui uenit de Edom, tinctis ue*ſ*tibus de*

*Bo*ſ*ra,*

Boſra,&c. Stantem verò in medio myrteti umbrantis quòd dixit: lætitiam populo affuturam, per myrteti ſignificationem uoluit deſignari. Eius ligni Moyſes in Leuitico cum faceret mentionem, ait, Accipietis die prima fructus ligni ſpecioſi, ut lætitiam populi, per bene olentis ligni & ſpecioſi umbraculum demonſtraret. Sed hanc uiſionem, quæ liberationem populi, & uindictam de aduerſarijs affuturam demõſtrat, ob hoc noctu propheta ſe uidiſſe memorauit, quia populum Iſraël in prima liberatione de terra Aegypti, noctu diſceſſiſſe conſtabat: cuius exempli quia præſens populus aliquam partem in ſe retinere uidebatur, liberatio eiuſdem ac reditus captiuitatis de terra Chaldæorum per noctem prophetæ eſt reuelata.

Prophetia zachariæ.

[redacted] CAPUT I.

A IN MENSE octauo, in anno ſecundo Darij, factum eſt verbũ Dnmini ad
Zachariam filium Barachiæ filij Addo
prophetam, dicens, Iratus eſt Dominus
ſuper patres veſtros iracũdia. Et dices ad
eos, Hæc dicit Dñs exercituum, Con-
Eſa.31 c uertimini ad me, ait Dominus exerci-
31 c 45 d tuum: & conuertar ad vos, dicit Dominus exercituũ. Ne ſitis
Iere.3 c ſicut patres veſtri, ad quos clamabãt prophetæ priores, dicẽ-
Ezec.18 g tes, Hęc dicit Dominus exercituum, Conuertimini de vijs ve
20 a 33 c ſtris malis, & de cogitationibus veſtris peſsimis: & non audie
Oſee 14 a runt, neque attenderunt ad me, dicit Dominus. Patres veſtri
Ioel 2 c vbi ſunt? & prophetæ nunquid in ſempiternum viuent? Ve-
B runtamen verba mea & legitima mea quæ mandaui ſeruis
meis prophetis, nunquid non cõprehenderũt patres veſtros?
& conuerſi ſunt, & dixerunt, Sicut cogitauit Dominus exer
[redacted] citũum facere nobis ſecundum vias noſtras, & ſecundũ adin-
uentiones noſtras, fecit nobis. In die viceſima & quarta vnde
cimi menſis Sabat: in anno ſecundo Darij, factum eſt verbũ
Domini ad Zachariã filium Barachię filij Addo prophetam,
dicens, Vidi per noctẽ, & ecce vir aſcendẽs ſuper equum ru-
fum, & ipſe ſtabat inter myrteta quæ erant in profundo: &
poſt eũ equi rufi, varij & albi. Et dixit, Quid ſunt iſti, Domi-
C ne mi? Et dixit ad me Angelus qui loquebatur in me, Ego
oſtendam tibi quid ſint hæc. Et reſpondit vir qui ſtabat inter
myrteta, & dixit, Iſti ſunt quos miſit Dominus, vt perambu-
lent terram. Et reſponderunt angelo Domini, qui ſtabat inter
myrteta, & dixerunt, Perambulauimus terram, & ecce omnis
terra habitatur & quieſcit. Et reſpondit angelus Domini, &
dixit, Domine exercituũ, vſquequo tu nõ miſereberis Ieru-
ſalem & vrbiũ Iuda, quibus iratus eſt? iſte iam ſeptuageſimus
annus eſt. Et reſpondit Dominus angelo qui loquebatur in
me verba bona, verba conſolatoria. Et dixit ad me angelus,
qui loquebatur in me, Clama, dicẽs, Hæc dicit Dominus ex-
ercituũ, Zelatus ſum Ieruſalẽ & Sion zelo magno. Et ira ma-
gna ego iraſcor ſuper gẽtes opulẽtas: quia ego iratus ſum pa-
rum, ipſi verò adiuuerunt in malum. Propterea hæc dicit Do
D minus, Reuertar ad Ieruſalem in miſericordijs: domus mea
ædificabitur in ea, ait Dominus exercituũ: & perpendiculũ
extendetur ſuper Ieruſalẽ. Adhuc clama dicẽs, Hęc dicit Do
minus exercituũ, Adhuc affluẽt ciuitates meæ bonis: & cõſo-
labitur adhuc Dominus Sion, & eliget adhuc Ieruſalẽ. Et le-
uaui oculos meos, & vidi: & ecce quatuor cornua. Et dixi ad
angelũ qui loquebatur in me, Quid ſunt hæc? Et dixit ad me,
Hęc ſunt cornua quę ventilauerũt Iudã, & Iſrael, & Ieruſalẽ.
Et oſtẽdit mihi Dominus quatuor fabros. Et dixi, Quid iſti
veniũt facere? Qui ait, dicẽs, Hæc ſunt cornua, quæ vẽtilaue-
runt Iudam per ſingulos viros, & nemo eorũ leuauit caput
ſuum: & venerunt iſti deterrere ea, vt deijciant cornua gentiũ
quæ leuauerũt cornu ſuper terram Iuda vt diſpergerẽt eam.

[redacted]. CAPUT II.

A ET leuaui oculos meos, & vidi: & ecce vir, & in
manu eius funiculus menſorum. Et dixi, Quò tu
vadis? Et dixit ad me, Vt metiar Ieruſalẽ, & vi-
deam quanta ſit longitudo eius, & quanta latitu-
do eius. Et ecce angelus qui loquebatur in me, egrediebatur,
& angelus alius egrediebatur in occurſum eius. Et dixit ad
B eum, Curre, loquere ad puerũ iſtum, dicens, Abſq; muro ha-
bitabitur Ieruſalem præ multitudine hominũ & iumentorũ
in medio eius. Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in cir-
cuitu: & in gloria ero in medio eius. O, ò, fugite de terra A-
quilonis, dicit Dominus: quoniam in quatuor ventos cœli di-
ſperſi vos, dicit Dominus, O Sion fuge quæ habitas apud
C filiam Babylonis, quia hæc dicit Dominus exercituum, Poſt
gloriã miſit me ad gentes quæ ſpoliauerunt vos: qui enim te-
tigerit vos, tangit pupillã oculi mei: quia ecce ego leuo ma-
num meã ſuper eos, & erũt prædæ his qui ſeruiebãt ſibi: & co
gnoſcetis quia Dominus exercituũ miſit me. Lauda & lætare [redacted]
filia Sion: quia ecce ego venio, & habitabo in medio tui, ait
D Dominus. Et applicabuntur gentes multæ ad Dominum in
die illa, & erunt mihi in populum, & habitabo in medio tui:
& ſcies quia Dominus exercituum miſit me ad te. Et poſſi-
debit Dominus Iudam partem ſuam in terra ſanctificata: &
eliget adhuc Ieruſalem. Sileat omnis caro à facie Domini:
quia conſurrexit de habitaculo ſancto ſuo.

[redacted]

CAPUT III.

A ET oſtendit mihi Ieſum ſacerdotẽ magnum ſtan-
tem corã angelo Domini: & Satan ſtabat à dex-
tris eius, vt aduerſaretur ei. Et dixit Dominus ad
Satan, Increpet Dominus in te Satan: & increpet
Dominus in te, qui elegit Ieruſalẽ: nũquid nõ iſte torris eſt,
erutus de igne? Et Ieſus erat indutus veſtibus ſordidis: & ſta
B bat ante faciẽ angeli. Qui reſpõdit, & ait ad eos qui ſtabãt co-
ram ſe, dicens, Auferte veſtimenta ſordida ab eo. Et dixit ad
eum, Ecce abſtuli à te iniquitatem tuã, & indui te mutatorijs.
Et dixit, Ponite cidarim mundã ſuper caput eius. Et poſue-
runt cidarim mũdã ſuper caput eius, & induerũt eũ veſtibus:
& angelus Domini ſtabat. Et cõteſtabatur angelus Domini
C Ieſum, dicens, Hæc dicit Dominus exercituũ, Si in vijs meis
ambulaueris, & cuſtodiã meã cuſtodieris: tu quoq; iudicabis
domum meã, & cuſtodies atria mea, & dabo tibi ambulãtes

D de eis qui nunc hic aſsiſtũt. Audi Ieſu ſacerdos magne, tu &
[redacted]. amici tui qui habitant coram te, quia viri portendentes ſunt,
[redacted] ecce enim ego adducam ſeruum meum Orientem. Quia ecce
lapis quem dedi coram Ieſu: ſuper lapidem vnum ſeptem o-
Luc.1 g culi ſunt. Ecce ego celabo ſculpturam eius, ait Dominus ex-
ercituum: & auferam iniquitatem terræ illius in die vna. In
die illa, dicit Dominus exercituũ, vocabit vir amicum ſuum
ſubter vineam & ſubter ficum.

[redacted]. CAPVT IIII.

A ET reuerſus eſt angelus qui loquebatur in me: &
ſuſcitauit me, quaſi virũ qui ſuſcitatur de ſomno
ſuo. Et dixit ad me, Quid tu vides? Et dixi, Vidi,
& ecce candelabrum aureum totum, & lampas
eius ſuper caput ipſius: & ſeptem lucernæ eius ſuper illud: &
ſeptem infuſoria lucernis quæ erant ſuper caput eius. Et duæ
oliuæ ſuper illud: una à dextris lãpadis, & vna à ſiniſtris eius.
Et reſpondi, & aio ad angelum qui loquebatur in me: dicens,
B Quid ſunt hæc domine mi? Et reſpondit angelus qui loque-
batur in me: & dixit ad me, Nunquid neſcis quid ſunt hæc?
Et dixi, Non, Domine mi. Et reſpondit, & ait ad me, dicens,
Hoc eſt verbũ Domini ad Zorobabel, dicens, Non in exer-
citu, nec in robore: ſed in ſpiritu meo, dicit Dominus exer-
cituum. Quis tu mons magne coram Zorobabel in planum?
C & educet lapidem primariũ, & exæquabit gratiæ eius. Et fa-
ctum eſt verbũ Domini ad me, dicẽs, Manus Zorobabel fun
dauerunt domum iſtã, & manus eius perficiẽt eam: & ſcietis
quia Dominus exercituũ miſit me ad vos. Quis enim deſpe-
xit dies paruos? & lætabuntur, & videbunt lapidem ſtanneũ
D in manu Zorobabel. Septẽ iſti: oculi ſunt Domini, qui diſ-
currunt in vniuerſam terrã. Et reſpondi, & dixi ad eũ, Quid
ſunt duæ oliuæ iſtæ ad dexteram candelabri, & ad ſiniſtram
eius? Et reſpondi ſecundò, & dixi ad eum, Quid ſunt duæ ſpi
cæ oliuarum, quæ ſunt iuxta duo roſtra aurea, in quibus ſunt
ſuffuſoria ex auro? Et ait ad me, dicens, Nunquid neſcis quid
ſunt hæc? Et dixi, Non domine mi. Et dixit, Iſti ſunt duo fi-
lij olei, qui aſsiſtunt Dominatori vniuerſæ terræ.

[redacted]. CAPVT V.

A ET conuerſus ſum, & leuaui oculos meos: & vi-
di, & ecce volumen volans. Et dixit ad me, Quid
tu vides? Et dixi, Ecce ego video volumen vo-
lans: longitudo eius viginti cubitorũ, & latitudo
eius decem cubitorũ. Et dixit ad me, Hæc eſt maledictio quę
egreditur ſuper faciem omnis terræ: quia omnis fur, ſicut ibi
B ſcriptũ eſt, iudicabitur: & omnis iurans, ex hoc ſimiliter iudi
cabitur. Educam illud, dicit Dominus exercituũ: & veniet ad
domũ furis, & ad domũ iurantis in nomine meo mendaciter:
& cõmorabitur in medio domus eius, & cõſumet eã, & ligna
eius & lapides eis. Et egreſſus eſt angelus qui loquebatur in
C me, & dixit ad me: Leua oculos tuos, & vide: quid eſt hoc
quod egreditur? Et dixi, Quidnã eſt? Et ait, Hæc eſt ampho-
ra egrediens. Et dixit, Hæc eſt oculus eorũ in vniuerſa terra.
Et ecce talentũ plumbi portabatur, & ecce mulier vna ſedẽs
in medio amphoræ. Et dixit, Hæc eſt impietas. Et proiecit
eam in medio amphoræ, & miſit maſſam plumbeã in os eius.
D Et leuaui oculos meos, & vidi; & ecce duæ mulieres egrediẽ-
tes, & ſpiritus in alis earũ, & habebant alas quaſi alas milui: &
leuauerunt amphoram inter terram & cœlum. Et dixi ad an-
gelum qui loquebatur in me, Quò iſtæ deferunt amphoram?
Et dixit ad me, Vt ædificetur ei domus in terra Sennáar, &
ſtabiliatur, & ponatur ibi ſuper baſem ſuam.

[redacted]. CAP. VI.

A ET conuerſus ſum, & leuaui oculos meos, & vidi:
& ecce quatuor quadrigæ egredientes de medio
duorum montiũ: & montes, mõtes ærei. In qua-
driga prima equi rufi, in quadriga ſecunda equi
nigri, in quadriga tertia equi albi, & in quadriga quarta equi
varij & fortes. Et reſpondi, & dixi ad angelũ qui loquebatur
in me, Quid ſunt hæc domine mi? Et reſpondit angelus, &
ait ad me, Iſti ſunt quatuor venti cœli, qui egrediũtur vt ſtẽt
B coram dominatore omnis terræ. In qua erant equi nigri, egre
diebantur in terram Aquilonis: & albi egreſsi ſunt poſt eos:
& varij egreſsi ſunt ad terram Auſtri: qui autem erant robu-
ſtiſsimi, exierunt, & quærebant ire, & diſcurrere per omnem
terram. Et dixit, Ite, perambulate terram, & perambulauerũt
terram. Et vocauit me, & locutus eſt ad me, dicens, Ecce qui
egrediuntur in terram Aquilonis, requieſcere fecerunt ſpiri-
C tum meum in terra Aquilonis. Et factum eſt verbum Domi [redacted]
ni ad me, dicens, Sume à transmigratione ab Oldai, & à To-
bia, & ab Idaia: & venies tu in die illa, & intrabis domũ Io-
ſiæ filij Sophoniæ, qui venerunt de Babylone. Et ſumes au-
rum, & argentum, & facies coronas: & pones in capite Ieſu
filij Ioſedec ſacerdotis magni, & loquêris ad eũ, dicens, Hæc
ait Dominus exercituum, dicẽs, Ecce vir, Oriens nomẽ eius: Luc.1 g
& ſubter eum orietur, & ædificabit templum Domino. Et
ipſe extruet templum Domino: & ipſe portabit gloriam, &
D ſedebit, & dominabitur ſuper ſolio ſuo. Et erit ſacerdos ſu-
per ſolio ſuo, & conſilium pacis erit inter illos duos. Et coro-
næ erunt Helem, & Tobiæ, & Idaiæ, & Hen filio Sophonię,
memoriale in templo Domini. Et qui procul ſunt, venient,
& ædificabunt in templo Domini, & ſcietis quia Dominus
exercituum miſit me ad vos. Erit autem hoc, ſi auditu audieri-
tis vocem Domini Dei veſtri.

[redacted].

CAPVT VII.

ET factum eſt in anno quarto Darij regis, factum
eſt verbum Domini ad Zachariã, in quarta men-
ſis noni, qui eſt Caſleu. Et miſerũt ad domũ Dei
Saráſar & Rogommélech, & viri qui erant cũ eo,
ad precandum faciem Domini: vt dicerent ſacerdotibus do-
mus Domini exercituum & prophetis, loquentes, Nunquid
flendum eſt mihi in quinto menſe, vel ſanctificare me debeo:
B ſicut iam feci multis annis? Et factũ eſt verbum Domini ex-
ercituum ad me, dicens, Loquere ad omnem populum terræ,
& ad ſacerdotes, dicens, Cum ieiunaretis, & plangeretis in
quinto & ſeptimo per hos ſeptuaginta annos: nunquid ieiu-
nium ieiunaſtis mihi? & cum comediſtis & bibiſtis: nunquid
non vobis comediſtis, & vobiſmetipſis bibiſtis? Nunquid
non ſunt verba quæ locutus eſt Dominus in manu prophe-
tarum priorũ, cum adhuc Ieruſalem habitaretur, & eſſet opu
lenta, ipſa, & vrbes in circuitu eius, & ad auſtrum & in cam-
C peſtribus habitaretur? Et factum eſt verbum Domini ad Za-
chariam, dicens, Hæc ait Dominus exercituum, dicens, Iudi-
cium verum iudicate: & miſercordiam & miſerationes faci-
te vnuſquiſque cũ fratre ſuo. Et viduam & pupillũ, & adue- Exo.22 d
nam, & pauperem nolite calumniari: & malum vir fratri ſuo Eſa.1 f
non cogitet in corde ſuo. Et noluerunt attendere, & auerte- Iere.6 g
runt ſcapulã recedentes: & aures ſuas aggrauauerunt, ne audi
rent. Et cor ſuum poſuerunt vt adamantem, ne audirẽt legem
D & verba quæ miſit Dominus exercituum in ſpiritu ſuo per
manum prophetarũ priorum: & facta eſt indignatio magna à
Domino exercituum. Et factum eſt ſicut locutus ſum, & nõ
audierunt: ſic clamabunt, & non exaudiam, dicit Dominus
exercituum. Et diſperſi eos per omnia regna quæ neſciunt:
& terra deſolata eſt ab eis, eo quòd non eſſet tranſiens & re-
uertens: & poſuerunt terram deſyderabilem in deſertum.

[redacted]

CAPVT VIII.

A E T factum eſt verbum Domini exercituũ ad me,
dicens, Hæc dicit Dominus exercituũ, Zelatus
ſum Sion zelo magno, & indignatione magna
zelatus ſum eam. Hæc dicit Dominus exerci-
tuum, Reuerſus ſum ad Sion: & habitabo in medio Ieruſa-
lem: & vocabitur Ieruſalem Ciuitas veritatis, & Mons Do-
mini exercituũ, mons ſanctificatus. Hæc dicit Dominus ex-
ercituum, Adhuc habitabunt ſenes, & anus in plateis Ieruſa-
lem: & viri baculus in manu eius præ multitudine dierũ. Et
plateæ ciuitatis complebuntur infantibus, & puellis ludenti-
bus in plateis eius. Hæc dicit Dominus exercituum, Si vide-
bitur difficile in oculis reliquiarum populi huius in diebus
[redacted] illis: nũquid in oculis meis difficile erit, dicit Dominus exer-
B cituũ? Hæc dicit Dominus exercituũ, Ecce ego ſaluabo po-
pulum meũ de terra orientis, & de terra occaſus ſolis. Et ad-
ducam eos, & habitabunt in medio Ieruſalẽ: & erunt mihi in
populum, & ego ero eis in Deũ in veritate & in iuſtitia. Hæc
dicit Dominus exercituum, Confortentur manus veſtræ, qui
auditis in his diebus ſermones iſtos per os prophetarũ in die
qua fundata eſt domus Domini exercituũ, vt templũ ædifica
retur. Siquidẽ ante dies illos merces hominum non erat, nec
merces iumentorũ erat, neq; introeunti neq; exeunti erat pax
præ tribulatione: & dimiſi omnes homines vnumquenque
contra proximũ ſuum. Nunc autẽ nõ iuxta dies priores ego
faciam reliquijs populi huius, dicit Dominus exercituũ, ſed
ſemen pacis erit: vinea dabit fructum ſuũ, & terra dabit ger
men ſuum, & cœli dabunt rorem ſuum: & poſsidere faciam
C reliquias populi eius vniuerſa hæc. Et erit: ſicut eratis male-
dictio in gentibus, domus Iuda & domus Iſrael, ſic ſaluabo
vos: & eritis benedictio. Nolite timere, confortentur manus
veſtræ: quia hæc dicit Dominus exercituũ, Sicut cogitaui vt
affligerem vos, cùm ad iracundiam prouocaſſent patres ve-
ſtri me, dicit Dominus, & non ſum miſertus: ſic conuerſus co
gitaui in diebus iſtis vt benefaciam domui Iuda & Ieruſalẽ:
[redacted] nolite timere. Hæc ſunt ergo verba quæ facietis, Loquimini
Eph. 4 f veritatem vnuſquiſque cum proximo ſuo: veritatem & iudi-
cium pacis iudicate in portis veſtris. Et vnuſquiſq; malũ con
tra amicum ſuum ne cogitetis in cordibus veſtris: & iuramen
tum mendax ne diligatis. omnia enim hæc ſunt quæ odi, di-
cit Dominus. Et factum eſt verbum Domini exercituum ad
me, dicens, Hæc dicit Dominus exercituum, Ieiunium quar-
D ti, & ieiunium quinti, & ieiunium ſeptimi, & ieiunium deci-
mi erit domui Iudæ in gaudiũ & in lætitiam & in ſolennita-
tes præclaras: veritatem tantum & pacem diligite. Hæc dicit
[redacted] Dominus exercituum, Vſquequo veniant populi, & habitẽt
in ciuitatibus multis, & vadant habitatores vnus ad alterum di
centes, Eamus, & deprecemur faciem Domini, & quæramus
Dominum exercituum: vadam etiam ego. Et venient popu
li multi, & gentes robuſtæ ad quærendum Dominum exer-
cituum in Ieruſalem, & deprecandam faciem Domini. Hæc
dicit Dominus exercituum, In diebus illis, in quibus appre-
hendent decem homines ex omnibus linguis gentium, & ap
prehendent fimbriam viri Iudæi, dicẽtes, Ibimus vobiſcum:
audiuimus enim quoniam Deus vobiſcum eſt.

[redacted]

CAPVT IX.

A O Nus verbi Domini in terra Adrach & Damaſci
requiei eius: quia Domini eſt oculus hominis,
& omnium tribuum Iſrael. Emath quoq; in ter-
minis eius, & Tyrus, & Sidon: aſſumpſerunt
quippe ſibi ſapientiam valde. Et ædificauit Tyrus munitio-
nem ſuam, & coaceruauit argentum quaſi humum, & aurum
vt lutum platearum. Ecce Dominus poſsidebit eam, & per- [redacted]
cutiet in mari fortitudinem eius, & hæc igni deuorabitur. Vi-
debit Aſcalon, & timebit: & Gaza, & dolebit nimis: & Ac-
caron, quoniam confuſa eſt ſpes eius: & peribit rex de Ga-
za, & Aſcalon non habitabitur. Et ſedebit ſeparator in Azo
B to, & diſperdam ſuperbiam Philiſthinorum. Et auferam ſan
guinẽ eius de ore eius, & abominationes eius de medio den-
tium eius: & relinquetur etiam ipſe Deo noſtro, & erit quaſi
dux in Iuda, & Accaron quaſi Iebuſæus. Et circundabo do-
mum meam ex his qui militant mihi euntes & reuertentes,
& non tranſibit ſuper eos vltrà exactor: quia nunc vidi in
oculis meis. Exulta ſatis filia Sion, iubila filia Ieruſalem: Ecce Matth. 21 a
rex tuus veniet tibi iuſtus & ſaluator: ipſe pauper & aſcen- Eſa. 62 d
C dens ſuper aſinam & ſuper pullum filiũ aſinæ. Et diſperdam
quadrigam ex Ephràim, & equum de Ieruſalem, & diſsipabi
tur arcus belli: & loquetur pacem gentibus, & poteſtas eius
à mari vſque ad mare, & à fluminibus vſque ad fines terræ.
Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos
de lacu, in quo non eſt aqua. Conuertimini ad munitionem
vincti ſpei: hodie quoque annuntians duplicia reddam tibi.
Quoniam extendi mihi Iudam quaſi arcũ, impleui Ephrà-
im: & ſuſcitabo filios tuos Sion ſuper filios tuos Græcia, &
D ponam te quaſi gladium fortium. Et Dominus Deus ſuper
eos videbitur, & exibit vt fulgur iaculum eius: & Dominus
Deus in tuba canet, & vadet in turbine auſtri. Dominus ex
ercituum proteget eos: & deuorabunt, & ſubijcient lapidi-
bus fundæ: bibentes inebriabuntur quaſi à vino, & reple-
buntur vt phialæ, & quaſi cornua altaris. Et ſaluabit eos Do
minus Deus eorum in die illa, vt gregem populi ſui: quia la-
pides ſancti eleuabuntur ſuper terram eius. Quid enim bo-
num eius eſt, & quid pulchrum eius, niſi frumentum electo-
rum, & vinum germinans virgines?

[redacted]

CAPVT X.

A P Etite à Domino pluuiam in tempore ſerotino,
& Dominus faciet niues, & pluuiam imbris da-
bit eis, ſingulis herbam in agro. Quia ſimulachra
locuta ſunt inutile, & diuini viderunt menda-
cium, & ſomniatores locuti ſunt fruſtra, & vanè conſolaban-
tur: idcirco abducti ſunt quaſi grex: affligentur, quia non eſt
eis paſtor. Super paſtores iratus eſt furor meus, & ſuper hir-
B cos viſitabo: quia viſitauit Dominus exercituum gregem
ſuum domum Iuda, & poſuit eos quaſi equum gloriæ ſuæ in
bello. Ex ipſo angulus, ex ipſo paxillus, ex ipſo arcus præ
lij, & ex ipſo egredietur omnis exactor ſimul. Et erunt quaſi
fortes, conculcantes lutum viarũ in prælio: & bellabunt, quia
Dominus cum eis: & confundentur aſcenſores equorum. Et
confortabo domum Iuda, & domum Ioſeph ſaluabo: & con-
C uertam eos quia miſerebor eorũ: & erunt ſicut fuerunt quan-
do non proieceram eos: ego enim Dominus Deus eorum,
& exaudiam eos. Et erunt quaſi fortes Ephràim, & lætabitur
cor eorum quaſi à vino: & filij eorum videbunt, & lætabun-
tur, & exultabit cor eorum in domino. Sibilabo eis, & con-
gregabo illos, quia redemi eos: & multiplicabo eos ſicut an-
D te fuerant multiplicati. Et ſeminabo eos in populis, & dẽ
longe recordabuntur mei: & viuent cum filijs ſuis, & reuer-
tentur. Et reducam eos de terra Aegypti, & de Aſſyrijs con-
gregabo eos, & ad terram Galaad, & Libani adducam eos: &
non inuenietur eis locus. Et tranſibit in maris freto, & percu-
tiet in mari fluctus, & cõfundẽtur omnia profunda fluminis:
& humiliabitur ſuperbia Aſſur, & ſceptrũ Aegypti recedet.
Confortabo eos in Domino, & in nomine eius ambulabunt,
dicit Dominus, [redacted]

[redacted] CAPVT XI.

A APeri Libane portas tuas,& comedet ignis cedros
tuas. Vlula abies, quia cécidit cedrus, quoniam
magnifici vaſtati ſunt: vlulate quercus Baſan,
quoniam ſuccíſus eſt ſaltus munitus. Vox vlula-
tus paſtorum, quia vaſtata eſt magnificentia eorum: vox ru
gitus leonũ, quoniã vaſtata eſt ſuperbia Iordanis. Hæc dicit
Dominus Deus meus, Paſce pecora occiſionis, quæ qui poſ-
ſederant, occidebant,& nõ dolebant: & vendebant ea, dicen-
tes, Benedictus Dominus: diuites facti ſumus, & paſtores eo
B rum non parcebant eis. Et ego non parcam vltrà ſuper habi-
tantes terram, dicit Dominus: ecce ego tradam homines,
vnumquenque in manu proximi ſui,& in manu regis ſui: &
concident terrã,& non eruam de manu eorũ. Et paſcam pe-
cus occiſionis propter hoc ô pauperes gregis: & aſſumpſi
mihi duas virgas, vnam vocaui Decôrem, & alteram voca-
ui Funiculũ:& paui gregem. Et ſuccidi tres paſtores in men
ſe vno,& contracta eſt anima mea in eis: ſiquidem & anima
eorum variauit in me. Et dixi, Non paſcam vos: quod mo- Leve.15 a
C ritur, moriatur: & quod ſucciditur, ſuccidatur: & reliqui de-
uorent vnuſquiſq; carnẽ proximi ſui. Et tuli virgam meam,
quæ vocabatur Decus,& abſcidi eam: vt irritum facerem fœ-
dus meum quod percuſsi cum omnibus populis. Et in irritũ
deductum eſt in die illa: & cognouerunt ſic pauperes gregis
qui cuſtodiunt mihi, quia verbũ Domini eſt. Et dixi ad eos,
Si bonum eſt in oculis veſtris, afferte mercedem meam: & ſi
Matt.27.a non, quieſcite. Et appenderunt mercedem meam triginta ar-
genteos. Et dixit Dominus ad me, Proijce illud ad ſtatuariũ
D decôrum pretium quo appretiatus ſum ab eis. Et tuli trigin-
[redacted] ta argenteos:& proieci illos in domo Domini, ad ſtatuarium.
Et præſcidi virgam meam ſecundam, quæ appellabatur Fu-
niculus, vt diſſoluerem germanitatem inter Iudam & Iſrael.
Et dixit Dominus ad me, Adhuc ſume tibi vaſa paſtoris ſtul
[redacted] ti. Quia ecce ego ſuſcitabo paſtorẽ in terra, qui derelicta non
viſitabit, diſperſum non quæret,& contritum non ſanabit,&
id quod ſtat nõ enutriet, & carnes pinguium comedet,& vn-
gulas eorum diſſoluet. O paſtor & idôlum, derelinquens gre
gem: gladius ſuper brachium eius,& ſuper oculum dextrũ
eius: brachium eius ariditate ſiccabitur,& oculus dextér eius
tenebreſcens obſcurabitur.

[redacted]

CAPVT XII.

A ONus verbi Domini ſuper Iſrael. Dixit Domi-
nus extendens cœlum, & fundans terram,& fin-
gens ſpiritum hominis in eo, Ecce ego ponam
Ieruſalem ſuperliminare crapulæ omnibus po-
pulis in circuitu: ſed & Iuda erit in obſidione contra Ieruſa-
lem. Et erit in die illa, ponam Ieruſalem lapidem oneris cun-
ctis populis: omnes qui leuabunt eum, cõciſione lacerabun-
B tur,& colligẽtur aduerſus eam omnia regna terræ. In die illa
dicit Dominus, percutiam omnem equum in ſtuporem,&
aſcenſorem eius in amentiam: & ſuper domũ Iuda aperiam
oculos meos,& omnem equũ populorum percutiam cæcita
te. Et dicent duces Iuda in corde ſuo, Confortentur mihi ha-
bitatores Ieruſalem in Domino exercituum Deo eorum. In
die illa ponam duces Iuda ſicut caminum ignis in lignis,& ſi-
cut faciem ignis in fœno:& deuorabunt ad dexteram & ad ſi-
niſtram omnes populos in circuitu: & habitabitur Ieruſalem
rurſus in loco ſuo in Ieruſalem. Et ſaluabit Dominus taberna
cula Iuda, ſicut in principio: vt non magnificè glorietur do-
mus Dauid,& gloria habitantium Ieruſalem contra Iudam.
In die illa, proteget Dominus habitatores Ieruſalem: & erit
C qui offenderit ex eis in die illa, quaſi Dauid: & domus Da-
uid quaſi Dei, ſicut angelus Domini in cõſpectu eius. Et erit
in die illa: quæram conterere omnes gentes quæ veniunt con
tra Ieruſalem. Et effundam ſuper domum Dauid,& ſuper ha
bitatores Ieruſalem ſpiritum gratiæ & precum: & aſpicient ad
me, quem confixerunt:& plangent eum planctu quaſi ſuper
vnigenitum,& dolebunt ſuper eum vt doleri ſolet in morte
D primogeniti. In die illa magnus erit planctus in Ieruſalem, ſi-
cut plãctus Adadremmon in campo Mageddon. Et planget 2.Par.35 d
terra familiæ & familiæ ſeorſum: familiæ domus Dauid ſeor
ſum,& mulieres eorũ ſeorſum: familiæ domus Nathan ſeor-
ſum,& mulieres eorum ſeorſum: familiæ domus Leui ſeor-
ſum,& mulieres eorum ſeorſum: familiæ Semei ſeorſum, &
mulieres eorum ſeorſum. Omnes familiæ reliquæ, familię &
familiæ ſeorſum,& mulieres eorum ſeorſum.

[redacted]. CAPVT XIII.

A IN die illa, erit ſons patens domui Dauid & habi-
tantibus Ieruſalem: in ablutionem peccatoris &
menſtruatæ. Et erit in die illa, dicit Dominus ex- Ezec.30 d
ercituum, Diſperdam nomina idôlorum de terra,
& non memorabũtur vltrà:& pſeudoprophetas,& ſpiritum
immũdum auferam de terra. Et erit: cum prophetauerit quiſ-
B piam vltrà, dicent ei pater eius & mater eius qui genuerunt
eum, Non viues: quia mendaciũ locutus es in nomine Domi-
ni.& cõfigent eũ pater eius & mater eius genitores eius cum
prophetauerit. Et erit: in die illa confundentur prophetæ
vnuſquiſq; ex viſione ſua cum prophetauerint, nec operien-
tur pallio ſaccino, vt mentiantur: ſed dicet, Non ſum prophe
C ta, homo agricola ego ſum: quoniam Adam exemplũ meum
ab adoleſcẽtia mea. Et dicetur ei, Quid ſunt plagæ iſtæ in me- [redacted]
dio manuum tuarum? Et dicet, His plagatus ſum in domo eo
rum qui diligebãt me. Phramea ſuſcitare ſuper paſtorẽ meũ, Matt.26 c
& ſuper virum cohærentem mihi, dicit Dominus exercituũ: Mar.14 c
percute paſtorem,& diſpergentur oues: & conuertam ma-
D num meam ad paruulos. Et erunt in omni terra, dicit Domi-
nus, partes duæ in ea diſpergentur & deficient: & tertia pars
relinquetur in ea. Et ducam tertiã partem per ignẽ, & vram
eos ſicut vritur argentũ:& probabo eos, ſicut probatur aurũ.
Ipſe vocabit nomen meum,& ego exaudiã eum. Dicam, Po
pulus meus es: & ipſe dicet, Dominus Deus meus.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A ECce dies Domini venit, dicit Dominus: & diui-
dentur ſpolia tua in medio tui. Et congregabo
omnes gentes ad Ieruſalẽ in prælium,& capietur
ciuitas,& vaſtabũtur domus, & mulieres violabũ
tur: & egredietur media pars ciuitatis in captiuitatem. & re-
liquum populi non auferetur ex vrbe. Et egredietur Domi-
nus, & præliabitur contra gentes illas: ſicut præliatus eſt in
die certaminis. Et ſtabunt pedes eius in die illa ſuper mõtem
oliuarum qui eſt cõtra Ieruſalẽ ad orientẽ: & ſcindetur mons
oliuarum ex media parte ſui ad orientem & occidentẽ præru
pto grandi valde,& ſeparabitur mediũ montis ad Aquilonẽ,
& mediũ eius ad meridiẽ. Et fugietis ad vallem montium eo-
rũ, quoniã cõiungetur vallis montiũ vſq; ad proximum:& fu
B gietis ſicut fugiſtis à facie terræmotus in diebus Oziæ regis
Iuda:& veniet Dominus Deus meus, omneſq́; ſancti cũ eo. 2.Par.26 d
Et erit in die illa: non erit lux, ſed frigus & gelu. Et erit dies Amos 1 a
vna quæ nota eſt Domino, non dies neq; nox: & in tempore [redacted]
veſperi erit lux. Et erit in die illa: exibunt aquæ viuæ de Ie-
ruſalem: mediũ earum ad mare orientale,& mediũ earum ad
mare nouiſsimum: in æſtate,& in hyeme erũt. Et erit Domi-
nus rex ſuper omnẽ terram: in die illa erit Dominus vnus &
erit nomen

erit nomen eius vnum. Et reuertetur omnis terra vſque ad de-
ſertum, de colle Remmon ad auſtrum Ieruſalem: & exalta-
bitur, & habitabitur in loco ſuo, à porta Beniamin vſque ad
locum portæ prioris & vſque ad portam angulorum: & à tur-
C re Hananeel vſque ad torcularia regis. Et habitabunt in ea, &
anáthema non erit amplius: ſed ſedebit Ieruſalem ſecura. Et
hæc erit plaga qua percutiet Dominus omnes gentes quæ
pugnauerũt aduerſus Ieruſalem, Tabeſcet caro vniuſcuiuſq;
ſtantis ſuper pedes ſuos, & oculi eius contabeſcent in forami
nibus ſuis, & lingua eorum contabeſcet in ore ſuo. In die illa
erit tumultus Domini magnus in eis: & apprehendet vir ma
num proximi ſui, & conſeretur manus eius ſuper manũ pro-
ximi ſui. Sed & Iudas pugnabit aduerſus Ieruſalem, & cõgre
gabuntur diuitiæ omnium gentium in circuitu, aurum & ar-
gentum & veſtes multæ ſatis. Et ſic erit ruina equi & muli
& cameli & aſini, & omniũ iumentorũ quæ fuerint in caſtris
illis: ſicut ruina hæc. Et omnes qui reliqui fuerint de vniuer-
D ſis gentibus quæ venerunt contra Ieruſalẽ, aſcendent ab anno
in annum, vt adorent regem Dominum exercituum, & cele-
brent feſtiuitatem tabernaculorum. Et erit: qui non aſcende-
rint de familijs terræ ad Ieruſalem, vt adorent regem dominũ
exercituum, nõ erit ſuper eos imber. Quòd & ſi familia Ae-
gypti non aſcenderit, & non venerit: nec ſuper eos erit, ſed
erit ruina qua percutiet Dominus omnes gentes quæ non
aſcenderint ad celebrandã feſtiuitatem tabernaculorum. Hoc
erit peccatum Aegypti, & hoc peccatum omnium gentium
[redacted] quæ non aſcenderint ad celebrandam feſtiuitatem tabernacu-
lorum. In die illa erit quod ſuper frænum equi eſt ſanctum
Domino: & erunt lebetes in domo Domini quaſi phialæ co-
ram altari. Et erit omnis lebes in Ieruſalem & in Iuda ſancti-
[redacted] ficatus Domino exercituum: & venient omnes immolãtes,
& ſument ex eis, & coquent in eis: & non erit mercator vl-
trà in domo Domini exercituum in die illo.

F I N I S.

Prologus in Malachiæ PROPHETIAM.

DEVS per Moyſem populo Iſraël præceperat, ſacerdotes taber naculi ſui omni corporali uitio liberos hoſtias omni uitio uacuas ſibi offerre. Quibus legem ſuam ad regendum populum ob hoc dederat, ut per ſacrificiorum oblationem internuntij Dei & hominum facti, populum præceptis cœleſtibus facerent obedire. Vnde ſacerdotes angelos Dei eſſe, hoc in loco ſcriptura teſtatur. Sed quia tanti muneris gratiam contemnentes, ſupradictus populus ac ſacerdotes ſacrificia uitio deturpata ipſi criminibus atque impietatibus maculati Deo offerre cœperunt: ideo per Malachiam prophetam Deus populum ſuum Iſraël increpans, ait, Dilexi uos, dicit Dominus. Et dixiſtis, In quo dilexiſti nos? Nónne frater erat Eſau Iacob, dicit Dominus: & dilexi Iacob, Eſau autem odio habui? Eſau autem fratrem Iacob non iniqua aut ſpontanea uoluntate odio habitum à Deo, uel ſine meriti gratia Iacob dilectum, manifeſtum eſt: cum ſecundum præſcientiam ſuam Eſau quidem effuſionem fraterni ſanguinis concupiſcere, Iacob autem in ſua cognitione obſeruandam legem deſyderare cognoſceret. Cuius rei gratia ſupradicto uſus eſt exemplo, dicens, Dilexi Iacob: Eſau autem odio habui. Quamuis ex operibus memoratorum (quorum liber Geneſeos meminit) in quo unuſquiſq; eorũ futurus erat propoſito, manifeſte conſtaret, ut ſcriptum eſt, Creuerũt pueri: & erat Eſau homo agreſtis, ſciens uenari, Iacob autem homo ſimplex, manens in tabernaculo. Nam reliqua quæ lectione comprehenſa ſunt, præuaricationem populi Iſraël in obſeruandis ſacrificijs Dei, increpationemq; in eundẽ quòd Deos alienos coluerit, ſignificãt.

Prophetia Malachiæ.

[redacted]

CAPVT I.

ONVS verbi Domini ad Iſrael in manu
Malachiæ prophetæ, Dilexi vos, dicit
Dominus: & dixiſtis, In quo dilexiſti
nos? Nónne frater erat Eſau Iacob, di-
cit Dominus, & dilexi Iacob? Eſau au- *Rom. 9 c*
tem odio habui, & poſui montes eius
in ſolitudinem, & hæreditatem eius in
dracones deſerti. Quòd ſi dixerit Idumæa, Deſtructi ſumus,
ſed reuertentes ædificabimus quæ deſtructa ſunt: hæc dicit
Dominus exercituũ, Iſti ædificabunt, & ego deſtruã: & voca
B buntur termini impietatis, & populus cui iratus eſt Domi-
nus vſque in æternum. Et oculi veſtri videbunt: & vos dice
tis, Magnificetur Dominus ſuper terminum Iſrael. Filius ho [redacted]
norat patrem, & ſeruus dominum ſuum: ſi ergo pater ego
ſum, vbi eſt honor meus? & ſi Dominus ego ſum, vbi eſt ti-
mor meus: dicit Dominus exercituum? ad vos ô ſacerdo-
tes, qui deſpicitis nomen meum, & dixiſtis, In quo deſpexi-
mus nomen tuum? Offertis ſuper altare meum panem pollu
tum: & dicitis, In quo polluimus te? In eo quod dicitis, Men
ſa Domini deſpecta eſt. Si offeratis cæcum ad immolandum,
nónne malũ eſt? & ſi offeratis claudum, & languidum, nónne
C malum eſt? offer illud duci tuo, ſi placuerit ei, aut ſi ſuſceperit
faciem tuam, dicit Dominus exercituum. Et nunc depreca-
mini vultum Dei, vt miſereatur veſtri: de manu enim veſtra
factum eſt hoc, ſi quo modo ſuſcipiat facies veſtras, dicit Do
minus exercituum. Quis eſt in vobis qui claudat oſtia & in-
cendat altare meum gratuito? non eſt mihi voluntas in vobis,
dicit Dominus exercituum: & munus non ſuſcipiam de ma-
nu veſtra. Ab ortu enim ſolis vſq; ad occaſum, magnũ eſt no- *Pſal. 113 a*
men meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur, & offer-
tur nomini meo oblatio munda: quia magnum eſt nomen
meum in gentibus, dicit Dominus exercituum. Et vos pol-
D luiſtis illud in eo quod dicitis, Menſa Domini contaminata
eſt: & quod ſuperponitur, contemptibile eſt cum igne qui il-
lud deuorat. Et dixiſtis, Ecce de labore, & exufflaſtis illud, di
cit Dominus exercituum, & intuliſtis de rapinis claudum &
languidum, & intuliſtis munus: nunquid ſuſcipiã illud de ma
nu veſtra, dicit Dominus? Maledictus doloſus qui habet in
grege ſuo maſculum, & votum faciens, immolat debile Do- *Amos 5 f*
mino: quia rex magnus ego, dicit Dominus exercituum, &
nomen meum horribile in gentibus.

[redacted]

CAPVT II.

ET nunc ad vos mandatum hoc ô ſacerdotes. Si *Leui. 26 b*
A nolueritis audire, & ſi nolueritis ponere ſuper *Deut. 28 b*
cor vt detis gloriam nomini meo, ait Dominus
exercituum: mittam in vos egeſtatem, & maledi-
cam benedictionibus veſtris, & maledicam illis: quoniam
non poſuiſtis ſuper cor. Ecce ego projiciam vobis brachiũ,
& diſpergã ſuper vultũ veſtrũ ſtercus ſolennitatũ veſtrarũ: &
aſſumet vos ſecũ. Et ſcietis quia miſi ad vos mandatũ iſtud:
vt eſſet pactum meũ cum Leui, dicit Dominus exercituum.
Pactum meũ fuit cum eo vitæ & pacis: & dedi ei timorem,
& timuit me, & à facie nominis mei pauebat. Lex veritatis
B fuit in ore eius, & iniquitas non eſt inuenta in labijs eius: in

pace & in equitate ambulauit mecū, & multos auertit ab ini-
quitate. Labia enim ſacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem
requirent ex ore eius: quia angelus Domini exercituum eſt.
Vos autē receſsiſtis de via, & ſcandalizaſtis plurimos in le-
ge: irritum feciſtis pactum Leui, dicit Dominus exercituum.
Propter quod & ego dedi vos contemptibiles, & humiles
omnibus populis, ſicut non ſeruaſtis vias meas, & accepiſtis
Matt. 23 c faciem in lege. Nunquid non pater vnus omniū noſtrū? Nun-
Ephe. 4 b quid non Deus vnus creauit nos? Quare ergo deſpicit vnuſ-
quiſq; veſtrū fratrem ſuū, violans pactum patrū noſtrorum?
Transgreſſus eſt Iuda, & abominatio facta eſt in Iſrael & in
Ieruſalem: quia contaminauit Iudas ſanctificationē Domini,
C quam dilexit, & habuit filiā Dei alieni. Diſperdet Dominus
virum qui fecerit hoc, magiſtrum & diſcipulū de tabernaculo
Amos 5 f Iacob, & offerentē munus Domino exercituum. Et hoc rur-
ſum feciſtis, Operiebatis lachrymis altare Domini, fletu &
mugitu, ita vt non reſpiciā vltrà ad ſacrificiū, nec accipiā pla-
cabile quid de manu veſtra. & dixiſtis, Quā ob cauſam? Quia
Dominus teſtificatus eſt inter te & vxorem pubertatis tuæ,
D quam tu deſpexiſti: & hæc particeps tua, & vxor fœderis tui.
Nonne vnus fecit, & reſiduum ſpiritus eius eſt? Et quid vnus
quærit, niſi ſemen Dei? Cuſtodite ergo ſpiritum veſtrum, &
vxorem adoleſcētiæ tuæ noli deſpicere. Cum odio habueris,
dimitte, dicit Dominus Deus Iſrael: operiet autē iniquitas ve
ſtimentum eius, dicit Dominus exercituum. Cuſtodite ſpiri
tum veſtrū, & nolite deſpicere. Laborare feciſtis Dominū in
ſermonibus veſtris. Et dixiſtis, In quo eū fecimus laborare?
In eo quod dicitis, Omnis qui facit malū, bonus eſt in conſpe
ctu Domini, & tales ei placēt, aut certe vbi eſt Deus iudicij?

[redacted].

CAPVT III.

A
Matt. 11 b ECce ego mitto angelū meum, & præparabit viā
Mar. 1 a ante faciem meam. Et ſtatim veniet ad templum
Luc. 1 b & ſuum dominator quem vos quæritis, & angelus
7 d teſtamenti, quē vos vultis. Ecce venit, dicit Do-
Pſal. 131 minus exercituū: & quis poterit cogitare diem aduentus eius?
[redacted] & quis ſtabit ad videndum eum? Ipſe enim quaſi ignis con-
flans, & quaſi herba fullonū: & ſedebit conflans & emundans
argentum, & purgabit filios Leui, & colabit eos quaſi aurū &
quaſi argentū, & erunt Domino offerentes ſacrificia in iuſti-
tia. Et placebit Domino ſacrificiū Iuda & Ieruſalē ſicut dies
B ſeculi & ſicut anni antiqui. Et accedam ad vos in iudicio, &
[redacted] ero teſtis velox maleficis & adulteris & periuris, & qui calū-
niantur mercedē mercenarij, & humiliāt viduas & pupillos,
& opprimunt peregrinum, nec timuerūt me, dicit Dominus
exercituum. Ego enim Dominus, & nō mutor: & vos filij Ia
cob nō eſtis cōſumpti. A diebus enim patrū veſtrorū receſ-
ſiſtis à legitimis meis, & non cuſtodiſtis. Reuertimini ad me,
Zach. 1 a & reuertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Et dixiſtis, In
quo reuertemur? Si affiget homo Deum, quia vos configitis
me? Et dixiſtis, In quo cōfigimus te? In decimis, & in primi-
tijs. Et in penuria vos maledicti eſtis, & me vos cōfigitis gens
tota. Inferte omnem decimā in horreū meū, & ſit cibus in do-
C mo mea, & probate me ſuper hoc, dicit Dominus, ſi nō ape-
ruero vobis cataractas cœli, & effudero vobis benedictionē
vſque ad abundantiā, & increpabo pro vobis deuorantem, &
non corrumpet fructum terræ veſtræ: nec erit ſterilis vinea in
agro, dicit Dominus exercituum, & beatos vos dicent omnes
gentes: eritis enim vos terra deſyderabilis, dicit Dominus ex-
[redacted] ercituum. Inualuerunt ſuper me verba veſtra, dicit Dominus.
Et dixiſtis, Quid locuti ſumus contra te? Dixiſtis, Vanus eſt
qui ſeruit Deo: & quod emolumentum quia cuſtodiuimus
Iob 21 b præcepta eius, & quia ambulauimus triſtes coram Domino
D exercituum? Ergo nunc beatos dicimus arrogantes: ſiquidem
ædificati ſunt facientes impietatem, & tentauerunt Deum, &
ſalui facti ſunt. Tunc locuti ſunt timentes Deum vnuſquiſq; [redacted]
cum proximo ſuo: Et attendit Dominus, & audiuit: & ſcri-
ptus eſt liber monimenti coram eo timentibus Dominum &
cogitantibus nomen eius. Et erunt mihi, ait Dominus exerci
tuum, in die qua ego facio in peculium: & parcā eis, ſicut par-
cit vir filio ſuo ſeruienti ſibi. Et conuertimini, & videbitis
quid ſit inter iuſtum & impium: & inter ſeruientem Deo, &
non ſeruientem ei.

[redacted]

CAPVT IIII.

A ECce enim dies veniet ſuccenſa quaſi caminus: &
erunt omnes ſuperbi, & omnes facientes impie-
tatem ſtipula: & inflammabit eos dies veniens, di
cit Dominus exercituum, quæ non derelinquet
eis radicem & germen. Et orietur vobis timentibus nomen Luc. 1 g
meum ſol iuſtitiæ, & ſanitas in pennis eius: & egrediemini, &
B ſalietis ſicut vituli de armento. Et calcabitis impios, cum fue-
rint cinis ſub planta pedum veſtrorum in die qua ego facio,
dicit Dominus exercituū. Memētote legis Moyſi ſerui mei, Exo. 20 a
quam mandaui ei in Horeb ad omnem Iſrael præcepta & iu
dicia. Ecce ego mittam vobis Eliam prophetā, antequam ve- Matt. 17 b
niat dies Domini magnus & horribilis. Et conuertet cor pa- Marci 9 c
trum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum: ne forte veniā, Luc. 1 b
& percutiam terram anathemate.

F I N I S.

Præfatio in libros Machabaeorum.

Machabaeorum libri licet non habeantur in canone Hebræorum, tamen ab eccleſia inter diuinorum voluminum annotantur hiſtorias. Notant autem prælia inter Hebræorum duces genteſq; Perſarum, pugnam quoq; ſabbathorū, & nobiles Machabæi triumphos, fœdus quoq; amicitiarum cum Romanorum ducibus, atq; legationum. Machabæi ſeptem fratres ab una matre Machabæa nomine geniti, cuſtodientes legem, patris traditionem, non manducantes carnem porcinam, ob hoc ab Antiocho rege ſæuiſsimo in Antiochia martyrij gloria coronati ſunt cum matre ſua: atq; ſepulti cum magna ueneratione, ibi quieſcunt.

Liber primus Machabæorum.

[redacted]

CAPVT I.

A ET FACTVM eſt, poſtquā percuſ-
ſit Alexāder Philippi Macedo, qui exi-
uit de terra Cethim, & percuſsit Dariū
regem Perſarum & Medorum: & regna
uit in loco eius primus in Græcia, & cō
ſtituit prælia multa, & obtinuit muni-
tiones, & interfecit reges terræ: & per-
tranſijt vſq; ad fines terræ, & accepit ſpolia multitudinis gē-
tium: & ſiluit terra in cōſpectu eius, & exaltatū eſt & eleuatū
cor eius. Et cōgregauit virtutē, & exercitū fortē nimis: & ob-
tinuit regiones gentiū, & tyrānos: & facti ſunt illi in tributū.
Et poſt

Et poſt hæc decidit in lectum, & cognouit quia moreretur.
Et vocauit pueros ſuos nobiles, qui ſecum erant nutriti à iu-
uentute: & diuiſit illis regnũ ſuum, cum adhuc viueret. Et re-
B gnauit Alexander annis duodecim, & mortuus eſt. Et obti-
nuerunt pueri eius regnũ, vnuſquiſq; in loco ſuo: & impoſue-
runt omnes ſibi diademata poſt mortẽ eius, & filij eorũ poſt
eos annis multis, & multiplicata ſunt mala in terra. Et exijt
ex eis radix peccati Antiochus illuſtris, filius Antiochi regis
qui fuerat Romæ obſes: & regnauit in anno centeſimo trice-
ſimoſeptimo regnĩ Græcorũ. In diebus illis exierũt ex Iſrael
filij iniqui, & ſuaſerunt multis, dicentes, Eamus, & diſpona-
mus teſtamentum cum gentibus quæ circa nos ſunt: quia ex
quo receſsimus ab eis, inuenerunt nos multa mala. Et bonus
viſus eſt ſermo in oculis eorũ. Et deſtinauerunt aliqui de po-
pulo, & abierunt ad regem: & dedit illis poteſtatẽ, vt facerent
iuſtitiam gentium. Et ædificauerunt gymnaſium in Ieroſoly-
mis ſecundũ leges nationum: & fecerunt ſibi præputia, & re-
ceſſerunt à teſtamẽto ſancto, & iuncti ſunt nationibus, & ve-
nundati ſunt vt facerẽt malum. Et paratum eſt regnũ in con-
ſpectu Antiochi, & cœpit regnare in terra Aegypti, vt regna-
C ret ſuper duo regna. Et intrauit in Aegyptũ in multitudine
graui, in curribus & elephantis, & equitibus, & copioſa na-
uium multitudine: & cõſtituit bellum aduerſus Ptolemæum
regem Aegypti, & veritus eſt Ptolemæus à facie eius, & fu-
git, & ceciderunt vulnerati multi. Et comprehendit ciuitates
munitas in terra Aegypti, & accepit ſpolia terræ Aegypti. Et
conuertit Antiochus, poſtquam percuſsit Aegyptũ in cen-
teſimo & quadrageſimo tertio anno: & aſcendit ad Iſrael, &
aſcendit Ieroſolymã in multitudine graui. Et intrauit in ſan-
ctificationem cum ſuperbia, & accepit altare aureum, & can-
delabrum luminis, & vniuerſa vaſa eius, & menſam propoſi-
tionis, & libatoria, & phialas, & mortariola aurea, & velum,
& coronas, & ornamentũ aureum quod in facie templi erat:
& comminuit omnia. Et accepit argentum & aurum & vaſa
concupiſcibilia: & accepit theſauros occultos quos inuenit: &
ſublatis omnibus abijt in terram ſuam. Et fecit cædem homi-
num, & locutus eſt in ſuperbia magna. Et factus eſt planctus
magnus in Iſrael, & in omni loco eorum: & Ingemuerũt prin-
cipes & ſeniores, & iuuenes & virgines infirmati ſunt, & ſpe-
D cioſitas mulierũ immutata eſt. Omnis maritus ſumpſit lamen
tum: & quæ ſedebãt in thoro maritali, lugebãt: & cõmota eſt
terra ſuper habitantes in ea, & vniuerſa domus Iacob induit
confuſionẽ. Et poſt duos annos dierũ miſit rex principẽ tri-
butorũ in ciuitates Iuda, & venit Ieruſalem cũ turba magna.
Et locutus eſt ad eos verba pacifica in dolo: & crediderunt ei.
Et irruit ſuper ciuitatem repente, & percuſsit eam plaga ma-
gna, & perdidit populũ multum ex Iſrael. Et accepit ſpolia
ciuitatis: & ſuccẽdit eam igni, & deſtruxit domos eius, & mu-
ros eius in circuitu: & captiuas duxerũt mulieres, & natos, &
pecora poſſederunt. Et ædificauerunt ciuitatem Dauid muro
magno, & firmo, & turribus firmis, & facta eſt illis in arcẽ: &
poſuerũt illic gentẽ peccatricẽ viros iniquos, & conualuerũt
in ea, & poſuerũt arma, & eſcas, & cõgregauerũt ſpolia Ieru
ſalem, & repoſuerũt illic: & facti ſunt in laqueum magnũ. Et
factũ eſt hoc ad inſidias ſanctificationi, & in diabolũ malum
E in Iſrael: & effuderũt ſanguinem innocẽtem per circuitũ ſan-
ctificationis, & contaminauerũt ſanctificationẽ. Et fugerunt
habitatores Ieruſalẽ propter eos, & facta eſt habitatio exte-
rorum, & facta eſt extera ſemini ſuo, & nati eius reliquerunt
eam. Sanctificatio eius deſolata eſt ſicut ſolitudo, dies feſti
eius conuerſi ſunt in luctũ, ſabbatha eius in opprobriũ, hono-
res eius in nihilum. Secundum gloriam eius multiplicata eſt
ignominia eius: & ſublimitas eius conuerſa eſt in luctum. Et
ſcripſit rex Antiochus omni regno ſuo, vt eſſet omnis popu
lus, vnus: & relinquerent vnuſquiſq; legem ſuam. Et cõſenſe-
runt omnes gẽtes ſecundũ verbum regis Antiochi: & multi
ex Iſrael conſenſerũt ſeruituti eius & ſacrificauerũt idolis, &
F coinquinauerũt ſabbathũ. Et miſit rex libros per manus nun-
tiorum in Ieruſalẽ & in omnes ciuitates Iudæ: vt ſequerentur
leges gentiũ terræ, & prohiberent holocauſta, & ſacrificia &
placationes fieri in tẽplo Dei, & prohiberẽt celebrari ſabba-
thum, & dies ſolẽnes: & iuſsit coinquinari ſancta & ſanctum
populum Iſrael. Et iuſsit ædificari aras, & templa, & idola, &
immolari carnes ſuillas, & pecora cõmunia, & relinquere fi-
lios ſuos incircunciſos, & coinquinari animas eorũ in omni-
bus immunditijs & abominationibus, ita vt obliuiſcerentur
legem, & immutarent omnes iuſtificationes Dei. Et quicũq;
non feciſſent ſecundum verbum regis Antiochi, morerentur.
Secundum omnia verba hæc ſcripſit omni regno ſuo: & præ-
poſuit principes populo qui hæc fieri cogerent. Et iuſſerunt
ciuitatibus Iudæ ſacrificare. Et congregati ſunt multi de po-
pulo ad eos qui dereliquerant legẽ Domini: & fecerunt mala
ſuper terram: & effugauerunt populũ Iſrael in abditis, & in
G abſconditis fugitiuorũ locis. Die quintadecima mẽſis Caſleu,
quinto & quadrageſimo & centeſimo anno, ædificauit rex
Antiochus abominandum idolum deſolationis ſuper altare
Dei, & per vniuerſas ciuitates Iudæ in circuitu ædificauerunt
aras: & ante ianuas domorũ, & in plateis incendebant thura,
& ſacrificabant, & libros legis Dei combuſſerunt igni, ſcin-
dentes eos: & apud quemcunq; inueniebantur libri teſtamen-
ti Domini, & quicunq; obſeruabat legem Domini, ſecun-
dum edictum regis trucidabant eum in virtute ſua. Secun-
dum hæc faciebant populo Iſrael qui inueniebatur in omni
menſe & menſe in ciuitatibus. Et quinta & viceſima die mẽſis
ſacrificabant ſuper arã, quæ erat ſupra altare. Et mulieres quæ
circunciderant filios ſuos, trucidabantur ſecundũ iuſſum: &
ſuſpendebant pueros à ceruicibus per vniuerſas domos eorũ:
& eos qui circunciderant illos, trucidabant. Et multi de popu
lo Iſrael definierũt apud ſe, vt non manducarent immunda: &
elegerunt magis mori, quàm cibis coinquinari immundis: &
noluerunt infringere legem Dei ſanctam, & trucidati ſunt: &
facta eſt ira magna ſuper populum Iſrael valde.

[redacted]

CAPVT II.

A IN diebus illis ſurrexit Matathias filius Iohannis
filij Symeonis, ſacerdos ex filijs Ioarim ab Ieru-
ſalem, & conſedit in monte Modin: & habebat fi-
lios quinq;, Iohannẽ, qui cognominabatur Gad-
dis: & Simônem, qui cognominabatur Thaſsi: & Iudam, qui
vocabatur Machabæus: & Eleazarum, qui cognominabatur
Abaron: & Ionathan, qui cognominabatur Apphus. hi vide-
runt mala quæ fiebant in populo Iuda & in Ieruſalẽ. Et dixit
Matathias, Væ mihi, vt quid natus ſum videre contritionem
populi mei, & contritionẽ ciuitatis ſanctæ, & ſedere illic, cum
datur in manibus inimicorũ? Sancta in manu extraneorũ fa-
cta ſunt: templũ eius ſicut homo ignobilis. Vaſa gloriæ eius
captiua abducta ſunt: trucidati ſunt ſenes eius in plateis, & iu-
uenes eius ceciderũt in gladio inimicorũ. Quæ gens non hæ-
B reditauit regnũ eius, & non obtinuit ſpolia eius? Omnis com-
poſitio eius ablata eſt. Quæ erat libera, facta eſt ancilla. Et ec-
ce ſancta noſtra, & pulchritudo noſtra, & claritas noſtra de-
ſolata eſt, & coinquinauerũt ea gẽtes. Quo ergo nobis adhuc
viuere? Et ſcidit veſtimẽta ſua Matathias, & filij eius: & ope-
ruerunt ſe cilicijs, & planxerunt valde, & venerunt illuc qui
miſsi erant à rege Antiocho, vt cogerent eos qui cõfugerant
in ciuitatem Modin, immolare, & accendere thura, & à lege
Dei diſcedere. Et multi de populo Iſrael conſentientes acceſ-
ſerunt ad eos: ſed Matathias & filij eius conſtanter ſteterunt.
Et reſpondentes qui miſsi erant ab Antiocho, dixerũt Mata- [redacted]
thiæ, Princeps & clariſsimus & magnus es in hac ciuitate, &
ornatus filijs, & fratribus; ergo accede prior, & fac iuſſum

regis,ſicut fecerunt omnes gentes,& viri Iuda, & qui reman-
ſerunt in Ieruſalem:& eris tu,& filij tui inter amicos regis, &
amplificati auro,& argento,& muneribus multis.Et reſpon-
C dit Matathias, & dixit magna voce, Et ſi omnes gentes regi
Antiocho obediunt,vt diſcedant vnuſquiſq; à ſeruitute legis
patrium ſuorũ,& conſentiant mãdatis eius:ego & filij mei, &
fratres mei obediemus legi patrũ noſtrorũ:propitius ſit nobis
Deus:non eſt nobis vtile relinquere legem, & iuſtitias Dei,
non audiemus verba regis Antiochi,nec ſacrificabimus,tranſ-
gredientes legis noſtræ mãdatá,vt eamus altera via. Et vt ceſ-
ſauit loqui verba hæc,acceſſit quidam Iudæus in omniũ ocu-
lis ſacrificare idôlis ſuper aram in ciuitate Modin ſecundum
iuſſum regis:& vidit Matathias,& doluit, & contremuerunt
renes eius,& accenſus eſt furor eius ſecundũ iudicium legis,
& inſiliens trucidauit eum ſuper aram: ſed & virũ quem rex
Antiochus miſerat, qui cogebat immolare, occîdit in ipſo
tempore:& arã deſtruxit,& zelatus eſt legem,ſicut fecit Phi-
Nume.25 b nees Zambri filio Salomi.Et exclamauit Matathias voce ma-
gna in ciuitate,dicens.Omnis qui zelum habet legis ſtatuens
teſtamentũ,exeat poſt me.Et fugit ipſe,& filij eius in mõtes,
& reliquerunt quæcunq; habebant in ciuitate. Tunc deſcen-
D derunt multi quærentes iudiciũ,& iuſtitiam in deſertũ: & ſe-
derunt ibi ipſi,& filij eius,& mulieres eorum,& pecora eorũ:
quoniam inundauerũt ſuper eos mala.Et renuntiatũ eſt viris
regis,& exercitui qui erat in Ieruſalem ciuitate Dauid, quo-
niam diſceſsiſſent viri quidam,qui diſsipauerunt mandatũ re-
gis in loca occulta in deſerto, & abijſſent poſt illos multi. Et
ſtatim perrexerũt ad eos,& conſtituerunt aduerſus eos præ-
lium in die ſabbathorũ,& dixerũt ad eos, * Reſiſtitis & nunc
adhuc?..exite & facite ſecundum verbum regis Antiochi,&
viuetis.Et dixerũt,Non exibimus,neq; faciemus verbum re-
gis,vt polluamus diem ſabbathorũ.Et concitauerũt aduerſus
eos prælium.Et non reſponderunt eis,nec lapidem miſerunt
in eos,nec oppilauerunt loca occulta:dicentes, Moriamur o-
mnes in ſimplicitate noſtra:& teſtes erunt ſuper nos cœlũ &
terra quòd iniuſtè perditis nos.Et intulerunt illis bellũ ſabba-
this:& mortui ſunt ipſi & vxores eorum,& filij eorum,& pe
E cora eorum vſq; ad mille animas hominum. Et cognouit Ma
tathias & amici eius,& luctum habuerunt ſuper eos valde.Et
dixit vir proximo ſuo, Si omnes fecerimus ſicut fratres no-
ſtri fecerunt, & non pugnauerimus aduerſus gentes pro ani-
mabus noſtris & iuſtificationibus noſtris:nunc citius diſper-
dent nos à terra.Et cogitauerunt in die illa, dicentes, Omnis
quicunq; venerit ad nos in bello die ſabbathorũ, pugnemus
aduerſus eum:& non moriemur omnes,ſicut mortui ſunt fra-
tres noſtri in occultis. Tunc congregata eſt ad eos ſynagôga
Aſidæorum fortis viribus ex Iſrael, omnis voluntarius in le-
ge:& omnes qui fugiebant à malis,additi ſunt ad eos,& facti
ſunt illis ad firmamentum.Et collegerunt exercitum, & per-
cuſſerunt peccatores in ira ſua,& viros iniquos in indignatio-
ne ſua:& cæteri fugerũt ad nationes,vt euaderent.Et circuiuit
Matathias,& amici eius,& deſtruxerunt aras: & circuncide-
runt pueros incircunciſos quotquot inuenerunt in finibus Iſ-
rael in fortitudine. Et perſecuti ſunt filios ſuperbiæ, & pro-
ſperatum eſt opus in manibus eorũ:& obtinuerunt legem de
manibus gentiũ,& de manibus regum:& non dederũt cornu
F peccatori.Et appropinquauerũt dies Matathiæ moriendi, &
dixit filijs ſuis,Nunc confortata eſt ſuperbia,& caſtigatio, &
tẽpus euerſionis,& ira indignationis.Nunc ergo ô filij,æmu-
latores eſtote legis,& date animas veſtras pro teſtamento pa-
trum noſtrorũ,& mementote operum patrũ,quæ fecerũt in
generationibus ſuis:& accipietis gloriam magnam,& nomen
Gene.22 c æternũ.Abraham,nónne in tentatione inuentus eſt fidelis, &
reputatũ eſt ei ad iuſtitiam? Ioſeph in tempore anguſtiæ ſuæ
Gene.41 c cuſtodiuit mandatũ:& factus eſt Dominus Aegypti.Phinees
Num.25 c pater noſter,zelando zelum Dei,accepit teſtamentum ſacer-
Eccle.45 d dotij æterni.Ieſus dum impleuit verbum, factus eſt dux in
Iſrael,Caleb dum teſtificatur in eccleſia,accepit hæreditatem. Ioſue 1 a
Dauid in ſua miſericordia cõſecutus eſt ſedem regni in ſecu- Num.14 b
la.Elias dum zelat zelum legis,receptus eſt in cœlũ.Ananias Ioſue 14 d
& Azarias & Miſael,credentes,liberati ſunt de flamma. Da- 3.Reg.2 a
niel in ſua ſimplicitate liberatus eſt de ore leonum. Et ita co- 4.Reg.2 d
gitate per generationem & generationem: quia omnes qui Dan.3 c
G ſperant in eum,non infirmantur.Et à verbis viri peccatoris ne Dan.6 f
timueritis:quia gloria eius,ſtercus & vermis eſt:hodie extol-
litur,& cras non inuenietur:quia conuerſus eſt in terrã ſuam,
& cogitatio eius periit.Vos ergo filij,confortamini, & virili-
ter agite in lege:quia * cum feceritis quæ vobis præcepta ſunt
in lege à Domino Deo veſtro,..in ipſa glorioſi eritis. Et
ecce Simon frater veſter,ſcio quòd vir conſilij eſt: ipſum au-
dite ſemper,& ipſe erit vobis pater.Et Iudas Machabæus for
tis viribus à iuuentute ſua:ſit vobis princeps militiæ, & ipſe
aget bellum populi. Et adducetis ad vos omnes factores le-
gis:& vindicate vindictam populi veſtri. Retribuite retribu-
tionem gentibus,& intendite in præceptum legis. Et bene-
dixit eos,& appoſitus eſt ad patres ſuos. Et defunctus eſt an-
no centeſimo & quadrageſimoſexto: & ſepultus eſt à filijs
ſuis in ſepulchris patrum ſuorum in Modin, & planxerunt
eum omnis Iſrael planctu magno.

[redacted].

CAPVT III.

A Et ſurrexit Iudas qui vocabatur Machabæus fi-
lius eius pro eo:& adiuuabant eum omnes fratres
eius,& vniuerſi qui ſe coniunxerant patri eius,&
præliabantur præliũ Iſrael cum lætitia. Et dilata-
uit gloriam populo ſuo,& induit ſe loricã ſicut gigas,& ſuc-
cinxit ſe arma bellica ſua in prælijs,& protegebat caſtra gla-
dio ſuo.Similis factus eſt leoni in operibus ſuis, & ſicut catu-
lus leonis rugiẽs in venatione. Et perſecutus eſt iniquos per-
ſcrutans eos: & qui conturbabant populũ ſuum, omnes ſuc-
cendit flammis: & repulſi ſunt inimici eius præ timore eius,
& omnes operarij iniquitatis conturbati ſunt: & directa eſt
ſalus in manu eius. Et exacerbabat reges multos, & lætifica-
bat Iacob in operibus ſuis,& in ſeculum memoria eius in be-
nedictione. Et perambulabat ciuitates Iuda, & perdidit im-
pios ex eis, & auertit iram ab Iſrael. Et nominatus eſt vſq;
ad nouiſsimũ terræ & congregauit pereuntes. Et cõgregauit
B Apollonius gentes, & à Samaria virtutem multam & ma-
gnam,ad bellandũ contra Iſrael.Et cognouit Iudas, & exijt
obuiã illi:& percuſsit,& occîdit illum: & ceciderũt vulnerati
multi,& reliqui fugerũt:& accepit ſpolia eorum: & gladium
Apollonij abſtulit Iudas,& erat pugnans in eo omnibus die-
bus.Et audiuit Seron princeps exercitus Syriæ,quòd cõgre-
gauit Iudas cõgregationẽ fideliũ & eccleſiã ſecum,& ait, Fa-
ciam mihi nomen,& glorificabor in regno, & debellabo Iu-
dam,& eos qui cum ipſo ſunt,qui ſpernebant verbũ regis. Et
præparauit ſe:& aſcenderunt cum eo caſtra impiorum fortes
auxiliarij, vt facerẽt vindictã in filios Iſrael. Et appropinqua-
uerunt vſq; ad Bethhorõ:& exiuit Iudas obuiã illi cũ paucis.
Vt autẽ viderũt exercitũ venientẽ ſibi obuiã,dixerunt Iudæ,
Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem
hanc tantã & tam fortem,& nos fatigati ſumus ieiunio hodie?
Et ait Iudas,Facile eſt concludi multos in manu paucorũ: &
non eſt differentia in cõſpectu Dei cœli liberare in multis &
in paucis:quoniã non in multitudine exercitus victoria bel-
li,ſed de cœlo fortitudo eſt. Ipſi veniunt ad nos in multitudi-
C ne contumaci & ſuperbia, vt diſperdant nos, & vxores no-
ſtras, & filios noſtros, & vt ſpolient nos:nos verò pugnabi-
mus pro animabus noſtris,& legibus noſtris: & ipſe Domi-
nus cõteret eos ante faciem noſtrã:vos autẽ ne timueritis eos.
Vt ceſſauit autem loqui,inſiluit in eos ſubito: & contritus eſt
Seron

Seron,& exercitus eius in conſpectu ipſius:& perſecutus eſt
eum in deſcenſu Bethhoron vſq; in campum,& ceciderũt ex
eis octingenti viri,reliqui autem fugerũt in terrã Philiſtijm.
Et cecidit timor Iudæ ac fratrũ eius,& formido,ſuper omnes
gentes in circuitu eorum:& peruẽnit ad regem nomen eius,
& de prælijs Iudæ narrabant omnes gentes. Vt audiuit autem
rex Antiochus ſermones iſtos, iratus eſt animo:& miſit,&
congregauit exercitum vniuerſi regni ſui,caſtra fortia valde:
& aperuit ærarium ſuum, & dedit ſtipendia exercitui in an-
D num,& mandauit illis vt eſſent parati ad omnia. Et vidit quòd
defecit pecunia de theſauris ſuis, & tributa regionis modica
propter diſſenſionem & plagam quam fecit in terra, vt tolle-
ret legitima quæ erant à primis diebus:& timuit ne nõ habe-
ret vt ſemel & bis in ſumptus & donaria quæ dederat antè lar
ga manu:& abundauerat ſuper reges,qui ante eum fuerãt. Et
conſternatus erat animo valde,& cogitauit ire in Perſidem,
vt acciperet tributa regionum,& congregaret argentũ mul-
tum.Et reliquit Lyſiam hominem nobilem de genere regali,
ſuper negotia regia,à flumine Euphrãte vſq; ad flumẽ Aegy
pti:& vt nutriret Antiochum filium ſuũ,donec rediret.Et tra
didit ei medium exercitum & elephantos:& mandauit ei de
omnibus quæ volebat,& de inhabitãtibus Iudæam & Ieruſa-
lem:& vt mitteret ad eos exercitũ ad conterendam & extirpã
dam virtutẽ Iſrael,& reliquias Ieruſalẽ,& auferendã memo-
riam eorum de loco:& vt conſtituerent habitatores filios alie-
E nigenas in omnibus finibus eorum,& ſorte diſtribueret ter-
ram eorum.Et rex aſſumpſit partẽ exercitus reſidui,& exi-
uit ab Antiochia ciuitate regni ſui anno centeſimo & quadra-
geſimoſeptimo:& transfretauit Euphrãten flumẽ,& peram-
bulabat ſuperiores regiones.Et elegit Lyſias Ptolemæum fi-
lium Dorymini,& Nicanorem & Gorgiam viros potentes
ex amicis regis:& miſit cum eis quadraginta millia virorum,
& ſeptem millia equitum:vt venirent in terrã Iuda,& diſper-
derent eam ſecundũ verbum regis. Et proceſſerunt cum vni-
uerſa virtute ſua,& venerunt,& applicuerunt Emmaum in
terra campeſtri. Et audierunt mercatores regionum nomen
eorum:& acceperunt argentũ & aurum multũ valde,& pue-
ros,& venerunt in caſtra,vt acciperent filios Iſrael in ſeruos,
& additi ſunt ad eos exercitus Syriæ,& terræ alienigenarum.
Et vidit Iudas & fratres eius quia multiplicata ſunt mala,&
exercitus applicabant ad fines eorum,& cognouerunt verba
F regis quæ mandauit populo facere in interitũ & conſumma-
tionem:& dixerunt vnuſquiſq; ad proximũ ſuum,Erigamus
deiectionẽ populi noſtri,& pugnemus pro populo noſtro,
& ſanctis noſtris. Et congregatus eſt conuentus,vt eſſent pa-
rati in præliũ:& vt orarent & peterent miſericordiã,& miſe-
rationes. Et Ieruſalẽ non habitabatur,ſed erat ſicut deſertum:
non erat qui ingrederetur & egrederetur de natis eius:& ſan-
ctum cõculcabatur:& filij alienigenarũ erant in arce,ibi erat
habitatio gentiũ:& ablata eſt voluptas à Iacob,& defecit ibi
tibia & cithara. Et congregati ſunt,& venerunt in Maſpha
contra Ieruſalem:quia locus orationis erat in Maſpha antè in
Iſrael.Et ieiunauerunt illa die,& induerunt ſe cilicijs,& cine-
rem impoſuerunt capiti ſuo:& diſciderunt veſtimenta ſua,&
expanderũt libros legis,de quibus ſcrutabantur gentes ſimi-
litudinẽ ſimulachrorũ ſuorum:& attulerũt ornamenta ſacer-
dotalia,& primitias,& decimas,& ſuſcitauerunt Nazaræos,
qui impleuerãt dies:& clamauerũt voce magna in cœlum,di-
G cẽtes,Quid faciemus iſtis,& quò eos ducemus?& ſancta tua
[redacted] conculcata ſunt,& contaminata ſunt,& ſacerdotes tui facti
ſunt in luctũ & in humilitatem:& ecce nationes conuenerunt
aduerſum nos,vt nos diſperdant,tu ſcis quæ cogitant in nos.
Quomodo poterimus ſubſiſtere ante faciem eorum,niſi tu
Deus adiuues nos? Et tubis exclamauerunt voce magna. Et
poſt hæc cõſtituit Iudas duces populi,tribunos,& centurio-
Deut.20 d nes,& pentacontarchos,& decuriones. Et dixit his qui ædifi-
Iudic.7 d cabant domos,& ſponſabãt vxores,& plantabant vineas,&
formidoloſis,vt redirẽt vnuſquiſq; in domũ ſuam ſecundum
legẽ. Et mouerũt caſtra,& collocauerũt ad Auſtrũ Emmaũ.
Et ait Iudas,Accingimini,& eſtote filij potẽtes,& eſtote pa-
rati in mane:vt pugnetis aduerſus nationes has quæ conuene-
runt aduerſus nos diſperdere nos & ſancta noſtra:quoniam
melius eſt nos mori in bello,quàm videre mala gentis noſtræ
& ſanctorum. Sicut autem fuerit voluntas in cœlo,ſic fiat.

[redacted]

CAPVT IIII.

A ET aſſumpſit Gorgias quinq; millia virorum,&
mille equites electos:& mouerunt caſtra nocte,
vt applicarent ad caſtra Iudæorũ,& percuterent
eos ſubito:& filij qui erant ex arce,erant illis du-
ces. Et audiuit Iudas,& ſurrexit ipſe & potẽtes percutere vir-
tutem exercituũ regis,qui erant in Emmaũ. Adhuc enim di-
ſperſus erat exercitus à caſtris. Et venit Gorgias in caſtra Iu-
dæ noctu,& neminem inuenit,& quærebat eos in montibus:
quoniã dixit,Fugiunt hi à nobis. Et cum dies factus eſſet, ap-
paruit Iudas in campo cum tribus millibus virorũ tantũ: qui
tegumenta & gladios nõ habebãt vt volebãt:& viderũt caſtra
gentiũ valida,& loricatos,& equitatus in circuitu eorũ,& hi
docti ad præliũ. Et ait Iudas viris qui ſecum erant, Ne timue-
ritis multitudinem eorum,& impetum eorum ne formidetis. Exo.14 b
Mementote qualiter ſalui facti ſunt patres noſtri in mari Ru-
bro,cum ſequeretur eos Pharao cũ exercitu multo. Et nunc
clamemus in cœlum:& miſerebitur noſtri Dominus,& me-
mor erit teſtamenti patrum noſtrorũ,& conteret exercitum
B iſtum ante faciem noſtrã hodie:& ſcient omnes gentes quia
eſt qui redimat & liberet Iſrael. Et leuauerũt alienigenæ ocu-
los ſuos,& viderunt eos venientes ex aduerſo. Et exierunt de
caſtris in prælium,& tuba cecinerunt hi qui erant cum Iuda.
Et cõgreſſi ſunt:& contritæ ſunt gentes,& fugerunt in cam-
pum. Nouiſſimi autẽ omnes ceciderũt in gladio,& perſecu-
ti ſunt eos vſq; Gezeron,& vſq; in campos Idumææ,& Azo
ti,& Iamniæ:& ceciderunt ex illis vſq; ad tria millia virorum.
Et reuerſus eſt Iudas,& exercitus eius,ſequens eum. Dixitq́;
ad populum,Non cõcupiſcatis ſpolia:quia bellũ contra nos
eſt,& Gorgias & exercitus eius prope nos in monte:ſed ſta-
te nunc contra inimicos noſtros,& expugnate eos,& ſume-
tis poſtea ſpolia ſecuri. Et adhuc loquente Iuda hæc,ecce ap-
C paruit pars quædam proſpiciens de monte. Et vidit quòd in
fugam conuerſi ſunt,& ſuccenderunt caſtra:fumus enim qui
videbatur,declarabat quod factum eſt. Quibus illi conſpectis
timuerunt valde,aſpicientes ſimul & Iudam & exercitum in
campo paratum ad prælium. Et fugerunt omnes in campum
alienigenarum:& Iudas reuerſus eſt ad ſpolia caſtrorũ:& ac-
ceperunt aurum multum,& argentũ,& hyacinthum & pur-
puram marinam,& opes magnas. Et conuerſi,hymnum ca-
nebant,& benedicebant Deum in cœlum quoniã bonus eſt,
quoniam in ſeculũ miſericordia eius. Et facta eſt ſalus magna
in Iſrael in die illa. Quicunq; autem alienigenarum euaſerũt,
venerunt,& nuntiauerunt Lyſiæ vniuerſa quæ acciderant.
Quibus ille auditis conſternatus animo deficiebat:quia non
qualia voluit,talia contigerunt in Iſrael,& qualia mandauit
rex. Et ſequenti anno congregauit Lyſias virorum electo-
rum ſexaginta millia,& equitum quinq; millia,vt debella-
ret eos. Et venerunt in Iudæam,& caſtra poſuerunt in Beth-
D horon,& occurrit illis Iudas cũ decem millibus viris. Et vide-
runt exercitum fortem,& orauit,& dixit, Benedictus es ſal-
uator Iſrael,qui contriuiſti impetũ potentis in manu ſerui tui
Dauid,& tradidiſti caſtra alienigenarum in manu Ionathæ fi-
lij Saul,& armigeri eius. Conclude exercitum iſtum in ma-
nu populi tui Iſrael,& confundantur in exercitu ſuo & equiti-
bus. Da illis formidinem,& tabefac audaciam virtutis eorum,
& commoueantur cõtritione ſua. Deijce illos gladio diligen-
tium

tium te:& collaudent te omnes qui nouerunt nomen tuum in hymnis. Et commiſerunt prælium: & ceciderunt de exercitu Lyſiæ quinq; millia virorũ. Videns autem Lyſias fugam ſuorum,& Iudæorũ audaciam,& quòd parati ſunt aut viuere aut mori fortiter,abijt Antiochiam,& elegit milites, vt multipli-
E cati rurſus venirent in Iudæam. Dixit autem Iudas, & fratres eius, Ecce contriti ſunt inimici noſtri,aſcendamus nunc mundare ſancta,& renouare. Et congregatus eſt omnis exercitus, & aſcenderunt in montem Sion. Et viderũt ſanctificationem deſertam,& altare prophanatũ,& portas exuſtas,& in atrijs virgulta nata ſicut in ſaltu vel in montibus,& paſtophoria diruta. Et ſciderunt veſtimenta ſua,& planxerunt planctu magno,& impoſuerũt cinerem ſuper caput ſuũ:& ceciderunt in faciem ſuper terram,& exclamauerunt tubis ſignorũ,& clamauerunt in cœlũ. Tunc ordinauit Iudas viros,vt pugnarent aduerſus eos qui erant in arce, donec emundarent ſancta. Et elegit ſacerdotes ſine macula,voluntatẽ habentes in lege Dei: & mundauerunt ſancta,& tulerũt lapides contaminationis in locum immundũ. Et cogitauit de altari holocauſtorum quod prophanatũ erat,quid de eo faceret. Et incidit illis conſilium bonũ,vt deſtruerẽt illud:ne fortè illis eſſet in opprobriũ, quia
F contaminauerunt illud gentes,& demoliti ſunt illud. Et repoſuerunt lapides in monte domus in loco apto, quoadusq; veniret propheta,& reſponderet de eis. Et acceperũt lapides integros ſecundũ legem,& ædificauerunt altare nouum ſecundum illud quod fuit prius:& ædificauerunt ſancta,& quæ intra domũ erant intrinſecus:& ædem,& atria ſanctificauerunt. Et fecerũt vaſa ſancta noua,& intulerunt candelabrũ,& altare incenſorũ,& menſam in templũ. Et incenſum poſuerunt ſuper altare,& accenderũt lucernas quæ ſuper candelabrũ erãt: & lucebant in templo. Et poſuerunt ſuper menſam panes, & appenderunt vela,& conſummauerũt omnia opera quæ fecerant. Et ante matutinũ ſurrexerũt quinta & viceſima die menſis noni (hic eſt menſis Caſleu) centeſimi quadrageſimioctaui anni:& obtulerunt ſacrificium ſecundũ legem ſuper altare holocauſtorũ nouum,quod fecerunt. Secundũ tempus & ſe-
G cundum diem in qua contaminauerũt illud gentes,in ipſa renouatum eſt in canticis,& citharis,& cinyris, & cymbalis. Et cẽcidit omnis populus in faciem, & adorauerunt & benedixerunt in cœlum eum qui proſperauit eis. Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo,& obtulerunt holocauſta cũ lætitia, & ſacrificium ſalutaris & laudis. Et ornauerunt faciem templi coronis aureis & ſcutulis:& dedicauerũt portas & paſtophoria,& impoſuerũt eis ianuas. Et facta eſt lætitia in po-
[redacted] pulo magna valde,& auerſum eſt opprobrium gentium. Et ſtatuit Iudas & fratres eius & vniuerſa eccleſia Iſrael, vt agatur dies dedicationis altaris in temporibus ſuis ab anno in an-
Ioan. 10 c num per dies octo à quinta & viceſima die menſis Caſleu, cũ lætitia & gaudio. Et ædificauerunt in tempore illo montem Sion,& per circuitum muros altos & turres firmas: nequãdo venirent gentes,& conculcarent eum ſicut antea fecerunt. Et collocauit illic exercitum,vt ſeruarent eum: & muniuit eum ad cuſtodiendam Bethſurã, vt haberet populus munitionem contra faciem Idumææ.

[redacted]

CAPVT V.

A ET factum eſt,vt audierũt gentes in circuitu quia ædificatũ eſt altare & ſanctuarium ſicut prius,iratæ ſunt valde:& cogitabant tollere genus Iacob qui erant inter eos,& cœperunt occidere de populo,& perſequi. Et debellabat Iudas filios Eſau in Idumæa, & eos qui erant in Arabathane: quia circũſedebant Iſraelitas. Et percuſſit eos plaga magna. Et recordatus eſt malitiã filiorum Bean,qui erant populo in laqueum & in ſcãdalum, inſidiantes ei in via:& cõcluſi ſunt ab eo in turribus,& applicuit ad eos,& anathematizauit eos,& incendit turres eorum igni cum omnibus qui in eis erant. Et tranſiuit ad filios Ammon, & inuenit manũ fortẽ,& populũ copioſum,& Timótheum ducẽ ipſorũ:& cõmiſit cum eis prælia multa,& contriti ſunt in conſpectu eorũ,& percuſſit eos,& cepit Gazar ciuitatẽ & filias eius,& reuerſus eſt in Iudæam. Et cõgregatæ ſunt gentes quæ ſunt in Galaad,aduerſus Iſraelitas qui erant in finibus eorũ,vt tollerẽt eos:& fugerũt in Datheman munitionem. &
B miſerũt literas ad Iudã & fratres eius,dicentes, Congregatæ ſunt aduerſum nos gẽtes per circuitum,vt nos auferant:& parant venire,& occupare munitionem in quam cõfugimus:& Timótheus eſt dux exercitus eorũ. Nunc ergo veni,& eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis. Et omnes fratres noſtri qui erant in locis Tubin, interfecti ſunt: & captiuas duxerunt vxores eorũ,& natos,& ſpolia,& peremerunt illic ferè mille viros. Et adhuc epiſtolæ legebantur,& ecce alij nuntij venerũt de Galilæa conſciſſis tunicis,nuntiantes ſecundũ verba hæc:dicentes cõueniſſe aduerſum ſe à Ptolemaida,& Tyro,& Sydone:& repleta eſt omnis Galilæa alienigenis vt nos conſumant. Vt audiuit autem Iudas & populus ſermones iſtos,conuenit eccleſia magna cogitare quid facerent fratribus ſuis qui in tribulatione erant,& expugnabãtur ab eis. Dixitq; Iudas Simoni fratri ſuo, Elige tibi viros, & vade,& libera fratres tuos in Galilæa: ego autem & frater meus Ionathas ibimus in Galaaditim. Et reliquit Ioſephum filium Zachariæ,& Azariam duces populi cũ reſiduo exercitu in Iudæa ad cuſtodiã,& præcepit illis,dicens, Præſtote
C populo huic:& nolite bellũ committere aduerſum gẽtes, donec reuertamur. Et partiti ſunt Simoni viri tria millia,vt iret in Galilæam: Iudæ autem octo millia in Galaaditim. Et abijt Simon in Galilæam,& commiſit prælia multa cum gẽtibus: & contritæ ſunt gentes à facie eius,& perſecutus eſt eos vſq; ad portam Ptolemaidis:& ceciderunt de gentibus ferè tria millia virorum,& accepit ſpolia eorum: & aſſumpſit eos qui erãt in Galilæa & in Arbatis cum vxoribus & natis & omnibus quæ erant illis,& adduxit in Iudæam cum lætitia magna. Et Iudas Machabæus & Ionathas frater eius tranſierunt Iordanem,& abierunt viam triũ dierũ per deſertum. Et occurrerunt eis Nabuthæi,& ſuſceperũt eos pacifice, & narrauerunt eis omnia quæ acciderant fratribus eorum in Galaaditide, & quia multi ex eis comprehenſi ſunt in Baraſa, & Boſor, & in Alimis:& in Caſphor,& Mageth,& Carnaim. hæ omnes ciuitates munitæ,& magnæ. Sed & in cæteris ciuitatibus Galaaditidis tenẽtur cõprehẽſi,& in craſtinũ cõſtituerũt admouere exercitũ ciuitatibus his,& cõprehendere,& tollere eos in vna die. Et conuertit Iudas & exercitus eius viam in deſertum Boſor repente,& occupauit ciuitatẽ:& occidit omnem maſculũ in ore gladij,& accepit omnia ſpolia eorũ,& ſuccendit eam igni. Et ſurrexerunt inde nocte,& ibant vſq; ad muni-
D tionẽ. Et factũ eſt diluculo:cũ eleuaſſent oculos ſuos, & ecce populus multus,cuius non erat numerus portantes ſcalas & machinas vt cõprehenderẽt munitionẽ:& expugnabant eos. Et vidit Iudas quia cœpit bellũ,& clamor belli aſcẽdit ad cœlum ſicut tuba,& clamor magnus de ciuitate: & dixit exercitui ſuo, Pugnate hodie pro fratribus veſtris. Et venit tribus ordinibus poſt eos,& exclamauerũt tubis,& clamauerunt in oratione. Et cognouerunt caſtra Timóthei quia Machabæus eſt,& refugerunt à facie eius:& percuſſerũt eos plaga magna, & ceciderũt ex eis in die illa ferè octo millia virorũ. Et diuertit Iudas in Maſpha,& expugnauit,& cepit eam: & occidit omnẽ maſculũ eius,& aſſumpſit ſpolia eius,& ſuccendit eam igni. Inde perrexit,& cepit Caſbon,& Mageth, & Boſor, & reliquas ciuitates Galaaditidis. Poſt hæc autem verba, congregauit Timótheus exercitum alium,& caſtra poſuit contra Raphon trans torrentem. Et miſit Iudas ſpeculari exercitum: & renuntiauerunt ei, dicentes, Quia conuenerunt ad

eum

eum omnes gentes quæ in circuitu noſtro ſunt, & exercitus
multus nimis, & Arabas conduxerunt in auxilium ſibi, & ca-
E ſtra poſuerunt trans torrentem, parati ad te venire in præliũ.
Et abijt Iudas obuiã illis. Et ait Timótheus principibus exer
citus ſui, Cum appropinquauerit Iudas, & exercitus eius ad
torrentem aquæ: ſi tranſierit ad nos prior, non poterimus ſu-
ſtinere eum: quia potens poterit aduerſum nos: ſi verò timue-
rit tranſire, & poſuerit caſtra extra flumen, transfretemus ad
eos, & poterimus aduerſus illum. Vt autem appropinquauit
Iudas ad torrentem aquæ, ſtatuit ſcribas populi ſecus torren-
tem, & mandauit eis, dicens, Neminem hominum reliqueri-
tis, ſed veniãt omnes in præliũ. Et transfretauit ad illos prior,
& omnis populus poſt eum: & contritæ ſunt omnes gentes à
facie eorum, & proiecerunt arma ſua, & fugerunt ad phanum
quod erat in Carnaim. Et occupauit ipſam ciuitatem, & pha-
num ſuccendit igni cum omnibus quæ erant in ipſo: & op-
preſſa eſt Carnaim, & non potuit ſuſtinere contra faciem Iu-
dæ. Et congregauit Iudas vniuerſos Iſraëlitas qui erant in
Galaaditide, à minimo vſq; ad maximum, & vxores eorum
& natos, & vaſa, & exercitum magnum valde, vt venirent in
F terram Iudæ. Et venerunt vſq; Ephron: & hæc ciuitas magna
in ingreſſu poſita, munita valde: & non erat declinare ab ea
dextra vel ſiniſtra, ſed per medium iter erat. Et incluſerunt ſe
qui erant in ciuitate, & obſtruxerunt portas lapidibus: & mi-
ſit ad eos Iudas verbis pacificis dicens, Trãſeamus per terram
veſtram, vt eamus in terram noſtram: & nemo vobis nocebit,
tantum pedibus tranſibimus. & nolebant eis aperire. Et præ-
cepit Iudas prædicari in caſtris vt applicarent vnuſquiſq; in
quo erat loco: & applicuerunt ſe viri virtutis, & oppugna-
uit ciuitatem illam tota die & tota nocte, & tradita eſt ciuitas
in manu eius: & peremerunt omnem maſculum in ore gladij,
& eradicauit eam & accepit ſpolia eius, & tranſiuit per totam
ciuitatem ſuper interfectos. Et tranſgreſsi ſunt Iordanem in
campo magno, contra faciem Bethſan. Et erat Iudas congre-
gans extremos, & exhortabatur populum per totam viam,
donec venirent in terram Iuda: & aſcenderunt in montẽ Sion
cum lætitia & gaudio, & obtulerunt holocauſta, quòd nemo
ex eis cecidiſſet donec reuerterẽtur in pace. Et in diebus qui-
bus erat Iudas, & Ionathas in terra Galaad, & Simon frater
eius in Galilæa contra faciem Ptolemaidis, audiuit Ioſephus
Zachariæ filius, & Azarias principes virtutis res bene geſtas,
G & prælia quæ facta ſunt, & dixit, Faciamus & ipſi nobis no-
men, & eamus pugnare aduerſus gentes quæ in circuitu no-
ſtro ſunt. Et præcepit his qui erant in exercitu ſuo, & abierũt
Iamniam. Et exiuit Gorgias de ciuitate, & viri eius obuiam
illis in pugnam. Et fugati ſunt Ioſephus & Azarias vſq; in fi-
nes Iudææ: & ceciderunt illa die de populo Iſrael ad duo mil-
lia viri, & facta eſt plaga magna in populo, quia non audierũt
Iudam, & fratres eius, exiſtimantes fortiter ſe facturos: ipſi
autem non erant de ſemine virorum illorum, per quos ſalus
facta eſt in Iſrael. Et vir Iuda & fratres eius magnificati ſunt
valde in conſpectu omnis Iſrael, & gentium omnium vbi au-
diebatur nomen eorum. Et conuenerunt ad eos fauſta accla-
mantes. Et exiuit Iudas & fratres eius, & expugnabant filios
Eſau in terra quæ ad Auſtrum eſt, & percuſsit Chebron, &
filias eius: & muros eius & turres ſuccẽdit igni in circuitu. Et
mouit caſtra, vt iret in terram alienigenarũ, & perambulabat
Samariam. In die illa ceciderunt ſacerdotes in bello, dum vult
fortiter facere, dum ſine conſilio exit in prælium. Et declina-
uit Iudas in Azotum in terram alienigenarum, & diruit aras
eorum, & ſculptilia deorum ipſorum ſuccendit igni: & cepit
ſpolia ciuitatum, & reuerſus eſt in terram Iuda.

[redacted]

CAPVT VI.

A ET rex Antiochus perambulabat ſuperiores re-
giones, & audiuit eſſe ciuitatem Elymaidem in
Perſide nobiliſsimam, & copioſam in argento &
auro, templumq; in ea locuples valde: & illic vela-
mina aurea, & loricæ, & ſcuta, quæ reliquit Alexander Phi-
lippi rex Macedo, qui regnauit primus in Græcia. Et venit,
& quærebat capere ciuitatem, & deprædari eam, & non po-
tuit: quoniã innotuit ſermo his qui erãt in ciuitate: & ſurrexe-
runt in prælium, & fugit inde, & abijt cum triſtitia magna, &
reuerſus eſt in Babyloniam. Et venit qui nuntiaret ei in Per-
ſide, Quia fugata ſunt caſtra quæ erant in terra Iuda: & quia
abijt Lyſias cũ virtute forti in primis, & fugatus eſt à facie Iu-
dæorum, & inualuerũt armis & viribus, & ſpolijs multis quæ
ceperunt de caſtris quæ exciderũt: & quia diruerunt abomi-
nationem quã ædificauerãt ſuper altare quod erat in Ieruſalẽ:
& ſanctificationem, ſicut prius circundederũt muris excelſis:
ſed & Bethſurã ciuitatem ſuã. Et factũ eſt, vt audiuit rex ſer-
mones iſtos, expauit, & cõmotus eſt valde: & decidit in lectũ,
B & incidit in languorẽ præ triſtitia, quia nõ factum eſt ei ſicut
cogitabat. Et erat illic per dies multos: quia renouata eſt in eo
triſtitia magna, & arbitratus eſt ſe mori. Et vocauit omnes ami
cos ſuos, & dixit illis, Receſsit ſomnus ab oculis meis, & con-
cidi & corrui corde præ ſolicitudine: & dixi in corde meo, In
quantam tribulationem deueni, & in quos fluctus triſtitiæ in
qua nunc ſum: qui iucundus erã, & dilectus in poteſtate mea?
Nunc verò reminiſcor malorũ quæ feci in Ieruſalem, vnde &
abſtuli omnia ſpolia aurea & argentea quæ erant in ea, & miſi
auferre habitãtes Iudæã, ſine cauſa. Cognoui ergo quia pro-
pterea inuenerunt me mala iſta: & ecce pereo triſtitia magna
in terra aliena. Et vocauit Philippum vnum de amicis ſuis, &
præpoſuit eum ſuper vniuerſum regnũ ſuum: & dedit ei dia-
dema, & ſtolam ſuam, & annulũ, vt adduceret Antiochum fi-
lium ſuum, & nutriret eum, & regnaret. Et mortuus eſt illic
Antiochus rex anno centeſimo quadrageſimo nono. Et co-
gnouit Lyſias quoniã mortuus eſt rex, & conſtituit regnare
Antiochum filiũ eius, quem nutriuit adoleſcẽtem: & vocauit
C nomen eius Eupatorem. Et hi qui erant in arce, concluſerant
Iſrael in circuitu Sanctorũ: & quærebant eis mala ſemper ad
firmamentum gentium. Et cogitauit Iudas diſperdere eos: &
conuocauit vniuerſum populũ, vt obſiderent eos. Et cõuene-
runt ſimul, & obſederũt eos anno cẽteſimo quinquageſimo,
& fecerunt baliſtas & machinas. Et exierunt quidã ex eis qui
obſidebantur: & adiunxerunt ſe illis aliqui impij ex Iſrael, &
abierũt ad regẽ, & dixerũt, Quouſq; non facis iudiciũ & vin-
dicas fratres noſtros? Nos decreuimus ſeruire patri tuo, &
ambulare in præceptis eius, & obſequi edictis eius: & filij po-
puli noſtri propter hoc alienabant ſe à nobis, & quicunq; in-
ueniebãtur ex nobis, interficiebantur, & hæreditates noſtræ
diripiebãtur. Et non ad nos tantũ extenderunt manum, ſed &
in omnes fines noſtros: & ecce applicuerunt hodie ad arcem
in Ieruſalẽ occupare eam, & munitionem in Bethſuram mu-
nierunt: & niſi præueneris eos velocius, maiora quàm hæc fa-
cient, & non poteris obtinere eos. Et iratus eſt rex vt hæc au-
diuit: & conuocauit omnes amicos ſuos, & principes exerci-
tus ſui, & eos qui ſuper equites erant: ſed & de regnis alijs, &
D de inſulis maritimis venerũt ad eum exercitus conductitij. Et
erat numerus exercitus eius, centum millia peditũ, & viginti
millia equitũ, & elephanti trigintaduo docti ad præliũ. Et ve-
nerunt per Idumæã, & applicuerũt ad Bethſuram, & pugna-
uerunt dies multos, & fecerunt machinas: & exierunt, & ſuc-
cenderunt eas igni, & pugnauerunt viriliter. Et receſsit Iudas
ab arce, & mouit caſtra ad Bethzacharam contra caſtra regis.
Et ſurrexit rex ante lucem, & concitauit exercitus in impetũ
contra viam Bethzacharam: & cõparauerunt ſe exercitus in
prælium, & tubis cecinerunt: & elephantis oſtenderunt ſan-
guinem vuæ & mori, ad acuendos eos in prælium: & diuiſe-
runt beſtias per legiones: & aſtiterũt ſingulis elephãtis mille
viri

viri in loricis concatenatis,& galeæ æreæ in capitibus eorum: & quingenti equites ordinati vnicuiq; beſtiæ electi erant. Hi ante tempus vbicunq; erat beſtia,ibi erant: & quocunq; ibat, ibant,& non diſcedebant ab ea. Sed & turres ligneæ ſuper eos firmæ protegentes ſuper ſingulas beſtias: & ſuper eas machi- E næ:& ſuper ſingulas,viri virtutis triginta duo,qui pugnabant deſuper:& intus magiſter beſtiæ. Et reſiduū equitatū hinc & inde ſtatuit in duas partes,tubis exercitū commouere,& perurgere conſtipatos in legionibus eius. Et vt refulſit ſol in clypeos aureos & æreos,reſplenduerūt mōtes ab eis,& reſplenduerunt ſicut lampades ignis. Et diſtincta eſt pars exercitus regis per mōtes excelſos,& alia per loca humilia:& ibant cautè & ordinatè. Et commouebantur omes inhabitantes terram à voce multitudinis eorum,& inceſſu turbæ,& colliſione armorū:erat enim exercitus magnus valde & fortis. Et appropiauit Iudas,& exercitus eius in prœliū:& ceciderūt de exercitu regis ſexcenti viri. Et vidit Eleazar filius Saura, vnam de [redacted] beſtijs loricatā loricis regis,& erat eminens ſuper cæteras beſtias:& viſum eſt ei quòd in ea eſſet rex:& dedit ſe vt liberaret populū ſuum,& acquireret ſibi nomē æternū. Et cucurrit ad F eam audacter in medio legionis interficiēs à dextris & à ſiniſtris,& cadebāt ab eo huc atq; illuc. Et iuit ſub pedes elephantis,& ſuppoſuit ſe ei,& occidit eum: & cecidit in terrā ſuper ipſum,& mortuus eſt illic. Et videntes virtutem regis,& impetum exercitus eius, diuerterūt ſe ab eis. Caſtra autem regis aſcenderūt contra eos in Ieruſalē,& applicuerunt caſtra regis ad Iudæā & montē Sion. Et fecit pacem cum his qui erant in Bethſura:& exierūt de ciuitate,quia non erāt eis ibi alimenta cōcluſis,quia ſabbatha erāt terræ. Et comprehēdit rex Bethſuram,& cōſtituit illic cuſtodiā ſeruare eam, Et conuertit caſtra ad locum ſanctificationis dies multos:& ſtatuit illic baliſtas,& machinas,& ignis iacula,& tormenta ad lapides iactandos,& ſpicula,& ſcorpios ad mittendas ſagittas & fundibula. Fecerunt autem & ipſi machinas aduerſus machinas eorū,& pugnauerunt dies multos. Eſcæ autem non erant in ciuitate, eo quòd ſeptimus annus eſſet:& qui remāſerant in Iudæa de gentibus,conſumpſerant reliquias eorum quæ repoſitæ fue- G rant. Et remanſerunt in Sanctis viri pauci, quoniā obtinuerat eos fames:& diſperſi ſunt vnuſquiſq; in locum ſuum. Et audiuit Lyſias quòd Philippus quem conſtituerat rex Antiochus cum adhuc viueret,vt nutriret Antiochum filium ſuum & regnaret,reuerſus eſt à Perſide & Media,& exercitus qui abierat cum ipſo,& quia quærebat ſuſcipere regni negotia:& feſtinauit ire,& dicere ad regem & duces exercitus, Deficimus quotidie,& eſca nobis modica eſt,& locus quem obſidemus eſt munitus,& incumbit nobis ordinare de regno. Nunc itaq; demus dextras hominibus iſtis,& faciamus cum illis pacem,& cum omni gente eorū:& conſtituamus illis vt ambulent in legitimis ſuis ſicut prius:propter legitima enim ipſorum,quæ deſpeximus,irati ſunt,& fecerūt omnia hæc. Et placuit ſermo in conſpectu regis & principū:& miſit ad eos pacem facere:& receperunt illā. Et iurauit illis rex & principes: & exierūt de munitione. Et intrauit rex montē Sion,& vidit munitionem loci:& rupit citius iuramentum quod iurauit,& mandauit deſtruere murū in gyro. Et diſceſsit feſtinanter,& reuerſus eſt Antiochiam,& inuenit Philippum dominātem ciuitati:& pugnauit aduerſus eum,& occupauit ciuitatem.

[redacted]

CAPVT VII.

A Anno centeſimo quinquageſimoprimo exijt Demetrius Seleuci filius ab vrbe Roma,& aſcendit cum paucis viris in ciuitatē maritimā,& regnauit illic. Et factū eſt:vt ingreſſus eſt domū regni patrum ſuorū,comprehendit exercitus Antiochū & Lyſiam,vt adducerent eos ad eum. Et res ei innotuit:& ait, Nolite mihi oſtendere faciem eorū. Et occidit eos exercitus. Et ſedit Demetrius ſuper ſedem regni ſui,& venerunt ad eum viri iniqui & impij ex Iſrael:& Alcimus, dux eorum, qui volebat fieri ſacerdos. Et accuſauerūt populum apud regem, dicētes, Perdidit Iudas & fratres eius omnes amicos tuos,& nos diſperdidit de terra noſtra. Nunc ergo mitte virum cui credis,vt eat & videat exterminium omne quod fecit nobis in regionibus regis:& puniat omnes amicos eius & adiutores eorū. Et ele- B git rex ex amicis ſuis Bacchidem,qui dominabatur trans flumen magnum in regno,& fidelem regi:& miſit eum,& ALcimum impium conſtituit in ſacerdotium,& mandauit ei facere vltionem in filios Iſrael. Et ſurrexerunt,& venerūt cum exercitu magno in terram Iuda:& miſerūt nuntios,& locuti ſunt ad Iudā & ad fratres eius verbis pacificis in dolo. Et non intenderūt ſermonibus eorū:viderūt enim quia venerūt cum exercitu magno. Et conuenerūt ad Alcimū & Bacchidē congregatio ſcribarū requirere quæ iuſta ſunt: & primi Aſidæi qui erant in filijs Iſrael:& exquirebāt ab eis pacem. Dixerunt C enim. Homo ſacerdos de ſemine Aaron venit, non decipiet nos. Et locutus eſt cum eis verba pacifica: & iurauit illis, dicens, Non inferemus vobis malū,neq; amicis veſtris. Et crediderunt ei. Et comprehēdit ex eis ſexaginta viros,& occîdit Pſal.78.a eos in vna die ſecundū verbum quod ſcriptū eſt; Carnes ſanctorum tuorū,& ſanguinem ipſorū effuderūt in circuitu Ieruſalē,& non erat qui ſepeliret. Et incubuit timor,& tremor in omnē populū:quia dixerunt, Non eſt veritas & iudiciū in eis:tranſgreſsi ſunt enim conſtitutū,& iuſiurandū quod iurauerunt. Et mouit Bacchides caſtra ab Ieruſalem,& applicuit in Bethzecha:& miſit,& comprehendit multos ex eis qui ad ſe refugerant,& quoſdam de populo mactauit,& in puteum D magnum proiecit. Et cōmiſit regionem Alcimo,& reliquit cum eo auxilium in adiutorium ipſi. Et abijt Bacchides ad regem:& ſatis agebat Alcimus pro principatu ſacerdotij ſui,& conuenerūt ad eū omnes,qui perturbabant populum ſuum, & obtinuerunt terram Iuda,& fecerunt plagam magnam in Iſrael. Et vidit Iudas omnia mala quæ fecit Alcimus & qui cū eo erāt,filijs Iſrael,multò plus quàm gētes:& exijt in omnes fines Iudææ in circuitu,& fecit vindictam in viros deſertores, & ceſſauerūt vltrà exire in regionem. Vidit autem Alcimus quòd præualuit Iudas & qui cū eo erant:& cognouit quia nō poteſt ſuſtinere eos,& regreſſus eſt ad regē,& accuſauit eos multis criminibus. Et miſit rex Nicanorem,vnū ex principibus ſuis nobilioribus,qui erat inimicitias exercens contra Iſrael:& mandauit ei euertere populū. Et venit Nicanor in Ieruſalem cū exercitu magno,& miſit ad Iudā & ad fratres eius E verbis pacificis cū dolo,dicēs, Non ſit pugna inter me & vos: 2.Mac.14.a veniam cū viris paucis,vt videam facies veſtras cum pace. Et venit ad Iudam,& ſalutauerunt ſeinuicem pacificè:& hoſtes parati erant rapere Iudam. Et innotuit ſermo Iudæ quoniam cū dolo venerat ad eū:& conterritus eſt ab eo,& amplius noluit videre faciem eius. Et cognouit Nicanor quoniā denudatum eſt conſiliū eius:& exiuit obuiam Iudæ in pugnam iuxta Capharſalama. Et ceciderunt de Nicanoris exercitu, ferè quinq; millia viri,& fugerūt in ciuitatem Dauid. Et poſt hæc verba aſcendit Nicanor in montē Sion:& exierunt de ſacerdotibus populi ſalutare eū in pace,& demonſtrare ei holocauſtomata quæ offerebātur pro rege. Et irridens,ſpreuit eos,& polluit:& locutus eſt ſuperbè,& iurauit cum ira,dicens, Niſi traditus fuerit Iudas,& exercitus eius in manus meas:cōtinuò cùm regreſſus fuero in pace,ſuccendam domū iſtam. Et exijt cum ira magna:& intrauerunt ſacerdotes,& ſteterunt ante faciem altaris & templi:& flentes dixerūt, Tu Domine elegiſti domum iſtam ad inuocandum nomen tuum in ea,vt eſſet do- F mus orationis & obſecrationis populo tuo: fac vindictam in homine iſto,& exercitu eius,& cadant in gladio: memento blaſphemias eorum,& ne dederis eis vt permaneant. Et exijt

Nicanor

Nicanor ab Ieruſalem, & caſtra applicuit ad Bethhoron: & occurrit illi exercitus Syriæ. Et Iudas applicuit in Adarſa cũ
4.Re.19 g tribus millibus viris: & orauit Iudas, & dixit, Qui miſsi erant
Tho.1 d à rege Sennacherib, Domine, quia blaſphemauerunt te, exijt
Eccle.48 d angelus, & percuſsit ex eis centũ octogintaquinq; millia: ſic
Eſa.37 g contere exercitum iſtum in cõſpectu noſtro hodie, & ſciant cæteri quia male locutus eſt ſuper ſancta tua, & iudica illum ſecundũ malitiam illius. Et commiſerunt exercitus prælium
G tertiadecima die menſis Adar: & contrita ſunt caſtra Nicanoris, & cecidit ipſe primus in prælio. Vt autem vidit exercitus eius quia cecidiſſet Nicanor, proiecerunt arma ſua, & fugerunt: & perſecuti ſunt eos viam vnius diei ab Adazer, vſquequo veniatur in Gazara, & tubis cecinerunt poſt eos cum ſignificationibus. & exierũt de omnibus caſtellis Iudææ in circuitu, & ventilabant eos cornibus, & conuertebantur iterum ad eos, & ceciderunt omnes gladio, & non eſt relictus ex eis nec vnus. Et acceperunt ſpolia eorũ in prædam: & caput Nicanoris amputauerũt, & dexteram eius quam extenderat ſuperbè, & attulerunt, & ſuſpenderunt contra Ieruſalem. Et lætatus eſt populus valde, & egerunt diem illam in lætitia magna. Et conſtituit agi omnibus annis diem iſtam tertiadecima die menſis Adar. Et ſiluit terra Iuda dies paucos.

[redacted]

CAPVT VIII.

A ET audiuit Iudas nomen Romanorum quia ſunt potentes viribus, & acquieſcunt ad omnia quæ poſtulantur ab eis: & quicunq; acceſſerũt ad eos, ſtatuerunt cum eis amicitias, & quia ſunt potentes viribus. Et audierunt prælia eorum, & virtutes bonas quas fecerũt in Galatia, quia obtinuerũt eos, & duxerũt ſub tributum: & quanta fecerũt in regione Hiſpaniæ, & quòd in poteſtatem redegerũt metalla argẽti & auri quæ illic ſunt, & poſſederunt omnem locum conſilio ſuo & patientia: locaq; quæ longe erant valde ab eis, & reges qui ſuperuenerant eis ab extremis terræ, contriuerũt, & percuſſerũt eos plaga magna: cæteri autem dant eis tributũ omnibus annis. Et Philippum & Perſen Cethæorũ regem, & cæteros qui aduerſum eos arma tulerant contriuerunt in bello, & obtinuerunt eos: & Antiochum magnũ regem Aſiæ, qui eis pugnã intulerat, habẽs centum viginti elephãtes, & equitatũ, & currus, & exercitũ magnum valde, cõtritum ab eis: & quia ceperunt eum viuum, & ſtatuerunt ei vt daret ipſe & qui regnarent poſt ipſum, tributum magnũ, & daret obſides, & conſtitutũ. Et regionẽ Indorum,
B & Medos, & Lydos de optimis regionibus eorum: & acceptas eas ab eis, dederunt Eumeni regi: & quia qui erant apud Helladam, voluerunt ire, & tollere eos: & innotuit ſermo his, & miſerũt ad eos ducem vnum, & pugnauerunt contra illos, & ceciderũt ex eis multi, & captiuas duxerunt vxores eorum, & filios, & diripuerunt eos, & terram eorũ poſſederunt, & deſtruxerũt muros eorũ, & in ſeruitutẽ illos redegerunt vſq; in hunc diem: & reſidua regna, & inſulas quæ aliquando reſtiterant illis, exterminauerũt, & in poteſtatẽ redegerunt. Cum amicis autem ſuis, & qui in ipſis requiem habebant, conſeruauerũt amicitiã, & obtinuerũt regna quæ erant proxima & quæ erant longè: quia quicũq; audiebant nomen
C eorum, timebant eos. Quibus verò vellent auxilio eſſe vt regnarent, regnabant: quos autem vellent, regno deturbabãt. Et exaltati ſunt valde. Et in omnibus iſtis nemo portabat diadema, nec induebatur purpura, vt magnificaretur in ea. Et quia curiam fecerunt ſibi, & quotidie conſulebant trecẽtos viginti conſiliũ agentes ſemper de multitudine, vt quæ digna ſunt, gerant. Et committunt vni homini magiſtratũ ſuum per ſingulos annos dominari vniuerſæ terræ ſuæ: & omnes obediũt vni, & nõ eſt inuidia neq; zelus inter eos. Et elegit Iudas Eupolemum filiũ Iohannis filij Iacob, & Iaſonem filium Eleazari, & miſit eos Romam conſtituere cum illis amicitiam & ſocietatem: & vt auferrẽt ab eis iugum Græcorum quia viderunt quòd in ſeruitutem premerent regnũ Iſrael. Et abierunt Romam viam multam valde, & introierunt curiam, & dixerunt, Iudas Machabæus, & fratres eius, & populus Iudæorũ miſerunt nos ad vos ſtatuere vobiſcum ſocietatem & pacem, & cõſcribere nos ſocios & amicos veſtros. Et placuit ſermo in conſpectu eorum. Et hoc reſcriptũ eſt, quod reſcripſerunt in tabulis æreis: & miſerunt in Ieruſalem, vt eſſet apud eos ibi memoriale pacis & ſocietatis. [redacted] BENE SIT ROMANIS & genti Iudæorum in mari & in terra in æternum: gladiusq; & hoſtis procul ſit ab eis. Quòd ſi inſtiterit bellum Romanis prius, aut omnibus ſocijs eorum in omni dominatione eorũ:
D auxilium feret gens Iudæorũ, prout tempus dictauerit, corde pleno: & præliantibus non dabunt, neq; ſubminiſtrabunt triticum, arma, pecuniam, naues ſicut placuit Romanis: & cuſtodient mandata eorum, nihil ab eis accipientes. Similiter autem & ſi genti Iudæorum prius acciderit bellum, adiuuabunt Romani ex animo, prout eis tempus permiſerit: & adiuuantibus non dabitur triticum, arma, pecunia, naues, ſicut placuit Romanis: & cuſtodient mandata eorum abſq; dolo. ſecũdum hæc verba conſtituerunt Romani populo Iudæorũ. Quòd ſi poſt hæc verba hi aut illi addere, aut demere ad hæc aliquid voluerint, facient ex propoſito ſuo: & quæcunq; addiderint vel dempſerint, rata erũt. Sed & de malis quæ Demetrius rex fecit in eos, ſcripſimus ei, dicentes, Quare grauaſti iugũ tuum ſuper amicos noſtros, & ſocios Iudæos? Si ergo iterum adierint nos aduerſum te, faciemus illis iudicium, & pugnabimus tecum mari terraq;.

[redacted]

CAPVT IX.

A INterea vt audiuit Demetrius quia cecidit Nicanor & exercitus eius in prælio, appoſuit & Bacchidem & Alcimum rurſum mittere in Iudæam, & dextrum cornu cum illis. Et abierunt viam quæ ducit in Galgala, & caſtra poſuerunt in Maſaloth, quæ eſt in Arbellis: & occupauerũt eam, & peremerunt animas hominũ multas. In menſe primo anni centeſimi & quinquageſimiſecũdi applicuerunt exercitũ ad Ieruſalẽ: & ſurrexerunt, & abierũt in Berean viginti millia virorũ, & duo millia equitũ. Et Iudas poſuerat caſtra in Laiſa, & tria millia viri electi cũ eo: & viderũt multitudinẽ exercitus quia multi ſunt, & timuerũt valde: & multi ſubtraxerũt ſe de caſtris, & nõ remanſerunt ex eis niſi octingenti viri. Et vidit Iudas quòd defluxit exercitus ſuus, & bellũ perurgebat eum, & confractus eſt corde: quia non habebat tempus congregandi eos, & diſſolutus eſt. Et dixit his qui reſidui erant, Surgamus, & eamus ad aduerſarios noſtros, ſi poterimus pugnare aduerſus eos. Et auertebant eum, dicentes, Non poterimus, ſed liberemus animas noſtras modò, & reuertamur ad fratres noſtros, &
B tunc pugnabimus aduerſus eos: nos autem pauci ſumus. Et ait Iudas, Abſit iſtam rem facere, vt fugiamus ab eis: & ſi appropiauit tempus noſtrum, moriamur in virtute propter fratres noſtros, & non inferamus crimen gloriæ noſtræ. Et mouit exercitus de caſtris, & ſteterunt illis obuiam: & diuiſi ſunt equites in duas partes, & fundibularij & ſagittarij præibant exercitũ, & primi certaminis omnes potentes. Bacchides autem erat in dextro cornu, & proximauit legio ex duabus partibus, & clamabant tubis: exclamauerunt autem & hi qui erant ex parte Iudæ etiam ipſi, & commota eſt terra à voce exercituum: & commiſſum eſt prælium à mane vſq; veſperam. Et vidit Iudas quòd firmior eſt pars exercitus Bacchidis in dextris, & conuenerunt cum ipſo omnes conſtantes corde: & cõtrita eſt dextera pars ab eis, & perſecutus eſt eos vſq; ad mon-

ad montem Azoti. Et qui in ſiniſtro cornu erant viderunt
quòd contritũ eſt dextrum cornu,& ſecuti ſunt poſt Iudam
& eos qui cum ipſo erant à tergo: & ingrauatũ eſt prælium:
& ceciderunt vulnerati multi ex his & ex illis. Et Iudas ceci-
[redacted] dit,& cæteri fugerũt. Et Ionathas, & Simon tulerunt Iudam
fratrem ſuum,& ſepelierunt eum in ſepulchro patrum ſuo-
rum in ciuitate Modim. Et fleuerunt eum omnis populus Iſ-
rael planctu magno:& lugebãt dies multos,& dixerũt, Quo-
C modo cecidit potens, qui ſaluum faciebat populum Iſrael? Et
cætera verba bellorũ Iudæ,& virtutũ quas fecit, & magnitu-
dinis eius non ſunt deſcripta, multa enim erant valde. Et factũ
eſt: poſt obitum Iudæ emerſerunt iniqui in omnibus finibus
Iſrael,& exorti ſunt omnes qui operabantur iniquitatem. In
diebus illis facta eſt fames magna valde, & tradidit ſe Bacchi-
di omnis regio eorum cum ipſis. Et elegit Bacchides viros
impios,& conſtituit eos dominos regionis:& exquirebãt &
perſcrutabantur amicos Iudæ,& adducebant eos ad Bacchi-
dem,& vindicabat in illos, & illudebat. Et facta eſt tribula-
tio magna in Iſrael, qualis non fuit ex die qua non eſt viſus
propheta in Iſrael. Et congregati ſunt omnes amici Iudæ, &
dixerũt Ionathæ, Ex quo frater tuus Iudas defunctus eſt, vir
ſimilis ei non eſt qui exeat cõtra inimicos, Bacchidem, & eos
qui inimici ſunt gentis noſtræ. Nunc itaq; te hodie eligimus
eſſe pro eo nobis in principem & ducem ad bellandũ bellum
noſtrũ. Et ſuſcepit Ionathas tempore illo principatũ, & ſur-
rexit loco Iudæ fratris ſui. Et cognouit Bacchides, & quære-
bat eum occidere. Et cognouit Ionathas & Simon frater eius,
& omnes qui cum eo erant:& fugerũt in deſertum Thecuæ,
D & conſederunt ad aquam lacus Aſphar. Et cognouit Bacchi-
des: & die ſabbathorum venit ipſe & omnis exercitus eius
trans Iordanẽ:& Ionathas miſit fratrem ſuum ducem populi,
& rogauit Nabuthæos amicos ſuos vt commodarent illis ap-
paratum ſuũ qui erat copioſus. Et exierũt filij Iambri ex Ma-
daba,& comprehenderũt Iohannẽ & omnia quæ habebat,&
abierunt habentes ea. Poſt hæc verba renuntiatũ eſt Ionathæ
& Simôni fratri eius quia filij Iambri faciunt nuptias magnas,
& ducunt ſponſam ex Madaba filiam vnius de magnis prin-
cipibus Chanáan cum ambitione magna. Et recordati ſunt
ſanguinis Iohannis fratris ſui: & aſcenderũt, & abſconderunt
ſe ſub tegumento montis. Et eleuauerũt oculos ſuos, & vide-
runt:& ecce tumultus,& apparatus multus, & ſponſus pro-
ceſſit,& amici eius,& fratres eius obuiam illis cum tympanis,
& muſicis,& armis multis. Et ſurrexerũt ad eos ex inſidijs,&
occiderunt eos,& ceciderunt vulnerati multi,& reſidui fuge-
runt in montes: & acceperunt omnia ſpolia eorũ,& conuer-
ſæ ſunt nuptiæ in luctũ,& vox muſicorũ ipſorum in lamen-
tum. Et vindicauerunt vindictam ſanguinis fratris ſui: & re-
uerſi ſunt ad ripam Iordanis. Et audiuit Bacchides, & venit
E die ſabbathorum vſq; ad oram Iordanis in virtute magna. Et
dixit ad ſuos Ionathas, Surgamus,& pugnemus contra inimi
cos noſtros. nõ eſt enim hodie ſicut heri,& nudiuſtertius: ec-
ce enim bellum ex aduerſo, aqua verò Iordanis hinc & inde,
& ripæ,& paludes,& ſaltus:& non eſt locus diuertẽdi. Nunc
ergo clamate in cœlum, vt liberemini de manu inimicorũ ve-
ſtrorum. Et commiſſum eſt bellum. Et extendit Ionathas ma
num ſuam percutere Bacchidẽ,& diuertit ab eo retro:& diſ-
ſilijt Ionathas & qui cum eo erant in Iordanem, & tranſnata-
uerunt ad eos Iordanem. Et ceciderunt de parte Bacchidis die
illa mille viri:& reuerſi ſunt in Ieruſalem,& ædificauerunt ci-
uitates munitas in Iudæa, munitionem quæ erat in Iericho, &
in Ammaum,& in Bethoron,& in Bethel, & Thannatha, &
Phara,& Thopo muris excelſis & portis & ſeris. Et poſuit
cuſtodiam in eis, vt inimicitias exercerent in Iſrael: & muni-
uit ciuitatem Bethſuram,& Gazaram,& Arcem,& poſuit in
eis auxilia,& apparatum eſcarum: & accepit filios principum
regionis obſides,& poſuit eos in arce in Ieruſalem in cuſto-
F diam. Et anno cẽteſimo quinquageſimotertio, menſe ſecun-
do præcepit Alcimus deſtrui muros domus ſanctæ interio-
ris,& deſtrui opera prophetarũ:& cœpit deſtruere. In tem-
pore illo percuſſus eſt Alcimus,& impedita ſunt opera illius,
& occluſum eſt os eius,& diſſolutus eſt paralyſi, nec vltrà po
tuit loqui verbũ & mandare de domo ſua. Et mortuus eſt Al-
cimus in tempore illo cum tormẽto magno. Et vidit Bacchi-
des quoniam mortuus eſt Alcimus: & reuerſus eſt ad regem,
& ſiluit terra Iuda annis duobus. Et cogitauerunt omnes ini-
qui, dicentes, Ecce Ionathas,& qui cum eo ſunt, in ſilentio ha
bitant cõfidenter; nunc ergo adducamus Bacchidem, & com-
prehendet eos omnes vna nocte. Et abierunt, & conſilium ei
dederunt. Et ſurrexit vt veniret cum exercitu multo: & miſit
occultè epiſtolas ſocijs ſuis, qui erant in Iudæa, vt comprehen
derent Ionatham & eos qui cum eo erant, ſed nõ potuerunt,
quia innotuit eis conſilium eorum. Et apprehendit de viris
regionis, qui principes erant militiæ quinquaginta viros, &
occidit eos,& ſeceſſit Ionathas,& Simon,& qui cum eo erãt
in Bethbeſſen, quæ eſt in deſerto: & extruxit diruta eius, &
firmauerunt eam. Et cognouit Bacchides,& coogregauit vni-
uerſam multitudinem ſuam: & his qui de Iuda erant, denun-
G tiauit. Et venit,& caſtra poſuit déſuper Bethbeſſen:& oppu-
gnauit eã dies multos, & fecit machinas. Et reliquit Ionathas
Simonem fratrem ſuum in ciuitate,& exijt in regionem, &
venit cum numero,& percuſſit Odaren & fratres eius, & fi-
lios Phaſeron in tabernaculis ipſorũ, & cœpit cædere & cre-
ſcere in virtutibus. Simon verò,& qui cum ipſo erant, exierũt
de ciuitate,& ſuccenderunt machinas, & pugnauerunt cõtra
Bacchidem,& contritus eſt ab eis, & afflixerunt eum valde,
quoniam conſilium eius & congreſſus eius erat inanis. Et ira-
tus contra viros iniquos qui ei conſilium dederant vt veniret
in regionem ipſorũ, multos ex eis occîdit: ipſe autem cogita-
uit cum reliquis abire in regionem ſuam. Et cognouit Iona-
thas:& miſit ad eum legatos componere pacem cum ipſo, &
reddere ei captiuitatem. Et libenter accepit,& fecit ſecundum
verba eius,& iurauit ſe nihil facturũ ei mali omnibus diebus
vitæ eius. Et reddidit ei captiuitatem quam prius erat præda-
tus de terra Iuda, & conuerſus abijt in terram ſuam, & nõ ap-
poſuit amplius venire in fines eius. Et ceſſauit gladius ex Iſ-
rael:& habitauit Ionathas in Machmas,& cœpit Ionathas ibi
iudicare populum,& exterminauit impios ex Iſrael.

[redacted].

CAPVT X.

A ET anno centeſimo ſexageſimo aſcendit Alexan-
der Antiochi filius, qui cognominatus eſt Nobi-
lis:& occupauit Ptolemaidam, & receperunt eũ,
& regnauit illic. Et audiuit Demetrius rex,& cõ-
gregauit exercitum copioſum valde, & exiuit obuiam illi in
prælium. Et miſit Demetrius epiſtolam ad Ionatham verbis
pacificis, vt magnificaret eum: dixit enim, Anticipemus face-
re pacem cum eo, priuſquam faciat cum Alexandro aduer-
ſum nos: recordabitur enim omnium malorum quæ fecimus
in eum,& in fratrem eius,& in gentem eius. Et dedit ei pote-
ſtatem coogregandi exercitũ,& fabricare arma,& eſſe ipſum
ſocium eius,& obſides qui erant in arce iuſſit tradi ei. Et ve-
nit Ionathas in Ieruſalem, & legit epiſtolas in auditu omnis
populi,& eorũ qui in arce erant. Et timuerũt timore magno,
quoniam audierũt quòd dedit ei rex poteſtatem cõgregandi
exercitũ. Et traditi ſunt Ionathæ obſides, & reddidit eos pa-
rentibus ſuis:& habitauit Ionathas in Ieruſalẽ,& cœpit ędifi-
care & innouare ciuitatẽ. Et dixit faciẽtibus opera, vt extrue-
rent muros,& montẽ Sion, in circuitu lapidibus quadratis ad
munitionem:& ita fecerunt. Et fugerũt alienigenæ qui erant
in munitionibus quas Bacchides ædificauerat: & reliquit
vnuſquiſq; locum,& abijt in terram ſuam: tantũ in Bethſura
reman-

remanſerunt aliqui ex his qui reliquerant legem & præcepta Dei. erat enim hæc eis ad refugium. Et audiuit Alexander rex promiſſa quæ promiſit Demetrius Ionathæ: & narrauerunt ei prælia, & virtutes quas ipſe fecit, & fratres eius, & la-
B bores quos laborauerũt, & ait, Nunquid inueniemus aliquem virum talem? & nunc faciemus eum amicum, & ſocium noſtrum. Et ſcripſit epiſtolam, & miſit ei ſecundum hæc verba, dicens, REX Alexãder fratri Ionathæ ſalutem. Audiuimus de te quòd vir potens ſis viribus, & aptus es vt ſis amicus noſter: & nunc cõſtituimus te hodie ſummũ ſacerdotem gentis tuæ, & amicus vocêris regis (& miſit ei purpuram, & coronam auream) & quæ noſtra ſunt ſentias nobiſcũ, & conſerues amicitiam ad nos. Et induit ſe Ionathas ſtola ſancta ſeptimo menſe, anno centeſimo ſexageſimo in die ſolenni ſcenopegiæ: & congregauit exercitum & fecit arma copioſa. Et audiuit Demetrius verba iſta, & contriſtatus eſt nimis, & ait, Quid hoc fecimus, quòd præoccupauit nos Alexander apprehendere amicitiã Iudæorũ ad munimẽ ſui? Scribã & ego illis verba deprecatoria, & dignitates: & dona: vt ſint mecum in adiutorium. Et ſcripſit eis in hæc verba. REX Demetrius genti Iudæorum ſalutem. Quoniam ſeruaſtis ad nos pactum, & manſiſtis in amicitia noſtra, & non acceſſiſtis ad inimicos noſtros, audiuimus, & gauiſi ſumus. Et nunc perſeuerate adhuc cõſeruare ad nos fidem, & retribuemus vobis bona pro
C his quæ feciſtis nobiſcum. Et remittemus vobis præſtationes multas, & dabimus vobis donationes. Et nunc abſoluo vos & omnes Iudæos à tributis, & pretia ſalis indulgeo, & coronas remitto, & tertias ſeminis: & dimidiam partem fructus ligni quod eſt portionis meæ, relinquo vobis ex hodierno die & deinceps ne accipiatur à terra Iuda & à tribus ciuitatibus quæ additæ ſunt illi ex Samaria & Galilæa ex hodierna die & in totũ tempus, & Ieruſalem ſit ſancta & libera cũ finibus ſuis: & decimæ & tributa, ipſius ſint. Remitto etiã poteſtatem arcis quæ eſt in Ieruſalem: & do eam ſummo ſacerdoti, vt conſtituat in ea viros quoſcunq; ipſe elegerit, qui cuſtodiãt eam. Et omnem animam Iudæorum, quæ captiua eſt à terra Iuda in omni regno meo relinquo liberã gratis, vt omnes à tributis ſoluantur, etiam pecorũ ſuorum. Et omnes dies ſolennes, & ſabbatha, & neomeniæ, & dies decreti, & tres dies ante diẽ ſolennẽ, & tres dies poſt diem ſolennem ſint omnes immunitatis & remiſsionis omnibus Iudæis qui ſunt in regno meo: & nemo habebit poteſtatẽ agere aliquid, & mouere negotia aduerſus aliquem illorũ in omni cauſa. Et aſcribantur ex Iudæis in exercitu regis ad triginta millia virorum, & dabuntur illis copiæ vt oportet omnibus exercitibus regis, & ex eis ordinabũtur qui ſint in munitionibus regis magni: & ex his cõſtituentur ſuper negotia regni quæ aguntur ex fide, & principes ſint ex eis, & ambulẽt in legibus ſuis, ſicut præcipit rex
D in terra Iuda. Et tres ciuitates quæ additæ ſunt Iudææ ex regione Samariæ cũ Iudæa reputentur: vt ſint ſub vno, & non obediant alienæ poteſtati, niſi ſummo ſacerdoti: Ptolemaida & confines eius, quas dedi donũ ſanctis qui ſunt in Ieruſalem ad neceſſarios ſumptus ſanctorum. Et ego do ſingulis annis quindecim millia ſiclorum argenti de rationibus regis, quæ me cõtingunt: & omne quod reliquũ fuerit, quod non reddiderant qui ſuper negotia erãt annis prioribus, ex hoc dabunt in opera domus. Et ſuper hæc quinq; millia ſiclorũ argenti, quæ accipiebant de ſanctorum ratione per ſingulos annos: & hæc ad ſacerdotes pertineant, qui miniſterio funguntur. Et quicunq; confugerint in templũ quod eſt Ieroſolymis, & in omnibus finibus eius, obnoxij regi in omni negotio dimittãtur, & vniuerſa quæ ſunt eis in regno meo libera habeant. Et ad ædificanda vel reſtaurãda opera ſanctorũ ſumptus dabuntur de ratione regis: & ad extruẽdos muros in Ieruſalẽ & cõmuniendos in circuitu, ſumptus dabuntur de ratione regis, & ad cõſtruendos muros in Iudæa. Vt audiuit autẽ Ionathas & populus ſermones iſtos, non crediderũt eis, nec receperunt eos: quia recordati ſunt malitiæ magnæ quam fecerat in Iſrael, & tribulauerat eos valde. Et complacuit eis in Alexandrum, quia ipſe fuerat eis princeps ſermonũ pacis, & ipſi auxilium ferebant omnibus diebus. Et cõgregauit rex Alexander exercitum magnũ, & admouit caſtra contra Demetrium. Et commiſerunt præliũ duo reges, & fugit exercitus Demetrij, & inſecutus eſt eum Alexander, & incubuit ſuper eos. Et inualuit prælium nimis, donec óccidit ſol: & cecidit Demetrius in die illa. Et miſit Alexander ad Ptolemæũ regem Ae-
E gypti legatos ſecundũ hæc verba dicens, QVONIAM regreſſus ſum in regnum meũ, & ſedi in ſede patrũ meorum, & obtinui principatum, & contriui Demetriũ & poſſedi regionem noſtrã, & commiſi pugnam cũ eo, & cõtritus eſt ipſe, & caſtra eius à nobis, & ſedemus in ſede regni eius: & nũc ſtatuamus adinuicem amicitiã, & da mihi filiã tuam vxorem, & ero gener tuus, & dabo tibi dona, & ipſi dignitatem. Et reſpondit rex Ptolemæus, dicens, FELIX dies in qua reuerſus es ad terram patrũ tuorũ, & ſediſti in ſede regni eorũ. Et nunc faciã tibi quod ſcripſiſti: ſed occurre mihi Ptolemaidam, vt videamus inuicẽ nos, & ſpondeã tibi ſicut dixiſti. Et exiuit Ptolemæus de Aegypto, ipſe & Cleopatra filia eius, & venit Ptolemaidã anno cẽteſimo ſexageſimoſecũdo. Et occurrit ei Alexander rex, & dedit ei Cleopatrã filiam ſuam: & fecit nuptias eius Ptolemaidæ, ſicut reges in magna gloria. Et ſcripſit rex Alexander Ionathæ, vt veniret obuiã ſibi. Et abijt cũ gloria Ptolemaidã, & occurrit ibi duobus regibus, & dedit illis argentum multũ, & aurũ, & dona: & inuenit gratiam in cõſpectu eorũ. Et conuenerũt aduerſus eũ viri peſtilẽtes ex Iſrael, viri iniqui interpellantes aduerſus eũ: & non intendit ad eos rex. Et iuſſit ſpoliari Ionathã veſtibus ſuis, & indui eum purpura: & ita fecerũt: Et collocauit eũ rex ſedere ſecũ. Dixitq; principibus ſuis, Exite cũ eo in mediũ ciuitatis, & prædicate vt nemo aduerſus eũ interpellet de vllo negotio, nec quiſquã
F ei moleſtus ſit de vlla ratione. Et factum eſt vt viderũt qui interpellabant gloriam eius quæ prædicabatur, & opertũ eum purpura, fugerũt omnes: & magnificauit eum rex, & ſcripſit eum inter primos amicos, & poſuit eum ducẽ, & participem principatus. Et reuerſus Ionathas in Ieruſalem cũ pace & lætitia. In anno centeſimo ſexageſimoquinto, venit Demetrius filius Demetrij à Creta in terrã patrũ ſuorũ, & audiuit Alexander rex, & contriſtatus eſt valde, & reuerſus eſt Antiochiam. Et conſtituit Demetrius rex Apollonium ducem, qui præerat Cœleſyriæ: & congregauit exercitũ magnum, & acceſſit ad Iamniam: & miſit ad Ionatham ſummũ ſacerdotem, dicens, Tu ſolus reſiſtis nobis: ego autem factus ſum in deriſum, & in opprobrium, propterea quia tu poteſtatem aduerſum nos exerces in montibus. Nunc ergo ſi confidis in virtutibus tuis, deſcende ad nos in campũ, & comparemus illic inuicem: quia mecũ eſt virtus bellorum. Interroga & diſce quis ſum ego & cæteri qui auxilio ſunt mihi, qui & dicunt quia non poteſt ſtare pes veſter ante faciẽ noſtram, quia bis in fugam conuerſi ſunt patres tui in terrã ſuam: & nunc quomodo poteris ſuſtinere equitatum & exercitum tantum in campo,
G vbi nõ eſt lapis, neq; ſaxũ, neq; locus fugiendi? Vt audiuit autem Ionathas ſermones Apollonij, motus eſt animo: & elegit decem millia virorum, & exijt ab Ieruſalem, & occurrit ei Simon frater eius in adiutorium: & applicuerunt caſtra in Ioppen, & excluſit eum à ciuitate: quia cuſtodia Apollonij Ioppè erat, & oppugnauit eam. Et exterriti qui erant in ciuitate, aperuerunt ei, & obtinuit Ionathas Ioppen. Et audiuit Apollonius, & admouit tria millia equitum & exercitũ multum. Et abijt Azotum tanquam iter faciens, & ſtatim exijt in campum: eo quòd haberet multitudinem equitum, & confideret eis. Et inſecutus eſt eum Ionathas in Azotum, & commiſerunt præliũ. Et reliquit Apollonius in caſtris mille equites poſt eos occultè. Et cognouit Ionathas quoniam inſidiæ ſunt poſt ſe, & circuierunt caſtra eius, & iecerunt iacula in

populum, à mane vſq; ad veſperam. Populus autem ſtabat, ſicut præceperat Ionathas: & laborauerũt equi eorũ. Et eiecit Simon exercitũ ſuum, & commiſit contra legionem. equites enim ſatigati erãt, & contriti ſunt ab eo, & fugerũt. Et qui diſperſi ſunt per campum fugerũt in Azotum, & intrauerũt in Bethdagon idòlum ſuũ, vt ibi ſe liberarẽt. Et ſuccendit Ionathas Azotũ, & ciuitates quæ erant in circuitu eius, & accepit ſpolia eorum, & templũ Dagon: & omnes qui fugerunt in illud, ſuccendit igni. Et fuerũt qui ceciderunt gladio cũ his qui ſuccenſi ſunt, ferè octo millia virorũ. Et mouit inde Ionathas caſtra, & applicuit ea Aſcalonem: & exierũt de ciuitate obuiã illi in magna gloria. Et reuerſus eſt Ionathas in Ieruſalem cũ ſuis, habentibus ſpolia multa. Et factũ eſt: vt Audiuit Alexander rex ſermones iſtos, addidit adhuc glorificare Ionathã. Et miſit ei fibulam auream, ſicut cõſuetudo eſt dari cognatis regum. Et dedit ei Accarõ & omnes fines eius in poſſeſsionem.

[redacted]

CAPVT XI.

A Et rex Aegypti congregauit exercitũ, ſicut arenam quæ eſt circa oram maris, & naues multas: & quærebat obtinere regnũ Alexandri dolo, & addere illud regno ſuo. Et exijt in Syriã verbis pacificis, & aperiebant ei ciuitates, & occurrebant ei: quia mandauerat Alexander rex exire ei obuiam, eo quòd ſocer ſuus eſſet. Cum autẽ introiret ciuitatem Ptolemæus, ponebat cuſtodias militũ in ſingulis ciuitatibus. Et vt appropiauit Azoto, oſtenderũt ei templum Dagon ſuccẽſum igni, & Azotũ, & cætera eius demolita, & corpora proiecta, & eorũ qui cæſi erant in bello tumulos quos fecerant ſecus viam. Et narrauerunt regi quia hæc fecit Ionathas: vt inuidiam facerent ei, & tacuit rex. Et occurrit Ionathas regi in Ioppen cum gloria, & inuicem ſe ſalutauerunt, & dormierunt illic. Et abijt Ionathas cũ rege vſq; ad fluuium qui vocabatur Eleutherus: & reuerſus eſt in Ieruſalẽ. Rex autem Ptolemæus obtinuit dominium ciuitatum vſq; Seleuciam maritimam, & cogitabat in Alexandrum conſilia mala. Et miſit legatos ad Demetrium:
B dicens, VENI componamus inter nos pactum, & dabo tibi filiam meam quam habet Alexander, & regnabis in regno patris tui. pœnitet enim me, quòd dederim illi filiã meam: quæſiuit enim me occidere. Et vituperauit eum, propterea quòd concupierat regnum eius. Et abſtulit filiã ſuam, & dedit eam Demetrio. Et alienauit ſe ab Alexandro, & manifeſtatæ ſunt inimicitiæ eius. Et intrauit Ptolemæus Antiochiam, & impoſuit duo diademata capiti ſuo, Aegypti & Aſiæ. Alexander autem rex erat in Cilicia illis temporibus: quia rebellabãt qui erant in locis ſuis. Et audiuit Alexander, & venit ad eũ in bellum: & produxit Ptolemæus rex exercitum, & occurrit ei in manu valida, & fugauit eum. Et fugit Alexãder in Arabiam, vt ibi protegeretur. rex autem Ptolemæus exaltatus eſt. Et abſtulit Zabdiel Arabs caput Alexandri, & miſit Ptolemæo. Et rex Ptolemæus mortuus eſt in die tertia: & qui erant in munitionibus, perierunt ab his qui erant intra caſtra. Et regnauit Demetrius anno centeſimo ſexageſimoſeptimo. In diebus illis congregauit Ionathas eos qui erant in Iudæa, vt expugnarent arcem quæ eſt in Ieruſalem: & fecerunt contra eam machinas multas. Et abierunt quidam qui oderãt gẽtem ſuam viri iniqui ad regem Demetrium, & renuntiauerunt ei quòd Ionathas obſideret arcem. Et vt audiuit, iratus eſt: & ſta-
C tim venit ad Ptolemaidam, & ſcripſit Ionathæ ne obſideret arcem, ſed occurreret ſibi ad colloquium feſtinatò. Vt audiuit autem Ionathas, iuſsit obſidere: & elegit de ſenioribus Iſrael, & de ſacerdotibus, & dedit ſe periculo. Et accepit aurum & argentum, & veſtẽ, & alia xenia multa, & abijt ad regem Ptolemaidam, & inuenit gratiam in conſpectu eius, & interpellabant aduerſus eum quidam iniqui ex gente ſua. Et fecit ei rex ſicut fecerant ei qui ante eum fuerant: & exaltauit eum in conſpectu omnium amicorum ſuorũ, & ſtatuit ei principatum ſacerdotij, & quæcunq; alia habuit prius precioſa, & fecit eum principem amicorum. Et poſtulauit Ionathas à rege vt immunem faceret Iudæam, & tres toparchias, & Samariã, & confines eius: & promiſit ei talenta trecenta. Et conſenſit rex & ſcripſit Ionathæ epiſtolas de his omnibus, hunc modũ continentes. REX Demetrius fratri Ionathæ, ſalutẽ & genti Iudæorum. Exemplũ epiſtolæ, quam ſcripſimus Laſtheni parẽti noſtro de vobis, miſimus ad vos, vt ſciretis: Rex Demetrius Laſtheni parenti ſalutem. Genti Iudæorum amicis noſtris, & conſeruantibus quæ iuſta ſunt apud nos, decreuimus
D benefacere, propter benignitatem ipſorum quam erga nos habent. Statuimus ergo illis omnes fines Iudææ, & tres ciuitates, Lydam & Ramatham, quæ additæ ſunt Iudææ, ex Samaria, & omnes confines earum ſequeſtrari omnibus ſacrificantibus in Ieroſolymis pro his quæ ab eis prius accipiebat rex per ſingulos annos, & pro fructibus terræ & pomorum. Et alia quæ ad nos pertinebant decimarũ & tributorum, ex hoc tempore remittimus eis: & areas ſalinarum, & coronas quæ nobis deferebantur, omnia ipſis concedimus. & nihil horum irritũ erit ex hoc & in omne tẽpus. Nunc ergo curate facere horum exemplũ, & detur Ionathæ, & ponatur in monte ſancto, & in loco celebri. Et videns Demetrius rex quòd ſiluit terra in cõſpectu ſuo, & nihil ei reſtitit, & dimiſit totũ exercitum ſuum, vnumquenq; in locũ ſuũ, excepto peregrino exercitu quem traxit ab inſulis gentium: & inimici erant ei omnes exercitus patrũ eius. Tryphon autẽ erat quidã partiũ Alexandri prius: & vidit quoniã omnis exercitus murmurauit contra Demetrium, & iuit ad Emalchuel Arabem, qui nutriebat Antiochum filium Alexandri: & aſsidebat ei, vt traderet eum ipſi, vt regnaret loco patris ſui: & enuntiauit ei quanta fecit
E Demetrius, & inimicitias exercituum eius aduerſus illum. Et mãſit ibi diebus multis. Et miſit Ionathas ad Demetriũ regẽ vt eijceret eos qui in arce erant in Ieruſalem, & qui in præſidijs erant: quia impugnabãt Iſrael. Et miſit Demetrius ad Ionatham, dicens, Non hæc tantũ faciã tibi & genti tuæ, ſed gloria illuſtrabo te & gentẽ tuã cũ fuerit opportunũ. Nunc ergo rectè feceris, ſi miſeris in auxilium mihi viros: quia diſceſsit omnis exercitus meus. Et miſit ei Ionathas tria millia virorũ fortium Antiochiam: & venerũt ad regẽ, & delectatus eſt rex in aduentu eorũ. Et conuenerunt qui erant de ciuitate, centũ viginti millia virorũ, & volebant interficere regẽ. Et fugit rex in aulã: & occupauerũt qui erãt de ciuitate, itinera ciuitatis, & cœperunt pugnare. Et vocauit rex Iudæos in auxiliũ, & conuenerunt omnes ſimul ad eum, & diſperſi ſunt omnes per ciuitatem: & occiderunt in illa die centũ millia hominũ, & ſuccenderunt ciuitatẽ: & ceperũt ſpolia multa in die illa, & liberauerunt regẽ. Et viderũt qui erant de ciuitate quòd obtinuiſ-
F ſent Iudæi ciuitatẽ ſicut volebãt: & infirmati ſunt mente ſua, & clamauerũt ad regem cũ precibus, dicentes, Da nobis dexteras, & ceſſent Iudæi oppugnare nos & ciuitatẽ. Et proiecerunt arma ſua, & fecerunt pacem: & glorificati ſunt Iudæi in conſpectu regis & in cõſpectu omniũ qui erãt in regno eius, & nominati ſunt in regno: & regreſsi ſunt in Ieruſalẽ, habẽtes ſpolia multa. Et ſedit Demetrius rex in ſede regni ſui: & ſiluit terra in cõſpectu eius. Et mentitus eſt omnia quæcũq; dixit, & abalienauit ſe à Ionatha, & non retribuit ei ſecundũ beneficia quæ ſibi tribuerat, & vexabat eũ valdè. Poſt hæc autẽ reuerſus eſt Tryphon, & Antiochus cũ eo puer adoleſcens: & regnauit, & impoſuit ſibi diadema. Et cõgregati ſunt ad eum omnes exercitus quos diſperſerat Demetrius, & pugnauerũt contra eum: & fugit, & terga vertit. Et accepit Tryphon beſtias, & obtinuit Antiochiam: & ſcripſit Antiochus adoleſcens Ionathæ, dicẽs, Conſtituo tibi ſacerdotiũ, & conſtituo te ſuper quatuor ciuitates, vt ſis de amicis regis. Et miſit illi

vaſa aurea in miniſterium, & dedit ei poteſtatem bibendi in
auro, & eſſe in purpura, & habere fibulam auream: & Simo-
nem fratrem eius conſtituit ducē à terminis Tyri vſq; ad fines
Aegypti. Et exijt Ionathas, & perambulabat trans flumen ci-
uitates: & congregatus eſt ad eum omnis exercitus Syriæ in
auxiliū, & venit Aſcalonē, & occurrerunt ei honorificè de ci-
uitate. Et abijt inde Gazā: & cōcluſerūt ſe qui erant Gazæ, &
obſedit eā, & ſuccēdit quæ erant in circuitu ciuitatis, & præ-
datus eſt eam. Et rogauerunt Gazenſes Ionathā, & dedit illis
dextram: & accepit filios eorū obſides, & miſit illos in Ieru-
ſalem, & perambulauit regionem vſq; Damaſcum. Et audiuit
G Ionathas quòd præuaricati ſunt principes Demetrij in Cades
quæ eſt in Galilæa cum exercitu multo, volentes eum remo-
uere à negotio regni, & occurrit illis: fratrem autem ſuum Si-
mônem reliquit intra prouinciā. Et applicuit Simō ad Beth-
ſuram, & expugnabat eam diebus multis, & concluſit eos. Et
poſtulauerunt ab eo dextras accipere, & dedit illis: & eiecit
eos inde, & cepit ciuitatē, & poſuit in ea præſidium. Et Io-
nathas & caſtra eius applicuerunt ad aquam Geneſar, & ante
lucem vigilauerunt in campo Aſor: & ecce caſtra alienigena-
rum occurrebant ei in campo, & tendebāt ei inſidias in mon-
tibus: Ipſe autem occurrit ex aduerſo. Inſidiæ verò exurrexe-
runt de locis ſuis, & commiſerūt præliū. Et fugerūt qui erant
ex parte Ionathæ, omnes: & nemo relictus eſt ex eis, niſi Ma
tathias filius Abſolomi, & Iudas filius Calphi princeps mili-
tiæ exercitus. Et ſcidit Ionathas veſtimenta ſua, & poſuit ter-
ram in capite ſuo, & orauit. Et reuerſus eſt Ionathas ad eos in
prælium, & conuertit eos in fugā, & pugnauerūt. Et viderunt
qui fugiebant partis illius, & reuerſi ſunt ad eum, & inſeque-
bantur cum eo omnes vſq; Cades ad caſtra ſua, & peruenerūt
vſq; illuc. & ceciderunt de alienigenis in die illa tria millia vi-
rorum: & reuerſus eſt Ionathas in Ieruſalem.

[redacted]

CAPVT XII.

A ET vidit Ionathas quia tempus eū iuuat, & elegit
viros, & miſit eos Romā ſtatuere & renouare cū
eis amicitiam: & ad Spartiatas, & ad alia loca miſit
epiſtolas ſecundū eandem formā: & abierūt Ro-
mam, & intrauerunt curiā, & dixerunt, Ionathas ſummus ſa-
cerdos, & gens Iudæorū miſerunt nos vt renouaremus amici-
tiam & ſocietatem ſecundū priſtinū. Et dederunt illis epiſto-
las ad ipſos per loca vt deducerent eos in terram Iuda cū pace.
Et hoc eſt exemplū epiſtolarū, quas ſcripſit Ionathas Spar-
tiatis. IONATHAS ſummus ſacerdos, & ſeniores gentis, &
ſacerdotes, & reliquus populus Iudæorū, Spartiatis fratribus
ſalutem. Iampridem miſſæ erant epiſtolæ ad Oniam ſummū
ſacerdotem à Dario qui regnabat apud vos, quoniā eſtis fra-
B tres noſtri, ſicut ſcriptū cōtinet quod ſubiectum eſt. Et ſuſce-
pit Onias virū qui miſſus fuerat, cū honore: & accepit epiſto-
las, in quibus ſignificabatur de ſocietate & amicitia. Nos enim
cum nullo horū indigeremus, habētes ſanctos libros qui ſunt
in manibus noſtris, maluimus mittere ad vos renouare frater-
nitatem & amicitiā, ne fortè alieni efficiamur à vobis: multa
enim tēpora tranſierunt, ex quo miſiſtis ad nos. Nos ergo in
omni tempore ſine intermiſſione in diebus ſolēnibus, & cæ-
teris quibus oportet, memores ſumus veſtri in ſacrificijs quæ
offerimus, & in obſeruationibus ſicut fas eſt & decet meminiſ-
ſe fratrū. Lætamur itaq; de gloria veſtra. Nos autē circūdede-
runt multæ tribulationes, & multa prælia, & impugnauerunt
nos reges qui ſunt in circuitu noſtro. Noluimus ergo vobis
moleſti eſſe, neq; cæteris ſocijs, & amicis noſtris in his præ-
lijs. habuimus enim de cœlo auxiliū, & liberati ſumus nos, &
C humiliati ſunt inimici noſtri. Elegimus itaq; Numeniū An-
tiochi filiū, & Antipatrem Iaſonis filiū, & miſimus ad Roma-
nos renouare cū eis amicitiam & ſocietatem priſtinā. Māda-
uimus itaq; eis vt veniant etiam ad vos, & ſalutent vos, & red-
dant vobis epiſtolas noſtras de innouatione fraternitatis no-
ſtræ. Et nunc benefacietis reſpondentes nobis ad hæc. Et hoc
reſcriptū eſt epiſtolarum, quod miſit Onias. REX Spartiata-
rum Onias Ionathæ ſacerdoti magno ſalutem. Inuentū eſt in
ſcriptura de Spartiatis & Iudæis quoniā ſunt fratres, & quòd
ſunt de genere Abraham. Et nunc ex quo hæc cognouimus,
benefacitis ſcribentes nobis de pace veſtra. Sed & nos reſcri-
pſimus vobis, Pecora noſtra, & poſſeſſiones noſtræ, veſtræ
ſunt: & veſtræ, noſtræ. Mandauimus itaq; hæc nuntiari vobis.
Et audiuit Ionathas quoniam egreſſi ſunt principes Deme-
trij cum exercitu multo ſuprà quàm prius, pugnare aduerſus
eum: & exijt ab Ieruſalem, & occurrit eis in Amathite regio-
D ne: non enim dederat eis ſpatiū vt ingrederentur regionē eius.
Et miſit ſpeculatores in caſtra eorum: & reuerſi renuntiaue-
runt quòd cōſtituunt ſuperuenire illis nocte. Cùm occidiſſet
autem ſol, præcepit Ionathas ſuis vigilare & eſſe in armis pa-
ratos ad pugnam tota nocte, & poſuit cuſtodes per circuitum
caſtrorum. Et audierunt aduerſarij quòd paratus eſt Ionathas
cum ſuis in bello: & timuerunt & formidauerūt in corde ſuo,
& accenderunt focos in caſtris ſuis. Ionathas autem & qui cū
eo erant, nō cognouerūt vſq; mane: videbāt autem luminaria
ardentia, & ſecutus eſt eos Ionathas, & non cōprehendit eos,
tranſierunt enim flumen Eleutherum. Et diuertit Ionathas ad
E Arabas. qui vocabantur Zabadæi: & percuſſit eos, & accepit
ſpolia eorum. Et iunxit, & venit Damaſcum, & perambula-
bat omnem regionem illam. Simon autem exijt & venit vſq;
ad Aſcalonem, & ad proxima præſidia: & declinauit in Iop-
pen, & occupauit eam. (audiuit enim quòd vellēt præſidium
tradere partibus Demetrij) & poſuit ibi cuſtodes, vt cuſto-
dirent eam. Et reuerſus eſt Ionathas: & conuocauit ſeniores
populi, & cogitauit cum eis ædificare præſidia in Iudæa, &
ædificare muros in Ieruſalem, & exaltare altitudine magna
inter mediū arcis & ciuitatem, vt ſepararet eam à ciuitate, vt
eſſet ipſa ſingulariter, & neq; emant, neq; vendant. Et conue-
nerunt vt ædificarent ciuitatem: & cecidit murus qui erat ſu-
per torrentem ab ortu ſolis, & reparauit eum qui vocatur Ca-
phetetha: & Simon ædificauit Adiada in Sephela. & muniuit
eam, & impoſuit portas & ſeras. Et cū cogitaſſet Triphon re-
gnare Aſiæ & aſſumere diadema, & extendere manū in An-
tiochum regem: timens ne fortè non permitteret eum Iona-
F thas, ſed pugnaret aduerſus eū, quærebat cōprehendere eum,
& occidere. Et exurgens abijt in Bethſan. Et exiuit Ionathas
obuiam illi cū quadraginta millibus virorū electorum in præ-
lium, & venit Bethſan. Et vidit Tryphon quia venit Ionathas
cum exercitu multo, vt extenderet in eū manus: & timuit. Et
accepit eum cū honore, & commendauit eū omnibus amicis
ſuis. & dedit ei munera: & præcepit exercitibus ſuis vt obe-
dirent ei ſicut ſibi. Et dixit Ionathæ, Vt quid vexaſti vniuer-
ſum populum, cum bellū nobis nō ſit? Et nunc remitte eos in
domos ſuas: elige autē tibi viros paucos qui tecū ſint, & veni
mecū Ptolemaidam, & tradā eam tibi, & reliqua præſidia &
exercitum & vniuerſos præpoſitos negotij, & conuerſus abi-
bo, propterea enim veni. Et credidit ei, & fecit ſicut dixit: &
dimiſit exercitū, & abierunt in terrā Iuda. retinuit autē ſecum
tria millia virorū: ex quibus remiſit in Galilæam duo millia,
mille autē venerunt cū eo. Vt autem intrauit Ptolemaidā Io-
G nathas, clauſerūt portas ciuitatis Ptolemēſes: & cōprehende-
runt eū, & omnes qui cū eo intrauerāt gladio interfecerūt. Et
miſit Triphon exercitū & equites in Galilæā, & in campum
magnum vt perderent omnes ſocios Ionathæ. At illi cum co-
gnouiſſent quia cōprehenſus eſt Ionathas, & perijt, & omnes
qui cum eo erāt: hortati ſunt ſemetipſos, & exierunt parati in
prælium. Et videntes hi qui inſequuti fuerant, quia pro anima
res eſt illis, reuerſi ſunt: illi autē venerunt omnes cum pace in
terram Iuda. Et planxerunt Ionathā, & eos qui cū ipſo erant

valde:& luxit Iſrael luctu magno. Et quæſierũt omnes gen-
tes quæ erant in circuitu eorũ, conterere eos. dixerunt enim,
Non habent principem & adiuuantem:nunc ergo expugne-
mus illos,& tollamus de hominibus memoriam eorum.

[redacted]

CAPVT XIII.

A ET audiuit Simon quòd congregauit Tryphon
exercitum copioſum, vt veniret in terram Iudæ:
& attereret eam. Vidẽs quia in tremore populus
eſt & in timore,aſcendit Ieruſalẽ, & congregauit
populum:& adhortãs dixit, Vos ſcitis quanta ego, & fratres
mei,& domus patris mei fecimus pro legibus & pro ſanctis
prælia, & anguſtias quales vidimus: horum gratia perierunt
fratres mei omnes propter Iſrael,& relictus ſum ego ſolũs. Et
nunc non mihi contingat parcere animæ meæ in omni tem-
pore tribulationis:non enim melior ſum fratribus meis. Vin-
dicabo itaq; gentem meam,& ſancta,natos quoq; noſtros, &
vxores:quia cõgregatæ ſunt vniuerſæ gentes cõterere nos ini
micitiæ gratia.& accenſus eſt ſpiritus populi ſimul vt audiuit
B ſermones iſtos:& reſponderunt voce magna dicentes, Tu es
dux noſter loco Iudæ,& Ionathæ fratris tui. pugna prælium
noſtrũ:& omnia quæcũq; dixeris nobis faciemus. Et congre-
gans omnes viros bellatores,accelerauit conſummare vniuer-
ſos muros Ieruſalẽ & muniuit eã in gyro. Et miſit Ionatham
filiũ Abſolomi,& cũ eo exercitũ nouũ in Ioppen: & eiectis
his qui erant in arce,remanſit illic ipſe. Et mouit Tryphon à
Ptolemaida cũ exercitu multo, vt veniret in terram Iuda, &
Ionathas cũ eo in cuſtodia:Simon autem applicuit in Addus
contra faciem campi. Et vt cognouit Tryphon quia ſurrexit
Simon loco fratris ſui Ionathæ,& quia cõmiſſurus eſſet cum
eo prælium,miſit ad eũ legatos,dicens, Pro argẽto quod debe-
bat frater tuus Ionathas in ratione regis,propter negotia quæ
C habuit,detinuimus eũ. Et nunc mitte argenti talenta centũ, &
duos filios eius obſides,vt non dimiſſus fugiat à nobis: & re-
mittemus eum. Et cognouit Simon quia cũ dolo loqueretur
ſecũ,iuſſit tamẽ dari argentũ,& pueros:ne inimicitiã magnã
ſumeret ad populũ Iſrael,dicentẽ,Quia non miſit ei argentũ
& pueros,propterea perijt. & miſit pueros, & centũ talenta:
& mentitus eſt,& nõ dimiſit Ionathã. Et poſt hæc venit Try
phon intra regionẽ,vt cõtereret eam, & gyrauerunt per viam
quæ ducit Ador,& Simõ & caſtra eius ambulabãt in omnem
locũ quocunq; ibant. Qui autẽ in arce erant, miſerũt ad Try-
D phonem legatos,vt feſtinaret venire per deſertũ, & mitteret
illis alimonias. Et parauit Tryphon omnem equitatũ, vt ve-
niret illa nocte:erat autẽ nix multa valde & nõ venit in Galaa
ditim. Et cũ appropinquaſſet Baſchama,occîdit Ionatham,&
filios eius illic. Et cõuertit Tryphon,& abijt in terrã ſuam. Et
miſit Simon,& accepit oſſa Ionathæ fratris ſui, & ſepeliuit ea
in Modin ciuitate patrũ eius. Et planxerunt eũ omnis Iſrael
plãctu magno,& luxerũt eum dies multos. Et ædificauit Si-
mon ſuper ſepulchrũ patris ſui & fratrũ ſuorum ædificiũ altũ
viſu,lapide polito retro & antè:& ſtatuit ſeptem pyramidas,
vnã contra,vnã patri & matri,& quatuor fratribus:& his cir-
cumpoſuit colũnas magnas & ſuper columnas arma, ad me-
moriam æternã:& iuxta arma naues ſculptas,quæ viderentur
ab hominibus nauigantibus mare. hoc eſt ſepulchrum, quod
fecit in Modin vſq; in hunc diem. Triphon autẽ cum iter fa-
ceret cũ Antiocho rege adoleſcente,dolo occîdit eum. Et re-
gnauit loco eius,& impoſuit ſibi diadema Aſiæ,& fecit plagã
E magnã in terra. Et ædificauit Simon præſidia Iudææ, muniẽs
ea turribus excelſis,& muris magnis,& portis & ſeris: & po-
ſuit alimenta in munitionibus. Et elegit Simon viros,& miſit
ad Demetriũ regem vt faceret remiſsionẽ regioni: quia actus
omnes Tryphonis per direptionem fuerant geſti. Et Deme-
trius rex ad verba iſta reſpondit ei,& ſcripſit epiſtolã talem,
REX Demetrius Simoni ſummo ſacerdoti & amico regũ,
& ſenioribus,& genti Iudæorũ ſalutẽ. Coronam aureã,& ba-
hem quã miſiſtis,ſuſcepimus:& parati ſumus facere vobiſcũ
pacẽ magnã,& ſcribere præpoſitis regis remittere vobis quæ
indulſimus. Quæcũq; enim cõſtituimus,vobis conſtant. Mu-
nitiones quas ædificaſtis, vobis ſint. remittimus quoq; igno-
rantias,& peccata vſq; in hodiernũ diem,& coronã quã debe-
F batis. Et ſi quid aliud erat tributariũ in Ieruſalẽ, iam nõ ſit tri-
butariũ. Et ſi qui ex vobis apti ſunt cõſcribi inter noſtros,cõ-
ſcribantur,& ſit inter nos pax. Anno cẽteſimo ſeptuageſimo
ablatum eſt iugũ gentium ab Iſrael. Et cœpit populus Iſrael
ſcribere in tabulis & geſtis publicis,anno primo ſub Simone
ſummo ſacerdote,magno duce,& principe Iudæorũ. In die-
bus illis applicuit Simon ad Gazã,& circũdedit eã caſtris: &
fecit machinas, & applicuit ad ciuitatem, & percuſſit turrem
vnam,& comprehendit eam. Et qui eruperãt,erant intra ma-
chinam,in ciuitatẽ:& factus eſt motus magnus in ciuitate. Et
aſcenderũt qui erãt in ciuitate cũ vxoribus & filijs ſupra mu-
rum ſciſsis tunicis ſuis,& clamauerũt voce magna, poſtulan-
tes à Simone dextras ſibi dari,& dixerunt, Non nobis reddas
G ſecundum malitias noſtras,ſed ſecundũ miſericordias tuas. Et
flexus Simon non debellauit eos:eiecit tamen eos de ciuitate,
& mundauit ædes in quibus fuerãt ſimulachra,& tũc intrauit
in eam cũ hymnis benedicẽs Dominum,& eiecta ab ea omni
immunditia,collocauit in ea viros qui legẽ facerẽt:& muniuit
eam,& fecit ſibi habitationẽ. Qui autẽ erãt in arce Ieruſalem,
prohibebantur egredi & ingredi regionẽ,& emere & vẽdere:
& eſurierunt valde,& multi ex eis fame perierũt,& clamaue-
runt ad Simonẽ vt dextras acciperet.& dedit illis:& eiecit eos
inde,& mũdauit arcem à cõtaminationibus, & intrauerũt in
eam tertia & viceſima die ſecũdi mẽſis,anno cẽteſimo ſeptua-
geſimoprimo, cũ laude & ramis palmarũ,& cinnyris.& cym-
balis,& nablis,& hymnis,& canticis, quia cõtritus eſt inimi-
cus magnus ex Iſrael. Et conſtituit vt omnibus annis ageren-
tur dies hi cũ lætitia. Et muniuit montem templi, qui erat ſe-
cus arcem,& habitauit ibi ipſe, & qui cum eo erant. Et vidit
Simon Iohannem filiũ ſuum,quòd vir prælij eſſet: & poſuit
eum ducem virtutum vniuerſarum, & habitauit in Gazaris.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A ANno centeſimo ſeptuageſimoſecundo cõgrega-
uit rex Demetrius exercitum ſuũ,& abijt in Me-
diam ad contrahenda ſibi auxilia, vt expugnaret
Tryphonem. Et audiuit Arſaces rex Perſidis &
Mediæ,quia intrauit Demetrius cõfines ſuos,& miſit vnũ de
principibus ſuis,vt cõprehenderet eum viuũ. Et abijt,& per-
cuſſit caſtra Demetrij:& cõprehendit eum, & duxit eum ad
Arſacẽ,& poſuit eum in cuſtodiã. Et ſiluit omnis terra Iuda
omnibus diebus Simonis,& quæſiuit bona genti ſuæ.& pla-
cuit illis poteſtas eius & gloria eius omnibus diebus. Et cum
omni gloria ſua accepit Ioppen in portũ, & fecit introitũ in
inſulis maris. Et dilatauit fines gẽtis ſuæ, & obtinuit regionẽ.
B Et cõgregauit captiuitatem multã,& dominatus eſt Gazaræ
& Bethſuræ,& arci:& abſtulit immunditias ex ea, & nõ erat
qui reſiſteret ei. Et vnuſquiſq; colebat terrã ſuam cũ pace: &
terra Iuda dabat fructus ſuos,& ligna camporũ fructum ſuũ.
Seniores in plateis ſedebant omnes, & de bonis terræ tracta-
bant,& iuuenes induebant ſe gloriã,& ſtolas belli. Et ciuita-
tibus tribuebat alimonias,& cõſtituebat eas vt eſſent vaſa mu
nitionis quoadusq; nominatũ eſt nomen gloriæ eius vſq; ad
extremũ terræ. Fecit pacem ſuper terram,& lætatus eſt Iſrael
lætitia magna. Et ſedit vnuſquiſq; ſub vite ſua,& ſub ficulnea
ſua:& nõ erat qui eos terreret. Defecit impugnans eos ſuper
terram:

terram:reges cõtriti ſunt in diebus illis. Et cõfirmauit omnes
humiles populi ſui,& legẽ exquiſiuit,& abſtulit omnem ini-
quum & malum,ſancta glorificauit,& multiplicauit vaſa ſan-
ctorum. Et auditũ eſt Romæ quia defunctus eſſet Ionathas,
C & vſq; in Spartiatas:& cõtriſtati ſunt valde. Vt audierunt au-
tem quòd Simon frater eius factus eſſet ſummus ſacerdos lo-
co eius,& ipſum obtinere omnem regionẽ,& ciuitates in ea,
ſcripſerunt ad eũ in tabulis æreis,vt renouarẽt amicitias & ſo-
cietatem quã fecerant cum Iuda & cũ Ionatha fratribus eius.
Et lectæ ſunt in conſpectu eccleſiæ in Ieruſalẽ. Et hoc exem-
plum epiſtolarũ quas Spartiatæ miſerunt. SPARTIANO-
RVM principes & ciuitates: Simoni ſacerdoti magno, & ſe-
nioribus,& ſacerdotibus,& reliquo populo Iudæorũ fratri-
bus ſalutem. Legati qui miſſi ſunt ad populum noſtrũ, nun-
tiauerũt nobis de veſtra gloria,honore,& lætitia.& gauiſi ſu-
mus in introitu eorũ. Et ſcripſimus quæ ab eis erant dicta in
concilijs populi,ſic,Numenius Antiochi,& Antipater Iaſo-
nis filius legati Iudæorũ,venerũt ad nos,renouãtes nobiſcum
D amicitiã priſtinã. Et placuit populo excipere viros glorioſè,
& ponere exemplũ ſermonum eorũ in ſegregatis populi li-
bris,vt ſit ad memoriã populo Spartiatarũ. Exemplũ autem
horum ſcripſimus Simoni magno ſacerdoti. Poſt hæc autem
miſit Simon Numeniũ Romam, habentem clypeũ aureum,
magnũ,pondo mnarum mille ad ſtatuendã cũ eis ſocietatem.
Cum autem audiſſet populus Romanus ſermones iſtos,dixe
runt, Quam gratiarũ actionẽ reddemus Simôni & filijs eius?
Reſtituit enim ipſe fratres ſuos, & expugnauit inimicos Iſ-
rael ab eis:& ſtatuerũt ei libertatem,& deſcripſerũt in tabulis
æreis,& poſuerunt in titulis in monte Sion. Et hoc eſt exem-
plum ſcripturæ, OCTAVADECIMA die mẽſis Elul,an-
no centeſimo ſeptuageſimoſecundo, anno tertio ſub Simône
ſacerdote magno in Aſaramel, in conuentu magno ſacerdo-
tum,& populi,& principum gentis,& ſeniorũ regionis, no-
ta facta ſunt hæc. Quoniam frequenter facta ſunt prælia in re-
gione noſtra. Simon autem Matathiæ filius ex filijs Iarib, &
fratres eius dederũt ſe periculo,& reſtiterunt aduerſarijs gen-
E tis ſuæ,vt ſtarent ſancta ipſorũ & lex,& gloria magna glori-
ficauerunt gentem ſuã. Et cõgregauit Ionathas gentẽ ſuam,
& factus eſt illis ſacerdos magnus, & appoſitus eſt ad popu-
lum ſuum. Et voluerunt inimici eorum calcare & atterere re-
gionem ipſorum,& extendere manus in ſancta ſanctorum.
Tunc reſtitit Simon,& pugnauit pro gente ſua, & erogauit
pecunias multas,& armauit viros virtutis gentis ſuæ, & dedit
illis ſtipendia:& muniuit ciuitates Iudææ,& Bethſuram quæ
erat in finibus Iudææ,vbi erant arma hoſtium antea:& poſuit
illic præſidium viros Iudæos. Et Ioppen muniuit quæ erat
ad mare:& Gazaram quæ eſt in finibus Azoti, in qua hoſtes
antea habitabant,& collocauit illic Iudæos:& quæcunq; apta
F erant ad correptionem eorum,poſuit in eis. Et vidit populus
actum Simonis,& gloriam quam cogitabat facere genti ſuæ,
& poſuerunt eum ducẽ ſuum & principẽ ſacerdotũ,eo quòd
ipſe fecerit hæc omnia,& iuſtitiam,& fidem quam conſerua-
uit genti ſuæ,& exquiſiuit omni modo exaltare populũ ſuũ.
Et in diebus eius proſperatum eſt in manibus eius vt tolleren
tur gentes de regione ipſorum,& qui in ciuitate Dauid erant
in Ieruſalem in arce, de qua procedebant, & contaminabant
omnia quæ in circuitu ſanctorum ſunt,& inferebant plagam
magnam caſtitati:& collocauit in ea viros Iudæos ad tutamẽ-
tum regionis & ciuitatis,& exaltauit muros in Ieruſalem. Et
rex Demetrius ſtatuit illi ſummũ ſacerdotium. Secundũ hæc
fecit eum amicum ſuũ,& glorificauit eum gloria magna. Au-
diuit enim quòd appellati ſunt Iudæi à Romanis amici, &
ſocij,& fratres,& quia ſuſceperũt legatos Simonis glorioſè:
& quia Iudæi & ſacerdotes eorum conſenſerunt eum eſſe du-
cem ſuum & ſummum ſacerdotem in æternum donec ſurgat
G propheta fidelis:& vt ſit ſuper eos dux:& vt cura eſſet illi pro
ſanctis,& vt conſtitueret præpoſitos ſuper opera eorum &
ſuper regionem & ſuper arma & ſuper præſidia:& cura ſit il-
li de ſanctis:& vt audiatur ab omnibus,& ſcribantur in nomi-
ne eius omnes conſcriptiones in regione:& vt operiatur pur-
pura & auro: & ne liceat vlli ex populo & ex ſacerdotibus
irritum facere aliquid horum, & contradicere his quæ ab eo
dicuntur, aut conuocare conuentum in regione ſine ipſo: &
veſtiri purpura,& vti fibula aurea. qui autẽ fecerit extra hæc,
aut irritum fecerit aliquid horum, reus erit. Et complacuit
omni populo ſtatuere Simonem, & facere ſecundum verba
iſta. Et ſuſcepit Simon,& placuit ei vt ſummo ſacerdotio fun
geretur: & eſſet dux & princeps gentis Iudæorum & ſacer-
dotum,& præeſſet omnibus. Et ſcripturam iſtam dixerunt
ponere in tabulis æreis,& ponere eas in peribolo ſanctorum,
in loco celebri. exemplum autem eorum ponere in ærario
vt habeat Simon & filij eius.

[redacted]

CAPVT XV.

A ET miſit rex Antiochus filius Demetrij epiſtolas
ab inſulis maris Simonis ſacerdoti,& principi gẽ-
tis Iudæorũ,& vniuerſæ genti,& erant continen-
tes hunc modũ, REX Antiochus Simoni ſacer-
doti magno,& genti Iudæorũ ſalutẽ. Quoniã quidã peſtilen
tes obtinuerũt regnum patrũ noſtrorũ,volo autem vendicare
regnũ,& reſtituere illud,ſicut erat antea:& electam feci mul-
titudinẽ exercitus,& feci naues bellicas. Volo autẽ procede-
re per regionẽ,vt vlciſcar in eos qui corruperunt regionẽ no-
ſtrã:& qui deſolauerũt ciuitates multas in regno meo. Nunc
ergo ſtatuo tibi omnes oblationes quas remiſerunt tibi ante
me omnes reges,& quæcunq; alia dona remiſerũt tibi:& per-
mitto tibi facere percuſſuram proprij numiſmatis in regione
B tua: Ieruſalẽ autem ſanctã eſſe, & liberã:& omnia arma,quæ
fabricata ſunt & præſidia quæ cõſtruxiſti,quæ tenes, maneãt
tibi. Et omne debitũ regis,& quæ futura ſunt regi, ex hoc &
in totũ tempus remittuntur tibi. Cum autẽ obtinuerimus re-
gnum noſtrũ,glorificabimus te,& gẽtem tuã,& templũ glo-
ria magna, ita vt maniſeſtetur gloria veſtra in vniuerſa terra.
Anno cẽteſimo ſeptuageſimoquarto exijt Antiochus in ter-
ram patrum ſuorũ,& conuenerunt ad eum omnes exercitus,
ita vt pauci relicti eſſent cũ Tryphone. Et inſecutus eſt eum
Antiochus rex,& venit Doram fugiens per maritimam,ſcie-
bat enim quòd congregata ſunt mala in eum, & reliquit eum
exercitus. Et applicuit Antiochus ſuper Doram cũ centũ vi-
C ginti millibus virorũ belligeratorũ, & octo millibus equitũ.
& circuiuit ciuitatẽ, & naues à mari acceſſerunt: & vexabant
ciuitatẽ à terra & mari,& neminẽ ſinebant ingredi vel egredi.
Venit autẽ Numenius, & qui cũ eo fuerant, ab vrbe Roma,
habentes epiſtolas regibus,& regionibus ſcriptas, in quibus
cõtinebantur hæc, LVCIVS cõſul Romanorũ, Ptolemæo
regi ſalutẽ. Legati Iudæorũ venerunt ad nos amici noſtri, re-
nouantes priſtinã amicitiã & ſocietatẽ, miſſi à Simone prin-
cipe ſacerdotũ,& populo Iudæorũ. Attulerũt autẽ & clypeũ
D aureũ mnarũ mille. Placuit itaq; nobis ſcribere regibus, & re-
gionibus,vt nõ inferãt illis mala,neq; impugnent eos,& ciui-
tates eorũ & regiones eorũ:& vt nõ ferant auxiliũ pugnanti-
bus aduerſus eos. Viſum autem eſt nobis accipere ab eis cly-
peũ. Si qui ergo peſtilẽtes fugerint de regione ipſorũ ad vos,
tradite eos Simoni principi ſacerdotum, vt vindicet in eos ſe-
cundũ legem ſuã. Hæc eadem ſcripta ſunt Demetrio regi, &
Attalo,& Arabæ,& Arſaci,& in omnes regiones,& Sampſa
mæ & Spartiatis & Delo & Mydo & Sicioni & Cariæ,& Sa-
mum & Pamphiliã & Lyciã & Alicarnaſſum & Rhodum &
Phaſelida & Coo & Siden & Arado & Cortynam & Cnidũ
E & Cyprum & Cyrenen. Exemplum autem eorum ſcripſerũt
Simoni principi ſacerdotũ. Antiochus autem rex applicuit

caſtra in Doram ſecundò, admouens ei ſemper manus, & ma-
chinas faciens: & cõcluſit Tryphonẽ, ne procederet, & miſit
ad eum Simon duo millia virorũ electorum in auxilium, &
argentum, & aurum, & vaſa copioſa: & noluit ea accipere: ſed
rupit omnia quæ pactus eſt cũ eo anteà, & alienauit ſe ab eo.
Et miſit ad eũ Athenobium vnũ de amicis ſuis, vt tractaret cũ
ipſo, dicens, Vos tenetis Ioppen, & Gazaram, & arcem quæ
eſt in Ieruſalẽ ciuitates regni mei: fines earũ deſolaſtis, & feci-
ſtis plagam magnam in terra, & dominati eſtis per loca multa
in regno meo. Nunc ergo tradite ciuitates, quas occupaſtis: &
tributa locorum in quibus dominati eſtis extra fines Iudææ.
F ſin autem, date pro illis quingenta talenta argenti, & extermi-
nij quod exterminaſtis, & tributorũ ciuitatũ alia talẽta quin-
genta: ſin autẽ, veniemus & expugnabimus vos. Et venit Athe-
nobius amicus regis in Ieruſalem, & vidit gloriam Simônis,
& claritatẽ in auro & argento, & apparatũ copioſum, & ob-
ſtupuit: & retulit ei verba regis. Et reſpondit ei Simon, & di-
xit ei, Neq; alienã terram ſumpſimus, neq; alienã detinemus:
ſed hæreditatẽ patrum noſtrorũ, quæ iniuſtè ab inimicis no-
ſtris aliquo tempore poſſeſſa eſt. Nos verò tempus habentes,
vendicamus hæreditatẽ patrum noſtrorũ. Nam de Ioppe, &
Gazara, quæ expoſtulas, ipſi faciebãt in populo plagam ma-
G gnam, & in regione noſtra: horum damus talenta centum. Et
non reſpondit ei Athenobius verbũ. Reuerſus autem cum ira
ad regem, renũtiauit ei verba iſta, & gloriam Simônis, & vni-
uerſa quæ vidit: & iratus eſt rex ira magna. Tryphon autem
fugit naui in Ortoſiada. Et conſtituit rex Cendebæũ ducem
maritimũ, & exercitum peditũ & equitum dedit illi. Et man-
dauit illi mouere caſtra cõtra faciem Iudææ: & mãdauit ei ædi
ficare Cedronem, & obſtruere portas ciuitatis, & debellare
populũ. Rex autẽ perſequebatur Tryphonem. Et peruenit
Cendebæus Iamniã, & cœpit irritare plebem, & conculcare
Iudæam, & captiuare populũ, & interficere, & ædificare Ce-
dronem. Et collocauit illic equites, & exercitum: vt egreſſi
perambularent viam Iudææ, ſicut conſtituit ei rex.

[redacted]

CAPVT XVI.

A ET aſcendit Iohãnes de Gazaris, & nuntiauit Si-
mõni patri ſuo quæ fecit Cendebæus. Et vocauit
Simon duos filios ſuos ſeniores, Iudã, & Iohan-
nem, & ait illis, Ego & fratres mei, & domus pa-
tris mei expugnauimus hoſtes Iſrael ab adoleſcentia vſq; in
hunc diem: & proſperatũ eſt in manibus noſtris liberare Iſ-
rael aliquoties. Nunc autem ſenui, ſed eſtote loco meo, & fra-
tris mei, & egreſſi pugnate pro gente noſtra: auxiliũ verò de
cœlo vobiſcum ſit. Et elegit de regione viginti millia virorũ
belligeratorum, & equites, & profecti ſunt ad Cendebæũ: &
dormierũt in Modin. Et ſurrexerũt mane, & abierũt in cam-
B pum: & ecce exercitus copioſus in obuiã illis peditũ & equi-
tum, & fluuius torrens erat inter mediũ ipſorum. Et admouit
caſtra contra faciem eorũ ipſe & populus eius, & vidit popu-
lum trepidantem ad transfretandũ torrentem, & transfretauit
primus, & viderunt eum viri, & tranſierunt pòſt eum. Et di-
uiſit populum, & equites in medio peditũ: erat autem equita-
tus aduerſariorũ copioſus nimis. Et exclamauerunt ſacris tu-
bis: & in fugã conuerſus eſt Cendebæus, & caſtra eius. & ce-
ciderunt ex eis multi vulnerati: reſidui autem in munitionem
fugerunt. Tunc vulneratus eſt Iudas frater Iohannis: Iohãnes
autem inſecutus eſt eos, donec venit Cedronem quam ædifi-
cauit: & fugerunt vſq; ad turres quæ erant in agris Azoti, &
C ſuccendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo millia virorũ, &
reuerſus eſt in Iudæam in pace: & Ptolemæus filius Abobi
conſtitutus erat dux in campo Iericho; & habebat argentum
& aurum multũ. erat enim gener ſummi ſacerdotis. Et exal-
tatum eſt cor eius, & volebat obtinere regionẽ, & cogitabat
dolum aduerſus Simônem & filios eius vt tolleret eos. Simon
autem perambulans ciuitates quæ erant in regione Iudææ, &
ſolicitudinem gerens earum, deſcendit in Iericho ipſe & Ma-
tathias filius eius, & Iudas anno centeſimo ſeptuageſimoſe-
ptimo, mẽſe vndecimo, hic eſt menſis Sabat. Et ſuſcepit eos
filius Abobi in munitiunculã, quæ vocatur Doch, cum dolo,
quam ædificauit: & fecit eis conuiuium magnũ, & abſcondit
illic viros. Et cum inebriatus eſſet Simon & filij eius, ſurrexit
Ptolemæus cum ſuis, & ſumpſerunt arma ſua, & intrauerunt
in conuiuium, & occiderunt eum, & duos filios eius, & quoſ-
D dam pueros eius, & fecit deceptionem magnam in Iſrael, &
reddidit mala pro bonis. Et ſcripſit hæc Ptolemæus, & miſit
regi vt mitteret ei exercitũ in auxilium, & traderet ei regio-
nem, & ciuitates eorũ, & tributa. Et miſit alios in Gazaram
tollere Iohannem, & tribunis miſit epiſtolas, vt venirent ad
ſe, & daret eis argentum, & aurum, & dona. Et alios miſit oc-
cupare Ieruſalem, & montem templi. Et præcurrẽs quidam,
nuntiauit Iohanni in Gazara quia perijt pater eius, & fratres
eius, & quia miſit te quoq; interfici. Vt audiuit autem, vehe-
menter expauit: & comprehendit viros qui venerant perdere
eum, & occîdit eos: cognouit enim quia quærebant perdere
eum. Et cætera ſermonum Iohannis, & bellorum eius, & bo-
narum virtutum quibus fortiter geſſit, & ædificij murorum
quos extruxit, & rerum geſtarum eius: ecce hæc ſcripta ſunt
in libro dierum ſacerdotij eius: ex quo factus eſt princeps ſa-
cerdotum poſt patrem ſuum.

F I N I S.

Liber ſecundus Machabæorum.

[redacted]

CAPVT I.

A FRATRIBVS qui ſunt per Ae-
gyptum Iudæis, ſalutẽ dicunt fratres qui
ſunt in Ieroſolymis Iudæi, & qui in re-
gione Iudæa, & pacem bonã. Benefaciat
vobis Deus, & meminerit teſtamẽti ſui
quod locutus eſt ad Abraham, & Iſaac,
& Iacob ſeruorum ſuorum fidelium, &
det vobis cor omnibus vt colatis eum, & faciatis eius volun-
tatem corde magno & animo volenti. Adaperiat cor veſtrum
in lege ſua, & in præceptis ſuis, & faciat pacem. Exaudiat ora-
B tiones veſtras, & reconcilietur vobis, nec vos deſerat in tem-
pore malo. Et nunc hic ſumus orantes pro vobis. Regnante
Demetrio anno centeſimo ſexageſimonono nos Iudæi ſcri-
pſimus vobis in tribulatione & impetu qui ſuperuenit nobis
in iſtis annis, ex quo receſsit Iaſon à ſancta terra & à regno.
Portam ſuccenderunt & effuderunt ſanguinẽ innocentem: &
orauimus ad Dominum, & exauditi ſumus, & obtulimus ſa-
crificium & ſimilaginẽ, & accendimus lucernas, & propoſui-
mus panes. Et nunc frequẽtate dies ſcenopegiæ menſis Caſ-
leu. Anno centeſimo octogeſimooctauo, populus qui eſt in
Ieroſolymis, & in Iudæa, ſenatusq; & Iudas, Ariſtobolo ma-
C giſtro Ptolemæi regis qui eſt de genere chriſtorum ſacerdo-
tum, & his qui in Aegypto ſunt Iudæis, ſalutẽ & ſanitatem.
De magnis periculis à Deo liberati magnificè gratias agi-
mus ipſi, vtpote qui aduerſus talem regem dimicauimus.
Ipſe enim ebullire fecit de Perſide eos qui pugnauerũt con-
tra ſanctam

tra ſanctam ciuitatem. Nam cum in Perſide eſſet dux ipſe & cum ipſo immenſus exercitus, cécidit in templo Naneæ, conſilio deceptus ſacerdotum Naneæ. etenim in ea habitaturus venit ad locum Antiochus & amici eius, & vt acciperent pecunias multas dotis nomine. Cumq; propoſuiſſent eas ſacerdotes Naneæ, & Ipſe cum paucis ingreſſus eſſet intra ambitũ
D phani, clauſerunt templum. Cum autem intraſſet Antiochus, apertoq; occulto aditu templi, mittentes lapides percuſſerũt ducem, & eos qui cum eo erant, & diuiſerunt membratim, & capitibus amputatis foras proiecerunt. Per omnia benedictus Deus, qui tradidit impios. Facturi igitur quinta & viceſima die menſis Calleu purificationem templi, neceſſarium duximus ſignificare vobis: vt & vos quoq; agatis diem ſcenopegiæ, & diem ignis qui datus eſt quando Nehemias ædificato
[redacted] templo & altari obtulit ſacrificia. Nam cum in Perſidem ducerentur patres noſtri, ſacerdotes qui tunc cultores dei erant, acceptum ignem de altari occultè abſconderunt in valle vbi erat puteus altus & ſiccus: & in eo contutati ſunt eum, ita vt omnibus ignotus eſſet locus. Cum autem præteriſſent anni
E multi, & placuit deo vt mitteretur Nehemias à rege Perſidis: nepotes ſacerdotum illorum qui abſconderant, miſit ad requirendum ignem: & ſicut narrauerunt nobis, non inuenerunt ignem, ſed aquam craſſam. Et iuſsit eos haurire, & afferre ſibi; & ſacrificia, quæ impoſita erant, iuſsit ſacerdos Nehemias aſpergi ipſa aqua, & ligna, & quæ erãt ſuperpoſita. Vtq; hoc factum eſt, & tempus affuit quo ſol refulſit qui prius erat in nubilo, accenſus eſt ignis magnus, ita vt omnes mirarentur. Orationem autem faciebant omnes ſacerdotes, dum conſum-
F maretur ſacrificium, Ionatha inchoãte, cæteris autem reſpondentibus. Et Nehemiæ erat oratio hunc habens modum, DOMINE Deus omnium creator, terribilis & fortis, iuſtus & miſericors, qui ſolus es bonus rex, ſolus præſtans, ſolus iuſtus, & omnipotẽs, & æternus, qui liberas Iſrael de omni malo, qui feciſti patres electos, & ſanctificaſti eos: accipe ſacrificium pro vniuerſo populo tuo Iſrael, & cuſtodi partẽ tuam, & ſanctifica. Congrega diſperſionem noſtram, libera eos qui ſeruiunt gentibus, & contemptos & abominatos reſpice, vt ſciant gentes quia tu es Deus noſter. Affige opprimentes
Deut.30 a nos & contumeliam facientes in ſuperbia. Conſtitue populũ tuum in loco ſancto tuo; ſicut dixit Moyſes. Sacerdotes autem pſallebant hymnos, vſquequo conſumptum eſſet ſacrificium. Cum autem conſumptum eſſet ſacrificium, ex reſi-
G dua aqua Nehemias iuſsit lapides maiores perfundi. Quod vt factum eſt, ex eis flamma accenſa eſt: ſed & ex lumine quod refulſit ab altari, conſumpta eſt. Vt verò manifeſtata eſt res, renuntiatum eſt regi Perſarũ quòd in loco in quo ignem abſconderant hi qui tranſlati fuerãt ſacerdotes aqua apparuit, de qua Nehemias & qui cum eo erant, purificauerunt ſacrificia. Conſyderans autem rex, & rem diligenter examinans, fecit ei templũ vt probaret quod factum erat. Et cum probaſſet, ſacerdotibus donauit multa dona, & alia, atq; alia munera, & accipiens manu ſua, tribuebat eis. Appellauit autem Nehemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur purificatio. Vocatur autem apud plures Nephi.

[redacted]

CAPVT II.

A INuenitur autẽ in deſcriptionibus Ieremiæ prophetæ, quòd iuſsit eos ignem accipere qui tranſmigrabantur, vt ſignificatum eſt & vt mandauit
Deut.30 a tranſmigratis. Et dedit illis legẽ ne obliuiſcerentur præcepta Domini, & vt nõ exerrarẽt mentibus videntes ſimulachra aurea, & argentea, & ornamenta eorũ. Et alia huiuſmodi dicens, hortabatur ne legem amouerent à corde ſuo. Erat autem in ipſa ſcriptura quomodo tabernaculum & arcam iuſsit propheta diuino reſponſo ad ſe facto comitari ſecum, vſquequo exijt in montem, in quo Moyſes aſcendit &
B vidit Dei hæreditatem. Et veniẽs ibi Ieremias, inuenit locum Deut.34 a
ſpeluncæ: & tabernaculum, & arcam, & altare incenſi intulit illuc, & oſtium obſtruxit. Et acceſſerũt quidam ſimul, qui ſequebantur, vt notarent ſibi locum: & non potuerunt inuenire. Vt autem cognouit Ieremias, culpans illos, dixit, Quòd ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat. Et tunc Dominus oſtendet hæc, & apparebit maieſtas Domini, & nubes erit ſicut & Moyſi ma-
niſeſtabatur, & ſicut cum Salomon petijt vt locus ſanctifica- 3.Reg.8 b
C retur magno deo, manifeſtabat hæc. Magnificè etenim ſapien 2.Par.6 c
tiam tractabat: & vt ſapientiam habens obtulit ſacrificium de-
dicationis, & conſummationis templi. Sicut & Moyſes ora- Leuit.9 d
bat ad Dominum, & deſcendit ignis de cœlo, & conſumpſit
holocauſtum: ſic & Salomon orauit, & deſcẽdit ignis de cœ- Leuit.10 d
lo, & conſumpſit holocauſtum. Et dixit Moyſes, eo quòd
non ſit comeſtum quod erat pro peccato, & cõſumptum eſt. 2.Par.7 a
Similiter & Salomon octo diebus celebrauit dedicationem. Inferebantur autem in deſcriptionibus & commentarijs Nehemiæ hæc eadem, & qualiter conſtruens bibliothecam congregauit de regibus libros & prophetarum & Dauid, & epi-
D ſtolas regum, & de donarijs. Similiter autem & Iudas ea quæ deciderant per bellum quod nobis acciderat, congregauit omnia, & ſunt apud nos. Si ergo deſyderatis hæc, mittite qui perferant vobis. Acturi itaq; purificationẽ ſcripſimus vobis: bene ergo facietis, ſi egeritis hos dies. Deus autem qui liberauit populum ſuum, & reddidit hæreditatem omnibus, & regnum & ſacerdotium, & ſanctificationem, ſicut promiſit in lege, ſperamus quòd citò noſtri miſerebitur, & congregabit de ſub cœlo in locum ſanctum. Eripuit enim nos de magnis periculis, & locũ purgauit. De Iuda verò Machabæo, & fra-
E tribus eius, & de templi magni purificatione, & de aræ dedicatione: ſed & de prælijs quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, & filium eius Eupatorem: & de illuminationibus quæ de cœlo factæ ſunt ad eos qui pro Iudæis fortiter fecerunt, ita vt vniuerſam regionem cum pauci eſſent, vindicarent, & barbaram multitudinem fugarent, & famoſiſsimum in toto orbe templum recuperarent, & ciuitatem liberarent, & vt le-
F ges quæ abolendæ erant reſtituerentur, domino cum omni tranquillitate propitio facto illis. Itemq; ab Iaſone Cyreneo, quinque libris comprehenſa, tentauimus nos vno volumine breuiare. Conſyderantes enim multitudinem librorũ, & difficultatem volentibus aggredi narrationes hiſtoriarum propter multitudinem rerum: curauimus volentibus quidem legere, vt eſſet animi oblectatio: ſtudioſis verò, vt facilè poſsint memoriæ commendare: omnibus autem legentibus vtilitas conferatur. Et nobis quidem ipſis qui hoc opus breuiãdi cauſa ſuſcepimus, non facilem laborem, imò verò negotium plenum vigiliarum, & ſudoris aſſumpſimus. Sicut hi qui præparant conuiuium, & quærunt aliorum voluntati parêre, propter multorum gratiam, libenter laborem ſuſtinemus: veritatem
G quidem de ſingulis authoribus concedentes, ipſi autem ſecundum datam formam breuitati ſtudentes. Sicut enim nouæ domus architecto de vniuerſa ſtructura curandum eſt: ei verò qui pingere curat, quæ apta ſunt ad ornatum exquirenda ſunt, ita æſtimandum eſt & in nobis. Etenim intellectum colligere, & ordinare ſermonem, & curioſius partes ſingulas quaſque diſquirere, hiſtoriæ congruit authori: breuitatem verò dictionis ſectari, & executiones rerũ vitare, breuianti concedendum eſt. Hinc ergo narrationem incipiemus: de præfatione tantum dixiſſe ſufficiat. Stultum etenim eſt ante hiſtoriam effluere: in ipſa autem hiſtoria ſuccingi.

[redacted]

CAPVT III.

A IGitur cum ſancta ciuitas habitaretur in omni pa-
ce, leges etiam adhuc optimè cuſtodirentur pro-
pter Oniæ pontificis diſpoſitionem & pietatem,
& animos odio habentes mala, fiebat vt & ipſi
reges & principes locum ſummo honore dignũ ducerent, &
templũ maximis muneribus illuſtrarent: ita vt Seleucus Aſiæ
rex de redditibus ſuis præſtaret omnes ſumptus ad miniſte-
rium ſacrificiorũ pertinẽtes. Simon autem de tribu Beniamin
præpoſitus templi cõſtitutus, cõtendebat obſiſtẽte ſibi prin-
cipe ſacerdotum, iniquum aliquid in ciuitate moliri. Sed cum
vincere Oniam non poſſet, venit ad Apolloniũ Tharſeæ fi-
lium, qui eo tẽpore erat dux Cœleſyriæ, & Phœnicis: & nun
tiauit ei pecunijs innumerabilibus plenũ eſſe ærarium Iero-
ſolymis, & communes copias immenſas eſſe, quæ non perti-
nent ad rationẽ ſacrificiorum: eſſe autem poſsibile, ſub pote-
ſtate regis cadere vniuerſa. Cumq; retuliſſet ad regem Apol-
lonius de pecunijs quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorũ
B qui erat ſuper negotia eius, miſit cum mandatis, vt prædictam
pecuniam trãſportaret. Statimq; Heliodorus iter eſt aggreſ-
ſus ſpecie quidẽ quaſi per Cœleſyriam & Phœnicẽ ciuitates
eſſet peragraturus, re vera autem regis propoſitum perfectu-
rus. Sed cum veniſſet Ieroſolymã, & benignè à ſummo ſacer
dote in ciuitate eſſet acceptus, narrauit de dato indicio pecu-
niarum, & cuius rei gratia adeſſet aperuit: interrogabat autem
ſi verè hæc ita eſſent. Tunc ſummus ſacerdos oſtendit depo-
ſita eſſe hæc victualia viduarum & pupillorum: quædam verò
eſſe Hircani Tobiæ viri valde eminentis, in his quæ detule-
rat impius Simon: vniuerſa autem argenti talenta eſſe quadrin-
C genta, & auri ducenta: decipi verò eos qui credidiſſent loco &
templo, quod per vniuerſum mũdum honoratur, pro ſui ve-
neratione & ſanctitate omnino impoſsibile eſſe. At ille pro
his quæ habebat in mandatis à rege, dicebat omni genere regi
ea eſſe deferenda. Conſtituta autem die intrabat de his Helio-
dorus ordinaturus. Nõ modica verò per vniuerſam ciuitatem
erat trepidatio. Sacerdotes autem ante altare cum ſtolis ſacer-
dotalibus iactauerunt ſe, & inuocabant de cœlo eum qui de
depoſitis legem poſuit, vt his qui depoſuerant ea, ſalua cuſto-
diret. Iam verò qui videbat ſummi ſacerdotis vultum, mente
vulnerabatur: facies enim & color immutatus declarabat in-
ternum animi dolorem. circunfuſa enim erat mœſtitia quæ-
dam viro & horror corporis: per quæ manifeſtus aſpicienti-
D bus dolor cordis eius efficiebatur. Alij etiam gregatim de do-
mibus confluebant: publica ſupplicatione obſecrãtes, pro eo
quòd in contemptum locus eſſet venturus. Accinctæq; mu-
lieres cilicijs pectus, per platéas confluebant. ſed & virgines
quæ concluſæ erant procurrebant ad Oniam, aliæ autem ad
muros, quædam verò per feneſtras aſpiciebant: vniuerſæ au-
tem protendentes manus in cœlum, deprecabantur. erat enim
miſera commiſtæ multitudinis, & magni ſacerdotis in agone
conſtituti expectatio. Et hi quidem inuocabant omnipoten-
tem Deum, vt credita ſibi, his qui crediderant, cum omni in-
tegritate conſeruarentur. Heliodorus autem, quod decreue-
E rat, perficiebat eodem loco ipſe cum ſatellitibus circa æra-
rium, præſens. Sed ſpiritus omnipotentis Dei magnam fecit
ſuæ oſtenſionis euidentiam, ita vt omnes qui auſi fuerant pa-
rêre ei ruentes Dei virtute, in diſſolutionem & formidinem
conuerterẽtur. Apparuit enim illis quidam equus terribilem
habens ſeſſorem, optimis operimentis adornatus: isque cum
impetu Heliodoro priores calces eliſit. qui autem ei ſedebat,
videbatur arma habere aurea. Alij etiam apparuerunt duo iu-
uenes virtute decóri, optimi gloria, ſpecioſiq; amictu: qui cir-
cunſteterunt eum, & ex vtraq; parte flagellabant, ſine inter-
miſsione multis plagis verberantes. Subito autem Helioda-
rus cóncidit in terram, eumq; multa caligine circunfuſum
rapuerunt, atq; in ſella geſtatoria poſitum eiecerunt. Et is qui
F cum multis curſoribus & ſatellitibus prædictum ingreſſus
eſt ærarium, portabatur nullo ſibi auxilium ferente, maniſe-
ſta dei cognita virtute: & ille quidem per diuinam virtutem
iacebat mutus, atq; omni ſpe & ſalute priuatus. Hi autem do-
minum benedicebant, quia magnificauerat locum ſuum: &
templum quod paulo ante timore ac tumultu erat plenũ, ap-
parente omnipotente Domino, gaudio & lætitia impletum
eſt. Tunc verò ex amicis Heliodori quidam rogabant confe-
ſtim Oniam, vt inuocaret altiſsimum vt vitam donaret ei qui
in ſupremo ſpiritu erat conſtitutus. Conſyderans autem ſum-
mus ſacerdos ne fortè rex ſuſpicaretur malitiam aliquam ex
Iudæis circa Heliodorũ cõſummatam, obtulit pro ſalute viri
hoſtiam ſalutarem. Cumq; ſummus ſacerdos exoraret, ijdem
iuuenes eiſdem veſtibus amicti, aſtantes Heliodoro dixerũt,
G Oniæ ſacerdoti gratias age: nam propter eum Dominus tibi
vitam donauit: tu autem à Deo flagellatus, nuntia omnibus
magnalia Dei & poteſtatem. Et his dictis, non cõparuerunt.
Heliodorus autẽ hoſtia Deo oblata, & votis magnis promiſ-
ſis ei qui viuere illi conceſsit, & Oniæ gratias agens, recepto
exercitu repedabat ad regem. Teſtabatur autem omnibus ea
quæ ſub oculis ſuis viderat opera magni Dei. Cum autẽ rex
interrogaſſet Heliodorum quis eſſet aptus adhuc ſemel Iero-
ſolymam mitti, ait, Si quem habes hoſtem, aut regni tui inſi-
diatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies, ſi tamen
euaſerit: eo quòd in loco ſit verè Dei quædã virtus. Nam ipſe
qui habet in cœlis habitationem, viſitator & adiutor eſt loci
illius, & venientes ad malefaciendum, percutit ac perdit. Igi-
tur de Heliodoro & ærarij cuſtodia ita res ſe habet.

[redacted]

CAPVT IIII.

A SImon autem prædictus pecuniarũ & patriæ dela
tor, malè loquebatur de Onia, tanquã ipſe Helio
dorum inſtigaſſet ad hæc, & ipſe fuiſſet inuentor
malorũ: prouiſoremq; ciuitatis ac defenſorẽ gen-
tis ſuæ, & æmulatorẽ legis Dei audebat inſidiatorẽ regni di-
cere. Sed cũ inimicitiæ intantũ procederent, vt etiã per quoſ-
dã Simonis neceſſarios homicidia fierent: conſyderans Onias
periculũ contentionis, & Apolloniũ inſanire, vtpote ducem
Cœleſyriæ, & Phœnicis, ad augendã malitiã Simonis ad re-
gem ſe cõtulit, nõ vt ciuiũ accuſator, ſed communẽ vtilitatem
apud ſemetipſum vniuerſæ multitudinis cõſyderans. videbat
enim ſine regali prouidentia impoſsibile eſſe pacẽ rebus dari,
nec Simonẽ poſſe ceſſare à ſtultitia ſua, Sed poſt Seleuci vitæ
exceſſum, cum ſuſcepiſſet regnũ Antiochus, qui Nobilis ap-
pellabatur, ambiebat Iaſon frater Oniæ ſummũ ſacerdotium:
adito rege promittẽs ei argẽti talenta trecẽta ſexaginta, & ex
B redditibus alijs talenta octoginta. ſuper hoc promittebat &
alia centũ quinquaginta, ſi poteſtati eius cõcederetur gymna-
ſium & ephebiam ſibi conſtituere, & eos qui in Ieroſolymis
erant Antiochenos ſcribere. Quod cum rex annuiſſet, & ob-
tinuiſſet principatũ, ſtatim ad gentilem ritum cõtribules ſuos
transferre cœpit: & amotis his quæ humanitatis cauſa Iudæis
à regibus fuerãt cõſtituta, per Iohannẽ patrẽ Eupolemi, qui
apud Romanos de amicitia & ſocietate functus eſt legatione
legitima, ciuium iura deſtituẽs, praua inſtituta ſanciebat. Et-
enim auſus eſt ſub ipſa arce gymnaſiũ cõſtituere, & optimos
quoſq; ephebeorũ in lupanaribus ponere. Erat autem hoc non
initiũ, ſed incrementũ quoddã, & profectus gẽtilis, & alieni-
genæ conuerſationis, propter impij & nõ ſacerdotis Iaſonis
nefariũ & inauditum ſcelus: ita vt ſacerdotes iam non circa al-
C taris officia dediti eſſent, ſed cõtempto tẽplo, & ſacrificijs ne-
glectis, feſtinarent participes fieri palæſtræ, & præbitionis
eius iniuſtæ, & in exercitijs diſci: & patrios quidẽ honores ni-
hil habentes, Græcas glorias optimas arbitrabantur: quarum
gratia

gratia periculoſa eos contentio habebat, & eorum inſtituta
æmulabantur, ac per omnia his cõſimiles eſſe cupiebant, quos
hoſtes & peremptores habuerant. In leges enim diuinas im-
piè agere impunè non cedit: ſed hoc tempus ſequens declara-
bit. Cum autẽ quinquennalis agon Tyro celebraretur, & rex
præſens eſſet, miſit Iaſon facinoroſus ab Ieroſolymis viros
peccatores, portãtes argenti didrachmas trecẽtas in ſacrificiũ
Herculis, quas poſtulauerunt hi qui aſportauerant ne in ſacri
ficijs erogarẽtur, quia non oporteret, ſed in alios ſumptus eas
deputari, ſed hæc oblata ſunt quidem ab eo qui miſerat in ſa-
crificium Herculis, propter præſentes autem datæ ſunt in fa-
bricam nauium triremium. Miſſo autem in Aegyptũ Apol-
lonio Mneſthei filio propter primates Ptolemæi Philome-
toris regis. Cum cognouiſſet Antiochus alienũ ſe à negotijs
D regni effectũ, proprijs vtilitatibus conſulens, profectus inde
venit Ioppen, & inde Ieroſolymã. Et magnificè ab Iaſone &
ciuitate ſuſceptus, cum facularum luminibus, & laudibus in-
greſſus eſt: & inde in Phœnicem exercitum cõuertit. Et poſt
triennij tẽpus miſit Iaſon Menelaũ ſupradicti Simonis fra-
trem portantẽ pecunias regi, & de negotijs neceſſarijs reſpõ-
ſa perlaturũ. At ille commẽdatus regi, cum magnificaſſet fa-
ciem poteſtatis eius, in ſemetipſum retorſit ſummũ ſacerdo-
tium, ſuperponens Iaſoni talenta argenti trecenta. Acceptisq;
à rege mandatis venit, nihil quidẽ habens dignum ſacerdotio:
animos verò crudelis tyranni, & feræ beluæ iram gerens. Et
Iaſon quidẽ qui proprium fratrẽ captiuauerat, ipſe deceptus
profugus in Ammanitẽ expulſus eſt regionẽ. Menelaus autẽ
principatum quidem obtinuit: de pecunijs verò regi promiſ-
ſis, nihil agebat, cum exactionem faceret Soſtratus qui arci
erat præpoſitus, nam ad hunc exactio vectigaliũ pertinebat:
quàm ob cauſam vtriq; ad regem ſunt euocati. Et Menelaus
amotus eſt à ſacerdotio, ſuccedente Lyſimacho fratre ſuo, So-
ſtratus autem prælatus eſt Cyprijs. Et cum hæc agerẽtur, cõ-
E tigit Tharſenſes & Mallotas ſeditionẽ mouere, eo quòd An-
tiochi regis concubinæ dono eſſent dati. Feſtinanter itaq; rex
venit ſedare illos relicto ſuffecto vno ex comitibus ſuis An-
dronico. Ratus autẽ Menelaus accepiſſe ſe tempus opportu-
num, aurea quædã vaſa è templo furatus donauit Andronico,
& alia vendiderat Tyro & per vicinas ciuitates. Quod cũ cer-
tiſsimè cognouiſſet Onias, arguebat eum, ipſe in loco tuto ſe
continens Antiochiæ ſecus Daphnem. Vnde Menelaus acce
dens ad Andronicum, rogabat vt Oniam interficeret. Qui cũ
veniſſet ad Oniam, & datis dextris cum iureiurando (quam-
uis eſſet ei ſuſpectus) ſuaſiſſet de aſylo procedere, ſtatim eũ
perẽmit, non veritus iuſtitiam. Ob quam cauſam non ſolum
Iudæi, ſed etiam aliæ quoq; nationes indignabantur, & mole-
ſtè ferebant de nece tanti viri iniuſta. Sed regreſſum regem de
Ciliciæ locis adierunt Iudæi apud Antiochiam, ſimul & Græ
F ci: conquerentes de iniqua nece Oniæ. Contriſtatus itaq; eſt
animo Antiochus propter Oniam, & flexus ad miſericordiã,
lachrymas fudit, recordatus defuncti ſobrietatem & mode-
ſtiam. accenſisq; animis Andronicum, purpura exutum, per
totam ciuitatem iubet circunduci, & in eodem loco in quo in
Oniam impietatem cũmiſerat, ſacrilegum vita priuari, Domi
no illi condignem retribuente pœnam. Multis autem ſacrile-
gijs in templo à Lyſimacho commiſsis Menelai conſilio, &
diuulgata fama, congregata eſt multitudo aduerſum Lyſima-
chum multo iam auro exportato. Turbis autẽ inſurgentibus,
& animis ira repletis, Lyſimachus armatis ferè tribus milli-
bus iniquis manibus vti cœpit, duce quodam tyranno, ætate
pariter & demẽtia prouecto. Sed vt intellexerũt conatũ Lyſi-
machi, alij lapides. alij fuſtes validos arripuẽre: quidã verò cine
rem in Lyſimachũ iecẽre. Et multi quidem vulnerati, quidam
G autem & proſtrati, omnes verò in fugã conuerſi ſunt: ipſum
etiã ſacrilegũ ſecus ærarium interfecerunt. De his ergo cœpit
iudiciũ aduerſus Menelaũ agitari. Et cũ veniſſet rex Tyrũ, ad
ipſum negotiũ detulerunt miſsi tres viri à ſenioribus. Et cum
ſuperaretur Menelaus, promiſit Ptolemæo multas pecunias
dare ad ſuadendum regi. Itaque Ptolemæus in quodam atrio
poſitum quaſi refrigerandi gratia regẽ adijt, & deduxit à ſen-
tentia: & Menelaum quidẽ vniuerſæ malitiæ reũ, criminibus
abſoluit: miſeros autẽ qui etiam ſi apud Scythas cauſam dixiſ
ſent, innocẽtes iudicarentur, hos morte damnauit. Citò ergo
iniuſtam pœnã dederũt qui pro ciuitate, & populo, & ſacris
vaſis cauſam proſecuti ſunt. Quam ob rem Tyrij quoq; indi-
gnati, erga ſepulturam eorũ liberaliſsimi extiterũt. Menelaus
autem propter eorũ qui in potentia erant, auaritiam, permane
bat in poteſtate, creſcens in malitia ad inſidias ciuium.

[redacted]

CAPVT V.

A EOdem tẽpore Antiochus ſecundã profectionem
parauit in Aegyptũ. Cõtigit autẽ per vniuerſam
Ieroſolymorũ ciuitatẽ videri diebus quadraginta
per aera equites diſcurrẽtes, auratas ſtolas haben-
tes, & haſtas quaſi cohortes armatas, & curſus equorũ per or-
dines digeſtos, & congreſsiones fieri cominus, & ſcutorum
motus, & galeatorũ multitudinẽ gladijs diſtrictis, & telorum
iactus, & aureorum armorũ ſplendorem, omnisq; generis lo-
ricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum monſtra cõ
uerti. Sed cum falſus rumor exiſſet, tanquam vita exceſsiſſet
Antiochus, aſſumptis Iaſon non minus mille viris, repentè
aggreſſus eſt ciuitatem: & ciuibus ad murum conuolantibus,
ad vltimum apprehenſa ciuitate, Menelaus fugit in arcem:
Iaſon verò non parcebat in cæde ciuibus ſuis, nec cogitabat
B proſperitatem aduerſum cognatos malum eſſe maximũ, arbi
trans hoſtiũ & non ciuium ſe trophæa capturũ. Et principa-
tum quidẽ non obtinuit, finẽ verò inſidiarũ ſuarum confuſio-
nem accepit, & profugus iterum abijt in Ammanitẽ. Ad vlti-
mum in exitium ſui concluſus ab Areta Arabũ tyranno, fu-
giens de ciuitate in ciuitatem, omnibus odioſus vt refuga le-
gum & execrabilis, vt patriæ & ciuium hoſtis, in Aegyptum
extruſus eſt: & qui multos de patria ſua expulerat, peregrè
perijt, Lacedemonas profectus, quaſi pro cognatione ibi refu
gium habiturus: & qui inſepultos multos abiecerat, ipſe & il-
lamentatus, & inſepultus abijcitur: ſepultura neq; peregrina
vſus, neq; patrio ſepulchro participans. His itaq; geſtis, ſuſpi
catus eſt rex ſocietatem deſerturos Iudæos: & ob hoc profe-
ctus ex Aegypto efferatis animis, ciuitatẽ quidem armis ce-
C pit. Iuſsit autem militibus interficere, nec parcere occurſan-
tibus, & per domos aſcendentes trucidare. Fiebant ergo cæ-
des iuuenum ac ſeniorum, & mulierum & natorum extermi-
nia, virginumq; & paruulorum neces. Erant autem toto tri-
duo octingenta millia interfecti: quadraginta millia vincti,
non minus autem venundati. Sed nec iſta ſufficiunt: auſus eſt
etiã intrare templũ vniuerſa terra ſanctius, Menelao ductore
qui legũ & patriæ fuit proditor: & ſceleſtis manibus ſumens

ſancta vaſa quæ ab alijs regibus & ciuitatibus erant poſita ad
oroatum loci & gloriam, contrectabat indignè & contamina-
bat. Ita alienatus mēte Antiochus, nō conſyderabat quòd pro
pter peccata habitantiū ciuitatem modicū Deus fuerat iratus:
propter quod & accidit circa locum deſpectio, alioquin, niſi
contigiſſet eos multis peccatis eſſe inuolutos: ſicut Heliodo-
rus qui miſſus eſt à Seleuco rege ad expoliandū ærarium, etiā
hic ſtatim adueniens flagellatus, & repulſus vtiq; fuiſſet ab
audacia. Verum non propter locum, gentem: ſed propter gē-
tem, locum Deus elegit. Ideoq; & ipſe locus particeps factus
eſt populi malorū, poſtea autem fiet ſocius bonorū: & qui de
relictus in ira Dei omnipotentis eſt, iterum in magni Dei re-
conciliatione cum ſumma gloria exaltabitur. Igitur Antio-
chus mille & octingentis ablatis de templo talentis, velociter
Antiochiam regreſſus eſt, exiſtimans ſe præ ſuperbia terram
D ad nauigandum, pelagus verò ad iter agendum, deducturum
propter mentis elationem. Reliquit autem & præpoſitos ad
affligendam gentem: Ieroſolymis quidem Philippum gene-
re Phrygē, moribus crudeliorē eo ipſo à quo cōſtitutus eſt:
in Gazirim autē Andronicū & Menelaū, qui grauius quàm
cæteri imminebant ciuibus. Cumq; appoſitus eſſet contra Iu
dæos, miſit odioſum principem Apolloniū cum exercitu vi-
ginti & duobus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ æta-
tis interficere, mulieres ac iuuenes vendere. Qui cum veniſſet
Ieroſolymam, pacem ſimulans, quieuit vſq; ad diem ſanctum
ſabbathi: & tunc feriatis Iudæis, arma capere ſuis præcepit.
Omneſq; ſimul qui ad ſpectaculum proceſſerant, trucidauit:
& ciuitatem cum armatis diſcurrens, ingentem multitudinē
peremit. Iudas autem Machabæus, qui decimus fuerat, ſeceſſe
rat in deſertum locum, ibique inter feras vitam in montibus
cum ſuis agebat: & fœni cibo veſcentes, demorabātur, ne par-
ticipes eſſent coinquinationis.

[redacted]

CAPVT VI.

A Ed non poſt multum temporis miſit rex ſenem
quendam Antiochenū, qui cōpelleret Iudæos vt
ſe transferrent à patrijs & Dei legibus: contami-
nare etiam quod in Ieroſolymis erat templum, &
cognominare Iouis Olympij: & in Gazirim, prout erant hi
qui locum inhabitabant, Iouis hoſpitalis. Peſsima autem &
vniuerſis grauis erat malorū incurſio: nam templū luxuria &
comeſſationibus gentiū erat plenum, & ſcortantiū cum me-
retricibus, ſacratiſq; ædibus mulieres ſe vltrò ingerebant, in-
trò ferentes ea quæ non licebat. Altare etiā plenum erat illici-
tis, quæ legibus prohibebātur. Neq; autē ſabbatha cuſtodie-
bātur, neq; dies ſolennes patrij ſeruabātur, nec ſimpliciter Iu
B dæum ſe eſſe quiſquam confitebatur. Ducebātur autem cum
amara neceſsitate in die natalis regis ad ſacrificia: & cum Li-
beri ſacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero
circumire. Decretū autem exijt in proximas gentilium ciui-
tates, ſuggerentibus Ptolemæis, vt pari modo & ipſi aduer-
ſus Iudæos agerent, vt ſacrificarent: eos autē qui nollent tran
ſire ad inſtituta gentilium, interficerent. Erat ergo videre mi-
ſeriam. Duæ enim mulieres delatæ ſunt natos ſuos circumci-
diſſe: quas infantibus ad vbera ſuſpenſis, cum publicè per ciui
tatem circumduxiſſent, per muros præcipitauerunt. Alij ve-
C rò ad proximas coeuntes ſpeluncas, & latenter ſabbathi diem
celebrantes, cum indicati eſſent Philippo, flammis ſuccenſi
ſunt: eo quòd verebātur propter religionem & obſeruantiā,
[redacted] manu ſibimet auxilium ferre. Obſecro autem eos, qui hunc li
brum lecturi ſunt ne abhorreſcant propter aduerſos caſus, ſed
reputent ea quæ acciderunt non ad interitū, ſed ad correptio-
nem eſſe generis noſtri. Etenim multo tēpore non ſinere pec
catoribus ex ſententia agere, ſed ſtatim vltiones adhibere, ma
gni beneficij eſt iudicium. Non enim ſicut in alijs nationibus
Dominus patienter expectat, vt eas cum iudicij dies aduene-
rit, in plenitudine peccatorum puniat: ita & in nobis ſtatuit,
vt peccatis noſtris in finem deuolutis, ita demū in nos vindi-
cet. Propter quod nunquā quidē à nobis miſericordiam ſuam
amouet: corripiens verò in aduerſis populū ſuum, non dere-
linquit. Sed hæc nobis ad cōmonitionē legentium dicta ſint
paucis. Iam autē veniendū eſt ad narrationem. Igitur Eleaza-
rus vnus de primoribus ſcribarū, vir ætate prouectus, & vul- [redacted]
D tu decôrus, aperto ore hians cōpellebatur carnē porcinam mā
ducare. At ille glorioſiſsimā mortē magis quàm odibilem vi- Leui.11
tam cōplectens, volūtariè præibat ad ſuppliciū. Intuēs autem
quemadmodū oporteret accedere patiēter, ſuſtinens deſtina-
uit non admittere illicita propter vitæ amorem. Hi autē qui
aſtabant, iniqua miſeratione cōmoti, propter antiquā viri ami
citiā, tollentes eum ſecreto rogabant afferri carnes, quibus ve-
ſci ei licebat, vt ſimularetur māducaſſe, ſicut rex imperauerat,
de ſacrificij carnibus: vt hoc facto à morte liberaretur: & pro-
pter veterem viri amicitiā hanc in eo faciebant humanitatem.
At ille cogitare cœpit ætatis ac ſenectutis ſuæ eminentiā di-
gnam, & ingenitæ nobilitatis caniciem, atq; à puero optimæ
cōuerſationis actus, & ſecundū ſanctæ & à Deo cōditæ legis
E conſtituta: reſpondit citò, dicens, præmitti ſe velle in infernū.
Non enim ætati noſtræ dignū eſt, inquit, fingere: vt multi a-
doleſcentes, arbitrantes Eleazarū nonaginta annorum tranſiſ-
ſe ad vitā alienigenarum, & ipſi propter meam ſimulationē,
& propter modicū corruptibilis vitæ tempus decipiantur, &
per hoc maculam atq; execrationē meæ ſenectuti conquirā.
Nā & ſi in præſenti tēpore ſupplicijs hominū eripiar: ſed ma
num omnipotētis nec viuus nec defunctus effugiam. Quam
ob rem fortiter vita excedendo, ſenectute quidem dignus ap-
parebo: adoleſcētibus autē exemplū fortè relinquā, ſi prom-
pto animo, ac fortiter pro grauiſsimis ac ſanctiſsimis legibus
honeſta morte perfungar. His dictis cōfeſtim ad ſupplicium
F trahebatur. Hi autē qui eum ducebāt, & paulo antè fuerāt mi
tiores, in iram conuerſi ſunt propter ſermones ab eo dictos
quos illi per arrogantiā prolatos arbitrabantur. Sed cū plagis
perimeretur, ingemuit, & dixit, Dñe qui habes ſanctā ſcien-
tiā, manifeſtè tu ſcis quia cum à morte poſſem liberari, duros
corporis ſuſtineo dolores: ſecūdū animā verò propter timo-
rem tuū libēter hæc patior. Et iſte quidē hoc modo vita de-
ceſsit, nō ſolum iuuenibus, ſed & vniuerſæ genti memoriam
mortis ſuæ ad exemplū virtutis & fortitudinis derelinquens.

[redacted]

CAPVT VII.

A Ontigit autē ſeptē fratres vnà cum matre ſua ap
prehenſos, cōpelli à rege edere contra fas carnes
porcinas, flagris & taureis cruciatos. Vnus autem
ex illis qui erat primus, ſic ait, Quid quæris, &
quid vis diſcere à nobis? parati ſumus mori magis quàm pa-
trias Dei leges præuaricari. Iratus itaq; rex, iuſsit ſartagines &
ollas æneas ſuccēdi. Quibus ſtatim ſuccēſis, iuſsit ei qui prior
fuerat locutus, amputari linguam: & cute capitis abſtracta,
ſummas quoq; manus & pedes ei præſcindi, cæteris eius fra-
tribus & matre inſpicientibus. Et cum iam per omnia inutilis
factus eſſet, iuſsit ignem admoueri, & adhuc ſpirātem torreri
in ſartagine: in qua cum diu cruciaretur, cæteri vnà cum ma-
tre inuicem ſe hortabantur mori fortiter, dicentes, Dñs Deus
aſpiciet veritatē, & conſolabitur in nobis, quemadmodum in
protectione cantici declarauit Moyſes, & in ſeruis ſuis con-
B ſolabitur. Mortuo itaque illo primo hoc modo ſequentem
deducebant ad illudendū: & cute capitis eius cum capillis ab- Deut.32
ſtracta, interrogabant ſi māducaret prius quàm toto corpo-
re per mēbra ſingula puniretur. At ille reſpōdēs patria voce,
dixit, Non faciam. Propter quod & iſte ſequenti loco primi
tormenta ſuſcepit: & in vltimo ſpiritu conſtitutus, ſic ait,
Tu quidem ſceleſtiſsime in præſenti vita nos perdis: ſed rex
mundi

mundi defunctos nos pro ſuis legibus, In æternæ vitæ reſur-
rectione ſuſcitabit. Poſt hunc tertius illuditur, & linguã po
ſtulatus citò protulit, & manus conſtãter extendit: & cũ fi-
C ducia ait, E cœlo iſta poſſideo, ſed propter Dei leges nũc hęc
ipſa deſpicio, quoniam ab Ipſo me ea recepturũ ſpero. Ita vt
rex, & qui cum ipſo erant, mirarentur adoleſcentis animũ,
quòd tanquam nihilũ duceret cruciatus. Et hoc ita defuncto,
quartũ vexabãt ſimiliter torquẽtes. Et cum iam eſſet ad mor
tem, ſic ait, Potius eſt ab hominibus morti datos ſpem expe-
ctare à Deo, iterũ ab ipſo reſuſcitandos. tibi enim reſurrectio
ad vitam non erit. Et cum admouiſſent quintũ, vexabant eũ.
At ille reſpiciens in eum, dixit, Poteſtatem inter homines ha
bens, cum ſis corruptibilis, facis quod vis: noli autem putare
genus noſtrũ à Deo eſſe derelictum. tu autẽ patiẽter ſuſtine,
& videbis magnam poteſtatẽ ipſius, qualiter te & ſemen tuũ
D torquebit. Poſt hunc ducebant ſextum, & is mori incipiens,
ſic ait, Noli fruſtra errare: nos enim propter noſmetipſos hoc
patimur, peccantes in Deum noſtrum, & digna admiratione
facta ſunt in nobis: tu autem ne exiſtimes tibi impunè futu-
rum, quòd contra Deum pugnare tentaueris. Supra modũ au
tem mater mirabilis, & bonorũ memoria digna, quæ pereun
tes ſeptem filios ſub vnius diei tẽpore conſpiciens, bono ani-
mo ferebat propter ſpem quam in Deo habebat, ſingulos il-
lorum hortabatur voce patria fortiter, repleta ſapientia: & fœ
mineæ cogitationi maſculinũ animum inſerens, dixit ad eos,
Neſcio qualiter in vtero meo apparuiſtis: neq; enim ego ſpiri
tum & animam donaui vobis & vitam, & ſingulorum mem-
E bra non ego ipſa compegi, ſed enim mundi creator, qui for-
mauit hominis natiuitatẽ, quiq; omnium inuenit originẽ, &
ſpiritum vobis iterum cum miſericordia reddet & vitã, ſicut
nunc voſmetipſos deſpicitis propter leges eius. Antiochus
autem contemni ſe arbitratus, ſimul & exprobrantis voce de
ſpecta, cum adhuc adoleſcentior ſupereſſet, non ſolũ verbis
hortabatur, ſed & cum iuramento affirmabat ſe diuitẽ & bea
tum facturum, & tranſlatum à patrijs legibus amicum habi-
turum, & res neceſſarias ei præbiturum. Sed ad hæc cum ado-
leſcens nequaquã inclinaretur, vocauit rex matrem, & ſuade-
bat ei vt adoleſcenti fieret in ſalutẽ. Cum autem multis eã ver-
bis eſſet hortatus, promiſit ſuaſurã ſe filio ſuo. Itaq; inclinata
ad illum, irridẽs crudelem tyrannũ, ait patria voce, Fili mi mi-
ſerere mei, quæ te in vtero nouẽ menſibus portaui, & lac triẽ-
nio dedi & alui, & in ætatem iſtã perduxi. Peto nate, vt aſpi-
F cias ad cælum & terram, & ad omnia quæ in eis ſunt: & intel-
ligas quia ex nihilo fecit illa Deus, & hominum genus: ita fiet
vt non timeas carnificem iſtum, ſed dignus fratribus tuis effe-
ctus, ſuſcipe mortem, vt in illa miſeratione cum fratribus tuis
te recipiam. Cum hæc illa adhuc diceret, ait adoleſcens, Quem
ſuſtinetis? nõ obedio præcepto regis, ſed præcepto legis, quæ
data eſt nobis per Moyſen. Tu verò qui inuentor omnis ma-
litiæ factus es in Hebræos, non effugies manum Dei. Nos
enim pro peccatis noſtris hæc patimur. Et ſi nobis propter
increpationem, & correptionem Dominus Deus noſter mo
dicum iratus eſt: ſed iterum recõciliabitur ſeruis ſuis. Tu autẽ
ô ſceleſte & omnium hominum flagitioſiſsime, noli fruſtra
extolli vanis ſpebus in ſeruos eius inflammatus. nondũ enim
omnipotentis Dei & omnia inſpicientis iudicium effugiſti.
G Nam fratres mei modico nunc dolore ſuſtentato, ſub teſta-
mento æternæ vitæ effecti ſunt: tu verò iudicio Dei iuſtas ſu
perbiæ tuæ pœnas exolues. Ego autem ſicut & fratres mei
animam & corpus meum trado pro patrijs legibus, inuocans
Deum maturius genti noſtræ propitium fieri, teque cũ tor-
mentis & verberibus confiteri quòd ipſe eſt Deus ſolus. In
me verò & in fratribus meis deſinet omnipotentis ira, quæ
ſuper omne genus noſtrum iuſtè ſuperducta eſt. Tunc rex
accenſus ira, in hunc ſuper omnes crudelius deſæuit, indignè
ferens ſe deriſum. Et hic itaque mundus obijt, per omnia in
Domino confidens. Nouiſsimè autem, poſt filios & mater
conſumpta eſt. Igitur de ſacrificijs, & de nimijs crudelitati-
bus ſatis dictum eſt.

[redacted]

CAPVT VIII.

A IVdas verò Machabæus, & qui cum illo erant in-
troibant latẽter in caſtella: & conuocantes cogna-
tos, & eos qui permanſerant in Iudaiſmo aſſumẽ
tes, eduxerunt ad ſe ſex millia virorum. Et inuoca
bant Dominũ vt reſpiceret in populũ qui ab omnibus calca-
batur, & miſereretur tẽplo quod contaminabatur ab impijs:
miſereretur etiã exterminio ciuitatis, quæ eſſet illico cõpla-
nanda, & vocẽ ſanguinis ad ſe clamãtis audiret: memoraretur
quoq; iniquiſsimas mortes paruulorum innocẽtũ, & blaſphe
mias nomini ſuo illatas, & indignaretur ſuper his. At Macha-
B bæus congregata multitudine, intolerabilis gentibus efficieba
tur. ira enim Domini in miſericordiã conuerſa eſt. Et ſuperue
niens caſtellis, & ciuitatibus improuiſus, ſuccẽdebat eas: & op
portuna loca occupans, nõ paucas hoſtiũ ſtrages dabat. Maxi
mè autem noctibus ad huiuſcemodi excurſus ferebatur, & fa
ma virtutis eius vbiq; diffundebatur. Videns autẽ Philippus
paulatim virũ ad profectum venire, ac frequẽtius res ei cede-
re proſperè, ad Ptolemæum ducem Cœleſyriæ & Phœnicis
ſcripſit vt auxilium ferret regijs negotijs. At ille velociter mi
ſit Nicanorẽ Patrocli de primoribus amicum. datis ei de per-
miſtis gentibus, armatis nõ minus viginti millibus, vt vniuer-
ſum Iudæorũ genus deleret, adiũcto ei & Gorgia viro milita
C ri, & in bellicis rebus experiẽtiſsimo. Cõſtituit aũt Nicanor,
vt regi tributũ quod Romanis erat dandũ, duo millia talento-
rum de captiuitate Iudæorum suppleret. Statimq; ad mariti-
mas ciuitates miſit, cõuocãs ad coemptionẽ Iudaicorũ man-
cipiorum, promittẽs ſe nonaginta mancipia talento diſtrahitu-
rum, non reſpiciens ad vindictã quæ eũ ab omnipotẽte eſſet
cõſecutura. Iudas autẽ vbi cõperit, indicauit his qui ſecũ erãt
Iudæis, Nicanoris aduentũ. Ex quibus quidã formidãtes, &
non credẽtes Dei iuſtitiæ, in fugã vertebãtur: alij verò ſi quid
eis ſupererat vẽdebãt, ſimulq; Dominũ deprecabãtur vt eri-
peret eos ab impio Nicanore, qui eos prius quàm cominus
D veniret, vẽdiderat, & ſi non propter eos, propter teſtamentũ
tamẽ quod erat ad patres eorũ, & propter inuocationem ſan-
cti & magnifici nominis eius ſuper ipſos. Cõuocatis autẽ Ma
chabæus ſeptẽ millibus, qui cum ipſo erant, rogabat ne hoſti
bus reconciliarentur, neq; metuerent iniquã venientiũ aduer-
ſum ſe hoſtiũ multitudinẽ, ſed fortiter cõtenderent: ante ocu-
los habẽtes contumeliã quæ loco ſancto ab his iniuſtè eſſet il-
lata, itemq; & ludibrio habitæ ciuitatis iniuriam: adhuc etiam
veterũ inſtituta conuulſa. Nã illi quidem armis cõfidũt, ait, ſi-
mul & audacia: nos autẽ in omnipotente Dño qui poteſt &
veniẽtes aduerſum nos, & vniuerſum mundum vno nutu de-
lere, cõfidimus. Admonuit autẽ eos & de auxilijs Dei, quæ fa
E cta ſunt erga parẽtes: & quòd ſub Sennacherib centũ octogin
taquinq; millia perierũt: & de prælio quod eis aduerſus Gala- 4.Re.19 g
tas fuit in Babylonia, vt omnes vbi ad rem ventũ eſt Macedo- Tobiæ 5 d
nibus ſocijs hæſitantibus, ipſi ſex millia ſoli peremerũt centũ Eccl.48 d
viginti millia, propter auxiliũ illis datum de cœlo, & benefi- Eſa.37 g
cia pro his plurima cõſecuti ſunt. His verbis cõſtantes effecti
ſunt, & pro legibus & patria mori parati. Conſtituit itaq; fra-
tres ſuos duces vtiq; ordini, Simonẽ, & Ioſephũ, & Ionathã,
ſubiectis vnicuiq; millenis & quingẽtenis. Ad hoc etiã ab Eſ-
dra lecto illis ſancto libro, & dato ſigno adiutorij Dei, in pri-
ma acie ipſe dux cõmiſit cũ Nicanore. Et facto ſibi adiuto-
re omnipotẽte interfecerũt ſuper nouẽ millia hominũ: maio-
rem autẽ partẽ exercitus Nicanoris vulneribus debilẽ factã
F fugere cõpulerunt. Pecunijs verò eorũ qui ad emptionẽ ipſo
rum venerãt, ſublatis, ipſos vſquequaq; perſecuti ſunt, ſed re-
uerſi ſunt ora cõcluſi. nam erat ante ſabbathũ: quã ob cauſam
non

non perſeuerauerũt inſequentes. Arma autem ipſorũ & ſpo-
lia cõgregantes, ſabbathũ agebant: benedicẽtes Dñm qui libe
rauit eos in iſto die, miſericordiæ initiũ ſtillans in eos. Poſt
ſabbathũ verò debilibus, & orphanis, & viduis diuiſerũt ſpo
lia: & reſidua ipſi cũ ſuis habuêre. His itaq; geſtis, & cõmuni
ter ab omnibus facta obſeruatione, miſericordẽ Dñm poſtu-
labãt vt in finẽ ſeruis ſuis recõciliaretur. Et ex his qui cũ Ti-
mótheo & Bacchide erant cõtra ſe cõtendẽtes, ſuper viginti
millia interfecerũt, & munitiones excelſas obtinuerũt: & plu
res prædas diuiſerunt, æquã portionẽ debilibus, pupillis & vi
duis, ſed & ſenioribus facientes. Et cum arma eorũ diligenter
G collegiſſent, omnia cũ poſuerunt in locis opportunis, reſidua
verò ſpolia Ieruſolymã detulerunt: & Philarchẽ qui cũ Ti-
motheo erat, interfecerũt virũ ſceleſtũ, qui in multis Iudæos
afflixerat. Et cũ epinicia agerẽt in Ieroſolymis, eos qui ſacras
ianuas incenderunt, id eſt, Calliſtenẽ, cum in quoddã domici-
lium refugiſſent, incenderunt, digna eis mercede pro impieta
tibus ſuis reddita. Facinoroſiſsimus autẽ Nicanor, qui mille
negotiãtes ad Iudæorũ vẽditionem adduxerat, humillatus au
xilio Domini ab his quos nullos exiſtimauerat, depoſita ve-
ſte gloriæ, per mediterranea fugiẽs, ſolus venit Antiochiam,
ſummam infelicitatẽ de interitu ſui exercitus cõſecutus. Et
qui promiſerat Romanis ſe tributum reſtituere de captiuita-
te Ieroſolymorum, prædicabat nunc protectorem Deum ha
bere Iudæos, & ob ipſum inuulnerabiles eſſe, eo quòd ſeque
rentur leges ab ipſo conſtitutas.

[redacted]

CAPVT IX.

A EOdem tempore Antiochus inhoneſtè reuerteba
tur de Perſide. Intrauerat enim in eã quæ dicitur
Perſepolis, & tentauit expoliare tẽplũ, & ciuita-
tem opprimere: ſed multitudine ad arma concur-
ente, in fugam verſi ſunt, & ita contigit, vt Antiochus poſt
fugã turpiter rediret. Et cũ veniſſet circa Ecbatanã recogno-
uit quæ erga Nicanorẽ & Timótheũ geſta ſunt. Elatus autẽ
in ira, arbitrabatur ſe iniuriã illorũ qui ſe fugauerant poſſe in
Iudæos retorquere: ideoq; iuſsit agitari currum ſuum, ſine in-
termiſsione agens iter, cœleſti eũ iudicio perurgẽte, eo quòd
ita ſuperbè locutus eſt ſe venturũ Ieroſolymã, & congeriem
ſepulchri Iudæorũ eam facturũ. Sed qui vniuerſa conſpicit
Dñs Deus Iſrael, percuſsit eum inſanabili & inuiſibili plaga.
2.Par.16 ¶ Vt enim finiuit hũc ipſum ſermonẽ, apprehẽdit eũ dolor di-
rus viſcerũ, & amara internorũ tormẽta, & quidẽ ſatis iuſtè:
quippe qui multis & nouis cruciatibus aliorũ torſerat viſce-
B ra, licet ille nullo modo à ſua malitia ceſſaret. Super hoc autẽ
ſuperbia repletus, ignem ſpirans animo in Iudæos, & præci-
piens accelerari negotiũ, contigit illũ impetu euntẽ de curru
cadere, & graui corporis colliſione membra vexari. Iſq; qui
ſibi videbatur etiã fluctibus maris imperare, ſupra humanũ
modũ ſuperbia repletus, & montiũ altitudines in ſtatera ap-
pẽdere, nũc humiliatus ad terrã in geſtatorio portabatur, ma-
nifeſtã Dei virtutẽ in ſemetipſo conteſtans: Ita vt de corpore
impij vermes ſcaturirent, ac viuẽtes in doloribus carnes eius
effluerent, odore etiã illius & fœtore exercitus grauaretur. &
qui pauloante ſydera cœli contingere ſe arbitrabatur, eum ne
mo poterat propter intolerantiam fœtoris portare. Hinc igi-
tur cœpit ex graui ſuperbia deductus ad agnitionẽ ſui venire,
diuina admonitus plaga, per momenta ſingula doloribus ſuis
augmẽta capiẽtibus: & cũ nec ipſe iam fœtorẽ ſuũ ferre poſ-
ſet, ita ait, Iuſtum eſt ſubditũ eſſe Deo, & mortalẽ non paria
Deo ſentire. Orabat autẽ hic ſceleſtus Dñm à quo non eſſet
miſericordiã conſecuturus. Et ciuitatẽ ad quẽ feſtinãs venie-
C bat vt eam ad ſolũ deduceret, ac ſepulchrum congeſtorũ face
ret, nũc optat liberam reddere: & Iudæos quos nec ſepultura
quidẽ ſe dignos habiturũ, ſed auibus ac feris diripiendos tradi
turũ, & cũ paruulis exterminaturũ dixerat, æquales nũc Athe
nienſibus facturũ pollicetur: templũ etiam ſanctũ, quod prius
expoliauerat, optimis donis ornaturum, & ſancta vaſa multi-
plicaturum, & pertinẽtes ad ſacrificia ſumptus de redditibus
ſuis præſtaturũ ſuper hæc & Iudæũ ſe futurũ, & omnem lo-
cum terræ perambulaturũ, & prædicaturũ Dei poteſtatem.
Sed non ceſſantibus doloribus (ſuperuenerat enim in eum iu
ſtum Dei iudiciũ) deſperans ſcripſit ad Iudæos in modũ de-
precationis epiſtolã hac continentẽ. OPTIMIS ciuibus Iu-
dæis plurimã ſalutẽ, & bene valere, & eſſe felices, rex & prin
ceps Antiochus. Si bene valetis, & filij veſtri, & ex ſententia
vobis cuncta ſunt, maximas agimus gratias. Et ego in infirmi
tate cõſtitutus, veſtri autem memor benignè reuerſus de Per-
ſidis locis, & in infirmitate graui apprehenſus, neceſſarium du
xi pro communi vtilitate curã habere: non deſperans memet
D ipſum, ſed ſpem multã habens effugiendi infirmitatẽ. Reſpi-
ciens autem quòd & pater meus, quibus temporibus in locis
ſuperioribus ducebat exercitũ, oſtẽdit qui poſt ſe ſuſciperet
principatũ: vt ſi quid contrariũ accideret, aut difficile nuntia-
retur, ſcientes hi qui in regionibus erant, cui eſſet rerũ ſumma
derelicta, non turbarentur. Ad hæc, conſyderans de proximo
potentes quoſq; & vicinos temporibus inſidiantes & euen-
tum expectantes, deſignaui filium meũ Antiochum regem,
quem ſæpe recurrens in ſuperiora regna multis veſtrum com
mendabam: & ſcripſi ad eum, quæ ſubiecta ſunt. Oro itaque
vos, & peto memores beneficiorum publicè & priuatim, vt
vnuſquiſq; conſeruet fidem ad me & ad filiũ meum. Confido
enim eum modeſtè & humanè acturum, & ſequẽtem propo
ſitum meum & cõmunem vobis fore. Igitur homicida, & bla- [redacted]
ſphemus peſsimè percuſſus, & vt ipſe alios tractauerat pere-
gre in montibus, miſerabili obitu vita functus eſt. Transfere-
bat autẽ corpus Philippus collactaneus eius: qui metuẽs filiũ
Antiochi, ad Ptolemeum Philometorẽ in Aegyptum abijt.

[redacted]

CAPVT X.

A MAchabæus autẽ & qui cum eo erant Domino ſe
protegente, templũ quidẽ & ciuitatẽ recepit: aras
autem quas alienigenæ per platéas extruxerant,
itemq; delubra demolitus eſt: & purgato tẽplo,
aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidibus igne cõcepto ſacri
ficia obtulerũt poſt bienniũ, & incẽſum & lucernas & panes
propoſitionis poſuerunt. Quibus geſtis rogabant Dominũ
proſtrati in terrã, ne amplius talibus malis inciderent: ſed & ſi
quãdo peccaſſent, vt ab ipſo mitius corriperẽtur, & non bar-
baris ac blaſphemis hominibus traderentur. Qua die autem
templũ ab alienigenis pollutũ fuerat, contigit eadem die puri
B ficationem fieri, viceſimaquinta mẽſis, qui fuit Caſleu: & cum
lætitia diebus octo egerũt in modũ tabernaculorũ, recordan-
tes quòd ante modicũ temporis diem ſolennẽ tabernaculorũ
in montibus, & in ſpeluncis more beſtiarũ egerant. Propter
quod thyrſos, & ramos virides, & palmas præferebant ei qui
proſperauit mundare locum ſuum. Et decreuerũt communi
præcepto & decreto vniuerſæ genti Iudæorũ omnibus annis
agere dies iſtos. Et Antiochi quidẽ, qui appellatus eſt Nobi-
lis, vitæ exceſſus ita ſe habuit. Nunc autem de Eupatore An-
tiochi impij filio, quæ geſta ſunt narrabimus, breuiẽtes mala
quæ in bellis geſta ſunt. Hic enim ſuſcepto regno, conſtituit
ſuper negotia regni Lyſiã quendam Phœnicis & Siriæ mili
tiæ principem. Nam Ptolemæus, qui dicebatur Macer, iuſti
tenax erga Iudæos eſſe cõſtituit, & præcipuè propter iniqui-
C tatẽ quæ facta erat in eos, & pacificè agere cũ eis. Sed ob hoc
accuſatus ab amicis apud Eupatorem, cum frequenter prodi-
tor audiret, eo quòd Cyprum creditam ſibi à Philometore
deſeruiſſet,

deſeruiſſet,& ad Antiochum Nobilē tranſlatus etiam ab eo
receſsiſſet,veneno vitam finiuit. Gorgias autē cum eſſet dux
locorū,aſſumptis aduenis frequenter Iudæos debellabat. Iu-
dæi verò qui tenebāt opportunas munitiones, fugatos ab Ie-
roſolymis ſuſcipiebāt,& bellare tentabant. Hi verò qui erant
cum Machabæo per orationes Dominum rogantes, vt eſſet
ſibi adiutor,impetum fecerunt in munitiones Idumæorum:
multaq; vi inſiſtentes,loca obtinuerunt,occurrētes intereme
runt,& omnes ſimul non minus vigintiquinq; millibus truci
D dauerunt.Quidā autem cum confugiſſent in duas turres val-
de munitas , omnem apparatum ad repugnandum haben-
tes:Machabæus ad eorum expugnationē,relicto Simone &
Ioſepho,itemq; Zacchæo, eiſq; qui cum ipſis erāt ſatis mul-
tis,ipſe ad eas quæ amplius perurgebant pugnas , conuerſus
eſt.Hi verò qui cum Simone erāt,cupiditate ducti,à qtibuſ-
dam qui in turribus erant,ſuaſi ſunt pecunia , & ſeptuaginta
millibus didrachmis acceptis,dimiſerūt quoſdā effugere. Cū
autem Machabæo nuntiatū eſſet quod factū eſt, principibus
populi congregatis accuſauit quòd pecunia fratres vendidiſ-
ſent,aduerſarijs eorum dimiſsis.Hos igitur proditores factos
interfecit, & confeſtim duas turres occupauit. Armis autē ac
E manibus,omnia proſperè agendo,in duabus munitionibus,
plus quàm viginti millia peremit.Et Timotheus,qui prius à
Iudæis fuerat ſuperatus,conuocato exercitu peregrinæ mul-
titudinis,& cōgregato equitatu Aſiano aduenit, quaſi armis
Iudæam capturus.Machabæus autem & qui cum ipſo erant
appropinquante illo,deprecabantur Dominum , caput terra
aſpergentes,lumboſq; cilicijs præcincti, ad altaris crepidinē
prouoluti,vt ſibi propitius,inimicis autem eorū eſſet inimi-
cus,& aduerſarijs aduerſaretur,ſicut lex dicit.Et ita poſt ora- [redacted]
tionē ſumptis armis,longius de ciuitate,pcedētes,& proximi [redacted]
hoſtibus effecti, reſederunt. Primo autem ſolis ortu vtrique
commiſerunt:iſti quidem victoriæ & proſperitatis ſponſorē
F cum virtute Dominū habentes:illi autem ducem belli animū
habebant.Sed cum vehemens pugna eſſet, apparuerūt aduer-
ſarijs de cœlo viri quinq; in equis,frenis aureis decori, ducatū
Iudæis præſtātes:ex quibus duo Machabæum mediū habē
tes,armis ſuis circumſeptū incolumē conſeruabāt:in aduerſa-
rios autē tela,& fulmina iaciebant,ex quo & cæcitate cōfuſi,
& repleti perturbatione cadebant. Interfecti ſunt autem vi-
ginti millia quingenti,& equites ſexcenti. Timótheus verò
confugit in Gazaran præſidiū munitū,cui præerat Chæreas.
Machabæus autē,& qui cum eo erāt lætantes obſederunt pr̄ę
ſidiū diebus quatuor. At hi qui intus erant,loci firmitate cōfi-
ſi,ſupra modum maledicebant , & ſermones nefandos iacta-
G bant.Sed cum dies quinta illuceſceret, viginti iuuenes, ex his
qui cum Machabæo erāt,accenſi animis propter blaſphemiā,
viriliter acceſſerūt ad murū, & feroci animo incedentes aſcen
debant:ſed & alij ſimiliter aſcendentes,turres,portaſq; ſuccē-
dere aggreſsi ſunt,atq; ipſos maledicos viuos cōcremare. Per
continuum autem biduum præſidio vaſtato, Timótheū oc-
cultantem ſe in quodam repertum loco peremerūt : & fratrē
illius Chæream,& Apollophanē occiderunt. Quibus geſtis,
in hymnis & confeſsionibus benedicebant Dominum , qui
magna fecit in Iſrael,& victoriam dedit illis.

[redacted]

CAPVT XI.

A SEd paruo pòſt tempore, Lyſias procurator regis,
& propinquus,ac negotiorū præpoſitus, graui-
ter ferens de his quæ acciderant:cōgregatis octo-
ginta millibus & equitatu vniuerſo veniebat ad-
uerſus Iudæos,exiſtimās ſe ciuitatē quidem captam gētibus
habitaculū facturum,templū verò in pecuniæ quæſtum,ſicut
cætera delubra gentium habiturū, & per ſingulos annos ve-
nale ſacerdotiū:nuſquam recogitans Dei poteſtatē , ſed men-
te effrenatus in multitudine peditū, & in millibus equitum,
& in octoginta elephātis cōfidebat. Ingreſſus autē Iudæā,&
appropians Bethſuræ, quæ erat in anguſto loco ab Ieroſoly-
B ma,interuallo quinq; ſtadiorū,illud præſidium expugnabat.
Vt autem Machabæus & qui cum eo erant cognouerunt ex-
pugnari præſidia,cum fletu & lachrymis rogabant Dominū,
& omnis turba ſimul,vt bonum angelum mitteret ad ſalutem
Iſrael. Et ipſe primus Machabæus ſumptis armis,cæteros ad-
hortatus eſt ſimul ſecum periculum ſubire,& ferre auxilium
fratribus ſuis. Cumq; pariter prompto animo procederent,
Ieroſolymis apparuit præcedens eos eques in veſte candida,
armis aureis haſtam vibrans. Tunc omnes ſimul benedixerūt
miſericordem Dominum & conualuerunt animis : non ſolū
C homines,ſed & beſtias ferociſsimas , & muros ferreos parati
penetrare. Ibant igitur prompti,de cœlo habentes adiutorē,
& miſerante ſuper eos Dominum. Leonū autem more im-
petu irruentes in hoſtes, proſtrauerunt ex eis vndecim millia
peditum,& equitum mille ſexcentos:vniuerſos autem in fu-
gam verterunt. plures autem ex eis vulnerati nudi euaſerunt,
Sed & ipſe Lyſias turpiter fugiens euaſit. Et quia non inſen-
ſatus erat,ſecum ipſe reputans factam erga ſe diminutionem,
& intelligens inuictos eſſe Hæbræos,omnipotentis Dei au-
xilio innitētes,miſit ad eos:promiſitq; ſe conſenſurū omni-
bus quæ iuſta ſunt,& regem compulſurum amicum fieri. An
nuit autem Machabæus precibus Lyſiæ , in omnibus vtilita-
ti conſulens:& quæcunq; Machabæus ſcripſit Lyſie de Iu-
D dæis,ea rex conceſsit. Nam erant ſcriptæ Iudæis epiſtolæ, à
Lyſia ſiquidē hunc modū continentes, [illegible] populo Iu- [redacted]
dæorum ſalutem. Iohannes & Abeſſalom qui miſsi fuerant à [redacted]
vobis,tradentes ſcripta,poſtulabant vt,ea quæ per illos ſigni [redacted]
ficabantur,implerem. Quæcunq; igitur regi potuerunt per-
ferri,expoſuit : & quæ res permittebat,conceſsit. Si igitur in
negotijs fidem conſeruaueritis, etiam deinceps bonorum vo
bis cauſa eſſe tentabo. De cæteris autem per ſingula ver-
ba mandaui & iſtis & his qui à me miſsi ſunt colloqui vobiſ-
cum. Bene valete. Anno centeſimo quadrageſimooctauo
menſis Dioſcori,die viceſima & quarta. Regis autem epi- [redacted]
ſtola,iſta cōtinebat, REX Antiochus, Lyſiæ fratri ſalutem. [redacted]
E Patre noſtro inter Deos tranſlato,nos volētes eos qui ſunt in [redacted]
regno noſtro ſine tumultu agere,& rebus ſuis adhibere dili-
gentiā,audiuimus Iudæos non cōſenſiſſe patri meo vt tranſ-
ferrentur ad ritum Græcorū, ſed tenere velle ſuū inſtitutū,
ac propterea poſtulare à nobis concedi ſibi legitima ſua. Vo-
lentes igitur hanc quoq; gentē quietam eſſe, ſtatuētes iudica-
uimus templū reſtitui illis,vt agerent ſecundū ſuorum maio
rum conſuetudinem. Bene igitur feceris,ſi miſeris ad eos . &
dexterā dederis:vt cognita noſtra volūtate,bono animo ſint,
& vtilitatibus proprijs deſeruiant. Ad Iudæos verò regis [redacted]
epiſtola talis erat, REX Antiochus ſenatui Iudæorū,& cæ-
teris Iudæis ſalutē. Si valetis,ſic eſtis vt volumus: ſed & ipſi
bene valemus. Adijt nos Menelaus dicens velle vos deſcēde-
re ad veſtros qui ſunt apud nos. His igitur qui cōmeant vſq;
ad diem triceſimum menſis Xanthici, damus dextras ſecuri-
tatis,vt Iudaicis vtantur cibis,& legibus ſuis,ſicut & prius:&
nemo eorum vllo modo moleſtiam patiatur de his quæ per
ignorātiam geſta ſunt. Miſimus autem & Menelaū , qui vos
G alloquatur. Valete. Anno centeſimo quadrageſimooctauo,
Xanthici menſis quintadecima die. Miſerunt autem etiam [redacted]
Romani epiſtolam ita ſe habentem, QVINTVS Memmius,
& Titus Manilius legati Romanorum,populo Iudæorum
ſalutem. De his quæ Lyſias cognatus regis conceſsit vobis,
& nos conceſsimus. De quibus autem ad regem iudicauit re-
ferendū,confeſtim aliquem mittite,diligētius inter vos con-
ferentes:vt decernamus,ſicut congruit vobis , nos enim An-
tiochiā accedimus. Ideoq; feſtinate reſcribere vt nos quoque
ſciamus cuius eſtis voluntatis. Bene valete. Anno centeſimo
quadrageſimooctauo,quintadecima die menſis Xanthici.

S. IVDAS

[redacted]

CAPVT XII.

A His factis pactionibus, Lyſias pergebat ad regem,
Iudæi autem agriculturæ operam dabant. Sed hi
qui reſederant Timótheus & Apollonius Gen-
næi filius, ſed & Hieronymus, & Demophon, ſu
per hos & Nicanor Cypriarches, non ſinebant eos in ſilentio
[redacted] agere, & quietè. Ioppitæ verò tale quoddam flagitium per-
petrarunt: Rogauerūt Iudæos cum quibus habitabant, aſcen
dere ſcaphas, quas parauerant, cum vxoribus, & filijs, quaſi
nullis inimicitijs inter eos ſubiacentibus. Secundū commu-
ne itaq; decretū ciuitatis, & ipſis acquieſcētibus, paciſq́; cau-
ſa nihil ſuſpectū habentibus: cum in altum proceſsiſſent ſub-
merſerūt non minus ducentos. Quā crudelitatē Iudas in ſuæ
gentis homines factam vt cognouit, præcepit viris qui erant
cum ipſo: & inuocato iuſto iudice Deo, venit aduerſus inter-
fectores fratrū, & portū quidē nocte ſuccēdit, ſcaphas exuſ-
ſit, eos autem qui ab igne refugerant, gladio peremit. Et cum
hæc ita egiſſet, diſceſsit quaſi iterum reuerſurus, & vniuerſos
B Ioppitas eradicaturus. Sed cum cognouiſſet & eos qui erant
Iamniæ, velle pari modo facere habitantibus ſecum Iudæis,
Iamnitis quoq; nocte ſuperuenit, & portū cum nauibus ſuc
cendit, ita vt lumē ignis appareret Ieroſolymis à ſtadijs du-
centis quadraginta. Inde cum iam abiſſent nouē ſtadijs, & iter
facerent ad Timótheum, cōmiſerunt cum eo Arabes quinq;
millia viri, & equites quingēti. Cumq́; pugna valida fieret, &
auxilio Dei proſperè ceſsiſſet, reſidui Arabes victi petebant
à Iuda dextras ſibi dari, promittentes ſe paſcua daturos, & in
cæteris profuturos. Iudas autem arbitratus verè in multis eos
vtiles, promiſit pacem, dextriſq́; acceptis, diſceſſere ad taber-
nacula ſua. Aggreſſus eſt autem & ciuitatem quandam firmā
pontibus muriſq́; circūſeptā, quæ à turbis habitabatur gentiū
C promiſcuarum, cui nomen Caſpin. Hi verò qui intus erant
confidentes in ſtabilitate murorū & apparatu alimoniarum,
remiſsius agebant, maledictis laceſſentes Iudā ac blaſphemā-
tes, ac loquentes quæ fas non eſt. Machabæus autē inuocato
magno mundi principe, qui ſine arietibus & machinis tempo
ribus Ieſu præcipitauit Iericho, irruit ferociter muris: & ca-
Ioſue 6 f pta ciuitate per Domini voluntatē innumerabiles cædes fe-
cit, ita vt adiacens ſtagnū ſtadiorum duorum latitudinis ſan-
guine interfectorum fluere videretur. Inde diſceſſerunt ſta-
dia ſeptingēta quinquaginta, & venerūt in Characa ad eos qui
dicuntur Tubianęi, Iudæos: & Timotheū quidē in illis locis
non cōprehenderunt, nulloq́; negotio perfecto regreſſus eſt,
relicto in quodam loco firmiſsimo præſidio. Doſitheus au-
tem & Soſipater, qui erant duces cum Machabæo, pereme-
runt à Timotheo relictos in præſidio, decem millia viros. At
Machabæus ordinatis circum ſe ſex millibus, & conſtitutis
per cohortes, aduerſus Timòthū proceſsit, habentem ſecum
centum viginti millia peditū, equitumq́; duo millia quingen
D tos. Cognito autem Iudæ aduentu Timótheus præmiſit mu-
lieres & filios & reliquum apparatum, in præſidiū quod Car-
nion dicitur. erat enim inexpugnabile, & acceſſu difficile pro
pter locorū anguſtias. Cumq́; cohors Iudæ prima apparuiſ-
ſet, timor hoſtibus incuſſus eſt, ex præſentia Dei qui vniuer-
ſa conſpicit: & in fugam verſi ſunt, alius ab alio, ita vt magis à
ſuis deijcerētur, & gladiorum ſuorum ictibus debilitarentur.
Iudas autem vehementer inſtabat puniens prophanos, & pro
ſtrauit ex eis triginta millia virorum. Ipſe verò Timótheus
incidit in partes Doſithei & Soſipatris: & multis precibus po
ſtulabat, vt viuus dimitteretur, eo quòd multorum ex Iudæis
parentes haberet, ac fratres, quos morte eius decipi eueniret.
Et cum fidem dediſſet reſtituturum ſe eos ſecundum conſti
tutum, illæſum eum dimiſerūt, propter fratrum ſalutem. Iu-
das autem regreſſus eſt à Carnion, interfectis vigintiquinq;
E millibus. Poſt horum fugam & necem, mouit exercitum ad
Ephron ciuitatem munitam, in qua multitudo diuerſarū gen
tium habitabat: & robuſti iuuenes pro muris cōſiſtentes for-
titer repugnabant: in hac autem machinæ multę, & telorum
erat apparatus. Sed cum omnipotentē inuocaſſent, qui pote
ſtate ſua vires hoſtium confringit, ceperunt ciuitatē: & ex eis
qui intus erant, vigintiquinq; millia proſtrauerunt. Inde ad ci
uitatem Scytharū abierunt, quæ ab Ieroſolymis ſexcentis ſta-
dijs aberat. Conteſtantibus autē his qui apud Scythopolitas
erant Iudæis, quod benignè ab eis haberētur, etiam tempori-
bus infelicitatis quòd modeſtè ſecum egerint: gratias agentes
eis, & exhortati etiam de cætero erga genus ſuum benignos
eſſe, venerunt Ieroſolymam die ſolenni ſeptimanarum inſtan
F te. Et poſt Pentecoſtē abierūt cōtra Gorgiā præpoſitū Idu-
mææ. Exiuit autem cum peditibus tribus millibus, & equiti-
bus quadringētis. Quibus congreſsis, contigit paucos ruere
Iudæorū. Doſitheus verò quidā de Bacenoris eques, vir for-
tis Gorgiā tenebat: & cum vellet illū capere viuū, eques qui-
dam de Thracibus irruit in eum, humerumq́ue eius amputa
uit: atq; ita Gorgias effugit in Mareſa. At illis qui cū Eſdrin
erant diutius pugnantibus & fatigatis, inuocauit Iudas Do-
minū adiutorē, & ducē belli fieri: incipiens voce patria, & cū
hymnis clamorē extollēs, fugam Gorgiæ militibus incuſsit.
Iudas autē collecto exercitu venit in ciuitatē Odollā, & cū
ſeptima dies ſuperueniret, ſecundū conſuetudinem purificati
in eodē loco ſabbathū egerūt. Et ſequenti die venit cum ſuis
Iudas, vt corpora proſtratorū tolleret, & cum parētibus po-
G neret in ſepulchris paternis. Inuenerunt autē ſub tunicis inter
fectorū de donarijs idolorū, quæ apud Iamniā fuerunt, à qui
bus lex prohibet Iudæos: omnibus ergo manifeſtū factū eſt Deut. 7 d
ob hāc cauſam eos corruiſſe. Omnes itaque benedixerunt iu
ſtum iudiciū Dñi, qui occulta fecerat manifeſta. Atq; ita ad
preces conuerſi, rogauerūt vt id quod factū erat delictū, obli-
uioni traderetur. At verò fortiſsimus Iudas hortabatur popu
lum conſeruare ſe ſine peccato, ſub oculis videntes quæ facta [redacted]
ſunt pro peccatis eorum qui proſtrati ſunt. Et facta collatio-
ne, duodecim millia drachmas argenti miſit Ieroſolymā offer
ri pro peccatis mortuorū ſacrificiū, bene & religioſè de reſur-
rectione cogitans. (Niſi enim eos qui ceciderant, reſurrectu-
ros ſperaret, ſuperfluū videretur & vanū orare pro mortuis)
& quia conſyderabat quòd hi qui cum pietate dormitionē ac
ceperant, optimā haberēt repoſitā gratiā. Sancta ergo & ſalu
bris eſt cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluātur.
[redacted]

CAPVT XIII.

A Anno centeſimo quadrageſimonono, cognouit
Iudas Antiochū Eupatorē venire cū multitudine
aduerſus Iudæam, & cum eo Lyſiam procurato-
rem & præpoſitū negotiorū, ſecū habentē pedi-
tū centū decē millia, & equitū quinq; millia, & elephātos vi-
ginti duos, currus cū falcibus trecētos. Cōmiſcuit autē ſe illis
& Menelaus: & cū multa fallacia deprecabatur Antiochū, nō
B pro patria ſalute, ſed ſperans ſe cōſtitui in principatū. Sed rex
regū ſuſcitauit animos Antiochi in peccatorē: & ſuggerente
Lyſia hūc eſſe cauſam omniū malorū, iuſsit, vt eis eſt conſue-
tudo, apprehenſum in eodē loco necari. Erat autē in eodē lo-
co turris quinquaginta cubitorū, aggeſtū vndiq; habēs cine-
ris. Hæc proſpectū habebat in præceps. inde in cinerem deijci
C iuſsit ſacrilegū, omnibus cū propellētibus ad interitū. Et tali
lege præuaricatorē legis cōtigit mori, nec terræ dari Mene-
laū. Et quidē ſatis iuſtè. nā quia multa erga arā Dei delicta cō-
miſit, cuius ignis & cinis erat ſanctus: ipſe in cineris morte da-
mnatus eſt. Sed rex mēte effrenatus veniebat, nequiorē ſe patre
ſuo Iudæis oſtēſurus. Quibus Iudas cognitis, pręcepit popu
lo vt die ac nocte Dñm inuocarēt, quo ſicut ſemper & nunc
adiuua

adiuuaret eos:quippe qui lege & patria,ſanctoq; templo pri
uari vererentur,ac populũ qui nuper paululũ reſpiraſſet, ne
D ſineret blaſphemis rurſus nationibus ſubdi. Omnibus itaque
ſimul id facientibus, & petẽtibus à Domino miſericordiam
cum fletu & ieiunijs per triduum continuũ proſtratis, horta-
tus eſt eos Iudas, vt ſe præpararent. ipſe verò cum ſenioribus
cogitauit prius quàm rex admoueret exercitũ ad Iudæam, &
obtineret ciuitatẽ, exire, & Domini iudicio cõmittere exitũ
rei. Dans itaq; poteſtatẽ omniũ Deo mundi creatori, & hor-
tatus ſuos vt fortiter dimicarẽt, & vſq; ad mortẽ pro legibus,
templo, ciuitate, patria, & ciuibus ſtarent: circa Modin exer-
E citum conſtituit. Et dato ſigno ſuis Dei victoriæ, iuuenibus
fortiſsimis electis, nocte aggreſſus aulam regiam in caſtris in-
terfecit viros quatuordecim millia, & maximũ elephantorũ
cum his qui ſuperpoſiti fuerant: ſummoq; metu ac perturba
tione hoſtium caſtra repleuerũt, rebusq; proſperè geſtis abie
runt. Hoc autem factum eſt die illuceſcente, adiuuante eum
Domini protectione. Sed rex accepto guſtu audaciæ Iudæo
rum, arte difficultatem locorũ tentabat: & Bethſuræ quæ erat
Iudæorum præſidium munitum, caſtra admouebat: ſed fuga-
F batur, impingebat, minorabatur. His autem qui intus erãt Iu-
das neceſſaria mittebat. Enuntiauit autem myſteria hoſtibus
Rodochus quidam de Iudaico exercitu, qui requiſitus com-
prehenſus eſt, & concluſus. Iterum rex ſermonem habuit ad
eos qui erant in Bethſuris, dextram dedit, accepit, abijt, cõmi-
ſit cum Iuda: ſuperatus eſt. Vt autem cognouit rebellaſſe Phi
lippum Antiochiæ, qui relictus erat ſuper negotia, mẽte cõ
ſternatus Iudæos deprecans, ſubditusq; eis iurat de omnibus
G quibus iuſtum viſum eſt: & reconciliatus obtulit ſacrificium,
honorauit templũ, & munera poſuit. Machabæum amplexa-
tus eſt, & fecit eum à Ptolemaide vſq; ad Gerrenos ducem
& principem. Vt autem venit Ptolemaidam, grauiter ferebãt
Ptolemenſes amicitiæ conuentionem, indignantes ne fortè
fœdus irrumperent. Tunc aſcendit Lyſias tribunal, & expo-
ſuit rationem, & populũ ſedauit, regreſſusq; eſt Antiochiam:
& hoc modo regis profectio & reditus proceſsit.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A SEd poſt triennij tempus cognouit Iudas & qui
cũ eo erant, Demetriũ Seleuci cum multitudine
valida, & nauibus per portũ Tripolis aſcendiſſe
ad loca opportuna, & tenuiſſe regiones aduerſus
Antiochum & ducẽ eius Lyſiã. Alcimus autem quidam, qui
ſummus ſacerdos fuerat, ſed voluntariè coinquinatus eſt tem
poribus cõmiſtionis, conſyderans nullo modo ſibi eſſe ſalu-
tem, neq; acceſſum ad altare, venit ad regem Demetriũ cente-
ſimo quinquageſimo anno, offerẽs ei coronã aureã, & palmã,
ſuper hæc & talos qui templi eſſe videbantur. Et ipſa quidem
die ſiluit. Tẽpus autem opportunũ demẽtiæ ſuæ nactus, con
uocatus à Demetrio ad conſilium, & interrogatus quibus re-
bus & conſilijs Iudæi niterẽtur: reſpondit, Ipſi qui dicuntur
Aſsidæi Iudæorũ, quibus præeſt Iudas Machabæus, bella nu
triunt, & ſeditiones mouent, nec patiuntur regnũ eſſe quietũ.
nam & ego defraudatus parentũ gloria (dico autẽ ſummo ſa-
B cerdotio) huc veni: primò quidẽ vtilitatibus regis fidem ſer-
uans, ſecundò autem etiã ciuibus conſulẽs. nam illorũ praui-
tate vniuerſum genus noſtrũ non minime vexatur, ſed his ſin
gulis ô rex cognitis, & regioni, & generi ſecundũ humanita-
tem tuã promulgatã omnibus proſpice. nam quãdiu ſuper-
eſt Iudas, impoſsbile eſt pacẽ eſſe negotijs. Talibus autem ab
hoc dictis, & cæteri amici hoſtiliter ſe habentes aduerſus Iu-
dam, inflãmauerunt Demetriũ, Qui ſtatim Nicanorem præ-
poſitũ elephantorũ ducem miſit in Iudæam: datis mandatis vt
ipſum quidẽ Iudã caperet, eos verò qui cum illo erãt, diſper
geret, & conſtitueret Alcimũ maximi templi ſummũ ſacer-
dotem. Tunc gentes quæ de Iudæa fugerãt Iudam, cõgrega-
tim ſe Nicanori miſcebãt miſerias & clades Iudæorũ, proſpe
ritates rerum ſuarũ exiſtimãtes. Audito itaq; Iudæi Nicano-
C ris aduẽtu, & conuẽtu nationũ, conſperſi terra rogabant eum
qui populũ ſuũ cõſtituit, in æternũ cuſtodiret, quiq; ſuã por-
tionẽ ſignis euidentibus protegit. Imperãte autẽ duce ſtatim
inde mouerũt, cõuenerũtq; ad caſtellũ Deſſau. Simon verò
frater Iudæ cõmiſerat cum Nicanore: ſed conterritus eſt re-
pentino aduẽtu aduerſariorũ. Nicanor tamẽ audiẽs virtutem
comitũ Iudæ, & animi magnitudinẽ quam pro patriæ certa-
minibus habebãt, ſanguine iudiciũ facere metuebat. Quã ob
rem præmiſit Poſidoniũ, & Theodotiũ, & Matthiã, vt darẽt
dexteras atq; acciperẽt. Et cum diu de his cõſiliũ ageretur, &
ipſe dux ad multitudinẽ retuliſſet, omnium vna fuit ſententia
D amicitijs annuere. Itaq; diem conſtituerunt qua ſecreto inter
ſe agerẽt: & ſingulis ſellæ prolatæ ſunt & poſitè. Præcepit au
tem Iudas armatos eſſe locis opportunis, ne fortè ab hoſti-
bus repentè mali aliquid oriretur: & congruũ colloquiũ fece-
rũt. Morabatur autẽ Nicanor Ieroſolymis, nihilq; iniquè age
bat, gregesq; turbarũ quæ cõgregatæ fuerãt, dimiſit. Habebat
autẽ Iudam ſemper charum ex animo, & erat viro inclinatus.
Rogauitq; eum ducere vxorẽ, filiosq; procreare. Nuptias fe-
cit, quietè egit, comiterq; viuebant. Alcimus autẽ videns cha-
ritatẽ illorum adinuicẽ & cõuentiones, venit ad Demetriũ,
& dicebat Nicanorẽ rebus alienis aſſentire, Iudamq; regni
inſidiatorẽ ſucceſſorem ſibi deſtinaſſe. Itaq; rex exaſperatus,
& peſsimis huius criminationibus irritatus, ſcripſit Nicano-
ri, dicens grauiter quidẽ ſe ferre de amicitiæ conuentione, iu-
E bere tamẽ Machabæũ citius vinctũ mittere Antiochiã. Qui
bus cognitis Nicanor cõſternabatur, & grauiter ferebat, ſi ea
quæ cõuenerant irrita faceret, nihil læſus à viro: ſed quia regi
reſiſtere non poterat, opportunitatẽ obſeruabat qua præce-
ptum perficeret. At Machabæus videns ſecum auſterius age-
re Nicanorẽ, & cõſuetũ occurſum ferocius exhibentẽ, intelli
gens nõ ex bono eſſe auſteritatẽ iſtam, paucis ſuorũ congre-
gatis occultauit ſe à Nicanore. Quod cum ille cognouit forti
ter ſe à viro præuentũ, venit ad maximum & ſanctiſsimũ tẽ-
plum: & ſacerdotibus ſolitas hoſtias offerentibus, iuſsit ſibi
tradi virum. quibus cum iuramento dicentibus neſcire ſe vbi
eſſet qui quærebatur, extendens manum ad templum, iurauit
dicẽs, Niſi Iudã mihi vinctũ tradideritis, iſtud Dei phanũ in
F planitiẽ deducã, & altare effodiã, & templũ hoc Libero patri
conſecrabo. Et his dictis abijt. Sacerdotes autem protenden-
tes manus in cœlũ, inuocabant eum qui ſemper propugnator
eſſet gentis ipſorũ, hæc dicentes, Tu Domine vniuerſorũ, qui
nullius indiges, voluiſti templũ habitationis tuæ fieri in no-
bis. Et nunc ſancte ſanctorũ omniũ Domine, cõſerua in æter
num impollutã domũ iſtam, quæ nuper mundata eſt. Razias
aũt quidã de ſenioribus ab Ieroſolymis delatus eſt Nicanori,
vir amator ciuitatis, & bene audiẽs: qui pro affectu Pater Iu-
dæorum appellabatur. Hic multis temporibus continentiæ
propoſitum tenuit in Iudaiſmo, corpusq; & animam trade-
re contentus pro perſeuerantia. Volens autẽ Nicanor mani-
feſtare odium quod habebat in Iudæos, miſit milites quingẽ-
tos, vt eum cõprehenderent. putabat enim ſi illũ decepiſſet, ſe
ſe cladẽ Iudæis maximã illaturũ. Turbis autẽ irruere in domũ
eius, & ianuã diſrumpere atq; ignem admouere cupientibus,
cũ iam cõprehẽderetur, gladio ſe petijt: eligẽs nobiliter mo-
ri, potius quàm ſubditus fieri peccatoribus, & contra natales
G ſuos indignis iniurijs agi. Sed cum per feſtinationẽ non certo
ictu plagã dediſſet, & turbæ intra oſtia irrũperent, recurrens
audacter ad murum præcipitauit ſemetipſum viriliter in tur
bas. quibus velociter locum dantibus caſui eius, venit per me-
diam ceruicẽ, & cum adhuc ſpiraret, accẽſus animo, ſurrexit:
& cum ſanguis eius magno fluxu deflueret, & grauiſsimis vul
neribus eſſet ſaucius, curſu turbam pertranſijt, & ſtans ſupra
quandã petrã præruptã, & iam exanguis effectus, cõplexus
inteſtina

inteſtina ſua, vtriſq; manibus proiecit ſuper turbas, inuocans
dominatorem vitæ ac ſpiritus vt hæc illi iterum redderet: at-
que ita vita defunctus eſt.

[redacted]

CAPVT XV.

A Nicanor autem vt cõperit Iudam eſſe in locis Sa-
mariæ, cogitauit cum omni impetu die ſabbathi
committere bellũ. Iudæis verò qui illum per ne-
ceſsitatem ſequebantur dicentibus, Ne ita feroci-
ter & barbarè feceris, ſed honorẽ tribue diei ſanctificationis,
[redacted] & honora eum qui vniuerſa conſpicit. At ille infelix interro
gauit ſi eſt potens in cœlo qui imperauit agi diem ſabbatho-
rum. Et reſpondentibus illis, Eſt Dominus viuus ipſe in cœ-
lo potens, qui iuſsit agi ſeptimũ diem. At ille ait, Et ego po-
tens ſum ſuper terram, qui impero ſumi arma, & negotia re
gis impleri. Tamen non obtinuit vt conſilium perficeret. Et
B Nicanor quidem cum ſumma ſuperbia erectus, cogitauerat
commune trophæum ſtatuere de Iuda. Machabæus autem
ſemper confidebat cum omni ſpe auxiliũ ſibi à Deo affutu-
rum, & hortabatur ſuos, ne formidarent ad aduentum natio-
num, ſed in mente haberent adiutoria ſibi facta de cœlo, &
nunc ſperarent ab omnipotente ſibi affuturam victoriam. Et
allocutus eos de lege & prophetis, admonens etiam certami-
na quæ fecerant prius, promptiores conſtituit eos, & ita ani-
mis eorum erectis ſimul oſtendebat gentiũ fallaciam, & iura
mentorum præuaricationem. Singulos autem illorum arma-
uit, non clypei & haſtæ munitione, ſed ſermonibus optimis
C & exhortationibus, expoſito digno fide ſomnio, per quod
vniuerſos lætificauit. Erat autem huiuſcemodi viſus: Oniam
qui fuerat ſummus ſacerdos, virum bonum & benignum, ve
recundum viſu, modeſtum moribus, & eloquio decôrum,
& qui à puero in virtutibus exercitatus ſit, manus protenden
tem, orare pro omni populo Iudęorum. Poſt hoc apparuiſſe
& alium virum ætate & gloria mirabilẽ, & magni decôris ha
bitudinem circa illum. Reſpondentem verò Oniam dixiſſe,
Hic eſt fratrũ amator, & populi Iſrael: hic eſt qui multũ orat
pro populo & vniuerſa ſancta ciuitate, Ieremias propheta
CTOR INTER- Dei. Extendiſſe autem Ieremiã dextram, & dediſſe Iudæ gla
SSIO dium aureum, dicentẽ, Accipe ſanctũ gladium munus à Deo,
D in quo deijcies aduerſarios populi mei Iſrael. Exhortati itaq;
Iudæ ſermonibus bonis valde, de quibus tolli poſſet impe-
tus, & animi iuuenum confortari, ſtatuerunt dimicare & con
fligere fortiter: vt virtus de negotijs iudicaret, eo quòd ciui-
tas ſancta, & templum periclitarentur. erat enim pro vxori-
bus & filijs, itemq; pro fratribus & cognatis minor ſolicitu-
do: maximus verò & primus pro ſanctitate timor erat tem-
pli. ſed & eos qui in ciuitate erant, non minima ſolicitudo ha
bebat pro his qui congreſſuri erant. Et cum iam omnes ſpe-
rarent iudicium futurum, hoſteſque adeſſent, atq; exercitus
eſſet ordinatus, beſtiæ equiteſq; opportuno in loco cõpoſi-
ti, conſyderans Machabæus aduentũ multitudinis, & appa-
E ratum varium armorũ, & ferocitatem beſtiarum, extendens
manus in cœlum, prodigia facientem Dominum inuocauit,
[redacted] qui non ſecundum armorum potentiã, ſed prout ipſi placet,
dat dignis victoriam. Dixit autẽ inuocans hoc modo, Tu Do
4.Re.19 g mine qui miſiſti angelum tuũ ſub Ezechia rege Iuda, & in-
Tobiæ 1 d terfeciſti de caſtris Sennacherib centũ octogintaquinq; mil-
Eccl.48 d lia: & nunc dominator cœlorum mitte angelum tuum bonũ
Eſa.17 f g ante nos in timore, & tremore magnitudinis brachij tui, vt
metuant qui cum blaſphemia veniunt aduerſus ſanctum po-
pulum tuum. Et hic quidẽ ita perorauit. Nicanor autem, &
qui cum ipſo erant, cum tubis & canticis admouebant. Iudas
verò, & qui cum eo erant inuocato Deo, per orationes con-
greſsi ſunt: manu quidem pugnantes, ſed Dominũ cordibus
orantes proſtrauerunt non minus trigintaquinq; millia, præ-
F ſentia Dei magnificè delectati. Cumq; ceſſaſſent, & cum gau
dio redirent, cognouerunt Nicanorem ruiſſe cum armis ſuis.
Facto itaque clamore, & perturbatione excitata, patria voce
omnipotentem Dominũ benedicebant. Præcepit autem Iu-
das qui per omnia corpore & animo mori pro ciuibus para-
tus erat, caput Nicanoris, & manum cum humero abſciſſam,
Ieroſolymam perferri. Quò cum perueniſſet, conuocatis con
tribulibus, & ſacerdotibus ad altare, accerſiuit & eos qui in
arce erant. Et oſtenſo capite Nicanoris, & manu nefaria quam
extenderat contra domum ſanctam omnipotentis Dei, ma-
G gnificè gloriatus eſt. Linguam etiam impij Nicanoris præci-
ſam iuſsit particulatim auibus dari: manum autem dementis
contra templum ſuſpendi. Omnes igitur cœli benedixerũt
Dominum, dicentes, Benedictus qui locum ſuum incontami
natum ſeruauit. Suſpendit autem Nicanoris caput in ſumma
arce, vt euidens eſſet, & manifeſtum ſignum auxilij Dei. Ita-
que omnes communi conſilio decreuerunt nullo modo diem
iſtum abſq; celebritate præterire: habere autem celebritatem
tertiadecima die menſis Adar, quæ dicitur voce Syriaca, pri-
die Mardochæi diei. Igitur his erga Nicanorem geſtis, & ex
illis temporibus ab Hebræis ciuitate poſſeſſa, ego quoq; in
his faciam finem ſermonis. Et ſi quidem bene, & vt hiſtoriæ
comperit, hoc & ipſe velim: ſi autem minus dignè, conceden
dum eſt mihi. Sicut enim vinum ſemper bibere aut ſemper
aquam, contrarium eſt, alternis autem vti delectabile: ita le-
gentibus ſi ſemper exactus ſit ſermo, non erit gratus. Hic er-
go erit conſummatus.

FINIS.

Hieronymi in Euangeliſtas
AD DAMASVM
Præfatio.

NOVVM opus me facere cogis ex ueteri: ut poſt exemplaria ſcripturarum toto orbe diſperſa, quaſi quidam arbiter ſedeam: & quia inter ſe uariant, quæ ſint illa quæ cum Græca conſentiant ueritate decernam. Pius labor ſed periculoſa præſumptio, iudicare de cæteris, ipſum ab omnibus iudicandum: ſenis mutare linguam, & caneſcentem iam mundum ad initia retrahere paruulorum. Quis enim doctus pariter uel indoctus, cum in manus uolumen aſſumpſerit, & à ſaliua quam ſemel imbibit, uiderit diſcrepare quod lectitat, non ſtatim erumpat in uocem, me falſarium, me clamans eſſe ſacrilegum, qui audeam aliquid in ueteribus libris addere, mutare, corrigere? Aduerſus quam inuidiam duplex cauſa me conſolatur: quòd & tu qui ſummus ſacerdos es, fieri iubes: & uerum non eſſe quod uariat, etiam maledicorum teſtimonio comprobatur. Si enim latinis exemplaribus fides eſt adhibenda, reſpondeant quibus: tot enim ſunt exẽplaria penè quot codices. Sin autem ueritas eſt quærenda de pluribus: cur non ad Græcam originem reuertentes, ea quæ uel à uitioſis interpretibus male edita: uel à præſumptoribus imperitis emendata peruerſius: uel à librarijs dormitantibus aut addita ſunt, aut mutata, corrigimus? Neq; uero ego de ueteri diſputo teſtamento: quod à Septuaginta ſenioribus in Græcam linguam uerſum, tertio gradu ad nos uſque peruenit. Non quæro quid Aquila, quid Symmachus ſapiant: quare Theodotion inter nouos & ueteres medius incedat. Sit illa uera interpretatio quam Apoſtoli probauerunt. De nouo nunc loquor teſtamento: quod Græcum eſſe non dubium eſt: excepto Apoſtolo Matthæo, qui primus in Iudæa Euãgelium CHRISTI Hebraicis literis edidit. Hoc certè cum in noſtro ſermone diſcordat, & diuerſos riuulorum tramites ducit: uno de fonte quærendus eſt. Prætermitto eos codices quos à Luciano & Eſycio nuncupatos, paucorum hominum aſſerit peruerſa contentio: quibus utiq; nec in toto ueteri inſtrumento poſt Septuaginta interpretes emẽdare quid licuit,

licuit, nec in nouo profuit emendaſſe: cum multarum gentium linguis ſcriptura antè tranſlata, doceat falſa eſſe, quæ addita ſunt. Igitur hæc præſens præfatiuncula pollicetur, quatuor tantum Euangelia, quorum ordo eſt iſte, Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes: codicũ Græcorum emendata collatione, ſed & ueterum, nec quæ multum à lectionis Latinæ conſuetudine diſcreparẽt. Ita calamo temperauimus, ut his tantum, quæ ſenſum uidebantur mutare, correctis, reliqua manere pateremur ut fuerant.

Alia Hieronymi præFATIO.

Ex procemio commentariorum, quos ſcripſit in Matthæum.

PLVRES fuiſſe qui euangelia ſcripſerunt, & Lucas euangeliſta teſtatur, dicens, Quoniam quidem multi conati ſunt ordinare narrationem rerum quæ in nobis completæ ſunt: ſicut tradiderunt nobis qui ab initio ipſi uiderunt ſermonem, & miniſtrauerunt ei: & perſeuerantia uſque in præſens tempus monimenta declarãt, quæ à diuerſis authoribus edita, diuerſarum hæreſeon fuêre principia: ut eſt illud iuxta Aegyptios & Thomam & Mathiam & Bartholomæum, duodecimq́; Apoſtolorum, & Baſilidis atque Apellis ac reliquorum, quos enumerare longiſſimum eſt: cum tantum in præſentiarum hoc neceſſe ſit dicere, extitiſſe quoſdam qui ſine ſpiritu & gratia Dei conati ſunt magis ordinare rationem, quàm hiſtoriæ texere ueritatem. Quibus iure poteſt illud propheticum coaptari, Væ qui prophetant de corde ſuo: qui ambulant poſt ſpiritum ſuum: qui dicunt, dicit Dominus: & Dominus non miſit eos. De quibus & ſaluator in Euangelio Ioannis loquitur, Omnes qui ante me uenerunt, fures & Latrones fuerunt. Qui uenerunt, non qui miſſi ſunt. Ipſe enim ait, Veniebant, & ego non mittebam eos. In uenientibus enim præſumptio temeritatis, in miſſis obſequium ſeruitutis eſt. Eccleſia autem quæ ſupra petram Domini uoce fundata eſt: quam introduxit rex in cubiculum ſuum, & ad quam per foramen deſcenſionis occultæ miſit manum ſuam, ſimilis damulæ bimuloq́; ceruorum, quatuor flumina paradiſi inſtar eructans: quatuor angulos & annulos habet, per quos quaſi arca teſtamenti & cuſtos legis Domini, lignis immobilibus uehitur. Primus omnium Matthæus eſt publicanus, cognomento Leui: qui Euangelium in Iudæa Hebræo ſermone edidit: ob eorum uel maximè cauſam, qui in IESVM crediderant ex Iudæis, & nequaquam legis umbram, ſuccedente Euangelij ueritate ſeruabant. Secundus Marcus, interpres Apoſtoli Petri, & Alexandrinæ eccleſiæ primus Epiſcopus, qui Dominum quidem ſaluatorem ipſe non uidit, ſed ea quæ magiſtrum audierat prædicantem, iuxta fidem magis geſtorum narrauit quàm ordinem. Tertius Lucas medicus, natione Syrus Antiochenſis: cuius laus in Euangelio, qui & ipſe diſcipulus Apoſtoli Pauli, in Achaiæ Bœotiæq́; partibus uolumen condidit, quædam altius repetens: & ut ipſe in procemio confitetur, audita magis quàm uiſa deſcribens. Vltimus Ioannes Apoſtolus & Euangeliſta, quem IESVS amauit plurimum: qui ſupra pectus Domini recumbens, puriſſima doctrinarum fluenta potauit: & qui ſolus de cruce meruit audire, Ecce mater tua. Is cum eſſet in Aſia, & iam tunc hæreticorum ſemina pullularent Cherinti, Hebionis, & cæterorum qui negant CHRISTVM in carne ueniſſe, quos & ipſe in epiſtola ſua Antichriſtos uocat, & Apoſtolus Paulus frequenter percutit: coactus eſt ab omnibus penè tunc Aſiæ epiſcopis, & multarum eccleſiarum legationibus de diuinitate ſaluatoris altius ſcribere, & ad ipſum (ut ita dicam) Dei uerbum, non tam audaci quàm fœlici temeritate prorumpere. Vnde & eccleſiaſtica narrat hiſtoria, cum à fratribus cogeretur ut ſcriberet, ita facturum ſe reſpondiſſe, ſi indicto ieiunio in commune omnes Deum deprecarentur: quo expleto, reuelatione ſaturatus, illud procemium è cœlo ueniens eructauit: In principio erat uerbum: & uerbum erat apud Deum: & Deus erat uerbum: hoc erat in principio apud Deum. Hæc igitur quatuor Euangelia multò antè prædicta, Ezechielis quoque uolumen probat: in quo prima uiſio ita contexitur, Et in medio ſicut ſimilitudo quatuor animalium, & uultus eorum facies hominis, & facies leonis, & facies uituli, & facies aquilæ. Prima hominis facies, Matthæum ſignificat: qui quaſi de homine exorſus eſt ſcribere, Liber generationis IESV CHRISTI filij Dauid filij Abraham. Secunda Marcum, in qua uox leonis in eremo rugientis auditur, Vox clamantis in deſerto, parate uiam Domini, rectas facite ſemitas eius. Tertia uituli, quæ euangeliſtam Lucam à Zacharia ſacerdote ſumpſiſſe initium præfigurat. Quarta Ioannem Euangeliſtam, qui aſſumptis pennis aquilæ, & ad altiora ſeſtinans, de uerbo Dei diſputat. Cætera quæ ſequuntur, in eundem ſenſum proficiunt, Crura eorum recta, & pennati pedes: & quocunque ibat ſpiritus, ibant, & non reuertebantur: & dorſa eorum plena oculis: & ſeimtillæ ac lampades in medio diſcurrentes, & rota in rota, & in ſingulis quatuor facies. Vnde & Apocalypſis Ioannis, poſt expoſitionem uigintiquatuor ſeniorum, qui tenentes citharas & phialas, adorant agnum Dei, introducit fulgura & tonitrua & ſeptem ſpiritus diſcurrentes, & mare uitreum, & quatuor animalia plena oculis, dicens, Animal primum ſimile leoni, & ſecundum ſimile uitulo, & tertium ſimile homini, & quartum ſimile aquilæ uolanti. Et poſt paululũ, Plena erant (inquit) oculis, & requiem non habebant, die ac nocte dicentia, Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui uenturus eſt. Quibus cunctis perſpicuè oſtenditur quatuor tantũ debere euangelia ſuſcipi, & omnes Apocryphorum nænias mortuis magis hæreticis quàm eccleſiaſticis uiuis canendas.

Hieronymus in Catalogo SCRIPTORVM *Eccleſiaſticorum.*

MATTHAEVS qui & Leui, ex publicano Apoſtolus, primus in Iudæa propter eos qui ex circunciſione crediderant, Euangelium Chriſti Hebraicis literis verbisq́; compoſuit. Quod quis poſtea in Græcum tranſtulerit, non ſatis certũ eſt. Porrò ipſum Hebraicum habetur uſque hodie in Cæſarienſi bibliotheca, quam Pamphilus martyr ſtudioſiſsimè confecit. Mihi quoque à Nazaræis, qui in Bœrea urbe Syriæ hoc volumine vtuntur, deſcribẽdi facultas fuit. In quo animaduertẽdum, quòd vbicunque Euangeliſta, ſiue ex perſona ſua, ſiue ex perſona Domini ſaluatoris, veteris ſcripturæ teſtimonijs vtitur, non ſequatur Septuaginta tranſlatorum authoritatem, ſed Hebraicam: è quibus illa duo ſunt, Ex Aegypto uocaui filium meum. Et, Quoniam Nazaræus uocabitur.

Sanctum Ieſu Chriſti Euangelium ſecundum MATTHAEVM.

[redacted]

CAPVT I.

A

Luc.3 c

Gene.21 c

Gene.25 d

Gene.26 g

Gene.36 g

LIBER GENErationis Ieſu Chriſti filij Dauid filij Abraham. Abraham genuit Iſaac. Iſaac autem, genuit Iacob. Iacob autem, genuit Iudam & fratres eius. Iudas autem, genuit Phares & Zaram de Thamar. Phares autem, genuit Eſrom. Eſrom autẽ, genuit Arã. Aram autem, genuit Aminadab. Aminadab autem, genuit Naaſſon. Naaſſon autem, genuit Salmon. Salmon aut, genuit Booz de Rachab. Booz autẽ, genuit obed ex Ruth. Obed autem, genuit Ieſſe. Ieſſe autẽ, genuit Dauid regẽ. Dauid autem rex, genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ. Salomon autem, genuit Roboam. Roboam autem, genuit Abiam. Abia autem, genuit

1.Par.2 a

Ruth.4 d

2.Reg.12 f

1.Par.3 b

B Aſa. Aſa autem, genuit Ioſaphat. Ioſaphat autem, genuit Ioram. Ioram autem, genuit Oziam. Ozias autem, genuit Ioatham. Ioatham autem, genuit Achaz. Achaz autem, genuit Ezeciam. Ezecias autem, genuit Manaſſem. Manaſſes autem, genuit Amon. Amon autem, genuit Ioſiam. Ioſias autem, genuit Iechoniam & fratres eius in tranſmigratione Babylonis. Et poſt tranſmigrationem Babylonis, Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem, genuit Zorobabel. Zorobabel autem, genuit Abiud. Abiud autem, genuit Eliacim. Eliacim autem, genuit Azor. Azor autem, genuit Sadoc. Sadoc autem, genuit Achim. Achim autem, genuit Eliud. Eliud autem, genuit Eleazar. Eleazar autem, genuit Mathan. Mathan autem, genuit Iacob. Iacob autem, genuit Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus qui vocatur Chriſtus. Omnes itaque generationes ab Abraham vſque ad Dauid, generationes quatuordecim. & à Dauid vſque ad tranſmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim. & à tranſmigratione Babylonis vſque ad Chriſtum, generationes quatuordecim. Chriſti autem generatio ſic erat. Cum eſſet deſponſata mater Ieſu Maria Ioſeph, antequam conuenirent, inuenta eſt in vtero habens de ſpiritu ſancto. Ioſeph autem vir eius cum eſſet iuſtus & nollet eam traducere: voluit occultè dimittere eam. Hæc autem eo cogitante, ecce angelus Domini apparuit in ſomnis ei, dicens, Ioſep fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam. quod enim in ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt. pariet autem filium: & vocabis nomen eius Ieſum. ipſe enim ſaluũ faciet populum ſuum à peccatis eorũ. Hoc autẽ totum factum eſt, vt adimpleretur quod dictum eſt à Domino per prophetam dicentem, Ecce virgo in vtero habebit & pariet filium: & vocabunt nomen eius Emmanuel, quod eſt interpretatum, nobiſcum Deus. Exurgens autem Ioſeph à ſomno, fecit ſicut præcepit ei Angelus Domini, & accepit coniugem ſuam. Et non cognoſcebat eam donec peperit filium ſuum primogenitum: & vocauit nomen eius Ieſum.

1.Par.3 6 a b

1.Par.3 c

Luce 3 c

[redacted] redige.

CAPVT II.

A Vm ergo natus eſſet Ieſus in Bethlehem Iudæ in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriente venerunt Ieroſolymam dicentes. Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorum? vidimus enim ſtellam eius in oriente, & venimus adorare eum. Audiens autem Herodes rex, turbatus eſt & omnis Ieroſolyma cum illo. Et congregans omnes principes ſacerdotum & ſcribas populi, ſciſcitabatur ab eis vbi Chriſtus naſceretur. At illi dixerunt ei, In Bethlehem Iudæ, ſic enim ſcriptum eſt per prophetam, Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda, ex te enim exiet dux qui regat populum meum Iſrael. Tunc Herodes clàm vocatis Magis, diligenter Mich.5 a Ioan.7 f

B didicit ab eis tempus ſtellæ quæ apparuit eis, & mittens illos in Bethlehem, dixit, Ite & interrogate diligenter de puero: & cum inueneritis, renuntiate mihi, vt & ego veniens adorem eum. Qui cum audiſſent regem, abierunt. & ecce ſtella quam viderant in oriente, antecedebat eos, vſquedum veniens ſtaret ſuprà vbi erat puer. Videntes autem ſtellam, gauiſi ſunt gaudio magno valde. Et intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria, matre eius, & procidentes adorauerunt eũ: & apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus & myrrham. Et reſponſo accepto in ſomnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuã. Qui cum receſsiſſent, ecce Angelus Domini apparuit in Pſal.71 b

C ſomnis Ioſeph, dicens, Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum: & eſto ibi vſquedum dicam tibi. Futurum eſt enim vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Qui conſurgens accepit puerum & matrem eius nocte: & ſeceſsit in Aegyptum. Et erat ibi vſque ad obitum Herodis: vt adimpleretur quod dictum eſt à Domino per prophetam dicentem, Ex Aegypto vocaui filium meum. Oſee 11 a
Tunc Herodes videns quoniam illuſus eſſet à Magis, iratus eſt valde: & mittẽs occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem & in omnibus finibus eius, à bimatu & infrà, ſecundum tempus quod exquiſierat à Magis. Tunc adimpletũ eſt quod dictum eſt per Ieremiam prophetam dicentẽ, Vox in Iere.31 c

D Rama audita eſt, ploratus & vlulatus multus, Rachel plorãs filios ſuos, & noluit conſolari, quia non ſunt. Defuncto autem Herode, ecce angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph in Aegypto dicens, Surge & accipe puerum & matrem eius, & vade in terram Iſrael. defuncti ſunt enim qui quærebant animam pueri. Qui conſurgens, accepit puerum & matrem eius, & venit in terram Iſrael. Audiens autem quòd Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre ſuo, timuit illò ire: & admonitus in ſomnis, ſeceſsit in partes Galilææ. Et veniens habitauit in ciuitate quæ vocatur Nazareth: vt adimpleretur quod dictum eſt per prophetas. Quoniam Nazaræus vocabitur.

[redacted]

CAPVT III.

A N diebus autẽ illis venit Ioannes Baptiſta prædicans in deſerto Iudææ, & dicens, Pœnitentiam agite: appropinquauit enim regnum cœlorum. Hic eſt enim de quo dictum eſt per Eſaiã prophetam dicentem, Vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini, Marc.1 a Luce 3 a Eſa.40 c Ioan.1 c 41 d Zacha.1 a

Eſa.40 a Domini,rectas facite ſemitas eius.Ipſe autem Ioannes habe-
Ioan.1 c bat veſtimentum de pilis camelorum,& zonã pelliceam cir-
Marci 1 a ca lumbos ſuos:eſca autẽ eius erat locuſtæ & mel ſylueſtre.
Luce 3 c Tunc exibat ad eum Ieroſolyma & omnis Iudæa,& omnis
regio circa Iordanẽ:& baptizabantur ab eo in Iordane con-
B fitentes peccata ſua. Videns autem multos phariſæorum &
Sadducæorum venientes ad baptiſmum ſuũ,dixit eis, Proge-
nies viperarum,quis demonſtrauit vobis fugere à ventura ira?
Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.Et ne velitis dicere
intra vos,Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis quo-
niam potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abra-
C hæ.Iam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis
ergo arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in
ignem mittetur. Ego quidem baptizo vos in aqua in pœni-
tentiam: qui autem poſt me venturus eſt,fortior me eſt, cu-
ius non ſum dignus calceamenta portare,ipſe vos baptizabit
Luce 3 d in ſpiritu ſancto & igni. Cuius ventilabrum in manu ſua, &
permundabit aream ſuam:& congregabit triticum in horreũ
ſuum,paleas autem comburet igni inextinguibili. Tunc ve-
D nit Ieſus à Galilæa in Iordanem,ad Ioannem:vt baptizare-
Marci 1 b tur ab eo.Ioannes autem prohibebat eum,dicens,Ego à te de-
Luc.3 d beo baptizari,& tu venis ad me? Reſpondens autem Ieſus,di-
xit ei.Sine modo.ſic enim decet nos implere omnem iuſti-
tiam.Tunc dimiſit eum.Baptizatus autem Ieſus, confeſtim
aſcendit de aqua:& ecce aperti ſunt ei cœli, & vidit ſpiritum
Dei deſcendentẽ ſicut columbam,& venientẽ ſuper ipſum.
Et ecce vox de cœlis dicens, Hic eſt filius meus dilectus in
quo mihi complacui.

[redacted]

CAPVT IIII.

A Tunc Ieſus ductus eſt in deſertum à ſpiritu, vt
Mar.1 b tentaretur à diabolo. Et cum ieiunaſſet quadra-
Luce 4 a ginta diebus & quadraginta noctibus, poſtea eſu-
riit. Et accedens tentator,dixit ei, Si filius Dei es,
dic vt lapides iſti panes fiant.Qui reſpõdens dixit, Scriptum
Deut.8 a eſt,Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo quod
procedit de ore Dei.Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctã
ciuitatem,& ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi, & dicit
ei,Si filius Dei es,mitte te deorſum.Scriptum eſt enim,Quia
Pſal.90 c angelis ſuis mandauit de te,& in manibus tollent te,ne fortè
B offendas ad lapidem pedem tuum.Ait illi Ieſus rurſum,Scri-
Deut.6 c ptum eſt,Non tentabis Dominum Deum tuum. Iterum aſ-
ſumpſit eum diabolus in montem excelſum valde: & oſtẽdit
ei omnia regna mundi,& gloriam eorum,& dicit ei, Hæc o-
mnia tibi dabo,ſi cadens adoraueris me. Tunc dicit ei Ieſus,
Vade ſatana,ſcriptum eſt enim,Dominum Deum tuum ado-
rabis & illi ſoli ſeruies.Tunc reliquit eum diabolus:& ecce
angeli acceſſerunt,& miniſtrabant ei. Cum autem audiſſet
Marci 1 c Ieſus quòd Ioannes traditus eſſet,ſeceſſit in Galilæam,& re-
Luc.4 c licta ciuitate Nazareth,vênit & habitauit in ciuitate Caphar-
Ioan.4 f naum maritima, in finibus Zabûlon & Nephthali. vt adim-
C pleretur quod dictum eſt per Eſaiam prophetam,Terra Za-
Marci 1 c bûlon & terra Nephthali, via maris trans Iordanem Gali-
Luce 4 c lææ gentium: populus qui ambulabat in tenebris, vidit lu-
Eſa.9 a cem magnam: & ſedentibus in regione vmbræ mortis,lux
orta eſt eis. Exinde cœpit Ieſus prædicare, & dicere, Pœ-
nitentiam agite: appropinquauit enim regnum cœlorum.
Marci 1 a Ambulans autem Ieſus iuxta mare Galilææ,vidit duos fra-
Luce 5 a tres,Simõnem qui vocatur Petrus,& Andream fratrem eius,
mittentes rete in mare (erant enim piſcatores) & ait illis, Ve-
nite poſt me: & faciam vos fieri piſcatores hominum. At
D illi continuo relictis retibus ſecuti ſunt eum. Et procedens
inde,vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi & Ioannem
fratrem eius in naui cum Zebedæo patre eorum reficientes
retia ſua: & vocauit eos. Illi autem ſtatim relictis retibus &
patre, ſecuti ſunt eum. Et circuibat Ieſus totam Galileã,
docens in ſynagôgis eorum, & prædicans Euangelium re-
gni: & ſanans omnem languorem & omnem infirmitatem
in populo.Et abiit opinio eius in totam Syriam: & obtule-
runt ei omnes male habentes,variis languoribus & tormentis
comprehenſos,& qui dæmonia habebãt,& lunaticos, & pa-
ralyticos,& curauit eos: & ſecutæ ſunt eum turbæ multæ de
Galilæa, & Decapoli, & Ieroſolymis,& de Iudæa, & trans
Iordanem.

[redacted]

CAPVT V.

A Videns autem Ieſus turbas, aſcendit in montem:
& cum ſediſſet,acceſſerũt ad eum diſcipuli eius,
& aperiens os ſuum docebat eos, dicens, Beati Luce 6 d
pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum
cœlorum.Beati mites: quoniam ipſi poſſidebũt terram.Bea-
ti qui lugent:quoniam ipſi conſolabũtur. Beati qui eſuriunt,
& ſitiunt iuſtitiam: quoniam ipſi ſaturabuntur.Beati miſe-
ricordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Beati
mundo corde:quoniam ipſi Deum videbunt. Beati pacifici:
quoniam filii Dei vocabuntur. Beati qui perſecutionem pa- 1.Pet.3 c
tiuntur propter iuſtitiam: quoniam ipſorum eſt regnũ cœ-
lorum.Beati eſtis cum maledixerint vobis homines,& perſe-
cuti vos fuerint,& dixerint omne malũ aduerſum vos men-
B tientes,propter me.gaudete & exultate: quoniam merces ve-
ſtra copioſa eſt in cœlis. Sic enim perſecuti ſunt prophetas Mar.9 g
qui fuerunt ante vos.Vos eſtis ſal terræ.Quòd ſi ſal euanue- Luce 14 g
rit, in quo ſalietur? ad nihilum valet vltrà,niſi vt mittatur fo-
ras,& conculcetur ab hominibus.Vos eſtis lux mundi. Non Marc.4 c
poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita, neque accen- Luce 8 c
dunt lucernam,& ponunt eam ſub modio,ſed ſuper candela-
brum,vt luceat omnibus qui in domo ſunt.Sic luceat lux ve-
ſtra coram hominibus: vt videant opera veſtra bona, & glo-
rificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt. Nolite putare quo-
niam veni ſoluere legem aut prophetas: non veni ſoluere,ſed Luc.16 d
C adimplere.Amen quippe dico vobis, donec tranſeat cœlum
& terra, iota vnum aut vnus apex non præteribit à lege do-
nec omnia fiant. Qui ergo ſoluerit vnum de mandatis iſtis Iacob 2 b
minimis,& docuerit ſic homines: minimus vocabitur in re-
gno cœlorum.qui autem fecerit & docuerit: hic magnus vo-
cabitur in regno cœlorũ. Dico autem vobis, quia niſi abun-
dauerit iuſtitia veſtra plus quàm ſcribarum & phariſæorum,
non intrabitis in regnum cœlorum. Audiſtis quia dictum
eſt antiquis, Non occides. qui autem occiderit,reus erit iu- Exod.20 c
dicio. Ego autem dico vobis quia omnis qui iraſcitur fratri Deut.5 b
D ſuo,reus erit iudicio. qui autem dixerit fratri ſuo,raca: reus
erit concilio.qui autem dixerit,fatue: reus erit gehennæ ignis. Si
ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris
quia frater tuus habet aliquid aduerſum te: relinque ibi mu-
nus tuum ante altare, & vade prius reconciliare fratri tuo: &
tunc veniens offer munus tuum. Eſto conſentiens aduerſa- Luc.12 g
rio tuo cito dum es in via cum eo: ne fortè tradat te aduer-
ſarius iudici, & iudex tradat te miniſtro,& in carcerem mit-
taris. Amen dico tibi, non exies inde donec reddas noui-
ſimum quadrantem. Audiſtis quia dictum eſt antiquis.Nõ
mœchaberis. Ego autem dico vobis quia omnis qui viderit Exo.20 c
mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam
in corde ſuo.Quòd ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue Infra 18 b
E eum,& proiice abs te. expedit enim tibi vt pereat vnũ mem- Marc.9 g
brorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in ge-
hennam ignis. Et ſi dextra manus tua ſcandalizat te, abſcin-
de eam, & proiice abs te: expedit enim tibi vt pereat vnum
membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum eat in ge-
hennam. Dictum eſt autem,Quicunque dimiſerit vxorem
ſuam, det ei libellum repudii, Ego autem dico vobis, quia Deut.24 a
omnis qui dimiſerit vxorem ſuã, excepta fornicationis cau- Infra 19 b

H 2

Mar.10 b ſa,facit eam mœchari:& qui dimiſſam duxerit,adulterat. Ite-
Luc.16 d rum audiſtis quia dictum eſt antiquis,Non periurabis:reddes
1.Cor.7 b autē domino iuramenta tua. Ego autē dico vobis non iurare
F omnino,neq; per cœlum:quia thronus Dei eſt.neq; per ter-
ram:quia ſcabellum eſt pedum eius . neq; per Ieroſolymam:
Leui.19 c quia ciuitas eſt magni regis.neq; per caput tuū iurau eris: quia
Exod.20 b non potes vnum capillum album facere aut nigrum. Sit autē
Deut.5 b ſermo veſter eſt eſt,non non.quod autem his abundātius eſt,
Iaco.5 c à malo eſt. Audiſtis quia dictum eſt,Oculum pro oculo,&
Exod.21 c dentem pro dente.Ego autem dico vobis non reſiſtere malo:
Deut.19 d ſed ſi quis te percuſſerit in dextram maxillam tuam,præbe illi
Leuit.24 d & alteram,& ei qui vult tecum in iudicio contendere,& tuni-
Luc.6 c cam tuam tollere : dimitte ei & pallium.& quicunq; te anga-
1.Cor.6 b riauerit mille paſſus,vade cum illo & alia duo. Qui autem pe-
G tit à te,da ei : & volenti mutuare à te , ne auertaris. Audiſtis
quia dictum eſt, Diliges proximum tuum , & odio habebis
inimicum tuum. Ego autem dico vobis,diligite inimicos ve-
Luc.6 d e ſtros,benefacite his qui oderunt vos,& orate pro perſequen-
Leui.19 d tibus & calumniantibus vos : vt ſitis filij patris veſtri qui in
cœlis eſt,qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos , &
pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Si enim diligitis eos qui vos di-
ligunt , quam mercedem habetis ? nónne & publicani hoc fa-
ciunt ? Et ſi ſalutaueritis fratres veſtros tantum , quid amplius
facitis?nónne & ethnici hoc faciunt?Eſtote ergo vos perfecti,
ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt.

[redacted]

CAPVT VI.

A ATtendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram ho-
minibus vt videamini ab eis : alioquin mercedem
non habebitis apud patrem veſtrum qui in cœlis
eſt. Cum ergo facis eleemoſynam,noli tuba cane-
re ante te , ſicut hypocritæ faciunt in ſynagógis & in vicis , vt
honorificentur ab hominibus. amen dico vobis , receperunt
mercedem ſuam. Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſi-
niſtra tua quid faciat dextra tua : vt ſit eleemoſyna tua in abſ-
condito , & pater tuus qui videt in abſcondito , reddet tibi.
Et cum oratis , non eritis ſicut hypocritæ qui amant in ſy-
nagógis & in angulis platéarum ſtantes orare,vt videantur ab
hominibus. amen dico vobis , receperunt mercedem ſuam.
Tu autem cum oraueris , intra in cubiculum tuum , & clauſo
oſtio ora patrem tuum in abſcondito : & pater tuus qui vi-
det in abſcondito,reddet tibi. Orantes autem nolite multum
loqui,ſicut ethnici faciunt, putant enim quòd in multiloquio
B ſuo exaudiantur. Nolite ergo aſsimilari eis. ſcit enim pater
veſter quid opus ſit vobis antequàm petatis eum. Sic ergo
Luc.11 a vos orabitis , Pater noſter qui es in cœlis , ſanctificetur no-
men tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas tua,ſicut in
cœlo, & in terra. Panem noſtrum ſuperſubſtantialē da nobis
hodie. Et dimitte nobis debita noſtra , ſicut & nos dimitti-
mus debitoribus noſtris. Et ne nos inducas in tentationem.
Mar.11 c Sed libera nos à malo. Amen. Si enim dimiſeritis hominibus
Eccl.28 a peccata eorum : dimittet & vobis pater veſter cœleſtis deli-
cta veſtra. Si autem non dimiſeritis hominibus:nec pater ve-
C ſter dimittet vobis peccata veſtra. Cum autem ieiunatis,no
lite fieri ſicut hypocritæ triſtes.exterminant enim facies ſuas,
vt pareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis, quia re-
ceperunt mercedem ſuam. Tu autem cùm ieiunas, vnge ca-
put tuum, & faciem tuam laua : ne videaris hominibus ieiu-
nans, ſed patri tuo qui eſt in abſconſo:& pater tuus qui videt
Luc.12 d in abſconſo,reddet tibi. Nolite theſaurizare vobis theſauros
in terra : vbi ærugo & tinea demolitur,& vbi fures effodiunt
& furantur. Theſaurizate autem vobis theſauros in cœlo:vbi
neque ærugo neque tinea demolitur , & vbi fures non effo-
diunt nec furantur. Vbi enim eſt theſaurus tuus,ibi eſt & cor
Luc.11 e tuum. Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus. Si oculus tuus
fuerit ſimplex : totum corpus tuum lucidum erit. Si autem
oculus tuus fuerit nequam : totum corpus tuum tenebro-
ſum erit. Si ergo lumen quod in te eſt, tenebræ ſunt : ipſæ te-
nebræ quantæ erunt? Nemo poteſt duobus dominis ſerui- Luc.16 c
D re.aut enim vnum odio habebit,& alterum diliget : aut vnum
ſuſtinebit,& alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſeruire,
& mammonæ. Ideo dico vobis, ne ſoliciti ſitis animæ ve- Luc.12 c
ſtræ quid manducetis,neq; corpori veſtro quid induamini. 1.Pet.5 b
Nónne anima plus eſt quàm eſca : & corpus plus quàm veſti Pſal.54 d
mentum? Reſpicite volatilia cœli quoniam nō ſerunt neque
metunt neq; cōgregant in horrea: & pater veſter cœleſtis pa
ſcit illa. Nonne vos magis pluris eſtis illis? Quis autē veſtrū
cogitans, poteſt adijcere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum?
Et de veſtimēto quid ſoliciti eſtis? Cōſyderate lilia agri quo-
modo creſcunt : non laborant neque nent. Dico autem vo-
bis quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt
ſicut vnum ex iſtis. Si enim fœnum agri quod hodie eſt , &
cras in clybanum mittitur, Deus ſic veſtit : quanto magis vos
modicæ fidei? Nolite ergo ſoliciti eſſe,dicentes, Quid man-
ducabimus,aut quid bibemus,aut quo operiemur? hæc enim
omnia gentes inquirunt. Scit enim pater veſter quia his o-
mnibus indigetis. Quærite ergo primum regnū Dei & iuſti-
tiam eius:& hæc omnia adijcientur vobis. Nolite ergo ſoliciti
eſſe in craſtinū. craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibijpſi. ſuf-
ficit diei malitia ſua.

[redacted]

CAPVT VII.

A NOlite iudicare, & non iudicabimini . nolite con- Luc.6 f
demnare,& non condemnabimini. In quo enim Rom.2 a
iudicio iudicaueritis,iudicabimini:& in qua men- Mar.4 c
ſura menſi fueritis,remetietur vobis. Quid autem Luc.6 f
vides feſtucam in oculo fratris tui : & trabem in oculo tuo
non vides? Aut quomodo dices fratri tuo, Frater, ſine eijciam
feſtucam de oculo tuo : & ecce trabs eſt in oculo tuo? Hypo-
crita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijce-
re feſtucam de oculo fratris tui. Nolite dare ſanctum cani-
bus : neque mittatis margaritas veſtras ante porcos, ne forte
conculcent eas pedibus ſuis,& conuerſi dirumpant vos. Pe- Infra 21 c
tite,& dabitur vobis : quærite,& inuenietis : pulſate, & ape- Mar.11 c
B rietur vobis. Omnis enim qui petit,accipit : & qui quærit,in- Luc.11 b
uenit: & pulſanti aperietur. Aut quis eſt ex vobis homo,quē Ioan.14 b
ſi petierit filius ſuus panem , nunquid lapidem porriget ei? 16 c
Aut ſi piſcem petierit : nunquid ſerpentē porriget ei? Si ergo Iaco.1 a
vos cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filijs veſtris : quan-
to magis pater veſter qui in cœlis eſt , dabit bona petentibus
ſe? Omnia ergo quæcunque vultis vt faciant vobis homines: Luc.6 c
ita & vos facite illis. Hæc eſt enim lex & prophetæ. Intrate Tobiæ 4 c
per anguſtam portam:quia lata porta,& ſpatioſa via eſt quæ Luc.13 c
ducit ad perditionē,& multi ſunt qui intrant per eam. Quàm
anguſta porta & arcta via eſt quæ ducit ad vitam : & pauci
C ſunt qui inueniunt eam. Attendite à falſis prophetis qui ve
niunt ad vos in veſtimentis ouium , intrinſecus autem ſunt Luc.6 f g
lupi rapaces. à fructibus eorum cognoſcetis eos. Nunquid
colligunt de ſpinis vuas, aut de tribulis ficus? Sic omnis ar-
bor bona,fructus bonos facit : mala autem arbor , malos fru-
ctus facit. Non poteſt arbor bona, malos fructus facere : ne-
que arbor mala,bonos fructus facere. Omnis arbor quæ non
facit fructum bonum excidetur,& in ignem mittetur. Igitur
ex fructibus eorum cognoſcetis eos. Non omnis qui dicit
mihi, Domine Domine, intrabit in regnum cœlorū : ſed qui
D facit voluntatem patris mei qui in cœlis eſt , ipſe intrabit in
regnum cœlorum. Multi dicent mihi in illa die, Domine Do Luc.13 e f
mine , nónne in nomine tuo prophetauimus , & in nomine
tuo dæmonia eiecimus,& in nomine tuo virtutes multas fe-
cimus? Et tunc cōfitebor illis, Quia nunquā noui vos : diſce-
dite à

Pſal.6 e dite à me omnes qui operamini iniquitatem. Omnis ergo
Infra 25 d qui audit verba mea hæc, & facit ea: aſſimilabitur viro ſapien
Luc.11 f ti qui ædificauit domum ſuam ſuper petram, & deſcendit
Luc.6 g pluuia, & venerunt flumina & flauerunt venti, & irruerunt
Rom.2 d in domum illam, & non cecidit. fundata enim erat ſuper pe-
Iaco.1 d tram. Et omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea:
ſimilis erit viro ſtulto qui ædificauit domum ſuã ſuper are-
nam, & deſcendit pluuia & venerunt flumina & flauerunt
venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina
Mar.1 e illius magna. Et factum eſt: cum conſummaſſet Ieſus ver-
Luc.4 e ba hæc, admirabantur turbæ ſuper doctrina eius. Erat enim
docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut ſcribæ eo-
rum & phariſæi.

[redacted]

CAPVT VIII.

A Vm autem deſcendiſſet de monte, ſecutæ ſunt
Mar.1 d eum turbæ multæ: & ecce leproſus veniens, ado-
Luc.5 c rabat eum, dicens, Domine ſi vis, potes me mun-
dare. Et extendens Ieſus manum, tetigit eum, di-
cens, Volo. Mundare. Et confeſtim mundata eſt lepra eius.
Et ait illi Ieſus, Vide nemini dixeris: ſed vade, oſtende te
Leuit.14 a ſacerdoti, & offer munus tuum quod præcepit Moyſes in te-
Luc.7 a ſtimonium illis. Cum autem introiſſet Capharnaum, acceſ-
ſit ad eum centurio, rogans eum, & dicens, Domine, puer
meus iacet in domo paralyticus, & male torquetur. Et ait illi
Ieſus, Ego veniam, & curabo eum. Et reſpondens centurio,
ait, Domine non ſum dignus vt intres ſub tectum meum: ſed
tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus. Nam & ego ho-
mo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites: &
dico huic vade, & vadit: & alio veni, & venit: & ſeruo meo
B fac hoc, & facit. Audiens autem hæc Ieſus, miratus eſt: & ſe-
quentibus ſe dixit, Amen dico vobis non inueni tãtam fidem
in Iſrael. Dico autem vobis quòd multi ab oriente & occiden
te venient, & recumbent cum Abraham & Iſaac & Iacob
in regno cœlorum: filij autem regni eijciẽtur in tenebras ex-
teriores. ibi erit fletus & ſtridor dentium. Et dixit Ieſus cen-
turioni, Vade, & ſicut credidiſti fiat tibi. Et ſanatus eſt puer
Mar.1 c ex illa hora. Et cum veniſſet Ieſus in domum Petri, vidit
Luc.4 f ſocrum eius iacentem & febricitantem: & tetigit manũ eius,
& dimiſit eam febris, & ſurrexit & miniſtrabat eis. Veſpere
Mar.1 d autem facto obtulerunt ei multos dæmonia habentes: & eij-
Luc.4 g ciebat ſpiritus verbo. & omnes male habentes curauit, vt ad-
C impleretur quod dictum eſt per Eſaiam prophetam, dicentẽ,
Eſa.53 b Ipſe infirmitates noſtras accepit: & ægrotatiões noſtras por
1.Pet.2 d tauit. Videns autem Ieſus turbas multas circum ſe, iuſsit di
Luc.9 g ſcipulos ire trans fretum. Et accedens vnus ſcriba, ait illi, Ma
giſter, ſequar te quocunque ieris. Et dicit ei Ieſus, Vulpes
foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis
non habet vbi caput ſuum reclinet. Alius autem de diſcipu-
lis eius, ait illi, Domine permitte me primùm ire & ſepelire
patrem meum. Ieſus autem ait illi, Sequere me, & dimitte
mortuos ſepelire mortuos ſuos. Et aſcendente eo in naui-
Mar.4 d culam, ſecuti ſunt eum diſcipuli eius: & ecce motus magnus
Luc.8 d factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus, ipſe ve
rò dormiebat. Et acceſſerunt ad eum diſcipuli eius: & ſuſcita-
uerunt eum, dicentes, Domine ſalua nos, perimus. Et dicit
eis Ieſus, Quid timidi eſtis modicæ fidei? Tunc ſurgens im-
perauit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna. Por-
D rò homines mirati ſunt dicentes, Qualis eſt hic, quia venti &
mare obediunt ei? Et cùm veniſſet Ieſus trans fretum in re-
Luc.8 d gionem Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmo-
nia, de monumentis exeuntes, ſæui nimis, ita vt nemo poſſet
tranſire per viam illam. Et ecce clamauerunt dicentes, Quid
nobis & tibi Ieſu fili Dei? Veniſti huc ante tempus torque-
re nos? Erat autem non longe ab illis grex multorum porco-
rum paſcens. Dæmones autem rogabant eum dicẽtes, Si eijcis
nos hinc, mitte nos in gregẽ porcorum. Et ait illis, Ite. At illi
exeuntes, abierunt in porcos, & ecce magno impetu abijt to-
tus grex per præceps in mare: & mortui ſunt in aquis. Paſto
res autem fugerunt: & venientes in ciuitatem, nuntiauerũt
hæc omnia, & de ijs qui dæmonia habuerant. Et ecce tota ci-
uitas exijt obuiam Ieſu. Et viſo eo, rogabant eum vt tran-
ſiret à finibus eorum.

[redacted]

CAPVT IX.

A T aſcendens Ieſus in nauiculam, transfretauit, Mar.2 a
& venit in ciuitatem ſuam. Et ecce offerebant ei Luc.5 d
paralyticum iacentem in lecto. Et videns Ieſus fi-
dem illorum, dixit paralytico, confide fili, remit
tuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam de ſcribis dixerunt
intra ſe, Hic blaſphemat. Et cum vidiſſet Ieſus cogitatio-
nes eorum, dixit, Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris?
Quid eſt facilius, dicere, Dimittuntur tibi peccata tua: an di-
cere, Surge & ambula? Vt autem ſciatis quia filius hominis
habet poteſtatem in terra dimittendi peccata: tunc ait pa-
ralytico, Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.
Et ſurrexit, & abijt in domum ſuam. Videntes autem turbæ
timuerunt, & glorificauerunt Deum qui dedit poteſtatem ta-
B lem hominibus. Et cùm tranſiret Ieſus, vidit hominem ſe- Matth.2 b
dentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi, Sequere Luc.5 f
me. Et ſurgens, ſecutus eſt eum. Et factum eſt diſcumbẽte eo
in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes, diſ-
cumbebant cum Ieſu & diſcipulis eius. Et videntes phari-
ſæi, dicebant diſcipulis eius, Quare cum publicanis & pecca-
toribus manducat magiſter veſter? At Ieſus audiens, ait,
Non eſt opus valentibus medico, ſed male habentibus. Eun-
tes autem diſcite quid eſt, Miſericordiam volo, & non ſacri-
ficium. Non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores. Tunc Oſee 6 e
acceſſerunt ad eum diſcipuli Ioannis, dicentes. Quare nos & Infra 12 a
phariſæi ieiunamus frequenter: diſcipuli autem tui non ieiu- 1.Tim.1 c
nant? Et ait illis Ieſus, Nunquid poſſunt filij ſponſi lugere Mar.2 c
quandiu cum illis eſt ſponſus? Venient autem dies, cùm auſe- Luc.5 f g
retur ab eis ſponſus: & tunc ieiunabunt. Nemo autem immit
C tit commiſſuram panni rudis in veſtimentũ vetus. tollit enim
plenitudinem eius à veſtimento: & peior ſciſſura fit. Neque
mittunt vinum nouum in vtres veteres, alioquin rumpuntur
vtres, & vinum effunditur, & vtres pereunt. Sed vinum no-
uum in vtres nouos mittunt: & ambo conſeruantur. Hæc
illo loquente ad eos, ecce princeps vnus acceſsit, & adorabat Mar.5 b
eum, dicens, Domine filia mea modo defuncta eſt: ſed veni, Luc.8 f
impone manum tuam ſuper eam, & viuet. Et ſurgens Ieſus,
ſequebatur eum, & diſcipuli eius. Et ecce mulier quę ſangui
nis fluxum patiebatur duodecim annis, acceſsit retro, & teti-
git fimbriam veſtimenti eius. Dicebat enim intra ſe, Si teti-
gero tãtum veſtimentum eius: ſalua ero. At Ieſus conuer-
ſus & videns eam, dixit, Confide filia, fides tua te ſaluam fe-
cit. Et ſalua facta eſt mulier ex illa hora. Et cum veniſſet
Ieſus in domum principis, & vidiſſet tibicines & turbam tu-
multuantem, dicit illis, Recedite: non eſt enim mortua puel-
la, ſed dormit. Et deridebant eum. Et cùm eiecta eſſet turba,
intrauit: & tenuit manum eius, & dixit, Puella, ſurge. Et ſur
rexit puella. Et exijt fama hæc in vniuerſam terrã. Et tranſ-
eunte inde Ieſu, ſecuti ſunt eum duo cæci clamantes & di-
D centes, Miſerere noſtri fili Dauid. Dum autem veniſſet do
mum, acceſſerunt ad eum cæci. Et dicit eis Ieſus, Creditis
quia hoc poſſum facere vobis? Dicunt ei, Vtique Domi-
ne. Tunc tetigit oculos eorum dicens, Secundum fidem ve-
ſtram fiat vobis. Et aperti ſunt oculi eorum, & comminatus

eſt illis Ieſus, dicens, Videte ne quis ſciat. Illi autem exeuntes
Infra 12 b diffamauerunt eum in tota terra illa. Egreſsis autem illis, ec-
Mar.3 c ce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habētem. Et
Luc.11 b eiecto dæmonio, locutus eſt mutus. & miratæ ſunt turbæ, di-
centes, Nunquam apparuit ſic in Iſrael. Phariſæi autem dice
bant, In principe dæmoniorū eijcit dæmones. Et circuibat
Ieſus omnes ciuitates, & caſtella, docēs in ſynagógis eorum,
Mar.6 c & prædicans Euangelium regni, & curans omnem languo-
Luce 10 a rem & omnem infirmitatem. Videns autem turbas, miſer-
tus eſt eis: quia erant vexati & iacentes ſicut oues non ha-
bentes paſtorem. Tunc dicit diſcipulis ſuis, Meſsis quidem
multa, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum meſsis,
vt mittat operarios in meſſem ſuam.

[redacted]

A CAPVT X.

Mar.3 b ET conuocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit il-
Luc.6 b c lis poteſtatem ſpirituum immundorum vt eij-
cerent eos, & curarent omnem languorem, &
omnem infirmitatem. Duodecim autem apoſto-
lorum nomina ſunt hæc: Primus, Simon qui dicitur Pe-
trus, & Andreas frater eius, Philippus & Bartholomæus, Ia-
Mar.6 a côbus Zebedæi, & Ioãnes frater eius, Thomas & Matthæus
Luc.9 a & publicanus, & Iacôbus Alphæi & Thaddeus, Simon Cana-
10 a næus, & Iudas Iſcariotes, qui & tradidit eum. Hos duode-
cim miſit Ieſus: præcipiens eis, dicens, In viam gentium
ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorū ne intraueritis: ſed
potius ite ad oues quæ perierunt domus Iſrael. Euntes autem
prædicate, dicentes, Quia appropinquauit regnū cœlorum.
Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæ-
mones eijcite. gratis accepiſtis, gratis date. Nolite poſsidere
B aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris:
non peram in via, neq; duas tunicas, neq; calceamenta, neque
Luc.10 c virgam. dignus enim eſt operarius cibo ſuo. In quãcunque
1 Tim.5 c autem ciuitatem aut caſtellum intraueritis, interrogate quis
in ea dignus ſit: & ibi manete donec exeatis. Intrantes autem
in domum, ſalutate eam, dicentes, Pax huic domui. Et ſi qui-
dem fuerit domus digna, veniet pax veſtra ſuper eam. ſi au-
tem non fuerit digna: pax veſtra reuertetur ad vos. Et qui-
Act.13 g cunque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros:
Luc.10 a exeuntes foras de domo vel ciuitate, excutite puluerem de
pedibus veſtris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ So-
domorum & Gomorrhæorum in die iudicij, quàm illi ciui-
tati. Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum. Eſto-
te ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut colum-
bæ. Cauete autem ab hominibus. Tradent enim vos in con-
cilijs, & in ſynagógis ſuis flagellabunt vos: & ad præſides &
reges ducemini propter me, in teſtimonium illis & gētibus.
Luc.12 b C Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid
loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.
non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri
qui loquitur in vobis. Tradet autē frater fratrem in mortem,
& pater filium: & inſurgent filij in parentes, & morte eos affi
cient, & eritis odio omnibus hominibus propter nomē meū.
qui autē perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit. Cum au
tem perſequētur vos in ciuitate iſta: fugite in aliam. amen di-
co vobis, non conſummabitis ciuitates Iſrael donec veniat
Luc.6 f filius hominis. Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrū. nec ſeruus
Ioan.13 b ſuper dominum ſuum. ſufficit diſcipulo vt ſit ſicut magiſter
& 15 c eius: & ſeruo, ſicut dominus eius. Si patremfamiliâs Beelze-
bub vocauerunt: quanto magis domeſticos eius? Ne ergo ti-
Mar.4 c mueritis eos. Nihil enim eſt opertum, quod non reueletur:
Luc.8 c & occultum, quod non ſciatur. Quod dico vobis in tenebris,
12 a dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate ſuper te-
cta. Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem
non poſſunt occidere: ſed potius timete eum qui poteſt &
animam & corpus perdere in gehennã. Nonne duo paſſeres
aſſe væneunt: & vnus ex illis non cadet ſuper terram ſine pa-
D tre veſtro? Veſtri autē & capilli capitis omnes numerati ſunt.
Nolite ergo timere: multis paſſeribus meliores eſtis vos. Mar.8 d
Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confi- Luc.9 c &
tebor & ego eum coram patre meo qui in cœlis eſt. Qui autē 12 b
negauerit me coram hominibus: negabo & ego eum coram 2.Tim.2 b
patre meo qui in cœlis eſt. Nolite arbitrari quia pacem vene Luc.12 f
rim mittere in terram. non veni pacem mittere: ſed gladium. Mich.7 b
veni enim ſeparare hominem aduerſus patrē ſuum, & filium
aduerſus matrem ſuam, & nurum aduerſus ſocrum ſuam: &
inimici hominis, domeſtici eius. Qui amat patrem aut ma- Luce 14 f
trem plus quàm me, nō eſt me dignus. & qui amat filium aut
filiam ſuper me, nō eſt me dignus. Et qui non accipit crucem Infra 16 d
ſuam, & ſequitur me: non eſt me dignus. Qui inuenit animã Luc.9 c
ſuam perdet illam. & qui perdiderit animã ſuam propter me: 14 f &
inueniet eam. Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, 17 g
recipit eum qui me miſit. Qui recipit prophetam in nomine Ioan.13 d
prophetæ: mercedē prophetæ accipiet. Et qui recipit iuſtū Luc.10 c
in nomine iuſti: mercedem iuſti accipiet. Et quicunq; potum Ioan.13 c
dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, tantum in Mar.9 f
nomine diſcipuli: amen dico vobis nō perdet mercedē ſuam.

[redacted]. CAPVT XI.

A ET factum eſt: cum conſummaſſet Ieſus, præ-
cipiens duodecim diſcipulis ſuis, tranſijt inde,
vt doceret & prædicaret in ciuitatibus eorum.
Ioannes autem cum audiſſet in vinculis opera Luc.7 c
Chriſti: mittens duos de diſcipulis ſuis, ait illi, Tu es qui
venturus es, an alium expectamus? Et reſpondens Ieſus ait
illis, Euntes renuntiate Ioanni quæ audiſtis & vidiſtis. Cæci
vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt,
mortui reſurgunt, pauperes euangelizantur. & beatus eſt qui
non fuerit ſcandalizatus in me. Illis autem abeuntibus, cœpit
Ieſus dicere ad turbas de Ioanne, Quid exiſtis in deſertum
videre? arundinem vento agitatam? Sed quid exiſtis videre?
hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiun-
B tur, in domibus regum ſunt. Sed quid exiſtis videre? pro- Mala.3 a
phetam? Etiam dico vobis, & pluſquàm prophetam. Hic eſt
enim de quo ſcriptum eſt, Ecce ego mitto angelū meum an-
te faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. Amen di-
co vobis, non ſurrexit inter natos mulierum maior Ioanne Luc.16 d
Baptiſta. qui autē minor eſt in regno cœlorū, maior eſt illo.
A diebus autē Ioannis Baptiſtæ vſque nunc, regnū cœlorum
vim patitur, & violenti rapiunt illud. Omnes enim prophetæ Luc.5 a
& lex, vſque ad Ioannem prophetauerunt: & ſi vultis reci- Mar.6 d
pere, ipſe eſt Elias qui venturus eſt. Qui habet aures audiēdi, Mala.4 b
audiat. Cui autem ſimilem æſtimabo generationem iſtam? Luc.7 c
Similis eſt pueris ſedentibus in foro: qui clamantes coæqua-
libus ſuis, dicunt, Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis: lamenta-
C uimus, & non planxiſtis. Vênit enim Ioannes neque man-
ducans neq; bibens: & dicunt, Dæmoniū habet. Vênit filius
hominis manducans & bibens, & dicunt, Ecce homo vorax
& potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Et
iuſtificata eſt ſapientia à filijs ſuis. Tunc cœpit exprobrare
ciuitatibus, in quibus factæ ſunt plurimæ virtutes eius, quia
non egiſſent pœnitentiam, Væ tibi Corozaim, væ tibi Beth-
ſaida: quia ſi in Tyro & Sidône factæ eſſent virtutes quæ fa-
ctæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſ-
ſent. Veruntamen dico vobis: Tyro & Sidôni remiſsius erit
in die iudicij, quàm vobis. Et tu Capharnaum, nunquid vſ-
que in cœlum exaltaberis? vſque in infernum deſcēdes: quia
ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes quæ factæ ſunt in te, for-
te manſiſſent vſque in hanc diem. Veruntamen dico vobis,
quia terræ Sodomorum remiſsius erit in die iudicij, quàm
tibi. In-

D tibi. In illo tempore reſpondens Ieſus dixit, Confitebor ti-
Lucæ 10 d bi pater Domine cœli & terræ quia abſcondiſti hæc à ſapiẽ-
tibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Ita pater: quo-
niam ſic fuit placitum ante te. Omnia mihi tradita ſunt à pa-
tre meo. Et nemo nouit filium, niſi pater: neque patrem quis
nouit, niſi filius, & cui voluerit filius reuelare. Venite ad me
Iere. 6 a omnes qui laboratis, & onerati eſtis: & ego reficiam vos. Tol-
lite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum &
1. Ioan. 5 a humilis corde: & inuenietis requiem animabus veſtris. Iugũ
enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue.

[redacted]

CAPVT XII.

A IN illo tempore abijt Ieſus per ſata ſabbatho: di-
Marci 2 d ſcipuli autem eius eſurientes cœperũt vellere ſpi-
Lucæ 6 a cas, & manducare. Phariſæi autem videntes, dixe-
runt ei, Ecce, diſcipuli tui faciunt quod non licet
eis facere ſabbathis. At ille dixit eis, Non legiſtis quid fecerit
1. Reg. 21 b Dauid quando eſurijt, & qui cum eo erant: quomodo intra-
uit in domum Dei, & panes propoſitionis comêdit, quos nõ
licebat ei edere, neque his qui cum eo erant, niſi ſolis ſacerdo-
Num. 28 b tibus? Aut non legiſtis in lege, quia ſabbathis ſacerdotes in
templo ſabbathum violant, & ſine crimine ſunt? Dico autem
vobis, quia templo maior eſt hic. Si autẽ ſciretis quid eſt, Mi-
Oſee 6 c ſericordiam volo & non ſacrificium, nunquam condemnaſſe-
tis innocentes. dominus enim eſt filius hominis etiam ſabba-
Marci 3 a thi. Et cum inde tranſiſſet, venit in ſynagógam eorum. Et
Luc. 6 b ecce homo manũ habens aridam. & interrogabant eum dicen
tes, Si licet ſabbathis curare? vt accuſarent eum. Ipſe autem di-
xit illis, Quis erit ex vobis homo qui habeat ouem vnam: &
ſi ceciderit hæc ſabbathis in foueam, nónne tenebit & leuabit
eam? Quanto magis melior eſt homo oue? Itaque licet ſab-
bathis benefacere. Tunc ait homini, Extende manum tuam.
B Et extendit: & reſtituta eſt ſanitati, ſicut altera. Exeuntes autẽ
Phariſæi, conſilium faciebant aduerſus eum quomodo perde
rent eum. Ieſus autem ſciens, ſeceſcit inde: & ſecuti ſunt eũ
Eſa. 42 a multi, & curauit eos omnes. & præcepit eis ne manifeſtum
eum facerent. Vt adimpleretur quod dictum eſt per Eſaiam
prophetam, dicentem, Ecce puer meus quem elegi, dilectus
meus in quo bene complacuit animæ meæ. Ponam ſpiritum
meum ſuper eum, & iudicium gentibus nuntiabit. Non con-
tendet neque clamabit: neque audiet aliquis in platéis vocem
eius. arundinem quaſſatã non confringet, & linum fumigans
non extinguet, donec eijciat ad victoriam iudicium: & in no-
Marci 3 c mine eius gentes ſperabunt. Tunc oblatus eſt ei dæmoniũ
Luc. 11 b habens, cæcus & mutus: & curauit eum, ita vt loqueretur &
videret. Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant, Nũquid hic
eſt filius Dauid? Phariſæi autem audientes, dixerunt, Hic nõ
eijcit dæmones niſi in Beelzebub principe dæmoniorum.
Ieſus autem ſciens cogitationes eorum, dixit eis, Omne re-
gnum diuiſum contra ſe, deſolabitur: & omnis ciuitas vel do
mus diuiſa contra ſe, non ſtabit. Et ſi ſatanas ſatanam eijcit,
aduerſus ſe diuiſus eſt. quomodo ergo ſtabit regnum eius? Et
ſi ego in Beelzebub eijcio dæmones: filij veſtri in quo eij-
ciunt? Ideò ipſi, iudices veſtri erunt. Si autem ego in ſpiritu
Dei eijcio dæmones: igitur peruênit in vos regnum Dei. aut
C quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis, & vaſa
eius diripere: niſi prius allegauerit fortem, & tunc domũ il-
Mar. 3 c lius diripiet? Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non
Lucæ 12 b congregat mecum, ſpargit. Ideò dico vobis: omne peccatum
& blaſphemia remittetur hominibus, ſpiritus autem blaſphe
mia non remittetur. Et quicunque dixerit verbum contra
filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra ſpi-
ritum ſanctum, non remittetur ei neque in hoc ſeculo neque
in futuro. Aut facite arborem bonam, & fructũ eius bonum:
aut facite arborem malam, & fructum eius malum. ſiquidem
ex fructu arbor agnoſcitur. Progenies viperarum. quomodo
poteſtis bona loqui, cum ſitis mali? ex abundantia enim cor
dis os loquitur. Bonus homo, de bono theſauro profert bona: Lucæ 6 g
& malus homo de malo theſauro profert mala. Dico autem
vobis quoniam omne verbum otioſum quod locuti fuerint
homines, reddent rationem de eo in die iudicij. Ex verbis
enim tuis iuſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.
Tunc reſponderunt ei quidam de ſcribis & phariſæis, di
centes, Magiſter, volumus à te ſignum videre. Qui reſpõ- Luc. 11 d
dens ait illis, Generatio mala & adultera ſignum quærit: &
ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ prophetæ. Sicut Ionæ 2 a
D enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus nocti-
bus: ſic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tri
bus noctibus. Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum gene- Ionæ 3 b
ratione iſta, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam ege-
runt in prædicatione Ionæ, & ecce plus quàm Ionas hic. Re-
gina auſtri ſurget in iudicio cum generatione iſta, & conde-
mnabit eam: quia vênit à finibus terræ audire ſapientiam Sa 3. Reg. 10 a
lomonis, & ecce plus quàm Salomon hic. Cum autem im- 2. Par. 9 a
mundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida
quærens requiem, & non inuenit. Tunc dicit, Reuertar in do-
mum meam vnde exiui. Et veniens, inuenit eam vacantem,
ſcopis mundatam, & ornatam. Tunc vadit & aſſumit ſeptem
alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi: & 2. Pet. 2 d
fiunt nouiſsima hominis illius peiora prioribus. Sic erit & ge Mar. 3 d
nerationi huic peſsimæ. Adhuc eo loquente ad turbas. ecce Luc. 8 c
mater eius & fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei. Dixit
autem ei quidam, Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant. quę
rentes te alloqui. At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait, Quæ
eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei? Et extendens manum
in diſcipulos ſuos, dixit, Ecce mater mea & fratres mei. Qui
cunque enim fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis eſt:
ipſe meus frater, ſoror, & mater eſt.

[redacted]

CAPVT XIII.

IN illo die exiens Ieſus de domo, ſedebat ſecus Marci 4 a
A mare. Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, Lucæ 8 a
ita ut in nauiculam aſcendens ſederet: & omnis
turba ſtabat in littore, & locutus eſt eis multa in
parabolis, dicens, Ecce exijt qui ſeminat, ſeminare. Et dum
ſeminat, quædam ceciderunt ſecus viam, & venerunt volu-
cres cœli & comederunt ea. Alia autem ceciderunt in petro-
ſa, vbi non habebant terrã multam: & continuò exorta ſunt,
quia non habebant altitudinem terræ. ſole autẽ orto, æſtua-
uerunt: & quia non habebant radicem, aruerunt. Alia autem
ceciderunt in ſpinas: & creuerunt ſpinæ, & ſuffocauerunt ea.
Alia autem ceciderunt in terram bonam: & dabant fructum
aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud triceſimũ. Qui
habet aures audiendi, audiat. Et accedẽtes diſcipuli dixerunt Infra 15 c
ei, Quare in parabolis loqueris eis? Qui reſpondens, ait illis,
E Quia vobis datum eſt noſſe myſteria regni cœlorum: illis
autem non eſt datum. Qui enim habet, dabitur ei & abunda- Eſa. 6 c
bit: qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo. Ideò Marci 4 b
in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, & audien- Lucæ 8 b
tes non audiunt, neque intelligunt. vt adimpleatur in eis pro- Ioan. 12 f
phetia Eſaiæ dicentis, Auditu audietis, & non intelligetis: & Act. 28 f
videntes videbitis, & non videbitis. Incraſſatum eſt enim cor Ro. 11 b
populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos ſuos Lucæ 10 d
clauſerunt: nequando videant oculis, & auribus audiant, &
corde intelligant, & conuertantur & ſanem eos. Veſtri autem
C beati oculi quia vident, & aures veſtræ quia audiunt. Amen
quippe dico vobis quia multi prophetæ & iuſti cupierunt
videre quæ videtis & non viderunt, & audire quæ auditis &
non audierũt. Vos ergo audite parabolã ſeminantis. Omnis

Marc. 4 b qui audit verbum regni & non intelligit, venit malus & rapit
Luc. 8 b quod ſeminatum eſt in corde eius: hic eſt qui ſecus viam ſe-
minatus eſt. Qui autem ſuper petroſa ſeminatus eſt: hic eſt
qui verbum audit, & continuò cum gaudio accipit illud, non
autem habet in ſe radicem, ſed eſt temporalis. facta autem
tribulatione & perſecutione propter verbum, continuò ſcan-
dalizatur. Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis, hic eſt qui ver-
bum Dei audit, & ſolicitudo ſeculi iſtius & fallacia diuitiarū
ſuffocat verbum, & ſine fructu efficitur. Qui verò in terram
bonam ſeminatus eſt: hic eſt qui audit verbum, & intelligit,
& fructum affert, & facit aliud quidem centeſimum, aliud
autem ſexageſimum, aliud vero triceſimum. Aliam para-
bolam propoſuit illis, dicens, Simile factum eſt regnum cœ-
D lorum homini qui ſeminauit bonum ſemen in agro ſuo. cum
autem dormirent homines, vênit inimicus eius, & ſuperſe-
minauit zizania in medio tritici, & abijt. Cum autem cre-
uiſſet herba, & fructum feciſſet: tunc apparuerūt & zizania.
Accedentes autem ſerui patrisfamiliâs, dixerunt ei, Domi-
ne nònne bonū ſemen ſeminaſti in agro tuo? Vnde ergo ha-
bet zizania? Et ait illis, Inimicus homo hoc fecit. Serui au-
tem dixerunt ei, Vis imus, & colligimus ea? Et ait, Non: ne
fortè colligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticū.
Sinite vtraq; creſcere vſque ad meſſem: & in tempore meſ-
ſis, dicam meſſoribus, Colligite primum zizania, & alligate
E ea in faſciculos ad comburendum, triticum autem congrega-
Marc. 4 d te in horreum meum. Aliam parabolam propoſuit eis, di-
Luc. 13 d cens, Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis, quod acci-
piens homo ſeminauit in agro ſuo: quod minimum qui-
dem eſt omnibus ſeminibus. Cum autem creuerit maius eſt
Luc. 13 e omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cœli veniant,
& habitent in ramis eius. Aliam parabolam locutus eſt eis.
Simile eſt regnum cœlorum fermento, quod acceptum mu-
Mar. 4 d lier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt
totum. Hæc omnia locutus eſt Ieſus in parabolis ad tur-
Pſal. 77 e bas: & ſine parabolis nō loquebatur eis: vt impleretur quod
dictum eſt per prophetam, dicentem, Aperiam in parabolis
os meū, eructabo abſcondita à cōſtitutione mundi. Tunc
dimiſſis turbis vênit in domum: & acceſſerunt ad eum diſci-
puli eius, dicentes, Ediſſere nobis parabolam zizaniorum
agri. Qui reſpondens ait, Qui ſeminat bonum ſemen: eſt fi-
lius hominis. Ager autem: eſt mundus. Bonum verò ſemen:
F hi ſunt filij regni. Zizania autem: filij ſunt nequam. Inimicus
Apo. 14 c d autem qui ſeminauit ea: eſt diabolus. Meſſis verò, conſum-
matio ſeculi eſt. Meſſores autem: angeli ſunt. Sicut ergo col
liguntur zizania, & igni comburuntur: ſic erit in conſum-
matione ſeculi. Mittet filius hominis angelos ſuos, & colli-
gent de regno eius omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniqui-
tatem: & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & ſtri-
dor dentium. Tunc iuſti fulgebunt ſicut ſol in regno patris
eorum. Qui habet aures audiendi audiat. Simile eſt regnū
cœlorum theſauro abſcondito in agro: quem qui inuênit
homo, abſcondit, & præ gaudio illius vadit & vendit vni-
uerſa quæ habet, & emit agrum illum. Iterum ſimile eſt re-
gnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas mar-
garitas. Inuenta autem vna pretioſa margarita, abijt, & ven-
didit omnia quæ habuit, & emit eam. Iterum ſimile eſt re-
gnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere pi
ſcium congreganti, quam, cum impleta eſſet, educentes, &
G ſecus littus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa, malos autem
foras miſerunt. Sic erit in conſummatione ſeculi: exibunt
Angeli, & ſeparabunt malos de medio iuſtorum, & mittent
eos in caminum ignis. ibi erit fletus & ſtridor dentiū. Intelle-
xiſtis hæc omnia? Dicunt ei, Etiam. Ait illis, Ideò omnis ſcri-
ba doctus in regnum cœlorum, ſimilis eſt homini patrifa-
Mar. 6 a milias, qui profert de theſauro noua & vetera. Et factum
Luc. 4 c eſt: cum conſummaſſet Ieſus parabolas iſtas, tranſijt inde.
Ioan. 4 f Et veniens in patriam ſuam, docebat eos in ſynagógis eo-
rum, ita vt mirarentur, & dicerent, Vnde huic ſapientia hęc,
& virtutes? Nónne hic eſt fabri filius? Nónne mater eius di-
citur Maria: & fratres eius, Iacóbus & Ioſeph, & Simon
& Iudas? & ſorores eius, nonne omnes apud nos ſunt? Vnde Ioan. 6 e
ergo huic omnia iſta? Et ſcandalizabantur in eo. Ieſus autē
dixit eis, Non eſt propheta ſine honore, niſi in patria ſua &
in domo ſua. Et non fecit ibi virtutes multas, propter incre-
dulitatem illorum.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A IN illo tempore audiuit Herodes tetrarcha famā Mar. 6 b
Ieſu: & ait pueris ſuis, Hic eſt Ioannes Bapti- Luc. 9 a
ſta, ipſe ſurrexit à mortuis: & ideò virtutes ope-
rantur in eo. Herodes enim tenuit Ioannem, & Mar. 6 c
alligauit eum: & poſuit in carcerem propter Herodiadem Luc. 3 d
vxorem fratris ſui. Dicebat enim illi Ioannes, Non licet ti- Infra 21 e
bi habere eam. Et volens illum occidere, timuit populum:
quia ſicut prophetam eum habebant. Die autem natalis He-
rodis, ſaltauit filia Herodiadis in medio: & placuit Herodi.
Vnde cum iuramento pollicitus eſt ei dare quodcunque po
ſtulaſſet ab eo. At illa præmonita à matre ſua, Da mihi, in-
quit, hic in diſco caput Ioannis Baptiſtæ. Et contriſtatus eſt
rex. Propter iuramentum autem & eos qui pariter recumbe-
bant, iuſsit dari. Miſitque, & decollauit Ioannem in carcere.
B Et allatum eſt caput eius in diſco: & datum eſt puellæ, & il-
la attulit matri ſuæ. Et accedentes diſcipuli eius, tulerunt cor
pus eius, & ſepelierunt illud: & venientes nuntiauerunt Ie- Luc. 9 b
ſu. Quod cum audiſſet Ieſus, ſeceſsit inde in nauicula, in Mar. 6 d e
locum deſertum ſeorſum, & cum audiſſent turbæ, ſecutæ Ioan. 6 a
ſunt eum pedeſtres de ciuitatibus. Et exiens vidit turbam
multam: & miſertus eſt eis, & curauit languidos eorum. Ve-
ſpere autem facto, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius dicen-
tes, Deſertus eſt locus, & hora iam præterijt: dimitte tur-
bas, vt euntes in caſtella, emant ſibi eſcas. Ieſus autem di-
xit eis, Non habent neceſſe ire: date illis vos manducare.
Reſponderunt ei, Non habemus hic niſi quinque panes &
duos piſces. Qui ait eis, Afferte mihi illos huc. Et cum iuſ-
ſiſſet turbam diſcumbere ſuper fœnum: acceptis quinque
panibus & duobus piſcibus, aſpiciens in cœlum benedixit
C & fregit, & dedit diſcipulis panes, diſcipuli autem turbis. Et
manducauerunt omnes: & ſaturati ſunt. Et tulerunt reliquias
duodecim cophinos fragmentorum plenos. Manducan-
tium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis
mulieribus & paruulis. Et ſtatim compulit Ieſus diſcipu- Mar. 6 f
los aſcendere in nauiculam, & præcedere eum trans fretum, Ioan. 6 b
donec dimitteret turbas. Et dimiſſa turba, aſcendit in mon-
tem ſolus orare. Veſpere autem facto ſolus erat ibi. naui-
cula autem in medio mari iactabatur fluctibus: erat enim
contrarius ventus. Quarta autem vigilia noctis, vênit ad eos
ambulans ſuper mare. Et videntes eum ſuper mare ambu-
lantem, turbati ſunt, dicentes, Quia phantaſma eſt. Et præ
timore clamauerunt. Statimque Ieſus locutus eſt eis, dicens,
Habete fiduciam: ego ſum, nolite timere. Reſpondens au-
D tem Petrus dixit, Domine ſi tu es, iube me ad te venire ſu-
per aquas. At ipſe ait, Veni. Et deſcendens Petrus de naui-
cula, ambulabat ſuper aquam vt veniret ad Ieſum. Videns
verò ventum validum, timuit: & cum cœpiſſet mergi, cla-
mauit, dicens, Domine, ſaluum me fac. Et continuò Ieſus
extendens manum, apprehendit eum: & ait illi, Modicæ fi-
dei quare dubitaſti? Et cum aſcendiſſet in nauiculam, ceſſa-
uit ventus. Qui autem in nauicula erant, venerunt & adoraue-
runt eum, dicentes, Verè filius Dei es. Et cum transfretaſſent, Mar. 6 g
venerunt in terram Geneſar. Et cum cognouiſſent eum viri
loci illius, miſerunt in vniuerſam regionē illā, & obtulerūt ei
omnes

omnes male habentes:& rogabant eum vt vel fimbriã veſti-
menti eius tangerent. Et quicunq; tetigerunt, ſalui facti ſunt.

[redacted]

CAPVT XV.

A Mat. 7 a b TVnc acceſſerunt ad eum ab Ieroſolymis ſcribæ
& phariſæi, dicẽtes, Quare diſcipuli tui tranſgre-
diuntur traditionẽ ſeniorũ? non enim lauant ma-
nus ſuas cum panem manducant. Ipſe autem re-
ſpondens, ait illis, Quare & vos tranſgredimini mandatum
Exo. 20 c Dei propter traditionẽ veſtram? Nam Deus dixit, Honora
Deut. 5 b patrem & matrem. &, Qui maledixerit patri, vel matri, mor-
Ephe. 6 a te moriatur. Vos autẽ dicitis, Quicunq; dixerit patri vel ma-
Exod. 21 c tri, Munus quodcunq; eſt ex me, tibi proderit. & non hono-
Leuit. 20 b rificabit patrem ſuum aut matrem ſuam, & irritum feciſtis
Prou. 20 c mandatum Dei propter traditionem veſtram. Hypocritæ,
Eſa. 29 d bene prophetauit de vobis Eſaias, dicens, Populus hic, labijs
me honorat: cor autem eorum longè eſt à me. Sine cauſa au-
B tem colunt me, docentes doctrinas & mãdata hominum. Et
Mar. 7 c conuocatis ad ſe turbis, dixit eis, Audite & intelligite. Non
quod intrat in os, coinquinat hominem: ſed quod procedit
ex ore, hoc coinquinat hominem. Tunc accedentes diſcipuli
eius dixerunt ei, Scis quia phariſæi, audito verbo hoc ſcanda-
Ioan. 15 a lizati ſunt? At ille reſpondens, ait, Omnis plantatio quã non
Luc. 6 plantauit pater meus cœleſtis eradicabitur. Sinite illos: cæci
ſunt, & duces cæcorum. cæcus autem ſi cæco ducatũ præſtet,
ambo in foueam cadunt. Reſpondens autem Petrus dixit ei,
Mar. 7 c Ediſſere nobis parabolam iſtam. At ille dixit, Adhuc & vos
ſine intellectu eſtis? Non intelligitis quia omne quod in os
intrat, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur? Quæ autem
procedunt de ore: de corde exeunt, & ea coinquinant homi-
nem. de corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia,
adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ.
hæc ſunt, quæ coinquinãt hominem. Non lotis autem mani-
Mar. 7 c bus manducare, non coinquinant hominem. Et egreſſus in-
C de Ieſus ſeceſſit in partes Tyri & Sidônis. Et ecce mulier Cha
nanæa à finibus illis egreſſa clamauit, dicens ei, Miſerere mei
Domine fili Dauid: filia mea male à dæmonio vexatur. Qui
non reſpondit ei verbũ. Et accedentes diſcipuli eius, rogabant
eum dicentes, Dimitte eam: quia clamat poſt nos. Ipſe autem
reſpondens, ait, Non ſum miſſus niſi ad oues quæ perierunt
domus Iſrael. At illa venit, & adorauit eũ, dicens, Domine ad-
iuua me. Qui reſpondens, ait, Non eſt bonum ſumere panem
filiorũ, & mittere canibus. At illa dixit, Etiam Domine. nam
& catelli edunt de micis quæ cadunt de menſa dominorũ ſuo-
rum. Tunc reſpondens Ieſus, ait illi, O mulier, magna eſt fi-
D des tua: fiat tibi ſicut vis. Et ſanata eſt filia eius ex illa hora.
Mar. 7 d Et cum tranſiſſet inde Ieſus, venit ſecus mare Galilææ: &
Eſa. 35 b aſcendens in montẽ, ſedebat ibi. Et acceſſerunt ad eum turbæ
multæ, habentes ſecũ mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios
multos: & proiecerunt eos ad pedes eius, & curauit eos, ita vt
turbæ mirarentur videntes mutos loquentes, claudos ambu-
Mar. 8 a lantes, cæcos videntes, & magnificabant Deum Iſrael. Ieſus
autem conuocatis diſcipulis ſuis, dixit, Miſereor turbæ: quia
triduo iam perſeuerant mecum, & non habent quod mandu-
cent: & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via. Et dicũt
ei diſcipuli, Vnde ergo nobis in deſerto panes tantos, vt ſatu-
remus turbam tantam? Et ait illis Ieſus, Quot habetis panes?
At illi dixerunt, Septem, & paucos piſciculos. Et præcepit
turbæ vt diſcumberent ſuper terram. Et accipiens ſeptem pa-
nes, & piſces, & gratias agens fregit, & dedit diſcipulis ſuis, &
diſcipuli dederunt populo. Et comederunt omnes, & ſaturati
ſunt. Et quod ſuperfuit de fragmentis tulerunt, ſeptem ſpor-
tas plenas. Erant autem qui manducauerunt, quatuor millia
hominum, extra paruulos & mulieres. Et dimiſſa turba, aſcen
dit in nauiculam, & venit in fines Magedan.

[redacted]

CAPVT XVI.

A ET acceſſerunt ad eum Phariſæi & Sadducæi ten- Mar. 8 b
tantes: & rogauerũt eum vt ſignũ de cœlo oſten- Luc. 11 g
deret eis. At ille reſpõdens, ait illis, Facto veſpere
dicitis, Serenum erit, rubicundũ eſt enim cœlum.
Et mane, Hodie tempeſtas, rutilat enim triſte cælum. Faciem
ergo cœli dijudicare noſtis: ſigna autem temporum non po-
teſtis? Generatio mala & adultera ſignum quærit: & ſignum Ione 2 a
non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ prophetæ. Et relictis illis,
abijt. Et cum veniſſent diſcipuli eius trans fretũ, obliti ſunt
panes accipere. Qui dixit illis, Intuemini & cauete à fermen- Mar. 8 b
B. to Phariſæorum & Sadducæorum. At illi cogitabant inter ſe, Luc. 12 a
dicentes, Quia panes non accepimus. Sciens autem Ieſus, di-
xit, Quid cogitatis inter vos modicæ fidei, quia panes nõ ha-
betis? Nondum intelligitis, neq; recordamini quinq; panum,
& quinq; millium hominum, & quot cophinos ſumpſiſtis?
neq; ſeptem panum, & quatuor millium hominum, & quot
ſportas ſumpſiſtis? Quare non intelligitis quia non de pane
dixi vobis, Cauete à fermento Phariſæorum & Sadducæo-
rum? Tunc intellexerũt quia non dixerit cauendũ à fermen-
to panum, ſed à doctrina Phariſæorum & Sadducæorum.
Venit autem Ieſus in partes Cæſareæ Philippi: & inter-
rogabat diſcipulos ſuos, dicens, Quem dicunt homines eſſe
filiũ hominis? At illi dixerũt, Alij Ioannem Baptiſtã, alij au- Mar. 8 c
C tem Eliam, alij verò Ieremiam, aut vnum ex prophetis. Di- Luce 9 c
cit illis Ieſus, Vos autem quem me eſſe dicitis? Reſpondens Ioan. 6 g
Simon Petrus dixit, Tu es Chriſtus filius Dei viui. Reſpon-
dens autem Ieſus dixit ei, Beatus es Simon Bariona: quia caro
& ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cœlis eſt.
Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædi-
ficabo eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt ad-
uerſus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum. Et quodcũq;
ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis. & quodcunq;
ſolueris ſuper terram, erit ſolutũ & in cœlis. Tunc præcepit
diſcipulis ſuis vt nemini dicerent quia ipſe eſſet Ieſus Chri-
ſtus. Exinde cœpit Ieſus oſtendere diſcipulis ſuis quia opor-
teret eum ire Ieroſolymã, & multa pati à ſenioribus & ſcribis
D & principibus ſacerdotũ, & occidi, & tertia die reſurgere. Et
aſſumens eũ Petrus, cœpit increpare illum, dicens, Abſit à te
Domine: non erit tibi hoc. Qui conuerſus, dixit Petro, Vade
poſt me ſatana, ſcandalum es mihi: quia non ſapis ea quæ Dei Supra 10 d
ſunt, ſed ea quæ hominũ. Tunc Ieſus dixit diſcipulis ſuis, Si Mar. 8 d
quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucẽ Luc. 12 g
ſuã & ſequatur me. Qui enim voluerit animã ſuam ſaluã face- 14 f 17 g
re, perdet eam: qui autem perdiderit animã ſuã propter me, Ioan. 12 d
inueniet eam. Quid enim prodeſt homini, ſi vniuerſum mun-
dum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentũ patiatur? Aut quã
dabit homo commutationẽ pro anima ſua? Filius enim homi- Roma. 2 a
nis venturus eſt in gloria patris ſui cũ angelis ſuis: & tunc red- Mar. 9 a
det vnicuiq; ſecundũ opera eius. Amen dico vobis, ſunt qui- Luc. 9 c
dam de hic ſtantibus qui non guſtabunt mortem, donec vi-
deant filium hominis venientem in regno ſuo.

[redacted]

CAPVT XVII.

A ET poſt dies ſex aſſumpſit Ieſus Petrum & Iaco- Mar. 9 a
bum & Ioannẽ fratrem eius, & ducit illos in mon Luc. 9 d
tem excelſum ſeorſum: & transfiguratus eſt ante
eos. Et reſplenduit facies eius ſicut ſol: veſtimen-
ta autẽ eius facta ſunt alba ſicut nix. Et ecce apparuerunt illis
Moyſes & Elias cum eo loquentes. Reſpondens autem Pe-
trus, dixit ad Ieſum, Domine, bonum eſt nos hic eſſe: ſi vis,

faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, & Moyſi vnum, &
Eliæ vnum. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbra-
2. Petr. 1 d uit eos. Et ecce vox de nube dicens, Hic eſt filius meus dile-
B ctus in quo mihi bene complacui: ipſum audite. Et audientes
diſcipuli, ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valde. Et
acceſsit Ieſus, & tetigit eos: dixitq; eis, Surgite, & nolite ti-
mere. Leuantes autem oculos ſuos, neminem viderũt, niſi ſo-
lum Ieſum. Et deſcendentibus illis de monte præcepit illis
Ieſus, dicens, Nemini dixeritis viſionem: donec filius homi-
nis à mortuis reſurgat. Et interrogauerunt eum diſcipuli, di-
Mar. 9 b centes, Quid ergo ſcribæ dicunt, quòd Eliam oportet pri-
Mala. 4 b mum venire? At ille reſpondens, ait eis, Elias quidem ventu-
rus eſt, & reſtituet omnia. Dico autem vobis quia Elias iam
vênit, & non cognouerunt eum, ſed fecerunt in eo quæcunq;
voluerunt. Sic & filius hominis paſſurus eſt ab eis. Tunc in-
C tellexerũt diſcipuli quia de Ioanne Baptiſta dixiſſet eis. Et
Mar. 9 c cum veniſſet ad turbam, acceſsit ad eum homo genibus pro-
Luc. 9 c uolutus ante eum, dicens, Domine miſerere filio meo. quia
lunaticus eſt, & male patitur. nam ſæpe cadit in ignem, & cre-
brò in aquam. & obtuli eum diſcipulis tuis; & non potuerunt
curare eum. Reſpondens autem Ieſus, ait, O generatio in-
credula & peruerſa, quouſq; ero vobiſcum? vſquequo patiar
vos? Afferte huc illum ad me. Et increpauit illum Ieſus: &
exijt ab eo dæmonium, & curatus eſt puer ex illa hora. Tunc
acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum ſecretò, & dixerũt, Quare nos
non potuimus eijcere illum? Dixit illis Ieſus, Propter incre-
Luc. 17 b dulitatem veſtram. Amen quippe dico vobis, ſi habueritis fi-
dem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic, tranſi hinc: &
tranſibit, & nihil impoſsibile erit vobis. Hoc autem genus nõ
D eijcitur niſi per orationem & ieiunium. Conuerſantibus au-
Mar. 9 c tem eis in Galilæa, dixit illis Ieſus, Filius hominis tradendus
Luc. 9 c eſt in manus hominum: & occident eum, & tertia die reſur-
get. Et contriſtati ſunt vehementer. Et cum veniſſent Caphar
naum, acceſſerunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, &
dixerunt ei, Magiſter veſter nõ ſoluit didrachma? Ait, Etiam.
Et cum intraſſet in domum, præuênit eũ Ieſus, dicens, Quid
tibi videtur Simon? reges terræ à quibus accipiunt tributum
vel cenſum? à filijs ſuis, an ab alienis? Et ille dixit, Ab alienis.
Dixit illi Ieſus. Ergo liberi ſunt filij. Vt autem non ſcanda-
lizemus eos: vade ad mare, & mitte hamũ, & eum piſcem qui
primus aſcenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies ſtatêrem:
illum ſumens, da eis pro me & te.

[redacted]

CAPVT XVIII.

A IN illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicen-
Mar. 9 c tes, Quiſputas maior eſt in regno cœlorum? Et
Luc. 9 f aduocans Ieſus paruulum, ſtatuit eum in medio
eorum, & dixit, Amen dico vobis, niſi conuerſi
fueritis & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum
cœlorum. Quicunq; ergo humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte:
hic eſt maior in regno cœlorũ. Et qui ſuſceperit vnũ paruu-
lum talem in nomine meo, me ſuſcipit: qui autem ſcandaliza-
Mar. 9 f uerit vnum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei vt
Luc. 17 a ſuſpẽdatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in pro-
fundum maris. Væ mundo à ſcandalis. Neceſſe eſt enim vt
veniant ſcandala: veruntamen væ homini illi per quem ſcan-
B dalum venit. Si autem manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te:
Supra 5 c abſcinde eum, & proijce abs te: bonũ tibi eſt ad vitam ingredi
Mar. 9 g debilem vel claudũ, quàm duas manus vel duos pedes haben-
tem mitti in ignem æternum. Et ſi oculus tuus ſcandalizat te,
erue eum, & proijce abs te: bonum tibi eſt vnum oculum ha-
bentem in vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti
in gehennam ignis. Videte ne contemnatis vnum ex his pu-
ſillis: dico enim vobis quia angeli eorum in cœlis ſemper vi-
dent faciem patris mei qui in cœlis eſt. Vênit enim filius ho- Luc. 19 b
minis ſaluare quod perierat. Quid vobis videtur? ſi fuerint ali- Luc. 15 a
cui centum oues, & errauerit vna ex eis: nõnne relinquit no-
nagintanouẽ in montibus, & vadit quærere eam quæ errauit?
& ſi contigerit vt inueniat eam: amen dico vobis quia gaudet
ſuper eã magis quàm ſuper nonagintanouẽ quæ non errauе-
runt. Sic non eſt voluntas ante patrem veſtrũ qui in cœlis eſt,
vt pereat vnus de puſillis iſtis. Si autem peccauerit in te frater Luc. 17 a
tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolũ: ſi te audierit, Leuit. 19 d
lucratus eris fratrẽ tuũ: ſi autem te non audierit, adhibe tecum Eccle. 19 b
adhuc vnũ vel duos, vt in ore duorũ vel triũ teſtiũ ſtet omne Iacob 5 d
C verbũ. Quòd ſi non audierit eos: dic eccleſiæ. ſi autem eccleſiã Deut. 19 b
non audierit: ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Amen dico 2. Cor. 13 a
vobis, quæcunq; alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in Hebr. 10 c
cœlo: & quæcunq; ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in Ioan. 8 c
cœlo. Iterum dico vobis quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſu- Ioan. 20 f
per terrã, de omni re quãcunq; petierint, fiet illis à patre meo
qui in cœlis eſt. Vbi enim ſunt duo vel tres congregati in no-
mine meo, ibi ſum in medio eorũ. Tunc accedens Petrus ad Luc. 17 a
eum: dixit, Domine, quoties peccabit in me frater meus, & di
mittam ei? vſq; ſepties? Dixit illi Ieſus, Non dico tibi vſq;
ſepties: ſed vſq; ſeptuagies ſepties. Ideò aſsimilatũ eſt regnũ
cœlorũ homini regi, qui voluit rationem ponere cum ſeruis
ſuis. Et cũ cœpiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei vnus qui
debebat ei decem millia talẽta. Cum autem non haberet vnde
redderet, iuſsit eũm dominus eius vænundari & vxorem eius
& filios, & omnia quæ habebat, & reddi. Prócidens autẽ ſer-
uus ille, orabat eum dicens, Patientiam habe in me, & omnia
reddã tibi. Miſertus autem dominus ſerui illius, dimiſit eum,
& debitũ dimiſit ei. Egreſſus autẽ ſeruus ille, inuênit vnum de
D conſeruis ſuis, qui debebat ei centũ denarios: & tenens ſuffo-
cabat eũ, dicens, Redde quod debes. Et prócidens conſeruus
eius, rogabat eum, dicens, Patientiã habe in me, & omnia red-
dam tibi. Ille autẽ noluit: ſed abijt, & miſit eum in carcerem,
donec redderet debitum. Videntes autem conſerui eius quæ
fiebant: contriſtati ſunt valde, & venerunt, & narrauerunt do-
mino ſuo omnia quæ facta fuerant. Tunc vocauit illum domi
nus ſuus: & ait illi, Serue nequam, omne debitum dimiſi tibi,
quoniã rogaſti me. Nõnne ergo oportuit & te miſereri con-
ſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſum? Et iratus dominus eius,
tradidit eum tortoribus, quoadusq; redderet vniuerſum debi-
tum. Sic & pater meus cœleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis
vnuſquiſq; fratri ſuo de cordibus veſtris.

S. CVM libelli repudij rationẽ tentantibus reddidiſſet, triplices eſſe docuit eunuchos, ac diuites reijciens paruulos cõplectitur, & pauperes æterna uita donat.

CAPVT XIX.

A ET factum eſt cum conſummaſſet Ieſus ſermones Mar. 10 a
iſtos, migrauit à Galilæa, & vênit in fines Iudææ
trans Iordanẽ, & ſecutæ ſunt eũ turbæ multæ: &
curauit eos ibi. Et acceſſerũt ad eum phariſæi ten-
tantes eum, & dicentes, Si licet homini dimittere vxorem ſuã
quacunque ex cauſa? Qui reſpondens, ait eis, Non legiſtis
quia qui fecit ab initio, maſculũ & fœminam fecit eos? & di- Gene. 1 d
xit, Propter hoc, dimittet homo patrem & matrem, & adhæ- Gene. 2
rebit vxori ſuæ: & erunt duo in carne vna. itaq; iam non ſunt Ephe. 5 g
duo: ſed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non ſe- 1. Cor. 6 d
paret. Dicunt illi, Quid ergo Moyſes mandauit dari libellum
repudij, & dimittere? Ait illis, Quoniam Moyſes ad duritiam Deut. 24 a
cordis veſtri permiſit vobis dimittere vxores veſtras: ab ini-
tio autem non fuit ſic. Dico autem vobis: quia quicunq; di- Supra 5 e
miſerit vxorem ſuã, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit: Mar. 10 b
B mœchatur. & qui dimiſſam duxerit: mœchatur. Dicunt ei di- Luc. 16 d
ſcipuli eius, Si ita eſt cauſa hominis cũ vxore, nõ expedit nu- 1. Cor. 7 b
bere. Qui dixit illis, Nõ omnes capiũt verbũ iſtud, ſed quibus
datũ eſt. Sunt enim eunuchi, qui de matris vtero ſic nati ſunt:
& ſunt eunuchi, qui facti ſunt ab hominibus: & ſunt eunu-

chi

chi, qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum cœlorum. Qui
Mar.10 b potest capere capiat. Tunc oblati ſunt ei paruuli, vt manus
Luc.18 c eis imponeret, & oraret. Diſcipuli autem increpabant eos. Ie-
ſus verò ait eis, Sinite paruulos, & nolite eos prohibere ad me
venire, talium eſt enim regnum cœlorum. Et cũ impoſuiſ-
ſet eis manus, abijt inde. Et ecce vnus accedens, ait illi, Magi-
Mar.10 b ſter bone, quid boni faciam vt habeam vitam æternam? Qui
Luc.18 d dixit ei, Quid me interrogas de bono? Vnus eſt bonus Deus.
C Si autem vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Dicit illi, Quæ?
Exod.20 c Ieſus autem dixit, Non homicidium facies, Non adulterabis,
Non facies furtum, Non falſum teſtimonium dices, Hono-
ra patrem tuum & matrem, Diliges proximũ tuum ſicut te-
ipſum. Dicit illi adoleſcens, Omnia hæc cuſtodiui à iuuen-
tute mea: quid adhuc mihi deeſt? Ait illi Ieſus, Si vis perfe-
ctus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, &
habebis theſaurum in cœlo: & veni, ſequere me. Cum audiſ-
ſet autem adoleſcens verbum, abijt triſtis: erat enim habens
multas poſſeſsiones. Ieſus autem dixit diſcipulis ſuis, Amen
dico vobis quia diues difficile intrabit in regnum cœlorum.
D Et iterum dico vobis, facilius eſt camelum per foramen acus
tranſire, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum. Auditis
autem his, diſcipuli mirabãtur valde, dicentes, Quis ergo po-
terit ſaluus eſſe? Aſpiciens autem Ieſus, dixit illis, Apud ho-
mines hoc impoſsibile eſt: apud Deũ autem, omnia poſsibi-
lia ſunt. Tunc reſpondens Petrus, dixit ei, Ecce, nos reliqui-
mus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis? Ieſus
autem dixit illis, Amen dico vobis, quòd vos qui ſecuti eſtis
me, in regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede maie-
ſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes
duodecim tribus Iſrael. Et omnis qui reliquerit domum, vel
fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut
filios, aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet,
Mar.10 d & vitam æternam poſsidebit. Multi autem erunt primi, no-
Luc.13 f uiſsimi: & nouiſsimi, primi.

[redacted]

CAPVT XX.

A Simile eſt regnum cœlorum homini patrifamiliâs
qui exijt primo mane conducere operarios in vi-
neam ſuam. Conuentione autem facta cum ope-
rarijs ex denario diurno, miſit eos in vineã ſuam.
Et egreſſus circa horam tertiam, vidit alios ſtantes in foro
otioſos, & dixit illis, Ite & vos in vineam meam: & quod iu-
ſtum fuerit, dabo vobis. Illi autem abierũt. Iterum autẽ exijt
circa ſextam & nonam horam: & fecit ſimiliter. Circa vnde-
cimã verò exijt, & inuênit alios ſtantes, & dicit illis, Quid hîc
ſtatis tota die otioſi? Dicunt ei, Quia nemo nos cõduxit. Di-
cit illis, Ite & vos in vineam meam. Cum ſero autem factum
eſſet, dicit Dominus vineæ procuratori ſuo, Voca opera-
B rios, & redde illis mercedem, incipiens à nouiſsimis vſq; ad
primos. Cum veniſſent ergo qui circa vndecimam horam ve-
nerant, acceperunt ſingulos denarios. Venientes autem & pri
mi, arbitrati ſunt quòd plus eſſent accepturi: acceperunt au-
tem & ipſi ſingulos denarios. Et accipientes murmurabant
aduerſus patremfamiliâs, dicentes, Hi nouiſsimi vna hora fe-
cerunt: & pares illos nobis feciſti qui portauimus põdus diei
& æſtus. At ille reſpondens, vni eorum dixit, Amice non fa-
cio tibi iniuriam: nonne ex denario conueniſti mecum? Tol-
le quod tuum eſt, & vade: volo autem & huic nouiſsimo da-
re ſicut & tibi. Aut non licet mihi quod volo, facere? an ocu-
Supra 19 d lus tuus nequam eſt quia ego bonus ſum? Sic erunt nouiſsi-
Mar.10 d mi, primi: & primi, nouiſsimi. multi enim ſunt vocati: pauci
Luc.13 f verò electi. Et aſcendens Ieſus Ieroſolymam, aſſumpſit
C duodecim diſcipulos ſecretò, & ait illis, Ecce aſcẽdimus Iero-
Mar.10 e ſolymam, & filius hominis tradetur principibus ſacerdotum
Luc.18 e & ſcribis, & cõdemnabunt eum morte, & tradent eum genti-
bus ad illudendũ & flagellandũ & crucifigendũ, & tertia die
reſurget. Tunc acceſsit ad eum mater filiorũ Zebedæi cum Mar.10 e
filijs ſuis, adorans & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei, Quid
vis? Ait illi, Dic vt ſedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram
tuam, & vnus ad ſiniſtrã in regno tuo. Reſpondens autem Ie-
ſus, dixit, Neſcitis quid petatis. Poteſtis bibere calicem quem
ego bibiturus ſum? Dicunt ei, Poſſumus. Ait illis, Calicẽ qui-
dem meum bibetis: ſedere autem ad dexteram meam & ſini-
D ſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratũ eſt à patre
meo. Et audientes decem, indignati ſunt de duobus fratribus. Mar.10 g
Ieſus autem vocauit eos ad ſe: & ait, Scitis quia principes gen- Luc.22 c
tium dominantur eorũ: & qui maiores ſunt, poteſtatem exer-
cent in eos. Non ita erit inter vos. ſed quicunq; voluerit inter
vos maior fieri, ſit veſter miniſter. & qui voluerit inter vos pri
mus eſſe, erit veſter ſeruus: ſicut filius hominis non venit mi-
niſtrari, ſed miniſtrare, & dare animã ſuam in redemptionem
pro multis. Et egredientibus illis ab Iericho, ſecuta eſt eum Mar.10 g
turba multa: & ecce duo cæci ſedentes ſecus viam, audierunt Luc.18 f g
quia Ieſus tranſiret: & clamauerunt, dicentes, Domine, miſe-
rere noſtri, fili Dauid. Turba autem increpabat eos vt tacerẽt.
At illi magis clamabant, dicentes, Domine, miſerere noſtri,
fili Dauid. Et ſtetit Ieſus, & vocauit eos, & ait, Quid vultis vt
faciam vobis? Dicunt illi, Domine, vt aperiantur oculi noſtri.
Miſertus autem eorum Ieſus: tetigit oculos eorum. Et con-
feſtim viderunt: & ſecuti ſunt eum.

[redacted]

CAPVT XXI.

A Et cum appropinquaſſent Ieroſolymis, & veniſ- Mar.11 a
ſent Bethphage ad montem Oliueti, tunc Ieſus Luc.19 c
miſit duos diſcipulos, dicens eis, Ite in caſtellum
quod contra vos eſt, & ſtatim inuenietis aſinam
alligatam & pullũ cum ea: ſoluite, & adducite mihi. & ſi quis
vobis aliquid dixerit: dicite quia Dominus his opus habet:
& confeſtim dimittet eos. Hoc autem factum eſt, vt adim- Eſa.62 d
pleretur quod dictum eſt per prophetam, dicentem, Dicite Zacha.9 b
filiæ Sion, Ecce rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper Ioan.12 b
aſinam & pullum filium ſubiugalis. Euntes autem diſcipuli,
fecerunt ſicut præcepit illis Ieſus. Et adduxerunt aſinam
& pullum: & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum
deſuper ſedere fecerunt. Plurima autem turba ſtrauerunt ve-
ſtimenta ſua in via: alij autem cædebant ramos de arboribus,
& ſternebant in via. turbæ autem quæ præcedebant & quæ Pſal.117 d
ſequebantur, clamabant, dicentes, Hoſanna filio Dauid: bene-
dictus qui venit in nomine Domini: hoſanna in altiſsimis. Mar.11 b
B Et cum intraſſet Ieroſolymam, commota eſt vniuerſa ci- Luc.19 g
uitas, dicens, Quis eſt hic? Populi autẽ dicebant, Hic eſt Ie-
ſus propheta à Nazareth Galilææ. Et intrauit Ieſus in tem-
plum Dei: & eijciebat omnes vendentes & ementes in tẽplo,
& menſas numulariorũ, & cathedras vendentium columbas
euertit, & dicit eis, Scriptũ eſt, Domus mea, domus orationis Eſa.56 c
vocabitur: vos autem feciſtis illam, ſpeluncam latronũ. Et ac- Ierem.7 b
ceſſerunt ad eum cæci, & claudi in templo: & ſanauit eos. Vi-
dentes autem principes ſacerdotũ & ſcribæ mirabilia quæ fe-
cit, & pueros clamantes in templo & dicentes, Hoſanna filio
Dauid: indignati ſunt, & dixerunt ei, Audis quid iſti dicunt?
Ieſus autem dicit eis, Vtique. nunquam legiſtis, Quia ex ore Pſal.8 a
infantium & lactentium perfeciſti laudem? Et relictis illis,
abijt foras extra ciuitatem in Bethaniam: ibiq; manſit. Mane
autem reuertens in ciuitatem, eſurijt. Et videns fici arborem Mar.11 b
vnam ſecus viam, venit ad eam: & nihil inuenit in ea niſi folia
tantum, & ait illi, Nunquã ex te fructus naſcatur in ſempiter-
num. Et areſacta eſt continuo ficulnea. Et videntes diſcipuli, Mar.11 c
mirati ſunt dicentes, Quomodo continuò aruit? Reſpon-
dens autẽ Ieſus, ait eis, Amen dico vobis, ſi habueritis fidem,
& non

& non hæſitaueritis, non ſolum de ficulnea facietis. ſed & ſi
Supra 7 a monti huic dixeritis, Tolle & iacta te in mare; fiet. Et omnia
Ioan. 15 a quæcunq; petieritis in oratione credentes, accipietis. Et cùm
C veniſſet in templũ, acceſſerunt ad eũ docentem, principes ſa-
cerdotum & ſeniores populi, dicentes, In qua poteſtate hæc
facis? & quis tibi dedit hanc poteſtatem? Reſpondens autem
Mar. 11 d Ieſus, dixit eis, Interrogabo vos & ego vnũ ſermonem: quem
Luc. 20 a ſi dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua poteſtate hæc fa-
cio. Baptiſmus Ioannis vnde erat: è cœlo, an ex hominibus?
At illi cogitabant inter ſe, dicẽtes, Si dixerimus è cœlo: dicet
nobis, Quare ergo non credidiſtis illi? Si autem dixerimus
ex hominibus: timemus turbam. omnes enim habebant Ioan-
Supra 14 a nem ſicut prophetam. Et reſpondentes Ieſu, dixerũt, Neſci-
mus. Ait illis & ipſe, Nec ego dico vobis in qua poteſtate hęc
facio. Quid autem vobis videtur? Homo quidã habebat duos
filios: & accedens ad primum dixit, Fili, vade hodie operare
In vinea mea. Ille autem reſpondens, ait, Nolo. Poſtea autem
pœnitentia motus, abijt. Accedens autem ad alterum, dixit ſi-
militer. At ille reſpondens, ait, Eo Domine. Et non iuit. Quis
ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei, Primus. Dicit
illis Ieſus, Amẽ dico vobis quia publicani & meretrices præ-
cedunt vos in regno Dei. Venit autem ad vos Ioannes in via
Iuſtitiæ: & non credidiſtis ei. publicani autem & meretrices
crediderunt ei: vos autem videntes nec pœnitẽtiam habuiſtis
D poſtea, vt crederetis ei. Aliam parabolam audite. Homo erat
Marc. 12 a paterfamiliâs qui plantauit vineam, & ſepem circundedit ei,
Luc. 20 b & fodit In ea torcular, & ædificauit turrim, & locauit eam agri
Eſa. 5 a colis: & peregre profectus eſt. Cum autem tempus fructuum
Iere. 2 d appropinquaſſet, miſit ſeruos ſuos ad agricolas vt acciperent
fructus eius. Et agricolæ apprehenſis ſeruis eius, alium ceci-
derunt, alium occiderunt, alium verò lapidauerunt. Iterũ mi-
ſit alios ſeruos plures prioribus: & fecerunt illis ſimiliter. No-
uiſſimè autem miſit ad eos filium ſuum, dicens, Verebuntur
filium meum. Agricolæ autem videntes filium, dixerũt inter
ſe, Hic eſt hæres, venite, occidamus eum, & habebimus hære-
ditatem eius. Et apprehenſum eũ eiecerunt extra vineam: &
occiderunt. Cùm ergo venerit Dominus vineæ, quid faciet
agricolis illis? Aiunt illi, Malos male perdet: & vineam ſuam
Pſal. 117 d locabit alijs agricolis, qui reddent ei fructum temporibus ſuis.
Act. 4 b Dicit illis Ieſus, Nunquam legiſtis in ſcripturis? Lapidem
Roma. 9 g quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput an-
1. Pet. 2 a guli? A Domino factum eſt iſtud: & eſt mirabile in oculis
Eſa. 28 d noſtris. Ideò dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei,
& dabitur genti facienti fructus eius. Et qui ceciderit ſuper la-
pidem iſtum, confringetur: ſuper quem verò ceciderit, con-
teret eum. Et cum audiſſent principes ſacerdotum & phari-
ſæi parabolas eius: cognouerũt quòd de ipſis diceret. Et quæ-
rentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam ſicut prophe-
tam eum habebant.

[redacted]

CAPVT XXII.

A ET reſpondens Ieſus dixit iterum in parabolis eis,
Luc. 14 d dicens, Simile factum eſt regnum cœlorum ho-
Apoc. 19 b mini regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Et miſit ſer-
uos ſuos vocare inuitatos ad nuptias: & nolebant
venire. Iterum miſit alios ſeruos, dicens, Dicite inuitatis, Ecce
prandium meum paraui, tauri mei & altilia occiſa ſunt, & o-
mnia parata: venite ad nuptias. Illi autem neglexerũt: & abie-
runt, alius in villam ſuam, alius verò ad negotiationem ſuam:
reliqui verò tenuerunt ſeruos eius, & contumelijs affectos
occiderunt. Rex autem cum audiſſet, iratus eſt: & miſsis exer
citibus ſuis perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum ſuc-
cendit. Tunc ait ſeruis ſuis, Nuptiæ quidem paratæ ſunt: ſed
qui inuitati erant, non fuerunt digni. ite ergo ad exitus viarũ:
B & quoſcunq; inueneritis, vocate ad nuptias. Et egreſsi ſerui
eius in vias, congregauerũt omnes quos inuenerunt, malos &
bonos: & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium. Intrauit au-
tem rex vt videret diſcumbentes: & vidit ibi hominem non
veſtitum veſte nuptiali. Et ait illi, Amice, quomodo huc in-
traſti non habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc
dixit rex miniſtris, Ligatis manibus & pedibus eius, mittite
eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium.
Multi enim ſunt vocati: pauci verò electi. Tunc abeuntes Mar. 12 b
phariſæi, conſilium inierunt, vt caperent eum in ſermone. Et & c
mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis, dicentes, Magi- Luc. 20 d
ſter, ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & nõ
eſt tibi cura de aliquo, non enim reſpicis perſonam hominũ:
dic ergo nobis quid tibi videtur, licet cenſum dare Cæſari, an
C non? Cognita autem Ieſus nequitia eorum, ait, Quid me ten-
tatis hypocritæ? oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtu-
lerunt ei denarium. Et ait illis Ieſus. Cuius eſt imago hæc, &
ſuperſcriptio? Dicunt ei, Cæſaris. Tunc ait illis, Reddite er- Roma. 13 e
go quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. Et au-
dientes mirati ſunt, & relicto eo abierunt. Illo die acceſſerũt Mar. 12 b
ad eum Sadducæi, qui dicunt non eſſe reſurrectionem: & in- Luc. 20 d
terrogauerunt eum, dicentes, Magiſter, Moyſes dixit, Si quis Act. 23 b
mortuus fuerit non habens filium, vt ducat frater eius vxorem Deut. 25 b
illius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo. Erant autẽ apud nos ſeptem
fratres: & primus vxore ducta defunctus eſt. & nõ habens ſe-
men, reliquit vxorem ſuam fratri ſuo. Similiter ſecundus &
tertius vſq; ad ſeptimum. Nouiſſimè autem omnium, & mu-
lier defuncta eſt. In reſurrectione ergo, cuius erit de ſeptem,
vxor? omnes enim habuerunt eam. Reſpõdens autem Ieſus,
ait illis, Erratis neſcientes ſcripturas, neq; virtutem Dei. In re-
ſurrectione enim neq; nubent, neq; nubentur: ſed ſunt ſicut
angeli Dei in cœlo. De reſurrectione autem mortuorum non
legiſtis quod dictum eſt à Deo, dicẽte vobis? Ego ſum Deus
D Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob. Non eſt Deus mor- Exod. 3 b
tuorum, ſed viuentium. Et audientes turbæ, mirabãtur in do-
ctrina eius. Phariſæi autem audientes quòd ſilentiũ impo- Mar. 12 c
ſuiſſet Sadducæis, conuenerunt in vnum: & interrogauit eum Luc. 10 d
vnus ex eis legis doctor, tentãs eum, Magiſter, quod eſt man-
datum magnũ in lege? Ait illi Ieſus, Diliges Dominũ Deum
tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente Deut. 6 a
tua. Hoc eſt maximum & primũ mandatum. Secundũ autem
ſimile eſt huic, Diliges proximũ tuum ſicut teipſum. In his Leuit. 19 d
duobus mãdatis vniuerſa lex pendet & prophetæ. Congre- Mar. 12 c
gatis autem phariſæis, interrogauit eos Ieſus, dicẽs, Quid vo-
bis videtur de Chriſto? Cuius filius eſt? Dicunt ei, Dauid. Ait Mar. 12 d
illis, Quomodo ergo Dauid in ſpiritu vocat eum Dominum? Luc. 20 d
dicens, Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis,
Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorũ. Si er- Pſal. 109 a
go Dauid vocat eum Dominũ: quomodo filius eius eſt? Et
nemo poterat ei reſpondere verbũ: neq; auſus fuit quiſquam
ex illa die eum amplius interrogare.

[redacted]

CAPVT XXIII.

A TVnc Ieſus locutus eſt ad turbas & ad diſcipulos
ſuos, dicens, Super cathedram Moyſi ſederunt
ſcribæ & phariſæi. Omnia ergo quæcunq; dixe-
rint vobis, ſeruate & facite: ſecundum opera verò
eorum nolite facere. dicunt enim & non faciunt. Alligant au- Luc. 11 g
tem onera grauia & importabilia, & imponunt in humeros
hominum: digito autem ſuo nolunt ea mouere. Omnia verò
opera ſua faciunt vt videantur ab hominibus. dilatant enim Mar. 12 d
phylacteria ſua, & magnificant fimbrias. Amant autem pri- Luc. 11 f
mos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagógis, & & 20 g
ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus, rabbi. Vos autẽ Iaco. 3 a

nolite

nolite vocari rabbi. vnus eſt enim magiſter veſter: omnes au-
tem vos, fratres eſtis. Et patrē nolite vocare vobis ſuper terrā:
B vnus eſt enim pater veſter qui in cœlis eſt. Nec vocemini ma-
Luc.14 c giſtri: quia magiſter veſter, vnus eſt, Chriſtus. Qui maior eſt
& 18 c veſtrum, erit miniſter veſter. Qui autem ſe exaltauerit, humi-
liabitur: & qui ſe humiliauerit, exaltabitur. Væ autem vobis
ſcribæ & phariſæi hypocritæ: quia clauditis regnum cœlorū
ante homines. vos enim non intratis: nec introeuntes ſinitis
Mar.12 d intrare. Væ vobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ: qui comeditis
Luce 20 g domos viduarum, oratione longa orantes, propter hoc am-
plius accipietis iudicium. Væ vobis ſcribæ & phariſæi hypo-
critæ: quia circuitis mare & aridam, vt faciatis vnum proſely-
tum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo
quàm vos. Væ vobis duces cæci, qui dicitis, Quicunq; iura-
uerit per templum, nihil eſt: qui autem iurauerit in auro tem-
pli, debitor eſt. Stulti & cæci, quid enim maius eſt, aurum, an
templum quod ſanctificat aurum? Et quicunq; iurauerit in
altari, nihil eſt: quicunq; autem iurauerit in dono quod eſt ſu-
per illud, debet. Cæci, quod enim maius eſt, donum, an altare
quod ſanctificat donum? Qui ergo iurat in altari: iurat in eo &
C in omnibus quæ ſuper illud ſunt. & quicunque iurauerit in
templo: iurat in illo & in eo qui habitat in ipſo: & qui iurat in
Luce 11 f cœlo, iurat in throno Dei & in eo qui ſedet ſuper eum. Væ
vobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ: quia decimatis mentam
& anethum & cyminum, & reliquiſtis quæ grauiora ſunt le-
gis, iudicium, & miſericordiam, & fidem. hæc oportuit face-
re, & illa non omittere. Duces cæci, excolantes culicem, ca-
melum autem glutientes. Væ vobis ſcribæ & phariſæi hypo-
critæ: quia mūdatis quod deforis eſt calicis & paropſidis, in-
tus autem pleni eſtis rapina & immunditia. Phariſæe cæce,
munda prius quod intus eſt calicis & paropſidis, vt fiat & id
quod deforis eſt, mundum. Væ vobis ſcribæ & phariſæi hy-
pocritæ: quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ à foris pa
rent hominibus ſpecioſa, intus verò plena ſunt oſſibus mor-
tuorum, & omni ſpurcitia. ſic & vos à foris quidē paretis ho-
D minibus iuſti: intus autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate.
Væ vobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ: quia ædificatis ſepul
chra prophetarū, & ornatis monumenta iuſtorū, & dicitis, Si
fuiſſemus in diebus patrum noſtrorū, non eſſemus ſocij eo-
rum in ſanguine prophetarū. itaq; teſtimonio eſtis vobiſmet-
ipſis quia filij eſtis eorum qui prophetas occiderunt. Et vos
implete menſuram patrum veſtrorū. Serpentes genimina vi-
perarū: quomodo fugietis à iudicio gehennæ? Ideò dico vo-
bis, Ecce ego mitto ad vos prophetas & ſapientes & ſcribas,
& ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſy-
nagógis veſtris, & perſequemini de ciuitate in ciuitatē: vt ve-
Gene.4 b niat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus qui effuſus eſt ſuper ter-
Hebr.11 a ram, à ſanguine Abel iuſti vſq; ad ſanguinem Zachariæ filij
2. Par.24 f Barachiæ, quem occidiſtis inter templū & altare. Amen di-
Luce 13 g co vobis: venient hæc omnia ſuper generationem iſtam. Ieru-
ſalem Ieruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad
te miſſi ſunt, quoties volui congregare filios tuos quemadmo
4. Eſdr. 1 c dum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti? Ecce
relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Dico enim vobis,
non me videbitis amodo donec dicatis, Benedictus qui ve-
nit in nomine Domini.

[redacted]

CAPVT XXIIII.

A Et egreſſus Ieſus de templo, ibat. Et acceſſerunt
Mar.13 a diſcipuli eius vt oſtēderent ei ædificationes tem-
Luc.21 b pli. Ipſe autem reſpōdens, dixit illis, Videtis hæc
omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic
Luc.19 g lapis ſuper lapidem qui non deſtruatur. Sedente autem eo ſu-
per montē Oliueti, acceſſerūt ad eum diſcipuli ſecretò, dicen-
tes, Dic nobis, quando hæc erunt? & quod ſignum aduentus

tui, & conſummationis ſeculi? Reſpondens Ieſus, dixit eis,
Videte ne quis vos ſeducat. multi enim venient in nomine Ephe.5 b
meo, dicentes, Ego ſum Chriſtus: & multos ſeducent. Audi- Coloſ.2 d
turi enim eſtis prælia & opiniones præliorum. Videte ne
turbemini. oportet enim hæc fieri: ſed nondum eſt finis. Con
ſurget enim gens in gentem, & regnum in regnum: & erunt
peſtilentiæ, & fames, & terræmotus per loca. hæc autem o-
mnia, initia ſunt dolorum. Tunc tradent vos in tribulatio- Ioan.15 c
nem, & occident vos: & eritis odio omnibus gentibus pro- & 16 a
pter nomen meum. Et tunc ſcandalizabuntur multi: & inui- Supra 10 c
cem tradent, & odio habebunt inuicem. Et multi pſeudo-
B prophetæ ſurgent: & ſeducent multos. Et quoniam abunda-
bit iniquitas: refrigeſcet charitas multorum. qui autem perſe-
uerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit. Et prædicabitur hoc
Euangelium regni in vniuerſo orbe, in teſtimonium omni-
bus gentibus: & tunc veniet conſummatio. Cum ergo videri- Mar.13 b
tis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele pro- Luc.21 d
pheta, ſtantem in loco ſancto (qui legit intelligat) Tunc qui Dani.9 g
in Iudæa ſunt, fugiant ad montes. & qui in tecto: non deſcen-
dat tollere aliquid de domo ſua. & qui in agro: non reuertatur
tollere tunicam ſuam. Væ autem prægnantibus & nutrienti-
bus in illis diebus. Orate autē vt non fiat fuga veſtra in hye-
me vel ſabbatho. erit enim tunc tribulatio magna, qualis non
fuit ab initio mundi vſque modo, neq; fiet. Et niſi breuiati
fuiſſent dies illi, non fieret ſalua omnis caro: ſed propter ele- Mar.13 c
ctos breuiabuntur dies illi. Tunc ſi quis vobis dixerit, Ec- Luc.17 c
ce hîc eſt Chriſtus, aut illic: nolite credere, ſurgent enim
pſeudochriſti & pſeudoprophetæ: & dabunt ſigna magna
& prodigia, ita vt in errorem inducantur (ſi fieri poteſt)
C etiam electi. Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint vobis, Ecce
in deſerto eſt: nolite exire. ecce in penetralibus: nolite crede-
re. Sicut enim fulgur exit ab oriente, & paret vſque in oc-
cidentem: ita erit & aduentus filij hominis. Vbicunque fuerit
corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. Statim autem poſt Mar.13 c
tribulationem dierum illorum ſol obſcurabitur, & luna non Luc.21 c
dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlo- Ezech.32 b
rum commouebūtur: & tunc parebit ſignum filij hominis in Eſa.13 b
cœlo: & tunc plangent omnes tribus terræ: & videbūt filium Ioel.3 c
hominis venientem in nubibus cœli cum virtute multa & ma
ieſtate. Et mittet angelos ſuos cū tuba & voce magna: & con- Apoc.1 b
gregabunt electos eius à quatuor ventis, à ſummis cœlorum
vſq; ad terminos eorum. Ab arbore autem fici, diſcite para-
bolam: cum iam ramus eius tener fuerit & folia nata, ſcitis
quia prope eſt æſtas. ita & vos, cùm videritis hæc omnia, ſci-
tote quia propè eſt in ianuis. Amen dico vobis: quia non
præteribit generatio hæc donec hæc omnia fiant. Cœlum & Mar.13 d
terra tranſibunt: verba autem mea non præteribunt. De die Luc.17 f
D autem illa & hora nemo ſcit neq; angeli cœlorum, niſi ſolus Gene.7 b
pater. Sicut autem in diebus Noe: ita erit & aduentus filij ho-
minis. ſicut enim erant in diebus ante diluuium comedentes
& bibentes, nubentes & nuptui tradentes, vſq; ad eum diem
quo intrauit Noe in arcam, & non cognouerunt donec vē-
nit diluuium, & tulit omnes: ita erit & aduentus filij homi- Luc.17 g
nis. Tunc duo erunt in agro: vnus aſſumetur, & vnus re-
linquetur. duæ molentes in mola: vna aſſumetur, & vna re-
linquetur. duo in lecto: vnus aſſumetur, & vnus relinque- Mar.13 d
tur. Vigilate ergo: quia neſcitis qua hora Dominus veſter
venturus ſit. Illud autem ſcitote quoniam ſi ſciret paterfami- Luc.21 c
liâs qua hora fur venturus eſſet, vigilaret vtiq;, & non ſineret
perfodi domum ſuam. Ideò & vos eſtote parati: quia qua ne-
ſcitis hora filius hominis venturus eſt. Quis, putas, eſt fide- Luc.12 e
lis ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuus ſuper
familiam ſuam, vt det illis cibum in tempore? Beatus ille ſer- Apoc.16 c
uus, quem cùm venerit dominus eius, inuenerit ſic facientem.
Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet
eum. Si autem dixerit malus ſeruus ille in corde ſuo, Moram
facit dominus meus venire: & cœperit percutere conſeruos
ſuos

ſuos, manducet autem & bibat cum ebrioſis: veniet Dominus
ſerui illius in die qua non ſperat, & hora qua ignorat, & diui-
det eum, partemq; eius ponet cum hypocritis. illic erit fletus
& ſtridor dentium.

[redacted]. CAPVT XXV.

A T Vnc ſimile erit regnum cœlorum decem virgini-
bus, quæ accipientes lampades ſuas exierunt ob-
uiam ſponſo. Quinq; autem ex eis erant fatuæ, &
quinq; prudentes: ſed quinq; fatuæ, acceptis lam-
padibus, non ſumpſerunt oleum ſecum: prudentes verò, acce-
perunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus. Morã autem fa-
ciente ſponſo, dormitauerunt omnes ac dormierunt. Media
autem nocte clamor factus eſt, Ecce ſponſus venit, exite ob-
uiam ei. Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ: & ornauerũt
lampades ſuas. Fatuæ autem ſapientibus dixerunt, Date no-
bis de oleo veſtro: quia lampades noſtræ extinguuntur. Re-
ſponderunt prudentes, dicentes, Ne fortè non ſufficiat nobis
& vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis. Dum autem
irent emere, vẽnit ſponſus: & quæ paratæ erant, intrauerunt
cum eo ad nuptias, & clauſa eſt ianua. Nouiſsimè verò veniũt
& reliquæ virgines, dicentes, Domine, Domine, aperi nobis.
B At ille reſpondens, ait, Amen dico vobis, neſcio vos. Vigilate
Luc.19 b itaq;: quia neſcitis diem neq; horam. Sicut enim homo per-
egre proficiſcẽs, vocauit ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua.
Et vni dedit quinq; talenta, alij autem duo, alij verò vnũ, vni-
cuiq; ſecundum propriam virtutem: & profectus eſt ſtatim.
Abijt autem qui quinq; talenta acceperat, & operatus eſt in
eis, & lucratus eſt alia quinq;. Similiter & qui duo acceperat,
lucratus eſt alia duo. Qui autem vnum acceperat, abiens, fodit
in terram, & abſcondit pecuniam Domini ſui. Poſt multum
verò temporis venit Dominus ſeruorum illorum, & poſuit
rationem cum eis. Et accedens qui quinq; talenta acceperat,
obtulit alia quinq; talenta, dicens, Domine, quinq; talenta tra-
didiſti mihi: ecce alia quinq; ſuperlucratus ſum. Ait illi domi-
nus eius, Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fi-
delis, ſuper multa te conſtituam: intra in gaudiũ Domini tui.
Acceſsit autem & qui duo talenta acceperat, & ait, Domine
duo talenta tradidiſti mihi: ecce alia duo ſuperlucratus ſum.
Ait illi Dominus eius, Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper
C pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam: intra in gaudiũ
Domini tui. Accedens autem & qui vnum talentum accepe-
rat, ait, Domine, ſcio quia homo durus es, metis vbi non ſemi-
naſti, & cõgregas vbi non ſparſiſti, & timens abij, & abſcon-
di talentum tuum in terra: ecce habes quod tuum eſt. Reſpon
dens autem Dominus eius, dixit ei, Serue male & piger, ſcie-
bas quia meto vbi non ſemino, & congrego vbi non ſparſi:
oportuit ergo te committere pecuniam meam nummularijs, &
veniens ego recepiſſem vtiq; quod meũ eſt cum vſura. Tol-
Supra 13 b lite itaq; ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta.
Mar.4 c omni enim habenti, dabitur & abundabit; ei autem qui non
Lucæ 8 c habet, & quod videtur habere auferetur ab eo. Et inutilẽ ſer-
& 19 d uum eijcite in tenebras exteriores. illic erit fletus & ſtridor
dentium. Cum autem venerit filius hominis in maieſtate ſua,
& omnes angeli cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis
ſuæ: & congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit
eos ab inuicem, ſicut paſtor ſegregat oues ab hœdis: & ſtatuet
oues quidem à dextris ſuis, hœdos autem à ſiniſtris. Tunc
dicet rex his qui à dextris eius erunt, Venite benedicti pa-
tris mei, poſsidete paratum vobis regnum à conſtitutione
mundi. eſuriui enim: & dediſtis mihi manducare. ſitiui: & de-
D diſti mihi bibere. hoſpes erã: & collegiſtis me. nudus: & ope-
Eſa.58 b ruiſtis me. infirmus: & viſitaſtis me. in carcere eram: & veni-
Ezech.18 b ſtis ad me. Tunc reſpondebunt ei iuſti, dicentes, Domine
Eccle.7 d quando te vidimus eſurientem, & pauimus: ſitientem, & de-
dimus tibi potum? quando autem te vidimus hoſpitẽ, & col-
legimus te: aut nudum, & cooperuimus te? aut quando te vi-
dimus infirmum, aut in carcere: & venimus ad te? Et reſpon-
dens rex, dicet illis, Amen dico vobis, quandiu feciſtis vni de
his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. Tunc dicet & his qui
à ſiniſtris erunt, Diſcedite à me maledicti, in ignem æternũ, Pſal.6 c
qui paratus eſt diabolo & angelis eius. eſuriui enim: & non Supra 7 d
dediſtis mihi manducare. ſitiui: & non dediſtis mihi potum. Luc.13 f
hoſpes eram: & non collegiſtis me. nudus: & non operuiſtis
me. infirmus, & in carcere: & non viſitaſtis me. Tunc reſpon-
debunt ei & ipſi, dicentes, Domine quando te vidimus eſu-
rientem, aut ſitientem, aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmũ,
aut in carcere: & non miniſtrauimus tibi? Tunc reſpondebit Ioan.5 e
illis, dicens, Amen dico vobis: quandiu non feciſtis vni de mi-
noribus his, nec mihi feciſtis. Et ibunt hi, in ſupplicium æter-
num: iuſti autem, in vitam æternam.

[redacted]. CAPVT XXVI.

A E T factum eſt cum conſummaſſet Ieſus ſermones Mar.14 a
hos omnes, dixit diſcipulis ſuis, Scitis quia poſt Luc.22 a
biduum paſcha fiet, & filius hominis tradetur vt
crucifigatur. Tunc congregati ſunt principes ſa-
cerdotum & ſeniores populi in atriũ principis ſacerdotũ, qui
dicebatur Caiphas: & conſiliũ fecerũt vt Ieſum dolo tenerẽt,
& occiderent. Dicebant autem, Non in die feſto. ne fortè tu- Ioan.11 a
multus fieret in populo. Cum autem Ieſus eſſet in Betha- Mar.14 a
niæ in domo Simonis Leproſi, acceſsit ad eum mulier habens
alabaſtrũ vnguenti pretioſi, & effudit ſuper caput ipſius re-
cumbentis. Videntes autem diſcipuli, indignati ſunt dicentes,
Vt quid perditio hæc? potuit enim iſtud venundari multo, &
dari pauperibus. Sciens autem Ieſus, ait illis, Quid moleſti
eſtis huic mulieri? opus enim bonum operata eſt in me. nam
ſemper pauperes habetis vobiſcum: me autẽ non ſemper ha-
betis. Mittens enim hæc vnguentũ hoc in corpus meũ, ad ſe-
peliendũ me fecit. Amen dico vobis, vbicunq; prædicatũ fue-
rit hoc euangeliũ in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit, in
memoriam eius. Tunc abijt vnus de duodecim qui dicitur Mar.14 b
B Iudas Iſcariotes, ad principes ſacerdotũ: & ait illis, Quid vul- Luc.22 a
tis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi conſtituerunt
ei triginta argenteos. Et exinde quærebat opportunitatem vt
eum traderet. Prima autem die azymorũ acceſſerunt diſci- Mar.14 b
puli ad Ieſum, dicentes, Vbi vis paremus tibi comedere pa- Luc.22 a
ſcha? At Ieſus dixit, Ite in ciuitatẽ ad quendam: & dicite ei,
Magiſter dicit, Tempus meũ propè eſt, apud te facio paſcha
cum diſcipulis meis. Et fecerunt diſcipuli ſicut conſtituit illis
Ieſus: & parauerunt paſcha. Veſpere autem facto, diſcum- Mar.14 b
bebat cum duodecim diſcipulis ſuis. Et edentibus illis, dixit, Luc.22 b
Amen dico vobis quia vnus veſtrũ me traditurus eſt. Et con- Ioan.13 b
triſtati valde, cœperũt ſinguli dicere, Nunquid ego ſum Do-
mine? At ipſe reſpõdens, ait, Qui intingit mecum manum in
paropſide, hic me tradet. Filius quidem hominis vadit, ſicut Pſal.40 c
ſcriptum eſt de illo: væ autem homini illi per quem filius ho-
minis tradetur. bonũ erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille. Re-
C ſpondens autem Iudas qui tradidit eum, dixit, Nunquid ego
ſum rabbi? Ait illi, Tu dixiſti. Cœnantibus autem eis, accepit 1.Corin.11 f
Ieſus panem, & benedixit, ac fregit: deditq; diſcipulis ſuis,
& ait, Accipite & comedite: hoc eſt corpus meũ. Et accipiens
calicem, gratias egit: & dedit illis, dicẽs, Bibite ex hoc omnes.
Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis
effundetur in remiſsionem peccatorum. Dico autem vobis,
non bibam àmodo de hoc genimine vitis vſq; in diem illum
cum illud bibam vobiſcum nouum in regno patris mei.
Et hymno dicto, exierunt in montem Oliueti. Tunc di-
cit illis Ieſus, Omnes vos ſcandalum patiemini in me in
iſta

Mar.14 c iſta nocte. Scriptum eſt enim, Percutiam paſtorem, & diſper
Luc.22 d gentur oues gregis. Poſtquam autem reſurrexero, præcedam
Ioan.18 a vos in Galilæam. Reſpondens autem Petrus, ait illi. Et ſi o-
Ioan.16 g mnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor.
Zacha.13 c Ait illi Ieſus, Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam
Mar.14 c gallus cantet, ter me negabis. Ait illi Petrus, Etiam ſi oportue
& 16 b rit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes diſci-
Mar.14 c puli dixerunt. Tunc venit Ieſus cum illis in villam quæ di-
D citur Gethſemani: & dixit diſcipulis ſuis, Sedete hic, donec
Luc.22 e vadam illuc & orem. Et aſſumpto Petro & duobus filijs Ze-
Ioan.13 d bedæi, cœpit contriſtari & mœſtus eſſe. Tunc ait illis, Triſtis
Mar.14 d eſt anima mea vſq; ad mortē, ſuſtinete hic, & vigilate mecum.
Luc.22 d Et progreſſus puſillū, procidit in faciē ſuam, orans, & dicens,
Pater mi, ſi poſsibile eſt, tranſeat à me calix iſte. veruntamen
non ſicut ego volo, ſed ſicut tu. Et venit ad diſcipulos ſuos,
& inuenit eos dormientes: & dicit Petro, Sic non potuiſtis
vna hora vigilare mecum? Vigilate, & orate vt nō intretis in
tentationē. ſpiritus quidē promptus eſt, caro autem infirma.
Iterum ſecundò abijt: & orauit dicens, Pater mi, ſi non poteſt
hic calix tranſire niſi bibam illum: fiat voluntas tua. Et venit,
& iterum inuenit eos dormientes. erant enim oculi eorum
grauati. Et relictis illis, iterū abijt: & orauit tertiò, eundem ſer-
monem dicens. Tunc venit ad diſcipulos, & dicit illis, Dor-
mite iam, & requieſcite: ecce appropinquauit hora, & filius
E hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite, eamus: ecce
Mar.14 e appropinquauit qui me tradet. Adhuc eo loquēte, ecce Iu-
Luc.22 e das vnus de duodecim venit, & cum eo turba multa cum gla-
Ioan.18 a dijs & fuſtibus, miſsi à principibus ſacerdotum & ſenioribus
populi. Qui autē tradidit eum, dedit illis ſignū, dicens, Quen-
cunq; oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum. Et confeſtim acce-
dens ad Ieſum, dixit, Aue rabbi. Et oſculatus eſt cū. Dixitq;
illi Ieſus, Amice, ad quid veniſti? Tunc acceſſerunt & ma-
nus iniecerunt in Ieſum: & tenuerunt eum. Et ecce vnus ex
his qui erant cum Ieſu, extendens manum, exemit gladium
ſuum: & percutiens ſeruum principis ſacerdotum, amputauit
Gene.9 a auriculam eius. Tunc ait illi Ieſus, Conuerte gladium tuum
Apoc.13 c in locum ſuum: omnes enim qui acceperint gladium, gladio
peribunt. An putas quia nō poſſum rogare patrem meum: &
Eſa.53 c exhibebit mihi modo plus quàm duodecim legiones angelo-
rum? Quomodo ergo implebuntur ſcripturæ, quia ſic opor-
F tet fieri? In illa hora dixit Ieſus turbis, Tanquā ad latronem
Thre.4 d exiſtis cum gladijs & fuſtibus comprehendere me? quotidie
apud vos ſedebā docens in templo: & non me tenuiſtis. Hoc
Mar.14 f autem totū factū eſt, vt adimplerētur ſcripturæ prophetarū.
Luc.22 f Tunc diſcipuli omnes, relicto eo fugerunt. At illi tenentes
Ioan.18 c Ieſum, duxerunt ad Caiphā principem ſacerdotū, vbi ſcribæ
& ſeniores conuenerāt. Petrus autē ſequebatur eum à longe,
vſq; in atriū principis ſacerdotū. Et ingreſſus intrò, ſedebat
cum miniſtris: vt videret finem. Principes autē ſacerdotum &
omne conciliū quærebant falſum teſtimoniū contra Ieſum,
vt eum morti traderent: & non inuenerūt, cum multi falſi te-
Ioan.2 d ſtes acceſsiſſent. Nouiſsimè autem venerūt duo falſi teſtes, &
dixerunt, Hic dixit, Poſſum deſtruere templum Dei, & poſt
triduum reædificare illud. Et ſurgens princeps ſacerdotū, ait
illi, Nihil reſpondes ad ea quæ iſti aduerſum te teſtificantur?
Ieſus autem tacebat. Et princeps ſacerdotū ait illi, Adiuro te
per Deum viuum, vt dicas nobis ſi tu es Chriſtus filius Dei.
Dicit illi Ieſus, Tu dixiſti. veruntamen dico vobis, àmodo vi-
debitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, &
venientem in nubibus cœli. Tunc princeps ſacerdotum ſcidit
veſtimenta ſua, dicens, Blaſphemauit: quid adhuc egemus te-
ſtibus? ecce nunc audiſtis blaſphemiam, quid vobis videtur?
G At illi reſpondentes dixerunt, Reus eſt mortis. Tunc expue-
Eſa.50 c runt in faciem eius: & colaphis eum ceciderunt, alij autem
Mar.14 g palmas in faciem eius dederunt, dicentes, Prophetiza nobis
Luc.22 f Chriſte, quis eſt qui te percuſsit? Petrus verò ſedebat fo-
Ioan.18 c ris, in atrio: & acceſsit ad eum vna ancilla, dicens, Et tu cum

Ieſu Galilæo eras. At ille negauit coram omnibus, dicens,
Neſcio quid dicis. Exeunte autem illo ianuam, vidit eum
alia ancilla: & ait his qui erant ibi. Et hic erat cum Ieſu Naza-
reno. Et iterum negauit cum iuramento, Quia non noui ho-
minem. Et poſt puſillum acceſſerunt qui ſtabant: & dixerūt
Petro, Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua manifeſtum
te facit. Tunc cœpit deteſtari & iurare quia non nouiſſet ho-
minem. Et continuo gallus cantauit. Et recordatus eſt Petrus
verbi Ieſu qui dixerat illi, Prius quàm gallus cantet, ter me
negabis. Et egreſſus foras, fleuit amarè.

[redacted]

CAPUT XXVII.

A Mane autem facto conſilium inierunt omnes prin- Mar.15 a
cipes ſacerdotum & ſeniores populi aduerſus Ie- Luc.23 a
ſum: vt eum morti traderent. Et vinctum adduxe- Ioan.18 c
runt eum: & tradiderunt Pontio Pilato præſidi.
Tunc videns Iudas qui eum tradidit, quòd damnatus eſſet:
pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus ſa-
cerdotum & ſenioribus, dicens, Peccaui, tradens ſanguinem
iuſtum. At illi dixerunt, Quid ad nos? tu videris. Et proiectis
argēteis in tēplo, receſsit: & abiens, laqueo ſe ſuſpendit. Prin- Act.1 c
cipes autem ſacerdotū acceptis argenteis, dixerunt, Non licet
eos mittere in corbanā: quia pretium ſanguinis eſt. Conſilio
autē inito, emerūt ex illis agrū figuli, in ſepulturā peregrino-
rum. Propter hoc vocatus eſt ager ille, Haceldema, hoc eſt
ager ſanguinis, vſq; in hodiernū diem. Tūc impletū eſt quod
dictū eſt per Ieremiam prophetā, dicentē, Et acceperunt tri- Zach.11 c
ginta argēteos pretium appretiati quem appretiauerunt à fi-
lijs Iſrael: & dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mi-
B hi Dominus. Ieſus autem ſtetit ante præſidem: & interro- Mar.15 a
gauit eum præſes, dicens, Tu es rex Iudæorum? Dicit illi Ie- Luc.23 a
ſus, Tu dicis. Et cum accuſaretur à principibus ſacerdotum Ioan.18 f
& ſenioribus, nihil reſpondit. Tunc dicit illi Pilatus, Non au-
dis quanta aduerſum te dicunt teſtimonia? Et non reſpondit
ei ad vllum verbum, ita vt miraretur præſes vehementer. Per
diem autem ſolennem conſueuerat præſes populo dimittere
vnum vinctū quem voluiſſent: habebat autem tunc vinctum
inſignem, qui dicebatur Barabbas. Congregatis ergo illis, di-
xit Pilatus, Quem vultis dimittā vobis: Barabban, an Ieſum
qui dicitur Chriſtus? Sciebat enim quòd per inuidiam tradi-
diſſent eum. Sedente autem illo pro tribunali, miſit ad eum
vxor eius, dicēs, Nihil tibi & iuſto illi. multa enim paſſa ſum
hodie per viſum propter eum. Principes autem ſacerdotum
& ſeniores, perſuaſerūt populo vt peterent Barabban, Ieſum
C verò perderent. Reſpōdens autem præſes, ait illis, Quem vul-
tis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt, Barraban. Dicit Mar.15 b
illis Pilatus, Quid igitur faciam de Ieſu, qui dicitur Chri- Lucæ 23 b
ſtus? Dicunt omnes, Crucifigatur. Ait illis præſes, Quid Ioan.18 g
enim mali fecit? At illi magis clamabant, dicentes, Crucifiga- & 19 c
tur. Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, ſed magis tu-
multus fieret: accepta aqua, lauit manus corā populo, dicens,
Innocens ego ſum à ſanguine iuſti huius: vos videritis. Et re-
ſpondens vniuerſus populus, dixit, Sanguis eius ſuper nos, &
ſuper filios noſtros. Tunc dimiſit illis Barabban: Ieſum au-
tem flagellatum tradidit eis vt crucifigeretur. Tunc mili- Mar.15 b
tes præſidis ſuſcipientes Ieſum in prætorium, congregaue- Ioan.19 a
runt ad eum vniuerſam cohortem: & exuentes eum, chla-
mydem coccineam circundederunt ei: & plectentes coro-
nam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput eius, & arundinem in
D dextra eius: & genu flexo ante eum, illudebant ei, dicen-
tes, Aue rex Iudæorum. Et expuentes in eum, acceperunt
arundinem, & percutiebant caput eius. Et poſtquam illuſe-
runt ei, exuerunt eum chlamydē: & induerunt eum veſtimen
tis eius,

tis eius, & duxerunt eum vt crucifigerent. Exeuntes autem
inuenerunt hominem Cyreneum, nomine Simônem: hunc
Mar.15 b angariauerunt vt tolleret crucem eius. Et venerunt in locum
Luc.23 f qui dicitur Golgoltha, quod eſt Caluariæ locus. Et dederunt
Ioan.19 d ei vinum bibere cum felle mixtum. Et cum guſtaſſet, noluit
bibere. Poſtquam autem crucifixerunt eum, diuiſerunt ve-
Mar.15 b ſtimenta eius ſortem mittētes: * vt impleretur quod dictum
Luc.23 c eſt per prophetā dicentem, Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea:
Ioan.19 d & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. . Et ſedentes ſerua-
Pſal.21 c bant eum. Et impoſuerunt ſuper caput eius cauſam ipſius
E ſcriptam. Hic eſt Ieſus rex Iudæorum. Tunc crucifixi ſunt
cum eo duo latrones vnus à dextris, & vnus à ſiniſtris. Præ-
tereuntes autem blaſphemabant eum mouentes capita ſua, &
Ioan.2 d dicentes, Vah qui deſtruis templū Dei, & in triduo illud re-
ædificas: ſalua temetipſum: ſi filius Dei es deſcende de cruce.
Sapien.2 d Similiter & principes ſacerdotum illudentes cum ſcribis &
ſenioribus, dicebant, Alios ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt
ſaluum facere: ſi rex Iſrael eſt, deſcendat nunc de cruce, & cre-
Pſal.21 c dimus ei. Cōfidit in Deo: liberet nunc eum ſi vult: dixit enim,
Quia filius Dei ſum. Idipſum autem & latrones qui crucifixi
Sapien.2 c erant cum eo, improperabant ei. A ſexta autem hora, tenebræ
factæ ſunt ſuper vniuerſam terram, vſque ad horam nonam.
Pſal.21 a Et circa horam nonam clamauit Ieſus voce magna, dicens,
Eli, Eli, lamma ſabacthani? hoc eſt, Deus meus, Deus meus,
vt quid dereliquiſti me? Quidā autem illic ſtantes & audien-
tes, dicebant, Eliam vocat iſte. Et continuo currens vnus ex
eis, acceptam ſpongiam impleuit aceto: & impoſuit arundini,
& dabat ei bibere. Cæteri verò dicebāt, Sine, videamus an ve-
niat Elias liberans eum. Ieſus autem iterum clamans vo-
ce magna, emiſit ſpiritum. Et ecce velum templi ſciſſum eſt
in duas partes, à ſummo vſq; deorſum: & terra mota eſt, &
petræ ſciſſæ ſunt, & monumenta aperta ſunt: & multa cor-
pora ſanctorum qui dormierant, ſurrexerunt. Et exeuntes de
monumentis poſt reſurrectionem eius, venerunt in ſanctam
ciuitatem: & apparuerunt multis. Centurio autem & qui cum
eo erant cuſtodientes Ieſum, viſo terræmotu & his quæ
fiebant, timuerunt valde, dicentes, Verè filius Dei erat iſte.
Erant autem ibi mulieres multæ à longe, quæ ſecutæ erant
G Ieſum à Galilæa, miniſtrantes ei: inter quas erat Maria Ma-
gdalene, & Maria Iacobi & Ioſeph mater, & mater filiorum
Mar.15 d Zebedæi. Cum autem ſero factum eſſet, vênit quidam ho-
Luc.23 g mo diues ab Arimathæa, nomine Ioſeph, qui & ipſe diſcipu-
Ioan.19 g lus erat Ieſu. hic acceſſit ad Pilatum, & petijt corpus Ieſu.
Tunc Pilatus iuſſit reddi corpus. Et accepto corpore, Io-
ſeph inuoluit illud in ſindone munda: & poſuit illud in mo-
numento ſuo nouo quod exciderat in petra. Et aduoluit ſa-
xum magnum ad oſtium monumēti, & abijt. Erat autem ibi
Maria Magdalene: & altera Maria, ſedentes contra ſepulchrū.
Altera autem die, quæ eſt poſt paraſcêuem, conuenerunt
principes ſacerdotum & phariſæi ad Pilatum, dicentes, Do-
mine recordati ſumus quia ſeductor ille dixit adhuc viuens,
Poſt tres dies reſurgam. Iube ergo cuſtodiri ſepulchrum vſq;
in diem tertiū: ne fortè veniant diſcipuli eius & furentur eum,
& dicant plebi, Surrexit à mortuis: & erit nouiſsimus error
peior priore. Ait illis Pilatus, Habetis cuſtodiam: ite, cuſto-
dite ſicut ſcitis. Illi autem abeuntes, munierunt ſepulchrum,
ſignantes lapidem cum cuſtodibus.

[redacted]

CAPVT XXVIII.

A
Mar.16 b Veſpere autē ſabbathi, quæ luceſcit in prima ſab-
Ioan.20 c bathi, vênit Maria Magdalene, & altera Maria vi-
dere ſepulcrum. Et ecce: terræmotus factus eſt
magnus. angelus enim Domini deſcendit de cœ-
lo, & accedens reuoluit lapidem, & ſedebat ſuper eum. erat
autem aſpectus eius, ſicut fulgur: & veſtimentum eius, ſicut
nix. Præ timore autem eius, exterriti ſunt cuſtodes, & facti
ſunt velut mortui. Reſpondens autem angelus, dixit mulieri-
bus, Nolite timere vos. ſcio enim quòd Ieſum qui crucifi-
B xus eſt, quæritis. non eſt hic: ſurrexit enim, ſicut dixit. venite,
& videte locum, vbi poſitus erat Dominus. Et cito euntes,
dicite diſcipulis eius quia ſurrexit: & ecce præcedet vos in
Galilæam. ibi eum videbitis, ecce prædixi vobis. Et exierunt
cito de monumento cum timore & gaudio magno, currentes
nuntiare diſcipulis eius. Et ecce Ieſus occurrit illis, dicens,
auete. Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes eius, & ado-
rauerunt eum. Tunc ait illis Ieſus, Nolite timere. ite nun-
tiate fratribus meis vt eant in Galilæam, ibi me videbūt. Quæ
cum abijſſent, ecce quidam de cuſtodibus venerunt in ciuita-
C tem, & nuntiauerunt principibus ſacerdotum omnia quæ fa-
cta fuerant. Et congregati cum ſenioribus, conſilio accepto,
pecuniā copioſam dederunt militibus, dicentes, Dicite, Quia
diſcipuli eius nocte venerunt, & furati ſunt eum nobis dor-
mientibus. Et ſi hoc auditum fuerit à præſide, nos ſuadebi-
mus ei, & ſecuros vos faciemus. At illi accepta pecunia, fe-
cerunt ſicut erant edocti. Et diuulgatum eſt verbum iſtud
D apud Iudæos, vſq; in hodiernum diem. Vndecim autem
diſcipuli abierunt in Galilæam, in montem vbi conſtituerat
illis Ieſus. Et videntes eum adorauerunt, quidam autem
dubitauerunt. Et accedens Ieſus locutus eſt eis, dicens, Mar.16 d
Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. Euntes ergo
docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine patris &
filij & ſpiritus ſancti: docentes eos ſeruare omnia quæcunq;
mandaui vobis. Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus,
vſque ad conſummationem ſeculi.

Hieronymus in Catalogo

SCRIPTORVM

Eccleſiaſticorum.

MARCVS diſcipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Romæ à fratribus breue ſcripſit euangelium. Quod cum petrus audiſſet, probauit, & eccleſiæ legendum ſua authoritate edidit, ſicut Clemens in ſexto hypotypoſeon libro ſcribit. Et Papias Ieroſolymitanus epiſcopus meminit huius Marci: & Petrus in epiſtola prima, ſub nomine Babylonis, figuraliter Romam ſignificans, Salutat nos quæ in Babylone collecta, & Marcus filius meus. Aſſumpto itaq; euangelio quod ipſe confecerat, perrexit Aegyptum: & primus Alexandriæ CHRISTVM annuntians, conſtituit eccleſiam, tantæ doctrinæ & uitæ continentia, ut omnes ſectatores CHRISTI ad exemplum ſui cogeret. Deniq; Philo diſertiſsimus Iudæorum, uidens Alexandriæ primam eccleſiam adhuc Iudaizantem, quaſi in laudem gentis ſuæ librum ſuper eorum conuerſatione ſcripſit: & quomodo Lucas narrat Ieroſolymæ credentes omnia habuiſſe communia: ſic ille quod Alexandriæ ſub Marco fieri doctore cernebat, memoriæ tradidit. Mortuus eſt autem octauo Neronis anno, & ſepultus Alexandriæ, ſuccedente ſibi Aniano.

Sanctum

Sanctum Ieſu Chriſti Euangelium ſecundum Marcum.

[redacted]

CAPVT I.

A
Matth. 3 a
Malac. 3 a

INITIVM Euangelij Ieſu Chriſti filij Dei. Sicut ſcriptum eſt in Eſaia propheta, Ecce ego mitto angelũ meum ante faciem tuam, qui præparabit viã
Eſa. 40 a tuã ante te. Vox clamantis in deſerto, Parate viã
Ioan. 1 c Domini, rectas facite ſe-
Luc. 3 a mitas eius. Fuit Ioannes in deſerto baptizans & prædicãs baptiſmũ pœnitentiæ in remiſsionem
Matt. 3 a peccatorum. Et egredie-
Matt. 3 c batur ad eum omnis Iu-
Luc. 3 c dææ regio, & Ieroſoly-
Ioan. 1 d mitæ vniuerſi: & bapti-
Act. 1 a zabantur ab illo in Iorda
3 a 11 c nis flumine confitentes
19 a peccata ſua. Et erat Ioan-
Matt. 3 d nes veſtitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius: &
Luc. 3 d locuſtas & mel ſylueſtre edebat. Et prædicabat, dicens, Venit
Ioan. 1 c fortior me poſt me: cuius non ſum dignus procumbens ſol-
uere corrigiam calceamentorũ eius. Ego baptizaui vos aqua:
B ille verò baptizabit vos ſpiritu ſancto. Et factum eſt: in die-
bus illis venit Ieſus à Nazareth Galilææ: & baptizatus eſt à
Ioanne in Iordane. Et ſtatim aſcendens de aqua, vidit cœlos
apertos, & ſpiritũ ſanctum tanquam columbã deſcendentem
& manentem in ipſo. Et vox facta eſt de cœlis, Tu es filius
Matt. 4 a meus dilectus, in te complacui. Et ſtatim ſpiritus expulit
Luc. 4 a eum in deſertũ. Et erat in deſerto quadraginta diebus, & qua-
draginta noctibus: & tentabatur à ſatana, eratq; cum beſtijs:
Matt. 4 b & angeli miniſtrabant illi. Poſtquã autem traditus eſt Ioan
Luc. 4 c nes, venit Ieſus in Galilæam prædicãs Euangeliũ regni Dei,
Ioan. 4 f & dicens, Quoniam impletum eſt tempus, & appropinqua-
uit regnum Dei: pœnitemini, & credite euangelio. Et præ-
Matt. 4 c teriens ſecus mare Galilææ, vidit Simônem & Andreã fratrẽ
Luc. 5 a eius, mittentes retia in mare (erant enim piſcatores) & dixit
eis Ieſus, Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores homi-
num. Et protinus relictis retibus, ſecuti ſunt eum. Et progreſ-
ſus inde puſillum, vidit Iacôbum Zebedæi & Ioannem fra-
trem eius, & ipſos componẽtes retia in Naui: & ſtatim voca-
uit illos. Et relicto patre ſuo Zebedæo in naui cũ mercenna-
C narijs: ſecuti ſunt eum. Et ingrediuntur Capharnaũ: & ſta-
Matt. 4 b tim ſabbathis ingreſſus in ſynagógam, docebat eos. Et ſtupe-
Luc. 4 c bant ſuper doctrina eius. erat enim docens eos quaſi poteſta-
Matt. 7 d tem habens, & non ſicut ſcribæ. Et erat in ſynagóga eorũ ho-
Luc. 4 e mo in ſpiritu immundo: & exclamauit, dicẽs, Quid nobis &
tibi Ieſu Nazerene? veniſti perdere nos? ſcio quòd ſis ſanctus
Dei. Et comminatus eſt ei Ieſus, dicẽs, Obmuteſce, & exi de
homine. Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, & exclamans
voce magna, exijt ab eo. Et mirati ſunt omnes: ita vt conqui-
rerent inter ſe, dicentes, Quidnam eſt hoc? quænam doctrina
hæc noua: quia in poteſtate ſpiritibus immundis imperat, &
obediunt ei? Et proceſsit rumor eius ſtatim in omnẽ regionẽ
Galilææ. Et protinus egredientes de ſynagóga, venerunt in Matt. 8 d
domum Simônis & Andreæ cum Iacôbo & Ioãne. Decum- Luc. 4 f
bebat autem ſocrus Simónis febricitans: & ſtatim dicunt ei de
illa. Et accedens eleuauit eam apprehenſa manu eius: & con-
D tinuò dimiſit eam febris, & miniſtrabat eis. Veſpere autem fa
cto, cùm occidiſſet ſol, afferebant ad eum omnes male ha-
bentes, & dæmonia habentes: & erat omnis ciuitas congre-
gata ad ianuam. Et curauit multos qui vexabantur varijs lan-
guoribus: & dæmonia multa ejciebat, & non ſinebat ea lo-
qui, quoniam ſciebant eum. Et diluculo valde ſurgens, egreſ-
ſus abijt in deſertũ locum: ibiq; orabat. Et proſecutus eſt eum
Simon, & qui cum illo erant. Et cum inueniſſent eum, dixe-
runt ei, Quia omnes quærunt te. Et ait illis, Eamus in proxi-
mos vicos & ciuitates: vt & ibi prædicem: ad hoc enim veni.
Et erat prædicans in ſynagógis eorum, in omni Galilæa: & Matt. 8 a
dæmonia ejciens. Et venit ad eum leproſus deprecãs eum: Luc. 5 c
& genu flexo, dicit, Si vis, potes me mundare. Ieſus autem
miſertus eius, extendit manum ſuam, & tangens eum, ait illi,
Volo, Mundare. Et cum dixiſſet, ſtatim diſceſsit ab eo lepra,
& mundatus eſt. Et comminatus eſt ei, ſtatimq; eiecit illum:
& dicit ei, Vide nemini dixeris: ſed vade, oſtende te principi Leuit. 14
ſacerdotum, & offer pro emundatione tua quæ præcepit Luce 4 g
Moyſes in teſtimonium illis. Et egreſſus cœpit prædicare &
diffamare ſermonem: ita vt iam non poſſet manifeſtè introi-
re in ciuitatem, ſed foris in deſertis locis eſſe: & conuenie-
bant ad eum vndique.

[redacted]

CAPVT II.

A ET iterum intrauit Capharnaum poſt dies octo: & Matt. 9 a
auditum eſt quòd in domo eſſet, & confeſtim cõ Luc. 5 d
uenerunt multi, ita vt nõ caperet neq; ad ianuam,
& loquebatur eis verbum. Et venerũt ad eum fe-
rentes paralyticum, qui à quatuor portabatur. Et cum non
poſſent offerre eũ illi præ turba, nudauerunt tectum vbi erat:
& patefacientes ſubmiſerunt grabbatum in quo paralyticus
iacebat. Cum autem vidiſſet Ieſus fidem illorum, ait paralyti-
co, Fili, dimittuntur tibi peccata tua. Erãt autem illic quidam
de ſcribis ſedentes: & cogitantes in cordibus ſuis, Quid hic ſic
loquitur? blaſphemat. Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſo-
B lus Deus? Quo ſtatim cognito Ieſus ſpiritu ſuo quia ſic co-
gitarent intra ſe, dixit illis, Quid iſta cogitatis in cordibus ve-
ſtris? Quid eſt facilius, dicere paralytico, Dimittũtur tibi pec-
cata: an dicere, Surge, tolle grabbatum tuum & ambula? Vt
autem ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra di-
mittendi peccata (ait paralytico) Tibi dico ſurge, tolle grabba
tum tuum, & vade in domum tuam. Et ſtatim ſurrexit ille: &
ſublato grabbato abijt inde coram omnibus, ita vt mirarentur
omnes, & honorificarent Deum, dicentes, Quia nunquam ſic Matt. 9 a
C vidimus. Et egreſſus eſt rurſus ad mare: omniſq; turba ve- Luce 5 f
niebat ad eum, & docebat eos. Et cum præteriret, vidit Leui
Alphæi ſedentem ad telonium: & ait illi, Sequere me. Et ſur-
gens ſecutus eſt eum. Et factum eſt: cum accumberet in domo
illius, multi publicani & peccatores ſimul diſcumbebant cum
Ieſu & diſcipulis eius: erant enim multi qui & ſequebantur
eum. Et ſcribæ & phariſæi videntes quia mãducaret cum pu-
blicanis & peccatoribus: dixerunt diſcipulis eius, Quare cum
publicanis & peccatoribus mãducat & bibit magiſter veſter?
Hoc audito Ieſus, ait illis, Non neceſſe habent ſani, medico: 1. Timo. 1 c
ſed qui male habent. non enim veni vocare iuſtos, ſed pecca-

I

tores. Et erant diſcipuli Ioannis & phariſæorum ieiunan-
Matt.9 b tes:& veniunt,& dicunt illi, Quare diſcipuli Ioannis & pha-
Luc.5 f g riſæorum ieiunant: tui autem diſcipuli non ieiunant? Et ait
illis Ieſus, Nunquid poſſunt filij nuptiarum quandiu ſpon-
D ſus cum illis eſt, ieiunare? Quanto tempore habent ſecũ ſpon-
ſum, non poſſunt ieiunare. Venient autem dies cum aufere-
tur ab eis ſponſus: & tunc ieiunabunt in illis diebus. Nemo
aſſumentum panni rudis aſſuit veſtimẽto veteri: alioquin au-
fert ſupplementum nouum à veteri, & maior ſciſſura fit. Et
nemo mittit vinum nouum in vtres veteres: alioquin dirum-
pet vinum vtres, & vinum effundetur, & vtres peribunt. ſed
Matt. 12 a vinum nouum in vtres nouos mitti debet. Et factum eſt ite-
Luce 6 a rum cùm ſabbathis ambularet per ſata, & diſcipuli eius cœpe
runt progredi & vellere ſpicas. Phariſæi autem dicebant ei,
Ecce, quid faciunt diſcipuli tui ſabbathis quod non licet? Et
ait illis, Nunquam legiſtis quid fecerit Dauid, quando neceſ-
1.Reg.21 b ſitatem habuit & eſurijt ipſe & qui cum eo erant? quomo-
do introiuit in domum dei ſub Abiathar principe ſacerdo-
tum, & panes propoſitionis manducauit quos non licebat
manducare niſi ſolis ſacerdotibus, & dedit eis & qui cum eo
erant? Et dicebat eis, Sabbathum propter hominem factũ eſt:
& non homo propter ſabbathum. Itaque Dominus eſt filius
hominis, etiam ſabbathi.

[redacted]

CAPVT III.

A Et introiuit iterum in ſynagógam: & erat ibi ho-
Mat. 12 a mo habens manum aridam. Et obſeruabant eum
Luce 6 b ſi ſabbathis curaret: vt accuſarent illum. Et ait ho-
mini habenti manũ aridam, Surge in medium. Et
dicit eis, Licet ſabbathis benefacere, an male? animam ſaluam
facere, an perdere? At illi tacebant. Et circumſpiciens eos cum
ira, contriſtatus ſuper cæcitate cordis eorũ, dicit homini, Ex-
tende manum tuam. Et extendit: & reſtituta eſt manus illi.
Exeuntes autem phariſæi, ſtatim cum Herodianis conſilium
faciebant aduerſus eũ quomodo eum perderent. Ieſus autem
cum diſcipulis ſuis ſeceſſit ad mare: & multa turba à Galilæa
& Iudæa ſecuta eſt eum, & ab Ieroſolymis, & ab Idumæa, &
trans Iordanem, & qui circa Tyrum & Sidónem multitudo
magna audientes quæ faciebat, venerũt ad eum. Et dixit Ieſus
B diſcipulis ſuis vt nauicula ſibi deſeruiret propter turbam, ne
comprimerent eum. multos enim ſanabat, ita vt irruerent in
eum vt illũ tangerent quotquot habebant plagas. Et ſpiritus
immundi cũ illum videbant, procidebant ei: & clamabant di-
centes, Tu es filius dei. Et vehementer comminabatur eis ne
manifeſtarent illum. Et aſcendens in montem, vocauit ad ſe
Matt.10 a quos voluit ipſe: & venerũt ad eum. Et fecit vt eſſent duode-
Luc.6 b c cim cũ illo: & vt mitteret eos prædicare. Et dedit illis poteſta-
tem curandi infirmitates, & eijciendi dæmonia. Et impoſuit
Simóni nomen Petrus, & Iacóbum Zebedæi & Ioannẽ fra-
trem Iacóbi: & impoſuit eis nomina Boanerges, quod eſt, filij
tonitrui: & Andream & Philippũ & Bartholomæũ & Mat-
C thæum & Thomam & Iacóbum Alphæi, & Thaddæum &
Matt. 9 d Simónem Cananæũ, & Iudam Iſcariotem qui & tradidit illũ.
12 b Et veniunt ad domum: & conuenit iterum turba, ita vt non
Luc. 11 b poſſent neq; panẽ manducare. Et cum audiſſent ſui, exierunt
tenere eum: dicebant enim, Quoniã in furorem verſus eſt. Et
ſcribæ qui ab Ieroſolymis deſcenderant, dicebant, Quoniam
Beelzebub habet. & quia in principe dœmoniorũ eijcit dæ-
monia. Et conuocatis eis, in parabolis dicebat illis, Quomodo
poteſt ſatanas ſatanam eijcere? Et ſi regnũ in ſe diuidatur, non
poteſt regnũ illud ſtare. Et ſi domus ſuper ſemetipſam diſpar
tiatur: non poteſt domus illa ſtare. Et ſi ſatanas conſurrexerit
in ſemetipſum: diſpartitus eſt, & non poterit ſtare, ſed finem
habet. Nemo poteſt vaſa fortis ingreſſus in domum diripere,
niſi prius fortem alliget, & tunc domum eius diripiet. Amen
D dico vobis quoniam omnia dimittentur filijs hominũ pecca- Mat.12 c
ta & blaſphemiæ quibus blaſphemauerint. qui autẽ blaſphe- Luc.12 b
mauerit in ſpiritum ſanctum, non habebit remiſſionem in æ-
ternum, ſed reus erit æterni delicti: quoniam dicebant, Spiri-
tum immundum habet. Et veniunt mater eius & fratres: & Mat.12 d
foris ſtantes miſerunt ad eum vocantes eum. Et ſedebat circa Luc.8 c
eum turba: & dicũt ei, Ecce mater tua & fratres tui foris quæ-
runt te. Et reſpondens eis, ait, Quæ eſt mater mea & fratres
mei? Et circunſpiciens eos qui in circuitu eius ſedebant, ait,
Ecce mater mea & fratres mei. Qui enim fecerit voluntatem
Dei: hic, frater meus & ſoror mea, & mater eſt.

[redacted]

CAPVT IIII.

A Et iterum cœpit docere ad mare: & cõgregata eſt Matt.13 a
ad eum turba multa, ita vt nauim aſcendens ſede- Luce 8 a
ret in mari, & omnis turba circa mare ſuper terrã
erat: & docebat eos in parabolis multa, & dicebat
illis in doctrina ſua, Audite: ecce, exijt ſeminans ad ſeminan-
dum. Et dum ſeminat: aliud cecidit circa viam, & venerũt vo-
lucres cœli & comederunt illud. Aliud verò cecidit ſuper pe-
troſa vbi non habuit terram multam: & ſtatim exortum eſt,
quoniam non habebat altitudinem terræ: & quando exortus
eſt ſol, exæſtuauit, & eo quòd non habebat radicem, exaruit.
Et aliud cecidit in ſpinas: & aſcenderunt ſpinæ & ſuffocaue-
runt illud, & fructum nõ dedit. Et aliud cecidit in terram bo-
nam: & dabat fructum aſcendentem & creſcentem, & affere-
bat vnum trigeſimũ, & vnum ſexageſimũ, & vnum centeſi-
mum. Et dicebat, Qui habet aures audiendi audiat. Et cũ eſſet
B ſingularis, interrogauerũt eum hi qui cũ eo erant duodecim,
parabolã. Et dicebat eis, Vobis datũ eſt noſſe myſteriũ regni
Dei: illis autẽ qui foris ſunt, in parabolis omnia fiunt, vt viden Eſa. 6 c
tes videant & non videant, & audientes audiant & non intelli- Matt.13 b
gant, nequando conuertantur, & dimittantur eis peccata. Et Luce 8 b
ait illis, Neſcitis parabolã hanc? & quomodo omnes parabo- Ioan. 12 f
las cognoſcetis? Qui ſeminat: verbũ ſeminat. Hi autem ſunt, Act.28 f
qui circa viam: vbi ſeminatur verbũ, & cùm audierint, confe- Roma.11 b
ſtim venit ſatanas, & aufert verbũ quod ſeminatum eſt in cor-
dibus eorũ. Et hi ſunt ſimiliter qui ſuper petroſa ſeminantur:
qui cùm audierint verbũ, ſtatim cum gaudio accipiũt illud: &
non habent radicem in ſe, ſed tẽporales ſunt, deinde orta tri-
bulatione vel perſecutione propter verbũ, confeſtim ſcandã-
lizantur. Et alij ſunt qui in ſpinis ſeminantur: hi ſunt qui ver-
bum audiũt, & ærumnæ ſeculi & deceptio diuitiarũ, & circa
C reliqua cõcupiſcentiæ introeuntes ſuffocant verbũ, & ſine fru
ctu efficitur. Et hi ſunt qui ſuper terram bonã ſeminati ſunt:
qui audiunt verbũ & ſuſcipiunt, & fructificant: vnum trigeſi-
mum, & vnum ſexageſimũ, & vnum centeſimum. Et dicebat
illis, Nunquid venit lucerna vt ſub modio ponatur, aut ſub le- Matt. 5 b
cto? Nónne vt ſuper candelabrũ ponatur? Non eſt enim ali- Luce 8 c
quid abſconditũ, quod non manifeſtetur: nec factũ eſt occul- 11 c
tum, quod non veniat in palàm. Si quis habet aures audiendi, Matt. 10 c
audiat. Et dicebat illis, Videte quid audiatis. In qua menſura Luce 7 c
menſi fueritis, remetietur vobis. Qui enim habet, dabitur Matt. 7 a
illi: & qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo. Et di- Luce 6 f
cebat, Sic eſt regnum Dei, quemadmodum ſi homo iaciat ſe- Matt.13 b
mentem in terram, & dormiat & exurgat nocte & die, & ſe- 25 c
men germinet & increſcat dum neſcit ille. Vltrò enim terra Luce 8 c
fructificat, primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenũ fru- 19 d
mentum in ſpica. Et cũ ex ſe produxerit fructus: ſtatim mit-
tit falcem, quoniam adeſt meſſis. Et dicebat, Cui aſſimilabi-
mus regnum Dei? aut cui parabolæ comparabimus illud? Si-
D cut granum ſinapis: quod cum ſeminatũ fuerit in terra, minus Matt.13 e
eſt omnibus ſeminibus quæ ſunt in terra: & cum natũ fuerit, Luce 13 d
aſcendit

aſcendit in arborem,& fit maius omnibus oleribus,& facit ra-
mos magnos,ita vt poſsint ſub vmbra eius aues cœli habitare.
Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbũ,prout pote-
rant audire:ſine parabola autem non loquebatur eis. ſeorſum
Matt. 8 c autem,diſcipulis diſſerebat omnia. Et ait illis in illa die, cũ
Luc. 8 d ſero eſſet factũ,Tranſeamus contrà. Et dimittentes turbã aſſu
munt eũ ita vt erat in naui:& aliæ naues erant cũ illo. Et facta
eſt procella magna venti,& fluctus mittebat in nauim, ita vt
impleretur nauis. Et erat ipſe in puppi ſuper ceruical dor-
miens:& excitant eũ,& dicunt illi,Magiſter,non ad te perti-
net quia perimus? Et exurgens cõminatus eſt vento, & dixit
mari,Tace,obmuteſce. Et ceſſauit ventus:& facta eſt trãquil-
litas magna. Et ait illis, Quid timidi eſtis?necdũ habetis fidem?
Et timuerunt timore magno:& dicebant ad alterutrum, Quis
putas eſt iſte,quia & ventus & mare obediunt ei?

[redacted]

CAPVT V.

[redacted] A ET venerunt trans fretum maris in regionem Ge-
Matt. 8 d raſenorum. Et exeunti ei de naui, ſtatim occur-
Luc. 8 d rit de monumentis homo in ſpiritu immũdo, qui
domicilium habebat in monumentis. Et neq; ca-
tenis iam quiſquam poterat eum ligare:quoniam ſæpe com-
pedibus & catenis vinctus, dirupiſſet catenas, & compedes
comminuiſſet:& nemo poterat eum domare. Et ſemper die
ac nocte in monumentis & montibus erat,clamans & conci-
dens ſe lapidibus. Videns autem Ieſum à longe, cucurrit &
adorauit eum:& clamans voce magna dixit,Quid mihi & tibi
Ieſu fili Dei altiſsimi? adiuro te per Deum ne me torqueas.
Dicebat enim illi, Exi ſpiritus immunde ab homine iſto. Et
interrogabat eum, Quod tibi nomen eſt? Et dicit ei, Legio
mihi nomen eſt:quia multi ſumus. Et deprecabatur eũ mul-
tum,ne ſe expelleret extra regionem. Erat autẽ ibi circa mon
tem grex porcorum magnus,paſcens in agris. Et deprecaban
tur eum ſpiritus,dicentes, Mitte nos in porcos, vt in eos in-
B troeamus. Et conceſsit eis ſtatim Ieſus. Et exeuntes ſpiritus
immundi,introierunt in porcos:& magno impetu grex præ-
cipitatus eſt in mare,ad duo millia, & ſuffocati ſunt in mari.
Qui autem paſcebant eos,fugerunt,& nuntiauerunt in ciui-
tatem & in agros. Et egreſsi ſunt videre quid eſſet factum: &
venerunt ad Ieſum.& vident illum qui à dæmonio vexaba-
tur,ſedentem,veſtitum,& ſanæ mentis:& timuerunt. Et nar-
rauerunt illis,qui viderant,qualiter factum eſſet ei qui dæmo-
nium habuerat:& de porcis. Et rogare cœperunt eum vt di-
ſcederet de finibus eorum. Cumq; aſcenderet nauim, cœpit
illum deprecari qui à dæmonio vexatus fuerat vt eſſet cũ illo:
& non admiſit eum,ſed ait illi, Vade in domũ tuam ad tuos,
& annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, & miſertus ſit
tui. Et abijt, & cœpit prædicare in Decapoli quanta ſibi fe-
Matt. 9 c ciſſet Ieſus:& omnes mirabantur. Et cum tranſcendiſſet Ie-
Luc. 8 f ſus in naui rurſum trans fretum,conuẽnit turba multa ad eũ,
& erat circa mare. Et venit quidam de archiſynagógis nomi-
ne Iairus:& videns eum prócidit ad pedes eius,& deprecaba-
tur eum multum,dicens,Quoniam filia mea in extremis eſt,
Veni,impone manum tuam ſuper eam, vt ſalua ſit & viuat.
C Et abijt cum illo:& ſequebatur eum turba multa, & compri-
mebant eum. Et mulier quæ erat in profluuio ſanguinis annis
duodecim,& fuerat multa perpeſſa à compluribus medicis,
& erogauerat omnia ſua, nec quicquam profecerat, ſed ma-
gis deterius habebat:cumq; audiſſet de Ieſu,venit in turba re-
trò,& tetigit veſtimentum eius.dicebat enim,Quia ſi vel ve-
ſtimentum eius tetigero, ſalua ero. Et confeſtim ſiccatus eſt
fons ſanguinis eius:& ſenſit corpore quia ſanata eſſet à plaga.
Et ſtatim Ieſus in ſemetipſo cognoſcens virtutem quæ exie-
rat de illo,conuerſus ad turbam aiebat, Quis tetigit veſtimen-
ta mea? Et dicebant ei diſcipuli ſui, Vides turbam compri-
mentem te:& dicis, Quis me tetigit? Et circunſpiciebat vi-
dere eam quæ hoc fecerat. Mulier verò timens & tremens,
ſciens quod factum eſſet in ſe: venit & prócidit ante eum, &
dixit ei omnem veritatem. Ille autem dixit ei, Filia fides tua te
D ſaluam fecit:vade in pace,& eſto ſana à plaga tua. Adhuc eo
loquente veniunt nuntij ab archiſynagógo,dicentes, Quia fi-
lia tua mortua eſt: quid vltrà vexas magiſtrum? Ieſus autem
audito verbo quod dicebatur,ait archiſynagógo, Noli time-
re:tantummodo crede. Et non admiſit quenquam ſe ſequi,
niſi Petrum & Iacóbum & Ioannem fratrem Iacóbi. Et ve-
niunt in domum archiſynagógi,& vidit tumultũ, & flentes,
& eiulantes multum. Et ingreſſus ait illis, Quid turbamini &
ploratis? puella non eſt mortua,ſed dormit. Et irridebant eũ.
Ipſe verò eiectis omnibus, aſſumit patrem & matrẽ puellæ,
& qui ſecum erant,& ingrediuntur vbi puella erat iacens. Et
tenens manum puellæ,ait illi, Talithacumi,quod eſt interpre
tatum, Puella * tibi dico .. ſurge. Et confeſtim ſurrexit puel-
la:& ambulabat. erat autem annorũ duodecim. Et obſtupue-
runt ſtupore magno. Et præcepit illis vehementer vt nemo
id ſciret: & iuſsit dari illi manducare.

[redacted]

CAPVT VI.

A ET egreſſus inde,abijt in patriam ſuam: & ſeque- Matt. 13 g
bantur eum diſcipuli ſui. Et facto ſabbatho cœ- Luc. 4 c
pit in ſynagoga docere: & multi audientes admi- Ioan. 4 f
rabantur in doctrina eius,dicẽtes, Vnde huic hæc
omnia:& quæ eſt ſapientia quæ data eſt illi, & virtutes tales
quæ per manus eius efficiuntur? Nónne hic eſt faber filius
Mariæ frater Iacóbi & Ioſeph & Iudæ & Simônis? Nónne
& ſorores eius hic nobiſcum ſunt? Et ſcandalizabantur in il-
lo. Et dicebat illis Ieſus, Quia non eſt propheta ſine honore,
niſi in patria ſua,& in domo ſua,& in cognatione ſua. Et non
poterat ibi virtutem vllam facere,niſi paucos infirmos impo-
ſitis manibus curauit: & mirabatur propter incredulitatem Matt. 10 a
B eorum,& circuibat caſtella in circuitu,docẽs. Et vocauit duo- Luc. 9 a
decim:& cœpit eos mittere binos, & dabat illis poteſtatem
ſpirituum immundorum. Et præcepit eis ne quid tollerent
in via,niſi virgam tantum:non peram,non panem,neq; in zo-
na æs,ſed calceatos ſandalijs, & ne induerentur duabus tuni-
cis. Et dicebat eis, Quocunq; introieritis in domum, illic ma-
nete donec exeatis inde.& quicunq; non receperint vos, nec
audierint:exeuntes inde, excutite puluerem de pedibus ve-
ſtris in teſtimonium illis. Et exeuntes prædicabant vt pœni- Act. 13 g
tentiam agerent:& dæmonia multa eijciebant, & vngebant
oleo multos ægros,& ſanabantur. Et audiuit rex Herodes Matt. 14 a
(manifeſtum enim factum eſt nomen eius) & dicebat, Quia Luc. 9 a
Ioannes Baptiſta reſurrexit à mortuis: & propterea virtutes
C operantur in illo. Alij autem dicebant, Quia Elias eſt. Alij
verò dicebant, Quia propheta eſt, quaſi vnus ex prophetis. Matt. 14 a
Quo audito,Herodes ait,Quem ego decollaui Ioannem, hic Luc. 3 d
à mortuis reſurrexit. Ipſe enim Herodes miſit ac tenuit Ioan-
nem,& vinxit eum in carcere propter Herodiadam vxorem
Philippi fratris ſui,quia duxerat eam. Dicebat enim Ioannes
Herodi, Non licet tibi habere vxorem fratris tui. Herodias
autem inſidiabatur illi:& volebat occidere eum, nec poterat.
Herodes autem metuebat Ioannem,ſciens eum virũ iuſtum
& ſanctum:& cuſtodiebat eum, & audito eo multa faciebat:
& libenter eum audiebat. Et cum dies opportunus accidiſſet,
Herodes natalis ſui cœnam fecit principibus & tribunis &
primis Galilææ. Cumq; introiſſet filia ipſius Herodiadis, &
ſaltaſſet,& placuiſſet Herodi,ſimulq; recumbentibus:rex ait
puellæ,Pete à me quod vis:& dabo tibi. & iurauit illi, Quia
D quicquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei. Quæ
cum exiſſet:dixit matri ſuæ, Quid petam? At illa dixit, Caput

Ioannis Baptiſtæ. Cumq́; introiſſet ſtatim cum feſtinatione ad regem, petiuit, dicens, Volo vt protinus des mihi in diſco caput Ioannis Baptiſtæ. Et cõtriſtatus eſt rex, propter iuſiurandum & propter ſimul diſcumbentes noluit eam cõtriſtare: ſed miſſo ſpiculatore præcepit afferri caput eius in diſco: & decollauit eum in carcere. Et attulit caput eius in diſco, & dedit illud puellæ, & puella dedit matri ſuæ. Quo audito, diſcipuli eius venerunt & tulerunt corpus eius: & poſuerunt il-
Matt. 14 b lud in monumento. Et conuenientes apoſtoli ad Ieſum, re-
Luc. 9 b nuntiauerunt ei omnia quæ egerant & docuerant. Et ait illis, Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite puſillum.
E Erant enim qui veniebant & redibant multi: & nec ſpatium manducandi habebant. Et aſcendentes in nauim, abierunt in deſertum locum ſeorſum. Et viderunt eos abeuntes, & cognouerunt multi: & pedeſtres de omnibus ciuitatibus cucurrerũt
Matt. 9 d illuc, & præuenerunt eos. Et exiens vidit turbam multam Ieſus: & miſertus eſt ſuper eos, quia erant ſicut oues non haben-
Matt. 14 b tes paſtorem, & cœpit illos docere multa. Et cum iam hora
Luc. 9 b multa fieret, acceſſerunt diſcipuli eius, dicentes, Deſertus eſt
Ioan. 6 a locus hic, & iam hora præteriit: dimitte illos, vt euntes in proximas villas & vicos, emant ſibi cibos quos manducent. Et reſpondens ait illis, Date illis manducare. Et dixerũt ei, Euntes emamus ducentis denarijs panes: & dabimus illis manducare?
F Et dicit eis, Quot panes habetis? ite & videte. Et cum cognouiſſent, dicunt, Quinq;: & duos piſces. Et præcepit illis vt accumbere facerent omnes ſecundum contubernia ſuper viride fœnum. Et diſcubuerunt in partes per centenos & quinquagenos. Et acceptis quinq; panibus, & duobus piſcibus: intuẽs in cœlum benedixit, & fregit panes, & dedit diſcipulis ſuis vt ponerent ante eos: & duos piſces diuiſit omnibus. Et manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt. Et ſuſtulerunt reliquias fragmentorũ duodecim cophinos plenos, & de piſcibus. Erant
Matt. 14 c autem qui manducauerunt, quinq; millia virorum. Et ſtatim
Ioan. 6 b coegit diſcipulos ſuos aſcendere nauim, vt præcederent eum trans fretum ad Bethſaidam: dum ipſe dimitteret populum.
Et cum dimiſiſſet eos, abijt in montem orare. Et cum ſero
G eſſet, erat nauis in medio mari, & ipſe ſolus in terra. Et videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans ſupra mare: & volebat præterire eos. At illi vt viderunt eum ambulantem ſupra mare, putauerunt phantaſma eſſe: & exclamauerunt. Omnes enim viderunt eum: & conturbati ſunt. Et ſtatim locutus eſt cum eis: & dicit eis, Confidite, ego ſum: nolite timere. Et aſcendit ad illos in nauim: & ceſſauit ventus. Et plus magis intra ſe ſtupebant: non enim intellexerunt de
Matt. 14 d panibus. erat enim cor eorum obcæcatum. Et cum tranſfretaſſent, venerunt in terram Genezareth: & applicuerunt. Cumq́; egreſsi eſſent de naui, continuò cognouerunt eum: & percurrentes vniuerſam regionem illam, cœperunt in grabbatis eos qui ſe male habebant circumferre vbi audiebant eum eſſe. Et quocunq; introibat in vicos vel in villas aut ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum vt vel fimbriam veſtimenti eius tangerent, & quotquot tangebant eum, ſalui fiebant.

[redacted].

CAPVT VII.

A ET conuenerunt ad eum phariſæi & quidã de ſcri-
Matt. 15 a bis, venientes ab Ieroſolymis. Et cum vidiſſent quoſdam ex diſcipulis eius communibus manibus, id eſt, non lotis, mãducare panes: vituperauerunt. Phariſæi enim & omnes Iudæi, niſi crebro lauerint manus non manducant, tenentes traditionem ſeniorum: & à foro, niſi baptizentur, non comedũt, & alia multa ſunt, quæ tradita ſunt illis ſeruare, baptiſmata calicum & vrceorum & æramentorum & lectorum. Et interrogabant eũ phariſæi & ſcribæ, Quare diſcipuli tui non ambulant iuxta traditionem ſeniorum, ſed communibus manibus manducant panem? At
B ille reſpondens, dixit eis, Bene prophetauit Eſaias de vobis hypocritis, ſicut ſcriptum eſt, Populus hic labijs me hono- Eſa. 29 b
rat, cor autem eorum longè eſt à me. in vanum autem me colunt, docentes doctrinas & præcepta hominũ. Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditiones hominũ, baptiſmata vrceorum & calicum: & alia ſimilia his facitis multa. Et dicebat illis, Bene irritum feciſtis præceptum Dei, vt traditionem veſtram ſeruetis. Moyſes enim dixit, Honora patrem tuum Exod. 20 c
& matrem tuam: &, Qui maledixerit patri vel matri, morte Deut. 5 b
moriatur. Vos autem dicitis, Si dixerit homo patri vel matri, Ephe. 6 a
Corban, quod eſt, donum quodcũq; ex me, tibi profuerit: & Exod. 21 c
vltrà non dimittitis eum quicquam facere patri ſuo aut matri, Leuit. 20 b
reſcindentes verbum Dei per traditionem veſtrã quam tra- Prouer. 20 c
didiſtis, & ſimilia huiuſmodi multa facitis. Et aduocãs iterum turbam, dicebat illis, Audite me omnes, & intelligite: Nihil Matt. 15 b
eſt extra hominem introiens in eum, quod poſsit eum coin-
C quinare: ſed quæ de homine procedũt, illa ſunt quæ communicant hominem. Si quis habet aures audiendi, audiat. Et cum introiſſet in domum à turba, interrogabant eum diſcipuli eius parabolam. Et ait illis, Sic & vos imprudentes eſtis? Non intelligitis quia omne extrinſecus introiens in hominem, non poteſt eum communicare: quia non intrat in cor eius, ſed in ventrem vadit, & in ſeceſſum exit purgans omnes eſcas? Dicebat autem: quoniam quæ de homine exeunt illa communicant hominem. Abintus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, auaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blaſphemia, ſuperbia, ſtultitia. Omnia hæc mala abintus procedunt: & communicant hominem. Et inde ſurgens abijt in Matt. 15 c
fines Tyri & Sidônis: & ingreſſus domum, neminem voluit ſcire, & non potuit latêre. mulier enim ſtatim vt audiuit de eo, cuius filia habebat ſpiritum immundum, intrauit & prócidit ad pedes eius. Erat enim mulier gentilis, Syrophœniſſa
D genere. Et rogabat eum vt dæmonium eijceret de filia eius. Qui dixit illi, Sine prius ſaturari filios: non eſt enim bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus. Et illa reſpondit, & dicit illi, Vtiq; domine: nam & catelli comedunt ſub menſa de micis puerorum. Et ait illi, Propter hunc ſermonem, vade, exijt dæmonium à filia tua. Et cum abijſſet domũ, inuênit puellam iacentem ſupra lectum, & dæmonium exijſſe. Et
iterũ exiens de finibus Tyri, venit per Sidônem ad mare Ga- Matt. 15 c
lilææ inter medios fines Decapoleos. Et adducunt ei ſurdum & mutum: & deprecabantur eum vt imponat illi manum. Et apprehendẽs eum de turba ſeorſum: miſit digitos ſuos in auriculas eius: & expuens, tetigit linguam eius: & ſuſpiciens in cœlum, ingemuit: & ait illi, Hephethah, quod eſt adaperire. Et ſtatim apertæ ſunt aures eius: & ſolutum eſt vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè. Et præcepit illis ne cui dicerẽt. Quanto autẽ eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, & eo amplius admirabantur, dicentes, Bene omnia fecit: & ſurdos fecit audire, & mutos loqui.

[redacted].

CAPVT VIII.

A IN diebus illis iterum cum turba multa eſſet, nec Matt. 15 d
haberent quod mãducarent: conuocatis diſcipulis, ait illis, Miſereor ſuper turbam: quia ecce iam triduo ſuſtinent me, nec habent quod mãducent: & ſi dimiſero eos ieiunos in domum ſuam, deficient in via. quidam enim ex eis dèlonge venerunt. Et reſponderunt ei diſcipuli ſui, Vnde iſtos quis poterit hic ſaturare panibus in ſolitudine? Et interrogauit eos, Quot panes habetis? Qui dixerũt, Septem. Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper terram.

Et acci

Et accipiens ſeptem panes, gratias agens fregit:& dabat diſci-
pulis ſuis vt apponerent,& appoſuerunt turbæ. Et habebant
piſciculos paucos:& ipſos benedixit,& iuſsit apponi. Et mã-
ducauerunt & ſaturati ſunt.& ſuſtulerunt quod ſuperauerat
de fragmentis ſeptem ſportas. Erant autem qui manducaue-
B rant, quaſi quatuor millia:& dimiſit eos. Et ſtatim aſcendens
Matt.16 a nauim cũ diſcipulis ſuis, venit in partes Dalmanutha. Et exie-
Luc.12 g runt phariſæi & cœperunt conquirere cum eo, quærentes ab
illo ſignum de cœlo, tentantes eũ. Et ingemiſcens ſpiritu, ait,
Quid generatio iſta ſignũ quærit? Amen dico vobis, ſi dabi-
Matt.16 a tur generationi iſti ſignum. Et dimittens eos, aſcendit iterũ
nauim:& abijt trans fretum. Et obliti ſunt panem ſumere: &
niſi vnũ panem non habebant ſecum in naui. Et præcipiebat
eis, dicẽs, Videte & cauete à fermẽto phariſæorũ, & fermen-
to Herodis. Et cogitabant ad alterutrũ, dicentes, Quia panes
nõ habemus. Quo cognito, ait illis Ieſus, Quid cogitatis quia
panes non habetis? nondũ cognoſcitis nec intelligitis? adhuc
cæcatum habetis cor veſtrum? oculos habentes non videtis?
Ioan.6 b & aures habentes nõ auditis? Nec recordamini quãdo quinq;
panes fregi in quinq; millia,& quot cophinos fragmentorum
C plenos ſuſtuliſtis? Dicunt ei, Duodecim. Quando & ſeptem
panes in quatuor millia, quot ſportas fragmentorum tuliſtis?
Et dicunt ei, Septem. Et dicebat eis, Quomodo nondũ intel-
ligitis? Et veniunt Bethſaidam: & adducunt ei cæcum, & ro-
gabant eum vt illum tangeret. Et apprehẽſa manu cæci, edu-
xit eum extra vicũ: & expuens in oculos eius, impoſitis ma-
nibus ſuis interrogauit eum, ſi quid videret. Et aſpiciens, ait,
Video homines velut arbores ambulantes. Deinde iterũ im-
poſuit manus ſuper oculos eius:& cœpit videre, & reſtitutus
eſt, ita vt clarè videret omnia. Et miſit illum in domum ſuam,
Matt.16 b dicens, Vade in domũ tuam: & ſi in vicum introieris, nemini
Luc.9 c dixeris. Et egreſſus eſt Ieſus & diſcipuli eius in caſtella
Cæſareæ Philippi:& in via interrogabat diſcipulos ſuos, di-
D cens eis, Quem me dicũt eſſe homines? Qui reſponderunt illi,
dicentes, Alij Ioannem Baptiſtam, alij Eliam, alij verò quaſi
vnum de prophetis. Tunc dicit illis, Vos verò quem me eſſe
dicitis? Reſpondens Petrus ait ei, Tu es Chriſtus. Et commi-
natus eſt eis ne cui dicerent de illo. Et cœpit docere eos quo-
niam oportet filiũ hominis pati multa,& reprobari à ſenio-
bus & à ſummis ſacerdotibus & ſcribis,& occidi:& poſt tres
dies reſurgere. Et palàm verbũ loquebatur. Et apprehendens
eum Petrus, cœpit increpare eum. Qui conuerſus & videns
diſcipulos ſuos, comminatus eſt Petro, dicẽs, Vade retro me
ſatana, quoniã non ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ ſunt hominũ.
Matt.16 d Et conuocata turba cum diſcipulis ſuis, dixit eis, Si quis
10 d vult me ſequi, deneget ſemetipſum:& tollat crucem ſuam, &
Luc.9 c 14 ſequatur me. Qui enim voluerit animam ſuam ſaluam facere,
f & 17 g perdet eam:qui autem perdiderit animam ſuam propter me
Ioan.12 d & euangelium, ſaluam faciet eam. Quid enim proderit homi-
Matt.10 d ni, ſi lucretur mundũ totum:& detrimentũ animæ ſuæ faciat?
Luc.9 c Aut quid dabit homo cõmutationis pro anima ſua? Qui enim
& 12 b me * cõfuſus fuerit & verba mea in generatione iſta adultera
* Alias & peccatrice:& filius hominis confundetur eum cum venerit
confeſſus. in gloria patris ſui cum angelis ſanctis.

[redacted]

CAPVT IX.

A ET dicebat illis, Amen dico vobis, quia ſunt quidã
Matt.16 d de hic ſtantibus qui non guſtabunt mortẽ, donec
Luc.9 c videãt regnũ Dei veniens in virtute. Et poſt dies
ſex aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobum & Ioan-
Matt.17 a nem: & duxit illos in montem excelſum ſeorſum ſolos, &
Luc.9 d transfiguratus eſt coram ipſis. Et veſtimenta eius facta ſunt
ſplendentia & candida nimis velut nix, qualia fullo nõ poteſt
ſuper terram candida facere. Et apparuit illis Elias cũ Moyſe:
& erant loquentes cum Ieſu. Et reſpondens Petrus, ait Ieſu,
Rabbi, bonum eſt nos hic eſſe:& faciamus tria tabernacula, ti-
bi vnum,& Moyſi vnum, & Eliæ vnum. Non enim ſciebat
quid diceret:erant enim timore exterriti. Et facta eſt nubes
obumbrans eos: & venit vox de nube, dicens, Hic eſt filius
meus chariſsimus: audite illum. Et ſtatim circunſpicientes,
B neminem amplius viderunt niſi Ieſum tantum ſecum. Et Matt.17 b
deſcendẽtibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam quod
vidiſſent, narrarent:niſi cum filius hominis à mortuis reſurre-
xerit. Et verbum continuerunt apud ſe, conquirentes quid
eſſet, Cum à mortuis reſurrexerit. Et interrogabant eum di-
centes, Quid ergo dicunt phariſæi & ſcribæ quia Eliam opor Matt.4 b
teat venire primum? Qui reſpõdens, ait illis, Elias cum vene-
rit primo reſtituet omnia:& quomodo ſcriptum eſt in filium Eſaie 53 b
hominis, vt multa patiatur & contemnatur. Sed dico vobis,
quia & Elias venit,& fecerunt illi quæcunq; voluerunt, ſicut
ſcriptum eſt de eo. Et veniens ad diſcipulos ſuos, vidit tur- Mala.4 b
bam magnam circa eos,& ſcribas conquirentes cum illis. Et Matt.17 c
C confeſtim omnis populus videns Ieſum, ſtupefactus eſt, & Luc.9 e
expauerunt: & accurrentes ſalutabant eum. Et interrogauit
eos, Quid inter vos conquiritis? Et reſpondens vnus de turba,
dixit, Magiſter attuli filium meum ad te habentem ſpiritum
mutum:qui vbicunq; eum apprehenderit, allidit illum,& ſpu-
mat & ſtridet dentibus & areſcit,& dixi diſcipulis tuis vt eij-
cerent illum,& non potuerunt. Qui reſpondens eis, dixit, O
generatio incredula, quandiu apud vos ero? quandiu vos pa-
tiar? afferte illum ad me. Et attulerunt eum. Et cum vidiſſet
eum ſtatim ſpiritus conturbauit illum:& eliſus in terram, vo-
lutabatur ſpumãs. Et interrogauit patrem eius, Quantũ tem-
poris eſt, ex quo ei hoc accidit? At ille ait, Ab infantia: & fre-
D quenter eum in ignem & in aquam miſit vt eum perderet:ſed
ſi quid potes, adiuua nos, miſertus noſtri. Ieſus autem ait illi,
Si potes credere, omnia poſsibilia ſunt credenti. Et continuò
exclamans pater pueri, cum lachrymis aiebat, Credo Domi-
ne:adiuua incredulitatem meam. Et cũ vidiſſet Ieſus concur-
rentem turbam, comminatus eſt ſpiritui immundo, dicẽs illi,
Surde & mute ſpiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo, & am-
plius ne introeas in eum. Et exclamans & multum diſcerpens
eum, exijt ab eo:& factus eſt ſicut mortuus, ita vt multi dice-
rent, Quia mortuus eſt. Ieſus autem tenens manum eius, ele-
E uauit eum:& ſurrexit. Et cum introiſſet in domum, diſcipuli
eius ſecreto interrogabant eum, Quare nos nõ potuimus eij-
cere eum? Et dixit illis, Hoc genus in nullo poteſt exire, niſi
in oratione & ieiunio. Et inde profecti prætergredieban- Matt.17 d
tur Galilæam: nec volebat quenquam ſcire. Docebat autem Luc.9 e
diſcipulos ſuos: & dicebat illis, Quoniam filius hominis tra-
detur in manus hominum, & occident eum, & occiſus tertia
die reſurget. At illi ignorabant verbum: & timebant interro-
gare eum. Et venerunt Capharnaum. Qui cum domi eſſet, Matt.18 a
interrogabat eos, Quid in via tractabatis? At illi tacebant: ſi- Luc.9 f
quidem in via inter ſe diſputauerant, quis eorum maior eſſet.
Et reſidens vocauit duodecim:& ait illis, Si quis vult primus
eſſe, erit omniũ nouiſsimus,& omnium miniſter. Et accipiẽs
puerũ, ſtatuit eum in medio eorũ:quem cũ complexus eſſet,
F ait illis, Quiſquis vnum ex huiuſmodi pueris receperit in no-
mine meo, me recipit:& quicunq; me ſuſceperit: non me ſu-
ſcipit, ſed eum qui miſit me. Reſpondit illi Ioannes, dicens,
Magiſter, vidimus quendã in nomine tuo eijcientem dæmo-
nia qui non ſequitur nos,& prohibuimus eum. Ieſus autem
ait, Nolite prohibere eũ: nemo eſt enim qui faciat virtutem in 1.Cor.12 a
nomine meo,& poſsit cito male loqui de me. Qui enim non
eſt aduerſum vos, pro vobis eſt. Quiſquis enim potũ dederit Matt.10 d
vobis calicem aquæ in nomine meo quia Chriſti eſtis: amen
dico vobis non perdet mercedẽ ſuam. Et quiſquis ſcandali- Matt.18 a
zauerit vnũ ex his puſillis credentibus in me: bonũ eſt ei ma- Luc.17 a
gis ſi circundaretur mola aſinaria collo eius,& in mare mitte- Matt.18 b
G retur. Et ſi ſcãdalizauerit te manus tua, abſcinde illam. bonum

eſt tibi debilem introire in vitam, quàm duas manus habẽtem
Eſa.66 g ire in gehennam in ignem inextinguibilẽ, vbi vermis eorum
non moritur,& ignis non extinguitur. Et ſi pes tuus te ſcan-
dalizat, amputa illum. bonum eſt tibi claudum introire in vi-
tam æternam, quàm duos pedes habentem mitti in gehen-
nam ignis inextinguibilis, vbi vermis eorum non moritur, &
ignis non extinguitur. Quòd ſi oculus tuus ſcandalizat te, eij-
ce eum. bonum eſt tibi luſcum introire in regnum Dei, quàm
duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis, vbi vermis
Matt.5 b eorum non moritur,& ignis non extinguitur. Omnis enim
Luc.14 g igne ſalietur: & omnis victima ſale ſalietur. Bonum eſt ſal.
quòd ſi ſal inſulſum fuerit: in quo illud condietis? Habete in
vobis ſal,& pacem habete inter vos.

[redacted]

CAPVT X.

A Matt.19 a ET inde exurgens, venit in fines Iudææ vltra Ior-
danem:& conueniunt iterum turbæ ad eum,&
ſicut conſueuerat, iterum docebat illos. Et acce-
dentes phariſæi, interrogabant eum, Si licet viro
vxorem dimittere: tentantes eũ. At ille reſpondens, dixit eis,
Deut.24 a Quid vobis præcepit Moyſes? Qui dixerunt, Moyſes per-
miſit libellum repudij ſcribere,& dimittere. Quibus reſpon-
Gene.1 d dens Ieſus, ait, Ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vobis præce-
Gene.2 d ptum iſtud. ab initio autẽ creaturæ maſculũ & fœminam fe-
1.Corin.6 cit eos Deus. Propter hoc, relinquet homo patrẽ ſuum & ma
Ephe.5 g trem:& adhærebit ad vxorem ſuã,& erunt duo in carne vna.
1.Cor.7 b Itaq; iam nõ ſunt duo, ſed vna caro. Quod ergo Deus coniun
xit, homo non ſeparet. Et in domo iterum diſcipuli eius de
B eodem interrogauerunt eum. Et ait illis, Quicunq; dimiſerit
vxorem ſuam,& aliam duxerit: adulterium committit ſuper
eam. Et ſi vxor dimiſerit virũ ſuum, & alij nupſerit: mœcha-
Matt.19 b tur. Et offerebant illi paruulos, vt tangeret illos. Diſcipuli
Luce 18 b autem comminabantur offerentibus. Quos cum videret Ie-
ſus, indignè tulit, & ait illis, Sinite paruulos venire ad me: &
ne prohibueritis eos, talium enim eſt regnum Dei. Amen di-
co vobis: quiſquis non receperit regnum Dei velut paruulus,
non intrabit in illud. Et complexans eos, & imponẽs manus
ſuper illos, benedicebat eos. Et cum egreſſus eſſet in viam,
Matt.19 b procurrens quidã genu flexo ante eum, rogabat eum, dicens,
Luce 18 d Magiſter bone, quid faciam vt vitam æternam percipiam? Ie-
C ſus autem dixit ei, Quid me dicis bonum? Nemo bonus, niſi
Exod.20 c vnus Deus. Præcepta noſti, Ne adulteres, Ne occidas, Ne fu-
reris, Ne falſum teſtimoniũ dixeris, Ne fraudem feceris, Ho-
nora patrem tuum & matrem. At ille reſpondens, ait illi, Ma-
giſter, hæc omnia obſeruaui à iuuentute mea. Ieſus autem
intuitus eum, dilexit eum,& dixit ei, Vnum tibi deeſt: vade,
quæcunq; habes vende,& da pauperibus, & habebis theſau-
rum in cœlo:& veni ſequere me. Qui contriſtatus in verbo,
abijt mœrens. erat enim habens multas poſſeſsiones. Et cir-
cunſpiciens Ieſus, ait diſcipulis ſuis, Quàm difficile qui pe-
cunias habent, in regnum Dei introibunt. Diſcipuli autẽ ob-
ſtupeſcebant in verbis eius. At Ieſus rurſus reſpondens, ait il-
D lis, Filioli, quàm difficile eſt confidentes in pecunijs, in regnũ
Dei introire. Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire,
quàm diuitem intrare in regnum Dei. Qui magis admiraban-
tur, dicentes ad ſemetipſos, Et quis poteſt ſaluus fieri? Et in-
tuens illos Ieſus, ait, Apud homines impoſsibile eſt, ſed non
Matt.19 d apud Deum. omnia enim poſsibilia ſunt apud Deũ. Et poſt
hæc cœpit ei Petrus dicere, Ecce nos dimiſimus omnia, &
ſecuti ſumus te. Reſpondens Ieſus ait, Amen dico vobis, ne-
mo eſt qui reliquerit domum, aut fratres, aut ſorores, aut pa-
trem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me & propter
Euangelium: qui nõ accipiat centies tãtum nunc in tempore
hoc, domos,& fratres,& ſorores, & matres, & filios, & agros
cum perſecutionibus, & in ſeculo futuro vitã æternam. Mul-
ti autem primi, erunt nouiſsimi: & nouiſsimi, primi. Erant Matt.19 d
autem in via aſcendentes Ieroſolymam: & præcedebat illos Matt.20 b
E Ieſus, & ſtupebant: & ſequentes timebant. Et aſſumens ite- Luce 18 c
rum duodecim, cœpit illis dicere quæ eſſent ei ventura, Quia
ecce aſcendimus Ieroſolymã,& filius hominis tradetur prin-
cipibus ſacerdotũ & ſcribis & ſenioribus,& damnabunt eum
morte,& tradent eum gentibus, & illudent ei,& conſpuent
eum,& flagellabunt eum,& interficient eum,& tertia die re-
ſurget. Et accedunt ad eum Iacobus & Ioannes filij Zebedæi, Matt.20 c
dicentes, Magiſter, volumus vt quodcunq; petierimus facias
nobis. At ille dixit eis, Quid vultis vt faciam vobis? Et dixe-
runt, Da nobis vt vnus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtrã
F tuam ſedeamus in gloria tua. Ieſus autem ait eis, Neſcitis quid
petatis. poteſtis bibere calicem quem ego bibo: aut baptiſmo
quo ego baptizor, baptizari? At illi dixerũt ei, Poſſumus. Ie-
ſus autem ait eis, Calicem quidem quem ego bibo bibetis, &
baptiſmo quo ego baptizor baptizabimini: ſedere autem ad
dexteram meam vel ad ſiniſtram non eſt meũ dare vobis, ſed
quibus paratũ eſt. Et audientes decem, indignati ſunt de Ia-
cobo & Ioanne. Ieſus autem vocans eos, ait illis, Scitis quia hi Luce 22 c
qui videntur principari gentibus, dominãtur eis: & principes
eorum poteſtatem habent ipſorum. Non ita eſt autem in vo-
bis, ſed quicunq; voluerit fieri maior, erit veſter miniſter: &
G quicunq; voluerit in vobis primus eſſe, erit omnium ſeruus.
Nam & filius hominis non venit vt miniſtraretur ei, ſed vt
miniſtraret,& daret animã ſuam in redemptionem pro mul-
tis. Et veniunt Iericho,& proficiſcente eo de Iericho,& di- Matt.20 d
ſcipulis eius & plurima multitudine, filius Timæi Bartimæus Luc.18 f g
cæcus, ſedebat iuxta viam mendicans. Qui cum audiſſet quia
Ieſus Nazarenus eſt: cœpit clamare & dicere, Ieſu fili Dauid,
miſerere mei. Et comminabantur ei multi, vt taceret. At ille
multo magis clamabat, Fili Dauid, miſerere mei. Et ſtans Ie-
ſus, præcepit illum vocari. Et vocant cæcum dicentes ei, Ani-
mæquior eſto, ſurge, vocat te. Qui proiecto veſtimento ſuo
exiliens, venit ad eum. Et reſpondens Ieſus, dixit illi, Quid
tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei, Rabboni vt videam. Ie-
ſus autem ait illi, Vade, fides tua te ſaluum fecit. Et confeſtim
vidit,& ſequebatur eum in via.

[redacted]

CAPVT XI.

A ET cum appropinquarent Ieroſolymæ & Betha- Matt.21 a
niæ ad montem Oliuarum, mittit duos ex diſci- Luc.19 c
pulis ſuis,& ait illis, Ite in caſtellum quod contra
vos eſt,& ſtatim introeũtes illuc inuenietis pullũ
ligatũ, ſuper quem nemo adhuc hominum ſedit: ſoluite illum
& adducite. Et ſi quis vobis dixerit, Quid facitis? dicite quia
Domino neceſſarius eſt: & continuò illum dimittet huc. Et
abeuntes, inuenerũt pullum ligatum ante ianuam foris in bi-
uio:& ſoluũt eum. Et quidam de illic ſtantibus dicebant illis,
Quid facitis, ſoluentes pullũ? Qui dixerunt eis ſicut præcepe-
B rat illis Ieſus: & dimiſerunt eos. Et duxerunt pullum ad Ie- Ioan.12 b
ſum:& imponunt illi veſtimenta ſua,& ſedit ſuper eũ. Multi
autem veſtimenta ſua ſtrauerũt in via, alij autem frondes cæ-
debant de arboribus & ſternebant in via. Et qui præibant, &
qui ſequebantur clamabant, dicentes, Hoſanna, Benedictus
qui venit in nomine Domini, benedictum quod venit regnũ
patris noſtri Dauid, hoſanna in excelſis. Et introiuit Iero- Matt.21 b
ſolymam in templũ:& circunſpectis omnibus cũ iam veſpera Luce 19 g
eſſet hora, exijt in Bethaniam cum duodecim. Et alia die
cum exirent à Bethania, eſurijt. Cumq; vidiſſet à longe fi- Matt.21 b
cum habentem folia, venit, ſi quid forte inueniret in ea. Et cũ
veniſſet ad eam, nihil inuenit præter folia. non enim erat tem-
pus

pus ficorum. Et reſpõdens dixit ei, Iam non amplius in æter-
num ex te fructum quiſquam manducet. Et audiebant diſci-
C puli eius. Et veniunt Ieroſolymam. Et cum introiſſet in
templum, cœpit eijcere vendentes & ementes in templo, &
menſas numulariorũ & cathedras vendentiũ columbas euer-
tit, & non ſinebat vt quiſquam transferret vas per templũ: &
Eſa.56 c docebat, dicens eis, Nónne ſcriptũ eſt, Quia domus mea, do-
mus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem feci-
Ierem.7 b ſtis eam ſpeluncam latronũ. Quo audito, principes ſacerdotũ
& ſcribæ quærebant quomodo eũ perderent. Timebãt enim
eum: quoniã vniuerſa turba admirabatur ſuper doctrina eius.
Et cũ veſpera facta eſſet, egrediebatur de ciuitate. Et cum
Matt.21 b mane tranſirent, viderũt ficum aridam factam à radicibus. Et
recordatus Petrus, dixit ei, Rabbi, ecce ficus cui maledixiſti,
aruit. Et reſpondens Ieſus, ait illis, Habete fidem Dei. Amen
dico vobis quia quicunq; dixerit huic monti, Tollere & mit-
tere in mare, & non hæſitauerit in corde ſuo, ſed crediderit
Matt.7 a quia quodcunq; dixerit, fiat: fiet ei. Propterea dico vobis, o-
21 c mnia quæcunq; orantes petiis, credite quia accipietis, & eue-
Luc.11 b nient vobis. Et cum ſtabitis ad orandũ, dimittite ſi quid habe-
Matt.6 b tis aduerſus aliquem: vt & pater veſter qui in cœlis eſt dimit-
Eccle.28 a tat vobis peccata veſtra. Quòd ſi vos non dimiſeritis: nec pater
D veſter qui in cœlis eſt, dimittet vobis peccata veſtra. Et ve-
niunt rurſus Ieroſolymam. Et cum ambularet in templo, ac-
Mat.21 c cedunt ad eum ſummi ſacerdotes & ſcribæ & ſeniores, & di-
Luce 20 a cunt ei, In qua poteſtate hæc facis? & quis dedit tibi hanc po-
teſtatem vt iſta facias? Ieſus autem reſpondens, ait illis, In-
terrogabo vos & ego vnum verbum, & reſpondete mihi: &
dicam vobis in qua poteſtate hæc faciam. Baptiſmus Ioan-
nis, de cœlo erat, an ex hominibus? Reſpondete mihi. At illi
cogitabant ſecum dicentes, Si dixerimus de cœlo, dicet no-
bis, Quare ergo non credidiſtis ei? Si dixerimus ex homini-
bus: timemus populũ. Omnes enim habebant Ioannem quia
verè propheta eſſet. Et reſpondentes, dicunt Ieſu, Neſci-
mus. Et reſpondens Ieſus, ait illis, Neque ego dico vobis in
qua poteſtate hæc faciam.

[redacted]

CAPVT XII.

A ET cœpit illis in parabolis loqui, Vineam paſtina-
Matt.21 d uit homo, & circundedit ſepem, & ſodit lacum,
Luce 20 b & ædificauit turrim, & locauit eam agricolis: &
Eſaie 5 a peregre profectus eſt. Et miſit ad agricolas in
Ierem.2 d tempore ſeruum, vt ab agricolis acciperet de fructu vineæ.
Qui apprehenſum eum ceciderũt: & dimiſerunt vacuum. Et
iterum miſit ad illos aliũ ſeruum: & illũ in capite vulnerauे-
runt, & contumelijs affecerunt. Et rurſum aliũ miſit, & illum
occiderũt: & plures alios, quoſdam cædentes, alios verò occi-
dentes. Adhuc ergo vnũ habens filiũ chariſsimum: & illũ mi-
ſit ad eos nouiſsimum, dicens, Quia reuerebũtur filiũ meum.
Coloni autẽ dixerũt adinuicẽ, Hic eſt hæres, Venite occida-
mus eum: & noſtra erit hæreditas. Et apprehendentes eũ oc-
ciderunt: & eiecerũt extra vineam. Quid ergo faciet dominus
vineæ? Veniet, & perdet colonos: & dabit vineam alijs. Nec
Pſal.117 d ſcripturam hanc legiſtis? Lapidem quem reprobauerunt ædi-
Eſa.28 d ficantes, hic factus eſt in caput anguli: A Domino factum eſt
Act.4 b iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris. Et quærebãt eum tene-
Roma.9 g re: & timuerũt turbã. cognouerunt enim quoniam ad eos pa-
1.Petr.2 a rabolam hanc dixerit. Et relicto eo, abierunt: Et mittunt ad
eum quoſdam ex phariſæis & Herodianis: vt eum caperẽt in
verbo. Qui venientes, dicunt ei, Magiſter, ſcimus quia verax
B es, & non curas quenquam: nec enim vides in faciem hominũ,
Matt.22 b ſed in veritate viam Dei doces. Licet dare tributum Cæſari: an
Luce 20 d non dabimus? Qui ſciens verſutiam illorum, ait illis, Quid me
tentatis? afferte mihi denariũ vt videã. At illi obtulerunt ei. Et
ait illis. Cuius eſt imago hæc, & inſcriptio? Dicũt ei, Cæſaris.
Reſpondens autem Ieſus, dixit illis, Reddite igitur quæ ſunt Roma.13 c
Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. Et mirabantur ſuper Matt.22 c
eo. Et venerũt ad eum Sadducæi qui dicũt reſurrectionem Luc.20 d
non eſſe: & interrogabãt eum dicẽtes, Magiſter, Moyſes no- Deut.25 b
bis ſcripſit, vt ſi cuius frater mortuus fuerit, & dimiſerit vxo-
rem, & filios nõ reliquerit: accipiat frater eius vxorẽ ipſius, &
reſuſcitet ſemen fratri ſuo. Septẽ ergo fratres erant, & primus
accepit vxorẽ, & mortuus eſt nõ relicto ſemine. Et ſecundus
accepit eã, & mortuus eſt: & nec iſte reliquit ſemẽ. Et tertius
ſimiliter. Et acceperunt eam ſimiliter ſeptem: & non relique-
runt ſemen. Nouiſsima omniũ defuncta eſt & mulier. In re-
ſurrectione ergo cum reſurrexerint, cuius de his erit vxor? ſe-
ptem enim habuerunt eam vxorem. Et reſpondens Ieſus, ait
illis, Nónne ideo erratis, nõ ſcientes ſcripturas neq; virtutem
Dei? Cũ enim à mortuis reſurrexerint, neq; nubent neq; nu-
bentur, ſed ſunt ſicut angeli Dei in cœlis. De mortuis autem
quòd reſurgant, non legiſtis in libro Moyſi, ſuper rubũ quo-
C modo dixerit illi Deus, inquiẽs, Ego ſum Deus Abraham, & Exod.3 b
Deus Iſaac, & Deus Iacob. Nõ eſt deus mortuorũ, ſed viuo-
rum. Vos ergo multũ erratis. Et acceſsit vnus de ſcribis qui Matt.22 d
audierat illos cõquirentes, & videns quoniã bene illis reſpon- Luc.10 e
derit, interrogauit eum quod eſſet primũ omnium mandatũ.
Ieſus autem reſpondit ei quia primũ omnium mãdatum eſt,
Audi Iſrael, Dominus deus tuus, Deus vnus eſt. Et diliges Deut.6 a
Dominũ deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua,
& ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc eſt primum
mandatũ. Secundum autem ſimile eſt illi, Diliges proximum Leuit.19 d
tuum tanquã teipſum. Maius horum aliud mandatum nõ eſt. Matt.22 d
Et ait illi ſcriba, Bene magiſter, in veritate dixiſti, quia vnus Roma.13 c
eſt Deus, & nõ eſt alius præter eũ. Et vt diligatur ex toto cor- Galat.5 c
de, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitu- Iacob.2 b
dine, & diligere proximũ tanquam ſeipſum: maius eſt omni-
bus holocauſtomatibus & ſacrificijs. Ieſus autẽ videns quòd
ſapienter reſpõdiſſet, dixit illi, Non es longè à regno Dei. Et
D nemo iam audebat eum interrogare. Et reſpondens Ieſus
dicebat, docens in templo, Quomodo dicunt ſcribæ Chri- Matt.22 d
ſtum filium eſſe Dauid? Ipſe enim Dauid dicit in ſpiritu ſan- Luce 20 g
cto, Dixit dominus Domino meo, ſede à dextris meis, Do- Pſal.109 a
nec ponam inimicos tuos, ſcabellũ pedum tuorum. Ipſe ergo
Dauid dicit eum Dominum: & vnde eſt filius eius? Et multa
turba eum libenter audiuit. Et dicebat eis in doctrina ſua:
Cauete à ſcribis, qui volunt in ſtolis ambulare, & ſalutari in Mat.23 a
foro, & in primis cathedris ſedere in ſynagógis, & primos diſ- Luce 11 f
cubitus in cœnis, qui deuorant domos viduarum ſub obten- & 20 g
tu prolixæ orationis: hi accipient prolixius iudicium. Et ſe-
dens Ieſus contra gazophylacium, aſpiciebat quomodo tur- Luce 21 a
ba iactaret æs in gazophylacium, & multi diuites iactabant
multa. Cum veniſſet autẽ vidua vna pauper, miſit duo minu-
ta, quod eſt quadrans. Et conuocans diſcipulos ſuos, ait illis,
Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus
miſit qui miſerũt in gazophylaciũ. Omnes enim ex eo quod
abundabat illis, miſerunt: hæc verò de penuria ſua omnia quæ
habuit miſit, totum victum ſuum.

[redacted]

CAPVT XIII.

A ET cum egrederetur de templo, ait illi vnus ex di- Matt.24 a
ſcipulis ſuis, Magiſter, aſpice quales lapides, & Luc.21 b
quales ſtructuræ. Et reſpondens Ieſus, ait illi, Vi- Luc.19 g
des has omnes magnas ædificationes? Non relin-
quetur lapis ſuper lapidem qui non deſtruatur. Et cum ſede-
ret in monte Oliuarum contra templũ, interrogabãt eum ſe-
paratim Petrus & Iacôbus & Ioannes & Andreas, Dic no-
bis, quando iſta fient? & quod ſignum erit quãdo hæc omnia
incipient conſummari? Et reſpondens Ieſus, cœpit dicere

illis, Videte ne quis vos ſeducat. Multi enim venient in nomi-
ne meo dicentes, quia ego ſum:& multos ſeducent. Cùm au-
dieritis autē bella & opiniones bellorū, ne timueritis. oportet
enim hæc fieri:ſed nondum finis. Exurget enim gens contra
B gentem,& regnū ſuper regnum:& erunt terræmotus per lo-
ca,& fames. Initium dolorū, hæc. Videte autem voſmetipſos.
Tradent enim vos in concilijs,& in ſynagógis vapulabitis, &
ante præſides & reges ſtabitis propter me in teſtimoniū illis.
Et in omnes gentes primum oportet prædicari Euangelium.
Matt.10 b Et cùm duxerint vos tradentes, nolite præcogitare quid lo-
quamini:ſed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimi-
ni. Non enim vos eſtis loquentes:ſed ſpiritus ſanctus. Tradet
autem frater fratrē in mortem,& pater filium:& conſurgent
filij in parētes,& morte afficient eos. Et eritis odio omnibus,
propter nomen meum. Qui autem ſuſtinuerit in finem, hic
Mat.24 b ſaluus erit. Cùm autem videritis abominationem deſolatio-
Luce 21 d nis, ſtantem vbi nō debet (qui legit, intelligat) tunc qui in Iu-
Dan.9 g dæa ſunt, fugiant in montes:& qui ſuper tectum, ne deſcen-
dat in domum, nec introeat vt tollat quid de domo ſua:& qui
in agro erit, non reuertatur retro tollere veſtimentum ſuum.
Væ autē prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. Orate
C verò vt hyeme non fiant. Erunt enim dies illi tribulationes
tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ quam condidit
Deus vſq; nunc, neq; fient. Et niſi breuiaſſet Dominus dies,
non fuiſſet ſalua omnis caro:ſed propter electos quos elegit,
Matt.24 b breuiauit dies. Et tūc ſi quis vobis dixerit, Ecce hic eſt Chri
Luc.21 b c ſtus, ecce illic: ne credideritis. Exurgent enim pſeudochriſti
& pſeudoprophetæ:& dabunt ſigna & portenta ad ſeducen-
dos, ſi fieri poteſt, etiam electos. Vos ergo videte. ecce prædi-
Ezec.32 b xi vobis omnia. Sed in illis diebus poſt tribulationem illā ſol
Eſa.13 b contenebrabitur,& luna non dabit ſplendorem ſuum,& ſtel-
Ioel.2 c læ cœli erunt decidentes,& virtutes quæ in cœlis ſunt moue-
buntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubi-
bus cum virtute multa & gloria. Et tunc mittet angelos ſuos,
& congregabit electos ſuos à quatuor ventis, à ſummo ter-
ræ vſq; ad ſummum cœli. A ficu autem diſcite parabolam.
Cum iam ramus eius tener fuerit,& nata fuerint folia: cogno-
ſcitis quia in proximo ſit æſtas. Sic & vos cùm videritis hæc
fieri, ſcitote quòd in proximo ſit in oſtijs. Amen dico vobis
D quoniam non tranſibit generatio hæc, donec omnia iſta fiant.
Cœlum & terra tranſibunt: verba autem mea non tranſibunt.
De die autē illo vel hora, nemo ſcit neq; angeli in cœlo, neq;
filius: niſi pater. Videte, vigilate,& orate: neſcitis enim quan-
do tempus ſit. Sicut homo qui peregre profectus reliquit
Matt.24 d domum ſuam:& dedit ſeruis ſuis poteſtatem cuiuſq; operis,
& ianitori præcepit vt vigilet. Vigilate ergo (neſcitis enim
quando Dominus domus veniat: ſero, an media nocte, an gal-
licantu, an mane) ne cùm venerit repentè, inueniat vos dor-
mientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A ERat autē paſcha & azyma poſt biduum:& quæ-
Matt.26 a rebant ſummi ſacerdotes & ſcribæ quomodo eū
Luc.22 a dolo tenerent & occiderent. Dicebant autē, Non
in die feſto: ne forte tumultus fieret in populo.
Et cum eſſet Bethaniæ in domo Simōnis Leproſi,& recum-
Matt.26 a beret, venit mulier habens alabaſtrum vnguenti nardi piſticæ
Ioan.12 a pretioſi:& fracto alabaſtro, effudit ſuper caput eius. Erant au-
tem quidam indignē ferentes intra ſemetipſos,& dicētes, Vt
quid perditio iſta vnguenti facta eſt? Poterat enim vnguentū
iſtud venundari plus quàm trecentis denarijs,& dari paupe-
ribus. Et fremebāt in eam. Ieſus autem dixit, Sinite eam; quid
illi moleſti eſtis? Bonū opus operata eſt in me, ſemper enim
pauperes habetis vobiſcum,& cū volueritis poteſtis illis be-
nefacere: me autem ſemper non habetis. Quod habuit, hæc
fecit: præuēnit vngere corpus meū in ſepulturam. Amen dico
B vobis vbicunq; prædicatum fuerit Euangelium iſtud in vni-
uerſo mundo,& quod fecit hæc narrabitur in memoriā eius.
Et Iudas Iſcariotes vnus de duodecim abijt ad ſummos ſa- Matt.26 b
cerdotes, vt proderet eum illis. Qui audientes gauiſi ſunt:& Luc.22 b
promiſerunt ei pecuniam ſe daturos. Et quærebat quomodo
illum opportunè traderet. Et primo die azymorū quando Matt.26 b
paſcha immolabant, dicunt ei diſcipuli, Quò vis eamus,& pa- Luc.22 a
remus tibi vt manduces paſcha? Et mittit duos ex diſcipulis
ſuis:& dicit eis, Ite in ciuitatem:& occurret vobis homo lage-
nam aquæ baiulans, ſequimini eum:& quocunq; introierit,
dicite domino domus, quia magiſter dicit, Vbi eſt refectio
mea, vbi paſcha cum diſcipulis meis māducem? Et ipſe vobis
demonſtrabit cœnaculum grande, ſtratum:& illic parate no-
bis. Et abierunt diſcipuli eius,& venerunt in ciuitatem,& in-
uenerunt ſicut dixerat illis,& parauerunt paſcha. Veſpere Matt.26 b
autem facto, venit cum duodecim. Et diſcumbentibus eis & Luc.22 b
manducantibus, ait Ieſus, Amen dico vobis quia vnus ex vo- Ioan.13 c
C bis tradet me qui manducat mecum. At illi cœperunt contri-
ſtari,& dicere ei ſingulatim, Nūquid ego? Qui ait illis, Vnus
ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino. & filius
quidem hominis vadit ſicut ſcriptum eſt de eo. Væ autem Pſal.40 c
homini illi per quem filius hominis tradetur. bonum erat ei,
ſi non eſſet natus homo ille. Et manducantibus illis, accepit
Ieſus panem:& benedicens fregit,& dedit eis,& ait illis, Su- 1.Cor.11 c
mite, hoc eſt corpus meum. Et accepto calice, gratias agens Matt.26 c
dedit eis.& biberunt ex illo omnes. Et ait illis. Hic eſt ſanguis Luc.22 d
meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur. Amen di-
co vobis quia iam non bibam de genimine vitis, vſq; in diem
illum cùm illud bibam nouum in regno Dei. Et hymno di- Ioan.18 a
cto, exierunt in montem Oliuarū. Et ait eis Ieſus, Omnes Ioan.16 g
ſcandalizabimini in me in nocte iſta: quia ſcriptum eſt, Per- Zacha.13 c
cutiam paſtorem:& diſpergentur oues. Sed poſtquam reſur-
rexero, præcedam vos in Galilæam. Petrus autem ait illi, Et
ſi omnes ſcandalizati fuerint: ſed non ego. Et ait illi Ieſus,
D Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac priuſquam gallus
vocem bis dederit, ter me es negaturus. At ille amplius lo-
quebatur, Et ſi oportuerit me ſimul commori tibi, non te ne-
gabo. Similiter autem & omnes dicebant. Et veniunt in præ-
dium cui nomē Gethſemani. Et ait diſcipulis ſuis, Sedete hic Matt.26 d
donec orem. Et aſſumit Petrum & Iacobum & Ioannem ſe- Luce 22 d
cum:& cœpit pauere & tædere. Et ait illis, Triſtis eſt anima
mea vſque ad mortem: ſuſtinere hic,& vigilate. Et cùm pro-
ceſſiſſet paululum, prócidit ſuper terram:& orabat vt ſi fieri
poſſet tranſiret ab eo hora,& dixit, Abba pater, omnia tibi
poſſibilia ſunt: transfer calicem hunc à me: ſed non quod ego
volo, ſed quod tu. Et venit,& inuenit eos dormientes. Et ait
Petro, Simon, dormis? non potuiſti vna hora vigilare? Vigi-
late,& orate vt non intretis in tentationem. ſpiritus quidem
promptus eſt: caro verò, infirma. Et iterum abiens orauit,
eundem ſermonem dicens. Et reuerſus, denuo inuenit eos
dormientes (erant enim oculi eorum grauati) & ignorabant
E quid reſponderent ei. Et venit tertiò,& ait illis, Dormite iam,
& requieſcite. Sufficit, venit hora, ecce filius hominis trade-
tur in manus peccatorum. Surgite, eamus, ecce, qui me tradet,
propè eſt. Et adhuc eo loquēte, venit Iudas Iſcariotes vnus
de duodecim,& cum eo turba multa cum gladijs & lignis, à
ſummis ſacerdotibus & ſcribis & ſenioribus. Dederat autem
traditor eius ſignum eis, dicens, Quencunq; oſculatus fuero,
ipſe eſt: tenete eum,& ducite cautè. Et cum veniſſet, ſtatim
accedens ad eum: ait, Rabbi,& oſculatus eſt eum. At illi ma-
nus iniecerunt in Ieſum,& tenuerunt eum. Vnus autem qui-
dam de circunſtantibus, educens gladiū percuſſit ſeruū ſum-
mi ſacerdotis:& amputauit illi auriculam. Et reſpondens Ie-
ſus, ait illis, Tanquam ad latronem exiſtis cū gladijs & lignis
compre-

comprehendere me: quotidie eram apud vos in templo do-
cens,& non me tenuiſtis. Sed vt impleantur ſcripturæ. Tunc
Thre.4 d diſcipuli eius relinquentes eum, omnes fugerunt. Adoleſcens
autem quidam ſequebatur eum amictus ſindone ſuper nudo:
& tenuerunt eum. At ille reiecta ſindone, nudus profugit
F ab eis. Et adduxerunt Ieſum ad ſummum ſacerdotem:&
Matt.26 f conuenerunt omnes ſacerdotes & ſcribæ & ſeniores. Petrus
Luc.22 f autem à longe ſecutus eſt eum vſq; intrò in atrium ſummi ſa-
Ioan.18 c cerdotis:& ſedebat cum miniſtris ad ignem,& calefaciebat ſe.
Summi verò ſacerdotes & omne concilium quærebant ad-
uerſus Ieſum teſtimoniū, vt eum morti traderent: nec inue-
niebant. Multi autem teſtimonium falſum dicebant aduerſus
eum:& conuenientia teſtimonia non erant. Et quidā ſurgen-
tes, falſum teſtimoniū ferebant aduerſus eum, dicentes, Quo-
Ioan.2 d niam nos audiuimus eum dicentē, Ego diſſoluā tēplum hoc
manufactū,& poſt triduum aliud non manufactū ædificabo.
Et non erat conueniens teſtimoniū illorū. Et exurgens ſum-
mus ſacerdos in medium, interrogauit IESVM, dicens, Non
reſpondes quicquam ad ea quæ tibi obijciuntur ab his? Ille
autem tacebat:& nihil reſpondit. Rurſum ſummus ſacerdos
interrogabat eum:& dixit ei. Tu es CHRISTVS filius Dei
benedicti? IESVS autem dixit illi, Ego ſum:& videbitis fi-
lium hominis ſedentem à dextris virtutis, & venientem cum
nubibus cœli. Summus autem ſacerdos ſcindens veſtimenta
G ſua, ait, Quid adhuc deſyderamus teſtes? Audiſtis blaſphe-
miam, quid vobis videtur? Qui omnes condemnauerunt eum
eſſe reum mortis. Et cœperūt quidam conſpuere eum, & ve-
Matt.26 g lare faciem eius,& colaphis eum cędere,& dicere ei, Prophe-
Luc.22 f tiza. Et miniſtri alapis eum cædebant. Et cum eſſet Petrus in
Ioan.18 c atrio deorſum, venit vna ex ancillis ſummi ſacerdotis:& cum
vidiſſet Petrum calefacientem ſe, aſpiciens illum, ait, Et tu
cum Ieſu Nazareno eras. At ille negauit, dicens, Neq; ſcio,
neq; noui quid dicas. Et exijt foras ante atrium:& gallus cā-
Matt.26 g tauit. Rurſus autem cùm vidiſſet illum ancilla, cœpit dicere
Luc.22 f circunſtantibus, Quia hic ex illis eſt. At ille iterum negauit.
Ioan.18 c Et poſt puſillum rurſus qui aſtabāt dicebant Petro, Verè ex
illis es, nam & Galilæus es. Ille autem cœpit anathematizare
& iurare, Quia neſcio hominem iſtum quem dicitis. Et ſtatim
gallus iterum cantauit. Et recordatus eſt Petrus verbi quod
dixerat ei Ieſus, Prius quàm gallus cantet bis, ter me negabis,
Et cœpit flere.

[redacted]

CAPVT XV.

A ET confeſtim, mane concilium facientes ſummi
Matt.27 a ſacerdotes cum ſenioribus & ſcribis & vniuerſo
Luc.23 g concilio, vincientes Ieſum, duxerunt & tradide-
Ioan.18 c runt Pilato. Et interrogauit eum Pilatus, Tu es
rex Iudæorum? At ille reſpondens, ait illi, Tu dicis. Et accu-
ſabant eum ſummi ſacerdotes in multis. Pilatus autem rur-
Matt.27 b ſum interrogauit eum, dicens, Non reſpondes quicquam? vi-
Luce 23 a de in quantis te accuſant. Ieſus autem amplius nihil reſpon-
Ioan.18 f dit: ita vt miraretur Pilatus. Per diem autem feſtum ſolebat
dimittere illis vnum ex vinctis quencunq; petiſſent. Erat au-
tem qui dicebatur Barabbas, qui cum ſeditioſis erat vinctus,
qui in ſeditione fecerat homicidiū. Et cum aſcendiſſet turba,
cœpit rogare, ſicut ſemper faciebat illis. Pilatus autem reſpō-
dit eis,& dixit, Vultis dimittam vobis regem Iudæorū? Scie-
bat enim quòd per inuidiam tradidiſſent eum ſummi ſacer-
dotes. Pontifices autem concitauerunt turbam vt magis Ba-
rabbam dimitteret eis. Pilatus autem iterum reſpondens, ait
B illis, Quid ergo vultis faciam regi Iudæorum? At illi iterum
Matt.27 c clamauerunt, Crucifige eum. Pilatus verò dicebat illis, Quid
Luc.23 b enim mali fecit? At illi magis clamabant, Crucifige eum.
Ioan.18 Pilatus autem volens populo ſatisfacere, dimiſit illis Barab-
& 19 c bam, & tradidit Ieſum flagellis cæſum vt crucifigeretur. Mi-
lites autem duxerunt eum in atrium prætorij, & conuocant
totam cohortem:& induunt eum purpura,& imponūt ei ple-
ctentes ſpineam coronā. Et cœperunt ſalutare eum, Aue rex Matt.27 c
Iudæorum. Et percutiebant caput eius arundine:& conſpue- Ioan.19 a
bant eum:& ponentes genua adorabant eum. Et poſtquàm
illuſerunt ei, exuerunt illum purpura,& induerunt eum veſti
mentis ſuis:& educunt illum vt crucifigerent eum. Et anga- Matt.27 d
riauerunt prætereuntem quempiam Simonem Cyrenæum Luc.23 d
venientem de villa, patrem Alexandri & Rufi: vt tolleret cru-
cem eius. Et perducunt illum in Golgotha locum: quod eſt Matt.27 d
interpretatum, Caluariæ locus. Et dabant ei bibere myrrha- Luc.23 d
tum vinum:& non accepit. Et crucifigētes eum diuiſerunt Ioan.19 d
veſtimenta eius, mittentes ſortem ſuper eis quis quid tolle- Matt.27 d
ret. Erat autem hora tertia:& crucifixerunt eum. Et erat titu- Luc.23 c
C lus cauſæ eius inſcriptus, Rex Iudæorum. Et cum eo crucifi- Ioan.19 d
gunt duos latrones: vnum à dextris,& alium à ſiniſtris eius.
Et impleta eſt ſcriptura quæ dicit, Et cum iniquis reputatus Eſa.53 d
eſt. Et prætereūtes blaſphemabant eum, mouētes capita ſua,
& dicentes, Vah qui deſtruis templum Dei,& in tribus die- Ioan.2 d
bus reædificas: ſaluum fac temetipſum deſcendens de cruce.
Similiter & ſummi ſacerdotes illudētes, ad alterutrū cum ſcri
bis dicebant, Alios ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum fa
cere. Chriſtus Rex Iſrael deſcendat nunc de cruce: ut vi-
deamus & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, conuitia-
bantur ei. Et facta hora ſexta, tenebræ factæ ſunt per totam
terram vſq; in horam nonam. Et hora nona exclamauit Ieſus Pſal.22 a
voce magna, dicens, Eloi, eloi Lammaſabacthani? quod eſt
interpretatum, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti
me? Et quidam de circunſtantibus audientes dicebant, Ecce,
Eliam vocat. Currens autem vnus,& implens ſpongiam ace-
to, circumponensque calamo, potum dabat ei, dicens, Sinite:
D videamus ſi veniat Elias ad deponendum eum. Ieſus autem
emiſſa voce magna expirauit. Et velum templi ſciſſum eſt in
duo, à ſummo vſque deorſum. Videns autem Cēturio qui ex
aduerſo ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet: ait, Verè hic ho-
mo, filius Dei erat. Erant autem & mulieres dèlonge aſpiciē-
tes: inter quas erat Maria Magdalene,& Maria Iacobi mino-
ris & Ioſeph mater,& Salome, & cū eſſet in Galilæa ſeque-
bantur eum,& miniſtrabant ei:& aliæ multæ quæ ſimul cum
eo aſcenderant Ieroſolymam. Et cum iam ſero eſſet factum Matt.27 g
(quia erat paraſcéue quod eſt ante ſabbathum) venit Ioſeph Luc.23 g
ab Arimathæa nobilis decurio, qui & ipſe erat expectans re- Ioan.19 g
gnum Dei. Et audacter introiuit ad Pilatum,& petijt corpus
Ieſus. Pilatus autem mirabatur ſi iam obijſſet. Et accerſito
Centurione, interrogauit eum ſi iam mortuus eſſet. Et cum
cognouiſſet à Centurione: donauit corpus Ioſeph. Ioſeph au
tem mercatus ſindonem,& deponens eum inuoluit ſindone,
& poſuit eum in monumento quod erat excíſum de petra,&
aduoluit lapidem ad oſtium monumenti. Maria Magdalene
& Maria Ioſeph aſpiciebant vbi poneretur.

[redacted]

CAPVT XVI.

A ET cum tranſiſſet ſabbathum, Maria Magdale- Luc.24 a
ne & Maria Iacobi & Salome emerunt aroma- Ioan.20 a
ta, vt venientes vngerent Ieſum. Et valde ma-
ne vna ſabbathorum, veniunt ad monumen-
tum: orto iam ſole. Et dicebant adinuicem, Quis reuol-
uet nobis lapidem ab oſtio monumenti? Et reſpicien-
tes, viderunt reuolutum lapidem. Erat quippe magnus val- Matt.28 a
B de. Et introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem Ioan.20 c
ſedentem in dextris, coopertum ſtola candida:& obſtupue-
runt. Qui dicit illis, Nolite expaueſcere: Ieſum quæritis
Nazarenum, crucifixum: ſurrexit, non eſt hic, ecce locus vbi
poſuerunt eum. Sed ite, dicite diſcipulis eius & Petro, quòd

I 5

Matt.16 c præcedet vos in Galilæam. Ibi eum videbitis, ſicut dixit vo-
Supra 14 c bis. At illæ exeuntes, fugerunt de monumẽto: inuaſerat enim
eas tremor & pauor: & nemini quicquam dixerunt, timebant
C enim. Surgens autem Ieſus mane prima ſabbathi, apparuit
primo Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat ſeptem dæmonia.
Illa vadens, nuntiauit his qui cum eo fuerant, lugentibus &
flentibus. Et illi audientes quia viueret & viſus eſſet ab ea,
Luc.24 b non crediderunt. Poſt hæc autem duobus ex his ambulan-
tibus oſtenſus eſt in alia effigie, euntibus in villam: & illi eun-
Luc.24 f tes nuntiauerunt cæteris: nec illis crediderunt. Nouiſſimè au-
Ioan.20 c tem, recumbentibus illis vndecim apparuit: & exprobrauit
D incredulitatem eorum & duritiam cordis, quia his qui vide-
Matt.28 d rant eum reſurrexiſſe, non crediderunt. Et dixit eis, Euntes in
mundum vniuerſum, prædicate Euangelium omni creatu-
ræ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui verò
non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui credide-
rint, hæc ſequentur, In nomine meo dæmonia eijcient, Lin-
guis loquentur nouis, Serpentes tollent. Et ſi mortiferũ quid
biberint non eis nocebit. Super ægros manus impo-
nent: & bene habebunt. Et Dominus quidem
Luc.24 Ieſus poſtquam locutus eſt eis, aſſumptus
eſt in cœlum: & ſedet à dextris Dei.
Illi autem profecti, prædica-
uerunt vbique: Domino
cooperante, & ſer-
monem confir-
mante ſe-
quentibus ſignis.

Hieronymus in Catalogo
SCRIPTORVM
Eccleſiaſticorum.

LVCAS medicus Antiochenſis, ut eius ſcripta indicant, Græci ſermonis non ignarus fuit, ſectator Apoſtoli Pauli, & omnis peregrinationis eius comes: ſcripſit Euangelium, de quo idem Paulus, Miſimus, inquit, cum illo fratrem, cuius laus eſt in Euangelio per omnes eccleſias. Et ad Coloſſenſes, Salutat uos Lucas medicus chariſſimus. Et ad Timotheum, Lucas eſt mecum ſolus. Aliud quoque edidit uolumen egregium, quod titulo Πράξεις ἀποστόλων prænotatur, cuius hiſtoria uſque ad biennium Romæ commorantis Pauli peruenit, id eſt uſque ad quartum Neronis annum. Ex quo intelligimus in eadem urbe librum eſſe compoſitum. Igitur περιόδους Pauli, & Theclæ, & totam baptizati Leonis fabulam, inter apocryphas ſcripturas computamus. Quale enim eſt, ut indiuiduus comes Apoſtoli, inter cæteras eius res, hoc ſolum ignorauerit? Sed & Tertullianus uicinus eorum temporum, refert presbyterũ quendam in Aſia σπουδαστὴν apoſtoli Pauli conuictum apud Ioannẽ, quòd author eſſet libri, & confeſſum ſe hoc Pauli amore feciſſe, & ob id excidiſſe. Quidam ſuſpicantur, quotieſcunque in epiſtolis ſuis Paulus dicit, Iuxta Euangeliũ meum, De Lucæ ſignificare uolumine, & Lucam non ſolum ab Apoſtolo Paulo didiciſſe Euangelium, qui cum Domino in carne non fuerat, ſed à cæteris Apoſtolis: quod ipſe quoque in principio ſui uoluminis declarat, dicens, Sicut tradiderunt nobis qui à principio ipſi uiderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis. Igitur Euangelium ſicut audierat, ſcripſit. Acta uerò Apoſtolorum ſicut uiderat, compoſuit. Vixit octoginta & quatuor annos, uxorem non habens. Sepultus eſt Conſtantinopoli, ad quam urbem uiceſimo Conſtantini anno, oſſa eius cum reliquijs Andreæ Apoſtoli tranſlata ſunt de Achaia.

Sanctum Ieſu Chriſti Euangelium ſecundum
DVM LVCAM.

[redacted]

CAPVT I.

A QVONIAM quidem multi conati ſunt ordinare narrationẽ quæ in nobis completæ ſunt rerũ, ſicut tradiderunt nobis qui ab initio ipſi viderunt & miniſtri fuerunt ſermonis: viſum eſt & mihi aſſequuto omnia, à principio diligẽter ex ordine tibi ſcribere optime Theophile, vt cognoſcas eorum verborum de quibus eruditus es, veritatẽ. Fuit in diebus Herodis regis Iudææ, ſacerdos quidã nomine Zacharias, de vice Abia: & vxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Eliſabeth. Erant autem iuſti ambo ante Deũ, incidentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela, & non erat illis filius: eo quòd eſſet Eliſabeth ſterilis, & ambo proceſsiſſent in diebus ſuis. Factum eſt autem: cum ſacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis ſuæ ante Deum, ſecundum conſuetudinem ſacerdotij, ſorte exijt vt incenſum poneret ingreſſus in templũ
Domini: & omnis multitudo populi erat orans foris hora in- Leui.16 d
cenſi. Apparuit autem illi Angelus Domini, ſtans à dextris
altaris incenſi. Et Zacharias turbatus eſt, videns: & timor ir-
ruit ſuper eum. Ait autem ad illum Angelus, Ne timeas Za-
charia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua: & vxor tua Eli-
B ſabeth pariet tibi filium, & vocabis nomẽ eius Ioannẽ: & erit
gaudium tibi & exultatio, & multi in natiuitate eius gaude-
bunt. Erit enim magnus coram Domino: & vinum & ſice-
ram nõ bibet: & ſpiritu ſancto replebitur adhuc ex vtero ma-
tris ſuæ: & multos filiorum Iſrael cõuertet ad Dominũ Deũ Mala.4 b
ipſorum: & ipſe præcedet ante illũ in ſpiritu & virtute Eliæ:
vt conuertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudẽ-
tiam iuſtorum, parare Domino plebem perfectam. Et di-
xit Zacharias ad Angelum, Vnde hoc ſciam? ego enim ſum
ſenex: & vxor mea proceſsit in diebus ſuis. Et reſpondens
Angelus dixit ei, Ego ſum Gabriel qui aſto ante Deum: &
miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi euangelizare. Et ecce,
eris tacens & non poteris loqui vſq; in diem quo hæc fiant:
pro eo quòd non credidiſti verbis meis, quæ implebuntur
in tempore ſuo. Et erat plebs expectans Zachariam: & mi-
rabantur quòd tardaret ipſe in templo. Egreſſus autem non
poterat loqui ad illos: & cognouerunt quòd viſionem vidiſ-
C ſet in templo. Et ipſe erat innuens illis: & permanſit mutus.
Et factum eſt vt impleti ſunt dies officij eius, abijt in domũ
ſuam,

ſuam. Poſt hos autem dies concepit Eliſabeth vxor eius: &
occultabat ſe menſibus quinq;, dicens, Quia ſic fecit mihi Do
minus in diebus quibus reſpexit auferre opprobrium meum
inter homines. In menſe autem ſexto miſſus eſt angelus Ga
briel à Deo in ciuitatem Galilææ cui nomen Nazareth, ad
virginem deſponſatam viro cui nomen erat Ioſeph, de domo
Dauid: & nomen virginis Maria. Et ingreſſus Angelus, ad
eam dixit. Aue gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu
in mulieribus. Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone eius,
& cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. Et ait Angelus ei, Ne ti
Esa.7 c meas Maria, inueniſti enim gratiam apud Deum. Ecce con
Infra 2 c cipies in vtero, & paries filium: & vocabis nomen eius Ieſum.
Hic erit magnus: & filius altiſsimi vocabitur. Et dabit illi Do
Dan.7 d g minus Deus ſedem Dauid patris eius: & regnabit in domo
Mich.4 c Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Dixit autem
Maria ad Angelum, Quomodo fiet iſtud: quoniam virum
D non cognoſco? Et reſpondens Angelus, dixit ei, Spiritus ſan
ctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi obũbrabit tibi. Ideo
que & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei. Et
ecce Elizabeth cognata tua: & ipſa concepit filiũ in ſenectute
ſua: & hic menſis, ſextus eſt illi quæ vocatur ſterilis: quia non
erit impoſsibile apud Deum omne verbũ. Dixit autem Ma
ria, Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum.
Et diſceſsit ab illa Angelus. Exurgens autem Maria in die
bus illis, abijt in montana cum feſtinatione in ciuitatẽ Iuda:
& intrauit in domum Zachariæ, & ſalutauit Eliſabeth. Et
factum eſt: vt audiuit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exul
tauit infans in vtero eius: & repleta eſt ſpiritu ſancto Eliſa
beth: & exclamauit voce magna, & dixit, Benedicta tu inter
mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Et vnde hoc mihi,
vt veniat mater Domini mei ad me? Ecce enim vt facta eſt
vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio in
E fans in vtero meo, & beata quæ credidiſti: quoniam perficien
tur ea quæ dicta ſunt tibi à Domino. Et ait Maria, Magni
ficat anima mea Dominum. Et exultauit ſpiritus meus in
Deo ſalutari meo. Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ.
ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.
Quia fecit mihi magna qui potens eſt: & ſanctum nomen
eius. Et miſericordia eius à progenie in progenies, timenti
bus eum. Fecit potentiam in brachio ſuo: diſperſit ſuperbos
mente cordis ſui. Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit hu
miles. Eſurientes impleuit bonis: & diuites dimiſit inanes. Su
ſcepit Iſrael puerum ſuum memorari miſericordiæ ſuæ. Si
Esa.41 b cut locutus eſt ad patres noſtros, Abraham & ſemini eius in
Esa.30 d ſecula. Manſit autem Maria cum illa quaſi menſibus tribus:
54 b & reuerſa eſt in domum ſuam. Eliſabeth autem impletũ
Iere.12 d eſt tempus pariendi: & peperit filium. Et audierunt vicini
Psal.131 c & cognati eius quia magnificauit Dominus miſericordiam
Gene.21 c ſuam cum illa, & congratulabantur ei. Et factum eſt: in die
F octauo venerunt circuncidere puerum. & vocabant eum no
mine patris ſui, Zachariam. Et reſpondens mater eius dixit,
Nequaquam, ſed vocabitur Ioannes. Et dixerunt ad illam,
Quia nemo eſt in cognatione tua qui vocetur hoc nomine.
Innuebant autem patri eius quem vellet vocari eum. Et po
ſtulans pugillarem, ſcripſit dicens, Ioannes eſt nomen eius.
Et mirati ſunt vniuerſi. Apertum eſt autem ilico os eius, &
lingua eius, & loquebatur benedicens Deum. Et factus eſt ti
mor ſuper omnes vicinos eorum: & ſuper omnia montana
Iudææ diuulgabantur omnia verba hæc, & poſuerunt omnes
qui audierant in corde ſuo dicentes, Quiſputas puer iſte erit?
Etenim manus Domini erat cum illo. Et Zacharias pater
eius repletus eſt ſpiritu ſancto: & prophetauit, dicens, Bene
Psal.71 c dictus Dominus Deus Iſrael: quia viſitauit & fecit redẽptio
131 d nem plebi ſuæ. Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo Dauid
G pueri ſui, Sicut locutus eſt per os ſanctorũ qui à ſeculo ſunt
Iere.23 a prophetarum eius, Salutem ex inimicis noſtris, & de manu
30 b omnium qui oderunt nos, Ad faciendam miſericordiam cum
patribus noſtris: & memorari teſtamenti ſui ſancti, Iuſiuran
dum quod iurauit ad Abrahã patrem noſtrũ, daturum ſe no Iere.31 f
bis, Vt ſine timore, de manu inimicorum noſtrorum liberati Gene.22 c
ſeruiamus illi, In ſanctitate & iuſtitia coram ipſo omnibus
diebus noſtris. Et tu puer, propheta Altiſsimi vocaberis: præi
bis enim ante faciem Domini parare vias eius, Ad dandã ſcien
tiam ſalutis plebi eius in remiſsionem peccatorum eorũ: Per
viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitauit nos Oriẽs Mala.4 a
ex alto: Illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis ſe Zacha.3 d
dent, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis. Puer au
tem creſcebat, & confortabatur ſpiritu, & erat in deſertis vſ
que in diem oſtenſionis ſuæ ad Iſrael.

[redacted]

CAPVT II.

A FActum eſt autem in diebus illis exijt edictum à
Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus or
bis. Hæc deſcriptio prima facta eſt à præſide Sy
riæ Cyrino. Et ibant omnes vt profiterentur ſin
guli in ſuam ciuitatem. Aſcendit autem & Ioſeph à Galilæa
de ciuitate Nazareth, in Iudæam, ciuitatem Dauid quæ voca
tur Bethlehem: eo quòd eſſet de domo & familia Dauid, vt
profiteretur cum Maria deſponſata ſibi vxore, prægnante.
Factum eſt autem: cum eſſent ibi, impleti ſunt dies vt pareret.
Et peperit filium ſuum primogenitum, & pannis eum inuo
B luit, & reclinauit eum in præſepio: quia non erat ei locus in di
uerſorio. Et paſtores erant in regione eadem vigilantes, &
cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregẽ ſuum. Et ecce, Ange
lus Domini ſtetit iuxta illos, & claritas Dei circũfulſit illos: &
timuerunt timore magno. Et dixit illis Angelus, Nolite time
re: ecce enim euãgelizo vobis gaudium magnum quod erit o
mni populo: quia natus eſt vobis hodie ſaluator qui eſt Chri
ſtus Dominus in ciuitate Dauid. Et hoc vobis ſignum. Inue
nietis infantẽ pannis inuolutũ & poſitũ in præſepio. Et ſubi
to facta eſt cũ Angelo multitudo militiæ cœleſtis laudantiũ
Deũ & dicentiũ, Gloria in altiſsimis Deo: & in terra, pax ho
minibus bonę volũtatis. Et factũ eſt: vt diſceſſerunt ab eis an
C geli in cœlũ, paſtores loquebãtur adinuicẽ, Tranſeamus vſq;
Bethlehẽ, & videamus hoc verbũ quod factũ eſt, quod fecit
Dñs & oſtendit nobis. Et venerũt feſtinantes: & inuenerunt
Mariam & Ioſeph: & infantẽ poſitum in præſepio. Viden
tes autem cognouerunt de verbo quod dictũ erat illis de pue
ro hoc. Et omnes qui audierãt, mirati ſunt: & de his quæ dicta
erant à paſtoribus ad ipſos. Maria autem conſeruabat omnia
verba hæc, cõferens in corde ſuo. Et reuerſi ſunt paſtores, glo Leui.12
rificantes & laudantes Deum in omnibus quæ audierant & vi Supra 1 c
derant: ſicut dictum eſt ad illos. Et poſtquã cõſummati ſunt Matt.1 c
dies octo vt circuncideretur puer: vocatum eſt nomen eius
Ieſus, quod vocatum eſt ab Angelo priuſquàm in vtero con
ciperetur. Et poſtquam impleti ſunt dies purgationis eius Leuit.12
D ſecundum legẽ Moyſi, tulerunt illũ in Ieruſalẽ, vt ſiſterent eũ
Domino, ſicut ſcriptũ eſt in lege Domini. Quia omne ma Exod.13
ſculinum adaperiens vuluã, ſanctũ Domino vocabitur. & vt Num.8 c
darent hoſtiã ſecundũ quod dictũ eſt in lege Domini, par tur Leuit.12 c
turũ aut duos pullos columbarũ. Et ecce: homo erat in Ieruſa
lem, cui nomẽ Simeon, & homo iſte iuſtus & timoratus, ex
pectans conſolationẽ Iſrael: & ſpiritus ſanctus erat in eo. Et
reſponſum acceperat à ſpiritu ſancto, nõ viſurũ ſe mortẽ, niſi
prius videret Chriſtum Domini. Et venit in ſpiritu in tem
plum. Et cum inducerẽt puerũ Ieſum parẽtes eius, vt facerẽt
ſecundũ cõſuetudinẽ legis pro eo: & ipſe accepit in vlnas ſuas
& benedixit Deum, & dixit, Nũc dimittis ſeruum tuũ Dñe,
E ſecundũ verbũ tuum in pace: Quia viderũt oculi mei ſalutare
tuum, Quod paraſti ante faciẽ omniũ populorũ: Lumen ad
reuelationẽ gentiũ, & gloriam plebis tuę Iſrael. Et erat pater
eius

eius & mater eius mirantes ſuper his quæ dicebantur de illo. Et benedixit illis Simeon: & dixit ad Mariam matrem eius, (Eſa.8 c) Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & in reſurrectionem multo- (Rom.9 g) rum in Iſrael, & in ſignum cui contradicetur. Et tuam ipſius (1.Petr.2 b) animam pertranſibit gladius, vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Et erat Anna propheteſſa, filia Phanuel de tribu Aſer: hæc proceſſerat in diebus multis, & vixerat cum viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſua. Et hæc vidua vſque ad annos octogintaquatuor: quæ non diſcedebat de templo, ieiunijs & obſecrationibus ſeruiens nocte ac die. Et hæc ipſa hora ſuperueniens, cõfitebatur Domino: & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Iſrael. Et vt perfecerunt omnia ſecundũ legem Domini, reuerſi ſunt in Galilæam, in ciuitatẽ ſuam Nazareth. Puer autem creſcebat, & confortabatur: plenus ſapiẽtia, & gratia Dei erat in illo. Et ibant parẽtes eius per omnes annos in Ieruſalẽ in die ſolenni paſchæ. Et cum factus eſſet annorũ duodecim, aſcendentibus illis Ieroſolymã ſecundũ conſuetudinem diei feſti, conſummatisq; diebus cùm redirent, remanſit puer Ieſus in Ieruſalem, & non cognouerunt parentes eius. Exiſtimãtes autem illum eſſe in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum G inter cognatos & notos. Et non inuenientes, regreſſi ſunt in Ieruſalẽ requirentes eum. Et factũ eſt poſt triduũ inuenerũt illum in tẽplo, ſedentẽ in medio doctorũ, audientem illos, & interrogantẽ eos. Stupebant autẽ omnes qui eum audiebant, ſuper prudentia & reſponſis eius. Et videntes admirati ſunt. Et dixit mater eius ad illum, Fili, quid feciſti nobis ſic? Ecce pater tuus & ego dolẽtes quærebamus te. Et ait ad illos, Quid eſt quod me quærebatis? neſciebatis quia in his quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe? Et ipſi no intellexerũt verbũ quod locutus eſt ad eos. Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth: & erat ſubditus illis. Et mater eius conſeruabat omnia verba hæc in corde ſuo. Et Ieſus proficiebat ſapientia & ætate & gratia apud Deum & homines.

[redacted]. CAPVT III.

A Anno autẽ quintodecimo imperij Tyberij Cæſaris: procurante Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autẽ fratre eius tetrarcha Ituræ & Traconitidis regionis, & Lyſania Abilinæ tetrarcha, ſub principibus ſacerdotum Anna & Caipha: factũ eſt verbum Domini ſuper Ioan- (Matt.3 a) nem Zachariæ filiũ, in deſerto. Et venit in omnem regionem (Marc.1 a) Iordanis, prædicans baptiſmũ pœnitentiæ in remiſsionẽ peccatorũ: ſicut ſcriptũ eſt in libro ſermonum Eſaiæ prophetæ, (Eſa.40 a) Vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini, rectas facite (Ioan.1 c) ſemitas eius. Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur: & erunt praua in directa: & aſpera, in vias pla- (Matt.3 b c) nas: & videbit omnis caro ſalutare Dei. Dicebat ergo ad turbas que exibant vt baptizarentur ab ipſo, Genimina vipera- B rum, quis oſtendit vobis fugere à ventura ira? Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere, Patrem habemus Abrahã. Dico enim vobis quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ. Iam enim ſecuris ad radicem arboris poſita eſt. Omnis ergo arbor non faciens fructũ bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Et interrogabant eum turbæ, dicentes, Quid ergo faciemus? Reſpondens au- C tem dicebat illis, Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter faciat. Venerunt autem & publicani vt baptizarentur: & dixerunt ad illum: Magiſter, quid faciemus? At ille dixit ad eos, Nihil amplius quàm quod conſtitutum eſt vobis, faciatis. Interrogabant autẽ eum & milites, dicentes, Quid faciemus & nos? Et ait illis, Neminẽ concutiatis, neq; calumniã faciatis: & cõtenti eſtote ſtipendijs veſtris. (Matt.3 c) Exiſtimante autẽ populo & cogitantibus omnibus in cor-

D dibus ſuis de Ioanne, ne forte ipſe eſſet Chriſtus: reſpon- (Marc.1 b) dit Ioannes dicens omnibus, Ego quidem aqua baptizo vos: (Ioan.1 d) veniet autem fortior me poſt me, cuius non ſum dignus ſol- (Act.1 a) uere corrigiam calceamentorum eius. ipſe vos baptizabit in (2 a 11 c) ſpiritu ſancto & igni. Cuius ventilabrũ in manu eius, & pur- (19 a) gabit aream ſuam: & congregabit triticum in horreum ſuum, (Matt.3 c) paleas autem comburet igni inextinguibili. Multa quidẽ & (Matt.14 a) alia exhortans euangelizabat populo. Herodes autem te- (Marc.6 c) trarcha cùm corriperetur ab illo de Herodiade vxore fratris ſui, & de omnibus malis quæ fecit Herodes: adiecit & hoc ſuper omnia, & incluſit Ioannem in carcerem. Factum eſt E autem cum baptizaretur omnis populus, & Ieſu baptiza- (Matt.3 d) to & orante apertum eſt cœlum: & deſcendit ſpiritus ſan- (Marc.1 b) ctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum, & vox de cœlo (Ioan.1 c) facta eſt, Tu es filius meus dilectus in te complacui mihi. Et ipſe Ieſus erat incipiens quaſi annorum triginta: vt putabatur filius Ioſeph, qui fuit Heli, qui fuit Matthat, qui fuit F Leui, qui fuit Melchi, qui fuit Ianne, qui fuit Ioſeph, qui fuit Matthathiæ, qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui fuit Heſli, qui fuit Nagge, qui fuit Mahath, qui fuit Matthathiæ, q fuit Semei, qui fuit Ioſeph, qui fuit Iuda, qui fuit Ioanna, qui fuit Reſa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Coſam, qui fuit Elmadã, qui fuit Her, qui fuit Ieſu, qui fuit Eliézer, qui fuit Iorim, qui fuit Matthat, qui fuit Leui, qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioſeph, qui fuit Iona, qui fuit Eliacim, qui fuit Melcha, G qui fuit Menna, qui fuit Matthatha, qui fuit Natham, qui fuit Dauid, qui fuit Ieſſæ, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naaſon, qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Eſron, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ, qui fuit Iacob, qui fuit Iſaac, qui fuit Abraham, qui fuit Thare, qui fuit Nachor, qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale, qui fuit Cainam, q fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech, qui fuit Mathuſala, qui fuit Enoch, qui fuit Iared, qui fuit Malalehel, qui fuit Cainam, qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

[redacted]

CAPVT IIII.

A IESVS autem plenus ſpiritu ſancto, regreſſus eſt (Marc.1 b) à Iordane: & agebatur in ſpiritu in deſerto die- (Matt.4 a) bus quadraginta, & tentabatur à diabolo. Et nihil manducauit in diebus illis: & conſummatis illis poſteà eſurijt. Dixit autem illi diabolus, Si filius Dei es: dic lapidi huic vt panis fiat. Et reſpondit ad illum Ieſus, Scriptum eſt, Quia non in pane ſolo viuit homo ſed in o- (Deut.8 a) mni verbo Dei. Et duxit illum diabolus in montem excelſum, & oſtẽdit illi omnia regna orbis terræ in momẽto temporis: & ait illi, Tibi dabo poteſtatẽ hanc vniuerſam, & glo- B riam illorũ: quia mihi tradita ſunt, & cui volo do illa. Tu ergo procidens ſi adoraueris coram me: erunt tua omnia. Et reſpondens Ieſus, dixit illi, Scriptum eſt, Dominum Deum (Deut.6 c) tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Et duxit illum in Ieruſalẽ, (& 10 d) & ſtatuit eum ſuper pinnam templi: & dixit illi, ſi filius Dei es, mitte te hinc deorſum. Scriptum eſt enim quòd angelis ſuis mandauit de te, vt conſeruent te: & quia in manibus tol- (Pſal.90 c) lent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. Et reſpondens Ieſus, ait illi, Dictum eſt, non tentabis Dominum (Deut.6 b) Deum tuum. Et conſummata omni tentatione, diabolus re- C ceſsit ab illo vſque ad tempus. Et regreſſus eſt Ieſus in (Matt.4 b) virtute ſpiritus in Galilæam: & fama exijt per vniuerſam re- (Marc.1 b) gionem de illo. Et ipſe docebat in ſynagogis eorum: & ma- (Ioan.4 f) gnificabatur ab omnibus. Et venit Nazareth vbi erat nutri- (Matt.13 g) tus: & intrauit ſecundum conſuetudinem ſuam die ſabbathi (Marc.6 a) in ſynagogã, & ſurrexit legere. Et traditus eſt illi liber Eſaiæ (Ioan.4 f) Prophetæ.

prophetæ. Et vt reuoluit librum, inuenit locum vbi ſcriptũ
Eſa.61.a erat, Spiritus Domini ſuper me, propter quod vnxit me,
euangelizare pauperibus miſit me, ſanare contritos corde,
prædicare captiuis remiſsionem, & cæcis viſum, dimittere
confractos in remiſsionem, prædicare annum Domini acce-
D ptum, & diem retributionis. Et cùm plicuiſſet librum reddi-
dit miniſtro, & ſedit. Et omniũ in ſynagoga oculi erant in-
tendentes in eum. Cœpit autem dicere ad illos, Quia hodie
impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris. Et omnes teſti-
monium illi dabant: & mirabantur in verbis gratiæ, quæ pro-
cedebant de ore ipſius, & dicebant, Nõnne hic eſt filius Io-
ſeph? Et ait illis, Vtiq; dicetis mihi hanc ſimilitudinem, Me-
dice cura teipſum. quanta audiuimus facta in Capharnaum,
fac & hic in patria tua. Ait autem, Amen dico vobis, quia ne-
mo propheta acceptus eſt in patria ſua. In veritate dico vo-
bis: multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Iſrael quando clau-
3.Reg.17 a ſum eſt cœlum annis tribus & menſibus ſex, cum facta eſſet
& b fames magna in omni terra: & ad nullam illarum miſſus eſt
Iaco.5 d Elias, niſi in Sarepta Sidonis, ad mulierem viduam. Et multi
E leproſi erant in Iſrael ſub Eliſeo propheta: & nemo eorũ mũ-
4.Reg.5 d datus eſt niſi Naaman Syrus. Et repleti ſunt omnes in ſyna-
góga, ira, hæc audientes. Et ſurrexerunt, & eiecerunt illum
extra ciuitatem: & duxerunt illum vſque ad ſupercilium mõ-
tis ſuper quem ciuitas illorum erat ædificata, vt præcipitarẽt
Matt.4 b eum. Ipſe autem tranſiens per medium illorum, ibat. Et de-
Marc.1 c ſcendit in Capharnaum ciuitatem Galilææ: ibiq; docebat il-
Matt.7 d los ſabbathis. Et ſtupebant in doctrina eius: quia in poteſtate
Marc.1 c erat ſermo ipſius. Et in ſynagóga erat homo habẽs dæmoniũ
immundum: & exclamauit voce magna, dicens, Sine, quid no-
F bis & tibi Ieſu Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio te quia ſis
ſanctus Dei. Et increpauit illum Ieſus, dicens, Obmuteſce,
& exi ab eo. Et cum proiecisſet illum dæmonium in mediũ,
exijt ab illo, nihilq; illum nocuit. Et factus eſt pauor in omni
bus, & colloquebantur adinuicem, dicẽtes, Quod eſt hoc ver-
bum, quia in poteſtate & virtute imperat immundis ſpiriti-
bus, & exeunt? Et diuulgabatur fama de illo in omnem locũ
Matt.8 b regionis. Surgens autem Ieſus de ſynagóga, introiuit in do-
Marc.1 c mum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis fe-
G bribus: & rogauerunt illum pro ea. Et ſtans ſuper illam im-
perauit febri, & dimiſit illam. Et continuò ſurgens miniſtra-
bat illis. Cum autem ſol occidiſſet, omnes qui habebant infir-
mos varijs languoribus: ducebant illos ad eum. At ille ſingu-
lis manus imponens, curabat eos. Exibant autem dæmonia à
Marc.1 d multis clamantia & dicentia, Quia tu es filius Dei. & increpãs
non ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum eſſe CHRISTVM.
Facta autem die, egreſſus ibat in deſertum locum: & turbæ re-
quirebant eum, & venerunt vſque ad ipſum, & detinebant il-
lum ne diſcederet ab eis. Quibus ille ait, Quia & alijs ciuitati-
bus oportet me euangelizare regnum Dei: quia ideò miſſus
ſum. Et erat prædicans in ſynagogis Galilææ.

[redacted]

CAPVT V.

A Factum eſt autem: cum turbæ irruerent in eum vt
audirent verbũ Dei: & ipſe ſtabat ſecus ſtagnum
Matt.4 c Geneſareth. Et uidit duas naues ſtantes ſecus ſta-
Marc.1 b gnum: piſcatores autem deſcenderant, & lauabãt
retia. Aſcendens autem in vnam nauim quæ erat Simonis, ro-
gauit eum à terra reducere puſillũ. Et ſedens, docebat de na-
uicula turbas. Vt ceſſauit autẽ loqui, dixit ad Simonẽ, Duc in
altum, & laxate retia veſtra in capturam. Et reſpondens Si-
mon, dixit illi, Præceptor per totam noctem laborantes nihil
B cepimus, in verbo autem tuo laxabo rete. Et cum hoc feciſ-
ſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam. Rumpe-
batur autem rete eorum. Et annuerunt ſocijs qui erant in alia
naui, vt venirent & adiuuarent eos. Et venerunt, & imple-
runt ambas nauiculas: ita vt penè mergerentur. Quod cùm
uideret Simon Petrus, procedit ad genua Ieſu, dicens, Exi à
me Domine: quia homo peccator ſum. Stupor enim circun-
C dederat eum & omnes qui cum illo erant, In captura piſcium
quam ceperant. Similiter autem Iacobum & Ioannem filios
Zebedæi, qui erant ſocij Simonis. Et ait ad Simonem Ieſus,
Noli timere: ex hoc iam, homines eris capiens. Et ſubdu-
ctis ad terram nauibus relictis omnibus ſecuti ſunt eum. Et
factum eſt cum eſſet in vna ciuitatum, & ecce vir plenus le- Matt.8 a
pra, & videns Ieſum, & procidens in faciem ſuam, rogauit Mar.1 d
eum, dicens, Domine, ſi vis, potes me mundare. Et exten-
dens manum, tetigit eum, dicens, Volo, Mundare. Et confe-
ſtim lepra diſceſsit ab illo: & ipſe præcepit illi vt nemini di-
ceret: ſed vade, oſtende te ſacerdoti, & offer pro emundatio-
ne tua ſicut præcepit Moyſes in teſtimonium illis. Peram- Leuiti.14 a
bulabat autem magis ſermo de illo: & conueniebant turbæ
multæ vt audirent, & curarentur ab infirmitatibus ſuis. Ipſe
D autem ſedebat in deſertum, & orabat. Et factum eſt in vna Matt.9 a
dierum, & ipſe ſedebat docens. Et erãt phariſæi ſedentes & Marc.2 a
legis doctores qui venerant ex omni caſtello Galilææ & Iu-
dææ & Ieruſalem: & virtus Domini erat ad ſanandum eos.
Et ecce viri portantes in lecto hominem qui erat paralyticus:
& quærebant eum inferre, & ponere ante eum. Et non inue-
nientes qua parte illum inferrent præ turba: aſcenderũt ſupra
tectum, & per tegulas ſubmiſerunt eum cum lecto in mediũ
ante Ieſum. Quorum fidem vt vidit, dixit, Homo, remit-
tuntur tibi peccata tua. Et cœperunt cogitare Scribæ & Pha-
riſæi, dicentes, Quis eſt hic qui loquitur blaſphemias? quis
E poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus? Vt cognouit au-
tem Ieſus cogitationes eorum, reſpondens dixit ad illos,
Quid cogitatis in cordibus veſtris? Quid eſt facilius dicere,
Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge & ambula? Vt au-
tem ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra di-
mittendi peccata (ait paralytico) Tibi dico, ſurge, tolle lectũ
tuum, & vade in domum tuam. Et confeſtim conſurgens co-
ram illis, tulit lectum in quo iacebat: & abijt in domum ſuam,
magnificans Deum. Et ſtupor apprehendit omnes: & magni-
ficabant Deum. Et repleti ſunt timore, dicentes, Quia vidi-
P mus mirabilia hodie. Et poſt hæc exijt, & vidit publicanum Matt.9 a
nomine Leui ſedentem ad telonium: & ait illi, Sequere me. Marc.2 b
Et relictis omnibus ſurgens ſecutus eſt eum: & fecit ei con-
uiuium magnum Leui in domo ſua: & erat turba multa pu-
blicanorum & aliorum qui cum illis erant diſcumbentes. Et
murmurabant Phariſæi & Scribæ eorum dicentes ad diſcipu-
los eius, Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis,
& bibitis? Et reſpondens Ieſus, dixit ad illos, Non egent qui
ſani ſunt, medico: ſed qui male habent. Non veni vocare iu-
ſtos, ſed peccatores ad pœnitentiã. At illi dixerunt ad eũ,
Quare diſcipuli Ioannis ieiunant frequenter, & obſecratio- Matt.9 b
nes faciunt, ſimiliter & phariſæorum: tui autem, edunt & bi- Mar.2 c
G bunt? Quibus ipſe ait, Nunquid poteſtis filios ſponſi, dum
cum illis eſt ſponſus facere ieiunare? Venient autem dies: &
cum ablatus fuerit ab illis ſponſus, tunc ieiunabunt in illis die-
bus. Dicebat autẽ & ſimilitudinem ad illos, Quia nemo com-
miſſuram à veſtimento nouo immittit in veſtimentum ve-
tus: alioquin & nouum rumpit, & veteri non conuenit com-
miſſura à nouo. Et nemo mittit vinum nouum in vtres vete-
res: alioquin rumpet vinum nouum vtres, & vinum effunde-
tur, & vtres peribunt. Sed vinum nouum in vtres nouos mit-
tendum eſt: & vtraq; conſeruantur. Et nemo bibens vetus,
ſtatim vult nouum. dicit enim, Vetus melius eſt.

[redacted]

CAPVT VI.

Factum

A Matt.12 a Mar.2 d
FActum eſt autem in ſabbatho ſecundo primo,
cum tranſiret per ſata, vellebant diſcipuli eius ſpi
cas, & manducabant confricantes manibus. Qui
dam autem Phariſæorum dicebant illis, Quid fa-
citis quod non licet in ſabbathis? Et reſpondens Ieſus ad
1.Reg.21 g eos dixit, Nec hoc legiſtis quod fecit Dauid, cum eſuriſſet
ipſe & qui cum illo erant: quomodo intrauit in domum Dei,
& panes propoſitionis ſumpſit & manducauit, & dedit his
qui cum ipſo erant, quos non licet manducare niſi tantum ſa
cerdotibus? Et dicebat illis, Quia Dominus eſt filius homi-
B nis, etiam ſabbathi. Factum eſt autem & in alio ſabbatho
Matt.12 a vt intraret in ſynagógam, & doceret. Et erat ibi homo, & ma
Mar.3 a nus eius dextera erat arida. Obſeruabant autem Scribæ &
Phariſæi ſi in ſabbatho curaret: vt inuenirent vnde accuſarẽt
eum. Ipſe verò ſciebat cogitationes eorum: & ait homini qui
habebat manum aridam, Surge, & ſta in medium. Et ſur-
gens, ſtetit. Ait autem ad illos Ieſus, Interrogo vos, ſi licet
ſabbathis benefacere an male: animam ſaluam facere, an per-
dere? Et circunſpectis omnibus, dixit homini, Extende ma
num tuam. Et extendit: & reſtituta eſt manus eius. Ipſi au-
tem repleti ſunt inſipientia: & colloquebãtur adinuicẽ quid
C nam facerent Ieſu. Factum eſt autem: in illis diebus exijt
in montem orare, & erat pernoctans in oratiõe Dei. Et cum
dies factus eſſet, vocauit diſcipulos ſuos: & elegit duodecim
ex ipſis quos & Apoſtolos nominauit: Simonem quem
Matt.10 a cognominauit Petrum, & Andream fratrem eius, & Iaco-
Mar.3 b bum & Ioannem, Philippum & Bartholomæum, & Mat-
thæum & Thomam, Iacobum Alphæi & Simonem qui vo-
catur Zelotes, & Iudam Iacobi, & Iudam Iſcarioten qui fuit
proditor. Et deſcendens cum illis, ſtetit in loco campeſtri,
& turba diſcipulorum eius, & multitudo copioſa plebis ab
omni Iudæa & Ieruſalem & maritima & Tyri & Sidonis, qui
venerant vt audirent eum, & ſanarentur à languoribus ſuis.
Et qui vexabantur à ſpiritibus immundis, curabantur. Et o-
D mnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat,
Matt.5 a & ſanabat omnes. Et ipſe eleuatis oculis in diſcipulos ſuos
dicebat, Beati pauperes: quia veſtrum eſt regnum Dei. Beati
qui nunc eſuritis: quia ſaturabimini. Beati qui nũc fletis: quia
ridebitis. Beati eritis cum vos oderint homines, & cum ſepa-
rauerint vos & exprobrauerint, & eiecerint nomen veſtrum
tanquã malũ, propter Filiũ hominis. Gaudete in illa die &
exultare: ecce enim merces veſtra multa eſt in cœlo. ſecundũ
Amos 6 a hæc enim faciebant prophetis patres eorũ. Verũtamẽ væ vo
Eccl.31 a bis diuitibus, qui habetis conſolationem veſtram. Væ vobis
qui ſaturati eſtis: quia eſurietis. Væ vobis qui ridetis nunc:
quia lugebitis & flebitis. Væ cum benedixerint vobis omnes
homines. ſecundum hæc enim faciebant pſeudoprophetis pa
Matt.5 g E tres eorum. Sed vobis dico qui auditis, Diligite inimicos ve
Matt.5 f ſtros: benefacite his qui vos oderunt. Benedicite maledicen-
1.Cor.6 b tibus vobis: & orate pro calumniantibus vos. Et qui te per-
cutit in maxillã vnam, præbe illi & alteram. Et ab eo qui au-
fert tibi veſtimentum, etiam tunicam noli prohibere. Omni
autem petẽti te, tribue: & qui aufert quæ tua ſunt, ne repetas.
Et prout vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis
ſimiliter. Et ſi diligitis eos qui vos diligunt: quæ vobis eſt
Matt.7 b gratia? nam & peccatores, diligentes ſe diligunt. Et ſi bene fe
Tobiæ 4 c ceritis his qui vobis benefaciunt: quæ vobis eſt gratia? ſi qui-
Matth.5 g dem & peccatores hoc faciunt. Et ſi mutuum dederitis his à
Matth.5 g quibus ſperatis recipere: quæ gratia eſt vobis? nam & pecca-
tores peccatoribus fœnerantur, vt recipiant æqualia. Verun-
tamen diligite inimicos veſtros: benefacite & mutuũ date, ni-
Deut.15 b hil inde ſperãtes: & erit omnis merces veſtra multa, & eritis
F filij altiſsimi, quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos.
Eſtote ergo miſericordes ſicut & pater veſter miſericors eſt.
Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite condemnare, &
Matt.7 a non condemnabimini. Dimittite: & dimittemini. Date, &
dabitur vobis. Menſuram bonã & confertam & coagitatam
& ſuperfluentem dabunt in ſinum veſtrum. Eadem quippe
menſura qua menſi fueritis, remetietur vobis. Dicebat autem Matt.7 a
illis & ſimilitudinem, Nunquid poteſt cæcus cæcum ducere? Mar.4 c
nõnne ambo in foueam cadũt? Non eſt diſcipulus ſuper ma Mat.15 b
giſtrum: perfectus autem omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter Matt.10 c
eius. Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui: trabem
autem quæ in oculo tuo eſt, non conſyderas? Aut quomodo Ioan.13 c
potes dicere fratri tuo, Frater ſine eijciam feſtucam de ocu- Mat.7 a
lo tuo: ipſe in oculo tuo trabem non vides? Hypocrita, eijce
primùm trabem de oculo tuo: & tunc perſpicies vt educas
feſtucam de oculo fratris tui. Non eſt enim arbor bona quæ
facit fructus malos: neq; arbor mala: faciens fructum bonũ.
G Vnaquæque enim arbor, de fructu ſuo cognoſcitur. Neque Matt.7 c
enim de ſpinis colligunt ficus: neq; de rubo vindemiant vuã. Matt.12 c
Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bonum: &
malus homo de malo theſauro profert malum. Ex abundan-
tia enim cordis os loquitur. Quid autem vocatis me Domi- Matt.7 d
ne, Domine: & non facitis quæ dico? Omnis qui venit ad me, Rom.2 b
& audit ſermones meos, & facit eos: oſtendam vobis cui ſimi Iacob 1 d
lis ſit. Similis eſt homini ædificanti domum, qui fodit in altũ,
& poſuit fundamentum ſupra petram: inundatione autem
facta, illiſum eſt flumen domui illi: & non potuit eam mo-
uere. fundata enim erat ſupra petram. Qui autem audit & nõ
facit: ſimilis eſt homini ædificanti domum ſuam ſupra terrã
ſine fundamento, in quam illiſus eſt fluuius: & continuò ce-
cidit, & facta eſt ruina domus illius magna.

[redacted]

CAPVT VII.

A
CVm autem impleſſet omnia verba ſua in aures
plebis, intrauit Capharnaum. Centurionis autem Matt.8 a
cuiuſdam ſeruus male habens, erat moriturus: qui
illi erat pretioſus. Et cum audiſſet de Ieſu, miſit
ad eum ſeniores Iudæorum, rogans eum vt veniret, & ſalua-
ret ſeruum eius. At illi cum veniſſent ad Ieſum rogabant eũ
ſolicite dicentes ei, Quia dignus eſt vt hoc illi præſtes. dili-
git enim gentem noſtram: & ſynagógam ipſe ædificauit no-
bis. Ieſus autem ibat cum illis. Et cum iam non longè eſſet
à domo miſit ad eum centurio amicos, dicens, Domine no-
li vexari. Non enim ſum dignus vt ſub tectum meum intres.
propter quod & meipſum non ſum dignum arbitratus vt ve-
nirẽ ad te: ſed dic verbo, & ſanabitur puer meus. Nam & ego
homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites:
E & dico huic, vade, & vadit: & alio veni, & venit: & ſeruo
meo, fac hoc, & facit. Quo audito, Ieſus miratus eſt: & con-
uerſus, ſequentibus ſe turbis dixit, Amen dico vobis, nec in
Iſrael tantã fidem inueni. Et reuerſi qui miſsi fuerãt, domũ:
inuenerunt ſeruũ qui languerat, ſanum. Et factum eſt, dein
ceps ibat Ieſus in ciuitatem quæ vocatur Naim, & ibãt cum
eo diſcipuli eius & turba copioſa. Cũ autem appropinquaret
portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur filius vnicus ma-
tri ſuæ: & hæc, vidua erat: & turba ciuitatis multa cum illa.
C Quam cum vidiſſet Dominus, miſericordia motus ſuper eã,
dixit illi, Noli flere. Et acceſsit, & tetigit loculum. Hi autem
qui portabant ſteterunt. Et ait, Adoleſcens, tibi dico, Sur-
ge. Et reſedit qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illũ
matri ſuæ. Accipit autẽ omnes timor: & magnificabant Deũ
dicentes, Quia propheta magnus ſurrexit in nobis: & quia
Deus viſitauit plebem ſuã. Et exijt hic ſermo in vniuerſam
Iudæam de eo, & omnẽ circa regionẽ. Et nuntiauerunt Ioan-
ni diſcipuli eius de omnibus his. Et cõuocauit duos de diſci-
pulis ſuis Ioannes: & miſit ad Ieſum, dicens, Tu es qui ven Matt.11 a
turus es: an alium expectamus? Cum autem veniſſent ad eũ
viri, dixerunt, Ioannes Baptiſta miſit nos ad te, dicens, Tu
es qui

es qui venturus es:an alium expectamus? In ipſa autem hora
multos curauit à languoribus ſuis & plagis,& ſpiritibus ma
D lis:& cæcis multis donauit viſum. Et reſpondens, dixit illis,
Euntes renuntiate Ioanni quæ audiſtis & vidiſtis, Quia cæci
vident,claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt,
mortui reſurgunt,pauperes euangelizãtur: & beatus eſt qui
cunque non fuerit ſcandalizatus in me. Et cùm diſceſsiſſent
nuntij Ioannis,cœpit de Ioanne dicere ad turbas, Quid exi-
ſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam? Sed quid
exiſtis videre? hominem mollibus veſtimẽtis indutum? Ecce
qui in veſte pretioſa ſunt & delicijs,in domibus regum ſunt.
Mala.3 a Sed quid exiſtis videre? prophetam? Vtiq; dico vobis & pluſ
quàm prophetam.hic eſt de quo ſcriptum eſt, Ecce mitto an-
gelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam
ante te. Dico enim vobis,maior inter natos mulierũ prophe-
ta Ioanne Baptiſta nemo eſt. qui autem minor eſt in regno
Dei,maior eſt illo. Et omnis populus audiens & publicani,
iuſtificauerunt Deum,baptizati baptiſmo Ioannis. Phariſæi
Matt.11 b autem & legis periti,conſiliũ Dei ſpreuerunt in ſemetipſos,
E non baptizati ab eo. Ait autem Dominus, Cui ergo ſimiles
dicam homines generationis huius,& cui ſimiles ſunt? Simi-
les ſunt pueris ſedentibus in foro,& loquentibus adinuicem,
& dicentibus, Cantauimus vobis tibijs,& non ſaltaſtis: lamẽ-
tauimus,& non ploraſtis. Venit autem Ioannes Baptiſta ne-
que manducans panem,neq; bibens vinum:& dicitis, Dæmo
nium habet. Venit filius hominis manducans & bibens: & di
citis, Ecce homo deuorator & bibens vinum, ámicus publi-
canorum & peccatorum. Et iuſtificata eſt ſapientia ab omni-
bus filijs ſuis. Rogabat autem illum quidam de phariſæis vt
manducaret cum illo. Et ingreſſus domum phariſæi, diſcu-
buit. Et ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cogno-
uit quòd Ieſus accubuit in domo phariſæi, attulit alabaſtrũ
vnguenti: & ſtans retro ſecus pedes eius lachrymis cœpit ri
gare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculaba-
tur pedes eius, & vnguento vngebat. Videns autem Phari-
ſæus qui vocauerat eum,ait intra ſe, dicens, Hic ſi eſſet pro-
pheta, ſciret vtique quæ & qualis eſt mulier quæ tangit eum,
quia peccatrix eſt. Et reſpondens Ieſus, dixit ad illum, Si-
mon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait, Magiſter, dic. Duo
debitores erant cuidam fœneratori: vnus debebat denarios
quingentos,& alius quinquaginta. Nõ habentibus illis vnde
G redderent, donauit vtriſq;. Quis ergo eum plus diligit? Et re-
ſpondens Simon dixit, Aeſtimo quia is cui plus donauit. At
ille dixit ei, Rectè iudicaſti. Et conuerſus ad mulierem, dixit
Simoni, Vides hanc mulierẽ? Intraui in domum tuam, aquã
pedibus meis non dediſti: hæc autem lachrymis rigauit pe-
des meos:& capillis ſuis terſit. Oſculũ mihi non dediſti: hæc
autẽ ex quo intraui, non ceſſauit oſculari pedes meos. Oleo
caput meum non vnxiſti: hæc autem vnguento vnxit pedes
meos. Propter quod dico tibi, Remittuntur ei peccata mul-
ta: quoniam dilexit multũ. Cui autem minus dimittitur, mi-
nus diligit. Dixit autem ad illam, Remittuntur tibi peccata.
Et cœperunt qui ſimul accumbebant, dicere intra ſe, Quis eſt
hic qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem, Fi-
des tua te ſaluam fecit: vade in pace.

[redacted]

CAPVT VIII.

ET factum eſt deinceps,& ipſe iter faciebat per ci
uitates & caſtella prædicans & euangelizans re-
gnum Dei:& duodecim cum illo, & mulieres ali
quæ quæ erant curatæ à ſpiritibus malignis & in-
firmitatibus, Maria quæ vocabatur Magdalene, de qua ſeptẽ
dæmonia exierant, & Ioanna vxor Chuſæ procuratoris He-
rodis, & Suſanna, & aliæ multæ, quæ miniſtrabant ei de fa-
cultatibus ſuis. Cum autem turba plurima conuenitet & de
ciuitatibus properarent ad eum: dixit per ſimilitudinẽ, Exijt Matt.13 a
qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum:& dum ſeminat, aliud ce- Marc.4 a
cidit ſecus viam,& conculcatum eſt,& volucres cœli come-
derunt illud. Et aliud cecidit ſupra petram:& natum aruit,
quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter ſpinas: &
ſimul exortæ ſpinæ ſuffocauerunt illud. Et aliud cecidit in
B terram bonam: & ortum, fecit fructum centuplum. Hæc di-
cens clamabat, Qui habet aures audiendi, audiat. Interroga-
bant autem eum diſcipuli eius quæ eſſet hæc parabola. Qui-
bus ipſe dixit, Vobis datum eſt noſſe myſteriũ regni Dei, Eſa.6 c
cæteris autem in parabolis, vt vidẽtes non videant, & audien- Matt.13 b
tes non intelligant. Eſt autem hæc parabola, Semen eſt ver- Mar.4 b
bum Dei. Qui autem ſecus viam: hi ſunt qui audiunt, deinde Ioan.12 f
venit diabolus,& tollit verbum de corde eorum, ne credentes Act.28 f
ſalui fiant. Nam qui ſupra petram: hi ſunt qui cùm audierint, Rom.11 b
cum gaudio ſuſcipiunt verbũ:& hi radices non habẽt, quia ad
tempus credunt,& in tempore tentationis recedũt. Quod au-
tem in ſpinas cecidit: hi ſunt qui audierunt,& à ſolicitudini-
bus & diuitijs & voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur,& nõ
referunt fructum. Quod autem in bonam terram: hi ſunt qui Matt.5 b
in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fru- Marc.4 c
ctum afferunt in patientia. Nemo autem lucernam accen-
C dens, operit eam vaſe, aut ſubtus lectum ponit: ſed ſupra can Matt.10 c
delabrum ponit, vt intrantes videant lumen. Non eſt enim Marc.4 c
occultum, quod non manifeſtetur: nec abſconditum, quod
non cognoſcatur,& in palàm veniat. Videte ergo quid au- Matt.13 b
diatis. Qui enim habet, dabitur illi: & quicunque non habet, & 25 c
etiam quod putat ſe habere auferetur ab illo. Venerunt au- Marc.4 c
tem ad illum mater & fratres eius:& non poterant adire eum Matt.12 d
præ turba. Et nuntiatum eſt illi, Mater tua & fratres tui ſtant Marc.3 d
foris volentes te videre. Qui reſpondens dixit ad eos, Mater
mea & fratres mei: hi ſunt qui verbum Dei audiunt & faciũt. Matt.8 d
Factum eſt autem in vna dierum:& ipſe aſcendit in naui- Marc.4 d
culam,& diſcipuli eius:& ait ad illos, Transfretemus trans ſta
gnum:& aſcenderũt. Et nauigantibus illis obdormiuit:& de-
ſcendit procella venti in ſtagnum,& complebantur,& peri-
D clitabantur. Accedentes autem ſuſcitauerunt eum, dicentes,
Præceptor perimus. At ille ſurgens increpauit ventũ & tem
peſtatem aquę:& ceſſauit,& facta eſt tranquillitas. Dixit au-
tem illis, Vbi eſt fides veſtra? Qui timentes mirati ſunt, adin-
uicem dicentes, Quis putas hic eſt, quia & ventis & mari im Matt.8 d
perat, & obediunt ei? Et nauigauerunt ad regionem Gera- Marc.5 a
ſenorum, quæ eſt contra Galilæam. Et cum de naui egreſſus
eſſet ad terram, occurrit illi vir quidam qui habebat dæmo-
nium iam temporibus multis,& veſtimento non indueba-
tur, neque in domo manebat, ſed in monumentis. Is vt vidit
Ieſum, procidit ante illum: & exclamans voce magna, dixit,
Quid mihi & tibi eſt Ieſu fili Dei altiſsimi? obſecro te ne
me torqueas. Præcipiebat enim ſpiritui immundo vt exiret
ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum,& vin
ciebatur catenis,& compedibus cuſtoditus:& ruptis vinculis
agebatur à dæmonio in deſerta. Interrogauit autem illum Ie-
ſus, dicens, Quod tibi nomen eſt? At ille dixit, Legio, quia
E intrauerãt dæmonia multa in eum. Et rogauerunt illũ ne im-
peraret illis vt in abyſſum irent. Erat autẽ ibi grex porcorum
multorum paſcentiũ in monte:& rogabant eum vt permitte-
ret eis in illos ingredi. Et permiſit illis. Exierunt ergo dæmo-
nia ab homine,& intrauerũt in porcos: & impetu abijt grex
per præceps in ſtagnum,& ſuffocatus eſt. Quod vt viderunt
factum qui paſcebant, fugerunt: & nuntiauerunt in ciuitatẽ
& in villas. Exierunt autem videre quod factum eſt:& vene-
runt ad Ieſum, & inuenerunt hominem ſedentem à quo dæ-
monia exierant, veſtitum, ac ſana mente ad pedes eius, & ti-
muerunt. Nuntiauerunt autem illis & qui viderant, quomo-
do ſanus factus fuiſſet à legione. Et rogauerunt illum omnis
multitudo regionis Geraſenorũ, vt diſcederet ab ipſis: quia
magno

magno timore tenebantur. Ipſe autem aſcendens nauim, re-
F uerſus eſt. Et rogauit illum vir à quo dæmonia exierant, vt
cum eo eſſet. Dimiſit autem eum Ieſus, dicens, Redi in do-
mum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abijt per vni-
uerſam ciuitatem, prædicans quanta illi feciſſet Ieſus. Fa-
ctum eſt autem: cum rediſſet Ieſus, excepit illum turba:
erant autem omnes expectantes eum. Et ecce venit vir cui
Matth. 9 c nomen Iairus, & ipſe princeps ſynagógæ erat: & cecidit ad
Mar. 5 b pedes Ieſu, rogans eum vt intraret in domum eius, quia vni
ca filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur.
Et contigit dum iret, à turbis comprimebatur. Et mulier que-
dam erat in fluxu ſanguinis ab annis duodecim, quæ in medi-
cos erogauerat omnem ſubſtantiam ſuam, nec ab vllo potuit
curari: acceſsit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti eius: & cō
feſtim ſtetit fluxus ſanguinis eius. Et ait Ieſus, Quis eſt qui
me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui
G cum illo erant, Præceptor turbæ te comprimūt & affligunt:
& dicis, Quis me tetigit? Et dixit Ieſus, Tetigit me aliquis.
Nam & ego noui virtutem de me exijſſe. Videns autem mu-
lier quia non latuit, tremens venit, & prócidit ante pedes eius:
& ob quam cauſam tetigerit eum, indicauit coram omni po-
pulo, & quemadmodum confeſtim ſanata ſit. At ipſe dixit ei,
Filia, fides tua ſaluam te fecit: vade in pace. Adhuc illo loquē-
te, venit quidam à principe ſynagógæ, dicens ei, Quia mor-
tua eſt filia tua, noli vexare illum. Ieſus autem audito hoc ver
bo, reſpondit patri puellæ, Noli timere, crede tantum, & ſal-
ua erit. Et cum veniſſet domum, non permiſit intrare ſecum
quenquam, niſi Petrum & Iacobum & Ioannem, & patrem
& matrem puellæ. Flebant autem omnes, & plangebant illā.
At ille dixit, Nolite flere: non eſt mortua puella, ſed dormit.
Et deridebant eum, ſcientes quòd mortua eſſet. Ipſe autem te
nens manum eius clamauit, dicens, Puella, ſurge. Et reuerſus
eſt ſpiritus eius: & ſurrexit continuò. Et iuſsit illi dare man-
ducare. Et ſtupuerunt parentes eius: quibus præcepit ne ali-
cui dicerent quod factum erat.

[redacted]

CAPVT IX.

A
Mat. 10 a CONuocatis autem Ieſus duodecim apoſtolis, de-
Mar. 3 b dit illis virtutem & poteſtatem ſuper omnia dæ-
monia, & vt languores curarēt. Et miſit illos præ
dicare regnum Dei: & ſanare infirmos. Et ait ad
Matt. 10 a illos, Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neq;
Mar. 6 a panem, neq; pecuniā: neque duas tunicas habeatis. Et in quā-
cunque domū intraueritis, ibi manete, & inde ne exeatis. Et
quicunque non receperint vos exeuntes de ciuitate illa, etiam
Act. 13 g puluerem pedum veſtrorum excutite in teſtimonium ſupra
illos. Egreſsi autem circuibant per caſtella euangelizantes &
curantes vbique. Audiuit autem Herodes tetrarcha omnia
quæ fiebant ab eo: & hæſitabat eo quòd diceretur à quibuſ-
Matt. 14 a dam, Quia Ioannes ſurrexit à mortuis. à quibuſdā verò, Quia
Marc. 6 b Elias apparuit. ab alijs autem, Quia propheta vnus de anti-
quis ſurrexit. Et ait Herodes, Ioannem ego decollaui: quis
eſt autem iſte de quo ego talia audio? Et quærebat videre eū.
B Et reuerſi Apoſtoli, narrauerunt illi quæcunque fecerūt:
Matt. 14 b & aſſumptis illis receſsit ſeorſum in locum deſertum, qui eſt
Mar. 6 d c Bethſaidæ. Quod cum cognouiſſent turbæ, ſecutæ ſunt illū:
& excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei, & eos qui cu
ra indigebant, ſanabat. Dies autem cœperat declinare. Et acce
Ioan. 6 a dentes duodecim, dixerunt illi, Dimitte turbas, vt euntes in
caſtella villasq; quæ circà ſunt, diuertant, & inueniant eſcas:
quia hic in loco deſerto ſumus. Ait autem ad illos, Vos date
illis manducare. At illi dixerunt, Non ſunt nobis plus quàm
quinque panes & duo piſces: niſi fortè nos eamus & ema-
mus in omnē hanc turbam eſcas. Erant autem ferè viri quinq;
millia. Ait autem ad diſcipulos ſuos, Facite illos diſcūbere per
conuiuia quinquagenos. Et ita fecerunt. Et diſcubuerunt o-
mnes. Acceptis autē quinq; panibus & duobus piſcibus, ſu-
ſpexit in cœlum, & benedixit illis: & fregit, & diſtribuit di-
ſcipulis ſuis vt ponerēt ante turbas. Et mānducauerūt omnes:
& ſaturati ſunt. Et ſublatum eſt quod ſuperfuit illis, fragmē-
torum cophini duodecim. Et factum eſt: cum ſolus eſſet o- Matt. 16 b
rans, erant cum illo & diſcipuli: & interrogauit illos, dicens, Mar. 8 c
C Quem me dicūt eſſe turbæ? At illi reſponderunt & dixerūt,
Ioannem Baptiſtam, alij autē Eliam, alij verò quia vnus pro
pheta de prioribus ſurrexit. Dixit autē illis, Vos autem quē
me eſſe dicitis? Reſpondens Simon Petrus, dixit, Chriſtum
Dei. At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc, di- Matt. 17 d
cens, Quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari à Mar. 8 e
ſenioribus & principibus ſacerdotum & ſcribis, & occidi, & Matt. 10 d
tertia die reſurgere. Dicebat autē ad omnes, Si quis vult poſt & 16 d
me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam quo- Mar. 8 d
tidie, & ſequatur me. Qui enim voluerit animam ſuam ſaluam Infra 11 f
facere, perdet illam. Nam qui perdiderit animam ſuam pro- & 17 g
pter me: ſaluam faciet illam, quid enim proficit homo, ſi lucre Ioan. 12 d
tur vniuerſum mundum, ſeipſum autem perdat & detrimen-
tum ſui faciat? Nam qui me erubuerit & meos ſermones, hūc Matt. 10 d
filius hominis erubeſcet cum venerit in maieſtate ſua & pa- Marc. 8 d
tris & ſanctorum angelorum. Dico autem vobis verè, ſunt ali 2. Tim. 2 b
qui hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem donec videant re- Matt. 16 d
D gnum Dei. Factum eſt autē: poſt hæc verba ferè dies octo, Marc. 9 a
& aſſumpſit Petrum & Iacobum & Ioannem, & aſcendit in
montem vt oraret. Et facta eſt dum oraret, ſpecies vultus eius, Matt. 17 a
altera: & veſtitus eius, albus & refulgens. Et ecce duo viri lo- Marc. 9 a
quebantur cum illo. erant autem Moyſes & Elias, viſi in ma-
ieſtate: & dicebant exceſſum eius, quem completurus erat in
Ieruſalem. Petrus verò & qui cum illo erant grauati erant ſo-
mno. Et euigilantes, viderunt maieſtatē eius, & duos viros qui
ſtabant cum illo. Et factum eſt: cum diſcederēt ab illo, ait Pe
trus ad Ieſum, Præceptor, bonū eſt nos hîc eſſe: & faciamus
tria tabernacula, vnum tibi, & vnum Moyſi, & vnum Eliæ, ne
ſciens quid diceret. Hæc autem illo loquente, facta eſt nubes,
& obumbrauit eos: & timuerunt intrantibus illis in nubē. Et
vox facta eſt de nube, dicēs, Hic eſt filius meus dilectus: ipſum
audite. Et dum fieret vox, inuentus eſt Ieſus ſolus. Et ipſi ta
cuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his
E quæ viderant. Factum eſt autem: in ſequenti die, deſcen- Matt. 17 d
dentibus illis de monte, occurrit illi turba multa. Et ecce vir Marc. 9 c
de turba exclamauit, dicens, Magiſter, obſecro te, reſpice in
filium meum quia vnicus eſt mihi. & ecce ſpiritus apprehen
dit eum & ſubito clamat: & elidit & diſsipat eū cū ſpuma, &
vix diſcedit dilanians eum. & rogaui diſcipulos tuos vt eijce-
rent illud: & non potuerunt. Reſpondens autem Ieſus, di-
xit, O generatio infidelis & peruerſa, vſquequo ero apud vos
& patiar vos? Adduc huc filium tuum. Et cum accederet, eli-
ſit illum dæmoniū, & diſsipauit. Et increpauit Ieſus ſpiritum
immundum, & ſanauit puerum: & reddidit illum patri eius.
Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibusque
mirātibus in omnibus quæ faciebat, dixit ad diſcipulos ſuos,
Ponite vos in cordibus veſtris ſermones iſtos, Filius enim
hominis futurum eſt vt tradatur in manus hominum. At illi
ignorabant verbum iſtud, & erat velatum ante eos vt non ſen
tirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo. In-
trauit autem cogitatio in eos quis eorum maior eſſet. At Matt. 18 a
E Ieſus videns cogitationes cordis illorū, apprehendit puerum Marc. 9 e
& ſtatuit illum ſecus ſe, & ait illis. Quicunq; ſuſceperit puerū
iſtū in nomine meo, me recipit: & quicūq; me receperit, reci-
pit eū qui me miſit. Nam qui minor eſt inter vos omnes, hic
maior eſt. Reſpondens autem Ioannes, dixit, Præceptor, vi-
dimus quendam in nomine tuo eijcientē dæmonia, & prohi-
buimus eum, quia nō ſequitur nobiſcū. Et ait ad illos Ieſus,
Nolite prohibere: qui enim non eſt aduerſum vos, pro vobis
eſt.

eſt. Factum eſt autem dum complerentur dies aſſumptionis
eius, & ipſe faciem ſuam firmauit vt iret in Ieruſalem. Et mi-
ſit nuntios ante conſpectum ſuum: & euntes intrauerunt in
G ciuitatem Samaritanorum vt pararent illi. Et non receperunt
eum: quia facies eius erat euntis in Ieruſalem. Cum vidiſſent
autem diſcipuli eius, Iacôbus & Ioannes, dixerunt, Domine,
vis dicamus vt ignis deſcendat de cœlo, & conſumat illos? &
conuerſus increpauit illos, dicẽs, Neſcitis cuius ſpiritus eſtis.
Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſaluare. Et abie-
Matt. 8 c runt in aliud caſtellũ. Factum eſt autem ambulantibus illis
in via, dixit quidam ad illum, Sequar te quocunq; ieris. Dicit
illi Ieſus, Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: fi-
lius autem hominis non habet vbi caput ſuum reclinet. Ait
autem ad alterum, Sequere me. Ille autẽ dixit, Domine, per-
mitte mihi primum ire & ſepelire patrem meum. Dixitq; ei
Ieſus, Sine vt mortui ſepeliant mortuos ſuos: tu autem vade,
& annũtia regnum Dei. Et ait alter, Sequar te Domine: ſed
permitte mihi primum renuntiare his qui domi ſunt. Ait ad
illum Ieſus, Nemo mittens manum ſuam ad aratrum & re-
ſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.

[redacted]. CAPVT X.

A POſt hæc autem deſignauit Dominus & alios ſe-
ptuaginta duos: & miſit illos binos ante faciem
ſuam in omnem ciuitatem & locum quò erat ipſe
Matt. 9 d venturus. Et dicebat illis, Meſsis quidem multa:
operarij autem pauci. Rogate ergo dominũ meſsis vt mittat
Matt. 10 a operarios in meſſem ſuã. Ite: ecce ego mitto vos ſicut agnos
Mar. 6 a inter lupos. Nolite portare ſacculũ, neq; peram, neque calcea-
& b menta: & neminem per viam ſalutaueritis. In quamcunq; do-
4. Reg. 4 c mum intraueritis, primũ dicite, Pax huic domui. & ſi ibi fue-
rit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra: ſin autem ad
B vos reuertetur. In eadem autem domo manete edentes & bi-
bẽtes quæ apud illos ſunt. dignus eſt enim operarius merce-
Matt. 10 b de ſua. Nolite tranſire de domo in domum. Et in quãcunque
1. Tim. 5 c ciuitatem intraueritis, & ſuſceperint vos, manducate quæ ap
ponuntur vobis: & curate infirmos qui in illa ſunt, & dicite
illis, Appropinquauit in vos regnum Dei. In quamcunque
autem ciuitatem intraueritis, & non ſuſceperint vos, exeũtes
in plateás eius, dicite, Etiã puluerem qui adhæſit nobis de ci-
uitate veſtra, extergimus in vos. tamen hoc ſcitote quia ap-
C propinquauit regnum Dei. Dico vobis quia Sodomis in die
Matt. 11 c illa remiſsius erit, quàm illi ciuitati. Væ tibi Chorozaim, væ
tibi Bethſaida: quia ſi in Tyro & Sidóne factæ fuiſſent virtu-
tes quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere ſedentes
pœniterent. Veruntamen Tyro & Sidóni remiſsius erit in iu
dicio, quàm vobis. Et tu Capharnaum vſque ad cœlum exal-
Matt. 10 d tata: vſq; ad infernum demergêris. Qui vos audit, me audit: &
Ioan. 13 c qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autẽ me ſpernit, ſpernit eum
qui miſit me. Reuerſi ſunt autẽ ſeptuagintaduo cũ gaudio,
dicentes, Domine, etiam dæmonia ſubijciuntur nobis in no-
mine tuo. Et ait illis, Videbã ſatanã ſicut fulgur de cœlo cadẽ
tẽ. Ecce dedi vobis poteſtatẽ calcãdi ſupra ſerpentes & ſcor-
piones, & ſuper omnẽ virtutẽ inimici: & nihil vobis nocebit.
Verũtamẽ in hoc nolite gaudere quia ſpiritus vobis ſubijciũ-
tur: gaudete autem quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis.
D In ipſa hora exultauit in ſpiritu ſancto, & dixit, Cõfiteor tibi
Matt. 11 d pater, Domine cœli & terræ quòd abſcondiſti hæc à ſapien-
tibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Etiam pater,
quoniã ſic placuit ante te. Omnia mihi tradita ſunt à patre
meo. Et nemo ſcit quis ſit filius, niſi pater: & quis ſit pater,
niſi filius, & cui voluerit filius reuelare. Et conuerſus ad di-
Matt. 13 b ſcipulos ſuos, dixit, Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Di
co enim vobis quòd multi prophetæ & reges voluerũt vide-
E re quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, &
non audierunt. Et ecce quidam legis peritus ſurrexit, ten-
tans illum, & dicens, Magiſter quid faciendo vitam æternam Matt. 22 d
poſsidebo? At ille dixit ad eum, In lege quid ſcriptum eſt? Mar. 12 c
quomodo legis? Ille reſpondens, dixit, Diliges Dominum
Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex o- Deut. 6 a
mnibus viribus tuis, & ex omni mẽte tua, & proximũ tuum
ſicut teipſum. Dixitque illi, Rectè reſpondiſti: hoc fac, & vi
ues. Ille autem volens iuſtificare ſeipſum, dixit ad Ieſum, Et
quis eſt meus proximus? Suſcipiens autem Ieſus, dixit, Ho-
mo quidam deſcendebat ab Ieruſalem in Iericho, & incidit in
F latrones, qui etiam deſpoliauerunt eum: & plagis impoſitis
abierunt ſemiuiuo relicto. Accidit autem vt ſacerdos quidam
deſcenderet eadem via: & viſo illo præteriuit. Similiter &
leuita, cum eſſet ſecus locum & videret eum, pertranſijt. Sa-
maritanus autem quidam iter faciens venit ſecus eum: & vi-
dens eum, miſericordia motus eſt. Et appropians, alligauit
vulnera eius, infundens oleum & vinum: & imponens illum
in iumentum ſuum duxit in ſtabulum, & curam eius egit. Et
altera die protulit duos denarios: & dedit ſtabulario, & ait,
Curam illius habe: & quodcunq; ſupererogaueris. ego cùm
rediero reddam tibi. Quis horum trium videtur tibi proxi-
G mus fuiſſe illi qui incidit in latrones? At ille dixit, Qui fecit
miſericordiam in illum. Et ait illi Ieſus, Vade, & tu fac ſimi-
liter. Factum eſt autẽ dum irent, & ipſe intrauit in quod-
dam caſtellum: & mulier quædam Martha nomine, excepit
illum in domum ſuam, & huic erat ſoror nomine Maria: quæ
etiam ſedens ſecus pedes Domini, audiebat verbũ illius. Mar-
tha autem ſatagebat circa frequens miniſterium: quæ ſtetit,
& ait, Domine, non eſt tibi curæ quòd ſoror mea reliquit me
ſolam miniſtrare? dic ergo illi vt me adiuuet. Et reſpondens
dixit illi Dominus, Martha Martha, ſolicita es, & turbaris
erga plurima. Porrò, vnum eſt neceſſarium. Maria optimam
partem elegit: quæ non auferetur ab ea.

[redacted]

CAPVT XI.

A ET factum eſt: cum eſſet in quodam loco orans,
vt ceſſauit, dixit vnus ex diſcipulis eius ad eum,
Domine, doce nos orare, ſicut docuit Ioannes di-
ſcipulos ſuos. Et ait illis, Cum oratis, dicite, Pa- Matt. 6 b
ter, Sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum.
* Fiat voluntas tua.. Panem noſtrum quotidianum da nobis
hodie. Et dimitte nobis peccata noſtra, ſiquidẽ & nos dimit-
timus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem.
Et ait ad illos, Quis veſtrûm habebit amicum, & ibit ad illum
media nocte, & dicet illi, Amice, commoda mihi tres panes,
quoniã amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod
ponam ante illum: & ille deintus reſpondens dicat, Noli mihi
B moleſtus eſſe, iam oſtium clauſum eſt, & pueri mei mecum
ſunt in cubili: non poſſum ſurgere & dare tibi. Et ſi ille per-
ſeuerauerit pulſans: dico vobis, & ſi non dabit illi ſurgens eo
quòd amicus eius ſit, propter improbitatem tamen eius ſur-
get, & dabit illi quotquot habet neceſſarios. Et ego dico vo- Matt. 7 a
bis, Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulſate, & 21 c
aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, Marc. 11 c
inuenit: & pulſanti aperietur. Quis autem ex vobis patrẽ pe- Ioan. 14 b
tit panem, nunquid lapidem dabit illi? Aut piſcem: nũquid 16 c
pro piſce ſerpentem dabit illi? Aut ſi petierit ouum: nunquid Iacob 1 a
porriget illi ſcorpionem? Si ergo vos cum ſitis mali, noſtis Matt. 7 b
bona data dare filijs veſtris: quanto magis pater veſter cœ-
leſtis dabit ſpiritum bonũ petẽtibus ſe? Et erat eijciens dæ- Matt. 9 d
monium: & illud erat mutum. Et cum eieciſſet dæmonium, 12 b
locutus eſt mutus: & admiratæ ſunt turbæ. Quidam autem Mar. 3 c
ex eis dixerunt, in Beelzebub principe dæmoniorum eijcit
C dæmonia. Et alij tentantes, ſignũ de cœlo quærebant ab eo.

Ipſe autem vt vidit cogitationes eorum, dixit eis, Omne re-
gnum in ſe diuiſum, deſolabitur: & domus ſupra domū ca-
det. Si autem & ſatanas in ſeipſum diuiſus eſt: quomodo ſta-
bit regnum eius, quia dicitis in Beelzebub me eijcere dæmo-
nia? Si autem ego in Beelzebub eijcio dæmonia: filij veſtri in
quo eijciunt? Ideò ipſi, iudices veſtri erūt. Porrò ſi in digito
Dei eijcio dæmonia: profectò peruenit in vos regnum Dei.
Cum fortis armatus cuſtodit atriū ſuum: in pace ſunt ea quæ
poſsidet. Si autem fortior illo ſuperueniens vicerit eum: vni-
uerſa arma eius auferet in quibus confidebat, & ſpolia eius
diſtribuet. Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non col
ligit mecum, diſpergit. Cum immūdus ſpiritus exierit de ho-
D mine, perambulat per loca inaquoſa, quærens requiem. Et nō
inueniēs, dicit, Reuertar in domum meā vnde exiui. Et cum
venerit, inuenit eam ſcopis mundatā. Tunc vadit, & aſſumit
ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe: & ingreſsi habitāt
ibi. Et fiunt nouiſsima hominis illius, peiora prioribus. Fa-
ctum eſt autem: cum hæc diceret, extollens vocem quædam
mulier de turba, dixit illi, Beatus vēter qui te portauit, & vbe-
ra quæ ſuxiſti. At ille dixit, Quinimò beati qui audiunt ver-
Matt. 12 c bum Dei, & cuſtodiunt illud. Turbis autem cōcurrentibus,
cœpit dicere, Generatio hæc, generatio nequam eſt: ſignum
quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ. Nam ſi-
Ionæ 2 a cut fuit Ionas ſignum Niniuitis, ita erit & filius hominis ge-
3.Reg.10 a nerationi iſti. Regina auſtri ſurget in iudicio cum viris gene-
2.Par. 9 a rationis huius, & condemnabit illos: quia venit à finibus ter-
ræ audire ſapientiā Salomonis. & ecce plus quàm Salomon
E hîc. Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione hac,
Ionæ 3 c & condemnabunt illam: quia pœnitentiam egerunt in prædi
Matt. 5 b catione Ionæ. & ecce plus quàm Iona hîc. Nemo lucernam
Mar. 4 c accendit & in abſcondito ponit, neque ſub modio: ſed ſupra
candelabrum, vt qui ingrediuntur, lumen videant. Lucerna
Mat. 6 c corporis tui, eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex, to
tum corpus tuū lucidū erit: ſi autem nequam fuerit, etiā cor-
pus tuū, tenebroſum erit. Vide ergo ne lumē quod in te eſt,
tenebræ ſint. Si ergo corpus tuū totum lucidum fuerit, non
habens aliquam partem tenebrarum: erit lucidū totum, & ſi-
F cut lucerna fulgoris illuminabit te. Et cum loqueretur, roga
uit illum quidam Phariſæus vt pranderet apud ſe. Ieſus autē
ingreſſus, recubuit. Phariſæus autem cœpit intra ſe reputans
dicere quare non baptizatus eſſet ante prandium. Et ait Do-
Matt. 23 c minus ad illum, Nunc vos phariſæi quod deforis eſt calicis &
catini mundatis: quod autem intus eſt veſtrum plenum eſt
rapina & iniquitate. Stulti, nónne qui fecit quod foris eſt, etiā
id quod deintus eſt, fecit? Veruntamen quod ſupereſt, date
eleemoſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis. Sed væ vo-
bis phariſæis, qui decimatis mentham & rutam & omne olus:
& præteritis iudicium & charitatē Dei. Hæc autem oportuit
facere, & illa non omittere. Væ vobis phariſæis: quia diligi-
Infra 20 g tis primas cathedras in ſynagógis, & ſalutationes in foro. Væ
Matt. 23 a vobis quia eſtis vt monumenta quæ non parent, & homines
Mar. 12 d ambulantes ſupra neſciunt. Reſpondens autē quidā ex legiſ-
peritis, ait illi, Magiſter, hæc dicens etiam contumeliam nobis
G facis. At ille ait, Et vobis legiſperitis væ: quia oneratis ho-
Matt. 23 a mines oneribus quæ portare non poſſunt, & ipſi vno digito
veſtro non tangitis ſarcinas. Væ vobis qui ædificatis monu-
menta prophetarum: patres autem veſtri occiderūt illos. Pro
fectò teſtificamini quòd conſentitis operibus patrum veſtro-
rum: quoniam ipſi quidem eos occiderunt, vos autem ædifi-
catis eorum ſepulchra. Propterea & ſapientia Dei dixit, Mit-
tam ad illos prophetas & apoſtolos, & ex illis occidēt & per-
ſequentur: vt inquiratur ſanguis omnium prophetarum, qui
effuſus eſt à conſtitutione mundi à generatione iſta, à ſangui
Gen. 4 b ne Abel, vſque ad ſanguinem Zachariæ qui perijt inter altare
2.Par. 24 f & ædem. Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione. Væ
vobis legiſperitis qui tuliſtis clauem ſcientiæ: ipſi non in-
troiſtis, & eos qui introibant, prohibuiſtis. Cum hæc ad illos
diceret, cœperunt phariſæi & legiſperiti grauiter inſiſtere, &
os eius opprimere de multis, inſidiantes ei, & quærentes ali-
quid capere ex ore eius, vt accuſarent eum.

[redacted]. CAP. XII.

A Multis autem turbis concurrentibus ita vt ſe inuicē Matt. 16 a
conculcarent, cœpit dicere ad diſcipulos ſuos, At- Mar. 8 b
tendite à fermento phariſæorum quod eſt hypo- Matt. 10 c
criſis. Nihil enim opertum eſt, quod non reuele- Mar. 4 c
tur: neq; abſconditum quod non ſciatur. Quoniam quæ in te-
nebris dixiſtis, in lumine dicentur: & quod in aure locuti
eſtis in cubiculis, prædicabitur in tectis. Dico autem vobis
amicis meis. Ne terreamini ab his qui occidūt corpus, & poſt
hæc non habent amplius quid faciant. Oſtendam autem vo-
bis quem timeatis. Timete eū qui poſtquàm occiderit, habet
poteſtatem mittere in gehennā. Ita dico vobis, hunc timete.
Nonne quinque paſſeres væneunt dipondio: & vnus ex illis
B non eſt in obliuione coram Deo? Sed & capilli capitis veſtri
omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere: multis paſſeribus
pluris eſtis. Dico autē vobis, omnis quicunq; confeſſus fuerit Matt. 10 d
me corā hominibus, & filius hominis confitebitur illum co- Mar. 8 d
ram angelis Dei. Qui autē negauerit me corā hominibus, ne 2.Tim. 2 b
gabitur corā angelis Dei. Et omnis qui dicit verbum in filiū
hominis, remittetur illi: ei autē qui in Spiritū ſanctū blaſphe- Matt. 12 c
mauerit, non remittetur. Cum autē inducent vos in ſynagó- Mar. 3 d
gas, & ad magiſtratus & poteſtates, nolite ſoliciti eſſe quali- Matt. 10 b
ter aut quid reſpondeatis, aut quid dicatis. Spiritus enim ſan- Mar. 13 b
ctus docebit vos in ipſa hora quid oporteat vos dicere. Ait
autem ei quidam de turba, Magiſter, dic fratri meo vt diuidat
mecum hæreditatē. At ille dixit ei, Homo, quis me cōſtituit
iudicem aut diuiſorem ſupra vos? Dixitq; ad illos, Videte &
cauete ab omni auaritia: quia non in abundantia cuiuſquam
C vita eius eſt ex ijs quæ poſſidet. Dixit autem ſimilitudinem
ad illos, dicēs, Hominis cuiuſdā diuitis vberes fructus ager Eccl. 11 c
attulit: & cogitabat intra ſe, dicens, quid faciā: quia non habeo
quò congregem fructus meos? Et dixit, Hoc faciā, Deſtruam
horrea mea & maiora faciam: & illuc cōgregabo omnia quæ
nata ſunt mihi & bona mea, & dicā animæ meæ, Anima ha-
bes multa bona poſita in annos plurimos: requieſce, comede,
bibe, epulare. Dixit autem illi Deus, Stulte, hac nocte animā
tuam repetunt à te: quæ autem paraſti, cuius erunt? Sic eſt qui
ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum diues. Dixitq; ad diſci-
pulos ſuos, Ideò dico vobis, nolite ſoliciti eſſe animæ veſtræ Matt. 6 c
quid manducetis: neq; corpori, quid induamini. Anima plus 1.Pet. 5 b
eſt quàm eſca: & corpus plus quàm veſtimentū. Cōſyderate Pſal. 54 d
coruos, quia nō ſeminant neq; metunt, quibus nō eſt cellariū
neq; horreum, & Deus paſcit illos. Quanto magis vos pluris
D eſtis illis? Quis autē veſtrum cogitādo poteſt adijcere ad ſta-
turam ſuā cubitum vnum? Si ergo neq; quod minimū eſt po-
teſtis: quid de cæteris ſoliciti eſtis? Conſyderate lilia quomo-
do creſcunt: non laborant neq; nent. Dico autē vobis: neque
Salomon in omni gloria ſua veſtiebatur ſicut vnū ex iſtis. Si
autem fœnū quod hodie eſt in agro, cras in clibanum mitti-
tur, Deus ſic veſtit: quanto magis vos, puſillæ fidei? Et vos no
lite quærere quid manducetis, aut quid bibatis: & nolite in
ſublime tolli. hæc autem omnia gentes mundi quærunt. Pa-
ter autē veſter ſcit quoniam his indigetis. Veruntamen quæ-
rite primum regnū Dei & iuſtitiam eius: & hæc omnia adij-
cientur vobis. Nolite timere puſillus grex, quia complacuit
patri veſtro dare vobis regnum. Vendite quæ poſsidetis, & Matt. 6 c
date eleemoſynā. Facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt,
theſaurū nō deficientē in cœlis: quò fur non appropiat, neq;
E tinea corrumpit. Vbi enim theſaurus veſter eſt, ibi & cor ve-
ſtrum erit. Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes

*in manibus veſtris, . & vos, ſimiles hominibus expectanti-
bus dominũ ſuũ quãdo reuertatur à nuptijs: vt cum venerit
& pulſauerit, confeſtim aperiant ei. Beati ſerui illi, quos cum
venerit Dominus, inuenerit vigilãtes. Amen dico vobis quòd
præcinget ſe, & faciet illos diſcũbere, & trãſiens miniſtrabit
illis. Et ſi venerit in ſecũda vigilia, & ſi in tertia vigilia vene-
Mat. 24 d rit, & ita inuenerit: beati ſunt ſerui illi. Hoc autẽ ſcitote, quo-
niam ſi ſciret paterfamiliâs qua hora fur veniret, vigilaret vti-
que, & nõ ſineret perfodi domum ſuam. Et vos eſtote parati:
quia qua hora nõ putatis, filius hominis veniet. Ait autẽ ei Pe
trus, Domine, ad nos dicis hanc parabolam: an & ad omnes?
Dixit autẽ Dominus, Quiſputas eſt fidelis diſpẽſator & pru
dens, quem cõſtituit Dominus ſupra familiã ſuam, vt det illis
Apo. 16 c in tempore, tritici menſurã? Beatus ille ſeruus, quem, cum ve-
nerit Dominus, inuenerit ita facientem: verè dico vobis quo-
F niam ſupra omnia quæ poſsidet, cõſtituet illum. Quòd ſi di
xerit ſeruus ille in corde ſuo, Morã facit Dominus meus ve-
nire: & cœperit percutere ſeruos & ancillas, & edere & bibe
re & inebriari: veniet Dominus ſerui illius in die qua nõ ſpe-
rat, & hora qua neſcit, & diuidet eũ, partemq; eius cum infide
libus ponet. Ille autem ſeruus qui cognouit voluntatẽ Domi-
ni ſui, & nõ præparauit, & non fecit ſecundũ voluntatẽ eius:
vapulabit multis. qui autem non cognouit, & fecit digna pla-
gis: vapulabit paucis. Omni autẽ cui multũ datum eſt, mul-
tum quæretur ab eo: & cui commendauerunt multũ, plus pe
tent ab eo. Ignem veni mittere in terram: & quid volo niſi vt
accendatur? Baptiſma autem habeo baptizari: & quomodo
Matt. 10 d coarctor, vſquedũ perficiatur? Putatis quia pacem veni mitte-
G tere in terram? Non dico vobis: ſed ſeparationẽ. erunt enim
ex hoc quinq; in domo vna diuiſi, tres in duos, & duo in tres:
diuidentur pater in filium, & filius in patrem ſuum, mater
in filiam, & filia in matrem, ſocrus in nurum ſuam, & nurus
Matth. 16 a in ſocrum ſuam. Dicebat autem ad turbas, Cum videritis nu
Mar. 8 b bem orientem ab occaſu, ſtatim dicitis, Nimbus venit: & ita
fit. & cum auſtrum flantẽ, dicitis, Quia æſtus erit: & fit.
Hypocritæ, faciem cœli & terræ noſtis probare: hoc autem
tempus quomodo non probatis? Quid autem & à vobiſipſis
Matt. 5 d non iudicatis quod iuſtum eſt? Cum autem vadis cum aduer
ſario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo: ne
fortè trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exa-
ctor mittat te in carcerem. Dico tibi, non exies inde, donec
etiam nouiſsimum minutum reddas.

[redacted]

CAPUT XIII.

A ADerant autem quidam ipſo in tempore, nuntian-
tes illi de Galilæis, quorum ſanguinem Pilatus
miſcuit cum ſacrificijs eorũ. Et reſpondens dixit
illis, Putatis quòd hi Galilæi præ omnibus Gali
læis peccatores fuerint, quia talia paſsi ſunt? Nõ, dico vobis:
ſed niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis, ſi-
cut illi decem & octo ſupra quos cecidit turris in Siloe, & oc-
cidit eos: putatis quia & ipſi debitores fuerint præter omnes
homines habitantes in Ieruſalem? Non dico vobis: ſed ſi non
pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis. Dicebat
B autem & hanc ſimilitudinem, Arborem fici habebat quidam
plantatam in vinea ſua: & venit quærens fructũ in illa, & nõ
inuenit. Dixit autem ad cultorẽ vineæ, Ecce anni tres ſunt ex
quo venio quærens fructum in ficulnea hac: & non inuenio.
Succide ergo illã: vt quid etiam terrã occupat? At ille reſpon
dens dicit illi, Domine, dimitte illam & hoc anno vſquedum
fodiam circa illam & mittam ſtercora. & ſi quidẽ fecerit fru-
ctum: ſin autem, in futurũ ſuccides eam. Erat autem docẽs in
ſynagóga eorũ ſabbathis. Et ecce mulier quæ habebat ſpiri-
C tum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec
omnino poterat ſurſum reſpicere. Quam cùm videret Ieſus,
vocauit eam ad ſe, & ait illi, Mulier, dimiſſa es ab infirmitate
tua. Et impoſuit illi manus, & confeſtim erecta eſt, & glorifi-
cabat Deum. Reſpõdens autẽ archiſynagó [illegible] dignãs quia
ſabbatho curaſſet Ieſus, dicebat turbæ, Sex dies ſunt in qui-
bus oportet operari. in his ergo venite & curamini: & non in
die ſabbathi. Reſpondens autem ad illum Dominus, dixit,
D Hypocritæ, vnuſquiſq; veſtrum ſabbatho nõ ſoluit bouẽ ſuũ
aut aſinũ à præſepio, & ducit adaquare? hanc autẽ filiã Abra-
hæ quam alligauit ſatanas ecce decẽ & octo annis, non opor-
tuit ſolui à vinculo iſto die ſabbathi? Et cum hæc diceret, eru-
beſcebant omnes aduerſarij eius: & omnis populus gaude-
bat in vniuerſis quæ glorioſè fiebant ab eo. Dicebat ergo,
Cui ſimile eſt regnũ Dei, & cui ſimile æſtimabo illud? Simile Matt. 13 d
eſt grano ſinapis, quod acceptum homo miſit in hortum ſuũ, Mar. 4 c
E & creuit: & factum eſt in arborem magnam, & volucres cœ-
li requieuerunt in ramis eius. Et iterum dixit, Cui ſimile æſti- Matt. 13 e
mabo regnum Dei? Simile eſt fermento quod acceptum mu
lier abſcondit in farinæ ſata tria, donec fermentaretur totum.
Et ibat per ciuitates & caſtella docens, & iter faciens in Ie-
ruſalem. Ait autem illi quidam, Domine, ſi pauci ſunt qui ſal-
uantur? Ipſe autem dixit ad illos, Contendite intrare per angu Matt. 7 b
ſtam portam: quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non
poterunt. Cum autem intrauerit paterfamiliâs & clauſerit
oſtium, & incipietis foris ſtare, & pulſare oſtiũ, dicẽtes, Do-
F mine aperi nobis: & reſpondens dicet vobis, Neſcio vos vnde Matt. 7 d
ſitis. Tunc incipietis dicere, Manducauimus coram te & bibi-
mus, & in plateis noſtris docuiſti. Et dicet vobis, Neſcio vos Pſal. 6 c
vnde ſitis, diſcedite à me omnes operarij iniquitatis. Ibi erit Matt. 7 b
fletus & ſtridor dentium: cum videritis Abraham & Iſaac & & 25 d
Iacob, & omnes prophetas in regno Dei, vos autẽ expelli fo-
ras. Et veniẽt ab Oriẽte & Occidẽte & Aquilone & Auſtro:
& accumbent in regno Dei. Et ecce, ſunt nouiſsimi, qui erant Matt. 19 d
G primi: & ſunt primi, qui erant nouiſsimi. In ipſa die acceſſe- 20 b
runt quidam phariſæorum, dicẽtes illi, Exi & vade hinc: quia Mar. 10 d
Herodes vult te occidere. Et ait illis, Ite, & dicite vulpi illi,
Ecce eijcio dæmonia & ſanitates perficio hodie & cras, & ter
tia die conſummor. Veruntamẽ oportet me hodie & cras &
ſequenti die ambulare: quia non capit prophetã perire extra Matt. 23 d
Ieruſalem. Ieruſalem Ieruſalem, quæ occidis prophetas & la-
pidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios
tuos quemadmodum auis nidum ſuum ſub pennis, & noluiſ-
ti? Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Dico autem
vobis quia non videbitis me donec veniat cum dicetis, Bene-
dictus qui venit in nomine Domini.

[redacted]

CAPUT XIIII.

A ET factum eſt: cùm introiſſet Ieſus in domum cu-
iuſdam principis phariſæorum ſabbatho mandu
care panem, & ipſi obſeruabant eum. Et ecce ho-
mo quidã hydropicus erat ante illum. Et reſpon
dens Ieſus, dixit ad legiſperitos & phariſæos, dicens, Si li-
cet ſabbatho curare? At illi tacuerũt. Ipſe verò apprehenſum
ſanauit eum, ac dimiſit. Et reſpondẽs ad illos dixit, Cuius ve-
ſtrum aſinus aut bos in puteũ cadet: & nõ continuò extrahet
illum die ſabbathi? Et non poterãt ad hæc reſpondere illi. Di
cebat autẽ & ad inuitatos parabolã, intendens quomodo pri-
B mos accubitus eligerẽt, dicens ad illos. Cum inuitatus fueris
ad nuptias, non diſcumbas in primo loco, ne fortè honora-
tior te ſit inuitatus ab illo: & veniens is qui te & illũ vocauit,
dicat tibi, Da huic locũ. & tunc incipias cum rubore nouiſsi-
mum locum tenere. Sed cum vocatus fueris, vade recumbe in
nouiſsimo loco: vt cũ venerit qui te inuitauit, dicat tibi, Ami- Prouer. 25 a
ce, aſcende ſuperius. Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſ-

K 5

C cumbentibus: quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui
Infra 18 c ſe humiliat, exaltabitur. Dicebat autẽ & ei qui ſe inuitauerat,
Matt. 23 b Cùm facis prãdium aut cœnam, noli uocare amicos tuos, ne-
Tob. 4 b que fratres tuos, neque cognatos, neq; vicinos diuites, ne for-
Prouerb. 3 b tè te & ipſi reinuitent, & fiat tibi retributio: ſed cum facis con
uiuium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos: & beatus
D eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in
reſurrectione iuſtorum. Hæc cum audiſſet quidam de ſimul
Mat. 22 a diſcumbentibus, dixit illi, Beatus qui manducabit panem in
Apoc. 19 b regno Dei. At ipſe dixit ei, Homo quidam fecit cœnam ma
gnam: & vocauit multos. Et miſit ſeruũ ſuum hora cœnæ di-
cere inuitatis vt venirent: quia iam parata ſunt omnia. Et cœ-
perunt ſimul omnes excuſare. Primus dixit ei, Villam emi,
& neceſſe habeo exire & videre illam: rogo te, habe me excu
E ſatum. Et alter dixit, Iuga boum emi quinque, & eo probare
illa: rogo te, habe me excuſatum. Et alius dixit, Vxorẽ duxi:
& ideo non poſſum venire. Et reuerſus ſeruus, nuntiauit hæc
Domino ſuo. Tunc iratus paterfamiliâs, dixit ſeruo ſuo, Exi
cito in platéas & vicos ciuitatis: & pauperes ac debiles & cæ-
cos & claudos introduc huc. Et ait ſeruus, Domine, factum
eſt vt imperaſti: & adhuc locus eſt. Et ait Dominus ſeruo,
Exi in vias & ſepes: & compelle intrare, vt impleatur domus
mea. Dico autem vobis quòd nemo virorũ illorum qui voca-
F ti ſunt, guſtabit cœnam meam. Ibant autem turbæ multæ
cum eo: & conuerſus dixit ad illos, Si quis venit ad me, & nõ
Matt. 10 d odit patrem ſuum & matrem, & vxorem & filios, & fratres,
& ſorores, adhuc autem & animam ſuam: non poteſt meus
eſſe diſcipulus. Et qui non baiulat crucem ſuam & venit poſt
Matth. 10 d me: non poteſt meus eſſe diſcipulus. Quis enim ex vobis vo
16 d lens turrim ædificare, non prius ſedens computat ſumptus
Marc. 8 d qui neceſſarij ſunt, ſi habeat ad perficiendũ: ne poſtea quàm
poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui
G vident incipiant illudere ei, dicentes, Quia hic homo cœpit
ædificare, & non potuit conſummare? Aut quis rex iturus
committere bellum aduerſus alium regem, non ſedens prius
cogitat ſi poſsit cum decem millibus occurrere ei qui cum
viginti millibus venit ad ſe? alioquin adhuc illo longe agen-
te, legationem mittẽs rogat ea quæ pacis ſunt. Sic ergo omnis
Matth. 5 b ex vobis qui nõ renuntiat omnibus quæ poſsidet, non poteſt
Marc. 9 g meus eſſe diſcipulus. Bonum eſt ſal. Si autem ſal euanuerit: in
quo condietur? Neque in terram, neque in ſterquilinium vti-
le eſt, ſed foras mittetur. Qui habet aures audiendi audiat.

[redacted]

CAPVT XV.

A ERant autẽ appropinquantes ei publicani & pec-
catores, vt audirent illum. Et murmurabant pha-
riſæi & ſcribæ, dicentes, Quia hic peccatores reci-
Matt. 18 b pit & manducat cum illis. Et ait ad illos parabo-
lam iſtam, dicẽs, Quis ex vobis homo qui habet centũ oues:
& ſi perdiderit vnã ex illis, nónne dimittit nonagintanouem
in deſerto, & vadit ad illã quæ perierat donec inueniat eam?
Et cum inuenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens: &
B veniens domum cõuocat amicos & vicinos, dicens illis, Con-
gratulamini mihi, quia inueni ouem meam quæ perierat. Di-
co vobis quòd ita gaudium erit in cœlo ſuper vno peccatore
pœnitentiã agente, quàm ſuper nonagintanouẽ iuſtis qui nõ
indigent pœnitentia. Aut quæ mulier habens drachmas de-
cem: ſi perdiderit drachmam vnam, nónne accendit lucer-
nam & euertit domũ & quærit diligenter, donec inueniat eã?
Et cũ inuenerit, conuocat amicas & vicinas, dicens, Congra-
tulamini mihi, quia inueni drachmam quam perdideram. Ita
C dico vobis: gaudium erit corã angelis Dei ſuper vno pecca-
tore pœnitentiã agẽte. Ait autem, Homo quidã habuit duos
filios: dixit adoleſcẽtior ex illis, patri, Pater, da mihi portio-
nem ſubſtantiæ quæ me contingit. Et diuiſit illis ſubſtãtiam.
Et poſt non multos dies congregatis omnibus, adoleſcentior
filius peregre profectus eſt in regionẽ longinquam: & ibi diſ
ſipauit ſubſtantiam ſuam viuendo luxurioſè. Et poſtquàm
omnia conſummaſſet, facta eſt fames valida in regione illa,
D & ipſe cœpit egere. Et abijt, & adhæſit vni ciuiũ regionis il-
lius. Et miſit illum in villam ſuam vt paſceret porcos. Et cu-
piebat implere ventrem ſuũ de ſiliquis quas porci manduca-
bant: & nemo illi dabat. In ſe autem reuerſus, dixit, Quanti
mercenarij in domo patris mei abundant panibus: ego autem
hic fame pereo? Surgam, & ibo ad patrẽ meum, & dicam ei,
Pater peccaui in cœlum & coram te: iam non ſum dignus vo
cari filius tuus: fac me ſicut vnum de mercenarijs tuis. Et ſur-
E gens venit ad patrem ſuum. Cum autem adhuc longe eſſet, vi-
dit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens
cecidit ſuper collũ eius, & oſculatus eſt eum. Dixitq; ei filius,
Pater, peccaui in cœlum & coram te, iam non ſum dignus vo
cari filius tuus. Dixit autẽ pater ad ſeruos ſuos, Cito profer-
te ſtolam primam, & induite illum: & date anulum in manũ
eius, & calceamenta in pedes eius: & adducite vitulum ſagi-
natum & occidite, & manducemus, & epulemur: quia hic fi-
F lius meus mortuus erat & reuixit, perierat & inuentus eſt. Et
cœperunt epulari. Erat autem filius eius ſenior in agro: & cũ
veniret & appropinquaret domui, audiuit ſymphoniam &
chorum: & vocauit vnum de ſeruis, & interrogauit quid hæc
eſſent. Iſque dixit illi, Frater tuus venit: & occidit pater tuus
vitulum ſaginatum, quia ſaluum illum recepit. Indignatus eſt
G autem, & nolebat introire. Pater ergo illius egreſſus cœpit ro
gare illum. At ille reſpondens, dixit patri ſuo, Ecce tot annis
ſeruio tibi: & nunquam mandatum tuum præteriui: & nun-
quam dediſti mihi hœdum vt cum amicis meis epularer: ſed
poſtquam filius tuus hic qui deuorauit ſubſtãtiam ſuam cum
meretricibus, venit, occidiſti illi vitulum ſaginatum. At ipſe
dixit illi, Fili, tu ſemper mecũ es, & omnia mea tua ſunt. Epu-
lari autẽ & gaudere oportebat, quia frater tuus hic, mortuus
erat & reuixit, perierat & inuentus eſt.

[redacted]

CAPVT XVI.

A DIcebat autem & ad diſcipulos ſuos, Homo qui-
dam erat diues qui habebat villicum: & hic diffa-
matus eſt apud illũ, quaſi diſsipaſſet bona ipſius.
Et vocauit illum, & ait illi, Quid hoc audio de te?
redde rationẽ villicationis tuæ: iam enim non poteris villica-
re. Ait autem villicus intra ſe, Quid faciam, quia Dominus
meus aufert à me villicationem? fodere non valeo, mendicare
erubeſco. Scio quid faciam, vt cum amotus fuero à villicatio-
B ne, recipiant me in domos ſuas. Conuocatis itaq; ſingulis debi
toribus Domini ſui, dicebat primo, Quantum debes Domi-
no meo? At ille dixit, Centum cados olei. Dixitq; illi, Accipe
cautionem tuã, & ſede, cito ſcribe quinquaginta. Deinde alio
dixit, Tu vero quantum debes? Qui ait, Centum coros tritici.
Ait illi, Accipe literas tuas, & ſcribe octoginta. Et lauda-
uit Dominus villicũ iniquitatis, quia prudẽter feciſſet: quia fi-
lij huius ſeculi, prudẽtiores filijs lucis in generatione ſua ſunt.
C Et ego vobis dico, facite vobis amicos de mammona iniqui-
tatis: vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.
Qui fidelis eſt in minimo, & in maiori fidelis eſt: & qui in mo
dico iniquus eſt, & in maiori iniquus eſt. Si ergo in iniquo
mãmona fideles non fuiſtis: quod verũ eſt, quis credet vobis?
Et ſi in alieno fideles nõ fuiſtis: quod veſtrũ eſt, quis dabit vo Matth. 6 c
bis? Nemo ſeruus poteſt duobus dominis ſeruire. Aut enim
vnum odiet, & alterum diliget: aut vni adhærebit, & alterum
D contemnet. Non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ. Au-
diebant autem omnia hæc phariſæi qui erant auari: & deride-
bant illum. Et ait illis, Vos eſtis qui iuſtificatis vos coram ho-
minibus: Deus autem nouit corda veſtra: quia quod homini- Matth. 22 b
bus altum

Matt. 5 c bus altum eſt, abominatio eſt ante Deum. Lex & prophetæ,
Matt. 5 c vſq; ad Ioannem: ex eo regnum Dei euangelizatur, & omnis
in illud vim facit. Facilius eſt autem cœlum & terram præte-
rire, quàm de lege vnum apicem cadere. Omnis qui dimittit
Mar. 10 b vxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimiſſam
1. Cor. 7 b à viro ducit, mœchatur. Homo quidã erat diues qui indue-
E batur purpura & byſſo: & epulabatur quotidie ſplendidè. Et
erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuã
eius, vlceribus plenus: cupiens ſaturari de micis quæ cade-
bant de menſa diuitis, & nemo illi dabat. Sed & canes venie-
bant: & lingebãt vlcera eius. Factum eſt autem vt moreretur
F mendicus, & portaretur ab angelis in ſinũ Abrahæ. Mortuus
eſt autem & diues, & ſepultus eſt in Inferno. Eleuans autem
oculos ſuos cum eſſet in tormentis, vidit Abraham à longe,
& Lazarum in ſinu eius: & ipſe clamans dixit, Pater Abra
ham, miſerere mei, & mitte Lazarum vt intingat extremum
digiti ſui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior
in hac flamma. Et dixit illi Abraham, Fili, recordare quia re-
G cepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nũc autem
hic conſolatur, tu verò cruciaris: & in his omnibus, inter nos
& vos chaos magnum firmatum eſt, vt hi qui volunt hinc trã-
ſire ad vos, non poſsint, neque inde huc tranſmeare. Et ait, Ro
go ergo te pater, vt mittas eum in domum patris mei: habeo
enim quinque fratres, vt teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hũc
locum tormentorum. Et ait illi Abraham, Habent Moyſen
& prophetas: audiant illos. At ille dixit, Non, pater Abra-
ham: ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.
Ait autem illi, Si Moyſen & prophetas non audiunt, neque
ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.

[redacted]. CAPVT XVII.

A ET ait ad diſcipulos ſuos, Impoſsibile eſt vt non
Matt. 18 a veniant ſcandala: væ autem illi per quem veniunt.
Marc. 9 f vtilius eſt illi, ſi lapis molaris imponatur circa cõl
lum eius, & proijciatur in mare; quàm vt ſcanda-
Matt. 18 b lizet vnum de puſillis iſtis. Attendite vobis. Si peccauerit in
Leuit. 19 a te frater tuus, increpa illum: & ſi pœnitentiam egerit, dimit-
Eccl. 19 b te illi. & ſi ſepties in die peccauerit in te, & ſepties in die con-
B uerſus fuerit ad te, dicens, Pœnitet me: dimitte illi. Et dixe-
Matt. 17 c runt Apoſtoli Domino, Adauge nobis fidem. Dixit autem
Dominus, Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis
huic arbori moro, Eradicare & tranſplantare in mare: & obe-
diet vobis. Quis autem veſtrum habens ſeruum arantem aut
paſcentem boues, qui regreſſo de agro dicat illi, Statim tranſi
& recumbe: & non dicit, Para quod cœnem, & præcinge te
& miniſtra mihi donec manducem & bibam, & poſt hæc tu
manducabis & bibes? Nunquid gratiam habet ſeruo illi, quia
C fecit quæ ei imperauerat? Non puto. Sic & vos cum feceritis
omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite, Serui inutiles ſumus:
quod debuimus facere, fecimus. Et factum eſt: dum iret in
Ieruſalem, tranſibat per mediam Samariam & Galilæam. Et
cum ingrederetur quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem
D viri leproſi, qui ſteterunt à longe: & leuauerunt vocẽ, dicen-
tes, Ieſu præceptor, miſerere noſtri. Quos vt vidit, dixit, Ite,
oſtendite vos ſacerdotibus. Et factum eſt: dum irent, mun-
dati ſunt. Vnus autem ex illis vt vidit quia mundatus eſt: re-
greſſus eſt cum magna voce magnificans Deum: & cecidit
in faciem ante pedes eius, gratias agens: & hic erat Samari-
tanus. Reſpondens autem Ieſus, dixit, Nónne decem mun-
dati ſunt? & nouem vbi ſunt? Non eſt inuentus qui rediret,
& daret gloriam Deo, niſi hic alienigena. Et ait illi, Surge, va
E de: quia fides tua te ſaluum fecit. Interrogatus autem à pha-
riſæis quando venit regnum Dei, reſpondens eis dixit, Non
veniet regnum Dei cum obſeruatione: neque dicent, Ecce
hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos eſt. Et
ait ad diſcipulos ſuos, Venient dies quãdo deſyderetis videre
vnum diem filij hominis: & nõ videbitis. Et dicẽt vobis, Ecce Matt. 24 b
hic & ecce illic. Nolite ire, neque ſectemini. nam ſicut fulgur Mar. 13 c
coruſcãs de ſub cœlo in ea quæ ſub cœlo ſunt, fulget: ita erit
filius hominis in die ſua. Primum autem oportet illum multa
F pati, & reprobari à generatione hac. Et ſicut factũ eſt in die- Matt. 24 d
bus Noe: ita erit & in diebus filij hominis. Edebant & bibe- Gene. 7 b
bant, vxores ducebant & dabantur ad nuptias vſque in diem
qua intrauit Noe in arcã: & venit diluuiũ & perdidit omnes.
Similiter ſicut factum eſt in diebus Loth. Edebant & bibe- Gene. 19 e
bant, emebant & vendebant, plantabant & ædificabant: qua
die autem exijt Loth à Sodomis, pluit ignem & ſulphur de
G cœlo, & omnes perdidit: ſecundum hæc erit qua die filius ho-
minis reuelabitur. In illa hora qui fuerit in tecto, & vaſa eius
in domo, ne deſcendat tollere illa: & qui in agro, ſimiliter nõ
redeat retro. Memores eſtote vxoris Loth. Quicunque quæ- Gene. 19 c
ſierit animam ſuam ſaluam facere, perdet illam: & quicunque Supra 9 c
perdiderit illam, viuificabit eam. Dico vobis, In illa nocte erũt Matt. 10 d
duo in lecto vno, vnus aſſumetur, & alter relinquetur: duæ Mar. 8 d
erunt molentes in vnum, vna aſſumetur, & altera relinquetur: Ioan. 12 d
duo in agro, vnus aſſumetur, & alter relinquetur. Reſpon- Mat. 24 d
dentes dicunt illi, Vbi domine? Qui dixit illis, Vbicunque
fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

[redacted]. CAPVT XVIII.

A DIcebat autem & parabolam ad illos, quoniam o- Eccl. 18 c
portet ſemper orare & non deficere, dicens, Iu- 1. Theſ. 5 d
dex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum
non timebat, & hominem non reuerebatur. Vi-
dua autem quædam erat in ciuitate illa: & veniebat ad eum
dicens, Vindica me de aduerſario meo. Et nolebat per mul-
tum tempus. Poſt hæc autem dixit intra ſe, Et ſi Deum non
timeo, nec hominem reuereor: tamen quia moleſta eſt mihi
hæc vidua, vindicabo illam, ne in nouiſsimo veniens ſugillet
me. Ait autẽ Dominus, Audite quid iudex iniquitatis dicit:
Deus autẽ non faciet vindictam electorum ſuorum claman-
B tium ad ſe die ac nocte: & patientiã habebit in illis? Dico vo
bis quia cito faciet vindictam illorum. Veruntamen filius ho-
minis veniens, putas inueniet fidem in terra? Dixit autem &
ad quoſdam qui in ſe confidebant tãquàm iuſti, & aſperna
bantur cæteros, parabolã iſtam, dicens, Duo homines aſcen-
debant in templum vt orarent: vnus phariſæus, & alter pu-
blicanus. Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat, Deus gratias
ago tibi quia non ſum ſicut cæteri hominum, raptores, iniu-
C ſti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Ieiuno bis in ſabba-
tho: decimas do omnium quæ poſsideo. Et publicanus à
longe ſtans, nolebat nec oculos ad cœlum leuare: ſed per-
cutiebat pectus ſuum, dicens, Deus propitius eſto mihi pec- Supra 14 c
catori. Dico vobis, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam Matt. 23 b
ab illo: quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe hu-
miliat, exaltabitur. Afferebant autem ad illum & infantes, vt Matt. 19 b
eos tangeret. Quod cum viderent diſcipuli, increpabãt illos. Mar. 10 b
Ieſus autem conuocans illos, dixit, Sinite pueros venire
ad me, & nolite vetare eos: talium eſt enim regnum Dei.
Amen dico vobis, quicunque non acceperit regnum Dei ſi- Matt. 19 b
D cut puer, non intrabit in illud. Et interrogauit eum quidam Mar. 10 b
princeps, dicens, Magiſter bone, quid faciens vitam æternam
poſsidebo? Dixit autem ei Ieſus, Quid me dicis bonum?
nemo bonus niſi ſolus Deus. Mandata noſti, Non occides,
Non mœchaberis, Non furtum facies, Non falſum teſtimo- Exod. 20 a
nium dices, Honora patrem tuum & matrem. Qui ait, Hæc
omnia cuſtodiui à iuuentute mea. Quo audito Ieſus ait ei,
Adhuc vnum tibi deeſt: omnia quæcunque habes vende, &
da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo: & veni, ſeque-

re me. His ille auditis contriſtatus eſt: quia diues erat valdè. Videns autem Ieſus illum triſtem factum, dixit, Quàm dif-
E ficile qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt? Facilius eſt enim camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem intrare in regnum Dei. Et dixerunt qui audiebant, Et quis poteſt ſaluus fieri? Ait illis, Quæ impoſsibilia ſunt apud homines, poſsibilia ſunt apud Deum. Ait autem Petrus, Ecce, nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te. Qui dixit eis, Amẽ dico vobis, nemo eſt qui reliquit domum aut parentes, aut fratres, aut vxorem, aut filios propter regnum Dei, & non recipiat multo plura in hoc tempore, & in ſeculo futuro vi-
Matt.20 b, Mar.10 c — tam æternam. Aſſumpſit autem Ieſus duodecim, & ait illis, Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & conſummabuntur o-
F mnia quæ ſcripta ſunt per prophetas de filio hominis. Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur: & poſtquàm flagellauerint occident eum, & tertia die reſurget. Et ipſi nihil horum intellexerunt: & erat verbum
Matt.20 d, Mar.10 g — iſtud abſconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur. Factum eſt autem: cum appropinquaret Iericho, cæcus
G quidam ſedebat ſecus viam, mendicans. Et cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc eſſet. Dixerunt autem ei quòd Ieſus Nazarenus tranſiret. Et clamauit, dicens, Ieſu fili Dauid miſerere mei. Et qui præibant, increpabant eum vt taceret. Ipſe verò multo magis clamabat, Fili Dauid, miſerere mei. Stans autem Ieſus, iuſsit illum adduci ad ſe. Et cum appropinquaſſet, interrogauit illum, dicens, Quid tibi vis faciam? At ille dixit, Domine, vt videam. Et Ieſus dixit illi, Reſpice: fides tua te ſaluum fecit. Et confeſtim vidit: & ſequebatur illum magnificans Deum. Et omnis plebs vt vidit, dedit laudem Deo.

[redacted]

CAPVT XIX.

A ET ingreſſus perambulabat Iericho. Et ecce vir nomine Zacchæus: & hic princeps erat publicanorum, & ipſe diues: & quærebat videre Ieſum quis eſſet: & non poterat præ turba, quia ſtatura puſillus erat. Et præcurrens aſcendit in arborem ſycomorum vt videret eum: quia inde erat tranſiturus. Et cum veniſſet ad locum, ſuſpiciens Ieſus vidit illum, & dixit ad eũ, Zacchæe, feſtinans deſcẽde: quia hodie in domo tua oportet me manere. Et feſtinans deſcendit: & excepit illum gaudens. Et cum viderent omnes, murmurabant, dicentes quòd ad hominem peccatorem diuertiſſet. Stans autem Zacchæus, dixit ad
B dominum, Ecce dimidium bonorum meorũ domine do pauperibus: & ſi quid aliquẽ defraudaui, reddo quadruplum. Ait Ieſus ad eum, Quia hodie ſalus domui huic facta eſt: eo quòd & ipſe filius ſit Abrahæ. Venit enim filius hominis quærere
Matt.18 b — & ſaluũ facere quod perierat. Hæc illis audientibus adijciens
Matt.25 b — dixit parabolam, eo quòd eſſet prope Ieruſalem; & quia exiſtimarent quòd ſtatim regnum Dei manifeſtaretur. Dixit ergo, Homo quidam nobilis abijt in regionẽ longinquam accipere ſibi regnum, & reuerti. Vocatis autẽ decem ſeruis ſuis,
C dedit eis decem mnas, & ait ad illos, Negotiamini dum venio. Ciues autem eius oderant eum: & miſerunt legationem poſt illum, dicentes, Nolumus hunc regnare ſuper nos. Et factum eſt vt rediret accepto regno: & iuſsit vocari ſeruos quibus dedit pecuniã, vt ſciret quantum quiſq; negotiatus eſſet. Venit autem primus, dicens, Domine, mna tua decem mnas acquiſiuit. Et ait illi, Euge bone ſerue, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatẽ habẽs ſupra decẽ ciuitates. Et alter venit, dicẽs, Dñe, mna tua fecit quinq; mnas. Et huic ait, Et tu eſto ſuper quinq; ciuitates. Et alter venit, dicens, Domine, ecce mna tua, quam habui repoſitam in ſudario: timui enim te, quia homo auſterus es: tollis quod non poſuiſti, & metis quod nõ ſemi-
D naſti. Dicit ei, De ore tuo te iudico ſerue nequã. Sciebas quòd ego homo auſterus ſum, tollens quod non poſui, & metens quod non ſeminaui: & quare non dediſti pecuniam meam ad menſam, & ego veniens cum vſuris vtiq; exegiſſem illam? Et aſtantibus dixit, Auferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet. Et dixerunt ei, Domine, habet decẽ mnas. Dico autem vobis quia omni habenti dabitur & abundabit: ab eo autem qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo. Verũtamen inimicos meos illos qui noluerunt me regnare ſuper ſe, — Supra 6 c, Matt.25 b, & 25 c, Mar.4 c
E adducite huc: & interficite ante me. Et his dictis præcedebat aſcendens Ieroſolymã. Et factũ eſt: cum appropinquaſſet ad Bethphage & Bethaniam, ad mõtem qui vocatur Oliueti, — Matt.21 a, Mar.11 a
miſit duos diſcipulos ſuos, dicens, Ite in caſtellũ quod contra vos eſt: in quod introeuntes inuenietis pullũ aſinę alligatum, cui nemo vnquam hominũ ſedit: ſoluite illũ, & adducite. Et ſi quis vos interrogauerit, Quare ſoluitis? ſic dicetis ei, Quia Dominus operã eius deſyderat. Abierũt autẽ qui miſsi erant: & inuenerũt ſicut dixit illis, ſtantem pullũ. Soluentibus autẽ illis pullũ, dixerũt domini eius ad illos, Quid ſoluitis pullũ? At illi dixerũt, Quia Dominus eum neceſſariũ habet. Et du-
F xerunt illum ad Ieſum. Et iactantes veſtimẽta ſua ſupra pullum, impoſuerunt Ieſum. Eunte autem illo ſubſternebant — Ioan.12 b
veſtimenta ſua in via. Et cũ appropinquaret iam ad deſcẽſum montis Oliueti, cœperunt omnes turbæ diſcentiũ gaudentes laudare Deũ voce magna ſuper omnibus quas viderãt virtutibus, dicentes, Benedictus qui venit rex in nomine Domini, pax in cœlo, & gloria in excelſis. Et quidã phariſæorũ de turbis dixerũt ad illũ, Magiſter, increpa diſcipulos tuos. Quibus ipſe ait, Dico vobis quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt. — Infra 21 b
Et vt appropinquauit, videns ciuitatẽ, fleuit ſuper illã, dicẽs, Quia ſi cognouiſſes & tu, & quidẽ in hac die tua, quæ ad — Matt.24 a, Mar.13 a
G pacẽ tibi, nũc autẽ abſcõdita ſunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te: & circundabunt te inimici tui vallo, & circũdabunt te, & coanguſtabũt te vndiq; & ad terrã proſternent te, & filios tuos qui in te ſunt: & nõ relinquẽt in te lapidẽ ſup lapidẽ: eo quòd non cognoueris tẽpus viſitationis tuæ. Et ingreſſus in templũ, cœpit eijcere vendentes & ementes, dicẽs illis, Scriptũ eſt, Quia domus mea, domus orationis eſt. Vos autem feciſtis illam ſpeluncã latronum. Et erat docens quoti die in templo. Principes autẽ ſacerdotum & ſcribæ & principes plebis quærebant illũ perdere: & nõ inueniebant quid facerẽt illi. Omnis enim populus ſuſpenſus erat, audiens illũ. — Matt.21 b, Mar.11 b, Eſa.56 c, Iere.7 b

[redacted]

CAPVT XX.

A ET factum eſt: in vna dierum docente illo populũ in templo & euangelizante, conuenerunt principes ſacerdotum & ſcribæ cũ ſenioribus, & aiunt dicentes ad illũ, Dic nobis, in qua poteſtate hæc facis? aut quis eſt qui dedit tibi hãc poteſtatẽ? Reſpondens autem Ieſus, dixit ad illos, Interrogabo vos & ego vnũ verbũ. Reſpondete mihi, Baptiſmus Ioannis de cœlo erat, an ex hominibus? At illi cogitabant intra ſe, dicentes, Quia ſi dixerimus de cœlo: dicet, Quare ergo non credidiſtis illi? Si autem dixerimus ex hominibus: plebs vniuerſa lapidabit nos: certi — Matt.21 c, Mar.11 d
B ſunt enim, Ioannẽ prophetã eſſe. Et reſponderunt ſe neſcire vnde eſſet. Et Ieſus ait illis, Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio. Cœpit autẽ dicere ad plebem parabolam hanc, Homo quidã plantauit vineã, & locauit eam colonis: & ipſe peregre fuit multis temporibus. Et in tempore miſit ad cultores ſeruũ, vt de fructu vineæ darent illi. Qui cæſum dimiſerunt eum inanem. Et addidit alterum ſeruũ mittere. Illi autem hunc quoq; cædentes & afficiẽtes contumelia, dimiſerunt inanẽ. Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes eiecerũt. Dixit autẽ Dominus vineæ, Quid faciam? mittam filium — Matt.21 d, Mar.12 a, Eſa.5 a, Iere.2 d

tam filium

tam filium meum dilectum: forſitan cum hunc viderint, vere-
C buntur. Quē cum vidiſſent coloni, cogitauerunt intra ſe, di-
centes, Hic eſt hæres, occidamus illum, vt noſtra fiat hæredi-
tas. Et eiectum illū extra vineā, occiderunt. Quid ergo faciet
illis Dominus vineæ? veniet & perdet colonos iſtos, & dabit
Pſal.117 d vineam alijs. Quo audito, dixerunt illi, Abſit. Ille autem aſpi-
Act.4 b ciēs eos, ait, Quid eſt ergo hoc quod ſcriptū eſt, Lapidē quē
Rom.9 g reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli? O-
1.Pet.2 a mnis qui ceciderit ſupra illū lapidem, conquaſſabitur: ſupra
Eſa.28 d quem autē ceciderit, cōminuet illum. Et quærebant princi-
pes ſacerdotū & ſcribæ mittere in illum manus illa hora: & ti-
muerunt populum: cognouerunt enim quòd ad ipſos dixerit
D ſimilitudinem hanc. Et obſeruātes miſerunt inſidiatores qui
ſe iuſtos ſimularent: vt caperent eum in ſermone, vt traderēt
Matt.22 b illum principatui & poteſtati præſidis. Et interrogauerunt
Mar.12 b eum dicentes, Magiſter, ſcimus quia rectè dicis & doces: &
non accipis perſonam, ſed viam Dei in veritate doces. licet
nobis tributū dare Cæſari, an non? Conſyderans autē dolum
illorum, dixit ad eos, Quid me tentatis? oſtendite mihi dena-
rium. Cuius habet imaginē & inſcriptionē? Reſpondentes di-
xerūt ei, Cæſaris. Et ait illis, Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris,
Cæſari: & quę ſunt Dei, Deo. Et non potuerunt verbum eius
reprehendere coram plebe: & mirati in reſponſo eius, tacue-
runt. Acceſſerunt autē quidā Sadducæorum qui negant eſſe
Rom.15 e reſurrectionē, & interrogauerūt eū, dicētes, Magiſter Moy-
Matt.22 c ſes ſcripſit nobis, Si frater alicuius mortuus fuerit habēs vxo
Mar.12 b rem, & hic ſine liberis fuerit, vt accipiat eam frater eius vxo-
E rem, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo. ſeptem ergo fratres erant: &
Deut.25 b primus accepit vxorem, & mortuus eſt ſine filijs. Et ſequens
accepit illam: & ipſe mortuus eſt ſine filio. Et tertius acce-
pit illam. Similiter & omnes ſeptem: & non reliquerunt ſe-
men, & mortui ſunt. Nouiſſimè omniū, mortua eſt & mu-
lier. In reſurrectione ergo, cuius eorum erit vxor? ſiquidē ſe-
F ptem habuerunt eam vxorem. Et ait illis Ieſus, Filij huius ſe
culi nubunt, & traduntur ad nuptias: illi verò qui digni habe-
buntur ſeculo illo & reſurrectione ex mortuis, neque nubēt,
neque ducent vxores, neque vltrà mori poterunt: æquales
enim angelis ſunt: & filij ſunt Dei, cum ſint filij reſurrectio-
Exod.3 b nis. Quòd verò reſurgant mortui, & Moyſes oſtendit ſecus
rubum, ſicut dicit Dominū Deum Abrahā, & Deum Iſaac,
& Deum Iacob. Deus autem nō eſt mortuorum, ſed viuorū:
omnes enim viuunt ei. Reſpondentes autē quidam ſcribarū,
G dixerunt ei, Magiſter, bene dixiſti. Et amplius non audebant
Matt.22 d eum quicquam interrogare. Dixit autē ad illos, Quomodo
Mar.12 d dicunt Chriſtum filium eſſe Dauid? & ipſe Dauid dicit in li-
Pſal.109 a bro Pſalmorum, Dixit Dominus Domino meo, ſede à dex-
tris meis, Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuo
rum? Dauid ergo dominum illum vocat: & quomodo filius
Supra 11 f eius eſt? Audiente autem omni populo dixit diſcipulis ſuis,
Mat.23 a Attendite à ſcribis qui volūt ambulare in ſtolis, & amant ſalu-
Mar.12 d tationes in foro, & primas cathedras in ſynagógis, & primos
diſcubitus in cōciuijs. qui deuorant domos viduarū: ſimulan-
tes longam orationem. Hi accipient damnationem maiorē.

[redacted]

CAPVT XXI.

A Reſpiciens autem, vidit eos qui mittebant mune-
Mar.12 d ra ſua in gazophilacium diuites. Vidit autem &
quandam viduam pauperculam mittentem æra
minuta duo. Et dixit, Verè dico vobis, quia vi-
dua hæc pauper, plus quàm omnes miſit. Nam omnes hi, ex
B abundanti ſibi miſerunt in munera Dei: hæc autem ex eo
Matt.24 a quod deeſt illi, omnem victum ſuū quem habuit miſit. Et
Mar.13 a quibuſdam dicentibus de templo quòd bonis lapidibus & do
Supra 19 g nis ornatum eſſet, dixit: Hæc quæ videtis, venient dies in qui-
bus non relinquetur lapis ſuper lapidem qui non deſtruatur.
Interrogauerunt autem illum, dicentes, Præceptor, quando
hæc erunt: & quod ſignum cū fieri incipient? Qui dixit, Vi-
C dete ne ſeducamini. Multi enim venient in nomine meo dicē-
tes, quia ego ſum, & tempus appropinquauit. nolite ire poſt
eos. Cum autem audieritis prælia & ſeditiones: nolite terreri.
oportet primum hæc fieri: ſed nondum ſtatim finis. Tunc di
cebat illis, Surget gens contra gentem, & regnum aduerſus re
gnum: & terræmotus magni erunt per loca, & peſtilentiæ &
fames: terroresq́; & ſigna de cœlo magna erunt. Sed ante hæc
omnia, inijcient vobis manus ſuas: & perſequentur tradentes
in ſynagógas & cuſtodias, trahētes ad reges & præſides pro-
pter nomen meum: continget autem vobis in teſtimonium.
Ponite ergo in cordibus veſtris non præmeditari quemad-
D modum reſpondeatis: ego enim dabo vobis os & ſapientiā,
cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes aduerſarij
veſtri. Trademini autem à parentibus & fratribus & cogna-
tis & amicis: & morte afficient ex vobis. & eritis odio omni-
bus propter nomen meum: & capillus de capite veſtro non
peribit. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Cum Matt.24 b
autem videritis circundari ab exercitu Ieruſalem: tunc ſcito- Marc.13 b
te quia appropinquauit deſolatio eius. Tunc qui in Iudæa Dan.9 g
E ſunt, fugiant ad montes: & qui in medio eius, diſcedant: &
qui in regionibus, non intrent in eam: quia dies vltionis hi
ſunt, vt impleantur omnia quæ ſcripta ſunt. Væ autem præ
gnantibus & nutrientibus in illis diebus: erit enim preſſura
magna ſuper terram, & ira populo huic. Et cadent in ore gla-
dij: & captiui ducentur in omnes gentes, & Ieruſalem calca- Matt.24 e
bitur à gentibus: donec impleantur tempora nationū. Et Marc.13 e
erunt ſigna in ſole & luna & ſtellis: & in terris preſſura gē- Eſa.13 b
tium præ confuſione ſonitus maris & fluctuum, areſcentibus Ezech.32 b
hominibus præ timore. & expectatione quæ ſuperuenient Ioel.2 e
vniuerſo orbi. Nam virtutes cœlorum mouebuntur: & tunc
videbunt filium hominis venientem in nube cum poteſtate Rom.8 d
F magna & maieſtate. His autē fieri incipientibus, ſuſpicite &
leuate capita veſtra: quoniā appropinquat redemptio veſtra.
Et dixit illis ſimilitudinem, videte ficulneā & omnes arbores:
cum producunt iam ex ſe fructum, ſcitis quoniam propè eſt
eſtas. Ita & vos cum videritis hæc fieri, ſcitote quoniam pro-
pè eſt regnum Dei. Amen dico vobis quia non præteribit ge
neratio hæc, donec omnia fiant. Cœlum & terra tranſibunt: Rom.13 d
verba autem mea non tranſibunt. Attendite autem vobis ne
G fortè grauētur corda veſtra in crapula & ebrietate & curis hu-
ius vitæ: & ſuperueniat in vos repentina dies illa. tanquam la-
queus enim ſuperueniet in omnes qui ſedent ſuper faciem o-
mnis terræ. Vigilate itaq; omni tempore orantes vt digni ha-
beamini fugere iſta omnia quæ futura ſunt, & ſtare ante filiū
hominis. Erat autem diebus docens in templo: noctibus ve-
rò exiens, morabatur in monte qui vocatur Oliueti. Et o-
mnis populus mane ibat ad eum in templo audire eum.

[redacted]

CAPVT XXII.

A Appropinquabat autem dies feſtus Azymorum, Matt.26 a
qui dicitur Paſcha: & quærebāt principes ſacer- Mar.14 a
dotum & ſcribæ quomodo eum interficerent, ti-
mebant verò plebem. Intrauit autem ſatanas in Matt.26 c
Iudam qui cognominabatur Iſcariotes, vnum de duodecim: Mar.14 b
& abijt, & locutus eſt cum principibus ſacerdotum & magi-
ſtratibus quemadmodum illum traderet eis. Et gauiſi ſunt: &
pacti ſunt pecuniam illi dare. Et ſpopōdit, Et quærebat op-
portunitatem vt traderet illum ſine turbis. Venit autem dies
azymorum, in qua neceſſe erat occidi paſcha. Et miſit Petrū Matt.26 b
& Ioannem, dicens, Eūntes, parate nobis paſcha, vt mandu- Mar.14 b
cemus. At illi dixerunt, Vbi vis paremus? Et dixit ad eos,

Ecce introeuntibus vobis in ciuitatem occurret vobis homo amphoram aquę portans: ſequimini eum in domum in quam intrat, & dicetis patrifamiliâs domus, Dicit tibi magiſter, Vbi eſt diuerſorium vbi paſcha cum diſcipulis meis manducem? Et ipſe oſtendet vobis cœnaculũ magnũ ſtratũ: & ibi parate.
B Euntes autẽ inuenerũt ſicut dixit illis: & parauerunt paſcha.
Matt.26 b Et cũ facta eſſet hora diſcubuit, & duodecim apoſtoli cũ
Mar.14 b eo, & ait illis, Deſyderio deſyderaui hoc paſcha mãducare vo
1.Cor.11 biſcum, antequam patiar. Dico enim vobis quia ex hoc non manducabo illud donec impleatur in regno Dei. Et accepto calice gratias egit, & dixit, Accipite & diuidite inter vos. dico enim vobis quòd non bibã de generatione vitis, donec regnum Dei veniat. Et accepto pane gratias egit & fregit: & dedit eis, dicẽs, Hoc eſt corpus meũ, quod pro vobis datur. hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem poſtquàm cœnauit, dicẽs, Hic eſt calix nouum teſtamentũ in ſan-
Matt.26 b guine meo, qui pro vobis fundetur. Veruntamen ecce manus
Mar.14 b tradentis me, mecũ eſt in menſa. Et quidem filius hominis ſe-
Ioan.13 cundum quod definitũ eſt, vadit: veruntamen væ homini illi
Pſal.40 c per quem tradetur. Et ipſi cœperũt quęrere inter ſe quis eſſet
C ex eis qui hoc facturus eſſet. Facta eſt autem & contentio in-
Matt.20 d ter eos, quis eorum videretur eſſe maior. Dixit autẽ eis, Reges
Marc.10 f gentium dominãtur eorum: & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur. Vos autem nõ ſic. ſed qui maior eſt in vobis, fiat ſicut iunior: & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator. Nam quis maior eſt: qui recumbit, an qui miniſtrat? nónne qui recumbit? Ego autẽ in medio veſtrũ ſum ſicut qui miniſtrat. Vos autẽ eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis. Et ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi pater meus, regnum: vt edatis & bibatis ſuper mẽſam meã in regno meo, & ſedeatis ſuper thronos iudicantes duodecim tribus Iſrael. Ait autem Dominus Simóni, Simón, ecce ſatanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum: ego autẽ rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. & tu aliquando conuerſus, confirma fratres
Matt.26 e tuos. Qui dixit ei, Domine, tecũ paratus ſum & in carcerẽ &
Mar.14 c in mortem ire. Et ille dixit, Dico tibi Petre, non cantabit ho-
D die gallus, donec ter abneges noſſe me. Et dixit eis, Quando miſi vos ſine ſacculo & pera & calceamentis: nunquid defuit vobis? At illi dixerunt, Nihil. Dixit ergo eis, Sed nunc qui habet ſacculum, tollat: ſimiliter & peram. & qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladiũ. Dico enim vobis quoniam
Eſa.53 d adhuc hoc quod ſcriptũ eſt oportet impleri in me, Et cũ iniquis deputatus eſt. Etenim ea quæ ſunt de me, finem habent.
Matt.26 c At illi dixerũt, Domine, ecce duo gladij hic. At ille dixit eis,
Mar.14 c Satis eſt. Et egreſſus ibat ſecundum conſuetudinẽ in mon-
Ioan.18 a tem Oliuarũ. Secuti ſunt autem illũ & diſcipuli. Et cum per-
Matt.26 d uenisset ad locum, dixit illis, Orate ne intretis in tentationem.
Marc.14 d
E Et ipſe auulſus eſt ab eis quantum iactus eſt lapidis: & poſitis genibus orabat, dicens, Pater, ſi vis transfer calicem iſtum à me. Veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat. Apparuit autem illi Angelus de cœlo confortans eum. Et factus in agonia, prolixius orabat. Et factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram. Et cum ſurrexiſſet ab oratione, & veniſſet ad diſcipulos ſuos, inuenit eos dormientes præ triſtitia. Et ait illis, Quid dormitis? ſurgite, orate ne intretis in
Matt.26 e tentationem. Adhuc eo loquente, ecce turba: & qui vocaba-
Marc.14 e tur Iudas, vnus de duodecim, antecedebat eos, & appropin-
Ioan.18 a quauit Ieſu, vt oſcularetur eum. Ieſus autem dixit illi, Iuda, oſculo filium hominis tradis? Videntes autem hi qui circa ipſum erant quod futurũ erat, dixerunt ei, Domine, ſi percutimus in gladio? Et percuſſit vnus ex illis ſeruum principis ſacerdotum: & amputauit auriculam eius dexteram. Reſpondens autem Ieſus, ait, Sinite vſque huc. Et cum tetigiſſet auriculam eius, ſanauit eum. Dixit autẽ Ieſus ad eos qui vene-
Matt.26 f rant ad ſe, principes ſacerdotum & magiſtratus templi & ſe-
Marc.14 f niores, Quaſi ad latronẽ exiſtis cum gladijs & fuſtibus? Cum
Ioan.18 c quotidie vobiſcum fuerim in templo, non extendiſtis manus in me: ſed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarũ. Comprehendentes autem eum, duxerunt ad domũ principis ſacer
dotum: Petrus verò ſequebatur eum à longe. Accenſo au- Matt.26 g
tem igne in medio atrij, & circunſedentibus illis, erat Petrus Mar.14 g
in medio eorum. Quem cum vidiſſet ancilla quædam ſeden- Ioan.18 c
tem ad lumen, & eum fuiſſet intuita, dixit, Et hic cũ illo erat. Matt.26 g
At ille negauit eum, dicens, Mulier, non noui illum. Et poſt Marc.14 g
puſillũ alius videns eum, dixit, Et tu de illis es. Petrus verò Ioan.18 e
ait. O homo, non ſum. Et interuallo facto, quaſi horæ vnius, alius quidã affirmabat, dicens, Verè & hic cum illo erat. nam & Galilæus eſt. Et ait Petrus, Homo, neſcio quid dicis. Et cõ
G tinuò adhuc illo loquente cantauit gallus. Et conuerſus Dominus, reſpexit Petrum. Et recordatus eſt Petrus verbi Domini ſicut dixerat, Quia prius quàm gallus cantet, ter me negabis. Et egreſſus foras Petrus, fleuit amarè. Et viri qui tenebant illũ, illudebant ei, cædentes. Et velauerũt eum, & percutiebant faciem eius, & interrogabant eum, dicentes, Prophe-
tiza, quis eſt qui te percuſſit? Et alia multa blaſphemantes di- Matt.27 a
cebant in eum. Et vt factus eſt dies, conuenerunt ſeniores Marc.15 a
plebis & principes ſacerdotum & ſcribæ, & duxerunt illum Ioan.18 c
in conſilium ſuum, dicentes, Si tu es Chriſtus, dic nobis. Et ait illis, Si vobis dixero, non credetis mihi: ſi autem & interrogauero, non reſpondebitis mihi, neque dimittetis. ex hoc autem erit filius hominis ſedens à dextris virtutis Dei. Dixerunt autem omnes, Tu ergo es filius Dei? Qui ait, Vos dicitis, quia ego ſum. At illi dixerunt, Quid adhuc deſyderamus teſtimonium? Ipſi enim audiuimus de ore eius.

[redacted]

CAPVT XXIII.

A ET ſurgens omnis multitudo eorum duxerunt illum ad Pilatum. Cœperunt autem illum accuſare, dicentes, Hunc inuenimus ſubuertentem gen-
tem noſtram, & prohibentem tributa dare Cæ- Matt.27 c
ſari, & dicentem ſe Chriſtum regem eſſe. Pilatus autem in- Marc.15 b
terrogauit eum, dicens, Tu es rex Iudæorum? At ille reſpõ-
dens ait, Tu dicis. Ait autem Pilatus ad principes ſacerdo- Matt.27 b
tum & turbas, Nihil inuenio cauſæ in hoc homine. At illi Marc.15 a
inualeſcebant, dicentes, Commouet populum docens per Ioan.18 f
vniuerſam Iudæam, incipiens à Galilæa vſque huc. Pilatus autem audiens Galilæam: interrogauit ſi homo, Galilæus eſſet. Et vt cognouit quòd de Herodis poteſtate eſſet, remi-
B ſit eum ad Herodem, qui & ipſe Ieroſolymis erat illis diebus. Herodes autem viſo Ieſu, gauiſus eſt valdè. Erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quòd audiret multa de eo: & ſperabat ſignum aliquod videre ab eo fieri. Interrogabat autem eum multis ſermonibus. At ipſe nihil illi reſpondebat. Stabant autẽ principes ſacerdotum & ſcribæ conſtanter accuſantes eum. Spreuit autẽ illum Herodes cum exercitu ſuo: & illuſit indutum veſte alba, & remiſit ad Pilatũ. Et facti ſunt amici Pilatus & Herodes in ipſa die. Nam antea
C inimici erant adinuicem. Pilatus autem conuocatis principi Matt.27 c
bus ſacerdotum & magiſtratibus & plebe, dixit ad illos, Ob- Marc.15 b
tuliſtis mihi hunc hominem, quaſi auertentem populum: & Ioan.18 g
ecce, ego coràm vobis interrogans, nullam cauſam inuenio & 19 a
in homine iſto, ex his in quibus eum accuſatis. Sed neq; Herodes. Nam remiſi vos ad illum: & ecce, nihil dignum morte actum eſt ei. Emendatum ergo illum dimittã. Neceſſe autem habebat dimittere eis per diem feſtum, vnum. Exclamauit autem ſimul vniuerſa turba, dicens, Tolle hunc, & dimitte nobis Barabban: qui erat propter ſeditionem quandam factam in ciuitate & homicidium, miſſus in carcerem. Iterum autem Pilatus locutus eſt ad eos, volens dimittere Ieſum. At illi ſuc clamant, dicentes, Crucifige, crucifige eum. Ille autem tertiò dixit ad illos, Quid enim mali fecit iſte? nullam cauſam mor-
D tis inuenio in eo. corripiã ergo illum, & dimittã. At illi inſtabant voci-

bant vocibus magnis poſtulantes vt crucifigeretur: & inua-
leſcebant voces eorũ. Et Pilatus adiudicauit fieri petitionem
eorum. Dimiſit autem illis eum qui propter homicidium &
& ſeditionem miſſus fuerat in carcerem, quem petebant: Ie-
Matt.27 d ſum verò tradidit voluntati eorum. Et cum ducerent eum,
Marc.15 b apprehenderunt Simonem quendam Cyrenenſem venien-
tem de villa: & impoſuerunt illi crucem portare poſt Ieſum.
Sequebatur autem illum multa turba populi & mulierum:
quæ plangebant & lamentabantur eum. Conuerſus autem ad
illas Ieſus, dixit, Filiæ Ieruſalem, nolite flere ſuper me: ſed
ſuper voſipſas flete, & ſuper filios veſtros: quoniam ecce ve-
Eſa. 54 a nient dies in quibus dicent, Beatæ ſteriles, & ventres qui non
Galat.4 d genuerunt, & vbera quæ non lactauerunt. Tunc incipient di-
Eſa. 2 d cere montibus, Cadite ſuper nos: & collibus, Operite nos.
Oſee 10 b Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt: in arido quid fiet? Duce-
Apoc. 9 b bantur autem & alij duo nequam cum eo, vt interficerentur.
E Et poſt quam venerunt in locum qui vocatur Caluariæ, ibi
Matt.27 d crucifixerunt eum: & latrones, vnum à dextris, & alterum à
Marc.15 b ſiniſtris. Ieſus autem dicebat, Pater, dimitte illis: non enim
Ioan. 19 d ſciunt quid faciunt. Diuidentes verò veſtimenta eius, miſe-
runt ſortes. Et ſtabat populus expectans, & deridebant eum
principes cum eis, dicẽtes, Alios ſaluos fecit, ſe ſaluum faciat,
ſi hic eſt Chriſtus Dei electus. Illudebant autem ei & milites
accedentes & acetum offerentes ei, & dicentes, Si tu es rex
Iudæorum, ſaluum te fac. Erat autem & ſuperſcriptio ſcripta
ſuper eum literis Græcis & Latinis & Hebraicis, Hic eſt rex
Iudæorum. Vnus autem de his qui pendebãt latronibus, bla-
ſphemabat eum, dicens, Si tu es Chriſtus: ſaluum fac teipſum
& nos. Reſpondens autem alter, increpabat eum, dicẽs, Neq;
tu times Deum, quòd in eadem damnatione es? Et nos qui-
dem iuſtè: nam digna factis recipimus: Hic verò, nihil mali
geſsit. Et dicebat ad Ieſum, Domine, memento mei cum ve-
neris in regnum tuum. Et dixit illi Ieſus, Amen dico tibi, ho-
die mecum eris in paradiſo. Erat autem ferè hora ſexta: & te-
nebræ factæ ſunt in vniuerſam terram vſq; in horam nonam.
Et obſcuratus eſt ſol: & velum templi ſciſſum eſt medium.
Et clamans voce magna Ieſus, ait, Pater in manus tuas com-
Pſal.30 a mendo ſpiritum meum. Et hæc dicens, expirauit. Videns au-
G tem Centurio quod factum fuerat, glorificauit Deum, dicẽs,
Verè, hic homo iuſtus erat. Et omnis turba eorum qui ſimul
aderant ad ſpectaculum iſtud & videbant quæ fiebant, percu-
tientes pectora ſua reuertebantur. Stabant autem omnes noti
eius à longe: & mulieres, quæ ſecutæ eum erant à Galilæa hæc
Matt.27 g videntes. Et ecce, vir nomine Ioſeph qui erat decurio, vir
Marc.15 d bonus & iuſtus, hic non conſenſerat conſilio & actibus eo-
Ioan.19 g rum, ab Arimathæa ciuitate Iudææ, qui expectabat & ipſe
regnum Dei. Hic acceſsit ad Pilatũ, & petijt corpus Ieſu: &
depoſitum inuoluit ſindone, & poſuit illum in monumento
exciſo, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat. Et dies
erat paraſceues, & ſabbathum illuceſcebat. Subſecutæ autem
mulieres quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monu-
mentum, & quemadmodum poſitum erat corpus eius. Et re-
uertentes parauerunt aromata & vnguenta: & ſabbatho qui-
dem ſiluerunt ſecundum mandatum.

[redacted]

CAPVT XXIIII.

A VNa autem ſabbathi valde diluculo venerunt ad
Marc.16 a monumentum, portantes quæ parauerant aro-
Ioan.20 a mata, & inuenerunt lapidem reuolutum à mo-
numento. Et ingreſſæ, non inuenerunt corpus
Domini Ieſu. Et factum eſt: dum mente conſternatæ eſſent
de iſto, ecce duo viri ſteterunt ſecus illas in veſte fulgenti.
Cum timerent autem, & declinarent vultũ in terram, dixerũt
ad illas, Quid quæritis viuentem cũ mortuis? non eſt hic, ſed
ſurrexit. Recordamini qualiter locutus eſt vobis, cum adhuc
in Galilæa eſſet, dicens, Quia oportet filium hominis tradi in Matt.17 d
manus hominũ peccatorum, & crucifigi: & die tertia reſurge- Marc.9 c
B re. Et recordatæ ſunt verborũ eius. Et regreſſæ à monumen- Supra 9 c
to, nuntiauerunt hæc omnia illis vndecim, & cæteris omni-
bus. Erat autẽ Maria Magdalene, & Ioanna, & Maria Iacobi,
& cæteræ quæ cum eis erant, quæ dicebãt ad apoſtolos hæc.
Et viſa ſunt ante illos ſicut deliramentum verba iſta, & non
crediderunt illis. Petrus autẽ ſurgens cucurrit ad monumen-
tum: & procumbens vidit linteamina ſola poſita, & abijt ſe- Marc.16 c
cum mirans quod factum fuerat. Et ecce duo ex illis ibant
ipſa die in caſtellum quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta
ab Ieruſalem, nomine Emmaus: & ipſi loquebantur adinui-
cem de his omnibus quæ acciderant. Et factum eſt dum fabu-
C larentur & ſecum quærerent, & ipſe Ieſus appropinquans,
ibat cum illis. Oculi autem illorum tenebantur, ne eum agno
ſcerent. Et ait ad illos, Qui ſunt hi ſermones quos confertis
adinuicem, ambulantes, & eſtis triſtes? Et reſpondens vnus
cui nomen Cleophas, dixit ei, Tu ſolus, peregrinus es in Ieru
ſalem, & non cognouiſti quæ facta ſunt in illa his diebus?
Quibus ille dixit, Quæ? Et dixerunt, De Ieſu Nazareno, qui
fuit vir propheta, potens in opere & ſermone coram Deo &
omni populo. Et quomodo eum tradiderunt ſummi ſacerdo-
tes, & principes noſtri in damnationem mortis. & crucifixe-
runt eum. Nos autem ſperabamus: quia ipſe eſſet redemptu-
D rus Iſrael: & nunc ſuper hæc omnia, tertia dies eſt hodie quòd
hæc facta ſunt. Sed & mulieres quædam ex noſtris, terruerũt
nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum, & nõ inuen-
to corpore eius, venerũt dicentes ſe etiam viſionem angelorũ
vidiſſe qui dicunt eum viuere. Et abierunt quidam ex noſtris
ad monumentum: & ita inuenerunt ſicut mulieres dixerunt,
ipſum verò non inuenerunt. Et ipſe dixit ad eos, O ſtulti &
tardi corde ad credendũ in omnibus quæ locuti ſunt prophe-
tæ? nónne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in glo-
riam ſuam? Et incipiens à Moyſe, & omnibus prophetis,
interpretabatur illis in omnibus ſcripturis quæ de ipſo erant.
Et appropinquauerunt caſtello quò ibant: & ipſe ſe finxit
E longius ire. Et coëgerunt illum, dicẽtes, Mane nobiſcũ, quo-
niam adueſperaſcit, & inclinata eſt iam dies. Et intrauit cum
illis. Et factum eſt: dum recumberet cum eis, accepit panem,
& benedixit ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti ſunt oculi
eorum, & cognouerũt eum: & ipſe euanuit ex oculis eorum.
Et dixerunt adinuicem, Nónne cor noſtrũ ardens erat in no-
bis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis ſcripturas? Et ſur-
gentes eadem hora regreſſi ſunt in Ieruſalem: & inuenerunt
congregatos vndecim, & eos qui cũ illis erant, dicentes, Quòd
ſurrexit Dominus verè, & apparuit Simoni. Et ipſi narrabant
F quæ geſta erant in via: & quomodo cognouerunt eum in fra-
ctione panis. Dum autem hæc loquuntur, ſtetit Ieſus in me- Marc.16 c
dio eorum, & dixit, Pax vobis. Ego ſum, nolite timere. Con- Ioan. 20 c
turbati verò & conterriti, exiſtimabant ſe ſpiritum videre. Et
dixit eis, Quid turbati eſtis, & cogitationes aſcendunt in cor-
da veſtra? Videte manus meas & pedes, quia ego ipſe ſum.
Palpate & videte: quia ſpiritus, carnem & oſſa nõ habet, ſicut
me videtis habere. Et cum hoc dixiſſet, oſtendit eis manus &
pedes. Adhuc autem illis non credentibus & mirantibus præ
gaudio, dixit, Habetis hic aliquid quod manducetur? At illi
obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & fauum mellis. Et cum man
ducaſſet coram eis, ſumens reliquias dedit eis. Et dixit ad eos,
Hæc ſunt verba quæ locutus ſum ad vos cum adhuc eſſem
vobiſcum, quoniam neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta
G ſunt in lege Moyſi & prophetis & pſalmis de me. Tunc ape-
ruit illis ſenſum, vt intelligerent ſcripturas, & dixit eis, Quo-
niam ſic ſcriptum eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati, & Pſal.15 b

reſurgere à mortuis tertia die: & prædicari in nomine eius
pœnitentiam & remiſsionem peccatorum in omnes gentes,
incipientibus ab Ieroſolyma. Vos autem teſtes eſtis horum.
Act.1 a Et ego mittam promiſſum patris mei in vos: vos autem ſe-
Ioan.15 d dete in ciuitate, quoad vſq; induamini virtute ex alto. Eduxit
Act.1 a autem eos foras in Bethaniam: & eleuatis manibus ſuis
Matt.16 d benedixit eis. Et factum eſt: dum benediceret il-
lis, receſsit ab eis, & ferebatur in cœlum. Et
ipſi adorantes regreſsi ſunt in Ieruſa-
lem cum gaudio magno: & erant
ſemper in templo lau-
dantes, & benedi-
centes Deum.
Amen.

F I N I S.

Hieronymus in Catalogo SCRIPTORVM Eccleſiaſticorum.

IOANNES Apoſtolus, quem IESVS amauit plurimum, filius Zebedæi, frater Iacobi apoſtoli, quem Herodes poſt paßionem Domini decollauerat, nouißimus omnium ſcripſit euangelium, rogatus ab Aſiæ epiſcopis aduerſus Cerinthum aliosq; hæreticos, & maximè tunc Ebionitarum dogma conſurgens, qui aſſerunt CHRISTVM ante Mariam non fuiſſe. Vnde & compulſus eſt diuinam eius natiuitatem edicere. Sed & aliam cauſam huius ſcripturæ ferunt, quòd cum legiſſet Matthæi, Marci, & Lucæ uolumina, probauerit quidem textum hiſtoriæ, & uera eos dixiſſe firmauerit, ſed unius tantum anni, in quo & paſſus eſt poſt carcerem Ioannis, hiſtoriam texuiſſe. Prætermiſſo itaq; anno, cuius acta à tribus expoſita fuerant, ſuperioris temporis antequam Ioannes clauderetur in carcerem geſta narrauit: ſicut manifeſtum eſſe poterit his qui diligenter quatuor euangeliorum uolumina legerint. Quæ res, etiam diaphoniam, quæ uidetur Ioannis eſſe cum cæteris, tollit. Scripſit autem & unam epiſtolam cuius exordium eſt, Quod fuit ab initio, quod audiuimus & uidimus oculis noſtris, quod perſpeximus & manus noſtræ contrectauerunt de uerbo uitæ. Quæ ab uniuerſis eccleſiaſticis & eruditis uiris probatur. Reliquæ autem duæ, quarum principium eſt, Senior electæ dominæ & natis eius: & ſequentis, Senior Caio chariſsimo, quem ego diligo in ueritate, Ioannis preſbyteri aſſeruntur, cuius & hodie alterum ſepulchrum apud Epheſum oſtenditur. & nonnulli putant duas memorias eiuſdem Ioannis Euangeliſtæ eſſe, ſuper qua re cum per ordinem ad Papiam auditorem eius uentum fuerit, diſſeremus. Quartodecimo igitur anno, ſecundam poſt Neronem perſecutionem mouente Domitiano, in Patmos inſulam relegatus, ſcripſit Apocalypſin, quam interpretantur Iuſtinus martyr & Hirenæus. Interfecto autem Domitiano, & actis eius ob nimiam crudelitatem à Senatu reſciſsis, ſub Pertinace principe rediit Epheſum, ibiq; uſq; ad Traianum principem perſeuerans, totas Aſiæ fundauit, rexitq; eccleſias: & confectus ſenio, ſexageſimooctauo poſt paßionem Domini anno, mortuus iuxta eandem urbem ſepultus eſt.

Sanctum Ieſu Chriſti Euangelium ſecundum Ioannem.

[redacted]

CAPVT I.

A IN PRINcipio erat verbum, & verbum erat apud Deũ, & Deus erat verbũ. Hoc erat in principio apud Deũ. Omnia per ipſum facta ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil quod factũ eſt. In ipſo vita erat, & vita erat lux hominũ: & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam nõ comprehenderunt. Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Ioãnes. Hic venit in teſtimoniũ: vt teſtimoniũ perhiberet de lumine, vt omnes crederẽt per illum. Non erat ille lux: ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine.
Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem
in hunc mundum. In mundo erat, & mundus per ipſum
B factus eſt, & mundus eum non cognouit. In propria ve-
nit: & ſui eum non receperunt: quotquot autem recepe-
runt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui
credunt in nomine eius: qui non ex ſanguinibus, neque ex
voluntate carnis, neq; ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt.
Et verbum caro factum eſt: & habitauit in nobis (& vidimus Matt.1 c
gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre) plenum gra- Luc.2 d
tiæ & veritatis. Ioannes teſtimonium perhibet de ipſo, & cla-
mat, dicens, Hic erat quẽ dixi, Qui poſt me venturus eſt, ante 1.Timo.6 d
me factus eſt: quia prior me erat. Et de plenitudine eius nos
omnes accepimus, & gratiã pro gratia: quia lex per Moyſen 1.Ioan.4 c
C data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chriſtũ facta eſt. Deum 1.Tim.6 c
nemo vidit vnquam. Vnigenitus filius qui eſt in ſinu patris
ipſe enarrauit. Et hoc eſt teſtimoniũ Ioannis, quando miſe-
runt Iudæi ab Ieroſolymis ſacerdotes & leuitas ad eum, vt in-
terrogarent eum, Tu quis es? Et confeſſus eſt, & non negauit.
Et confeſſus eſt, Quia non ſum ego Chriſtus. Et interrogaue
runt eum, Quid ergo? Elias es tu? Et dixit, Nõ ſum. Propheta Eſa.40 a
es tu? Et reſpondit, Non. Dixerunt ergo ei, Quis es, vt reſpon Matt.3 a
ſum demus his qui miſerũt nos? quid dicis de teipſo? Ait, Ego Marc.1 a
vox clamantis in deſerto, dirigite viam Domini, ſicut dixit Luc.3 a
Eſaias propheta. Et qui miſsi fuerant, erant ex Phariſæis. Et Matt.1 c
D interrogauerunt eum, & dixerunt ei, Quid ergo baptizas, ſi Marc.1 b
tu non es Chriſtus, neq; Elias, neq; propheta? Reſpondit ei Luc.3 c
Ioannes, dicens, Ego baptizo in aqua: medius autem veſtrum Act.1 a
ſtetit quem vos neſcitis. Ipſe eſt qui poſt me venturus eſt, 2 a 11 c
qui ante me factus eſt: cuius ego non ſum dignus vt ſoluã eius 19 a

corrigiam

corrigiam calceamenti.Hæc in Bethania facta ſunt trans Ior-
danem, vbi erat Ioannes baptizans. Altera die vidit Ioan-
nes Ieſum venientem ad ſe, & ait, Ecce agnus Dei, ecce qui
tollit peccata mundi. Hic eſt de quo dixi, Poſt me venit vir,
qui ante me factus eſt, quia prior me erat: & ego neſciebam
E eum,ſed vt manifeſtetur in Iſrael, propterea veni ego in aqua
baptizans. Et teſtimonium perhibuit Ioannes, dicens, Quia
Matt.3 d vidi ſpiritū deſcendentem quaſi columbam de cœlo, & man-
Marc.1 b ſit ſuper eum. Et ego neſciebam eum: ſed qui miſit me bapti-
Luce 3 d zare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris ſpiritum de-
ſcendentem & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in
ſpiritu ſancto. Et ego vidi: & teſtimonium perhibui: quia hic
eſt filius Dei. Altera die iterum ſtabat Ioannes, & ex diſci-
pulis eius duo. Et reſpiciens Ieſum ambulantem, dicit, Ecce
agnus Dei. Et audierunt eum duo diſcipuli loquentem, & ſe-
cuti ſunt Ieſum. Conuerſus autem Ieſus, & videns eos ſequen
F tes ſe, dicit eis, Quid quæritis? Qui dixerunt ei, Rabbi (quod
dicitur interpretatum, magiſter) vbi habitas? Dicit eis, Ve-
nite & videte. Venerūt & viderunt vbi maneret: & apud eum
manſerunt die illo. Hora autem erat quaſi decima. Erat au-
tem Andreas frater Simōnis Petri vnus ex duobus qui audie-
rant à Ioanne, & ſecuti fuerant eum. Inuenit hic primùm,
fratrem ſuum Simonē, & dicit ei, Inuenimus Meſsiam, quod
eſt interpretatum, Chriſtus. Et adduxit eum ad Ieſum. Intui-
tus autem eum Ieſus, dixit, Tu es Simon filius Iona: tu vo-
caberis Cephas, quod interpretatur Petrus. In craſtinum
voluit exire in Galilæam: & inuenit Philippum. Et dicit ei
G Ieſus, Sequere me. Erat autem Philippus à Bethſaida, ciui-
tate Andreæ & Petri. Inuenit Philippus Nathanael, & di-
Gene.49 b cit ei, Quem ſcripſit Moyſes in lege, & prophetæ: inuenimus
Deut.18 c Ieſum filium Ioſeph à Nazareth. Et dixit Nathanael. A Na-
Eſa.40 e zareth poteſt aliquid boni eſſe? Dicit ei Philippus, Veni &
& 45 b vide. Vidit Ieſus Nathanael venientem ad ſe: & dicit de eo,
Ierem.23 a Ecce verè Iſraelita in quo dolus non eſt. Dicit ei Nathanael,
Ezec.34 f Vnde me noſti? Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Prius quàm te
& 17 f Philippus vocaret, cū eſſes ſub ficu vidi te. Reſpondit ei Na-
Daniel.9 f thanael, & ait, Rabbi, tu es filius Dei, tu es rex Iſrael. Reſpon-
dit Ieſus, & dixit ei, Quia dixi tibi, Vidi te ſub ficu, credis:
maius his videbis. Et dicit ei, Amen amen dico vobis, videbi-
tis cœlum apertum, & angelos Dei aſcendentes & deſcen-
dentes ſupra filium hominis.

[redacted]

CAPVT II.

A ET die tertia nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ:
& erat mater Ieſu ibi. Vocatus eſt autem & Ie-
ſus, & diſcipuli eius ad nuptias. Et deficiente vi-
no, dicit mater Ieſu, ad eum, Vinum non habent.
Et dicit ei Ieſus, Quid mihi & tibi eſt mulier? nondum venit
hora mea. Dicit mater eius miniſtris, Quodcunq; dixerit vo-
bis, facite. Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ ſecun-
dum purificationem Iudæorum, capientes ſingulæ metretas
B binas vel ternas. Dicit eis Ieſus, Implete hydrias aqua. Et im-
pleuerunt eas vſq; ad ſummum. Et dicit eis Ieſus, Haurite
nunc, & ferte Architriclino. Et tulerunt. Vt autem guſtauit
Architriclinus aquam vinū factam & non ſciebat vnde eſſet,
miniſtri autem ſciebant qui hauſerant aquam: vocat ſponſum
Architriclinus, & dicit ei, Omnis homo primùm, bonum vi-
num ponit: & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius
eſt. Tu autem ſeruaſti bonum vinum vſque adhuc. Hoc fecit
C initium ſignorum Ieſus in Cana Galilææ: & manifeſtauit glo
riam ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli eius. Poſt hæc
deſcendit Capharnaum ipſe & mater eius, & fratres eius, &
diſcipuli eius: & ibi manſerunt non multis diebus. Et prope
erat Paſcha Iudæorum, & aſcendit Ieſus Ieroſolymam: & in-
uenit in templo vendentes oues & boues & columbas, & nu-
mularios ſedentes. Et cum feciſſet quaſi flagellum de funicu-
lis, omnes eiecit de templo, oues quoque & boues, & numu-
lariorum effudit æs, & menſas ſubuertit. Et his qui columbas
D vendebant, dixit, Auferte iſta hinc: & nolite facere domum
patris mei, domum negotiationis. Recordati ſunt verò diſci-
puli eius: quia ſcriptum eſt, Zelus domus tuæ comedit me.
Reſponderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei, Quod ſignum Pſal.68
oſtendis nobis: quia hæc facis? Reſpondit Ieſus, & dixit eis,
Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Di- Matt.26 f
xerunt ergo Iudæi. Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt & 27 e
templum hoc: & tu in tribus diebus excitabis illud? Ille au- Marc.14 f
tem dicebat de templo corporis ſui. Cum ergo reſurrexiſſet à & 15 e
mortuis, recordati ſunt diſcipuli eius: quia hoc dicebat, & cre- Pſal.1 b
diderunt ſcripturæ, & ſermoni quem dixit Ieſus. Cum au- & 16 e
tem eſſet Ieroſolymis in Paſcha in die feſto: multi crediderūt
in nomine eius, videntes ſigna eius quæ faciebat. Ipſe autē Ie-
ſus non credebat ſemetipſum eis: eo quòd ipſe noſſet omnes,
& quia opus ei non erat vt quis teſtimonium perhiberet de
homine: ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine.

[redacted]

CAPVT III.

A ERat autem homo ex Phariſæis, Nicodemus no-
mine, princeps Iudæorum. Hic venit ad Ieſum
nocte, & dixit ei, Rabbi, ſcimus: quia à Deo ve-
niſti magiſter. Nemo enim poteſt hæc ſigna face
re quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo. Reſpondit Ieſus, &
dixit ei, Amen amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit denuò,
non poteſt videre regnum Dei. Dicit ad eum Nicodemus,
Quomodo poteſt homo naſci cum ſit ſenex? nunquid po-
teſt in ventrē matris ſuæ iteratò introire & renaſci? Reſpon-
dit Ieſus, Amen amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex
aqua & ſpiritu ſancto, nō poteſt introire in regnū Dei. Quod
natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natū eſt ex ſpiritu, ſpiri-
tus eſt. Non mireris: quia dixi tibi, Oportet vos naſci denuò.
Spiritus vbi vult ſpirat: & vocem eius audis, ſed neſcis vnde
veniat aut quò vadat: ſic eſt omnis qui natus eſt ex ſpiritu.
B Reſpondit Nicodemus, & dixit ei, Quomodo poſſunt hæc
fieri? reſpondit Ieſus, & dixit ei, Tu es magiſter in Iſrael,
& hæc ignoras? Amen amen dico tibi: quia quod ſcimus lo-
quimur, & quod vidimus teſtamur, & teſtimonium noſtrum
non accipitis. Si terrena dixi vobis & non creditis: quomodo
ſi dixero vobis cœleſtia, credetis? Et nemo aſcendit in cœlum
niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis qui eſt in cœlo.
Et ſicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto: ita exaltari Nume.21 e
oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipſo, non pe-
reat, ſed habeat vitam æternam. Sic enim Deus dilexit mun- 1.Ioan.4 b
dum, vt filium ſuum vnigenitum daret: vt omnis qui credit
in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Non enim mi-
ſit Deus filiū ſuum in mundum vt iudicet mundū, ſed vt ſal-
C uetur mundus per ipſum. Qui credit in eum, non iudicatur:
qui autem non credit, iam iudicatus eſt: quia non credidit in
nomine vnigeniti filij Dei. Hoc eſt autem iudicium: quia lux
venit in mundū, & dilexerunt homines magis tenebras quàm
lucem. Erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui ma-
la agit, odit lucem: & non venit ad lucem: vt non arguantur
opera eius. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt ma-
nifeſtentur opera eius, quia in Deo ſunt facta. Poſt hæc
venit Ieſus & diſcipuli eius in Iudæam terram: & illic mo-
rabatur cum eis & baptizabat. Erat autem & Ioannes ba-
ptizans in Aenon iuxta Salim: quia aquæ multæ erant il-
lic, & veniebant & baptizabantur. Nondum enim miſſus
fuerat Ioannes in carcerem. Facta eſt autem quæſtio ex di-
ſcipulis Ioannis cum Iudæis de purificatione. Et venerunt ad
Ioannem,

Ioannem,& dixerunt ei, Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem,cui tu teſtimonium perhibuiſti,ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eũ.Reſpondit Ioannes,& dixit,Non poteſt homo accipere quicquam, niſi fuerit ei datum de cœlo. Ipſi vos mihi teſtimoniũ perhibetis quòd dixerim,Non ſum ego D Chriſtus:ſed quia miſſus ſum ante illũ. Qui habet ſponſam, ſponſus eſt:amicus autem ſponſi qui ſtat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi.Hoc ergo gaudium meum impletũ eſt.Illum oportet creſcere:me autem minui. Qui de ſurſum venit:ſuper omnes eſt.Qui eſt de terra,de terra eſt, & de terra loquitur:qui de cœlo venit:ſuper omnes eſt.Et quod vidit & audiuit,hoc teſtatur:& teſtimoniũ eius nemo accipit. Qui autem accepit eius teſtimonium, ſignauit quia Deus verax eſt.Quem enim miſit Deus,verba Dei loquitur.Non enim ad menſuram dat Deus ſpiritum.Pater diligit filium:& omnia dedit in manu eius. Qui credit in filium, habet vitam æternam: qui autem incredulus eſt filio, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.

Supra 1 c

[redacted]

CAPVT IIII.

A VT ergò cognouit Ieſus: quia audierunt phariſæi quòd Ieſus plures diſcipulos facit & baptizat quàm Ioannes (quanquam Ieſus non baptizaret, ſed diſcipuli eius)reliquit Iudæam, & abijt iterum in Galilæam.Oportebat autem eum tranſire per Samariam. Venit ergo in ciuitatem Samariæ quæ dicitur Sichar:iuxta prædium quod dedit Iacob, Ioſeph filio ſuo. Erat autem ibi,fons Iacob. Ieſus autem fatigatus ex itinere,ſedebat ſic ſupra fontem.Hora autem erat quaſi ſexta. Venit autem mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Ieſus, Da mihi bibere. Diſcipuli enim eius abierant in ciuitatem vt cibos emerent. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana, Quomodo tu B Iudæus cum ſis,bibere à me poſcis,quæ ſum mulier Samaritana?non enim coutuntur Iudæi Samaritanis.Reſpondit Ieſus,& dixit ei, Si ſcires donum Dei, & quis eſt qui dicit tibi, Da mihi bibere:tu forſitan petiſſes ab eo,& dediſſet tibi aquã viuam.Dicit ei mulier, Domine,neq; in quo haurias habes,& puteus altus eſt:vnde ergo habes aquam viuam? Nunquid tu maior es patre noſtro Iacob,qui dedit nobis puteum, & ipſe ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius? Reſpondit Ieſus,& dixit ei, Omnis qui bibit ex aqua hac,ſitiet iterum:qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei,non ſitiet in æternum, ſed aqua quam ego dabo ei,fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Dicit ad eum mulier, Domine,da mihi hãc aquam: vt non ſitiam,neq; veniam huc haurire. Dicit ei Ieſus, Vade, C voca virum tuũ,& veni huc. Reſpondit mulier,& dixit, Non habeo virum.Dicit ei Ieſus,Bene dixiſti, Quia non habeo virum.Quinq; enim viros habuiſti: & nunc quem habes, non eſt tuus vir.Hoc verè dixiſti.Dicit ei mulier,Domine, video quia propheta es tu.Patres noſtri in monte hoc adorauerunt: & vos dicitis quia Ieroſolymis eſt locus vbi adorare oportet. Dicit ei Ieſus, Mulier, crede mihi quia veniet hora quando neq; in monte hoc, neq; in Ieroſolymis adorabitis patrem. Vos adoratis quod neſcitis:nos adoramus quod ſcimus, quia ſalus ex Iudæis eſt. Sed venit hora & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt patrem in ſpiritu & veritate. Nam & pater tales quærit,qui adorent eum. Spiritus eſt Deus: & eos qui adorant eum,in ſpiritu & veritate oportet adorare. Dicit D ei mulier,Scio quia Meſſias venit,qui dicitur Chriſtus. Cum ergo venerit,ille annunciabit nobis omnia.Dicit ei Ieſus,Ego ſum qui loquor tecum. Et continuò venerunt diſcipuli eius: & mirabantur: quia cum muliere loquebatur. Nemo autem dixit, Quid quæris aut quid loqueris cum ea? Reliquit ergo hydriam ſuam mulier:& abijt in ciuitatem,& dicit illis hominibus,Venite,& videte hominẽ qui dixit mihi omnia quæcunque feci. Nunquid ipſe eſt Chriſtus? Exierunt ergo de ciuitate, & veniebant ad eum.Interea rogabant eũ diſcipuli E dicentes,Rabbi,manduca.Ille autem dixit eis,Ego cibum habeo manducare quem vos neſcitis. Dicebant ergo diſcipuli adinuicem, Nunquid aliquis attulit ei manducare? Dicit eis Ieſus,Meus cibus eſt,vt faciam volũtatem eius qui miſit me: vt perficiã opus eius. Nõnne vos dicitis quòd adhuc quatuor menſes ſunt,& meſſis venit? Ecce dico vobis, leuate oculos veſtros & videte regiones,quia albæ ſunt iam ad meſſem. Et qui metit,mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam:vt & qui ſeminat ſimul gaudeat & qui metit. In hoc enim verbum verum: quia alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui metit.Ego miſi vos metere quod vos non laboraſtis. Alij laborauerunt:& vos in labores eorum introiſtis. Ex ciuitate F autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum,propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis, Quia dixit mihi omnia quæcunq; feci.Cum veniſſent ergo ad illum Samaritani,rogauerunt eum vt ibi maneret.Et manſit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt propter ſermonem eius. Et mulieri dicebant, Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipſi enim audiuimus,& ſcimus quia hic eſt verè ſaluator mundi. Poſt duos autem dies exijt inde: & abijt in Galilæam. Ipſe enim Ieſus teſtimonium perhibuit quia propheta in ſua patria honorem non habet.Cum ergo veniſſet in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidiſſent quæ fecerat Ieroſolymis in die feſto: & ipſi enim venerant ad diem feſtum. Venit ergo iterum in Cana Galilææ, vbi fecit aquam G vinum. Et erat quidam regulus cuius filius infirmabatur Capharnaum.Hic cum audiſſet quia Ieſus adueniret à Iudæa in Galilæam,abijt ad eum:& rogabat eum vt deſcenderet & ſanaret filium eius:incipiebat enim mori. Dixit ergo Ieſus ad eum, Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis. Dicit ad eum regulus, Domine, deſcende prius quàm moriatur filius meus. Dicit ei Ieſus, Vade, filius tuus viuit. Credidit homo ſermoni quem dixit ei Ieſus, & ibat. Iam autem eo deſcendente,ſerui occurrerunt ei, & renunciauerunt dicentes quia filius eius viueret.Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerit. Et dixerunt ei, Quia heri hora ſeptima reliquit eum febris.Cognouit ergo pater:quia illa hora erat in qua dixit ei Ieſus, Filius tuus viuit: & credidit ipſe & domus eius tota. Hoc iterum ſecundum ſignum fecit Ieſus, cum veniſſet à Iudæa in Galilæam.

Gene. 48 d · 4.Cor. 3 d · Matt. 13 g · Marc. 6 a · Luc. 4 c · Matt. 4 b · Marc. 1 b · Luc. 4 c

[redacted]

CAPVT V.

A POſt hæc erat dies feſtus Iudæorum: & aſcendit Ieſus Ieroſolymam. Eſt autem Ieroſolymis, in Probatica, piſcina quæ cognominatur hebraicè * Bethzeda,quinq; porticus habẽs. In his iacebat multitudo magna languentium,cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum. Angelus autem Domini deſcendebat ſecundum tempus in piſcinam: & mouebatur aqua.Et qui primus deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ,ſanus fiebat à quacunq; detinebatur infirmitate. Erat autem quidam homo ibi,triginta & octo annos habens in in- B firmitate ſua.Hunc cum vidiſſet Ieſus iacentem,& cognouiſſet quia iam multum tempus haberet: dicit ei, Vis ſanus fieri? Reſpondit ei languidus, Domine, hominem non habeo vt cum turbata fuerit aqua mittat me in piſcinam: dum venio enim ego, alius ante me deſcendit. Dicit ei Ieſus, Surge, tolle grabbatum tuum & ambula. Et ſtatim ſanus factus eſt homo ille:& ſuſtulit grabbatum ſuum,& ambulabat. Erat autem ſabbathum in die illo. Dicebant ergo Iudæi, illi qui ſanatus fuerat,Sabbathum eſt,non licet tibi tollere grabbatum

*alias Bethſaida.

tuum. Reſpondit eis, Qui me ſanũ fecit, ille mihi dixit, Tol-
le grabbatum tuum, & ambula. Interrogauerunt ergo eum,
Quis eſt ille homo, qui dixit tibi, Tolle grabbatũ tuũ & am-
C bula? Is autem qui ſanus fuerat effectus, neſciebat quis eſſet.
Ieſus enim declinauit à turba conſtituta in loco. Poſteà in-
uenit eum Ieſus in templo, & dixit illi, Ecce ſanus factus es,
iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Abijt ille
homo: & nuntiauit Iudæis: quia Ieſus eſſet qui fecit eum ſa-
num. Propterea perſequebantur Iudæi Ieſum, quia hæc ſa-
ciebat in ſabbatho. Ieſus autem reſpondit eis, Pater meus vſq;
modo operatur: & ego operor. Propterea ergo magis quære-
bant eum Iudæi interficere: quia non ſolum ſoluebat ſabba-
thum, ſed & patrem ſuum dicebat Deum, æqualem ſe faciens
Deo. Reſpondit itaq; Ieſus, & dixit eis, Amen amen dico vo-
bis, non poteſt filius à ſe facere quicquam, niſi quod viderit
D patrem facientem. Quæcunq; enim ille facit, hæc & filius ſi-
militer facit. Pater enim diligit filium, & omnia demonſtrat
ei quæ ipſe facit, & maiora his demonſtrabit ei opera, vt vos
miremini. Sicut enim pater ſuſcitat mortuos & viuificat: ſic &
filius quos vult, viuificat. Neq; enim pater iudicat quenquam,
ſed omne iudicium dedit filio, vt omnes honorificent filium,
ſicut honorificant patrem. Qui non honorificat filium, non
honorificat patrem qui miſit illum. Amen amen dico vobis
quia qui verbum meum audit & credit ei qui miſit me, habet
vitam æternam: & in iudicium non venit: ſed tranſit à morte
in vitam. Amen amen dico vobis: quia venit hora & nunc eſt,
E quando mortui audient vocem filij Dei: & qui audierint, vi-
uent. Sicut enim pater habet vitam in ſemetipſo: ſic dedit &
Matt.25 d filio habere vitam in ſemetipſo, & poteſtatem dedit ei iudi-
cium facere. Quia filius hominis eſt. Nolite mirari hoc: quia
venit hora in qua omnes qui in monumentis ſunt, audient
vocem filij Dei: & procedent qui bona fecerunt, in reſurre-
ctionem vitæ: qui verò mala egerunt, in reſurrectionem iu-
dicij. Non poſſum ego à meipſo facere quicquam. Sicut
audio, iudico: & iudicium meum, iuſtum eſt: quia non quæro
voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me. Si ego
Matt.3 d teſtimonium perhibeo de meipſo, teſtimonium meum non
eſt verum. Alius eſt qui teſtimonium perhibet de me: & ſcio
quia verum eſt teſtimonium eius quod perhibet de me. Vos
Supra 1 c miſiſtis ad Ioannem: & teſtimonium perhibuit veritati. Ego
F autem non ab homine teſtimonium accipio: ſed hæc dico, vt
vos ſalui ſitis. Ille erat lucerna ardens & lucens. Vos autem
voluiſtis ad horam exultare in luce eius. Ego autem habeo
teſtimonium maius Ioannis. Opera enim quæ dedit mihi
pater vt perficiam ea: ipſa opera quæ ego facio, teſtimonium
Matt.3 d perhibent de me: quia pater miſit me. Et qui miſit me pater,
ipſe teſtimonium perhibuit de me. Neque vocem eius vn-
quam audiſtis, neque ſpeciem eius vidiſtis, & verbum eius
non habetis in vobis manens: quia quem miſit ille, huic vos
non creditis. Scrutamini ſcripturas: quia vos putatis in ipſis
vitam æternam habere. Et illæ ſunt quæ teſtimonium per-
G hibent de me: & non vultis venire ad me: vt vitam habeatis.
Claritatem ab hominibus non accipio. Sed cognoui vos: quia
dilectionem Dei non habetis in vobis. Ego veni in nomine
patris mei, & non accepiſtis me. Si alius venerit in nomine
ſuo, illum accipietis. Quomodo vos poteſtis credere, qui
gloriam ab inuicem accipitis: & gloriam quæ à ſolo Deo eſt,
non quæritis? Nolite putare: quia ego accuſaturus ſum vos
apud patrem. Eſt qui accuſat vos, Moyſes in quo vos ſpera-
tis. Si enim crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi: de
me enim ille ſcripſit. Si autem illius literis non creditis: quo-
modo verbis meis credetis?

[redacted]

CAPVT VI.

[illegible]

A POſt hæc abijt Ieſus trans mare Galilææ, quod Matt.14 b
eſt Tyberiadis: & ſequebatur eum multitudo ma- Marc.6 c
gna, quia videbant ſigna quæ faciebat ſuper his Luc.9 b
qui infirmabantur. Subijt ergo in montem Ieſus:
& ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis. Erat autem proximum Pa-
ſcha, dies feſtus Iudæorum. Cum ſubleuaſſet ergo oculos Ie-
ſus, & vidiſſet quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad
Philippum, Vnde ememus panes vt manducent hi? Hoc au-
tem dicebat tentans eum: ipſe enim ſciebat quid eſſet factu-
rus. Reſpondit ei Philippus. Ducentorum denariorum panes
non ſufficiunt eis, vt vnuſquiſq; modicum quid accipiat. Di-
cit ei vnus ex diſcipulis eius, Andreas, frater Simonis Petri,
Eſt puer vnus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, &
B duos piſces: ſed hæc quid ſunt inter tantos? Dicit ergo Ie-
ſus, Facite homines diſcumbere. Erat autem fœnum mul-
tum in loco. Diſcubuerunt ergo viri, numero quaſi quin-
que millia. Accepit ergo Ieſus panes: & cum gratias egiſ-
ſet, diſtribuit diſcumbentibus, ſimiliter & ex piſcibus quan-
tum volebant. Vt autem impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis,
Colligite quæ ſuperauerunt fragmenta, ne pereant. College-
runt ergo & impleuerunt duodecim cophinos fragmẽtorum
ex quinq; panibus hordeaceis, quæ ſuperfuerunt his qui man-
ducauerant. Illi ergo homines cùm vidiſſent quod Ieſus fe-
cerat ſignum, dicebant, Quia hic eſt verè propheta, qui ven-
turus eſt in mundum. Ieſus ergo cum cognouiſſet: quia Matt.14 c
venturi eſſent, vt raperent eum & facerent eum regem, fugit Marc.6 f
iterum in montem ipſe ſolus. Vt autem ſero factum eſt, de-
ſcenderunt diſcipuli eius ad mare. Et cum aſcẽdiſſent nauim,
C venerunt trans mare in Capharnaum: & tenebræ iam factæ
erant: & non venerat ad eos Ieſus. Mare autem, vento magno
flante, exurgebat. Cum remigaſſent ergo quaſi ſtadia viginti-
quinq; aut triginta, vident Ieſum ambulantem ſupra mare, &
proximum naui fieri, & timuerunt. Ille autem dicit eis, Ego
ſum, nolite timere. Voluerunt ergo accipere eum in nauim:
& ſtatim nauis fuit ad terram in quam ibant. Altera die, turba
quæ ſtabat trans mare, vidit quia nauicula alia non erat ibi,
niſi vna, & quia non introiſſet cum diſcipulis ſuis Ieſus in na-
uim, ſed ſoli diſcipuli eius abijſſent: aliæ verò ſuperuenerunt
naues à Tyberiade iuxta locum vbi manducauerant pa-
nem, gratias agentes Deo. Cùm ergo vidiſſet turba quia Ie-
ſus non eſſet ibi neque diſcipuli eius, aſcenderunt in naicu-
las & venerunt Capharnaum quærentes Ieſum. Et cum in-
ueniſſent eum trans mare, dixerunt ei, Rabbi, quando huc ve-
niſti? Reſpondit eis Ieſus, & dixit, Amen amen dico vobis,
quæritis me non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex
panibus, & ſaturati eſtis. Operamini non cibum qui perit, ſed
qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit
D vobis. Hunc enim pater ſignauit Deus. Dixerunt ergo ad
eum, Quid faciemus vt operemur opera Dei? Reſpondit Ie-
ſus, & dixit eis, Hoc eſt opus Dei, vt credatis in eum quem
miſit ille. Dixerunt ergo ei, Quod ergo tu facis ſignum, vt
videamus & credamus tibi? quid operaris? Patres noſtri man-
ducauerunt manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt, Panem de
cœlo dedit eis manducare. Dixit ergo eis Ieſus, Amen amen
dico vobis, non Moyſes dedit vobis panem de cœlo, ſed pa-
ter meus dat vobis panem de cœlo verum. Panis enim verus
eſt qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo. Dixerunt er-
go ad eum, Domine, ſemper da nobis panem hunc. Dixit
autem eis Ieſus, Ego ſum panis vitæ. Qui venit ad me, non
eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet in æternum. Sed di-
xi vobis: quia & vidiſtis me, & non credidiſtis. Omne quod
dat mihi pater, ad me veniet: & eum qui venit ad me, non eij-
ciam foras, quia deſcendi de cœlo, non vt faciam voluntatem
meam, ſed voluntatem eius qui miſit me. Hæc eſt enim vo-
luntas eius qui miſit me patris: vt omne quod dedit mihi non
perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in nouiſsimo die. Hæc eſt
autem voluntas patris mei qui miſit me: vt omnis qui videt
filium

filium & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego reſu-
E ſcitabo eum in nouiſsimo die. Murmurabant ergo Iudæi de
illo, quia dixiſſet, Ego ſum panis viuus qui de cœlo deſcen-
Matt.13 g di: & dicebant, Nónne hic eſt filius Ioſeph, cuius nos no-
uimus patrem & matrem? Quomodo ergo dicit hic, Quia
de cœlo deſcendi? Reſpondit ergo Ieſus, & dixit eis, No-
lite murmurare in inuicem. nemo poteſt venire ad me, niſi
Pater qui miſit me traxerit eum, & ego reſuſcitabo eum in
Eſa. 54 c nouiſsimo die. Eſt ſcriptum in prophetis, Et erunt omnes
docibiles Dei. Omnis qui audiuit à patre & didicit: venit ad
me. Non quia patrem vidit quiſquã, niſi is qui eſt à Deo, hic
vidit patrem. Amen amen dico vobis, qui credit in me, ha-
Exod.16 c bet vitam æternam. Ego ſum panis vitæ. Patres veſtri man-
ducauerunt manna in deſerto: & mortui ſunt. Hic eſt panis
de cœlo deſcendens: vt ſi quis ex ipſo mãducauerit, non mo-
riatur. Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendi. Si quis
manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: & panis quem
ego dabo, caro mea eſt, pro mundi vita. Litigabant ergo Iu-
dæi adinuicem, dicentes, Quomodo poteſt hic nobis carnem
F ſuam dare ad manducandum? Dixit ergo Ieſus, Amen amen
dico vobis, niſi manducaueritis carnem filij hominis, & bi-
1.Cor.11 f beritis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui
manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem, habet vi-
tam æternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſsimo die. Ca-
ro enim mea, verè eſt cibus: & ſanguis meus, verè eſt potus,
qui mãducat meam carnem & bibit meum ſanguinem, in me
manet, & ego in illo. Sicut miſit me viuens pater, & ego viuo
propter patrem: & qui manducat me, & ipſe viuet propter
me. Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit. Non ſicut mandu-
cauerunt patres veſtri manna: & mortui ſunt. Qui manducat
hunc panem viuet in æternũ. Hæc dixit in ſynagóga docens
in Capharnaum. Multi ergo audientes ex diſcipulis eius,
dixerunt, Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?
G Sciens autem Ieſus apud ſemetipſum: quia murmurauerant
de hoc diſcipuli eius, dixit eis, Hoc vos ſcandalizat? Si ergo vi-
deritis filium hominis aſcendentem vbi erat prius? Spiritus
eſt qui viuificat: caro non prodeſt quicquam. verba quæ ego
locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt. Sed ſunt quidam ex
vobis qui non credunt. Sciebat enim ab initio Ieſus qui eſſent
credentes, & quis traditurus eſſet eum. Et dicebat, Propterea
dixi vobis: quia nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei da-
tum à patre meo. Ex hoc multi diſcipulorum eius abierunt
retrò: & iam non cum illo ambulabant. Dixit ergo Ieſus, ad
duodecim, Nunquid & vos vultis abire? Reſpondit ergo ei
Simon Petrus, Domine ad quem ibimus? verba vitæ æter-
næ habes: & nos credimus & cognouimus quia tu es Chri-
ſtus filius Dei. Reſpondit eis Ieſus, Nónne ego vos duo-
Matt.16 f decim elegi: & ex vobis vnus diabolus eſt? Dicebat autem de
Iuda Simonis Iſcariote: hic enim erat traditurus eum, cum
eſſet vnus ex duodecim.

[redacted]

CAPVT VII.

A POſt hæc autem ambulabat Ieſus in Galilæam.
non enim volebat in Iudæa ambulare: quia quæ-
rebant eum Iudæi interficere. Erat autem in pro-
ximo dies feſtus Iudæorum Scenopegia. Dixe-
runt autem ad eum fratres eius, Tranſi hinc, & vade in Iudæã,
vt & diſcipuli tui videant opera tua quæ facis. Nemo quippe
in occulto quid facit, & quærit ipſe in palàm eſſe. Si hæc facis:
manifeſta teipſum mundo. Neq; enim fratres eius credebant
in eum. Dixit ergo eis Ieſus, Tempus meum nondum ad-
uenit: tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum. Non po-
teſt mundus odiſſe vos, Me autem odit: quia ego teſtimo-
B nium perhibeo de illo quòd opera eius mala ſunt. Vos aſcen-
dite ad diem feſtum hunc. ego non aſcendam ad diem feſtum
iſtum: quia meum tempus nondum impletum eſt. Hæc cum
dixiſſet, ipſe manſit in Galilæa. Vt autem aſcenderunt fratres
eius, tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtum non manifeſtè, ſed
quaſi in occulto. Iudæi ergo quærebant eum in die feſto, &
dicebant, Vbi eſt ille? Et murmur multum erat in turba de
eo. Quidam enim dicebant, Quia bonus eſt. Alij autem dice-
bant, Non, ſed ſeducit turbas. Nemo tamen palàm loqueba-
tur de illo, propter metum Iudæorum. Iam autem die feſto
mediante, aſcendit Ieſus in templum, & docebat. Et miraban-
tur Iudæi, dicentes, Quomodo hic literas ſcit, cùm non didi-
cerit? Reſpondit eis Ieſus, & dixit, Mea doctrina, non eſt
C mea, ſed eius qui miſit me. Si quis voluerit voluntatem eius fa-
cere: cognoſcet de doctrina, vtrũ ex Deo ſit, an ego à meipſo
loquar. Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quæ-
rit. qui autem quærit gloriam eius qui miſit eum: hic verax
eſt, & iniuſtitia in illo non eſt. Nónne Moyſes dedit vobis
legem: & nemo ex vobis facit legem? Quid me quæritis in-
terficere? Reſpondit turba, & dixit, Dæmonium habes: quis
te quærit interficere? Reſpondit Ieſus, & dixit eis, Vnum
opus feci: & omnes miramini. Propterea Moyſes dedit vo-
bis circuncisionem: non quia ex Moyſe eſt, ſed ex patribus: Leuit.12 a
& in ſabbatho circunciditis hominem. Si circuncisionem ac-
cipit homo in ſabbatho: vt non ſoluatur lex Moyſi: mihi in-
dignamini: quia totum hominem ſanum feci in ſabbatho? Deut.1 c
Nolite iudicare ſecundum faciem: ſed iuſtum iudicium iudi-
D cate. Dicebant ergo quidam ex Ieroſolymitis, Nónne hic eſt
quem quærunt interficere? Ecce, palàm loquitur, & nihil ei
dicunt, Nunquid verè cognouerunt principes: quia hic eſt
Chriſtus? Sed hunc ſcimus vnde ſit. Chriſtus autem cum
venerit, nemo ſcit vnde ſit. Clamabat ergo Ieſus in templo
docens, & dicens, Et me ſcitis, & vnde ſim ſcitis: & à meipſo
non veni, ſed eſt verus qui miſit me quem vos neſcitis. Ego
ſcio eum: & ſi dixero quia neſcio eum, ero ſimilis vobis, men-
dax, ſed ſcio eum: quia ab ipſo ſum, & ipſe me miſit. Quæ-
rebant ergo eum apprehendere: & nemo miſit in illum ma-
E nus, quia nondum venerat hora eius. De turba autem multi
crediderunt in eum, & dicebant, Chriſtus cum venerit, nun-
quid plura ſigna faciet quàm quæ hic facit? Audierunt pha-
riſæi turbam murmurantem de illo hæc: & miſerunt princi-
pes & Phariſæi miniſtros vt apprehenderent Ieſum. Dixit
ergo eis Ieſus, Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum: & Infra 13 d
vado ad eum qui me miſit. Quæretis me, & non inuenietis: &
vbi ego ſum, vos non poteſtis venire. Dixerunt ergo Iudæi
ad ſemetipſos, Quò hic iturus eſt, quia non inueniemus eum?
nunquid in diſperſionem gentiũ iturus eſt, & docturus gen-
tes? Quis eſt hic ſermo quem dixit, Quæretis me & nõ inue-
F nietis: & vbi ſum ego, vos non poteſtis venire? In nouiſsi-
mo autem die magno feſtiuitatis ſtabat Ieſus: & clamabat, di-
cens, Si quis ſitit: veniat ad me, & bibat. Qui credit in me, ſicut
dicit ſcriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Hoc Leuit.23 f
autem dixit de ſpiritu quem accepturi erant credẽtes in eum.
nondum enim erat ſpiritus datus: quia Ieſus nondum erat
glorificatus. Ex illa ergo turba cum audiſſent hos ſermones
eius, dicebant, Hic eſt verè Propheta. Alij dicebant, Hic eſt
Chriſtus. Quidam autem dicebant, Nunquid à Galilæa ve-
G nit Chriſtus? Nónne ſcriptura dicit: quia ex ſemine Da-
uid & de Bethlehem caſtello vbi erat David, venit Chri- Mich.5 a
ſtus? Diſſenſio itaque facta eſt in turba propter eum. Qui- Matt.2 a
dam autem ex ipſis volebant apprehendere eum: ſed nemo
miſit ſuper eum manus. Venerunt ergo miniſtri ad pontifi-
ces & phariſæos. Et dixerunt eis illi, Quare non adduxiſtis
illum? Reſponderunt miniſtri, Nunquam ſic locutus eſt ho-
mo, ſicut hic homo. Reſponderunt ergo eis phariſæi. Nun-
quid & vos ſeducti eſtis? nunquid ex principibus aliquis
credidit in eum, aut ex Phariſæis? Sed turba hæc quæ non

nouit

nouit legem, maledicti ſunt. Dixit Nicodemus ad eos, Ille qui
venit ad eum nocte, qui vnus erat ex ipſis. Nunquid lex no-
ſtra iudicat hominem, niſi prius audierit ab ipſo & cognoue-
rit quid faciat? Reſponderunt, & dixerunt ei, Nunquid & tu
Galilæus es? Scrutare ſcripturas, & vide, quia à Galilæa pro-
pheta non ſurgit. Et reuerſi ſunt vnuſquiſq; in domum ſuam.

[redacted]

CAPVT VIII.

A IESVS autem perrexit in montem Oliuet: & di-
luculo iterum venit in templum, & omnis popu-
lus venit ad eum, & ſedens docebat eos. Addu-
cunt autem Scribæ & Phariſæi mulierē in adul-
terio deprehenſam: & ſtatuerunt eam in medio, & dicunt ei,
Magiſter, hæc mulier modo deprehenſa eſt in adulterio. In
Leuit.20 a lege autem, Moyſes mandauit nobis huiuſmodi lapidare. Tu
ergo quid dicis? Hoc autem dicebant tentantes eum: vt poſ-
ſent accuſare eum. Ieſus autem inclinans ſe deorſum, digito
ſcribebat in terram. Cum ergo perſeuerarent interrogantes
eum: erexit ſe, & dixit eis, Qui ſine peccato eſt veſtrum, pri-
Deut.17 b mus in illam lapidem mittat. Et iterum ſe inclinans ſcribebat
in terram. Audientes autem hæc, vnus poſt vnum exibant, in-
cipientes à ſenioribus: & remanſit ſolus Ieſus, & mulier in
medio ſtans. Erigens autem ſe Ieſus, dixit ei, Mulier vbi ſunt
qui te accuſabant? nemo te condemnauit? Quæ dixit, Nemo
Domine. Dixit autem Ieſus, Nec ego te condemnabo. Va-
B de, & iam amplius noli peccare. Iterum ergo locutus eſt eis
Ioan.1 b Ieſus, dicens, Ego ſum lux mundi. Qui ſequitur me, non am-
bulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. Dixerunt ergo ei
phariſæi, Tu de teipſo teſtimonium perhibes: teſtimonium
tuum non eſt verū. Reſpondit Ieſus, & dixit eis, Et ſi ego te-
ſtimonium perhibeo de meipſo, verū eſt teſtimoniū meum:
quia ſcio vnde veni, & quò vado: vos autem neſcitis vnde ve-
nio, aut quò vado. Vos ſecundū carnem iudicatis: ego non iu-
dico quenquam: & ſi iudico ego, iudiciū meum verū eſt: quia
Deut.17 b ſolus non ſum, ſed ego & qui miſit me, pater. Et in lege veſtra
Matt.18 b ſcriptum eſt, Quia duorū hominum teſtimonium verum eſt.
2.Cor.13 a Ego ſum qui teſtimoniū perhibeo de meipſo: & teſtimoniū
Hebr.10 c perhibet de me qui miſit me, pater. Dicebant ergo ei, Vbi eſt
C pater tuus? Reſpondit Ieſus, Neque me ſcitis, neq; patrem
meum. Si me ſciretis: forſitan & patrem meum ſciretis. Hæc
verba locutus eſt Ieſus in gazophylacio, docens in templo: &
nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius. Di-
xit ergo iterum eis Ieſus, Ego vado: & quæretis me, & in pec-
cato veſtro moriemini. Quò ego vado, vos non poteſtis ve-
nire. Dicebant ergo Iudæi, Nunquid interficiet ſemetipſum,
Quia dicit, Quò ego vado, vos non poteſtis venire? Et dice-
bat eis, Vos deorſum eſtis, ego de ſupernis ſum. Vos de mun
do hoc eſtis: ego non ſum de hoc mundo. Dixi ergo vobis
quia moriemini in peccatis veſtris. Si enim non credideritis
quia ego ſum, moriemini in peccato veſtro. Dicebant ergo
ei, Tu quis es? Dixit eis Ieſus, Principiū, qui & loquor vo-
D bis. Multa habeo de vobis loqui & iudicare, ſed qui me miſit,
verax eſt: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo. Et
Rom.3 a non cognouerūt quia patrem eius dicebat Deum. Dixit ergo
eis Ieſus, Cum exaltaueritis filium hominis, tunc cognoſcetis
quia ego ſum, & à meipſo facio nihil, ſed ſicut docuit me pa-
ter, hæc loquor: & qui me miſit, mecum eſt, & nō reliquit me
ſolū: quia ego quæ placita ſunt ei, facio ſemper. Hæc illo lo-
quente, multi crediderunt in eum. Dicebat ergo Ieſus ad eos
qui crediderūt ei, Iudæos, Si vos manſeritis in ſermone meo,
verè diſcipuli mei eritis: & cognoſcetis veritatem, & veritas li-
berabit vos. Reſponderunt ei, Semen Abrahæ ſumus, & ne-
Rom.6 c mini ſeruiuimus vnquā: quomodo tu dicis, Liberi eritis? Re-
2.Petr.2 d ſpondit eis Ieſus, Amen amen dico vobis quia omnis qui facit
peccatum, ſeruus eſt peccati. Seruus autem non manet in do-
mo in æternum: filius manet in æternū. Si ergo vos filius libe-
rauerit: verè liberi eritis. Scio quia filij Abrahæ eſtis: ſed quæ-
E ritis me interficere, quia ſermo meus non capit in vobis. Ego
quod vidi apud patrem, loquor: & vos quæ vidiſtis apud pa-
trem veſtrum, facitis. Reſponderūt, & dixerunt ei, Pater no-
ſter, Abraham eſt. Dicit eis Ieſus, Si filij Abrahæ eſtis, opera
Abrahæ facite. Nunc autem quæritis me interficere hominē,
qui veritatem vobis locutus ſum, quam audiui à Deo. hoc
Abraham non fecit. Vos facitis opera patris veſtri. Dixerunt
itaq; ei, Nos ex fornicatione non ſumus nati. vnū patrem ha-
bemus Deū. Dixit ergo eis Ieſus, Si Deus, pater veſter eſſet:
diligeretis vtiq; me. ego enim ex Deo proceſſi, & veni. neq;
enim à meipſo veni: ſed ille me miſit. Quare loquelam meam
F non cognoſcitis? Quia non poteſtis audire ſermonem meū.
Vos ex patre diabolo eſtis: & deſyderia patris veſtri vultis fa- 1.Ioan.3 b
cere. Ille, homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit: quia
non eſt veritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex proprijs
loquitur, quia mendax eſt & pater eius. Ego autem ſi verita-
tem dico, non creditis mihi. Quis ex vobis arguet me de pec-
cato? Si veritatem dico: quare vos non creditis mihi? Qui ex
Deo eſt, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex
Deo non eſtis. Reſponderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei,
Nónne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu, & dæmo-
nium habes? Reſpondit Ieſus, Ego dæmonium non habeo:
ſed honorifico patrem meū, & vos inhonoraſtis me. Ego au-
tem non quæro gloriā meam. eſt qui quærat & iudicet. Amen
G amen dico vobis, ſi quis ſermonem meum ſeruauerit, mortem
non videbit in æternū. Dixerunt ergo Iudæi, Nunc cognoui-
mus quia dæmoniū habes. Abraham mortuus eſt, & prophe-
tæ: & tu dicis, Si quis ſermonem meum ſeruauerit, non guſta-
bit mortem in æternum. Nunquid tu maior es patre noſtro
Abraham, qui mortuus eſt & prophetæ mortui ſunt? Quem
teipſum facis? Reſpondit Ieſus, Si ego glorifico meipſum,
gloria mea nihil eſt. eſt pater meus qui glorificat me, quem
vos dicitis quia Deus noſter eſt: & non cognouiſtis eum, ego
autem noui eum. Et ſi dixero quia non ſcio eum: ero ſimilis
vobis, mendax. Sed ſcio eum: & ſermonem eius ſeruo. Abra-
ham pater veſter exultauit vt videret diem meum: & vidit &
gauiſus eſt. Dixerunt ergo Iudæi ad eum, Quinquaginta an-
nos nondū habes, & Abraham vidiſti? Dixit eis Ieſus, Amen
amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego ſum. Tule-
runt ergo lapides vt iacerent in eum. Ieſus autem abſcondit
ſe, & exiuit de templo.

[redacted]

CAPVT IX.

A ET præteriens Ieſus, vidit hominem cæcum à
natiuitate: & interrogauerunt eum diſcipuli eius,
Rabbi, quis peccauit, hic, aut parentes eius, vt cæ-
cus naſceretur? Reſpondit Ieſus, Neque hic pec-
cauit, neque parentes eius: ſed vt manifeſtentur opera Dei
in illo. Me oportet operari opera eius qui miſit me, donec
dies eſt. Venit nox, quando nemo poteſt operari. Quan-
diu ſum in mundo, lux ſum mundi. Hoc cum dixiſſet, expuit
B in terram & fecit lutum ex ſputo, & liniuit lutum ſuper ocu-
los eius, & dixit ei, Vade, laua in natatoria Siloe, quod inter-
pretatur, miſſus. Abijt ergo & lauit: & venit videns. Itaq; vi-
cini & qui viderant eum prius: quia mendicus erat, dicebant,
Nónne hic eſt qui ſedebat & mendicabat? Alij dicebant,
Quia hic eſt. Alij autem, Nequaquam, ſed ſimilis eſt ei. Ille
verò dicebat, Quia ego ſum. Dicebant ergo ei, Quomodo
aperti ſunt tibi oculi? Reſpondit, Ille homo qui dicitur Ie-
ſus, lutum fecit: & vnxit oculos meos: & dixit mihi, Vade
C ad natatoriam Siloe: & laua. Et abij, & laui, & video. Et dixe-
runt ei, Vbi eſt ille? Ait, Neſcio. Adducunt eum ad phariſæos
qui

quí cæcus fuerat. Erat autem ſabbathum, quando lutum fecit
Ieſus,& aperuit oculos eius. Iterum ergo interrogabant eum
phariſæi quomodo vidiſſet. Ille autem dixit eis, Lutum mihi
poſuit ſuper oculos, & laui: & video. Dicebant ergo ex pha-
riſæis quidam, Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbathum non
cuſtodit. Alij autem dicebant, Quomodo poteſt homo pec-
cator hæc ſigna facere? Et ſchiſma erat inter eos. Dicunt ergo
cæco iterum, Tu quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos?
Ille autem dixit, Quia propheta eſt. Non crediderũt ergo Iu-
D dæi de illo quia cæcus fuiſſet & vidiſſet, donec vocauerũt pa-
rentes eius qui viderat,& interrogauerunt eos, dicentes, Hic
eſt filius veſter, quem vos dicitis quia cæcus natus eſt? Quo-
modo ergo nunc videt? Reſponderunt eis parentes eius, &
dixerunt, Scimus quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus na-
tus eſt: quomodo autem nunc videat, neſcimus: aut quis eius
aperuit oculos, nos neſcimus: ipſum interrogate: ætatem ha-
bet: ipſe de ſe loquatur. Hæc dixerũt parentes eius, quoniam
timebant Iudæos. iam enim conſpirauerant Iudæi, vt ſi quis
E eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra ſynagógã fieret. Pro-
pterea parentes eius dixerunt, Quia ætatem habet, ipſum in-
terrogate. Vocauerunt ergo rurſum hominem qui fuerat cæ-
cus,& dixerunt ei, Da gloriam Deo. nos ſcimus quia hic ho-
mo, peccator eſt. Dixit ergo eis ille, Si peccator eſt, neſcio:
vnum ſcio, quia cæcus cum eſſem, modo video. Dixerunt er-
go illi, Quid fecit tibi: quomodo aperuit tibi oculos? Reſpon-
F dit eis, Dixi vobis iam,& audiſtis: quid iterum vultis audire?
nunquid & vos vultis diſcipuli eius fieri? Maledixerunt ergo
ei:& dixerunt, Tu diſcipulus illius ſis: nos autem, Moyſi diſci
puli ſumus. Nos ſcimus quia Moyſi locutus eſt Deus: hunc
autem neſcimus vnde ſit. Reſpondit ille homo,& dixit eis, In
hoc enim mirabile eſt, quia vos neſcitis vnde ſit: & aperuit
meos oculos. Scimus autem quia peccatores Deus non audit:
ſed ſi quis Dei cultor eſt & voluntatem eius facit, hunc exau-
dit. A ſeculo non eſt auditum quia quis aperuit oculos cæci
nati. Niſi eſſet hic à Deo, non poterat facere quicquã. Reſpon
derunt,& dixerunt ei, In peccatis natus es totus: & tu doces
G nos? Et eiecerunt eum foras. Audiuit Ieſus quia eiecerunt
eum foras:& cum inueniſſet eum, dixit ei, Tu credis in filium
Dei? Reſpondit ille,& dixit, Quis eſt Domine, vt credam in
eum? Et dixit ei Ieſus, Et vidiſti eum: & qui loquitur tecum,
ipſe eſt. At ille ait, Credo Domine. Et procidens adorauit eũ.
Et dixit ei Ieſus, In iudicium ego in hunc mundum veni: vt
qui non vident videant,& qui vident cæci fiant. Et audierunt
quidam ex phariſæis, qui cum ipſo erant:& dixerũt ei, Nun-
quid & nos cæci ſumus? Dixit eis Ieſus, Si cæci eſſetis, non ha
beretis peccatum. nunc verò dicitis, Quia videmus. Peccatum
ergo veſtrum manet.

[redacted]. CAPVT X.

A Men amen dico vobis, qui non intrat per oſtium
in ouile ouium, ſed aſcendit aliunde: ille fur eſt &
latro. Qui autem intrat per oſtiũ: paſtor eſt ouiũ.
Huic oſtiarius aperit:& oues vocem eius audiũt:
& proprias oues vocat nominatim,& educit eas. Et cum pro-
prias oues emiſerit, ante eas vadit:& oues illũ ſequuntur, quia
ſciunt vocem eius. Alienũ autem non ſequuntur, ſed fugiunt
ab eo: quia non nouerunt vocem alienorũ. Hoc prouerbium
B dixit eis Ieſus. Illi autem non cognouerunt quid loqueretur
eis. Dixit ergo eis iterum Ieſus, Amen amen dico vobis, quia
ego ſum oſtium ouiũ. Omnes quotquot venerunt, fures ſunt
& latrones: ſed non audierunt eos oues. Ego ſum oſtium. Per
me ſi quis introierit, ſaluabitur:& ingredietur & egredietur,
& paſcua inueniet. Fur non venit, niſi vt furetur & mactet &
perdat. Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant,

C Ego ſum paſtor bonus. Bonus paſtor, animam ſuam dat pro — Eſa. 40 e
ouibus ſuis. Mercenarius autem & qui non eſt paſtor, cuius — Eze. 14 f
non ſunt oues propriæ, videt lupum venientem. & dimittit — & 37 f
oues & fugit:& lupus rapit, & diſpergit oues. Mercenarius
autem fugit, quia mercenarius eſt. & non pertinet ad eum de
ouibus. Ego ſum paſtor bonus:& cognoſco oues meas, & co
gnoſcunt me meæ. Sicut nouit me pater,& ego agnoſco pa-
trem:& animam meam pono pro ouibus meis. Et alias oues
habeo quæ non ſunt ex hoc ouili:& illas oportet me adduce- — Ezec. 37 f
D re,& vocem meam audient,& fiet vnũ ouile & vnus paſtor.
Propterea me diligit pater: quia ego pono animam meam, vt
iterum ſumam eam. nemo tollit eam à me: ſed ego pono eam
à meipſo. poteſtatem habeo ponendi eam:& poteſtatem ha-
beo iterum ſumendi eam. Hoc mandatũ accepi à patre meo.
Diſſenſio iterũ facta eſt inter Iudæos propter ſermones hos.
Dicebant autem multi ex ipſis, Dæmonium habet & inſanit:
quid eum auditis? Alij dicebant, Hæc verba non ſunt dæmo-
nium habentis. nunquid dæmonium poteſt cæcorum oculos — 1. Mac. 4 f
aperire? Facta ſunt autem encænia in Ieroſolymis:& hyems
erat. Et ambulabat Ieſus in tẽplo, in porticu Salomonis. Cir-
E cundederunt ergo eum Iudæi,& dicebant ei, Quouſq; animã
noſtram tollis? ſi tu es Chriſtus, dic nobis palàm. Reſpondit
eis Ieſus, Loquor vobis:& non creditis. Opera quæ ego facio
in nomine patris mei, hæc teſtimonium perhibent de me: ſed
vos non creditis, quia nõ eſtis ex ouibus meis. Oues meæ vo-
cem meam audiunt:& ego cognoſco eas,& ſequuntur me: &
ego vitam æternam do eis:& non peribunt in æternũ,& non
rapiet eas quiſquã de manu mea. Pater meus quod dedit mi-
hi, maius omnibus eſt:& nemo poteſt rapere de manu patris
mei. Ego & pater vnum ſumus. Suſtulerunt ergo lapides Iu-
F dæi, vt lapidarent eum. Reſpondit eis Ieſus, Multa bona ope-
ra oſtendi vobis ex patre meo: propter quod eorum opus me
lapidatis? Reſponderunt ei Iudæi, De bono opere non lapi-
damus te, ſed de blaſphemia, & quia tu homo cum ſis, facis
teipſum Deum. Reſpõdit eis Ieſus, Nonne ſcriptũ eſt in lege — Pſal. 81 b
veſtra, Ego dixi, dij eſtis? Si illos dixit deos ad quos ſermo
Dei factus eſt,& non poteſt ſolui ſcriptura: quem pater ſan-
G ctificauit & miſit in mundum, vos dicitis, Quia blaſphemas:
quia dixi Filius Dei ſum? Si non facio opera patris mei: noli-
te credere mihi. Si autem facio; & ſi mihi non vultis credere,
operibus credite, vt cognoſcatis & credatis quia pater in me
eſt,& ego in patre. Quærebant ergo eũ apprehendere:& exi-
uit de manibus eorum. Et abijt iterũ trans Iordanem in eum
locum vbi erat Ioannes baptizans primum:& manſit illic. &
multi venerunt ad eum,& dicebant, Quia Ioannes quidem ſi-
gnum fecit nullum. Omnia autem quæcunq; dixit Ioãnes de
hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.

[redacted].

CAPVT XI.

A Rat autem quidam languẽs Lazarus à Bethania,
de caſtello Mariæ & Marthæ ſororũ eius. Ma-
ria autem erat quæ vnxit Dominum vnguento,
& exterſit pedes eius capillis ſuis: cuius frater La-
zarus infirmabatur. Miſerunt ergo ſorores eius ad eum, di-
centes, Domine, ecce quem amas, infirmatur. Audiens autem
Ieſus, dixit eis, Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro
gloria Dei: vt glorificetur filius Dei per eam. Diligebat au-
tem Ieſus Martham, & ſororem eius Mariam & Lazarum.
Vt ergo audiuit quia infirmabatur, tunc quidẽ manſit in eo-
dem loco duobus diebus: deinde poſt hęc dicit diſcipulis ſuis,
Eamus in Iudæam iterum. Dicunt ei diſcipuli, Rabbi, nunc
quærebãt te Iudæi lapidare:& iterum vadis illuc? Reſpondit
Ieſus, Nonne duodecim ſunt horæ diei? Si quis ambulauerit
in die,

B in die, non offendit: quia lucem huius mundi videt. Si autem
ambulauerit in nocte, offendit: quia lux non eſt in eo. Hæc
ait: & poſt hæc dicit eis, Lazarus amicus noſter dormit: ſed va
do vt à ſomno exuſcitem eum. Dixerunt ergo diſcipuli eius,
Domine, ſi dormit, ſaluus erit. Dixerat autem Ieſus de morte
eius: illi autem putauerunt quia de dormitione ſomni diceret.
Tunc ergo Ieſus dixit eis manifeſtè, Lazarus mortuus eſt: &
gaudeo propter vos: vt credatis, quoniam non eram ibi, ſed
eamus ad eum. Dixit ergo Thomas qui dicitur Didymus, ad
condiſcipulos, Eamus & nos, & moriamur cũ eo. Venit itaq;
C Ieſus: & inuenit eum quatuor dies iam in monumento haben
tem. Erat autem Bethania iuxta Ieroſolymam quaſi ſtadijs
quindecim. Multi autem ex Iudæis venerant ad Martham &
Mariam, vt conſolarentur eas de fratre ſuo. Martha ergo vt
audiuit quia Ieſus venit, occurrit illi: Maria autem domi ſede-
bat. Dixit ergo Martha ad Ieſum, Domine, ſi fuiſſes hìc, fra-
ter meus nõ fuiſſet mortuus: ſed & nunc ſcio, quia quæcunq;
popoſceris à Deo, dabit tibi Deus. Dicit illi Ieſus, Reſurget
frater tuus. Dicit ei Martha, Scio quia reſurget in reſurrectio-
ne in nouiſsimo die. Dixit ei Ieſus, Ego ſum reſurrectio &
vita. qui credit in me: etiam ſi mortuus fuerit, viuet: & omnis
qui viuit & credit in me: non morietur in æternũ. Credis hoc?
D Ait illi, Vtique Domine, ego credidi quia tu es Chriſtus fi-
lius Dei viui qui in hunc mundum veniſti. Et cum hæc dixiſ-
ſet, abijt & vocauit Mariam ſororem ſuam ſilentio, dicens,
Magiſter adeſt, & vocat te. Illa vt audiuit, ſurgit cito, & venit
ad eum non dum enim venerat Ieſus in caſtellum: ſed erat ad-
huc in illo loco vbi occurrerat ei Martha. Iudæi ergo qui erãt
cum ea in domo, & conſolabantur eam, cum vidiſſent Mariã
quia cito ſurrexit & exijt, ſecuti ſunt eam, dicentes, Quia va-
dit ad monumentum vt ploret ibi. Maria ergo cum veniſſet
vbi erat Ieſus, videns eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei, Do
mine, ſi fuiſſes hic, non eſſet mortuus frater meus. Ieſus ergo
vt vidit eam plorantem & Iudæos qui venerant cum ea plo-
rantes, infremuit ſpiritu, & turbauit ſeipſum, & dixit, Vbi
E poſuiſtis eum? Dicunt ei, Domine, veni & vide. Et lachryma-
tus eſt Ieſus. Dixerunt ergo Iudæi, Ecce quomodo amabat
eum. Quidam autem ex ipſis dixerunt, Non poterat hic qui
aperuit oculos cæci nati, facere vt hic non moreretur? Ieſus
ergo rurſum fremens in ſemetipſo venit ad monumentũ. erat
autem ſpelunca: & lapis ſuperpoſitus erat ei. Ait Ieſus, Tolli-
te lapidem. Dicit ei Martha, ſoror eius qui mortuus fuerat,
Domine, iam fœtet, quadriduanus eſt enim. Dicit ei Ieſus,
Nonne dixi tibi quoniam ſi credideris, videbis gloriam Dei?
Tulerunt ergo lapidem. Ieſus autem eleuatis ſurſum oculis
F dixit, Pater, gratias ago tibi quoniam audiſti me. ego autem
ſciebam: quia ſemper me audis, ſed propter populum qui cir-
cumſtat, dixi: vt credãt quia tu me miſiſti. Hæc cum dixiſſet,
voce magna clamauit, Lázare, veni foras. Et ſtatim prodijt
qui fuerat mortuus, ligatus manus & pedes inſtitis, & facies
illius ſudario erat ligata. Dixit eis Ieſus, Soluite eum, & ſinite
abire. Multi ergo ex Iudæis qui venerant ad Mariam & Mar-
tham, & viderant quæ fecit: crediderunt in eum. Quidam au-
tem ex ipſis abierunt ad phariſæos: & dixerunt eis quæ fecit
Ieſus. Collegerunt ergo pontifices & phariſæi concilium, &
dicebant, Quid facimus? quia hic homo multa ſigna facit. Si
dimittimus eum ſic, omnes credent in eum: & venient Roma-
ni, & tollent noſtrum locum & gentem. Vnus autem ex ipſis
Caiphas nomine, cum eſſet põtifex anni illius, dixit eis, Vos
neſcitis quicquam nec cogitatis: quia expedit nobis vt vnus
G moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc
autem à ſemetipſo non dixit: ſed cum eſſet pontifex anni il-
lius, prophetauit quòd Ieſus moriturus erat pro gente. & non
tantum pro gente: ſed vt filios Dei qui erant diſperſi, congre-
garet in vnum. Ab illo ergo die, cogitauerunt vt interficerent
eum. Ieſus ergo iam non in palàm ambulabat apud Iudæos,
ſed abijt in regionem iuxta deſertũ in ciuitatem quæ dicitur
Ephrem, & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis. Proximum
autem erat paſcha Iudæorum: & aſcenderunt multi Ieroſoly-
mam de regione ante paſcha, vt ſanctificarent ſeipſos. Quæ-
rebant ergo Ieſum: & colloquebantur adinuicem. in templo
ſtantes, Quid putatis quia non venit ad diem feſtum iſtum?
Dederant autem pontifices & phariſæi mandatum, vt ſi quis
cognouerit vbi ſit, indicet, vt apprehendant eum.

[redacted]

CAPVT XII.

A IESVS ergo ante ſex dies paſchæ venit Betha- Matt.26 a
niam, vbi Lazarus fuerat mortuus quem ſuſcita- Mar.14 a
uit Ieſus. Fecerunt autem ei cœnã ibi: & Martha
miniſtrabat. Lazarus verò vnus erat ex diſcum-
bentibus cum eo. Maria ergo accepit libram vnguenti nardi
piſticæ pretioſi, & vnxit pedes Ieſu, & extersit pedes eius ca-
pillis ſuis: & domus impleta eſt ex odore vnguenti. Dixit er-
go vnus ex diſcipulis eius Iudas Iſcariotes, qui erat eum tra-
diturus, Quare hoc vnguentum non vænijt trecentis denarijs,
& datũ eſt egenis? Dixit autem hoc, non quia de egenis per-
tinebat ad eum: ſed quia fur erat, & loculos habẽs ea quæ mit-
tebantur portabat. Dixit ergo Ieſus, Sine illam, in diem ſepul
turæ meæ ſeruauit illud. Pauperes enim ſemper habetis vo-
biſcum: me autem non ſemper habetis. Cognouit ergo turba
B multa ex Iudæis quia illic eſt: & venerunt nõ propter Ieſum
tantum, ſed vt Lazarum viderent quem ſuſcitauit à mortuis.
Cogitauerũt autem principes ſacerdotum vt & Lazarum in-
terficerent: quia multi propter illum abibãt ex Iudæis, & cre-
debant in Ieſum. In craſtinum autem turba multa quæ ve-
nerat ad diem feſtum, cum audiſſent, quia venit Ieſus Ieroſo-
lymam: acceperunt ramos palmarum, & proceſſerũt obuiam
ei, & clamabant, Hoſanna, benedictus qui venit in nomine Matt.21 a
Domini, rex Iſrael. Et inuẽnit Ieſus aſellum: & ſedit ſuper Mar.14 a
eum, ſicut ſcriptum eſt, Noli timere filia Sion: ecce rex tuus Luc.19 f
C venit ſedens ſuper pullum aſinæ. Hæc non cognouerunt di- Zacha.9 b
ſcipuli eius primùm: ſed quando glorificatus eſt Ieſus, tunc
recordati ſunt: quia hæc erant ſcripta de eo, & hæc fecerunt ei.
Teſtimonium ergo perhibebat turba quæ erat cum eo quan-
do Lazarũ vocauit de monumento, & ſuſcitauit eum à mor-
tuis. Propterea & obuiam venit ei turba: quia audierunt eum
feciſſe hoc ſignum. Phariſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos,
Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus poſt eum
abijt. Erant autem quidam gentiles ex his qui aſcenderant
vt adorarent in die feſto. Hi ergo acceſſerunt ad Philippum
qui erat à Bethſaida Galilææ: & rogabant eum, dicẽtes, Do-
mine, volumus Ieſum videre. Venit Philippus, & dicit An-
D dreæ, Andreas rurſum & Philippus dixerunt Ieſu. Ieſus au-
tem reſpondit eis, dicens, Venit hora, vt clarificetur filius ho-
minis. Amen amen dico vobis, niſi granum frumenti cadens
in terram, mortuũ fuerit: ipſum ſolum manet: ſi autem mor-
tuum fuerit, multũ fructum affert. Qui amat animam ſuam, Matt.10 d
perdet eam: & qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam 16 d
æternam cuſtodit eam. Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: & Mar.8 d
vbi ſum ego, illic & miniſter meus erit. Si quis mihi miniſtra- Luce 9 c
uerit, honorificabit eum pater meus. Nunc anima mea turba- & 17 g
ta eſt. Et quid dicam? Pater, ſaluifica me ex hac hora. Sed pro-
pterea vẽni in horam hanc. Pater, clarifica nomen tuum. Ve-
nit ergo vox de cœlo, dicens, Et clarificaui, & iterum clarifi-
E cabo. Turba ergo quæ ſtabat & audierat, dicebat tonitruum
eſſe factum. Alij autem dicebant, Angelus ei locutus eſt. Re-
ſpondit Ieſus, & dixit, Non propter me hæc vox venit, ſed
propter vos. Nunc iudicium eſt mundi: nunc princeps huius
mundi eijcietur foras. Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia
traham ad me ipſum. hoc autem dicebat, ſignificãs qua morte

eſſet moriturus. Reſpondit ei turba: Nos audiuimus ex lege
Pſal. 109 b quia Chriſtus manet in æternū: & quomodo tu dicis, Opor-
116. a tet exaltari filium hominis? & quis eſt iſte filius hominis? Di-
Eſa. 40 c xit ergo eis Ieſus, Adhuc modicum, lumen in vobis eſt. Am-
Eze. 37 g bulate dum lucem habetis, vt non vos tenebræ comprehen-
F dant. & qui ambulat in tenebris, neſcit quò vadat. Dum lu-
cem habetis, credite in lucem, vt filij lucis ſitis. Hæc locutus
eſt Ieſus: & abijt, & abſcondit ſe ab eis. Cum autem tanta ſi-
gna feciſſet coram eis, non credebant in eum: vt ſermo Eſaiæ
Eſa. 53 a impleretur quē dixit, Domine, quis credidit auditui noſtro:
Roma. 10 d & brachium Domini cui reuelatum eſt? Propterea non po-
Eſa. 6 c terant credere, quia iterū dixit Eſaias, Excæcauit oculos eo-
Matt. 13 b rum, & indurauit cor eorum: vt non videant oculis, & non in-
Mar. 4 b telligant corde, & conuertantur, & ſanem eos. Hæc dixit
Luc. 8 b Eſaias, quādo vidit gloriam eius, & locutus eſt de eo. Verun-
Act. 28 f tamen & ex principibus multi crediderunt in eum, ſed pro-
Roma. 11 b pter phariſæos non confitebantur, vt è ſynagóga non eijce-
rentur: dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm glo-
G riam Dei. Ieſus autem clamauit, & dixit. Qui credit in me,
non credit in me, ſed in eum qui miſit me. Et qui videt me, vi-
det eum qui miſit me. Ego lux in mundum veni: vt omnis
qui credit in me, in tenebris non maneat. Et ſi quis audierit
verba mea & non cuſtodierit, ego non iudico eum: non enim
veni vt iudicem mundum, ſed vt ſaluificem mundū. Qui ſper-
nit me, & non accipit verba mea: habet qui iudicet eum. Ser-
mo quem locutus ſum, ille iudicabit eum in nouiſſimo die.
Quia ego ex meipſo nō ſum locutus: ſed qui miſit me pater,
ipſe mihi mandatum dedit quid dicam & quid loquar. Et ſcio
quia mandatum eius vita æterna eſt. Quæ ergo ego loquor:
ſicut dixit mihi pater, ſic loquor.

[redacted]

CAPVT XIII.

A Nte diem feſtum paſchæ, ſciens Ieſus quia venit
Matt. 26 a hora eius vt tranſeat ex hoc mundo ad patrem:
Luce 22 a cum dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finem
Mar. 14 a dilexit eos. Et cœna facta, cum diabolus iam mi-
ſiſſet in cor vt traderet eum Iudas Simónis Iſcariotes: ſciens
quia omnia dedit ei pater in manus, & quia à Deo exiuit & ad
Deum vadit, ſurgit à cœna, & ponit veſtimenta ſua: & cum
accepiſſet linteum, præcinxit ſe. Deinde miſit aquam in pel-
uim, & cœpit lauare pedes diſcipulorum & extergere linteo
quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simónem Petrum. Et di-
cit ei Petrus, Domine, tu mihi lauas pedes? Reſpondit Ieſus,
& dixit ei, Quod ego facio, tu neſcis modo: ſcies autē poſtea.
Dicit ei Petrus, Non lauabis mihi pedes in æternum. Reſpon
dit ei Ieſus, Si non lauero te, non habebis partem mecum. Di-
cit ei Simon Petrus, Domine, non tantum pedes meos, ſed &
B manus & caput. Dicit ei Ieſus, Qui lotus eſt, non indiget niſi
vt pedes lauet, ſed eſt mundus totus. Et vos, mundi eſtis, ſed
non omnes. Sciebat enim quiſnam eſſet qui traderet eū: pro-
pterea dixit, Non eſtis mundi omnes. Poſtquàm ergo lauit
pedes eorum, & accepit veſtimenta ſua: cum recubuiſſet ite-
rum, dixit eis, Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me ma-
giſter & Domine: & bene dicitis, ſum etenim. Si ergo ego la-
ui pedes veſtros, Dominus & magiſter: & vos debetis alter
alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis, vt quem-
admodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Amen amen dico
Infra 15 c vobis, non eſt ſeruus maior domino ſuo, neq; apoſtolus ma-
Matt. 10 c ior eo qui miſit illum. Si hæc ſcitis: beati eritis ſi feceritis ea.
Non de omnibus vobis dico: ego ſcio quos elegerim. Sed vt
Luce 6 f adimpleatur ſcriptura, Qui manducat mecum panem leua-
Pſal. 40 c bit cōtra me calcaneum ſuum. A modo dico vobis, prius quàm
C fiat: vt cum factum fuerit, credatis quia ego ſum. Amen amen
dico vobis, qui accipit ſi quem miſero, me accipit: qui autem
me accipit, accipit eum qui me miſit. Cum hæc dixiſſet Ieſus, Matt. 10 b
turbatus eſt ſpiritu: & proteſtatus eſt, & dixit, Amen amen Luc. 10 c
dico vobis: quia vnus ex vobis tradet me. Aſpiciebant ergo Matt. 26 b
adinuicem diſcipuli, hæſitantes de quo diceret. Erat ergo re- Mar. 14 b
cumbens vnus ex diſcipulis eius in ſinu Ieſu quem diligebat Luc. 22 b
Ieſus. Innuit ergo huic Simon Petrus: & dixit ei, Quis eſt de
quo dicit? Itaq; cum recubuiſſet ille ſupra pectus Ieſu, dixit
ei, Domine, quis eſt? Reſpondit Ieſus, Ille eſt, cui ego intin-
ctum panem porrexero. Et cum intinxiſſet panem, dedit Iu-
dæ Simónis Iſcariotæ. Et poſt buccellam, introiuit in eum
ſatanas. Et dicit ei Ieſus, Quod facis, fac citius. Hoc autem ne-
mo ſciuit diſcumbentium, ad quid dixerit ei. Quidam enim
putabant, quia loculos habebat Iudas, quòd dixiſſet ei Ieſus,
Eme ea quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum: aut egenis vt
aliquid daret. Cum ergo accepiſſet ille buccellam, exiuit con-
D tinuò. Erat autem nox. Cum ergo exiſſet, dixit Ieſus, Nunc
clarificatus eſt filius hominis: & Deus clarificatus eſt in eo. Si
Deus clarificatus eſt in eo, & Deus clarificabit eum in ſemet-
ipſo: & continuò clarificabit eum. Filioli, adhuc modicum
vobiſcum ſum. Quæretis me: & ſicut dixi Iudæis, Quo ego
vado, vos non poteſtis venire: & vobis dico modo. Manda-
tum nouum do vobis, Vt diligatis inuicem: ſicut dilexi vos, Supra 7 c
vt & vos diligatis inuicem. In hoc cognoſcent omnes quia di- 1. Ioan. 2 b
ſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis adinuicem. Dicit Infra 15 b
ei Simon Petrus, Domine, quò vadis? Reſpondit Ieſus, Quò
ego vado, non potes me modo ſequi, ſequēris autem poſtea.
Dicit ei Petrus, Quare non poſſum te ſequi modo? animam
meam pro te ponam. Reſpondit ei Ieſus, Animam tuam
pro me pones? Amen amen dico tibi, non cantabit gallus,
donec ter me neges.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A ET ait diſcipulis ſuis. Non turbetur cor veſtrum. Matt. 26 a
Creditis in Deum, & in me credite. In domo pa- Mar. 14 c
tris mei manſiones multæ ſunt. Si quò minus: di- Luc. 22 c
xiſſem vobis, Quia vado parare vobis locum. Et
ſi abiero & præparauero vobis locum: iterum venio & acci-
piam vos ad meipſum, vt vbi ſum ego & vos ſitis. Et quò ego
vado ſcitis, & viam ſcitis. Dicit ei Thomas, Domine, neſci-
mus quò vadis: & quomodo poſſumus viam ſcire? Dicit ei Ie-
ſus, Ego ſum via & veritas, & vita. nemo venit ad patrem niſi
per me. Si cognouiſſetis me, & patrem meum vtique cogno-
uiſſetis: & à modo cognoſcitis eum, & vidiſtis eum. Dicit ei
Philippus, Domine, oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis.
B Dicit ei Ieſus, Tanto tempore vobiſcum ſum, & non cogno-
uiſtis me? Philippe, qui videt me, videt & patrem. Quomodo
tu dicis, Oſtende nobis patrem? Non credis quia ego in pa-
tre, & pater in me eſt? Verba quæ ego loquor vobis, à me
ipſo non loquor: pater autem in me manens, ipſe facit opera.
Non creditis quia ego in patre, & pater in me eſt? Alioquin,
propter opera ipſa credite. Amen amen dico vobis, qui credit
in me, opera quæ ego facio & ipſe faciet, & maiora horum fa-
ciet, quia ego ad patrem vado. Et quodcunque petieritis pa- Infra 16 f
trem in nomine meo, hoc faciam: vt glorificetur pater in filio. Marc. 11 c
Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam. Si diligitis Matt. 7 a
me: mandata mea ſeruate. Et ego rogabo patrem, & alium pa-
C racletum dabit vobis vt maneat vobiſcum in æternum, ſpiri-
tum veritatis, quem mundus non poteſt accipere, quia non
videt eum, nec ſcit eum, vos autem cognoſcetis eū: quia apud
vos manebit, & in vobis erit. Non relinquam vos orphanos:
veniam ad vos. Adhuc modicum: & mundus me iam non vi-
det. Vos autem videtis me: quia ego viuo & vos viuetis. In
illo die vos cognoſcetis quia ego ſum in patre meo, & vos in
me, & ego in vobis. Qui habet mandata mea, & ſeruat ea: ille
eſt qui

[redacted]

eſt qui diligit me. qui autem diligit me, diligetur à patre meo:
& ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum. Dicit ei Iu-
das, non ille Iſcariotes, Domine, quid factum eſt quia mani-
feſtaturus es nobis teipſum, & non mundo? Reſpondit Ieſus,
& dixit ei, Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & pa
ter meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionẽ apud
D eum faciemus, Qui non diligit me: ſermones meos nõ ſeruat.
Et ſermonem quem audiſtis, non eſt meus: ſed eius qui miſit
me, patris. Hæc locutus ſum vobis, apud vos manens. Paracle
tus autem ſpiritus ſanctus quẽ mittet pater in nomine meo,
ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia quæcunque
dixero vobis. Pacem relinquo vobis: pacem meam do vobis,
non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor
veſtrum, neque formidet. Audiſtis quia ego dixi vobis, Vado
& venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis vtique quia vado
ad patrem: quia pater maior me eſt. Et nunc dixi vobis prius
quàm fiat: vt cũ factum fuerit, credatis. Iam non multa loquar
vobiſcũ: venit enim princeps mũdi huius. & in me non habet
quicquã. Sed vt cognoſcat mũdus quia diligo patrem: & ſicut
mandatum dedit mihi pater, ſic facio. Surgite, eamus hinc.

[redacted]

CAPVT XV.

A Ego ſum vitis vera, & pater meus agricola eſt. O-
mnem palmitem in me non ferentem fructum,
tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit
eum, vt fructus plus afferat. Iam vos mundi eſtis
propter ſermonem quem locutus ſum vobis. Manete in me:
& ego in vobis. Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſe-
metipſo, niſi manſerit in vite: ſic nec vos niſi in me manſeritis.
Ego ſum vitis: vos, palmites. qui manet in me, & ego in eo:
hic fert fructum multũ, quia ſine me nihil poteſtis facere. Si
quis in me nõ manſerit: mittetur foras ſicut palmes. & areſcet,
Matt. 13 c & colligent eum, & in ignem mittent & ardet. Si manſeritis
1. Ioan. 5 d B in me, & verba mea in vobis manſerint: quodcunq; volueritis
petetis, & fiet vobis. In hoc clarificatus eſt pater meus: vt fru-
ctum plurimum afferatis, & efficiamini mei diſcipuli. Sicut
dilexit me pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.
Si præcepta mea ſeruaueritis, manebitis in dilectione mea: ſi-
cut & ego præcepta patris mei ſeruaui, & maneo in eius dile-
ctione. Hæc locutus ſum vobis: vt gaudiũ meum in vobis ſit,
Supra 13 d & gaudiũ veſtrum impleatur. Hoc eſt præceptum meum vt
Ephe. 5 a diligatis inuicem, ſicut dilexi vos. Maiorem hac dilectionem
1. T[illegible] b c nemo habet: quàm vt animã ſuam ponat quis pro amicis ſuis.
1. Ioan. 3 c Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ ego præcipio vobis. Iam
d & 4 d C non dicam vos ſeruos: quia ſeruus neſcit quid faciat dominus
eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcunq; audiui à
patre meo, nota feci vobis. Non vos me elegiſtis, ſed ego ele-
gi vos: & poſui vos vt eatis & fructum afferatis, & fructus ve-
ſter maneat, vt quodcunq; petieritis patrem in nomine meo,
[illegible] 1 b det vobis. Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem. Si mundus
& 4 a vos odit: ſcitote quia me priorẽ vobis odio habuit. Si de mun-
do fuiſſetis: mundus quod ſuum erat, diligeret. Quia verò de
mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo: propterea odit
vos mũdus. Mementote ſermonis mei, quem ego dixi vobis,
Supra 13 b Non eſt ſeruus maior domino ſuo. Si me perſecuti ſunt: &
Matt. 10 c vos perſequentur, ſi ſermonẽ meũ ſeruauerunt: & veſtrũ ſer-
Matt. 24 a uabunt. Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meũ: quia
D neſciunt eum qui miſit me. Si nõ veniſſem & locutus fuiſſem
eis: peccatũ non haberent. nunc autem excuſationem non ha-
bent de peccato ſuo. Qui me odit: & patrem meũ odit. Si ope
ra non feciſſem in eis quæ nemo alius fecit: peccatũ non ha-
berent. Nunc autem & viderunt, & oderunt & me & patrem
Pſal. 24 c meũ. Sed vt adimpleatur ſermo qui in lege eorũ ſcriptus eſt,
Luc. 24 g Quia odio habuerũt me gratis. Cũ autem venerit paracletus
(quem ego mittam vobis à patre) ſpiritus veritatis qui à patre
procedit: ille teſtimonium perhibebit de me. Et vos teſtimo-
nium perhibebitis: quia ab initio mecum eſtis.

[redacted]

CAPVT XVI.

A Hæc locutus ſum vobis, vt non ſcandalizemini. Matt. 24 a
Abſq; ſynagógis facient vos. ſed venit hora, vt
omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe
præſtare Deo. & hæc facient vobis: quia nõ noue
runt patrẽ, neq; me. Sed hæc locutus ſum vobis vt cũ venerit
hora, eorũ reminiſcamini, quia ego dixi vobis. Hæc autẽ vo-
bis ab initio non dixi: quia vobiſcum eram. Et nunc vado ad
eum qui miſit me: & nemo ex vobis interrogat me. Quò va-
B dis? Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia impleuit cor ve-
ſtrum. Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis vt ego va-
dam. Si enim non abiero, paracletus nõ veniet ad vos: ſi autem
abiero, mittam eum ad vos. Et cum venerit, ille arguet mun-
dum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio. De peccato qui-
dem, quia non crediderunt in me: de iuſtitia verò, quia ad pa-
trem vado, & iam non videbitis me: de iudicio autẽ quia prin-
C ceps huius mundi iam iudicatus eſt. Adhuc multa habeo vo-
bis dicere: ſed non poteſtis portare modo. Cùm autem vene-
rit ille ſpiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. non
enim loquetur à ſemetipſo: ſed quæcunq; audiet loquetur &
quæ ventura ſunt, annuntiabit vobis. Ille me clarificabit: quia
de meo accipiet, & annuntiabit vobis. Omnia quæcunq; ha-
bet pater, mea ſunt. Propterea dixi, Quia de meo accipiet, &
annuntiabit vobis. Modicum & iam nõ videbitis me. & iterũ
D modicum & videbitis me: quia vado ad patrem. Dixerunt er-
go ex diſcipulis eius adinuicem, Quid eſt hoc quod dicit no-
bis, Modicum & non videbitis me, & iterum modicũ & vide-
bitis me, & quia vado ad patrem? Dicebãt ergo, Quid eſt hoc
quod dicit, Modicũ? neſcimus quid loquitur. Cognouit au-
tem Ieſus quia volebant eum interrogare: & dixit eis, De hoc
quæritis inter vos: quia dixi, Modicum & non videbitis me, &
iterum modicũ & videbitis me. Amen amen dico vobis: quia
plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem
contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudiũ. Mulier
E cum parit, triſtitiam habet, quia venit hora eius. cũ autem pe-
pererit puerum, iam non meminit preſſuræ propter gaudiũ,
quia natus eſt homo in mundũ. Et vos igitur, nunc quidẽ tri-
ſtitiam habetis. iterũ autẽ videbo vos, & gaudebit cor veſtrũ:
& gaudium veſtrũ nemo tollet à vobis. Et in illo die, me non
rogabitis quicquã. Amen amen dico vobis, ſi quid petieritis Supra 14 b
patrem in nomine meo, dabit vobis. Vſq; modo non petiſtis Mat. 7 a
quicquã in nomine meo. Petite & accipietis: vt gaudiũ veſtrũ 21 c
F ſit plenũ. Hæc in prouerbijs locutus ſum vobis. Venit hora Mar. 11 c
cũ iam nõ in prouerbijs loquar vobis, ſed palàm de patre an- Luc. 11 b
nuntiabo vobis. In illo die in nomine meo petetis: & nõ dico Iaco. 1 a
vobis quia ego rogabo patrẽ de vobis. Ipſe enim pater amat
vos, quia vos me amaſtis, & credidiſtis quia à Deo exiui. Exi-
ui à patre & veni in mundũ: iterum relinquo mundũ, & vado
G ad patrem. Dicũt ei diſcipuli eius, Ecce nunc palàm loqueris,
& prouerbiũ nullum dicis. nunc ſcimus quia ſcis omnia, & nõ
opus eſt tibi vt quis te interroget. in hoc credimus quia à Deo
exiſti. Reſpondit eis Ieſus, Modo creditis? Ecce venit hora, &
iam venit, vt diſpergamini vnuſquiſq; in propria, & me ſolũ
relinquatis. & tamẽ nõ ſum ſolus: quia pater mecum eſt. Hæc Matt. 26 c
locutus ſum vobis, vt in me pacem habeatis. In mundo preſſu Marc. 14 c
ram habebitis: ſed confidite, ego vici mundum.

[redacted]

CAPVT XVII.

A H Aec locutus eſt Ieſus:& ſubleuatis oculis in cœ-
lum,dixit, Pater venit hora, clarifica filiũ tuum,
vt filius tuus clarificet te. Sicut dediſti ei poteſta-
tem omnis carnis,vt omne quod dediſti ei,det eis
vitam æternam. Hæc eſt autem vita æterna, Vt cognoſcant
te,ſolum Deum verũ,& quem miſiſti Ieſum Chriſtum. Ego
te clarificaui ſuper terram: opus conſummaui, quod dediſti
mihi vt faciã,& nunc clarifica me tu pater apud temetipſum,
claritate quam habui prius quàm mundus fieret,apud te. Ma-
nifeſtaui nomen tuum hominibus quos dediſti mihi de mun-
do.tui erant:& mihi eos dediſti,& ſermonem tuum ſeruaue-
B runt. Nunc cognouerũt quia omnia quæ dediſti mihi, abs
te ſunt.quia verba quæ dediſti mihi,dedi eis:& ipſi acceperũt
& cognouerunt verè quia à te exiui, & crediderunt quia tu
me miſiſti. Ego pro eis rogo.Non pro mundo rogo, ſed pro
his quos dediſti mihi,quia tui ſunt. Et mea omnia,tua ſunt:&
tua,mea ſunt,& clarificatus ſum in eis.Et iam nõ ſum in mun
do:& hi in mundo ſunt,& ego ad te venio.Pater ſancte,ſerua
eos in nomine tuo quos dediſti mihi:vt ſint vnũ ſicut & nos.
Cum eſſem cum eis,ego ſeruabam eos in nomine tuo. Quos
dediſti mihi, ego cuſtodiui & nemo ex eis perijt, niſi filius
Pſal. 108 perditionis,vt ſcriptura impleatur. Nunc autem ad te venio:
C & hæc loquor in mundo,vt habeant gaudium meum imple-
tum in ſemetipſis. Ego dedi eis ſermonem tuum:& mundus
eos odio habuit, quia non ſunt de mundo, ſicut & ego non
ſum de mundo.Non rogo vt tollas eos de mundo: ſed vt ſer-
ues eos à malo. De mundo non ſunt:ſicut & ego non ſum de
mundo.Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus, veritas eſt. Si-
cut tu me miſiſti in mundum: ita & ego miſi eos in mundum.
Et pro eis ego ſanctifico meipſum:vt ſint & ipſi ſanctificati
in veritate.Non pro eis autem rogo tantum,ſed & pro eis qui
credituri ſunt per verbum eorum in me:vt omnes vnum ſint,
D ſicut tu pater in me,& ego in te,vt & ipſi in nobis vnum ſint:
vt credat mundus,quia tu me miſiſti.Et ego claritatem quam
tu dediſti mihi,dedi eis:vt ſint vnum ſicut & nos vnũ ſumus.
Ego in eis,& tu in me:vt ſint cõſummati in vnum, & cogno-
ſcat mundus:quia tu me miſiſti,& dilexiſti eos ſicut & me di-
lexiſti. Pater, quos dediſti mihi, volo vt vbi ſum ego & illi
ſint mecũ:vt videant claritatem meã quam dediſti mihi, quia
dilexiſti me ante conſtitutionem mundi. Pater iuſte,mundus
te non cognouit,ego autẽ te cognoui: & hi cognouerũt quia
tu me miſiſti. Et notũ feci eis nomen tuum,& notum faciam:
vt dilectio qua dilexiſti me in ipſis ſit,& ego in ipſis.

[redacted]

CAPVT XVIII.

A H Aec cum dixiſſet Ieſus,egreſſus eſt cum diſcipu-
Matt.26 c lis ſuis trans torrentem Cedron, vbi erat hortus,
Mar.14 c in quem introiuit ipſe & diſcipuli eius. Sciebat
Luc.22 d autem & Iudas qui tradebat eum,locum:quia fre-
quenter Ieſus conuenerat illuc cum diſcipulis ſuis.Iudas ergo
Matt.26 e cum accepiſſet cohortem,& à pontificibus & phariſæis mi-
Marc.14 e niſtros:venit illuc cum laternis & facibus & armis.Ieſus itaq;
Luc.22 e ſciens omnia quæ ventura erant ſuper eum,proceſſit & dixit
eis, Quem quæritis?Reſponderũt ei,Ieſum Nazarenum.Di-
cit eis Ieſus, Ego ſum. Stabat autem & Iudas qui tradebat
eum,cum ipſis.Vt ergo dixit eis, Ego ſum: abierunt retror-
ſum,& ceciderunt in terram. Iterum ergo interrogauit eos,
B Quem quæritis?Illi autem dixerunt,Ieſum Nazarenum.Re-
ſpondit Ieſus, Dixi vobis quia ego ſum.Si ergo me quæritis,
ſinite hos abire.Vt impleretur ſermo quem dixit,Quia quos
Supra 17 c dediſti mihi non perdidi ex eis quenquam. Simon ergo Pe-
trus habens gladium,eduxit eum: & percuſsit pontificis ſer-
uum,& abſcidit auriculam eius dexteram.erat autem nomen
ſeruo,Malchus. Dixit ergo Ieſus Petro, Mitte gladiũ tuum
in vaginam.Calicem quem dedit mihi pater, non bibã illum?
Cohors autem & tribunus & miniſtri Iudæorum compre-
henderunt Ieſum,& ligauerunt eum:& adduxerunt eum ad
Annam primum.erat enim ſocer Caiphæ, qui erat pontifex
anni illius. Erat autem Caiphas qui cõſilium dederat Iudæis,
C Quia expedit vnum hominem mori pro populo. Sequeba-
tur autem Ieſum Simon Petrus , & alius diſcipulus. Diſci- Supra 11 f
pulus autem ille erat notus pontifici,& introiuit cum Ieſu in
atrium pontificis:Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. Exi-
uit ergo diſcipulus alius qui erat notus põtifici,& dixit oſtia- Matt.26 g
riæ:& introduxit Petrum. Dicit ergo Petro ancilla oſtiaria, Mar.14 g
Nunquid & tu ex diſcipulis es hominis iſtius?Dicit ille,Non Luc.22 f
ſum.Stabant autem ſerui & miniſtri ad prunas, quia frigus [redacted]
erat,& calefaciebant ſe.erat autem cum eis & Petrus,ſtans,&
calefaciens ſe. Pontifex ergo interrogauit Ieſum de diſcipulis
ſuis & de doctrina eius.Reſpondit ei Ieſus, Ego palàm locu-
tus ſum mundo,ego ſemper docui in ſynagóga & in templo
D quo omnes Iudæi conueniunt: & in occulto locutus ſum ni-
hil.Quid me interrogas?interroga eos qui audierunt quid lo-
cutus ſum ipſis.ecce,hi ſciunt quæ dixerim ego. Hæc autem
cum [redacted] Ieſu,
dicens,Sic reſpondes pontifici? Reſpondit ei Ieſus, Si male
locutus ſum,teſtimoniũ perhibe de malo:ſi autem bene, quid
me cædis? Et miſit eum Annas ligatum ad Caipham pon- Matt.26 f
tificem. Erat autem Simon Petrus ſtans & calefaciens ſe. Di- Marc.14 f
xerunt ergo ei,Nunquid & tu ex diſcipulis eius es? Negauit Luc.22 f
E ille & dixit, Non ſum. Dicit ei vnus ex ſeruis pontificis, co-
gnatus eius cuius abſcidit Petrus auriculam, Nónne ego te Matt.26 g
vidi in horto cum illo? Iterum ergo negauit Petrus,& ſtatim Mar.14 g
gallus cantauit. Adducunt ergo Ieſum à Caipha in prætorium. Luc.22 f g
rium.Erat autem mane:& ipſi non introierũt in prætorium, Matt.27 a
vt non contaminarentur,ſed vt manducarent Paſcha. Exiuit Marc.15 a
ergo Pilatus ad eos foras,& dixit, Quam accuſationem affer- Luc.23 g
tis aduerſus hominem hunc?Reſponderunt & dixerunt ei, Si
non eſſet hic malefactor non tibi tradidiſſemus eum. Dixit
F ergo eis Pilatus, Accipite eum vos, & ſecundum legem ve-
ſtram iudicate eum.Dixerunt ergo ei Iudæi,Nobis non licet
interficere quenquam. Vt ſermo Ieſu impleretur quem dixit, Matt.20 c
ſignificans qua morte eſſet moriturus. Introiuit ergo iterum
in prætorium Pilatus:& vocauit Ieſum,& dixit ei, Tu es rex
Iudæorum? Reſpondit Ieſus, A temetipſo hoc dicis, an alij Matt.27 b
tibi dixerunt de me? Reſpondit Pilatus, Nunquid ego Iu- Mar.14 a
dæus ſum? Gens tua & pontifices,tradiderunt te mihi. Quid Luc.23 a
feciſti?Reſpondit Ieſus.Regnum meum nõ eſt de hoc mun-
do. Si ex hoc mundo eſſet regnum meum,miniſtri mei vtiq;
G decertarent vt non traderer Iudæis.nunc autem regnũ meum
non eſt hinc. Dixit itaq; ei Pilatus, Ergo rex es tu?Reſpondit
Ieſus,Tu dicis: quia rex ſum ego. Ego in hoc natus ſum, &
ad hoc veni in mundum:vt teſtimonium perhibeam veritati.
Omnis qui eſt ex veritate,audit vocem meam. Dicit ei Pila-
tus, Quid eſt veritas? Et cum hoc dixiſſet,iterum exiuit ad
Iudæos, & dicit eis, Ego nullam inuenio in eo cauſam. Eſt Matt.27
autem conſuetudo vobis vt vnum dimittam vobis in paſcha. Marc.15 b
vultis ergo dimittam vobis regem Iudæorum? Clamauerunt Luc.23 b
rurſum omnes dicentes, Non hunc, ſed Barabban.Erat au-
tem Barabbas, latro.

[redacted]

CAPVT XIX.

A T Vnc ergo apprehendit Pilatus Ieſum, & flagel- Matt.27 c
lauit. Et milites plectentes coronam de ſpinis, Marc.15 b
impoſuerunt capiti eius: & veſte purpurea cir-
cundederunt eum. Et veniebant ad eum, & dice-
bant, Aue rex Iudæorum,& dabant ei alapas. Exiuit iterum
Pilatus

Pilatus & dicit eis, Ecce adduco vobis eum foras, vt cogno-
ſcatis quia in eo nullam inuenio cauſam. Exiuit ergo Ieſus
foras portans coronam ſpineam,& purpureum veſtimẽtum.
Et dicit eis, Ecce homo. Cum ergo vidiſſent eum pontifices
B & miniſtri,clamabant dicentes,Crucifige,crucifige eum. Di-
cit eis Pilatus, Accipite eum vos: & crucifigite. ego enim nõ
inuenio in eo cauſam. Reſponderũt ei Iudæi, Nos legem ha-
bemus:& ſecundum legem debet mori, quia filium Dei ſe fe-
cit. Cum ergo audiſſet Pilatus hunc ſermonem, magis timuit.
Et ingreſſus eſt prætorium iterum: & dicit ad Ieſum, Vnde
es tu? Ieſus autem reſponſum non dedit ei. Dicit ergo ei Pi-
latus, Mihi non loqueris? neſcis quia poteſtatem habeo cruci-
figere te,& poteſtatem habeo dimittere te? Reſpondit Ieſus,
Non haberes poteſtatem aduerſum me vllam, niſi tibi datum
eſſet déſuper. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum
habet. Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi au-
tem clamabant, dicentes, Si hunc dimittis, non es amicus Cæ-
C ſaris. omnis enim qui ſe regem facit: contradicit Cæſari. Pila-
tus cum audiſſet hos ſermones, adduxit foras Ieſum: & ſedit
pro tribunali, in loco qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraice au-
tem Gabatha. Erat autem paraſceue paſchæ, hora quaſi ſexta:
& dicit Iudæis, Ecce rex veſter. Illi autem clamabant, Tolle
tolle: crucifige eum. Dicit eis Pilatus, Regem veſtrum cruci-
figam? Reſponderunt pontifices, Non habemus regem, niſi
Cæſarem. Tunc ergo tradidit eis illũ, vt crucifigeretur. Su-
D ſceperunt autem Ieſum:& eduxerunt eum. Et baiulans ſibi
Matt.27 d crucem, exiuit in eum qui dicitur Caluariæ locum, Hebraicè
Marc.15 b autem Golgotha: vbi crucifixerũt eum,& cum eo alios duos
Luce 23 c hinc & hinc, mediũ autem Ieſum. Scripſit autem & titulum
Pilatus:& poſuit ſuper crucem. Erat autem ſcriptum, Ieſus
Nazarenus rex Iudæorum. Hunc ergo titulũ multi Iudæo-
rum legerunt: quia prope ciuitatem erat locus vbi crucifixus
eſt Ieſus. Et erat ſcriptum Hebraicè, Græcè,& Latinè. Dice-
bant ergo Pilato põtifices Iudæorum, Noli ſcribere, rex Iu-
dæorum: ſed quia ipſe dixit, Rex ſum Iudæorum. Reſpondit
Matt.27 d Pilatus, Quod ſcripſi ſcripſi. Milites ergo cũ crucifixiſſent
Mar.15 b eum, acceperunt veſtimenta eius (& fecerunt quatuor partes:
Luc.23 e vnicuique militi partem) & tunicã. Erat autem tunica, incon-
E ſutilis, déſuper contexta per totum. Dixerunt ergo adinui-
cem, Non ſcindamus eam: ſed ſortiamur de illa cuius ſit. Vt
Pſal.21 c ſcriptura impleretur, dicens, Partiti ſunt veſtimenta mea ſibi:
& in veſtem meam miſerunt ſortem. Et milites quidem hæc
fecerunt. Stabant autem iuxta crucem Ieſu mater eius, & ſo-
ror matris eius, Maria Cleophæ,& Maria Magdalene. Cum
vidiſſet ergo Ieſus matrem & diſcipulum ſtantem quem di-
ligebat, dicit matri ſuæ, Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit
* alias ſuã. diſcipulo. Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam diſcipu-
F lus in *ſua. Poſtea ſciens Ieſus: quia omnia conſummata
Pſal.68 c ſunt, vt conſummaretur ſcriptura, dicit, Sitio. Vas autem erat
poſitum aceto plenum. Illi autem ſpongiam plenam aceto,&
hyſſopo circumponentes, obtulerunt ori eius. Cum ergo ac-
cepiſſet Ieſus acetum, dixit, Conſummatum eſt. Et inclinato
capite, tradidit ſpiritum. Iudæi ergo (quoniam paraſceue
erat) vt nõ remanerent in cruce corpora ſabbatho (erat enim
magnus dies ille ſabbathi) rogauerunt Pilatum, vt frangeren-
tur eorum crura & tollerentur. Venerunt ergo milites & pri-
mi quidem fregerunt crura,& alterius qui crucifixus eſt cum
eo. Ad Ieſum autem cũ veniſſent, vt viderunt eum iam mor-
tuum, non fregerunt eius crura: ſed vnus militum lancea latus
eius aperuit,& continuò exiuit ſanguis & aqua. Et qui vidit,
G teſtimonium perhibuit: & verum eſt teſtimonium eius. Et
Exod.12 g ille ſcit quia vera dicit: vt & vos credatis. Facta ſunt enim hæc,
Nume.9 b vt ſcriptura impleretur, Os non comminuetis ex eo. Et ite-
Zach.12 c rum alia ſcriptura dicit, Videbunt in quem transfixerunt.
Matt.27 g Poſt hæc autem rogauit Pilatum Ioſeph ab Arimathæa,
Mar.15 d (eo quòd eſſet diſcipulus Ieſu, occultus autem propter me-
Luc.23 g tum Iudæorum) vt tolleret corpus Ieſu. Et permiſit Pilatus.

Vênit ergo & tulit corpus Ieſu. Venit autem & Nicodemus
qui venerat ad Ieſum nocte primum, ferens mixturam myr- Supra 3 a
rhæ & aloes quaſi libras centum. Acceperunt autem corpus
Ieſu,& ligauerunt illud linteis cum aromatibus, ſicut mos eſt
Iudæis ſepelire. Erat autem in loco vbi crucifixus eſt, hortus:
& in horto monumentum nouum, in quo nondũ quiſquam
poſitus erat. Ibi ergo propter paraſceuen Iudæorum, quia
iuxta erat monumentum, poſuerunt Ieſum.

[redacted]

CAPVT XX.

A VNa autem ſabbathi Maria Magdalene venit ma- Mar.16 a
ne cùm adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum: Luc.24 a
& vidit lapidem ſublatum à monumẽto. Cucur-
rit ergo & venit ad Simônem Petrum, & ad aliũ
diſcipulum quem amabat Ieſus:& dicit illis, Tulerunt Domi-
num de monumento,& neſcimus vbi poſuerunt eum. Exijt
ergo Petrus & ille alius diſcipulus,& venerunt ad monumen-
tum. Currebant autem duo ſimul:& ille alius diſcipulus præ-
B cucurrit citius Petro,& venit primus ad monumentum. Et
cum ſe inclinaſſet, vidit poſita linteamina: non tamen introi-
uit. Venit ergo Simon Petrus ſequens eũ,& introiuit in mo-
numentum,& vidit linteamina poſita,& ſudarium quod fue-
rat ſuper caput eius, non cum linteaminibus poſitum, ſed ſe-
paratim inuolutum in vnum locum. Tunc ergo introiuit &
ille diſcipulus qui venerat primus ad monumentum: & vidit
& credidit. Nondũ enim ſciebant ſcripturam, quia oporteret
C eum à mortuis reſurgere. Abierunt ergo iterum diſcipuli ad
ſemetipſos. Maria autem ſtabat ad monumentum, foris plo- Matt.28 a
rans. Dum ergo fleret, inclinauit ſe & proſpexit in monu- Mar.16 b
mentum:& vidit duos angelos in albis ſedentes, vnum ad ca-
put & vnum ad pedes, vbi poſitum fuerat corpus Ieſu. Dicũt
ei illi, Mulier, quid ploras? Dicit eis, Quia tulerunt Dominũ
meum:& neſcio vbi poſuerunt eum. Hæc cùm dixiſſet, con-
uerſa eſt retrorſum,& vidit Ieſum ſtantem:& nõ ſciebat quia
D Ieſus eſt. Dicit ei Ieſus, Mulier, quid ploras? Quem quæris?
Illa exiſtimans quia hortulanus eſſet, dicit ei, Domine, ſi tu
ſuſtuliſti eum, dicito mihi vbi poſuiſti eum: & ego eum tol-
lam. Dicit ei Ieſus, Maria. Cõuerſa illa dicit ei, Rabboni, quod
dicitur magiſter. Dicit ei Ieſus, Noli me tangere: nondũ enim
aſcendi ad patrem meum. Vade autem ad fratres meos, & dic
E eis, Aſcendo ad patrem meum, & patrem veſtrum, Deum
meum,& Deum veſtrum. Venit Maria Magdalene annun- Mar.16 c
tians diſcipulis, Quia vidi Dominũ,& hæc dixit mihi. Cum Luc.24 f
ergo ſero eſſet die illo, vna ſabbathorum,& fores eſſent clau-
ſæ vbi erant diſcipuli congregati propter metum Iudæorũ: 1.Cor.15 a
venit Ieſus,& ſtetit in medio,& dicit eis, Pax vobis. Et cum
hæc dixiſſet, oſtendit eis manus & latus. Gauiſi ſunt ergo di-
ſcipuli, viſo Domino. Dixit eis iterum, Pax vobis. Sicut miſit
F me pater,& ego mitto vos. Hæc cum dixiſſet, inſufflauit: & Matt.18 c
dicit eis, Accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis pec-
cata, remittuntur eis:& quorũ retinueritis, retenta ſunt. Tho-
mas autem vnus ex duodecim qui dicitur Didymus, non erat
cum eis quando venit Ieſus. Dixerunt ergo ei alij diſcipuli,
Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis. Niſi videro in ma-
nibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in
locum clauorum,& mittam manum meam in latus eius: non
credam. Et poſt dies octo, iterum erant diſcipuli eius intus:
& Thomas cum eis. Venit Ieſus ianuis clauſis,& ſtetit in me-
G dio,& dixit eis, Pax vobis. Deinde dicit Thomæ, Infer digi-
tum tuum huc,& vide manus meas,& affer manum tuam, &
mitte in latus meũ:& noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Reſpon-
dit Thomas,& dixit ei, Dominus meus,& Deus meus. Dicit

ei Ieſus, Quia vidiſti me Thoma, credidiſti: beati qui non viderunt & crediderunt. Multa quidem & alia ſigna fecit Ieſus in conſpectu diſcipulorum ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc. Hæc autem ſcripta ſunt, vt credatis: quia Ieſus eſt Chriſtus filius Dei: & vt credentes vitam habeatis in nomine eius.

[redacted]

CAPVT XXI.

A Poſtea maniſeſtauit ſe iterum Ieſus ad mare Tyberiadis. Maniſeſtauit autem ſic. Erant ſimul Simon Petrus & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanael qui erat à Cana Galilææ, & filij Zebedæi, & alij ex diſcipulis eius, duo. Dicit ei Simon Petrus, Vado piſcari. Dicunt ei, Venimus & nos tecum. Et exierunt & aſcenderũt in nauim: & illa nocte nihil prendiderunt. Ma-
B ne autem facto, ſtetit Ieſus in littore: non tamen cognouerũt diſcipuli: quia Ieſus eſt. Dicit ergo Ieſus, Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Reſponderunt ei, Non. Dixit eis, Mittite in dexteram nauigij, rete: & inuenietis. Miſerunt ergo: & iam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium. Di-
C cit ergo diſcipulus ille quem diligebat Ieſus, Petro, Dominus eſt. Simon Petrus cũ audiſſet quia Dominus eſt: tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in mare. Alij autem diſcipuli nauigio venerunt (non enim longè erant à terra, ſed quaſi cubitis ducentis) trahentes rete piſcium. Vt ergo deſcenderunt in terram, viderũt prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum & panẽ. Dicit eis Ieſus, Afferte de piſcibus quos pren-
D didiſtis nunc. Aſcẽdit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piſcibus, centũ quinquaginta tribus. Et cum tot eſſent, non eſt ſciſſum rete. Dicit eis Ieſus, Venite, prandete. Et nemo audebat diſcumbentium interrogare eum, Tu quis es? ſcientes quia Dominus eſt. Et venit Ieſus & accepit panem & dabat eis, & piſcem ſimiliter. Hoc iam tertio mani-
1.Pet.1 c feſtatus eſt Ieſus diſcipulis ſuis, cum ſurrexiſſet à mortuis.
Cum ergo prandiſſent, dicit Simóni Petro Ieſus, Simon
E Ioannis, diligis me plus his? Dicit ei, Etiam Domine tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce agnos meos. Dicit ei iterũ, Simon Ioannis, diligis me? ait illi, Etiam Domine: tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce agnos meos. Dicit ei tertiò, Simon Ioannis, amas me? Contriſtatus eſt Petrus: quia dixit ei tertiò, amas
F me: & dicit ei, Domine, tu omnia ſcis: tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce oues meas. Amen amen dico tibi, cũ eſſes iunior cingebas te, & ambulabas vbi volebas: cum autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò tu non vis. Hoc autem dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet Deum. Et cum hoc dixiſſet, dicit ei, Sequere me. Conuerſus Petrus vidit illum diſcipulum quem diligebat Ieſus, ſequentem, qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius, & dixit, Domine quis eſt qui tradet te? Hunc ergo cum vidiſſet Petrus, dicit Ieſu, Domine, hic autem quid? Dicit ei Ieſus, Si eum vo-
G lo manere donec veniam: quid ad te? tu me ſequere. Exiuit ergo ſermo iſte inter fratres, quia diſcipulus ille non moritur. Et non dixit ei Ieſus, Non moritur. ſed, Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? Hic eſt diſcipulus ille qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc: & ſcimus quia verũ eſt teſtimonium eius. Sunt autem & alia multa quæ fecit Ieſus: quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos qui ſcribendi ſunt libros.

F I N I S.

Præfatio beati Hieronymi PRESBYTERI IN LIbrum Actuum Apoſtolorum.

CANIT Pſalmiſta: Ambulabunt de uirtutibus in uirtutes. Poſt apoſtoli Pauli epiſtolas dudum uno uobis uolumine tranſlatas Domnion & Rogatiane chariſſimi, Actus Apoſtolorum compellitis ut transferam in latinum, quem librum, nulli dubium eſt à Luca Antiocheno, arte medico, qui poſtea inſeruiens Paulo apoſtolo, CHRISTI factus eſt diſcipulus, fuiſſe æditum. Ceruices premit impoſiti ſæpius oneris magnitudo, quia ſtudia inuidorum reprehenſione digna putant ea quæ ſcribimus. Illorum nunquam odio & detractione, iuuante CHRISTO, meum ſilebit eloquium. Actus apoſtolorum nudam quidem uidentur ſonare hiſtoriam, & naſcentis eccleſiæ infantiam texere: ſed ſi nouerimus ſcriptorem eorum Lucam eſſe medicum, cuius laus eſt in Euangelio, animaduertimus pariter omnia uerba illius animæ languentis eſſe medicinam.

Liber Actorũ Apoſtolicorum à Luca EVANGELIſta conſcriptus.

[redacted]

CAPVT I.

A

PRIMVM quidem ſermonem feci de omnibus, ò Theophile, quæ cœpit Ieſus facere & docere, vſq; in diẽ qua præcipiens apoſtolis per ſpiritum ſanctũ, quos elegit, aſſumptus eſt: quibus & præbuit ſeipſum viuũ poſt paſſionem ſuam in multis argumẽtis, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei. Et conueſcens, præcepit eis, ab Ieroſolymis ne diſcederent, ſed expectarẽt
promiſſionem patris. Quam audiſtis (inquit) per os meum: Luc.24 g
quia Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabi- Matt.3 c
mini ſpiritu ſancto non poſt multos hos dies. Igitur qui con- Marc.1 b
uenerant, interrogabant eum, dicentes, Domine, ſi in tempo- Luce 3 c
B re hoc reſtitues regnum Iſrael? Dixit autem eis, Non eſt ve- Ioan.1 d
ſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ pater poſuit in ſua Infra 2 a
ipſius poteſtate: ſed accipietis virtutem ſuperuenientis ſpiritus ſancti in vos, & eritis mihi teſtes in Ieruſalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vſq; ad vltimum terræ. Et cùm hæc dixiſſet, videntibus illis, eleuatus eſt: & nubes ſuſcepit eum ab oculis

Luc.24 g oculis eorũ. Cumq; intuerentur in cœlum, euntem illum: ecce
duo viri aſtiterunt iuxta illos in veſtibus albis, qui & dixerũt,
Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cœlum? hic Ieſus, qui
aſſumptus eſt à vobis in cœlum, ſic veniet, quemadmodũ vi-
diſtis eum euntem in cœlum. Tunc reuerſi ſunt Ieroſolymã
à monte qui vocatur Oliueti, qui eſt iuxta Ieruſalem, ſabba-
thi habens iter. Et cum introiſſent, in cœnaculum aſcenderũt
vbi manebat Petrus & Ioannes, & Iacóbus, & Andreas, Phi-
C lippus & Thomas, Bartholomæus & Matthæus, Iacóbus
Alphæi & Simon Zelotes, & Iudas Iacóbi. Hi omnes erant
perſeuerantes vnanimiter in oratione & obſecratione cũ mu-
lieribus & Maria matre Ieſu, & fratribus eius. In diebus his
exurgens Petrus in medio fratrum, dixit (Erat autem turba
* aliàs ho- * nominũ ſimul, ferè centũ viginti) Viri fratres, oportet im-
minum. pleri ſcripturam quam prædixit ſpiritus ſanctus per os Da-
Pſal.40 c uid de Iuda qui fuit dux eorum qui comprehenderũt Ieſum:
Ioan.18 a qui connumeratus erat in nobis, & ſortitus erat ſortem mini-
ſterij huius. Et hic quidem poſſedit agrũ de mercede iniqui-
tatis, & ſuſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſce-
Matt.27 a ra eius. Et notum factum eſt omnibus habitãtibus Ieruſalem:
ita vt appellaretur ager ille lingua eorũ, Haceldema, hoc eſt,
Pſal.68 c ager ſanguinis. Scriptum eſt enim in libro pſalmorum, Fiat
Pſal.108 b commoratio eorum deſerta: & non ſit qui inhabitet in ea. Et
D epiſcopatum eius accipiat alter. Oportet ergo ex his viris qui
nobiſcum ſunt congregati in omni tempore, quo intrauit &
exiuit inter nos Dominus Ieſus, incipiens à baptiſmate Ioan
nis vſq; in diem qua aſſumptus eſt à nobis, teſtem reſurre-
ctionis eius nobiſcum fieri vnum ex iſtis. Et ſtatuerunt duos,
Ioſeph, qui vocatur Barſabas, qui cognominatus eſt Iuſtus:
& Mathiam. Et orantes, dixerunt, Tu Domine qui corda
noſti omnium, oſtende quem elegeris ex his duobus vnum,
accipere locum miniſterij huius & apoſtolatus, de quo præ-
uaricatus eſt Iudas: vt abiret in locum ſuum. Et dederunt ſor-
tes eis: & cecidit ſors ſuper Mathiã, & annumeratus eſt cum
vndecim Apoſtolis.

[redacted]

CAPVT II.

A ET cùm complerentur dies Pentecoſtes, erant o-
Matt.3 c mnes pariter in eodem loco: & factus eſt repentè
Marc.1 b de cœlo ſonus, tanquam aduenientis ſpiritus ve-
Luce 3 c hementis, & repleuit totam domum vbi erant ſe-
Ioan.1 d dentes. Et apparuerũt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis,
Supra 1 a ſeditq; ſuper ſingulos eorum: & repleti ſunt omnes Spiritu
Infra 11 b ſancto, & cœperunt loqui varijs linguis prout Spiritus ſan-
19 a ctus dabat eloqui illis. Erant autem in Ieruſalem habitantes
Iudæi, viri religioſi ex omni natione quæ ſub cœlo eſt. Facta
autem hac voce, conuenit multitudo, & mente confuſa eſt,
quoniam audiebat vnuſquiſq; lingua ſua illos loquentes. Stu-
B pebant autem omnes, & mirabantur, adinuicẽ dicentes, Nón-
ne ecce omnes iſti qui loquuntur, Galilæi ſunt? & quomodo
nos audimus vnuſquiſq; linguam noſtram, in qua nati ſumus?
Parthi, & Medi, & Aelamitæ, & qui habitant Meſopota-
miam, Iudæam, & Cappadociam, Pontum, & Aſiam, Phry-
giam, & Pamphyliam, Aegyptum, & partes Libiæ quæ eſt
circa Cyrenen, & aduenæ Romani, Iudæi quoq; & Proſelyti,
Cretes & Arabes: audimus eos loquentes noſtris linguis ma-
gnalia Dei. Stupebant autẽ omnes, & mirabantur adinuicem
dicentes, Quidnam vult hoc eſſe? Alij autem irridentes, dice-
bant, Muſto pleni ſunt iſti. Stans autem Petrus cũ vndecim,
leuauit vocem ſuam, & locutus eſt eis, Viri Iudæi, & qui ha-
C bitatis Ieruſalem vniuerſi, hoc vobis notũ ſit, & auribus per-
cipite verba mea. Non enim, ſicut vos æſtimatis, hi ebrij ſunt,
cum ſit hora diei tertia: ſed hoc eſt quod dictum eſt per pro-
phetam Ioel, Et erit in nouiſsimis diebus, dicit Dominus: Ioel.2 g
effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem: & prophe-
tabunt filij veſtri & filiæ veſtræ, & iuuenes veſtri viſiones vi-
debunt, & ſeniores veſtri ſomnia ſomniabunt. Et quidem ſu-
per ſeruos meos, & ſuper ancillas meas in diebus illis effundã
de ſpiritu meo, & prophetabũt: & dabo prodigia in cœlo ſur
ſum, & ſigna in terra deorſum, ſanguinem & ignem & vapo-
rem fumi. Sol conuertetur in tenebras, & luna in ſanguinem, Roma.10 c
D antequam veniat dies domini magnus & manifeſtus. Et erit:
omnis quicunque inuocauerit nomen domini, ſaluus erit. Vi
ri Iſraelitæ, audite verba hæc. Ieſum Nazarenum, virũ appro-
batum à Deo in vobis virtutibus & prodigijs & ſignis quæ fe
cit Deus per illum in medio veſtri, ſicut vos ſcitis: hunc defini
to conſilio & præſcientia Dei traditum per manus iniquorũ
affligentes, interemiſtis. quem Deus ſuſcitauit ſolutis dolori-
bus inferni, iuxta quod impoſſibile erat teneri illũ ab eo. Da-
uid enim dicit in eum, Prouidebam dominum in conſpectu
meo ſemper: quoniam à dextris eſt mihi ne commouear. Pro Pſal.8 c
E pter hoc lætatum eſt cor meum, & exultauit lingua mea: inſu
per & caro mea requieſcet in ſpe. Quoniam non derelinques
animam meã in inferno, nec dabis ſanctum tuum videre cor-
ruptionem. Notas mihi feciſti vias vitæ: replebis me iucun-
ditate cum facie tua. Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos
de patriarcha Dauid quoniã & defunctus eſt, & ſepultus eſt: 3.Reg.2 b
& ſepulchrum eius eſt apud nos, vſque in odiernum diem.
Propheta igitur cũ eſſet, & ſciret quia iureiurando iuraſſet illi
Deus de fructu lumbi eius ſedere ſuper ſedem eius: prouidẽs
locutus eſt de reſurrectione Chriſti quia neque derelictus eſt Pſal.131 c
in inferno, neque caro eius vidit corruptionem. Hunc Ieſum Pſal.15 c
reſuſcitauit Deus, cuius nos omnes teſtes ſumus. Dextera igi Infra 13 c
F tur Dei exaltatus, & promiſſione Spiritus ſancti accepta à pa
tre effudit hoc donum quod vos videtis & auditis. Non enim
Dauid aſcendit in cœlum: dicit autem ipſe, Dixit Dominus Pſal.109 c
domino meo, ſede à dextris meis, Donec ponã inimicos tuos
ſcabellum pedũ tuorum. Certiſſimè ſciat ergo omnis domus
Iſrael quia & Dominum eum, & Chriſtum fecit Deus, hunc
Ieſum, quem vos crucifixiſtis. His autem auditis compuncti
ſunt corde, & dixerunt ad Petrum & ad reliquos Apoſto-
los, Quid faciemus viri fratres? Petrus autem ad illos, Pœ-
nitentiam (inquit) agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum
in nomine Ieſu Chriſti in remiſsionem peccatorum veſtro-
rum: & accipietis donum Spiritus ſancti. Vobis enim eſt
repromiſsio, & filijs veſtris, & omnibus qui longe ſunt: quoſ-
G cunque aduocauerit Dominus Deus noſter. Alijs etiam ver-
bis plurimis teſtificatus eſt, & exhortabatur eos, dicens, Sal-
uamini à generatione iſta praua. Qui ergo receperunt ſer-
monem eius: baptizati ſunt: & appoſitæ ſunt in die illa, ani-
mæ circiter tria millia. Erant autem perſeuerantes in do-
ctrina Apoſtolorum, & communicatione, fractione panis,
& orationibus. Fiebat autem omni animæ timor: multa
quoque prodigia & ſigna per Apoſtolos fiebant in Ieruſa-
lem, & metus erat magnus in vniuerſis. Omnes etiam qui cre-
debant, erant pariter, & habebant omnia communia. Poſſeſ-
ſiones & ſubſtantias vendebant, & diuidebant illa omnibus,
prout cuique opus erat. quotidie quoque perdurantes vnani-
miter in templo, & frangentes circa domos panem, ſumebant
cibum cum exultatione & ſimplicitate cordis, collaudantes
Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus au
tem augebat qui ſalui fierent quotidie in idipſum.

[redacted]

CAPVT III.

A PEtrus autem & Ioannes aſcendebãt in templum,
ad horam orationis nonam. Et quidã vir qui erat
claudus ex vtero matris ſuæ, baiulabatur: quem
ponebant quotidie ad portam templi, quæ dici-
tur Speciosa, vt peteret eleemoſynã ab introeuntibus in tem-
plum. Is cum vidiſſet Petrum & Ioannem incipiẽtes introire
in templum, rogabat vt eleemoſynam acciperet. Intuens au-
tem in eum Petrus cum Ioanne, dixit, Reſpice in nos. At ille
intendebat in eos, ſperãs ſe aliquid accepturum ab eis. Petrus
autem dixit, Argentum & aurum non eſt mihi: quod autem
habeo hoc tibi do, In nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge,
B & ambula. Et apprehenſa manu eius dextera, alleuauit eum,
& protinus conſolidatæ ſunt baſes eius & plantæ. Et exiliens
ſtetit, & ambulabat: & intrauit cum illis in templũ ambulans,
& exiliens, & laudans Deum. Et vidit omnis populus eum
ambulantem, & laudantem Deũ. Cognoſcebant autem illum
quòd ipſe erat qui ad eleemoſynam ſedebat ad Speciosam
portam templi: & impleti ſunt ſtupore & extaſi in eo quod
contigerat illi. Cum ſanatus autem teneret Petrum & Ioan-
nem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticum quæ appel-
latur Salomonis, ſtupentes. Videns autem Petrus, reſpondit
ad populũ, Viri Iſraelitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid
intuemini, quaſi noſtra virtute aut poteſtate fecerimus hunc
ambulare? Deus Abrahã, & Deus Iſaac, & Deus Iacob, Deus
patrum noſtrorum glorificauit filium ſuũ Ieſum, quem vos
Matt.27 c quidem tradidiſtis & negaſtis ante faciem Pilati, iudicãte illo
Marc.15 b dimitti. Vos autem ſanctum & iuſtũ negaſtis, & petiſtis vi-
Luc.23 c rum homicidam donari vobis: authorem verò vitæ interfeci-
Ioan.18 g ſtis, quem Deus ſuſcitauit à mortuis, cuius nos teſtes ſumus.
C Et in fide nominis eius, hunc quem vos videtis & noſtis, con-
firmauit nomen eius: & fides quæ per eum eſt, dedit integrã
ſanitatem iſtam in conſpectu omnium veſtrum. Et nunc fra-
tres ſcio quia per ignorantiam feciſtis, ſicut & principes ve-
ſtri. Deus autem quæ prænuntiauit per os omniũ propheta-
rum pati Chriſtum ſuum, impleuit ſic. Pœnitemini igitur &
conuertimini, vt deleantur peccata veſtra: vt cũ venerint tem-
pora refrigerij à conſpectu Domini, & miſerit eũ qui prædi-
D catus eſt vobis Ieſum Chriſtũ, quem oportet quidem cœlum
ſuſcipere vſq; in tempora reſtitutionis omnium quæ locutus
eſt Deus per os ſanctorum ſuorum à ſeculo prophetarum.
Deut.18 c Moyſes quidem dixit, Quoniam Prophetam ſuſcitabit vo-
bis Dominus Deus veſter de fratribus veſtris tanquam me:
ipſum audietis iuxta omnia quæcunque locutus fuerit vobis.
Erit autem: omnis anima quæ nõ audierit prophetam illum,
exterminabitur de plebe. Et omnes Prophetæ à Samuel, &
deinceps qui locuti ſunt, etiam annuntiauerũt dies iſtos. Vos
eſtis filij Prophetarum & teſtamenti, quod diſpoſuit Deus
ad patres noſtros, dicens ad Abraham, Et in ſemine tuo bene-
dicentur omnes familiæ terræ. Vobis primũ Deus ſuſcitans
Gene.22 c filium ſuum, miſit eum benedicentem vobis, vt conuertat ſe
vnuſquiſq; à nequitia ſua.

[redacted]

CAPVT IIII.

A LOquentibus autem illis ad populum ſuperuene-
runt ſacerdotes & magiſtratus templi & Saddu-
cæi dolentes quòd docerent populum, & annun-
tiarent in Ieſu reſurrectiooem ex mortuis: & in-
iecerunt in eos manus, & poſuerunt eos in cuſtodiam in cra-
ſtinum. Erat autem iam veſpera. Multi autem eorum qui au-
dierant verbum, crediderunt: & factus eſt numerus virorum,
quinq; millia. Factum eſt autem in craſtinum, vt congrega-
rentur principes eorum, & ſeniores, & ſcribæ in Ieruſalem,
& Annas princeps ſacerdotum & Caiphas, & Iohannes, &
Alexander, & quotquot erant de genere ſacerdotali. Et ſta-
tuentes eos in medio, interrogabant, In qua virtute aut in quo
B nomine feciſtis hoc vos? Tunc Petrus repletus Spiritu ſan-
cto, dixit ad eos, Principes populi, & ſeniores, ſi nos hodie
dijudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iſte ſaluus
factus eſt, notũ ſit omnibus vobis & omni plebi Iſrael, quòd
in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Nazareni quem vos
crucifixiſtis, quem Deus ſuſcitauit à mortuis, in hoc iſte aſtat
coram vobis ſanus. Hic eſt lapis qui reprobatus eſt à vobis Pſal.117 d
ædificantibus, qui factus eſt in caput anguli: & non eſt in alio Matt.21 d
aliquo ſalus. Nec enim aliud nomen eſt ſub cœlo datum ho- Mar.12 a
minibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri. Vidẽtes autem Pe- Luc.20 c
C tri conſtantiam & Ioannis, comperto quòd homines eſſent Eſa.28 d
ſine literis & idiotæ, admirabantur, & cognoſcebant eos quo- 1.Pet.2 a
niam cum Ieſu fuerãt: hominem quoq; videntes ſtantem cum Rom.9 g
eis qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere. Iuſſerunt
autem eos foras extra concilium ſecedere: & conferebant ad
inuicem dicentes, Quid faciemus hominibus iſtis? quoniam
quidem notum ſignum factum eſt per eos, omnibus habitan-
D tibus Ieruſalem. Manifeſtum eſt, & non poſſumus negare.
Sed ne amplius diuulgetur in populum, comminemur eis, ne
vltrà loquantur in nomine hoc vlli hominũ. Et vocantes eos,
denuntiauerunt ne omnino loquerentur neq; docerent in no-
mine Ieſu. Petrus verò & Ioannes reſpondentes, dixerunt ad
eos, Si iuſtum eſt in conſpectu Dei, vos potius audire quàm
Deum, iudicate. non enim poſſumus quæ vidimus & audiui-
mus non loqui. At illi comminantes, dimiſerunt eos: non in-
E uenientes quomodo punirent eos, propter populum, quia
omnes glorificabant Deum in eo quod acciderat. Annorum
enim erat amplius quadraginta homo in quo factum fuerat
ſignum iſtud ſanitatis. Dimiſsi autem venerunt ad ſuos: &
annuntiauerunt eis quanta ad eos principes ſacerdotum & ſe-
niores dixiſſent. Qui cum audiſſent, vnanimiter leuauerunt
vocem ad Deum, & dixerunt, Domine, tu es qui feciſti cœ-
lum & terrã, mare, & omnia quæ in eis ſunt, qui Spiritu ſan-
cto per os patris noſtri Dauid pueri tui dixiſti, Quare fre- Pſal.2 a
muerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt
F reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduerſus Do-
minum, & aduerſus Chriſtum eius. Conuenerunt enim verè
in ciuitate iſta aduerſus ſanctum puerum tuum Ieſum quem
vnxiſti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum gentibus & popu-
lis Iſrael facere quæ manus tua & conſiliũ tuum decreuerunt
fieri. Et nunc Domine reſpice in minas eorum, & da ſeruis
tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum, in eo quòd ma-
num tuam extendas ad ſanitates & ſigna & prodigia fieri per
nomen ſancti filij tui Ieſu. Et cum oraſſent, motus eſt locus in
quo erant congregati: & repleti ſunt omnes Spiritu ſancto.
Et loquebantur verbũ Dei cum fiducia. Multitudinis autem
G credentium erat cor vnũ & anima vna: nec quiſquam eorum
quæ poſsidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erãt illis omnia
communia. Et virtute magna reddebãt Apoſtoli teſtimoniũ
reſurrectionis Ieſu Chriſti Domini noſtri: & gratia magna
erat in omnibus illis. Neq; enim quiſquam egens erat inter il-
los. Quotquot enim poſſeſſores agrorum aut domorũ erant,
vendentes afferebãt pretia eorũ quæ vendebant, & ponebant
ante pedes Apoſtolorum. Diuidebatur autem ſingulis prout
cuiq; opus erat. Ioſeph autẽ qui cognominatus eſt Barnabas
ab Apoſtolis, (quod eſt interpretatum, filius conſolationis)
Leuites Cyprius genere, cum haberet agrum vendidit eum,
& attulit pretium, & poſuit ante pedes Apoſtolorum.

[redacted]

CAPVT V.

Vir autem

A VIr autem quidã nomine Ananias cum Sapphira
vxore ſua vendidit agrum,& fraudauit de pretio
agri,conſcia vxore ſua : & afferens partem quan-
dam,ad pedes Apoſtolorum poſuit. Dixit autẽ
Petrus ad Ananiam, Anania, cur tentauit ſatanas cor tuum
mentiri te ſpiritui ſancto, & fraudare de pretio agri ? Nónne
manens tibi manebat , & venundatum in tua erat poteſtate?
Quare poſuiſti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus ho-
minibus,ſed Deo. Audiens autẽ Ananias hæc verba, cecidit
& expirauit. Et factus eſt timor magnus ſuper omnes qui au
B dierunt.Surgentes autem iuuenes amouerunt eum, & efferẽ-
tes ſepelierunt.Factum eſt autem quaſi horarum trium ſpa-
tium,& vxor ipſius,neſciens quod factum fuerat , introiuit.
Dixit autem ei Petrus, Dic mihi,ſi tanti agrum vendidiſtis?
At illa dixit, Etiam,tanti.Petrus autem ait ad eam, Quid vti-
que conuenit vobis tentare ſpiritum Domini? Ecce pedes eo
rum qui ſepelierunt virum tuum,ad oſtium:& efferent te.Cõ
feſtim cecidit ante pedes eius , & expirauit. Intrantes autem
iuuenes inuenerunt illam mortuam:& extulerunt & ſepelie-
runt ad virum ſuum. Et factus eſt timor magnus in vniuerſa
C eccleſia,& in omnes qui audierunt. Per manus autem Apo-
ſtolorum fiebant ſigna & prodigia multa in plebe. Et erant
vnanimiter omnes in porticu Salomonis. Cæterorum autem
nemo audebat ſe coniungere illis:ſed magnificabat eos popu
lus. Magis autem augebatur credentium in Domino , multi-
tudo virorum ac mulierum : ita vt in plateas eijcerent infir-
mos,& ponerent in lectulis ac grabbatis , vt veniente Petro
ſaltem vmbra illius obumbraret quenquam illorum,& libe-
rarentur omnes ab infirmitatibus ſuis. Concurrebat autem,&
D multitudo vicinarum ciuitatum , Ieruſalem afferentes ægros
& vexatos à ſpiritibus immundis, qui curabantur omnes. Ex-
urgens autem princeps ſacerdotum & omnes qui cum illo
erant, quæ eſt hæreſis Sadducæorum, repleti ſunt zelo:& in-
iecerunt manus in Apoſtolos,& poſuerunt eos in cuſtodia
publica: Angelus autem Domini per noctem aperiens ianuas
carceris,& educens eos, dixit, Ite : & ſtantes loquimini in tẽ-
plo plebi omnia verba vitæ huius. Qui cum audiſſent , Intra-
uerunt diluculo in templum,& docebant. Adueniens autem
princeps ſacerdotum & qui cum eo erant, conuocauerunt cõ-
cilium & omnes ſeniores filiorum Iſrael : & miſerunt ad car-
cerem vt adducerentur. Cum autem veniſſent miniſtri & a-
perto carcere non inueniſſent illos : reuerſi nuntiauerunt di-
E centes, Carcerem quidem inuenimus clauſum cum omni di-
ligentia,& cuſtodes ſtantes ante ianuas : aperientes autem,
neminem intus inuenimus. Vt autem audierunt hos ſermo-
nes magiſtratus templi & principes ſacerdotum, ambigebãt
de illis quidnam fieret. Adueniens autem quidam nuntiauit
eis, Quia ecce viri quos poſuiſtis in carcerem , ſunt in tem-
plo ſtantes,& docentes populum. Tunc abijt magiſtratus
cum miniſtris,& adduxit illos ſine vi : timebant enim popu-
lum, ne lapidarentur. Et cum adduxiſſent illos, ſtatuerunt in
concilio. Et interrogauit eos princeps ſacerdotum , dicens,
Præcipiendo præcepimus vobis ne doceretis in nomine iſto:
& ecce repleſtis Ieruſalem doctrina veſtra,& vultis indu-
cere ſuper nos ſanguinem hominis iſtius. Reſpondens autem
Petrus & Apoſtoli, dixerunt, Obedire oportet Deo magis,
quàm hominibus. Deus patrum veſtrorum ſuſcitauit Ieſum,
F quem vos interemiſtis ſuſpendentes in ligno. Hunc princi-
pem & ſaluatorem Deus exaltauit dextera ſua ad dãdam pœ
nitentiam Iſrael,& remiſſionem peccatorum : & nos ſumus
teſtes horum verborũ,& ſpiritus ſanctus quem dedit Deus
omnibus obedientibus ſibi. Hæc cum audiſſent , diſſecaban-
tur;& cogitabant interficere illos. Surgens autem quidam in
concilio phariſæus nomine Gamaliel , legis doctor honora-
bilis vniuerſæ plebi, iuſſit foras modicum Apoſtolos ſecede-
re: dixitq; ad illos, Viri Iſraelitæ, attendite vobis ſuper homi-
nibus iſtis quid acturi ſitis. Ante hos enim dies extitit Theu-
das, dicens ſe eſſe aliquem, cui conſenſit numerus virorum cir
citer quadringentorũ, qui occiſus eſt:& omnes qui credebant
G ei, diſſipati ſunt,& redacti ad nihilum. Poſt hunc extitit Iu-
das Galilæus in diebus profeſſiõis,& auertit populũ poſt ſe,
& ipſe perijt:& omnes quotquot cõſenſerũt ei, diſperſi ſunt.
Et nũc dico vobis, diſcedite ab hominibus iſtis,& ſinite illos:
quoniã ſi eſt ex hominibus conſilium hoc aut opus, diſſolue-
tur:ſi verò ex Deo eſt, non poteritis diſſoluere , ne fortè &
Deo repugnare videamini. Cõſenſerunt autem illi. Et conuo
cantes Apoſtolos, cæſis denũtiauerunt ne omnino loqueren-
tur in nomine Ieſu,& dimiſerunt eos. Et illi quidẽ ibant gau-
dentes à cõſpectu concilij, quia digni habiti ſunt pro nomine
Ieſu contumeliã pati. Omni autem die nõ ceſſabant in tẽplo
& circa domos docentes & euangelizantes Ieſum Chriſtum.

[redacted]

CAPVT VI.

A IN diebus autem illis creſcente numero diſcipulo-
rum, factum eſt murmur Græcorum aduerſus
Hæbræos , eo quòd deſpicerẽtur in miniſterio
quotidiano viduæ eorum. Conuocantes autem
duodecim multitudinem diſcipulorum , dixerunt , Non eſt
æquum, nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare mẽſis.
Conſyderate ergo fratres, viros ex vobis boni teſtimonij ſe-
B ptem, plenos ſpiritu ſancto & ſapientia , quos conſtituamus
ſuper hoc opus. Nos verò, orationi & miniſterio verbi inſtã-
tes erimus. Et placuit ſermo coram omni multitudine. Et ele
gerunt Stephanum virum plenum fide & ſpiritu ſancto , &
Philippum,& Prochorum,& Nicanorem,& Timonem,&
Parmenam, & Nicolaum aduenam Antiochenum. Hos ſta-
tuerunt ante conſpectum Apoſtolorum : & orantes impo-
ſuerunt eis manus. Et verbum Dei creſcebat , & multiplica-
C batur numerus diſcipulorum in Ieruſalem valde : multa etiã
turba ſacerdotum obediebat fidei. Stephanus autem plenus
gratia & fortitudine faciebat prodigia & ſigna magna in po
pulo. Surrexerunt autem quidam de ſynagoga , quæ appel-
latur Libertinorum , & Cyrenenſium,& Alexandrinorum,
& eorum qui erant à Cilicia & Aſia, diſputãtes cum Stepha-
no:& non poterant reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui qui loque-
batur. Tunc ſubmiſerunt viros, qui dicerent ſe audiuiſſe eum
D dicentem verba blaſphemiæ in Moyſen & Deum. Com-
mouerunt itaque plebem, & ſeniores, & ſcribas :& concur-
rentes rapuerunt eũ, & adduxerunt in conciliũ,& ſtatuerũt
falſos teſtes qui dicerent, Homo iſte non ceſſat loqui verba
aduerſus locum ſanctũ & legem, audiuimus enim eum dicen
tem, quoniam Ieſus Nazarenus hic deſtruet locum iſtum,&
mutabit traditiones quas tradidit nobis Moyſes. Et intuentes
eum omnes qui ſedebant in concilio, viderunt faciem eius tã-
quam faciem Angeli.

[redacted]

CAPVT VII.

A DIxit autẽ princeps ſacerdotũ, Si hæc ita ſe habẽt?
Qui ait, Viri fratres & patres audite. Deus glo-
riæ apparuit patri noſtro Abrahæ cũ eſſet in Me
ſopotamia, prius quàm moraretur in Charan , &
dixit ad illũ, Exi de terra tua,& de cognatione tua , & veni in Gene.12 a
terrã quam mõſtrauero tibi. Tunc exijt de terra Chaldæorũ,
& habitauit in Charan. Et inde, poſtquam mortuus eſt pater
eius, tranſtulit illũ in terram iſtam, in qua nunc vos habitatis,
& non dedit illi hæreditatẽ in ea nec paſſum pedis : ſed repro
miſit dare illi eam in poſſeſſionẽ , & ſemini eius poſt ipſum, Gene.15 c
cum non haberet filium. Locutus eſt autem ei Deus, Quia
erit ſemẽ eius accola in terra aliena,& ſeruituti eos ſubijcient,
& male tractabunt eos annis quadragentis:& gentem cui ſer-
uierint iudicabo ego, dicit Dominus.& poſt hæc exibunt, &

Gene.17 b ſeruient mihi in loco iſto. Et dedit illi teſtamentum circunci-
Gene.21 a ſionis, & ſic genuit Iſaac, & circuncidit eum die octauo: &
Gene.25 e Iſaac, Iacob: & Iacob, duodecim patriarchas. Et patriarchæ
Gen. 29 f g emulãtes, Ioſeph vendiderũt in Aegyptũ: & erat Deus cum
30 a 35 c eo: & eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius, & dedit
Gene.37 f ei gratiam & ſapientiã in conſpectu Pharaonis regis Aegy-
Gene.41 f ptiorum, & conſtituit eum præpoſitũ ſuper Aegyptũ & ſu-
B per omnem domum ſuam. Venit autem fames in vniuerſam
Aegyptum & Chanáan, & tribulatio magna: & non inuenie-
Gene.42 a bant cibos patres noſtri. Cum audiſſet autem Iacob eſſe fru-
mentum in Aegypto, miſit patres noſtros primũ: & in ſecun
do cognitus eſt Ioſeph à fratribus ſuis, & manifeſtatum eſt
Gene.45 a Pharaoni genus eius. Mittẽs autem Ioſeph, accerſiuit Iacob
patrem ſuum, & omnem cognationem ſuam in animabus ſe-
Gene.46 a ptuagintaquinq;. Et deſcẽdit Iacob in Aegyptum & defun-
Gene.49 d ctus eſt ipſe & patres noſtri. Et trãſlati ſunt in Sichem, & po
Gene.50 b ſiti ſunt in ſepulchro quod emit Abrahã pretio argenti à filijs
Gene.13 d Emor filij Sichem. Cum autẽ appropinquaret tempus pro-
Exod.1 a miſsionis, quam confeſſus erat Deus Abrahæ, creuit populus
& multiplicatus eſt in Aegypto, quoadusque ſurrexit alius
C rex in Aegypto, qui nõ ſciebat Ioſeph. Hic circunueniens ge
nus noſtrum, afflixit patres noſtros: vt exponerent infantes
ſuos, ne viuificarẽtur. Eodem tempore natus eſt Moyſes, &
fuit gratus Deo, qui nutritus eſt tribus mẽſibus in domo pa-
Exod.2 a tris ſui. Expoſito autẽ illo, ſuſtulit eum filia Pharaonis, & nu
triuit eum ſibi in filiũ. Et eruditus eſt Moyſes omni ſapien-
tia Aegyptiorũ: & erat potens in verbis & in operibus ſuis.
Cum autẽ impleretur ei quadraginta annorũ tempus, aſcen-
dit in cor eius vt viſitaret fratres ſuos filios Iſrael. Et cum vi-
diſſet quendam iniuriam patientem, vindicauit illum: & fecit
vltionem ei qui iniuriam ſuſtinebat percuſſo Aegyptio. Exi
ſtimabat autem intelligere fratres quoniam Deus per manũ
Exod.2 c ipſius daret ſalutem illis. At illi non intellexerũt. Sequenti ve
rò die apparuit illis litigantibus: & reconciliabat eos in pace,
dicens, Viri, fratres eſtis: vt quid nocetis alterutrum? Qui au-
tem iniuriam faciebat proximo, repulit eum, dicens, Quis te
conſtituit principem & iudicẽ ſuper nos? nunquid interfice-
D re me tu vis, quemadmodũ interfeciſti heri Aegyptium? Fu-
git autem Moyſes in verbo iſto: & factus eſt aduena in terra
Exod.3 a Madian, vbi generauit filios duos. Et expletis annis quadra-
ginta, apparuit illi in deſerto montis Sina Angelus in igne flã
mæ rubi. Moyſes autem videns, admiratus eſt viſum. Et ac-
cedente illo vt cõſyderaret, facta eſt ad eum vox Domini, di-
cens, Ego ſum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus
Iſaac, & Deus Iacob. Tremefactus autem Moyſes, non au-
debat conſyderare. Dixit autem illi Dominus, Solue calcea-
mentum pedum tuorum: locus enim in quo ſtas, terra ſancta
eſt. Videns vidi afflictionẽ populi mei qui eſt in Aegypto,
& gemitũ eorũ audiui, & deſcendi liberare eos. Et nunc veni
E to, & mittam te in Aegyptum. Hunc Moyſen quem negaue-
runt, dicentes, Quis te conſtituit principem & iudicem? hunc
Deus principem & redemptorẽ miſit cum manu Angeli qui
Exod.7 8 9 apparuit illi in rubo. Hic eduxit illos faciens prodigia & ſi-
10 11 14 gna in terra Aegypti, & in rubro mari, & in deſerto annis qua
Exod.16 a draginta. Hic eſt Moyſes qui dixit filijs Iſrael, Prophetã ſu-
Deut.18 c ſcitabit vobis Deus de fratribus veſtris tanquam me: ipſum
Exod.19 a audietis. Hic eſt qui fuit in eccleſia in ſolitudine cum Angelo
qui loquebatur ei in monte Sina: & cum patribus noſtris, qui
accepit verba vitæ dare nobis. Cui noluerunt obedire patres
noſtri: ſed repulerunt & auerſi ſunt cordibus ſuis in Aegy-
Exod.32 a ptum, dicentes ad Aaron, Fac nobis deos qui præcedant nos:
Moyſi enim huic qui eduxit nos de terra Aegypti, neſcimus
quid factũ ſit ei. Et vitulum fecerunt in diebus illis, & obtule-
runt hoſtiam ſimulachro, & lætabantur in operibus manuũ
ſuarum. Conuertit autem Deus, & tradidit eos ſeruire mili-
Amos 5 g tiæ coeli, ſicut ſcriptum eſt in libro prophetarũ, Nunquid vi-
ctimas & hoſtias obtuliſtis mihi annis quadraginta in deſer-
to, domus Iſrael? Et ſuſcepiſtis tabernaculum Moloch & ſy-
F dus dei veſtri Rempham, figuras quas feciſtis, adorare eas.
Et transferam vos trans Babylonem. Tabernaculum teſtimo
nij fuit patribus noſtris in deſerto, ſicut diſpoſuit illis Deus,
loquens ad Moyſen vt faceret illud ſecundum formam quam Exod.25 d
viderat. Quod & induxerunt, ſuſcipientes patres noſtri cum Hebr.8 b
Ieſu in poſſeſsionẽ gentium, quas expulit Deus à facie patrũ Ioſue 3 c d
noſtrorum vſque in diebus Dauid, qui inuenit gratiam ante 2.Reg.16 e
Deum, & petijt vt inueniret tabernaculum Deo Iacob. Salo- Pſal.132 a
mon autem ædificauit illi domum. Sed excelſus, non in ma- 1.Par.17 c
nufactis habitat, ſicut per prophetã dicit, Coelum mihi ſedes 3.Reg.6 a
eſt: terra autem, ſcabellum pedum meorũ. Quam domum ædi Infra 17 f
ficabitis mihi, dicit Dominus? aut quis locus requietionis Eſa.66 f
meæ eſt? Nónne manus mea fecit hæc omnia? Dura ceruice
& incircuncisi cordibus & auribus, vos ſemper ſpiritui ſan-
cto reſtitiſtis: ſicut patres veſtri, & vos. Quem prophetarũ
G non ſunt perſecuti patres veſtri? Et occiderunt eos qui præ-
nuntiabant de aduentu iuſti. cuius vos nunc proditores & ho-
micidæ fuiſtis: quia accepiſtis legem in diſpoſitione Angelo
rum, & non cuſtodiſtis. Audientes autem hæc, diſſecabantur
cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum. Cum autẽ eſſet
plenus ſpiritu ſancto, intendẽs in coelum, vidit gloriã Dei, &
Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei: & ait, Ecce video coe-
los apertos, & filium hominis ſtantem à dextris virtutis Dei.
Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures ſuas, &
impetũ fecerunt vnanimiter in eum. Et eijcientes eum extra
ciuitatem, lapidabant: & teſtes depoſuerunt veſtimenta ſua
ſecus pedes adoleſcentis, qui vocabatur Saulus. Et lapidabãt
Stephanum inuocantem, & dicentem, Domine Ieſu, Suſcipe
ſpiritum meum. Poſitis autem genibus, clamauit voce ma-
gna, Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatũ. Et cum hoc dixiſ-
ſet obdormiuit. Saulus autem erat conſentiens neci eius.

[redacted]

CAPVT VIII.

A Facta eſt autem in illa die perſecutio magna in
eccleſia, quæ erat Ieroſolymis, & omnes diſper-
ſi ſunt per regiones Iudææ & Samariæ, præter
Apoſtolos. Curauerunt autem Stephanum viri
timorati, & fecerunt planctum magnum ſuper eum. Saulus
autem deuaſtabat eccleſiam, per domos intrans: & trahens
viros ac mulieres, tradebat in cuſtodiam. Igitur qui diſperſi
erant, pertranſibant, euangelizantes verbum Dei. Philippus
autem deſcendẽs in ciuitatem Samariæ, prædicabat illis Chri-
ſtum. Intendebant autem turbæ his quæ à Philippo dice-
bantur, vnanimiter audientes, & videntes ſigna quæ faciebat.
B Multorum enim habentium, ſpiritus immundi clamantes vo
ce magna, exibant. Multi autem paralytici & claudi, cura-
ti ſunt. Factum eſt ergo gaudium magnum in illa ciuitate:
Vir autem quidam, nomine Simon qui ante fuerat in ciui-
tate magus, ſeducens gentẽ Samariæ, dicens ſe eſſe aliquem
magnum: cui auſcultabant omnes à minimo vſque ad maxi-
mum, dicentes, Hic eſt virtus Dei, quæ vocatur magna. At-
tendebant autem eum, propterea quòd multo tempore ma-
gijs ſuis dementaſſet eos. Cum verò credidiſſent Philippo
euangelizanti de regno Dei: in nomine Ieſu Chriſti bapti-
C zabantur viri ac mulieres. Tunc Simon & ipſe credidit: &
cum baptizatus eſſet, adhærebat Philippo. Videns etiam ſi-
gna & virtutes maximas fieri, ſtupens admirabatur. Cum au-
tem audiſſent Apoſtoli qui erant Ieroſolymis, quòd recepiſ-
ſet Samaria verbum Dei: miſerunt ad eos Petrum & Ioan-
nem. Qui cum veniſſent, orauerunt pro ipſis, vt acciperent
ſpiritum ſanctum. Nondum enim in quenquam illorum
venerat, ſed baptizati tantum erant in nomine Domini
Ieſu. Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant
ſpiritum

ſpiritum ſanctum. Cum vidiſſet autem Simon quia per impo
ſitionem manus apoſtolorum daretur ſpiritus ſanctus, obtu-
D lit eis pecuniam, dicens, Date & mihi hanc poteſtatem, vt cui
cunque impoſuero manus, accipiat ſpiritum ſanctum. Petrus
autem dixit ad eum, Pecunia tua tecum ſit in perditionem:
quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſsideri. Non eſt
tibi pars, neque ſors in ſermone iſto. Cor enim tuum non eſt
rectum coram Deo. Pœnitẽtiam itaque age ab hac nequitia
tua: & roga Deum, ſi fortè remittatur tibi hæc cogitatio cor-
dis tui. In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis
E video te eſſe. Reſpondens autẽ Simon, dixit, Precamini vos
pro me ad Dominũ, vt nihil veniat ſuper me horũ quæ dixi-
ſtis. Et illi quidem teſtificati & locuti verbum Domini, redi-
bant Ieroſolymam, & multis regionibus Samaritanorum euã
gelizabant. Angelus autem Domini locutus eſt ad Philippũ
dicens, Surge, & vade contra meridiem, ad viam quæ deſcen-
dit ab Ieruſalem in Gazam: hæc eſt deſerta. Et ſurgens abijt.
Et ecce, vir Aethiops, eunuchus, potens Candaces reginæ
Aethiopum, qui erat ſuper omnes gazas eius: venerat adora-
re in Ieruſalem, & reuertebatur ſedens ſuper currum ſuum, le
F genſq; Eſaiam prophetam. Dixit autem ſpiritus Philippo,
Accede, & adiunge te ad currum iſtum. Accurrens autẽ Phi
lippus, audiuit eum legentem Eſaiam prophetam, & dixit,
Putaſne intelligis quæ legis? Qui ait, Et quomodo poſſum, ſi
non aliquis oſtenderit mihi? Rogauitq; Philippum vt aſcen-
deret, & ſederet ſecum. Locus autem ſcripturæ quam lege-
Eſa.53 a bat, erat hic, Tanquam ouis ad occiſionem ductus eſt: & ſicut
agnus corã tondente ſe ſine voce, ſic nõ aperuit os ſuũ. In hu-
militate iudiciũ eius ſublatum eſt. Generationem eius quis e-
narrabit? quoniam tolletur de terra vita eius. Reſpondens au-
G tem eunuchus Philippo, dixit, Obſecro te, de quo propheta
dicit hoc? de ſe, an de alio aliquo? Aperiens autem Philippus
os ſuum, & incipiens à ſcriptura iſta, euãgelizauit illi Ieſum.
Et dum irent per viam, venerunt ad quandam aquam: & ait
eunuchus, Ecce aqua, quid prohibet me baptizari? Dixit au-
tem Philippus, Si credis ex toto corde, licet. Et reſpondens
ait, Credo filium Dei eſſe Ieſum Chriſtum. Et iuſsit ſtare cur
rum: & deſcenderunt vterque in aquam, Philippus & eunu-
chus, & baptizauit eum. Cum autem aſcendiſſent de aqua, ſpi
ritus Domini rapuit Philippum, & amplius non vidit eũ eu-
nuchus. Ibat autem per viam ſuam gaudens. Philippus autem
inuentus eſt in Azoto: & pertranſiens euangelizabat ciuitati
bus cunctis, donec veniret Cæſaream.

[redacted]. CAPVT IX.

A SAulus autem adhuc ſpirans minarum & cædis in
Galat.1 a diſcipulos Domini, acceſsit ad principem ſacer-
dotum, & petijt ab eo epiſtolas in Damaſcum ad
ſynagógas vt ſi quos inueniſſet huius viæ viros
ac mulieres, vinctos perduceret in Ieruſalẽ. Et cum iter face-
ret, contigit vt appropinquaret Damaſco: & ſubitò circun-
fulſit eum lux de cœlo. Et cadens in terram, audiuit vocem di
1.Cor.15 b cẽtem ſibi, Saule Saule quid me perſequeris? Qui dixit, Quis
2.Cor.12 a es Domine? Et ille, Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris.
Durum eſt tibi contra ſtimulũ calcitrare. Et tremens ac ſtu-
pens dixit, Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad eũ,
Surge & ingredere ciuitatem, & dicetur tibi quid te oporteat
facere. Viri autem illi qui comitabantur cum illo, ſtabant ſtu-
pefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.
B Surrexit autem Saulus de terra, apertiſq; oculis nihil videbat.
Ad manus autem illum trahentes, introduxerũt Damaſcum.
Et erat ibi tribus diebus non videns, & non manducauit neq;
bibit. Erat autem quidam diſcipulus Damaſci, nomine Ana-
nias: & dixit ad illum in viſu Dominus, Anania. At ille ait,
Ecce ego Domine. Et Dominus ad eum, Surge, & vade in
vicum qui vocatur Rectus: & quære in domo Iudæ Saulum
nomine, Tharſenſem. Ecce enim orat. Et vidit virum Ana-
niam nomine, introeuntẽ & imponentem ſibi manus vt vi-
ſum recipiat. Reſpondit autem Ananias, Domine, audiui à
multis de viro hoc quanta mala fecerit ſanctis tuis in Ieruſa-
lem, & hic habet poteſtatem à principibus ſacerdotum, alli-
C gandi omnes qui inuocãt nomen tuum. Dixit autem ad eum
Dominus, Vade, quoniam vas electionis eſt mihi iſte, vt por
tet nomen meum coram gentibus & regibus & filijs Iſrael.
ego enim oſtendam illi quanta oporteat eũ pro nomine meo
pati. Et abijt Ananias, & introiuit in domum: & imponens
ei manus, dixit, Saule frater, Dominus miſit me Ieſus, qui ap-
paruit tibi in via qua veniebas: vt videas, & implearis ſpiri-
tu ſancto. Et confeſtim ceciderunt ab oculis eius tanquam
ſquamæ, & viſum recepit: & ſurgens baptizatus eſt. Et cum
accepiſſet cibum, confortatus eſt. Fuit autem cum diſcipulis,
qui erant Damaſci, per dies aliquot. Et continuò ingreſſus in
ſynagógas, prædicabat Ieſum quoniam hic eſt filius Dei.
Stupebant autem omnes qui eũ audiebant, & dicebant, Nón-
D ne hic eſt qui expugnabat in Ieruſalem eos qui inuocabant
nomen iſtud: & huc ad hoc venit vt vinctos illos duceret
ad principes ſacerdotum? Saulus autem multo magis conua-
leſcebat, & confundebat Iudæos qui habitabant Damaſci,
affirmans quoniam hic eſt Chriſtus. Cum autem implerentur
tur dies multi, conſilium fecerunt in vnum Iudæi, vt eum in-
terficerent. Notæ autem factæ ſunt Saulo inſidiæ eorum. Cu-
ſtodiebant autem & portas die ac nocte, vt eum interficerent. 2.Cor.11 g
Accipientes autem eum diſcipuli eius nocte, per murum de-
E miſerunt eum, ſubmittentes in ſporta. Cum autem veniſſet in
Ieruſalem, tentabat ſe iungere diſcipulis: & omnes timebant
eum, non credentes quod eſſet diſcipulus. Barnabas autem ap
prehenſum illum, duxit ad Apoſtolos: & narrauit illis quo-
modo in via vidiſſet Dominũ, & quòd locutus eſt ei: & quo-
modo in Damaſco fiducialiter egerit in nomine Ieſu. Et erat
cum illis intrans & exiens in Ieruſalem, fiducialiter agens in
nomine Domini. Loquebatur quoque gentibus: & diſputa-
bat cum Græcis: illi autem quærebant occidere eum. Quod
cum cognouiſſent fratres, deduxerunt eum Cæſaream, & di-
miſerunt Tharſum. Eccleſia quidem per totam Iudæam, &
Galilæam & Samariam habebat pacem, & ædificabatur am-
F bulans in timore Domini, & conſolatione ſancti ſpiritus re-
plebatur. Factum eſt autem, vt Petrus dum tranſiret vniuer-
ſos, deueniret ad ſanctos qui habitabant Lyddæ. Inuenit au-
tem ibi hominem quendam, nomine Aeneam, ab annis octo
iacentem in grabbato, qui erat paralyticus. Et ait illi Petrus,
Aenea, ſanet te Dominus Ieſus Chriſtus. Surge, & ſterne
tibi. Et continuò ſurrexit. Et viderunt eum omnes qui ha-
bitabant Lyddæ, & Saronæ: qui conuerſi ſunt ad Domi-
num. In Ioppe autem fuit quædam diſcipula nomine Ta-
bitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena ope-
ribus bonis & eleemoſynis quas faciebat. Factum eſt autem
in diebus illis, vt infirmata moreretur. Quam cum lauiſſent,
G poſuerunt eam in cœnaculo. Cum autem propè eſſet Lydda
ab Ioppe diſcipuli audientes quòd Petrus eſſet in ea, miſe-
runt duos viros ad eum, rogantes, Ne pigriteris venire vſque
ad nos. Exurgens autem Petrus, venit cum illis. Et cum ad-
ueniſſet, duxerunt illum in cœnaculum: & circunſteterunt
illum omnes viduæ flentes, & oſtendentes ei tunicas & ve-
ſtes, quas faciebat illis Dorcas. Eiectis autem omnibus fo-
ras, Petrus ponens genua orauit; & conuerſus ad corpus,
dixit, Tabitha, ſurge. At illa aperuit oculos: & viſo Petro,
reſedit. Dans autem illi manum, erexit eam. Et cum vocaſ-
ſet ſanctos & viduas, aſsignauit eam viuam. Notum autem
factum eſt per vniuerſam Ioppen: & crediderũt multi in Do
minum. Factum eſt autem vt dies multos moraretur in Iop-
pe, apud Simonem quendam coriarium.

[redacted]

CAPVT X.

A Vir autē quidam erat in Cæſarea, nomine Corne-
lius, cēturio cohortis quæ dicitur Italica, religio-
ſus & timēs Deū cū omni domo ſua, faciēs elee-
moſynas multas plebi, & deprecans Deum ſem-
per. Is vidit in viſu manifeſtè, quaſi hora diei nona, Angelum
Dei introeuntē ad ſe, & dicentē ſibi, Corneli. At ille intuens
eū timore correptus, dixit, Quis es domine? Dixit autē illi,
Orationes tuæ & eleemoſynæ tuæ aſcenderunt in memoriā
in conſpectu Dei. Et nunc mitte viros in Ioppen, & accerſe
Simonem quendā qui cognominatur Petrus. hic hoſpitatur
apud Simonē quendam coriariū, cuius eſt domus iuxta ma-
B re. hic dicet tibi quid te oporteat facere. Et cum diſceſsiſſet
Angelus qui loquebatur illi, vocauit duos domeſticos ſuos,
& militem metuentē Dominū ex his qui illi parebant. Qui-
bus cum narraſſet omnia, miſit illos in Ioppen. Poſtera autē
die iter illis faciētibus, & appropinquātibus ciuitati, aſcendit
Petrus in ſuperiora, vt oraret, circa horam ſextā. Et cum eſu-
riret, voluit guſtare. Parantibus autem illis, cecidit ſuper eum
mentis exceſſus: & vidit cœlū apertū, & deſcēdens vas quod-
dam velut linteum magnū, quatuor initijs ſubmitti de cœlo
in terram, in quo erant omnia quadrupedia & ſerpentia terrę,
& volatilia cœli. Et facta eſt vox ad eum, Surge Petre: occi-
de & māduca. Ait autē Petrus, Abſit Domine: quia nunquā
māducaui omne cōmune & immundū. Et vox iterum ſecun-
C dò ad eum, Quod Deus purificauit, tu commune ne dixeris.
Hoc factū eſt per ter. Et ſtatim receptū eſt vas in cœlum. Et
dum intra ſe hæſitaret Petrus quidnā eſſet viſio quam vidiſ-
ſet, ecce, viri qui miſsi erant à Cornelio, inquirentes domum
Simonis, aſtiterunt ad ianuam. Et cum vocaſſent, interroga-
bant ſi Simon qui cognominatur Petrus, illic haberet hoſpi-
tium. Petro autem cogitante de viſione, dixit ſpiritus ei, Ecce
viri tres quærūt te. Surge itaq; & deſcēde, & vade cum eis, ni-
hil dubitans: quia ego miſi illos. Deſcendens autē Petrus ad
viros, dixit, Ecce, ego ſum quem quæritis. quæ cauſa eſt pro-
pter quem veniſtis? Qui dixerunt, Cornelius centurio, vir iu-
ſtus & timens Deum, & teſtimoniū habēs ab vniuerſa gente
D Iudæorū, reſponſum accepit ab angelo ſancto accerſire te in
domū ſuam, & audire verba abs te. Introducēs ergo eos, rece-
pit hoſpitio. Sequenti autem die ſurgens, profectus eſt cum
illis: & quidā ex fratribus ab Ioppe comitati ſunt eum. Altera
autem die introiuit Cæſaream. Cornelius verò expectabat
illos, conuocatis cognatis ſuis & neceſſarijs amicis. Et factum
eſt, cū introiſſet Petrus, obuius venit ei Cornelius, & proci-
dens ad pedes eius adorauit eum. Petrus verò eleuauit eum,
dicens, Surge, & ego ipſe homo ſum. Et loquens cum illo,
intrauit & inuenit multos qui conuenerant: dixitq; ad illos,
Vos ſcitis quomodo abominatum ſit viro Iudæo coniungi,
aut accedere ad alienigenā: ſed mihi oſtēdit Deus, neminem
communē aut immundū dicere hominē, propter quod ſine
E dubitatione veni accerſitus. Interrogo ergo quam ob cauſam
accerſiſtis me? Et Cornelius ait, Die ab hinc quarto, vſque ad
hanc horam, orans eram hora nona in domo mea, & ecce vir
ſtetit ante me in veſte candida, & ait, Corneli, exaudita eſt
oratio tua, & eleemoſynæ tuæ cōmemoratæ ſunt in conſpe-
ctu Dei. mitte ergo in Ioppen, & accerſe Simonē qui cogno-
minatur Petrus: hic hoſpitatur in domo Simonis coriarij iu-
xta mare. Confeſtim ergo miſi ad te, & tu bene feciſti venien-
F do. Nunc ergo omnes nos in conſpectu tuo adſumus, audire
omnia quæcunq; tibi præcepta ſunt à Domino. Aperiens au-
Deut. 10 d tem Petrus os ſuū, dixit, In veritate comperio, quia non eſt
2. Par. 19 c perſonarū acceptor Deus: ſed in omni gente, qui timet eum
Iob 34 b & operatur iuſtitiā, acceptus eſt illi. Verbū miſit Deus filijs
Sapien. 6 b Iſrael, annuntians pacem per Ieſum Chriſtum: hic eſt omniū
Dominus. Vos ſcitis quod factum eſt verbum per vniuerſam Eccl. 35 b
Iudæam, incipiens enim à Galilæa poſt baptiſmū quod præ- Rom. 2 b
dicauit Ioānes: Ieſum à Nazareth quomodo vnxit eū Deus Galat. 2 b
ſpiritu ſancto & virtute, qui pertranſijt benefaciēdo & ſanan- Ephe. 6 b
do omnes oppreſſos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo. Coloſ. 3 d
Et nos teſtes ſumus omnium quæ fecit in regione Iudæorū 1. Pet. 1 c
& Ieruſalem, quem occiderunt ſuſpendentes in ligno. Hunc
Deus ſuſcitauit tertia die, & dedit eum manifeſtum fieri non
G omni populo, ſed teſtibus præordinatis à Deo nobis qui mā-
ducauimus & bibimus cum illo poſtquam reſurrexit à mor-
tuis. Et præcepit nobis prædicare populo & teſtificari quia
ipſe eſt qui conſtitutus eſt à Deo iudex viuorum & mor-
tuorum. Huic omnes prophetæ teſtimonium perhibent, re-
miſsionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui Iere. 31 f
credūt in eum. Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit ſpiri Mich. 7 d
tus ſanctus ſuper omnes qui audiebant verbum. Et obſtupue-
[redacted] cum Petro, quia &
in nationes gratia ſpiritus ſancti effuſa eſt. Audiebāt enim il-
los loquētes linguis, & magnificantes Deum. Tunc reſpōdit
Petrus, Nunquid aquam quis prohibere poteſt, vt nō bapti-
zentur hi qui ſpiritū ſanctū acceperunt ſicut & nos? Et iuſsit
eos baptizari in nomine Domini Ieſu Chriſti. Tunc roga-
uerunt eum, vt maneret apud eos aliquot diebus.

[redacted]

CAPVT XI.

A Audierunt autem apoſtoli & fratres qui erant in
Iudæa, quoniam & gentes receperunt verbum
Dei. Cum autem aſcendiſſet Petrus Ieroſolymā,
diſceptabant aduerſus illum qui erant ex circunci-
ſione, dicentes, Quare introiſti ad viros præputium habētes,
& manducaſti cum illis? Incipiens autem Petrus exponebat
illis ordinem, dicens, Ego eram in ciuitate Ioppe orās, & vidi
in exceſſu mentis meæ viſionem, deſcendēs, vas quoddam ve-
lut linteum magnum, quatuor initijs ſummitti de cœlo, &
venit vſq; ad me. In quod intuens, conſyderabam & vidi qua-
drupedia terræ & beſtias & reptilia & volatilia cœli. Audiui
autem & vocem dicentem mihi, Surge Petre, occide & man-
duca. Dixi autem, Nequaquam Domine: quia cōmune aut
B immundum nunquam introiuit in os meum. Reſpondit autē
vox ſecundò, de cœlo, Quæ Deus mundauit, tu ne cōmune
dixeris. Hoc autem factum eſt per ter: & recepta ſunt omnia
rurſum in cœlum. Et ecce viri tres confeſtim aſtiterunt in do
mo in qua erā, miſsi à Cæſarea ad me. Dixit autē ſpiritus mihi
vt irem cum illis, nihil hæſitans. Venerunt autem mecū & ſex
fratres iſti: & ingreſsi ſumus in domū viri. Narrauit autē no-
bis quomodo vidiſſet Angelū in domo ſua, ſtantē & dicentē
ſibi, Mitte in Ioppen & accerſe Simonē qui cognominatur
Petrus, qui loquetur tibi verba in quibus ſaluus eris tu, & vni
uerſa domus tua. Cum autē cœpiſſem loqui, cecidit ſpiritus
C ſanctus ſuper eos, ſicut & in nos in initio. Recordatus ſum au
tem verbi Domini ſicut dicebat, Ioannes quidem baptizauit
aqua, vos autē baptizabimini ſpiritu ſancto. Si ergo eandem Supra 1 a
gratiam dedit illis Deus, ſicut & nobis qui credimus in Dñm Matt. 3 c
Ieſum Chriſtū: ego quis eram, qui poſſem prohibere Deum? Marc. 1 b
His auditis tacuerunt: & glorificauerunt Deū, dicentes, Ergo Luc. 3 c
& gentibus pœnitentiā dedit Deus ad vitā. Et illi quidē qui Ioan. 1 d
diſperſi fuerāt à tribulatione quæ facta fuerat ſub Stephano, Infra 19 a
perambulauerunt vſq; Phœnicē & Cyprum & Antiochiā,
nemini loquentes verbum, niſi ſolis Iudæis. Erant autē quidā
ex eis viri Cyprij & Cyrenęi, qui cum introiſſent Antiochiā,
loquebantur & ad Græcos, annuntiantes Dominum Ieſum.
Et erat manus Domini cum eis: multusq; numerus credētiū
conuerſus eſt ad Dominū. Peruenit autē ſermo ad aures ec-
cleſiæ, quæ erat Ieroſolymis, ſuper iſtis: & miſerūt Barnabā
vſque

D vſq; ad Antiochiã. Qui cum perueniſſet, & vidiſſet gratiam
Dei, gauiſus eſt: & hortabatur omnes in propoſito cordis
permanere in Domino. quia erat vir bonus. & plenus ſpiritu
ſancto & fide. Et appoſita eſt multa turba Domino. Profe-
ctus eſt autem Tharſum vt quæreret Saulum: quem cum in-
ueniſſet, perduxit Antiochiam. Et annum totum conuerſa-
ti ſunt ibi in eccleſia: & docuerunt turbam multam, ita vt co-
gnominarentur primum Antiochiæ diſcipuli, Chriſtiani. In
his autem diebus ſuperuenerunt ab Ieroſolymis prophetæ
Antiochiam: & ſurgens vnus ex eis nomine Agabus, ſignifi-
cabat per ſpiritum famem magnam futurã in vniuerſo orbe
terrarum, quæ facta eſt ſub Claudio. Diſcipuli autem prout
quiſq; habebat, propoſuerunt in miniſterium mittere habi-
tantibus in Iudæa fratribus. quod & fecerunt, mittentes ad ſe
niores per manus Barnabæ & Sauli.

[redacted]

CAPVT XII.

A HOdem autẽ tempore miſit Herodes rex manus,
vt affligeret quoſdã de eccleſia. Occidit autem Ia-
cobum fratrem Ioannis gladio, Videns autẽ quia
placeret Iudæis, appoſuit apprehendere & Pe-
trum. Erant autem dies azymorum. Quem cum apprehendiſ-
ſet, miſit in carcerem, tradensq; quatuor quaternionibus mi-
litum ad cuſtodiendũ, volens poſt Paſcha producere eũ po-
pulo. Et Petrus quidem ſeruabatur in carcere. Oratio autem
fiebat ſine intermiſſione ab eccleſia ad Deũ pro eo. Cum au-
tem producturus eũ eſſet Herodes, in ipſa nocte erat Petrus
dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & cuſto-
des ante oſtiũ cuſtodiebant carcerẽ. Et ecce, Angelus Domi-
ni aſtitit, & lumen refulſit in habitaculo: percuſſoq; latere Pe
B tri, excitauit eũ, dicens, Surge velociter, Et ceciderunt catenę
de manibus eius. Dixit autẽ Angelus ad eum, Præcingere &
calcea te caligas tuas. Et fecit ſic. Et dicit illi, Circunda tibi ve-
ſtimentũ tuum, & ſequere me. Et exiens ſequebatur eum, &
neſciebat quia verum eſt quod fiebat per Angelũ: exiſtima-
bat autẽ ſe viſum videre. Tranſeuntes autẽ primã & ſecundã
cuſtodiam, venerunt ad portam Ferream quæ ducit ad ciuita
tem, quæ vltrò aperta eſt eis. Et exeuntes proceſſerũt vicum
vnũ: & cõtinuò diſceſsit Angelus ab eo. Et Petrus ad ſe reuer
ſus, dixit, Nunc ſcio verè quia miſit Dñs Angelũ ſuum, & eri
puit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis
Iudæorũ. Cõſyderansq;, venit ad domũ Marię matris Ioãnis,
qui cognominatus eſt Marcus, vbi erant multi cõgregati &
orãtes. Pulſante autẽ eo ad oſtium ianuæ, proceſsit puella ad
C videndũ, nomine Rhode. Et vt cognouit vocẽ Petri, pręgau-
dio nõ aperuit ianuã, ſed intrò currens nuntiauit ſtare Petrũ
ante ianuam. At illi dixerunt ad eam, Inſanis? Illa autẽ affirma
bat ſic ſe habere. Illi autẽ dicebant, Angelus eius eſt. Petrus
autẽ perſeuerabat pulſans. Cum autẽ aperuiſſent oſtiũ, vide-
runt eũ: & obſtupuerũt. Annuens autẽ eis manu vt tacerent,
narrauit quomodo Dñs eduxiſſet eum de carcere: dixitque
Nuntiate Iacobo & fratribus hæc. Et egreſſus, abijt in alium
locum. Facta autem die, erat non parua turbatio inter milites
quidnã factũ eſſet de Petro. Herodes autem cum requiſiſſet
eum, & non inueniſſet, inquiſitione facta de cuſtodibus, iuſ-
D ſit eos duci: deſcendensq; à Iudæa in Cæſaream, ibi cõmora-
tus eſt. Erat autem iratus Tyrijs & Sidonis. At illi vnanimes
venerunt ad eum, & perſuaſo Blaſto, qui erat ſuper cubiculũ
regis, poſtulabant pacem, eo quòd alerentur regiones eorum
ab illo. Statuto autem die Herodes veſtitus veſte regia, ſedit
pro tribunali, & concionabatur ad eos. Populus autem accla-
mabat, Dei voces, & non hominis. Confeſtim autem percuſ-
ſit eum Angelus Domini: eo quòd non dediſſet honorẽ Deo:
& conſumptus à vermibus, expirauit. Verbum autem Domi
ni creſcebat & multiplicabatur. Barnabas autem & Saulus re-
uerſi ſunt ab Ieroſolymis expleto miniſterio, aſſumpto Io-
ãnne, qui cognominatus eſt Marcus.

[redacted]

CAPVT XIII.

A ERant autem in eccleſia, quæ erat Antiochiæ, pro-
phetæ & doctores, in quibus Barnabas & Simon
qui vocabatur Niger. & Lucius Cyrenenſis. &
Manahen qui erat Herodis tetrarchæ collacta-
neus, & Saulus. Miniſtrantibus autẽ illis Dño, & ieiunãtibus,
dixit illis ſpiritus ſanctus, Segregate mihi Saulũ & Barnabã
in opus ad quod aſſumpſi eos. Tũc ieiunãtes & orãtes impo-
nentesq; eis manus, dimiſerũt illos. Et ipſi quidẽ miſsi à ſpiri-
tu ſancto, abierunt Seleuciam, & inde nauigauerunt Cyprũ.
Et cum veniſſent Salaminã, prædicabant verbũ Dei in ſyna-
gógis Iudæorũ. Habebant autem & Ioannẽ in miniſterio. Et
cum perambulaſſent vniuerſam inſulam vſq; ad Paphum. in-
uenerunt quendam virum magum pſeudoprophetã Iudæũ,
cui nomen erat Bariu, qui erat cum proconſule Sergio Pau-
B lo viro prudente. Hic accerſitis Barnaba & Paulo. deſyderа-
bat audire verbũ Dei. Reſiſtebat autem illis Elymas magus
(ſic enim interpretatur nomen eius) quærẽs auertere procon
ſulem à fide. Saulus autem qui & Paulus, repletus ſpiritu ſan-
cto, intuens in eum, dixit, O plene omni dolo, & omni falla-
cia fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ, non deſinis ſubuerte-
re vias Domini rectas. Et nunc ecce manus Domini ſuper te,
& eris cæcus, non videns ſolẽ, vſq; ad tẽpus. Et cõfeſtim ceci-
dit in eum caligo & tenebræ, & circumiens quærebat qui ei
manum daret. Tunc proconſul cum vidiſſet factum, credidit,
admirans ſuper doctrina Domini. Et cum à Papho nauigaſ-
ſet Paulus & qui cum eo erant, venerũt Pergen Pamphiliæ.
Ioannes autẽ diſcedens ab eis, reuerſus eſt Ieroſolymã. Illi ve
rò pertranſeuntes Pergen, venerunt Antiochiam Piſidiæ: &
C ingreſsi ſynagógã die ſabbathorũ, ſederunt. Poſt lectionem
autem legis & prophetarũ, miſerunt principes ſynagógæ ad
eos, dicentes, Viri fratres, ſi quis eſt in vobis ſermo exhorta-
tionis ad plebẽ, dicite. Surgens autẽ Paulus, & manu ſilentiũ
indicẽs, ait, Viri Iſraelitæ, & qui timetis Deum, audite, Deus
plebis Iſrael elegit patres noſtros, & plebem exaltauit cum
eſſent incolæ in terra Aegypti, & in brachio excelſo eduxit Exo.1 a
eos ex ea, & per quadraginta annorũ tempus mores eorũ ſu- Exo.13 d
ſtinuit in deſerto. Et deſtruẽs gentes ſeptẽ in terra Chanáan, Exod.16 a
ſorte diſtribuit eis terram eorũ, quaſi poſt quadringentos & Ioſue 14 a
quinquaginta annos: & poſt hæc dedit iudices, vſque ad Sa- Iudic 3 b
muel prophetã. Et exinde poſtulauerunt regẽ: & dedit illis 1.Reg.8 a
Saul filiũ Cis, virum de tribu Beniamin annis quadraginta. Et 1.Reg.9 c
amoto illo, ſuſcitauit illis Dauid regem: cui teſtimoniũ per- & 10 a
D hibens, dixit, Inueni Dauid filium Ieſſæ, virum ſecundũ cor Pſal.88 b
meum, qui faciet omnes voluntates meas. Huius ex ſemine 1.Reg.16 c
Deus ſecundum promiſsionẽ, eduxit Iſraeli ſaluatorẽ Ieſum, Eſa.11 a
prædicãte Ioanne ante faciẽ aduentus eius, baptiſmum pœni Matt.3 a
tentiæ omni populo Iſrael. Cum impleret autẽ Ioannes cur- Mar.1
ſum ſuũ, dicebat, Quẽ me arbitramini eſſe non ſum ego: ſed Luc.3 a
ecce venit poſt me cuius non ſum dignus calceamenta pedũ Ioan.1 c
ſoluere. Viri fratres, filij generis Abraham, & qui in vobis ti- Mar.1 a
ment Deum, vobis verbum ſalutis huius miſſum eſt. Qui
enim habitabant Ieruſalẽ, & principes eius hunc ignorantes, Matt.27 c
& voces prophetarũ, quæ per omne ſabbathum leguntur, iu- Mar.15 b
dicantes impleuerunt: & nullam cauſam mortis inuenientes Luc.23 c
E in eo, petierunt à Pilato vt interficerent eum. Cumq; cõſum Ioan.19 c
maſſent omnia quæ de eo ſcripta erant, deponentes eum de Matt.28
ligno, poſuerunt eum in monumento. Deus autem ſuſcitauit Mar.16
eum à mortuis tertia die: qui viſus eſt per dies multos his Luce 24
qui ſimul aſcenderãt cum eo de Galilæa in Ieruſalẽ, qui vſq; Ioan.20
nunc ſunt teſtes eius ad plebem. Et nos vobis annuntiamus
eam,

eam, quæ ad patres noſtros repromiſsio facta eſt: quoniam
hanc Deus adimpleuit filijs veſtris reſuſcitans Ieſum, ſicut
Pſal.2.b & in pſalmo ſecundo ſcriptum eſt, Filius meus es tu, ego ho-
Heb.1 b die genui te. Quòd autem ſuſcitauit eum à mortuis, amplius
Eſa.55 b iam non reuerſurū in corruptionē, ita dixit, Quia dabo vo-
Pſal.15 d bis ſancta Dauid fidelia. Ideoq; & aliâs dicit, Nō dabis ſanctū
3.Reg.2 b tuum videre corruptionem. Dauid enim in ſua generatione
cum adminiſtraſſet voluntati Dei, dormiuit, & appoſitus eſt
F ad patres ſuos, & vidit corruptionem. Quem verò Deus ſu-
ſcitauit à mortuis, non vidit corruptionem. Notum igitur ſit
vobis viri fratres, quòd per hunc vobis remiſsio peccatorum
annuntiatur, ab omnibus quibus non potuiſtis in lege Moyſi
iuſtificari. In hoc omnis qui credit, iuſtificatur. Videte ergo
Abac.1 b ne ſuperueniat vobis quod dictum eſt in prophetis, Videte
contemptores, & admiramini & diſperdimini: quia opus
operor ego in diebus veſtris, opus quod non credetis ſi quis
enarrauerit vobis. Exeuntibus autem illis, rogabant vt ſequē
ti ſabbatho loquerentur ſibi verba hæc. Cumque dimiſſa
eſſet ſynagóga, ſecuti ſunt multi Iudæorum, & colentium
Deum aduenarum, Paolum & Barnabam: qui loquentes ſua-
debant eis vt permanerent in gratia Dei. Sequenti verò ſab-
batho penè vniuerſa ciuitas conuenit audire verbum Dei. Vi
G dentes autem turbas Iudæi, repleti ſunt zelo, & contradice-
bant his quæ à Paulo dicebantur, blaſphemantes. Tunc con-
ſtanter Paulus & Barnabas dixerunt, Vobis oportebat pri-
mum loqui verbum Dei: ſed quoniam repellitis illud, & in-
dignos vos iudicatis æternæ vitæ: ecce conuertimur ad gen-
Eſa.49 b tes. Sic enim præcepit nobis Dominus, Poſui te in lucē gen-
tium vt ſis in ſalutem vſq; ad extremū terræ. Audiētes autem
gentes, gauiſæ ſunt, & glorificabant verbum Domini: & cre
diderunt quotquot erant præordinati ad vitā æternam. Diſ-
ſeminabatur autem verbum Domini per vniuerſam regionē.
Iudæi autem concitauerunt mulieres religioſas & honeſtas,
& primos ciuitatis, & excitauerunt perſecutionem in Paulū
Matt.10 b & Barnabam: & eiecerunt eos de finibus ſuis. At illi excuſſo
Mar.6 b puluere pedum in eos, venerunt Iconium. Diſcipuli quoque
Luc.9 a replebantur gaudio & ſpiritu ſancto.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A Actum eſt autem in Iconio vt ſimul introirent
ſynagógam Iudæorum, & loquerentur ita vt cre
deret Iudæorum & Græcorum copioſa multi-
tudo. Qui verò increduli fuerunt Iudæi, ſuſcita-
uerunt & ad iracundiam concitauerunt animas gentium ad-
uerſus fratres. Multo igitur tempore demorati ſunt fiducia-
liter agentes in Domino, teſtimonium perhibente verbo gra
tiæ ſuæ, dante ſigna & prodigia fieri per manus eorum. Di-
uiſa eſt autem multitudo ciuitatis: & quidam quidem erant
cum Iudæis, quidam verò cum apoſtolis. Cum autem factus
eſſet impetus gentilium & Iudæorum cum principibus ſuis,
vt contumelijs afficerent & lapidarent eos, intelligentes con
B fugerunt ad ciuitates Lycaoniæ Lyſtram & Derben, & vni-
uerſam in circuitu regionem, & ibi euangelizantes erāt. * Et
commota eſt omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus au
tem & Barnabas morabantur Lyſtris. Et quidem vir Lyſtris
infirmus pedibus ſedebat, claudus ex vtero matris ſuæ: qui
nunquam ambulauerat. Hic audiuit Paulum loquētem. Qui
intuitus eum, & videns quia fidem haberet vt ſaluus fieret, di-
xit magna voce, Surge ſuper pedes tuos rectus. Et exilijt: &
ambulabat. Turbæ autem cum vidiſſent quod fecerat Pau-
lus, leuauerunt vocem ſuam, Lycaonicè dicentes, Dij ſimiles
facti hominibus, deſcenderūt ad nos. Et vocabāt Barnabam,
Iouem: Paulum vero, Mercurium, quoniam ipſe erat dux
verbi. Sacerdos quoque Iouis, qui erat ante ciuitatem, tauros
C & coronas ante ianuas afferens, cum populis volebat ſacrifi-
care. Quod vbi audierunt Apoſtoli Barnabas & Paulus, con-
ſciſsis tunicis ſuis, exilierunt in turbas, clamantes & dicentes,
Viri quid hæc facitis? Et nos mortales ſumus, ſimiles vobis
homines, annuntiantes vobis ab his vanis conuerti ad Deum
viuum qui fecit cœlum & terrā & mare & omnia quæ in eis Pſal.145 a
ſunt, qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes Apo.14 b
ingredi vias ſuas. Et quidem nō ſine teſtimonio ſemetipſum Pſal.80 c
reliquit, benefaciens de cœlo, dans pluuias, & tēpora fructi-
fera, implens cibo & lætitia corda eorum. Et hæc dicentes,
vix ſedauerunt turbas ne ſibi immolarēt. Superuenerunt au-
tem quidam ab Antiochia & Iconio Iudæi: & perſuaſis tur-
D bis lapidantes Paulum, traxerūt extra ciuitatem, exiſtimātes 2.Cor.11 f
eum mortuū eſſe. Circumdantibus autem eum diſcipulis, ſur-
gens intrauit ciuitatē: & poſtera die profectus eſt cum Barna
ba in Derben. Cumq; euangelizaſſent ciuitati illi, & docuiſ-
ſent multos, reuerſi ſunt Lyſtrā & Iconium, & Antiochiam,
confirmantes animas diſcipulorū, exhortantesq; vt permane
rent in fide, & quoniam per multas tribulationes oportet nos
intrare in regnum Dei. Et cum conſtituiſſent illis per ſingu-
las eccleſias presbyteros, & oraſſent cum ieiunijs, commenda
uerunt eos Domino in quem crediderunt. Trāſeuntesq; Pi-
ſidiam, venerūt in Pamphiliā, & loquētes verbū Domini in
Perge, deſcenderūt in Attaliam, & inde nauigauerunt Antio- Supra 13 a
chiam, vnde erant traditi gratiæ Dei in opus quod compleue-
runt. Cum autē veniſſent & congregaſſent eccleſiā, retulerūt
quanta feciſſet Deus cum illis, quia aperuiſſet gētibus oſtium
fide[redacted]ti ſunt autē tempus non modicum cum diſcipulis.

[redacted]

CAPVT XV.

A Et quidā deſcendētes de Iudæa, docebant fratres, Galat.5 a
Quia niſi circuncidamini ſecundū morem Moy-
ſi, non poteſtis ſaluari. Facta ergo ſeditione non
minima Paulo & Barnabæ aduerſus illos, ſtatue-
runt vt aſcenderēt Paulus & Barnabas & quidam alij ex alijs
ad apoſtolos & presbyteros in Ieruſalē, ſuper hac quæſtione.
Illi ergo deducti ab eccleſia, pertranſibant Phœnicem & Sa-
mariam, narrantes conuerſionē gentiū: & faciebant gaudium
magnū omnibus fratribus. Cum autē veniſſent Ieroſolymā,
ſuſcepti ſunt ab eccleſia & ab apoſtolis & ſenioribus, annun-
tiantes quāta Deus feciſſet cum illis. Surrexerūt autē quidam
B de hæreſi phariſæorū, qui crediderūt, dicentes, Quia oportet
circūcidi eos, præcipere quoq; ſeruare legē Moyſi. Cōuene-
runtq; Apoſtoli & ſeniores videre de verbo hoc. Cum autem
magna conquiſitio fieret, ſurgēs Petrus dixit ad eos, Viri fra- Supra 10 d
tres, vos ſcitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis ele
git per os meum audire gentes verbū euangelij, & credere. Et
qui nouit corda Deus, teſtimoniū perhibuit, dans illis ſpiri-
tum ſanctū ſicut & nobis, & nihil diſcreuit inter nos & illos,
fide purificans corda eorū. Nunc ergo quid tentatis Deū, im-
ponere iugū ſuper ceruices diſcipulorū: quod neq; nos, neq;
C patres noſtri portare potuimus? Sed per gratiam Domini
Ieſu Chriſti credimus ſaluari, quemadmodū & illi. Tacuit
autem omnis multitudo, & audiebāt Barnabā & Paulū nar-
rantes quanta Deus feciſſet ſigna & prodigia in gentibus per
eos. Et poſtquam tacuerunt, reſpondit Iacobus, dicens, Viri
fratres, audite me, Simon narrauit quēadmodū primū Deus
viſitauit ſumere ex gentibus populū nomini ſuo. Et huic con
cordant verba prophetarum, ſicut ſcriptum eſt, Poſt hæc re- Amos 9 c
uertar, & reædificabo tabernaculum Dauid, quod decidit, &
diruta eius reædificabo, & erigā illud, vt requirant cæteri ho-
minum Dominum: & omnes gentes ſuper quas inuocatum
D eſt nomen meum, dicit Dominus faciens hæc. Notum à ſe-
culo eſt Domino opus ſuum. Propter quod ego iudico, non
inquietari

inquietari eos qui ex gentibus conuertuntur ad Deum, ſed ſcribere ad eos, vt abſtineant ſe à contaminationibus ſimulachrorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine. Moyſes enim à temporibus antiquis habet in ſingulis ciuitatibus qui eum prædicent in ſynagogis, vbi per omne ſabbathum legitur. Tunc placuit apoſtolis & ſenioribus cum omni eccleſia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiã cum Paulo & Barnaba, Iudam, qui cognominabatur Barſabas, & Silam viros

E primos in fratribus, ſcribentes per manus eorum. APOSTOLI & ſeniores fratres, his qui ſunt Antiochiæ & Syriæ & Ciliciæ fratribus ex gẽtibus, ſalutem. Quoniam audiuimus quòd quidam ex nobis exeuntes, turbauerunt vos verbis, euertentes animas veſtras, quibus non mandauimus: placuit nobis collectis in vnum, eligere viros, & mittere ad vos cum chariſsimis noſtris Barnaba & Paulo, hominibus qui tradiderunt animas ſuas pro nomine Domini, noſtri Ieſu Chriſti. Miſimus ergo Iudam & Silam, qui & ipſi vobis verbis referent eadem. Viſum eſt enim ſpiritui ſancto & nobis, nihil vltrà imponere vobis oneris quàm hæc neceſſaria: vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione, à quibus cuſtodientes vos, bene agetis. Valete. Illi ergo dimiſsi deſcenderunt Antiochiam: & congregata multitudine tradiderunt epiſtolam. Quam cum legiſſent, gauiſi ſunt ſuper conſolatione. Iudas autem & Silas, & ipſi cum eſſent prophetæ, verbo plurimo conſolati ſunt fratres, & confirmauerunt. Facto autem ibi aliquanto tempore, dimiſsi ſunt cum pace à fratribus ad eos qui miſerant illos. Viſum eſt autem Silæ ibi remanere: Iudas autem ſolus abijt Ieruſalem: Paulus autem & Barnabas demorabantur Antiochiæ, docentes & euangelizantes cum alijs pluribus,

G Verbum Domini. Poſt aliquot autem dies dixit ad Barnabam Paulus, Reuertentes viſitemus fratres per vniuerſas ciuitates in quibus prædicauimus verbum Domini, quomodo ſe habeant. Barnabas autem volebat ſecum aſſumere & Ioannem, qui cognominabatur Marcus. Paulus autem rogabat, eum (vt qui diſceſsiſſet ab eis de Pamphylia, & nõ iſſet cum eis in opus) non debere recipi. Facta eſt autem diſſenſio, ita vt diſcederent ab inuicem, & Barnabas quidem aſſumpto Marco nauigaret Cyprum. Paulus verò electo Sila profectus eſt, traditus gratiæ Dei à fratribus. Perambulabat autem Syriam & Ciliciam, confirmans eccleſias: præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorum & ſeniorum.

[redacted]

CAPVT XVI.

A PERuenit autẽ in Derben & Lyſtram. Et ecce, diſcipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris Iudææ fidelis, patre gentili. Huic teſtimoniũ bonũ reddebant qui in Lyſtris erant & Iconio, fratres. Hunc voluit Paulus ſecum proficiſci: & aſſumens circumcidit eum propter Iudæos qui erant in illis locis. Sciebãt enim omnes quòd pater eius erat gentilis. Cum autem pertranſirent ciuitates, tradebant eis cuſtodire dogmata quæ erant decreta ab Apoſtolis & ſenioribus qui erant Ie-

B roſolymis. Et eccleſiæ quidẽ confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie. Tranſeuntes autem Phrygiam & Galatiæ regionem, vetati ſunt à ſpiritu ſancto loqui verbũ Dei in Aſia. Cum veniſſent autem in Myſiam, tentabant ire in Bithyniam: & non permiſit eos ſpiritus Ieſu. Cum autem pertranſiſſent Myſiam, deſcenderunt Troadem: & viſio per noctem Paulo oſtenſa eſt: Vir Macedo quidã erat ſtans, & deprecãs eum, & dicens, Tranſiens in Macedoniã adiuua nos. Vt autem viſum vidit, ſtatim quæſiuimus proficiſci in Macedoniam, certi facti quòd vocaſſet nos Deus euangelizare eis. Nauigantes autem à Troade, recto curſu venimus Samo

C thracẽ, & ſequenti die Neapolim: & inde Philippos, quæ eſt prima partis Macedoniæ ciuitas, colonia. Eramus autem in hac vrbe diebus aliquot conſiſtentes. Die autẽ ſabbathorum egreſsi ſumus foras portam iuxta flumen, vbi videbatur oratio eſſe: & ſedentes loquebamur mulieribus quæ cõuenerãt. Et quædam mulier nomine Lydia purpuraria ciuitatis Thyatirorũ, colens Deũ, audiuit: cuius Dominus aperuit cor, in-

D tendere his quæ dicebantur à Paulo. Cum autem baptizata eſſet, & domus eius, deprecata eſt, dicens, Si iudicaſtis me fidelem Domino eſſe, introite in domum meam, & manete. Et coegit nos. Factũ eſt autem euntibus nobis ad oratiõẽ puellam quandã habentem ſpiritum pythonẽ obuiare nobis: quæ quæſtũ magnũ præſtabat Dominis ſuis diuinando. Hęc ſubſecuta Paulũ & nos clamabat, dicẽs, Iſti homines, ſerui Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis. Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autẽ Paulus & conuerſus ſpiritui dixit, Præcipio tibi in nomine Ieſu Chriſti exire ab ea. Et exijt eadem hora. Videntes autem Domini eius quia exiuit ſpes quæſtus eorum, apprehendentes Paulum & Silam perduxerunt in forum ad principes: & offerẽtes eos magiſtratibus, dixerunt, Hi homines cõturbant ciuitatem noſtrã cum

E ſint Iudæi: & annuntiant morem quem non licet nobis ſuſcipere neq; facere cum ſimus Romani. Et cucurrit plebs aduerſus eos, & magiſtratus ſciſsis tunicis ſuis, iuſſerunt eos virgis cædi. Et cum multas plagas eis impoſuiſſent, miſerunt eos in carcerem, præcipientes cuſtodi vt diligenter cuſtodiret eos. Qui cum tale præceptũ accepiſſet, miſit eos in interiorẽ carcerem, & pedes eorũ ſtrinxit ligno. Media autem nocte Paulus & Silas adorantes laudabant Deum. Et audiebant eos qui in cuſtodia erant. Subitò verò terræmotus factus eſt magnus, ita vt mouerẽtur fundamẽta carceris. Et ſtatim aperta ſunt omnia oſtia: & vniuerſorũ vincula ſoluta ſunt. Expergefactus

F autẽ cuſtos carceris, & videns ianuas apertas carceris, euaginato gladio, volebat ſe interficere, exiſtimans fugiſſe vinctos. Clamauit autẽ Paulus voce magna, dicẽs, Nihil tibi mali feceris: vniuerſi enim hic ſumus. Petitoq; lumine introgreſſus eſt: & tremefactus, procidit Paulo & Silæ ad pedes: & producens eos foras, ait, Domini quid me oportet facere vt ſaluus fiam? At illi dixerunt, Crede in Dominum Ieſum: & ſaluus eris tu, & domus tua. Et locuti ſunt ei verbum Domini cum omnibus qui erant in domo eius. Et tollens eos in illa hora noctis, lauit plagas eorũ: & baptizatus eſt ipſe, & omnis domus eius continuò. Cumq; perduxiſſet eos in domum ſuam, appoſuit eis menſam, & lætatus eſt cum omni domo ſua credens

G Deo. Et cum dies factus eſſet, miſerunt magiſtratus lictores, dicentes, Dimitte homines illos. Nuntiauit autem cuſtos carceris verba hæc Paulo, Quia miſerũt magiſtratus vt dimittamini. Nunc igitur exeuntes, ite in pace. Paulus autẽ dixit eis, Cæſos nos publicè, indemnatos homines Romanos miſerunt in carcerem, & nunc occultè nos eijciunt? Non ita: ſed veniant ipſi, & nos eijciant. Nunciauerunt autem magiſtratibus lictores verba hæc. Timueruntq; audito quòd Romani eſſent: & venientes deprecati ſunt eos, & educentes rogabant vt egrederentur de vrbe. Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & viſis fratribus conſolati ſunt eos, & profecti ſunt.

[redacted] CAP. XVII.

A CVm autem perambulaſſent Amphipolim & Apolloniam, venerunt Theſſalonicam, vbi erat ſynagoga Iudæorum. Secundum conſuetudinem autem Paulus introiuit ad eos: & per ſabbatha tria diſſerebat eis de ſcripturis, adaperiens & inſinuans quia Chriſtum oportuit pati & reſurgere à mortuis: & quia hic eſt Chriſtus Ieſus quem ego annuntio vobis. Et quidam ex eis crediderunt, & adiuncti ſunt Paulo & Silæ, & de

colentibus

colentibus gentilibus multitudo magna,& mulieres nobiles
B non paucæ. Zelantes autē Iudæi,aſſumentesque de vulgo vi-
ros quoſdam malos,& turba facta, concitauerunt ciuitatem:
& aſsiſtentes domui Iaſonis,quærebãt eos producere in po-
pulum. Et cũ nõ inueniſſent eos,trahebant Iaſonem & quoſ-
dam fratres ad principes ciuitatis clamantes, Quoniam hi
qui vrbem concitant:& huc venerunt,quos ſuſcepit Iaſon:&
hi omnes contra decreta Cæſaris faciunt, regem alium di-
centes eſſe, Ieſum. Concitauerunt autem plebem, & princi-
pes ciuitatis audientes hæc. Et accepta ſatisfactione à Iaſone
& à cæteris,dimiſerunt eos. Fratres verò confeſtim per noctē
C dimiſerunt Paulum & Silam in Berrhœam. Qui cum veniſ-
ſent, in ſynagógam Iudæorum introierunt. Hi autem erant
nobiliores eorum qui ſunt Theſſalonicæ,qui ſuſceperũt ver
bum cum omni auiditate, quotidie ſcrutantes ſcripturas, ſi
hæc ita ſe haberent. Et multi quidē crediderunt ex eis,& mu-
lierum gentiliũ honeſtarum,& viri nõ pauci. Cum autem co-
gnouiſſent in Theſſalonica Iudæi,quia & Berrhœæ prædi-
catum eſt à Paulo verbũ Dei,venerunt & illuc, commouen-
tes & turbantes multitudinem. Statimq; tunc Paulum dimi-
ſerunt fratres,vt iret vſq; ad mare: Silas autem & Timotheus
D remanſerunt ibi. Qui autem deducebant Paulum, perduxe-
runt eum vſque ad Athenas.& accepto mandato ab eo ad Si-
lam & Timotheum vt quam celeriter venirent ad ſe: profe-
cti ſunt. Paulus autem cum Athenis eos expectaret,incitaba-
tur ſpiritus eius in ipſo,videns idololatrię deditam ciuitatem,
Diſputabat igitur in ſynagóga cum Iudæis & colentibus, &
in foro per omnes dies ad eos qui aderant. Quidã autem Epi
curei & Stoici philoſophi diſſerebant cum eo: & quidam di
cebant, Quid vult ſeminiuerbius hic dicere? Alij verò, Nouo
E rum dæmoniorũ videtur annuntiator eſſe, quia Ieſum & re-
ſurrectionem annuntiabat eis. Et apprehēſum eum, ad Are-
opagum duxerunt, dicētes, Poſſumus ſcire quæ eſt hæc no-
ua quæ à te dicitur,doctrina? noua enim quædam infers auri-
bus noſtris. Volumus ergo ſcire quidnam velint hæc eſſe.
Athenienſes autem omnes, & aduenæ hoſpites, ad nihil a-
liud vacabant,niſi aut dicere aut audire aliquid noui. Stans au
tem Paulus in medio Areopagi,ait. Viri Athenienſes,per o-
mnia quaſi ſuperſtitioſiores vos video. Præteriens enim &
F videns ſimulachra veſtra, inueni & aram in qua ſcriptum erat
Supra 7 f Ignoto Deo. Quod ergo ignorantes colitis,hoc ego annun-
tio vobis. Deus qui fecit mundum & omnia quæ in eo ſunt,
hic cœli & terræ cum ſit Dominus, non in manufactis tem-
plis habitat,nec manibus humanis colitur,indigens aliquo,cũ
ipſe det omnibus vitam & inſpirationem & omnia: fecitque
ex vno omne genus hominum inhabitare ſuper vniuerſam
faciem terræ,definiens ſtatuta tempora & terminos habita-
tionis eorum,quærere Deum ſi fortè attrectent eum aut in-
ueniant,quamuis non longè ſit ab vnoquoque noſtrum. In
ipſo enim viuimus & mouemur & ſumus, ſicut & quidam
[redacted] veſtrorum poetarum dixerunt, Ipſius enim & genus ſumus.
Eſa. 40 c Genus ergo cum ſimus Dei,non debemus exiſtimare auro
G & argento,aut lapidi ſculpturæ artis & cogitationis hominis,
diuinum eſſe ſimile. Et tempora quidem huius ignorãtiæ de-
ſpiciens Deus,nunc annuntiat hominibus, vt omnes vbique pœ
nitentiam agant,eo quòd ſtatuit diem in quo iudicaturus eſt
orbem in æquitate in viro in quo ſtatuit, fidem præbens o-
mnibus,ſuſcitans eum à mortuis. Cum audiſſent autem re-
ſurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, qui-
dam verò dixerunt, Audiemus te de hoc iterum. Sic Paulus
exiuit de medio eorum. Quidam verò viri adhærentes ei,cre-
diderunt: in quibus & Dionyſius Areopagita,& mulier no-
mine Damaris, & alij cum eis.

[redacted]

CAPVT XVIII.

A P Oſt hæc egreſſus ab Athenis,venit Corinthum,
& inueniens quendã Iudæum nomine Aquilam,
Ponticum genere,qui nuper venerat ab Italia, &
Priſcillam vxorē eius, eo quòd præcepiſſet Clau
dius diſcedere omnes Iudæos à Roma: acceſsit ad eos. Et quia
eiuſdem erat artis, manebat apud eos, & operabatur. (erant
autem ſcenofactoriæ artis.) Et diſputabat in ſynagóga per
omne ſabbathum, interponens nomen Domini Ieſu: ſua-
B debatque Iudæis & Græcis. Cum veniſſent autem de Mace
donia Silas & Timotheus,inſtabat verbo Paulus teſtificans
Iudæis eſſe Chriſtum Ieſum. Cõtradicentibus autem eis &
blaſphemantibus,excutiens veſtimenta ſua,dixit ad eos, San
guis veſter ſuper caput veſtrum. Mundus ego: ex hoc ad gen
tes vadam. Et migrans inde,intrauit in domũ cuiuſdam, nomi
ne Titi Iuſti, colentis Deum, cuius domus erat coniuncta
C ſynagógæ. Criſpus autem archiſynagógus credidit Domi-
no,cum omni domo ſua:& multi Corinthiorũ audientes cre
debant, & baptizabantur. Dixit autem Dominus nocte per
viſionem Paulo, Noli timere: ſed loquere,& ne taceas, pro-
pterea quòd ego ſum tecum: & nemo apponetur tibi vt no-
ceat te,quoniam populus eſt mihi multus in hac ciuitate. Se-
dit autem ibi annum & ſex menſes,docens apud eos verbum
Dei. Gallione autem proconſule Achaiæ,inſurrexerunt vno
animo Iudæi in Paulum,& adduxerũt eum ad tribunal, dicē-
D tes, Contra legē hic perſuadet hominibus colere Deum. In-
cipiente autem Paulo aperire os,dixit Gallio ad Iudæos, Si
quidem eſſet iniquum aliquid, aut facinus peſsimum, ô viri
Iudæi,rectè vos ſuſtinerem. Si verò quęſtiones ſunt de verbo
& nominibus legis veſtræ, vos ipſi videritis. Iudex ego horũ
nolo eſſe. Et minauit eos à tribunali. Apprehendentes autem
omnes Soſthenem principem ſynagógæ, percutiebant eum
E ante tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat. Paulus verò
cum adhuc ſuſtinuiſſet dies multos,fratribus valefaciens, na-
uigauit in Syriã,& cum eo Priſcilla & Aquila, qui ſibi toton-
derat in Cenchreis caput. Habebat enim votum. Deueni tq;
Epheſum,& illos ibi reliquit. Ipſe verò ingreſſus ſynagógam
diſputabat cum Iudæis. Rogantibus autem eis vt ampliori tē-
pore maneret, non conſenſit,ſed valefaciens,& dicens, Iterũ
reuertar ad vos, Deo volente: profectus eſt ab epheſo. Et
deſcendens Cæſaream, aſcendit & ſalutauit eccleſiam: & de-
F ſcendit Antiochiam. Et facto ibi aliquanto tempore profe-
ctus eſt,perambulans ex ordine Galatiã regionem & Phry
giam, confirmans omnes diſcipulos. Iudæus autem quidam,
Apollo nomine, Alexandrinus genere,vir eloquens, deue-
nit Epheſum,potens in ſcripturis. Hic erat edoctus viã Do-
mini: & feruens ſpiritu loquebatur & docebat diligenter ea
quæ ſunt Ieſu, ſciens tantum baptiſma Ioannis. Hic ergo
G cœpit fiducialiter agere in ſynagóga. Quem cum audiſſent
Priſcilla & Aquila, aſſumpſerunt eum, & diligentius expo-
ſuerunt ei viam Domini. Cum autem vellet ire Achaiam,ex-
hortati fratres, ſcripſerunt diſcipulis, vt ſuſciperent eum.
Qui cum veniſſet,contulit multum his qui crediderant. Ve-
hementer enim Iudæos reuincebat publicè,oſtendēs per ſcri
pturas,eſſe Chriſtum Ieſum.

[redacted]

CAPVT XIX.

A F Actum eſt autem cum Apollo eſſet Corinthi,vt
Paulus peragratis ſuperioribus partibus, veni-
ret Epheſum, & inueniret quoſdam diſcipulos:
dixitq; ad eos, Si ſpiritum ſanctũ accepiſtis cre- Matt. 3 c
dentes? At illi dixerunt ad eum, Sed neque ſi ſpiritus ſanctus Marc. 1 b
eſt,audiuimus. Ille verò ait, In quo ergo baptizati eſtis? Qui Luc. 3 c
dixerunt, In Ioannis baptiſmate. Dixit autem Paulus, Ioan- Ioan. 1 d
nes baptizauit baptiſmo pœnitentiæ populũ: dicens, in eum Supra 1 a
qui venturus eſſet poſt ipſum,vt crederent,hoc eſt,in Ieſum. 2 & 11 e
His

His auditis, baptizati ſunt in nomine domini Ieſu. Et cũ im-
poſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos
& loquebantur linguis, & prophetabãt. Erant autem omnes
viri ferè duodecim. Introgreſſus autem ſynagógã cum fiducia
loquebatur per tres menſes, diſputans & ſuadens de regno
B Dei. Cum autem quidam indurarentur & non crederent, ma
ledicentes viam Domini coram multitudine, diſcedens ab eis,
ſegregauit diſcipulos, quotidie diſputans in ſchöla Tyranni
cuiuſdam. Hoc autem factum eſt per biennium, ita vt omnes
qui habitabant in Aſia, audirent verbum Domini, Iudæi, atq;
Gentiles. Virtuteſq; non quaslibet faciebat Deus per manũ
Pauli: ita vt etiam ſuper languidos deferrentur à corpore eius
ſudaria & ſemicinctia, & recedebant ab eis languores, & ſpi-
ritus nequam egrediebantur. Tentauerunt autem quidam &
C de circumeuntibus Iudæis exorciſtis inuocare ſuper eos qui
habebant ſpiritus malos, nomen domini Ieſu, dicentes, Ad-
iuro vos per Ieſum quem Paulus prædicat. Erant autem
cuiuſdam Iudæi, nomine Sceuæ, principis ſacerdotum ſe-
ptem filij, qui hoc faciebant. Reſpondens autem ſpiritus ne-
quam, dixit eis, Ieſum noui, & Paulum ſcio: vos autem qui
eſtis? Et inſiliens in eos homo in quo erat dæmonium peſſi-
mum, & dominatus amborum, inualuit contra eos, ita vt nudi
& vulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem notum fa-
ctum eſt omnibus Iudæis atque gentilibus qui habitabant
D Epheſi: & cecidit timor ſuper omnes illos, & magnificaba-
tur nomen Domini Ieſu. Multique credentium veniebant
confitentes & annuntiãtes actus ſuos. Multi autem ex eis qui
fuerant curioſa ſectati, contulerunt libros, & combuſſerunt
eos coram omnibus, & computatis pretijs illorum, inuene-
runt pecuniam denariorum quinquaginta millium. Ita forti-
ter creſcebat verbum Dei, & confirmabatur. His autem ex-
pletis propoſuit Paulus in ſpiritu, tranſita Macedonia &
E Achaia, ire Ieroſolymam, dicens, Poſtquam fuero ibi, opor
tet me & Romam videre. Mittens autem in Macedoniã duos
ex miniſtrantibus ſibi, Timotheum & Eraſtum, ipſe reman-
ſit ad tempus in Aſia. Facta eſt autem illo tempore turbatio
non minima de via Domini. Demetrius enim quidam nomi-
ne, argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præſtabat arti
ficibus non modicum quæſtum: quos conuocans & eos qui
huiuſmodi erant opifices, dixit, Viri, ſcitis quia de hoc ar-
tificio eſt nobis acquiſitio: & videtis & auditis quia non ſo-
lum Epheſi, ſed penè totius Aſiæ Paulus hic ſuadens auertit
multam turbam, dicens, Quoniam non ſunt dij qui manibus
fiunt. Noo ſolum autem hæc periclitabitur nobis pars in re-
dargutionem venire, ſed & magnæ Dianæ templum in nihi-
lum reputabitur: & deſtrui incipiet maieſtas eius, quam tota
F Aſia & orbis colit. His auditis, repleti ſunt ira, & exclamaue-
runt, dicentes, Magna Diana Epheſiorum. Et impleta eſt ci-
uitas tota confuſione, & impetũ fecerunt vno animo in thea-
trũ rapto Caio & Ariſtarcho Macedonibus, comitibus Pau-
li. Paulo autem volente intrare in populum, non permiſerunt
diſcipuli. Quidam autem & de Aſiæ principibus qui erant
amici eius, miſerunt ad eum, rogãtes ne ſe daret in theatrum.
Alij autem aliud clamabant. Erat enim eccleſia cõfuſa: & plu
res neſciebant qua ex cauſa conueniſſent. De turba autem de-
traxerunt Alexandrum, propellentibus eum Iudæis. Alexã
der autem manu ſilentio poſtulato, volebat reddere rationẽ
populo. Quem vt cognouerunt Iudæũ eſſe, vox facta vna eſt
omniũ quaſi per horas duas clamantiũ, Magna Diana Ephe-
G ſiorum. Et cum ſedaſſet ſcriba turbas, dixit, Viri Epheſij, quis
enim eſt hominum qui neſciat Epheſiorum ciuitatem cultri
cem eſſe magnæ Dianæ Iouiſq; prolis? Cum ergo his contra
dici non poſsit, oportet vos ſedatos eſſe, & nihil temerè agere.
Adduxiſtis enim homines iſtos, neq; ſacrilegos, neque bla-
ſphemantes Deam veſtram. Quòd ſi Demetrius & qui cum
eo ſunt artifices, habent aduerſus aliquem cauſam, conuentus
forenſes aguntur, & procõſules ſunt, accuſent inuicẽ. Si quid
autem alterius rei quæritis: in legitima eccleſia poterit abſol
ui. Nam & periclitamur argui ſeditionis hodiernæ: cum nul-
lus obnoxius ſit de quo poſsimus reddere rationem concur-
ſus iſtius. Et cum hæc dixiſſet, dimiſit eccleſiam.

[redacted]

CAP. XX.

A POſtquam autẽ ceſſauit tumultus, vocatis Paulus
diſcipulis, & exhortatus eos, vale dixit, & profe-
ctus eſt vt iret in Macedoniam. Cum autẽ peram-
bulaſſet partes illas, & exhortatus eos fuiſſet mul
to ſermone, venit ad Græciam: vbi cũ fuiſſet menſes tres, fa-
ctæ ſunt illi inſidiæ a Iudæis nauigaturo in Syriam: habuitq;
conſilium vt reuerteretur per Macedoniã. Comitatus eſt au-
tem eum Soſipater Pyrrhi Berrhoeenſis, Theſſalonicenſium
verò Ariſtarchus, & Secundus, & Caius Derbeus, & Timò-
B theus, Aſiani verò Tichicus & Trophimus. Hi cum præceſ-
ſiſſent, ſuſtinuerunt nos Troade: nos verò nauigauimus poſt
dies azymorũ à Philippis, & venimus ad eos Troadẽ in die-
bus quinq;, vbi demorati ſumus diebus ſeptem. Vna autẽ ſab
bati cum conueniſſemus ad frangendum panem, Paulus di-
ſputabat cum eis profecturus in craſtinũ, protraxitq; ſermo-
nem vſq; in mediam noctem. Erant autem lampades copioſę
in cœnaculo vbi eramus congregati. Sedens autem quidã ado
leſcens, nomine Eutychus ſuper feneſtram, cum mergeretur
ſomno graui, diſputante diu Paulo, ductus ſomno cecidit de
C tertio cœnaculo deorſum, & ſublatus eſt mortuus. Ad quem
cum deſcendiſſet Paulus incubuit ſuper eum: & complexus
dixit, Nolite turbari, anima enim ipſius in ipſo eſt. Aſcendẽs
autem frangenſque panem & guſtans, ſatiſque allocutus vſq;
in lucem, ſic profectus eſt. Adduxerunt autem puerũ viuen-
tem, & conſolati ſunt non minimè. Nos autẽ aſcendentes na-
uem, nauigauimus in Aſſon, inde ſuſcepturi Paulũ. ſic enim
diſpoſuerat ipſe per terram iter facturus. Cum autẽ conueniſ-
ſemus in Aſſon, aſſumpto eo, venimus Mitylenem. Et inde
nauigantes, ſequenti die venimus contra Chium: & alia die ap
plicuimus Samum: & ſequenti die venimus Miletum. propo
ſuerat enim Paulus tranſnauigare Epheſum, ne qua mora illi
fieret in Aſia. Feſtinabat enim, ſi poſsibile ſibi eſſet, vt diem
D pentecoſten faceret Ieroſolymis. A Mileto autem mittens
Epheſum vocauit maiores natu eccleſiæ. Qui cum veniſſent
ad eũ, & ſimul eſſent, dixit eis, Vos ſcitis à prima die qua in-
greſſus ſum in Aſiam, qualiter vobiſcum per omne tempus
fuerim, ſeruiens domino cum omni humilitate & lachrymis,
& tentationibus quæ mihi acciderunt ex inſidijs Iudæorum:
quomodo nihil ſubtraxerim vobis vtiliũ, quominus annun-
tiarem vobis & docerem vos publicè & per domos, teſtificãs
Iudæis atq; gentilibus in Deum pœnitentiã, & fidem in Do-
E minum noſtrum Ieſum Chriſtum. Et nũc ecce ego alligatus
ſpiritu, vado in Ieruſalẽ: quæ in ea ventura ſunt mihi ignorãs,
niſi quòd Spiritus ſanctus per omnes ciuitates mihi proteſta
tur, dicẽs quoniã vincula & tribulationes Ieroſolymis me ma
nent. Sed nihil horum vereor, nec facio animã meã pretioſio-
rem quàm me dummodo cõſummem curſum meũ & mini-
ſterium verbi quod accepi à Dño Ieſu, teſtificari Euangeliũ
gratiæ Dei. Et nunc ecce ego ſcio quia amplius non videbitis
faciem meam vos omnes per quos tranſiui prædicans regnũ
Dei. Quapropter cõteſtor vos hodierna die, quòd mundus
ſum à ſanguine omniũ. Non enim ſubterfugi, quo minus an-
F nuntiarem omne conſiliũ Dei vobis. Attendite vobis & vni-
uerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit epiſcopos re-
gere eccleſiã Dei, quã acquiſiuit ſanguine ſuo. Ego ſcio quo-
niam intrabũt poſt diſceſsionẽ meam lupi rapaces in vos, non
parcentes gregi. Et ex vobiſipſis exurgẽt viri loquentes per
uerſa, vt abducant diſcipulos poſt ſe. Propter quod vigilate,
memoria retinentes, quoniam per triennium nocte & die nõ
[illegible]

ceſſaui, cum lachrymis monere vnumquenq; veſtrū. Et nunc cōmendo vos Deo & verbo gratiæ ipſius, qui potens eſt ædi-
G ficare, & dare hæreditatē in ſanctificatis omnibus. Argentum & aurum, aut veſtem nullius concupiui, Sicut ipſi ſcitis quo-
1.Cor.4 c niam ad ea quæ mihi opus erāt, & his qui mecum ſunt, mini-
1.Theſſ.2 b ſtrauerunt manus iſtæ. Omnia oſtendi vobis, quoniam ſic la-
2.Theſſ.3 b borantes, oportet ſuſcipere infirmos, ac meminiſſe verbi Domini Ieſu quoniam ipſe dixit, Beatius eſt magis dare, quàm accipere. Et cū hæc dixiſſet, poſitis genibus ſuis orauit cum omnibus illis. Magnus autem fletus factus eſt omniū: & procumbentes ſuper collum Pauli oſculabantur eū, dolentes maxime in verbo quod dixerat, quoniam amplius faciē eius non eſſent viſuri. Et deducebant eum ad nauem.

[redacted] CAP. XXI.

A Cum autem factū eſſet vt nauigaremus abſtracti ab eis, recto curſu venimus Coum, & ſequēti die Rhodum, & inde Pataram. Et cum inueniſſemus nauem transfretantē in Phœnicē: aſcendentes nauigauimus. Cū apparuiſſemus autē Cypro, relinquentes eam ad ſiniſtram, nauigauimus in Syriam, & venimus Tyrum. ibi enim nauis expoſitura erat onus. Inuētis autē diſcipulis, manſimus ibi diebus ſeptem: qui Paulo dicebant per ſpiritum, ne aſcēderet Ieroſolymam. Et expletis diebus profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum vxoribus & filijs vſq; foras ciuitatem: & poſitis genibus in litore, orauimus. Et cum valefeciſſemus inuicē, aſcēdimus nauem, illi autem redierunt in
B ſua. Nos verò nauigatione expleta, à Tyro deſcendimus Ptolemaidā: & ſalutatis fratribus, manſimus die vna apud illos. Alia autē die profecti, venimus Cæſaream. Et intrātes domū Philippi euangeliſtæ, qui erat vnus de ſeptē, manſimus apud
Supra 6 b eum. Huic autē erant quatuor filiæ virgines, prophetantes. Et cum moraremur per dies aliquot, ſuperuenit quidā virā Iudæa propheta, nomine Agabus. Is cum veniſſet ad nos, tulit zonam Pauli: & alligans ſibi pedes & manus, dixit, Hæc dicit Spiritus ſanctus: virū cuius eſt zona hæc, ſic alligabūt in Ieruſalem Iudæi & tradēt in manus gentium. Quod cū audiſſe-
C mus, rogabamus nos & qui loci illius erāt, ne aſcenderet Ieroſolymā. Tunc reſpondit Paulus, & dixit, Quid facitis flentes & affligētes cor meū? Ego autē non ſolū alligari, ſed & mori in Ieruſalem paratus ſum propter nomē Domini Ieſu. Et cū ei ſuadere non poſſemus, quieuimus, dicentes, Domini voluntas fiat. Poſt dies autem iſtos præparati, aſcendebamus in Ieruſalem. Venerunt autē quidā ex diſcipulis à Cæſarea nobiſcū, adducētes ſecū (apud quē hoſpitaremur) Iaſonē quendā Cyprium, antiquū diſcipulū. Et cū veniſſemus Ieroſolymam, libenter exceperunt nos fratres. Sequēti autē die introibat Pau-
D lus nobiſcū ad Iacobū, omneſq; collecti ſunt ſeniores. Quos cum ſalutaſſet, narrabat per ſingula, quæ Deus feciſſet in gentibus per miniſteriū ipſius. At illi cū audiſſent, magnificabāt Deū, dixerūtq; ei, Vides frater quot millia ſunt in Iudæis qui crediderūt: & omnes æmulatores ſunt legis. Audierūt autem de te quia diſceſſionem doceas à Moyſe, eorū qui per gentes ſunt Iudæorū, dicens nō debere eos circumcidere filios ſuos, neq; ſecundū cōſuetudinē ingredi. Quid ergo eſt? Vtiq; oportet cōuenire multitudinē: audient enim te ſuperueniſſe. Hoc ergo fac, quod tibi dicimus, Sunt nobis viri quatuor, votū habētes ſuper ſe. His aſſumptis ſanctifica te cum illis: & impende in illis, vt radant capita: & ſcient omnes quia quæ de te au-
E dierunt, falſa ſunt, ſed ambulas & ipſe cuſtodiens legē. De his autē qui crediderūt ex gentibus nos ſcripſimus, iudicantes vt abſtineāt ſe ab idolis immolato, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione. Tūc Paulus aſſumptis viris poſtera die purificatus cum illis intrauit in templū, annuntiās expletionē dierum purificationis, donec offerretur pro vnoquoq; eorum oblatio. Dum autē ſeptē dies cōſummarentur, hi qui de Aſia erant Iudæi, cū vidiſſent eū in tēplo, cōcitauerunt omnē populū, & iniecerunt ei manus, clamantes, Viri Iſraelitæ, adiuuate: hic eſt homo qui aduerſus populū & legem & locum hūc
F omnes vbiq; docēs, inſuper & gentiles induxit in templū & violauit ſanctū locum iſtū. Viderāt enim Trophimū Epheſium in ciuitate cū ipſo, quem exiſtimauerūt quoniā in templū introduxiſſet Paulus. Cōmotaq; eſt ciuitas tota: & facta eſt cōcurſio populi. Et apprehēdētes Paulū, trahebant eū extra templū: & ſtatim clauſæ ſunt ianuæ. Quærētibus autē eū occidere, nuntiatū eſt tribuno cohortis, Quia tota confunditur Ieruſalē. Qui ſtatim aſſumptis militibus & cēturionibus, decucurrit ad illos. Qui cū vidiſſent tribunū & milites, ceſſauerūt percutere Paulū. Tūc accedēs tribunus apprehēdit eū, & iuſsit eū alligari catenis duabus: & interrogabat quis eſſet
G & quid feciſſet. Alij autē aliud clamabāt in turba. Et cum non poſſet certū cognoſcere præ tumultu, iuſsit duci eū in caſtra. Et cum veniſſet ad gradus, contigit vt portaretur à militibus propter vim populi. Sequebatur enim multitudo populi clamans, Tolle eum. Et cum cœpiſſet induci in caſtra Paulus, dicit tribuno, Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit ei, Grecè noſti? Nonne tu es Aegyptius qui ante hos dies tumultum concitaſti, & eduxiſti in deſertū quatuor millia virorū ſicariorum? Et dixit ad eum Paulus, Ego homo ſum quidē Iudæus à Tharſo Ciliciæ, non ignotæ ciuitatis municeps. Rogo autē te, permitte mihi loqui ad populum. Et cum ille permiſiſſet, Paulus ſtans in gradibus, annuit manu ad plebem. & magno ſilentio facto, allocutus eſt lingua Hebræa, dicens,

[redacted] CAPVT XXII.

A Viri fratres & patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem. Cum audiſſent autē quia Hebræa lingua loqueretur ad illos, magis præſtiterunt ſilentiū. Et dicit, Ego ſum vir Iudæus, natus Tharſo Ciliciæ, nutritus autē in iſta ciuitate ſecus pedes Gamalielis, eruditus iuxta veritatē paternæ legis, æmulator legis ſicut & vos omnes eſtis hodie: qui hanc viā perſecutus ſum vſque Supra 8 a
ad mortem, alligans & tradens in cuſtodias viros ac mulieres, ſicut princeps ſacerdotum mihi teſtimoniū reddit, & omnes maiores natu à quibus & epiſtolas accipiēs ad fratres, Dama- Supra 9 a
F ſcum pergebā, vt adducerē inde vinctos in Ieruſalē, vt punirentur. Factū eſt autē eunte me & appropinquante Damaſco media die, ſubitò de cœlo circumfulſit me lux copioſa, & decidens in terram, audiui vocē dicentē mihi, Saule Saule, quid me perſequeris? Ego autē reſpōdi, Quis es Domine? Dixitq; ad me, Ego ſum Ieſus Nazarenus quem tu perſequeris. Et qui mecum erant, lumen quidē viderunt, vocē autem non audierunt eius qui loquebatur mecum. Et dixi, Quid faciā Do-
C mine? Dominus autē dixit ad me, Surgens vade Damaſcum: & ibi tibi dicetur de omnibus quæ te oporteat facere. Et cum non viderem præ claritate luminis illius, ad manū deductus à comitibus veni Damaſcū. Ananias autē quidam, vir ſecundū legem teſtimoniū habens ab omnibus cohabitātibus Iudæis, veniēs ad me & ſtans, dixit mihi, Saule frater, reſpice. Et ego
D eadem hora reſpexi in eum. At ille dixit, Deus patrum noſtrorū præordinauit te, vt cognoſceres voluntatem eius, & videres iuſtū, & audires vocē ex ore eius: quia eris teſtis illius ad omnes homines, eorū quæ vidiſti & audiſti. Et nūc quid moraris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua inuocato nomine ipſius. Factū eſt autē reuertēti mihi in Ieruſalē & oranti in templo, fieri me in ſtupore mentis, & videre illum dicen-
E tem mihi, Feſtina, & exi velociter ex Ieruſalem quoniā non recipient teſtimoniū tuum de me. Et ego dixi, Domine, ipſi ſciunt quia ego eram concludens in carcerem, & cædens per ſynagogas eos qui credebant in te: & cum funderetur ſanguis Stephani

Supra 7 g Stéphani teſtis tui, ego aſtabam & conſentiebã, & cuſtodie-
bam veſtimenta interficientium illum. Et dixit ad me, Vade,
quoniam ego in nationes longe mittã te. Audiebant autem
F eum vſq; ad hoc verbũ,& leuauerũt vocẽ ſuam, dicẽtes, Tol-
le de terra huiuſmodi: non enim fas eſt eũ viuere. Vociferan-
tibus autem eis,& proijcientibus veſtimenta ſua, & puluerẽ
iactantibus in aerem, iuſsit tribunus induci eũ in caſtra,& fla-
gellis cædi,& torqueri eum: vt ſciret propter quam cauſam
ſic acclamarent ei. Et cum aſtrinxiſſet eum loris, aſtanti ſibi
centurioni Paulus dixit, Si hominẽ Romanũ & indemnatum
G licet vobis flagellare? Quo audito, cẽturio acceſsit ad tribu-
num,& nũtiauit ei, dicens, Quid acturus es? Hic enim homo
ciuis Romanus eſt, Accedens autem tribunus dixit illi, Dic
mihi ſi tu Romanus es? At ille dixit, Etiã. Et reſpondit tribu
nus, Ego multa ſumma ciuilitatem hanc conſecutus ſum. Et
Paulus ait, Ego autẽ & natus ſum. Protinus ergo diſceſſerunt
ab illo, qui eum torturi erant. Tribunus quoque timuit poſt-
quàm reſciuit quia ciuis Romanus eſſet,& quia alligaſſet eũ.
Poſtera autẽ die volẽs ſcire diligentius, qua ex cauſa accuſa-
retur à Iudæis, ſoluit eum, & iuſsit ſacerdotes conuenire &
omne concilium: & producens Paulum ſtatuit inter illos.

[redacted] CAPVT XXIII.

A I Ntendens autem in conſiliũ Paulus, ait, Viri fra-
tres, ego omni conſcientia bona cõuerſatus ſum
ante Deũ vſq; in hodiernum diem. Princeps autẽ
ſacerdotũ Ananias, præcepit aſtantibus ſibi per-
cutere os eius. Tunc Paulus dixit ad eum, Percutiet te Deus,
paries dealbate. Et tu ſedens iudicas me ſecundũ legem,& cõ-
tra legem iubes me percuti? Et qui aſtabãt, dixerunt, Summũ
ſacerdotẽ Dei maledicis? Dixit autẽ Paulus, Neſciebã fratres
Exod.22 d quia princeps eſt ſacerdotũ. Scriptũ eſt enim, Principẽ popu
B li tui non maledices. Sciens autem Paulus quia vna pars eſſet
Sadducæorũ,& altera phariſæorũ, exclamauit in cõcilio, Vi-
Philip.3 b ri fratres, ego phariſæus ſum filius phariſæi: de ſpe & reſurre-
ctione mortuorũ ego iudicor. Et cum hæc dixiſſet, facta eſt
diſſenſio inter phariſæos & ſadducæos,& ſoluta eſt multitu-
do. Sadducæi autẽ dicunt non eſſe reſurrectionẽ mortuorũ,
Matth.22 c neq; Angelum, neq; ſpiritum: Phariſæi autem vtraq; cõfiten
C tur. Factus eſt autem clamor magnus: & exurgentes quidam
phariſæorum, pugnabant dicentes, Nihil mali inuenimus in
homine iſto. quid ſi ſpiritus locutus eſt ei, aut Angelus? Et cũ
magna diſſenſio facta eſſet, timens tribunus ne diſcerperetur
Paulus ab ipſis, iuſsit milites deſcendere & rapere eũ de me-
dio eorũ, ac deducere eum in caſtra. Sequenti autẽ nocte aſsi-
ſtens ei Dominus, ait, Cõſtans eſto. Sicut enim teſtificatus es
de me in Ieruſalem, ſic te oportet & Romæ teſtificari. Facta
autem die, collegerunt ſe quidam ex Iudæis, & deuouerunt
ſe dicentes, neq; manducaturos, neq; bibituros, donec occide-
D rent Paulũ. Erant autẽ plus quàm quadraginta viri, qui hanc
coniurationẽ fecerant: qui acceſſerunt ad principem ſacerdo-
tum & ſeniores,& dixerũt, Deuotione deuouimus nos, nihil
guſtaturos, donec occidamus Paulum. Nunc ergo vos notũ
facite tribuno cum concilio, vt producat illum ad vos, tan-
quam aliquid certius cognituri de eo. Nos verò, prius quàm
appropinquet, parati ſumus interficere illũ. Quod cũ audiſ-
ſet filius ſororis Pauli inſidias, venit & intrauit in caſtra, nun
tiauitq; Paulo. Vocans autẽ Paulus ad ſe vnũ ex centurioni-
bus, ait, Adoleſcentẽ hunc adhuc ad tribunum: habet enim ali
quid indicare illi. Et ille quidem aſſumens eum, duxit ad tri-
E bunum,& ait, Vinctus Paulus rogauit me, hunc adoleſcentẽ
perducere ad te, habentẽ aliquid loqui tibi. Apprehendens au
tem tribunus manũ illius, ſeceſsit cum eo ſeorſum,& interro-
gauit illũ, Quid eſt quod habes indicare mihi? Ille autẽ dixit,
Iudæis conuenit rogare te, vt craſtina die producas Paulum
in concilium, quaſi aliquid certius inquiſituri ſint de illo. tu ve
rò ne credideris illis. Inſidiantur enim ei ex eis viri amplius
quàm quadraginta: qui ſe deuouerunt non manducare neque
bibere, donec interficiant eum: & nunc parati ſunt expectan-
tes promiſſum tuum. Tribunus igitur dimiſit adoleſcentem,
præcipiens ei ne cui loqueretur, quoniam hæc nota ſibi feciſ-
F ſet. Et vocatis duobus centurionibus, dixit illis, Parate mili-
tes ducentos, vt eant vſq; Cæſaream,& equites ſeptuaginta, &
lancearios ducentos, à tertia hora noctis: & iumenta præpa-
rate, vt imponentes Paulũ, ſaluũ perducerent ad Felicẽ præ-
ſidẽ (* Timuit enim, ne fortè raperent eum Iudæi & occide
rent,& ipſe poſtea calumniam ſuſtineret, tanquam accepturus pecuniam).. ſcribens ei epiſtolã continentem hæc, Clau
dius Lyſias optimo præſidi Felici ſalutẽ. Virũ hunc compre-
henſum à Iudæis,& incipientem interfici ab eis ſuperueniẽs
cum exercitu, eripui, cognito quòd Romanus eſt: volensq;
G ſcire cauſam quam obijciebant illi, deduxi eum in concilium
eorum. Quem inueni accuſari de quæſtionibus legis ipſorum:
nihil verò dignum morte aut vinculis habentem crimen. Et
cum mihi perlatum eſſet de inſidijs quas parauerant illi. miſi
eum ad te, denuntians & accuſatoribus vt dicãt apud te. Vale.
Milites verò, ſecundum præceptum ſibi aſſumentes Pau-
lum, duxerunt per noctem in Antipatridem. Et poſtera die
dimiſsis equitibus vt cum eo irent, reuerſi ſunt ad caſtra. Qui
cum veniſſent Cæſaream, & tradidiſſent epiſtolam præſidi,
ſtatuerunt ante illum & Paulum. Cum legiſſet autem, & in-
terrogaſſet de qua prouincia eſſet: & cognoſcens quia de Ci-
licia, Audiam te, inquit, cum accuſatores tui venerint. Iuſsitq;
in prætorio Herodis cuſtodiri eum.

[redacted] CAPVT XXIIII.

A P Oſt quinq; autem dies deſcendit princeps ſacer-
dotum Ananias, cũ ſenioribus quibuſdã & Ter-
tullo quodam oratore, qui adierunt præſidem ad-
uerſus Paulum. Et citato Paulo, cœpit accuſare
Tertullus, dicẽs, Cum in multa pace agamus per te, & multa
corrigantur per tuam prouidentiam: ſemper & vbiq; ſuſcipi
mus, optime Felix, cũ omni gratiarũ actione. Ne diutius au-
B tem te protrahã, oro breuiter audias nos pro tua clementia.
Inuenimus hunc hominẽ peſtiferũ,& concitantẽ ſeditionem
omnibus Iudæis in vniuerſo orbe,& authorem ſeditionis ſe-
ctæ Nazarenorum, qui etiam templum violare conatus eſt,
quem & apprehenſum voluimus ſecundũ legem noſtram iu
dicare. Superueniens autẽ tribunus Lyſias, cum vi magna eri-
puit eũ de manibus noſtris, iubens accuſatores eius ad te ve-
C nire, à quo poteris ipſe iudicãs de omnibus iſtis cognoſcere,
de quibus nos accuſamus eum. Adiecerunt autẽ & Iudæi, di-
centes hæc ita ſe habere. Reſpõdit autẽ Paulus, annuente ſibi
præſide dicere, Ex multis annis te eſſe iudicẽ genti huic ſciẽs,
bono animo pro me ſatiſfaciã. Potes enim cognoſcere quia
non plus ſunt mihi dies quàm duodecim, ex quo aſcendi ado
D rare in Ieruſalem: & neq; in templo inuenerũt me cum aliquo
diſputantem aut cõcurſum facientẽ turbæ, neq; in ſynagogis,
neque in ciuitate, neque probare poſſunt tibi de quibus nunc
me accuſant. Confiteor autẽ hoc tibi quòd ſecundum ſectam,
quam dicunt hæreſim, ſic deſeruio patrio Deo meo, credens
omnibus quæ in lege & prophetis ſcripta ſunt: ſpem habens
in Deũ, quam & hi ipſi expectant, reſurrectionẽ futurã iuſto
rũ & iniquorũ. In hoc & ipſe ſtudeo ſine offendiculo cõſcien
E tiam habere ad Deum & ad homines ſemper. Poſt annos au-
tem plures, eleemoſynas facturus in gentẽ meã veni, & obla-
tiones,& vota in quibus inuenerũt me purificatũ in templo, Supra 21 e
non cum turba neq; cum tumultu. Et apprehenderunt me cla
mantes,& dicentes, Tolle inimicũ noſtrum. Quidam autem
ex Aſia Iudæi, quos oportebat apud te præſto eſſe & accu-
ſare, ſi quid haberent aduerſum me: aut hi ipſi dicant, ſi quid

F inuenerunt in me iniquitatis, cum ſtem in cōcilio, niſi de vna hac ſolùmodo voce, qua clamaui inter eos ſtans, Quoniam de reſurrectione mortuorum ego iudicor hodie à vobis. Diſtulit autem illos Felix, certiſſimè ſciens de via hac, dicens, Cum tribunus Lyſias deſcenderit, audiam vos. Iuſsitq; centurioni cuſtodire eum, & habere requiem, nec quenquam de ſuis prohibere miniſtrare ei. Poſt aliquot autē dies veniens Felix cū Druſilla vxore ſua, quæ erat Iudæa, vocauit Paulum & audiuit ab eo fidem quæ eſt in Chriſtum Ieſum. Diſputante au-
G tem illo de iuſtitia & caſtitate & de iudicio futuro, tremefactus Felix reſpondit, Quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno accerſam te. ſimul & ſperans quòd pecunia ei daretur à Paulo, propter quod & frequenter accerſens eū, loquebatur cum eo. Biennio autem expleto, accepit ſucceſſorem Felix, Portium Feſtum. Volens autem gratiam præſtare Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum. *Supra 23 b*

[redacted]

CAPVT XXV.

A FEſtus ergo cum veniſſet in prouinciam, poſt triduū aſcendit Ieroſolymā à Cæſarea. Adieruntq; eum principes ſacerdotum, & primi Iudæorū aduerſus Paulum: & rogabant eū, poſtulantes gratiam aduerſus eum, vt iuberet perduci eum in Ieruſalem, inſidias intendētes vt interficerent eū in via. Feſtus autē reſpondit, ſeruari quidem Paulū in Cæſarea: ſe autem maturius profecturum. Qui ergo in vobis (ait) potentes ſunt, deſcendentes ſimul: ſi quod eſt in viro crimen, accuſent eū. Demora-
B tus autē inter eos dies nō amplius quàm octo aut decem, deſcendit Cæſaream: & altera die ſedit pro tribunali: & iuſsit Paulū adduci. Qui cum perductus eſſet, circunſteterunt eum qui ab Ieroſolyma deſcenderāt Iudæi, multas & graues cauſas obijciētes, quas nō poterant probare, Paulo rationē reddente, Quoniā neq; in legem Iudæorū, neq; in templū, neq;
C in Cæſaream quicquam peccaui. Feſtus autem volēs gratiam præſtare Iudæis, reſpondens Paulo, dixit. Vis Ieroſolymam aſcendere, & ibi de his iudicari apud me? Dixit autē Paulus, Ad tribunal Cæſaris ſto, ibi me oportet iudicari. Iudæis non nocui, ſicut tu melius noſti. Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, nō recuſo mori: ſi verò nihil eſt eorū quæ hi ac-
D cuſant me, nemo poteſt me illis donare. Cæſarem appello. Tunc Feſtus cum cōſilio locutus, reſpōdit, Cæſarē appellaſti? ad Cæſarē ibis. Et cū dies aliquot trāſacti eſſent, Agrippa rex & Bernice deſcenderunt Cæſaream ad ſalutādum Feſtū. Et cum dies plures ibi morarentur, Feſtus regi indicauit de Paulo, dicens, Vir quidam eſt derelictus à Felice vinctus, de quo cum eſſem Ieroſolymis, adierunt me principes ſacerdo-
E tum & ſeniores Iudæorū, poſtulātes aduerſus illū damnationem. Ad quos reſpondi, Quia non eſt Romanis conſuetudo damnare aliquem hominē prius, quàm is qui accuſatur, præſentes habeat accuſatores, locumq́ue defendendi accipiat ad abluenda crimina quæ ei obijciuntur. Cum ergo huc conueniſſent, ſine vlla dilatione, in ſequenti die ſedens pro tribunali iuſsi adduci virū. De quo, cū ſtetiſſent accuſatores, nullā cauſam deferebāt de quibus ego ſuſpicabar malū: quæſtiones ve-
F ro quaſdam de ſua ſuperſtitione habebant aduerſus eū, & de quodam Ieſu defuncto, quem affirmabat Paulus viuere. Hæſitans autē ego de huiuſmodi quæſtione, dicebā, ſi vellet ire Ieroſolymā, & ibi iudicari de iſtis. Paulo autē appellante vt ſeruaretur Auguſti cognitioni, iuſsi ſeruari eum donec mitterem eum ad Cæſarem. Agrippa autem dixit ad Feſtū, Volebam & ipſe hominē audire. Cras (inquit) audies eum. Altera autem die cum veniſſet Agrippa & Bernice cum multa ambitione, & introiſſent in auditorium cū tribunis & viris prin-
G cipalibus ciuitatis, iubente Feſto adductus eſt Paulus. Et dicit Feſtus, Agrippa rex, & omnes qui ſimul adeſtis nobiſcū viri, videtis hunc hominē, de quo omnis multitudo Iudæorū interpellauit me Ieroſolymis, petētes & acclamātes, nō oportere eū viuere amplius. Ego verò cōperi, nihil dignum morte eū admiſiſſe. Ipſo autem hoc appellante ad Auguſtū, iudicaui mittere. De quo quid certū ſcribam Dño, non habeo. Propter quod perduxi eū ad vos, & maxime ad te rex Agrippa, vt interrogatione facta habeā quod ſcribā. Sine ratione enim mihi videtur, mittere vinctum, & cauſas eius non ſignificare.

[redacted]

CAPVT XXVI.

A AGrippa verò ad Paulum ait, Permittitur tibi loqui pro temetipſo. Tunc Paulus extenta manu cœpit rationē reddere. De omnibus quibus accuſor à Iudæis, rex Agrippa, exiſtimo me beatum, apud te cum ſim defenſurus me hodie, maxime te ſciente omnia quæ apud Iudæos ſunt, conſuetudines & quæſtiones. propter quod obſecro, patiēter me audias. Et quidem vitam meam à iuuentute, quæ ab initio fuit in gente mea in Ieroſo-
B lymis, nouerunt omnes Iudæi: præſcientes me ab initio (ſi velint teſtimoniū perhibere) quoniā ſecundū certiſsimā ſectā noſtræ religionis, vixi phariſæus, Et nūc in ſpe quę ad patres noſtros repromiſsiōis facta eſt à Deo, ſto iudicio ſubiectus, in quam duodecim tribus noſtræ nocte & die deſeruientes,
C ſperant deuenire. De qua ſpe accuſor à Iudæis, rex. Quid incredibile iudicatur apud vos, ſi Deus mortuos ſuſcitat? Et ego quidē æſtimaueram me aduerſus nomen Ieſu Nazareni debere multa contraria agere: quod & feci Ieroſolymis, & *Supra 8 a* multos ſanctorum ego in carceribus incluſi, à principibus ſacerdotum poteſtate accepta: & cum occiderētur, detuli ſententiā. Et per omnes ſynagōgas frequenter puniens eos, compellebā blaſphemare: & amplius inſaniens in eos, perſeque-
D bar vſque in exteras ciuitates. In quibus dum irem Damaſcū cum poteſtate & permiſſu principū ſacerdotum, die media, in via vidi, rex, de cœlo ſupra ſplendorē ſolis circūfulſiſſe me lumen, & eos qui mecū ſimul erant. Omneſq; nos cū decidiſſemus in terrā, audiui vocē loquentem mihi Hebraica lingua, Saule Saule, quid me perſequeris? durū eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. Ego autē dixi, Quis es domine? Dominus autem dixit, Ego ſum Ieſus quem tu perſequeris. Sed exurge
E & ſta ſuper pedes tuos. Ad hoc enim apparui tibi, vt conſtituam te miniſtrū & teſtem eorum quæ vidiſti & eorū in quibus apparebo tibi, eripiens te de populis & gentibus, in quas nunc ego mitto te aperire oculos eorū, vt conuertantur à tenebris ad lucem, & de poteſtate ſatanæ ad Deum, vt accipiāt remiſsionem peccatorū, & ſortē inter ſanctos per fidem, quæ eſt in me. Vnde, rex Agrippa, nō fui incredulus cœleſti viſioni: ſed his qui ſunt Damaſci primùm, & Ieroſolymis, & in *Supra 13 & 14*
F omnem regionē Iudææ, & gentibus annuntiabā vt pœniterent, & conuerterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera faciētes. Hac ex cauſa me Iudæi cum eſſem in templo, *Supra 21 e* comprehenſum tentabant interficere. Auxilio autē adiutus Dei, vſque in hodiernū diem ſto, teſtificans minori atque maiori, nihil extrà dicens quàm ea quæ prophetæ locuti ſunt futura eſſe, & Moyſes, ſi paſsibilis Chriſtus, ſi primus ex reſurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus eſt populo & gentibus. Hæc loquēte eo & rationem reddente, Feſtus magna voce dixit, Inſanis Paule: multæ te litteræ ad inſaniā conuertunt. Et Paulus, Non inſanio (inquit) optime Feſte: ſed veritatis & ſobrietatis verba loquor. Scit enim de his rex, ad
G quem conſtanter loquor. latère enim eum nihil horum arbitror. Neq; enim in angulo quicquam horum geſtum eſt. Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia credis. Agrippa autem ad Paulum, In modico ſuades me Chriſtianum fieri. Et Paulus, Opto apud Deum & in modico, & in magno: non tantum te, ſed etiam omnes qui audiunt hodie, fieri tales, qualis & ego

& ego ſum, exceptis vinculis his. Et exurrexit rex & præſes & Bernice & qui aſsidebant eis. Et cum ſeceſsiſſent, loquebantur adinuicem, dicentes, Quia nihil morte aut vinculis dignum quid ſecit homo iſte. Agrippa autem Feſto dixit, Dimitti poterat homo hic, ſi non appellaſſet Cæſarem.

[redacted]

CAPVT XXVII.

A T autem indicatum eſt nauigare eum in Italiam, & tradi Paulum cum reliquis cuſtodijs centurioni nomine Iulio, cohortis Auguſtæ, aſcendentes nauem Adrumetinam incipiẽtem nauigare circa Aſiæ loca, ſuſtulimus, perſeuerante nobiſcũ Ariſtarcho Macedone Theſſalonicenſi. Sequenti autẽ die venimus Sidonẽ. Humanè autem tractãs Iulius Paulũ, permiſit ad amicos ire, & curam ſui agere. Et inde cũ ſuſtuliſſemus, ſubnauigauimus Cyprum: propterea quòd eſſent venti contrarij. Et pelagus Ciliciæ & Pamphiliæ nauigantes, venimus Lyſtram quæ eſt Lyciæ: & ibi inueniens centurio nauẽ Alexandrinam nauigantem in Italiam, tranſpoſuit nos in eam. Et cũ multis diebus tarde nauigaremus, & vix deueniſſemus contra Cnidum prohibente nos vento, adnauigauimus Cretæ iuxta Salmonem: & vix iuxtà nauigantes, venimus in locũ quendam qui vocatur Boni portus, cui iuxta erat ciuitas Thalaſſa. Multo autẽ tempore peracto, & cùm iam nõ eſſet tuta nauigatio, eo quòd ieiunium iam præteriſſet, conſolabatur eos Paulus, dicens eis, Viri, Video quoniam cum iniuria & multo damno, non ſolum oneris & nauis, ſed etiam animarum noſtrarum incipit eſſe nauigatio. Centurio autem gubernatori & nauclero magis credebat, quàm his quæ à Paulo dicebantur. Et cum aptus portus non eſſet ad hyemandum, plurimi ſtatuerunt conſiliũ nauigare inde, ſi quo modo poſſent deuenientes Phœnicem hyemare, portum Cretæ reſpicientem ad Africũ & ad Corum. Aſpirante autem Auſtro æſtimantes propoſitum ſe tenere, cum ſuſtuliſſent de Aſſon, legebant Cretam. Non poſt multũ autem miſit ſe contra ipſam ventus Dyphonicus, qui vocatur Euroaquilo. Cumq; arrepta eſſet nauis, & non poſſet conari in ventum, data naue flatibus ferebamur. In inſulam autẽ quandã decurrentes, quæ vocatur Clauda, potuimus vix obtinere ſcapham. Qua ſublata adiutorijs vtebantur, accingentes nauem, timentes ne in Syrtim inciderẽt, ſummiſſo vaſe ſic ferebantur. Valida autem nobis tempeſtate iactatis, ſequẽti die iactũ fecerũt: & tertia die ſuis manibus armamenta nauis proiecerũt. Neq; autẽ ſole, neq; ſyderibus apparentibus per plures dies, & tempeſtate nõ exigua imminẽte, iam ablata erat ſpes omnis ſalutis noſtræ. Et cũ multa ieiunatio fuiſſet, tunc ſtans Paulus in medio eorũ, dixit, Oportebat quidem, ô viri, audito me nõ tollere à Creta, lucrique facere iniuriam hanc, & iacturã. Et nunc ſuadeo vobis bono animo eſſe. amiſsio enim nullius animæ erit ex nobis, præterquam nauis. Aſtitit enim mihi hac nocte angelus dei cuius ſum ego, & cui deſeruio, dicens, Ne timeas Paule, Cæſari te oportet aſsiſtere, & ecce donauit tibi Deus omnes qui nauigant tecũ. Propter quod, bono animo eſtote viri: credo enim Deo quia ſic erit quemadmodũ dictũ eſt mihi. In inſulam autẽ quandã oportet nos deuenire. Sed poſteaquam quartadecima nox ſuperuenit, nauigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, ſuſpicabantur nautæ apparere ſibi aliquam regionem. Qui & ſubmittentes bolidem, inuenerunt paſſus viginti: & puſillum inde ſeparati, inuenerunt paſſus quindecim. Timentes autem ne in aſpera loca incideremus, de puppi mittentes anchoras quatuor, optabant diem fieri. Nautis verò quærentibus fugere de naui, cum miſiſſent ſcapham in mare, ſub obtẽtu quaſi inciperent à prora anchoras extẽdere, dixit Paulus cẽturioni F & militibus, Niſi hi in naui manſerint, vos ſalui fieri nõ poteſtis. Tunc abſciderunt milites funes ſcaphæ: & paſſi ſunt eam excidere. Et cùm lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes ſumere cibum, dicens, Quartadecima die hodie expectantes ieiuni permanetis, nihil accipientes. Propter quod rogo vos accipere cibũ pro ſalute veſtra: quià nullius veſtrũ capillus de capite peribit. Et cum hæc dixiſſet, ſumẽs panem gratias egit Deo in conſpectu omnium: & cùm fregiſſet, cœpit manducare. Animæquiores autem facti omnes, & ipſi ſumpſerunt cibum. Eramus verò vniuerſæ animæ in naui ducentæ ſeptuaginta ſex. Et ſatiati cibo alleuiabant nauem, iactantes triticum in mare. Cùm autem dies factus eſſet, terram non agnoſcebãt: G ſinum verò quendam conſyderabant habentẽ littus, in quem cogitabant, ſi poſſent, eijcere nauem. Et cùm anchoras ſuſtuliſſent, committebãt ſe mari, ſimul laxantes iuncturas gubernaculorum: & leuato artemone ſecundum auræ flatum, tendebant ad littus. & cùm incidiſſemus in locum dithalaſſum, impegerunt nauem: & prora quidem fixa, manebat immobilis: puppis verò ſoluebatur à vi maris. Militum autem conſilium fuit vt cuſtodias occiderent, ne quis cum enataſſet, effugeret. Centurio autẽ volens ſeruare Paulum, prohibuit fieri: iuſsitq; eos qui poſſent natare, emittere ſe primos, & euadere, & ad terram exire: & cæteros alios in tabulis ferebant: quoſdam, ſuper ea quæ de naui erant. Et ſic factum eſt vt omnes animę euaderent ad terram.

2.Cor.11 f

[redacted]

CAP. XXVIII.

A T cùm euaſiſſemus, tũc cognouimus quia Melite, inſula vocabatur. Barbari verò præſtabant nõ modicam humanitatem nobis. Accenſa enim pyra, reficiebant nos omnes, propter imbrem qui imminebat, & frigus. Cùm congregaſſet autem Paulus ſarmentorum aliquantam multitudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem, vipera à calore cum proceſsiſſet, inuaſit manum eius. Vt verò viderunt Barbari, pendentem beſtiam de manu eius, adinuicem dicebant, Vtique homicida eſt homo hic, qui cum B euaſit de mari, vltio non ſinit eum viuere. Et ille quidem excutiens beſtiam in ignem, nihil mali paſſus eſt. At illi exiſtimabant eum in tumorem conuertendum, & ſubito caſurum & mori. Diu autẽ illis expectantibus & videntibus nihil mali in eo fieri, conuertentes ſe, dicebant eum eſſe Deum. In locis autem illis erant prædia principis inſulæ, nomine Publij, qui nos ſuſcipiens, triduo benignè exhibuit. Contigit autem patrem Publij febribus & dyſenteria vexatum iacere. Ad quem Paulus intrauit, & cùm oraſſet & impoſuiſſet ei manus, ſaluauit C eum. Quo facto, omnes qui in inſula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur: qui etiam multis honoribus nos honorauerunt, & nauigantibus impoſuerũt quæ neceſſaria erant. Poſt menſes autem tres, nauigauimus in naui Alexandrina, quæ in inſula hyemauerat, cui erat inſigne Caſtorum. Et cùm veniſſemus Syracuſas, manſimus ibi triduo. Inde circum legentes deuenimus Rhegium: & poſt vnum diem flante Auſtro, ſecunda die venimus Puteolos, vbi inuentis fratribus rogati ſumus manere apud eos dies ſeptem: & ſic venimus Romam. Et inde cum audiſſent fratres, occurrerũt D nobis vſque ad Appij forum, ac tres Tabernas. Quos cùm vidiſſet Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciã. Cùm autem veniſſemus Romam, permiſſum eſt Paulo permanere ſibimet cum cuſtodiente ſe milite. Poſt tertium autem diem conuocauit primos Iudæorum. Cumque veniſſent, dicebant eis, Ego viri fratres, nihil aduerſus plebem faciẽs, aut morem paternum, vinctus ab Ieroſolymis traditus ſum in manus Romanorum, qui cùm interrogationem de me habuiſſent, voluerunt me dimittere, eo quòd nulla eſſet cauſa mortis in me.

E Contradicentibus autem Iudæis, coactus ſum appellare Cæſarem: non quaſi gentē meam habens aliquid accuſare. Propter hāc igitur cauſam rogaui vos videre & alloqui. Propter ſpem enim Iſrael, catena hac circūdatus ſum. At illi dixerunt ad eum, Nos neque literas accepimus de te à Iudæa, neq; adueniens aliquis fratrū nuntiauit, aut locutus eſt quid de te malum. Rogamus autem à te audire quæ ſentis. nam de ſecta hac

F notum eſt nobis quia vbique ei contradicitur. Cum conſtituiſſent autem illi diem, venerunt ad eum in hoſpitium plurimi: quibus exponebat teſtificans regnum Dei, ſuadensque eis de Ieſu ex lege Moyſi & prophetis, à mane vſque ad veſperam. Et quidam credebant his quæ dicebātur, quidam verò non credebant. Cumq; inuicē non eſſent conſentiētes, di-

G ſcedebant, dicente Paulo vnum verbum, Quia bene ſpiritus ſanctus locutus eſt per Eſaiam prophetam ad patres noſtros, dicens, Vade ad populum iſtum, & dic, Aure audietis & nō intelligetis, & videntes videbitis, & non perſpicietis. Incraſſatum eſt enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos ſuos compreſſerunt: ne fortè videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant & conuertantur, & ſanem eos. Notum ergo ſit vobis, quoniam gentibus miſſum eſt hoc ſalutare Dei, & ipſi audient. Et cum hæc dixiſſet, exierunt ab eo Iudęi, multam habentes inter ſe quæſtionem. Manſit autem biennio toto in ſuo conducto, & ſuſcipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum, prædicans regnum Dei, & docens quæ ſunt de Domino Ieſu Chriſto, cum omni fiducia, ſine prohibitione.

Eſa. 6 c
Matt. 13 b
Mar. 4 b
Luc. 8 f
Ioan. 12 f
Rom. 11 b

F I N I S.

Hieronymus in catalogo SCRIPTORVM *Eccleſiaſticorum.*

PAVLVS *Apoſtolus, qui antè Saulus, extra numerum duodecim Apoſtolorū, de tribu Beniamin & oppido Iudeæ Giſchalis fuit: quo à Romanis capto, cum parentibus ſuis Tharſum Ciliciæ commigrauit. à quibus ob ſtudia legis miſſus Ieroſolymam, à Gamaliele uiro doctiſſimo, cuius Lucas meminit, eruditus eſt. Cum autem interfuiſſet neci martyris Stephani, & acceptis à pontifice templi epiſtolis, ad perſequendos eos qui* CHRISTO *crediderant, Damaſcum pergeret, reuelatione compulſus ad fidem, quæ in Actibus Apoſtolorum ſcribitur, in uas electionis de perſecutore translatus eſt. Cumq; primum ad prædicationem eius Sergius Paulus proconſul Cypri credidiſſet, ab eo quòd eum* CHRISTI *fidei ſubegerat, ſortitus eſt nomen Paulus: & iuncto ſibi Barnaba, multis urbibus peragratis, reuerſusq; Ieroſolymam, à Petro Iacoboq; & Ioanne, Gentium Apoſtolus ordinatur. Et quia in Actibus Apoſtolorum pleniſſimè de eius conuerſatione ſcriptum eſt, hoc tantum dicam, quòd poſt paſſionem Domini uiceſimoquinto anno, id eſt ſecundo Neronis, eo tempore quo Feſtus procurator Iudeæ ſucceſſit Felici, Romam uinctus mittitur, & biennium in libera manens cuſtodia, aduerſus Iudeos de aduentu* CHRISTI *quotidie diſputauit. Sciendum autem in prima ſatisfactione, (necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente ſcelera, quanta de eo narrant hiſtoriæ,) Paulum à Nerone dimiſſum, ut Euangelium* CHRISTI *in Occidentis quoque partibus prædicaret. ſicut ipſe ſcribit in ſecūda epiſtola ad Timótheum (eo tempore quo & paſſus eſt, de uinculis dictat epiſtolam) In prima mea ſatisfactione, nemo mihi affuit. ſed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autem mihi affuit, & confortauit me, ut per me prædicatio compleretur, & audirent omnes gentes: & liberatus ſum de ore leonis. Manifeſtiſſimè leonem propter crudelitatem, Neronem ſignificans. Et in ſequentibus, Liberatus ſum de ore leonis. Et ſtatim, Liberauit me Dominus ab omni opere malo, & ſaluauit me in regnum ſuum cæleſte. quòd ſcilicet præſens ſibi ſentiret imminere martyrium. Nam & in eadem epiſtola præmiſerat, Ego enim iam immolor, & tēpus reſolutionis meæ inſtat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die quo Petrus, Romæ pro* CHRISTO *capite truncatus, ſepultusq; eſt in uia Oſtienſi, anno poſt paſſionem Domini triceſimoſeptimo. Scripſit autem nouem ad ſeptem eccleſias epiſtolas, ad Romanos unam, ad Corinthios duas, ad Galatas unam, ad Epheſios unam, ad Philippenſes unam, ad Coloſſenſes unam, ad Theſſalonicenſes duas. Præterea ad diſcipulos ſuos, Timótheo duas, Tito unam, Philemoni unam. Epiſtola autem quæ fertur ad Hebræos, non eius creditur, propter ſtyli ſermoniſq; diſtantiam: ſed uel Barnabæ iuxta Tertullianum, uel Lucæ Euangeliſtæ iuxta quoſdam: uel Clementis Romanæ poſtea eccleſiæ epiſcopi, quem aiunt ſententias Pauli proprio ordinaſſe & ornaſſe ſermone. Vel certè quia Paulus ſcribebat ad Hebræos, & propter inuidiam ſui apud eos nominis, titulum in principio ſalutationis amputauerat, ſcripſerat ut Hebræus Hebræis Hebraicè, id eſt ſuo eloquio diſertiſſimè, ut ea quæ eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo, eloquentius uerterentur in Græcum. Et hanc cauſam eſſe, quòd à cæteris Pauli epiſtolis diſcrepare uideatur. Legūt quidam & ad Laodicenſes, ſed ab omnibus exploditur.*

Argumentum in Epiſtolam PAVLI AD Romanos.

ROMANI, ſunt partis Italiæ. Hi præuenti à falſis Apoſtolis: & ſub nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, in legem & prophetas erant inducti. Hos reuocat Apoſtolus ad veram & Euangelicam fidem, ſcribens eis à Corintho, per Phœben miniſtram eccleſiæ Cenchreenſis.

Epiſtola Pauli apoſtoli ad Romanos.

[redacted]

CAPVT I.

A PAVLVS ſeruus Ieſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Euangeliũ Dei quod antè promiſerat per prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis de filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnem, qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute ſecundum ſpiritum ſanctificationis, ex reſurrectione mortuorum Ieſu Chriſti domini noſtri, per quem accepimus gratiam & Apoſtolatum ad obediẽdum fidei in omnibus gentibus pro nomine eius, in quibus eſtis & vos vocati Ieſu Chriſti: omnibus qui ſunt Romæ dilectis Dei, vocatis ſanctis, gratia vobis & pax à Deo patre & Domino noſtro Ieſu Chriſto. Primùm quidẽ gratias ago Deo meo per Ieſum Chriſtum pro omnibus vobis,
B quia fides veſtra annuntiatur in vniuerſo mũdo. Teſtis enim mihi eſt Deus, cui ſeruio in ſpiritu meo in Euangelio filij eius, quòd ſine intermiſsione memoriam veſtri facio ſemper in orationibus meis, obſecrans ſi quo modo tandem aliquando proſperum iter habeam in voluntate Dei, veniendi ad vos. Deſydero enim videre vos, vt aliquid impertiar vobis gratiæ ſpiritualis, ad confirmandos vos: id eſt, ſimul conſolari in vobis per eam quæ inuicem eſt, fidem veſtram atque meam. Nolo autem vos ignorare fratres quia ſæpe propoſui venire ad vos, & prohibitus ſum vſque adhuc, vt aliquem fructum habeam in vobis, ſicut & in cæteris gentibus. Græcis ac barbaris, ſapientibus & inſipientibus debitor ſum: ita quòd in me promptum eſt, & vobis qui Romæ eſtis, Euangelizare. Non enim erubeſco Euangelium. Virtus enim Dei eſt, in ſalutem
C omni credenti, Iudæo primum & Græco. Iuſtitia enim Dei
Abac. 2 a in eo reuelatur ex fide in fidem: ſicut ſcriptum eſt, Iuſtus au
Hebr. 10 g tem ex fide viuit. Reuelatur enim ira Dei de cœlo ſuper o-
Gal. 3 b mnem impietatem & iniuſtitiam hominum eorum qui veritatem Dei in iniuſtitia detinẽt: quia quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis. Deus enim illis manifeſtauit. Inuiſibilia enim ipſius, à creatura mundi, per ea quæ facta ſunt intellecta, conſpiciuntur: ſempiterna quoque eius virtus & diuinitas: ita vt ſint inexcuſabiles. Quia cũ cognouiſſent Deũ,
Ephe. 4 c non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt: ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratũ eſt inſipiens cor eorum. Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Et mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentium. Propter quod tradidit illos Deus in deſyderia cordis eorum in immunditiam: vt contumelijs affi-
D ciant corpora ſua in ſemetipſis. Qui commutauerunt veritatem Dei in mendacium: & coluerunt & ſeruierunt creaturæ potius quàm creatori, qui eſt benedictus in ſecula. Amen. Propterea tradidit illos Deus in paſsiones ignominiæ. Nam fœminæ eorum immutauerũt naturalem vſum, in eum vſum qui eſt contra naturam. Similiter autem & maſculi relicto naturali vſu fœminæ, exarſerunt in deſyderijs ſuis in inuicem, maſculi in maſculos turpitudinem operantes, & mercedem (quam oportuit) erroris ſui in ſemetipſis recipientes. Et ſicut non probauerunt Deum habere in notitia: tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, vt faciunt ea quæ non conueniũt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones, detractores, Deo odibiles, contumelioſos, ſuperbos, elatos, inuentores malorum, parentibus non obedientes, inſipientes, incompoſitos, ſine affectione, abſq; fœdere, ſine miſericordia. Qui cum iuſtitiam Dei cognouiſſent non intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte: non ſolum qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

[redacted]

CAPVT II.

A PRopter quod inexcuſabilis es ô homo omnis Matt. 7 a
qui iudicas. In quo enim iudicas alterum, teipſum condemnas: eadem enim agis quæ iudicas. Scimus enim quoniam iudicium Dei eſt ſecundum veritatem in eos qui talia agunt. Exiſtimas autem hoc ô homo qui iudicas eos qui talia agunt & facis ea: quia tu effugies iudicium Dei? An diuitias bonitatis eius & patientiæ & longanimitatis contemnis? ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuã & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelatio-
B nis iuſti iudicij Dei, qui reddet vnicuique ſecundum opera Matt. 16 d
eius. Iis quidem qui ſecundum patientiam boni operis, gloriam & honorem & incorruptionem quærunt: vitam æternã. Iis autem qui ſunt ex contentione & qui non acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati: Ira & indignatio. Tribulatio & anguſtia in omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primum & Græci: gloria autem & honor & pax omni operanti bonum, Iudæo primùm & Græco. non enim eſt ac
ceptio perſonarum apud Deum. Quicunque enim ſine lege Deut. 10 d
peccauerunt, ſine lege & peribunt, & quicunque in lege pec 2. Paralip.
cauerunt, per legem iudicabuntur. Non enim auditores legis 19 c
C iuſti ſunt apud Deũ: ſed factores legis iuſtificabuntur. Cùm Iob 17 b
enim gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis Act. 10 e
ſunt faciunt: eiuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex: Matt. 7 d
qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis teſtimo- Iacob 1 d
nium reddente illis conſcientia ipſorum, & inter ſe inuicem cogitationibus accuſantibus aut etiam defendentibus, in die cùm iudicabit Deus occulta hominum ſecundum Euangeliũ meum per Ieſum Chriſtum. Si autem tu Iudæus cognominaris, & requieſcis in lege, & gloriaris in Deo, & noſti voluntatem eius, & probas vtiliora inſtructus per legem, confidis teipſum eſſe ducem cæcorum, lumen eorũ qui in tenebris ſunt, eruditorem inſipientium, magiſtrum infantium, habentem formam ſcientiæ & veritatis in lege. Qui ergo alium doces: teipſum non doces? qui prædicas non furandum: furaris? qui dicis non mœchandum: mœcharis? qui abominaris idola: ſacrilegium facis? qui in lege gloriaris: per præuaricationem le
gis Deum inhonoras? Nomen enim Dei, per vos blaſphema Eſa. 52 b
D tur inter gentes: ſicut ſcriptum eſt. Circuncißio quidem pro- Ezech. 36 e
deſt, ſi legem obſerues: ſi autem præuaricator legis ſis, cir-

circunciſio tua præputium facta eſt. Si igitur præputium iuſti-
tias legis cuſtodiat: nonnè præputium illius in circunciſionē
reputabitur? & iudicabit id quod ex natura eſt præputium,
legem cõſummans, te qui per literam & circunciſionem præ-
uaricator legis es? Non enim qui in manifeſto, Iudæus eſt: ne-
que quæ in manifeſto in carne, eſt circunciſio: ſed qui in ab-
ſcondito, Iudæus eſt: & circunciſio cordis, in ſpiritu, non li-
tera. cuius laus non ex hominibus, ſed ex Deo eſt.

[redacted]

CAPVT III.

A Quid ergo amplius Iudæo eſt? aut quæ vtilitas cir-
cunciſionis? Multum per omnem modum. Pri-
mum quidem: quia credita ſunt illis eloquia Dei.
Quid enim, ſi quidam illorum non crediderunt?
2.Tim.2 c Nunquid incredulitas illorum fidem Dei euacuauit? Abſit.
Ioan.3 d Eſt autem Deus verax: omnis autem homo mendax, ſicut
Pſal.115 a ſcriptum eſt, Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis: & vincas cũ
Pſal.50 iudicaris. Si autem iniquitas noſtra, iuſtitiam Dei commen-
dat: quid dicemus? Nunquid iniquus eſt Deus, qui infert irã?
ſecundum hominem dico. Abſit. alioquin quomodo iudica-
B bit Deus hunc mundum? Si enim veritas Dei in meo menda
cio abundauit in gloriam ipſius: quid adhuc & ego tanquam
peccator iudicor, & non (ſicut blaſphemamur, & ſicut aiunt
quidam nos dicere) faciamus mala, vt veniant bona? quorum
damnatio iuſta eſt. Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquã.
Cauſati enim ſumus Iudeos & Græcos, omnes ſub peccato
Galat.3 d eſſe: ſicut ſcriptum eſt, Quia non eſt iuſtus quiſquam, nõ eſt
Pſal.13 a intelligens, non eſt requirens Deum. Omnes declinauerunt,
ſimul inutiles facti ſunt: non eſt qui faciat bonum, non eſt
vſq; ad vnum. Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis
ſuis doloſe agebant: Venenum aſpidum ſub labijs eorum.
C Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt. Velo-
Pſal.139 a ces pedes eorum ad effundendum ſanguinem. Cõtritio & in-
Pſal.9 c fœlicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt: nõ
Eſa.59 b eſt timor Dei ante oculos eorum. Scimus autem quoniã quæ
Prouerb.1 b cunque lex loquitur: Iis qui in lege ſunt, loquitur: vt omne
Pſal.35 os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis mundus Deo: quia ex
Galat.2 d operibus legis non iuſtificabitur omnis caro coram illo. Per
legem enim cognitio peccati. Nunc autem ſine lege iuſtitia
Dei manifeſtata eſt: teſtificata à lege & prophetis. Iuſtitia au
tem Dei per fidem Ieſu Chriſti, in omnes & ſuper omnes
D qui credunt in eum. nõ enim eſt diſtinctio. Omnes enim pec
cauerunt: & egent gloria Dei. iuſtificati gratis per gratiam
ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu, quẽ pro-
poſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius, ad
oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem præcedentiũ
delictorum, in ſuſtentatione Dei, ad oſtẽſionem iuſtitiæ eius
in hoc tempore: vt ſit ipſe iuſtus, & iuſtificãs eum qui eſt ex
fide Ieſu Chriſti. Vbi eſt ergo gloriatio tua? Excluſa eſt. Per
quam legem? Factorum? Nõ: ſed per legem fidei. Arbitra-
mur enim iuſtificari hominem per fidem ſine operibus legis.
An Iudæorum Deus tantum? Nõnne & gentium? Imò & gẽ-
tium, quoniam quidem vnus eſt Deus qui iuſtificat circunci-
ſionem ex fide, & præputium per fidẽ. Legem ergo deſtrui-
mus per fidem? abſit: ſed legem ſtatuimus.

[redacted]

CAPVT IIII.

A Quid ergo dicemus inueniſſe Abraham patrem
noſtrum ſecundum carnem? Si enim Abraham
ex operibus iuſtificatus eſt, habet gloriam, ſed
non apud Deum. Quid enim dicit ſcriptura?
Credidit Abraham Deo: & reputatum eſt illi ad iuſtitiam. Gene.15 b
Ei autem qui operatur, merces non imputatur ſecũdum gra- Galat.3 a
tiam, ſed ſecundum debitum. Ei vero qui non operatur, cre- Iacob 2 d
denti autem in eum qui iuſtificat impiũ: reputatur fides eius
ad iuſtitiam ſecundum propoſitum gratiæ Dei. Sicut & Da-
uid dicit beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert iuſti-
B tiam ſine operibus, Beati, quorũ remiſſæ ſunt iniquitates: & Pſal.31 a
quorum tecta ſunt peccata. Beatus vir, cui nõ imputauit Do-
minus peccatum. Beatitudo ergo hæc, in circunciſione tantũ
manet, an etiam in præputio? Dicimus enim quia reputata
eſt Abrahæ fides ad iuſtitiam. Quomodo ergo reputata eſt?
in circunciſione, an in præputio? Non in circunciſione: ſed in
præputio. Et ſignum accepit circunciſionis, ſignaculum iuſti Gene.17 b
tiæ fidei quæ eſt in præputio: vt ſit pater omnium creden-
tium per præputium, vt reputetur & illis ad iuſtitiam: & ſit
pater circunciſionis, non iis tantum qui ſunt ex circunciſio-
C ne, ſed iis qui ſectantur veſtigia fidei quæ eſt in præputio pa
tris noſtri Abrahæ. Non enim per legem, promiſſio Abra-
hæ aut ſemini eius vt hæres eſſet mundi: ſed per iuſtitiam fi-
dei. Si enim qui ex lege, hæredes ſunt: exinanita eſt fides, abo-
lita eſt promiſſio. Lex enim iram operatur. Vbi enim nõ eſt
lex: nec præuaricatio. Ideò ex fide: vt ſecundum gratiam fir
ma ſit promiſſio omni ſemini, non ei qui ex lege eſt ſolum,
ſed & ei qui ex fide eſt Abrahæ qui pater eſt omnium no-
ſtrum, ſicut ſcriptum eſt, Quia patrem multarum gentiũ po- Gene.17 a
ſui te ante Deum, cui credidiſti, qui viuificat mortuos: & vo-
cat ea quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt. qui contra ſpem Gene.15 b
in ſpem credidit: vt fieret pater multarum gentium ſecun-
D dum quod dictum eſt ei, Sic erit ſemen tuum * ſicut ſtellæ
cœli & arena maris.. Et non infirmatus eſt in fide: nec con-
ſyderauit corpus ſuum emortuum, cum iam ferè cẽtum eſſet
annorum, & emortuam vuluam Saræ. In repromiſſione
etiam Dei non hæſitauit diffidentia: ſed confortatus eſt fide,
dans gloriam Deo: pleniſſimè ſciens quia quæcunque pro-
miſit Deus, potens eſt & facere. Ideò & reputatum eſt illi ad
iuſtitiam. Non eſt autem ſcriptum tantum propter ipſum.
Quia reputatũ eſt illi ad iuſtitiam: ſed & propter nos quibus
reputabitur credentibus in eum qui ſuſcitauit Ieſum Chri-
ſtum Dominum noſtrum à mortuis, qui traditus eſt propter
delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram.

[redacted]

CAPVT V.

A Iuſtificati ergo ex fide, pacem habeamus ad
Deum per dominum noſtrum Ieſum Chri-
ſtum: per quem habemus acceſſum per fidem
in gratiam iſtam in qua ſtamus & gloriamur in Ephe.2 d
ſpe gloriæ filiorum Dei. Non ſolum autem: ſed & gloria- Iacob 1 a
mur in tribulationibus, ſcientes quòd tribulatio patientiam
operatur, patiẽtia autem probationem, probatio verò ſpem, Heb.9 d
ſpes autem non confundit: quia charitas Dei diffuſa eſt in 1.Pet.1
cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui datus eſt no-
bis. Vt quid enim Chriſtus, cum adhuc infirmi eſſemus,
ſecundum tempus pro impijs mortuus eſt? Vix enim pro
B iuſto quis moritur, nam pro bono forſitan quis audeat mo-
ri. Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis: quo-
niam cum adhuc peccatores eſſemus, ſecundum tempus
Chriſtus pro nobis mortuus eſt. Multo igitur magis, nunc
iuſtificati in ſanguine ipſius, ſalui erimus ab ira per ipſum.
Si enim cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per
mortem filij eius: multo magis reconciliati ſalui erimus in
vita ipſius. Non ſolum autem: ſed & gloriamur in Deo per
dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, per quẽ nunc recõcilia-
tionem accepimus. Propterea, ſicut per vnum hominem pec-
catum in

catum in hunc mūdum intrauit,& per peccatum mors: & ita
in omnes homines mors pertranſijt in quo omnes peccaue-
C runt. Vſq; ad legem enim, peccatū erat in mundo, peccatum
autem nō imputabatur, cum lex non eſſet. Sed regnauit mors
ab Adam, vſq; ad Moyſen, etiam in eos qui non peccauerunt
in ſimilitudinem præuaricationis Adæ, qui eſt forma futuri.
Sed non ſicut delictum, ita & donum. Si enim vnius delicto
multi mortui ſunt: multo magis gratia Dei & donum, in gra-
tia vnius hominis Ieſu Chriſti in plures abundauit. Et non
ſicut per vnum peccatum, ita & donum. Nam iudicium ex
D vno, in condemnationem: gratia autem ex multis delictis, in
iuſtificationem. Si enim vnius delicto, mors regnauit per vnū:
multo magis abundantiam gratiæ & donationis & iuſtitiæ ac-
cipientes, in vita regnabunt per vnum Ieſum Chriſtum. Igi-
tur ſicut per vnius delictum, in omnes homines in cōdemna-
tionem: ſic & per vnius iuſtitiam, in omnes homines in iuſti-
ficationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam vnius homi-
nis, peccatores cōſtituti ſunt multi: ita & per vnius obeditio-
nem, iuſti conſtituentur multi. Lex autē ſubintrauit, vt abun-
daret delictum. Vbi autem abundauit delictum, ſuperabun-
dauit & gratia, vt ſicut regnauit peccatū in mortem: ita & gra-
tia regnet per iuſtitiam in vitam æternam per Ieſum Chri-
ſtum Dominum noſtrum.

[redacted]

CAPVT VI.

A QVid ergo dicemus? Manebimus in peccato, vt gra
tia abundet? Abſit. Qui enim mortui ſumus pec-
cato, quomodo adhuc viuemus in illo? An igno-
Galat.3 d ratis fratres: quia quicunque baptizati ſumus in
Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus? Conſepulti
enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem: vt quomo-
do Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos
1.Petr.3 a in nouitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti ſumus
Hebr.12 a ſimilitudini mortis eius: ſimul & reſurrectionis erimus. hoc
Ephe.4 e ſcientes quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, vt de-
Coloſ.3 b ſtruatur corpus peccati, vt vltrà non ſeruiamus peccato. Qui
B enim mortuus eſt: iuſtificatus eſt à peccato. Si autem mortui
ſumus cum Chriſto: credimus quia ſimul etiam viuemus cum
Chriſto, ſcientes quòd Chriſtus reſurgens ex mortuis iam
non moritur: mors illi vltrà non dominabitur. Quod enim
mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel: quod autem viuit,
viuit Deo. Ita & vos exiſtimate, vos mortuos quidē eſſe pec-
cato: viuentes autem Deo in Chriſto Ieſu. Non ergo regnet
peccatum in veſtro mortali corpore: vt obediatis concupiſcen
tijs eius. Sed neq; exhibeatis membra veſtra, arma iniquitatis
peccato: ſed exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis viuētes:
C & membra veſtra, arma iuſtitiæ Deo. Peccatum enim vobis
non dominabitur. Non enim ſub lege eſtis, ſed ſub gratia.
Quid ergo? Peccabimus: quoniam non ſumus ſub lege, ſed
Ioan.8 d ſub gratia? Abſit. an neſcitis quoniam cui exhibetis vos ſer-
1.Pet.2 d uos ad obediendum: ſerui eſtis eius cui obeditis, ſiue peccati
ad mortem, ſiue obeditionis ad iuſtitiā? Gratias autem Deo,
quòd fuiſtis ſerui peccati, obediſtis autem ex corde, in eam
formam doctrinæ in quam traditi eſtis. Liberati autem à pec-
D cato, ſerui facti eſtis iuſtitiæ. Humanum dico, propter infir-
mitatem carnis veſtræ. Sicut enim exhibuiſtis membra ve-
ſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati, ad iniquitatem: ita nunc
exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ, in ſanctificationem.
Cū enim ſerui eſſetis peccati, liberi fuiſtis iuſtitiæ. Quē ergo
fructū habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? Nam
finis illorū: mors eſt. Nunc verò liberati à peccato, ſerui autem
facti Deo: habetis fructum veſtrū in ſanctificationem, finem
verò vitam æternam. Stipendia enim peccati, mors. Gratia au-
tem Dei, vita æterna in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

[redacted]

CAPVT VII.

A AN ignoratis fratres (ſcientibus enim legē loquor)
quia lex in homine dominatur quanto tempore 1.Cor.7 g
viuit? Nam quæ ſub viro eſt mulier: viuēte viro,
alligata eſt legi. ſi [redacted]
ſoluta eſt à lege viri. Igitur viuente viro, vocabitur adultera ſi
fuerit cum alio viro. Si autem mortuus fuerit vir eius: liberata
eſt à lege viri, vt non ſit adultera ſi fuerit cum alio viro. Itaque
fratres mei, & vos mortificati eſtis legi per corpus Chriſti: vt
ſitis alterius qui ex mortuis reſurrexit, vt fructificetis Deo.
Cum enim eſſemus in carne, paſsiones peccatorum quæ per
B legem erant, operabātur in membris noſtris, vt fructificarent
morti. Nunc autem ſoluti ſumus à lege mortis in qua deti-
nebamur: ita vt ſeruiamus in nouitate ſpiritus, & non in vetu-
ſtate literæ. Quid ergo dicemus? Lex peccatum eſt? Abſit.
Sed peccatum non cognoui: niſi per legem. Nā concupiſcen- Exo.20 c
tiam neſciebam niſi lex diceret, Non concupiſces. Occaſione Deut.5 b
autem accepta, peccatum per mandatum operatum eſt in me
omnem concupiſcentiam. Sine lege enim peccatū mortuum
erat. Ego autem viuebam ſine lege aliquando. Sed cum venif-
ſet mandatum: peccatum reuixit. Ego autem mortuus ſum:
& inuentum eſt, mihi mandatum quod erat ad vitam, hoc eſſe
ad mortem. Nam peccatum, occaſione accepta per mandatū, 1.Tim.1 b
ſeduxit me: & per illud occidit. Itaque lex quidem ſancta, &
C mandatum ſanctum & iuſtum & bonū. Quod ergo bonum
eſt, mihi factum eſt mors? Abſit. Sed peccatum vt appareat
peccatum, per bonum operatum eſt mihi mortem: vt fiat ſu-
pra modum peccans peccatum per mandatum. Scimus enim
quia lex ſpiritualis eſt: ego autem carnalis ſum, venundatus
ſub peccato. Quod enim operor, non intelligo. Non enim
quod volo bonum, hoc ago: ſed quod odi malum, illud facio.
Si autem quod nolo, illud facio: conſentio legi quoniam bona
eſt. Nunc autem iam non ego operor illud: ſed quod habitat
in me peccatum. Scio enim quia non habitat in me, hoc eſt, in
D carne mea, bonum. Nam velle adiacet mihi: perficere autem
bonum, non inuenio. Non enim quod volo bonū, hoc facio:
ſed quod nolo malum, hoc ago. Si autem quod nolo, illud fa-
cio, iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me pecca-
tum. Inuenio igitur legem, volenti mihi facere bonum: quo-
niam mihi malum adiacet. Condelector enim legi Dei ſecun-
dum interiorem hominem: video autem aliā legem in mem-
bris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me
in lege peccati quæ eſt in membris meis. Infelix ego homo,
quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Ie-
ſum Chriſtum Dominum noſtrum. Igitur ego ipſe mente
ſeruio legi Dei: carne autem, legi peccati.

[redacted]

CAPVT VIII.

A NIhil ergo nunc damnationis eſt ijs qui ſunt in
Chriſto Ieſu: qui non ſecundum carnem ambu-
lant. Lex enim ſpiritus vitæ in Chriſto Ieſu, libe-
rauit me à lege peccati & mortis. Nam quod im-
poſsibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus
filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de
peccato damnauit peccatum in carne, vt iuſtificatio legis im-
pleretur in nobis, qui non ſecundum carnem ambulamus,
ſed ſecundum ſpiritum. Qui enim ſecundum carnem ſunt:
B quæ carnis ſunt, ſapiunt. Qui verò ſecundum ſpiritum ſunt:
quæ ſunt ſpiritus, ſentiunt. Nam prudentia carnis, mors

C Quia ſi confiteaɾis in ore tuo Dominum Ieſum, & in corde
tuo credideris quòd Deus illum ſuſcitauit [illegible] mortuis: ſaluus
eris. Corde enim creditur ad iuſtitiā: ore [illegible] cōfeſsio fit ad
Eſa. 28 d salutem. Dicit enim ſcriptura, Omnis [illegible] it in illum, non
confundetur. Non enim eſt diſtinctio [illegible] & G[illegible]: nam
idem Dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum.
Ioel 2 g Omnis enim quicūq; inuocauerit nomē Domini: ſaluus erit.
Act. 2 c Quomodo ergo inuocabunt eum in quem non crediderunt?
Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo
Eſa. 52 b autē audient ſine prædicante? Quomodo verò prædicabunt,
Nahu. 1 d niſi mittantur? ſicut ſcriptum eſt, Quàm ſpecioſi pedes euan-
D gelizantiū pacem, euangelizantiū bona. Sed non omnes obe-
Eſa. 53 a diunt Euāgelio. Eſaias enim dicit, Domine, quis credidit au-
Ioan. 12 f ditui noſtro? Ergo fides, ex auditu: auditus autem, per verbū
Pſal. 18 a Chriſti. Sed dico, Nunquid non audierunt? Et quidem in o-
mnem terram exiuit ſonus eorum: & in fines orbis terræ ver-
ba eorum. [illegible] dico, Nunquid Iſrael non cognouit? Primus
Deut. 32 c Moyſes dicit, Ego ad æmulationem vos adducam in non gen
tem: in gentem inſipientem, in iram vos mittam. Eſaias autem
Eſa. 65 a audet & dicit, Inuentus ſum à non quærentibus me: palàm
apparui iis qui me non interrogabant. Ad Iſrael autem dicit,
Tota die expandi manus meas ad populum non credentem
& contradicentem.

[redacted]

CAPVT XI.

A Dico ergo, Nunquid Deus repulit populū ſuum?
Abſit. Nā & ego Iſraelita ſum, ex ſemine Abra-
ham, de tribu Beniamin. Non repulit Deus ple-
bem ſuam quā præſciuit. An neſcitis in Elia quid
dicit ſcriptura: quemadmodum interpellat Deum aduerſum
3. Reg. 19 b Iſrael? Domine, prophetas tuos occiderunt, & altaria tua ſuffo
derunt: & ego relictus ſum ſolus, & quærunt animam meam.
3. Reg. 19 d Sed quid dicit illi diuinum reſponſum? Reliqui mihi ſeptem
millia virorū, qui non curuauerūt genua ante Baal. Sic ergo &
in hoc tempore, reliquiæ ſecundum electionem gratiæ factæ
B ſunt. Si autē gratia: iam non ex operibus. Alioquin gratia iam
non eſt gratia. Quid ergo? Quod quærebat Iſrael, hoc non eſt
Eſa. 6 c conſecutus: electio autem conſecuta eſt, cæteri verò excæcati
Matt. 13 b ſunt: ſicut ſcriptū eſt, Dedit illis Deus ſpiritū cōpunctionis:
Ioan. 12 f oculos, vt non videant: & aures, vt non audiant vſq; in hodier-
Act. 28 f num diem. Et Dauid dicit, Fiat menſa eorū coram ipſis in la-
Pſal. 68 c queum & captionem & in ſcandalū & in retributionem illis.
Obſcurentur oculi eorū ne videāt: & dorſum eorum ſemper
incurua. Dico ergo, Nunquid ſic offenderūt vt caderent? Ab-
ſit. Sed illorū delicto, ſalus gētibus: vt illos æmulentur. Quòd
ſi delictū [illegible] diuitiæ ſunt mundi, & diminutio eorū diui-
tiæ gentiu[illegible]nto magis plenitudo eorū? Vobis enim dico
gentibus, Quamdiu quidem ego ſum gentiū Apoſtolus, mi-
niſterium meum honorificabo, ſi quo modo ad æmulandum
prouocem carnem meam, & ſaluos faciam aliquos ex illis. Si
enim amiſsio eorum, reconciliatio eſt mundi: quæ aſſumptio,
niſi vita ex mortuis? Quòd ſi delibatio ſancta eſt, & maſſa: &
C ſi radix ſancta, & rami. Quòd ſi aliqui ex ramis fracti ſunt, tu
autem cum oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſocius radicis
& pinguedinis oliuæ factus es, noli gloriari aduerſus ramos.
Quòd ſi gloriaris: non tu radicem portas, ſed radix te. Dicis
ergo, Fracti ſunt rami, vt ego inſerar. Bene: propter incredu-
litatem fracti ſunt, tu autem fide ſtas. Noli altū ſapere, ſed ti-
me. Si enim Deus naturalibus ramis nō pepercit: ne fortè nec
tibi parcat. Vide ergo bonitatē & ſeueritatem Dei: in eos qui-
dem qui ceciderunt, ſeueritatem: in te autem bonitatem Dei,
ſi permanſeris in bonitate, alioquin & tu excideris. Sed & il-
li, ſi non permanſerint in incredulitate, inſerentur. potens eſt
enim Deus iterū inſerere illos. Nam ſi & tu ex naturali exci-
ſus es oleaſtro, & contra naturā inſertus es in bonam oliuam:
quanto magis ii qui ſecundū naturam, inſerentur ſuæ oliuæ?
Nolo enim vos ignorare fratres myſterium hoc, vt non ſitis
vobiſipſis ſapientes, quia cæcitas ex parte contigit in Iſrael,
donec plenitudo gentiū intraret: & ſic omnis Iſrael ſaluus fie-
D ret, ſicut ſcriptū eſt, Veniet ex Sion, qui eripiat & auertat im- Eſa. 59 d
pietatem à Iacob. Et hoc illis à me teſtamentū: cum abſtule-
ro peccata eorum. Secundum euangeliū quidem inimici pro-
pter vos: ſecundum electionem autem, clariſsimi propter pa-
tres. Sine pœnitentia enim, ſunt dona & vocatio Dei. Sicut
enim aliquādo & vos non credidiſtis Deo, nunc autē miſeri-
cordiā conſecuti eſtis propter incredulitatem illorū ſitam: Ita
& iſti nunc non crediderūt in veſtrā miſericordiam, vt & ipſi
miſericordiā conſequantur. Cōcluſit enim Deus omnia in in-
credulitate: vt omniū miſereatur. O altitudo diuitiarū ſapien-
tiæ & ſcientiæ Dei: quàm incōprehenſibilia ſunt iudicia eius,
& inueſtigabiles viæ eius. Quis enim cognouit ſenſum Do- Sapien. 9 c
mini? Aut quis conſiliarius eius fuit? Aut quis prior dedit illi? Eſa. 40 d
& retribuetur ei? Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo 1. Cor. 2 d
ſunt omnia: ipſi gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

[redacted]

CAPVT XII.

A Obſecro itaq; vos fratres per miſericordiam Dei, Phili. 4 d
vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiā viuentē, ſan-
ctam, Deo placentē, rationabile obſequium ve-
ſtrum. Et nolite conformari huic ſeculo: ſed re-
formamini in nouitate ſenſus veſtri, vt probetis quæ ſit vo- Epheſ. 5 d
luntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Dico enim per 1. Theſ. 4 a
gratiam quæ data eſt mihi, omnibus qui ſunt inter vos, Non
plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem,
B & vnicuiq; ſicut Deus diuiſit menſuram fidei. Sicut enim in 1. Cor. 12 b
vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra Eph. 4 b
non eundem actum habent: Ita multi vnum corpus ſumus in
Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra. Habētes dona-
tiones, ſecundum gratiam quæ data eſt nobis, differentes, ſiue
prophetiam ſecundū rationem fidei, ſiue miniſterium in mi-
niſtrando, ſiue qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhor
tando, qui tribuit in ſimplicitate, qui præeſt in ſollicitudine,
C qui miſeretur in hilaritate. Dilectio ſine ſimulatione. Odien- Amos 5 d
tes malum, adhærentes bono: charitatem fraternitatis inuicem Epheſ. 4 a
diligentes, honore inuicem præuenientes: ſolicitudine nō pi- 1. Pet. 2 c
gri, ſpiritu feruentes. Domino ſeruientes, ſpe gaudētes, in tri- 1. Petr. 5 b
bulatione patientes, orationi inſtantes, neceſsitatibus ſancto-
rum communicantes. Hoſpitalitatem ſectantes. Benedicite Hebr. 13 a
D perſequētibus vos: benedicite, & nolite maledicere. Gaudere 1. Pet. 4 c
cum gaudentibus, flere cum flentibus. Idipſum inuicem ſen-
tientes. Non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes. No- Prouer. 3
lite eſſe prudentes apud voſmetipſos. Nulli malum pro malo Eſa. 5 c
reddentes. Prouidentes bona nō tantum coram Deo, ſed etiā 1. Pet. 3 d
coram omnibus hominibus. Si fieri poteſt, quod in vobis eſt, 2. Cor. 8 d
cum omnibus hominibus pacem habentes. Non voſmetipſos Hebr. 12 d
defendentes chariſsimi, ſed date locum iræ. ſcriptū eſt enim, Eccle. 28 a
Mihi vindictam: ego retribuam, dicit Dominus. Sed ſi eſurie- Matt. 5 g
rit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum da illi: hoc enim fa- Deut. 32 c
ciens carbones ignis congeres ſuper caput eius. Noli vinci à Heb. 10 e
malo: ſed vince in bono malum. Prouer. 25 c

[redacted]

CAPVT XIII.

A Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita Sapien. 6 a
ſit. Non eſt enim poteſtas niſi à Deo. quæ autem 1. Pet. 2 c
ſunt, à Deo ordinatæ ſunt. Itaq; qui reſiſtit pote-
ſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autē reſiſtunt,
ipſi ſibi damnationem acquirunt. Nam principes non ſunt
timori boni operis, ſed mali. Vis autem non timere poteſta-
tem?

B tem? Bonũ fac: & habebis laudem ex illa. Dei enim miniſter
eſt tibi in bonum. Si autem malũ feceris, time: non enim ſine
cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt: vindex in iram,
ei qui malum agit. Ideoq; neceſsitate ſubditi eſtote: non ſo-
C lum propter iram, ſed etiam propter cõſcientiam. Ideò enim
Matt.22 c & tributa præſtatis. miniſtri enim Dei ſunt, in hoc ipſum ſer-
uientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributũ, tributum:
cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, ho
norem. Nemini quicquam debeatis, niſi vt inuicem diligatis.
Exod.20 c qui enim diligit proximũ, legem impleuit. Nam, Non adulte
Deuter.5 b rabis; Non occides, Non furaberis; Non falſum teſtimoniũ
dices, Non concupiſces, & ſi quod eſt aliud mandatũ: in hoc
Leuit.19 d verbo inſtauratur, Diliges proximũ tuum ſicut teipſum. Di-
Matt.22 d lectio proximi, malũ non operatur. Plenitudo ergo legis eſt
Marc.12 c dilectio. Et hoc, ſcientes tẽpus, quia hora eſt iam nos de ſom-
Galat.5 c no ſurgere. Nunc enim propior eſt noſtra ſalus, quàm cùm
Iacob 2 b credidimus. Nox præceſsit: dies autẽ appropinquauit. Abij-
D ciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Sicut
Luc.21 f in die, honeſtè ambulemus: non in comeſſationibus & ebrie-
tatibus, non in cubilibus & impudicitijs, non in contentione
Galat.5 c & æmulatione: ſed induimini Dominum Ieſum Chriſtum,
1.Petr.2 c & carnis curam ne feceritis in deſyderijs.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A INfirmum autẽ in fide, aſſumite: non in diſcepta-
tionibus cogitationũ. Alius enim credit ſe man-
ducare omnia: qui autem infirmus eſt, olus man-
ducat. Is qui manducat, non manducantem non
ſpernat: & qui non manducat, manducantem non iudicet.
Iacob.4 d Deus enim illum aſſumpſit. Tu quis es, qui iudicas alienum
ſeruum? Domino ſuo ſtat aut cadit: ſtabit autem. potens eſt
enim Deus ſtatuere illũ. Nam alius iudicat diem inter diem:
alius autem iudicat omnem diem. Vnuſquiſque in ſuo ſenſu
B abundet. Qui ſapit diem, Domino ſapit. Et qui manducat,
Domino mãducat. Gratias enim agit Deo. Et qui non man-
ducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo. Nemo
enim noſtrum ſibi viuit: & nemo ſibi moritur. Siue enim vi-
uimus, Domino viuimus: ſiue morimur, Domino morimur.
Siue ergo viuimus, ſiue morimur: Domini ſumus. In hoc
enim Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit: vt & viuorum &
mortuorũ dominetur. Tu autem quid iudicas fratrem tuum?
2.Cor.5 b aut tu, quare ſpernis fratrem tuum? Omnes enim ſtabimus
Eſa.45 d ante tribunal Chriſti. ſcriptum eſt enim, Viuo ego, dicit Do-
Philip.2 b minus, quoniam mihi flectetur omne genu: & omnis lingua
confitebitur Deo. Itaq; vnuſquiſq; noſtrum pro ſe rationem
C reddet Deo. Non ergo amplius inuicem iudicemus. ſed hoc
iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel ſcandalum.
Scio & confido in Domino Ieſu: quia nihil commune per
ipſum: niſi ei qui exiſtimat quid commune eſſe, illi commu-
ne eſt. Si enim propter cibum frater tuus contriſtatur: iam
1.Cor.8 d non ſecundum charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum per-
dere pro quo Chriſtus mortuus eſt. Non ergo blaſphemetur
D bonum noſtrum. Non eſt enim regnum Dei eſca & potus:
ſed iuſtitia, & pax, & gaudium in ſpiritu ſancto. Qui enim
in hoc ſeruit Chriſto, placet Deo, & probatus eſt homini-
bus. Itaque quæ pacis ſunt, ſectemur: & quæ ædificationis
Tit.1 d ſunt, in inuicem cuſtodiamus. Noli propter eſcam deſtruere
1.Cor.8 d opus Dei. omnia quidem ſunt munda: ſed malum eſt homi-
ni qui per offendiculum manducat. Bonum eſt non mandu-
care carnem & non bibere vinum, neque in quo frater tuus
offenditur, aut ſcandalizatur, aut infirmatur. Tu fidem habes
penes temetipſum: habe coram Deo. Beatus qui non iudicat
ſemetipſum, in eo quod probat. Qui autem diſcernit, ſi man-
ducauerit, damnatus eſt: quia non ex fide. Omne autem quod
non eſt ex fide, peccatum eſt.

[redacted]

CAPVT XV.

A DEbemus autem nos firmiores, imbecillitates in-
firmorum ſuſtinere, & non nobis placere. Vnuſ-
quiſq; veſtrum proximo ſuo placeat in bonũ, ad
ædificationem. Etenim Chriſtus non ſibi placuit:
ſed ſicut ſcriptum eſt, Improperia improperantium tibi, ce- Pſal.68 b
ciderunt ſuper me. Quæcunq; enim ſcripta ſunt, ad noſtram
doctrinam ſcripta ſunt: vt per patientiam & conſolationem
ſcripturarũ, ſpem habeamus. Deus autem patientiæ & ſolatij,
B det vobis idipſum ſapere in alterutrum ſecundũ Ieſum Chri- 1.Cor.1 b
ſtum: vt vnanimes, vno ore honorificetis Deũ & patrem Do-
mini noſtri Ieſu Chriſti. Propter quod ſuſcipite inuicem: ſi-
cut & Chriſtus ſuſcepit vos in honorem Dei. Dico enim
Chriſtum Ieſum, miniſtrum fuiſſe circunciſionis propter
veritatem Dei, ad confirmandas promiſsiones patrum: Gen-
tes autem ſuper miſericordia, honorare Deum, ſicut ſcriptum Pſal.17 d
C eſt, Propterea confitebor tibi in gentibus Domine, & nomi- 2.Reg.22 d
ni tuo cantabo. Et iterum dicit, Lætamini gentes cum plebe Pſal.116 a
eius. Et iterum, Laudate omnes gentes Dominum: & magni- Eſa.11 c
ficate eũ omnes populi. Et rurſus Eſaias ait, Erit radix Ieſſe:
& qui exurget regere gentes, in eo gentes ſperabunt. Deus
autem ſpei, repleat vos omni gaudio & pace in credendo: vt
abundetis in ſpe, in virtute ſpiritus ſancti. Certus ſum autem
fratres mei & egoipſe de vobis, quoniã & ipſi pleni eſtis dile-
ctione, repleti omni ſcientia, ita vt poſsitis alterutrũ monere.
D Audacius autem ſcripſi vobis fratres ex parte tanquã in me-
moriam vos reducẽs: propter gratiã quæ data eſt mihi à Deo,
vt ſim miniſter Chriſti Ieſu in gentibus, ſanctificans Euange-
lium Dei, vt fiat oblatio gentiũ accepta & ſanctificata in ſpi-
ritu ſancto. Habeo igitur gloriam in Chriſto Ieſu ad Deum.
Non enim audeo aliquid loqui eorum quæ per me non effe-
cit Chriſtus in obedientiam gentium: verbo & factis, in vir-
tute ſignorum: & prodigiorum, in virtute ſpiritus ſancti: ita
vt ab Ieruſalem per circuitum vſq; ad Illyricum repleuerim
E Euangelium Chriſti. Sic autem prædicaui Euangelium hoc,
non vbi nominatus eſt Chriſtus, ne ſuper alienum funda- Eſa.52 d
mentum ædificarem: ſed ſicut ſcriptum eſt, Quibus non eſt
annuntiatum de eo, videbunt: & qui non audierunt de eo, in-
telligent. Propter quod & impediebar plurimum venire ad
vos: & prohibitus ſum vſq; adhuc. Nunc verò vlterius locũ
non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens ve-
niendi ad vos ex multis iam præcedentibus annis: cum in Hi-
F ſpaniam proficiſci cœpero, ſpero quòd præteriens videã vos,
& à vobis deducar illuc, ſi vobis primũ ex p[illegible] uitus fue-
ro. Nunc igitur proficiſcor in Ieruſalem m[illegible]re ſanctis.
Probauerunt enim Macedonia & Achaia c[illegible]tionem ali-
quam facere in pauperes ſanctos qui ſunt in Ieruſalem. Pla-
cuit enim eis: & debitores ſunt eorum. Nam ſi ſpiritualium
eorum participes facti ſunt gentiles: debent & in carnalibus 1.Cor.9 b
miniſtrare illis. Hoc igitur cùm conſummauero & aſsignaue-
ro eis fructum hunc: per vos proficiſcar in Hiſpaniam. Scio
G autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis
Euangelij Chriſti veniam. Obſecro ergo vos fratres per Do-
minum noſtrum Ieſum Chriſtum, & per charitatem ſancti
ſpiritus, vt adiuuetis me in orationibus pro me ad Deum, vt
liberer ab infidelibus qui ſunt in Iudæa, & obſequij mei obla
tio accepta fiat in Ieruſalem ſanctis, vt veniam ad vos in gau-
dio per voluntatem Dei, vt refrigerer vobiſcum. Deus autem
pacis ſit cùm omnibus vobis. Amen.

[redacted]

CAPVT XVI.

Commen-

A Commendo autem vobis Phoeben ſororem noſtram, quæ eſt in miniſterio eccleſiæ quæ eſt Cenchris: vt eam ſuſcipiatis in Domino dignè ſanctis: & aſsiſtatis ei in quocunq; negotio veſtri indiguerit. etenim ipſa quoq; aſtitit multis & mihi ipſi. Salutate Priſcam & Aquilam adiutores meos in Chriſto Ieſu (qui pro anima mea, ſuas ceruices ſuppoſuerunt: quibus non ſolus ego gratias ago: ſed & cunctæ eccleſiæ gentium) & domeſticam eccleſiam eorum. Salutate Epænetum dilectum mihi: qui eſt primitiuus Achaiæ in Chriſto Ieſu. Salutate Mariam, quæ multum laborauit in vobis. Salutate Andronicum & Iuniam cognatos & concaptiuos meos: qui ſunt nobiles in Apoſto- Act.18 a & g

B lis, qui & ante me fuerũt in Chriſto. Salutate Ampliatum dilectiſsimum mihi in Domino. Salutate Vrbanum adiutorem noſtrum in Chriſto Ieſu, & Stachyn dilectum meum. Salutate Apellen probum in Chriſto. Salutate eos qui ſunt ex Ariſtoboli domo. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos qui ſunt ex Narciſsi domo, qui ſunt in Domino. Salutate Tryphænam & Tryphoſam: quæ laborant in Domino. Salutate Perſidem chariſsimam, quæ multum laborauit in Domino. Salutate Rufum electũ in Domino, & matrem eius & meam. Salutate Aſyncritũ, Phlegontem, Hermen, Patrobam, Hermam: & qui cum eis ſunt, fratres. Salutate Philolo-

C gum & Iuliam, Nereum & ſororem eius & Olympiadem: & omnes qui cum eis ſunt, ſanctos. Salutate inuicem in oſculo ſancto. Salutant vos omnes eccleſiæ Chriſti. Rogo autem vos fratres vt obſeruetis eos qui diſſenſiones & offendicula præter doctrinam quam vos didiciſtis, faciunt: & declinate ab illis. Huiuſmodi enim Chriſto Domino noſtro non ſeruiunt, ſed ſuo ventri: & per dulces ſermones & benedictiones, ſeducunt corda innocentium. Veſtra enim obedientia, in omni loco diuulgata eſt. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos ſapientes eſſe in bono: & ſimplices in malo. Deus autem pacis, Philip.4 d

D conterat ſatanam ſub pedibus veſtris velociter. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum. Salutat vos Timotheus adiutor meus: & Lucius, & Iaſon, & Soſipater cognati mei. Saluto vos ego. Tertius qui ſcripſi epiſtolam in Domino. Salutat vos Caius hoſpes meus & vniuerſæ eccleſiæ. Salutat vos Eraſtus arcarius ciuitatis, & Quartus frater. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen. Ei autem qui potens eſt vos confirmare iuxta euangelium meum & prædicationem Ieſu Chriſti, ſecundum reuelationem myſterij, temporibus æternis taciti (quod nunc patefactum eſt per ſcripturas prophetarum ſecundum præceptum æterni Dei ad obedientiam fidei) in cunctis gentibus cogniti, ſoli ſapienti Deo per Ieſum Chriſtum, cui honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen. Act.16 a

F I N I S.

Argumentum in primam EPISTOLAM Pauli ad Corinthios.

CORINTHII, ſunt Achaici: & hi ſimiliter ab Apoſtolo audierunt verbum veritatis: & ſubuerſi ſunt multifariè à falſis apoſtolis. Quidam à philoſophiæ verboſa eloquentia: alij ſecta legis Iudaicæ inducti ſunt. Hos reuocat Apoſtolus ad veram fidem, & euangelicam ſapientiam, ſcribens eis ab Epheſo per Timotheum diſcipulum ſuum.

Epiſtola Pauli ad Corinthios Prima.

[redacted]

CAPVT I.

A PAVLVS vocatus Apoſtolus Ieſu Chriſti, per volũtatem Dei, & Soſthenes frater: eccleſiæ Dei quæ eſt Corinthi, ſanctificatis in Chriſto Ieſu, vocatis ſanctis, cum omnibus qui inuocant nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti in omni loco ipſorum & noſtro. Gratia vobis & pax à Deo patre noſtro & Domino Ieſu Chriſto. Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis, in gratia Dei quæ data eſt vobis in Chriſto Ieſu, quòd in omnibus diuites facti eſtis in illo, in omni verbo & in omni ſcientia, ſicut teſtimonium Chriſti confirmatum eſt in vobis: ita vt nihil vobis deſit in vlla gratia, expectantibus reuelationem Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui & confirmabit vos vſq; in finem ſine crimine, in die aduentus Domini noſtri Ieſu Chriſti. Fidelis Deus: 1.Theſ.5 d

B per quem vocati eſtis in ſocietatem filij eius Ieſu Chriſti Domini noſtri. Obſecro autem vos fratres, per nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſententia. Significatũ eſt enim mihi de vobis fratres mei, ab ijs qui ſunt Chloes, quia contentiones ſunt inter vos. Hoc autem dico, quod vnuſquiſq; veſtrũ dicit, Ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ: ego autem Chriſti. Diuiſus eſt Chriſtus? Nunquid Paulus crucifixus eſt pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Gratias ago Deo Roma.15 b Act.18 f

C meo, quòd neminem veſtrum baptizaui, niſi Criſpum & Caium: ne quis dicat quòd in nomine meo baptizati eſtis. Baptizaui autem & Stephanæ domum. Cæterum, neſcio ſi quem alium veſtrum baptizauerim. Non enim miſit me Chriſtus baptizare, ſed euangelizare: non in ſapientia verbi, vt non euacuetur crux Chriſti. Verbum enim crucis, pereuntibus quidem ſtultitia eſt: ijs autem qui ſalui fiunt, id eſt nobis, Dei virtus eſt. Scriptum eſt enim, Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentiũ reprobabo. Vbi ſapiens? vbi ſcriba? vbi inquiſitor huius ſeculi? Nónne ſtultam fecit Deus ſapientiam huius mundi? Nam quia in Dei ſapientia non cognouit mundus per ſapientiam Deũ: placuit Deo per ſtultitiam prædicationis, ſaluos facere credentes. Quoniam & Iudæi ſigna petunt, & Græci ſapientiam quærũt: nos autem Eſa.33 c

D prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam, ipſis autem vocatis, Iudæis atq; Græcis Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam, quia quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus: & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus. Videte enim vocationem veſtram fratres, quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, vt confundat ſapientes? & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia, & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ nõ ſunt, vt ea quæ ſunt deſtrueret, vt non glorietur omnis caro in conſpectu eius. Ex ipſo autem vos eſtis in Chriſto Ieſu, qui factus eſt nobis ſapientia & iuſtitia & ſanctificatio & redemptio: vt (quemadmodum ſcriptum eſt,) Qui gloriatur, in Domino glorietur. Ierem.9 g 2.Cor.10 d

S. CHRI-

[redacted]

CAPVT II.

A E T ego cum veniſſem ad vos fratres: veni non in ſublimitate ſermonis aut ſapientiæ annũtians vobis teſtimonium Chriſti. Non enim iudicaui me ſcire aliquid inter vos: niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum. Et ego in infirmitate: & timore & tremore multo fui apud vos, & ſermo meus & prædicatio mea non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione
B ſpiritus & virtutis: vt fides veſtra non ſit in ſapientia hominũ, ſed in virtute Dei. Sapientiam autem loquimur inter perfectos, ſapientiam verò, non huius ſeculi, neq; principium huius ſeculi, qui deſtruuntur: ſed loquimur Dei ſapientiam in myſterio, quæ abſcondita eſt, quam prædeſtinauit Deus ante ſecula in gloriam noſtram, quam nemo principum huius ſeculi cognouit. Si enim cognouiſſent: nunquam Dominũ glo
C riæ crucifixiſſent. Sed ſicut ſcriptum eſt, Quod oculus non
Eſa.64 b vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt quæ præparauit Deus iis qui diligunt illum: nobis autem reuelauit Deus per ſpiritum ſuum. ſpiritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei. Quis enim hominum ſcit quæ ſunt hominis: niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt? Ita & quæ Dei ſunt nemo cognouit: niſi ſpiritus Dei. Nos autem non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt: vt
D ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis, quæ & loquimur non
2.Petr.1 c in doctis humanæ ſapientiæ verbis: ſed in doctrina ſpiritus, ſpiritualibus ſpiritualia comparantes. Animalis autem homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei. Stultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere: quia ſpiritualiter examinatur. Spi-
Eſa.40 d ritualis autem iudicat omnia: & ipſe à nemine iudicatur, ſicut
Sapien.9 c ſcriptum eſt, Quis enim cognouit ſenſum Domini? aut quis
Roma.11 d inſtruxit eum? Nos autem ſenſum Chriſti habemus.

[redacted] CAPVT III.

A E T ego fratres non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. Tanquam paruulis in Chriſto, lac vobis potum dedi, nõ eſcam: nondum enim poteratis, ſed nec nunc quidẽ poteſtis. adhuc enim carnales eſtis. Cũ enim ſit inter vos zelus & contentio, nõnne carnales eſtis, & ſecundũ hominem ambulatis? Cum enim quis dicat, Ego quidem ſum Pauli, alius autẽ, Ego Apollo: nõnne homines eſtis? Quid igitur eſt Apollo? quid verò Paulus? Miniſtri eius cui credidiſtis, & vnicuiq; ſicut
B Dominus dedit. Ego plantaui, Apollo rigauit: ſed Deus incrementum dedit. Itaq; neq; qui plantat eſt aliquid, neq; qui
Pſal.61 d rigat: ſed qui incrementum dat, Deus. Qui autem plantat &
Galat.6 b qui rigat: vnum ſunt. Vnuſquiſq; autem propriã mercedem accipiet ſecundũ ſuum laborem. Dei enim ſumus adiutores. Dei agricultura eſtis: Dei ædificatio eſtis. Secundum gratiam Dei quæ data eſt mihi, vt ſapiens architectus fundamentum poſui: alius autem ſuperædificat. Vnuſquiſq; autẽ videat quomodo ſuperædificet. Fundamentum enim aliud nemo poteſt
C ponere, præter id quod poſitum eſt: quod eſt Chriſtus Ieſus. Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamẽtum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam: vniuſcuiuſq; opus manifeſtum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur: & vniuſcuiuſq; opus quale ſit, ignis probabit. Si cuius opus manſerit quod ſuperædificauit: mercedem accipiet. Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur. Ipſe autẽ ſaluus erit: ſic tamen quaſi per ignem. Neſcitis quia templũ Dei eſtis: & ſpiritus Dei habitat in vobis? Si quis au-
D tem templũ Dei violauerit: diſperdet illum Deus. Templum
Infra 6 d enim Dei ſanctũ eſt: quod eſtis vos. Nemo ſe ſeducat. Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſeculo: ſtultus fiat, vt ſit 2.Cor.6 c
ſapiens. Sapientia enim huius mũdi, ſtultitia eſt apud Deum. Scriptũ eſt enim, Comprehendã ſapientes in aſtutia eorũ. Et Iob.5 c
iterũ, Dominus nouit cogitationes ſapientiũ quoniam vanæ Pſal.93 b
ſunt. Nemo itaq; glorietur in hominibus. Omnia enim veſtra ſunt: ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Cephas, ſiue mundus, ſiue vita, ſiue mors, ſiue præſentia, ſiue futura. omnia enim veſtra ſunt: vos autem Chriſti, Chriſtus autem Dei.

[redacted]

CAPVT IIII.

A S Ic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & 2.Cor.6 a
diſpenſatores myſteriorum Dei. Hic iam quæritur inter diſpenſatores vt fidelis quis inueniatur. Mihi autem pro minimo eſt, vt à vobis iudicer, aut ab humano die: ſed neq; meipſum iudico. Nihil enim mihi conſcius ſum: ſed non in hoc iuſtificatus ſum. Qui autẽ iudicat me, Dominus eſt. Itaq; nolite ante tẽpus iudicare: quo-
B adusq; veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit cõſilia cordium: & tunc laus erit vnicuiq; à Deo. Hæc autẽ fratres transfiguraui in me & Apollo, propter vos: vt in nobis diſcatis, ne ſupra quàm ſcriptum eſt, vnus aduerſus alterum infletur pro alio. Quis enim te diſcernit? Quid autem habes, quod non accepiſti? Si autẽ accepiſti: quid gloriaris quaſi non acceperis? Iam ſaturati eſtis, iam diuites facti eſtis: ſine nobis regnatis, & vtinam regnetis: vt & nos vobiſcũ regnemus. Puto enim quòd Deus nos apoſtolos nouiſsimos oſtendit, tanquam morti deſtinatos: quia ſpectaculũ facti ſumus mundo, & angelis, & hominibus. Nos ſtulti pro-
C pter Chriſtum: vos autem prudentes in Chriſto. nos infirmi: vos autem fortes. vos nobiles: nos autem ignobiles. Vſque in hanc horam, & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædimur, & inſtabiles ſumus, & laboramus operantes Act.20 g
manibus noſtris. maledicimur: & benedicimus. perſecutionẽ 1.Theſ.2 b
patimur: & ſuſtinemus. blaſphemamur: & obſecramus. tan- 2.Theſ.3 b
quam purgamenta huius mundi facti ſumus, omniũ peripſema vſq; adhuc. Non vt cõfundam vos, hæc ſcribo: ſed vt filios meos chariſsimos moneo. Nam ſi decem millia pædagogorũ habeatis in Chriſto: ſed non multos patres. Nam in Chriſto
D Ieſu, per euangelium ego vos genui. Rogo ergo vos, imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Ideò miſi ad vos Timotheum, qui eſt filius meus chariſsimus & fidelis in Domino: qui vos commonefaciet vias meas, quæ ſunt in Chriſto Ieſu, ſicut vbiq; in omni eccleſia doceo. Tanquam non venturus ſim ad vos, ſic inflati ſunt quidam. Veniam autem ad vos citò, ſi Dominus voluerit: & cognoſcam nõ ſermonem eorum qui inflati ſunt, ſed virtutem. Non enim in ſermone eſt regnũ Dei: ſed in virtute. Quid vultis? In virga veniam ad vos: an in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?

[redacted] CAPVT V.

A O Mnino auditur inter vos fornicatio: & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita vt vxorem patris ſui aliquis habeat. Et vos inflati eſtis: & non magis luctum habuiſtis, vt tollatur de medio veſtrum qui hoc opus fecit. Ego quidem abſens corpore, præ-
ſens autem ſpiritu, iam iudicaui vt præſens, eum qui ſic ope- Coloſ.2 a
B ratus eſt, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, congregatis vobis, & meo ſpiritu cum virtute Domini noſtri Ieſu tradere huiuſmodi hominem ſatanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini noſtri Ieſu Chriſti. Non eſt
bona gloriatio veſtra. Neſcitis quia modicum fermentum, Galat.5 b
totam maſſam corrumpit? Expurgate vetus fermentum vt
C ſitis noua conſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim paſcha no-
ſtrum

ſtrum immolatus eſt Chriſtus. Itaque epulemur: non in fer-
mento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in
azymis ſynceritatis & veritatis. Scripſi vobis in epiſtola, Ne
commiſceamini fornicarijs, non vtiq; fornicarijs huius mun-
D di, aut auaris, aut rapacibus, aut idolis ſeruientibus: alioquin
debueratis de hoc mundo exiſſe. Nunc autem ſcripſi vobis,
non commiſceri, ſi is qui frater nominatur inter vos, eſt forni-
cator, aut auarus, aut idolis ſeruiens, aut maledicus, aut ebrio-
ſus, aut rapax: cum eiuſmodi nec cibum ſumere. Quid enim
mihi de ijs qui foris ſunt iudicare? Nonne de ijs qui intus ſunt
vos iudicatis? nam eos qui foris ſunt, Deus iudicabit. Aufer-
te malum ex vobiſipſis.

[redacted]

CAPVT VI.

A Vdet aliquis veſtrum habens negotium aduerſus
alterum, iudicari apud iniquos & non apud ſan-
ctos? An neſcitis, quoniam ſancti de hoc mundo
iudicabunt? Et ſi in vobis iudicabitur mundus: in-
digni eſtis qui de minimis iudicetis? Neſcitis quoniam ange-
los iudicabimus? quanto magis ſecularia? Secularia igitur iu-
dicia ſi habueritis: contēptibiles qui ſunt in eccleſia, illos con-
ſtituite ad iudicandū. Ad verecundiam veſtram dico. Sic non
eſt inter vos ſapiens quiſquam, qui poſſit iudicare inter fra-
B trem ſuum? Sed frater cū fratre iudicio contendit: & hoc apud
infideles. Iam quidem omnino delictum eſt in vobis, quòd
Matt.5 f iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis?
Luc.6 e quare non magis fraudem patimini? Sed vos iniuriam facitis
Roma.12 d & fraudatis, & hoc fratribus. An neſcitis quia iniqui regnum
Dei non poſſidebunt? Nolite errare. Neq; fornicarij, neque
C idolis ſeruientes, neq; adulteri, neq; molles, neq; maſculorum
concubitores, neq; fures, neq; auari, neq; ebrioſi, neq; maledi-
ci, neq; rapaces regnum Dei poſſidebūt. Et hæc quidem fui-
ſtis: ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed iuſtificati eſtis in
nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti & in ſpiritu Dei noſtri.
Omnia mihi licent: ſed non omnia expediunt. Omnia mihi
licēt: ſed ego ſub nullius redigar poteſtate. Eſca ventri, & ven-
ter eſcis: Deus autem, & hunc & has deſtruet, corpus autem
Infra 10 c non fornicationi, ſed Domino: & Dominus corpori. Deus
Eccle.37 d verò & Dominum ſuſcitauit: & nos ſuſcitabit per virtutem
D ſuam. Neſcitis quoniam corpora veſtra, membra ſunt Chri-
ſti? Tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretri-
cis? Abſit. An neſcitis quoniam qui adhæret meretrici, vnum
Gene.2 d corpus efficitur? Erunt enim (inquit) duo in carne vna. Qui
Matt.19 a autem adhæret Domino: vnus ſpiritus eſt. Fugite fornicatio-
Marc.10 a nem. Omne enim peccatum quodcunq; fecerit homo, extra
Ephe.5 g corpus eſt: qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat. An
Supra 3 d neſcitis quoniam membra veſtra, templum eſt ſpiritus ſancti
2.Cor.6 c qui in vobis eſt, quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri? Em-
Infra 7 d pti enim eſtis pretio magno. Glorificate & portate Deum in
1.Petr.1 d corpore veſtro.

[redacted]

CAPVT VII.

A D E quibus autem ſcripſiſtis mihi, Bonum eſt ho-
mini mulierem non tangere. propter fornicatio-
nem autem, vnuſquiſq; ſuam vxorem habeat, &
vnaquæq; ſuum virum habeat. Vxori vir debitū
1.Petr.3 b reddat: ſimiliter autem & vxor viro. Mulier, ſui corporis po-
teſtatem non habet: ſed vir. Similiter autem & vir, ſui corpo-
ris poteſtatem non habet: ſed mulier. Nolite fraudare inui-
cem: niſi fortè ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi: &
iterum reuertimini in idipſum, ne tentet vos ſatanas propter
incontinentiam veſtram. Hoc autem dico ſecundum indul-

B gentiam, non ſecundum imperium. Volo autem omnes vos
eſſe ſicut meipſum, ſed vnuſquiſq; proprium donum habet
ex Deo: alius quidem ſic, alius verò ſic. Dico autem non nu-
ptis & viduis: bonum eſt illis, ſi ſic permanſerint ſicut & ego.
Quòd ſi non ſe continent, nubant: melius eſt enim nubere,
quàm vri. Iis autem qui matrimonio iuncti ſunt, præcipio,
non ego, ſed Dominus, Vxorem à viro non diſcedere: quòd Matt.5 c & 19 b
ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et Marc.10 b
vir vxorem non dimittat. Nam cæteris, ego dico, non Domi- Luc.16 d
C nus, Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc conſentit
habitare cum illo: non dimittat illam. Et ſi qua mulier habet
virum infidelem, & hic conſentit habitare cum illa: nō dimit-
tat virum, ſanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fi-
delem: & ſanctificata eſt mulier infidelis, per virum fidelem,
alioquin filij veſtri immundi eſſent: nunc autem ſancti ſunt.
Quòd ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non enim ſeruituti ſubie-
ctus eſt frater aut ſoror in huiuſmodi. in pace autem vocauit
nos Deus. Vnde enim ſcis mulier, ſi virum ſaluum facies? aut
vnde ſcis vir, ſi mulierem ſaluam facies? niſi vnicuiq; ſicut di-
uiſit Dominus, vnumquenq; ſicut vocauit Deus, ita ambulet,
& ſicut in omnibus eccleſijs doceo. Circunciſus aliquis voca-
tus eſt? non adducat præputium. In præputio aliquis voca-
D tus eſt? non circuncidatur. Circunciſio nihil eſt, & præpu- Ephe.4 a
tium nihil eſt: ſed obſeruatio mandatorum Dei. Vnuſquiſq;
in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat. Seruus vocatus
es? non ſit tibi curæ: ſed & ſi potes fieri liber, magis vtere. Qui
enim in Domino vocatus eſt ſeruus: libertus eſt Domini. Si-
militer qui liber vocatus eſt, ſeruus eſt Chriſti. Pretio empti Supra 6 d
eſtis: nolite fieri ſerui hominum. Vnuſquiſq; ergo in quo vo- 1.Pet.1 d
catus eſt, fratres, in hoc maneat apud Deum. De virginibus
autem præceptum Domini non habeo: conſilium autem do,
E tanquam miſericordiam conſecutus à Domino, vt ſim fide-
lis. Exiſtimo enim hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſ-
ſitatem: quoniam bonū eſt homini ſic eſſe. Alligatus es vxo-
ri? noli quærere ſolutionem. Solutus es ab vxore? noli quæ-
rere vxorem. Si autem acceperis vxorem, non peccaſti. Et ſi
nupſerit virgo, non peccauit. Tribulationem tamē carnis ha-
bebunt huiuſmodi. Ego autem vobis parco. Hoc itaq; dico
fratres, tempus breue eſt: reliquum eſt, vt & qui habent vxo-
res, tanquam non habentes ſint: & qui flent, tanquā non flen-
tes: & qui gaudent, tanquam non gaudentes: & qui emunt,
tanquam non poſsidentes: & qui vtuntur hoc mundo, tan-
quam non vtantur. præterit enim figura huius mundi. Volo
F autem vos ſine ſolicitudine eſſe. Qui ſine vxore eſt, ſolicitus
eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo. Qui autē cum
vxore eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat
vxori: & diuiſus eſt. Et mulier innupta & virgo, cogitat quæ
Domini ſunt: vt ſit ſancta & corpore & ſpiritu. Quæ autem
nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi: quomodo placeat viro.
Porrò hoc ad vtilitatem veſtram dico: non vt laqueum vobis
iniiciam, ſed ad id quod honeſtū eſt, & quod facultatem præ-
G beat ſine impedimento Dominum obſecrandi. Si quis autem
turpem ſe videri exiſtimat ſuper virgine ſua, quòd ſit ſuper-
adulta, & ita oportet fieri: quod vult faciat. non peccat, ſi nu-
bat. Nam qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens neceſſi-
tatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis, & hoc iudi-
cauit in corde ſuo, ſeruare virginem ſuam, bene facit. Igitur &
qui matrimonio iungit virginem ſuam: bene facit. & qui non
iungit, melius facit. Mulier alligata eſt legi quanto tempore Roma.7 a
vir eius viuit. quòd ſi dormierit vir eius: liberata eſt. cui autem
vult nubat, tantum in Domino. Beatior autem erit, ſi ſic per-
manſerit ſecundum meum conſiliū. Puto autem quòd & ego
ſpiritum Dei habeam.

[redacted]

CAPVT VIII.

De ijs

A DE ijs autem quæ idôlis immolantur, ſcimus quòd
omnes ſcientiam habemus. Scientia inflat: chari-
tas verò ædificat. Si quis autem ſe exiſtimat ſcire
aliquid, nondum cognouit quemadmodũ opor-
teat eum ſcire. Si quis autem diligit Deum: hic cognitus eſt
B ab eo. De eſcis autem quæ idôlis immolantur, ſcimus quia ni-
hil eſt idôlum in mundo, & quòd nullus eſt Deus niſi vnus.
Nam & ſi ſunt qui dicantur dij, ſiue in cœlo, ſiue in terra (ſi-
quidem ſunt dij multi, & domini multi) nobis tamen vnus
Deus pater, ex quo omnia & nos in illo, & vnus Dominus
Ieſus Chriſtus per quem omnia, & nos per ipſum: ſed non in
C omnibus eſt ſcientia. Quidam autem cum conſcientia vſque
nunc idôli, quaſi idolothytum mãducant: & conſcientia ipſo-
rum cum ſit infirma, polluitur. Eſca autem nos non commen
dat Deo. Neq; enim ſi manducauerimus, abundabimus: neq;
ſi non manducauerimus, deficiemus. Videte autem, ne fortè
hæc licentia veſtra, offendiculum fiat infirmis. Si enim quis
viderit eum qui habet ſcientiã, in idolio recumbentem: non-
D ne conſcientia eius cum ſit infirma ædificabitur ad manducan
Roma. 14 c dum idolothyta? Et peribit infirmus in tua conſcientia frater,
propter quem Chriſtus mortuus eſt? Sic autem peccantes
in fratres, & percutientes conſcientiam eorum infirmam: in
Roma. 14 d Chriſtum peccatis. Quapropter ſi eſca ſcandalizat fratrem
meum: non manducabo carnem in æternum, ne fratrem
meum ſcandalizem.

[redacted]

CAPVT IX.

A NOn ſum liber? non ſum Apoſtolus? nónne Chri-
ſtum Ieſum Dominum noſtrum vidi? Nónne
opus meum vos eſtis in Domino? Et ſi alijs non
ſum Apoſtolus: ſed tamẽ vobis ſum. Nam ſigna-
culum apoſtolatus mei vos eſtis in Domino. Mea defenſio
apud eos qui me interrogant, hæc eſt, Nũquid non habemus
poteſtatem manducandi & bibendi? Nunquid non habemus
poteſtatem mulierem ſororem circunducendi, ſicut & cæteri
Apoſtoli & fratres Domini, & Cephas? Aut ego ſolus & Bar
nabas, non habemus poteſtatem hoc operandi? Quis militat
ſuis ſtipendijs vnquam? Quis plãtat vineam: & de fructu eius
non edit? Quis paſcit gregem: & de lacte gregis non mandu-
cat? Nunquid ſecundũ hominẽ hæc dico? An & lex hæc non
Deut. 25 a dicit? Scriptũ eſt enim in lege Moyſi, Non alligabis os boui
1. Tim. 5 c trituranti. Nunquid de bobus cura eſt Deo? An propter nos
B vtiq; hoc dicit? Nam propter nos ſcripta ſunt, quoniã debet
in ſpe qui arat, arare: & qui triturat, in ſpe fructus percipien-
Roma. 15 f di. Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus: magnum eſt ſi nos
carnalia veſtra metamus? Si alij poteſtatis veſtræ participes
ſunt: quare non potius nos? Sed non vſi ſumus hac poteſta-
te: ſed omnia ſuſtinemus, ne quod offendiculũ demus euan-
Deut. 18 a gelio Chriſti. Neſcitis quoniam qui in ſacrario operantur:
quæ de ſacrario ſunt edunt: & qui altario deſeruiũt: cum alta-
rio participant? Ita & Dominus ordinauit ijs qui euangelium
annuntiant, de euãgelio viuere. Ego autem nullo horum vſus
ſum. Non autem ſcripſi hæc, vt ita fiant in me. Bonũ eſt enim
mihi magis mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet. Nam
C & ſi euangelizauero, non eſt mihi gloria. Neceſſitas enim mi-
hi incumbit. væ enim mihi eſt ſi non euangelizauero. Si enim
volens hoc ago, mercedẽ habeo. Si autem inuitus, diſpenſatio
mihi credita eſt. Quæ eſt ergo merces mea? Vt Euangelium
prædicans, ſine ſumptu ponam euangeliũ, vt non abutar po-
teſtate mea in Euangelio. Nam cum liber eſſem ex omnibus,
omniũ me ſeruum feci: vt plures lucrifacerem. Et factus ſum
Iudæis tanquam Iudæus: vt Iudæos lucrarer. ijs qui ſub lege
ſunt: quaſi ſub lege eſſem (cũ ipſe non eſſem ſub lege) vt eos
qui ſub lege erant, lucrifacerem. ijs qui ſine lege erant, tanquã
D ſine lege eſſem (cum ſine lege Dei nõ eſſem: ſed in lege eſſem
Chriſti) vt lucrifacerem eos qui ſine lege erant. Factus ſum in-
firmis infirmus: vt infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia fa-
ctus ſum: vt omnes facerem ſaluos. Omnia autem facio pro-
pter Euangelium: vt particeps eius efficiar. Neſcitis quòd ij
qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt: ſed vnus accipit
brauium? Sic currite vt comprehendatis. Omnis autem qui
in agone contendit: ab omnibus ſe abſtinet. Et illi quidem vt
corruptibilẽ coronam accipiant: nos autem incorruptã. Ego
igitur ſic curro, non quaſi in incertum: ſic pugno, non quaſi
aerem verberans: ſed caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem
redigo, ne cum alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar.

[redacted]

CAPVT X.

A NOlo enim vos ignorare fratres quoniã patres no- Nume. 9 d
ſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare trãſ- Exod. 13 d
ierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt in nu- Exod. 14 e
be & in mari. & omnes eãdem eſcam ſpiritualem Exod. 16 d
manducauerunt, & omnes eundẽ potum ſpiritualẽ biberunt Exod. 17 b
(bibebãt autem de ſpirituali, conſequẽte eos petra: petra au- Nume. 20 b
B tem erat Chriſtus) ſed non in pluribus eorum, beneplacitum
eſt Deo: nam proſtrati ſunt in deſerto. Hæc autem in figura
facta ſunt noſtri, vt non ſimus concupiſcentes malorũ, ſicut
& illi concupierunt, neq; idololatræ efficiamini, ſicut quidam Num. 26 g
ex ipſis: quemadmodũ ſcriptum eſt, Sedit populus mandu- Exod. 32 b
care & bibere, & ſurrexerunt ludere. neq; fornicemur: ſicut Num. 25 b
C quidam ex ipſis fornicati ſunt, & ceciderunt vna die viginti- Nume. 21 b
tria millia. neq; tentemus Chriſtum: ſicut quidam eorũ ten- Nume. 14 f
tauerunt, & à ſerpentibus perierũt. neq; murmuraueritis: ſi- Iudi. 8 c
cut quidam eorum murmurauerũt, & perierunt ab extermi-
natore. Hæc autem omnia, in figura cõtingebant illis: ſcripta
ſunt autẽ ad correptionem noſtram, in quos, fines ſeculorum
deuenerunt. Itaq; qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat. Ten-
tatio vos non apprehendat, niſi humana. fidelis autẽ Deus eſt,
qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis: ſed faciet
D etiam cum tentatione prouentum, vt poſſitis ſuſtinere. Pro-
pter quod chariſſimi mihi, fugite ab idolorũ cultura. Vt pru-
dentibus loquor: vos ipſi iudicate quod dico. Calix benedi-
ctionis cui benedicimus: nónne cõmunicatio ſanguinis Chri-
ſti eſt? & panis quem frangimus, nónne participatio corpo-
ris Domini eſt? Quoniam vnus panis, & vnum corpus multi
E ſumus. omnes quidem de vno pane & de vno calice participa
mus. Videte Iſrael ſecundum carnem: nónne qui edunt ho-
ſtias, participes ſunt altaris? Quid ergo? dico quòd idôlis im-
molatum, ſit aliquid? aut quòd idôlum ſit aliquid? Sed quòd
quæ immolant gentes: dæmonijs immolãt, & non Deo. No-
lo autem vos ſocios fieri dæmoniorum. Non poteſtis calicem
Domini bibere, & calicem dæmoniorum. Non poteſtis men
ſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorũ. An æmu-
F lamur Dominum? Nunquid fortiores illo ſumus? Omnia mi- Supra 6 c
hi licent, ſed non omnia expediũt. omnia mihi licent, ſed non Eccle. 37 d
omnia ædificant. Nemo quod ſuum eſt quærat, ſed quod alte
rius. Omne quod in macello venit, manducate: nihil interro-
gantes propter conſcientiam. Domini eſt terra, & plenitudo Pſal. 23 a
eius. Si quis vocat vos infidelium ad cœnam.. & vultis ire:
omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes
propter conſcientiam. Si quis autem dixerit, Hoc immolatũ
eſt idolis: nolite manducare propter illũ qui indicauit, & pro-
pter conſcientiam: conſcientiam autem dico, non tuam, ſed
alterius. Vt quid enim libertas mea iudicatur ab alia conſcien-
tia? Si ego cũ gratia participo: quid blaſphemor pro eo quòd
gratias ago? Siue ergo manducatis, ſiue bibitis, vel aliud quid Coloſ. 3 c
facitis: omnia in gloriam Dei facite. Sine offenſione eſtote
Iudæis & gentibus, & eccleſiæ Dei: ſicut & ego per omnia
omnibus placeo, non quærens quod mihi vtile eſt, ſed quod
multis: vt ſalui fiant.

S. CORIN.

[redacted]

CAPVT XI.

A IMitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Lau-
do autem vos fratres, quòd per omnia mei me-
mores eſtis: & ſicut tradidi vobis, præcepta mea
tenetis. Volo autem vos ſcire quòd omnis viri ca-
Ephe. 5 e put, Chriſtus eſt: caput autem mulieris, vir: caput verò Chri-
ſti, Deus. Omnis vir orans aut prophetans velato capite: de-
turpat caput ſuum. Omnis autem mulier orans aut prophe-
tans non velato capite deturpat caput ſuum: vnum enim eſt,
ac ſi decaluetur. Nam ſi non velatur mulier, tondeatur. Si verò
turpe eſt mulieri tonderi aut decaluari: velet caput ſuum. Vir
B quidem non debet velare caput ſuum, quoniam imago & glo
Gene. 2 d ria Dei eſt: mulier autem gloria viri eſt. Non enim vir ex mu-
liere eſt: ſed mulier ex viro. Etenim non eſt creatus vir pro-
pter mulierem: ſed mulier propter virum. Ideò debet mulier
velamen habere ſupra caput ſuum, & propter angelos. Ve-
runtamen neq; vir ſine muliere: neq; mulier ſine viro in Do-
mino. Nam ſicut mulier de viro: ita & vir per mulierē: omnia
autem ex Deo. Vos ipſi iudicate: decet mulierem nō velatam
orare Deum? Nec ipſa natura docet vos, quòd vir quidem ſi
comam nutriat, ignominia eſt illi: mulier verò ſi comam nu-
triat, gloria eſt illi, quoniam capilli pro velamine ei dati ſunt.
Si quis autem videtur contentioſus eſſe: nos talem conſuetu-
dinem non habemus, neq; eccleſia Dei. Hoc autem præcipio:
non laudans, quòd non in melius, ſed in deterius conuenitis.
Primum quidem conuenientibus vobis in eccleſiam, audio
ſciſſuras eſſe inter vos, & ex parte credo. Nam oportet & hæ-
reſes eſſe: vt & qui probati ſunt, manifeſti fiant in vobis. Con-
uenientibus ergo vobis in vnum, iam non eſt dominicam cœ-
nam manducare. Vnuſquiſq; enim ſuam cœnam præſumit
ad manducandum. Et alius quidem eſurit: alius autem ebrius
eſt. Nunquid domos non habetis ad manducandum & biben
dum? aut eccleſiam Dei contemnitis: & confunditis eos qui
non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? In hoc non laudo.
E Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis, quoniam
Dominus Ieſus in qua nocte tradebatur, accepit panē: & gra-
Matt. 26 c tias agens fregit, & dixit, Accipite, & manducate: hoc eſt cor-
Mar. 14 c pus meum: quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam com-
Luc. 22 b memorationem. Similiter & calicem, poſtquam cœnauit, di-
cens, Hic calix nouum teſtamētum eſt in meo ſanguine: hoc
facite, quotieſcūq; bibitis, in meam commemorationē. Quo-
F tieſcunq; enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis:
Ioan. 6 f mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Itaq; quicunq;
mãducauerit panem, & biberit calicem Domini indignè: reus
2. Cor. 13 b erit corporis & ſanguinis Domini. Probet autē ſeipſum ho-
mo: & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim man-
ducat & bibit indignè: iudicium ſibi manducat & bibit, non
G dijudicans corpus Domini. Ideò inter vos multi infirmi &
imbecilles: & dormiūt multi. Quòd ſi noſmetipſos dijudica-
remus: non vtiq; iudicaremur. Dum iudicamur autem: à Do-
mino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. Itaq;
fratres mei, cum conuenitis ad manducandum, inuicem expe
ctate. Si quis eſurit, domi manducet: vt non in iudicium con-
ueniatis. Cætera autem, cum venero, diſponam.

[redacted]

CAPVT XII.

A DE ſpiritualibus autem, nolo vos ignorare fratres.
Scitis autem quoniā cum gentes eſſetis, ad ſimula
chra muta prout ducebamini euntes. Ideò notum
Mar. 9 f vobis facio, quòd nemo in ſpiritu Dei loquens,
dicit anathema Ieſu. Et nemo poteſt dicere, Dominus Ieſus:
niſi in Spiritu ſancto. Diuiſiones verò gratiarū ſunt: idem au-
tem ſpiritus. Et diuiſiones miniſtrationum ſunt: idem autem
Dominus. Et diuiſiones operationum ſunt: idem verò Deus,
qui operatur omnia in omnibus. Vnicuiq; autem datur ma-
nifeſtatio ſpiritus, ad vtilitatem. Alij quidem per ſpiritū da-
B tur ſermo ſapientiæ, alij autem ſermo ſcientiæ, ſecundū eun-
dem ſpiritum: alteri fides, in eodem ſpiritu: alij gratia ſanita-
tum, in vno ſpiritu: alij operatio virtutum. alij prophetia, alij
diſcretio ſpirituum, alij genera linguarū, alij interpretatio ſer-
monum. Hæc autem omnia operatur vnus atq; idem ſpiritus, Rom. 12 a
diuidens ſingulis prout vult. Sicut enim corpus vnum eſt, & Ephe. 4 b
membra habet multa, omnia autē membra corporis cum ſint
multa, vnū tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus. Etenim in vno
ſpiritu omnes nos in vnū corpus baptizati ſumus, ſiue Iudæi,
ſiue Gētiles, ſiue ſerui, ſiue liberi: & omnes in vno ſpiritu po-
tati ſumus. Nam & corpus non eſt vnū membrū, ſed multa.
C Si dixerit pes, Quoniam nō ſum manus, nō ſum de corpore:
num ideò non eſt de corpore? Et ſi dixerit auris, Quoniā non
ſum oculus, non ſum de corpore: num ideò non eſt de corpo-
re? Si totum corpus oculus: vbi auditus? Si totum auditus: vbi
odoratus? Nūc autem poſuit Deus membra vnūquodq; eorū
in corpore ſicut voluit. Quòd ſi eſſent omnia vnum membrū,
vbi corpus? Nunc autem multa quidem membra: vnū autem
corpus. Non poteſt autē dicere oculus manui, Opera tua non
indigeo, aut iterū caput pedibus, Non eſtis mihi neceſſarij.
Sed multò magis quæ videntur membra corporis infirmiora
eſſe, neceſſariora ſunt. Et quæ putamus ignobiliora membra
eſſe corporis, his honorem abundantiorem circundamus: &
D quæ inhoneſta ſunt noſtra, abundantiorem honeſtatem ha-
bent. Honeſta autem noſtra, nullius egent: ſed Deus tempe-
rauit corpus, ei cui deerat abundantiorem tribuendo hono-
rem: vt nō ſit ſchiſma in corpore, ſed in idipſum pro inuicem
ſolicita ſint membra. Et ſi quid patitur vnū membrum, com-
patiuntur omnia membra: ſiue gloriatur vnum membrū, con- Ephe. 4 c
gaudent omnia membra. Vos autem eſtis corpus Chriſti, &
membra de membro. Et quoſdā quidem poſuit Deus in ec-
cleſia: primum apoſtolos, ſecundò prophetas, tertiò docto-
res, deinde virtutes, exinde gratias curationū, opitulationes,
gubernationes, genera linguarū, interpretationes ſermonum.
Nunquid omnes apoſtoli? nūquid omnes prophetæ? nūquid
omnes doctores? nunquid omnes virtutes? nunquid omnes
gratiā habent curationū? nunquid omnes linguis loquuntur?
nunquid omnes interpretātur? Aemulamini autē chariſmata
meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.

[redacted]

CAPVT XIII.

A SI linguis hominū loquar & angelorū, charitatem
autē non habeam: factus ſum velut æs ſonans, aut
cymbalū tinniens. Et ſi habuero prophetiā, & no-
uerim myſteria omnia, & omnem ſcientiam, & ſi
habuero omnē fidem ita vt montes transferā, charitatem autē
B non habuero: nihil ſum. Et ſi diſtribuero in cibos pauperum
omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meū ita vt ardeā,
charitatē autem nō habuero, nihil mihi prodeſt. Charitas pa-
tiens eſt, benigna eſt. Charitas nō æmulatur, non agit perpe- Philip. 2 c
C ràm non inflatur, nō eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt,
non irritatur, non cogitat malū; non gaudet ſuper iniquitate,
congaudet autem veritati: omnia ſuffert, omnia credit, omnia
ſperat, omnia ſuſtinet. Charitas nunquā excidit: ſiue prophe-
tiæ euacuabuntur, ſiue linguæ ceſſabunt, ſiue ſcientia deſtrue-
tur. Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus.
Cū autē venerit quod perfectū eſt: euacuabitur quod ex par-
D te eſt. Cū eſſem paruulus: loquebar vt paruulus, ſapiebam vt
paruulus, cogitabā vt paruulus. Quando autē factus ſum vir:
euacuaui quæ erāt paruuli. Videmus nūc per ſpeculū in æni-

N

gmate: tunc autē, facie ad faciē. Nunc cognoſco ex parte: tunc
autem cognoſcā, ſicut cognitus ſum. Nunc autē manēt, fides,
ſpes, charitas, tria hæc: maior autem horum eſt charitas.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A Sectamini charitatem, æmulamini ſpiritualia: ma-
gis autem vt prophetetis. Qui enim loquitur lin-
gua, non hominibus loquitur, ſed Deo: nemo
enim audit, ſpiritu autē loquitur myſteria. Nam
qui prophetat: hominibus loquitur ad ædificationem, & ex-
hortationem, & conſolationem. Qui loquitur lingua, ſemet-
ipſum ædificat: qui autem prophetat, eccleſiam Dei ædificat.
Volo autē omnes vos loqui linguis: magis autē prophetare.
B Nam maior eſt qui prophetat, quàm qui loquitur linguis: niſi
interpretetur vt eccleſia ædificationem accipiat. Nunc autem
fratres, ſi venero ad vos linguis loquens: quid vobis prodero,
niſi vobis loquar aut in reuelatione, aut in ſcientia, aut in pro-
phetia, aut in doctrina? Tamē quæ ſine anima ſunt vocē dan-
tia, ſiue tibia, ſiue cithara: niſi diſtinctionem ſonituū dederint,
quomodo ſcietur id quod canitur, aut quod citharizatur? Et-
enim ſi incertam vocē det tuba: quis parabit ſe ad bellū? Ita &
vos per linguā niſi manifeſtū ſermonem dederitis: quomodo
C ſcietur id quod dicitur? Eritis enim in aera loquētes. Tam mul-
ta, vtputa genera linguarū ſunt in hoc mundo: & nihil ſine vo-
ce eſt. Si ergo neſciero virtutem vocis: ero ei cui loquar barba-
rus: & qui loquitur, mihi barbarus. Sic & vos, quoniā æmula-
tores eſtis ſpirituū: ad ædificationē eccleſiæ quærite vt abun-
detis. Et ideo qui loquitur lingua: oret vt interpretetur. Nam
ſi orem lingua, ſpiritus meus orat, mens autē mea ſine fructu
eſt. Quid ergo eſt? Orabo ſpiritu, orabo & mente: pſallā ſpi-
D ritu, pſallā & mēte. Cæterū ſi benedixeris ſpiritu: qui ſupplet
locū idiotæ, quomodo dicet Amen ſuper tuā benedictionē?
quoniam quid dicas, neſcit. nam tu quidem bene gratias agis:
ſed alter non ædificatur. Gratias ago Deo, quòd omnium ve-
ſtrum lingua loquor. Sed in eccleſia volo quinq; verba ſenſu
meo loqui, vt & alios inſtruam: quàm decem millia verborū
in lingua. Fratres, nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia par-
Eſa.28 c uuli eſtote, ſenſibus autem perfecti eſtote. In lege enim ſcri-
ptum eſt, Quoniā in alijs linguis & labijs alijs loquar populo
huic: & nec ſic audient me, dicit Dominus. Itaq; linguæ in ſi-
gnum ſunt nō fidelibus, ſed infidelibus: prophetiæ autem nō
infidelibus, ſed fidelibus. Si ergo conueniat vniuerſa eccleſia
in vnum, & omnes linguis loquantur, intrēt autem idiotæ aut
E infideles: nónne dicent quòd inſanitis? Si autē omnes prophe-
tent, intret autē quis infidelis vel idiota: conuincitur ab omni-
bus, dijudicatur ab omnibus. occulta enim cordis eius mani-
feſta fiunt: & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronūtians
quòd verè Deus in vobis ſit. Quid ergo eſt fratres? Cum con-
uenitis, vnuſquiſq; veſtrum pſalmū habet, doctrinam habet,
apocalypſim habet, linguam habet, interpretationem habet:
omnia ad ædificationē fiant. Siue lingua quis loquitur: ſecun-
F dum duos, aut vt multum tres, & per partes, & vnus interpre-
tetur. Si autem non fuerit interpres: taceat in eccleſia, ſibi autē
loquatur & Deo. Prophetæ autem duo aut tres dicant, & cæ-
teri dijudicent. Quòd ſi alij reuelatum fuerit ſedenti: prior ta-
ceat. Poteſtis enim omnes per ſingulos prophetare: vt omnes
diſcant, & omnes exhortentur, & ſpiritus prophetarum, pro-
phetis ſubiecti ſunt. Non enim eſt diſſenſionis Deus, ſed pa-
cis: ſicut & in omnibus eccleſijs ſanctorum doceo. Mulieres
in eccleſijs taceant. non enim permittitur eis loqui, ſed ſubdi-
1. Tim.2 d tas eſſe: ſicut & lex dicit. Si quid autem volunt diſcere, domi
Gene.3 c viros ſuos interrogent. Turpe eſt enim mulieri, loqui in ec-
G cleſia. An à vobis verbū Dei proceſsit? aut in vos ſolos per-
uenit? Si quis videtur propheta eſſe, aut ſpiritualis: cognoſcat
quæ ſcribo vobis, quòd Domini ſunt mandata. Si quis au-
tem ignorat, ignorabitur. Itaq; fratres æmulamini prophe-
tare: & loqui linguis nolite prohibere. Omnia autem honeſtè
& ſecundum ordinem fiant in vobis.

[redacted]

CAPVT XV.

A Notum autem vobis facio fratres euangeliū quod Galat.1 b
prædicaui vobis, quod & accepiſtis, in quo & ſta-
tis, per quod & ſaluamini, qua ratione prædica-
uerim vobis ſi tenetis, niſi ſi fruſtrà credidiſtis. Tra-
didi enim vobis in primis quod & accepi: quòd Chriſtus mor Eſa.53 b
tuus eſt pro peccatis noſtris ſecundum ſcripturas. & quia ſe- Ione 2 a
pultus eſt, & quia reſurrexit tertia die, ſecundū ſcripturas: & Oſee 9 a
quia viſus eſt Cephæ: & poſt hoc vndecim. Deinde viſus eſt Ioan.20 c
plus quàm quingētis fratribus ſimul: ex quibus multi manent
vſq; adhuc, quidā autem dormierunt. Deinde viſus eſt Iaco-
bo: deinde Apoſtolis omnibus. Nouiſsimè autem omniū tan- Act.9 a
B quā abortiuo, viſus eſt & mihi. Ego enim ſum minimus Apo Ephe.3 b
ſtolorum: qui nō ſum dignus vocari apoſtolus, quoniā perſe-
cutus ſum eccleſiam Dei. Gratia autē Dei ſum id quod ſum:
& gratia eius in me vacua nō fuit, ſed abundantius illis omni-
bus laboraui. non ego autē: ſed gratia Dei mecum. Siue enim
ego, ſiue illi: ſic prædicauimus, & ſic credidiſtis. Si autē Chri-
ſtus prædicatur quòd reſurrexit à mortuis: quomodo quidā
dicunt in vobis, quoniā reſurrectio mortuorū non eſt? Si autē
reſurrectio mortuorū non eſt: neq; Chriſtus reſurrexit. Si au-
tem Chriſtus nō reſurrexit, inanis eſt prædicatio noſtra, ina-
nis eſt & fides veſtra. inuenimur autem & falſi teſtes Dei: quo
C niam teſtimoniū diximus aduerſus Deum, quòd ſuſcitauerit
Chriſtū, quem non ſuſcitauit ſi mortui nō reſurgunt. Nam ſi
mortui nō reſurgunt: neq; Chriſtus reſurrexit. Quòd ſi Chri-
ſtus non reſurrexit: vana eſt fides veſtra, adhuc enim eſtis in
peccatis veſtris. Ergo & qui dormierunt in Chriſto, perierūt.
Si in hac vita tantum, in Chriſto ſperantes ſumus: miſerabi-
liores ſumus omnibus hominibus. Nunc autem Chriſtus re-
ſurrexit à mortuis, primitiæ dormientiū, quoniam quidem Coloſ.1 c
per hominem mors: & per hominē reſurrectio mortuorū. Et Apoca.1 b
ſicut in Adam omnes moriuntur: ita & in Chriſto omnes vi-
uificabuntur. Vnuſquiſq; autem in ſuo ordine, primitiæ Chri 1. Theſ.4 d
ſtus: deinde ij qui ſunt Chriſti, qui in aduentum eius credide-
runt. Deinde finis: cum tradiderit regnū Deo & patri, cū eua-
cuauerit omnem principatū & poteſtatem & virtutē. Opor-
tet autem illū regnare: donec ponat omnes inimicos ſub pe- Pſal.109 a
D dibus eius. Nouiſsimè autē inimica deſtruetur mors. Omnia Hebr.1 d
enim ſubiecit ſub pedibus eius. Cum autē dicat, Omnia ſub- 10 c
iecta ſunt ei: ſine dubio præter eū qui ſubiecit ei omnia. Cum Pſal.8 c
autem ſubiecta fuerint illi omnia: tunc & ipſe filius ſubiectus Heb.2 d
erit ei, qui ſubiecit ſibi omnia, vt ſit Deus omnia in omnibus.
Alioquin quid facient qui baptizātur pro mortuis, ſi omnino
mortui non reſurgunt? Vt quid & baptizantur pro illis? Vt
quid & nos periclitamur omni hora? Quotidie morior, pro-
pter veſtram gloriā fratres, quam habeo in Chriſto Ieſu Do-
mino noſtro. Si (ſecundū hominē) ad beſtias pugnaui Ephe-
ſi: quid mihi prodeſt, ſi mortui non reſurgunt? manducemus
& bibamus, cras enim moriemur. Nolite ſeduci. Corrumpūt Eſa.22 c
E mores bonos colloquia mala. Euigilate iuſtè: & nolite pecca- Sapien.2 b
re, ignorantiā enim Dei quidam habēt. Ad reuerentiam vobis Menander
loquor. Sed dicit aliquis, Quomodo reſurgunt mortui? quali
autem corpore venient? Inſipiens tu, quod ſeminas non viuifi-
catur, niſi prius moriatur. Et quod ſeminas: non corpus quod
futurū eſt ſeminas, ſed nudū granū, vtputa tritici, aut alicuius
cæterorū. Deus autem dat illi corpus ſicut vult, & vnicuiq; ſe-
minum propriū corpus. Non omnis caro, eadem caro: ſed alia
hominum, alia pecorum, alia autem volucrium. alia piſcium.
Et corpora cœleſtia, & corpora terreſtria: ſed alia quidē cœ-
F leſtium gloria: alia autem terreſtrium. Alia claritas ſolis, alia
claritas

claritas lunæ, & alia claritas ſtellarũ. Stella enim à ſtella differt
in claritate: ſic & reſurrectio mortuorũ. Seminatur in corru-
ptione: ſurget in incorruptione. Seminatur in ignobilitate:
ſurget in gloria. Seminatur in infirmitate: ſurget in virtute.
Seminatur corpus animale: ſurget corpus ſpirituale. Si eſt cor-
pus animale: eſt & corpus ſpirituale, ſicut ſcriptũ eſt, Factus
Gene. 2. b eſt primus homo Adã in animã viuentem: nouiſsimus Adam
in ſpiritũ viuificantem. Sed non prius quod ſpirituale eſt, ſed
quod animale: deinde quod ſpirituale. Primus homo de ter-
ra, terrenus: ſecundus homo de cœlo, cœleſtis. Qualis terre-
nus, tales & terreni: & qualis cœleſtis, tales & cœleſtes. Igitur
ſicut portauimus imaginẽ terreni, portemus & imaginẽ cœ-
leſtis. Hoc autem dico fratres: quia caro & ſanguis regnũ Dei
poſsidere nõ poſſunt: neq; corruptio, incorruptelã poſside-
bit. Ecce myſterium vobis dico. Omnes quidem reſurgemus:
ſed nõ omnes, immutabimur. In momẽto, in ictu oculi, in no-
uiſsima tuba (canet enim tuba) & mortui reſurgent incorru-
pti: & nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc, in-
duere incorruptionẽ: & mortale hoc, induere immortalitatẽ.
Oſee 13. d Cum autẽ mortale hoc induerit immortalitatẽ: tunc fiet ſer-
Hebr. 2. d mo qui ſcriptus eſt, Abſorpta eſt mors in victoria. Vbi eſt
mors victoria tua? Vbi eſt mors ſtimulus tuus? Stimulus au-
tem mortis, peccatum eſt: virtus verò peccati, lex. Deo autem
gratias qui dedit nobis victoriam per Dominũ noſtrum Ie-
ſum Chriſtum. Itaq; fratres mei dilecti, ſtabiles eſtote & im-
mobiles: abundantes in opere Domini ſemper, ſcientes quòd
labor veſter non eſt inanis in Domino.

[redacted]

CAPVT XVI.

A De collectis autem quæ fiunt in ſanctos ſicut ordi-
naui eccleſijs Galatiæ, ita & vos facite. Per vnam
ſabbathi vnuſquiſq; veſtrum apud ſe ſeponat, re-
condens quod ei bene placuerit: vt nõ cum vene-
ro, tunc collectæ fiant. Cum autem præſens fuero: quos pro-
baueritis per Epiſtolas, hos mittã perferre gratiã veſtram in
Ieruſalem. Quòd ſi dignũ fuerit vt ego eam: mecũ ibunt. Ve-
niam autẽ ad vos, cum Macedoniam pertranſiero. nam Ma-
B cedoniam pertrãſibo. Apud vos autem forſitan manebo vel
etiã hyemabo: vt vos me deducatis quocunq; iero. Nolo enim
vos modò in tranſitu videre. ſpero enim me aliquantulũ tem-
poris manere apud vos: ſi Dominus permiſerit. Permanebo
autem Epheſi vſq; ad Pentecoſten. Oſtiũ enim mihi apertũ
eſt magnũ & euidens, & aduerſarij multi. Si autẽ venerit Ti-
mótheus: videte vt ſine timore ſit apud vos. opus enim Domi-
ni operatur, ſicut & ego. Ne quis ergo illũ ſpernat, deducite
autem illũ in pace: vt veniat ad me. expecto enim illum cum
C fratribus. De Apollo autẽ fratre, vobis notum facio quoniam
multũ rogaui eum vt veniret ad vos cũ fratribus: & vtiq; non
fuit voluntas eius vt nunc veniret. veniet autem cũ ei vacuum
fuerit. Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite, & confortamini:
omnia veſtra in charitate fiant. Obſecro autẽ vos fratres, no-
ſtis domum Stéphanæ & Fortunati & Achaici quoniam ſunt
primitiæ Achaiæ, & in miniſteriũ ſanctorum ordinauerunt
ſeipſos: vt & vos ſubditi ſitis eiuſmodi, & omni cooperanti &
laborãti. Gaudeo autem in præſentia Stéphanæ & Fortunati
& Achaici: quoniam id quod vobis deerat, ipſi ſuppleuerũt:
D refecerũt enim & meum ſpiritũ & veſtrum. Cognoſcite ergo
qui eiuſmodi ſunt. Salutant vos omnes eccleſiæ Aſiæ. Salu-
tant vos in Domino multum, Aquila & Priſcilla cum dome-
ſtica ſua eccleſia, apud quos & hoſpitor. Salutant vos omnes
fratres. Salutate inuicẽ in oſculo ſancto. Salutatio: mea manu
Pauli. Si quis nõ amat Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum,
ſit anáthema: maranatha. Gratia Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti vobiſcum. Charitas mea cum omnibus vobis in Chri-
ſto Ieſu. Amen.

Argumentum in ſecundam EPISTOLAM Pauli ad Corinthios.

POST actam à Corinthijs pœnitentiam, cõſolatoriam ſcribit eis epiſtolam Apoſtolus à Troade per Titum. Et collaudans eos, hortatur ad meliora: contriſtatos quidem eos, ſed emendatos oſtendens.

Epiſtola Pauli ad Corinthios ſecunda.

[redacted]

CAPVT I.

A PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti per
voluntatem Dei, & Timótheus frater: eccle-
ſiæ Dei quæ eſt Corinthi, cum omnibus ſan- Ephe. 1. a
ctis qui ſunt in vniuerſa Achaia. Gratia vobis 1. Petr. 1. a
& Pax à Deo patre noſtro, & Domino Ieſu
Chriſto. Benedictus Deus & pater Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti, pater miſericordiarũ & Deus totius cõſolationis, qui con-
ſolatur nos in omni tribulatione noſtra: vt poſsimus & ipſi
conſolari eos qui in omni preſſura ſunt, per exhortationem
qua exhortamur & ipſi à Deo. quoniam ſicut abundant paſ-
B ſiones Chriſti in nobis: ita & per Chriſtum abundat & con-
ſolatio noſtra. Siue autẽ tribulamur pro veſtra exhortatione
& ſalute, ſiue conſolamur pro veſtra conſolatione & ſalute,
quæ operatur tolerantiã earundem paſsionũ quas & nos pa-
timur: & ſpes noſtra firma eſt pro vobis. ſcientes quòd ſicut
ſocij paſsionũ eſtis: ſic eritis & cõſolationis. Non enim volu-
mus ignorare vos fratres, de tribulatione noſtra quæ facta eſt
in Aſia, quoniam ſupra modũ grauati ſumus ſupra virtutem,
ita vt tæderet nos etiã viuere. Sed ipſi, in nobiſipſis reſpõſum
mortis habuimus, vt non ſimus fidentes in nobis, ſed in Deo
qui ſuſcitat mortuos, qui de tantis periculis nos eripuit &
eruit: in quem ſperamus quoniã & adhuc eripiet, adiuuanti-
bus & vobis in oratione pro nobis: vt ex multarũ perſonis fa-
cierum, eius quæ in nobis eſt donationis, per multos gratiæ
C agantur pro nobis. Nam gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium
conſcientiæ noſtræ, quòd in ſimplicitate cordis & ſynceritate
Dei, & non in ſapientia carnali, ſed in gratia Dei conuerſati
ſumus in hoc mundo, abundantius autem ad vos. Non enim
alia ſcribimus vobis, quàm quæ legiſtis & cognouiſtis. Spe-
ro autem quòd vſque in finem cognoſcetis: ſicut & cogno-
uiſtis nos ex parte, quòd gloria veſtra ſumus, ſicut & vos no-
ſtra in die Domini noſtri Ieſu Chriſti. Et hac confidentia vo-
lui prius venire ad vos, vt ſecundam gratiam haberetis: & per
vos tranſire in Macedoniã, & iterum à Macedonia venire ad
vos, & à vobis deduci in Iudæam. Cum ergo hoc voluiſſem,
nũquid leuitate vſus ſum? Aut quæ cogito, ſecundũ carnẽ co-
D gito, vt ſit apud me Eſt & Non? Fidelis autem Deus, quia ſer-
mo noſter qui fuit apud vos, non eſt in illo Eſt & Non, ſed
eſt in illo Eſt. Dei enim filius Ieſus Chriſtus, qui in vobis per
nos prædicatus eſt per me & Syluanum & Timótheum, non
fuit in illo Eſt & Non, ſed Eſt in illo fuit. Quotquot enim
promiſsiones Dei ſunt: in illo Eſt. Ideò & per ipſum amen
Deo ad gloriã noſtram. Qui autem confirmat nos vobiſcum
in Chriſtũ, & qui vnxit nos, Deus: & qui ſignauit nos, & de-
dit pignus ſpiritus in cordibus noſtris. Ego autẽ teſtem Deũ

inuoco in animam meam, quòd parcens vobis, non veni vltrà Corinthum. Non quia dominamur fidei veſtræ, ſed adiutores ſumus gaudij veſtri, nam fide ſtatis.

[redacted]

CAPVT II.

A Statui autem hoc ipſum apud me ne iterũ in triſtitia venirem ad vos. Si enim ego contriſto vos: & quis eſt qui me lætificet, niſi qui contriſtatur ex me? Et hoc ipſum ſcripſi vobis: vt non cũ venero, triſtitiam ſuper triſtitia habeam de quibus oportuerat me gaudere: cõfidens in omnibus vobis: quia meum gaudiũ, omnium veſtrum eſt. Nam ex multa tribulatione & anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas lachrymas: non vt cõtriſtemini, ſed vt ſciatis quam charitatem habeã abundantius in vobis.
B Si quis autem contriſtauit me: non me cõtriſtauit, ſed ex parte, vt nõ onerem omnes vos. Sufficit illi qui eiuſmodi eſt, obiurgatio hæc quæ fit à pluribus: ita vt econtrario magis donetis & conſolemini, ne forte abundãtiori triſtitia abſorbeatur, qui eiuſmodi eſt. Propter quod obſecro vos, vt cõfirmetis in
C illum charitatem. Ideo enim & ſcripſi vobis: vt cognoſcã experimentum veſtrum an in omnibus obedientes ſitis. Cui autem aliquid donaſtis: & ego. Nã & ego quod donaui, ſi quid donaui: propter vos in perſona Chriſti, vt non circumueniamur à ſatana. non enim ignoramus cogitationes eius. Cũ veniſſem autem Troadem propter Euangeliũ Chriſti, & oſtiũ mihi apertum eſſet in Domino: non habui requiem ſpiritui
D meo: eo quòd non inuenerim Titum fratrem meum, ſed valefaciens eis profectus ſum in Macedoniam. Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Ieſu, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco: quia Chriſti bonus odor ſumus Deo, in ijs qui ſalui fiunt, & in ijs qui pereunt. alijs quidem odor mortis in mortem: alijs autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis tam idoneus? Non enim ſumus (ſicut plurimi) adulterantes verbum Dei, ſed ex ſynceritate, ſicut ex Deo coram Deo, in Chriſto loquimur.

[redacted]

CAPVT III.

A Incipimus iterum noſmetipſos commendare? Aut nunquid egemus (ſicut quidam) commendatitijs epiſtolis ad vos, aut ex vobis? Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in cordibus noſtris, quæ ſcitur & legitur ab omnibus hominibus: manifeſtati quòd Epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata à nobis, & ſcripta non atramento ſed ſpiritu Dei viui, non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus. Fiduciam autem talem habemus per Chriſtum ad
B Deum, non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis
Hebr.4 d quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt, qui & idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamenti: non literæ, ſed ſpiritus. litera enim occidit: ſpiritus autem viuificat. Quòd ſi miniſtratio mortis literis deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita vt non poſſent intendere filij Iſrael in faciem Moyſi, propter gloriam vultus eius quæ euacuatur: quomodo non magis miniſtratio ſpiritus erit in gloria? Nam ſi miniſtratio da-
C mnationis, in gloria eſt: multò magis abundat miniſteriũ iuſtitiæ in gloria. Nam nec glorificatum eſt quod claruit in hac parte, propter excellẽtem gloriam. Si enim quod euacuatur, per gloriam eſt: multò magis quòd manet, in gloria eſt. Habentes igitur talem ſpem, multa fiducia vtimur: & non ſicut
Exo.34 d Moyſes ponebat velamen ſuper faciem ſuam, vt non intenderent filij Iſrael in faciẽ eius, quod euacuatur: ſed obtuſi ſunt
D ſenſus eorum. Vſq; in hodiernum enim diem, idipſum velamen in lectione veteris teſtamenti manet non reuelatũ (quoniam in Chriſto euacuatur) ſed vſq; in hodiernum diem, cum legitur Moyſes, velamen poſitum eſt ſuper cor eorum. Cum autem conuerſi fuerint ad Dominũ: auferetur velamen. Ioan.4 c
Dominus autem, ſpiritus eſt. Vbi autem ſpiritus Domini: ibi libertas. Nos verò omnes, reuelata facie gloriam Domini ſpeculantes: in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini ſpiritu.

[redacted]

CAPVT IIII.

A Ideo habentes hanc adminiſtrationẽ: iuxta quod miſericordiam conſecuti ſumus, non deficimus, ſed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in aſtutia, neq; adulterantes verbum Dei, ſed in manifeſtatione veritatis commendãtes noſmetipſos ad omnẽ conſcientiam hominum coram Deo. Quòd ſi etiam opertum eſt Euangelium noſtrum: in ijs qui pereunt eſt opertum, in quibus Deus huius ſeculi excæcauit mentes infideliũ, vt non fulgeat illis illuminatio Euangelij gloriæ Chriſti, qui eſt ima-
B go Dei. Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum: nos autem, ſeruos veſtros per Ieſum. quoniam Deus qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei, in facie Chriſti Ieſu. Habemus autem theſaurũ iſtum in vaſis fictilibus: vt ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis. In omnibus tribulationẽ patimur, ſed nõ anguſtiamur, aporiamur, ſed nõ deſtituimur: perſecutionem patimur,
C ſed non derelinquimur: humiliamur, ſed non cõfundimur, deijcimur, ſed non perimus: ſemper mortificationem Ieſu Chriſti in corpore noſtro circumferentes, vt & vita Ieſu manifeſtetur in corporibus noſtris. Semper enim nos qui viuimus, in mortem tradimur propter Ieſum: vt & vita Ieſu manifeſtetur in carne noſtra mortali. Ergo mors in nobis operatur: vita autem in vobis. Habentes autem eundem ſpiritum fidei, ſicut ſcriptum eſt, Credidi, propter quod locutus ſum: &
D nos credimus, propter quod & loquimur: ſcientes quoniam Pſal.115 a
qui ſuſcitauit Ieſum, & nos cum Ieſu ſuſcitabit & conſtituet vobiſcum. Omnia enim propter vos: vt gratia abundans, per multos in gratiarũ actione, abundet in gloriam Dei. Propter quòd, nõ deficimus: ſed licet is qui foris eſt noſter homo corrumpatur, tamen is qui intus eſt, renouatur de die in diem. Id enim quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ: ſupra modum in ſublimitate æternũ gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna ſunt.

[redacted]

CAPVT V.

A Scimus enim quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum nõ manufactam, æternam in cœlis. Nam & in hoc ingemiſcimus: habitationem noſtram quæ de cœlo eſt, ſuperindui cupientes: ſi tamen veſtiti, & non nudi inueniamur. Nam & qui ſumus Apoc.16 b
in hoc tabernaculo, ingemiſcimus grauati: eo quòd nolumus expoliari, ſed ſuperueſtiri, vt abſorbeatur quòd mortale eſt à vita. Qui autem efficit nos in hoc ipſum, Deus, qui dedit no-
B bis pignus ſpiritus. Audentes igitur ſemper, & ſcientes quoniam dum ſumus in hoc corpore, peregrinamur à Domino (per fidem enim ambulamus: & non per ſpeciem) audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore: & præſentes eſſe ad Dominum. Et ideò contendimus, ſiue abſentes, ſiue præſentes placere illi. Omnes enim Rom.14 b

nos

nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti: vt referat vnuſ-
quiſq; propria corporis prout geſsit, ſiue bonũ, ſiue malum.
C Scientes ergo timorem Domini, hominibus ſuademus: Deo
autem manifeſti ſumus. Spero autem & in conſcientijs veſtris
manifeſtos nos eſſe. Non iterũ commendamus nos vobis, ſed
occaſionem damus vobis gloriandi pro nobis: vt habeatis ad
eos qui in facie gloriantur, & non in corde. Siue enim mente
excedimus, Deo: ſiue ſobrij ſumus, vobis. Charitas enim Chri
ſti vrget nos, æſtimantes hoc: quoniam ſi vnus pro omnibus
mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt. Et pro omnibus mor-
D tuus eſt Chriſtus: vt & qui viuunt, iam non ſibi viuant, ſed ei
qui pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit. Itaq; nos, ex hoc ne-
Eſa.43 e minem nouimus ſecundũ carnem. Et ſi cognouimus ſecundũ
Apoc.21 b carnem Chriſtum: ſed nunc iam non nouimus. Si qua ergo in
Chriſto noua creatura: vetera tranſierũt. ecce facta ſunt omnia
noua. Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliauit ſibi per
Chriſtum: & dedit nobis miniſterium reconciliationis. Quo-
niam quidem Deus erat in Chriſto mundum recõcilians ſibi:
non reputans illis delicta ipſorum, & poſuit in nobis verbum
reconciliationis. Pro Chriſto ergo legatione fungimur, tan-
quam Deo exhortante per nos. Obſecramus pro Chriſto, re-
conciliamini Deo. Eum qui nõ nouerat peccatum, pro nobis
peccatum fecit: vt nos efficeremur iuſtitia Dei in ipſo.

[redacted]

CAPVT VI.

A Diuuantes autem exhortamur, Ne in vacuũ gra-
Eſa.49 c tiam Dei recipiatis. Ait enim, Tempore accepto
2.Cor.4 d exaudiui te: & in die ſalutis adiuui te. Ecce nunc
tempus acceptabile: ecce nũc dies ſalutis. Nemini
dantes vllam offenſionem, vt non vituperetur miniſteriũ no-
ſtrum: ſed in omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei mi
niſtros, in multa patientia, in tribulationibus, in neceſsitati-
B bus, in anguſtijs, in plagis, in carceribus, in ſeditionibus, in la-
boribus, in vigilijs, in ieiunijs, in caſtitate, in ſcientia, in longa-
nimitate, in ſuauitate, in ſpiritu ſancto, in charitate nõ ficta, in
verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iuſtitiæ à dextris & à
ſiniſtris, per gloriã & ignobilitatẽ, per infamiã & bonã famã:
vt ſeductores, & veraces: ſicut qui ignoti, & cogniti: quaſi mo
C rientes, & ecce viuimus: vt caſtigati, & nõ mortificati: quaſi tri
ſtes, ſemper autẽ gaudentes: ſicut egentes, multos autẽ locu-
pletantes: tanquã nihil habentes, & omnia poſsidẽtes. Os no-
ſtrum patet ad vos ô Corinthij, cor noſtrũ dilatatũ eſt. Non
anguſtiamini in nobis: anguſtiamini autẽ in viſceribus veſtris.
Eandem autẽ habentes remunerationem (tanquã filijs dico,)
dilatamini & vos. Nolite iugum ducere cũ infidelibus. Quæ
enim participatio iuſtitiæ cũ iniquitate? Aut quæ ſocietas luci
D ad tenebras? Quæ autẽ conuentio Chriſto ad Belial? Aut quæ
1.Cor.3 d pars fideli cũ infideli? Quis autem conſenſus tẽplo Dei cum
& 6 d idolis? Vos enim eſtis templum Dei viui: ſicut dicit Deus,
Leuit.26 b Quoniã inhabitabo in illis: & inambulabo inter eos, & ero il-
Eſa.52 c lorũ Deus, & ipſi erũt mihi populus. Propter quod exite de
medio eorũ, & ſeparamini, dicit Dominus: & immundum ne
tetigeritis, & ego recipiam vos: & ero vobis in patrem: & vos
Ierem.31 c eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens.

[redacted]

CAPVT VII.

A Has ergo habentes promiſsiones chariſsimi, mun-
demus nos ab omni inquinamento carnis & ſpi-
ritus, perficiẽtes ſanctificationem in timore Dei.
Capite nos, Neminẽ læſimus, neminem corrupi-
mus, neminẽ circumuenimus. Non ad condemnationẽ veſtrã
dico. Prædiximus enim, quòd in cordibus noſtris eſtis ad cõ-
moriendum & ad conuiuendum. Multa mihi fiducia eſt apud
vos, multa mihi gloriatio pro vobis: repletus ſum conſolatio-
ne, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra. Nam &
cũ veniſſemus in Macedoniã, nullam requiẽ habuit caro no-
B ſtra, ſed omnẽ tribulationẽ paſsi ſumus: foris, pugnæ: intus,
timores. Sed qui conſolatur humiles, cõſolatus eſt nos, Deus,
in aduentu Titi. Non ſolũ autem in aduentu eius, ſed etiã in
conſolatione, qua cõſolatus eſt in vobis, referens nobis veſtrũ
deſyderiũ, veſtrũ fletum, veſtrã æmulationem pro me, ita vt
magis gauderẽ. Quoniã etſi cõtriſtaui vos in epiſtola, non me
pœnitet: etſi pœniteret, vidẽs quòd epiſtola illa (etſi ad horã)
C vos cõtriſtauit. Nunc gaudeo: nõ quia cõtriſtati eſtis, ſed quia
cõtriſtati eſtis ad pœnitentiã. Contriſtati enim eſtis ſecundũ
Deũ: vt in nullo detrimentũ patiamini ex nobis. Quæ enim
ſecundũ Deum triſtitia eſt: pœnitentiam in ſalutem ſtabilem 1.Petr.2 c
operatur: ſeculi autẽ triſtitia, mortẽ operatur. Ecce enim hoc
ipſum, ſecundũ Deum cõtriſtari vos: quantã in vobis opera-
tur ſolicitudinẽ, ſed defenſionem, ſed indignationẽ, ſed timo-
rem, ſed deſyderiũ, ſed æmulationẽ, ſed vindictã: in omnibus
exhibuiſtis vos, incontaminatos eſſe negotio. Igitur etſi ſcri-
pſi vobis: nõ propter eũ qui fecit iniuriã, nec propter eũ qui
paſſus eſt, ſed ad manifeſtandã ſolicitudinẽ noſtrã quam ha-
D bemus pro vobis corã Deo: ideò cõſolati ſumus. In cõſolatio-
ne autem noſtra, abundantius magis gauiſi ſumus ſuper gau-
dio Titi, quia refectus eſt ſpiritus eius ab omnibus vobis. Et
ſi quid apud illum de vobis gloriatus ſum, non ſum confuſus:
ſed ſicut omnia vobis in veritate locuti ſumus: ita & gloriatio
noſtra quæ fuit ad Titũ, veritas facta eſt. Et viſcera eius abun-
dantius in vobis ſunt, reminiſcentis omnium veſtrum obe-
dientiam, quomodo cum timore & tremore excepiſtis illum.
Gaudeo quòd in omnibus confido in vobis.

[redacted]

CAPVT VIII.

A Notam autem facimus vobis fratres gratiam Dei,
quæ data eſt in eccleſijs Macedoniæ, quòd in mul
to experimento tribulationis, abundantia gaudij
ipſorum fuit, & altiſsima paupertas eorum abun-
dauit in diuitias ſimplicitatis eorũ: quia ſecundũ virtutem (te-
ſtimonium illis reddo) & ſupra virtutem volũtarij fuerunt, cũ
multa exhortatione obſecrãtes nos gratiã & communicatio-
nem miniſterij quod fit in ſanctos. Et non ſicut ſperauimus,
ſed ſemetipſos dederunt: primum Domino, deinde nobis per
voluntatem Dei: ita vt rogaremus Titum, vt quemadmodum
B cœpit, ita & perficiat in vobis etiam gratiã iſtam. Sed ſicut in
omnibus abundatis fide, & ſermone, & ſcientia, & omni ſoli-
citudine, inſuper & charitate veſtra in nos, vt & in hac gratia
abundetis. Non quaſi imperãs dico: ſed per aliorũ ſolicitudi-
nem, etiã veſtræ charitatis ingenuũ bonũ comprobans. Scitis
enim gratiã Domini noſtri Ieſu Chriſti, quoniã propter vos
egenus factus eſt, cum eſſet diues: vt illius inopia, vos diuites
eſſetis. Et conſiliũ in hoc do. Hoc enim vobis vtile eſt: qui nõ
ſolum facere, ſed & velle cœpiſtis ab anno priore: nunc verò
& facto perficite: vt quemadmodũ promptus eſt animus vo-
C luntatis, ita ſit & perficiendi ex eo quod habetis. Si enim vo-
luntas prompta eſt: ſecundũ id quod habet, accepta eſt, nõ ſe-
cundum id quod nõ habet. Non enim vt alijs ſit remiſsio, vo-
bis autẽ tribulatio: ſed ex æqualitate. In præſenti tẽpore, ve-
ſtra abundantia, illorũ inopiam ſuppleat: vt & illorũ abundan
tia, veſtræ inopiæ ſit ſupplementũ, vt fiat æqualitas, ſicut ſcri-
ptum eſt, Qui multũ, non abundauit: & qui modicũ, non mi- Exod.16 d
norauit. Gratias autẽ ago Deo, qui dedit eandẽ ſolicitudinem
pro vobis in corde Titi, quoniã exhortationẽ quidem ſuſce-
pit: ſed cum ſolicitior eſſet, ſua voluntate profectus eſt ad vos.
D Miſimus etiã cum illo fratrem noſtrũ, cuius laus eſt in Euan-
gelio per omnes eccleſias non ſolũ autem: ſed & ordinatus eſt
ab eccleſijs comes peregrinationis noſtræ, in hanc gratiã quæ

miniſtratur à nobis ad Domini gloriã, & deſtinatã volunta-
tem noſtrã: deuitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac pleni-
Rome. 12 b tudine, quæ miniſtratur à nobis in Domini gloriã. Prouide-
mus enim bona non ſolũ corã Deo, ſed etiã corã hominibus.
Miſimus autẽ cũ illis & fratrem noſtrũ, quem probauimus in
multis ſæpe ſolicitũ eſſe: nunc autem multo ſolicitiorẽ, confi-
dentia multa in vos, ſiue pro Tito qui eſt ſocius meus & in vo
bis adiutor, ſiue fratres noſtri, Apoſtoli eccleſiarũ, gloria Chri
ſti. Oſtenſionẽ ergo quæ eſt charitatis veſtræ & noſtræ glo-
riæ pro vobis, in illos oſtendite in facie eccleſiarum.

[redacted]

CAPVT IX.

A NAm de miniſterio quod fit in ſanctos: ex abun-
danti eſt mihi ſcribere vobis. Scio enim promptũ
animum veſtrum: pro quo de vobis glorior apud
Macedones, Quoniam & Achaia parata eſt ab
anno præterito: & veſtra æmulatio prouocauit plurimos. Mi-
ſimus autẽ fratres: vt ne quod gloriamur de vobis, euacuetur
in hac parte: vt (quemadmodũ dixi) parati ſitis, ne cum vene-
rint Macedones mecum, & inuenerint vos imparatos, erube-
B ſcamus nos vt nõ dicamus vos, in hac ſubſtantia. Neceſſarium
ergo exiſtimaui rogare fratres, vt præueniant ad vos, & præ-
parent repromiſſam benedictionẽ hanc, paratã eſſe ſic, quaſi
benedictionem, non tanquã auaritiam. Hoc autem dico, Qui
parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictioni-
bus, de benedictionibus & metet. Vnuſquiſq; prout deſtina-
uit in corde ſuo: nõ ex triſtitia aut ex neceſsitate. Hilarẽ enim
Eccle. 35 b datorem diligit Deus. Potens eſt autẽ Deus omnem gratiam
C abundare facere in vobis, vt in omnibus ſemper omnem ſuffi-
cientiam habentes, abundetis in omne opus bonũ, ſicut ſcri-
Pſal. 111 b ptũ eſt, Diſperſit, dedit pauperibus: iuſtitia eius manet in ſe-
culum ſeculi. Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminãti, & panẽ
ad manducandũ præſtabit, & multiplicabit ſemen veſtrũ, &
augebit incrementa frugũ iuſtitiæ veſtræ: vt in omnibus locu
pletati abundetis in omnem ſimplicitatem, que operatur per
D nos gratiarũ actionẽ Deo. Quoniam miniſteriũ huius officij,
non ſolum ſupplet ea quæ deſunt ſanctis, ſed etiã abũdat per
multas gratiarũ actiones in Domino, per probationem mini-
ſterij huius glorificãtes Deum in obedientia confeſsionis ve-
ſtræ in Euangelio Chriſti, & ſimplicitate communicationis
veſtræ in illos, & in omnes, & in ipſorũ obſecratione pro vo-
bis, deſyderantium vos propter eminentem gratiam Dei in
vobis. Gratias ago Deo ſuper inenarrabili dono eius.

[redacted]

CAPVT X.

A IPſe autem ego Paulus obſecro vos per manſue-
tudinem & modeſtiã Chriſti, qui in facie quidẽ
humilis ſum inter vos: abſens autẽ confido in vo-
bis. Rogo autem vos, ne præſens audeam per eam
confidẽtiam qua exiſtimor audere in quoſdam: qui arbitran-
tur nos tanquam ſecundũ carnem ambulemus. In carne enim
ambulantes: non ſecundũ carnem militamus. Nam arma mili-
B tiæ noſtræ non carnalia: ſed potentia Deo ad deſtructionem
munitionum, cõſilia deſtruentes, & omnem altitudinem ex-
tollentem ſe aduerſus ſcientiã Dei, & in captiuitatẽ redigen-
tes omnem intellectũ in obſequiũ Chriſti, & in promptu ha-
bentes vlciſci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit ve-
ſtra obedientia. Quæ ſecundũ faciem ſunt, videte. Si quis con-
fidit ſibi Chriſti ſe eſſe, hoc cogitet iterũ apud ſe, quòd ſicut
ipſe Chriſti eſt, ita & nos. Nã & ſi amplius aliquid gloriatus
fuero de poteſtate noſtra quam dedit nobis Dominus in ædi-
C ficationem & nõ in deſtructionem veſtram: non erubeſcam.
Vt autem non exiſtimer tanquam terrere vos per epiſtolas
(Quoniam quidem epiſtolæ, inquiunt, graues ſunt & fortes,
præſentia autẽ corporis infirma, & ſermo cõtemptibilis) hoc
cogitet qui eiuſmodi eſt, quia quales ſumus verbo per epiſto
las abſentes, tales & præſentes in facto. Non enim audemus
inſerere aut cõparare nos quibuſdã, qui ſeipſos commendant:
ſed ipſi in nobis noſmetipſos metientes, & comparantes noſ-
metipſos nobis. Nos autẽ non in immẽſum gloriabimur: ſed
D ſecundum menſurã regulæ qua menſus eſt nobis Deus men- Ephe. 4 b
ſuram pertingendi vſq; ad vos. Non enim quaſi non pertin-
gentes ad vos, ſuperextendimus nos. Vſq; ad vos enim perue
nimus in Euangelio Chriſti: non in immenſum gloriantes in
alienis laboribus: ſpem autẽ habentes creſcentis fidei veſtræ,
in vobis magnificari ſecundũ regulam noſtram in abundan-
tia, etiam in illa quæ vltra vos ſunt euangelizare, non in aliena
regula, in ijs quæ præparata ſunt gloriari. Qui autem gloria- 1. Cor. 1 d
tur: in Domino glorietur. Non enim qui ſeipſum commen- Ierem. 9 g
dat, ille probatus eſt: ſed quem Deus commendat.

[redacted]

CAPVT XI.

A VTinam ſuſtineretis modicũ quid inſipiẽtiæ meæ:
ſed & ſupportate me. Aemulor enim vos Dei
æmulatione. Deſpondi enim vos vni viro virginẽ
caſtam exhibere Chriſto. Timeo autem ne ſicut
ſerpens Euam ſeduxit aſtutia ſua, ita corrumpantur ſenſus
veſtri: & excidant à ſimplicitate, quæ eſt in Chriſto. Nam ſi
B is qui venit, alium Chriſtum prædicat quem non prædicaui-
mus, aut alium ſpiritũ accipitis quem non accepiſtis, aut aliud
Euangelium quod nõ recepiſtis: rectè pateremini. Exiſtimo
enim nihil me minus feciſſe à magnis Apoſtolis. Nã etſi im-
peritus ſermone: ſed non ſcientia. In omnibus autem manife-
ſtus ſum vobis. Aut nunquid peccatum feci, meipſum humi-
lians, vt vos exaltemini? quoniam gratis Euangeliũ Dei euan-
gelizaui vobis? alias eccleſias expoliaui, accipiens ſtipendia ad
miniſterium veſtrum? Et cum eſſem apud vos, & egerẽ, nulli
C oneroſus fui: nam quod mihi deerat, ſuppleuerunt fratres qui
venerunt à Macedonia, & in omnibus ſine onere me vobis
ſeruaui, & ſeruabo. Eſt veritas Chriſti in me quoniã hæc glo-
riatio non infringetur in me in regionibus Achaiæ. Quare?
quia non diligo vos? Deus ſcit. Quod autem facio, & faciam:
vt amputem occaſionem eorum qui volunt occaſionem: vt in
D quo gloriantur, inueniãtur ſicut & nos. Nam eiuſmodi pſeu-
dapoſtoli, ſunt operarij ſubdoli, transfigurantes ſe in Apo-
ſtolos Chriſti. Et non mirum: ipſe enim ſatanas transfigurat
ſe in Angelum lucis. non eſt ergo magnum, ſi miniſtri eius
transfigurentur velut miniſtri iuſtitiæ: quorum finis erit ſe-
cundum opera ipſorum. Iterum dico: ne quis me putet inſi-
pientem eſſe: alioquin velut inſipiẽtem accipite me, vt & ego
modicum quid glorier. Quod loquor, non loquor ſecundum
Deum, ſed quaſi in inſipientia, in hac ſubſtantia gloriæ. Quo-
E niam multi gloriantur ſecundum carnem: & ego gloriabor.
Libenter enim ſuffertis inſipientes: cum ſitis ipſi ſapientes.
Suſtinetis enim ſi quis vos in ſeruitutem redigit, ſi quis deuo-
rat, ſi quis accipit, ſi quis extollitur, ſi quis in faciem vos cædit.
Secundum ignobilitatem dico: quaſi nos infirmi fuerimus in
hac parte. In quo quis audet (in inſipiẽtia dico) audeo & ego.
Hebræi ſunt, & ego: Iſraelitæ ſunt, & ego: Semen Abrahæ
ſunt, & ego: miniſtri Chriſti ſunt (vt minus ſapiens dico) plus
F ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in pla-
gis ſupra modum, in mortibus frequẽter. A Iudeis quinquies
quadragenas, vna minus, accepi. Ter virgis cæſus ſum, ſemel Act. 16 e
lapidatus ſum, ter naufragium feci, nocte & die in profundo Act. 14 c
maris fui, in itineribus ſæpe, periculis fluminum, periculis la- Act. 27 e
tronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis
in ciuitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, periculis
in falſis fratribus, in labore & ærumna, in vigilijs multis, in fa-
me &

me & ſiti, in ieiunijs multis, in frigore & nuditate: præter illa
G quæ extrinſecus ſunt: inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo o-
mnium eccleſiarum. Quis infirmatur, & ego non infirmor?
Quis ſcandalizatur, & ego non vror? Si gloriari oportet quæ
infirmitatis meæ ſunt, gloriabor. Deus & pater domini noſtri
Ieſu Chriſti, qui eſt benedictus in ſecula, ſcit quòd non men-
Act.9 b tior. Damaſci præpoſitus gentis Aretæ regis, cuſtodiebat ci-
uitatem Damaſcenorũ vt me cõprehenderet, & per feneſtrã
in ſporta demiſſus ſum per murum: & ſic effugi manus eius.

[redacted]

CAPVT XII.

A S I gloriari oportet (non expedit quidem) veniam
Act.9 a autem ad viſiones & reuelationes domini. Scio ho
minem in Chriſto ante annos quatuordecim (ſi-
ue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio: Deus
ſcit) raptũ huiuſmodi vſq; ad tertiũ cœlũ. Et ſcio huiuſmodi
hominem (ſiue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio: Deus
ſcit) quoniam raptus eſt in paradiſum, & audiuit archana ver
B ba: quæ nõ licet homini loqui. Pro huiuſmodi gloriabor, pro
me autẽ nihil: niſi in infirmitatibus meis. Nã & ſi voluero glo
riari: non ero inſipiens, veritatem enim dicam. Parco autem,
ne quis me exiſtimet ſupra id quod videt in me: aut aliquid
audit ex me. Et ne magnitudo reuelationum extollat me, da-
tus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus ſatanæ: vt me co-
C laphizet. Propter quod dominum rogaui, vt diſcederet à me:
& dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea: nam virtus, in infirmita-
te perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis:
vt inhabitet in me virtus Chriſti. Propter quod placeo mihi
in infirmitatibus meis, in cõtumelijs, in neceſsitatibus, in per-
D ſecutionibus, in anguſtijs pro Chriſto. Cũ enim infirmor: tũc
potens ſum. Factus ſum inſipiens, vos me coegiſtis. Ego
enim à vobis debui commendari: nihil enim minus feci ab
ijs qui ſunt ſupra modum Apoſtoli, tametſi nihil ſum. Signa
tamen Apoſtoli facta ſunt ſuper vos in omni patientia, in ſi-
gnis, & prodigijs & virtutibus. Quid eſt enim quod minus ha
E buiſtis præ cæteris eccleſijs: niſi quòd ego ipſe non grauaui
vos? Donate mihi hãc iniuriam. Ecce tertiò hoc paratus ſum
venire ad vos: & non ero grauis vobis. Non enim quæro quę
veſtra ſunt: ſed vos. Nec enim debẽt filij parentibus theſauri-
zare: ſed parẽtes filijs. Ego autem libentiſsimè impendam &
ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris: licet plus vos di-
ligens minus diligar. Sed eſto: ego vos non grauaui, ſed cum
F eſſem aſtutus, dolo vos cepi. Nunquid per aliquem eorum
quos miſi ad vos circumueni vos? Rogaui Titum: & miſi cum
illo fratrem. Nunquid Titus vos circumuenit? nónne eodem
ſpiritu ambulauimus? nónne ijſdem veſtigijs? Olim putatis
quòd excuſemus nos apud vos? Coram Deo in Chriſto lo-
quimur: omnia enim chariſsimi propter ædificationem ve-
G ſtram. Timeo enim ne fortè cum venero: non quales volo,
inueniam vos, & ego inueniar à vobis, qualem non vultis: ne
fortè contentiones, æmulatiooes, animoſitates, diſſenſiones,
detractiones, ſuſurrationes, inflationes, ſeditiones ſint inter
vos, ne iterum cum venero humiliet me Deus apud vos: &
lugeam multos ex ijs qui antè peccauerunt, & non egerunt
pœnitẽtiam ſuper immunditia & fornicatione & impudicitia
quam geſſerunt.

[redacted]

CAPVT XIII.

A E Cce tertiò hoc venio ad vos. In ore duorum vel
Deut.19 b trium teſtium ſtabit omne verbũ. Prædixi enim
Matt.18 b & prædico vt præſens vobis, & nunc abſens ijs
Ioan.10 c qui antè peccauerunt & cæteris omnibus, quo-
Hebr.10 c niam ſi venero iterum, non parcam. An experimentum quę-
ritis eius qui in me loquitur Chriſtus: qui in vobis non infir-
B matur, ſed potens eſt in vobis? Nam etſi crucifixus eſt ex in-
firmitate: ſed viuit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi ſumus
in illo: ſed viuimus cum eo ex virtute Dei in vobis. Voſmet- 1.Cor.11 f
ipſos tentate, ſi eſtis in fide: ipſi vos probate. An non cogno-
ſcitis voſmetipſos quia Chriſtus Ieſus in vobis eſt? niſi fortè
reprobi eſtis. Spero autem quòd cognoſcetis quia nos non ſu
C mus reprobi. Oramus autem Deum vt nihil mali faciatis: non
vt nos probati appareamus, ſed vt vos quod bonum eſt facia
tis, nos autem vt reprobi ſimus. Non enim poſſumus aliquid
aduerſus veritatem: ſed pro veritate. Gaudemus enim quoniã
nos infirmi ſumus: vos autem potentes eſtis. Hoc & oramus,
veſtram conſummationem. Ideò hæc abſens ſcribo: vt nõ pręſ-
ſens durius agam ſecundum poteſtatem quam Dominus de-
dit mihi in ædificationem, & non in deſtructionem. De cæte-
D ro fratres, gaudete, perfecti eſtote, exhortamini, idipſum ſapi
te, pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum.
Salutate inuicem in oſculo ſancto. Salutant vos omnes ſancti.
Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti, & charitas Dei, & cõmu-
nicatio ſancti ſpiritus ſit cum omnibus vobis. Amen.

Argumentum in Epiſtolam ad Galatas.

GALATAE, ſunt Græci. Hi uerbum ueritatis primum ab Apoſtolo acceperunt, ſed poſt diſceſſum eius, tentati ſunt à falſis apoſtolis ut in legem & circumciſionem uerterentur. Hos Apoſtolus reuocat ad fidem ueritatis: ſcribens eis ab Epheſo.

Epiſtola Pauli ad Galatas.

[redacted]

CAPVT I.

A P AVLVS Apoſtolus non ab homi-
nibus, neque per hominem, ſed per Ie-
ſum Chriſtum & Deum patrem qui
ſuſcitauit eum à mortuis, & qui mecum
ſunt oẽs fratres, eccleſijs Galatiæ: gra-
tia vobis & pax à Deo patre noſtro &
domino Ieſu Chriſto, qui dedit ſemet-
ipſum pro peccatis noſtris, vt eriperet nos de præſenti ſeculo
nequam, ſecundum voluntatem Dei & patris noſtri: cui eſt
gloria in ſecula ſeculorum. Amen. Miror quòd ſic tam citò
transferimini ab eo qui vos vocauit in gratiã Chriſti, in aliud
Euangeliũ: quod nõ eſt aliud, niſi ſunt aliqui qui vos contur-
bant, & volunt cõuertere Euangelium Chriſti. Sed licet nos,
aut Angelus de cœlo euangelizet vobis pręterquam quod
euãgelizauimus vobis: anáthema ſit. Sicut prędiximus, & nũc
B iterum dico, Si quis vobis euangelizauerit præter id quod ac-
cepiſtis: anáthema ſit. Modo enim hominibus ſuadeo, an
Deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus pla
cerem: Chriſti ſeruus non eſſem. Notũ enim vobis facio fra-
tres Euangelium quod euangelizatum eſt à me, quia non eſt 1.Cor.15 a
ſecundum hominem: neq; enim ego ab homine accepi illud,
neq; didici, ſed per reuelationem Ieſu Chriſti. Audiſtis enim
conuerſationem meam aliquando in Iudaiſmo, quoniam ſu-
pra modũ perſequebar eccleſiam Dei, & expugnabã illã, &

C proſficiebam in Iudaiſmo ſupra multos coætaneos meos in ge
nere meo, abundantius æmulator exiſtens paternarum mea-
rum traditionū. Cum autem placuit ei qui me ſegregauit ex
vtero matris meæ, & vocauit per gratiam ſuam, vt reuelaret
filiū ſuum in me, vt euāgelizarem illū in gentibus: continuò
non acquieui carni & ſanguini. Neque veni Ieroſolymam ad
anteceſſores meos Apoſtolos, ſed abij in Arabiam, & iterum
reuerſus ſum Damaſcū. Deinde poſt annos tres veni Ieroſo-
lymam videre Petrum: & manſi apud eū diebus quindecim.
D Aliū autem Apoſtolorum vidi neminem: niſi Iacôbum fra-
trem domini. Quæ autem ſcribo vobis, ecce coram Deo: quia
nō mentior. Deinde veni in partes Syriæ & Ciliciæ. Eram au-
tem ignotus facie eccleſijs Iudææ: quæ erant in Chriſto. Tā-
tum autem auditum habebant, Quoniam qui perſequeba-
[redacted] fidem, quam aliquando
expugnabat: & in me clarificabant Deum.

[redacted]

CAPVT II.

A DEinde poſt annos quatuordecim, iterum aſcendi
Ieroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito.
Aſcendi autem ſecundum reuelationem, & con-
tuli cum illis Euangelium quod prædico in gen-
tibus: ſeorſum autem ijs qui videbantur aliquid eſſe, ne fortè
in vanū currerem aut cucurriſſem. Sed neque Titus qui me-
cum erat, cum eſſet gentilis, compulſus eſt circuncidi: ſed pro
pter ſubintroductos falſos fratres qui ſubintroierunt explo-
rare libertatem noſtram quam habemus in Chriſto Ieſu, vt
B nos in ſeruitutem redigerent. Quibus neque ad horam ceſsi-
mus ſubiectioni: vt veritas Euangelij permaneat apud vos.
Ab ijs autem qui videbantur eſſe aliquid (quales aliquando
Deut.10 d fuerint, nihil mea intereſt. Deus enim perſonam hominis nō
2.Par.19 c accipit.) Mihi enim qui videbantur eſſe aliquid, nihil contu-
Iob 34 b lerunt. Sed contrà, cum vidiſſent quòd creditum eſt mihi euā-
Sapien.6 b gelium præputij: ſicut & Petro circunciſionis (qui enim ope-
Eccl.35 b ratus eſt Petro in apoſtolatum circunciſionis: operatus eſt &
Roma.2 b mihi inter gentes) & cum cognouiſſent gratiam quæ data eſt
Ephe.6 b mihi, Iacôbus & Cephas & Ioannes qui videbantur columnę
Coloſ.3 d eſſe, dextras dederunt mihi & Barnabæ, ſocietatis: vt nos in
Act.10 e gentes, ipſi autem in circunciſionem, tantū vt pauperum me-
1.Pet.1 e mores eſſemus: quod etiā ſolicitus fui hoc ipſum facere. Cum
C autem veniſſet Cephas Antiochiam, in faciem ei reſtiti: quia
reprehenſibilis erat. Prius enim quàm venirent quidam à Ia-
côbo: cum gentibus edebat. Cum autem veniſſent, ſubtrahe-
bat & ſegregabat ſe, timēs eos qui ex circūciſione erant. Et
ſimulationi eius cōſenſerunt cæteri Iudæi: ita vt & Barnabas
duceretur ab eis in illā ſimulationem. Sed cum vidiſſem quòd
non rectè ambularent ad veritatem euangelij, dixi Cephæ
coram omnibus, Si tu, cum Iudæus ſis, gentiliter viuis, & non
Iudaicè: quomodo gentes cogis iudaizare? Nos natura Iu-
dæi: & nō ex gentibus peccatores. Scientes autem quòd non
D iuſtificatur homo ex operibus legis niſi per fidē Ieſu Chri-
ſti: & nos in Chriſto Ieſu credimus, vt iuſtificemur ex fi-
de Chriſti, & non ex operibus legis. Propter quod ex ope-
ribus legis non iuſtificabitur omnis caro. Quòd ſi quærentes
Rom.3 c iuſtificari in Chriſto, inuenti ſumus & ipſi peccatores: nun-
quid Chriſtus peccati miniſter eſt? Abſit. Si enim quæ de-
ſtruxi, iterum hæc reædifico: præuaricatorem me conſtituo.
Ego enim per legem, legi mortuus ſum, vt Deo viuam: Chri
ſto confixus ſum cruci. Viuo autem iam non ego: viuit ve-
rò in me Chriſtus. Quòd autem nunc viuo in carne, in fi-
de viuo filij Dei qui dilexit me & tradidit ſemetipſum pro
me. Non abijcio gratiam Dei. Si enim per legem iuſtitia, er-
go gratis Chriſtus mortuus eſt.

[redacted]

CAPVT III.

A O Inſenſati Galatæ, quis vos faſcinauit non obedi-
re veritati, ante quorum oculos Ieſus Chriſtus
proſcriptus eſt, & in vobis crucifixus? Hoc ſo-
lum à vobis volo diſcere. Ex operibus legis ſpi-
ritum accepiſtis, an ex auditu fidei? Sic ſtulti eſtis: vt cū ſpiri
tu cœperitis, nunc carne conſummamini? Tanta paſsi eſtis
ſine cauſa? ſi tamen ſine cauſa. Qui ergo tribuit vobis ſpiri-
tum & operatur virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex
auditu fidei? Sicut ſcriptum eſt, Abraham credidit Deo, & Gene.15 b
B reputatum eſt illi ad iuſtitiam. Cognoſcite ergo quia qui ex Roma.4 a
fide ſunt: ij ſunt filij Abrahæ. Prouidens autem ſcriptura Iaco.2 d
quia ex fide iuſtificat gentes Deus, prænunciauit Abrahæ, Gene.12 a
Quia benedicētur in te omnes gentes. Igitur qui ex fide ſunt: Eccl.44 d
benedicentur cum fideli Abraham. Quicunq; enim ex ope-
ribus legis ſunt, ſub maledicto ſunt. Scriptum eſt enim, Ma- Deut.27 d
ledictus omnis qui non permanſerit in omnibus quæ ſcripta
ſunt in libro legis, vt faciat ea. Quòd autem in lege nemo iuſti
ficatur apud Deum, manifeſtum eſt: quia Iuſtus ex fide viuit. Abac.2 a
Lex autem non eſt ex fide, ſed Qui fecerit ea homo, viuet in Roma.1 b
illis. Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro no- Leuit.18 a
bis maledictum (quia ſcriptū eſt, Maledictus omnis qui pen- Deut.21 d
C det in ligno) vt in gentibus benedictio Abrahæ fieret in Chri
ſto Ieſu: vt pollicitationē ſpiritus accipiamus per fidem. Fra-
tres (ſecundum hominem dico) tamen hominis confirmatum Heb.9 d
teſtamentum nemo ſpernit, aut ſuperordinat. Abrahæ dictæ
ſunt promiſsiones: & ſemini eius. Non dicit, Et ſeminibus,
quaſi in multis: ſed quaſi in vno, Et ſemini tuo, qui eſt Chri-
ſtus. Hoc autem dico, teſtamentum confirmatum à Deo: quę
poſt quadringentos & triginta annos facta eſt lex, non irri-
tum facit ad euacuandam promiſsionem. Nam ſi ex lege hæ-
reditas, iam non ex promiſsione. Abrahæ autem per repro-
miſsionem donauit Deus. Quid igitur lex? Propter trāſgreſ-
ſionem poſita eſt, donec veniret ſemē cui promiſerat ordina
D ta per angelos in manu mediatoris. Mediator autem vnius nō
eſt: Deus autem vnus eſt. Lex ergo aduerſus promiſſa Dei?
Abſit. Si enim data eſſet lex quæ poſſet viuificare: verè ex le-
ge eſſet iuſtitia. Sed concluſit ſcriptura omnia ſub peccato: vt
promiſsio ex fide Ieſu Chriſti daretur credentibus. Prius au Rom.3 b
tem quàm veniret fides: ſub lege cuſtodiebamur cōcluſi, in eā
fidem quæ reuelanda erat. Itaq; lex, pædagogus noſter fuit
in Chriſto: vt ex fide iuſtificemur. At vbi venit fides: iam non
ſumus ſub pædagogo. Omnes enim filij Dei eſtis per fidem,
quæ eſt in Chriſto Ieſu. Quicunque enim in Chriſto bapti- Roma.6 a
zati eſtis: Chriſtum induiſtis. Non eſt Iudæus neque Græ-
cus, non eſt ſeruus neque liber, nō eſt maſculus neque fœmi-
na. Omnes enim vos vnum eſtis in Chriſto Ieſu. Si autem vos
Chriſti: ergo ſemen Abrahæ eſtis, ſecundum promiſsio-
nem hæredes.

[redacted]

CAPVT IIII.

A DIco autem quanto tempore hæres paruulus eſt,
nihil differt à ſeruo, cum ſit dominus omnium,
ſed ſub tutoribus & actoribus eſt vſq; ad præfini
tum tempus à patre: ita & nos, cum eſſemus par-
uuli, ſub elementis mundi huius eramus ſeruientes. At vbi ve
nit plenitudo tēporis, miſit Deus filium ſuum factū ex mu-
liere, factum ſub lege: vt eos qui ſub lege erant redimeret, vt
adoptionē filiorū reciperemus. Quoniam autē eſtis filij Dei:
miſit Deus ſpiritū filij ſui in corda veſtra, clamantē, abba, pa-
ter. Itaq; iam non eſt ſeruus: ſed filius. Quòd ſi filius, & hæres
per Deū. Sed tūc quidē ignorātes Deū, ijs qui natura nō ſunt
dij, ſer-

B [redacted] Deum, imò
[redacted] ad infirma
& egena [redacted] Dies obſerua
tis,& menſes,& tempora,& annos. Timeo vobis,ne ſine cau
ſa laborauerim in vobis. Eſtote ſicut ego, quia & ego ſicut
vos: fratres obſecro vos. Nihil me læſiſtis. Scitis autem quòd
per infirmitatem carnis euangelizaui vobis iampridem:& ten
tationem veſtram in carne mea non ſpreuiſtis neq; reſpuiſtis,
ſed ſicut Angelum Dei accepiſtis me, ſicut Chriſtum Ieſum.
Vbi eſt ergo beatitudo veſtra? Teſtimonium enim perhibeo
vobis quia ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis,& dediſſetis
mihi. Ergo inimicus vobis factus ſum verum dicens vobis?
Aemulantur vos non bene: ſed excludere vos volunt, vt illos
C æmulemini. Bonum autem æmulamini in bono ſemper: &
non tantum cum præſens ſum apud vos. Filioli mei, quos ite
rum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. Vellem au
tem eſſe apud vos modo,& mutare vocem meam: quoniam
confundor in vobis. Dicite mihi qui ſub lege vultis eſſe, legē
Gene.16 d non legiſtis? Scriptum eſt enim, Quoniam Abraham duos fi
lios habuit: vnum de ancilla,& vnum de libera. Sed qui de an
cilla, ſecundum carnem natus eſt: qui autem de libera, per re
Gene.21 a promiſsionem. quæ ſunt per allegoriā dicta. Hæc enim ſunt
duo teſtamenta. Vnum quidem in monte Sina, in ſeruitutem
D generans: quæ eſt Agar (Sina enim, mons eſt in Arabia: qui
coniunctus eſt ei, quæ nunc eſt Ieruſalem) & ſeruit cum filijs
ſuis. Illa autem quæ ſurſum eſt Ieruſalem, libera eſt: quæ eſt
Eſa.54 a mater noſtra. Scriptum eſt enim, Lætare ſterilis, quæ non pa
Luc.23 d ris: erumpe & clama, quæ non parturis: quia multi filij deſer
Rom.9 b tæ, magis quàm eius quæ habet virum. Nos autem fratres ſecū
dum Iſaac promiſsionis filij ſumus. Sed quemadmodum tunc
is qui ſecundum carnem natus fuerat, perſequebatur eum qui
ſecundum ſpiritum: ita & nunc. Sed quid dicit ſcriptura? Eijce
Gene.21 c ancillam & filium eius. Non enim hæres erit filius ancillæ cū
filio liberæ. Itaque fratres, non ſumus ancillæ filij, ſed liberæ:
qua libertate Chriſtus nos liberauit.

[redacted]

CAPVT V.

A STate: & nolite iterum iugo ſeruitutis contineri.
Act.15 a Ecce ego Paulus dico vobis quoniam ſi circunci
damini, Chriſtus vobis nihil proderit. Teſtificor
autem rurſus omni homini circuncidenti ſe, quo
niam debitor eſt vniuerſæ legis faciēdæ. Euacuati eſtis à Chri
ſto, qui in lege iuſtificamini: à gratia excidiſtis. Nos enim
ſpiritu ex fide ſpem iuſtitiæ expectamus. Nam in Chriſto
Ieſu, neque circuncisio aliquid valet, neq; præputium: ſed fi
B des quæ per charitatem operatur. Currebatis bene: quis vos
impediuit veritati non obedire? * Nemini cōſeſeritis. Perſua
1.Cor.5 b ſio hæc, non eſt ex eo qui vocat vos. Modicum fermentum,
totam maſſam corrumpit. Ego confido in vobis in Domino,
quod nihil aliud ſapietis. Qui autem conturbat vos: portabit
iudicium, quicunque eſt ille. Ego autem fratres, ſi circunciſio
nem adhuc prædico: quid adhuc perſecutionem patior? Ergo
euacuatum eſt ſcandalum crucis. Vtinam & abſcindantur, qui
vos conturbant. Vos enim in libertatem vocati eſtis fratres:
tantum ne libertatem in occaſionem detis carnis, ſed per cha
Leuit.19 d ritatem ſpiritus ſeruite inuicem. Omnis enim lex in vno ſer
Matt.22 d mone impletur, Diliges proximum tuū ſicut teipſum. Quòd
Marc.12 c ſi inuicem mordetis & comeditis: videte ne ab inuicem con
Rom.13 c ſummamini. Dico autem in Chriſto: ſpiritu ambulate, & de
Iacob 2 b ſyderia carnis non perficietis. Caro enim concupiſcit aduer
C ſus ſpiritum: ſpiritus autem aduerſus carnem. Hæc enim ſibi
Rom.13 d inuicem aduerſantur: vt non quæcunque vultis, illa faciatis.
[illegible].2 c Quòd ſi ſpiritu ducimini: non eſtis ſub lege. Manifeſta ſunt
autem opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudi
citia, luxuria, idolorum ſeruitus, veneficia, inimicitiæ, conten
tiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſentiones, ſectæ. inuidiæ, ho
micidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia quæ prædico
vobis ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei nō
D conſequentur. Fructus autem ſpiritus eſt: charitas, gaudium,
pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, manſuetu
do, fides, modeſtia, cōtinentia, caſtitas. Aduerſus huiuſmodi,
non eſt lex. Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixe
runt cum vitijs & concupiſcentijs. Si ſpiritu viuimus: ſpiritu
& ambulemus. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicē
prouocantes, inuicem inuidentes.

[redacted]

CAPVT VI.

A FRatres & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo
delicto, vos qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi in
ſtruite in ſpiritu lenitatis, conſyderans teipſum,
ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate: &
ſic adimplebitis legem Chriſti. Nam ſi quis exiſtimat ſe ali
quid eſſe cum nihil ſit: ipſe ſe ſeducit. Opus autem ſuum pro
bet vnuſquiſque, & ſic in ſemetipſo tantum gloriam habebit,
& non in altero. Vnuſquiſq; enim onus ſuum portabit. Com
municet autem is qui catechizatur verbo, ei qui ſe catechizat 1.Cor.9 b
B in omnibus bonis. Nolite errare. Deus non irridetur. Quæ
enim ſeminauerit homo: hæc & metet. Quoniam qui ſemi
nat in carne ſua: de carne & metet corruptionem. qui autem
ſeminat in ſpiritu: de ſpiritu metet vitam æternam. Bonum
autem facientes, non deficiamus. tempore enim ſuo metemus 2.Theſ.3 c
C non deficientes. Ergo dum tempus habemus: operemur bo
num ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei. Videte
qualibus literis ſcripſi vobis mea manu. Quicunque enim vo
lunt placere in carne: hi cogunt vos circuncidi, tantum vt cru
cis Chriſti perſecutionem non patiantur. Neq; enim qui cir
cunciduntur, legem cuſtodiunt. Sed volunt vos circuncidi: vt
in carne veſtra glorientur. Mihi autem abſit gloriari, niſi in
D cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti: per quem mihi mundus
crucifixus eſt, & ego mundo. In Chriſto enim Ieſu, neque cir
cunciſio aliquid valet, neque præputium: ſed noua creatura.
Et cuicunque hanc regulam ſecuti fuerint: pax ſuper illos, &
miſericordia, & ſuper Iſrael Dei. De cætero nemo mihi mo
leſtus ſit. Ego enim ſtigmata Domini Ieſu in corpore meo
porto. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum ſpiritu ve
ſtro fratres. Amen.

Argumentum in Epiſtolam Pauli ad Epheſios.

EPHESII, ſunt Aſiani. Hi accepto uerbo ueritatis perſtiterunt in fide. Hos collaudat Apoſtolus, ſcribens eis ab urbe Roma de carcere per Tychicum diaconum.

Epiſtola Pauli ad Epheſios.

[redacted]

CAPVT I.

A PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti per voluntatẽ Dei: omnibus ſanctis qui ſunt Epheſi, & fidelibus in Chriſto Ieſu: Gratia vobis & pax à Deo patre noſtro & domino Ieſu Chri ſto. Benedictus Deus & pater Domini no- 1.Cor.1 a

ſtri Ieſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpi 1.Pet.1 a

rituali in cœleſtibus in Chriſto: ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti & immaculati in cõſpectu eius in charitate. Qui prædeſtinauit nos in adoptionẽ

B filiorum per Ieſum Chriſtum in ipſum ſecundũ propoſitum voluntatis ſuæ in laudem gloriæ gratiæ ſuę in qua gratificauit nos in dilecto filio ſuo. In quo habemus redemptionẽ per ſanguinem eius: remiſſionem peccatorum ſecũdum diuitias gratiæ eius, quæ ſuperabundauit in nobis in omni ſapiẽtia & prudentia, vt notum faceret nobis ſacramentum voluntatis ſuæ, ſecundum beneplacitũ eius, quod propoſuit in eo, in diſpenſatione plenitudinis temporum inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cœlis & quæ in terra ſunt in ipſo. In quo etiam & nos ſorte vocati ſumus: prædeſtinati ſecundum propoſitum eius,

C qui operatur omnia ſecundum conſiliũ voluntatis ſuæ. vt ſimus in laudem gloriæ eius nos, qui antè ſperauimus in Chriſto, in quo & vos, cum audiſſetis verbum veritatis, Euangelium ſalutis veſtræ: in quo & credẽtes ſignati eſtis ſpiritu promiſsionis ſancto, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ in redemptionem acquiſitionis in laudem gloriæ ipſius. Propterea & ego audiens fidem veſtram quæ eſt in Chriſto Ieſu, & dilectionem in omnes ſanctos: nõ ceſſo gratias agens pro vobis, memoriam veſtri faciẽs in orationibus meis, vt Deus (Domini noſtri Ieſu Chriſti pater) gloriæ, det vobis ſpiritum

D ſapientiæ & reuelationis in agnitionem eius, illuminatos oculos cordis veſtri, vt ſciatis quæ ſit ſpes vocationis eius, & quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in ſanctis, & quæ ſit ſupereminens magnitudo virtutis eius in nos qui credidimus ſecundũ operationem potentiæ virtutis eius, quã operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illum à mortuis, & conſtituens ad dexterã ſuam in cœleſtibus, ſupra omnem principatum & poteſtatem & virtutem & dominationem, & omne nomẽ quod nominatur non ſolum in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro. Et omnia ſubie-

Pſal.8 c cit ſub pedibus eius: & ipſum dedit caput ſupra omnem eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius, & plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur.

[redacted]

CAPVT II.

A ET vos cum eſſetis mortui delictis & peccatis veſtris, in quibus aliquando ambulaſtis ſecundũ ſeculum mundi huius, ſecundum principem poteſtatis aeris huius ſpiritus qui nunc operatur in filios diffidentiæ, in quibus & nos omnes aliquando conuerſati ſumus in deſyderijs carnis noſtræ, facientes voluntatem carnis & cogitationum, & eramus natura filij iræ ſicut & cæteri: Deus autem qui diues eſt in miſericordia, propter nimiã charitatem ſuam qua dilexit nos, & cũ eſſemus mortui peccatis,

B conuiuificauit nos Chriſto, cuius gratia eſtis ſaluati, & conreſuſcitauit, & conſedere fecit in cœleſtibus in Chriſto Ieſu, vt oſtenderet in ſeculis ſuperuenientibus abundãtes diuitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Ieſu. Gratia enim eſtis ſaluati per fidem: & hoc non ex vobis. Dei enim donum eſt: non ex operibus, vt ne quis glorietur. Ipſius enim ſumus

C factura: creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis, quæ præparauit Deus vt in illis ambulemus. Propter quod memores eſtote, quòd aliquando vos eratis gentes in carne, qui dicebamini præputium ab ea quæ dicitur circũciſio in carne manufacta: quòd eratis illo in tempore ſine Chriſto, alienati à conuerſatione Iſrael, & hoſpites teſtamentorum, promiſsionis ſpem non habentes, & ſine Deo in hoc mundo. Nunc autem in Chriſto Ieſu vos qui aliquando eratis longè, facti eſtis propè in ſanguine Chriſti. Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnum, & medium parietem maceriæ ſoluens, inimicitias

D in carne ſua: legem mandatorũ decretis, euacuans: vt duos condat in ſemetipſo in vnum nouum hominem, faciens pacem, vt reconciliet ambos in vno corpore, Deo per crucem, interficiens inimicitias in ſemetipſo. Et veniẽs, euangelizauit pacem vobis qui longè fuiſtis, & pacem ijs qui propè: quoniam per ipſum habemus acceſſum ambo in vno ſpiritu, ad patrẽ. Ergo iam non eſtis hoſpites & aduenæ: ſed eſtis ciues ſanctorum & Roma.5 a

domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & prophetarũ ipſo ſummo angulari lapide Ieſu Chriſto: in quo omnis ædificatio conſtructa, creſcit in templum ſanctum in Domino, in quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in ſpiritu ſancto.

[redacted]

CAPVT III.

A HVius rei gratia ego Paulus vinctus Chriſti Ieſu, pro vobis gentibus: ſi tamen audiſtis diſpenſationem gratiæ Dei quæ data eſt mihi in vobis: quoniam ſecundum reuelationem notum mihi factũ eſt ſacramentum, ſicut ſuprà ſcripſi in breui: prout poteſtis legentes intelligere prudentiã meam in myſterio Chriſti, quod alijs generationibus non eſt agnitũ filijs hominum, ſicuti nũc reuelatum eſt ſanctis Apoſtolis eius & prophetis in ſpiritu, gentes eſſe cohæredes, & concorporales & cõparticipes promiſsionis eius in Chriſto Ieſu per Euangelium, Cuius factus 1.Cor.15 b

ſum ego miniſter ſecundum donum gratiæ Dei, quę data eſt mihi ſecundum operationem virtutis eius. Mihi enim omnium

B ſanctorum minimo, data eſt gratia hæc, In gentibus euãgelizare inueſtigabiles diuitias Chriſti, & illuminare omnes quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſcõditi à ſeculis in Deo, qui omnia creauit: vt innoteſcat principibus & poteſtatibus in cœleſtibus, per eccleſiam, multiformis ſapientia Dei, ſecundum præfinitionem ſeculorum, quam fecit in Chriſto Ieſu Domino noſtro, in quo habemus fiduciam & acceſſum in cõfidentia, per fidem eius. Propter quod peto, ne deficiatis in tri

C bulationibus meis pro vobis: quæ eſt gloria veſtra. Huius rei gratia flecto genua mea ad patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ex quo omnis paternitas in cœlis & in terra nominatur, vt det vobis ſecundum diuitias gloriæ ſuæ, virtutem corroborari per ſpiritum eius in interiori homine: Chriſtum habitare per fidem in cordibus veſtris, in charitate radicati & fundati, vt poſsitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit la

D titudo & longitudo & ſublimitas, & profundum, ſcire etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti, vt impleamini in omnem plenitudinem Dei. Ei autem qui potẽs eſt omnia facere ſuperabundanter quàm petimus aut intelligimus, ſecundum virtutem quæ operatur in nobis: ipſi gloria in eccleſia, & in Chriſto Ieſu in omnes generationes ſeculi ſeculorum.

[redacted]

CAPVT IIII.

A OBſecro itaq; vos ego vinctus in Domino, vt di-
1.Cor. 7 d gnè ambuletis vocatione qua vocati eſtis, cum o-
mni humilitate & manſuetudine, cum patientia,
Roma. 12 c ſupportantes inuicē in charitate, ſoliciti ſeruare
1.Cor.12 b vnitatē ſpiritus in vinculo pacis. Vnum corpus, & vnus ſpiri-
tus: ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ. Vnus Do-
Mala. 2 b minus, vna fides, vnū baptiſma. Vnus Deus & pater omniū,
qui ſuper omnes & per omnia & in omnibus nobis. Vnicui-
B que autem noſtrū data eſt gratia ſecundū menſurā donatiōis
Christi. Propter quod dicit, Aſcendens in altū, captiuā duxit
Roma.12 a captiuitatē: dedit dona hominibus. Quòd aūt aſcēdit, quid eſt,
1.Cor.12 b niſi quia & deſcēdit primū in inferiores partes terræ: Qui de-
2.Cor.10 d ſcendit: ipſe eſt & qui aſcēdit ſupra omnes cœlos, vt impleret
Pſal. 67 d omnia. Et ipſe dedit quoſdā quidē Apoſtolos, quoſdā autem
prophetas, alios verò Euāgeliſtas, alios aūt paſtores & docto
1.Cor.12 d res ad cōſummationē ſanctorū in opus miniſterij in ædifica-
C tionem corporis Chriſti: donec occurramus omnes in vnita-
tem fidei & agnitionis filij Dei, in virū perfectū, in menſurā
ætatis plenitudinis Chriſti: vt iam non ſimus paruuli, fluctuā
tes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia homi-
num, in aſtutia ad circumuentionē erroris: veritatem autem fa-
cientes in charitate, creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput,
D Chriſtus: ex quo totum corpus compactū & cōnexum per
omnem iuncturam ſubminiſtrationis, ſecundū operationem
in menſuram vniuſcuiuſq; membri, augmentū corporis facit
in ædificationem ſui in charitate. Hoc igitur dico & teſtificor
in Domino: vt iam non ambuletis ſicut & gentes ambulāt in
vanitate ſenſus ſui tenebris obſcuratum habētes intellectum,
alienati à vita Dei per ignorantiā quæ eſt in illis propter cæ-
E citatem cordis ipſorū, qui deſperantes, ſemetipſos tradiderūt
impudicitiæ, in operationem immūditiæ omnis in auaritiam.
Vos autē nō ita didiciſtis Chriſtum: ſi tamen illū audiſtis &
Coloſ.1 b in ipſo edocti eſtis, ſicut eſt veritas in Ieſu, deponere vos ſecū
Roma.6 a dum priſtinam conuerſationem veterem hominem, qui cor-
Coloſ.3 b rumpitur ſecundum deſyderia erroris. Renouamini autē ſpi-
Hebr.12 a ritu mentis veſtræ: & induite nouum hominem qui ſecundū
Deum creatus eſt in iuſtitia, & ſanctitate veritatis. Propter
1.Pet.2 & quod deponentes mendacium, loquimini veritatē vnuſquiſq;
4 a cum proximo ſuo: quoniam ſumus inuicem membra. Iraſci-
F mini: & nolite peccare. Sol nō occidat ſuper iracundiā veſtrā.
Zach.8 c Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur iam non furetur:
Pſal.4 b magis autē laboret, operando manibus ſuis quod bonum eſt,
Iaco.4 d vt habeat vnde tribuat neceſſitatē patienti. Omnis ſermo ma-
lus ex ore veſtro non procedat: ſed ſi quis bonus ad ædifica-
tionem fidei, vt det gratiam audientibus. Et nolite contriſtare
G ſpiritum ſanctum Dei in quo ſignati eſtis in die redemptiōis.
Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphe-
mia, tollatur à vobis cum omni malitia. Eſtote autem inuicem
Coloſ.3 g benigni, miſericordes, donantes inuicem ſicut & Deus in
Chriſto donauit vobis.

[redacted]

CAPVT V.

A EStote ergo imitatores Dei, ſicut filij chariſſimi:
& ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dile-
xit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblatio
Ioan.13 d nem & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis. Forni
& 15 b catio autē & omnis immūditia, aut auaritia nec nominetur in
1.Ioan.4 d vobis, ſicut decet ſanctos: aut turpitudo, aut ſtulti loquiū, aut
Coloſ.1 a ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet: ſed magis gratiarū actio.
B Hoc enim ſcitote intelligētes, quòd omnis fornicator, aut im-
mundus, aut auarus, quod eſt idolorū ſeruitus, non habet hæ-
reditatem in regno Chriſti & Dei. Nemo vos ſeducat inani-
bus verbis: propter hæc enim, venit ira Dei in filios diffiden- 1.Theſ.2 a
tiæ. Nolite ergo effici participes eorū. Eratis enim aliquando Matt.24 a
tenebræ: nunc autem lux in Domino. Vt filij lucis ambulate Marc.13 a
(fructus enim lucis, eſt in omni bonitate, & iuſtitia, & verita- Luc.21 b
te) probantes quid ſit beneplacitum Deo: & nolite commu-
C nicare operibus infructuoſis tenebrarum, magis autem redar-
guite. Quæ enim in occulto fiunt ab ipſis, turpe eſt & dicere.
Omnia autē quæ arguuntur: à lumine manifeſtantur. Omne
enim quod manifeſtatur, lumen eſt. Propter quod dicit,
D Surge qui dormis, & exurge à mortuis: & illuminabit te Chri
ſtus. Videte itaque fratres quomodo cautè ambuletis: non qua- Coloſ.4 a
ſi inſipientes, ſed vt ſapientes: redimentes tempus, quoniam Roma.13 a
dies mali ſunt. Propterea nolite fieri imprudentes: ſed intelli- 1.Theſ.4 a
gentes quæ ſit voluntas Dei. Et nolite inebriari vino in quo
eſt luxuria, ſed implemini ſpiritu ſancto, loquētes vobiſmet-
E ipſis in pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus, cantantes &
pſallentes in cordibus veſtris Domino: gratias agentes ſem-
per pro omnibus, in nomine Domini Ieſu Chriſti Deo & Coloſ.3 a
patri. Subiecti inuicem: in timore Chriſti. Mulieres viris ſuis 1.Cor.11 a
ſubditæ ſint, ſicut Domino: quoniam vir, caput eſt mulieris: Coloſ.1 c
ſicut Chriſtus, caput eſt eccleſiæ. ipſe, ſaluator corporis eius. 1.Pet.3 a
Sed ſicut eccleſia ſubiecta eſt Chriſto: ita & mulieres viris
ſuis in omnibus. Viri, diligite vxores veſtras, ſicut & Chri-
F ſtus dilexit eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea: vt illam
ſanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, vt
exhiberet ipſe ſibi glorioſam eccleſiam non habentem ma-
culam aut rugam aut aliquid huiuſmodi, ſed vt ſit ſancta &
immaculata. Ita & viri debent diligere vxores ſuas vt corpora
ſua. Qui ſuam vxorem diligit: ſeipſum diligit. Nemo enim
vnquam carnem ſuam odio habuit: ſed nutrit & fouet eam, ſi-
cut & Chriſtus eccleſiam, quia membra ſumus corporis eius: Gene.2 d
G de carne eius & de oſſibus eius. Propter hoc relinquet homo Matt.19 a
patrem & matrem ſuam: & adhærebit vxori ſuæ, & erunt Mar.10 a
duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem 1.Cor.6 d
dico in Chriſto & in eccleſia. Veruntamen & vos ſinguli
vnuſquiſq; vxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat: vxor autem
timeat virum ſuum.

[redacted]

CAPVT VI.

A FIlij, obedite parentibus veſtris in Domino, hoc Coloſ.3 d
enim iuſtum eſt. Honora patrem tuum & matrē Exod.20 c
tuam quod eſt mandatum primum in promiſſio- Deut.5 c
ne, vt bene ſit tibi, & ſis longæuus ſuper terram. Eccl.3 b
Et vos patres nolite ad iracundiam prouocare filios veſtros: Matt.15 a
ſed educate illos in diſciplina & correptione Domini. Serui Mar.7 d
obedite dominis carnalibus, cum timore & tremore, in ſim- Coloſ.3 d
plicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto: non ad oculum ſeruien- Tit.2 c
tes, quaſi hominibus placentes, ſed vt ſerui Chriſti, facientes 1.Pet.2 c
voluntatem Dei, ex animo: cum bona voluntate ſeruientes: ſi-
B cut Domino & nō hominibus, ſcientes quoniam vnuſquiſq;
quodcunq; fecerit bonum: hoc recipiet à Domino, ſiue ſer-
uus, ſiue liber. Et vos Domini eadē facite illis, remittētes mi-
nas: ſcientes quia & illorum & veſter Dominus, eſt in cœlis: &
perſonarū acceptio non eſt apud eum. De cætero fratres con- Deut.10 d
fortamini in Dño, & in potētia virtutis eius. Induite vos arma 2.Par.19 c
turā Dei: vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli, quoniā nō Iob 34 b
eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinē: ſed aduer- Sapien.6 b
ſus principes & poteſtates, aduerſus mūdi rectores tenebrarū Eccl.35 b
harū, cōtra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Propterea acci- Roma.2 b
C pite armaturam Dei: vt poſſitis reſiſtere in die malo, & in o- Galat.2 b
mnibus perfecti ſtare. State ergo ſuccincti lumbos veſtros in Coloſ.2 d
veritate, & induti loricam iuſtitiæ, & calceati pedes in præ- Act.10 c
parationem euangelij pacis. in omnibus ſumentes ſcutū fidei, 1.Pet.1 c
in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere. & ga
leam

.Theſ.1 b leam ſalutis aſſumite: & gladium ſpiritus, quod eſt verbum
Eſa.59 c Dei. Per omnem orationem & obſecrationē orantes omni
Coloſ.4 a tempore in ſpiritu: & in ipſo vigilantes in omni inſtantia, &
2.Theſ.3 a obſecratione pro omnibus ſanctis: & pro me, vt detur mihi
ſermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere my-
D ſterium Euangelij, pro quo legatione fungor in catena, ita vt
in ipſo audeam, prout oportet me loqui. Vt autē & vos ſcia-
tis quæ circa me ſunt, quid agam: omnia vobis nota faciet Ty-
chicus, chariſsimus frater & fidelis miniſter in Domino: quē
miſi ad vos in hoc ipſum vt cognoſcatis quæ circa nos ſunt, &
conſoletur corda veſtra. Pax fratribus & charitas cum fide à
Deo patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto. Gratia cum
omnibus qui diligunt Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum
in incorruptione. Amen.

ARGVMENTVM IN Epiſtolam Pauli ad Philippenſes.

PHILIPPENSES, ſunt Macedones. Hi accepto uerbo ueritatis, perſtiterunt in fide, nec receperunt falſos apoſtolos. Hos collaudat Apoſtolus ſcribens eis à Roma de carcere, per Epaphroditum.

Epiſtola Pauli ad Philippenſes.

[redacted]

CAPVT I.

A PAVLVS Et Timótheus ſerui Ieſu Chriſti: omnibus ſanctis in Chriſto Ieſu, qui ſunt Philippis cum epiſcopis & diaconibus: gratia vobis & pax à Deo patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.

Gratias ago Deo meo in omni memoria veſtri ſemper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis: cū gaudio deprecationem faciēs ſuper cōmunicatione veſtra in Euāgelio Chriſti à prima die vſq; nūc. confidens hoc ipſum quia qui cœpit in vobis opus
B bonum, perficiet vſq; in diem Chriſti Ieſu, ſicut eſt mihi iuſtum hoc ſentire pro omnibus vobis: eo quòd habeam vos in corde, & in vinculis meis, & in defenſione, & confirmatione Euangelij, cum ſocij gaudij mei omnes vos ſitis. Teſtis enim mihi eſt Deus quomodo cupiā omnes vos in viſceribus Ieſu Chriſti. Et hoc oro, vt charitas veſtra magis ac magis abundet in omni ſcientia & in omni ſenſu: vt probetis potiora, & vt ſitis ſynceri & ſine offenſa in diem Chriſti, repleti fructu iuſtitiæ per Ieſum Chriſtum, in gloriam & laudem Dei. Scire autem volo vos fratres, quòd quæ circa me ſunt magis ad profectum venerunt Euangelij: ita vt vincula mea manifeſta fierent in Chriſto in omni prætorio & in cæteris omnibus, & plures è fratribus in Dño cōfidētes in vinculis meis, abūdātius auderent ſine timore verbū Dei loqui. Quidā quidem & propter inuidiā & cōtentionē: quidā autē & propter bonā volūtatem
C Chriſtū prædicant. Quidā ex charitate: ſcientes quoniā in defenſionē euāgelij poſitus ſum. Quidā aūt ex cōtentione Chriſtum annūtiant nō ſyncerè: exiſtimantes preſſurā ſe ſuſcitare vinculis meis. Quid enim? Dū omni modo ſiue per occaſionē ſiue per veritatē Chriſtus annūtiatur: & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo. Scio enim quia hoc mihi prouenlet ad ſalutem, per veſtrā orationē & ſubminiſtrationē ſpiritus Ieſu Chriſti, ſecundū expectationē & ſpē meā, quòd in nullo cōfundar, ſed in o[redacted]
in corpore meo, ſiue per vitā, ſiue per mortem. Mihi enim viuere Chriſtus eſt: & mori lucrum. Quòd ſi viuere in carne: hic mihi fructus operis eſt, et quid eligam ignoro. Coartor autem è duobus: deſyderiū habens diſſolui & eſſe cum Chriſto, mul-
D to magis melius: permanere autem in carne, neceſſarium propter vos. Et hoc cōfidens, ſcio quia manebo & permanebo omnibus vobis ad profectū veſtrum & gaudium fidei: vt gratulario veſtra abundet in Chriſto Ieſu in me, per meum aduentum iterum ad vos. Tantum digne euangelio Chriſti cōuerſamini: vt ſiue cum venero & videro vos, ſiue abſens, audiā de vobis quia ſtatis in vno ſpiritu, vnanimes, collaborantes fidei euangelij: & in nullo terreamini ab aduerſarijs; quę illis eſt cauſa perditionis: vobis autem ſalutis. & hoc à Deo. quia vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolum vt in eum credatis, ſed vt etiam pro illo patiamini, Idem certamen habentes quale & vidiſtis in me, & nunc auditis de me.

[redacted]

CAPVT II.

A SI qua ergo cōſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium charitatis, ſi qua ſocietas ſpiritus, ſi qua viſcera miſerationis: implete gaudiū meū, vt idem ſapiatis, eandē charitatē habentes, vnanimes, idipſum ſentientes. nihil per contentionē, neq; per inanem gloriam: ſed in humilitate, ſuperiores ſibi inuicē arbitrantes: nō quæ ſua ſunt ſinguli cōſyderantes: ſed & ea quę aliorū. Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu, qui cū in forma Dei eſſet, non rapinā arbitratus eſt eſſe ſe æqualē Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formā ſerui accipiens, in ſimilitudinē hominū factus,
& habitu inuentus vt homo. Humiliauit ſemetipſum, factus Heb.2 b
B obediēs vſq; ad mortē: mortem autē crucis. Propter quod &
Deus exaltauit illū: & donauit illi nomē quod eſt ſuper omne Rom.14
nomen: vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cœleſtiū, ter- Eſa.45
reſtrium, & infernorum: & omnis lingua cōfiteatur quia Dñs Ieſus Chriſtus in gloriā eſt Dei patris. Itaq; chariſsimi mei, ſicut ſemper obediſtis: nō vt in præſentia mea tantū, ſed multo magis nūc in abſentia mea, cū metu & tremore veſtrā ſalutem operamini. Deus eſt enim qui operatur in vobis & velle
& perficere, pro bona volūtate. Omnia autē facite ſine mur- 1.Pet.4
murationibus & hæſitationibus: vt ſitis ſine querela, & ſimplices filij Dei, ſine reprehenſione in medio nationis prauæ & peruerſæ. Inter quos lucetis ſicut luminaria in mūdo. verbū vitæ cōtinētes ad gloriā meā in diē Chriſti, quia nō in vacuū cucurri:
C neq; in vacuū laboraui. Sed etſi immolor ſupra ſacrificium & obſequiū fidei veſtræ: gaudeo, & cōgratulor omnibus vobis. Idipſum autē & vos gaudete, & cōgratulamini mihi. Spero
autem in Dño Ieſu, Timótheum me citò mittere ad vos: vt & Act.16
ego bono animo ſim, cognitis quæ circa vos ſunt. Neminem enim habeo tam vnanimem, qui ſyncera affectione pro vobis
ſolicitus ſit. Omnes enim quæ ſua ſunt, querūt, non quæ ſunt 1.Cor.13 b
Ieſu Chriſti. Experimentum autem eius cognoſcite, quia ſicut patri filius, mecum ſeruiuit in Euāgelio. Hūc igitur ſpero me mittere ad vos: mox vt videro quæ circa me ſunt. Confido
D autē in Dño, quoniā & ipſe veniā ad vos citò. Neceſſariū autem exiſtimaui, Epaphroditū fratrē & cooperatorē & cōmilitonē meum, veſtrū autē Apoſtolū, & miniſtrū neceſsitatis meæ, mittere ad vos. Quoniā quidē omnes vos deſyderabat: & mœſtus erat, propterea quòd audieratis illū infirmatū. Nā & Infirmatus eſt vſq; ad mortē: ſed Deus miſertus eſt eius. nō ſolū autē eius: verū etiā & mei, ne triſtitiā ſuper triſtitiā haberē. Feſtinātius ergo miſi illū: vt viſo eo, iterum gaudeatis, & ego ſine triſtitia ſim. Excipite itaq; illū cum omni gaudio in Domino: & eiuſmodi cum honore habetote: quoniam propter opus Chriſti, vſq; ad mortem acceſsit: tradens animam ſuā, vt impleret id quod ex vobis deerat erga meū obſequiū.

[redacted]

CAPVT III.

A DE cætero fratres mei gaudete in Domino. Eadem vobis ſcribere,mihi quidem non pigrũ: vobis autem neceſſarium.videte canes,videte malos operarios:videte conciſionẽ.Nos enim ſumus circunciſio,qui ſpiritu ſeruimus Deo:& gloriamur in Chriſto Ieſu, & non in carne fiduciam habentes,quamquam & ego habeã confidentiam in carne.Si quis alius videtur confidere in carne: ego magis,circunciſus octauo die,ex genere Iſrael, de tribu
B Beniamin,Hebræus ex Hebræis,ſecundũ legem phariſæus,
Act.23 b ſecundũ æmulationẽ perſequens eccleſiã Dei,ſecundũ iuſtitiam quæ in lege eſt conuerſatus ſine querela. Sed quæ mihi fuerunt lucra,hæc arbitratus ſum propter Chriſtũ detrimẽta. Veruntamen exiſtimo omnia detrimentũ eſſe propter eminentẽ ſcientiã Ieſu Chriſti Domini mei:propter quẽ omnia detrimentũ feci,& arbitror vt ſtercora, vt Chriſtũ lucrifaciã, vt & inueniar in illo non habens meam iuſtitiam quæ ex lege eſt,ſed illam quæ ex fide eſt Chriſti,quæ ex Deo eſt iuſtitia
C in fide:ad cognoſcendũ illum, & virtutẽ reſurrectionis eius, & ſocietatem paſsionũ illius:configuratus morti eius , ſi quo modo occurrã ad reſurrectionem quæ eſt ex mortuis. Non quòd iã acceperim,aut iam perfectus ſim: ſequor autẽ ſi quo modo comprehendam in quo & cõprehenſus ſum à Chriſto Ieſu. Fratres,ego me nõ arbitror comprehendiſſe. Vnũ autem : quæ quidem retro ſunt obliuiſcens,ad ea verò quæ ſunt priora extẽdens meipſum,ad deſtinatũ perſequor, ad brauiũ ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Ieſu. Quicunq; ergo perfecti ſumus,hoc ſentiamus:& ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus reuelabit. Veruntamen ad quod peruenimus, vt idẽ ſapiamus,in eadẽ permaneamus regula.Imitatores mei eſto-
D te fratres:& obſeruate eos qui ita ambulant ſicut habetis formam *nos.Multi enim ambulãt quos ſæpe dicebã vobis(nũc
Rom.16 c autem & flens dico) inimicos crucis Chriſti: quorũ finis in-
* aliâs noſtrum. teritus:quorum Deus,venter eſt:& gloria in confuſione ipſorum,qui terrena ſapiunt. Noſtra autem conuerſatio in cœlis eſt:vnde etiam ſaluatorem expectamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum,qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ,ſecundũ operationẽ virtutis ſuæ qua etiam poſsit ſubijcere ſibi omnia.

[redacted]

CAPVT IIII

A ITaque fratres mei charisſimi & deſyderatiſsimi, gaudium meum & corona mea:ſic ſtate in Domino chariſsimi. Euodiam rogo & Syntychen deprecor,idipſum ſapere in Domino. Etiam rogo & te germane compar:adiuua illas quæ mecum laborauerunt in Euangelio cum Clemente, & cæteris adiutoribus meis, quorum nomina ſunt in libro vitæ. Gaudete in Domino ſemper : iterum dico,gaudete.Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus.Dominus propè eſt.Nihil ſoliciti ſitis : ſed in omni oratione & obſecratione cum gratiarum actione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum.Et pax Dei quæ exupe-
B rat omnem ſenſum,cuſtodiat corda veſtra & intelligentias veſtras in Chriſto Ieſu.De cætero fratres, quæcunque ſunt vera,quæcunq; pudica,quæcunq; iuſta,quæcunq; ſancta, quæcunq; amabilia,quæcunque bonæ famæ , ſi qua virtus , ſi qua laus diſciplinæ,hæc cogitate.Quæ & didiciſtis, & accepiſtis, & audiſtis,& vidiſtis in me : hæc agite,& Deus pacis erit vobiſcum. Gauiſus ſum autem in Domino vehementer,quoniã tandem aliquando refloruiſtis pro me ſentire, ſicut & ſentiebatis,occupati autem eratis.Non quaſi propter penuriam di-
C co,ego enim didici,in quibus ſum,ſufficiens eſſe, Scio & humiliari:ſcio & abundare,vbiq; & in omnibus inſtitutus ſum: & ſatiari,& eſurire,& abundare,& penuriã pati.Omnia poſſum in eo qui me confortat. Veruntamen bene feciſtis cõmunicantes tribulationi meæ.Scitis autem & vos Philippenſes, quòd in principio Euangelij quando profectus ſum à Macedonia,nulla mihi eccleſia cõmunicauit in ratione dati & accepti,niſi vos ſoli,quia & Theſſalonicam, ſemel & bis in vſum mihi miſiſtis.Non quòd quæro datum : ſed requiro fructum abundatẽ in rationem veſtram.Habeo autem omnia,& abun-
D do:repletus ſum,acceptis ab Epaphrodito quæ miſiſtis.in odorem ſuauitatis,hoſtiam acceptam , placentem Deo. Deus Rom.12 e
autem meus impleat omne deſyderiũ veſtrum,ſecundũ diuitias ſuas in gloria,in Chriſto Ieſu.Deo autem & patri noſtro gloria in ſecula ſeculorum.Amen.Salutate omnem ſanctũ in Chriſto Ieſu.Salutant vos qui mecũ ſunt,fratres.Salutant vos omnes ſancti: maximè autem qui de Cæſaris domo ſunt.Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum ſpiritu veſtro.Amen.

ARGVMENTVM IN Epiſtolam Pauli ad Coloſſenſes.

COLOSSENSES,& hi,ſicut Laodicenſes,ſunt Aſiani. Et ipſi præuenti erant à pſeudoapoſtolis.Nec ad hos acceſsit ipſe Apoſtolus, ſed & hos per epiſtolã corrigit. Audierant enim uerbũ ab Archippo,qui & miniſteriũ in eos accepit.Ergo Apoſtolus iam ligatus.ſcribit eis ab Epheſo per Tychicum diaconum,& Oneſimum Acolithũ.

Epiſtola Pauli ad Coloſſenſes.

[redacted]

CAPVT I.

A PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti per voluntatẽ Dei,& Timotheus frater : ijs qui ſunt Coloſsis ſanctis & fidelibus fratribus in Chriſto Ieſu , gratia vobis & pax à Deo patre noſtro. Gratias agimus Deo & patri Domini noſtri Ieſu Chriſti,ſemper pro vobis orantes:audiẽtes fidẽ veſtram in Chriſto Ieſu,& dilectionẽ quam habetis in ſanctos omnes,propter ſpem quæ repoſita eſt vobis in cœlis, quam audiſtis in verbo veritatis Euangelij, quod peruenit ad vos ſicut & in vniuerſo mundo eſt,& fructificat,& creſcit,
B ſicut & in vobis ex ea die qua audiſtis & cognouiſtis gratiam Dei in veritate,ſicut didiciſtis ab Epaphra chariſsimo conſeruo noſtro,qui eſt fidelis pro vobis miniſter Chriſti Ieſu, qui etiã manifeſtauit nobis dilectionem veſtram in ſpiritu. Ideò & nos ex qua die audiuimus,nõ ceſſamus pro vobis orãtes & poſtulãtes vt impleamini agnitione volũtatis eius in omni ſapientia & intellectu ſpirituali,vt ambuletis dignè Deo , per omnia placẽtes,in omni opere bono fructificãtes,& creſcẽtes in ſcientia Dei, in omni virtute confortati ſecundũ potentiam claritatis eius,in omni patiẽtia & longanimitate : cum gaudio
C gratias agentes Deo patri qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine:qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum,& tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ,in quo habemus redemptionẽ,& remiſsionem peccatorum : qui eſt imago Dei inuiſibilis, primogenitus omnis creaturæ , quoniam in ipſo condita ſunt vniuerſa in cœlis & in terra, viſibilia & inuiſibilia,ſiue throni , ſiue dominationes , ſiue principatus,

ſiue

ſiue poteſtates, omnia per ipſum & in ipſo creata ſunt, & ipſe
eſt ante omnes, & omnia in ipſo cōſtant: & ipſe eſt caput cor
1.Cor.15 c poris eccleſiæ, qui eſt principiũ, primogenitus ex mortuis: vt
Apoc.1 b ſit in omnibus ipſe primatũ tenens, quia in ipſo complacuit
omnem plenitudinem inhabitare: & per eum reconciliare o-
mnia in ipſum, pacificans per ſanguinem crucis eius ſiue quæ
in terris, ſiue quæ in cœlis ſunt. Et vos cum eſſetis aliquando
alienati & inimici ſenſu, in operibus malis: nunc autẽ recon-
ciliauit in corpore carnis ſuæ per mortẽ, vt exhiberet vos ſan-
ctos & immaculatos & irreprehenſibiles coram ipſo: ſi tamẽ
permanetis in fide fundati & ſtabiles & immobiles à ſpe euã-
gelij quod audiſtis, quod prædicatum eſt in vniuerſa creatura
D quæ ſub cœlo eſt, cuius factus ſum ego Paulus miniſter. Qui
nunc gaudeo in paſsiõibus pro vobis, & adimpleo ea quæ de-
ſunt paſsionum Chriſti, in carne mea pro corpore eius quod
eſt eccleſia. Cuius factus ſum ego miniſter ſecundum diſpen-
ſationem Dei quæ data eſt mihi in vobis, vt impleam verbũ
Dei, myſterium quod abſconditum fuit à ſeculis & generatio
nibus, nunc autem manifeſtatum eſt ſanctis eius, quibus vo-
luit Deus notas facere diuitias gloriæ ſacramenti huius in gẽ-
tibus, quod eſt Chriſtus, in vobis ſpes gloriæ, quem nos an-
nuntiamus, corripientes omnem hominem, & docentes o-
mnem hominem in omni ſapientia, vt exhibeamus omnẽ ho
minem perfectum in Chriſto Ieſu. in quo & laboro, certan-
do ſecundum operationem eius quam operatur in me in vir-
tute.

[redacted]. CAPVT II.

A VOlo enim vos ſcire qualem ſolicitudinem habeã
pro vobis & pro iis qui ſunt Laodiciæ, & quicun
que non viderunt faciem meã in carne: vt conſo-
lentur corda ipſorum, inſtructi in charitate, & in
omnes diuitias plenitudinis intellectus in agnitionem myſte-
rij Dei & patris & Chriſti Ieſu, in quo ſunt omnes theſauri
ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi. Hoc autem dico: vt nemo
vos decipiat in ſublimitate ſermonũ. Nam etſi corpore ab-
ſens ſum: ſed ſpiritu vobiſcum ſum, gaudens, & videns ordi-
nem veſtrum, & firmamentum eius. quæ in Chriſto eſt fidei
veſtræ. Sicut ergo accepiſtis Ieſum Chriſtum Dominum: in
ipſo ambulate, radicati & ſuperædificati in ipſo, & confirma-
ti in fide ſicut & didiciſtis, abundantes in illo in gratiarũ actio
ne. Videte ne quis vos decipiat per philoſophiã & inanem fal
laciam: ſecundum traditionem hominum, ſecundum elemen-
ta mundi, & non ſecundum Chriſtum. Quia in ipſo inhabitat
omnis plenitudo diuinitatis corporaliter: & eſtis in illo reple
ti, qui eſt caput omnis principatus & poteſtatis: in quo & cir-
cuncisi eſtis circuncisione non manufacta in expoliatione cor
poris carnis, ſed in circuncisione Chriſti, conſepulti ei in ba-
ptiſmo in quo & reſurrexiſtis per fidem operationis Dei, qui
ſuſcitauit illum à mortuis. Et vos cum mortui eſſetis in deli-
ctis & præputio carnis veſtræ, conuiuificauit cum illo: donãs
vobis omnia delicta, delens quod aduerſus nos erat, chirogra-
phum decreti, quod erat contrarium nobis: & ipſum tulit de
medio, affigens illud cruci; & expolians principatus & pote
ſtates traduxit confidenter palàm, triumphans illos in ſemet-
ipſo. Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte
D diei feſti, aut neomeniæ, aut ſabbathorum: quæ ſunt vmbra
Matt.24 a futurorum, corpus autem Chriſti. Nemo vos ſeducat, volens
in humilitate & religione Angelorum, quæ non vidit ambu-
lans, fruſtrà inflatus ſenſu carnis ſuæ, & non tenens caput ex
quo totum corpus per nexus & coniunctiones ſubminiſtra-
tum & conſtructum creſcit in augmentum Dei. Si mortui
eſtis cum Chriſto ab elementis huius mundi: quid adhuc tã-
quam viuentes in mundo decernitis? Ne tetigeris, neq; guſta-
ueris, neque cõtrectaueris: quæ ſunt omnia in interitum ipſo
vſu, ſecũdũ præcepta & doctrinas hominũ. Quæ ſunt rationẽ
quidẽ habẽtia ſapiẽtiæ in ſuperſtitiõe & humilitate, & nõ ad
parcendũ corpori, nõ in honore aliquo ad ſaturitatem carnis.

[redacted]. CAPVT III.

A IGitur ſi conſurrexiſtis cũ Chriſto: quæ ſurſum
ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſe-
dens. quæ ſurſum ſunt ſapite: non quæ ſuper ter
ram. Mortui enim eſtis, & vita veſtra eſt abſcon-
dita cum Chriſto in Deo. Cum autem Chriſtus apparuerit,
vita veſtra: tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria. Morti- Ephe.5 a
ficate ergo membra veſtra quæ ſunt ſuper terram, fornicatio-
nem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, &
auaritiam, quæ eſt ſimulachrorum ſeruitus, propter quæ ve-
nit ira Dei ſuper filios incredulitatis. In quibus ambulaſtis
B aliquando cum viueretis in illis. Nunc autem deponite & vos Rom.6 a
omnia: iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem Ephe.4 e
ſermonem de ore veſtro. Nolite mentiri inuicẽ: expoliantes Hebr.12 a
vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes nouũ 1.Petr.2 a
eum qui renouatur in agnitionem, ſecundũ imaginẽ eius qui & 4 a
creauit illum: vbi non eſt gentilis & Iudæus, circũciſio & præ
putium, Barbarus & Scytha, ſeruus & liber: ſed omnia & in
omnibus Chriſtus. Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti, Ephe.6 b
& dilecti viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem,
modeſtiam, patientiam, ſupportãtes inuicẽ: & donãtes vobiſ-
C metipſis ſi quis aduerſus aliquẽ habet querelam. ſicut & Do-
minus donauit vobis: ita & vos. Super omnia autẽ hæc, chari-
tatem habete, quod eſt vinculũ perfectionis: & pax Chriſti
exultet in cordibus veſtris, in quam & vocati eſtis in vno cor-
pore. & grati eſtote. Verbũ Chriſti habitet in vobis abundã
ter, in omni ſapientia docentes & commonẽtes voſmetipſos,
pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualibus, in gratia cantantes
in cordibus veſtris Deo. Omne quodcunq; facitis in verbo 1.Cor.10 g
aut in opere: omnia in nomine Dñi noſtri Ieſu Chriſti, gra-
D tias agentes Deo & patri per ipſum. Mulieres, ſubditæ eſto- Ephe.5 e
te viris, ſicut oportet, in Domino. Viri, diligite vxores: & no 1.Pet.3 a
lite amari eſſe ad illas. Filij, obedite parẽtibus per omnia. Hoc Ephe.6 a
enim placitum eſt in Domino. Patres, nolite ad indignationẽ
prouocare filios veſtros: vt non puſillo animo fiant. Serui, o- Tit.2 c
bedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum ſeruien 1.Pet.2 c
tes quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis, timẽ
tes Deum. Quodcunq; facitis, ex animo operamini ſicut Do-
mino & non hominibus: ſcientes quòd à Domino accipietis
retributionẽ hæreditatis. Domino Chriſto ſeruite: qui enim Sapien.6 b
iniuriam facit, recipiet id quod iniquè geſsit: & non eſt per- Rom.2 b
ſonarum acceptio apud Deum.

[redacted]. CAPVT IIII.

A DOmini, quod iuſtũ eſt & æquum, ſeruis præſtate:
ſcientes quòd & vos Dominum habetis in cœlo. Luc.18 a
Orationi inſtate: vigilãtes in ea in gratiarũ actio- 1.Theſ.5 d
ne. Orantes ſimul & pro nobis, vt Deus aperiat Ephe.6 c
nobis oſtium ſermonis ad loquendum myſterium Chriſti 2.Theſ.3 a
(propter quod etiam vinctus ſum) vt manifeſtem illud ita vt
oportet me loqui. In ſapientia ambulate ad eos qui foris ſunt: Ephe.5 d
tempus redimẽtes. Sermo veſter ſemper in gratia ſale ſit con-
ditus: vt ſciatis quomodo oporteat vos vnicuiq; reſpondere.
B Quæ circa me ſunt, omnia vobis nota faciet Tychicus chariſ-
ſimus frater, & fidelis miniſter & conſeruus in Domino: quem
miſi ad vos ad hoc ipſum vt cognoſcat quæ circa vos ſunt, &
conſoletur corda veſtra cum Oneſimo chariſsimo & fideli
fratre qui ex vobis eſt: qui omnia quæ hic aguntur, nota faciẽt
vobis. Salutat vos Ariſtarchus concaptiuus meus, & Marcus
cõſobrinus Barnabæ (de quo accepiſtis mãdata, Si venerit ad

vos,

C vos,(ſuſcipite illum,) & Ieſus qui dicitur Iuſtus: qui ſunt ex
circunciſione. Hi ſoli ſunt adiutores mei in regno Dei: qui
mihi fuerunt ſolatio. Salutat vos Epaphras qui ex vobis eſt,
ſeruus [redacted] ſemper ſolicitus pro vobis in orationi-
bus; vt ſtetis perfecti & pleni in omni voluntate Dei. Teſti-
monium enim illi perhibeo quòd [redacted] pro
vobis, & pro iis qui ſunt Laodiceæ, & qui Hierapoli. Salutat
D vos Lucas medicus chariſsimus, & Demas. Salutate fratres
qui ſunt Laodicæ: & Nympham, & quæ in domo eius eſt ec
1.Tim.4 c cleſiam. Et cum lecta fuerit apud vos epiſtola hæc, facite vt &
in Laodicenſiū eccleſia legatur: & ea quæ Laodicenſium eſt,
vt vobis legatur. Et dicite Archippo, Vide miniſteriū quod
accepiſti in Domino, vt illud impleas. Salutatio: mea manu
Pauli. Memores eſtote vinculorum meorum. Gratia Domi-
ni noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum. Amen.

ARGVMENTVM IN Primam epiſtolam Pauli ad Theſſalonicenſes.

THESSALONICENSES, *ſunt Macedones: qui in* CHRISTO IESV *accepto uerbo ueritatis, perſtiterunt in fide: etiam in perſecutione ciuium ſuorum. Preterea nec receperunt falſos Apoſtolos, nec ea que à falſis Apoſtolis dicebantur. Hos collaudat Apoſtolus: ſcribens eis ab Athenis per Tychicum Diaconum & Oneſimum Acoluthum.*

Epiſtola Pauli ad Theſſalonicenſes Prima.

[redacted]

CAPVT I.

A PAVLVS & Syluanus & Timótheus
eccleſiæ Theſſalonicenſium in Deo pa-
tre noſtro & Domino Ieſu Chriſto: gra
tia vobis & pax. Gratias agimus Deo
ſemper pro omnibus vobis: memoriam
veſtri faciētes in oratiōibus noſtris ſine
intermiſsione, memores operis fidei ve-
B ſtrę & laboris, & charitatis, & ſuſtinētię ſpei Dñi noſtri Ieſu
Chriſti, ante Deum & patrē noſtrū. Scientes fratres dilecti, à
Deo electionē veſtram: quia Euangeliū noſtrū nō fuit ad vos
in ſermone tantum, ſed & in virtute, & in ſpiritu ſancto, & in
plenitudine multa, ſicut ſcitis quales fuerimus in vobis pro-
C pter vos. Et vos imitatores noſtri facti eſtis, & Dñi: excipien-
tes verbum in tribulatione multa cū gaudio ſpiritus ſancti: ita
vt facti ſitis forma omnibus credentibus in Macedonia & in
Achaia. A vobis enim diffamatus eſt ſermo Dñi: nō ſolum in
D Macedonia & in Achaia, ſed & in omni loco fides veſtra quæ
eſt ad Deū, profecta eſt, ita vt nō ſit nobis neceſſe quicquam
loqui. Ipſi enim de nobis annunciant, qualē introitum habue-
rimus ad vos: & quomodo cōuerſi eſtis ad Deū à ſimulachris
ſeruire Deo viuo & vero, & expectare filiū eius de cœlis (quē
ſuſcitauit ex mortuis) Ieſum, qui eripuit nos ab ira ventura.

[redacted]

CAPVT II.

A NAm & ipſi ſcitis fratres introitum noſtrum ad
vos quia non inanis fuit: ſed antè paſsi multa &
contumelijs affecti (ſicut ſcitis) in Philippis, fi-
duciā habuimus in Deo noſtro loqui ad vos euā-
lium Dei in multa ſolicitudine. Exhortatio enim noſtra non
de errore, neq; de immūditia, neq; in dolo: ſed ſicut probati ſu
mus à Deo vt crederetur nobis Euangeliū, ita loquimur. Nō
quaſi hominibus placentes, ſed Deo qui probat corda noſtra.
Neq; enim aliquando fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſci
tis: neq; in occaſione auaritiæ, Deus teſtis eſt: nec querentes
ab hominibus gloriam, neque à vobis, neq; ab alijs. Cum poſ
B ſemus vobis oneri eſſe, vt Chriſti Apoſtoli: ſed facti ſumus
paruuli in medio veſtri, tanquam ſi nutrix foueat filios ſuos:
Ita deſyderantes vos cupidè, volebamus tradere vobis non ſo-
lum Euangelium Dei, ſed etiam animas noſtras: quoniā cha-
riſsimi nobis facti eſtis. Memores enim facti eſtis fratres labo
ris noſtri & fatigationis. Nocte & die operantes, ne quem ve
ſtrum grauaremus: prædicauimus in vobis Euangelium Dei. Act.20 g
Vos teſtes eſtis & Deus, quàm ſanctè & iuſtè & ſine querela 1.Cor.4 c
vobis qui credidiſtis, fuimus: ſicut ſcitis qualiter vnumquen- 2.Theſ.3 b
que veſtrū (ſicut pater filios ſuos) deprecantes vos & conſo-
C lantes, teſtificati ſumus vt ambularetis digne Deo, qui vocauit
vos in ſuum regnum & gloriam. Ideò & nos gratias agimus
Deo ſine intermiſsione: quoniam cum accepiſſetis à nobis
verbum auditus Dei, accepiſtis illud non vt verbum hominū,
ſed (ſicut eſt verè) verbum Dei, qui operatur in vobis qui
credidiſtis. Vos enim imitatores eſtis fratres, eccleſiarum Dei
quæ ſunt in Iudæa, in Chriſto Ieſu: quia eadem paſsi eſtis &
vos à contribulibus veſtris, ſicut & ipſi à Iudæis, qui & Do-
minū occiderunt Ieſum, & prophetas, & nos perſecuti ſunt,
D & [redacted] pec
cata ſua ſemper. Peruenit enim ira Dei ſuper illos vſque in fi-
nem. Nos autem fratres deſolati à vobis ad tempus horæ, aſpe
ctu, non corde: abundantius feſtinauimus faciem veſtram vi
dere cum multo deſyderio. Quoniā voluimus venire ad vos,
ego quidem Paulus, & ſemel & iterum: ſed impediuit nos ſa
tanas. Quæ eſt enim noſtra ſpes, aut gaudiū, aut corona glo-
riæ? Nonne vos ante Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum
eſtis in aduentu eius? vos enim eſtis gloria noſtra & gaudium.

[redacted]

CAPVT III.

A PRopter quod non ſuſtinētes amplius, placuit no-
bis remanere Athenis, ſolis: & miſimus Timó- Act.16 d
theum fratrem noſtrum & miniſtrū Dei in euan-
gelio Chriſti, ad confirmandos vos & exhortan
dos pro fide veſtra: vt nemo moueatur in tribulationibus
iſtis. Ipſi enim ſcitis quòd in hoc poſiti ſumus. Nam & cum
apud vos eſſemus, prædicebamus vobis paſſuros nos tribu-
B lationes, ſicut & factū eſt & ſcitis. Propterea & ego amplius
non ſuſtinens, miſi ad cognoſcendam fidem veſtram, ne for-
tè tentauerit vos is qui tentat, & inanis fiat labor noſter. Nunc
autem veniente Timótheo ad nos à vobis, & annunciante no-
bis fidem & charitatem veſtram, & quia memoriam noſtri
habetis bonam ſemper deſyderantes nos videre, ſicut & nos
C quoq; vos: ideò conſolati ſumus, fratres, in vobis in omni ne
ceſsitate & tribulatione noſtra per fidem veſtram. Quoniam
nunc viuimus, ſi vos ſtatis in Domino. Quam enim gratia-
rum actionem poſſumus Deo retribuere pro vobis, in omni
gaudio quo gaudemus propter vos ante Deum noſtrum, no-
D cte ac die abundantius orantes vt videamus faciem veſtram,
& compleamus ea quæ deſunt fidei veſtrę? Ipſe autem Deus
& pater noſter & Dominus Ieſus Chriſtus dirigat viam no
ſtram ad vos. Vos autem Dominus multiplicet, & abunda-
re faciat charitatem veſtram in inuicem & in omnes: quemad-
modum & nos in vobis ad confirmanda corda veſtra ſine que
rela, in ſanctitate ante Deum & patrem noſtrum, in aduentu
Domini noſtri Ieſu Chriſti cū omnibus ſanctis eius. Amen.

[redacted]. CAPVT IIII.

A DE cætero ergo fratres, rogamus vos & obſecra-
mus in Domino Ieſu: vt quemadmodum accepi
ſtis à nobis quomodo oporteat vos ambulare &
placere Deo, ſic & ambuletis, vt abundetis magis.
Rom. 12 a Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Ie
Ephe. 5 d ſum. Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio veſtra: vt abſti
B neatis vos à fornicatione, vt ſciat vnuſquiſq; veſtrum vas ſuũ
poſsidere in ſanctificatione & honore: non in paſsione deſy-
derij, ſicut & gentes quæ ignorant Deum. Et ne quis ſupar-
grediatur neq; circumueniat in negotio fratrem ſuum: quo-
niam vindex eſt Dominus de his omnibus, ſicut prædixi-
mus vobis, & teſtificati ſumus. Non enim vocauit nos Deus
in immunditiam: ſed in ſanctificationem. Itaq; qui hæc ſper-
nit, non hominem ſpernit, ſed Deum, qui etiam dedit ſpiritũ
C ſuum ſanctum in nobis. De charitate autem fraternitatis, non
Ioan. 13 d neceſſe habemus ſcribere vobis; ipſi enim vos à Deo didici-
& 15 b ſtis, vt diligatis inuicem. Etenim illud facitis in omnes fratres
1. Ioan. 2 b in vniuerſa Macedonia. Rogamus autem vos fratres vt abun-
& 4 d detis magis: & operam detis vt quieti ſitis, & vt veſtrum nego
tium agatis, & operemini manibus veſtris, ſicut præcepimus
vobis, & vt honeſtè ambuletis ad eos qui foris ſunt: & nullius
aliquid deſyderetis. Nolumus autem vos ignorare fratres de
dormientibus: vt non contriſtemini, ſicut & cæteri qui ſpem
non habent. Si enim credimus quòd Ieſus mortuus eſt & re-
D ſurrexit: ita & Deus eos qui dormierunt per Ieſum, adducet
cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos
1. Cor. 15 d qui viuimus, qui reſidui ſumus in aduentum Domini, nõ præ
ueniemus eos qui dormierunt. Quoniã ipſe Dominus in iuſ-
ſu & in voce Archangeli & in tuba Dei deſcendet de cœlo: &
mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi. Deinde nos qui
viuimus qui relinquimur: ſimul rapiemur cum illis in nubi-
bus obuiam Domino in aera, & ſic ſemper cũ Domino eri-
mus. Itaque conſolamini inuicem in verbis iſtis.

[redacted]. CAPVT V.

A DE temporibus autem & momentis fratres, nõ in-
2. Pet. 3 c digetis vt ſcribamus vobis. Ipſi enim diligenter
Apoc. 3 a ſcitis quia dies Domini, ſicut fur in nocte, ita ve-
& 16 c niet. Cum enim dixerint, pax & ſecuritas: tunc re
pentinus eis ſuperueniet interitus, ſicut dolor in vtero habẽ-
tis, & non effugiẽt. Vos autem fratres non eſtis in tenebris: vt
vos dies illa tanquam fur comprehendat. Omnes enim vos, fi-
lij lucis eſtis, & filij diei. Non ſumus noctis neque tenebrarũ.
Igitur non dormiamus ſicut & cæteri: ſed vigilemus & ſobrij
ſimus. Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrij ſunt,
B nocte ebrij ſunt. Nos autem qui diei ſumus, ſobrij ſimus, in-
Eſa. 59 b duti loricam fidei & charitatis, & galeam ſpem ſalutis. Quo-
Ephe. 6 c niam non poſuit nos Deus in iram: ſed in acquiſitionem ſalu
tis per Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum, qui mortuus eſt
pro nobis, vt ſiue vigilemus, ſiue dormiamus, ſimul cum illo
viuamus. Propter quod conſolamini inuicem: & ædificate al-
terutrum, ſicut & facitis. Rogamus autem vos fratres, vt noue
C ritis eos qui laborant inter vos & præſunt vobis in Domino
& monent vos: vt habeatis illos abundantius in charitate pro
pter opus illorum. Pacem habete cum eis. Rogamus autẽ vos
Prouer. 20 c fratres, corripite inquietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipi-
Rom. 12 d te infirmos, patientes eſtote ad omnes. Videte ne quis malum
1. Pet. 3 b pro malo alicui reddat, ſed ſemper quod bonum eſt ſectami-
Eccl. 18 c ni in inuicem, & in omnes. Semper gaudete, Sine intermiſsio
Luc. 18 a ne orate. In omnibus gratias agite: hæc eſt enim voluntas Dei
Coloſ. 4 a in Chriſto Ieſu in omnibus vobis. Spiritũ nolite extinguere.
D Prophetias nolite ſpernere. Omnia autem probate: quod bo
num eſt, tenete. Ab omni ſpecie mala abſtinete vos. Ipſe au-
tem Deus pacis ſanctificet vos per omnia: vt integer ſpiritus
veſter & anima & corpus ſine querela, in aduẽtu Domini no
ſtri Ieſu Chriſti conſeruetur. Fidelis eſt qui vocauit vos: qui 1. Cor. 1 b
etiam faciet. Fratres orate pro nobis. Salutate fratres omnes in
oſculo ſancto. Adiuro vos per Dominum, vt legatur epiſto-
la hæc omnibus ſanctis fratribus. Gratia Domini noſtri Ieſu
Chriſti vobiſcum. Amen.

ARGVMENTVM IN Epiſtolam ſecundam ad Theſſalonicenſes.

*AD THESSALONICENSES ſecundam ſcribit epiſtolã Apo-
ſtolus, & notum facit eis de temporibus nouiſsimis, & de aduerſa-
rij* [redacted] *diaco-
num, & Oneſimum acolithum.*

Epiſtola Pauli ad Theſſalonicenſes ſecunda.

[redacted]

CAPVT I.

A PAVLVS & Syluanus & Timotheus:
eccleſiæ Theſſalonicenſium in Deo pa-
tre noſtro & Domino Ieſu Chriſto: gra
tia vobis & pax à Deo patre noſtro, &
Domino Ieſu Chriſto. Gratias agere
debemus ſemper Deo pro vobis fratres,
ita vt dignum eſt, quoniam ſupercreſcit
B fides veſtra, & abundat charitas vniuſcuiuſque veſtrum in in-
uicẽ: ita vt & noſipſi in vobis gloriemur in eccleſijs Dei, pro
patientia veſtra, & fide in omnibus perſecutionibus veſtris &
tribulatiõibus, quas ſuſtinetis in exẽplũ iuſti iudicij Dei, vt
digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini. ſi tamen
iuſtum eſt apud Deum retribuere tribulationem ijs qui vos
tribulant: & vobis qui tribulamini requiem nobiſcũ, in reue-
latione domini Ieſu de cœlo cum angelis virtutis eius in flam
C ma ignis dantis vindictam ijs qui non nouerũt Deum, & qui
non obediunt Euangelio Domini noſtri Ieſu Chriſti. Qui
pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini & à gloria
virtutis eius: cum venerit glorificari in ſanctis ſuis, & admira
bilis fieri in omnibus qui crediderũt, quia creditũ eſt teſtimo-
D nium noſtrũ ſuper vos in die illo. In quo etiã oramus ſemper
pro vobis, vt dignetur vos vocatione ſua Deus noſter, & im-
pleat omnẽ volũtatem bonitatis ſuæ, & opus fidei in virtute,
vt clarificetur nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti in vobis, &
vos in illo, ſecũdum gratiam Dei noſtri, & Dñi Ieſu Chriſti.

[redacted] CAPVT II.

A ROgamus autem vos fratres per aduentum Do-
mini noſtri Ieſu Chriſti, & noſtræ congregatio-
nis in ipſum: vt non cito moueamini à veſtro
ſenſu, neque terreamini neque per ſpiritum, ne-
que per ſermonem, neq; per epiſtolam tanquam per nos miſ-
ſam, quaſi inſtet dies Domini. Ne quis vos ſeducat vllo mo- Ephe. 5 b
B do, quoniã niſi venerit diſceſsio primùm, & reuelatus fuerit
homo peccati, filius perditionis, qui aduerſatur & extollitur
ſupra

ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita vt in tem
plo Dei ſedeat oſtendēs ſe tanquàm ſit Deus. Num retinetis
quòd cum adhuc eſſem apud vos, hęc dicebam vobis? Et nunc
quid detineat ſcitis: vt reueletur in ſuo tempore. Nam myſte
C rium iam operatur iniquitatis, tantum vt qui tenet nūc teneat:
donec de medio fiat. Et tunc reuelabitur ille iniquus, quem
Eſai. 11 a Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui: & deſtruet illu-
ſtratione aduentus ſui eum, cuius eſt aduentus ſecundum ope
rationem ſatanæ: in omni virtute & ſignis & prodigijs men-
dacibus, & in omni ſeductione iniquitatis ijs qui pereunt, eo
quòd charitatem veritatis non receperūt, vt ſalui fierent. Ideò
D mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio:
vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, ſed conſen-
ſerunt iniquitati. Nos autem debemus gratias agere Deo ſem
per pro vobis fratres dilecti à Deo, quòd elegerit nos Deus
primitias in ſalutem, in ſanctificatione ſpiritus, & in fide veri
tatis. Ad quod & vocauit vos per Euangelium noſtrum, in ac
quiſitionem gloriæ domini noſtri Ieſu Chriſti. Itaque fra-
tres ſtate, & tenete traditiones quas didiciſtis, ſiue per ſermonē,
ſiue per epiſtolam noſtram. Ipſe autē dominus noſter Ieſus
Chriſtus & Deus & pater noſter qui dilexit nos, & dedit cō-
ſolationem æternam, & ſpem bonā in gratia: exhortetur cor-
da veſtra, & confirmet in omni opere & ſermone bono.

[redacted] CAPVT III.

A D E cætero fratres, orate pro nobis, vt ſermo Dei
Ephe. 6 c currat & clarificetur, ſicut & apud vos: & vt libe-
Coloſ. 4 a remur ab importunis & malis hominibus: non
enim omnium eſt fides. Fidelis autem Dominus
eſt, qui confirmabit vos & cuſtodiet à malo. Confidimus au-
tem de vobis fratres in domino, quòd quæcunque præcipi-
B mus, & facitis & facietis. Dominus autem dirigat corda ve-
ſtra in charitate Dei & patiētia Chriſti. Denuntiamus autem
vobis fratres in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt ſub-
trahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecū
dum traditionem quam acceperunt à nobis. Ipſi enim ſcitis
quemadmodum oportet imitari nos: quoniam non inquieti
fuimus inter vos, neque gratis panem manducauimus ab ali-
quo, ſed in labore & in fatigatione nocte & die operantes, ne
quem veſtrum grauaremus. Non quaſi non habuerimus po-
teſtatem: ſed vt noſmetipſos formam daremus vobis ad imi-
Act. 20 g tandum nos. Nam & cum eſſemus apud vos, hoc denuntia-
1. Cor. 4 c bamus vobis, Quoniam ſi quis non vult operari, nec mandu-
1. Theſ. 4 b
C cet. Audiuimus enim inter vos quoſdam ambulantes inquie-
tè, nihil operantes, ſed curioſè agentes. Iis autem qui eiuſmo-
di ſunt denuntiamus & obſecramus in Domino Ieſu, vt cum
ſilentio operantes, ſuum panem manducent. Vos autem fra-
tres, nolite deficere benefacientes. Quòd ſi quis nō obedit ver
Gala. 6 c
D bo noſtro per epiſtolam, hunc notate: & ne commiſceamini
cum illo, vt confundatur: & nolite quaſi inimicum exiſtima-
re, ſed corripite vt fratrem. Ipſe autem Deus pacis det vobis
pacem ſempiternam in omni loco. Dominus ſit cum omni-
bus vobis. Salutatio mea manu Pauli: quod eſt ſignum in o-
mni epiſtola. ita ſcribo. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti cū
omnibus vobis. Amen.

Argumentum in primam Epiſtolam Pauli ad Timotheum.

TIMOTHEVM inſtruit, & docet de ordinatiōe epiſcopatus & diaconij & omnis eccleſiaſticæ diſciplinæ: ſcribens ei à Laodicea per Tychicum diaconum.

Epiſtola Pauli ad Timotheum Prima.

[redacted] CAPVT I.

A P AVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti ſe-
cundum imperiū Dei ſaluatoris noſtri,
& Chriſti Ieſu ſpei noſtræ: Timótheo
dilecto filio in fide, gratia & miſericor- Act. 16 a
dia & pax à Deo patre & Chriſto Ieſu
domino noſtro. Sicut rogaui te vt re-
maneres Epheſi cum irem in Macedo-
niam, vt denuntiares quibuſdam ne aliter docerent, neq; intē-
derent fabulis & genealogijs interminatis: quæ quæſtiones
præſtant magis quàm ædificationē Dei, quæ eſt in fide. Finis
B autem præcepti: eſt charitas de corde puro & conſcientia bo
na & fide nō ficta. A quibus quidam aberrātes, conuerſi ſunt
in vaniloquium, volentes eſſe legis doctores, nō intelligentes
neq; quæ loquuntur neq; de quibus affirmant. Scimus autem
quia bona eſt lex, ſi quis ea legitimè vtatur: ſciēs hoc, quia lex Rom. 7 c
iuſto nō eſt poſita, ſed iniuſtis & nō ſubditis, impijs & pecca
toribus, ſceleratis & contaminatis, patricidis & matricidis, ho-
micidis, fornicarijs, maſculorum concubitoribus, plagiarijs,
mendacibus, & periuris, & ſi quid aliud ſanæ doctrinæ aduer-
ſatur, quæ eſt ſecundum Euangeliū gloriæ beati Dei, quod
C creditum eſt mihi. Gratias ago ei qui me confortauit in Chri
ſto Ieſu domino noſtro quia fidelem me exiſtimauit, ponēs
in miniſterio, qui prius blaſphemus fui & perſecutor & con
tumelioſus: ſed miſericordiam Dei cōſecutus ſum, quia igno
rans feci in incredulitate. Superabundauit autem gratia domi-
ni noſtri cum fide & dilectione, quæ eſt in Chriſto Ieſu. Fide
lis ſermo & omni acceptione dignus: quòd Chriſtus Ieſus vē Matt. 9 b
nit in hunc mundum peccatores ſaluos facere, quorū primus Marc. 2 c
ego ſum. Sed ideò miſericordiam cōſecutus ſum: vt in me pri
D mo oſtenderet Chriſtus Ieſus omnem patientiam, ad infor-
mationem eorum qui credituri ſunt illi in vitam æternā. Regi
autem ſeculorū immortali, inuiſibili, ſoli Deo honor & glo-
ria in ſecula ſeculorum. Amen. Hoc præceptum commendo
tibi fili Timóthee: ſecundum præcedentes in te prophetias,
vt milites in illis bonam militiam, habens fidem & bonam cō
ſcientiam quam quidam repellentes, circa fidem naufragaue-
runt: ex quibus eſt Hymenæus & Alexander: quos tradidi
ſatanæ, vt diſcant non blaſphemare.

[redacted] CAPVT II.

O Bſecro igitur primum omnium fieri obſecratio-
nes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones
A pro omnibus hominibus, pro regibus & omni-
bus qui in ſublimitate conſtituti ſunt: vt quietam
& tranquillam vitam agamus in omni pietate & caſtitate: hoc
enim bonum eſt & acceptum coram ſaluatore noſtro Deo,
B qui omnes homines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem verita-
tis venire. Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei & homi-
num, homo Chriſtus Ieſus: qui dedit redemptionem ſemet-
ipſum pro omnibus: cuius teſtimonium temporibus ſuis cō-
firmatum eſt, in quo poſitus ſum ego prædicator & Apoſto-
lus (veritatem dico, non mentior) doctor gentium in fide & 2. Tim. 1 c
C veritate. Volo ergo viros orare in omni loco, leuantes puras
manus, ſine ira & diſceptatione. Similiter & mulieres in habi-
tu ornato, cū verecundia & ſobrietate ornantes ſe, nō in tortis 1. Petr. 3
crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte pretioſa, ſed quod

decet mulieres promittentes pietatẽ per opera bona. Mulier
D in ſilentio diſcat, cum omni ſubiectione. Docere autẽ, mulie-
1.Cor.4 c ri non permitto, neq; dominari in virum: ſed eſſe in ſilentio.
Gene.2 d Adam enim primus formatus eſt, deinde Eua: & Adam non
Gene.3 b eſt ſeductus, mulier autem ſeducta in præuaricatione fuit. Sal
uabitur autem per filiorum generationem: ſi permanſerit in
fide & dilectione & ſanctificatione cum ſobrietate.

[redacted]

CAPVT III.

A Fidelis ſermo. Si quis epiſcopatum deſyderat: bo-
Tit.1 b num opus deſyderat. Oportet enim epiſcopum
irreprehenſibilem eſſe, vnius vxoris virum: ſo-
brium, prudentem, ornatum, pudicum, hoſpita-
lem, doctorem, non vinolentum, non percuſſorem: ſed mo-
deſtum, non litigioſum, non cupidum, ſed ſuæ domui bene
præpoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate.
B Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit: quomodo eccleſiæ
Dei diligentiam habebit? Non neophytum: ne in ſuperbiam
elatus in iudicium incidat diaboli. Oportet autem illum &
teſtimonium habere bonum ab ijs qui foris ſunt: vt non in
opprobrium incidat & in laqueum diaboli. Diacones ſimi-
liter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, nõ tur-
pe lucrum ſectantes: habentes myſterium fidei in cõſcientia
C pura. Et hi autem probentur primum, & ſic miniſtrent, nul-
lum crimen habentes. Mulieres ſimiliter pudicas, nõ detra-
hentes, ſobrias, fideles in omnibus. Diacones ſint vnius vxo-
ris viri, qui filijs ſuis bene præſint, & ſuis domibus. Qui enim
bene miniſtrauerint, gradum bonum ſibi acquirent: & mul-
tam fiduciam in fide quæ eſt in Chriſto Ieſu. Hæc tibi ſcribo
D fili Timothee, ſperans me ad te venire citò: ſi autem tardaue-
ro, vt ſcias quomodo oporteat te in domo Dei cõuerſari, quæ
eſt eccleſia Dei viui: columna & firmamentum veritatis. Et
manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum quod manifeſta
tum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis,
prædicatum eſt gentibus, creditum eſt in mũdo, aſſumptum
eſt in gloria.

[redacted]

CAPVT IIII.

A Spiritus autem manifeſtè dicit quia in nouiſsimis
2.Tim.3 a temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes
2.Pet.3 a ſpiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in
Iude 1 f hypocriſi loquentium mendacium, & cauteriatã
habentium ſuam conſcientiam, prohibentium nubere, abſti-
nere à cibis quos Deus creauit ad percipiendum cum gratia-
rum actione fidelibus & ijs qui cognouerunt veritatem, Quia
B omnis creatura Dei bona eſt, & nihil reijciendum quod cum
gratiarum actione percipitur: ſanctificatur enim per verbum
Dei & orationem. Hæc proponens fratribus, bonus eris mi-
2.Tim.1 b niſter Chriſti Ieſu, enutritus verbis fidei & bonæ doctrinæ
Tit.3 c quam aſſecutus es. Ineptas autem & aniles fabulas deuita: ex-
C erce autem teipſum ad pietatem. Nam corporalis exercita-
tio, ad modicum vtilis eſt: pietas autem, ad omnia vtilis eſt,
promiſsionem habens vitæ quæ nunc eſt, & futuræ. Fidelis
ſermo, & omni acceptione dignus. In hoc enim laboramus
& maledicimur, quia ſperamus in Deum viuum qui eſt ſalua
D tor omnium hominum, maxime fidelium. Præcipe hæc &
doce. Nemo adoleſcentiam tuam contemnat, ſed exemplum
eſto fidelium in verbo: in conuerſatione, in charitate, in fide,
in caſtitate. Dum venio, attẽde lectioni, exhortationi, doctri-
næ. Noli negligere gratiam quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per
prophetiam: cum impoſitione manuum presbyterij. Hæc
meditare, in his eſto: vt profectus tuus manifeſtus ſit omni-
bus: Attende enim tibi & doctrinæ: inſta in illis. Hoc enim
faciens, & teipſum ſaluum facies, & eos qui te audiunt.

[redacted]

CAPVT V

A Seniorem ne increpaueris, ſed obſecra vt patrem:
iuuenes, vt fratres: anus, vt matres: iuuenculas, vt
ſorores in omni caſtitate. Viduas honora, quæ ve
rè viduæ ſunt. Si qua autem vidua filios aut nepo-
tes habet, diſcant primum domum ſuam regere, & mutuam
vicem reddere parentibus: hoc enim acceptũ eſt coram Deo.
Quę autẽ verè vidua eſt & deſolata: ſperet in Deum, & inſtet
obſecrationibus & orationibus nocte & die. Nam quæ in de-
licijs eſt: viuens mortua eſt. Et hoc præcipe: vt irreprehenſi-
biles ſint. Si quis autem ſuorum & maximè domeſticorũ cu
B ram non habet: fidem negauit, & eſt infideli deterior. Vidua
deligatur non minus ſexaginta annorum, quæ fuerit vnius vi-
ri vxor, in operibus bonis teſtimonium habens, ſi filios edu-
cauit, ſi hoſpitio recepit, ſi ſanctorum pedes lauit, ſi tribula-
tionem patiẽtibus ſubminiſtrauit, ſi omne opus bonum ſub-
ſecuta eſt. Adoleſcentiores autẽ viduas deuita. Cum enim lu-
xuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt: habentes damna-
C tionem, quia primam fidem irritam fecerunt: ſimul autem &
otioſæ diſcunt circuire domos, nõ ſolum otioſæ, ſed & verbo
ſæ, & curioſæ, loquentes quæ non oportet. Volo ergo iunio-
res nubere, filios procreare, matresfamiliâs eſſe: nullam occa
ſionem dare aduerſario maledicti gratia. Iam enim quædam
cõuerſæ ſunt retrò poſt ſatanam. Si quis fidelis habet viduas,
ſubminiſtret illis, vt non grauetur eccleſia: vt ijs quæ verè vi-
duæ ſunt, ſufficiat. Qui bene præſunt presbyteri: duplici ho-
nore digni habeantur: maximè qui laborãt in verbo & doctri Deut.25 a
na. Dicit enim ſcriptura, Non alligabis os boui trituranti. Et, 1.Cor.9 a
D Dignus eſt operarius mercede ſua. Aduerſus presbyterum ac Matt.10 b
cuſationem noli recipere: niſi ſub duobus aut tribus teſtibus. Luc.10 b
Peccantes, coram omnibus argue: vt & cæteri timorem ha-
beant. Teſtor coram Deo & Chriſto Ieſu & electis angelis,
vt hæc cuſtodias [redacted], nihil faciens in alteram par-
tem declinando. Manus citò nemini impoſueris, neque com-
municaueris peccatis alienis. Teipſum caſtum cuſtodi. Noli
adhuc aquam bibere: ſed modico vino vtere propter ſtoma-
chum tuum, & frequentes tuas infirmitates. Quorundam ho-
minum peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad iudiciũ: quoſ-
dam autem & ſubſequuntur. Similiter & facta bona, manife-
ſta ſunt: & quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt.

[redacted]

CAPVT VI.

A Quicunque ſunt ſub iugo ſerui, dominos ſuos
omni honore dignos arbitrentur: ne nomen do-
mini & doctrina blaſphemetur. Qui autem fide-
les habent dominos, non cõtemnant quia fratres
ſunt: ſed magis ſeruiant quia fideles ſunt & dilecti, qui bene-
ficij participes ſunt. Hæc doce, & exhortare. Si quis aliter do
cet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus domini noſtri Ieſu
B Chriſti, & ei quæ ſecundum pietatem eſt doctrinæ: ſuper-
bus, nihil ſciens, ſed languens circa quæſtiones & pugnas ver
borum, ex quibus oriuntur inuidiæ, contentiones, blaſphe-
miæ, ſuſpiciones malæ, conflictationes hominum mente cor-
ruptorum & qui veritate priuati ſunt, exiſtimantiũ quæſtum
eſſe pietatẽ. Eſt autẽ quæſtus magnus: pietas cum ſufficiẽtia.
Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium quia Iob 1 d
nec auferre quid poſſumus. Habẽtes autẽ alimenta & quibus Eccl.5 c
tegamur: his cõtenti ſimus. Nam qui volunt diuites fieri, in-
C cidunt in tentationẽ & in laqueum diaboli, & deſyderia mul-
ta inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum &
perditionem.

perditionem. Radix enim omniũ malorũ eſt cupiditas: quam
quidam appetentes errauerunt à fide, & inſeruerunt ſe dolo-
ribus multis. Tu autẽ ô homo Dei, hæc fuge: ſectare verò iu-
ſtitiam, pietatẽ, fidem, charitatẽ, patientiã, manſuetudinẽ. Cer-
ta bonũ certamen fidei, apprehende vitam æternam, in quam
vocatus es & confeſſus bonã cõfeſsionẽ corã multis teſtibus.
Præcipio tibi corã Deo qui viuificat omnia, & Chriſto Ieſu
Ioan. 18 g qui teſtimoniũ reddidit ſub Pontio Pilato bonã cõfeſsionẽ,
D vt ſerues mandatũ ſine macula, irreprehẽſibile vſq; in aduentũ
Apoc. 17 d domini noſtri Ieſu Chriſti, quẽ ſuis temporibus oſtendet bea-
19 c tus & ſolus potens, rex regum & dominus dominantium qui
Ioan. 1 b ſolus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inacceſsibilẽ,
1. Ioan. 1 c quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt: cui ho-
nor & imperium ſempiternum. Amen. Diuitibus huius ſecu-
Luc. 12 b li præcipe non ſublime ſapere, neq; ſperare in incerto diuitia-
Ioan. 1 b rum, ſed in Deo viuo (qui præſtat nobis omnia abundè ad
fruendum) bene agere, diuites fieri in bonis operibus, facilè
tribuere, communicare, theſaurizare ſibi fundamentum bo-
num in futurum, vt apprehendant veram vitam. O Timó-
thee, depoſitum cuſtodi: deuitans prophanas vocum nouita-
tes, & oppoſitiones falſi nominis ſciẽtiæ, quam quidam pro-
mittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

Argumentum in Epiſto-
lam ſecundam ad Timotheum.

ITEM Timotheo ſcribit de exhortatione martyrij, & de omni regula ueritatis, & quid futurum ſit temporibus nouiſsimis, & de ſua paſsione: ſcribens ei ab urbe Roma.

Epiſtola Pauli ad Timotheum ſecunda.

[redacted]

CAPVT I.

A PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti per
voluntatẽ Dei, ſecundũ promiſsionẽ vi-
tæ quæ eſt in Chriſto Ieſu: Timotheo
chariſsimo filio, gratia & miſericordia,
pax à Deo patre noſtro, & Chriſto Ieſu
domino noſtro. Gratias ago Deo
meo, cui ſeruio à progenitoribus meis in
cõſcientia pura, quòd ſine intermiſsione habeã tui memoriã
in orationibus meis, nocte ac die deſyderãs te videre, memor
lachrymarũ tuarũ, vt gaudio implear recordationẽ accipiens
B eius fidei quæ eſt in te nõ ficta, quæ & habitauit primum in
auia tua Loide, & matre tua Eunice, certus ſum autẽ quòd &
in te. Propter quam cauſam admoneo te, vt reſuſcites gratiã
Dei, quæ eſt in te per impoſitionẽ manuũ mearũ. Non enim
Rom. 8 c dedit nobis Deus ſpiritũ timoris, ſed virtutis, & dilectiõis, &
ſobrietatis. Noli itaq; erubeſcere teſtimoniũ domini noſtri,
neq; me vinctũ eius: ſed collabora Euangelio ſecundũ virtutẽ
C Dei, qui nos liberauit & vocauit vocatione ſancta, non ſecun-
dum opera noſtra, ſed ſecundũ propoſitũ ſuum & gratiã quæ
Tit. 3 b data eſt nobis in Chriſto Ieſu ante tẽpora ſecularia. Manife-
ſtata eſt autem nunc per illuminationẽ ſaluatoris noſtri Ieſu
Chriſti, qui deſtruxit quidẽ mortẽ, illuminauit autem vitã &
incorruptionẽ per Euangelium: in quo poſitus ſum ego præ-
1. Tim. 2 b dicator & Apoſtolus & magiſter gentiũ. Ob quam cauſam
etiam hæc patior, ſed nõ confundor. Scio enim cui credidi: &
certus ſum quia potens eſt depoſitum meum ſeruare in illũ
diem. Formam habe ſanorum verborum, quæ à me audiſti in
D fide & in dilectione in Chriſto Ieſu. Bonum depoſitũ cuſto-
di per ſpiritum ſanctum, qui habitat in nobis. Scis enim hoc,
quòd auerſi ſunt à me omnes qui in Aſia ſunt: ex quibus eſt
Phygellus & Hermogenes. Det miſericordiã dominus One-
ſiphori domui: quia ſæpe me refrigerauit, & catenam meam
non erubuit: ſed cùm Romam veniſſet, ſolicitè me quæſiuit,
& inuenit. Det illi dominus inuenire miſericordiam à Deo in
illa die. Et quanta Epheſi miniſtrauit mihi: tu melius noſti.

[redacted]

CAPVT II.

A TV ergo fili mi, confortare in gratia quæ eſt in
Chriſto Ieſu: & quæ audiſti à me per multos te-
ſtes: hæc commenda fidelibus hominibus, qui ido-
nei erunt & alios docere. Labora ſicut bonus mi-
les Chriſti Ieſu. Nemo militans Deo, implicat ſe negotijs
ſecularibus: vt ei placeat cui ſe probauit. Nam & qui certat in
agone: non coronabitur niſi legitimè certauerit. Laborantem
agricolam oportet primùm de fructibus accipere. Intellige
quæ dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.
Memor eſto, Dominum Ieſum Chriſtum reſurrexiſſe à
B mortuis ex ſemine Dauid ſecundum Euangelium meum,
in quo laboro vſque ad vincula, quaſi male operans: ſed ver-
bum Dei non eſt alligatum. Ideò omnia ſuſtineo propter e-
lectos, vt & ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt Chriſto Ieſu,
cum gloria cœleſti. Fidelis ſermo. Nam ſi commortui ſu-
mus, & conuiuemus: ſi ſuſtinebimus, & conregnabimus: Matt. 10 d
ſi negauerimus, & ille negabit nos: ſi non credimus, ille fide- Marc. 8 e
lis permanet: negare ſeipſum non poteſt. Hæc commone:
teſtificans coram Domino, Noli contendere verbis, ad nihil
enim vtile eſt, niſi ad ſubuerſionem audientium. Sollicitè au-
C tem cura, teipſum probabilem exhibere Deo, operarium in-
confuſibilem, rectè tractantem verbum veritatis. Prophana
autem & inaniloquia deuita: multum enim proficiunt ad im-
pietatem, & ſermo eorum vt cancer ſerpit: ex quibus eſt Hy-
menæus & Philetus, qui à veritate exciderunt, dicentes re-
ſurrectionem eſſe iam factam, & ſubuerterunt quorundam
fidem. Sed firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculũ
hoc, COGNOVIT DOMINVS QVI SVNT SVI. ET, DI-
SCEDAT AB INIQVITATE OMNIS QVI INVOCAT
NOMEN DOMINI. In magna autem domo, non ſo-
lùm ſunt vaſa aurea & argentea, ſed & lignea & fictilia,
& quædam quidem in honorem, quædam autem in con-
D tumeliam. Si quis ergo emundauerit ſe ab iſtis: erit vas
in honorem ſanctificatum & vtile domino, ad omne opus bo-
num paratum. Iuuenilia autem deſyderia fuge: ſectare verò
iuſtitiam, fidem, ſpem, & charitatem, & pacẽ cum ijs qui in- 1. Tim. 1 e
uocant dominũ de corde puro. Stultas autem & ſine diſcipli- Tit. 3 c
na quæſtiones deuita: ſciens quia generant lites. Seruum au-
tem domini non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad o-
mnes, docibilem, patientem, cum modeſtia corripientem eos
qui reſiſtunt veritati: nequando Deus det illis pœnitentiam
ad cognoſcendam veritatem, & recipiſcant à diaboli laqueis, à
quo captiui tenentur ad ipſius voluntatem.

[redacted]

CAPVT III.

A HOc autem ſcito, quia in nouiſsimis diebus inſta- 1. Tim. 4 a
bunt tempora periculoſa: & erunt homines ſe- 2. Pet. 3 a
ipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, Iude 1 f
parentibus non obedientes, ingrati, ſceleſti, ſine

affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes, immites, ſi-
B ne benignitate, proditores, proterui, tumidi, & voluptatum
amatores magis quàm Dei, habentes ſpeciem quidem pieta-
tis: virtutem autem eius abnegantes. Et hos deuita: ex his
enim ſunt qui penetrant domos, & captiuas ducunt mulier-
culas oneratas peccatis, quæ ducuntur varijs deſyderijs: ſem-
C per diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis peruenien-
Exod,7 b tes. Quemadmodum autem Iannes & Mambres reſtiterunt
Moyſi: ita & hi reſiſtunt veritati, homines corrupti mente,
reprobi circa fidem, ſed vltrà non proficient. Inſipientia
enim eorum manifeſta erit in omnibus, ſicut & illorũ fuit.
Tu autem aſſecutus es meam doctrinam, inſtitutionem, pro
D poſitum, fidem, longanimitatẽ, dilectionem, patientiam, per-
ſecutiones, paſsiones: qualia mihi facta ſunt Antiochiæ, Ico-
nij, Lyſtris, quales perſecutiones ſuſtinui: & ex omnibus
eripuit me Dominus. Et omnes qui piè volũt viuere in Chri-
ſto Ieſu, perſecutionem patientur. Mali autem homines &
ſeductores proficient in peius: errantes, & in errorem mitten
tes. Tu verò permane in ijs quæ didiciſti, & credita ſunt tibi,
ſciens à quo didiceris: & quòd ab infantia ſacras literas noſti,
quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem, per fidem quæ eſt in
2.Petr.1 d Chriſto Ieſu. Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata, vtilis eſt
ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudien-
dum in iuſtitia: vt perfectus ſit homo Dei ad omne opus bo
num inſtructus.

[redacted].

CAPVT IIII.

A TEſtificor coram Deo & Ieſu Chriſto qui iudica-
turus eſt viuos & mortuos, per aduentum ipſius,
& regnum eius, prædica verbum: inſta oppor-
tunè, importunè: argue, obſecra, increpa in omni
patientia & doctrina. Erit enim tempus cum ſanam doctrinã
non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſyderia coaceruabunt ſibi ma-
giſtros, prurientes auribus, & à veritate quidem auditũ auer-
B tent: ad fabulas autem conuertentur. Tu verò vigila, in omni-
bus labora, opus fac Euangeliſtæ, miniſterium tuum imple.
* Sobrius eſto.. Ego enim iam delibor: & tempus reſolutio
nis meæ inſtat. Bonum certamen certaui, curſum conſumma
ui, fidem ſeruaui. In reliquo, repoſita eſt mihi corona iuſtitię,
quam reddet mihi Dominus in illa die, iuſtus iudex: non ſo-
lum autem mihi, ſed & ijs qui diligunt aduentum eius. Feſti
na ad me venire citò. Demas enim me reliquit, diligens hoc
C ſeculum, & abijt Theſſalonicam: Creſcens in Galatiam, Ti-
Coloſ.4 d tus in Dalmatiam. Lucas eſt mecum ſolus. Marcum aſſume,
& adduc tecum: eſt enim mihi vtilis in miniſterio. Tychicũ
autem miſi Epheſum. Penulam quam reliqui Troade apud
Carpum, veniens affer tecum, & libros; maximè autem
membranas. Alexander ærarius multa mala mihi oſtendit:
reddet illi Dominus ſecundum opera eius, quem & tu deui-
ta: valde enim reſtitit verbis noſtris. In prima mea defenſio-
ne nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non illis
D imputetur. Dominus autem mihi aſtitit, & confortauit me, vt
per me prædicatio impleatur, & audiant omnes gentes: & li-
beratus ſum de ore leonis. Liberauit me Dominus ab omni
opere malo, & ſaluum faciet in regnum ſuum cœleſte: cui
gloria in ſecula ſeculorum. Amen. Saluta Priſcillã & Aqui-
lam, & Oneſiphori domum. Eraſtus remanſit Corinthi. Tro
Sapre 1 d phinum autem reliqui infirmum Mileti. Feſtina ante hye-
mem venire. Salutant te Eubulus & Pudens & Linus
& Claudia, & fratres omnes. Dominus
Ieſus Chriſtus cum ſpiritu tuo.
Gratia vobiſcum.
AMEN.

Argumentum in Epiſtolam Pauli ad Titum.

TITVM commonefacit & inſtruit de conſtitutione presbyterij, & de ſpirituali conuerſatione, & hereticis vitandis qui in traditionibus Iudaicis credunt: ſcribens ei à Nicopoli.

Epiſtola Pauli ad Titum.

[redacted]. CAPVT I.

A PAVLVS ſeruus Dei, Apoſtolus autẽ
Ieſu Chriſti ſecundum fidem electorũ
Dei & agnitionem veritatis, quæ ſecun-
dum pietatem eſt in ſpem vitæ æternæ,
quam promiſit qui non mentitur Deus
ante tempora ſecularia, manifeſtauit au
tem temporibus ſuis verbum ſuum in
prædicatione quæ credita eſt mihi ſecundũ præceptũ ſalua-
toris noſtri Dei: Tito dilecto filio ſecundũ communem fidem,
gratia & pax à Deo patre & Chriſto Ieſu ſaluatore noſtro.
B Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ deſunt corri-
gas, & conſtituas per ciuitates presbyteros, ſicut & ego diſpo
ſui tibi. Si quis ſine crimine eſt, vnius vxoris vir, filios habens
fideles, nõ in accuſatione luxuriæ, aut nõ ſubditos. Oportet 1.Tim.3 a
enim epiſcopũ ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorẽ: non
ſuperbũ, non iracundũ, non vinolentũ, nõ percuſſorem, non
turpis lucri cupidũ: ſed hoſpitalẽ, benignũ, prudentẽ, ſobriũ,
iuſtũ, ſanctum, cõtinentẽ: amplectentẽ eum qui ſecundũ do-
C ctrinã eſt, fidelẽ ſermonẽ, vt potens ſit exhortari doctrina ſa-
na, & eos qui cõtradicũt arguere. Sunt enim multi etiã inobe-
dictes, vaniloqui & ſeductores, maximè qui de circunciſione
ſunt, quos oportet redargui: qui vniuerſas domos ſubuertũt,
docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia. Dixit quidam
ex illis proprius ipſorũ propheta, Cretẽſes ſemper mẽdaces, Epimenides.
D malæ beſtiæ, ventres pigri. Teſtimoniũ hoc verũ eſt. Quam
ob cauſam increpa illos durè, vt ſani ſint in fide, nõ attenden-
tes Iudaicis fabulis, & mandatis hominum auerſantiũ ſe à ve-
ritate. Omnia munda mundis: coinquinatis autem & infide-
libus nihil eſt mũdum, ſed inquinatæ ſunt eorum & mens & Rom.14 d
conſcientia. Cõfitentur ſe noſſe Deum, factis autẽ negant cũ
ſint abominati & increduli, & ad omne opus bonũ reprobi.

[redacted]. CAPVT II.

A TV autem loquere quæ decent ſanam doctrinam.
Senes, vt ſobrij ſint, pudici, prudẽtes, ſani in fide,
in dilectione, in patientia. Anus ſimiliter in habi-
tu ſancto, non criminatrices, non multo vino ſer-
uientes: bene docentes, vt prudentiam doceant. Adoleſcen-
tulas, vt viros ſuos ament, filios ſuos diligant, prudentes, ca-
B ſtas, ſobrias, domus curam habentes, benignas, ſubditas viris
ſuis, vt non blaſphemetur verbum Dei. Iuuenes ſimiliter hor
tare vt ſobrij ſint. In omnibus teipſum præbe exemplum bo
norum operum, in doctrina, in integritate, in grauitate. Ver-
bum ſanum, irreprehenſibile: vt is qui ex aduerſo eſt verea-
tur, nihil habens malum dicere de nobis. Seruos dominis ſuis Ephe.6 a
C ſubditos eſſe, in omnibus placentes, nõ contradicentes: non Coloſ.3 d
fraudantes, ſed in omnibus fidem bonam oſtendentes: do- 1.Petr.2 c
ctrinam ſaluatoris noſtri Dei ornent in omnibus. Apparuit
enim gratia Dei ſaluatoris noſtri omnibus hominibus, eru-
diens

diens nos vt abnegātes impietatem & ſecularia deſyderia, ſobriè, & iuſtè, & piè viuamus in hoc ſeculo, expectantes beatā ſpem & aduentū gloriæ magni Dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, qui dedit ſemetipſum pro nobis vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populū acceptabilem, ſectatorem bonorum operū. Hæc loquere & exhortare, & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

[redacted] CAPVT III.

A ADmone illos principibus & poteſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire, ad omne opus bonū paratos eſſe, neminem blaſphemare, non litigioſos eſſe, ſed modeſtos: omnem oſtendentes manſuetudinem ad omnes homines. Eramus enim aliquando & nos inſipientes, increduli, errantes, ſeruientes deſyderijs & voluptatibus varijs, in malitia & inuidia agentes, odibiles, odientes inuicem. Cum autē benignitas & humanitas apparuit ſal-

B uatoris noſtri Dei: nō ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos,

2.Tim.1 c ſed ſecundū ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit per lauacrū regenerationis & renouationis ſpiritus ſancti, quem effudit in nos abundè per Ieſum Chriſtum ſaluatorem noſtrū, vt iuſtificati gratia ipſius, hęredes ſimus ſecundū ſpem vitæ æternæ. Fidelis ſermo eſt. Et de his volo te confirmare, vt curent bonis operibus præeſſe qui credunt Deo. Hæc ſunt bona &

C vtilia hominibus. Stultas autem quæſtiones, & genealogias,

1.Tim.1 b & contentiones, & pugnas legis deuita: ſunt enim inutiles &

2.Tim.2 d vanæ. Hæreticum hominem poſt vnam & ſecundam correptionem deuita, ſciens quia ſubuerſus eſt qui eiuſmodi eſt, & delinquit cum ſit proprio iudicio condemnatus. Cùm miſero ad te Artemam aut Tychicum, feſtina ad me venire Ni-

D copolim: ibi enim ſtatui hyemare. Zenā legiſperitū & Apollo ſolicitè præmitte, vt nihil illis deſit. Diſcāt autē & noſtri, bonis operibus præeſſe ad vſus neceſſarios: vt non ſint infructuoſi. Salutant te, qui mecum ſunt omnes. Saluta eos qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

ARGVMENTVM IN Epiſtolam Pauli ad Philemonem.

PHILEMONI familiares literas facit pro Oneſimo ſeruo eius: ſcribens ei ab vrbe Roma de carcere per ipſum Oneſimum.

Epiſtola Pauli ad Philemonem.

A [redacted]

PAVLVS vinctus Chriſti Ieſu, & Timotheus frater: Philemoni dilecto & adiutori noſtro, & Appiæ ſorori chariſsimæ, & Archippo commilitoni noſtro, & eccleſię quę in domo tua eſt, gra-

B tia vobis & pax à Deo patre noſtro, & dño Ieſu Chriſto. Gratias ago Deo meo, ſemper memoriā tui faciens in orationibus meis, audiēs charitatem tuam & fidem quam habes in domino Ieſu & in omnes ſanctos: vt cōmunicatio fidei tuæ euidens fiat in agnitione omnis operis boni in vobis in Chriſto Ieſu. Gaudium

C enim magnū habui & conſolationem in charitate tua: quòd viſcera ſanctorum requieuerunt per te frater. Propter quod multam fiduciam habēs in Chriſto Ieſu imperandi tibi quod ad rem pertinet, propter charitatem magis obſecro, cùm ſis talis vt Paulus ſenex, nunc autē & vinctus Ieſu Chriſti. Obſecro te pro meo filio quē genui in vinculis, Oneſimo: qui tibi aliquando inutilis fuit, nūc autē & mihi & tibi vtilis, quem remiſi tibi. Tu autem illum, id eſt, mea viſcera, ſuſcipe: quē ego volueram mecum detinere, vt pro te mihi miniſtraret in vinculis Euangelij: ſine conſilio autem tuo nihil volui facere, vti ne velut ex neceſsitate bonum tuū eſſet, ſed voluntarium. Forſitan enim ideò diſceſsit ad horā à te, vt æternū illum reciperes: iam non vt ſeruum, ſed pro ſeruo chariſsimū fratrem, maximè mihi, quāto autem magis tibi & in carne & in domino? Si ergo habes me ſociū: ſuſcipe illum ſicut me. Si autē aliquid

D nocuit tibi aut debet: hoc mihi imputa. Ego Paulus ſcripſi mea manu. Ego reddā: vt nō dicam tibi quòd & teipſum mihi debes. Ita frater ego te fruar in domino: refice viſcera mea in Chriſto. Confidens in obedientia tua ſcripſi tibi: ſciens quoniam & ſuper id quod dico, facies. Simul & para mihi hoſpitium: nam ſpero per orationes veſtras donari me vobis. Salutat te Epaphras concaptiuus meus in Chriſto Ieſu, Marcus, Ariſtarchus, Demas & Lucas adiutores mei. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti cum ſpiritu veſtro. Amen.

Argumentum in Epiſtolam Pauli ad Hebræos.

IN primis dicendum eſt, cur Apoſtolus Paulus in hac epiſtola ſcribendo non ſeruauerit morem ſuum, ut uel uocabulū nominis ſui, uel ordinis deſcriberet dignitatem. Hæc cauſa eſt, quòd ad eos ſcribēs qui ex circumciſione crediderant, quaſi gentium Apoſtolus & non Hebræorum, ſciens quoque eorum ſuperbiam, ſuamq; humilitatē ipſe demonſtrans, meritum officij ſui noluit anteferre. Nam ſimili modo etiam Ioannes Apoſtolus propter humilitatem in epiſtola ſua nomen ſuum eadem ratione non prætulit. Hanc ergo epiſtolam fertur Apoſtolus ad Hebræos conſcriptam Hebraica lingua miſiſſe, cuius ſenſum & ordinem retinens Lucas Euangeliſta poſt exceſſum Apoſtoli Pauli, Græco ſermone compoſuit.

Epiſtola beati Pauli Apoſtoli ad Hebræos.

[redacted]

CAPVT I.

A MVLTIPHARIAM multiſq; modis olim Deus loquens patribus in prophetis: nouiſsimè diebus iſtis locutus eſt nobis in filio, quem cōſtituit hæredē vniuerſorū per quem fecit & ſecula: qui cū ſit ſplendor & gloriæ figura ſubſtantiæ eius, portāſq; omnia verbo virtutis ſuę, Sapien.7 d

B purgationē peccatorū faciens, ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis, tanto melior Angelis effectus: quāto differētius præ illis nomen hæreditauit. Cui enim dixit aliquādo Angelorū, Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rurſum, Ego ero illi Pſal.2 b in patrē, & ipſe erit mihi in filiū. Et cùm iterū introducit pri- 2.Reg.7 b mogenitū in orbē terræ, dicit, Et adorent eū omnes Angeli Pſal.96 c

C Dei. Et ad Angelos quidē dicit, Qui facit angelos ſuos ſpiri- Pſal.103 a tus: & miniſtros ſuos flammā ignis. Ad filiū autem, Thronus Pſal.44 b

tuus Deus In ſeculum ſeculi: virga æquitatis, virga regni tui. Dilexiſti iuſtitiam & odiſti iniquitatem, propterea vnxit te
Pſal.101 d Deus, Deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis. Et,
D Tu in principio dñe terram fundaſti: & opera manuum tuarum ſunt cœli. Ipſi peribunt, tu autem permanebis: & omnes vt veſtimentum veteraſcent. Et velut amictum mutabis eos, & mutabuntur: tu autē idem ipſe es, & anni tui non deficient.
Pſal.109 a Ad quem autem Angelorū dixit aliquando, Sede à dextris
1.Cor.15 d meis, Quoadusque ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum? Nonne omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus: in miniſterium miſſi propter eos qui hæreditatem capient ſalutis?

[redacted]

CAPVT II.

A Propterea abundantius oportet obſeruare nos ea quæ audiuimus: ne forte pereffluamus. Si enim qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, & omnis præuaricatio & inobedientia accepit iuſtā mercedis retributionē: quomodo nos effugiemus ſi tantā neglexerimus ſalutem? Quæ cum initiū accepiſſet enarrari per dominū: ab eis qui audierūt, in nos confirmata eſt, cōteſtante Deo ſignis & portētis & varijs virtutibus, & ſpiritus ſancti diſtributionibus ſecundum ſuam voluntatē. Nō enim Angelis ſubiecit Deus orbē terræ futurū, de quo loquimur.
B Teſtatus eſt autē in quodā loco quis dicens, Quid eſt homo
Pſal.8 c quòd memor es eius: aut filius hominis quoniam viſitas eū? Minuiſti eū paulominus ab Angelis, gloria & honore coronaſti eū: & cōſtituiſti eū ſuper opera manuū tuarū. Omnia ſub ieciſti ſub pedibus eius. In eo enim quòd omnia ei ſubiecit:
1.Cor.15 d nihil dimiſit nō ſubiectum ei. Nunc autē necdum videmus omnia ſubiecta ei. Eum autē qui modico quàm Angeli, mino-
Philip.2 b ratus eſt, videmus Ieſum propter paſsionem mortis gloria & honore coronatū: vt gratia Dei, pro omnibus guſtaret mortē.
C Decebat enim eum propter quem omnia & per quē omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, authorem ſalutis eorum, per paſsionē conſummari. Qui enim ſanctificat & qui ſanctificantur: ex vno omnes. Propter quam cauſam nō confunditur fratres eos vocare: dicens, Nuntiabo nomen tuum fratribus
Pſal.21 c meis: in medio eccleſiæ laudabo te. Et iterum, Ego ero
Pſal.17 a fidens in eum. Et iterum, Ecce ego & pueri mei, quos dedit
Eſa.8 d mihi Deus. Quia ergo pueri communicauerunt carni & ſan-
D guini, & ipſe ſimiliter participauit eiſdem: vt per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, id eſt diabolum:
Oſee 13 d & liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxij
1.Cor.15 g erant ſeruituti. Nuſquam enim Angelos apprehendit: ſed ſemen Abrahæ apprehendit. Vnde debuit per omnia fratribus ſimilari, vt miſericors fieret & fidelis pōtifex ad Deum, vt repropitiaret delicta populi. In eo enim in quo paſſus eſt ipſe & tentatus, potens eſt & eis qui tentantur auxiliari.

[redacted]

CAPVT III.

A Vnde fratres ſancti: vocationis cœleſtis participes conſyderate Apoſtolum & pontificem confeſsionis noſtræ Ieſum: qui fidelis eſt ei qui fecit illum, ſicut & Moyſes in omni domo eius. Amplioris enim gloriæ iſte præ Moyſe dignus eſt habitus: quā-
Num.12 b to ampliorem honorem habet domo qui fabricauit illam. Omnis naq; domus fabricatur ab aliquo: qui autem omnia creauit, Deus eſt: & Moyſes quidem fidelis erat in tota domo eius tanquam famulus, in teſtimonium eorum quæ dicen-
B da erant: Chriſtus verò tanquam filius in domo ſua, quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam & gloriā ſpei vſq; ad finem, firmā retineamus. Quapropter ſicut dicit Spiritus ſanctus, Hodie ſi

vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra ſicut in Pſal.94 c
exacerbatione ſecundum diem tentationis in deſerto, Vbi
C tentauerunt me patres veſtri: probauerunt & viderunt opera mea quadraginta annis. Propter quod infenſus fui generationi huic, & dixi: Semper errant corde. Ipſi autem nō cognouerunt vias meas: quibus iuraui in ira mea, Si introibunt in requiem meam. Videte fratres, nequando ſit in aliquo veſtrum cor malum incredulitatis diſcedendi à Deo viuo, ſed adhortamini voſmetipſos per ſingulos dies, donec HODIE cognominatur, vt non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim Chriſti effecti ſumus: ſi tamen initium ſubſtātiæ eius vſque ad finem firmum retineamus. dum dicitur, Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra quē-
D admodum in illa exacerbatione. Quidam enim audientes, exacerbauerūt: ſed non vniuerſi qui profecti ſunt ab Aegypto
per Moyſen. Quibus autem infenſus eſt quadraginta annis? Num.14 f
Nonne illis qui peccauerūt, quorum cadauera proſtrata ſunt in deſerto? Quibus autem iurauit nō introire in requiē ipſius: niſi illis qui increduli fuerunt? Et videmus quia non potuerūt introire *in requiem ipſius.. propter incredulitatem.

[redacted]

CAPVT IIII.

A Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius, exiſtimetur aliquis ex nobis deeſſe. Etenim & nobis nuntiatū eſt, quemadmodum & illis: ſed non profuit illis ſermo auditus non admixtus fidei ex ijs quæ audierunt. Ingrediemur enim in requiem qui credidimus: quemadmodum dixit, Sicut iuraui in ira mea, ſi introibunt in requiem meam, & qui-
B dem operibus ab inſtitutione mundi perfectis. Dixit enim in Pſal.94 d
quodam loco de die ſeptima ſic, Et requieuit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis. Et in iſto rurſum, Si introibūt Gene.2 a
in requiem meam. Quoniam ergo ſupereſt introire quoſdam in illam, & ij quibus prioribus annuntiatum eſt non introierunt propter incredulitatem: iterum terminat diem quēdam, hodie, In Dauid dicendo, poſt tantum temporis, ſicut ſupra
dictum eſt, Hodie ſi vocem eius audieritis: nolite obdurare Supra 3 b
corda veſtra. Nam ſi eis Ieſus requiem præſtitiſſet: nunquam
C de alia loqueretur poſthac die. Itaque relinquitur ſabbatiſmus populo Dei. Qui enim ingreſſus eſt in requiem eius: etiam ipſe requieuit ab operibus ſuis, ſicut & à ſuis Deus. Feſtinemus ergo ingredi in illam requiē: vt ne in idipſum quis incidat incredulitatis exemplum. Viuus eſt enim ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingēs
D vſque ad diuiſionem animæ ac ſpiritus, compagum quoque ac medullarum, & diſcretor cogitationum & intentionum Eccl.15 d
cordis. Et non eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu eius: Pſal.33 d
omnia autem nuda & aperta ſunt oculis eius, ad quem nobis 1.Cor.3 b
ſermo. Habentes ergo pontificem magnū qui penetrauit cœlos Ieſum filium Dei: teneamus ſpei noſtræ confeſsionem. Non enim habemus pontificem qui non poſsit compati infirmitatibus noſtris: tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſque peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius: vt miſericordiam conſequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno.

[redacted]

CAPVT V.

A Omnis nanq; pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in ijs quæ ſunt ad Deum, vt offerat dona & ſacrificia pro peccatis: qui condolere poſsit ijs qui ignorant & errant: quoniā & ipſe circundatus eſt infirmitate: & propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam & pro ſemetipſo

B offerre pro peccatis. Nec quiſquam ſumit ſibi honorem: ſed
1.Pet.5.b qui vocatur à Deo, quemadmodum & Aaron. Sic & Chriſtus
non ſemetipſum clarificauit vt pontifex fieret: ſed qui locu-
Pſal.2.b tus eſt ad eum, Filius meus es tu: ego hodie genui te. Quem-
Pſal.109 b admodum & in alio loco dicit, Tu es ſacerdos in æternum, ſe-
cundum ordinem Melchiſedec, Qui in diebus carnis ſuæ, pre
ces, ſupplicationesq́; ad eum qui poſſit illum ſaluum facere à
morte, cũ clamore valido & lachrymis offerens exauditus eſt
pro ſua reuerentia. Et quidem cũ eſſet filius Dei, didicit ex ijs
quæ paſſus eſt, obediẽtiã: & cõſummatus, factus eſt omnibus
obtemperantibus ſibi, cauſa ſalutis æternæ, appellatus à Deo
pontifex iuxta ordinẽ Melchiſedec. De quo nobis grãdis ſer
mo & non interpretabilis ad dicendũ: quoniam imbecilles fa-
D cti eſtis ad audiendũ. Etenim cũ deberetis magiſtri eſſe pro-
pter tempus: rurſum indigetis vt vos doceamini quæ ſint ele-
mẽta exordij ſermonum Dei: & facti eſtis quibus lacte opus
ſit non ſolido cibo. Omnis enim qui lactis eſt particeps, ex-
pers eſt ſermonis iuſtitiæ: paruulus enim eſt. Perfectorum
autem eſt ſolidus cibus: eorum qui pro ipſa conſuetudine ex-
ercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni ac mali.

[redacted]

A QVapropter intermittentes inchoationis Chriſti
ſermonem ad perfectionem feramur, non rurſum
iacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus
mortis & fidei ad Deum, baptiſmatũ doctrinæ,
impoſitionis quoq; manuũ, ac reſurrectionis mortuorum, &
iudicij æterni. Et hoc faciemus, ſi quidem permiſerit Deus.
2.Pet.2.d Impoſſibile enim eſt eos qui ſemel ſunt illuminati, guſtaue-
rũt etiã donũ cœleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti,
guſtauerũt nihilominus bonum Dei verbũ, virtutesq́; ſeculi
venturi, & prolapſi ſunt: rurſus renouari ad pœnitentiã, rur-
ſum crucifigẽtes ſibimetipſis filiũ Dei, & oſtentui habentes.
B Terra enim ſæpe venientẽ ſuper ſe bibẽs imbrẽ, & *germinãs
*generans herbã opportunã illis à quibus colitur: accipit benedictionẽ
à Deo: proferens autẽ ſpinas ac tribulos, reproba eſt, & male-
dicto proxima, cuius cõſummatio in combuſtionẽ. Confidi-
mus autem de vobis dilectiſſimi meliora & viciniora ſaluti:
tametſi ita loquimur. Non enim iniuſtus Deus, vt obliuiſca-
tur operis veſtri & dilectionis quam oſtendiſtis in nomine
ipſius, qui miniſtratis Sanctis & miniſtratis. Cupimus autem
vnumquẽq; veſtrũ eandẽ oſtentare ſolicitudinẽ, ad expletio-
nem ſpei vſq; in finẽ, vt nõ ſegnes efficiamini, verũ imitatores
eorũ qui fide & patiẽtia hæreditabũt promiſſiones. Abrahæ
namq; promittẽs Deus: quoniã neminẽ habuit per quem iura
ret maiorem, iurauit per ſemetipſum, dicens, Niſi benedicens
benedicam te, & multiplicãs multiplicabo te. Et ſic longani-
miter ferẽs, adeptus eſt repromiſſionem. Homines enim per
maiorẽ ſe iurant, & omnis cõtrouerſiæ eorũ finis ad cõfirma-
tionẽ, eſt iuramentũ. In quo abundãtius volẽs Deus oſtende-
*pollicitationes re *pollicitatiõis hæredibus immobilitatẽ cõſilij ſui, interpo-
ſuit iuſiurandum: vt per duas res immobiles quibus impoſſi-
bile eſt mentiri Deũ: fortiſſimũ ſolatiũ habeamus qui confu-
gimus ad tenendã propoſitã ſpem, quam ſicut anchoram ha-
bemus animæ tutã ac firmam, & incedentem vſq; ad interiora
velaminis, vbi præcurſor pro nobis introijt Ieſus, ſecundum
ordinem Melchiſedec pontifex factus in æternum.

[redacted]. CAPVT VII.

A HIc enim Melchiſedec, rex Salem, ſacerdos Dei
ſummi, qui obuiauit Abrahæ regreſſo à cæde re-
Gene.14.d gum, & benedixit ei, cui & decimas omniũ diui-
ſit Abraham: primùm quidem qui interpretatur
rex iuſtitiæ: deinde autẽ & rex Salem, quod eſt rex pacis, ſi-
ne patre, ſine matre, ſine genealogia, neq; initium dierum ne-
que finem vitæ habens, aſſimilatus autem filio Dei, manet ſa-
cerdos in perpetuũ. Intuemini autem quãtus ſit hic: cui & de-
cimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha. Et quidem de
filijs Leui ſacerdotiũ accipientes, mandatũ habent decimas ſu-
mere à populo ſecundum legem, id eſt, à fratribus ſuis: quan-
quam & ipſi exierint de lumbis Abrahæ. Cuius autem gene-
B ratio non annumeratur in eis: decimas ſumpſit ab Abraham,
& hunc qui habebat repromiſſiones benedixit. Sine vlla autẽ
contradictione: quod minus eſt, à meliore benedicitur. Et hic
quidem, decimas morientes homines accipiunt: ibi autem
conteſtatur quia viuit. Et (vt ita dictum ſit) per Abraham, &
Leui qui decimas *accipit decimatus eſt: adhuc enim in lũbis
patris erat, quando obuiauit ei Melchiſedec. Si ergo conſum-
matio per ſacerdotium Leuiticum erat (populus enim, ſub
ipſo legem accepit) quid adhuc neceſſarium fuit ſecundum
ordinem Melchiſedec aliũ ſurgere ſacerdotem, & non ſecun-
dum ordinem Aaron dici? Tranſlato enim ſacerdotio: neceſſe
eſt vt & legis tranſlatio fiat. In quo enim hæc dicuntur: de alia
C tribu eſt, de qua nullus altario præſto fuit. Manifeſtum eſt
enim quòd ex Iuda ortus ſit dominus noſter, in qua tribu ni-
hil de ſacerdotibus Moyſes locutus eſt. Et amplius adhuc
manifeſtum eſt: ſi ſecundũ ſimilitudinem Melchiſedec, exur-
gat alius ſacerdos, qui non ſecundũ legem mandati carnalis fa-
ctus eſt, ſed ſecũdũ virtutẽ vitæ inſolubilis. Cõteſtatur enim,
Quoniam tu es ſacerdos in æternũ, ſecũdum ordinẽ Melchi- Pſal.109 c
ſedec. Reprobatio quidem fit præcedentis mandati: propter
infirmitatem eius & inutilitatem. nihil enim ad perfectũ addu
xit lex: introductio verò melioris ſpei, per quam proxima-
mus ad Deum. Et quantum eſt nõ ſine iureiurando (alij qui-
dem, ſine iureiurando ſacerdotes facti ſunt: hic autem cum
D iureiurando per eum qui dixit ad illum, Iurauit Dominus, & Pſal.109 a
non pœnitebit eum: tu es ſacerdos in æternum) in tantum
melioris teſtamenti ſponſor factus eſt Ieſus. Et alij quidem
plures facti ſunt ſacerdotes, iccirco quòd morte prohiberen-
tur permanere: hic autem eo quòd maneat in æternum, ſem-
piternum habet ſacerdotium. Vnde & ſaluare in perpetuum
poteſt *accedentes per ipſum ad Deum: ſemper viuens ad in- *accedens
terpellandũ pro *nobis. Talis enim decebat vt nobis eſſet põ *eis.
tifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatori-
bus & excelſior cœlis factus. Qui non habet neceſſitatẽ quo
tidie (quemadmodum ſacerdotes) prius pro ſuis delictis ho-
ſtias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit ſemel, ſe offe
rendo. Lex enim, homines conſtituit ſacerdotes infirmita
tem habentes: ſermo autem iuriſiurandi qui poſt legem eſt,
filium in æternum perfectum.

[redacted]. CAPVT VIII.

A CApitulum autem ſuper ea quæ dicuntur, Talem
habemus pontificẽ, qui conſedit in dextera ſedis
magnitudinis in cœlis: ſanctorum miniſter, &
tabernaculi veri, quod fixit *Deus, & non homo. *Dominus
Omnis enim pontifex, ad offerendum munera & hoſtias cõ
ſtituitur: vnde neceſſe eſt & hunc habere aliquid quod offe-
rat. ſi ergo eſſet ſuper terram, nec eſſet ſacerdos: cum eſſent
qui offerrent ſecũdum legem munera, qui exemplari & vm-
B bræ deſeruiunt cœleſtium. Sicut reſponſum eſt Moyſi, cum
conſummaret tabernaculum. Vide (inquit) omnia facito ſe- Exod.25 d
cundũ exemplar, quod tibi oſtenſum eſt in monte. Nunc au- Act.7 f
tem melius ſortitus eſt miniſterium, quanto & melioris teſta
menti mediator eſt, quod in melioribus repromiſſionibus
ſancitum eſt. Nã ſi illud prius culpa vacaſſet: non vtiq; ſecũdi
C locus inquireretur. Vituperans enim eos dicit, Ecce dies ve- Iere.31 c
nient, dicit dominus: & conſummabo ſuper domum Iſrael &

ſuper domum Iuda teſtamentū nouum, nō ſecundum teſta
mentū quod feci patribus eorū in die qua apprehēdi manum
eorū, vt educerē illos de terra Aegypti: quoniā ipſi non per-
manſerunt in teſtamēto meo, & ego neglexi eos, dicit domi-
nus. Quia hoc eſt teſtamentū quod diſponam domui Iſrael
poſt dies illos, dicit dominus: Dabo leges meas in mentem
eorum, & in corde eorū ſuperſcribam eas, & ero eis in Deū:
D & ipſi erunt mihi in populū: & non docebit vnuſquiſq; pro-
ximum ſuū, & vnuſquiſq; fratrē ſuū dicens, Cognoſce domi
num: quoniā omnes ſcient me à minore vſq; ad maiorē eo-
rum: quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum
eorum iam non memorabor. Dicendo autem nouū: veterauit
prius. Quod autem antiquatur & ſeneſcit, propè interitū eſt.

[redacted]

CAPVT IX.

A Habuit quidem & prius, iuſtificationes culturæ,
[redacted] ſeculare. Taberna[redacted] factū eſt
primum, in quo erant candelabra & mēſa, & pro-
poſitio panum: quæ dicitur ſancta. Poſt velamē-
tum autē ſecundū tabernaculū, quod dicitur ſancta ſanctorū,
aureum habens thuribulum, & arcam teſtamenti circuntectā
ex omni parte auro, in qua, vrna aurea habens manna, & vir-
B ga Aaron quæ fronduerat, & tabulæ teſtamenti: ſuperq; eam
erant Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium: de qui
bus non eſt modo dicendum per ſingula. His verò ita compo
ſitis, in priori quidem tabernaculo ſemper introiebant ſacer-
Leuit.16 a dotes, ſacrificiorum officia conſummantes: in ſecundo au-
tem, ſemel in anno ſolus pontifex, non ſine ſanguine quem
offerret pro ſua & populi ignorantia: hoc ſignificante Spiri-
tu ſancto, nondum propalatam eſſe ſanctorum viam, adhuc
C priore tabernaculo habente ſtatum. Quæ parabola eſt tem-
poris inſtantis, iuxta quam munera & hoſtiæ offeruntur, quę
non poſſunt iuxta conſcientiam perfectum facere ſeruientē,
ſolummodo in cibis, & in potibus, & in varijs baptiſmatibus,
& iuſtitijs carnis vſque ad tēpus correctionis impoſitis. Chri-
ſtus autem aſsiſtens pontifex futurorum bonorum, peram-
plius & perfectius tabernaculum non manufactum, id eſt, nō
huius creationis, neque per ſanguinem hircorum aut vitulo-
D rum, ſed per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta,
æterna redemptione inuenta. Si enim ſanguis hircorum &
1.Ioan.1 d taurorum & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad
emundationem carnis: quanto magis ſanguis Chriſti qui
Apoc.1 b per Spiritum ſanctū ſemetipſum obtulit immaculatū Deo,
1.Pet.1 g emundauit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis ad ſer
Roma.5 b uiendum Deo viuenti? Et ideò noui teſtamēti mediator eſt,
vt morte intercedente: in redemptionem earum præuaricatio
num quæ erant ſub priori teſtamento, repromiſsionem acci-
piant qui vocati ſunt, æternæ hæreditatis. Vbi enim teſtamē-
E tum eſt: mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris. Teſtamen-
tum enim, in mortuis cōfirmatum eſt: alioquin nondum va-
let, dum viuit qui teſtatus eſt. Vnde nec primum quidem, ſi-
ne ſanguine dedicatum eſt. Lecto enim omni mandato legis
à Moyſe vniuerſo populo, accipiens ſanguinem vitulorum
F & hircorum cum aqua & lana coccinea & hyſſopo: ipſum
Exod.24 c quoque librum & omnem populum aſperſit dicens, Hic ſan
guis teſtamenti quod mandauit ad vos Deus. Etiam taberna-
culum & omnia vaſa miniſterij, ſanguine ſimiliter aſperſit. Et
omnia penè in ſanguine, ſecundum legem mundantur: & ſi-
ne ſanguinis effuſione nō fit remiſsio. Neceſſe eſt ergo ex-
emplaria quidem cœleſtium, his mundari: ipſa autem cœle-
ſtia, melioribus hoſtijs quàm iſtis. Non enim in manufacta
ſancta Ieſus introiuit, exemplaria verorum: ſed in ipſum cœ
*nobis. lum, vt appareat nunc vultui Dei pro *nobis. Neque vt ſæpe
G offerat ſemetipſum, quemadmodum pontifex intrat in ſan-
cta per ſingulos annos in ſanguine alieno (alioquin oporte-
bat eum frequenter pati ab origine mundi) Nunc autem ſe-
mel in cōſummatione ſeculorum, ad* deſtitutionem pecca *deſtructio-
ti, per hoſtiam ſuam apparuit. Et quemadmodum ſtatutum nem
eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc autem iudicium: ſic &
Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda pecca Roma.5 b
ta, ſecundo ſine peccato apparebit omnibus expectanti- 1.Pet.3 c
bus ſe, in ſalutem.

[redacted]

CAPVT X.

A Vmbram enim habens lex futurorum bonorum
non ipſam imaginem rerum: per ſingulos an- Leuit.16 b
nos eiſdem ipſis hoſtijs quas offerunt indeſinen
ter, nunquam poteſt accedentes perfectos facere:
alioquin ceſſaſſent offerri: ideò quòd nullam haberent vltrà
conſcientiam peccati cultores ſemel mundati. Sed in ipſis cō-
memoratio peccatorum per ſingulos annos fit: impoſsibi-
B le enim eſt: ſanguine taurorum & hircorum auferri pecca-
ta. Ideò ingrediens mundum dicit, Hoſtiam & oblationem
noluiſti: corpus autem aptaſti mihi. Holocauſtomata & Pſal.
pro peccato, non tibi placuerunt. Tunc dixi, Ecce venio. In
capite libri ſcriptum eſt de me: vt faciam Deus volunta-
tem tuam. Superius dicens, Quia hoſtias, & oblationes, &
holocauſtomata, & pro peccato noluiſti, nec placita ſunt
tibi quæ ſecundum legem offeruntur, tunc dixi, Ecce venio
vt faciam Deus voluntatem tuam: aufert primum, vt ſequēs
C ſtatuat. In qua voluntate ſanctificati ſumus, per oblatio-
nem corporis Ieſu Chriſti ſemel. Et omnis quidem ſacer-
dos præſto eſt quotidie miniſtrans, & eaſdem ſæpe offe-
rēs hoſtias quæ *non poſſunt auferre peccata: hic autem vnā *nunquam
pro peccatis offerens hoſtiam, in ſempiternū ſedet in dexte-
ra Dei, de cætero expectans, donec ponantur inimici eius ſca-
bellum pedū eius. Vna enim oblatione, conſummauit in ſem Pſal.109 a
piternum ſanctificatos. Conteſtatur autem nos & Spiritus 1.Cor.15 d
ſanctus: poſtquam enim dixit, Hoc autem teſtamentum
quod teſtabor ad illos poſt dies illos, dicit Dominus, Dabo Iere.31 f
leges meas in cordibus eorum, & in mētibus eorum inſcribā Supra 8 c
eas: & peccatorum, & iniquitatum eorum iam non recorda-
bor amplius. Vbi autem horum remiſsio: iam non eſt oblatio
D pro peccato. Habentes itaq; fratres fiduciam in introitu ſan-
ctorum in ſanguine Chriſti: quam initiauit nobis viam nouā
& viuentem per velamen, id eſt, carnem ſuam, & ſacerdotem
magnum ſuper domum Dei, accedamus cum vero corde in
plenitudine fidei, aſperſi corda à conſcientia mala, & abluti
corpus aqua munda, teneamus ſpei noſtræ confeſsionem in-
declinabilem (fidelis enim eſt qui repromiſit) & conſydere-
E mus inuicem in prouocationem charitatis & bonorum ope-
rum: non deſerentes collectionem noſtram ſicut conſuetudi-
nis eſt quibuſdam, ſed conſolantes, & tanto magis quanto vi
deritis appropinquantem diem. Voluntariè enim peccanti- Supra 6
bus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, iam non relinqui
tur pro peccatis hoſtia: terribilis autem quædam expectatio
iudicij & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt aduerſarios.
Irritam quis faciens legem Moyſi: ſine vlla miſeratione, Deut.17
duobus vel tribus teſtibus moritur: quanto magis putatis Matt.18 b
deteriora mereri ſupplicia qui filium Dei conculcauerit, & Ioan.8 c
F ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus 2.Cor.13
eſt, & ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit? Scimus enim qui Deut.32 c
dixit, Mihi vindictam: & ego retribuam. Et iterum, Iudica- Roma.12
bit dominus populum ſuum. Horrendum eſt incidere in ma
nus Dei viuentis. Rememoramini autem priſtinos dies, in
quibus illuminati, magnum certamē ſuſtinuiſtis paſsionum:
& in altero quidem opprobrijs & tribulationibus ſpectacu-
lum facti, in altero autem, ſocij taliter conuerſantium effecti.

Nam &

G Nam & vinctis compaſsi eſtis: & rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem & manentem ſubſtantiam. Nolite itaq; amittere confidentiam veſtram: quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis neceſſaria eſt: vt voluntatem Dei facientes, reportetis promiſsionem. (Abac.2 a) Adhuc enim modicum aliquãtulumq;, qui venturus eſt veniet, & nõ tardabit. (Rom.1 b) (Gal.3 b) Iuſtus autem meus, ex fide viuit. quòd ſi ſubtraxerit ſe non placebit animæ meæ. Nos autem nõ ſumus ſubtractionis filij in perditionem: ſed fidei in acquiſitionem animæ.

[redacted]

CAPVT XI.

A Est autẽ fides, ſperandarũ ſubſtantia rerũ, argumẽtum nõ apparentiũ. In hac enim teſtimoniũ cõſecuti ſunt ſenes. (Gene.1 a) Fide, intelligimus aptata eſſe ſecula verbo Dei: vt ex inuiſibilibus viſibilia fierent. (Gene.4 a) (Matt.23 d) Fide, plurimã hoſtiã Abel quàm Cain, obtulit Deo: per quã teſtimoniũ conſecutus eſt eſſe iuſtus, teſtimoniũ perhibente muneribus eius Deo, & per illam defunctus adhuc loquitur. (Gene.5 c) (Eccl.44 c) Fide, Enoch trãſlatus eſt ne videret mortem, & non inueniebatur: quia tranſtulit illũ Deus. antè tranſlationẽ enim, teſtimonium habuit placuiſſe Deo. Sine fide autẽ, impoſsibile eſt B placere Deo. Credere enim oportet accedentẽ ad Deum quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit. (Gene.6 c) (Eccl.44 c) Fide, Noe reſponſo accepto de ijs quæ adhuc nõ videbãtur: metuens, aptauit arcã in ſalutem domus ſuæ, per quam damnauit mundũ. & iuſtitiç quæ per fidẽ eſt: hæres eſt inſtitutus. (Gene.12 a) Fide, qui vocatur Abraham obediuit in locũ exire quem accepturus erat in hæreditatem, & exijt, neſciens quò iret. Fide, demoratus eſt in terra repromiſsionis tanquam in aliena, in caſulis habitando cum Iſaac & Iacob cohæredibus repromiſsionis eiuſdem. Expectabat enim fundamenta habentem ciuitatem: cuius artifex & conditor, Deus. (Gene.18 a) Fide, & ipſa Sara ſterilis virtutẽ in conceptione ſeminis accepit, etiã præter tẽpus ætatis: C quoniã fidelẽ credidit eſſe eũ qui repromiſerat. (Gene.17 c) Propter quod & ab vno orti ſunt (& hoc emortuo) tanquã ſydera cœli in multitudinem, & ſicut arena quæ eſt ad oram maris innumerabilis. Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, nõ acceptis repromiſsionibus: ſed à longè eas aſpicientes & ſalutantes, & confitentes quia peregrini & hoſpites ſunt ſuper terrã. Qui enim hæc dicunt: ſignificant ſe patriam inquirere. Et ſi quidẽ ipſius meminiſſent de qua exierunt: habebant vtiq; tempus reuertendi. nũc autẽ meliorem appetunt, id eſt, cœleſtẽ. Ideò nõ confunditur Deus vocari Deus eorum: parauit enim illis ciuitatem. Fide, obtulit Abrahã Iſaac, cum tentaretur: & vnigenitum offerebat in quo ſuſceperat repromiſsiones, ad quem dictum eſt, In Iſaac vocabitur tibi ſemen. arbitrans quia & à mortuis ſuſcitare potens eſt Deus. vnde eũ & in parabolam accepit. Fide, & de futuris benedixit Iſaac Iacob, & Eſau. (Gene.27 d) Fide, Iacob moriẽs, ſingulos filiorum Ioſeph benedixit: & adorauit faſtigiũ virgæ eius. Fide, Ioſeph moriens: de profectione filiorum Iſrael memoratus eſt: & de oſsibus ſuis mandauit. (Gene.50 d) Fide, Moyſes natus, occultatus eſt menſibus tribus à parentibus ſuis: eo quòd vidiſſent elegantẽ infantem, & non timuerunt regis edictum. (Exod.2 a) (Exod.2 a) Fide, Moyſes grandis factus, negauit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis: magis eligẽs affligi cũ populo Dei, quàm temporalis peccati habere iocunditatẽ, maiorẽs diuitias æſtimans, theſauro Aegyptiorum, improperium Chriſti. (Exod.2 b) aſpiciebat enim in remunerationem. Fide, reliquit Aegyptum: non veritus animoſitatem regis, inuiſibilem enim tanquã videns ſuſtinuit. (Exod.12 d) Fide, celebrauit paſcha & ſanguinis effuſionem: ne qui vaſtabat primitiua, tangeret eos. (Exod.14 e) Fide, tranſierunt mare rubrũ tan- F quam per aridã terrã: quod experti Aegyptij, deuorati ſunt. Fide, muri Iericho corruerunt, circuitu dierum ſeptem. Fide, Raab meretrix non perijt cum incredulis: excipiens exploratores cum pace. (Ioſue 2 c) (Ioſue 6 d) Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tẽpus enarrantem de Gedeon, Barac, Sampſon, Iephte, Dauid: Samuel, & prophetis: qui per fidem *vicerunt regna, operati ſunt iuſtitiã, adepti ſunt repromiſsiones, obturauerũt ora leonum, extinxerũt impetũ ignis, *effugerunt aciem gladij, cõualuerunt de infirmitate, fortes facti ſunt in bello, caſtra verte- G runt exterorũ. acceperũt mulieres de reſurrectione mortuos ſuos. alij autẽ diſtẽti ſunt, non ſuſcipientes redẽptionẽ: vt meliorẽ inuenirẽt reſurrectionem. Alij verò ludibria & verbera experti, inſuper & vincula & carceres: lapidati ſunt, ſecti ſunt, tẽtati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egẽtes, anguſtiati, afflicti: quibus dignus non erat mũdus. in ſolitudinibus errãtes, in montibus & ſpeluncis, & in cauernis terræ. Et hi omnes, teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſsionẽ. Deo pro nobis melius aliquid prouidente, vt non ſine nobis conſummarentur.

*deuicerunt

*effugauerunt

[redacted]

CAPVT XII.

A Ideoq; & nos tantam habẽtes impoſitam nubem teſtium: deponẽtes omne pondus & circumſtans nos peccatũ, per patientiã curramus ad propoſitũ nobis certamen, aſpicientes in authorẽ fidei, & conſummatorem Ieſum: qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucẽ, cõfuſione cõtempta, atq; in dextera ſedis Dei ſedet. (Roma.6 a) (Coloſ.1 b) (Ephe.4 c) (1.Petr.2 a) (& 4 a) Recogitate enim eũ qui talẽ ſuſtinuit à peccatoribus aduerſum ſemetipſum contradictionẽ: vt ne fatigemini, animis B veſtris deficiẽtes. Nondũ enim vſq; ad ſanguinem reſtitiſtis, aduerſus peccatum repugnãtes: & obliti eſtis conſolationis, quæ vobis tanquã filijs loquitur, dicẽs, Fili mi, noli negligere diſciplinã dñi: neq; fatigẽris dũ ab eo argueris. (Prouer.3 b) Quẽ enim diligit dñs, caſtigat: flagellat autẽ omnẽ filium quem recipit. (Apoc.3 d) In C diſciplina perſeuerate. Tanquam filijs, vobis offert ſe Deus. quis enim filius, quẽ non corripit pater? Quòd ſi extra diſciplinã eſtis, cuius participes facti ſunt omnes: ergo adulteri & nõ filij eſtis. Deinde patres quidem carnis noſtræ, eruditores habuimus, & reuerebamur eos. num multomagis obtẽperabimus patri ſpirituũ, & viuemus? Et illi quidẽ in tẽpore paucorum dierum, ſecundum voluntatẽ ſuã erudiebant nos: hic autem ad id quod vtile eſt in recipiendo ſanctificationẽ eius. Omnis autem diſciplina in præſenti quidem videtur non eſſe gaudij, ſed mœroris: poſteà autem fructũ pacatiſsimum ex- D ercitatis per eam, *reddet iuſtitiæ. Propter quod remiſſas manus & ſoluta genua erigite, & greſſus rectos facite pedibus veſtris: vt non claudicans quis erret: magis autem ſanetur. Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimonium: ſine quo nemo videbit Deum. (Roma.12 d) contemplantes ne quis deſit gratiæ Dei: ne qua radix amaritudinis ſurſum germinãs impediat, & per illam inquinẽtur multi. (Gene.25 d) Ne quis fornicator aut prophanus vt E Eſau: qui propter vnã eſcam vendidit primitiua ſua. Scitote enim quoniam & poſtea cupiẽs hæreditare benedictionem, reprobatus eſt. (Gene.26 b) non enim inuenit pœnitentiæ locum: quanquam cum lachrymis inquiſiſſet eam. (Exod.19 b) (& 20 e) Non enim acceſsiſtis ad tractabilem montem & acceſſibilem ignem, & turbinẽ, & caliginem, & procellam, & tubæ ſonum, & vocem verborum (quam qui audierunt, excuſauerunt ſe, ne eis fieret verbum. Non enim portabant, quod dicebatur, Et ſi beſtia tetigerit montem: lapidabitur. Et ita terribile erat quod videbatur. F Moyſes dixit, Exterritus ſum & tremebundus) (Exod.19 c) Sed acceſsiſtis ad Sion montem, & ciuitatem Dei viuentis, Ieruſalẽ cœleſtem, & multorum millium Angelorũ frequentiã & eccleſiam primitiuorum qui conſcripti ſunt in cœlis, & iudicem omnium Deum, & *ſpiritus iuſtorũ perfectorũ, & teſtamẽti nouæ mediatorem Ieſum, & ſanguinis aſperſionem melius loquentem quàm Abel. videte ne recuſetis loquentẽ. Si enim

*reddit

*ſpiritum

G illi non effugerunt, recuſantes eum qui ſuper terram loquebatur: multo magis nos qui de cælis loquentem nobis, auertimus. cuius vox mouit terram tunc: nunc autem repromittit,
Agge.2 b dicens, Adhuc ſemel: & ego mouebo non ſolùm terram, ſed & cœlum. Quòd autem adhuc ſemel dicit: declarat mobilium tranſlationem tanquam factorum, vt maneãt ea quæ ſunt immobilia. Itaq; regnum immobile ſuſcipientes, habemus gra-
Deut.4 c tiam: per quam ſeruiamus placentes Deo, cum metu & reuerentia. Etenim Deus noſter, ignis conſumens eſt.

[redacted].

CAPVT XIII.

A Haritas fraternitatis maneat in vobis. Et hoſpitalitatem nolite obliuiſci. per hãc enim * latuerunt quidam Angelis hoſpitio receptis. Mementote vinctorum, tanquam ſimul vincti: & laborãtium, tanquam & ipſi in corpore morantes. Honorabile connubiũ in omnibus, & thorus immaculatus. Fornicatores enim & adulteros iudicabit Deus. Sint mores ſine auaritia: cõtenti præ-

Roma.12 c
1.Pet.4 c
* aliàs placuerunt
Ioſue 1 a

B ſentibus, ipſe enim dixit, Non te deſeram neq; derelinquã, [redacted], Dominus [redacted] time-
Pſal.117 a bo quid faciat mihi homo. Mementote præpoſi[redacted]o rum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei: quorũ intuentes exitum conuerſationis, imitamini fidem. Ieſus Chriſtus heri & hodie: ipſe & in ſecula. Doctrinis varijs & peregrinis nolite
* ſtabiliri abduci. Optimum eſt enim, gratia * ſtabilire cor, nõ eſcis quæ non profuerunt ambulantibus in eis. Habemus altare: de quo edere non habent poteſtatẽ qui tabernaculo deſeruiunt. Quo-
Leuit.16.f rum enim animalium infertur ſanguis pro peccato in ſancta per pontificem: horum corpora cremantur extra caſtra. Propter quod & Ieſus, vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Exeamus igitur ad eum extra caſtra: improperium eius portantes. Non enim habemus
Mich.2 e hic manentem ciuitatem: ſed futurã inquirimus. Per ipſum ergo offeramus hoſtiam laudis ſemper Deo, id eſt fructum labiorum confitentiũ nomini eius. Beneficiẽtiæ autẽ & cõmunicationis nolite obliuiſci. talibus enim hoſtijs promeretur Deus. Obedite præpoſitis veſtris & ſubiacete eis, ipſi enim peruigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri: vt cum gaudio hoc faciant, & non gementes. hoc enim non expedit vobis. Orate pro nobis. confidimus enim quòd bonam conſcientiam habemus: in omnibus bene volentes conuerſari. Amplius autem deprecor vos hoc facere, quò celerius reſtituar vobis. Deus autem pacis qui eduxit de mortuis paſtorẽ
D magnum ouium in ſanguine teſtamenti æterni, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum: aptet vos in omni bono, vt faciatis eius voluntatem, faciẽs in vobis quod placeat coram ſe per Ieſum Chriſtum, cui eſt gloria in ſecula ſeculorum. Amen. Rogo autem vos fratres vt ſufferatis verbum ſolatij. Etenim perpaucis ſcripſi vobis. Cognoſcite fratrẽ * noſtrum Timó-
* veſtrum theũ dimiſſum: cum quo (ſi celerius venerit) videbo vos. Salutate omnes præpoſitos veſtros, & omnes ſanctos. Salutant vos de Italia fratres. Gratia cum omnibus vobis. Amen.

Hieronymus in Catalogo SCRIPTORVM *Eccleſiaſticorum.*

IACOBVS, qui appellatur frater Domini, cognomẽto Iuſtus, ut nonnulli exiſtimant, Ioſeph, ex alia uxore: ut autẽ mihi uidetur, Mariæ ſororis matris Domini, cuius Ioannes in libro ſuo meminit, filius: poſt paſſionẽ Domini, ſtatim ab Apoſtolis Ieroſolymorum epiſcopus ordinatus, unam tantũ ſcripſit epiſtolã, quæ de ſeptem catholicis eſt: quæ & ipſa ab alio quodam ſub nomine eius edita aſſeritur. Licet paulatim tempore procedente obtinuerit authoritatem. Hegeſippus uicinus Apoſtolorum temporum, in quinto commentariorum libro, de Iacobo narrans ait, Suſcepit eccleſiã Ieroſolymæ, poſt Apoſtolos frater Domini Iacobus, cognomento Iuſtus. Multi ſiquidẽ Iacobi uocabantur. Hic de utero matris ſanctus fuit, uinum & ſiceram non bibit, carnem nullam comedit, nunquã attonſus eſt, nec unctus unguento, nec uſus balneo. Huic ſoli licitum erat ingredi ſancta ſanctorum. Siquidem ueſtibus laneis non utebatur ſed lineis, ſolusq; ingrediebatur templum: & fixis genubus, pro populo deprecabatur, intantum ut camelorum duritiem traxiſſe eius genua crederentur. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum eſt. Sed & Ioſephus in uiceſimo libro Antiquitatum refert, (& Clemẽt in ſeptimo ὑποτυπώσεων) mortuo Feſto, qui Iudæam regebat, miſſum à Nerone eſſe ſucceſſorem eius Albinum: qui cũ necdum ad prouinciã perueniſſet, Ananus, inquit, pontifex adoleſcens Anani filius, de genere ſacerdotali, accepta occaſione ἀναρχίας concilium congregauit, & compellens publicè Iacobum ut CHRISTVM Dei filium denegaret, cõtradicentem lapidari iuſſit. qui cum præcipitatus de pinna templi confractis cruribus adhuc ſemiuiuus tendens ad cœlum manus diceret, Domine ignoſce eis, quod enim faciunt, neſciunt: fullonis fuſte, quo rudia ueſtimenta extorqueri ſolent, in cerebro percuſſus, interijt. Tradit item Ioſephus tantæ eum ſanctitatis fuiſſe, & celebritatis in populo, ut propter eius necem, creditum ſit ſubuerſam eſſe Ieroſolymam. Hic eſt de quo Paulus Apoſtolus ſcribit ad Galatas, Alium autem Apoſtolorũ uidi neminem, niſi Iacobum fratrem Domini. Et Apoſtolorum ſuper hoc crebrius acta teſtantur. Euangelium quoq; quod appellatur Secũdum Hebræos, & à me nuper in Græcum, Latinumq; ſermonem trãſlatum eſt, quo & Origenes ſæpe utitur, poſt reſurrectionẽ ſaluatoris refert, Dominus autem cum dediſſet ſindonem ſeruo ſacerdotis, iuit ad Iacobum, & apparuit ei. Iurauerat enim Iacobus ſe non comeſturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec uideret eum reſurgentem à mortuis. Ruſuſq; poſt paululum, Afferte, ait Dominus, menſam & panem. Statimq; additur, Tulit panẽ, & benedixit ac fregit, & dedit Iacobo iuſto, & dixit ei, Frater mi, comede panem tuum, quia reſurrexit filius hominis à dormientibus. Triginta itaq; annos Ieroſolymis rexit eccleſiam, id eſt, uſq; ad ſeptimum Neronis annum, & iuxta templum ubi & præcipitatus fuerat, ſepultus eſt. Titulum uſq; ad obſidionem Titi & ultimam Hadriani notiſſimum habuit. Quidam è noſtris in monte Oliueti [redacted] conditum: ſed falſa eorum opinio eſt.

ARGVMENTVM IN Epiſtolam catholicã Iacobi Apoſtoli.

IACOBVS Apoſtolus ſanctum inſtruit clerum de cultura cœleſtium præceptorum, & regula catholicæ obſeruantiæ, & de inuictæ patientiæ maieſtate, & de reuelatione plurimorum, & de mendacio magiſtrorum.

Epiſtola catholica Iacobi APOSTOLI.

[redacted].

CAPVT I.

A IACOBVS Dei & Dñi noſtri Ieſu Chriſti ſeruus, duodecim tribubus, quæ ſunt in diſperſione, ſalutem. Omne gaudium exiſtimate fratres mei, cũ in ten- Roma.5 a
tationes varias incideritis: ſcientes quòd probatio fidei veſtræ, patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habeat: vt ſitis perfecti & integri, in nullo deficientes. Si quis autem veſtrum indiget ſapientia, poſtulet à Deo qui dat omnibus

Matt.7 a omnibus affluenter, & non improperat: & dabitur ei. Poſtu-
& 21 c let autẽ in fide, nihil hæſitans. qui enim hæſitat, ſimilis eſt flu-
Marc.11 c ctui maris, qui à vento mouetur & circũfertur: non ergo exi-
Luc.11 b ſtimet homo ille quòd accipiat aliquid à Domino. Vir du-
B plex animo, incõſtans eſt in omnibus vijs ſuis. Glorietur au-
Ioan.14 b tem frater humilis, in exaltatione ſua: diues autem, in humili-
& 16 c f tate ſua, quoniã ſicut flos fœni tranſibit: exortus eſt enim ſol
Eccl.14 c cum ardore, & areſecit fœnum, & flos eius decidit, & decor
Eſa.40 b vultus eius deperijt. Ita & diues in itineribus ſuis marceſcet.
1.Pet.1 d Beatus vir qui ſuffert tentationem: quoniam cum probatus
fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligen-
tibus ſe. Nemo cum tentatur, dicat quoniam à Deo tentatur.
Iob 5 c Deus enim intentator malorũ eſt: ipſe autem neminẽ tentat.
Vnuſquiſq; verò tentatur, à concupiſcentia ſua abſtractus &
C illectus. Deinde cõcupiſcentia cum cõceperit, parit peccatũ:
peccatum verò cum conſummatum fuerit, generat mortem.
Nolite itaque errare fratres mei dilectiſsimi. Omne datũ opti
mum, & omne donum perfectum, de ſurſum eſt, deſcendens
à patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſ-
ſitudinis obumbratio: voluntariè enim genuit nos verbo veri-
tatis, vt ſimus initium aliquod creaturæ eius. Scitis fratres mei
dilectiſsimi. Sit autem omnis homo velox ad audiendum: tar-
Prouer.19 d dus autem ad loquendum, & tardus ad iram. Ira enim viri, iu-
ſtitiam Dei non operatur. Propter quod abijcientes omnem
immunditiam & abundantiam malitiæ, in manſuetudine ſu-
ſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſaluare animas veſtras.
Matt.7 d Eſtote autem factores verbi, & non auditores tantum: fallen-
Roma.2 b tes voſmetipſos. Quia ſi quis auditor eſt verbi, & non factor:
D hic comparabitur viro conſyderanti vultum natiuitatis ſuæ in
ſpeculo: conſyderauit enim ſe, & abijt, & ſtatim oblitus eſt
qualis fuerit. Qui autem perſpexerit in lege perfectæ liberta-
tis, & permanſerit in ea, non auditor obliuioſus factus, ſed fa-
ctor operis: hic beatus in facto ſuo erit. Si quis autem putat ſe
religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, ſed seducẽs cor
ſuum: huius vana eſt religio. Religio munda & immaculata
apud Deum & patrem, hæc eſt, Viſitare pupillos & viduas
in tribulatione eorum: & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc
ſeculo.

[redacted]

CAPVT II.

A FRatres mei, nolite in perſonarũ acceptione habe-
Leuit.19 c re fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti gloriæ. Et-
Deut.1 c enim ſi introierit in conuentum veſtrum vir au-
& 16 d reum annulum habens, in veſte candida, introierit
Prou.24 c autem & pauper in ſordido habitu, & intendatis in eum qui
Eccl.42 a indutus eſt veſte præclara, & dixeritis ei. Tu ſede hic bene:
pauperi autem dicatis, Tu ſta illic, aut ſede ſub ſcabello pedũ
meorum: nónne iudicatis apud voſmetipſos, & facti eſtis iu-
dices cogitationum iniquarum? Audite fratres mei dilectiſsi
mi: Nónne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fi-
de, & hæredes regni quod repromiſit Deus diligentibus ſe?
B Vos autem exhonoraſtis pauperem. Nónne diuites per po-
tentiam opprimunt vos: & ipſi trahunt vos ad iudicia? Nón-
ne ipſi blaſphemant bonum nomen quod inuocatum eſt ſu-
Leuit.19 d per vos? Si tamen legem perficitis regalem ſecundum ſcriptu
Matt.22 d ras, Diliges proximum tuum ſicut teipſum: bene facitis. ſi au-
Marc.12 c tem perſonam accipitis, peccatum operamini, redarguti à le-
Roma.13 c ge quaſi tranſgreſſores. Quicunq; autem totam legem ſerua-
Galat.5 c uerit, offendat autem in vno: factus eſt omnium reus. Qui
Leuit.19 c enim dixit, Non mœchaberis, dixit & Non occides. Quod
Deut.1 c ſi non mœchaberis, occides autem: factus es tranſgreſſor le-
& 16 d gis. Sic loquimini, & ſic facite ſicut per legem libertatis inci-
Matt.5 c piẽtes iudicari. Iudiciũ enim ſine miſericordia illi qui nõ facit
C miſericordiã. Superexultat autẽ miſericordia iudiciũ. Quid
proderit fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autẽ
non habeat? Nunquid poterit fides ſaluare eum? Si autem fra- 1.Ioan.3 c
ter aut ſoror nudi ſint, & indigeant victu quotidiano, dicat au
tem aliquis ex vobis, illis, Ite in pace, calefacimini & ſaturami
ni: nõ dederitis autẽ eis quæ neceſſaria ſunt corpori: quid pro
derit? Sic & fides, ſi nõ habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa.
Sed dicet quis, Tu fidem habes, & ego opera habeo: oſtende
D mihi fidẽ tuã ſine operibus: & ego oſtẽdam tibi ex operibus
fidem meã. Tu credis quòd vnus eſt Deus. Bene facis, & dæ-
mones credunt & contremiſcunt. Vis autẽ ſcire ô homo in-
anis quoniã fides ſine operibus otioſa eſt? Abraham pater no-
ſter nónne ex operibus iuſtificatus eſt, offerens Iſaac filium Gene.22 b
ſuum ſuper altare? Vides quoniam fides cooperabatur operi-
bus illius: & ex operibus fides cõſummata eſt? Et ſuppleta eſt
ſcriptura dicens, Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt Gene.15 b
illi ad iuſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt. Videtis quoniã Roma.4 a
ex operibus iuſtificatur homo: & non ex fide tantum? Simili- Galat.3 a
ter & Raab meretrix, nónne ex operibus iuſtificata eſt, ſuſci-
piens nuntios, & alia via eijciens? Sicut enim corpus ſine ſpi- Ioſue 2 a
ritu mortuum eſt: ita & fides ſine operibus mortua eſt.

[redacted]

CAPVT III.

A NOlite plures magiſtri fieri fratres mei, ſcientes Matt.23 a
quoniam maius iudicium ſumitis. In multis enim
offendimus omnes. Si quis in verbo nõ offendit:
hic perfectus eſt vir, *potens etiam fræno circum- *poteſt
ducere totum corpus. Si autem equis fræna in ora mittimus
ad conſentiendum nobis, omne corpus illorum circũferimus.
Et ecce, naues cum magnæ ſint, & à ventis validis minentur:
circunferuntur à modico gubernaculo vbi impetus dirigentis
voluerit. Ita & lingua modicum quidem membrũ eſt, & ma-
B gna exultat. Ecce quãtus ignis quàm magnam ſyluam incen-
dit. Et lingua, ignis eſt, vniuerſitas iniquitatis. Lingua con-
ſtituitur in membris noſtris, quæ maculat totum corpus, &
inflammat rotam natiuitatis noſtræ inflammata à gehenna.
Omnis enim natura beſtiarum & volucrum & ſerpentium
& cæterorũ domantur, & domita ſunt à natura humana: lin-
guam autem nullus hominum domare poteſt, inquietum ma
lum, plena veneno mortifero. In ipſa benedicimus Deum &
patrem: & in ipſa maledicimus homines qui ad imaginem &
C ſimilitudinẽ Dei facti ſunt. Ex ipſo ore procedit benedictio
& maledictio. Non oportet fratres mei hæc ita fieri. Nũquid
fons de eodem foramine emanat dulcem, & amaram aquam?
Nunquid poteſt fratres mei, ficus vuas facere: aut vitis, fi-
cus? Sic neq; * ſalſam, dulcem poteſt facere aquã. Quis ſapiẽs *ſalſa
& diſciplinatus inter vos? Oſtendat ex bona conuerſatione
D operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ. Quòd ſi zelũ
amarum habetis, & contentiones ſint in cordibus veſtris: no
lite gloriari & mendaces eſſe aduerſus veritatem: nõ eſt enim
iſta ſapientia deſurſum deſcendens à patre luminum: ſed ter-
rena, animalis, diabolica. Vbi enim zelus & cõtentio: ibi incõ-
ſtantia, & omne opus prauum. Quæ autem deſurſum eſt ſa-
pientia, primùm quidẽ pudica eſt: deinde pacifica, modeſta,
ſuadibilis, bonis conſentiens, plena miſericordia & fructibus
bonis, iudicans ſine ſimulatione. Fructus autem iuſtitiæ, in pa
ce ſeminatur, facientibus pacem.

[redacted]

CAPVT IIII.

A VNde bella & lites in vobis? Nónne ex concupi-
ſcentijs veſtris quæ militant in membris veſtris?
Concupiſcitis, & non habetis: occiditis & zela-
tis, & non poteſtis adipiſci: litigatis & belligera-
tis: & non habetis, propterea quòd nõ poſtulaſtis. Petitis, &
non accipitis, eo quòd male petatis: vt in concupiſcentijs
veſtris

veſtris inſumatis. Adulteri: neſcitis quòd amicitia huius mun
di, inimica eſt Dei? Quicunq; ergo voluerit amicus eſſe ſecu-
B li huius: inimicus Dei conſtituitur. An putatis quòd inaniter
ſcriptura dicat, Ad inuidiam concupiſcit ſpiritus qui habitat
1.Pet.5 b in vobis? Maiorem autem dat gratiam. Propter quod dicit,
Ephe.4 f Deus ſuperbis reſiſtit: humilibus autem dat gratiam. Subditi
ergo eſtote Deo: reſiſtite autē diabolo, & fugiet à vobis. Ap-
propriate Deo: & appropinquabit vobis. Emundate manus,
C peccatores: & purificate corda, duplices animo. Miſeri eſto-
1.Pet.5 b te, & lugete, & plorate. Riſus veſter in luctum conuertatur,
& gaudium in mœrorē. Humiliamini in conſpectu Domini,
& exaltabit vos. Nolite detrahere alterutrum fratres mei. Qui
detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem ſuum: detrahit legi &
iudicat legem. Si autem iudicas legē: non es factor legis, ſed iu
dex. Vnus eſt enim legiſlator & iudex qui poteſt perdere &
Roma.14 a liberare. Tu autē quis es qui iudicas proximū tuū? Ecce nunc
D qui dicitis, Hodie aut craſtino ibimus in illā ciuitatem, & fa-
ciemus ibi quidem annum, & mercabimur & lucrū faciemus
(qui ignoratis quid erit in craſtino. Quæ eſt enim vita veſtra?
Vapor eſt, ad modicum parens, & deinceps exterminabitur)
pro eo vt dicatis, Si Dominus voluerit, &, Si vixerimus, facie
mus hoc aut illud. Nunc autem exultatis in ſuperbijs veſtris.
Omnis exultatio talis, maligna eſt. Scienti igitur bonum face
re, & non facienti: peccatum eſt illi.

[redacted]

CAPVT V.

A Gite nunc diuites, plorate, vlulantes in miſerijs
veſtris quæ aduenient vobis. Diuitiæ veſtræ pu-
trefactæ ſunt: & veſtimenta veſtra à tineis come-
ſta ſunt. Aurum & argentum veſtrum æruginа-
uit: & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & mādicabit
carnes veſtras ſicut ignis. Theſaurizaſtis vobis iram in no-
uiſsimis diebus. Ecce merces operariorum qui meſſuerunt
regiones veſtras, quæ fraudata eſt à vobis, clamat: & clamor
B eorum, in aures Domini ſabaoth introiuit. Epulati eſtis ſu-
per terram: & in luxurijs enutriſtis corda veſtra. In die occi-
*aliàs addi xiſtis. ſionis *addixiſtis & occidiſtis iuſtū: & nō *reſtitit vobis. Pa
*reſiſtit. tientes igitur eſtote fratres, vſq; ad aduentum Domini. Ecce,
agricola expectat pretioſum fructum terræ: patienter ferens
donec accipiat temporaneum & ſerotinum. Patientes igitur
eſtote & vos, & confirmate corda veſtra: quoniam aduentus
*aliàs appro pinquabit. Domini *appropinquauit. Nolite ingemiſcere fratres in alter
utrum: vt non iudicemini. Ecce, iudex ante ianuā aſsiſtit. Ex-
emplum accipite fratres exitus mali laboris & patientiæ, pro
phetas: qui locuti ſunt in nomine Domini. Ecce, beatifica-
mus eos qui ſuſtinuerunt. Sufferentiam Iob audiſtis, & finē
Domini vidiſtis, quòd miſericors Dominus eſt & miſera-
C tor. Ante omnia autem fratres mei, nolite iurare, neque per
Matt.5 f cœlum, neq; per terram, neq; aliud quodcunque iuramētum.
Sit autem ſermo veſter, eſt eſt, non non: vt nō ſub iudicio de-
cidatis. Triſtatur autem aliquis veſtrum? oret. Aequo animo
eſt? pſallat. Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros ec-
cleſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine
*alleuabit. Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmum, & *alleuiabit eum
D Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei. Confitemini er-
3.Reg.17 a go alterutrum peccata veſtra: & orate pro inuicem vt ſalue-
& b mini, multum enim valet deprecatio iuſti aſsidua. Elias, ho-
Luc.4 d mo erat ſimilis nobis paſsibilis: & oratione orauit vt nō plue
ret ſuper terrā, & non pluit annos tres & menſes ſex. Et rur-
ſum orauit: & cœlum dedit pluuiam, & terra dedit fructum
ſuum. Fratres mei, ſi quis ex vobis errauerit à veritate, & con-
uerterit quis eum: ſcire debet quoniam qui conuerti fecerit
peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte,
*operiat. & *operiet multitudinem peccatorum.

Hieronymus in Catalogo SCRIPTORVM Eccleſiaſticorum.

SIMON Petrus filius Ionæ, prouinciæ Galilææ, uico Bethſaida, frater Andreæ Apoſtoli, & princeps Apoſtolorum, poſt epiſcopatum Antiochenſis eccleſiæ, & prædicationem diſperſionis eorum qui de circūciſione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia, & Bythinia, ſecūdo Claudij anno, ad expugnandū Simonem Magum Romam pergit, ibiq; uigintiquinq; annis cathedrā ſacerdotalē tenuit, uſq; ad ultimum annum Neronis, id eſt decimumquartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus eſt, capite ad terram uerſo, & in ſublime pedibus eleuatis, aſſerens ſe indignum ut ſic crucifigeretur ut Dominus ſuus. Scripſit duas epiſtolas, quæ catholicæ nominātur: quarum ſecunda à plerisq;, eius eſſe negatur propter ſtyli cum priore diſſonantiam. Sed & euangelium iuxta Marcum, qui auditor eius & interpres fuit, huius dicitur. Libri autem eius è quibus unus Actorum eius inſcribitur, alius euangelij, tertius prædicationis, quartus Apocalypſis, quintus iudicij, inter Apocryphas ſcripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano iuxta uiam triumphalem, totius urbis ueneratione celebratur.

ARGVMENTVM IN Epiſtolam catholicam Petri primam.

DISCIPVLOS ſaluatoris inuicti toto orbe diffuſos & peregrinos in hoc ſeculo monſtrat, & præteritæ uitæ pœnitere ſuadet, & in nouam uitam proficere, tota cum ſolicitudine exhortatur Simon Petrus filius Ionæ prouinciæ Galilææ, è uico Bethſaida, frater Andreæ Apoſtoli.

Epiſtola beati Petri Apoſtoli Prima.

[redacted] ...s.

CAPVT I.

A PETRVS Apoſtolus Ieſu Chriſti, electis ad-
uenis diſperſionis Pōti, Galatiæ, Cappadociæ,
Aſiæ, & Bithyniæ, ſecundū præſcientiam Dei 2.Cor.1 a
patris, in ſanctificationē ſpiritus, in obediētiam Ephe.1 a
& aſperſionē ſanguinis Ieſu Chriſti. Gratia vo-
bis & pax multiplicetur. Benedictus Deus & pater Dn̄i no-
ſtri Ieſu Chriſti, qui ſecundū miſericordiam ſuam magnā re-
generauit nos in ſpem viuā, per reſurrectionem Ieſu Chriſti
ex mortuis, in hæreditatem incorruptibilem, & incōtamina-
tam, & immarceſsibilem cōſeruatam in cœlis in vobis, qui in
virtute Dei cuſtodimini per fidem, in ſalutem, paratā reuelari
in tēpore nouiſsimo. In quo *exultabitis, modicū nūc ſi opor *aliàs exultatis.
tet contriſtari in varijs tentationibus: vt probatio veſtræ fidei
multo pretioſior auro (quod per ignem probatur) inuenia- *reuelationem.
B tur in laudē & gloriā & honorem in *reuelatione Ieſu Chri
ſti, quem cum non videritis, diligitis, in quem nūc quoq; non
vidētes creditis: credētes autē *exultatis lætitia inenarrabili & *exultabitis
glorificata, reportātes finē fidei veſtræ, ſalutē animarū veſtra-
rū: de qua ſalute exquiſierūt atq; ſcrutati ſunt prophetæ, qui
de futura in vobis gratia prophetauerunt, ſcrutantes in quod
vel quale tempus ſignificaret in eis ſpiritus Chriſti, prænun-
tians eas quæ in Chriſto ſunt paſsiones, & poſteriores glo-
rias: quibus reuelatū eſt quòd nō ſibimetipſis, nobis autē mi-
niſtrabāt ea quæ nūc nūtiata ſunt vobis per eos qui euāgeliza
uerūt vobis, ſpiritu ſancto miſſo de cœlo, in *quem deſyderāt *quæ.
Angeli

C Angeli proſpicere. Propter quod ſuccincti lumbos mētis ve-
ſtræ, ſobrij, perfectè ſperate in eam quæ offertur vobis, gra-
tiam, in reuelatione Ieſu Chriſti quaſi filij obedientiæ, non
configurati prioribus ignorantiæ veſtræ deſyderijs: ſed ſecũ-
dum eum qui vocauit vos, ſanctum, vt & ipſi in omni conuer
Leui.11 g ſatione ſancti ſitis: quoniã ſcriptũ eſt, Sancti eritis, quoniam
19 a 20 b ego ſanctus ſum. Et ſi patrem inuocatis eũ qui ſine acceptio-
Deut.10 d ne perſonarum iudicat ſecundum vniuſcuiuſq; opus: in timo
Roma.2 b re, incolatus veſtri tempore conuerſamini: ſcientes quòd nõ
Galat.1 b corruptibilibus auro vel argēto redempti eſtis de vana veſtra
D cõuerſatione paternæ traditionis, ſed pretioſo ſanguine quaſi
1.Cor.6 d agni immaculati Chriſti & incontaminati, præcogniti quidē
& 7 d ante mundi conſtitutionem, manifeſtati autem nouiſsimis
Hebr.9 d temporibus propter vos, qui per ipſum fideles eſtis in Deo
1.Ioan.1 d qui ſuſcitauit eum à mortuis, & dedit ei gloriam, vt fides ve-
Apoc.1 b ſtra & ſpes eſſet in Deo. Animas veſtras caſtificantes in obe-
dientia charitatis, in fraternitatis amore ſimplici, ex corde in-
uicem diligite attentius: renati non ex ſemine corruptibili,
ſed incorruptibili per verbum Dei viui & permanētis in æter
Eſa.40 b num, quia omnis caro vt fœnum: & omnis gloria eius tan-
Eccl.14 c quam flos fœni: exaruit fœnum: & flos eius decidit: verbũ
Iacob.1 b autem Domini manet in æternum. Hoc eſt autem verbum
quod euangelizatum eſt in vobis.

[redacted]

CAPVT II.

A DEponentes igitur omnem malitiã, & omnem do-
Roma.6 c lum, & ſimulationes, & inuidias, & omnes detra-
Ephe.4 e ctiones, ſicut modo geniti infantes, rationabile &
Coloß.3 b ſine dolo lac concupiſcite: vt in eo creſcatis in ſa-
Hebr.12 a lutē, ſi tamen guſtaſtis quoniã dulcis eſt Dominus. Ad quem
accedentes, lapidē viuum, ab hominibus quidē reprobatũ, à
Deo autē electũ & honorificatũ: & ipſi tãquã lapides viui ſu-
perædificamini, domus ſpiritualis, ſacerdotiũ ſanctũ, offeren
B tes ſpirituales hoſtias, acceptabiles Deo per Ieſum Chriſtũ.
Eſa.28 d Propter quod continet ſcriptura, Ecce pono in Sion lapidē
Roma.9 g ſummum angularem, probatum, electum, pretioſum. & qui
Pſal.117 d crediderit in eum, non confundetur. Vobis igitur honor cre-
Matt.21 d dentibus: non credentibus autem, lapis quem reprobauerunt
Act.4 b ædificantes, hic factus eſt in caput anguli: & lapis offenſionis
Eſa.8 c & petra ſcandali, his qui offendunt verbo, nec credunt in quo
Exod.19 c & poſiti ſunt. Vos autem genus electũ, regale ſacerdotium,
gens ſancta, populus acquiſitionis: vt virtutes annũtietis eius,
qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen ſuum. Qui
Oſee 2 d aliquando non populus Dei: nunc autem populus Dei. qui
Roma.9 e non conſecuti miſericordiam: nunc autem miſericordiam cõ-
C ſecuti. Chariſsimi, obſecro vos tanquam aduenas & peregri-
Gala.5 c nos, abſtinere vos à carnalibus deſyderijs quę militãt aduerſus
Roma.13 d animam, conuerſationem veſtram inter gentes habentes bo-
nam: vt in eo quod detrectãt de vobis tanquam de malefacto-
ribus, ex bonis operibus vos conſyderantes, glorificent Deũ
Roma.13 a in die viſitationis. Subiecti igitur eſtote omni humanæ creatu
ræ propter Dominum: ſiue regi, quaſi præcellenti: ſiue duci-
bus tanquam ab eo miſsis ad vindictam malefactorũ, laudē ve
rò bonorum, quia ſic eſt voluntas Dei, vt benefaciētes obmu
teſcere faciatis imprudentiũ hominum ignorantiam. Quaſi li
beri, & non quaſi velamen habentes malitiæ libertatē, ſed ſi-
cut ſerui Dei. Omnes honorate. Fraternitatē diligite. Deum
Roma.12 c timete. Regem honorificate. Serui, ſubditi eſtote in omni ti-
Ephe.6 a more dominis, non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam dy-
D ſcolis. Hæc eſt enim gratia: ſi propter Dei conſcientiã, ſuſti-
Coloß.3 d net quis triſtitias, patiens iniuſtè. Quæ enim eſt gratia: ſi pec-
Tit.2 d cantes, & colaphizati ſuffertis? Sed ſi benefacientes patienter
1.Cor.7 c ſuſtinetis: hæc eſt gratia apud Deũ. In hoc enim vocati eſtis:
quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exē-
Eſa.53 b plum vt ſequamini veſtigia eius. Qui peccatum non fecit, nec
inuentus eſt dolus in ore eius. Qui cum malediceretur, nõ ma 1.Ioan.3 a
ledicebat: cum pateretur, non cõminabatur, tradebat autem iu
dicanti ſe iniuſtè. qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore Eſa.53 b
ſuo ſuper lignũ: vt peccatis mortui, iuſtitiæ viuamus: cuius li-
uore ſanati eſtis. Eratis enim ſicut oues errantes: ſed conuerſi
eſtis nunc ad paſtorem & epiſcopum animarum veſtrarum.

[redacted]

CAPVT III.

A SImiliter & mulieres, ſubditæ ſint viris ſuis: vt & Coloß.3 e
ſi qui non credunt verbo, per mulierum conuerſa Ephe.5 e
tionem ſine verbo lucrifiant, conſyderantes in ti-
more caſtam conuerſationem veſtram. quarũ nõ
ſit extrinſecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti 1.Tim.2 c
veſtimentorum cultus: ſed qui abſconditus eſt cordis homo,
in incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus, qui eſt in con
ſpectu Dei locuples. Sic enim aliquando & ſanctæ mulieres
ſperantes in Deo, ornabant ſe, ſubiectæ proprijs viris, ſicut Gene.18 b
Sara obediebat Abrahæ, dominum eum vocans: cuius eſtis
filiæ, benefacientes, & non pertimentes vllam perturbationē. 1.Cor.7 a
B Viri ſimiliter, cohabitantes ſecundum ſcientiam, quaſi infir-
miori vaſculo muliebri impartiētes honorē, tanquam & co-
hæredibus gratiæ vitæ: vt non impediantur orationes veſtrę.
In fine autem: omnes vnanimes compatientes, fraternitatis
amatores, miſericordes, modeſti, humiles, non reddentes ma- Prouer.17 c
lum pro malo, nec maledictũ pro maledicto: ſed è contrario, & 21 d
benedicētes, quia in hoc vocati eſtis vt benedictionem hære- Roma.12 d
ditatis poſsideatis. Qui enim vult vitam diligere, & dies vide- 1.Theß.5 d
re bonos: coerceat linguam ſuam à malo, & labia eius ne lo- Pſal.33 c
quantur dolum. Declinet à malo, & faciat bonum: inquirat
pacem, & ſequatur eam: quia oculi Domini ſuper iuſtos, &
C aures eius in preces eorum. vultus autē Domini ſuper facien
tes mala. Et quis eſt, qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fue
ritis? Sed & ſi quid patimini propter iuſtitiam: beati. Timorē Matt.5 a
autem eorum ne timueritis, & non conturbemini: Dominum
autem Chriſtum ſanctificate in cordibus veſtris, parati ſem-
per ad ſatisfactionē omni poſcenti vos rationem de ea, quæ
in vobis eſt, ſpe: ſed cum modeſtia & timore, conſcientiam Supra 2 c
habentes bonam: vt in eo quod detrahunt vobis, confundã-
tur qui calumniantur veſtram bonam in Chriſto conuerſatio
nem. Melius eſt enim, vt benefacientes (ſi voluntas Dei ve-
lit) pati, quàm malefacientes, quia & Chriſtus ſemel pro Hebr.9 d
peccatis noſtris mortuus eſt, iuſtus pro iniuſtis: vt nos offer- Roma.5 b
ret Deo, mortificatos quidem carne, viuificatos autem ſpiri-
D tu. In quo & his qui in carcere erant ſpiritibus, veniens præ-
dicauit: qui increduli fuerant aliquando, quando expecta- Gene.6 b
bant Dei patientiam in diebus Noe, cum fabricaretur arca Mat.24 d
in qua pauci, id eſt, octo animæ ſaluæ factæ ſunt per aquam. Luc.17 f
Quod & vos nunc ſimilis formæ ſaluos facit baptiſma: non
carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio
in Deum per reſurrectionem Ieſu Chriſti, qui eſt in dextera
Dei, deglutiens mortem, vt vitæ æternæ hæredes efficere-
mur: profectus in cœlum, ſubiectis ſibi angelis & poteſta-
tibus & virtutibus.

[redacted]

CAPVT IIII.

A CHRISTO igitur paſſo in carne: & vos eadem
cogitatione armamini, quia qui paſſus eſt in
carne, deſijt à peccatis: vt iam non deſiderijs
hominum, ſed voluntate Dei quod reliquum eſt
in carne viuat temporis. Sufficit enim præteritum tempus Ephe.4 e
ad voluntatem gentium conſummandam, his qui ambu-
lauerunt in luxurijs, deſiderijs, vinolentijs, comeſſationi-
bus, potationibus, ebrietatibus, & illicitis idolorum culti-
bus,

B bus.in quo admirantur non concurrentibus vobis in eandem
luxuriæ confuſionem:blaſphemantes:qui reddent rationem
ei,qui paratus eſt iudicare viuos & mortuos. Propter hoc
enim,& mortuis euangelizatū eſt: vt iudicentur quidem ſe-
cundū homines in carne,viuant autē ſecundū Deum in ſpiri-
Prouer.10 b tu.Omniū autem finis appropinquauit.Eſtote itaq; pruden-
Roma.12 c tes:& vigilate in orationibus.Ante omnia autē, mutuā in vo-
Hebr.13 a bisſmetipſis charitatē continuam habentes:quia charitas ope-
Philip.2 b rit multitudinē peccatorum.Hoſpitales inuicē,ſine murmura
C tione.Vnuſquiſq; ſicut accepit gratiā, in alterutrū illā admi-
niſtrantes:ſicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei.
Si quis loquitur: tanquam ſermones Dei.ſi quis miniſtrat:tā-
quam ex virtute,quam adminiſtrat Deus.vt in omnibus ho-
norificetur Deus per Ieſum Chriſtum:cui eſt gloria & impe
rium in ſecula ſeculorum.Amen.Chariſsimi,nolite peregrina
ri in feruore qui ad tentationē vobis fit,quaſi noui aliquid vo-
bis contingat:ſed cōmunicātes Chriſti paſsionibus.gaudete,
vt & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultātes.Si expro
D bramini in nomine Chriſti,beati eritis:quoniā quod eſt hono
ris,gloriæ,& virtutis Dei,& qui eſt eius ſpiritus:ſuper vos re
quieſcit.Nemo aūt veſtrū patiatur vt homicida.aut fur,aut ma
ledicus,aut alienorū appetitor.Si autē vt Chriſtianus:nō eru-
beſcat,glorificet autem Deū in iſto nomine,quoniā tempus
eſt vt incipiat iudicium à domo Dei.Si autem primum à no-
bis:quis finis eorum qui non credunt Dei euangelio? Et ſi iu-
Prouer.11 b ſtus quidem vix ſaluabitur:impius & peccator vbi parebunt?
Itaque & hi qui patiuntur ſecundum voluntatem Dei: fideli
creatori commendent animas ſuas in benefactis.

[redacted]

CAPVT V.

A SEniores ergo qui in vobis ſunt obſecro, conſe-
nior & teſtis Chriſti paſsionum,qui & eius quæ
in futuro reuelanda eſt,gloriæ cōmunicator: pa-
ſcite qui in vobis eſt gregem Dei, prouidētes nō
coactè,ſed ſpontaneè ſecundū Deum:neq; turpis lucri gratia,
ſed voluntariè:neq; vt dominātes in cleris, ſed forma facti gre
gis ex animo.Et cùm apparuerit princeps paſtorū, percipie-
B tis immarceſsibilem gloriæ coronā.Similiter adoleſcētes ſub-
Iacob.4 c diti eſtote ſenioribus.omnes enim inuicē humilitatē inſinua-
Matt.6 c te,quia Deus ſuperbis reſiſtit:humilibus autem dat gratiam.
Luc.13 c Humiliamini igitur ſub potenti manu Dei,vt vos exaltet in
Roma.12 c tempore viſitationis: omnem ſolicitudinem veſtrā projicien
Pſal.54 d tes in eum,quoniam ipſi cura eſt de vobis.Sobrij eſtote,& vi
C gilate:quia aduerſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens
circuit,quærens quē deuoret.Cui reſiſtite.fortes in fide:ſcien
tes eandem paſsionem ei quæ in mundo eſt,veſtræ fraternita
ti fieri.Deus autem omnis gratiæ.qui vocauit nos in æternam
ſuam gloriā in Chriſto Ieſu,modicum paſſos ipſe perficiet,
confirmabit,ſolidabitq;.Ipſi gloria,& imperium in ſecula ſe-
D culorum.Amen.Per Syluanum fidelem fratrem vobis, vt ar-
bitror,breuiter ſcripſi: obſecrans & conteſtans hanc eſſe ve-
ram gratiam Dei,in qua & ſtatis.Salutat vos eccleſia, quæ eſt
in Babylone,coëlecta: & Marcus filius meus.Salutate inuicē
in oſculo ſancto.Gratia vobis omnibus qui eſtis in Chriſto
Ieſu. Amen.

Argumentum in Epiſtolam ſecundam beati Petri Apoſtoli.

SIMON Petrus,per fidem,huic mundo ſapientes mortuos eſſe declarat:eiſdemq; pietatis quanta ſit magnitudo luce ipſa clarius manifeſtat.

Epiſtola Petri Apoſtoli Secunda.

[redacted]

CAPVT I.

A SIMON Petrus,ſeruus & Apoſtolus
Ieſu Chriſti:iis qui coæqualem nobiſcū
ſortiti ſunt fidem in iuſtitia Dei noſtri
& ſaluatoris Ieſu Chriſti, Gratia vobis
& pax adimpleatur in cognitione Dei
& Chriſti Ieſu Domini noſtri: quomo
do omnia nobis diuinæ virtutis ſuæ quæ
ad vitam & pietatem,donata ſunt,per cognitionē eius qui vo
cauit nos propria gloria & virtute,per quæ maxima & pre-
tioſa nobis promiſſa donauit: vt per hoc efficiamini diuinæ
cōſortes naturæ,fugientes eius quæ in mundo eſt,cōcupiſcē-
B tiæ corruptionem.Vos autem curam omnē ſubinſerentes,mi
niſtrate in fide veſtra virtutē:in virtute autem,ſcientiā:in ſciē-
tia autem,abſtinentiam:in abſtinentia autem,patientiā:in pa-
tientia autem,pietatem:in pietate autem, amorem fraternita-
tis: in amore autē fraternitatis,charitatē. Hæc enim ſi vobiſ-
cum aſsint & ſuperent,nō vacuos.nec ſine fructu vos conſti-
tuent in Domini noſtri Ieſu Chriſti cognitiōe.Cui enim nō
præſto ſunt hæc:cæcus eſt,& manu tentans, obliuionem acci
C piens purgationis veterū ſuorum delictorū.Quapropter fra-
tres magis ſatagite vt per bona opera certā veſtram vocationē
& electionē faciatis.hæc enim facientes,nō peccabitis aliquā-
do.Sic enim abundanter miniſtrabitur vobis introitus in æter
num regnum Domini & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti. Pro-
pter quod incipiā vos ſemper commouere de his: & quidem
ſcientes & confirmatos vos in præſenti veritate. Iuſtum autē
arbitror quandiu ſum in hoc tabernaculo,ſuſcitare vos in com
monitiōe:certus quòd velox eſt depoſitio tabernaculi mei ſe-
cundū quod & Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſignificauit Ioan.21 f
mihi.Dabo autem operam & frequēter habere vos poſt obi-
tum meum,vt horum memoriam faciatis.Nō enim doctas fa 1.Cor.1 c
D bulas ſecuti,notam fecimus vobis Domini noſtri Ieſu Chri- & 2 a
ſti virtutem & præſentiam:ſed ſpeculatores facti illius ma-
gnitudinis.Accipiens enim à Deo patre honorem & gloriā,
voce delapſa ad eum huiuſcemodi à magnifica gloria, Hic eſt
filius meus dilectus in quo mihi complacui,ipſum audite: & Matt.17 a
hanc vocem nos audiuimus de cœlo allatam,cum eſſemus cū
ipſo in monte ſancto.Et habemus firmiorem propheticū ſer
monem,cui benefacitis attendentes quaſi lucernæ lucenti in
loco caliginoſo,donec dies illuceſcat,& lucifer oriatur in cor- 2.Tim.3 d
dibus veſtris: hoc primum intelligentes quòd omnis prophe
tia ſcripturæ,propria interpretatione non fit.Nō enim volū-
tate humana allata eſt aliquando prophetia: ſed ſpiritu ſan-
cto inſpirati,locuti ſunt ſancti Dei homines.

[redacted]

CAPVT II.

A FVerunt verò & pſeudoprophetæ in populo,ſi-
cut & in vobis erunt magiſtri mendaces, qui in-
troducent ſectas perditionis, & eum qui emit
eos, Dominum negant: ſuperducentes ſibi ce-
lerem perditionem. Et multi ſequentur eorum luxurias, per
quos via veritatis blaſphemabitur: & in auaritia fictis verbis
de vobis negotiabuntur.quibus iudicium iam olim non ceſ- Iob 4 d
ſat: & perditio eorum non dormitat. Si enim Deus angelis
peccanti

peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in
tartarum tradidit cruciandos in iudicium reſeruari:& origina
B li mundo non pepercit,ſed octauum Noe iuſtitiæ præconẽ
Gene.7 a cuſtodiuit,diluuiũ mundo impiorũ inducẽs:& ciuitates Sodo
Gene.19 b morum & Gomorrhæorũ in cinerem redigens,euerſione da-
mnauit,exemplum eorũ qui impiè acturi ſunt ponentes:& iu-
ſtum Loth oppreſſum à nefandorũ iniuria ac luxurioſa con-
uerſatione eripuit.aſpectu enim & auditu iuſtus erat : habitãs
apud eos qui de die in diem animã iuſtã iniquis operibus cru
ciabant.Nouit Dominus pios de tentatione eripere , iniquos
verò in diem iudicij reſeruare cruciandos : magis autem eos
qui poſt carnem in concupiſcentia immũditiæ ambulant,do-
minationemq́; contemnunt,audaces,ſibi placentes: ſectas nõ
metuunt introducere,blaſphemantes.Vbi angeli,fortitudine
& virtute cum ſint maiores , non portant aduerſum ſe exe-
C crabile iudicium.Hi verò velut irrationabilia pecora , natura-
liter in captionẽ & in perniciẽ,in his quæ ignorãt blaſphemã
tes in corruptione ſua peribunt,percipiẽtes mercedem iniu-
ſtitiæ, voluptatẽ exiſtimantes diei delicias, coinquinationes
& maculæ:delicijs affluentes,in cõuiuijs ſuis luxuriantes vo-
biſcũ,oculos habentes plenos adulterij,& inceſſabilis delicti,
pellicientes animas inſtabiles,cor exercitatum auaritia haben
tes,maledictionis filij:derelinquentes rectam viam errauerũt,
Nume.22 d ſecuti viam Balaam ex Boſor,qui mercedem iniquitatis ama-
uit,correptionem verò habuit ſuæ veſaniæ. Subiugale mutũ
D animal,in hominis voce loquens,prohibuit prophetæ inſipiẽ
Iude 1 d tiam.Hi ſunt fontes ſine aqua,& nebulæ turbinibus exagita-
tæ:quibus caligo tenebrarũ reſeruatur.Superba enim vanita-
tis loquentes,pelliciunt in deſyderijs carnis luxuriæ , eos qui
paululum effugiunt,qui in errore conuerſantur:libertatẽ illis
Ioan.8 d promittentes,cum ipſi ſerui ſint corruptionis. A quo enim
Rom.6 c quis ſuperatus eſt : huius & ſeruus eſt.Si enim refugientes co
Hebr.6 a inquinationes mundi in cognitione Domini noſtri & ſaluato
Matt.12 d ris Ieſu Chriſti, his rurſus implicati ſuperantur:facta ſunt eis
poſteriora deteriora prioribus.Melius enim erat illis non co-
gnoſcere viam iuſtitiæ,quàm poſt agnitionem, retrorſum cõ
uerti ab eo quod illis traditum eſt ſancto mandato. Contigit
Prouer.26 b enim eis illud veri prouerbij,Canis reuerſus ad ſuum vomitũ.
&,Sus lota in volutabro luti.

[redacted]

CAPVT III.

A HAnc ecce vobis charisſimi ſecundam ſcribo epi-
ſtolam,in quibus veſtram excito in commonitio
ne, ſynceram mentem : vt memores ſitis eorum
quę prędixi,verborũ à ſanctis prophetis,& Apo
ſtolorum veſtrorum præceptorum Domini & ſaluatoris :
hoc primum ſcientes,quòd venient in nouiſsimis diebus in
1.Tim.4 c deceptione illuſores,iuxta proprias concupiſcentias ambulã-
2.Tim.3 a tes,dicẽtes, Vbi eſt promisſio aut aduẽtus eius?ex quo enim
Iude 1 f patres dormierũt,omnia ſic perſeuerãt ab initio creaturæ.La-
Ezech.12 f tet enim eos hoc volentes, quòd cœli erant prius , & terra, de
B aqua & per aquam conſiſtens Dei verbo : per quæ , ille tunc
mundus aqua inundatus perijt. Cœli autẽ qui nũc ſunt & ter-
ra eodẽ verbo repoſiti ſunt,igni reſeruati in diẽ iudicij & per
ditionis impiorũ hominũ. Vnum verò hoc non lateat vos cha
riſsimi,quòd vnus dies apud Dñm ſicut mille anni , & mille
C anni ſicut dies vnus.Nõ tardat Dñs promisſionẽ ſuam , ſicut
quidã exiſtimãt:ſed patiẽter agit propter vos,nolens aliquos
perire,ſed oẽs ad pœnitentiã reuerti.Adueniet autẽ dies Dñi
1.Theſ.5 a vt fur:in quo cœli,magno impetu tranſient, elementa verò ca
Apoc.3 a lore ſoluentur,terra autẽ & quæ in ipſa ſunt opera, exurẽtur.
& 16 c Cũ igitur hæc omnia diſſoluenda ſint:quales oportet vos eſſe
in ſanctis conuerſationibus & pietatibus , expectãtes & pro-
perantes in aduentũ diei Dñi,per quem cœli ardentes ſoluen
tur,& elemẽta ignis ardore tabeſcent ? Nouos verò cœlos &
D nouam terram & promiſſa ipſius expectamus,in quibus iu- Apoc.21 a
ſtitia habitat.Propter quod charisſimi, hæc expectãtes, ſata- Eſa.65 e
gite,immaculati & inuiolati ei inueniri in pace: & Dñi noſtri & 66 g
longanimitatẽ,ſalutem arbitremini , ſicut & charisſimus fra- Rom.2 a
ter noſter Paulus ſecundũ datam ſibi ſapientiam ſcripſit vo-
bis ſicut & in omnibus epiſtolis,loquens in eis de his in qui-
bus ſunt quædã difficilia intellectu,quæ indocti & inſtabiles
deprauant,ſicut & cæteras ſcripturas,ad ſuam ipſorum perdi
tionem. Vos igitur fratres,præſcientes,cuſtodite ne incipien
tium errore traducti excidatis à propria firmitate:creſcite ve-
rò in gratia & in cognitione Domini noſtri & ſaluatoris Ieſu
Chriſti.Ipſi gloria & nunc & in diem æternitatis. Amen.

Argumentum in Epiſtolam primam Ioannis Apoſtoli.

RATIONEM uerbi, & quòd Deus ipſe ſit charitas,manifeſtat : & ſuſurrones fratrum nec Deum ſcire, nec pios fieri poſſe uſq; diſſertat, ut eſſe comprobet homicidas : eo quòd odium, ſit interfectionis occaſio.

Epiſtola beati Ioannis Apoſtoli Prima.

[redacted]

CAPVT I.

A QVOD fuit ab initio,quod audiuimus,
quod vidimus oculis noſtris, quod per-
ſpeximus,& manus noſtræ cõtrectaue-
rũt de verbo vitę,(& vita manifeſtata eſt:
& vidimus, & teſtamur , & annũtiamus
vobis vitam æternam quæ erat apud pa-
B trem,& apparuit nobis :)quod vidimus
& audiuimus,annuntiamus vobis,vt & vos ſocietatẽ habeatis
nobiſcũ,& ſocietas noſtra ſit cũ patre & cum filio eius Ieſu
Chriſto. Et hæc ſcribimus vobis vt gaudeatis,& gaudium ve-
ſtrũ ſit plenũ. Et hæc eſt annũtiatio quã audiuimus ab eo , &
annũtiamus vobis,Quoniã Deus lux eſt:& tenebræ in eo nõ
ſunt vllæ.Si dixerimus quoniã ſocietatẽ habemus cũ eo,& in Ioan.8 b
C tenebris ambulamus:mẽtimur, & veritatẽ nõ facimus.Si autẽ
in luce ambulamus,ſicut & ipſe eſt in luce:ſocietatẽ habemus
adinuicẽ,& ſanguis Ieſu Chriſti filij eius emundat nos ab o-
mni peccato.Si dixerimus quoniã peccatũ nõ habemus : ipſi Hebr.9 d
D nos ſeducimus,& veritas in nobis nõ eſt.Si cõfiteamur pecca 1.Petr.1 d
ta noſtra:fidelis eſt & iuſtus,vt remittat nobis peccata noſtra, 2.par.6 g
& emũdet nos ab omni iniquitate.Si dixerimus quoniã non Prouer.20 b
peccauimus:mẽdacẽ facimus eũ,& verbũ eius nõ eſt in nobis. Eccl.7 c

[redacted]

CAPVT II.

A FIlioli mei , hæc ſcribo vobis, vt non peccetis.
Sed & ſi quis peccauerit , aduocatum habemus
apud patrem Ieſum Chriſtum iuſtum, & ipſe
eſt propitiatio pro peccatis noſtris : non pro no-
ſtris autem tantum , ſed etiam pro totius mundi. Et in hoc
ſcimus quoniam cognouimus eum, ſi mandata eius obſerua-
mus. Qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata eius non cuſto-
dit : mendax eſt , & in eo veritas non eſt . Qui autem ſeruat
verbum eius : verè in hoc charitas Dei perfecta eſt. In hoc
ſcimus

ſcimus quoniam in ipſo ſumus. Qui dicit ſe in ipſo manere:
debet ſicut ille ambulauit,& ipſe ambulare. Chariſſimi, non
mandatũ nouum ſcribo vobis,ſed mandatum vetus quod ha-
buiſtis ab initio. Mandatum vetus, eſt verbum quod audiſtis.
Ioan.13 d Iterum mandatũ nouum ſcribo vobis, quod verum eſt & in
& 15 b ipſo,& in vobis: quia tenebræ tranſierunt,& verũ lumen iam
B lucet. Quj dicit ſe in luce eſſe, & fratrem ſuum odit, in tene-
Infra 3 c. bris eſt vſq; adhuc. Quj diligit fratrẽ ſuum, in lumine manet,
& ſcandalum in eo non eſt. Quj autem odit fratrem ſuum: in
tenebris eſt,& in tenebris ambulat,& neſcit quò eat, quia te-
nebræ obcæcauerunt oculos eius. Scribo vobis filioli quo-
niam remittuntur vobis peccata propter nomen eius. Scribo
vobis patres quoniam cognouiſtis eum qui ab initio eſt. Scri
bo vobis adoleſcẽtes quoniam viciſtis malignũ Scribo vobis
infantes quoniam cognouiſtis patrem. Scripſi vobis patres,
quoniã cognouiſtis eum qui eſt ab initio. Scripſi vobis ado-
C leſcentes quoniã fortes eſtis,& verbum Dei manet in vobis,
& viciſtis malignum. Nolite diligere mũdum, neq; ea quæ in
mundo ſunt. Si quis diligit mundũ: non eſt charitas patris in
eo: quoniam omne quod eſt in mundo concupiſcentia carnis
eſt,& cõcupiſcentia oculorum,& ſuperbia vitæ, quę non eſt
ex patre, ſed ex mundo eſt. Et mundus tranſit,& cõcupiſcen
tia eius. Quj autem facit voluntatẽ Dei, manet in æternũ. Fi.
lioli, nouiſsima hora eſt,& ſicut audiſtis quia antichriſtus ve-
nit: & nunc antichriſti multi facti ſunt, vnde ſcimus quia no-
uiſsima hora eſt. Ex nobis prodierunt: ſed non erant ex no-
bis. Nam ſi fuiſſent ex nobis: permanſiſſent vtiq; nobiſcum,
ſed vt manifeſti ſint quoniam non ſunt omnes ex nobis. Sed
vos vnctionẽ habetis à ſancto,& noſtis omnia. Non ſcripſi
vobis quaſi ignorantibus veritatem: ſed quaſi ſcientibus eam:
D & quoniam omne mẽdaciũ ex veritate non eſt. Quis eſt mẽ-
dax, niſi is qui negat quoniam Ieſus eſt Chriſtus? Hic eſt
antichriſtus, qui negat patrem & filium. Omnis qui negat
filium, nec patrem habet: qui confitetur filium,& patrem ha
bet. Vos quod audiſtis ab initio, in vobis permaneat: quia ſi
in vobis permanſerit quod audiſtis ab initio, & vos in filio
& patre manebitis. Et hæc eſt repromiſsio quam ipſe pollici-
tus eſt nobis, vitam æternam. Hæc ſcripſi vobis de his qui ſe-
ducunt vos. Et vos vnctionem quam accepiſtis ab eo ma-
neat in vobis. Et non neceſſe habetis vt aliquis doceat vos:
ſed ſicut vnctio eius docet vos de omnibus,& verum eſt, &
non eſt mendacium. Et ſicut docuit vos, manete in eo. Et
nunc filioli manete in eo: vt cum apparuerit, habeamus fidu-
ciam,& non confundamur ab eo in aduẽtu eius. Si ſcitis quo-
niam iuſtus eſt: ſcitote quoniam & omnis qui facit iuſtitiam,
ex ipſo natus eſt.

[redacted] CAP. III.

A V Idete qualem charitatem dedit nobis pater, vt fi-
lij Dei nominemur & ſimus. Propter hoc, mun-
dus non nouit nos: quia oon nouit eum. Chariſ-
ſimi, nunc filij Dei ſumus: & nondum apparuit
quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei eri-
mus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt. Et omnis qui ha-
bet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt. O-
mnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit: & peccatum
B eſt iniquitas. Et ſcitis quia ille apparuit vt peccata tolleret: &
Eſa.53 c peccatum in eo non eſt. Omnis qui in eo manet, non peccat:
1.Pet.2 d & omnis qui peccat, non vidit eũ, nec cognouit eum. Filioli,
nemo vos ſeducat. Quj facit iuſtitiã, iuſtus eſt, ſicut & ille iu-
Ioan.8 f. ſtus eſt. Quj facit peccatum, ex diabolo eſt: quoniã ab initio
diabolus peccat. In hoc apparuit filius Dei, vt diſſoluat ope-
ra diaboli. Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit:
quoniam ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt peccare,
quoniam ex Deo natus eſt. In hoc manifeſti ſunt filij Dei,&
filij diaboli. Omnis qui non eſt iuſtus, non eſt ex Deo,& qui

non diligit fratrẽ ſuum: quoniam hæc eſt annuntiatio, quam
audiſtis ab initio: Vt diligatis alterutrum. Non ſicut Cain qui Ioan.13 d
ex maligno erat & occidit fratrẽ ſuum. Et propter quid occi- & 15 b
C dit eum? Quoniã opera eius, maligna erant: fratris autem eius, Gene.4 b
iuſta. Nolite mirari fratres, ſi odit vos mundus. Nos ſcimus
quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligi-
mus fratres. Quj non diligit: manet in morte. Omnis qui odit Supra 2 b
fratrem ſuum: homicida eſt. Et ſcitis quoniam omnis homici- Leui.19 d
da non habet vitam æternam in ſe manentem. In hoc cogno- Ioan.15 b.
uimus charitatem Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis
poſuit,& nos debemus pro fratribus animas ponere. Quj ha-
buerit ſubſtantiam huius mundi,& viderit fratrẽ ſuum neceſ- Iacob 2 c
ſitatem habere,& clauſerit viſcera ſua ab eo: quomodo cha-
D ritas Dei manet in eo? Filioli mei, non diligamus verbo, ne-
que lingua, ſed opere & veritate. In hoc cognoſcimus quòd
ex veritate ſumus: & in conſpectu eius ſuadebimus corda no
ſtra. Quoniam ſi reprehenderit nos cor noſtrum: maior eſt
Deus corde noſtro, & nouit omnia. Chariſſimi, ſi cor no-
ſtrum oon reprehenderit nos: fiduciam habemus ad Deum, Ioan.15 a
& quicquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam manda-
ta eius cuſtodimus,& ea quæ ſunt placita coram eo, facimus. Ioan.6 d
Et hoc eſt mandatum eius, Vt credamus in nomine filij eius & 17 a
Ieſu Chriſti: & diligamus alterutrum, ſicut dedit manda- Ioan.15 d
tum nobis. Et qui ſeruat mandata eius: in illo manet,& ipſe & 13 b
in eo, & in hoc ſcimus quoniam manet in nobis, ex ſpiritu
quem dedit nobis.

[redacted] CAPVT IIII.

A C Hariſsimi, nolite omni ſpiritui credere, ſed pro-
bate ſpiritus ſi ex Deo ſint: quoniam multi pſeu-
doprophetæ exierunt in mundũ. In hoc cogno-
ſcitur ſpiritus Dei. omnis ſpiritus qui confitetur
Ieſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt: & omnis
ſpiritus qui ſoluit Ieſum, ex Deo non eſt,& hic eſt antichri
ſtus de quo audiſtis quoniam venit, & nunc iam in mudo
eſt. Vos ex Deo eſtis filioli,& viciſtis eos: quoniam maior eſt
qui in vobis eſt, quàm qui in mundo. Ipſi de mũdo ſunt: ideo Ioan.8 f
de mundo loquuntur,& mundus eos audit. Nos ex Deo ſu-
mus. Quj nouit Deum: audit nos. qui non eſt ex Deo: non au
B dit nos. in hoc cognoſcimus ſpiritũ veritatis & ſpiritum erro-
ris. Chariſsimi, diligamus nos inuicem: quia charitas ex Deo
eſt. Et omnis qui diligit, ex Deo natus eſt,& cognoſcit Deũ.
Quj non diligit, nõ nouit Deum: quoniam Deus charitas eſt.
In hoc apparuit charitas Dei in nobis quoniam filium ſuum
vnigenitum miſit Deus in mundum, vt viuamus per eum. In Ioan.3 b
hoc eſt charitas: non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quo-
niam ipſe prior dilexit nos,& miſit filium ſuum propitiatio-
C nem pro peccatis noſtris. Chariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos:
& nos debemus alterutrũ diligere. Deũ nemo vidit vnquam.
Si diligamus inuicem: Deus in nobis manet, & charitas eius Ioan.1 b
in nobis perfecta eſt. In hoc cognoſcimus quòd in eo mane- 1.Tim.6 b
mus,& ipſe in nobis: quoniam de ſpiritu ſuo dedit nobis. Et
nos vidimus & teſtificamur quoniam pater miſit filium ſuũ
ſaluatorem mundi. Quiſquis confeſſus fuerit quoniam Ieſus
eſt filius Dei: Deus in eo manet, & ipſe in Deo. Et nos co-
gnouimus,& credidimus charitati, quam habet Deus in no-
D bis. Deus charitas eſt: & qui manet in charitate, in Deo ma-
net,& Deus in eo. In hoc perfecta eſt charitas Dei nobiſcum,
vt fiduciam habeamus in die iudicij: quia ſicut ille eſt,& nos
ſumus in hoc mundo. Timor non eſt in charitate: ſed perfe-
cta charitas, foras mittit timorem, quoniam timor pœnam
habet. qui autem timet, non eſt pefectus in charitate. Nos
ergo diligamus Deum: quoniam Deus prior dilexit nos. Si
quis dixerit, Quoniam diligo Deum: & fratrem ſuum ode-
rit, mendax eſt. Qui enim non diligit fratrem ſuum quem
videt

Ioan.13 d videt: Deum quem non videt, quomodo poteſt diligere? Et
& 15 b hoc mandatum habemus à Deo: vt qui diligit Deum, dili-
Ephe.5 4 gat & fratrem ſuum.

[redacted]

CAPVT V.

A OMnis qui credit quoniã Ieſus Chriſtus, ex Deo
natus eſt. Et omnis qui diligit eũ qui genuit: dili-
git & eũ qui natus eſt ex eo. In hoc cognoſcimus
quoniã diligimus natos Dei, cũ Deũ diligamus,
& mãdata eius faciamus. Hæc eſt enim charitas Dei, vt mãda-
ta eius cuſtodiamus: & mãdata eius grauia nõ ſunt. Quoniã o-
Matt.11 d mne quod natũ eſt ex Deo, vincit mũdũ: & hæc eſt victoria
quę vincit mũdũ, fides noſtra. Quis eſt q vincit mũdũ, niſi qui
credit quoniã Ieſus eſt fili' Dei? hic eſt qui venit per aquã &
1.Cor.15 g & ſanguinẽ Ieſus Chriſtus. nõ in aqua ſolũ: ſed in aqua & ſan
B guine. Et ſpiritus eſt qui teſtificatur quoniã Chriſtus eſt veri
tas. Quoniã tres ſunt qui teſtimoniũ dant in cœlo, pater, ver-
bũ, & Spiritus ſanctus: & hi tres, vnũ ſunt. Et tres ſunt qui te-
ſtimoniũ dãt in terra, Spiritus, aqua, & ſanguis. & hi tres, vnũ
ſunt. Si teſtimoniũ hominũ accipimus, teſtimoniũ Dei maius
eſt. quoniã hoc eſt teſtimoniũ Dei quod maius eſt: quoniam
teſtificatus eſt de filio ſuo. Qui credit in filiũ Dei: habet teſti-
moniũ Dei in ſe. Qui nõ credit filio, mendacẽ facit eũ: quia nõ
Ioan.3 d credit in teſtimonium, quod teſtificatus eſt Deus de filio ſuo.
C Et hoc eſt teſtimoniũ, Quoniã vitã ęternã dedit nobis Deus:
& hęc vita, in filio eius eſt. Qui habet filiũ Dei, habet vitã: qui
nõ habet filiũ Dei, vitã nõ habet. Hæc *ſcribo vobis, vt ſciatis
*ſcripſi quoniã vitã habetis ęternã qui creditis in nomine filij Dei. Et
hæc eſt fiducia quã habemus ad Deũ, Quia quodcũq; petie-
rimus ſecundũ voluntatẽ eius, audit nos. Et ſcimus quia audit
nos quicquid petierimus: ſcimus quòd habemus petitiones
quas poſtulauimus ab eo. Qui ſcit fratrẽ ſuũ peccare peccatũ
nõ ad mortẽ, petat: & dabitur ei vita, peccanti non ad mortẽ.
*Et *Eſt peccatũ ad mortẽ: nõ pro illo dico vt roget quis. Omnis
D iniquitas, peccatũ eſt: & eſt peccatũ ad mortẽ. Scimus quia o-
mnis qui natus eſt ex Deo, nõ peccat: ſed generatio Dei con-
*tanget ſeruat eũ, & malignus nõ *tangit eũ. Scimus quoniã ex Deo
ſumus: & mũdus totus in maligno poſitus eſt. Et ſcimus quo
niam filius Dei venit, & dedit nobis ſenſum vt cognoſcamus
verum Deum, & ſimus in vero filio eius. Hic eſt verus Deus:
& vita æterna. Filioli, cuſtodite vos à ſimulachris. Amen.

Argumentum in Epiſtolam Secundam Ioannis Apoſtoli.

VSQVEADEO *ad ſanctam fœminam ſcribit, ut eandem dominam non dubitet literis appellare: euſdemq; filijs teſtimonium quòd ambulent in ueritate, perhibet.*

Epiſtola beati Ioannis APOSTOLI SECVNDA.

[redacted]

A SENIOR, Electæ dominæ & natis
eius, quos ego diligo in veritate, & non
ego ſolus, ſed & omnes qui cognouerũt
veritatẽ, propter veritatẽ quæ permanet
*nobis in *vobis, & vobiſcũ erit in æternũ. Sit
*nobiſcum *vobiſcũ gratia, miſericordia, pax à Deo
patre, & à Chriſto Ieſu filio patris in ve-
ritate, & charitate. Gauiſus ſum valde quòd inueni de filijs
tuis ambulantes in veritate, ſicut mandatũ accepimus à patre.
Et nunc rogo te domina, nõ tanquã mandatũ nouũ ſcribẽs ti-
B bi, ſed quod habuimus ab initio vt diligamus alterutrũ. Et hęc
eſt charitas, vt ambulemus ſecũdũ mãdata eius. Hoc eſt enim
mandatũ, vt quemadmodũ audiſtis ab initio, in eo ambuletis:
quoniam multi ſeductores exierũt in mundũ, qui nõ cõfiten
tur Ieſum Chriſtum veniſſe in carnẽ: hic eſt ſeductor & an-
C tichriſtus. Videte voſmetipſos, ne perdatis quæ operati eſtis:
ſed vt mercedẽ plenã accipiatis. Omnis qui recedit, & nõ per-
manet in doctrina Chriſti: Deũ non habet. Qui permanet in
doctrina: hic patrẽ & filiũ habet. Si quis venit ad vos, & hanc
doctrinã nõ affert: nolite recipere eũ in domũ, nec AVE ei di-
D xeritis. Qui enim dicit illi AVE: cõmunicat operibus eius ma
lignis.* Ecce, prædixi vobis: vt in die domini nõ confunda-
mini.. Plura habẽs vobis ſcribere, nolui per chartã & atramẽ
tũ: ſpero enim me futurũ apud vos, & os ad os loqui: vt gau-
dium veſtrum plenum ſit. Salutant te filij ſororis tuæ electæ.

ARGVMENTVM
In epiſtolam tertiam Ioannis Apoſtoli.

CAIVM *pietatis cauſa extollit: atq; ut in ipſa pietate maneat, exhortatur. Diotrepen impietatis & ſuperbiæ cauſa obiurgat: Demetrio autem bonum teſtimonium perhibet cum fratribus uniuerſis.*

Epiſtola beati Ioannis Apoſtoli Tertia.

[redacted]

A SENIOR Caio chariſsimo, quem ego diligo
in veritate. Chariſsime de omnibus orationẽ fa-
cio proſperè te ingredi & valere, ſicut proſperè
agit anima tua. Gauiſus ſum valde venienti-
bus fratribus, & teſtimoniũ perhibẽtibus veri-
B tati tuæ: ſicut tu in veritate ambulas. *Maiorẽ horũ nõ habeo
gratiã, quàm vt audiã filios meos in veritate ambulare. Chariſ- *Maiur horum, non habeo gaudiũ.
ſime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, & hoc in pere
grinos qui teſtimoniũ reddiderũt charitati tuæ in conſpectu
eccleſiæ: quos, *benefaciẽs, *deduces dignè Deo. Pro nomine
C enim eius profecti ſunt, nihil accipiẽtes à gẽtibus. Nos ergo de *benefacies
bemus ſuſcipere huiuſmodi: vt cooperatores ſimus veritatis. *deducens
Scripſiſſem forſitan eccleſiæ: ſed is qui amat primatũ gerere
in eis, Diotrepes, nõ recipit nos. Propter hoc ſi venero, cõmo
nebo eius opera quæ facit, verbis malignis garriens in nos: &
quaſi nõ ei iſta ſufficiant, neq; ipſe ſuſcipit fratres, & eos qui
ſuſcipiũt, prohibet, & de eccleſia eijcit. Chariſsime, noli imi-
tari malũ, ſed quod bonũ eſt. Qui bene facit, ex Deo eſt: qui
D male facit, nõ videt Deum. Demetrio teſtimoniũ redditur ab
omnibus, & ab ipſa veritate: ſed & nos teſtimoniũ perhibe-
mus, & noſti quoniã teſtimoniũ noſtrum verum eſt. Multa
habui tibi ſcribere: ſed nolui per atramentum & calamum ſcri
bere tibi. Spero autem protinus te videre: & os ad os loque-
mur. Pax tibi. Salutãt te amici. Saluta tu amicos nominatim.

HIERONYMVS IN CATAlogo ſcriptorum eccleſiaſticorum.

IVDAS *frater Iacobi paruam quidẽ, quæ de ſeptem catholicis eſt, epiſtolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus eſt, in ea aſſumit teſtimonium, à plerisq; reijcitur: tamen authoritatem uetuſta-*

ſe iam & uſu meruit, & inter ſanctas ſcripturas computatur.

Argumentum in Epiſtolam Iudæ Apoſtoli.

[redacted]
denuo operam ſuam officijs nauare ſeruilibus.

Beati Iudæ Apoſtoli Epiſtola Catholica.

[redacted]

A IVDAS Ieſu Chriſti ſeruus, frater autem Iacobi, his qui ſunt in Deo patre dilectis, & Chriſto Ieſu cõſeruatis, & vocatis: Miſericordia vobis, & pax & charitas adimpleatur. Chariſsimi, omnẽ ſolicitudinẽ faciens ſcribendi vobis, de cõmuni veſtra ſalute, neceſſe habui ſcribere vobis: deprecans ſupercertari ſemel traditæ ſanctis fidei. Subin-
B troierũt enim quidam homines (qui olim præſcripti ſunt in hoc iudicium) impij, Dñi noſtri gratiã transferentes in luxuriam, & ſolũ dominatorẽ & dñm noſtrum Ieſum Chriſtũ ne-
Num. 14 f gantes. Cõmonere autẽ vos volo, ſcientes ſemel omnia, quòd Ieſus populum de terra Aegypti ſaluans, ſecũdo eos qui nõ crediderunt, perdidit: Angelos verò qui nõ ſeruauerunt ſuũ principatum, ſed dereliquerunt ſuum domiciliũ, in iudicium
diilis Dei magni* diei, vinculis æternis ſub caligine reſeruauit. Sicut So-
C doma & Gomorrha, & finitimæ ciuitates ſimili modo exfor-
Gene. 19 e nicatæ, & abeuntes poſt carnẽ alteram, *facti ſunt exemplum
* *factæ* ignis æterni, pœnam ſuſtinẽtes: ſimiliter & hi carnẽ quidem maculãt, dominationẽ autẽ ſpernunt, maieſtatẽ autẽ blaſphe-
Zacha. 3 c mant. Cum Michael Archangelus, cũ diabolo diſputans alter-
Eccl. 21 d caretur de Moyſi corpore: nõ eſt auſus iudicium inferre blaſphemiæ: ſed dixit, Imperet tibi Deus: hi autẽ quæcũq; quidẽ ignorant, blaſphemãt: quæcunq; autẽ naturaliter, tanquã mu-
D ta animalia, norunt, in his corrumpuntur. Væ illis qui in via Cain abierunt: & errore Balaam, mercede effuſi ſunt, & in cõtradictione Core perierunt. Hi ſunt in epulis ſuis maculæ, cõ-
Gene. 4 b uiuantes ſine timore, ſemetipſos paſcentes, nubes ſine aqua
Num. 22 d quæ à ventis circũferuntur, arbores autumnales, infructuoſæ,
Num. 16 d bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris, deſpumentes ſuas cõ-
2. Pet. 2 d fuſiones, ſydera errantia, quibus procella tenebrarũ ſeruata eſt in æternum. Prophetauit autẽ & de his ſeptimus ab Adam,
E Enoch, dicẽs, Ecce venit Dñs in ſanctis millibus ſuis, facere iu-
Apoc. 1 b diciũ cõtra omnes, & arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorũ quibus impiè egerũt. & de omnibus du-
*Deum ris quæ locuti ſunt cõtra * eũ peccatores impij. Hi ſunt murmuratores, querulosi, ſecundũ deſyderia ſua ambulantes, & os
*ſuperbia eorũ loquitur * ſuperbiã, mirãtes perſonas quæſtus cauſa. Vos autẽ chariſsimi, memores eſtote verborũ quæ prædicta ſunt
F ab Apoſtolis Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui dicebãt vobis. Quoniã in nouiſsimis temporibus venient illuſores, ſecundũ
1. Tim. 4 a deſyderia ſua ambulantes in impietatibus. Hi ſunt qui ſegre-
2. Tim. 3 a gant ſemetipſos, animales, ſpiritũ nõ habẽtes. Vos autem cha-
2. Pet. 3 a riſsimi, ſuperædificantes voſmetipſos ſanctiſsimæ noſtræ fidei, in Spiritu ſancto orantes, voſmetipſos in dilectione Dei ſeruate, expectãtes miſericordiã domini noſtri Ieſu Chriſti
G in vitam æternam. Et hos quidem arguite iudicatos, illos verò ſaluate, de igne rapientes. Alijs autem miſeremini in timore: odientes & eam quæ carnalis eſt, maculatã tunicam. Ei autem qui potens eſt vos conſeruare ſine peccato, & conſtituere ante conſpectũ gloriæ ſuę immaculatos *in exultatiõe in aduẽtu Domini noſtri Ieſu Chriſti.. ſoli Deo ſaluatori noſtro per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum gloria & magnificentia, imperium & poteſtas ante omnia ſecula, & nunc & in omnia ſecula ſeculorum. Amen.

ARGVMENTVM IN Apocalypſin beati Ioannis.

APOCALYPSIS *Ioannis tot habet ſacramẽta quot uerba. Parum dixi, & pro merito uoluminis laus omnis inferior eſt. In uerbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ.*

Apocalypſis beati Ioannis Apoſtoli.

[redacted]

CAPVT I.

A

APOCALYPSIS Ieſu Chriſti quam dedit illi Deus, palàm facere ſeruis ſuis quæ oportet fieri citò, & ſignificauit, mittens per Angelũ ſuum ſeruo ſuo Ioanni, qui teſtimoniũ perhibuit verbo Dei, & teſtimonium Ieſu Chriſti, quæcunq; vidit. Bea-
B tus qui legit & audit verba prophetiæ huius, & ſeruat ea quæ in ea ſcripta ſunt: tempus enim prope eſt. IOANNES ſeptẽ eccleſijs quæ ſunt in Aſia, gratia vobis & pax ab eo qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt, & à ſeptem Spiritus qui in conſpectu throni eius ſunt, & à Ieſu Chriſto qui eſt teſtis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ,
qui dilexit nos & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, Coloſ. 1 c
& fecit nos regnũ & ſacerdotes Deo & patri ſuo, ipſi gloria 1. Cor. 15 c
& imperium in ſecula ſeculorũ. Amen. Ecce venit cũ nubi-
bus, & videbit eum omnis oculus & qui eũ pupugerunt. Et Heb. 9 d
plangent ſe ſuper eum omnes tribus terræ: etiã. Amen. Ego 1. Pet. 1 d
C ſum α & ω. principiũ & finis, dicit Dominus Deus qui eſt, & Ioan. 1 d
qui erat, & qui venturus eſt omnipotens. Ego Ioannes frater Eſa. 1 c
veſter & particeps in tribulatione, & regno, & patientia in Matt. 24 c
Chriſto Ieſu, fui in inſula, quæ appellatur Pathmos, propter Iude 1 c
verbum Dei & teſtimonium Ieſu. Fui in Spiritu in domi- Infra 2 b
nica die: & audiui poſt me vocẽ magnam tanquam tubæ di- 22 c
centis, Quod vides, ſcribe in libro: & mitte ſeptem eccleſijs, quæ ſunt in Aſia, Epheſo, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiceæ: Et conuerſus ſum, vt viderẽ vocẽ quæ loquebatur mecum. Et cõuerſus, vidi ſeptẽ candelabra aurea: & in medio ſeptẽ candelabrorum
D aureorũ ſimilẽ filio hominis, veſtitũ podere, & præcinctũ ad mãmillas zona aurea: caput autẽ eius & capilli erãt candidi, tãquam lana alba, & tanquã nix: & oculi eius tãquam flamma ignis: &

D ignis:& pedes eius ſimiles aurichalco, velut in camino arden-
ti:& vox illius tanquam vox aquarum multarū:& habebat in
dextera ſua ſtellas ſeptem,& de ore eius gladius vtraq; parte
acutus exibat:& facies eius, ſicut ſol lucet in virtute ſua. Et
cum vidiſſem eum, cecidi ad pedes eius tanquam mortuus. Et
Eſa.41 b & poſuit dexterā ſuam ſuper me, dicens, Noli timere: ego ſum
44 a primus & nouiſſimus, & viuus, & fui mortuus: & ecce ſum
viuens in ſecula ſeculorum, & habeo claues mortis & inferni.
Scribe ergo quę vidiſti, & quæ ſunt, & quę oportet fieri poſt
hæc. Sacramentum ſeptem ſtellarum, quas vidiſti in dextera
mea, & ſeptem candelabra aurea. ſeptem ſtellæ, Angeli ſunt A
ſeptem eccleſiarū. & candelabra ſeptem, ſeptē eccleſiæ ſunt.

[redacted]

CAPVT II.

A ET Angelo Epheſi eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit qui
tenet ſeptē ſtellas in dextera ſua, qui ambulat in
medio ſeptē candelabrorū aureorum, Scio opera
tua, & laborē, & patientiam tuā: & quòd nō po-
tes ſuſtinere malos, & tētaſti eos qui ſe dicūt Apoſtolos eſſe, B
& non ſunt, & inueniſti eos mēdaces: & patientiā habes, & ſu
ſtinuiſti propter nomen meū, & non defeciſti. Sed habeo ad-
B uerſum te pauca, quòd charitatē tuam primā reliquiſti. Me-
mor eſto itaq; vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima
opera fac: ſin autē, veniam tibi citò & mouebo candelabrum
tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiā egeris. Sed hoc habes, quia
odiſti facta Nicolaitarū, quæ & ego odi. Qui habet aurē, au-
diat quid Spiritus dicat eccleſijs. Vincēti dabo edere de ligno
vitæ, quod eſt in paradiſo Dei mei. Et Angelo Smyrnæ eccle
C ſiæ ſcribe: Hæc dicit primus & nouiſſimus, qui fuit mortuus, C
& viuit, Scio tribulationē tuā & paupertatē tuā, ſed diues es:
& blaſphemaris ab his qui ſe dicunt Iudæos eſſe, & nō ſunt,
ſed ſunt ſynagôgæ ſatanæ. Nihil horū timeas quæ paſſurus
es. Ecce miſſurus eſt diabolus aliquos ex vobis in carcerem vt
tentemini: & habebitis tribulationem diebus decem. Eſto fi-
delis vſq; ad mortē: & dabo tibi coronam vitæ. Qui habet au-
rem, audiat quid Spiritus dicat eccleſijs, Qui vicerit, non læde
D tur à morte ſecunda. Et Angelo Pergami eccleſiæ ſcribe. Hęc
dicit qui habet romphæam vtraq; parte acutā, Scio vbi habi-
tas, vbi ſedes eſt ſatanæ, & tenes nomen meū, & non negaſti D
fidem meam. Et in diebus illis Antipas teſtis meus fidelis, qui
occiſus eſt apud vos, vbi ſatanas habitat. Sed habeo aduerſus
te pauca, quia habes illic tenentes doctrinā Balaā: qui docebat
Balac mittere ſcandalum coram filijs Iſrael, edere & fornica-
Num.24 c ri: ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum. Similiter
pœnitētiam age. ſi quo minus: veniā tibi citò, & pugnabo cū
E illis in gladio oris mei. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus
dicat eccleſijs, Vincenti dabo manna abſcōditum, & dabo illi
calculū candidum, & in calculo, nomen nouum ſcriptū, quod
nemo ſcit, niſi qui accipit. Et Angelo Thyatiræ eccleſiæ ſcri-
be, Hæc dicit filius Dei, qui habet oculos tanquam flam-
mam ignis, & pedes eius ſimiles aurichalco. Noui opera tua,
& fidem, & charitatem tuam, & miniſterium, & patientiam
F tuam, & opera tua nouiſſima plura prioribus. Sed habeo ad-
uerſus te pauca: quia permittis mulierem Iezabel quæ ſe di-
cit prophetam, docere, & ſeducere ſeruos meos, fornicari, &
manducare de idolothytis. Et dedi illi tempus vt pœniten- A
tiam ageret: & nō vult pœnitere à fornicatione ſua. Ecce ego
mitto eam in lectū, & qui mœchantur cum ea: in tribulatione
maxima erunt, niſi pœnitentiam ab operibus ſuis egerint: &
* in morte filios eius interficiam* in morte, & ſcient omnes eccleſiæ quia B
G ego ſum ſcrutans renes & corda, & dabo vnicuique veſtrum
1.Reg.16 b ſecundū opera ſua. Vobis autē dico, & cæteris qui Thyatiræ
Pſal.7 c eſtis, Quicunq; non habent doctrinam hanc, & qui non co-
Iere.17 b gnouerunt altitudines ſatanę, quemadmodū dicunt, non mit-
tam ſuper vos aliud pondus: tamē id quod habetis, tenete do-
nec veniam. Et qui vicerit & cuſtodierit vſq; in finem opera
mea: dabo illi poteſtatem ſuper gentes, & reget eas in virga Pſal.2
ferrea, & tanquā vas figuli cōfringentur, ſicut & ego accepi à
patre meo: & dabo illi ſtellam matutinam. Qui habet aurem,
audiat quid Spiritus dicat eccleſijs.

[redacted]

CAPVT III.

ET Angelo eccleſiæ Sardis, ſcribe, Hæc dicit qui
habet ſeptē ſpiritus Dei, & ſeptem ſtellas, Scio o-
pera tua, quia nomē habes quòd viuas, & mortuus
es. Eſto vigilās, & confirma cætera quæ moritura
erant. Nō enim* inueni opera tua plena coram Deo meo. In *inuenio
mēte ergo habe qualiter acceperis & audieris: & ſerua, & pœ-
nitentiam age. Si ergo non vigilaueris, veniam ad te tanquam Infra 16 c
fur, & neſcies qua hora veniā ad te. Sed habes pauca nomina 1.Theſ.5 a
in Sardis, qui nō inquinauerūt veſtimenta ſua, & ambulabūt 2.Pet.3 c
mecum in albis, quia digni ſunt. Qui vicerit, ſic veſtietur ve-
ſtimentis albis, & non delebo nomen eius de libro vitæ, & cō
fitebor nomen eius corā patre meo, & corā Angelis eius. Qui
habet aurē, audiat quid Spiritus dicat eccleſijs. Et Angelo Phi
ladelphiæ eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit ſanctus & verus, qui ha-
bet clauem Dauid: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & ne- Eſa.22 f
mo aperit. Scio opera tua. Ecce dedi coram te oſtiū apertum Iob 12 b
quod nemo poteſt claudere: quia modicā habes virtutem, &
ſeruaſti verbū meum, & non negaſti nomen meū. Ecce dabo
de ſynagôga ſatanæ, qui dicunt ſe Iudæos eſſe, & nō ſunt, ſed
mentiuntur. Ecce faciam illos vt veniant, & adorēt ante pedes
tuos: & ſcient quia ego dilexi te: quoniā ſeruaſti verbū patiē-
tiæ meæ, & ego ſeruabo te ab hora tentationis, quæ ventura
eſt in orbem vniuerſum tentare habitantes in terra. Ecce ego
venio citò: tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam.
Qui vicerit, faciam illum columnā in tēplo Dei mei, & foras
non egredietur amplius: & ſcribā ſuper eum nomē Dei mei,
& nomen ciuitatis Dei mei nouæ Ieruſalē, quæ deſcendit de
cœlo à Deo meo, & nomē meū nouum. Qui habet aurē, au-
diat quid Spiritus dicat eccleſijs. Et Angelo Laodiceæ eccle-
ſiæ ſcribe, Hæc dicit, Amen teſtis fidelis & verus, qui eſt prin
cipium creaturæ Dei, Scio opera tua, quòd neq; frigidus es,
neq; calidus, vtinam frigidus eſſes aut calidus: ſed quia tepi-
dus es, & nec frigidus nec calidus, incipiā te euomere ex ore
meo: quia dicis, Diues ſum, & locupletatus, & nullius egeo,
& neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus,
& nudus. Suadeo tibi emere à me aurū ignitum probatum, vt
locuples fias: & veſtimētis albis induaris, vt non appareat cō-
fuſio nuditatis tuæ, & collyrio inunge oculos tuos vt videas: Prouer.3 b
Ego quos amo, arguo & caſtigo. Aemulare ergo, & pœniten Hebr.12 b
tiam age. Ecce ſto ad oſtium & pulſo: ſi quis audierit vocem
meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illū, & cœnabo
cum illo, & ipſe mecum. Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in
throno meo, ſicut & ego vici, & cōſedi cū patre meo in thro-
no eius. Qui habet aurē, audiat quid Spiritus dicat eccleſijs.

[redacted]

CAPVT IIII.

A POſt hæc vidi, & ecce oſtium apertum in cœlo, &
vox prima quam audiui tanquam tubæ loquentis
mecum, dicens, Aſcende huc, & oſtendā tibi quę
oportet fieri citò poſt hæc. Statim fui in ſpiritu.
Et ecce ſedes poſita erat in cœlo, & ſupra ſedem ſedēs. Et qui B
ſedebat, ſimilis erat aſpectui lapidis iaſpidis, & ſardinis, & iris
erat in circuitu ſedis, ſimilis viſioni ſmaragdinæ. Et in circuitu
ſedis, ſedilia vigintiquatuor: & ſupra thronos, vigintiquatuor
ſeniores ſedentes, circumamicti veſtimentis albis, & in capi-
tibus ſuis coronæ aureæ. Et de throno procedebant fulgura,

fulgura,& voces,& tonitrua,& ſeptem lampades ardẽtes an-
qui te thronum, quæ ſunt ſeptem Spiritus Dei. Et in cõſpectu
ſedis tanquam mare vitreũ ſimile cryſtallo,& in medio ſedis
& circuitu ſedis, quatuor animalia plena oculis antè & retro.
C Et animal primum,ſimile leoni: & ſecundum animal, ſimile
vitulo:& tertium animal,habens faciẽ velut hominis:& quar-
tum animal, ſimile aquilæ volanti. Et quatuor animalia ſin-
gula eorũ habebant alas ſenas in circuitu, & intus plena ſunt
oculis.& requiem non habebant die ac nocte, dicentia, San-
ctus, Sanctus, Sanctus dominus Deus omnipotens, qui erat,
Eſa.6 a & qui eſt, & qui venturus eſt. Et cum darent illa anima
D lia gloriam & honorem & benedictionem ſedẽti ſuper thro-
num, viuenti in ſecula ſeculorum, procidebãt vigintiquatuor
ſeniores ante ſedentem in throno, & adorabant viuentẽ in ſe-
cula ſeculorũ,& mittebant coronas ſuas ante thronum, dicen-
tes, Dignus es domine Deus noſter accipere gloriam & ho-
norem & virtutem, quia tu creaſti omnia, & propter volunta
tem tuam erant,& creata ſunt.

[redacted]. CAPVT V.

A ET vidi in dextera ſedentis ſupra thronum, librũ
ſcriptũ intus & foris, ſignatum ſigillis ſeptem. Et
vidi Angelũ fortem,& prædicantẽ voce magna,
Quis eſt dignus aperire librum,& ſoluere ſigna-
cula eius? Et nemo poterat neq; in cœlo neq; in terra, neque
ſubtus terrã aperire librũ, neq; reſpicere illũ. Et ego flebam
multũ quoniã nemo dignus inuentus eſt aperire librũ, nec vi
B dere eũ. Et vnus de ſenioribus dicit mihi, Ne fleueris: ecce vi-
cit leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librũ & ſoluere ſe-
ptem ſignacula eius. Et vidi,& ecce in medio throni & qua-
tuor animaliũ,& in medio ſeniorũ agnũ ſtantẽ tanquã occi-
ſum, habentẽ cornua ſeptẽ & oculos ſeptẽ: qui ſunt ſeptem
Spiritus Dei, miſsi in omnẽ terrã. Et venit & accepit de dex-
C tera ſedentis in throno, librũ. Et cũ aperuiſſet librũ, quatuor
animalia & vigintiquatuor ſeniores cẽciderũt corã agno, habẽ
tes ſinguli citharas & phialas aureas plenas odoramentorum,
quæ ſunt orationes ſanctorũ:& cantabãt canticũ nouũ, dicen-
tes, Dignus es Domine accipere librum & aperire ſignacula
eius: quoniam occiſus es, & redemiſti nos Deo in ſanguine
tuo, ex omni tribu & lingua & populo & natione, & feciſti
D nos Deo noſtro regnũ & ſacerdotes,& regnabimus ſuper ter
ram. Et vidi,& audiui vocẽ Angelorum multorũ in circuitu
throni & animalium & ſeniorũ & erat numerus eorũ millia
Danie.7 c milliũ, dicẽtiũ voce magna, Dignus eſt agnus qui [redacted] eſt,
accipere virtutẽ,& diuinitatẽ,& ſapiẽtiã,& fortitudinẽ,& ho
norẽ,& gloriã,& benedictionẽ. Et omnẽ creaturã quę in cœ-
lo eſt,& ſup terrã,& ſub terra,& quæ ſunt in mari, & quæ in
eo: oẽs audiui dicẽtes, Sedẽti in throno, & agno, benedictio
& honor & gloria & poteſtas in ſecula ſeculorũ. Et quatuor
animalia dicebant, Amen. Et vigintiquatuor ſeniores cẽcide-
runt in facies ſuas: & adorauerũt viuentẽ in ſecula ſeculorũ.

[redacted]. CAPVT VI.

A ET vidi quòd aperuiſſet agnus vnũ de ſeptem ſi-
gillis,& audiui vnum de quatuor animalibus, di-
cens, tanquam vocẽ tonitrui, Veni,& vide. Et vi-
di,& ecce equus albus:& qui ſedebat ſuper illum
habebat arcũ,& data eſt ei corona,& exiuit vincens vt vince-
ret. Et cum aperuiſſet ſigillũ ſecundum, audiui ſecundum
animal, dicẽs, Veni,& vide. Et exiuit alius equus rufus:& qui
ſedebat ſuper illũ, datum eſt ei vt ſumeret pacẽ de terra: & vt
B inuicem ſe interficiãt:& datus eſt ei gladius magnus. Et cum
aperuiſſet ſigillũ tertiũ, audiui tertium animal, dicẽs, Veni &
vide. Et ecce equus niger: & qui ſedebat ſuper illũ, habebat
ſtateram in manu ſua. Et audiui tanquã vocem in medio qua-
tuor animalium* dicentem, Bilibris [redacted] & tres *dicentium
bilibres hordei denario vno,& vinum & oleum ne læſeris. Et
cum aperuiſſet ſigillũ quartũ, audiui vocẽ quarti animalis di-
centis, Veni,& vide. Et ecce equus pallidus & qui ſedebat ſu
per eũ, nomen illi Mors & infernus ſequebatur eũ.& data eſt
illi poteſtas ſuper quatuor partes terræ interficere gladio, fa-
C me,& morte,& beſtijs terræ. Et cum aperuiſſet ſigillũ quin-
tum: vidi ſubtus altare animas interfectorũ propter verbum
Dei,& propter teſtimoniũ quod habebãt: & clamabãt voce
magna, dicentes, Vſquequo Domine, ſanctus,& verus, nõ iu
dicas & nõ vindicas ſanguinem noſtrum de his qui habitant
in terra? Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ:& dictũ eſt illis
vt requieſcerent adhuc tempus modicũ donec cõpleantur cõ
ſerui eorum,& fratres eorum qui interficiẽdi ſunt ſicut & illi.
D Et vidi, cum aperuiſſet ſigillũ ſextũ: & ecce terræmotus ma-
gnus factus eſt,& ſol factus eſt niger tanquã ſaccus cilicinus:
& luna tota facta eſt ſicut ſanguis:& ſtellæ de cœlo cẽciderũt
ſuper terram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos cum à vento ma-
gno mouetur:& cœlum receſsit ſicut liber inuolutus: & o-
mnis mons,& inſulæ de locis ſuis motę ſunt:& reges terræ,
& principes,& tribuni,& diuites,& fortes,& omnis ſeru⁹,&
liber abſconderunt ſe in ſpeluncis & in petris montium, & di
cunt montibus & petris, Cadite ſuper nos, & abſcondite nos Eſa.2.d
à facie ſedentis ſuper thronum,& ab ira Agni. quoniam ve- Oſee 10 b
nit dies magnus iræ ipſorum.& quis poterit ſtare? Luc.23 d

[redacted].

CAPVT VII.

A POſt hæc vidi quatuor Angelos ſtantes ſuper qua
tuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos ter-
ræ*, ne flarent ſuper terrã, neq; ſuper mare, neq; *ne flaret uẽtus
in vllam arborem. Et vidi alterũ Angelum aſcen-
dentem ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei viui:& clamauit
voce magna quatuor Angelis, quibus datum eſt nocere terræ
& mari, dicens, Nolite nocere terræ* & mari, neq; arboribus, *neque
quoadusque ſignemus ſeruos Dei noſtri in frontibus ſuis. Et
audiui numerum ſignatorum centum quadraginta quatuor
B millia ſignati ex omni tribu filiorũ Iſrael. Ex tribu Iuda, duo-
decim millia ſignati. Ex tribu Ruben, duodecim millia ſigna-
ti. Ex tribu Gad, duodecim millia ſignati. Ex tribu Aſer,
duodecim millia ſignati. Ex tribu Nephthali, duodecim mil-
lia ſignati. Ex tribu Manaſſe. duodecim millia ſignati. Ex tri-
bu Simeõ, duodecim millia ſignati. Ex tribu Leui, duodecim
millia ſignati. Ex tribu Iſſachar, duodecim millia ſignati. Ex
tribu Zabulõ, duodecim millia ſignati. Ex tribu Ioſeph, duo
decim millia ſignati. Ex tribu Beniamin, duodecim millia ſi-
C gnati. Poſt hæc vidi turbã magnã quã dinumerare nemo po-
terat, ex omnibus gẽtibus & tribubus,& populis & linguis,
ſtantes ante thronũ,& in conſpectu agni, amicti ſtolis albis,
& palmæ in manibus eorũ,& clamabãt voce magna, dicẽtes,
Salus Deo noſtro qui ſedet ſuper thronũ, & agno. Et omnes
Angeli ſtabant in circuitu throni & ſeniorũ, & quatuor ani-
maliũ:& cẽciderũt in cõſpectu throni in facies ſuas,& adora-
uerunt Deũ, dicẽtes, Amẽ. Benedictio,& claritas,& ſapiẽtia,
D & gratiarum actio, honor & virtus, & fortitudo Deo noſtro
in ſecula ſeculorũ. Amen. Et reſpondit vnus de ſenioribus, &
dixit mihi, Hi qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt? & vnde ve
nerũt? Et dixi illi, Domine mi, tu ſcis. Et dixit mihi. Hi ſunt
qui venerũt de tribulatione magna, & lauerunt ſtolas ſuas, &
dealbauerunt eas in ſanguine agni. ideò ſunt ante thronũ Dei
& ſeruiũt ei die ac nocte in templo eius: & qui ſedet in thro- Eſa.49 c
no, habitabit ſuper illos: non eſuriẽt neq; ſitient amplius, nec
cadet ſuper illos ſol, neq; vllus æſtus: quoniã agnus qui in me
dio throni eſt, reget illos,& deducet eos ad vitæ fontes aqua- Eſa.25 c
rum,& abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum.

[redacted]

CAPVT VIII.

A E T cum aperuiſſet ſigillum ſeptimum, factum eſt ſilentiũ in cœlo, quaſi media hora. Et vidi ſeptem Angelos ſtantes in conſpectu Dei: & datæ ſunt illis ſeptem tubæ. Et alius Angelus venit, & ſtetit ante altare, habens thuribulum aureũ, & data ſunt illi incenſa multa, vt daret de orationibus ſanctorũ omnium ſuper altare aureũ, quod eſt ante thronũ. Et aſcendit fumus incenſorũ de
B orationibus ſanctorum de manu Angeli corã Deo. Et accepit Angelus thuribulũ aureum, & impleuit illud de igne altaris, & miſit in terrã, & facta ſunt tonitrua & voces & fulgura & terræmotus magnus. Et ſeptẽ Angeli qui habebant ſeptẽ tubas, præparauerũt ſe vt tuba canerent. Et primus Angelus tuba cecinit, & facta eſt grando & ignis, miſta in ſanguine: & miſſum eſt in terrã, & tertia pars terræ combuſta eſt, & tertia pars arborũ cõcremata eſt, & omne fœnũ viride cõbuſtũ eſt.
C Et ſecundus Angelus tuba cecinit, & tanquã mons magnus igne ardẽs, miſſus eſt in mare: & facta eſt tertia pars maris, ſanguis: & mortua eſt tertia pars creaturæ eorũ quæ habebãt animas in mari, & tertia pars nauiũ interijt. Et tertius Angelus tuba cecinit, & cecidit de cœlo ſtella magna ardẽs tanquã facula, & cecidit in tertiã partẽ fluminũ, & in fontes aquarũ: &
D nomẽ ſtellæ, dicitur Abſinthiũ, & facta eſt tertia pars aquarũ in abſinthiũ, & multi hominũ mortui ſunt de aquis, quia amaræ factę ſunt. Et quartus Angelus tuba cecinit: & percuſſa eſt tertia pars ſolis, & tertia pars lunæ, & tertia pars ſtellarum, ita vt obſcuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis ſimiliter. Et vidi, & audiui vocem vnius aquilæ volantis per medium cœli dicentis voce magna, Væ væ væ habitantibus in terra: de cæteris vocibus *trium Angelorum *tubæ
qui erant tuba canituri.

[redacted]

CAPVT IX.

A E T quintus Angelus tuba cecinit, & vidi ſtellã de cœlo cecidiſſe in terram, & data eſt ei clauis putei abyſſi. Et aperuit puteũ abyſſi, & aſcẽdit fumus putei, ſicut fumus fornacis magnæ: & obſcuratus eſt ſol & aer de fumo putei. Et de fumo putei exierũt locuſtæ in terrã, & data eſt illis poteſtas, ſicut habẽt poteſtatẽ ſcorpiones terræ: & præceptũ eſt illis ne læderẽt fœnũ terræ, neq; omne viride, neq; omnẽ arborẽ, niſi tantũ homines qui nõ habẽt ſignũ Dei in frõtibus ſuis: & datũ eſt illis ne occiderẽt eos, ſed vt cruciarẽtur mẽſibus quinq;:
B & cruciatus eorũ, vt cruciatus ſcorpij cũ percutit hoiem. Et in diebus illis quærẽt homines mortẽ, & nõ inuenient eã: & de-
Eſa. 2 d ſyderabũt mori, & fugiet mors ab eis. Et ſimilitudines locuſta-
Oſee 10 b rum, ſimiles equis paratis in prælium: & ſuper capita earum
Luc. 23 d tanquam coronæ, ſimiles auro: & facies earum tanquam fa-
Sapien. 16 b cies hominũ. & habebant capillos ſicut capillos mulierum: & dentes earum, ſicut dẽtes leonũ erant: & habebant loricas ſicut loricas ferreas, & vox alarũ earũ ſicut vox curruum equorum multorũ currẽtium in bellum. & habebãt caudas ſimiles ſcorpionum, & aculei erant in caudis earũ: & poteſtas earum
C nocere hominibus menſibus quinq;: & habebant ſuper ſe regem Angelũ abyſſi, cui nomẽ Hebraicè Abaddon, Græcè autem Apollyon, & Latinè habens nomen Exterminans. Væ vnum abijt, & ecce veniunt adhuc duo væ poſt hæc. Et ſextus Angelus tuba cecinit: & audiui vocem vnam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod eſt ante oculos Dei, dicentẽ ſexto Angelo qui habebat tubam, Solue quatuor Angelos, qui alligati ſunt in flumine magno Euphrate. Et ſoluti ſunt quatuor Angeli, qui parati erant in horã & diem & menſem & annũ: vt occiderent tertiã partem hominum. Et numerus equeſtris exercitus vicies millies dena millia. Et audiui numerũ eorum.
Et ita vidi equos in viſione: & qui ſedebant ſuper eos, habebant loricas igneas, & hyacinthinas & ſulphureas: & capita
D equorum erant tanquam capita leonum: & de ore eorum procedit ignis, & fumus, & ſulphur. Et ab his tribus plagis occiſa eſt tertia pars hominum, de igne & de fumo & ſulphure: quæ procedebant ex ore ipſorum. Poteſtas enim equorum in ore eorum eſt, & in caudis eorũ: nam caudæ eorũ, ſimiles ſerpentibus, habentes capita: & in his nocent. Et cæteri homines qui nõ ſunt occiſi in his plagis, neq; pœnitentiam egerũt de operibus manuum ſuarũ vt non adorarent dæmonia & ſimulachra aurea & argentea & ærea & lapidea & lignea, quæ neque videre poſſunt, neque audire, neque ambulare, & non egerunt pœnitentiam ab homicidijs ſuis, neque à veneficijs ſuis, neque à fornicatione ſua, neque à furtis ſuis.

[redacted]

CAPVT X.

A E T vidi alium Angelũ fortẽ deſcendentem de cœlo, amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat vt ſol, & pedes eius tanquam *columna *columnæ
ignis: & habebat in manu ſua libellũ apertum: & poſuit pedẽ ſuũ dextrum ſuper mare, ſiniſtrum autem ſuper terram, & clamauit voce magna, queadmodũ cum leo rugit.
B Et cũ clamaſſet, locuta ſunt ſeptẽ tonitrua voces ſuas. Et cum locuta fuiſſent ſeptẽ tonitrua voces ſuas, ego ſcripturus eram: & audiui vocẽ de cœlo dicentẽ mihi, Signa quæ locuta ſunt ſeptem tonitrua: & noli ea ſcribere. Et Angelus quem vidi ſtan Dan. 12 a
tem ſuper mare & ſuper terrã, leuauit manũ ſuam ad cœlum, & iurauit per viuentẽ in ſecula ſeculorum, qui creauit cœlũ &
C ea quæ in eo ſunt, & terram & ea quæ in ea ſunt, & mare & ea quę in eo ſunt, Quia tempus nõ erit amplius, ſed in diebus vocis ſeptimi Angeli, cum cœperit tuba canere, cõſummabitur myſteriũ Dei, ſicut euangelizauit per ſeruos ſuos prophetas. Et audiui vocẽ de cœlo iterũ loquentẽ mecũ, & dicentẽ, Va-
D de, & accipe librũ apertũ de manu Angeli ſtãtis ſup mare & ſuper terrã. Et abij ad Angelũ, dicens ei, vt daret mihi librũ. Et dixit mihi, Accipe librum, & deuora illum: & faciet amaricari Ezech. 3 a
ventrem tuũ, ſed in ore tuo erit dulce tanquam mel. Et accepi librum de manu Angeli, & deuoraui illum: & erat in ore meo tanquam mel, dulce: & cum deuoraſſem eum, amaricatus eſt venter meus. & dicit mihi, Oportet te iterum prophetare gẽtibus, & populis, & linguis, & regibus multis.

[redacted]

CAPVT XI.

A E T datus eſt mihi calamus ſimilis virgæ: & dictum eſt mihi, Surge, & metire templũ Dei, & altare, & adorantes in eo: atrium autẽ quod eſt intra tẽplum, eijce foras, & ne metiaris illud: quoniam datũ eſt gẽtibus, & ciuitatẽ ſanctã calcabunt mẽſibus quadraginta duobus: & dabo duobus teſtibus meis, & prophetabũt diebus mille ducẽtis ſexaginta, amicti ſaccis. Hi ſunt duæ oliuæ & duo candelabra in conſpectu domini terræ ſtantes. Et ſi quis voluerit eos nocere: ignis exiet de ore eorum, & deuorabit inimicos eorum: & ſi quis voluerit eos lædere, ſic oportet eum occidi. Hi habẽt poteſtatem claudendi cœlum, ne pluat
B diebus prophetiæ ipſorũ: & poteſtatẽ habẽt ſuper aquas conuertendi eas in ſanguinẽ, & percutere terrã omni plaga quotieſcunq; voluerint. Et cũ finierint teſtimoniũ ſuũ: beſtia quę aſcẽdit de abyſſo, faciet aduerſum eos bellũ, & vincet illos, & occidet eos. Et corpora eorũ iacebunt in plateis ciuitatis magnæ, quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma, & Aegyptus, vbi & dominus eorũ crucifixus eſt. Et videbũt de tribubus, & populis, & linguis, & gentibus corpora eorũ per tres dies & dimidiũ, & corpora eorũ nõ ſinẽt poni in monumentis: & inhabi-

tantes terram, gaudebũt ſuper illos, & iocundabuntur, & mu
nera mittent inuicẽ: quoniam hi duo prophetæ cruciauerunt
C eos qui habitabant ſuper terrã. Et poſt dies tres & dimidium,
Spiritus vitæ à Deo intrauit in eos: & ſteterunt ſuper pedes
ſuos, & timor magnus cécidit ſuper eos qui viderunt eos. Et
audierũt vocẽ magnã de cœlo, dicentẽ eis, Aſcendite huc. Et
aſcenderunt in cœlũ in nube: & viderũt illos inimici eorũ. Et
in illa hora factus eſt terræmotus magnus, & decima pars ci-
uitatis cécidit, & occiſa ſunt in terræmotu nomina hominum
ſeptẽ millia, & reliqui in timorẽ ſunt miſſi, & dederũt gloriã
Deo cœli. Væ ſecundum abijt: & ecce væ tertiũ veniet citò.
Et ſeptimus Angelus tuba cécinit, & factæ ſunt voces magnę
D in cœlo dicentes, Factũ eſt regnũ huius mundi domini noſtri
& Chriſti eius, & *regnabit in ſecula ſeculorũ. Amẽ. Et vigin *regnabunt
tiquatuor ſeniores qui in cõſpectu Dei ſedẽt in ſedibus ſuis,
céciderunt in facies ſuas, & adorauerunt Deum, dicẽtes, Gra-
tias agimus tibi domine Deus noſter omnipotens qui es, &
qui eras, & qui venturus es: quia accepiſti virtutẽ tuã magnam,
& regnaſti. Et iratæ ſunt gentes, & aduenit ira tua, & tempus
mortuorũ, iudicari, & reddere mercedẽ ſeruis tuis prophetis
& ſanctis, & timẽtibus nomẽ tuũ puſillis & magnis, & exter-
minãdi eos qui corruperũt terram. Et apertũ eſt templũ Dei
in cœlo: & viſa eſt arca teſtamenti eius in templo eius, & facta
ſunt fulgura, & voces, & terræmotus, & grando magna.

[redacted]

CAPVT XII.

A ET ſignũ magnũ apparuit in cœlo: Mulier amicta
ſole, & luna ſub pedibus eius, & in capite eius co-
rona ſtellarũ duodecim, & in vtero habẽs: & *cla *clamabat
mat parturiẽs, & cruciatur vt pariat. Et viſum eſt
aliud ſignũ in cœlo, & ecce draco magnus rufus, habens capi-
ta ſeptem, & cornua decẽ: in capitibus eius diademata ſeptem,
& cauda eius trahebat tertiã partẽ ſtellarum cœli, & miſit eas
B in terrã, & draco ſtetit ante mulierem quæ erat paritura: vt cũ
peperiſſet, filium eius deuoraret. Et peperit filium maſculũ,
qui recturus erat omnes gẽtes in virga ferrea: & raptus eſt fi-
lius eius ad Deum & ad thronum eius, & mulier fugit in ſo-
litudinẽ vbi habebat locũ paratum à Deo, vt ibi paſcat eã die-
bus mille ducẽtis ſexaginta. Et factũ eſt prælium magnũ in cœ
lo. Michael & Angeli eius præliabãtur cũ dracone, & draco
pugnabat & Angeli eius: & nõ valuerunt, neq; locus inuen-
tus eſt eorũ amplius in cœlo: & proiectus eſt draco ille ma-
gnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus & ſatanas, qui ſe
ducit vniuerſum orbem: & proiectus eſt in terrã, & Angeli
C eius cum illo miſſi ſunt. Et audiui vocem magnã in cœlo di-
centem, Nunc facta eſt ſalus & virtus, & regnum Dei noſtri,
& poteſtas Chriſti eius: quia proiectus eſt accuſator fratrum
noſtrorum, qui accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri
die ac nocte. Et ipſi vicerunt eum propter ſanguinem agni, &
propter verbum teſtimonij ſui, & non dilexerũt animas ſuas
vſque ad mortem: propterea lætamini cœli, & qui habitatis in
eis. Væ terræ & mari, quia deſcendit diabolus ad vos habens
iram magnam, ſciens quòd modicum tempus habet. Et poſt-
D quam vidit draco quòd proiectus eſſet in terram, perſecutus
eſt mulierem quæ peperit maſculum: & datæ ſunt mulieri
alæ duæ aquilæ magnæ, vt volaret in deſertum in locum ſuũ
vbi alitur per tempus & tempora & dimidium temporis à fa-
cie ſerpentis. Et miſit ſerpens ex ore ſuo poſt mulierẽ, aquã
tanquam flumen: vt eam faceret trahi à flumine. Et adiuuit ter
ra mulierem, & aperuit terra os ſuũ, & abſorbuit flumẽ quod
miſit draco de ore ſuo. Et iratus eſt draco in mulierẽ: & abijt
facere prælium cum reliquis de ſemine eius, qui cuſtodiunt
mandata Dei, & habent teſtimonium Ieſu Chriſti. Et ſtetit
ſupra arenam maris.

[redacted] CAP. XIII.

A ET vidi de mari beſtiam aſcendentem, habentem
capita ſeptem, & cornua decem, & ſuper cornua
eius decẽ diademata, & ſuper capita eius nomina
blaſphemię. Et beſtia quã vidi, ſimilis erat pardo,
& pedes eius ſicut pedes vrſi, & os eius ſicut os leonis. Et de-
dit illi draco virtutẽ ſuam & poteſtatem magnam. Et vidi vnũ
de capitibus ſuis quaſi occiſum in mortẽ: & plaga mortis eius
curata eſt. Et admirata eſt vniuerſa terra poſt beſtiam. Et ado-
rauerunt draconem qui dedit poteſtatẽ beſtiæ: & adorauerũt
B beſtiam, dicentes, Quis ſimilis beſtiæ? & quis poterit pugna-
re cum ea? Et datum eſt ei os loquens magna & blaſphemias:
& data eſt ei poteſtas facere menſes quadragintaduos. Et ape
ruit os ſuũ in blaſphemias ad Deum blaſphemare nomẽ eius,
& tabernaculum eius, & eos qui in cœlo habitant. Et eſt datũ
illi bellum facere cum ſanctis, & vincere eos. Et data eſt illi po
teſtas in omnẽ tribum, & populum, & linguam, & gẽtem: &
adorauerũt eam omnes qui *inhabitabãt terram, quorum nõ *inhabitant
ſunt ſcripta nomina in libro vitæ agni, qui occiſus eſt ab origi
C ne mundi. Si quis habet aurẽ, audiat. Qui in captiuitatem du- Act.4 e
xerit, in captiuitatem vadet: qui in gladio occiderit, oportet Gene.9 a
eum gladio occidi. Hic eſt patiẽtia & fides ſanctorum. Et vidi Mat.26 e
aliam beſtiam aſcendentẽ de terra: & habebat cornua duo, ſi-
milia agni, & loquebatur ſicut draco. Et poteſtatẽ prioris be-
ſtiæ omnẽ faciebat in conſpectu eius: & fecit terrã & habitan
tes in ea, adorare beſtiam primã, cuius curata eſt plaga mor-
tis. Et fecit ſigna magna, vt etiã ignẽ faceret de cœlo deſcẽde-
re in terrã in cõſpectu hominũ. Et *ſeduxit habitãtes in terra *ſeducit
propter ſigna quæ data ſunt illi facere in conſpectu beſtiæ, di
cens habitantibus in terra, vt faciant imaginẽ beſtiæ, quæ ha-
D bet plagã gladij, & vixit. Et datũ eſt illi vt daret ſpiritũ imagi
ni beſtiæ, & vt loquatur imago beſtiæ, & faciet vt quicunque
nõ adorauerint imaginẽ beſtiæ, occidantur. Et *faciet omnes *faciat
puſillos, & magnos, & diuites, & pauperes, & liberos, & ſer-
uos habere charactẽrem in dextra manu ſua, aut in frontibus
ſuis: & ne quis poſſet emere aut vẽdere, niſi qui* habeat chara *habet
ctẽrem, aut nomẽ beſtiæ, aut numerũ nominis eius. Hic ſapiẽ
tia eſt. Qui habet intellectũ: cõputet numerũ beſtiæ. Nume-
rus enim hominis eſt: & numerus eius ſexcẽti ſexagintaſex.

[redacted]

CAPVT XIIII.

A ET vidi, & ecce agnus ſtabat ſupra montẽ Sion, &
cũ eo centũ quadragintaquatuor millia habentes
nomẽ eius & nomẽ patris eius ſcriptũ in frõtibus
ſuis. Et audiui vocẽ de cœlo tanquam vocẽ aqua-
rum multarũ, & tanquã vocem tonitrui magni: & vocẽ quam
audiui, ſicut citharœdorũ citharizãtiũ in citharis ſuis. Et can-
tabãt quaſi canticũ nouũ ante ſedẽ & ante quatuor animalia,
& ſeniores, & nemo poterat diſcere cãticũ, niſi illa centũ qua-
dragintaquatuor millia, qui empti ſunt de terra. Hi ſunt qui
B cũ mulieribus nõ ſunt coinquinati: virgines enim ſunt. Hi ſe
quũtur agnũ quocũq; ierit. Hi empti ſunt ex hominibus pri-
mitiæ Deo & agno: & in ore eorũ nõ eſt inuẽtũ mẽdaciũ. Si-
ne macula enim ſunt ante thronũ Dei. Et vidi alterũ Angelũ
volantẽ per mediũ cœli habentẽ Euãgeliũ æternũ, vt euãgeli
zaret ſedentibus ſuper terrã, & ſuper omnẽ gentẽ, & tribũ, &
linguã, & populũ, dicẽs magna voce, Timete dominũ, & da- Pſal.145 a
te illi honorẽ, quia venit hora iudicij eius: & adorate eũ qui Act.14 c
fecit cœlum & terrã, mare & fontes aquarũ. Et alius Angelus
ſecutus eſt, dicens, Cécidit cécidit Babylon illa magna: quæ Eſa.21 c
à vino iræ fornicationis ſuæ potauit omnes gentes. Et tertius Iere.51 a
Angelus ſecutus eſt illos, dicens voce magna, Si quis adora-
uerit

uerit beſtiam & imaginem eius, & acceperit characterem in
C fronte ſua, aut in manu ſua: & hic bibet de vino iræ Dei, quod
miſtũ eſt mero in calice iræ ipſius, & cruciabitur igne & ſul-
phure in cõſpectu Angelorũ ſanctorũ, & ante cõſpectũ agni:
*alias deſcẽdet & fumus tormentorũ eorum *aſcendet in ſecula ſeculorũ: nec habent requiẽ die ac nocte, qui adorauerũt beſtiã & imaginẽ eius, & ſi quis acceperit charactẽrẽ nominis eius. Hic patientia ſanctorum eſt, qui cuſtodiũt mãdata Dei & fidem Ieſu. Et audiui vocẽ de cœlo, dicentem mihi, Scribe, Beati mortui qui in Domino moriuntur. Amodo iam dicit ſpiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis: opera enim illorum ſequuntur illos. Et vidi, & ecce nubem candidã: & ſuper nubẽ ſedentem ſimilem filio hominis, habentem in capite ſuo coronã aureã, & in manu ſua falcem acutã. Et alius Angelus exiuit de tẽplo, clamans

Matt.13 c / Ioel 3 c
voce magna ad ſedentẽ ſuper nubẽ, Mitte falcem tuã & mete, quia venit hora vt metatur, quoniã aruit meſſis terræ. Et miſit
D qui ſedebat ſuper nubem, falcem ſuam in terrã: & demeſſuit eam. Et alius Angelus exiuit de tẽplo quod eſt in cœlo, habẽs & ipſe falcẽ acutã. Et alius Angelus exiuit de altari, qui habebat poteſtatẽ ſupra ignem: & clamauit voce magna ad eũ qui habebat falcem acutam, dicens, Mitte falcem tuam acutam, & vindemia botros vineæ terræ: quoniã maturæ ſunt vuæ eius. Et miſit Angelus falcem ſuã acutam in terram, & vindemiauit vineam terræ, & miſit in lacum iræ Dei magnum: & calcatus eſt lacus extra ciuitatem, & exiuit ſanguis de lacu vſq; ad frenos equorum per ſtadia mille ſexcenta.

[redacted] CAPVT XV.

A Et vidi aliud ſignũ in cœlo magnum & mirabile: Angelos ſeptẽ, habẽtes plagas ſeptẽ nouiſsimas. quoniam in illis conſummata eſt ira Dei. Et vidi tanquã mare vitreũ miſtum igne, & eos qui vicerunt beſtiã & imaginẽ eius & numerũ nominis eius ſtãtes ſu-
B per mare vitreum, habẽtes citharas Dei: & cantantes cãticum Moyſi ſerui Dei, & canticũ agni, dicentes, Magna & mirabilia ſunt opera tua domine Deus omnipotens: Iuſtæ & veræ ſunt viæ tuæ rex ſeculorũ. Quis nõ timebit te Domine: & ma-

Ierem.10 a
gnificabit nomẽ tuũ? quia ſolus pius es, quoniã omnes gentes veniẽt, & adorabũt in cõſpectu tuo, quoniã iudicia tua manifeſta ſunt. Et poſt hæc vidi, & ecce apertũ eſt templũ taberna-
C culi teſtimonij in cœlo: & exierũt ſeptẽ angeli, habẽtes ſeptẽ

*lino
plagas, de tẽplo: veſtiti *lapide mũdo & cãdido, & præcincti circa pectora zonis aureis. Et vnũ de quatuor animalibus, dedit ſeptem Angelis ſeptẽ phialas aureas, plenas iracũdiæ Dei
D viuẽtis in ſecula ſeculorũ. Et implẽtũ eſt templũ Dei fumo à maieſtate Dei, & de virtute eius: & nemo poterat introire in templũ donec cõſummarentur ſeptẽ plagæ ſeptẽ Angelorũ.

[redacted] CAPVT XVI.

A Et audiui vocem magnã de templo, dicentem ſeptẽ Angelis, Ite, & effundite ſeptem phialas iræ Dei in terram. Et abijt primus Angelus, & effudit phialã ſuam in terram, & factũ eſt vulnus ſæuũ & peſſimũ in homines qui habebant characterem beſtiæ: & in eos qui adorauerũt beſtiã & imaginem eius. Et ſecũdus Angelus effudit phialam ſuã in mare, & factus eſt ſanguis tanquã mortui: & omnis anima viuẽs, mortua eſt in mari. Et tertius effudit phialã ſuã ſuper flumina &
B ſuper fontes aquarũ: & factus eſt ſanguis. Et audiui Angelum aquarũ dicentẽ, Iuſtus es Domine, qui es, & qui eras ſanctus, qui hoc iudicaſti: quia ſanguinẽ ſanctorũ & prophetarũ effuderunt, & ſanguinẽ eis dediſti bibere: digni enim ſunt. Et audiui alterũ dicentem, Etiam domine Deus omnipotens vera & iuſta iudicia tua. Et quartus Angelus effudit phialam ſuam in ſolem, & datum eſt illi æſtu affligere homines & igni, & æſtuauerũt homines æſtu magno, & blaſphemauerũt nomen Dei habentis poteſtatem ſuper has plagas, neq; egerunt pœnitentiam, vt darent illi gloriam. Et quintus Angelus effudit phialam ſuam ſuper ſedem beſtiæ: & factum eſt regnum eius tenebroſum, & commanducauerunt linguas ſuas præ dolore: & blaſphemauerunt Deum cœli præ doloribus & vulne-
C ribus ſuis, & non egerunt pœnitentiam ex operibus ſuis. Et ſextus Angelus effudit phialam ſuam in flumen illud magnum Euphrãtem: & ſiccauit aquam eius, vt præpararetur via regibus ab ortu ſolis. Et vidi de ore draconis, & de ore beſtiæ, & de ore pſeudopropheta exire ſpiritus tres immundos in modum ranarum. Sunt enim ſpiritus dæmoniorum facientes ſigna, & procedunt ad reges totius terræ congregare illos in

Supra 3 a / Matt.24 d / Luc.12 c / 1.Cor.5 a
prælium ad diem magnum omnipotentis Dei. Ecce venio ſicut fur. Beatus qui vigilat & cuſtodit veſtimẽta ſua, ne nudus ambulet, & videant turpitudinem eius. Et congregabit illos in locum qui vocatur Hebraicè Armageddon. Et ſeptimus
D Angelus effudit phialã ſuam in aerem: & exiuit vox magna de templo à throno, dicens, Factum eſt. Et facta ſunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terræmotus factus eſt magnus qualis nunquam fuit, ex quo homines fuerunt ſuper terram talis terræmotus ſic magnus. Et facta eſt ciuitas magna in tres partes: & ciuitates gentium ceciderunt. Et Babylon magna venit in memoriam ante Deum: dare illi calicem vini indignationis iræ eius. Et omnis inſula fugit, & montes nõ ſunt inuenti. Et grando magna ſicut talentum, deſcendit de cœlo in homines: & blaſphemauerunt Deum homines propter plagam grandinis: quoniam magna facta eſt vehementer.

[redacted] CAPVT XVII.

A Et venit vnus de ſeptem Angelis qui habebãt ſeptem phialas, & locutus eſt mecum, dicens, Veni & oſtendã tibi damnationem meretricis magnæ, quæ ſedet ſuper aquas multas, cum qua fornicati ſunt reges terræ, & inebriati ſunt qui inhabitabãt terrã de vino proſtitutionis eius. Et abſtulit me in ſpiritu in deſertũ. Et vidi mulierem ſedentem ſuper beſtiam coccineam, plenã nominibus blaſphemiæ, habentẽ capita ſeptẽ & cornua decem. Et mulier erat circũdata purpura & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioſo, & margaritis, habens poculum aureum
B in manu ſua, plenum abominatione & immunditia fornicationis ſuæ. Et in fronte eius nomen ſcriptũ. Myſteriũ: Babylon magna, mater fornicationũ & abominationum terræ. Et vidi mulierẽ ebriã de ſanguine ſanctorũ, & de ſanguine martyrum Ieſu. Et miratus ſum cũ viderem illã, admiratione magna. Et dixit mihi Angelus, Quare miraris? Ego dicã tibi ſacramentũ mulieris, & beſtiæ quæ portat eã, quæ habet capita ſeptẽ & cornua decẽ. Beſtia quã vidiſti, fuit, & nõ eſt, & aſcẽſura eſt de abyſſo, & in interitũ ibit: & mirabũtur inhabitãtes terram (quorũ non ſunt ſcripta nomina in libro vitæ à conſtitutione mundi) videntes beſtiã quæ erat & non eſt. Et hic eſt
C ſenſus, qui habet ſapientiã. Septem capita: ſeptẽ montes ſunt, ſuper quos mulier ſedet, & reges ſeptem ſunt. Quinq; ceciderunt, vnus eſt, & alius nondũ venit: & cũ venerit, oportet illũ breue tempus manere. Et beſtia quæ erat & non eſt: & ipſa octaua eſt, & de ſeptẽ eſt & in interitum vadit. Et decem cornua quæ vidiſti: decẽ reges ſunt, qui regnũ nondũ acceperũt, ſed poteſtatẽ tanquã reges vna hora accipient poſt beſtiã. Hi
D vnum conſiliũ habent: & virtutẽ, & poteſtatem ſuam beſtiæ

1.Tim.6 c / Infra 19 c
tradent. Hi cũ agno pugnabũt: & agnus vincet illos, quoniam Dominus dominorum eſt, & rex regum, & qui cum illo ſunt vocati, & electi, & fideles. Et dixit mihi, Aquæ quas vidiſti vbi meretrix ſedet: populi ſunt, & gẽtes, & linguæ. Et decem cornua quæ vidiſti in beſtia: hi odient fornicariam, & deſola-

tam facient illam & nudam, & carnes eius manducabunt, &
ipſam igni concremabunt. Deus enim dedit in corda eorum,
vt faciant quod placitum eſt illi: vt dent regnum ſuum beſtię,
donec conſummentur verba Dei. Et mulier quã vidiſti: eſt ci
uitas magna, quæ habet regnum ſuper reges terræ.

[redacted]

CAPVT XVIII.

A ET poſt hæc vidi alium Angelum deſcendentẽ de
Eſa.21 c coelo, habentem poteſtatem magnam, & terra il-
Iere.51 a luminata eſt à gloria eius. Et exclamauit in forti-
tudine dicens, Cécidit cécidit Babylon magna: &
facta eſt habitatio dæmoniorum, & cuſtodia omnis ſpiritus
immundi, & cuſtodia omnis volucris immundæ & odibilis.
quia de vino iræ fornicationis eius biberũt omnes gentes: &
reges terræ cũ illa fornicati ſunt: & mercatores terræ de virtu-
B te deliciarum eius diuites facti ſunt. Et audiui aliam vocem de
coelo, dicentẽ, Exite de illa populus meus: vt ne participes ſi-
tis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis. Quoniam
peruenerunt peccata eius vſque ad coelum, & recordatus eſt
dominus iniquitatum eius. Reddite illi ſicut & ipſa reddidit
vobis: & duplicate duplicia ſecundum opera eius. In poculo
quo miſcuit vobis, miſcete illi duplũ. Quantũ glorificauit ſe,
& in delicijs fuit: tantũ date illi tormentũ & luctũ: quia in cor-
C de ſuo dicit, Sedeo regina, & vidua nõ ſum, & luctũ non vide
Eſa.47 b bo. Ideò in vna die venient plagæ eius, mors, & luctus & fa-
mes, & igne cõburetur: quia fortis eſt Deus qui iudicabit illã.
Et flebunt, & plangent ſe ſuper illam reges terræ, qui cũ illa
fornicati ſunt, & in delicijs vixerunt, cũ viderint fumum incẽ-
dij eius: longè ſtantes propter timorẽ tormentorũ eius, dicen
tes, Væ væ ciuitas illa magna Babylon, ciuitas illa fortis: quo-
niam vna hora venit iudiciũ tuũ. Et negotiatores terræ flebũt
D & lugebunt ſuper illam: quoniã merces eorũ nemo emet am-
plius, merces auri & argenti & lapidis pretioſi, & margaritæ,
& byſſi, & purpuræ, & ſerici, & cocci, & omne lignũ thyinũ,
& omnia vaſa eboris, & omnia vaſa de lapide pretioſo & æra-
mento, & ferro, & marmore, & cinamômum & amomum, &
odoramentorũ, & vnguenti, & thuris, & vini, & olei, & ſimi-
læ, & tritici, & iumentorũ, & ouiũ, & equorum, & rhedarum,
E & mancipiorũ, & animarum hominum. Et poma deſyderij
animæ tuæ diſceſſerunt à te: & omnia pinguia & præclara pe
rierunt à te, & amplius illa iam nõ inuenięt. Mercatores horũ,
qui diuites facti ſunt, ab ea longè ſtabũt, propter timorem tor
mentorum eius, flentes, ac lugentes, & dicentes, Væ væ ciui-
tas illa magna, quæ amicta erat byſſo, & purpura, & cocco, &
deaurata erat auro, & lapide pretioſo, & margaritis: quoniam
vna hora deſtitutæ ſunt tantæ diuitiæ: & omnis gubernator,
F & omnes qui in lacũ nauigant, & nautæ, & qui in mari operã
tur, longè ſteterunt, & clamauerunt videntes locum incendij
eius, dicentes, Quæ ſimilis ciuitati huic magnæ? Et miſerunt
puluerem ſuper capita ſua: & clamauerunt flentes, & lugẽtes,
dicentes, Væ væ ciuitas illa magna, in qua diuites facti ſunt o-
mnes qui habebant naues in mari de pretijs eius: quoniã vna
hora deſolata eſt. Exulta ſuper eam coelum & ſancti Apoſto
li & prophetæ: quoniã iudicauit Deus iudicium veſtrum de
illa. Et ſuſtulit vnus Angelus fortis lapidem quaſi molarem
G magnum, & miſit in mare, dicens, Hoc impetu mittetur Ba-
bylon ciuitas illa magna: & vltrà iam non inuenietur. Et vox
citharoedorum & muſicorum & tibia canentium, & tuba, nõ
audietur in te amplius: & omnis artifex omnis artis non in-
uenietur in te amplius, & vox molæ non audietur in te am-
plius, & lux lucernæ non lucebit in te amplius, & vox ſponſi
& ſponſæ non audietur adhuc in te: quia mercatores tui erant
principes terræ, quia in veneficijs tuis errauerunt omnes gen
tes. Et in ea ſanguis prophetarum & ſanctorum inuentus eſt:
& omnium qui interfecti ſunt in terra.

[redacted]

CAPVT XIX.

A POſt hæc audiui quaſi vocem turbarum multarũ
in coelo dicentium, Alleluia. Laus & gloria & vir
tus Deo noſtro eſt: quia vera & iuſta iudicia ſunt
eius qui iudicauit de meretrice magna quæ corru
pit terram in proſtitutione ſua, & vindicauit ſanguinem ſer-
uorum ſuorum de manibus eius. Et iterum dixerunt, Alle-
luia. Et fumus eius aſcendit in ſecula ſeculorum. Et ceciderũt
ſeniores vigintiquatuor & quatuor animalia, & adorauerunt
Deum ſedẽtem ſuper thronum, dicentes, Amen Alleluia. Et
vox de throno exiuit, dicens, Laudem dicite Deo noſtro o-
mnes ſancti eius: & qui timetis eum puſilli & magni. Et audi
ui quaſi vocem turbæ magnæ, & ſicut vocem aquarum mul-
tarum, & ſicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium,
Alleluia: quoniam regnauit dominus Deus noſter omnipo-
B tens. Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei: quia
venerunt nuptiæ agni, & vxor eius pręparauit ſe. Et datũ eſt
illi vt cooperiat ſe byſſino ſplendenti & candido. Byſſinum
enim: iuſtificationes ſunt ſanctorum. Et dixit mihi, Scribe,
Beati qui ad coenam nuptiarum agni vocati ſunt. Et dicit mi- Mat.22 a
hi, Hæc verba Dei, vera ſunt. Et cécidi ante pedes eius, vt ado Luc.14 d
rarem eum. Et dicit mihi, Vide ne feceris: conſeruus tuus
ſum, & fratrum tuorum, habentium teſtimonium Ieſu. Deũ
adora. Teſtimonium enim Ieſu, eſt ſpiritus prophetiæ. Et
vidi coelum apertum, & ecce equus albus: & qui ſedebat ſu-
per eum, vocabatur Fidelis & Verax, & cum iuſtitia iudicat
C & pugnat. Oculi autem eius ſicut flamma ignis: & in capite
eius diademata multa, habens nomen ſcriptum, quod nemo
nouit niſi ipſe. Et veſtitus erat veſte aſperſa ſanguine: & vo- Eſa.63 a
cabatur nomen eius, Verbum Dei. Et exercitus qui ſunt in
coelo, ſequebantur eum in æquis albis, veſtiti byſſino albo &
mundo. Et de ore eius procedit gladius ex vtraque parte acu-
tus: vt in ipſo percutiat gentes. Et ipſe reget eas in virga fer- Pſal.2 c
rea: & ipſe calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis.
Et habet in veſtimento & in femore ſuo ſcriptum, Rex regũ Supra 17 d
& Dominus dominantium. Et vidi vnum Angelum ſtantem 1.Tim.6 c
in ſole, & clamauit voce magna, dicens omnibus auibus quæ
volabant per medium coeli, Venite, & congregamini ad coe-
D nam magnam Dei: vt manducetis carnes regum, & carnes
tribunorum, & carnes fortium, & carnes equorum & ſeden-
tium in ipſis, & carnes omnium liberorum & ſeruorum, &
puſillorum & magnorum. Et vidi beſtiam & reges terræ, &
exercitus eorum congregatos ad faciendum prælium cũ illo
qui ſedebat in equo & cum exercitu eius. Et apprehenſa eſt
beſtia, & cum ea pſeudopropheta: qui fecit ſigna coram ipſo,
quibus ſeduxit eos qui acceperunt charactêrem beſtię, & qui
adorauerunt imaginem eius. Viui miſſi ſunt hi duo in ſtagnũ
ignis ardentis ſulphure: & cæteri occiſi ſunt in gladio ſeden
tis ſuper equum, qui procedit de ore ipſius, & omnes aues ſa-
turatæ ſunt carnibus eorum.

[redacted]

CAPVT XX.

A ET vidi Angelum deſcendentem de coelo, haben-
tem clauem abyſſi, & catenam magnam in manu
ſua. Et apprehẽdit draconem ſerpentẽ antiquum,
qui eſt diabolus & ſatanas, & ligauit eum per an-
nos mille, & miſit eum in abyſſum, & clauſit, & ſignauit ſu-
per illum vt non ſeducat amplius gentes, donec conſummen
tur mille anni. & poſt hoc oportet illum ſolui modico tem-
B pore. Et vidi ſedes: & ſederunt ſuper eas, & iudicium datum
eſt illis. & animas decollatorum propter teſtimonium Ieſu,
& propter verbum Dei, & qui non adorauerũt beſtiam neq;
imaginem

[redacted]
mille anni. Hæc eſt reſurrectio prima. Beatus & ſanctus qui
C habet partem in reſurrectione prima. in his ſecunda mors nō
Ezech.38 c habet poteſtatem: ſed erunt ſacerdotes Dei & Chriſti: & re-
39 a gnabunt cum illo mille annis. Et cū conſummati fuerint mil-
le anni, ſoluetur ſatanas de carcere ſuo, & exibit & ſeducet gē-
tes quæ ſunt ſuper quatuor angulos terræ, Gog & Magog,
& congregabit eos in prælium, quorū numerus eſt ſicut are-
na maris. Et aſcenderunt ſuper latitudinem terræ, & circuie-
runt caſtra ſanctorū & ciuitatem dilectā. Et deſcendit ignis à
Deo de cœlo, & deuorauit eos: & diabolus qui ſeducebat eos,
miſſus eſt in ſtagnū ignis & ſulphuris, vbi & beſtia & pſeu-
dopropheta cruciabuntur die ac nocte in ſecula ſeculorū. Et
vidi thronum magnum candidum, & ſedentem ſuper eum, à
cuius conſpectu fugit terra & cœlum, & locus non eſt inuen-
D tus eis. Et vidi mortuos magnos, & puſillos ſtantes in conſpe-
ctu throni, & libri aperti ſunt: & alius liber apertus eſt, qui eſt
vitæ: & iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libris
ſecundum opera ipſorum: & dedit mare mortuos qui in eo
erant, & mors & infernus dederunt mortuos ſuos qui in ipſis
erant, & iudicatum eſt de ſingulis ſecundum opera ipſorum.
Et infernus & mors miſſi ſunt in ſtagnum ignis. Hæc eſt
mors ſecunda. Et qui non inuentus eſt in libro vitæ ſcriptus,
miſſus eſt in ſtagnum ignis.

[redacted]

CAPVT XXI.

A ET vidi cœlum nouum, & terrā nouam. Primum
enim cœlum, & prima terra abijt, & mare iam nō
Esa.65 c eſt. Et ego Ioannes vidi ſanctā ciuitatem Ieruſalē
& 66 g nouam, deſcendentē de cœlo, à Deo paratam, ſi-
2.Pet.3 c cut ſponſam ornatā viro ſuo. Et audiui vocem magnā de thro
no dicentē, Ecce tabernaculū Dei cū hominibus: & habitabit
Esa.25 c cum eis. & ipſi populus eius erunt: & ipſe Deus cum eis erit
Esa.43 c eorū Deus. & abſterget Deus omnem lachrymā ab oculis eo-
2.Corin.5 d rum: & mors vltrà non erit, neq; luctus, neq; clamor, neq; do-
B lor erit vltrà, *quæ prima abierūt. Et dixit qui ſedebat in thro
*quia no, Ecce noua facio omnia. Et dixit mihi, Scribe, quia hæc ver
ba fideliſsima ſunt & vera. Et dixit mihi, Factū eſt, Ego ſum
α & ω: initium & finis. Ego ſitiēti dabo de fonte aquæ viuæ
gratis. Qui vicerit, poſsidebit hæc. & ero illi Deus: & ille erit
mihi filius. Timidis autē & incredulis, & execratis, & homici-
dis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus
mendacibus pars illorū erit in ſtagno ardenti igne & ſulphu-
re, quod eſt mors ſecunda. Et venit vnus de ſeptē Angelis ha-
C bentibus phialas plenas ſeptē plagis nouiſsimis, & locutus eſt
mecū, dicens, Veni, & oſtendam tibi ſponſam, vxorem agni.
Et ſuſtulit me in ſpiritu in montē magnū & altum: & oſten-
dit mihi ciuitatem ſanctā Ieruſalem, deſcendentem de cœlo à
Deo, habentē claritatem Dei, & lumē eius ſimile lapidi pre-
tioſo tanquam lapidi iaſpidis, ſicut cryſtallū. Et habebat mu-
rum magnū & altum, habentem portas duodecim: & in portis,
Angelos duodecim, & nomina inſcriptā, quæ ſunt nomina
D duodecim tribuū filiorū Iſrael. Ab oriente, portæ tres: & ab
aquilone, portæ tres: & ab auſtro portæ tres: & ab occaſu, por
tæ tres. Et murus ciuitatis habens fundamēta duodecim: & in
ipſis duodecim, nomina duodecim Apoſtolorū agni. Et qui
loquebatur mecū, habebat menſurā arundineā auream, vt me-
tiretur ciuitatem & portas eius, & murū. Et ciuitas in quadro
E poſita eſt: & longitudo eius tāta eſt quāta & latitudo: & men
ſus eſt ciuitatē de arundine aurea per ſtadia duodecim millia,
& longitudo & altitudo & latitudo eius æqualia ſunt. Et men
ſus eſt murū eius centū quadragintaquatuor cubitorū, men-
ſura hominis quæ eſt Angeli. Et erat ſtructura muri eius ex
lapide iaſpide: ipſa verò ciuitas aurum mundum, ſimile vitro
F mundo. Et fundamenta muri ciuitatis, omni lapide pretioſo
ornata. Fundamentū primum, iaſpis: ſecundū, ſapphirus: ter-
tium, calcedonius: quartū, ſmaragdus: quintū, ſardonyx: ſex-
tum, ſardius: ſeptimū, chryſolitus: octauum, beryllus: nonum,
topazius[redacted]
cimum, amethy[redacted]margari-
tæ ſunt, per ſingulas: & ſingulæ portæ, erant ex ſingulis mar-
garitis: & platea ciuitatis aurum mundū, tanquam vitrū perlu-
cidum. Et templū non vidi in ea. Dominus enim Deus omni-
G potens templum illius eſt & agnus. Et ciuitas non eget ſole Esa.60 d
neq; luna, vt luceāt in ea. Nam claritas Dei *illuminabit eam, *illuminauit
& lucerna eius eſt agnus. Et ambulabunt gentes in lumine
eius: & reges terræ afferent gloriā ſuam & honorem in illam.
Et portæ eius non claudentur per diem. Nox enim non erit Esa.60 e
illic. Et afferent gloriā & honorem gentiū in illā. Non intra-
bit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem faciēs
& mendacium: niſi qui ſcripti ſunt in libro vitæ Agni.

[redacted]

CAPVT XXII.

A ET oſtendit mihi fluuium aquæ vitæ, ſplēdidum
tanquam cryſtallum, procedentē de ſede Dei &
agni. In medio plateæ eius, & ex vtraq; parte flu-
minis lignum vitæ, afferēs fructus duodecim, per
menſes ſingulos reddens fructum ſuum, & folia ligni ad ſani-
tatem gentium. Et omne maledictum nō erit amplius. ſed ſe-
des Dei & agni in illa erunt, & ſerui eius ſeruient illi. Et vide-
bunt faciem eius: & nomen eius in frontibus eorū. Et nox vl- Esa.60 d
B trà non erit: & non egebunt lumine lucernæ, neq; lumine ſo-
li, quoniā Dominus Deus *illuminabit illos, & regnabunt in *illuminat
ſecula ſeculorū. Et dixit mihi, Hæc verba fideliſsima ſunt, &
vera. Et Dominus Deus ſpirituum prophetarū miſit Ange-
lum ſuum oſtendere ſeruis ſuis quæ oportet fieri citò. Et ecce
venio velociter. Beatus qui cuſtodit verba prophetiæ libri hu
C ius. Et ego Ioannes qui audiui, & vidi hæc. Et poſtquam au-
diſſem, & vidiſſem, cécidi vt adorarem ante pedes Angeli, qui
mihi hæc oſtendebat: & dixit mihi, Vide ne feceris: conſeruus
enim tuus ſum, & fratrum tuorū prophetarum, & eorum qui
ſeruant verba prophetiæ libri huius. Deū adora. Et dicit mi-
hi, Ne ſignaueris verba prophetiæ libri huius. tempus enim
propè eſt. Qui nocet, noceat adhuc: & qui in ſordibus eſt, ſor-
deſcat adhuc: & qui iuſtus eſt, *iuſtificetur adhuc: & ſanctus, * iuſtitiā faciat
ſanctificetur adhuc. Ecce venio citò, & merces mea mecū eſt,
reddere vnicuiq; ſecundum opera ſua. Ego ſum α & ω, pri- Esa.41 &
mus & nouiſsimus, principium & finis. Beati qui lauāt ſtolas 44 a
ſuas in ſanguine agni: vt ſit poteſtas eorū in ligno vitæ, & per Supra 1 b
D portas intrent in ciuitatem. Foris canes & venefici, & impudi- & 21 b
ci, & homicidæ, & idôlis ſeruientes, & omnis qui amat & fa-
cit mendaciū. Ego Ieſus miſi Angelū meum, teſtificari vobis
hæc in eccleſijs. Ego ſum radix & genus Dauid, ſtella ſplen-
dida & matutina. Et ſpiritus & ſponſa dicunt, Veni. Et qui Esa.55 a
audit, dicat, Veni. Et qui ſitit, veniat: & qui vult, accipiat aquā
vitæ gratis. Côteſtor enim omni audienti verba prophetiæ li-
bri huius, Si quis appoſuerit ad hæc: apponet Deus ſuper illū
plagas ſcriptas in libro iſto. Et ſi quis diminuerit de verbis li-
bri prophetiæ huius: auferet Deus partem eius de libro vitæ:
& de ciuitate ſancta, & de his quæ ſcripta ſunt in libro iſto. Di
cit qui teſtimoniū perhibet iſtorū. Etiam venio citò. Amen.
Veni Domine Ieſu. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum
omnibus vobis. Amen.

Veteris & Noui teſtamenti.

FINIS.

Index teſtimoniorum à Chriſto & Apo-ſtolis in Nouo teſtamento citatorum ex Veteri,

QVAE HVC IN ID CONGESTA SVNT,

vt pij Lectores natiuam quorundam intelligentiam facilè aſſequi valeant, quæ ab ipſo Chriſto vero interprete, & ſpiritu eius per Apoſtolos ſit tradita: perſpiciantq́ in quem uſum ea adduxerint Apoſtoli & Euangeliſtæ.

GENESIS.

1 d Maſculum & fœminam fecit eos. Matt.19 c Mar.10 a
2 a Requieuit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis. Hebr.4 b
2 b Factus eſt primus homo Adam in animam uiuentem. 1.Corin.15 f
2 d Dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori. Matt.19 a. Mar.10 a. Eph.5 g 1.Corin.6 d
2 d Erunt duo in carne una. Matt.19 a. Mar.10 a 1.Corint.6 d. Ephe.5 g
12 a Exi de terra tua & de cognat. Act.7 a
12 a Et in ſemine tuo bened. Act.3 a. Gal.3 b
15 b Sic erit ſemen tuum. Roma.4 c
15 b Credidit Abraham Deo & reputatum eſt illi ad iuſt. Roma.4 a. Iaco.2. d. Gal.1 a
15 c Erit ſemen tuum peregrinum. Act.7 a
17 a Quia patrem multarum gent. Roma.4 a
18 b Secundum hoc tempus ueniam, &. Rom.9 b
21 b Eijce ancillam & filium eius. Gal.4 d
21 b In Iſaac uocabitur tibi ſemen. Roma.9 b
22 c Niſi benedicens benedicam te, &. Hebr.6 c
22 d Quia benedicentur in te omnes gentes. Galat.3 b. Actuum 3 d
25 c Quia maior ſeruiet minori. Roma.9 c

EXODVS.

3 b Ego ſum Deus Abraham, &c. Matth.22 c. Marc.12 c. Luc.20 f
9 d In hoc ipſum excitaui te, ut. Roma.9 d
12 g Os non comminuetis ex eo. Ioan.19 f
13 c Omne maſculinum adaperiens. Luc.2 d
16 d Qui multum non abundauit, &c. 2.Corin.8 c
20 c Non mœchaberis. Matt.5 d
20 c Non adulterabis, Non occides, &c. Rom.13 c
20 c Non concupiſces. Roma.7 b
20 c Non occides. Matt.5 c. Luc.18 d
20 c Honora patrem tuum & matrem. Matt.15 a. Mar.7 b. Ephe.6 a
21 c Qui maledixerit patri ſuo uel matri, morte moriatur. Matt.15 a. Mar.7 b
21 c Oculum pro oculo, dentem. Matt.5 f
22 d Principi populi tui non maled. Act.23 a
24 c Hic ſanguis teſtamenti, quod. Hebr.9 c
25 g Vide, omnia facito ſecundum exemplar quod, &c. Hebr.8 b. Act.7 f
32 a Fac nobis Deos qui præcedant. Act.7 c
33 d Miſerebor cui uoluero, &c. Roma.9 c
34 d Non ſicut Moyſes ponebat. 2.Corin.3 c

LEVIT.

11 g Sancti eritis, quoniam ego. 1.Petr.1 c
18 a Qui fecerit homo, uiuet. Roma.10 b. Gal.3 b
19 c Non periurabis. Matt.5 e
19 d Diliges proximũ tuum ſicut. Rom.13 d. Gal.5 c. Iaco.2 b. Matt.22 d. Mar.12 e
19 d Diliges proximum tuum. Matt.5 g
20 b Qui maledixerit patri, &c. Matt.15 a
24 d Oculum pro oculo. Matt.5 f
26 b Quoniam inhabitabo in 2.Corin.6 d

NVMERI.

9 b Os non comminuetis ex eo. Ioan.19 f

DEVTER.

4 d Etenim Deus noſter ignis conſ. Heb.12 g
5 b Non concupiſces. Roma.7 e. 13 c
5 b Non occides. Matt.5 c. Luc.18 d
5 b Non mœchaberis. Matt.5 d. Luc.18 d
5 b Non furtum facies. Luc.18 d. Roma.13 c
5 b Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium. Luc.18 d. Roma.13 c
5 b Honora patrem & matrem. Matt.15 a. Mar.7 b. Ephe.6 a
6 a Audi Iſrael, Dominus Deus tuus. Mar.12 c
6 a Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde. Matt.22 d. Mar.12 c. Luc.10 c
6 c 10 d Dñm Deũ tuũ adorabis, &. Mat.4 b. lu.4 b
6 c Non tentabis Dominum. Matt.4 b. Luc.4 b
8 a Non in ſolo pane. Matt.4 a. Luc.4 a
10 d Deus perſonam hominis non acci. Gal.2 b
18 c Prophetam ſuſcitabit uobis. Act.3 d 7 e
19 d In ore duorum uel trium teſt. 2.Corinth.13 a Matt.18 b. Ioan.8 c
19 d Oculum pro oculo, dentem, &c. Matt.5 f
21 d Maledictus omnis qui pend. Gal.3 b
25 b Non alligabis os boui triturantis. 1.Corint.9 a 1.Timot.5 c
25 b Si quis mortuus fuerit non habens filiũ. Matt.22 c. Mar.12 b. Luc.20 c
27 d Maledictus omnis qui non perm. Gal.3 b
30 c Quis aſcendet in cœlum? Roma.10 b
30 c Prope eſt uerbum in ore tuo. Roma.10 b
32 c Ego ad æmulationem uos add. Roma.10 d
32 c Mihi uindictam, ego retrib. Roma.12 d

IOSVE.

1 a Non te deſeram, neq; derel. Hebr.13 a

REGVM II.

7 c Ego ero illi in patrem, & ipſe. Hebr.1 b
19 b Domine, prophetas tuos occid. Roma.11 a
19 b Reliqui mihi ſeptẽ millia uirorum. Roma.11 a

IOB.

5 c Comprehendam ſapientes in aſt. 1.Corin.3 d

DAVID.

2 a Quare fremuerunt gentes? Act.4 c
2 b Filius meus es tu. Act.13 e. Heb.1 b 5 b
2 c Reges eos in uirga ferr. Apoc.2 g 19 c
4 b Iraſcimini & nolite peccare. Ephe.4 f
5 c Sepulchrum patens eſt guttur. Roma.3 b
6 c Diſcedite à me om. Mat.7 d. 25 d. Luc.13 f
8 b Ex ore infantium & lactentium. Matt.21 b
8 c Quid eſt homo quod memor es eius? Heb.2 a
8 c Omnia ſubiecit ſub pedibus. 1.Cor.15 d
9 c Quorum os maledictione. Roma.3 a
13 a Non eſt iuſtus quiſquam. Roma.3 b
13 b Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem. Roma.3 c
15 c Prouidebam Dominum in conſp. Act.2 d
15 b Non dabis ſanctum tuum uid. Act.2 e 13 e
17 a Ego ero fidens in eum. Heb.2 c
17 g Propterea confitebor tibi in. Roma.15 b
18 a Et quidem in omnem terr. Roma.10 d
21 a Eli, eli, Lãma ſabacthani. Mat.27 d. Mar.15 e
21 c Diuiſerũt ſibi ueſtimẽta mea. mat.27 d. Io.19 e
22 c Nuntiabo nomen tuum frat. Heb.2 c
23 a Domini eſt terra, & pleni. 1.Cor.10 f
24 c Odio habuerunt me gratis. Ioan.15 d
30 a In manus tuas commendo ſpirit. Luc.23 f
31 a Beati quorum remiſſæ ſunt iniquit. Roma.4 a
33 c Qui enim uult uitam dilig. 1.Pet.3 b
39 b Hoſtiam & oblationem nol. Hebr.10 b
40 c Qui manducat mecum panem. Ioan.13 b
41 d Propter te mortificamur to. Rom.8 g
44 b Thronus tuus Deus in ſecul. Heb.1 c
50 a Vt iuſtificeris in ſermonibus. Roma.3 a
54 d Iacta ſuper Dominum curam. 1.Pet.5 b
61 d Vnuſquiſq; autem propriam mercedem accipiet. 1.Corin.3 b
67 d Aſcendens in altum captiuam. Ephe.4 b
68 b Zelus domus tuæ com. Ioan.2 d
68 b Improperia improperantium. Roma.15 a
68 c Fiat menſa eorum coram. Roma.11 b
68 c Fiat commoratio eorum deſ. Act.1 d
68 c In ſiti mea potauerunt me. Ioan.19 f
77 a Aperiam in parabolis os. Matt.13 c
77 c Panem cœli dedit eis. Ioan.6 d
81 b Ego dixi, dij eſtis. Ioan.10 g
88 d Inueni Dauid ſeruum meum. Act.13 d
90 c Angelis ſuis manda. Matt.4 a. Luc.4 b
93 b Dominus nouit cogitationes ſapientum quoniam uanæ ſunt. 1.Corin.3 d
94 d Sicut iuraui in ira mea. Hebr.4 a
94 c Hodie ſi uocem eius audie. Heb.3 b
96 b Et adorent eum omnes Ange. Hebr.1 c
101 d Tum principio Domine terr. Hebr.1 c
103 a Qui facit Angelos ſuos ſpiritus. Hebr.1 c

Et epiſcopatum

108 b Et Epiſcopatum eius accipiat. Act.1 d
109 a Dixit Dominus Domino meo. Matt.22 d. Luc. 20 g. Act.2 f
109 a Sede à dextris meis. Heb.1 d
109 a Donec ponam inimicos tuos ſcabellum, &c. Heb.1 d.1. Corin.15 d
109 b Tu es ſacerdos in æternum. Heb.5 b 7 c
109 b Iurauit Dominus, & non pœni. Heb.7 c
111 b Diſperſit dedit pauperibus. 2. Cor.9 c
115 a Credidi, propter quod loc. 2. Cor.4 c
115 a Omnis homo mendax. Roma.3 a
116 a Laudate Dominum omnes gen. Roma.15 c
117 a Dominus mihi adiutor: non tim. Heb.13 b
117 d Lapidem quem reprobaue. Matt.21 d. Mar. 12 a. Act.4 b.1. Pet.2 b
117 Hoſanna filio Dauid. Matt.21 b
131 c De fructu uentris tui ponam. Act.2 c
139 a Venenum aſpidum ſub labijs. Roma.3 b

PROVERB.

3 a Nolite eſſe prudentes apud. Roma.12 d
3 b Fili mi, noli negligere diſcipli. Heb.12 b
3 b Quem diligit Dominus corrip. &c. Heb.12 b Apoc.3 d
10 b Charitas operit multitud. 1. Pet.4 b
17 c Videte ne quis malũ pro malo alicui reddat. 1. Theſſ.5 d.1. Pet.3 b
20 c Qui maledixerit patri uel matri. Matt.15 a Mar.7 b
25 c Si eſurierit inimicus tuus. Roma.12 d
26 b Canis reuerſus ad uomitum. 2. Pet.2 d

ESAIAS.

1 c Niſi Dominus ſabaoth reliquiſſ. Roma.9 f
5 d Homo plãtauit uineam. Matt.21 b. Luc.20 b Marc.12 a
6 a Sanctus, ſanctus, ſanctus Do. Deus. Apo.4 c
6 c Auditu audietis, & nõ intelligetis. Mat.13 b. Marc.4 b. Luc.8 b. Act.28 f. Ioan.12 f. Roma.11 b
7 c Ecce uirgo in utero habebit. Matt.1 d
8 d Ecce ego & pueri mei quos. Heb.2 d
9 a Terra Zabulon & terra Neph. Matt.4 c
10 c Si fuerit numerus filiorum Iſrael tanquã arena maris. Roma.9 f
11 a Reuelabitur ille iniquus quem Dominus interficiet. 2. Theſſ.2 c
11 c Erit radix Ieſſe. Roma.15 d
21 c Cecidit cecidit Babylon. Apoc.4 b
22 d Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. 1. Cor.15 c
22 f Hæc dicit ſanctus & uerus, qui. Apo.3 b
25 c Abſterget Dominus omnem lachrymam ab oculis, &c. Apoc.7 d.21 b
28 c Quoniam in alijs linguis & labijs alijs loquar populo huic. 1. Cor.14 d
28 d Ecce pono in Sion lapidem offenſionis. Rom. 9 g.1. Pet.2 b. Act.4 b
29 d Populus hic labijs me honorat. Matthæi 15 a Marc.7 b
29 e Perdam ſapientiam ſapientum, & prudentiam, &c.1. Cor.1 c.
33 c Vbi ſapiens? ubi ſcriba? 1. Cor.1 c
40 a Vox clamantis in deſerto. Matt.3 a. Mar.1 a. Luc.3 a. Ioan.1 c
40 b Omnis caro fœnum. 1. Pet.1 d. Iacob.1 d
40 d Quis enim cognouit ſenſum Domini? aut quis inſtruxit eum? 1. Corin.2 d
40 d Quis enim cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit? Roma.11 d
41 b.44 a Ego ſum primus & nouiſſimus. Apoc. 1 d & 22 c
42 a Ecce puer meus quem elegi. Matt.12 b
43 c Ecce noua facio omnia. Apoc.21 b. 2. Cor.5 d
45 d Viuo ego dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu. Roma.14 b
45 b Nunquid dicit figmentum. Roma.9 d
49 b Poſui te in lucem gentium. Act.13 g
49 c Tempore accepto exaudiui te, & in die ſalutis. 2. Corin.6 a
49 c Non eſurient, neq; ſitient. Apoc.7 d
50 c Tunc expuerunt in faciem eius. Matt.26 g
52 b Quàm ſpecioſi pedes euangelizantiũ pacem. Roma.10 c
52 d Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, &c. 2. Corin.6 d
52 b Nomen Dei per uos blaſphe. Roma.2 d
52 b Quibus non eſt annunciatum de eo, uidebunt. Roma.15 c
53 a Domine quis credidit auditui noſtro? Roma. 10 c. Ioan.12 f
53 b Ipſe infirmitates noſtras. Matt.8 c
53 c Tanquam ouis ad occiſionem. Act.8 f
53 d Et cũ iniquis reputatus eſt. Mat.25 c. Luc.22 d
53 c Qui peccatũ non fecit. 1. Pet.2 d.1. Ioan.3 a
53 c Qui peccata noſtra pertulit. 1. Pet.2 d
54 a Lætare ſterilis quæ non paris. Gal.4 d
54 c Et erunt omnes docibiles Dei. Ioan.6 e
55 a Et qui ſitit ueniat: & qui uult. Apoc.22 d
55 b Dabo uobis ſancta Dauid. Act.13 e
56 c Domus mea domus orationis uocabitur. Mat. 21 b. Marc.11 c. Luc.19 g
59 b Contritio & infelicitas in uijs. Roma.3 c
59 c Galeam ſalutis. Ephe.6 c.1. Theſ.5 b
59 d Veniet ex Sion qui eripiat. Roma.11 d
60 c Et portæ eius non claudentur. Apoc.21 g
60 d Et ciuitas non eget ſole. Apoc.21 g
60 d Nox ultra non erit. Apoc.22 a
61 a Spiritus Domini ſuper me. Luc.4 c
62 d Dicite filiæ Sion, Ecce rex. Matt.21 a
64 b Quod oculus non uidit, nec. 1. Cor.2 b
65 a Inuentus ſum à non quærentibus. Roma.10 d
65 a Tota die expandi manus meas. Rom.10 d
65 c Nouos uero cœlos & nouam terram. 2. Petr. 3 c. Apoc.21 a
66 a Cœlum mihi ſedes eſt. Act.7 f
66 g Vbi uermis eorum non moritur. Marc.9 g

IEREM.

7 b Vos autem feciſtis illam, ſpeluncam latronũ. Matt.21 b. Marc.11 c. Luc.19 g
9 g Qui gloriatur, in Domino glorietur. 1. Cor. 1 d.2. Corin.10 d
10 a Quis non timebit te Domine? Apoc.15 b
17 d Ego ſum ſcrutans renes. Apoc.2 f
31 c Vox in rama audita eſt. Matt.2 d
31 a Ero uobis in patrem, & uos. 2. Cor.6 d
31 e Ecce dies uenient, dicit Dominus, & conſummabo ſuper domum Iſrael. Hebr.8 e
31 f Hoc autem teſtamentũ quod teſtabor ad illos, &c. Dabo leges meas. Heb.10 c
51 a Cecidit Babylon mag. Apoc.18 a

EZECH.

3 b Accipe librum, & deuora illum. Apoc.10 d
20 b Qui fecerit homo, uiuet in ea. Roma.10 b
32 b Sol obſcurabitur, & Luna non. Matt.24 c
36 c Nomen Dei per uos blaſphematur. Roma.2 d

DANIEL.

9 g Cum uideritis abominationem deſolationis. Matt.24 b. Mar.13 b. Luc.21 d

OSEE.

1 d Et erit in loco ubi dictum eſt eis. Roma.9 c
2 d Vocabo non plebem. Roma.9 c.1. Pet.2 b
6 c Miſericordiam uolo, & non. Matt.9 b.12 a
10 b Tunc incipiant dicere montibus. Luc.23 d
11 a Ex Aegypto uocaui filium meum. Matt.2 c
13 d Abſorpta eſt mors in. 1. Cor.15 g

IOEL.

2 g Et erit in nouiſſimis diebus. Act.2 c
2 g Omnis enim quicunq; inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit. Roma.10 c

AMOS.

5 g Nunquid uictimas & hoſtias. Act.7 c
6 a Væ uobis diuitibus. Luc.6 d
9 c Poſt hæc reuertar, & reædificabo tabernaculum Dauid. Act.15 c

IONAS.

2 a Sicut fuit Ionas in uentre ceti tribus diebus & tribus noctibus &c. Matt.12 c. Luc.11 d
3 b Pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ. Matt.12 d. Luc.11 c

MICHAE.

5 a Et tu Bethlehem terra Iuda. Matt.2 a
7 b Veni ſeparare hominẽ aduerſus patrem ſuũ, & filiam, &c. Matt.10 d. Luc.12 g

AGGAE.

2 b Adhuc ſemel, & ego mouebo. Heb.12 g

HABAC.

1 b Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini: quia opus. Act.13 f
2 a Iuſtus autem ex fide uiuit. Roma.1 c. Gal.3 b

NAHVM.

1 d Quàm ſpecioſi pedes euangeliz. Roma.10 c

ZACHAR.

8 c Loquimini ueritatem unuſ. Ephe.4 f
9 b Ecce rex tuus uenit. Matt.21 a. Ioan.12 b
11 c Et acceperunt triginta. Matt.27 a
12 c Videbunt in quem compunxerunt. Ioan.19 g
13 c Percutiam paſtorem. Matt.26 c. Mar.14 b

MALACH.

1 a Iacob dilexi, Eſau autem odio. Roma.9 c
3 a Ecce ego mitto Angelum meum. Matth.11 b. Mar.1 a. Luc.7 d. Ioan.1 c
4 b Ipſe eſt Elias qui uenturus erat. Matt.11 b
4 b Quid eſt hoc quod ſcribæ dicunt, quod Eliam oporteat, &c. Matt.17 b. Mar.9 b
4 b Vt conuertat corda patrum. Luc.1 b

FINIS.

Index alter, in quo itidem Noui inſtrumenti teſtimonia ex Veteri excerpta annotavimus, si non ad verbum, certè iuxta ſententiam. ex quorum collatione cum ijs à quibus videntur deſumpta, nõ parum lucis accedet Chriſtianis Lectoribus.

GENESIS.

1 a Fide intelligimus aptata eſſe. Hebr.11 a
1 a Cæli erant prius & terra de.2. Pet.3 b
1 d Bene omnia fecit. Mar.7 d
2 d Adam primus formatus eſt.1. Timo.2 d
2 d Non enim uir ex muliere.1. Cor.11 a
3 a Serpens ſeduxit Heuam aſtutia.2. Cor.11 a
3 b Adam non eſt ſeductus.1. Timo.2 d
4 a Fi... plurimam hoſtiam Abel quàm. Heb.11 a
4 b A ſanguine Abel iuſti. Matt.23 d
4 b Non ſicut Cain qui ex maligno.1. Ioan.3
4 b Væ illis qui in uia Cain. Iudæ Epiſt. a
5 c Fide, Enoch tranſlatus eſt. Heb.11 a
6 c Quando expectabant Dei.1. Pet.3 d
6 c Fide, Noe reſponſo accepto. Heb.11 b
7 a Octauum Noe iuſtitiæ præconem.2. Pet.2 b
7 b Sicut in diebus ante diluuium. Matt.24 d
9 a Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. Matt.26 e. Apoc.13 c
12 a Fide, qui uocatur Abraham. Heb.11 b
14 d Hic enim Melchiſedec, rex. Heb.7 a
16 d Abraham filium habuit de ancilla. Gal.4 c
17 b Et ſignum accepit circunc. Rom.4 b. Act.7 a
18 a Fide, & ipſa Sara ſterilis. Heb.11 c
18 b Sicut Sara obediebat Abrahæ.1. Pet.3 a
19 b Euertit ciuitates Sodomorum.2. Pet.2 b
19 c Sicut Sodoma & Gomorrha. Iudæ epiſt. c
19 e Memores eſtote uxoris Lot. Luc.17 b
19 e Sicut factum eſt in diebus Lot. Luc.17 f
21 a Abraham habuit filium de libera Gal.4 e
22 a Fide, obtulit Abraham Iſaac. Heb.11 d
22 b Offert Abraham filium Iſaac ſuper. Iaco.2 d
22 c Sicut locutus eſt ad patres, &c. Luc.1 e
25 c Rebecca ex uno concubitu. Roma.9 b
25 d Ne quis fornicator aut proph. Heb.12 d
27 d Fide, & de futuris benedixit. Heb.11 d
48 c Fide, Iacob moriens, ſingulos, Heb.11 d
49 b Q... ſcripſit moyſes in lege. Ioan.1 g
50 d Fide, Ioſeph moriens, de profect. Hebr.11 d

EXOD.

2 a Fide, Moyſes natus occultatus. Heb.11 d
2 b Fide, Moyſes grandis factus. Hebr.11 e
2 b Cum audiſſet Moyſes quendam Act.7 e
3 a Expletis annis quadraginta. Act.7 d
12 d Fide, celebrauit paſcha. Heb.11 e
14 e Omnes in Moyſe baptizati.1. Cor.10 a
14 e Fide, tranſierunt mare rubrum. Heb.11 e
16 e Patres ueſtri manducauerunt. Ioan.6 e
16 d Panem de cœlo dedit eis. Ioan.6 d
16 d Omnes eandem eſcam ſpirit.1. Corin.10 a
17 b Bibebant de ſpiritu ali.1. Corin.10 a
19 b Et ſi beſtia tetigerit montem Heb.12 e
19 e Gens ſancta, populus acquiſitionis.1. Pet.2 b
20 b Non periurabis. Matt.5 e
20 c Non homicidium facies. Matt.19 e
20 c Non enim acceßiſtis ad tract. Heb.12 e
24 c Lecto omni mandato legis. Heb.9 e
24 a.54 a Tabernaculum factum eſt. Heb.9 a
32 b Neq; idololatræ efficiamini.1. Cor.10 b

LEVIT.

12 a In ſabbatho circuncidistis. Ioan.7 e
12 a Poſtquam impleti ſunt dies octo. Luc.2 e
12 a Poſtquam impleti ſunt dies. Luc.2 d
12 c Vt darent hoſtiam ſecundum quod. Luc.2 d
14 a Offer munus tuũ quod præcepit Moyſes, &c. Matt.8 a. Marc.1 d. Luc.5 e
16 d Omnis multitudo populi erat. Luc.1 a
16 e Si enim ſanguis hircorum. Heb.9 d
19 e Nolite in perſonarum accep. Iaco.2 a b
19 d Si peccauerit in te. Matt.18 b. Luc.17 a
20 a In lege Moyſes mandauit. Ioan.8 a

NVMER.

8 c Omne maſculinum adaperiens. Luc.2 d
9 d Patres noſtri omnes ſub nube.1. Cor.10 a
11 b Panem de cœlo dedit eis man. Ioan.6 d
12 a Sicut & Moyſes in omni domo. Heb.3 a
14 f Cadauera filiorum Iſrael proſtr. Hebr.3 d
14 f Neq; murmurauerits.1. Corin.10 c
16 a In contradictione Core. Iudæ epiſt. d
19 a Quorum enim animalium ſanguis. Heb.13 b
20 b Bibebant autem de ſpirituali.1. Cor.10 a
21 b Neq; tentemus Chriſtum.1. Cor.10 b
21 c Sicut Moyſes exaltauit ſerpentem. Ioan.3 b
22 d Animal mutum ſubiugale.2. Pet.2 c
22 d Errore Balaam mercede effuſi ſunt. Iudæ epi. d.2. Pet.2 c
24 c Balaam docebat Balac mittere. Apoc.2 d
25 b Neq; fornicemur ſicut.1. Corin.10 b
26 g Proſtrati ſunt in deſerto.1. Cor.10 b
28 a Sabbathis ſacerdotes in temp. Mat.12 a

DEVTER.

1 c 14 d. Nolite in perſonarum Iacob.2 a b
5 b Non periurabis. Matt.5 e
10 d Non eſt acceptio perſonarũ apud Deum. Ro.2 b. Act.10 e. Col.3 d. Eph.5 b.1. Pet.1 c
17 b Irritam quis faciens legem Moyſi. Heb.10 e
18 a Neſcitis quoniam qui in ſacr.1. Cor.9 b
24 a Quicunq; dimiſerit uxorem ſuam: det ei libellum. Matt.5 c.19 b. Marc.10 b

IOSVE.

2 a Similiter & Rahab meretrix. Iacob.2 d
6 c Fide, muri Iericho corruerunt. Heb.11 c
6 d Fide, Rahab meretrix non perijt. Heb.11 f

REGVM I.

21 b Non legiſtis quid fecerit Dauid, quando eſurijt. Matt.12 a. Marc.2 d. Luc.6 a

REGVM III.

2 b Liceat audenter dicere ad. Act.2 e.23 e
10 a Regina auſtri uenit. Matt.12 d. Luc.11 d
17 a In diebus Eliæ clauſum eſt cœlum. Luc.4 d
18 a Elias homo erat ſimilis nobis. Iaco.5 d

REGVM IIII.

4 e Neminem per uiam ſalutaueritis. Luc.10 a
5 d Multi leproſi erant in Iſrael. Luc.4 e

I. PARALIP.

23 b Nec quiſquam ſumit ſibi honorem. Heb.5 b

IOB.

1 d Nihil intulimus in hunc mundũ.1. Timo.6 b
5 c Beatus uir qui ſuffert tentationem. Iaco.1 b
34 b Non eſt perſonarum acceptor Deus. Act.10 e

DAVID.

40 e Filius hominis uadit, ſicut ſcriptum eſt. Matt.26 b. Mar.14 b. Luc.22 b
131 a Petijt Dauid ut inueniret. Act.7 f

PROVERB.

11 d Si iuſtus uix ſaluabitur.1. Pet.4 d
17 d Sit autem omnis homo uelox. Iaco.1 e
20 b Si dixerimus quia peccatum.1. Ioan.1 d
24 e Nolite in perſonarum acceptione. Iaco.2 a
25 a Cum uocatus fueris ad prandium. Luc.14 c

ESAIAS.

8 c Ecce poſitus eſt hic in ruinam &. Luc.2 e
13 b Statim poſt tribulationem dierum illorũ, ſol. Matt.24 c. Mar.13 c. Luc.21 e
41 b Suſcepit Iſrael puerum ſuum. Luc.1 e
54 a Beatæ ſteriles, & uentres qui. Luc.23 d
58 b Eſuriui & dediſtis mihi man. Matt.25 c
63 a Et ueſtitus erat ueſte aſperſa. Ap.19 c

IEREM.

2 d Homo erat paterfamiliâs qui plantauit uineã. Matt.21 d. Marc.12 a. Luc.20 b
18 a Nunquid dicit figmentum ei qui. Roma.9 d

EZECH.

3 e Et cum conſummati fuerint. Apoc.20 c
12 f Vbi eſt promißio aut aduentus.2. Pet.3 b
18 b Eſuriui & dediſtis mihi man. Matt.25 c

DANIEL.

7 c Et erat numerus eorum millia. Apoc.5 d
12 e Et Angelus quem uidi ſtantem. Apoc.10 b

IOEL.

3 e Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum. Matt.24 c. Luc.21 e

MICHAE.

2 c Non habemus hic manentem. Hebr.13 c
4 c Regnabit in domo Iacob. Luc.1 c

FINIS.